TRACTATVS PRIMVS PRIMI TOMI

THOMAE DE VIO CAIETANI, Cardinalis Sancti Xyſti.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

De Comparatione Authoritatis Papæ & Concilij, in viginti octo capita diuiſus.

SVMMARIA.

1 *Quòd Papa habeat ſupremam poteſtatem in Eccleſia Dei.*

2 *Opiniones aliorum de comparatione poteſtatis Petri primi Papæ, & Apoſtolorum.*

3 *Rationabilis ſententia, quòd Petro ſubiecti erant cęteri Apoſtoli.*

4 *Solutio obiectionum contra determinationem factam de Petri primatu ſuper alios Apoſtolos.*

5 *Rationes tenentium quòd Eccleſia vniuerſalis ſeu Concilium vniuerſale habet poteſtatem ſupra Papam ſimpliciter, ita quòd Papa eſt illi ſubiectus.*

6 *Quis ſit ſenſus, quo quæſtio de comparatione Concilij, & Papæ vertitur in dubium.*

7 *Quòd Papa eſt ſupra poteſtatem, & Eccleſia, & Concilij vniuerſalis, vt diſtinguitur contra Papam.*

8 *Reſponſio ad obiectiones ſumptas ex authoritate Concilij Conſtantienſis, & Baſilienſis.*

9 *Solutio reliquarum obiectionum contra authoritatem Papæ ſupra Concilium factarum.*

10 *De noua quadam fictione qua imaginantur aliqui Concilium eſſe ſupra Papam.*

11 *Quòd ſecluſo Papa non eſt in Eccleſia papatus ſuppletiuè, & ſicut in regulante vſum illius.*

12 *Quòd ſecluſo Papa, non eſt in Eccleſia poteſtas legiſlatiua.*

13 *Quòd ſecluſo Papa, non eſt in Eccleſia poteſtas applicatiua eccleſiaſticæ poteſtatis ad perſonam, niſi in caſu.*

14 *Solutio rationum contra Papam ex eo quod Eccleſia eſt totum, & authoritas illius maior in ſe.*

15 *Opinio aliorum quòd ſecluſo Papa, in Eccleſia eſt authoritas congregandi generale Concilium.*

16 *Quomodo verificatur, quod generale Concilium poteſt aut non poteſt ſine Papa congregari.*

17 *Initium comparationis poteſtatis Eccleſiæ & Papæ in caſu hæreſis: & primo de modo, quo Papa propter crimen hæreſis ſubijcitur Concilio, ſecundum vnam opinionem.*

18 *De modo quo Papa hæreticus ſubijcitur Concilio ſecundum aliam opinionem.*

19 *Examen illius propoſitionis, Papa hæreticus, eſt ipſo facto priuatus Papatu.*

20 *Rationabilis ſententia, quòd Papa factus hæreticus ſubeſt poteſtati miniſteriali Eccleſiæ, & non authoritatiuæ ſuper Papam.*

21 *Diſcuſſio prædictæ poteſtatis miniſterialis depoſitiuæ Papæ hæretici.*

22 *Reſponſio ad rationes, & authoritates allatas in capitulo decimoſeptimo ad probandum quòd Papa hæreticus, eſt ipſo facto depoſitus iure diuino.*

23 *Quomodo cum Papa in hæreſim lapſo, parato corrigi, agendum eſt.*

24 *Opinio quòd Papa propter incorrigibilitatem in quocunque notorio crimine ſcandalizantem Eccleſiam, ſubijcitur Concilij poteſtati, ita quòd poteſt ab eo deponi.*

25 *Diſcuſſio & determinatio, ad quam legem ſpectet determinare caſus in quibus Papa ſubeſt iudicio Concilij.*

26 *Quot caſus ſint diuina lege ſtatuti, vt poſſit Concilium Papam deponere.*

27 *Reſponſio ad obiectiones factas in cap. 24. ad probandum, quòd Papa ex alio crimine quàm hæreſi, poteſt deponi ab Eccleſia.*

28 *An in euentu aliquo Papa ſine culpa ſua ſubſit Eccleſiæ, ita quòd poſſit deponi.*

CAPVT I.

Quòd Papa habeat ſupremam poteſtatem in Eccleſia Dei.

INtendens reſolutè comparare poteſtatem Papæ poteſtati Eccleſiæ, & Concilij vniuerſalis, primò poteſtas Papæ ſuo loco ponenda eſt: deinde comparabitur ſpaliter Apoſtolorum authoritati: poſt Eccleſiæ & Concilij vniuerſalis abſolutè, & deinceps in caſibus, primò hęreſis, ſecundo incorrigibilitatis, & demum in euentibus, vt ſic reſolutè habeatur & ſimpliciter, & ſecundum quid. Et intendo pro ſolis viris doctis abſque vlla paſſione rationabilia tantum dicere: ſub iudicio tamen ſacroſanctæ Romanę Eccleſiæ.

Et ne quis putet ponere me falcem in meſſem alienam, Præmitto quòd quia authoritas Papæ immediatè eſt a Deo, & reuelata in ſacra Scriptura, & authoritas Eccleſiæ uniuerſalis immediatè dicitur eſſe a Deo ut Conſtant. Concilium declarauit: ideo materia iſta primò & principaliter eſt theologorum, quorum eſt ſacram Scripturam & diuina opera ſcrutari. Secundario autem, inquantum ſcilicet eſt in ſacris canonibus declarata, ad Canoniſtas ſpectat. Propter quod grauiter errãt in hac re, Canoniſtis primò deferentes: Oportet ergo uirum docilem, utroſque Theologos & Canoniſtas, in hac re perſpicere, & in ſuo quenque loco honorando, theologiæ primatum dare: ut poſte quę ex proprijs poteſt hoc determinare. Canonicum autem ius non niſi ad theologicam recurrat authoritatem, ſcilicet ſacrę Scripturę: quę uera theologia eſt.

Ad Primum igitur inchoando dicimus, quòd certa eſt iſta propoſitio, Papa habet ſupremam poteſtatem in Eccleſia Dei: fundatur que ſuper inſtitutione Ieſu Chriſti, Matth. 16. & Ioan. ult. Saluator ſiquidem noſter, rex regum & dominus dominantium quis potuiſſet Chriſtianam rẽpub. in terris, diuerſis modis regendam diſponere, uoluit tñ & ſtatuit, ut non popularæ, non diuitum, nõ potentum, nõ optimatum multorum aut paucorum eſſet regimen, ſed unius tantum, promittens ſoli Petro, Matth. 16. Tibi dabo claues, &c. & eidem ſoli promiſſionẽ exhibens, curam omnium ouium ſuarum committens. Ioan. ult. Paſce oues meas. Comparatiua ſiquidem interrogatio, à qua ſermo incepit dicens, Simon Ioannes, diligis me plus his? conuincit etiam proteruos quòd Petro ut diſtincto ab Apoſtolis præſentibus, ad quos ſertur comparatio, & nõ in perſona eorum, loquebatur Dominus. Et licet hic textus ſufficere deberet, quoniam tunc factus eſt Petrus paſtor uniuerſalis, dũ dictum eſt in pñti, Paſce oues meas, non has uel illas, ſed indiſtinctè, ut omnes comprenderet, ut Greg. notat. Non deſunt tamen gloſſę Chryſoſtomi dicentis ibidem, Prętteriens alios, Petro loquitur, Prępoſitus loco mei eſto, & caput fratrum tuorum: & Theophili dicentis, quòd commiſſionem ouium mundi Petro commendat, non alij. Et Leo Papa in c. ita Dominus, diſtinctione decimanona, & in ſexto de electionibus. capitulo fundamenta, dicit, Ita Dominus huius muneris ſacramentum ad omnium Apoſtolorum officium pertinere uoluit, vt in beatiſſimo Petro Apoſtolorum omnium ſummo principaliter collocaret, vt ab ipſo quaſi a quodam capite dona ſua, velut in corpus omne diffunderet. Et meritò, inquit Diuus Thomas in quarto contra Gentiles c. 76. ſic Saluator noſter inſtituit: quia regimen Eccleſiæ eſt optimè ordinatum: optimũ autẽ regimen eſt unius. Quod ex fine regiminis apparet: eſt enim finis pax, quæ in unitate conſiſtit, & non ſtat quòd melius eſt cauſa unitatis, unus, quàm multi: qui non niſi ut in unum venientes, eam cauſant: eſt ergo Eccleſiæ regimen inſtitutum, ut unus ſolus præſit uniuerſæ reipublicæ. Et tu ualde notabis aſſumptum, ſcilicet ꝙ Ieſus Chriſtus inſtituit tale regimen, ut claudas ora opponentium de regali regimine inſtituto a ſenatu, ſeu populo libero: non enim Eccleſia, aut populus Chriſtianus, aut Concilium aliquod uniuerſale, ſed Chriſtus ipſe, qui uiuit & regnat, inſtituit tale regimen: ſic ut Petrus non Eccleſię, ſed Ieſu Chriſti Vicarius eſſet, vt ex Concilio Lugdunenſi in c. ubi periculum. de electionibus. li. ſexto patet. ubi Papa dicitur Ieſu Chriſti Vicarius. Et in capitulo Quãuis, diſtinctione vigeſimaprima, Pelagius Papa dicit, Sancta Rom. Eccleſia Catholica & apoſtolica nullis ſynodicis conſtitutis cęteris eccleſijs prelata eſt: ſed euangelica uoce Domini & Saluatoris, primatum obtinuit. Aſſeruntur quoque in dicto capitulo contra Gentiles, multæ ad hoc propoſitum rationes de primatu Papæ & de neceſſitate eiuſdem ultra Ieſum Chriſtum in cęlis: quas poteris ibi uidere. Firmatur autem aſſerta propoſitio authoritate Martini quinti in concilio Conſtantienſi. vbi diffinita eſt ut patet in bulla condemnationis Ioannis VVicleff. In Concilio quoque Oecumenico Florentino ſub Eugenio quarto (ubi unio Grecorũ & Armeniorum cum Romana Eccleſia facta eſt) habentur hæc uerba: Diffinimus ſanctam apoſtolicam ſedem & Romanum Pontificem in uniuerſum orbem tenere primatum, & ipſum Romanum Pontificem ſucceſſorẽ eſſe beati Petri, principis Apoſtolorum, & uerum Chriſti Vicarium totiuſque Eccleſiæ caput, & omnium Chriſtianorum patrẽ ac doctorem exiſtere, & ipſi in beato Petro paſcendi, & regendi & gubernandi uniuerſalem Eccleſiam a Domino noſtro Ieſu Chriſto plenam poteſtatẽ traditã eſſe. Hęc ibi. Ex quibus patet propoſitionem dictam non ſolum eſſe ueram, ſed cõtrariam eſſe erroneam, ut etiam Sanctus Thomas in tractatu contra errores Gręcorum, c. 65. & tribus ſequentibus, tangit, & pertinet ad errores Ioannis Huſſ, damnatos in Cõcilio Conſtant. a Martino quinto.

CAP. II.

Opiniones aliorum de comparatione poteſtatis Petri primi Papæ & Apoſtolorum.

QVamuis autem Papę poteſtas Petro Apoſtolo primum collata oſtenſa ſit ſuprema, nõ deſunt tñ qui Apoſtolos reliquos parẽ poteſtatem accepiſſe a Chriſto arguant. Et ut ueritas clarius eluceſcat, ſcito ꝙ in hac re duo dubia inuoluuntur, quæ ſi ſeparentur, perſpicuam magis ſortientur ueritatem. Alterum dubium eſt de ęqualitate ptãtis Petri & aliorum Apoſtolorũ. Alterum, de modo habendi poteſtatem: an ſcilicet omnes immediate habuerint eã a Ieſu Chriſto, an ſolus Petrus immediate à Chriſto, alij verò ab eodem mediante Petro.

Et quò ad utrunque dubium, duæ ſunt opiniones extremæ. Prima eſt dicentium, quòd omnes Apoſtoli parem poteſtatem a Ieſu Chriſto immediate habuerunt. Et hi utrunque ſimul multipliciter probant ex ſacra Scriptura. Primò ex eo, quòd Mat. 18. Saluator omnibus Apoſtolis replicauit quod ſoli Petro dixerat in c. 16. ait enim, Quæcumque ſolueritis ſuper terram, &c. Et verbum illud Io. ult. dictum Petro, Paſce oues meas, omnibus Apoſtolis in ſententia dictum eſt: quoniam paſcere triplicitet ſit, doctrina, vita, & correctione. Hæc aũt oĩa omnibꝰ dicta ſunt Apoſtolis. Primum Mat. ultimo. Docete omnes gentes. Secundum Mat. 5. Vos eſtis lux mundi, ſic luceat lux ueſtra coram hominibus, &c. Tertium Ioan. vltimo, Quorum remiſeritis peccata, &c. Secundo ex 2. ad Gal. vbi Paulus dicit, quòd Hieroſolymis, Petrus & alii Apoſtoli nil ſibi contulerunt, nec doctrinæ, nec poteſtatis, ut ibidem bis habet ſanct. Tho. ſed dederunt ei dextras ſocietatis, & quòd in Antiochia reſtitit Petro in faciem, quia reprehẽſibilis erat. Hæc enim non ſunt inter ſuperiorem & ſubditos, ſed potius inter ſocios. In Actibus Apoſtolorum, 8. ca. legimus, quòd Apoſtoli miſerunt Petrum & Ioannem in Samariam. Conſtat autem, quòd maior non eſt qui mittitur, mittente, iuxta illud, Non eſt ſeruus maior domino ſuo, nec apoſtolus maior eo, qui miſit illũ, Io. 13. Et confirmatur hoc authoritate ſanctorũ canonum. Primò Anacleti Papæ, d. 21. c. in nouo. Cæteri Apoſtoli, inquit, cum beato Petro pari conſortio præditi, & honorem & poteſtatem acceperunt. Secundò, Cypriani in c. loquitur Dominus. 24. q. prima, Hoc ceteri Apoſtoli erant quod Petrus fuit, pari conſortio præditi & honoris

noris

poris & poteſtatis. Tertiò Hieronymi ſuper epiſtolam ad Galatas, & habetur 2. quæſt. 7. canone, Paulus Petrum reprehendit quòd non auderet, niſi ſe non imparem ſciret.

Altera extrema opinio eſt diſcordantium in vtroque, & dicentium, quòd nec parem poteſtatem, nec immediatè a Ieſu Chriſto omnes Apoſtoli acceperunt poteſtatem, ſed ſolus Petrus immediatè a domino Ieſu Chriſto poteſtatem accepit, & omnes ei ſubiecti fuerunt ab ipſo poteſtatem habentes. Et de modo quidem habendi poteſtatem, ſcilicet quòd ſolus Petrus habuit eam a Domino Ieſu immediatè, probant in communi quidem ex textu Anacleti, diſtinct. 21. in nouo. Petro primò pontificatus in Eccleſia Chriſti datus eſt. In ſpeciali autem quo ad poteſtatem ordinis, non ſacerdotalis, hanc enim conſtat habuiſſe omnes immediatè à Chriſto in cœna dicente, Hæc quotieſcunque feceritis, in mei memoriam facietis, quo ad actum celebrandi miſſas: & poſt reſurrectionem, quo ad actum abſoluendi in ſacramento pœnitentiæ, dicere. Accipite Spiritũ ſanctum, quorum remiſeritis peccata remittũtur eis, &c. ſed epiſcopalis, probant ex conſecratione Iacobi & Pauli ac Barnabæ. Iacobus enim ordinatus fuit archiepiſcopus Hieroſolymitanus a Petro, & Iacobo & Ioãne: ut dicitur in can. porro. di. 66. Et Paulus & Barnabas ordinati ab aliis fuerunt. Dicitur enim Actuum 13. Dixit Spiritusſanctus, Segregate mihi Paulum & Barnabam, &c. Et ſubiungitur Imponentes eis manus, dimiſerunt, gloſſa, in modum ordinandorum, & in c. quòd die dominico. di. 75. Quo ad poteſtatem vero iuriſdictionis, cum nullibi clarius appareat, quàm Matth. 18. ubi Apoſtolis dicit dominus Ieſus, Quæcunque ſolueritis ſuper terram &c. probant ex hoc, quòd Chriſtus ſoli Petro dixerat: Quodcunque ſolueris, &c. Matth. 16. Ex ipſo, inquiunt ordine promiſſionum inſinuat, quòd poteſtas ligandi & ſoluendi ordine quodam exhibenda erat, ut ſcilicet per Petrum ad alios deriuaretur. vt ſanct. Tho. in 4. contra Gent. c. 76. & in 4. ſenten. diſt. 24. q. ult. dicit. Affertur quoq; authoritas Leonis ſupra inducta ex can. ita Dominus, diſtinct. 19 clarè dicentis, quòd Chriſtus hoc diſpoſuit, ut ab ipſo Petro quaſi a quodam capite dona ſua uelut in corpus omne diffunderet.

De æqualitate uero poteſtatis Apoſtolorum, quatuor inuenio expoſitiones, ſuſtinentes cum hoc Petri authoritatem ſuper omnes. Prima diſtinguit poteſtatem ordinis & iuriſdictionis. & omnes dixit eſſe æquales poteſtate ordinis, ſicut omnes epiſcopi ſunt æquales tali poteſtate. Petrus autẽ ſuper oẽs, de poteſtate iuriſdictionis. Sc̃da dicit, quòd oẽs Apoſtoli fuerũt in p̃tãte iuriſdictionis pares, id eſt ſimiles. Probatque in Scriptura paritatem pro ſimilitudine ſumi: ex Leu. 18. Cauete ne uos ſimiliter euomat cum paria feceritis, gloſ. id eſt, ſimilia. Tertia declarat. & eſt ſanct. Th. in 2. 2. quæſt. 33. ar. 4 ad ſecundum, quòd fuerunt pares aliquo modo quantum ad fidei defenſionem. Inquit enim ſic coram omnibus Paulus Petrum non reprehendiſſet, niſi aliquo modo par eſſet quantum ad fidei defenſionem. Quarta eſt eiuſdem ſuper epiſtolam ad Gal. 2. c. quòd Apoſtoli fuerunt æquales, quantum ad exequutionem authoritatis. Ait enim Apoſtolus, ſcilicet Paulus fuit par Petro in exequutione authoritatis, non autem in authoritate regiminis.

CAP. III.

Rationabilis ſententia, quòd Petro ſubiecti erant cæteri Apoſtoli.

ALlatis duabus extremis opinionibus, media mihi uia incedentium occurrit, & dicendum, quòd Apoſtoli inter ſe poſſunt comparari dupliciter. Primò inquãtum Apoſtoli: & ſic omnes fuerunt æquales. Alio modo inquantum oues Chriſti, ab eo hic corporali conuerſatione ſeparatæ: & ſic Petrus ſolus eſt paſtor, & reliqui Apoſtoli, oues, ſub illius cura. Sed quia non ſufficit dicere, ſed oportet declarare & probare ſic eſſe, vt dicimus, declaro primò dignitatem & poteſtatem apoſtolatus. Scribitur in primis Luc. 9. capitul. quòd conuocatis Ieſu duodecim Apoſtolis, dedit illis uirtutem & poteſtatem ſuper omnia dæmonia, & ut languores curarent: & miſit illos prædicare regnum Dei, & ſanare infirmos. Matt. quoque vlt. legitur, quòd eiſdem Dominus dixit, Euntes in mundum uniuerſum, docete omnes gentes, & baptizantes & docentes ſeruare omnia quæ mandaui uobis. In prima quoque epiſtola Pauli ad Corinth. duodecimo capitulo legitur, quòd Deus poſuit in Eccleſia primũ Apoſtolos. ubi gloſſ. interlinearis in verbo primum, dicit dignitate & tempore. Et in verbo Apoſtolos, dicit, omnium ordinatores & Iudices. In decre. di. 68. capitulo quorum vices, dicitur ex Auguſtin. Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij: patres miſſi ſunt Apoſtoli, pro Apoſtolis filij nati ſunt & conſtituti Epiſcopi. Et In Concilio Oecumenico Florentino ſub Eugenio quarto, inter documenta fidei de miniſtro confirmationis habentur hæc verba: Hanc ſcilicet confirmationem nõ niſi Epiſcopus debet conferre: quia de ſolis Apoſtolis legitur (quorum vicem tenent Epiſcopi) quòd per manus impoſitionem Spiritum ſanctum dabant.

D. Tho. ſuper prætallatis uerbis ex prima epiſtola ad Corin. duodecimo capitulo dicit hæc verba, Maiores autem miniſtri in Eccleſia ſunt Apoſtoli: ad quorum officium tria pertinent. Quorum primum eſt authoritas gubernandi fidelem populum, quæ propriè pertinet ad officium apoſtolatus: Secundo facultas docendi: Tertio poteſtas miracula faciendi ad confirmationem doctrinæ. Hæc ille: Et poſtquam ſubiunxit. quod tertium horum ordinatur ad ſecundum, & ſecundum ad primum, ſubdit, Deus poſuit primum Apoſtolos, quorum regimini commiſit Eccleſiam. Et ſimpliciter probat Primo per illud Luc. uigeſimoſecũdo. Et ego diſpono uobis, ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum. Secundò, per illud Apoc. 21. Murus ciuitatis habens fundamenta duodecim & in ipſis duodecim nomina duodecim Apoſtolorum. Tertiò, per illud ad Roman. 8. Nos ipſi primitias Spiritus habẽtes. maiori enim gradui maior datur gratia.

Ex his omnibus facile eſt uidere, quòd Apoſtoli, inquantum Apoſtoli, habuerunt non ſolum poteſtatem ordinis, ſed iuriſdictionis. Authoritas enim gubernandi Eccleſiam, quæ eſt apoſtolatuũ propria, ſine iuriſdictionis poteſtate non eſt. Et ſi huic adiunxeris, quòd non habuerunt apoſtolatum à Chriſto mediante Petro, ſed immediatè ab ipſo Ieſu Chriſto, iuxta illud Ioan. 20 Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos: & Matth. 10. & Marci 3. Luca 6. patet, quòd ipſe fecit eos Apoſtolos. Et ad Gal. 1. Paulus probat ſe Apoſtolum quia neque ab hominibus, neque ab homine tam mittente quàm docente eſt Apoſtolus. Solues vtrunque dubium, ſcilicet & de poteſtatis æqualitate, & de modo habendi eam, quòd ſcilicet Apoſtoli quantum ad apoſtolatus authoritatem fuerunt æquales ſimpliciter, & quòd hanc poteſtatem habuerunt à Ieſu Chriſto immediatè, ſicut & apoſtolatum. Dixit autem ſimpliciter: quia ſecundum quid nihil prohibet, vnum Apoſtolum habere apoſtolatum digniorem altero, ut Paulus aliis: iuxta gloſſ. interlinearẽ ad Gala 1. in verbo. Qui ſuſcitauit eũ à mortuis, dicentẽ in perſona Pauli, Et ita dignius me conſtituit per immortalẽ

Chriſtum q̃ alios per mortalem: & gloſſ. marginalem ex Aug. in libro Retractationum ex eadem radice. Propter quod Diuus Thomas ibidem dicit, Paulum ad dexteram, & Petrum ad ſiniſtram in bullis papalibus imprimi. Dignitas enim illa ex parte ſtatus uocantis, qui ſcilicet eſt immortalis, non facit vocatum Apoſtolum maiorem ſimpliciter, ſed quo ad hoc.

Si Autem conſideremus, q̃ etiam ipſi Apoſtoli oues erant Chriſti, à quo ſtatutum eſt, vt ſit vnum ouile & vnus paſtor, ſic Petrus inuenitur ille vnus paſtor, cui dictum eſt, Paſce oues meas non has, vel illas: & reliqui inueniuntur vnius ouilis oues. In cuius ſignum Petrus ſtatim factus paſtor, curam Ioan. ſuſcepit, interrogans de eo, Hic autem quid? ut patet Ioannis vltimo. Quomodo autem uerificari poſſunt hęc duo ſimul, quòd ſcilicet omnes Apoſtoli fuerunt pares in authoritate gubernandi Eccleſiam, atque à Ieſu Chriſto eam immediate habuerunt; & quòd Petrus ſolus fuit inſtitutus paſtor uniuerſalis Eccleſiæ, & maior authoritate ſuper alios Apoſtolos, ita quòd ab ipſo capite in totum Eccleſię corpus poteſtas deriuata eſt, difficile apparet prima frõte: ſed ſi ſubtiliter contemplati fuerimus, videbimus de facto oia vera ſimul fuiſſe. Sciendũ eſt nanque, q̃ ſicut in natura dupliciter aliqua fiunt, ſ. naturaliter ut cum homo generat hominem, & infirmus ex virtute naturæ ſanatur: & ſupernaturaliter, ſicut cum homo creatus eſt à Deo, & infirmus miraculo ſanatur. Ita in Eccleſia duplici quoque modo aliquid fit, ſcilicet ordinarie, vt cum ſeruato iuris ordine creatur Epiſcopus: & de ſpeciali gratia à principe, vt ſi ſtatim aliquis crearetur Epiſcopus: ut de Ambroſio contigit. Vtroque autem modo princeps noſter Ieſus Chriſtus in primitiua Eccleſia vſus eſt: nam inſtitutione eccleſiaſtici regiminis ordinario iure ppetuo ſeruãdu monarchicũ, id eſt vnius principatũ inſtituit, & poſuit Petrũ caput unũ totius corporis Eccleſiæ: a quo in oẽs poteſtas iuriſdictionis & ordinis ordinarie deriuaretur. Et hoc intendunt oẽs ſacri authores, cũ dependentiã omniũ à Petro doctrinam tradunt. In erogando verò ex ſpeciali gratia, ſicut pręuenit Petrum in conferendo poteſtatem ordinis (dũ ipſe Dominus per ſeipſum etiam alios Apoſtolos fecit ſacerdotes in vltima cœna, & confeſſores poſt reſurrectionem, & ſacramentum confirmationis in die Pentecoſtes) ita præuenit eundẽ in dando authoritatem gubernandi, ordinandi iudicandiq; Eccleſiam: ut ex allatis patet authoritatibus. Et quẽadmodũ nihil obſtat maioritati ipſius Petri capitis, q̃ alij non habuerunt ab ipſo poteſtatem ordinis (quia hoc non fuit ex defectu poteſtatis in Petro, aut exemptione aliorũ ab ipſo, ſed ex præuentione ſuperioris, qui prius dedit id ſubditis Petri ex gratia, qđ ordinariè dandum erat eiſdem a Petro) ita etiam, nihil officit excellentiæ poteſtatis iuriſdictionis Petri ſuper oẽs, q̃ eius ſubditis Saluator ſuperior nibus dedit illã poteſtatem ex gratia, quam à Petro per uiã ordinariã erãt accepturi. Modus itaque varius dandi & accipiendi poteſtatẽ clarificat veritatẽ. In Petro. n. & à Petro inchoat omnis Eccleſię poteſtas, & deriuatur in totam Eccleſiam via ordinaria: & rurſus alij Petro ſubditi plures poteſtates acceperũt à Chriſto immediatẽ, quas a Petro accepturi erant via pręuentionis gratuitę. Et ſic Eccleſia vna ſub vnico tñ capite, Petro, ſ. & habet Apoſtolos oẽs, immediate à Chriſto poteſtatem ordinis & iuriſdictionis habentes ex gratia pręueniente: & habet Petrum ſolum caput Apoſtolorum cęterorum & oium a quo in Apoſtolos aliquos, & in omnes ordinariè poteſtas ordinis & iuriſdictionis deriuanda eſt. Sũt ergo ſimul vera quæ aduerſari ſibijnuicem uidebantur.

Et Vt Clarius eluceſcant dicta, ſcito quinque eſſe differentias inter poteſtatẽ Petri & aliorum Apoſtolorũ. Prima eſt in modo dandi & accipiẽdi: quia Petro data eſt ordinariè; alijs aũt ex ſpeciali gratia: vt explanatũ eſt. Secunda eſt in officio (& ſeqt̃ ex prima) q̃ Petr⁹ factus eſt vicarius gñalis Ieſu Chri; alij verò facti velut legati ſeu delegati eius: iuxta illud Pau. 2. ad Cor. 5. Legatione ꝓ Chriſto fungimur, & ad Epheſ. vlt. Legatione fungor in catena iſta. Et hoc ipſum Apoſtoli nomẽ importat a miſſione ſumptũ: quamuis extenſo uocabulo in pręfatione dicãtur vicarij. Tertia eſt in obiectu poteſtatis, q̃ aliorũ poteſtas iuriſdictionis non erat ſupra ſe inuicem, ſed ſuper alios: Petri verò poteſtas erat, & ſuper alios, & ſuper ipſos reliquos Apoſtolos, dicẽte ſibi ſoli Chriſto, Paſce oues meas, in quarũ numero ſine dubio erant Apoſtoli. Vbi Chryſ. dicit in perſona Chri ad Petrũ, Loco mei prępoſitus eſto, & caput fratrũ tuorũ. Quarta eſt in perpetuitate poteſtatis: q̃ aliorũ poteſtas finienda erat cũ vita eorũ: quia data eſt eis in perſonis proprijs ꝓ ſolis perſonis proprijs, & nõ pro eorũ ſucceſſoribus. Petri verò poteſtas uſq; ad conſummationẽ ſeculi perſeuerat: quia data eſt ſibi in perſona ꝓpria, nõ ſolũ ꝓ ſeipſo, ſed oibus ſuceſſoribus ſuis: qđ ſancti doctores exprimunt ſub alijs verbis, dicendo, q̃ data eſt Petro in perſona Eccleſiæ. Et ex hac differentia oritur, q̃ nullus eſt ſucceſſor Ioannis aut Iacobi, nec ẽt Pauli Apoſtoli in authoritate Apoſtolatus vniuerſalis gubernationis Eccleſiæ, ſicut Apoſtoli gubernabant vbique: ſed tñ in poteſtate ordinis & regiminis vnius certę Eccleſiæ ſuccedũt Epiſcopi: ſed ſolus Petri ſucceſſor eſt & dr̃ Papa, vt patet in allegatis ſuperius. Quinta & vltima ꝓ nunc eſt in ipſa eſſentia poteſtatis: quia authoritas cõmuniter Apoſtolis data, ex vi apoſtolatus fuit velut potentia executiua: vnde & a Sancto Thoma uocatur authoritas gubernãdi: gubernatio. n. executionẽ ſonat. Authoritas verò data ſoli Petro quũ factus eſt Papa, dicente Chriſto, Paſce oues meas, eſt potẽtia pręceptiua: & propterea vocatur a S. Thoma authoritas regiminis: propter quod dixit S. Thomas: Paulus fuit par Petro in executione, non in authoritate regiminis, ad Gal. 2 & ad Cor. 12 Eccleſiæ regimen quod ſonat executionem, non authoritatẽ regiminis, quod ſonat imperium, commiſſum dicit Apoſtolis. Vnde & in pręfatione non appellantur vicarij abſolutè, ſed uicarij operis, dicente Eccleſia ad Deum de Apoſtolis, Quos operis tui uicarios, quaſi diceret uicarios ad exequendum. Verumtamen quia vnum pro alio quandoque poni poteſt, ſi etiam inueniretur paritas in authoritate regiminis, piè exponendum eſſet pro executiua potentia: dedit enim Saluator omnibus Apoſt. cõiter vt exeq poſſent in eis, ad quos mittebãtur, omnia quæ poterat exequi Petrus: puta inſtituere Eccleſias & Epiſcopos, docere, excommunicare, &c. Petro autem abſolutè dedit poteſtatem omnium. Et ſi Paulus aliquo modo, id eſt executiuè erat par Petro quantum ad defenſionem fidei: vt ex Secunda ſecundæ dictum eſt. Et ſi non penetras differentiã hanc inter poteſtatem executiuam & præceptiuam vide illam in exemplo: Epiſcopi habent officium prædicandi, & fratres prædicatores habent etiã officium prædicandi (cum ad hoc inſtituti ſint) ſed differenter: quia Epiſcopi ex propria authoritate hoc faciunt; fratres verò prædicatores authoritate Papæ delegantis eis id officium, habẽt hac prædicationis exercendæ poteſtatem. Sic. n. proportionaliter de poteſtate gubernandi Eccleſiam in Petro & alijs Apoſtolis fuit: Petrus enim ex propria ſui pontificatus officij authoritate gubernabat; alij verò Apoſtoli ex priuilegio domini delegantis eis gubernationis officium. Nunc ſupereſt reſpondere obiectis in ſeq. cap.

CAP.

CAP. IIII.

In quo ſoluuntur obiectiones contra determinationem factam de Petri primatu ſuper alios Apoſtolos.

VT Autē Ordinatē ſatisfiat obiectis, primò ad primò inductas obiectiones: & ſic deinceps reſpondebitur.

Ad authoritatem ergo ex Matth. 18. dicitur, q̄ ſi verbis dictis Petro ſoli c. 16 & in verbis dictis omnibus, cap. 18. perſpicienda ſunt duo, ſcilicet ordo, & poteſtas data. Ordo fuit, q̄ prius Petro ſoli eſt dictum, Quodcunque ſolueris: & deinde omnibus. Et ex hoc ordine inſinuat Dominus ordinarium progreſſum poteſtatis ſoluendi & ligandi, quòd ſcilicet a Petro ad cęteros deriuanda eſt propter vnitatem capitis & corporis Eccleſiæ, vt ex authoritatibus Sancti Thomæ allatis ex 4. cōtra Gent. & 4. ſent. apparet. Poteſtas data fuit, vt dictum eſt, ad gubernatiuam Eccleſiæ poteſtatem pertinens, & æqualis modo dicto. Et ex hoc oſtendit Dominus, quòd ipſe ex gratuita pręuentione dare voluit Apoſtolis. Ambo igitur ſimul conſiderata oſtendunt magis quod dicimus eſſe verum.

Ad illud Ioannis vltimo, quamuis male probetur, q̄ correctio iuriſdictionalis ſit commiſſa omnibus per illud, Quorum remiſeritis peccata: quoniam hęc verba ad correctionem fori pęnitētiæ ſpectant: quia tamē poſſet probari per illud Matthæi decimo octauo, Quęcunque ſolueritis: vbi Saluator loquitur de exteriori iuriſdictione, qua Eccleſiam nō audiens ſit ethnicus & publicanus: Rñdetur, quòd in veritate Saluator illa verba etiā quò ad ſenſum, Paſce oues meas, ſoli Petro dixit, vt probatum eſt. Et q̄ ſi inuenitur aliquid ſimile commiſſum Apoſtolis (puta paſtorale officium) vt ex eodem fundamento dicatur, q̄ nulli commiſſæ ſunt oues Chriſti indiſtinctè, ut comprehendantur omnes, niſi Petro: alijs verò commiſſæ ſunt oues determinatè, ſaltem hac determinatione, ſcilicet aliæ ab ipſis Apoſtolis, ſaltē Petro. Et ꝓpterea alij poſſunt dici delegati paſtores iuxta illud prefationis, Quos operis tui vicarios eidem contuliſti præeſſe paſtores; quaſi diceret, q̄ gregi tuo contuliſti Apoſtolos præeſſe paſtores, ut uicarios operis tui id eſt miſſos, ut uice tua ad executionem operis tui. Petrus autem creatus eſt paſtor ouium Chriſti abſolutè & vniuerſaliter dicente Chriſto ipſi ſoli, Paſce oues meas. Vnde (ut vnico verbo dicā) plus datū eſt per hæc verba Petro q̄ per quæcunque alia ſimul congregata cęteris: quia authoritas regiminis vniuerſalis ſimpliciter hic clauditur: quamuis totum paſtorale officiū executiuè conceſſum ſit oībus Apoſtolis.

Ad authoritatē ex ſecundo cap. ad Gal. iam patet, q̄ nil doctrinæ aut poteſtatis accepit Paulus à Petro, non ex defectu poteſtatis in Petro, ſed ex preuentione gratuita, qua a Dño Ieſu habuit poteſtatē & ſciētiā, vt ipſemet i. c. dixerat, Dexteras aut ſocietatis ꝑ vnitatem fidei, q̄ docebant: non ſolū namque ſocij, ſed fratres in unitate fidei ſumus: iuxta illud Matt. 23. Oēs vos fratres eſtis. Quomodo verò in faciem reſtitit, vt par, iam declaratū eſt, quòd de paritate in executione officij defenſiui fidei intelligitur.

Ad illud verò, q̄ in actibus Apoſtolorū Petrus & Ioānes miſſi ſūt, facilè patet ex Theologis in primo Sent. di. 15 reſponſio, quòd non oportet mittentem eſſe maiorem miſſo. Et nihilominus in propoſito miſſi dicuntur conſilio vel amore, non authoritate aliorum.

Ad authorita. Anacleti, Cypriani, & Hier. iam patet quid dicendum ex fundamento iam poſito. Vnde uir docte, quia non uagando, ſed ex eadem radice omnia ſoluuntur, teſtimonium habes q̄ doctrina hæc vera eſt. Vero. n. oīa conſonant: & oportet ex quo quid eſt rei, oēs difficultates proprias ſoluere: ut Philoſophus dicit 4 Phy. Ex eadem quoque radice patet de poſitione aliorū quam recitauimus circa modum habendi poteſtatem à Chriſto immediatè. Patet inquam de poteſtate ordinis, quòd nihil refert an Dominus Ieſu præuenit Petrum in faciendo omnes Apoſtolos epiſcopos, ut glo. in can. porrò d. 66. ſentire uidetur contra textum, an eos ordinandos Petro reliquerit, ut præallegata ſonant. Si enim Petro hoc dimiſit, ordinarium progreſſum poteſtatis ordinis in ſtatuto curſu non præuenit; & ſi ipſe ordinauit per ſeipſum, gratuita præuentione, non reuocatione ſtatuti ordinis hoc fecit. De poteſtate verò iuriſdictionis iam dictum eſt, quòd gratuita præuentione per ſeipſum eam omnibus exequendi dedit, qui in ordine dandi ſeu promittendi, ordinarium progreſſum deriuationis illius ad alios ꝑ Petrum fore ſtatuit: ut allatę authoritates docēt. Ex his omnibus clare liquet, q̄ Petrus ſolus princeps caput & Paſtor eſt Apoſtolorum, & q̄ ei ſubditi fuerūt Apoſtoli, ut oues paſtori, & q̄ ordinaria uia ab ipſo poteſtatē ſortiti erant ordinis & iuriſdictionis, licet gratuita præuentione poteſtatem iuriſdictionis executiuam ęqualem a Domino immediate habuerint. Poteſtatem autem ordinis ęqualem immediatè uel mediatè, omnes etiā a Dño. habuerunt ęqualem. Et ſi prædicta perſpicaciter intuitus fueris, uidebis quòd Petrus licet Apoſtolus & Papa fuerit ſimpliciter maior cęteris: Linus tñ Cletus aut Clemens non ſic ſe habebat ad Ioannem Apoſtolum & Euangeliſtam, qui uiuebat, ſed aliquo mō ut par, & excedens, & exceſſus. Erant n. pares in poteſtate executiua regiminis Eccleſię: pro quāto Ioannes poterat ex Apoſtolatu exequi quicquid poterat Papa. Erat Papa excedens in authoritate regiminis, ſicut de Petri authoritate dictum eſt: quia illius erat ſucceſſor, & Ieſu Chriſti uicarius ipſe, non Ioannes. Erat & exceſſus in dignitate Apoſtolatus: quia Ioannes erat Apoſtolus, Linus aut & Clemens non. Et quia Apoſtolis non Papæ condendi libros ſacræ ſcripturæ conceſſum eſt, dicente illis Dño, q̄ Spiritusſanctus doceret eos omnia, & omnem ueritatem: vnde Aug. de conſenſu Euange. Lucas & Marcus ſcripſerunt illo tp̄e quo ab ipſis in carne manentibus Apoſtolis probari meruerunt: ideo præualuiſſet ſententia Ioan. ſententię Clementis Papæ in doctrina fidei & morum: ſicut mō præualet Euangelium Ioannis ſententiæ cuiuſcunque Papæ & totius Eccleſiæ. Nec obſtat illud Aug. Euangelio non crederem, niſi me authoritas Eccleſiæ admoneret: quia ipſe Ioannes, & ſimiliter quilibet Apoſtolus Eccleſia erat Ieſu Chriſti authoritate: teſtante hoc ipſo Ioan. qui de ſeipſo loquens, c. ult. dicit in perſona Eccleſię, quam authoritate Chriſti gerebat: Et ſcimus quia uerum eſt teſtimonium eius. Ex quo namq; conſtat Apoſtolorum aliquem ſcripſiſſe ad doctrinam Eccleſiæ. Eccleſiæ authoritatem habet.

Ex his autem patet quòd duarum extremarū opinionum, ſcilicet dicentis, quòd omnes Apoſtoli eodem modo ſint inſtituti a Chriſto uicarij ſui: & dicentis, quòd Chriſtus immediate ſoli Petro dedit poteſtatem iuriſdictionis, neutra videtur vera: quamuis iſta ſecunda ſit non reprobanda, ſed exponenda: Media autem uia ſola vera eſt, quam declarauimus, ſcilicet quòd ſolus Petrus habuit uicariatū Ieſu Chriſti, & ſolus immediatè poteſtatem iuriſdictionis ordinariè a Chriſto accepit: ita quòd ab eo alij ordinario iure accepturi erant, & ei ſunt ſubiecti: hoc enim modo uerificatur ſecunda opinio. Et cum hoc Ieſus Chriſtus Dominus iuris præueniendo delegauit cæteris parem in exequendo poteſtatem, ut dictum eſt: & hoc ueritatis habet prima opinio. Sequere ergo mediam.

CAP. V.

In quo ponuntur rationes tenentium quod Eccleſia vniuerſalis, ſeu Concilium vniuerſale habet poteſtatem ſupra Papam ſimpliciter, ita quod Papa eſt illi ſubditus.

Examinata comparatione poteſtatis Papę ad Apoſtolos rõne ſui apoſtolatus, cõparanda mõ eſt Papæ poteſtas, Eccleſiæ vlis, ſeu Concilii vlis poteſtati: nunc quidem abſolutè: poſtmodum verò in euentibus & caſibus, ut promiſimus. Et quoniam oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt, afferam primò rationes primarias, in quibus conſiſtit uis: quibus probatur Papam ſubeſſe Eccleſię, ſeu Concilij uniuerſalis iudicio. Et ne contingat ſępius Eccleſiam & Concilium lungere, pro eodem ſumantur: quoniam non niſi ſicut repræſentans & repræſentatum diſtinguuntur. Fundant igitur hi conſtitutionem dictam primò in actis Cõcilii Conſtantienſis ſub Ioanne 23. anno Domini 1415 ubi in ſeſſione quinta habita die 6. menſis Aprilis ſic legitur, Hæc ſancta ſynodus declarat, quod ipſa in Spiritu ſancto legitimè cõgregata, Concilium generale faciens, & Eccleſiam catholicam repręſentans, poteſtatem a Chriſto immediatè habet cui quilibet cuiuſcunque ſtatus uel dignitatis, etiam ſi Papalis exiſtat, obedire tenetur, in his quę pertinent ad fidem, & extirpationem dicti ſchiſmatis, & reformationem dictę Eccleſiæ in capite & in membris. Hęc ibi. Et ſubiungitur aliud decretum in hęc uerba. Item declarat, quod quicunque cuiuſcunque conditionis, ſtatus, dignitatis, etiam ſi papalis, qui mandatis, ſtatutis ſeu ordinationibus aut præceptis huius ſacrę ſynodi. & cuiuſcunque alterius Concilij generalis legitimè congregati ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus factis, vel faciendis, obedire contumaciter cõtempſerit, niſi reſipuerit, cõdignæ pęnitentię ſubijciatur, & debitè puniatur, etiam ad alia iuris ſubſidia ſi opus fuerit, recurrendo. Hæc ibi. Ex quibus habentur tria. Primò quod Concilium uniuerſale habet authoritatem a Ieſu Chriſto immediate. Secundò quod Papa tenetur ei obedire. Tertiò quod ipſa ſynodus habet poteſtatem coactiuã ſupra Papã, dum punitiuum eũ ſubijcit.

Confirmaturque eadem ſñia per Concilium Baſilienſe celebratum anno Domini 1431. ſub Eugenio quarto, ubi reſumpta ſunt hęc decreta in ſeſſione ſecunda & 18. Deinde in condemnatione errorum Ioannis Vuicleff. in eodem Concilio Conſtantien. ſeſſione octaua, & poſtmodum per Bullã Martini quinti ſacro approbante Concilio firmata ibidem. Vbi inter alia ſic damnatur articulus iſte, ſcilicet. Non eſt de neceſſitate ſalutis credere Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias. error ſi per Romanam Eccleſiam intelligatur uniuerſalis Eccleſia, aut Concilium generale; aut pro quanto negare primatum ſummi Pontificis ſuper alias Eccleſias particulares. Hęc ibi. Ex qua condemnatione habetur, quod Concilium uniuerſale eſt ſuprema Eccleſiarũ, & conſequenter eſt ſuperior Eccleſia Romana, quę eſt vna Eccleſiarum, Et confirmatur hanc eſſe intentionem Patrum: quia faciunt differẽtiam inter primatum Concilij & ſummi Pontificis: quoniam de Concilio dicunt ſimpliciter, quod eſt ſuprema inter alias Eccleſias. De ſummo verò Pontifice dicunt quòd habet primatum reſpectu Eccleſiarum particularium.

Fundant quoque hoc idem in Euangelio & doctoribus: ex eo quod claues regni cęlorum, officium paſtorale & poteſtas ligandi atque ſoluendi, Eccleſię data ſunt dupliciter, ſcilicet authoritatiuè & finaliter. Et quòd authoritatiue Eccleſia ipſa hæc habeat, teſtatur in primis Matt. 18 capitulo ubi poſtquam Dominus dixerat, Dic Eccleſiæ: & ſi Eccleſiam nõ audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus: ſtatim ſubdit. Amen dico uobis quęcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo; & quęcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cęlo. Vbi manifeſtè Eccleſiæ hanc contulit poteſtatem uniuerſalem: ad hoc enim illa uerba ſubdidit Dominus: ut Hieronymus ibidem dicit cum Hilario, ne priuata authoritate reputaretur non audiens Eccleſiam ethnicus & publicanus, ſed diuina authoritate Eccleſię collata.

Teſtatur deinde Auguſtinus ſuper Ioan. (ut habetur 24. quęſtione prima capitulo Quodcunque) ubi concluditur quod Petrus quando claues accepit, eccleſiam ſanctam ſignificauit. Et rurſus ſerm. 10. ſuper Io. loquens de poteſtate ligandi & ſoluendi, dixit Hoc Petrus cum omnibus tanquam perſonam gerens ipſius vnitatis accepit. Et iterum in ſermone Apoſtolorum Petri & Pauli, Petrus totius Eccleſię geſtabat perſonam: & propter ea audire meruit, Tibi dabo claues regni cœlorum. Has enim claues non ipſe ut homo vnus, ſed ut vnitas accepit Eccleſię. Et in lib. de Agone Chriſtiano, Non ſine cauſa inter Apoſtolos eccleſiæ catholicę perſonam ſuſtinet Petrus. Huic enim eccleſiæ claues datæ ſunt, cum Petro datę ſunt. Et cum ei dicitur, ad omnes dicitur, Amas me? Paſce oues meas.

Et confirmatur hoc ratione. Quia non minus iuris habet eccleſia in clauibus ibi datis a Ieſu Chriſto, quàm in rebus, ſed dominium rerum temporalium principaliter eſt in eccleſia: cum etiam Papa non ſit dominus, ſed diſpenſator rerum Eccleſiæ, ut ſanctus Thomas dicit 2a 2æ. q. 100 articulo primo, ad ſeptimum. ergo Eccleſia principalius habet claues quàm Papa. Et confirmatur hoc rurſus. Quia cum rectum ſit iudex ſui & obliqui, & Eccleſia vniuerſalis adeo ſit recta ut errare non poſſit (ut patet) Papa autem errare poſſit etiam in fide (ut patet 40. diſtinct. capitulo ſi Papa) conſequens eſt, quòd eccleſia excellentius & prius habeat claues, quàm Papa: imo quòd habeat etiam ut iudex Papę.

Quòd autem finaliter Eccleſię datæ ſint claues, ut patet ex ſecundo ad Cor. 13. Poteſtatem mihi Dominus dedit in ędificationem, & non deſtructionem. Et Sanct. Thomas in tract. contra impugnantes religionem, expreſſè tenet quòd poteſtas iuriſdictionis pręlatorum eſt propter bonũ ſubditorum; & propterea nulla iniuria fit pręlato inferiori puta Epiſcopo, quãdo eximitur ab eo Abbas propter bonum eccleſiæ. Ex quibus ſequitur quòd Papa eſt propter eccleſiam, & non econuerſo, & conſequenter claues Papę datę ſunt propter eccleſiam finaliter.

Fundant & tertiò idem ſuper principijs naturaliter per ſe notis. Omne, inquiunt, totum eſt maius ſua parte: Eccleſia vniuerſalis eſt totum, & Papa pars: ergo Eccleſia vniuerſalis maior eſt Papa. Proceſſus bonus Et maior eſt principium per ſe notum. Minor eſt Apoſtoli Ad Ro. 12. Multi vnum corpus ſumus, ſinguli autem alterius membra. & Hiero, ad Euagrium in cap. legimus, diſtin. 93. Si authoritas quæritur, orbis maior eſt vrbe.

Fundant demum hoc idem ſuper hoc, quòd Eccleſia conſtituta eſt a Domino Ieſu Chriſto iudex Papę in caſu peccati: ut patet Mat. 18. Si peccauerit in te frater tuus, & c. dic Eccleſię, & ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Ex qua authoritate licet loquatur in caſu peccati, quia incipit, Si peccauerit: & propterea nõ ſpectet ad præſens cap. in quo comparatur Papa eccleſię non in caſu, ſed abſolutè: volunt tamen elicere etiam quòd Eccleſia ſit abſolutè ſupra Papam. Tum quia ordinarius iudex alicuius in puniendo eſt & ordinarius iudex illius abſolutè: tum quia iudex & lex non differunt: niſi ſicut animatum, & inanimatum: ut patet quinto Ethi. Ad eadẽ ſit legis authoritate, cuius ẽ vnus actus legis

ſcilicet

ſcilicet punire, ſpectant tres reliqui, ſcilicet imperare, vetare, & permittere. Ad eiuſdē ergo iudicis ordinarij authoritatem ſpectabunt omnes iudicis actus, ad quem ſpectat punire. Et ſic cum Eccleſia ſit iudex ordinarius Papæ in puniendo, ſequitur quòd erit ſimpliciter iudex eiuſdem in imperãdo, vetando & permittendo. hi. n. quatuor actus ſunt legis, vt in 1. 2. q. 92. artic. 2. habes a Diuo Thoma.

Et confirmatur hoc ſacrorum authoritate canonum. vigeſimaquinta. n. q̃one prima contra ſtatuta, dicit Zoſimus Papa, Contra ſtatuta Patrum concedere aliquid vel mutare, nec huius quidem ſedis pt authoritas. Et in ca. 1. dicitur, Prima ſalus eſt rectę fidei regulam cuſtodire, & a conſtitutis Patrum nullatenus deuiare. Ex quibus habetur & quòd Papa non eſt ſupra poteſtatem Concilij, & quòd ad primam ſalutem ſpectat ſtatuta Patrum, non Papæ. Multa quoque in eadem cauſa & quęſtione dicuntur ad hoc, quæ breuitatis cauſa omittuntur.

CAP. VI.

Quis ſit ſenſus quo quæſtio de comparatione authoritatis Concilij & Papæ vertitur in dubium.

AD euidentiam huius comparationis prædeclarandi ſunt termini, quid ſ. nomen Eccleſię ſeu, Concilij vniuerſalis intelligitur, ne in vanum tota diſputatio ſit. Eccleſia vniuerſalis duo ſignificare poteſt in propoſito, aut totum corpus Eccleſiaſticum conſtans ex omnibus membris, comprehenſo etiam capite, id eſt Papa: aut totum reſiduum corpus Eccleſiæ diſtinctum contra caput, id eſt Papam. Concilium quoque vniuerſale aut ſumitur cum capite, id eſt Papa, vel perſonaliter, vel authoritate eius authorizatum, aut ſine Papa vtroque modo. Et ſic tres comparationes examinandæ ſunt.

Prima eſt inter Papam & Eccleſiam, ſeu Concilium ſine capite, id eſt Papa omnino. Secunda eſt inter Papam & Eccleſiam, ſeu Concilium cum capite perſonaliter. Tertia eſt inter Papam & Eccleſiam, ſeu Concilium authorizatum a Papa.

Et quoniam omnes hę comparationes ſupponunt Papam eſſe caput Eccleſiæ vniuerſalis, & non ſolum ſingulorum membrorum, vt inimici veritatis gloſſant: hoc primò monſtratur. Primò ex authoritate ipſius Conſtantienſis Concilij ante & poſt electionem Martini. vt patet in ſeſſione 15. eiuſdem, & in bulla Martini 5. vbi dãnatur propoſitio illa Ioannis Huſs, Petrus nec eſt, nec fuit caput eccleſiæ ſanctæ catholicæ. Et altera. ſ. Non eſt ſcintilla apparentiæ ꝙ oportet eſſe vnũ caput in ſpiritualib. regens eccleſiam, qđ ſemper cum ipſa militante Eccleſia conuerſetur: Hic expreſſe damnatur, ꝙ Petrus non fuit caput catholicę eccleſię: catholicum enim idem eſt ꝙ vniuerſale. Et ſimiliter damnatur ꝙ non oporteat eſſe præter Chriſtum qui in cœlis eſt, vnũ caput quòd regat Eccleſiam, conuerſans cum ea, quod eſt Papa: vt latius oſtendit Diuus Th. hanc neceſſitatē in 4. contra Gent. ca. 76. Hieron. quoque in li. de ortu & obitu Sãctorum iu nouo teſtamento, Petrus, inquit, in Chriſti eccleſia firmamentum eſt, Cephas corporis Chriſti, principatus & caput eſt. Si Petrus eſt caput corporis Chriſti: ergo totius eccleſiæ collectiuè: iuxta illud Apoſtoli ad Rom. 12. Multi vnum corpus ſumus in Chriſto. Et 23. quæſtio. 1. rogamus vos, Marcellus Papa expreſſè dicit, ꝙ Petrus eſt caput totius eccleſię. Et in Cõcilio Lug. Greg. 10. vt habetur in ca. vbi periculũ, de elect. li. 6. Papam vicarium Ieſu Chriſti Petri ſucceſſorem, rectorem vniuerſalis eccleſiæ, & directorē gregis dominici vo. at. Ritus quoque Ro. eccleſiæ habet, vt cum Papa ſe ſubſcribit in aliqua vniuerſalis negotij bulla, dicit ſic. Ego N. catholicæ eccleſiæ epiſcopus. ex quibus patet, ꝙ catholica ſiue vniuerſalis eccleſia habet caput, & conuerſatio dicens, ꝙ Papa eſt caput membrorum eccleſię, & nõ ipſius ſimul eccleſię, erronea eſt. Quonanque pacto debuit, aut potuit melius explicari a Sanctis, quàm per nomina collectiua: & appoſita quandoque nomina vniuerſitatis expreſſerunt eccleſiam gregem, corpus Chriſti, explicando totã vniuerſalem catholicam. Dicant iſti quomodo debet dici, & conuincantur ſaltem ex verbis ipſius Conſtantienſis & Baſilienſis Concilij: vbi eiſdem verbis ſignificatur eccleſia collectiue: cum millies ibi replicatur Hęc ſancta ſynodus vniuerſalem, ſeu catholicam eccleſiam repręſentans.

De prima ergo comparatione (ſcilicet inter Papam, & eccleſiam vniuerſalem ſine capite) apertè conſtat quid dicendum ſit, ſ. quòd Papa ſit ſuper eam. Tum quia eſt corpus enormiter diminutum quia eſt truncum abſque principali membro: ac ꝑ hoc non eſt vniuerſalis eccleſiæ, quę perfectum ſignificat: tũ quia Dei perfecta ſunt opera, Deuteronom. trigeſimoſecundo, ac per hoc non conuenit diuinę prouidentiæ in tam imperfecto corpore ſupremam authoritatem locare, ſed magis ipſum a capite dependere. Et ſi inſtetur, ꝙ apoſtolica ſede vacante inuenitur vniuerſalis eccleſia, & tamen ſine capite, quod eſt Papa, reſpondetur, quòd non inuenitur vniuerſalis eccleſia, niſi imperfecta: ita quòd imperfectio iſta eſt conditio diminuens ly Vniuerſalis eccleſia, ſicut corpus truncum diminuit a corpore integro: vniuerſale enim vniuerſitatem claudit in ſe membrorũ officialium, quorum præcipuum eſt caput. Vnde tunc eccleſia eſt acephala: & eſt abſque eius ſuprema parte & poteſtate. Et qui hoc negat in errorem Ioannis Huſs, negantis neceſſitatem capitis eccleſiæ in terris (damnatum & a ſancto Thoma, & a Martino quinto, cum Concilio Conſtantię dictum eſt) incidit. Et ſi de eccl'a vniuerſali ſic ſumpta intelligatur, quòd habet immediate poteſtatem a Chriſto, & quòd ipſa repręſentatur per vniuerſale Concilium, erratur errore intollerabili: vt patet ex allatis authoritatibus, & inferius magis eluceſcet.

De ſecũda aũt comparatione in altero extremo, ſ. inter Papam ex vna parte, & eccleſiam totam, id eſt etiam cum Papa ex altera parte, dicitur, ꝙ Papa cum reſiduo Eccleſię nõ eſt maioris poteſtatis iuriſdictionis ſpiritualis, quàm ipſe ſolus: quia poteſtas ſua continet in ſe omnium reliquorum poteſtates, vt earum cauſa vniuerſalis. Nulla enim eſt poteſtas iuriſdictionis in eccleſia, quę non ſit in Papa: vt patet inductiue. Quinetiã poteſtas electiua ipſius Papæ, in Papę poteſtate eſt. Quod patet tum ex facto Petri, qui eligit ſibi ſucceſſorem (vt 8. quęſt. 1. c. ſi Petrus, Dicit Ioannes tertius) tum ex eo, ꝙ Papa ordinat actu electrinæ poteſtatis, determinando qñ & qualiter debet fieri electio: & quod plus eſt, determinando ſubiectum illius poteſtatis, dum conſtituit ꝙ ad duas partes Cardinalium ad minus ſpectet electio. Probatur & ex c. ſi Papa. diſt. 40. vbi dicitur, ꝙ vniuerſitas fidelium ſuam ſalutem poſt Dominum ex Papæ incolumitate animaduertit propenſius pẽdere. Et diſtin. 19. ca. Ita Dominus, Leo Papa dicit, Huius muneris ſacramentum ita Dominus ad omnium Apoſtolorum officium pertinere voluit, vt in beatiſſimo Petro omnium apoſtolorum ſummo principaliter collocaret: vt ab ipſo quaſi à quodam capite dona ſua velut in corpus omne diffunderet. Vbi manifeſte patet ꝙ Papa omne reliquum corpus Eccleſiæ, velut à capite poteſtatem ſortiri. Et ſic ſumendo eccleſiam vniuerſalem, cõſtat ꝙ habet immediate authoritatē à Ieſu Chriſto: nihil. n. mediat inter ipſam & Ieſum Chriſtum. Sed ex hoc non habetur, ꝙ comparando membra aliqua, puta corpus ſine capite, ad Chriſtum, ꝙ habeant immediate poteſtatem ab ipſo: ſed ſufficit, ꝙ totũ habeat immediate à Ieſu Xp̃o: partes

aſſt inter ſe ordine quodam, & ita in caput primo ꝙ per caput in corpus reliquum poteſtatem diffundit Saluator noſter, iuxta dicta & dicenda. Vnde patet, ꝙ tota Eccleſia nõ habet ptãtem ſupra Papã ſolũ nec econuerſo: quia Papa cũ Eccleſia reliqua nõ facit maius in ptãte, ſed plures ptãtes.

De Tertia autem comparatione, quę eſt media, & eſt inter Papam & Concilium authorizatum à Papa, ex antedictis faeilè ſumitur quid dicendũ eſt, ſ. ꝙ non eſt maior authoritatis, ꝙ Papa, a quo ſolo authorizari põt, vt patet 17. diſtinctio. ꝑ totum. & extra, de electio. c. ſignificaſti. vbi dicitur, quòd omnia Concilia per Romanæ Eccleſiæ authoritatem, & facta ſunt, & robur acceperunt.

His tribus comparationibus ſm̃ veritatem pręmiſſis, quarta ſuperadditur ſecundum opinionẽ & eſt inter Eccleſiam vniuerſalem, & quandã cõmunitatem, ſiue Papa prima pars eius, non caput totius authoritatis in ea velit in eam cõuenire, ſiue non, ex vna parte & Papam ex altera parte. Et quia comparatio inter diuerſa eſt, & eiuſdẽ ad ſeipſum ſubiectio non eſt, ſicut nec iuſtitia, ꝓprie loquendo, cum dicunt hi, ꝙ Eccleſia vniuerſalis eſt ſupra Papam, alterum duorum intendunt: aut. n. intendunt per Eccleſiam vniuerſalem congregationem fidelium, velut quandam communitatem, ſiue Papa pars prima illius velit intereſſe, ſiue non, aut intendunt ipſam fidelium congregationem authoritate capitis, ſ. ſummi Pontificis factam: Ita ꝙ ipſum congregari, ſolum dependeat à Papa in Eccleſia vniuerſali: in Concilio vero duo dependeant à Papa, ſ. congregari, & repręſentare vniuerſalem Eccleſiam: ita ꝙ in his intendunt, ꝙ ſecluſa authoritate Papæ ex quo congregata eſt Eccleſia, vel Concilium, ſit comparatio poteſtatis Eccleſię, vel Cõcilij ex vna parte, & Papę ex altera. Totus ergo futurus ſermo de Eccleſia, ſeu Concilio vt diſtinguitur contra Papam, erit de Eccleſia & Concilio, ſecluſa Papæ authoritate poſt cõgregationem legitimè factam.

Et contra hos dicẽtes Eccleſiam habere authoritatem ſupra Papam, ratio eſt, quia poſitio iſta peruertit ordinẽ regiminis Eccleſiæ: oportet nãque ſecundũ iſtos regimẽ Eccleſiæ eſſe democraticum, ſeu populare: in quo tota authoritas apud nullum reſidet, ſed in tota cõitate: ſicut in capitulo Accidit: vt Sanctus Thomas in quarto ſentent. diſtinctione decimonona, quæſt. 1. ar. 1. q. 3. ad tertium dicit. Et hoc ipſi volunt, dum Eccleſiam velut cõitatem liberam, poteſtatẽ ſupra Papã quaſi Regem habere dicunt: vt Senatus populuſque Romanus habebat ſuper Imperatorem. Et quia hoc ipſi non reputant inconueniens, quantum ad rem licet vocabula horrere videantur: ideo circa rem inſiſtendo, monſtrandum eſt, quòd non cõmunitati Eccleſiæ, ſed vni ſoli in illa Chriſtus plenitudinem poteſtatis Eccleſiaſticæ dedit.

CAPVT VII.

Quòd Papa ſit ſuper poteſtatem Eccleſia vniuerſalis, & Concilij generalis, vt diſtinguitur contra Papam.

PRincipiũ Huius veritatis ex Domini noſtri Ieſu Chriſti authoritate ſumitur: vbi Ioan. vlt. ſoli Petro, vt diſtincto ab alijs, dicit, Paſce oues meas, vt deductũ in primo capitulo fuit: in hoc inſtituens regimen Eccleſie monarchicum. Et ſi rediculoſa illa reſponſio detur: quòd Chriſtus dicit Petro: Paſce oues meas, non Eccleſiam ſi eam: quaſi fecerit eum paſtorem ſingularum ouium, non ipſius Eccleſiæ, quæ ſignificat totum conſurgens ex omnibus ouibus: manifeſtè excluditur hoc ex eo: quòd in oratione dicitur, Deus omnium fideliũ paſtor, & rector famulum tuum N. quem paſtorem Eccleſię tuę pręeſſe voluiſti. Et in Concilio Lugdunen. de elec. lib. 6. vbi periculum, Papa rector vniuerſalis Eccleſię, & gregis dominici director dicitur: vbi patet ꝙ reſpectu Eccleſię & gregis, quæ collectiones ſignificant, & non ſolum reſpectu particulariũ paſtor & rector, & director eſt Papa. Et quia hoc eſt vltima fuga harum vulpecularũ, vineam Domini demolientium: idcirco in omnibus auferendis vigilandum eſt, vt de ipſa collatione, ſeu communitate concludamus non pręlatam, ſed ſubditam eſſe Papę.

Amplius, Ioanis decimo, Saluator inquit, Alias oues habeo, &c. & ſubdit, Et fiet unũ ouile, & vnus paſtor. Certum eſt, quòd ouile non ſignificat oues ſed unum continens oues. Et ex gloſſa interlineari in principio illius capituli, vbi, dr̃, Qui intrat ꝑ oſtiũ in ouile, exponente in ouile, id eſt, in catholicam eccleſiã, hr̃ ꝙ per vnum ouile, intelligitur Eccleſia vna ex Iudæis & Gentilibus. Ex hac authoritate arguitur ſic: Eccleſia vt vna ex Iudæis & Gentilibus, eſt ouile: & Petrus cui dictum eſt, Paſce oues meas, eſt paſtor vnus illius ouilis: ergo Eccleſia, vt vna nõ eſt ſuꝑ Papã, ſed ſub eo, vt ouile ſub paſtore. Et cõfirmatur hoc. Quia Eccleſia, ſeu Concilium diſtinctum contra Papam, aut eſt oues aut ouile, aut paſtor. Non oues, quia ex vtriſq; ouibus ouile vnum conſtituendum dicit Dñs. Non paſtor, q̃a cũ Petrus ſit vnus paſtor Eccleſiæ, vt monſtratu eſt, ſi Eccleſia eſſet alius paſtor, eſſent duo paſtores, contra Dñm dicentem, Fiet vnus paſtor. Ergo ouile. & cum non ſit ouile nullius paſtoris, eſt ouile vnum unius paſtoris qui eſt dñici gregis rector & director, Papa, ſ. Et confirmatur ꝙ de Papa ſpecialiter loquat̃, q̃a verbo futuri tp̃is vtitur ſignificante futurum fieri. Fiet inquit, ouile vnum vtriſque conuenientibus, & unus paſtor. Et q̃a quod eſt, ſit, nec fiet, ipſe Dñs qui de ſeipſo præmiſit pluries ibidem, Ego ſum paſtor bonus, non eſt poſtmodum factus paſtor unus: ſed dum ſoli Petro poſtmodum dictum eſt, paſce oues meas, non has vel illas impletum eſt, Fiet vnus paſtor, loco illius ſummi paſtoris, qui ſolus eſt paſtor bonus per eſſentiam Eccleſię.

Amplius, Nõ minus Papa eſt Epiſcopus Catholicę quàm quilibet Epiſcopus ſuę eccleſię: ſed quilibet Epiſcopus eſt Epiſcopus, & ſingularum perſonarum, & totius collectionis earum in unam communitatem. ergo & Papa eſt epiſcopus ſingulorum, & vniuerſorum Chriſtianorum in unam catholicam Eccleſiã collectorum. Et confirmatur hoc, Quia cum eccleſia ſit nomen collectiuum, & ſignificet collectionem fidelium (vt dicitur de conſeruatione diſtin. prima capitulo eccleſia.) & Epiſcopus dicatur epiſcopus Eccleſiæ talis, oportet vt primo ſit Epiſcopus ipſius Eccleſiæ, & ſecundariò ſingularum perſonarum: ac per hoc Papa qui intitulatur Epiſcopus Eccleſię Catholicę, & non illorum aut omnium Chriſtianorum. primò eſt Epiſcopus ipſius Eccleſię Catholicę, & ſecundariò membrorum eius. Et uerè ſic eſt: quia primo debet ſuperintendere bono proprio ipſius unius Eccleſię Catholicę, & deinde bonis propriis membrorum omnium.

Et ſi ſtudioſè quęratur, quo pacto Papa poteſt dici epũs, & caput Eccleſię Catholicę, cum Eccleſia catholica includat ipſum Papam: patet reſponſio dupliciter. primò, ꝙ hęc eſt diſtributio ac commoda ſicut cum dr̃, Cęlum continet omnia corpora: non quòd contineat ſeipſum, ſed quia continet omnia poſſibilia contineri: pariformiter enim dicitur, quòd Papa eſt caput & epiſcopus Eccleſiæ Catholicę, non quòd ſit caput, epiſcopus, rector, &c. ſui ipſius: ſed quia eſt caput omnis poſſibilis habere caput, rectorem, & Epiſcopũ. Secundò dicitur, quòd quia ſecundum Hilarium ſermo rei, & non res ſermoni debet eſſe ſubiecta, ea rõne Papa dicitur caput & Epiſcopus Eccleſię catholicę, quia in Eccleſia catholica ipſe capitis & Epiſcopi locum tenet.

Amplius,

Amplius, Papa habet ſupremam poteſtatem in Eccleſia Dei: ergo Papa non ſubeſt eccleſiæ. Antecedens patet ex condemnatione iam dicta in Concilio Conſtantienſi, per Martinum 5. vbi de Papa loquendo dicitur, Habens ſupremam poteſtatem in Eccleſia Dei. Conſequentia probatur: quia ſupra ſupremam authoritatē in Eccleſia Dei non pōt maior intelligi in eadē Eccleſia Dei, ēt ſi fingendi detur licentia. Imò ex hoc ēt ſequitur, ꝙ tam eccleſia ꝙ Concilium Papæ ſubditur: quia nō ſunt duæ ſupremæ poteſtates in Eccleſia Dei: principatuum enim pluralitas mala cum ſit (vt patet 12. Metaphy.) à Ieſu Chriſto ſummè bono, qui vult eccleſiam ſuam optimè diſponi, eſſe non poteſt. Et confirmatur hoc authoritate Innocentii 3. in Concilio gñali, extra, de pœn. & rem. cap. cum ex eo. vbi dr, ꝙ Romanus Pontifex plenitudinē obtinet poteſtatis. Et in capitulo, Propoſuit. de conceſſ. præben. idem dicit. Nos ſm plenitudinem poteſtatis, de iure poſſumus ſupra ius diſpenſare. Et extra de electione, in capitulo Significaſti, Paſchalis dicit, Aiunt in Conciliis ſtatutum non inueniri, quaſi Romanæ Eccleſiæ legem Concilia vlla præfixerint: cum oīa concilia per Romanæ Eccleſiæ authoritatem, & facta ſint, & robur acceperint. Quæ oīa pro plenitudine poteſtatis Papæ ſupra Cōcilia, & conſequēter vniuerſalem Eccleſiam allata ſunt. Et confirmantur authoritate Sancti Thomæ, in tractatu contra impugnantes religionem: vbi dicit hæc verba: Sancti Patres in Conciliis congregati, nihil ſtatuere poſſunt niſi authoritate Rom. Pōtificis interueniente, ſine qua etiam nec Concilium congregari poteſt. Hæc ille.

Amplius, Papa eſt proximus, & immediatus vicarius Chriſti, & Apoſtolorum: ergo nullam habet in terris poteſtatem priorem ſe. Antecedens patet in ſæpe dicta condemnatione articulorum à Martino 5. in Concilio Conſtantiēſi. vbi vnus ex reprobatis articulis eſt iſte, Eccleſia Ro. eſt ſynagoga Satanæ, nec Papa eſt ꝓximus & immediatus Vicarius Chri & Apoſtolorum. Conſequentia patet: qa proximo & immediato nihil eſt propinquius, & immediatius. Et ex hoc patet primò, ꝙ erroneū eſt dicere, ꝙ Eccleſia, vt diſtinguitur cōtra Papam, hēt immediate authoritatem a Chro ſuper Papam: ſic e.n. non Papa, ſed Eccleſia eſſet ꝓximè & immediatè Chri vicaria: Impoſſibile eſt enī eſſe duo ſubordinata, ambo æque ꝓxima, & immediata Chro, vt patet iſtos fingere. Et confirmatur authoritate S. Th. dicentis in trac. contra errores Græcorum. c. 69. Chri vicarius ſuo primatu & ꝓuidentia vniuerſalem Eccleſiam tanquam fidelis miniſter Chro ſubiectam ſeruat, & oppoſitum ſentire, dicit eſſe errorem. Poſtremo videat, quæſo, diffinitio facta in Concilio Flor. qđ qa ex Orientali & Occidentali ſimul Eccleſia conflatum eſt, cæteris Occidentalibus tñ antefertur. Et ibi (vt in 1. c. verba adduximus) non ſolum dicitur, ꝙ Papa eſt oīum Chrianorum pr & doctor: ſed ꝙ eſt ēt vniuerſalis Eccleſiæ paſtor, gubernator & rector, cum plena ptāte a Dño Ieſu Chriſto inſtitutus in beato Petro. Dicant ipſi quo potuerit clarius exprimi, ꝙ non ſolū omnium mēbrorū, ſed ipſius vniuerſalis Eccleſiæ paſtor, rector, & gubernator eſt, & ꝙ non mediante Eccleſia, ſed in Petro, cuius eſt ſucceſſor, plenā poteſtatem paſcendi, regendi, gubernandi vniuerſalem Eccleſiam a Dño Ieſu Chriſto accepit. Et videant ſi tantum luminis eis conceſſum fuerit, ꝙ hæreticorum more Scripturas & Sanctorum dicta oporteat eos extorquere, vt eorum proteruus error defendatur. Fortè nulla Scriptura tam clara in fide habetur, quam non poſſit extorta expoſitio ad ſuum trahere propoſitum: ſed veritas tunc inuenitur, cum planus Scripturæ ſenſus iuxta Sanctorum conſilium quæritur.

CAPVT VIII.

In quo reſpondetur obiectionibus ſumptis ex authoritate Concilij Conſtantienſis & Baſilienſis.

VT ordinatè autem obiectis diſtinctè ſatiſfiat, inchoandum eſt a Decretis Concilij Conſtantienſis, ad quæ reſponſiones dantur.

Prima, negans illa eſſe authentica authoritate veri Concilij facta: quia facta ſunt tpe ſchiſmatis, quo erāt tres Papæ in Eccleſia Dei, ab vna ſola obedientia, ſ. Ioann. 23. abſente etiam illo ſuo Papa. Quod conſtat ex eo, ꝙ illa promulgata ſunt anno Dñi 1415. die 6. Aprilis in ſeſſione 5. & obedientia Gregorij 12. coniuncta eſt illi die 4. menſis Iulij eiuſdem anni in ſeſſ. 14. & obedientiæ Benedicti 13. iungi cœpit anno Domini 1417. die 3 Octobris in ſeſſione 22. Vnde dicere, quòd illa obedientia conſtitueret Concilium generale, catholicam Eccleſiam repræſentans, nihil aliud eſt quàm renouare antiquum ſchiſma, & damnare, vt ſchiſmaticas duas obedientias, & ꝙ ſemper fuit, & eſt dubium, facere certum.

Et ſi dicatur, ꝙ Martinus 5. approbauit illa decreta, & illam ſynodum, decreta quidem in ſeſſione vltima, vbi legitur, ꝙ dixit ꝙ omnia & ſingula determinata, cōcluſa & decreta in materiis fidei ꝑ pñs Conciliū, cōcilialiter tenere & inuiolabiliter obſeruare volebant, & nunquam contraire quoquo: ipſaque ſic concilialiter facta approbat & ratificat, & non aliter, nec alio modo. Hæc ille. Cōſtat āt ꝙ Conc. eſſe ſupra Papā, vel Papā ſupra illud, materia fidei eſt: ergo decreta illa in ſeſſ. 5. facta ſup ſuperioritate Concilij ſupra Papā ſunt approbata. Synodum vero in bulla condemnationis articulorum Ioannis Vuicleff, ſacro approbante Concilio, vbi interrogatoria ponens dicit: Vtrum credat ꝙ condemnationes Ioannis Vuicleff, Ioannis Huſs, & Hieronymi de Praga factæ de perſonis eorum, libris & documentis ꝑ ſacrum gnale Conſtantienſe Concilium, ſint ritè, & iuſte factæ, & a quolibet catholico pro talibus tenendæ & aſſerendæ? Hæc ibi. Et cum conſtet, quòd contra Ioannem Vuicleff in ſeſſ. octaua, contra Ioannem Huſs. in ſeſſ. 15. & contra Hier. de Praga in ſeſſ. 21. ſententia lata fuerit: conſequens eſt, ꝙ tunc ante vnionem obedientiarum omnium Concilium generale fuerit, ſi Martinus in tali bulla verum dicit.

Rñdendum eſt ꝙ tractari aliquid in mā fidei cōtingit dupliciter, ſ. materialiter & formaliter. Tunc tractatur formaliter materia fidei quando tractatur vt credenda vel damnanda a fide. Tunc autem tractatur materia fidei materialiter, quando tractant res quidē pertinēs ad fidem, ſed nō vt credēda, vel nō credēda, ſed quacūq; alia ratione: extra formale .n. infinita contingit eſſe. Et quia niſi ſermo itelligatur formaliter, perit certitudo; iō uerba Martini V. in illa vltima ſeſſione formaliter ſunt intelligenda. In Concilio ſiquidem illo fuerat in materia fidei tractatum & deciſum formaliter: vt patet in ſeſſionibus allegatis contra illos tres ſupradictos, vt etiam in ſeſſ. 19. & fuerant multa alia tractata, ſed non vt materia fidei: inter quæ ſunt illæ ſeſſ 4 & 5. In cuius ſignū nulli fuerunt deputati ibi ad videndum de fide: quin potius deputatio in materia fidei cœpit poſt hæc in ſeſſ. 6. vt patet ibi. nulla etiam fit ibi mentio de credendo vel non credendo. Martinus autem V. approbauit decreta in materia fidei formaliter tantum, & nō ulla alia. Et hoc audenter ēt patet: quia illa verba dixit, rñdens requiſitioni oratorum Regis Poloniæ exigentium, ꝙ acta per Concilium contra illos prænominatos hæreticos firma eſſent, vt patet in ſeſſ. ult. & propterea bulla illa condemnationis ſubſecuta eſt. Ad inſtantiā verò de approbatione ſynodi dicitur, ꝙ per illud & alia interrogatoria ibidem de Concilio Con-

ſtantienſi

ſtantienſi poſita, totum a nobiliori parte Martinus nominauit: congregatio ſiquidem Conſtantien. quæ inchoauit in ſola obedientia ſub Ioan. 23. & iterum poſt in coniuncta obedientia ſub Greg. 12. in coniunctione obedientiæ Benedicti 13. conſummata eſt, & poſt Martinum electum authorizata, facto præſidentiæ perſonalis in Concilio vniuerſale ab hoc nobiliori, & certiori ſtatu tota Concilij vſe vocat, & nuncupatiue in quolibet ſtatu Concilij vniuerſale appellatur, nominibus vtendo vt plures. Fundat autem hæc declaratio ſuper eo, quod non eſt rationi conſentaneum, Martinum voluiſſe declarare alias obedientias fuiſſe extra Eccleſiam: ſed uerba proferre honoris, nominibus vtendo vt plures utunt, abſque veritatis tñ offenſa. Vñ in illa bulla bis oppoſitũ declarauit, ſ. in articulo, Papa habet ſupremam ptatem in Eccleſia Dei: & in illo, Petrus fuit caput Eccleſiæ catholicę. Et vt Inſinuaretur, quod Conciliũ ab vltima parte appellabat, in præcedenti interrogatorio, præterito adiunxit præſens, dicens, quod Concilium approbauit & approbat, cõdemnauit & condemnat, quaſi præteritũ nõ ſuffecerit. Et quia iã ex iſto priore interrogatorio habitum erat quòd Concilium Conſtantienſe in põti ſub Martino V. condẽnat illos tres, non oportuit in vltimo interrogatorio præterito iungere præſens. Iam enim præteritũ ſupponebat pro Concilio ſub Martino: quia iam da nauerat. & ſic & verba ſaluantur verbaliter. Hæc eſt prima cõſio ad principale motiuũ.

Secunda autẽ eſt, dato quod decreta illa valeant, intelligenda ſunt cum grano ſalis, quo autem deſcendum eſt ad ſingulas. In primis, cum dicitur quod Concilium ptatem a Chriſto immediate habet, poteſt dupliciter intelligi. primò de Concilio, vt diſtinguitur contra Papã. Et ſic eſt falſum, vt patet per inductas authoritates, extra de elect. c. ſignific. vbi dicitur quod robur hæc vlla Cõcilia a Ro. ſedis authoritate, & diſt. 19. c. ita Dñs vbi Leo dicit, quod a Petro quaſi a quodam capite in corpus omne authoritas manat. & S. Th. in tractatu cõtra impugnantes religionem dicit, quod Sancti pſes in Concilia congregati nihil põt ſtatuere ſine Ro. Pontificis authoritate interueniente, ſine qua nec congregari Concilium poteſt. Hæc ille. Et nota qđ dicit, Sancti Patres: quia patribus non ſanctis, ſed præſumptuoſis nulla lex poſita eſt: ſed præſumptio eorum ſibi ipſis eſt lex. Secundo poteſt intelligi de Concilio, incluſo Papa. Et in hoc ſenſu eſt verum, quod habet immediate authoritatem a Ieſu Chriſto, Et quod ſic interpretandum ſit, ex duob. verbis illius decreti colligitur. Primum eſt, Legitime congregata: conſtat n. quod legitima congregatio Concilij generalis ad Papã ſpectat: vt ex nunc allatis teſtibus patet, & diſt. 17. per totum. Secundum eſt, Eccleſiam Catholicam repręſentans: corpus nanque Eccleſiaſticum vniuerſum (qđ Eccleſia Catholica, i. vniuerſalis ſignificat) non eſt ipſum vniuerſum corpus Eccleſiaſticum, ſi ſine capite ſit vel intelligatur. Papam aũt ex dictis conſtat caput eſſe totius eccleſię catholicę, ac per hoc Concilij ipſam repręſentantis. Et ſi mundi cordis oculo perſpiciatur, apparebit quòd Concilium hẽt, quod repręſentet vniuerſalem Eccleſiam a Papa qui habet pleniſſimam curam vniuerſalis Eccleſiæ. Quis. n. Cardinalib⁹, Epiſcopis, Abbatibus, & Prælatis paucis (vt cõiter accidere videtur) contulit vota totius populi Chriſtiani, niſi Papa? oportet enim aut ipſos Chriſtianos hoc feciſſe, aut aliquem ſupplere potentẽ eorum vota. Et cum ipſos non transferre vota ſua in eos, experientia teſtetur: quin potius ſi requireretur, Chriſtiani infiniti inuenirentur, qui refutarent transferre vota in alios & per ſeipſos intereſſe mallent, aut Concilium non celebrandũ ducerent: Relinquitur ergo, quod Papa qui ſolus eſt pater, paſtor, doctor, rector & gubernator omniũ, & ſingulorum Chriſtianorum cum plenitudine poteſtatis, vota totius Eccleſiæ transfert in Concilium congregando & roborando, vt ei videtur. Propter qđ ſine Papa Patres ſancti congregati, nihil poſſunt & diſſolui poteſt Concilium a Papa, auferendo ab eis quod amplius vniuerſalem eccleſiã non repræſentent authoritatiuè. Nec eſt verum ſi dicatur, quod Eccleſia ratum habet Concilium, nõ reclamando: nõ enim non reclamat, quia in vero Concilio Papa ſupplet: in falſo autem quia cõtra præſumptuoſos præualere non ſperant docti, ignorantes autem neſcij ſilent. hoc autem non eſt approbari ab Eccleſia, ſed non moleſtari ab illa.

Deinde cum dicitur, quod ipſi Concilio, ſeu eius decretis etiam Papa obedire tenetur, multis diſtinctionibus iuxta multos terminos opus eſt. Diſtinguendum eſt enim de Papa dubio, vel certo: ſicut enim quod neſcitur conſecratum, pro non conſecrato habetur, & reconſecratur ſecundum ſacros canones (vt patet extra de presbytero non baptizato c. veniẽs. & de cõſecr. diſt. 1. c. ſolemnitatea.) ſic qui neſcitur legitimè electus Papa, tanquam non Papa obedire tenetur. & hoc directè pertinet ad illa decreta ratione ſchiſmatis, quãdo erãt tres Papæ, & nullus indubitatus ex ſua electione. De Papa autem certo & indubitato diſtinguendum eſt. quia vel eſt ſermo de his quæ a Concilio & decretis eis ſtatuuntur de iure diuino, vt ea quæ ſunt fidei, vel naturalis iuris, vt ea quæ ſunt virtutum & vitiorum moralium & ſic Papa tenetur obedire, nec poteſt contra ea diſpenſare. Et ſic interpretanda ſunt decreta illa: vnde in trib. dicit debitum obedire, ſ. in his quæ ſunt fidei reformationis, & amotionis ſchiſmatis: hæc. n. cum ſpectantibus ad ea, aut ad ius diuinum, aut ad ius naturale ſpectant. Vel eſt ſermo de his, quæ ſunt purè iuris poſitiui. & ſic diſtinguendum eſt de obedientia, ſ. quo ad iudicium diuinum vel humanũ: & dicendum quòd licet principis ſit ſolutus legibus, nec Concilia legem vllam coactiuam in iudicio humano præfixerint Ro. ſedi, in iudicio tamẽ diuino tenetur Papa obedire, vt S. Th. expreſſe habet in prima ſecundæ. q. 96. art, 5. ad tertium. Et in c. confidimus 25. q. 1. Gelaſius Papa dicit vniuerſalis Eccleſiæ conſtitutum nullum magis exequi ſedem pię cęteris oportere, quàm primã.

Deinum cum ſubditur de punitione contumaciter contemnentium, poteſt dupliciter intelligi, primò indifferenter, vt quilibet etiã indubitatus Papa in quocunque peccato cõtra ius diuinũ, aut naturale cõtumax, punitioni humanę ſubiciat. Et hic ſenſus eſt contra ſacros canones: vt patet in c. ſi Papa. diſ. 40. & diſ. 79. c. electionem, & in c. aliorum 9 q. 3. Nec eſt acceptandum quod id qđ infinito temporis ſpacio a tot eſt Patribus approbatum, vnico verbo deſtruere voluerint conditores canonum. Secundò poteſt intelligi diſcretè ſecundum proportionem materiæ & perſonę. & ſic cum prælati communiter non ſint puniendi (exẽplo Dei, qui non punivit publice Aaron de idolatria: vt S. Tho. dixit in 4. ſen. diſt. 40. q. 5 art. 2. q. 2. ad quintum.) & Papa non ſit puniendus facto, ſed verbis reprehendendus publice (vt ex S. Th. colligitur in 4. ſent. diſt. 59. q. 2. art. 2. q. 2. ad ſecundum, & in Secunda ſecundæ. q. 33. art. 4. in caſu quo publicè in periculum Eccleſiæ peccat: vt Petrus reprehenſus fuit a Paulo ad Gala. 2.) & in caſu quo poteſt deponi, & facto depoſitionis puniri poſſit: conſequens eſt quod ſic diſcretè & proportionaliter intelligantur verba illius decreti.

Ex quibus omnibus clare patet, quod nec ex illis decretis habetur ſuperioritas Concilij, aut Eccleſię ſupra Papam. Vnde non oportet aliter reſpondere ad eandem ex Concilio Baſilienſi, in ſeſſ. 2. & 18. De quo tamẽ ſciendum eſt, quod licet ab Eugenio 4. fuerit approbatum quo ad inchoationẽ & proſecutionem, & multa pro illo Concilio in bullis ſuis

dixerit:

dixerit:nunquã tamen illius approbauit decreta: quin potius in Cõcilio Florentino ſtatim diffiniuit Rom. Pont. eſſe caput, paſtorem, doctorem, & rectorem vniuerſalis Eccleſiæ: vt ſuperius attulimus. Refert quoque dñs Ioan. de Turre Crem. (ꝙ fuit præſens vtrique Concilio) in l. 3. de Eccleſia, c. 100. multos defectus qui in Concilio Baſil. in conſtitutione illorum decretorum interuenerunt, ſ. ꝙ non fuerunt vnanimiter concluſa nec cum conſenſu præſidentium legatorum dñi Papæ, qui talibus intereſſe recuſarunt: nec expectatis oratoribus Angliæ & Caſtellæ quos in via nouerant conſtitutos; nec auditi ſunt viri multi ſapientes, videntes hæc eſſe contra doctrinam Sanctorum: ſed promulgata ſunt ad furorem hoſtium Apoſt. ſedis, cum multitudine populi nullius authoritatis. Vnde ex neutro Cõcilio adnititur ut valida.

Nos tamen ex abundanti iuſtitia, illa gloſſauimus. Et ſi gloſſas contra intentionem authorum dixerit aliquis ex aliis actis eorum Conciliorum hoc conuincens: rñdebo primò, ꝙ ego homo ſum video quę foris ſunt quo ad ipſa decretorum verba: Deus aũt intuetur cor. Quo ad alia, vero acta eorundem conciliorum atteſtantium aliam fuiſſe authorum intentionem, dicam de Conſtan. ꝙ ſicut errauit vſurpans in vna ſola obedientia vniuerſalẽ Eccleſiã, ita errauit conſequenter in procedentibus ex ea: quoniam tunc illa decreta fecit. De Baſilien. verò notorium eſt, ꝙ errauit, cũ contra vnum verum, & indubitatum pontificem Eugenium 4. proceſſit vſque ad depoſitionem incluſiue, qui tamẽ cum ſucceſſoribus ſuis verus Papa eſt. Dicam ſecundò ꝙ ſi honorem veritatis recuſant, falſa, erronea, ac igni obnoxia ſunt.

CAPVT IX.

In quo ſoluuntur reliquæ obiectiones contra idem facta.

Expeditis auctoritatibus Conciliorum Conſtantienſis & Baſilienſis, quæ nullius authoritatis cenſentur, ſoluẽdę cõſequenter ſunt obiectiones, quæ ex vera ac certa authoritate procedunt, iuxta ordinem, quo inductæ ſunt.

Ad declarationem igitur Martini quinti in cõdemnatione articulorum, ſ. quod error eſt non credere Rom. Eccleſiam eſſe ſupremam inter Eccleſias, ſi per Rom. Eccleſiam intelligitur Eccleſia vniuerſalis uel Concilium vniuerſale aut pro quãto negat primatum ſummi Pontificis ſuper particulares Eccleſias, Reſpondetur, ꝙ quia comparatio eſt inter diuerſa: & hæc tria, ſ. Eccleſia vniuerſalis, Concilium vniuerſale, & Eccleſia Romana, ſingula ſunt quædam corpora myſtica integra conſtantia ex capite & membris reliquis, & in capite non ſolum conueniunt, ſed identificantur (Papa ſiquidem caput proprium vniuerſalis Eccleſiæ & Concilij & Rom. Eccleſiæ eſt) in membra autem reliquis diſtinguũtur, vel ſicut repræſentans & repræſentatum, vt mẽbra Eccleſiæ & Concilij: vel ſicut pars & totum, ſicut membra reliqua Ro. Eccleſiæ partes ſunt membrorum reliquorum, Cõcilij & Eccleſiæ vniuerſalis vt patet: idcirco cum fit comparatio inter eccleſiam, ſeu Concilium vniuerſale, & eccleſiam Roma. non fit comparatio ſecundum caput, ſed ſecundum reliqua vtriuſque membra: ſecundum quæ rectè dicitur, quòd tam Eccleſia, q̃ ſynodus vniuerſalis eſt ſuperior Eccleſiæ Ro. vt ex illo articulo deducitur. Vnde admiſſio illius comparatiue nihil concludit contra Papæ authoritatem.

Poſſet nihilominus dici, ꝙ quia eſſe ſupremum inter Eccleſias, conuenit eccleſiæ ratione capitis & Eccl. Ro. rõne capitis eſt de eſſentia Concilij & Eccl. vniuerſalis: & nulla cõparatio ẽt cũ dictione excluſiua excludit intrinſeca, idcirco non eſt admittenda comparatio Concilij ad eccleſiam Rom. quo ad hoc quod eſt eſſe ſupremam inter eccleſias, ſicut nec quo ad caput: quia ſicut idem eſt caput, ita eadem eſt ſuperioritas, & negaretur illa illatio, ergo Concilium eſt ſuprema inter alias eccleſias etiam Rom. Et ad probationem, quia Ro. eccleſia eſt vna eccleſiarum, rñdetur ꝙ plus requiritur ad comparationem iſtam: oporteret enim quòd ſit vna, & diſtincta capite proprio ab eccleſia quæ eſt Concilium: quod hic non eſt: Ex calce vero illius articuli, ſcilicet ꝙ primatus Papæ eſt, ſuper eccleſias particulares, cum ſit ſermo affirmatiuus de primatu ſuper particulares: & non negatiuus de primatu ſuper vniuerſalem Eccleſiam nihil habetur in oppoſitum: quod enim non fuit expreſſum ibi, eſt expreſſum alibi, ut additum eſt.

Ad obiectionem ſumptã ex Euãgelio Matt. 18. Quæcunque ſolueritis, &c. di. ꝙ ad literã, hæc tria tantum ad propoſitum habentur. Primum eſt, ꝙ a Chriſto immediate Apoſtolis data eſt poteſtas ligandi & ſoluendi: quod ſuperius conceſſimus cõformiter ad cap. in nouo: diſtinctione 21. Secundum eſt ꝙ poteſtas data eſt vniuerſalis, iuxta illa uerba, Quæcunque ſolueritis. Sed tamen non eſt adeo uniuerſalis ut uerba ſonant: ſed ly Quæcunque diſtribuit pro ſubiectis: ita ꝙ ſenſus eſt, Quæcunque uobis ſubiecta ſolueritis, aut ligaueritis, &c. alioquin oportet dicere, ꝙ omnino occulta potuiſſent ſoluere uel ligare, contra illud Apoſtoli 1. ad Corinth. 4. Nolite ante tempus iudicare, donec ueniat Dominus quia illuminabit abſcondita, &c. Et quia Petrus nõ erat eis ſubiectus, ſed prælatus, cum factus fuit paſtor eccleſiæ, ideo ſub illa diſtributiua nõ concludebatur Papa, utpote non ſubiectus.

Tertium autem eſt, quod ex illo contextu inſinuatur, ꝙ eccleſia quælibet habitura eſſet poteſtatem ita ligandi & ſoluendi, ut ſoluta & ligata ab ea, eſſent ſoluta & ligata in cęlo; & hoc in ſibi ſubiectis. Vñ ſicut ridiculũ eſt ex hoc, ꝙ eccl. Bonon. hẽt hanc authoritatem, inferri: ergo pt ligare, aut ſoluere nõ ſubiecta: ita ex hoc, ꝙ eccl. vlis hẽt hanc authoritatem, non poteſt inferri niſi ꝙ poteſt in ſubiecta: quamuis. n. multo plura ſint ſubiecta uniuerſali eccleſiæ quàm Bononienſi, ſnihilominus in hoc formali conueniunt, ꝙ nulla eccleſia poteſt niſi in ſibi ſubiecta. Ex hoc autem non habetur, ꝙ Papa eſt ei ſubiectus: nec etiam habetur, ut ſuperius dictum eſt, ꝙ habeat a Chriſto immediate poteſtatem: quia modus habendi, ſcilicet immediate a Chriſto, ex ſpeciali gratia ad perſonas ſuas ſunt. Quòd autem alicui gratioſe conceditur, nõ debet ab aliis trahi in exemplum: a Chriſto enim habent omnes eccleſiæ hanc poteſtatem, ſed non immediate.

Ad authoritates Aug. dicentis, ꝙ Petrus in perſona eccleſiæ & vnitatis, &c. claues accepit: Dicendum eſt, ꝙ per hęc omnia intelligendum eſt hoc, ſ. ꝙ non ſoli perſonæ Petri, ſed officio ſuo perpetuo duraturo hęc collata ſunt. Et quia officium Petri eſt officium capitis, qđ habet influere in corpus reliquum: adeo officio capitali data, toti corpori data dicuntur & ſunt. Nõ poteſt ſiquidem expers corpus remanere, ſi caput officium ſuum, tacit: unde & Leo Papa diſtinctione 19. cap. ita. Dominus, ipſi Dño attribuit, ꝙ a Petro in corpus omne poteſtas deriuaretur. Quia ergo unitas officij cõmunicatiui toti eccleſię claues accepit in perſona Petri, ideo dicitur quòd Petrus perſonam eccleſiæ gerebat, & ꝙ unitas non unus claues accepit, & ꝙ ad omnes dicitur, Amas me, paſce oues meas, & ſimilia: & non propterea dicitur quaſi cõmunitas popularis, aut ſenatoriam poteſtatem acceperit. Hic enim ſenſus contra Auguſt. & Ieſum Chriſtu eſt, ut oſtenſum eſt, & ipſe Aug. in q. noui & ueteris Teſtamenti aperit dicens, Saluator cũ pro ſe & Petro dari iubet didragma, pro oĩb. ſoluiſſe videt: quia ſicut in Saluatore erat oẽs cauſę magiſterij: ita & poſt Saluat. in Petro oẽs cõtinent

ipſum

ipſum enim conſtituit caput eorum, vt eſſet paſtor gregis Dominici. In quibus verbis docet, ꝙ in officio capitali Petri omnes ſubintelliguntur.

Ad Primam autem rationem dr̄, ꝙ licet non minus iuris habeat Eccleſia in poteſtate iuriſdictionis, quàm in bonis temporalibus, tamen non eodem, ſed alio modo habet. Nam poteſtatem iuriſdictionis obtinet, vt regimen monarchicum, Dñium autem temporalium, vt cõitatis. Et ratio diuerſitatis eſt: quia poteſtas iuriſdictionis eſt a Ieſu Chriſto, qui tale ſtatuit regimen; Dñium aũt rerum eſt a donatoribus hoibus transferentibus dominium, quod ipſi habebant in cõitatem Eccleſiæ, & in vnum aliquem. Et hoc apparet in Eccleſijs particularibus, in quibus manifeſtè Eccleſiæ in Epiſcopo habẽt poteſtatem iuriſdictionis, non autem dominium rerum.

Ad aliam vero rationem, ꝙ Eccleſia non poteſt errare, diſtinguendum eſt de errore perſonali in credendo, & ſententialiter authoritatiuè definiẽdo, & rurſus de Eccleſia vniuerſali claudendo in ſe Papam, & vt diſtinguitur contra eius authoritatem: & dicendum eſt, ꝙ errore perſonali certũ eſt, ꝙ Papa, quia eſt vna ſingularis perſona, magis põt in fide errare, q̄ totum reſiduum Eccleſię: ſed hoc non ſpectat ad propoſitum. Errore aũt iudiciali in fide eſt econuerſo, quia magis põt errare cõitas Eccleſiæ ſine authoritate Papæ, q̄ Papa. Et ratio eſt, quia error Papæ indiffinitiua in ſa fidei eſt error totius Eccleſiæ, & veræ vniuerſalis Eccleſiæ capitis, & membrorum, quia ad ipſum ſpectat determinare finaliter de fide quid tenendum, & quid repellendum, vt ab omnibus inconcuſſa fide teneatur, vt S. Th. in trac. contra errores Græcorum, cap. 67. authoritate & Cyrilli, & Maximi oſtendit, & in Secunda ſecundæ, q. 1. art. vlt. probat ratione. Impoſſibile eſt aũt vniuerſalem Eccleſiam errare in fide: ergo impoſſibile eſt Papam in iudicio diffinitiuo authoritatiuè errare in fide. Secus eſt in alijs, vt S. Th. in Quolib. 8. art. vltimo oſtendit. Vnde argumentum militat ad oppoſitum, quia Papa in huiuſmodi iudicio eſt rectiſſimus ꝑ aſſiſtentiam Spirituſſancti, in iudicio fidei ꝑ vniuerſale bonum fidei, ſicut ꝓmiſit Io. 14. Spirituſſanctus docebit vos omnem veritatem. & Petro dixit: Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuerſus, confirma fratres tuos. Iuxta quod etiam 24. q. 1. dicit Innoc. Papa cap. quoties: Quoties ratio fidei ventilatur, non niſi ad Petrum, i. ſui nominis honorem, ſeu authoritatem habentem, recurrendum eſt. Et ſcito, quòd cum dr̄ de errore iudiciali, ꝙ ſola vniuerſalis Eccleſia errare in fide nõ poteſt, non excluditur Summus Pontifex, ſed includitur: quia authoritas determinandi de fide competens vniuerſali Eccleſiæ, principaliter reſidet in Romano Pontifice, vt S. Th. in Secunda ſecundæ, q. 11. at. 3. ad Tertium dicit. Imò ipſa authoritas, quæ vniuerſalis Eccleſiæ dr̄, non niſi illa Papæ eſt, vt ex inducta authoritate ex q. 1. Secunda ſecundæ, (vbi finalis ſñia de fide ad Papam ſpectare probatur) patet. Et propterea in allegato Quolibet, S. Th. iudicio Eccleſiæ, & Papæ, vt ſynonimis vtitur, aperiens expreſſe, ꝙ ſententię Papæ per aſſiſtentiam diuinæ prouidentiæ ſtandum eſt. Et propterea oportet eſſe cautum, ne vocabulis aliter intellectis fallamur. Certi namq; ſumus, ꝙ nec Papa, nec Eccleſia, aut Synodus vniuerſalis integra, poteſt in fide errare, iudicando authoritatiuè de fide. De Eccleſia ſũt ac Synodo acephala nihil inuenio: quia nihil authoritatis ſine capite in ea video, quamuis merita multa. Et non aduertere ad hanc diſtinctionem de fide perſonali, vel in iudicio authoritatiuè, eſt cã quare à multis ignoranter, & in materia fidei, Eccleſia, imò Doctores Papæ præferantur: conſiderant enim ipſum non officium cum aſſiſtentia diuina ad fidem in officio, etſi non in perſona.

Ad id verò, ꝙ additur, ꝙ claues ſunt propter Eccleſiam finaliter, conceditur ingenuè ꝙ Papa, vt poteſtatẽ iuriſdictionis habens, eſt propter bonum fidei, & pacis Eccleſiæ, vt ex cap. 77. quarti contra Gent. S. Th. apparet: & eſt ignobilior ipſa pace Chriſti, quæ exuperat omnẽ ſenſum. & hoc eſt, quia Papa non eſt princeps niſi, vt miniſter, & vicarius naturalis principis, qui eſt ſummum bonum ad quod ordinatur bonum commune totius communitatis, v ex 12. Metaphyſic. habeatur.

Ad rationem ex principio illo: Omne totum eſt maius ſua parte, dicitur, cõceſſo illo principio formaliter (ſcilicet de toto, & parte, vt ſic) quòd licet Papa quo ad perſonam, & merita, ſit pars Eccleſiæ vniuerſalis: ſecundum poteſtatem tamen iuriſdictionis (de qua eſt ſermo) non eſt pars, ita ꝙ poteſtas Eccleſiæ vniuerſalis non conſurgit ex poteſtate iuriſdictionis Papæ, & aliorum, vt totũ ex partibus: ſed poteſtas Papæ eſt tota poteſtas Eccleſiæ vniuerſalis, & aliæ poteſtates ſunt participationes ipſius in partem ſolicitudinis dstæ: iſ enim dictum eſt, quòd non plus poteſt Papa, & Eccleſia, quàm Papa ſolus: licet plures poteſtates ſint poteſtates Papæ, & Eccleſiæ, quàm Papæ ſolius. Et ſi ex ratione capitis, quæ eſt membrum, & pars corporis, inſtare velis, reſpice ad Ieſum Chriſtum, qui caput verum totius Eccleſiæ ſic eſt, vt non ſolùm quo ad poteſtatem, ſed nec quo ad nobilitatem, & ſanctitatem ſit pars Eccleſiæ. Et vide ꝙ in his myſticis loqutionibus non oportet ea, quæ imperfectionis ſunt (vt eſt eſſe partem) ſaluare in his quæ ſunt ſuperioris ordinis, quales ſunt Ieſus Chriſtus, & eius vicarius generalis, qui quo ad nobilitatem, & ſanctitatem, & perſonam pars eſt Eccleſiæ.

Ad illud vero Hieronymi, ꝙ orbis maior eſt vrbe, reſpondetur ꝙ verum eſt quo ad multa, puta merita, virtutes, ſcientiam, & in propoſito ſecundum vigorem conſuetudinis, non poteſtatis, id eſt conſuetudo orbis præualet conſuetudini vrbis: ſed poteſtas vrbis eſt ſupra poteſtatẽ orbis. Et quòd hęc ſit intentio Hieronymi, ex contextu patet: quia de conſuetudine Eccleſiarum, quia Diaconi ſub presbyteris ſedent, loquitur.

Ad rationem formatam ſuper mandato Domini, Dic Eccleſiæ, quia aduerſarij ſanctas Gloſſas refugiunt (vt pro Eccleſia prælatus, vt ſic intelligatur cum ſacris Doctoribus eadem ſententia) aliter dicitur, ꝙ Dominus in illo mandato affirmatiuo plura ordinatè mandat. Primò actum charitatis, Corripe eum inter te, & ipſum. Secundò actus iudiciales, Adhibe duos, vt in ore duorum vel trium ſtet omne verbum; & Dic Eccleſiæ. Inter hos autẽ actus hæc eſt differentia, quòd actus charitatis extendit ſe ad omne peccatum in proximum, & ad omnem fratrem, vt patet: actus vero iudiciales non extendunt ſe ad omne peccatũ in proximum, nec ad omnem fratrem. Et ꝙ non ad omne peccatum in proximum, ex eo lucidiſſimè patet, ꝙ ſunt quædam peccata contra nos, q̄bus conuincendis non poſſunt adhiberi teſtes, vt patet de peccato coniugis tentantis facto coniugem in lecto ad peccatum contra naturam, & de ſecretiſſimis ſermonibus. In his enim quia non poſſunt teſtes adhiberi, locum non habet præceptum hoc affirmatiuũ, Adhiberi tecum duos, vt in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum. nec illud, Dic Eccleſiæ: quia intelligitur in peccatis ſubiectis adhibitioni teſtium. Quòd etiam non ad omnem fratrem, ex eodem fundamento habetur: quia ſcilicet ſi eſt aliquis frater, qui non ſit ſubiectus alicui in terris, de illo non intelligitur præceptum, Adhibe tecum: nec, Dic Eccleſię: vanum enim hoc eſſet.

Et quia Papa eſt talis frater, ideo præceptum

hoc

hoc non habet locum ſimpliciter contra Papam. Dico autem ſimpliciter, vt præſeruem me à caſu in quo poteſt deponi.

Et quòd hæc ſit vera expoſitio ad literam, probatur ratione,& authoritate. Ratione quidem: quia Saluator in hoc præcepto duo exprimit vniformiter, ſcilicet perſonam peccantem, Frater tuus; & peccatum, Peccauerit in te (vtrunque enim abſque exceptione aliqua indefinitè poſuit) & tamen oportet quo ad peccatum limitare ad peccatum capax adhibitionis teſtium: ergo quo ad fratrem limitare etiam oportet ad fratrem ſubiectum communicantem tecum in Patre in terris. Et hoc poteſt accipi ex illo verbo, Frater tuus,id eſt,purè frater,id eſt, qui ita ſit tibi frater, vt non ſit plus quàm frater: cęteri namque prælati tui non ſunt ſimpliciter plus quàm frater, ſed quo ad aliquid: Papa vero ſimpliciter. Qua ergo ratione limitatio admittitur peccati, admittenda eſt & limitatio peccantis fratris. Authoritas eſt Sancti Thomæ in quarto ſententiarum diſtinctio. decimanona, q. 2. artic. ſecundo quæſtionis tertiæ ad ſecundum, dicentis, q̃ ſi prælatus non habet Superiorem, recurrendum eſt ad Deum, qui eum emendet, vel de medio ſubtrahat: hoc enim propter ſolum Papam oportet dici: quia cęteri pręlati habent ſuperiorem. Nec ſolus eſt S. Th. ſed uſcnunc infinitæ ferè authoritates afferentur, oſtendentes Papam omnino non habere Superiorem: ac per hoc non claudi ſub appellatione fratris peccantis, quo ad actus iudiciales.

Ex quo patet quàm temere quidam dicant, q̃ ſuper hoc textu abſque omni calumnia, plenitudo poteſtatis gladij ſpiritualis, & executio eius in Eccleſia collegiata, ac per hoc in Concilio vniuerſali ſuper quemlibet Chriſtianum qui eſt frater noſter, etiam ſi Papa fuerit, fundatur: & quòd ſuper hoc fundatur poteſtas diffiniendi, determinandi, ſtatuendi, exercendi, conſtituēdi leges, etiam ſupra perſonam Papæ, & vſum poteſtatis eius.

Hæc enim ex dictis,& dicendis patet eſſe erronea, & dicentes hæc, neſciunt diſcernere, quòd præcepta quæ dantur de actibus iuſtitiæ iudicialis, intelliguntur tam in factis, quàm in perſonis ſubiectis, & non alijs: & quòd illa præcepta non probant ſubiectionem talis facti, vel talis perſonæ ad Eccleſiam: ſed de ſubiectis illi quęcunque, & quicunque ſint, diſponit. Ignorantiæ ergo eſt ex hoc tex. ſubiectionem Papæ arguere. Et vt conuincantur iſti, practicetur tex. iſte ſic. Primò tex. non magis loquitur de Eccleſia vniuerſali, quàm particulari, puta Mediolanenſi. Et hoc etiam conuincitur ex hoc, q̃ peccante in me fratre meo Mediolani, ſufficit dicere Eccleſiæ illi, & ſi illam non audierit, erit ſicut ethnicus, & cętera: indiſtinctè ergo de Eccleſia loquitur. Tunc vltra cum dicitur, Dic Eccleſiæ, aut ſumitur Eccleſia communiter pro collectione fidelium quomodolibet: & hoc non: quia ſi non audiret totam collectionem Mediolanenſium abſque prælatis, non eſſet ſicut ethnicus, & publicanus, vt patet. Aut ſumitur Eccleſia pro collectione fidelium cum prælato: & ſi ſic ſumitur: ergo etiam Eccleſia vniuerſalis, cum ſibi dicendum eſt, non ſumitur pro acephala, ſed cum capite qui eſt Papa. Ex hoc ipſo ergo pręcepto Domini intellecto proportionaliter de Eccleſia vniuerſali, Papa comprehendi oſtenditur non ſub appellatione fratris peccantis, ſed Eccleſię iudicantis: quia Eccleſię cum capite, & non acephalę dicendum mandat peccatum fratris peccantis. Rurſus, Papa non eſt deterioris conditionis reſpectu Eccleſiæ ſuę, quàm quilibet Epiſcopus reſpectu Eccleſiæ ſuę: ſed Epiſcopus peccans in fratrem ſuum, non denunciatur eccleſiæ ſuæ acephalæ, ſed eccleſiæ, id eſt prælato ſuperiori, & ſufficienter impletur mandatum Domini: ergo Papa non denuntiatur eccleſiæ Catholicæ, cuius eſt epiſcopus, acephalæ, ſed ſuperiori qui eſt Ieſus Chriſtus, clamando ad Deum, qui eſt paratus cito facere vindictam clamantium ad ſe, multo magis quàm iudex terreſtris, vt ipſe teſtatur Lucæ decimooctauo.

Negandum eſt igitur, q̃ eccleſia vniuerſalis ſit iudex ordinarius Papæ in puniendo,& conſequēter quòd ſit ſimpliciter, & abſolute illius iudex, & conſequenter, quòd quemcunque legis actum poſſit ſuper eum. An autem in aliquo euentu, vel caſu ſit illius iudex, inferius examinabitur.

Repugnare quoque Sacris Canonibus, q̃ eccleſia Vniuerſalis ſit iudex Papæ in puniendo abſolutè, manifeſte patet: quia ſic de quolibet peccato Papæ in proximum poſſet denuntiari Papa, iudicari,& puniri, ſi fraternam admonitionem nō audiſſet, contra capitulum, Si Papa, diſtinctione quadrageſima, & capita multa, nona quæſtione tertia ſcilicet Patet, Nemo, Aliorum, Pacta, Cuncta, & contra omnes canones Pontificum, ſ. Bonifacij, Nicolai, Innocentij, Symmachi, Anterij, & Gelaſij. Et licèt aliquod horum patiatur forte gloſſam, quòd loquitur de particulari iudice, & non de Vniuerſali eccleſia: multa tamen capitula omne iudicium citra diuinum excludūt, vt capitulum Patet, vbi ſunt de ſede Apoſtolica hæc verba, Cuius authoritatiue maius non eſt iudicium. Similiter capitulum Aliorum, vbi ſunt hæc verba: Aliorum cauſas hominum Deus voluit per homines terminare, ſed ſedis iſtius præſulem ſuo ſine quæſtione reſeruauit arbitrio: ubi etiam Papā excludit, proſequendo obiectiones in contrarium. Eſt & contra Extrauagantem Bonifacij Octaui vnam ſanctam, vbi diffiniens inquit, Si deuiat terrena poteſtas iudicatur a ſpirituali; ſi deuiat ſpiritualis, iudicatur minor a ſuperiori; ſi uero ſuprema, a ſolo Deo, & non ab homine poteſt iudicari. Hæc ille. Et eſt contra multos Doctores in Theologia quidem (ut refert dn̄s Ioannes de Turre Cremata in libro ſecundo. de eccleſia. c. nonageſimoquarto) Hugonem de Sancto Victore, Albertum Magnum, Sanctum Thomam, Alexandrum de Ales, Sanctum Bonauenturam, Petrum de Tarantaſio, Vlricum, Ricardū, Petrum de Palude, Herueum, Auguſtinum de Ancona, Alexandrum de Alpidio. In iure autem canonico, Hoſtienſem, Ioannem Andream, Guidonem, Archidiaconū, Innocentiū, & Auerroim.)

Ad vltimò allata ex ſacris Canonibus, ex eo q̃ Papa non poteſt contra ſtatuta Patrum reſponſionem habeo diui Thomę in tractatu contra impugnantes religionem, quod intelligitur quo ad ea, quæ ſunt iuris diuini uel naturæ. Et hoc etiā habetur in gloſſa illius & pręcedentis capituli, Sunt quidam.

Ad capitulum, Prima ſalus, eodem modo dicendum eſt, aduertendum quòd Patrum appellatione uenit principaliter papa, qui eſt pater Patrū.

Quòd autem Ioannes Gerſon affert contra ſummos Pontifices illud Gratiani, diſtinctione quarta, Leges inſtituūtur cum promulgantur, firmantur autem cum moribus vtentium comprobantur: quaſi examen ſupremum legum ſit, unde firmantur, riſu magis quàm reſponſione dignum eſt. Relinquitur igitur certū & indubitatè tenēdum, quòd Papa eſt ſupra Vniuerſalem eccleſiā, non ſolum ſecundum ſingulas perſonas & eccleſias, ſed ſecundum ipſam eccleſiæ communitatē, ſolum Deum ſuperiorem habens.

CAP. X.

De nono quodam ſillione, quo imaginantur aliqui Concilium eſſe ſupra Papam.

HActenus ſimpliciter eſt diſputatum & concluſum, quòd papa habet poteſtatem ſuper Vniuer-

Vniuerſali eccleſiæ,& concilio,vt caput,paſtor,rector,& director illius. Deinceps noua quædam imaginatio Ioannis Gerſon in tractatu de Poteſtate eccleſiaſtica,& in tractatu de Auferibilitate ſponſi,ſeu Papæ, tractanda confutãdaque eſt: quoniam periculoſa eſt valde,& ſanctæ Matri eccleſiæ plurimum nociua. Et vt melius obſeruare ſe ab his omnes poſſint, recitanda eſt ſua imaginatio.

Ponit In primis poteſtatem Eccleſiaſticam uelut quoddam totum integrale diſtinguit in ſuas partes integrales,Papatum, Cardinalatum, Patriarchatum,Epiſcopatum,Sacerdotiumque:Eccleſiamque integrari ex his ita vult, vt ſublato non Papa,ſed Papatu,non ſit Eccleſia Vniuerſalis. Vultque proinde in Eccleſia, & Concilio Vniuerſali ſiue Papa ſit, ſiue non,claudi authoritatẽ Papalem, quam ſupremam poteſtatem eccleſiaſticam, & plenitudinem poteſtatis eccleſiaſticæ, formaliter poteſtatiue, & originaliter reliquas continentem, & in ſolo Romano Pontifice formaliter,& ſubiectiuè eſſe fatetur, a Ieſu Chriſto Petro datam. Fatetur quoque eccleſiæ regimen a Ieſu Chriſto inſtitutum Monarchicum, ita ꝙ hoc non niſi a ſolo Deo mutabile eſt, & Monarcham eſſe Papam.

Cum his quoque diſtinguit,& bene, & poteſtatem eccleſiaſticam tripliciter accipi. Primò, ſecundum ipſum,vt papatum,ſecundum ſe. Secundò, ſecundum applicationem ad hanc, vel illam perſonam,vt quòd Papatus ſit in Ioan. vel Marc. Tertiò, ſecundum exequutionem, vt quòd Papa faciat,vel non faciat hoc, vel illud. Et apposita altera diſtinctione de multiplici modo eſſendi in aliquo,vult quòd licet quælibet eccleſiaſtica poteſtas ſit formaliter, & ſubiectiuè tantum in ſuppoſitis formaliter denominatis ab illa (puta papalis in Papa,Cardinalitia in Cardinali, Epiſcopalis in Epiſcopo) nihilominus quælibet eccleſiaſtica poteſtas eſt in eccleſia Vniuerſali, ſeu Concilio Vniuerſali illam repræſentante tripliciter. Primò,ſicut in fine, quia data eſt in ædificationem corporis Chriſti. Secundò, ſicut in regulante applicationem ipſius ad perſonam. Tertiò,ſicut in regulante vſum, ſeu exequutionem poteſtatis in perſona exiſtentis. Et de primo ac ſecundo modo non eſſe dicit facultatem; de tertio autem ſimiliter dicit,ſi conſideretur quòd poteſtas papalis data eſt in ædificationem eccleſiæ. Et probat ſic, Papa eſt peccabilis, & poteſt hac poteſtate in deſtructionem eccleſiæ abuti: ſimiliter Sacrum Collegium Cardinalium non eſt in gratia,uel fide confirmatum:ergo oportet, ut aliqua ſit reliqua inobliquabilis, & indeuiabilis regula ab optimo legiſlatore Chriſto, ſecundum quam poſſit abuſus huiuſmodi Poteſtatis reprimi,dirigi,atque moderari. Hęc autem eſt eccleſia ſeu Vniuerſale Concilium: ergo in eccleſia Vniuerſali eſt papatus, ut in regulatiuo exequutionis ipſius.

Et confirmatur, quia cum medium uirtutis nõ habeatur niſi prout ſapiens iudicabit,& Papa habeat poteſtatem in ædificationem, prout ſapiẽs iudicabit, finalis reſolutio huius iudicij fiet ad eccleſiam,ſeu Concilium, ubi eſt ſapientia indeuiabilis. Et hic,inquit,fundantur multa,ut quòd Papa iudicari poteſt,& deponi Concilium, quòd Concilio ſubijcitur quò ad uſum ſuæ poteſtatis, & ſibi poteſt dici. Cur ita facis? & quòd in Concilio eſt etiam poteſtas Papalis quarto modo,ſcilicet ſuppletiue, quòd ſcilicet ſupplendo facere poteſt quicquid poteſt Papa, ut Decreta, & acta Concilij Conſtantienſi teſtantur.

Diſtinguit præterea poteſtatem Papę in eam quæ ſibi a Ieſu Chriſto tributa eſt in Petro, tanquam ſuo Vicario, & Monarchæ;tã ordinis, quã iuriſdictionis in foro uoluntario,& inuito(& hãc uult eſſe ſupernaturalem) & in eam quæ conuenit Papæ ex iure naturæ,& poſitiuo. Naturæ quidem,quia dictamen naturalis iuris uult, ut ſupremus in aliqua politia, gaudeat multis priuilegijs & honoribus ſuper alios. Poſitiuo uero multiplici,& in propoſito ipſius eccleſiæ, ſeu generalium Conciliorum,ſicut communitas perfecta ſuo capiti dare poteſt. Et hanc uult eſſe authoritatem interpretandi, diſpenſandiq; in ſtatutis Concilij generalis,prout occurrens neceſſitas, uel euidẽs utilitas, poſtulat,ubi pro tunc recurſus ad generale Concilium non patet, propter cuius diſtinctionis ignorantiam multam ortam putat ignorantiam in putantibus omnia poſſe Papam ex authoritate ſibi a Chriſto tradita.

Concilium igitur eſſe ſupra Papam, habereq; uim coactiuam ſuper illum,poſſeq; illi leges imponere circa uſum poteſtatis, ſuſpendere ab exequutione, & deponere cum culpa, & ſine culpa, infert. Comparare propterea, inquit, eccleſiam Papæ,nihil aliud eſt quã comparare totum parti integrali,& quęrere quid ſit maius: conſtat.n. ꝙ eccleſiæ ſeu Concilij Vniuerſalis authoritas maior eſt authoritate Papæ in ſex. Primò,in amplitudine,uel extẽſione: ſecundò,in infallibili directione: tertiò, in morum reformatione in capite,& in membris: quartò, in coactiua poteſtate: quintò, in cauſarum fidei difficilium ultimata deciſione: ſextò, quia copioſior: complectitur n. ſaltem uirtualiter omnem poteſtatem, & omne politicum regimen, Papale, Imperiale, Regale, Ariſtocraticum,& Timocraticum.

Confirmat dicta ſua ex Apoſtolorum Actibus pluribus: quia S. Iacobus, non Petrus diffiniuit in Concilio, Act. decimoquinto:& ibidem non Petri nomine, ſed communitatis ſcribitur ad Antiochiam, Apoſtoli,& ſeniores,&c. & miſerũt Petrum,& Ioannem tanquam ſubditos Eccleſiæ, Act. 8. & Petrus compulſus eſt rationem reddere de ingreſſu ad Centurionem, Act. 11. Fundat autem ſuper allatis prius ex Matthæi 18. authoritatibus, Dic Eccleſiæ, & Quæcunque ligaueritis ſuper terram:& Concilio Conſtantien. Et cõcludit quòd luce clarius ex principijs Theologię concluſa eſt ſubiectio Papæ ad Cõcilium. Et uſqueadeò progreditur, ut peſtiferam pernicioſiſſimamque doctrinam appellet, ponentem Papã ſupra Concilium, aut ſaltem non imparem illi.

CAPVT XI.

Quòd ſecluſo Papa, in Eccleſia non eſt papatus ſuppletiuè, & ſicut in regulante vſum ipſius.

PRincipium veritatis videndæ circa recitata à radice ſumendo declarabimus. Primò,id ſuper quod tota hæc conſurgit fabrica; falſum eſſe. ſ. ꝙ ſecluſo Papa, quomodolibet in Eccleſia Dei ſit Papatus, ſicut in regulatiuo ipſius quãtum ad vſum,& ſuppletiuè. Deinde oſtenditur falſum eſſe, quòd Papa habeat aliquam poteſtatem ab Eccleſia: ſed omnia poteſt ex papatus authoritate. Et deinceps ſigillatim omnia examinãdo determinabuntur manifeſtata prius veritate, circa poteſtatem applicandi poteſtates eccleſiaſticas ad perſonas, an ſit Eccleſia ſecluſo Papa. Sic enim modo de Eccleſia, vt diſtinguitur contra Papam, loquimur:& ſic volumus intelligi dum de his ſermo eſt. Si papatus igitur eſt ſic in Eccleſia,cũ Eccleſia nõ habeat ipſum ex ſeipſa(vt aduerſarius fatetur)oportet quòd datus ſit ei à Deo. Et cum huiuſmodi donata a Deo neſciamus niſi ꝑ reuelationem in ſacra Scriptura, vel traditione Apoſtolorum,vel in ſanctis doctoribus, aut determinatione apoſtolica contentam,aut per rationem ex principijs theologicis efficaciter probantem: ſi in nullo horum reuelatio hæc inuenitur, ſed oppoſitum,ſi theologica ratio non conuincit; ſed potius abducit ad hoc,ſentiẽdum eſt oppoſitum.

Et

Et quidem, quòd in ſacra Scriptura donatio iſta non reperiatur, ex antedictis patet: authoritates enim ſumptæ ex Matthæi decimooctauo, nihil dant niſi ſuprà ſubiecta Eccleſiæ indefinitè, vt prædeclaratum eſt. Vnde ex eis non poteſt huius, vel illius ſubiectio probari: ſed haberi quam poteſtatem in ſubiecto habeat.

Ex geſtis verò ab Apoſtolis nihil tale habetur; quia Act. octauo, licet Petrus, & Ioannes ſint miſſi, non tamen, vt ſubiecti: Spiritus. n. ſanctus miſſus eſt Filio iuxta illud Ioan. 16. Quem ego mittā vobis: & tamen non eſt ſubiectus. Male theologus eſt, qui ex miſſum eſſe, infert ſubditum eſſe. Act. verò 11. diſceptatio eorum, qui erant ex circuncisione aduerſus Petrum, nullam ſuperioritatē, ſed ambiguā æmulationem legis Moyſi præ ſe fert. Et quòd illa diſceptatio nō ab Apoſtolis, ſed cōuerſis Iudæis, & pcipuè Phariſæis fuerit: textus ille iunctus cū c. 15. (vbi illi de hæreſi Phariſæorum, dicebant legalia imponenda ēt gētilib.) inſinuat. Et rurſus repræbēſio non factis, ſed verbis, ſubditis qñq; licita eſt aduerſus prælatos, vt de Petro, & Paulo apparet ad Gal. 2 & ſuperius ex S. Thoma oſtendimus. Et idem Gregorius (vt habetur ſecunda quæſt. 7 cap. Petrus) hoc ſoluit, q Petrus noluit vti authoritate ſua. Act. verò 15. non fuit Concilium vniuerſale, nec Iacobus dedit ſententiam: & idō nihil facit ad propoſitum. Quòd nō fuerit Cōcilium vniuerſale, patet ex hoc, q non fuerunt ibi niſi tres ex 12. Apoſtolis, vt ad Gal. 2. habetur, ſ. Petrus, Iacobus, & Ioannes. Qd enim narratur Act. 15. tunc fuit, quando Paulus poſt annos 14 aſcendiſſe ſe Hieroſolymam, ad Gal. 2. refert, gloſſa ordinaria dicit Act. 15. Quòd Iacob⁹ ſententiam non dederit, ſed iudicium ſuū dixerit poſt Petrum loquens, ex eo patet quod ſubditur, Tunc placuit Apoſtolis, & Seniorib. cū omni Eccleſia eligere & mittere, &c. ſcribētes per manus ipſorum. Concluſio ergo in qua ſtat proculdubio ſententia diffinitiua, in communi facta eſt nō à Petro nec Iacobo. Et ſcito quòd q a ſolutio queſtionis petebatur nō à Petro, ſed ab Apoſtolis & presbyteris præſentibus (Hieroſolymis) vt patet in eodem decimoquinto ca. ideo Petrus ſimplici apoſtolarum nō papali authoritate uſus, exhibuit ſe ſicut vnum ex alijs in tali conuentu; & communi noīe Apoſtolorū appellatione cōtētus fuit. Et benè: quia omnia tempus habent: nec dū aūt erat tempus vtendi plenitudine poteſtatis ſuę: in ſtatuto præcipuè trāſitorio, quale fuit propoſitum à Iacobo, cū dicit: Ego iudico, id eſt, hoc eſt iudicium meū, &c. Aduenit poſtmodum tempus, quo Papa manifeſtaret ſuæ plenitudinem poteſtatis, vt patet legenti geſta Patrū & Eccleſiæ. Quamuis & hic Petrus primus inueniatur & in electione Matthiæ, & in condemnatione Ananiæ & Saphirę, & Simonis, & ex traditione ſucceſſiua Apoſtolorum, Papā potius quàm Cōcilium primatum obtinere animis, vocibuſq. Chriſtianorū inhibitum eſt vſque ad Concilium Conſtantienſe. quod vſque tēpus ſancti doctores abſque dubio hoc docuerunt. Nec Concilium Conſtantienſe, aut Baſilienſe oppoſitum determinare potuit: quia ſi Hieronymi ſolius authoritas innixa ſacræ Scripturæ præualuit Concilio (vt patet 36. q. 2. c. tria. iuncto capitulo, Placuit) quanto magis tanta lucida nubes teſtium inductorum, innixa ſacræ Scripturæ aperte, vt monſtratum eſt, & monſtrabitur, præualet congregationi Conſtantienſi, ante Martinum, Baſilienſi Concilio? Omnia enim Concilia per Romanæ ſedis authoritatem robur acceperunt, & facta ſunt, vt capitul. ſignificaſti. de elect. ullarum eſt. Quòd autem nec ratione ex theologicis principijs hoc habeatur, ſed potius in hoc, quòd ſummus prouiſor & legiſlator Dominus Ieſus Chriſtus non reliquit Eccleſiam dilectiſſimā ſine ſufficienti regula & inobliquabili in remedium cōcurrentium defectuum, ſed papa eſt peccabilis, Eccleſia verò errare nō poteſt: ergo. Hęc enim ratio ad hoc propoſitum non ſolùm non procedit ex principijs theologiæ, ſed in hæreſim adducit damnatam: pro fundamento enim ſumitur, quòd Eccleſia poteſt non errare, & Papa poteſt errare: aut loquuntur de errore perſonali in gratia gratum faciente, aut de errore iudiciali, diffiniendo in quacunque re Eccleſiæ, uel in fide. Si loquuntur de errore perſonali in gratia, in hæreſim incidit damnatam. quòd poteſtas eccleſiaſtica fundatur ſuper charitate: & tamen hoc modo contra ſeipſum oportet quòd intendat iſte homo, quia expreſsè affert pro ratione, quia Papa eſt peccabilis, & ſacrum collegium eſt aſſiſtens nō eſt confirmatum in fide & gratia. Ex hoc ergo q apud ipſum Eccleſia eſt firmata in fide & gratia, & propterea inobliquabilis oportet dicere quòd à Deo habeat regulatiuam poteſtatem vſus omnis eccleſiaſticę poteſtatis. Et hoc q d aliud eſt dicere, quàm ſequi hęreſim illorum, qui, quoniam vbi ſunt duo vel tres congregati in nomine Domini, in medio eorum eſt Dominus, eccleſiaſticā poteſtatem in bonis Chriſtianis ponunt? Amplius, Quis reuelauit huic homini, quòd prælatorū congregatio in Concilio generali, ſeclũo Papa, ſit confirmata magis in fide, & gratia perſonali, quàm collegium Cardinalium? quare nō poſſunt omnes illi eſſe in peccato mortali ſicut iſti? Præterea, Quamuis Eccleſię ſit promiſſa gratia perſonalis in aliquo ſuppoſito ſemper (iuxta illud Matth. vlt. Ecce, ego uobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſęculi) quia hoc promiſit prælatis iſtis ſic congregatis magis, quàm collegio Cardinalium cum Papa? Quæcūque enim authoritas afferatur de congregatis, ſcilicet, Vbi duo vel tres, & cętera: &, Si duo ex uobis conſenſerint, & ſimilia, non magis habet locum in illa acephala congregatione, quàm in iſta non acephala, quæ uerè eſt in nomine Domini, ſaltem quò ad authoritatem. Nec poteſt dici, q hoc conuenit Concilio dicto ex repreſētata Eccleſia vniuerſali, q a gratiæ pſonales repſentati tranſeunt in repſentantem, ut patet inductiuè.

Si uerò loquuntur de errore iudicialiter diffiniēdo de re qualibet, conſtat & quòd Papa, & quòd Concilium ſimul cum Papa errare poteſt, malè iudicando de vno regno, quòd iſte habet ius eius, & non alter, aut quòd ille Epiſcopus ſit ſimoniacus, vt patet in c. à nobis. de ſentent excomm. & in quol. Sancti Thomæ, vbi ſupra. Si autem de iudicio fidei ſit ſermo, aut comparatur Papa & concilium ſecundum proprias naturas & uires. & ſic tam Papa, quàm Concilium poteſt errare: quia omnis homo mendax. Aut ſecundum aſſiſtentiam diuinæ prouidentiæ: & ſic falſum & erroneum eſt dicere quòd Papa poſſit errare: quia hoc eſſet dicere, quod Eccleſia tota poteſt errare in fide: quia ad ipſum pertinet determinare de fide, vt habetur de baptiſmo & eius effectu, capit. maiores & 24. quæſt. 1. c. à recta. memor ſum. &, quoties. Et quicquid determinatum eſt ab ipſo de fide, omnes Chriſti fideles ſequi oportet ex hoc, q hæreticus cenſetur, qui damnatæ ab Apoſtolica ſede concluſioni in fide adhæret pertinaciter: & ex hoc quòd qui aliter docet & ſentit de fide, & ſacramentis Eccleſiæ, quàm Rom. Eccleſia, hæreticus eſt, vt patet ex S. Thoma, in ſecunda ſecundæ, quæſtio prima, art. vlt. docente quòd ad ſummi Pontificis authoritatem ptinet, finaliter determinare ea, quæ ſunt fidei, vt ab omnibus inconcuſſa fide teneantur, & in q. 11. ar. 2. ad tertiū, q contra Papæ authoritatem in materia fidei, nec Hieron. nec Auguſtinus, nec aliquis ſacrorum Doctorum ſuam ſententiam defendit, & ex c. ſi Papa, diſtin. 40. vbi dicitur quòd ex ipſo poſt Dominum vniuerſorum ſalus dependet: & per

hos

hac ineffabile Papę iudicium, impletur illud: Ioan. 14. quod Spiritus ſanctus docturus eſt nos omnia. Colligendo igitur rationis ſolutionem, dicitur quòd ſemper altera præmiſſarum eſt erronea. Si enim eſt ſermo de obliquitate à gratia, illa vniuerſalis eſt erronea, ſcilicet ꝙ obliquum oportet regulari in terra à recto, & eſt expreſſè damnata ēt à Concil. Conſtantienſi ſub Martino. Si aūt eſt ſermo de obliquitate à iudicio fidei, illa propoſitio eſt erronea, ſcilicet ꝙ Papa pōt errare, & reliquum Eccleſię non. Confirmantur hæc authoritatib. ſupra allatis. Et hęc prima eſt ratio ſumpta ex parte cauſę materialis: ex hac.n.hr ꝙ non magis cōitas, q̃ vna perſona in officio vicariatus Chriſti, poſita, quantū ad ea quæ ſunt fidei habet ꝙ ſit ſubiectum, ſeu materia aſſiſtentiæ diuinę, cum non ſit differentia apud Deum in multis aut paucis, vno vel pluribus ſaluare: imò ex quo monarchicum inſtitutum eſt regimen, in vno ſolo conſtituta eſt poteſtas. ut S. Thomas in 4. ſent. diſt. 19 q. 1. dicit. Ex quo patet, ꝙ voluntariè dicitur ꝙ papa habet poteſtatem in ædificationē: prout ſapiens i. Concilium determinabit. In his enim quæ ſunt fidei ſecundum diuinam ſapientiam in Scripturis reuelatam & ſibi aſſiſtentem; in directione autem morum ſecundum prudentiam monaſticam & politicam, quæ in principe eſt, ædificare Eccleſiam debet. Et ad hęc multum adiuuatur ex Concilio ſanctorum Patrum: & propter reuerentiam ueneratione à ſummis Pontificibus ſuſcipiuntur: oſtendūt ſiquidem ſtatuta ſuper Papę, quod ſequi ſecundum Deum debet, quamuis cogere ipſum nequeat, vt ex prima ſecūdę S. Thomę allatum eſt. Rationes autem quæ concernunt depoſitionem Papæ, inferius ſoluentur.

Ex parte verò formalis, cauſę quia Papatus eſt ex formali ſua ratione ſuprema in Eccleſia Dei poteſtas, ut ex ante dictis habetur. & iſtemet fatetur, ſupremę autem poteſtati in Eccleſia repugnat dari in Eccleſia ſuperiorem, quia iam non eſſet ſuprema in Eccleſia, ſed poteſtas in eccleſiis, regulatiua Papatus quo ad uſum eſt ſuperior Papatus: ergo in Eccleſia Dei non eſt talis poteſtas, & conſequenter non eſt in illa Papatus, ſicut in regulatiuo vſus illius. Prima propoſitio aſſumpta (vt dictum eſt) patet ex determinatione etiam Concilj Conſtantienſi, ſub Martino V. ſecunda aūt eſt nota ex terminis. tertia aūt, & probatur, & eſt ab eo confeſſa. Probatur quidē, quia cum par in parem non hēat imperiū, & propterea vnus Papa non poteſt ligare manus alterius, oportet ſi Eccleſia pōt ligare manus Papę conſtituendo leges coactiuas circa uſum papatus, & ſuſpendendo ab exequutione: ꝙ poteſtas Eccleſiæ non ſit par papatui, ſed ſuperior papatu. Confeſſa eſt aūt ab hoc viro quum loquens de diſpenſatione facta à Papa, dicit, Tenet, &c. Hæc diſpenſatio ſi non contineat errorem apertum, aūt niſi fuerit ſuperiori lege ꝓhibita, q̃ dicitur propter ſtatuta fieri poſſibilia circa Papalis uſum poteſtatis ꝑ generale Conciliū, Hęc ille.

Et ut magis pateat horum fictio aduertendum eſt ꝙ quemadmodum in adunatione omnium ſenſuum exteriorum in vnum ſubiectum, non inueniretur aliquis vnus iudex pręter ſingulas ſenſuum poteſtates, niſi ſenſus ſuperior eis omnibus & communis omnibus præiungeretur (& propterea oportet ponere ſenſum cōmunē, ut patet in ſecundo de Anima, unicum & communem, omnium ſenſibilium in iudicem altiorem omnibus, quo uno unum ſubiectum habens plures ſenſuū poteſtates iudicat) ita poſito, ſed non conceſſo quòd in Eccleſia inuenirentur omnes poteſtates eccleſiaſticæ, ſcilicet Papatus, Cardinalatus, & cæteræ: ſi ex eis non reſultaret, aut quomodolibet eis iungeretur vna alia poteſtas, nihil poſſet niſi quod ſecundum ſingulas poteſtates papatus, Cardinalatus, Epiſcopatus, & cætera, poſſet. Perinde enim eſt (vt dicitur in 2. de Anima) duabus potētijs iudicare, ac ſi duo iudices eſſent. Ex concurſu igitur omnium poteſtatum in Eccleſia uniuerſali etiam cum Papa, nō plus poteſt apud ſapientes tota eccleſia cum Papa, quàm poſſint ſingulæ poteſtates: ac per hoc cum Papatus non poſſit ligare manus Papę nec tota Eccleſia hoc poteſt, niſi fingatur ſuperior quędam poteſtas Papatu, qua Eccleſiæ communitas utens iudicet de ſingularum poteſtatum actibus. & ſi hoc fingitur, contradicitur ueritati & ſibiipſi, qui Eccleſiam ex Papatu, Cardinalatu, & cætera, componi vult.

Ex cauſa demum finali probatur intentum quadrupliciter. Primò, quia incidit in Scyllam, cupiens uitare Charibdim. Si.n. propter hunc finem ut quilibet potens errare, habeat ſuperiorem in terris, oportet hanc in Eccleſia ſupra Papam poteſtatem ponere, quis corriget Concilium ipſi potens errare? imò quod de facto errauit in decretis illis Conſtantienſi, & Baſilienſi, & in multis alijs errare poteſt propter q̃d à Cōcilio ad Papam conceditur appellatio, vt S. Tho. in quęſt. de potentia Dei, q. 10. artic. 4. ad decimumtertium dixit. Et de Concilio Baſilienſi, ꝙ quamuis legitimè congregatum, errauerit notoriè, cōuincitur ex ipſius uerbis in ſecunda ſeſſione, ſ. Synodus Baſilienſis decernit & declarat, ꝙ ipſa pro hæreſum extirpatione, ac morum generali reformatione Eccleſiæ in capite, & in membris, nec nō pace inter Chriſtianos procuranda, in Spiritu ſancto legitimè congregata, per nullum quauis authoritate etiam ſi Papali dignitate pręfulgeat, diſſolui aut ad alium locum transferri, ſeu ad aliud tempus prorogari debuit aut potuit, debet aut pōt, debebit aut poterit in futurum abſq; eiuſdem ſynodi Baſilienſis deliberatione & conſenſu. Hęc ibi. Vbi maniſeſtiſſimè apparet, ꝙ ēt in his quæ ſunt iuris poſitiui (qualia ſunt tempus & locus Concilij) determinauerunt non habere poteſtatem ſummum pontificem, etiam antequam ipſa ſynodus congregata ibi tunc eſſet: quod tam erroneum eſt, ut argumentatione nō egeat. Et hoc vnum ideo attuli, vt oſtendatur & quod Conciliū licet ritè eſſet congregatū authoritate Rom. Pontificis, ipſo abſente aut non cōſentiēte decretis, errare poteſt, & errauit: & ut ex hoc uno manifeſtè falſo in principio Concilij illius decreto omnium decretorū illius authoritas quanta ſit cognoſcatur. Inquit.n. Auguſtinus, ꝙ ſi vel minimū mendacium in ſacra Scriptura admittitur, tota perit.

Secundò, quia uerus finis poteſtatis eccleſiaſticæ, ſcilicet, vnitas fidei, charitatis, & pacis, qua vna eſt Eccleſia, & peruenitur ad patriam cęleſtem, melius cauſatur per vnum: quàm per plures conuenientes in unum.

Tertiò, quia nimis derogat dignitati ſupernaturalis ordinis poſitio iſta, quaſi ſicut Deus in naturalibus creauit hominem liberum, & reliquit eum in manu conſilij ſui (quo ſit ut cōitas libera Regem conſtituat cum certis legibus tacitis, vel expreſſis) ſic diſpoſuerit Chriſtus in ſupernaturali regimine Eccleſiæ, dando communitati poteſtatem ſupra principem. Longè quippe aliter eſt: nā ſupernaturalis regiminis firmitas non ſuper humano Concilio, ſed ſuper diuina aſſiſtentia ſupernaturali fundatur: ac per hoc ad infallibilitatem infallibiliter cōſequēdā, ipſa ſupernaturalis regiminis reſolutio reſpuit recurſum ad poteſtatem communitatis.

Quartò, quia cum gratia perficiat naturam per modum eius, & diuina Sapientia diſponat omnia ſuauiter, oportet ut Ieſus Chriſtus diſponat regimen eccleſiæ ſuæ, ut uiuus non ut defunctus. propter quod non ante mortem, ſed poſt reſurrectionem in æternum non moriturus, Petrum inſtituit nō ſucceſſorem, ſed uicarium ſuum. Cōmune

eſt

eſt aſt omnibus principibus viuentibus vicarios inſtituentibus, vt ptãtem Reipub. ſuper vicariũ non dent, ſed ſibi reſeruent iudicandum. Dominus igitur Ieſus Chriſtus communitati Eccleſiæ non dedit ptãtem ſup ſuo vicario: ſed illi ſuã aſſiſtentiam non defuturã aperiens. Lucæ 22. Ego rogaui pro te, vt nõ deficiat fides tua, ipſi cõfirmatione aliorũ cõmiſit ſubdẽs. Cõfirma fratres tuos. Et hæc rõ licet magis ex modo, quã fine regiminis ſumat: oñdit tñ qđ ad cõſequẽdũ eccleſię finẽ ex eo modo regiminis non cõuenit in eccleſia talẽ ponere ptãtem. Quia ergo poſita poteſtas iſta in eccleſia ſupra Papã regimini Eccleſię p vicariũ ſub Ieſu Chriſto viuente non cõſonat, & ſupernaturali reſolutioni eccleſiaſtici iudicij derogat, & ad verum Eccleſiæ finem inepta eſt, & intentũ finem correctionis oĩum errare potentiũ nõ aſſequitur, rationi formali Papatus repugnat, aſſiſtentię Chriſti ad Papę iudicium in his, quę ſunt fidei obſtat, & nulla authoritate authentica, aut ratione efficaci aſſeritur, totǭue ſanctorũ teſtimonijs aduerſatur: concludendum eſt quòd fruſtra, ignoranter, temere atque impiè prædicatur, ſcribitur, & defenditur.

CAPVT XII.

Quod ſecluſo Papa, non ſit in Eccleſia poteſtas legiſlatiua.

QVoniam autem præter dictam poteſtatem duas alias in Cõcilio loca ſecluſo Papa (ſcilicet poteſtatem applicãdi ptates Eccleſiaſticas ad pſonas, & poteſtatẽ cõdendi interptandique authoritatiuẽ leges) de his aliquantiſper dicendum eſt. Authoritas Eccleſiæ in condendis legibus conuenit Eccleſiæ ſecundum iſtum ex hoc, quòd eſt communitas perfecta. Vnde ſi quælibet communitas libera & per ſacta poteſt condere leges, & ipſius ſolius authoritate poſſunt mutari cõditæ ab ea leges: ſic in Eccleſia ẽt oportet.

Sed ut breuiter error iſtius pateat, omiſſo q Eccleſia abſq; Papa nõ eſt cõitas perfecta (quia ſine capite) dicimus, quòd quia Eccleſia vniuerſa diſtincta cõtra Papã eſt communitas ſubiectã à Ieſu Chriſto Papę (vt patet ex authoritatib inductis teſtantib. ipſum eſſe paſtorem, rectorẽ, caput, directoremque oĩum Chriſtianorum, & vniuerſalis, ſeu catholicæ eccleſiæ) conſequens eſt q Eccleſia, etſi poſſit ordinare per modu ſocietatis cuiuſdã, nõ tñ poteſt aliquid ſtatuere, habens vim coactiuã, non ſolũ circa actus Papæ, ſed nec circa quemcunq; Chriſtianũ, niſi ratione authoritatis prelatorum illius, ſi illi ad hoc cõcurrunt: & ſi fiat de facto) nõ valet, niſi authoritate Romani põtificis implicitè vel explicitè roboret. Vnde S. Tho. (vt ſuperius adductũ eſt) inquit, Sãcti patres cõcilijs congregati nihil põt ſtatuere, niſi interueniente authoritate Rom. Põtificis. (vt ſupradictũ eſt,) rectè dixit, Sãcti patres: qa multi patres ex ſua temeritate põt ſtatuere, ẽt ligãdo manus Põtifici ſummo. Et cõfirmat hoc ex diffinitione legis poſita à ſancto Thoma in Prima ſecũdę q. 90. vbi in vlt. ex prædeterminatis concluditur, q lex eſt rõis ordinatio ad bonũ cõe ab eo q curã habet cõitatis, promulgata. Ex hoc n. patet, q lex eccleſiæ nihil aliud eſt, q̃ rõis ordinatio ad Eccleſię cõe bonũ à Papa (qui curã habet cõitatis Eccleſiaſticę) promulgata: ac per hoc cõmunitas Eccleſiæ, cui ſuiipſius cura nõ eſt relicta a Ieſu Chriſto, ſed cõmiſſa Papę nõ poteſt leges authoritatiue facere. Et hoc cognoſcẽtes, ſancti patres a papa robur decretorũ ſuorũ recognouerunt, vt ẽt ex orto hoc errore poſt electum Martinum papã quintum: ipſa requiſitio oratorum regis Polonię, q approbarentur deciſa in materia fidei a Martino teſtatur, vt patet in ſeſſione vltima. Et Baſilienſes multum inſtiterunt apud Eugenium quartum, vt decreta Baſilienſis Cõcilij approbaret, & nonq̃ obtinuerũt: vt dñs Ioãnes de Turrecremata refert: & in geſtis Baſilienſis Cõcilij apparet.

Amplius Authoritas eccleſię determinatiua de his, quę ſunt fidei, principaliter reſidet in ſummo Pontifice & non ſolũ principaliter ſed finaliter, ita q ad ipſũ ſpectat finalis de fide determinatio: nec ſpectat ad Cõciliũ, ſed Cõcilij ſnĩa a papa cõfirmat: & a Cõcilio, ad papã appellat: vt ſanctus Thomas in allatis locis, & Secunda ſecũdæ, & q. de potentia Dei, & cõtra errores Grecorũ docet: ergo a fortiori ad papã principaliter & finaliter ſpectat cętera ſtatuere, & fruſtra a Cõcilio ad eũ appellaretur, niſi iuſtitiam poſſet ſupra Concilium miniſtrare.

Amplius conſuetudo Eccleſiæ hẽt & habuit, vt papa in oĩbus quæ non ſunt de iure naturę aut diuino, poſſit non ſolũ diſpẽſare, ſed mutare iura: non ergo ipſe a Concilio in interpretãdo dependet, ſed econuerſo. Et ex hoc patet q capitulum frequens in Concilio Conſtantienſis decretum niſi apoſtolica authoritate firmatũ ſit non habet certam vim obligatiuã: quoniam in ſeſſione 39. ante electum Martinum factum eſt.

CAP. XIII.

Quod poteſtas applicatiua eccleſiaſtica poteſtatis ad perſonam non eſt in Eccleſia ſecluſo Papa, niſi in caſu.

DE authoritate ãt applicatiua Papatꝰ & aliarum eccleſiaſticarum ptãtum ad hanc perſonam, vel illam, ſciẽdũ eſt, quòd poteſtas iſta regulariter & principaliter ẽ in Papa, & nõ niſi in caſu in Cõcilio ſeu eccleſia. Et in papa qdẽ eſſe poteſtatẽ hãc quo ad applicationem poteſtatum inferiorũ papatu, patet tũ ex geſtis Apoſtolorũ, dum ſingulos Epiſcopos p loca inſtituebãt: tum eccleſiæ cõſuetudine, quæ quotidie hæc a papa faciente ſuſcipit abſque conſcientiæ ſcrupulo, tum ex rõe officij ſui ad eundẽ namque ſpectat plena ptãs ſupremi regiminis, & aſſumptio aliorum in partem ſolicitudinis, vt patet Exodi decimooctauo, vbi Moyſes dux populi ex conſilio Iethro elegit & cõſtituit principes populi, & millenos, & cẽturiones & decanos. Quo ad applicationẽ vero papatus, & ex geſtis Beati Petri Apoſtoli, cũ inſtituit Clementem papã (vt habetur octaua quæſt. 1. ſi Petrus ex authoritate Ioannis tertij, q ſedit anno Dñi 600. tpe Iuſtini Imperatoris) & ex cõtinua obſeruatione liquet. Papa namq; inſtituit ad quos ſpectet electio, & mutat & limitat modũ electionis ut oppoſito mõſit irritus. In eccleſia ãt ſeu Cõcilio nõ eſſe hanc authoritatẽ ſecluſo Papa. ex hoc patet, q tota Eccleſia nõ põt authoritatiue mutare legẽ factã a papa: puta quod electio nõ ſpectet ad Cardinales veros, & indubitatos, ſꝫ electus a minus q̃ duab. partibus Cardinaliũ ſit papa, ſed bene ecõuerſo papa poſſet ſtatuere, q electꝰ a minꝰ, q̃ duabꝰ partibus Cardinaliũ, ſit papa: & q electio ſpectaret ad tales & tot ꝑlatos, & nõ ad hos q vocant Cardinales: qa eiuſdẽ eſt deſtituere, cuiꝰ authoritatiue eſt cõſtituere in his q̃ ſunt iuris poſitiui: quale eſt, q electio ſpectet magis, ad presbyteros & diaconos taliũ Eccleſiarum Romę, qui vocãtur Cardinales, q̃ ad canonicos Lateranẽſes, & Sancti Petri, magis ad Epiſcopos Hoſtienſem, Sabinenſem, Prænestinũ, Tuſculanenſem, Albanenſem & Portuenſem quã ad alios epiſcopos. Hoc enim nec a diuino nec a naturali iure eſſe conſtat. Si n. poteſtas ipſa applicatiua eſſet in eccl'a, ſecluſo papa, poſſet eccleſia mutare ſtatuta papę, circa applicationẽ huiuſmodi. Vnde ſm veritatem. Concilium, ſecluſo papa, quia nihil poteſt niſi qđ p ſingulas poteſtates in eo contentas poteſt: nec. vnum quidem, & illum minimum poteſt conſtituere Epiſcopum, ſi illi

prælati ad quos ſpectat illum conſtituere defuerint. papa autem poteſt & eligere, & conſtituere epiſcopos, vbique terrarum ſua ſola authoritate: quæ non ſua ſed illius eſt qui graditur in multitudine fortitudinis ſuę.

In caſu autem permiſſionis: puta quia papa nihil ſtatuit in oppoſitum, & ambiguitatis, quia neſcitur, ſi aliquis eſt verus Cardinalis, & ſimilium euentuum mortuo, uel incerto papa (ut tempore magni ſchiſmatis incboati ſub Vrbano ſexto cõtigiſſe videt) (in eccleſia Dei eſſe poteſtatem applicatiuam papatus ad perſonam ſeruatis debitis requiſitionibus, ne perplexa ſit, aſſerendum eſt. Et tunc per uiam deuolutionis ad uniuerſalẽ Eccleſiam poteſtas hæc deuenire videt, tamquã non exiſtentibus electoribus determinatis à papa ad repręſentandum illam in hoc actu pro bono ipſius eccleſiæ. Iam enim oſtenſum eſt, ꝙ eccleſiæ cura non ſibi ipſi, ſed Petro a Chriſto commiſſa eſt, & ꝓpterea determinatio Petri ad exercendum electionis actum nomine Eccleſię pręualet tam determinationi quàm actui ipſius eccleſię, cuius nomine, ſed non authoritate ſit.

Quid autem de poteſtate depoſitiua ſentiendũ ſit, inferius tractabitur, Domino concedente. Hęc autem dicta ſunt, vt pateat, Concilium ſecluſo papa, nec regulatiuam vſus papalis, poteſtatis, nec legum conditiuam & interpretatiuam, nec applicatiuam omnis poteſtatis eccleſiaſticæ ad perſonam, poteſtatem authoritatiue habere, ſed omnia à papa mendicare ipſum oportet.

Et per hęc etiam ſatis clarum reſtat, ꝙ Concilium non habet papalem poteſtatem ſuppletiuẽ. Et ſi contra hæc afferantur geſta in Concilio Cõſtantienſi, iam dictum eſt ꝙ propter incertitudinem papę & electorũ in his quæ electionis actus exigebat, admitti poteſt congregatio illa poſt unionem trium obedientiarũ. Veruntamen perfectum ac indubitatum Concilium abſque uero, & indubitato papa, & uno eorum contradicente, eſſe non potuit, propter quod illius acta non niſi ſub Martino quinto authentica ſunt, ſub quo nihil geſtum eſt à Concilio ſicut prius.

CAPVT XIIII.

In quo ſoluuntur rationes contra Papam, quod Eccleſia ſit totum & authoritas eius maior in ſeu.

Q Vod uero dr, quòd cõparare eccleſiã papæ, eſt comparare totum parti integrali, de poteſtatibus eccleſiaſticis loquẽdo (quia de his eſt ſermo) facillimũ eſt ſoluere: imò ſophiſticum monſtrare, nam ſophiſma eſt. Nam ſicut unitas eſt pars numeri, & ſenarius numerus eſt maior tam unitate, quàm dualitate: ita papatus qui eſt unica poteſtas eccleſiaſtica, eſt pars totius numeri poteſtatis eccleſiaſticæ. Et hoc modo poteſtas eccleſiæ eſt maior poteſtate papæ: ſicut totum parte, & hoc eſt dicere, quia ſunt plures poteſtates quàm poteſtas papæ, quod gratis conceditur. Sed ex hoc non ſequitur, quòd poteſtas eccleſię ſit maior, id eſt plus poſſit quàm papa: in quo ſenſu diſputatur. Vnde puerile eſt, quòd ex diſtinctione poteſtatis eccleſiaſticę in papatum, cardinalatum, epiſcopatum, &c. inferatur, quòd quęrere an Eccleſia ſit maior papa eſt quęrere an totum ſit maius parte integrali.

Quod etiam dicitur quòd eccleſiæ authoritas eſt maior authoritate papę in ſex, falſum & erroneum eſt: quoniam ſi ſumatur eccleſia ut diſtincta contra papam, nullo modo eſt maior papa, niſi amplitudine ſeu extenſione numeri, quia papa eſt una poteſtas, illa multæ. Ex quo enim oſtenſum eſt, quòd papatus, ſecluſo papa, non eſt in eccleſia niſi potentia miniſterialiter electiua, (quia ſcilicet poteſt ſede uocante papam eligare per Cardinales, uel per ſeipsã in caſu) & papatus eſt poteſtas ſuprema, ad quam ſpectat cauſas fidei determinare, & qui certus eſt, non eget amplius certificari: erroneum eſt dicere, quòd vltima deciſio fidei non ad papam, ſed ad Conciliũ ſpectat: & tanto magis erroneum, quanto de Concilio dicitur diſtinctio contra papam.

Et quoniam ſola diuina aſſiſtentia cauſa eſt inobliquabilis directionis & iudicij in eccleſia, & hæc adeſt papæ, & ſimiliter papatus eſt poteſtas omnium aliarum poteſtatum, coactiuam uim habens & omnẽ poteſtatem uirtualiter continens: conſequens eſt quòd authoritatiue eccleſia non ſit maior papa: ſed econtrario in cæteris quinque enumeratis capitulo 10. Et ſic patet quanta cęcitate percuſſus fuerit iſte Gerſon, dicens quòd luce clarius ex principiis Theologiæ deducta erat concluſio iſta, quam monſtrauimus erroneam: Et rurſus quàm præſumptuoſus fuerit, appellando doctrinam Sanctorum, anno 1440. approbatam, peſtiferam & pernicioſiſſimam. Nec excuſatur niſi affectata forte ignorãtia ex declaratione Cõcilij Cõſtãtienſis in una tantum obedientia ſub Ioanne 23. papa dubio, profugo etiam & reclamante, ut dicitur.

CAPVT XV.

Opinio aliorum, quòd in Eccleſia ſecluſo Papa eſt authoritas congregandi generale Concilium.

E T quoniã inter ſingulares authoritates Romani Pontificis poteſtas congregandi generale Concilium computatur: & hanc aliqui putant aliis conuenire poſſe, idcirco in hac quoque Concilium papæ comparandum ſpecialiter eſt.

Eſt igitur nonnullorum opinio, quòd quamuis regulariter congregatio Concilij ſpectat ad papam (ut in capit. ſignificaſti. de elect. & diſt. 17. per totum in decretis patet) in caſu tamen aliquo congregari generale Concilium poteſt, papa non conſentiente: ac etiam inuito. Fundant hoc ſuper illo principio ſcilicet, Regulæ generales patiuntur exceptiones præſertim vbi caſus particulares incidunt variabiles modis infinitis: quod probatur ex ἐπιείκεια in 5. Eth. & gnome in 6. Eth. virtutibus poſitis ab Ariſt. ad has exceptiones. Ex his namque oportet dicere, quòd quando cum que obſeruatio legis diſſiparet vnitatem quæ eſt finis legis, & obeſſet Reipub. non eſſet in illo caſu ſeruanda. Et propterea ſi papa requiſitus nollet neceſſarium congregare Concilium, non eſt ſeruãda pro tunc lex, quò ad ipſum ſpectat congregare, ſed ipſo inuito congregari poteſt. Explanat autem dictus Ioãnes Gerſon in ſpecie caſus, in quibus congregatio generalis Concilij ſit legitime ſine papa. Primus eſt dum deſiit eſſe: quod tripliciter accidere poteſt, ſcilicet uel per mortẽ naturalem, vel per mortem ciuilem: ut ſi cadat in perpetuam *amentiam*, aut ſi ad eum captiuatum non pateat acceſſus: uel per mortem canonicam, puta depoſitionem. Secundus eſt, dum ſufficienter requiſitus papa de conuocando Concilium, renuit, contumaciter in perniciem Eccleſiæ, præſertim ſi tangat ipſum. Tertius eſt, ſi Concilium poſtquam à papa eſt legitimè congregatum, ſtatuat certum tempus & locum pro celebrando generali Concilio, puta intra quinquennium, uel de decennio in decennium, etiam ubi papa renueret. De authoritate autem Concilij ſine papa, dicit ꝙ fulcitur & utitur authoritate primò Ieſu Chriſti indefectibilis capitis Eccleſiæ. Secundò legum ſuarum tam diuinæ, quàm naturalis: quæ hanc licentiam vel neceſſitati uel manifeſtæ charitati, uel religioſæ pietati concedunt. pro quo facit authoritas Domini, Marci 11. excuſantis diſcipulos a uiolatione Sabbati, exemplo Dauid, propter neceſſitatem.

Sunt

Sunt & alij duo caſus poſiti à Felino in c. ſuper literis columna decima, in tit. de reſcript. & ab Alexand. in 17. diſ. c. au. ſynodum. Primus eſt in caſu, quo papa pōt legitime deponi: quia ex quo Cōcilio contra papā diſtincto, ineſt ptās deponendi papam, oportet ꝙ poſſit ſeipſum diſperſum congregare vt deponat: alioquin cum papa deponendus nollet congregare Concilium, non poſſet deponi. Secundus eſt, cū dubia eſt electio facta de papa: alioquin perplexa eſſet Eccleſia, dū neſciret ſe habere papam, & non poſſet obuiare. Et hoc modo conſummata eſt congregatio Concilij Conſtantienſis, Benedicto 13. nolente Concilium autenticare, quantum ſua intererat.

CAP. XVI.

Quomodo verificetur quòd Concilium poteſt, aut non poteſt ſine Papa congregari.

AD Euidentiam propoſitæ ambiguitatis ſcire oportet, ꝙ aliud eſt loqui de conuocatione & congregatione perſonarum, ex quibus conſtitui pōt concilium: & aliud eſt loqui de conuocatione, ſeu congregatione Concilij. Primum.n. ſignificat ſolummodo congregationem ad ſimul eſſe quo ad locum, tempus, collationem mutuā & huiuſmodi: ſecundum autem ſignificat congregationem ad authoritatiue diſponendum de vniuerſali eccleſia.

Et ſi de primo fiat quæſtio, dicendum eſt, ꝙ regulariter ſpectat ad papam: ſicut ad quemlibet principem ſpectat conuocatio procerum regni ſui: & ſi ipſo inſcio huiuſmodi conuocatio fit, ſuſpicio generatur commutationis. Hoc tñ non ſic ſpectat ad papam, quin in multis caſibus poſſit & ſine ipſo & contra ipſum fieri. Et ſm̄ hunc ſenſum verificari poteſt dictum aliquorum, ꝙ Concilium pōt congregari ſine papa, & ꝙ papæ poteſtas congregandi Concilium introducta eſt de iure poſitiuo. vt in cap. vlt. diſtinctionis decimæſeptimæ, Alexander dixit, pro quanto ad modum iuris poſitiui exceptiones patitur: & vana eſt quæſtio de poteſtate ſic congregandi, quando ſunt undecunque congregati Patres.

Sed ſi de ſecundo modo congregandi fiat quæſtio, diſtinguendum eſt, ꝙ duplex eſt Concilium authoritatiuū: quoddam perfectum ſimpliciter: quoddam perfectum ſm̄ præſentem ſtatum eccleſiæ. Vocatur Concilium perfectum ſimpliciter, qđ conſtat ex capite & membris, quod pōt ſimpliciter ſtatuere & ordinare uniuerſalem ſtatum eccleſiæ. Vocatur Concilium perfectum ſm̄ præſentem ſtatū, quod conſtat ex membris poſſibilibus inueniri, eccleſia in tali ſtatu exiſtēte: & pōt quo ad aliquid tm̄ de uniuerſali eccleſia ſe impedire. Et utrumque horum licet habeat latitudinē: quia Cōciliū perfectū ſimpliciter ſit capite præſente perſonaliter & hoc eſt perfectū in ſummo: de quo non eſt dubium ꝙ errare in his quæ ſunt fidei, nō pōt. Qn aūt fit per legatos, cū adhuc ſuperſit papa, ad quem finalis determinatio eorū quæ ſunt fidei, & conſequenter reliquarum cauſarum ſpectat, & a quo ſententia Concilij confirmatur, (vt patet ex dictis,) ſi erraret in aliquo, (ut de Concilio Baſilienſi patet,) habet correctorem papam: ſicut & illud habuit & habet. Concilium quoque perfectum ſm̄ præſentem ſtatū eccleſiæ pluribus modis contingit: quia & exiſtente vno papa hæretico deponendo, & exiſtentibus pluribus pontificibus ſummis dubiis: quale fuit concilium Conſtantienſe. Licet, inquam, latitudo ſit in utroque, quo ad congregationem: tñ ſic ſe habent, ꝙ concilium perfectum ſimpliciter ſolus papa pōt congregare. Ita ꝙ nec mortuo, nec hæretico, nec quo modolibet aliter ſe habente papa, pōt Conciliū perfectum ſimpliciter abſq; papæ conſenſu fieri: & ſi fiat, de facto nullius authoritatis eſt. Probatur hoc primò ex dictis, quia .ſ. cōitas Eccleſiæ ſine papa non habet poteſtatem papalem, niſi in potentia electiua, ut oſtenſum eſt. Concilium aūt perfectum ſimpliciter includit poteſtatem papalem in actu. ergo Concilium hoc nō eſt perfectū ſimpliciter. Secundò, Quia ſi cōitas eccleſiæ abſque papa conſtitueret Concilium perfectum ſimpliciter, cum ad tale Concilium ſpectet ordinare ſimpliciter uniuerſalem Eccleſiam, & hoc ſit proprium vicariatus Ieſu Chriſti (ut patet) ſequitur ꝙ cōitas eccleſiæ eſſet uicaria Chriſti, & ſic Ieſus Chriſtus haberet in terris duos uicarios ſuos: & papa non eſſet uicarius Ieſu Chriſti immediate, ſed eſſet uicarius uicarij, puta Cōcilij acephali in terris: quod non ſolum eſt erroneum, ſed fatuū.

Tertiò quia cum papa ex cura uniuerſalis eccleſiæ habeat poteſtatem determinandi de fide, ordinandi ſymbolum. & congregandi Concilium. (ut in quæſtione prædicta Sanctus Thomas probat ex ratione vnitatis fidei) ſicut cura uniuerſalis eccleſiæ ex iure diuino conuenit ſoli papæ, ita hæc ſpectantia immediate ad ipſam curam uniuerſalis eccleſiæ. Et confirmatur hæc rō ex doctrina eiuſdem S. Thomæ in Prima ſecundæ quæſt. 100. art. 8. Quia, ſ. ea quæ ſunt de iure diuino determinata ab ipſo Deo, non ſolum in communi ratione iuſtitiæ, ſed ēt quantum ad determinationem ad ſingulares actus, non ſunt diſpenſabilia à prælatis eccleſiæ, ſed à ſolo Deo. V. g. quia a Deo prohibita eſt ſimplex fornicatio, quod eſt coniungi non ſuæ, non poteſt fieri ab eccleſia, ꝙ coniunctio cum hac non ſua ſit quandoq; licita, ſed ſolus Deus hoc pōt. ſed Deus in ſolo Petro & ſucceſſoribus poſuit curam uniuerſalis eccleſiæ: & non reliquit ipſi Eccleſiæ curam ſuiipſius: & ad curam vniuerſalis eccleſiæ ſpectat Concilij congregatio & celebratio, ut patet ex eius officio principali: ergo ſolus Deus pōt in hoc diſpenſare. Nec habet locum in hoc ἐπιείκεια, aut gnome, quoniam expreſſe in 5. Eth. dr̄ ꝙ eſt directio iuſtitiæ legalis, quam nos ius poſitiuum vocamus: qđ quia ab homine eſt non potente ꝓuidere & prouidere: ſingulis euentibus defectibile eſt in caſu: & tūc gnome in intellectu practico, & ἐπιείκεια in voluntate ſupplent: non interpretando ambigua, ſed manifeſta ſpectando & eligendo, vt S. Thomas in Secunda ſecundæ; quæſt. 120. artic. primo ad tertium, aperit. Non eſt ergo regula hæc, ut morales, grammaticales, ciuiles, aut canonicæ: ſed diuini iuris, a quo excipi nequit. Et ſic intelligenda ſunt quæ dicuntur in diſtinctione decimaſeptima, & propterea dixit S. Thomas ꝙ ſancti patres nihil poſſunt in Concilijs congregati ſtatuere, niſi authoritate Romani pontificis interueniente.

Concilium perfectum ſm̄ præſentem eccleſiæ ſtatum pōt congregari ſine papa, & eo inuito ſi requiſitus non vult ipſe illud congregare, ſed nō habet poteſtatē ad ordinādū uniuerſalē eccleſiā, ſed ad prouidendū illi caſui tunc concurrenti. Et licet caſus humani variabiles ſint infinitis modis, puta ſi contingeret mori oēs electores papæ, ſi cōtingeret tale quid (ꝙ electores non poſſent eligere ſine conuocatione Concilij ad reprimendum, diſcernendū, uel pacificandū, &c.) omiſſis his & ſimilibus duos tm̄ certos caſus, & qui fuerunt qñq; & poſſunt eſſe, aſſero, in quibus Conciliū tale congregandū eſt. Primus eſt, ſi papa ꝓꝑ hæreſim eſt deponēdus, tunc.n. ex quo requiſitus renuit, pñt Cardinales, poteſt imperator, poſſunt Prælati congregationem uniuerſalem facere, in qua erit non vniuerſalis cura Eccleſiæ, ſed tantum depoſitiua poteſtas papæ: & electio ad ſolos Cardinales (ad quos de iure ſpectat) pertinebit. Probabitur hoc, cum de depoſitione Papæ inferius agetur. Secundus eſt qn papa unus uel plures incerta electione laborant, ut contigiſſe dr̄ in magno ſchiſmate Vrbani ſexti, & aliorū. Tunc.n. ne perplexa ſit eccleſia, illa mēbra eccleſiæ q̄ inueniunt,

poteſtatem habent iudicandi verum, ſi pôt ſciri. & ſi ſcin nequit, prouidēdi, q electores in unum eorum uel alium conueniant: & ſi certi electores neſcirentur, cum electio ad eccleſiā deuoluta ſit, ex ipſo electorum defectu Concilium ſic imperfectum eliget, vt in Concilio Conſtantienſi ſa.ctū eſt in electione Martini quinti. In aliȷs ait recitatis caſibus nulla neceſſitas apparet tal. Concilij, nam ſi non ſanæ eſt mentis perpetuò, & hoc cōſtat, alius eligi à Cardinalibus ſt.qm mortuus eſt papa uita rationali non ſolum in actu (ut dormiens, aut ebrius, aut phreneticus) ſed in potētia naturali. Conſtat aūt q Papa eligitur in paſtorē eccleſię ſiū uitam rationalem: & ppea non eſt trepidandum timore, ubi non eſt timor. Et ſi dubū eſſet de ſanitate recuperanda expectandum eſt ſicut in diuturnis egritudinibus. Poſſet quoq; pp dubios euentus ſtatuto Pontificis obuiari huic caſui ſi ſtatueretur, q Papa inſanus factus, tanto tpe expectetur: & ſi poſt, nullum veſtigium ſanitatis recuperandæ appareat, & a collegio medicorū indicatus incurabilis fuerit, cenſeatur mortuus, & Apoſtolica ſedes vacare. Ex quo nanque quilibet ſub iſta lege pontificatum acceptaret, & eam non renocaret, tacito conſenſu renunciare, aut depoſitionem acceptare ſe profiteretur, adueniente tali caſu: & ſic ſi poſt electum aliū Pontificem ſanus fieret, Papatum repetere non poſſet, a quo ſi mel riẽ ceciditſet. Ex eo ait q Papa captus eſſet, & non pateret acceſſus ad eum, altee non eſſet creaodus. Petrus namq; ſeruabatur in carcere nullo patente acceſſu (ut patet ex Act. Apoſt.) & tñ non eſt electus altee, ſed oratio facta ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deum pro eo, ipſum liberauit. Nunquid abbreuiata eſt manus Dñi, aut ſtatuendus eſt terminus Dño, intra quem debeat liberare Papam? vt fecit Ozias cū illis de Bethulia: & rephēſi a Iudith ſunt, dicēte, Poſuiſtis vos tps miſerationis Dñi, & in arbitriū ueſtrum diem conſtituiſtis ei: vt patet Iudith 7. & 8. Poſſet tñ in hoc, & in pręcedenti caſu, pontificio ſtatuto prouideri, q a Cardinalib. eligeret vnus, qui vices pontificis in omnibus, & per oia illo ſatuo, aut iſto incarcerato durante obtineret. Et tunc ille electus poſſet oia facere. In utroq; foro: ſicut modo poteſt ſummus penitentiarius in foro conſcientiæ abſoluere authoritate iuris, mortuo Pontifice, vel ſatuo, vel detento.

In caſu aūt, quo papa non hæreticus certus, & indubitatus, renuit requiſitus congregare Concilium, & ſtatutum eſſet concilij generalis cum omnib. clauſulis derogatorijs (ut Conſtantienſes cōegerunt, & Baſilienſes appoſuerunt) neſcio ad quid congregatio iſta fieret cum nihil poſſet facere, q renitens Papa non poſſet irritare. Pro erronea ergo habenda eſt oīs opinio, dicens Concilium perfectum ī. habens authoritatem diſponendi, & ſtatuendi ſimpliciter de uniuerſali Eccleſia, poſſet abſque Rom. pont. authoritate celebrari, ſeu congregari: quia derogat ſingulari priuilegio poteſtatis papalis, conceſſo ſibi a Chriſto immediate, ut patet ex dictis.

Dicentib. autem, q quia Conc. Conſtant. in ſeſſ. 39. & poſt Baſilien. in ſeſ. 11. conſtituit cap. frequens. ideo & Inuito pontifice de decennio in decennium pôt celebrari Concilium, ēt perfectum, pp authoritatem ſtatuti: rñdendum eſt, q ſunt in magno errore, & q in veritate ſchiſmati operam dant talea: & tanquam ſchiſmatici puniri pñt, ſi ſic exequerentur, qm rebelles ſunt Rom. pont. qui eſt ſupra totum ius poſitiuum, & conſtat q determinatio tpis, & loci Concilij de iure eſt poſitiuo. Et ſi doctores aliqui inueniuntur ſentientes, q quia tempus interpellat, & authoritas deuoluitur ad alios, & huiuſmodi, aut ſunt ſectatores illius erroris, q Concilium eſt ſupra papam: aut loquuntur ſtante ſtatuto in robore, ita quòd Papa non tollat, aut interpretetur, aut diſpenſet, aut prohibeat.

Quo ad negationem uero conſenſus requiſiti Papæ ad congregan ium Concilium, quia tñ pon deratur, ſciendum eſt q oportet hic diſcretione vtimam ſi requiritur a iuris probis, quos præterita & perſeuerās vitę, ac morum integritas cōmendat, & ſubeſt cauſa Concilij (puta hæreſis, uel ſchiſma) debet Papa annuere, & nunquā credo q fuerit Papa, qui negauerit, ſic rebus ſe habentibus. Si aut requiritur a iuris, qui volunt aliȷs gare onera aliȷs, & digito ſuo nolunt mouere ea, qui Priſcorum Conciliorum ſtatuta non ſeruant ambitioſis inſatiabilib. ſuarum paſſionum ſectatoribus. & hmōi pro reformatione Eccleſiæ: non ne rñſio Chriſti conuenit: Hypocrita, eiice primū trabem de oculo tuo: & tunc perſpicies vt educas feſtucam de oculo fratris tui: præſertim q melius pôt Papa ſolus reformare Eccleſiam inchoando ſponte a ſeipſo & ſuis, q̄ per Concilium: oportet .n. primo ſeruare q̄ ſcripta ſunt, & deinde alia ſcribere ſtatuta. Sufficiens quoque eſt cā negandi conſenſum Concilio probabilis timor vſurpandę authoritatis a Concilio ſupra Papam, ut Baſilienſes mox oſtenderunt bis, ſ. cum primum inchoatum eſt Concilium, ſeſſ. 11. & cum iterum redintegratum fuit ab Eugenio ſeſſ. 18. Finis. n. Concilij eſt pax, quę per iſtam vſurpationem perturbatur, vt experientia rerum magiſtra teſtatur.

Ex his igitur patet, q inter extraneas opiniones de congregatione, & celebratione Concilij abſque Papa conſenſu, media via ſola vera eſt, quam declarauimus, ſ. q Concilium perfectū ſimpliciter, nunquam perfectum vero Concilium ſm præſentem Eccleſiæ ſtatum quandoq; ſine Papa, & contra ipſum congregari & celebrari poteſt. Et ſecundum hanc diſtinctionem potes diuerſa ſi nis, dicta doctorum ſaluare.

CAPVT XVII.

In quo incipiat comparatio poteſtatis Eccleſiæ, & Papa in caſu hæreſis. Et primo de modo quo Papa propter crimen hæreſis ſubijcitur Concilio, ſecundum unam opinionem.

Poſt collatam poteſtatem Papæ cum authoritate Eccleſiæ, & Concilij generalis ſimpliciter & abſolutē, & manifeſtatione ſuperioritatis Papę ſupra Eccleſiam vniuerſalem, & Concilium uniuerſale: conſequenter comparanda eſt authoritas Concilij ad Papam in caſibus. Et primo in caſu hæreſis: deinde in caſu incorrigibilitatis, & aliȷs caſibus, & demum in euentibus.

Et qm innata eſt nobis via, vt ex certioribus nobis in minus certa progrediamur ſupponamus cum doctoribus, & communi aia conceptione ex ca. ſi Papa. diſt. 40. q Papa pp crimen hæreſis pôt deponi a Concilio generali: & inueſtigemus modum depoſitionis & poteſtatem depoſitiuam, vt ſic noſſe poſſimus an Papa in aliquo caſu ſit ſubditus Concilio, ſeu Eccleſiæ uniuerſali.

De modo quo Papa pp crimen hæreſis deponitur, varia eſt opinio. Quidam dicunt q hoc ſit pp defectum ſubiecti. Subiectum namque papatus dicunt eſſe hominem fidelem: ac pec hoc ſicut deficiente uita corporali per mortem, deſinit ſubiectum papatus: ita deficiente fide in illo hoīe q eſt Papa per hæreſim deſinit ſubiectum papatus. Fundatur hęc opinio ſupec hoc, q fides conſtituit viatorem in hoc, quod eſt eſſe membrum Eccleſię Chriſti. Huic. n. adiuncta alia propoſitione. ſ. q negatio prioris inducit negationem poſterioris In eſſentialiter ordinatis ordine cauſæ formalis (quæ patet inductiue: ſi. n. non eſt animal, non eſt homo, & ſi non eſt color, non eſt albedo, & ſic de aliȷs) ſubiungunt, ſed eſſe mēbrum & eſſe capue, ſunt ſic eſſentialiter ordinata, q eſſe membrum eſt prius q̄ eſſe caput, ut patet, quia caput oportet eſſe membrū: ſed non econuerſo: quod igitur non

non eſt membrum, non eſt caput. Et ſic homo carens fide (qualis eſt hęreticus) non eſt membrum Eccleſię: igitur non eſt caput eiuſdem, ac per hoc cum Papa nihil aliud ſit, q̃ caput Eccleſiæ, eo ipſo quo fit ſine fide, fit non Papa. Et hoc eſt, quod ſub alijs uerbis ab alijs dr̃, ꝙ cum Papa ſit hęreticus ipſo facto iure diuino, quo fit diſtinctio fidelium ab infidelibus, eſt priuatus papatu. Et quando per Eccleſiam propterea deponitur non iudicatur neque deponitur Papa, ſed qui iam iudicatus eſt (quia non credit ſm̃ verbum Dñi Ioan. 3.) & qui iam depoſitus eſt, dum propria uoluntate tranſlatus eſt extra corpus Eccleſiæ factus infidelis, declaratur iudicatus, & depoſitus. Primam aũt propoſitionẽ radicem huius propoſitionis (quæ ſola negari in hac ratione poteſt) fundant ſuper authoritatibus plurimis: quibuſdam directè ex ratione fidei: & Eccleſię quibuſdam ex conſequentibus ad eſſe extra fidem, & Eccleſiam id teſtantibus. Ex rõne fidei quatuor afferunt authoritates. Prima Saluatoris, Matth 16. Super hanc petram ædificabo Eccleſiam: ſiue.n.per petram intelligatur Chr̃s, ſiue Petrus, ſiue cõfeſſio fidei in idẽ redit quo ad fidei rõnem: ipſa.n.ſemꝑ inuenitur fundare Eccleſiã, Scr̃a eſt Abac. 2. & Apoſt. ad Ro. 1. Heb. 10. Iuſtus ex fide uiuit. Sicut aũt uiuere uiuentibus eſt eſſe in naturalibus, ita in eccleſia uiuere eſt eſſe in ea: bene uiuere aũt eſt per charitatem. Tertia eſt Apoſtoli ad Heb. 11. Fides eſt ſperandarum ſubſtantia rerum. Subſtãtia.n primum locum tenet. Quarta ita eſt S. Th. in 3. ſent. diſt. 13. q. 2. art. 2. expreſſe dicentis, ꝙ homines infideles non pertinent ad unionem corporis eccleſiæ, ſecundum quod eſt vnum ſimpliciter, & ideo reſpectu horũ Chriſtus non eſt caput niſi in potentia, ſecundũ quòd ſunt vnibiles corpori.

Ex ratione eccleſię affertur diffinitio Eccleſię, ſ. ꝙ eſt collectio fidelium. de conſ. diſt. 1. cap. Eccleſia. Et conſequentibus verò ad eſſe extra fidẽ, & eccleſiam multæ afferri poſſunt authoritates, dicentes, ad ſtatum extra fidem & eccleſiam conſequi extra cõionem fidelium, ſine clauibus, ſine poteſtate, ſine honore, ſine officio paſcendi oues fieri & eſſe procul a cõione fidelium hęreticos faciunt: in primis Dñs. Num. 16. Recedite, inquit, a tabernaculis impiorum Dathan. ſ. & Abiron, ſchiſmaticorum. Conſtat.n omnes hęreticos eſſe ſchiſmaticos. Deinde Paulus Apoſtol. ad Gal. 1. Si Angelus de cœlo euangelizet uobis præter id quod euangelizauimus, vobis anathema ſit. Et 2. ad Theſſ. 3. Rogamus vos fratres in noĩe Dñi noſtri Ieſu Chriſti, vt ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non ſm̃ doctrinam quã acceperunt. Et 2. ad Cor. 6. Nolite iugum ducere cũ infidelibus, q̃.n. participatio iuſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas lucis ad tenebras? quæ autem conuentio Chriſti ad Belial? aut quæ pars fidelis cum infideli? Demum Ioannes Euangeliſta 2. Io. 2. Si quis uenit ad uos, & hanc doctrinã non affert: nolite eum recipere in domũ, nec Aue ei dixeritis. Amiſſionem clauium Ambroſius in Paſto. (& habetur de pœn. diſt. 1. c. uerbum) explicat. Dominus par ius, ꝙ ſoluendi eſſe uoluit & ligandi, & ſubdit. Certum eſt quòd Eccleſiæ utrumque licet, hæreſis utrumque non habet. Honoris vero & poteſtatis perditionem Cyprianus promulgat: ut habetur 7 quæſt. 1. cap. Nouatianus. Qui nec unitatem Spiritus, nec communionem pacis obſeruat, & ſe ab Eccleſia uinculo atque ſacerdotum collegio ſeparat, nec Epiſcopi poteſtatem poteſt habere nec honorem. Et 24. q. 1 cap. didicimus, dicit omnes omnino hæreticos & ſchiſmaticos nihil habere poteſtatis & iuris. Ad idem eſt Gelaſius, ibidẽ in c. Agathius. Ad idem eſt expreſſe S. Tho. in Secunda ſecundæ. quæſt. 39 art. 3. volens quòd poteſtas ſpiritualis iuriſdictionis nõ maneat in hæreticis, nec quo ad vſum nec quo ad ſubſtantiã: ita quòd ſi quid fecerint, nihil eſt actum. Officium paſcendi oues adimit Auguſtinus in ſermone de paſt. tractans illud Cantic. 1. Paſce hædos tuos, & dicens: Manenti Petro dr̃, Paſce oues meas: exeunti hæretico, Paſce hędos tuos. Et hanc ſn̄iam repetit in epiſtola ad Vincentium.

Ex his oĩbus clare patet radicalis illa propoſitio, ꝙ fides facit membrum Eccleſiæ. Si.n. ſecluſo iure poſitiuo (vt loquimur) cum perditione fidei remanerent membra in locis ſuis, non eſſet eis ſubtracta cõio, non honor, non poteſtas, non officium; ut de ſe patet: imo ſubtractio ſola poteſtatis ſufficit ad propoſitũ, qui Papa ſola ptãte iuriſdictionis conſtituitur. Confirmaturq; hęc poſitio, ex eo, ꝙ Papa hæreticus eſt excõicatus, vt patet ex gloſſa in ca. Agathius. 24. q. dicente, Hic eſt caſus, in quo Papa, papã ligare põt: in quo Papa in canone latæ ſn̄iæ incidit. Nec huic obuiat illa regula ꝙ par parẽ ſoluere vel ligare non põt: quia ſi Papa eſt hęreticus, eſt minor quolibet catholico, vt hr̃ duodecima q. 1. cano. audiuimus. Hoc idẽ Hugo dicit in c. interior. diſt. 21. Eſt ẽt accuſandus, adeo (vt gl. in c. ſi Papa. diſtinctione quadrageſima, dicit) ꝙ Papa non põt ſtatuere, ꝙ non poſſit accuſari de hęreſi. Eſt ẽt iudicandus, vt in dicto c. ſi Papa hr̃. Quę oĩa arguunt hęreticum non eſſe Papam, ſed minorem. Et ad hoc eſt S. Tho. in quarto, diſtinctione decimanona. q. 2. ar. 2. q. 3. ad primum, tractans illud ad Galat. 2. quo Paulus reſtitit in faciem Petro dicit, ꝙ non debent prælati a ſubditis coram multitudine corripi, niſi immineret periculum fidei: tunc.n. prælatus minor fieret, ſi in infidelitatem laberetur, & ſubditus fidelis maior. Conſtat.n. ꝙ non de maioritate & minoritate charitatis loquitur: quia hoc eſt cõe omni peccato mortali, ſed poteſtatis: quia prælatus prę eſt ſubdito: ergo vt prius.

Ex his aũt infertur, ꝙ in vtroq; modo quo certus Papa viuens deſinit eſſe Papa, eadem eſt cã deſitionis. ſ. propria voluntas illius qui eſt Papa: nam renunciando propria uoluntate, abdicat a ſe eſſe caput Eccleſiæ: hęreſim aũt amplectendo propria voluntate aufert a ſe eſſe membrũ Eccleſiæ, & conſequenter eſſe caput. Et ſic ex nullo certo modo deſitionis Papæ viuentis habetur quòd Papa inuitus deponitur: propter quod remanere dicunt inconcuſſum, quòd Papa manens Papa nõ habet ſuperiorem in terris poteſtatem.

CAP. XVIII.

De modo quo papa hæreticus ſubijcitur Concilio ſecundum aliam opinionem.

Qvamuis aut dicta poſitio illuſtrium ſit virorũ, & communis videatur eſſe, non placet tñ oĩbus. contradicunt nãq; duobus ponẽtes duas propoſitiones. Prima eſt, quòd papa hæreticus non eſt ipſo facto depoſitus, ſed deponendus. Secunda eſt, ꝙ papa hæreticus manens papa, habet ſuperiorem iudicem in terris, Concilium uniuerſale: Primã propoſitionem licet multipliciter probent, quatuor tamen ſolum afferuntur, quia in his conſiſtit vis Primò ex facto Marcellini, & gl. diſtinct. 21. c. nunc aũt. qui idololatra non fuit depoſitus, & fuit ſanctus. Et gloſſ. affert Hugonem dicentem, Quia paratus erat corrigi, non deponitur, vt in 24. q. 3. dicit Apoſtolus. Secũdò ex capitu. audiuimus. 24. q. 1. vbi dicitur de Epiſcopo hæretico. Si autem in corde ſuo nouam hęreſim confinxit, ex quo talia prædicare cœpit neminem damnare potuit. Antequam igitur prædicaret hæreſim, damnare uoluit: & ſic non erat depoſitus ipſo facto. Tertiò, quia alij pręlati non ſunt ipſo facto priuati, ſed perſeuerant in prælationibus ſuis redeuntes ad pœnitentiã: ergo nec Papa, cum non ſit deterioris conditionis. Aſſumptum patet 1. quęſtione. 7. maximum, Quartò, quia vt patet extra de hæretic. cum ex iniuncto

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ſtū)ad eundem pertinet inſtitutio, & deſtitutio: ſed inſtitutio papæ pertinet ad electores: ergo & deſtitutio: abſque ergo iudicio electorum nō deſtituitur papa.

Secundam autem propoſitionem, ꝙ papa hæreticus, manens papa, habet iudicem in terris vniuerſalem Eccleſiam, probant quo ad primam partem ſic, papa hæreticus eſt accuſandus, & iudicandus ſecundum omnes, vt habetur diſt. 40. ſi papa. & non eſt ipſo facto depoſitus, vt probatum eſt. ergo habet iudicem corā quo accuſetur, & a quo iudicetur. Quo ad ſecundā ex eo, ꝙ Eccleſia vniuerſalis, ſeu vniuerſale Concilium eſt ſup. papam in hoc caſu, vt communiter tenetur.

CAP. XIX

Examen illius propoſitionis, Papa hæreticus eſt ipſo facto priuatus papatu.

PRæmiſſis duobus modis dicendi contrariis, quo papa hæreticus deſinit eſſe papa: examinanda primo occurrit illa propoſitio, quæ eſt fundamētū primi modi, An ſit vera. Et breuiter facile oſtēdit, ꝙ eſt falſa ſimpliciter, quāuis forte tracta ad aliquē ſenſum, ſit vera. Mōſtrat igit, ꝙ nec iure diuino, nec humano papa hæreticus, eſt ipſo facto priuatus: tali rōne. Alij Epi ſi ſunt hæretici, non ſunt ipſo facto priuati iure diuino aut humano: ergo nec Papa. Sequela patet: q a papa nō eſt deterioris conditionis q̄ alij. Epi. Aſſumptū probat ſic, Eps diſcredens contra fidē ſolo actu interiori eſt vere, proprie, & pfecte hæreticus, & non eſt priuatus ptāte iuriſdictionis ipſo facto: ergo perfecte hticus Epiſc. nō eſt priuatus ipſo facto.

In hoc proceſſu ſunt duæ propoſitiones. Prima eſt, ꝙ ſolo actu interiori cōſtituatur pfecte hæreticus. Et hæc eſt manifeſta p ſe: q a hæreſis ē peccatū mortale oppoſitū fidei, quę pfecte cōſiſtit in ſolo actu interiori cuius effectus eſt cōfeſſio exterior, iuxta illud ad Ro. 10. Corde credit ad iuſtitiā, ore aut cōfeſſio fit ad ſalutē. Scda aūt pbatur: quia poteſtas iuriſdictionis ineſt huic homini, qui eſt Eps ex ſimplici cōmiſſione hominis, vt S. Tho. expreſſe dicit in Secūda ſecſidę. q. 39 ar. 3. Ex hoc .n. deducit intētū ſic, Eps hæreticus ſolo actu interiori nulli hoīs iudicio ſubditur, ex hoc eſt, q a ſolius Dei eſt iudicare de interiorib puris: iuxta illud 1. Reg. 16. Homo videt quæ foris ſunt, Deus aūt intuetur cor. Et 1. ad Cor. 4. Apoſt. dicit, Nolite ante tps iudicare, donec veniat Dñs, qui illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit cōſilia cordiū. Propter quod tales hæreticus non eſt excōicatus: non. n. pōt Eccleſia excōicare, qd non poteſt iudicare. Ergo multo minus eſt priuatus iuriſdictionis poteſtate, q̄ eſt ab hoīs cōmiſſione: vtriuſq; n. eſt humani iudicij, cōmittere. ſ. & auferre illam. & dixi Multo minus, quia plus exigitur ad incurrendā priuationem ipſo facto, q̄ ad incurrēdā excōicationē: qm̄ iuxta ius cēſurarum nō requirit declarationem, ſicut incurſus priuationis apud Iuriſtas.

Ad hanc rationem non video reſpōſionem, niſi dicatur ꝙ poteſtas iuriſdtōnis non eſt ab homine. qd eſt primo contra S. Thom. Eſt ſecundo contra ſniam omnium doctorum catholicorum ſentientium, ꝙ a Petro omnis iuriſdictio in totum ceſſi-dnum Eccleſiæ corpus manauit, & manat, iuxta illud Leonis papę. c. ita Dñs. diſt. 19. Ita Dñs huius muneris ſacramentū ad omniū Apoſtolorum offm̄ ptinere voluit, vt in beatiſſimo Petro Apoſtolorū oīum ſummo principaliter collocaret: vt ab ipſo quaſi a quodam capite dona ſua velut in corpus omne diffunderet. Ad hoc idem ſunt tot authoritates, & rōnes, quot ſunt ad oſtendēdum vnitatē capitis, & principis in Eccleſia militante: propterea nolo immorari, ſed pro conſtanti ſupponere. Et ſi dicatur, ꝙ non eſt par rō de papa, & aliis Epiſcopis in hoc caſu: quia poteſtas iuriſdictionis in aliis Epis eſt ab homine: in papa vero eſt a Deo immediate: & propterea merito accidit, vt Epi, quorum ptās eſt ab homine, non ſint ipſo facto priuati (quia homo videt q̄ foris ſunt) & papa, cuius poteſtas eſt a ſolo Deo, ſit ipſo facto priuatus: q a Deus intuet cor. Hæc obiectio facile excluditur, diſcernendo inter opus Dei, & opus hominis. Quod. n. in papatu ſit poteſtas iuriſdictionis eſt a Deo immediate: iuxta illud Matth. 16. Quodcumq; ligaueris ſuper terrā, &c. Quod autē papatus ipſe habens hanc poteſtatem, ſit in hoc hoīe, ab hoīe eſt (ſola Petri perſona excepta, quē Deus ipſe papā fecit, Io. vlt. Paſce oues meas) nā ab homine eligitur hic homo, vt in eo ſit papatus. Et qm̄ cum deponitur papa, non auſertur poteſtas iuriſdictionis a papatu, quod eſſet auferre opus Dei (qm̄, vt dicitur ad Rom. 11. ſine pœnitentia ſunt dona Dei) ſed auſertur ptās iuriſdictionis ab hoc homine, in quo non fuit poſita a Deo immediate, ſed mediāte iudicio humano: ideo eadē ratio eſt de papa, & aliis Epis, quo ad perditionē poteſtatis iuriſdictionis a Deo, ſeu iure diuino. In vtriſq; .n. a Deo cum ſit mediante iudicio humano, cōſequens eſt, quòd non auferat a Deo immediate, ſed mediante humano iudicio: & ꝑ hoc non auſertur per id, ꝙ humano iudicio ſecundum ſe non ſubiacet. ſ. occultā in ſolo corde hęreſim.

Si quis aūt hęſitaret de illa altera propoſitione. ſ. ꝙ de hæreſi interiori Eccleſia non ſe poteſt impedire: propterea quia Doct dicunt, ꝙ hęretici ēt occulti, ſunt excōicati: & quia in clem. de hęret. cap. multorum, excommunicantur inquiſitores qui odio, vel amore omiſerint procedere, ubi de interiori amore. vel odio Eccleſia iudicat: Facillime certior fieri poteſt, ꝙ hæretici, vt ſic foro eccleſiaſtico ſubditi, quantumcunq; occulti, ſunt excommunicati, & nō hęretici ſolo actu interiori. Vnde ſi quis incidit in hęreſim interius, & ſolus ſecum loquendo verbo exteriori profert ſubmiſſime illam hæreſim, eſt excōicatus, quamuis ſit oīno occultus: quia actus exterior locutionis ſubiacet humano iudicio ſdm ſe quāuis careret teſtib. In clemen. aūt illa, & ſimilibus non iudicātur actus interiores ſecūdu ſe in ſua puritate manentes. ſed vt ſunt cāæ exteriorum cōmiſſionum aut omiſſionum: ad idē nanq; genus pertinet cōmiſſio, & omiſſio, ſicut affirmatio, & negatio: ſermo aūt noſter eſt de hęretico interiori puro. Et ex inaduertentia huius diſtinctionis. ſ. de occulto ꝑ ſe, & occulto ꝑ accidens multi in hac re errauerunt. Nec mirum: quia cōtingit in his quę ſunt ꝑ accidens ēt ſapientes falli, vt Ariſt. dicit. Actus. n. interiores puri ſunt in gñe occultorum per ſe, q a ex propria natura habent, ꝙ ſint iudicio humano ignoti. Actus aūt exteriores ſunt de gñe occultorum per accidēs, quia ex ꝓpria natura ſubſunt cognitioni humanę: poſſunt namq; ſenſibus percipi: ſed ex hoc, ꝙ ſiunt ſine teſte occult. ſunt, propter quod nunquam (vt dictum eſt,) ab Eccleſia actus interior purus, ſed exteriori iunctus dīcatur. Vñ, quia pręſens ratio conuincit intellectū meum: ideo concludo, ꝙ illa propoſitio, Papa cum ſit hęreticus ipſo facto eſt iure diuino, ſeu humano depoſitus, eſt falſa.

Confirmatur aūt ſic eſſe, vt dicimus et ex ipſis contrarium ſentientibus. qm̄ dicunt, ꝙ papa quāuis hęreticus, ſi eſt paratus corrigi, non deponitur vt gl. in diſt. 21. c. tunc autem adducit Hug. Si enī hęreticus eſt ipſo facto depoſitus iure diuino a papatu, quomodo iterum ſit papa? imo quomodo ex ſola non depoſitione perſeuerat papa? imò quomodo non deponitur? Hęc. n contradicunt poſitioni anteriori. ſ. ꝙ ſit ipſo facto iure diuino depoſitus, vt patet. Nec ſufficienter dī, ꝙ nondū eccleſia deponit, reſigit: tum quia falſum eſt, ꝙ non depoſitio ſit reelectio vt patet: tum quia electores ad quos ſpectat, ſi peteretur, an velint ipſum reeli-

ſeeligere, dicerent ꝙ non, aut ꝙ vellent meditari ſuper hoc: ſed non deponunt quia ius vł habere, ꝙ ſi eſt paratus corrigi non deponatur: Vnde nihil ei tribuunt non deponendo, ſed ſuſtinent, q̄d habet: & ſi nihil habet (vt poſitio illa dixit) nihil ſuſtinent decepti. Et ſi quis eorum dictum ſuſcipiat vt verum, ꝙ papa factus hæreticus, paratus poſtmodum corrigi non deponitur, ſequitur manifeſte, ꝙ papa manifeſtus hæreticus non eſt ipſo facto depoſitus, quia enim paratus corrigi nõ deponitur, ſequitur ꝙ non erat prius depoſitus.

CAPVT XX.

Rationabilis ſententia, quod Papa factus hæreticus, ſubeſt poteſtati miniſteriali Eccleſiæ, & non authoritatiuæ ſuper Papam.

PRæmiſſa certitudine trium (ſcilicet, ꝙ papa ex hoc, ꝙ factus eſt hæreticus, non eſt ipſo facto diuino, aut humano iure depoſitus, & ꝙ papa manens papa, non habet ſuperiorem in terris. & ꝙ papa, ſi a fide deuiat, deponendus eſt: vt in c. ſi papa 40. diſt.) Magna reſtat ambiguitas, quomodo, & a quo iudicabitur papa deponẽdus, ꝙ ſit depoſitus: cum iudex inquantum iudex, ſit ſuperior eo qui iudicatur. Vñ Apoſtolus ad Romanos decimoquarto. Tu inquit quis es, qui iudicas alienũ ſeruum? dño ſuo ſtat aut cadit, & S. Th. in Secunda ſecundę. q. 67. determinat, ꝙ iudex non põt niſi ſubditum iudicare, & in decret. diſt. 21. c. inferior. idem dicitur. Si nanq; a Concilio vniuerſali iudicandus deponendusque eſt, ſtatim ſequitur ꝙ papa manens papa habet Concilium vniuerſale ſupra ſe, ſaltem in caſu hæreſis. Si autem nec Cõcilium nec Eccleſia eſt ſup. ipſum, ſtatim ſequitur ꝙ papa deuius a fide ſit iudicandus, & deponendus: & tamen a nullo eſt iudicandus, & deponendus: quod eſt ridiculum. Quid ergo dicemus, vt euitemus vtrunq; extremum? non eſt quo diuertendum ſit, niſi ad medium, quod difficile attingitur: in cuius attinctione conſiſtit virtus, quod multas conſueuit ſoluere quæſtiones.

Dicamus igitur: quod hic ſunt duæ viæ extremæ, & ambæ falſæ: altera eſt, ꝙ papa factus hæreticus eſt ipſo facto diuino iure abſq; humano iudice depoſitus: altera eſt, ꝙ papa manẽs papa hẽt ſupra ſe in terris ſuperiorẽ poteſtatem, a qua põt deponi. Media aũt via eſt adhuc duplex: altera dicens, ꝙ papa licet abſolute non habeat ſuperiorem in terris Eccleſiã, ipſe tñ in caſu hæreſis habet ſuperiorem in terris eccleſiam vniuerſalem. Altera dicens, ꝙ papa nec ſimpliciter, nec in caſu habeat ſuperiorẽ in terris, ſed ſubeſt poteſtati miniſteriali vniuerſalis Eccleſiæ quo ad ſolam depoſitionem. Prima via fundatur in virtute coactiua, & iudicatiua Eccleſiæ ſuper Petrũ papam in caſu hæreſis: oportet. n. ſubditum eſſe, qui iudicatur, & cogi poſſe, & hæc eſt via cõis quantum vidimus hacte nus. Contra tñ hanc viam eſt: quia cum papa diuino iure ſit ſupra Conciliũ, & Eccleſiã, (vt oſtenſũ eſt,) oportet ſi in aliquo caſu ẽ illi ſubditus, ꝙ ex diuino iure ſit facta exceptio iſta, nullum. n. aliud inferius ius põt exceptionẽ hãc facere, vt patet. In diuino aũt iure nõ exprimiť ſubiectio, ſed ſeparatio, cum caſus hæreſis excipitur, vt patet in ſingulis textibus ſacræ ſcripturæ inductis. Num. c. 16. dř, Recedite. Ad Galat primo, Anathema. i. ſeparatu, ſit, Secundæ ad Theſſal. tertio. Subtrahatis vos. Secundæ ad Cor. 6. Nolite iugum ducere. Secũdę c. 10. 2. Nolite recipere, nec ei Aue dixeritis. Ad Tit. 3. Deuita. Et breuiter nullibi inuenio ſuperioritatẽ, & inferioritatẽ in caſu hæreſis ex diuino iure, ſed ſeparationẽ. conſtat aũt ꝙ ſeparare ſe põt Eccľa a papa ſola miniſteriali p̃tãte qua poteſt ipſum eligere. Nõ igitur ex hoc, ꝙ diuino iure ſancitũ eſt, vt habeatur hæreticus, vitetur, & procul ſit ab Eccleſia, maiori poteſtate opus eſt q̃ miniſteriali ea quo ipſa ſufficit, & eam cõſtat eſſe in Eccleſia. Et confirmatur hoc, quia non eſt iuri diuino tribuendum, quod nec expreſſum eſt in eo, nec ex expreſſis neceſſario ſequitur. Poteſtas autem ſup. Papã in caſu hæreſis proprie loquendo, non hř in diuino iure, nec ex ipſo neceſſario ſequitur: ergo probatur minor: ꝙ. n. non habeatur puto patere legenti. Dico autem puto: qm imminens ſchiſma opuſculum hoc intra duos menſes fieri impulit ex improuiſo. Quod vero aõ ſeqnť, patet ex eo, ꝙ quia non oportet multiplicare entia ſine neceſſitate, melius eſt vnum principium, quàm plura facere: ex quo igitur poteſtas miniſterialis ſufficit, alia opus non eſt.

Erit ergo media, & vera via, ꝙ papa factus hæreticus, & perſeuerans, habet in terris poteſtatem non ſuperiorem ſe, ſed miniſterialem ad ſui depoſitionem.

Ad cuius euidentiam altius ordiendo, tria pręmittenda ſunt.

Primò, ꝙ in papa inueniuntur tria. ſ. papatus, perſona, quę eſt papa, puta Petrus, & coniunctio vtriuſque. ſ. papatus in Petro, ex qua coniunctione reſultat Petrus papa. Secundò, ꝙ diſcernendo, & applicando proprias cauſas ſuis propriis effectibus inuenimus, ꝙ papatus eſt a Deo immediate, Petrus eſt a Patre ſuo, &c. coniunctio autẽ papatus in Petro poſt Petrũ primum a Chriſto immediate inſtitutum, non eſt a Deo, ſed ab hoĩe, vt patet: quia hoc fit per electionem hominum. Cõcurrit autem duplex conſenſus humanus ad cauſandum hunc effectum. ſ. eligentiũ, & electi: oportet. n. electores, voluntarie eligere, & perſonam electam acceptare electionem, alioquin nihil fit. Eſt ergo coniunctio papatus in Petro non a Deo immediate, ſed mediãte miniſterio humano, tam ex parte electorũ, q̃ ex parte electi: nec ſe habet hmõi miniſterium humanum in cauſando hanc coniunctionem, vt applicans actiuum paſſiuo, (vt applicans ignem ſtipulæ) vel applicans virtutem paſſionis Chriſti ſubiecto, vt facit baptizãs, & ſacramenta miniſtrans, qm nullum eſt hic applicatum actiuum, ſed ſola voluntas humana electorũ, & electi: non facile. n. eſſet fingere aliquod aliud actiuum. Ex hoc aũt, ꝙ coniunctio papatus cũ Petro eſt effectus voluntatis humanæ: cũ ipſa conſtituat Petrum papã, ſequitur ꝙ licet papa à ſolo Deo depẽdeat in eſſe, & fieri, Petrus tñ papa dependet ẽt ab hoĩe in fieri, fit. n. Petrus papa ab homine, dũ ab hominibus electos ipſe homo acceptat, & ſic iungitur Petro papatus. Tertiò. q̄ q̄a iam nihil tam naturale eſt, vt vnaquæq; res per quaſcunque cãa fit, per eaſdem contrario mõ diſſoluatur (vt dř in capit. omnia, de regulis iuris,) idcirco Petrus papa qui ex cõſenſu ſuo, & electorum cauſatus eſt, ex conſenſibus eiuſdem. ſ. ſuo, & electorum ad contrarium diſſolui poteſt. Et hoc iam determinatum eſt facto Celeſtini, & decretalis Bonifacii 8. in 6. de renunc. c. 1.

Ex his tribus præmiſſis hř primo abſque omnĩ hæſitatione certum, ꝙ Petrus papa, & in fieri, & in corrumpi dependet a poteſtate humana, nõ ſuperiori nec æquali poteſtati papæ, ſed minore, q̄a nec ad faciendum de Petro non papa Petrum papam, nec ad faciẽdum de Petro papa Petrum nõ papã, exigitur alia facultas, q̃ voluntatis humanæ. ſ. electi, & electorum. Nec ſit curæ in propoſito, vtrum bona, vel mala conſcientia ex bona, vel mala intẽſione, vel cã moueantur: ſic eſt in propoſito, ꝙ facta tenent, ita ꝙ in veritate Petrus ſit, aut non ſit papa. Quod etiam iſta poteſtas ſit minor poteſtate papæ, abſq; alia probatione ex eo liquet, ꝙ mortuo papa nullo ẽt præſuppoſito ſtatuto iuris poſitiui, iſta poteſtas eſt in Eccleſia: & non ſe extendit ad ea, ad quæ ſe extendit ſummi Põtificis authoritas: alioquin eſſent duæ ſupremæ poteſtates in Eccleſia, & Chriſtus non inſtituiſſet eccleſiaſticum regimen monarchicum. Et

quam par in parem non habeat imperium, nõ potuiſſent Põtifices huic poteſtati executionis modum imponere, per quos, quot. ſ. & quomodo debeat electio celebrari cum irritatione actus, ſi ſecus factum fuerit. Hęc enim oſtendunt poteſtatem hanc, nec minorẽ, nec parem, ſed inferiorem poteſtatem Papæ: ſuperioris namq; virtutis eſt diſponere de actu inferioris authoritatiue, ita quod ſi ſecus fiat nihil valeat, vt in propoſito inuenitur. Habetur ſecundo certo certius, ꝙ aliud eſt poſſe ſupra coniunctionem Petri, & papatus conſtruendam, ſeu deſtruendam, & aliud eſt poſſe ſupra Papam: ex eo namque ꝙ poteſtas minor papatu, ſ. ſimplex voluntas electi, & electorum poteſt conſtruere, & deſtruere hanc coniunctionem, & huiuſmodi poteſtas, cum ſit minor Papatu, non poteſt ſupra Papam, manifeſte conuincitur, ꝙ aliud eſt poſſe ſupra Papam. Vnde poteſtas ſupra Papam non inuenitur, niſi in Dño Ieſu Chriſto, poteſtas autem ſupra coniunctionẽ papatus, & Petri inuenitur in terris. Et merito, quia papatus opus Dei immediatè eſt, coniũctio autem papatus, & Petri opus nſm eſt.

Nec mireris tu, qui philoſophiam profiteris, ꝙ inueniatur poteſtas ſuper coniunctionem formę cum materia, quæ non eſt ſuper formam, quia cõiunctio formæ cum materia formam conſequitur. Ceſſabit admiratio tua, ſi contemplatus fueris, ꝙ coniunctio formæ, & materiæ vtrinque attingi poteſt, ſcilicet ex parte materiæ, & ex parte formæ: & quòd potens ſuper coniunctionem formæ, & materiæ ex parte vtriuſque, ſeu ex parte formę, poteſt etiam ſupra formam: ſed potens ſuper cõiunctionem illam ex parte materiæ nõ oportet, quod poſſit ſuper formã, vt patet in generatione hominis. Sol.n. & homo generant hominem, qui conſiſtit in coniunctione corporis, & animæ intellectiuæ, aut reſultat ex illa coniũctione: & conſtat Solem, & hominem nõ poſſe ſupra animã intellectiuam, quæ venit de foris, ſed ſupra coniunctionem illam ex parte corporis, q̃ eſt materia. Sic enim accidit in propoſito: nam papatus, & Petrus ſe hab. vt materia, & forma: & ſolus Dominus Ieſus Chriſtus poteſt ſup coniunctionem eorum ex parte papatus, & conſequenter vtriuſque: & propterea ſolus poteſt limitare, & ordinare poteſtatem papæ. Eccleſia autem poteſt ſuper coniunctionẽ eorum ex parte Petri ſolum: & propterea nihil poteſt ſuper papam, ſed ſuper coniunctionem tantum. Et quia amotio papæ ſiue per renunciationem, ſiue per depoſitionem, ſiue per electionem non eſt corruptio papatus nec Petri, ſed coniunctionis papatus, & Petri, idcirco diligẽtiſſime, & cautiſſime oportet pro regula habere ante mentis oculos cum de amotione papæ tractatur, quòd non requiritur poteſtas ſuperior papę, ſed ſuper coniunctione inter Petrum, & papatum.

Quod vt clarius pateat, ſcito, ꝙ certum eſt ꝙ trib. modis poteſt Petrus papa viuens amoueri a papatu, primo ꝑ electionẽ a Domino Ieſu Chriſto; ſecundo per renunciationem ſpontaneam a ſe ipſo: tertio per depoſitionem inuitam propter incorrigibilem hæreſim ab eccleſia. In oĩbus autẽ his modis non deſinit papatus nec Petrus, ſed ſola coniunctio vtriuſque, differenter tamẽ: quia in primo modo, ſcilicet per electionẽ à Dño Ieſu Chriſto coniunctio illa corrumpitur a poteſtate ſuperiori nõ ſolum reſpectu coniunctionis, ſed reſpectu papatus: eſt.n. authoritas Domini ſupra coniunctionem illam etiam ex parte formæ. Et quia, (vt dictum eſt,) nulla alia poteſtas eſt ſupra papa, ac ꝑ hoc nulla alia poteſtas poteſt cõiunctione illam attingere ex parte formæ, conſequens eſt, vt nulla alia poteſtas poſſit amouere papã, vt poteſtas ſuperior papa: ſed hoc propriũ Saluatoris noſtri. Et hoc modo intelligẽdum eſt dictũ Anacleti papæ diſtinctionis ſeptuageſimænonæ. can. electionem, dicentis, electionem ſummorum Pontificum ſibi Dñs reſeruauit. Differentia nanq; inter papam, & alios Põtifices in hoc conſiſtit, quod alij Pontifices poſſunt elici tanquam a poteſtate ſuperiori ipſis poteſtatib Pontificum papa aũt non: quia in Eccleſia terreſtri inuenitur poteſtas ſupra poteſtatem iuriſdictionalem Epiſcopi, non aũt ſupra poteſtatem papæ: Ex hoc.n. habetur; ꝙ illorum electionem Dominus conceſſit papæ concedendo poteſtatem ſuperiorem: papæ vero electionẽ ſibi reſeruauit, nulli concedendo poteſtatem ſuperiorẽ papatu. Vnde ſi papa Ioan. Epiſcopum de plenitudine poteſtatis eijceret, eiectus eſſet, nec haberet amplius poteſtatem iuriſdictionis. Nulla aũt poteſtas in eccleſia relicta eſt a Dño, quæ poſſit hoc facere in Petrum papam. In ſecundo autem modo (ſcilicet per renunciationem) & tertio. ſ. ꝑ depoſitionem, coniunctio illa corrumpitur, non a poteſtate ſupra papatũ, ſed a poteſtate ſupra cõiunctionem ſolam: quia non voluntas Petri, nec voluntas eccleſiæ eſt ſupra papatum, & ex ipſis cauſatur coniunctio illa, & corrumpitur: vt patet. Quia ergo certum eſt papam hæreticum incorrigibilem factum nec eſſe ipſo facto depoſitum, & eſſe deponendum ab eccleſia, & eccleſiam non habere poteſtatem ſupra papatum, & eccleſiã habere poteſtatem ſupra cõiunctionem inter Petrum, & papatum, vtpote opus ſuũ: oportet dicere, quod cũ Petrus papa factus hæreticus, incorrigibilis, deponitur ab eccleſia, iudicatur, & deponitur a poteſtate ſuperiori, nõ papatu, ſed cõiunctione inter papatum, & Petrũ.

CAP. XXI.

Diſcuſſio prædicta poteſtatis miniſterialis depoſitiua Papæ hæretici.

QVamuis autem ex certificatis habeãtur in Eccleſia reſpectu coniunctionis inter Petrum, & papatum duo poſſe, (ſcilicet poſſe cõiunctionem talem conſtruere, & deſtruere pari conſenſu, & poſſe coniunctionem eadem ipſo hæretico incorrigibili, inuito deſtruere) non tñ liquet, qđ hæc duo poſſe ſint vnius, & eiuſdẽ poteſtatis. Qđ tñ concluſum eſt in præcedenti capite, ꝑ viam diuiſionis, ꝑ ꝑ identitatẽ obiecti: quia vtrunq; eſt circa ipsã cõiũctionẽ papatus Petri.

Nec ſolum obſcurũ, & falſum multipliciter apparet. Primò ex ipſis poteſtatis natura: nam, qñ vna cauſa totalis ex duabus partialibus conſtans exigitur ad aliquem effectum, neutra illorũ partialium ſine altera ſufficit ad tale effectum, vt patet in vinculo matrimonij. Quia n. ad vinculum matrimonij concurrunt duo, conſenſus, (ſcilicet viri, & mulieris,) & cauſa totalis eius conſtat ex vtroq; cõſenſu: neuter ſine altero ſufficit ad cauſandũ vinculũ matrimonij in altero. In propoſito aũt ad coniunctionẽ Petri, & papatus conſtruendam, vel deſtruendã concurrunt duo, cõſenſus. ſ. electorum ex vna, & Petri electi ex alia parte, tanquam cauſæ partialis, & vterque ſimul tanquam cauſa totalis: ergo conſenſus alter eorũ non pt in talem effectum. ſ. dictã coniunctionẽ conſtruendam, vel diſſoluendam. Et quia poteſtas depoſitiua papæ inuiti ꝑ ꝑ hæreſim incorrigibiliter includit alterum cõſenſum tantũ, ſequitur qđ & ipſa nõ eſt idem qđ illa potentia totalis, & quod ſi eſt pars eius nõ poteſt deponere, quod repugnat potentiæ depoſitiuæ. Male ergo dictum eſt, ꝙ potentia depoſitiua papæ eſt illa potentia, quæ euidenter eſt in eccleſia ſuper coniunctione dicta. Et confirmatur hæc ratio: quia de quo magis vr ineſſe, & non ineſt, ergo nec de quo minus: magis autem videtur, quod ſolus conſenſus Petri papæ poſſit ſe facere non papam, quam ſolus conſenſus aliorum; quia poteſt renunciare, ſed hoc non

poteſt

poteſt Petrus ſolus: quia quantumcunque Petrus ipſe renuntiet ſemper eſt papa donec renuntiatio ſua acceptetur: ſicut ecõtrario quantũcunque Petrus ſit electus, nunquã eſt papa quouſque electioni de ſe conſentiat. Hęc enim oſtendũt, ꝙ cauſa totalis tam conſtructiua quàm deſtructiua cõiunctionis Petri & papatus, quę eſt in Eccleſia, minor papatu, non eſt Eccleſię ſolius aut Petri ſolius, ſed vtriuſque ſimul cõſenſus, ac per hoc per hanc nõ poteſt inuitus papa deponi quacunque ex cauſa, quia implicat cõtradictionem.

Secundò apparet falſum ex modo eũdi in actũ talis poteſtatis: quoniam papa hęreticus, iudicandus eſt: iuxta cap. ſi papa. diſtinctione quadrageſima, & doctores. poteſtas autem iſta minor papatu. nõ poteſt citare, compellere, & breuiter nõ habet vim coactiuã ſupra Petrũ papã: repugnat ergo quod ſit ptãs minor & qđ ſit iudex ex ipſo modo q̃a ſcilicet ui coactiua procedere poſſe debet.

Tertiò apparet falſum ex obiecto ẽt iſtius partialis cõſenſus, q̃a cum conſenſus iſte partialis ex parte Eccleſiæ ſit in electorib⁹ papæ, q̃ modo ſunt ſoli Cardinales (ad quos ſpectat eligere, & renunciationẽ acceptare, vt patet in facto Celeſtini) ſequeretur, quod apud eoſdẽ ſolos reſideret poteſtas depoſitiua Petri papę facti hæretici: cuius oppoſitum communiter tenetur.

Sed horum ſolutio magis propoſitum cõfirmabit: Si nanque conſenſus electi & electorũ in hac cauſanda coniunctione concurrent, vt conſenſus viri & mulieris ad cauſandum vinculum matrimonij, ratio procederet: q̃m vterq; conſenſus habet ſe vt partialis cauſa quaſi efficiens vinculum matrimonij. In propoſito autem iſti duo conſenſus diuerſimode cõcurrunt: nam conſenſus electorum ſe habet vt cauſa faciens illam coniunctionẽ conſenſus autem electi ſe habetur reddens ſubiectum capax illius coniũctionis: non enim eſt capax niſi Chriſtianus voluntarius. Sicut. n. eſſe fidelẽ non eſt cauſa illius cõiũctionis factiua: ita nec eſſe voluntarium ad illam. Et hoc patet in acquiſitione aliarum iuriſdictionum: cũ. n. alicui imponitur aliqua prelatio, certum eſt quod quouſque ipſe illam acceptet, nõ eſt prælatus: acceptatio, tamen ſua non facit in ſe prelationẽ, ſed ſubiectum reddit capax prelationis: & ſic actio imponentis ſortitur effectũ in ſubiecto capaci faciens iuriſdictionem, q̃ propter diſpoſitionem ſubiecti nõ poterat inducere facere in eo. Actus. n. actiuorum ſunt in patiente diſpoſitio: vt dicitur in ſecundo de Anima. Conſenſu agitur electi cõcurrente, reddẽte ſubiectum capax cõiunctionis cũ papatu, reſtat: vt conſenſus eligentium vt faciens coniunctionẽ illam. Oſtenſum eſt enim, quod nõ eſt à Deo immediate, ſed mediante humano opere: quod eſt electio in ſubiecto diſpoſito. Et ſic ex hoc relinquitur, quod poteſtas faciẽs vel quaſi faciens hanc coniunctionẽ eſt in electoribus, & nõ in electo vt ſic nemo enim ſibi aſſumit honorem, ſed qui vocatur a Deo vt Aaron: vt dicitur ad Hebrę. quinto.

Ad confirmationẽ dr̃, ꝙ ſi papa ſola ſua renunciatione abſque acceptatione Eccleſię nõ poteſt a ſe abdicare papatũ: hoc magis confirmat propoſitum, quod eius conſenſus non fuit inter cauſas facientes. Rõ autem quare acceptatio requiratur eſt quia nemo poteſt renunciare iuri alterius, ꝙ habet in ſe, nullus. n. qui ex pacto tenetur alicui ſoluere centũ, pt renunciare huic vinculo abſque voluntate eius, cui tenetur, quamuis ab initio voluntarie ſe obligauerit. Papa autẽ acceptando papatum, obligat ſe Eccleſię ad regimen ipſius vnde iuri Eccleſiæ, ꝙ habet in Petrum papam, nõ poteſt ipſe renunciare inuita Eccleſia, cui tenetur. Et confirmatur, quia papatus non cõiungitur ſibi ratione ſui, ſed ratione Eccleſiæ dicente Dño in creatione Petri primi papæ, nõ aliud, quàm paſce oues meas. Vnde non eſt verũ, ꝙ magis videatur de cõſenſu ſolo electi, ꝙ poſſit diſſoluere, quoniã ipſe non eſt cauſa efficiens etiam partialis illius coniunctionis, ſed diſpoſitio tantum ſubiecti.

Ad ſecundũ in quo pendet tota vis huius rei, dr̃ ꝙ poteſtas iſta minor papatu habet vim coactiuã non ſuper Petrum papam, ſed ſuper coniunctionem papatus & Petri, non ſimpliciter, ſed in caſu hæreſis, ita ꝙ poteſtas iſta relata ad papam, eſt miniſterialis: relata ad coniunctionem Petri, & papatus in fieri vel diſſolui (ſubiecto exiſtente diſpoſito) eſt authoritatiua; ita ꝙ ſententia diffinitiua ex hac authoritate procedẽs ſuper cõiunctione talis materiæ Petri hęretici cũ papatu, diſſoluit authoritatiue coniunctionẽ illã. Sicut. n. electio Eccleſiæ authoritatiue ſuper coniunctionẽ, non ſuper papam coniungit Petrum diſpoſitum, i. fidelem, & voluntarium cũ papatu: ita talis ſententia diſſoluit: agit. n in materiam diſpoſitam per hæreſim. Exemplum horum habemus in naturalibus: cum homo generatur, & corrumpitur ab agente non potente ſuper animã hominis, ſed ſuper coniunctionem animę, & corporis ex parte materię. Et ſi quęratur quomodo pręcedentia per ſententiã depoſitiuam fiant, cum vſque ad illam Petrus duret ſuperior: poſſet dici ꝙ quia nec Deus, nec natura deficit in neceſſarijs, ꝙ eadem authoritas extendit ad ſe omnia pręambula. Quorum nullũ video oportere eſſe coactiuũ Petri papæ, ſed ſufficit, ꝙ ſint intimatiua, reprehẽſiua, & huiuſmodi, iudicium. n. hoc non ex cõfeſſione ſua extorta preceptis, cenſuris, aut tormento, ſed ex euidenti facto vel verbo hæreſis incorrigibiliter expectatur, ꝙ ſine eius coactione ſit. Si qs autẽ diceret, ꝙ nõ eſt inconueniens hãc minorẽ poteſtatẽ indirecte poſſe cogere Petrum ad præambula neceſſaria ad ſententiam non video quare erraret, cum Petrus papa hęreticus incorrigibilis, iã ſit in corruptionis via: & Deus (cuius perfecta ſunt opera) poteſtatẽ depoſitiuã in caſu hereſis abſq; neceſſarijs præambulis non dederit Eccleſiæ, quę nunq̃ deficit in neceſſarijs. Et hoc dico, ſi aliqua pręambula coactiua ex neceſſitate iudicij eſſent neceſſaria, q̃ iuriſtis diſcutiendum relinquo. Bene tamen aduertant, ꝙ non loquor niſi de neceſſarijs ex neceſſitate huius iudicij, & nõ loquor de neceſſarijs ex occaſionibus euentuum, & aliorum extraneorum a ratione iudicij.

Ad tertiũ dr̃, ꝙ ptãs iſta depoſitiua non eſt in Cardinalibus: q̃a in eis nõ eſt ptãs ſup cõiunctione Petri, & Papatus, niſi limitate, ſ. tẽpore quo papat⁹ vacat. In eccleſia autẽ vniuerſali eſt poteſtas ſuper cõiunctione iſta abſque limitatione, ſi ſecluſo iure poſitiuo loquimur: & ideo Cardinales non poſſunt deponere Papã hęreticũ, ſed hoc ſpectat ad vniuerſalẽ Eccleſiam. poſſet tn̄ hæc ptãs cõmitti dictis Cardinalibus a iure ſtatuto põtificis: ſicut cõmiſſa eſt eis ptas eligẽdi, ſ. per viã determinationis, ꝙ ipſi repræſentarent vniuerſalẽ Eccleſiã, ſicut in eligẽdo, ita & in deponẽdo quãdo deponẽdus eſt. Manifeſtũ autẽ exẽplo fieri poteſt ꝙ dictum eſt, ſi quis namque Epiſcopus iturus in regionẽ longinquã inſtituat ſuum generalẽ vicariũ cum pleniſſima authoritate, ordinãs, ꝙ ſi inſtitutus vicarius moriatur aut publicus blaſphemus fiat, Canonici poſſint illũ amouere & aliũ nominare in vicarium abſq; alia confirmatione, &c. conſtat, ꝙ canonici nullã authoritatem ſuper vicariũ haberẽt, neq; ſimpliciter, neq; in hoc caſu; ſed ſuper amotione eius in illo caſu, quod eſt habere poteſtatẽ ſuper coniunctione vicariatus cum perſona in caſu, &c. Eodẽ. n. nõ eſt in propoſito nam paſtor, & Epiſcopus animarũ noſtrarum Dominus Ieſus Chriſtus abiit in regionem longinquam accipere ſibi regnum & reuerti: & inſtituit Petrũ Apoſtolum in ſuum generalem vicarium cum pleniſſima authoritate, ante aſcenſionem dicens ei.

Paſce

Paſce oues meas:& cum effectu exhibens promiſſam ſibi prius poteſtatem ampliſſimam, Tibi dabo claues:& quodcunq; ligaueris &c. Et ordinauit vt ſi unquam aliquis Petri ſucceſſor hæreticus fiat, Eccleſia eum poſſit amouere, & loco eius alium nominare 40. diſtinct. cap. ſi Papa.

Ex hac igitur conceſſa poteſtate patet, ꝙ Eccleſia nihil poteſt ſuper Papam abſolute, nec in caſu hſſis proprie loquendo, pōt ſupra papā, ſed ſuꝑ coniunctionem papatus cum Petro, quā diſſolui amotio. Et ſic clare liquet, ꝙ poteſtas Eccleſiæ eſt ſuꝑ cōiunctione papatus & Petri in fieri & in corrumpi, ſubiecto exiſtente diſpoſito ad fieri, per fidem & voluntatē, ad corrumpi vero ꝑ hæreſim vel voluntatem: & cū hoc poteſtas iſta eſt minor papatu:& ideo nō poteſt limitare eius poteſtatē. Et ſic patet, ꝙ papa nullam etiam in caſu hæreſis habet ſupra ſe poteſtatē: quod erat intentum.

CAP. XXII.

In quo reſpondetur rationibus et authoritatibus allatis in cap. 17. ad probandum, quod Papa hæreticus, ſit ipſo facto depoſitus iure diuino.

QVamuis autem ex determinatis manifeſta ſit rationabilis ſententia, quòd ſcilicet certus & indubitatus papa, nec ſimpliciter nec in caſu hæreſis eſt ſubditus, proprie loquēdo Concilio, aut Eccleſiæ vniuerſali, q̄a eſt adhuc papa, ſed in caſu hęreſis connexio papatus cum perſona ipſa ſubdita eſt determinationi Eccleſiæ & Concilij vniuerſalis, ita ꝙ poteſt deponi: oportet tñ ſatisfacere rationibus & authoritatibus tot illuſtrium virorum tenentium, Papam ipſo facto depoſitum, & propterea ſubditum Concilio.

Et quoniam vis principalis conſiſtit in hoc, ꝙ fides, ſaltem informis, exigitur ad membrum Ieſu Chriſti: ideo ſciendum eſt, quòd baptiſmus, quo primum regeneramur, & pertinemus ad Ieſu Chriſti corpus myſticum, quod eſt Eccleſia, tres quantum ad propoſitum ſpectat, facit in anima noſtra effectus, primo imprimit characterem indelebilem: ſecundo fidem: tertio charitatē. Et de tertio quidem effectu, ſ. charitate, manifeſtum eſt, quod licet conſtituat membrum viuum Chriſti, non tamen exigitur ad habendam iuriſdictionis, vel ordinis poteſtatem, oppoſitum enim ſpectat ad hæreſim pauperum de Lugduno.

De ſecundo autem, (de quo tota eſt quæſtio) ꝙ non exigatur ad poteſtatem ordinis, etiam claru eſt: quoniam hæretici cōſecrant verum corpus Chriſti: & faciunt veros ſacerdotes, ſi ſeruata forma & intētione Eccleſiæ hoc faciāt, & ex hoc ipſo inchoat ſplēdor veritatis: ꝙ. ſ. licet fides informis cōſtituat mēbrum Chriſti ſm quid, vt dixit in tertia parte S. Tho. quæſtione 8. art. 3. ad ſm: quia tñ latitudo datur in membris Chriſti ſecundum quid, etiam ſine fide informi, ex ſolo charactere ſacramenti fidei conſtituitur membrum Chriſti ſecundū quid, remotius a Chriſto: hęreticus enim niſi membrū ſecundum quid Chriſti eſſet, nec corpus Chriſti, nec miniſtros conſecraret, nec ſacramentum cōfirmationis daret. Hæc. n. a ſolis Chriſti membris non quibuſcunq;, ſed in magno ſacerdotij. ſ. vel epiſcopatus gradu conſtitutis facta teſient, &c. Altius quoque contēplando videbimus, & ꝙ tanta eſt uis characteris baptiſmalis, vt ēt fides formata eius vices non ſuppleat, vt patet ex hoc ꝙ presbyter non baptizatus reordinatur: vt patet ex presbytero non baptizato. de. ſi qs presbyter. Et ꝙ ipſe character conſtituit membrum Chriſti dicente Inn. eodem tit. in capitulo veniēs. Non ſolum per ſacramentum fidei, ſed per fidem ſacramenti efficitur quis proculdubio membrum Chriſti. Conſtat enim, ꝙ proprius & inſeparabilis effectus ſacramenti fidei, (quod conſtat eſſe baptiſma) eſt ſolus character, vt patet, cum aliquis hæreticus baptizatur ſecundum formam & intentionē Eccleſiæ; nihil enim aliud recipit quàm characterem.

Et ſi altius adhuc mētis occulos eleuauerimus, intuebimur, ꝙ habens ſolum fidei characterem, eſt ſimul & fidelis, & infidelis membrum Chriſti & Eccleſiæ, & extra membra Chriſti & Eccleſiæ, diuerſis reſpectib⁹, & ꝑpea a doctoribus diuerſa & cōtraria de eo dñr. Habens nanq; ſolum characterē fidei, quātū eſt ex parte ſua infidelis eſt & extra membra Chriſti, & Eccleſię, qm voluntarie diſcredit: ex parte aūt Ieſu Chriſti, qui characterē fidei ſemel datum indelebilem conſeruat, eſt fidelis inuitus, & eſt membrū Chriſti & Eccleſię velit nolit ipſe: vtpote non valens abdicare, aut abijcere a ſe ſuſceptū ſemel fidei characterem. Propter qđ a diuo Tho. in Scđa ſcđę, quęſtione decima, art. 3 ad tertium, cōputatur talis inter fideles, cum dř, ꝙ pro adulterio grauius punitur fidelis, quā infidelis propter ſacramenta fidei, quibus eſt imbutus, quibus peccando contumeliā: facit, & in eiuſdē quæſtionis. arti. 5. numerat inter infideles, dum ponit hæreſim ſpeciem infidelitatis. Differt autem habens ſolum characterē ab habēte etiam fidem informem quo ad officium membri Chriſti, quia habens characterem & fidē, ſuſcipit influxu interiorem a Ieſu Chriſto, capite quo ad hunc actum vitalem, qui eſt credere: vt Sanctus Thomas dicit in tertia parte, quęſtione octaua, art. tertio, ad ſm. Habens aūt characterē ſolū, non ſuſcipit influxū alicuius actus vitalis interiua ſed tm quo ad exteriorē operationem, ſicut brachio arido ꝑt qs uti ad alios ꝑcutiēdos vel monēdo aliqđ extra. Quia ergo character fidei eſt primū in cōpoſitione membri Chriſti: quod patet ex hoc, ꝙ ipſe à ſolo baptiſmo cū ſit ſolus, eſt inſeparabilis ab eo: ac ꝑ hoc proprius effectus baptiſmi quo efficitur primo membrū Chriſti & Eccleſiæ: oportet ꝙ ſit vltimū in reſolutione mēbri Chriſti & Eccleſiæ: & conſequenter quādiu character manet, nō deſinit eſſe totaliter membrū Chriſti. Et q̄a nunquam deſinet character, iō ſꝑ erit intra latitudinē membrorum Chři, ēt cum abſciſſum totaliter eſt ꝑ dānationē i inferno: & ꝑ hoc differt à pure infidelibus dānatis: & magis cruciabitur, iuxta ſnīam Apoſtoli ad Hebr. 10. Et hæc nō vltra tot allata teſtimonia ex propria efficacia ſufficit: quia ſm veram theologiā diuinam & humanā, attributum alicui cauſæ vt proprius effectus, intelligitur attribui ei ſm id quod illi cauſæ proprium eſt: vt patet in cauſis naturalibus, moralibus & eccleſiaſtici inductiue, periret. n. aliter oīs certitudo moralis. Ex quo ergo attribuitur baptiſmo vt proprius effectus, quod faciat membrum Chriſti: oportet qđ intelligatur attributū ei ſm id quod huic ſacřali cauſę, quę eſt baptiſmus, eſt propriū, quod differt à cæteris. hoc aūt eſt pro quanto eſt cauſatiuus characteris fidei, hoc. n. ſolus habet hoc ſolū primo & infallibiliter cauſat ſoli eſſentialibus requiſitis ad ſacřm concurrentibus. Quia ergo Papa factus hęreticus licet amiſerit fidē et informem: quia tñ retinet ſacřm fidei et inuitus, quo cōſtituit primo qs in hoc quod eſt eſſe membrū Chriſti: Ideo rōes & authoritates q̄ fundātur ſuꝑ hoc, ꝙ fides ſaltē informis requiritur ad eſſe membrum Chriſti, non ſunt efficaces ad inferendum ipſum non eſſe membrū Chriſti, ac per hoc ipſo facto iure diuino depoſitum: quāuis ex defectu fidei informia optime inferatur, ꝙ ipſe quantum ex ſe, eſt extra latitudinem membrorū Chriſti: ac ꝑ hoc a mēbris Chriſti ſegregādus ꝑ depoſitionem ab officio capitis, & poſt per alias pœnas ab Eccleſia puniēdus, & demū curię ſęculari tradendus.

Sigillatim ergo rñdēdo, authoritas in primis Domini Ioan. 3. non eſt ad propoſitum: quia loquitur de iudicio ęternę damnationis, in quo qui nō credit,

credit, iam iudicatus eſt: & ex parte Dei, quia nouit Dñs qui ſũt eius, vt gloſſa ex Aug. ſumpta exponit, & hoc ex parte meritorũ: quia habet in ſe cauſam æternæ damnationis, vt Chryſ. dicit. & ex parte claræ cõdẽnationis in vltimo iudicio abſq; examine, vt Greg. explicat.

Ad illud verò, ſuper hanc petram. id eſt fidem, dicitur ꝙ ſacramentum fidei, quod remanet in hæretico. non eſt extra fidem, ſed primus lapis fidei ędificandę in quolibet, & ꝓpterea illo ſolo remanẽte lapide, ſuper petrã fidei remanet eccleſiaſtica poteſtas in via ad ruinam, quo ad illud ſuppoſitum.

Ad id autem: ꝙ iuſtus ex fide viuit, ſi de fide informi admittat. dicitur ꝙ ſumitur viuere ꝓ operatione vitali, & non pro eſſe: ſicut ſumitur cum dicitur viuere uiuentibus eſt eſſe.

Ad diſſinitionem fidei. Fides eſt ſubſtantia: ac ꝑ hoc primum dicitur, ꝙ fides habet rationem primi ſuſtentantis inter virtutes pertinentes ad fideles: & idõ dr̃ ſubſtantia. Cum quo ſtat, ꝙ ipſius fidei ſacramentum prius ſit ipſo ordine generationis.

Ad authoritatem allatã ex tertio ſent. S. Thomæ, dr̃ ꝙ doctrina S. Thom. ibidem eſt male intellecta, & eſt contra iſtos in propoſito: nam ibidẽ appellatione infidelium nnn veniunt, niſi hi qui nunquam actu fuerunt de eccleſia, vt patet ex hoc qđ dicit, id eſt reſpectu horum Chriſtus non eſt caput niſi in potentia: ſcil. ſ. ꝙ ſunt vnibiles corpori. Conſtat namq; ꝙ reſpectu baptizatorum hæreticorum Chriſtus eſt caput aliter, quam in potentia: quia eſt actu caput eorum ſecundum ſacramẽta fidei: non ergo appellatione infidelium ibi veniunt hæretici.

Appellatione quoq; fidelium peccatorũ ibi veniunt hæretici, qui per fidei ſacramentum in vno numero obiecto, fidei vnionem illam (quam vnionem ſimpliciter author nominat:) retinent velint nolint. Et hoc inſinuatur ex hoc quod dicit: quod velut membra arida poſſunt non in ſe, ſed aliis ſacramenta miniſtrando, & docẽdo: hęc enim omnia per hæreticos non inquantum tales, ſed inquantum aliquid ipſius capitis participant, Chriſtus facit.

Ad diffinitionem Eccleſiæ dr̃, quod quia hęreticus ex ipſo eſt infidelis: idõ ſimpliciter eſt infidelis, & extra Eccleſiam. Cum hoc tamen ſtat, quod ſecundum quid ſit in eccleſia ad tempus, vt abijciendus. ſic enim manet Papa hæreticus.

Authoritates omnes teſtamẽti noui, & veteris prohibentes cõionem cum hæreticis, non probãt quod ſit depoſitus ipſo facto. ſed deponendus. vt non cõicemus cum eo. ſic.n. ſufficiẽter ſatisfit ꝓcepto huiuſmodi. Si enim ipſo facto vitandus ꝓcciperetur à Deo hæreticus, non dixiſſet Apoſtolus ad Titum 3. c. Hæreticum hominem poſt primam, & ſecundam correctionem deuita. Amiſſio clauium apud hæreticos intelligitur quatenus hæretici ſunt, & quo ad licitum vſum.

Honoris, & poteſtatis iuriſdictionalis perditio ipſo facto intelligitur quantum eſt ex eorum parte, & iuris diſpoſitione in his, qui ſubſunt iuri humano, & ſũt in Eccleſię foro hæretici, ſic.n. intepretanda ſunt Sãcti Thomæ, & aliorum in eõ loquentium dicta. Tales.n. ſoli ſunt excõicati, & cõſequenter priuati ipſo facto, ſaltem per ſuſpenſionem poteſtatis iuriſdictionis, ſi eſt crimen occultum, & declarandi priuari. Papę autem ex diuini, & humani iuris diſpoſitione: & hæreſis ꝓpriè exactione, eſt priuandus humano iudicio, à quo coniunctus eſt papatus huic perſonæ, vt dictum eſt. Officium quoque paſtorale ab hæreticis, inquantum hęretici ſunt, Aug. adimit ipſo facto: quia impoſſibile eſt, vt hæreticus, inquantum hæretici officium exercet, paſcat oues Chriſti. Poſſibile tamen eſt, vt ille, qui eſt hæreticus, in ſeipſo ſit hæreticus, & oues Chriſti paſcat: officium Petri non hæretici exercens. Sed quia periculoſum hoc eſt valde, ideo abijciendus eſt ab officio paſcendi oues Chriſti.

Illud demũ, quod ex gloſſa decreti aſſeritur, ꝙ papa cadens in hæreſim damnatam, incidit in excõicationem falſum eſt. nã cum omnis excommunicatio, quę eſt eccleſiaſtica cenſura. (de hac.n. loquimur) ſit à iure poſitiuo, & ius poſitiuũ nõ habeat vim coactiua in foro eccleſiaſtico ſupra papam, & excõicatio coactionem importet in foro eccleſiaſtico: oportet dicere, ꝙ papa in nullam incidere cenſuram põt. Et vſque adeo docent hoc doctores, vt dicit Sanct. Thom. in 4. ſenten. diſtin. 19. q. 2. art. 3. ad tertium. quod papa non poteſt cõmittere alicui, ꝙ excommunicet ipſum. Et in eadem ſententia ſunt Albertus Mag. & S. Bonauen. vt dominus Ioan. de Tur. Cre. de iſtis refert. Vnde audiendi non ſunt illi, qui omnia hæreticorũ iura ad papam hęreticum extendunt: dum papa enim eſt, ſoli depoſitioni ſubijcitur: depoſitus autem ſubijcitur iuri ſicut alij.

Ad probationem autem (.ſ. ꝙ ſi papa fiat hęreticus, eſt minor quolibet catholico ſumptã ex c. audiuimus. 24. q. 1. & S. Tho.) dicendum eſt, ꝙ cum hoc non poſſit intelligi de maioritate, & minoritate meritorum ſeu charitatis: (quia extra ꝓpoſitum eſſet, & pręlatus non ſolum per infidelitatem, ſed quodcunque mortale crimen ſit minor, ſic omne exiſtẽte in charitate) nec de minore, & maiore ſecundum iuriſdictionem de facto perditam (quia ſecundum illud pręlatus cadens in hęreſim ſit minor: ſecundum quod quilibet catholicus eſt maior,) cum iſta ſint correlatiua, ſed quilibet catholicus non eſt maior ſecundum iuriſdictionẽ non.n. ex hoc, ꝙ papa, vel pręlatus meus ſit hęreticus, ego vnus catholicus cui nihil habeõ iuriſdictionis iuriſdictionẽ acquiro ſup eũ, aut alios, oportet ſane verba hęc intelligere, & exponere tantò diligentius, quanto ſuper his verbis S. Thomę magna fabrica erigitur, & dicitur quòd papa eſt depoſitus ipſo facto: dicẽdum eſt igitur aliter.

Ad cuius euidentiam ſcito primo, quòd cũ maior, & minor ſint correlatiua, conſequens eſt, ꝙ oportet proportionaliter minorem maiori referre, vt & in quo prælatus ſit minor, ſubditus quilibet catholicus fiat maior.

Scito ſecundo, ꝙ cum ſermo ſit intelligẽdus ſecundum ſubiectam materiam, & ibidem ſit ſermo de correctione prelatorum à ſubditis, manifeſte ſit comparatio inter prælatum, & ſubditũ, nõ quo ad perſonas puras, ſed cõſideratis prælationis officio. Poteſt igitur tripliciter dictum hoc verificari, primò vt intelligat de maiore, & minore ſimpliciter, & eſt ſenſus, ꝙ prælatus ſi labitur in infidelitatẽ ſit minor ſimpliciter, & abſolutè, & quilibet ſubditus fidelis maior ſimpliciter, & abſolute. Et hoc eſt verum: quia quilibet catholicus, abſolute, & ſine limitatione aliqua loquẽdo, eſt in Ecclẽa Dei maior infideli, cum quo tñ ſtat, ꝙ prelatus donec deponatur aut declaretur, ſit maior ſecundum qd ſcilicet ſecundum poteſtatem iuriſdictionis iam propè mortuam. Secundò (& ſequitur ex hoc iam dicto) poteſt intelligi, quod etiam quo ad poteſtatem iuriſdictionis prælatus infidelis eſt minor, & ſubditus fidelis maior quantum eſt ex ſe, quia infidelis quantum eſt ex ſe, extra membra Chriſti eſt: a. per hoc quantum ex ipſo pendet, inhabilis ad poteſtatẽ iuriſdictionis ſpiritualis. fidelis autem quilibet ex ipſa ſpontanea fide diſpoſitus, eſt habilis ad poteſtatẽ ſpiritualis iuriſdictionis in Eccleſia Chriſti. Et ſic prælatus ob infidelitatẽ ſit minor ſm poteſtatẽ iuriſdictionis, quãtum eſt ex ſe, & catholicus ſubditus maior. Tertiò, (& ſequitur ex dicta expoſitione) poteſt intelligi de maiore, & minore in officio defendendi fidẽ, ex eo namque quod prælatus a fide deuiat, & ſubditus ꝑmanet in fide minor ſit ille in officio executiue defendẽdi fidẽ, & ſubditus fidelis ecõtra maior ſit in offẽ

ſidei

fidei defendēdę. Et hoc totū ſimul iunctū ſatisfacit litteræ decreti & intentioni S. Th. & concordat cū dictis ſuis alibi. Accuſandum denique eſſe & iudicandū Petrum Papam hęreticū, nihil aliud concludit, niſi quòd iudicem habet ſuperiorem, non vt Papa (vt iſti putant) ſed cōiunctione papatus & Petri in caſu hæreſis: & conceditur Concilium eſſe iudicem in tali caſu. Et per hoc patet ſolutio allatorum etiam in ca. 18. pro quanto contra determinationem pręſentem militant.

Vnum tantum ſupereſt declarandum, an ſcilicet ſola hæreſis ſufficiat, an exigatur ēt incorrigibilitas, ſeu perſeuerantia obſtinata in hæreſi ad hoc, vt deponatur papa: qđ ſequēs cap. declarabit.

CAP. XXIII.

Quomodo cum Papa in hæreſim lapſo parato corrigi, agendum ſit.

AD Abſoluendum demum totam hanc difficultatem de poteſtate concilij ad depoſitionem papæ in caſu hæreſis, ſcire conuenit quòd duę ſunt hic extremę opiniones. Altera ꝙ papa ꝓ crimen hæreſis etiam confeſſum non poteſt deponi. Fundať hæc opinio primò ſuper facto Marcellini, & rñſione Epiſcoporum, vt patet in vigeſimaſecunda diſtinctione, cap. nunc autem. & ſunt verba Nicolai papę. Cum enim idolatrię crimen incurriſſet papa, congregatum Concilium videns eum compūctum corde, dixit, Tu teipſum iudica, prima ſedes non iudicabitur a quoque: & ſic non depoſitus martyr effectus eſt poſtmodū. Secundò ſuper gloſſa in dicto cap. & in c. ſi papa. diſt. 40. & multis doctoribus. Tertio ſuꝑ ratione: qa cū hęreticus nomē ſit vitij, & papa hęreticus ſit deponendus, tandiu deponendus venit quādiu hæreticus ſeu a fide deuius eſt: ac per hoc ſi pęnitet eum ſui delicti, non eſt amplius hæreticus, aut a fide deuius, & conſequenter non ſubiacet amplius pęnę depoſitionis. Et firmatur hæc ratio ſuper dictis Gratiani in Decretis trigeſimaſexta quæſtione prima, de matrimonio inter raptorem & raptā, vt patet ibi in c. nullus. Quartò, ſuꝑ authoritate Apoſtoli ad Titum tertio, hęreticū hominē poſt vnam & ſecundam correctionem deuita. Si. n. deuitatio non ſequitur crimen hęreſis, ſed ſecūdā correctionē, a fortiori nec depoſitio.

Altera opinio eſt, ꝙ papa propter crimen hęreſis pōt deponi. Et hæc fundatur ſuper hoc, quòd reus eſt & obnoxius pęnæ criminis quicunque crimen illud admiſit, ēt ſi non perſeueret in illo, vt patet inductione. Qui enim ſemel homicidiū cōmiſit, reus eſt pęnę homicidij: & ſimile eſt de adulterio, ſimonia, furto, blaſphemia, periurio: & ſic de alijs: ſed papa ꝓ hæreſis crimen pęnę depoſitionis reus eſt, vt communiter doctores ex c. ſi papa. 40. diſt. mori dicunt. Non ergo exigit perſeuerātia in hæreſi, ſed ſicut ſi pro adulterio deponendus foret, ſufficeret ipſum adulterium commiſiſſe; ita quia pro deuiatione, a fide deponendus dicitur, ſufficit ꝙ hæreſim incurrerit. Et confirmatur, qa alij prælati puta Epiſcopi ex hoc ſolo, ꝙ dānatā incurrūt hęreſim, in foro Eccleſię ſunt ipſo facto excōmunicati, & poſſunt declarari priuati, conſtito de crimine. Et confirmatur iterum, quia ſi papa paratus corrigi non pōt deponi, cū centies in veritate poſſit relabi & reſurgere: ſequeretur ꝙ centies relapſus, paratus tamen corrigi non poſſet deponi: quod eſt fatuum.

Licet autem hę duę opiniones contrariæ videantur; ad medium tū expoſitę diſcordes non inueniuntur. Vnde media rōnabiliſque ſententia eſt, ꝙ papa hæreticus poſt duas monitiones deponendus eſt, ipſo Paulo Apoſtolo hoc diffiniēte ad Titum 3. Hęreticum hoīem poſt vnam & ſecundam correctionem deuita. Et rōnem quare non amplius ſuſtinendus eſt aſſignans ſubdit, Sciens, quia ſubuerſus eſt, qui eiuſmodi eſt. Vbi gl. interlinearis in verbo, Subuerſus, exponit, Perditus, & in verbo, Eiuſmodi exponit, Incorrigibilis. Et eſt intētio literę, ꝙ qa iudicium humanum datur ſm id, quod vt in pluribus inuenitur & ſm communē curſum, qui ab ea, quā verā ſponte profeſſus eſt, fide declinat primo, & poſt vnam correctionē ſecundo, & poſt ſecundā correctionē, tertio, abijciēdus tanꝗ incorrigibilis cenſetur, idcirco papa hæreticus poſt primam & ſecūdam monitionem delinquens in fide, deuitandus eſt depoſitione. Non enim poſſunt fideles euitare papam manentē, cū ex eo poſt Dñm Ieſum omnium ſalus dependeat, vt dr 40. di. ſi papa. Quia ergo Apoſtolus hæreticū hoīem poſt duas correctiones delinquentē in fide, non ſuſtinendum, ſed deuitandū pręcepit: conſequēs eſt primò, ꝙ quātumcūque papa hæreticus poſt duas correctiones relapſus, paratus ſit corrigi, nō ſolum pt, ſed dēt deponi. Et merito, ne in infinitū protrahatur humanū iudicium, ſed limite aliquo terminetur. Rōnabilis āt terminus eſt ſtatutus trinus error cū trina monitione, prima, in profeſſione fidei, & duabus poſt deuiationē ſubiunctis ita, ꝙ tertius error tres monitiones cōtēpſit. ſicut hæretici relapſi poſt profeſſionē excōmunicationem & adiurationem, non amplius admittunt ab eccleſia. Conſequens ſecundo eſt, ꝙ ante correctiones non eſt deponendus papa hæreticus, ꝗ ꝓ hæreſim non eſt excōicandus depoſitione. Et ꝓpea in eo ad litteram ſeruandum eſt præceptum Apoſtoli de publica correctione: ꝙ in alijs inferioribus ꝓ adiunctam excommunicationem latæ ſniæ quam tulit Eccleſia contra hęreticos, nō ſeruatur. Alij. n. quia excōicati ſunt poſt, ab Eccleſia ſtatim euitantur. Papa aūt quia excōicatus non eſt, ſicut nec excōicati erant hoīes hæretici tꝑe Pauli Apoſtoli, ſed excōicandi, poſt duas correctiones deuitandus eſt. Duplex enim correctio a Paulo cōceſſa non abſtulit poteſtatē ab humano iure, rigurosius procedēdi cōtra hęreticos ſubiectos humano iuri, ſicut cōcedendo ius diuinum matrimonium cum ſorore conſobrino, non ademit poteſtatem Eccleſiæ inhibendi tale coniugiū, ſed oſtendit quid ſecluſo humano iure ſeruandū eſt. Propter quod, quia papa vt patebit, ſolo diuino iure iudicādus, deponenduſque venit, quia illi ſoli ſubiectus eſt, iō in eo ſolo apoſtolica regula ſeruanda remanſit, cęteris ꝓ hęreſim ab Eccleſia excōicatis. Nec obſtat dictis, ſi dicatur ꝙ hæretici ēt tꝑe Pauli erant excōicati ab ipſo, ad Galat. 1. Cum enim ſententia illa ſe extendat ad ſuperiores ſ. Angelus de cęlo, & cōſtet ꝙ nullus ſuperiorem ſub quacūque cōditione excōicare poteſt: cōſequēs eſt, ꝙ nō fuit excōicatio, ſed denūciatio, ꝙ a Deo anathema fieret quicunque ēt Angelus de cœlo, ſi contra Euangeliū Chriſti prędicaret. Et hoc eſt denūtiare ſeparatū eſſe a Deo, & dignū excōicatione Eccleſię quo ad hoīes. Et cōfirmaſ ex S. Tho. ibidē dicēte, ꝙ ſententia illa ab Apoſtolo data eſt authoritate euangelicę doctrinę promulgata, Ioan. 10. c. Sermo quē ſum locutus, ille iudicabit eum in nouiſſimo die. Cōſtat namque ꝙ excommunicandos ab eccleſia non excommunicatos ab eadē conſtituit ſermo diuinus contradicens ſibi.

Ad rationes igitur primæ opinionis vno verbo dicitur, quòd papa poſt ſecundā correctionē deuius a fide, non admittitur vt paratus corrigi apud humanū iudicium, ſed tanquam incorrigibilis hæreticus cenſetur. Quanꝗ apud Deum ſemꝑ poſſit corrigi, & forte in veritate ſit correctus.

Ad rationes autem alterius opinionis dicitur, ꝙ vbi eſt ſpeciale ius, non oportet ex communi procedere iure. In hac autem cauſa eſt ſpeciale ius apoſtoli, & ſatis rationi conſonum, & ſtylo Eccleſiæ in excōmunicandis perſonis, præſertim

in perſona tam excellẽtis dignitatis. De alijs aũt Epiſcopis iam reddita eſt ratio diſſimilitudinis, quia ſcilicet non ſunt in illo ſtatu, in quo erant tempore Apoſtoli propter ſuperuenientem eccleſiæ excommunicationem, qua hæretici ſunt ſtatim uitandi, & propterea poſſunt declarari priuati: propter tamen dignitatem eorum, & fragilitatem humanam unica correctio declarationem ſi præcederet, miſericordia æquitatis eſſet. Faciunt ad prædicta quæ ſcripſit Diuus Thomas in Secunda ſecundæ, quæſt. 11. art. 3. & quarto, de receptione hæreticorum ab Eccleſia.

CAP. XXIIII.

Opinio, quod papa propter incorrigibilitatem in quocumque notorio crimine ſcandalizante Eccleſiam ſubijciatur Concilij poteſtatis, ita quòd poſſit ab eo deponi.

Expedita relatione papæ in caſu hæreſis ad Concilium, oportet in alijs extra hæreſim caſibus decernere, ſi papa ſubeſt poteſtati depoſitiuæ Concilij in alio caſu, quàm in caſu hæreſis. Et nunc quidem uerè caſus, qui peccata ſunt, tractãdi ſunt: poſtmodum de euentuum caſibus ſermo erit. Eſt igitur nonnullorum opinio, quòd papa extra caſum hæreſis deponi à generali Concilio poteſt. Probaturq́ue hoc ex ſeptem capitibus. Primò, ex ratione crimini papa poteſt deponi ꝓ hæreſis crimine: ergo, & ꝓ aliquo alio. Probatur ſequela, tum primò, quia aut hoc eſt ſingulare in hæreſi ratione grauitatis: & hoc non, quia odium Dei eſt grauius peccatum hereſi: ut patet in Secunda ſecundæ S. Tho. quæſt. 3. articulo ſecundo. Aut ratione damni eccleſiæ: & hoc non, quia plus nocet Eccleſiæ papa omnia beneficia uendens, prauos extollens, bonos deprimens, tyrannidem exercens, uitiorum dux, blaſphemiæ, auaritię, &c. notoriè plenus, quàm ſi pertinaciter ſentiens, ꝙ Spiritusſanctus non procedat a Filio, rectè alias uiuat, & hanc hæreſim ſolus teneat. Tum ſecundò, quia in ſacra Scriptura non inuenitur ſpecificè expreſſum, ꝙ papa poſſit deponi magis pro hæreſi, quàm alio crimine: relictum eſt ergo interpretationi doctorum, & canonum. Et ſicut Bonifacius papa & martyr expreſſit caſum hæreſis, diſtinctione 40. ſi papa: ita poteſt caſus incorrigibilis notorij & ſcandalizãtis eccleſiam criminis, excipi: ut gloſ. ibidem ſentit. Tum tertiò, quia qui poteſt in maius, poteſt in minus: ut dicitur in ca. ex parte, extra de decimis. ſed Concilium poteſt iudicare papam de maiori crimine, puta hæreſi: ergo de minore, ſcilicet ſimonia notoria, &c.

Secundò, ex parte abuſus poteſtatis. conſtat namque, ꝙ gladius de manu furioſi poteſt, & debet auferri: inuaſor, & occiſor corporũ detineri, & pertinax in propoſito in cuſtodiam poni, quanto magis ſæuiens in perditionem animarum papa gladio papalis poteſtatis abutens illo priuandus eſt tanquam phreneticus & ebrius, inarum paſſionum commotione actus. Cogit enim alios malefacere ſuo exẽplo, & Apoſtolus teſtatur ad Gal. 2. dicens ad Petrum, Cogis Gentes iudaizare: glo. conuerſationis exemplo. Et confirmatur, quia ſi papa uellet mulierem opprimere, uel occidere, poſſet & repelli & percuti & occidi, cũ moderamine inculpatæ tutelę: a fortiori ſi opprimit eccleſiam, ſi occidit animas, reſiſtendum primò: & ſi opus eſt, occidendus depoſitione eſt. Et confirmatur hoc ex ratione finis poteſtatis acceptæ: quia ſcilicet ad ædificationem eſt, & non in deſtructionem.

Tertiò ex parte obligationis ipſius papæ. tenetur. n. papa ad purgationem ſui cum infamis eſt de crimine ſcandaloſo ut patet de Damaſo accuſato de adulterio: teſte Hier. de uiris ill. & de Xyſto, Leone & Symmacho 2. q. 7. Et probat ratione: quia tenetur paſcere oues ſuas: & conſtat ꝙ ſcandalum depaſcit oues. Purgationi autem ſubiectus ſi deficit, iudicandus eſt: igitur papa poteſt ab eccleſia de alio crimine, quàm de hæreſi iudicari. Et confirmat authoritate Greg. in cap. Si quis ſecũda q̃one ſeptima, dicentis, Si quis ſuper hoc nos redarguere uoluerit, uel extra authoritatem facere nos contenderit, ueniat ad ſedem apoſtolicã, ut ibi ante cõfeſſionem beati Petri mecum iuſte diſceptet, quatenus unus ibi ex nobis ſuſcipiat ſententiam ſuam. Nec hoc, inquit Gerſon, ex humilitate, ſed ex debito Greg. fecit.

Quartò, ex parte eccleſiæ, quia ſicut papa ſpõſus pt dare libellum repudij eccleſię ſuæ ſponſæ, renunciando papatui: ita econuerſo cum non debeant quo ad hoc impari iure cenſeri; & potior adducitur ratio pro ipſa cõtra ſponſum: uel quia proſtituere eam quęrit quantum in ſe eſt, uel tyrannide ſæua laniando eam uel placitando, bona ſua diſſipando, uel quia abuti conatur ea in perniciem filiorum. Et confirmatur hoc: quia ad communitatem totam ſpectant principis correctio, uel deſtitutio, apud Ariſtotelem in 5. Politic. ſi inemendabilis perſeueret. Et hęc poteſtas inauferibilis uel inaudicabilis eſt a communitate libera: quanto magis hoc habebit eccleſia?

Quintò, ex parte diuinæ prouidentiæ. Cum enim Dei perfecta ſint opera, & eccleſia opus ipſius immediatè ſit multo magis q̃ ſynagoga, cui tamen dicit, Quid ultra tibi debui facere, & non feci? Eſa. 5. oportet eccleſię regimini, & corpori perfectè prouiſum eſſe. Conſtat aũt, ꝙ perfectum non eſt corpus quod non põt putrida a ſe membra abiicere, uel ſanare, ſed cum totius damno euidenter emergente oportet ſuſtinere. Et ſimiliter non eſt perfectè diſpoſitum regimẽ, quod non põt commune bonum & neceſſarium conſeruare, abiiciendo manifeſtè & notoriè commune bonum uſurpantes, diripientes &c.

Hæc enim omnia papa notorie ſcandalizans, ſimonia, luxuria, blaſphemiis, tyrannide, promotione indignorum, &c. manifeſte facit contra bonum charitatis commune eccleſiæ militantis, & triumphantis bonum.

Sextò, ex parte decretorum & geſtorum Concilij Conſtantien. & Baſilien. In Concilio nanq; Conſtantien. depoſitus fuit Ioan. 23. quem ipſi tenebant ut uerum papam, & Benedictus 13. de conſenſu ſuę obedientiæ. In Concil. quoq; Baſilieñ. depoſit⁹ fuit Eugeni⁹ 4 creatus Felix, Stephanus, Chriſtophorus, Benedictus: Greg. 6. Ioan. 12. Et cõfirmatur locus iſte authoritate multorum doctorum ſentientium idem quod Concilia iſta: ut patet de glo in cap. ſi papa. diſtin. 40. & ſequacibus.

Septimò, ex parte naturæ iudicij humani, ſ. ſecundum allegata & probata, uel præſumpta iudicandis. Quo fit ut rõne præſumptæ hereſis papa non hereticus deponi poſſit in multis caſibus, ſ. dũ pſumit hticus ꝑ ꝓ contumaciã: iuxta c. cũ cõtumacia, de hære. li. 6. Vel per manſioné in excõicatione per annum deficiente purgatione, iuxta cap. excommunicamus, extra de here. Vel dum timore mortis actus hæreticales exterius tantũ fecit: ut de Marcellino dicitur uel ſimili timore uerba hereticalia abſque intentione protulit: uel ſi per falſos teſtes cõuincitur hereticus relapſus, uel dum ſuam excuſationem in cauſa fidei probare non potuit. Ex his & ſimilibus creditur, papã in caſibus pluribus incorrigibilibus ſubeſſe iudicio Cõcilij generalis, ſic ut poſſit ab ipſo deponi.

CAP. XXV.

Diſcuſſio & determinatio, ad quam legem ſpectet determinare caſus, in quibus iudicio Concilij ſubeſt papa.

Dictæ autem opinioni communis ſententia doctorum Theologorum & Canoniſtarum

antiquorum obuiat, tenens, ꝙ ſi ſit catholicus papa nõ iudicatur a quocunque iudice in terris, iuxta c. ſi papa, 40. diſt. c. nemo. 9. q. 3.

Et quoniam hinc inde multũ diſputatur, oportet primo videre in quo conſiſtit hæc difficultas, unde ſcilicet quæſtionis veritas pendet: quo ignorato veritas huius latet, & quo cognito veritas liquet. Niſi.n. hoc ſciatur, continget quidẽ aliquẽ verũ aſſequi, ſed neſcire ſe verum aſſecutum.

Sciendum eſt igitur, quòd tota difficultas pendet ex hoc, An iure diuino uel humano papa in caſu criminis, quodcunque ſit illud, deponendus ſit poteſtate eccleſiæ, ſeu Concilij. Si eñ lex diuina exigitur ad faciendam exceptionem hanc. ſ. ꝙ in caſu criminis hæreſis poſſit ab eccleſia deponi, lex quoq; diuina exigitur, ſtatuens ꝙ ꝑ tale crimen, puta notoriũ ſcandalizans & pertinax deponi poſſit. Et ſi ſolũ ius humanũ ſufficit ad ſtatuẽdum, quòd pãpa in caſu hæreſis eſt deponendus, ſolũ quoque ius humanũ ſat eſt ad ſtatuendum ꝙ papa propter notorium crimen deponatur.

Dicentes, ꝙ ius diuinum exigitur, fundant ſe ſupra hoc, ꝙ licet Petrus poteſtate miniſteriali eccleſiæ ſit iunctus papatui, factus iam papa diuina lege eſt ſupra eccleſiam & Concilium ac per hoc nulla inferiori lege poteſt ſubiici, (nec ſimpliciter in caſu) Concilio, aut eccleſiæ, ſed ſola diuina lege. Et quia lex diuina in ſolo caſu hæreſis ſubdidit illũ poteſtati eccleſiæ miniſteriali, vel vt alijs placet authoritatiuæ: ideo in ſolo hoc caſu iudicari deponiq; põt. Quod enim caſus hęreſis inueniat exceptus in lege diuina, patet ex multis inductis textib. ſacræ ſcripturæ, expreſſe ſeparatõnẽ ab hæretico quocunque indicentib. Q' aũt ſolus ſit exceptus, patet ex ſnia Saluatoris. Matt. 23. Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi: omnia ergo quæcunque dixerint facite, ſecundũ autem opera eorum nolite facere. ubi Dñs aptè ſtatuit ſubditosq; debere audire ꝑlatos malæ uitæ, & bonæ doctrinæ: conſtat autem quod doctrina ad fidem ſpectat: vita autem & opera ad malos mores aliorum criminum ſecundum igitur ſententiam Domini, audiendi ſunt fideles prælati, quamuis mali. Confirmatur quoque eadẽ ſententia a Petro Apoſtolo in prima Epiſtola 2. c. Obedite præpoſitis veſtris, non tantum bonis & modeſtis, ſed etiam diſcolis.

Dicentes autem ꝙ ius diuinum non exigitur, ſed Deus relinquit hoc in manu conſilij humani, ſicut & multa alia, fundant ſe ſuper hoc ꝙ opus pure humanum ſecũdum ſe nec bonum nec malũ moraliter, ſubiacet plenarie legi humanæ: coniunctio aũt inter Petrum & papatum eſt opus pure humanum quandoque bonum, quãque malum: ergo ſubiacet plenarie legi humanę: ac per hoc lex humana diſponere poteſt de illa coniunctione, ꝙ qñ eſt bona, ꝑſeueret, quando mala, diſſoluatur. Dixi, Opus pure humanum, ad differentiam operationum ſacramentalium, quę non ſunt pure humanæ. In coniunctione autem Petri cum papatu ſoli humana actio interuenit, coniungens electionis actu utrunque, ſupponendo materiam formæ, ut patet ex hoc, ꝙ ſi ceſſat a papatu, (ut Celeſtinus fecit) nihil diuini operis in ſe reſtat, ſicut reſtat in Epiſcopo renuntiante, & in ſacerdote degradato ptãs ordinis a Deo data, ſine pœnitentia nanque ſunt dona Dei: ut dicitur ad Rom. 11. Dixi, Secundum ſe nec bonum nec malum moraliter, ad differentiam actuum ſecundũ ſe bonorum, (ut credere, amareque Deum &c.) & ſecundum ſe malorũ: ut blaſphemia Dei, mendacium, & ſimilia: hęc enim naturali diuinoque iure regulantur. Coniunctio autem Petri cum papatu quandoque bona eſt ut patet in tot ſanctis Romanis pontificibus: & quandoque mala, ut patet in multis eiſdem ſceleratis quos vtinam neſcire licuiſſet. Et confirmatur: quia poteſtas miniſterialis exiſtens in eccleſia ad coniunctionem Petri & papatus, regulatur humana lege, ut patet de actu electionis papæ, qui irritus & nullus ab humana lege ſi nõ ſeruatur, redditur. Vnde ſicut Bonifacius papa & martyr promulgauit quòd in caſu hæreſis poteſt papa iudicari & deponi, poteſt alia lege humana promulgari, quòd pro ſimonia in beneficio poſſit deponi, & ſic de alijs maximis exceſſibus, obſeruata conſonantia legis humanę ad naturalem & diuinam. Et etiã ſine noua lege (quia in defectu manifeſto humanæ legis, locum habent gnome & ἐπιείκεια) poſſet papa ex notorio exceſſu ſcãdaloſo & incorrigibili deponi, ſicut pro hęreſi.

Si quis autem diligentius perſpiciat, uidebit, ꝙ diuina lege opus eſt ſtatuente caſus depoſitionis papæ, nec ulla lege humana poteſt, aut potuit hoc fieri. Quod probatur ex ratione humanæ legis breuiſſime & clariſſime ſic. Omnis lex eccleſiaſtica poteſt tolli & mutari a papa: ergo nulla lege humana poteſt contra papam inuitum procedi. Antecedens conſtat ex eo ꝙ eſt Dominus iuris poſitiui. Conſequentia eſt euidens: quia ex quo poteſt tollere legem & non vult ſubire ipſam, tollet eam: & ſic nihil contra eum fiet.

Et licet hæc ratio ſufficiat: quia papa diuina authoritate hoc poteſt, & nulla deuolutione, interceptione, inchoatione, appellatione, ſuſpenſione, aut quouis alio termino poteſtas ſua minuitur, aut impeditur in his quæ ſunt poſitiui iuris, attamen ex proprijs rationibus poteſtatis eccleſiaſticæ concurrentis ad propoſitum, idem oñditur. Quadruplex nanque poteſtas hic noiatur. Primò ptãs papalis, de qua cum par in parem non habeat imperium, non oportet ſolicitari. Secundò, poteſtas eccleſiæ ſeu Concilij vniuerſalis, ſupra papam ſimpliciter & abſolute. Et hæc nihil eſt, ſed chimera: unde nullum effectum in mille quingentis annis in Eccleſia Dei habuit: omnia. n. iura poſitiua ſubiecta ſunt, & fuerunt ſemper papæ, velit nolit Concilium, teſtante hoc vniuerſalis eccleſiæ per orbem diffuſæ obſeruantia. Tertiò, ptãs authoritatiua Concilij ſupra Papam in caſu criminis, puta hæreſis. Et hæc poteſtas licet minus rationabiliter poni videatur, veruntamen atteſtatur propoſito: quia ponens eam in ſolo caſu, à diuina lege ſtatuto, dicunt eã poſſe exire in actũ. Quartò, eſt poteſtas miniſterialis Eccleſię, quæ habet pro obiecto coniunctionem perſonę cum papatu. Et hæc ẽt atteſtatur propoſito: quia cum ipſa non ſe directè extendat ſupra coniunctionẽ Petri & papatus in facto eſſe ſed in fieri (quia nihil põt ſupra coniunctum. ſ. Petrum papam, vt pote ſuperiorem iam nominatum, ac per hoc miniſterialiter conſtitutũ:) conſequens eſt, ꝙ ad ipſam nõ ſpectat determinare diſpoſitiones coniuncti, ſ. Petri papæ diſponentes ad diſſolutionem coniunctionis. nam diſpoſitiones tales adueniunt coniuncto iam facto, ad qđ non ſe extendit ptãs iſta. Et propterea niſi diuino, aut naturali iure diſpoſitio Petri papæ ad diſſolutionem determinata ſit, poteſtas iſta non poteſt exire in actum diſſoluendi, ut pote non habens patiens diſpoſitũ, nec potens per ſeipſam, illud diſponere determinando, quę eſt diſpoſitio ſubiiciens ſubiectum, ſ. Petrum papam tali poteſtati. Et ex hac concluſione, ſ. ꝙ lex diuina exigitur ſtatuens caſum depoſitionis papæ, patet quàm ignoranter procedant quotquot ex ui canonici iuris procedunt ad oſtẽdendum, ꝙ papa ex crimine notorio ſcandaloſo, & incorrigibili deponi poteſt, ut gloſſa ſuper canone, Si papa, diſtinctione quadrageſima & ſuper canone Agathius & vigeſima quarta q. prima, neſciens quid dicat, errauit cum tota multitudine ſequacium. Oportet nanque ex iure diuino caſum inuenire ſubiectionis papæ ad Concilium, ex quo iure diuino ipſe abſolutè eſt ſuprà Concilium, &

inuicte

uniuerſam eccleſiæ communitatem. Et hic iacet Lepus: non eſt hæc illacque amplius uagandū. Vnde tamen gloſſa veritate inducta, dicit ꝙ papa non pōt ſtatuere, ꝙ non poſſit iudicari de hæreſi: hoc.n.ideo uerum eſt, quia diuino non humano iure iudicium hoc in caſu hæreſis ſtatutum eſt: nam iuris humani papa eſt Dominus.

Ratio autem in oppoſitum allata non concludit oppoſitum: quia opus humanum indifferens ſubijci humanę legi, pōt intelligi dupliciter. Primò quo ad modum fiendi: & ſic eſt uera. Scdò, quo ad ipſum fieri ſm ſuam ſubſtantiam; & ſic eſt falſa: vt patet de abſciſſione ligni uel ferri: precidi ſiquidem pōt bene & male moraliter, & lege humana determinari pōt, qñ bene, & qñ male: ſed non ſpectat ad humanam legem, ſi pōt vel non poteſt præcidi, ſed ad naturalem potentiam præciſoris & diſpoſitionem ſubiecti cadendi. Vnde in propoſito humanę legi ſubijcitur modus actionis, qua coniunctio Petri & papatus fit, aut diſſoluitur: ſed ſi poteſtas iſta poteſt exire in actum, ex altiori pendet principio. Nam nō poteſt exire in actum coniunctionis niſi uacante ſede: & tunc in ſubiectum diſpoſitum, ſ. Chriſtianum uoluntariū. Depoſitionis verò, niſi diſpoſito ſubiecto, aut per receſſum à Chriſtianitate, aut per receſſum, à uoluntario, vt patet de papa hæretico, uel renuntiāte. Propter quod non pōt lex humana ſtatuere, ꝙ coniunctio Papatus, & Petri, quando eſt mala propter alia crimina ab hæreſi, diſſoluatur: non poteſt, dico efficaciter ſtatuere coactiuè: quia papa criminoſus poſſet illam legem tollere: cum par in parem non habeat imperium.

CAPVT XXVI.

Quot caſus criminum ſint diuina lege ſtatuti, vt poſſit Concilium papam deponere.

QVia igitur ad ſolam diuinam legem ſpectat determinare caſus depoſitionis papæ, in ipſa & ex ipſa ſcrutari oportet, quot ſint caſus depoſitionis papę. Et ut probabitur, ſolus caſus hęreſis eſt à lege diuina, in quo papa poteſt deponi ab Eccleſia, ſiue authoritatiua, ſiue miniſteriali poteſtate non curando in propoſito.

Probatur hoc tripliciter, ſ. ratione ex principijs theologicis certis, & authoritate ſacrorum doctorum, & diffinitione ſacrę ſcripturę. Rō eſt iſta, Conſtat, ꝙ ſecluſo papa, in eccleſia eſt poteſtas electiua papę, ſeu applicatiua papatus ad Petrū, quocunque vocetur, habet pro obiecto coniunctionem perſonæ, & papatus in fieri & in diſſolui, vt patet de actu electionis, quo Petrus fit papa, & de actu depoſitionis, quo Petrus papa hęreticus incorrigibilis deponitur. Conſtat ēt, ꝙ ad hoc ꝙ Petrus fiat papa efficaciter, ita ꝙ ſit papa, & conſequenter ad hoc quò d poteſtas illa eccleſiæ exerceat actum conſtructiuum coniunctionis efficaciter inter Petrum & papatum, aliquę diſpoſitiones requiruntur in Petro de neceſſitate ſimpliciter, aliqua ad bene eſſe. Requiſitæ de neceſſitate ſimpliciter ſunt duę, ſimpliciter eſſe uoluntarium, & eſſe Chriſtianum. nunquam enim aliquis quantumcunque electus, eſt papa, niſi conſentiat: & ſimiliter non eſt papa, niſi ſit membrum Chriſti. Secunda diſpoſitio exigitur de iure diuino: & quia ordo gratię pręſupponit ordinem naturę, prima diſpoſitio exigitur de iure naturę. Requiſitę autem diſpoſitiones ad bene eſſe, ſunt boni mores, ſcientia eccleſiaſtica, charitas, experientia regiminis, & hmōi: ſine his enim Petrus ſi eſt electus, & acceptat, eſt papa: quamuis ineptus & malus. Conſtat ēt, ꝙ quia facilius eſt deſtruere q̄ conſtruere duabus ſimul requiſitis neceſſariò conditionibus ad conſtructionem, quęcunque earum deficiat, ſolui pōt coniunctio iſta. Namque ſi Petrus nō vult amplius eſſe papa, pōt renuntiatione diſſolui coniunctio iſta: & diſſoluitur dum acceptatur renuntiatio, vt patet de Celeſtino. Et rurſus, ſi Petrus papa labitur in hęreſim incorrigibiliter, pōt deponi inuitus, ex quo deſiit quantum eſt ex ſe eſſe membrum Chriſti: ſicut in primo caſu deſiit eſſe uoluntarius. Hæc oīa certa ſunt: ex quibus neceſſariò ſequitur, vt deficientibus in Petro conditionibus, quę non ſunt neceſſariæ ſimpliciter, ſed ad bene eſſe, non propterea fit diſpoſitus, ut poſſit diſſolui coniunctio iſta, ut poſſit attingi Petrus à poteſtate depoſitiua. Nam diſpoſitiones illę, quæ non requirunt in ſubiecto ad hoc ꝙ vniatur efficaciter formæ, ſed tam cum eis, q̄ cum ſuis contrarijs uniri pōt formæ, & conſtituere compoſitum, non ſunt tales vt earum contrariæ pertinent ad diſſolutionem compoſiti. Quod eſt dicere, ꝙ ſi Petrus ſceleratiſſimus & crimínoſiſſimus, ſcandaloſus, & incorrigibilis, Chriſtianus tñ & conſentiens, ſit & eſt papa, ſi eligatur, oportet, ꝙ huiuſmodi crimina ſuperuenientia Petro iam papæ aut perſeuerantia, etſi reddant ipſum malum papam, & non ſolum malum hominem, ut prius, nō tamen reddūt ipſum deponibilem. Ex quo.n. ad bene eſſe papę requiritur bonitas, & non ad eſſe papam, conſequens eſt, ꝙ malitia ad male eſſe papæ, & non ad non eſſe papæ ſpectet: ac per hoc ſicut non ſpectat bonitas ad eſſe, quod eſt effectus electionis, ita malitia non ſpectat ad non eſſe, quod eſt effectus depoſitionis. Ex his patet ratio, & pōt formari breuiter ſic, Sola contraria conditionibus neceſſariò requiſitis ad eſſe papæ reddunt papā deponibilem: ſed inter crimina infidelitas contrariatur conditionibus neceſſario requiſitis ad eſſe papæ: ergo ſola infidelitas inter crimina reddit papa deponibilē. prima ꝓpoſitio patet ex hoc, ꝙ depoſitio eſt non eſſe Papæ, & unúquodque in ſuo eſſe perſeuerat, ſi contrariū non ſuperuenit. Nunquam.n. homo deſineret eſſe, ſi non ſuperueniret aliquod contrarium illi eſſe: & ſimile eſt in alijs. Secunda aūt propoſitio probata eſt: quia cętera uitia contrariantur conditionibus requiſitis ad bene eſſe papæ. Hanc rationem vellē in ſtatera poni: & non friuolas & apparentes, per accidentia vagantes. Hæc de primo.

Authoritates Sanctorū ſunt in primis Anacleti papę & martyris: (& hꝫ ſeptuageſimanona diſtinctio. can. electionē.) Si nanq; papa poſſet ꝑ crimina deponi, ſicut alij epiſcopi, fruſtra dixiſſet, ꝙ eiectionē ſummorū Pōtificū ſibi Dn̄s reſeruauit. Deinde Bonifacii papæ, & martyris (& hꝫ quadrageſima diſtinctio. c. ſi papa.) Niſi, inquit, à fide deuiauerit papa, redarguere eius culpas mortaliū nullus pręſumit. Vbi ſolū infidelitatis crimē ſubiicit iudicio: a quo papa pōt iudicari: quem conſtat eſſe uniuerſalē eccleſiā, ſeu Concilium generale: ab eadē.n. excipit, à quo negat redarguendū id fore. Sanctus quoq; Euſebius papa, (& hꝫ ſcd̄a quęſt. ſeptima in c. oues) dicit, Oues quæ ſuo Paſtori cōmiſſæ ſunt, eum nec reprehendere niſi à fide exorbitauerit, nec ullatenus accuſare poſſunt. Sanctus Anterius papa & martyr, (& habetur nona quæſtiōe tertia, in c. facta) inquit, Facta ſubditorum iudicantur à nobis: noſtra uerò iudicantur à Domino. Et ꝙ loquatur de factis peccatorū, patet ex eo quod ſubdit, Deteriores ſunt (qui vitā, moreſque bonorum corrumpunt) his qui ſubſtantiā aliorum prędiaque diripiunt. Sanctus Beda (& habetur nona quęſtione tertia, canon. Epiſcopo) tractans de iudicio peccatorum, ait, Sola.n. Romana eccleſia ſua authoritate valet iudicare de omnibus: de ea uerò nulli iudicare permittitur. Sanctus Bernardus Innocentio ſecundo ſcribens, inquit. Quis faciet mihi iuſtitiam de uobis: ſi haberem iudicem, ad quem uos trahere poſſem, iam nunc oſtenderē uobis, ut parturiens loquor quid mihi immineat, extat quidem tribunal Chriſti, ſed abſit ut ad illud appellem uos. San. Thomas in 4. ſnt. diſtinctio. decimanona quęſtio. ſecunda,

articulo 2. quæſt. 3. ad ſecundũ, dicit: Quamuis Prę lati ſint corripiendi à ſubditis, non tñ eſt pœna infligenda, ſed recurrendum eſt ad Superiorem denuntiando, vel ſi nõ habet Superiorē, ad Deũ, vt eum emendet, aut de medio tollat. Et ibidem ad primum exceperat crimen Infidelitatis, cum dicit, Prælatus minor fieret, ſi in infidelitatem laberetur, & ſubditus fidelis maior.

Et licet hæ authoritates dēteant ſufficere ad promulgationem diuini iuris, quia tot ſanctorum ſunt, & Spirituſancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei hoies, ut dr, 2. Petri 1. c. ad maiorem tñ firmitatem debilium adſunt. Symmachus papa in c. Aliorum 9. q. 3. dicens, Aliorum hominum cauſas Deus uoluit per hoies terminare: ſed ſedis iſtius præſulem ſuo ſine qõne reſeruauit arbitrio. Et ꝙ loquatur de cauſis peccatorum, patet ex eo quod ſubdit, dicens, Voluit beati Petri Apoſtoli ſucceſſores cęlo tñ dſe innocentiam, & ſubtiliſſimi diſcuſſoris indagini inuiolatam hſe conſcientiam. Et excludens obiectionē ſubdit, Nolite æſtimare eas animas inquiſitionis non habere formidinē, quas Deus præ cæteris ſuo reſeruauit examini, &c. Innocen. 3. in ſermone conſecrationis papæ dicit, In tñ mihi fides eſt neceſſaria: ut cum de cęteris peccatis Deum iudicem habeam, ꝑꝑ ſolũ peccatum qđ in fide committitur, poſſem ab eccleſia iudicari. Bonifacius quoque 8. in Extrauaganti, Vnam ſanctam, dicit, Si deuiat ſuprema poteſtas, à ſolo Deo iudicatur: ut ſuperius allegatũ eſt. Albertus Mag. petrus de pal. Herueus Vlricus Aug. de Anch. & alij quos refert dom. Ioan. de Tur. Cremat. in lib. de Eccleſia, hanc viam ſecuti ſunt quibus magis credendum eſt, ꝗ canoniſtis multis, ad quos non ſpectat, niſi ſecundariò de iuris diuini reb. tractare, ſicut de uſura, ſacramentis Eccleſię, hereſibus, & huiuſmodi. Hęc de ſcđo.

Diuina ſcriptura ſolum caſum hæreſis apertè excipit, dum, ut ſupra allatum eſt, hęreticos ſeparandos ab eccleſia inſtituit, & ſanę doctrinæ prælatos, malorum aũt morum tolerandos conſtituit. Hoc. n. nihil aliud eſt, ꝗ dicere, Pro ſolo hæreſis crimine deponendum inſtituimus, quantum eſt ex diuina lege prælatum. ac per hoc iuri humano reliquas depoſitionis cãs dimittimus, quo ad ſubditos iuri humano: de nõ ſubditis. n. nullus ſtatuit. Et de hęretici qđẽ ſeparatione extant textus Pauli Apoſt. & Io. Euangeliſtę iã dicti. De toleratione verò, imò obediẽtia & audiẽtia maiorũ prælatorum fidelium, extat ſnia Dñ., Matt. 23. Super cathedram Moyſi. &c. & Petri Apoſt. Obedite Præpoſitis diſcolis, qui iam inducti ſunt. Et nunc adiungitur ſententia Domini, Luc. 12. manifeſtans iudicium papæ mali in ſeipſum & in proximum, agendum per ipſum Dñm dum reſpondens Petro ait, Quis putas eſt fidelis diſpenſator, & prudens: quem cõſtituit Dns ſuper familiam ſuam, &c. Et ſubdit de eodem, Quod ſi dixerit ſeruus ille in corde ſuo, Morã facit Dns meus venire, & cęperit percutere ſeruos, & ancillas & edere & bibere & inebriari, veniet dñs ſerui illi[9] in die qua non ſperat, & hora quam neſcit, & diuidet eum partemque illius cum infidelibus ponet. Vbi notandum eſt primò ꝙ ad literam loquitur de ſeruo conſtituto ſuper familiam, id eſt Eccleſiam: ut glo. interlinearis exponit. Quod patet ex officio, ſ. vt det illi in tempore tritici menſurã & ex prǣmio, Beatus ille ſeruus, qñ ſuper omnia bona ſua conſtituet eum. In quo apparet dfia ut glo. dicit inter ſubditum & prælatum bene faciẽtem: quia ſubdito promittitur ꝙ pręcinget ſe Dñs & tranſiẽs miniſtrabit illi: prælato verò ꝙ ſuper oia bona ſua eſt conſtituendus. Notandum eſt ſecundò, ꝙ diſtinguit manifeſtè crimina tria, in ſeipſum, in proximum, & in Deum: ac per hoc cõprehendit ola. In ſeipſum, per gulam & ebrietatem. ſcriptum eſt. n. Propter crapulam multi obierunt qui aũt abſtinens eſt, adiiciet uitam, Eccleſiaſtici 37. In proximum, per percuſſionem ſuę curę commiſſorum vtriuſque ſexus. In Deum, per infidelitatem. Et non deſcribit diſpenſatorem criminoſum in Deum per infidelitatem, ſed in ſeipſum & in proximum, & dicit ſeruum talem confidentem in mora Dñi iudicandum à Dño per mortem, qua diuidetur à familia, & per damnationem æternã cum infidelibus. Hæc manifeſta ſunt in lfa, & clarè oſtenditur quod diximus, ſ. ꝙ quantum eſt ex lege diuina, prælati de criminibus cęteris à Dño iudicandi ſtatuuntur; de infidelitate aũt, eccleſiæ iudicio dimiſſi intelliguntur: ac per hoc ſi alij prælati non ſubeſſent iuri humano ꝙ ſuper appoſuit ſuis ſubditis alias cauſas criminum iudicandas, ab eccleſia non eſſent iudicandi & deponendi niſi pro infidelitate, ſicut papa: qui quia ſoli diuino iuri ſubeſt, in caſibus à diuino iure toleratis nulli ſubijcitur. Quia. n. ſola negatio ſtatuti caſus à iure diuino quo ad papam ſoli diuino iuri ſubiectũs ſufficit ad cõſtituẽdã legẽ, ꝙ non pōt iudicari aut deponi, multo magis expreſſa toleratio caſuum in iure diuino cõſtituit ipſum tolerãdũ: alios aũt tolerabiles: ſi à ſuperueniente iure poſitiuo cui ſubiecti ex diuina lege ſunt, permittãtur. Vñ inter papam & alios, quo ad caſum criminis iudicandi, & puniendi ab eccleſia, tantum intereſt, ꝙ in papa locus ab authoritate diuini iuris negatiuè efficaciſſimus eſt: quia ſoli illi iuri ſubiectus eſt: In alijs aũt nec toleratio, nec negatio diuinæ legis efficax eſt: quia quod ſuperius ius non ſtatuit, aut tolerat, Inferius ius pōt & ſtatuere, & punire: ut manifeſtè patet in contrahendis matrimonijs, & adminiſtratione ſacramentorum, in quib. multa permiſſa ex diuino iure prohibita ſunt ab eccleſia in ſibi ſubditis. Et ſi abſque velamine aliquo obumbrante, ſnia Dñi perſpiciatur, apparebit, ꝙ ꝑꝑ Prælatum, qui nullum habet ſupra ſe niſi Dominum, (vtpote conſtitutum ſuper reliqua familia Dñi abſentis.) pmulgata eſt hæc ſnia, Quod ẽt ex eo hr, ꝙ conſtitutus ſuper familiã abſentis Dñi neminem timere deſcribitur, niſi Dñi aduentum: in cuius mora confiſus tanquam neminem habens ſupra ſe peccare cœpit. De prælatis nanque hñtibus ſuperiorem pōtem in hac uita, non conſonat, ꝙ in ſola mora Dñi confidant: quia habent ſtatim ſuperiorem iudicem, quem timeant vlcorẽ. Nonnihil quoque ad hoc confert, quòd Petro futuro papæ hæc Dominus dicit.

Ex his authoritatibus perſpicaciter intellectis hr, ꝙ pro reliquis criminibus manifeſtis non eſt papa deponendus. Docens. n. Dñs ſuis opera malorum prælatorum nolite facere, proculdubio de notis operibus loquebatur, de quibus dixit, A fructibus eorum cognoſcetis eos. Ne aũt ꝑꝑ adiunctã ſcandalizationem deponendum putarea, docuit Matth. 18. qđ pes, manus vel oculus, non tñ caput ſcandalizans amputaretur: inſtruens ad literam, ꝙ ſi aliquod nobis opportunum ut manus, pes vel oculus ſcandalizans occurreret, pręcindendum eſſet. ſecus aũt de organo habente officium capitis ſentiebat, nunquam dicens, Si caput tuum ſcandalizat te, abſcinde illud, & proiice abs te. Hanc authoritatem qui credit, Ieſum Chriſtum Dei virtutem & ſapientiam oia prouidentem, & cunctis prouidentem, non ſpernet, ſed reuerenter conſiderabit, non caſu nominaſſe Dominum manum, pedem & oculum membra ſummè neceſſaria, & tacuiſſe caput: ſed ideo non eſſe maudatã pręciſionem capitis ſcandalizantis, quia nec propter ſcandalum caput ſimpliciter pręcidendum eſt. Dico autem ſimpliciter, ad differentiam capitis in hac vel illa eccleſia. quia quantumcunque caput huius vel illius eccleſiæ præcidatur, ſemꝑ reſtat caput ecclæ in terris, papa. ſ. Patet igit, ꝙ nullũ extra infidelitatē crimen notoriũ ac ſcãdalizans, depoſitionē papæ inducit. Hæc de tertio.

CAPVT

CAPVT XXVII.

In quo reſpondetur rationibus factis in cap.24. ad probandum, quòd Papa ex alio crimine quàm hæreſi, poteſt deponi ab Eccleſia.

MAnifeſtata ſufficienter ueritate, ꝙ ſcilicet, ſi Papa eſt fidelis, nec iudicari, nec deponi poteſt ab eccleſia pro quocunque alio crimine quantumcunque notorio & ſcandaloſo, ſupereſt allatis in oppoſitum ſatisfacere.

Ad primum ergo motiuum ex parte criminis neganda eſt ſequela: quia nec maior, nec par rõ eſt de hæreſi & alijs criminibus Et ratio iam tacta eſt, quia ſcilicet infidelitas ſpectat ad nõ eſſe; alia aũt crimina ad malè eſſe Papę. Cum ergo dicitur, Aut hoc eſt ratione grauitatis, aut nocumẽti, dico quòd diuiſio non eſt ſufficiens: quia datur tertium, ſcilicet quòd eſt ratione ſtatus. Infidelitas.n. mutat ſtatum hominis: quia facit quantum eſt ex parte hominis, de Chriſtiano non Chriſtianum. Odium aũt Dei licèt ſit grauius peccatum, ac per hoc faciat hominẽ peiorẽ, q̃ infidelitas faciat: non tamen facit de Chriſtiano non Chriſtianum. Nec obſtat, ꝙ hæreticus reſtat Chriſtianus inuitus ex charactere: quia quod non voluntariè habetur, non eſt ab homine inquantum homo; ut in principio Primę ſecundæ S. Tho. dicitur. Propter quod fides informis ſaltem, & character nõ ſunt duo conſtituentia diſtinctos ſtatus humanos eccleſiaſticos, ſed unum & eundem ſtatum Chriſtianitatis cõſtituunt complerè, concurrente vtroque altero, ut humano: ſ. fide, quæ non eſt, ſi non eſt uoluntaria: & altero, ut hominis, ſ. charactere, qui & ſine uoluntate acquiritur, (ut patet in pueris,) & inuitè conſeruatur, ut patet in hæreticis. Propter quod ſublata fide mutatur ſtatus Chriſtianitatis, inquantu erat humanus: quod eſt mutari ipſum eo modo quo per hominẽ mutari põt. Mutatio autem ſtatus Chriſtianitatis, extra Chriſtianos hominẽ ponit ex propria natura: & ꝓpterea crimen hæreſis non ratione maioris grauitatis, ſed mutationis ſtatus, deponendum conſtituit Papam; alia autem crimina non. Et licèt hæc reſponſio ſufficiat etiam ad alterum membrum de nocumento: ſciendum tñ eſt ꝙ aliud eſt loqui de nocumento per ſe annexo peccato, & aliud de nocumento annexo ꝑ accidens: quia. ſ. eſt in iſto homine ſic diſpoſito. Si.n. loquimur de nocumento ꝑ ſe, maius nocumentũ eſt annexum hæreſi ipſius Papæ, q̃ cuicunq; alteri crimini: quia hæreſi quantum eſt ex ſe, adhęret doctrina hęretica, quę in cápite quantum ex ſe eſt, induceret hæreſim in eccleſiam vniuerſalem, quo maius nocumentum interri nequit. Si uerò loquimur in illo, qui non docet hęreſim, & bñ gubernat & diſpenſat, hoc eſt per accidens: & ideo diſpiciendum. Ad aliam probationem, ſ. ꝙ non inuenitur in Scriptura ſacra expreſſum, ꝙ magis ſit pro hæreſi Papa deponendus q̃ pro alio crimine, iam patet reſponſio, ꝙ non inuenitur ꝙ magis pro hoc quàm pro alio: ſed inuenitur in ſacra ſcriptura, ꝙ pro ſola hęreſi eſt deuitandus & declinandus, ut patet ex textibus inductis. Vnde non eſt uerum ꝙ ſit hoc relictum interpretationi doctorum, & canonum, niſi ſicut explanantibus: quo ẽt articuli fidei ſunt relicti doctoribus & canonibus ſacris. Sed ſicut articulos fidei declarare, non mutare poſſunt doctores & canones, ita legem hanc diuinam declarare non mutare, addendo aut ſubtrahendo poſſunt. Ad tertiam probationem dr̃, ꝙ illa maxima, Qui põt in maius, põt in minus, ſi philoſophice diſcutienda eſt, inuenitur falſa, tam de actu, q̃ de obiecto, q̃ de effectu. Intellectus.n. qui põt in actum maiorem, ſ. intelligere, non põt in actum minorẽ, puta adorare. Siľr viſus q̃ põt in obiectum maius, puta lucidum, non poteſt in obiectum minus, puta ſonum. Virtus quoque generatiua hominis poteſt in effectũ maiorem, ſ. hominem (homo eñ generat hominem) & tamen non poteſt in effectum minorem, puta Leonem. Si autem politicè diſcutienda eſt, (ut Innocẽ. 3. in dicto capit. Ex parte: inducit ſub alijs verbis: ſ. Cui cõceſſum eſt maius, minus quoque conceſſum eſſe uľ) dr̃ ꝙ intelligenda eſt cæteris paribus: modo autem cętera non ſunt paria, quia in crimine hæreſis (quod eſt maius crimen) ſubiectum mutauit Chriſtianitatis ſtatum; in alijs verò criminibus minoribus ſubiectũ permanet in eodẽ Chriſtianitatis ſtatu. Et hæc eſt uera reſponſio ex parte criminis maioris & minoris. Ex parte autẽ maioris uel minoris effectus iudicij, negatur minor: quia maius eẽt iudicare Papam in ſtatu Chriſtianitatis de adulterio, q̃ iudicare ipſum a Chriſtianitate ruente de hęreſi: quia in primo attingitur ſuperior ſtatus gradus, quàm in ſecundo, ut patet.

Ad ſecundam rõem (ex parte actus. ſ. actus) dr̃, quòd fallacia conſiſtit in hoc, quòd aliud eſt auferre gladiũ, reſiſtere, impedire, & huiuſmodi: & aliud eſt facere ipſamet authoritatiuè. Auferre nãque gladium de manu furioſi, reſiſtere tyranno, impedire oppreſſorẽ, & huiuſmodi, cuilibet licet & debitum eſt ut actus uirtutis: ſed facere iſta authoritatiuè, ſoli ſuperiori licitum eſt. Vnde licèt cuilibet liceat uim in ſe & in proximum ui repellere cum moderamine inculpatę tutelę: non tamen cuilibet licet punire eum qui uim infert. Et ſimiliter quãuis quilibet licitè poſſit Papam inuaſorem, ſe defendendo, occidere: nulli tamen licet Papam propter homicidiũ punire pęna mortis. Vnde huiuſmodi argumenta & ſimilia nõ concludunt authoritatem iudicis ad puniendum, ſed cuiuslibet priuati debitum ad reſiſtendum, impediendum, defendendumque: niſi quis adeo deſipiat, ut dicat quemlibet eſſe iudicem cuiuslibet. Reſiſtendum eſt ergo ẽt in faciem Papę publicè dilanianti eccleſiam; uerbi gratia, quia non vult dare beneficia eccleſiaſtica niſi pro pecunia, aut commutatione officij: & cum omni reuerentia & obedientia neganda eſt poſſeſſio talium beneficiorũ his, qui emerunt, & allegáda eſt cũ ſymonię ẽt cum Papa commiſſæ: & ſine dubio principes ſeculi, & clarius, gladium de manu furioſi ſic cum modeſtia tollerent. Multæ quoque ſunt uię, quibus abſque rebellione principes mundi & prę lati eccleſiæ, ſi uellent uti, reſiſtentiam, impedimẽtumq; abuſus poteſtatis afferrent. Sed qñ principes & prę lati non curant niſi quaſi ſomniando, cur conqueruntur ꝙ non poteſt deponi? cur opponunt, ꝙ poteſtas data eſt in ędificationem, & non in deſtructionẽ? Abuſui nanq; poteſtatis, qui deſtruit, obuiã eant congruis remedijs, non obediendo, in malis non adulando, non tacendo, arguendo, aduocando illuſtres ab increpandũ exẽplo Pauli, & præcepto eiuſdem, (Dicite Archippo: Vide miniſterium quod accepiſti in Domino, ut illud impleas, ad Col. vlt. &c.) & parum aut nihil abuteretur poteſtate.

In reſponſione tamen ad quintum habebis vltimam ſatisfactionem huius argumenti.

Ad tertiam rõem ex parte ipſius Papæ, dr̃, ꝙ ẽt eſt falſa: nam aliud eſt purgatio ad remouendũ ſcandalum, & aliud eſt purgatio ipſa coram iudice. Ad primum tenetur Papa de iure diuino; ad ſcḋm non: vnde Damaſus non coram generali Concillo, ſed coram quadraginta Epiſcopis ſe purgauit, ut patet ſecunda qõne ſeptima: Nos ſi competenter. Et Gregorius ipſe teſtatur, ꝙ ex humilitate exhibuit ſe ad iudiciũ, ut patet ſecunda qõne ſeptima. capitulo, Petrus. vbi ipſe Gregorius dicit Petrus ptãem regendi acceperat: & tñ idem Apoſtolorum primus querimoniæ contra eum a fidelibus factæ, cur ad Gentes intraſſet, non ex poteſtate officij (qua poſſet dicere, Oues paſtorem ſuũ nõ accuſent nec reprehẽdant) ſed ex authoritate

diuinæ virtutis, qua Gentiles acceperant Spiritũ Sanctum, reſpondit. vbi apparet, ꝙ ipſe imitatus eſt Petrum Apoſtolum, nõ vtendo poteſtate ſua, & quòd potuiſſet illa uti.

Ad Quartum ex parte Eccleſiæ vt ſponſę, breuiter dr. primò, ꝙ papa non pt inuitam eccleſiam deſerere: quia non põt iuri Eccleſiæ renunciare: Prælatus.n. eſt ꝑꝑ eccleſiam, & non econuerſo: vt ſuper Epiſtolam ad Col. in fine diuus Tho. dicit.

Secundò, ꝙ nõ eſt par rõ ex vtraq; parte: quia eccleſia eſt ſubdita papæ, & uon econuerſo. Nec ẽt in lege Moyſi vxor poterat dare libellum repudij uiro. Nec eſt periculum de ipſius dilaniatione: quia ſcriptum eſt: Portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Ex parte uerò eccleſię ut cõnatis liberæ, breuiter dr, ꝙ licèt ſit libera libertate gratiæ, eſt ſubdita tñ ſm iuriſdictionem papæ. Vnde ipſa eccleſia non abdicauit a ſe poteſtatem ſupra Principem: ſed Ieſus Chriſtus Dominus eccleſiæ non ſubiecit eam ipſius communitati eccleſiæ, ſed ſuo vicario: & propterea nihil põt ſupra ſuũ principem. Non ſic eſt de alijs communitatibus, de quibus aſſertur Ariſt.

Ad Quintam, (ex parte diuinæ prouidentiæ, & operõis immediatę, & ꝑfecti operis, dr ꝙ Deus perfectè eccleſiæ corpus fecit, diſpoſuit, ac ordinauit: ita ut ordinatiſſimum optimè extet, & nihil opportunum deſit illi.) bt cum dr, Ergo eſt relictum Eccleſiæ remedium contra papam fidelem criminoſum, &c. concedendum eſt. Sed cum infertur, Ergo eccleſia poteſt illam incorrigibilem deponere, membrum illud abſcindere & hmõi, reſpondetur, ꝙ eſt ſophiſma conſequentis a ſuperiori ad ſuum inferius affirmatiuè: a prouiſione & remedio cõi ad hãc prouiſionem, ſeu hoc remedium, ac ſi non eſſet alia prouiſio & aliud remedium. Dĩm eſt.n. ꝙ Ieſus Chriſtus altioris ordinis remedium reliquit in eccleſia ad repellendũ ſui proprij vicarij incorrigibile ſcandaloſumque regimen. Ad cuius euidentiã ſciẽdum eſt ꝙ ſicut in naturalibus diuina ſapientia inferiora per media, & media per ſupremas cauſas ſecundas gubernat: ita in ſupernaturalibus, (inter quæ eſt ordo grã fidei & eccleſiæ ſuper illam fundatæ,) inferiora per media, & media per ſupremas cãs ſecundas ſupernaturales gubernat. Rurſus, cu cauſæ effectib. proportionatę ſint, ut ſuperioribus effectibus ſuperiores cauſæ reſpondeant, & inter cãs ſecundas prouidentia humana eccleſię authoritate falſa, inferioris ordinis cã ſit q̃ oro: quæ in ſupremo ordine ſecundarum cauſarum locata eſt a Deo, (qđ ex eo patet, ꝙ tota creatura corporea & incorporea ſubiecta eſt illi) & prouiſio ſupra papam fidelem ſit inter ſupremos effectus in eccleſia: cõſequens eſt, ꝙ ſapientiſſimè Deus diſpoſuit remedium in eccleſia ſupra fidelem papam, non prouidentiam humanam, cui ſubiecit reliquum eccłæ; ſed orõnem. Nec eſt minus efficax cã ſecunda orõ eccleſiæ pro ſe petens neceſſaria ad ſalutẽ perſeueranter, q̃ prouidentia humana: cum conſtet ꝙ cuiuslibet particularis perſonę orõ pia perſeuerans, petens neceſſaria ad ſalutem pro ſe eſt cã efficaciſſima, & infallibilis: ut diffuſè habes in tertio contra Gen. a beato Thoma c 95. & 96. Vnde ſi neceſſarium eſt ad ſalutem eccleſiæ, ꝙ papa talis auferatur, ſine dubio oratio ſic conditionata, auferret illum de medio. Et ſi non eſt neceſſarium ꝙ auferatur, quid cauſamur: bonum Dñm, ꝙ negat quod nō uolumus, & tribuit quod nollemus? Si eſt neceſſaria eius ablatio, nõ pt nõ auferri ab eo rogato, qui promiſit, ꝙ nihil deeſſet timentibus eũ. Si nõ eſt neceſſaria diuino iudicio, & ſi iudicio humano utilis, & neceſſaria creditur, cur præponis te Deo volens illum deponere? Tu quis es, qui iudicas alienum ſeruum? Dño ſuo ſtat, aut cadit Ieſu Chriſti vicarius. Non dico, hoc ego, ſed Dñs: qui Lucę decimooctauo docet. ꝙ Deus multò magis quàm homo faciet cito uindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe. Coutlat.n. eccleſiã electos claudere, & uindictã hanc, quia ipſi ſoli Dño reſeruata eſt, ab ipſo præ cæteris faciendam: Nõ dormitat neque dormit, cuſtodiens Iſrael: qui nauiculæ fluctuanti quarta uigilia noctis ex orõne ſurgens ſubuenit: quia Sennacherib exercitu Ezechiam liberauit; Aſſueri cor mutauit; Nabucodonoſor prędicatorẽ ſuum fecit: Anaſtaſium ſcẽo, rõne eccleſiæ percuſſit; Leonem ẽt papam (ſeu Liberium apud alios) Hilarij orationi ſubiecit: qui ẽt oĩa temporalia bona ſuperadijcienda promiſit: qui denique dedit nobis Filium, & oĩa donauit cum illo. Sed heu impletum quaſi eſt illud, Putaſne Filius hõis ueniens, inueniet fidẽ in terra? uñ prouiſio illius tam excelſæ, & tam efficacis cauſę ſecundæ pro nihilo habetur. Oportet, inquiunt, prouidentia noſtra puniri papã, non diuinę prouidentiæ ſoli, & orationibus relinqui. Quare hoc dicunt, niſi quia prouidentiam humanam prętereunt orõnum efficaciæ? quare hoc dicunt, niſi qa animalis homo non percipit quæ Dei ſunt? quare hoc dicunt, niſi quia didicerunt confidere in homine, & non in Domino, & ponere carnem brachium ſuũ. Quo fit, ut ſi incorrigibilis extiterit quãque papa in proprijs uitijs, manentes ſubditi quotidie murmurent de malo regimine, nullum orationis remedium adhiberi procurantes, niſi forte, ut ſomniantes abſque fide, & facto ſuo adimpleant Scripturas (ꝙ, ſcilicet ꝑꝑ peccata populi regnat hypocrita, officio ſanctus, animo diabolus:) & detur ac conſeruetur Rex in furore Domini. Iram.n. & clementiam Dei in manibus orationum noſtrarum eſſe Spiritus ſanctus in Pſalmo teſtatur, Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam & miſericordiã ſuam a me. glo. Quia non eſt amota oratio: ſecurus eſto, quia non auferetur miſericordia. Verum ita ſtolidi ſum⁹, vt nolimus orare ut debemus, & tñ velimus orationis fructũ; nolimus ſeminare, & uelimus metere. Aut Chriſtiani nõ nominemur, aut Chriſti prouiſionẽ ampleẽtamur: & ſic phreneticum, furioſum, tyrannum, dilaniatorem, dilapidatorẽ, corruptoremq; Eccleſiæ, cum contingeret talem pręeſſe, ſuperabimus. Sed qui noſmet nõ ſuperamus noſtris orõnib. (quia eas non ut decet agimus,) quomodo cõqueri poſſumus, quod aliorum malorum vitam nõ ſuperamus orõnibus, quę non ſolum tectum non tranſeunt, ſed nec orãtium capita propria penetrant? Et qđ peius eſt, olim conquerebatur Deus, Populus hic labijs me honorat, cor aũt eorum lõge eſt a me. Tempore reuelatæ grẽ, nec labijs honoratur: qñ nihil dr minus intelligibiliter q̃ diuinum officium; nihil tam celeriter perſoluitur, q̃ Miſſa. Tẽpus diuini officij & Miſſę, otioſum eſt ualde: loci aũt & negocia accommoda ſecularia diſtinctè dicuntur & repetuntur, & abſque temporis menſura delectant. Vn concluditur, quod aut abſciſſio papę fidelis, & incorrigibilis poſt humana remedia eſt in ueritate neceſſaria ad ſalutẽ eccleſiæ: & orõ ſit ſine intermiſſione ab eccleſia. & ſic habetur certa, & multò celſior, ac efficacior ꝓuiſio, quàm ſi authoritas deponẽdi humanę eſſet prouidentiæ delegata. Aut non eſt neceſſaria, uel non ſit orõ ut debet, & tunc nullus eſt querelæ locus, ſi in non neceſſarijs abeſt prouiſio exterminatiua: qñ nec humana prouidentia extra uerã neceſſitatem deberet illa vti authoritate ſi eam haberet, vel ſi noſipſi conceſſo remedio efficaci nolumus vti. Quamuis ẽt non ſit abbreuiata manus Dñi ut non poſſit ſaluare citra omnimodam neceſſitatem; nec aggrauatę ſint aures eius, ut non exaudiat citra neceſſitatem; ſed iniquitates nřæ ſunt, quę diuidunt inter nos & Deum nřm, & multas malas actiones in rectoribus noſtris procurant: ut Hier. in ca. audacter. 8. q. 1. & Greg. 7. q. 1. Ex merito. dicunt. Et ſi contra hęc inſtetur. Quia

oratio

oratio cõe eſt remedium oĩb. occurrentib. malis: in hac ãt re proprium quæritur remedium, ſicut in cæteris rebus, vltra cõem cauſam propria aſſignanda eſt: vſ, ꝙ ſupremæ cauſæ quamuis ſint cauſæ cões reſpectu inferiorum, ſunt tñ propriæ reſpectu ſuperiorum effectuum. & ꝑpea oratio q̃a eſt inter ſupremas cauſas ſecundas ſupernaturales, reſpectu inferiorũ eſt cauſa cõis; reſpectu aũt ſummorum effectuum (qualis exterminatio papę fidelis, ut pote effectus reſeruatus Deo) eſt cauſa propria & remedium proprium, ultra quod ſunt multa alia humana adminicula quæ ſcripſit Dñs Ioan. de Tur. Cre. in li. 2. de eccleſia. ca. 106. Cum his tñ oĩbus memento, ꝙ peſſimus papa fidelis toleratus a Deo, non põt totum corpus eccleſiæ inficere, aut in perniciem ducere & hmõi, ut argumenta autumant in ſimilitudinibus corporum, & huiuſmodi. Nam Deus non poteſt ſeipſum negare de quo ſcriptum eſt, Fidelis Deus, qui non permittit uos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed ec cum tentatione prouentum.

Ad Sextam, quantum ad geſta Concilij Conſtant. iam dictum eſt, ꝙ Concilium perfectum ſñi præſentem ſtatum eccleſiæ põt deponere incertũ papam: nullus. n. fuit illo tempore certus papa. Quantum ad geſta Concilij Baſilien. reſpondet uniuerſalis Eccleſia, quæ Eugenium a Concilio depoſitum adorauit, & adorat ut papam, olim in perſona ſua, & poſt in ſucceſſore Nicolao, quem ipſe eodem anno creauerat Cardinalem, & ſic deinceps. Et hæc reſponſio facti teſtatur quantum delinquant, qui papam Concilio ſubmittunt. Ad priſcorum tꝑum geſta dr̃, ꝙ licèt multi legantur depoſiti Pontifices ſummi, aut non erant indubitati Pontifices ſummi, aut de facto non legitimè depoſiti ſunt, ut in cap. 103. ſecundi libri de eccleſia, D. Ioan. de Tur. Crem. manifeſtat diffuſè. Ad authoritatem gloſſæ, & plurium Canoniſtarum ſequentium: dr̃, ꝙ gloſſa eſt contra textum, quia textus excipit ſolam hęreſim, & ipſa ſeui rõne mota, extendit ad omne crimen notorium ſcandalizans incorrigibile: quia. ſ. contumacia eſt hęreſis. Conſtat. n. ꝙ lato vocabulo contumacia hęreſis dr̃, ſicut & ſymonia: nec æquiparanda eſt uerę hęreſi, quę mutat ſtatum Chriſtianitatis. Et quamuis gloſſa quia ſobriè loquitur dicens, Credo, &c. mereatur ueniam; aſſertores tñ illius documenti ſuper illam ſe fundantes, quia contra antiquam fidei doctrinã tam ſeuiter mouentur, neſcito excuſare. Canoniſtarum ãt authoritas in hac, (quia principaliter eſt theologica) parua eſt, nec maior rõne ſup qua ſe fundant: non ſic eſt de authoritate Sanctorum, qui Spiritu ſancto inſpirati loquuti creduntur. Rurſus ſm̃ ipſoſmet Canoniſtas in materia fidei magis ſtandum eſt antiquorum, q̃ modernorum authoritati, licèt in his quę iuris ſunt quãtò iuniores, tantò perſpicatiores. Cum igitur hæc ſit materia fidei (quia immediatum opus Dei non rõne naturali, ſed ſola diuina reuelatione ſcibile, in qõne eſt) conſequens eſt, vt ſanctorum authoritas ſacrę Scripturę innixa omnibus Conciliis & Theologorũ vniuerſitatibus, ac Canoniſtis poſterioribus, imò quaſi modernis ponenda ſit.

Ad Septimam ex parte iudicij humani dr̃, ꝙ cõditiones iudicij humani ſunt duplices: quędã ex naturali iure, vel diuino determinatæ: quædã iure poſitiuo. Inter quas hæc eſt differentia: q̃a illę q̃ ſunt ex iure poſitiuo, non pñt in inuitum papa exerceri, quia non ſubeſt poſitiuo iuri: illæ verò, q̃ ſunt a naturali uel diuino iure, habent ẽt locu ĩ papa. Ex iure aũt diuino ſtatuta eſt forma iudicij humani circa hæreticum, vt poſt primam & ſcd'am monitionẽ euitetur: ac per hoc (ut dictum eſt) pt̃ contingere, ut papa fidelis nunc, ſed bis relapſus, depon. poſſit & debeat. Ex iure ẽt naturæ eſt, vt hõ uideat quæ foris ſunt. ac per hoc ꝑꝑ actus manifeſtè hæreticales & uerba manifeſtè ſeriò hęretica cognita, &c. ſic facta & dicta vt humano iudicio corde conſentiente facta ſint & dicta, iudicet̃ quis hæreticus. Ex ipſo quoq; diuino iure eſt, ut in ore duorũ uel triũ ſtet oẽ uerbũ, ue patet Matt. 18. Et ex iure naturæ vnicuiq; contra ſe creditur, ſi eſt ſani capitis, &c. Vñ ex non ſuſpectis, &c. teſtibus conuictus quis de damnata & nota &c. hęreſi hæreticus iudicabit̃. & ſimiliter ſi ſua ſponte ſe confitet̃ hæreticũ, quamuis coram Deo mentiatur, iudicabit̃ hęreticus. Ex iure ãt poſitiuo contumax & perſeuerans per annũ, ſiquis aliꝰ eſt eiuſmodi, pręſumitur hęreticus. Vñ primi duo caſus non habent locum in papa, qui non põt excõmunicari, nec iuri poſitiuo ſubijcitur: ſed ſeruanda eſt lex ab Apoſtolo Paulo in ſacra Scriptura tradita. ſimiliter ſi timore mortis certo uel probabili ſm̃ humanũ iudiciu, abſq; interiori conſenſu geſta uel uerba hæreticalia habuit, non deponitur papa: vñ Petrus Apoſtolus, qui ſolo uerbo negauit Chriſtũ, q̃a fides eius non defecit, ſed charitas (teſte Ieſu Chřo dicente, Ego rogaui pro te, ut nõ deficiat fides tua) conuerſus a peccato negationis cũ periurio quo perdidit charitatem, confirmaturus inſtitutus fratres ſuos, nõ deponendus. Et hoc imitati Patres, Marcellinũ (qui ẽt ſolo exteriori actu peccaſſe uidetur) deponendum non cenſuerunt. diſt. 21. Nunc aũt. Ex caſib. aũt in quibus ꝑꝑ cõditiones humani iudicij iure diuino uel naturali determinatas, papa in corde fidelis, corã Eccleſia uerò infidelis deponitur, non conſtituit̃ alius caſus quàm caſus infidelitatis. Nam nihil refert eſſe & apparere ſufficienter ꝙ ita ſit ſm̃ humanum iudicium corã Eccleſia, quæ non uidet niſi quę foris ſunt: nec ulterius iudicium ab Eccleſia exigit Deus, qui naturam hominis ipſe diuinum cõdidit. Vnde ex his nulla alia ſubiectio Papę ad Concilium habetur, ſed illa ſola quæ dicta eſt, ſcilicet in caſu hæreſis propriè ſumptæ. Et ſic, Si ſit catholicus, Papam non iudicat ullus.

CAP. XXVIII.

Sex caſuum ſolutio, quòd in nullo euentu papa abſque ſua culpa, ſubeſt Eccleſia, ita quòd deponi poſſit.

VT promiſſa perficiantur, ſupereſt diſcutere, an in aliquo euentu ſine culpa papæ, ſubſit papa eccleſiæ, ſeu Concilio vniuerſo, ita quòd poſſit deponi. Inuenio ſiquidem notatos ſex caſus, in quibus eccleſia ſine culpa quidem papæ, ſed non ſine cauſa deponere poteſt papam.

Primus eſt, cum coram uniuerſali eccleſia teſtibus comprobaretur, ꝙ papa, qui diu detẽtus erat à Saracenis, iam obijt, & Concilium determinat noui papæ electionem. & ſic ſit, decernendo ꝙ ꝓ bono eccleſiæ et ſi uiueret, iſte nouus ſit papa: pe enim ipſum captiuũ ſine ſpe reditus deponere.

Secundus eſt, cum ꝑꝑ indiſpoſitionem corporalem, (puta, dementiam,) eſſet inutilis, & Concilium per eum congregatum, dum ſanæ mentis eſſet, decerneret alterum papam creandum.

Tertius eſt, quando Cardinales omnes ſtatim poſt canonicam electionem Petri in papam morerẽtur, ita ꝙ non poſſent publicare electionem: tunc eccleſia cum non teneatur iſtum acceptare, alium eliget: & ſic iſtum deponet, quia duo ſimul eſſe non poſſunt.

Quartus eſt, quando Cardinales etiam uiuẽtes non poſſunt facere fidem de electione ſua canonica in unum: ut uidetur accidiſſe in ſchiſmate magno ab Vrbano 6. uſque ad Marti. 5 tunc eccleſia depoſuit nolentes renunciare: ut in Concilio Conſtan factum eſt.

Quintus eſt, quando propter communem errorem, aut æſtimationem ſubditorum aut ipſorum malitiã generalẽ, pręſumitur ꝙ nunquã pręſtabunt obedientiã tali qui fuit ſic electꝰ in papã, alteri tñ nouiter eligẽdo papæ ſunt obedituri: ut ſi

fortè

fortè Græci vellent ad vnitatem Eccleſiæ redire, dummodo tolleretur Papa iam exiſtens, & nouus ritè canonicè crearet. Et cõfertur hoc ex authoritate Iuriſtarum dicẽtium, religioſum profeſſũ poſſe vxorem ducere pro ſalute magnę gentis, aut conuerſione ad fidem.

Sextus eſt, quando Papa verus iuramento, vel voto ſeipſum ad ceſſionem obligaſſet, ſed differret adimplere in ſcandalum populorum putantiũ ex tali facto Papæ, quòd nec ipſi votis aut iuramentis propriis obligantur, vt Ioan. 22. contigiſſe videtur in principio Concilij Conſtantienſis.

Sed ex nullo euentu Concilium poſſe deponere Papam, quamuis ex hoc haberi poſſit, quod ſupra dictum eſt: ſ. ꝙ euentus locum habent in his, quæ humani iuris determinationi ſubſunt, nõ in his, quæ ſolius diuini ſunt iuris, (qualis eſt authoritas immediatè à Chriſto tradita, quæ ad depoſitionẽ fidelis Pontificis exigitur) examinando tñ ſingulos, idem apparebit inconcuſſum ꝑmanere.

In primo itaque euentu de Papa captiuo, duo tanguntur. primum in retrogrado ordine eſt, quod nulla exiſtente ſpe reditus, & nullo patente acceſſu, poteſt per Concilium deponi. Quod primitiuæ Eccleſiæ geſtis non conſonat: quia Petro ſeruato in carcere, & ſine humana ſpe reditus ac acceſſus ad eũ (quia inter tot milites vinctus catenis, poſt tot cuſtodias erat) non depoſitio tractabatur, ſed oratio fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deũ pro eo: & ſic per eccleſię orationem liberatus eſt. Secundum, ꝙ conſtito per teſtes de morte, licèt non ita fuerit, poteſt eligi alter. Et hoc non aliter verum eſt, q̃ ꝙ conſtito per teſtes, ꝙ maritus Marthæ mortuus eſt, licitè ipſa Martha nubit alteri, filioſq; gñat, & tñ adueniente primo marito, qui re uera non erat mortuus, ad primum maritum (q ſolus eſt verè maritus) redire eam oportet; alioqn adultera eſſet. Sic namque eſſet in caſu hoc: redderetur quippe Papæ viuo ſponſa ſua, etiam non venienti (q̃a vbiq; eſt p̃ſens) & ex humano errore electus Papa ceſſaret.

In ſecundo euentu de demẽtia perpetua, dr̃ ꝙ Papa non poteſt deponi: ſed ſi conſtat de dementia perpetua, cum ſit mortuus vita rationali, ſecũdum quam homo eſt ſubiectum papatus, ſine Cõcilio generali poſſunt Cardinales ꝓcedere ad alterius electionem: vtpote ſede vacãte in veritate nõ minus quàm cùm ſedes vacat ꝑ renũtiationẽ.

In tertio euẽtu de morte omnium Cardinaliũ dr̃, ꝙ cum eccleſia videat ſolum quæ foris ſunt, ſi electio Papæ non conſtat eccleſię ſufficiẽter, tũc nullus eſt Papa certus eccleſiæ, & ꝓpterea Eccleſia non deponit Papam in foro ſuo, licèt deponat Papam in foro conſcientiæ. Hoc autem nõ ſolũ poſſe, ſed debere eccleſiam facere, ex eo patet, ꝙ ille poſſet eam decipere dicẽdo ſe electum, & tamen non eſſet. Vnde euentus iſte, & quartus de defectu probationis, nihil aliud inferunt, niſi ꝙ Papa incertus eccleſiæ poteſt deponi: quod gratis conceditur. Sed non eſt quæſtio de hoc; ſed de Papa certo: paria enim apud eccleſiam ſunt non eſſe, & non apparere.

In quinto euentu rebellionis cõis, dr̃ ꝙ quia nõ ſunt facienda mala, vt eueniant bona, nec periculis humanis ſubueniendum eſt vſurpatione diuinæ authoritatis, nec dñt mali ex iniquitate reportare commodum cũ iniuria innocentis, nõ ꝑt papa deponi. Si.n. boni faciant, quod in ſe eſt, & orationi vacent ſine intermiſſione, omnem ſolicitudinem ſuam in eum proiicientes, cui eſt cura de eccleſia, impoſſibile eſt, vt deſit diuinum adiutorium: ſcriptum eſt.n. Timete Dominũ omnes ſancti eius, quoniam nihil deeſt timentibus eum.

In ſexto euentu dilatæ ceſſionis poſt votum, & iuramentum breuiter dr̃, ꝙ licèt ipſe teneatur ex voto, & iuramento cedere: eccleſia tñ non poteſt ipſum ad hoc cogere inuitum, quia poteſtatẽ coactiuam ſuper fidelem Papam non habet. Et bene hic caue: quia non valet argumentum: Papa tenetur ad hoc: ergo poteſt ad illud per eccleſiam cogi: patet namq; ꝙ tenetur ad ſolicitè vigilandum, ad non fornicandum, & infinita alia, & tamen nõ poteſt cogi ab eccleſia: vt in canone, Si papa, diſt. 40. patet. Quibus autem ſcandalum præbetur de ſuo periurio, & voto facto, & alijs huiuſmodi, prę ueniens Dominus dixit: Super cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ, & Phariſæi: quę dicunt facite; ſecundum verò opera eorum nolite facere.

Et ſic patet, ꝙ Papa ordinaria poteſtate à Ieſu Chriſto tanta donatus eſt, cum ipſius eſt inſtitutus vicarius, vt ei, Apoſtoli; Eccleſiæ, ſingula mẽbra, & communitas ſubiecta ſit: ipſe verò ſoli ipſi Ieſu Chriſto ſubiectus viuat, ſic vt in nullo euentu nulloq; caſu niſi hæreſis propriè ſumptæ, iudicari aut deponi poſſit, niſi ab ipſo Dño Ieſu Chriſto. Pro cuius fide, eccleſia & apoſtolica ſede, hæc ipſo donante, ſcripſi, Ro. die 12. Octob. anno ſalutis milleſimo quingenteſimo vndecimo, ætatis verò meæ quadrageſimotertio. Rogoq; lectores omnes, vt ſoli veritati intẽti, paſſiones, ſectas, paternaſque traditiones, caſus, voluntarias gloſſas, omnemq; nebulã à mentis acie abiiciant: & ſic cenſores ſe exhibeant rectos, Ad Dei, & glorioſæ virginis Mariæ, & Apoſtolorum Petri, & Pauli laudem, & honorem, Amen.

TRACTATVS SECVNDVS

THOMAE DE VIO CAIETANI,

Cardinalis Sancti Xyſti.

De Comparata Authoritate Papæ & Concilij Apologiæ Pars Prima. Ad eundem, in ſex Capita diuiſa.

SVMMARIA.

1. *Examen fundamenti iuris naturæ, quo communitas Eccleſiæ ſupra Papam in poteſtate exponitur.*
2. *Examen fundamenti iuris diuini, quo etiam communitas eccleſiæ papæ in poteſtate præfertur, & pro quo eccleſia ſumitur, cum dicitur, Dic eccleſiæ.*
3. *Diſcuſſio quid ſignificet eccleſia, cum dicitur, Dic eccleſiæ.*
4. *An Dominus immediate dederit poteſtatem iuriſdictionis Eccleſiæ, & quantam authoritatem eidem dederit.*
5. *Quomodo Eccleſia habeat poteſtatem iuriſdictionis, quæ in verbis Domini continetur: an ſcilicet ratione partis.*
6. *Quomodo intelligi poſſit, quòd Eccleſia ratione ſuæ totalitatis poteſt habere, & habet quandoque poteſtatem aliquam iuriſdictionis.*

In

IN SEX CAPITA
Apologiæ Primę,
De comparata Auctoritate Papæ, & Concilij.

Prologus in quo ratio, intentio, ordoq; operis eſt.

CHaritas Ieſu Chriſti, ſanctæq; eius Eccleſiæ, Reuerendiſſ. in Chriſto Pater, ꝓtector, & domine, cogit me virum periculoſum, eneruatorem eccleſiaſticæ poteſtatis, falſarium, adulatorē atque blaſphemum, ad hęc quidē exēplum illius ſequi, qui cum malediceretur non maledicebat: ad obiecta aūt contra doctrinam in Opuſculo de comparatione authoritatis Papæ, & Concilij ꝑ me edito, tuæque Reuerendiſſimæ Dominationi dicato contentam pro veritate reſpondere.

Et licēt plura obiecta ſint, quæ a uiris doctis, (pro quibus ſolis opus illud ſcripſiſſe me ibi ſum conteſtatus,) facilè ſoluerent; quia tñ ſapientib. & minus ſapientib debitores ſumus, qui parati eſſe debemus om̄i poſcenti nos rōnem reddere de ea, q̄ in nobis eſt fide: ideo rñſiones iuxta obiectorū amplitudinē extendendæ ſunt. Viſus eſt aūt conueniens ordo, ſi obiectiones iuxta ordinē capitulorū illius libelli afferantur, atq; ſoluantur: erunt ſiquidem hęc velut commētaria illius. Rogo igit̄ in primis oēs, vt meminerint ſermonis formalis, & ſubiectæ materiæ, meditenturq; diutius, anteq̄ ſn̄iam proferant, ne multiplicatis argumentis ꝑ gloria ingenij, res tanta de qua agitur, in diſputationem dialecticā, aut ēt ſophiſticā deducatur. Et q̄m communia ſingulis, & radices ramis præponi debent: iō & latius ſm̄ vires repetēda ſunt rei huiuſmodi fundamenta. Sciendū itaq; eſt, ꝙ cum iura poſitiua ab eccleſiaſtica ſint cōdita poteſtate, & in quæſtionem verſetur ipſius authoritatis eccleſiaſticæ ſubiectū, non ex iure poſitiuo, ſed naturali, vel diuino, aut vtroq; veritas pendet vt ex cā; à poſitiuo aūt iure, vt à teſte. Et ſecundū luminis mihi conceſſi facultatem duo ſola ſunt fundamenta; alterum iuris naturalis, alterum iuris diuini: in q̄bus uniuerſa moles doctrinæ extollentis cōitatē Eccleſiæ ſupra Papam in poteſtate, ſic ꝙ Papa ſit illi ſubditus, ſuſtinetur, quæ ſi euulſa fuerint, ruent omnia. Primò igitur hęc tractāda ſunt ſex capitulis: deinde ſigillatim ſingulis iuxta ꝓpoſitum ordinem reſpondendum.

CAP. I.

In quo fundamentum iuris naturæ examinatur.

EX naturali igit̄ iure ſtabilitur authoritas cōitatis ſupra Papā in hoc, ꝙ cōitas ꝑfecta, & libera eſt, ad quam ſpectat prouidere ſibi de principe & tueri ſe contra eum, qui in deſtructione vtit̄ poteſtate, & cogere, punire, ac mouere illum qū demereretur. Huic.n. principio ſi adiungatur, ꝙ eccleſia uniuerſalis eſt cōitas perfecta & libera, & ꝙ ordo gratię inſtitutus a Ieſu Chriſto non tollit, ſed perficit naturā: manifeſtè concluditur, ꝙ ad eccleſiam uniuerſalem ſpectat prouidere ſibi de Papa, & tueri ſe contra eum, & punire, ac etiā deponere illum, & uniuerſaliter eſſe ſupra illum.

Hæc ratio quamuis in c. 27. ſoluta ſit, ex eo ꝙ Dñs eccleſiam non reliquit in hoc liberam: altius tñ eadem tractando dicimus, ꝙ natura regiminis cum ſit multiplex ipſo naturę fonte (nam quoddam naturaliter in uno, qui eſt naturale caput cōicationis illius, reſidet: ut patet in regimine domus, cuius authoritas naturaliter in patrefamilias eſt; quoddā verò naturalr̄ in ipſa cōitate multitudinis manet, ut patet in regimine ciuitatis,) (ſecluſo om̄i ſuperaddito dīuo) eccleſiaſticum regimen cum domeſticum & ciuile complectatur (iuxta illud Apoſt. ad Epheſ. 4. Eſtis ciues Sāctorum & domeſtici Dei) ac per hoc altius quid ſit, non ex diuinæ potentiæ immenſitate, nec ex diuinæ ſapientiæ, iuſtitiæ, aut bonitatis decentia (q̄m nō eſt impoſſibile apud Deum oē verbū, nec dedecet Deū pōt quicquid vult:) qualis naturę ſit, ſed ex ipſa natura facti contemplandum eſt. Sicut.n. domeſticum regimē & politicū ex ipſis diffinimus, ita oportet eccleſiaſtici regiminis naturam ex ſe ipſo ſpeculari. Et quoniam naturalis propagatio regiminis, ſicut aliarum rerum, ortæ rei naturam oſtendit, liber intueri ꝙ eccleſia nō a ſingularibus a cōitate, ſed a capite homogeneo Ieſu Chriſto initium ſumpſit originis, perfectionis & ꝑtātis: ꝓꝑ qđ eccleſię ſuę dixit Io. 15. Nō uos me elegiſtis, ſed ego elegi uos. Natura igitur eccleſiaſtici regiminis ab ipſa ſua natiuitate eſt: non ut in cōitate ſit, nec ut à cōitate ad vnū, uel plures deriuetur (quemadmodū accidit in regimine ciuili humano,) ſed ut in uno certo principe ſuapte natura ſit. Et cū princeps iſte vnus atq; idē dñs Ieſus heri, hodie, & in ſecula uiuat & regnet, ſm̄ naturalis iuris conſequentiā oportet, vt ad ipſum principem, non ad cōitatē eccleſiæ ſpectet in ſua abſentia ordinare de uicario, non cōitatis eccleſiæ (q̄ utpote ſerua nata, principandi iure caret,) ſed ipſius principis naturalis dñi cōitatis eccleſiæ. Et hoc ipſum Saluator noſter per ſemetipſū exequi dignatus eſt, dū Petrū Apoſtolū ſolū inſtituit ſuū vicariū poſt reſurrectionē, anteq̄ cęlos aſcenderet, ut patet Ioannis vltimo. Relinquitur igitur ꝙ ſicut princeps Eccleſiæ non a communitate eccleſiæ naturaliter authoritatem habet, ita illius uicarius non ab eccleſiæ communitate, ſed à Ieſu Chriſto authoritatē naturaliter habet.

Patet ergo primò, ꝙ eccleſię cōitas ſm̄ propriā naturā conſiderata, non eſt talis naturæ, vt ad ipſam ſpectet prouidere ſibi de principe: ac ꝑ hoc nec ad ipſam ſpectat ſuapte natura punire, deponere, & alia huiuſmodi contra principem ſuum: quia ſerua (ut dictum eſt) nata eſt.

Patet ſecundò, ꝙ Eccleſiæ cōitas ſm̄ propriam naturam ſumpta, non eſt talis naturæ, ut ad ipſā ſpectet inſtituere, aut deſtituere vicariū ſui principis, qui vocatur Papa. Et ſi eccleſiæ communitas poteſtatem aliquam habet in diſponendo de uicario principis, quæcunque ſit illa, non habet illam ex ſua natura, ſed aliunde.

Ex his aūt facilè patet euulſum eſſe fundm̄ iuris naturalis pro ꝑtāte eccleſiæ ſupra Papā: q̄m falſum aſſumit dicendo eccleſiam eſſe cōitatem liberam, quò ad ius principandi: licēt ſit ſummē liberā libertate gratię: quin potius ex ipſo naturę iure, ſuppoſita eccleſię natura, quam Deus illi ſtatuit, oppoſitū ſequi monſtratum eſt: Vnde ordo gratiæ non tollit in eccleſia naturæ ordinem, qui ibi natus eſt eſſe. Non.n. in eccleſia natus eſt eſſe ordo talis, ut eius ſit ius principatus, & à gratiæ ordine tollatur: ſed in eccleſia ex ſua natura natus eſt ordo talis, ut ius principatus ſit non in ſe, ſed in dño ſuo naturali. Et hunc naturæ ordinem in eccleſia, conſequens eſt ꝙ gratia non tollat, ſed perficiat, & Ieſu Chriſti ſapientia diſponens omnia ſuauiter complectatur.

Facilè quoq; patet ex hac radice prouenire, ꝙ oīa, q̄ inducunt, conuenire alicui corpori myſtico ad ius principatus ſpectantia, nō ſpectant ad cōitatē eccleſię ex ſua natura. Dico aūt, Ad ius principatus ſpectātia, ꝓꝑ ea quę ad priuatas pſonas ſpectant, ut uim ui repellere cū moderamine inculpatæ tutelę, & auferre gladium de manu furioſi, & ſi quid eiuſmodi eſt: hæc ſiquidem diſcernēdo non fallemur. Signum aūt infallibile ſeruitutis eccleſiæ cōitatis, quo ad ius principatus eſt, ꝙ non pōt ſibiipſi regimen retinere, nec duobus aut tribus cōmittere: hęc.n. poſſe communitatem

liberam, manifeſtum eſt. Poteſt.n. & per ſeipſam regere, pt & triumuiratum inſtituere, & alia huiuſmodi, ēt ſupra Regem quem eligunt. q̄ꝛ eccleſiā nō poſſe manifeſtè liquet: alio pacto poſſet, aut in pluribus ſimul locare poteſtatem iuriſdictionis papæ, aut officium aliquod ſupra Papam, quò ad iuriſdictionem & regimen Eccleſiæ, inſtituere in vno, vel pluribus ſuppoſitis, & ſic a talibus nominandis, quod loco ipſius communitatis Eccleſiæ eccleſiam & Papam regeret. Quia igitur naturale ius fundatum ſupra ipſam eccleſię naturam, non inſtituit eccleſiam ſupra Ieſu Chriſti vicarium, perſcrutandum eſt, an aliunde, ex iure. ſ. diuino, eccleſiæ communitas hoc habeat ius.

CAP. II.

In quo fundamentum iuris diuini examinatur, & pro quo Eccleſia ſumitur, cum dicitur, Dic eccleſiæ.

ET licèt hoc a multis affirmetur, & in Conſtantienſi atq; Baſilienſi Conciliis diffinitum ſit ꝙ ab ipſo principe Ieſu Chriſto eccleſiæ cōitas habet immediatè poteſtatē ſupra papam ipſius principis vicariū: nullibi tn̄ in ſacra Scriptura, in qua ius diuinum promulgatur, hoc haberi aſſeritur: niſi Matth. 18. ubi Dn̄s ait, Si peccauerit in te frater tuus, &c. & ſubdit, Dic eccleſiæ: & ſi eccleſiā non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publican⁹: amen dico uobis, quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo: & quæcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo. In his eīn uerbis patet, ꝙ eccleſiæ, non alicui eius membro (eccleſia.n. non aliquod membrum, ſed collectionem eorum ſignificat) datū eſt vt audiat, excōmunicet, liget, ſoluat omnē fratrē. & quęcunq; ſuper terrā. Pluraliter quippe ſubiectū eſt, Quęcunq; ſolueritis; ad oſtendendam eccleſiæ authoritatem.

Ex hoc textu apparet primò, ꝙ eccleſia habet immediatè authoritatē à dn̄o Ieſu Chr̄o Per ſeipſum quippe hoc dixit eccleſię, nō minus quàm Petro, cum dicit, Paſce oues meas: &, Quicquid ſolueris ſuper terram, &c. Apparet ſecundò, ꝙ cū uicarius principis huius ſit frater cuiuſque fidelis (iuxta illud Matt. 23. Omnes uos fratres eſtis) ꝙ ſi peccauerit in me, pt denuntiari eccleſiæ, & procedit ſecundum ſubſequētia. Apparet tertiò, quia eiuſdem poteſtatis eſt eſſe ordinarium iudicem uicarij principis, & aliorum ſingulorum mēbrorum eccleſię, & ordinare de illis: ꝙ ex hoc eodem textu Eccleſię communitas inſtituta eſt ſimpliciter ſuperior ad ordinandum de uicario Domini & alijs eccleſiæ membris.

Hæc ratio quamuis in c. 9. illius libelli multipliciter tractata ac ſoluta ſit, altius tamen & latius (ſi fieri a me poteſt) repetenda eſt: quia hinc omnia pendent. Et qm̄ principia cognoſcimus ex terminis: examinemus primò quomodo oportet hic ſumi eccleſiam, cum dr̄, Dic eccleſię: &, Si Eccleſiā non audierit, &c. Oportet namque ſermonē hunc uerificari de eccleſia, aut uniuerſaliter, id eſt de omni eccleſia: aut ſingulariter de Eccleſia uniuerſali, ſeu de eccleſia ſimpliciter; aut de aliqua determinata eccleſia, aut de eccleſia indiſtinctè, non determinando hanc uel illam. Cum.n. ſermo ſit de eccleſia in actu audiendi & iudicandi, alius modus eſſe nō pōt, quo de eccleſia hoc verificet. Oportet ēt aut omnib. aut alicui eccleſiæ, aut toti uniuerſali eccleſię competere iudicium hoc à Dn̄o traditum. Et quidem ꝙ non ſingulariter de ſola uniuerſali eccleſia ſermo ſit: ex hoc conuincitur ꝙ præceptum hoc Domini de denuntiatione peccantis proximi in me, non me obligat ad recurrendum ad vniuerſalē eccleſiam. Non enim oportet ut peccante in me fratre meo, & poſt adhibitos teſtes incorrigibiliter permanente, dicam Concilio uniuerſalis eccleſię, ut patet. Et tamen ſi ſermo iſte eſſet de ſola uniuerſali eccleſia, præceptum Domini ad hoc obligaret: quia obligaret ad dicendum eccleſiæ uniuerſali iuxta hunc ſenſum. Eſſet enim ſenſus, Si peccauerit in te frater tuus, &c. dic eccleſię uniuerſali.

Amplius, Si in hoc tex data eſt poteſtas eccleſiæ uniuerſali, cum non ſit ei data maior intenſiuè poteſtas quàm Petro: utrique.n. eadem poteſtas data eſt, dum utrique dicitur: Quodcunque ligaueris vel ſolueris ſuper terram, &c. quomodo eccleſię communitas maiorem ſibi quàm Petro poteſtatem iuriſdictionis uſurpat? Quomodo rurſus Chriſtus ęterna ſapientia duas ęquales intenſiuè poteſtates in eccleſia abſq; tertia ſupra ambas inſtituit? mutuò n. ſe impedient: cum par in parem non habeat imperium. Quomodo perplexas reliquit oues, uel liberas, ut aut obediant cui uolunt, aut neutri, aut utrique præcipienti contraria ſimul? Non igitur eſt ſermo pręſentis textus de ſola eccleſia uniuerſali.

Et per idem patet, ꝙ non eſt ſermo de eccleſia ſimpliciter: ut diſtinguitur contra eccleſiam talē (ut puta Mediolanenſē, Bononienſem, &c.) hoc.n. nihil aliud eſt dicere, quàm ꝙ eſt ſermo de eccleſia uniuerſali: quod excluſum eſt. Et quia non eſt maior ratio de vna eccleſia quàm de alia: adeo patet ꝙ non eſt ſermo de aliqua eccleſia determinatè, nec de omni collectiuè, aut diſtributiuè ꝓꝑ prędictam rōnem: quia non teneor denuntiare omnibus eccleſijs, peccantem in me fratrem: ſed ſermo eſt de eccleſia indiſtinctè, ſeu indefinitè. Ita quòd eccleſię datum eſt iudicium fratris peccantis, non determinando hanc uel illam. Et quoniam actiones ſunt ſingularium, & actor ſequitur forum rei, determinantur in qualibet eccleſia a fratre peccante, ad eccleſiam, ſ. fratris peccantis. Ita ꝙ ſenſus literalis illius textus eſt, Si peccauerit in te frater tuus, dic eccleſiæ illius: & ſi illam non audierit, &c. Et ad hoc proculdubio obligat pręceptum abſque ullo inconuenienti, & communi animi conceptione ac conſuetudine eccleſiæ roboratur: diſponit namq; ſic intellecta doctrina Domini omnia ſuauiter. Nec fallaris uiſlè intelligendo eccleſiam peccantis fratris: quoniam eccleſia illius eſt non ſola ſua propria, ſed quęcunq; alia iuriſdictionem habens ſuper illam: ut patet.

CAP. III.

Quid ſignificat Eccleſia, cum dicitur, Dic Eccleſiæ.

DE Hoc rurſus vocabulo Eccleſiæ, videndum eſt quid ſignificet in hoc textu, cū dr̄, Dic eccleſiæ. Et ne in multitudine expoſitionum uagi æſtimemur, admittatur eccleſiā propriè ſumi pro conuocatione, ſeu collectione fidelium. Aiūt aūt iſti ꝙ eccleſia hoc in loco ſignificat cōitatem fidelium non in ſeipſis, ſed in prælatis eorum, ſiue papa interſit, ſiue non.

Sed ꝙ hic non ſit ſenſus literalis, ex eo patet, ꝙ in una & eadem ſignificatione oportet intelligere in hoc textu Eccleſiæ nomen reſpectu cuiuſcūq; peccantis eccleſia ſit. Qum̄.n. vt ex dictis patet, indiſtinctè dictum ſit, Dic eccleſiæ peccantis fratris (quam ille tenetur audire) & non magis de uniuerſali q̄ particulari, aut econtra, oportet uniuocè ſignare eccleſiam quum applicat ad uniuerſalē, & quum applicatur ad particularem, ut patet. Conſtat aūt ꝙ non denunciandus eſt frater eccleſiæ illius, id eſt communitati, ſiue Epiſcopus interſit, ſiue non. Ergo cum præcipitur dicendum eccleſiæ indiſtinctè, nō intelligitur cōmunitas, ſiue caput velit eſſe, ſiue non.

Vnde ſciendū eſt, ꝙ licèt ex ui uocabuli, Dic eccleſiæ, ſignificet, hic conuocationem, proculdubio fidelium, ex contextu tn̄ literæ (quia ſubditur Amen dico vobis, quæcunq; ſolueritis ſuper terram, &c.) ſumitur quòd non de quacunq; conuocatione fideliū, ſed de authoritatiua intelligit: alioquin cōuocatio fideliū Mediolan. ſine eius ꝓlato

haberet

habere t à Dño poteſtatẽ iudicandi, &c. Perinde ergo eſt, Dic eccleſiæ, ac Dic authoritatiuæ conuocationi. Conſtat aũt inductiuè in ſingulis eccleſiis, ꝙ authoritatiua conuocatio non eſt, vbi prælatus illius conuocationis deeſt: igitur nec authoritatiua conuocatio oium fidelium eſt, vbi oium fideliũ paſtor & rector, qui eſt papa, deeſt omnino, ſ. tam per ſe q̃ per alium. Et eſt ſermo de authoritatiua conuocatione, ſeu eccleſia ſimpliciter & abſolutè & non ſecundũ quid, ſeu reſpectu huius: puta Papæ hæretici deponẽdi, vel electionis futuræ, &c. inquirimus ſiquidem nunc ſuperioritatem ſimpliciter & abſolutè.

Explanatur aũt amplius quod dicimus, ſ. ꝙ in nomine eccleſiæ in hoc textu clauditur illius eccleſiæ ꝑlatus. Quia ſi non includitur ꝑlatus illius, oporret alterum duorũ dicere, aut ꝙ cõitas fidelium in eccleſia aliqua particulari habeat ẽt inuito epo à Dño iuriſdictionis ptãtem excõicandi, &c. aut ꝙ non de cõitate ſit dictũ, Dic eccleſię: & ſimiliter ꝙ nõ eſt ei dictũ, Quæcunq; ſolueritis ſuper terram &c. Sequela patet: quia eccleſiæ data eſt authoritas: & ſi nomine eccleſiæ intelligitur cõitas, ipſa cõitas velit nolit, Epiſcopi authoritatem habet: & ſi non habet, relinquitur ꝙ ipſa non ſignificatur eccleſiæ nomine, hoc in loco. Primum aũt horum affirmari non põt: ſecundũ igitur eſt verum. In cuius ſignũ, ſacrorum doctorũ ei conſonat gloſſa, Dic eccleſiæ, id eſt prælato vt capiti conuocationis. Iuxta hunc etenim ſenſum ẽt ipſe, qui eſt papa, dicere põt crimen alterius eccleſiæ, id eſt authoritatiuæ conuocationi: vt Nicolaus papa 11. q. 3. c. pręcipue, Lotbario regi cõminando ſcribit. Nec obſtat, ꝙ ipſemet ſit illius caput: quia hoc eſt per accidens, ſ. ꝙ denuncians, & ꝑlatus conuocationis coincidant in vnã & eandem perſonam. Et ſi bene contextus Euangelij notetur, ibi vult Dñs authoritatiuã conuocationem adhiberi, in qua ex pluralitate conuocatorũ Concilij vigor; ex authoritate aũt ꝑlati authoritas iudicij inueniretur. Propter quod ẽt cõuertit ſermonem ab eccleſia ad Prælatos: cum.n. priùs de eccleſia dixiſſet, Dic eccleſiæ: & ſi illam non audierit, &c. non ſubdidit, Amen dico vobis, quicquid ſoluerit eccleſia ſuper terrã: ſed ſubdidit, Amen dico vobis, quicquid ſolueritis; inſinuans ꝑ hoc cõi quidem conuocationis Concilio correctionem tractandam: Prælatorum autem authoritate ſoluendum, ligandumq; (iuxta concluſa) per eccleſiam eſſe. Pluraliter autem dixit Solueritis, vel propter pluralitatem conuocatorum ad tractandum, & concludendum, vel propter pluralitatem capitum in pluribus eccleſijs, de quibus indiſtinctè dixerat, Dic eccleſiæ.

CAP. IIII.

An Dominus per illa verba Matt. 18 dederit immediatè poteſtatem Eccleſia, & quantum ei dederit.

QVamuis autẽ ex eccleſiæ in hoc textu ſuppoſitione, & ſignificatione manifeſtum ſit, ꝙ ad eccleſiã vniuerſalem non reſtringitur ꝑſens litera, ſed ꝙ indiſtinctè de eccleſia eſt ſermo: adhuc tñ obſcurum remanet, & propterea declarãdum, an Dñs immediatè dederit ptãtem iuriſdictionis eccleſiæ indiſtinctè, & quantã authoritatem eidem dederit. Eſt aũt ratio obſcuritatis, in primo: quia ſi dñs dedit immediatè ptãtem iuriſdictionis eccleſiæ fratris peccantis in me, cum quælibet eccleſia ſit talis, ſequitur ꝙ ǭlibet eccleſia habeat immediatè ptãtẽ iuriſdictionis à Dño, quod non bene ſonat: ſi aũt non dedit omni eccleſiæ fratris peccantis in me, cum nõ ſit maior ratio de vna q̃ de reliqua, nulli dedit in hoc textu: quod non admittitur. Ratio aũt obſcuritatis in ſecundo eſt: quia æqualem ptãtem continent verba dicta in hoc textu, eccleſiæ: & verba dicta Petro, ſcilicet, Quæcunq; ligaueritis ſuper terrã, erunt ligata & in cœlo, & quæcunq; ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo. Non conſonat autem æquales eſſe in eccleſia Dei poteſtates iuriſdictionis, non habentes in eadem aliquã tertiã ſupra ſe: principatuũ n. pluralitas mala eſt.

Principium autem huius claritatis ſumendum puto è deſtructione ſenſus opinati, vt vel ſic veritas eluceſcat. Dicendũ eſt ergo primò, ꝙ ipſum dñm dare immediatè poteſtatẽ illam, Quæcunq; ſolueritis, communitati vniuerſalis eccleſiæ, repugnat ordini inter papam & eccleſiam: quia (vt dictum eſt,) ponit duas æquales intenſiuè poteſtates iuriſdictionis in eccleſia, nõ habentes tertiam ſupra ſe in eadem eccleſia, à Dño immediatè ordinatas, ſ. cõitatis eccleſiæ vniuerſalis, & Papæ. Patet ſequela ex textu Matt. 16. & Matt. 18. vbi (vt dictum eſt) eadem verba vtriq; dicta legunt. Et licèt hoc ſit ſecundũ ſe inconueniens: maius tñ oſtenditur, ſi attendamus qũn Chriſtus æterna ſapientia, principatuum pluralitatem in eccleſia inſtituit, qũo mutuo ſeſe impedirẽt duæ poteſtates, qũo perplexæ eſſent oues Chriſti, vel liberæ contraria præcipientibus, vt aut obedirẽt alteri ad libitum, aut neutri, aut vtriq; ad cõtraria: quod eſt impoſſibile. Et quod amplius eſt si hæc ẽt poneretur data immediatè poteſtas vniuerſali eccleſiæ, vnde ſibi ptãtem ſupra papam habentem æqualem cõitas eccleſiæ vendicaret: cum par in parem non habeat imperium? Quum enim poteſtas intenſiuè ęqua ſit, qua ratione eccleſia ſupra papam, quia membrum eius iuriſdictionẽ haberet, quia dictũ eſt, Si peccauerit, &c. Dic eccleſiæ: eadem rõne, quia eccleſia eſt ouile papæ, quia dictum eſt Fiet vnum ouile, & vnus paſtor; papa ſupra eccleſiæ communitatem iuriſdictionem haberet, aut neuter ſuper alterum.

Dicendum eſt ſecũdò, ꝙ ipſum dare immediatè ptãtem illam, Quæcunq; ſolueritis &c. cõitati cuiuſcunq; eccleſiæ, repugnat cõſuetudini eccleſiæ, & eſt ſemper ſermo de cõitate eccleſię, vt aduerſarij intelligunt. ſ. ſiue ꝑlatus adſit, ſiue nõ omnino. Patet hoc ex cõi eccleſię conſuetudine, quia talis cõitas inuito ſuo epiſcopo, & papa nõ poteſt abſoluere & ligare: quæ tamen poſſet si à Domino immediatè haberet poteſtatem communitas cuiuſque eccleſiæ.

Dicendũ eſt tertiò, quòd ipſum dare immediatè poteſtatem, Quæcunq; ſolueritis ſuper terrã, erunt, &c. in ſua amplitudine, vt ſonat, cuicunq; eccleſiæ authorizatæ proprio capite, niſi cuius proprium caput eſt papa, repugnat eccleſiarum ordini eſſentiali, & earum profeſſioni. Ordini quidem: quia si ex hoc loco ſumma authoritas cuicunq; eccleſiæ authorizatæ proprio capite (vt Dominus loquitur) indiſtinctè data aſſeritur à Dño, immediatè oporret dicere duo. Primò, ꝙ quęlibet eccleaia immediatè habet authoritatẽ à Domino. Secudò, ꝙ quælibet eccleſia habet æqualem intenſiuè à Domino poteſtatem iuriſdictionis: quamuis extenſiuè vna excedat alteram, & vniuerſalis eccleſia omnes. Et conuincitur ſequela vtriuſque: quia eccleſiæ indiſtinctè, immediatè & inęqualiter datã eſt, (vt patet in litera & ex dictis) & non magis vni q̃ alteri: vt patet ibidẽ. Et ex hoc ſequitur vlterius vtraq; pars contradictionis: ſcilicet, ꝙ vna eccleſia eſt ſuperior ſimpliciter, & non eſt ſuperior ſimpliciter altera. Nã ex eo ꝙ quælibet eccleſia habet à Dño in ſuos poteſtatem, ſequitur ꝙ eccleſia vna, puta vniuerſalis, eſt ſuperior ſimpliciter qualibet eccleſia particulari, vtpote eius membro, ac per hoc põt diſponere, & ordinare de illa: & ordinare aliqd de illius poteſtate, irritando si ſecus factum fuerit. Ex eo verò ꝙ quælibet eccleſia habet à Domino immediatè poteſtatem ęqualem intenſiuè, ſequitur quòd eccleſia vniuerſalis non poteſt aliquid ſubtrahere poteſtati iuriſdictionis eccleſiæ

particularis: poteſtas n. data alicuí a principe, nõ poteſt ab inferiori auferri. Et conſequenter ſequitur ꝙ eccleſia uniuerſalis non eſt ſimpliciter ſuperior ſecundum poteſtatem iuriſdictionis reſpectu eccleſię particularis: ſuperioris n. poteſtatis iuriſdictionis ſimpliciter eſt poſſe irritare inferioris actum, ſi hoc faciat. Reliqua inconuenientia quæ ſequuntur ex ęqualitate intenſiua poteſtatis iuriſdictionis in qualibet eccleſia, (ut puta ꝙ ſubditus non tenetur magis uniuerſali ꝗ̃ particulari obedire, ꝙ par in parẽ hẽt imperiũ, ꝙ quicquid ab vna fit, a reliqua põt impediri, & reliqua) uiris mediocriter doctis relinquo deducenda. Profeſſioni autem eccleſiarũ hoc repugnat: quia Papa reſeruante, uel prohibente, &c. Eccleſiæ reliquę poteſtatem iuriſdictionis in reſeruatis prohibitis. &c. ſe non habere confitentur. quod non uerè dicerent, ſi illam poteſtatem à Dño immediatè accepiſſent. Et eſt ſermo ſemper in huiuſmodi de dare ordinario iure poteſtatem.

Ex quibus oĩbus collige, cum hæc poteſtas tam ampla ſoli Petri eccleſię conueniat, & hęc verba non ſoli Petri eccleſiæ dicta ſint, ꝙ per hęc uerba Aut nulla, ordinaria poteſtas iuriſdictionis data eſt, aut non tam ampla ut eſt illa data Petro. Et vere ſic eſt: verba ſiquidẽ Dñi manifeſtè cõtinẽt pṫãtem iuriſdictionis in eccleſia. nec hoc vertẽdũ eſt in dubiũ, ſed non continent ꝙ ꝑ ipſa data ſit à Dño talis poteſtas, vt diſcurrendo per ſingula, & ratione manifeſtatur. Diſcurrendo quidem per ſingula: nam per illud verbum, Dic Eccleſiæ, nulla datur poteſtas, ſed pręcipitur denunciatio perinde. n. eſt, Dic Eccleſiæ, ac, Dic iudici: ubi patet non dari iuriſdictionem, ſed pręcipi denunciationẽ. Per illud verò, Si eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus: quia perinde ſit, ac Si iudicẽ non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus: manifeſtè patet nulla dari poteſtatem, ſed in caſu pertinaciæ euitationem illius a Dño indici. Per illud deniũ, Amen dico uobis: quęcunq; ſolueritis &c. nullã et dari tũc pṫãtẽ ex eo patet, ꝙ nec Petro ex eiſdẽ uerbis. ſ. Quicquid ſolueritis. &c. vlla data eſt tũc poteſtas, ſed poſt reſurrectionem Dñi, cum dictum ei eſt, Paſce oues meas. Ratione aũt: Nã poteſtas iuriſdictionis contenta in his Dñi verbis, aut eſt data tunc eccleſię, cui Dñs loquitur, aut non eſt data tunc: inter hæc. n. cum contradictoriè opponantur, non datur mediũ. Si non, hr̃ intentum. Si eſt data tunc eccleſiæ, ergo cuilibet collationi ſeu conuocationi fideliũ cui eccleſię nomen uerè conuenit, data eſt a dño immediatè poteſtas illa iuriſdictionis: hoc aũt ſpectat ad hęreſim pauperũ de Lugduno, dicentiũ ꝙ vbi ſunt fideles congregati in nomine Dñi, ibi eſt poteſtas, eo ꝙ ptãs ſequitur ſanctitatem perſonę: ſolum. n. differt ab ea ſm̃ unũ & multa. Sequela aũt patet: quia Dñs indiſtinctè de eccleſia loquens, ad quamcunque Eccleſiam peccantis fratris præceptum ſententiamq; extendit. Conſtat aũt collectionem, ſeu conuocationem fidelium ſine prælato aliquo inter eos Eccleſiæ nomen verè habere. Et confirmatur, ꝙ de tali collectione oporteat iſtos concedere eccleſiam ibi dici: quia quod eſt, non fit, & habenti non datur quod hẽt. ſi ergo eccleſia per hæc fit habens poteſtatẽ, ipſa non hẽt illam: ergo illa collectio in ſermone eſt quę non habet authoritatẽ, ſed hinc accipit. Et cum non ſit maior ratio de una quã de alia: ſequitur idem quod prius, ſ. ꝙ quęlibet fidelium collectio à Dño hinc habuerit authoritatẽ iuriſdictionis. Si dicatur, ꝙ eccleſiæ nomine intelligitur hic collectio fidelium authorizata, tunc curret ratio prius dicta de ordine eſſentiali eccleſiarum. Et obſtat ipſum dare: quia habenti non datur, & quod eſt poteſtatem habens, non fit poteſtatem habens.

Quia igitur ex prædictis patet, ꝙ authoritas iuriſdictionis in verbis Dñi continetur: & non eſt per hæc uerba data, dicendum eſt, ꝙ per hæc verba, Dñs ultra præceptum de correctione fraterna, denunciatione illiuſq; ordine, efficaciam eccleſiaſticæ poteſtatis iuriſdictionis ad literam expreſſit per illa uerba, Si Eccleſiam non audierit, &c. &, Quæcunq; ſolueritis ſuper terram, &c. oſtendit. n. tantæ efficaciæ eccleſiæ eſſe ſniam, ut indubiè a uobis ſeruanda, & in cęlo rata ſit. Et hoc ſolum per illa uerba, Dñs fecit: poteſtatem. n. eccleſiæ aliàs ſupponebat. Et põt admitti, ꝙ promiſit illam per illa uerba, Quæcunq; ſolueritis. Sed ad vtrumq; horũ ſ. & ptas ſuppoſita eſt, & promiſſa ſat eſt, ſi qñq; data eſt: & ſimiliter quò ad modum, ſi mediatè, uel immediatè data eſt. Petro ſiquidè, ac per hoc eius eccleſiæ immediate ptãtem dedit poſt reſurrectionẽ dicẽs, Paſce oues meas; reliquis uerò eccleſiis mediante Petro ſm̃ curſum ordinatium: quamuis diſpenſatiuè mediantibus aliis Apoſtolis, quibus põt concedi hoc eſſe permiſſum. Eſt ergo ſenſus literalis uerborum Dñi, ꝙ tanta eſſe: futura eccleſiæ cuiuſque authorizatæ poteſtas in ſibi ſubditis vt ſic, vt ſententia eius & corã hoibus & in cœlo eſſet valida. Et hic ſenſus eſt amplectendus: vtpote cui omnia conſonat, & ſeries textus, & ſenſus uerborum: ut authoritates Sanctorũ, & conſuetudo eccleſiæ, & euitatio omnium inconuenientium: quæ omnia propter iam dicta hic & in libello illo, proſequenda omitto. Satis enim patere puto hęc, & ꝙ promiſſioni Domini ſatisfiat exhibitio qua mediante Petro ordinariè; mediantibus aliis Apoſtolis per uiam legationis, omnibus eccleſiis fecit.

CAP. V.

Quomodo Eccleſia habeat poteſtatem iuriſdictionis, quæ verbis Domini continetur: an ſcilicet ratione ſua totalitatis, an ratione partis.

QVia autem conſtat eccleſiam, de qua Dñs loquitur, habere poteſtatem iuriſdictionis quantumcunq; per illa uerba non ſit ei data, & variis modis intelligi hoc põt, opportunũ uidetur diſcurrere modum, quo poteſtas iuriſdictionis eſt in eccleſia.

Sciendum igitur eſt, ꝙ dupliciter põt intelligi Eccleſiam ad literam, cui peccatũ fratris peccantis dicendum mandat Dñs, habere poteſtatem iuriſdictionis in foro exteriori, de quo eſt ſermo, iuxta duos modos, quibus de eccleſia, quę quoddam totũ ſignificat aliqd uerificatur. Primò rõne partis: ſecũdò rõne ipſius totalitatis ſeu totius. Sicut de hoie, qui ẽt quoddã totũ eſt, dicimus ꝙ uidet, ꝙ audit, &c. & verificatur rõne partis quia videt per oculũ, audit per aurem, &c. & rurſus dicimus de eodem, ꝙ perfectiſſimum eſt aĩalium, quòd eſt animal politicum, & huiõi; & verificatur ratione ipſius totius ut patet. Et quidem ꝙ de eccleſia ratione partis, puta capitis, uerificatur ꝙ habet poteſtatem iuriſdictionis ſoluendi & ligandi in foro exteriori, dubium non eſt: & ſic ſolum, (ut probabitur amplius) ad literam uerificari põt ſermo Euangelii, ꝙ Eccleſia habeat poteſtatẽ. Quòd aũt de eccleſia ratione ipſius totius hoc uerificetur, multipliciter imaginari põt. Primò accipiendo eccleſiã quaſi totũ homogeneũ, id ẽ ſimilis naturæ per totũ, prout eccleſia eſt collectio fideliũ: oẽs n. fideles inquantũ fideles, unius ſunt naturę. Et ſic eſſet ſenſus ꝙ Eccleſia, ideſt collectio fidelium, hẽt poteſtatẽ iuriſdictionis, &c. Et ſi in hoc ſenſu intelligatur, Dic eccleſiæ, ſequitur, ꝙ cum in fide non ſit dña ſexus & ſtatus, ꝙ eccleſia laicorũ & fœminarũ haberet iuriſdictionẽ in foro exteriori. Et tenet ſeq̃la: tũ quia oẽs fideles ſunt eiuſdẽ naturę: tũ quia ſi contingat in aliqua eccleſia mori clericos omnes, remanet ibi uerè eccleſia in hoc ſenſu, id eſt, collectio fidelium: & conſequenter ſm̃ iſtam phantaſiam illa haberet

pote-

poteſtatem excōmunicandi. Imo ſi bene conſideretur ſumendo eccleſiam ut totum homogeneū: quia fides ſola eſt eius natura, accidit illi toti, q̄ aliqua eius pars ſit ſtatus clericalis: quia in illo toto ut ſic, poteſtas ponitur. Secundò ergo pōt intelligi, ſumendo eccleſiam ut totum heterogeneum, id eſt diſſimilis naturæ, prout eccleſia conſtat ex oībus membris officialibus (puta epiſcopo, Sacerdore, Diacono, uel alio quolibet aſſignabili mēbris) hoc.n. totū eſt, quaſi corpus conſtans ex oculis, manibus, &c. Et ſic eſſet ſenſus, Dic eccleſiæ, id eſt conuocationi integræ membrorū eccleſiæ. Et ſi in hoc ſenſu intelligatur, q̄ ipſum totū rōne ſuæ totalitatis habet poteſtatem iuriſdictionis, obſtant tria. primò q̄ æqualis poteſtas intenſiuè poneretur in qualibet eccleſia: quia una tm̄ poteſtas a Dño nominata eſt, & nō magis de una q̄ de alia eccleſia, ut patet in litera, & ex antedictis. Secundò, q̄ eſſet maior intenſiuè poteſtas in eccleſia, q̄ illa, Quodcumq; ligaueris, &c. Et tenet ſequela, q̄ poteſtas totius eccleſiæ rōne ſuæ totalitatis ponitur ſuperior, ēt reſpectu Papæ. Falſitas aūt conſequentis patet ēt ex uerbis Dñi eadē uerba replicantis, quę Petro dixerat, ſ. Quæcumq; ſolueritis, &c. Tertiò, q̄ non eſſet data a Chriſto immediatè, Matt. 18 quod tñ eſt totū fundamentum illorum. Et tenet ſequela: quia tunc nō erat inſtitutum ſacrm ordinis, quod conſtat eſſe inſtitutum ſimul cum Euchariſtiæ ſacro, pridie q̄ Dñs pateretur. Non igitur dedit Dñs tunc eccleſiæ, id eſt cōitati Sacerdotum, Diaconorum, & Epiſcoporum (qui integrant generale Concilium) poteſtatem iuriſdictionis: quia non erant Sacerdotes, nec Diaconi, nec Epi, nec Clerici: non enti aūt nil datur. Et ſi dicatur, q̄ Dñs tunc nō dedit, ſed promiſit ſe daturum, in illis uerbis, Quæcunique ligaueritis, &c. habeo intentū, q̄ nullibi in ſacra Scriptura habetur, q̄ Dñs per ſemetipſum immediatè eccleſię communitati poteſtatem iuriſdictionis dederit. Et ſi inſtetur: quia qđ promiſit ſeruauit, patet reſponſio, q̄ non promiſit per ſemet ipſum immediatè ſe daturum (ut patet in litera) & iō non oportet, q̄ hoc obſeruauerit: ſatis nāq; feciſſet promiſſioni ſuæ ſicut in ueritate de facto verificauit illa uerba ſua mediante Petro in uniuerſis eccleſijs. Quia igitur de eccleſiæ cōitate quolibet ſumatur, non uerificantur rōne ſuæ totalitatis uerba Dñi Matt. 18. in quib9 totū fit fundamentū ex authoritate Scripturę, tota aduerſariorum opinio ſtat in hoc, q̄ communitas eccleſiæ rōne ſuæ totalitatis habet ptātem immediatè a dño, conſequens eſt, vt uerba Dñi uerificētur de eccleſia ratione partis (puta capitis) vt prędictum eſt. Et propterea communis animi conceptio fidelium eſt, Dic eccleſiæ, id eſt, Prælato eccleſiaſtico, ratione cuius eccleſia ipſam poteſtatem habet.

C A P V T   VI.

Quomodo poteſt (condeſcendendo multorum ſenſui) intelligi quòd Eccleſia ratione ſuæ totalitatis, habere poteſt & habet quandoque poteſtatem aliquam iuriſdictionis.

OBſeruandum quoq; eſt, ne fallamur, uidentes quoq; authoritatem iuriſdictionis eccleſiaſticę, in eccleſia ratione ſuę totalitatis: & ppea falſa iudicemus prędicta. Non enim docuimus aut docemus non conuenire eccleſię poteſtatem qñque rōne ſuę totalitatis, ſed ſic non eſſe datā ei à Domino Ieſu Chriſto immediatè per illa verba Matt. 18. Non nego.n. quòd Epiſcopi orientales conuenientes, poſſint ſimul quaſi unum corpus & unam authoritatem ex ſuis conficere, ſed etiam ſingulos ſubiiciendo illi: & ſic illa poteſtas in toto illo corpore ratione ſuę totalitatis exiſtens, ſtatuet ſupra illas Eccleſias, actuſque iuriſdictionis exercebit. Sed tamen nihil poterit illa poteſtas, niſi quod ex poteſtatibus ſingulis, & illarum ſubiectis conſurgere poteſt. Propter quod ſi eſſet aliquid reſeruatum Romano Pontifici, non poſſet poteſtas illa abſoluere ab illo.

Et ſimiliter omnes uniuerſi orbis Prælati, mortuo ſummo Pontifice, uel ſine illo ſi conuenirent communicando in vnum corpus, & vnanimes in conſtituendo, conſtituerent in tota ſynodo illa poteſtatem una ſuper omnes eccleſias, his tamen exceptis, quę ſummi Pontificis ſunt propria. Simili quoq; modo, cum Papa cum reliquis prælatis orbis Conciliū celebrando ſimul cum eis conſtituit, abſoluit, damnat, &c. communicando cum alijs, quaſi unus ex eis facere vſ. In his.n. omnibus, & ſimilibus non eſt aliqua poteſtas immediatè data à domino Ieſu Chriſto ipſi communitati primò: nec eſt aliqua extranea poteſtas à poteſtatibus partialibus, ſed uelut poteſtas totalis conſurgens ex partialibus. Quemadmodum enim in naturalibus inuenitur differre forma a forma dupliciter: ſ. ut vna forma ſeparata ab alia, ut forma Solis à formis mixtorum, & vt forma totius a forma partis, vt humanitas ab anima hominis: ita poteſtas Papæ differt ab alijs, primo modo: & poteſtas ſynodi differt ab his ex quibus accumulatur, ſecundo modo. Et iſta ptās in tota ſynodo per viā communionis ſeu accumulationis in communi à ſingulis partibus liberalius, uel minus liberaliter prout partibus & pręcipuè principi vſ, qui nunquam tantam ſuam authoritatem accumulare in communi intelligitur, ſed quantum ad illa tractāda expedit. In cuius ſignum non intelligitur ſe ſubiicere ſynodi poteſtati coactiuè, quantumcunque ſtatutis ſynodi conſentiat, communibus eccleſiæ perſonis. Et ex hoc patet, q̄ ſi tota eccleſia, ſecluſo Papa, aliquem pręficeret curæ Eccleſiæ, ille eſſet ſubditus papæ, nec poſſet à caſu papali abſoluere: quod non eſſet, ſi eccleſia haberet uniuerſalem, & plenam poteſtatem immediatè à Chriſto ratione ſuæ totalitatis, ſecluſo Papa. Et ſimiliter Papa poteſt quantum eſt ex poteſtatis authoritate, tollere ſtatuta Concilij generalis, & de conſenſu, & authoritate ſua facta: quod non eſſet, ſi eccleſia integra ratione ſuæ totalitatis haberet poteſtatem uniuerſalem, & plenam à Domino Ieſu Chriſto. Ex omnibus autem dictis euulſam iam eſſe radicem ex iure diuino opinatam poteſtatis Eccleſiæ ſupra Papā, liquidò apparet.

TRACTATVS SECVNDVS APOLOGIAE

SECVNDA PARS

In nouem & viginti capita diuiſa.

1 *Reſponſio ad obiectionem contra illud, quòd Dominus Eccleſiæ regimen ſic ordinauit, ut ſummum Pontificem inſtituerit, à quo uia ordinaria in reliquā Eccleſiam poteſtas deriuaretur; & quòd Apoſtolis alijs uia præuentionis gratuita poteſtatem dedit.*

2 *Reſponſio ad obiectiones contra illud: quòd Papa eſt caput uniuerſalis Eccleſiæ & non ſolum ſingulorum membrorum.*

3 *Reſponſio ad obiectiones contra illud: quòd Conciliū authorizatum à Papa non eſt maioris authoritatis, quàm ipſe Papa.*

4 *Reſponſio ad obiectiones contra illud. Si cōmunitas Eccleſiæ ſecluſo papa haberet poteſtatem ſupra papam, Eccleſiæ regimen eſſet populare.*

5 *Reſponſio ad obiectiones contra illud, quòd papa eſt ſupra*

ſupra communitatem totius Eccleſiæ ex illa authoritate, Paſce oues meas: & quòd Papa eſt paſtor vniuerſalis Eccleſiæ, & non ſolum ſingularum omnium

6 *Reſponſio ad obiectiones contra illud ex illa authoritate Fiet vnum ouile & vnus paſtor, quòd Papa eſt paſtor illius ouilis, & non econuerſo.*

7 *Reſponſio ad obiectiones contra illud, Non minus rata eſt paſtor Eccleſiæ catholicæ, quàm quilibet Epiſcopus eccleſiæ ſuæ, inferendo ex hoc ſuperioritatem Papæ ad Eccleſiam*

8 *Reſponſio ad obiectiones contra illud, Papa habet ſupremam poteſtatem in Eccleſia, ergo eſt ſuper vniuerſalem Eccleſiam*

9 *Reſponſio ad obiectiones contra illud, Papa eſt proximus, & immediatus vicarius Chriſti, ergo nullã habet in terris poteſtatem prælatam ſe &c.*

10 *Reſponſio ad obiectiones ſeptem contra illud, Papæ poteſtas eſt ſupra Eccleſiam vniuerſalem, & Concilium generale, vt diſtinguitur contra Papam*

11 *Reſponſio ad obiectiones contra illud, quòd Conſtan. Concilium pro tempore, quo fecit decreta de poteſtate ſynodi, non erat verum concilium vniuerſalis Eccleſiæ, & q Baſil. Concil errauit illud ſequendo.*

12 *Reſponſio ad obiectiones contra gloſſam datam ad illa verba Auguſtini, Quando Petrus claues accepit, Eccleſiam ſignificauit: qđ p hoc intelligitur claues aſpicio capitis in Petro & ſucceſſoribus datas eſſe.*

13 *Reſponſio ad nouem obiectiones contra illud, quòd Papa non poteſt errare errore iudiciali in fide, quia ad ipſum ſpectat finalis determinatio de fide.*

14 *Reſponſio ad obiectiones contra illam rationẽ. quare Papa non poteſt errare in fide quia ſcilicet eſſet error vniuerſalis Eccleſiæ, quia tenetur ſequi diffinitionem Papæ in fide*

15 *Reſponſio ad obiectiones contra expoſitionem illius verbi Hie Si authoritas quæritur, orbis eſt maior vrbe.*

16 *Reſponſio ad obiectionem contra multas authoritates ex libro Decretorum quibus probatur Papam non habere ſuperiorem in terris*

17 *Reſponſio ad ſeptem obiectiones contra illud, quòd Eccleſiæ Dei ſeclaſo Papa non eſt data poteſtas Papalis, aut maior papali in Euangelio Matt 18. & quòd in Eccleſia huiuſmodi non eſt talis poteſtas.*

18 *Reſponſio ad obiectiones contra illud, quòd Ex miſſum eſſe, non ſequitur eſſe ſubditum*

19 *Reſponſio ad obiectiones contra illud, quòd ex 36. q. 2 c placuit iuncto c tria habetur, quòd Hier authoritas iuncta ſacra ſcriptura præualuit Concilio.*

20 *Reſponſio ad obiectionem contra hoc quod ex authoritate decr de elect in c ſignificaſti dicitur, quòd concilia à Papa habent authoritatem.*

21 *Reſponſio ad obiectiones multas contra illud, quòd Concilium generale legitime congregatum poteſt errare diffiniendo, Papa abſente non conſentiente.*

22 *Reſponſio ad plures obiectiones contra illud, quòd poteſtas applicatiua papatus ad perſonam, ſeu poteſtas electiua Papæ, eſt regulariter & principaliter in Papa, & non niſi in caſu in concilia*

23 *Reſponſio ad obiectiones contra illud, quòd in Eccleſia eſt poteſtas authoritatiua ſuper renunciationem Petri, & papatus. non autem ſuper Papam.*

24 *Reſponſio ad obiectiones contra illud quòd papa poſſet committere poteſtatem depoſitiuam Papæ hæretici collegio Cardinalium*

25 *Reſponſio ad obiectiones contra rationem datã, quare pro infidelitate ſola poteſt Papa deponi: quia ſcilicet ſola infidelitas inter crimina contrariatur ad eſſe Papæ*

26 *Reſponſio ad obiectiones contra illud, quòd ex ſacra ſcriptura ſolus caſus hæreſis excipitur ab impunibilitate Papæ reſpectu Eccleſiæ*

27 *Reſponſio ad obiectiones contra hoc, q in ſolo caſu hæreſis Papa ſubijcitur Eccleſiæ: ita q poſſit deponi.*

28 *Reſponſio ad obiectiones contra illud, quòd propter ſcandalum non eſt perſcindendum caput iuxta Domini ſententiam Matt. 18.*

29 *Reſponſio ad obiectiones contra illud, quòd Deus optime prouidit Eccleſiæ. diſponens quòd orationis remedio contra malum papam vteretur, non autem depoſitionis poteſtate.*

IN NOVEM ET VIGINTI capita Apologiæ ſecundæ de comparata authoritate Papæ & Concilij.

ET ſic cum vtriuſque iuris, naturalis, ſcilicet & diuini, fundamentum ademptum ſit, ad ſingula obiecta deſcendendum eſt.

CAP. I.

DIxi in capite tertio illius libelli, Dominum ordinaſſe ſic Eccleſiæ regimen, vt Petrum ſummum Pontificem inſtituerit, à quo via ordinaria in reliquum Eccleſiæ poteſtas deriuaret: & q ipſe Dominus via præuentionis gratuitæ Apoſtolis alijs poteſtatem dedit.

Obijcitur contra: In eccleſia fuit poteſtas electiua Papæ an equam Petrus fuerit papa: ergo, cum maneti appa. entia diceretur, Chriſtum tum fecit Petrum ſummum Pont. præueniſſe Eccleſiam: & id ex gratia Petro contuliſſe quod Eccleſia potuiſſet ordinare ex Chriſti inſtitutione, q̃ q præuenerit Petrum, dando Apoſtolis poteſtatem. Antecedens probatur: quia poteſtas electiua eſt in eccleſia à Chriſto, Matt. 18. &c.

Reſpondeo quòd aſſumptum eſt falſum: nam, cum electio Papæ ſit vicarij principis electio, & ordinariè electio vicarij vniuſcuiuſque principis viui & præſentis ſpectet ad ipſum principem: conſequens eſt, vt cùm Dominus vſque in diem Aſcenſionis, vt princeps præſens fuerit in eccleſia, ad ipſum ordinariè ſpectabat tunc electio ſui vicarij. Nec vnquam inuenitur q in Matt. 18. c. nec alibi, Dominus dederit eccleſiæ ius eligendi ſuum vicarium ipſo præſente. Vnde Dominus nõ præueniendo, ſed inſtituendo & exequendo quod promiſerat Matt. 16. Tibi dabo claues regni cœlorum, &c. & Ioan. 10. Fiet vnum ouile, & vnus paſto. Petrum papam, & papatum ſimul inſtituit. Ruſus, (vt per antedicta patet,) Matt. 18. poteſtas electiua papæ non eſt data eccleſiæ. Quomodo autem & vnde poteſtas electiua papæ ſit in eccleſia, inferius in c. 22. dicetur.

Et aduerte hic, q præuentio, quam ego dixi, ſuper ipſius eccleſiæ, & Sanctorum de eruditione fundatur. Quòd. n. à Petro ordinariè poteſtas in reliquum eccleſiæ corpus deriuanda ſit, Leo in c. ita Dominus, diſt. 19. manifeſtat. Quòd etiã Dominus ipſum ordinaria via inſtituerit, ex hoc q non ipſum ſolum, ſed in ipſo omnes ſucceſſores ſuos inſtituit, habetur: hoc. n. ſtatuentis, non præuenientis eſt: ſicut per oppoſitum, quia reliquos Apoſtolos in proprijs tantum perſonis, & non in ſucceſſoribus ſuis legatos vniuerſales fecit, ad præuentionem gratuitam ſpectat. Hæc. n. eccleſia fatetur Petri ſolius ſucceſſorem vniuerſali poteſtate cognoſcens. Et per hoc etiam patet non fuiſſe in eccleſia ante inſtitutum Petrum papam, poteſtatem electiuam papæ. Nam tantam poteſtatem habet nunc quantam tunc: cum papa non poſſit illam auferre, & Dominus qui inſtituendo dederat, eam ſtatim non diminuerit præueniendo ſecundum illos in inſtitutione Petri. Quemadmodum igitur poterat tunc quemlibet alium epiſcopum in papam eligere, ita mortuo Petro qui ex gratia factus fuerat à principe, poteſt alium epiſcopum, q̃ Romanum papam inſtituere. Et ſic Rom. pontifex recognoſcere debet ſe prælatum cæteris ab eccleſia, hoc illi concedente, non auferendo ſaltem: cuius tamen oppoſitũ docet Pelagius in cap. quamuis. diſtin. 21. Sancta

Rom.

Rom. eccleſia catholica & apoſtolica, nullis ſynodicis conſtitutis cæteris eccleſiis prælata eſt, ſed euangelica voce Domini & Saluatoris primatum obtinuit.

Amplius, ſi Dominus immediatè dedit hanc poteſtatem electiuam papę vniuerſali eccleſiæ, qua pręſumptione clerus Romanus & populus eius, &c. vſurpauerunt ſibi hanc ptātē electiuam papæ tanto tpē ante, quā inſtitutum aut approbatu fuerit ꝑ gnale Concilii de electoribus, quā cōſcientia tot ſancti viri electionē, toti eccleſiæ à Chriſto cōmiſſam, irrequiſitis aliis à pauciſſimis tractauerunt, fecerunt, acceptauerunt, exercuerunt? Sed de his latior erit ſermo: hæc autē dicta ſunt ad oſtendendam falſitatem aſſumpti in hac obiectione.

C A P. II.

DIxi in cap. 4. eiuſdem, quòd pręualuiſſet ſententia Ioan. &c. Sed obiectio contradictionis propriè in cap. 13. tractabitur.

DIxi in cap. 6. eiuſdem, papam eſſet caput eccleſiæ vniuerſalis, non ſolum ſingulorum membrorum vt inimici veritatis gloſſant.

Obiicitur contra hoc dupliciter. Primò, Quia falſum eſt papam eſſe caput eccleſiæ vniuerſalis collectiuè ſumptæ. Tum qm̄ eccleſia nō eſt Petri, ſed Chriſti: iuxta illud Matt. 16. Super hanc petrā ędificabo eccleſiā meam, non tuā. Tum quia papa eſt miniſter eccleſiæ, non Dn̄s: eccleſia aūt eſt cui miniſtratur, ac ꝑ hoc maior: iuxta dictū Saluatoris, Maior eſt ꝙ recumbit, q̄ qui miniſtrat. Tū quia oēs authoritates dicentes papam eſſe caput eccleſiæ, intelliguntur de eccleſia pro ſingulis eccleſiis particularibus, reſpectu quorum eſt caput miniſteriale, & non pro tota eccleſia collectiuè.

Secundò, Quia licèt cōcedatur Petrum eſſe caput miniſteriale etiā totius eccleſiæ vniuerſalis: non tñ oportet oēm proprietatē capitis in eo ſaluari: & ſpecialiter ſuperioritatem in authoritate reſpectu totius reſidui. Et hoc pcipuè, quia tota eccleſia non dr̄ corpus Petri, ſed corpus Chriſti: vt patet ad Ro. 12. Et confirmatur hoc, quia rex dr̄ caput regni: non tñ propterea eſt regno congregato ſuperior, ſed quolibet eius parte.

Reſpondeo. Et ad primi quidem probationem primam, ꝙ eccleſiam non eſſe Petri, ſed Chriſti, non arguit Petrum nō eſſe caput eius: ſed Petrū nō eſſe caput illius ex ſe, ſed loco Chriſti: vt patet. Ad ſecundā verò probationē, ꝙ Petrum eſſe miniſtrum eccleſiæ, vt cui miniſtrat, nō eſt eſſe inferiorē ptate, ſed exercitio. vnde ipſe Dn̄s de ſeipſo dicit, ꝙ venit miniſtrare, & papa vocat ſe ſeruum ſeruorū Dei: & ſic eſt in veritate. Eccleſiam aūt eſſe maiorē papa, vt finis eſt maior eo quod eſt ad finem, verificatur ꝙ eſt eſſe meliua: in his enim, q̄ non mole magna ſunt, idem eſt maius q̄d melius, ſecundū Auguſt. papatus quidem eſt ꝑ eccleſiam, & nō econtrario. Vnde ex hoc, ꝙ papa non eſt Dn̄s, ſed miniſter, & eccleſia maior bonitate & nobilitate, nihil habetur contra poteſtatē capitis contra quem tenditur. Ad gloſſam demū communem, dicitur ꝙ licèt multæ authoritates poſſent ſic gloſſari, non omnes tamen ſunt illius capaces, vt in libro oſtenſum eſt.

Ad ſecund. in ſūt dr̄, ꝙ eccleſiā nō eſſe corpus Petri, ſed Chriſti, verū eſt: quia Chriſtus nō ſolū caput myſticū eius, ſed myſticū ſuppoſitū ipſius eſt: vt patet ad Eph. 1. Vbi de Chriſto duo dicuntur ꝙ eſt caput eccleſiæ, & ꝙ eccleſia eſt corpus eius. Et primæ ad Corinth. 12. expreſſè dr̄. Sicut enim vnum corpus eſt, & multa membra habet, oīa aūt membra corporis cùm ſint multa, vnum tñ corpus ſunt: Ita & Chriſtus. Ex hoc autem, ꝙ eccleſia eſt corpus Chriſti & nō Petri, non ſequitur ꝙ Petrus nō ſit caput loco Chriſti, ſed ꝙ Petrus non ſit ille qui operatur ꝑ membra huius corporis, ſed Chriſtus, qui per Petrum & cæteros operatur. Et ſimiliter non ſequitur, ꝙ illud caput loco Chriſti, non ſit ſuperius authoritate reſiduo corporis Chriſti, vt manifeſtè liquet. Ad confirmationē dr̄ dupliciter. Primò ꝙ nullus dicit, ꝙ ex eſſe qualitercunq; caput alicuius multitudinis, ſequatur poteſtas iuriſdictionis ſup illa multitudine, cum multipliciter aliquid poſſit dici caput alterius metaphoricè: Papa autem eſt ſic caput, quod eſt paſtor Epiſcopus, & rector totius eccleſiæ, & non ſolum ſingularum: vt authoritatibus & ratione ibi probatum eſt. Dicitur ſecundò, quòd ſicut Rex eſt caput regni, ita ſuperior eo, & propterea rex qui dependet à regno collectiuè, non eſt caput illius: & ideo non eſt ſuperior eo, ſed ſingulis partibus. Rex autem qui etiā à regno collectiuè non dependet (vt eſt Rex regum) eſt caput ēt totius congregati, & ſuperior eo. Vnde arguere ab eſſe caput in Rege dependente à Regno, ad eſſe caput in Papa, non eſt rectum: eo ꝙ papa nō dependet à regno Eccleſiæ, nec vices Eccleſiæ gerit, ſicut Rex talis vices regni: ſed ſolius Ieſu Chriſti vicarius eſt.

C A P. III.

DIxi in eodem capit. 6. quòd poteſtas electiua ipſius papæ, in papæ poteſtate eſt. Sed quia in capitulo vigeſimoſecundo, latiùs tractatur, ibidem obiecta ſoluentur.

DIxi in eodem cap. 6. quòd non eſt maioris authoritatis Concilium authorizatum à papa, quàm ipſe papa.

Obiicitur contra Primò ex gloſſa in cap. legimus 93. diſt. Statuta Concilij generalis præiudicant ſtatutis papæ, ſi contradicant.

Secundò, quia conſtitutio Calcedonenſis Concilij præualuit reclamationi Leonis de Conſtantinopolitana ſede: vt patet in c. antiqua. de priuilegiis & 22. diſt. Renouantes.

Tertiò, quia cōſuetudo generalis Eccleſiæ pontificale ſtatutum abrogat.

Reſpondeo. Et de gloſſa primò dico, ꝙ ipſamet non aſſertiuè dicit illam ſententiam, ſed argumētum ad illam dicit, vt patet etiam ex ſeipſa in c. nemo. q. 9. ad quam ſe remittit.

Secundò dr̄, ꝙ verificatur de ſtatuto Concilij ſuperuenientis ſtatuto Papæ: qm̄ quemadmodū ipſemet papa ius cō[n]dendo prius contrariū, illud tollit (vt patet in c. licet, in textu) ita etiam Concilii authorizati à papa conſtitutio, Papæ conſtitutionem priorem contrariam tollit.

De vigore aūt Concilij circa ſedem Conſtantinopolitanam, dr̄ ꝙ non concludit ſuperioritatem Concilij ſupra papam, ſed tolerantiam papæ. Videmus enim continuè prælatos cedere multitudini magnatum: quamuis ſi poteſtate vti vellēt, compeſcere poſſent. Quamuis de reclamatione Leonis nihil in capitulis illis habeatur, imò ibi humilis eſt loquutio dicentium Petimus, &c.

De vi autem conſuetudinis vniuerſalis dr̄, ꝙ ſi hoc concluderet eccleſiam ſupra Papam, concluderet etiam eccleſiam ſupra ſeipſam eccleſiam: quoniam etiam ſtatutum vniuerſalis eccleſiæ, generalis conſuetudo abrogat: vnde abrogatio iſtiuſmodi non ſit poteſtatiuè, ſed executiuè ex parte eccleſiæ, & negatiuè ex parte principis: quia ſcilicet non cogit.

C A P. IIII.

DIxi in eodem ſexto cap. quòd, ſi eccleſia, hoc eſt communitas eccleſiaſtica, ſecluſo Papa, haberet poteſtatem ſupra papam, quòd eccleſiæ regimen eſſet democraticum, ſeu populare: in quo tota authoritas apud nullum reſidet, ſed in tota communitate.

Obiicitur contra ſequelam: quia non dr̄ regimen regale, in quo ſit vnicus toto reſiduo ſuperior: quia tunc nō eſſet in ciuilibus aliquod regimen regale: ſed quia eſt vnicus, qui totius populi vices gerit, quolibet particulari ſuperior.

Reſpon-

Reſpondeo quòd ſequela eſt optima, formaliter intellectis terminis: quia, ſi in tota communitate ſola eſt authoritas: ergo ut ſic, conſtituit regimen populare: quamuis inquantum aliquem unum præficit, conſtituat aliam ſpeciẽ regiminis. Rurſus ſequela eſt optima de ſupremo regimine eccleſiæ de quo eſt quæſtio: quoniam, ſi in tota cõmunitate & ſola eſt uniuerſalis eccleſiæ poteſtas, ſummũ regimen, ſummumq; tribunal eiuſdẽ, ad quod oia reſoluenda ſunt, eſſet populare (ut patet) quicquid eſſet de regimine medio ꝑ unũ. Vnde ſi in regno aliquo populus eſt ſupra regẽ, manifeſtè ſequitur, & ꝙ communitas populi ut ſic, regimen eſt populare, & ꝙ ſummum tribunal eſt populare: quamuis exerceat ꝑ aliã regiminis ſpeciẽ, puta per regalẽ, ſupra alios iuriſdictionẽ ſuã communiter. Nihil igitur obſtant obiecta dictis: quoniam cũ regimine regali medio, ſtat ſupremum populare, de quo eſt quæſtio, & formalis ſermo.

CAP. V.

Dixi in c. ſeptimo, probando quòd Papa eſſet ſupra cõmunitatem totius reliquæ eccleſiæ, ex illa auctoritate, Paſce oues meas, &c ꝙ Papa eſt paſtor uniuerſalis eccleſię, & non ſolum ſingularum ouium.

Obiicitur Reſpondendo dupliciter. Primò per interemptionẽ, negãdo ſcilicet hoc. Secundò per limitationẽ ꝙ Papa eſt paſtor totius eccleſię quantum ad adminiſtrationem pabuli ſpiritualis uerbi Dei & ſacrorum. Hæc.n. non exercentur per communitatem, ſicut actus iuridici.

Reſpondeo. Et negatio quidem irrationabilis inferius in c. ſeptuageſimo ratione mõſtrabitur: nunc authoritate inducta oſtenditur. Quum Dñs dicit, Paſce oues meas, illimitatè admittitur: ergo non eſt limitandum ad ſingulas & non omnes, ut negatio iſta limitat: nam ſingulæ, & omnes ſuæ oues ſunt. Secunda autẽ reſponſio aut nihil dicit, aut ſeipſam interimit. Nam dupliciter poteſt intelligi cõceſſum: quòd Papa eſt paſtor totius Eccleſiæ quantum ad miniſtrandum uerbum Dei & ſacramenta; primò authoritatiue; ſecũdò miniſterialiter, reſpectu totius Eccleſiæ. Si authoritatiuè, ergo ipſe uerè ſuperior tota Eccleſiæ communitate eſt: nam authoritatiuè paſcere uerbo Dei & ſacramentis, eſt actus ſuperioris abſolute reſpectu illius, qui ſic paſcitur, ut patet inductiuè: & ſic reſpõſio interimit ſeipſam. Si autem miniſterialiter; ergo nõ habet Papa ex ſe in paſcendo plus quàm in actibus iuridicis. poteſt ſiquidẽ, & actus iuridicos omnes ut miniſter Eccleſiæ cõmunitatis apud iſtos: & ſic reſponſio nihil dicit. Eſt ergo Papa verè paſtor authoritatiuè uniuerſalis Eccleſiæ, & ſingularũ perſonarum eius in iudicio & iuſtitia & uerbo Dei, &c. uice illius qui paſcit omnes in innocentia cordis.

CAPVT VI.

Dixi in eodem ſeptimo c. ex illa authoritate Fiet unum ouile & unus paſtor, quòd Papa eſt paſtor illius, & non econuerſo.

Obiicitur, Quòd Chrſus dixit Petro, Paſce oues meas, non tuas: & ꝙ Chriſtus dedit poteſtatem ouili ſupra paſtorem.

Reſpondeo, Quòd Petrum eſſe paſtorem ouiũ non ſuarum, ſed Chriſti, concludit ipſum eſſe paſtorem non ex ſe, neq; loco Eccleſiæ communitatis, ut obiicientes dicunt: quia oues, nec ſunt Petri nec ſunt communitatis Eccleſiæ: ſed loco Ieſu Chriſti, cuius ſolius ſunt oues propriæ. Vnde ex hoc nihil aliud habetur niſi ꝙ Petrus preeſt ouili non ſuo, ſed Chriſti: non ex ſe, ſed loco Chriſti. Quod autem additur, Chriſtum dediſſe authoritatem ouili ſupra paſtorem, uoluntariè dicitur, & ipſis uerbis Dñi diſſonat & repugnat. Diſſonat quidem, quia ouile illius paſtoris Eccleſiam conſtituit. regulare eſt, & ſi ſit ut paſtor preſit ouili, & nõ econtra. Repugnat autem, ut ibidẽ deductum eſt: quia non fieret unus paſtor iuxta uerbum Domini, ſed duo: ſcilicet Petrus & ipſum ouile. Et quia de Petro uoce Domini conſtat dicentis, Paſce oues meas: & ꝙ unus tantum ſit, eiuſdem authoritate Domini patet: conſequens eſt ut alter paſtor fictus ſit contra Domini ſententiam.

CAP. VII.

Dixi in eodem ſeptimo c. quòd nõ minus Papa eſt epiſcopus Eccleſię Catholicæ, quã quilibet epiſcopus ſuę eccleſiæ ex hac propoſitione inferẽdo ſuperioritatẽ eius ſuper eccleſiam catholicam, & non ſolum ſuper ſingula membra: ſicut eſt in aliis epiſcopis reſpectu ſuarum.

Obiicitur contra ſimilitudinem. Tum quia epiſcopus particularis gerit uices uniuerſalis eccleſię, quę eſt ſupra ſuam cõitatem. Tum quia eccleſia particularis, cui præficitur Epiſcopus, habet ſuperiorẽ in terris, qui præficit illum Epiſcopũ.

Rñdeo, Et primò, ꝙ ratio non fundatur ſuper ſimilitudine: ſed ſuper proprietate huius ſententiæ; Papa eſt epiſcopus eccleſiæ catholicæ: quæ quidem declaratur ex ſimili, imo eadem ratione in aliis epiſcopis, Amb. eſt epiſcopus eccleſiæ Mediolanen. &c. Vnde, cũ ex iſta ꝓpoſitione formaliter intellecta, Papa ẽ epiſcopus eccleſiæ catholicæ, ſequitur ipſum eſſe epiſcopum communitatis eccleſię, ſatis habetur intentum.

Obiecta aũt afferunt diſſimilitudinem, in non cauſa ut cauſa. nam in eo qđ eſt eſſe epiſcopum catholicæ, uel talis eccleſiæ, poteſt conſiderari quid importet eſſe epiſcopum; & poteſt conſiderari à quo fit epiſcopus. Et obiecta quidem procedunt conſiderando, à quo fiat uel fieri debeat epiſcopus: ratio aũt procedit conſiderãdo quid eſt eſſe epiſcopum. Conſtat autem, ꝙ ad iudicandum de naturis rerũ, cauſa formalis, & ꝙ quid eſt concludit efficaciter undecunque fiant effectiuè: ſiue.n. homo fiat à Deo, ut Adam, ſiue ab alio homine, ut nos, unius naturæ ſumus. Et ſimiliter ſiue epiſcopus fit à Papa, ſiue ab uniuerſali eccleſia, ſiue habet ſuperiorem, ſiue non: unius naturę eſt, inquantum epiſcopus: quamuis alterius naturę ſit, inquantũ ſubditus. Vnde, ut unico uerbo dicatur, ratio de epiſcopo, ut ſic, loquitur: obiectiones autem de epiſcopo, inquantum ſubditus alteri & alterius & ab altero. Propter quod cum Papa ſit uere epiſcopus eccleſię catholicę, ſequitur, ut ibidem dixit: ꝙ eſt primò epiſcopus ipſius eccleſię catholicę, & ſecundariò ſingulariũ. Tũ quia non minus eſt ipſe catholicę eccleſię epiſcopus, quã Ambr. epiſcopus eccleſię Mediol. eſſet.n. longè minus, ſi nõ eſſet epiſcopus totius, ſed ſingulorum membrorum tm̃. Tũ, quia actus proprius epiſcopi, qui eſt ſuperintendere, primò fertur ſuper bono ipſius catholicæ, & ſecundariò ſuper bono ſingulorum: ut patet ex hoc, ꝙ Papa ad hoc tenetur ſub peccato mortali, ex hoc ꝙ eſt Papa: conſtat autem poteſtates per actus proprios cognoſci. Nec ad hoc uideo reſpõſionem; niſi diceretur, ꝙ papa habet hunc actũ, inquantum gerit uices uniuerſalis eccleſię, cui primò cõuenit iſte actus, & ex eius commiſſione conuenit Papæ. Sed hęc reſponſio põt dupliciter intelligi. Primò, ꝙ Papa habeat hunc actũ dependenter ab eccleſia: ſicut Rex creatus à regno. & in hoc sẽſu falſa eſt: quia ſic Papa eſſet uicarius eccleſiæ, & non immediatè ipſius Ieſu Chriſti: quod demõſtratũ eſt eſſe falſum: & amplius monſtrabitur. Secundò põt intelligi, ꝙ Papa habet hunc actum ex ſuo officio: ſupplendo id, quod eccleſiæ cõueniret, ſi non eſſet ſubdita. Et in hoc ſenſu eſt uera rñſio: ſed nihil obſtat rationi, ut patet.

CAP.

CAP. VIII.

DIxi in eodem ſeptimu c. ꝙ Papa habet ſupremam poteſtatem in eccleſia Dei: & ex hoc deduxi ipſam eſſe ſupra uniuerſalem eccleſiam.

Obiicitur gloſſando primò, ꝙ poteſtas Papę dicitur ſuprema reſpectu poteſtatum particularium, nõ autem reſpectu poteſtatis cõmunitatis totius eccleſię.

Dicitur ſecundò, quòd ex hoc, quòd ponit ſuprema poteſtas in Papa, & ſuprema poteſtas in eccleſia, nõ ſequitur, quòd ſint duæ ſupremę poteſtates in eccleſia Dei: quia poteſtas Papæ eſt propter eccleſiam: iuxta illud, Poſuit nus Deus regem eccleſiam. ubi aũt unum ꝓꝑ alterum, ibi unum tm̃: ut patet in Topicis.

Reſpondeo. Et gloſſa quidem allata repellitur ex magna differentia inter ſm̃ quid, & ſimpliciter. De Papa aſſeritur ſimpliciter, quòd habet ſupremam poteſtatẽ in eccleſia Dei, ut patet in tex. allegato ibi: gloſſa autem ponit Papam habere poteſtatem ſupremam ſecundũ quid, quia in reſpectu ad aliquas, & non ad oẽs poteſtates in eccleſia Dei. Repellitur quoque ex literali expoſitione illius ſuperlatiui Supremam: põt enim exponi negatiuè & poſitiuè, id eſt non habens ſuperiorem, & omni alia ſuperior: & utroque modo repugnat gloſſę illi.

Quod autem obiicitur ſequelæ, nihil eſt. qm̃ ſi cõmunitas eccleſiæ eſt tantæ poteſtatis, quòd Papa ſubeſt ei, oportet ꝙ obiectum proprium poteſtatis eccleſiæ, & obiectum propriũ poteſtatis Papæ ſe habeant ſecundum ſupra, & ſub proportionaliter, ſicut ipſæ poteſtates. Et hoc etiam eſt manifeſtum ex eo, ꝙ commune bonum eccleſiæ totius eſt proprium obiectum poteſtatis communitatis eccleſiæ: bonum autem ſingulorũ eſt propriũ obiectũ poteſtatis Papæ conſequenter loqoendo, quia poteſtas ſua propria ſecundũ illos eſt primo reſpectu ſingulorum: & reſpectu boni communis totius, Papa non intromittit ſe, niſi ut utens poteſtate eccleſiæ, ut inſtrumentum illius. eſſent ergo ueriſſimæ duæ poteſtates ſupremæ, & ſubordinatę ſimul: quod eſt ridiculum.

Ad id uerò quod dicitur, Poteſtas Papę eſt propter eccleſiam, dicitur ꝙ ſm̃ ueritatem eſt verum: & nihil iuuat: ſed ſecundũ hypotheſim eorum nõ eſſet ꝓꝑ eccleſiam eodem modo formaliter ſumptam, propter quam eſſet poteſtas illa eccleſiæ: qa iſta propter eccleſiam collectiuè; illa uerò propter eccleſiam diſtributiuè. Vnde cum regula ex unitate obiecti nõ obſtet, & poteſtas non ſit propter poteſtatem, ſed ſub poteſtate, nõ uideo quomodo obſtet regula Topica.

CAP. IX.

DIxi in eodẽ ſeptimo c. ꝙ Papa eſt proximus & immediatus uicarius Chriſti: ergo nullã habet in terris poteſtatẽ priorẽ ſe: & inde intuli, eccleſiam non habere immediatè ordinariam authoritatem à Chriſto, & Papam non mediante eccleſia habere authoritatem, &c.

Obiicitur Gloſſando, ꝙ papa dr̃ immediatus vicarius Chriſti; quia poteſtas uicariatus ſui eſt immediate inſtituta à Chriſto & eccleſiæ collata: & non ꝓpea quod habeat a Chriſto non mediante eccleſia, ita ꝙ Papa eſt immediatus uicarius Chriſti, ſicut apud Apoſtolũ, Reges ſunt miniſtri Dei in uindictam malefactorum: qui tamen mediante populo fiunt.

Reſpondeo. Et gloſſa quidem repellitur ex differentia inter medium in inſtituẽdo principatũ, & medium in principando: differunt. n. hæc ſicut cælum & terra. Et eſſe immediatum vel mediatũ vicarium non attenditur ſm̃ inſtitutionem ſolã, ſed ſm̃ ipſum principaliter. Declaro ſingula breuitatis cã in exemplis. Chriſtus inſtituit abſque medio poteſtatem epiſcopalem & ſacerdotalem, inſtituit mediante eccleſia poteſtatem ordinum minorum, & ſubdiaconatus ſm̃ aliquos: in iſtis eſt medium in inſtituendo; in illis non. Papa inſtituit legatum, qui committit uices ſuas alteri; legatus principatur ſub Papa abſque medio: vicarius autẽ legati cũ medio in principando, dependet. n. principari huius à principatu legati; & non ſola electio ipſius. Ex his aũt liquet quale medium negatur, quum abſolutè dr̃ aliquis immediatus uicarius alicuius principis: q. ſ. negatur medium in principando, vt patet inductiuè. Vnde cum Papa abſolutè, & abſq; limitatione aliqua aſſerat ꝓximꝰ, & immediatus Chriſti vicariꝰ, negatur medius principatus inter Chr̃m & Papam, inferior Chriſto, & ſuperior Papa, cuius vices gerit papa. Si. n. medius principatus talis eſt, vt illi concedunt ponentes Eccleſiæ totius communitatem eſſe talem principatum, licèt Papa poſſet dici uicarius Chriſti, non tñ poteſt vere dici ſimpliciter & abſolutè immediatus uicarius Chriſti. ſed immediatè uicarius eccleſiæ, & mediatè ipſius Chriſti. Immediatio autẽ inſtitutionis poteſtatis Papæ a Chriſto, non facit ipſum Papam Chriſti vicarium immediatum, niſi ſm̃ quid, ſ. ſm̃ poteſtatis inſtitutionem: ſic. n. quilibet Eps poteſt dici immediatus vicarius Chriſti; quia cuiuslibet poteſtas immediatè eſt inſtituta à Chriſto. Conſtat aũt ꝙ aliud intendit determinatio eccleſiæ & Sancti patres, cum aſſeritur Papam immediatum eſſe uicarium Chriſti. Vnde ratio ſtat in ſuo robore.

Ad id verò quod additur de ſimili in Regibus, dr̃, quòd non dicuntur proximi & immediatè miniſtri Dei: ſed vices multitudinis gerendo, Dei miniſtri proculdubio ſunt. Longe aũt aliter eſt de Papa, qui non gerit vices multitudinis, ſed Ieſu Chriſti. Et ſcito, quòd inter Regem creatum a populo, vt Saul (ut ſtando in iure naturali iure ſit) & Regem datum à Deo, ut Dauid: & Papam factum à Chr̃o, vt Petrus, & Papam electum ab eccleſia, ut reliqui: tanta eſt in repræſentando populum diuiſ. ꝙ Rex tam creatus a populo, quàm datus a Deo, populum & eius poteſtatem repræſentat: licèt namq; in fieri differant inter ſe, quia alter a populo, alter a Deo præficitur: in natura tñ officij & poteſtatis non diſtinguuntur. Nam quemadmodum organum naturale (puta manus) fit a Deo miraculosè, perinde eſt ac ſi eſſet natura: ita organum politicum, puta Rex, cum eſt a Deo perinde eſt ac ſi eſſet à populo: ꝓpea eius poteſtatem utroque modo factus repræſentat & exercet, illiusque vices gerere dr̃, & non Dei immediatè. Papa autem ſiue a Chriſto immediatè, ſiue miniſterio eccleſiæ mediante factus, eiuſdem ẽt eſt naturæ & poteſtatis: & non repræſentat poteſtatem popul. eccleſiaſtici, nec ipſum: ſed Dnm̃ Ieſum Chriſtũ immediatè, & illius ſolius uices gerit immediatè. Et ratio diuerſitatis in Rege & Papa eſt, quia poteſtas regni naturali iure eſt in populo primo, & ex populo deriuatur ad Regem: poteſtas autẽ papalis ſupra naturam eſt, & diuino iure in perſona unica, nõ in cõitate primò eſt. ſtatuente Chr̃o, Ioan. 10. formam ſupremi eccleſiaſtici Regis in vnica perſona, cũ dixit: Alias oues habeo, & illas oportet me adducere, & fiet vnum ouile, & vnꝰ paſtor: & determinante eodem talem formam ad perſonam Petri in ſua perpetua ſucceſſione, Ioãnis vltimo, cum dixit illi, Paſce oues meas. Vnde papa ſolius Chr̃i vicarius eſt, & non eccleſiæ: & ꝓpea diffinitum eſt per Eccleſiam, ꝙ papa in Beato Petro officiũ ſuum vniuerſale ſuſcepit, ut patet ex allatis in libello, &c.

CAP. X.

DIxi in eodem ſeptimo capitulo, concluſionẽ hanc, Papæ poteſtas eſt ſupra eccleſiam vniuerſalem & Concilium generale, vt diſtinguitur contra Papam.

Obiicitur

Obiicitur primò authoritate Auguſtini in epiſtola ad Glorium Eleutium, Felicem Grammaticum, &c. quæ inter Epiſtolas eſt 162. vbi loquēs de depoſitione Cæciliani Carthaginen Epi, dicit, Ecce putemus illos Epiſcopos qui Romæ iudicarunt, non bonos iudices fuiſſe: reſtabat adhuc plenariũ Eccleſiæ vniuerſale Conciliũ, vbi ēt cũ ipſis iudicibus cauſā poſſe agitari: ut ſi male iudicaſſe conuicti eſſent, eorũ ſententiæ ſoluerentur, &c. & inter Epiſcopos Romæ iudicantes, cõprehendit Melchiadem papam, ut patet ex epiſtola illa. Ex quibus uerbis manifeſtè ſequitur, ꝙ a papa & Concilio ſimul particulari, poteſt appellari ad Concilium uniuerſale, & ſententia eiuſdem ſolui.

Secūdò, authoritate octauæ ſynodi, can. 21 cuius pars 1. ſumpta fuit in diſtinctione, in capitulo, Diffinimus vbi dr̄, Vniuerſalis ſynodus cũ conuenienti reuerentia, quamlibet quæſtionem de Rom. ſede exortam audire tenetur, & in ea proficere: non tamen audacter ſententiā in Romanum Pontificem dicere. Ex quo patet ꝙ licèt omnem quæſtionem de Romana ſede diffinire habeat ſynodus: id tñ cum reuerentia propter illius eminentiam facere debet.

Tertiò, authoritate Damaſi Papæ, quæ ponit inter epiſtolas Ambroſij, epiſtola 71. vbi Damaſus dicit reſpondendo: Cum huiuſmodi fuerit Concilij Capuenſis iudicium, vt finitimi, Bonoſo atque eius accuſatoribus iudices tribuerint, aduertimus ꝙ nobis iudicandi forma competere non poſſet. nam ſi integra eſſet hodie ſynodus, rectè de his quæ veſtrorum ſcriptorum comprehendit ſeries, decerneremus. Veſtrum eſt igitur, qui hoc recepiſtis iudicium, ſententiam ferre: vicem.n. ſynodi recepiſtis, quos ad examinandum ſynodus elegit. Et infra, Vos enim, vt ſcripſimus, totius ſynodi vice Dei decernitis: nos quaſi ex ſynodi authoritate iudicare non conuenit. Ex quibus manifeſtè patet. Primò ꝙ Papa dicit ſe non poſſe de illa cauſa cognoſcere, de qua poſſet ſi ſynodus adhuc eſſet integra, id eſt, nihil commiſiſſet. Secundò, ꝙ Papa confitetur non ſolum Concilium eſſe in eo iudicando ſuperius, ſed etiam deputatos per Concilium, in ea cauſa in qua deputati ſunt.

Quartò, authoritate canonis in cap. ſi duo. diſt. 79. vbi dr̄, ꝙ ſi duo contendunt de papatu, Concilium eſt iudex: ergo habet ſuperioritatē in vtrũque: nullus enim eſt alterius, iudex ordinarius, quin ſit iuriſdictione ſuperior.

Quintò, ratione: Papa & reliqui prælati quidquid iudicant, &c. faciunt ut miniſtri Eccleſiæ, nõ ſolum finaliter, id eſt, ꝑꝑ eccleſiam, ſed effectiuè authoritate eccleſiæ: ergo in eccleſia eſt primò authoritas. Añ probatur: quia agere dicunt ſm̄ intenſionem eccleſiæ. Sequela aũt eſt manifeſta: & confirmatur, quia ſuffragia, quibus priuat excõicatus, & indulgentiæ, non ſunt prælatorum, ſed eccleſiæ. Et confirmatur iterum: quia ſicut Deus condens humanum genus, dedit poteſtatē regiminis ciuilis ad finem naturalem, nõ uni, ſed cõitati, &c. ita regenerans idem ad finem ſupernaturalem, dedit poteſtatem ſpiritualis regiminis ad illum finem cõitati eccleſiæ, &c. Et ſicut quãq; prouidit populo, dando principē, ut Moyſem: ita prouidit eccleſiæ, dando Petrum. Et confirmatur tertiò: quia aliter politia eccleſiaſtica non eſſet ita bene ordinata ſicut ciuilis: nam iſta pt̄ prouidere ſibi, principe poteſtate abutente in deſtructionem: eccleſia aũt non poſſet ſi non eſſet ſuperior papa. Et confirmatur quartò: quia ipſe papa eſſet miſerabilior cęteris, ſi a malo cõpeſci non poſſet. Et confirmatur quintò: quia papa eſt eccleſię filius, ac per hoc ſubditus. Añs patet ex Ambroſio in libro de Symbolo, Non habebit ſibi Deũ patrem, qui noluit habere Eccleſiā matrem. Sequela patet Prou. 10. Stultus deſpicit matrem ſuam.

Sextò ēt rõne, Si papa hēt poteſtatem ſuper totum reſiduũ eccleſię collectiuæ: ergo pt̄ aliquē actũ iuriſdictionis in illud totum ēt inuitũ exercere: ſed hoc eſt falſum: quia non pt̄ illud totum excõicare, aut interdicere: nec ad aliquid ipſo renitente obligare, vt patet ꝑ illud Aug. Leges inſtituuntur cum promulgantur: firmant, cũ moribus vtentium comprobantur. diſt. 4. c. in iſtis.

Septimò: quia poteſtas eccleſiaſtica prius tpe eſt in eccleſia, quàm in aliquo ſummo Pontifice: quia illa fuit inſtituta & Eccleſię collata Matt. 8. iſta autē Ioan. vlt. Petro data eſt. Et ideo ſi Chriſtus Petrum papā non inſtituiſſet, potuiſſet hoc eccleſia facere, committendo ei ſuam poteſtatē: nec potuiſſet illam ab eo auferre, niſi ex cā rõnali: ſicut populus poteſt reſpectu Regis.

Reſpon. Ex authoritate illa Auguſtini nõ ſequitur Concilium eſſe ſupra papam, ſed dupliciter argũ ex illa deficit. Primò: quia equiuocat de cõcilio. nam qõ noſtra eſt de Concilio diſtincto cõtra papā, ſeu ſecluſo papa, quod eſt Conciliũ acephalum. Auguſtinus aũt loquitur de vniuerſali concilio cum papa, vt patet ex hoc, ꝙ ponit pſentiam iudicum. i. Epōrum, q̄ iudicauerant. Cõſtat aũt ꝙ non licet arguere a concilio, ad concilium acephalum. Scd̄ò deficit: quia ex hoc, ꝙ reſtabat refugium concilij vniuerſalis, infertur ſuperioritas: eſt.n. hic ſophiſma conſequentis. Poteſt.n. recurſus iſte haberi ꝑꝑ multas cauſas. ſ. excluſionem ſuſpitionis, pleniorem diſcuſſionē, maiorem ſapientiā, perſonalē tractatũ, & q̄cq̄d eiuſmodi eſt: vt patet ex continua conſuetudine appellantium ad eundē iudicem (puta papā) plenius informandũ, & cām ꝑ alios tractaturum iudices &c. Et hoc conſonat literali ſenſui Auguſtini: vbi ꝑꝑ præſentiam omnium prælatorum potuiſſet cauſa ita diſcuti, vt ēt iudices qui primo in partibus, & qui ſecundò Romę iudicarunt, perſonaliter pręſentes rõnes iudicij conferre potuiſſent, & vniuerſali omnium iudicio decerni, & ēt diſſolui prius male iudicatum. Ad nihil n horũ exigitur maior authoritas intenſiuè, q̄ papę: ſed ſua ſufficit cum maiori diſcuſſione ſapientia, &c. ut quotidie videmus. Eſt ēt cũ his omnibus in concilio vniuerſali maior authoritas extenſiuè, & maior ſolennitas iudicij: q̄ oia ſniam eius omni exceptione maiorem reddere videntur.

Ad ſcd̄am ex authoritate octauæ ſynodi, dr̄ ꝙ malè exponuntur uerba ſynodi, dicendo ꝙ ſynodus negat modũ iudicandi papā (ſ. audacter) & non iudiciũ ipſum. Et ꝙ hæc expoſitio ſit mala, ꝓbat: q̄a ly Audacter, aut importat vitium audaciæ, aut importat authoritatē. Si primũ, cũ illud ſit uitandũ reſpectu cuiuſcunq;, & non ſolũ reſpectu papæ, ridicula eſſet deciſio ſynodi, ꝙ ipſa non debet uitioſè, vel ex paſſione iudicare papā, &c. ſi ſm̄, haberetur contrariũ expoſitionis allatæ. Vñ literalis ſenſus eſt, ꝙ dicere ſniam in Romanum pontificē eſſe audaciæ vitium: nulla ſiquidē negatio pręſuppoſita non modũ ſolum, ſed totũ negat. Dicendo igitur, Non tñ audacter dicere ſniam in Romanum Pontificem, ſignificat ꝙ non niſi audacter dicere pōt ſniam in Romanũ Pontificem. Sicut cum dicimus, ꝙ de manifeſtis licet nobis iudicare; de cordis autem occultis nõ licet nobis temerè diffinire: non intendimus negare modum diffiniendi tantum, puta temerè, ſed intendimus determinare, ꝙ ipſa diffinitio de occultis cordis ſ. eſt temeraria: Determinat ergo ly Audacter, naturam iudicii in papam: ſicut ly Temere, in exemplo dato naturam iudicii in cor. Et propterea ex hac authoritate hi oppoſitum eiꝰ quod arguentes intendunt. In cuius ſignum, ſynodus dicit ſibi cõpetere audientiā & ꝓgreſſum in quęſtione de Papa, cum reuerentia: & de ſnia

ſub

ſubdidit illam negatiuam, quam non ſubiūxiſſet, ni ẽt ſententia cum reuerentia ſibi competeret: ipſa quippe diſtinctio expoſitionis confutatę defectum oſtendit. Cũ aũt legeris hęc, memento ꝙ ſermones morales de his ſunt, q̃ regulr̃ accidunt. In caſu quippe hęreſis pertinacis in papa, ſynodi iudicium depoſitiuum papæ abſq; audacia eſſet.

Ad tertiam ex authoritate Damaſi, dr̃ ꝙ neutrum deductorum ex illa auctoritate ſequitur. Nam in illis verbis non negat potentiam, ſed formam iudicandi ſibi competere poſſe. Et huius negationis cãm reddit, non impotentiam, aut ſubiectionem ſuã, ſed indecentiam: vt patet in illis verbis: Hoc aũt familiare eſt principibus. Quin ẽt ſi dixiſſet ſe non poſſe iudicare, verum dixiſſet, & a conſuetudine principum non receſſiſſet: q ea ſe negant poſſe facere, q̃ indecenter facerent ſi exaudirent. Conſtat aut, ꝙ indecens eſt determinationes Cõcilij ẽt prouincialis ſoluere. quanto magis Concilij generalis, quorum decreta ẽt papam in foro conſcientię ligant, non minus q̃ ꝓpria ſ vnde, & ſin ſacros canones ad Romanum pontificem pręcipuè ſpectat ſeruare ſtatuta Patrum. Et ſi notaueris eandem authoritatem, contra arguẽtes facit: pro quanto inſinuat excellentiam ſuã tantam ꝙ eum quaſi ex ſynodi authoritate iudicare non conuenit.

Ad quartam ex authoritate Canonis, dr̃ quòd gratis conceſſum eſt, ꝙ papa incertus ſubdit Concilio. Duobus. n. contendentibus incertis, iudicat Eccleſia; ſed ſi alter eſſet certus & indubitatus, Eccleſia non iudicaret, ſed admitteret certũ obediendo, condemnando antipapam, &c.

Ad quintam ex rõne, quia prelati ſunt miniſtri Eccleſiæ, dr̃ ꝙ prælati dñr miniſtri Chriſti & Eccleſiæ. Chriſti quidem & effectiuè (quia ab illo habent ſuam poteſtatem effectiuè) & ſuppoſitaliter, myſticè tñ: quia oẽs prelati ſunt velut mẽbra Chriſti, iuxta illud Aug. ſuper Io. Si præpoſiti Eccleſię paſtores ſunt, quo vnus paſtor eſt, niſi quia ſunt illi oẽs vnius membra paſtoris ſ Eccleſiæ autem integrę (.i. cum capite ſuo, qđ Chriſtus eſt) miniſtri ẽt dupliciter dici poſſunt. ſ. effectiuè ratione partis. ſ. capitis, a quo habent plã authoritatem. & integraliter: quia ſunt mẽbra Eccleſiæ reliquæ a capite, non vt ſuppoſiti, ſed vt corporis myſtici partes integrales. Et hęc dicimus loquendo de prelatis Eccleſiæ abſolutè, non de ito ordinato & inſtituto ab illo: ſic. n. eſſet quæſtio de illo alio, & ſic de alijs. Ex qbus patet, ꝙ prelati Eccleſię propriè loquendo, non ſunt miniſtri Eccleſię effectiuè, niſi ratione capitis. ſ. Chriſti: & conſequenter non ſunt miniſtri Eccleſię, ut dominæ, niſi ratione capitis: ꝑꝑ qđ Paulus dicit: Si quid ego donaui, in perſona Chriſti & rurſus, Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti. Ex hoc aũt ꝙ miniſtri eccleſiæ dicuntur agere ſm̃ intentionem Eccleſiæ, nõ plus hr̃ ĩ dictum eſt: quia. ſ agunt ſm̃ intentionẽ Eccleſię in capite, & in corpore ab ipſo capite diffuſam. Quamuis hoc poſſet ẽt intelligi ſm̃ intentionem Eccleſiæ. i. ſecundum intentionem Eccleſiaſtico offĩ debitã: hac. n. intentione confici, & conferri dñr ſacramenta, &c.

Ad primam confirmationẽ, quia ſuffragia ſunt non prælatorũ, ſed Eccleſia, dr̃, ꝙ falſũ eſt ſuffragia non eſſe prælatorum, vt diſpenſatorum q̃uis ſint Eccleſiæ integræ, vt proprietariæ: ſed hoc nihil aliud concludit, niſi prælatos ab eccleſia integra rõne capitis poteſtatẽ hr̃e. Vnde oia deficiunt ob æquiuocationem ad propoſitum ab eccleſia integrã ad eccleſiam, vt diſtinctum contra caput. Ad ſecundam confirmationem de ſimilitudine conditionis, & regenerationis generis humani, dr̃ ꝙ apertiſſimè conſtat falſum aſſumi, & diſſimiliter Deum inſtituiſſe Nam in ordine ad finem naturalem poteſtatem cõitati indidit, & non vni: in ordine aũt ad finem ſupernaturalem pt̃ãtem dedit vni, & non cõitati: præfecit. n. Ieſum Chriſtum, ſm̃ ꝙ homo eſt, in principem & caput oĩs Eccleſiæ, vt patet: & hoc non pręueniendo ſicut in ciuilibus, ſed inſtituẽdo, vt patet. Et ſcito, ꝙ argm̃ deficit ex eo, ꝙ non attendit ordinẽ primarium regenerationis humanæ, ſicut attendit primariũ ordinem conditionis humanæ: ſed declinat ad ordinem ſecũdarium eccleſiæ, qui eſt in tp̃e abſentię principis, qui abijt in regionem longinquã accipere ſibi regnũ & reuerti. Quæ declinatio manifeſtè defectiua eſt: quia primarium in uno, primarium in altero reddendum ꝓportionaliter eſt. Hic aũt ſecundarius ordo in Eccleſia naturã ſ ſequitur principalis, abſq; omni contradictione optimus vr̃. Sic aũt ptãs in uno principis vicario, non in cõitate locanda eſt, & locata ab ipſo principe in Petro. Vñ patet, ꝙ non pręuenit princeps Eccleſiã, ſed ſuapte natura ordinem regiminis ſpiritualis proſecutus in Petro & eius ſucceſſoribus, uicariatum ſuum locauit. Ad tertiã confirmationẽ iam patet, ꝙ optimè prouiſum eſt politiæ ſpirituali in ſuo naturali principe, qui peccare non põt: in ordinatione aũt vicarij illius optime quoq. prouiſum eſt, dũ ſuauis diſpoſitio ſeruata eſt. Supernaturale uãq; regimen (quale eſt Papatus) ſuapte natura ſupernaturalẽ defẽſionem & remedium ſibi vendicat: quale Dñs Ieſus Chriſtus ſibi autoritatiuè reſeruãdo electionẽ & Eccleſiæ reliquę miniſterio orationem inſtituit. Hoc. n. ſuaue, & efficax eſt remedium, ut in loco ſuo inferius amplius mõſtrabitur. Vñ falſum eſt Dñm Ieſum Chriſtum minus bñ ordinaſſe politiã Eccleſiæ, etiã ſub ſuo uicario, q̃ politiã ciuilem in humanis: qm̃ utrobique nõ idem, ſed proportionale remedium cõtra malum principem datum eſt. Ita ꝙ Eccleſia põt ſe & cõtra illũ tueri, & deponere uotis & opibus Eccleſiæ proportionatis, ſ. orationibus, ieiunijs, eleemoſynis: hæc. n. efficaciora ſũt cęteris cauſis ſecundis: quia ſuperiores ſunt reliquis, & ꝓpriæ uniuerſali ſaluti Eccleſiæ, ſed non omnes capiunt uerbũ illud. Ad quartã confirmationem, dr̃ ꝙ immediatè ſuſceptus ſub cura Chriſti viuentis, & ſpecialiter de ipſo curam habentis, nõ eſt miſerabilior cũctis, niſi rõne ſeruitutis uniuerſalis & periculi maximi, & hmõi. talis aũt eſt Papa, quã nõ põt coactiua pęna puniri, ſed tenet ex amore liberè operari. Felicitatis enim quædam inchoatio eſt non miſeriæ, eſſe in ſtatu, in quo non ſicut ſeruus ſub lege, ſed ſicut liber in gratia conſtitutus, hõ adhuc mortalis eſt poſitus: ut in Papatu contingit. Ad quintũ dr̃, ꝙ Papa inquantũ ſingularis perſona, eſt filius Eccleſiæ, quia regeneratus, nutritus, & inſtructus ab Eccleſia, ſicut cæteri: inquantũ aũt Papa, eſt filius eccleſię integrę, hoc eſt cum ſuo capite, & pater, nõ filius reliquę Eccleſię. ſed in his & ſimilibus aduerte tu, cui hęc & ſimilia obijciuntur, ne ęquiuocatio de Eccleſię uocabulo te fallat, ut ea, quę dicuntur de Eccleſia integra (ſiue cũ capite, ſiue cum uices capitis habet) ad eccleſię cõitatem ſecluſo capite applicata ſuſcipias: hęc enim te deciperent.

Ad textum argñ principale dr̃ cum Apoſtolo. Quod omnia mihi licent, ſed nõ oĩa expediunt: & rurſus: Omnia poſſum: ſed non oĩa ędificant. Conceditur igitur, ꝙ Papa poteſt quantum ex poteſtatis ſuę authoritate eſt, actũ iuriſdictionis etiã in inuitã eccleſiam reliquã exercere: ſed non expediret, ſi non ędificaret. Nec ualet argñ: Non põt illam excõicare: ergo nõ poteſt aliquem actũ iuriſdictionis in inuitam exercere: ut patet. Ad probationem aut ex auctoritate Auguſtini dr̃, ꝙ potius probat oppoſitum. Si n. leges inſtituuntur cu promulgantur, Papa promulgando legem in tota eccleſiam inſtituit abſque eccleſię conſenſu: põt igitur ipſe ſolus inſtituere legem in illam. Firmans aũt ex conſenſu utentium, non ex parte autho-

authoritatis, ſed exequutionis ſe tenet.* Quod conuincitur ex eo, ꝙ ſtatutu vniuerſalis Cõcilij integri etiam conſenſu utẽtiũ firmatur, ita ꝙ non ligat qñ eſt a diſſenſu utentiũ infirmatum: & tñ nullus dubitat uniuerſale Concilium integrum firmitatẽ authoritatis legibus ſuis dare. Prouenit aũt hęc legũ infirmitas ex diſſenſu utentiũ, et ab ipſis legiſlatoribus negatiue, ꝑ quã to toleran do diſſimulant, & implicitẽ reuocant quod fecerunt. Et meritò: quia lex (ut dr̃ diſt. 4. c. erit) debet eſſe patrię, loco, tempo: ique cõueniens.

Ad ſeptimũ dr̃, ꝙ falſum aſſumitur: nã ptas ecclesiaſtica primò fuit in primo ſummo Pontifice dño Ieſu Chriſto, qui Põtifex aſſiſtens futurorũ bonorũ ęternam redemptionem inuenit. Falſum quoq; monſtratũ eſt eſſe, ꝙ Dñs ꝑ illa uerba ꝗ habentur Matt. 18. ptãtem eccleſiaſticã dederit Eccleſię, quãuis ꝑmiſerit ei ſuper ſuos ſubditos: vt ſuperius diffusẽ diſcuſſum eſt. Aequiuocatio demum incidit iam dicta ab eccleſia, ad eccleſiã ſecluſo capite, declinando. Reliqua aũt ꝗ arguendo afferuntur (.ſ. ꝙ eccleſia potuiſſet inſtituere Petrum papam) ꝙ̃ falſa ſint, ex ſupradictis patet: quia ſi potuit eccleſia unquam inſtituere Papatu in uno & eius ſucceſſore, ut Chriſtus fecit, poſſet quoq; illum inſtituere in triumuiratu, uel aliquo hmõi: quia eiuſdem eſt inſtituere, & inſtituta mutare ꝓ loco & tempore.

CAP. XI.

DIxi in 8. ca. ꝙ Concilium Conſtantien. pro illo tempore primo quo fecit illa decreta de poteſtate ſynodi, non erat uerum Concilium uniuerſalis eccleſię. Et ꝙ Baſilien. errauit illud ſequendo.

Obiicitur dupliciter. Primò ꝙ blaſphemaui. Scd'o quia Conciliũ Cõſtantienſe ſub obedientia Ioãnis 23. erat uerum Concilium uniuerſale: quia ſuccedebat Concilio Piſano, in quo fuerat unio Eccleſię, depoſito utroque papa (.ſ. Gre. 12. & Bened. 13.) & electus Alexander quintus, cui ſucceſſit Io. 23. qui congregauit illud Conſtantienſe Concilium.

Reſp. Et primò quò ad Conſtantienſe Concil. Si ego blaſphemo, quare Greg. 12. qui expreſsè recuſauit in actu unionis Eccleſiæ recognoſcere Concil. illud ꝓ tunc, ut Concilium illud, non blaſphemus, ſed uir pacis, & eccleſię amator habitus eſt? ſicut patet in geſtis eiuſdem Concilij. ſeſſio 23. Quare obedientia Benedicti 13. inter fœdera unionis, & in actu unionis Eccleſiæ recuſationem talis pro tunc Cõcilij volens & faciẽs, nõ blaſphema, ſed catholicę vnitatis ſtudioſa eſt habita? ſicut patet in ſeſſione 20. & 22. Quare Sigiſmundus Imperator, qui pręſedit illi Concilio, vt ſatisfieret recuſationi illius Concilij, non blaſphemus, ſed defenſor Eccleſię hr̃? Quare demũ ipſiſmet tunc Conſtant. Concilium, cũ negauit facto ſeipſum eſſe Concilium non ſemel, ſed bis (primò in acceptando preſidentiam Imperatoris, & authorizari ſe in Cõcilium a Greg. 12. ſecundò in acceptando ſe cõuocari ab obedientia Benedicti 13. & cõuocare illam) non blaſphemauit? Et ſi potius ſcandalum permitti debet a qualibet ſingulari perſona, quàm veritas deſeratur, quò Concilium vniuerſale a Spũſancto rectum poti⁹ veritatẽ deſeruit ſeipſum facto negans, ꝙ̃ ſcãdalum permittere voluit iam natum? Ex his autem rectè conſideratis patet, ꝙ Concilium illud non reputauit ſeipſum certum, & indubitatum Concilium illo tẽpore: & ꝓpterea huiuſmodi negationes admittebat dans operam, vt vnum certum & indubitatum Concilium fieret, cum indubitato capite, vt tãdem fuit. In quo igitur ego erro, ſi dubia & incerta pro dubiis incertiſq; habui? nihil enim dixi aliud in ſententia. Nam dubia & incerta pro vera authoritate refutari conſtat, veritatiſq; authoritatem eis tribuere nephas eſt.

Ad ſecundam obiectionem de ſucceſſione ad Concil. Piſanum dr̃, ꝙ nec illud Concilium cõſtat fuiſſe certum & indubitatum: vt cæteris omiſſis patet ex duobus. Primò, quia aſſertio iſta reuocaret antiquum ſchiſma: quid. n. aliud eſt dicere, Concilium illum Piſanum cum Alexand. V. certũ & indubitatum: ꝙ̃ certè & indubiè damnare Gregorium XII. & Benedictum XIII. cum ſuis obedientijs? Hoc autem eſt redire ad illud ſchiſma. Secundò: quia ipſum Conſtan. Cõcilium ſub obedientia Io XXIII. licèt crediderit ſe eſſe vniuerſale Concilium ſuccedens Piſano, non tamen hoc pro certo & indubitato tenere ſe conteſtatum ẽ pro facto ſuo, vt patet ex dictis.

Accedit ad hæc, ꝙ ſine Papa diffiniuit: & ꝓptea ſi fuiſſet etiam tota reliqua Eccleſia repræſentatiue potuiſſet errare, nec fuiſſet Concilium gñale perfectum ſimpliciter, vt patet in libello.

Quò ad Concilium verò Baſilien. vniuerſalis Eccleſiæ rñſionem replico: quæ Eugenium adorauit, Concilium Floren. vniuerſale, ex Orientali eccleſia celebrauit in materia fidei &c. Si ergo blaſphemaui, quis excuſat Eccleſiam a blaſphemia?

CAP. XII.

DIXI in cap. 9 gloſſando verba Aug. Petrus, quando claues accepit, Eccleſiã ſignificauit, & ſimilia quę in hoc ſenſu dicta ſunt, quia officio capitis ꝑpetuo, in Petro & ſucceſſorib⁹ data hęc ſunt: & propterea in perſona Eccleſię dicitur Petrus ſuſcepiſſe hæc.

Obiicitur, Quòd non ſit iſte ſenſus intentus ab Aug. quia ſequeretur, claues datas eſſe Eccleſię finaliter, & nõ formaliter: cui⁹ oppoſitũ vult ibi Aug.

Reſp. Quòd ſequela non tenet: imò ſequitur ex illo ſenſu claues eſſe datas Eccleſię formaliter: tũ quia quod datur capiti formaliter, vere & datur corpori, cuius eſt illud caput formaliter: tum ꝗa datum capiti & corpori formaliter, quãuis corpori mediante capite, conſtat datum eſſe toti formaliter: ſic aũt eſt in propoſito, vt patet. Sed argumentũ præter hoc fallitur in ęquiuoco de Eccleſia: ab integra Eccleſia in terms, capite. ſ. & corpore, (de qua loquitur Aug.) ad Eccleſiam pro corpore tñ, vt quoddam vnum integrum, cuius Papa ſit uicarius: qđ eſt fictitium. Firmatur autẽ ſenſus a me aſſignatus, ex eo ꝙ expoſuit Aug. ex ipſomet Aug. inquit. n. in lib. de Agone Chriſtiano: Non ſine cauſa inter Apoſtolos, Eccleſiæ catholicę perſonam ſuſtinet Petrus: huic. n. Eccleſię claues datæ ſunt cum Petro datæ ſunt, & cũ ei dr̃, ad oẽs dr̃ Amas me, Paſce oues meas. Hęc ille. Cõſtat. n. ꝙ Petro vt diſtincto ab aliis, & pro ſe & ſucceſſoribus datus eſt Papatus, per illa verba, Paſce oues meas, Io. vlt. Et Aug. idem iudicat de hoc actu, & de acceptione clauium: ratione igitur officij capitalis & perpetui in Eccleſia diffuſa Augu. dicebat ꝙ perſonam Eccleſię gerebat.

CAP. XIII.

DIXI in eodem capit. 9. ꝙ Papa non poteſt errare errore iudiciali in fide, quãuis poſſit errare perſonaliter: quia ad ipſum ſpectat finalis determinatio de fide: vt decret. primo: & S. Thom. poſt dicit: & probat ratione & authoritate Cyrilli & Maximi.

Obiicitur, Primò, quia duo ſummi Pontifices determinauerunt contraria in his, quæ fidem tangunt: ergo alter eorum errauit errore iudiciali in fide. Aſſumptum patet de Io. 22. & Nicolao 3. quorum vnus determinauit iudicialiter Chriſtũ & Apoſtolos nihil habuiſſe in cõmuni nec in particulari; alter oppoſitum: vt eſt videre in eorum

extra-

extrauagantibus.

Secundo. Quia Innocentius tertius, & Celeſtinus determinauerunt contraria ſuper illa propoſitione, Vno coniugum ad hæreſim tranſeunte, alter qui remanet in fide, ꝑt a. ſecunda uota tranſire: vt patet in c. quanto, de diuortijs gloſſa ibidem.

Tertio, Quia aliqui ſtatuerunt contra Euāgeliū ut Pelagius, qui conſtituit ut ſubdiaconi Siciliç a ſuis uxoribus abſtinerent, quas in minoribus duxerant, aut ab officio ceſſarent: quam conſtitutionem quia erat impia & contra Euangelium, retractauit beatus Gregorius primus eius ſucceſſor: vt patet in di. 31. c. ante trieniū. In textu & gl. ſicut. n. potuit in die aliter ſtatuere cōtra Euāgeliū, ita & diffinire.

Quartò, Quia ſequeretur, ꝙ ſummus Pōtifex nō poſſet fieri hæreticus circa propoſitiones nondum determinatas: vt erat articulus de proceſſione Spiritusſancti à Filio Et tenet conſequentia: quia non poſſet eſſe pertinax contra ſuiipſius determinationem. Sequeretur ēt, ꝙ determinatio ēt ſolius ſummi Pontificis ligaret ſuū ſucceſſorē. Sequeretur ēt, ꝙ papa uerè hæreticus malè iudicari poſſet: quia deciderer. obiecta contra eum eſſe intelligenda in aliquo ſenſu ſuæ aſſertioni conſono.

Quintò arguitur ad hominē Quia ego cōtradico mihimet in hoc eodē libello: na in fine quarti capituli dictū eſt, ꝙ ſnia Ioannis Euangeliſtæ præualuiſſet ſniç Clemētis papç in doctrina fidei: & nūc dr, ꝙ papa non pōt errare in iudicio fidei. hæc. n. contradicunt, quia non præualuiſſet ſententia Ioānis, ſed tm̄ fuiſſet ſtandum ſententię Clementis papæ, quantū ſentētiæ Ioannis, imo & plus: quia apud Clementē fuiſſet ultima deciſio fidei iuxta hic dicta, ſicut apud Petrum, ſi adhuc ſuperuixiſſet.

Sextò, Quia fruſtra fuiſſent congregata quatuor Concilia generalia principalia, contra quatuor hęreſiarchas, puta Nicænum, Conſtantinopolitanum, Epheſinū & Calcedonen. Et tenet cōſequētia: quia ſuffeciſſet ſolius papæ deciſio: imò apud aduerſariū tantæ eſt poteſtatis ſolus papa in diffiniendo, ſicut aggregatum ex ipſo reſiduo.

Septimò ex Occham. Quia Innocentius tertius (ut hr̄ extra Qui filij ſint legitimi. in c. per uenerabilē) dicit: Cū Deuteronomiū ſcd̄a lex interpretetur ex ui uocabuli, cōprobatur, ut qđ ibi decernitur, in nouo teſtamento debeat obſeruari. Quæ uerba ſi vniuerſaliter ſm̄ literalē ſenſum intelligant, hæreſim ſapiūt: quia ceremonialia ibidem in c. 13. & 14. nō ſunt ſeruāda. Si verò myſticè intelligātur, nihil ſpeciale de Deuteronomio dicūt. quia oīa myſticè ſeruanda ſunt: ut legitur diſt. 6. His itaque.

Octauo ex eodem, Quia nonnulli ſummi Pontifices inueniuntur diffiniuiſſe ſe in temporalibus habere ſupremam poteſtatem; cæteri verò, oppoſitū.

Nonò, Quia non eſt uariſimile. ꝙ homini potenti in ijs quæ ſunt fidei errare, commiſerit Deus vltimam fidei deciſionem.

Reſpondeo. Et ad primum quidem dr̄ ꝙ falſum aſſumitur, ſ. ꝙ unus papa, ſ. Nicolaus determinauit iudicialiter Chriſtum & Apoſtolos nihil habuiſſe in cōi. Nā manifeſtè Nicolaus (ut patet in 6. de uerborum ſignificatione, Exiit qui ſeminat) dicit, Egit nanque Chriſtus & docuit perfectionis opera: egit ēt & infirma ſicut interdum in fuga patet & loculis, ſed vtrunq; perfectè perfectus exiſtens. ut perfectio; & imperfectis ſe uiam ſalutis oſtenderet. Hęc ille. Vbi manifeſtè patet ꝙ Nicolaus aſſerit Chriſtū habuiſſe aliquid: ualet enim ſequela: Nicolaus aſſerit Chriſtum habuiſſe aliquid, ut imperfectis ſe uiam ſalutis oſtenderet: ergo aſſerit Chriſtum habuiſſe aliquid. Ioannes ergo. 22. qui determinauit hæreticum eſſe, tenere ꝙ Chriſtus & Apoſtoli nihil habuerunt in communi, quia contradicit ſacrę Scripturę veritatem fidei determinauit: cuius contrarium non determinauerat Nicolaus.

Ad Secundum dr̄, ꝙ neuter illorum Pontificum diffinitiuè determinauit Nā de Celeſtino in c. quanto. de diuortiis. Innocentius dicit, Licèt quidā prędeceſſor noſtrę ſenſiſſe aliter uideatur: & de ſeipſo ſubiungit, reſpondendo oppoſitum, Non credimus ꝙ in hoc caſu is qui relinquitur, uiuente altero, poſſit ad ſecundas nuptias conuolare: Vbi uerba ipſa (uidelicet, Videtur aliter ſenſiſſe, &, Nō credim̄) oſtēdut ꝙ nō diffiniēdo in materia fidei loquuti ſunt.

Ad Tertium dr̄, ꝙ Pelagius, ſi ſtatuit illud, nihil contra, ſed ſupra Euangelium ſtatuit. Quod manifeſtè patet ex hoc, ꝙ ſtatutum illud ſuos obſeruatores aut in bono ſupererogationis locabat, ſi continerent: aut in nullo malo, ſi non continentes ſe ſuſpendebant ab officio: ut quidā ſubdiaconus fecit.

Eſt aut hic aduertendum, quantum creſcat infamia per diuerſa ora paulatim: nam ſanctus Greg. de hoc ſtatuto loquens dicit, & ꝙ diaconus authoritate tm̄ papæ hanc prohibitionem facit (ut patet 27. q. 1. c. multorum) & quòd ſibi durum ac incompetens uidetur, ut patet in c. ante trieunium. diſt. 31. Gloſſa uerò ibidem auget, dicens, ꝙ Pelagiꝰ hoc fecit, & ꝙ illa conſtitutio fuit iniqua: arguens autē amplius auget, dicens, quòd Romanus Pontifex ſtatuit contra Euangelium.

Ad Quartum dr̄, Negando primam ſequelam. ſ. ꝙ papa non poſſit eſſe in non deciſis hęreticus. Nā ſi ille, qui eſt papa, tenuiſſet pertinaciter, Spiritum ſanctum non procedere à Filio, ēt ſi ab Eccleſia ſic determinaretur, fuiſſet hæreticus. Per accidens āt eſt, ꝙ ab ipſo vel alio determinatio Eccleſiæ fieret: ſtandum eſt. n. in formalibus & per ſe, & non declinandum ad ea, quæ ſunt per accidens in quacunq; ſcientia. Ex hoc patet reſpōſio ad ſecundā ſequelā. Nam determinatio vnius papæ in materia fidei ligat per ſe oēs perſonas Eccleſię, quarum ſunt actus credendi. & ſic perſona propria & ſucceſſoris ligat ad tenendam determinationē ſemel factā de fide. Ad tertiam aūt ſequelam dr̄, ꝙ cum id quod imputaretur papæ pro hæreſi, non eſſet deciſum adhuc per Eccleſiam, & ipſe nō teneret hoc pertinaciter, ſed defenderet eſſe conſonum ſacræ Scripturæ & fidei & Eccleſiæ, non eſſet hæreticus formaliter, ēt ſi materialiter erraret in his quæ ſunt fidei. Et ꝓpterea non ſequitur, ꝙ papa male poſſet iudicari de hæreſi in caſu quo iudicandus eſt, ſcilicet de hęreſi formaliter: in his enim non habet locum interpretatio ad iſtum uel illum ſenſum.

Ad Quintū dr̄, ꝙ nulla eſt contradictio in dictis meis allatis. Nam bene ſimul ſtat tam Ioannem q̃ Clementem non poſſe errare, & tn̄ alterum eſſe ſupra alterum: poſſunt. n. eſſe duo oīno recta ſubordinata: vt patet apud oēs de Eccleſia vniuerſali pięlenti, & de ſacra Scriptura. Dicendo aūt, ꝙ ſententia Ioannis præualuiſſet ſentētię Clementis Papę nihil aliud dixi, niſi ꝙ Clementis ſententia ſubordinata erat ſententię Ioannis. Ad id uero, ꝙ adiungitur, ꝙ ſequeretur oppoſitū huius, negatur ſequela. Nam cum dr̄, ꝙ ad Papam ſpectat finalis determinatio de fide, intelligitur in ordine & gradu ſuo ſ. ſub ſacra Scriptura, cuius author eſt Spiritus ſanctus. Et, quia Ioannes Euangeliſta in doctrina fidei locum ſacræ Scripturæ tenebat (ſicut Euangelium ſuum hodie tenet) ideo non ſequitur ꝙ magis Clementis q̃ Ioannis eſſet ſtandum ſniæ; ſed econtrario. Et ex hoc patet rn̄ſio ad ſimile allatum arguēdo de Clemente & Petro, ꝙ, ſ. nō eſt eadē de vtroque ratio: quia Petrus non rōne papatus, ſed apoſtolatus, locum ēt ſacræ Scripturæ tenebat, ſicut nunc tenent Epiſtolæ eius: & hūc ſenſum expreſſè aperui in libelli illius loco allegato dicens, Præualuiſſet ſnīa Ioannis ſententiæ Clementis Papæ in doctrina fidei, ſicut modo præualet Euangeliū Ioannis ſentētiæ cuiuſcunq; papæ & totius eccleſiæ.

Ad Sextum negatur ſequela: ꝙ. ſ. fruſtra fuiſſent Concilia illa principalia in materia fidei congregata. Concilia. n. non ꝓꝑ poteſtatem intenſiuam, ſed extenſiuam, & ꝓꝑ diſcuſſionem & collectionem cū multitudine uniuerſali ſapientum in fide, & ꝓꝑ in

dubitabiles & acceptatos ab omnibus iudices omni exceptione maiores, congregantur in materia fidei. Probatio aũt ſequelæ procedit, acſi ꝓpꝰ habendam ſolam authoritatem intenſiuam Concilii cõgregandum eſſet: quod falſum eſt. Nam licèt papa ſolus tantæ intenſiuæ ſit authoritatis quantæ ipſe cum reſiduo: non tñ tantæ extenſiuæ, non tñ tantæ ſapientię, non tñ tantæ acceptationis indubitatæ ab omnib. (ut patet de ipſis oppoſitũ ſentientibus) nõ tñ tantę ſolennitatis (quæ animos humanos cõiter multum afficit) non demum tantę bonitatis & gratiæ coram Deo: quæ apud multitudinem hominum multum valet ad perſuadendum, qđ a Spiritu ſancto regitur, errare non põt. Oportet.n. ea quæ totã Eccleſiã tangũt, in ſingulis ſic fieri, ut acceptabilia facillimè oĩbus ſint: & ad hoc multu valẽt vniuerſalia Cõcilia, à probis ꝑcipuè ꝓlatis celebrata.

Ad Septimum dr̃, ꝙ quia duæ ſunt leges diuine. ſ. (uetus & noua) noua eſt ſecuda ordine gnationis. iõ uocabulum illud, ſ. ſecunda lex, nouę legi conuenit ex ui uocabuli dr̃: & argũ ex conuenientia uocabuli ſumpſit Innocentius. Et hoc expreſſi: ne intelligeretur ꝙ abſolutè concluderet, ſed quantum eſt ex ui uocabuli. Et hoc diminuit argumentum, non auget, ut patet, qm̃ in uoce una latent multa. Vnde ex hac conuenientia quandam perſuaſionẽ intendebat, qua mandata in Deuteronomio, nõ ad literam, ſed proportionabiliter ſm̃ conuenientiam ad tempus gratię ſeruanda erant, qñ, ubi, &c. expediret. Vnde ipſe mandatum unũ iudiciale ex Deuteronomio aſſumens, & tractans, non ad litteram, ſed iuxta conuenientia ad ſacerdotium Petri expoſuit. Nec obſtat ꝙ oĩa ueteris teſt. hoc modo ſeruari poſſunt, conceditur.n. ꝙ nihil ſpeciale de Deuteronomio intendebat, niſi perſuaſionem ex conuenientia nominis.

Ad Octauum dr̃, ꝙ quia ptãs papę directè eſt reſpũ ſpiritualium ad ſupremum ſimpliciter finem humani generis: iñ ſuæ ptãti duo conueniunt, primò ꝙ non eſt directè, reſpũ tẽporaliũ: ſcd̃ò, ꝙ eſt reſpectu tꝑalium in ordine ad ſpiritualia: hoc.n. habet ex eo, quòd ad ſupremum finem oĩa ordinari debent, ẽt temporalia, ab eo proculdubio, cuius intereſt ad unum finem omnes dirigere: vt eſt Chriſti uicarius. primum aut ex natura ſuæ ptãtis conſequitur. Ex his aũt ſequitur, ꝙ utrunque verè põt determinari de papa, & ꝙ habet ſupremam poteſtatem in temporalibus: & ꝙ non habet ſupremã poteſtatem in tꝑalibus: qm̃ utrunque uerum eſt ad ſanum intellectum. Affirmatio namq; eſt uera in ordine ad ſpũalia; negatio verò eſt uera directè, ſeu ſm̃ ſeipſa temporalia. Vnde nihil ex vtraq; deciſione erroris accidit. Aduerte tñ, ꝙ quia aliud eſt determinare de fide formaliter, & aliud de eo, qđ eſt fidei materialiter: nam primum importat determinare quid credendum uel non credendum eſt: ſm̃ aũt, determinare de qõnibus, quę in rebus creditis accidunt: & conſtat, ꝙ cum determinatur qõ aliqua ſecundo modo non determinari dr̃ de fide, ſed de tali uel tali materia: iõ, cum dr̃, ꝙ papa non põt errare in iudicio fidei, non accipio dictum eſſe niſi de iudicio fidei formaliter, qñ, ſ. determinatur quid credendum uel non credendũ. Contra qđ nulla harũ obiectionũ procedebat, niſi prima apparẽter: ne tñ fugere videar, ſigillatim ſolutę ſũt oẽs.

Ad Nonum dr̃, ꝙ non uerisſimile, ſed uerum & humanę diuinęque rõni & authoritati conſentaneũ eſt, vt homini potenti errare ſm̃ ſeipſum, non aũt ut directo à Spiritu ſancto, Deus ultimam fidei deciſionem in ſacra Scriptura cõmiſerit. Non.n. nõ ſit dr̃a apud Deum in vno & in multis ſaluare, & oẽs in Concilio præſentes ſecundum ſe & proprias uires conſiderati, poſſint errare, male determinando de fide: ob ignorantiam uel aliquem alium defectum, ac per hoc ad aſſiſtentiam Spũſſancti recurratur, magis atteſtatur aſſiſtentiæ Spiritusſancti & eius uirtuti, ſalus fidei per vnum, quàm per totum Conciliũ: hoc.n. humanę ſapientię opus eſſe uſ (ꝓpꝰ omnium Patrũ concurſum) illud aũt ſolus Dei opus eſt & apparet. Vnitas quoque fidei unitatem quoque iudicis cui præeſt toti Eccleſiæ expoſcit: ut in Secunda ſecundę, q. 1 articulo ul. diuus Th. aſſert.

CAP. XIIII.

Dixi in eod. ꝙ c. rõnem, quare Papę non põt errare in iudicio fidei, quia hic error eſſet errore uniuerſalis Eccleſiæ: quia tenetur ſequi diſfinitionem papę in fide, aſſerens ad hoc authoritatem ſancti Thomę, & poſt Decretalis in cap. maiores. & Ieſu Chriſti, Ego rogaui pro te, Petre.

Obiicitur Negando, ꝙ eccleſia de neceſſitate tenetur credere ſententię diffinitiuę papę in materia fidei: & dicendo ꝙ ſicut papę pręcipienti contra euangeliũ, non eſt obediendũ, ita nec ſententię erroneę in fide. De authoritate S. T. non eſt cura:

Ad capitulum Maiores. dr̃ dupliciter. primò, ꝙ non pro ultima & neceſſario credenda determinatione habend. ſed regulariter ad papam eſt recurrendum, quia regulariter non eſt eccleſia congregata. Secundo (& in idem redit) ꝙ referendę ſunt ſummo pontifici cauſę fidei, ut conuocet Conciliũ: quia ad ipſum ſpectat congregare illud.

Ad Verbum Dñi, Ego rogaui pro te. Petre, dr̃ ꝙ non pro ſola perſona Petri, aut ſucceſſoribus orauit Chr̃s ne deficeret fides eius, ſed pro uniuerſali Eccleſia per Petrum repręſentata.

Reſpondeo. Negationem illam conſuetudo eccleſię authoritateſque ſanctorum confutant: & ignis experientia comprobaret, ſiquis nõ teneret, ꝙ à ſola Rom. eccleſia determinaretur, hęreticum eſſe, ut patet, extra, de hęreticis, ad abolendam in textu & gloſſa. Et hæc reſponſio manifeſtat, adquid fateant ꝑtimet ſe inclinare oportere, defendendo ſubiectionẽ papę reliquo corpori ecclę, uel Concilij.

Quod aũt additur, ꝙ ſentẽtiæ erroneæ, ſicut nec pręcepto diabolico adhęrendum eſſet, uerisſimum eſt; ſed nihil obſtat: qm̃ ex his nihil aliud ꝗ̃ conditionalis ueritas hr̃, ſ. ſi determinaret erroneè, ſi ꝑciperet contra euangeliũ, non audiretur. Hoc.n. nõ ſolũ de papa, ſed de angelis ſanctis uerisſimum eſt iuxta illud, Si angelus de cælo euangelizet aliud, &c. anathema ſit. Ex his.n. cõſeqtur, ꝙ antecedẽs aut conſequens poſſit eſſe uerum, ut patet.

Quòd authoritas ſancti Thomę paruifiat, non nihil eſt: qm̃ eccleſia non paruifacit. Sed eſto, ꝙ Sanctꝰ Thomas paruifiat, Cyrillus & Maximus ibidem allegati ẽt paruifient: Hier.n. quoque dicens ad Damaſum (ut habetur 24. queſt. 1. canone, hoc eſt fides) ſi hęc noſtra confeſſio apoſtolatus tui iudicio comprobatur, quicunque me culpare uoluerit, ſe imperitum, uel maleuolum, uel ẽt non catholicum, non me hęreticum comprobabit, manifeſteque in his uerbis cõteſtans, ꝙ ex approbata fidei cõfeſſione à papa aliqs obſtãs nõ catholicꝰ ſit, paruipẽdẽdꝰ erit.

Ad expoſitionẽ uerò dictam de c. maiores, dr̃, ꝙ literę contradicit. Nã textus cauſam quare ad Petri ſedem ſit recurrendum, aſſignat ueritatem Petri in confitendo fidem & indefectibilitatem eius in eandem ꝓpꝰ orõnem Chriſti. Ex hac.n. cauſa manifeſte ſequitur, quòd ideo ad papam referendas eſſe maiores cauſas dr̃, quia ipſe conſtitutus eſt indefectibilis iudex in fidei. Et quia cum, qui certus eſt, amplius certificari non oportet, ſequitur ꝙ ſententia papæ in fide eſt finalis determinatio & neceſſario credenda, ſm̃ illam Decretalem. & ſic vtræque expoſitiones ruunt. Quod aũt de oratione Chriſti pro Petro dr̃. põt bene & male intelligi. Male quidem: ſi intelligatur, ꝙ Chr̃s pro eccleſia, ſiue cum papa ſiue ſine papa oraſſe ſe dixerit: qm̃ expreſſè Chriſtus dixit hæc uerba Petro, ut diſtincto ab alijs, vt patet ex contextu: inquit.n. Lucę 22. Simon ecce Satan expetiuit uos, ut cribaret ſicut triticũ: ego autem rogaui pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos. Vbi manifeſtè patet, quòd diſtinguit tentationis

actum

actum ab oratione quo ad hoc, ꝙ cõmuniter expetiti erant: & tñ ipſe ſingulariter pro Petro rogauerat, dicens, Expetiuit uos, ego aũt pro te rogaui. Apparet quoque idem ex eo, ꝙ Petro commiſit vt confirmaret alios, tãquam diceret, Ego tibi; tu aũt aliorum curam habeas. Bene aũt, ſi intelligatur Dominũ oraſſe pro Petro & alijs, diuerſimodè tñ. Pro Petro quidem, immediatè; pro alijs aũt, mediante Petro: pro Petro, in ſeipſo Petro; pro alijs aũt, in Petro, ſo tum capite. Et in hoc ſenſu magis confirmatur intentum nr̃m: vt patet. Et ut uno uerbo dicã, ſi hæc authoritas de Petro & ſucceſſoribus uerificatur (ut dictum in c. maiores. aſſerit) ſatis habetur intentum, ꝙ Petri ſedes non põt errare in fide ꝓpter Chriſti orõnẽ. Et cũ hoc nõ ſit uerũ de errore perſonal., ſequitur ꝙ verificatur de errore iudiciali.

CAP. XV.

DIxi in eodem 9. c. exponendo illud Hiero. Si authoritas quæritur, orbis maior eſt urbe. qđ uerum eſt quo ad multa puta merita, uirtutẽ, ſcientiã. & in propoſito uigorem conſuetudinis, &c.

Obijcitur. In gloſſas de maioritate meritorũ, & Hieron. nõ dicit, Si merita quærantur, ſed ſi authoritas quæritur. & ſic de maioritate poteſtatis, non meritorum loquitur.

Reſpõdeo, ſatis diminutè gloſſa mea adducitur. nam (ut patet in libello) ego dixi ꝙ dictum Hiero. uerũ erat quo ad multa: puta, meritum, ſcientiam, &c. & ꝙ in propoſito & ad literam Hiero. loquitur de uigore conſuetudinis: & obiectio in ſolis meritis ſe ponit. Propter quod ẽt addo, ꝙ merita ad authoritatem conſuetudinis plurimum ualent: qm̃ cõſuetudo non uirorum malorum, ſed uirorũ ſanctorum, maximæ eſt in Eccleſia Dei authoritatis, & proponitur imitanda. Et ꝓpterea ſtando ẽt in meritis Hiero. textus optimè intelligitur: ut quia orbis maior eſt urbe in authoritate conſuetudinis ꝓpter maiora merita orbis q̃ urbis, ideo conſuetudo orbis, qua diaconi ſubeſſe, non præeſſe conſueuerũt, imitanda eſt. Et ſic dicendũ, ſi authoritas quæreretur rõne materiæ, de qua erat ſermo. ſ. de loco diaconorum, maioritatem meritorum non poteſtatis in cauſam authoritatis afferebat. Facilè tñ contendentibus in uerbis dici poteſt, quòd orbis authoritas maior eſt extenſiuè, non intenſiuè authoritate urbis; & ſimiliter poteſtas.

CAP. XVI.

DIxi in eodẽ c. 9. multas authoritates ex li. decretorũ, ꝙ papa non hẽt ſuperiorẽ in terris.

Obiicitur duabus gloſſis. Prima eſt, ꝙ intelligitur hoc in criminibus non ſcandaloſis eccleſiæ. Secunda eſt ꝙ intelligitur hoc regulariter; quia regulariter ad ſuperiorem ſummi Pontificis, Concilium, ſcilicet recurſus haberi non poteſt.

Reſpondeo, ꝙ prima gloſſa eſt uoluntaria & falſa. uoluntaria quidem, quia eccleſiæ Canonum, aut Sãctorum authoritate nõ roboratur: falſa aũt quia ſit exceptio de ſolo crimine fidei: Conſtat. n. ꝙ ab uniuerſali cum una exceptione facta non niſi falsò alia exceptio ſit. Cum ergo ſolũ infidelitatis crimen exceptum ab uniuerſali ſit, reſtat ut alia crimina omnia incluſa ſint. Secunda aũt gloſ. manifeſtè falſa conuincitur ex eo, ꝙ ẽt de crimine hæreſis papa diceretur non habere ſuperiorem: qm̃ regulariter Concilium non eſt congregatum. Tertia ſit gloſſa ꝙ authoritates iſtæ ſunt ſummorum Pont. qui ut in pluribus fimbrias ſuas nimis extendẽtes, ſibimet tribuerunt, qđ eccleſiæ eſt proprium: quia non procedit de Theologiæ aut ſacrorum Canonũ, &c. authoritate: quã bene ſonet, aduertat qui notat in quanta ueneratione Decretales ſummorum Pontif. in eccleſia ſunt: & tanto plus, quantò multorum ſanctorum Pontificum authoritates refutandæ ſic eſſent: ut patet de Bonifacio, Antherio, Euſebio, & aliorum Sanctorum in libello allatorum. Taceo de tot doctoribus in Theologia & in iure illuſtribus ibi allatis.

CAPVT XVII.

DIxi in c. 11. ꝙ eccleſiæ Dei, ſecluſo papa, non eſt data poteſtas papalis, aut ſuperior papali in euangelio Matth. 18. & ꝙ in eccleſia huiuſmodi non eſt talis poteſtas.

Obiicitur. ꝙ Dñs ibidem dixit, Si eccleſiam non audierit, &c. per hoc. n. eccleſię iuriſdictionẽ oſtendit in effectu. ſ. in pœna excommunicationis; & ſubdidit in plurali numero, Quæcunq; ſolueritis, &c. per hoc. n oſtendit, ꝙ pluribus in eccleſię nomine contentis, dabat illam poteſtatem.

Affertur ẽt ad hoc uſus primitiuæ eccleſiæ, qũ act. 15. diffinitũ eſt ab eccleſia, Viſũ eſt Spiritui ſancto & nobis, nihil ãpli⁹ oneris uobis impõere, &c.

Affertur tertiò authoritas Gregorij, quæ ponitur in ca Sicut ſancti, ubi Gregori⁹ fatetur ſe quatuor Concilia illa, ſ. Nicenũ, Conſtantinopolitanũ, Epheſinum & Calcedonen. tenere ſicut euangelium; & ſubdit cauſam, quia dum uniuerſali ſunt conſtituta conſenſu, & non illa deſtruit quiſquis præſumit abſoluere quos ligant, aut ligare quos abſoluunt. ecce. ꝙ non dicit, ꝙ ſummi Pont. ſed uniuerſali conſenſu: nec, quos Pontifex ligat; ſed, quos illa ligant.

Quartò, ad hoc eſt canõ, Decreuit 80. diſt. vbi dicitur, Decreuit ſancta ſynodus; & non dicit, Decreuit ſummus Pontifex.

Quintò, capitulum nimis. de iureiurando: vbi authoritate ſancti Concilij, non propria ſummus Pontifex præcipit.

Sextò Eccleſia põt elargiri indulgentias. ergo habet claues iuriſdictionis. Probatur antecedẽs: quia dantur indulgentiæ de theſauro eccleſiæ. & non papæ: ergo à fortiori eccleſia poteſt diſpenſare.

Septimò, eccleſia põt condere canones latę ſententiæ, depoſitionis, excommunicationis: ergo Antecedens patet de Concilio Chartaginen. in c. placuit. 8. quæſt. 1. & habetur extra de clericis non reſidentibus. in ca. ex geſtis.

Reſpondeo. Et v⁹ his & ſimilib⁹ rñdendi uia det, quatuor puncta præ oculis ſemper habenda in hac materia & huiuſmodi authoritatibus aſſigno. Primum eſt. Aliud eſt eccleſiam ſeu ſynodum habere poteſtatem plenariam rõne partis (puta capitis, ſicut homo uidet. audit, &c.) & aliud eſt eccleſiã, ſeu ſynodũ habere eandem rõne ſuæ totalitatis. Et ꝓpterea cauendum eſt, ne a primo in ſcḋm oratio declinet. Secundum eſt, Aliud eſt eccleſiam ſeu ſynodum habere poteſtatem plenariam, & aliud eſt eã habere immediate à Dño Ieſu Chriſto. Et ꝓpterea cauendum eſt, ne à primo in ſcḋm oratio declinet. Tertium eſt, Aliud eſt eccleſiam, ſeu ſynodum habere poteſtatem; & aliud eſt eandem habere poteſtatem talem, ſcilicet coactiuam reſpectu talis, ſ. uicarii principis ſui: potentia. n. actiua, cũ dicetur nõ abſolutè, ſed reſpectu paſſiuæ, (ut patet 5. & 9. Meta.) plenaria poteſtas pleniſſiuè eſt, qñ reſpectu ſubiectorum omnia põt. Cauendum eſt ꝓpterea, ne à primo in ſcḋm oratio declinet. Quartũ eſt, Aliud eſt eccleſiam ſeu ſynodum habere poteſtatem plenariam, & aliud eſt eccleſiam ſeu ſynodum acephalã, ſeu truncam habere eandem. Et ꝓpterea cauendũ eſt ne à primo in ſecundum oratio declinet.

Ex his ſiquidem quatuor ſapienter diſpenſatis, uniuerſa quæſtionis iſtius argumenta facilè eluceſcent: ſic, ut nullum fortè obſcurũ relinquatur. Ad ſingula tamen deſcẽdendo, reſpondetur. Et ad uerba Domini, Ma. 18. dicitur (vt iam probatum eſt) ꝙ Dominus non dat ibi eccleſiæ authoritatem, ſed ſignificat eam habituram poteſtatem: non explicando ibi quomodo habitura ſit, & an ſecundum ſe totam primo, an ratione partis: hoc enim non negamus, ſed docemus. Verba quoq; illa in numero plurali non cogunt ad authoritatem eccleſiæ ratione ſuæ totalitatis: imò abſq; determinatione ad hunc

uel illum modum poteſtatis eccleſiæ, ſ. ratione totius uel partis oportet intelligi: ex hoc concluditur, ꝙ utroque modo uerificari poſſunt: ut patet ex dictis. conſtat.n. euidenter, ꝙ cōc duobus abſtrahit ab vtroq;. Pōt igitur ille numer⁹ pluralis referri ad pluralitatē eccleſiarum futuram, & ad pluralitatem conuenientium in eccleſia, ad conferendū diſcutiendum, probandum, &c. & ad pluralitatem accumulantium ſuas auctoritates in communi: ꝑg quod ex illa litera nihil habetur obſtans dictis.

Ad Scd̄m ex primitiua eccleſia, dr̄, qđ gratis conceditur eccleſiam ſtatuiſſe: ſed an poteſtate partiū (puta trium Apoſtolorum) in communitatis per accumulationem in communi, an aliquo alio modo (puta à Chriſto immediatè, ut iſti falſò putant) nihil ibi exprimitur. Et ꝑpea ex iſta authoritate, & cęteris ſubiunctis, & ſimilibus, nec habetur iſta affirmatiua, ſ. Eccleſia, ſeu ſynodus habet immediatè à Chriſto poteſtatem; nec hr̄ iſta negatiua, Synodus non habet poteſtatem à Dño mediante papa. Et de affirmatiua quidem, ex eo conſtat: quia, cum multipliciter poſſit uerificari ſynodū hr̄e poteſtatem, ut patet ex dictis, & ex his nihil aliud habetur, niſi ꝙ ſynodus habet poteſtatem, oportet hoc ſic communiter intelligi, ut à ſingulis huiuſmodi ſenſibus determinatè abſtrahat. De negatiua aūt, ex eadem radice conſtat; quia, ſcilicet, ſynodū habere poteſtatem, non oportet ꝙ intelligatur determinatè ad illum modū, quo excludatur habere poteſtatem à Dño mediāte papa, ut contingit quando per accumulationem eccleſia habet poteſtatē: quia oēs partiales poteſtates ſunt à Petro, & communicatio poteſtatis ſuę cum alijs ab eodem eſt, qui ſolus à Domino, utpote eius uicarius, immediatè poteſtatem habet: & ratione eius ſolius ſynodus integra poteſt verè dici, quòd habet immediatè poteſtatem à Chriſto domino.

Ad authoritatem Gregorij, dr̄, ꝙ cauſa reddita à Gregorio manifeſtè fauet intento noſtro: qm̄ non reddit pro cauſa authoritatem immediatè datam à Chriſto, ſed vniuerſalem conſenſum: ac per hoc & ipſius ſummi Pontificis, qui caput eſt: & propterea ſeipſum negaret papa, illa negans: ut ibi dr̄. Ex hac quoque Gregorij ratione habetur, quod diximus, ꝙ authoritas ſynodi includit caput: alioquin non faceret uniuerſali conſenſu quæ facit. Et innuitur, ꝙ ptāte habet à ſuis partibus, ad quarum negationem deducitur negans illam. Et rurſus ex hac authoritate nihil aliud habet, niſi ꝙ ſynodus habet poteſtatem diffiniendi, &c. Et per hoc patet reſponſio ad quartum.

Ad quintum verò dicitur: ꝙ cum ſynodus integra habeat poteſtatem vniuerſalem, quocunque id modo contingat, & authoritas, quę eſt ipſius papę abſolute, & vt propria ſit ipſius ſynodi pro tunc, & vt cōmunicata: quemadmodū quilibet alius poſſet, uere dicere authoritate ſacri Concilij, ſtatuim, &c. ita ipſe papa, cum non ſit deterioris conditionis alijs. Neque.n. per hoc, ꝙ affirmat ſe ſynodi authoritate facere, negat ſua ſe authoritate facere: imò potius affirmat hoc, quia authoritas ſynodi de neceſſitate claudit in ſe authoritatem capitis. Neque rurſus ꝑ hoc ꝙ affirmat ſynodi authoritate ſe facere, affirmat ſe aliena authoritate facere: licèt.n. ſynodus ſit aliud a papa, ſicut eccleſia alicuius epiſcopi differt ab epiſcopo: non tamen oportet, ꝙ ptās eccleſię ſit aliud à ptāte epiſcopi, ſed una & eadem poteſt eſſe utriuſque diuerſimodè: epiſcopi vt propria; eccleſiæ, ut cōicata. Et per hoc etiam patet, ꝙ per hoc, ꝙ affirmat ſe ſacri Concilij authoritate facere, non propterea affirmat ſe minorem in authoritate. Et quamuis hęc ſatisfaciant; uerumtamen condeſcendendo multorum ſenſui, ſcito ꝙ dupliciter papa poteſt dici minor ſynodo ſecundùm poteſtatem, ſcilicet extenſiuè, & quaſi intenſiuè ſecundum quid: extenſiue quidem, quia ſynodus integratur ex tot poteſtatibus tantę multitudinis; intenſiuè uero ſecundùm quid, hoc eſt ſecundùm illam partem poteſtatis, qua communicat papa concilio, quaſi proportione ſua. Papa enim præſens ſynodo non intelligitur, ut prædictum eſt, totam ſuam poteſtatem totaliter ſynodo communicare, ſed tantum ſuæ poteſtatis, quantum ad decernendum, &c. oportet, & ſic ex eo poteſtatis papæ, & reliquis poteſtatum aliorū fit una poteſtas, quaſi intenſiue maior, quàm id poteſtatis papalis ſolum eſſet. Et hæc maior poteſtas intelligitur eſſe in tota ſynodo, tanquam in ſubiecto. Dixi autem Quaſi intenſiuè: quia poteſtas illa papalis, eo ꝙ communicatur ut limitata, ſic, ut cum alijs poteſtatibus poſſit, uelut quædam ſingularis poteſtas, accumularis intelligitur & ſuperari a tota, pro quanto tota poteſt uniuerſale ſtatutum condere, diffinire, &c. ꝙ illa ut ſic, non poteſt per ſeipſam ſolam. Sed quoniā tota poteſtas ſynodi non plus poteſt quàm ex ſingulis hmōi poteſtatibus habeat: ideo non ſimpliciter, ſed quaſi intenſiuè maiorem appellaui. Et ne putes me hanc opinionem papalem fingere, contemplare poteſtatem legatorum papæ in ſynodo, quando per legatum papa ſynodum celebrat: & uidebis clarè, ꝙ quia papa tunc non erigit legatum illum in papam, ſed poteſtatem committit quantā oportet pro ſynodo haberi: ex ſola præſentia papæ in ſynodo non habetur ꝙ plus ſuæ poteſtatis ſynodo impartiatur quàm oportet, quamuis maior dignitas, & infallibilis aſſiſtentia Spiritusſancti in ſynodo quò ad ea quæ ſunt fidei, præſentiam papæ per ſeipſum conſequantur. Vnde quamuis non cogamur, poſſumus tamen dicere; ꝙ papa tanquam minor extenſiuè, & ſecundùm quid intenſiuè ſynodo, authoritate ſacri Concilij dicitur facere, quod tamen de plenitudine ſuæ poteſtatis poſſet & facere & tollere. Et, quoniam uerba prædicta (. ſcilicet, Facere authoritate ſynodi uel Cōcilij) in papa habent ſpeciem minorationis, ideo à ſacris Canonibus non ſunt extenſa: ſed more ſimilium locutionum ſunt piæ interpretationi relicta, & quaſi correcta, dum papa in Concilio dicit, Statuimus ſacro approbante Concilio: approbare enim commune eſt poteſtati, ſapientiæ, conſenſui; nec ſuperioritatem, nec ęqualitatem poteſtatis in approbantibus exigit, ut patet.

Ad ſextum dicitur, ꝙ licèt eccleſia integra poſſit dare indulgentias, &c. & eius ſit theſaurus meritorum, vnde fiunt indulgentię: ut propter cuius vtilitatem eſt, non tamen eius ſunt ut dominę: quoniā ipſa eſt ſerua Dñi Ieſu, & quicquid acquirit ſeruus acquirit domino ſuo: & ipſi dictum eſt, Cum feceritis quęcunque mandauero uobis, dicite, Quod debuimus fecimus, ſerui inutiles ſumus. Vnde non magis ad eccleſiā, ſed ad uicariū Domini ſpectat diſpenſatio theſauri in utilitatē eccleſię, pro qua eſt.

Ad ultimum iam patet, ꝙ gratis concedimus, ſynodum quæ uerè ſynodus eſt, ſcilicet integram, poteſtatem habere deponēdi, excommunicandi, &c. De hoc enim non eſt quæſtio, ſed de modo habendi, ut patet ex dictis. Et hæc ſufficiant ad ſimilia.

CAPVT XVIII.

Dixi in eodem 11. cap. ꝙ ex hoc, ꝙ Apoſtoli miſerunt Petrum & Ioannem ad Samaritanos, non poteſt inferri eos ſubditos eſſe apoſtolis: quia ex, Miſſum eſſe, non ſequitur, Subditum eſſe, ut patet de Spirituſancto.

Obiicitur, Iſta conſequentia eſt optima, Spiritusſanctus mittitur à Filio: ergo eſt ab eo, uel eo inferior: & ſic oportet fateri, ꝙ Petrus eſt ab eccleſia, ex quo non eſt inferior.

Reſpondeo, Quòd conſequentia illa, quę uocatur optima, non eſt uerè optima. cum non ſit bona gratia materiæ: qm̄ Spirituſſan. mittitur à ſeipſo, (ut patet in primo ſen. di. 16.) & tñ non eſt à ſeipſo. Et ſimiliter, Filius mittitur à ſeipſo, imò etiā filius mittitur à Spirituſancto, qui eſt à Filio: ut patet in

eodem

eodem libro di.55.Et quia conſequentia nõ eſt bona de forma:ideo non infert, Ergo Petrus eſt inferior eccleſia, uel eſt ab eccleſia.

CAPVT XIX.

DIxi in eodẽ cap.17.ꝙ ex 36.q.2.c.placuit iuncto can. tria. habet ꝙ Hieronymi authoritas innixa ſacræ Scripturæ præualuit Concilio.

Obiicitur, Quòd Hieronymus,& dictum Concilium intelligunt pro diuerſis temporalibus:& ꝙ verba Gratiani ibidẽ inter paleas cõputanda ſunt.

Reſpondeo,Quòd licet certum ſit,ꝙ Hieron. abſolutè & non ſiſi hoc uel illud Concilium futurum loquatur, & ꝙ Concilium generale poſſet prohibere quod non eſt abſolutè prohibitum, verba tñ Concilij non tanquam conſtituentia,ſed declarantia ius ſumpta,Hieronymi authoritati non præiudicant.& hoc intendit Gratianus,& nõ ꝙ non poſſet ſtatuere. Veruntamen quicquid de hoc ſit,ſatis habeo intentũ meum ibidem,dum ex illo loco habetur ſiue authoritate Gratiani, ſiue quacunque alia, ꝙ Hieronymi authoritas præualuit Concilio: & ita hodie iuxta Hieronymi, non iuxta Concilij authoritatem ſeruat eccleſia.

Quòd aũt computẽtur uerba Gratiani inter paleas ab arguentibus,nihil obſtat,quia oportet ꝙ ab alijs,& non ab ipſis ſolis inter paleas computẽtur.

CAP. XX.

DIxi in eodem ca.11.ex authoritate Decretalis de electione,in cap.ſignificaſti,ꝙ Concilia a papa authoritatem habent.

Obiicitur, Dicendo,ꝙ illud eſt intelligendum de concilio quantum ad ſuum congregari: quia regulariter authoritate Romani Pontificis congregatur:ſed ex quo congregatum eſt, ſiue authoritate Romani pontificis,ſiue aliàs habet immediatè authoritatem à Chriſto.

Reſpondeo, Quòd expoſitio iſta repugnat textui. Nam ibi duo dicuntur habere concilia à Rom.eccleſiæ authoritate,ꝙ facta ſunt,& ꝙ robur acceperunt. & primum,ut patet, refertur ad ipſum Congregari:ſecundum aũt,niſi ſuperfluat,ad authoritatem congregati. Et conuincitur hanc eſſe abſque omni ambiguitate intentionem literæ illius: quia reddit rationem, quare conciliorum legibus Apoſtolica ſedes non ſubeſt:Si enim dependeret concilia tantùm in congregari à papa, ex quo leges faciunt poſtquam congregata ſunt, nihil ualeret ratio aſſignata ad intentum inferendum. patet nanque manifeſtè ꝙ ex hoc,ꝙ Concilia regulariter nõ congregantur niſi per papam, non ſequitur, Ergo non præfigunt legem papæ:quia ſtat,ꝙ congregata præfigant legẽ,ſi congregata non pendent ab ipſo.

CAP. XXI.

DIxi in eodem.17.c.ꝙ concilium uniuerſale legitimè congregatum errare poteſt,diffiniendo papa abſente,aut non cõſentiente: & quaſi dixi ꝙ põt errare eodẽ modo in his,quæ ſunt fidei.

Obiicitur, Quia ad concilium generale ſpectat determinatio eorum,quę ſunt fidei,& ipſi promittitur,Quòd docebit vos Spirituſſanctꝰ oẽ ueritatẽ.

In cuius ſignũ act.15.ponitur Spirituſſanctus pręſidens concilio Apoſtolorum, cum dicitur, Viſum eſt Spirituiſancto & nobis, & nõ dixerunt. Viſum eſt Petro & uobis.

Hoc ſatis innuere uidetur Augu. Euangelio nõ crederem niſi me authoritas eccleſiæ,admoneret.

Et in ſexta ſynodo(ut patet diſt.16.cap.placuit) dicitur,Placuit huic ſanctæ ſynodo,vt ammodo cõfirmata & rata ſint canonum Apoſt. 85. capitula. Hoc quoque deduci poteſt ex illo, Ecce, ego uobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſeculi: hoc enim ſucceſſoribus Apoſtolorum dicitur. Concilium enim generale repræſentat Cõcilium Apoſtolorum & Seniorum.

Hoc idem patet ex eo,ꝙ quilibet fatetur ſe credere in vnam ſanctam eccleſiam catholicam: ex hoc enim ſequitur, ꝙ ad eam vltima deciſio eorũ, quæ ſunt fidei, ſpectat. Cum enim papa fatetur ſe credere in unã ſanctam eccleſiam,non dicit ſe credere in ſemetipſum.

Præterea, Eccleſia uniuerſalis non poteſt errare in fide: & Concilium gaudet eodem priuilegio, quo eccleſia repræſentata ſicut eadem poteſtate. Imò cum eccleſia ut diſperſa nullum actum iuriſdictionis exercere poſſit, nec aliquid ſententialiter diffiuire,infallibilitas in diffiniendo ei competere debet, vt congregatæ in Concilio.

Et ſi dicatur, ꝙ papa repræſentat eccleſiam ſicut Concilium, diceretur ꝙ papa repræſentat Eccleſiam remotè;Concilium autem propinquiſſimè: quia in eo eſt aliquis de qualibet eccleſia ſaltem ſufficienter uocatus: & priuilegium eccleſiæ tranſit in concilium immediatè,eam repræſentans;non autem in ſummum Pontificem.

Reſpondeo,Hæc obiecta dupliciter deficiunt:& primus defectus communis eſt omnibus;ſecundus autem quibuſdam obiectionibus communis. Defectus omnium obiectionum eſt, quia à concilio declinant ad concilium,ſecluſo Papa. Ex cuius proprio priuilegio(Concilium quippe generale ſine papæ cõſenſu non diffinit) conſtat,ꝙ non uniuerſali conſenſu diffinitio illa facta eſt, cum papa ſupremum in eccleſia Dei teneat locum,officium, & regimen etiam uniuerſale. Quod autem uniuerſali conſenſu diffinitum non eſt,procul dubio à Concilio ut eccleſiam uniuerſalem repræſentat, diffinitum non eſt. Dico igitur,ꝙ propoſitio dicens,ꝙ cõcilium generale non poteſt errare in iudicio fidei, eſt uera ſimpliciter & abſolutè de concilio iudicãte in fide cũ papa;& non eſt uera de concilio Acephalo. Et hæc reſponſio ſufficit ad omnia obiecta quantum ad intentam concluſionem: ſed quantum ad vim ipſarum obiectionũ,in ſpãli dicitur. Et ad primam quidem, ꝙ ad concilium generale ſpectat vltima deciſio fidei,dicitur quòd hoc uerificatur de concilio ratione capitis, ſicut de homine ꝙ videt ratione oculi. Et ꝙ hoc ſit verum, patet de Concilio Ariminenſi, & Epheſino ſecundo, quorum primum errauit in fide cum Ario; ſecundum autem etiam errauit in fide cum Eutychete.

Et quòd amplius eſt notandum, iſtud ſecundum fuit etiam authoritate apoſtolica congregatum.& in neutro conſenſit erroneę diffinitioni Romanus Pontifex. Et de Epheſino quidem ſecundo clarè patet ex multis epiſtolis Leonis, & geſtis Calcedon.ſynodi: De Arimin.verò patet ex Rufino in eccleſiaſt hiſtoria, & in hiſtoria tripartita,li.5.c.39. Ex effectu igitur manifeſtum eſt, ꝙ verbum Dñi, Spirituſſanctus docebit uos omnem ueritatem,nõ dictum eſt Concilio diſſentienti a papa. quamuis legitimè congregato. Hæc rectè examinent omnes,qui hac de re decertant,ut caueant,& à ſenſatis non recedat iudicium. *Alias decernant,*

Ad ſcḋm dr, ꝙ ẽt ſi Concilium illud Apoſtolorum, &c.fuiſſet Concilium generale,nihil aliud haberetur,niſi quòd concilio integro cum Petro præſente & primo Spiritus ſanctus præſideret: quod gratis conceditur.Sed quare ibi in communi diffinitũ ſit, & quòd non fuerit generale Concilium illud, in libello illo diximus.

Ad tertiũ patet ẽt, ꝙ Aug.dixit. Niſi authoritas me admoneret Eccl'æ:& nõ dixit, Eccl'ę acephalæ.

Ad quartum fateor me non uidere quid probet, niſi contra aſſerentes,quia canones Apoſtolorum quamuis à ſynodo confirmati euanuerunt: hoc eñ non facit ad celſitudinem poteſtatis ſynodi,quam illi intendunt.

Ad quintũ dr, ꝙ ad literam loquitur de eccleſia uniuerſali,quæ nunꝗ deficiet: hæc.n.eſt ꝗ ſuccedit Apoſtolis,& alijs quibus Dñs loquebatur. Ab eccleſia aũt,uel ẽt concilio eam repræſentante,ad Concilium acephalum,non ualet argumentum.

Ad ſextũ dicitur,ꝙ antecedens aſſumptũ ex articulo fidei de vna ſancta Eccleſia pt dupliciter legi,

ſcilicet cũ præpoſitione In,(dicendo,Credo in vnã
ſanctam eccleſiam catholicam)& ſine illa præpoſi-
tione,ꝙ melius iudicat diuus Thomas,dicẽdo,Cre
do unam ſanctam eccleſiam catholicam.Et ſiquidẽ
dicatur, Credo in unam &c. ſumitur Eccleſia pro
eccleſia integra,corpore,ſ.& capite,quod eſt Chri
ſtus dũs:ratione cuius in eccleſiam dicimur crede-
re.Et tunc optimè ualet conſequentia:ergo ad hu-
iuſmodi eccleſiam pertinet ultima deciſio fidei, &
ꝙ papa non dr credere in ſemetipſum. Sumi quo-
que poteſt pro eccleſia in terris, ut iungitur Spiri
tuiſancto: ratione cuius dicimur credere in eccle-
ſiam,ut D.Thomæ placet.Et ſic ẽt patet,ꝙ optimè
ualet conſequentia,ꝙ ad eccleſiam catholicam iun
ctam Spirituiſancto,ut ſic ſpectat ultima deciſio fi
dei,& ꝙ papa non dr propterea credere in ſeipſũ,
ſed in Spiritumſanctum, ut eſt eccleſiæ rector.Sed
non ualet ulterior conſequentia: ergo eccleſię ace
phalæ.Si aũt legatur ſine præpoſitione, tunc dr ut
ſupra,ꝙ creditur una ſancta catholica eccleſia: ſed
non ualet; ergo eccleſia acephala. Et conceditur,
quòd ad vnam ſanctam eccleſiam catholicam ſpe-
ctat ultima deciſio fidei, ſicut & poteſtas iuriſdi-
ctionis, quæ conuenit ei ratione partis. Nec papa
credendo eccleſiam dr credere ſeipſum;ſed dr cre-
dere officium ſuum & aliorum: in cuius ſignum à
fide deuiaret,ſi non crederet officium ſuum.

Ad Septimum dr, primò,ꝙ Concilium ẽt integrũ
nõ admitto gaudere de neceſſitate priuilegio per-
ſonali eccleſiæ,quale eſt eſſe ſemper in eccleſia fi-
dem formatam:qm̃ de eccleſia hoc conſtat, de Con
cilio autem nullibi inueniſſe me fateor authẽtica
authoritate firmatum, quamuis rationabile ſit de
facto ita eſſe,ꝙ,ſ.in aliqua perſona cõcilij ſit fides
formata.Dr ſecundò,ꝙ non poſſe errare in fide iu
dicialiter,eſt priuilegium eccleſię rõne capitis, ad
qđ ſpectat iudiciũ.Et iõ nõ eſt priuilegiũ eccleſiæ
acephalæ,nec eccleſiæ,ideſt collectionis fideliũ, ad
q̃ non ſpectat ptãs iuriſdictionis:q̃ tñ eccleſiã pro
collectione fidelium omnium tñ, concilium repræ
ſentat,& cui promiſit Dñs ꝙ ſecum eſſet.& ex hoc
patet,quantum deficit argumentũ illud:nã proce-
dit,ac ſi eccleſiæ rõne communitatis cõueniat pri-
uilegium illud non poſſe errare iudicialiter: cum
conſtet ꝙ ſicut iuriſdictio conuenit eccleſiæ rõne
capitum,ita actus iuriſdictionis.Et quia actus iſte,
ſ.iudicialiter diffinire de fide,concernit vniuerſalẽ
eccleſiam, ideo conuenit eccleſię rõne capitis. cui
cõmiſſa eſt cura uniuerſalis eccleſię:ſicut alij actus
rõne aliorum capitum proportionaliter. Dr ergo
tertiò formaliter, quod Concilium integrum gau-
det eodem priuilegio officij non perſonæ,quo gau
det eccleſia,& eodem modo,ſ.ratione partis, puta
capitis:& ſimiliter gaudet eadem poteſtate, & eo-
dem modo:ſed ex hoc magis habetur intentum &
cõcedo gratis, ꝙ infallibilitas in diffiniendo de fi-
de conuenit Concilio integro rõne capitis,& non
ab eccleſia: cui etiam hoc non conuenit niſi rõne
capitis,ſed a Domino Ieſu,cuius caput uices gerit.

Quod aũt dr de repręſentatione immediata &
remota,duo importat,ſ.repręſentationem eccleſię
per papam & Concilium, & modum repręſentan-
di.& quo ad repræſentationem dr, ꝙ inter papam
& Concilium tanta eſt in hoc differentia, ꝙ Con-
cilium repræſentat uniuerſalẽ eccleſiam integrã,
hoc eſt corpus cum capite,proportionaliter, ſic ꝙ
caput Concilij repręſentat Chriſtum caput eccle-
ſiæ,& corpus Concilij corpus eccleſiæ & hic eſt ue
rus & indubitatus ſenſus, quo Concilium uniuer-
ſalem eccleſiã repræſentare dicitur, & à Domino
immediate poteſtatem habere:eccleſiam autem in
terris poſſum Concilium integrum quò ad pote-
ſtatem repręſentare dicitur,pro quanto omnis ec-
cleſiæ poteſtas in eo inuenitur per ſeipſam, uel in
ſua uicaria. quò ad uota uerò, quia intelligitur in
ipſum conſentire oium perſonarum eccleſiæ uo
ta: ut patet ex authoritate Gregorij ſupra inducta,
papa autem uniuerſalem eccleſiam integram,& in
terris eccleſiæ poteſtatem & vota diſformiter re-
præſentare inuenitur:nã caput, Dñm.ſ.Ieſum Chri
ſtum participatiuè papatum, in ſeipſo formaliter;
reliquæ eccleſiæ poteſtatem & uota eminenter re
pręſentat.De dicta autem obijcien io ta ia, totum
oppoſitum eſt: quia dum ratione prælaturę Con-
cilium eccleſiam repręſentare dicitur, & ſolus pa-
pa immediatè a Chriſto prælatus eſt; reliquum
aũt eccleſiæ corpus a Domino mediante Petro
munus hoc habet,oportet dicere ꝙ papa immedia
tius repræſentat eccleſiam,quàm Concilium:quia
papa,mediante ſolo Chriſto,Concilium autem,me
diante Chriſto & papa.

CAP. XXII.

Dixi in ca.13.ꝙ poteſtas applicatiua papatus
ad perſonam,regulariter & principaliter eſt
in papa,& non niſi in caſu in concilio,ſeu eccleſia,
& in cap.6.idem ſub alijs uerbis ſ.ꝙ poteſtas ele-
ctiua papę in papę poteſtate eſt. & attuli ad hoc
utrobique,duo argumenta.Primum ex facto Petri
8.queſtio.1 cap.ſi Petrus. Secundum ex eo quod pa
pa determinat de actu electionis,ita quòd contra-
rio modo factus ſit irritus.

Obijcitur Contra quatuor,ſ.contra hoc, ꝙ talis
poteſtas eſt in papa;& contra hoc,in caſu tñ eſt in
eccleſia,ſeu concilio;& cõtra vtrunq; argumentũ.

Primo ergo arguitur contra primũ ex Ockan. Si
poteſtas electiua papæ eſſet in poteſtate Papę, ſe
queretur, quòd papa poſſet relinquere eccleſiam
abſque poteſtate electiua:quod eſt impoſſibile. er-
go.& tenet ſequela,ponendo ꝙ mortuis, uel priua-
tis electoribus papa non ordinaret electores. & ſi
dicatur,ꝙ in tali caſu deuoluitur ad eccleſiam:cõ-
trà, quia tũc ſequeretur ꝙ eccleſia eſſet ſuperior
papa,qđ tu negas. & tenet ſequela, quia nunquam
poteſtas aliqua ex negligentia alicuius deuoluitur
ad alterũ,niſi ſit ſimpliciter & abſolutè ſuperior.
poteſtas n.papalis non deuoluitur ad epiſcopũ ex
negligentia papæ nõ prouidentis alicui beneficio,
ſed econuerſo. Pręterea,ſi eccleſia in illo caſu ha
bet poteſtatem electiuã,quęritur a quo habet im-
mediatè,cum a ſeipſa nõ habeat.Si dicatur a Chri
ſto,difficile erit reperire in ſacris literis fundamẽ
tum, in quo poſſit ſtabiliri, quòd in illo caſu ha-
beat,& non regulariter.

Secundo principaliter arguitur ex Armachano.
Non eſt uériſimile,ꝙ Dominus uoluntati unius ho-
minis commiſiſſet ptãtem electiuam ſummi Pontĩ
ficis:quia poſſet euenire ꝙ una progenies diceret,
Hęreditate poſſideamus ſanctuarium Dei:dum quis
bet in fine uitę ſuum conſanguineum ſubrogaret.

Tertiò, quia ſequeretur ꝙ ẽt poteſtas deſtituti-
ua papæ in caſu hęreſis, quo deponi poteſt, eſſet
in papa:& ſic par in parem haberet imperium. Et
rurſus ꝙ papa poſſet conſtituere,ꝙ papa hęreticus
a duob. uel tribus deponi poſſet. Et tenet ſequela:
qa per eaſdem cauſas habent generari & deſtrui
poteſtates iſtæ.

Quartò,ſi in papa eſſet poteſtas electiua papæ,
uel ergo eſt in eo poteſtas illa ſic,ꝙ per ſemetipſũ
poteſt ſucceſſorem eligere;uel ſolum,quia aliquibus
põt illam ptãtem communicare. Hoc enĩ nihil ha-
bet apparentiæ.Ex primo aut,ſi concedatur,ſequi
tur hoc inconueniens,ꝙ eſſet in poteſtate duorum
facere ꝙ alternatis uicibus quilibet per annum in
ordine ſuo eſſet ſummus pontifex, more Annæ &
Caiphæ Et patet conſequentia; quia unus papa
pro ſua uoluntate põt eligere alterum in papã,&
in fine anni ille alter religet eundẽ,& ſic deinceps.

Quintò,Chriſtus non contulit papæ aliquam po
teſtatem pernicioſam Eccleſiæ:ſed(ut habet gloſſa
in ca.ſi Petrus)hoc eſt pernicioſum, quòd aliquis
eligeret ſibi ſucceſſorem:ergo Chriſtus nõ contulit
illam poteſtatem

Contra rationem ex facto Petri allatam,dicitur
primò, ꝙ Petrus non inſtituit Clementem, ſed in-

ſtituendum ordinatur. Dicitur ſecundò, ꝙ hoc fecit inſtinctu Spiritus ſancti: quo etiam præuidit mortem. Dicitur tertiò, ꝙ papa in caſu neceſſitatis, quo electores non poſſent congregari, & pro occurrenti periculo opus ſit paſtore, poteſt papa moriens inſtituere ſucceſſorem.

Contra rationem autem, ex hoc ꝙ papa ſtatuit circa actum electionis etiam electores determinando, &c. dicitur ꝙ papa non dedit poteſtatem electiuam Cardinalibus, ſed Eccleſia uniuerſalis in ſexta ſynodo in c. in nomine Domini, vbi Nicolaus papa non propria authoritate, ſed ſanctorum Patrum ſtatuit. Et propterea vbi Cardinales poteſtate ſibi tradita abuterentur manifeſtè, vniuerſitas fideliũ poſſet eos priuare poteſtate electiua papę, & alijs eam committere.

Reſpondeo. Et primò declaro ſenſum uerborum meorum in libello illo: ſecundò, quid in hac materia mihi uideatur: tertiò ſatisfacere curabo obiectis.

Quò ad primum nunquam dixi, ꝙ papa poteſt ſibi eligere ſucceſſorem, nec ꝙ poteſtas electiua papę ſit in papa formaliter, nec ꝙ poteſtas applicatiua papatus ad perſonã ſit in papa formaliter; ſed dixi ꝙ huiuſmodi poteſtas eſt in papa regulariter, & principaliter. Conſtat namque apud uiros doctos, ꝙ multa ſunt in poteſtate ſuperioris, quæ non ſunt in illo, & eius poteſtate formaliter: & quæ etiã nõ poteſt per ſeipſum immediatè facere. Sunt enim in intelligentijs (quas Angelos dicimus) formę inferiorum & eorum poteſtates non tamen formaliter, nec ſic ꝙ poſſint earum actus per ſeipſas exercere: ſunt in corporum cæleſtium poteſtate formę elementatorum & eorum poteſtates; non tamen formaliter, nec ſic ꝙ eorum opera poſſint per ſeipſa exercere. Stat igitur, ꝙ huiuſmodi electiua poteſtas ſit in papa regulariter & principaliter, & nõ ſit in eo formaliter, nec poſſit per ſeipſum huiuſmodi poteſtatis actum exercere. Sumantur ergo uerba mea in hoc ſenſu, ꝙ poteſtas electiua eſt in poteſtate papæ uirtualiter, ſeu eminenter, & hoc quò ad modum eſſendi, & quòd eſt in poteſtate papæ regulariter, id eſt ordinario iure, ad differẽtiam eccleſiæ uiduæ: in qua eſt eiuſmodi poteſtas in caſu, & principaliter ad differentiam eiuſdem Eccleſiæ, in qua eſt ſecundario: pro quanto in caſu poteſt non ſolũ eligere, ſed facere electores, & ordinare de modo electionis. Hæc de primo.

Quò ad ſecundum: quia eius eſt potentia, cuius eſt actus, ut dicitur in De Somno & uigilia, & electionis papæ, actus ſimpliciter & abſolutè non eſt papæ, ideo poteſtas electiua papæ non conuenit formaliter papę. Probatur minor, Electio papę eſt actus factiuus quantum ex ſe eſt tunc papæ: ergo repugnat ei, quòd præſupponat pro tunc papam. Et tenet conſequentia: quia quod fit, non eſt: ſi enim eſſet, iam non fieret. Tunc ultra, Ergo elector papæ non eſt papa. & tenet ſequela: quia elector præſupponitur ſecũdum naturam electionis, & eſt ſimul tempore cũ electione. Tunc ultra, Ergo actus electionis papę, non eſt papę. & tenet ſequela: quia electio papæ eſt actus electoris papæ. Ex hoc igitur patet, ꝙ poteſtas electiua papæ, cuius actus ſimpliciter & abſolutè eſt electio factiua ex natura ſua, tunc papę, non eſt in poteſtate papæ formaliter. Et confirmatur authoritate conſuetudinis eccleſiaſticæ, qua fit, ut electiones Paſtorum non fiant niſi uacationis tempore, nec non diuinæ ſapientiæ ſuauiter omnia diſponentis; quæ dixit, Sufficit diei malitia ſua: craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibi ipſi: In ſubiecto igitur opportuni tẽporis, quo poteſtas electiua eligere debet, locata eſt formaliter, & non in papa: qui ſolum præueniendo ſolicitudinẽ craſtini diei eligere poſſet: ut patet. Subiectum huiuſmodi electiuæ poteſtatis formaliter, iuxta Peripateticã & Apoſtolicam ſimul authoritatẽ, quia inuiſibilia ex inuiſibilibus cognoſcenda a nobis ſunt, ex ipſius electionis actus exercitatione inueſtigandum eſt. Apparet autem abſque omni ambiguitate, ꝙ electio papæ ad Romanam Eccleſiam ſpectat: computando intra Romanam Eccleſiam Epos, & Cardinales, qui uelut ſuffraganei Romani Archiepiſcopi introducti uidentur. Et propterea ceſſante omni humano ſtatuto ceterisque exiſtentibus Eccleſiæ Romanæ membris, in eadem regulariter eſt poteſtas electiua papæ, non minus quàm in cæteris Eccleſijs poteſtas electiua ſuorum Epiſcoporũ. Ex eo enim ꝙ Christus Dominus Romanam eccleſiam elegit in Petri eccleſiam propriam, dum ipſum ne ex Roma, ſicut ex Antiochia papatum transferret, inhibuit, dicens, Venio Romam iterum crucifigi: Eccleſiæ Romanæ poteſtatem electiuam papę non poſitiuè, ſed negatiuè, hoc eſt oppoſitum non ordinando, conceſſiſſe dicitur. In caſu autem incertorum electorum, Eccleſiæ uniuerſali eandem poteſtatem eadem ratione, quia, ſ. eſt Epiſcopus uniuerſalis eccleſię, & eodem modo, ſ. negatiuè dediſſe intelligitur. Ex ſtatuto autem humano, Apoſtolica authoritate contractum per uiã determinationis poſitiuè eſt ſubiectũ ptãtis electiuæ ad Cardinales Romanæ eccleſiæ ſolos. Papa. n. ex eminentia poteſtatis, curiæ ac regiminis uniuerſalis, poteſt de electiua ptãte decernere: ipſamq; ſic dirigere, & ordinare, ut cõtrario modo faciẽdo, irrita ſit in ſuo opere & ſubiecto: ut patet in geſtis ipſorũ Pontificum, & obſeruatione eccleſiæ. Hęc de ſecundo.

Quò ad tertium, reſpondeo obiectis pro quanto militant aduerſus hæc, dicitur ad primum, ꝙ impoſſibile eſt eccleſiam relinqui abſque papa & poteſtate electiua papæ: quoniam decedente papa abſque ullo decreto, de hoc negatiuè relinquit poteſtatem electiuam eccleſiæ Romanæ: ſicut Linus ſucceſſor Petri immediatus, electus creditur. Reſponſio quoque data, ꝙ per uiam deuolutionis poteſtas applicatiua papatus ad perſonam eſſet in eccleſia uniuerſali in caſu, pro quanto ex meo libello aſſumitur, non intelligitur de deuolutione propter negligentiam, contra quam obiicitur, ſed cõmuniter, & propterea nõ ſic arctatur Deuolutionis uocabulum, quin ſiue deuolutionis, ſiue ſucceſſionis, ſiue ſuppletionis ſiue cuiuſcunque alterius modi in hac ſententia uiam includat. Vnde non ſuper negligentia electorum, ſed ſupra defectu ordinariorũ electorũ fundaui: & in tali non in alio caſu ibi dicta intelligo. Exiſtentibus ſiquidem certis electoribus, qui hodie ſunt Cardinales, non ſuccedit Romana eccleſia uniuerſalis: defunctis autem omnibus Cardinalibus Romana eccleſia, a qua Linus eſt electus ante humana iura nobis nota, immediatè ſuccedit. Quia tamen pars clauditur in toto, & in eccleſia uniuerſali clauditur eccleſia Romana, ſi Concilium generale cum pace Romanæ eccleſiæ eligeret in tali caſu papam, uerus papa eſſet ille qui electus ſic eſſet. A quo autem eccleſia Romana, aut eccleſia uniuerſalis haberet in caſu poteſtatem electiuã papæ, & non regulariter, facilè patet. Nam conſtat quod haberet a Christo, & eius uicario negatiuè: quia, ſcilicet, neuter ordinauit oppoſitum, & Chriſtus Dominus ſtatuit Petrum in ſucceſſoribus perpetuum. Stante ſiquidem hoc ſecundo, cum ſucceſſio carnalis in nouo teſtamẽto conſilio caſtitatis, maximè conuenienti perfectiſſimo ſtatui, qualis papæ eſt, diſſonet, uoluntaria quoq. quaſi adoptio uel inſtitutio ſucceſſoris ſuaui eccleſię diſpoſitiõi aduerſetur, uia electionis perpetuandus relinquitur ſucceſſor Petri, proculdubio ab eccleſia ſua, quę quia eſt Romana & vniuerſalis, niſi ipſe papa determinet, qui Romanã & vniuerſalẽ eccleſiã repręſentent in eligendo, determinationi ipſius Petri & Dñi, qua ſecuta, morte, ſcilicet Petri in Epiſcopatu Romano determinatum eſt, ꝙ Eccleſia Romana repræſentet Eccleſiam uniuerſalem in electiua poteſtate, ut patet, ſi ſecludamus omne ius poſitiuum per intellectum, & aſpiciamus ad Eccleſiæ antiquæ cõſuetudinem, ſtandum eſt. Vnde non oportet ſolicitari

ſolicitari de authore poteſtatis electiuæ in caſu,& non regulariter in Eccleſia.

Ad Scđm dr,ꝙ non eſt cōtra ſenſum declaratū. Argumentum tamen non eſt oſtenſiuum, nec ducens ad incōueniens ex natura poteſtatis: ſed ex abuſu:ex quo ſi liceret arguere, neſcio quæ poteſtas uniuerſalis rectè committi poſſet uni homini.

Ad Tertium dr,ꝙ quia quælibet poteſtas Eccleſiæ eſt inferior poteſtate papę,cui reliquę ſubiacent poteſtates,nullum inconueniens uideo concedere,ꝙ in papæ poteſtate imminenter cōtineat poteſtas ēt depoſitiua papę hæretici, & ꝙ poſſet cōſtituere,& ꝙ a collegio Cardinalium poſſet deponi in caſu quo deponendus eſt. Nec ſequitur ꝙ par in parē nō hēat imperium: quia non ſupra papam, ſed ſupra coniunctionem papatus cum perſona, exerceret imperium,in ſtatu in quo coniunctio illa eſt in corrumpi ex diuino iure.

Ad Quartū dr, ꝙ propriè loquendo,neutro modo eſt poteſtas electiua in papa: ſed quia poteſt determinare electores,& modum eligendi. Vnde nō oportet ad inconueniens deductum reſpondere: quod tamen ex abuſu poteſtatis ſequeretur.

Ad Quintum dicitur, ꝙ non poteſtas, ſed abuſus poteſtatis,ſi data eſſet a Chriſto,eſſet pernitioſus. Ad obiecta uerò contra rationem ex facto Petri dr, ꝙ prima gloſſa uidetur contra textum dicentē Tradēte ſibi Petro, & non dicit Ordinan:e, ꝙ ſibi traderetur. Secunda verò gloſſa acceptari poteſt, quamuis non ſit authētica : præſertim quia mortē nō inſtinctu Spiritusſancti, ſed Domini uoce agnouit,dicentis,Venio Romam iterum crucifigi. Tertia autem gloſſa ſi acceptatur, eminentiæ poteſtatis papæ fauet, ut patet : ſed quomodo tunc fuerit talis neceſſitas,deberet aperiri. Videtur tamen mihi, quòd uel iuxta ſecundam gl.inſtinctu Spiritusſancti Petrus hoc fecerit,uel de conuenentia poteſtatis(propter qđ diſſolutum à Spiritusſancto dicitur factū Petri,non ſemper erunt Petrus & Clemens) uel potiùs quòd tanquam incertum factum,authoritatem firmam non faciat. Dico autem incertum, quia Eccleſia Linum, & Cletum reputans ſummos Pontifices,computatis annis quibus quilibet corū rexit eccleſiam Romanam ante Clementem,teſtari uidetur,quòd uerba illa Ioannis papæ tertij,tanquam narratiua crediti facti accipienda ſint,& nō ut authorizantia factū,quod narratur:propter qđ authoritate illa vtimur,Vt ualeat quantum ualere poteſt. Accedit ad hoc uerſus in gloſſa ibidem de Clemente dicens.

Diſputat hoc mundus,quartus fuerit ne ſecundus.

Ad obiecta demum contra rationem ex hoc, ꝙ Papa ſtatuit de electoribus papæ, dr ꝙ manifeſte conſtat ex illo can.In nomine Domini, quòd propria authoritate papa illud ſtatuit in ſynodo:ut patet ex illis uerbis,Venerabilis Pontifex decernens authoritate apoſtolica,inquit. Mirum eſt autem,ꝙ arguentes non aduerterint grāmaticam conſtructionem in ſequentibus,ubi dicitur, Qua propter inſtructi prædeceſſorum noſtrorum, aliorumque ſanctorum Patrum authoritate,decernimus,ut obeunte,&c. & dixerint pp hęc uerba, ꝙ papa nun propria, ſed ſanctorū patrum authoritate ſtatuit: cum ly Authoritate,determinet ly Inſtructi,'& nō ly Decernimus:vnde ſolidum ſtat,ꝙ papa authoritate propria ſtatutū illud fecit.Quamuis ēt oia ſtatuta de electione papæ, ꝙ ſummus Pontifex ēt in ſynodo fecit,propria authoritate fecerit;& ſancti Patres in ſynodo congregati nihil poſſint ſine authoritate Rom.Pontificis ſtatuere.Hæc quoque ex authoritate papæ fieri comprobantur, dum ſtatutum Gregorij decimi cum Concilio Lugdunen. qđ hr in ſexto de elec.ubi periculū: diſponens de electione papæ,reuocatum per Adrianum & Ioan.22 ac deinde reaſſumptum p Celeſtinū quintum & Bonifaciū octauum,robur authoritatis habet:ut glo. In eodem c.dicit Clementinam quoque Ne Romani,de electione papæ,à papa,non à Concilio generali factum eſſe patet,in clementinis de electione. Multa quoque circa electionē papæ ſtatuta in di. 79.patet à Gratiano referri.Et nouiſſimè Iulius ij. qui uiuit & regnat,ſtatutum nouum edidit de electione papæ abſq; Cōcilio generali. Vñ negare huiuſmodi poteſtatē in papa, eſt negare ſenſum.

CAPVT XXIII.

Dixi in c.20.21. & 22.quòd in eccleſia Dei eſt poteſtas authoritatiua ſuper coniunctionem Petri & Papatus,non autem ſuper Papam.

Obiicitur contra tripliciter.Primò,quia contrariantur dictis in libello illo.Secundò, quia contrariantur hæc duę inter ſe.Tertiò, quia falſum eſt,ꝙ poteſtas depoſitiua papæ,quæ in Eccleſia,non ſit authoritatiua ſupra papam.

Primum oſtenditur ſic,in c.6.& 13.dictum eſt, ꝙ poteſtas applicatiua eccleſiaſticæ poteſtatis ad hac vel illam perſonam eſt in ſolo papa:nunc dr,ꝙ ptas authoritatiua ſup coniunctionē eſt in Eccleſia.ergo contradictio.

Secundum autem oſtenditur exemplo, quo utor retorquendo in me.Habere n.poteſtatem ſup hominem, non eſt habere poteſtatem ſuper aīam,nec ſuper corpus,ſed ſuper ſeparationem animæ à corpore,cum nihil aliud faciat occidens hominem. Quid ergo aliud eſt habere poteſtatem authoritatiuam ſuper papam, quàm poſſe papatum ab ipſo authoritatiuè ſeparare.

Tertiū aūt(ꝙ ſ.Eccleſia authoritatiua ſuper papā ipſum deponit)probat tripliciter.Primò,quia aliter papa hęreticus citatus non tenebitur comparere, nec erit contumax nō comparens:iudicabitur ergo inauditum,aut non obligatum reſpondere.Secūdò,Oīs actus punitiuus perſonę rōne ꝓprij peccati, eſt ab habente iuriſdictionem ſuper eum qui punitur.Tertiò arguitur ad hominem,meipſum.ſ. Eccleſia poteſt excommunicare papam hęreticum antequam deponat:ergo habet authoritatem iuriſdictionis ſuper papam: patet ſequela,& antecedēs ex te eſt : quia cum tu dicas hanc conſequentiam eſſe bonam, Non eſt excommunicatus ipſo facto: ergo non eſt depoſitus: & iſta erit bona, Non pōt excommunicare:ergo nō poteſt deponere:& iſta, Poteſt deponere:ergo poteſt excommunicare.

Reſpondeo, & ad primū dr, ꝙ nulla eſt in dictis meis contrarietas:qm̄ ſuperius de authoritate eminentiæ erat ſermo,ubi Eccleſiæ poteſtas papæ poteſtati comparabatur. Vnde dictum eſt ibi,ꝙ papa eſt moderator,&director poteſtatis Eccleſię,& nō econuerſo:hoc enim ad eminentiā & non eminentiam poteſtatis ſpectat.Hic aūt ſermo eſt de authoritate efficacię,dum dicimus, ꝙ poteſtas Eccleſiæ authoritatiuę poteſt ſuper coniunctionem,&c.hoc enim nihil aliud ſonat,niſi ꝙ talis poteſtas tanquā ſuperior coniunctione illa pōt efficere illam:agens enim ut ſic,præſtat eo qđ ſit ut ſic.Cum hoc nanq; patet bene ſtare,ꝙ poteſtas applicatiua poteſtatis eccleſiaſticæ, ſecundū eminentiā eſt in ſolo papa.

Ad Scđm verò dr,ꝙ hæc duo, ſ.ptās eſt ſuper cōiunctionē, & non ſuper papam, in illo repugnant inter ſe, quia diuerſa ſunt. Et papa ſignificat aliquid maius cōiunctione,qm̄ ſignificat formam papatus,ſicut dominus formam dominij. Propter qđ retorſio exempli de homine nihil ualet: nam non conuenit papæ ſignificatum ęqparare ſignificato hominis, & ſimile de utroque ferre iudicium: quia homo ſignificat formaliter compoſitum ex anima & corpore; papa uerò ſignificat formaliter purum paparum,quamuis in cōcreto,ut patet. Sed hoc totum,Petrus papa,ſe habet vt ly Homo,& conceditur,ꝙ poteſtas illa poteſt ſuper Petrum papam ratione ſubiecti,vt in libello dicitur; non autem ſuper papam:quia non poteſt ex parte formæ. Vnde patet nullam eſſe repugnantiam,& ꝙ aliud eſt poſſe ſuper papam,& aliud ſuper Petrum papam:ſicut

aliud

aliud eſt poſſe ſuper cõpoſitũ, & aliud ſuper formã.

Ad Primum autẽ contra tertium hoc, ſ. ꝙ poteſtas Eccleſiæ nõ eſt ſupra papã, reſpondetur, ꝙ Petrus papa hęreticus tenetur ad oĩa quæ ſunt neceſſaria ad iudicium depoſitionis ipſius: ut in libello ca. 21. expreſſẽ dictum eſt: unde mirandũ uſ de obiectionibus. Dico igitur, ꝙ Petrus papa hęreticus ratione ſubiecti ſic diſpoſiti, ſubditur poteſtati depoſitiuę eccleſiæ, & in oibus neceſſariò præambulis & conſequentibus. Nec ex hoc ſequitur, ꝙ poteſtas eccleſiæ ſit ſupra papã, ſed ſupra Petrum papam, ſic depoſitum in hoc tñ. Et per hoc patet ſolutio primi & ſecundi. Ad tertium verò dicitur, ꝙ vt patet in c. 19. libelli, vnde impoſitũ eſt mihi, ꝙ dicam illam cõſequentiam bonam, nunquam ego dixi hoc, nunquam ſomniaui connexionem inter excommunicationem & depoſitionem: imò oppoſitum expreſſe ſenſi. Ego. n. ex illa communi radice, Id quod infligitur à iudicio humano, non incurritur ipſo facto ex ſolo peccato interiori, purè intuli duo, ſcilicet negationem excommunicationis, & negationem priuationis: & dixi ꝙ ſi ex hac radice ſequitur non eſſe excommunicatum, multò magis ſequitur non eſſe priuatum: quia ibi non requiritur declaratio apud Iuriſtas, ſicut hic. Argumentũ aũt procedit cõtra ducentẽ illationẽ formalẽ à negatione excommunicationis, ad negationem depoſitionis: & ideo non eſt ad propoſitum.

CAPVT XXIIII.

Dixi in c. 21. ꝙ papa poſſet committere poteſtatem depoſitiuam papæ hæretici collegio Cardinalium.

Obiicitur, quòd non poſſum ſic dicendo ſuſtinere, quin par in parem habeat imperium.

Reſpondeo ꝙ facillimè patet, ex hoc non ſequi parem in parem habere imperium: quia poteſtas depoſitiua non eſt ſupra papam, ſed ſupra coniunctionem Petri cum papatu: quæ coniunctio non eſt par papæ. Quare autem huiuſmodi poteſtas depoſitiua papę, quamquam minor papatu, non ſit auferibilis ab eccleſia à papa, in promptu cauſa eſt; quia diuino iure illi conuenit contra papam hæreticum, ut patet ex dictis in libello.

CAP. XXV.

Dixi in cap. 26. rationem, quare papa pro infidelitate ſola poteſt deponi, quia ſola infidelitas inter crimina, contrariatur ad eſſe papæ.

Obiicitur dupliciter contra hanc rationem.

Primò, quia falſum eſt ꝙ fides requiratur ad eſſe papę, cũ papa ſi fiat hęreticus: adhuc ſit papa apud me: ſufficit enim character baptiſmalis.

Secundò, quia hęc ratio ęquè fortiter probaret, ꝙ pro hæreſi deponi non poſſet: quia hæreſis non opponitur ad eſſe papæ.

Reſpondeo, ꝙ ratio mea nõ eſt intellecta ut eſt: ſtudioſè namque non poſui inter conditiones requiſitas ad eſſe papæ fidem, ſed Chriſtianitatem, ut excluderem hanc obiectionem. Nec aſſumpſi, ꝙ infidelitas ſola inter uitia contrariatur fidei, ſed Chriſtianitati, ſeu conditioni requiſitæ ad eſſe papæ, ut patet in libello. Conſtat. n. Chriſtianitatis ſtatui (quo membrũ Chriſti conſtituitur) ſolã infidelitatẽ inter uitia opponi, & ꝙ Chriſtianitas requiritũ neceſſariò ad eſſe papæ, & in libello eod. c. 27. clare manifeſtaui differentiam inter Chriſtianitatem, & fidem: & ꝙ Chriſtianitas eſt ſtatus quidam Eccleſiaſticus ex charactere, & fide conſtitutus. Sed ut melius mens tõnis perpiciatur ex cõcluſione inuenta, & directa oppoſitione infidelitatis, conſiderandum eſt, quòd nõ eſt intenta, aut deducta concluſio illa ratione, ꝙ papa habet non eſſe propter infidelitatem, ſed ꝙ eſt diſpoſitus propinquiſſimè ad non eſſe: quod ſignificat concluſio dicens, ꝙ eſt deponendus. Et propterea nõ oportet, ꝙ infidelitas ſic opponat Chriſtianitati, ꝙ auferat totaliter eſſe Chriſtianum; ſi enim hoc tolleret, non deponendum, ſed depoſitũ papam inferret: ſed ſat eſt, ꝙ opponatur Chriſtianitati ſic, ꝙ conſtituat Chriſtianum hominẽ, quantum eſt ex parte hominis in non eſſe Chriſtianitatis. Per hoc ſiquidem non eſſe Chriſtianitatis in Petro papa, conſtituitur Petrus papa in eſſe depo nibili; quia per tale non eſſe eſt diſpoſitus ſicut deponi poſſit. vt patet ex dictis in libello. Et manifeſtatur ex officio papæ; cum enim papę officium ſit paſcere doctrina & opere, cum habet fidem formatam, uelut ſanus uiuit in papatu: cum aũt habet fidem informem, ob perditam charitatem, non paſcit amplius exemplo, ſed doctrina tantum: ac per hoc uelut æger in papatu eſt. Si demum etiam fidem omnino amiſerit, iam nec doctrina paſcere potens eſt, & quaſi mortuus ſicut in extremis uitę conſtitutus, ad omne opus inualidus, diſpoſitus eſt, ut morte depoſitionis auferatur à uita papali. Vnde patet reſponſio ad Primum: quia non obſtat rationi, ꝙ infidelitas ſtat cum eſſe papæ, ut patet ex dictis. Et potes eandem ſententiam unico uerbo dicere, ꝙ fides eſt neceſſaria ad eſſe papæ ſimpliciter, quamuis non ſit neceſſaria ad eſſe papæ ſic, ſ. quaſi mortui: inò ex hoc ꝙ conſtituit papam in eſſe papæ ſimpliciter, & eius oppoſitum cõſtituit in eſſe papę quaſi mortui: manifeſtè ſequitur, quòd conſtituit papam in eſſe depoſibili.

Et per hoc patet ſolutio ſecundi: hæreſis enim non ſtat cum eſſe Chriſtianum ſimpliciter, nec cũ eſſe papam ſimpliciter, quamuis non auferat totaliter utriuſque eſſe. Sed quia conſtituit non eſſe Chriſtianum, quantum eſt ex parte hois, ideo conſtituit diſpoſitum ad non eſſe papæ. quoniam eſſe papam ſimpliciter ſupponit eſſe Chriſtianum ſimpliciter. Sed argũ in hoc fallitur: quia accepit hanc rationem, ac ſi inferret non eſſe papæ ſic, ꝙ eſſet depoſitus: cuius tñ contrarium patet in litera. Manet ergo ratio illa, non inuenta adhuc minus habens, quamuis in ſtatera poſita, ut deſiderare me dixi.

CAP. XXVI.

Dixi in eodem 29. c. iuncto 25. ꝙ ex ſacra Scriptura ſolus caſus hęreſis excipitur ab impunibilitate papę reſpectu Eccleſiæ.

Obiicitur, quia in ſacra Scriptura inuenitur etiã aliàs Crimìnoſum eſſe ſeparandum, ut patet primæ ad Corinthios ſeptimo: Si is qui frater nominatur inter uos, eſt fornicator, aut auarus, aut idolis ſeruiens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cum huiuſmodi nec cibum ſumere. Et Dominus Matt. 18. innuit hominẽ pro quolibet mortali, cui annexa eſt contumacia, eſſe excommunicandum. Et gloſſati fuerunt hi textus de ſubditis in terra, ſimiliter gloſſabuntur textus allegati per te de hæretico. Et ad dicta Saluatoris & Petri conceditur, ꝙ quãdiu bene docent & remanẽt Pręlati, ſũt audiẽdi.

Reſpondeo, ꝙ cũ ſacra Scriptura tota ſit ab vno authore, qui eſt Spiritusſanctus, & uelut vna integra doctrina legis diuinę, nõ eſt gloſſis, ſed textui attribuendum, cum ex coniunctione diuerſorũ locorum Scripturę ſenſus unus colligitur: ſic aũt eſt in propoſito. Cum. n. ꝓp hęreſim maximè & propter alia etiã crimina ſint diuino iure uitioſi multi ſeparandi ab Eccleſia, & exceptio fiat de ſolis prælatis ab ipſo diuino iure in criminibus alijs ab infidelitate: manifeſtè colligitur abſq; noſtris gloſſis, ꝙ reliqui pro multis criminibus; prælatus autẽ ꝓ ſola infidelitate diuino iure ſeparãdus ordinatur. Scriptura igitur loquens de hæretico, communis eſt prælatis & ſubditis: quia nulla fit exceptio in ea de prælato: loquens aũt de alijs criminibus, prælatũ ſimpliciter non comprehendit: quia excipit eum.

Ad reſponſionem verò datam exceptioni Domini & Petri (quando exceptus eſt prælatus Matt. 23. Super cathedram Moyſi. & 1. Pet. 2. Obedite præpoſitis dyſcolis) dicitur, quòd reſponſio illa,

ſcilicet

ſcilicet quandiu bene docent, & ſunt prælati, põt bene & male intelligi. Bene quidem, ſi ſit ſenſus, ꝗ quandiu per ſe bene docent, ſunt prælati. Et ſic nihil obſtat propoſito: quã fides Chriſti eſt, qua ſit doctrina, & quæ ſuſtinet prælatum in eſſe ſimpliciter: ac per hoc quamdiu hñt fidem, habent vnde per ſe rectè doceant, & ſint prælati, quãtum eſt ex iure diuino: vt patet in libello. Male sũt, ſi ſit ſenſus, ꝗ non dr̃ prælatus tolerandus, ſed ſi toleretur, audiendus: quã quum in maiori includatur minus, & plus ſit malos prælatos audire cum effectu, & obedire eiſdem ꝙ̃ tollerare (vt patet) conſequens eſt, quòd mandatum Dñi & Petri de obedientia prælati malæ vitę & bonæ doctrinæ, claudat in ſe mandatũ de toleratione ab eiſdẽ, quibus obedientia incidit. Et ſic authoritas illa diuini allata efficax ad ꝓpoſitũ reſtat, & firmã petrã fundata.

CAP. XXVII.

Dixi in eodem 26 capit. concluſiuè, ꝗ in ſolo caſu hæreſis Papa ſubijcitur Eccleſiæ, ita quòd poſſit deponi.

Obijcitur, primò, quia in epiſtola Clementis ad Iacobum ex ore Petri Apoſtoli ordinatur, quòd Clemens Papa deponatur ꝓ negligentiam: Eccleſia ſiquidem non ſpernit illam epiſtolã: qđ ſufficit.

Secundò, quia cum Eccleſia in caſu hęreſis ſit iudex Papæ, & talem poteſtatem non habeat niſi Matt. 18. & ibi non commemoretur magis peccatũ hæreſis, ꝙ̃ quodcunq; aliud cũ contumacia, ſequit ꝗ non ſolũ in caſu hęreſis Eccleſia ſit iudex Papę.

Tertiò, quia ſi vicarius regis abſentis tyrannicè regeret, cõitas poſſet illũ deponere: ergo Eccleſia põt deponere vicariũ Xp̃i Dñi, ſi tyrãnicè regat.

Reſpondeo, ꝗ epiſtola illa eadẽ facultate reijcitur, qua recipit: imò maiori reijcitur, vt patet ex oppoſito decreto 40. diſt. ſi Papa. vbi manifeſtè ꝓ negligentiam Papa non iudicandus dr̃, quantumuis pernicioſam: vnde non ſufficit illius authoritas.

Authoritas aũt Dñi ſecundo loco allata, ptãtem Eccleſiæ ſupra ſubditos ſibi vt ſic manifeſtat. Et ꝓpterea cum Papa ex alijs locis Sacræ Scripturę nõ ſit ſubditus Eccleſię niſi in caſu hęreſis, conſequẽs eſt, vt ex illa ſñia Dñi non habeat Eccleſia ptãtem ſuper eũ, quia eſt Papa, niſi in caſu hęreſis: qđ.n. ibi nõ eſt exp̃ſſum, ſufficit ſibi inueniri declaratũ.

Ad Tertium dr̃, ꝗ ſimilitudo illa deficit dupliciter. Primò, quia cõitas libera habet ptãtem deponendi principem, & regem.ſ. ſi tyrannicè regat: & ideo non eſt mirum, ſi põt deponere ẽt Vicarium illius. Eccleſia aũt ſerua eſt principis ſui Ieſu Xp̃i. Secundò, quia Rex, purus hõ abſens ſupponitur, & ſolum per vicarium gubernare: Rex aũt noſter ſic abſens eſt corpore, vt per ſeipſum audiat querelas contra Vicarium ſuum ab eccleſia & membris ſingulis: & propterea non eſt ab eccleſia eius vicarius deponendus; ſed recurrendum eſt ad principem audientem, & optimum vt deponat.

CAP. XXVIII.

Dixi in eodem 26. cap. quòd propter ſcandalum non eſt præſcindendum caput iuxta Domini ſententiam Matt. 18.

Obijcitur, Quòd licèt non ſit auferendum caput totaliter ſic, ꝗ nunquam ſit futurum aliquod caput: tñ auferendum eſt illud caput, ſine quo in corpore remanet vita, imò qđ corpus inficit iniq̃tũ ẽ ex ſe.

Reſpondeo, Quòd ex verbis Domini, negatiuè tñ, vt in libello dictum eſt, ſumitur ꝗ nec totaliter, nec hoc caput præſcindendum eſt: quã expreſſè dr̃ ſi manus tua, oculus tuus, pes tuus: Pronomen ſiquidem adiunctum oſtendit, ꝗ de membro hoc loquitur: & conſequenter de capite iſto negatum accipimus, ꝗ præſcindatur. Falſum quoque eſt, ꝗ ſine iſto capite ſit vita, cum ipſum loco Domini ſaluificet Eccleſiam, vt in cap. ſi Papa d. 40. dr̃. Nec inficit hoc caput, ſed rectè docet: quamuis abuſus poteſtatis capitalis in iſto inficiat quãtum eſt ex ſe, Eccleſiam: non hoc caput: ſed abuſus illius in culpa eſt: & non eſt præſcindendum caput, ſed illius abuſui congruis remedijs obuiandum.

CAP. XXIX.

Dixi in c. 27. Quòd Deus optimè prouidit Eccleſiæ, diſponens, quòd orationis remedio contra Papam malum vteretur, non autem depoſitionis poteſtate.

Obijcitur, tripliciter. Primò, quia minus bene inſtituta eſſet politia eccleſiaſtica, ꝙ̃ ciuilis. Et tenet ſequela, quia ciuilis põt principe tyrannicè regẽtẽ pertinaciter deponere; eccl'aſtica at nõ poſſet.

Secundò, quia Deus ademiſſet cõitati Eccleſiæ ptãtem ſibi naturaliter conuenientem, & neceſſariam ad pacificam conuerſationem, qualis eſt poteſtas depoſitiua principis in caſu tyrannidis. Et tenet ſequela: quia talis poteſtas naturaliter conuenit communitati perfectæ & liberæ.

Tertio, quia quum Deus opportunius remediũ, quàm orationem Eccleſię potuerit inſtituere, ſcilicet poteſtatem depoſitiuam, dicere non aliud remedium, quàm orationes reliquiſſe, eſt dicere politiam eccleſiaſticam non bene inſtitutam, & eſſectam ſeruam ſtrictiſſima ſeruitute.

Reſpondeo, Quòd *Deus* longe melius & eminẽtius inſtituit eccleſiaſticam rempublicam, ꝙ̃ ciuilem: quã illam inſtituit cum proximo & immogeneo capite viuo in perpetuum ſine potentia errãdi, præſente ſpũaliter votis oium, & ſingulorũ vbique. hęc.n. eſt inſtitutio reipublicæ Chriſtianę ſimpliciter. De inſtitutione aũt ad tps, ſ. corporalis abſentiæ principis noſtri, oſ ẽt ꝗ optima eſt, quã conſona: primariæ inſtitutioni. Et quã Reſpub. Chriſtiana ſcđm ſuam primariam inſtitutionem ſerua eſt nata, & tota poteſtas eſt in ſuo principe naturali: ideo optimè cõſona inſtitutio ad tps eſt, vt non cõitati, ſed vicario principis poteſtas plena committatur, vt prædictum eſt, & ꝗ reſpublica quandiu Vicarius principis ſub principe eſt ſimpliciter quod ſit per eſſe Chriſtianum, ſimpliciter recognoſcat principem viuum, & recurrat ad eũ audientem & paratum exaudire. Et ſcito ꝗ contingit hoĩes in hac re falli quaſi a negatione modi ad negationem rei. Quum.n. deponere Papam cõtingat multis modis. ſ. per prouidentiam humanã, & per orationem Eccleſię perſeuerantem & neutro modo opus ſit niſi in caſu veræ neceſſitatis, ex hoc ꝗ Eccleſię non eſt conceſſum ꝗ poſſit deponere per viam prouidentię humanę: non ſequitur eccleſiæ non eſſe conceſſum, ꝗ poſſit deponere Papam: quoniam alia via. ſ. orationis perſeuerantis, infallibiliter põt. quæ.n. per amicos poſſumus, per nos aliqualiter poſſe teſtatur Philoſophus, quantò magis quæ per patrem poſſumus.

Ad Primum ergo negatur ſequela: & ad probationem dr̃, ꝗ vtraque politia, ſ. tam ciuilis ꝙ̃ eccleſiaſtica, põt deponere tyrannicè regentem ipſam, ſed diuerſimodè: quia ciuilis perfecta & libera poteſtatiuè & per prouidentiam humanam: eccleſiaſtica aũt per ptãtem ſui patris per orationis perſeuerantiam, quando uerè oportet. Et hic modus quidem excellentior, & non potens errare, ſicut primus, & melior. & propterea non minus bene, ſed melius prouiſum eſt eccleſiaſticæ reip. de mõ abijciendi à ſe malum miniſtrum, quàm ciuili.

Ad Secundum negatur ẽt ſequela: quia cõitas Chriſtiana nata eſt ſerua, ac per hoc naturali iure ſibi non competit poteſtas ſuper principem ſuũ: & cõſequenter nec ſuper principis Vicarium, niſi à principe ſibi concedatur. Vnde licèt verum ſit, ꝗ eccleſiaſtica cõitas diſtincta contra principem non habeat ſuper principem & eius Vicarium tyrannizantem authoritatiuam ptãtem, non tñ sd empta eſt ſibi à Chriſto, aut quocunq; alio modo, ſed ex natura ſua; quia ſerua nata eſt, contraxit hanc negationem. Ad Tertium aũt dr̃. ꝗ nõ ſuiſſet opportunius remedium, prouidentia humana, ꝙ̃ oratio eccleſię perſeuerans. Tum quia prouiden-

na

tia humana falli pōt (cogitationes ſiquidem mortalium timidæ & incertæ prouidentiæ noſtræ) oratio aūt Eccleſiæ perſeuerans falli non pōt. Deponeremus fortè, q̄n non oportet, non præuidētes futura, nec occulta ſerutantes Oratio aut Eccleſiæ perſeuerans non deponet q̄n non oportet: quia bonus Dominus negat q̄d volumus, vt tribuat, q̄ malemus. Tum quia facilior, minus impedibilis, & efficacior cauta eſt oratio Eccleſiæ perſeuerans prò ſe in neceſſarijs ad ſalutem Eccleſiæ, q̄ tota omnium hoīum prouidentia: hęc.n. difficilè conſonat, potētia impediri pōt, & omnia ſubiecta non habet: deſcripta aūt oratio facilè conſonat, non pōt potentia aliqua humana impediri, & oīa ſub Deo ſubiecta habet. Mirum eſt aūt de ſubiunctis. ſ. q̄ dicere Deum ſolum orationis remedium reliquiſſe, &c. ſolum .n. hoc remedium tanq̄ ſupremum & efficax ſimpliciter relictum dicimus, exiſtentibus multis alijs remedijs per viam admonitionis, &c. Mirum aūt dico, quia quum naturaliter ex eiſdem tueamur, ex quibus ſumus & conſeruamur, & Chriſtiana reſpub. ex oratione ſit adaucta, & in vno ouili conſtituta, dicente Patre ad Chriſtum, Poſtula à me & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam: & ex oratione conſeruetur, dicente Chriſto ad Petrum, Ego rogaui pro te, vt nō deficiat fides tua; naturali quoque ordine oratione defendenda eſt, contra tyrannicè regentem. Mirū dico, niſi ſi quis putet orationem Eccleſiæ perſeuerantem pro ſe in vera ſui neceſſitate poſſe deficere, q̄ propriè infidelitatem eſſe, ſi infidelitas non eſt, parum meo iudicio vſ: diuinæ ſiquidem prouidentiæ, quā in ſpecie de Eccleſia ſua habet, derogare vr. Si.n. natura non deficit in neceſſarijs, quo Deus qui dedit ſemetipſum Eccleſiæ, deficiet illi in neceſſarijs, ſeruatis ex parte Eccleſiæ ſeruandis, vt patet ex deſcriptis conditionibus orationis. Mirum demum dico: qm ſi efficax hoc orationis Eccleſię, &c. remedium indubiè creditur, cur inſufficienter prouiſum eccleſiæ dr de remedio opportuno & per hunc modum excludendi Papam tyrannum ab eccleſia ſatisfit oibus quæ obijciuntur de corpore reſpectu membri contagioſi. & ſimilibus: ad omnia ſiquidem ſat eſt oratio perſeuerans eccleſiæ. Pro cuius zelo hāc reſpondendi curam ſuſcepi: arbitratus quibuſdam licet non omnibus friuolis obiectis reſpondiſſe, vituperandum non eſſe hac vice. Rogo igitur lectores, ut æquos ſe prębeat interpretes aut cenſores: nihil enim hic aut alibi mihi, ſed rationi, vel authoritati allatæ tribui volo: hoc etiam vbique & ſemper ſub ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ correctione. Romæ die 26. Nouembr. 1512. Ad laudem & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti. Amen.

AD LEONEM DECIMVM PONTIF. MAXIMVM

De Diuina Inſtitutione Pontificatus Totius Eccleſiæ in perſona Petri Apoſtoli, libellus Thomæ de Vio Caietani Cardinalis Sancti Xyſti.

ILLVSTREM ſapientibus ſententiam in vulgarem quoque lucem proferri exigunt, Pater beatiſſime, qui ea, quæ à ſeipſis manifeſta ſunt, ab his quæ per alia nota fiunt, nō diſcernentes, nodum (vt aiunt) in ſcirpo quærunt & meridiana in luce cęcutientes, offendunt. Obnubilandi ſiquidem euangelicam claritatem tanta eſt licentia his, qui ſua non ſunt ſorte cōtenti, vt Eccleſiæ vultus, licet ſereniſſimus, nouitatum inuolucris perturbetur, quippe quorum ſtudium eſt certa & lucida in quęſtionem vertere ac obſcura alijs reddere. Ea propter Petri ſucceſſorumque eius Romanorum Pontificum principatus (tot ętates, tempora, atque ciuitates tranquilla poſſeſſione obtenti) ius euangelico Sole fulgens, impetitum argumentationibus inuoluentibus, exercitatos parum in ſacris literis tueri, tenebris exuere atque in medium proferre, ſic intendimus, vt veritas hęc omnibus luceat, & propriis ſplendoribus vniuerſę creaturæ penetralia attingat. Habeat igitur catholica Eccleſia tibi credita, Pater benigniſſime, lucubratiunculam hanc pro rudioribus, ne obſcuritatibus obruantur.

CAP. I.

IN QVATVORDECIM capita de Romani Pontificis inſtitutione & authoritate.

SVMMARIA.

1 *Quid, quomodo, & quo ordine tractandum eſt.*
2 *Petri perſona & non dono reuelationis, aut beatitudinis, promiſſa ſunt claues.*
3 *Perſona Petri in ſe, & non ſolum in perſona Eccleſię promiſſas eſſe claues.*
4 *Verba Chriſti Petro, Tibi dabo, non in perſona omnium Apoſtolorum dicta eſſe.*
5 *Apoſtolis alijs non eſſe aliàs collatum quod Petro.*
6 *Solum Petrum accepiſſe claues, conſonat ei quod eſt, Eccleſiam accepiſſe claues.*
7 *Promiſſum eſſe Petro totius Eccleſiæ pontificatum in antedictis promiſſionibus.*
8 *Perſona Petri quamuis charitate qualificata dictum eſſe, Paſce oues meas.*
9 *Soli Petro ita quòd non alijs Apoſtolis, dictum eſt, Paſce oues meas.*
10 *Petro ſoli vniuerſam commiſsā Eccleſiam per hæc verba Chriſti, Paſce oues meas.*
11 *Petro per hęc verba, Paſce oues meas, commiſſum à Chriſto pontificatum totius Eccleſiæ.*
12 *Petrum habere ex Chriſti inſtitutione ſucceſſorem in Pontificatu Eccleſia catholica.*
13 *Romanum Pontificem ſuccedere Petro in pontificatu totius Eccleſiæ.*
14 *Authoritates ſanctorum antiquorum & Conciliorum affirmantes Romani Pontificis ſucceſſoris Petri pontificatum ſuper totam Eccleſiam à Chriſto inſtitutum à Petro.*

TRACTATVS TERTIVS Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Xyſti, De Romani Pontificis inſtitutione, & authoritate, in 14. cap. diuiſus.

Quid, quomodo, & quo ordine de Romani Pontificis inſtitutione tractandum eſt.

PRincipatus Romani Pontificis ſuper vniuerſas Chriſti Eccleſias, quāuis quęſtionibus multis pulſatus fuerit, noſtro tñ propoſito vnica inueſtigatione abſolutiſſimus occurrit. Non.n. vertitur hic in dubium, an Rom. Pont. ſit de facto caput Eccleſiæ: nec an ideo poteſtatem habeat a Deo, eo modo quo iuxta Apoſtolum Rom. 13. Non eſt poteſtas niſi à Deo, & quæ à Deo ſunt ordinata ſunt: & ſicut poteſtas regia in veteri teſtamento erat a Deo: iuxta illud primi Reg. 8. Audi vocem eorum, & con-

& conſtitue ſuper eos regem. eiuſmodi.n. oīa aduerſariorū multi affirmant: ſed vertitur in qōnē, an à Chriſto inſtitutus fuerit Rom. pontifex ſuper oēs Eccleſias principatus in beato Petro: ita q̃ inſtituerit Chriſtus Petrum cū eius ſucceſſorib. ſuū vicarium ad gubernandum oēs Chriſti Eccleſias. Quo fit, ut loca rationibus & authoritatibus affirmantibus Petrum, ſeu Romanum Pontificem fuiſſe, ſeu eſſe caput omnium Eccleſiarum, à præſenti ſecreta ſint intentione: & ea duntaxat afferenda ſint, ex quibus Chriſtum Dominum contuliſſe huiuſmodi principatum Petro ſoli habetur.

Quia verò ex ſacris literis pendet oīs quæſtionis huius veritas, & duo ſunt præcipui textus, ſ. Matth. decimoſexto. & Ioann. vltimo, expreſsè de hoc myſterio loquētes: ideo primò iuxta vtrunque textum inueſtigandū eſt, an ſoli Petro verba Chriſti dicta ſint. Secundò, an per hæc ſoli Petro Pontificatus totius Eccleſiæ a Chriſto commiſſus ſit. Tertiò, an hic totius Eccleſiæ Pontificatus Petro à Deo commiſſus, ſit ab eodem Dn̄o datus ſucceſſori Petri. Quartò, an ſit à Xp̄o hic Pontificatus datus Rom. pontifici, vt Petri ſucceſſori. Vt aūt prima clara ſit ſolutio, Matthęi textus priùs diſcutiēdus ſic eſt: vt in primis tractetur opinio dicentium verba Chriſti non Petro, ſed perſonę qualificatę: deinde dicentiū non Petro, ſed Eccleſiæ: poſtea dicentiū Petro & Apoſtolis alijs: demū negantiū ſoli Petro, quia Eccleſię, dicta eſſe. Multifariam ſiquidē obnubilare cunati ſunt dn̄icam promiſſionem Matt. 16. relatam, Tibi dabo claues, &c. Quidā nanque adeò reſtrinxerunt verba hæc, vt perſonā ēt Petri ab illis eximerent, & ad ſolum diuinū donū in Petro directa intelligerent. Alij ēt reſtringētes & eximentes Petri perſonam, ad ſolā Eccleſiā in Petro ſignificatam Chriſti verba dirigunt. Multi aūt extēderunt Dn̄i promiſſionem ad alius Apoſtolos: ita quòd Petro in perſona oium Apoſtolorum dicta accipiunt. Sed & nonnulli ſunt admittētes ſol. Petro hęc dicta: principatus tn̄ ſingularitatem, eo iam Petro negant: eò q̃ ſimilis poteſtas alijs Apoſtolis à Chriſto collata alibi legitur, puta Matth. 18. Quęcunque alligaueritis ſuper terram: & alibi. Hæſitant denique aliqui, quo pacto ſoli Petro claues datas eſſe verificatur: & tn̄ datas quoq; Eccleſiæ eſſe claues omnes affirmamus. Quocirca ordine quo numerata ſunt, quinque hęc ſigillatim tractanda ſunt, præponendo vbique rōnes dubitandi, vt oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcāt.

CAP. II.

Petri perſonæ, & non dono reuelationis, aut beatitudinis promiſſa ſunt claues, &c.

NOn deſunt dogmatizantes pontificiam poteſtatem homini non immediatè collatā, ſed dono virtutis mediante: ita quòd perdito virtutis dono perire ſimul pontificiam poteſtatem neceſſe ſit: tanquam virtus glutinum quoddam ſit iungens homini pontificatum. Quo fit, vt horū iudicio claues non Petri perſonæ, ſed eius dono collatæ ſint in aliquo ſingulari miniſtro, puta ſacerdote, ſeu iuſto quocunque.

Argumentantur autem hi ex huius Euangelij textu multipliciter.

Primò, quia ante omnia Dominus beatitudinē Petri affirmat, dicens, Beatus es procuîdubio in ſpe ueræ fidei: non inchoaſſet enim à Simonis beatitudine, niſi ad ſubſequentem pontificatum ſpectaret huiuſmodi beatitudo: nihil enim impertinens dixiſſe Chriſtum decet.

Secundò, ex eo quod Dominus adiungit, Simon Bariona, hoc eſt filius columbæ: vt Hiero. exponit. Quorſum enim Petrus accepturus pontificatum, filius columbæ prononimatur, niſi vel eius ſimplicitas columba ſignificata iuxta illud, Eſtote prudentes ſicut ſerpētes, & ſimplices ſicut columbę: vel Spiritusſanctus, qui columba deſignatur, eo q̃ in ſpecie apparuit in Chriſti baptiſmo, ad eccleſiaſticum principatum pertineret.

Tertiò, ex ratione ſubiuncta, Quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed Pater meus qui in cęlis eſt. Monſtrant enim hęc non a carne & ſanguine, ſed diuina reuelatione inſtituendum eſſe qui alijs præficitur, in Chriſtiana fide erudiendis.

Quartò, ex eo quod Dominus addidit, Tu es Petrus. & non dixit, Tu vocaris Petrus, vt glo. ibi notat, ob fortitudinem fidei, & confeſſionis conſtantiam. Hæc enim cum omnibus pręcedentibus ad virtutum munera ſpectant, quę vt dictum eſt, aut impertinenter præpoſita ſunt, aut ad principatū tunc ſubſequēter promiſſum opportuna media ſūt.

Vnde & quintò arguunt ex ſubiuncta prima promiſſione, Super hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam. Cum.n. iſta ſit prima promiſſio Petro facta, quā vt Cypria. Hiero. & Aug. exponunt, per hanc petram demonſtratur ipſe Petrus: inquit.n. Hier. ſuper Matt. Aedificabo Eccleſiam meā ſuper te. & Aug. in lib. retract. refert ſeipſum dixiſſe, quòd in Apoſtolo Petro tanquam in petra, ædificata eſt Eccleſia: nec retractat hanc ſententiam. Cypr. quoq; ubi ſupra dicit, Loquitur Dominus ad Petrū, Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: ſuper vnum ædificat Eccleſiam, &c. Cum inquam hęc ſit prima promiſſio facta Petro, & hęc promiſſio non immediatè, ſed mediante dono firmitatis, & ſoliditatis ad perſonam Petri pertineat, vt ipſa Domini verba teſtantur, dum non dicit, Super te, ſed ſuper hanc petram, hoc eſt, ſuper te petram ędificabo Eccleſiam meam: conſequens eſt, vt ſubſequentes quinque promiſſiones intelligantur factæ perſonæ Simonis, quatenus erat Petrus & filius columbæ, & beatus, &c. Et confirmatur: quia iſta promiſſio non ſolum eſt prima, ſed principalis: nam præcipuum donum Petro collatum, eſt eſſe fundamentum Eccleſię. Ex hoc aūt quòd hęc promiſſio eſt prima, & principalis: conſequens eſt, vt aliæ promiſſiones conſequentes ſequantur naturam principalis: ac per hoc nulla promiſſio eſt facta perſonæ humanæ, niſi mediante dono virtutis: quod erat intentum manifeſtandum.

Non eſt difficile catholico doctori monſtrare eſſe relatam ſententiam, dubitando ad damnata inconuenientia. Nihil.n. aliud eſt huiuſmodi dogma, quàm hęreſis quorumcunque dicentiū, in malis miniſtris non inueniri eccleſiaſticam poteſtatem, clauesque eccleſiæ in ſolis, & omnibus iuſtis haberi, eccleſiamque ex ſolis iuſtis conſtare: quæ omnia reprobata, & damnata eſſe conſtat. Verùm ne hæretici cauſentur ſe opprimi authoritate prælatorum, & non euangelij, ex ipſo Euangelij textu catholicæ doctrinæ reddenda eſt ratio. Ad cuius euidentiam aduerte duas eſſe in hoc Dn̄i ſermone ad Petrum partes: quarum prima ſm̄ planum Euāgelij contextum, ac ſenſum, ad confeſſionem, quam Petrus fecerat pertinet. Nam nihil aliud cōtinet, niſi reuelatę confeſſionis actorem, fructum, ſeu præmium: & perſonam, ſeu perſonæ conditionem, cui reuelatio facta eſt. Dicēdo Beatus es, fructum, ſeu pręmium pronunciat: dicēdo, Simon Bariona, perſonam ad literam, ſeu conditionem perſonę myſticę, puta ſimplicitatem, ſeu ſpiritualitatem aperit: & dicendo, Quia caro & ſanguis non reuelauit, ſed Pater meus, actorem reuelationis monſtrat: tota ergo prima pars ſermonis ad reuelatam confeſſionem ſpectat, & non ad futurum principatum. Quod ut penitius intelligas, vide ſingula. Meritò ex accepta reuelatione Simon beatus dr̄: quoniā, ſi ſecundum philoſophiam beatus in hac vita eſt, qui ad cognitionem ſupernarum ſubſtantiarum peruenit, & ſecundùm Euangelicam veritatē beatitudo viatorum in ſpe veræ fidei conſiſtit (iuxta illud, Beati qui non viderunt & crediderunt) longè magis Simon beatus fuit, cum ad cognoſcendū

Tri-

Trinitatis myſterium peruenit, non innixus reuelationi alijs factę (ut nobis contingit) ſed reuelationi ſibiipſis interiùs factę. Ad hanc.n. cognitionem Petrum perueniſſe reſtantur uerba Petri: teſtatus eſt Dominus: confeſſus eſt enim Petrus, Tu es Chriſtus filius Dei uiui: confeſſus fuerat olim Nathanael, Tu es filius Dei: Ioannis primo, confeſſi fuerant qui erant in nauicula, Verè filius Dei es, Matth. 14. confeſſus fuerat & Petrus in perſona omnium, Et nos credimus & cognouimus, quia tu es Chriſtus filius Dei, Ioan. 6. Nunquam tamen Dominus beatitudinis pręmium appoſuit, niſi nunc: quia nunquam confeſſio facta fuerat, quòd eſſet filius Dei naturalis, qualem modo Petrus explicauit, adiungendo illud adiectiuum, Viui. hoc.n. dupliciter poteſt intelligi: primò, vt ſit adiectiuum determinans ſuum ſubſtantiuum abſolutè: vt ita dictū ſit Dei uiui, tanquam dictum fuiſſet, Dei ueri, aut Dei omnipotentis: & ſic per accidēs adiungeretur Petri confeſſioni ad maiorē expreſſionem, Veri Dei, ad differentiam deorum lapideorum, ſeu ligneorum: vt Saturni, Iouis, & reliquorum. Alio modo, vt determinet ſuum ſubſtantiuum, ſ. Dei in ordine ad Filium, cuius cunnotatur Pater, dum dī, Filius Dei uiui: & ſic per ſe, & eſſentialiter apponit confeſſioni Petri, & conſtituit Petri confeſſionem eſſe per ſe eſſentialiter, ac formaliter ueram, & altiſſimi ſenſus: ſignificatur ſiquidem hinc planiſſimè, & formaliter modus, quo Chriſtus eſt filius Dei, ſcilicet quòd eſt naturalis filius Dei. Et ne altitudo ſenſus ſententiam claram obumbret, manifeſtatur quod dicimus ex differentia filiationis noſtra & Chriſti; commune nanque eſt Chriſto & nobis, quòd ſumus filij Dei, (ſecundum quòd de nobis ſcriptum eſt Ioannis primo, Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri) ſed nos ſumus filij Dei, quia vult, iuxta illud Iacobi primo, Voluntariè n. genuit nos uerbo ueritatis; Chriſtus autem eſt filius Dei, non quia vult, ſed quia eſt. Ratio ſiquidē quare Deus nos genuit filios, eſt ſua uoluntas, qua elegit nos: ratio aūt quare Deus genuit Chriſtum, eſt ſua eſſentia, qua genuit vnigenitum Deum, qui & ipſe Deus eſt. Hoc aūt, uocando ancillas ad theologicam arcem (quia uiuere uiuentibus eſt eſſe: ut dī ſecundo de Anima) ſignificatum eſt per Deum uiuum: ex eo nanque, quod uiuere uiuentibus eſt eſſe; idem eſt, Filius Dei uiui inquantum uiuit, & Filius Dei inquantum eſt. Meminit tū Petrus nō Dei eſſe, neque Dei naturę, ſed Dei vitæ: quā cuiunq; eſt filius, conuenit generare filium, non ea ratione, qua eſt, nec ea ratione qua res naturalis eſt, ſed ea ratione qua uiuit. Quòd ſi altius perſpicere cupis, iunge hęc ſimul, ſcilicet, Filius Dei uiui: cum.n. conſtat ex una parte filium ſonare genitum talē qualis eius parens eſt, & ex altera parte parētem ſignificari Deum uiuum: ſi cum ellecta fuerit philoſophica traditio, ſ. naturaliſſimum operum eſſe omnibus uiuentibus facere tale quale ipſum eſt (ut habetur ſecundo de Anima) manifeſtè uidebis, quòd dicendo, Filius Dei uiui, ſignificatur naturalis Filius Dei: ex eo enim quòd Filius Dei ponitur, genitus à Deo dī: ex eo autem quòd Filius Dei, inquantū eſt uiuus, ponitur quia naturaliſſimum opus uiuenti, quatenus uiuens eſt, genitus ſignificatur. Acutiſſimè ergo & formaliſſimè, Petri confeſſio Chriſtum non adoptiuum Dei filium, ſed naturalē Dei filium manifeſtat, dicendo, Chriſtum Filium Dei uiui. Et ſi altiùs adhuc intuiti fuerimus, percipiemus in hac reſponſione claudi non ſolū duas Trinitatis perſonas, Filium.ſ. & Patrem, & rationē ac modum generationis, ſ. quòd ille naturalis Pater, & iſte naturalis Filius (ut declaratum eſt) ſed ſubſtantialitatem, coæternitatē, ac coęqualitatē utriuſq;, uiū ex eo quòd naturalis Filius eſt talis qualis eſt Pater, & Chriſtus dicitur Filius Dei uiui, ſignificatur quoque, quòd ipſe eſt Deus uiuus: & cum non ſint multi dij, conſignificatur quòd eſt unus Deus cum Patre, ac per hoc conſubſtantialis, coęternus, & coęqualis. Nec Spiritusſancti perſona omiſſa eſt: Chriſtus enim ſonat unctum Spirituſancto: ut ipſemet Petrus declarauit Act. 10. Quo fit, ut hac cōfeſſione Petrus nō minus diuinę Trinitatis ac generationis myſterium docuerit, quàm Ioannes dicendo, In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, &c. imò licet Ioānes ſpiritualiùs, dum ad immaterialem, intelligibilemq; gradum penetrauit: Petrus tamē perſonas nominibus proprijs Filij ac per hoc Patris, & generationem naturalē cum ratione generandi clarius ſignificauit, dicēs, Tu es Chriſtus Filius Dei uiui: & ideo iure à Saluatore mundi beatus affirmatur. Ad hunc tam altū huius confeſſionis ſenſum intendiſſe inuenies Origenem, Chryſo. atque Hilar. hunc tam altum illius confeſſionis ſenſum teſtatur Eccleſia, quotidiana ueneratione repetens prima diei hora, Chriſte fili Dei uiui, &c. Meritò quoque ad eandem reuelationem ſpectat Bariona duplicirer ſiquidem ut Hieronymus dicit, poteſt intelligi: uel legendo, Bar iona: id eſt, Filius Ionæ (Bar enim idem ſonat quod filius) uel quod uitio ſcriptorum detracta ſit media ſyllaba: enim deberet legi Bar Ioanna: id eſt Filius Ioannis: Sicut ſiquidem creditur à multis filius Ioannis: ſecūdum tamen ueritatem filius fuit Ionæ: ut patet Ioan. 1. Simon Filius Iona, tu uocaberis Cephas: licèt uitio ſcriptorum Latinorū Latini codices ſint corrupti. Eſt ergo primus ſenſus, myſticus tamen, Tu es Filius Iona, id eſt columbę: ſecundus autem literalis, Tu es Filius Iona ſeu Ioanna. Vterque autem ſenſus propoſitum fouet: nam ſi filius exponitur columbę, ſimplicitatem ac ſpiritualitatem perſonę ipſius Petri tanquam habilis ad reuelationem ſuſcipiendam indicat: ad reuelationem nanque diuinam ſuſcipiendam ſimplicitas & ſpiritualitas maximè pręparant: Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet fictum (ut dicitur Sapientiæ primo) & animalis homo non percipit, quæ ſunt Spiritus Dei prime Cor. 2. Si autem Filius Ionę uel Ioanna intelligitur, ad confirmationem confeſſę ueritatis ualde ſpectat: quoniā pertinet ad hęc, quod ideo Dominus naturalis patris ipſius non Petri, ſed Simonis meminit: ut ſubiungendo, Quia caro & ſanguis non reuelauit, ſed Pater meus: ex hoc ipſo quòd patrem ſuum & naturalem patrem Simonis è regione ponit: tanquam diceret, Beatus es Simon Filius Ionę ſeu Ioannis: quia non pater tuus ſecundùm carnem & ſanguinem reuelauit tibi, ſed Pater meus, qui in cœlis eſt: ex hoc, inquam, ipſo eruditus quiſque intelligat patrem, qui in cœlis eſt, ita eſſe naturaliter patrem meū, ſicut Ionas eſt naturaliter pater tuus. Et hoc iam notauit Chriſ. dicens, Vanum eſt dicere, Tu es Filius Ionę uel Ioanna, niſi ut oſtendat, quoniam ita naturaliter Chriſtus eſt Filius Dei, ſicut Petrus Filius Ionę: eiuſdem ſubſtantię cum eo qui genuit. Oportuit aūt Saluatorem noſtrū cōmendare Petri confeſſionem manifeſtando illius actorem & premium, &c. ut Petri confeſſio uera habeatur: & ſic ipſe uerus ac naturalis Filius Dei credatur ex Petri confeſsione, non à carne & ſanguine, ſed à cœleſti patre deriuata: niſi.n. hoc manifeſtaſſet, confeſsionem Petri ut humanū uerbum acciperemus: nunc aūt ut à Deo prolatā ſniam habemus. Ex quibus oībus clarè patere pōt, quòd hucuſque nihil ad principatū Petri pertinens dictū eſt. Tota igitur prima pars dñici ad Petrum ſermonis, circa illius confeſsionē uerſatur: & ad probationem fidei de ſe ipſo Chriſto Filio Dei uiui pertinet: ſecunda aūt ad Petro promittendū conuertitur: unde & inchoat à reddendo uices ipſi Simoni Petro, Et ego dico tibi: tanq̄ diceret (ut Hiero. notauit) Tu mihi dixiſti, Tu es Xp̄s Filius Dei uiui: & ego dico tibi, Tu es Petrus, & ſuper, &c. Vbi aduerte nō ſolū diuerſas, uerū nō unius, ſed diuerſorum generum promiſsiones Petro factas eē. nā prima

Fuit petrus Iona uel Ioannis filius.

promiſ.

authoritatis, ſed executionis ſe tenet. Quod conuincitur ex eo, quia ſtatutū vniuerſalis Cōcilii integri etiam conſenſu utētiū firmatur, ita quod non ligat qñ eſt a diſſenſu utentiū infirmatum: & tñ nullus dubitat uniuerſale Concilium integrum firmitatē authoritatis legibus ſuis dare. Prouenit aūt hæc legū infirmitas ex diſſenſu utentiū, et ab ipſis legiſlatoribus negatiue, per quā eo tolerant do diſſimulant, & implicitè reuocant quod fecerunt. Et meritò: quia lex (ut dr̃ dist. 4. c. erit) debet eſſe patriæ, loco, tempori que cōueniens.

Ad ſeptimū dr̃, quod falſum aſſumitur: nā prīs ecclesiaſtica primò fuit in primo ſummo Pontifice dño Ieſu Chriſto, qui Pōtifex aſſiſtens futurorū bonorū æternam redemptionem inuenit. Falſum quoq; monſtratū eſt eſſe, quod Dns per illa uerba q̃ habentur Matt. 18. ptātem eccleſiaſtica dederit Eccleſiæ, quāuis pmiſerit ei ſuper ſuos ſubditos: vt ſuperius diffuſè diſcuſſum eſt. Aequiuocatio demum incidit iam dicta ab eccleſia, ad eccleſiā ſecluſo capite, declinando. Reliqua aut q̃ arguendo afferuntur (.ſ. quod eccleſia potuiſſet inſtituere Petrum papam) q̃ falſa ſint, ex ſupradictus patet: quia ſi potuit eccleſia unquam inſtituere Papatum in uno & eius ſucceſſore, ut Chriſtus fecit, poſſet quoq; illum inſtituere in triumuiratu, uel aliquo hmōi: quia eiuſdem eſt inſtituere, & inſtituta mutare pro loco & tempore.

CAP. XI.

DIxi in 8. ca. quod Concilium Conſtantien. pro illo tempore primo quo fecit illa decreta de poteſtate ſynodi, non erat uerum Concilium uniuerſalis eccleſiæ. Et quod Baſilien. errauit illud ſequendo.

Obiicitur dupliciter. Primò quod blaſphemaui. Scdo quia Conciliū Cōſtantienſe ſub obedientia Ioānis 23. erat uerum Concilium uniuerſale: quia ſuccedebat Concilio Piſano, in quo fuerat amo Eccleſiæ, depoſito utroque papa (.ſ. Gre. 12. & Bened. 13.) & electus Alexander quintus, cui ſucceſſit Io. 23. qui congregauit illud Conſtanticēſe Concilium.

Reſp. Et primò quō ad Conſtantienſe Concil. Si ego blaſphemo, quare Greg. 12. qui expreſsè recuſauit in actu unionis Eccleſiæ recognoſcere Concil. illud pro tunc, ut Concilium illud, non blaſphemus, ſed uir pacis, & eccleſiæ amator habitus eſt: ut patet in geſtis eiuſdem Concilii. ſeſſio 13. Quare obedientia Benedicti 13. inter fœdera unionis, & in actu unionis Eccleſiæ recuſationem talia pro tunc Cōcilii volens & faciēs, nō blaſphema, ſed catholicę vnitatis ſtudioſa eſt habita: ut patet in ſeſſione 20. & 22. Quare Sigiſmundus Imperator, qui præſedit illi Concilio, vt ſatisfieret recuſationi illius Concilii, non blaſphemus, ſed defenſor Eccleſiæ hīs. Quare demū ipſimet tunc Conſtant. Concilium, cū negauit facto ſeipſum eſſe Concilium non ſemel, ſed bis (primò in acceptando præſidentiam Imperatoris, & authorizari ſe in Cōcilium a Greg. 12. ſecundò in acceptando ſe cōuocari ab obedientia Benedicti 13. & cōuocare illam) non blaſphemauit? Et ſi potius ſcandalum permitti debet a qualibet ſingulari perſona, quàm veritas deſeratur, quo Concilium vniuerſale a Spūſancto rectum potiꝰ veritatē deſeruit ſeipſum facto negans, q̃ ſcādalum permittere voluit iam natum? Ex his autem recte conſiderata patet, quod Concilium illud non reputauit ſeipſum certum, & indubitatum Concilium illo tēpore. & propterea huiuſmodi negationes admittebat dans operam, vt vnum certum & indubitatum Concilium fieret, cum indubitato capite, vt tādem fuit. In quo igitur ego erro, ſi dubia & incerta pro dubiis incertisq; habui? nihil enim dixi aliud in ſententia. Nam dubia & incerta pro vera authoritate refutari conſtat, veritatiſq; authoritatem eis tribuere ōphas eſt.

Ad ſecundam obiectionem de ſucceſſione ad Concil. Piſanum dr̃, quod nec illud Concilium cōſtat fuiſſe certum & indubitatum: vt cæteris omiſſis patet ex duobus. Primò, quia aſſertio iſta reuocaret antiquum ſchiſma: quid. n. aliud eſt dicere, Concilium illum Piſanum cum Aleand. V. certū & indubitatum: q̃ certè & indubiè damnare Gregorium XII. & Benedictum XIII. cum ſuis obedientiis? Hoc autem eſt redire ad illud ſchiſma. Secundò: quia ipſum Conſtan. Cōcilium ſub obedientia Io. XXIII. licèt crediderit ſe eſſe vniuerſale Concilium ſuccedens Piſano, non tamen hoc pro certo & indubitato tenete ſe conteſtatum è pro facto ſuo, vt patet ex dictis.

Accedit ad hæc, quod ſine Papa diffiniuit: & ppea ſi fuiſſet etiam tota reliqua Eccleſia repræſentatiue potuiſſet errare, nec fuiſſet Concilium gñale perfectum ſimpliciter, vt patet in libello.

Quō ad Concilium verò Baſilien. vniuerſalia Eccleſiæ ſuſtinnem replicat: quæ Eugenium adorauit, Concilium Floren. vniuerſale, ex Orientali ecceſia celebrauit in materia fidei &c. Si ego blaſphemaui, quis excuſat Eccleſiam a blaſphemia?

CAP. XII.

DIXI in cap. 9 gloſſando verba Aug. Petrus, quando claues accepit, Eccleſiā ſignificauit, & ſimilia quę in hoc ſenſu dicta ſunt, quia officio capitis ppetuo, in Petro & ſucceſſoribꝰ data hęc ſunt: & propterea in perſona Eccleſię dicitur Petrus ſuſcepiſſe hæc.

Obiicitur, Quòd non ſit iſte ſenſus intentus ab Aug. quia ſequeret, claues datas eſſe Eccleſię finaliter, & nō formaliter: cuiꝰ oppoſitū vult ibi Aug.

Reſp. Quòd ſequela non tenet: imò ſequitur ex illo ſenſu claues eſſe datas Eccleſię formaliter: tū quia quod datur capiti formaliter, vere & datur corpori, cuius eſt illud caput formaliter: tum quia datum capiti & corpori formaliter, quāuis corpori mediante capite, conſtat datum eſſe toti ſoemaliter: ſic aut eſt in propoſito, vt patet. Sed argumentū præter hoc fallitur in æquiuoco de Eccleſia: ab integra Eccleſia in terris, capite. ſ. & coepore, (de qua loquitur Aug.) ad Eccleſiam pro corpore tñ, vt quoddam vnum integrum, cuius Papa ſit uicarius: qđ eſt fictitium. Firmatur autē ſenſus a me aſſignatus, ex eo, quod expoſuit Aug. ex ipſomet Aug. inquit. n. in lib. de Agone Chriſtiano. Non ſine cauſa inter Apoſtolos, Eccleſiæ catholicę perſonam ſuſtinet Petrus: huic. n. Eccleſię claues datæ ſunt cum Petro datæ ſunt, & cū ei dr̃, ad oēs dr̃ Amas me, Paſce oues meas. Hęc ille. Cōſtat. n. quod Petro vt diſtincto ab aliis, & pro ſe & ſucceſſoribus datus eſt Papatus, per illa verba, Paſce oues meas, Io. vlt. Et Aug. idem iudicat de hoc actu, & de acceptione clauium: ratione igitur officii capitalis & perpetui in Eccleſia diffuſi Augu. dicebat quod perſonam Eccleſię gerebat.

CAP. XIII.

DIXI in eodem capit. 9. quod Papa non poteſt errare errore iudiciali in fide, quāuis poſſit errare perſonaliter: quia ad ipſum ſpectat finalis determinatio de fide: vt decret. primo: & S. Thom. poſt dicit: & probat ratione & authoritate Cyrilli & Maximi.

Obiicitur, Primò, quia duo ſummi Pontifices determinauerunt contraria in his, quæ fidem tangunt: ergo alter eorum errauit errore iudiciali in fide. Aſſumptum patet de Io. 22. & Nicolao 3. quorum vnus determinauit iudicialiter Chriſtū & Apoſtolos nihil habuiſſe in cōmuni nec in particulari; alter oppōſitum: vt eſt videre in eorum

extra-

extrauagantibus.

Secundo. Quia Innocentius tertius, & Celeſtinus determinauerunt contraria ſuper illa propoſitione, Vno coniugum ad hæreſim tranſeunte, alter qui remanet in fide, ꝑ ad ſecunda uota tranſire: vt patet in c. quanto, de diuortijs gloſſa ibidem.

Tertio, Quia aliqui ſtatuerunt contra Euãgeliũ ut Pelagius, qui conſtituit ut ſubdiaconi Siciliȩ a ſuis uxoribus abſtinerent, quas in minoribus duxerant, aut ab officio ceſſarent: quam conſtitutionem quia erat impia & contra Euangelium, retractauit beatus Gregorius primus eius ſucceſſor: vt patet in di. 31. c. ante trienniũ. l textu & gl. ſicut. n. potuit iudicialiter ſtatuere cõtra Euãgeliũ, ita & diffinire.

Quartò, Quia ſequeretur, ꝙ ſummus Põtifex nõ poſſet fieri hæreticus circa ꝓpoſitiones nondum determinatas: vt erat articulus de proceſſione Spiritusſancti à Filio Et tenet conſequentia: quia non poſſet eſſe pertinax contra ſuiipſius determinationem. Sequeretur ẽt, ꝙ determinatio ẽt ſolius ſummi Pontificis ligaret ſuũ ſucceſſorẽ. Sequeretur ẽt, ꝙ papa uerè hæreticus malè iudicari poſſet: quia deciſiones ſuæ obiecta contra eum eſſe intelligenda in aliquo ſenſu ſuæ aſſertioni conſono.

Quintò arguitur ad hominẽ. Quia ego cõtradico mihimet in hoc eodẽ libello: na in fine quarti capituli dictũ eſt, ꝙ ſnia Ioannis Euangeliſtæ præualuiſſet ſniȩ Clemẽtis papȩ in doctrina fidei: & nunc dr, ꝙ papa non põt errare in iudicio fidei: hæc. n. contradicunt, quia non præualuiſſet ſententia Ioãnis, ſed tñ fuiſſet ſtandum ſententiȩ Clementis papæ, quantũ ſentẽtiæ Ioannis, imo & plus: quia apud Clementẽ fuiſſet ultima deciſio fidei iuxta hic dicta, ſicut apud Petrum, ſi adhuc ſuperuixiſſet.

Sextò, Quia fruſtra fuiſſent congregata quatuor Concilia generalia principalia, contra quatuor hæreſiarchas, puta Nicænum, Conſtantinopolitanum, Epheſinũ & Calcedonen. Et tenet cõſequẽtia: quia ſuffeciſſet ſolius papæ deciſio: imò apud aduerſariũ tantæ eſt poteſtatis ſolus papa in diffiniendo, ſicut aggregatum ex ipſo reſiduo.

Septimò ex Occham. Quia Innocentius tertius (ut hr̃ extra Qui filij ſint legitimi. in c. per uenerabile) dicit, Cũ Deuteronomiũ ſcđa lex interpretetur ex ui uocabuli, cõprobatur, ut qđ ibi decernitur, in nouo teſtamento debeat obſeruari. Quæ uerba ſi vniuerſaliter ſcđm literalẽ ſenſum intelligantur, hæreſim ſapiũt: quia cȩremonialia ibidem in c. 13. & 14. nõ ſunt ſeruãda. Si verò myſticè intelligãtur, nihil ſpeciale de Deuteronomio dicit: quia oĩa myſticè ſeruanda ſunt: ut legitur diſt. 6. His itaque.

Octauo ex eodem, Quia nonnulli ſummi Pontifices inueniuntur diffiniuiſſe ſe in temporalibus habere ſupremam poteſtatem; cæteri verò, oppoſitũ.

Nonò, Quia non eſt uериſimile. ꝙ homini potenti in iis quæ ſunt fidei errare, commiſerit Deus vltimam fidei deciſionem.

Reſpondeo. Et ad primum quidem dr ꝙ falſum aſſumitur, ſ. ꝙ unus papa, ſ. Nicolaus determinauit iudicialiter Chriſtum & Apoſtolos nihil habuiſſe in cõi. Nã manifeſtè Nicolaus (ut patet in 6. de uerborum ſignificatione, Exiit qui ſeminat) dicit, Egit nanque Chriſtus & docuit perfectionis opera: egit ẽt & infirma ſicut interdum in fuga patet & loculis, ſed vtrunq; perfectè perfectus exiſtens, ut perfectio; & imperfectis ſe uiam ſalutis oſtenderet. Hęc ille. Vbi manifeſtè patet ꝙ Nicolaus aſſerit Chriſtũ habuiſſe aliquid: ualet enim ſequela: Nicolaus aſſerit Chriſtum habuiſſe aliquid, ut imperfectis ſe uiam ſalutis oſtenderet: ergo aſſerit Chriſtum habuiſſe aliquid. Ioannes ergo. 22. qui determinauit hæreticum eſſe, tenere ꝙ Chriſtus & Apoſtoli nihil habuerunt in commune, quia contradicit ſacrȩ Scripturȩ veritatem fidei determinauit: cuius contrarium non determinauerat Nicolaus.

Ad Secundum dr, ꝙ neuter illorum Pontificum diffinitiuè determinauit Nã de Celeſtino in c. quarto. de diuortiis. Innocentius dicit, Licẽt quidã prędeceſſor noſter ſenſiſſe aliter uideatur: & de ſcripto ſubiungit, reſpondendo oppoſitum, Non credimus ꝙ in hoc caſu is qui relinquitur, uiuente altero, poſſit ad ſecundas nuptias conuolare: Vbi uerba ipſa (uidelicet, Videtur aliter ſenſiſſe, &, Nõ credimus) oſtẽdunt ꝙ nõ diffiniẽdo in materia fidei loquuti ſunt.

Ad Tertium dr, ꝙ Pelagius, ſi ſtatuit illud, nihil contra, ſed ſupra Euangelium ſtatuit. Quod manifeſtè patet ex hoc, ꝙ ſtatutum illud ſuos obſeruatores aut in bono ſupererogationis locabat, ſi continerent: aut in nullo malo, ſi non continentes ſe ſuſpendebant ab officio: ut quidã ſubdiaconus fecit.

Eſt aũt hic aduertendum, quantum creſcat infamia per diuerſa ora paulatim: nam ſanctus Greg. de hoc ſtatuto loquens dicit, & ꝙ diaconus authoritate tñ papæ hanc prohibitionem facit (ut patet 27. q. 1. c. multorum) & quòd ſibi durum ac incompetens uidetur, ut patet in c. ante triennium. diſt. 31. Gloſſa uerò ibidem auget, dicens, ꝙ Pelagiꝰ hoc fecit, & ꝙ illa conſtitutio fuit iniqua: arguens autẽ amplius auget, dicens, quòd Romanus Pontifex ſtatuit contra Euangelium.

Ad Quartum dr, Negando primam ſequelam. ſ. ꝙ papa non poſſit eſſe in non deciſis hȩreticus. Nã ſi ille, qui eſt papa, tenuiſſet pertinaciter, Spiritum ſanctum non procedere à Filio, ẽt ſi ab Eccleſia ſic determinaretur, fuiſſet hæreticus. Per accidens aũt eſt, ꝙ ab ipſo vel alio determinatio Eccleſiæ fieret: ſtandum eſt. n. in formalibus & per ſe, & non declinandum ad ea, quæ ſunt per accidens in quacunq; ſcientia. Ex hoc patet reſpõſio ad ſecundã ſequelã. Nam determinatio vnius papæ in materia fidei ligat per ſe oẽs perſonas Eccleſiȩ, quarum ſunt actus credendi. & ſic perſona propria & ſucceſſoris ligat ad tenendam determinationẽ ſemel factã de fide. Ad tertiam aũt ſequelam dr, ꝙ cum id quod imputaretur papæ pro hæreſi, non eſſet deciſum adhuc per Eccleſiam, & ipſe nõ teneret hoc pertinaciter, ſed defenderet eſſe conſonum ſacræ Scripturæ & fidei & Eccleſiæ, non eſſet hæreticus formaliter, ẽt ſi materialiter erraret in his quæ ſunt fidei. Et ꝓpterea non ſequitur, ꝙ papa male poſſet iudicari de hæreſi in caſu quo iudicandus eſt, ſcilicet de hȩreſi formaliter: in his enim non habet locum interpretatio ad iſtum uel illum ſenſum.

Ad Quintũ dr, ꝙ nulla eſt contradictio in dictis meis allatis. Nam bene ſimul ſtat tam Ioannem q̃ Clementem non poſſe errare, & tñ alterum eſſe ſupra alterum: poſſunt. n. eſſe duo oĩno recta ſubordinata: vt patet apud oẽs de Eccleſia vniuerſali pręſenti, & de ſacra Scriptura. Dicendo aũt, ꝙ ſententia Ioannis præualuiſſet ſentẽtię Clementis Papȩ nihil aliud dixi, niſi ꝙ Clementis ſententia ſubordinata erat ſententię Ioannis. Ad id uero, ꝙ adiungitur, ꝙ ſequeretur oppoſitũ huius, negatur ſequela Nam cum dr, ꝙ ad Papam ſpectat finalis determinatio de fide, intelligitur in ordine & gradu ſuo ſ. ſub ſacra Scriptura, cuius author eſt Spiritus ſanctus. Et, quia Ioannes Euangeliſta in doctrina fidei locum ſacræ Scripturæ tenebat (ſicut Euangelium ſuum hodie tenet) ideo non ſequitur ꝙ magis Clementia q̃ Ioannis eſſet ſtandum ſniæ; ſed econtrario. Et ex hoc patet rñſio ad ſimile allatum arguẽdo de Clemente & Petro, ꝙ, ſ. nõ eſt eadẽ de vtroque ratio: quia Petrus non rõne papatus, ſed apoſtolatus, locum ẽt ſacræ Scripturæ tenebat, ſicut nunc tenent Epiſtolæ eius: & hũc ſenſum expreſſẽ aperui in libelli illius loco allegato dicens, Præualuiſſet ſnia Ioannis ſententiæ Clementis Papæ in doctrina fidei, ſicut modo præualet Euangeliũ Ioannis ſentẽtiæ cuiuſcunq; papæ & totius eccleſiæ.

Ad Sextum negatur ſequela: ꝙ. ſ. fruſtra fuiſſent Concilia illa principalia in materia fidei congregata. Concilia. n. non ꝓꝑ poteſtatem intenſiuam, ſed extenſiuam, & ꝓꝑ diſcuſſionem & collectionem cũ multitudine uniuerſali ſapientum in fide, & ꝓꝑ in

dubitabiles & acceptatos ab omnibus iudices omni exceptione maiores, congregantur in materia fidei. Probatio aūt ſequelæ procedit, acſi ꝑ ꝑ habendam ſolam authoritatem intenſiuam Conciliū cōgregandum eſſet: quod falſum eſt. Nam licèt papa ſolus tantæ intenſiuæ ſit authoritatis quantæ ipſe cum reſiduo: non tñ tantæ extenſiuæ, non tñ tantæ ſapientię, non tñ tantæ acceptationis indubitatæ ab omnib.(ut patet de ipſis oppoſitū ſentientibus) nō tñ tantę ſolennitatis (quæ animos humanos cōiter multum afficit) non demum tantę bonitatis & gratiæ coram Deo: quæ apud multitudinem hominum multum valet ad perſuadendum, qđ a Spiritu ſancto regitur, errare non pōt. Oportet.n. ea quæ totā Eccleſiā tangūt, in ſingulis ſic fieri, ut acceptabilia facillimè oībus ſint: & ad hoc multū valēt vniuerſalia Cōcilia, à probis ꝑcipuè ꝓlatis celebrata.

Ad Septimum dr̄, ꝙ quia duæ ſunt leges diuine. ſ.(uetus & noua) noua eſt ſecūda in diuīe ḡnationis. iō uocabulum illud, ſ. ſecunda lex, nouę legi conuenice ex ui uocabuli dr̄: & argū ex conuenientia uocabuli ſumpſit Innocentius. Et hoc expreſſit, ne intelligeretur ꝙ abſolutè concluderet, ſed quantum eſt ex ui uocabuli. Et hinc diminuit argumentum, non auget, ut patet, qm̄ in uoce una latent multa. Vnde ex hac conuenientia quandam perſuaſionē intendebat, qua mandata in Deuteronomio, nō ad literam, ſed proportionabiliter ſm̄ conuenientiam ad tempus gratię ſeruanda erant, qñ, ubi, &c. expediret. Vnde ipſe mandatum unū iudiciale ex Deuteronomio aſſumens, & tractans, non ad litteram, ſed iuxta conuenientia ad ſacerdotium Petri expoſuit. Nec obſtat ꝙ oīa ueteris teſt. hoc modo ſeruari poſſunt, conceditur.n. ꝙ nihil ſpeciale de Deuteronomio intendebat, niſi perſuaſionem ex conuenientia nominis.

Ad Octauum dr̄, ꝙ quia ptās papę directè eſt reſpū ſpiritualium ad ſupremum ſimpliciter finem humani generis: iō ſuæ ptāti duo conueniunt, primò ꝙ non eſt directè, reſpū tēporaliū: ſcđò, ꝙ eſt reſpectu tꝑalium in ordine ad ſpiritualia: hinc.n. habet ex eo, quòd ad ſupremum finem o a ordinari debent, ēt temporalia, ab eo proculdubio, cuius intereſt ad unum finem omnes dirigere: vt eſt Chriſti uicarius. primum aūt ex natura ſuæ ptātis conſequitur. Ex his aūt ſequitur, ꝙ utrunque verè pōt determinari de papa, & ꝙ habet ſupremam poteſtatem in temporalibus: & ꝙ non habet ſupremā poteſtatem in tꝑalibus: qm̄ utrunque uerum eſt ad ſanum intellectum. Affirmatio namq; eſt uera in ordine ad ſpūalia; negatio uerò eſt uera directè, ſeu ſm̄ ſeipſa temporalia. Vnde nihil ex vtraq; deciſione erroris accidit. Aduerte tñ, ꝙ quia aliud eſt determinare de fide formaliter, & aliud de eo, qđ eſt fidei materialiter: nam primum importat determinare quid credendum uel non credendum eſt: ſm̄ aūt, determinare de qōnibus, quę in rebus creditis accidunt: & conſtat, ꝙ cum determinatur qō aliqua ſecundo modo non determinari dr̄ de fide, ſed de tali uel tali materia: iō, cum dr̄, ꝙ papa non pōt errare in iudicio fidei, non accipio dictum eſſe niſi de iudicio fidei formaliter, qñ, ſ. determinatur quid credendum uel non credendū. Contra qđ nulla harū obiectionū procedebat, niſi prima apparēter: ne tñ fingere videar, ſigillatim ſolutę sūt oēs.

Ad Nonum dr̄, ꝙ non ueriſimile, ſed uerum & humanę diuinęque rōni & authoritati conſentaneū eſt, vt homini potenti errare ſm̄ ſeipſum, non aūt ut directo à Spirituſancto, Deus ultimam fidei deciſionem in ſacra Scriptura cōmiſerit. Cum.n. nō ſit dña apud Deum in vno & in multis ſaluare, & oēs in Concilio præſentes ſecundum ſe & proprias uires conſiderati, poſſint errare, male determinando de fide: ob ignorantiam uel aliquem alium defectum, ac per hoc ad aſſiſtentiam Spūſſancti recurratur, magis atteſtatur aſſiſtentiæ Spirituſſancti & eius uirtuti, ſalus fidei per vnum, quàm per totum Conciliū: hoc.n. humanę ſapientię opus eſſe uſ (ꝑ ꝑ omnium Patrū concurſum) illud aūt ſolus Dei opus eſt & apparet. Vnitas quoque fidei unitatem quoque iudicis cui præeſt toti Eccleſiæ expoſcit: ut in Secunda ſecundę, q.1 articulo 10. dīuus Th. aſſert.

C A P. XIIII.

Dixi in eod. 9. c. rōnem, quare Papę non pōt errare in iudicio fidei, quia hic error eſſet errore uniuerſalis Eccleſiæ: quia tenetur ſequi diffinitionem papę in fide, aſſerens ad hoc authoritatem ſancti Thomę, & poſt Decretalis in cap. maiores. & Ieſu Chriſti, Ego rogaui pro te, Petre.

Obiicitur Negando, ꝙ eccleſia de neceſſitate tenetur credere ſententię diffinitiuę papę in materia fidei: & dicendo ꝙ ſicut papę pręcipienti contra euangeliū, non eſt obediendū. ita nec ſententię erroneę in fide. De authoritate S.T. non eſt curæ.

Ad capitulum Maiores. dr̄ dupliciter. primò, ꝙ non pro ultima & neceſſario credenda determinatione habend, ſed regulariter ad papam eſt recurrendum, quia regulariter non eſt eccleſia congregata. Secundo (& in idem redit) ꝙ referendę ſunt ſummo pontifici cauſę fidei, ut conuocet Conciliū: quia ad ipſum ſpectat congregare illud.

Ad Verbum Dñi, Ego rogaui pro te. Petre, dr̄ ꝙ non pro ſola perſona Petri, aut ſucceſſoribus orauit Chrs ne deficeret fides eius, ſed pro uniuerſali Eccleſia per Petrum repręſentata.

Reſpondeo. Negationem illam conſuetudo eccleſię authoritateſque ſanctorum confutant: & ignia experientia comprobaret, ſiquis nō teneret, ꝙ a ſola Rom. eccleſia determinaretur, hęreticum eſſe, ut patet, extra, de hęreticis, ad abolendam in textu & gloſſa. Et hæc reſponſio manifeſtat. ad quid fateant ipſimet ſe inclinare oportere, defendendo ſubiectionē papę reliquo corpori eccę, uel Concilij.

Quod aūt additur, ꝙ ſentētiæ erroneæ, ſicut nec pręcepto diabolico adhęrendum eſſet, ueriſſimum eſt; ſed nihil obſtat: qm̄ ex his nihil aliud ꝙ̄ conditionalis ueritas hr̄, ſ. ſi determinaret erroneè, ſi ꝑciperet contra euangeliū, non audiretur. Hoc.n. nō ſolū de papa, ſed de angelis ſanctis ueriſſimum eſt iuxta illud, Si angelus de cælo euangelizet aliud, &c. anathema ſit. Ex his.n. cōſeqtur, ꝙ antecedēs aut conſequens poſſit eſſe uerum, ut patet.

Quòd authoritas ſancti Thomę paruiſiat, non nihil eſt: qm̄ eccleſia non paruifacit. Sed eſto, ꝙ Sanct⁹ Thomas paruifiat, Cyrillus & Maximus ibidem allegati ēt paruifient: Hier.n. quoque dicens ad Damaſum (ut habetur 24. queſt. 1. canone, hoc eſt fides) ſi hęc noſtra confeſſio apoſtolatus tui iudicio comprobatur, quicunque me culpare uoluerit, ſe imperitum, uel maleuolum, uel ēt non catholicum, non me hęreticum comprobabit, manifeſteque in his uerbis cōteſtans, ꝙ ex approbata fidei cōfeſſione à papa aliqs obſtās nō catholic⁹ ſit, paruipēdēd⁹ erit.

Ad expoſitionē uerò dictam de c. maiores, dr̄, ꝙ literę contradicit. Nā textus cauſam quare ad Petri ſedem ſit recurrendum, aſſignat ueritatem Petri in confitendo fidem & indefectibilitatem eius in eandem ꝑ orōnem Chriſti. Ex hac.n. cauſa manifeſte ſequitur, quòd ideo ad papam referendas eſſe maiores cauſas dr̄, quia ipſe conſtitutus eſt indefectibilis iudex in fidei. Et quia cum, qui certus eſt, amplius certificari non oportet, ſequitur ꝙ ſententia papæ in fide eſt finalis determinatio & neceſſario credenda, ſm̄ illam Decretalem. & ſic vera eſt expoſitio rur. Quod aūt de oratione Chriſti pro Petro dr̄, pōt bene & male intelligi. Male quidem: ſi intelligatur, ꝙ Chrs pro eccleſia, ſiue cum papa ſiue ſine papa oraſſe ſe dixerit: qm̄ expreſſē Chriſtus dixit hæc uerba Petro, ut diſtincto ab alijs, vt patet ex contextu: inquit.n. Lucę 22. Simon ecce Satan expetiuit uos, ut cribaret ſicut triticū ego autem rogaui pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos. Vbi manifeſtè patet, quòd diſtinguit tentationis

actum

actum ab oratione quo ad hoc, q cõmuniter expetiti erant: & tñ ipſe ſingulariter pro Petro rogauerat, dicens, Expetiuit uos, ego aũt pro te rogaui. Apparet quoque idem ex eo, q Petro commiſit vt confirmaret alios, tãquam diceret, Ego tui; tu aũt aliorum curam habeas. Bene aũt, ſi intelligatur Dominum oraſſe pro Petro & alijs, diuerſimodè tñ. Pro Petro quidem, immediatè; pro alijs aũt, mediante Petro: pro Petro, in ſeipſo Petro; pro alijs aũt, in Petro ipſo eorum capite. Et in hoc ſenſu magis confirmatur intentum nr̃um: vt patet. Et ut unico uerbo dicã, ſi hęc authoritas de Petro & ſucceſſoribus uerificatur (ut dici um. c. maiores. affert) ſatis habetur intentum, q Petri ſedes non põt errare in fide ꝑꝑ Chriſti orõnẽ. Et cũ hoc nõ ſit uerũ de errore perſonal., ſequitur q verificatur de errore iudiciali.

C A P. X V.

DIxi in eodem 9. c. exponen'o illud Hiero. Si authoritas quæritur, orbis maior eſt urbe. qđ uerum eſt quo ad multa puta merita, uirtutẽ, ſcientiã. & in propoſito uigorem conſuetudinis, &c.

Obijcitur. In gloſſas de maioritate meritorũ, & Hieron. nõ dicit, Si merita quærantur, ſed ſi authoritas quęritur. & ſic de maioritate poteſtatis, non meritorum loquitur.

Reſpõdeo, ſatis diminutè gloſſa mea adducitur. nam (ut patet in libello) ego dixi q dictum Hiero. uerũ erat quo ad multa: puta, meritum, ſcientiam, &c. & q in propoſito & ad literam Hiero. loquitur de uigore conſuetudinis: & obiectio in ſolis meritis ſe ponit. Propter quod ẽt addo, q merita ad authoritatem conſuetudinis plurimum ualent. qm cõſuetudo non uirorum malorum, ſed uirorũ ſanctorum, maximæ eſt in Eccleſia Dei authoritatis, & proponitur imitanda. Et ꝑpea ſtando ẽt in meritis Hiero. textus optimè intelligitur: ut quia orbis maior eſt urbe in authoritate conſuetudinis ꝑꝑ maiora merita orbis q̃ urbis. ideo conſuetudo orbis, qua diaconi ſubeſſe, non præeſſe conſueuerũt, imitanda eſt. Et ſic dicendũ, ſi authoritas quæreretur rõne materiæ, de qua erat ſermo. ſ. de loco diaconorum, maioritatem meritorum non poteſtatis in cauſam authoritatis afferebat. Facilè tñ contendentibus in uerbis dici poteſt, quòd orbis authoritas maior eſt extenſiuè. non intenſiuè authoritate urbis; & ſimiliter poteſtas.

C A P. X V I.

DIxi in eodẽ c. 9. multas authoritates ex li. decretorũ, q papa non hẽt ſuperiorẽ in terris.

Obiicitur duabus gloſſis. Prima eſt, q intelligitur hoc in criminibus non ſcandaloſis eccleſiæ. Secunda eſt q intelligitur hoc regulariter; quia regulariter ad ſuperiorem ſummi Pontificis, Concilium, ſcilicet recurſus haberi non poteſt.

Reſpondeo, q prima gloſſa eſt uoluntaria & falſa. uoluntaria quidem, quia eccleſiæ Canonum, aut Sãctorum authoritate nõ roboratur: falſa aũt quia fit exceptio de ſolo crimine fidei: Conſtat. n. q ab uniuerſali cum una exceptione facta non niſi ſaltẽ alia exceptio fit. Cum ergo ſolũ infidelitatis crimen exceptum ab uniuerſali ſit, reſtat ut alia crimina omnia incluſa ſint. Secunda aũt gloſ. manifeſtè falſa conuincitur ex eo, q ẽt de crimine hęreſis papa diceretur non habere ſuperiorem: quũ regulariter Concilium non eſt congregatum. Tertia ſit gloſſa q authoritates iſtæ ſunt ſummorum Pont. qui ut in pluribus fimbrias ſuas nimis extenderẽt, ſibimet tribuerunt, qđ eccleſiæ eſt proprium: quia non procedit de Theologiæ aut ſacrorum Canonũ, &c. authoritate: quã bene ſonet, aduertat qui nouit in quanta ueneratione Decretales ſummorum Pontifi. in eccleſia ſunt: & tanto plus, quantò multorum ſanctorum Pontificum authoritates refutãdæ ſic eſſent: ut patet de Bonifacio, Antherio, Euſebio, & aliorum Sanctorum in libello allatorum. Taceo de tot doctoribus in Theologia & in iure illuſtribus ibi allatis.

C A P V T X V I I.

DIxi in c. 11. q eccleſiæ Dei, ſecluſo papa, non eſt data poteſtas papalis, aut ſuperior papali in euangelio Matth. 18. & q in eccleſia huiuſmodi non eſt talis poteſtas.

Obiicitur. q Dñs ibidem dixit, Si eccleſiam non audierit, &c. per hoc. n. eccleſię iuriſdictionẽ oſtendit in effectu. ſ. in pœna excommunicationis; & ſubdidit in plurali numero, Quæcunq; ſolueritis, &c. per hoc. n. oſtendit, q pluribus in eccleſię nomine contentis, dabat illam poteſtatem.

Affertur ẽt ad hoc uſus primitiuæ eccleſiæ, quũ act. 15. diffinitũ eſt ab eccleſia, Viſũ eſt Spiritui ſancto & nobis, nihil ãpli⁹ oneris uobis impõere, &c.

Affertur tertiò authoritas Gregorij, quæ ponitur in ca. Sicut ſancti, ubi Gregori⁹ fatetur ſe quatuor Concilia illa, ſ. Nicenũ, Conſtantinopolitanũ, Epheſinum & Calcedonen. tenere ſicut euangelium; & ſubdit cauſam, quia dum uniuerſali ſunt conſtituta conſenſu, & non illa deſtruit quiſquis præſumit abſoluere quos ligant, aut ligare quos abſoluunt. ecce q non dicit, q ſummi Pont. ſed uniuerſali conſenſu: nec, quos Pontifex ligat; ſed, quos illa ligant.

Quartò, ad hoc eſt canõ, Decreuit 80. diſt. vbi dicitur, Decreuit ſancta ſynodus; & non dicit, Decreuit ſummus Pontifex.

Quintò, capitulum nimis. de iureiurando: vbi authoritate ſancti Concilij, non propria ſummus Pontifex præcipit.

Sextò Eccleſia põt elargiri indulgentias. ergo habet claues iuriſdictionis. Probatur antecedẽs: quia dantur indulgentiæ de theſauro eccleſiæ. & non papæ: ergo à fortiori eccleſia poteſt diſpenſare.

Septimò, eccleſia põt condere canones latę ſententiæ, depoſitionis, excommunicationis: ergo Antecedens patet de Concilio Chartaginen. in c. placuit. 8. quæſt. 1. & habetur extra de clericis non reſidentibus. in ca. ex geſtis.

Reſpondeo. Et v' his & ſimilib⁹ rñdendi uia detur, quatuor puncta præ oculis ſemper habenda in hac materia & huiuſmodi authoritatibus aſſigno. Primum eſt. Aliud eſt eccleſiam ſeu ſynodum habere poteſtatem plenariam rõne partis (puta capitis, ſicut homo uidet, audit, &c.) & aliud eſt eccleſiã, ſeu ſynodũ habere eandem rõne ſuæ totalitatis. Et ꝓpterea cauendum eſt, ne a primo in ſm̃ oratio declinet. Secundum eſt, Aliud eſt eccleſiam ſeu ſynodum habere poteſtatem plenariam, & aliud eſt eã habere immediate à Dño Ieſu Chriſto. Et ꝑpea cauendum eſt, ne à primo in ſm̃ oratio declinet. Tertium eſt, Aliud eſt eccleſiam, ſeu ſynodum habere poteſtatem; & aliud eſt eandem habere poteſtatem talem, ſcilicet coactiuam reſpectu talis, ſ. uicarij principis ſui: potentia. n. actiua, cũ dicetur nõ abſolutè, ſed reſpectu paſſiuæ, (ut patet 5. & 9. Meta.) plenaria poteſtas pleniſſimè eſt, quæ reſpectu ſubiectorum omnia põt. Cauendum eſt ꝑpea, ne à primo in ſm̃ oratio declinet. Quartũ eſt, Aliud eſt eccleſiam ſeu ſynodum habere poteſtatem plenariam, & aliud eſt eccleſiam ſeu ſynodum acephalã, ſeu truncam habere eandem. Et ꝑpea cauendũ eſt ne à primo in ſecundum oratio declinet.

Ex his ſiquidem quatuor ſapienter diſpenſatis, uniuerſa quæſtionis iſtius argumenta facilè eluceſcent: ſic, ut nullum fortè obſcurũ relinquatur. Ad ſingula tamen deſcẽdendo, reſpondetur. Et ad uerba Domini, Ma. 18. dicitur (vt iam probatum eſt) q Dominus non dat ibi eccleſiæ authoritatem, ſed ſignificat eam habituram poteſtatem: non explicando ibi quomodo habitura ſit, & an ſecundùm ſe totam primo, an ratione partis: hoc enim non negamus, ſed docemus. Verba quoq; illa in numero plurali non cogunt ad authoritatem eccleſiæ ratione ſuæ totalitatis; imò abſq; determinatione ad huno

uel illum modum poteſtatis eccleſiæ, ſ. ratione entius uel partis oportet intelligi: ex hoc conuinciatur, ꝙ utroque modo uerificari poſſunt: ut patet ex dictis. conſtat. n. euidenter, ꝙ rõe duobus abſtrahit ab vtroq;. Põt igitur ille numer⁹ pluralis referri ad pluralitatē eccleſiarum futuram, & ad pluralitatem conuenientium in eccleſia, ad conferendũ diſcutiendum, probandum, &c. & ad pluralitatem accumulantium ſuas auctoritates in communi: ꝑ ꝑ quod ex illa litera nihil habetur obſtans dictis.

Ad Scd̃m ex primitiua eccleſia, df, qd̃ gratis conceditur eccleſiam ſtatuiſſe: ſed an poteſtate partiũ (puta trium Apoſtolorum) an communitatis per accumulationem in communi, an aliquo alio modo (puta à Chriſto immediate, ut iſti falſò putant) nihil ibi exprimitur. Et ꝓpterea ex iſta authoritate, & cęteris ſubiunctis, & ſimilibus, nec habetur iſta affirmatiua, ſ. Eccleſia, ſeu ſynodus habet immediatè à Chriſto poteſtatem; nec hr̃ iſta negatiua, Synodus non habet poteſtatem à Dño mediante papa. Et de affirmatiua quidem, ex eo conſtat: quia, cum multipliciter poſſit uerificari ſynodũ hr̃e poteſtatem, ut patet ex dictis, & ex his nihil aliud habetur, niſi ꝙ ſynodus habet poteſtatem, oportet hoc ſic communiter intelligi, ut à ſingulis huiuſmodi ſenſibus determinatè abſtrahat. De negatiua aũt, ex eadem radice conſtat; quia, ſcilicet, ſynodũ habere poteſtatem, non oportet ꝙ intelligatur determinatè ad illum modũ, quo excludatur habere poteſtatem à Dño mediãte papa, ut contingit quando per accumulationem eccleſia habet poteſtatẽ: quia oẽs partiales poteſtates ſunt à Petro, & communicatio poteſtatis ſuę cum alijs ab eodem eſt, qui ſolus à Domino, utpote eius uicarius, immediatè poteſtatem habet: & ratione eius ſolius ſynodus integra poteſt verè dici, quòd habet immediatè poteſtatem à Chriſto domino.

Ad authoritatem Gregorij, df, ꝙ cauſa reddita à Gregorio manifeſtè fauet intento noſtro: qm̃ non reddit pro cauſa authoritatem immediatè datam à Chriſto, ſed vniuerſalem conſenſum: ac per hoc & ipſius ſummi Pontificis, qui caput eſt: & propterea ſeipſum negaret papa, illa negans: ut ibi df. Ex hac quoque Gregorij ratione habetur, quod diximus, ꝙ authoritas ſynodi includit caput: alioquin non faceret uniuerſali conſenſu quæ facit. Et innuitur, ꝙ ptãtem habet à ſuis partibus, ad quarum negationem deducitur negans illam. Et rurſus ex hac authoritate nihil aliud habet, niſi ꝙ ſynodus habet poteſtatem diffiniendi, &c. Et per hoc patet reſponſio ad quartum.

Ad quintum verò dicitur: ꝙ cum ſynodus integra habeat poteſtam vniuerſalem, quocunque id modo contingat, & authoritas, quę eſt ipſius papę abſolute, & vt propria ſit ipſius ſynodi pro tunc, & vt cõmunicata: quemadmodũ quilibet alius poſſet, uere dicere authoritate ſacri Concilij, ſtatuto, &c. ita ipſe papa, cum non ſit deterioris conditionis alijs. Neque. n. per hoc, ꝙ affirmat ſe ſynodi authoritate facere, negat ſua ſe authoritate facere: imò potius affirmat hoc, quia authoritas ſynodi de neceſſitate claudit in ſe authoritatem capitis. Neque rurſus ꝑ hoc ꝙ affirmat ſynodi authoritate ſe facere, affirmat ſe aliena authoritate facere: licèt. n. ſynodus ſit aliud à papa, ſicut eccleſia alicuius epiſcopi differt ab epiſcopo: non tamen oportet, ꝙ ptãs eccleſię ſit aliud à ptãte epiſcopi, ſed una & eadem poteſt eſſe utriuſque diuerſimodè: epiſcopi vt propria; eccleſiæ, ut edicata. Et per hoc etiam patet, ꝙ per hoc, ꝙ affirmat ſe ſacri Concilij authoritate facere, non propterea affirmat ſe minorem in authoritate. Et quamuis hęc ſatisfaciant; ueruntamen condeſcendendo multorum ſenſui, ſcito ꝙ dupliciter papa poteſt dici minor ſynodo ſecundùm poteſtatem, ſcilicet extenſiuè, & quaſi intenſiuè ſecũdum quid: extenſiue quidem, quia ſynodus integratur ex tot poteſtatibus tantę multitudinis; intenſiuè uero ſecundùm quid, hoc eſt ſecundùm illam partem poteſtatis, qua communicat papa concilio, quaſi proportione ſua. Papa enim præſens ſynodo non intelligitur, ut prædictum eſt, totam ſuam poteſtatem totaliter ſynodo communicare, ſed tantum ſuæ poteſtatis, quantum ad decernendum, &c. oportet, & ſic ex eo poteſtatis papæ, & reliquis poteſtatum aliorũ ſit una poteſtas, quaſi intenſiue maior, quàm id poteſtatis papalis ſolum eſſet. Et hæc maior poteſtas intelligitur eſſe in tota ſynodo, tanquam in ſubiecto. Dixi autem Quaſi intenſiuè: quia poteſtas illa papalis, eo ꝙ communicatur ut limitata, ſic, ut cum alijs poteſtatibus poſſit, uelut quædam ſingularis poteſtas, accumularis intelligitur & ſuperari à tota, pro quanto tota poteſt uniuerſale ſtatutum condere, diffinire, &c. ꝙ illa ut ſit, non poteſt per ſeipſam ſolam. Sed quoniã tota poteſtas ſynodi non plus poteſt quàm ex ſingulis hmõi poteſtatibus habeat: ideo non ſimpliciter, ſed quaſi intenſiuè maiorem appellaui. Et ne putes me hanc opinionem papalem fingere, contemplare poteſtatem legatorum papæ in ſynodo, quando per legatum papa ſynodum celebrat: & uidebis clarè, ꝙ quia papa tunc non erigit legatum illum in papam, ſed poteſtatem committit quantã oportet pro ſynodo haberi: ex ſola præſentia papæ in ſynodo non habetur ꝙ plus ſuæ poteſtatis ſynodo impartiatur quàm oportet, quamuis maior dignitas, & infallibilis aſſiſtentia Spiritusſancti in ſynodo quò ad ea quæ ſunt fidei, præſentiam papæ per ſeipſum conſequantur. Vnde quamuis non cogamur, poſſumus tamen dicere; ꝙ papa tanquam minor extenſiuè, & ſecundùm quid intenſiuè ſynodo, authoritate ſacri Concilij dicitur facere, quod tamen de plenitudine ſuæ, poteſtatis poſſet & facere & tollere. Et, quoniam uerba prædicta (.ſcilicet, Facere authoritate ſynodi uel Cõcilij) in papa habent ſpeciem minorationis, ideo à ſacris Canonibus non ſunt extenſa: ſed more ſimilium locutionum ſunt piæ interpretationi relicta, & quaſi correcta, dum papa in Concilio dicit, Statuimus ſacro approbante Concilio: approbare enim commune eſt poteſtati, ſapientiæ, conſenſui; nec ſuperioritatem, nec ęqualitatem poteſtatis in approbantibus exigit, ut patet.

Ad ſextum dicitur, ꝙ licèt eccleſia integra poſſit dare indulgentias, &c. & eius ſit theſaurus meritorum, vnde fiunt indulgentię: ut propter cuius vtilitatem eſt, non tamen eius ſunt ut dominę: quoniã ipſa eſt ſerua Dñi Ieſu, & quicquid acquirit ſeruus acquirit domino ſuo: & ipſi dictum eſt, Cum feceritis quęcunque mandauero uobis, dicite, Quod debuimus fecimus, ſerui inutiles ſumus. Vnde non magis ad eccleſiã, ſed ad uicariũ Domini ſpectat diſpenſatio theſauri in utilitatē eccleſię, pro qua eſt.

Ad ultimum iam patet, ꝙ gratis concedimus, ſynodum quæ uerè ſynodus eſt, ſcilicet integram, poteſtatem habere deponẽdi, excommunicandi, &c. De hoc enim non eſt quæſtio, ſed demodo habendi, ut patet ex dictis. Et hæc ſufficiant ad ſimilia.

CAPVT XVIII.

Dixi in eodem 12. cap. ꝙ ex hoc, ꝙ Apoſtoli miſerunt Petrum & Ioannem ad Samaritanos, non poteſt inferri eos ſubditos eſſe apoſtolis: quia ex, Miſſum eſſe, non ſequitur, Subditum eſſe, ut patet de Spiritusſancto.

Obiicitur, Iſta conſequentia eſt optima, Spiritus ſanctus mittitur à Filio: ergo eſt ab eo, uel eo inferior: & ſic oportet fateri, ꝙ Petrus eſt ab eccleſia, ex quo non eſt inferior.

Reſpondeo, Quòd conſequentia illa, quę uocatur optima, non eſt uerè optima. cum non ſit bona gratia materiæ: qm̃ Spiritusſan. mittitur à ſeipſo, (ut patet in primo ſen. di. 16.) & tñ non eſt à ſeipſo. Et ſimiliter, Filius mittitur à ſeipſo, imò etiã filius mittitur à Spiritusſancto, qui eſt à Filio: ut pater in

eodem

eodem libro di.15. Et quia conſequentia nõ eſt bona de forma: ideo non infert, Ergo Petrus eſt inferior eccleſia, uel eſt ab eccleſia.

CAPVT XIX.

Dixi in eodẽ cap.11. ꝙ ex 36.q.2.c. placuit iuncto can. tria. habet ꝙ Hieronymi authoritas innixa ſacræ Scripturæ præualuit Concilio.

Obiicitur, Quòd Hieronymus, & dictum Concilium intelliguntur pro diuerſis temporalibus: & ꝙ verba Gratiani ibi̇ inter paleas cõputanda ſunt.

Reſpondeo, Quòd licet certum ſit, ꝙ Hieron. abſolutè & non ſiũ hoc uel illud Concilium futurum loquatur, & ꝙ Concilium generale poſſet prohibere quod non eſt abſolutè prohibitum, verba tñ Concilij non tanquam conſtituentia, ſed declarantia ius ſumpta, Hieronymi authoritati non præiudicant. & hoc intendit Gratianus, & nõ ꝙ non poſſet ſtatuere. Veruntamen quicquid de hoc ſit, ſatis habeo intentũ meum ibidem, dum ex illo loco habetur ſiue authoritate Gratiani, ſiue quacunque alia, ꝙ Hieronymi authoritas præualuit Concilio: & ita hodie iuxta Hieronymi, non iuxta Concilij authoritatem ſeruat eccleſia.

Quòd aũt comprimẽtur uerba Gratiani inter paleas ab arguentibus, nihil obſtat, quia oportet ꝙ ab alijs, & non ab ipſis ſolis inter paleas computetur.

CAP. XX.

Dixi in eodem ca.11. ex authoritate Decretalis de electione, in cap. ſignificaſti, ꝙ Concilia a papa authoritatem habent.

Obiicitur, Dicendo ꝙ illud eſt intelligendum de concilio quantum ad ſuum congregari: quia regulariter authoritate Romani Pontificis congregatur: ſed ex quo congregatum eſt, ſiue authoritate Romani pontificis, ſiue aliàs habet immediatè authoritatem à Chriſto.

Reſpondeo, Quòd expoſitio iſta repugnat textui. Nam ibi duo dicuntur habere concilia à Rom. eccleſiæ authoritate, ꝙ facta ſũt, & ꝙ robur acceperunt. & primum, ut patet, refertur ad ipſum Congregari: ſecundum aũt, niſi ſuperfluat, ad authoritatem congregati. Et conuincitur hanc eſſe abſque omni ambiguitate intentionem literæ illius: quia reddit rationem, quare conc liorum legibus Apoſtolica ſedes non ſubeſt: Si enim dependerent concilia tantùm in congregari à papa, ex quo leges faciunt poſtquam congregata ſunt, nihil ualeret ratio aſſignata ad intentum inferendum. patet nanque manifeſtè ꝙ ex hoc, ꝙ Concilia regulariter nõ congregantur niſi per papam, non ſequitur, Ergo non præfigunt legem papæ: quia ſtat ꝙ congregata præfigant legẽ, ſi congregata non pendent ab ipſo.

CAP. XXI.

Dixi in eodem 11. c. ꝙ concilium uniuerſale legitimè congregatum errare poteſt, diffiniendo papa abſente, aut non cõſentiente: & quaſi dixi ꝙ põt errare eodẽ modo in his, quæ ſunt fidei.

Obiicitur, Quia ad concilium generale ſpectat determinatio eorum, quę ſunt fidei, & ipſi promittitur, Quòd docebit vos Spiritusſanct' oẽ ueritatẽ.

In cuius ſignũ act.15. ponitur Spiritusſanctus pręſidens concilio Apoſtolorum, cum dicitur, Viſum eſt Spirituiſancto & nobis, & nõ dixerunt. Viſum eſt Petro & nobis.

Hoc ſatis innuere uidetur Augu. Euangelio nõ crederem niſi me authoritas eccleſiæ, admoneret.

Et in ſexta ſynodo (ut patet diſt. 16. cap. placuit) dicitur, Placuit huic ſanctæ ſynodo, vt amodo cõfirmata & rata ſint canonum Apoſt. 85. capitula. Hoc quoque deduci poteſt ex illo, Ecce, ego uobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſeculi: hoc enim ſucceſſoribus Apoſtolorum dicitur. Concilium enim generale repræſentat Cõcilium Apoſtolorum & Seniorum.

Hoc idem patet ex eo ꝙ quilibet fatetur ſe credere in vnam ſanctam eccleſiam catholicam: ex hoc enim ſequitur, ꝙ ad eam vltima deciſio eorũ, quæ ſunt fidei, ſpectat. Cum enim papa fatetur ſe credere in unã ſanctam eccleſiam, non dicit ſe credere in ſemetipſum.

Præterea, Eccleſia uniuerſalis non poteſt errare in fide: & Concilium gaudet eodem priuilegio, quo eccleſia repræſentata ſicut eadem poteſtate. Imò cum eccleſia ut diſperſa nullum actum iuriſdictionis exercere poſſit, nec aliquid ſententialiter diffiuire, infallibilitas in diffiniendo ei competere debet, vt congregatæ in Concilio.

Et ſi dicatur, ꝙ papa repræſentat eccleſiam ſicut Concilium, diceretur ꝙ papa repræſentat Eccleſiam remotè; Concilium autem propinquiſſimè: quia in eo eſt aliquis de qualibet eccleſia ſaltem ſufficienter uocatus: & priuilegium eccleſiæ tranſit in concilium immediatè, eam repreſentans; non autem in ſummum Pontificem.

Reſpondeo, Hæc obiecta dupliciter deficiunt: & primus defectus communis eſt omnibus; ſecundus autem quibuſdam obiectionibus communis. Defectus omnium obiectionum eſt, quia à concilio declinant ad concilium, ſecluſo Papa. Ex cuius proprio priuilegio (Concilium quippe generale ſine papæ cõſenſu non diffinit) conſtat, ꝙ non uniuerſali conſenſu diffinitio illa facta eſt, cum papa ſupremum in eccleſia Dei teneat locum, officium, & regimen etiam uniuerſale. Quod autem uniuerſali conſenſu diffinitum non eſt, procul dubio à Concilio ut eccleſiam uniuerſalem repræſentat, diffinitum non eſt. Dico igitur, ꝙ propoſitio dicens, ꝙ cõcilium generale non poteſt errare in iudicio fidei, eſt uera ſimpliciter & abſolutè de concilio iudicãte in fide cũ papa; & non eſt uera de concilio Acephalo. Et hæc reſponſio ſufficit ad omnia obiecta quantum ad intentam concluſionem: ſed quantum ad vim ipſarum obiectionũ, in ſpãli dicitur. Et ad primam quidem, ꝙ ad concilium generale ſpectat vltima deciſio fidei, dicitur quòd hoc uerificatur de concilio ratione capitis, ſicut de homine ꝙ videt ratione oculi. Et ꝙ hoc ſit verum, patet de Concilio Ariminenſi, & Epheſino ſecundo, quorum primum errauit in fide cum Ario; ſecundum autem etiam errauit in fide cum Eutychete.

Et quòd amplius eſt notandum, iſtud ſecundum fuit etiam authoritate apoſtolica congregatum. & in neutro conſenſit erroneę diffinitioni Romanus Pontifex. Et de Epheſino quidem ſecundo clarè patet ex multis epiſtolis Leonis, & geſtis Calcedon. ſynodi: De Arimin. verò patet ex Rufino in eccleſiaſt. hiſtoria, & in hiſtoria tripartita, li.5.c.39. Ex effectu igitur manifeſtum eſt, ꝙ verbum Dñi, Spiritusſanctus docebit uos omnem ueritatem, nõ dictum eſt Concilio diſſentienti a papa. quamuis legitimè congregato. Hæc rectè examinent omnes, qui hac de re decertant, ut caueant, & à ſenſatis non recedat iudicium. *Alias decernunt,*

Ad ſcđm dr, ꝙ ẽt ſi Concilium illud Apoſtolorum, &c. fuiſſet Concilium generale, nihil aliud haberetur, niſi quòd concilio integro cum Petro præſente & primo Spiritus ſanctus præſideret: quod gratis conceditur. Sed quare ibi in communi diffinitũ ſit, & quòd non fuerit generale Concilium illud, in libello illo diximus.

Ad tertiũ patet ẽt, ꝙ Aug. dixit, Niſi authoritas me admoneret Eccłæ: & nõ dixit, Eccłę acephalæ.

Ad quartum fateor me non uidere quid probet, niſi contra aſſerentes, quia canones Apoſtolorum quamuis à ſynodo confirmati euanuerunt: hoc enĩ non facit ad celſitudinem poteſtatis ſynodi, quam illi intendunt.

Ad quintũ dr, ꝙ ad literam loquitur de eccleſia uniuerſali, quæ nunq̃ deficiet: hæc.n. eſt q̃ ſuccedit Apoſtolis, & alijs quibus Dñs loquebatur. Ab eccleſia aũt, uel ẽt concilio eam repræſentante, ad Concilium acephalum, non ualet argumentum.

Ad ſextũ dicitur, ꝙ antecedens aſſumptũ ex articulo fidei de vna ſancta Eccleſia põt dupliciter legi,

ſcilicet cũ præpoſitione In,(dicendo,Credo in vnã ſanctam eccleſiam catholicam)& ſine illa præpoſitione.ꝙ melius iudicat diuus Thomas, dicẽdo,Credo unam ſanctam eccleſiam catholicam.Et ſiquidẽ dicatur , Credo in unam &c. ſumitur Eccleſia pro eccleſia integra,corpore,ſ.& capite,quod eſt Chriſtus diuiſa ratione cuius in eccleſiam dicimur credere.Et tunc optimè ualet conſequentia:ergo ad huiuſmodi eccleſiam pertinet ultima deciſio fidei, & ꝙ papa non dꝫ credere in ſemetipſum . Sumi quoque poteſt pro eccleſia in terris, ut iungitur Spirituiſancto : ratione cuius dicimur credere in eccleſiam,ut D.Thomæ placet.Et ſic ẽt patet,ꝙ optimè ualet conſequentia,ꝙ ad eccleſiam catholicam iunctam Spirituiſancto,ut ſic ſpectat ultima deciſio fidei,& ꝙ papa non dꝫ propterea credere in ſeipſũ, ſed in Spiritumſanctum, ut eſt eccleſiæ rector.Sed non ualet ulterior conſequentia: ergo eccleſię acephalæ.Si aũt legatur ſine præpoſitione, tunc dꝫ ut ſupra,ꝙ creditur una ſancta catholica eccleſia: ſed non ualet ; ergo eccleſia acephala . Et conceditur, quòd ad vnam ſanctam eccleſiam catholicam ſpectat ultima deciſio fidei , ſicut & poteſtas iuriſdictionis, quæ conuenit ei ratione partis . Nec papa credendo eccleſiam dꝫ credere ſeipſum;ſed dꝫ credere officium ſuum & aliorum : in cuius ſignum à fide deuiaret,ſi non crederet officium ſuum.

Ad Septimum dꝫ, primò, ꝙ Concilium ẽt integrũ nõ admitto gaudere de neceſſitate priuilegio perſonali eccleſiæ,quale eſt eſſe ſemper in eccleſia fidem formatam:quãuis de eccleſia hoc conſtat, de Concilio autem nuſquam inueniſſe me fateor authẽtica authoritate firmatum , quamuis rationabile ſit de facto ita eſſe,ꝙ,ſ.in aliqua perſona cõcilij ſit fides formata.Dꝫ ſecundò,ꝙ non poſſe errare in fide iudicialiter,eſt priuilegium eccleſię rõne capitis , ad quod ſpectat iudiciũ.Et iõ nõ eſt priuilegiũ eccleſiæ acephalæ,nec eccleſiæ,ideſt collectionis fideliũ, ad quã non ſpectat ptãs iuriſdictionis:quã tñ eccleſiã pro collectione fidelium omnium tñ, concilium repræſentat,& cui promiſit Dñs ꝙ ſecum eſſet.& ex hoc patet,quantum deficit argumentũ illud:nã procedit,ac ſi eccleſiæ rõne communitatis cõueniat priuilegium illud non poſſe errare iudicialiter : cum conſtet ꝙ ſicut iuriſdictio conuenit eccleſiæ rõne capitum,ita actus iuriſdictionis.Et quia actus iſte, ſ.iudicialiter diffinire de fide,concernit vniuerſalẽ eccleſiam, ideo conuenit eccleſię rõne capitis. cui cõmiſſa eſt cura uniuerſalis eccleſię:ſicut alij actus rõne aliorum capitum proportionaliter . Dꝫ ergo tertiò formaliter, quod Concilium integrum gaudet eodem priuilegio officij non perſonæ,quo gaudet eccleſia,& eodem modo,ſ.ratione partis, puta capitis:& ſimiliter gaudet eadem poteſtate, & eodem modo:ſed ex hoc magis habetur ſoteriũ & cõcedo gratis, ꝙ infallibilitas in diffiniendo de fide conuenit Concilio integro rõne capitis,& non ab eccleſia : cui etiam hoc non conuenit niſi rõne capitis,ſed a Domino Ieſu,cuius caput uices gerit.

Quod aũt dꝫ de repræſentatione immediata & remota,duo importat,ſ.repręſentationem eccleſię per papam & Concilium, & modum repręſentandi.& quo ad repræſentationem dꝫ, ꝙ inter papam & Concilium tanta eſt in hoc differentia , ꝙ Concilium repræſentat uniuerſalẽ eccleſiam integrã, hoc eſt corpus cum capite,proportionaliter , ſic ꝙ caput Concilij repręſentat Chriſtum caput eccleſiæ,& corpus Concilij corpus eccleſiæ & hic eſt uerus & indubitatus ſenſus , quo Concilium uniuerſalem eccleſiã repræſentare dicitur, & à Domino immediate poteſtatem habere:eccleſiam autem in terris poſitam Concilium integrum quò ad poteſtatem repręſentare dicitur,pro quanto omnis eccleſiæ poteſtas in eo inuenitur per ſeipſam, uel in ſua uicaria. quò ad uota uerè , quia intelligitur in ipſum conſentire oium perſonarum eccleſiæ uota ut patet ex authoritate Gregorij ſupra inducta, papa autem uniuerſalem eccleſiam integram,& in terris eccleſiæ poteſtatem & vota difformiter repræſentat.uota enim inueniuntur:nã caput, Dnm,ſ.Ieſum Chriſtum participatiue papatum, in ſeipſo formaliter; reliquæ eccleſiæ poteſtatem & uota eminenter repręſentat.De dña autem obijciens in ta ta, totum oppoſitum eſt : quia dum ratione prælaturę Concilium eccleſiam repręſentare dicitur , & ſolus papa immediatè a Chriſto prælatus eſt ; reliquum aũt eccleſiæ corpus a Domino mediante Petro minus hoc habet,oportet dicere ꝙ papa immediatius repræſentat eccleſiam,quàm Concilium:quia papa,mediante ſolo Chriſto,Concilium autem,mediante Chriſto & papa .

CAP. XXII.

Dixi in ca.13.ꝙ poteſtas applicatiua papatus ad perſonam,regulariter & principaliter eſt in papa,& non niſi in caſu in concilio,ſeu eccleſia, & in cap.6.idem ſub alijs uerbis ſ.ꝙ poteſtas electiua papę in papę poteſtate eſt . & attuli ad hoc utrobique,duo argumenta. Primum ex facto Petri 8.queſtio.1 cap.ſi Petrus. Secundum ex eo quod papa determinat de actu electionis,ita quòd contrario modo factus ſit irritus .

Obijcitur Contra quatuor,ſ.contra hoc , ꝙ talis poteſtas eſt in papa;& contra hoc,in caſu tñ eſt in eccleſia,ſeu concilio;& cõtra vtrunq; argumentũ.

Primo ergo arguitur contra primũ ex Ockan. Si poteſtas electiua papæ eſſet in poteſtate Papę, ſequeretur , quòd papa poſſet relinquere eccleſiam abſque poteſtate electiua:quod eſt impoſſibile. ergo.& tenet ſequela,ponendo ꝙ mortuis, uel priuatis electoribus papa non ordinaret electores. & ſi dicatur,ꝙ in tali caſu deuoluitur ad eccleſiam:contra, quia tũc ſequeretur ꝙ eccleſia eſſet ſuperior papa,quod tu negas. & tenet ſequela, quia nunquam poteſtas aliqua ex negligentia alicuius deuoluitur ad alterũ,niſi ſit ſimpliciter & abſolutè ſuperior. poteſtas n.papalis non deuoluitur ad epiſcopũ ex negligentia papæ nõ prouidentis alicui beneficio, ſed econuerſo. Pręterea,ſi eccleſia in illo caſu habet poteſtatem electiuã,quęritur a quo habet immediatè,cum a ſeipſo nõ habeat. Si dicatur a Chriſto,difficile erit reperire in ſacris literis fundamẽtum , in quo poſſit ſtabiliri, quòd in illo caſu habeat,& non regulariter .

Secundo principaliter arguitur ex Armachano. Non eſt ueriſimile,ꝙ Dominus uoluntati unius hominis commiſiſſet ptãtem electiuam ſummi Pontãficis:quia poſſet euenire ꝙ una progenies diceret, Hęreditate poſſideamus ſanctuariu Dei:dum quilibet in fine uitę ſuum conſanguineum ſubrogaret.

Tertiò , quia ſequeretur ꝙ ẽt poteſtas deſtitutiua papæ in caſu hęreſis , quo deponi poteſt , eſſet in papa:& ſic par in parem haberet imperium. Et rurſus ꝙ papa poſſet conſtituere,ꝙ papa hęreticus a duob. uel tribus deponi poſſet. Et tenet ſequela: quia per eaſdem cauſas habent generari & deſtrui poteſtates iſtæ .

Quartò,ſi in papa eſſet poteſtas electiua papæ, uel ergo eſt in eo poteſtas illa ſic,ꝙ per ſemetipſũ poteſt ſucceſſorem eligere;uel ſolum,quia aliquibus põt illam ptatem communicare. Hoc enĩ nihil habet apparentiæ.Ex primo aũt,ſi concedatur,ſequitur hoc inconueniens,ꝙ eſſet in poteſtate duorum facere ꝙ alternatis uicibus quilibet per annum in ordine ſuo eſſet ſummus pontifex, more Annæ & Caiphæ Et patet conſequentia : quia unus papa pro ſua uoluntate põt eligere alterum in papã,& in fine anni ille alter religet eundẽ,& ſic deinceps.

Quintò,Chriſtus non contulit papæ aliquam poteſtatem perniciosam Eccleſiæ:ſed(ut habet gloſſa in ca.ſi Petrus)hoc eſt perniciosum , quòd aliquis eligeret ſibi ſucceſſorem:ergo Chriſtus nõ contulit illam poteſtatem

Contra rationem ex facto Petri allatam,dicitur primò, ꝙ Petrus non inſtituit Clementem, ſed in-

ſtituendum ordinauit. Dicitur ſecundò, ꝙ hoc fecit inſtinctu Spiritusſancti: quo etiam præuidit mortem. Dicitur tertiò, ꝙ papa in caſu neceſſitatis, quo electores non poſſent congregari, & pro occurrenti periculo opus ſit paſtore, poteſt papa moriens inſtituere ſucceſſorem.

Contra rationem autem, ex hoc ꝙ papa ſtatuit circa actum electionis etiam electores determinando, &c. dicitur ꝙ papa non dedit poteſtatem electiuam Cardinalibus, ſed Eccleſia uniuerſalis in ſexta ſynodo in c. 10 nomine Domini, vbi Nicolaus papa non propria authoritate, ſed ſanctorum Patrum ſtatuit. Et propterea vbi Cardinales poteſtate ſibi tradita abuterentur manifeſtè, vniuerſitas fideliũ poſſet eos priuare poteſtate electiua papę, & alijs eam committere.

Reſpondeo. Et primò declaro ſenſum uerborum meorum in libello illo: ſecundò, quid in hac materia mihi uidet: tertiò ſatisfacere conabo obiectis.

Quò ad primum nunquam dixi, ꝙ papa poteſt ſibi eligere ſucceſſorem, nec ꝙ poteſtas electiua papę ſit in papa formaliter, nec ꝙ poteſtas applicatiua papatus ad perſonã ſit in papa formaliter; ſed dixi ꝙ hmõi poteſtas eſt in papa regulariter, & principaliter. Conſtat namque apud uiros doctos, ꝙ multa ſunt in poteſtate imperatoris, quæ non ſunt in illo, & eius poteſtate formaliter: & quæ etiã nõ poteſt per ſeipſum immediatè facere. Sunt enim in intelligentijs (quas Angelos dicimus) formę inferiorum & eorum poteſtates non tamen formaliter, nec ſic ꝙ poſſint earum actus per ſeipſas exercere: ſunt in corporum cœleſtium poteſtate formę elementorum & eorum poteſtates; non tamen formaliter, nec ſic ꝙ eorum opera poſſint per ſeipſo exercere. Stat igitur, ꝙ hmõi electiua poteſtas ſit in papa regulariter & principaliter, & nõ ſit in eo formaliter, nec poſſit per ſeipſum huiuſmodi poteſtatis actum exercere. Sumantur ergo uerba mea in hoc ſenſu, ꝙ poteſtas electiua eſt in poteſtate papæ uirtualiter, ſeu eminenter, & hoc quò ad modum eſſendi, & quòd eſt in poteſtate papæ regulariter, id eſt ordinario iure, ad differẽtiam eccleſiæ uiduæ: in qua eſt eiuſmodi poteſtas in caſu, & principaliter ad differentiam eiuſdem Eccleſiæ, in qua eſt ſecundario: pro quanto in caſu poteſt non ſolũ eligere, ſed facere electores, & ordinare de modo electionis. Hæc de primo.

Quò ad ſecundum: quia Eius eſt potentia, cuius eſt actus, ut dicitur in De Somno & uigilia, & electionis papæ, actus ſimpliciter & abſolutè non eſt papæ, ideo poteſtas electiua Papæ non conuenit formaliter papę. Probatur minor, Electio papę eſt actus factiuus quantum ex ſe eſt tunc papæ: ergo repugnat ei, quòd præſupponat pro tunc papam. Et tenet conſequentia: quia quod fit, non eſt: ſi eñi eſſet, iam non fieret. Tunc ultra, Ergo elector papæ non eſt papa. & tenet ſequela: quia elector præſupponitur ſecũdum naturam electionis, & eſt ſimul tempore cũ electione. Tunc ultra, Ergo actus electionis papę, non eſt papę. & tenet ſequela: quia electio papæ eſt actus electoris papæ. Ex hoc igit patet, ꝙ poteſtas electiua papæ, cuius actus ſimpliciter & abſolutè eſt electio factiua ex natura ſua, tunc papę, non eſt in poteſtate papæ formaliter. Et confirmatur authoritate conſuetudinis eccleſiaſticæ, qua fit, ut electiones Paſtorum non fiant niſi uacationis tempore, nec non diuinæ ſapientiæ ſuauiter omnia diſponentis: quæ dixit, Sufficit diei malitia ſua: craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibiipſi: In ſubiecto igitur opportuni tẽporis, quo poteſtas electiua eligere debet, locata eſt formaliter, & non in papa: qui ſolum præueniendo ſolicitudinẽ craſtini diei eligere poſſet: ut patet. Subiectum hmõi electiuæ ptãtis formalr̃, iuxta Peripateticã & Apoſtolicam ſimul authoritatẽ, quia inuiſibilia ex inuiſibilibus cognoſcenda a nobis ſunt, ex ipſius electionis actus exercitatione inueſtigandum eſt. Apparet autem abſque omni ambiguitate, ꝙ electio papæ ad Romanam Eccleſiam ſpectat: computando intra Romanam Eccleſiam Epos, & Cardinales, qui uelut ſuffraganei Romani Archiepiſcopi introducti uidentur. Et propterea ceſſante omni humano ſtatuto certiſque exiſtentibus Eccleſiæ Romanæ membris, in eadem regulariter eſt poteſtas electiua papæ, non minus quàm in cæteris Eccleſijs poteſtas electiua ſuorum Epiſcoporũ. Ex eo enim ꝙ Chriſtus Dominus Romanam eccleſiam eligit in Petri eccleſiam propriam, dum ipſum ne ex Roma, ſicut ex Antiochia papatum transferret, inhibuit, dicens, Venio Romam iterum crucifigi: Eccleſiæ Romanæ poteſtatem electiuam papę non poſitiuè, ſed negatiuè, hoc eſt oppoſitum non ordinando, conceſſiſſe dicitur. In caſu autem incertorum electorum, Eccleſiæ uniuerſali eandem poteſtatem eadem ratione, quia, ſ. eſt Epiſcopus uniuerſalis eccleſię, & eodem modo, ſ. negatiuè dediſſe intelligitur. Ex ſtatuto autem humano, Apoſtolica authoritate contractum ꝓ uiã determinationis poſitiuè eſt ſubiectũ ptãtis electiuæ ad Cardinales Romanæ eccleſiæ ſolos. Papa.n. ex eminentia poteſtatis, curæ ac regiminis uniuerſalis, poteſt de electiua ptãte decernere: ipſamq; ſic dirigere, & ordinare, ut cõtrario modo faciẽdo, irrita ſit in ſuo opere & ſubiecto: ut patet in geſtis ipſorũ Pontificum, & obſeruatione eccleſiæ. Hęc de ſecundo.

Quò ad tertium, reſpondeo obiectis pro quanto militant aduerſus hæc. dicitur ad primum, ꝙ impoſſibile eſt eccleſiam relinqui abſque papa & poteſtate electiua papæ: quoniam decedente papa abſque ullo decreto, de hoc negatiuè relinquit poteſtatem electiuam eccleſiæ Romanæ: ſicut Linus ſucceſſor Petri immediatus, electus creditur. Reſponſio quoque data, ꝙ per uiam deuolutionis poteſtas applicatiua papatus ad perſonam eſſet in eccleſia uniuerſali in caſu, pro quanto ex meo libello aſſumitur, non intelligitur de deuolutione propter negligentiam, contra quam obiicitur, ſed cõmuniter, & ꝓpterea nõ ſic arctatur Deuolutionis uocabulum, quin ſiue deuolutionis, ſiue ſucceſſionis, ſiue ſuppletionis ſiue cuiuſcunque alterius modi in hac ſententia uiam includat. Vnde non ſuper negligentia electorum, ſed ſupra defectu ordinariorũ electorũ fundaui: & in tali non in alio caſu ibi dicta intelligo. Exiſtentibus ſiquidem certis electoribus, qui hodie ſunt Cardinales, non ſuccedit Romana eccleſia uniuerſalis: defunctis autem omnibus Cardinalibus Romana eccleſia, a qua Linus eſt electus ante humana iura nobis nota, immediatè ſuccedit. Quia tamen pars clauditur in toto, & in eccleſia uniuerſali clauditur eccleſia Romana, ſi Concilium generale cum pace Romanæ eccleſiæ eligeret in tali caſu papam, uerus papa eſſet ille qui, electus ſic eſſet. A quo autem eccleſia Romana, aut eccleſia uniuerſalis haberet in caſu poteſtatem electiuã papæ, & non regulariter, facilè patet. Nam conſtat quod haberet a Chriſto, & eius uicario negatiuè: quia, ſcilicet, neuter ordinauit oppoſitum, & Chriſtus Dominus ſtatuit Petrum in ſucceſſoribus perpetuum. Stante ſiquidem hoc ſecundo, cum ſucceſſio carnalis in nouo teſtõ conſilio caſtitatis, maximè conuenienti perfectiſſimo ſtatui, qualis papæ eſt, diſſonet, uoluntaria quoq; quaſi adoptio uel inſtitutio ſucceſſoris ſuaui eccleſię diſpoſitiõi aduerſetur, uia electionis perpetuandus relinquit ſucceſſor Petri, proculdubio ab eccleſia ſua, quę quia eſt Romana & vniuerſalis, niſi ipſe papa determinet, qui Romanã & vniuerſalẽ eccleſiã repręſentent in eligendo, determinationi ipſius Petri & Dñi, qua ipſa, morte, ſcilicet Petri in Epiſcopatu Romano determinatum eſt, ꝙ Eccleſia Romana repræſentet Eccleſiam uniuerſalem in electiua poteſtate, ut patet, ſi ſecludamus omne ius poſitiuum per intellectum, & aſpiciamus ad Eccleſiæ antiquæ cõſuetudinem, ſtandum eſt. Vnde non oportet ſolicitari

ſolicitari de authore poteſtatis electiuæ in caſu,& non regulariter in Eccleſia.

Ad Sc͂dm dr, ꝙ non eſt cõtra ſenſum declaratũ. Argumentum tamen non eſt oſtenſiuum, nec ducens ad incõueniens ex natura poteſtatis: ſed ex abuſu: ex quo ſi liceret arguere, neſcio quæ poteſtas uniuerſalis rectè committi poſſet uni homini.

Ad Tertium dr, ꝙ quia quælibet poteſtas Eccleſiæ eſt inferior poteſtate papę, cui reliquę ſubiacent poteſtates, nullum inconueniens uideo concedere, ꝙ in papæ poteſtate imminenter cõtineat poteſtas ẽt depoſitiua papę hæretici, & ꝙ poſſet cõſtituere, & ꝙ a collegio Cardinalium poſſet deponi in caſu quo deponendus eſt. Nec ſequitur ꝙ par in parẽ nõ hẽat imperium: quia non ſupra papam, ſed ſupra coniunctionem papatus cum perſona, exerceret imperium, in ſtatu in quo coniunctio illa eſt in corrumpi ex diuino iure.

Ad Quartũ dr, ꝙ propriè loquendo, neutro modo eſt poteſtas electiua in papa: ſed quia poteſt determinare electores, & modum eligendi. Vnde nõ oportet ad inconueniens deductum reſpondere: quod tamen ex abuſu poteſtatis ſequeretur.

Ad Quintum dicitur, ꝙ non poteſtas, ſed abuſus poteſtatis, ſi data eſſet a Chriſto, eſſet pernitioſus. Ad obiecta uerò contra rationem ex facto Petri dr, ꝙ prima gloſſa uidetur contra textum dicentẽ Tradẽte ſibi Petro, & non dicit Ordinante, ꝙ ſibi traderetur. Secunda verò gloſſa acceptari poteſt, quamuis non ſit authẽtica: præſertim quia mortẽ nõ inſtinctu Spirituſſancti, ſed Domini uoce agnouit, dicentis, Venio Romam iterum crucifigi. Tertia autem gloſſa ſi acceptatur, eminentiæ poteſtatis papæ fauet, ut patet: ſed quomodo tunc fuerit talis neceſſitas, deberet aperiri. Videtur tamen mihi, quòd uel iuxta ſecundam gl. inſtinctu Spirituſſancti Petrus hoc fecerit, uel de conuenientia poteſtatis (propter qđ diſſolutum à Spirituſancto dicitur factu Petri, non ſemper erunt Petrus & Clemens) uel potiùs quòd tanquam incertum factum, authoritatem firmam non faciat. Dico autem incertum, quia Eccleſia Linum, & Cletum reputans ſummos Pontifices, computatis annis quibus quilibet eorũ rexit eccleſiam Romanam ante Clementem, teſtari uidetur, quòd uerba illa Ioannis papæ tertij, tanquam narratiua crediti facti accipienda ſint, & nõ ut authorizantia factũ, quod narratur: propter qđ authoritate illa vtimur, Vt ualeat quantum ualere poteſt. Accedit ad hoc uerſus in gloſſa ibidem de Clemente dicens.

Diſputat hoc mundus, quartus fuerit ne ſecundus.

Ad obiecta demum contra rationem ex hoc, ꝙ Papa ſtatuit de electoribus papæ, dr ꝙ manifeſte conſtat ex illo can. In nomine Domini, quòd propria authoritate papa illud ſtatuit in ſynodo: ut patet ex illis uerbis, Venerabilis Pontifex decernens authoritate apoſtolica, inquit. Mirum eſt autem, ꝙ arguentes non aduerterint grãmaticam conſtructionem in ſequentibus, ubi dicitur, Quapropter inſtructi prædeceſſorum noſtrorum, aliorumque ſanctorum Patrum authoritate, decernimus, ut obeunte, &c. & dixerint ꝑꝑ hęc uerba, ꝙ papa non propria, ſed ſanctorũ patrum authoritate ſtatuit: cum ly Authoritate, determinet ly Inſtructi, & nõ ly Decernimus: vnde ſolidum ſtat, ꝙ papa authoritate propria ſtatutũ illud fecit. Quamuis ẽt oĩa ſtatuta de electione papæ, ꝙ ſummus Pontifex ẽt in ſynodo fecit, propria authoritate fecerit; & ſancti Patres in ſynodo congregati nihil poſſint ſine authoritate Rom. Pontificis ſtatuere. Hæc quoque ex authoritate papæ fieri comprobantur, dum ſtatutum Gregorij decimi cum Concilio Lugdunen. qđ hr in ſexto de elec. ubi periculũ: diſponens de electione papæ, reuocatum per Adrianum & Ioan. 22 ac deinde reaſſumptum ꝑ Celeſtinũ quintum & Bonifaciũ octauum, robur authoritatis habet: ut glo. in eodem c. dicit Clementinam quoque Ne Romani, de electione papæ, à papa, non à Concilio generali factum eſſe patet, in clementinis de electione. Multa quoque circa electionẽ papæ ſtatuta in di. 79. patet à Gratiano referri. Et nouiſſimi Iulius ij. qui uiuit & regnat, ſtatutum nouum edidit de electione papæ abſq; Cõcilio generali. Vñ negare huiuſmodi poteſtatẽ in papa, eſt negare ſenſum.

CAPVT XXIII.

DIxi in c. 20. 21. & 22. quòd in eccleſia Dei eſt poteſtas authoritatiua ſuper coniunctionem Petri & Papatus, non autem ſuper Papam.

Obiicitur contra tripliciter. Primò, quia contrariantur dictis in libello illo. Secundò, quia contrariantur hæc duę inter ſe. Tertiò, quia falſum eſt, ꝙ poteſtas depoſitiua papæ, quæ in Eccleſia, non ſit authoritatiua ſupra papam.

Primum oſtenditur ſic, in c. 6. & 13. dictum eſt, ꝙ poteſtas applicatiua eccleſiaſticæ poteſtatis ad hanc vel illam perſonam eſt in ſolo papa: nunc dr, ꝙ ptas authoritatiua ſuꝑ coniunctione eſt in Eccleſia: ergo contradictio.

Secundum autem oſtenditur exemplo, quo utor retorquendo in me. Habere n. poteſtatem ſuꝑ hominem, non eſt habere poteſtatem ſuper aĩam, nec ſuper corpus, ſed ſuper ſeparationem animæ à corpore, cum nihil aliud faciat occidens hominem. Quid ergo aliud eſt habere poteſtatem authoritatiuam ſuper papam, quàm poſſe papatum ab ipſo authoritatiue ſeparare.

Tertiũ aũt (ꝙ. ſ. Eccleſia authoritatiua ſuper papã ipſum deponit) ꝓbat̃ tripliciter. Primò, quia aliter papa hęreticus citatus non tenebitur comparere, nec erit contumax nõ comparens: iudicabũe ergo inauditum, aut non obligatum reſpondere. Secũdò, Oĩs actus punitiuus perſonę rõne ꝓprij peccati, eſt ab habente iuriſdictionem ſuper eum quẽ punitur. Tertiò arguitur ad hominem, meipſum. ſ. Eccleſia poteſt excommunicare papam hęreticum antequam deponat: ergo habet authoritatem iuriſdictionis ſuper papam: patet ſequela, & antecedẽs ex te eſt: quia cum tu dicas hanc conſequentiam eſſe bonam, Non eſt excommunicatus ipſo facto: ergo non eſt depoſitus: & iſta erit bona, Non põt excommunicare: ergo nõ poteſt deponere: & iſta, Poteſt deponere: ergo poteſt excommunicare.

Reſpondeo, & ad primũ dr, ꝙ nulla eſt in dictis meis contrarietas: quia ſuperius de authoritate eminentiæ erat ſermo, ubi Eccleſiæ poteſtas papæ poteſtati comparabatur. Vnde dictum eſt ibi, ꝙ papa eſt moderator, & director poteſtatis Eccleſię, & nõ econuerſo: hoc enim ad eminentiã & non eminentiam poteſtatis ſpectat. Hic aũt ſermo eſt de authoritate efficacię, dum dicimus, ꝙ poteſtas Eccleſiæ authoritatiuę poteſt ſuper coniunctionem, &c. hoc enim nihil aliud ſonat, niſi ꝙ talis poteſtas tanquã ſuperior coniunctione illa põt efficere illam: agens enim ut ſic, præſtat eo qđ ſit ut ſic. Cum hoc namq; patet bene ſtare, ꝙ poteſtas applicatiua poteſtatis eccleſiaſticæ, ſecundũ eminentiã eſt in ſolo papa.

Ad Sc͂dm verò dr, ꝙ hæc duo, ſ. ptãs eſt ſuper cõiunctionẽ, & non ſuper papam, in illo repugnant inter ſe, quia diuerſa ſunt. Et papa ſignificat aliquid maius cõiunctione, quia ſignificat formam papatus, ſicut dominus formam dominij. Propter qđ retorſio exempli de homine nihil ualet: nam non conuenit papæ ſignificatum ęqparare ſignificato hominis, & ſimile de utroque ferre iudicium: quia homo ſignificat formaliter compoſitum ex anima & corpore; papa uerò ſignificat formaliter purum papatum, quamuis in cõcreto, ut patet. Sed hoc totum, Petrus papa, ſe habet vt ly Homo, & conceditur, ꝙ poteſtas illa poteſt ſuper Petrum papam ratione ſubiecti, vt in libello dicitur; non autem ſuper papam: quia non poteſt ex parte formæ. Vnde patet nullam eſſe repugnantiam, & ꝙ aliud eſt poſſe ſuper papam; & aliud ſuper Petrum papam: ſicut

aliud

aliud eſt poſſe ſuper cōpoſitū,& aliud ſuper formā.

Ad Primum autē contra tertium hoc,ſ.ꝙ poteſtas Eccleſiæ nō eſt ſupra papā,reſpondetur,ꝙ Petrus papa hęreticus tenetur ad oia quæ ſunt neceſſaria ad iudicium depoſitionis ipſius: ut in libello ca.21.expreſſē dictum eſt: unde mirandū vſ de obiectionibus. Dico igitur,ꝙ Petrus papa hęreticus ratione ſubiecti ſic diſpoſiti,ſubditur poteſtati depoſitiuę eccleſiæ, & in oibus neceſſariò præambulis & conſequentibus. Nec ex hoc ſequitur,ꝙ poteſtas eccleſiæ ſit ſupra papā, ſed ſupra Petrum papam, ſic depoſitum in hoc tñ. Et per hoc patet ſolutio primi & ſecundi. Ad tertium verò dicitur, ꝙ vt patet in c.19. libelli, vnde impoſitū eſt mihi, ꝙ dicam illam cōſequentiam bonam,nunquam ego dixi hoc, nunquam ſomniaui connexionem inter excommunicationem & depoſitionem: imò oppoſitum expreſſe ſenſi. Ego.n. ex illa communi radice,Id quod infligitur à iudicio humano,non incurritur ipſo facto ex ſolo peccato interiori,purē intuli duo,ſcilicet negationem,excommunicationis, & negationem priuationis & dixi ꝙ ſi ex hac radice ſequitur non eſſe excommunicatum,multò magis ſequitur non eſſe priuatum:quia ibi non requiritur declaratio apud Iuriſtas,ſicut hic. Argumentū aūt procedit cōtra ducentē illationē formalē à negatione excommunicationis,ad negationem depoſitionis:& ideo non eſt ad propoſitum.

CAPVT XXIIII.

DIxi in c.21.ꝙ papa poſſet committere poteſtatem depoſitiuam papæ hæretici collegio Cardinalium.

Obiicitur, quòd non poſſum ſic dicendo ſuſtinere,quin par in parem habeat imperium.

Reſpondeo ꝙ facillimē patet,ex hoc non ſequi parem in parem habere imperium: quia poteſtas depoſitiua non eſt ſupra papam,ſed ſupra coniunctionem Petri cum papatu: quæ coniunctio non eſt par papæ. Quare autem huiuſmodi poteſtas depoſitiua papę,quamquam minor papatu,non ſit auferibilis ab eccleſia a papa, in promptu cauſa eſt; quia diuino iure illi conuenit contra papam hæreticum, ut patet ex dictis in libello.

CAP. XXV.

DIxi in cap.26.rationem, quare papa pro Infidelitate ſola poteſt deponi, qa ſola infidelitas inter crimina, contrariatur ad eſſe papæ.

Obiicitur dupliciter contra hanc rationem.

Primò,quia falſum eſt ꝙ fides requiratur ad eſſe papę,cū papa ſi fiat hęreticus,adhuc ſit papa apud me:ſufficit enim character baptiſmalis.

Secundò.quia hęc ratio ęquè fortiter probaret, ꝙ pro hæreſi deponi non poſſet: quia hæreſis non opponitur ad eſſe papæ.

Reſpondeo,ꝙ ratio mea nō eſt intellecta ut eſt: ſtudioſē namque non poſui inter conditiones requiſitas ad eſſe papæ fidem, ſed Chriſtianitatem, ut excluderem,hanc obiectionem. Nec aſſumpſi, ꝙ infidelitas ſola inter uitia contrariatur fidei, ſed Chriſtianitati,ſeu conditioni requiſitæ ad eſſe papæ,ut patet in libello. Conſtat.n.Chriſtianitatis ſtatui (ꝗ mēbrū Chriſti conſtituit) ſolā infidelitatē inter uitia opponi,& ꝙ Chriſtianitas requiritūr neceſſariò ad eſſe papæ,& in libello eod.c.27.clare manifeſtaui dr̃iam inter Chriſtianitatem, & fidem: & ꝙ Chriſtianitas eſt ſtatus quidam Eccleſiaſticus ex charactere,& fide conſtitutus. Sed ut melius uis rōnis ꝓſpiciatur ex cōcluſione inuenta & directa oppoſitione infidelitatis,conſiderandum eſt,quòd nō eſt intenta,aut deducta concluſio illa ratione, ꝙ papa habet non eſſe propter infidelitatem,ſed ꝙ eſt diſpoſitus propinquiſſimē ad non eſſe: quod ſignificat concluſio dicens, ꝙ eſt deponendus. Et propterea nō oportet,ꝙ infidelitas ſic opponat Chriſtianitati, ꝙ auferat totaliter eſſe Chriſtianum;ſi enim hoc tolleret,non deponendum, ſed depoſitū papam inferret: ſed ſat eſt, ꝙ opponatur Chriſtianitati ſic.ꝙ conſtituat Chriſtianum hominē, quantum eſt ex parte hominis in non eſſe Chriſtianitatis. Per hoc ſiquidem non eſſe Chriſtianitatis in Petro papa,conſtituitur Petrus papa in eſſe deponibili: qa per tale non eſſe eſt diſpoſitus ſicut deponi poſſit. vt patet ex dictis in libello. Et manifeſtatur ex officio papæ;cum enim papę officium ſit paſcere doctrina & opere,cum habet fidem formatam,uelut ſanus uiuit in papatu:cum aūt habet fidem informem, ob perditam charitatem,non paſcit amplius exemplo, ſed doctrina tantum: ac per hoc uelut æger in papatu eſt. Si denium etiam fidem omnino amiſerit, iam nec doctrina paſcere potens eſt,& quaſi mortuus ſicut in extremis uitę conſtitutus,ad omne opus inualidus,diſpoſitus eſt, ut morte depoſitionis auferatur à uita papali. Vnde patet reſponſio ad Primum:quia non obſtat rationi,ꝙ infidelitas ſtat cum eſſe papæ: ut patet ex dictis. Et potes eandem ſententiam unico uerbo dicere,ꝙ fides eſt neceſſaria ad eſſe papæ ſimpliciter, quamuis non ſit neceſſaria ad eſſe papæ ſic,ſ. quaſi mortui:imò ex hoc ꝙ conſtituit papam in eſſe papæ ſimpliciter,& eius oppoſitum cōſtituit in eſſe papę quaſi mortui: manifeſtē ſequitur, quòd conſtituit papam in eſſe deponibili.

Et per hoc patet ſolutio ſecundi: hæreſis enim non ſtat cum eſſe Chriſtianum ſimpliciter, nec cū eſſe papam ſimpliciter, quamuis non auferat totaliter utriuſque eſſe. Sed quia conſtituit non eſſe Chriſtianum,quantum eſt ex parte hois,ideo conſtituit diſpoſitum ad non eſſe papæ. quoniam eſſe papam ſimpliciter ſupponit eſſe Chriſtianum ſimpliciter. Sed argñs in hoc fallitur:quia accepit hanc rationem,ac ſi inferret non eſſe papæ ſic,ꝙ eſſet depoſitus:cuius tñ contrarium patet in litera. Manet ergo ratio illa, non inuenta adhuc minus habens, quamuis in ſtatera poſita, ut deſiderare me dixi.

CAP. XXVI.

DIxi in eodem 29.c.iuncto 25.ꝙ ex ſacra Scriptura ſolus caſus hęreſis excipitur ab impunibilitate papę reſpectu Eccleſiæ.

Obiicitur:quia in ſacra Scriptura inuenitur etiā alias Criminoſum eſſe ſeparandum,ſut patet primæ ad Corinthios ſeptimo: Si is qui frater nominatur inter uos,eſt fornicator,aut auarus, aut idolis ſeruiens,aut maledicus,aut ebrioſus,aut rapax, cum huiuſmodi nec cibum ſumere. Et Dominus Matt.18.innuit hominē pro quolibet mortali, cui annexa eſt contumacia, eſſe excommunicandum. Et gloſſati fuerunt hi textus de ſubditis in terra, ſimiliter gloſſabuntur textus allegati per te de hæretico. Et ad dicta Saluatoris & Petri conceditur,ꝙ ꝗdiu bene docent & remanēt Pręlati,sūt audiēdi.

Reſpondeo, ꝙ cū ſacra Scriptura tota ſit ab vno authore,qui eſt Spirituſſanctus, & uelut vna integra doctrina legis diuinę,nō eſt gloſſis, ſed textui attribuendum,cum ex coniunctione diuerſorū locorum Scripturę ſenſus unus colligitur: ſic aūt eſt in propoſito. Cum.n.ꝓ hęreſim maximē & propter alia etiā crimina ſint diuino iure uitioſi multi ſeparandi ab Eccleſia,& exceptio fiat de ſolis prælatis ab ipſo diuino iure in criminibus alijs ab infidelitate:manifeſtē colligitur abſq; noſtris gloſſis, ꝙ reliqui pro multis criminibus; prælatus autē ꝓ ſola infidelitate diuino iure ſeparādus ordinatur. Scriptura igitur loquens de hæretico, communis eſt prælatis & ſubditis:quia nulla fit exceptio in ea de prælato:loquens aūt de alijs criminibus,prælatū ſimpliciter non comprehendit: quia excipit eum.

Ad reſponſionem verò datam exceptioni Domini & Petri(quando exceptus eſt prælatus Matt.23. Super cathedram Moyſi. & 1. Pet.2. Obedite præpoſitis dyſcolis) dicitur,quòd reſponſio illa,

ſcilicet

ſcilicet quandiu bene docent, & ſunt prælati, pôt bene & male intelligi. Bene quidem, ſi ſit ſenſus, ꝙ quandiu per ſe bene docent, ſunt prælati. Et ſic nihil obſtat propoſito: quia fides Christi eſt, quæ ſit doctrina, & quæ ſuſtinet prælatum in eſſe ſimpliciter: ac per hoc quamdiu bñt fidem, habent vnde per ſe rectè doceant, & ſint prælati, quãtum eſt ex iure diuino: vt patet in libello. Male aũt, ſi ſit ſenſus, ꝙ non dr̃ prælatus tolerandus, ſed ſi toleretur, audiendus: quia quum in maiori includatur minus, & plus ſit malos prælatos audire cum effectu, & obedire eiſdem q̃ tollerare (vt patet) conſequens eſt, quòd mandatum Dñi & Petri de obedientia prælati malæ vitę & bonæ doctrinæ, claudat in ſe mandatũ de tolerãtione ab eiſdẽ, quibus obedientia inſidit. Et ſic authoritas iuris diuini allata efficax ad ꝓpoſitũ reſtat, & firmã petrã fundata.

CAP. XXVII.

Dixi in eodem 26 capit. concluſiuè, ꝙ in ſolo caſu hæreſis Papa ſubijcitur Eccleſiæ, ita quòd poſſit deponi.

Obijcitur, primò, quia in epiſtola Clementis ad Iacobum ex ore Petri Apoſtoli ordinatur, quòd Clemens Papa deponatur ꝓp negligentiam: Eccleſia ſiquidem non ſpernit illam epiſtolã: qđ ſufficit.

Secundò, quia cum Eccleſia in caſu hęreſis ſit Iudex Papæ, & talem poteſtatem non habeat niſi Matt. 18. & ibi non cõmemoretur magis peccatũ hæreſis, q̃ quodcunq; aliud cũ contumacia; ſequit ꝙ non ſolũ in caſu hęreſis Eccleſia ſit iudex Papę.

Tertiò, quia ſi vicarius regis abſentis tyrannicè regeret, cõitas poſſet illũ deponere: ergo Eccleſia pôt deponere vicariũ Xp̃i Dñi, ſi tyrãnicè regat.

Reſpondeo, ꝙ epiſtola illa ea ſe facilitate reijcitur, qua recipitur: imò maiori reijcitur, vt patet ex oppoſito decreto 40. diſt. ſi Papa, vbi manifeſtè ꝓp negligentiam Papa non iudicandus dr̃, quamuis pernitioſam: vnde non ſufficit illius authoritas.

Authoritas aũt Dñi ſecundo loco allata, ptãtem Eccleſiæ ſupra ſubditos ſibi vt ſic manifeſtat. Et ꝓpterea cum Papa ex alijs locis Sacræ Scripturę nõ ſit ſubditus Eccleſię niſi in caſu hęreſis, conſequẽs eſt, vt ex illa ſnia Dñi non habeat Eccleſia ptãtem ſuper eũ, quia eſt Papa, niſi in caſu hęreſis: qđ. n. ibi nõ eſt exp̃ſſum, ſufficit alibi inueniri declaratũ.

Ad Tertium dr̃, ꝙ ſimilitudo illa deficit dupliciter. Primò, quia cõitas libera habet ptãtem deponendi principem, & regem. ſ. ſi tyrannicè regat: & ideo non eſt mirum, ſi pôt deponere ẽt Vicarium illius. Eccleſia aũt ſerua eſt principis ſui Ieſu Xp̃i. Secundò, quia Rex, purus hõ abſens ſupponitur, & ſolùm per vicarium gubernare: Rex aũt noſter ſic abſens eſt corpore, vt per ſeipſum audiat querelas contra Vicarium ſuum ab eccleſia & mẽbris ſingulis: & propterea non eſt ab eccleſia eius vicarius deponendus; ſed recurrendum eſt ad principem audientem, & optimum vt deponat.

CAP. XXVIII.

Dixi in eodem 26. cap. quòd propter ſcandalum non eſt præſcindendum caput iuxta Domini ſententiam Matt. 18.

Obijcitur, Quòd licèt non ſit auferendum caput totaliter ſic, ꝙ nunquam ſit futurum aliquod caput: tñ auferendum eſt illud caput, ſine quo in corpore remanet vita, imò qđ corpus inficit iniquũ ẽ ex ſe.

Reſpondeo, Quòd ex verbis Domini, negatiuè tñ, vt in libello dictum eſt, ſumitur ꝙ nec totaliter, nec hoc caput præſcindendum eſt: quia expreſſè dr̃ ſi manus tua, oculus tuus, pes tuus: Pronomen ſiquidem adiunctum oſtendit, ꝙ de membro hoc loquitur: & conſequenter de capite iſto negatum accipimus, ꝙ præſcindatur. Falſum quoque eſt, ꝙ ſine illo capite ſit vita, cum ipſum loco Domini ſalui faciet Eccleſiam, vt in cap. ſi Papa d. 40. dr̃. Nec inficit hoc caput, ſed rectè docet: quamuis abuſus poteſtatis capitalis in iſto inficiat quãtum eſt ex ſe, Eccleſiam: non hoc caput: ſed abuſus illius in culpa eſt: & non eſt præſcindendum caput, ſed illius abuſui congruis remedijs obuiandum.

CAP. XXIX.

Dixi in c. 17. Quòd Deus optimè prouidit Eccleſiæ, diſponens, quòd orationis remedio contra Papam malum vteretur, non autem depoſitionis poteſtate.

Obijcitur, tripliciter. Primò quia minus bene inſtituta eſſet politia eccleſiaſtica, q̃ ciuilis. Et tenet ſequela, quia ciuilis pôt principe tyrannicè regẽte ptinaciter deponere; eccleſiaſtica aũt nõ poſſet.

Secundò, quia Deus ademiſſet cõitati Eccleſiæ ptãtem ſibi naturaliter conuenientem, & neceſſariam ad pacificam conuerſationem, qualis eſt poteſtas depoſitiua principis in caſu tyrannidis. Et tenet ſequela: quia talis poteſtas naturaliter conuenit communitati perfectæ & liberæ.

Tertio, quia quum Deus opportunius remediũ, quàm orationem Eccleſię potuerit inſtituere, ſcilicet poteſtatem depoſitiuam, dicere non aliud remedium, quàm orationes reliquiſſe, eſt dicere politiam eccleſiaſticam non bene inſtitutam, & effectam ſeruam ſtrictiſſima ſeruitute.

Reſpondeo, Quòd Deus longe melius & eminẽtius inſtituit eccleſiaſticam rempublicam, q̃ ciuilem: quia illam inſtituit cum proximo & homogeneo capite viuo in perpetuum ſine potentia errãdi, præſente ſpũaliter votis oĩum, & ſingulorũ vbique. hęc. n. eſt inſtitutio reipublicæ Chriſtianę ſimpliciter. De inſtitutione aũt ad tps, ſ. corporalis abſentiæ principis noſtri, dr̃ ẽt ꝙ optima eſt, quia conſona: primariæ inſtitutioni. Et quia Reſpub. Chriſtiana ſcđm ſuam primariam inſtitutionem ſerua eſt nata, & tota poteſtas eſt in ſuo principe naturali: ideo optimè cõſona inſtitutio ad tps eſt, vt non cõitati, ſed vicario principis poteſtas plena committatur, vt prędictum eſt, & ꝙ reſpublica quandiu Vicarius principis ſub principe eſt ſimpliciter quod ſit per eſſe Chriſtianum, ſimpliciter recognoſcat principem viuum, & recurrat ad eũ audientem & paratum exaudire. Et ſcito ꝙ contingit hoĩes in hac re falli quaſi a negatione modi ad negationem rei. Quum. n. deponere Papam cõtingat multis modis. ſ. per prouidentiam humanã, & per orationem Eccleſię perſeuerantem & neutro modo opus ſit niſi in caſu veræ neceſſitatis, ex hoc ꝙ Eccleſię non eſt conceſſum ꝙ poſſit deponere per viam prouidentię humanæ: non ſequitur eccleſiæ non eſſe conceſſum, ꝙ poſſit deponere Papam: quoniam alia via. ſ. orationis perſeuerantis, infallibiliter pôt: quæ. n. per amicos poſſumus, per nos aliqualiter poſſe teſtatur Philoſophus, quantò magis quæ per patrem poſſumus.

Ad Primum ergo negatur ſequela: & ad probationem dr̃, ꝙ vtraque politia, ſ. tam ciuilis q̃ eccleſiaſtica, pôt deponere tyrannicè regentem ipſam, ſed diuerſimode: quia ciuilis perfecta & libera poteſtatiuè & per prouidentiam humanam: eccleſiaſtica aũt per ptãtem ſui patris per orationis perſeuerantiam, quando verè oportet. Et hic modus quidem excellentior, & non potens errare, ſicut primus, & melior. & propterea non minus bene, ſed melius prouiſum eſt eccleſiaſticæ reip. de mõ abijciendi à ſe malum miniſtrum, quàm ciuili.

Ad Secundum negatur ẽt ſequela: quia cõitas Chriſtiana nata eſt ſerua, ac per hoc naturali iure ſibi non competit poteſtas ſuper principem ſuũ: & cõſequenter nec ſuper principis Vicarium, niſi à principe ſibi concedatur. Vnde licèt verum ſit, ꝙ eccleſiaſtica cõitas diſtincta contra principem non habeat ſuper principem & eius Vicarium tyrannizantem authoritatiuam ptãtem, non tñ ademipta eſt ſibi à Chriſto, aut quocunq; alio modo, ſed ex natura ſua; quia ſerua nata eſt, contraxit hanc negationem. Ad Tertium aũt dr̃, ꝙ nõ fuiſſet opportunius remedium, prouidentia humana, q̃ oratio eccleſię perſeuerãs. Tum quia prouiden-

tia

tia humana falli pōt (cogitationes ſiquidem mortalium timidæ & incertæ prouidentiæ noſtræ) oratio aūt Eccleſiæ perſeuerans falli non pōt. Deponeremus fortè, qn̄ non oportet, non præuidētes futura, nec occulta ſcrutantes Oratio aūt Eccleſiæ perſeuerans non deponet qn̄ non oportet: quia bonus Dominus negat qđ volumus, vt tribuat, ꝙ malemus. Tum quia facilior, minus impedibilis, & efficacior cauſa eſt oratio Eccleſiæ perſeuerans pro ſe in neceſſarijs ad ſalutem Eccleſiæ, ꝙ tota oīum hoīum prouidentia: hęc.n. difficilè conſonat, potētia impediri pōt, & omnia ſubiecta non habet: deſcripta aūt oratio facilè conſonat, non pōt potentia aliqua humana impediri, & oīa ſub Deo ſubiecta habet. Mirum eſt aūt de ſubiunctis.ſ. ꝙ dicere Deum ſolum orationis remedium reliquiſſe, &c. ſolum .n. hoc remedium tanꝗ ſupremum & efficax ſimpliciter relictum dicimus, exiſtentibus multis alijs remedijs per viam admonitionis, &c. Mirum aūt dico, quia quum naturaliter ex eiſdem tueamur, ex quibus ſumus & conſeruamur, & Chriſtiana reſpub. ex oratione ſit adaucta, & in vno ouili conſtituta, dicente Patre ad Chriſtum, Poſtula à me & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam: & ex oratione conſeruetur, dicente Chriſto ad Petrum, Ego rogaui pro te, vt nō deficiat fides tua; naturali quoque ordine oratione defendenda eſt, contra tyrannicè regentem. Mirū dico, niſi ſi quis putet orationem Eccleſiæ perſeuerantem pro ſe in vera ſui neceſſitate poſſe deficere, ꝙ propriè infidelitatem eſſe, ſi infidelitas non eſt, paruulo meo iudicio vſ: diuinæ ſiquidem prouidentiæ, qua in ſpecie de Eccleſia ſua habet, derogaret vr. Si.n. natura non deficit in neceſſarijs, quo Deus qui dedit ſemetipſum Eccleſiæ, deficiet illi in neceſſarijs, ſeruatis ex parte Eccleſiæ ſeruandis, vt patet ex deſcriptis conditionibus orationis. Mirum demum dico: qm ſi efficax hoc orationis Eccleſię, &c. remedium indubiè creditur, cor inſufficienter prouiſum eccleſiæ de de remedio opportuno & per hunc modum excludendi Papam tyrannum ab eccleſia ſatisfit oībus quæ obijciuntur de corpore reſpectu membri contagioſi & ſimilibus: ad omnia ſiquidem ſat eſt oratio perſeuerans eccleſiæ. Pro cuius zelo hac reſpondendi curam ſuſcepi: arbitratus quibuſdam licet non omnibus friuolis obiectis reſpondiſſe, vituperandum non eſſe hac vice. Rogo igitur lectores, ut æquos ſe prębeāt interpretes aut cenſores: nihil enim hic aut alibi mihi, ſed rationi, vel authoritati aliātæ tribui volo: hoc etiam vbique & ſemper ſub ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ correctione. Romæ die 26. Nouembr. 1512. Ad laudem & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti. Amen.

AD LEONEM DECIMVM PONTIF. MAXIMVM
De Diuina Inſtitutione Pontificatus Totius Eccleſiæ in perſona Petri Apoſtoli, libellus Thomæ de Vio Caietani Cardinalis Sancti Xyſti.

ILLVSTREM ſapientibus ſententiam in vulgatem quoque lucem proferri exigunt, Pater beatiſſime, qui ea, quæ à ſeipſis manifeſta ſunt, ab his quæ per alia nota fiunt, nō diſcernentes, nodum (vt aiunt) in ſcirpo quærunt & meridiana in luce cęcutientes, offendunt. Obnubilandi ſiquidem euangelicam claritatem tanta eſt licentia his, qui ſua non ſunt ſorte cōtenti, vt Eccleſiæ vultus, licet ſereniſſimus, nouitatum inuolucris perturbetur, quippe quorum ſtudium eſt certa & lucida in quęſtionem vertere ac obſcura alijs reddere. Ea propter Petri ſucceſſorumque eius Romanorum Pontificum principatus (tot ętates, tempora, atque ciuitates tranquilla poſſeſſione obtenti) ius euangelico Sole fulgens, impetitum argumentationibus inuoluentibus, exercitatos parum in ſacris literis tueri, tenebris exuere atque in medium proferre, ſic intendimus, vt veritas hęc omnibus luceat, & proprijs ſplendoribus vniuerſę creaturæ penetralia attingat. Habeat igitur catholica Eccleſia tibi credita, Pater benigniſſime, lucubratiunculam hanc pro rudioribus, ne obſcuritatibus obruantur.

CAP. I.
IN QVATVORDECIM capita de Romani Pontificis inſtitutione & authoritate.

SVMMARIA.

1 *Quid, quomodo, & quo ordine tractandum eſt.*
2 *Petri perſona & non dono reuelationis, aut beatitudinis, promiſſa ſunt claues.*
3 *Perſonæ Petri in ſe, & non ſolum in perſona Eccleſię promiſſas eſſe claues.*
4 *Verba Chriſti Petro, Tibi dabo, non in perſona omnium Apoſtolorum dicta eſſe.*
5 *Apoſtolis alijs non eſſe aliàs collatum quod Petro.*
6 *Solum Petrum accepiſſe claues, conſonat ei quod eſt, Eccleſiam accepiſſe claues.*
7 *Promiſſum eſſe Petro totius Eccleſiæ pontificatum in antedictis promiſſionibus.*
8 *Perſonæ Petri quamuis charitate qualificatæ dictum eſſe, Paſce oues meas.*
9 *Soli Petro ita quòd non alijs Apoſtolis, dictum eſt, Paſce oues meas.*
10 *Petro ſoli vniuerſam commiſſam Eccleſiam per hæc verba Chriſti, Paſce oues meas.*
11 *Petro per hęc verba, Paſce oues meas, commiſſum à Chriſto pontificatum totius Eccleſiæ.*
12 *Petrum habere ex Chriſti inſtitutione ſucceſſorem in Pontificatu Eccleſiæ catholicæ.*
13 *Romanum Pontificem ſuccedere Petro in pontificatu totius Eccleſiæ.*
14 *Authoritates ſanctorum antiquorum & Conciliorum affirmantes Romani Pontificis ſucceſſione Petri pontificatum ſuper totam Eccleſiam à Chriſto inſtitutum à Petro.*

TRACTATVS TERTIVS
Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Xyſti, De Romani Pontificis inſtitutione, & authoritate, in 14. cap. diuiſus.

Quid, quomodo, & quo ordine de Romani Pontificis inſtitutione tractandum eſt.

PRincipatus Romani Pontificis ſuper vniuerſas Chriſti Eccleſias, quãuis quęſtionibus multis pulſatus fuerit, noſtro tñ propoſito vnica inueſtigatione abſolutius occurrit. Non.n. vertitur hic in dubium, an Rom. Pont. ſit de facto caput Eccleſiæ: nec an idem poteſtatem habeat à Deo, eo modo quo iuxta Apoſtolum Rom. 13. Non eſt poteſtas niſi à Deo, & quæ à Deo ſunt ordinata ſunt: & ſicut poteſtas regia in veteri teſtamento erat à Deo: iuxta illud primi Reg. 8. Audi vocem eorum, & con-

& conſtitue ſuper eos regem. eiuſmodi.n. oĩa aduerſariorũ multi affirmant: ſed vertitur in q̃one, an à Chriſto inſtitutus fuerit Rom. pontifex ſup oẽs Eccleſias principatus in beato Petro: ita q̃ inſtituerit Chriſtus Petrum cũ eius ſucceſſorib. ſuũ vicarium ad gubernandum oẽs Chriſti Eccleſias. Quo fit, ut loca rationibus & authoritatibus affirmantibus Petrum, ſeu Romanum Pontificem ſuiſſe, ſeu eſſe caput omnium Eccleſiarum, à præſenti ſecreta ſint intentione: & ea duntaxat adferenda ſint, ex quibus Chriſtum Dominum contuliſſe huiuſmodi principatum Petro ſoli habetur.

Quia verò ex ſacris literis pendet oĩs quæſtionis huius veritas, & duo ſunt præcipui textus, ſ. Matth. decimoſexto, & Ioann. vltimo, expreſsè de hoc myſterio loquẽtes: ideo primò iuxta vtrunque textum inueſtigandũ eſt, an ſoli Petro verba Chriſti dicta ſint. Secundò, an per hæc ſoli Petro Pontificatus totius Eccleſiæ à Chriſto commiſſus ſit. Tertiò, an hic totius Eccleſiæ Pontificatus Petro à Deo commiſſus, ſit ab eodem Dño datus ſucceſſori Petri. Quartò, an ſit à Xpo hic Pontificatus datus Rom. pontifici, vt Petri ſucceſſori. Vt aũt primi clara ſit ſolutio, Matthęi textus prius diſcutiẽdus ſic eſt: vt in primis tractetur opinio dicentium verba Chriſti non Petro, ſed perſonę qualificatę: deinde dicentiũ non Petro, ſed Eccleſiæ: poſtea dicentiũ Petro & Apoſtolis aliis: demũ negantiũ ſoli Petro, quia Eccleſię, dicta eſſe. Multifariam ſiquidẽ obnubilare conati ſunt dñicam promiſſionem Matt. 16. relatam, Tibi dabo claues, &c. Quidã nanque adeò reſtrinxerunt verba hæc, vt perſonã etiã Petri ab illis eximerent, & ad ſolum diuinũ donũ in Petro directa intelligerent. Alij etiã reſtringẽtes & eximentes Petri perſonam, ad ſolã Eccleſiã in Petro ſignificatam Chriſti verba dirigunt. Multi aũt extẽderunt Dñi promiſſionem ad alios Apoſtolos: ita quòd Petro in perſona oĩum Apoſtolorum dicta accipiunt. Sed & nonnulli ſunt admittẽtes ſoli Petro hęc dicta: principatus tñ ſingularitatem eiuſmodi Petro negant: eò q̃ ſimilis poteſtas aliis Apoſtolis à Chriſto collata alibi legitur, puta Matth. 18. Quęcunque alligaueritis ſuper terram: & alibi. Hæſitant denique aliqui, quo pacto ſoli Petro claues datas eſſe verificatur: & tñ datas quoq; Eccleſiæ eſſe claues omnes affirmamus. Quocirca ordine quo numerata ſunt, quinque hęc ſigillatim tractanda ſunt, præponendo vbique rõnes dubitandi, vt oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcãt.

CAP. II.

Petri perſona, & non dono reuelationis, aut beatitudinis promiſſa ſunt claues, &c.

Non deſunt dogmatizantes pontificiam poteſtatem homini non immediatè collatã, ſed dono virtutis mediante: ita quòd perdito virtutis dono perire ſimul pontificiam poteſtatem neceſſe ſit, tanquam virtus glutinum quoddam ſit iungens homini pontificatum. Quo fit, vt horũ iudicio claues non Petri perſonæ, ſed eius dono collatæ ſint in aliquo ſingulari miniſtro, puta ſacerdote, ſeu iuſto quocunque.

Argumentantur autem hi ex huius Euangelij textu multipliciter.

Primò, quia ante omnia Dominus beatitudinẽ Petri affirmat, dicens, Beatus es proculdubio in ſpe veræ fidei: non inchoaſſet enim à Simonis beatitudine, niſi ad ſubſequentem pontificatum ſpectaret huiuſmodi beatitudo: nihil enim impertinens dixiſſe Chriſtum decet.

Secundò, ex eo quod Dominus adiungit, Simon Bariona, hoc eſt filius columbæ: vt Hiero exponit. Quorſum enim Petrus accepturus pontificatum, filius columbæ prononimatur, niſi vel eius ſimplicitas columba ſignificata iuxta illud, Eſtote prudentes ſicut ſerpẽtes, & ſimplices ſicut columbę: vel Spiritusſanctus, qui columba deſignatur, eo q̃ in ſpecie apparuit in Chriſti baptiſmo, ad eccleſiaſticum principatum pertineret.

Tertiò, ex ratione ſubiuncta, Quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed Pater meus qui in cęlis eſt. Monſtrant enim hęc non a carne & ſanguine, ſed diuina reuelatione inſtituendum eſſe qui aliis præficitur, in Chriſtiana fide erudiendis.

Quartò, ex eo quod Dominus addidit, Tu es Petrus, & non dixit, Tu vocaris Petrus, vt glo. ibi notat, ob fortitudinem fidei, & confeſſionis conſtantiam. Hæc enim cum omnibus pręcedentibus ad virtutum munera ſpectant, quę vt dictum eſt, aut impertinenter præpoſita ſunt, aut ad principatũ tunc ſubſequẽter promiſſum opportuna media ſũt.

Vnde & quintò arguunt ex ſubiuncta prima promiſſione, Super hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam. Cum. n. iſta ſit prima promiſſio Petro facta, quã vt Cypria. Hiero. & Aug. exponunt, p hanc petram demonſtratur ipſe Petrus: inquit. n. Hier. ſuper Matt. Aedificabo Eccleſiam meã ſuper te. & Aug. in lib. retract. refert ſeipſum dixiſſe, quòd in Apoſtolo Petro tanquam in petra, ædificata eſt Eccleſia: nec retractat hanc ſententiam. Cypr. quoq; ubi ſupra dicit, Loquitur Dominus ad Petrũ, Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: ſuper vnum ædificat Eccleſiam, &c. Cum inquam hęc ſit prima promiſſio facta Petro, & hęc promiſſio non immediatè, ſed mediante dono firmitatis, & ſoliditatis ad perſonam Petri pertineat, vt ipſa Domini verba teſtantur, dum non dicit, Super te, ſed ſuper hanc petram, hoc eſt, ſuper te petram ędificabo Eccleſiam meam: conſequens eſt, vt ſubſequentes quoque promiſſiones intelligantur factæ perſonæ Simonis, quatenus erat Petrus & filius columbæ, & beatus, &c. Et confirmatur: quia iſta promiſſio non ſolum eſt prima, ſed principalis: nam præcipuum donum Petro collatum, eſt eſſe fundamentum Eccleſię. Ex hoc aũt quòd hęc promiſſio eſt prima, & principalis: conſequens eſt, vt aliæ promiſſiones conſequentes ſequantur naturam principalis: ac per hoc nulla promiſſio eſt facta perſonæ humanæ, niſi mediante dono virtutis: quod erat intentum manifeſtandum.

Non eſt difficile catholico doctori monſtrare eſſe relatam ſententiam, dubitando ad damnata inconuenientia. Nihil. n. aliud eſt huiuſmodi dogma, quàm hęreſis quorumcunque dicentiũ, in malis miniſtris non inueniri eccleſiaſticam poteſtatem, clauesque eccleſiæ in ſolis, & omnibus iuſtis haberi, eccleſiamque ex ſolis iuſtis conſtare: quæ omnia reprobata, & damnata eſſe conſtat. Verùm ne hæretici cauſentur ſe opprimi authoritate prælatorum, & non euangelij, ex ipſo Euangelij textu catholicæ doctrinæ reddenda eſt ratio. Ad cuius euidentiam aduerte duas eſſe in hoc Dñi ſermone ad Petrum partes: quarum prima iuxta planum Euangelij contextum, ac ſenſum, ad confeſſionem, quam Petrus fecerat pertinet. Nam nihil aliud cõtinet, niſi reuelatę confeſſionis actorem, fructum, ſeu præmium: & perſonam, ſeu perſonæ conditionem, cui reuelatio facta eſt. Dicẽdo Beatus es, fructum, ſeu pręmium pronunciat: dicẽdo, Simon Bariona, perſonam ad literam, ſeu conditionem perſonę myſticę, puta ſimplicitatem, ſeu ſpiritualitatem aperit: & dicendo, Quia caro & ſanguis non reuelauit, ſed Pater meus, actorem reuelationis monſtrat: tota ergo prima pars ſermonis ad reuelatam confeſſionem ſpectat, & non ad futurum principatum. Quod ut plenius intelligas, vide ſingula. Meritò ex accepta reuelatione Simon beatus dr: quoniã, ſi ſecundum philoſophiam beatus in hac vita eſt, qui ad cognitionem ſupernarum ſubſtantiarum peruenit, & ſecundùm Euangelicam veritatẽ beatitudo viatorum in ſpe veræ fidei conſiſtit (iuxta illud, Beati qui non viderunt & crediderunt) longè magis Simon beatus fuit, cum ad cognoſcendũ

Profundiſsima fidei Petri expoſitio quã Chriſtus expreſsè dicens: Beatus es: & ex his verbis: Tu es Chriſtus, tu es filius Dei viui, .i. filius Dei naturalis, & conſubſtantialis patri & Spiritui ſancto, Chriſtus confeſſus eſt.

Trinitatis myſterium peruenit, non innixus reuelationi aliis factę (ue nobis contingit) ſed reuelationi ſibiipſis internùs factę. Ad hanc.n. cognitionem Petrum perueniſſe teſtantur uerba Petri: teſtatus eſt Dominus: confeſſus eſt enim Petrus, Tu es Chriſtus filius Dei uiui: confeſſus fuerat olim Nathanael, Tu es filius Dei: Ioannis primo, confeſſi fuerant qui erant in nauicula, Verè filius Dei es, Matth. 14. confeſſus fuerat & Petrus in perſona omnium, Et nos credimus & cognouimus, quia tu es Chriſtus filius Dei, Ioan. 6. Nunquam tamen Dominus beatitudinis pręmiū appoſuit, niſi nunc: quia nunquam confeſſio facta fuerat, q eſſet filiꝰ Dei naturalis, qualem modo Petrus explicauit, adiungendo illud adiectiuum, Viui. hoc.n. dupliciter poteſt intelligi: primò, vt ſit adiectiuum determinans ſuum ſubſtantiuum abſolutè: vt ita dictū ſit Dei uiui, tanquam dictum fuiſſet, Dei ueri, aut Dei omnipotentis: & ſic per accidens adiungeretur Petri confeſſioni ad maiorē expreſſionem, Veri Dei, ad differentiam deorum lapideorum, & ſimulacrorum: vt Saturni, Iouis, & reliquorum. Alio modo, vt determinet ſuum ſubſtantiuum, ſ. Dei in ordine ad Filium, cuius enunciatur Pater, dum dī Filius Dei uiui: & ſic per ſe, & eſſentialiter apponitur confeſſioni Petri, & conſtituit Petri confeſſionem eſſe per ſe eſſentialiter, ac formaliter ueram, & altiſsimi ſenſus: ſignificatur ſiquidem hinc planiſſimè, & formaliter modus, quo Chriſtus eſt filius Dei, ſcilicet quòd eſt naturalis filius Dei. Et ne altitudo ſenſus ſenten. iam claram obnubilet, manifeſtatur quod dicimus ex differentia filiationis noſtræ & Chriſti; commune nanque eſt Chriſto & nobis, quòd ſumus filij Dei, (ſecundum quòd de nobis ſcriptum eſt Ioannis primo, Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri) ſed nos ſumus filij Dei, quia vult, iuxta illud Iacobi primo, Voluntariè n genuit nos uerbo ueritatis: Chriſtus autem eſt filius Dei, non quia vult, ſed quia eſt. Ratio ſiquidem quare Deus nos genuit filios, eſt ſua uoluntas, quæ elegit nos: ratio aūt quare Deus genuit Chriſtum, eſt ſua eſſentia, qua genuit vnigenitum Deum, quia & ipſe Deus eſt. Hoc aūt, uocando ancillas ad theologicam arcem (quia viuere uiuentibus eſt eſſe: ut dī ſecundo de Anima) ſignificatum eſt per Deum uiuum: ex eo nanque, quod uiuere uiuentibus eſt eſſe, ſequitur, q idem eſt, Filius Dei uiui inquantum uiuit, & Filius Dei inquantum eſt. Meminit tñ Petrus nō Dei eſſe, neque Dei naturę, ſed Dei vitæ: q̄m cui. uiuq; eſt filius, conuenit generare filium, non ea ratione, qua eſt, nec ea ratione qua res naturalis eſt, ſed ea ratione qua uiuit. Quòd ſi altius perſpicere cupis, iunge hęc ſimul, ſcilicet, Filius Dei uiui: cum.n. conſtat ex una parte filium ſonare genitum talē qualis eius parens eſt, & ex altera parte parētem ſignificari Deum uiuum: ſi cointellecta fuerit philoſophica traditio, ſ. naturaliſſimum operum eſſe omnibus uiuentibus facere tale quale ipſum eſt (ut habetur ſecundo de Anima) manifeſtè uidebis, q dicendo, Filius Dei uiui, ſignificatur naturalis Filius Dei: ex eo enim q Filius Dei ponitur, genitus à Deo dī: ex eo autem q Filius Dei, inquantū eſt uiuus, ponitur, quia naturaliſſimum opus uiuenti, quatenus uiuens eſt, genitus ſignificatur. Acutiſſimè ergo & formaliſſimè, Petri confeſſio Chriſtum non adoptiuum *Dei filium*, ſed naturalē Dei filium manifeſtat, dicendo, Chriſtum Filium Dei uiui. Et ſi altiùs adhuc intuiti fuerimus, percipiemus in hac reſponſione claudi non ſolū duas Trinitatis perſonas, Filium. ſ. & Patrem, & rationē ac modum generationis, ſ. q ille naturalis Pater, & iſte naturalis Filius (ut declaratum eſt) ſed ſubſtantialitatem, coæternitatē, ac coęqualitatē utriuſq;, nam ex eo quòd naturalis Filius eſt talis qualis eſt Pater, & Chriſtus dicitur Filius Dei uiui, ſignificatur quoque, q ipſe eſt *Deus* uiuus: & cum non ſint multi dij, conſignificatur quòd eſt unus *Deus* cum Patre, ac per hoc conſubſtantialis, coęternus, & coęqualis. Nec Spiritusſancti perſona omiſſa eſt: Chriſtus enim ſonat unctum Spirituſancto: ut ipſemet Petrus declarauit Act. 10. Quo fit, ut hac cōfeſſione Petrus nō minus diuinę Trinitatis ac generationis myſterium docuerit, quàm Ioannes dicendo, In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, &c. imò licet Ioānes ſpiritualiùs, dum ad immaterialem, intelligibilemq; gradum penetrauit: Petrus tamē perſonas nominibus proprijs Filij ac per hoc Patris, & generationem naturalē cum ratione generandi clarius ſignificauit, dicēs, Tu es Chriſtus Filius Dei uiui: & ideo iure à Saluatore mundi beatus affirmatur. Ad hunc tam altū huius confeſſionis ſenſum intendiſſe innuunt Origenem, Chryſo. atque Hilar. hunc tam altum iſtius confeſſionis ſenſum teſtatur Eccleſia, quotidiana ueneratione repetens prima diei hora, Chriſte fili Dei uiui, &c. Meritò quoque ad eandem reuelationem ſpectat Bariona: dupliciter ſiquidem ut Hieronymus dicit, poteſt intelligi: uel legendo, Bar iona: id eſt, Filius Ionæ (Bar enim idem ſonat quod filius) uel quod uitio ſcriptorum detracta ſit media ſyllaba: enim deberet legi Bar Ioanna: id eſt Filius Ioannis: Simon ſiquidem creditur à multis filius Ioannis: ſecundum tamen ueritatem filius fuit Ionæ: ut patet Ioan. 1. Simon Filius Iona, tu uocaberis Cephas: licèt uitio ſcriptorum Latinorū Latini codices ſint corrupti. Eſt ergo primus ſenſus, myſticus tamen, Tu es Filius Iona, id eſt columbę: ſecundus aūt literalis, Tu es Filius Iona ſeu Ioanna. Vterque autem ſenſus propoſitum fouet: nam ſi filius exponitur columbę, ſimplicitatem ac ſpiritualitatem perſonę ipſius Petri tanquam habilis ad reuelationem ſuſcipiendam indicat: ad reuelationem nanque diuinam ſuſcipiendam ſimplicitas & ſpiritualitas maximè pręparant: Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet fictum (ut dicitur Sapientiæ primo) & animalis homo non percipit, quæ ſunt Spiritus Dei primæ Cor. 2. Si autem Filius Iona uel Ioanna intelligitur, ad confirmationem confeſſę ueritatis ualde ſpectat: quoniā pertinet ad hęc, quod ideo Dominus naturalis patris ipſius non Petri, ſed Simonis meminit: ut ſubiungendo, Quia caro & ſanguis non reuelauit, ſed Pater meus: ex hoc ipſo quòd patrem ſuum & naturalem patrem Simonis è regione ponit: tanquam diceret, Beatus es Simon Filius Ionę ſeu Ioannis: quia non pater tuus ſecundum carnem & ſanguinem reuelauit tibi, ſed Pater meus, qui in cœlis eſt: ex hoc, inquam, ipſo erudiatur quiſque intelligat patrem, qui in cœlis eſt, ita eſſe naturaliter patrem meū, ſicut Ionas eſt naturaliter pater tuus. Et hoc iam innuit Chriſ. dicens, Vanum eſt dicere, Tu es Filius Ionę uel Ioanna, niſi ut oſtendat, quoniam ita naturaliter Chriſtus eſt Filius Dei, ſicut Petrus Filius Ionę: eiuſdem ſubſtantię cum eo qui genuit. Oportuit aūt Saluatorem noſtrū cōmendare Petri confeſſionem manifeſtando illius actorem & premium, &c. ut Petri confeſſio uera habeatur: & ſic ipſe uerus ac naturalis Filius Dei credatur ex Petri confeſsione, non à carne & ſanguine, ſed à cęleſti patre deriuata: niſi.n. hoc manifeſtaſſet, confeſsionem Petri ut humanū uerbum acciperemus: nunc aūt ut à Deo prolatā ſniam habemus. Ex quibus oībus clarè patere pōt, q hucuſque nihil ad principatū Petri pertinens dictū eſt. Tota igitur prima pars dñici ad Petrum ſermonis, circa illius confeſsionē uertatur: & ad probationem fidei de ipſo Chriſto Filio Dei uiui pertinet: ſecunda aūt ad Petro promittendū conuertitur: unde & inchoat à reddendo uices ipſi Simoni Petro, Et ego dico tibi: tanq̄ diceret (ut Hieronymus) Tu mihi dixiſti, Tu es Xp̄s Filius Dei uiui: & ego dico tibi, Tu es Petrus, & ſuper, &c. Vbi aduerte nō ſolū diuerſas, uerum nō unius, ſed diuerſorum generum promiſsiones Petro factas eē. nā prima

Fuit pater Ionæ non Ioannis filius.

promiſſio conſtructionem reſpicit Eccleſiæ, Aedificabo Eccleſiam meam: ſecunda aũt.authoritatẽ, Dabo claues regni cęlorum. & Quodcunque ſolueris, &c. illa ad Eccleſiæ ſubſtantiam; iſta ad officiũ reſpicit tantumq; inter ſe diſferunt, quantum eſt inter ſubſtantiam & officium diſtantiæ. Et licèt in prima promiſſione triplex inueniatur intellectus, exponendo per hanc petram vel Chriſtum vel Petrum, vel confeſſionem Petri, vt Chryſoſ. exponit: ſi tñ ſubtilius perſpexerimus, vnicus eſt ſenſus literalis: hoc eſt, quòd per hanc petram demonſtratur Petrus. Aug. n. in lib. 1. Retractationum cap. 21. lectoris iudicio relinquit quæ duarum ſententiarũ ſit probabilior, Petruſne, an Chriſtus demonſtretũ per hanc petram. Vnde hac libertate freti, ex ipſo Euangelij textu dicimus, per hanc petram Petrũ demonſtrari: vt patet ex eo ꝙ Dñs dixit, Super hãc petram ædificabo. Si n. ſeipſum demonſtraſſe. non dixiſſet, Aedificabo; ſed, Aedifico: qm̃ tũc verè ſup ſeipſum ædificabat faciendo de Simone Petrum: ſuper Petrum aũt non tunc, ſed poſt reſurrectionem ædificare cœpit. & ꝑpea dixit in futuro. Aedificabo: ac ſi apertè diceret, Te quem nunc facio Petrum, poſtea faciam fundamentum Eccleſiæ meæ. Confirmaturq; hic ſenſus, quia aliter impertinenter præmiſiſſet, Tu es Petrus, cum tñ pro maxima re hoc, Petrum, dictum Euangelium inſinuet: cum Dñs quaſi reddens vices Petro, vt prædictũ eſt, dixerit. Tu es Petrus: quid. n. tam magnum ſonaret eſſe Petrum, aut quorſum, Tu es Petrus, niſi ſubſequenter demonſtraretur, Et ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Vnde Hiero. exponens hunc locum ait, Secundum aũt metaphoram petræ, rectè dr̃ ei. Aedificabo Eccleſiam meã ſuper te. Expoſitio aũt Chryſoſto. de confeſſione Petri, in idem redit: qm̃ confeſſio fidei in idem redit cum ſoliditate ſeu firmitate fidei, quam denotat Petrus: non. n. differt ab ea niſi tanꝗ actus ab habitu: & rurſus conſtat ꝙ Eccleſia magis habet pro fundamento fidem, ꝗ fidei confeſſionem. Vñ relinquitur ꝙ ad literam per hanc petram demõſtratur Petrus. Exactius aũt loquendo, dic hanc petram, id eſt, in te petram, in te ſoliditatem fidei, in te Chriſtum creditum, in te Chriſtum confeſſũ: vt complectaris oẽs Sanctorum expoſitiones. nam ſingulæ veræ quidem ſunt, ſed partem tñ veritatis explicarunt: fidem ſeu fidei confeſſionem, aut Petrum, vel Chriſtum exponentes. Quum aũt vtrumque ſimul iungitur, ita ꝙ & Petri perſonã & Xp̃i ſeu fidem ſimul ſignificari exponit, integra veritas, integer ſenſus habetur literæ dicentis non ſuper petram, ſed Super hanc petram. Indiuiduatur ſiquidem metaphorica petra, & ſit hęc: quia eſt in hoc demonſtrato ſuppoſito: ſicut ꝙ licet aliud in Petro exiſtens indiuiduatur: & ſit hoc quia eſt in ipſa Petri perſona:

Fides magis quam illius cõfeſsio eccleſiæ fũdamentum eſt.

Hoc igitur integro ſenſu literali patefacto & admiſſo, & amplius aperiendo, ſcito ex Euangelio oẽs promiſſiones Petro factas conuenire in hoc, ꝙ omnes ſunt factæ vnicæ perſonæ ipſius Simonis, qui dr̃ Petrus: cui dictum eſt, Tu es Petrus. Manifeſtaturque ſic eſſe primò de prima promiſſione, & deinde de ſecunda. In prima promiſſione tria reſpice. Primò, Tu. ſecundò, Es Petrus. tertiò, Sup hanc petram. Ex pronomine, Tu, demonſtratur ꝑſona illa cui Chriſtus loquebatur: perſona, dico, nõ qualitas aliqua: nam conſtat pronomen, Tu, demõſtrare ſubſtantiam ſine qualitate ẽt apud grammaticos. Rurſus ex pronomine, Tu, monſtratur vnica perſona, vt patet. Ex coniunctione ꝑpea huius qđ eſt eſſe Petrum ad ly, Tu, cùm dicit, Tu es Petrus, ſignificatur apertè affirmari à Dño illam vnicam perſonam eſſe Petrum: & quia per hanc petrã demonſtrat illam eandem petram, quam tunc pronomine demonſtratiuo monſtrabat, Tu es Petrus. Significantiſſimè ſiquidem ille articulus, Hanc, exprimit eandem monſtrari petram, de qua tunc erat ſermo, quæ & ꝑ pronomen, Tu, es Petrus, mõſtrabatur: & hoc tantò clarius, quantò nulla alia petra tunc monſtrata, aut nominata inuenitur in Euangelio. Eſſe igitur futurum Chriſti Eccleſiæ fundamentum, iungitur huic petræ: quæ quia iungitur perſonæ monſtratæ pronomine, Tu, oportet intelligere, ꝙ eſſe Chriſti Eccleſiæ fundamentum promittitur vnicæ perſonæ demonſtratæ per Tu: cui tunc datum eſt ꝙ eſſet Petrus. Et vt hoc magis ac magis notares, inchoauit Dñs. Et ego dico tibi, nõ beatitudini tuę, non filio columbæ, non filio reuelationis: ſed tibi. De ſecunda aũt promiſſione clariſſimè patet: quia exprimitur pronomen demonſtratiuum ſubſtantię, dicendo, Et tibi dabo claues. Oportet nanque hæc valdè notare: qm̃ hinc commenta hæreticorum ſchiſmaticorum ſpecietenus ſancta, ſed re venenoſa cõtinantur: aiunt. n. Super petram, id eſt, fidei firmitatem, Eccleſiam fundatam. Verum dicunt ſed diminutum: qm̃ Dominus dixit quidem, Super petram; ſed non hoc ſolum dixit, ſed addidit articulum, Hanc, dicens, Super hãc petram, quam proculdubio tunc monſtrabat, dicens, Tu es Petrus: ſi. n. ſuper fidei ſoliditatẽ abſolutè ædificaturus eſſet non dearticulaſſet ſoliditatẽ ad perſonam illam. Sed ſchiſmatici perſonalis fundamenti vnitatem à Chriſti Eccleſia tollere, ꝑ hęc commenta nituntur. Dñs aũt hos oẽs pręueniẽs, ſermonem ad Simonem Petrum ſub pronomine direxit, inchoans, Et ego tibi dico. & ſubdens, Tu es Petrus. tu, non beatitudo tua, aut aliquid eiuſmodi: tu, non vos, vt vnitas fundamenti Eccleſię, vnitas quoque perſonalis à Chriſto affirmata intelligatur: dũ dr̃, Tu es Petrus, tu vnus eſt Petrus futurus poſtea fundamentum: qm̃ ſuper hanc petram, id eſt, te Petrum ædificabo Eccleſiam meã. Duplex aũt aduertenda eſt inter has promiſſiones dñia: prima eſt, ꝙ eſſe fundamentum Eccleſiæ non promittitur perſonæ Petri abſolutè, ſed quatenus eſt Petrus ſeu petra: claues aũt regni cęlorum promittuntur perſone Petri abſolutè. Et habens hanc dñiam ex Euangelio: dum de primo dr̃, Et ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meã; non dixit, Super te ædificabo Eccleſiam meam: ꝑ hanc. n. petram demonſtrauit totum qđ dixerat, Tu es Petrus: nam petram reddidit ad ly Petrus, & articulum, Hãc, reddidit ad pronomen, Tu, tanquam ſi diceret. Tu es Petrus, & ſuper te Petrum ædificabo Eccleſiam meam: De clauibus aũt regni cœlorum non dr̃, Et tibi Petro, neque huic petræ, ſed ſimpliciter & abſolutè, Tibi dabo claues, monſtrans per hoc, quod dixit, Tibi, ꝙ perſonæ, non qualitati per petram ſignificatæ, puta fidei promittebat claues: perſonæ ergo qualificatæ, promiſſum eſt fore Chriſti Eccleſiæ fundamentum: perſonæ verò nudæ, promiſſæ ſunt claues regni cœlorum. Altera dñia eſt, ꝙ in prima promiſſione Petro promittitur Eccleſiam ſuſtinendi officium, non ſe Petro, ſed Chriſto actore: nam non dixit, Et ſuper hanc petram ædificabis Eccleſiam meam: ſed dixit, Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: tanꝗ ſi diceret, Tu ſuſtinebis tanꝗ petra me ędificante Eccleſiam meam ſuper te petra. In promiſſione verò clauium aperiendi officium, & claudendi non ſibi reſeruauit Dñs, ſed ſe daturũ claues promiſit: vt ille cui dantur, agat aperiendo, vel claudendo regnum cœlorum. Hæ ex Euangelij pleno ſenſu differentiæ conſtant. Ex quibus euidenter colligitur dñia inter officium Petri quò ad ptãtem vtendi clauibus, & ſoluendi, atque ligãdi, & officium eiuſdem ad ſuſtinendam Eccleſiam in fide: dum officium clauium homini committitur: officium verò ſuſtinẽdi Eccleſiam in fide ad Xp̃m vt actorem: ad petram vt rõnem ſuſtinendi; ad hominem verò Petrum, ut fundamentum ſuppoſitũque ſpectare dr̃. Oportet ſiquidem hęc diligentiùs contemplari, vt ſciamus hinc rõnem reddere poſcentibus nos de ea, quæ in nobis eſt fide: ex his. n.

Promiſſio Chriſtus petro illum eſſe futurum Eccl. fundamentũ non abſolutè, ſed vt petrã.

facilè

facilè eſt perſpicere, ꝙ claues regni cœlorum non ſunt datę ſanctitati ſeu iuſtitiæ hoīs, ſed promiſſę ſunt homini futuro paſtori ouium Chriſti. Si quis aūt contra hmōi exactam expoſitionem verborum Euangelij obijciat, eo ꝙ Petrus nō fuit ex tunc re, & nōie Petrus: qm̄ non perſeuerauit ſolidus, ac firmus in fide, tēr ſiquidē poſtea dn̄m negauit: ac ꝑ hæc verba Dn̄i ſonantia in pn̄ti, Tu es Petrus, non ſunt ſic exactè intelligenda: aduertat ſe obijciens ſe falli cōfundendo firmitatē fidei, & firmitatē charitatis: Petrus quidē ex tunc factus eſt firmus in fide, dicente Chriſto, Tu es Petrus: vt Hier. teſtatur exponens, Et ego tibi dico. non ſermone caſſo, & nullum opus habente: ſed dico tibi, quia meum dixiſſe feciſſe eſt, quia tu es Petrus. Nec deficit negando Dn̄m in fide, que in corde eſt quamuis defecerit in confeſſione fidei: horum em̄ diſtinctio à Paulo Apoſtolo manifeſta eſt ad Rom. 10. Corde creditur ad iuſtitiam; ore confeſſio fit ad ſalutem. Teſtatur ſiquidem Dn̄s Petrum nō defeciſſe in fide, Luc. 22. dicens. Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua. conſtat .n. Chriſtum in omnibus exauditum fuiſſe pro ſua reuerentia, ut dr̄ Hebr cap. 5. Defeciſſe autem ipſum in charitate, & periurium manifeſtat, & Dominus teſtatur ſubiungens, Et tum aliquando conuerſus confirma fratres tuos: auerſus em̄ fuit à charitate Xp̄i non a fide: perſeuerauit ergo ſemper Petrus.

Ad tres primas obiectiones. His premiſſis ad obiectiones in oppoſitum dicendum eſt. Et circa tres primas non oportet inſiſtere, quia iam declaratum eſt, ꝙ impertinentes ſunt, nam ad confeſſionem Petri ſpectant omnia, quę in eis afferuntur. *Ad alias.* Ad alias verò obiectiones, ex illis verbis, Tu es Petrus & ſuper hanc petram ędificabo Eccleſiam meam, dr̄, quòd hęc quidem ſpectant ad pontificalem gradum, non ſm̄ officium clauium, ſed ſm̄ officium fundamenti. Et ex propoſito Dn̄s dixit, Non tu vocaberis Petrus, ſed tu es Petrus, vt affirmaret, Tu es Petrus re & nōie, hoc eſt ſolidus, firmus, conſtans, &c. in fide tanquā petra, vt Leo, Grego. Bedaque exponunt. Nec ex his aliud pōt inferri, niſi ꝙ ſoli habenti fidem conuenit eſſe fundamentum ſuſtinendi Eccleſiam in fide: qđ gratia concedimus. nam ex hoc non habetur, ꝙ eſſe fundamentum mediante charitate, ſeu iuſtitia conueniat Petro, ſed mediante fide. Et rurſus hinc non habetur, ꝙ eſſe fundamentum promiſſum ſit fidei ſimpliciter & abſolutè, ac per hoc promiſſum ſit cuicunque in quo inuenitur fides, qm̄ Chriſtus non dixit, Et ſuper petram, ſed dearticulauit eam ad perſonam adiungens ly, Hanc, dicendo, Super hanc petram. proculdubio .n. petra tunc demonſtrata per pręmiſſa verba, Tu es Petrus, repetitur, vt qui modò eſt Petrus, futurum ſit fundamentum. Quocirca clarè patet, ꝙ ſicut ſolus Simon demonſtratus eſt dicendo, Tu es Petrus, ſolus quoq; repetitus eſt a Dn̄o, Et ſuper hanc petram ędificabo Eccleſiam meam. Nulla ergo promiſſio facta eſt dono virtutis abſolutè, ſed ſola prima inter eas, ſcilicet ędificatio Eccleſię facta eſt dono fidei, non in quocunque, ſed in perſona futuri paſtoris ouium Chriſti.

Ad confirmationem. Ad confirmationem autem inferentem ſimile eſſe iudicium de officio clauium & officio fundamenti. rn̄detur, ꝙ ex differentibus verbis Domini manifeſtè declaratum eſt non eſſe ſimile de vtroque iudicium. Et licèt acceſſorium ſequatur naturam principalis ceteris paribus vbi tn̄, vt in propoſito, maxima eſt in ceteris diſparitas, non oportet ſecundarium aſſimilari principali. Manifeſtatur aūt maxima diſparitas in hoc, quòd in officio fundamenti homo ſe habet quaſi totaliter paſſiuè, dicente Chriſto, Ego ędificabo ſuper te Petro: in officio aūt clauium non dixit, Ego aperiam, aut claudam, ſed abſolutè. Tibi dabo claues regni cœlorum. Non eſt ꝑpea mirum: ſi aliter promiſſum eſt fundamenti officium, & aliter officium clauiū: illud mediante firmitate fidei; illud homini abſolutè. Conſentanea eſt aūt hmōi differentia à Xp̄o inſtituta humanę ēt rationi. nam vſus clauium ſiue rectus, ſiue abuſus fuerit, non in vniuerſalem redundat Eccleſiam; officium aūt ſuſtinendi fidem ſi aberraret, Eccleſia vniuerſalis rueret, de qua tamen Dominus dicit, Et portę inferi non pręualebunt aduerſus eam. Promiſſę ſunt ergo claues regni cœlorum non dono virtutis (vt heretici fingunt) ſed perſonę Simonis Petri, futuri paſtoris ouium & agnorum Chriſti.

C A P. III.

Perſona Petri in ſe, & non ſolum in perſona Eccleſia promiſſas eſſe claues.

NOn longè à prioribus recedunt affirmantes claues regni cœlorum non Petro, ſed Eccleſię à Chriſto promiſſas, dicente, Tibi dabo claues regni cęlorum, tanq̄ dixerit. Tibi, hoc eſt Eccleſię ſignificatę per te, non tibi dabo claues regni cœlorum. Nam iſtis cum prioribus cōe eſt, & eximere Petrū ab hac Domini promiſſione, & nulli ſingulari homini datas eſſe claues, ſed dono Dei promiſſas eſſe claues: ſolum in hoc differunt, ꝙ priores dono Dei in quolibet iuſto, aut ſaltem in quolibet ſacerdote; iſti dono Dei in Eccleſia inuento claues datas aſſeuerant, eo ꝙ Petro non vt vni homini, ſed vt perſonam gerebat Eccleſię Chriſtum dixiſſe contendunt, Tibi dabo claues regni cœlorum, nituntur que hoc multis argumentis aſtruere. Vnde primò arguunt, Chriſtus exponit ſeipſum in Euangelio, cui loquatur & cui tradat claues dicens, Beatus es Simon Bariona, caro & ſanguis nō reuelauit tibi, ſed Pr̄ meus qui eſt in cœlis. Vbi aperte Petrus in hac perſona non eſt Petrus, non eſt caro, neque ſanguis, non Simon Bariona, imo Petrus extra hominem ponitur: & iam non eſt illa perſona per ſe, ſed reuelantis Patris auditor cui dantur claues. Nulli ergo priuato homini datę ſūt claues, ſed ſoli Eccleſiæ, quia de nullo priuato homine certi ſumus, habeat necne reuelationem patris: Eccleſia autē ipſa eſt de qua dubitare non licet: ipſa eſt ergo ille Petrus auditor reuelationis, & acceptator clauium.

Secundò, ex cohęrentibus: Chriſtus .n. poſt glorioſam iſtam Petri commendationem quum ei Petrus prohibuit ne moreretur, reprehendit Petrū Vade poſt me Satana, non .n. ſapis ea, quæ Dei ſūt. Vt ex ſubſequuta poſt commendationem vituperatione clarum fiat illum ſuperiorem Petrum qui claues accepit, non fuiſſe Petrum filium Bariona, ſed Eccleſiam filiam Dei: quæ verbo Dei genita, verbum Dei audit & confitetur perſeueranter in fidem: non aliquando non ſapiens quæ Dei ſunt, nec vnquam retro abire iuſſa, ſicut Petrus.

Tertiò, ex eo ꝙ Chriſtus dixit, Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, hoc eſt ſuper fidem à Petro totius Eccleſiæ perſona confeſſam, ac per hoc in qualibet Eccleſia, vbi eſt fidei petra, illic & clauea. Firmatur aūt hoc, quia nec ipſe Petrus petra fuit in eadem perſeuerans confeſſione: quoniam mox poſt acceptas claues errauit, & tamen non ſunt ei claues rurſum allatę, quare non in ſua, ſed Eccleſiæ perſona eas accepit.

Quartò, Quando papa eligitur, an ſecum affert claues vel non? ſi affert; ergo erat papa antequā eligeretur. ſi non affert, a quo accipit? nunquid ab Angelo de cęlo? nonne ab Eccleſia? Item qn̄ papa moritur cui relinquit claues, niſi Eccleſiæ a qua accepit? quid igitur poteſt dici contra hanc euidentiſſimam experientiam, optimam Euangelij interpretem claues, nec Petro nec ſucceſſori. ſed ſoli Eccleſiæ datas? à qua tanquam miniſter accepit vſurus eis ſacerdos in qualibet Eccleſia.

Quintò, formatur argumentum ſimilis formæ argumento, quo Paulus Ro. 4. & Gal. 4. vtitur dicens, ꝙ ſicut Abrahę ex fide reputata eſt iuſtitia, ita & omnibus, qui credunt, reputabitur ad iuſtitiam.

tiam. Quare etiam hic ſimiliter, ſi Petro habenti reuelationem patri, & Chriſto confitenti claues dantur: ita neceſſe eſt homini ſimiliter confitenti & reuelationem habenti, claues donatas eſſe: quod nulli niſi Eccleſiæ conuenire poteſt: cum nullus ſingularis fidelis conſtanter, certò, ac perſeueranter habere poſſit hanc confeſſionem, vt etiam de ipſo Petro patet.

Sextò, quia non ſolùm (vt Augu. primo lib. de doct. Chriſtia. cap. 17. teſtatur) has claues Chriſtus dedit Eccleſię ſuę, vt quæcunq; ſolueret in terra ſoluta eſſent & in cœlis: ſed etiam, vt ipſe teſtatur ſuper Io. Petrus Apoſtolus propter apoſtolatus ſui primatū, Eccleſię gerebat figurata generalitate perſonam: in perſona ergo non ſua, ſed Eccleſie claues accepit. Quod ex Aug. verbis ibidem amplius firmatur, cum dicit, Quod.n. ad ipſum Petrum propriè pertinet, (nam vnus homo erat gratia vnus Chriſtianus) abundantiæ gratia vnus, idemq; primus Apoſtolus: ſed quando ei dictum eſt, Tibi dabo claues regni cœlorum, vniuerſam ſignificabat Eccleſiam. Confirmaturq; eadem ſententia ex verbis eiuſdem Auguſt. Pſal. 108. Sicut quędam dicuntur quæ ad Apoſtolum Petrum pertinere videntur, neq; tñ habent illuſtrem intellectum, niſi cum referuntur ad Eccleſiam, cuius ille agnoſcitur in figura geſſiſſe perſonam propter primatum, quē in diſcipulis habuit, ſicut eſt, Tibi dabo claues regni cœlorum: ita Iudas perſonam ſuſtinet inimicorum Chriſti. Ex his. n. verbis apparet Petrum non in ſua, ſed Eccleſię figurata perſona claues ſuſcepiſſe, dum hic dr̃ non haberi illuſtrem intellectum, niſi ad Eccleſiā referatur: & ibi contra perſonales conditiones Petri aduerſatiua coniunctione ſubditur: Sed quando ei dictum eſt, Tibi dabo, Eccleſiam ſignificauit. Et confirmatur rurſus authoritate Euangeliſtæ deſcribentis interroganti Chriſto, Quem dicunt homines eſſe Filium hominis? nullum certum diſcipulum reſpondiſſe opiniones, quæ de eo erant: interroganti verò de ſe Apoſtolos, vnum certum Petrum reſpondere, & conſtanter abſoluere, ac pronuntiare fidei confeſſionem, vt veram Chriſti cognitionem in vnitate & firmitate conſiſtere, non multorum opinionibus velut arundinem agitari, doceret. Tenet ergo Petrus Eccleſiæ vnitatis figuram. Accedit ad hęc Cypriani authoritas habita. 24. q. 1. loquitur Dominus: dicentis, Quamuis apoſtolis omnibus poſt reſurrectionem ſuam parem tribuat poteſtatem: tñ vt vnitatem manifeſtaret, vnitatis eiuſdem originem ab vno incipientem authoritate ſua diſpoſuit hoc: vtiq; erant cæteri Apoſtoli quod Petrus fuit, pari conſortio prędìti & honoris & poteſtatis: ſed exordium ab vnitate proficiſcitur, vt Eccleſia Chriſti vna monſtraretur. Vnde non vnus, ſed vnitas claues accepit, vt atteſtantur etiam capitula, Omnibus, & Quodcunq;. 24 q. 1. ex Hieronymo & Auguſtino.

Ad euidentiam horum conſiderandum eſt, vnū dici à ſanctis, ſ. Petrum ſignificaſſe Eccleſiam, cum claues accepit. Duo autem exponi ſeu deduci: primum eſt, Eccleſia accepit claues, cum Petrus claues accepit: ſecundū eſt, q̃ perſona Petri non accepit claues. Vnde dupliciter contingit hic errare, vel negando primum, vel affirmando ſecundū. Et negare quidem Petrum Eccleſiam ſignificaſſe, eſt contradicere expoſitioni Sanctorum. Affirmare autem Eccleſiam ſic accepiſſe claues, q̃ perſona Petri non acceperit, error eſt pluſquam hæreticus: quia Euangelica per hoc negatur hiſtoria, & hiſtoria in parabolam vertitur. Parum dixi: quoniā omnis etiam veteris teſtamenti hiſtoria in parabolam verteretur. Declaro ſingula: ſi.n. Petro nō in perſona propria, ſed ſolummodo in perſona ſignificatæ per eum Eccleſiæ promiſſæ ſunt claues, cum dictum eſt ei, Et tibi dabo claues, &c. parabolicus Petrus inducitur, & non narratur hiſtoria, ſed parabola, cum dr̃, Venit Ieſus in partes Cæſareæ Philippi, & interrogauit Diſcipulos ſuos, cum reliquis quę ſequuntur. Et eadem licentia qua hęc hiſtoria vertitur in parabolam, omnis alia hiſtoria non ſolum noui, ſed etiam veteris teſtamenti in parabolam verti poteſt: ſcriptum eſt.n. Omnia in figuram contingebant illis. Si.n. quia Petrus figuram gerebat Eccleſię, parabolicus ponitur, & non in propria perſona circa claues, parabolam quoq; neceſſe eſt fateri de Martha & Maria, quę figurā gerebant vitę actiuę & contemplatiuæ: parabolæ quoq; erunt reſuſcitationes trium mortuorum à Xpo, quia figuram gerebant trium generu peccatorum ſpiritualiter reſurgentium: quinimo & mors Xpi & reſurrectio parabola erit: quia illa, nos mortuos peccato, ita nos in nouitate vitę ſignificat. Et breuiter vniuerſa ſunt rerum geſtarum fides in ſacra Scriptura ex hac licentia. Vera āt & probata ſnīa eſt, dupliciter aliquid ſignificari; vno mō per modū parabolæ, ſicut filius prodigus ſignificat peccatorē: & operarij conducti ad vineam, ſignificat cultores Dei in Chriſti Eccleſia, & ſic de alijs, alio modo per modum rei geſtę: ita quòd res vera geſta ſignificat rem aliam: ſicut tranſitus Hebræorum per mare rubrum, ſignificat tranſitum noſtrū de vitiis ad virtutem, & aduentus Magorum adorantium Chriſtum, ſignificat viatorum progreſſum ad cœleſtem patriam. Inter hos autem ſignificandi modos hęc eſt ad propoſitum diſparitas, q̃ in parabolica ſignificatione nulla eſt cura de ſignificātibus perſonis, ſecundū ſeipſas: quia ad ſignificandum tantū deſcribuntur, quemadmodū apud poetas fit in comœdiis & tragœdijs. Cum autem res geſta ſignificat, oportet primò omnem curam adhibere ad rem quæ geritur, & ad perſonam ſecundùm ſeipſas, quia ſenſus literalis in hoc conſiſtit, ex quo ſolo ſecundū Diony. & Aug. efficax trahitur argumentum. Vnde oportet primò verificare in hiſtoriis res geſtas & dictas de perſonis ſecundum ſeipſas ad veritatem fidei, & deinde poteſt ſuper addi ſenſus ſpiritualis, quo res geſta ſignificat alia, quo pſona hiſtorica figurat aliquid aliud, & hoc ad ædificationem Chriſti fidelium, non ad comprobandum ea fidei, quæ in controuerſiam veniunt. Quocirca oportet primò ad veritatem fidei ſaluandam ſenſum hiſtoricum tenere, & perſonam Petri non vertere in perſonam parabolicam, cum de fidei agitur hiſtoria, & ſenſus literalis inueſtigatur Euangelicæ hiſtoriæ, quādo venit Ieſus in partes Cæſareæ Philippi, & interrogauit primò à ſecundò, audiuit reſponſiones primò Diſcipulorum, deinde Petri: reſpondit Petro, dixit, promiſitq; claues regni cœlorū. Et firmata veritate ſenſus literalis, q̃ perſonæ Petri dictum, promiſſumq; eſt, ſuperaddere licet ſenſū myſticum quo Petrus figurat Eccleſiam, ſicut apparet in ſimilibus, puta in ſignificatione vitę actiuę per Mattham (cui dictum eſt, Solicita es & turbaris erga plurima) & contemplatiuæ per Mariam, de qua dictum eſt (Optimā partem elegit, quę non auferetur ab ea) & ſic de alijs. Patet ergo Petro in perſona Eccleſię promiſſas eſſe claues, verum eſt ſicut perſonę ipſius Petri primò, & ad literam promiſſæ ſunt: quia illud verificatur ſecūdum ſenſum myſticum; hoc autem, ſecundùm ſenſum literalem.

Clauis intelligendi ſcripturas duæ.

Alias de fide agitur hiſtoria.

Ad Primum ergo in oppoſitū dr̃, clarū ex antedictis eſſe, verba illa Domini, Beatus es Simon Bar iona, quia caro & ſanguis non reuelauit, ſed Pater meus, non ad Petri primatū, ſed ad ipſius confeſſionem, & confeſſionis fructum ſpectare: & propterea tanq̃ impertinentia longè ſunt à propoſito iuxta literalē ſenſum. Has aūt Petri cōditiones trahere myſtica interpretatione ad Eccleſiā, quāuis ſuſtineri poſſit, intolerabile tñ eſt, vt ſenſus myſticus excludat literalem, Petrus excludat ſeipſum, auditor excludat eum, qui audiuit, & Simon Ioannes vertatur in parabolicam perſonam.

Myſticus ſenſus in literali fundatur vt primo.

Ad

Ad Secundum verò dicitur, falsò interpretari fidem, cur poſt tantam commendationem Petrus reprehenſus fuerit: nam ſecundum planum literæ ſenſum commendatur primò perſona Petri rõne diuini doni, deinde reprehẽditur ratione proprij ſenſus: neutrum autem ſecundum hiſtoriæ fidem ſpectat ad alium quàm ad Petrum, quoniam tam commendatio, quàm reprehenſio perſonalis fuit. Secus autẽ eſt ſecundum ſenſum myſticum, quo quilibet proprii ſenſus & affectus in Petro reprehenditur: & quilibet diuinæ reuelationis ſectator in Petro commendatur.

Ad Tertium dicitur, per hanc petram demonſtrari ad literam fidem in hoc, id eſt Petro, vt ex dictis patet. Et ꝓpterea non ſequitur, ꝙ cuilibet partiali eccleſiæ, vbi eſt fides, æqualiter datæ ſint claues, ſed ſufficit, cu liber fideli eccleſiæ datas eſſe in totius eccleſiæ capite, quod eſt hæc petra, ſuper quam Chriſtus ædificat eccleſiam ſuam. Et ad confirmationẽ dr, ꝙ licèt Petrus errauerit, non tñ deſiit eſſe petra, tũ quia per illa uerba, quæ obijciuntur, Abſit a te Dñe, nõ erit tibi hoc, Petrus nec fidem, nec charitatem perdidit. Vnde & Dominus non dixit ei, Vade Satana, vt tentatori diceret, ſed modificauit dicens, Vade poſt me Satana, tanquam diceret, Sequi tu me debes, non ego aſſectum tuum. Tum quia, vt prædictum eſt, cum poſtea Chriſtum negauit, fidem non perdidit, ſed petra fidei perſeuerauit in corde. Et tamẽ, vt Theop. Luc. 22. notauit, Chriſtus iterum ipſum in Apoſtolico gradu reſtituit, dicens, Confirma fratres tuos.

Vade poſt me Sathana, conuenienter dictũ eſt Petro, nõ vade Sathan.

Ad Quartum dicitur, ꝙ cum papa eligitur, neq; ſecum claues affert, neque ab eccleſia illas accipit, ſed à Chriſto, non noua traditione, ſed antiqua, illa met, qua tradidit Petro. Eccleſia ſiquidem miniſterio electionis perſonam deputat, quæ Petro ſuccedat, Chriſtus autẽ ipſe in beato Petro cuilibet ſucceſſori claues tradidit: & propterea uana eſt quæſtio, a quo accipit, aut cur relinquit moriens: verbum.n. Chriſti ſemper uiuum dat claues cuilibet ſuccedenti, & non uiuus alteri relinquit.

Ad Quintum dicitur, argumentum eſſe ſimilis formæ, ſed diſſimilis materiæ, & ꝓpterea non tenet. Iuſtitia ſiquidem & fides bona ſunt animæ, ad utilitatem ipſius credentis & iuſti: claues aũt prætem ſignificant, ad aliorum regimen ordinatam. & ideo licèt cuilibet credenti imitanti Abraham, reputetur fides ad iuſtitiam, ſicut Abrahæ, non tamẽ cuilibet credenti & confitenti Chriſtum, imò nec cuilibet Petro imitanti Petrum in fide dari oportet claues, id eſt, poteſtatem aperiendi & claudendi alijs, ſicut nec cuilibet imitanti fide Abrahæ datur, ꝙ ſit pater multarum gẽtium, ꝙ in ſemine ſuo benedicantur omnes gentes: quę ſñ Abrahę credenti data ſunt. Quod aũt additur, nulli Eccleſiæ conueniri poſſe conſtanter, certò ac perſeuerãter habere Petri confeſſionem, ſi ad ſingulares perſonas refertur, Paulus Apoſtolus ad Romanos octauo, confutat, dicens, Quos non ſeparabit a charitate Chriſti, tribulatio, an anguſtia, &c. & ſubdit, Certus ſum .n. &c. loquens ad literam de electis. Quòd ſi non contra rem, ſed contra notitiam noſtram arguitur; quia nos neſcimus quis perſeuerabit: facilè ſatisfit per hoc, ꝙ Deus ſuauiter diſponens omnia, non exigit ab homine maiorem certificationem ea, quę eſt fidei & humani moris, à fructibus ſcilicet eorum cognoſcendo homines.

Ad Sextum, dicitur verum eſſe, & ꝙ Eccleſię datę ſunt claues, & ꝙ Petrus perſonam Eccleſię figuratiuè gerebat, & ꝙ unitas Petri vnitatem Eccleſię ſignificauit. Sed in hoc falluntur argumenta, ꝙ ex his ueritatibus in aliam ueritatem inſurgunt: hę ſiquidem veritates non contrariantur huic alii veritati, quòd Petrus in propria perſona accepit claues: ſunt hęc enim omnia ſimul vera. Et primum quidem & ultimum, vt ſexto patebit cap. ad veritatem ſenſus literalis ſpectant: quia ad literam Petrus in propria perſona ſic accepit claues, ꝙ etiam Eccleſia accepit eaſdem. Reliqua autem ad myſtici ſenſus veritatem ſpectant: ſm ſpiritualem ſiquidẽ ſenſum, unus Petrus unitatem Eccleſię ſignificat, & uniuerſalem Eccleſiam repręſentat, Vnde Cypria. Hiero. & Auguſt. dicta, quæ obijciendo allata ſunt, veriſſima ſunt, ſed iuxta ſenſum myſticũ. Sed non aduerſantur ſenſui literali, quo (ut Euangelica teſtatur hiſtoria) ipſe Petrus in propria perſona, cui reuelatio facta eſt, rñdit, clauiumq; promiſſionem accepit. Ad clariorem tñ notitiam habendam verborum Aug. ſcito duplicem Euangelij ſenſum: hoc eſt literalem (quo verificatur, Tibi, id eſt Petro, dabo claues regni cœlorum) & myſticum quo uerificat (Tibi, id eſt Eccleſiæ ſignificatæ per te) dabo claues regni cœlorum, eſſe ab Aug. comparatum non penes uerum vel falſum, ſed penes clarum uel minus clarum. Ad ſenſum ſiquidem myſticum ſpectat, ꝙ Petrus gerat in figura perſonam Eccleſiæ: ſicut ad ſenſum myſticum pertinet, ꝙ Iudas gerat perſonam inimicorum Chriſti: ad literã aũt ipſe Iudas erat Chriſti inimicus, & ipſe Petrus eſt cui promiſſæ ſunt claues. Vnde Aug. quia ſenſus myſticus altior eſt, ꝙ̃ ſenſus literalis, in propoſito (ut teſtantur tot queſtiones, quæ circa ſenſum literalem emergunt) & ſenſus myſticus eſt oĩbus manifeſtus ut etiã vulgares ſciant, claues eſſe Eccleſiæ, comparauit ſenſum literalem, iuxta quem claues promiſſæ ſunt perſonæ Petri futuri paſtoris totius Eccleſiæ, ad ſenſum myſticum, iuxta quem claues promiſſæ ſunt Petro in figura Eccleſiæ: & dixit, quòd myſticus ſenſus eſt clarior: hoc.n. ſonant illa verba: Non habent illuſtrem intellectum, niſi ad Eccleſiam referantur, cuius ille geſſit in figura pſonam. Negauit ſiquidem illuſtrem, & non negauit uerum intellectum, niſi ad Eccleſiam referant: conſtat.n. illuſtre ad claritatem pertinere. Et hoc intendere Auguſtinum patet ex contextu: uolens .n. exponere Pſalmum illum, Deus laudem meam, partim de Iuda, partim de populo Iudæorum inimico Chriſti, præmittit, ſi aũt de tali genere malorum, i. inimicorum Chriſti ingratorũ Iudæorũ, ola mihi uidentur poſſe clarius aperiri e & ſtatim ſubdit uerba allata, ubi clare uidere quilibet põt non derogari veritati ſenſus literalis (quo perſonæ Petri ſunt claues promiſſæ) ex hoc quòd ſenſus iſte non eſt ita clarus ſicut myſticus: neque.n. ſolus eſt rex, ſiſtc talis, ſed innumeros habet in ſacra Scriptura conſodales: quorum ſenſus illuſtris non niſi myſticus eſt. Allata quoque uerba Auguſt. ſuper Io. non negant Petro ſm propriam perſonã dictum eſſe, Tibi dabo claues: ſed affirmant, Petro in perſona Eccleſiæ figuratiuè dictum eſſe, Tibi dabo claues. Ex hac aũt uera affirmatione nõ ſequi negationem illius alterius ueritatis, ſatis patet. Ad um aũt, quę ſit in coniunctione aduerſatiua, rñdetur ꝙ coniunctio illa augmentatiua, eſt iuxta frequentatiuũ loquendi uſum, quo dicimus aliquem virtute bonum uirum, ſed officio bonum ciuem: & ſimilia Tanquam enumeratis Aug. quibuſdam perſonalibus Petri conditionibus, auxerit conditionem Petri, tranſeundo ad extenſionẽ eius in vniuerſam Eccleſiam ſignificatiuè, cũ qua ſignificatiua conditione ſtat, ꝙ per proprietatem paſtoralis officij idem Petrus ad uniuerſam ſe extendat Eccleſiam; quamuis hoc non ſit ibi ab Auguſtino explicatũ, quia de Petro & Ioanne myſticè tractabat, ut ille actiuæ, iſte contemplatiuę uitę perſonam gerebat. Vnde cum infertur, ꝙ non unus, ſed unitas claues accepit, pro quanto affirmatur unitatem claues accepiſſe, uerum dicitur: ſicut uerum eſt Eccleſiã accepiſſe claues: quatenus verò negatur vnum Petrum accepiſſe claues: aut falſum dicitur, aut piè exponendum eſt. Nam ſi ideo negatur unus, ut negetur Petrus, falſum eſt cõtra Euãgelicam hiſtoriam; ſi autem ideo negatur unus, ut negetur ſolitudo perſonalis, hoc eſt, ut Petrus

non acceperit claues ſecum ſepeliendas, ſed vt in ipſo Eccleſia vſque ad finem ſeculi duraturas claues acceperit, verũ dicit.n. nõ vnus, i. ꝓ ſe tm̃, ſed vnitas Eccleſiæ in illo vno claues accepit. In nullo tñ citatorũ locorũ hẽ negatiua iſta, Non vnus claues accepit. Et ex ijs quæ diximus, ſoluendas ſimiles obiectiones relinquimus: vt non ſit opus oia, quæ obijci poſſunt, afferre. Reliqua ex Cypria. allata de paritate Apoſtolorum, inſertus loco, ſuo parebunt.

CAPVT IIII.

Verba Chriſti, Tibi dabo claues, Petro non in perſona omnium Apoſtolorum dicta eſſe.

EXcluſis prioribus erroribus, tractanda eſt eorum opinio, qui Petro intelligunt in perſona omnium Apoſtolorum dictum a Chriſto, Tibi dabo claues, &c. Afferunt autem ad hoc argumenta quatuor. Primum, ex interrogatione Domini: nam non Petrum ſolum, ſed communiter omnes interrogauit, Vos aũt quem me eſſe dicitis?

Secundum, ex perſona Petri, quia Petrus oium primus erat Apoſtolorum, & perſonam omnium induit, pro omnibus reſpondendo. Vnde Chryſoſt. cũ omnibus diſcipulis interrogatis, Petrus tanquã os Apoſtolorum, & caput pro omnibus reſpõdet. Et confirmatur: quia niſi in perſona omnium Petrus reſpondiſſet, fuiſſet expectanda aliorum reſponſio. aut rei fuiſſent alij Apoſtoli omiſſæ reſponſionis ad interrogationem Domini, Vos autẽ quem me eſſe dicitis.

Tertium, ex fructu: quia claues regni cœlorum datæ ſunt omnibus Apoſtolis.

Quartum, ex communibus, quia Chriſtus dixit, Quod vni dico, omnibus dico.

Antequam aũt ad hæc reſpondeatur, ex plano ſenſu tex. Euangel. monſtrandum eſt directa eſſe hæc Domini verba ad Petrum ſolum. Patet ſiquidem hoc primò ex principio ſermonis Dominici ad Petrum cum dixit, Beatus es Simon Bariona. hoc enim non poteſt referri verè ad omnes. Tum quia exprimitur proprium nomen Simonis: & explicatur cuius ſit ſecundum carnem filius, dicẽdo, Bariona. i. filius Ionę. Tum quia falſum hoc fuiſſet de Iuda: quoniam non credidit in Chriſtum: vt teſtatur Io. 6. ca. referens Dominũ dixiſſe. Sed ſunt quidam ex vobis, qui non credunt: & ſtatim ſubdit rationem dicti, Sciebat enim ab initio Ieſus qui eſſent credentes, & quis traditurus eſſet eum. Et rurſus in calce eiuſdem ca. dicẽte Petro pro 12. apoſtolis, Et nos credimus, & cognouimus, quia tu es Chriſtus filius Dei: reſpondit ei Ieſus, Nonne ego vos 12. elegi, & ex vobis vnus diabolus eſt? nõ poteſt ergo verificari quòd ad omnes. Apoſtolos dictum ſit, Beatus es: cum vnus eorum non crederet, & diabolus eſſet. Secundò ex ſubiuncta ratione: quia caro, & ſanguis non reuelauit tibi, ſed Pater meus qui eſt in cęlis. Nam ex his Domini verbis conſtat, Petro reuelationem factam eſſe a cœleſti Patre, ita quòd hoc negare eſſet contrarium fidei: ſed non propterea hinc conſtat alijs Apoſtolis huiuſmodi reuelationem eſſe factam. ſcriptura enim hoc non tradit, & propterea eadem facilitate contemnitur, qua affirmatur. Conſtat igitur hinc quòd ad Petrum verba diriguntur, & nõ conſtat, quòd ad alios extenduntur. Tertiò, ex ſubiuncta affirmatione, Tu es Petrus: monſtrat. n. & pronomen, Tu, & nomẽ ſibi prius impoſitum à Chriſto Io. 1. Tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus, quòd ad ſolum Petrum ſermo dirigitur. nam ſi per pronomen demonſtratiuum ad ſenſum, adiunctis, & nomine proprio à natiuitate, ſcilicet Simon, & nomine patris carnalis, & nomine quo ſolus cognominatus eſt à Chriſto a principio diſcipulatus, ſ. Petrus, & interiori dono reuelationis (quod non conſtat alijs fuiſſe conceſſum) non ſufficienter ſignatum eſt, quod ad ipſum ſolũ eſt ſermo: quibus quæſo verbis deſcribendu fuit ab Euangeliſta, q ad ſolum Petrum erat ſermo? Et confirmatur: quia eodem pronomine demõſtratiuo ad ſenſum vſus eſt Dominus ſubiungens, Et tibi dabo, &c. Et confirmatur ex eo, quòd non pluribus nec maioribus circũſtantijs deſcribuntur, & nominantur à notarijs perſonæ heredes, aut legatarie, quàm perſona Petri in hoc textu deſcripta ac nominata eſt. vt patet colligendo, Simonẽ filium Ionæ Petrum ex interna reuelatione commendatum. Ex verbis igitur, & ex contextu verborũ clara luce patet, ſoli Petro dictum eſſe, Tibi dabo claues &c.

Ad Primam autem obiectionem in oppoſitum dicitur, ex hoc q Dominus interrogauit omnes, non cogi reliquum ſermonem, dirigi ad omnes: frequenter enim diuertitur ſermo a pluribus ad vnum, aut econuerſo. Mater ſiquidem filiorum Zebedæi petijt, vt ſederent duo filij ſui, vnus ad dexteram, & alter ad ſiniſtram: Dominus autem ad filios reſpondendo, ſermonem dirigit, Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? Et ſi diligenter perſpectus fuerit euangelicus tex. ipſa cõuerſio ſermonis atteſtatur, quod non omnem ſermonem ad omnes dirigebat: inquit enim Matthæus q̃ò primò & ſecundò interrogauit diſcipulos cõmuniter, deinde ad Petrum ſermonem vertit: & rurſus ad diſcipulos ſermonem conuertit nã ſubditur, Tunc præcepit diſcipulis ſuis, vt nemini dicerent quia ipſe eſſet Ieſus, &c. Si enim totus iſte ſermo ad omnes fuiſſet directus, nõ narraſſet Euãgeliſta huiuſmodi variam cõuerſionem ſermonis. Nec officit, quòd communis Petro & alijs cauſa ex ſecta Domini interrogatione ſit, cum hac enim communitate ſtat, quòd appropriata ſit Petro: nã in maiori cauſa; communis ſcilicet tentationis, ſolius Petri ratio habita eſt. vt ipſe Dominus teſtatur Lucæ 22. dicens, Simon ecce Satanas expetiuit vos, ut cribraret ſicut triticum: ego autẽ rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos. Vbi patet ucs expetitos à Satana: & tamen Dominum pro ſolo Petro oraſſe. Oraui, inquit, prò te, non pro uobis? imò alios Petro commendauit.

Ad Secundam obiectionem, ex perſona Petri dicitur, q gerere perſonam communem, ſeu reſpõdere pro omnibus Apoſtolis, poteſt intelligi tripliciter. Vel ex officio, puta quia habet curam eorum. Vel per viam commiſſionis, puta quia Apoſtoli commiſerunt Petro vt in perſona omnium pro oibus rñderet. Vel per viam ratificationis: vt quia rñſio data à Petro, grata fuit cõitèr Apoſtolis, vtpote congrua ac eximia. Et quidẽ, q Petrus non gereret perſonã cõem ex officio, ex eo paret quòd nondum erat conſtitutus paſtor eorũ: neq; proprie erat caput eorũ, niſi ſicut primus inter canonicos põt dici caput canonicorũ. Similiter, q nõ ex cõmiſſione Apoſtolorũ rñderet, nõ ſolũ ex eo paret, q huiuſmodi cõmiſſio voluntarie affirmatur, quũ ex Scriptura non hr, ſed ex eo conuincit, qđ Dñs expreſsè teſtatur, Quia caro, & ſanguis nõ reuelauit tibi, ſed Pater meus. Vbi excludit non ſolũ oẽ humanũ conſiliũ, ſed ẽt diſciplinam: & ex ſenſibili auditu doctrinæ ipſius Chriſti, dũ interiori ſpirituali reuelationi Patris, qui in cœlis eſt, Petri notitiam, qua Chriſtum Filium Dei uiui confeſſus eſt, attribuit. Si. n. ex conſultatione cum alijs Apoſtolis reſponſum dediſſet, non ſibi dictum fuiſſet, Quia caro, & ſanguis non reuelauit tibi: cum inter eos eſſet conſanguinitas, & carnalis propinquitas: & ſimiliter non fuiſſet recurſum ad actorẽ oino ſpiritualẽ, & deſignatũ tã a remotis, ſ. in cœlis. Hæc. n. oia manifeſtè reſtant Petri cõfeſſionẽ n̄ ex Apoſtolorũ commiſſione, ſed ex interiori ipſi Petro facta reuelatione ꝓceſſiſſe. Et cõfirmat hoc ex cõtextu Euangelij: nã ꝑ expoſita Dñi interrogatione prima diſcipulorũ, Quẽ dñt hoies eſſe filiũ hoĩs? quia rñſio fuit cõis, Euangeliſta dicit, At [illegible] Vnu[illegible] ſpe[illegible]

dixerũt: in ſcd'a verò iterrogatione eorundẽ, Vos aut quẽ me eſſe dicitis? quia rñſio ꝓpria fuit Petri, Euangeliſta dicit: Rñdens Simon Petrus dixit. Ec confirmatur rurſus ex Io. 6. cap. Vbi dñam aptè notare poſſumus inter Petrũ in perſona oium loquentem, vel in perſona propria: nã ibidẽ loquẽs Petrus in perſona oium Chriſto Dño dicenti, Nũquid & uos vultis abire? rñdit, et Simon Petrus in perſona oim, Dñe ad quẽ ibimus? verba vitæ æternæ habes. & uos credimus, & cognouimus qa tu es Chriſtus filius Dei. Et ſubdit Euangeliſta, Rñdit ei Ieſus, Nonne ego vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus eſt? Vbi conferendo textum Ioannis textui Matthæi, aperte apparet, cũ tunc apud Ioãnẽ in perſona oium Petrus rñdit, loquutus eſt in numero plurali primę perſonę, dicens, Ad quẽ ibimus? & Nos credimus, & cognouimus, & ſimiliter Dñs rñdit, nũ Petro, ſed eis. hic verò apud Matth. 16. oia ſunt in numero ſingulari cũ pronominibus demonſtratiuis ſolius Petri, tã in rñſione Petri, quã in replicatione Dñi, & promiſſionibus ac aſſertionibus, Tibi, inquit, dabo, nõ Vobis: Quodcũque ligaueris, nõ Quæcunq; ligaueritis. Tu es Petrus, non Vos eſtis Petri, vt patet in lra. Hmõi. n. dicta manifeſtat, q Petrus ex proprijs intuitib' a cęleſti patre habitis, ſolus rñdet, ſoluſq; à Chriſto mõſtratur. Nec putes ꝑpterea hanc eandem eſſe lectionem apud Matthęum & Ioannem qm iſta Matthæi fuit poſtea, quæ referuntur à Ioanne. Qd ex multis patet. illa. n. Ioannis fuit poſt miraculũ de quinq; panibus, & in Capernaum: vt ibidẽ apparet: qd autẽ refert Matthæus, fuit non ſolũ poſt miraculũ de quinq; panibus, ſed & poſt aliud miraculũ de ſeptẽ panibus: vt patet Matth. 16. & fuit in partibus Cęſareæ Philippi. Dcẽdũ eſt ergo, q reſponſio Petri tanq̃ grata & rata pro oib. dr fuiſſe in perſona oium, ſicut frequenter contingit, q collegis pluribus interrogatis, primo bene rñdente, ab oibus, vt rata hr rñſio, & pro oib. indiſſe primum frequẽ-

Quomodo intelligatur Petrũ reſpõdiſſe pro omnibus Apoſtolis, cum ipſum in ubi interrogauit Vos aũt quem me eſſe dicitis.

tiſſimo vſu dicimus. Et ſic intelligenda ſunt verba Chry. & gl. interli. & quorũcunq; aliorũ dicẽtium, q Petrus rñdet pro oib. eo q̃ os oium tanq̃ ratificatũ ab oib. Vñ Chry. Homel. 55. ſup Mat. ſubdit. Solus Petrus rndet: & confeſſum præſilit, ac præueniens ait, Tu es Chriſtus, &c. Vbi vides ñ conſilio, aut cõmiſſione aliorũ reſpondiſſe, ſed præueniſſe. & Aug. de uerbis Apoſ. ſerm. 31. ait, Rndit Petrus vnus pro uibus qa unitas in oib. Vbi unde re potes quare dr Petrum rñdiſſe pro oib. non ex commiſſione omnium, non ex officio, ſed ex vnitate omnium: quia. ſ. oẽs erant fratres, & q primus eorum optime rñdit oib. placere fecit. Sicut inter fratres vnitos, ac vnanimes. qd ab vno bene dr, ab oib. ratum hr, & vt ab omnibus dictum ſumitur. Et

Ad confirmationem.

hinc patet rñſio ad confirmationẽ ſubiunctã. ex eo enim, q Chriſtus Petri reſponſionem approbauit & commendauit, Petrumque beauit, ac illi tot promiſit, vanã apparet expectationẽ ingerere, vt audiatur alij: quis. n. aliud dicturus eſſet quàm qd diuinitus reuelatũ, & ſic remuneratũ videt. Vnde nec remãſerunt nõ rñdentes alijs qa gratã eis eſſe Petri rñſionẽ ſufficeit. Inſinuatur aũt Petri rñſionẽ alijs Apoſtolis gratã fuiſſe nõ ſolũ ex hoc, q eſt rõni cõſentaneũ iuxta humanũ more: ſed ex ſubiunctis ſtatim Euangeliſtæ verbis, Tunc præcepit Diſcipulis ſuis, vt nemini dicerent, qa ipſe eſſet Ieſus. Hoc ſiquidem pręcepto monſtratur Diſcipulos Petri confeſſionem tenuiſſe: ideo. n. ne alijs dicant inhibentur.

Ad tertium.

Ad Tertiã aũt dr, q ſi intendit argũ promiſſas per uerba hęc omnibus Apoſtolis claues, principium petit: hoc enim eſt quod probandum erat. Si verò intendit: quod per alia verba Dominus Apoſtolis alijs claues regni cœlorum tradiderit, ad ſequens ſpectat capitulum, ubi hoc tractabitur.

Ad quartum.

Ad quartam obiectionem dicitur, q auctoritatem illam, Quod vni dico, nullibi inuenio in Euangelio. Veruntamen vbicunque inueniatur, dicitur quòd ad literam intelligitur de dicere doctrinale: et Marcus teſtatur in ſimili cap. 8. Quod uobis dico, omnibus dico: vigilate; Poteſt nihilominus ad preſentes dici, quòd in hac auctoritate nõ habetur. Quod vni do omnibus do: aliud eſt. n. dicere, & aliud dare: præſens autem ſermo non eſt de dicere, ſed de dare eſt: inquit enim Dominus, Tibi dabo claues regni cœlorum: & propterea auctoritas non eſt ad propoſitum. Ex quibus omnibus patere poteſt, q ex his Domini verbis Matt. 16. ſolus Petrus promiſſionem accepit clauium regni cęlorum.

CAPVT V.

Apoſtolis aliis non eſſe aliàs collatum, quod Petro.

QVamuis fateantur multi præmiſſum textũ Euangelij ad ſolum Petrum pertinere, affirmant tamen nonnulli totum hoc, quod Petro promiſſum eſt, datum eſſe a Chriſto aliàs reliquis Apoſtolis, idque uerum eſſe multis affirmant argumentis ex ſacra Scriptura. Primò Matthę. 18. Apoſtolis communiter dicitur, Quęcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cęlo; & quęcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo, Vbique apparet poteſtatem prius Petro promiſſam, ad omnes extenſam eſſe.

Secundò, Ioan. 20. Apoſtolis communiter exhibentur claues Petro promiſſæ dicendo, Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.

Tertio, Ioan. quoque 20. Apoſtolis communiter dicit Chriſtus, Sicut miſit me Pater, & ego mitto uos. Et ſimiliter Marc. vlti. & Matth. vlti. omnes communiter miſit ad docendum, prædicandum, &c. Deinde manifeſtatur idem ex facto: nam act. 8. Petrus miſſus cum Ioanne legitur in Samariam ab Apoſtolis, qui erant Hieroſolymis. Et act. 15. in ſynodo de legalium obſeruatione præſente Petro Iacobus dedit ſententiam, dum dixit, Ego iudico non inquietari eos, &c. ad Gal. quoque 2. Petrus, & Iacobus & Ioannes qui videbantur columnæ eſſe, dextras dederunt Paulo & Barnabæ ſocietatis.

Ex quibus geſtis ęqualitas comprobatur Petri & aliorum Apoſtolorum.

Afferuntur demũ multę auctoritates ſanctorũ ſonantes ęqualitatẽ Petri, & aliorũ Apoſtolorum, ut eſt illa Cypria. & habetur 24. q. 1. loquitur Dominus, dicentis, quòd parem poteſtatem omnibus Apoſtolis tribuit: & hoc vtique erant cæteri Apoſto. quod Petrus fuit, pari conſortio prædití. & honoris & poteſtatis. Et illa Hierony. contra Iouin. lib. 1. capitu. 14. At ſi tu dicis, Super Petrum fundatur Eccleſia, licet idipſum in alio loco ſuper omnes Apoſt. fiat, & claues regni cœlorũ cuncti accipiãt, & ex ęquo ſuper eos Eccleſię fortitudo ſolidetur. Et quęcunque aliæ ſimiles.

Ad euidentiam horum, ſcito ex Euangelico textu duo inueniri ſingulariter promiſſa Petro, quibus Orig. addidit tertium. Primum eſt, Super hanc petram ędificabo Eccleſiam meam. hoc enim ſoli Petro promiſſum legimus. Secundum eſt, Tibi dabo claues regni cœlorum: quod nulli alij inuenitur promiſſum. Tertium ab Orig. notandum eſt, quod Petro dicitur, Quodcunque ligaueris ſuper terrã, erit ligatũ & in cœlis, in numero plurali: & ſimiliter. Quodcunque ſolueris ſuper terram, &c. Apoſtolis autem communiter dicitur, quod erunt ligata, aut ſoluta in cœlo, in numero ſingulari. Et rationem ſubdit: qa non ſunt tantæ perfectionis, ſicut Petrus.

Inter quatuor ergo promiſſiones Petro factas, primæ ab aliis differentia clara eſt: nam conſtat aliud ſignificari per fore Eccleſiæ fundamentum, quod explicat, Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam; & aliud

per habiturũ claues, & ſoluere & ligare. Sed dña ſuter ſecundam, id eſt inter claues regni cęlorũ, & tertiam ad quartam, hoc eſt ligare & ſoluere, non eſt uſquequaque nota: apparet ſiquidem iuxta literæ ſuperficiem per claues, poteſtatem; per ligare aut, & ſoluere; explicatos eſſe actus poteſtatis, vt efficacia clauium declararetur, quo pacto, ſ. ad cœlorum regnum pertingerent. Hmôi.n. efficacia manifeſtatur dicendo, Quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cęlis. & quia pluraliter cęlorum regnum præmiſerat, ideo pluraliter dixit In cœlis. Et iuxta hunc ſenſum promiſſio clauium à promiſſione ſoluendi, & ligandi differunt, ſicut promiſſio poteſtatis à promiſſione actuum illius explicatiua. Sed hæc veram quidẽ, ſed non totam continent Euangelij ſnſam. Quod ut plenius intelligas, ſcito duplicis generis inueniri actus clauium: quidam.n. ſunt actus adæquati ipſis clauibus: quidam verò minores ipſis. Illi ſunt velut actus totales; iſti actus partiales. Adæquati aũt clauibus actus ſunt, aperire, & claudere: partiales aut ſunt, ligare, & ſoluere. Declaro ſingula. Quòd aperire, & claudere ſint actus adæq̃tes clauea, & uoces ſonant, & officium clauiũ clariſſimè teſtatur: claues.n. ſolummodo ad aperiendum, & claudendum ſunt. Nec deſunt Scripturarũ teſtimonia tam ex veteri, q̃ ex nouo Teſtamẽto. Eſa.n.22. cum dictum eſſet. Et dabo clauem domus Dauid: ſubditur, Et aperiet, & claudet: & ſimiliter Apoc.3. idem repetitur. Quòd verò ſoluere, & ligare ſint actus clauium, Doctores omnes teſtantur Quòd aũt ſint actus partiales, & non adæquati clauibus, ex hoc patet, quòd ſoluere & ligare ſe habent ad aperire & claudere, ut partes ad totum: omnis.n. qui ſoluit aliquem, aperit illi regnum cęlorum: ſed non omnis qui aperit alicui regnum cęlorum, ſoluit illum: & ſimiliter omnis, qui ligat claudit: ſed non omnis qui claudit, ligat.

Et ne per multa diutius vagemus, ſed ſolida tñ ſimul cum veritate pateat, ſoluere, & ligare, actus ſunt iudiciales, ſiue in ſacro pęnitentiæ, ſiue in foro eccleſiaſtico: aperire & claudere actus ſunt ſuperiores, comprehendentes ſub ſe, & actus iudiciales, & actus non iudiciales: vtrinque.n. clauditur, & aperitur regnum cęlorum. Et quidem, q cęlorum regnum multi claudant alijs abſq; vinculo iudiciali, teſtatur Dñs Lucæ 11. dicens, Vę uobis legiſperitis, qui tuliſtis clauem ſcientiæ, ipſi non introiſtis. & eos, qui introibant prohibuiſtis. Quòd verò regnum cęlorum aperiant abſq; actu iudicij, magiſtra rerũ experiẽtia mõſtrat: dũ paſtoris ꝓuidentia, gubernatione, ordinat. doctrina, diſpenſatione, cõmutatione, &c. continuè aperitur Eccleſiæ regnum cęlorum. Differt ergo promiſſio clauium; Tibi dabo claues regni cœlorum, à ſubiunctis duabus reliquis, Et quodcunq; ligaueris, &, Q cunq; ſolueris, ſicut rem promiſſam, nõ ſolum ſicut poteſtas ab actibus. ſed ſicut ptãs ab actibus inadæquatis, ſeu minoribus, & partialib. ita q cum promiſſæ ſunt claues Petro, promiſſa eſt ptãs aperiendi, & claudendi regnum cœlorũ: cum aũt promiſſum eſt eidem, Et quodcumque ligaueris, & Quodcumque ſolueris explicata eſt clauium efficacia in actibus minoribus, ut perciperemus, q ſi partialium actuum tanta eſt efficacia, multò magis adæquatorum actuum efficacia pertinget ad rẽos. Quocirca promittẽdo claues, promittitur totum: promittendo aũt actus ſoluẽdi, & ligandi, non promittitur totũ, ſed promittitur actus partialis. Et ꝓptea ex hoc, q ſoli Petro promiſſæ ſunt claues regni cœlorum, fateri oportet ſoli Petro promiſſam eſſe ptãtem aperiendi, & claudendi regnum cœlorum: non q ſolus aperire, & claudere poſſit cęlorum regnum: nam ut prædictum eſt, quicunque ſoluit aliquem, aperit illi regnum cœlorum; ſed quia ſolus ſui, quicquid pertinet ad aperiendum, & claudendum regnum cœlorum, non iſtis, nel illis, ſed Eccleſiæ ædificatę ſuper eum à Chriſto. Hunc ſenſum, hancq; dñiam ad literam verificari ex tribus ultra ꝓdicta declaratur: primò, ex interpoſita ſemper coniunctione copulatiua in textu euangelico: ait.n. Tu es Petrus, & ſuper hãc Petram, & Tibi dabo claues, & Quodcunque ligaueris, & Quodcunque ſolueris: diuerſitatem.n. promiſſarum rerum coniunctio copulatiua inſinuat. Secundò, quia Dñs non dixit: & Cuicunque aperueris, & cuicunque clauſeris, ſed dixit, Quodcunque ſolueris, & Quodcunque ligaueris. Si.n. claues exponere voluiſſet, per adæquatos proculdubio actus (qui ſunt aperire, & claudere) exponendæ erant: ſed vbi ad ligandum, & ſoluendum deſcendit, manifeſtauit ſe non exponere claues, ſed ad minores actus clauium tranſire. Tertiò, ex eo q numquam Apoſtolis promiſit, aut dedit claues regni cęlorum, vel illarum adæquatos actus, ſ. aperire, & claudere regnum cęlorum: ſed de partialibus actibus clauium locutus legitur cũ Apoſtolis: & dicendo, Quæcunque alligaueritis ſuper terram, &c. dicendo, Quorum remiſeritis peccata, &c. Et ſi inſtet, quod nec ẽt Petro Dñs actus adæquatos clauibus dedit, aut promiſit: quia claues quidem illi promiſit, ſed nunquam promiſit, q aperiret, & clauderet. Abſit à diuina ſapientia, vt ſilentio inuoluerit actus adæquatos clauium: cum.n. explicauit cuius eſſent claues, vt aperiendi, & claudendi, explanabit proculdubio actus adæquatos clauium, qui ſunt aperire, & claudere. Conſtat aũt ideo appoſuiſſe, regni cęlorum, vt exponeretur, q claues ſunt Regni cœlorum; vt aperiendi, & claudendi. Eo ipſo igitur, q promiſit ſoli Petro claues regni cœlorum, promiſit ſoli Petro adæquatos actus clauium: ſeu, quod idem eſt, claues ſiñ actus adæquatos clauibus: & poſt hanc promiſſionem deſcendit ad actus iudiciarios, Et quodcunque ligaueris, Et quodcunque ſolueris, vt prędictum eſt. Ex Euangelico igitur textu duæ euidenter reſtant ſoli Petro promiſſiones: hoc eſt forte fundamentum Eccleſiæ, Super hanc Petrã ędificabo eccleſiam meam; & dandas ei claues regni cęlorum: Et tibi dabo claues regni cęlorum.

Inſtantia.

Nec tacẽt hæc obiectionibus. Nam contra primam promiſſionem opponitur, aut ſolum Chrm eſſe fundamentum eccleſiæ (iuxta illud primæ ad Cor. 3. Fundamentum aliud nemo põt ponere pter illud quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus) aut ſi multiplex fundamentum admittitur, nõ ſolus Petrus eſt eccleſię fundamentum, ſed etiam alij Apoſtoli: iuxta illud. Ad Eph. 2. Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum: & Apoc. 21. Murus ciuitatis habens fundamenta duodecim, & in ipſis duodecim nomina duodecim Apoſtolorũ.

Oppoſitio contra primã promiſsionẽ.

Contra 2^m verò opponitur primò. ſi promiſſione clauium promittitur tota poteſtas, cur poſt eorum promittuntur partes, Quodcumque ligaueris, &, Quodcunque ſolueris? fuiſſet.n. hęc promiſſa in toto Secundò, Si ſoluere, & ligare ſunt partiales actus clauium, cur theologi in 18. & 19. diſt. 4. ſen. de clauibus tractando, diffiniunt eas per actus iudiciales, qui ſunt ligare, & ſoluere? diffinitio.n. per proprios, & adæquatos actus dari debet.

Prim. oppoſitio cõtra ſecũdam promiſsionẽ.

Secũda.

Tertiò, Cur claues Apoſtolicæ in ordinatione presbyterorum dari affirmantur, ſi illis non conferuntur, niſi minores actus clauium?

Tertia.

Quartò, Cur claues dicuntur claues eccleſiæ, & non dicuntur claues Petri, ſi ſoli Petro primò datæ ſunt?

Quarta.

Non eſt aũt difficile his ſatisfacere. Et obiectis quidem contra primam promiſſionem Petro factam, ut fuiſſet fundamentum Eccleſiæ, ſ. dicent. q eſſe eccleſię fundamẽtum ſimpliciter, id eſt totaliter, proprium eſt Chriſto: eſſe aũt fundamẽtum eccleſiæ ſm aliquod tempus, uel ſm aliquam rõnẽ particularẽ, cõtrariu eſt, alijs. Et ſanctis quibꝫ quibus reuelata eſt doctrina fidei pro eccleſia, cõtra-

Ad obiecta cõtra primam promiſſionem.

rum

2

tum eſt eſſe fundamentum, ſub rõnibus Apoſtolorum & prophetarum: Petro autem vltra prædictam rationem promiſſum eſt fore fundamentũ ſecundu rationem paſtoris totius Eccleſiæ Chriſti: ſecundum quam rationem non conuenit alijs Apoſtolis eſſe fundamentum. Et ꝓpterea diuerſimodè dicitur fundamẽtum de hoc triplici modo: de Chriſto enim dicitur cum excluſione aliorum (Fũdamentum aliud nemo poteſt ponere, &c.) de Apoſtolis verò, & prophetis dr̃ cu additione fundamenti totalis, i. Chriſti: dum & ad Ephes. 2. adiungitur, Ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu. vbi Aug. dicit, Ne Apoſtoli vel prophetæ, in quibus fundata eſt ciuitas, ſe tenerent in ſe, in Chriſto totum innititur primo fundamento: quod fundamentũ in ſummo eſt nõ in imo, vt in corporali fabrica. Et Apoc. 21. ſubiungitur. Et agni, i. Chriſti. De Petro verò adiungit ipſe Chriſtus, Aedificabo Eccleſiam meã, ut oſtendatur ex Chriſto principaliter pendere Eccleſiæ ędificium.

Ad primũ cõtra ſecũdã ꝓmiſſionem.

Ad quęſita verò circa promiſſas claues rñdẽdo, dr̃ ideo poſt promiſſum totum per claues, promiſſas quoque eſſe partea per, Quodcũque ligaueris, & quodcunque ſolueris, vt monſtraretur diuerſitas rerum promiſſarum. Si n. ſub vnica promiſſione omnia comprehenſa eſſent abſque cõiunctionibus copulatiuis, aut ſolæ claues promiſſæ fuiſſent, adæquatas putaſſes, & exhauſtas claues per hæc duo, Quodcunq; ligaueris, & Quodcũq; ſolueris. Nuc autem, quia tam apertè promiſſarũ rerũ diuerſitas monſtrata eſt, exprimendo ſingula cũ cõiunctionibus copulatiuis, clarè intelligimus nõ totum, quod promiſſum eſt Petro, promitti, aut exhiberi cuicunque alteri per hoc, quod promittitur aut datur, Quodcunque alligaueris, & Quodcunq; ſolueris, &c. ſed per hoc promitti aut dari tantum quod tertio & quarto loco promiſſum eſt à Petro. Et inde videres manere primas promiſſiones apud Petrum ſolum.

Ad ſecundũ.

Ad Secundum verò quęſitum reſpõdetur, ideo claues à Theologis per actus iudicis diffinitas, q̃a de clauibus ordinis tractabant, vt patet in text. Magiſtri Sent. tam in principio diſt. 18. vbi affert Ambr. dicentis: Ius. n. hoc ſolis permiſſum eſt ſacerdotibus, q̃ in principio diſtin. 19. vt dr̃, Dantur claues per miniſteriũ epiſcopi in promotione ſacerdotij: quum enim ſacerdotalem recipit ordinem ſimul & has claues recipit. Et per hoc ſoluitur tertium quęſitum.

Ad tertium.

Ad quartum.

Ad Quartum autem quod non de re, ſed de nomine, & propterea extraneum quodammodo eſt, reſpondetur ꝙ claues dicunt & Eccleſiæ & Petri: ſolus. n. Petrus clauiger dr̃ regni cælorũ. Et Petri quidem ſunt capiti vtentis, vt per quem ad Eccleſiam deriuantur: Eccleſię autem ſunt & ſuis, quia propter Eccleſiam Petrus habet claues, & vs vtentis in ſuis Epiſcopis, & ſacerdotibus: ita tamẽ, ꝙ ſecundum earum totalitatem Eccleſia vtitur illis in ſuo capite: ſecundum autem partiales vſus vtit in Epiſcopis & alijs miniſtris. Remanet ergo ſolida ſententia dicta.

Ad primũ principale.

Ad Primum autem argumẽtorum in principio allatorum, dr̃ Dñm per illa verba, Quæcunque alligaueritis ſuper terrã, &c. non adæquaſſe promiſſiones quatuor factas Petro, ſed ſolas duas vltimas, vt litera ipſa teſtatur. Et propterea nõ dixit Dñs, Dabo vobis, aut Eccleſiæ, claues regni cælorum: quum tñ dixiſſet Petro coram eiſdem, Tibi dabo claues regni cælorum. Vnde ex hoc ipſo, ꝙ alijs Apoſtolis Dñs dixit, Quæcunque alligaueritis, &c. nõ facta mentione de clauibus, manifeſtè habetur ꝙ non totum quod promiſerat Petro, retinuit in poteſtate aliorum, tanquam Petro, totũ; alijs verò, partem commiſſurus.

Ad ſecundũ.

Ad Secundum verò dicitur, ꝙ poſt ſurrectionem dicendo, Quorũ remiſeritis peccata, &c. datę ſũt quidẽ Apoſtolis claues, ſed nõ in ſua totalitate: quoniam datæ ſunt tantum claues ordinis, vt communiter doct. dicunt, & bene. Vnde ad literã quum dr̃, Quorum remiſeritis: conſtituitur iudex Eccleſiaſticus in ſacramẽto pœnitentiæ, q̃tum eſt ex parte ordinis: quum verò Matt. 18. dictum fuit eiſdem, Quęcunq; alligaueritis ſuper terrã, ſermo erat de iudicio eccleſiaſtico in foro iudiciali. Vnde & cõiter dr̃ & bene, ꝙ tunc ſermo fuit de actibus clauiũ iuriſdictionis: poſtea autẽ de actibus clauiũ ordinis. Et q̃m (vt declaratum eſt) neutrum iudiciũ ẽt ſimul ſumptum adæquat claues Petro promiſſas; ſed ſoluere & ligare in vtroq; foro partiales ſunt actus clauiũ Petro promiſſarum: ideo per vtráque poteſtatem ſimul non adæquatur poteſtas Petro promiſſa. Vnde diſputationibus vacãtes, caueant à ſophiſtis opponẽtibus claues ordinis & claues iuriſdõnis adęquare claues Eccleſię. Venenũ latet hic: q̃m, propriè & formaliter loquendo claues Petro promiſſæ ſuperiores ſũt clauibus ordinis, & clauibus iuriſdõnis, & ꝓpterea Dñs non ꝑ actus ordinis, aut iuriſdõnis eas expoſuit, ſed per regnum cælorum procuſdubio aperiendũ vel claudendum. Ita ꝙ perſpicacius intuendo, vt prędictum eſt, Domini verba, Tibi dabo claues regni cælorum: per illã particulam, Regni cęlorum expoſuit claues per actum adęquatum, ſcilicet aperire, vel claudere: regnum n. cælorum aperiendum, vel claudendũ, actum aperiendi, vel claudendi ſecũ fert. cõſtat aũt, ꝙ aperire, & claudere regnum cęlorum, actus ſunt longe ſuperiores oĩbus actibus iudicialibus, tam clauium iuriſdictionis, q̃ clauium ordinis. Importunè deniq; inſtantibus nouas nũc inferri Eccleſiæ claues: hactenus. n. nõ ſunt auditę, niſi claues ordinis & claues iuriſdõnis: Vnde nunc tertię claues in Chriſti Eccleſia? Reſpondetur, me non inueniſſe, aut fingere nouas claues re, aut nomine: ſed ſi æqua lãce librare fas eſt, hæc cũ obiectis inuenient obiiciẽtes ſeipſos arguere. nã neque claues ordinis, neque claues iuriſdõnis tradidit Sacra Scriptura, ſed Doct. explicarũt: claues aũt regni cælorum Chriſtus Dñs ore proprio conſecrauit. Ego de clauibus regni cęlorum loquor, nõ nouitates introduco: ex ipſis Dñi verbis iuxta ſenſum literalẽ perſpicacius intellectum manifeſto q̃ dico. Oportet ãt arguentes cõſiderare ſubtilius Doctorũ ſenſum, & vel ex hoc ipſo q̃d doctores diſtinguunt regni cælorum claues in claues ordinis & claues iuriſdictionis, intelligere ſuperiores eſſe claues regni cęlorũ vtriſque, & vtraſq; ſignificare partes clauium regni cęlorum, ac per hoc claues regni cælorum ſignificare totum maius & ſuperius ſuis partibus, quũ ſimpliciter & abſolutè dñr, vt Petro promiſſæ ſunt: q̃n verò ad partes applicantur, ſignificare tam claues ordinis, q̃ claues iuriſdõnis: vtræque. n. claues regni cęlorum appellantur. Vnde acuti lectoris officium erit diſcernere quando doctores de clauib' regni cælorum abſolutè, & quando de clauibus regni cælorum applicatis ad ordinem, vel iuriſdictionem loquuntur.

Claues Eccleſia Petro, & cæteris collatæ non eodẽ ꝓ ſus ſunt.

Ad tertium dr̃, ꝙ ipſa Dñi verba teſtantur, q̃ de Apoſtolatus authoritate ſermo eſt, quum dr̃ ſicut miſit me Pater, & ego mitto vos: mittere n. & mitti, ad apoſtolatum ſpectat: iuxta illud Ioã. 13. Non eſt ſeruus maior domino ſuo, neque Apoſtolus maior eſt eo, qui miſit illum: & propterea hinc non habet, niſi paritas Apoſtolatus. Et ſimiliter ꝑ alios textus, Quibus miſſi ſunt pariter ad docẽdũ & prędicandum &c. non habetur, niſi paritas, quo ad huiuſmodi commiſſiones: Petro autẽ ſupra hęc omnia promiſſum eſt, & ꝙ foret eccleſię fundamentum, & quòd ſibi darentur claues cęlorum.

Ad tertium.

His autem q̃ ex geſtis Apoſtolorum adducũtur, facillimè ſatisfit. Docẽt ſiquidẽ cõcorditer Theologi primo ſententiarũ non oportere miſſum minorẽ eſſe mittente, neq; etiam eſſe ab illo: nam Filius miſſus eſt à Spirituſancto, quo non eſt minor

Ad authoritatem. Act. 8.

& à quo non eſt. Ad literam tamen dr, quod Petrus erat tãtę humilitatis, ut inter Apoſt. ſe gereret, vt vnus ex illis: & nõ uolebat vti poteſtate, quã habebat: & propterea tãquam vnus ex Apoſtolis ab eiſdem cum Ioanne miſſus eſt. Patet autem manifeſtè huiuſmodi Petri humilitas Act. 11, quũ aduerſus illum diſceptabant alij fideles ex circunciſione: quod & Gregorius, vt habetur 2.q.7 ca. Petrus, notauit dicens: Petrus poteſtatem regni acceperat: & tamen idem Apoſtolorum primus, quæ murmurationes contra eum à fidelibus factæ, cur ad gẽtes intraſſet, non ex poteſtate officij, qua poſſet dicere, Oues paſtorem ſuum non accuſent, nec reprehendant, ſed ex authoritate diuinæ virtutis, qua Gẽtiles acceperant Spiritum Sãctum, rẽdit.

Et quod hæc poſſet ſimiliter dici in ſynodo de obſeruatione legalium, Petrum ſe habuiſſe, vt unum Apoſtolum. Veruntamen ſi res geſtæ rectè notentur, non fuit Petrus conſultatus, nec ſoli Apoſtoli: ſed Apoſtoli & presbyteri in Hieruſalẽ. & propterea concluſio, nec à Petro, nec à Iacobo facta eſt, ſed ab Apoſtolis & Senioribus cũ oĩ Eccleſia, ſcribentibus tamen nomine Apoſtolorum & ſeniorum. Vñ falſum eſt, quod Iacobus ſententiam protulerit: quĩ ſentẽtia concluſio eſt, quã cõſtat ab oĩbus factam: ſed dum Iacobus dixit, Ego iudico, perinde eſt, ac ſi dixiſſet, Hoc eſt iudicium meũ. Vnde non introducitur Iacobus iudicans, ſed reſpondẽs: ſic enim legimus, Et poſtquam tacuerunt, rñdit Iacobus: imò Petrus paſtoris perſonam in principio geſſiſſe videtur, qñ ipſe primus ſurgens allegans diuinam gratiã reprehẽdit eos, qui libertatẽ à legalibus uertebant in dubium. Legimus enim ſic, Quum autem conquiſitio fieret, ſurgẽs Petrus dixit, &c. vbi mõſtratur Petri auctoritas. Quòd dexteras demum ſocietatis Petrus cum aliis dederit: hoc fecit, quod quotidie Pontifex facit, oẽs Epĩs non ſolùm, vt ſocios, ſed vt fratres habens.

Ad authoritates denique Doctorũ ſanctorũ ſonãtes æqualitatem Petri, & aliorum Apoſtolorũ, dr, verificari de paritate eorum ſcdm Apoſtolatum: fuerunt. n. æquales omnes in authoritate Apoſtolica. Et ſi inſtetur, ſub poteſtate Apoſtolica comprehendi poſſe omnia, quę Petrus poterat: in promptu reſponſio eſt ſatisfactiua, quod dato quòd vera eſſet huiuſmodi comprehenſio, ex ea tñ nõ ſequeretur omnimoda æqualitas ad Petrum: eſſent. n. eorum poteſtates æquales, quò ad res, quas facere poſſent: ſed non eſſent æquales extenſiuè, neque quò ad modum. Apoſtoli ſiquidem poteſtatem à Chriſto acceperunt, vt Apoſtoli, hoc eſt, vt Legati: Petro autẽ, ſupra Apoſtolatum promiſſa eſt (vt infrà manifeſtabitur) poteſtas ut ordinario paſtori eccleſiæ. Et hinc patet, tã ſuperior gradus atq; vnitas poteſtatis Petri, quàm maior extenſio: quia extendebat ſe ad ipſos & Apoſtolos, vtpotè Chriſti oues. Nec paruitatis differentiã penes modũ habendi: magni ſiquidẽ lapſus periculum eſt ſi confundatur, Aliud quippe eſt habere claues, ut Apoſtolos, & aliud habere claues, vt caput & paſtorẽ & ipſorum Apoſtolorum: illud non derogat Petri ſingulari excellentiæ; hoc aũt ipſum Petrum ſup oẽs ſtatuit, omnibuſq; præficit Apoſtolis, ac toti Eccleſię. Ad horum differentiam modorũ ſpectat, quod Dñs ſoli Petro claues promittit: aliis aũt nõ dat claues, ſed ea quæ ſunt clauium, legat aut tribuit: ſiue Matth. 18. ſiue Io. 20. ſiue Matth. & Mar. vltimo, ſiue Luc. 22. Ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus regnum. Et vt allatæ primũ authoritates manifeſtentur, patet Cyprian. ita pares fateri Apoſtolos, vt tñ ſuper vnum Petrum ædificari dicat Eccleſiam, ea verbis Dñi, Super hanc Petram. & authoritate ſua Dominum diſpoſuiſſe dicat, vnitatem eccleſiaſticã ab vno Petro originẽ habere. Hier. quoq; verba Chriſti apud Matth. Tu es Petrus, &c. ſoli Petro relinquens, ad aliũ ſe, trãſfert locum, vbi ſimilia Apoſtolis data narrantur, tria numerans. primò fundari Eccleſiã ſuper Apoſtolos omnes: hoc enim fieri promulgatum eſt ad Ephe. 2. Superædificati ſuper fundamẽtum Apoſtolorum: ſecũdũ verò quòd. ſ. cuncti Apoſtoli claues regni cœlorum accipiant, Matt. 18. Quęcunq; alligaueritis, & Io. 20. Quorum remiſeritis, habetur: tertium autem vt ex æquo ſuper eos Eccleſiæ fortitudo ſolidetur, & ex relatis textibus, ſcilicet Mat & Mar. vlt. & Luc. 22. Ioan. 20. aut etiam ex aliis ſimilibus textibus ſumptum eſt; vnde patet ex iam dictis æqualitatem Apoſtolorũ, quatenus Apoſtoli ſunt, & in fundando Eccleſiã & in clauibus iuriſdictionis & ordinis, & in robore doctrinæ, miraculorum & vitæ; Eccleſię fortitudinem ſolidantium, quã Hier. affirmat, nihil officere Petri ſingulari authoritati, qua ſolus cunctę præponitur Eccleſiæ. Vnde & Hier. ibi ſubiungit ſtatim, Propterea tamẽ unus inter 12. eligitur, vt capite cõſtituto ſchiſmaticis tollatur occaſio. Vbi manifeſtè vides, ita ex æque Apoſtolatus pares dixiſſe Apoſtolos, ut tamen Petrus electus & cõſtitutus à Chriſto ſit caput omnium: hoc ſiquidem eſt quod tuemur. Hoc ad differentiam modi habendi ſpectat, quoniam hinc habes omnes hæc habuiſſe, vt Apoſtolos: pręter hunc autem modum, Petrum ſingulariter habuiſſe, ut caput oiũ. Ex duabus autem his authoritatibus declaratis facilè eſſe putamus reliquas rectè interpretandas, iuxta ſenſum prædictarum. manifeſtatur autẽ hunc eſſe verum ſenſum doctrinę Sãctorum tripliciter. Primò, ex eo, quod pares dicunt Apoſtolos: non ſolũ poteſtate, ſed honore: & qđ niſi ad Apoſtolatum referatur, cõſtat eſſe falſum: cum Petrus primatum honoris manifeſtè habuerit ſup oẽs. Secundò ex textibus Euangelicis, quos Sancti afferunt ad probandam huiuſmodi æqualitatem: afferunt. n. illos quos nunc diſcuſſimus, ex quibus conſtat nõ plus haberi, quàm æqualitatem ſecundum Apoſtolatum Tertiò ex ratione, qua vtitur, quia, ſ. Petrus in perſona Eccleſiæ vnus accepit claues, & cæt. vt vnitas Eccleſiæ hinc probaret. Vbi propter ſchiſmaticos ſiſte pedem: & ſcito dupliciter poſſe intelligi vnitatem Eccleſiæ per Petri vnitatem cõmendatam. primò, vt ſignificata ſit Eccleſiæ vnitas in Chriſto capite vno, vnitatemque articulorum fidei, ſacramẽtorum Eccleſiæ, & ſpei ac charitatis. Secundò, vt ſignificata ſit Eccleſiæ vnitas ſimpliciter & abſolutè vnitę in capite vno Chri in terris vicario, Petro, ſ. Primum ſenſum eligunt ſchiſmatici ex Sanctorum vera, ac ſancta doctrina, ſępe vnitatem Eccleſię per ea, quę in primo numerantur ſenſu explicaote: uerè quidem, ſed non totaliter, niſi ſub vnitate capitis, ſcilicet Chriſti intelligatur ipſe Chriſtus in ſe, & in ſuo in terris uicario: ipſe Chriſtus, ut caput; Petrus autem, vt vicecaput. Quod propterea quandoque tacitum eſt: quia acceptato capite, intelligi conſuetum eſt acceptari ipſum in ſe, & in ſuo uicario, dum abſens fuerit.

Secundus aũt ſenſus, in quo claudit primus, adiuncta vnitate capitis in terra, catholicis oib. cõis eſt, comprobaturq; quadrupliciter. Primò: quia ad deſignandã vnitatem Eccleſiæ in ſuo capite cæleſti, Ieſu Chriſto, non congruit vnitas Petri, ſed & ſufficiebat & decentiſſimè congruebat vnitas ipſius Chri, quã Dñs hic non tacuit, ſed expreſſit dicens, Ego dico tibi: & rurſus: Aedificabo Eccleſiã. & iterum, Dabo claues: diuinam aũt ſapientiã, quę eſt Chriſtus, diſponentem oĩa ſuauiter, conuenientiſſimè per vnitatem Petri Eccleſię in capite terreſtri locũ Chriſti ſignificari nullam habet difficultatẽ. Scdò, ex eo quod hiſtoriæ fides periclitaretur: nam quaſi ſimilis eſſet Petrus in his paruulo, quẽ Matt. 24. aduocans ad ſe Dñs ſtatuit in mediũ diſcipulorum, dicẽs: Niſi conuerſi fueritis, & efficiamini, ſicut paruulus, &c. ſicut. n. paruulus ille aſſumptus eſt ad exẽplũ, ſeu ſimilitudinẽ humilitatis,

tis,

tis, ita Petrus nominatus eſſet ad exẽplũ, ſeu ſimilitudinem veritatis; ac per hoc ſicut ad fidẽ hiſtoriæ curæ nõ eſt, q́ fuerit paruulus ille: ita nihil aut parũ curandũ Eccleſiæ eſſet, an fuerit Simon Petrus, cui dictũ eſt, Tibi dabo claues regni cælorum, &c. quod tñ Doctorũ omnium, & totius Eccleſię aures offendit. Sanctorũ ꝓpterea ſenſus eſt, q́ ſecundum hiſtoriæ fidem res ita geſta eſt, q́ ſoli uni Simoni Petro claues ſunt ꝓmiſſę, ut res rem ſignificaret, ut unus Petrus primò accepturus claues unitatẽ ſignificaret Eccleſiæ. Tertiò: ex eo, q́ oportet ſaluare non ſolum ſignificationẽ, ſed etiã deriuationem: hoc eſt, non ſolũ ut unitas Eccleſię ſignificetur ꝑ unitatem Petri, ſed & ut unitas Eccleſiæ proficiſcaẽ ab unitate Petri: ut Cyprian. in authoritate allata dicit, Loquiẽ Dñs ad Petrum, Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hãc Petra ædificabo Eccleſiam meam: ſuper unum ædificat Eccleſiam. Et q̃uis Apoſtolis omnibus poſt reſurrectionem ſuã, parem poteſtatẽ tribuat, dicẽs, Sicut miſit me pr̃, & ego mitto uos, accipite Spiritum ſanctum: tñ ut unitatem manifeſtaret, unitatis eiuſdem originem ab uno incipientem authoritate ſua diſpoſuit. Vbi manifeſtè uides ex hoc, q́ Dñs authoritate ſua diſpoſuit originẽ unitatis Eccleſiæ ab uno incipientẽ: non ſolã ſignificationẽ unitatis ab uno, ſed deriuationẽ unitatis ab uno aſſerta. Nam ad ſolã ſignificã authoritate non erat opus: ſed ad hoc q́ initium habeat Eccleſiæ unitas ab uno Petro, authoritate Chriſti opus fuit: poterat n. ſi voluiſſet inſtituere unitatẽ Eccleſiæ à multitudine Apoſtolorum proficiſci.

Quartò q́ a unitas Eccleſiæ Catholicę, nõ ſolũ opponiẽ hæreſi, ſed ſchiſmati. Si ve: ò unitas Eccleſiæ attenderet ſolùm penes unitatẽ cęleſtis capitis, aliuſq; ſacramentorũ, ac rei ſeparatę, credite & amatę, unitas Eccleſię non opponeretur ſchiſmati: nam cũ hmõi unitate ſtat ſchiſma: ut patet ex eo, q́ ſchiſmatici hĩc qui ab unitate Apoſtolicę ſedis ſeparati ſunt. Ex hoc igitur, q́ unitas Eccleſię ꝑ Petrum unum ſignificatur, non excludit: imò magis ex modo quo per Petrum ſignificaẽ, includitur, q́ Petrus unus claues accepit, ut Eccleſiæ unitate non ſolũ ſignificaret, ſed etiã inchoaret, ac conſeruaret. Et ſi perſpectũ acutiùs fuerit hoc, q́ ẽ eſt Eccleſię unitatem accipere claues, nemis perfectiùſque & fit, & ſignificatur accipiendo claues in ſuo uno capite Petro, q̃ ſi non in Petro, ſed abſolutè Eccleſia illas acciperet: quoniam unitas capitis claues accipiẽs, unitatem Eccleſiæ non ſolum ſignificat, ſed conſtruit, ſicut & cõſeruat: quibus oĩbus careret Eccleſia, ſi de uno non fuiſſet illa capite ꝓuiſum à Chriſto Domino. Et hinc habes unde innumeras Sanctorum authoritates rectè intelligere queas.

C A P V T VI.

Solum Petrum accepiſſe claues, conſonat ei, quod eſt Eccleſiam accepiſſe claues.

Oppoſitio, vel Confirmatio.

OCcurrit poſt pręmiſſa ſatiſfaciendũ his, qui quęrunt, quonã pacto ſtant hæc duo ſimul, Solus Petrus accepit claues, &, Eccleſia accepit claues. Apparet. n. q́ ſi ſolus Petrus, ergo non Eccleſia: & ſi Eccleſia, ergo non ſolus Petrus. Augeturque quęſtio ex Auguſtini uerbis ſup Ioã. tractatis 24. q̃ſtione prima, quodcunque. Quodcũq; ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis. ſi hoc Petro tantùm dictum eſt, non hoc facit Eccleſia: ſi autem & in Eccleſia fit, Petrus, quando claues accepit, Eccleſiam ſanctam ſignificauit.

Accepit Petrus claues verè, & hiſtoricè, aliquã typus Ec-

Huic enim Quæſtioni ſatisfieri, facilè poteſt ab exercitatis in ſacris literis: ac ſcientibus has duas ueritates ſic cõnexas, q́ ſecunda non ſolùm cõſentit primę, sed ꝓſupponit & dependet a prima, ſm Sanctorum doctrinam. Conſiderandum ſiquidem eſt Eccleſiam Catholicã dupliciter referri ad Petrũ, ſ. ut ſignificatã & ut inchoatã: Petrus n. & ſignificauit Eccleſiã uniuerſalem, & inchoauit eã-dem, quemadmodum caput principiũ eſt corporis. Inter has autem duas relationes duplex ad ꝓpoſitum eſt differentia. prima eſt, q́ ſignificatio pertinet ad ſenſum myſticum, quo Petrus ſignificat Eccleſiam: inchoatio autem pertinet ad ſenſum literalem, quo inſtitutus eſt Petrus paſtor totius Eccleſię. Secunda eſt, q́ penes ſignificationẽ non attenditur dependentia rei à re, ſed dependentia ſignificationis à ſignificante: penes inchoationẽ autem attenditur dependentia rei à re: hoc eſt corporis à capite. Vnde Eccleſia dupliciter accepit claues in Petro: nam & accepit eas ut ſignificata in Petro, & accepit eas, ut inchoata in Petro: & ſecundum vtrumque accipiendi modum oportet præſupponere hanc priorem ueritatem ad literam, Solus Petrus accepit claues. Ad ſignificationem ſiquidem ſpectando, cũ ſignificatio iſta non ſit per modum parabolę, ſed per modum rei geſtæ, quia non Petrus parabolicus, ſeu parabolicè accipiens claues, ſed Petrus ſecundum rem geſtam, ſignificat uniuerſam Eccleſiam: oportet fateri unum ſolum Petrum ſecundum hiſtoriã accepiſſe claues; ut ex re geſta ſignificetur unam ſolam Eccleſiam Catholicam habere claues: iuxta illud Ambroſ. Certum eſt quòd Eccleſiæ vtrunque ius. ſ. ſoluendi & ligandi licet hæreſis utrunque nõ habet. Si enim ſolus Petrus ſecundum hiſtoriam non accepiſſet claues, nequaquam per modum rei geſtæ figuram gereret unius, ac ſolius Eccleſiæ uniuerſalis. Dependet ergo Catholicæ Eccleſiæ ſignificatio figurata in Petro ex ueritate rei geſtæ, q́ ſolus Petrus acceperit claues, & non contrariatur illi. Si ad inchoationem quoque ſpectetur, nulla eſt opus declaratione, quoniam manifeſtũ ualde eſt corpus dependere à capite, & quod conuenit capiti, conuenire quoque corpori in ſuo capite: & ideo ſolum Petrum accepiſſe claues, eſt ſolam Eccleſiam, cuius Petrus eſt caput, accepiſſe claues in ſuo capite. Quocirca ſolum Petrum accepiſſe claues, non excludit, ſed infert uniuerſalem Eccleſiam illas accepiſſe, vt ſignificatã & inchoatam in Petro. Eſſe autem hanc ſanctorum doctrinam, perſpicere potes ex Cypriani verbis in præcedenti capitulo declaratis, vbi vtrunque modũ, ſ. ſignificationis per modum rei geſtæ, & originis Eccleſiæ à Petro docuit: dum dixit, Super vnum ædificat Eccleſiam, & ſubdit, Et vnitatis eiuſdem originem ab vno incipientem authoritate ſua diſpoſuit & rurſus exordium ab unitate proficiſcitur, ut Eccleſia Chriſti vna monſtretur; vt prædeclaratum eſt. Auguſtini autem verba inducta eũdem confirmare ſenſum patet ex duobus. Primò ex eo, q́ aduerbio tantùm vtitur ad excludendam extenſionem Petri ad Eccleſiam: dixit. n. Si Petro tantùm, perinde ac ſi dixiſſet, ſ. Petro ſecundum ſeipſum tantùm: & non ſecundum quòd ſe extendit ad Eccleſiam ſignificãdam, uel figuratè vel cõnotatiuè, vt caput ſignificat corpus, cuius eſt caput. Vnde non intulit Aug. ex ſecunda veritate. ſ. Eccleſia habet claues, negationem primæ. ſ. Solus Petrus accepit claues, ſed expoſitionem ipſius. ſ. q́ Petrus accipiens claues ſignificauit Eccleſiam: perinde ac ſi dixiſſet, q́ non accepit ſecundum ſeipſum tantùm, ſed ut attenditur ad Eccleſiam uniuerſam ſignificando illam: hic enim planus eſt ſenſus uerborum Auguſtini. Secundò, ex eo quod ſubiſigit, Si ergo in perſona Petri ſignificati ſunt in Eccleſia boni, & in Iudæ perſona ſignificati ſũt mali in Eccleſia. Hinc enim patet, quòd de ſignificatione per modum rei geſtæ loquitur: nam Iudã inter Apoſtolos ſignificare per modum rei geſtæ malos in Eccleſia, dubium non eſt.

cleſia re in Petro ut in capite corporis, & vel quo ſ. inchoatio & ſignificata fuit.

Intendit ergo Auguſtinus Petrum ſecundum rem geſtam accipientem claues, inferre Eccleſiam quoque per ipſum ſignificatam accipere claues. Modus autẽ quo Eccleſia per Petrum uſq; ad conſummationẽ ſeculi accepit claues, eſt ſuauiſſi-

Modus authoritatis clauium ſu-

mè diſpoſitus à diuina ſapientia: nam vniuerſalis eccleſia, ſicut diſtribuitur in caput,& membra:ita diſtribuitur in ſuam acceptione clauium,vt in capite quidem accipiat per ſucceſſionem;in mēbris autem per participationem. In capite nanq; habet claues regni cęlorum ſecundum actus clauib. adæquatos: in membris autem,hoc eſt partialib⁹ eccleſijs,claues habet ſecundum actus ordinis, & partialis iuriſdictionis.

Ad Eccleſia ex Petro in capite per ſucceſſionem, in membris per participationem.

Vnde patet oppoſitum eſſe eius, quod apparebat proponendo quæſtionem: cum.n.dicimus,Solus Petrus accepit claues regni cęlorum,inde cōpares excluduntur.non illius corpus eccleſia,non illius ſucceſſor excluditur.imò tā Eccleſia, ꝙ ſucceſſor in ſolo Petro includit,qa ex hoc,ꝙ ſolus Petrus accepit claues regni cęlorum, infertur eādē accepiſſe eccleſiam inchoatam, ac ſignificatam in ſuo capite:ac ꝑ ꝑ eam eandem ſemper claues habere,in capite quidem per ſucceſſionem, in mēbris aūt per participationem:vt ſic verè vnum ſit corpus tota Eccleſia ſub vno capite. Nec fallacis antiqua ſchiſmaticorum inuectione in chatolicos, tanquam monſtra fingentes,Cum Eccleſiæ caput Petrum dicimus:qſiquidem Chriſtus eſt caput corporis Eccleſiæ, vt dr ad Coloſ.1. & ſi Petrus quoque caput Eccleſiæ ponitur, duo capita vni corpori non ſine monſtro iunguntur. Frigida ſunt hæc: qm̄ Petrus alia ratione caput Eccleſiæ dicitur,ab ea ratione,qua Chriſtus eſt caput Eccleſię. Chriſtus.n.eſt caput ratione ſuiipſius, Petrus aūt rōne Chriſti. Vnde Chriſtus eſt ſimpliciter,& abſolutè caput: Petrus aūt ideo caput, quia eſt vice caput:eſt.n.loco Chriſti in cęlis reſidentis, caput in terris. Vnde totius eccleſiaſtici corporis vnum tm̄ ponitur caput ſimpliciter & abſolutè, ſ. Chriſtus, loco cuius in terris Petrus non aliud caput, ſed vicecaput conſtitutus eſt. Vnde nulla interuenit monſtruoſitas in eccleſiaſtico corpore, niſi apud nolentes intelligere Eccleſiaſtica nomina in ſenſu, in quo dñr,omnibus ferè manifeſto. Libet autem intueri hoc in loco omnibus hmōi obuiationibus commune eſſe vnum errandi iter. Inter omnes ſiquidem diſcuſſas poſitiones prima ex affirmata iuſtitiæ qualitate,negauit ſubſtantię perſonam: ſecunda ex affirmata Eccleſia ſignificata, neganit perſonam Petri ſignificantem: tertia ex affirmata Petri principalitate negauit eius ſingularitatem:quarta ex affirmato cōi pariq; Apoſtolaru negauit vnitatem paſtoralis officij in Petro: quinta ex affirmatis Eccleſiæ clauibus,negauit ſolum Petrum accepiſſe claues: ſexta ex affirmato vnico Eccleſiæ capite Chriſto,negauit Petrum eſſe caput loco Chriſti. Et ſimile inuenies inferius; cum ex affirmata charitate Petri paſtoris, negabitur ex perſona paſtoris ſine charitate; & ex affirmato paſcēdi ope,negabit paſtoris authoritas. Aperiant itaq; lectorū oculi,& laqueos deꝓhēdāt.

Ad obiectionē.

CAPVT VII.

Promiſſum eſſe Petro totius Eccleſię Pontificatum in antedictis promiſſionibus.

Quatuor ꝓmiſſa eſſe Petro à Domino Matthæus euangeliſta in ſupra allatis refert verbis: quorum duo vltima, Quodcunque ligaueris,& Quodcunque ſolueris, cōicata quoque à Domino alijs Apoſtolis,idē teſtatur:prima verò duo, Super hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & Tibi dabo claues regni cœlorum,propria Petro perſeuerauerūt. In quibus promitti Petro totius Eccleſiæ pontificatum declarandum eſt,poſtquam ambæ promiſſiones amplius dilucidatæ fuerint.

Quocirca,In prima promiſſione notanda ſunt ſex:ſignificantius.n vide primò,Eccleſiam meam, non,Eccleſias meas: ſecundò,Eccleſiam meam, nō aliquam Eccleſiam meam: tertiò, Eccleſiam meā, non oēm Eccleſiam meam:quartò, Eccleſiā meā, non indefinitè:quintò,Eccleſiam meam,ſingulariter,ſeu vnicam, ſextò Eccleſiam meam, ſine additione aliqua. Attende ſigillatim, non dixit Eccleſias meas,ſed Eccleſiam meam, vt vna eccleſia ſignificaretur:quæ quamuis multas comprehendat partiales eccleſias,non ꝓpterea ſcinditur, diuiditur, aut multiplicatur eccleſia: ſed vnitate numerali retenta multas habet partes, ſicut vnum corpus multa habet membra: iuxta verbum Apoſtoli ad Col. ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ. & Cant. 6. Vna eſt columna mea. Dixit,Non aliquam Eccleſiam meam, ſed Eccleſiam meam: vt non de parte Eccleſię,non de particulari aliqua Eccleſia,ſed de integra,ſeu tota Eccleſia intelligeres: neque.n.decebat diuinam ſapientiam aliquam Eccleſiam ædificare ſuper vnum Petrum, & aliquam non: Dei ſiquidem perfecta ſunt opera. Non dixit,Oēm Eccleſiam meam:tum,quia multitudinem Eccleſiarū ſupponeret diſtributiuum ſignum, contra Domini ſniām Io.10.Alias oues habeo,quę non ſunt ex hoc ouili & illas oportet me adducere,& fiet vnū ouile,& vnus paſtor. Tum quia ſingulare diſtributū vniuerſaliter,implicat contradictoria, niſi vniuerſalitas referatur ad partes integrantes ipſum:qđ eſt extra propoſitum,& inferius nihilominus declarabitur.quo partes Eccleſiæ ædificatæ ſunt ſuper hanc Petram. Dixit,Eccleſiam meam:non indefinitè, uagum relinquendo intellectum ad quęrendum quæ eſſet Eccleſia Chriſti ædificanda ſuper hanc Petram: ſicut dubium reliquit intellectum,cum in cœna dixit, Vnus veſtrum me traditurus eſt:certificati.n.ſumus per hæc verba,quòd vnica tota Chriſti Eccleſia ædificata eſt ſuper hāc Petram, & non ſumus ſuſpenſi relicti. Dixit ergo, Eccleſiam meam:vt ſingularem vnicam ſolamque ſuam Eccleſiam integram, de qua in ſymbolo dr, ꝙ eſt vna Eccleſia catholica,itelligeres. Vnde per ſolum pronomen Meā,determinauit illam:vt perciperemus,ꝙ de illa vna Eccleſia loquitur,quę eſt Chriſti eccleſia ſine additione aliqua: quælibet namque partialis eccleſia nocatur Chriſti eccleſia cum aliqua additione, puta Romana, Anthiochena, Conſtantinopolitana, &c. Et hoc non ſolū ſecundum modernum vſum, ſed ſm̄ ſacras Scripturas: vt patet in principio utriuſque Epiſtolę ad Cor.ubi dicitur eccleſiæ quæ eſt Corin. & in principio ad Gala.Eccleſijs Galatiæ:& ad Theſſal. eccleſiæ Theſſal. &c. Habes igitur quid intelligere debeas per eccleſiam meam: idem.ſ. quod intelligis per unam eccleſiam catholicam. Non deſunt tñ ſophiſticæ importunitates ex eo, ꝙ quælibet particularis eccleſia uerè eſt Chriſti eccleſia arguentes: De illa eccleſia Chriſtus loquitur,de qua verificatur quod eſt eccleſia mea, id eſt Chriſti: ſed de qualibet particulari eccleſia uerificatur, ꝙ eſt eccleſia mea: ergo de qualibet particulari eccleſia Chriſtus loquitur,cum dixit,Super hanc Petram ędificabo eccleſiam meam:pōt ſiquidem facilè detegi fallacia argumenti,ad rem ſpectando, & dicendo, ꝙ quælibet particularis eccleſia eſt quidem eccleſia Chriſti, ſed non tota,nec ſine additione aliqua,ſed talis,puta Mediolanen. nec ita eſt eccleſia, quin ſit pars eccleſię: Chriſtus aūt loquitur de eccleſia integra, quæ non eſt eccleſia talis, nec eccleſia aliqua, ſed eſt abſolutè ipſius eccleſia Nihilominus dicendum eſt ꝙ eo modo,quo quęlibet eccleſia eſt eccleſia mea, id eſt Chriſti, illo eodem modo uerificatur de ea, quòd eſt ædificata ſuper hanc Petram.

Dixit Chriſtus Petro ædificabo Eccleſiā meā, nō eccleſias meas, nō aliquā, nō eccleſiam, nō eccleſias, non aliquid addendo, ſed eccleſiā meā.

Obiectio.

Solutio.

Quod ut plenius intelligas,perſpice differentiā in modo,quo eccleſia catholica eſt Chriſti, & quo quęlibet particularis eccleſia eſt Chriſti:conueniūt ſiquidem omnes partiales eccleſiæ cum eccleſia catholica in hoc,ꝙ ſunt Chriſti:nam quælibet partialis eſt Chriſti eccleſia. & eccleſia catholica eſt Chriſti eccleſia;ſed differunt in modo: quia eccleſia catholica eſt Chriſti, ut totum; quælibet autē eccleſia eſt Chriſti, ut pars. & propterea eccleſia catholica eſt ædificata, ut totum ſuper hanc Petram:

tram; qualibet autem eccleſia particularis eſt ædificata ſuper hanc Petram, vt pars. Illo igit modo, quo verificatur de eccleſia particulari, quòd eſt Eccleſia mea, eodemmet modo verificatur de illa, quæ eſt ædificata ſuper hanc Petram, & propterea, quia eſt eccleſia mea, vt pars, eſt quoque ædificata, vt pars ſuper hanc Petram. Eccleſia verò catholica, quia eſt eccleſia mea, vt tota, eſt quoque ædificata, vt tota ſuper hanc Petram: & quia totum comprehendit quamlibet partem, & ad partes ſe habet, vt perfectum ad imperfecta, & vnitas, & integritas eccleſiæ pari paſſu currunt: ideo verbum Chriſti ad literam intelligitur de eccleſia vna catholica, ratione cuius intelligitur quælibet particularis eccleſia, ut pars unius eccleſiæ catholicæ ædificata ſuper Petrum, ſicut ratione vnius eccleſiæ catholicæ quælibet partialis eccleſia uocari põt à Chriſto eccleſia mea, tanquam pars eccleſiæ catholicæ. nec aliter uerificaretur: quia ſi ab unitate eccleſiæ diuiſa eſſet, nõ eſſet eccleſia Chriſti. Nec putea aduerſari hæc ſacris Canonibus, aut Sãctorum dictis: quæ ſonare uidentur eccleſiam Rom. Ædificatam eſſe à Chriſto ſuper hanc Petram. Appellatione ſiquidem Ro. eccleſiæ ut multi putant, ex uerbis Concilij Conſtantien. in condemnatione articulorum Ioannis Vuiclef, intelligitur quoque eccleſia catholica: & ſm hunc ſenſum nulla eſſet in propoſito quæſtio niſi de nomine. Sed quia ſenſus hic non conſonat intentioni ſcribentium de Rom. eccleſia, intelligentium ipſius nomine quandam particularem eccleſiam, diſtinctam contra alias particulares eccleſias: ideo aliter dicendum eſt Ro. eccleſiam ædificatam eſſe à Chriſto ſuper hanc Petram uerificari, nõ per proprietatem, ſed per appropriationem. Quod ex conuenientia, & dña inter eccleſiam Rom. & alias manifeſtatur: cõe ſiquidem eſt cuilibet particulari eccleſiæ eſſe partem. & hinc fit, quòd non per proprietatem uerificatur de quacunque particulari eccleſia, ſed tantummodo de eccleſia catholica, quæ eſt ædificata ſuper hanc Petram: de ipſa.n. ſola ad literam loquitur Chriſtus, dicens, Super hanc Petram ædificabo eccleſiam meam in qua tamẽ omnes partiales Chriſti eccleſiæ clauduntur, ut partes in toto. Differt aũt Rom. Eccleſia ab alijs partialibus eccleſijs propinquitate ad caput eccleſiæ catholicæ: nã eccleſia Rom. in ſuo proprio capite non ſolũ proxima, ſed eadem facta eſt cum capite Eccleſiæ catholicæ; ex facto.n. Petri unus atque idem factus eſt Pontifex Rom. & Pontifex Eccleſiæ catholicæ: ſecundum ſeipſam uerò immediatè hæret Põtifici eccleſiæ catholicæ. Alia autem quæcunque partialis eccleſia nec ſecundùm ſeipſam immediatè iungitur paſtori eccleſiæ catholicæ, nec ſecundum ſuum caput coincidit cum capite eccleſiæ catholicæ. Ob hanc igitur proximitatem, & coniunctionem Eccleſiæ Ro. ad paſtorem eccleſiæ catholicæ, appropriantur uerba Chriſti ad Rom. eccleſiam potius, quàm ad alias: nõ quòd illi ſint propria, ſed eccleſiæ catholicæ: ut dictum eſt. Promiſit igitur Dominus Petro prima promiſſione Super hanc Petram ædificabo eccleſiam meam, futurum ipſum fundamentum eccleſiæ catholicæ.

Claues regni cœlorũ Petro promiſſa plena ſunt eccleſiaſticæ poteſtas in quatuor genera diuiſa: in eam, quæ eſt iuriſdictionis, gubernationis, & ea, quæ ad purgatoriũ extenditur.

Per ſecundam autem promiſſionem, Tibi dabo claues regni cœlorum, plenitudinem poteſtatis eccleſiaſticæ eidem promiſit: quod tripliciter manifeſtatur. primò; ex ipſa re ſignificata per claues regni cœlorum; poteſtate. ſ. aperiendi & claudendi cœlorum regnum, non his uel illis, ſed abſolutè: ut comprehendantur omnes uiatores, quibus claudi uel aperiri regnum cœlorum poteſt. Huiuſmodi ſiquidem poteſtas quadruplex poteſtatis genus ſub ſe comprehendit: hoc eſt iudiciariam tam in foro pœnitentiæ, quàm in foro eccleſiæ: quia ois eccleſiaſticus iudex utriuſque fori, ſoluendo, uel ligando aperit, uel claudit regnum cœlorum illi, qui ſoluitur uel ligatur. Poteſtatem quoque gubernatiuam Eccleſiæ catholicæ: nam prouidendo, gubernando, inſtituendo, diſponendo, &c. ciuium odi faciendo, nihil aliud fit, quàm aperitur uel clauditur regnum cœlorum. Poteſtatem ẽt ad purgatorium extenſam comprehendit: ubi nota, quòd licẽt Xp̃s non dederit Petro iudiciariam ptatem ſuper purgatorium: dedit tñ illi claues regni cœlorum, aperiendi ẽt uel claudẽdi his, qui ſunt in purgatorio: & propterea de poteſtate iudiciaria loquens, appoſuit locum, ſ. ſuper terram dicens, Quodcunque ſolueris ſuper terram, & Quodcunque ligaueris ſuper terram: eximens per hoc eos, qui ſuper terrã amplius non ſunt à iudiciali poteſtate Petri. Loquens aũt de clauibus regni cœlorum: nullum eximit uiatorem, cui per Eccleſiam põt aperiri, uel claudi regnum cœlorum: ſed abſolutè & illimitatè dixit, Tibi dabo claues regni cœlorum: ut poſſet Petrus cuicunque uiatori regnum cœlorũ aperire poſitiuè, claudere uerò ſaltem negatiuè. Hæc autem dicentes nequaquam Auguſtinum, ſacroſque canones poteſtatem Petri ad excommunicandum ẽt defunctos reuertentes oppugnamus, imò hinc, quod dicimus, cõfirmamus: nam Eccleſiaſtica cenſura in defunctos quatenus ſoluit, aut ligat, ad id reſpicit, quod ſuper terram eſt, hoc eſt uiuos, qui ligantur ne cõmunicent, aut ſoluuntur, ut cõmunicent defunctis: quatenus verò aperit, aut claudit regnũ cœlorum, ad defunctorum animas reſpicit, quibus uerè hinc aperitur, aut clauditur regnum cœlorum. Terminatur ergo iudiciaria poteſtas ſuper terram; claues aũt regni cœlorum ad omnes uiatores ſe extendunt. Poteſtatem denique imperatiuam uniuerſis ad Eccleſiam quomodolibet ſpectantibus in ordine tñ ad regnum cœlorum: exigit ſiquidem recta rõ, ut ptãs, quæ ſupremum ſortita eſt finem, reliquis oibus imperet in ordine ad ſupremum finem: ut facilè manifeſtatur inducendo tam in artibus, quàm in rectoribus, ducibus, & principibus. Quilibet nempe artifex, rector, dux, Princeps, ſuperiorem ſortitus finem, ordinat alios artifices, rectores, duces, principes ad ſuum finem, ac per hoc illis quatenus ad ſuum diriguntur finem, præcipit. Conſtat autem regnum cœlorũ ſupremum eſſe finem, poteſtatique clauium Petro promiſſarum reſpondere: reliqua uerò omnia temporalia ad hunc finem quoque oportere diſponi. Sub hac igitur Petri poteſtate comprehenditur poſſe imperare regnis, & principibus oibus in ordine ad regnum cœlorum: nec.n. huiuſmodi imperium aliud eſt, quàm aperire, & claudere regnum cœlorum, ut de ſe patet. Ex re igitur promiſſa per claues regni cœlorum, patet primò, quòd plenitudo poteſtatis Eccleſiaſticæ; Petro promiſſa eſt à Chriſto dicente, Tibi dabo claues regni cœlorum. Declaratur deinde idem ex modo loquendi ſacræ Scripturæ, Iſa. quidem 22. de Eliachim ſummi Sacerdotis plena ptãte dr̃, Et dabo clauem domus Dauid ſuper humerum eius. & aperiet, & non erit qui claudat; & claudet, & non erit qui aperiat. In nouo quoque Teſtamento Apoc. 3. de Chriſti ptãte dr̃, Qui hẽt clauem Dauid, aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit. Nec obſtat ſi obijciat, in textu Euãgelij non haberi, quòd ſi Petrus aperiat, nemo claudit, & ſi claudat, nemo aperit: quia etſi non habentur hæc uerba, habetur tñ idem ſenſus. Ex eo ſiquidem, quòd de minoribus actibus clauium in Euangelio habetur: Quodcunque ligaueris ſuper terrã, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis: manifeſtè habetur, quòd ita Petrus ligat, quòd nemo ſoluit, & ita ſoluit, quòd nemo ligat: quod.n. in terra ligatum, in cœlo quoque ligatum eſt, conſtat ita eſſe ligatum, quod nemo ſoluit: & ſimiliter quod in terra ſolutum, in cœlis quoque ſolutum eſt, cõſtat ita eſſe ſolutum, quòd nemo ligat. ex hoc aũt ſufficienter habetur, quòd ita Petrus aperit regnum cœlorum, quòd nemo claudit, & ita claudit, quòd nemo aperit: quum eſt.n. ut

Excluſio obiectionis.

non

non minus, ſed potiori modo poſſint claues Petri ſe ad quatuos ſibi actus q̃ actus minores exercere. Sic adu ratq, q verba illa Iſa. 22. dicta ſunt de Eliachim in perſon. Chriſti; vt gloſ. ibi dicit. In cuius ſignũ Ioannes Euãgeliſta eadem repetit de Xp̃o, tanquam monſtrans illum eſſe in Eliachim ſignificatum: & ipſemet Iſa. 10. c. de Chriſto ſcripſerat; Et factus eſt principatus ſuper humerum eius: vt oſtendatur clauis ſuper humerum eius principaliis ſuper humerũ eius: ac per hoc vndique percipiamus per claues regni celorum, plenitudinẽ poteſtatis ſignificatam. Accedit aũt ad hoc, teſtimonium à conſuetudine in ſignum. n. ſummæ p̃tatis claues regni regi offeruntur. Quocirca iungendo ambas promiſſiones, q̃ ex prima Petrus futurus ſit fundamẽ Eccleſiæ catholicæ (vbi in Petro officiũ ſuſtinendi Eccleſiam catholicam in fidei ſoliditate ſtatuitur. & pariter Eccleſiæ catholicæ authoritas inhærendi Petro vt fundamento imponitur: ædificationi. n. id expoſcit, vt ædificiũ neceſſitatem habeat inhærendi petræ, ſuper quam fundatum eſt) ex altera vero Petro Eccleſiæ poteſtatis plenitudo pollicita ſit, manifeſtè liquet promiſſũ hmõi verbis Petro Eccleſiæ catholicæ pontificatum eſſe: hec. n. duo præcipua eſſe in totius Chriſtianæ Eccleſiæ Pontifice conſtat. Ex Matthæi Euangeliſta igitur verbis, Tu es Petrus, &c. collatis cum aliis Euangeliis, ac diſcuſſis, manifeſtatum credimus ſoli Petro Pontificatum Eccleſiæ catholicæ eſſe promiſſum à Chriſto.

CAPVT VIII.

Perſona Petri, quatenus charitate qualificata, dictum eſſe, Paſce oues meas.

Expedito tractatu de promiſſionibus ſoli Petro factis à Domino apud Matt. tractanda occurrit commiſſio, quã Saluator Petro fecit apud Ioannẽ, cum toties ei dixit, Paſce oues meas. Vbi ſicut in antedictis, quatuor dilucidanda occurrũt, hoc eſt, q̃ perſonæ Petri, q̃ ſoli dicta hæc intelliguntur. ita quòd nuſquam alias cæteris ſimilia dicta ſunt, quòd tota Eccleſia paſcenda commiſſa eſt Petro, & quòd per hæc pontificatus Eccleſiæ catholicæ datus eſt Petro.

Primò. Quẽ aũt ſoluere neſcit, qui nodum ignorat, quæ rem dubiam reddere poſſunt, in horum ſingulis afferenda ſunt. Ex duobus in primis apparet, q̃ non perſonæ, ſed qualificatæ perſonæ dictũ eſt, Paſce oues meas. Primò ex cognominatione Petri: dum appellatus eſt Simon Ioannis, hoc eſt obediens gr̃æ: neq;. n. fruſtra (vt Beda hic dicit) ſic eum Dominus appellauit: ſed ad hoc myſterium inſinuandum. Deinde ex trina interrogatione, Diligis me? vbi manifeſtè amanti dixit, Paſce oues meas. Ex his enim apparet, q̃ non perſonæ, ſed perſonæ qualificatæ obedientia diuinæ gratię & amore ipſius Chriſti dictum eſt, Paſce oues meas.

Secundò. Hoc in loco obſeruandũ eſt ne in extremos declinemus errores, ſed media incedamus via: cum. n. de qualificatæ perſonę officio agitur, quatuor occurrunt. ſ. perſona, qualitas eius, vſus officij, & rectitudo eius. Quę oĩa licèt diuerſa ſunt, heretici tñ nolentes diſcernere inter p̃tatis vſum & rectitudinẽ vſus, totũ qualitati tribuunt, malos Xp̃i miniſtros cognoſcere recuſantes; quia qualificati Chriſti charitate non ſunt, tanq̃ p̃tás & rectus poteſtatis vſus idem ſint, vel ſaltem vtrunque qualitati, hoc eſt charitati commiſſum ſit: vnde latius aberrantes, cuilibet iuſto eccleſiaſticam arrogant p̃tatem. Stulti aũt, quorum infinitus eſt numerus, rectitudinem vſus paruipendentes. ſi perſonę eccleſiaſticam tribuunt p̃tatem quicquid ſit de charitatis qualitate, feciſſe putant ſatis. Recta verò Sensus qualis catholicus ſit. ac catholica rõ mediam amplectitur viam, perſonæ qualificatæ datam & dari debere eccleſiaſticã p̃tatem ſentiens: ea tñ rõne, vt perſonæ, poteſtas, ſeu poteſtatis vſus; qualitati verò, rectitudo vſus reſpondeat. Sic. n. vterque vitatur error, dum ſapienter qualificatę perſonę committitur, vt rectè vtatur eccleſiaſtico miniſterio: & ſi contingit malos eſſe miniſtros, Eccleſia ambiguitatis aut fallaciæ periculo non ſubſit, ſed per malos & bona ſuſcipiat. Et ſi ſapiens quicunque qualificatę debet perſonę committere rectum vſum officij, hoc maximè decuit Sapientiam incarnatam. & ppterea tertiò à Petro exigit qualitatem charitatis, committendo ei actum optimum, ita q̃ exacta charitas bonitatem actus reſpicit, & ipſa rectitudo, ſeu bonitas actus charitati tribuitur: vt oẽs cõiter Doctores ſonant. Patet aũt actum optimũ à Saluatore Petro commitii dicendo, Paſce oues meas, ex ſingulis trium dictionum: paſcere. n. eſt conferre nutrimentum, quo oues nutriuntur, augentur, multiplicantur, & viuunt. Oues dixit, non hœdos, non boues, non lupos, & id generis homines, luxurioſos, ſuperbos, rapaces, inuidos, maledicos, &c. Meas, addit, vt proprio amore ſubtracto, amor Chriſti rõ paſcendi oues ſignificata explicetur. Ex quibus tribus ſimul iunctis perſpicuum ſit, q̃ actum optimũ committebat Petro dicens, Paſce oues meas. & quia, vt dictum eſt, actus optimus non p̃t niſi à charitate Chriſti prodire; iõ perſonæ qualificatæ charitate à Dño cõmiſſus eſt. Ex hoc aũt nõ ſequitur, ut hæretici fingunt, q̃ qualitati commiſſũ eſt paſtorale officium: ſed charitati quidẽ cõmiſſa intelligit bonitas, ſeu rectitudo vſus officij paſtoralis: ipſe aũt vſus perſonę commiſſus intelligit. Vñ & Dñs hoc in loco ter exacta charitate nõ dixit, Charitas tua paſcat oues meas: ſed perſonam ter alloquit dicẽs, Paſce tu agnos, ſeu oues meas. Et ſicut apud Matthæum perſona Petri deſcripta eſt nõie proprio, & nõie proprio patris carnalis, quò ad corpus, & interne reuelationis gratia quò ad aĩam, vt ex his ſingulariter Petro cõuenientibus perſonã eius intelligeremus: ita quoque hoc in loco non ſemel, ſed ter eodem nõie proprio, & patris carnalis perſona Petri ſm carnem deſcribitur, Simon Ioannis ſeu Ionæ, ut correctiores codices habent, & ſm aĩam ex propria humiliatione, qua cor Chriſti ſcientiæ ſubmittit, ter repetens, Dñe ſcis, quia amo te: & ex propria contriſtatione, Contriſtatus eſt Petrus, &c. vt ex his ſibi proprijs, Petri perſonam apertè intelligeremus eſſe illam, cui Chriſtus dixit, Paſce oues meas: ac proinde nõ dono charitatis, ſed perſonæ commiſſum officium paſtorale perciperemus: exacta aũt charitate intelligeremus charitati commiſſi rectitudinem vſus officij paſtoralis: nemo. n. ſine charitate põt officio paſtorali rectè uti. Et hęc ſm literalem Euangelij ſenſum ſunt ad myſticum verò ſenſum (vnde efficax non põt argũm trahi) ſpectat, q̃ Simon Ioannis interpretatur, Obediens gratiæ. Vñ patet, quòd Chriſtus nõ qualitati, ſed pſonę Petri qualificatę charitate dixit, Paſce oues meas: ac proinde ſi decidiſſet Petrus à charitate, non amiſiſſet paſtorale officium, ſed rectũ vſum illius: q̃m à charitate pendet non officiũ, ſed rectitudo uſus: ut planũ eſt apud quẽlibet catholicum Doctorem, & ſolos habet hæreticos contradictores. Excluſio obiectionum.

CAPVT IX.

Soli Petro ita, quòd non aliis Apoſtolis, dictum eſſe, Paſce oues meas.

Qvod autem ſoli Petro dictũ ſit à Chriſto, Paſce oues meas, textus ipſe, clarè manifeſtat, tũ ex nõie proprio ſuo & patris carnalis tertiò repetito, tũ ex cõparatione appoſita ad alios. Diligis me plus his? cõparatiuũ. n. diuerſitatem monſtrat ipſius ad alios Apoſtolos pręſentes, quibus cõparatur, tũ ex propria Petri paſſione qua contriſtatus deſcribitur, ex tertia interrogatione memor negationis Chriſti prædictæ ſibi olim ipſo parato mori, ita ut locus dubitationi non relinquatur. Et q̃m hęc fuerunt Petro data poſt reſurrectio-

rectionem Domini, & alijs Apoſtolis, nec antea, nec poſtea inuenitur ſimile quid dictum, reſtat vt omnino ſoli Petro dictum ſit, Paſce oues meas. Nec obſtat, quod Eccleſia Apoſtolos omnes vocat paſtores dominici gregis in præfatione (Quos operis tui vicarios eidem contuliſti præeſſe paſtores) quod hoc ad Apoſtolatum manifeſtè refert: & propterea omnes dicuntur paſtores Dominici gregis, quia ad Apoſtolatũ ſpectat paſtoralis cura: vt autem Apoſtoli nomen teſtatur, paſtorale exercitium ad Apoſtolos ſpectat, vt ad legatos Chriſti: & ſic hoc eſt, vt legati Chriſti dicuntur paſtores dominici gregis. Petrus autem vt ex ſuprà dictis & dicendis patebit, conſtitutus eſt, vt ordinarius paſtor etiam ipſorum Apoſtolorum: & hoc ſignificant Chriſti verba, Paſce oues meas.

CAPVT X.

Petro ſoli vniuerſam committi Eccleſiam, per hæc verba Chriſti, Paſce oues meas.

VNiuerſam autem committi Eccleſiam Petro per hæc verba, Paſce oues meas, ſophiſticè in dubium vertitur ex ſex.

Primò, Quia non dicitur, Paſce oues meas oẽs: ſi enim tota Eccleſia comprehenſa eſſet, dici debuiſſet, Omnes oues meas: ſicut dictũ eſt: Docete omnes gentes, Mat. vlt.

Secundò, Quia nihil impoſſibile commiſſum eſt à Chriſto: vniuerſam autem per orbem Eccleſiam paſci ab vno eſt impoſſibile. Et ſi dicatur, quod vnus per alios poſſet paſcere totum orbem: contra, quia Dominus dixit, Paſce, & non dicit Fac paſcere oues meas: hoc enim etiam ethnicus poſſet facere, committere, ſcilicet alijs, vt paſceret oues Chriſti.

Tertiò, Quia peccaſſet Petrus ſi non omnes ſolus paviſſet, ſi omnia ſoli commiſſæ ſunt.

Quartò, Quia Petrus nullum Apoſtolum miſit: & quilibet Apoſtolus ordinauit Epiſcopos abſque Petri authoritate.

Quintò, Quia confitemur Apoſtolos in diuerſas mundi partes tanquam ſuas portiones diſtributos.

Sextò, Quia Petrus circumciſionis tantum oues ſortitus eſt, vt patet ad Gal. 2. vbi dicit Paulus, Cũ vidiſſent, quod creditum eſt mihi Euangelium præputij, ſicut & Petro circumciſionis: qui enim operatus eſt Petro in apoſtolatu circumciſionis, operatus eſt mihi inter Gentes.

Quod manifeſtè autem exorbitent hæc à vero Euangelij ſenſu, non eſt difficile aperire: dicendo ſiquidem, Paſce oues meas. oportet aut omnes, aut ſtas, aut nullas, vel vagè oues committi paſcendas. Et quidem quòd non has vel illas determinatè commiſerit, verba ipſa teſtantur: quòd vero nullas, veritati aduerſatur: quòd autem vagè relinquerit, & Chriſti ſapientiæ derogat, & veritati pronominis adiuncti contrariatur: ſapientis enim gubernatoris & potentis diffinitè prouidere, non eſt vagam relinquere prouiſionem ſuam. Et conſtat, quòd ex hoc ipſo, quod ſolo pronomine, Meas, demonſtrat oues, non vagè, ſeu indefinitè loquitur, ſed ex hoc ipſo, quòd nullas ſuas eximit, omnes ſuas comprehendit dicendo, Paſce oues meas. Et obſerua peruerſitatem exponendi, quando apud Matt. dicitur, Super hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, de omni Eccleſia Chriſti intelligendum putant, ne vnam ſolam Eccleſiam ſuper Petram ædificatam fateantur: quando verò apud Ioannem Petro dicitur, Paſce oues meas, indefinitè exponunt, ne oues Chriſti ſub vno paſtore comprehendant. ibi rem ſingularem, vnam ſcilicet Eccleſiam catholicam, contra omnem rationem diſtribuunt vniuerſaliter: hic res diuerſas, multas ſcilicet oues diſtribuere vniuerſaliter recuſant, vt hinc videas talium eſſe eorum ſenſus: falſum enim etiam à ſeipſo diſſonat. Et per oppoſitum: quia vero omnia conſonant, Eccleſiaſticus ſenſus ſicut

habet, quòd ibi ita vnica intelligitur Eccleſia catholica, vt comprehendant omnes Chriſti particulares Eccleſiæ in ea, tanquam partes in toto: ita hic oues Chriſti ita intelliguntur explicatæ per pronomen Meas: vt nulla relinquatur, quæ ſub pronomine, Meas, comprehenditur.

Et propterea Non oportuit apponere Omnes: quia quæcunque oues, ad quas extenditur pronomen, Meas, comprehenduntur, cum dicitur, Paſce oues meas: ſicut Ioan. 10. omnes cõprehenſæ ſunt Chriſti oues, cum dixit Dominus, Animam meam pono pro ouibus meis: & rurſus, Oues meæ vocẽ meam audiunt, &c. Vnde ly Meas, vniuerſalis ſigni ſupplere effectum altiori ratione neceſſariò appoſitum patet: & propterea non eſſe ſimile huic dictum de hoc tex. & illo, Docete omnes gentes: ibi enim tam ſuas, quàm non ſuas per electionem gentes docendas mandauit. hic verò, oues ſuas paſcendas commiſit ſufficienter, per ly Meas, comprehendens oẽs: ut ratione & teſtimonio Scripturæ monſtratum eſt clariſſimè conſtare ex eodem Euangeliſta. Et hinc confirmat ſenſus catholicus: quoniam quod ibi Chriſtus, hic exhibuit: & propterea quia ibi totam Eccleſiam promiſit, hic omnes oues commiſit. Et confirmatur rurſus ex verbis Domini Io. 10. Alias oues habeo, quæ nõ ſunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & fiet vnum ouile, & unus paſtor: ſi enim ex omnibus omnibus ouile unum conſtare debet ſub vno paſtore, conſequens eſt, vt cũ vnus paſtor inſtituitur, & dr̃, Paſce oues meas, illius vnius ouilis cura committatur. Dubitandũ enim fortè eſſet an plura haberet Chriſtus ouilia, de quibus ſuis omnibus loqueretur: cum autem vnum tm̃ ouile ſe habere teſtetur, dubitari non poteſt, quas ſuas oues committat, niſi quis adeo deſipiat, vt de parte tm̃ ouilis curam committat. Et cõfirmatur rurſus hic ſenſus ex Sanctorum expoſitione: quorum authoritates latius, ſi queris, afferẽ. Vnde Theophilus hic dicit, Finem prandij commiſſionem ouium mundi Petro commendat, nõ alij.

Ad ſecundam verò obiectionem dr̃, quod non eſt impoſſibile, ſed neceſſarium atque vtile, oẽs Chriſti oues paſci ab vno, vt catholicæ Eccleſiæ capite. In hoc autem paſcendi modo, ſ. vt à capite catholicæ Eccleſiæ, clauditur quod Chriſti oues diuerſis coadiuuantibus membris paſcuntur à capite: ſicut totum corpus à capite regitur coadiuuantibus alijs membris. Vnde non eſt dicendum, quod Petrus paſcit: id eſt facit paſcere: ſed quod ipſe vt caput per alia commembra coadiuuantia paſcit omnes Chriſti oues: quod non poſſe per principem laicũ, aut quemcunque alium, qui non eſt caput Eccleſiæ, fieri conſtat. Tam òquè poſſibilius eſt à Petro paſci omnes Chriſti oues, quanto Petrus vicarius eſt Chriſti viuentis regnantis & aſſiſtentis ad dirigendum, inſpirandum atque adiuuandum.

Ad primam.

Ad ſecundã.

Vnde patet ſolutio tertiæ obiectionis: commiſſum eſt enim Petro ſoli, non vt ſolus omni modo, ſed vt ſolus tanquam caput catholicæ Eccleſiæ paſcat omnes Chriſti oues, & propterea non peccat ſi per commembra adiuuatur ad paſcendũ Chriſti oues: ſed peccaret ſi curam capitis Eccleſiæ catholicæ ſuſtineret.

Ad tertiam.

Ad quartam dr̃, Petrum nullum miſiſſe Apoſtolum, quia præuentus eſt à Chriſto domino, qui miſit Apoſtolos, Io. 20. Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos. Et propterea poterant authoritate Apoſtolatus Epiſcopos ordinare abſque habita à Petro facultate.

Ad quartam.

Ad quintam dicitur, quod diſtributio Apoſtolorũ ad apoſtolatus executionem ſpectat: & nihil penitus obſtat paſtorali officio Petri, ſicut in nullo eius authoritas imminuta eſt ex hoc, quod Chriſtus Apoſtolos miſit: hoc enim ad legationem: illud verò ad executionem pertinet.

Ad quintam.

Et per hoc etiam ſoluitur ſexta obiectio: nam quantum ad executionem apoſtolatus, Paulus ſequitur.

Ad ſextam.

quitur: vt ipſa verba clarè teſtantur, Qui operatus eſt in apoſtolatu. Cũ his.n. diuerſis executionib⁹ euidenter ſtat vnitas paſtoralis curę apud Petrũ.

CAPVT XI.

Petro per hæc verba, Paſce oues meas, commiſſum à Christo pontificatum totius Eccleſię eſſe.

ECcleſię totius pontificatum Petro per hęc verba collatum inficiantur aliqui.

Primò. Primò. Quia paſcere non ſignificat principari, aut eſſe primum.

Replicatio. Secundò. Quia uerbum Chriſti eſt vel exhortatorium vel præceptiuum ad paſcendum, non ad ſubiiciendum oues. Et ſi dicatur, Paſcere non põt niſi ſuperior; quid ad me? quęro locum vbi verba ſunt conferentia Petro poteſtatem ſuper Eccleſiam: hic enim ſolummodo paſcere committitur.

Verùm difficile non eſt pontificatum monſtrare ſub his verbis datum. Paſcere ſiquidem Chriſti oues, actus eſt authoritatis in paſcente; & vtilitatis in ouibus; finis in Chriſto. Eo nanque ipſo quòd Chriſtus ſuas vt oues paſcendas Petro commiſit, meridiana luce clarius patet, quòd ipſum pręfecit alijs, vt paſtorem ouibus.

Ad 1m. Non oportet ergo alium quęrere locum, vbi Petro poteſtas data eſt ſuper Eccleſiam: quũ hic locus eam atteſtatur datam: niſi quis vſque adeo deſipiat, vt Petro dictum putet, Paſce oues meas, non officio paſtoris, ſed officio mercenarij. Quæ ẽt inſipiẽtia cõfutatur ex trina exactione charitatis Chri à Petro: cui n. amore Chri paſcendę oues committuntur, procul abeſt amor mercenarius. Vnde etſi paſcere non ſignificat principari, ſignificat tñ actum eccleſiaſtici principis: & rurſus ſi non ſignificat principari, pręſupponit tñ principatum, quia præſupponit priorem. Vnde & benè reſpondebatur, quòd paſcere non poteſt niſi ſuperior. Et cum dr, Quid ad me? reſpondetur, multum profecto ex ipſa rõne connexorum: habent. n. hoc vt altero collato reliquum tributum intelligat. Quo fit, vt ſi paſcere non põt niſi ſuperior, cui datũ eſt paſcere, datum quoque eſt eſſe ſuperiorem: vnde ex hoc ẽt capite liquet, quòd non eſt alius quęrẽdus locus Scripturę, vbi Petrus factus eſt ſuper Eccleſiam: quoniam hic clarè habetur.

Ad 2m. Affirmamus aũt Chriſti verbum præceptorium eſſe: nam ſi Apoſtolo Paulo væ eſt, ſi non euangelizauerit, multò magis Petro vę eſt, ſi non pauerit oues Chriſti. Sed non præceptorium ſolummodo eſt Chriſti verbum, ſed inſtitutorium: nã, ſi in conditione primę partis vniuerſi, Verbum Dei inſtituit creaturas pręcipuas, ſimul proprium earum opus præcepit (iuxta illud, Statuit ea in æternum, & in ſeculum ſeculi, pręceptum poſuit, & non prętéribit) par eſt, vt in creatione Chriſtianæ Eccleſię primum eius membrum eodem verbo perfecerit, præcipiendo ſummi pontificatus opus, & inſtituendo ipſum pontificatum. Eo verò ipſo, quo Petro, vt paſcat Chriſti oues, committitur Chriſtianus populus, vt oues iubetur ſe habere ad Petrum. fruſtra n. committerentur oues paſcendæ à Petro, niſi ut oues exhiberentur eidem à communi Domino. Vnde neceſſitas non ſolũ paſtus, ſed ſubiectionis in verbis Domini ſignificatur, cũ dr̃, Paſce oues meas. Atteſtante ẽt hoc Aug. hic exponente, paſcere non ſolum docere, ſed regere; dum dicit, oues ipſas paſcendas, hoc eſt docendas regẽdasq; committi. & Chryſo. Paſce oues meas, fratrum curam ſuſcipe: & gloſſa ex Alchuino, Paſcere oues eſt credẽtes in Chriſto ne à fide deficiãt, confortare: terrena ſubſidia, ſi neceſſe eſt, ſubditis prouidere, & exempla uirtutis cum verbo prædicationis impendere, aduerſarijs obſiſtere, errãtes ſubditos corrigere. Quocirca etſi paſcere non ſignificat principari; ſignificat tñ Chriſti oues regere, in quo clauditur principari. & ſi non ſignificat principari, trahit tamen ſecum principari: ſicut trahit ſecum requirere, reducere, alligare, conſolidare, cuſtodire & ſanare: quorũ meminit Dominus Ezec. 34. unde & Petrus princeps Apoſtolorum, & princeps ſuper plebem Chriſti conſtitutus dicitur, & iuxta Grego. verba ad Mauritium, Cura totius Eccleſiæ & principatus committitur.

Et ſi quęratur, quare Dñs commiſit pontificatũ Petro non ſub uocabulo prælationis, ſeu authoritatis, uel dignitatis, ſed actus paſcendi ſuas oues? In promptu rõ eſt, & ex parte rei, quia prælatio, ſeu authoritas eſt ꝓꝑ paſcere oues Chriſti, & nõ econtra. Et ex parte appetitus regulandi, quia non locus ſuperior, non dignitas, aut auctoritas ambienda eſt; ſed paſtus ouium Chriſti appetendus in pontificatu: iuxta quod Apoſtolus poſtea dixit, Qui epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. Et ex parte Scripturę adimplendę: dixerat. n. ante paſſionem, Lucę 22. Reges gentium dominãtur eorum, & qui poteſtatem exercent in eos, benefici uocantur: uos autem non ſic: ſed qui maior eſt in uobis, fiat ſicut minor. Hinc. n. à miniſteriali actu paſcendi Chriſti oues ſignificauit pontificatum tacitum tanquam annexum quid, & non æſtimandum niſi propter vtilitatem ouium Chri: cuius oppoſitum contingit in regibus & dominis gentium: qui ad hoc, vt regnent & domini ſint, omnia ordinant.

Porrò commiſſum inter actus pontificios opus præcipuum, Petri monſtrat pontificatum: paſcere ſiquidẽ electos præcipuus eſt Pontificis actus. nã ſicut ad ſupremam diuinæ prouidentiæ partẽ ſpectat cura electorũ, ad quorũ fœlicitatem nõ ſolũ cœli motũ ordinauit: teſtante Io. in Apoc. c. 6. Dictum eſt illis, vt requieſcerent adhuc modicũ tp̃s, donec impleatur numerus conſeruorum eorum. ſed ẽt ipſemet deſcendit de cœlis, & homo factus crucifixus, mortuus, ſepultus, &c. omnia ſuſtinuit propter electos, ita ad ſummam eccleſiaſticam curam, quam pontificatum vocamus, ſpectare oportet, paſcere electos. Conſtat autem ſolos electos ſignificari, cum dr, Paſce oues meas: teſtante hoc ipſo Domino Io. 10. dicente, Oues meæ vocẽ meã audiunt, & ego cognoſco eas, & ſequuntur me, & ego vitam æternã do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſquam de manu mea. Nec propterea Petri pontificatus quaſi ad ſolos electos ſe extẽdat, reſtrictus eſt: ſed ſubordinatus electorũ paſtui, hinc eſt oĩs circa alias pontificatus actus. Sicut. n. ſm̃ vniuerſi ordinẽ unicus cœli motus ꝓꝑ implendum numerum eſt electorũ, & idem tñ ẽt ad propagandos non dilectos ſe extendit; & ſm̃ ordinem gratiæ ſummæ bonus paſtor Chriſtus aĩam ſuam poſuit pro ouibus ſuis, hoc ẽ electis, & tñ eadẽ mors ꝓ totius mundi vita fuit: ita in ſacris myſterijs ſummus pontificatus propter paſcendos eſt electus, & idem non electos comprehendit. Nec immeritò: quũ eiuſdem eſt cura finis & diſpoſitio eorum, quæ ſunt ad finem: vita aũt electorum finis eſt gubernationis aliorum. Omnia, inquit Apoſtolus, ſecundæ Tim. 2. ſuſtineo ꝓꝑ electos, & ad Rom. 8. Oĩa electis donata teſtatur: & ſuper oĩa bona Dñi conſtituendi affirmantur electi Matt. 22. Nec ſilentio inuoluimus ꝓꝑea dixerim præſcitos: quũ ſub agnorum noĩe comprehendi aliquos præſcitorum non inconuenit: ſunt enĩ Chriſtiani multi imperfecti ſp̃ diſcentes, & nunq̃ ad perfectionem ouis peruenientes: quos Dominus paſcendos ſimul cum ouibus hoc eſt electis, commiſit Petro. Vnde bis commiſit agnos, & tertiò oues: non ſolũ quia imperfecti maiore egent cura, ſed ut ipſo numero diuerſitatem inſinuaret agnorũ ſuorũ, hoc eſt Chrianorum cõem vitã ducentiũ, quorũ alij reprobi, alij electi ſunt. oues aũt ſemel & vltimò cõmittuntur: quia oẽs Chri oues inter electos ſunt, & creſcens oratio ad ſummũ terminatur. Et cum omnes paſtorali Petri curæ committantur, ſoli agni & oues paſcendæ cõſtituuntur:

tur: lupi ſiquidem, leones, & vrſi commiſſi intelliguntur cauendi, frigiendi, aut exterminandi. Vñ nullus à Petri pontificatu exemptus relinquitur, & ſi ſolum fuiſſet illi cõmiſſum: Paſce oues meas, ſ. quas ſunt omnia, vtpote quibus oĩa cooperantur in bonum, vt Apoſtolus ad Ro. 8. teſtatur. Fit aũt rurſus huius excellentia commiſſi operis manifeſtior, diſcurrendo per paſtoralia pontificiaq; opera: nam ſex illos actus paſtorales Ezec. 34 poſitos. ſ. requirere qđ perierat, reducere quod abiectum erat, alligare quod confractum fuerat, conſolidare quod erat infirmum, ſanare quod erat ęgrotum, cuſtodire quod pingue & forte ad paſtũ ouium ordinari, teſtatur Dñs, arguens de his paſtores dicens, Væ paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos: nonne greges à paſtoribus paſcuntur? lac comedebatis & lanis operiebamini, &c. vbi rationem omiſſionis manifeſtè reddit ex eo, q non oues, ſemetipſos paſtores mali paſcant, tanquam oium horum operum iõ ſit vacare ad paſcendum ipſas oues. Actus quoque iudiciales, qui in Eccleſia fiunt tam in foro penitentiæ, q̃ in foro contentioſo, ad paſcendas Chriſti oues ordinari non eſt dubium. Aperire denium & claudere regnum cœlorum, ad paſtum ouium ſic ſpectant, q aperire regnum cœlorum eſt paſcere oues Chriſti; claudere autem illud, ad paſtum earundem ordinatur: qui quidem ad bonum refertur electorum, quibus oĩa cooperantur in bonum. Conſtat igitur. ſi colligantur cuncta ſignificata per hanc promiſſionem, Paſce oues meas, commiſſum Petro eſſe totius Eccleſiæ pontificatum. Nec vt nouum hæc cudimus, ſed à patribus, quæ didicimus, proferimus, eorundem atteſtatione Petri pontificatum firmantes: vt in vltim. patebit ca.

CAPVT XII.

Petrum habere ex Chriſti inſtitutione ſucceſſorem in pontificatu Eccleſiæ catholicæ.

FIrmato Petri pontificatu Eccleſiæ catholicę oportet de ſucceſſore eius tractare. Et vt intelligatur manifeſtè differentia inter catholicos, & ſchiſmaticos, prænotandum eſt in quo conuenimus, & in quo diſſentimus. Concorditer ſiquidem fatemur Petrum Apoſtolorum principẽ, &c. fuiſſe Rom. Pontificem, ſicut Iacobus Apoſtolus fuit Pontifex Hieroſolymit. & propterea quemlibet Ro. Epiſcopum ſucceſſorem eſſe Petri in pontificatu Rom. Eccleſiæ, ſicut quilibet Hieroſolymitanus Epiſcopus ſucceſſor eſt Iacobi in pontificatu Hieroſolymitanæ Eccleſię: concorditer quoque affirmamus Hieroſolymitanum Epiſcopũ nõ ſuccedere Iacobo niſi in Hieroſolymitanæ eccleſię epiſcopatu: non enim ſuccedit Iacobo in authoritate apoſtolatus. Sed ſtatim diſſentimus, cũ inferre conantur Ro. Pontificem non ſuccedere Petro niſi in Epiſcopatu Ro. eccleſiæ fatentur. n. Catholici Ro. pontificem ſuccedere Petro non ſolum in epiſcopatu Ro. eccleſiæ, ſed etiam in pontificatu eccleſiæ catholicę. Vbi ſi perſpicaciter ſcrutati fuerimus, videbimus duo ſupereſſe tractanda: an. ſ. Petrus habeat diuino iure ſucceſſorem in põtificatu eccleſiæ catholicæ. & an huiuſmodi ſucceſſor ſit Ro. Pontifex. Schiſmatici. n negant Ro. Pontificem epiſcopum eſſe eccleſię catholicæ: & pernegant oportere inſtitutione diuina aliquem vnum ſuccedere Petro in regimine totius eccleſiæ; & ante omnia negant Petrum inſtitutum à Chriſto pontificem eccleſiæ catholicę. Cum autẽ iam declarauerimus huiuſmodi Petri pontificatũ, supereſt ut primò an habeat aliquem ſucceſſorem & demum an ille ſit Ro. ponti. tractemus.

Non catholicæ eccleſię nõ aliquis Petri ſucceſſor.

Et iuxta præfixum modum afferenda cenſuit argumenta, quibus contra unicum Petri ſucceſſorem in pontificatu eccleſiæ catholicæ inſurgitur.

Primò.

Arguitur ergo primò ex coniunctis. Si hęc verba Chriſti ad Petrum, Tibi dabo claues regni cœlorum, Matth. 16. & Paſce oues meas Io. vlt. extenduntur ad ſucceſſorem, par eſt vt verba antecedẽtia concomitantia, & ſubſequentia dicta Petro à Chriſto, intelligantur quoque dicta nõ ſoli Petro, ſed ſucceſſori. ſed hoc conſtat eſſe falſum: vt patet ſigillatim diſcurrendo Nam apud Math. Dominus pręmittit, Tu es Petrus: & poſt ſubiungit reprehendendo Petrum, Vade poſt me Satana, quia non ſapis quæ Dei ſunt: ſimiliter apud Ioan. præmittitur, Diligis me plus his; & ſimilia concomitanter interponuntur cum Petri reſponſionibus; & poſtea ſubiungitur: Cum eſſes iunior, cingebas te, &c. nihil aũt horum ſpectat ad ſucceſſorem ſecundum literalem ſenſum: ergo nec illa verba, Tibi dabo, & Paſce oues meas, ſunt ad literam dicta Petro & ſucceſſori: ſed ſicut reliqua myſticè applicantur ad ſucceſſores, ita & hęc.

Secundò.

Secundò ex ſimilibus, Verba Chriſti Luc. 22. Ego rogaui pro te, &c. non ſunt ad literam dicta Petro & ſucceſſori, ergo nec iſta, Tibi dabo claues, & Paſce oues meas, &c. ſunt dicta Petro pro ſe, & ſucceſſore. Conſequentia tenet à ſimili: præſertim cum iſte textus à ſacris Doctoribus afferatur pro ſoliditate ſucceſſionis Petri in fide. Antecedẽs verò manifeſtatur ex eo, qđ ibi dr, Et tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos: ſi. n. de quolibet ſucceſſore hæc dicta ſunt, oporteret ſucceſſorem quemlibet auerſum quandoque eſſe vel fuiſſe, vt de ipſo poſſit verificari, Et tu aliqñ conuerſus, ſicut Petrus auerſus fuit negando Xpm cũ periurio, & poſtea cõuerſus cõfirmauit frēs ſuos.

Tertiò.

Tertiò ex aliis idem Petro à Domino dictis, puta, Antequam Gallus cantet, ter me negabis. Mat. 26. & Vade ad mare, & mitte hamum, &c. Mat. 17. cur enim huiuſmodi ſoli perſonæ Petri, ita q nõ ſucceſſoris dicta exponuntur: illa aptè, Tibi dabo, & Paſce, ad ſucceſſorem referuntur: voluntariè enim hoc fieri videtur.

Quartò.

Quartò ex omiſſis. Nullibi ſiquidem dixit Chriſtus ſe loqui in illis verbis Petro pro ſe, & ſucceſſore: cum tñ debuiſſet hoc docere, cum hoc vt vnũ de neceſſariò credibilibus proponatur Eccleſię: & ipſe Iſa. 5. dixerit: Quid eſt quod debui vltra facere uineæ meę, & non feci ei? ſi enim totũ quod debitum erat, fecit ſynagogę Iudæorũ, multò magis totum effecit Eccleſię Chriſtianę.

Confir.

Et augetur hoc argũ ex hoc; q Dñs Matth. vlt. dicit, Ecce ego uobiſcum ſum oĩbus diebus vſque ad conſummationẽ ſeculi. Vbi quia ſe fore in toto hoc tempore cum Eccleſia nos certificare uoluit, dicendo, Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad cõſummationem ſeculi, manifeſtauit q ad diſcipulos pro ſe, & ſucceſſoribus eorum loquebatur. Hinc enim arguitur, q ſi Petro & ſucceſſori intendiſſet hęc dicere, explicaſſet aut inſinuaſſet ſucceſſorẽ, ſicut inſinuauit ibi ſucceſſores diſcipulorum.

Quintò.

Quintò ex coapoſtolis. Quęnam ratio eſt, ut nullus aliorum Apoſtolorum habeat ſucceſſorem in Apoſtolatu, & ſolus Petrus habeat? Et rurſus quæ ratio eſt, vt Apoſtolorum ſucceſſores ſint, & dicantur Epiſcopi (quos conſtat eſſe æquales: vnde & fratres vocantur,) & vnus tñ Epiſcopus ſucceſſor ſit Petri ſuper totam Eccleſiam? Et rurſus vt prętactum eſt, quæ rõ ſuffert, vt Epiſcopus Hieroſolymitanus ſuccedat Iacobo in Epiſcopatu illius Eccleſię, & non in apoſtolatu; ſucceſſor aũt Petri ſuccedat in apoſtolatu ac pontificatu totius Eccleſiæ? hoc n. non niſi humana rõne, aut uoluntate factum videtur: cum Scripturæ deſit authoritas.

Primò.

Deinde arguitur ducendo ad inconuenientia multa. Et primò, Si ad ſolũ Petrum refertur Chriſti verbum: ergo nõ ad ſucceſſorẽ: & iterũ, Ergo cũ Petro claues venerunt & abierunt. Et probantur ſequelæ: quia non pōt ad plures pertinere qđ ad vnum tm̃ dr.

Secundò.

Secundò: Quia ſi ad ſucceſſorem extenditur. ergo neceſſaria rõne, & ad alios Apoſtolos: quia tunc erant pręſentes, ſucceſſores aut Petri nondũ erant.

Tertiò.

Tertiò, quia ridiculum eſſet, q

omnium

olim Eccleſiaſti idẽ Baptiſma, eadẽ Euchariſtia, eadẽ Confirmatio, idem verbũ Dei, idem Sacerdotium, eadem Pœnitentia, Vnctiones, Matrimonij & reliqua ſacramenta, eadẽ fides, ſpes, charitas, gr̃a, mors, vita, gloria eſſet: vna hæc ſpalis poteſtas vni tribuenda eſſet ſucceſſori Petri pro Verbũ Dei qđ cõe eſt oĩbus. *Quartò.* Quartò: ſi vnus Epiſcopus iure diuino cæteris præfertur, manifeſtè Hier. in epiſtola ad Euandrũ, quæ hr̃ 93. di. c. legimus hæreſim docet, non ſolũ ipſe: ſed Petrus, Paulus, Ioannes, Lucas, quos inducit irrefragabiles auctores. Patet. n. ibi Epiſcopos eoſdem eſſe cum presbyteris, & Epiſcopos æquales eſſe. *Quinto.* Quintò quia idẽ Hier. in ẏ epiſtola ad Tim & hr̃ 95. diſt. c. olim. dicit: Sicut ergo presbyteri ſciunt ſe ex Eccleſiæ conſuetudine ei, qui ſibi præpoſitus fuerit, eſſe ſubiectos: ita Epiſcopi nouerint ſe magis conſuetudine, q̃ diſpẽſationis Dñicæ veritate presbyteris eſſe maiores, & in cõi debere Eccleſiam regere. Non ergo diuino iure vnus Petri ſucceſſor Epiſcop᷑ maior eſt alijs.

Nõ modo Petro ſed ſucceſſoribus dictũ eſt. Paſce oues meas. Ad huius rei euidentiã cõſiderandũ eſt, triplici via manifeſtũ fieri hæc Chri verba, toties repetita Petro, nõ ſolùm pro ſe, ſed pro ſucceſſore ſuo dicta eſſe. prima via ex ipſis verbis Dñi, cum dixit, Paſce oues meas, procedit. Nã dicẽdo, Paſce oues meas, vnũ nulũ ſtatũ paſtorẽ inſtituit, vt ipſa verba teſtãt, abſq; vlteriori ꝓbatiõe. Paſtor aũt ſignificat ordinariũ rectorẽ ouiũ, vt patet, tũm ex ipſis nominib. Paſtoris & ouiũ, tum ex ipſa rõne paſcẽdorum quia oportet eum qui ordinariè gerit curã ouiũ, vel mercenarium, vel paſtorẽ eſſe: ſed mercenarius non eſt, quia cum videt lupum venientem fugit. & non pertinet ad eũ de ouibus. quia mercenarius eſt, vt dr̃ Ioan. 10. Relinquitur ergo q̃ is, qui ordinariè curam ouium gerit, paſtor eſt. Conſtat autem paſtorem vtpote ordinarium officialẽ, non finiri morte illius, cui paſtorale officium exercebat, ſed per ſucceſſionẽ oportere durare. Et hinc fit, vt inſtitutio paſtoris ſit inſtitutio perpetui officij: ac per hoc q̃ in prima inſtitutione paſtori tribuitur, pro quolibet ſucceſſore eidẽ dat. Vñ ex hoc ipſo q̃ Dñs dicendo, Paſce oues meas, paſto ẽ toti Eccl. inſtituit, paſtorale officiũ toties Eccleſiæ ſtatuit, ex tunc & in ſeculũ ſeculi, & cõſequẽter, qđ dedit tũc Petro, ſignificauit ſe dare cuilibet Petri ſucceſſori in Petro. Rurſus, dicẽdo, Paſce oues meas, perpetuitatem paſtoris intelligendam ex alio capite monſtrauit: nam oues ſuas duraturas ſciebat, & dixit, Vſq; ad conſummationem ſeculi in præſentis miſeriæ ouili vno: & propterea eo ipſo quo ouibus in vno ouili duraturis vſq; ad conſummationem ſeculi prouidit de paſtore vno, dicendo Petro, Paſce oues meas, ſignificauit ſe ꝓuidere de vno paſtore vſq; ad cõſummationẽ ſeculi. Habemus ergo dupliciter ex ipſis Euangelij verbis à Dño inſtitutũ eſſe quẽlibet Petri ſucceſſorẽ paſtorem totius Eccleſiæ in ipſo beato Petro.

Secũda via ex rõnibus fundatis ſuper ſacra ſcriptura procedit: tũ q̃a deſipientis eſt putare Chrm̃ prouidiſſe de paſtore ſtatũ ouiũ pro parte tẽporis & ea minima qua. ſ. vixit Petrus: & nõ pro toto & tam ꝓlixo tp̃e vſq; ad cõſũmationẽ ſeculi, quo durant ſuæ oues. Tũ quia rõnabile eſt, vt vniuerſalitas tp̃is cointelligat vniuerſalitati locorũ: & ꝓinde q̃a dicendo, paſce oues meas, oues ſuas vbiq; terrarũ cõprehendit, cõſequẽs eſt vt ealẽ ꝓ quocunq; futuro tp̃e cõprehẽdat. Tũ q̃a Chrs ſynagogæ dicens: Quid vltra debui facere vineæ meæ, & nõ feci: inſufficienter ꝓuidiſſet Chrianæ Eccleſiæ cõſtituẽs eã vnũ ouile ſine vno paſtore cõtinuo ouili cõuerſante cũ ouibus ſuauiter, hoc eſt ſenſibiliter iũ modũ ipſarũ ouiũ: vtpote, quæ viuunt non ſola ſpirituali, ſed ſenſitiua natura: quo tamen de ipſo ſcriptum ſit, Attingit à fine ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter. Sapien. 8.

Tertia aũt & ea optima pariter & certiſſima via ꝓcedit ex expſſa diuina reuelatione facta Eccleſiæ ſuæ ſanctæ. Vt. n. inferiùs de verbo ad verbum afferentur auctoritates, manifeſtè hr̃, q̃ in hoc ſenſu à Sanctis innumeris, & à Sacris Cõcilijs vniuerſalibus intellecta eſt inſtitutio pontificatus Petri ſuper totã eccleſiã à Chro facta. Certo aũt certi᷑ eſt illum eſſe verũ Scripturæ ſenſum, quẽ cõcorditer tradentibus Sanctis, vniuerſalis ſynodi diffinitione accedente habemus. Fatemur igitur abſque vlla heſitatione quemlibet Petri ſucceſſorẽ inſtitutũ in beato Petro eſſe paſtorem totius eccleſiæ.

Ad primum ergo argumentũ in oppoſitum de concomitantibus dr̃, præcedentia concomitantia & ſubſequentia inueniri duplicia, vel pertinentia ad paſtorale officium, vel non ꝑtinentia ad hoc, & de nõ pertinentibus quidẽ ad paſtorale officium, qualẽ eſt illud, Vade poſt me Satanas vt patet in ipſo euangelij textu, nõ oportet eſſe ſolicitũ an ſpectent ad ſucceſſorẽ: de pertinentibus aũt dr̃, q̃ eo modo, quo ꝑtinẽt ad officiũ paſtorale, eodẽ modo ꝑtinent ad ſucceſſorẽ. Vnde, vt ad ſingula deſcendatur, q̃s verba ꝓmiſſa apud Matt. Beatus es Simõ Bariona, &c. non ſpectant ad pontificatũ, ſed ad cõfeſſionem, quã fecerat Petrus, vt declaratũ eſt, nec ad ſucceſſorẽ pertinẽt. Quod verò dr̃, Tu es Petrus, & ſuper hanc petrã, &c quia ad pontificatũ totius eccleſiæ neceſſariò pertinet, ad ſucceſſorem quoq; pertinere oportet: neceſſe eſt. n. ſucceſſorẽ Petri eſſe Petrũ. ſ. in fide ſolidum, vt ſuper hanc petrã Chrs ædificet eccleſiam ſuam. Difficultates aũt, quæ circa hoc ſunt, in ſequenti tractabũtur c. Quod aũt dr̃ apud Iohan. Diligis me & amas me; quodãmodo ad paſtorale officium ſpectat, & quodammodo nõ. Nã rectitudo paſtoralis officij amorẽ Chri exigit: ꝑptum aut paſtorale officium ſine Chriſti amore põt, & haberi & exerceri: & propterea amor Chriſti ad ſucceſſorẽ quoq; ſpectat, quãtũ ad rectitudinẽ vtendi paſtorali officio: nõ ſ aũt quantũ ad habẽdũ vel exercendũ ipſum paſtorale officiũ. & ſimiliter quod adiũgitur: Cum eſſes iunior, licèt cum Petro finitum ſit, quantum ad propheticæ conſummationem: quantũ tñ ad inſinuatã præparationẽ animi paſtoralis ad ponẽdum aĩam pro ouibus Chriſti, & frequentẽ euentum perſecutionũ, aut mortis ꝓ Chriſti ouib᷑ bonũ paſtori, ad ſucceſſoris rectitudinẽ atq; fortitudinẽ ꝑtinet.

Ad ſcdm. Ad ſcm̃ dr̃, q̃ verba illa dñi iuxta regulã de ꝑtinẽtibus vel impertinẽtibus ad officiũ paſtorale, q̃a ad paſtorale ſpectat officiũ cõfirmare fratres, Petro ꝓ ſe & ſucceſſore dicta intelligunt. Vñ Theo. hoc dicit: Hoc aũt Petro dixit, eo q̃ ſuperbire poterat in his, quæ ꝓmiſſa erãt à Chro. Et rurſus, Poſtquã me negato ploraueris, ac pœnitueris, corrobora cæteros: cũ te principẽ Apoſtolorũ deputauerim hoc. n. decet te, q̃ mecũ robur es & petra eccleſiæ. Cyrillus quoq; hoc dicit: Omiſſis cæteris venit ad Petrũ cæteris ꝑlatũ. Nec ꝓpa oportet quẽlibet Petri ſucceſſorẽ, cadere à Chri charitate: nã hæc. n. Dñi verba nõ neceſſitatẽ, ſed poſſibilitatẽ auerſionis à charitate cum indeficientia fidei ſignificant: ſic vt ſi auerti cõtingat, cõuers᷑ cõfirmet fratres ſuos. Indeficientia itaq; fidei in Petro & ipſius ſucceſſione impetrata aſſeritur, cõfirmatio fratrũ imponitur, auerſio poſſibilis ſignificatur, cõuerſio ꝓdicitur. Et hoc inſinuat aduerbiũ, Aliqñ. ex hoc. n. q̃ non ſemper, ſed aliqñ conuerſus prædicatur, auerſio r̃oq;, quod q̃nq; futura ſit, inſinuatur. Ad qđ verificandum non oportet quemlibet ſucceſſorem auerti: ſed ſat eſt, & nimis etiam, q̃ quandoq; ſucceſſor aliquis auertatur à Chriſti charitate.

Ad tertium. Ad tertiũ patere põt iã ſolutio: nã ſola ea quæ dicta ſunt Petro pertinentia ad paſtorale officiũ, dicta ſunt ſibi pro ſe, & ſucceſſore ad literam: reliqua autem ad literam dicta ſunt ſibi ſoli.

Ad quartum. Ad quartum (quod maximè vrgebat) iam patet reſponſio: ſignificauit. n. Chriſtus ipſe in Petro cuilibet ei᷑ ſucceſſori ſe loqui, eo ipſo q̃ inſtituit eum paſtorem ouium ſuarum: tum ex parte offi-

cij paſtoralis: tum ex perpetuitate ouium ſuarũ: vt prædeclaratum eſt. Vnde non minus aperuit hic in Petro eius ſucceſſorem, quã aperuerit apud Mat. io diſcipulis ſuis eorum ſucceſſores: ibi.n. ex vno tantum capite, ſ. diuturnitate ſucceſſionẽ ſignificauit. hic verò ex duob. ſ. & ex officio paſtorali, & ex perpetuitate ouium ſuarũ: vt prædeclaratum eſt.

Ad quintum. Ad quintum dr̃, ꝙ non eſt eadẽ ratio de ſucceſſione in apoſtolatu, & de ſucceſſione in pontificatu: Apoſtolus.n. vt ipſum nomen teſtatur, ſonat, ab alio miſſum, ſeu legatum (iuxta illud Apoſtoli 2. ad Cor. 5. Legatione pro Chriſto fungimur: & ad Ephe. 6 Legatione fungor in catena iſta) nõ eſt aũt legatorum vendicare ſibi ſucceſſores: ſed finitur legatio cum legato, niſi à dño alius mittat. Paſtor aũt ordinarium officium ſonat: cuius eſt habere ſucceſſorẽ, & ꝓpterea Eccl̃a non habet Apoſtolos, qui ſucceſſerint in apoſtolatu Chri Apoſtolis, ſed habet Ep̃os ſuccedentes Apoſtolis: nõ quò ad apoſtolatus authoritatem, ſed quãtum ad Ep̃alem tam dignitatem, quàm authoritatem. Vnde ſi formaliter & exactiſſimè loquendũ eſt, nec Petr⁹ habet ſucceſſorẽ in apoſtolatu, tum quia apoſtolatum cõem habebat cũ reliquis apoſtolis, pareſq; in apoſtolatu oẽs fuerunt, ac per hoc par eſt rõ in apoſtolatus ſucceſſione de oĩbus: tum quia experiẽtia teſtat nullius Petri ſucceſſoris libellus quãtumcũq; ſanctos inter ſacras eſſe Scripturas: vſq; adeo, vt Epiſtola Pauli ad Philemonẽ, quamuis cõmẽdatitia vnius ſeruuli, inter ſacras computetur ſcripturas. Verumtñ quia ſucceſſor Petri ſuccedit ei in paſtorali officio ouium Chriſti (quod eſt põtificatus mundi) ex hoc ipſo ſuccedit in præcipuo apoſtolatus officio: quod, vt diuus Tho. dicit, erat gubernare catholicam Eccleſiã: hoc.n. cõiter Apoſtolis oĩbus à Chriſto delegatum fuit: hoc Petro ſingulariter paſtorali officio datum eſt, hoc ſolus Petri ſucceſſor hæreditat: ex hoc ipſo ꝙ ſuccedit Petro in pontificatu Eccleſię catholicæ. Hinc igit ſola ſucceſſoris Petri ſedes vocatur, & eſt ſedes Apoſtolica: vtpote ea, in qua ſola authoritas gubernandi eccleſiã catholicã (quæ inter facultates legatas Apoſtolis ſummũ tenet locũ) reſidet: hinc ſucceſſor Petri, Apoſtolicus; hinc eius dignitas ſeu officium, apoſtolatus; hinc eius authoritas, apoſtolica vocatur, vtpote cõplectens ſupremã oĩb. Apoſtolis tributã authoritatẽ. Vnde ſolutio patet omnium quæſtionũ & cur ſolus Petrus inter Apoſtolos habet ſucceſſorem in apoſtolica authoritate: quia.ſ. ſolus inſtitutus eſt à Chriſto paſtor ouium ſuarum: & quo pacto cum hoc ſtet, Ep̃os oẽs ſuccedere Apoſtolis in Ep̃ali dignitate & authoritate: & quatenus Ep̃os eſſe oẽs pares: hoc.n. nihil omnino obſtat veritati declaratæ. Et quare Ep̃us Hieroſolymi.n.nõ ſuccedat Iacobo in authoritate Apoſtolica, Ep̃us aũt Ro. ſuccedit Petro apoſtolica authoritate: quia.ſ. Petrus authoritatem apoſtolicã habuit, etiam vt ordinarius paſtor à Chriſto inſtitutus ſuper vniuerſo ouili ſuo: Iacobus autem eã habuit tantũm vt Apoſtolus. Et hoc non ratione aut voluntate humana factum, ſed Chriſti veri Dei inſtitutione ordinarie m eſſe monſtratum eſt: dum Petrum ſolum paſtorem ſuarum ouium inſtituit dicens, Paſce oues meas.

Solutio quæſtionum.

Ad primum. Ad argumenta deinde allata diſcendo ad incõpetens, reſpondẽdo ad primum dr̃, ſequelas nihil valere: Ad probationẽ aũt (quia non põt ad plures pertinere quod ad vnum tñ dr̃) dicitur ad innumeros ſucceſſores poſſe pertinere, quod ad vnũ rñ officialem inſtituendo dr̃: quĩ quod ſibi dr̃, cuilibet ſuccedenti intelligitur dictum, & propterea dictum Petro primo paſtori Chriſti ouium inſtituto, cuilibet ei ſuccedenti in huiuſmodi officio paſtorali dictum eſt. Et eadem eſt ratio de promiſſionibus eidem factis.

Ad ſecundum. Ad ſecundum ſimiliter dr̃, ſequelam nihil valere: neceſſe eſſe maiorẽ aut parem rõnem, ꝙ extendantur hęc verba ad alios Apoſtolos, qui erant pñſentes, quã ad ſucceſſorem Petri: quĩ quilibet ſucceſſor, licèt in ſeipſo tunc non eſſet, erat tamen in ipſo Petro) ſed eadem officij forma quo eo hitat modò non fuiſſe alios Apoſtolos in Petro: quoniam nullus ſub eadẽ officij forma fuit aut futur⁹ ſuit.

Ad tertium. Ad tertium dr̃, ꝙ non ridiculum, ſed diuinæ rationi cõſentaneum eſt, vt vnum Eccleſiarum cõmunicantium in eiſdem ſacramẽtis, &c. ſicut eſt vnum numero ouile inſtitutum a verbo Dei cũ omnib. ita ſit vnus numero paſtor illius vnius ouilis inſtitutus ab eodem verbo Dei cũ omnib. Hoc ſiquidem diligenter perſpectum, non eſt vni particulari Eccleſiæ aut perſonæ conſulere, ſed vnitati ouilis prouidere: ac per hoc ſicut vnitas ouilis cõis eſt Eccleſijs oĩbus particularibus, ita vnitas paſtoris ad oĩum eſt vtilitatem Eccleſiarũ. Et ſic optimè adimpletur quod Apoſtolus dicit 1. ad Corin. 3. O a veſtra ſunt, ſiue Paulus, ſiue Apollo, ſiue Cephas.

Ad quartum & quintum. Ad quartum dr̃ ſimul, & ad quintum, conſequentias nihil valere, vtpote ex impertinentibus ad ꝓpoſitum deductas. Dicta ſiquidem à Hiero. in vtroque loco, impertinentia ſunt ad propoſitum: vtpote quæ de ep̃is & presbyteris quatenus Ep̃i & presbyteri ſunt dñt: æqualitas namq; ſeu identitas diuino iure inter Ep̃os & presbyteros, ſiue ſit, ſiue non ſit, nihil refert ad vnitatem paſtoris toti⁹ Eccleſiæ: non.n. ideo vnus eſt paſtor totius Eccleſiæ, quia Ep̃s maior eſt presbytero: ſed ideo q̃ vnus eſt ſucceſſor Petri, ſiue p̃sbyteratus, ſiue Ep̃atus ſit maximus in eccleſia Dei ordo. Aequalitas aũt diuino iure Ep̃orũ inter ſe quatenus Ep̃i ſunt, non eget probatione: quĩ illam aſſerimus, ſed impertinens eſt propoſitio, quĩ non ideo vnus eſt paſtor totius Eccleſię, quia vnus Ep̃s eſt ſacratior altero (oẽs.n. Ep̃i ſunt æquales in ep̃atus ordine, & nõ eſt magis aut plus Ep̃s ſucceſſor Petri quicũq; alius Ep̃s: ſicut non eſt magis presbyter, q̃ quicunque alius presbyter) ſed ideo vnus eſt paſtor toti⁹ Eccleſię, & reliquis prælatus Epiſcopis atq; presbyteris, quia vnus eſt ſucceſſor Petri. Vnde patet ex hoc, quòd diuino iure à Chriſto inſtituto vnus presbyter, ſiue epiſcopus Petri ſucceſſor cæteris Ep̃is & presbyteris, imò toti eccleſiæ pręficiẽ, nõ ſequi Hier. & allatos a Hier. Petrum, Paulũ, Ioannem, Lucam, hęreſim docerent arguentes audent inferre: ſed prudens lector intelligit dicta horum impertinenter deducta ad propoſitum.

CAPVT XIII.

Romanum Pontificem ſuccedere Petro in Pontificatu totius Eccleſiæ.

SVppoſita Petri ſucceſſione, oportet mõſtrare quis ſit ille ſucceſſor Petri in paſtorali cura totius eccleſię: habet enim proprias difficultates, an is ſit Rom. epiſcopus.

Primò. Obijcitur igitur in primis ex parte tẽpis, q̃s Ro. Põt. nat⁹ eſt ꝑ multos annos poſt Petri põtificatũ cũ prius Petrus ſederit Antiochiæ, & per multos annos ante, abſq; particulari aliqua ſede fuerit.

Et cõfirmat hęc rõ arguẽdo ſicut arguit Apoſtolus ad Ro. 4. ubi ꝓbat ex circũſtãtia tẽpis & facti Abrahã nõ ex circuncisione, ſed ex fide iuſtificatũ nulla alia rõne viſus q̃ ꝙ Abraha an circuncisionẽ fuerit iuſtus apud Deũ per fidẽ, ſi hoc ei⁹ argumẽtũ valet neceſſe eſt valere & hoc.ſ. Petrus qñ claues accepit a Chrõ, nondũ erat ep̃us vrbis Romæ, ſed erat un⁹ inter Apoſtolos: ergo claues nũ ſunt ei datę, ſiñ ꝙ poſtea, uel factus, uel mutatus eſt, uel loco, uel officio, ſicut Abrahæ non eſt iuſtitia reputata, qualiſcunq; poſt fidem factus fuerit, ſed prout fuit Apoſtolus tantum.

Secundò. Secundò, Si Romanus Pontifex eſſet Petri ſucceſſor in cura totius eccl̃ę (de hac.n. ſucceſſione ne contingat idem ſępius replicari, ſp loquimur niſi qñq; explicemus de ſola ſucceſſione in epiſcopatu Romano nos loqui) oporteret de quolibet Romano

in eo Pontifice verificari verba Christi ſpectātia neceſſariò ad ſucceſſorem Petri: ſed non de quolibet Romano Pontifice hæc verificata oportet: ergo Rom. Pont. non eſt ſucceſſor Petri. Probatē autem deſtructio conſequētis, ex eo q Romanus Pontifex poteſt labi in hæreſim: & ſic non verificabuntur de eo verba Christi, Tu es Petrus, i. in fide ſolidus: neque, ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, quoniā ſoliditas fidei in ipſo, ſuper quam ædificata eſt Eccleſia, non inueniret: nec, Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: q omnia ad ſucceſſorem Petri dicta eſſe demonſtratū

Tertiò. eſt. Tertiò, quia non omnis Ro. Pont. habet Christi charitatem, quam tamen tertiò Christus exegit in inſtitutione officij paſtoralis: non eſt ergo Petri ſucceſſor, qui exactæ à Chriſto tunc in Pe-

Quartò. tro charitati non ſuccedit. Quartò, quia nō omnis Romanus Pont. paſcit oues Christi, ſed multi eorum paſcunt oues ſuas, dum ad propriam gloriā, authoritatem, vtilitatem, & alia huiuſmodi, Pontificatum exercent. Dicente autē Dño, Paſce oues meas, dignitū aut Petri ſucceſſores, aut paſtores eſſe debere ouium Christi, ipſum amantes & illas paſcentes, doctrina, iuſtitia, & alijs bonis: aut ſi nō amant & docent, nihil hoc verbum ad eos ptinere: ac per hoc non eſſe Petri ſucceſſores. Quintò,

Quintò. quia priſci Romani Pont. recuſauerunt ſe vniuerſales appellari. Greg. n. ſenis epiſtolis hoc reprehendit: & narrat prędeceſſores ſuos hoc renuiſſe. Si n. Greg. cum alijs noluit vocari Eps vniuerſalis, conſequens eſt q non erat, aut non ſe credebat vniuerſalem epiſcopum: idem autē ſonat Pōtifex vniuerſalis, & Pontifex totius Eccleſiæ. Nō ſuccedit ergo Ro. Pont. Petro in Pontificatu to-

Sextò. tius Eccleſiæ. Sextò, Concilium Nicenum (vt ſcribitur li. 10. c. 6. Hiſt. Eccleſiaſt.) ſtatuit ſic. Et apud Alexandriam vel in vrbe Roma, vetuſta cōſuetudo ſeruatur, vt vel ille Aegypti, vel hic ſuburbanarum Eccleſiarū ſolicitudinem gerat. Si n. Ro. Pont. ſucceſſor eſſet Petri in Pōtificatu totius Eccleſiæ, non præſumpſiſſet Nicenum Conciliū fines ſuæ ſolicitudini decernere in ſuburbanis Eccleſiis. Septimò, Si Ro Pont. Chriſti inſtitutione

Septimò. præeſt toti Eccleſię, vt Chriſti vicarius generalis, ſequitur peccaſſe, & peccare omnes, qui non fuerunt, & qui non ſunt ſub Roman Pontif obedientia. Et hinc ſequitur primò primitiuam Eccleſiam totam erraſſe: cum adhuc non eſſet Roma Pon. Sequitur deinde tot Sāctos & Martyres vſq; ad quadringētos annos poſt Chriſtum erraſſe: cum tunc non recognoſceretur Ro. Pont. vt paſtor totius Eccleſię. Sequitur poſtea Aſiā, Aphricam, atque Græciam in damnatione fuiſſe: vtpotē non recognoſcentes Ro. Pont. vt omnium caput. Sequitur demum Chriſtianos, qui hodie ſunt in Perſide, India, Scithia, totoque Oriēte, dānari: eo q non ſubſunt Ro. Pont. Manifeſtatur autem hos non recognouiſſe Ro. Pont. eo q non ab ipſo ſeu eius authoritate eorum Epi ſunt inſtituti, eo-

Octauò. rum Concilia ſunt celebrata. Octauò, Hiero de viris illuſtr. ſcribit, q Acharius Eps Cæſarienſis diſcipulus Euſebii Pamphili, imperante Conſtātio, Liberium Papam depoſuerit, & Felicem cōſtituerit. Conſtat autem hoc repugnare primatui Ro.

Nonò. Pont. ſi totius Eccleſiæ Antiſtes eſſet. Nonò, Si illa Eccleſia eſt prima & mater omnium Eccleſiarum, & à Chriſto Dño immediatè fundata, nō eſt alia, niſi Eccleſia Hieroſolymitana, quę per multos annos fuit ante Romanam: inde exierunt omnes Apoſtoli & Epiſcopi ad vniuerſum orbē terrarum in cuius ſignum ab omnibus Eccleſiis etiā Rom. collectæ mittebant Eccleſiæ Hieroſolymit.

Romanus Pōtifex nō diuina inſtitu- Ad huius rei euidentiam cōſiderāda ſunt duo. pri mum vnde ortū, ſecūdum unde ſcitur Ro Pon. ſuccedere Petro. Circa primū aut diſtinguendū eſt de ratione ſuccedentis & ratione ſuccedendi: nā ratio ſuccedendi eſt non Euangelica inſtitutio, ſed ſubſequutum factum Petri, quo Eccleſia Ro. appropriata eſt Petro appropriatione firmata. Declaro ſingula, cautum reddendo lectorem in primis, q aliud eſt ſuccedere Petro, & aliud eſt ſuccedere Petro, hūc, ſ. Rom. Pon. Ratio. n. q Petrus habeat ſucceſſorem, inſtitutio eſt Euāgelica: quia Dñs in Petro paſtorale totius mundi inſtituit officiū, ut in præcedentibus manifeſtatum eſt. Ratio verò, q Petro ſuccedat hic, hoc eſt Ro. Pon. non eſt inſtitutio Euangelica: tum quia Euangelica voce nō eſt Eccleſia Rom. appropriata Petro, ſed tota Eccleſia commiſſa ſibi, dum dr, Paſce oues meas: & ppterea ſi Petrus perſeueraſſet vſque ad finē, vt incepit abſq; appropriatione alicuius particularis Eccleſię, nec Rom. Pont. nec aliquis alius particularis Eps eſſet Petri ſucceſſor: ſed migrāte ad cęlum Petro, fuiſſet vnus electus in Epm Catholicæ Eccleſiæ, qui ſucceſſor fuiſſet Petri. Tum, quia ſi Petrus in ſede Antiochena, quā ſibi priùs appropriauit, perſeueraſſet vſque ad mortem, non Ro. Pontifex, ſed Antiochenus ſucceſſor eſſet Petri. Tum, quia ſi Petrus diſceſſiſſet ex Roma non tm loco, ſed ſede, ita q alibi ſedē elegiſſet, non ſucceſſiſſet Rom. Pontifex Petro, ſicut nec modo ſuccedit Petro Antiochenus: quia inde diſceſſit, mutando, non ſolum locum, ſed ſedem. Ex his. n. patet, non ex Euangelica inſtitutione ortum habere, q Rom. Pontifex ſuccedat Petro: Euangelica ſiquidem inſtitutio de his mutationibus non ſe impedit: ſed ſubſequentibus factis diſponēdum hoc reliquit. Quocirca ex eo, q appropriatione firmata. Ro. Eccleſia Petri Pōtificatui addicta eſt, inde ortum eſt, vt Rom. Pontifex Petro ſuccedat. Appropriationem autem firmatam dicimus, quia Petri morte firmata eſt: & quia Chriſti authoritate robur firmitatis obtinuit. Nam (vt Eccleſia cantat, & Ambr. in oratione contra Auxentium, de Baſilicis tradendis, quam habes in libr. 5. Epiſtolarum Ambr. poſt 32. Epiſtolam aſſerit, & ante ipſum in lib. 3. de excidio Hieroſolymitano, c. 2. Egeſyppus affirmat) volenti Petro ex vrbe Roma diſcedere obuians Chriſtus iuſſit, vt Romę mortem pateretur, eidē dicendo: Venio Romā iterum crucifigi; vt non nuda Petri mors Romæ; ſed mors iuſſa à Chriſto in vrbe Roma, firmaret Romanam ſedē in Petri ſucceſſione. Si ad ortum itaque atq; initium ſucceſſionis Roma Pontificis Petro ſpectes, rōnem ſuccedendi inuenies fuiſſe Eccleſiæ Rom. appropriationem ad Pontificatum Petri, firmatā & Petri morte & Chriſti mandato. Quum aūt dicimus, Petrum & Rom. Pontificem & Pontificem Eccleſiæ Catholicę, non duos intelligas Pontificatus: non. n. ſunt duo in actu, ſed in potentia tantùm, hoc eſt, quia potuiſſent eſſe duo: vt patet ex dictis. Vnde non ſe habent ſicut duo Epatus uniti: non erat ſiquidem in Rom. Eccleſia Epatus ante Petrum: ſed ipſe Petrus Rom. Eccleſiam euexit in Pontificatum, non alium, q ſuum, quem ſecum vehebat: ita q Pontificatus Petri, quem à Chriſto habuit relatum ad Eccleſiam Catholicam, retulit ipſe Petrus ad Eccleſiam Rom. appropriando ſibi illam. Confert aūt nonnihil hæc Pontificatus vnitas, ad hoc, vt idem ſit Romanus Pōtifex & Pōtifex Eccleſiæ Catholicæ: non ſolùm vnitate pſonę, ſed identitate Pontificatus. In cuius ſignū nō dantur Romano Pontifici duo pallia, ſed vnum tātùm: cum tñ plura dari conſtet habenti plures Pōtificatus, quibus debētur pallia. Si aūt de ratione ſuccedentis eſt ſermo, Euangelica inſtitutio ratio inuenitur ſuccedentis. Rom. ſiquidem Pōt. Petro ſuccedens authoritatem habet Apoſtolicam ab Euangelica Chriſti voce, Paſce oues meas: nā cuilibet Petri ſucceſſori, in Petro dixit Chriſtus: Paſce oues meas. Licèt itaq; Apoſtolicam ſedē Ro. eſſe Pont. initiū habuerit ex appropriatione Eccleſiæ Rom. ad Petrum: ex quo tñ firmatum ſic eſt eo ipſo, quo aliquis verus eſt Rom. Pont. verus eſt

Pont.

Ratione ſed ſu... ſto Pe... tri ... pue e... vniuer... ſalis ... cleſię ... Petri... rè ſu... ceſſor

pont. Eccleſiæ catholicæ a Chriſto in beato Petro inſtitutus. Manifeſtum eſt igitur, Vñ Rom. pon. eſt petri ſucceſſor, hac totius Eccleſiæ paſtor. Scitur aūt hoc diuina reuelatione facta, tū vniuerſali eccleſiæ, tum ſanctis Doc. innumeris, tum ſacris Concilijs. Nullus ſiquidem Chriſtianus dubitare ꝑmittitur ex diuina prodire reuelatione quicquid ad fidei Chriſtianæ rationem ſpectans (de quorum numero hoc conſtat ꝑ Decr. Vnam ſanctam eſſe) conteſtatū inuenitur à præfatis. Cōis Chriſtianorum & olim & nunc & ſp confeſſio fuit, eſt, & erit. Rom. pon. ſedem ſolam eſſe ſedē Apoſtolicam: hoc aūt nihil aliud eſt q̄ fateri Rom. pont. Petri ſucceſſorem eſſe rectorem catholicæ eccleſiæ: nam in apoſtolica ſede (niſi quis ꝓpriam ignoret vocem) clauditur apoſtolica authoritas: in apoſtolica aūt authoritate facultatem regendi totam Eccleſiam includi, intelligunt exercitati in ſacris literis. Et hoc vſq; adeò eſt clarum, vt concorditer dicat Apoſtolicæ authoritati à Chriſto orbem commiſſum terrarum: ſic vt quilibet Apoſtolus vbicunq; contingeret ipſum fore, inſtituebat eccleſias, inſtituebat Epos, & id genus reliqua faciebat: vt eorum ět geſta reſtant. Vñ cū. 1. ad Cor. 12. dr̄. Poſuit Deus in eccleſia primū Apoſtolos: dicit glo. inter li. olim ordinatores & iudices: manifeſtans apoſtolicam authoritatem eſſe olim ordinatricē & iudicē. Confitētes igitur apoſtolicæ authoritatis ſedem, confitemur velimus nolimus ſedē ordinatricē & iudicē oīum. Hanc aūt eſſe intentionē confitentiū ex eo ět cōperit, q̄ ſolam ſucceſſoris Petri ſedē Apoſtolicā cōfitemur. Extat ſiquidem Hieroſolym. ſedes, in qua Iacobus Apoſtolus ſedit, cuius ſucceſſor eſt epūs Hieroſ. cur ſedes illa, in qua Iacobus apoſtolus ſedit (q̄ prius tꝑe fuit q̄ quæcunq; alia partialis ſedes) non eſt ipſa quoq; ſedes apoſtolica, niſi quia in illa non eſt authoritas apoſtolica, & in iſta eſt? Nam ſi ex ſola ſucceſſione ad perſonam Apoſtoli affirmaretur, à Chriſti fidelibus ſedes apoſtolica, dubium non eſt, q̄ multæ eſſent ſedes apoſtolicæ, & Hieroſo. ſedes eſſet apoſtolica, & Rom. ſedes eſſet apoſtolica: mō aūt, q̄ vnicam tm̄ nouit Chriſtianus populus ſedē apoſtolicam, eamque Rom. ponti. ſedem eſſe plena voce confitentur, clarum relinquitur, per ſedem apoſtolicam intelligi ſedē authoritatis apoſtolicæ. Et confirmatur: quia ſicut in epāli ſede clauditur pontificia authoritas, & in Archiepiſcopali ſede authoritas archiepiſcopalis, & in ſede patriarchali authoritas patriarcalis. ita in ſede apoſtolica clauditur authoritas apoſtolica, ac per hoc quemadmodum Chriſtianus populus ad huiuſmodi ſedes recurrens, ad dictas authoritates recurrere intendit: ita ad apoſtolicam ſedem recurrens, aut ipſam quomodolibet venerans authoritatem apoſtolicam confitetur. Potiùs in ꝓfeſſione ſedis apoſtolicæ clauditur eius diuinæ inſtitutionis confeſſio: nam quia ſecundum veritatem, Apoſtolica tā ſedes, q̄ authoritas a ſolo Chriſto eſt vel eſſe poteſt, a quo ſolo poſſunt Apoſtoli fieri (neque. n. minus eſt apoſtolicam ſedem ac authoritatem, q̄ apoſtolum inſtituere: ſicut non minus eſt epiſcopalem authoritatem ac ſedem facere, q̄ epm̄) neceſſe eſt vt qui apoſtolicam confitentur ſedem, a Ieſu Chriſto immediate illius eſſe authoritatem fateantur, diuinoque proinde iure inſtitutam illam eſſe profiteantur. Et hinc habes q̄ Doctores confitentes Rom. Pont. ſedem apoſtolicam, aut apoſtolatum aut authoritatem apoſtolicam, fatentur Rom. Pontificem eſſe totius Eccleſiæ rectorem: quod notandum valde eſt, & ſecundum ſe, & ne oporteat ſæpe repetita in authoritatibus ſanctorum, &c.

Ad primum. Antequam aūt authoritates adferātur, ad obiecta reſpondendum eſt. Ad primum ergo dr̄, nihil obſtare ſucceſſioni Ro. po. Petrum, quatenus Rom. pon. fuit, natum eſſe poſt acceptas claues: ſufficit. n. ſucceſſori natum eſſe ante mortem eius, cui ſuccedit.

Ad argum̄ aūt formatum ad ſimilitudinem argumenti Pauli Apoſtoli de iuſtificatione Abrahæ: *Ad confirmationē.* rñdetur militare illud non contra noſtram ſniam, ſed potiùs contra arguētes: Manifeſtat aūt hoc diſtinguēdo, ſicut in Abraham reputationē iuſtitiæ a iuſtitia reputata, ita proportionaliter in Petro acceptationē clauium a clauib. acceptis. Nam quemadmodum reputatio ad iuſtitiam Abrahæ conuenit ex fide. & non ex circuncifione poſtea ſubſequuta: ita Petro acceptio clauium conuenit ex pōtificatu eccleſiæ catho. tunc. n. datæ ſunt ei claues qn̄ factus eſt paſtor Chriſtiani ouilis, & non ex eccleſia Ro. ſeu pont. Rom. poſtea ſubſequuto. Et ſimiliter quemadmodū iuſtitia reputata Abrahæ, non eſt reſtricta ad ſtatum præputij, ſed eſt extenſa ad ſubſequutum ſtatum circuncifionis (dicēte Apoſtolo ibidem, Ideo ex fide, vt ſecundum gratiam firma ſit promiſſio omni ſemini, non ei qui ex lege eſt ſolum, &c.) ita acceptæ claues extenſæ ſunt ad ſubſequutum poſtea Petri pontificatū Rom. Rurſus quemadmodum Abrahæ iuſtitia reputata appropriata eſt ſubſequutæ circuncifioni, ſeu ipſi Abrahæ, vt poſtea pater factus eſt circuncifionis, ſic vt eius ſemen ex circunciſione ꝓlatum ſit oīb. in conſummatione iuſtitiæ promiſſionum, & benedictionum Abrahæ (dicente Apoſtolo ad Gal. 3. Abrahę dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini eius, qui eſt Chriſtus: quem conſtat ex circuncifione natum) ita acceptæ claues appropriatæ ſunt Eccleſiæ Rom. ſeu Petro, vt factus poſtea eſt Pon. Rom. ſic vt per ipſam aperiatur regnum cęlorum oīb. cognationib. terræ. Vñ patet q̄ ex huiuſmodi argumento etſi habetur, q̄ acceptæ clauium non ꝑtinet ad Petrum niſi ſcd'm quòd erat tunc quum accepit claues, (erat aūt non ſolùm Apoſtolus, ſed paſtor ouium Chriſti) non tñ habetur, quòd acceptæ claues reſtrictæ ſint & concluſæ ad ſtatum illum ꝓciſē: ſed ſubſequendo ſimilitudinem Abrahę habetur, quòd claues acceptæ & extenſæ & appropriatæ ſunt ad Pont. Rom. ſecundum mutationē, qua & loco & officio appropriata eſt Petro Eccleſia Romana.

Ad ſecundum dr̄, poſſe dupliciter intelligi ſucceſſorem Petri ſeu Rom. Pon non poſſe eſſe infidelem ſeu hæreticum. Vel de ipſius ꝑſona in ordine *Ad ſecundum.* ad Eccleſiam catholicam: vel de ipſius ꝑſona ſecundum ſeipſam. Et vtroque modo verificatur: & vtrunque expreſſit Dominus in Euangelio. Fidem. n. ſolidam in Petro & ſucceſſoribus ſuis ſm̄ proprias perſonas, ſignificauit Dominus, dicens, Tu es Petrus, in præſenti: & dicens, Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, in futuro. Fidem verò eiuſdem in ordine ad eccleſiam ſignificauit Dominus, & dicens, Sup̄ hanc Petram ędificabo Eccleſiam meam: & dicens, Confirma fratres tuos. Nec obſtat ꝑſonę Rom. Pontif. fidei ſecundum propriam perſonam, quòd illa perſona poteſt eſſe hæretica: quoniam quam primum deſinit eſſe fidelis, deſinit ět eſſe Petri ſucceſſor ſecundum rei veritatem & apud Deum: apud cuius tribunal qui non credit, iā iudicatus eſt: vt dicitur Ioan. 3. quidquid ſit ſecundum forum eccleſiaſticum. Ex quo tñ idem habetur: nam ex hoc ipſo, q̄ ille homo qui vocatur Petri ſucceſſor, ex caſu a fide, iudicio ět inuitus ſubijcitur eccleſię, manifeſtatur ipſum non eſſe amplius Petri ſucceſſorem ſm̄ veritatem. nam ſi verè eſſet Petri ſucceſſor, iudex eſſet totius eccleſiæ, & non eſſet illi ſubiectus inuitus. Ex ſoliditate autē in fide perſonæ Romani Pontifi. in ordine ad eccleſiam, prouenit vt errare non poſſit ſententialiter diffiniendo de fide Chriſtiana: qm̄ in huiuſmodi diffinitione conſtruit fides vniuerſalis eccleſiæ, & ꝑ eam ædificat eccleſia Chriſti ab ipſo Chriſto ſuper petram ſedis apoſtolicæ. Impoſſibile aūt eſſe conſtat vniuerſalem eccleſiam errare in ſide. Libet aūt intueri q̄ ſuauiter commendata ſit huiuſmodi fidei diffinitio voce euangelica. hoc ſiquidē

conſtrui eccleſiam conſtat,cum ſit(vt ad Hebręos 10.d)ſperandarum ſubſtantia rerũ: & ideo ędificandi & confirmandi ratio videt. vterque.n.ſubſtantiam ędificij reſpicit. Sed quia fides donũ Dei eſt, ideirco Chriſtus ſibiipſi attribuit ędificationem Eccleſię ſuper ſedem Apoſtolicã: dicens. Et ſuper hanc Petram ędifi c bo Eccleſiam meã: firmare verò fideles fluctuantes in ambiguitatibus, & quibus,quę circa fidem emergũt , quia miniſteriale opus eſt Petri & ſucceſſoris, ideo dr̃ Petro & ſucceſſori,Confirma fratres tuos: quidquid .n.agit Sedes Apoſtolica diffiniendo de fide,nihil aliud eſt,ꝙ declarare quid ſub fide à Chriſto data continetur:ſic.n.confirmat fratres ſuos. Vñ & in Calcedon. ſynodo dixerunt Patres,ꝙ congregati in Conſtantinopolitano Concilio doctrinã de Spirituſancto tradiderunt:nõ qd' minus eſſet in precedentib. qui apud Nicęam cõgregati ſunt inferentes,ſed intelligendũ aduerſus hęreticos declarantes. Et hinc oritur,vt diffinitis de fide ab apoſtolica ſede ſubſit & ipſe Ro. Pontif. ſicut ſubeſt fidei : non.n.alicui ꝑ ea de nouo ſubijcitur , ſed quod implicitè credebat,tenetur explicitè credere,ex hoc quòd fides ſufficienter explicata eſt,quò ad hęc, quę prius explicata non erant fidei veritati ſubeſſe . At ſi cuiquã mira in hac reſponſione dicta apparebunt:meminerit ſcriptum eſſe, Mirabilia teſtimonia tua: ſunt n.hęc Ieſu Chriſti teſtimonia. Sed quid mirari fidelis debet de tali tãtaque diuinę gratię aſſiſtentia ſuo in terris Vicario,cum Caiphę Pont. ſynagogę minus legitimo, ac perſecutori ipſius Chriſti aſtiterit ad prophetandum rõne pontificatus:teſtante Ioan.Euangeliſta,dum dicit, ſemetipſo non dixit,ſed cũ eſſet Pontifex anni illius,prophetauit,quòd Ieſus erat moriturus pro gente. Ioannis 11. Cur.n. Ioannes hoc docuit, cur hoc reuelauit,niſi vt diuinam aſſiſtentiam peculiarem Pontifici eſſe reuelaret?

Ad 3m. Ad tertium dr̃,quòd exacta trina dilectio à Petro rectitudinẽ reſpicit paſtoralis officij,& ꝑ hoc qui non ſuccedit Petro in dilectione Chriſti , nequaquam ſuccedit eidem in bonitate paſtoralis exercitij: ſed paſtor eſt officio & nomine; mercenarius autem ſtudio & exercitatione .

Ad 4m. Ad quartũ dr̃,quòd amare,& paſcere oues Xp̃i, ſpectat ad ſucceſſores Petri ſub rõne commiſſi , & debiti:Chrs.n.commiſit, vt paſceret oues ſuas. & ad hoc ſucceſſor tenetur, & ad hoc ſe obligauit ſuſcipiendo pontificatum. Vñ ſi nec amat nec paſcit,non ꝑ ea locus iſte ad ipſum non ſpectat: nã multum ad eum ſpectat paſcere Chriſti oues : ad quem ſpectat,vt praeceptum & ex officio debitũ. Exigit quippe locus iſte paſcentem & amantem, quia exigit,ut amare & paſcere debeat. Et quamuis non amans nec paſcens indignus ſit paſtorali officio,& mereretur illo priuari:non eſſe tñ ꝑ ea priuatum ex vtroque teſtamento dicimus. Ezec. ſiquidem 34.reprehenduntur mali paſtores , qui non Dei gregem,ſed ſemetipſos paſcebant,appoſitis propheticis minis priuationis paſtoralis officij per ipſum Deum exercendę: paſtores tamen relinquuntur. Matth.quoque 23.Super cathedrã, inquit Dominus, Moyſi ſed runt Scribę & Phariſęi , quęcunque dixerint vobis ſeruate & facite;ſecundum verò opera eorum nolite facere .

Ad quintum. Ad quintum dr̃ Grego prędeceſſorum veſtigia imitatum reſutaſſe ſe vniuerſalem appellari, ea rõne,vt ipſe millies dicit, quia ſi vnus vniuerſalis Epiſcopus dr̃,ſolus ipſe Epiſcopus vr̃ dici:& ſic cęteris Epiſcopatus tolleretur. Non aũt ea rõne, ꝙ Rom Pont.authoritas reſtricta ſit,& ad vniuerſalem non ſe extendat eccleſiam: ſuperbum.n.vocabulum,vt pote reliquorum Epõrum iniuriam pſeferens, horruit Greg. & non rem Apoſtolicę authoritatis,extendentis ſe ad vniuerſalem Eccleſiam. Vñ poſt inferius ad Mauricium Imperatorẽ aſſerenda verba de Petri authoritate ſuper totã Eccleſiã,ſubiungit de Petro, Cura ei totius Eccleſię & principatus committitur, & tñ vniuerſalis Apoſtol° nõ vocat. Vbi patet Greg. ſimul aſſirmare curam totius eccleſię, & negare vniuerſalis vocabulũ Propter qd' poſteriores Pontific Ro. rem tenentes,nec à Greg. humilitate diſcedentes,vniuerſalia nomen à recto in obliquum tranſtulerũt & ſubſcribunt ſe in hodiernum diem , Ego enim Epiſcopus eccleſię catholicę.

Ad ſextum. Ad ſextũ dr̃ ꝙ aliud eſt loqui de authoritate, & aliud de executione : cũ authoritate ſiquidẽ Ro. Pon.ſuper totã eccleſiã mos fuit laudabilis, vt nõ exequeret Papa ea, ꝙ ad particulares aliarũ eccleſiarũ curas ꝑtinebant, niſi caſus aliquis id exegiſſet. Et hinc mos fuit,vt Epi ab Archiepĩs cõfirmarent,curati ab Epĩs darent,& innumera ſimilia fiebant. Et hęc eſt illa vetuſta conſuetudo, cuius meminit Nicenum Concilium,quod annuente Rom. Pont. ibi per ſuos legatos pręſente de obſeruatione huiuſmodi vetuſtę conſuetudinis ſtatuit . Ex hoc autem non ſequitur ſtatutum eſſe de auctoritate Ro.Pon.aut lęſam fuiſſe illius auctoritatẽ:ſicut nec hodie minuit, aut lęditur Ro.Pon. auctoritas ex eo quòd in multis prouincijs Ro.Põ.obedientib. hmõi executiones ꝑ prouinciales fiunt .

Ad ſeptimum. Ad ſeptimũ dr̃,ꝙ Rom.Pont. Chriſti inſtitutio neceſſe platũ cęteris,põt dupr̃ intelligi:vel quò ad rõne initij:& ſic falſum eſt,iuxta ſuperius declarata. Vel pſuppoſita appropriatione Eccleſię Romanę ad Petrũ,& ſic veriſſimum eſt.& ꝑ ea conceditur ſequela,ſ.oẽs peccare & peccaſſe,qui eum non cognouerũt vt platum. Et cũ infert primo ꝙ primitiua eccleſia errãſſet,negat ſequela:qꝛ tunc adhuc nõ fuerat appropriatio Eccleſię Rom. ad Petrũ qua pſuppoſita Pon Rom. pręeſt omnib°. Sufficiebat ſiquidẽ tunc , ꝙ tota eccleſia recognoſceret Petrũ,vt totius eccleſię paſtorẽ:poſt ap ꝓpriatam aũt Rom.eccleſiã,oportet recognoſcere Ro.Pont.ſucceſſorẽ Petri paſtorem totius eccleſię,non quatenus eſt Rom.Pont.ſed quatenus eſt ſucceſſor Petri per ſe, & formaliter loquẽdo. Cũ verò infert ſecundũ,quòd tot Martyres & Sancti ad quadringentos annos peccaſſent,qꝛ non recognouerũt Ro.Pon.ĩndeſ falſum eſſe,hmõi Martyres & Sanctos nõ recognouiſſe Ro.Pon. à principio.n.eccleſię Petrus recognitus eſt,& ſucceſſiuẽ Ro.Pon.ei ſuccedentes; ut ſubſequentes manifeſtent authoritates Sanctorum. Et ſimiliter cũ tertiò infertur,Aſiam,Aphricam, & Gręciam errãſſe,quia non fuerunt ſubditę Rom. Eccleſię,manifeſte erratur,& quę falſiſſima comprobantur, inducimus:plenum ſiquidem regiſtrum Greg. curis, Aſię,Aphricę,& Gręcię, teſtatur oppoſitum.

Ad ſecundam. *Ad primam illationem.* *Ad ſecundam.* *Ad tertiam.*

Ad quartum. Quod demũ inducitur Chriſtianos hodie Orientales non ſubeſſe Ro. Eccleſię (niſi de ſchiſmaticis ſit ſermo)falſum eſſe, ex geſtis in Concilio Florent. ſub Eugenio I I I I. patere põt: ſibi ſiquidẽ Iacobitę,Armenij,atq; Gręci, Ro.Pont.vt paſtorẽ totius eccleſię recognoſcere ſe cõfeſſi ſunt. Ad probationem aut ſubiunctã, quia nec Epi ibi à Papa inſtituuntur , nec Concilia eorũ Papę ſirmet authoritate,iam patet quid dicendum eſt,ſ. ꝙ huiuſmodi executionum conſuetudo in quibuſcunque prouincijs. Papę nec tollit,nec lędit authoritatem. Vel tamen pluries noſtra ętate viſum eſt, ab Orientalibus miſſum ad Rom. Pont. pro ſurrogando Epiſcopo , ſeu confirmando electo:& tempore Alexandri V I. & Iulij I I.

Ad octauum. Ad octauũ dr̃, nos de iure diuino loqui:arguẽtes aũt obijciunt damnatum violentię factum. vt ipſamet verba Hier. teſtantur : ait.n. Achatius in tñ clariut , vt in locum Liberij Felicem Arrianũ ſubſtitueret. Vnde Felix ille in catalogo Pontificũ non eſt computandus:vt teſtatur Aug. in Epiſtola ad Generoſum:& eſt Epiſtola 165. Ibi ſiqdẽ Aug. à Petro vſque ad tunc temporis Rom.Pont. Anaſtaſium ſingulos ſucceſſiuẽ recenſens,Liberio Da-

maſum ſucceſſorem ponit, non Felicem.

Ad nonum dicitur Rom. Eccleſiæ appellatione intelligi poſſe, vel ipſum corpus Rom. Eccleſię ſecundū ſe, vel ſecundum ſuum caput: & quāuis Ro. Eccl'a ſm̄ reliqua eius membra non ſit prima, nec mater oīum Eccleſiarum, nec immediatè inſtituta à Chriſto: ipſa tamen eadem Eccleſia Rom. ſecundum ſuum caput Petrum ac Petri ſucceſſorem prima eſt ac mater & magiſtra omnium Eccleſiarū: & immediatè à Chriſto euangelica voce authoritatem ac firmitatem habens, vt prædeclaratū eſt. Vnde tam Canonum q̃ Sanctorum ſententię Romanam Eccleſiam primam magiſtram, matremq́ue Eccleſiarum omnium, aut a Chriſto Dño euangelica voce fundatam firmitatemque ſonantes, veræ ſunt ratione capitis. Et hoc intendūt qui hæc ſcripſerunt: vt ex eo patet, quòd eorum ſententia fundatur ſuper verbis Domini ad Petrum, qui caput fuit, & in ſuis ſucceſſoribus eſt Eccle. Rom. Vnde nihil obſtant huic primatui quæ de Hieroſolymitana Eccleſia afferuntur: nam illa non fuit prior Petro, ſed ſubdita fuit Petro. Collectæ autem Eccleſiæ Hieroſolymitanę non vt prælatæ, ſed vt indigenti ab aliis dabantur, vt patet ad Gal. 2. vnde impertinentes ſunt ad propoſitum.

CAPVT XIIII.

Authoritates Sanctorum antiquorum, & Conciliorum, aſſirmantes, in Petro ac Ro. Pont ſucceſſore Petri totius Eccleſiæ Pontificatum inſtitutum.

Reliquum eſt, vt illis quoq; fiat ſatis, qui neſciunt a priſcis Eccleſiæ Patribus in Aſia, Aphrica, & Europa veneratum eſſe Rom. Pont. vt totius Eccleſiæ patrem, non humana, ſed diuina ratione, ſ. quia in Petro inſtitutus eſt rector Eccleſię vniuerſalis. Afferendas propterea cenſui Græcorum ac Latinorum antiquorum Eccleſiæ Patrū ac Doctorum ſententias non omnes, nec omniū, ſed tot vt ſufficiant ad claram notitiam, q Roma.
Græci cognouerūt Pont. Petri ſucceſſor eſt, & habitus eſt ſic in Pe-
Rom. Ep. tro inſtitutus Paſtor & rector totius Eccleſiæ. Et
Petri a Græcis incipiendo, Chryſ. Homil. 55 ſuper Matt.
ſucceſſorē exponens illud, Super hanc petram: dicit, Petrum
& eū ve- Eccleſię futurę paſtorem conſtituit. Et infra, Deus
neratos fuiſſe conceſſit e ſolus pōt peccatorum remiſſionem, &
ſecūdum Chryſ. vt futura Eccleſia tot, tantiſque fluctibus impetu irrumpentibus immobilis maneat: cuius paſtor, & caput piſcator homo, atq; ignobilis terrarum orbe reluctante adamantis naturam firmitate ſuperet. hęc inquam omnia, quę ſolius Dei ſunt, ſe pollicetur daturum. Et infra. Hunc, ſ. Petrum, vniuerſo terrarum orbi Chriſtus præpoſuit. Et licèt ſuperius gloſſauerit, Super hanc Petram ędificabo Eccleſiam meam. i. fidem atque confeſſionem: inferius tñ ait, Ego dico tibi, Tu es Petrus, & ego ſuꝑ te ædificabo Ecclſiam meā. Et Hom vlt. ſuꝑ Io. tractās illud, Simon Ioannis diligis me plus his, &c. dicit, Aliis omiſſis, dūtaxat Petrū affat, fratrū ei curā cōmittit: neq; negociationis meminit, neque exprobrationis dicit, Si amas me, fratrū curā ſuſcipia. Et īfra tractās illud, Sequere me, ait, Iterū ei, Sequere me q̄b. verbis iterū curā, & familiarē eū affectū oſtendit. Qđ ſi percunctaret̄ quō Iacobus Hieroſolymis ſedem acceperit, reſponderem hunc totius orbis magiſtrum prepoſuiſſe. Et infra, tractans illud, Domine hic autem, quid? dicit, Nam cum magna Dominus Petro cōmunicaſſet, orbis terrarum curam demandaſſet, martyrium prædixiſſet, & ma[illegible] &c.

Theophi. Theophilus quoque Luc. 22. tractans illud, Et tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos, ait, Poſtquam me negaueris, ploraueris ac pœnitueris, corrobora cęteros: cum te principem Apoſtolorum deputauerim: hoc enim decet te, qui mecum robur es, & petra Eccleſię. Et infra. Cum eſſet Apoſtolus, denegauit ac iterum per pœnitentiam obtinuit prærogatiuam, vt eſſet Antiſtes mundi. Et ſuper Ioan. vlti. c. ſuper illud. Cum ergo prandiſſent, ait. Finito prandio commiſſionem ouium mundi Petro cōmendabit, non alij. Et ſuper illud. Sequere me, ait, In hoc qđ dicit Dñs Petro, Sequere me, cunctorum fideliū prælaturā ei inſtituit. Et infra, ſuꝑ illud, Donec veniā ait, Id eſt, dum hūc. ſ. Ioa. volens dirigā ad prædicandū: te nanq; nūc dirigo ad orbis pontificatum, & in hoc me ſequere.

Cyrillus patriarcha Alexandrinus in lib. Theſau. Sicut Chriſtus accepit à Patre ſceptrum Eccleſię gentium, dux ex Iſrael egrediens ſuper oēm principatū, & poteſtatē ſuper omne qđcunq; eſt, vt ei cuncta curuentur: ſic & Petro, & eius ſucceſſoribus pleniſſimē cōmiſit, & nulli alij quā Petro Chriſtus qđ ſuū eſt plenū, ſed ipſi ſoli dedit. Et rurſus pedes Chriſti humanitas eſt. ſ. ipſe homo, cui tota Trinitas pleniſſimam dedit poteſtatem, quem vnus trium aſſumpſit in vnitatem ꝑſonæ, tranſuexit ad patrē ſuper omnē principatum & ptātē, vt adorent eū omnes Angeli Dei, quē totū dimiſit ꝑ Sacſm & ptātem Petro & Eccleſiæ eius. Et iterū, Petro oēs iure diuino caput inclinant: & primates mundi tanq̃ ipſi Dño Ieſu obediunt. Et iterū, Ipſius Apoſtolici Throni Romanorū Pontificū ſolius eſt reprehendere, corrigere, ſtatuere, ſoluere, diſponere, & loco illius ligare, qui ipſum ædificauit. *Cyrillus.* Maximus in Epiſtola Orientalib' directa. Oēs fines orbis q Dñm ſyncerē receperunt, & vbique terrarū catholici verā fidē confitentes, in Eccleſiā Romanorū tanq̃ in Solem reſpiciunt, & ex ipſa lumen catholicæ, & Apoſtolicæ fidei recipiunt. *Maximus.*

Cyrillus Patriarcha Hieroſolymitanus, ex perſona Chriſti loquens dicit Petro, Tu cū fine, & ego ſine fine cū omnibus, quos loco tui ponā, plenē, & ꝑfectē Sacſo, & authoritate ero, ſicut ſum & tecū. *Cyrillus.*

Conciliū Calcedon. (vt in eius geſtis legitur) tꝑe Sancti Leonis & Martiani Imperatoris acclamauit: Leoni Papæ: Leo Sanctiſſimus Apoſtolicus, & vl. s. Et prius tꝑe Diocletiani & Maximiani Imperatorū (vt hr̄ diſt. 21. nunc autē) cū Marcellinus Papa, & poſtea Martyr timore ductus thurificaſſet idolis, ſynodus Epiſcoporū collecta huius rei gr̄a dixit, Prima ſedes non iudicabitur à quoquā. Et longe ante Anacletus Martyr Traiani tꝑe natione Græcus, patria Athenien. ait Sacroſ. Roman. & Apoſtolica Eccleſia non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Dño, & Saluatore noſtro primatū obtinuit: ſicut beato Petro Apoſtolo dixit: Tu es Petrus, & ſuꝑ hanc petrā ædificabo Eccleſiam meā: & tibi dabo claues, &c. vt hr̄ diſt. 22. Sacroſancta. Et rurſus, vt hr̄ diſt. 21. in nouo. idē dixit, In nouo teſtamento poſt Chriſtum Dñm a Petro ſacerdotalis cępit ordo, quia ipſi primo pontificatus in Eccleſia Chriſti datus eſt: Dño dicente ad eū, Tu es Petrus & ſuper hanc Petram, &c. Et iterū, Electionē ſummorū Pontificum ſibi Dñs reſeruauit. 70. diſt. electionē. *Concilium Chalcedonenſe.* Marcellus Papa & Martyr tꝑe Diocletiani & Maximiani, ſeu Conſtantij & Galeri, qui Imperij gubernacula ſuſceperunt, poſt Diocletianū & Maximianum in can. rogamus vos. 24. q. 1. ait de Petro, Ipſe eſt caput totius Eccl'æ: cui Dñs ait, Tu es Petr', & ſuꝑ hāc Petra ędificabo Eccl'am meā, &c. *Marcellus.*

Cyprianus quoq; Martyr in tract. de ſimplicitate prælatorū dicit ea quæ referuntur. 24. q. 1. loquitur Dñs, quæ breuitatis cauſa non duxi repetenda. In illis ſiquidem Petri pontificatus ſatis patet, vt declaratum ſuperius eſt. *Ciprian.*

Amb. in ſermone 47. de fide Petri Apoſtoli, & hr̄ diſ. 50. can. fidelior, dicit de Petro, Tanq. bonus Paſtor tuendum gregem accepit: vt qui ſibi infirmus ante fuerat, fieret omnibus firmamentum: & qui ipſe interrogationis tentatione nutauerat, cæteros fidei ſoliditate fundaret. Deniqué pro ſoliditate deuotionis Eccleſiarū petra dicitur: ſicut ait Dñs, Tu es Petrus, & ſuper hāc petram ædific. Eccleſ. meam: petra. n. dicitur, eo q primus in na- *Ambroſius.*

tionib. fidei fundamenta poſuerit, & tanquam ſaxum immobile totius operis Chriſtiani compagẽ molemq; contineat. Et idẽ in hymno Dominicali Petrũ petrã eccleſiæ appellat, dicẽs, Hoc ipſa petra eccleſiæ canente, culpã diluit. Teſtatur ſiquidẽ Aug. in li. 1. Retract. c. 21. hunc hymnũ Amb. eſſe. Et in ſerm. 1. de mirabilibus: Hanc igitur ſolam eccleſiæ nauẽ aſcendit Dns, in qua Petrus magiſter eſt conſtitutus: dicẽte dño, Super hanc petrã ędificabo eccleſiã meã. Quæ nauis in alto ſeculi ſtatus ita natat, vt pereunte mũdo, oẽs quos ſuſcipit, ſeruet illęſos. Cuius figurã iam in veteri videmus Teſtamẽto. Sicut. n. Noe arca, naufragante mundo, cũctos quos ſuſceperat incolumes reſeruauit: ita & Petri eccleſia cõflagrante ſeculo, oẽs quos amplectitur repręſentabit illæſos. Et ſicut tunc trãſacto diluuio ad arcã Noe colũba ſignũ pacis detulit: ita & trãſacto iudicio ad eccleſiam Petri Chrs gaudiũ pacis referet: qa ipſe columba, vel pax eſt. Et idẽ ſup Epiſt. 1. ad Tim. c. 3. tractãs illud, Vt ſcias quemadmodũ oporteat te in domo Dei cõuerſari, q̃ eſt eccleſia Dei viui, &c. ait: Qũ totus mundus Dei ſit eccleſia, tñ domus eius dr, cuius hodie rector eſt Damaſus: mundus. n. in pvaricatione eſt diuerſo turbatus errore: cõ illic neceſſe eſt dicat eſſe domus Dei & veritas, vbi ſtm voluntatẽ ſuam timet. Et in li. de exceſſu fratris ſui noie Satyri, narrat, cõmendat ac tuet cautelã ac ſapientiam eiuſdẽ in peregrinis partib. pcunctantis, vt Eps eſſet catholicus, hoc eſt cũ Ro. eccleſ. conueniret: dicẽs ca. 7. Aduocauit ad ſe Epm, nec vllam putauit verã niſi verę fidei gratiã. pcunctatuſq; ex eo eſt, vtrũ nam cũ Epiſcopis catholicis, hoc eſt cũ Ro. Ecc. conueniret. Cũ Romana dixit, nõ Hyeroſolimitana, nõ Antiochena, nõ Conſtãtinopolit. &c. cur hoc, niſi qa Ro. cõis eſt oib. catolicis, pculdubio vt caput? Simile ſiquidem apud Hieron. reſugium inuenies, ſcribentem ad Damaſum Epiſt. 7. Ego interim clamito, Si qs cathedrę Petri iungitur, meus eſt.

Hiero. Hieronymus ſuper Matth. ait Simoni, q credebat in petram Chriſtum, Petri largitus eſt nomẽ. ac ſecundum metaphoram petræ rectẽ dicitur ei, Aedificabo Eccleſiam meam ſuper te.

Rurſus ad Damaſum: & hr 24. q. 1. c. quõ vetus. Ego nullum pmum niſi Chriſtum ſequens, beatitudini tuę. i. cathedrę Petri cõionem conſocior ſup illam Petram ędificatam eccleſiã ſuam ſcio. Et infra. Quicunque tecum non colligit, ſpargit: hoc eſt q Chriſti non eſt, Antichriſti eſt. Vbi nota Hier. pro eodem computare Chriſtum & Papã quantũm ad ea, q̃ ſunt fidei: de his. n. eum loq clare patet videnti Epiſtolam 4. Item quoq; i lib. cõtra Iouinianũ ca. 14. ait, Inter 12. vnus eligitur, vt capite conſtituto ſchiſmatis tolleretur occaſio, & loquitur pculdubio de electione Petri, nõ ab Apoſtolis, ſed à Chriſto: vt patet ex ſolutione ſubiunctæ mox q̃ſtionis, Sed cur non Ioannes virgo electus eſt? ſoluit. n. Ne magiſter huiꝰ, q diceat, pacẽ meã do vobis, &c. In adoleſcen ẽ, quem dilexerat. cãm pbere videretur inuidiæ. Idẽ rurſus Epiſ. 2. ad Damaſum & habet 24. q. 1. Hæc eſt fides, ait, Si hæc nřa confeſſio apoſtolatus tui iudicio cõprobat quicunq; me culpare voluerit, ſe imperitum, vel maleuolum, vel & non catholicum, non me hęreticum cõprobabit: vbi quia vides, ex ſedis apoſtolicæ iudicio pendere eſſe, vel non eſſe catholicum, aut hæreticum ſummum Chriſti in terris tribunal agnoſcere potes; ad quod de fide iudicium ſpectare conſtat.

Aug. Aug. non ſolum Petrũ principem Apoſtolorũ affirmat: ſed quaſi conſultaret ſedes Apoſtolica de fide contra Pelagianam hæreſim à duob. Concilijs Chartagi. & Mileuitano ſubſcriptus inuenitur. Et rñdente Innocentio Papa ad Cartaginenſe quidem Conciliũ, Patrum inſtituta ſacerdotali cuſtodientes officio nõ cẽſeris eſſe calcanda, qđ illi nõ humana, ſed diuina decreuere ſnia, vt quicqd de diſiunctis remotiſq; prouincijs ageret, nõ prius ducerent finiendũ, niſi ad huius ſedis notitiã perueniret: vbi tota huius authoritate iuſta, q̃ fuerit pnũciatio firmaret: indeq; ſumerent cæteræ Eccleſię, velut de natali ſuo fonte aquę cunctæ pcederent, & p diuerſas totius mundi regiones puri capitis incorruptæ manerent: qđ pcipere, quos abluere, quos velut in cęno inemundabili ſordidatos mundis digna corporib. vnda vitaret. Concilium vero Mileuitanum, Quoties fidei rõ ventilatur arbitror oẽs fratres & coepiſcopos nſos non niſi ad Petrum i. ſui nois & honoris authorẽ referre debere: velut nunc retulit veſtra dilectio, q p totum mundum poſſit oib. Eccleſijs in cõi prodeſſe. Et idem ad Paulinum Epiſtola 106. referens hęc geſta, cõmmendat Innocentij literas reſponſiuas, ſubiungens, Ad oĩa nobis ille reſcripſit eodẽ modo, quo fas erat atq; oportebat apoſtolicæ ſedis Antiſtitem. Rurſus ſecundo lib. de Baptiſmo contra Donatiſtas c. 1. (& habetur 2. q. 7. puto) Petri cathedram cuilibet pferri Epiſcopatui, quũ comparando Cypriani Petri ait, Vereri debeo, ne in Petrũ cõtumelioſus exiſtam: qs neſcit. n. illum apoſtolatus principatũ cuilibet Epiſcopatui pferendũ? ed & ſi diſtat cathedrarũ gratia, vna th eſt Martyrũ gloria. Idem in 2. li. de Doct. Chriſtia. non longẽ à principio, decretales Epiſtolas apoſtolicæ ſedis inter canonicas hñdas ſcripturas cenſet, dicens, In canonicis ſcripturis Eccleſiarum catholicarũ q̃ plurium diuinarũ ſcripturarũ ſolertiſſimꝰ indagator, authoritatẽ ſequatur: inter quas ſanè illę ſint, quas apoſtolica ſedes habere, & ab ea alij meruerunt accipere Epiſtolas. Quid. n. Decretales ſi dei, quas apud ſe hñt, vel alijs mittit apoſtolica ſedes, inter canonicas eſſe hñdas ſcripturas affirmat, ſupponit pculdubio apoſtolicã ſedem non ſolum cunctis prælatam ſedibus: ſed diuinam vt pote fidei magiſtram.

Greg. Greg. in regiſtr. li. 4. Epiſ. 32. ad Mauricium Auguſtum ait: Cunctis Euangelium ſcientib. liquet, q voce Dominica ſancto, & oĩum Apoſtolorum principi Petro Apoſtolo totius Eccleſiæ cura cõmiſſa eſt: ipſi q ppe dr, Petre amas me? Paſce oues meas. Ipſi dr, Ecce ſatanas expetijt vos vt cribraret ſicut triticum: ego p te rogaui, vt non deficiat fides tua, & tu aliqñ conuerſus confirma fratres tuos. Ipſi dr, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ędifi. Eccleſiam meam, & portæ inferi non pualebunt aduerſus eã: & Tibi dabo claues regni cęlorum: & quodcunq; ligaueris ſup terram, erit ligatum & in cęlis: & quodcunq; ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cęlis: Ecce claues regni cęleſtis accepit, poteſtas ei ligandi & ſoluendi tribuitur: cura ei totius Eccleſiæ & principatus committitur.

Leo primus. Sanctus Leo primus in ſermone 3. de anniuerſario ſuę aſſumptionis die ait, De toto mũdo vnꝰ Petrus eligit, q & vniuerſarum gentium vocationi, & oib. Apoſtolis cunctiſq; Eccleſiæ patribus pponatur, vt quamuis in populo Dei multi ſacerdotes ſint, multiq; paſtores oẽs tamen regat Petrus, quos principaliter regit & Chriſtus. Magnũ & mirabile, dilectiſſimi, huic uiro conſortium potentię ſuę tribuit diuina dignatio: & ſi quid cum eo cõe cæteris uoluit eſſe principibus nunq̃ niſi per ipſum dedit quicquid alijs non negauit.

Beda. Venerabilis Beda ſuper illud Ioan. 1. Intuitus autem in eum Ieſus dicit: Vidit cordis eius ſimplicitatem, animi ſublimitatem: cuius merito cunctæ eſſet pręferendus Eccleſiæ.

Bernardi. Bernardus non ſolũ pluries Ro. Pon. Ieſu Chri vicariũ & totiꝰ eccleſiæ caput appellat; ſed in Epiſtola prima ad Eugeniũ Papã 237. in ordine Epiſtolarum ait: Locus in quo ſtas, terra ſancta eſt, locus Petri eſt, locus principis Apoſtolorum, ubi ſteterunt pedes eius, locus illius eſt, quem conſtituit Dñs dñm domus ſuæ & principem oĩs poſ-

ſermonis ſuæ: meritò tali paſtori, tali nutritori cõmiſſa eſt eccleſia, quaſi adhuc tenera, adhuc in cunabulis eſſet. Et in Epiſt. 242. ad Ro. qui diſceſſerunt à Dño Papa ait, Cur regẽ terræ, cur dñm cęli furore tã intolerabili, quàm irrationabili in vos pariter prouocatis, dũ ſacrã & apoſtolicã ſedẽ diuinis regalibuſq; priuilegijs ſingulariter ſublimatã auſu ſacrilego inceſſere, ſuoq; minuere honore cõtenditis? Et in Epiſ. 131. ad Mediola. de plenitudine ptãtis apoſtolicæ ait: Ro. Eccleſia valde clemens eſt, ſed nihilominus potẽs: fidele cõſiliũ & oĩ acceptione dignũ, noli abuti clementia, ne potẽtia opprimaris. Sed dicit aliqs, Debitã ei reuerentiã rabibebo, & nihil amplius, Eſto. Fac quod dicis: quaſi exhibeas debitã, & oĩmodam. Plenitudo ſiqdẽ ptãtis ſuper vniuerſas orbis Eccleſias ſingulari prorogatiua apoſtolicæ ſedi donata eſt: q igitur huic ptãti reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. Põt ſi vtile iudicauerit nouos ordinare Epiſcopatus, vbi hactenus nõ fuerũt: põt eos, q ſunt alios deprimere, alios ſublimare, prout rõ ſibi dictauerit: ita vt de Epis creare Archiepiſcopos liceat, & econuerſo ſi neceſſe viſum fuerit. Põt à finib. terræ ſublimes quaſcunq; pſonas Eccleſiaſticas euocare, & cogere ad ſuã pſentiã: non ſemel aut bis, ſed quoties expedire videbitur. Porrò in pmptu eſt ei oẽm vlciſci inobediẽtiã, ſi quis forte reluctari conatus fuerit.

In geſtis concilij Conſtan. inter dãnatos articulos Io. V. Viclef. & Io. Huſs. reperiuntur hi duo, ſ. Petrus non eſt nec fuit caput ſanctæ Eccleſiæ catholicæ, non eſt de neceſſitate ſalutis credere Ro. Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias. Et ſubditur, Error eſt, pro quanto negaret primatũ ſummi Pont. ſuper alias Eccleſias particulares.

Sanctus Th. in 4. contra Gen. c. 76. poſtq̃ multipliciter pbauit vnũ Epm platum à Chro, toti Eccleſiæ, ſubdit, Per hoc aũt excludit quorundam pſumptuoſus error, q ſe ſubducere nituntur ab obedientia & ſubiectione Petri, ſucceſſorẽ eius Romanum Pon. vniuerſalis Eccleſiæ paſtorem non recognoſcentes.

In concilio quoq; vniuerſali Florentiæ ſub Eugenio 4. vbi Grecorũ, Armenorũ, & Iacobitarũ cũ Rom. Eccleſia facta legit vnio, habent hæc verba Diffinimus ſanctã apoſtolicã ſedem, & Ro. Pon. in vniuerſum orbem tenere primatũ, & ipſum Ro. Pont. ſucceſſorẽ eſſe beati Petri principis Apoſtolorũ, & verum Chri vicariũ, totiuſq; Eccleſiæ caput, & oium Chriſtianorum patrem ac doctorẽ exiſtere: & ipſi in beato Petro paſcẽdi, regendi & gubernandi vniuerſalem Eccleſiã a Dño nro Ieſu Chro plenam ptãtem traditam eſſe, quemadmodum etiã in geſtis œcumenicorum Conciliorum & in ſacris canonib continetur: hęc ibi. Vbi non nouiter ab hac ſynodo inuentam fuiſſe hanc diffinitionẽ, ſed ipſam contineri in aliorũ vniuerſalium Conciliorũ geſtis, & propterea hoc vnũ Concilium ſufficit p o. b. ad firmandã fidem hmõdi veritatis.

Pręterea turbã Canonum & doctorũ (quã dinumerare nemo põt) idem ſẽtientiũ. Tã euidẽter ſiqdem ex his, q attulimus, clarũ eſt Ro. Pon. Petr. ſucceſſorẽ, à Xpo in Petro inſtitutum eſſe totius Eccleſię paſtorẽ, vt locus dubitationi nullus relictus ſit. Si qs aũt poſt hęc hęſitans inuenitur aut rudis & ineptus, aut cũ hæreticis ſeu ſchiſmaticis ſapit, aut certe Chriſtianus nõ ẽ, eruditus quippe valde & indocilis eſt quiſq; certitudinẽ mathematicã in oĩb. qrit, vt Philoſophi tradunt. Hæreticorũ atq; ſchiſmaticorũ pprium eſt ſacra vti ſcriptura, ſm ſenſum tñ quo ipſi faciũt illam ſonare: Chriſtianorũ aũt, qui verè catholici ſunt, ſapientia ſacrã ſcripturam intelligit ſm ſenſum, quem ſancti Doctores, quem ſacra Cõcilia, apoſtolica authoritate roborata interptantur. Hunc ſciendi Chriſtianã veritatẽ modũ quiſquis repellit, Chriſtianus nõ eſt: ab hac via q recedit, infidelis inuenit. Nã licentia exorbitandi ab hac via ſi admittiť, Trinitatis vnã ſubſtantiã reuocare in dubiũ eſt, Arrianos fas eſt: Spũm quoq; ſanctum pcedere à filio ambiguũ adhuc cum priſcis erit: panẽ in ſacro altaris conuerti in corpus Chri dubitat. Hæc. n. oia nulla alia via aut authoritate ſunt Chriſtianis reddita certa & indubia fide tenenda, niſi interptatione ſacræ ſcripturæ, iuxta Sanctorũ documenta & ſacrorum Conciliorũ authoritate apoſtolica firmatorũ diffinitionẽ. Quocirca quum textus euangelici ad ppoſitũ adſint, & ſanctorũ doctrina conformis in propoſito pateat, nullo penitus Sanctorũ reluctante, ſacrorumq; Conciliorum cũ Apoſtolica authoritate inueniat definitio, omniſq; Chriſtianorũ ætas à Petro huc uſq; in ſancta Eccleſia catholica hoc confeſſa inueniat, reliquorumq; Doctorum teſtimonia innumera ſint: certum ita reddit Ro Pon. Petri ſucceſſorem in Petro à Chriſto inſtitutum totius Eccleſiæ paſtorem, vt certior fides haberi non poſſit. Amen.

Romæ, anno Chriſtianę ſalutis, 1521. ætatis verò propriæ 52. die 17. Februarij.

FINIS.

TRACTATVS QVARTVS, De attritione & Contritione, in quatuor Quæſtiones diuiſus.

SVMMARIVM.

1 *Num attritio poſſit fieri contritio.*
2 *Num contritio debeat eſſe ſingulorum peccatorum.*
3 *Num peccator teneatur ad contritionem quandocunque recordatur ſuorum peccatorum.*
4 *Num contritio non modo culpam ſed pœnam debeat peccatis remittere.*

PROLOGVS.

INtentio mea in ſubſequentib. q̃ ab authore tractanda erant ad perfectionẽ operis, eſt nõ aggredi ordinem p quæſtiones & articulos ſigillatim decidendo, quaſi complere vellem tertiã partẽ (imparẽ n. me tãto negotio & cognoſco & fateor) ſed dubia aliqua vtilia nec nõ diſcuſſione digna tractare, & iuxta ingenij vires diuina aſpirãte gratia determinare. Seruaboq; ordinẽ factorũ ſupra poſitũ.

De partibus igitur pęnitentiæ in ſpeciali tractando, primum occurrit de prima parte pœnitentię dubium circa quidditatem eius: q ex dña inter attritionem & contritionem facilius cognoſcet.

QVAESTIO I.

An attritio poſſit fieri contritio.

ET propterea Quęrit primò, an attritio poſſit fieri contritio. Vr. n. q non. Tum qa contritio & attritio differunt penes principia: qm contritio eſt à charitate, attritio autẽ eſt à voluntate ſine charitate. Tum quia impfectio attritionis eſt de ratione eius: ac p hoc remota imperfectione non remanet attritionis actus, qui poſſit perfici per charitatem.

Ad euidẽtiam Huius tria facienda ſunt. primò dicetur qd nois: ſcdò manifeſtabitur quotuplex eſt tam attritio, q̃ contritio: tertiò rñdebit q̃ſito.

Quò ad primum attritio ſonat impfectam diſplicentiam peccati. contritio aũt ſonat diſplicentiam perfectam peccati. Et eſt ſermo de peccato mortali Notanter aũt dico Diſplicentiã, & nõ dico Dolorem ſeu triſtitiã: qm contritio pprie ſignificat diſplicentiam, q̃ eſt rã triſtitiæ ſeu doloris, quãuis frequenti vſu dicatur, q̀ od contritio eſt dolor, ſignificando cãm ab affectu. Quanta aũt dña ſit inter diſplicẽtiam & triſtitiam, q̃ eſt in voluntate, manifeſtat ſtatus celeſtis patriæ: in qua Sanctis diſplicebunt pctã olim ab eis commiſſa, nullã tñ triſtitiã de eis habebunt. Ex hoc. n. q in patria erit diſplicentia, & non erit triſtitia, manifeſtè patet, q triſtitia ipſa, q̃ eſt in voluntate, non eſt eſſentialiter diſplicentia. ſed ad diſplicentiam ſequitur triſtitia in ijs qui ſunt triſtitiæ capaces. *Contritio, & attritio dñ diſplicentia; non dolorem ſignificãt illa perfectam, hęc imperfectã.*

mè diſpoſitus à diuina ſapientia: nam vniuerſalis eccleſia, ſicut diſtribuitur in caput, & membra: ita diſtribuitur in ſuam acceptione clauium, vt .n. capite quidem accipiat per ſucceſſionem; in mẽbris autem per participationem. In capite nanq; habet claues regni cęlorum ſecundum actus clauib. adæquatos: in membris autem, hoc eſt partialib' eccleſijs, claues habet ſecundum actus ordinis, & partialis iuriſdictionis.

vt Eccleſia ex Petro in capite per ſucceſſionẽ, quã in membris per participationem.

Ad obiectionẽ

Vnde patet oppoſitum eſſe eius, quod apparebat proponendo quæſtionem: cum.n. dicimus, Solus Petrus accepit claues regni cęlorum, socij cõpares excluduntur. non illius corpus eccleſia, non illius ſucceſſor excluditur, imò tã Eccleſia, ꝙ ſucceſſor in ſolo Petro includit, q̃a ex hoc, ꝙ ſolus Petrus accepit claues regni cęlorum, infertur eãdẽ accepiſſe eccleſiam inchoatam, ac ſignificatam in ſuo capite: ac ꝑ ꝑ eam eandem ſemper claues habere, in capite quidem per ſucceſſionem, in mẽbris aũt per participationem: vt ſic verè vnum ſit corpus tota Eccleſia ſub vno capite. Nec fallaris antiqua ſchiſmaticorum ſuectione in chatolicos, tanquam monſtra fingentes, Cum Eccleſiæ caput Petrum dicimus: q̃ſiquidem Chriſtus eſt caput corporis Eccleſiæ, vt dr̃ ad Coloſ. 1. & ſi Petrus quoque caput Eccleſiæ ponitur, duo capita vni corpori non ſine monſtro iunguntur. Frigida ſunt hæc: q̃m Petrus alia ratione caput Eccleſiæ dicitur, ab ea ratione, qua Chriſtus eſt caput Eccleſię. Chriſtus.n. eſt caput ratione ſuipſius, Petrus aũt rõne Chriſti. Vnde Chriſtus eſt ſimpliciter, & abſolutè caput: Petrus aũt ideo caput, quia eſt vice caput: eſt.n. loco Chriſti in cęlis reſidentis, caput in terris. Vnde totius eccleſiaſtici corporis vnum tñ ponitur caput ſimpliciter & abſolutè, i. Chriſtus; loco cuius in terris Petrus non aliud caput, ſed vicecaput conſtitutus eſt. Vnde nulla interuenit monſtruoſitas in eccleſiaſtico corpore, niſi apud nolentes intelligere Eccleſiaſtica nomina in ſenſu, in quo dñr, omnibus ferè manifeſto. Libet autem intueri hoc in loco omnibus hmõi obuiationibus commune eſſe vnum errandi iter: inter omnes ſiquidem diſcuſſas poſitiones prima ex affirmata iuſtitiæ qualitate, negauit ſubſtantię perſonam: ſecunda ex affirmata Eccleſia ſignificata, negauit perſonam Petri ſignificantem: tertia ex affirmata Petri principalitate negauit eius ſingularitatem: quarta ex affirmato cõi pariq; Apoſtolatu negauit vnitatem paſtoralis officij in Petro: quinta ex affirmatis Eccleſiæ clauibus, negauit ſolum Petrum accepiſſe claues: ſexta ex affirmato vnico Eccleſiæ capite Chriſto, negauit Petrum eſſe caput loco Chriſti. Et ſimile inuenies inferius, cum ex affirmata charitate Petri paſtoris, negabitur ex perſona paſtoris ſine charitate; & ex affirmato paſcẽdi ꝑcẽ, negabit paſtoris authoritas. Aperiant itaq; lectorũ oculi, & laqueos deſpiciẽdãt.

CAPVT VII.

Promiſſum eſſe Petro totius Eccleſię Pontificatum in antedictis promiſſionibus.

Qvatuor ꝓmiſſa eſſe Petro à Domino Matthæus euangeliſta in ſupra allatis refert verbis: quorum duo vltima, Quodcunque ligaueris, & Quodcunque ſolueris, cõicata quoque à Domino alijs Apoſtolis, idẽ teſtatur: prima verò duo, Super hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & Tibi dabo claues regni cœlorum, propria Petro perſeuerauerit. In quibus promitti Petro totius Eccleſiæ pontificatum declarandum eſt, poſtquam ambæ promiſſiones amplius dilucidatæ fuerint.

Dixit Chriſtus Petro ædificabo Eccleſiã meã, nõ eccleſias

Quocirca, In prima promiſſione notanda ſunt ſex: ſignificantius.n. vide primò, Eccleſiam meam, non, Eccleſias meas: ſecundò, Eccleſiam meam, nõ aliquam Eccleſiam meam: tertiò, Eccleſiam meã, non oẽm Eccleſiam meam: quartò, Eccleſiã meã, non indefinitè: quintò, Eccleſiam meam, ſingulariter, ſeu vnicam: ſextò Eccleſiam meam, ſine additione aliqua. Attende ſigillatim, non dixit Eccleſias meas, ſed Eccleſiam meam, vt vna eccleſia ſignificaretur: quæ quamuis multas comprehendat partiales eccleſias, non ꝓpterea ſcinditur, diuiditur, aut multiplicatur eccleſia: ſed vnitate numerali retenta multas habet partes, ſicut vnum corpus multa habet membra: iuxta verbum Apoſtoli ad Col. ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, & Cant. 6. Vna eſt columba mea. Dixit, Non aliquam Eccleſiam meam, ſed Eccleſiam meam: vt non de parte Eccleſie, non de particulari aliqua Eccleſia, ſed de integra, ſeu tota Eccleſia intelligeres: neque.n. decebat diuinam ſapientiam aliquam Eccleſiam ædificare ſuper vnum Petrum, & aliquam non: Dei ſiquidem perfecta ſunt opera. Non dixit, Oẽm Eccleſiam meam: tum, quia multitudinem Eccleſiarũ ſupponeret diſtributiuum ſignum, contra Domini ſnſam Io. 10. Alias oues habeo, quę non ſunt ex hoc ouili & illas oportet me adducere, & fiet vnũ ouile, & vnus paſtor. Tum quia ſingulare diſtributũ vniuerſaliter, implicat contradictoria, niſi vniuerſalitas referatur ad partes integrantes ipſum: qđ eſt extra propoſitum, & inferius nihilominus declarabitur, quo partes Eccleſiæ ædificatæ ſunt ſuper hanc Petram. Dixit, Eccleſiam meam: non indefinitè, uagum relinquendo intellectum ad quęrendum quæ eſſet Eccleſia Chriſti ædificanda ſuper hanc Petram: ſicut dubium reliquit intellectum, cum in cœna dixit, Vnus veſtrum me traditurus eſt: certificati.n. ſumus per hæc verba, quòd vnica tota Chriſti Eccleſia ædificata eſt ſuper hãc Petram, & non ſumus ſuſpenſi relicti. Dixit ergo, Eccleſiam meam: vt ſingularem vnicam ſolamque ſuam Eccleſiam integram, de qua in ſymbolo dr̃, ꝙ eſt vna Eccleſia catholica, intelligeres. Vnde per ſolum pronomen Meã, determinauit illam: vt perciperemus, ꝙ de illa vna Eccleſia loquitur, quę eſt Chriſti eccleſia ſine additione aliqua: quælibet namque partialis eccleſia nocatur Chriſti eccleſia cum aliqua additione, puta Romana, Anthiochena, Conſtantinopolitana, &c. Et hoc non ſolũ ſecundum modernum vſum, ſed ſm̃ ſacras Scripturas: vt patet in principio utriuſque Epiſtolę ad Cor. ubi dicitur eccleſiæ quæ eſt Corin. & in principio ad Gala. Eccleſijs Galatiæ: & ad Theſſal. eccleſiæ Theſſal. &c. Habes igitur quid intelligere debeas per eccleſiam meam: idem. ſ. quod intelligis per unam eccleſiam catholicam. Non deſunt tñ ſophiſticæ importunitates ex eo, ꝙ quælibet particularis eccleſia uerè eſt Chriſti eccleſia arguentes: De illa eccleſia Chriſtus loquitur, de qua verificatur quod eſt eccleſia mea, id eſt Chriſti: ſed de qualibet particulari eccleſia uerificatur, ꝙ eſt eccleſia mea: ergo de qualibet particulari eccleſia Chriſtus loquitur, cum dixit, Super hanc Petram ędificabo eccleſiam meam: poſt ſiquidem facilè detegi fallacia argumenti, ad rem ſpectando, & dicendo, ꝙ quælibet particularis eccleſia eſt quidem eccleſia Chriſti, ſed non tota, nec ſine additione aliqua, ſed talis, puta Mediolanen. nec ita eſt eccleſia, quin ſit pars eccleſię: Chriſtus aũt loquitur de eccleſia integra, qua non eſt eccleſia talis, nec eccleſia aliqua, ſed eſt abſolutè ipſius eccleſia. Nihilominus dicendum eſt ꝙ eo modo, quo quęlibet eccleſia eſt eccleſia mea, id eſt Chriſti, illo eodem modo uerificatur de ea, quòd eſt ædificata ſuper hanc Petram.

meas, nõ aliquã, nõ eccleſiam, nõ eccleſias, non aliquid addendo, ſed eccleſiã meã.

Obiectio.

Solutio.

Quod ut plenius intelligas, perſpice differentiã in modo, quo eccleſia catholica eſt Chriſti, & quo quęlibet particularis eccleſia eſt Chriſti: cõueniũt ſiquidem omnes partiales eccleſiæ cum eccleſia catholica in hoc, ꝙ ſunt Chriſti: nam quælibet partialis eſt Chriſti eccleſia. & eccleſia catholica eſt Chriſti eccleſia; ſed differunt in modo: quia eccleſia catholica eſt Chriſti, ut totum; quælibet aũt eccleſia eſt Chriſti, ut pars. & propterea eccleſia catholica eſt ædificata; ut totum ſuper hanc Petram:

tram; quælibet autem eccleſia particularis eſt ædificata ſuper hanc Petram, vt pars. Illo igitur modo, quo verificatur de eccleſia particulari, quòd eſt Eccleſia mea, eodem mutet modo verificatur de illa, quòd eſt ædificata ſuper hanc Petram, & propterea, quia eſt eccleſia mea, vt pars, eſt quoque ædificata, vt pars ſuper hanc Petram. Eccleſia verò catholica, quia eſt eccleſia mea, vt tota, eſt quoque ædificata, vt tota ſuper hanc Petram: & quia totum comprehendit quamlibet partem, & ad partes ſe habet, vt perfectum ad imperfecta, & vnitas, & integritas eccleſiæ pari paſſu currunt: ideo verbum Chriſti ad literam intelligitur de eccleſia vna catholica, ratione cuius intelligitur quælibet particularis eccleſia, ut pars unius eccleſiæ catholicę ædificata ſuper Petrum, ſicut ratione vnius eccleſiæ catholicæ quælibet partialis eccleſia vocari põt à Chriſto eccleſia mea, tanquam pars eccleſiæ catholicæ. nec aliter uerificaretur: quoniam ſi ab unitate eccleſiæ diuiſa eſſet, nõ eſſet eccleſia Chriſti. Nec putes aduerſari hæc ſacris Canonibus, aut Sãctorum dictis: quæ ſonare uidentur eccleſiam Rom. Edificatam eſſe à Chriſto ſuper hanc Petram. Appellatione ſiquidem Ro. eccleſiæ ut multi putant, ea uerbis Concilij Conſtantien. in condemnatione articulorum Ioannis Vuiclef, intelligitur quandoque eccleſia catholica: & ſm hunc ſenſum nulla eſſet in propoſito quæſtio niſi de nomine. Sed quia ſenſus hic non conſonat intentioni ſcribentium de Rom. eccleſia, intelligentium ipſius nomine quandam particularem eccleſiam, diſtinctam contra alias particulares eccleſias: ideo aliter dicendum eſt Ro. eccleſiam ędificatam eſſe à Chriſto ſuper hanc Petram uerificari, nõ per proprietatem, ſed per appropriationem. Quod ex conuenientia, & differentia inter eccleſiam Rom. & alias manifeſtatur: cõe ſiquidem eſt cuilibet particulari eccleſiæ eſſe partem. & hinc fit, quòd non per proprietatem uerificatur de quacunque particulari eccleſia, ſed tantummodo de eccleſia catholica, quę eſt ędificata ſuper hanc Petram: de ipſa.n. ſola ad literam loquitur Chriſtus, dicens, Super hanc Petram ędificabo eccleſiam meam: in qua tamé omnes partiales Chriſti eccleſiæ clauduntur, ut pars in toto. Differt aũt Rom. Eccleſia ab alijs partialibus eccleſiis propinquitate ad caput eccleſię catholicę: nã eccleſia Rom. in ſuo proprio capite non ſoliũ proxima, ſed eadem facta eſt cum capite Eccleſię catholicę: ex facto.n. Petri unus atque idem factus eſt Pontifex Rom. & Pontifex Eccleſiæ catholicæ: ſecundùm ſeipſam uerò immediatè hæret Põtifici eccleſiæ catholicæ. Alia autem quęcunque partialis eccleſia nec ſecundùm ſeipſam immediatè iungitur paſtori eccleſiæ catholicæ, nec ſecundum ſuum caput coincidit cum capite eccleſiæ catholicæ. Ob hanc igitur proximitatem, & coniunctionem Eccleſiæ Ro. ad paſtorem eccleſię catholicæ, appropriantur uerba Chriſti ad Rom. eccleſiam potius, quàm ad alias: nõ quòd illi ſint propria, ſed eccleſiæ catholicæ: ut dictum eſt. Promiſit igitur Dominus Petro prima promiſſione Super hanc Petram ędificabo eccleſiam meam, futurum ipſum fundamentum eccleſię catholicæ.

Claues regni cœlorũ Petro promiſſa plena ſuit eccleſiæ poteſtas in quatuor genera diuiſa: in eam, quæ eſt iuriſdictionis, gubernationis, & eã, quæ ad purgatoriũ extenditur.

Per ſecundam autem promiſſionem, Tibi dabo claues regni cęlorum, plenitudinem poteſtatis eccleſiaſticæ eidem promiſit: quod tripliciter manifeſtatur primò; ex ipſa re ſignificata per claues regni cœlorum, poteſtate. ſ. aperiendi & claudendi cœlorum regnum, non his uel illis, ſed abſolutè: ut comprehendantur omnes uiatores, quibus claudi uel aperiri regnum cœlorum poteſt. Huiuſmodi ſiquidem poteſtas quadruplex poteſtatis genus ſub ſe comprehendit: hoc eſt iudiciariam tam in foro pœnitentiæ, quàm in foro eccleſiæ: quia ois eccleſiaſticus iudex utriuſque fori, ſoluendo, uel ligando aperit, uel claudit regnum cœlorum illi, qui ſoluitur uel ligatur. Poteſtatem quoque gubernatiuam Eccleſiæ catholicæ: nam prouidendo, gubernando, inſtituendo, diſponendo, &c. ciuitatis adminiſtrando, nihil aliud fit, quàm aperitur uel clauditur regnum cœlorum. Poteſtatem etiam ad purgatorium caterſam comprehendit: ubi nota, quòd licèt Xps non dederit Petro iudiciariam poteſtatem ſuper purgatorium: dedit tamen illi claues regni cœlorum, aperiendi et uel claudendi his, qui ſunt in purgatorio: & propterea de poteſtate iudiciaria loquens, appoſuit locum, ſ. ſuper terram dicens, Quodcunque ſolueris ſuper terram, & Quodcunque ligaueris ſuper terram: eximens per uoc eos, qui ſuper terrã amplius non ſunt à iudiciali poteſtate Petri. Loquens aũt de clauibus regni cœlorum: nullum exemit uiatorem, cui per Eccleſiam põt aperiri, uel claudi regnum cęlorum: ſed abſolutè & illimitatè dixit, Tibi dabo claues regni cœlorum: ut poſſet Petrus cuicunque uiatori regnum cęlorũ aperire poſitiuè; claudere uerò ſaltem negatiuè. Hęc autem dicentes nequaquam Auguſtinum, ſacroſque canones poteſtatem Petri ad excommunicandum et defunctos, tuentes oppugnamus, imò hinc, quod dicimus, cõfirmamus: nam Eccleſiaſtica cenſura in defunctos quatenus ſoluit, aut ligat, ad id reſpicit, quod ſuper terram eſt, hoc eſt uiuos, qui ligantur ne cõicent, aut ſoluuntur, ut cõicent defunctos: quatenus verò aperit, aut claudit regnũ cœlorum, ad defunctorum animas reſpicit, quibus uerè hinc aperitur, aut clauditur regnum cœlorum. Terminatur ergo iudiciaria poteſtas ſuper terram; claues aũt regni cęlorum ad omnes uiatores ſe extendunt. Poteſtatem demum imperatiuam uniuerſis ad Eccleſiam quomodolibet ſpectantibus in ordine tñ ad regnum cęlorum: exigit ſiquidem recta rõ, ut poteſtas, quę ſupremum ſortita eſt finem, reliquis oibus imperet in ordine ad ſupremum finem: ut facilè manifeſtatur inducendo tam in artibus, quàm in rectoribus, ducibus, & principibus. Quilibet nempe artifex, rector, dux, Princeps, ſuperiorem ſortitus finem, ordinat alios artifices, rectores, duces, principes ad ſuum finem, ac per hoc illis quatenus ad ſuum diriguntur finem, præcipit. Conſtat autem regnum cęlorũ ſupremum eſſe finem, poteſtatique clauium Petro promiſſarum reſpondere: reliqua uerò omnia temporalia ad hunc finem quis que oportere diſponi. Sub hac igitur Petri poteſtate comprehenditur poſſe imperare regnis, & principibus oibus in ordine ad regnum cœlorum: nec.n. huiuſi imperium aliud eſt, quàm aperire, & claudere regnum cœlorum, ut de ſe patet. Ex re igitur promiſſa per claues regni cęlorum, patet primò, quòd plenitudo poteſtatis Eccleſiaſticæ, Petro promiſſa eſt à Chriſto dicente, Tibi dabo claues regni cœlorum. Declaratur deinde idem ex ordio loquendi ſacræ Scripturæ, Iſa. quidem 22. de Eliachim ſummi Sacerdotis plena poteſtate dr, Et dabo clauem domus Dauid ſuper humerum eius. & aperiet, & non erit qui claudat; & claudet, & non erit qui aperiat. In nouo quoque Teſtamento Apoc. 3. de Chriſti poteſtate dr. Qui hẽt clauem Dauid, aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit. Nec obſtat ſi obijciat, in textu Euãgelij non haberi, quòd ſi Petrus aperiat, nemo claudit, & ſi claudat, nemo aperit: quia etſi non habentur hæc uerba, habetur tñ idem ſenſus. Ex eo ſiquidem, quòd de nominibus actibus clauium in Euangelio habetur: Quodcunque ligaueris ſuper terrã, erit ligatum & in cęlis: & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis: manifeſtè habetur, quòd ita Petrus ligat, quòd nemo ſoluit, & ita ſoluit, quòd nemo ligat: quod.n. in terra ligatum, in cęlo quoque ligatum eſt, conſtat ita eſſe ligatum, quod nemo ſoluit: & ſimiliter quod in terra ſolutum, in cęlis quoque ſolutum eſt, cõſtat ita eſſe ſolutum, quòd nemo ligat. ex hoc aũt ſufficienter habetur, quòd ita Petrus aperit regnum cęlorum, quòd nemo claudit, & ita claudit, quòd nemo aperit: ęquum eſt.n. ut

Excluſio obiectionis.

non

non minus, ſed potiori modo poſſint claues Petri æquatas ſibi actus quàm actus minores exercere. Iſte adu ... quæ verba Iſa. 22. dicta ſunt de Eliachim in perſonam Chriſti, vt gloſ. ibi dicit. In cuius ſignum Ioannes Euangeliſta eadem repetit de Xpo, tanquam monſtrans illum eſſe in Eliachim ſignificatum: & ipſe met Iſa. 10. c. de Chriſto ſcripſerat; Et factus eſt principatus ſuper humerum eius: vt oſtendatur clauis ſuper humerum eius principatus ſuper humerū eius: ac per hoc vtrumque principatum per claues regni cælorum; plenitudinē poteſtatis ſignificatam. Accedit autē ad hoc, teſtimonium à conſuetudine ſumptum. n. ſummæ ptātis claues terni regi offeruntur. Quocirca iungendo ambas promiſſiones, cū ex prima Petrus futurus ſit fundām Eccleſiæ catholicæ (vbi in Petro officiū ſuſtinendi Eccleſiam catholicam in fidei ſoliditate ſtatuitur, & pariter Eccleſiæ catholicæ authoritas inhęrendi Petro vt fundamento imponitur: ędificationi autē ſō expoſcit, vt ædificiū neceſſitatem habeat inhærendi petræ, ſuper quam fundatum eſt) ex altera vero Petro Eccleſiæ poteſtatis plenitudo pollicita ſit, manifeſtè liquet promiſſū huiuſmodi verbis Petro Eccleſiæ catholicæ pontificatum eſſe: hęc. n. duo præcipua eſſe in totius Chriſtianæ Eccleſiæ Pontifice conſtat. Ex Matthæi Euangeliſtæ igitur verbis, Tu es Petrus, &c. collatis cum alijs Euangelijs, ac diſcuſſis, manifeſtatum credimus ſoli Petro Pontificatum Eccleſiæ catholicæ eſſe promiſſum à Chriſto.

CAPVT VIII.

Perſona Petri, quamuis charitate qualificata, dictum eſſe, Paſce oues meas.

EXpedito tractatu de promiſſionibus ſoli Petro factis à Domino apud Matt. tractanda occurrit commiſſio, quā Saluator Petro fecit apud Ioannē, cum toties ei dixit, Paſce oues meas. Vbi ſicut in antedictis, quatuor dilucidanda occurrūt, hoc eſt, quòd perſonæ Petri, quòd ſoli dicta hæc intelliguntur. ita quòd nuſquam alias cæteris ſimilia dicta ſunt, quòd tota Eccleſia paſcenda commiſſa eſt Petro, & quòd per hæc pontificatus Eccleſiæ catholicæ datus eſt Petro.

Primò. Quā autē ſoluere neſcit, qui nodum ignorat, quæ rem dubiam reddere poſſunt, in horum ſingulis afferenda ſunt. Ex duobus in primis apparet, quòd non perſonæ, ſed qualificatæ perſonæ dictū eſt, Paſce oues meas. Primò ex cognominatione Petri: dum appellatus eſt Simon Ioannis, hic eſt obediens gratiæ: neque. n. fruſtra (vt Beda hic dicit) ſic eum Dominus appellauit: ſed ad hoc myſterium inſinuandum. Deinde ex trina interrogatione, Diligis me? vbi manifeſtè amanti dixit, Paſce oues meas. Ex his enim apparet, quòd non perſonæ, ſed perſonæ qualificatæ obedientia diuinæ gratię & amore ipſius Chriſti dictum eſt, Paſce oues meas.

Secundò. Hoc in loco obſeruandū eſt ne in extremos declinemus errores, ſed media incedamus via: cum .n. de qualificatæ perſonę officio agitur, quatuor occurrunt. ſ. perſona, qualitas eius, vſus officij, & rectitudo eius. Quę oīa licèt diuerſa ſint, hęretici tñ nolentes diſcernere inter ptātis vſum & rectitudinē vſus, totū qualitati tribuunt, malos Xpi miniſtros cognoſcere recuſantes; quia qualificati Chriſti charitate non ſunt, tanquā ptās & rectus poteſtatis vſus idem ſint, vel ſaltem vtrumque qualitati, hoc eſt charitati commiſſum ſit: vnde latius aberrantes, cuilibet iuſto eccleſiaſticam arrogant ptātem. Stulti autē, quorum infinitus eſt numerus, rectitudinem vſus paruipendentes ſi perſonę eccleſiaſticam tribuunt ptātem quicquid ſit de charitatis qualitate, feciſſe putant ſatis. Recta verò ac catholica tō mediam amplectitur viam, perſonæ qualificatæ datam & dari debere eccleſiaſticā ptātem cenſens: ea tñ rōne, vt perſonæ, poteſtas, ſeu poteſtatis vſus; qualitati verò, rectitudo vſus reſpondeat. Sic. n. vterque vitatur error, dum ſapienter qualificatę perſonę committitur, vt rectè vtatur eccleſiaſtico miniſterio: & ſi contingit malos eſſe miniſtros, Eccleſia ambiguitati aut fallaciæ periculo non ſubſit, ſed per malos & bona ſuſcipiat. Et ſi ſapiens quicunque qualificatę debet perſonę committere rectum vſum officij, hoc maximè decuit Sapientiam incarnatam: & propterea tertiò à Petro exigit qualitatem charitatis, committendo ei actum optimum, ita quòd exacta charitas bonitatem actus reſpicit, & ipſa rectitudo, ſeu bonitas actus charitati tribuitur: vt oēs cōtr. Doctores ſonant. Patet autē actum optimū à Saluatore Petro committi dicendo, Paſce oues meas, ex ſingulis trium dictionum: paſcere .n. eſt conferre nutrimentum, quo oues nutriuntur, augentur, multiplicantur, & viuunt. Oues dixit, non hœdos, non boues, non lupos, & id generis homines, luxurioſos, ſuperbos, rapaces, immundos, maledicos, &c. Meas, addit, vt proprio amore ſubtracto, amor Chriſti rōne paſcendi oues ſignificata explicetur. Ex quibus tribus ſimul iunctis perſpicuum fit, quòd actum optimū committebat Petro dicens, Paſce oues meas, & quia, vt dictum eſt, actus optimus non pōt niſi à charitate Chriſti prodire; rō perſonæ qualificatæ charitate à Dño cōmiſſus eſt. Ex hoc autē nō ſequitur, vt hæretici fingunt, quòd qualitati commiſſum eſt paſtorale officium: ſed charitati quidē cōmiſſa intelligit bonitas ſeu rectitudo vſus officij paſtoralis: ipſe autē vſus perſonę commiſſus intelligit. Vñ & Dñs hoc in loco tèr exacta charitate nō dixit, Charitas tua paſcat oues meas: ſed perſonam ter alloquit dicēs, Paſce tu agnos, ſeu oues meas. Et ſicut apud Matthæum perſona Petri deſcripta eſt noīe proprio, & noīe proprio patris carnalis, quò ad corpus, & interiorę reuelationis gratia quò ad aīam, vt ex his ſingulariter Petro cōuenientibus perſonā eius intelligeremus: ita quoque hoc in loco non ſemel, ſed ter eodem noīe proprio, & patris carnalis perſona Petri ſm carnem deſcribitur, Simon Ioannis ſeu Ionæ, vt correctiores codices habent, & ſm aīam ex propria humiliatione, qua cor Chriſti ſcientiæ ſubmittit, ter repetens, Dñe ſcis, quia amo te: & ex propria contriſtatione, Contriſtatus eſt Petrus, &c. vt ex his ſibi proprijs, Petri perſonam apertè intelligeremus eſſe illam, cui Chriſtus dixit, Paſce oues meas: ac proinde nō dono charitatis, ſed perſonæ commiſſum officium paſtorale perciperemus: exacta autē charitate intelligeremus charitati commiſſam rectitudinem vſus officij paſtoralis: nemo. n. ſine charitate pōt officio paſtorali rectè uti. Et hęc ſm literalem Euangelij ſenſum ſunt: ad myſticum verò ſenſum (vnde efficax non pōt argūm trahi) ſpectat, quòd Simon Ioannis interpretatur, Obediens gratiæ. Vñ patet, quòd Chriſtus nō qualitati, ſed perſonę Petri qualificatę charitate dixit, Paſce oues meas: ac proinde ſi decidiſſet Petrus à charitate, non amiſiſſet paſtorale officium, ſed rectū vſum illius: quia à charitate pendet non officiū, ſed rectitudo vſus: vt planū eſt apud quēlibet catholicum Doctorem, & ſolos habet hęreticos contradictores.

Exclusa obiectionum.

CAPVT IX.

Soli Petro ita, quòd non aliis Apoſtolis, dictum eſſe, Paſce oues meas.

QVod autem ſoli Petro dictū ſit à Chriſto, Paſce oues meas, textus ipſe clarè manifeſtat, tū ex noīe proprio ſuo & patris carnalis tertiò repetito, tū ex cōparatione appoſita ad alios, Diligis me plus his? cōparatiuū. n. diuerſitatem monſtrat ipſius ad alios Apoſtolos pręſentes, quibus cōparatur, tū ex propria Petri paſſione qua contriſtatus deſcribitur, ex tertia interrogatione memor negationis Chriſti prædictæ ſibi olim ipſo parato mori, ita ut locus dubitationi non relinquatur. Et quia hæc fuerunt Petro data poſt reſurrectio-

rectionem Domini, & alijs Apoſtolis, nec antea, nec poſtea inuenitur ſimile quid dictum, reſtat vt omnino ſoli Petro dictum ſit, Paſce oues meas. Nec obſtat, quod Eccleſia Apoſtolos omnes vocat paſtores dominici gregis in præfatione (Quos operis tui vicarios eidem contuliſti præeſſe paſtores) quia hoc ad Apoſtolatum manifeſtè refert: & propterea non mò dicuntur paſtores Dominici gregis, quia ad Apoſtolatum ſpectat paſtoralis cura. vt aut Apoſtoli nomen teſtatur, paſtorale exercitium ad Apoſtolos ſpectat, vt ad legatos Chriſti: & ſic huc eſt, vt legati Chriſti dicuntur paſtores dominici gregis. Petrus autem vt ex ſuprà prædictis & dicendis patebit, conſtitutus eſt, vt ordinarius paſtor etiam ipſorum Apoſtolorum: & hoc ſignificant Chriſti verba, Paſce oues meas.

CAPVT X.

Petro ſoli vniuerſam committi Eccleſiam, per hæc verba Chriſti, Paſce oues meas.

VNiuerſam autem committi Eccleſiam Petro per hæc verba, Paſce oues meas, ſophiſticè in dubium vertitur ex ſex.

Primò, Quia non dicitur, Paſce oues meas omnes: ſi enim tota Eccleſia comprehenſa eſſet, dici debuiſſet, Omnes oues meas: ſicut dictum eſt: Docete omnes gentes, Mat. vlt.

Secundò, Quia nihil impoſſibile commiſſum eſt à Chriſto: vniuerſam aut per orbem Eccleſiam paſci ab vno eſt impoſſibile. Et ſi dicant, quod vnus per alios poſſet paſcere totum orbem: contra, quia Dominus dixit, Paſce, & non dicit Fac paſcere oues meas: hoc enim etiam ethnicus poſſet facere, committere, ſcilicet alijs, vt paſceret oues Chriſti.

Tertiò, Quia peccaſſet Petrus ſi non omnes ſolus paviſſet, ſi omnes ſoli commiſſæ fuiſſent.

Quartò, Quia Petrus, nullum Apoſtolum miſit: & quilibet Apoſtolus ordinauit Epiſcopos abſque Petri authoritate.

Quintò, Quia confitemur Apoſtolos in diuerſas mundi partes tanquam ſuas portiones diſtributos.

Sextò, Quia Petrus circuncifionis tantum oues ſortitus eſt, vt patet ad Gal. 2. ubi dicit Paulus, Cum vidiſſent, quod creditum eſt mihi Euangelium præputij, ſicut & Petro circuncifionis: qui enim operatus eſt Petro in apoſtolatu circunciſionis, operatus eſt mihi inter Gentes.

Quod manifeſtè autem exorbitent hæc à vero Euangelij ſenſu, non eſt difficile aperire: dicendo ſiquidem, Paſce oues meas. oportet aut omnes, aut iſtas, aut nullas, vel vagè oues committi paſcendas. Et quidem quòd non has vel illas determinatè commiſerit, verba ipſa teſtantur: quòd vero nullas, veritati aduerſatur: quòd autem vagè reliquerit, & Chriſti ſapientiæ derogat, & veritati pronominis adiuncti contrariatur: ſapientis enim gubernatoris & potentis diffinitè prouidere, non eſt uagam relinquere prouiſionem ſuam. Et conſtat, quòd ex hoc ipſo, quod ſolo pronomine, Meas, demonſtrat oues, non vagè, ſeu indefinitè loquitur, ſed ex hoc ipſo, quòd nullas ſuas eximit, omnes ſuas comprehendit dicendo, Paſce oues meas. Et obſerua peruerſitatem exponendi, quando apud Matt. dicitur, Super hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, de omni Eccleſia Chriſti intelligendum putant, ne vnam ſolam Eccleſiam ſuper Petram ædificatam fateantur: quando verò apud Ioannem Petro dicitur, Paſce oues meas, indefinitè exponunt, ne oues Chriſti ſub vno paſtore comprehendant. ibi rem ſingularem, unam ſcilicet Eccleſiam catholicam, contra omnem rationem diſtribuunt vniuerſaliter: hic res diuerſas, multas ſcilicet oues diſtribuere vniuerſaliter recuſant, vt hinc videas taliſos eſſe eorum ſenſus: falſum enim etiam à ſeipſo diſſonat. Et per oppoſitum: quia vero omnia conſonant, Eccleſiaſticus ſenſus ſicut habet, quòd ibi ita vnica intelligitur Eccleſia catholica, vt comprehendant omnes Chriſti particulares Eccleſiæ in ea, tanquam partes in toto: ita hic oues Chriſti ita intelliguntur explicatæ per pronomen Meas: ut nulla relinquatur, quæ ſub pronomine, Meas, comprehenditur.

Et propterea Non oportuit apponere Omnes: quia quæcunque oues, ad quas extenditur pronomen, Meas, comprehenduntur, cum dicitur, Paſce oues meas: ſicut Ioan. 10. omnes comprehenſæ ſunt Chriſti oues, cum dixit Dominus, Animam meam pono pro ouibus meis: & rurſus, Oues meæ vocem meam audiunt, &c. Vnde ly Meas, uniuerſalis ſigni ſupplere effectum altiori ratione neceſſariò appoſitum patet: & propterea non eſſe ſimile iudicium de hoc tex. & illo, Docete omnes gentes: ibi enim tam ſuas, quàm non ſuas per electionem gentes docendas mandauit: hic verò, oues ſuas paſcendas commiſit ſufficienter, per ly Meas, comprahendens oēs: ut ratione & teſtimonio Scripturę monſtratum eſt clariſſimè conſtare ex eodem Euangeliſta. Et hinc confirmat ſenſus catholicus: quoniam quod ibi Chriſtus, hic exhibuit: & propterea quia ibi totam Eccleſia praemiſit, hic omnes oues committit. Et confirmatur rurſus ex verbis Domini Io. 10. Alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & fiet unum ouile, & unus paſtor: ſi. n. ex omnibus ouibus ouile unum conſtare debet ſub vno paſtore, conſequens eſt, vt cum vnus paſtor inſtituitur, & dicitur, Paſce oues meas, illius vnius ouilis cura committatur. Dubitandū .n. fortè eſſet an plura haberet Chriſtus ouilia, de quibus ſuis ouibus loqueretur: cum autem vnum tantum ouile ſe habere teſtetur, dubitari non poterit, quas ſuas oues committat, niſi quis adeo deſipiat, vt de parte ſui ouilis curam committat. Et confirmatur rurſus hic ſenſus ex Sanctorum expoſitiones quorum authoritates latius auferius aſſerent. Vnde Theophilus hic dicit, Futuro prandium commiſſionem ouium mundi Petro commendat, non alij.

Ad ſecundam verò obiectionem dicendum, quod non eſt impoſſibile, ſed neceſſarium atque vtile, oues Chriſti oues paſci ab vno, vt catholicæ Eccleſiæ capite. In hoc autem paſcendi modo, ſ. vt à capite catholicę Eccleſiæ, clauditur quod Chriſti oues diuerſis coadiuuantibus membris paſcuntur à capite: ſicut totum corpus à capite regitur coadiuuantibus alijs membris. Vnde non eſt dicendum, quod Petrus paſcit: id eſt facit paſcere: ſed quod ipſe vt caput per alia commembra coadiuuantia paſcit omnes Chriſti oues: quod non poſſe per principem laicum, aut quemcunque alium, qui non eſt caput Eccleſiæ, fieri conſtat. Tam ergo poſſibilius eſt à Petro paſci omnes Chriſti oues, quam ò Petrus vicarius eſt Chriſti viuentis regnantis & aſſiſtentis ad dirigendum, inſpirandum atque adiuuandum.

Vnde patet ſolutio tertiæ obiectionis: commiſſum eſt enim Petro ſoli, non vt ſolus omni modo, ſed vt ſolus tanquam caput catholicæ Eccleſię paſcat omnes Chriſti oues, & propterea non peccat ſi per commembra adiuuatus ad paſcendū Chriſti oues: ſed peccaret ſi tunc caput Eccleſiæ catholicæ ſuſtineret.

Ad quartam dicendum, Petrum nullum miſiſſe Apoſtolum, quia præuentus eſt à Chriſto domino, qui miſit Apoſtolos, Io. 20. Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos. Et propterea poterant authoritate Apoſtolatus Epiſcopos ordinare abſque habita à Petro facultate.

Ad quintam dicitur, quod diſtributio Apoſtolorū ad apoſtolatus executionem ſpectat: & nihil penitus obſtat paſtorali officio Petri, ſicut in nullo eius authoritas imminuta eſt ex hoc, quod Chriſtus Apoſtolos miſit: hoc enim ad legationem; illud verò ad executionem pertinet.

Et per hoc etiam ſoluitur ſexta obiectio: nam quantum ad executionem apoſtolatus, Paulus ſequitur.

Ad primam.

Ad ſecundam.

Ad tertiam.

Ad quartam.

Ad quintam.

Ad ſextam.

quitur: vt ipſa verba clarè teſtantur, Qui operatus eſt in apoſtolatu. Cũ his.n. diuerſis executionib' euidenter ſtat vnitas paſtoralis curę apud Petrũ.

CAPVT XI.

Petro per hæc verba, Paſce oues meas commiſſum à Chriſto pontificatum totius Eccleſię eſſe.

Eccleſię totius pontificatum Petro per hęc verba collatum inficiantur aliqui.

Primò. Primò. Quia paſcere non ſignificat principari, aut eſſe primum.

Replicat. Secundò. Quia verbum Chriſti eſt vel exhortatorium vel præceptorium ad paſcendum, non ad ſubijciendum oues. Et ſi dicatur, Paſcere non põt niſi ſuperior; quid ad me? ſi quęr. locum vbi verba ſuitt conferentia Petro poteſtatem ſuper Eccleſiam: hic enim ſolummodo paſcere committitur.

Verùm difficile non eſt pontificatum monſtrare ſub his verbis datum. Paſcere ſiquidem Chriſti oues, actus eſt authoritatis in paſcente, & vtilitatis in ouibus; finis in Chriſto. Eo nanque ipſo q Chriſtus ſuos vt oues paſcendas Petro committit, meridiana luce clarius patet, quòd ipſum præfecit alijs, vt paſtorem ouibus.

Ad 1um. Non oportet ergo alium quęrere locum, vbi Petro poteſtas data eſt ſuper Eccleſiam: qm̃ hic locus eam atteſtatur datam: niſi quis vſque adeo deſipiat, vt Petro dictum putet, Paſce oues meas, non officio paſtoris, ſed officio mercenarij. Quæ et inſipiẽtia, cõfutat ex trina exactione charitatis Chri à Petro: cui n. amore Chri paſcendę oues committuntur, procul abeſſ amor mercenarius. Vnde etſi paſcere non ſignificat principari, ſignificat tñ actum eccleſiaſtici principis: & rurſus ſi non ſignificat principari, pręſupponit tñ principatum, quia præſupponit priorem. Vnde & benè reſpondebatur, q paſcere non poteſt niſi ſuperior. Et cum dr, Quid ad me? reſpondetur, multum profectò ex ipſa rõne connexorum: habent.n. hoc vt altero collato reliquum tributum intelligat. Quo fit, vt ſi paſcere non põt niſi ſuperior, cui datũ eſt paſcere, datum quoque eſt eſſe ſuperiorem: vnde ex hoc ẽt capite liquet, q non eſt alius quęrẽdus locus Scripturę, vbi Petrus factus eſt ſuper Eccleſiam; quoniam hic clarè habetur.

Ad 2um. Affirmamus aũt Chriſti verbum præceptorium eſſe: nam ſi Apoſtolo Paulo væ eſt, ſi non euangelizauerit, multò magis Petro vę eſt, ſi non pauerit oues Chriſti. Sed non præceptorium ſolummodo eſt Chriſti verbum, ſed inſtitutorium: nã, ſi in conditione primę partis vniuerſi, Verbum Dei inſtituit creaturas pręcipuas, ſimul proprium earum opus præcepit (iuxta illud, Statuit ea in ęternum, & in ſeculum ſeculi, pręceptum poſuit, & non prçteribit) par eſt, vt in creatione Chriſtianæ Eccleſię primum eius membrum eodem verbo perfecerit, præcipiendo ſummi pontificatus opus, & inſtituendo ipſum pontificatum. Eo verò ipſo, quo Petro, vt paſcat Chriſti oues, committitur Chriſtianus populus, vt oues iubetur ſe habere ad Petrum. fruſtra n. committerentur oues paſcendæ à Petro, niſi ut oues exhiberentur eidem à communi Domino. Vnde neceſſitas non ſolùm paſtus, ſed ſubiectionis in verbis Domini ſignificatur, cũ dr̃, Paſce oues meas. Atteſtante ẽt hoc Aug. hic exponente, paſcere non ſolum docere, ſed regere; dum dicit, oues ipſas paſcendas, hoc eſt docendas regẽdasq; committit. & Chryſo. Paſce oues meas, fratrum curam ſuſcipe: & gloſſa ex Alchuino, Paſcere oues eſt credẽtes in Chriſto ne à fide deficiãt, confortare: terrena ſubſidia, ſi neceſſe eſt, ſubditis prouidere, & exempla uirtutis cum verbo prædicationis impendere, aduerſarijs obſiſtere, errãtes ſubditos corrigere. Quocirca etſi paſcere non ſignificat principari: ſignificat tñ Chriſti oues regere, in quo clauditur principari. & ſi non ſignificat principari, trahit tamen ſecum principari: ſicut trahit ſecum requirere, reducere, alligare, conſolidare, cuſtodire & ſanare: quorũ meminit Dominus Ezec. 34. unde & Petrus princeps Apoſtolorum, & princeps ſuper plebem Chriſti conſtitutus dicitur, & iuxta Grego. verba ad Mauritium, Cura totius Eccleſiæ & principatus committitur.

Et ſi quęratur, quare Dñs commiſit pontificatũ Petro non ſub uocabulo prælationis, ſeu authoritatis, uel dignitatis, ſed actus paſcendi ſuas oues? In promptu rñ eſt, & ex parte rei, quia prælatio, ſeu authoritas eſt pp paſcere oues Chriſti, & nõ econtra. Et ex parte appetitus regulandi, qa non locus ſuperior, non dignitas, aut auctoritas ambienda eſt, ſed paſtus ouium Chriſti appetendus in pontificatu: iuxta quod Apoſtolus poſtea dixit, Qui epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. Et ex parte Scripturę adimplendę: dixerat.n. ante paſſionem, Lucę 22. Reges gentium dominãtur eorum, & qui poteſtatem exercent in eos, benefici uocantur: uos autem non ſic: ſed qui maior eſt in uobis, fiat ſicut minor. Hinc.n. à miniſteriali actu paſcendi Chriſti oues ſignificauit pontificatum tacitum tanquam annexum quid, & non æſtimandum niſi propter vtilitatem ouium Chri: cuius oppoſitum contingit in regibus & dominis gentium: qui ad hoc, vt regnent & domini ſint, omnia ordinant.

Porrò commiſſum inter actus pontificios opus præcipuum, Petri monſtrat pontificatum: paſcere ſiquidẽ electos præcipuus eſt Pontificis actus. nã ſicut ad ſupremam diuinæ prouidentiæ partẽ ſpectat cura electorũ, ad quorũ fœlicitatem nõ ſolũ cęli motũ ordinauit: teſtante Io. in Apoc. c. 6. Dictum eſt illis, vt requieſcerent adhuc modicũ tp̃s, donec impleatur numerus conſeruorum eorum. ſed ẽt ipſemet deſcendit de cœlis, & homo factus crucifixus, mortuus, ſepultus, &c. omnia ſuſtinuit propter electos, ita ad ſummam eccleſiaſticam curam, quam pontificatum vocamus, ſpectare oportet, paſcere electos. Conſtat autem ſolos electos ſignificari, cum dr, Paſce oues meas: teſtante hoc ipſo Domino Io. 10. dicente, Oues meæ vocẽ meã audiunt, & ego cognoſco eas, & ſequuntur me, & ego vitam æternã do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſquam de manu mea. Nec propterea Petri pontificatus quaſi ad ſolos electos ſe extẽdat, reſtrictus eſt: ſed ſubordinatus electorũ paſtui, hinc eſt ois circa alias pontificatus actus. Sicut.n. ſm vniuerſi ordinẽ unicus cœli motus pp implendum numerum eſt electorũ, & idem tñ ẽt ad propagandos non electos ſe extendit: & ſm ordinem gratiæ ſummæ bonus paſtor Chriſtus aĩam ſuam poſuit pro ouibus ſuis, hoc ẽ electis, & tñ eadẽ mors p totius mundi vita fuit: Ita in ſacris myſterijs ſummus pontificatus propter paſcendos eſt electus, & idem non electos comprehendit. Nec immeritò: qm̃ eiuſdem eſt cura finis & diſpoſitio eorum, quæ ſunt ad finem: vita aũt electorum finis eſt gubernationis aliorum. Omnia, inquit Apoſtolus, ſecundæ Tim. 2. ſuſtineo pp electos, & ad Rom. 8. Oĩa electis donata teſtatur: & ſuper oĩa bona Dñi conſtituendi affirmant electi Matt. 24. Nec ſilentio inuolutos ppea dixerim præſcitos: qm̃ ſub agnorum noĩe comprehendi aliquos præſcitorum non inconuenit: ſunt enim Chriſtiani multi imperfecti ſp diſcentes, & nunquam ad perfectionem ouis peruenientes: quos Dominus paſcendos ſimul cum ouibus hoc eſt electis, commiſit Petro. Vnde bis commiſit agnos, & tertiò oues: non ſolũ quia imperfecti maiore egent cura, ſed ut ipſo numero diuerſitatem inſinuaret agnorũ ſuorũ, hoc eſt Chrianorum cõem vitã ducentiũ, dũ alij reprobi, alij electi ſunt. oues aũt ſemel & vltimò cõmittuntur: quia oẽs Chri oues inter electos ſunt, & creſcens oratio ad ſummũ terminatur. Et cum omnes paſtorali Petri curæ committantur, ſoli agni & oues paſcendæ cõmittuntur:

tur: lupi ſiquidem, leones, & vrſi commiſſi intelliguntur cauendi, frigiendi, aut exterminandi. Vñ nullus à Petri pontificatu exemptus relinquitur: ét ſi ſolum fuiſſet illi cõmiſſum: Paſce oues meas, per quas ſunt omnia, vtpote quibus oĩa cooperãtur in bonum, vt Apoſtolus ad Ro. 8. teſtatur. Fit aũt rurſus huius excellentia commiſſi operis manifeſtior, diſcurrendo per paſtoralia pontificiaq; opera: nam ſex illos actus paſtorales Ezec. 34 poſitos. ſ. requirere qđ perierat, reducere quod abiectum erat, alligare quod confractum fuerat, conſolidare quod erat infirmum, ſanare quod erat ęgrotum, cuſtodire quod pingue & forte ad paſtũ ouium ordinari, teſtatur Dñs, arguens de his paſtores dicens, Væ paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos: nonne greges à paſtoribus paſcuntur? lac comedebatis & lanis operiebamini, &c. vbi rationem omiſſionis manifeſtè reddit ex eo, ꝙ non oues, ſemetipſos paſtores mali paſcant, tanquam omnium horum operum iõ ſit vacare ad paſcendum ipſas oues. Actus quoque iudiciales, qui in Eccleſia fiunt tam in foro penitentiæ, ꝙ in foro contentioſo, ad paſcendas Chriſti oues ordinari non eſt dubium. Aperire demum & claudere regnum cœlorum, ad paſtum ouium ſic ſpectant, ꝙ aperire regnum cœlorum eſt paſcere oues Chriſti; claudere autem illud, ad paſtum earundem ordinatur: qui quidem ad bonum refertur electorum, quibus oĩa cooperantur in bonum. Conſtat igitur. ſi colligantur cuncta ſignificata per hanc promiſſionem, Paſce oues meas, commiſſum Petro eſſe totius Eccleſiæ pontificatum. Nec vt noua hæc cudimus, ſed à patribus, quæ didicimus, proferimus, eorundem atteſtatione Petri pontificatum firmantes: vt in vltim. patebit ca.

CAPVT XII.

Petrum habere ex Chriſti inſtitutione ſucceſſorem in pontificatu Eccleſiæ catholicæ.

Firmato Petri pontificatu Eccleſiæ catholicę oportet de ſucceſſore eius tractare. Et vt intelligatur manifeſtè differentia inter catholicos, & ſchiſmaticos, prænotandum eſt in quo conuenimus, & in quo diſſentimus. Concorditer ſiquidem fatemur Petrum Apoſtolorum principẽ, &c. fuiſſe Rom. Pontificem, ſicut Iacobus Apoſtolus fuit Pontifex Hieroſolymit. & propterea quemlibet Ro. Epiſcopum ſucceſſorem eſſe Petri in pontificatu Rom. Eccleſiæ, ſicut quilibet Hieroſolymitanus Epiſcopus ſucceſſor eſt Iacobi in pontificatu Hieroſolymitanæ Eccleſię: concorditer quoque affirmamus Hieroſolymitanum Epiſcopũ nõ ſuccedere Iacobo niſi in Hieroſolymitanæ eccleſię epiſcopatu: non enim ſuccedit Iacobo in authoritate apoſtolatus. Sed ſtatim diſſentimus, cũ inferre conantur Ro. Pontificem non ſuccedere Petro niſi in Epiſcopatu Ro. eccleſiæ fatentur. n. Catholici Ro. pontificem ſuccedere Petro non ſolum in epiſcopatu Ro. eccleſiæ, ſed etiam in pontificatu eccleſiæ catholicę. Vbi ſi perſpicaciter ſcrutati fuerimus, videbimus duo ſupereſſe tractanda: an. ſ. Petrus habeat diuino iure ſucceſſorem in põtificatu eccleſiæ catholicæ. & an huiuſmodi ſucceſſor ſit Ro. Pontifex. Schiſmatici. n. negant Ro. Pontificem epiſcopum eſſe eccleſię catholicæ: & pernegant oportere inſtitutione diuina aliquem vnum ſuccedere Petro in regimine totius eccleſiæ; & ante omnia negant Petrum inſtitutum à Chriſto pontificem eccleſiæ catholicę. Cum autẽ iam declarauerimus huiuſmodi Petri pontificatũ, ſupereſt ut primò an habeat aliquem ſucceſſorem & demum an ille ſit Ro. pont. tractemus.

Num ex catholica eccleſię ſit aliquis Petri ſuc-
ceſſor

Et iuxta præfixum modum aſſerenda cenſuit argumenta, quibus contra unicum Petri ſucceſſorem in pontificatu eccleſiæ catholicæ inſurgitur.

Primò.

Arguitur ergo primò ex coniunctis. Si hęc verba Chriſti ad Petrum, Tibi dabo claues regni cœlorum, Matth. 16. & Paſce oues meas Io. vlt. extenduntur ad ſucceſſorem, par eſt vt verba antecedẽtia concomitantia, & ſubſequentia dicta Petro à Chriſto, intelligantur quoque dicta nõ ſoli Petro, ſed ſucceſſori. ſed hoc conſtat eſſe falſum: vt patet ſigillatim diſcurrendo. Nam apud Matth. Dominus pręmittit, Tu es Petrus: & poſt ſubiungit reprehendendo Petrum, Vade poſt me Satana, quia non ſapis quæ Dei ſunt: ſimiliter apud Ioan. præmittitur, Diligis me plus his; & ſimilia concomitanter interponuntur cum Petri reſponſionibus: & poſtea ſubiungitur: Cum eſſes iunior, cingebas te, &c. nihil aũt horum ſpectat ad ſucceſſorem ſecundum literalem ſenſum: ergo nec illa verba, Tibi dabo, & Paſce oues meas, ſunt ad literam dicta Petro & ſucceſſori: ſed ſicut reliqua myſticè applicantur ad ſucceſſores, ita & hęc.

Secundò.

Secundò ex ſimilibus, Verba Chriſti Luc. 22. Ego rogaui pro te, &c. non ſunt ad literam dicta Petro & ſucceſſori: ergo nec iſta, Tibi dabo claues, & Paſce oues meas, &c. ſunt dicta Petro pro ſe, & ſucceſſore. Conſequentia tenet à ſimili: præſertim cum iſte textus à ſacris Doctoribus afferatur pro ſoliditate ſucceſſionis Petri in fide. Antecedẽs verò manifeſtatur ex eo, qđ ibi dr, Et tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos; ſi. n. de quolibet ſucceſſore hæc dicta ſint. oporteret ſucceſſorem quemlibet auerſum quandoque eſſe vel fuiſſe, vt de ipſo poſſit verificari, Et tu aliqñ conuerſus, ſicut Petrus auerſus fuit negando Xpm cũ periurio, & poſtea cõuerſus cõfirmauit fres ſuos.

Tertiò.

Tertiò ex alijs idem Petro à Domino dictis, puta, Antequam Gallus cantet, ter me negabis. Mat. 26. & Vade ad mare, & mitte hamum, &c. Mat. 17. cur enim huiuſmodi ſoli perſonæ Petri, ita ꝙ nõ ſucceſſoris dicta exponuntur: illa aptè, Tibi dabo, & Paſce, ad ſucceſſorem referuntur: voluntariè enim hoc fieri videtur.

Quartò.

Quartò ex omiſſis. Nullibi ſiquidem dixit Chriſtus ſe loqui in illis verbis Petro pro ſe, & ſucceſſore: cum tñ debuiſſet hoc docere, cum hoc vt vnũ de neceſſariò credibilibus proponatur Eccleſię: & ipſe Iſa. 5. dixerit: Quid eſt quod debui vltra facere uineæ meę, & non feci ei? ſi enim totũ quod debitum erat, fecit ſynagogę Iudæorũ, multò magis totum effecit Eccleſię Chriſtianę.

Confir.

Et augetur hoc argũ ex hoc; ꝙ Dñs Matth. vlt. dicit, Ecce ego uobiſcum ſum oĩbus diebus vſque ad conſummationẽ ſeculi. Vbi quia ſe fore in toto hoc tempore cum Eccleſia nos certificare uoluit, dicendo, Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad cõſummationem ſeculi, manifeſtauit ꝙ ad diſcipulos pro ſe, & ſucceſſoribus eorum loquebatur. Hinc enim arguitur, ꝙ ſi Petro & ſucceſſori intendiſſet hęc dicere, explicaſſet aut inſinuaſſet ſucceſſorẽ, ſicut inſinuauit ibi ſucceſſores diſcipulorum.

Quintò.

Quintò ex coapoſtolis. Quęnam ratio eſt, ut nullus aliorum Apoſtolorum habeat ſucceſſorem in Apoſtolatu, & ſolus Petrus habeat? Et rurſus quæ ratio eſt, vt Apoſtolorum ſucceſſores ſint, & dicantur Epiſcopi (quos conſtat eſſe æquales: vnde & fratres vocantur,) & vnus tñ Epiſcopus ſucceſſor ſit Petri ſuper totam Eccleſiam? Et rurſus vt prętactum eſt, quæ rõ ſuſtert, vt Epiſcopus Hieroſolymitanus ſuccedat Iacobo in Epiſcopatu illius Eccleſię, & non in apoſtolatu; ſucceſſor aũt Petri ſuccedat in apoſtolatu ac pontificatu totius Eccleſiæ? hoc n. non niſi humana rõne, aut uoluntate factum videtur: cum Scripturæ deſit authoritas.

Primò.

Deinde arguitur ducendo ad inconuenientia multa. Et primò, Si ad ſolũ Petrum refertur Chriſti verbum: ergo nõ ad ſucceſſorẽ: & iterũ, Ergo cũ

Secundò.

Petro claues venerunt & abierunt. Et probantur ſequelæ; quia non põt ad plures pertinere qđ ad vnum tñ dr. Secundò: Quia ſi ad ſucceſſorem ex

Tertiò.

tenditur. ergo neceſſaria rõne, & ad alios Apoſtolos: quia tunc erant pręſentes, ſucceſſores aut Petri nondũ erant. Tertiò, quia ridiculum eſſet, ꝙ

omnium

omnium Eccleſiarum idem Baptiſma, eadē Euchariſtia, eadē Confirmatio, idem verbum Dei, idem Sacerdotium, eadem Pœnitentia, Vnctionis, Matrimonii & reliqua ſacramenta, eadē fides, ſpes, charitas, gratia, mors, vita gloria eſſet: vna hæc ſpãlis potẽtia vni tributa eſſet ſucceſſori Petri per Verbũ Dei quod cõe eſt oĩbus.

Quarto. Quartò: ſi vnus Epiſcopus iure diuino cæteris præfertur, manifeſtè Hier. in epiſtola ad Euandrum, quæ hẽ 93. di. c. legimus hæreſim docet, non ſolũ ipſe, ſed Petrus, Paulus, Ioannes, Lucas, quos inducit irrefragabiles auctores. Patet.n. ibi Epiſcopos eoſdem eſſe cum presbyteris, & Epiſcopos æquales eſſe.

Quinto. Quintò quia idē Hier. ſuper epiſtola ad Tim. & hẽ 95. diſt. c. olim. dicit: Sicut ergo presbyteri ſciunt ſe ex Eccleſiæ conſuetudine ei, qui ſibi præpoſitus fuerit, eſſe ſubiectos: ita Epiſcopi nouerint ſe magis conſuetudine, quàm diſpẽſationis Dñicæ veritate presbyteris eſſe maiores, & in cõi debere Eccleſiam regere. Non ergo diuino iure vnus Petri ſucceſſor Epiſcop⁹ maior eſt aliis.

Nõ mo- dò Petro ſed ſuc- ceſſorib⁹ dictũ eſt. Paſce o- ues me- as. Ad huius rei euidentiã cõſiderandũ eſt, triplici via manifeſtũ fieri hæc Chri verba, toties repetita Petro, nõ ſolùm pro ſe, ſed pro ſucceſſore ſuo dicta eſſe. prima via ex ipſis verbis Dñi, cum dixit, Paſce oues meas, procedit. Nã dicẽdo, Paſce oues meas, vnũ nulli tẽporũ paſtorẽ inſtituit, vt ipſa verba teſtãt, abſq; vlteriori ꝓbatiõe. Paſtor aũt ſignificat ordinariũ rectorẽ ouiũ, vt patet, tùm ex ipſis nominib. Paſtoris & ouiũ, tum ex ipſa rõne paſcẽdi: cum quia oportet eum qui ordinariè gerit curã ouiũ, vel mercenarium, vel paſtorẽ eſſe: ſed mercenarius non eſt, quia cum videt lupum venientem fugit. & non pertinet ad eũ de ouibus, quia mercenarius eſt, vt dr Ioan. 10. Relinquitur ergo quòd is, qui ordinariè curam ouium gerit, paſtor eſt. Conſtat autem paſtorem vtpote ordinarium officialẽ, non finiri morte illius, cui paſtorale officium exercebat, ſed per ſucceſſionẽ oportere durare. Et hinc fit, vt inſtitutio paſtoris ſit inſtitutio perpetui officij: ac per hoc quòd in prima inſtitutione paſtori tribuitur, pro quolibet ſucceſſore eidẽ dat. Vñ ex hoc ipſo, quòd Dñs dicendo, Paſce oues meas, paſtorẽ toti⁹ Eccl. inſtituit, paſtorale officiũ toties Eccleſiæ ſtatuit, ex tunc & in ſeculũ ſeculi, & cõſequẽter, quod dedit tũc Petro, ſignificauit ſe dare cuilibet Petri ſucceſſori in Petro. Rurſus, dicẽdo, Paſce oues meas, perpetuitatem paſtoris intelligendam ex alio capite monſtrauit: nam oues ſuas duraturas ſciebat, & dixit, Vſq; ad conſummationem ſeculi in præſentis miſeriæ ouili vno. & propterea eo ipſo quo ouibus in vno ouili duraturis vſq; ad conſummationem ſeculi prouidit de paſtore vno, dicendo Petro, Paſce oues meas, ſignificauit ſe prouidere de vno paſtore vſq; ad cõſummationẽ ſeculi. Habemus ergo dupliciter ex ipſis Euangelij verbis à Dño inſtitutũ eſſe quẽlibet Petri ſucceſſorẽ paſtorem totius Eccleſiæ in ipſo beato Petro.

Secũda via ex rõnibus fundatis ſuper ſacra ſcriptura procedit: tũ quia deſipientis eſt putare Chrm prouidiſſe de paſtore ſuarũ ouiũ pro parte tẽporis & ea minima qua ſ. vixit Petrus: & nõ pro toto & tam ꝓlixo tpe vſq; ad cõſũmationẽ ſeculi, quo durant ſuæ oues. Tũ quia rõnabile eſt, vt vniuerſalitas tpis cointelligat vniuerſalitati locorũ: & ꝓinde quia dicendo, paſce oues meas, oues ſuas vbiq; terrarũ cõprehendit, cõſequẽs eſt vt eaſdẽ ꝑ quocunq; futuro tpe cõprehẽdat. Tũ quia Chrs ſynagogæ dicens: Quid vltra debui facere vineæ meæ, & nõ feci? nõ ſufficienter ꝓuidiſſet Chrianæ Eccleſiæ cõſtituẽs eã vnũ ouile ſine vno paſtore eoq; ouibus cõuerſante cũ ouibus ſuauiter, hoc eſt ſenſibiliter ſm modũ ipſarũ ouiũ: vtpote, quæ viuunt non ſola ſpirituali, ſed ſenſitiua natura: quo tamen de ipſo ſcriptum ſit, Attingit à fine ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter. Sapien. 8.

Tertia aũt & ea optima pariter & certiſſima via ꝓcedit ex expſſa diuina reuelatione facta Eccleſiæ ſuæ ſanctæ. Vt.n. inferiùs de verbo ad verbum afferentur auctoritates, manifeſtè hr, quòd in hoc ſenſu à Sanctis innumeris, & à Sacris Cõcilijs vniuerſalibus intellecta eſt inſtitutio pontificatus Petri ſuper totã eccleſiã à Chro facta. Certo aũt certi⁹ eſt illum eſſe verũ Scripturę ſenſum, quẽ cõcorditer tradentibus Sanctis, vniuerſalis ſynodi diffinitione accedente habemus. Fatemur igitur abſque omni heſitatione quemlibet Petri ſucceſſorẽ inſtitutũ in beato Petro eſſe paſtorem totius eccleſię.

Ad prim. Ad primum ergo argumentũ in oppoſitum de concomitantibus dr, præcedentia concomitantia & ſubſequentia inueniri duplicia, vel pertinentia ad paſtorale officium, vel non ptinentia ad hoc, & de nõ pertinentibus quidẽ ad paſtorale officium, qualis eſt illud, Vade poſt me Satana: vt patet in ipſo euangelij textu, nõ oportet eſſe ſolicitũ an ſpectent ad ſucceſſorẽ: de pertinentibus aũt dr, quòd eo modo, quo ptinẽt ad officiũ paſtorale, eodẽ modo ptinent ad ſucceſſorẽ. Vnde, vt ad ſingula deſcendatur, quia verba pmiſſa apud Matt. Beatus es Simõ Bariona, &c. non ſpectant ad pontificatũ, ſed ad cõfeſſionem, quã fecerat Petrus, vt declaratũ eſt, nec ad ſucceſſorẽ pertinẽt. Quod verò dr, Tu es Petrus, & ſuper hanc petra, &c quia ad pontificatũ totius eccleſiæ neceſſariò pertinet, ad ſucceſſorem quoq; pertinere oportet: neceſſe eſt.n. ſucceſſorẽ Petri eſſe Petrũ.ſ. in fide ſolidum, vt ſuper hanc petrã Chrs ædificet eccleſiam ſuam. Difficultates aũt, quæ circa hoc ſunt, in ſequenti tractabũtur c. Quod aũt dr apud Iohan. Diligis me & amas me; quodãmodo ad paſtorale officium ſpectat, & quodammodo nõ. Nã rectitudo paſtoralis officij amorẽ Chri exigit: ipſum aũt paſtorale officium ſine Chriſti amore põt, & haberi & exerceri: & propterea amor Chriſti ad ſucceſſorẽ quoq; ſpectat, quãtũ ad rectitudinẽ vtendi paſtorali officio: non aũt quantũ ad habẽdũ vel exercendũ ipſum paſtorale officiũ. & ſimiliter quod adiũgitur: Cum eſſes iunior, licèt cum Petro finitum ſit, quantum ad propheticę conſummationem; quantũ tñ ad inſinuatã præparationẽ animi paſtoralis ad ponẽdum aiam pro ouibus Chriſti, & frequentẽ euentum perſecutionũ, aut mortis ꝑ Chriſti ouib⁹ bono paſtori, ad ſucceſſoris rectitudinẽ atq; fortitudinẽ ꝑtinet.

Ad ſecun. Ad ſm dr, quòd verba illa dñi iuxta regula de ꝑtinẽtibus vel impertinẽtibus ad officiũ paſtorale, quia ad paſtorale ſpectãt officiũ cõfirmare fratres, Petro ꝑ ſe & ſucceſſore dicta intelligunt. Vñ Theo. hoc dicit: Hoc aũt Petro dixit, eo quòd ſuperbire poterat in his, quæ ꝓmiſſa erãt à Chro. Et rurſus, Poſtquã me negato ploraueris, ac pœnitueris, corrobora cęteros: cũ te principẽ Apoſtolorũ deputauerim hoc.n. decet te, quia mecũ robur es & petra eccleſiæ. Cyrillus quoq; hoc dicit: Omiſſis cæteris venit ad Petrũ cęteris plãtũ. Nec ꝓpterea oportet quẽlibet Petri ſucceſſorẽ, cadere à Chri charitate: hæc.n. Dñi verba nõ neceſſitatẽ, ſed poſſibilitatẽ auerſionis à charitate cum indeficientia fidei ſignificant: ſic vt ſi auerti cõtingat, cõuers⁹ cõfirmet fratres ſuos. Indeficientia itaq; fidei in Petro & ipſius ſucceſſione impetrata aſſeritur, cõfirmatio fratrũ imponitur, auerſio poſſibilis ſignificatur, cõuerſio ꝑdicitur. Et hoc inſinuat aduerbiũ, Aliqñ: ex hoc.n. quòd non ſemper, ſed aliqñ conuerſus prædicatur, auerſio ſemper, quod qñq; futura ſit, inſinuatur. Ad quod verificandum non oportet quemlibet ſucceſſorem auerti: ſed ſat eſt, & nimis etiam, quòd quandoq; ſucceſſor aliquis auertatur à Chriſti charitate.

Ad tertium. Ad tertiũ patere põt iã ſolutio: nã ſola ea quæ dicta ſunt Petro pertinentia ad paſtorale officiũ, dicta ſunt ſibi pro ſe, & ſucceſſore ad literam: reliqua autem ad literam dicta ſunt ſibi ſoli.

Ad quartum. Ad quartum (quod maximè vrgebat) iam patet reſponſio: ſignificauit. n. Chriſtus ipſe in Petro cuilibet ei⁹ ſucceſſori ſe loqui, eo ipſo quòd inſtituit eum paſtorem ouium ſuarum à tuta ex parte offi-

ciũ pro.

cij paſtoralis: tum ex ꝑpetuitate ouium ſuarū: vt ꝓdeclaratum eſt. Vnde non minus aperuit hic in Petro eius ſucceſſorem, quā aperuerit apud Mar. in diſcipulis ſuis eorum ſucceſſores: ibi n. ea vno tantum capite, ſ. diuturnitate ſucceſſionē ſignificauit. hic verò ex duob. ſ. & ex officio paſtorali, & ex perpetuitate ouium ſuarū: vt prædeclaratum eſt.

[illegible] Ad quintum dr̄, ꝙ non eſt eadē ratio de ſucceſſione in apoſtolatu, & de ſucceſſione in pontificatu: Apoſtolus. n. vt ipſum nomen teſtatur, ſonat, ab alio miſſum, ſeu legatum (iuxta illud Apoſtoli 2. ad Cor. 5. Legatione pro Chriſto fungimur: & ad Ephe. 6 Legatione fungor in catena iſta) nō eſt aūt legatorum vendicare ſibi ſucceſſores: ſed finitur legatio cum legato, niſi à dño alius mittat. Paſtor aūt ordinarium officium ſonat: cuius eſt habere ſucceſſorē, & ꝓpterea Eccl'a non habet Apoſtolos, qui ſucceſſerint in apoſtolatu Chr̄i Apoſtolis, ſed habet Ep̄os ſuccedentes Apoſtolis: nō quò ad apoſtolatus authoritatem, ſed quātum ad Ep̄alem tam dignitatem, quàm authoritatem. Vnde ſi formaliter & exactiſſimè loquendū eſt, nec Petrꝰ habet ſucceſſorē in apoſtolatu, tum quia apoſtolatum cōem habebat cū reliquis apoſtolis, pareſq; in apoſtolatu oēs fuerunt, ac per hoc par eſt rō in apoſtolatus ſucceſſione de oibus: tum quia experiētia teſtat nullius Petri ſucceſſoris libellos quātumcūq; ſanctos inter ſacras eſſe Scripturas, vſq; adeo, vt Epiſtola Pauli ad Philemonē, quamuis cōmēdatitia vnius ſerui ſit, inter ſacras computetur ſcripturas. Verūtñ quia ſucceſſor Petri ſuccedēs ei in paſtorali officio ouium Chriſti (quod eſt pōtificatus mundi) ex hoc ipſo ſuccedit in præcipuo apoſtolatus officio: quod, vt diuus Tho. dicit, erat gubernare catholicam Eccleſiā: hoc. n. cōiter Apoſtolis oibus à Chriſto delegatum fuit: hoc Petro ſingulariter paſtorali officio datum eſt, hoc ſolus Petri ſucceſſor hæreditat: ex hoc ipſo ꝙ ſuccedit Petro in pontificatu Eccleſię catholicæ. Hinc igit ſola ſucceſſoris Petri ſedes vocatur, & eſt ſedes Apoſtolica: vtpote ea, in qua ſola authoritas gubernandi eccleſiā catholicā (quæ inter facultates legatas Apoſtolis ſummū tenet locū) reſidet: hinc ſucceſſor Petri, Apoſtolicus: hinc eius dignitas ſeu officium, apoſtolatus; hinc eius authoritas, apoſtolica vocatur, vtpote cōplectens ſupremā oib. Apoſtolis tributā authoritatē. Vnde ſolutio patet oīnium quæſtionū & cur ſolus Petrus inter Apoſtolos habet ſucceſſorem in apoſtolica authoritate: quia. ſ. ſolus inſtitutus eſt à Chriſto paſtor ouium ſuarum: & quo pacto cum hoc ſtet, Ep̄os oēs ſuccedere Apoſtolis in Ep̄ali dignitate & authoritate: & quatenus Ep̄os eſſe oēs pares: hoc. n. nihil omnino obſtat veritati declaratæ. Et quare Ep̄us Hieroſolymi. nō ſuccedit Iacobo in authoritate Apoſtolica, Ep̄us aūt Ro. ſuccedit Petro apoſtolica authoritate: quia ſ. Petrus authoritatem apoſtolicā habuit, etiam vt ordinarius paſtor à Chriſto inſtitutus ſuper vniuerſo ouili ſuo: Iacobus autem eā habuit tantum vt Apoſtolus. Et hoc non ratione aut voluntate humana factum, ſed Chriſti veri Dei inſtitutione ordinatum eſſe monſtratum eſt: dum Petrum ſolum paſtorem ſuarum ouium inſtituit dicens, Paſce oues meas.

[illegible] Ad argumenta deinde allata ducendo ad incō-uenīens, reſpondēdo ad primum dr̄, ſequelas nihil valere: Ad probationē aūt (quia non pōt ad plures pertinere quod ad vnum tm̄ dr̄) ſ. ſidetur ad innumeros ſucceſſores poſſe pertinere, quod ad vnū eſt officialem inſtituendo dr̄. qm̄ quod ſibi dr̄, cuilibet ſuccedenti intelligitur dictum, & propterea dictum Petro primo paſtori Chriſti ouium inſtitutu, cuilibet ei ſuccedenti in huiuſmodi officio paſtorali dictum eſt. Et eadem eſt ratio de promiſſionibus eidem factis.

Ad ſecun-dum. Ad ſecundum ſimiliter dr̄, ſequelam nihil valere: nec eſſe eſſe maiorē aut parem rōnem, ꝙ exten- dantur hęc verba ad alios Apoſtolos, qui erant pſentes. q̄ ad ſucceſſorem Petri: quia quilibet ſucceſſor, licèt in ſeipſo tunc non eſſet, erat tamen in ipſo Petro: ſed eadem officij forma quo conſtat modò non fuiſſe alios Apoſtolos in Petro: quoniam nullus ſub eadē officij forma fuit aut futurꝰ fuit.

Ad tertium. Ad tertium dr̄, ꝙ non ridiculum, ſed diuinæ rationi cōſentaneum eſt, vt ouium Eccleſiarum cōmunicantium in eiſdem ſacramētis, &c. ſicut eſt vnum numero ouile inſtitutum a verbo Dei cōe omnib. ita ſit vnus numero paſtor illius vnius ouilis inſtitutus ab eodem verbo Dei cō. omnib. Hoc ſiquidem diligenter perſpectum, non eſt vni particulari Eccleſiæ aut perſonæ conſulere, ſed vnitati ouilis prouidere: ac per hoc ſicut vnitas ouilis chr̄is eſt Eccleſijs oibus particularibus, ita vnitas paſtoris ad ouium eſt utilitatem Eccleſiarū Et ſic optimè adimpletur quod Apoſtolus dicit 1. ad Corin. 3. Omnia veſtra ſunt, ſiue Paulus, ſiue Apollo, ſiue Cephas.

Ad quartum & quintum. Ad quartum dr̄ ſimul, & ad quintum, conſequentias nihil valere, vtpote ex impertinentibus ad ꝓpoſitum deductas. Dicta ſiquidem à Hiero. in vtroque loco, impertinentia ſunt ad propoſitum: vtpote quæ de ep̄is & presbyteris quatenus Ep̄i & presbyteri ſunt dūt: æqualitas namq; ſeu identitas diuino iure inter Ep̄os & presbyteros, ſiue ſit, ſiue non ſit, nihil refert ad vnitatem paſtoris totiꝰ Eccleſiæ: non. n. ideo vnus eſt paſtor totius Eccleſiæ: quia Ep̄s maior eſt presbytero: ſed ideo qa vnus eſt ſucceſſor Petri, ſiue p̄sbyteratus, ſiue Ep̄atus ſit maximus in Eccleſia Dei ordo. Aequalitas aūt diuino iure Ep̄orū inter ſe quatenus Ep̄i ſunt, non eget probatione: quia illam aſſerimus, ſed impertinens eſt propoſitio, qm̄ non ideo vnus eſt paſtor totius Eccleſię, quia vnus Ep̄s eſt ſacratior alteroſ: oēs. n. Ep̄i ſunt æquales in ep̄atus ordine, & nō eſt magis aut plus Ep̄s ſucceſſor Petri quicūq; alius Ep̄s: ſicut non eſt magis presbyter, q̄ quicunque alius presbyter) ſed ideo vnus eſt paſtor totiꝰ Eccleſię, & reliquis prælatus Epiſcopis atq; preſbyteris, quia unus eſt ſucceſſor Petri. Vnde patet ex hoc, quòd diuino iure à Chriſto inſtituto vnus presbyter, ſiue epiſcopus Petri ſucceſſor cæteris Ep̄is & presbyteris, imò toti eccleſiæ prefert, nō ſequi Hier. & allatos a Hier. Petrum, Paulū, Ioannem, Lucam, hęreſim docere, ut arguentes audent inferre: ſed prudens lector intelligit dicta horum impertinenter deducta ad propoſitum.

CAPVT XIII.

Romanum Pontificem ſuccedere Petro in Pontificatu totius Eccleſiæ.

SVppoſita Petri ſucceſſione, oportet mōſtrare quis ſit ille ſucceſſor Petri in paſtorali cura totius eccleſię: habet enim proprias difficultates, an is ſit Rom. epiſcopus.

Primò. Obijcitur igitur in primis ex parte tp̄is, q: a Ro. Pōt. natꝰ eſt ꝑ multos annos poſt Petri pōtificatū, cū prius Petrus ſederit Antiochiæ, & per multos annos ante, abſq; particulari aliqua ſede fuerit.

Et cōfirmat hęc rō arguēdo ſicut arguit Apoſtolꝰ ad Ro. 4. ubi ꝓbat ex circūſtātia tp̄is & facti Abrahā nō ex circuncîſione, ſed ex fide iuſtificatū nulla alia rōne viſus ꝙ ꝙ Abraha an circumciſionē fuerit iuſtus apud Deū per fidē, ſi hoc eiꝰ argumētū ualet neceſſe eſt ualere & hoc. ſ. Petrus quādo claues accepit a Chr̄o, nondū erat ep̄us urbis Romæ, ſed erat unꝰ inter Apoſtolos: ergo claues nō ſunt ei datę, niſi ꝙ poſtea, uel factus, uel mutatus eſt, uel loco, uel officio, ſicut Abrahæ non eſt iuſtitia reputata, qualiſcunq; poſt fidem factus fuerit, ſed prout fuit Apoſtolus tantum.

Secundò. Secundò, Si Romanus Pontifex eſſet Petri ſucceſſor in cura totius eccl'ę (de hac. n. ſucceſſione ne contingat idem ſępius replicari, ſi loquimur ut ſi q̄nq; explicemus de ſola ſucceſſione in epiſcopatu Romano nos loqui) oporteret de quolibet Romano

mano Pontifice verificari verba Chriſti ſpectātia nſq; ſtudiō ad ſucceſſorem Petri: ſed non de quolibet Romano Pontifice hæc verificari oportet: ergo Rom. Pont. non eſt ſucceſſor Petri. Probat autem deſtructionem conſequētis, ex eo ꝙ Romanus Pontifex poſſit labi in hæreſim: & ſic non verificabuntur de eo verba Chriſti, Tu es Petrus, i. in fide ſolidus: neque, ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, quoniā ſoliditas fidei in ipſo, ſuper quam ædificanda eſt Eccleſia, non inueniret: neque, Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: q̃ omnia ad ſucceſſorem Petri dicta eſſe demonſtratū eſt.

Tertio. Tertiò, quia non omnis Ro. Pont. habet Chriſti charitatem, quam tamen tertio Chriſtus exegit in inſtitutione officii paſtoralis: non eſt ergo Petri ſucceſſor, qui exactæ à Chriſto tunc in Petro charitati non ſuccedit.

Quarto. Quartò, quia nō omnis Romanus Pont. paſcit oues Chriſti, ſed multi eorum paſcunt oues ſuas, dum ad propriam gloriā, authoritatem, vtilitatem, & alia huiuſmodi, Pontificatum exercent. Dicente autē Dño, Paſce oues meas, ſignificauit Petri ſucceſſores, aut paſtores eſſe debere ouium Chriſti, ipſum amantes & illas paſcentes, doctrina, iuſtitia, & aliis hmōi: aut ſi nō amant & docent, nihil hoc verbum ad eos ptinere: & per hoc non eſſe Petri ſucceſſores.

Quinto. Quintò, quia priſci Romani Pont. recuſauerunt ſe vniuerſales appellari. Greg. n. ſenis epiſtolis hoc reprehendit: & narrat prædeceſſores ſuos hoc renuiſſe. Si n. Greg. cum aliis noluit uocari Eps vniuerſalis, conſequens eſt ꝙ non erat, nec ſe credebat vniuerſalem epiſcopum: idem autē ſonat Pōtifex vniuerſalis, & Pontifex totius Eccleſiæ. Nō ſuccedit ergo Ro. Pont. Petro in Pontificatu totius Eccleſiæ.

Sexto. Sextò, Concilium Nicenum (vt ſcribitur li. 10. c. 6. Hiſt. Eccleſiaſt.) ſtatuit ſic. Et apud Alexandriam vel in vrbe Roma, vetuſta cōſuetudo ſeruatur, vt vel ille Aegypti, vel hic ſuburbanarum eccleſiarū ſolicitudinem gerat. Si n. Ro. Pont. ſucceſſor eſſet Petri in Pōtificatu totius Eccleſiæ, non præſumpſiſſet Nicenum Conciliū fines ſuæ ſolicitudini decernere in ſuburbanis Eccleſiis.

Septimo. Septimò, Si Ro Pont. Chriſti inſtitutione præeſt toti Eccleſię, vt Chriſti vicarius generalis, ſequitur peccaſſe, & peccare omnes, qui non fuerunt, & qui non ſunt ſub Roman Pontif. obedientia. Et hinc ſequitur primò primitiuam Eccleſiam totam erraſſe: cum adhuc non eſſet Roma Pon. Sequitur deinde tot Sāctos & Martyres vſq; ad quadringentos annos poſt Chriſtum erraſſe: cum tunc non recognoſceretur Ro. Pont. vt paſtor totius Eccleſię. Sequitur poſtea Aſiā, Aphricam, atque Græciam in damnatione fuiſſe: vtpotè non recognoſcentes Ro. Pont. vt omnium caput. Sequitur demum Chriſtianos, qui hodie ſunt in Perſide, India, Scithia, totoque Oriēte, dānari: eo ꝙ non ſubſunt Ro. Pont. Manifeſtatur autem hos non recognouiſſe Ro. Pont. eo ꝙ non ab ipſo ſeu eius authoritate eorum Epi ſunt inſtituti, eorum Concilia ſunt celebrata.

Octauo. Octauò, Hiero de viris illuſtr. ſcribit, ꝙ Acharius Eps Cæſarienſis diſcipulus Euſebii Pamphili, imperante Conſtātio, Liberium Papam depoſuerit, & Felicem cōſtituerit. Conſtat autem hoc repugnare primatui Ro. Pont. ſi totius Eccleſiæ Antiſtes eſſet.

Nono. Nonò, ſi ulla Eccleſia eſt prima & mater omnium Eccleſiarum, & à Chriſto Dño immediatè fundata, nō eſt alia, niſi Eccleſia Hieroſolymitana, quę per multos annos fuit ante Romanam: unde exierunt omnes Apoſtoli & Epiſcopi ad uniuerſum orbē terrarum in cuius ſignum ab omnibus Eccleſiis etiā Rom. collectæ ſoluebant Eccleſiæ Hieroſolymit.

Romanus Pō ceſſor ab diuina inſtitu-
Ad huius rei euidentia cōſiderāda ſunt duo. primum unde ſcilicet, deinde unde ſciuit Ro Pon. ſuccedere Petro. Circa primū aūt diſtinguendū eſt de ratione ſuccedendi & ratione ſuccedentis: nā ratio ſuccedendi eſt non Euangelica inſtitutio, ſed ſubſequutum factum Petri, quo Eccleſia Ro. appropriata eſt Petro appropriatione firmata. Declaro ſingula, cautum reddendo lectorem in primis, ꝙ aliud eſt ſuccedere Petro, & aliud eſt ſuccedere Petro, hūc, ſ. Rom. Pon. Ratio. n. ꝙ Petrus habeat ſucceſſorem, inſtitutio eſt Euāgelica: quia Dñs in Petro paſtorale totius mundi inſtituit officiū, ut in præcedentibus manifeſtatum eſt. Ratio uerò, ꝙ Petro ſuccedat hic, hoc eſt Ro. Pon. non eſt inſtitutio Euangelica: tum quia Euangelica voce nō eſt Eccleſia Rom. appropriata Petro, ſed tota Eccleſia commiſſa ſibi, dum dr, Paſce oues meas: & propterea ſi Petrus perſeueraſſet vſque ad finē, vt incepit abſq; appropriatione alicuius particularis Eccleſię, nec Rom. Pont. nec aliquis alius particularis Eps eſſet Petri ſucceſſor: ſed migrāte ad cęlum Petro, fuiſſet vnus electus in Epm Catholicæ Eccleſiæ, qui ſucceſſor fuiſſet Petri. Tum, quia ſi Petrus in ſede Antiochena, quā ſibi priùs appropriauit, perſeueraſſet vſque ad mortem, non Ro. Pontifex, ſed Antiochenus ſucceſſor eſſet Petri. Tum, quia ſi Petrus diſceſſiſſet ex Roma non tm̄ loco, ſed ſede, ita ꝙ alibi ſedē elegiſſet, non ſucceſſiſſet Rom. Pontifex Petro, ſicut nec modo ſuccedit Petro Antiochenus: quia inde diſceſſit, mutando, non ſolum locum, ſed ſedem. Ex his. n. patet, non ex Euangelica inſtitutione ortum habere, ꝙ Rom. Pontifex ſuccedat Petro: Euangelica ſiquidem inſtitutio de his mutationibus non ſe impedit: ſed ſubſequentibus factis diſponēdum hoc reliquit. Quocirca ex eo, ꝙ appropriatione firmata. Ro. Eccleſia Petri Pōtificatui addicta eſt, inde ortum eſt, vt Rom. Pontifex Petro ſuccedat. Appropriationem autem firmatam dicimus, quia Petri morte firmata eſt: & quia Chriſti authoritate robur firmitatis obtinuit. Nam (vt Eccleſia cantat, & Ambr. in oratione contra Auxentium, de Baſilicis tradendis, quam habes in libr. 5. Epiſtolarum Ambr. poſt 32. Epiſtolam aſſerit, & ante ipſum in lib. 3. de excidio Hieroſolymitano, c. 5. Egeſyppus affirmat) volenti Petro ex vrbe Roma diſcedere obuians Chriſtus iuſſit, vt Romę mortem pateretur, eidē dicendo: Venio Romā iterum crucifigi, vt non nuda Petri mors Romæ, ſed mors iuſſa à Chriſto in vrbe Roma, firmaret Romanam ſedē in Petri ſucceſſione. Si ad ortum itaque atq; initium ſucceſſiuonis Roma Pontificis Petro ſpectes, rōnem ſuccedendi inuenies fuiſſe Eccleſiæ Rom. appropriationem ad Pontificatum Petri, firmatā & Petri morte & Chriſti mandato. Quum aūt dicimus, Petrum & Rom. Pontificem & Pontificem Eccleſiæ Catholicę, non duos intelligas Pontificatus: non n. ſunt duo in actu, ſed in potentia tantùm, hoc eſt, quia potuiſſent eſſe duo: vt patet ex dictis. Vnde non ſe habent ſicut duo Epatus uniti: non erat ſiquidem in Rom. Eccleſia Epatus ante Petrum: ſed ipſe Petrus Rom. Eccleſiam erexit in Pontificatum, non alium, q̃ ſuum, quem ſecum vehebat: ita ꝙ Pontificatus Petri, quem à Chriſto habuit relatum ad Eccleſiam Catholicam, retulit ipſe Petrus ad Eccleſiam Rom. appropriando ſibi illam. Confert aūt nonnihil hæc Pontificatus vnitas, ad hoc, vt idem ſit Romanus Pōtifex & Pōtifex Eccleſiæ Catholicæ: non ſolùm vnitate pſonę, ſed identitate Pontificatus. In cuius ſignū nō dantur Romano Pontifici duo pallia, ſed vnum tātùm: cum tñ plura dari conſtet habenti plures Pōtificatus, quibus debētur pallia. Si aūt de ratione ſuccedentis eſt ſermo, Euangelica inſtitutio ratio inuenitur ſuccedentis. Rom. ſiquidem Pōt. Petro ſuccedens authoritatem habet Apoſtolicam ab Euangelica Chriſti voce, Paſce oues meas: nā cuilibet Petri ſucceſſori, in Petro dixit Chriſtus: Paſce oues meas. Licèt itaq; Apoſtolicam ſedē Ro. eſſe Pont. initiū habuerit ex appropriatione Eccleſiæ Rom. ad Petrum: ex quo tñ firmatum ſic eſt eo ipſo, quo aliquis verus eſt Rom. Pont. verus eſt

ctione ſed ſ... ſſo P... tri c... put e... vniue... ſalis ... cleſi... Petri... re ſu... ceſſor

Pont.

pont. Eccleſiæ catholicæ a Chriſto in beato Petro inſtitutus. Manifeſtum eſt igitur, Vñ Rom. pon. eſt petri ſucceſſor, ac totius Eccleſiæ paſtor. Scitur aũt hoc diuina reuelatione facta, tũ vniuerſali eccleſiæ, tum ſanctis Doc. innumeris, tum ſacris Conciliis. Nullus ſiqdem Chriſtianus dubitare pmittitur ex diuina prodire reuelatione qcqd ad fidei Chriſtianæ rationem ſpectans (de quorum numero hoc conſtat p Decr. Vnam ſanctam eſſe) conteſtatũ inuenitur à præfatis. Oĩs Chriſtianorum & olim & nunc & ſp confeſſio fuit, eſt, & erit. Rom. pon. ſedem ſolam eſſe ſedẽ Apoſtolicam: hoc aũt nihil aliud eſt q̃ fateri Rom. pont. Petri ſucceſſorem eſſe rectorem catholicæ eccleſiæ: nam in apoſtolica ſede (niſi quis ꝓpriam ignoret vocem) clauditur apoſtolica authoritas: in apoſtolica aũt authoritate facultatem regendi totam Eccleſiam includi, intelligunt exercitati in ſacris literis. Et hoc vſq; adeò eſt clarum, vt concorditer dicat Apoſtolicæ authoritati à Chriſto orbem commiſſum terrarum: ſic vt qlibet Apoſtolus vbicunq; contingeret ipſum fore, inſtituebat eccleſias, inſtituebat Epos, & id genus reliqua faciebat: vt eorum & geſta teſtant. Vñ cũ 1. ad Cor. 12. dr. Poſuit Deus in eccleſia primũ Apoſtolos: dicit glo. inter li. oĩum ordinatores & iudices: manifeſtans apoſtolicam authoritatem eſſe oĩum ordinatricẽ & iudicẽ. Confitẽtes igitur apoſtolicæ authoritatis ſedem, confitemur velimus nolimus ſedẽ ordinatricẽ & iudicẽ oĩum. Hanc aũt eſſe intentionẽ confitentiũ ex eo, ẽt cõperit, q ſolam ſucceſſoris Petri ſedẽ Apoſtolicã cõfitemur. Extat ſiqdem Hieroſolym. ſedes, in qua Iacobus Apoſtolus ſedit, cuius ſucceſſor eſt epus Hieroſ. cur ſedes illa, in qua Iacobus apoſtolus ſedit (q̃ prius tpe fuit q̃ quæcunq; alia partialis ſedes) non eſt ipſa quoq; ſedes apoſtolica, niſi quia in illa non eſt authoritas apoſtolica, & in iſta eſt? Nam ſi ex ſola ſucceſſione ad perſonam Apoſtoli affirmaretur, à Chriſti fidelibus ſedes apoſtolica, dubium non eſt, q multæ eſſent ſedes apoſtolicæ, & Hieroſo. ſedes eſſet apoſtolica, & Rom. ſedes eſſet apoſtolica: mõ aũt, q vnicam tm̃ nouit Chriſtianus populus ſedẽ apoſtolicam, eamque Rom. ponti. ſedem eſſe plena voce confitentur, clarum relinquitur, per ſedem apoſtolicam intelligi ſedẽ authoritatis apoſtolicæ. Et confirmatur: quia ſicut in epali ſede clauditur pontificia authoritas, & in Archiepiſcopali ſede authoritas archiepiſcopalis, & in ſede patriarchali authoritas patriarcalis: ita in ſede apoſtolica clauditur authoritas apoſtolica, ac per hoc quemadmodum Chriſtianus populus ad huiuſmodi ſedes recurrens, ad dictas authoritates recurrere intendit: ita ad apoſtolicam ſedem recurrens, aut ipſam quomodolibet venerans authoritatem apoſtolicam confitetur. Porrò in ꝓfeſſione ſedis apoſtolicæ clauditur eius diuinæ inſtitutionis confeſſio: nam quia ſecundum veritatem, Apoſtolica tã ſedes, q̃ authoritas a ſolo Chriſto eſt vel eſſe poteſt, a quo ſolo poſſunt Apoſtoli fieri (neque.n. minus eſt apoſtolicam ſedem ac authoritatem, q̃ apoſtolum inſtituere: ſicut non minus eſt epiſcopalem authoritatem ac ſedem facere, q̃ epm) neceſſe eſt vt qui apoſtolicam confitentur ſedem, a Ieſu Chriſto immediate illius eſſe authoritatem fateantur, diuinoque proinde iure inſtitutam illam eſſe profiteantur. Et hinc habes q Doctores confitentes Rom. Pont. ſedem apoſtolicam, aut apoſtolatum aut authoritatem apoſtolicam, fatentur Rom. Pontificem eſſe totius Eccleſiæ rectorem: quod notandum valde eſt, q & ſecundum ſe, & ut oporteat ſæpe repeti in authoritatibus ſanctorum, &c.

Ad primum. Antequam aũt authoritates adferãtur, ad obiecta reſpondendum eſt. Ad primum ergo dr, nihil obſtate ſucceſſioni Ro. po. Petrum, quatenus Rom. pon. ſuit, natum eſſe poſt acceptas claues: ſufficit.n. ſucceſſori natum eſſe ante mortem eius, cui ſuccedit.

Ad confirmationẽ. Ad argũ aũt formatum ad ſimilitudinem argumenti Pauli Apoſtoli de iuſtificatione Abrahæ: rñdetur militare illud non contra nr̃am ſniam, ſed potiùs contra arguẽtes: Manifeſtat aũt hoc diſtinguẽdo, ſicut in Abraham reputationẽ iuſtitiæ a iuſtitia reputata, ita proportionaliter in Petro acceptationẽ clauium a claub. acceptis. Nam quemadmodum reputatio ad iuſtitiam Abrahæ conuenit ex fide, & non ex circuncitione poſtea ſubſequuta: ita Petro acceptio clauium conuenit ex põtificatu eccleſiæ cathn. tunc.n. datæ ſunt ei claues qñ factus eſt paſtor Chriſtiani ouilis, & non ex eccleſia Ro. ſeu pont. Rom. poſtea ſubſequuto. Et ſimiliter quemadmodũ iuſtitia reputata Abrahæ, non eſt reſtricta ad ſtatum præputij, ſed eſt extenſa ad ſubſequutum ſtatum circuncitionis (dicẽte Apoſtolo ibidem, Ideo ex fide, vt ſecundum gratiam firma ſit promiſſio omni ſemini, non ei qui ex lege eſt ſolum, &c.) ita acceptæ claues extenſæ ſunt ad ſubſequutum poſtea Petri pontificatũ Rom. Rurſus quemadmodum Abrahæ iuſtitia reputata appropriata eſt ſubſequutæ circuncitioni, ſeu ipſi Abrahæ, vt poſtea pater factus eſt circuncitionis, ſic vt eius ſemen ex circuncitione plàium ſit oĩb. in conſummatione iuſtitiæ promiſſionum, & benedictionum Abrahæ (dicente Apoſtolo ad Gal. 3. Abrahę dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini eius, qui eſt Chriſtus: quem conſtat ex circunciſione natum) ita acceptæ claues appropriatæ ſunt Eccleſiæ Rom. ſeu Petro, vt factus poſtea eſt Pon. Rom. ſic vt per ipſam aperiatur regnum cęlorum oĩb. cognationib. terræ. Vñ patet q ex huiuſmodi argumento etſi habetur, q acceptio clauium non ꝑtinet ad Petrum niſi ſcd̃m quòd erat tunc quum accepit claues, (erat aũt non ſolùm Apoſtolus, ſed paſtor ouium Chriſti) non tñ habetur, quòd acceptæ claues reſtrictæ ſint & concluſæ ad ſtatum illum ꝑſonę: ſed ſubſequendo ſimilitudinem Abrahę habetur, quòd claues acceptæ & extenſæ & appropriatæ ſunt ad Pont. Rom. ſecundum mutationẽ, qua & loco & officio appropriata eſt Petro Eccleſia Romana.

Ad ſecundum. Ad ſecundum dr, poſſe dupliciter intelligi ſucceſſorem Petri ſeu Rom. Pon non poſſe eſſe infidelem ſeu hæreticum. Vel de ipſius ꝑſona in ordine ad Eccleſiam catholicam: vel de ipſius ꝑſona ſecundum ſeipſam. Et vtroque modo verificatur: & vtrũque expreſſit Dominus in Euangelio. Fidem.n. ſolidam in Petro & ſucceſſoribus ſuis ſm̃ proprias perſonas, ſignificauit Dominus, dicens, Tu es Petrus, in præſenti: & dicens, Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, in futuro. Fidem verò eiuſdem in ordine ad eccleſiam ſignificauit Dominus, & dicens, Sup hanc Petram ędificabo Eccleſiam meam: & dicens, Confirma fratres tuos. Nec obſtat ꝑſonę Rom. Pontif. fidei ſecundum propriam perſonam, quòd illa perſona poteſt eſſe hæretica: quoniam quam primum deſinit eſſe fidelis, deſinit et eſſe Petri ſucceſſor ſecundum rei veritatem & apud Deum: apud cuius tribunal qui non credit, iã iudicatus eſt: vt dicitur Ioan. 3. quidquid ſit ſecundum forum eccleſiaſticum. Ex quo tñ idem habetur: nam ex hoc ipſo, q ille homo qui uocatur Petri ſucceſſor, ex caſu a fide, iudicio & inuitus ſubiicitur eccleſię, manifeſtatur ipſum non eſſe amplius Petri ſucceſſorem ſm̃ veritatem. nam ſi verè eſſet Petri ſucceſſor, iudex eſſet totius eccleſiæ, & non eſſet illi ſubiectus inuitus. Ex ſoliditate autẽ in fide perſonæ Romani Pontif. in ordine ad eccleſiam, prouenit vt citare non poſſit ſententialiter diffiniendo de fide Chriſtiana: qm̃ in huiuſmodi diffinitione conſtruit fides vniuerſalis eccleſiæ, & ꝑ eam ædificat eccleſia Chriſti ab ipſo Chriſto ſuper petram ſedis apoſtolicæ. Impoſſibile aũt eſſe conſtat vniuerſalem eccleſiam errare in fide. Libet aũt intueri q̃ ſuauiter commendata ſit huiuſmodi fidei diffinitio voce euangelica. hæc ſiquidẽ

conſtrui eccleſiam conſtat, cum ſit (vt ad Hebrę os 10. dr) ſperandarum ſubſtantia rerũ: & ideo ędificandi & confirmandi actui inſeruit. vtrumque. n. ſubſtantiam ædificij reſpicit. Sed quia fides donũ Dei eſt, idcirco Chriſtus ſibi ipſi attribuit ædificationem Eccleſiæ ſuper ſedem Apoſtolicã: dicens. Et ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meã: firmare verò fideles fluctuantes in ambiguitatibus, & qõnibus, quæ circa fidem emergũt, quia miniſteriale opus eſt Petri & ſucceſſoris, ideo dr Petro & ſucceſſuri, Confirma fratres tuos: quidquid .n. agit Sedes Apoſtolica diffiniendo de fide, nihil aliud eſt, q̃ declarare quid ſub fide à Chriſto data continetur. ſic .n. confirmat fratres ſuos. Vñ & in Calcedon. ſynodo dixerunt Patres, q congregati in Conſtantinopolitano Concilio doctrinã de Spirituſancto tradiderunt: nõ qđ minus eſſet in pręcedentib. qui apud Nicæam cõgregati ſunt inferentes, ſed intelligendũ aduerſus hæreticos declarantes. Et hinc oritur, vt diffinitis de fide ab apoſtolica ſede ſubſit ēt ipſe Ro. Pontif. ſicut ſubeſt fidei: non. n. alicui ꝓpterea de nouo ſubijcitur, ſed quod implicitè credebat, tenetur explicitè credere, ex hoc quòd fides ſufficiẽter explicata eſt, quò ad hæc, quæ prius explicata non erant fidei veritati ſubeſſe. At ſi cuiquã mira in hac rñſione dicta apparebunt: meminerit ſcriptum eſſe, Mirabilia teſtimonia tua: ſunt n. hæc Ieſu Chriſti teſtimonia. Sed quid mirari fidelis debet de tali tãtaque diuinæ gratiæ aſſiſtentia ſuo in terris Vicario, ſi cum Caiphæ Pont. ſynagogæ minus legitimo, ac perſecutori ipſius Chriſti aſtiterit ad prophetandum rõne pontificatus: teſtante Ioan. Euangeliſta, dum dicit, hoc ſemetipſo non dixit, ſed cũ eſſet Pontifex anni illius, prophetauit, quòd Ieſus erat moriturus pro gente. Ioannis 11. Cur. n. Ioannes hoc docuit, cur hoc reuelauit, niſi vt diuinam aſſiſtentiam peculiarem Pontifici eſſe reuelaret?

Ad 3m. Ad tertium dr, quòd exacta trina dilectio à Petro rectitudinẽ reſpicit paſtoralis officij, & ꝓpterea qui non ſuccedit Petro in dilectione Chriſti, nequaquam ſuccedit eidem in bonitate paſtoralis exercitij: ſed paſtor eſt officio & nomine; mercenarius autem ſtudio & exercitatione.

Ad 4m. Ad quartũ dr, quòd amare, & paſcere oues Xpi, ſpectat ad ſucceſſores Petri ſub rõne commiſſi, & debiti: Chrs. n. commiſit, vt paſceret oues ſuas. & ad hoc ſucceſſor tenetur, & ad hoc ſe obligauit ſuſcipiendo pontificatum. Vñ ſi nec amat nec paſcit, non ꝓpterea locus iſte ad ipſum non ſpectat: nã multum ad eum ſpectat paſcere Chriſti oues: ad quem ſpectat, vt præceptum & ex officio debitũ. Exigit quippe locus iſte paſcentem & amantem, quia exigit, ut amare & paſcere debeat. Et quamuis non amans nec paſcens indignus ſit paſtorali officio, & meretur illo priuari: non eſſe tñ ꝓpterea priuatum ex vtroque teſtamento dicimus. Ezec. ſiquidem 34. reprehenduntur mali paſtores, qui non Dei gregem, ſed ſemetipſos paſcebant, appoſitis propheticis minis priuationis paſtoralis officij per ipſum Deum exercendę: paſtores tamen relinquuntur. Matth. quoque 23. Super cathedrã, inquit Dominus, Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi, quæcunque dixerint vobis ſeruare & facite; ſecundum verò opera eorum nolite facere.

Ad quintum. Ad quintum dr Grego prædeceſſorum veſtigia imitatum refutaſſe ſe vniuerſalem appellari, ea rõne, vt ipſe millies dicit, quia ſi vnus vniuerſalis Epiſcopus dr, ſolus ipſe Epiſcopus vr dici: & ſic ceteris Epiſcopatus tolleretur. Non aũt ea rõne, q Rom Pont. authoritas reſtricta ſit, & ad vniuerſalem non ſe extendat eccleſiam: ſuperbum. n. vocabulum, vtpote reliquorum Epõrum iniuriam pſeferens, horruit Greg. & non rem Apoſtolicæ authoritatis, extendentis ſe ad vniuerſalem Eccleſiam. Vñ poſt inferius ad Mauricium Imperatorẽ afferenda verba de Petri authoritate ſuper totã Eccleſiã, ſubiungit de Petro, Cura ei totius Eccleſiæ & principatus committitur, & tñ vniuerſalis Apoſtolꝰ nõ vocať. Vbi patet Greg. ſimul affirmare curam totius eccleſiæ, & negare vniuerſalis vocabulũ. Propter qđ poſteriores Pontific Ro. rem tenentes, nec à Greg. humilitate diſcedentes, vniuerſalis nomen à recto in obliquum tranſtulerũt: & ſubſcribunt ſe in hodiernum diem, Ego enim Epiſcopus eccleſiæ catholicæ.

Ad ſextum. Ad ſextũ dr q aliud eſt loqui de authoritate, & aliud de executione: cũ authoritate ſiquidẽ Ro. Pon. ſuper totã eccleſiã mos fuit laudabilis, vt nõ exequeretur Papa ea, q̃ ad particularis aliarũ eccleſiarũ curas ꝑtinebant, niſi caſus aliquis id exegiſſet. Et hinc mos fuit, vt Epĩ ab Archiepĩs confirmarentur, curati ab Epĩs darent, & innumera ſimilia fiebant Et hæc eſt illa vetuſta conſuetudo, cuius meminit Nicenum Concilium, quod annuente Rom. Pont. ibi per ſuos legatos pręſente de obſeruatione huiuſmodi vetuſtæ conſuetudinis ſtatuit. Ex hoc autem non ſequitur ſtatutum eſſe de auctoritate Ro. Pon. aut læſam fuiſſe illius auctoritate: ſicut nec hodie minuitur, aut læditur Ro. Pon. auctoritas ex eo quòd in multis prouinciis Ro. Põ. ubedientib. hmõi executiones ꝑ prouinciales fiunt.

Ad ſeptimum. Ad ſeptimũ dr, q Rom. Pont Chriſti inſtitutione eſſe p̃latũ cęteris, põt dupl̃r intelligi: vel quò ad rõnẽ initij: & ſic falſum eſt, iuxta ſuperius declarata. Vel p̃ſuppoſita appropriatione Eccleſiæ Romanæ ad Petrũ, & ſic veriſſimum eſt. & ꝓpterea conceditur ſequela, ſ. oẽs peccare & peccaſſe, qui eum non cognouerunt vt p̃latum. Et cũ infert primo q primitiua eccleſia erraſſet, negať ſequela; quã tunc adhuc nõ fuerat appropriatio Eccleſiæ Rom. ad Petrũ qua p̃ſuppoſita Pon Rom. præeſt omnibꝰ.

Ad primam illationem. Sufficiebat ſiquidẽ tunc, q tota eccleſia recognoſceret Petrũ, ut totius eccleſię paſtorẽ: poſt appropriatam aũt Rom. eccleſiã, oportet recognoſcere Ro. Pont. ſucceſſorẽ Petri paſtorem totius eccleſiæ, non quatenus eſt Rom. Pont. ſed quatenus eſt ſucceſſor Petri per ſe, & formaliter loquẽdo. Cũ

Ad ſecundam. verò infert ſecundò, quòd tot Martyres & Sancti ad quadringentos annos peccaſſent, q non recognouerit Ro. Pon. dicẽdũ falſum eſſe, hmõi Martyres & Sanctos nõ recognouiſſe Ro. Pon. a principio. n. eccleſiæ Petrus recognitus eſt, & ſucceſſiuẽ Ro. Pon. ei ſuccedentes; ut ſubſequentes manifeſtent authoritates Sanctorum. Et ſimiliter cũ ter-

Ad tertiam. tiò infertur, Aſiam, Aphricam, & Græciam erraſſe, quia non fuerunt ſubditæ Rom. Eccleſiæ, manifeſtè erratur, & quæ falſiſſima comprobantur, inducuntur: plenum ſiquidem regiſtrum Greg. curis, Aſię, Aphricę, & Gręcię, teſtatur oppoſitum.

Ad quartam. Quod demu inducitur Chriſtianos hodie Orientales non ſubeſſe Ro. Eccleſiæ (niſi de ſchiſmaticis ſit ſermo) falſum eſſe, ex geſtis in Concilio Florent. ſub Eugenio IIII. patere põt: ſibi ſiquidẽ Iacobitę, Armenij, atq; Gręci, Ro. Pont. vt paſtorẽ totius eccleſiæ recognoſcere ſe cõfeſſi ſunt. Ad probationem aut ſubiunctam, quia nec Epi ibi à Papa inſtituuntur, nec Concilia eorũ Papæ fiunt authoritate, iam patet quid dicendum eſt, ſ. q huiuſmodi executionum conſuetudo in quibuſcunque prouinciis. Papę nec tollit, nec lædit authoritatem. Veruntamen pluries noſtra ętate viſum eſt, ab Orientalibus miſſum ad Rom. Pont. pro ſurrogando Epiſcopo, ſeu confirmando electo: & tempore Alexandri VI. & Iulij II.

Ad octauum. Ad octauum dr, nos de iure diuino loqui: arguẽtes aũt obijciunt dominatum violentiæ factum. vt ipſamet verba Hier. teſtantur, ait. n. Achatius in tm̃ clamit, vt in locum Liberij Felicem Arrianu ſubſtitueret. Vnde Felix ille in catalogo Pontificũ non eſt computandus: vt teſtatur Aug. in Epiſtola ad Generoſum: & eſt Epiſtola 165. Ibi ſiqdẽ Aug. à Petro vſque ad tunc temporis Rom. Pont. Anaſtaſium ſingulos ſucceſſiuẽ recenſens, Liberio Da-

maſum

maſum ſucceſſorem ponit, non Felicem.

Ad nonum dicitur Rom. Eccleſiæ appellatione intelligi poſſe, vel ipſum corpus Rom. Eccleſię ſecundū ſe, vel ſecundum ſuum caput: & ꝙ licèt Ro. Eccl'a ſm reliqua eius membra non ſit prima, nec mater oīum Eccleſiarum, nec immediatè inſtituta à Chriſto: ipſa tamen eadem Eccleſia Rom. ſecundum ſuum caput Petrum ac Petri ſuceſſorem prima eſt ac mater & magiſtra omnium Eccleſiarū: & immediatè à Chriſto euangelica voce authoritatem ac firmitatem habens: vt prædeclaratū eſt. Vnde tam Canonum ꝗ̃ Sanctorum ſententię Romanam Eccleſiam primam magiſtram, matremq́ Eccleſiarum omnium, aut a Chriſto Dño euangelica voce fundatam firmatamque ſonantes, veræ ſunt ratione capitis. Et hoc intendūt qui hæc ſcripſerunt: vt ex eo patet, quòd eorum ſententia fundatur ſuper verbis Domini ad Petrum, qui caput fuit, & in ſuis ſucceſſoribus eſt Eccle. Rom. Vnde nihil obſtant huic primarui quæ de Hieroſolymitana Eccleſia afferuntur: nam illa non fuit prior Petro, ſed ſubdita fuit Petro. Collectæ autem Eccleſiæ Hieroſolymitanę non vt prælatæ, ſed vt indigenti ab aliis dabantur, vt patet ad Gal. 2. vnde impertinentes ſunt ad propoſitum.

CAPVT XIIII.

Authoritates Sanctorum antiquorum, & Conciliorum aſſirmantes in Petro ac Ro. Pont ſucceſſore Petri totius Eccleſiæ Pontificatum inſtitutum.

RElinquum eſt, vt illis quoq; fiat ſatis, qui neſciunt a priſcis Eccleſiæ Patribus in Aſia, Aphrica, & Europa veneratum eſſe Rom. Pont. vt totius Eccleſiæ patrem, non humana, ſed diuina ratione, ſ. quia in Petro inſtitutus eſt rector Eccleſię vniuerſalis. Afferendas propterea cenſui Græcorum ac Latinorum antiquorum Eccleſiæ Patrū ac Doctorum ſententias non omnes, nec omniū, ſed tot vt ſufficiant ad claram notitiam, ꝙ Roma. Pont. Petri ſucceſſor eſt, & habitus eſt ſicut in Petro inſtitutus Paſtor & rector totius Eccleſiæ. Et a Græcis incipiendo, Chryſ. Homil. 55 ſuper Matt. exponens illud, Super hanc petram: dicit, Petrum Eccleſię futurę paſtorem cōſtituit. Et infra. Deus concedere ſolus pōt peccatorum remiſſionem, & vt futura Eccleſia tot, tantiſque fluctibus impetu irrumpentibus immobilis maneat: cuius paſtor, & caput piſcator homo, atq; ignobilis terrarum orbe reluctante adamantis naturam firmitate ſuperet. hęc inquam omnia, quę ſolius Dei ſunt, ſe pollicetur daturum. Et infra. Hunc, ſ. Petrum, vniuerſo terrarum orbi Chriſtus præpoſuit. Et licèt ſuperius gloſſauerit, Super hanc Petram ędificabo Eccleſiam meam. i. fidem atque confeſſionem: inferius tñ ait, Ego dico tibi, Tu es Petrus, & ego ſuꝑ te ædificabo Eccl'am mea. Et Hom vlt. ſuꝑ Io. tractās illud, Simon Ioannis diligis me plus his, &c. dicit, Aliis omiſſis, dūtaxat Petrū affat, fratrū ei curā cōmittit: neq; negociationis meminit, neque exprobrat: ſtū dicit, Si amas me, fratrū curā ſuſcipia. Et Infra tractas illud, Sequere me, ait, Ingerit, Sequere me q̃b. verb. iterū curā, & familiarē ī eū affectū oſtendit. Qꝫ ſi percunctarettē quo Iacobus Hieroſolymis ſedem acceperit, reſponderem hunc totius orbis magiſtrum prepoſuiſſe. Et infra, tractans illud, Domine hic autem, quid? dicit: Nam cum magna Dominus Petro cōmunicaſſet, orbis terrarum curam demandaſſet, martyrium prædixiſſet, & maiora &c.

Græci cognouerūt Rom. Pō. eſſe Petri ſucceſſorē & cū venerātos fuiſſe vt Chr.

Theophilus quoque Luc. 22. tractans illud, Et tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos, ait, Poſtquam me negaris, ploraueris ac pœnitueris, corrobora cęteros: cum te principem Apoſtolorum deputauerim: hoc enim decet te, qui mecum robur es, & petra Eccleſię. Et infra. Cum eſſet Apoſtolus, denegauit ac iterum per pœnitentiam obtinuit prærogatiuam, vt eſſet Antiſtes mundi. Et ſuper Ioan. vlti. c. ſuper illud. Cum ergo prandiſſent, ait. Finito prandio commiſſionem ouium mundi Petro cōmendabit, non alii. Et ſuper illud. Sequere me, ait, In hoc qđ dicit Dñs Petro, Sequere me, cunctorum fideliū prælaturā ei inſtituit. Et Infra, ſuꝑ illud, Donec veniā ait, Id eſt, dum hūc. ſ. Ioa. volens dirigā ad prædicandū: te nanq; nūc dirigo ad orbis pontificatum, & in hoc me ſequere. *Theophil.*

Cyrillus patriarcha Alexandrinus in lib. Theſau. Sicut Chriſtus accepit à Patre ſceptrum Eccleſię gentium, dux ex Iſrael egrediens ſuper oēm principatū, & poteſtatē ſuper omne qđcunq; eſt, vt ei cuncta curuentur: ſic & Petro, & eius ſucceſſoribus pleniſſimè cōmiſit, & nulli alii quā Petro Chriſtus qđ ſuū eſt plenū, ſed ipſi ſoli dedit. Et rurſus pedes Chriſti humanitas eſt. ſ. ipſe homo, cui tota Trinitas pleniſſimam dedit poteſtatem: quem vnus trium aſſumpſit in vnitatem pſonæ, tranſuexit ad patrē ſuper omnē principatum & ptātē, vt adorent eū omnes Angeli Dei, quē totū dimiſit ꝑ Sacrm & ptātem Petro & Eccleſiæ eius. Et iterū, Petro oēs iure diuino caput inclinant: & primates mundi tanq̃ ipſi Dño Ieſu obediunt. Et iterū, Ipſius Apoſtolici Throni Romanorū Pontificū ſolius eſt reprehendere, corrigere, ſtatuere, ſoluere, diſponere, & loco illius ligare, qui ipſum ædificauit. *Cyrillus.*

Maximus in Epiſtola Orientalibꝰ directa. Oēs fines orbis q Dñm ſyncerè receperunt, & vbique terrarū catholici verā fidē confitentes, in Eccleſiā Romanorū tanq̃ in Solem reſpiciunt, & ex ipſa lumen catholicæ, & Apoſtolicæ fidei recipiunt. *Maximꝰ.*

Cyrillus Patriarcha Hieroſolymitanus, ex perſona Chriſti loquens dicit Petro, Tu cū fine, & ego ſine fine cū omnibus, quos loco tui ponā, plenè, & pfectè Sacro, & authoritate ero, ſicut ſum & tecū. *Cyrillus.*

Conciliū Calcedon. (vt in eius geſtis legitur) tꝑe Sancti Leonis & Martiani Imperatoris acclamauit: Leoni Papæ: Leo Sanctiſſimus Apoſtolicus, & vl. s. Et prius tꝑe Diocletiani & Maximiani Imperatorū (vt hr diſt. 21. nunc autē) cū Marcellinus Papa, & poſtea Martyr timore ductus thurificaſſet idolis, ſynodus Epiſcoporū collecta huius rei grā dixit, Prima ſedes non iudicabitur à quoquā. Et longe ante Anacletus Martyr Traiani tꝑe natione Græcus, patria Athenien. ait Sacro'. Roman. & Apoſtolica Eccleſia non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Dño, & Saluatore noſtro primatū obtinuit: ſicut beato Petro Apoſtolo dixit: Tu es Petrus, & ſuꝑ hanc petrā ædificabo Eccleſiam meā: & tibi dabo claues, &c. vt hr diſt. 22. Sacroſancta. Et rurſus, vt hr diſt. 21. in nouo. idē dixit, In nouo teſtamento poſt Chriſtum Dñm a Petro ſacerdotalis cępit ordo, quia ipſi primo pontificatus in Eccleſia Chriſti datus eſt: Dño dicente ad eu, Tu es Petrus & ſuper hanc Petram, &c Et iterū, Electionē ſummorū Pontificum ſibi Dñs reſeruauit. 79. diſt. electionē. *Cōcilium Chalcedonenſe.*

Marcellus Papa & Martyr tꝑe Diocletiani & Maximiani, ſeu Conſtantii & Galeri, qui Imperii gubernacula ſuſceperunt, poſt Diocletianū & Maximianum in can. rogamus vos. 24. q. 1. ait de Petro, Ipſe eſt caput totius Eccl'æ: cui Dñs ait, Tu es Petrꝰ, & ſuꝑ hac Petra ędificabo Eccl'am meā, &c. *Marcellꝰ.*

Cyprianus quoq; Martyr in tract. de ſimplicitate prælatorū dixit ea quæ referuntur. 24. q. 1. loquitur Dñs: quæ breuitatis cauſa non duxi repetenda. In illis ſiquidem Petri pontificatus ſatis patet, vt declaratum ſuperius eſt. *Ciprianꝰ*

Amb. in ſermone 47. de fide Petri Apoſtoli, & hr diſ. 50. can. fideliter: dicit de Petro, Tanquam bonus Paſtor tuendum gregem accepit. vt qui ſibi infirmus ante fuerat, fieret omnibus firmamentum: & qui ipſe interrogationis tentatione nutauerat, cæteros fidei ſoliditate fundaret. Denique pro ſoliditate deuotionis Eccleſiarū petra dicitur: ſicut ait Dñs, Tu es Petrus, & ſuper hāc petram ædific. Eccleſ. meam: petra. n. dicitur, eo ꝙ primus in nationi- *Ambroſius.*

tionib. fidei fundamenta poſuerit, & tanquam ſaxum immobile totius operis Christiani compagē moleműq; contineat. Et idē in hymno Dominicali Petrū petra eccleſiæ appellat, dicēs, Hoc ipſa petra eccleſiæ canente, culpā diluit. Teſtatur ſiquidē Aug. in li. 1. Retract. c. 21 hunc hymnū Amb. eſſe. Et in ſerm. 1 s de mirabilibus: Hanc igitur ſolam eccleſiæ nauē aſcendit Dñs, in qua Petrus magiſter eſt conſtitutus dicēte dño, Super hanc petrā ędificabo eccleſiā meã. Quæ nauis in alto ſeculi iſtius ita natat, ut pereunte mundo, oēs quos ſuſcipit, ſeruet illęſos. Cuius figurā iam in veteri videmus Teſtamēto. Sicut. n. Noe arca, naufragante mundo, cūctos quos ſuſceperat incolumes reſeruauit: ita & Petri eccleſia cōflagrante ſeculo, oēs quos amplectitur repręſentabit illæſos. Et ſicut tunc tranſacto diluuio ad arcā Noe columba ſignum pacis detulit: ita & tranſacto iudicio ad eccleſiam Petri Chrs gaudiū pacis referet: q ipſe columba, vel pax eſt. Et idē ſup Epiſt. 1. ad Tim. c. 3. tractas illud, Vt ſcias quemadmodū oporteat te in domo Dei cōuerſari, q eſt eccleſia Dei viui, &c. ait: Qum totus mundus Dei ſit eccleſia, tñ domus eius dr, cuius hodie rector eſt Damaſus: mundus. n. in pręuaricatione eſt: donec ſo turbatus eſt: oreãő illic neceſſe eſt dicat eſſe domus Dei & veritas, vbi ſũ voluntatē ſuam timet. Et in li. de exceſſu fratris ſui noīe Satyri, narrat, cōtendat ac tuet cautelā ac ſapientiam eiuſdē in peregrinis partib. pcunctantis, ut Eps eſſet catholicus, hoc eſt cū Ro. eccleſ. conueniret. dicēs ca. 7. Aduocauit ad ſe Epm, nec vllam putauit verā niſi verę fidei gratiā. pcunctatuſq; ex eo eſt, vtrū nam cu Epiſcopis catholicis, hoc eſt cū Ro. Ecc. conueniret. Cū Romana dixit, nō Hyeroſolimitana, nō Antiochena, nō Conſtātinopolit. &c. cur hoc, niſi q Ro. cōis eſt oīb. catolicis, pculdubio vt caput? Simile ſiquidem apud Hieron. reperimus inueniēs, ſcribentem ad Damaſum Epiſt. 7. Ego interim clamito, Si qs cathedrę Petri iungitur, meus eſt.

Hiero. Hieronymus ſuper Matth. ait Simoni, q credebat in petram Chriſtum, Petri largitur eſt nomē. ac ſecundum metaphoram petræ rectè dicitur ei, Aedificabo Eccleſiam meam ſuper te.

Rurſus ad Damaſum: & hr 24 q. 1. c. qm vetus. Ego nullum primum niſi Chriſtum ſequens, beatitudini tuę. i. cathedrę Petri communione conſocior ſup illam Petram edificatam eccleſiā ſuam ſcio. Et infra. Quicunque tecum non colligit, ſpargit: hoc eſt q Chriſti non eſt, Antichriſti eſt. Vbi nota Hier. pro eodem computare Chriſtum & Papā quantum ad ea, q ſunt fidei: dr his. n. eum loq clare patet videnti Epiſtolam 4. Item quoq; i. lib. cōtra Iouinianu ca. 14. ait, Inter 12. vnus eligitur, vt capite conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio, & loquitur pculdubio de electione Petri, nō ab Apoſtolis, ſed à Chriſto: vt patet ex ſolutione ſubiunctæ mox q̃ſtionis, Sed cur non Ioannes virgo electus eſt? ſoluit. n. Ne magiſter bonus, q dixerat, Pacē meā do vobis, &c. in adoleſcentē, quem diligebat. cām ptbere videretur inuidiæ. Idē rurſus Epiſ. 2. ad Damaſum & habet 24 q. 1. Hæc eſt fides, ait, Si hæc noſtra confeſſio apoſtolatus tui iudicio cōprobat quicunq; me culpare voluerit, ſe imperitum, vel maleuolum, vel etiā non catholicum, non me hęreticum cōprobabit: vbi quia vides, ex ſedis apoſtolicæ iudicio pendere eſſe, vel non eſſe catholicum, aut hæreticum ſummum Chriſti in terris tribunal agnoſcere potes, ad quod de fide iudicium ſpectare conſtat.

Aug. Au non ſolum Petrū principem Apoſtolorū affirmat. ſed quū conſulta et ſedes Apoſtolica de fide contra Pelagiana hæreſim à duob. Concilijs Carthagi. & Mileuitano ſubſcripſimus inuenitur. Et reſpondente Innocentio Papa ad Carthaginenſe quidem Concilium, Petrum inſtituta ſacerdotali cuſtodientes officio nō cēteris eſſe calcanda, qd illi nō humana, ſed diuina decreuere ſnīa, vt quiquid de diſiunctis remotiſq; prouincijs ageret, nō prius ducerent finiendu, niſi ad huius ſedis notitiā perueniret: vbi tota huius authoritate iuſta, q fuerit pnūciatio firmaret: indeq; ſumerent cæteræ Eccleſię, velut de nãli ſuo fonte aquę cunctæ pcederent, & p diuerſas totius mundi regiones puri capitis incorruptæ manerent: q d pripere, quos abluere, quos velut in cęno inemundabili ſordidatos mundis digna corporib. vnda vitaret. Concilium vero Mileuitanum, Quoties fidei rō ventilatur arbitror oēs fratres & coepiſcopos nros non niſi ad Petrum i. ſui nois & honoris authorē referre debere: velut nunc retulit veſtra dilectio, q p totum mundum poſſit oib. Eccleſijs in cōi prodeſſe. Et idem ad Paulinum Epiſtola 106. referens hęc geſta, commendat Innocentij literas reſponſiuas, ſubiungens, Ad oia nobis ille reſcripſit eodē modo, quo fas erat atq; oportebat apoſtolicæ ſedis Antiſtitem Rurſus ſecundo lib. de Baptiſmo contra Donatiſtas c. 1. (& habetur 2. q. 7. puto) Petri cathedram cuilibet pferit Epiſcopatui, qui comparando Cypriani Petri ait, Vereri debeo, ne in Petrū cōtumelioſus exiſtam: qs neſcit. n. illum apoſtolatus principatū cuilibet Epiſcopatui pferendū? ed & ſi diſtat cathedrarū gratia, vna tñ eſt Martyrū gloria. Idem in 2. li. de Doct. Chriſtia. non longè uertus principiū, decretales Epiſtolas apoſtolicæ ſedis inter cannonicas hndas ſcripturas cenſet, dicens, In canonicis ſcripturis Eccleſiarum catholicaru q̃ plurium diuinarū ſcripturarū ſolectiſſimus indagator, authoritatē ſequatur: inter quas ſanè illę ſint, quas apoſtolica ſedes habere, & ab ea alij meruerunt accipere Epiſtolas. Quid n. Decretales fidei, quas apud ſe hnt, vel alijs mittit apoſtolica ſedes, inter canonicas eſſe hndas ſcripturas affirmat, ſupponit pculdubio apoſtolicā ſedem non ſolūm cunctis prælatam ſedibus: ſed diuinam vt pote fidei magiſtram.

Greg. Greg. in regiſtr. li. 4. Epiſ. 32. ad Mauricium Auguſtum ait: Cunctis Euangelium ſcientib. liquet, q voce Dominica ſancto, & oium Apoſtolorum principi Petro Apoſtolo totius Eccleſiæ cura cōmiſſa eſt. Ipſi q ppe dr, Petre amas me? Paſce oues meas. Ipſi dr, Ecce ſatanas expetijt vos vt cribraret ſicut triticum: & ego p te rogaui, vt non deficiat fides tua, & tu aliqn conuerſus confirma fratres tuos. Ipſi dr, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ędificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non pualebunt aduerſus ea: & Tibi dabo claues regni cęlorum: & quodcunq; ligaueris ſup terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunq; ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis. Ecce claues regni cęli ſuſ accepit, poteſtas ei ligandi & ſoluendi tribuitur: cura ei totius Eccleſiæ & principatus committitur.

Leo prim. Sanctus Leo primus in ſermone 3. de anniuerſario ſuæ aſſumptionis die ait, De toto mūdo vnus Petrus eligit, q & vniuerſarum gentium vocationi, & oib. Apoſtolis cunctiſq; Eccleſiæ patribus pponatur, vt quamuis in populo Dei multi ſacerdotes ſint, multiq; paſtores oēs tamen regat Petrus, quos principaliter regit & Chriſtus. Magnū & mirabile, dilectiſſimi, huic uiro conſortium potentię ſuę tribuit diuina dignatio: & ſi quid cum eo cōe cæteris uoluit eſſe principibus nunq̃ niſi per ipſum dedit quicquid alijs non negauit.

Beda. Venerabilis Beda ſuper illud Ioan. 1. Intuitus autem in eum Ieſus dixit: Vidit cordis eius ſimplicitatem, animi ſublimitatem: cuius merito cunctæ eſſet pręferendus Eccleſiæ.

Bernardi. Bernardus non ſolū pluries Ro. Pon. Ieſu Chri vicariu & toti eccleſiæ caput appellat, ſed in Epiſtola prima ad Eugeniū Papa 237. in ordine Epiſtolarū ait: Locus in quo ſtas, terra ſancta eſt, locus Petri eſt, locus principis Apoſtolorum, ubi ſteterunt pedes eius, locus illius eſt, quem conſtituit Dns dñm domus ſuæ & principem ois poſ-

ſeſſio-

ſeſſionis ſuæ: meritò tali paſtori, tali nutritori cõmiſſa eſt eccleſia, quũ adhuc tenera, adhuc in cunabulis eſſet. Et in Epiſt. 242. ad Ro. qñ diſceſſerunt à Dño Papa ait, Cur regẽ terræ, cur dñm cęli furore tã intolerabili, tã irrationabili in vos pariter ꝓuocatis, dũ ſacrã & apoſtolicã ſedẽ diuinis regalibuſq; priuilegijs ſingulariter ſublimatã auſu ſacrilego inceſſere, ſuoq; minuere honore cõtenditis? Et in Epiſ. 131. ad Mediola. de plenitudine ptãtis apoſtolicæ ait: Ro. Eccleſia valde clemens eſt, ſed nihilominꝰ potẽs: fidele cõſiliũ & oi acceptione dignũ, noli abuti clementia, ne potẽtia opprimaris. Sed dicit aliqs, Debitã ei reuerentiã exhibebo, & nihil amplius, Eſto. Fac quod dicis: quaſi exhibeas debitã, & oĩmodam. Plenitudo ſiqdẽ ptãtis ſuper vniuerſas orbis Eccleſias ſingulari prerogatiua apoſtolicæ ſedi donata eſt: q igitur huic ptãti reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. Põt ſi vtile iudicauerit nouos ordinare Epiſcopatus, vbi hactenus nõ fuerũt: põt eos, q ſunt alios deprimere, alios ſublimare, put rõ ſibi dictauerit: ita vt de Epis creare Archiepiſcopos liceat, & econuerſo ſi neceſſe viſum fuerit. Põt à finib. terræ ſublimes quaſcunq; pſonas Eccleſiaſticas euocare, & cogere ad ſuã pſentiã: non ſemel aut bis, ſed quoties expedire videbit. Porrò in prõptu eſt ei oẽm vlciſci inobedientiã, ſi quis fortè reluctari conatus fuerit.

In geſtis concilij Conſtan. inter dãnatos articulos Io. V. Viclef. & Io. Huſs. reperiuntur hi duo, ſ. Petrus non eſt nec fuit caput ſanctæ Eccleſiæ catholicæ, non eſt de neceſſitate ſalutis credere Ro. Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias. Et ſubditur, Error eſt, pro quanto negaret primatũ ſummi Pont. ſuper alias Eccleſias particulares.

Sanctus Th. in 4. contra Gen. c. 76. poſtq̃ multipliciter ꝓbauit vt ſi Epm ꝑlatum à Chro, toti Eccleſiæ, ſubdit, Per hoc aũt excludiť quorundam ꝓſumptuoſus error, q ſe ſubducere nituntur ab obedientia & ſubiectione Petri, ſucceſſorẽ eius Romanum Pon. vniuerſalis Eccleſiæ paſtorem non recognoſcentes.

In concilio quoq; vniuerſali Florentiæ ſub Eugenio 4. vbi Græcorũ, Armenorũ, & Iacobitarũ cũ Rom. Eccleſia facta legiť vnio, habenť hæc verba Diffinimus ſanctã apoſtolicã ſedem, & Ro. Pon. in vniuerſum orbem tenere primatũ, & ipſum Ro. Pont. ſucceſſorẽ eſſe beati Petri principis Apoſtolorũ, & verum Chri vicariũ, totiuſq; Eccleſiæ caput, & oium Chriſtianorum patrem ac doctorẽ exiſtere: & ipſi in beato Petro paſcẽdi, regendi & gubernandi vniuerſalem Eccleſiã a Dño nro Ieſu Chro plenam ptãtem traditam eſſe, quemadmodum etiã in geſtis œcumenicorum Conciliorum & in ſacris canonib continetur: hęc ibi. Vbi non nouiter ab hac ſynodo inuentam fuiſſe hanc diffinitionẽ, ſed ipſam contineri in aliorũ vniuerſaliũ Conciliorũ geſtis, & ꝓpterea hoc vnũ Concilium ſufficit ꝓ o. b. ad firmandã fidem hmõdi veritatis.

Pręterea turbã Canonum & doctorũ (quã dinumerare nemo põt) idem ſẽtientiũ. Tã euidẽter ſiqdem ex his, q attulimus, clarũ eſt Ro. Pon. Petr. ſucceſſorẽ, à Xpo in Petro inſtitutum eſſe totius Eccleſię paſtorẽ, vt locus dubitationi nullus relictus ſit. Si qs aũt poſt hęc hęſitans inuenitur aut rudis & ineptus, aut cũ hæreticis ſeu ſchiſmaticis ſapit, aut certe Chriſtianꝰ nõ ẽ, nec eruditꝰ quippe valde & indocilis eſt quiſq; certitudinẽ mathematicã in oĩb. q̃rit, vt Philoſophi tradunt. Hæreticorũ atq; Schiſmaticorũ ꝓprium eſt ſacra vti ſcriptura, ſcđm ſenſum ſuũ quo ipſi ſentiũt illam ſonare: Chriſtianorũ aũt, qui verè catholici ſunt, ſapientia ſacrã ſcripturam intelligit ſm ſenſum, quem ſancti Doctores, quem ſacra Cõcilia, apoſtolica authoritate roborata interꝑtantur. Hunc ſciendi Chriſtianã veritatẽ mõdũ q̃quis repellit, Chriſtianus nõ eſt: ab hac via q recedit, infidelis inuenit. Nã licentia exorbitandi ab hac via ſi admittiť, Trinitatis vnã ſubſtantiã reuocare in dubiũ eẽt Arrio fas eſt: Spũm quoq; ſanctum ꝓcedere à filio ambiguũ adhuc cum priſcis erit: panẽ in ſacro altaris conuerti in corpus Chri dubitať. Hæc. n. oia nulla alia via aut authoritate ſunt Chriſtianis reddita certa & indubia fide tenenda, niſi interꝑtatione ſacræ ſcripturæ, iuxta Sanctorũ documenta & ſacrorũ Conciliorũ authoritate apoſtolica firmatorũ diffinitionẽ. Quocirca quum textus euangelici ad ꝓpoſitũ adſint, & ſanctorũ doctrina conformis in propoſito pateat, nullo penitus Sanctorũ reluctante, ſacrorumq; Conciliorum cũ Apoſtolica authoritate inueniať definitio, omniſq; Chriſtianorũ ætas à Petro huc uſq; in ſancta Eccleſia catholica hoc confeſſa inueniať, reliquorumq; Doctorum teſtimonia innumera ſint: certum ita redditur Ro Pon. Petri ſucceſſorem in Petro à Chriſto inſtitutum totius Eccleſiæ paſtorem, vt certius fides haberi non poſſit. Amen.

Romæ, anno Chriſtianę ſalutis, 1521. ætatis verò propriæ 52. die 17. Februarij.

FINIS.

TRACTATVS QVARTVS, De attritione & Contritione, in quatuor Quæſtiones diuiſus.

SVMMARIVM

1 *Num attritio poſsit fieri contritio.*
2 *Num contritio debeat eſſe ſingulorum peccatorum.*
3 *Num peccator teneatur ad contritionem quandocunque recordatur ſuorum peccatorum.*
4 *Num contritio non modo culpam ſed pœnam debitam peccatis remittat.*

PROLOGVS.

INtentio mea in ſubſequentib. q ab authore tractanda erant ad perfectionẽ operis, eſt nõ aggredi ordinem ꝑ quæſtiones & articulos ſigillatim decidendo, quaſi complere vellem tertiã partẽ (imparẽ n. me tãto negotio & cognoſco & fateor) ſed dubia aliqua vtilia nec nõ diſcuſſione digna tractare, & iuxta igenij vires diuina aſpirãte grã determinare. Seruaboq; ordinẽ ſactorũ ſuprapoſitũ.

De partibus igitur pęnitentiæ in ſpeciali tractando, primum occurrit de prima parte pœnitentię dubium circa quidditatem eius: q ex dña inter attritionem & contritionem facil ùs cognoſcet.

QVAESTIO I.

An attritio poſsit fieri contritio.

ET propterea Quęrit primò, an attritio poſſit fieri contritio. Vř. n. q non. Tum qa contritio & attritio differunt penes principia: qm contritio eſt à charitate; attritio autẽ eſt à voluntate ſine charitate. Tum quia impfectio attritionis eſt de ratione eius: ac ꝑ hoc remota imperfectione non remanet attritionis actus, qui poſſit perfici per charitatem.

Ad euidẽtiam Huius tria facienda ſunt. primo dicetur qd nois: ſcđò manifeſtabitur quotuplex eſt tam attritio, q̃ contritio: tertiò rñdebiť q̃ſito.

Quò ad primum attritio ſonat impfectam diſplicentiam peccati. contritio aũt ſonat diſplicentiam perfectam peccati. Et eſt ſermo de peccato mortali Notanter aũt dico Diſplicentiã, & nõ dico Dolorem ſeu triſtitiã: qm contritio ꝓpriè ſignificat diſplicentiam, q eſt cã triſtitiæ ſeu doloris, quãuis frequenti vſu dicatur, q eſt contritio eſt dolor, ſignificando cãm ab affectu. Quanta aũt dña ſit inter diſplicẽtiam & triſtitiam, q eſt in voluntate, manifeſtat ſtatus celeſtis patriæ: in qua Sanctis diſplicebunt pctã olim ab eis commiſſa, nullã tñ triſtitiã de eis habebunt. Ex hoc. n. q in patria erit diſplicentia, & non erit triſtitia, manifeſtè patet, q triſtitia ipſa, q eſt in voluntate, non eſt eſſentialiter diſplicentia. ſed ad diſplicentiam ſequitur triſtitia in ijs qui ſunt triſtitiæ capaces.

Contritio, & attritio dicit diſplicentiam, non dolorem ſignificãt illa perfectam, hęc imperfectã.

tionib. fidei fundamenta poſuerit, & tanquam ſaxum immobile totius operis Chriſtiani compagē molemq; contineat. Et idē in hymno Dominum ait Petri petrā eccleſiæ appellat, dicēs, Hoc ipſa petra eccleſiæ canente, culpā diluit. Teſtatur ſiqdē Aug. in li. 1. Retrac. c. 21 hunc hymnū Amb. eſſe. Et in ſerm. 11 de mirabilibus: Hanc igitur ſolam eccleſiæ nauē aſcendit Dñs, in qua Petrus magiſter eſt cōſtitutus dicēte dño, Super hanc petrā ędifi. eccleſiā meā. Quæ nauis in alto ſeculi ita natat, vt pereunte mūdo, oēs quos ſuſcipit, ſeruet illęſos. Cuius figurā iam in veteri videmus Teſtamēto. Sicut.n. Noe arca, naufragante mundo, cūctos quos ſuſceperat incolumes reſeruauit: ita & Petri eccleſia cōflagrante ſeculo, oēs quos amplectitur repręſentabit illæſos. Et ſicut tunc tranſacto diluuio ad arca Noe columba ſignu pacis detulit: ita & trāſacto iudicio ad eccleſiam Petri Chrs gaudiū pacis referet: qa ipſe columba, vel pax eſt. Et idē ſup Epiſt. 1. ad Tim. c. 3. tractās illud, Vt ſcias quemadmodū oporteat te in domo Dei cōuerſari, q̄ eſt eccleſia Dei viui, &c. ait: Cum totus mundus Dei ſit eccleſia, tñ domus eius dr̄, cuius hodie rector eſt Damaſus: mundus.n. in pręuaricatione eſt diuerſo turbatus errore, nō illic neceſſe eſt dicat eſſe domus Dei & veritas, vbi tñ voluntatē ſuam timet. Et in li. de exceſſu fratris ſui noīe Satyri, narrat, cōmendat ac tuet cautelā ac ſapientiam eius, q̄ in peregrinis partib. percunctatus, ſi Epūs eſſet catholicus, hoc eſt cū Ro. eccleſ. conueniret, dicēs ca. 7. Aduocauit ad ſe Epm, nec vllam putauit verā niſi verę fidei gratiā. Percunctatuſq; ex eo eſt, vtrū nam cu Epiſcopis catholicis, hoc eſt cū Ro. Ecc. conueniret. Cū Romana dixit, nō Hyeroſolimitana, nō Antiochena, nō Conſtātinopolit. &c. cur hoc, niſi qa Ro. cōis eſt oib. catolicis, proculdubio vt caput? Simile ſiquidem apud Hieron. refugium inuenies, ſcribentem ad Damaſum Epiſt. 7. Ego interim clamito, Si qs cathedrę Petri iungitur, meus eſt.

Hiero. Hieronymus ſuper Matth. ait Simoni, q credebat in petram Chriſtum, Petri largitus eſt nomē. ac ſecundum metaphoram petræ rectè dicitur ei, Aedificabo Eccleſiam meam ſuper te.

Rurſus ad Damaſum: & hr̄ 24 q. 1. c. qm̄ vetus. Ego nullum primum niſi Chriſtum ſequens, beatitudini tuę. i. cathedrę Petri communione conſortior ſup illam Petram ędificatam eccleſiā ſuam ſcio. Et infra. Quicunque tecum non colligit, ſpargit: hoc eſt q Chriſti non eſt, Antichriſti eſt. Vbi nota Hier. pro eodem computare Chriſtum & Papā quantum ad ea, q̄ ſunt fidei: de his.n. eum loq clare patet videnti Epiſtolā 10 4. Item quoq; 1. lib. cōtra Iouinianu ca. 14. ait, Inter 12. vnus eligitur, vt capite conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio, & loquitur proculdubio de electione Petri, nō ab Apoſtolis, ſed à Chriſto: vt patet ex ſolutione ſubiunctæ mox q̄ſtionis, Sed cur non Ioannes virgo electus eſt? ſoluit.n. Ne magiſter bonus, q dixerat, Pacē meā do vobis, &c. in adoleſcentē, quem dilexerat, cām pbere videret inuidiæ. Idē rurſus Epiſ. 2. ad Damaſum & habet 24 q. 1. Hæc eſt fides, ait, Si hæc nia confeſſio apoſtolatus tui iudicio cōprobat quicunq; me culpare voluerit, ſe imperitum, vel maleuolum, vel etiā non catholicum, non me hęreticum cōprobabit. Vbi qua vides, ex ſedis apoſtolicæ iudicio pendere eſſe, vel non eſſe catholicum, aut hæreticum ſummum Chriſti in terris tribunal agnoſcere potes; ad quod de fide iudicium ſpectare conſtat.

Aug. Aug. non ſolum Petrū principem Apoſtolorū affirmat: ſed quū conſultaret ſedes Apoſtolica de fide contra Pelagiana hæreſim à duob. Concilijs Charthagi. & Mileuitano ſubſcriptus inuenitur. Et reſcribente Innocentio Papa ad Cartaginenſe quidem Concilium, Petrum inſtituta ſacerdotali cuſtodientes officio nō cēſeris eſſe calcanda, qd̄ illi nō humana, ſed diuina decreuere ſnia, vt quicqd de diſiunctis remotiſq; prouincijs ageret, nō prius ducerent finiendū, niſi ad huius ſedis notitiā perueniret: vbi tota huius authoritate iuſta, q̄ fuerit pnūciatio firmaret: indeq; ſumerent cæteræ Eccleſię, velut de natali ſuo fonte aquę cunctæ procederent, & p diuerſas totius mundi regiones puri capitis incorruptæ manerent: qd̄ pcipere, quos abluere, quos velut in cęno inemundabili ſordidatos mundis digna corporib. vnda vitaret? Concilium vero Mileuitanum, Quoties fidei rō ventilatur arbitror oēs fratres & coepiſcopos nſos non niſi ad Petrum i. ſui nois & honoris authorē referre debere: velut nunc retulit veſtra dilectio, q p totum mundum poſſit oib. Eccleſijs in cōi prodeſſe. Et idem ad Paulinum Epiſtula 106. referens hęc geſta, commendat Innocentii literas reſponſiuas, ſubiungens, Ad oīa nobis ille reſcripſit eodē modo, quo fas erat atq; oportebat apoſtolicæ ſedis Antiſtitem. Rurſus ſecundo lib. de Baptiſmo contra Donatiſtas c. 1. (& habetur 2. q. 7. puto) Petri cathedram cuilibet pfert Epiſcopatui, quū comparando Cypriani Petri ait, Vereri debeo, ne in Petrū cōtumelioſus exiſtam: qs neſcit.n. illum apoſtolatus principatū cuilibet Epiſcopatui pferendū? ed & ſi diſtat cathedrarū gratia, vna tñ eſt Martyrū gloria. Idem in 2. li. de Doct. Chriſtia. non longè ultrius principiū, decretales Epiſtolas apoſtolicæ ſedis inter canonicas hn̄das ſcripturas cenſet, dicens, In canonicis ſcripturis Eccleſiarum catholicarū q̄ plurium diuinarū ſcripturarū ſolertiſſimus indagator, authoritatē ſequatur: inter quas ſane illę ſint, quas apoſtolica ſedes habere, & ab ea alij meruerunt accipere Epiſtolas. Quid n. Decretales fidei, quas apud ſe hn̄t, vel alijs mittit apoſtolica ſedes, inter canonicas eſſe hn̄das ſcripturas affirmat, ſupponit proculdubio apoſtolica ſedem non ſolūm cunctis prælatam ſedibus: ſed diuinam vt pote fidei magiſtram.

Greg. Greg. in regiſtr. li. 4. Epiſ. 32. ad Mauricium Auguſtum ait: Cunctis Euangelium ſcientib. liquet, q voce Dominica ſancto, & oium Apoſtolorum principi Petro Apoſtolo totius Eccleſiæ cura cōmiſſa eſt: ipſi quippe dr̄, Petre amas me? Paſce oues meas. Ipſi dr̄, Ecce ſatanas expetijt vos vt cribraret ſicut triticum: ego p te rogaui, vt non deficiat fides tua, & tu aliqn̄ conuerſus confirma fratres tuos. Ipſi dr̄, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ędificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non pręualebunt aduerſus eā: & Tibi dabo claues regni cęlorum: & quodcunq; ligaueris ſup terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunq; ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis. Ecce claues regni cęleſtis accepit, poteſtas ei ligandi & ſoluendi tribuitur: cura ei totius Eccleſiæ & principatus committitur.

Leo primus. Sanctus Leo primus in ſermone 3. de anniuerſario ſuę aſſumptionis die ait, De toto mūdo vnus Petrus eligit, q & vniuerſarum gentium vocationi, & oib. Apoſtolis cunctiſq; Eccleſiæ patribus pponatur, vt quamuis in populo Dei multi ſacerdotes ſint, multiq; paſtores oēs tamen regat Petrus, quos principaliter regit & Chriſtus. Magnū & mirabile, dilectiſſimi, huic viro conſortium potentię ſuę tribuit diuina dignatio: & ſi quid cum eo cū cæteris voluit eſſe principibus nunq̄ niſi per ipſum dedit quicquid alijs non negauit.

Beda. Venerabilis Beda ſuper illud Ioan. 1. Intuitus autem in eum Ieſus dicit: Vidit cordis eius ſimplicitatem, animi ſublimitatem: cuius merito cunctæ eſſet pręferendus Eccleſiæ.

Bernardi. Bernardus non ſolū pluries Ro. Pon. Ieſu Chri vicariu & totius eccleſiæ caput appellat: ſed in Epiſtola prima ad Eugeniū Papa 237. in ordine Epiſtolarum ait: Locus in quo ſtas, terra ſancta eſt, locus Petri eſt locus principis Apoſtolorum, ubi ſteterunt pedes eius, locus illius eſt, quem conſtituit Dñs dñm domus ſuæ & principem ois poſ-

ſeſſionis ſuæ: meritò tali paſtori, tali nutritori cõmiſſa eſt eccleſia, quaſi adhuc tenera, adhuc in cunabulis eſſet. Et in Epiſt. 242. ad Ro. qñ diſceſſerunt à Dño Papa ait, Cur regẽ terræ, cur dñm cęli furore tã intolerabili, q̃ irrationabili in vos pariter ꝓuocatis, dũ ſacrã & apoſtolicã ſedẽ diuinis regalibuſq; priuilegijs ſingulariter ſublimatã auſi ſacrilego inceſſere, ſuoq; minuere honore cõtenditis? Et in Epiſ. 131. ad Mediola. de plenitudine ptãtis apoſtolicæ ait: Ro. Eccleſia valde clemens eſt, ſed nihilominꝰ potẽs: fidele cõſiliũ & oi acceptione dignũ, noli abuti clementia, ne potẽtia opprimaris. Sed dicit aliqs, Debitã ei reuerentiã exhibebo, & nihil amplius, Eſto. Fac quod dicis, quaſi exhibeas debitã, & oĩmodam. Plenitudo ſiq̃dẽ ptãtis ſuper vniuerſas orbis Eccleſias ſingulari ꝓrogatiua apoſtolicæ ſedi donata eſt: q igitur huic ptãti reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. Põt ſi vtile iudicauerit nouos ordinare Epiſcopatus, vbi hactenus nõ fuerũt: põt eos, q ſunt alios deprimere, alios ſublimare, ꝓut rõ ſibi dictauerit: ita vt de Epĩs creare Archiepiſcopos liceat, & econuerſo ſi neceſſe viſum fuerit. Põt à finib. terræ ſublimes quaſcunq; ꝑſonas Eccleſiaſticas euocare, & cogere ad ſuã pñtiã: non ſemel aut bis, ſed quoties expedire videbit. Porrò in prõptu eſt ei oẽm vlciſci inobediẽtiã, ſi quis forte reluctari conatus fuerit.

In geſtis concilij Conſtan. inter dãnatos articulos Io. V. Viclef. & Io. Huſs reperiuntur hi duo, ſ. Petrus non eſt nec fuit caput ſanctæ Eccleſiæ catholicæ, non eſt de neceſſitate ſalutis credere Ro. Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias. Et ſubditur, Error eſt, pro quanto negaret primatũ ſummi Pont. ſuper alias Eccleſias particulares.

Sanctus Th. in 4. contra Gen. c. 76. poſtq̃ multipliciter ꝓbauit vnũ Epm ꝓlatum à Chřo, toti Eccleſiæ, ſubdit, Per hoc aũt excludit quorundam pręſumptuoſus error, q ſe ſubducere nituntur ab obedientia & ſubiectione Petri, ſucceſſorẽ eius Romanum Pon. vniuerſalis Eccleſiæ paſtorem non recognoſcentes.

In concilio quoq; vniuerſali Florentiæ ſub Eugenio 4. vbi Græcorũ, Armenorũ, & Iacobitarũ cũ Rom. Eccleſia facta legit vnio, habent hæc verba Diffinimus ſanctã apoſtolicã ſedem, & Ro. Pon. ĩ vniuerſum orbem tenere primatũ, & ipſum Ro. Pont. ſucceſſorẽ eſſe beati Petri principis Apoſtolorũ, & verum Chři vicariũ, totiuſq; Eccleſiæ caput, & oium Chriſtianorum patrem ac doctorẽ exiſtere: & ipſi in beato Petro paſcẽdi, regendi & gubernandi vniuerſalem Eccleſiã a Dño nřo Ieſu Chřo plenam ptãtem traditam eſſe, quemadmodum etiã in geſtis œcumenicorum Conciliorum & in ſacris canonib continentur: hęc ibi. Vbi non nouiter ab hac ſynodo inuentam fuiſſe hanc diffinitionẽ, ſed ipſam contineri in aliorũ vniuerſalium Conciliorũ geſtis, & ꝓpterea hoc vnũ Concilium ſufficit ꝓ o b. ad firmanda fidem hmõdi veritatis.

Pręterea turbã Canonum & doctorũ (quã dinumerare nemo põt) idem ſentientiũ. Tã euidẽter ſiquidem ex his, q attulimus, clarũ eſt Ro. Pon. Petr. ſucceſſorẽ, à Xp̃o in Petro inſtitutum eſſe totius Eccleſię paſtorẽ, vt locus dubitationi nullus relictus ſit. Si qs aũt poſt hęc hęſitans inuenitur aut rudis & ineptus, aut cũ hæreticis ſeu ſchiſmaticis ſapit, aut certe Chriſtianꝰ nõ ẽ, & rudit' qppe valde & indocilis eſt quiſq; certitudinẽ mathematicã in oĩb. ſ[illegible], vt Philoſophi tradunt. Hæreticorũ atq; ſciſmaticorũ ꝓprium eſt ſacra vti ſcriptura, ſm ſenſum tñ quo ipſi ſentiunt illam ſonare: Chriſtianorũ aũt, qui verè catholici ſunt, ſapientia ſacrã ſcripturam intelligit ſm ſenſum, quem ſancti Doctores, quem ſacra Cõcilia, apoſtolica authoritate roborata interpretantur. Hunc ſciendi Chriſtianã veritatẽ modũ quiſquis repellit, Chriſtianus nõ eſt: ab hac via q recedit, infidelis inuenit. Nã licentia exorbitandi ab hac via ſi admittit, Trinitatis vnã ſubſtantiã reuocare in dubiũ eſt, Arrianis fas eſt: Spũm quoq; ſanctum ꝓcedere à filio ambiguũ adhuc cum priſcis erit: panẽ in ſacro altaris conuerti in corpus Chři dubitat. Hæc. n. oia nulla alia via aut authoritate ſunt Chriſtianis reddita certa & indubia fide tenenda, niſi interpretatione ſacræ ſcripturæ, iuxta Sanctorũ documenta & ſacrorũ Conciliorũ authoritate apoſtolica firmatorũ diffinitionẽ. Quocirca quum textus euangelici ad ꝓpoſitũ adſint, & ſanctorũ doctrina conformis in propoſito pateat, nullo penitus Sanctorũ reluctante, ſacrorumq; Conciliorum cũ Apoſtolica authoritate inueniat definitio, omniſq; Chriſtianorũ ætas à Petro huc uſq; in ſancta Eccleſia catholica hoc confeſſa inueniat, reliquorumq; Doctorum teſtimonia innumera ſint: certum ita redditur Ro. Pon. Petri ſucceſſorem in Petro à Chriſto inſtitutum totius Eccleſiæ paſtorem, vt certior fides haberi non poſſit. Amen.

Romæ, anno Chriſtianę ſalutis, 1521. ætatis verò propriæ 52. die 17. Februarij.

FINIS.

TRACTATVS QVARTVS, De attritione & Contritione, in quatuor Quæſtiones diuiſus.

SVMMARIVM

1 *Num attritio poſſit fieri contritio.*
2 *Num contritio debeat eſſe ſingulorum peccatorum.*
3 *Num peccator teneatur ad contritionem quandocunque recordatur ſuorum peccatorum.*
4 *Num contritio non modo culpam ſed pœnam debeat peccatis remittere.*

PROLOGVS.

INtentio mea in ſubſequentib. q ab authore tractanda erant ad perfectionẽ operis, eſt nõ aggredi ordinem ꝑ quæſtiones & articulos ſigillatim decidendo, quaſi complere vellem tertiã partẽ (imparẽ n. me tãto negotio & cognoſco & fateor) ſed dubia aliqua vtilia nec ñ diſcuſſione digna tractare, & iuxta igenij vires diuina aſpirãte gr̃a determinare. Seruaboq; ordinẽ factorũ ſuprapoſitũ.

De partibus igitur pęnitentiæ in ſpeciali tractando, primum occurrit de prima parte pœnitentię dubium circa quidditatem eius: q ex dr̃ia inter attritionem & contritionem facilius cognoſcet.

QVAESTIO I.

An attritio poſſit fieri contritio.

ET propterea Quęrit primò, an attritio poſſit fieri contritio. Vr̃. n. q non. Tum qa contritio & attritio differunt penes principia: qm̃ contritio eſt à charitate; attritio autẽ eſt à voluntate ſine charitate. Tum quia imꝑfectio attritionis eſt de ratione eius: ac ꝑ hoc remota imperfectione non remanet attritionis actus, qui poſſit perfici per charitatem.

Ad euidẽtiam Huius tria facienda ſunt. primò dicetur qd nois: ſ[illegible] manifeſtabitur quotuplex eſt tam attritio, q̃ contritio: tertiò rñdebit q̃ſito.

Quò ad primum attritio ſonat imꝑfectam diſplicentiam peccati. contritio aũt ſonat diſplicentiam perfectam peccati. Et eſt ſermo de peccato mortali. Notanter aũt dico Diſplicentiã. & nõ dico Dolorem ſeu triſtitiã: qm̃ contritio ꝓpriè ſignificat diſplicentiam, q eſt cã triſtitiæ ſeu doloris, quãuis frequenti vſu dicatur, q contritio eſt dolor, ſignificando cãm ab affectu. Quanta aũt dr̃ia ſit inter diſplicẽtiam & triſtitiam, q eſt in voluntate, manifeſtat ſtatus cæleſtis patriæ: in qua Sanctis diſplicebunt pctã olim ab eis commiſſa, nullã tñ triſtitiã de eis habebunt. Ex hoc. n. q in patria erit diſplicentia, & non erit triſtitia, manifeſtè patet, q triſtitia ipſa, q eſt in voluntate, non eſt eſſentialiter diſplicentia. ſed ad diſplicentiam ſequitur triſtitia in ijs qui ſunt triſtitiæ capaces.

Contritio, & attritio, diſplicentia: non dolorem ſignificãt illa perfectam, hæc imperfectã.

Et hanc doctrinam habes ſuperius ab Authore in q. 84. ar. 4. hæc de primo.

Quõd ad ſm̃, q̃a imperfectũ dicit negationẽ ꝑfecti, & negatio ꝑ affirmationẽ oppoſita cognoſcit: idẽ inchoata eſt à cõtritione, q̃ eſt diſplicentia ꝑfecta. Ex his ſi q̃dẽ conſtat hmõi ꝑfecta diſplicẽtia: primũ eſt ipſa diſplicẽtia peccati: ſcd̃m eſt ꝑpoſitum de cętero non peccandi mortaliter: tertium eſt q̃ ſit charitate informata: Et ſiquidem primũ defecerit totaliter, nec attritio, nec contritio eſt: qm̃ diſ, liceoria cõis eſt vtriq; Si verò defecerit ſm̃ quid (puta q̃a adeſt peccati diſplicentia modica, ſeu leuis) tunc attritio eſſe põt: verùm vſque ad quẽ terminũ quãtitas diſplicẽtiæ limites hẽat, ita q̃ ibi ſint cõfines attritio, & contritio in tertia condõne declarabit. Si verò ſcd̃a defecerit condõ (ſ. ꝑpoſitum de cętero non peccãdi mortaliter) tripliciter hoc contingere põt. Vel ꝑ poſitionem contrarij ꝑpoſiti in actu: puta q̃a actualiter inceo dit peccare mortaliter: & tunc non hẽt locum attritio. Vel ꝑ poſitionẽ contrarij habitualiter tñ: puta q̃a non intendit actualiter cõmittere pctm̃ mortale, nec intendit mutare ſtatum ſuũ, quo detinetur in pctõ mortali, vt patet in vſurarijs, concubinarijs, & alijs ſimilibus: qui cognoſcentur pctã ſua, diſplicet q; eis ſe peccaſſe habent q; velleitatẽ relinquendi peccatũ; non tñ deſerunt concubinatũ, aut reſtituunt vſuras, &c. Et hæc diſplicẽtia cum hmõi velleitate attritio dici põt, vel ꝑ negationẽ ꝑpoſiti explicitũ: puta q̃a pœniteos eſt ſic diſpoſitus q̃ diſplicent ei peccata pterita, & non intendit pctm̃ mortale aliquod committere, & intẽdit tanq̃ in quodam confuſo cauere à peccatis: ita q̃ duo prima. ſ. affirmatio diſplicentiæ & negatio intentionis peccandi habentur explicitè: tertium autẽ. ſ. affirmatio propoſiti de cætero non peccandi mortaliter, nõ niſi in confuſo habeo quanto in voluntate non peccandi confunditur, & tp̃s proximè futurũ & totum tp̃s vitæ ſuæ: ad quod non explicitè extendit ſe hoc debile propoſitum de quo eſt termo. Et talis diſplicentia forſè eſt valde cõis: & illa q̃ cõiter vocatur attritio. Circa defectum verò tertiæ conditionis, aduertendum, eſt q̃ in condõne illa clauduntur duo, quorũ vnum eſt in ptãte nſa, & de eo certi eſſe poſſumus, alterum eſt ex diuina gratia, & nobis incertum. Horũ primũ eſt diligere Deũ ſuꝑ oĩa: Scd̃m eſt, q̃ hmõi diligere ſit informatum charitate diffuſa à Spiritu ſancto in cordib. filiorum Dei. Et ſiquidẽ defecerit primum (ſ. dilectio Dei ſuꝑ oĩa) attritio non contritio eſt ſi verò primũ affuerit, contritio vocatur. Eſſe autẽ hanc dilectionem in ptãte nra ex eo patet: q̃ ſicut in ptãte nra eſt conſtituere nobis pro vltimo fine delectationẽ venereã, aut lucra, aut regnum: ita in ptãte nra eſt habere Deũ & vt beatitudo eſt Sanctorũ pro vltimo finem q̃ intendamus & deliberemus pferre ipſum in voluntate oĩa oĩb. quæ deſiderari haberine poſſint. Quòd ẽt hmõi dilectio exigatur ad contritionem, & diſtinguat ab attritione, ex eo patet, q̃ ſine huiuſmodi dilectione non põt eſſe informatio charitatis ſubſternitur. n. hmõi dilectio acq̃ſita charitatis formationi, & tunc tã ſapientes, quàm omni fideles, tam ſeipſos, q̃ alios hñt pro contritis, quũ hæc dilectio teſtimonium pribet. Quòd demu hmõi tam dilectio, q̃ contritio poſſit eſſe ſine charitate, ex eo patet, q̃ multi ſciũt ſe habere hãc dilectionem, & neſciunt ſe eſſe in charitate. Si. n. hmõi tam contritio, q̃ dilectio non poſſet eſſe informis, manifeſtè ſequeretur, q̃ ſcire poſſemꝰ euidenter, nos eſſe in Dei gratia: q̃a euidenter certi ſumus de nobiſipſis q̃ habemus hanc voluntatem deliberatam pterendi oĩb. Deum, &c. Et hæc eſt dilectio ſimilis charitati infuſæ intantum, q̃ ꝑ ſimilitudinẽ actuũ cenſet diuus Thomas non diſcerni à nobis, an dilectio noſtra, qua Dũ diligimus & ꝑximum, ſit ex infuſa gratia, vel non. Et ab hoc amore prouenire pt q̃d Apoſtolus ait, Si diſtribuero facultates oĩas in cibũ pauperum, & ſi tradidero corpus meum ita vt ardeam: charitatem aũt non habeam, &c. Et hinc habere potes terminos quantitatis tam diſplicentiæ peccati q̃ propoſiti non peccãdi; quantificatur. n. vtrunque horũ ex quantitate amoris Dei: ita q̃ ſicut amor Dei eſt ſuꝑ oĩa amabilia, ita ꝑpoſitũ vitandi peccati dẽt eſſe ſuꝑ oĩa euitabilia, & ſimiliter diſplicẽtia peccati ſuꝑ oĩa odibilia. Ac ꝑ hoc diſplicẽtia peccati modica, q̃ non pueuit ad diſplicentiã cõtritionis, eſt illa qua minꝰ odio habemus pctm̃, q̃ aliquod aliud dãnum, & ſimiliter propoſitum illud eſt debile ac deficiens à propoſito contritionis: quo plus ꝑponimus cauere ab aliquo alio malo, q̃ à peccato mortali. Si poſtremo deficiat charitas ſtantib. reliq̃s conditionib. contritio, vt dictum eſt vocatur, quamuis appelletur attritio ab illis, q̃ ſine charitate contritionẽ non ponunt.

Quarta tamen oportet ſe peccat... rum diſplicentia in contritione.

Ex q̃b. oĩb. colligere poſſumus duplicẽ eſſe attritionem & duplicẽ contritionem. Prima attritio eſt, diſplicentia peccati cũ velleitate non peccandi, in ſtatu tñ peccati, & hęc eſt attritio meretricũ, vſurariorum, & aliorũ hmõi: & hæc vocatur attritio impenitentium. Scd̃a attritio eſt diſplicẽtia peccati cu non voluntate peccandi, & cũ voluntate nõ peccandi in confuſo: & hęc eſt attritio ꝑcontentiũ, q̃ ſic in cõfuſo, ita totũ tp̃s futurum, q̃ comparationem peccati ad alia odibilia, quàm et comparatioõe Dei ad alia amabilia in voluntate ſua hñt: & hæc vocatur attritio imꝑfectorũ. Prima verò contritio eſt acquiſita diſplicentia peccati ſupra oẽ odibile, cum ꝑpoſito vitandi pctm̃ ſupra oẽ vitabile, ex amore Dei ſupra oẽ amabile: & hæc vocatur contritio informis. Scd̃a autẽ contritio eſt hęc eadem diſplicẽtia cum dicto tã propoſito, quàm amore, charitate informata: & hęc vocatur contritio formata. Hęc de ſecundo.

Quò ad tertium, ꝑnotandum eſt, q̃ aliud eſt q̃rere an de attritio fiat contritio, & an de attritio fiat cõtritio. Prima. n. q̃ſtio clara eſt: qm̃ conſtat multos peccatores paulatim ad pęnitentiã conuerti, & ex imperfecta diſplicentia ac ex imꝑfecto ꝑpoſito imperfectoq; Dei amore ad ꝑfectionẽ contritionis deduci, ita vt etiã contritionem charitate informatam aſſequantur. Scd̃a aũt q̃ſtio (de qua eſt ſermo) non eſt vſq; quaq; clara: qm̃ per tinentia actuum interiorũ in identitate numerali ſatis occulta vr̃. Veruntamen dicendum eſt, q̃ attritio impœnitentium non põt fieri contritio. Quod probat non ſolum ex eo quòd velleitas nõ eſt idem actus cũ voluntate deliberata: & ſimiliter diſplicentia ꝑportionalis velleitati nõ eſt idẽ actus cum diſplicentia ꝑportionali voluntati deliberatæ, ſed pcipue ex eo quòd actus vnius ſpeciei non trahit in actũ alterius ſpeciei: diſplicentia autem ſummi odibilis, quæ eſt contritio & diſplicentia odibilis, non ſummi, quæ eſt attritio, differunt ſpecie: q̃a ſummum odibile ex ſuo gñe ſpecie differt ab odibili non ſummo: & hoc tã in gñe mali q̃ in gñe odibilis. Et hęc intellige formaliter, id eſt q̃a attritio eſt diſplicentia peccati ſub rõne non ſummè odibilis; contritio aũt ſub rõne ſummè odibilis. Cui. n. offenſa Dei eſt ſummè odibilis, illi Deus eſt ſummè amabilis: & à quo Deus non ſummè amatur, illi offenſa Dei non eſt ſummè odibilis. Attritio quoque imperfectorum non fit contritio eadem rõne qua cognitio confuſa non fit cognitio diſtincta; ſed ſicut cognitio cõfuſa approximat intellectũ ad cognitionẽ diſtinctã: diſplicentia confuſa, q̃ attritio dr̃, ducit & approꝑinquat voluntatem ad diſplicentiam diſtinctam, q̃ eſt contritio. De acquiſita aũt contritione, q̃ contritio informis dr̃, dicendum eſt, q̃ põt fieri contritio formata: qm̃ põt continuari idem numero actus acquiſit contritionis vſq; ad charitatis infuſionẽ incluſiuè, & ſic charitate informari.

mari. Et q̄a hmõdi contritio antequam informet̃ charitate, vocatur etiam q̄nque attritio: adeo hoc tertio mõ ſumpta attritio põt fieri contritio. Et hoc tñ hſe potes a diuo Tho. ſuperius in q 89. vbi dixit, ꝙ cõtritio ẽ vltima diſpoſitio ad charitatẽ.

Sed occurrit hic nõ diſſimulandu dubium, ꝑ qd, ſeu quomodo hmõi attritio ſeu contritio acq̄ſita ſit vltima diſpoſitio ad gratiã. Eſt.n.q̄nq; non vltima diſpoſitio: vt patet ex eo quòd põt eſſe informis Si.n.ſp eſſet vltima diſpoſitio, quum Deus tã ĩ nãlib q̃ in gratuitis dat ſp vltimò diſpoſitis formã, ꝓ quia ſunt vltimò diſpoſita, ſequeret̃ ꝙ homo hns hmõi cõtritiunẽ acq̄ſitam certus eſſet ſe eſſe in gratia Dei. Q̄nq; aut eſt vltima diſpoſitio: vt diuus Tho. dixit, & rõ approbat: quia gratia ꝑficit natura: ac ꝑ hoc rõnabile eſt, vt à nobis acq̄ſita diſplicentia peccati ſuprema, ꝑficiat̃ q̄nq; gratuita charitate. Si dicat̃, ꝙ hmõi tranſitus ſit ꝑ motum intenſionis, ita quod acq̄ſita hmõi ꝑfecta diſplicentia peccati, ſi eſt remiſſa, eſt attritio, & nõ hẽt rõnem vltimæ diſpoſitionis ad charitatem: ſi aut̃ intendit̃ & creſcit, eſt cõtritio & vltima diſpoſitio ad charitatẽ: vt ſic verificet̃ quaſi eõe dictum, quòd contritio & attritio differunt ſm̃ magis & minus. Contra: Nam loquendo de attritione tam impœnitentiu q̃ imperfectorum, conſtat ꝙ differt à contritione non penes obiectũ materiale: quia vtriuſq; materia eſt pctm̃ mortale; ſed penes obiectũ formale: q̄a contritio attingit mortale pctm̃ ſub rõne ſummè odibilis: attritio aũt tam impœnitentiũ, q̃ imperfectorũ attingit mortale pctm̃ nõ ſub rõne formali ſummè odibilis. Et ꝑ ꝯ̃ea neutra differt à cõtritione penes magis & minus. tũ, quia dfia ſm̃ magis & minus, non eſt dfia formalis: tum quia quantumcunq; creſceret diſplicentia mortalis peccati extra formalẽ rõnem ſummè odibilis, nunq̃ eſſet contritio. Tertio verò mõ ſumpta attritio, nec penes materiã, nec penes rõnem formalẽ obiecti differt à contritione acq̄ſita: q̄a ſunt reſpectu eiuſdem mortalis peccati, & ſub rõne ſummè odibilis. Et ꝙ nec differat penes magis, & minus, ex eo patet, quòd minimus gradus hmõi diſplicentiæ ſufficit ad charitatem operientẽ multitudinẽ pctõrum. Quod ex Eccleſiæ teſtimonio cõprobatur: credimus.n. oẽs tam noſmetipſos q̃ alios eſſe in charitate, quũ ad hmõi diſplicentiam quantumcunq; remiſſam ꝑuenimus. Vñ nec eſt verum contritionẽ & attritionem differre ſm̃ magis & minus in eadem ſpecie, licèt ſit verũ ſm̃ magis & minus in diuerſis ſpeciebus ſicut album hẽt magis de luce, q̃ viride. Nec allata rñſio ſatiſfacit q̄ſito. Aliter ergo dicendũ mihi vr̃, ꝙ gratuita Dei motio eſt q̄ hmõi acquiſitam cõtritionem efficit vltimã diſpoſitionem ad gratiã ſeu charitatem: ita ꝙ ex hoc ipſo, ꝙ Deus non ꝑ aliquod ſuperadditum donum habituale, ſed ꝑ gratuitam dilectionẽ, qua dignatur vti noſtra acq̄ſita cõtritione: vt diſpoſitione vltima ad ſuum propriũ opus, quod eſt charitas q̄ infunditur, trãſſertur noſtra contritio in fore vltimã diſpoſitionẽ ꝑ gratia habituali: iuxta illud Hiere. Ad Deum poſtquã conuertiſti me, pœnitentiam egi. Hęc de tertio.

Ad argumenta in oppoſitum, pro quanto contra attritionem tertio mõ dictam militãt, rñdendo dr̃: ꝙ quidquid ſit de diuerſitate penes principia in eſſe naturæ, diuerſitas tñ principiorum in genere moris, ſeu meriti nõ infert vnum eundẽq; actum non poſſe eſſe ſine tali principio, & cũ tali principio: vnus nanq; & idem actus exterior qui à principio non fuit bonus moraliter, põt eſſe bonus moraliter in ꝓſequutione. Et ſimiliter in ꝓpoſito contritio acquiſita, quę à principio non eſt meritoria, poteſt in ſui proſequutione fieri meritoria, ſuperueniente charitate: nec oportet reinchoare actum, quò ad ſubſtantiam actus, ſed ſufficit ꝙ inchoetur actus quò ad eſſe meritorium. Quum.n. dicitur actum meritoriũ inchoari à charitate, eſt ſermo formalis, hoc eſt non de actu ſimpliciter, ſed inquantum eſt meritorius: & propterea ſtat actum eſſe ſimpliciter inchoatũ ſine merito & charitate, & eundem cõtinuari cũ merito, & inchoari à charitate ſecundum eſſe meritoriũ.

Ad ſecundum dr̃, ꝙ licèt imperfectio attritionis tam impœnitentium, q̃ imperfectorum ſit de illius rõne, quia pœnes defectum obiecti formalis attenditur: imperfectio tñ contritionis acquiſitę, quæ attritio tertio modo vocatur non eſt de rõne illius, q̄m penes ſolam negationem potentis ſuperuenire diuini doni attenditur: non.n. informitas hmõi contritionis, ſeu attritionis eſt magis de ratione ipſius, q̃ informitas fidei ſit de ratione fidei. Et propterea ſicut actus fidei informis poteſt in ſui ꝓſequutione formari charitate, ita actus acquiſitæ contritionis poteſt ſuperueniente charitate imperfectionem ſuæ informitatis deſerere, & formatus continuari.

QVAESTIO II.

An exigatur ad contritionem, quòd ſit ſingulorum peccatorum mortalium.

SEcundò quæritur de materia contritionis, an exigatur ad contritionem, ꝙ ſit ſingulorum peccatorum mortalium. Videtur enim quòd ſic.

Tum, quia contritio debet adæquare confeſſionem: confeſſio aut comprehendit omnia mortalia vt patet in cap. omnis utriuſque ſexus. ergo.

Tum, quia hæc eſt differentia inter pœnitentiã mortalium, & pœnitentiam uenialium: quòd ad remiſſionem uenialium ſufficit uirtualis diſplicentia: ad remiſſionem autẽ mortalium exigitur: ut homo actualiter peccatũ mortale commiſſum deteſtetur. Et confirmatur hoc authoritate diui Tho. ſuperiùs in calce corporis primi ar. q. 87. dicentis, ꝙ diſplicentia uirtualis non ſufficit ad remiſſionem peccati mortalis, niſi quantũm ad peccata oblita poſt diligentem inquiſitionem.

Ad huius euidentiam ſciendum eſt, quæſtionẽ hanc poſſe intelligi tripliciter. Primò an exigat̃, ꝙ ſingulis ſm̃ numerum peccatis mortalibus reſpondeant totidem contritiones. Et ſic intellecta quæſtio facilè ſoluitur negatiue: q̄m nec quò ad actum diſplicentiæ, nec quò ad actum confeſſionis, nec quò ad actum ſatisfactionis oportet multiplicari actus pœnitẽtię iuxta multitudinẽ actuũ pctõrum: unicus ſiquidem ſatisfactionis actus poteſt ſatisfacere pro multis mortalib commiſſis. Et ſimiliter vnica enunciatione põt quis ſimul confiteri mille mortalia: dicendo, Peccaui milies. Et ſimiliter vnica diſplicentia põt rñdere mille peccatis non minus q̃ confeſſio & ſatisfactio. Tum quia ridiculum eſt ita uelle adæquare numerum contritionum numero peccatorum, tanquam in multitudine actuum, & non in perfectione potius actus conſiſtat uirtus: quaſi non poſſit una ꝑfecta diſplicentia æquiualere decem millibus imperfectis: quum tamen etiam in ſenſibilibus uideamus, ꝙ vnum numiſma aureum æquiualet mille æreis.

Secundo uerò modo poteſt quæſtio intelligi, an ſingula pctã mortalia in ſeipſis, ſeu formaliter attingi debeant à contritione ita ꝙ non ſufficiat homini diſplicere ſibi in gñali quæcunq; commiſit contra Deum, ſed exigatur, ut diſplicet at ſibi in ſpeciali peccata a ſe patrata: puta decem adulteria, centum furta, mille blaſphemię, &c. & hoc quò ad peccata, quorum memoria ſubeſt.

Et ſic intellecta quæſtio, dupliciter examinanda eſt. Primò, de contritione relata ad ſacrũ pœnitentiæ: deinde de contritione abſolutè. Multum.n. refert ſic uel ſic loqui: quoniam contritio relata ad ſacrũ pœnitentiæ, ſub euangelica lege incœpit: contritio autem abſolutè, poſt Adæ peccatũ, & ante ſcriptam legem, & ſub lege Moyſi, omnibus peccatoribus neceſſaria fuit.

Si igitur contritio relata ad ſacramentum pœnitentiæ, exigat ꝙ terminetur ad ſingula mortalia formaliter, ſeu in ſeipſis, oportet, ꝙ hoc habeat vel ex ſatisfactione, vel ex confeſſione, vel ex ſeipſa, vel ex abſolutione ſacerdotis: plura n. in ſacramento pœnitentiæ non inueniuntur. Sed non conuenire ſibi ex ſatisfactione, patet ex hoc, ꝙ vna ſatisfactio virtualiter poteſt adæquare multa mortalia. Quod nec ēt ex cōfeſſione, ex eo patet, ꝙ ratio quare cōfeſſio exigit ſingula mortalia, ꝓ materia eſt: quia confeſſio fit humano iudici, qui non pōt iudicare, niſi de cognitis: incognita autē ſibi, vt iudici remanerent: quæcunq; non eſſent à pœnitente in ſeipſis explicata. Quæ ratio non habet locum in contritione, quę Deo offert cor: qui non penſat quantum, aut quot, ſed ex quanto offertur. Vnde de Magdalena legitur: Dimiſſa ſunt ei peccata multa: quoniam dilexit multum: & nō dixit, Quoniam diſplicuerunt ei multa. Quòd etiā hoc nō proueniat ex abſolutione, manifeſtat vnica abſolutio: quæ ſimul fit abſq; explicatione ſingulorum. Quòd denium contritio non habeat hoc ex ſeipſa, ex eo patet, ꝙ cōis doctrina tenet ſufficere poſt ſingulorum peccatorum mortalium attritiones, vnam contritionem in generali. Ex hoc enim dicto manifeſtè habetur, ꝙ licèt aggregatū ex contritione, & attritione, ſeu attritionibus terminetur ad ſingula mortalia in ſeipſis: ipſa tamen contritio non terminatur ad ſingula mortalia in ſeipſis, ſeu formaliter, ſed tantùm virtualiter.

Et ſi dicatur, ꝙ contritio ſequēs tot attritiones, operatur in vi illarum, ac ꝑ hoc terminatur ad obiecta illarū formaliter, manifeſtè patet nihil ualere illationē hanc, ſed deſtruere cōe dictum: quoniam hic non ſequitur contritionē terminari formaliter ad obiecta attritionum, ſed virtualiter tā tùm: ſicut non formaliter, ſed virtualiter claudit in ſe attritiones. Et falſum eſſet ꝙ contritio ſequens eſſet vna cōtritio generalis. Ex quibus oībus apparet, ꝙ propriè loquendo, contritio relata ad ſacramentum pœnitentiæ, non exigit, ꝙ terminetur formaliter ad ſingula mortalia, ſed ſufficit ꝙ terminetur ad ea virtualiter. Si autem ſpectemus ad cōtritionē ſimpliciter, & abſolutè, dicendum eſt, quod non exigit determinari formaliter ad ſingula mortalia peccata: ſed exigit virtualiter attingere ſingula mortalia etiam oblita, & incognita. Dico autē virtualiter attingere ſingula: quia ꝑ hoc ſimpliciter & abſolutè differt cōtritio remittēs peccata venialia à contritione remittente peccata mortalia. Ad remiſſionē ſiquidem peccatorum mortalium, exigitur, ꝙ contritionis diſplicentia ſit adeo perfecta extenſiuè, ꝙ formaliter, aut virtualiter attingat oīa & ſingula mortalia, quorum pœnitens eſt reus: & hoc manifeſtatur ex eo, ꝙ impiū eſt dimidiā à Deo ſperare veniā mortalium peccatorum. Ad remiſſionē aūt venialium non exigitur hæc extenſiua perfectio: pōt ſiquidem vnum peccatum veniale dimitti ſine alio. & illa tm̄ venialia remittuntur, ad quæ diſplicentia virtualis ſe extendit. Probatur ergo declarata concluſio ex eo ꝙ cōtritio generalis virtualiter ſe extendens ad oīa mortalia, ſufficit ad remiſſionem eorum cōcurrēte charitate, &c. Probatur hoc: quia in inſtanti fit iuſtificatio impij, & conuerti pōt peccator ad Deum: ſcriptum eſt. n. In quacūque hora ingemuerit peccator, &c. Et ſi fortè obiiciatur cōtra hoc, dicendo, ꝙ huiuſmodi momentanea, ac generalis contritio fert ſecū ꝓpoſitum ſpecialis contritionis de ſingulis mortalibus in ſeipſis, ſicut Baptiſmus fluminis fert ſecū propoſitum Baptiſmi fluminis: & ideo contritio illa generalis, vtpotè imperfecta, concurrit ad remiſſionem peccati, vt tendens ad contritionē ſpecialem, quæ eſt perfecta: Aduertat hæc obiiciēs, ꝙ voluntariè opponitur iſte ordo contritionis ꝑfectæ virtualiter ad cōtritionē perfectam formaliter: tum quia nec ex Sacra Scriptura, nec ex ſacris Doctoribus traditur, eūi ſententię ſuperius recitatę aduerſatur: nam ſi contritio perfecta virtualiter remittit peccata, vt tendens in contritionem perfectam formaliter, ſequeretur ꝙ poſt oēs attritiones in ſpeciali ſubſequuta vna contritio generalis perfecta virtualiter, nō ſufficeret ad ſalutem: quoniam exigeretur, ꝙ poſt generalem contritionem perfectam virtualiter, ſequeretur cōtritio ſpecialis perfecta formaliter. Si. n. perfecta virtualiter, fert ſecum propoſitum perfectè formaliter, oporteret poſt illam hanc exequi: cuius contrarium pro certo habemus. Et bene nota, ꝙ aliud eſt dicere contritionem generalem perfectam virtualiter coexigere ante, vel poſt deteſtationes ſpeciales peccatorum mortaliū in ſeipſis: & aliud eſt dicere contritionem generalē perfectam virtualiter coexigere ante, vel poſt contritiones ſpeciales peccatorum in ſeipſis. Nos. n. hoc ſecundum dicimus eſſe falſum tam nunc, q̄ omnibus præteritis temporibus. primum autem ſacri Doctores tradunt. Et verum proculdubio eſt tpe Euangelicæ legis: in quo contritio fert ſecum ꝓpoſitum confeſſionis ſacramētalis, ratione cuius exigūtur ſpeciales deteſtationes peccatorum: ſiue vt præcedentes contritionem generalem virtualiter perfectam (ut contingit illis, qui ſuſcipiēdo actualiter ſacramentum pœnitentiæ fiunt de attritis contriti) ſiue, ut conſequentes ſæpe dictā contritionem, ut contingit illis, qui ex toto corde ſtatim conuertuntur ad Deum, habentes virtualiter ſaltem propoſitum confitendi ſuo tēpore peccata ſua. Vtrum autem hoc ſacrorum Doctorum dictum, verum ēt ſit de contritione ſimpliciter, & abſolutè, ex dictis apparere poteſt, ꝙ non. Nulla ſiquidem apparet rō cogens ad huiuſmodi deteſtationes ſpeciales ſecluſo ſacramento pœnitentiæ: nam & uoluntas poteſt perfectè mutari, & exercitari in neceſſarijs virtutum actibus, & ꝓ peccatis poteſt perfectè ſatisfieri abſq; huiuſmodi ſpecialibus deteſtationibus: vt patet ponēdo peccatorem pœnitentem, qui totum ſe diuinæ dilectioni, eleemoſynis, ieiuniiſque daret: hic enim priſco tempore perfectè ſatisfeciſſet pro peccatis abſque tot deteſtationibus. Et hinc patet quid dicendum ſit ad quæſtionem tertio modo intellectam. ſ. An contritio exigat quòd terminetur ad oīa & ſingula peccata mortalia, non curādo de mō terminandi. Ex dictis ſiquidem patet reſpondendum eſſe affirmatiuè. quoniam nō curando de modo, hoc eſt, an formaliter, uel uirtualiter, certum eſt oportere ſub contritione comprehēdi omnia mortalia peccata commiſſa, ſiue ſint ſibi cognita, ſiue incognita: quoniam (ut dictū eſt) impium eſt à Deo dimidiam ſperare veniam.

Ad Primum ergo in oppoſitum dicitur, ꝙ propriiſſimè loquendo, contritio reſpondet abſolutioni, & deteſtationes reſpondent confeſſioni: & propterea deteſtationes ſunt æquales numero actibus confeſſionis: & ſępe ſunt ſimul tempore, qū ſcilicet pœnitens ſimul recordat peccati, & confitetur illud. Vnde contritio ſecundū annexas deteſtationes adæquat confeſſionem, quò ad modū attingendi peccata, ſcilicet in ſpeciali, & non cōuenit hoc contritioni ſecundum ſe.

Ad Secundum dr̄, ꝙ aſſumptum uerum eſt de pęnitentia seu contritione relata ad ſacramentum pœnitentiæ: & ſimiliter intelligenda ſunt Verba Diui Thomæ.

Poteſt quoque aliter dici, iuxta differentiā vltimò explicatam inter perfectionem diſplicētiæ requiſitam ad remiſſionem mortalium, & requiſitam ad remiſſionem uenialium, ꝙ remiſſio mortalium exigit generalem contritionem perfectam virtualiter, ſic ꝙ actualiter homo huiuſmodi diſplicentiā perfectam extēſiuè ad omnia & ſingula mortalia habeat; remiſſio autē venialium non

re-

requirit huiuſmodi extenſiuè perfectam diſplicentiam. Sed cum hoc quòd aliquis in ſolis uenialib. constitutus non habuerit generalem diſplicentiã de omnib⁹ ſuis uenialibus, ſtat quòd ex aliquo feruore charitatis, in quo ſi occurrerent, diſpliceret contrariantia uenialia, conſequatur remiſſionem venialium illorum, quę diſplicerent: quod nõ ſufficere dicitur ad remiſſionẽ peccati mortalis, niſi obliti: quia (ut dictum eſt) oportet actualiter habere illam contritionem generalem perfectam uirtualiter, ad remiſſionem mortalium.

QVAESTIO III.

An peccator teneatur ad contritionem quando recordatur peccatorum ſuorum.

Tertio quæritur circa tempus contritionis, An peccator teneatur ad contritionem quando recordatur peccatorum ſuorum. Et quia quæſtionem hanc diſcuſsimus in Quolibetis noſtris, ideo quęre ibi. ſat ſit ſic hic ſcire partem negatiuam eſſe veram.

QVAESTIO IIII.

An contritio remittat non ſolùm culpam, ſed pœnam debitam peccato.

QVarto, Quæritur circa effectum contritionis, An contritio remittat, non ſolùm culpam, ſed pœnam debitam peccato.

Videtur enim ꝙ non. Tum, quia ad remiſsionẽ pœnæ ordinatur tertia pars pœnitentiæ, ſcilicet ſatisfactio: non ergo ad illam ordinatur cõtritio, niſi quatenus fortè hẽt ſatisfactionem annexã.

Tum, quia cõtritio ſufficiens ordinatur per ſe ad remiſsionem culpæ: nec apparet unde habeat, quòd pœnam ſenſus remittat.

Ad huius euidentiam ſciendum eſt, duplicẽ eſſe modum dicendi de hac re, quamuis omnium ſententia in idem tandem concurrat. Prior eſt, ꝙ alia eſt pœna, quæ debetur incontrito, & eſt alia, quæ debetur contrito: nã incontrito debetur pœna inferni; contrito autem pœna temporalis. Et ꝓpterea cũ contritio tollat pœnam inferni (nunquam enim contritus perſeuerans, ad pœnam infernalem ibit) dici poteſt, ꝙ cõtritio tollit totam pœnam peccati mortali prius debitam. Alter uerò dicendi modus eſt, quòd contritio nõ tollit totam pœnam, ſed commutat pœnam æternam in temporalem: nã incontritus reus erat ęternæ pœnæ; cõtritus autem reus eſt pęnæ temporalis. Sed vterque dicendi modus deficit. Primus quidẽ tripliciter, ſcilicet & dicendo pœnam deberi contrito: nam non niſi per accidens hoc uerificatur. Cõtritio enim vt ſic, non ponit reatum pœnæ: alioqn cuilibet cõtrito deberetur pœna. & dicendo alietatem pœnę debitæ contrito & incontrito: nã, vt patebit, non alia pœna eſt, quæ utrique, ſi q a cõtrito alicui debetur, & inferẽdo, quòd dici poteſt totam pęnam incontrito prius debitam per contritionem remitti: nam, ut patebit, pars quædam pœnæ ſibi prius debitæ communiter remanet (ſcilicet pœna ſenſus) abſque æternitate tamen. Secundus autem modus deficit ponendo commutationem: nam idem eſt, quod Deus interius operatur in pœnitente, & quod Dei miniſter ſacramẽtum adhibendo ſignificat: exterior enim ſacramentalis actus ſignificat interiorem Dei operationem. Sed ſacramentalis actio in ſacramento pœnitentię non ſignificat commutationem, ſed abſolutionẽ: ergo interior Dei operatio, quæ in contritione interuenit, non eſt commutatio, ſed abſolutio.

Ad cuius pleniorem intelligentiam aduertẽdũ eſt, in pœna inferni inueniri tria: pœnam damni, pœnam ſenſus, & æternitatem pœnæ: iuxta tria. quæ ſunt in peccato mortali. Per peccatum ſiquidem mortale fit auerſio ab incommutabili bono, cui reſpõdet pęna damni, ſeparans animã à Deo: & fit cõuerſio ad commutabile bonum, cui rñdet pęna ſenſus: & cõſtituitur inimicus Dei, cui inuret æternitas pęnæ: inimicus enim quia eſt hoſtiliter exterminandus, eſt æternaliter puniendus. Quũ aũt peccator cõteritur, quia charitate Deo coniungitur, tollit cõtritio pœnam damni, quæ ſeparationem à Deo ponebat; & quia per eandẽ charitatem amicus Dei conſtituitur, tollit contritio æternitatem pœnæ: amicus enim non eſt ęternaliter puniẽdus. Et ſi nihil aliud efficit cõtritio, remanet contritus obligatus ad pœnam ſenſus, ad quam prius tenebatur: ſed non æternaliter ſuſtinendam, ſicut priùs tenebatur. Et ſic licẽt contritus perſeuerans nunquam ad infernum iret, paſſurus totam pęnam inferni: nihil tamẽ prohibet obligatum eum remanere ad partẽ illius pœnæ, quę in inferno ſuſtinenda ab ipſo erat, ſcilicet ad pęnam ſenſus.

Vbi vides, quòd non eſt alia pęna, quæ debetur alicui contrito, ab illa, quę ſibimet incontrito debebatur, ſed eſt illamet pęna ſenſus relicta; & hoc contra primum modum dicendi. Nec interuenit cõmutatio pęnæ æternæ in tẽporalem: ſed expoliatio pęnę ab æternitate; & hoc contra ſecundum modum dicendi.

Vt autem reſtãs dubitatio (An, ſ. cõtritio remittat pęnam ſenſus) ſoluatur ſciendum eſt, ꝙ hic certa ſunt duo. Primum eſt, ꝙ quantò contritio eſt maior, tãtò plus tollit de pęna ſenſus peccato debita. Secundum eſt, ꝙ tanta poteſt eſſe contritio, ꝙ tolleret totam pęnam ſenſus. Ambiguum uerò eſt, an ꝗlibet cunque cõtritio charitate informata (de tali enim eſt ſermo) tollat aliquid de illa pęna ſenſus: multi n. uidentur de hoc dubitare, mihi autem apparet, ꝙ pars affirmatiua eſt uera ꝑ duas rõnes: quarum quælibet uerificata ſufficiens eſt. Põt n. contritio ex duplici capite tollere in toto, uel in parte pęnã ſenſus. Primò ex pęnalitate ſibi annexa: diſplicentia enim commiſſi criminis non fert ſecum neceſſariò pęnalitatem: cum ſit in patria, ubi nulla eſt pęnalitas, ſed in ſubiecto ſuſceptiuo doloris, ſeu pęnæ fert ſecum naturaliter diſplicentia pęnalitatem ꝗdam: dolemus n. cõiter de noſtris, q̃ nobis diſplicẽt. Et qm huiuſmodi pęnam parere, cõtritioni conuenit ſecluſa relatione ad ſacramentum pœnitentię: ideo ſecundum hoc caput dicendum eſt, ꝙ contritio quęlibet ſimpliciter, & abſolutè ex annexa pęnalitate tollit aliquid pęnæ ſenſus: habet. n. ſatisfactoriam uim pęna uoluntariè aſſumpta ſecundum Deũ. Secundò ex merito paſſionis Chriſti. eſt enim paſſionis Chriſti meritũ remiſſiuum ſuis membris pęnę ꝓ peccatis debitę, plus, & minus prout illis cõiungitur. Quod primo apparet in Baptiſmo: ubi q̃a paſſio Chriſti totaliter cõmunicatur baptizato, quaſi ipſe baptizatus paſſus eſſet, tota pęna tollitur. Apparet deinde, & in ſacramento pęnitentiæ actualiter ſuſcepto, dum ex ui ſacramenti cõicatur meritum paſſionis Chriſti ad remiſſionem aliquãtæ ſaltem pęnę ſenſus. Et quia coniunctio ad meritum paſſionis Chriſti conuenit contritioni non ſimpliciter & abſolutè, ſed relatę ad ſacramentũ pęnitentiæ; ex hoc, ꝙ contritio fert ſecum uotum ſacramenti pęnitentiæ, coniungit merito paſſionis Chriſti per ſacramenta nobis cõicato. Et ſecũdum hoc caput dicendum eſt, ꝙ quęcunque noſtra cõtritio tollit aliquid pęnæ ſenſus ex merito paſſionis Chriſti: nã rõnabile eſt, ꝙ plus pęnæ tollat charitas extẽſa ad ſacrm. ꝗ nõ extẽſa ad illud: ſed charitas nõ extenſa ad ſacrm (qualis erat antiquorũ pęnitentium charitas) tollebat ex ui quidẽ charitatis, & pęnã dãni & æternitatem pęnę. ex annexa aũt pęnalitate tollebat in toto, uel in parte pęnam ſenſus: ergo charitas pęnitẽtium in noua lege, quę eſt charitas extenſa ad ſacramentũ pęnitentiæ, plus pęnæ tollit. Minor huius rõnis propoſitio clara eſt. Maior autem facilè ſuadetur

ex

ex eo, ꝙ pœnitentiæ ſacramentum actualiter exhibitum, eſt proculdubio remiſſiuum pęnæ ſenſus in toto, uel in parte: ex hoc enim conſequēs eſt, ut idem ipſum ſacramentum in uoto charitatis exiſtens apud contritū aliquid huiuſmodi pęnæ remittat. Simile n. quid perſpicimus in baptiſmo ꝙ ſcilicet id quod operatur Baptiſmus exhibitus, operatur etiam in uoto charitatis habitus, nō ita copioſè. Nec excluditur maioris huius ueritas, ſi dicatur, quòd charitas extenſa ad ſacramentum, habet ex extenſione ad ſacramentum. ꝙ tollat illa mer, quæ tollebat charitas antiquorum pęnitētium abſolutè. Nam hoc non eſt charitatem extēſam ad ſacramentum efficere plus, ſed eſt efficere pluribus rationibus vnum, & idem: extenſè ſiquidem charitas ad ſacramētum duplici ratione tollit pęnam damni, & ęternitatem pęnæ: ſcilicet ex ui charitatis, & ex vi ſacramenti in voto. Sed hęc veritas non excludit, quin verum quoque eſſe debeat, ꝙ huiuſmodi extenſa charitas plus efficiat, plus pęnæ tollat: quia hoc ad uim ſacramenti ſpectat. Ex quibus omnibus patet dicendum eſſe ad quæſitum, quòd contritio ratione charitatis, qua formatur, non ſolùm tollit culpam, ſed & pęnam damni, & æternitatem pęnæ: ratione verò annexæ pęnalitatis tollit aliquid pęnæ ſenſus: & rōne ſacramenti in uoto tollit rurſus aliquid pęnæ ſenſus. Et tam vehemens, inquit Diuus Thomas in 27. cap. contra Gen. poteſt eſſe huiuſmodi coniunctio contriti ad meritū paſſionis Chriſti, quòd tolleret totam pęnam ſenſus.

Ad Primum ergo argumentum in oppoſitū, dicitur quòd ſatisfactio diſtincta eſt à contritione ſecundum ea, quæ communiter in humano genere inueniuntur: communiter enim contriti, non tam vehementer iungūtur paſſioni Chriſti, ut nō ſit opus ſatisfactione ad arbitriū ſacerdotis. Traditur enim, tam doctrina, quàm lex moralis ſecundum ea, quæ vt in pluribus contingunt.

Ad Secundum dicitur, ꝙ iam ex dictis appaēt duo capita: vnde quantulacunque contritio tollat aliquid pęnæ ſenſus, inter quæ capita coniunctio ad meritum Chriſti præcipuè perſpici debet: qm̄ illud eſt de ratione contritionis: annexus autem dolor, quaſi vicem ſatisfactionis tenere videtur.

TRACTATVS QVINTVS De Confeſſione, in quinque quęſtiones diuiſus.

1 *Num omnis teneatur ad confeſſionem.*
2 *Nū peccata mortalia totaliter occulta, ut in ſolo corde latentia ſint neceſſariò confitenda.*
3 *Num oporteat confiteri ſingulas ſpecies ſingulorum peccatorum*
4 *Num peccata ſemel confeſſa ſubſecuta abſolutione, & ſatisfactione poſſint iterum fructuoſè confiteri.*
5 *Num informis confeſſio ſit iteranda.*

QVAESTIO I.

An omnes teneantur ad confeſsionem.

DE Confeſſione, quæ ſecunda eſt pars pęnitētiæ, quæritur primò circa eius neceſſitatem, an omnes teneantur ad confeſſionem. Et eſt ratio dubitandi: quia nonnulli ſunt uiuentes abſq; peccato mortali: & propterea in dubium uertitur, an omnes teneantur confiteri.

Vt. n. ꝙ ſic: quia extra, de pęniten. & remiſ. expreſſè dicitur, Oīs vtriuſq; ſexus cū ad annos diſcretionis peruenerit &c. Et confirmatur, quia cū nullus excipiatur, ſequeretur, ꝙ Eccleſia in hoc ſtatuto præſupponeret oēs fideles ſingulis annis peccare mortaliter. Et patet ſequela. ſi ſola peccata mortalia præcipiuntur confitēda. Et rurſus cōfirmatur, ex hoc quòd abſque diſtinctione aliqua oīs utriuſque ſexus ibidem obligatus eſt ſemel in anno ad confeſſionem, & ad cōmunionem in Paſcha: ſed conſtat, quòd omnis utriuſque ſexus &c. ſiue peccauerit mortaliter, ſiue non, comprehenditur ſub illo præcepto, quò ad communionē: ergo omnis etiam vtriuſque ſexus, &c. ſiue peccauerit mortaliter, ſiue non: comprehenditur ſub illo præcepto, quò ad confeſſionem.

In oppoſitum eſt, ꝙ nullus tenetur confiteri venialia. Ad hanc quæſtionem reſpondetur diſtinguendo & bene, de neceſſitate, uel ſacramenti, vel præcepti Eccleſiaſtici. Et dicitur, ꝙ de neceſſitate ſacramenti, nullus tenetur confiteri; niſi peccatū mortale certum, vel dubium: quia poſt Baptiſmum non pōt aliter remitti mortale peccatu, niſi ꝑ ſacramentum pęnitentiæ in re, vel in voto. De neceſſitate autem præcepti Eccleſiæ duplex eſt opinio. Vna eſt, quòd carens peccato mortali tenetur confiteri ſemel in anno, aliquod veniale, vt ſic impleat Eccleſiæ præceptū. Altera eſt, ꝙ carens peccato mortali, non tenetur confiteri aliqđ veniales quia non comprehenditur ſub Eccleſiæ pcepto.

Et licèt prima opinio ſit tutior, ſecunda tn̄ eſt verior: imò ſola vera: quod probatur multipliciter. Primò ex ratione præcepti: ratio n. Eccleſiaſtici præcepti non eſt præcipere cōfeſſionem, ſed præceptam diuino iure confeſſionem determinare, quò ad tempus executionis: & propterea ſub Eccleſiæ pręcepto non alia comprehenditur confeſſio, quàm illa, quæ à Chriſto eſt præcepta: ſed à Chriſto non eſt præcepta, niſi confeſſio mortalium: ergo ab Eccleſia, ſola peccatorum mortalium cōfeſſio præcepta eſt. Secundò, & eſt confirmatio præcedentis, patet idem ex verbis ipſius ſtatuti, dum dicit, Omnia ſua peccata: non enim hoc poteſt intelligi de peccatis uenialibus: cum conſtet neminem quocunque præcepto teneri ad omniū venialium confeſſionem: oportet ergo intelligi de mortalib⁹. Et propterea ex explicata materia cōfeſſionis, ſcilicet quòd ſint omnia ſua peccata, clarè patet ꝙ de ſola cōfeſſione præcepta ex diuino iure Eccleſiaſticum ſtatutū loquitur: eſt enim materia confeſſionis à Chriſto præcepta, ola pęnitētis peccata comprehendens: materia autem confeſſionis uenialium non comprehendit omnia pęnitentis peccata.

Tertiò patet idem ex pęna ſubiuncta, ſ. ꝙ uiuus arceat ab ingreſſu Eccleſiæ, & moriens Chriſtiana careat ſepultura. Huiuſmodi enim pęnæ non ſunt à pia matre Eccleſia ꝑfectioribus uiris, quales ſunt uiuentes ſine peccato mortali, pro omiſſione confeſſionis uenialium, ad quam alij non tenentur infligendæ: quinimmo ex hoc ſequeretur, ꝙ meliores eſſent deterioris conditionis. Quartò patet idem ex ſubiuncta cauſa frequentis publicationis dicti ſtatuti, ſ. ne quiſquam ignorantiæ cæcitate velamē excuſationis aſſumat. Hoc enim in huiuſmodi confeſſione venialiū locum habere nō videtur. Et confirmantur hæc omnia ex Clem. ne in agro dominico, de ſta. mona. vbi menſtrua confeſſio nigris monachis imponitur, abſque explicatione materiæ: non enim dicitur, quòd confiteantur omnia ſua peccata, ut ex hoc intelligatur aſtringi illos, etiam ſi mortali peccato careant, ad cōfeſſionem ſemel in menſe: vnde non ſupradicta, ſed pœna regularis diſciplinæ ſubiungitur imponenda temerario uiolatori: ſicut enī religioſi ex ſuis ſtatutis obligantur ad alia, quæ abſolutè ſunt bona ſupererogationis: ita obligantur ad confeſſiones ſtatutas, etiam ſi mortali careant peccato. In cuius ſignum puniuntur in religionibus, qui ſtatutis diebus non confitentur: quantumcunque nullum habeant mortale.

Ad obiectionem ergo primam dicitur, quòd materia confeſſionis explicata per ly, Omnia ſua peccata, reſtringit ly, Omnis vtriuſque ſexus, ad indigentes confeſſione: ac per hoc excipit omnem

nes carentes mortali peccato: ita quòd ſenſus eſt, omnis utriuſque ſexus indigens confeſſione, &c. Et ad primam confirmationem dicitur, quòd falſum aſſumit ſeu ſupponit, ſcilicet nullum excipi ab illa uniuerſali, Omnis utriuſque ſexus, &cæt. immo ideo Eccleſia appoſuit ly, Omnia ſua peccata, ut exciperet multos, quos credit ſine peccato mortali uitam ducere. Ad ſecundam autem confirmationem dicitur, quòd cum duo prædicata exigant duo ſubiecta, enunciatio illa, qua omnis vtriuſque ſexus confiteri, & communicare præcipitur, eſt enunciatio non una, ſed plures: licèt ſecundum vocem ſit una. Vnde ſenſus primæ eſt, Omnis utriuſque ſexus indigens confeſſione, omnia ſua peccata confiteatur, &c. Senſus verò ſecundæ eſt, Omnis vtriuſque ſexus cõmunicet in Paſcha, &c. Et ratio diuerſitatis iam dicta eſt: quia ibi explicatur materia reſtringens ly, Omnis vtriuſque ſexus, reſpectu confeſſionis, & non reſtringens reſpectu communionis.

QVAESTIO II.

An peccata mortalia, totaliter occulta (vt ſunt peccata in ſolo corde) ſint neceſſariò confitenda.

CIrca materiam confeſſionis quæritur ſecundò, An peccata mortalia totaliter occulta (vt ſunt peccata in ſolo corde) ſint neceſſariò confitẽda. Videtur enim, quòd nõ. Tum, quia non ſunt de neceſſitate eccleſiaſtici præcepti: non poteſt enim Eccleſia de huiuſmodi occultis ſecundũ ſe præcipere, aut iudicare. Et ſi dicatur, quod occultorũ confeſſio cadit ſub præcepto Eccleſiæ indirectè, ſ. ratione integritatis, pro quanto is, qui tenetur ſingulis annis alia peccata confiteri, tenetur quoque ex conſequenti peccata cordis ſingulis annis cõfiteri, ut confeſſio omni anno ſit integra. Hæc inſtantia nihil ualet: quoniam poſito homine, qui ſola peccata cordis mortalia haberet aliquo anno, ſequeretur, quod illo anno nõ teneretur confiteri: quia tunc non haberet locum ratio integritatis.

Tum, quia huiuſmodi occultorum confeſſio nõ eſt de neceſſitate ſacramenti: quoniam ſola illa peccata ſunt de neceſſitate ſacramenti, quæ ſub iudicio homini commiſſo à Chriſto comprehenduntur: ſed nullum iudicium commiſſum hominis à Chriſto extendit ſe ad huiuſmodi occulta: ergo occulta hæc, non ſunt de neceſſitate confitenda. Maior patet, quoniam iudicium fori pœnitẽtialis homini commiſſum eſt à Chriſto, & non Angelis, aut quibuſcunque alijs. Minor verò probatur authoritate Apoſtoli, Nolite ante tempus iudicare, &c. Si dicatur, quod duplex iudicium commiſſum eſt homini à Chriſto: alterum ſecundum poteſtatem iuriſdictionis (& hoc nõ ſe extendit ad huiuſmodi occulta. & de hoc loquitur Apoſtolus) alterum ſecundum poteſtatem ordinis, & hoc extendit ſe ad occulta: & eſt iudicium quod exercet Eccleſia per ſuos miniſtros in foro pęnitentiali contra, dupliciter. Primò, quia iudicium pęnitentiale licèt exigat poteſtatem ordinis, exigit quoque poteſtatem iuriſdictionis: quoniam ſolus Sacerdos ordinariam, vel delegatam iuriſdictionem habens, eſt miniſter huius ſacramenti, vt patet in ca. Omnis vtriuſque ſexus, & alibi. Secũdò, quia vnumquodque recipitur in alio ſecundum modum recipientis: ac per hoc iudicium ſm̃ poteſtatem ordinis à Chr̃o cõmiſſum homini ex hoc ipſo, quod hoĩ cõmiſſum eſt, modificari oportet ſm̃ cõditionem ipſius hoĩs, quę eſt nõ ſe extendere ad occulta cordium: hæc.n. ſoli Deo ſunt reſeruata, nõ minus in iudicãdo, quàm in cognoſcendo. Et confirmatur hæc rõ ex hoc, quod cũ apud ipſum Dñm Ieſum Chr̃m reſideat vtraq; ptãs, ſ. ordinis, & iuriſdõnis, non diminutè, ſed pleniſſimè: & vtrãq; inueniat Eccleſiæ ſuæ cõmiſiſſe, nõ imperfectè, ſed latiſſimè, (vt de ptãte iuriſdõnis patet Matthę. 18. & de poteſtate ordinis Ioã. 20.) ſicut poteſtas iuriſdictionis ex hoc ipſo, quod commiſſa eſt homini, non extendit ſe ad occulta omnino, ita poteſtas ordinis ex hoc ipſo, quòd commiſſa eſt homini, non debet ſe extendere ad totaliter occulta.

CONCLVSIO.

Non modò manifeſta peccata mortalia, Chriſti fideles confiteri tenentur, ſed quæ ita occulta ſunt, vt ſolo corde peccata ſint.

AD veritatem dubij huius pleniùs percipiendam, ſciendum eſt, quòd licèt quidam ex huiuſmodi fortè rationibus, aut melioribus moti opinari videantur peccata omnino occulta non eſſe neceſſariò confitenda ſacerdoti, ſed ſoli Deo, eorum tamen error ex tribus patet. Primò ex formali ratione materiæ cõfeſſionis, ſeu (quod in idẽ redit) iudicij pęnitẽtialis: cum.n. Dñs pęnitentiale iudicium inſtituerit, ac cõmiſerit poſt reſurrectionem ſuam, dicens Ioannis vigeſimo, Apoſtolis iam ſacerdotibus, Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt: & materiam iudicij explicauerit, quò ad ſubſtantiam tantùm, dum remittendo, vel retinendo explicauit peccata: & non poſſit intelligi, ita nudè, vt ſonat litera (quoniam certum eſt, quòd per huiuſmodi commiſſionem non poſſunt, nec potuerunt miniſtri noui Teſtamenti remittere peccata eis totaliter incognita, inconfeſſa, obſtinata) oportet aliquas ſubintelligere cõditiones peccatorum remittendorum: & quia iudicium prę ſupponit cognitionem, & modus iudicij modũ cognitionis: ideo cõmuni Catholicæ Eccleſię ſenſu ſubintelligitur, ſpontanea cõfeſſione ad uos delata, ita, quòd ſenſus eſt: Quorum remiſeritis peccata ſpontanea confeſſione reorum ad vos delata, remittuntur eis, &c. Vbi clarè patet materiam iudicij pœnitentialis eſſe peccata ſpontanea reorum confeſſione delata: hæc eſt enim formalis rõ materiæ huius iudicij: ad quam totam ſe extendit, & extra quam non ſe extendit pęnitẽtiale iudiciũ: quia hæc omnia & ſola remittere, uel retinere põt. Ex hac aũt formali ratione materiæ huius iudicij, hr̃ facilè, quòd peccata, quantumcunque occulta, ſunt materia huius iudicij: nam quantumcunque occulta peccata, cõprehenduntur ſub iis, quæ ſunt ſpontanea confeſſione detegenda: nullum.n. eſt ita latens, quòd non poſſit eius, qui cõmiſit, confeſſione ſpontanea aperiri. Et confirmatur ratio hęc ex parte formalis materiæ ex ipſis verbis Domini. Differenter ſiquidem ſignificauit Dñs materiam iudicij pœnitentialis, ſeu poteſtatis ordinis, & materiam iudicij ſecundum poteſtatem iuriſdictionis: quia reſpectu poteſtatis ordinis explicauit pro materia peccata dicens. Quorum remiſeritis peccata: reſpectu verò poteſtatis iuriſdictionis explicauit pro materia peccatum in alium, dicẽs: Si peccauerit in te frater tuus, &cæt. Ex qua differentia docuit nos diuina ſapientia à materia iudicij pœnitentialis nullum peccatum excipi: ac per hoc comprehendi præcipuè peccatum in ſua primaria ſede reſidens, hoc eſt peccatum cordis: & ſub materia verò poteſtatis iuriſdictionis non cõprehendi peccatum omne: ſed exterius tantùm, quod ſolum poteſt alium offendere: & propterea ab illa excipi peccatum cordis, niſi pro quantò eſſet ratio exterioris commiſſionis, uel omiſſionis.

Secundò, ex ratione proprij finis ipſius confeſſionis: ex quo fine ſumitur formalis ratio eiuſdem confeſſionis, quatenus eſt actus pœnitentię: ordinatur enim confeſſio ad ſubijciendum voluntariè reum miniſtro Dei offenſi, vt ad arbitriũ ipſius recompenſet. Et hinc confeſſio ipſa, quę eſt actus veritatis, fit actus pęnitentiæ: dum reus veraciter proponẽdo, in quo offendit, ſeipſum accuſat, ac ſubijcit ad recompẽſandũ, non de quibuſdã ſic, & de quibuſdã nõ: ſed oẽs accuſando offenſas,

vt de omnib. arbitrari poſſit miniſter offenſi. Hoc autem conſtar. ꝙ non fieret ſi omnino occulta peccata cordis non accuſarentur: vt igitur de peccatis cordis poſſit ad arbitrium offenſi recompenſare, oportet peccatore offenſas cordis ſubiicere ipſius Dei offenſi iudicio, in perſona ſui miniſtri.

Tertiò, ex vſu Eccleſiæ. Nã cõis animi conceptio Chriſtianorum eſt peccata oĩa, ſiue occulta, ſiue manifeſta oportere in ſacramẽto pœnitentiæ cõfiteri. Et ad hoc eſt determinatio generalis Cõcilij, primò Lateranenſis ſub Innocẽtio 3. Vbi dr, ꝙ omnis vtriuſque ſexus confiteatur peccata ſua omnia, nullum ergo excipitur peccatum. Et deinde in Concilio Floren. ſub Eug. 4. Vbi dicitur omnia ſua peccata, quorum memoriam habet, confiteatur, vbi patet etiã peccatum cordis nõ excipi.

Ad Primam autem obiectionem in oppoſitum dr, ꝙ Eccleſia poteſt præcipere, & præcipit ſingulis annis confiteri omnia ſua peccata mortalia, etſi ſolum peccatum cordis occultiſſimum haberet. non quia ipſa habeat iudicare de occultis, ſed quia ipſius eſt determinare præcepta Chriſti ad certũ tempus. Hinc enim fit, vt præcipiente Chriſto cõfeſſionem cuiuſcunque mortalis peccati poſt Baptiſmum, ſiue peccatum ſit ſolum in corde, ſiue ad extra prodierit, Eccleſia determinans tempus cõfeſſionis ad ſingulos annos, obligat ad confitendũ ſingulis annis omnem, qui pro tũc habet aliquod peccatum mortale, ſiue occultum, ſiue non. Nam determinatio Eccleſiæ non minuit, aut reſtringit materiam cõfeſſionis præceptæ à Chriſto: ſed tẽpus tantùm confeſſionis determinat, relinquens materiam in ſuis limitibus.

Ad Secundam verò dicitur, ꝙ reſponſio ibi data vera eſt. Et ad primam illius impugnationem dr, ꝙ concurſus poteſtatis ordinis & poteſtatis iuriſdictionis, nõ tollit aliquid à poteſtate ordinis: & ideo cum hoc ꝙ poteſtas ordinis extendit ſe ad occulta cordiũ peccata, ſtat, ꝙ circa ea concurrat poteſtas iuriſdictionis, quæ ſecundũ ſe ad huiuſmodi occulta non ſe extendit. Et ſi perſpicacius fueris intuitus, videbis, ꝙ quò ad forum pœnitẽtiale poteſtas ordinis concurrit, directè reſpiciens ipſa peccata. poteſtas aũt iuriſdictionis cõcurrit directè reſpiciens perſonam peccatoris: vt ſcilicet peccator ſit ſubditus ſacerdoti, vt habeat poteſtatem ordinis, in quem exerceat actum ſuum remiſſionis, vel retẽtionis peccatorum. Ad ſecundũ verò dr, ꝙ quia oẽ iudicium homini cõmiſſum intelligit de cognitis, & diuerſus eſt inſtitutus à Deo, modus cognoſcendi in vtroq; iudicio: ideo ex huiuſmodi inſtituta diuerſitate modi cognoſcendi, prouenit diuerſitas iſta: ſcilicet, ꝙ iudicium pœnitentiale extendat ſe ad omnino occulta peccata; iudicium verò iuriſdictionis purè extendit ſe ad externa tantum: ideo non eſt miranda diſparitas vtriuſq; poteſtatis in hoĩe. Quod. n. iudicium omne cõmiſſum homini à Chriſto intelligatur cũ cognitione cauſæ, probatione non eget: cum non ſit delegatum purum miniſterium, ſed cõmiſſa ſit authoritas iudicandi, remittendo, vel retinendo, abſoluendo, vel ligando. Quòd et diuerſus modus cognoſcendi ſit vtrobiq; à Chriſto inſtitutus, patet: nã modus cognoſcẽdi in poteſtate iuriſdictionis eſt cognitio per teſtes; vt patet Matthæi 18. Modus aũt cognoſcẽdi in iudicio poteſtatis ordinis, eſt ſpontanea confeſſio ſecreta, &c. vt vniuerſalis Eccleſia teſtatur. Quòd demum ex hac diuerſitate modi cognoſcendi, proueniat differentia dicta inter materiã & materiam, ex ſupradictis clarè patet: qm̃ ex hoc, ꝙ peccatum ſpontanea rei confeſſione accuſandum, eſt materia iudicii pœnitẽtialis, concluſum eſt ſub hac materia cõprehẽdi peccatũ cordis quantumcunq; occultiſſimum. & per oppoſitum, quia ſolũ peccatũ teſtificabile eſt materia iudicij exterioris: ideo peccata in ſolo corde manentia exempta remanent à materia Eccleſię iuriſdictionis. Quum ergo obiicitur, vnumquodq; recipi in alio per modum recipientis: admittatur. Et cum infertur, ergo iudicium ſecundum poteſtatem ordinis commiſſum homini, modificatur ſecundum conditionem hominis, conceditur, formaliter loquendo, quoniam nullum actum commiſit Chriſtus miniſtro ſacramenti pœnitentiæ, qui non exerceatur ab eodem ſecundum conditionem hominis: nam & audire peccata, & diſcernere inter ea, & interrogare circunſtãtias peccati & peccatoris, & retinere, ſeu remittere, facit humano more, vtendo diuina poteſtate. Et ideo cum vlterius infertur, ergo nõ ſe extendit ad occulta negatur illatio: quoniam aliunde prouenit, ꝙ iudicium ſe extendat: prouenit enim ex modo accuſandi, quo reus tenetur ſe accuſare, ſ. ſpõtanea confeſſione, &c. & hoc quia Chriſtus ſic inſtituit. Cognoſcere autem & iudicare de occultiſſimis ſpontanea confeſſione accuſatis, non excedit modum cõditionis humanæ, vtentis poteſtate diuina. Vnde ad cõfirmationem & ſimili ratione in poteſtate iuriſdictionis, dupliciter dici poteſt (vt patet ex dictis) q. non eſt ſimilis ratio de vtriuſque poteſtatis iudicio. Primò, quia modus cognoſcẽdi in utroque iudicio eſt ex diuina inſtitutione diuerſus. Secundò, quia ipſe Dominus expreſſit diuerſimode vtriuſq; materiam, dum vnius materiam dixit peccata abſque limitatione aliqua: alterius verò dixit peccatum in alium, limitando peccatum in alium.

QVAESTIO III.

An oporteat confiteri in ſpeciali ſingulas ſpecies, & numerum certum peccatorum.

Circa materiam rurſus confeſſionis quæritur tertiò. Vtrum oporteat confiteri in ſpeciali, ſingulas ſpecies, & numerum certum peccatorũ. Et eſt ratio dubij: quoniam pars affirmatiua communi authoritate Doctorum firmata uidetur. Et ratione comprobatur. Tum, quia circunſtantia varians ſpeciem peccati mortalis, eſt neceſſariò confitenda: ergo à fortiori quælibet ſpecies mortalis peccati eſt exprimenda. Et ſimiliter numerus peccatorum, cũ non ſit circunſtantia peccati, ſed multiplicatio eiuſdem, neceſſariò eſt exprimendus, prout memoriæ occurrit: cum nõ magis teneatur pœnitens accuſare ſe de decimo, quàm de vigeſimo ſecundo peccato, uel econuerſo. Et confirmatur, quia ſi non omnes ſpecies & omnia ſingularia oportet exprimere, conſequens eſt, ꝙ aut nulla ſpecies nullaque ſingularia. aut quaſdã ſpecies & quędam ſingularia, ſic & quaſdam, ac quędam non, neceſſe eſt explicari & cum nõ poſſit affirmari primum, oportet reddere rationem quare quædam ſic, & quędam non.

Tum, quia pœnitens tenetur explicare omnia, quæ oportet cognoſci à confeſſore ad hoc, vt poſſit ſuo arbitrio adæquare pęnam culpæ: quoniam confitendo nihil aliud facit pęnitens, quàm ꝙ ſubmittit ſe ſacerdoti in perſona Chriſti ad recompenſandum ſecundum illius arbitrium: ſed confeſſor non poſſet arbitrari de ęqualitate recompẽſationis: niſi cognoſceret diuerſitatem offenſarũ, quę in diuerſitate ſpecifica conſiſtit, & numerum peccatorum: qm̃ recompenſa adæquans centum offenſas, non adæquat mille. & ſic de alijs: ergo

Pro parte autem negatiua videtur eſſe vſus maioris fortè partis confeſſorum, ac pęnitentium non curantium de huiuſmodi ſubtili diſcuſſione. Et confirmatur ratione: quia huiuſmodi diſcuſſio eſt moleſta, inutilis atque melioris boni impeditiua. Et moleſta quidem ſatis patet expertis. Quod uerò ſit inutilis, ex eo patet, quod tam cum huiuſmodi diſcuſſione, quàm ſine ea, pęnitentibus prouidetur eodem modo. Quòd autem ſit impeditiua maioris boni, teſtatur experiẽtia: qm̃ &

con-

confeſſores circa huiuſmodi diſcuſſionẽ ſoliciti impediuntur à multorum confitentium audientia, dum fortè totum tempus conſumunt circa vnũ: & pęnitentes minus deuotè confitentur implicati huiuſmodi diſcuſſionibus.

Ad huius quæſtionis euidentiam ſciendum eſt, duplex eſſe iudicium: quoddam eſt cuius actus eſt propter ſeipſum intentus: quoddam verò, cuius actus eſt propter aliud. Ad primum iudicium, quia ſpectat facere iuſtum abſolutè, pertinet quoque cognoſcere ſingula peccata, vt ſingula poſſit adæquare puniendo. Ad alterum verò iudicium, quia non tẽdit ad punitionem ſecundum ſe, ſed in ordine ad alium finẽ, puta bonum commune: ſicut ſufficit punire prout expedit illi fini, ita ſufficit cognoſcere quantum opus eſt ad illum finem. Inter præſentis autem vitę tempus & futuræ hinc intereſt, quantum ad iudicium, quod nullum præſentis vitæ iudicium tendit ad punitionem ſecundum ſe, ſed vt medicinalem, eo quod præſentis vitæ tempus non eſt tempus punitiuum, ſed in quo pęnę ſunt medicinę: vel ipſius qui punitur, vel aliorum. Iudicium autem futurę vitæ eſt id, quod ad punitionem ſecundum ſeipſam tendet: quoniã ad adęquandam pœnam culpę ordinatur: non ad bonum puniti, nec ad cautelam aliorum, ſed vt reus patiatur quod meretur.

Nec putet aliquis iudiciũ quod in foro penitentiali exercetur, locari debere ſub iudicio primo modo propterea quia iudicium hoc eſt magis diuinũ quam humanum, & confeſſor in tantum perſonã Dei in actu illo tenet, ut neſciat ipſe quod ſcit, vt Deus. Falſa eſt imaginatio iſta. Tum, quia iudiciũ pęnitentiale ad præſentis vitæ tempus ſpectat, ac per hoc non eſt exemptum à communiſſima ratione iudicij præſentis vitę. Tum quia Saluator noſter hoc atteſtatur, dicens, Io. 3. Non. n. miſit Deus filium ſuum in mundũ, vt iudicet mundũ, ſed vt ſaluetur mundus per ipſum. Hinc. n. apparet, quod Chriſtus non venit in primo aduentu ad iudicandum mundũ per miniſtros ſuos, hoc eſt ad iudiciũ ſecũdum ſe exercendum, ſed ad ſaluandum, hoc eſt quantum ad pęnitentię ſacramentum ſpectat, ad iudiciũ ſalutare per ſuos iudices exercendum. Idẽ eſt aũt iudicium ſalutare & iudicium medicinale. & pœnitentiale iudicium ad primum Domini aduentum ſpectat procul dubio, ad quem ſpectat ſacramentum pœnitentię. Eſt igitur pœnitentiale iudicium non iudicium abſolutè, ſed iudicium ſalutare, ſeu medicinale: ac per hoc non tendit ad punitionem ſecundum ſe, ſed in ordine ad ſalutem, non aliorum, ſed ipſius rei ſolius.

Et quia hoc propriè eſt officium confeſſoris, ideo hinc perſpicere oportet, quanta dẽt eſſe cognitio peccatorum: oportet. n. tãtum manifeſtari peccata, quantũ exigit huiuſmodi ſalutare iudicium. Si. n. ad hoc ſalutare iudiciũ exigitur manifeſtatio oĩum, & ſingularium ſpecierum, & certi numeri ſingularis, conſequens eſt, quod oportet pęnitentem hæc explicare iuxta poſſibilitatem ſuam: ſi verò huiuſmodi diſcuſſio non exigitur, cõſequens eſt quod nõ oporteat penitentem hæc explicare. Et ſi hæc negatiua admittitur, conſequens eſt vt declaretur, quæ & quanta diſcuſſio exigitur ad hoc ſalutare iudicium. Dicamus igitur, quod iudicium huiuſmodi claudit in ſe duo, ſ. eſſe iudicium & eſſe ſalutare: ita quod ſecundum eſt finis primi: & propterea ex ſecũdo manifeſtandũ eſt primũ: tãtũ. n. debet concurrere de eo quod eſt iudicij, quantum expedit vel ſaltẽ opus eſt hoc, ut iudicium ſit ſalutare pœnitenti. Et quia ſalutare penitenti iudicium à iudicio abſolutè differt (vt dictum eſt) quãtum ad punitionem, in hoc quod in iudicio abſolutè intenditur ad punitionẽ iſtam: in iudicio verò ſalutari intenditur punitio ſalutaris pœnitenti: conſequens eſt vt differentia quoque ſit quoad cognitionem. Nam quia punitio ſecundum ſe conſiſtit in adæquatione pęnæ ad culpam, oportet in iudicio abſolutè cognoſcere exactè culpas oẽs & ſingulas: vt æquari illis poſſit pęna. Et quia punitio medicinalis conſiſtit in cõmenſuratione pęnæ ad pęnitentem & illius ſalutem (ſicut medicina conſiſtit in commenſuratione tã ad infirmũ, quàm ad ſanitatẽ acquirendã), & cõmenſurata pęna tam pęnitenti, quàm ipſius ſaluti abſq; exacta cognitione omnium, & ſingularium culparũ rectè iudicatur, atq; imponitur (vt patet quantum ad peccatorũ ſpecies de ſuperſtitionis ſeu diuinationis, & ſimilium ſpeciebus) abſq; diſcuſſione harũ, commenſurata tã pęnitenti, quàm eius ſaluti punitio atq; promiſſio fit. Quantum verò ad peccatorum numerum, ex eo quod medicinalis tam punitio, quàm promiſſio idem habet iudicium, ſi certificatus fuerit numerus vicenarius, & ſi incertus relictus ſit an duobus demptis, vel adiunctis: & ſimiliter ſi certificatus fuerit centenarius, an dubium inter nonagenariũ, & decem ſupra centum: & ſic de alijs. Hęc enim & ſimilia manifeſtant, quod ſalutare iudicium non exigit exactam omnium, & ſingularium culparum cognitionẽ: ſed ex ſua formali ratione exigit omnes & ſingulas mortales culpas cognoſci vſq; ad hoc, quod notum fiat confeſſori, quæ, qualis, & quanta pęna cõmenſurari debeat huic pęnitenti rectè diſpoſito, & illius ſaluti. Dico aũt rectè diſpoſito: quia licèt aliquis pęnitens ſit minus deuotè diſpoſitus, ac per hoc commenſurata ſit indiſpoſito, pęnitentia erit fortè oratio Dominica ſemel: manifeſtatio tñ peccatorum in iudicio ſalutari debet perducere confeſſorem ad cognoſcendum, quanta, qualis, &c. pęna deberet ſibi cõmenſurari, ſi eſſet rectè diſpoſitus: huiuſmodi. n. indiſpoſitio pęnitẽtis, quia eſt per accidens, non variat id quod per ſe exigit ſalutaris iudicij ratio. Notanter quoq; dixi, Iudicium ſalutare non requirit cognitionem exactam omnium & ſingulorũ peccatorum mortaliũ, & nõ dixi, quod requirit imperfectã eorũ cognitionẽ: quia nec exigit nec excludit plenam eorum cognitionem. ſub formali nanque ratione iudicij medicinalis poteſt materialiter quandoque contineri exacta notitia peccatorum.

Et quoniam practica nimis eſt & valde communis notitia de confeſſione, idcirco ad particularia deſcendendo dicimus, quòd ſpecies peccatorũ mortalium ſunt in duplici differentia. Nam quædam ſunt, quarum diuerſitas diuerſitatẽ iudicij ſalutaris inducit: aliter. n. iudicandus eſt pro ſua ſalute blaſphæmus, aliter adulter, aliter homicida, &c. & tales ſunt ſpecies peccatorum, quæ in communi habentur notitia: vt adulterium, fornicatio, furtũ, rapina, contumelia, detractio, &c. Quædam verò ſpecies ſunt quæ nullam videntur facere in ſalutari iudicio differentiam, vt ſunt ſpecies diuinationis. idem eſt enim iudicium penitentiale ſi quis aqua vel terra abuſus fuerit: & ſic de alijs, & huiuſmodi videntur eſſe ſpecies gulæ, & vniuerſaliter omnes [illegible]: quas fortè vix doctores diſcernunt. Et propterea explicare primas peccatorum ſpecies in confeſſione oportet: ſecundas verò ſufficit explicare in generibus ſubalternis: puta peccaui in necromantia: & ſic de alijs.

Circa numerum verò peccatorum ſciendum eſt quod dupliciter accuſandus occurrit: primò ſecundum ſe: ſecundò vt circumſtantia peccatoris. Et ſecundum quod eſt circumſtantia peccatoris, differentiam quodammodo inducit in iudicio ſalutari: & quodã modo non inducit: ſiquidem aliter iudicandus eſt & medendus qui ſemel tantum, aut bis offendit, & aliter qui centies offendit. Sed quod toties quoties potuit, offendit, eodẽ modo iudicatur ac medetur ſi millies & ſi centies nullies offendit: nec hoc eget probatione, quia experientia teſtatur. Secundum ſe aũt numerus peccatorum accuſandus venit, nõ vt facit differẽtiam in iudicio abſolutè, ſed vt facit differentia in iudicio ſalutari: & propterea ſi neſcitur, ſufficit explicare illum certa quadam æſtimatione: nam ſalutaris

iudicij

iudicij ratio non variatur ex hoc. Verbi gratia, Commiſit quis furtum multoties: vt ſibi videtur parũ plus aut minus fuerit quàm vigeſies, nõ eſt opus ſolicitari, forte fuerint viginti duo, forte 19. ſed ſat eſt, ita confuſè numerũ explicare, vt occurrit. Quocirca numerus peccatorũ tã vt circunſtantiã peccatoris, quàm in ſe, ſi certus non eſt (nã ad certũ numerũ occultandũ nulla conducit ratio) vel explicandus eſt ſub quodã veriſimili numero: vel cum conſuetudo peccandi præceſſit, explicator per ſe, puta quòd per decennium fuit in hac mala conſuetudine & frequentia delinquendi, puta quòd quotidie aut ferè: ſeu quouis alio modo multitudine maxima ſeu frequẽtia manifeſtato, aperiendus eſt. Nec oportet, in huiuſmodi numeris pœnitentẽ aut confeſſorẽ multã ſolicitari: quia par eſt ſalutaris iudicij ratio. Et quoniam vtrique nocet ſolicitudo circa hoc: magis.n. altè manifeſtari frequentia cũ pronitate, quàm indagari veriſimilis certus numerus: puta ter centum, ſeu mille, &c. Vnde ſi meretrix audienda eſt ad pœnitentiã cõuerſa, facillimè põt quoad hæc expediri, narrando diſcurſum vitæ ſuæ in annis meretricijs: nec oportet ſolicitari quoties cũ coniugatis, quoties cũ clericis potuit peccare: ſed ex diſcurſu vitæ ſuæ diſcretè manifeſtato arbitretur & moderatur prudẽs cõfeſſor. Hæc ſunt quæ ex parte ſalutaris iudicij exprimenda vñr in confeſſione. Quibus ſi adiunxeris, quòd ex parte pœnitentis tenetur reus ipſe accuſare ſe de oib. vt reconciliatio amicitiæ fiat, dicendũ eſt, quòd pœnitens debet habere intentione explicandi oia mortalia, ac per hoc ſub quocunq; modo dicendi dẽt intendere cõprehendere oia. ita quòd explicare ſpecies, vel indiuidua tali, uel tali modo, non exigitur à pœnitente, aut confeſſore ad occultandum aliquid, ſed ad faciliorem modum explicandi oia. Et ſic dicendo euitatur error putantium quòd ſufficit explicare numerum in cõi: puta dicendo, quòd pluties furatus ſum: hoc.n. non ſufficere manifeſtè patet, ex eo, quòd aliter iudicandus eſt & medendus qui bis tantum, & qui centies furatus eſt. Et vitatur moleſtia ac ſolicitudo reducendi incertum numerum ad certum: media ſiquidem via incedendum eſt, vt ſalutaris iudicij ratio habeatur: quòd medium eſt inter purum iudicium, & certum iudiciũ. Et vtraque pars quæſiti aliqualiter eſt vera: & autoritati Doctorum & vſui confeſſorum ac pœnitẽtium ſimul defertur.

Ad obiectiones tñ primò allatas pro quanto cõtra concluſa militant, reſpondendũ eſt. Et ad authoritatem quidem Doctorum dr, quòd intelligitur qñ certus eſt numerus peccatorũ: ex quo.n. pœnitens intendit omnia dicere, & certus eſt de numero peccatorum, nulla apparet ratio quare non debeat numerũ illum explicare: de incerto aũt numero in illis fortè verbis ab aliquo Doctore diſcordare credimus. De ſpeciebus verò dr, quòd de cõmuniter notis ſpeciebus verificatur eorum dictũ: alioquin non relinqueretur in Eccleſia Dei nulleſimus quiſque cõfeſſor, non errans: cum huiuſmodi latentes ſpecies rariſſimis ſint manifeſtæ.

Et per hoc patet ſolutio ſequentis obiectionis & ſuæ confirmationis: nam non dicimus quædam ſingularia eſſe confitenda, & quædam non: nec dicimus quaſdam ſpecies peccatorum eſſe manifeſtandas, & quaſdam occultandas: ſed dicimus alio modo aperiri quaſdam ſpecies, ſ. cõiter notas: & alio modo aperiri quaſdã alias ſpecies, ſ. quarũ diuerſitas eſt latens: illas in ſpeciali: iſtas in vna earũ, ſeu aliquo huiuſmodi. Et ſimiliter dicimus oia ſingularia confitenda ſed non eodẽ modo: nam certa in numero certo: incerta aũt non, exceſſiuæ tñ multitudinis in numero veriſimili (etiam ſi aliqualiter craſſa fuerit æſtimatio) ſeu frequentia idẽ inſinuãte: incerta autem exceſſiuæ multitudinis ſufficit in confuſo ſignificare, vt prudens confeſſor intelligat. Et ratio diuerſitatis eſt diuerſa habitudo ad ſalutare iudicium: hinc enim omnia pendent. Et quia non omnes confeſſores ſunt æqualis perſpicacitatis ac prudentiæ: ideo aliquis applicãdi modus ſufficit apud aliquẽ cõfeſſorẽ, perpendentẽ inde totum quantũ ſufficit ad iudicium ſalutare, quòd alteri non ſufficeret. Similis quoq; accidit quãque diſparitas ex parte pœnitentium, quibuſdam ſcientibus ante confeſſoris oculos breuiſſimè, & clarè omnia ſua peccata, vt ipſimet ſciunt proponere: quibuſdam autem inuoluentibus, aut laborantibus in ſingulorum explicatione.

Ad rationem aũt magis vrgentẽ dr, quòd vt iam dictum eſt, adequare pœnã culpæ contingit dupliciter, vel ſimpliciter propter ſe, vel quodammodo in ordine ad aliud. Et quòd primo modo exigit exactã cognitionẽ cuiuſq; tã culpæ, quàm pœnæ quia in æqualitate pœnæ ad culpam conſiſtit: ſecundo autẽ modo non exigit exactã cognitionẽ culpæ, & pœnæ: quia non conſiſtit in vtriuſq; æqualitate, ſed exigit cognitionẽ commenſurationis pœnæ ad finẽ. Et quia primo modo non eſt actus iudicij præſentis vitæ: ideo ad confeſſorẽ non ſpectat actus iſte: & cum potentia ſit propter actum, non eſt opus ut confeſſori ſic exactè nota fiant peccata, ut poſsit pœnam culpæ adæquare ſimpliciter & abſolutè. Sed quia ad confeſſorem ſpectat commenſurare pœnã pœnitenti in ordine ad ſuã ſalutẽ (quia hic eſt actus iudicij ſalutaris ſibi commiſsi) & huiuſmodi cõmenſuratio in quadam proportione media inter pœnitentem, & illius ſalutem conſiſtit; ſicut medicinã oportet eſſe proportionatã, & ſanitati recuperandæ, & infirmo (ſunt.n. medicinales pœnæ præſentis tpis) ideò & uera eſt doctorũ ſnia dicentiũ, quòd confeſſor debet poſſe adæquatã pœnitentiã, arbitrari: ſaluatur.n. cõmenſurationis adæquatio: licèt nõ interueniat æqualitas inter culpã & pœnã. Et verũ eſt, quòd peccatorum notitia nõ exacta ſufficit ad adæquatã pœnitentiã arbitrandã à confeſſore.

QVAESTIO IIII.

An peccata ſemel rite confeſſa ſubſequuta abſolutione, & ſatisfactione poſsint iterum fructuosè confiteri, &c.

QVæritur Quartò adhuc circa materiã cõfeſſionis, an peccata ſemel ritè cõfeſſa ſubſecuta abſolutione & ſatisfactione, poſsint iterũ fructuosè confiteri. &c. Videtur enim, quòd non.

Primò, quia nulla forma ſacramenti eſt iterabilis ſuper eadem numero materia: peccata aũt ſunt materia in hoc ſacramento: ergo.

Secundò, quia oportet ſaluari veritatem efficacem in formis ſacramentorum, quæ in hoc caſu non ſaluaretur: falſum nanque diceret ſacerdos, dicendo, Abſoluo te à peccatis tuis, &c. quoniam non abſoluitur niſi ligatus: hic autem præſupponitur abſolutus.

Tertiò, quia hoc ſacramentum cum miniſtretur per modum iudicij, exigit cognitionem vinculi: quæ in propoſito non haberetur, ſi confitens denuò, peccata aliàs confeſſa ſolummodo exprimeret: lateret enim confeſſorem iſtum eſſe aliàs ab his abſolutum: ac per hoc lateret ipſum pœnitentem nunc vinculis horum peccatorum aſtringi uel non aſtringi: quod eſt inconueniens.

Quartò, quia ſi replicatio confeſsionis eorundem eſſet fructuoſa, ſequeretur quòd aliquis eidem confeſſori replicando ſolummodo in communi confeſsionem, puta, Dico meam culpam de his, quæ aliàs dixi, &c. fructum ſacramenti perciperet: & ſic in vno die centies replicando centies fructum ſacramenti perciperet: quod eſt ponere ſacramenta in ridiculum.

Quintò, quia iudicium ſemel latum ſine errore à confeſſore, Deus ſic ratificat, quòd eſt irreuocabile. Ergo rationabile eſt, inquit Scotus, quòd etiam ſic ratificet quòd ſit irreiterabile, quò ad fructum.

Et confirmatur ex his, quæ videmus in foro litigioſo: nam ſententia diffinitiua abſolutoria accuſati innocentis, nõ replicatur: nec ſi replicaretur, abſolueret: quia non eſt amplius obligatus, vt abſolui poſſit.

In oppoſitum vſ eſſe cõis opinio. Ad euidentiã huius ſciendum eſt contineri hic duo quæſita, ſ. an iterare eandem confeſſionem ſit licitum, & an ſit fructuoſum. Et eſt ſermo de confeſſione nõ mixta, quæ ſ. continet quædam peccata aliàs confeſſa, & quædam nunquam confeſſa: ſed de confeſſione continente ſolummodo aliàs confeſſa. Et ſimiliter eſt ſermo de fructu ex parte ſacramenti, ſeu clauium, & non de fructu ex parte pœnitentis, ſ. erubeſcentia & ampliori ſatisfactione & hmõi. Nullus enim dubitat huiuſmodi erubeſcentiam, ac ſatiſfactionem eſſe fructuoſam: & ſimiliter nullus dubitat confeſſionem iſtam eſſe licitam & fructuoſam, ſaltem ea ratione, quia vtile per inutile adiunctum non vitiatur.

De primo igitur quæſito non memini legiſſe me aliquem, tenentem eſſe illicitum iterare eorundem pccatorum cõfeſſionem. Et quæ circa hoc ingerere poſſent ambiguitatẽ, in primis argumẽtis tanguntur, ex quorũ ſolutione manifeſtum erit, licitum eſſe eadem peccata pluries cõfiteri pccẽ.

Et quia ratio, q̄ in ſecundo quæſito adducemus hoc idem concludit, ideo tranſeo ad ſcḿ quæſitum. In quo inuenio Sco. in 4. ſen. di. 18. rñdendo ad primum, tenere partem negatiuam eſſe probabiliorem: ita ꝙ ſentit iteratam confeſſionem non eſſe fructuoſam ex parte clauium, hoc eſt nec remittere culpam (quæ iam dimiſſa ſupponitur) nec remittere partem aliquam pœnæ. Mouetur autẽ ex argumento quinto loco allato cum ſua confirmatione. Sed reuera nõ ſolum minus probabilis, ſed falſa eſt eius opinio. Quod ſic patet: Quicunq; ſuſcipit quodcunque Eccleſię ſacrum ritè ac dignè, concurrentibus oĩbus requiſitis ad ſacramẽtum (puta forma, materia, partibus oĩbus, miniſtro idoneo, &c.) non ſolùm licitè recipit ſacrum, ſed etiã recipit fructum ſacramenti: ſed in caſu propoſito pœnitens ritè ac dignè ſuſcipit ſacrum, &c. ergo eſt illi fructuoſum ſacrum: quod eſt intentum. Maior eſt per ſe nota: poſitis n. omnibus tam ex parte agentis, q̄ ipſius ſacramenti, q̄ ſuſcipientis, non eſt intelligibile, regulariter loquendo, nõ eſſe fructuoſum ſacrum: Et patet inductiuẽ in ſingulis ſacramentis. Minor aũt facilè patet diſcurrenti per ſingula requiſita ad ſacrum pœnitentiæ, tam ex parte miniſtri q̄ ſuſcipientis, q̄ ipſius ſacramẽti. Vnde dicendum eſt, ꝙ fructus iteratę confeſſionis, præſuppoſito fructu primæ, eſt augmẽtum gratiæ & remiſſio aliquantæ pœnæ: ſi tota penalis non eſt remiſſa. Simulem. n. fructum habet prima confeſſio, ad quam heri contritus hodie acceſſit: augmentauit. n. gratiã, & remiſit aliquantã partẽ pœnalis pęnæ, ſi pęnitens adhuc debitor illius erat.

Ad prima ergo argumenta, quæ contra primũ militant quæſitum, rñdendo dicitur ꝙ materia ſacramenti pęnitentiæ exiſtente duplici, ſ. remota, & propinqua (nam remota eſt peccatum: propinqua verò eſt ipſe actus pœnitentis, ſ. confeſſio) nõ inconueniẽt ſuper eadem materia remota, diuerſa eñ exiſtente materia propinqua, iterari formam ſacramenti. Et propterea quia confeſſio non eſt eadem: licèt ſit eorundem peccatorum, poteſt licitè replicari forma, imò rectè loquendo, ſicut materia propinqua eſt alia numero, & non eſt replicatio eiuſdem: ita forma eſt alia numero, & non eſt replicatio eiuſdem.

Ad ſecundum dr, ꝙ hoc argumentum petit difficultatem communem huic quæſito, & alteri quęſito, quid, ſ. ſoluit quando totaliter contritus & ſolutus à culpa & pęna accedit prima cõfeſſione ad ſacramentum pœnitentiæ: eadem eſt enim vtrobique difficultas. Et eadem reſponſione ſatisfit vtrique, dicendo, ꝙ quia ſacramẽtum eſt exterius ſenſibile ſignum, ſiue ea, quæ exterius geruntur, ab Eccleſia iudicatur & miniſtratur, ac per hoc, quia pœnitens proponit peccata ſua, vt expiabilia, ac vt ea, quibus ſeipſum alligauit: ideo Eccleſiæ miniſter abſoluit, id eſt ſacrũm abſolutionis impendit licitè profitenti alligationem. Et quia in ſacramẽto efficitur intus quod ſignificatur extra, ideo intus cõiter fit abſolutio peccati, ſaltem quò ad aliquam partem pœnæ. Et licèt hoc ſufficere videatur, quia ad id quod cõiter inuenitur, leges reſpiciunt: ſubiungendum tñ eſt ſtringentibus caſum ad immunes & à pęna, ꝙ ipſa gratia augmentata, quæ per ſacramentalem abſolutionem cõfertur, habet rõnem magis abſolutorij. Quia. n. ſacrum pœnitentiæ ex propria ratione habet, ꝙ ſit medicinale, & curatiuum infirmitatis peccati actualis: & peccati actualis infirmitas conſiſtit non ſolùm in culpa, & vocata pęna ſiue æterna, ſiue temporali, ſed in multis aliis malis (vt clarè patet in augmẽto vulnerum originalium) ideo abſolutio ſacramẽtalis, non ſolum extendit ſe ad culpam, & pęnam, ſed ad alia ex peccato actuali incurſa mala. Ita ꝙ gratia per ſacramentalem abſolutionem ſignificata & collata, quatenus eſt ſacramentalis huius ſacramenti, eo ipſo, ꝙ extenditur ad amplius ſanandum à morbo peccati actualis, habet rõnem magis abſolutorij à peccato, ſicut gratia baptiſmalis, ſi baptizaretur quis plenè prius conſequutus baptiſmalem gratiã ex baptiſmo fluminis, eſſet magis ablutiua à peccato dum à peccati reliquijs magis mundaret. Cuilibet ſiquidem Chriſtiano ſicut conuenit orare, Amplius laua me Domine ab iniquitate mea: ita cõuenit orare, Amplius ſana Domine: & Amplius abſolue Dñe, &c. Nec putes nouam me introducere de effectu ſacramenti pęnitentiæ doctrinã. Vide ſuperius diuũ Tho. in arti. 1. qõne 65. dicentẽ, Extrema vnctio ordinatur contra reliquias pctõrũ, quæ, ſ. non ſunt ſufficienter per pęnitentiam ſublatæ, aut ex negligentia, aut ex ignorantia. Et percipe ex his, ſacrum pniæ ad tollendas etiã reliquias pctõrum ſe extendere, ſi ignorantia, aut negligentia ex parte noſtra non impediat ſufficientem illarum ablationem.

Ad tertium dicitur, ꝙ quia confeſſio fit de actibus peccatorum, & non de eſſe ſub peccato: debemus enim confiteri, ꝙ fecimus tale, & tale peccatum: an autem adhuc detineamur illius peccati vinculo, vel ſub peccato non ſimus, ſub confeſſione non cadit: ideo ſatis eſt confeſſori cognoſcere pœnitentem confitentem ſe perpetraſſe tale peccatum, & paratum ad pœnitentiam, &c. ſufficit. n. ꝙ ſubijciat ſe iudicio, accuſando ſeipſum, &c. Et confirmatur. quia pęnitentiam egiſſe de talib' peccatis, pertinet ad circunſtantias alleuiantes ſentẽtiam iudicis, quas conſtat non eſſe opus confiteri.

Ad quartum dicitur, quòd quia præcipuus ſacramenti effectus eſt gratia prima vel eius augmentum: ideo frequentia ſacramẽti illis ſolis cõuenit, qui ſeipſos paratos reddunt ad gratiæ augmentum. Et propterea non ſequitur, quòd fructus ſacramentorum exponat ea ridiculo: non ſunt eñ frequentanda quantumcunque fructuoſa ſint, niſi à diſpoſitis ad pręcipuum eorum effectum: communiter autem huiuſmodi diſpoſitio non tam frequenter inuenitur in hominibus, vt toties expediat confiteri.

Ad quintum dicitur, ꝙ ſequela nihil valet: quoniam irreuocabilitas ſententiæ pertinet ad firmitatem iudicis & iudicii: infructuoſitas aũt ſuppoſita iterabilitate præ ſe fert, aut infirmitatem, aut minorem largitatẽ iudicis vel iudicij iudicis quidem, ſi non vult, aut non põt virtutem dare ſimilem iterato iudicio: iudicij autem, ſi iudicium ipſum ſecundum ſe non eſt virtuoſum, quale eſt humanum iudicium in foro litigioſo. Et per hoc patet reſponſio ad confirmationem. Notanter autẽ

dixi,

dixi, ſuppoſita iterabilitate; quoniam ex hoc ipſo, quòd Deus iterabile inſtituit ſacramentum pœnitentiæ ſuper eiſdem peccatis, conſequens eſt, vt fructuoſum replicet. Secus autem eſt in non iterabilibus ſacramentis; huiuſmodi enim eo ipſo, quòd ſunt non iterabilia, vana ſunt, ſi iterantur.

QVAESTIO V.

An confeſſio informis ſit iteranda.

CIrca qualitatem confeſſionis quæritur, an confeſſio informis ſit iteranda? & videtur quòd ſic. Primò, quia inſtrumentum oportet moueri à principali agente, alioquin inſtrumentario non ſubſtatur: ergo iudicium pœnitentiale oportet à miniſtro exerceri, prout mouetur à Deo: ſed confeſſione exiſtente informi non exercetur iudicium pœnitentiale ſecundum motionem diuinam: ergo oportet denuò confiteri vt exerceatur pœnitentiale iudicium, vt inſtrumentum motum à Deo principaliter abſoluente.

Secundò. Confeſſione exiſtente informi deeſt vna pars ſacramenti, quæ eſt contritio: ergo ſacramentum non valet: ſed eſt iterandum: vt patet in alijs ſacramentis, quando deficit aliqua pars.

Tertiò, quia confeſſione exiſtente informi, neceſſe eſt peccatum aliquod mortale ſubtrahi à materia abſolutionis, ac per hoc neceſſe eſt confeſſionem non eſſe integram, & conſequenter eſſe reiterandam. Aſſumptum probatur, tum quia cõmuniter confeſſio informis accidit propter aliquid nõ explicatum in confeſſione. Tum, quia peccatum illud, quod tum abſolutiò fit à pœnitente committitur, irreuerenter ſuſcipiendo ſacramentum, non eſt materia abſolutionis: quoniam non poteſt ſimul pœnitens peccare, & abſolui ab illo peccato.

Quartò, quia fructus ſacramenti pœnitentiæ eſt remiſſio peccati ex cõiunctione paſſionis Xpi per ſacramentum ad pœnitentem: ſed confeſſione exiſtente informi non fit huiuſmodi coniunctio, nec habetur hic fructus: ergo vanum fuit huiuſmodi ſacramentũ, & conſequenter iterandũ eſt.

In oppoſitum eſt authoritas diui Tho. in 4. ſen. diſtinct. 17.

Circa hanc difficultatem (quæ propter diuerſas opiniones adhuc ſub iudice vr eſt) ſciendum eſt, quòd vitandi ſunt duo extremi errores. Alter eſt, quòd omnis confeſſio informis eſt valida, ita vt non ſit iteranda: clarè ſiquidem patet cõfeſſionem illius, qui ꝓpter verecundiam peccatum aliquod mortale tacuit, eſſe informem & reiterandam. Alter eſt, quòd nulla confeſſio informis eſt valida, ita quòd non ſit iteranda. Nam clarè conſtat neſcire nos, an aliqua noſtra cõfeſſio fuerit formata, quia neſcimus nos eſſe in gratia, & cum hoc dubio nõ curare nos amplius de memoria peccatorum, vt denuo confitendorum: cum tñ oporteret nos eſſe ſolicitos ad plures confitendum, ut quãque fieret confeſſio formata: & ſic nunquam finis imponendus eſſet cõfeſſioni, ut tutior pars eligeretur: quod contra vniuerſalis Eccleſiæ aures offendere. Ex vtroque autem errore perſpiciendum eſt, quòd non ad ipſam informitatem, ſed ad informitatis cauſam reducere oportet validitatem vel non validitatem informis cõfeſſionis: ex eo enim, quòd aliqua informis confeſſio eſt valida, & aliqua non eſt valida, non ex ipſa informitate, ſed aliunde, puta ipſius informitatis cauſa prouenire debet, quòd aliqua ſit valida, & aliqua non. Et quoniam cauſa hæc ſe tenet ex parte pœnitentis, cuius duo ſunt actus vſque ad abſolutionem, ſ. contritio & confeſſio, ideo hinc ſcrutandum eſt quid veri appareat. Ex parte igitur confeſſionis certum eſt confeſſionem ex propoſito non integram propter verecundiam, aut aliquid huiuſmodi, eſſe inualidam ac reiterandam: & in hoc nulla eſt quæſtio.

Ex defectu autem contritionis tota oritur difficultas, quæ vt clarius eluceſcat, diſtinguendus eſt contritionis defectus: habet enim multos gradus. Minimus autem contritionis defectus eſt ipſa abſentia charitatis: qui enim ſunt ita attriti, quòd dolent de præteritis omnibus, vt de ſummo odibili, & ꝓponant vitare mortale peccatum vt ſummum vitabile, ſi confeſſionem ineunt informem, non tenentur iterare confeſſionem, ſed eſt eorum confeſſio valida. Nec alia hoc eget probatione, quàm ſuperius adducta ex vniuerſalis Eccleſiæ teſtimonio: oẽs enim ſapientes & timorati viri ſic diſpoſitis mandant imponendum eſſe confeſſioni finẽ. In inferiori autẽ gradu contritionis, ſunt ſic attriti, vt doleant quidem de omnibus præteritis, non tñ aſcendunt vſq; ad hoc, vt doleant de eis tanquã ſummo odibili: & ſimiliter proponunt cauere de futuro, non tñ tanquam à ſummo vitabili. Et hoc bifariam contingit. Primò ſine diſcuſſione talis defectus; quia ſ. non diſcutit pœnitens dolorẽ ſuũ de commiſſo mortali, an ſit tanquam de ſummo vitabili, & ſimiliter propoſitum ſuum vitãdi mortale, an intendat vitare tanquam ſummum vitabile: ſed occurrit tñ ei dolere de peccato & cauere de futuro (ſicut ſi offendiſſet vnum hominem, & doleret de offenſa ꝓterita & intenderet amplius illum non offendere) in eius tñ animo non ita dominatur affectus tam vitandi offenſam in futuro, quàm deteſtandi commiſſam in præterito, ut pro ſumma malis hæc habeat. De horum numero vtinam non maxima pars Chriſtianorum pœnitentium ſit, quos non ſicut primos puto virtute clauium de attritis regulariter fieri contritos: ſed in ſua attritione abſolui & communicare. Cuius ſignum eſt, quòd charitas ſicut poſitiuè præfert Deum omni amabili, ita facit apud habentem ipſam offenſam Dei odibiliorem omni odibili, & magis vitandam omni alio vitabili: operatur.n. hęc magna amor Dei, ſi eſt: & ſi hęc non operatur, nõ eſt charitas Dei. De iſtorum confeſſione intelligo doctrinam diui Thomę, quòd confeſſio informis per defectum contritionis eſt valida, ita ut non ſit iteranda: & erit eis fructuoſa quando aſcendet ad contritionem, ut habeant peccatum pro ſummo odibili, & ſummo vitabili, & confitebuntur fictionem ſuam hanc, quia vt contriti ſacramentum ſuſceperunt; cum in veritate contriti non eſſent. Quare autem huiuſmodi confeſſio ſit valida, inferius declarabitur. Si verò huiuſmodi attriti animaduerterint, ſe nõ eſſe contritos, ſimile eſt de eorum confeſſione iudiciũ & de cõfeſſione illorum qui ſunt in tertio gradu: de quibus modò ſubiungimus, ꝓ in infimo loco attritorum ſunt, qui ambas contritionis partes aut parũ attingunt, aut ſaltem altera carẽt. Ad contritionẽ enim cum duo ſpectent: dolor de peccato, & propoſitum cauendi de cętero, infimi procul dubio ſunt, qui de præteritis quidem aliqualiter dolent, & de futuro velleitatem habent cauendi. Inter quos eſt etiam latitudo, nõ ſolum ſecundum gradus doloris & velleitatis, ſed ẽt ſecundum differẽtiam percipientis, vel non percipientis ſtatum proprium: & ſimiliter ſecundum differentiam explicantis, vel non explicantis in confeſſione plenè ſeipſum. Nam qui huiuſmodi ſtatum ſuum non percipit, ac per hoc non explicat confitendo, integrè quidem confitetur quantum eſt ex intentione: quòd aut percipit & confitetur, ẽt integrè ex intentione confitetur: qui verò percipit & non confitetur, quia non occurrit ſibi hoc quaſi peccatum confitendum, adhuc integrè ex intentione confitetur, ſecus autem ſi nollet hoc confiteri: tunc.n. ex propoſito dimidiaretur cõfeſſio. Et ſimiles diſtinctiones fieri poſſunt de attritis in ſecundo gradu poſitis. Quocirca de omnibus dr, quòd cum ex propoſito tacetur peccatum, taciturnitati ex tali ſtatu pœnitentis conſurgens confeſſio non eſt valida, ſed iteranda: deeſt ẽ quidem confeſſioni, non ſola contritio, ſed integritas ex propoſito. Quando verò conticeam

ex

ex propoſito eſt integra, omniū confeſſio, vt valida: itaq; non eſt neceſſariò iterāda. Quāuis differētia ſit inter eos, quò ad vitandū ſacrilegij peccatū: qm̄ percipientes ſtatū ſuū malū, & confitentes eundem, putantesq; nō ſacrilegio, ſed bono operā dare, rogando confeſſorē, vt eos abſoluat, excuſantur. ſi bona fide cū ſacerdote docto ad tractent, à ſacrilegij peccato. Nec obſtat, ſi dicatur, q̃ iſta eſt ignorantia iuris diuini: q̃m in huiuſmodi, quę ſunt iuris diuini poſitiui, excuſantur indocti, qn̄ à doctoribus iudicibus ſic erudiuntur: ſtatuit. n. Deus leges ſuas ad infimos per medios peruenire. Vn & Apoſtolus, mulierē à viro ſuo interrogare iubet, ſi qd voluerit ſcire. Illos aūt qui non explicant, cōſitendo, huiuſmodi malū ſtatū ſuum, neſcio excuſare à nouo ſacrilegij peccato: debe rent. n. ſaltē ſacerdotis arbitrio iudicādos offerre ſeipſos in his, quæ cōiter penitentes noſſe & confiteri cōſueuerunt: cōmuniſſimum aūt eſt pœnitentibus oibus confiteri voluntatem ſuam de non cauendo de cætero: hoc enim etia mulierculæ, & ſciunt & ſeruāt.

Cōis aūt rō quare attritorū oium integra quidē, ſed informis confeſſio eſt valida, ita q̃ non eſt iteranda, aſſignatur à diuo Tho. quia ſacrm pœnitentiæ verū inuenitur, & fructuoſum nō tunc, ſed qn̄ aderit contritio. Et quidē, q̃ verū inueniatur Sacramentum, non ſolū ſcd̄m illorū opinionē, q̃ negant contritionē eſſe partē ſacri pęnitentiæ, apparet, quia nihil deeſt huic Sacro niſi contritio: ſed ēt tenendo contritionē eſſe partem Sacri pęnitentiæ, manifeſtatur ex eo, q̃ contritio non ſm̄ ſe, ſed relata ad confeſſionē (hoc eſt vt eſt ſpontanea voluntas recōpenſandi ad arbitriū ſacerdotis) pars ſacramenti eſt poſita ſuperius à diuo Thom. Hæc aūt in propoſita confeſſione inuenitur, dū quilibet ſponte eligit ſubmittere ſe iudicandū ſacerdoti, &c. Quia concurrunt igitur ad Sacrm huiuſmodi, oēs partes eius, quæ ſe tenent loco materiæ, & forma, & miniſter debitus, conſequens eſt vt ſit verū eccleſiaſticū Sacrm. Quòd aūt exiſtente vero Sacro, informitas non pariat reiterationē, ſed fructum futuro tpe, à Diuo Thoma probatur: qa ſic eſt in alijs ſacramentis: & verè ſic eſt de Baptiſmo, Confirmatione, Ordine, &c. Nec obſtat, dicere, q̃ hoc verificatur in iſtis ſacramentis, quia non ſunt iterabilia, aut quia imprimūt characterem: vtrūq; n. per accidens ſe hēt ad fructum pro futuro tpe. Ex quo inferri pōt, q̃ non oportet iterari, ēt ſi eſſet iterabile: ex eo nanq; q̃ Sacrm eſt pp fructū eius: & fructus eius pōt in futurum haberi ſine ipſius iteratione, optimè ſequitur, q̃ non oportet Sacramentum ipſum iterari. Amplius extrema vnctio eſt Sacrm iterabile: & tn̄, ſi incontritus ſuſcipit quis extremā vnctionem, & poſt horam conteratur, non reiterabitur extrema vnctio: nec carebit infirmus moriens illius fructu: qm̄ ſi careret illius fructu, petenti infirmo iterari extremā vnctionem, ob ſuam incontritionē, Eccl'a non negaret: quam tn̄ negat, dum ſuper eundem morbum, &c. ordinat non repetendam. Ex hoc ergo, q̃ informiter ſuſcipiens ſacra, ſiue iterabilia, ſiue non, ex ipſa informitate licèt perdat fructum pro tunc, imò quandoq; addat nouum peccatū mortale pro tunc, non tn̄ perdit fructum Sacramenti, pro qn̄ erit contritus: ſit non oportere iterari Sacrm. Nec oportet aliam huius rationem quærere, q̃ ipſam Sacramenti vim ritumque Eccl'æ. Augu. n. primus hoc docuiſſe vr de Baptiſmi fructu: Diuus Thomas ad alia ſacramenta hoc extendit: & Eccleſiæ ritus hoc videtur ſemper ſeruaſſe: fructu quoque extremæ vnctionis atteſtante. Et propterea concludendum videtur hoc loco, non plus ſapere quàm oportet.

Ad Primum in oppoſitum dicitur, q̃ ſacerdote præſumente ſoluere impęnitentem, ſacramentale iudicium exercetur, vt Dei inſtrumentū quodammodo non, & quodammodo ſic. Nam quò ad modum exercendi non procedit à Deo: qm̄ ſacrā legē exercetur: quò ad ſubſtantiam vero Sacramenti, à Deo procedit ſimpliciter & abſolutè. Et quia Sacramentum ſm̄ ſe eſt fructuoſum, ideo à Deo procedit vt Sacrm fructuoſum ſortiturum effectum, qn̄ ſuſcipiens eſt diſpoſitus. Et licet tps diſpoſitionis ex parte recipientis, arctetur ad tunc: tn̄ ex diuina largitate extenſum intelligimus ad tunc, vel poſtea, qn̄ erit diſpoſitus: vt in Baptiſmo contingit: ideo non oportet ſacramentum repetere, vt Deo actore exerceatur.

Ad Secundum dicitur q̃ in cōtritione duo ſunt, ſ. velle recompenſare, & charitas informans illud velle. Et reſpectu quidem Sacramenti pęnitentiæ abſolutè, ſufficit contritio quò ad primum: reſpectu aūt eiuſdem fructuoſi in ipſius præſentia, concurrit contritio etiam quò ad ſecundum: & hoc ſolum deeſt in propoſito. Vnde nulla pars Sacramēti vt neceſſaria eſt ad Sacrm, deficit: quāuis deficiat vt neceſſaria ad Sacramenti effectum nunc.

Ad Tertium dr, q̃ quia actus morales, ex per ſe obiecto iudicantur, ille ſolus dimidiat confeſſionem, qui ex intentione integritatem violat: & propterea cum in propoſito ſupponatur, confeſſionē eſſe ex intentione integram, licèt materialiter nō ſit integra, non ſequitur, confeſſionem eſſe iterandam. Aduerte tn̄ hic, q̃ ſicut in alijs vitijs tā enormiter contingit errare materialiter, vt actus redeat ad naturam formalem ſui generis, vt patet in detractione, contumelia, & huiuſmodi: contingit. n. tam grauiter abſq; intentione detrahendi detrahere famæ proximi, vt ipſa magna læſio incurſa minus æſtimata, detrahendi actum in detractionis naturam reducat: ita poteſt contingere, q̃ ex nulla aut tam craſſa & ſupina conſcientiæ diſcuſſione, aliquorum peccatorum mortalium cōfeſſio omittitur, ut materialis violatio integritatis in formalem reducatur, tanq̃ dimidiationis incurſus ille, qui pro nihilo æſtimatus eſt, inuentus fuerit. Vnde tales ad reiterandam confeſſionem inducēdi ſunt. In quorum numero videntur eſſe illi, qui cum ſola velleitate abſtinendi à peccato confitentur & abſoluuntur, tacentes huiuſmodi peccatū, & impedimentum, quod etiam mulierculæ nouerunt, & conſueuerunt explicare.

Ad Quartum dicitur proportionaliter ſicut ad primum, q̃ licet ſacrilegè Sacramentum tamen cōiunctionis fructuoſæ ſecundum ſe paſsionis Chriſti ad pœnitentem exercetur: cuius fructus eſt nō tunc, quando tamen erit diſpoſitus pœnitens, percipitur, vnde non fuit Sacramentum vanum, q̃ Deus adeò acceptat, vt non exacta repetitione ſacramentalem gratiam conferat, quamprimum pœnitens fuerit diſpoſitus, quam per ſacrm præſens erat daturus, ſi tunc pœnitens fuiſſet diſpoſitus.

TRACTATVS SEXTVS, De ſatisfactione pęnitentiali, in duas Queſt. diuiſus.

1 *Nū pœnitentialis ſatisfactio de aliàs debito fieri poſsit.*
2 *Num pro contrito & confeſſo peccato impoſita ſatisfactio, ſi exhibeatur in peccato mortali, ſit iteranda.*

QVAESTIO I.

An ſatisfactio pęnitentialis poſsit eſſe de aliàs debito.

Circa ſatisfactionem pœnitentialem quęritur primò an poſsit eſſe de aliàs debito. Et videtur q̃ non. primò ex ipſa ratione ſatisfactionis. Nā ſatisfacere eſt facere æquale debito: non fieret autem æqualitas, ſi aliàs, id quod fit, eſſet debitum. minus enim fieret quàm deberetur. Et confirmatur hoc ex ſimili in reliquis ſatisfactionibus.

Secundò, quia ritus Eccleſiæ hoc habet, vt ieiuni

tentias iniungit non de ieiunijs, & orationibus: quæ ſunt in præcepto.

Tertiò, quia ſecundum Anſel. in lib. Cur Deus homo: per illa fit ſatisfactio, quæ non poſſent ab homine exigi, ni peccaſſet: ſed præcepta poſſent ab homine exigi, etiam ſi non peccaſſet: ergo de præceptis nō poteſt fieri ſatisfactio pęnitentialis.

In oppoſitum eſt, ꝙ in caſu quo martyriū eſt in præcepto, ſatisfactio per illud fit: non derogat ergo ſatisfactioni pœnitentiali eſſe aliàs debitum.

Ad huius euidētiam ſciendum eſt plus tenuiſſe Doctores partem negatiuam quæſtionis ꝑꝑ argumenta inducta. Et quia pars affirmatiua mihi vi vera, ideo eius veritas monſtranda eſt, aſſumendo ꝑ fundamento, ꝙ vnum, & idem opus à diuerſis ductum ſeu aſſumptum principijs, multiplicis eſt efficaciæ in his, quæ ſunt iuſtitiæ nixa, qualis eſt inter hominem & Deum. Sub qua conſtat cōprehendi ſatisfactionem pęnitentialem: quia nulla noſtra ſatisfactio eſt ſufficiens ſecundum æquiualentiam exactam à pura iuſtitia, ſed ſecundum diuinam acceptationem. probatur ergo primo intentum ſic: eadem pęna ſi à minori charitate procedit, eſt minus ſatisfactoria, & à maiore charitate procedens eſt magis ſatisfactoria: ergo pęna aliàs debita, ſi procedat à maiore charitate, vel à virtute clauiū, erit plus ſatisfactoria, quàm ipſa ſecundum ſe, vt erat aliàs debita: ergo pęna aliàs debita poteſt aſſumi in ſatisfactionem pœnitentialem. Aſſumptum eſt notum, & approbatum de excellentia ſatisfactionis in paſſione Chriſti propter excellentiſſimam illius charitatem, à qua procedebat. Conſequentia autem eſt per ſe euidens, & tantò euidentior, quantò in ſatisfactione pęnitentiali plus penſatur quantitas ex diuina acceptatione, quàm ſecundum ſubſtantiam operis ſeu pęnæ, quàm pura iuſtitia conſideraret.

Præterea vnum & idem opus cū hoc ꝙ eſt aliàs debitum Deo, eſt meritorium de condigno ęternę vitæ: ergo poteſt eſſe etiam ſatisfactorium pœnæ pro peccatis debitæ. Aſſumptum patet: quia honorando parentes, quod eſt opus præceptum, mereor ſi ex charitate illos honoror, vitam æternam de condigno. Conſequentia probatur, ex eo ꝙ ratio aliàs debiti non minus officit ad conſtituendum ius futuræ mercedis, quàm ad conſtituendum ius recōpēſandi peccatum debitum: opus ſiquidē aliàs debitum, ſi pōt cum hoc efficere, vt ex ipſo iuſtitia merces ſibi debeatur, tā excellens qualis eſt æterna fœlicitas, multò magis ſufficiens eſt, vt conſtituat ius ſoluti pretij debiti tam minimi, quale eſt temporalis pœna. Et confirmatur, quia tribus exiſtentibus virtutibus, ſ. charitate, gratificatione, & pęnitentia, & actus aliàs debitus poteſt ex charitate efficaciam meritoriā, ex gratificatione efficaciam gratum actionis ſortiri: cur non aſſumptus à pęnitentia vim ſatisfactoriā ſortietur? nunquid diuina acceptatio tam larga in merito, & gratificatione, manca eſt in ſatisfactione? an fortè plus iuſtitia locum habet in amico circa ſolutionē pœnæ, quàm circa gratiarum actionem, aut meritum.

Præterea ad particularia deſcendēdo, & diſcurrendo per conſilia, quæ ſunt in pręcepto, idem apparet: in caſu enim quo tenetur quis eleemoſynā facere, cur non poteſt pęnitens ordinare illā pro ſatisfactione pęnitentiali? & ſimiliter in caſu quo præbere alteram maxillam, vel angariari, vel eſurire, aut ſitire, penuriam pati, aut huiuſmodi aliquid, eſſet in præcepto, quis ſapiens prohibeat pęnitentem offerre hæc Deo in ſatisfactionem, aut neget ſolui per hæc pęnam debitam pro peccatis? an fortè huiuſmodi opera debita ex præcepto, poſſunt ab ipſo quidē pęnitente aſſumi in ſatisfactionem pęnitentialem: ſed per confeſſoris miniſterium nō poſſunt hæc in pęnitentiam dari. Hoc enim Eccleſiæ clauibus eſt derogare, maioréque virtutem humanę intentioni, quàm Chriſti clauibus tribuere, tanquam humana intentio, quædā poſſit pro ſatisfactione aſſumere, ad quę claues nō ſe extendunt: quod à fidelium æſtimatione longè ſit. In cuius ſignum laudabilis multorum confeſſorū conſuetudo antiqua, abſoluendo pœnitentem dicit, Quicquid boni feceris, & facere intendis, & mala quę ſuſtines, & ſuſtinebis, ſint tibi in remiſſionem peccatorū, &c. & non dicit, Quicquid ſuper erogationis boni feceris, aut mali ſuſtinebis.

Ad Primum ergo in oppoſitum dicitur, ꝙ aliud eſt loqui de ſatisfactione infra limites purę iuſtitię, & aliud eſt loqui de ſatisfactione ſapiente magis naturam amicitię quàm iuſtitiæ: argumentum enim procedit de ſatisfactione intra limites iuſtitię concluſa, de qua non eſt hic ſermo. Vnde & pęnitentia poſita eſt à Diuo Thoma differens à iuſtitia vindicatiua: quia illa ius attendit, hæc autē voluntatem offenſi, & offendentis: quod amicitię magis eſt, quàm iuſtitiæ.

Ad Secundum dicitur, quia eccleſiaſticus miniſter homo eſt, qui non intuetur cor, quem latet pęnitentis charitas, ideo prouidè ad tutiorem partē iudicium ſuum declinat: & id quod eſt amicitię, prętereuns, ad id quod eſt iuſtitię, ſe conuertit. Et quoniam ex parte iuſtitię ſatisfactio habet, ꝙ ſit de non aliàs debito, ideò confeſſores non imponunt ieiunia aliàs debita, ſed opera ad quę aliàs pœnitens non tenetur: cum quo ſtat ꝙ ſi opera, ad quę aliàs pœnitens tenetur, imponeret in ſatiſfactionem peccatorum, prodeſſet ſaltem virtute clauium pœnitenti ſatisfactio huiuſmodi ex charitate adimpleta.

Ad Tertium dr̄, ꝙ authoritas non vr̄ adduci ad propoſitum, quia ex illa nihil aliud hr̄. niſi ꝙ ſatiſfactio fit per pœnalia: hęc enim ſunt quę ſi homo non peccaſſet, ab eo non exigerentur. De hoc.n. nulla eſt quęſtio: ſed an huiuſmodi pœnalia ſint ſatiſfactoria, ſi ſint aliàs debita: de quo nihil dicit authoritas allegata. Veruntamen ſcito. ꝙ opus hoc, quod eſt honorare parentes, quod etiam ſi homo non peccaſſet, pręceptum fuiſſet, ſi in pręſenti ſtatu exercendum cum pœnalitate aliqua occurrat, illud vnum opus præceptum, quatenus eſt pietatis, eſſet meritorium, vt eſt à charitate: & gratiarū actio Deo, vt eſt à ſuperexcellenti gratitudine vocatur religio, & eſſet ſatisfactorium. quatenus eſſet pœnitentia: & ſimile eſt in alijs. Vnde habes. ꝙ etiam per ea quæ ſi homo non peccaſſet, eſſent exacta. alio tamen modo poſt peccatum exercita ſatisfactio fit.

QVAESTIO II.

An pro contrito, & confeſſo peccato impoſita ſatisfactio, ſi exoluatur in peccato mortali, ſit iteranda.

SEcundò circa ſatisfactionem pœnitentialem quęritur, an pro contrito, & confeſſo peccato impoſita ſatisfactio, ſi exoluatur in peccato mortali, ſit iteranda. Videtur enim quòd non.

Primò ex ipſa ratione iuſtitiæ. Ex quo enim ſecundum plenam iuſtitiam punitionis ſemel impoſita eſt pœna temporalis pro peccato, de quo verè pœnituit, nunquàm pro illo debebitur, niſi pœna temporalis: & illa ſoluta nulla. Et confirmatur hoc in actibus humanis. Si.n. alicui culpæ pręcisè correſpondeat ſecundum legem abſciſſio manus non debet ſecundum iuſtitiam manu abſciſſa exigi maior punitio: ergo à ſimili ſi quis remaneret debitor precisè temporalis pœnę, puta quadraginta dierum, non debet ſecundum diuinam iuſtitiam illa ſoluta plus exigi.

Præterea, Si huiuſmodi ſatisfactio extra charitatem dicatur non ſufficere, ſententia nimis dura & occaſio peccandi videtur quoniam pœnitens cum hoc audierit, poſt lapſum in peccatum mortale, non proſequetur executionem pœnitentię, vtpote inutiliter: & ſic incidet in nouum peccatum mor-

mortale,tranſgrediendo præceptum Eccleſiæ, & vicarii Dei in illo actu. Et hinc formatur, inquit Scotus,talis ratio, Si poſt lapſum non exequatur quis ſatiſfactionẽ priſtinam ſibi impoſitã peccat mortaliter:ergo ſi exequatur, bene facit:q̃a actũ obedientiæ facit:ſed non facit actum obedientiæ niſi in quantum illud eſt ſibi impoſitum, tanquàm pars ſatiſfactionis:ergo,&c.

Præt. Sequitur aliud inconueniens,ſ. ꝙ huiuſmodi peccator ſi damnaretur, æternaliter puniretur pro peccatis ſemel dimiſſis:ac per hoc dimiſſa peccata redirent ſimpliciter:quia redirent quò ad pœnam æternam. Et vlterius ſequitur,ꝙ ita æternaliter punitur quis pro peccatis dimiſſis, ſicut pro non dimiſſis.

In oppoſitum eſt,ꝙ ſatiſfactio mortua,nõ eſt ſatiſfactio,ſicut nec homo mortuus, eſt homo. Hæc quæſtio ſub iudice ab omnibus communiter videtur derelicta cum ipſe Scotus,qui partem negatiuam tenet:(cuius ſunt argumenta inducta)non audeat eam aſſerere:ſed dicat ſe abſq; præiudicio loqui in 4.diſt 15.q.ſenten.& Diuus Tho. varia videatur ſentire: Du.an.aus ſoluat ad vtranq; partẽ, &c. Quocirca vt radicales rationes examinẽtur,& rationabilior pars eligatur,hanc mouimus. Et quia rectum eſt iudex ſui,& obliqui,hinc incipiendum reor: ꝙ ſecundum omnes nulla nostra pœnitentia ſiue ſatiſfactio apud Deum eſt ſufficiens ſine charitate:quia nulla eſt ſufficiens ſecundum æquiualẽtiam ſimpliciter:ſed quæcunque eſt ſufficiens, ex diuina acceptatione eſt ſufficiens : acceptabilem aũt charitas reddit. Ex hoc cõi principio oportet Doctrinam procedere per ſe, abſq; diuerſione ad ea.quæ ſunt per accidens , aut extranea: alioquin Doctrina magis erat voluntarium dogma, q̃ vera Doctrina. Ex hoc autem principio manifeſtè deducitur, nullam ſatiſfactionem ſufficere, niſi charitas reddat eã acceptabilem:nec oportet in hac deductione laborare:ſed tantummodo ſub ſumere ſed hæc eſt ſatiſfactio:ergo. Vnde cum reliqua iſta ſed qua ſit,ſatiſfactio, & verè ſatiſfactio ꝓ peccati pœna,& nullam habeat conditionem diminuẽtem rationem ſatiſfactionis,mirum,vt non dicam voluntarium,videtur eximere huiuſmodi ſatiſfactionem à communi regula ſatiſfaciendi : aut. n. oportet negare illud vniuerſale ac commune principium,aut illo conceſſo oportet vniuerſaliter dicere,nullã ſatiſfactionem pœnitentialem ſufficere niſi ſecundum acceptationem:quę extra charitatem non inuenitur. Et confirmatur ex caſu ſimili,ponendo hominem poſt contritionem ſuorum peccatorum,& aliquot dies pœnitentiæ: citra tamen confeſſionem,relapſum,& nihilominus proſequi actus pœnitentiales pro peccatis priſtinis Hoc enim ſic ſe habente,quæratur an huiuſmodi actus pęnitentiales poſt relapſum ſint ſatiſfactorij , an non. Si dr ꝙ ſunt ſatiſfactorij,ſequitur ꝙ nõ oportet recurrere ad determinationem pœnæ factam per punitiuam iuſtitiam claue non errante, &c cũ in hoc caſu huiuſmodi determinatio ꝑ claues non interuenerit:& vltra hoc videtur negari cõis Doctorum ſnia. Si verò non ſunt ſatiſfactorij, cũ tota tẽpalis pęna pro priſtinis peccatis in vtroque caſu remanſerit ſoluenda,nulla eſt ratio, quare ſolutio vnius extra charitatem valeat, & alterius non : ſi enim iniuſtum eſt plus exigere in primo caſu, iniuſtum quoq; eſt plus exigere in ſecundo:quia ſecũdum diuinam iuſtitiam vtrobiq; debitum ſolius pœnæ tẽpalis remanet. Et ſi illa ſoluitur extra charitatem,nullius reatus pœnæ debitum: ſi aũt charitas exigitur ad hoc,vt ſolutio ſit ſufficiens, neutrius ſolutio aliquid valet. Concludendum igitur ex cõmuni hoc principio videtur, ꝙ nulla ſatiſfactio pęnitentialis eſt ſufficiens niſi ſecundum diuinam acceptationem , quam conſtat (vt ſępe dictum eſt)extra charitatem non inueniri . Et cõfirmatur hoc ex ipſo modo remiſſionis peccatorum.

ſit enim remiſſio mortalis peccati per modũ amicabilis reconciliationis: ex hoc. n. modo fit:vt peccator ex proprio demerito hoſtiliter puniendus,amicabiliter corripiẽdus reſtet: hoc eſt enim auferri reatum pęnæ ęternæ,& tranſire in reatũ pęnæ temporalis. Ex hoc autem, ꝙ peccator de hoſtiliter puniendo, tranſit in amicabiliter puniendum hic,vel in purgatorio,ſequitur, ꝙ niſi amicabiliter pęna exoluatur,nunquam ſoluetur:quia quæ amicè debentur,nunquàm exoluũtur niſi amicè tribuantur.

Ex eodem quoque principio deducitur , exceptionem aliam de ſatiſfactionibus relinquentibus poſt ſe effectum,non eſſe vſquequaq; veram : ſed ex famoſa apparentia humanaq; compaſſione ꝓceſſiſſe vt diſtinctio inter ſatiſfactiones relinquẽtes poſt ſe effectum , & ſatiſfactiones non relinquentes poſt ſe effectum:ita vt licèt vtræq; extra charitatem factæ ſint mortuæ,effectus tamẽ primarum remanens poteſt viuificari per ſubſequentem charitatem:& ideo primæ non ſunt reiterandæ;ſecundę autem quia totaliter tranſierunt,ſunt reiterandæ. Fauorabilis ſiquidem magis quàm vera videtur interpretatio hęc . Nam opus ſatiſfactorium relinquens poſt ſe effectum (puta, ieiunium,vel eleemoſynam extra charitatem)ſi eſt ſic per ſequentem charitatem viuificabile, vel hoc habet ex ſacramentaliter ſola, & hoc non : quia ſic etiam conueniret ſatiſfactionibus non relinquentibus effectum:quoniam ipſæ etiam ſunt ſacramẽtales. Vel hoc habet ex relicto effectu ſolo: & hoc non:quia hoc conueniret ſimilibus ſatiſfactionibus factis ante contritionem,& confeſſionem :quod omnes negamus, dicentes cum Auguſt. ꝙ peccator non eſt dignus etiam pane quo veſcitur: & cũ Apoſtolo,Si diſtribuero in cibos pauperum oẽs facultates meas,&c. Vel hoc habet ex vtroque ſimul,ſcilicet ſacramentalitate, & effectu relicto. & hoc non:tum quia ad hoc, quòd opus ſacramentale fortiatur effectum per ſequentem charitatẽ, non requiritur relictus effectus: vt de confeſſione informi patet. Tum quia huiuſmodi relictus effectus non eſt ſacramentalis:quoniam non eſt effectus operis ſatiſfactorij,vt eſt ſacramentale,aut morale,ſed ſecundum naturam operis: afflictio.n. carnis non eſt effectus ieiunij , vt eſt actus moralis,aut ſacramentalis,ſed vt eſt ſubtractio cibi. Et ſimiliter diminutio boni exterioris non eſt effectus eleemoſynę,niſi ſecundum naturam operis:puta quia ſubtrahit illud à te : vnde effectus iſte eſt valde remotus à ſacramentalitate . Tum quia vacillans,aut claudicans inueniretur hoc verum : nã non eſſet verũ vniuerſaliter , ſed in ſolo illo caſu quo relictus effectus duraret vſq; ad aduentũ nouæ charitatis:vt ſic inuentus poſſit a charitate viuificari:Nam ſi non perduraret,non poſſet per illã viuificari pluſquam tranſitoria quæ præterijt oratio:& ſic ſi q̃s extra charitatẽ ieiuniorum iniunctã pęnitentiã peregiſſet,& debilitatis ſeu afflictionis derelictus effectus non duraret,poſt duos menſes (quibus interim pęnitens bene ſe confortauit) & noua charitas non fuiſſet recuperata vſq; ad quartũ menſem,iteranda eſſent prædicta ieiunia.

Quia igitur neutra via ſolidè fundata vr, occurrit media via incedendum,dicendo tria . Primum eſt,ꝙ omnis pęnitentialis ſatiſfactio a confeſſore impoſita,etiam ſi extra charitatem fiat, ſufficiens eſt quò ad forum militantis Eccleſiæ. Probatur hoc quia ſatiſfactio huiuſmodi eſt ſacramẽtalis: eſt.n. tertia pars ſacramenti : ac per hoc ſatiſfacit Eccleſiæ,ſi eſt informis,ſicut confeſſio informis . Et hinc oritur,vt non ſolum ieiunia,& eleemoſynas, verum etiam orationes non ſit ſolita Eccleſia iterum imponere pœnitentibus,qui eas ſemel ſoluerunt,quamuis iuniores nõnulli trepidantes timore ubi non eſt timor , & adinuenerint quandam momentaneam ſatiſfactiunculam pro pęnitentia ſacramentali: & deinde arbitrantur, quaſi condi-

gnam pęnitentiam, quæ aut non eſt pęnitentia ſacramentalis, aut ſi eſt, uanu monſtrat eorũ timorem. Nec hoc facere ſunt edocti à Sancta Catholica Eccleſia, & ꝓpterea reprehenſione magis dignũ eſt, q̃ viſu. Secundum eſt, ꝙ quęcunq; ſacramentalis ſatiſfactio ſi extra charitatẽ ſit, nihil tũc valet ad expiationem pęnę pro peccato debitę apud Deu. Hoc ex ſuprà dictis ſatis probatum eſt, & à Magiſtro Sẽt. multis authoritatibus in 15. d. 4. c. firmatur. Tertium eſt, ꝙ oĩs ſatisfactio ſacramentalis ſi extra charitatem ſit, valere incipiet qñ recuperata charitate pęnitẽs ad cor redibit, &c. Probatur hoc ex eo, ꝙ regulariter opus ſacrãle, vtpote opus Dei, recedẽte fictione ſortitur effectum (vt de Baptiſmo, Confeſſione, & Extrema vnctione dictum eſt) ſatiſfactio autem ſacramentalis pars ſacramẽti eſt, vimq; habet ex clauibus ergo, ſi eſt informis, ſortietur poſteà recedente fictione, effectũ. An autem totum effectum ſortiatur poſtea, quem ſortita fuiſſet, ſi in charitate peracta eſſet, non facilè dixerim. Videtur tamen mihi, ꝙ non totũ ſatisfactionis effectum ſortiatur poſtea: quia ſacramentalis ſatisfactio plus ſe tenet ex parte humani operis q̃ ex parte diuini, hoc eſt ſacramenti. Cuius oppoſitum accidit in aliis; ut patet in Baptiſmo, in quo totum opus eſt Dei, & hominis eſt ſolum miniſterium: in ſatisfactione verò ſacramẽtali opus eſt præcipuè penitentis, & tam parũ habet ſacramenti, vt multi Doctores negent ipſam eſſe partem ſacri. Et ꝓpterea rationabile videtur, ꝙ ſatisfactio ſacramentalis informis aliquem effectum poſteà ſortiatur ex illa parte, qua ſacramẽtalis eſt: non totum autẽ ex illa præcipua ſui parte, qua humanum opus mortuum habuit.

Ad Primũ ergo in oppoſitũ dicitur, quòd obiectio confecta, eſt ex lana, & lino: quoniam orta eſt ex amicitia, & contexta eſt ex mera iuſtitia. Supponit enim pęnitentem ſecundum meram iuſtitiam debere pęnam ſolummodo temporalem, & cum hoc reconciliatũ eſſe ex gratia, quaſi poſt reconciliationem ſatisfactio ſit ſufficiens ſecundum æquiualentiam ſimpliciter, & non ſecundum acceptationem. Et quoniam ſatiſfactio ſecundũ æquiualentiam ſimpliciter, non conſonat ſatisfactioni amicabili, & poſſibili inter hominem & Deum: nõ vt prædictum eſt, reperitur dicendo ſatisfactionẽ impoſitam temporalem pro pęna peccati, ſiue impoſita ſit à ſacerdote, ſiue nõ, eſſe amicabiliter ſoluendam: & ſi amicabiliter, non ſoluitur, nunquã ſoluitur. Et ꝓpterea, quæ de mera iuſtitia, & humanis punitionibus adducũtur, extra propoſitũ ſunt: quoniam de vindicatiua loquitur iuſtitia, in qua attenditur æqualitas rei ad rem: nos autem de ſatiſfactione pęnitentiali loquimur, in qua attẽdit æqualitas ſecundum acceptationem Dei offenſi.

Ad Secundum dr̃, ꝙ ſententia hæc non eſt dura, ſed dulcedine amicitię diuinę plena, nec eſt occaſio peccandi, niſi fortè accepta. Et ad formã rationis dr̃ primò, ipſam valde errare: vt patet applicãdo eam ad peccatore nõ communicaturum in paſchate, dicendo: Si non communicat, peccat nouo peccato: ergo ſi communicat, bene facit obediendo. Quod patet eſſe ridiculum.

Et quia multiplicare inconuenientia, non eſt ſoluere, dr̃ ſecundò, ꝙ huiuſmodi rationi in quacũque materia fiat, reſpondendu eſt ſic: Si non exequitur peccata, admittitur: ergo ſi exequitur cõdignè, bene facit: alioquin negetur ſequela: quoniam, & communicãdo, & non communicando in Paſchate, peccat nouo peccato indignus. Dicitur tertiò, quantũ ad materiam, quæ tãgitur de nouo peccato mortali omittentis pęnitentiam iniunctam à confeſſore pro mortalibus, quòd nulla ratione apparet omiſſionem huiuſmodi eſſe peccatum mortale, vt patet diſcurrendo per omnia concurrentia ad huiuſmodi actum: iniũcta ſiquidem à confeſſore pro mortalibus ſatiſfactio, quatuor habet capita. primum eſt, quòd eſt iudicata, & præcepta à Chriſto uicario: & hinc ſatisfactio fit actus iuſtitiæ cuiuſdam & obedientiæ: & hinc ſatisfactionis omiſſio non habet peccati mortalis rationẽ, ſi deſit contemptus, qui contrariatur pręcepto, & abijceret gratiam iudicij facti. Secundũ eſt ex parte pęnitentis, quod eſt actus pęnitentiæ, & charitatis: & hinc nulla eſt in omiſſione ratio peccati mortalis, niſi actus iſte iuſtitiæ, pęnitentiæ, & charitatis ſit neceſſarius ad ſalutem. Quod conſtat eſſe falſum: quia actus iſte nõ eſt neceſſarius ad dilectionẽ Dei, aut ſuiipſius, aut proximi: Qñ verſatur circa ea, quæ ſunt ad finem, ſcilicet ſolutionem pęnæ temporalis: quam poteſt pœnitens reſeruare ſibi in purgatorio abſque mortali offenſa Dei: tertium eſt ex parte finis, qđ eſt expiatiua pęnæ pro peccato debita: & hinc, vt nuc monſtratum eſt, non habet omiſſio, quòd ſit mortale peccatum, ſed quòd ſit reſeruatio luendæ pęnæ. Quartum eſt, quòd eſt pars ſacramenti: & hinc ꝙ omiſſio nõ conſtituat ſacrilegium, ex eo apparet, quòd Eccleſia utitur pęnitentiæ ſacramento, qñque abſque hac tertia parte (vt patet de pęnitẽtibus in fine, quibus non imponitur ſecudum canones ſatisfactio) & ex eo quòd ſi quis ſua ſpõte ante confeſſionem ſatisfeciſſet, non eſſet imponẽda ſatisfactio aliqua à confeſſore. Nec deſunt dicentes poſſe pęnitentem malè paratum ad ſuſcipiendam ſatisfactionem in hac vita, abſolui, reſeruata ſatisfactione in purgatorio: ex his enim omnibus habetur, quòd omiſſio huius partis ſacramẽti nõ eſt peccatum mortale ex ſuo genere. Vnde cum ſatisfactio à confeſſore nõ imponatur, niſi ut deſcripta eſt, & ut ſic illius omiſſio non hẽat ex ſuo genere rationem peccati mortalis, concludẽdum eſt peccare quidem omittentem iniunctam ſatiſfactionem, cũ agat præter obedientiam, & alias uirtutes, non tamen mortaliter, deficiente contemptu, cum nec contra obedientiam, charitatemve omittat.

Ad Tertium dicitur, quòd diſtinctio inter per ſe & per accidens euitat hæc inconuenientia: pęnam ſiquidem temporalem fieri per ſe æternã eſt inconueniens: per accidens autem æternari non inconuenit. Sic autem eſt in propoſito: quoniam temporalis pęna amicè ſoluenda propterea ordinatur in inferno, quia nunquam amicè ſoluitur. Vnde nec propterea redeunt ſimpliciter dimiſſa peccata, nec æquè punitur pro peccato dimiſſo, & pro nõ dimiſſo: ſi enim redirent, ſimpliciter deberetur per ſe pęna æterna: & ſimiliter peccatu non dimiſſo deberetur per ſe pęna æterna. In propoſito autem æternitas pęnę inuenitur per accidẽs: non tamen ſicut in pęnis venialiũ: ratio enim proxima æternitatis pœnę perſeuerantium venialiũ in inferno eſt æternitas culpæ: perſeuerãte enim culpa ſemper debet perſeuerare pęna. Ratio aũt æternitatis pęnæ in propoſitu eſt defectus acceptabilitatis: quia ſcilicet ſolutio pœnæ, nunquam eſt acceptabilis, quia nunquam ſoluitur amicè.

TRACTATVS SEPTIMVS
De miniſtro ſacramenti pœnitentiæ, cuius vnicum eſt Quæſitum.

QVÆSTIO VNICA.

An ſacramenti pœnitentiæ miniſter poſſit eſſe Sacerdos abſque iuriſdictione.

Circa Miniſtrum ſacramenti pęnitentię quęritur. An poſſit eſſe Sacerdos abſq; iuriſdictione. Et eſt ratio dubij. Tũ, q̃a ſi eſſet Summi Põtificis miniſtrat ei ſacramentũ pœnitentiæ ſola poteſtate ordinis: cũ

po-

poteſtatem iuriſdictionis ſuper eum habere nequeat. Tum, quia vr cōiter dici, ꝙ ſola poteſtas ordinis ſufficit ad abſoluendum à peccatis uenialibus. Tum, quia videtur etiam communiter dici, ꝙ poteſtas ordinis ex ſe, ſe extēderet ad uēs abſoluēdos, niſi ꝑ Eccleſiā eſſent limitatę iuriſdōnes.

In oppoſitū eſt decretū, Omnis utriuſq; ſexus.

Ad euidentiam huius ſciendum eſt, ꝙ licèt multa Doctorum verba ſonare videantur, ſolam ordinis poteſtatem quāq; ſufficere ad hoc ſacramētū: ſecūdum tñ rei veritatē nunquā ſufficit, ſed ſemꝑ exigitur ultra poteſtatem ordinis, authoritas iuriſdictionis aliquo modo. Et hoc quidem non ſolùm ꝑ Eccleſiā determinatū eſt, ſed ex ipſa ſacramenti natura habetur: legimus. n. in Concilio Florent. ſub Eug. IIII. Quòd miniſter huius ſacramēti eſt ſacerdos habēs authoritatē ordinariam, vel delegatā. Ex quo patet, ꝙ ſacerdos ſola ordinis poteſtate fultus, non eſt miniſter huius ſacramenti. Et cum in propoſito non habeat locum diſtinctio illa de miniſtro ex officio, uel in articulo neceſſitatis, ſicut in Baptiſmo, oportet dicere, ꝙ ſi ſacerdos ſola ordinis poteſtate abſoluat, ſacramentum nullum eſt: quia deficit miniſter. Eſt quoq; ſacramentum hoc ex ſua natura iudiciale: quoniam forma eius conſiſtit in actu iudicis, ut ſic: actus autē iudicialis, etiam ſi fingendi detur licentia, non poteſt intelligi exerceri, niſi in ſubditum: igitur nō ex Eccleſiæ conſtitutione, ſed ex ipſius ſacramenti iudicialis natura exigitur poteſtas iuriſdictionis in hoc ſacramento. Dupliciter autem contingit haberi poteſtatē iuriſdictionis: primò ex parte principij iudicandi, ita, ꝙ poteſtas ipſa iuriſdictionis, ſit principium iudicij: ſicut in naturalibus calor eſt principium calefaciēdi, & in politicis poteſtas principis, eſt principium puniendi, & in Eccleſiaſticis poteſtas pontificia, eſt principium excōicandi, & huiuſmodi. Alio modo inuenitur iuriſdictio ex parte eius, qui iudicandus eſt: ſicut contingit in iudicio arbitrorū, à partibus tantùm poteſtatem habentium, ex hoc ipſo, ꝙ illis ſe ſubmittunt in illa cauſa. In miniſtro verò ſacramenti pęnitentię, cum ordinaria, vel delegata à ſuperiori poteſtate eſt miniſter, licèt inueniatur poteſtas iuriſdictionis, primo modo, ad miniſtrandum tamē ſacramentum pœnitētiæ, ſufficit poteſtas iuriſdictionis, ſecundo modo. Et ratio eſt: quia ſacramentalis abſolutionis principium non eſt poteſtas iuriſdictionis, ſed poteſtas ordinis: poteſtas aūt iuriſdictionis cōcurrit, quò ad hoc ſolum, ꝙ facit de peccatore ſubditum: vel ſimpliciter, vel quò ad talia peccata. Et hinc fit, ut quicunque poteſt ſe ſubijcere in foro pœnitentiali cui vult; non egeat aliā iē iuriſdōne in miniſtrante ei hoc ſacſm.

Et per hoc patet reſpōſio ad primum ex hoc. n. ꝙ ſummus Pontifex nulli in terris ſubditus eſt, poteſt ſeipſum ſubdere in foro pœnitētiali cuilibet ſacerdoti, nec confeſſor ille habet, propriè loquēdo, poteſtatem iuriſdictionis ſuper Papa pœnitente, à Chriſto, uel Eccleſia, vel ab ipſo Papa, tanquā à ſuperiore: ſed ex hoc ipſo, ꝙ Papa ſe ſubdit illi. Et hic modus iuriſdictionis reductiuè ſpectat ad iuriſdictionem delegatam: quàmuis propriè non ſit delegata.

Ad Secundum dicitur, ꝙ quia, quò ad peccata venialia, quilibet eſt liber reſpectu ſacramēti pœnitentiæ (eo quòd nullus tenetur confiteri venialia,) ideo ſatis rationabile eſt, ꝙ quilibet poteſt ſe ſubdere, cui vult ſacerdoti pro ſacramento pœnitentiæ uenialium. Et ſic inuenitur hic non ſola poteſtas ordinis, ſed poteſtas iuriſdictionis reductiuè: quæ quia non eſt propriè delegata, tacita videtur à dicentibus, quòd ſola poteſtas ordinis miniſtrat ſacramentum venialibus: cum tamen ſecūdum veritatem, ſi nullo modo iuriſdictio interueniret, nullum eſſet peccatum: ut dictum eſt. Caueto ne huiuſmodi iuriſdictionem extendas ad abſolutionem ab excōicatione minori, ēt per peccatum veniala incurſa: na q̄a excōicatio minor vinculum eſt introductum à poteſtate iuriſdictionis, quæ eſt principium iudicij, impoſſibile eſt, ꝙ ſine huiōi poteſtate iuriſdictionis, quæ eſt principiū actuum iudicialium, abſoluat quis ab excōicatione minori. Vnde quamuis habens venialia tātum poſſit à quocunque ſacerdote pœnitentiæ ſacramentum ſuſcipere ex hoc ipſo, ꝙ ſe ſubdit illi: nō pōt tamen à quocunque ſacerdote abſolui ab excommunicatione minori: ſed ſi illam habet, oportet prius à proprio ſacerdote ab illa abſolui.

Ad Tertium dicitur, quòd illud dictum pōt dupliciter intelligi: uel ut omnes ſacerdotes à principio ex hoc ipſo, ꝙ erant ſacerdotes, poterāt oēs abſoluere: vel ꝙ omnes ſacerdotes inſtituebātur, non ſolùm ſacerdotes cōes, ſed iudices cōes in foro pœnitentiali. Primus ſenſus eſt falſus: quia de neceſſitate ſacramenti iudicialis eſt iuriſdictio. Secundus ſenſus eſt uerus, ſuppoſita veritate dicti, qđ ante diſtinctiones parochiarum, &c. ſacerdotes vtranque poteſtatem accipiebant: ita ꝙ tuc erant & ſacerdotes cōes, & iudices cōmunes, poſtea autem ordinantur quidam ſacerdotes cōes, fiunt autē iudices proprij, aſſignando eis plebes proprias. Et multi relinquuntur ſacerdotes communes, qui nunquam fiunt iudices, nec communes, nec proprij: ut patet de his, qui non ſunt expoſiti ad audientiam confeſſionum, nec aliquis ſe ſubdit eis, quò ad venialia.

TRACTATVS OCTAVVS, De Indulgentiarum Theſauro, in quatuor Quęſtio. diuiſus.

1 *Num aliquis Theſaurus ſit neceſſarius ad efficaciam indulgentiarum.*
2 *Num, & quibus ſatisfactionibus, & meritis conſtet Theſaurus Indulgentiarum.*
3 *Num ſatisfactiones, ex quibus eſt Theſaurus Indulgentiarum ſint Chriſti merita, & ſanctorum.*
4 *Num Theſaurus Indulgentiarum ſubdatur Papæ abſq; ſacramentorum collatione.*

Circa Indulgentias poſt tractatum quendam aliàs editum, & plures quęſtiones in ſecundo Quolibet poſitas: iam tertiò ſcribēdum occurrit tripartita cōſideratione. primò de Theſauro. Scđò, de cauſa Tertiò, de ſuſcipiētibꝰ.

Circa theſaurum occurrunt quatuor quęrenda: primum, an aliquis theſaurus ſit neceſſarius ad efficaciam indulgentiarum. Secundò, ex quibus conſtat dictus theſaurus. Tertiò, quorum ſint, vel fuerint repoſita in dicto theſauro. Quartò, an dictus Theſaurus ſubſit diſpenſationi ſummi Pontificis.

QVAESTIO I.

An Theſaurus aliquis ſit neceſſarius ad efficaciam indulgentiarum.

Circa Primum (an theſaurus aliquis ſit neceſſarius ad efficaciam indulgētiarum) ſciendū eſt ꝙ ex duplici capite dubitatio hæc orit. vel ex eo, ꝙ creditur Papam poſſe facere effectum indulgētiæ authoritatiuè, ſicut poteſt abſoluere ab excōmunicatione: ſic ꝙ ita poteſt abſoluere à debito pœnarum temporalium, quas pœnitentes pro ſuis debent peccatis, ſicut poteſt abſoluere à uinculis ſuſpenſionis, interdicti & huiuſmodi. Vel ex eo, ꝙ creditur effectum indulgentiarum nō eſſe aliud, quàm ſolutionem Eccleſiaſtici vinculi, quo pœnitens alligatus eſt ad iniunctas pœnitentias. Ex vtraque ſiquidem opinione ſequitur nullo opus eſſe theſauro ad efficaciam indulgentiarum: ut manifeſtè patet.

Prima autem opinio eſt Franciſci Maironis, in

4.diſt.19. Et fundatur ſup Verbo Chriſti, Quodcũque ſolueris ſuper terram, &c. Hinc.n vult Papã veluti principem Chriſtianæ Reip. conſtitutũ: & poſtea ex regulari poteſtate principum, qua quilibet princeps habens plenariam poteſtatem, põt remittere debita peccatoribus in ſua politia, infert Papam poſſe remittere debita pœnarũ temporalium, quas pœnitens tenetur in hac vita, uel in purgatorio exoluere. Firmaturq; hoc, inducẽdo, ꝙ ſacerdos abſoluendo reſtis fert pęna æternam in temporalem: ac per hoc de foro inferni, in forum temporale, &c. Sed hic dicendi modus tripliciter errat. Primò, in hoc, ꝙ non diſtinguit inter forum pœnitentiale, & forum extrinſe. ę iuriſdictionis Eccleſiaſticę: Papa enim licèt ſit quaſi princeps in foro Eccleſiaſticæ iuriſdictionis exterioris (cuius ſignum eſt, ꝙ eſt ſolutus Eccleſiaſticis pœnis & legibus, ut princeps) in foro tñ pęnitentiali eſt ſubditus: vnde & põt ſolui & ligari à ſacerdote in foro pœnitẽtiali, & põt, & dẽt ſibi negari abſolutio, ſicut & reliquis nõ rite accedẽtibus ad ſacrm pœnitentiæ: pœna aũt temporalis pro peccatis actualibus poſt contritionẽ & confeſſionem debitã nõ ſpectat ad extrinſecum forũ, ſed ad forum pœnitẽtiale. Quod ẽt ex eo patet, ꝙ eſt eiuſdem rõnis cum ſuis alijs partibus, quæ remiſſę ſunt ex virtute clauium, vel per ſatisfactionem pœnitentialẽ: vnde quò ad hoc non habet Papa à Chriſto poteſtatem tanquam princeps, ſed tanquam miniſter. Secundò, errat in hoc, ꝙ non diſcernit inter cauſas debitorum: nam ſi princeps non poſſet remittere cauſam debiti, nec ipſum debitum remittere poſſet. Vnde cũ Papa non poſſit remittere cauſam debiti (qm̃ cauſa debiti eſt peccatũ: Papa autem non põt ẽt ueniale remittere peccatũ) non igitur ad poteſtatem principatus eius ſpectat remittere pęnã ex peccato debitã. Tertiò, errat nõ diſcernẽs modũ potentiæ: aliud eſt.n. Papã poſſe remittere huiuſmodi pœnas. Dato enim, ꝙ Papa poſſit ſicut rei veritas eſt, ꝙ poteſt, ex illo Chriſti Verbo, Quodcumque ſolueris, &c. non tñ ſequitur, ꝙ põt hoc tali modo, puta ſolo iuſſu: ſtat.n. ꝙ poteſt hoc alio modo, puta ꝑ eccleſiaſtici theſauri diſpẽſationẽ. Et hoc patet in ſimili: nam ſicut Chriſtus dixit Petro, Quodcunque ſolueris, &c. ita dixit diſcipulis, Quorum remiſeritis peccata, &c. & ſicut non valet, Diſcipuli ſeu ſacerdotes poſſunt remittere peccata: ergo poſſunt ſolo iuſſu, ſeu authoritate: (ſed ſtat, ꝙ poſſunt alio modo, ſ. miniſtrando ſacramentum pœnitentiæ,) ita non valet, Papa põt quodcũq; ſoluere ſuper terrã: ergo ſolo iuſſu, ſeu authoritate hoc poteſt. ſtat.n. ꝙ hoc poſſit diuerſimodè: quò ad exteriora quidẽ ſolo iuſſu: quò ad intima verò, peccata ſcilicet, & eorũ pœnas, apud Deum mediante ſacramento, quò ad peccata: mediante verò diſpenſatione theſauri, quò ad dictas pœnas. Nec ſacerdos aliter, q̃ per ſacrm transfert pœnam æternam in temporalem.

Secunda autem opinio verborum ſonum habẽs pro ſe (pro quanto indulgentię, ſonant pro iniunctis pœnitentiis) fundatur ſuper hoc, ꝙ pœna debita à pœnitente apud diuinam iuſtitiam eſt reſeruata ſuperiori tribunali, ſcilicet ipſius diuinæ iuſtitiæ: ac per hoc non poteſt ab inferiori (qualis eſt Papa) remitti: niſi Papa poſſet ſupra ius diuinum: quod conſtat eſſe falſum. Et hæc opinio tripliciter errat. Primò diminutiſſimè exponẽ io remiſſionẽ iniunctarũ pœnitentiarum, dũ exponit pro remiſſione ſolius vinculi: cũ ẽt ipſa verba ſonent remiſſionẽ ipſarum iniunctarum pœnitẽtiarum, & non ſolius vinculi iniunctionis: non.n. dĩ, ꝙ relaxamus iniunctionem, ſed ꝙ relaxamus iniũctas pœnitentias. Secundò, ꝙ impietatem tribuit Eccleſiæ: nam ſi indulgentia liberaret & à ſola iniunctione pœnitentię, impiè ageret Eccleſia dando indulgentias: qm̃ abſoluendo à vinculo iniunctionis, i. ãmitteret pœnitẽtes ad pœnas purgatorii, à quibus liberati fuiſſent exequẽdo iniũctas pœnitentias. Vñ magna impietas eſſet, dicere ſe facere gratiã dãdo indulgẽtiã. Tertiò, errat in hoc, ꝙ nõ diſcernit inter poſſe remittere miniſterialiter, & poſſe remittere authoritatiuẽ. Licèt enim Deo debita ſolus Deus authoritatiuẽ remittere poſſit: homo tñ miniſter Dei, diuina authoritate ſibi cõceſſa põt Deo debita remittere miniſterialiter, nec ſolum debita pœnarum, ſed etiam debita culparum: vt patet in ſacramento pœnitẽtiæ. Nec hoc eſt poſſe ſupra ius diuinũ: ſed eſt miniſterialiter fungi authoritate diuina.

His igitur excluſis opinionibus, quia ex fine neceſſitas medij ſumitur, finis aũt & effectus in huiuſmodi coincidunt: (ſanitas enĩ eſt finis, & effectus medicinę,) ideo ſtabiliendus eſt effectus indulgentiarũ ex his, quę certa ſunt. Et qm̃ certum eſt omni hoc atteſtate Eccleſia, indulgẽtias ſuccedere loco iniunctarũ pœnitentiarum, cõſequẽs eſt, ꝙ idẽ eſt effectus indulgẽtiæ, q erat ſuus effectus iniunctæ ſatiſfactionis pœnitentialis. Cõſtat aũt ꝙ per iniunctam ſatiſfactionẽ pœnitẽtialem dignè exequutam ſoluitur pœna temporalis pro actuali peccato debita apud diuinam iuſtitiam: hoc enĩ vniuerſalis credit Eccleſia. Igitur per indulgentiã loco ſatiſfactionis ſuccedentẽ, ſi veraciter, ac dignè acquiſita fuerit, ſoluetur quoq; tũ de pęna tẽporali ꝑ actuali peccato debita apud diuinã iuſtitiã, q̃tum apud eandẽ ęquiualet indulgẽtia acquiſita. Et hęc rõ non eget ampliori confirmatione: cũ iam determinatũ ſit per Eccleſiã Ro. id q̃ cõis doctorũ opinio ſentiebat, ſ. effectũ indulgentiarum eſſe remiſſionẽ pœnę temporalis ꝑ peccato actuali debitę, apud diuinã iuſtitiam: ſed hinc ſumenda eſt neceſſitas quęſiti theſauri. Vnde cõſiderandum eſt ꝙ remiſſio peccatorũ, vt tota clamat ſcriptura, effectus eſt paſſionis Chriſti: ita ꝙ cuicunque remittitur peccatum, ſiue quò ad culpã, ſiue quò ad pœnam, ex virtute paſſionis Chriſti remittitur. Credimus aũt in hoiũ remiſſione, ſicut & in vniuerſis viis Dñi, non ſolum miſericordiã, ſed ẽt iuſtitiã inueniri: miſericordiã qdẽ in hoc, quòd miſeriam peccatoris cõputat Chriſtus, quaſi ſuã: iuſtitiam vero in hoc, ꝙ meritum, ac paſſio Chriſti cõicatur peccatori, quaſi peccator ipſe pateretur: vt ſic peccator debitũ Deo ſoluat de ſuo, non per ſeipſum, ſed per Chriſti cõionem acquiſito: ut patet in Baptiſmo: in quo propterea fit plenaria peccatorum remiſſio, quia pleniſſimè commoritur & cõſepelitur Chriſto baptizatus. Ex quibus formatur talis rõ, Ad remiſſionẽ peccatorũ, ſiue quò ad culpam, ſiue quò ad pęnã per ſacramẽta habẽdã exigitur theſaurus aliquis, puta meritorum paſſionis Chriſti remanentiũ in diuina acceptatione: ergo à fortiori ad remiſſionem peccatorum, quò ad pęnam tm̃ per indulgẽtiã, exigit aliquis ſimilis theſaurus. Añs patet diſcurrẽdo ꝑ ſacramenta, & Eccleſię doctrina, quã diximus. Cõſequẽtia vero ex ſe eſt ſatis euidens: qm̃ ois ratio expoſcit, ꝙ diuina Prouidentia ſi ſubijcientibꝰ ſe ſacramentis ordinauit, non remitti pœnam peccatorum, niſi computãdo pęnã Chriſti pro his, quibus remittitur, multò magis ordinauit non remitti pœnas peccatorũ per indulgentias, niſi cõputãdo alienas pœnas ꝑ acquirentibus indulgentias: qñquidem ſubmittere ſe indulgẽtiis, multò minùs eſt, q̃ ſubmittere ſe ſacramentis. Eſt igitur ad efficacia indulgẽtiarũ theſaurus aliquis neceſſarius, non minus, q̃ ad efficaciam ſacramentorum.

QVÆSTIO II.

Ex quibus conſtet theſaurus, vnde fiunt indulgentię.

Circa ſecundum quæſitum, ex quibus conſtet theſaurus, vnde fiunt indulgentiæ: rõ dubitãdi eſt, quoniam interdum merita, interdũ paſſiones, interdum ſatisfactiones dicuntur eſſe ea, quę ſunt in hoc theſauro repoſita. Veritas autem, ut pa-

patebit, formaliter explicatur per ſatiſfactiones ſuperfluas.

Ad cuius euidentiam non aliunde, q̃ ex fundamento prius poſito procedendum eſt. ex hoc, ſ. ꝙ indulgentiæ ſuccedunt loco pœnitentialium ſatiſfactionum. Hoc enim dictum oportet cum grano ſalis ſumere. In pœnitentiali ſiquidem ſatiſfactione dignè exequuta, puta ieiunio, conſiderandum eſt quadruplex officium: habet. n. huiuſmodi opus quatuor officia, ſcilicet bonificandi, medendi, merendi, & ſatiſfaciendi. Nam ex eo, ꝙ eſt opus bonum, bonificat operantem, & diſponit illũ ad alia bona opera. ex eo verò, ꝙ eſt tale opus, puta ieiunium, medicinã præbet contra carnis concupiſcẽtiam, ſicut eleemoſyna cõtra auaritiam, &c. ex eo autem, ꝙ à charitate procedit, meritorium eſt vitæ æternæ, & ex eo demũ, ꝙ pœnale, ſatiſfactoriũ eſt pro pœna temporali pro peccato debita: ſoluitur enim pœna abſque omni contradictione ꝑ opus pœnale, vt ſic: indulgẽtia aũt non ſuccedit loco ſatiſfactionis pœnitentialis, niſi quò ad vltimũ officium, quod eſt ſatiſfacere: nã ex vi indulgẽtiæ non fit homo bonus, nec medicatur, nec meretur, ſed ſolummodo ſoluit pœnam, quam ꝑ pœnitentiam ſoluiſſet. Et ꝓpterea Doctores conſulunt aſſequentibus indulgentias, adimplere nihilominus ſuas pœnitentias: & meritum longè melius eſſe prædicant, quàm indulgentiam. Nec propter hoc tñ vilipendendæ ſunt indulgentiæ: quoniam ſalutares ſunt tollendo pœnam, quæ impediret ingreſſum cæleſtis patriæ. Notanter autem dixi ex vi indulgentię, qm̃ ſi indulgentiæ mixtum cointelligatur opus ſanctum, quo acquiritur indulgẽtia, puta eleemoſyna, aut aliquid huiuſmodi, ſic mixta intellecta indulgẽtia melior eſſe põt, q̃ ſatiſfactio pœnitentialis. Nam nullum officiorum inuẽtorum in ſatiſfactione pœnitẽtiali, ſibi deficit: eſt enim dignè data eleemoſyna pro acquirenda indulgentia, reddens bonum, & diſponens ad bona opera dantem illam, & præbet medicinam cõtra cupiditatem pecuniæ, & eſt meritoria vitæ æternæ, & eſt ſatiſfactoria ex propria pœnalitate: & vltra hæc ſuperuenit ſibi ſolutio pœnæ, ſeu ſatiſfactio per indulgentiã. Ex hoc igitur, ꝙ indulgentia pura ſuccedit ſatiſfactioni pœnitentiali ſolũmodo, quò ad vim ſatiſfactiuam, manifeſtè ſequitur, ꝙ theſaurus indulgentiarum theſaurus eſt ſatiſfactionum, quæ quia ꝑ opera pœnalia, & meritoria fiunt, ideo idem dicitur theſaurus paſſionũ, & meritorum, quatenus ſatiſfactoria ſunt. Rõnabile aũt, vltra dicta, in præced. articulo monſtrat eſſe debere eſſe theſaurum hunc theſaurum ſatiſfactionum, ſeu meritorũ, quatenus ſatiſfactoria, ex eo, ꝙ unus pro alio, & in tẽporalibus, & in ſpiritualibus ſatiſfacere põt; non medicatur aũt, nec fit bonus, nec meretur vnus pro alio: ſũt igit̃ ea, quę ſunt repoſita in hoc theſauro, ſatiſfactiones. Quòd autem non quæcunque ſatiſfactiones, ſed ſolæ ſuperfluæ in eodem recõditæ ſint, ex eo patet, quòd ſatiſfactiones illæ, quibus ſatiſfacientes indiguerunt pro ſeipſis, iam ceſſerunt in ſolutionem pœnarum debitarum pro proprijs peccatis: & propterea non poſſunt pro alijs ſoluere. Et ſimile eſt iudicium de ſatiſfactionibus, quæ pro quibuſdam determinatè oblatæ ſunt: ſunt enim & ipſæ ſortitæ ſuum effectum. Quia igitur oportet ſatiſfactiones in theſauro repoſitas pro alienis pœnis ſoluẽdis offerri poſſe: oportet huiuſmodi ſatiſfactiones eſſe ſuperfluas, ita ꝙ nec pro his, qui illas egerunt, nec pro alijs hactenus ſatiſfecerint: hoc enim eſt, merita, ſeu opera eſſe ſuperflua, quò ad officium ſatiſfaciendi.

Obiectiones autem, quæ ingerere videntũ plus requiri ad recondita in hoc theſauro, puta, ꝙ non ſolum ſint ſatiſfactiones ſuperfluæ, ſed etiam nõ plenè remuneratæ, in ſequenti articulo monſtrabuntur vanę. Et ideo concludendum eſt, theſaurũ indulgentiarum eſſe theſaurum ſuperfluarum ſatiſfactionum, ſeu meritorum, quatenus ſuperfluunt, quò ad officium ſatiſfaciendi pro pœna actualibus peccatis debita.

QVAESTIO III.

Quorum ſint ſatiſfactiones, ex quibus conſiſtit theſaurus, unde ſunt indulgentiæ.

Circa Tertium de theſauro quæſitum (ſcilicet quorũ ſint hmõi ſuperfluę ſatiſfactiones) dubitandi rõ eſt: quia dr̃, ꝙ ſunt Chriſti, & Sanctorũ: multis tñ doctoribus aduerſantibus. Dũ quidam, nec in Chriſto, nec in Sãctis ſuperfluas concedunt ſatiſfactiones: quidam aũt etſi in Chriſto concedunt, de Sanctis cõdubitãt. Franciſcus igit̃ Maironis in 4. diſt. 19. negans oĩ ex parte hunc theſaurũ dicit nulla eſſe Chriſti ſuperflua merita: qm̃ omnia ſunt plenè ſibi remunerata: iuxta illud: Exinaniuit ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortẽ. ꝓꝑ quod & Deus exaltauit illũ, & dedit ei nomen, &c. Durandus verò in 4. diſt. 20. Chriſti quidem ſuperflua merita in theſauro, hoc affirmat: de Sanctorum verò ſuperfluis meritis dubitat duplici ratione. Prima cõis ſibi & Franciſco: quia merita Sanctorum ſunt pleniſſimè remunerata: imò vltra condignum: quoniã non ſunt condignę paſſiones huius temporis ad futuram gloriam.

Secundò, quia ad hoc, ꝙ ſatiſfactio vnius valeat pro alio exigitur intentio dirigens, & applicãs ſatiſfactionẽ illã ad alium. de nullo aũt Sanctorum authenticè conſtat, ꝙ habuerit intentionẽ ſatiſfaciẽdi ꝓ nobis: nõ igitur Sanctorũ ſunt merita ſatiſfactoria, ex quorũ theſauro fiũt indulgentiæ.

Sed horũ opinio, tam in rõnibus, q̃ in cõcluſione, falſa & irrationabilis inuenit̃. Et à Chriſto inchoando, falſiſſimũ eſt Chriſti merita eſſe remunerata: cũ Chriſtus meruerit nobis, & continuè remuneretur in mẽbris ſuis: vt patet in baptizatis, qui non proprio, ſed Chriſti merito ad cœleſtem perueniunt patriam. A ratione quoq; hoc alienũ eſt: qm̃ Chriſtus eſt caput myſtici corporis, quod eſt Eccleſia, ac per hoc gratia eius eſt gratia capitalis, & proinde meritũ eius, ita ſe habet ad mẽbra eius, ſicut meritũ priuati hominis ſe habet ad corpus ſuum: & propterea, ſicut quilibet homo meretur non ſolùm animæ, ſed etiam corpori ſuo: ita Chriſtus, non ſolùm ſibi, ſed alijs meruit. Imò maius quid meruit nobis, q̃ ſibi: qa nobis meruit beatitudinem, q̃ ſibi ipſi non meruit: ſed ſine merito à principio conceptionis ſuæ habuit. Authoritas autem Apoſtoli nõ dicit merita Chriſti fuiſſe plenè remunerata in ſeipſo, ſed duo illius pmia narrat, ſ. exaltationem ipſius, & excellentiam ſui nominis: meruit enim pręter hęc multa alia Chriſtus, vt patet ex ſupradictis à Diuo Thoma. De Sanctorum aũt remuneratione duo dicenda ſunt. Primum non curãdo de proprietate vocabuli, ſed cõmunicando in vocabulis cũ arguentibus: deinde propriè loquendo de remuneratione. Loquendo ſiquidem de remuneratione cõiter, ſiue ſit ꝓpriè remuneratio, ſiue nõ, diſtinguendum eſt, ꝙ merita Sanctorum, quò ad aliquid, ſiunt totaliter remunerabilia in ipſis Sanctis: quò ad aliquid verò non ſunt totaliter remunerabilia in ipſis Sanctis: & quò ad hoc ſuperfluunt in ipſis Sanctis, & ponuntur i theſauro remanẽtia in diuina acceptatione, remuneranda in alijs. Merita ſiquidẽ Sanctorum, licèt ſecundum reliqua officia ſua poſſint remunerari in ipſis Sãctis, ſcd̃m tñ hoc officium, quod eſt ſatiſfacere ꝓ pœna temporali peccatis actualibus debita, remunerari nõ poſſunt in ipſo Sãcto, ſi nõ eſt debitor alicuius tẽporalis pœnę pro ſuo peccato actuali: ex hoc. n. ipſo, ꝙ Sãctus ponitur nõ debitor talis pœnę, neceſſario ſequitur, ꝙ non ſit capax talis remunerationis, ſ. ꝙ ſatiſfactio ſua ualeat ſibi abſolutionem pœnæ pro ſe. Si ſupponamus ergo (quod poſtea probabitur) Sanctos plus

ſatisfeciſſe, quàm pro proprijs peccatis erant debitores: oportet conſequenter dicere, quòd ſatisfactiones ſuæ inquantum excedunt ſua debita, non ſunt remuneratæ in ipſis Sanctis: quia ipſi non indigebant ſolutione pœnarum: nec eſt, ſeu dicitur remuneratio ſatisfactionis, abuſiuè (vt dictum eſt) de remuneratione loquendo. At ſi propriè loquendum eſt de remuneratione, dicendum eſt, quòd merita Sanctorum oïa ſunt pleniſſimè remunerata ſibi: ita quòd & ipſæ eis ſuperfluæ ſatisfactiones ſunt pleniſſimè remuneratæ, vel remunerandæ in ipſis Sanctis: quoniam quicquid inde merentur, totum eorum erit, ſiue ſit præmium eſſentiale ſiue accidentale. Sed pleniſſima remuneratio non minuit vim ſatisfactiuam pro alijs: quoniam ſoluere pro ſe vel alio, non eſt meritum aut merces, aut remuneratio quæcunque: actus.n. ſatisfaciendi, qui à Sanctis proceſſit, pro quanto fuit meritorius, remuneratus eſt vita æterna, &c. Et rurſus pro quanto fuit tale opus pœnale ſibi, remuneratus eſt gaudio accidentali: gaudebit.n. de hoc, quòd plus paſſus eſt, quàm peccata ſua demeruerint: vnde & laureola datur quibuſdam generibus operum ex ipſa executione. Sed per huiuſmodi & quaſcunque alias remunerationes nõ perdit actus ille officium ſuum, quod eſt ſoluere pro pœna temporali actualis peccati proprij vel alieni: immò cum contingeret ſuperfluam ſatisfactionem Laurentij ſoluere pro pęna debita Ioanni pœnitenti, gaudium quoddam accidentale Laurentius in cœlo habebit de hoc, quòd ſatisfactio ſua ſoluit pro Ioanne. Interueniente igitur in hmõi ratione ſuper plena remuneratione meritorum fundata, error in hoc, quòd ſatisfacere, ſeu ſoluere pęnam temporalem pro actuali peccato debitam, inter remunerationes, ſeu remunerabilia computatur: cum longè ſit à genere tam meriti, quàm mercedis, vt etiam atteſtantur Doctores tenentes huiuſmodi reſiduas pęnas ſi contingat inueniri in damnatis, poſſe ſolui in inferno: vbi conſtat non inueniri meritum aut mercedem. Atteſtatur ẽt & cõis doctrina, tenens in purgatorio ſolui hmõi pœnas: & tñ in huiuſmodi ſolutione non mereri neque remunerari. Quia ergo pleniſſima remuneratio quantumcunque vltra condignum, non tollit à meritis Sanctorũ ſuperfluens officium ſatisfaciendi pro pęna temporali actualium peccatorum: ſi conſtat Sanctorum merita plus eſſe ſatisfactoria, quàm ipſi eſſent debitores, nihil obſtabit rõ de plena remuneratione. Quòd aũt Sancti plus ſatisfecerint, quã demeruerint, teſtatur Iob 6.c. dicens, Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas, quam patior in ſtatera: quaſi arena maris hæc grauior appareret. Vbi clarè liquet Iob plus paſſum fuiſſe, quàm pro peccatis ſuis debuerit pati: in ſuperabundantia ſatisfactionum ſuarum, vt patet ex antedictis. Simile aũt eſſe de multis alijs iuſtis, nemo dubitat. De intentione verò Sanctorum, quòd ſcilicet fuerit pati pro nobis, teſtatur Apoſtolus ad Coloſ. 1. dicens; Adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne mea pro corpore eius, quod eſt Eccleſia. Vbi manifeſtè patet, diuinã prouidentiam diſpoſuiſſe paſſiones aliquas in carne Sanctorum, ſpectare ad complementum paſſionũ Chriſti pro corpore eius quod eſt Eccleſia, & hãc diuinam ordinationem Sanctos adimplere ſuis paſſionibus ſuperabundantibus.

Ex quibus omnibus patet, argumenta ſupradictorum Doctorum falſa eſſe. De concluſione autẽ non eſt amplius dubitandum: quoniam iam per Romanam Eccleſiam determinatũ eſt indulgentias fieri ex theſauro ſuperabundantium meritorũ, ſeu paſſionum Chriſti, & Sanctorum. Quę etiam concluſio quòad ſuperabundantiam paſſionũ Chriſti pro nobis fundamentum habet in Scriptura primæ Ioan. 2. Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris aũt tñ, ſed totius mundi. Ex qua authoritate patet paſſionem Chriſti ſufficienter ſatisfacere pro toto mundo, ac per hoc cum executiuè pro paucis tñ ſatiſfaciat, infinitum theſaurum ſatisfactionũ Chriſti ſupereſſe in ſacramentis: quibus eadem Chriſti paſſio ſatisfacit. De Sanctorum aũt ſuperabundantib. meritis quòad officium ſatisfaciendi pro nobis, fundñ eſt in Scriptura in locis allegatis ex Iob & Apoſtolo. Vñ apparet, quàm rõnabiliter Eccleſia Rom. determinauerit.

Et ſi quæratur, ad quid vtilis erit tanta ſuperabundantia ſatisfactionũ Chriſti & Sanctorum, quanta tñ predicta ſupererit poſt vniuerſale iudicium, quoniam nulli amplius proderit, dum pro nullo amplius ſoluere poterit pęnã pro peccato debitã: dicendum eſt, quòd hoc ipſum quod eſt merita Xpi, & Sanctorum vt ſatisfactoria, tã excellenter ſuperare oẽs quæ ſoluendæ fuerant, pęnas, non eſt vanũ: ſed ad gloriam Chriſti & Sanctorũ, & ad cõmendandam libertatem ſaluationis electorũ. Hęc.n. ſuperabũdantia meritorũ atteſtatur, quòd non ex inſufficientia ſatisfactionũ Chriſti & Sanctorum damnati ſunt reprobi, quaſi ſolis electis illa ſuffeciſſent: ſed ex propria iniquitate damnati ſunt reprobi, pro quibus ſufficiens remanet ſatisfactio, ſi diuina miſericordia ad illos eam applicare vellet.

Si autem quæritur, ad quid ſuperabundans ſatisfactio Sanctorum ponitur, cum Chriſti ſatisfactio ſufficientiſſima ſit pro toto mundo: reſpõdendum eſt, hoc propterea eſſe, vt Chriſti membra ſimillima eſſent capiti: videmus.n. diuinam prouidentiã diſpoſuiſſe, quòd Chriſti membra præſertim præcipua, ſibi aſſimilarentur quantum fas eſt. Vñ ſicut ſunt Sancti quidã aliorũ curatores, quidam aliorũ Doctores, quidã qui pro alijs merentur, de congruo tñ: quidam qui pro alijs impetrant: ita quidã ſunt alienarum pœnarum ſatisfactores: ita vt aſſimilentur Chriſto etiam in hoc, quòd pro alijs paſſus eſt, dum & ipſi qui patiuntur, plus quàm demerentur, pro alijs ſatisfaciunt.

QVAESTIO IIII.

An hic theſaurus ſubditus ſit diſpenſationi Papę aliter, quàm per ſacramentorum collationem.

Circa Quartum de theſauro quæritur (An ſcilicet theſaurus hic ſubditus ſit diſpenſationi Papæ aliter, quàm per ſacramentorum collationem) ambiguitas magna eſt: quoniam conferre effectum ſacramenti ſine ſacramento, ſpectat ad claues excellentiæ, quas conſtat non eſſe communicatas Papæ, ſed reſeruatas ſoli Chriſto: remiſſio autem pęnę tpalis pro actuali peccato debitę, eſt effectus ſacrũ: quoniam hoc fit per Baptiſmũ, & per tertiam partem ſacramenti pœnitentiæ, quę eſt ſatisfactio.

In hac quæſtione ſciendũ eſt, totam difficultatem conſiſtere non in hoc, an theſaurus iſte ſit diſpenſabilis per Papam; ſed in hoc, an aliter quàm per ſacramentorum collationem poſſit Papa theſaurum iſtum cõmeare: quoniam nulla authoritate Scripturæ, nullaue rõne haberi vr, quòd diſpenſatio talis ſit credita Petro. Authoritates ſiquidem illæ. Quodcunque ſolueris ſuper terram, & Quorum remiſeritis peccata: intelliguntur proculdubio tñ ſubiectam materiã vt. ſ. ea quæ ſpectant ad remiſſionẽ peccatorum commiſſorum, ſint ſoluenda & remittenda mediantibus ſacramentis. Rõ quoq; cõiter allata ſ. quòd communia bona Eccleſiæ ſunt diſpenſabilia per præſidentem Eccleſiæ; eandem patitur difficultatem. Declaratur.n. quòd communia Eccleſię bona ſpectãtia ad remiſſionem peccatorum, ſunt quidem diſpenſabilia per pręſidentẽ Eccleſię, ſed non quomodolibet; ſed certo mõ, hoc eſt per collationem ſacramentorum. Rõ demum ducens ad inconueniens, puta quòd ſuperfluæ ſatisfactiones Sãctorum fruſtra repoſitæ eſſent in theſauro: quia illæ non communicantur per ſacramenta, ſicut ſatisfactiones Chriſti, nec poſſunt diſpenſari ſine ſacramentis: ergo vanè ſunt in theſauro Eccleſiæ. Hæc, inquã, ratio facilè ſoluitur, dicẽdo, quòd ſunt in theſau-

theſauro Eccleſiæ, vt à Chriſto diſpenſentur mẽbris Eccleſiæ militantis,& ꝙ hoc fit quotidie,dum meritis Sanctorum petimus remiſſionem peccatorum,& exaudimur. Ita ꝙ ſecundum has difficultates,huius theſauri diſpenſatio aliter, quàm per ſacramentum, reſeruata videtur ſummo Sacerdoti Chriſto, qui ſolus nouit merita cauſarum circa remiſſionem peccatorum.

Licèt autem difficilis ſit notitia quæſtionis huius: quia tñ vniuerſalis Eccleſia facto declarauit, Eccleſiæ prælatos poſſe hmōi theſaurum, ſine ſacramentis diſpenſare (dum Epi oēs indulgentias dant, non eundaliter loco ſol us vinculi iniunctionis tranſmittendo ad pœnas purgatorij:ſed gratiosè loco ipſarum ſatisfactionum iniũctarũ: ex hoc enim,ut in ſuperioribus manifeſtatum eſt, oportet dicti theſauri diſpenſationem interueniſſe: cũ nõ poſſint aliter fructuoſæ hmōi indulgentię ſuccedere pœnitentijs iniunctis) ideo abſque hęſitatione aliqua, ẽt ſi nulla adeſſet rõ, fatendũ eſt dicti theſauri diſpenſationem, non ſolum per ſacramenta,quò ad merita Xpi,ſed aliter, q̄ per ſacramenta quò ad merita Chriſti, & Sanctorum,commiſſam eſſe prælatis Eccleſiæ: & præcipuè Papæ. Et hoc tantò magis fatendum eſt, quanto per Leonem X. determinatum eſt. Suffragatur aũt huic veritati rõ,tantò acceptabilior,quantò magis, ſoluit oēs difficultates accidentes in hac re. Eſt autẽ ratio hæc, Communia præſentis Eccleſiæ bona cõmunicabilia aliter, quàm per ſacramenta ſunt à Præſidente Eccleſiæ diſpenſabilia aliter, quàm ꝑ ſacramenta:ſed merita Chriſti & Sanctorum,vt ſuperabundanter ſatisfactoria, ſunt communia bona præſentis Eccleſiæ cõmunicabilia aliter, quàm per ſacramenta: ergo ſunt à Pręſidente Eccleſiæ diſpenſabilia aliter quàm per ſacramenta. Maior propoſitio nullam vr habere inſtantiam. Minor aut ex ſupradictis clara eſt, excepta vltima particula, ſ. ꝙ hęc bona ſint cõicabilia aliter,quàm per ſacramenta. Quæ particula manifeſtatur ex eo, ꝙ hęc eadem bona potuiſſent ſi voluiſſent Sancti cõmunicare,non per viam ſacramẽti alijs membris Eccleſiæ in particulari;ex hoc.n. ꝙ ipſi potuiſſent hoc efficere aliter,quàm per ſacramenta, ſequit, ꝙ ſatisfactiones iſtæ ſuapte natura ſunt cõicabiles alijs aliter,q̄ per ſacramenta. Hinc quoq; monſtratur validam eſſe ad propoſitum authoritatem illam, Quodcunque ſolueris:nã verus illius intellectus eſt, Quodcunq; ſolueris eo modo, quo illud eſt ſolubile: & ſic in omni materia currit,& ad ꝓpoſitum eſſicax inuenitur. Eſt.n. ſic prædicanda, Quodcunque per ſacramentum ſolubile, ſolueris, per ſacramentum: & ſimiliter, Quodcũque aliter, quàm per ſacramentum ſolubile ſolueris, et aliter, q̄ per ſacramentum,&c. Et ſic ſubſumendo, ꝙ pœna temporis,pro actuali peccato debita,eſt ſolubilis & per ſacramentum & per alienam ſatisfactionem ſine ſacramento applicatam, infertur ꝙ huiuſmodi pœna põt à Petro ſolui, non ſolum per ſacramentum, ſed ẽt per alienam ſatisfactionem ſine ſacramento applicatam. Per hoc etiam ſaluatur ratio cõis de poteſtate Pręſidentis Eccleſiæ: quoniam vera eſt reſpectiuè intellecta, hoc eſt, ꝙ bona communicabilia per ſacramenta ſolum põt per ſacramenta communicare: bona autem communicabilia etiam aliter, quàm per ſacramenta communicare. Illud verò quod gloſſando, ſeu reſpondendo dicitur,ea quę ſpectant ad remiſſionẽ peccatorum commiſſa eſſe prælatis Eccleſiæ, mediantibus ſolummodò ſacramentis: uerum eſt de ſpectantibus ad remiſſionem peccatorum ſimpliciter:non aũt de his quæ ſpectant ad remiſſionem peccatorum ſm quid, de quorum numero eſt remiſſio pœnę temporalis pro actuali peccato debitę: præſupponit enim peccatum ſimpliciter remiſſum, & ſecundum minimum quid tantum, puta temporalem pœnam remittendum.

Et per hoc patet ſolutio principalis argumenti. Nam ſine ſacro conferre ſacramenti effectu ſimpliciter, ſed totalem, ſpectat ad claues excellentię: conferre autem ſine ſacramento id, quod partialiter põt eſſe effectus ſacramenti, põtq; pertinere ad claues miniſterij. Sic ſũt eſt in propoſito: quia remiſſio pœnæ tẽporalis pro actuali peccato debitæ nullius ſacramẽti eſt ſimpliciter, ſeu totalis effectus,licèt ſit partialis Baptiſmi effect⁹,& poſſit eſſe partialis aliorum ſacrorum effectus, & poſſit ẽt ſine ſacro effici,& ſine actu clauium. Quia conſtat, ꝙ poteſt, vel per proprios actus pœnitentis, vel per amicorum ſatisfacientium pro eo actus fieri:ut patet cum aliquis mortificat ſeipſum ieiunando, peregrinando, &c. pro peccatis ſuis: vel amicus ſimilia facit,ut pro amico ſatisfaciat.

TRACTATVS NONVS, De cauſa indulgentiarum, in duas Quæſt. diuiſus.

1 *Num neceſſaria ſit aliqua rationabilis cauſa indulgentiarum.*

2 *Num cauſa in Bulla indulgentiarum expreſſa ex hoc ipſo ſit rationabilis.*

QVAESTIO I.

Vtrum neceſſariò requiratur rationabilis cauſa indulgentiarum.

Circa cauſam indulgentiarũ dubium duplex occurrit. primum,an neceſſariò requiratur cauſa rationabilis: ſecundum, an cauſa expreſſa in Bulla ex hoc ipſo, quod eſt expreſſa, ſit rationabilis.

Circa primum, videtur pars negatiua vera: quoniam indulgentiæ indiſcretæ, licèt peccet concedens, ſunt efficaces. Dicuntur autem indulgentiæ indiſcretæ, quæ ex cauſa non rõnabili procedunt.

Præterea, diſpenſatio miniſteriorum Dei in Eccleſia præſenti, eſt valida ẽt ſine cauſa rationabili facta: ergo diſpenſatio indulgentiarum ẽt ſine cã rationabili facta, debet eſſe valida. Antecedens patet in promotione indignorum. Si enim indigni aliqui promoueantur ad epiſcopatum, prioratũ, Abbatiam,&c. quamuis promotor peſſimè diſpenſet huiuſmodi miniſteria, facta tamen tenent. Cõſequentia verò probatur: quia ſicut credita eſt Papę diſpenſatio indulgentiarum, ita & diſpenſatio miniſteriorum Dei: iuxta illud, Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti,& diſpenſatores myſteriorum Dei.

In oppoſitum aũt eſt, ꝙ indiſcretæ indulgentiæ eneruant ſatisfactionem pœnitentialem, vt dicitur extra, de pœnit. & remiſ. cap. cum ex eo: non eneruarent autem, ſi eſſent validæ: ſed ſupplerent, adimplentes in ueritate, quod per ſatisfactionem pœnitentialem agendum erat.

In hac quæſtione aliquid ſupponitur, & aliquid quæritur: ſupponitur.n. cum doctrina communi, ꝙ vnum requiſitorum neceſſariò ad efficaciã indulgentię, eſt cã rationabilis. Quod ẽt manifeſtatur, ex eo ꝙ ſi daretur indulgentia ob cauſam prophanam (puta pro eundo ad theatrum) conſtat, ꝙ indulgentia eſſet nulla. Hoc autem ſuppoſito in quæſtionem vertitur, an quemadmodum ad collationem indulgẽtiæ requiritur rationabilis cauſa, ita neceſſariò ꝙ ſine illa indulgentia non eſt valida, ita ad efficaciam tantę indulgentię (puta centum uel mille annorũ, &c.) exigatur ſimili neceſſitate rationabilis cauſa tantæ quantitatis indulgentiæ, ita quòd ſine huiuſmodi rationabili cauſa tanta quantitas indulgentiæ eſt inualida.

Ex communibus autem applicatis ad hoc, non eſt difficile concludere partem affirmatiuam veram, ſ. Ad efficaciam tantæ indulgentiæ exigi rationa-

rationabilis cauſa quantitatis indulgentiæ, ita q ſine illa non eſt valida. Nā ſi vt ſupponitur & cōmuniter confitemur, rationabilis cauſa eſt ſic neceſſaria ad indulgentiam, neceſſariò ſequitur, q ad tantam indulgentiam eſt etiam ſic neceſſaria rationabilis cauſa illius quantitatis. Et probatur ſequela inductiuè.

Verùm ad minus communia deſcendendo conſiderandum eſt, q licèt ptas Papæ ſuper cōia Eccleſiæ bona tam ſpiritualia q̄ corporalia ſit diſpenſatiua: iuxta illud Apoſtoli. Diſpenſatiua mihi credita eſt: res tn ſubiectæ huic dūi poteſtati, diuerſimodè illi ſubduntur, & diuerſimodè ab illa attinguntur. Et quantum ad propoſitū ſpectat, diſtinguenda ſunt in duo genera, ſ. validorum ex ſolo imperio, vel non validorum ex ſolo imperio: ſunt n. q̄dam in Dei Eccleſia, quæ quamuis ad hoc, q rectè fiat vitra Pontificis imperium, exigant rectam regulam voluntatis imperantis: ſi tn abſq; recta regula ſolo Pontificis imperio fiant, valida ſunt, de quibus etiā dicimus, q multa fieri prohibentur, quę tn facta tenent. De quorū numero ſunt diſtributiones beneficiorū, diſpēſationes matrimoniorum in caſibus diſpenſabilibus, & ſimilia. Scdm aūt genus, ſ. inualidorum ex ſolo imperio, adhuc ſubdiſtinguitur: nam quædā inualida ex ſolo imperio, attingi cum hoc pñt à Pontifice verbo & opere p viam facti: quædā verò ſunt inualida ex ſolo imperio, & cum hoc per viam facti attingi non pñt opere, ſed verbo tm. In primo membro huius ſubdiuiſionis cōtinetur dilapidatio bonorū eccleſię: ſi n. Pontifex pro ſuo libito eccleſiæ terras, &c. donaret, donatio eſſet inualida: qm ipſe non eſt dñs bonorum eccleſiæ, & ſi facto & Bullis poneret eos, quibus donauit, in poſſeſſionem, nō ppea transferret dñium rerum illarum in illos. In ſcdo aūt membro continet̄ diſpenſatio votorum: ſi cūm votum caſtitatis ſolo imperio à Papa diſpēſetur, conſtat diſpenſationem eſſe nullam: & circa voti vinculum, ppea per viam facti nullum actū Pontifex haberet niſi verbotenus: executio n. cuiuſcunq; operis Pontificij ex ſolo imperio emanans, non attingit aliquid circa voti vinculum. Tribus igit exiſtentibus generibus rerum ſubiectarum diſpēſatiuæ poteſtati Pontificis, facilè patere pōt, q primum genus dupliciter à ptāte pontificia attingitur, ſ. diſpenſatione regulata, & diſpenſatione non regulata. Scdm aūt à ptāte quidem pontificia, vnico modo attingitur, ſ. diſpenſatione, hoc eſt rōnabili operatione: ſed ab ipſo Pontifice aliter de facto attingit, puta diſſipatione, dilapidatione, &c. Tertium verò ſola diſpenſatione: i. rōnabili operatione, (ſeclusis verbis, ſicut & in ſecūdo) attingi pōt tā à ptāte pontificia q̄ ab ipſo Pōtifice. In quo aūt horū generum indulgentiæ cōtineantur, facile eſt diſcernere. Quòd n. nō ſint ſub primo genere (quæ, ſ. ſunt valida ex ſolo imperio) ex eo patet, quòd Papa nō pōt dare indulgentias, hac ſola rōne, quia vult: & ſi pro ſolo libito daret indulgentia, non eſſet valida: vt ex cōi doctrina ſupponimus, & aliqualiter probatum eſt. Et iterū probatur, ex hoc q cōia Eccleſiæ bona temporalia non pōt Pontifex donare donatione valida, ex hoc ipſo ſolo quia vult: non minus. n. pretioſa ac chara Eccleſiæ ſunt bona cōia ſpiritualia, quàm tpalia: & ppea ſi illorum donatio ex ſolo imperio eſt inualida, multò magis inualida erit horū effuſio ex ſolo imperio. Nec ſoluitur hæc rō, dicēdo, q donatio tpalium eſt cum damno Eccleſiæ, donatio verò horū ſpualium eſt ſine damno Eccleſiæ: nā habere damnū annexū, vel carere annexo dāno, per accidens, ſe habet ad ptātem diſpenſatiuam: vt patet ex hoc, q ēt in quibuſdam habentibus annexum damnum Eccleſiæ, donatio ex ſolo imperio eſt valida: vt atteſtatur diſtributio prælationum. Vnde non penes damnum, vel non damnum attenditur vis poteſtatis diſpenſatiuæ.

Quia igitur communia Eccleſiæ bona, ex quib. efficaces ſunt indulgentiæ, non continentur ſub primo genere; & à ſecundo genere in hoc diſtāt, q per viam facti nullum operis ſolius verbi actū Papa habere poteſt circa illa (non enim pōt transferre poſſeſſionem de facto horum bonorum, ſicut poteſt reſpectu temporalium) reſtat, vt ſub tertio genere theſaurus cōtineatur indulgentiarum. Ex quibus poteſt formari talis ratio. Theſaurus indulgentiarum non poteſt veraciter atting. à poteſtate pontificia, niſi actu verę diſpenſationis: ſed ergo tam indulgentia, q̄ tanta indulgentia, data ſine cauſa rationabili tantæ indulgentiæ, eſt inualida. Antecedens probatum eſt, & ſupponitur ſm communem doctrinam. Conſequentia verò quò ad ſecundam partem probatur: tum quia eiuſdem rōnis eſt actus dans indulgentiam, & dans indulgentiam tantam: ac per hoc ſi ſolus actus verę diſpenſationis poteſt attingere theſaurum indulgentię, ſolus etiam veræ diſpenſationis actus poterit attingere theſaurum tantæ indulgentiæ: tum quia ſi quantitas indulgentiæ attingitur aliter, quàm p veram diſpenſationem, oportet alium actum fingere, puta actum imperij, ſeu liberæ donationis reſpectu talis quantitatis: & tunc aut iſte actus attingit theſaurum via facti, aut via iuris: non via facti, quia ad iſtum theſaurum nullus eſt human' acceſſus per viam facti: nec via iuris, quia de iure ſola diſpenſatio credita eſt Papæ. Sicut ergo inualidę indulgentię ex cauſa rationabili non fiunt, ita non eſt valida tanta indulgentia, puta mille annorum, niſi fiat ex cauſa rationabili tantæ quantitatis, ſcilicet mille annorum.

Ad primum autem in oppoſitum dicitur, q ſententia illa, ſ. Indulgentię indiſcretæ ſunt validę, verificatur de indiſcretis quò ad euentum: nō aūt de indiſcretis quò ad cauſam: ſunt n. indulgentię indiſcretę ratione euentus, quando indulgentiæ aliàs bene concessę patiunt propter earum multitudinem quaſi contemptum, aut ipſarum, aut ſatisfactionum pœnitentialium: & tales ſunt validę. Sed ſi ſunt indiſcretę, quia carent rationabili cauſa, aut omnino, aut quò ad tantam quantitatē, ſunt inualidę.

Ad ſecundum iam patet reſponſio ex dictis: nā miniſteria ſunt in alio genere diſpenſabilium, & indulgentię ſunt in alio diſpenſabilium genere: illorum enim efficacia ea ſolo pendet imperio: horum autem efficacia abſque vera diſpenſatione eſſe nequit. Et propterea non eſt ſimilis ratio.

QVAESTIO II

An ex hoc ipſo, quòd in Bulla exprimitur aliquid pro cauſa indulgentię, ſit rationabilis cauſa tanta indulgentia

CIrca Secundum de cauſa rationabili indulgētiarum quęſitum (An ex hoc ipſo, quòd in Bulla exprimitur aliquid pro cauſa indulgentię, ſit rationabilis cauſa tantę indulgentię) pro parte affirmatiua occurrit multiplex argumentum. Primò, quia aliter prędicatio Eccleſiæ eſſet falſa. Secundò, quia doctrina Romanę Eccleſię periclitaretur. Tertiò, quia non eſſet vniuerſaliter vera illa communis ſententia, Indulgentiæ tantum valent quantum ſonant. Quartò, quia aliter deciperetur populus ab eccleſia: audiens tantam indulgentiam pro tali opere, & exequens illud, vt habeat indulgentiam, ſi tamen non acquireret illam in veritate.

Quamquam indulgētiarum cauſa in Bulla expreſſa, niſi manifeſtus ſit error ſit rōnabilis: tamē tanta indulgētia non oportet in veritate eſſe rationabilem.

Quęſtio hęc nō eſt mota pp difficultatem, quā in ſe ipſa habeat, ſed ad excitandos illos, qui ſciūt in vniuerſali, & deficiunt in ſingulari. Vnde diſtinguendo de rationabili pręſumptiue, vel vero, duo dicenda ſunt. Primum, Cauſa indulgentiæ expreſſa in Bulla, niſi manifeſtus ſit error, eſt ſemper rationabilis, loquendo de rationabili pręſumptiue: nam ſicut ſententia à iudice lata, niſi errorē contineat

tineat

tineat manifeſtum, præſumitur iuſta ſita cauſa à principe expreſſa in diſpenſationibus præſumitur rationabilis, niſi vt dictu eſt, error ſit manifeſtus. Secundum eſt, Cùm indulgentię tantæ expreſſam in Bulla, non oportet eſſe rationabilem in veritate. Et ratio in promptu eſt multiplex: tū quia Papa pōt in iſtis errare, cum non ſit hæc ſententia iudicialis de his, quæ ſunt fidei. Vbi ſcito, ꝙ licet acceſſus ad indulgentias & earum ſuſceptio ſit quædam Chriſtianæ fidei profeſſio, fides tñ Chriſtiana eo modo, quo eſt de indulgētijs, non eſt de hac vel illa indulgētia. Sed ſicut fides noſtra circa Euchariſtiæ ſacramentum eſt, ꝙ ſub hoſtia ritè conſecrata continetur corpus Chriſti, non aūt eſt, ꝙ iſta hoſtia ſit ritè conſecrata, neque eſt, ꝙ ſub hac hoſtia, quæ proponitur adoranda, continetur corpus Chriſti (quī vtrunque eorum pōt eſſe falſum: fidei autem Chriſtianæ non pōt ſubeſſe, falſum) ita circa indulgentias non curando pro nunc quō ſpectent ad fidem, fides noſtra eſt, ꝙ indulgentiæ ritè datæ ſunt validæ; & non ſpectat ad fidem, an iſta indulgentia ſit ritè data, an iſta cauſa eius ſit rationabilis an iſta indulgentia ſit valida. Et ſimile eſt de alijs ſingularibus: quī hæc omnia poſſunt eſſe falſa: & ꝓpea non ſpectant ad fidem noſtram, ſed ad humanam opinionem ſeu credulitatem, quę eſt de his ſingularibus, & pōt falli. Et ꝓpea acceſſus ad indulgentias, in cōi quidem eſt quædam fidei profeſſio; ſed acceſſus ad iſtam indulgentiam, procedit ex fide tanquam ex cauſa remota, & humana credulitate huius indulgentiæ, huius cauſę, & hmōi tanquam ex cauſa proxima. Et quia effectus ſequitur conditionem cauſæ promiſſæ ſicut concluſio minorem ſeu deteriorem præmiſſam: ideo poteſt concurſus iſte falli abſque Chriſtianæ fidei detrimento. Tum, quia non ſolùm pōt Papa errare in hmōi, ſed ēt facilè poteſt errare, ſicut & in alijs ſimilibus actibus. Dare ſiquidem indulgētias, conſiſtit in actibus abſolutionis & diſpenſationis: abſoluuntur. n. per eas pœnitentes ab iniūctis pœnitentijs, & diſpenſatur theſaurus meritorum Chriſti, & Sanctorum: ſed tam in actu abſolutionis, quā in actu diſpenſationis facilè committi poteſt error, ēt ex propoſito: vt patet in diſpenſatione votorum & in diſpenſatione bonorum temporalium Eccleſiæ, & miniſteriorum eccleſiaſticorum, & in abſolutionibus à cenſuris & iuramētis in præiudicium aliorum, &c. ergo in hoc quoque ſingulari facto quo dat indulgentiam, ſeu exprimit, talem cauſam pro tanta indulgentia, errare facilè pōt. Nec eſt recurrendum ad Spiritusſancti aſſiſtentiam: & ꝓpea piè deberet credi, ꝙ nō pōt Papa in iſtis errare. Nam in maiori cauſa permiſit Spiritusſanctus Romanos Pontifices errare, ſ. in cauſa ſpectante ad ſacramentum matrimonij: in qua (vt habetur extra, de ſponſa duorum in c. licèt) Alexander. 4. dicit, Quamuis aliter à quibuſdam prædeceſſoribus noſtris ſit aliquando iudicatum, quod longe plus eſt quàm dare indulgētiam indiſcretam ex cauſa: tum quia erat cauſa ſacramētalis: tum quia iudicialiter actum eſt: indulgētiæ autem poſſunt dari paſſim ſine cōſilio & ſine meditatione, ac per hoc ſine diſcretione. Quamuis igitur non ſpectet ad ſubditos, diſcutere & iudicare de pontificij indulgentijs, aut cauſarum meritis: dubium tamen non eſt poſſe etiam per Papam dari indulgentias indiſcretas, & quò ad cauſam, & quò ad euentum.

Ad primum ergo in oppoſitum dr, ꝙ prædicatio eccleſiæ quò ad indulgentias, tripliciter ſe habet: Primò narratiuè: pront. ſ. narrat contenta in Bulla: & hic nulla eſt falſitas quī narratio eſt. Secūdò doctrinaliter: & hic ſubdiſtinguitur. Vel docendo doctrinam fidei, & ſic etiam nullum eſt periculum falſitatis: quoniam ſicut fides non ſe extendit ad iſtam indulgentiam, aut iſtam cauſam illius indulgentiæ, ita nec doctrina eccleſiæ extēdit ſe ad hæc ſingularia. Vel docendo opiniones Doctorum: & ſic poteſt prædicare falſa, ſi opinio prædicata eſt falſa: & ꝓpea ad præſeruandā prædicationem ab hmōi falſitate, debent ꝑdicatores, aut opinatiuè, aut recitatiuè opiniones ꝑdicare.

Ad ſecundum dr. ꝙ aliud eſt loqui de doctrina Romanæ Eccleſiæ, ſeu Romani Pontificis, & aliud eſt loqui de operibus eiuſdem. Docuerunt ſiquidem Romani Pontifices multi indulgentias ex cauſis rationabilibus dari: in qua doctrina continetur, ꝙ etiam tanta indulgentia debet procedere ex cauſa rationabili tātæ quantitatis, vt ſuperius deductum eſt. Factum aūt, ꝙ in Bullis indulgētiarū continet, ſi quandoque periclitaretur, non propterea Romanæ Eccleſiæ doctrina periclitaretur.

Ad tertium dr dupliciter. Primò, ꝙ illa ſententia communis intelligitur negatiuè, hoc eſt Non plus valent, quā ſonant: diuulgata enim vr ſententia illa ad excludendas extenſiones indulgentiarum ad ea quæ ſub earum tenore non continentur. Secundò dicitur, quòd vera eſt de indulgētijs diſcretis: non autem de indiſcretis quò ad cauſam. Poteſt & tertiò dici, quòd vera eſt in foro exteriori in quo ſtatur præſumptionibus iuris.

Ad quartum dicitur, ꝙ populus poteſt quidem decipi in huiuſmodi, ſed nō decipitur ab eccleſia: ſicut etiam poteſt decipi adorando hoſtiam propoſitam à ſacerdote in miſſa. Si contingeret autē huiuſmodi populum falli, falleretur aut à ꝓpria credulitate, aut ab humanis opinionibus, aut ab indiſcreto facto dantis indulgentiam, vel ab omnibus ſimul: & non ab eccleſia, ad cuius doctrinā non ſpectant hęc ſingularia, ſicut nec ad eius fidē.

TRACTATVS DECIMVS,
De Suſcipientibus indulgentias, in duas Quęſt. diuiſus.

1 *Num præter gratiam ex parte ſuſcipientis neceſſaria ſit aliqua diſpoſitio.*

2 *Num tempore quo fit opus pro indulgentia, oporteat operantem eſſe in gratia.*

QVAESTIO I.

An præter gratiam requiratur ex parte ſuſcipientis indulgentias, aliqua alia diſpoſitio.

Circa Suſcipientes indulgentias, dubiū duplex occurrit. Primum, An pręter gratiam requiratur ex parte ſuſcipiētis aliqua alia diſpoſitio. Secūdū eſt, An tꝑe quo fit opus pro indulgentia, oporteat operantem eē in gr̄a.

Et in primo quidem dubio pro parte negatiua eſt authoritas doctrinæ communis, tenētis ad indulgentiam ſufficere tria: authoritatem in dante, gratiam in ſuſcipiente, pietatem in cauſa.

In oppoſitum eſt, quòd ad plenariam remiſſionem pœnæ per viam ſacramenti pœnitentiæ, nō ſufficit gratia ex parte ſuſcipientis: ergo nec ad plenariam huiuſmodi remiſſionem per viam indulgentiæ ſufficit gratia ex parte ſuſcipientis. Antecedens eſt clarū: alioquin quilibet confeſſus in gratia, cōſequeretur plenariam remiſſionem pœnæ. Conſequentia verò probatur: tum quia ſacrm eſt potius, quā indulgentia: & diſtributor theſauri per ſacramentum eſt longè liberalior, quàm quilibet Pontifex: quoniam liberalitas diuina in infinitum excedit liberalitatem humanam.

In hac Quæſtione, quia difficile admittitur oppoſitum eorum, quæ conſueuimus, cenſorem deſidero, intellectu mundū ab opinionibus. Vr ſiquidē mihi rōnabiliter dici, ꝙ nō ſufficit ſola gratia ex parte ſuſcipiētis ad veraciter cōſequēda indulgētia coram Deo. Sunt ſiquidē cōfeſſi in gratia duplicis ordinis: quidam ſoliciti ad ſatisfaciendum per

ſeipſos

ſeipſos pro peccatis ſuis, quidam negligentes ſatisfacere per ſeipſos. Primi condignas pœnitentias vel petunt à confeſſoribus ſibi imponi, parati eas implere: vel ſponte illas aſſumunt, dum continuè ſtudent per ſua ſancta opera ſatisfacere, ieiunando, orando, eleemoſynas dando, & c. ad hoc. Secundi verò paruiſſimam pœnitentiam aut rogant, aut læti ſuſcipiunt: & quum illam impleuerint: (quam ſciunt eſſe minimam) non curant amplius de ſatisfaciendo, reputantes ſibi ſufficere, ꝙ tum ibunt ad infernum. Et hi ſunt, quibus indulgentiæ non proſunt, iudicio meo. Et ratio quæ me mouet eſt: Nullus indignus aliena ſatisfactione pro pœna ſibi debita, conſequitur veraciter fructum indulgentiæ: ſed quilibet in gratia conſtitutus negligens ſatisfacere per ſeipſum, eſt indignus aliena ſatisfactione pro pœna propriis peccatis debita: ergo nullus conſtitutus in gratia negligens ſatisfacere per ſeipſum, acquirit fructum indulgentiæ. Maior propoſitio intelligentib. terminos eſt euidens: indulgentia enim per ſatisfactionem alienam (hoc eſt Chriſti, & Sanctorum) parit fructum, qui eſt remiſſio pœnæ temporalis pro actuali peccato debitæ: ac per hoc qui eſt alicuius indignus aliena ſatisfactione, indignus eſt indulgentia. Indignos autem indulgentia non cõſequi veraciter fructum illius, tam verum ac manifeſtum eſt, vt probatione non egeat, apud intelligentes, diſtributionem diuinorum donorum in ſolis diſpoſitis habere locum: conſtat autem indignos non eſſe diſpoſitos, & diuina operatione remiſſiones fieri pœnarum per indulgentias humano miniſterio ritè conceſſas.

Ad euidentiam autem minoris prælibãda ſunt duo. primum eſt, ꝙ ſatisfactio pro pœna temporali, actuali peccato debita eſt onus perſonale: tenetur enim ipſe qui peccauit, facere ſatis. Secundum eſt ꝙ licet tam contritio quàm confeſſio ſit ita perſonalis, ꝙ non poſſit per amicum suppleri, ſatisfactio tamen quia per exteriora bona fit, inter quę computantur amicitia eſt onus perſonale, ꝙ capax eſt amicabilis adiutorii. Quibus præmiſſis probatur minor. primò ſic: ludi, nãs amicabili adiutorio, eſt indignus aliena ſatisfactione: ſed conſtitutus in gratia, negligens ſatisfacere per ſeipſum indignus eſt amicabili adiutorio. quoniam amicitię ratio poſcit, ꝙ amicorum ſit idem velle, & idẽ nolle: & propterea, ſi ego pro meipſo nolo ſatisfacere, par eſt vt amicus quoque hoc nolit: quin potius non amicè peterem, vt me negligente ſatisfacere, ipſe pro me pateretur. Poſſent q; rectè huiuſmodi negligentes, quærentesq; per indulgentias ſatisfacere, Verbo Domini reprehendi: Alligat onera grauia & importabilia in humeros hominum, id eſt amicorum: digito autem ſuo nolũt mouere ea. Nec obſtat ꝙ Sancti iam paſſi ſunt: quoniam ſimilis eſt ratio de paſſionibus præteritis & futuris, quia illis ſolis proſunt præteritæ, pro quibus patiendum fuerat: & ideo ſi pro huiuſmodi negligentibus non fuerat ab amicis patiendum, nec poſtea ꝙ paſſi ſunt, illis amicorum proſunt paſſiones. Secundò probatur eadem minor ſimiliter ex habitudine ad communem Eccleſiæ theſaurum: quia in qualibet bene ordinata repub. quantumcunq; rationabilis adeſſet quandoque cauſa diſpenſandi communem theſaurum in ciues grauatos ære alieno, negligentes tamen ſoluere, indigni cenſerentur adiutorio theſauri: ex eo enim ꝙ poſſunt de ſuo ſoluere, & non curant, indignos ſe reddunt tali ſubleuamine. Et niſi tales pro indignis haberentur, foueretur negligentia: quoniam alii horum exemplo ad ſimilem negligentiam prouocarentur: legis autem eſt facere non negligentes, ſed virtuoſos. Quum igitur Eccleſia ſit à Deo ordinata, æquum non eſt, vt ſpiritualis diſpenſatio theſauri, negligentes ſatisfacere pro dignis habeat: hoc enim verè eſſet eneruare ſatisfactiones pęnitentiales. Non proſunt igitur indulgentiæ conſtitutis in gratia negligentibus ſatisfacere per ſeipſos: quoniam indigni ſunt indulgentiis: ſed oportet vltra gratiam diſpoſitos ipſos eſſe, vt digni ſint alienis ſatisfactionibus: ſunt autem digni per hoc, ꝙ ſunt parati per ſeipſos ſatisfacere: ſic enim ſunt digni amicabili adiutorio ad ſatisfaciendum: parati autem ad ſatisfaciendum per ſeipſos ſunt, non qui negligunt per ſeipſos ſatisfacere, ſed illi ſoli, quorum voluntas ſic eſt ad ſatisfaciendum parata, ꝙ non retardat opus, niſi impedita. Confirmatur autẽ hoc ex antiqua forma indulgentiæ, quum dicitur, Verè pęnitentibus. Pęnitens enim dupliciter dicitur. Vel per excluſionem cõtrarii: quia ſcilicet nihil habet in ſuo animo contrarium pœnitentiæ: & hoc modo quilibet exiſtens in gratia, eſt pęnitens, etiam ſi ſit negligens ad ſatisfaciendum. Vel per poſitionem virtualis pęnitentiæ: quia ſcilicet vis affectus pęnitentialis in eo ſecundum veritatem viget: & hoc modo pęnitens non eſt niſi ſollicitus ad per ſeipſum ſatisfaciendum. Quum ergo dicitur, Verè pœnitentibus, niſi ſuperfluè, ſed ad maiorem expreſſionem appoſitum ſit ly Verè, denotat indulgentias non concedi pęnitẽtes negligentes, ſed pęnitentes ſollicitos, qui ſoli ſunt verè pęnitentes, ſignificante participio actum pęnitendi: qui non inuenitur apud negligentes, ſed apud ſollicitos. Manifeſtius quoque ſuadetur hoc idem ex alio verbo eiuſdem formæ, quum dicitur, De iniunctis pœnitentiis: conſtat enim communiter, quemlibet pęnitentem paratum eſſe ad iniunctam pęnitentiam peragendam, alioquin nõ acceptaſſet illam. Duo propterea ex hoc verbo habentur. Alterum eſt, ꝙ indulgentia niſi noua forma detur, nõ abſoluat, niſi à pęnitentiis iniunctis. Alterum eſt, ꝙ indulgentia non prodeſt, niſi parato per ſe ſatisfacere: primum enim horũ explicitè; ſecundum autem implicitè (inquantum paratus ad ſatisfaciendum ſupponitur) ex eodem verbo habemus.

Et hinc ſequitur primò, ꝙ fruſtra faceret quis ſibi iniungi magnas pęnitentias à confeſſore, nõ vt ipſas adimpleret, ſed vt per indulgentias ipſas exolueret: quoniam hoc non eſt eſſe paratum ad ſatisfaciendum, ſed ad imponendum amicis iugum ſuum. Sequitur ſecundò ꝙ ſi forma indulgentiæ mutaretur, & ad non iniunctas extenderet pęnitẽtias, diſpoſitio tñ ſuſcipientis non propterea mutaretur, quoniã ex natura rei exigitur ex parte ſuſcipientis eſſe paratum ad ſatisfaciendum ſecundum vires per ſeipſum: vt declaratum eſt. Nec intelligo hanc præparationem ad ſatisfaciẽdum ita ſtrictè, quin per aliquid æquiualens, aut maius suppleri poſſit, vt patet ex hoc, ꝙ contingit quandoque cauſam pro qua datur indulgentia, talem, ac tantum exigere opus, vt excedat præparationem ad ſatisfaciendum: puta ſi detur plenaria pro actu quo ſe exponit morti pro Chriſto, aut perpetuæ mancipationi alicuius pii ſeruitii, aut aliquo huiuſmodi; & tunc cauſa indulgentiæ ex parte concedentis tenet locum cauſæ rationabilis tantæ indulgẽtiæ; & ex parte ſuſcipientis ſupplet locum diſpoſitionis reddentis dignum amicabili ſatisfactione. Secus autem eſt, ſi daretur plenaria pro viſitante aliquam Eccleſiam: nam dato ꝙ cauſa eſſet rationabilis ex parte concedentis, viſitatio tamen ipſa non ſupplet vicem præparationis ad ſatisfaciendum: quum nec illi æquiualeat, nec excedat.

Ad obiectionem autem in oppoſitum dicitur, quantum ad diuum Tho. ſpectat, ꝙ aliorum opiniones ſequutus eſt, vt ipſemet tria illa colligendo explicat in 4. ſent. diſt. 20. q. 1. art. 3 q. 2. Quantum verò ad communem doctrinam, quia non niſi opinatiua eſt (cum bona reuerentia dictum ſit) non inconuenit adinuentis ab ipſis aliquid noui

ſuper-

ſuperaddi, quod ſub forma indulgentiæ latebat, & ratione probabili roboratum. Et ſcito ꝗ iuxta hunc dicendi modum, ſoluuntur, omnes quæſtiones, tam de nimis largo Diſſimo, quàm de omittendis ſuffragiis pro plenariè abſolutis in morte, quàm de admiratione ſapientium, & de obloquutionibus detrahentium, & excitantur Chriſti fideles ad pœnitentiæ opera. Nec aliquid adimitur efficaciæ indulgentiarum: ſicut nihil adimitur efficaciæ ſacramentorum ex hoc, ꝗ oportet accedentes ad illa eſſe dignè diſpoſitos, ſi fructuoſa ſibi eſſe volunt: ſoli ſiquidem indigni indulgentia ꝓ illius fructu iuxta hunc dicendi modū excludunt.

QVÆSTIO II.

An tempore, quo ſit opus pro indulgentia, oporteat operantem eſſe in gratia.

CIrca ſecundum verò quæſitum de cauſa indulgentiarum, ſciendum eſt, ꝗ dupliciter datur indulgentiæ. Vel ita ꝗ tempus indulgentiæ & tempus operis ſit vnum & idem, vt quum datur indulgentia viſitanti Eccleſiam. Et tunc non habet locum hæc quæſtio: quoniam conſtat tempus fructus indulgentiæ coexigere gratiam in percipiente illam. Vel ita ꝗ aliud ſit tempus operis, & aliud ſit tempus percipiendi fructum indulgentiæ: vt quum datur indulgentia ſemel in vita & ſemel in morte ſuſcipientibus crucem: & tunc habet locum propoſita quæſtio, an exigatur gratia tunc, quum ſit opus pro quo datur indulgentia.

Videtur enim pars negatiua vera. Tum, quia abſq; gratia tempore operis ſaluari poſſunt omnia requiſita ad fructum indulgētiæ: nam ſaluatur authoritas in dante, pietas in cauſa, gratia etiam ſolicita ī ſuſcipiēte t̄pe quo ſuſcipit illā: ergo, &c.

Tum, quia non minus valet huiuſmodi opus ꝓ ſe, quàm pro alio, ſed ſi pro alio (puta exiſtente in purgatorio) opus hoc quis faceret ſine gratia, indulgentia valeret pro illa anima, præſuppoſito, vt quandoque fit, ꝗ poſſit quis accipere indulgentiam pro defuncto faciendo tale opus: ergo ad faciendum opus pro indulgentia non requiritur gratia.

In hac quæſtione videtur mihi non ſolùm tutior ſed longè rationabilior pars affirmatiua, ſ. ꝗ exigitur gratia etiam tempore operis. Probaturq; hoc dupliciter. Primò ex antiqua indulgentiarū forma, quum ordinariè vtrunque exprimitur, ita quòd primo loco exprimitur gratia, & ſecundo exprimitur opus, non qualitercunq; ſed vt ipſa gratia afficiat operantem: dicitur enim ſic, Omnibus verè pœnitentibus & confeſſis, qui viſitauerint talem eccleſiam, ſeu qui manus porrexerint adiutrices. &c. Vbi manifeſtè patet, ex forma eccleſiæ conſueta haberi pœnitentiam ſeu gratiam coexigi ad tale opus, pro quo fit indulgentia.

Deinde probatur hoc ratione. Sicut theſaurus ciuilis non niſi pro ciuili cauſa diſpenſatur: ita theſaurus vitalis non niſi pro ſola vitali cauſa diſpenſatur. Sed theſaurus indulgentiarum eſt theſaurus vitalis, vtpote ex paſſionibus viuis Chriſti & Sanctorum conſtans, & vitæ æternæ impedimenta tollens: ergo pro ſola vitali cauſa communicatur. Sed opus extra gratiam non eſt viuū, ſed mortuum: ergo pro eo theſaurus indulgentiarum nō communicatur.

Et confirmatur ex hoc, ꝗ reliqua requiſita ad diſpenſationem theſauri indulgentiarum ſunt viua: viuunt enim qui paſſi ſunt Sancti, viuæ ſunt & paſſiones eorum, viuit & ſummus Sacerdos qui eſt principalis diſpenſator indulgentiæ, viuit particeps indulgentiæ: ergo & viuam oportet eſſe cauſam indulgentiæ: quæ eſt enim conuentio lucis ad tenebras, & vitæ ad mortem?

Nec obſtat, ꝗ Pontifex dans indulgentiā, poſſit eſſe mortuus ſm vitam gratiæ: quia ipſe miniſter tm̄ eſt, & velut inſtrumentum Chriſti concurrit. Ad cām. n. principalem reſpiciendum eſt, vt patet in ſimili: quum ſ. dominus in charitate exiſtens ꝑ reprobum diſpēſatorem eleemoſynas diſtribuit: eſt enim opus illud viuum, non obſtante ſpirituali morte miniſtri. Oportet ergo viuum eſſe opus pro quo datur indulgentia.

Ad Primam ergo obiectionem in oppoſitum, dicitur falſum eſſe, quòd ſine viuo opere omnia requiſita ad indulgentiam ſaluantur: nam pietas in cauſa claudit in ſe vitam operis. Ex hoc enim ꝗ exigitur pietas in cauſa, hoc eſt in opere, pro quo datur indulgentia: conſequens eſt ꝗ exigatur & vita: nam pietas ipſa niſi ſit viua, pietas nō eſt, quum nulla ſit Chriſtiana virtus ſine charitate.

Ad ſecundam dicitur, ꝗ opus mortuum ſicut nō ſufficit ad indulgentiam pro ſe pro tempore, quo erit in gratia: ita non ſufficit ad indulgentiam ꝓ alio exiſtente in gratia. Et ſi inſtetur, ꝗ eleemoſyna facta extra charitatem pro exiſtente in purgatorio, valet pro illo: ergo multò magis valet mediante indulgentia: reſpondetur, ꝗ eleemoſyna talis nō valet pro defuncto per modum ſatisfactionis, ſed per modum ſupplicationis: ſcriptum eſt enim: Abſconde eleemoſynam in ſinu pauperis, & ipſe orabit pro te. Peccatorum autem ſupplicationes quandoque exaudiri Auguſt. teſtatur reprehendens verbum cæci nati: Nos ſcimus quia peccatores Deus non exaudit. Ex hoc autem ꝗ valet per modum ſupplicationis mortuæ, non ſequitur ꝗ valet pro indulgentia acquirenda: quoniam indulgentia habet vim ſatisfactionis vnicæ; ſupplicatio autem mortua, ſoli miſericordiæ innititur Dei, cui ſupplicatur.

TRACTATVS VNDECIMVS.

De modo tradendi ſeu ſuſcipiendi ſacros ordines.

ARTICVLVS VNICVS.

Quomodo tradantur, vel ſuſcipiantur ſacri ordines.

CIrca Sacramenta tam extremæ unctionis, quàm ordinis, nihil mihi ſcribendum occurrit, niſi circa ſacramentum ordinis cautos reddere, ne ꝑtinax quiſquam, aut leuis ſit circa modum tradendi, aut recipiēdi ordines. Nam, ſi collecta fuerint quæ pontificales codices, quæue ratio, autoritasq; doctrinæ tradidit, incerta ualde apparebit, presbyteratu excepto, reliquorum natura ordinum. Et de minoribus quidem ordinibus & ſubdiaconatu Magiſter ſentent. in 24. diſt. 4 ſentent. dicit inſtitutos eſſe ab eccleſia. De diaconatu uerò ambiguum magis eſt: quia non cōſtat ex actibus Apoſtolorum Diaconos altaris, ſed Diaconos menſarum & uiduarum inſtitutos eſſe ab Apoſtolis, Actuum ſexto: quin potiùs oppoſitū ibi dicitur: quũ Diaconi altaris ad orandum & prædicandum ordinantur (ut in pontificalibus patet) ibi uerò dicunt Apoſtoli, Nos uerò orationi & miniſterio uerbi inſtantes erimus. Quocirca licèt tūc non fuerint Diaconi altaris inſtituti, uident tñ ab Apoſtolis inſtituti, licèt neſciat quando, & ubi. Iūgit ſiquidem Diaconos Epiſcopis Paulus ad Philippenſes ſecundo, dicens: Omnib. ſanctis in Chriſto Ieſu, qui ſunt Philippis cum Epiſcopis & Diaconibus: & primæ ad Timotheum tertio, deſcripto Epiſcopo, deſcribit qualis debet eſſe Diaconus. Et qa ambæ Eccleſiæ ſcilicet Philippenſis & Epheſina (cuius erat Timotheus Epiſcopus) erant Eccleſiæ Gentium, in quibus non legimus maſſe in cōmuni Chriſtianos, ut Hieroſolymis, ac per hoc nō agebant Diaconi menſarum & uiduarū: ideo Diaconi altaris uidentur eſſe iſti. Et confirmatur ex Dio. ponente Diaconatus ordinem in primitiua Eccleſia unde diaconatum ab Apoſtolis credimus cœpiſſe. Et quod magis urget, nulla uidetur certa forma

forma in diaconatu: nam ſecundum antiqua pontificalia impoſitio manuum ſuper Diaconum non habet certam verborum formam, niſi orationem illam: Emitte, quæſumus, in eos Sanctum ſpiritum, &c. quæ ſecundum noua pontificalia poſt impoſitionem manuum dicenda eſt. Datio autem libri Euangeliorum certam habet formam verborum: ſed tunc non imprimi characterem ex eo videtur, quod antequam Euangelium aliquod eſſet ſcriptum, Diaconi ab Apoſtolis videntur ordinati, non dicendo: Accipe poteſtatem legendi Euangelium, ſed vt creditur, per impoſitionem manuum. Idem quoque apparet in ſubdiaconatu, in quo nullum pontificale habet niſi materiam ſine forma, ſ. traditionem calicis vacui, &c. Taceo de minoribus ordinibus, in quibus varietas multiplex inuenitur inter antiqua pontificalia: ex quibus apparet quod huiuſmodi ordines ſacramentalia quædam videntur magis quàm ſacramenta. Et ad hoc ducit ratio: quia per nullum dictorum ordinum poteſt ordinatus actum aliquem, qui ſi ſine illo ordine fieret, eſſet nullus: vt patet diſcurrendo per ſingulos actus Diaconi & inferiorum. Et per hanc rationem episcopatus videtur ordo: quia aliquem actum poteſt Epiſcopus, qui a non Epiſcopo factus nullus eſt: vt confirmare, præſuppoſita veritate decretalis extra de conſuetudine, cap. quanto.

Hæc autem ſint collecta non ea ratione, vt nouam velimus ingerere doctrinam de ſacramento ordinis: ſed vt doctus quiſque percipiat incertitudinem materiæ, de qua eſt ſermo: & non velit plus ſapere, quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem: hoc eſt, vt ſit contentus conſueto pontificali Eccleſiæ, in qua ordinatur. Et ſi aliquid fuerit omiſſum eorum, quæ ex nouis pontificalibus ſunt addita (puta quia non eſt datus ſubdiacono liber Epiſtolarum cum illis verbis, Accipe librum, &c.) non propterea ſuppleri oportet in alia ordinatione huiuſmodi omiſſum: huiuſmodi enim noua additio non facit legem nouam. Nec mihi aliquis obiiciat oppoſitum me alibi ſcripſiſſe, dum de ſimultate contractus in primo Quodlibeto ſcripſi. Hæc enim non aduerſantur illis: quoniam non niſi de his quorum contractus ſimul cum traditione in pontificali mandatur, loquutus ſum.

Tutius tamen eſſe conſtat ſequi antiqua pontificalia in tribus infimis ordinibus, quàm modernum, in quo oſtenſio materiæ prius mandatur cum verbis, & poſtea tactus materiæ. Et certè mirum eſt, quum corrector ille mutauerit miniſtrum materiæ in acolytatu, ſ. Archidiaconum in Epiſcopum, vt tutiorem viam eligeret, quod in præcedentibus ordinibus labori Epiſcopi tantùm pepercit vt nimis tutam viam eligeret. In antiquis ſiquidem pontificalibus diuerſimodè de minoribus ordinibus habetur: nam alicubi de oſtiario & lectore habetur, Tradit ſibi claues vel librum Epiſcopus, dicens. de exorciſta verò habetur: Accipiat librum de manu Epiſcopi dicentis ſibi: de acolyto autem accipiat candelabrum, &c. de manu archidiaconi dicente ſibi Epiſcopo. Vbi apparet ſemper ſimultas formæ & materiæ: & quod materia non eſt monſtratio, ſed traditio & acceptio. Alicubi verò habetur, vt in nouo pontificali tempore Innocentij octaui impreſſo legis.

TRAC. DVODECIMVS de Contractu matrimonij in tres diuiſus quæſtiones.

1 *Num matrimonium contractum per procuratorem ſit ſacramentum.*

2 *Num contractus matrimonii clandeſtinus ſit quandoque licitus.*

3 *Num matrimonii contractus non propter prolem, nec propter vitandam fornicationem ſit licitus.*

De ſacramento matrimonii Triplex quæſitum.

Circa ſacramentum matrimonij paucula tractanda occurrunt. Et primò circa ipſum matrimonij contractum, tria occurrunt dubia. Primum eſt, An matrimonium contractum per procuratorem ſit ſacramentum. Secundum. An contractus matrimonij clandeſtinus ſit quandoque licitus. Tertium eſt, An matrimonij contractus non propter prolem, nec propter vitandam fornicationem, ſit licitus.

QVAESTIO I.

An matrimonium contractum per procuratorem, ſit ſacramentum.

Circa primum ratio dubij eſt, quia matrimonium inter fideles verum & ratum eſt ſacramentum: contractus autem huiuſmodi per procuratores efficit matrimonium verum & ratum: ergo eſt ibi ſacramentum.

Præterea, Coniugium inter infideles eſt ſacramentum, vt dicitur extra de diuortijs cap. gaudemus: ergo à fortiori coniugium huiuſmodi quod eſt verum & ratum, eſt ſacramentum.

In oppoſitum eſt, quod nullum ſacramentum miniſtratur per procuratorem. Ad hoc dicuntur duo: primum directè reſpondendo quæſito, quod matrimonium contractum tantummodo per procuratorem non eſt ſacramentum Eccleſiæ. Quod manifeſtatur dupliciter. Primò, quia nullum ſacramentum ſuſcipitur per procuratorem: quia receptio ſacramenti eſt paſſio perſonalis, quum ſit intus quidem receptio gratiæ ſacramentalis; foris verò exigat aliquam in ſua perſona ſenſibilem actionem vel paſſionem, vt patet ex communi ratione in omnibus ſacramentis. Et confirmatur ex hoc, quod ſacramentum pœnitentiæ non poteſt ſuſcipi per procuratorem: nam ſicut ſacramentum matrimonij conſiſtit in contractibus, ita ſacramentum pœnitentiæ conſiſtit in actibus iudicialibus: tam autem in iudicialibus quàm in contractibus nihil prohibet multa fieri per procuratorem, niſi ratio ſacramenti: poteſt enim quis iudicari, abſolui, ligari per procuratorem, ſed non ſacramentaliter: & ſimiliter poteſt quis contractum facere de propria perſona per procuratorem, ſed non ſacramentaliter. Et confirmatur rurſus: quia ſi per procuratorem poſſet ſuſcipi ſacramentum, ſequeretur, quod dormientibus ambobus coniugibus dum procuratores contrahunt, coniuges ſacramentum ſuſciperent, & nihil omnino à ſeipſis, aut miniſtro aliquo ſacramenti circa ipſos tunc fieret: quod non ſolùm eſt abſurdum, ſed non intelligibile, ſtante conſtantia ſacramenti ex materia & forma, &c. & vltra hoc ſequeretur, quod dormiens peccaret mortaliter peccato ſacrilegij, ſuſcipiens ſacramentum in peccato mortali, ſi contingiſſet vt fuiſſet tunc dormitum in peccato mortali: non eſt ergo coniugium contractum inter fideles per procuratores ſacramentum, donec coniuges ipſi coram ratificent contractum: quod tunc fit, quum coram poſitis primò manifeſtant ſibi inuicem ſe habere vt coniuges.

Secundum eſt, quòd licèt huiuſmodi coniugium per procuratorem contractum non ſit ſacramentum: eſt tamen verum coniugium, dirimens quodcunque aliud poſteà contractum conſummatum, multò magis quàm primum coniugium inter infideles dirimit ſecundum: vt dicitur extra de diuor. c. gaudemus. Poteſt tamen faciliùs diſſolui de conſenſu partium apoſtolica authoritate matrimonium per procuratorem contractum, quàm per ſeipſos coniuges contractum: quoniam in illo deeſt ſacramentum, quod non deeſt huic.

Ad Primam ergo obiectionem in oppoſitum, dicitur

dicitur. ꝙ coniugium dicitur ratum dupliciter, vel radicaliter, vel formaliter. Et ꝙ coniugium fidelium per procuratores contractum eſt, ratum in radice Baptiſmi; non autem eſt ratum ex forma ipſius ſacramenti matrimonij: coniugium autem inter infideles neutro modo eſt ratum.

Ad ſecundam dicitur quòd vel eſt loquutio intranſitiua, vt dicatur ſacramentum coniugij pro coniugio: vel latiori vocabulo ſumitur ſacramentum: & non propriè, vt reſtringitur ad ſignificandum ſacramentum nouæ legis, de quo ſolo eſt noſtra quæſtio.

QVAESTIO II.

An matrimonii contractus clandeſtinus ſit quandoque licitus.

CIrca ſcdm (An matrimonij cõtractus clandeſtinus ſit qñq; licitus) abſq; argumentis dicendũ eſt ꝙ quãuis contractus clandeſtinus non ſit ſm ſe malus moraliter, ſed ratione accidentium ex illo conſequentium: ideo in caſu, quo ceſſarent omnia inconuenientia, licitum eſſe contrahere clandeſtinè, quoniam tunc etiam ceſſaret obligatio iuris poſitiui, quod propter huiuſmodi inconueniẽtia conſtat emanaſſe. Contingit autem de facto pluries caſus iſte quando matrimonium contractum eſt in facie Eccleſiæ & conſummatum, & tamen fuit in veritate nullum propter aliquod occultum impedimentum dirimens: puta quia præcognouerat conſanguineam vxoris. Tunc enim habita diſpenſatione per ſecretas vias, poteſt & debet contrahi matrimonium ſine teſtibus ad euitandum ſcandalum, imò nec coniugi debet impedimentum manifeſtare; ſed dulciter rogare vt pro conſolatione ſua velit ſe iterum acceptare in coniugem, & parte aſſentiente ſufficit. Sic enim euitatur omnis infamia, & intentum habetur: & nullum poteſt inconueniens ſequi ex huiuſmodi clandeſtino contractu.

An verò ante contractum in facie Eccleſię matrimonium accidere poſſit caſus, in quo licitus ſit contractus clandeſtinus, non mihi occurrit de clãdeſtino per ſe, ſed põt contingere de clandeſtino per accidens, quòd ſit aut licitus, aut ſine mortali peccato. Licitus quidem, ſi contingeret carere teſtibus, & oporteret contrahere: vt ſi in bello ſeu direptione ciuitatis ſalui fierent coniugati, poſſent perſonæ habiles contrahere & conſummare: vt vel ſic euaderent opprobria, &c. ceſſant enim omnia inconuenientia, & præter intentionem eſt clandeſtinum matrimonium. Abſque mortali verò, vt ſi puella ſub malignis tutoribus, ne tradatur viro imprudenti cum damno debitæ ſibi dotis, aut hęreditatis propriæ, oblata commoditate non valens habere teſtes præſentes, contraheret cum viro grato, prudente, &c. ſciens ꝙ poſt ctum publicabunt ipſa & vir contractum: & ſic præualebunt. Ex quo enim parati publicare, contrahunt præter intentum ex rationabili cauſa clam, excuſantur ſaltem a mortali.

QVAESTIO III.

An matrimonii contractus non propter prolem, aut vitandam fornicationem, ſit licitus.

CIrca tertium verò, An matrimonij cõtractus non propter prolem, aut vitandam fornicationem ſit licitus, ratio dubij eſt, quia videtur ſacrilegium, ſacramentum non ordinari ad finem proprium: finis autem proprius ſacramenti coniugij eſt proles educanda ad cultum Dei, & remedium concupiſcentiæ.

In oppoſitum eſt coniugium inter beatam Virginem & Ioſeph, quod neutrum finem habuit ex parte Virginis.

Ad hoc dicitur, quòd in contrahendo matrimonium, multiplex finis poteſt inueniri: & quantũ ad propoſitum ſpectat, quintuplex finis poteſt conſiderari. Primus eſt finis iſtius contractus ratione actus: & hic eſt proles, vel remedium concupiſcentiæ: hic enim eſt finis coniugij mediante concubitu: vt patet. Secundus eſt ipſius contractus ratione ſui: & hinc eſt mutua poteſtas corporum; ad hoc enim fit hic contractus, vt neuter coniugum habeat poteſtatem ſui corporis, ſeu alter alterius. Tertius eſt eiuſdem contractus ratione ſacramenti: & hic eſt ſanctificatio coniugum, vt vnuſquiſque poſſit vas ſuum poſſidere in ſanctificationem. Quartus eſſet, ſi contractus iſte ordinaretur à contrahente ad aliud extraneum: puta ad aliquod maleficium. Quintus eſſet finis non contractus, ſed contrahentis tantum modo: hoc eſt ꝙ eſſet motiuum vt finis ad hoc, vt homo qui aliàs nollet contrahere matrimonium, applicaret ſe ad contrahendum matrimonium. Verbi gratia: quum Dauid contraxit cum Abiſach Sunamite, non ordinauit coniugium ad calefaciendum ſe, ſed applicauit ſe ad cõtrahendum coniugium vt per mulierem calefieret: quum non eſſet aliàs diſpoſitus ad contrahendum matrimonium.

Quibus præmiſſis dicenda ſunt, ad quæſtionẽ motam, duo. Primum directè reſpondendo quæſito, ꝙ contractus eſt licitus: quoniam ſufficit coniugio habere vtrumque finem ſuum proximum: finis aũt proximus ipſius contractus ſecundum ſe, eſt mutua poteſtas corporum: quatenus verò ſacramentum, eſt ſanctificatio: & propterea, etſi non intendant prolem, neq; remedium concupiſcentiæ, ſed ſolummodò eſſe coniuges, ſecundum eccleſiam contractus eſt licitus. Et ſic inter ſenes, & quoſcunq; non intendentes concumbere, poteſt licitè contrahi matrimonium.

Secundum eſt, ꝙ cõiter extranei, ſeu accidẽtes fines altero duorum modorum contingunt: vel vt rõ non coniugij, ſed coniugij cum tali: vel vt rõ applicationis ad contrahendum coniugium. Ideo cõiter hmõdi contractus ſunt liciti: quia vterq; modus eſt licitus. Exemplum primi modi fit inter Iacob & Rachelem: ꝑꝑ pulchritudinem n. ipſius, elegit contrahere potius cũ Rachele, quàm cum Lia, dicens ſocero, Seruiam tibi pro Rachele filia tua minore, &c. Exemplum ſecũdi habetur inter Dauid & Sunamitem. Et primus quidem ſæpe contingit, & clarus eſt oĩbus: ſecundus autem amplius manifeſtatur exemplo & ratione. Simile quidem eſt, ſi ſacerdos aliquis nollet hodie celebrare: ſuperueniente autem amico, vt illi morem gerat, applicat ſe ad celebrandum: ita ſi quis non intenderet matrimonio coniungi, ſuperueniente autem vidua ꝓmittente maria & montes, vt ſibimet vtile faciat, applicat ſe ad contrahendum matrimoniũ cum illa, intendens illam habere coniugẽ, &c. vtrobique n. aduentitius finis non ponitur finis celebrationis aut coniugij, ſed applicationis ad celebrandum ſeu ad contrahendum. Et hæc eſt ratio, quare contractus non redditur illicitus.

Et per hoc patet rñſio ad obiectionem in oppoſitum. Nam ſicut ſacerdos aliàs non celebraturus hodie, vt morem gerat amico applicãs ſe ad celebrandũ, non conſtituit ꝑ hoc amicũ finẽ celebrationis, ſed applicationis ſuæ: ita q ꝑꝑ bona temporalia aliàs non contracturus mouetur ad contrahendum coniugiũ, non conſtituit bonũ illud extrinſecum finem coniugij, ſed mutationis ſuæ, qua de nõ volente cõtrahere factus eſt volens cõtrahere: coniugiũ verò ipſum ſuſcipit cum fine ipſius coniugij, etiam ſi de fine ipſius nihil cogitet: ſicut dictus ſacerdos celebrationem ordinat in finẽ celebrationis, etiã ſi nihil cogitet de fine. Eo ipſo nanque quòd intendit coniugium, intendit ipſius finem, quamuis fortè ad illum non ſe diſponat: ſicut ſacerdos intendens celebrare, vult ex hoc ipſo finẽ celebrationis, quãuis fortè non ſe diſponat ad illũ.

TRACTATVS DECIMVS TERtius de Vſu Matrimonij, in duas Quæſtiones diuiſus.

1 *Num vſus matrimonij ante benedictionem ſit licitus.*
2 *Num vſus clandeſtini coniugij ſit illicitus mortaliter.*

QVAESTIO I.

An vſus matrimonij ſit illicitus ante benedictionem.

Circa vſum matrimonij, dubium primò occurrit, an ſit licitus ante benedictionem.

Videtur enim quòd non. Tum, quia ſit contra ſtatutum ac conſuetudinem Eccleſiæ: vt patet 30. q. 5. in pluribus cap.

Tum, quia cum fine cauſa rationabili hoc ſit nõ euaditur contemptus, quem conſtat conſtituere peccatum mortale.

Ad hoc dicitur, quòd licèt quibuſdam viſum fuerit diſtinguendum de reddente, aut petẽte debitum: & ſimiliter de loco, vbi eſt vel non eſt conſuetudo huiuſmodi benedictionis: & ſimiliter de cauſa an ſit rationabilis, vel non: Mihi tamen videtur, ſimpliciter, & abſolutè dicendum, quòd huiuſmodi actus non eſt peccatum mortale. Et ratio eſt: quia nullũ apparet diuinæ præceptum obligans ad mortale: imò expreſsè in fine 2. ... enumeratis concurrentibus ad nuptias, ſubditur, quòd hæc oĩa nõ ſeruare non eſt peccatum. Conſuetudo quoque non obligat ad mortale plus quàm ſtatutum: & tamẽ minus hæc conſuetudo obligat, quantò alicubi (vt in Germania) nobiles nocte præcedente benedictionem, conſummant matrimonium: alicubi verò (vt in Italia) pœna appoſita ab Eccleſia matrimonio cõtrahentibus matrimonium ante benedictionem, tam leuis eſt, vt teſtetur minimum aut nullum eſſe peccatum. Ex parte verò benedictionis cum nulla fiat ſibi iniuria (quoniam nec contemnitur, ſed ſuſcipitur etiam conſummato matrimonio) nec admittitur propterea aliquod falſum ſeu mendacium, quoniam nulla fit de virginitate ibi mentio, nulla habet ratio mortalis peccati. Nec obſtat ſi dicatur, quòd canones præſupponunt virginitatem in benedicendis ſaltem in ſponſa: vt patet ibidem, cap. ſponſus. Quoniam hoc de congruitate, & ſecundum cõmuniter accidentia intelligitur: vt patet ex hoc, quòd puella corrupta ante coniugium ſcienter ab alio, nihilominus licitè nuptialem benedictionem ſuſcipit. Ex parte demum finis ipſius benedictionis idem apparet: quoniam ad duo ordinatur, ſcilicet ad ſolemnem traductionem vxoris, quam conſtat propterea omitti, & ad diuinam obtinendam benedictionem ipſorum coniugum, quæ etiam non omittitur. Ex quibus omnibus poteſt formari talis ratio: Actus coniugij ante benedictionem, &c. cum nõ ſit illicitus niſi quia præuenit benedictionem ante debitam, non plus habet illiciti, quàm ex iniuria vel legis ſeu conſuetudinis inhibentis, vel benedictionis ipſius ſeu eius finis contrahat: ſed ex nullo horum contrahit rationem peccati mortalis, vt declaratum eſt: ergo non eſt peccatũ mortale. A veniali autem peccato non excuſari matrimonij conſummationem ex parte tam petentis, quàm reddentis, ex eo patet, quòd ordo ipſe ſtatutus lege vel conſuetudine non ſeruatur, dum ante benedictionem fit, quod poſt benedictionem agendum erat.

Ad Primum autem in oppoſitum, dicitur, quòd hoc argumentum nihil valet, Statutum ſeu conſuetudo Eccleſiæ non ſeruatur: ergo eſt peccatum mortale: plus enim exigitur ad peccandum mortaliter, quàm violare ſtatutum, ſeu conſuetudinem Eccleſiæ: quoniam nec omne ſtatutum, nec omnis cõſuetudo Eccleſiæ obligat ad mortale.

Ad Secundum dicitur, falſum eſſe, quòd vbi deeſt rationabilis cauſa violandi ſeu non ſeruandi ſtatutum, & conſuetudinem Eccleſiæ, ibi eſt contemptus: ſtat enim quòd ex infirmitate ſeu concupiſcentia veniali fiat tranſgreſſio. & ſic communiter videtur accidere in huiuſmodi caſibus. Et propterea quia communiter ex contemptu non fit, communiter non eſt peccatum mortale.

QVAESTIO II.

An vſus clandeſtini coniugij ſit illicitus mortaliter.

Secundò quæritur, an vſus clandeſtini coniugij ſit illicitus mortaliter. Et eſt ratio dubij, quia ſi pars affirmatiua teneretur, aut hoc eſſet ratione annexi ſcandali, aut ratione inhibitionis Eccleſiæ: ſed ſcandalum tollitur, ſi vſus eſt occultus. Inhibitio autem Eccleſiæ non facit peccatum mortale, cum in præcedenti art. concluſum ſit vſum cõiugij ante benedictionem non eſſe peccatum mortale, quamuis ſit contra inhibitionem Eccleſiæ.

In oppoſitum eſt, quòd vſus coniugij non legitimi eſt peccatum mortale: clandeſtinum autem matrimonium quamuis ſit verum, & ratum, conſtat non eſſe legitimum: ergo.

Ad huius euidentiam recolendum eſt, in coniugijs dupliciter inueniri illicitum, & mortale, vel quia malum, vt coniugium cum parente: vel quia prohibitum, vt coniugium cum affinibus ſeu conſanguineis quarti gradus. Vſus autem coniugij clandeſtini vtroq; modo illicitus inuenitur, & quia malus, & quia prohibitus. Eſt ſiquidem malus, non ſecundum ſe, ſed ſecundum ſibi annexa. Ad cuius ſententiæ intelligentiam ſciendum eſt, quòd licèt clandeſtinum coniugium cum ſuo vſu habeat omnia requiſita ad ſubſtantialia coniugij, & eius actus, & propter hoc dicitur, quòd neutrum eſt ſecundum ſe malum: ex naturali tamen hominis proprietate, qua eſt animal ſociale atque politicum, prouenit turpitudo in clandeſtino coniugio, & eius actu. Ex hoc namque, quòd homo eſt animal ſociale, & politicum, prouenit quòd coniugium, & ipſius actus debeant ſic fieri vt ſint ſine offenſa, & periculo offendendi ſocietatem politicam: vſus autem clandeſtini coniugij annexum habet ſcandalum vitæ ſocialis, dum ſentitur commiſceri perſonas quæ neſciuntur coniuges: nec etiam ſine ſcandalo appareret mulier grauida, & proles ſieret, &c. Ipſum verò coniugiũ clandeſtinum annexum habet periculum offendẽdi vitam ſocialem: quoniam poteſt alter coniugũ noua inire connubia, dum ignoratur ligatus altero coniugio. Eſt igitur tam clandeſtinum coniugiũ quàm ipſius actus, etiam ſi prohibitio legis nõ eſſet de genere malorum moraliter, non ſecundum ſe, ſed ſecundum ſibi annexa.

Vtrum autem ſit mortale peccatum, conſiderandum reſtat ex vtroque principio: ſ. annexæ moralis malitię, & legalis inhibitionis. Ex parte ſiquidẽ moralis iniquitatis diſtinguendum occurrit, & dicendum quòd quando actus huiuſmodi habet annexam ſcandali turpitudinem, eſt peccatum mortale: quando verò caret annexa turpitudine, non eſt peccatum mortale. Et horum ratio eſt in promptu: quia ex quo ratio peccati mortalis contingit ex annexa turpitudine exiſtente, illa ſit peccatum mortale & illa non exiſtente, non eſt peccatũ mortale. Notanter autẽ dixi, Actus huiuſmodi, ad differentiam vſus: quoniam frequens actus, qui vſum conſtituit, impoſſibile eſt, moraliter loquendo, quòd careat ſcandalo: nam frequens ſecreta conuentio perſonarum, quæ poſſunt eſſe coniuges, ſemper eſt ſuſpecta & experientia teſte vidimus ſcandala maxima ex huiuſmodi vſu prouenire. Ex parte autem inhibitionis Eccleſiaſticæ mortale peccatũ videtur: quoniam Euariſtus Papa, vt habetur 30. quæſtione 5. c. aliter, damnat huiuſmodi cõiugia: ita quòd non coniugia, ſed adulteria, vel cõtubernia, vel ſtupra, aut fornicationes eſſe non dubitat. Quod quia verum eſſe conſtat in iudiciali foro, in quo clandeſtinum matrimonium non eſt

matri-

matrimonium ex authoritate Papæ promulgatũ, damnabilem conſtitui clandeſtini vſum matrimonij. Simpliciter igitur, & abſolutè loquendo, vſus matrimonij clandeſtini peccatum mortale eſt, vtpote ſcandaloſus ſcandalo notabili, reddente vtrũque coniugem infamé, & à iure damnatus vt adulterium, ſeu fornicatio. Quò circa caueant confeſſores viduarum nobilium, ne conſulant fornicariè, vt contrahant clandeſtinum matrimoniũ, quaſi licitè deinceps ſatisfacturæ voluptati ſuæ cum clandeſtino coniuge: tum quia non ſunt facienda mala, vt veniant bona, & multò minus vt euitentur peiora: tum quia per hoc nõ euaditur peccatũ mortale in vſu dicti coniugij: tũ q̃a adiungitur periculũ homicidij vtriuſq; aut alterius coniugis: vt plurima vidimus noſtra ætate: conſanguinei n. multò magis vindicant talia coniugia, quàm ſi fornicatio ſola fuiſſet.

Ad obiecta ergo in oppoſitum dr, ꝙ licèt actus vnus ſeu aliquis poſſit eſſe ita occultus, ꝙ careat ſiñ ſe omni turpitudine ſcandaloſa: frequens tñ actus, vt dictum eſt, eſſe non poteſt: & ille vnicus actus omnino occultus non caret periculo ſcandali: quia poſſet inde coniux concipere, & ſic ſcandalum ſequeretur. Inhibitio aũt Eccleſię non ſimiliter ſe habet ad vſum coniugij ante benedictionẽ, & ad vſum coniugij clandeſtini, q̃ñ primum ſimpliciter inhibet: ſecundum autem non ſolùm inhibet, ſed damnat vt ſtuprum, ſeu fornicationem. Et ratio eſt diſparitatis: quia actui coniugali debetur torus publicus, hoc eſt, publicè præparabilis ſeu præparatus: vnde & coniuges contorales dñr. clandeſtini autem coniugij actui non poteſt publice torus præparari, cum coniugium ipſum publicè habeatur tanquã ſi non ſit, cum probari non poſſit. Ante benedictionem verò publicis coniugibus poteſt publice torus præparari, imò & de facto publice præparatur, & propterea actus coniugij clandeſtini meritò reprobatur ac damnatur: actus verò publici coniugij non reprobatur nec damnatur, ſed ſolius cęremoniæ defectu accuſatur: eſt. n. præceptum cæremoniale de non præueniendo benedictionem: de non vtendo verò clandeſtino, eſt præceptum propriè ſubſtãtiale. Et hinc ſequitur, ꝙ non ſolum vſus, ſed etiam actus vnus coniugij per ſe clãdeſtini, etiam cum ſterili ſeu vetula, quæ non poteſt concipere, quantumcunq; occultus, eſt mortale peccatum, ſicut & ipſe contractus clandeſtinus propter damnationem Eccleſię damnãtis omnem contractum, & concubitum clandeſtinum in ſua ſpecie: ac per hoc omnem concubitum, & contractum clandeſtinum: & conſequenter niſi rationabilis cauſa ſubſit contrahendi clandeſtinè, aut clandeſtinè conſummandi, damnationem ſuæ ſpeciei incurrit.

TRACTATVS DECIMVS-quartus de delectatione moroſa, in tria quęſita diuiſus.

1 *Num voluntaria delectatio de cogitato actu licito conditionaliter ſit mortale peccatum.*
2 *Num vidua, quæ voluntariè delectatur de coniugali actu præterito, peccet mortaliter.*
3 *Num voluntaria delectatio de viſa pulchra muliere ſit computanda inter peccata mortalia delectationis moroſa.*

Circa actum coniugii, quoniam multa ſcripſimus in commentarijs præcedentis libri, & tractatu de maxima, & quędam etiam in Quodlibetis, ideo ne eadẽ repetamus, pertranſeundum eſt: Incidentes tamen dubia aliqua, de delectatione moroſa ſoluendo.

Opuſc. Caiet.

DVBIVM I.

An voluntaria delectatio de cogitato actu licito conditionaliter, ſit mortale peccatum.

EST autem Primum dubium, An voluntaria delectatio de cogitato actu licito conditionaliter, ſit mortale peccatum. Verbi gratia, Cogitat quis de actu coniugali cum tali muliere ſi eſſet vxor ſua, & voluntariè delectatur de actu cogitato, an in hoc, & ſimilibus ſit peccatum mortale. Et eſt ratio dubij: quoniam pro parte negatiua eſt, quòd delectatio eſt de actu licito, in tantum quòd conſenſus in huiuſmodi actum non eſt peccatum: ſi enim conſenſus in actum non eſt peccatum, à fortiori nec cogitatio de illo erit peccatum. Pro parte verò affirmatiua eſt omnis religioſa conſcientia, cauens huiuſmodi delectationem: vt peccatum mortale.

Ad hoc dicitur, quòd ſine dubio huiuſmodi delectatio voluntaria eſt peccatum mortale, quia eſt ſimpliciter de concubitu peccati mortalis. Ad cuius euidentiam diſcernendum eſt inter conſenſum, & delectationem: quoniam tam conſenſus, quàm deſiderium ferri poteſt in obiectum vel abſolutè vel conditionaliter: poteſt enim quis deſiderare cibum abſolutè, & poteſt rurſus deſiderare ipſum ſub conditione: puta ſi non eſſet dies ieiunij. Et quod dicimus de actu, idem intellige de delectatione conſequente actum exterius exercitum: nam poteſt quis deſiderare delectationẽ cibi, & abſolutè, & ſub conditione, puta velle delectari in comedendo, ſi non eſſet dies ieiunij. Delectatio autem voluntaria conſequens obiectum interius apprehenſum, & concubitum ſiue abſolute, ſiue conditionaliter, non poteſt diſtingui in delectationem conditionalem, vel abſolutam: ſed ex hoc ipſo, quòd ineſt huiuſmodi delectatio voluntariè, eſt ſimpliciter, & abſolute delectatio. Vnde cum aliquis deſiderat actum coniugij cum aliqua conditionaliter, id eſt, ſi eſſet ſua, non peccat, quoniam deſiderium obiectum habet rectæ rationi conſonum: ſed cum delectatur quis de huiuſmodi actu conditionali cogitato, delectatio ipſa non eſt conditionalis: quoniam conditionalis nihil ponit in eſſe: huiuſmodi autem delectatio ponitur in eſſe voluntariè Et propterea delectatio ipſa non ſpectat ad obiectum deſideratum, & cogitatum, quatenus eſt conditionale: ac per hoc redit ad naturam ſui generis: ſcilicet delectationis moroſæ de illicito concubitu. Ex hoc nanque quòd actus vt conditionalis, non facit ipſam delectationem conditionalem: ſequitur quòd relinquat eam in genere delectationis voluntariæ de concubitu, excluſa conditione, quæ ſola faceret illum licitum. Et hoc eſt nihil aliud dicere, quàm relinquere illam in ſpecie delectationis voluntariæ de concubitu, ac ſi illa conditio non eſſet cogitata: & hoc eſt quod timoratę cõſcientiæ vtriuſque ſexus teſtantur.

Et per hoc patet ſolutio ad obiectum: quoniam non eſt idem iudicium de conſenſu, & deſiderio in actum exteriorem illiuſque delectationem ſub conditione, & de præſenti delectatione voluntaria de eodem actu eademque delectatione cogitata. Nec eſt verum, quòd præſens delectatio ſit de actu licito: quoniam non eſt de illo conditionaliter: actus autem non niſi conditionaliter eſt licitus.

CAPVT II.

An vidua, quæ voluntariè delectatur de coniugali actu præterito, peccet mortaliter

SEcundum dubium eſt. An vidua quæ voluntariè delectatur de actu coniugali præterito, peccet mortaliter. Et eſt ratio dubij ambiguitas ſcribentium.

Ad hoc dicitur, ꝙ formaliter loquendo, voluntaria delectatio de præterito actu coniugii nõ eſt peccatum mortale. Et ratio eſt, quia eiuſdem moris eſt delectari de præſenti, præterito, vel futuro: huiuſmodi enim differentiæ non variant ſpeciem moris de bono in malum: & propterea ſicut ſimpliciter, & abſolutè, viduæ conſenſu approbatiuo poteſt placere actus præteritus, ita poteſt delectari de illo. Et licèt hæc ratio ſufficiat, manifeſtatur tñ ex ſimili: iudex. n. functus officio, põt voluntariè delectari de vindicta, quam exercuit occidendo perturbatores Reipublicæ: nec ſolum intus poteſt delectabiliter memorari, verùm poteſt etiam delectabiliter hæc enarrare: ut patet. Idẽ autem eſt iudicium de uoluntaria delectatione in cogitatione, memoria, narratione, & facto uindictæ, & cuiuſcunque alterius actus: memoria. n. de iuſtis, ſeu licitis, eodem more eſt delectabilis, quo & ipſa iuſta, & licita fuerunt delectabilia.

Aduertendum tamen eſt hic, quòd aliud eſt loqui de uoluntaria delectatione præteriti actus liciti, & aliud eſt loqui de concomitantibus illam, nã ſtat, quòd ipſa delectatio de actu præterito uoluntaria immunis ſit ſecundum ſeipſam à peccato mortali: & tamen ipſamet, ut annexum habet malum aliquod (puta pollutionem, uel delectationem interiorem, cõſequentem uelleitatem actus ſimilis præterito, aut conſequentem inſurgentem concupiſcentiam) ſit peccatum mortale. Et q̃a venerea quãtũcunque licita, cum cogitantur, annexam habent concupiſcentiam carnis, motuſque, q etiam non præcipiente intellectu inſurgũt (ut experientia teſtatur,) ideo ſi uiduę delectatio periculum habet annexum pollutionis, aut ruinæ animæ ad aliquem prauum cõſenſum huiuſmodi delectationum annexarum (ut communiter videtur accidere uoluntariè immorantibus in memoriis talibus) tenetur euitare huiuſmodi memoriam, ſicut tenetur fugere huiuſmodi pericula. Sine his tamen huiuſmodi memorię communiter ſunt peccata venialia: q̃a carẽt pia neceſſitate, & vtilitate.

DVBIVM III.

An voluntaria delectatio de viſa pulchra muliere, ſit computanda inter peccata mortalia delectationis moroſæ.

TErtium eſt, An voluntaria delectatio de viſa pulchra muliere, ſit computanda inter peccata mortalia delectationis moroſæ. Et eſt rõ dubii, quia ſimile videtur iudicium de delectatione oĩs ſenſus: ſed volũtaria delectatio de muliere tacta, ſpectat ad delectationẽ moroſã, ergo, & de viſa.

Ad hoc dr̃, ꝙ cum nulla ſenſatio naturalis ſit ſecundum ſe peccatum: quoniam eſt à natura ipſa, cum conſequente delectatione, proculdubio, niſi mulieris viſus, aut tactus ſit mortaliter malus, delectatio uoluntaria de ipſa viſa, aut tacta non eſt mala. Verùm inter tactus, & alios ſenſus eſt, quò ad propoſitum, differentia in hoc, ꝙ viſus mulieris pulchrę ſecundum ſeipſum delectabilis, nõ eſt libidinoſus, niſi ex parte videntis ad malum ordinetur: tactus autem per oſcula & amplexus, ut eſt ſecũdum tactum tale delectabilis, eſt libidinoſus, ſicut & concubitus, niſi coniugii bono honeſtet. Quoniam delectatio ſenſibilis ſecundum quendã tactum, ſcilicet oſculorum, amplexuũ, & huiuſmodi, eſt ſecũdum ſe à natura ordinata ad venerea: delectatio autem uiſus non eſt ſecũdũ ſe ad hoc ordinata. hinc enim fit, vt illa ob ſolam delectationem exercita: ſint libidinoſa: uiſus autem minimè. Et ꝓpterea, ſicut ſenſibilis delectatio oſculorum, &c. extra coniugium illicita eſt, & ſecundũ ſe mortalis, vt in commẽtariis præcedentis libri diffusè declaratum eſt: ita volũtaria delectatio de huiuſmodi cogitatis, mortale peccatum eſt delectationis moroſæ. Et per oppoſitum, quia videre mulierem pulchram, non eſt ſecundum ſe ordinatum ad venerea: ideo delectabiliter vidare mulierem pulchram, & ex ſuo genere, nullum eſt peccatũ: ac per hoc delectabiliter cogitare de viſa muliere pulchra, niſi otioſè, vel ob malum fiat, peccatum nullum eſt. Et hæc ſimiliter intellige de huiuſmodi actibus ſecundum ſe: nam ſecundum annexa pericula iudicandum eſt, iuxta canones periculorum: multi enim ex aſpectu mulierum corruerunt: vt patet de Dauid, &c.

Et hæc ſufficiãt pro hoc libro ſuper tertia parte Diui Tho. ac per hoc pro cõmentariis integris ſuper tota Sũma eiuſdẽ: ad gloriã inprimis omnipotentis Dei, deinde ipſius Diui Tho. utilitatem autem Eccleſiæ. Sub correctione Sanctæ ſedis Apoſtolicę, in qua nunc ſedet Leo decimus Pontifex Maximus, cui & ſcripta, & ſcribendo omnia ſubmiſſa ſemper eſſe uolo. Romæ die 19. Decembris. Anno Chriſtianæ ſalutis milleſimo quingenteſimo vigeſimo, ætatis autem meæ quinquageſimoſecundũ, Amen.

AD REVERENDISS. AC ILLVSTRISS. D. D. Iulium Medicem, S. Rom. Eccleſ. Presbyterum Cardinalem, ac vicecancellarium, Tractatus de Indulgentijs, Tho. de Vio Caietani, Cardinalis S. Xyſti.

PROLOGVS.

SATIS conſtat, Pater ampliſſime, inter eos theſauros, qui ab Apoſtolicæ poteſtatis throno ad animarum ſalutem per Eccleſiã diſſunduntur, nequaquã in extremo loco ponendas eſſe remiſſiones illas, quas trito iam nomine Indulgentias appellamus. De quarum vi cum varias & pontificii iuris & Theologiæ profeſſorum opiniones eſſe animaduerterem, libuit mihi pro mea conſuetudine, qui omnes meas lucubrationes ad Eccleſię vtilitatem ſemper contuli, pro viribus meis, id quoque in ſummam compendiumque redigere: quid illud denique ſit, quod tanq̃ ratum certumque de huiuſmodi remiſſionib. habeamus. Noſtrum verò de hac re opuſculum tibi iure optimo dedicandum cenſui, tum ſequutus illorum morem, qui principib. viris integritate, prudentia, fortitudine, ac magnanimitate excultis, qualem te eſſe omnes gaudemus, libros ſuos nuncupare przgeſtiunt: vt ſub illorum auſpiciis honeſtati, gratiores in vulgus prodeant. Tum, quia Sanctiſſimi D. N. Leonis X. benignitate, in ſacrum Rom. Eccleſ. Senatum aſcitus, inclytæ familiæ veſtræ in vniuerſum, ac ſeorſum, & ſingulis veſtrum, tibique præſertim, quem præcipuum mihi patronum dominumque elegi, & meipſum, & omnes ingenij mei fœtus dedicandos eſſe cognoſco. Addo etiam, ꝙ cum tu Rom. Eccleſiæ vicecancellarius diuo ſuffectus ſis Laurentio. cuius eſt officium ſedis Apoſtolicæ tractare theſauros, ac diſpenſare: iure quodam ſuo noſtrum hunc libellum, in quo agitur de ſpiritualibus Eccleſiæ theſauris, vt patronus, ac præſes tibi vendicas, & aſciſcis. Oro itaque amplitudinem tuam, vt ea benignitate munus hoc quoque meum accipias, qua & meipſum maximo tuo beneficio hoc ſtatum dignatus es in clientelam accipere.

TRA-

TRACTATVS DECIMVS-quintus, de Indulgentijs, in decem capita diuiſus.

1 *Quæ à Priſcis conſtant de indulgentijs.*
2 *Quid ſit indulgentia.*
3 *Obiectiones contra aſſignatã indulgentiæ definitionẽ.*
4 *Quæſtiones tres contra aſſignatam definitionem indulgentiæ.*
5 *Soluuntur obiectiones in tertio cap. poſitæ, num indulgentia ſpectent ad iuriſdictionem.*
6 *Solutio obiectionum 3. cap. num indulgentia ſit abſolutio.*
7 *Solutio obiectionis 3. cap. quòd indulgentia ſit de iniunctis pœnitentiis.*
8 *Reſponſio ad quæſtionem de indulgentiæ cauſa 4. ca. poſita.*
9 *Reſponſio ad ſecundam quæſtionem de tempore veræ pœnitentiæ in cap. poſitam.*
10 *Reſponſio ad tertiam quæſtionem 4. cap. poſitam de tempore confeſſionis.*

C A P. I.

Quæ à priſcis conſtant de indulgentijs.

De ortu indulgentiarum ſi certitudo haberi poſſet, veritatis indagãdæ opem ferret: verum quia nulla Sacræ Scripturæ, nulla priſcorum doctorum Græcorum, aut Latinorum authoritas ſcripta hunc ad noſtram deduxit notitiam: ſed hoc ſolum trecentis annis Scripturę commendatum eſt de vetuſtis Patribus, ꝙ beatus Greg. indulgentias ſtationum inſtituit, vt in 4. Sen. Diui Tho. habetur. Longè ſiquidem poſt Greg. legimus, ꝙ quidã indiſcretas & ſuperfluas indulgentias dabant, vt Inn. 3. in c. cum ex eo. extra de pœ. & re. dicit. Et per 40. fortè annos ante ab Alex. 3. propoſitã de indulgentiis datis ab Epiſcopis quõnem ſolutam inuenimus ibidem in c. quod aũt. Ex verbis quoque Inn. 3. in c. excõiramus extra de hære. Parag. Catholici, apparet conceſſam fuiſſe indulgentiam euntibus in ſubſidium terræ ſanctæ. Et quamuis non inueniatur in iure, indubiè tamen tenetur cruciatæ expeditionem ſultã fuiſſe indulgẽtia plenaria. & hoc haberi dr̃ in parte deciſa decretalis, Ad liberãdũ extra de Iudeis.

Ex his autem textibus non ſolum hr̃, ꝙ indulgẽtiarum gratia antiqua eſt in Chriſti Eccleſia, & nõ noua adinuentio, ſed habentur clarè quatuor. Primò, ꝙ dare indulgentiam alicui eſt illum abſoluere. Scd̃o, ꝙ iſta abſolutio ſpectat ad forũ pœnitentiale. Tertiò, ꝙ illa abſolutio eſt à pœnitentijs iniunctis. Quartò, ꝙ q̃nq; ſunt indiſcretæ. Et primũ quidem eorũ hr̃ expreſsè in d. ca. quod autem, ab Alex. 3. reſpondẽte Archiepiſcopo Cantuarien. ꝙ quia nullus poteſt ligari, aut ſolui à non ſuo iudice, ideo indulgẽtiæ conceſſæ ab aliquo Epiſcopo, non ſe extendunt ad non ſubditos ſibi, niſi de cõſenſu propriorum iudicum. Hęc. n. reſponſio clarè docet, ꝙ quia indulgentia eſt abſolutio, ideo à proprio iudice, vel de cõſenſu proprii iudicis ab alieno, põt fieri tm̃. Reliqua verò tria habẽtur ex Concilio generali ſub Inn. 3. in ca. cum ex eo. extra de pœ. & re. Quòd. n. ſpectet ad forum pœnitẽtiale, inde habetur: quia ibi dicitur, ꝙ eneruat pœnitentialem ſatisfactionem indiſcreta indulgẽtia. Quòd ab iniunctis liberet pœnitẽtiis, clarè ibi habet: & ſimiliter, ꝙ ſuperfluè & indiſcretè q̃nq; fiat.

C A P. II.

Quid eſt indulgentia.

Principium igitur inueſtigandæ quidditatis indulgentiæ ex his, quę conſtant ſumendo, ab illius ſtabilito genere ex ſacris canonibus ordiamur. Et dicamus, ꝙ Indulgentia eſt quædam abſolutio: niſi. n. per ſe, & propriè indulgentia abſolutio eſſet, non redderet per ſe rationem ius, quare indulgentia non prodeſt non ſubdito: quia ligari, abſoluiue non niſi ſubditus põt. Si. n. rõ eſt per ſe, oportet indulgentiam conſiſtere in abſoluẽdo aut ligando: conſtat autẽ ꝙ indulgere non eſt ligare: igitur eſt abſoluere. Neceſſarium eſt autẽ aſſerere rationẽ ranon s eſſe per ſe: quia ea, q̃ ſunt ꝑ accidens, repelluntur à qualibet ſcientia. Eſt igr̃ Eccleſiaſtica indulgentia, (colligendo oĩa certa ex ſacris canonibus) abſolutio ab iniuncta pęnitentia in foro pęnitentiali. Et quamuis prima facie videantur hæc non ſufficere ad indulgentiæ diffinitionem: ſcrutando tamẽ ſingula ſubtilius apparebit ſufficiens. Differt ſiquidem in primis indulgẽtia ab omnibus priuatis actionibus ex genere, ſub quo continetur abſolutio: eſt. n. abſoluere ſicut & ligare actus iuriſdictionis. Et ex hoc indulgentia differt tam ab actionibus priuatis (puta cũ vnus orat, aut facit pœnitentiam pro alio, aut ſeipſo) q̃ ab actionibus cõibus perſonis publicis, & priuatis (puta compenſatione vnius ad alterum, aut ſubuentione dando alicui pretiũ, vndę ſoluat creditori.) Nullus ſiquidẽ horũ actuũ eſt actus iuriſdictionis: quilibet enim abſque quacunq; iuriſdictione põt huiuſmodi actus exercere, nõ ſolũ in ꝓfanis, ſed ẽt in propoſita materia: ut. n. patet in 4. ſen. Theologi dicunt: vnus homo exiſtens in charitate, põt facere pœnitentiam & ſatisfacere ꝓ altero in charitate exiſtente. Quod Eccleſię cõſuetudine approbatur, ieiunia aliaq; opera ſatisfactoria eſſe ꝓ pœnis debitis animabus in purgatorio exiſtentibus affirmante, ſi pro illas à perſonis in charitate exiſtentibus fiant: vbi patet opera ſatiſfactoria priuatarum perſonarum abſq; vlla iuriſdictione Eccleſiaſtica cõpenſari pro pęnis aĩarũ q̃ purgant, & pro pęnitentijs illis iniunctis ſatiſfacere: & eſt quaſi pretiũ, qđ priuatæ perſonæ animabus donant, vnde quaſi ſoluant, & liberentur. Differt deinde indulgentia ex hoc, quòd non eſt quicunque iuriſdictionis actus, ſed talis, ſ. abſolutio, ab actu diſtributionis, quo certam habens boni cõis diſtribuit illud partibus eiuſdem cõitatis: vt cũ diſtribuit princeps, aut cõitas honores Reipub. inter ciues. Abſolutio. n. eſt actus iudicis ad vnum ſubditum nulla habita ratione ęqualitatis ad alterũ, ut patet ẽt in hac materia, cũ datur indulgentia alicui vni: quod quotidie per confeſſionale, aut indultũ fit. Diſtributio autem, vt patet 5. Ethic. fit ſecũdũ æqualitatẽ proportionalẽ: quę ſine ratione ad alterum fieri non põt vni, cũ hoc intelligi non poſſit: vnde cum vnus tm̃ q̃nq; honoratur in Rep. ſi iuſta diſtributione honor talis illi defertur, rõnem illius habere ad alios eſt neceſſarium: & quantò aliis præſtat ſimpliciter vel tunc, quò ad hoc, tm̃ nunc honoratur. Mõſtratur quoq; ex hoc, ꝙ indulgentia eſt abſolutio, & effectiua illius cauſa, ſ. iudex: actus. n. iuriſdictionis operatio eſt iudicis. & per hoc monſtratur requiri tam authoritatẽ in dante indulgentiã: nõ. n. eſt iudex ſine authoritate; q̃ rationem: nõ. n. pro libito, ſed ratione ſuadente abſoluit, aut ligat iudex, niſi cuius voluntas lex eſt: quod ſoli Deo cõuenit. Et materialis, ſ. ſubditus, in quem exercetur: non. n. abſolui põt, niſi ſubditus: vt Alex. 3. ad hoc propoſitum in allato canone dixit. Sed materia circa quã exercetur per ſubiecta particulã monſtratur cũ ſubiungitur, ab iniuncta pęnitentia. Eſt ſiquidem indulgentia ſubditi abſolutio, quò ad iniunctam ſibi pęnitentiam non in foro contentioſo, ſed pęnitẽtiali, ita ꝙ ly, in foro pęnitẽtiali, determinat duo, ſ. abſolutionem & iniunctam pęnitentiam. Et eſt ſenſus, ꝙ indulgentia eſt abſolutio in foro pęnitẽtiali. Eſt enim indulgentia quia actus eſt iudicis, ad aliquem forum ſpectat: liquet autem, ꝙ non contentioſi eſt fori; pęnitentialis igitur eſt. Et hinc patet qualitas iudicis: forus. n. pęnitẽtialis, ad Eccleſiaſticum tantùm iudicem ſpectat: & propterea eccleſiaſticum oportet eſſe iudicem, qui indulgentiam concedit. Verum cum pęnitentia-

lis abſolutio ſecetur in eam, quæ eſt ordinis, quæ ſacramentalis eſt (vtpote ſacramentum pœnitentiæ perficiens ſacerdotis miniſterio) & eam quæ eſt iuriſdictionis tm̃, quæ à legatis & electis tantũ Pontificibus exercetur, illa directè per ſe primò culpam reſpiciat (eſt.n. abſolutio ab ipſo peccato): iſta aũt culpæ remiſſionem p̃ſupponat & pœnam peccato debitã reſpiciat, non q̃cunque. quia nõ pœnam æternam: non.n. liberat indulgentia à pœna infernali ſed tẽporalem: quæ hic aut in purgatorio ſoluẽda pro cõmiſſo peccato eſt: ideo ad diſtinctionem ſacramentalis abſolutionis remittentis culpã, & æternitatem pœnæ, ſubiunctum eſt in diffinitione, Ab iniuncta pœnitentia: iniuncta ſiquidem in foro pœnitentiali pœnitentia non niſi tẽporalis eſſe põt, & remiſſionem culpæ præſupponit. Monſtratur nihilominus ex eadem particula qualitas ſubditi, cui confertur indulgentia: q̃ ſcilicet ſit verè pœnitens & confeſſus. Nam quia in ſacramẽto pœnitentiæ non ligat ad pœnam ſacerdos, iniungẽdo pœnitentiam, niſi abſoluendo à culpa. & prius natura abſoluit, quàm ligat, (quia obligatio ad pœnam temporalem ſupponit remiſſionẽ culpæ: abſolui autem à culpa ab eccleſiaſtico iudice nullus poteſt, niſi verè pœnitens & cõfeſſus) idem ex hoc ipſo, Indulgentia eſt abſolutio à pœna iniuncta in foro pœnitentiali, monſtratur q̃ recipiens indulgentiam debet eſſe verè pœnitens & confeſſus: atteſtante conſueta forma indulgẽtiarum: in qua dr̃ Verè pœnitẽtibus & confeſſis. Differt demũ indulgentia à remiſſione pœnarum iudicialium ad forũ contentioſum ſpectantium per eandem particulam. ſ. Iniuncta in foro pœnitentiali: indulgentia ſiquidem non liberat à pœnis iniunctis in foro cõtentioſo, & vſque adeo illis elongatur, vt D. Tho. propterea dicat, religioſos per indulgentiã non liberari à pœnitẽtiis ſibi iniũctis in capitulo, à ſuis prælatis. Ex quibus omnibus apparet q̃ diffinitio indulgentiæ collecta ex ſacris canonibus, cuncta complectitur, quæ ad rationem indulgentiæ concurrunt. Eſt igitur Eccleſiaſtica (de qua eſt ſermo) indulgentia, abſolutio à pœnitentia iniuncta in foro pœnitentiali.

CAP. III.

Obiectiones contra aſſignatam rationem indulgentiæ.

QVAESTIO.

Num dare indulgentias ſpectet ad iuriſdictionem.

HAbet autem dicta diffinitio indulgentiæ difficultates multas & obiectiones, cõtra tria in illa contenta.

Contra illud in primis dictum. ſ. Dare indulgentias eſt actus iuriſdictionis, opponitur à Durando in 4. Sen. d. 20. Tũ, quia iuriſdictio exerceri põt in inuitum: indulgentiam autem nullus conſequi põt inuitus. Tũ, q̃a nullus põt vti actu iuriſdictionis in ſeipſum: indulgentia autem aliis data poteſt cõcedens ſibi, ſicut alij. Ab alijs verò: tum quia Archiepiſcopus põt in tota ſua prouincia indulgentias dare, ut patet, in c. noſtra. extra de pœn. & re. & tñ conſtat Archiepiſcopum non habere niſi in articulis quibuſdam poteſtatem in ſubditos ſuffraganeorum: extra de off. ord. c. paſtoralis. Tum, quia indulgentiæ dantur etiam defunctis exiſtentibus in Purgatorio: quia iuriſdictione Eccleſiæ ſunt exempti, vtpotè extra hanc vitam: & quos Eccleſia non poteſt ligare, cui data eſt poteſtas ligandi atque ſoluendi ſuper terram tantum.

QVAESTIO.

Num abſolutio potius quàm diſtributio, vel compenſatio ſit indulgentia.

Contra aliud deinde dictum, ſ. q̃ indulgẽtia eſt abſolutio, non compenſatio, aut diſtributio opponitur cõſtã Theologorum, & canoniſtarum doctrina, canonizata à Clemente 6. in extrauaganti, vnigenitus. de pœn. & re. decernentium indulgentias fieri per modum diſtributionis, & compenſationis, ſeu ſolutionis. Dicunt. n. q̃ theſaurus Eccleſiæ, in quo ſunt recondita merita Chriſti & ſanctorum, quatenus ſatisfactoria ſunt non pro ſeipſis, diſtribuitur per indulgẽtias in Chriſti fideles, ita q̃ pœnitentiæ noſtræ compenſantur per pœnas Chriſti & ſanctorum, dum ex theſauro illo cõceditur cuique, quaſi pretium pœnale, vnde ſoluat Deo debitam pro ſuis peccatis pœnitentiam. Hæc autem patet contrauenire ſententiæ, qua dr̃, q̃ indulgentia eſt abſolutio: cum lõgè differt actus abſolutionis iudicialis ab actibus his: quia iſti actus oẽs ſunt actus non iudicii propriè, ſed cõẽs tã publicis, q̃ priuatis perſonis, excepto diſtributionis actu: cuius tamen differentia ab abſolutionis actu clarè liquet. Opponit quoq; q̃ ex illo canone Alexandri 3 nõ habetur. niſi q̃ dare indulgentiã eſt actus iuriſdictionis in ſubditum: q̃ſ quidẽ põt verificari ponendo q̃ eſt actus diſpẽſationis, ſeu diſtributionis. Nã ſic actus eſt iuriſdictionis, & ſuper theſaurum diſpenſandum, & ſuper eũ, cui cõceditur: quia commune bonum non niſi in partes cõmunitatis diſtribuendum eſt: & ſic tota diffinitio aſſignata. Poteſt quoque & aliter exponi canon iſte, vt intelligatur cauſaliter indulgẽtiam eſſe abſolutionem, quia cauſa abſolutionem: diſpenſatio nanque theſauri dicti cauſat in illo, cui cõ[ceditur], abſolutionem à pœna peccato debita, & à ſacerdote iniuncta. Et ſic redit ruina diffinitionis.

QVAESTIO.

Num indulgentia ſit abſolutio ab iniuncta pœnitentia.

Contra tertium demum dictum (ſc. licet Ab iniuncta pœnitentia) obijcitur. Tum, quia D. Thomas cum multis theologis & canoniſtis dicit indulgentiam liberare hominem ab iniunctis, & nõ iniunctis pœnitentijs.

Tum, quia indulgentiæ tantum valent, quantũ ſonant: vt communiter tenetur. conſtat autẽ, q̃ in plenarijs indulgentijs non fit mentio de iniunctis. Tum, quia indulgentiæ, quæ dãtur pro defunctis, non dantur pro iniunctis: nam non præſupponit iniunctas eis pœnitentias non perfeciſſe eos, qui ſunt in purgatorio. Tum, quia cum pœnitẽtiarius Romæ iniungeret pœnitentiam plenariam indulgentiam conſequutis, accepit mandatum à Papa, vt non iniungeret pœnitentiam: vt refert Petrus de Pal. in 4. Sent. d. 20. q. 4. in calce. Tum, q̃a in forma plenariæ abſolutionis, quæ conceditur in morte, continetur reſtitutio ad innocentiã baptiſmalem, quæ non eſſet verè efficax, ſi ab iniuncta tantùm pœnitentia abſolueret.

CAP. IIII.

Quæſtiones tres circa aſſignatam diffinitionem indulgentiæ.

QVAESTIO.

Num quæuis cauſa indulgentiæ ſit etiam cauſa quantæcunque.

SVnt præterea circa dicta in ſuprapoſita diffinitione indulgẽtiæ tres quæſtiones. Prima omnium difficillima eſt circa cauſam effectiuam indulgentiæ. Dictum eſt.n. q̃ oportet dantem indulgentiam fultum eſſe authoritate & ratione. In dubium autem non paruum vertitur, an quælibet rationabilis cauſa dandi indulgentiam, ſit etiã rationabilis cauſa quantæcunq; indulgentiæ: an potius quædam ſit rationabilis cauſa tantæ indulgentiæ (puta vnius anni) quæ non eſſet rationabilis cauſa multò maioris indulgentiæ, puta viginti millium annorum. Eſt autem ratio ambiguitatis, quia pro prima parte, hoc eſt, q̃ cauſa legitima indulgentiæ eſt etiam ſufficiens cauſa quantæcunque indulgẽtiæ, extat authoritas D. Tho. in 4. Sen. diſt. 20. expreſſè dicentis, q̃ indulgentiæ ratio ſeu cauſa nõ exigitur ad menſurandã indulgentiam. Et probat hoc: quia eadẽ ſtante rõne Eccleſia modò maiorẽ, modò minorem dat indulgentiã. Et tandem dicit, q̃ licèt dans indiſcretè indulgentias, ita ut hoĩes pro nihilo ab operibus pœnitentiæ retrahantur, peccet: nihilominus conſequũtur homines plenã

indul-

indulgentiam datam. extat (& quam continua experientia Romæ docet) authoritas Eccleſiæ dantis indulgentiam plenariam pro ſola viſitatione alicuius Eccleſiæ ſine manibus adiutricibus: & in die Sancto Paſchæ data benedictione à Papa ſuper plateas Sancti Petri, pronuntiant duo Cardinales indulgentiam plenariam omnibus præſentibus. Si enim hę cauſæ ſunt legitimæ cauſæ indulgentiæ plenariæ, nulla reſtat cauſa pia tâ parua quę non ſit legitima cauſa quantæcunque indulgentiæ. Extat & authoritas veritatis eccleſiaſticæ: ſecundum quam oportet indulgentias tantùm valere, quantùm ſonant: conſtat autem, quod ſonant ex quacunque cauſa etiam plenariam indulgentiam.

In oppoſitum autem eſt: quia à ratione diſſonat indulgentiam exigere vltra authoritatem in dante & charitatem in recipiente, rationabilitatem in cauſa, ita quòd ſine legitima cauſa indulgētia eſt nulla. & tamen quantitatem indulgentiæ non exigere aliquid ex parte legitimæ cauſæ.

Contra quoque rationem eſt, quòd poteſtas Eccleſiæ, quæ non niſi miniſtri & diſpenſatoris eſt, nulla ratione, diſpenſandi vtatur in quantitate tam pretioſi theſauri. Et confirmatur: quia ſi in prophanis poſſunt Eccleſiæ miniſtri, ita diſpenſare, vt diſpenſatio ſit nulla (vt ſi Papa donaret totum ſtatum temporalem Eccleſiæ filio ſuo, quãtis eſſet rationabilis cauſa donandi ſibi aliquid) multò magis videtur quòd errare poſſit in diſpenſando theſaurum ſpiritualium bonorum, ita vt diſpenſatio ſit nulla. vtriuſque enim eſt diſpenſator; non dominus, in ædificationem corporis Chriſti myſtici; non illius diſſipationem. Accedit ad hoc authoritas apoſtolica Clementis 6. in dicta extrauagante, unigenitus: de authoritate data à Chriſto diſpenſandi hunc theſaurum, dicentis, Quem quidem theſaurum per beatum Petrum cœli clauigerum, eiuſque ſucceſſores ſuos in terris vicarios commiſit fidelibus ſalubriter diſpenſandum: & proprijs & rationabilibus cauſis, nunc pro totali, nunc pro partiali remiſſione pœnæ temporalis pro peccatis debitę, tam generaliter, quàm ſpecialiter prout cum Deo expedire cognoſcerent, verè pœnitentibus & confeſſis miſericorditer applicandum. Vbi patet, quòd non ſolum rationabiles, ſed proprias oportet eſſe cauſas quantitatis indulgentiarum.

QVAESTIO.

Nũ & quomodo, & quando pœnitentia ſit neceſſaria pro conſequenda indulgentia.

Secunda quęſtio eſt, An uera pęnitentia exigat tēpore, quo indulgentia cōceditur, aut opus exercetur; an extendatur ad tēpus aliud, quo quis vult illa indulgentia vti. V. g. quò ad conceſſionem, dat Papa quinq; annos de indulgentia omnibus præſentibus, cum infra miſſam in capella tua ſingulis diebus dominicis aduētus & quadrageſimæ abſolutionem iacit: ſi teneor tunc eſſe verè pęnitens, an ſufficiat quod intēdo verè pęnitere: & tunc vti iſta indulgētia quinque annorum: Et ſimiliter quò ad exercitium operis, dat Papa, quod dicens ſeptē Pſalmos, vel dans tātam eleemoſynam, habeat plenariam remiſſionē ſemel in uita, & ſemel in mortis articulo, an teneatur eſſe verè pœnitēs tēpore, quo dicit ſeptem Pſalmos, aut dat eleemoſynam.

Tertia quęſtio eſt, An oporteat eſſe confeſſum, ita quod nullum ſit in conſcientia mortale peccatum cōmiſſum nō cōfeſſum tēpore, quo acquirit quis, & vtitur indulgētia; an ſufficiat eſſe cōfeſſum ſecundum præceptum Eccleſiæ, hoc eſt ſemel in anno. Et eſt ratio dubij: quia hinc apparet, quod verba iudicum ſunt ſecundum vſum interpretanda, ac per hoc quod ſunt illo anno confeſſi. Inde verò apparet, quod ſi nō requireretur cōfeſſio alia, ſufficeret dicere pęnitentibus: quia in vera pęnitētia claudit propoſitum obſeruandi præcepta Chriſti & Eccleſiæ,

CAP. V.

Soluuntur obiectiones in 3. cap. poſita, contra hoc, quòd dare indulgentiam eſt actus iuriſdictionis.

NOn eſt aũt difficile ad obiecta. primò cõtra aſſignatã diffinitionē rñdere. Falſum namq; eſt qđ Durandus dicit, oēm iuriſdictionis actū poſſe in inuitu exerceri, cū abſolutio ſacramẽtalis ſit actus non ſolū ordinis, ſed iuriſdictionis (vtpote à non proprio iudice ordinario, vel delegato facta nulla exiſtens) & tñ non pōt exerceri in inuitum. Sed quod nullus poſſit exercere actũ iuriſdictionis in ſeipſum abſoluendo, & ligando ſe, verum eſſe, & propterea licèt alij aliter ſentiant, cōcedo ego, quod dans indulgentiã alijs, non acquirit illã: quia abſoluēs alios, non abſoluit ſe. Nec tñ eſt deterioris cōditionis, quàm alij, quia etſi non per iſtã viam, per aliã viam pōt eandē indulgentiã cōſequi, ſi cõmittēdo cõfeſſori ſuo, vt hã abſoluat ipſum, ſicut ipſe abſoluit alios: hoc. n. modo Papa ſubijcit ſe abſolutioni ſacramentali, & ſimilr indulgentię eadē rōne. Archiepiſcopi quoq; ptãs ſup totã prouinciã ex hoc ipſo, quod in quibuſdã articulis affirmatur, manifeſtat extēdi ad dãdas indulgentias in tota ſua prouincia; quãquidē ille eſt vnus illorũ articulorũ, qui in iure numerantur: vt Panor. ibidem ſcripſit. Defunctos aūt in purgatorio exiſtētes, eē extra iuriſdictionē Eccl'e quidam negant: eo quod ſicut ſunt medij inter nos, & beatos (dum nos viatores ſumus quò ad meritũ, vel demeritũ, & quò ad pęnã, & præmium, & beati extra viã totaliter ſunt: qui purgant aūt quò ad meritũ, vel demeritũ extra viã, ſed quò ad pœnã, vel pmiũ in via adhuc ſunt) ita ſunt quodãmodo ſubiecti vicario Chriſti viatorib. dimiſſo: vt ſicut quò ad punitionē adhuc ſunt in via ita quò ad releuationē à pœna adhuc ſubſunt iudici viatorũ. Sed hęc opinio multa vera dicēs nō infert efficaciter intētum: plus. n. requirit ad ſubditũ iudici viatorũ, quàm adhuc participare aliqd de via. Exigit. n. quod poſſit cã ſua quantũ ad illud qđ ſapit viæ, cognoſci à iudice uiatorũ: nullus. n. pōt eſſe iudex cãæ oĩno incognoſcibilis ab ipſo: cōſtat aūt à Papæ cognitione oĩno eſſe alienas cãs exiſtētium in purgatorio: & iō patet Papã non poſſe abſoluere, aut ligare exiſtentes in purgatorio. Manifeſtatur quoq; hoc idē ex verbis Dni, limitantis Petri poteſtatē ſup terrã: qui licèt effectus ptãtis Petri penetret cęlos, dicente Dño, Erit ligatũ aut ſolutũ in cœlis: iuriſdictionis tñ actus terminatur ad hoc, vt ſit ſuper terrã dicente Dño, Quodcunque ſolueris, aut ligaueris ſup terrã. Scriptura aūt ſacra mortuos non eſſe ſuper terrã vocat; vt patet Gen. 42. vbi de Ioſeph tanquã de mortuo loquentes fratres, & pater, introducuntur dicentes, quod nō eſt ſuper. Purgatoriũ rurſum non ſuper, ſed ſub terra eſſe ex eo patet quod Chriſtus deſcendit ad inferos: vbi erat limb' Patrum: neq; n fas eſt credere, quod de purgatorio exeuntes aiæ añ Chriſti mortē, & ad limbũ Patrũ euntes, ad inferos à ſuperis deſcēderint: ſed econtra ex inferno inferiori ad infernũ ſuperius aſcenderent: cum et ſm Philoſophus loca quantò ſuperiora, tantò nobiliora ſint. Quocirca nō dat Papa defunctis indulgentiã authoritatiuè abſoluendo, ſed per modum ſuffragij. quod etiam ipſę Apoſtolicę literæ atteſtantur, clarè apponentes iſtam clauſulam, Per modum ſuffragij, cum pro defunctis dantur indulgentię. Et potes videre, quod ex hoc ipſo diuerſo modo dandi indulgentiam viuis, & defunctis inſinuatur intentum: nam ex eo, quod non audens Eccleſia defunctis authoritatiuè remittere pœnas ſicut viuis, [illegible] perſonam induit, concedendo defunctis indulgentiam, monſtratur quod indulgentia ſimpliciter, & abſolutè remiſſio eſt authoritatiuè ab Eccleſia facta. Niſi. n. eſſet authoritatiua remiſſio, ex applicatione eccleſiaſtici theſauri non oporteret ad ſuffragij modum deſcendere, cum ad defunctos extendit, a quibus Eccleſia non niſi ſuffragari poteſt.

CAPVT VI.

Solutio obiectionum in tertio cap. contra hoc quòd indulgentia eſt abſolutio.

AD euidentiam autem ſpecificæ naturæ ipſius indulgentiæ oportet notitiam conſiderare ad indulgentiã, abſolutionẽ à pœnitentia iniunctam, & diſpenſationem ſpiritualis theſauri, applicando pęnam Chriſti, & ſanctorum ad hũc, cui datur indulgentia. Et primum quidem probatum eſt ex Canone Ale. 3. ſecundum autem non ſolum ex cõi Sanctorum doctrina, ſed ex allata extrauagante Clementis ſexti patet. Verũ multũ intereſt ad naturam indulgentiæ cognoſcendã, an primũ indulgentia ſit abſolutio, an diſpenſatio. Nam ſi indulgentia primò conſiſtat in abſolutione, diſpenſatio theſauri acceſſoriè cõcurrit ad indulgentiã: vt quia Eccleſia non põt liberè relaxare debitam Deo pęnã pro peccato in illum cõmiſſo, ad hoc, vt remiſſio ſua ſit efficax: iungit abſolutioni diſpẽſationem pœnarum ſolutarũ à Chriſto & Sanctis, applicando aliquid earum huic, & aliquid illi: vt ſic & remiſſio fiat efficax ex adiuncta ſatiſfactione Chriſti & Sanctorũ pro iſtis, quibus indulgentia datur, & Deo debita pro peccato pęna exoluta minuatur. Si aũt primũ indulgentia ſit diſpenſatio prædicti theſauri, abſolutio ab iniuncta pœnitentia acceſſoriè cõcurrit ad indulgentiam: ex eo nanq; quod applicatur mihi per indulgentiã tm̃ de pœna recondita in theſauro, ſequitur quod ſum abſolutus ab æquiualenti pęna, quam debebam Deo pro peccatis meis exoluere. Quid aũt horũ verius ſit, nõ ex ratione, ſed ex facto pendet: nam rõni conſentaneum eſt, quod Eccl'a vtroq; modo põt indulgentias facere: ſed an de facto idulgẽtias altero tm̃, & quo aut vtroq; modo faciat, ſcire oportet ſi indulgentiæ natura cognoſcenda eſt. Apparet aũt prima facie inſpicientibus Doctores & dictã extrauagantem Clementis primũ in indulgentia locũ tenere, diſpenſationem Eccleſiaſtici theſauri, & abſolutionẽ acceſſoriè comitari. conferenti verò poſteriores indulgentias priſcis, apparet Eccleſiã olim feciſſe vſam indulgentijs principaliter per modũ abſolutionis, quam neceſſario comitatur diſpenſatio theſauri: a tp̃e aũt Bonifa. VIII. primi Authoris perennis Iubilæi vſum fuiſſe principaliter indulgẽtijs, diſtributione theſauri: & comitanter abſolutione a pęnitentia: qm̃ tanta abundantia indulgẽtiarum plenariarum quanta vix credi põt paſſim data: ſuper hoc fundari vr. Et ſecundum hoc diffinitio indulgentiæ collecta ex ſacris canonibus, quam aſſignauimus, non eſt diffinitio indulgentiæ quæ modo fit ab Eccleſia Ro. ſed illius quæ olim fiebat: quoniam Sacri. Can. loquuntur de indulgẽtia quæ erat conſueta in Eccl'a, & nõ de illa, quæ poterat inueniri de nouo. Sũt. n. diuerſarũ rõnũ iſtæ & illæ quò ad naturas: quamuis ſint vnius, & eiuſdẽ rõnis quò ad vltimum effectum qui eſt remiſſio pęnæ temporalis debitæ pro peccato. Et ſic dicẽdo concordia fieret inter noua & vetera. Sed hæc opinio ponens de facto indulgentias diuerſarum rõnũ in Eccl'a, diſſonat ab vſu Eccl'ę, & Doctorum: nã Bonifacius ipſe 8. indulgentiã Iubilæi inchoat ab indulgentijs magis rõ, ceſſis a priorib. manifeſtans per hoc ſe ſectari veſtigia prædeceſſorum. Rom. quoque Pont in hodiernum vſque diem indulgentias tot annorum, adiunctis tot quadragenis dando coram ſe in capella pontificia, teſtantur apertè ſe modo priſcorum dare indulgentias: & apponendo ſemper explicitè clauſulam illam. ſ. In forma Eccleſia conſueta, nulli dubitationi relinquunt locum, quòd antiquam intendunt ſequi indulgentiæ formam, & non inducere indulgentiam alterius rationis. Doctores quoque omnes ſiue Theologi, ſiue Canoniſtæ quantum hactenus meminí me vidiſſe, de indulgentia, vt de vna quadam eccleſiaſtica actione, & non vt de actionibus diuerſarum rationum tractant. Vnde vnius rationis de facto eſſe indulgentiam nunc & olim colligimus: & ipſam primò eſſe abſolutionem comitatam applicatione theſauri ad hunc, cui datur indulgentia, & non econtra; hoc eſt ipſam eſſe applicationem theſauri ad huc comitata abſolutione ipſius, canon ſæpe dictus Alexan. III. monſtrat: & conuincit. Nam ſi principaliter natura indulgentiæ conſiſteret in diſpenſatione & applicatione theſauri eccleſiaſtici ad hunc, poſſet Epiſcopus Bono. indulgentiam concedere alieno: quoniam ad communicandum alicui theſaurum non exigitur aliquis actus iuriſdictionis ſuper illum, ſed ſufficit authoritas ſuper theſauri diſpenſatione. vt patet in diſpenſatione theſauri temporalis. Abſolutio autem a pœna, per illam ſequelæ conſtaretur abſque aliquo alio actu iuriſdictionis. quia iſ exoluiſſet pęnam debitam, ex pęna Chriſti, & ſanctorum ſibi communicata: ac per hoc alienus, qui ſolum ad 40. dies pęnitentiæ teneretur. ab Epiſcopo Bonu. per indulgentiam 40. dierum ſic abſolueretur, quod ſaltem coram Deo ad nullam pro peccato pęnam teneretur. cuius oppoſitũ in canone habetur, dum dicitur, quod alieno non prodeſt indulgentia niſi de conſenſu proprij iudicis. At ſi quis dixerit, quod quia indulgentia liberat eum cui datur pęna, & coram Deo, & coram proprio iudice, quia liberat ab iniuncta pœnitentia: & alienus, Epiſcopus licet communicando pœnam theſauri nõ ſubdito pęnitentiam iniunctam pro illo exoluat coram Deo, nõ tamen coram proprio iudice, & ideo remanet ille adhuc ad pœnitentiam iniunctam obligatus coram proprio iudice, ſicut ſi ſine indulgentia aliqua per alia opera ſatiſfactoria totam pœnam exoluiſſet peccatis ſuis debitam, pęnitentiam iniunctam a ſacerdote non peregiſſet, remaneret. n. obligatus in foro Eccleſiæ ad pœnitentiã iniunctam peragendam, idcirco Alexand. III dicit quod indulgentia non ſubdito non prodeſt. ſ. in foro Eccleſiaſtico, in quo iura fiunt. Aduertat ſic dicens, quod ſi indulgentiæ natura principaliter conſiſtit in communicatione theſauri exoluentia pęnam coram Deo, & abſolutio iudicialis comes ponitur, non debebat conſultus Alexander reſpondere negatiuam ſimpliciter, & abſolutè, dicendo quod non prodeſt niſi de licentia proprij iudicis: ex quo oppoſitum verum eſt ſimpliciter, & abſolutè: quia vnaquæque res ſimpliciter, & abſolutè iudicatur ſecundum ſuam naturam, & non ſecundum concomitantia. Imò hæc ipſa reſponſio monſtrat intentum: quia duobus concurrentibus ad indulgentiam (altero pertinente ad Eccleſiam & Deum, ſcilicet diſpenſatione, & communicatione theſauri pęnam debitam exoluentis coram Deo: altero pertinente ad Eccleſiam tantũm. ſ. iniunctę pœnitentiæ ſolutio in ſoro Eccleſiæ) ſi indulgentia eſt principaliter, & eſſentialiter illa theſauri communicatio, debebat affirmari, quod prodeſt nõ ſubditis, ex quo illam quò ad principale, & eſſentiale conſequuntur. Et quia negatum eſt illis prodeſſe, dicimus inde, quod indulgentia principaliter, & eſſentialiter eſt abſolutio. quam quia non ſubditus conſequi nequit, ideo indulgentia ab alieno nõ ſibi prodeſt tam quò ad Deum, quam quò ad Eccleſiam. Et hic eſt planus ſenſus illius decretalis abſque extorſione aliqua, vt patet intuenti. Eſt igitur indulgentia qua de facto olim vſa eſt, & nunc vtitur Eccleſia vnius rationis, & eſt principaliter ac eſſentialiter abſolutio iudicialis in foro penitentiali, annexam habens cõmunem theſauri paſſionum Chriſti, & Sãctorum. Et confirmatur hoc ex forma plenariç indulgentiç, quæ per viam commiſſionis fit. Conceditur ſiquidem, quod poſſit plenariè abſolui in vita, & in morte: conſtat. n. quod non eſt ſermo de abſolutione Sacramẽtali, ſed de ſpectãte ad indulgẽtias: & conſtat, quod per modum & verbum abſolutionis cõfertur. Et conſtat, quod eiuſdẽ eſt rõnis indulgentia collata ſine miniſtro medio abſoluente, cum Papa

dat

dat indulgentiã præſentibus aut viſitantibus &c. & cum per miniſtrum mediũ concedit, ꝙ ſemel in vita, & ſemel in morte plenariè abſoluat. Tenet igitur abſolutio primũ in indulgẽtiæ rõne locũ.

Ad obiecta igitur ex communi doctrina fulta authoritate multorum Rom. Pontificum, dicitur, quòd non cõtrariatur doctrina hęc aſſignatæ diffinitioni: quoniam non docet principaliter indulgentiam eſſe applicationẽ theſauri: ſed docet vnde eſt valor, & efficacia indulgentiæ ad remiſſionem pœnæ Deo debitæ pro peccato, videlicet ex theſauri ſpiritualis diſpẽſatione. Et ad hãc efficaciam ſpectas modũ ſolutionis, compenſationis, diſtributionis, communionis, diſpenſationis, & ſimilium: cum dicitur, ꝙ indulgentiæ valent, aut dantur per modum diſpenſationis, & huiuſmodi, & non ſpectant hæc ad principalem actum indulgentiæ, qui eſt iudicialis in foro pœnitentiali abſolutio: propter quem exigitur, quòd indulgentia fiat à proprio iudice: & ſi eſt non à proprio iudice facta, nulla ſit: vt ex ſępe dicti Alexandri 3 canone patet. Nec ſuſcepit canon ille obiectã prius expoſitionem, ſ. quòd indulgentia eſt diſtributio inter ſubditos: quoniã diſtributio arctata ad ſubditos, vt partes cõitatis, eſt actus iuſtitiæ diſtributiuæ, exigens ęqualitatem proportionalem in ſua forma: vt patet in 5. Eth. quòd alienũ conſtat eſſe ab indulgentia ex ipſo Eccleſiæ vſu, tam moderno, ꝗ antiquo. Refutat quoque alteram dictus canon, deinde obiectam expoſitionem, ſ. ꝙ ſat eſt illi, ꝙ indulgentia eſt abſolutio cauſaliter: hoc eſt, ꝙ eſt diſpenſatio theſauri cauſans abſolutionem: quoniã ſi ſic eſſet, non eſſet opus ꝑprio iudice ad conſequendam remiſſionem pœnæ, peccato debitæ ab alieno Epiſcopo indulgentiam concedente, quandoquidem abſolutio per viam ſequelę comitaretur ex applicatione theſauri facta à potenti diſpenſare theſaurum. Diſpenſatio ſiquidem theſauri nõ exigit iuriſdictionẽ ſuper perſonis illis, quibus donat, ſed ſuper theſauro: ſat.n.eſt ꝑſonis illis, vt ſint capaces cõionis illius, quę quidẽ capacitas in propoſito cõſiſtit in hoc, ꝙ homo ſit verè pœnitens & confeſſus. Vrget quoq; autẽ magis canõ iſte, quantum creditur indulgentiam valere ad remittendas pęnitentias non iniunctas: conſtat.n.ꝙ reſpectu non iniunctarum pœnitentiarum nullus requireretur proprij iudicis conſenſus, ſi indulgẽtia eſſet eſſentialiter cõicatio theſauri. Cõicato ſiquidem mihi ab alieno Epiſcopo theſauro, corã Deo ſoluiſſem, & coram proprio iudice nõ remanerem ligatus: quippe qui nõ eram ab eo ligatus ad aliquam iniunctam pœnitentiam. Quia igitur hoc eſt falſum, reſtat vt indulgentia ſit eſſentialiter abſolutio: cui annectitur diſpenſatio Eccleſiaſtici theſauri ad hoc, vt abſolutio à pœna ſit efficax non ſolũ, quò ad Eccleſiã, ſed ẽt corã Deo. Et ſi perſpicaciter intuiti fuerimus ordinem manifeſtati vſus theſauri ad vſum indulgẽtiæ, videbimus ex conſequenti. ſ. ꝙ indulgentia eſt eſſentialiter abſolutio. Nam cum viderent Doctores Eccleſiã abſq; ſacramentali medio remittere pœnas peccatis cõfeſſis debitas, nec ab Eccleſia inſtructi eſſent quo huiuſmodi remiſſiones valerent, ſupponentes Eccleſiam abſoluere à vinculo pœnitẽtiarũ, in varias inciderunt opiniones de efficacia huiuſmodi remiſſionis, ſeu abſolutionis; quibuſdam neſciẽtibus hunc Eccleſiæ militãtis theſaurũ: opinantibus abſolutiones has in foro tñ militantis Eccleſię liberare à pœnitentijs aliis; non curãtib⁹ de hoc theſauro, putantibus ex poteſtate data Petro poſſe Papã remittere liberaliter pœnas peccatis debitas, ita ꝙ nec hic, nec alibi oporteret illas exoluere; alijs dicentibus, ꝙ abſolutio ſeu (quod idẽ eſt) remiſſio efficaciam habet etiam corã Deo ex applicato theſauro paſſionis Chriſti & Sanctorũ: quorum dogma approbari meruit ab Apoſtolica ſede. Hęc ſi quidem manifeſtant, ꝙ pro certo ſupponebantur ab omnibus eſſentia indulgẽtiæ, ꝙ eſſet remiſſio, & ad inueſtigãdum ipſius efficaciam, tot concurrerunt opiniones multiplicatæ valde, quas nũc omitto, quia ſat eſt propoſito omnes cõuenire in præſuppoſito genere indulgentię, ſcilicet, quòd eſt abſolutio, ſeu remiſſio.

CAPVT VII.

Solutio obiectionum in 3. cap. contra hoc, quòd indulgentia reſpicit pœnitentiam iniunctam.

NOn parua prętereà intelligentia opus eſt ad euidentiam habendam de pęnitentia, à qua abſoluit indulgentia, dum ſacri canones non niſi de iniuncta mentionem faciunt: Doctores autem ad iniunctas, & non iniunctas extendunt. Et licèt Doctorum opinio, quàm etiam ſequutum ſe dixit Diuus Thom. magnificanda ſit: quia tamen huiuſmodi rei veritas ex facto pendet, & in facto cõſiſtit, & ſacri canones ſolùm de iniuncta faciunt mentionem: ideo tenendo certum, & dimittendo incertum, diffinita eſt indulgẽtia, ꝙ eſt abſolutio à pœnitentia iniuncta. In Concilio ſiquidem Lateraneo. ſub Innoc. 3 determinatur poteſtas epiſcopalis circa indulgentiam, & expreſsè poſt tempora indulgentię decreta, ſubiungitur, De iniunctis pœnitentijs indulta remiſſio non excedat in ea cum ex eo de pœn. & re. Vbi ſecũdum textum & oẽs Doctores epiſcopalis poteſtas dandi indulgentias, limitatur: quod non eſſet verum, ſi indulgentia abſolueret à non iniunctis. Nã ſi indulgẽtia liberat ab iniunctis & non iniunctis pœnitentiis & Epiſcopalis poteſtas eſt reſtricta ſolùm quò ad iniunctas pœnitentias, conſequens eſt, ꝙ reſpectu pœnitentiarũ non iniunctarum non ſit limitata epiſcopalis poteſtas: quod contra textum eſſe conſtat, obuiantem expreſsè indiſcretis indulgentijs ſimpliciter & abſolutè: & cõtra Doctores ex illo textu affirmantes limitatam eſſe Epiſcoporum poteſtatem circa indulgentias abſolutè. Quod etiam patet in cap. Noſtro. eod. ti. Vbi Archiepiſcopum dicit non poſſe excedere circa indulgentias ſtatutum illius capituli. Nec poteſt reſponderi ꝙ reſtricta poteſtate, quò ad pœnitẽtias iniunctas intelligitur & reſtricta, quò ad non iniũctas: quia reſtrictio poteſtatis, quò ad maiora, nõ infert reſtrictionẽ eiuſdem, quò ad minora, ꝗuis econtrario reſtrictio, quò ad minora, à fortiori teneret à maiori. Sed plus eſt remittere iniunctas, ꝗ non iniunctas: tum ꝓpter vinculum duplex ibi, & ſimplum hic. tum propter forum eccleſiaſticũ ibi, qui non interuenit hic: igitur ex hoc, ꝙ limitata eſſet, quò ad iniũctas, epiſcopalis poteſtas, nõ ꝓpterea limitata eſſet, quò ad non iniunctas, ſi indulgẽtia reſpiceret iniunctas, & non iniunctas. Nec poteſt rurſum dici, ꝙ quia pœnitentia iniuncta eſt principalis materia indulgẽtię: ideo prohibitio indulgẽtiæ de iniunctis infert prohibitionem ẽt de nõ iniunctis, quia acceſſorium ſequitur principale: & ſic materia indulgẽtiæ principalis quidem, ſed nõ ſola eſt pęnitentia iniuncta. Nã hec reſponſio noſtrum infert intentum: & ꝙ rectè diffinita eſt indulgentia per iniunctã pęnitentiam, (vtpote principalem materiam) & ꝙ iniuncta pęnitẽtia ſic eſt principalis materia indulgentiæ, vt ipſa principali materia ſubtracta ſubtrahatur acceſſoria: ac ꝓ hoc ſi indulgentiæ non ſubſternitur iniuncta pęnitentia, intelligitur non ſubſterni eidẽ pęnitẽtiã non iniunctam, quod eſſet voluntarium: cum nullo canone, nulla ratione fultum inueniatur, ſi indulgentia liberat ab vtraq; penitentia, ꝙ non liberet ab vna ſine altera. Eſt ergo iniuncta pęnitentia & principalis & ſola materia indulgentiæ ſecũdum ſacros canones intellectæ. Seruauit quinq; Eccleſia multo tẽpore hunc ſtylum, vt exprimeret in literis relaxationem ab iniunctis pęnitentiis: intantum vt Durandus cũ dixiſſet 4 ſenten. ꝙ indulgentiæ tantum valent, ꝗtum ſonant, ſubiunxit, Sonãt autem, ꝙ ab iniunctis penitentijs liberant.

Quocirca quando non exprimitur, an ab iniũcta vel non iniuncta pœnitẽtia liberat, intelligitur de iniuncta: quia verba iudicis ſunt intelligenda ſecundu formã iuris: in iure aũt ſolùm fit mẽtio de iniunctis: igit de iniunctis tm̃ pœnitentiis intelligenda eſt indulgentia data ſimpliciter, & abſolute. Expoſitio verò dicẽs ꝙ ly ab iniunctis pœnitentijs, intelligitur ſubintellecta cõiũctione Etiã (ac ſi diceretur, ẽt ab iniunctis pœnitentiis) nõ eſt expoſitio, ſed diuinatio: nã ſi liceret in textib⁹ apponere ly, Etiam, infiniti texti ſubiecti eſſent diuinationi, qnq; etiam cõtra textũ: vt facilè patet diſcurrenti. Atteſtat aũt ſic eſſe intelligendum rõne Eccleſiæ conſuetudo in viridi obſeruantia rõ ſiſtens: dum Ro. Pon. ſingulis diebus Dominicis, & Quadrageſimæ & Aduentus, dat oĩbus præſentibus quinque vel ſeptẽ annos & totidẽ quadragenas de vera indulgentia. Exprimẽdo ſiquidem tot annos, & totidẽ quadragenas, manifeſtat ſe loqui, vt canones pœnitentiales loquuntur, taxãtes pœnitentias per annos & quadragenas. Cum ĩ. de illis taxatis per ſacros canones annis & quadragenis liberat illos, procul dubio qd ad illos & illas ſint obligati, mõſtrat ab iniunctis pœnitentiis tãmodo indulgẽtias datas liberare. Accedit ad hoc ꝙ cõis forma indulgentiarum ſit per tempora: puta dies, quadragenas, annũ vel annos: quia ſic taxatæ ſũt pœnitentiæ in ſacris canonibus. Nec obſtat, qñ fit plenaria indulgentia: qm̃ plenarie & pleniſſima non mutat ſubſtantiam, ſed auget q̃titatem ipſius ſubſtantiæ: vt patet. Et propterea ſi pœnitẽtia, à qua liberat indulgentia, eſt ſubſtantialiter pœnitentia iniuncta, q̃tumcunq; indulgentia ſit pleniſſima, non liberat, niſi ab iniuncta. Et aliæ quidem liberant ab iniuncta vnius anni, vel tot annorum, aut dierũ: pleniſſima ſũt liberãt à tota iniuncta, ſicut ſi per quotã data indulgentia eſt (puta remiſſione tertiæ partis) liberat à tertia parte iniunctæ pœnitentiæ. Et ſi q̃ratur, an intelligatur hæc de pœnitentia iniuncta, tã à iudice q̃ à iure, an de iniuncta tñ à iudice: rñdetur ꝙ cum à iure nulli ſit pœnitentia iniuncta, ſed taxata iniungenda: ideo dicendo ꝙ liberat ſolùm ab iniũcta, ſoluta eſt q̃ſtio. Et probatur qd̃ dr̃, quia ad pœnitentiam iniunctã ille, cui iniuncta eſt, tenetur: nullus aut tenetur ad pœnitentias taxatas in canonibus pœnitentialibus, niſi ſibi ſpecialiter imponantur: igitur pœnitentiæ illæ non ſunt iniunctæ. Sed Eccl. ſia ſicut p̃ſupponit hoĩes egere remiſſione pœnarum debitarum pro ſuis peccatis, ita p̃ſupponit verè pœnitẽtibus & cõfeſſis iniunctas eſſe pœnitẽtias ſecundum ſacros canones pẽſata in qualitate perſonarum, & alijs meritò penſandis, & ſupponens illas eſſe obnoxios iniunctis pœnitentijs, dat nũs indulgẽtiã, ſeu remiſſionem, iuxta formã canonum pœnitentialium. Quocirca multum veriſimile, ac rõni conſentaneum eſt, vt totum habuerit indulgentia à pœnitentiarũ vinculis, quibus olim alligabatur à cõfeſſoribus, iuxta canones pœnitentiales: hinc. n. ꝙ ſeruerat vſq; hodie, vt dictũ eſt, indulgẽtia tot annorũ & tot quadragenarũ: hunc indulgẽtia ab olim eſt, quã à proprio iudice ſieri mira cautan: hinc emanauit opinio illa, quãuis talis ꝙ indulgẽtie ſolum valeat, quo ad forum Eccleſiæ militãtis: hinc omnino eſt conſonantia canonum. Cum his tñ ſentiꝙ licẽt indulgentiæ, ita pro viuis, q̃ defunctis ſic ſint ſecundum rem interpretãdæ, cum non ſint melioris cõditionis ac defuncti, q̃ viui, quò ad cõſequẽdas indulgentias (imò ſunt deteriores, quia ad eos non pertinemus, niſi per ſuffragia) ſi tñ Papa daret alio modo indulgentiã. ſ. nõ ſolum ab iniunctis, ſed ẽt à quomodolibet debitis pœnis pro peccatis, dicẽdũ ſecus eſſe: q̃ſit n. abſolutere à pœna debita, licẽt non iniuncta, dũmodo culpa remiſſa ſit. Verũ an hactenus Pontifices ſic dederint indulgentiã, nõ liq̃t. Si. n. verum eſt, qd̃ Petrus de Pal. refert (qd̃ etiã Ioannes Monachus in extrauaganti Boniſacij 8. de Iubilæi expoſitione refert) non ex litera, ſed ex intentione Papæ illius. ſ. Boniſacij 8. habetur, quòd non ſolùm ab iniuncta, ſed iniungenda intendebat liberare per illam indulgẽtiã pleniſſimam. Sed vereor, ne Bonifacius, nõ vt Pontifex, ſed vt doctor & illius opinionis ſectator, illa dixerit verba. Nec inconuenit ipſum, vt doctorẽ minus benedixiſſe: cum etiã dixiſſe referatur ab eodem ibidem, ꝙ indulgentia illa liberabat ẽt à votis: quod conſtat non niſi extortè poſſe bene intelligi, perſpecta illa Iubilæi extrauagante. Quocirca propter huiuſmodi, quæ ex literis non conſtant apoſtolicis, non eſt recedẽdum à iuris tramite recto, quo cõfeſſor iniungere debet pœnitentiam, etiã ſi ipſemet vt miniſter indulgentiæ ſtatim abſoluturus ſit eundem pœnitentem plenariè à pœna.

Ad id verò, quod ex forma plenariæ abſolutionis obijcitur, dr̃. ꝙ de authoritate talis formæ quicquid ſit, poteſt dupliciter exponi. Primò, vt intelligatur edita ſecundum opinionem illam valde, vt videtur, cõem, ſ. ꝙ indulgentia liberat ab iniũctis, & non iniunctis pœnis. Nec mirum alicui videatur, ſi Eccleſiæ miniſtri informis huiuſmodi utantur opinatis: ſicut in præfatione cõi oratur Eccleſia opinione dicentium cœlos eſſe animatos, dum inter creaturas intellectuales cœlos inſeruit, dicẽs, Maieſtatem tuam laudant Angeli, adorant dominationes, tremunt poteſtates: cœli cœlorumque virtutes, ac beata Seraphim. Et ꝙ cum formitudine aliqua vtantur Eccleſiæ miniſtri opinione illa in hac forma, inſinuatur ex eo, ꝙ ibi opponit, quantum ſe extendunt claues Eccleſiæ: dubitantis. n. ſunt verba hæc. Secundò, ꝙ intelligatur ex meritis indulgentiæ: ita ꝙ reſtitutio ad puritatem baptiſmalem non intelligitur fieri ſimpliciter, & abſolutè, ſed quantum eſt ex parte indulgentiæ. *Præſumit* enim Eccleſia arbitraras, ac iniunctas eſſe verè pœnitentibus & confeſſis condignas pœnitentias: ac per hoc abſoluendo ab iniunctis, præſupponit ſe abſoluere ab omnibus pœnis illi debitis, & conſequenter reſtituere innocentiæ baptiſmali. Et hoc ſic eſſe intelligendum atteſtatur: quia proculdubio præſupponit in hac forma Eccleſia pœnitentem eſſe contritum de omnibus venialibus: alioquin reſtitutio ad puritatem baptiſmalem locum non haberet. Et quia vtraque præſumptio eſt facti, & tenet ſe ex parte pœnitentis: ideo forma illa efficax q̃tum ex parte eſt indulgentiæ, ſi fiat in patiente bene diſpoſito per iniunctas pœnitẽtias, efficax ſimpliciter & abſolutè inuenit. Et ab effectu ſuo deficere poteſt, ſi de facto pœnitens, non requiſita omnia ad hoc, vt abſolutio ab omnibus iniunctis, ſit abſolutio ab omnibus ſimpliciter debitis pro peccatis pœnis, habeat: quod tunc accidit, qñ non eſt per ſuſceptas condignas pœnitẽtias diſpoſitus. Quia indiſpoſitio pœnitẽtib meritò imputatur ob eorum pœnitentium imperfectionẽ, cõdignæ nõ dantur ſcd̃m ſacros canones pœnitẽtiæ. Nec debẽt pœnitẽtes ex imperfectione ſua reportare cõmodum indulgentiarũ: vt. ſ. valeant eis, ac ſi iniunctas ſuſcepiſſent cõdignas pœnitẽtias: nõ. n. debẽt æquiparari illis: qui cõdignas acceperũt ſecundum ſacros canones pœnitẽtias: quorũ miſeratione Eccleſia indulgentiæ leuamẽ illis contulit. Et meritò, quia ſponte ſuſceperãt peragendas hic cõdignas pœnitẽtias: qd̃ cõſtat nõ amplecti à modernis pœnitẽtib⁹, quib⁹ pro multis & magnis peccatis exigua pœnitẽtia ſufficit. Cõſonat aũt hæc doctrina Eccl. Ro. cõſuetudini: quia in illa viua voce, indulgentiæ conceſſæ aut appoſita ſemper clauſula iſta, videlicet: In forma Eccleſiæ cõſueta: cõſtat aũt ꝙ formã Eccleſiæ non põt melius interpretari, q̃ formã eccleſiaſtici iuris, ſcd̃m quam clauſula hæc nõ ſolum dẽno at ly, Verè pœnitentibus & confeſſis, ſed ẽt ly, Ab iniunctis pœnitentijs. Et confirmatur: quia cõſentaneũ rõni eſt, ut iudex Eccleſiaſticus iudicet nõ niſi de delatis ad ſuũ iudiciũ, & nõ de re-

lictis

ſictis ab eodem ſe impediat. illa.n. quæ ad eccleſiaſticum forum nõ ſunt delata (qualia ſunt peccata non confeſſa) ſtabiliter ab eccleſiaſtici iudicis abſolutione aliena ſunt: vt ſicut non ligat niſi pro cognitis in foro eccleſiæ: ita non abſoluit niſi à cognitis in eodem. Oblata pterea ad forum eccleſiaſticum per confeſſionem. & à iudice minori pęnitentia punita, tanquam derelicta quò ad reliquam partem punie in foro eccleſiaſtico uidétur: præſumit.n. eccleſia confeſſores tuę arbitratos iudicaſſe pęnitentes eſſe ſibi ipſis relinquendos, quò ad reliquum ſatisfactionis. ac per hoc eccleſiaſtica cenſura pœnitentialis furi non ſe amplius impedire de illis. Quo fit, ut ſicut ad eccleſiaſticum iudicium non redit reliqua ſatisfactio quò ad inn culum, ita non redeat quò ad abſolutionẽ, ut pari ligandi ſoluendiq; ritus paſſu currat. Ab iniuncta igitur tãtũmodo pœnitentia eccleſiaſtica indulgentia de iure cõi liberat tam uiuos, q̃ defunctos: dẽ eſt .n. q̃ per indulgentiam uiuis & defunctis da ut: licèt modus dandi ſit diuerſus, ut patet ex dictis. Et ſic ualet quantum ſonat, ſanè intellecta ſecundum formam iuris: unde nulla fraus ab eccleſiæ miniſtris in his committitur. ſi aliter q̃ ſecũdũ iura intelligant multi indulgentias, & ſic illis utantur, & conſequi ſe illas credant: nulli ſiquidem noxiam opinionem permittere quid neceſſe? At ſi dixerit quiſpiam, cum hodie non iniungantur frequenter pœnitentiæ. indigentes tantum pe, uanus eius acceſſus ad indulgentias: reſpondetur q̃ propterea non eſt uanus: quia per indulgentias relaxantur pœnitentiæ iniunctę: quæ ſunt factæ in peccato mortali: quæ etſi i foro eccleſiæ exolutæ erant; non tñ in foro Dei: & pptea per indulgentias remittuntur, utpote iniunctæ, & non adhuc Deo exolutę. Doctrina igitur dicẽtiũ indulgentiã ad iniunctas & non iniunctas pœnitentias ſe extendere, uera eſt quantum eſt ex efficacia populi cõuenire indulgentię: nos aut dicentes indulgentiã remittere pnas iniunctas tñ, uerum quoq; dicimus de indulgentia ſm iuris formam conceſſa.

Ab iniunctis canonum pœnitentiis liberat indulgentia tã defunctos, quã viuos.

CAP. VIII.

Reſponſio ad quæſtionem de indulgentia cauſa, primò propoſitam in capite quarto.

AD difficillimam autẽ quæſt. de cauſa indulgentiæ propoſitam, rñdere quamuis temerarium tutſan cenſebitur, dicendum rñe & ratione duce, quid ſentiendum eſt de illa: oportet.n. & eccleſiæ prædicationem ſaluare, ut uera eſt. & fideles patere pane intellectus. Dicendum eſt igitur ad quæſtionẽ, q̃ non quæcunque cã ſufficit ad indulgentiam dandam, ſufficit et ad quantumcunq; indulgentiam dandam: ac per hoc indulgentia data ſine legitima cã ad dandam tantam indulgentiam non ualet quò ad quantitatem, in qua exceduntur limites legitimę cauſę. Probatur hoc multipliciter. Primò authoritate Concilij Latera. ſub Inn. III ut hr̃ in extr. de pę. & re. c. cũ ex eo, Per indiſcretas & ſuperfluas indulgentias eneruatur pœnitentialis ſatisfactio. Ex hoc.n. habeo q̃ indulgentiæ indiſcretæ & ſuperfluæ adimplent ſatisfactionem pnialem, ſed eneruãt: niſi quis adeò deſipiat, ut idẽ putet adimplere & eneruare: quæ conſtat eſſe contraria. Et cum conſtet, q̃ proprius fructus indulgentię eſt adimpletio ſatisfactionis pęnitentialis: conſequens neceſſariò eſt, ut per indiſcretas ſuperfluaſq; indulgẽtias (quæ proculdubio ſunt illæ quę ex quacunq; pia cã fiunt magnæ ualde) nõ conſequatur pnialem ſatisfactionẽ à nobis debitam, adimpletam eſſe pro nobis à Chřo & Sanctis. nam ſi per indiſcretas huiuſmodi indulgentias hoc cõſequeremur, nõ eneruaretur, ſed adimpleretur pęnitẽtialis ſatisfactio. Secũdum indiſcretè hmõi indulgentiæ intructuoſæ ſunt ſm ueritatem ad ſatisfactionem pęnitentialem adimplenda, & pęnitentes putando ſibi eas prodeſſe, omittunt ſatisfactionem pœnitentialem, quæ utatur in ueritate pęnitentialis ſatisfactio ut ſacer canon dicit. Probatur idem ſecundò authoritate Clem. 6. in dicta extrauagante, unigenitus: qm̃ dicit, Et proprijs & rõnabilibus cauſis nunc pro totali, nunc p parti ali remiſſione penæ t palis, &c. ut allegatum eſt in c. 4. Si.n. nõ ſolum rõnabiles, ſed proprię ſunt cãæ nunc totalis nunc partialis remiſſionis, ſequitur manifeſtè, q̃ non ſunt cões oẽs cauſæ indulgentię ad totalem & partialem remiſſionẽ, ſed aliqua pia cã eſt ppria & rõnabilis cã partialis remiſſionis, quæ non eſt totalis: alioquin non eſſet cã propria remiſſionis partialis. ſed cõis partiali & totali, cuius oppoſitum literę Apoſtolicæ ſonant. Probatur tertiò rõne idem. Legitima cã in indulgentijs requiritur ſm omnes ad ſaluandũ intentionem Xpi, & Sanctorum: ut ſ. applicentur conſequentib. indulgentiam paſſiones Chriſti ac Sanctorum: ac ſi pro illis ex intentione ſpecialiter illas ſuſtinuiſſent: ſed intentio Chriſti & Sanctorum non ſaluatur ex quacunque pia cã quò ad quantamcunque quãtitatem: ergo non quęcunq; pia cã ſufficit ad quantamcunque indulgentiam. Probatur minor: q̃niam intentio Xpi fuit pati pro eccleſia in cõi: eſt .n. paſſio Chriſti cã uniuerſalis: intentio quoq; Sanctorum fuit pati ultra propriam expiationẽ pro eccleſia. Eſt.n. eiuſdem rõnis quò ad hoc, q̃ eſt eſſe cõem, paſſio Sanctorum cum paſſione Chriſti: quia paſſio Sanctorum eſt conſummatio paſſionum Chriſti: teſtante hoc Apoſt. ad Col. 1. dicẽte, Adimpleo ea quæ deſunt paſſioni Chriſti in carne mea, pro corpore eius quod eſt eccleſia. Ex hoc quippe loco ſumptus eſt theſaurus eccleſiæ quò ad paſſiones Chriſti & Sanctorum ab Aug. ſuper Pſal. 61. dicente ex hoc loco: Tñ ergo pateris, quãtum ex paſſionibus eius inferendum erat uniuerſæ paſſioni Chriſti: ad cõem hãc quaſi remp. quiſque pro modulo nřo exoluimus quod debemus, & pro poſſe uirium noſtrarum, quaſi canonẽ paſſionum inferimus: ſatiſtoria plena paſſionũ nõ erit, niſi cum ſeculum finitũ fuerit. Quãuis quò ad paſſione Xpi ex infinitate perſonæ patientis ſumi pbetur & ex authoritate Io in 2 c. primæ ſuę can. dicentis: Ipſe eſt propitiatio pro peccatis nřis, nõ aut pro nřis tñ, ſed et pro totius mũdi: conſtat.n. q̃ propitiatio pro peccatis totius mundi excedit oẽs pęnas debitas à conſequentibus indulgẽtias. Ex quibus haberi facilè põt, intentionem Chriſti & Sctõrum quò ad pęnas, in theſauros reconditas eſſe, ſicut boni cõe eccleſiæ: ac per hoc q̃ currant curſu boni cõis: conſtat aũt, q̃ bonum cõe diſpenſandum ſuapte natura eſt: diſpenſatio uerò, ſicut aduerſat donationi ad libitum, ita cõtrariatur incommenſuratæ diſtributioni: diſpenſationis ſiquidem rõnem abſq; mẽſura intelligere nequeo. Eſt igitur intentio Chriſti & Sanctorũ, ut paſſiones ſuæ nõ pro libito applicent huic, uel illi, ſed iuxta menſurã opportunã ad finẽ eccleſiæ diſpenſent huic, uel illi: ſicut in reliquis cõitatib. cõium bonorũ diſpenſatio ex menſura opportunorũ ad bonũ, q̃d eſt finis illius cõitatis, ſumit. Conſtat autẽ manifeſtè, q̃ nec oẽ opportunũ ad bonũ eccleſiæ eſt æquale, nec eccleſiæ bonis exigit æqualiter q̃dcunq; opportunũ et unum & idẽ diuerſis tpibus, ut patet. niſi igitur iuxta menſurã opportunitatis, ſeu opportunorũ ad eccleſiæ bonũ applicent paſſiones in theſauro eccleſiæ reconditæ, non ſaluat intentio Chři & Sanctorũ. Et ſi adiunxeris, q̃ variæ menſuræ opportunorũ ad eccleſiæ bonum, non oĩs pia cã rñdet, per ſpecies, q̃ non quælibet pia cã ſufficit ad quantamcunq; indulgentiam. Et confirmatur: quia diſpenſatio eccleſiæ Petro, & ſucceſſoribus imitari debet diſpẽſationem factã ab ipſo Chriſto. omnis.n. Chriſti actio, noſtra eſt inſtructio: unde ſic agendo formã relinquit nobis actionum. Conſtat autem, q̃ Chriſtus eundem theſaurum diſpenſat cõmenſuratè iuxta concurrentes conditiones uaria mediatũ: ut patet ex diſcrẽ-

ti diſpenſatione eiuſdem per ſacramentũ Baptiſmi, quo tota pœna exoluitur, & per ſacramentum pœnitentiæ, quo non tota pœna ſoluitur: ergo ipſius vicariam commenſuratam quoq; applicationẽ dicti theſauri creditã eſſe, rõnabile eſt. Et eſt tantò probabilior hæc rõ, quantò actio ſacſalis eminentior, & efficacior cauſa media eſt, q̃ actio iuriſdictionalis, qua detur indulgentia. Et confirmatur rurſus: quia conſtat prælatos oẽs eccleſiæ nõ niſi miniſtros & diſpenſatores eſſe: ergo igitur eorũ poteſtas ſupra theſauru eccleſiæ intra limites diſpenſatiuæ potentiæ clauditur. Ex quibus habemus, ꝙ non ſaluatur intentio Chriſti, & Sanctorũ in applicatione theſauri ſui, niſi diſpenſando applicentur paſſiones in illo reconditæ huic vel illi.

Ad obiecta aũt in oppoſitum, dicimus, ꝙ inter duas extremas opiniones incedimus medij. Putãtes n. efficaciam indulgentiæ quantificari ſecundu cauſam indulgentiæ extremi ſunt, contra quos diuus Thomas proceſſit: quia cauſa indulgentiæ non eſt propria cauſa remiſſionis pœnæ, quæ eſt fructus indulgẽtiæ: ſed propria cauſa remiſſionis pœnæ eſt paſſio Chriſti, & Sanctorum applicata huic. Exiſtimantes aũt nẽm legitimam cauſam indulgentiæ, eſſe legitimam cãm quantæcunque indulgentiæ, extremi quoq; ſunt, contra quos procedimus. Media aũt via eſt opinari, ꝙ cauſam indulgentiæ oportet eſſe legitimam cãm tantæ diſpenſationis: ita ꝙ cauſa indulgentiæ, quia non eſt propria cã remiſſionis pœnæ, iõ non quantificat illã: & quia eſt propria cã diſpenſationis, iõ quantificat diſpenſationem: quantitas.n. effectus proprij cãm conſequitur. Quòd aũt cã indulgentiæ ſit ꝓpria cã diſpenſationis, ex hoc patet, ꝙ actus applicandi indulgentiam carens legitima cauſa indulgentiæ, non eſt diſpenſatio, & ſm cõem Doctorũ doctrinam non eſt indulgentia. Quia igitur concurrentibus reliquis ad indulgentiam requiſitis, ſola legitima cauſa deficiente actus dandi indulgentiam non eſt diſpenſatio; habemus ꝙ cã legitima conſtituit actum dandi indulgentiam in hoc, ꝙ eſt eſſe diſpenſationem. Et ſi ſubiunxerit, vt iã dictum eſt, ꝙ propria cã quantificat effectum, apparebit, ꝙ ſicut diſpenſationem oportet cauſari à cauſa legitima, ita tantam diſpenſationem oportet ex cã legitima, tantæ diſpenſationis procedere: alioquin diſpenſatio ipſa dependeret ex cauſa propria legitima, & quantitas diſpenſationis nõ dependeret ex propria cã legitima ipſius quantitatis. Quod ſm philoſophiæ proceſſus monſtrum eſſet: quia in reliquis magnitudo effectus magnitudini cauſæ illius rei rñdet: magnus n. calor ex magnitudine calefaciẽtis procedit, & ſic de alijs. Nõ dicimus ergo, ꝙ remiſſio pœnæ attendatur penes quantitatem cauſę pro qua fit indulgentia: ſed dicimus, ꝙ actus dandi indulgentiam oportet, ꝙ habeat cãm ſufficientem ad hoc, ꝙ tanta applicatio paſſionum Chriſti & Sanctorum ad hos nunc, &c. ſit verè diſpenſatio earundem. Et quia diſpenſatio habet, vt propriam cãm, bonum eccleſię, ſeu pietatem, dicimus conſequenter, ꝙ non quodlibet eccleſię bonum, ſeu nõ quæcunque pietas ſufficit ad minorem diſpenſationem, ſufficiat ẽt ad quancumcunque maiorem: ſed quantitas diſpenſationis conſequitur ſuapte natura magnitudinem ipſę cauſę. Magnitudinem aũt cauſę dico non ſm ſe, hoc eſt non ſm quãtitatem, quam in ſe habet, ſed ſm relationem ad eccleſię bonum: nã idem labor, eadem eleemoſyna, eadem deuotio, & huiuſmodi eſt quandoque vt parua ratio indulgentiæ: & quandoque vt maxima ratio indulgentiæ. Et iden quandoque ex cauſa eadem ſecundum ſe datur indulgentia parua & quandoque maxima: & apparet, quòd ſit eadem cauſa totaliter, & non eſt eadem in veritate, ſed ſecundum ſe: eſt enim relata valde maior ſeipſa abſolutè.

Verbi gratia, viſitatio eccleſiæ Sancti Petri ę- qualis eſt ſm ſe hodie, & in anno Iubilęi; ſed non eſt ęqualis relata ad bonum eccleſię: quia relata ad protectionem vnitatis eccleſiæ ſub vno capite Petri ſucceſſore (ad quod in anno Iubilęi refert ab vniuerſo orbe terrarum) eſt immenſa cauſa indulgentię. Et ſimiliter manere in platea Sancti Petri in die Paſchæ pro benedictione, non eſt abſolutè ratio magna indulgentię: ſed quòd profiteamur vnitatem eccleſiaſticam ſub vno capite, & viuam conſeruemus authoritatem vniuerſalem & pleniſſimam Rom. Pont. immenſa eſt ratio indulgentię, & ſic de alijs. Et ideo non eſt mirum, ſi ex eadem ex ſe cauſa, nunc maior, nunc minor ſit indulgentia. Quamuis ẽt hęc varietas poſſit aliunde prouenire: ex hoc. ſ. ꝙ cauſa legitima tantæ diſpenſationis non intelligitur ad modum puncti indiuiſibilis, ſed in latitudine quadã conſiſtit, infra quã ẽt ſi indiſcretè ꝓlatus indulgẽtiã det, ac ꝓpterea peccet, valet tñ. Ac ꝑ hoc habes, quomodo verificare potes obiecta ex authoritate Docto. & Ro. eccleſię.

Ad id verò qđ obijcitur ex authoritate veritatis eccleſię (puta. ſ. non valerẽt, vt ſonant) dr ꝙ quia cã indulgentiæ ſortitur magnitudinẽ ex relatione: & relationes hmõi diſcutere ac penſare nõ eſt cuiuſq;, ſed dantis indulgentiã: iõ eccleſia rõnabiliter pſumit pro dante indulgentiam, vtpote iudice. Pręſumitur.n. de iure pro iudice ſp, niſi manifeſtè appareat error, & ſupponens ex cã legitima datam tantã indulgentiam, veritatẽ pdicat: ſicut abſq; falſitate pręducat talẽ Sanctum, ſupponẽs illum ritè canonizatum. Ita quòd dato, ꝙ iſte canonizatus non eſſet ſanctus, ſed damnatus, eccleſię doctrina aut pdicatio nõ eſſet mendax aut falſa; quia hic non pertinentia ad fidẽ non intelliguntur affirmari & pręducari niſi cum grano ſalis, hoc eſt ſtantibus cõiter pręſumptis. Pręſumit .n. eccleſia canonizationẽ ritè factam, & ſimiliter indulgentiam ritè data: & ſic prædicat indulgentias valere quantum ſonant. Sed ſicut põt interuenire error humanus in canonizatione alicuius Sãcti (ut S. Tho. dicit) ita põt interuenire error humanus in collatione indulgẽtię. Si quis aũt putet Ro. Pont. non poſſe errare in iſtis particularibus actionibus, (quales ſunt diſpenſationes bonorum, tam tpalium quàm ſpũalium eccleſię) putet quoque ipſum non eſſe hoiem. Verum quia nulla fortè eſt tam parua ſm ſe pia cã, quæ non poſſit eſſe maxima ex aliqua relatione: iõ noli velle iudicare, an iſta uel illa cã poſita in indulgentia ſit ſufficiens, ſi non uis errare. Habes aũt ex his duo. Primum, quõ intelligenda ſit indulgentia, ſi fiat principaliter per modum diſpenſationis cõmis, aut applicationis theſauri eccleſiaſtici: quia hæc dicta ad hmõi cõncatinuem ſpectant. Deinde quare mẽtibus nonnullorum fideliũ inſita ſit ambiguitas nonnulla de effectu indulgentiarum: quia .n. latet eos rationabilitas cauſæ tantę indulgentiæ, ideo ſcrupulum incurrunt, & admirari non deſinunt quomodo uerum ſit, ꝙ pro tam paruo actu conſequatur quis tam magnam indulgentiam.

CAPVT IX.

Reſponſio ad ſecundam quæſtionem de tempore veræ pœnitentiæ propoſitam in quarto cap.

SEcunda Quæſtio in 4. c. propoſita de tempore veræ pœnitentiæ, facilè ſoluitur dicendo. ꝙ tps veræ pœnitẽtiæ proculdubio eſt tempus vſus indulgentiæ. Oportet.n. qñ quis vtitur indulgentia, tunc eſſe verè pœnitentem: alioquin non reciperet remiſſionem pœnæ peccato debitę. Sed cũ ſint in propoſito tria tpa (.ſ. conceſſionis, operis, & vſus) quę patet diuerſa eſſe, cum Papa dat danti eleemoſynam talem, ut ſemel in vita & ſemel in morte poſſit plenariè abſolui: tunc.n. hodie cõceſſio fit, & opus eleemoſynę fit cras, & abſolutionis plenarię vſus fiet fortè hinc ad annum conſtat, ꝙ hæc tpa concurrunt quandoque ſimul, ut cũ pro actu pſiti datur indulgentia abſolutè, ut cum datur indulgen- *Tempus veræ pœnitentiæ eſt tempus vſus indulgẽtiæ.*

dulgentia omnibus hic præſentibus. Et tunc quæſtio non habet locum: nam non eſt in poteſtate ſuſcipientis indulgentiam differre vſum illius, cum abſolutè datur pro actu præſenti: quia intelligitur dari tunc pro tunc, vt ſonant verba. Et ſimiliter dicunt aliqui de tempore operis, quando diuerſum eſt à tempore vſus eadem ratione: quia ſcilicet non abſoluitur tunc à pœna. Sed ſalua eorum reuerentia oppoſitum eſt verum. Tum, quia conſueta forma eccleſiæ quæ ſemper in indulgentijs ſubintelligitur (etiam ſi non exprimatur) continet expreſſe, quod opus fiat à verè pœnitentibus. ait enim Omnibus igitur verè pœnitentibus & confeſſis, qui viſitauerint, vel dederint, vel fuerint. Vbi clarè patet opus præſupponere verè pœnitentem. Tum, quia cauſa indulgentię ex hoc ipſo, quod eſt ratio communionis paſſionum Chriſti & Sanctorum cum membris viuis, oportet, quod ſit infra latitudinem operum viuorum: quæ enim eſt conuentio tenebrarum ad lucem, aut mortis ad vitam? conſtat autem quod opus factum à verè pœnitente eſt opus mortuum: non poteſt ergo eſſe legitima cauſa indulgentię: quam conſtat conſiſtere in communione vitali Chriſti, & membrorum, non mortuorum, ſed viuorum. Vnde ſi datur indulgentia alicui, quod dicendo 7. Pſalm. vel viſitando tot eccleſias, vel faciendo tale opus pium etiam ſi ſit eleemoſyna, niſi fiat in ſtatu charitatis, non acquiritur apud Deum indulgentia. Nam licèt tunc non fiat remiſſio ſemper (puta cum abſolutio futura eſt) ſi tamen tunc meritum remiſſionis quamuis mediatæ, hoc eſt mediante applicatione paſſionum Chriſti & Sanctorum. Ad impletionem enim cauſæ indulgentiæ eſt meritum communionis remiſſiuę, ita quod nihil aliud exigitur ad remiſſionem niſi mera executio: debetur enim adimplenti cauſam indulgentiæ communio remiſſiua pęnę. Conſtat autem, quòd meritum remiſſionis pœnæ peccatis debitæ eſt opus viuum. Oportet ergo verè pœnitentem eſſe conſequuturum indulgentiam nõ ſolum tempore vſus, ſed & tempore operis, quod eſt cauſa indulgentiæ: ut ipſa indulgentiæ verba ſonant.

C A P. X.

Reſponſio ad tertiam quæſtionem cap. quarto propoſitam de tempore confeſſionis.

TErtia Quæſtio circa indulgentias propoſita de tempore confeſſionis, à multis ſoluitur dicendo, quod ſufficit confeſſum eſſe illo anno: quia ſic intelligitur confeſſus ſecundum præceptum eccleſiæ. Et licèt hæc ſolutio rationabilis multum appareat propter dictam rationem quia verba iuris non ſunt intelligenda ſecundum formam iuris: duo tamen ſibi obſtant. Primò: quia ſi iſta ratio eſſet in propoſito efficax, cum in forma indulgentię contineantur duæ conditiones ſimul. ſ. pœnitentiæ & confeſſionis, ſi tempus confeſſionis intelligitur ſecundum formam iuris, tempus quoque pœnitentiæ intelligendum eſt ſecundum formam iuris. Conſtat enim præceptum pœnitentię, ſicut & confeſſionis affirmatiuum eſſe, & non obligare, neceſſitatis articulo excepto, niſi pro loco & tempore: & eccleſiam iam determinaſſe tempus vtriuſque ad ſemel in anno. Non obligatur igitur ex forma indulgentiæ volens particeps illius fieri ad veram tunc pœnitentiam, ſi non obligatur tunc ad confeſſionem. Secundum quod magis vrget eſt: quia ſi intelligitur confeſſus ſecundum formam iuris, vel quod idem eſt, ſecundum præceptum eccleſiæ, ſequitur vnum maximè abſurdum: hoc eſt, quòd indulgentiæ non dantur niſi confeſſis ſingulis annis: quia ſoli iſti ſunt confeſſi ſecundum formam iuris, & ſoli iſti ſunt confeſſi ſecundum præceptum eccleſiæ, vt patet. Et conſequenter quicumque aliquo vno anno quantumcunque præterito violaſſet præceptum eccleſiæ de confeſſione annua, non comprehenderetur ſub capacibus indulgentię datæ: conſtat. n. hoc eſſe contra communem animi conceptionem omnium & ſapientum & fidelium. Quia igitur ſolutio iſta, vbi credidit extendere indulgentiam, reſtrinxit multum illam, ſi rationabiliter & conſequenter loqui debet; ideo cum bona tantorum doctorum venia omittenda eſt. Et dictum eſt cum ipſis indulgentiæ verbis, & antiquiore, vt apparet mihi, doctrina, quod tempus veræ pœnitentiæ, & tempus confeſſionis eſt vnum, & idem ad capeſcendam indulgentiam, quamuis diuerſa ratione neceſſarium: quia vera pœnitentia exigitur ex diuino, & humano ſimul iure; confeſſio autem exigitur ex humana tantum authoritate: quia. ſ. ſtatuta eſt ſic indulgentiæ forma ab Eccleſia, vnde Papa dare poſſet indulgentiam abſque actuali confeſſione. Dicere autem quod forma indulgentię intelligitur de confeſſis non ſecundum formam iuris, aut præceptum Eccleſiæ ſimpliciter & abſolutè. ſed anno illo, voluntarium eſt, quia nec ex forma iuris, nec ex forma iudicis, nec ex ratione hoc emanat. Nec ſurda per tranſeundi ſunt aures detrahentes huic, quis exiguæ vigiliæ, vanitatis eam accuſantes, eo quod eras exiſtimantes, quantum pietatem, apoſtolicas pulſabunt aures, & indulgentias ad non iniunctas extendi pœnitentias, confeſſiſque anno illo, modò verè pœnitentes ſint, conſerui obtinebunt. Audiant hi primùm, non fruſtra fuiſſe tantillum laborem, ſi occaſionem tanti fructus Chriſtiano populo contulerit: neque. n. ea ſcripſimus ratione, vt alios dirigeremus, ſed inter certa ambiguaque diſcernere ſat fuerit. Percipiant deinde, pias deuotaſque fidelium mentes, hinc potiùs excitandas ad peragendas condignas iuxta ſacros canones confeſſoribus pœnitentias, vt vel indulgentię gratia ex paſſione Chriſti, & Sanctorum ſoluãt Deo pœnitentias, quas promptu animo à ſeipſis peragendas poſtulauerunt atque ſuſceperunt. Redirent ſiquidem hoc pacto aurea pœnitentium Patrum ſæcula.

Et hæc de indulgentijs dicta ſecundum proprij ingenioli vires, ſaluo omnium melius ſentientium iudicio, ſufficiant. Romæ anno ſalutis 1517. pontificatus S. D. N. Leonis X. quinto: ætatis verò meę 48. die 8. Decembris.

Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Xyſti, vigintiſeptem Quæſtio. Opuſculum.

TRACTATVS DECIMVS Sextus, De indulgentijs, in ſex Quæſtiones diuiſus.

1 *Num indulgentiæ fiant de theſauro meritorum Chriſti & ſanctorum.*

2 *Num dare operam ad conſequendas indulgentias ſit imperfectionis.*

3 *Num occurrenti pauperi negans eleemoſynam, quam tamen dat pro indulgentia conſequenda, peccet.*

4 *Num indulgentia abſoluendo ab iniunctis pœnitentijs abſoluat à pœna de ira peccatis apud diuinam iuſtitiam.*

5 *Num indulgentijs liberentur defuncti à pœnis Purgatorij.*

6 *Num Papa authoritate clauium det indulgentiam animabus in Purgatorio.*

QVAESTIO I.

De theſauro indulgentiarum.

VTrum Indulgentiæ Eccleſiæ fiant de theſauro meritorum Chriſti, & Sanctorum. Et videtur, quod non. Primò, quia indulgentia non eſſet indulgentia ſeu remiſſio, ſed ſatisfactio & perſolutio vſque ad nouiſſimum quadrantem per aliorum opera.

Et ſequitur vlterius, quòd omnes negant, ſcilicet quòd concedens oneret ſe ad ſatisfactionem. Et probatur ſequela: quia ſic Papa non remitteret, ſed ſatisfaceret per alios.

Secundò.

Secundò, quia ſic virtute clauium non fieret abſolutio, ſed translatio operum contra verbum Chriſti, Quodcunque ſolueris. Et vlterius idem per claues ageretur, quod de facto fit: quia ſi ſunt opera Sanctorum in theſauro Eccleſiæ, non pœnitentes remittuntur omnia à Spiritu ſancto, ſed de facto ſuccurrerent quibus poſſunt.

Tertio, Nulla Sanctorum opera ſunt relicta irremunerata: ergo. Antecedens probatur: tum, quia non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam; tum, quia ſecundum hoc ſuper erogationes non remunerarentur in Sanctis, ſed in nobis: ac per hoc minora eſſent remunerata, & maiora non. Et ſi dicatur, quòd eadem opera ſunt etiam in ipſis Sanctis remunerata: ergo nulla ſunt eorum opera irremunerata relicta.

Quartò, Nullus Sanctorum ſufficienter impleuit in hac vita mandata Dei: ergo nihil fecerunt ſuperabundans, ergo nihil reliquerunt pro indulgentiis. Antecedens probatur primò per illud Chriſti, Quum feceritis omnia quæ ſcripta ſunt, dicite, Serui inutiles ſumus: ſed ſeruus inutilis non vltra, ſed citra feciſſe intelligitur. Secundò, per illud Matth. 25. quòd ſapientes virgines noluerunt communicare de oleo ſuo, timentes ne ipſis deficeret. Tertiò, Omnis Sanctus debitor eſt Dei diligendi quantum poteſt, imò vltra quàm poteſt: ſed nullus id fecit aut potuit: ergo. Quartò, Sancti per Martyrium (quod eſt opus perfectiſſimum) non faciunt vltra quàm debent, imò vix faciunt quod debent: ergo multò minus in aliis operibus plus fecerunt quàm debuerunt.

Quintò, quia ſine ſcripturis, doctoribus, atque rationibus, oppoſitum dicitur.

Probatur quoque idem authoritate Sanctorum. Primò August. Omnibus ſanctis conuenit dicere, Dimitte nobis debita noſtra: ſed qui confitentur debita, non ſuperabundant: ergo.

Secundò, authoritate Hieron. tractantis contra Pelag. illud, Beatus vir cui non imputauit Dominus peccatum, infra, Pro hac orabit omnis Sanctus in tempore opportuno; Quomodo eſt Sanctus, ſi pro impietate ſua orat? Et ſi eſt impius; non ſanctus. Itaque ſancti per orationem & confeſſionem ſuę impietatis merentur ſibi non imputari peccatum.

Tertiò, Aug li. 1. retra. cap. 19. Omnia mandata implentur, quando quicquid non impletur, ignoſcitur. Negat enim ſanctos impleſſe perfectè mandata Dei, dicens Magis ignoſcente Deo quàm implente.

Quartò, Auguſt. confeſ. lib 9. Væ hominum vitæ quantumcunque laudabili, ſi remota miſericordia iudicetur, iuxta illud Iob: Si etiam iuſtum quippiam habuero, iudicem meum deprecabor.

Quintò, ſecundum Aug. Nullus ſanctus in hac vita ſine peccato fuit: iuxta illud 1. Ioan. 1. Si dixerimus, quia peccatum non habemus, &c. ergo merita ſanctorum nulla ſunt ſuperflua.

Et ſi dicatur, quòd ſanctis habentibus aliquod veniale, potuerunt plura facere, quàm debuerunt: contra, Opus bonum optimè factum eſt veniale peccatum: ergo ſemper minus quàm debuerunt fecerunt, & peccauerunt. Antecedens eſt ex Aug. vbi ſuprà Omnia mandata implentur, &c.

Deinde arguitur, quòd dato quòd ſint ſuperflua ſanctorum merita, non prodeſſent: quia vnuſquiſque propriam mercedem accipiet ſecundum proprium laborem, non ſecundum alienum, vt 1 Rom. 3. dicitur. Nec dignè ab eccleſia expenderentur: quia ſolutio pœnę eſt viliſſimum eccleſiæ donum. Nec pię eccleſia ageret relaxando pœnas: caſtigare enim alios potius eſt pietatis, quàm remittere pœnas.

Denique probatur, quòd merita Chriſti non ſint theſaurus indulgentiarum. Primò, quia aſſertio illa eſt ſine authoritate Scripturæ. Et ſi eſſet, authoritas Romanæ eccleſiæ, remaneret periculum exponendi eccleſiam hæreticorum irriſioni, dum non poſſemus reddere rationem de hac, quæ in nobis eſt, fide, atque ſpe.

Secundò, quia locum habent primò inductę rationes etiam hic, ſcilicet quòd indulgentiæ non eſſent indulgentiæ, ſed ſatisfactiones per alium: & tamen canon dicit, Per indulgentias pœnitentiales ſatisfactiones eneruantur. de pę. & re. cum ex eo. non dixit Mutatur, ſed Eneruatur. Et ſimiliter claues non ſoluerent, ſed transferrent pro aliis: impium eſt autem dicere claues non ſoluere: ſi ſoluunt, totum tollunt, non transferunt. Et ſimiliter merita Chriſti de facto idem operantur, quia non ſunt otioſa.

Tertiò, quia inſignis fieret irreuerentia meritis Chriſti, ſi ſolùm pro pœnæ relaxatione expenderentur, cum ipſe per ea fuerit exemplum omnium martyrum, viliſſimum quippe eſt remiſſio pœnæ.

Quartò, S. Tho. & Bonauen. dicunt opera noſtra bona meliora eſſe quàm indulgentias, & merita Chriſti expendi per indulgentias. Et merita Chriſti eſſe multò meliora bona, quàm opera noſtra bona, conſtat: ergo quòd meliores ſunt indulgentiæ quàm noſtra opera bona: quod eſt contrarium primæ propoſitioni. Aut ergo indulgentiæ non ſunt merita Chriſti: aut omiſſis omnibus, indulgentiæ ſectandæ ſunt, ſ. Chriſti merita.

Quintò, Conſulitur communiter à Doctoribus quòd poſt indulgentias nihilominus ſit ieiunandum: quia nemo ſcit verum odio, vel amore dignus ſit. Tunc ſic: aut iſta ſententia eſt impia in Deum & eccleſiam: aut merita Chriſti non ſunt theſaurus indulgentiarum. Primò, quia ſic claues eccleſiæ nihil facerent certi: quod eſt blaſphemia: & indulgentia eſſet incerta donatio: ac per hoc impia illuſio ab eccleſia fieret: aut poſt indulgentiam ex meritis Chriſti & ſanctorum deberet quieſcere ab operibus ſuis. Secundò, quia ſi per indulgentias impenduntur merita Chriſti & adhuc incertus ſum de remiſſione peccatorum, aut credo opera Chriſti applicata & donata mihi eſſe ſufficientia ad remiſſionē; aut dubito. Si credo, iam non eſt amplius ieiunandum: quia non debeo mea opera meliora putare, quàm Chriſti opera. Si dubito, quid hoc dubio execrabilius? Et confirmatur: quia merita Chriſti nulla proportione bonitatis excedunt opera noſtra: ac per hoc aut ipſa nō ſunt theſaurus indulgentiarum, aut indulgentię præferendę ſunt omnibus operibus diuinorum præceptorum, niſi iniuria fiat meritis Chriſti. Sextò, quia ipſa appoſitio meritorum & Sanctorum minus conſonat, quaſi merita Chriſti non ſufficiant.

Septimò, Nulli dat gratia contritionis, qui non ſimul ei det merita Chriſti: ergo ſine indulgentiis habet quis theſaurum meritorum.

Octauò, Si meritum Chriſti eſt theſaurus indulgentiarum: ergo remittet mortem eiuſque pœnas. Probatur ſequela: tum quia alioquin eſſet infirmus: tum, quia potens eſt remittere pœnam æternam.

Demum arguitur, Si abſoluere in indulgentiis eſt diſpenſare theſaurum Chriſti: ergo alię etiam abſolutiones diſpenſabunt theſaurum Chriſti: & præcipuè ab excommunicatione, quando quis particeps fit meritorum Chriſti & eccleſiæ.

Prętereà, Si abſoluere in indulgentiis eſt diſtribuere theſaurum Chriſti; ergo ligare eſt includere, vel colligere theſaurum Chriſti: quod tamen non ſpectat ad poteſtatem clauium, quia ſine omni indulgentiarum actu hoc fit.

CONCLVSIO.

Indulgentiarum theſaurus merita ſunt Chriſti & ſanctorum.

In oppoſitum eſt ſententia ſacrorum doctorū. Ad euidentiam huius quæſtionis monſtrandū eſt,

eſt, merita Chriſti & Sanctorum eſſe theſaurum indulgentiarum: & qua ratione hoc notum ſit, & quid ſit, & ꝓpter quid ſit. Et quidem merita Chriſti & Sanctorum eſſe theſaurum indulgentiarum, authoritate apoſtolica tenemus, in extrauagante ſiquidem Clementis ſexti, de pœn. & re. vnigenitus. dē de theſauro meritorum Chriſti, Quem quidem theſaurum per beatum Petrum cœli clauigerum, eiuſq; ſucceſſores ſuos in terris vicarios cōmiſit fidelib. diſpēſandum, & ꝓprijs rōnabilibuſq; cauſis nunc pro totali, nunc pro partiali remiſſione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, tam generaliter q̃ ſpecialiter prout cum Deo expedire cognouerint, verè pœnitentib. & confeſſis miſericorditer applicandum: ad cuius quidem theſauri cumulum beatæ Dei genitricis & omnium electorum merita adminiculum præſtare noſcuntur. Hæc ibi: poſt multa de ſuperabundātia meritorū dicta. Eſt autem ex duobus huius decretalis authoritas pēſanda. Primò, ex decretis diſt. 19. in canonicis: vbi epiſtolis decretalibus Romanorum pontificum primus authoritatis locus poſt ſacram ſcripturam decernitur: & ibidem cap. 1. vbi extrauagantes apoſtolicæ delegantur. Secundò, ex eo, q̄ de vna parte facti pœnitentiæ, ſ. ſatisfactione non conſtat nāq;, extra de hæreticis, ad abolendum, nulli in materia ſacramentorum licere diſſentire ab eo, quod Ro. Eccleſia facit & prædicat: credendum eſt igitur, nec in dubium aut opinionem vertendum hoc eſſe. Nec ſomniauit aut finxit ſibi Ro. Eccleſia theſaurum iſtum indulgentiarū, ſed ex ſcripturæ ſacræ authoritate, certaq; ratione ſanctorum doctorum ſnia ꝓbatū id habetur.

Inter meritum & ſatisfa-ctionem di-[illegible] eſt.

Ad cuius clariorem notitiam dīa inter meritum & ſatisfactionem prælibanda eſt. Meritum cōdigni (de hoc enim ſermo eſt) appellatur opus, ex quo operans dignus eſt æterna beatitudine, ita q̄ debetur ſibi illa iuxta illud Apoſtoli, Bonum certamen certaui, &c. & ſubditur, Repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus iudex. Satisfactio autem appellatur voluntaria ſolutio pœnæ: tunc n. debitor pœnæ ſatiſfacit iuſtitiæ, quando debitam pœnam exſoluit: adæquando enim ſolutionem debito, ſatis procuidubio facit. Nec meritum & ſatisfactio adeo a ſe inuicem elongantur, vt non coeant ſæpè in vnum idemq; opus: nam de operibus ex charitate procedentibus loquendo, quantum habet opus bonitatis, tm̄ hēt meriti: & quantum hēt mali pœnæ, tm̄ habet ſatisfactionis. Verbi gratia, ieiunium vt opus bonum, eſt meritorium: idemq; vt eſt pœnale, eſt ſatisfactorium. Hæc eſt formalis dīa inter meritum & ſatisfactionem. Eſt & alia differentia quò ad effica[illegible] ſeu fructum: nam meritum non excedit perſonam quæ meretur: ſolo Chriſto excepto: nullus n. poteſt mereri felicitatem æternam alteri, ſed ſibi ſoli, excepto Chriſto, qui meruit ſuis electis. Et ratio aſſignatur, quia gratia Chriſto data, eſt gratia capitalis ſeu vniuerſalis: gratia autem reliquorum, eſt gratia particularis: meritum n. Chriſti, & non aliorum per ſacramenta communicatum nobis & nos ſaluat. Propterea Paul' dicebat, Nunquid Paulus crucifixus eſt pro vobis aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Satisfacere autem poteſt vnus pro altero, vt patet quum vnus implet ſacramentalem pœnitentiam pro altero. Et ex hac dīa prouenit, q̄ Sanctorum opera quatenus meritoria fuerunt, acceperunt mercedē ſuam in ipſis ſanctis: qui ipſis ſolis profuerūt: quatenus verò ſatisfactoria fuerūt, primum quidem ſoluerunt debitam pro illorum peccatis pœnam: deinde ſi plus pœnalitatis habuerūt, quàm pœna ipſorum peccatis debita exigeret, remanſit illud plus tanquam ipſis ſanctis ſuperfluum. Et hoc plus eſt illud, quod à quibuſdam vocatur irremuneratum in ipſis Sanctis, non propter defectum diuinæ largitatis, aut operis, aut ipſius Sancti, ſed propter excellentiam ipſius perſonæ, quæ ſuperabundanter paſſa eſt voluntariè. Ex eo nanq;, q̄ perſona patiens nō habet propria pœnarum debita pro peccatis, prouenit q̄ ſatisfactiones ſuperfluæ non poſſunt in ipſis remunerari, ſeu rectius loquendo non poſſunt in ipſis habere effectum ſolutionis. Et quoniam conſtat Sanctos multos multò plus paſſos, quàm ex peccatis ſuis debuerint pati, conſequens eſt, vt multa ſatisfactoria remanſerint ſuperflua ipſis Sanctis. Patet aūt Sanctos ſatisfactoriè plus exſoluiſſe quàm debuerant pro peccatis ſuis. Tum, quia beata Virgo nulla ſatisfactione pro ſuis peccatis eguit (quæ nullum peccatū commiſit) & tū ſatisfactoria multa ſubijt: cuius. n vita cunctas illuſtrauit Eccleſias: & de ipſius dolore ſcriptum eſt: Et tuam ipſius animam pertranſiuit gladius. Iob quoq; teſtatur c. 7. Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas, quam patior, in ſtatera, quaſi arena maris hæc grauior appareret. Et quis eſt tam mētis inops, vt dicat Laurentiū, Vincētiū, reliquoſq; tanta paſſos martyres, oīb. illis pœnis indiguiſſe, vt ſatisfacerent pro pœna peccatis ſuis debita? Superfluunt igitur multa ſatisfactoria Sanctis vltra ingens pelagus ſuperfluentis ſatisfactionis Chriſti, qui pro totius mundi peccatis vt Ioannes Euāgeliſta teſtatur, ſatisfecit: vt ēt ex hoc patet, q̄ ſi totus mundus poſt omnium peccata commiſſa baptizaretur, ſtatim meritorum ſatisfactione Chriſti euolaret ad cœlum: & tamen conſtat, q̄ tota hominum multitudo damnata indignam ſe reddens Chriſti ſatisfactione, ſuperfluere illam relinquatur, quæ pro omnibus ſufficeret. Quocirca ex meritis Chriſti & Sanctorum quatenus ſatisfactoria ſunt ſuperfluis, theſaurum indulgentiarum conſtitui intelligito, ſi non vis errare. Et quidem q̄ huiuſmodi opera Chriſti & Sanctorum ſatisfactoria remanſerint, declaratum eſt: q̄ verò remanſerint ꝓ nobis, & quòd remanſerint diſpenſanda per militantem Eccleſiam, manifeſtari oportet.

Et primum, ſcilicet q̄ ad hoc remanſerint huiuſmodi ſatisfactoria, vt nobis communicata pro nobis ſatisfacerent: tanquam ſi ipſi Sancti viuentes ea intentione feciſſent, vt pœnas nobis pro peccatis debitas ipſi exſoluerent: monſtratur tum ex eo q̄ non inania aut inutilia huiuſmodi ſatisfactoria eſſe debeant: eſſent autem vt ſatisfactoria infructuoſa, ſi proprio fructu (qui eſt ſatisfacere) eſſent priuata, non per accidens, puta q. iis deficiant, in quibus fructificet per ſe: quia ſcilicet ſua natura ſua ſatisfactoria ſupererogationis eſſent infructuoſa: quia nec in ipſis operantibus, nec in alijs effectum habere poſſent, eo ipſo quòd ſatisfactoria ſupererogationis ſunt. Tum, quia vnitas Eccleſiæ exigit, vt quælibet membrorum opera, quæ poſſunt eſſe vtilia reipublicæ Chriſtianæ, mediante à ſpirituſancto Eccleſiam regente, fiant ad vtilitatem ipſius Eccleſiæ. Conſtat autem ſatisfactoria ſupererogationis poſſe ad vtilitatem Eccleſiæ cedere: vt patet ex eo, quòd per propriam intentionem ipſorum Sanctorum potuiſſent applicari hæc ad ſatisfaciendum pro illo vel illo Eccleſiæ membro, debente ſatisfacere pro ſuis peccatis. Conſentaneum igitur rationi eſt, q̄ hæc ſatisfactoria ſupererogationis facta à Sanctis, ad vtilitatē aliorum membrorum Eccleſiæ ordinata ſunt. Vtilitas autem propria eorum eſt ſatisfacere pro alijs, ex quo pro ſeipſis ſatisfacere non poſſunt: dixi autem Vtilitas propria, quia non eſt cōmunibus, ſed proprijs indicandum eſt de rebus. Tum maximè, quia Paulus Apoſtolus, ad Coloſſ. hoc de ſuis ſatisfactorijs ſcribit: Qui nunc gaudeo in paſſionibus pro vobis, & adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea pro corpore eius, quod eſt Eccleſia. Vbi clarè vides, & poſt ... nem alium deſideris in propria carne paſſiones deficientes paſſionum Chriſti ad conſummandā menſurā à Deo

Multa me[illegible] ſatisfa-ctoria [illegible] [illegible] ſuper-[illegible] pro [illegible] [illegible]

definitam pro Eccleſia. Idem autem eſt iudicium de Paulo & alijs Sãctis, vt ex Aug. ſuper Pſal. 68. aſſerente dictam Apoſtoli ſententiam, patet.

Secundum autem. ſ. quòd theſaurus iſte meritorum, vt ſatisfactoria ſunt, diſpenſandus ſit per ſummum Pontificem, facilè manifeſtatur; quoniã commune omni Reip. eſt, vt illius princeps diſpẽſator ſit communium bonorum illius Reip. nam ſine omni contradictione, cui cura credita eſt ipſius Reip. eidem quoque credita intelligitur diſpenſatio eorum, quæ ad commune bonum illius ſpectant. Huiuſmodi autem ſatisfactoria conſtat eſſe velut bona quædam communia ipſius Eccleſiæ vt pote pro ipſa facta & relicta, vt patet ex dictis. Conſequens igitur eſt, vt ad eum qui totius eccleſiæ curam habet, ſpectet diſpenſatio dicti theſauri. Et quia ſolus Petri ſucceſſor præeſt toti eccleſiæ, ideo ad ſolum Rom. Pontificem ſpectat diſpenſare, non pro libito donare theſaurum iſtũ. Et quoniam per indulgentias remittitur pœna tẽporalis debita pro ſatisfactione peccatorum (vt dicta extrauagans dicit) nec Papa poteſt illam remittere ſine ſacramento eccleſiaſtico, niſi applicando ſatisfactoria aliorum ad iſtum, cui remittitur: ſeo apoſt. dicta ſedes in dicta extrauagante, & ſacri doctores theologi, Spiritusſancti lumine illuſtrante concludunt, & rationabiliter, dictum theſaurum diſpenſari per indulgentias Chriſti fidelibus, qui per charitatem Chriſti membra ſunt. Vnde euidentiſſimè ſequitur, quòd indulgentia abſoluendo hunc à tanta pœna pro ſuis peccatis debita, applicat illi tantum ex dicto theſauro de ſatisfactorijs, quantum æquiualet tantæ pœnæ, quæ relaxatur. & ſimul fit opus miſericordiæ, remittendo huic pœnam; & opus iuſtitiæ, applicando huic ſatisfactionem aliorum pro eo: ſic enim terreſtris Hieruſalem deſcendit de cœlo per imitationem: quoniam vniuerſæ viæ Domini miſericordia & veritas. Ex quibus patent omnia præmiſſa.

Ad Primam obiectionem in oppoſitum dicitur, quòd indulgentia ſecundum diuerſos ſuos actus diuerſis rationibus exprimitur: nam ſecundum, quòd eſt abſolutio & remiſſio pœnæ, ſic iudicis actus eſt, & dicitur: ſecundum verò quòd eſt applicatio ſatisfactionis ad hunc, ſic diſpenſatio eſt & dicitur: & ſecundum quòd efficit exolutionem pœnæ apud diuinam iuſtitiam per applicatam ſatisfactionem, ſic opus iuſtitiæ eſt & dicitur. Vnde breuiter reſpondetur: quòd indulgentia, vt reſpicit huc, cui conceditur, eſt remiſſio & relaxatio: quamuis vt reſpicit diuinam iuſtitiam, ſit ſolutio vſque ad minimum quadrantem. Eſt enim ſolutio, ſed non ad hoc, & illud eſt maximæ gratiæ, quòd ſoluatur debitum meum, non a me. Nec hoc eſt mirum, aut nouum in myſterijs eccleſiæ: quum etiam in Baptiſmo omnia donari gratioſè concedamus, eodẽ modo. ſcilicet vt omnia ſoluantur, nõ per Baptiſmum, ſed per Chriſti meritum, quod illi per Baptiſmum communicatur. Celerius dicã. Tanto vinculo iunxit Deus iuſtitiam miſericordiæ, vt peccatis noſtris parcere ſic voluerit, vt tamen per vnigenitum ſuum Filium ſuæ iuſtitiæ ſatisfieret pro nobis & hoc abundantioris gratiæ fuit, vt non ſolum debita remitteret, ſed ſatisfactionẽ daret. Nihil ergo ſecundum diuinæ ſapientiæ ordinem adimitur indulgentiarum gratiæ, ac miſericordiæ, ex hoc quòd interuenit ibi etiã ſolutio per Chriſti & ſanctorum merita ſatisfactoria. Argumentum verò procedit, ac ſi hæc duo eſſent incompoſſibilia: quæ, vt dictum eſt, ſe conſequuntur ſecundum ordinem diſpoſitionis diuinæ: vt ex dictis clarè patet. Ad vlteriorem verò equelam (ſcilicet, Ergo concedens obligat ſe ad ſatisfactionem) dicitur quòd nullam apparentiam habet. Et quum probatur, quia hoc modo ſatisfacit per alios, reſpondetur quòd ad bonum ſenſum admittendo, quòd Papa dando indulgentias ſatisfacit per alios, aut eſt, applicat aliorum ſatisfactionem: hinc etiam nulla ratione apparenti ſequitur, Ergo Papa obligat ſe ad ſatisfactionem: aliud eſt enim applicare huic alienam ſatisfactionem, & aliud eſt obligare ſe ad ſatisfaciendum pro illo, ſicut aliud eſt volare, & aliud ſedere.

Ad ſecundam negatur, quòd ſic virtute clauiũ nihil fiat: fit namque non ſolum applicatio operum ſanctorum ad iſtum, ſed & abſolutio iſtius a pœna pro peccatis ſuis debita fit: vnde & verbum Chriſti, Quodcunque ſolueris, ad literam adimpletur. Et ſimiliter negatur, quòd ſic virtute clauium nihil fieret: niſi quod de facto fit. Et ad probationem, quia merita ſanctorum, ſi ſunt, non relinquuntur a Spiritu ſancto otioſa; reſpondetur, quòd huiuſmodi ſanctorum merita ſatisfactoria ſunt facta pro eccleſia, & non determinatè pro hoc vel illo: & ideo non operantur in hoc vel illo particulari, niſi fuerint applicata ab ipſo Deo vel eius vicario ad hunc vel illum. Non ergo de facto operãtur abſq; applicatione: quia ſunt communia nec ſunt otioſa: quia ad hoc ſuaptè natura ſunt ordinata, & applicata, vt non aliter operentur.

Bona ſa- ſterum o- pera ſan- ctorum ut ſa- tisfacto- ria ſunt ſupere- gaterunt

Ad tertiam de operibus Sanctorum irremuneratis, dicitur quòd committitur in abuſu vocabulorum, hoc eſt, accipiendo irremuneratum, prout ſumitur a ſic dicentibus, hoc eſt non ſortita ſuum fructum in ipſis Sanctis. Sic inquam loquendo reſpondendum eſt, quòd opera bona ſanctorum dupliciter ſumi poſſunt. ſ. vt meritoria: & ſic omnia ſunt remunerata in ipſis ſanctis, vel vt ſatisfactoria: & ſic ea quæ ſupererogauerunt, non ſunt remunerata in ipſis ſanctis: ſed relicta ſunt remuneranda in nobis. Et contra hoc probationes non militant. Non prima. ſ. Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis: quia de paſſionibus noſtris ſecundum ſubſtantiam operis, ſeu, vt ſunt ex libero arbitrio, intelligitur: remuneratio autem reſpicit opera & paſſiones vt ſunt ex charitate, ſeu gratia Dei. Non ſecunda, ſ. Deus præmiat vltra condignum: tum, quia de præmio operum, vt ſunt meritoria, intelligitur ſententia illa. tum quia non ex defectu largitatis præmiantis, ſed ex excellentia ſancti operantis prouenit, quòd opus ſuum ut ſatisfactorium, non remuneratur in ipſo Sancto, hoc eſt non ſatis facit pro ipſo: quia ipſe non eſt debitor pœnæ pro qua ſatisfactio fit. Non tertia. ſ. quòd opera ſupererogationis non remunerarentur in ipſis ſanctis, ſed in nobis, &c. quoniam opera ſupererogationis ut ſunt meritoria, remunerantur in ipſis ſanctis: iuxta uerbum Samaritani, Quodcunq; ſupererogaueris, ego cum rediero, reddam tibi. Sed inquantum ſupererogant penalitates, ſic propter ipſorum ſanctorum excellentiam non poſſunt in ipſis ſanctis remunerari. Vnde patet nullum inconueniens ſequi, ſed omnia conſonare: habet. n. rectæ rationis ordo, vt quis prius pro ſe ſatisfaciat; & ſi ſupererogat ſoluendo quod non debet, non pro ſe, ſed pro alio ſoluat. Nec ex hoc quod diximus eadem opera eſſe remunerata in ſanctis & in nobis, ſequitur, Ergo nulla ſunt ſanctorum opera irremunerata in ipſis. Nam quum dicitur quædam eſſe ſanctorum merita relicta irremunerata, non fit diſtinctio operum, quaſi quædam fuerint eorum opera remunerata; & quædam alia relicta irremunerata: vt argumentum interpretatur & malè: ſed fit diſtinctio conditionum etiam unius & eiuſdem operis. Et eſt ſenſus, quòd opera ſanctorum inquantum ſunt meritoria, ſunt remunerata in ipſis Sanctis: inquantum verò ſunt ſatisfactoria ſunt relicta irremunerata, quantum ad illud penalitatis quod ſupererogauerunt. Vbi patet abſque controuerſia omnia conſonare.

Ad quartam dicitur, quòd vle ſanctus poteſt iudicari dupliciter: primò inquantum operatur ex ſuo libero arbitrio. & ſic nullus ſanctorum uni

pium

pleuit ſufficienter in hac uita mandata Dei. Alio modo inquantum operatur ex gratia diuina, & in exiſtente & aſſiſtente: & ſic quilibet ſanctus ſufficienter impleuit mandata Dei in his quæ obſeruaſſe eos laudamus. Et ſi contra hoc probationes aſſiſtentis afferantur, reſpondetur, & ad primam dicitur: quòd ſi verba Domini integrè afferantur, monſtrant oppoſitum. nam Dominus dicit, Quum feceritis omnia quæcunque præcepero vobis, dicite, Quod debuimus fecimus, ſerui inutiles ſumus. Vbi vides, quòd dicendo: Quod debuimus fecimus, monſtrat eos impleſſe mandata ſufficienter: alioquin non fecerunt quod debuerunt: nam debuerunt ſufficienter implere. Non eſt autem verum, ſeruum qui fecit quod debuit inutilem citra feciſſe: qm̃ ſi citra feciſſet, iam non feciſſet, quod debuiſſet: Sed verum eſt, ꝙ vt ſic non ſupererogant: & propterea inutilis dicitur: qui.n. non facit niſi quod debet, inutilis dicitur. Vnde ex illa authoritate nihil aliud habetur niſi ꝙ Sancti ex hoc, ꝙ impleuerunt præcepta Chriſti, non ſupererogauerunt: cum quo ſtat, & ꝙ ſufficiẽter mandata Chriſti implere potuerunt, & ſupererogare, vt ſic nõ ſolum fecerunt quod debuerũt, ſed eſſent ſerui inutiles in domo Domini. Ad ſecundam dicitur ꝙ olcum, quod ſapientes virgines timuerunt ſibi non ſufficere, ad meriti conſcientiam ſpectat, & non ad pœnalitates. Ad tertiam dicitur, quod falſum eſſe conſtat præceptum de Deo diligendo obligare hominem plus quam poſſit. Maledictus, inquit Hieron. dicens Deum, præcepiſſe aliquod impoſſibile. Falſum quoque eſt ſub præcepto de Deo diligendo, cadere ꝙ homo diligat quantum poteſt: intelligendo ſic. quod ſi dilectionis aliquem actum poſſibilem ſibi omittat quis, peccet: vt patet ex hoc, quòd multi dilectionis actus ſpectant ad opera ſuperogationis: vt bene velle, & bene facere inimicis in particulari extra neceſſitatis caſum, perfectionis ſiquidem eſt hoc, non præcepti. Sed præcipitur, quòd homo diligat Deum ex toto corde, & ex omnib. virib. &c. ad hunc ſenſum, ꝙ nihil contrarium diuinæ dilectioni in corde ſuo, in mẽte ſua, in virib. ſuis, &c. admittat. Intellectum autem præceptum illud de actuali dilectione, vt ſonat non quid agere hic debemus, ſed quo tendere debemus, monſtrat ſecundum Augu. vnde patet quòd ſancti impleuerunt hoc præceptum, & ſuperogauerunt.

Ad quartam dicitur, ꝙ ſancti per martyrium extra neceſſitatis articulum faciunt plus quàm debent: quia ſuperogant. Et rurſus in articulo neceſſitante ad martyrium pro confeſſione fidei, ſupererogant ſæpe quò ad ſatisfactionem: dum plus patiuntur voluntariè, quàm pro peccatis ſuis debeant. Ad quintam dicitur, ꝙ doctrina hæc, ſuper ſcripturas & rationes & authoritates Rom. eccleſiæ ſanctorumque doctorum fundatur. Et nõ ſolum temerariæ præſumptionis eſt contrarium dicere, verùm indiſciplinatæ mentis eſt nõ acquieſcere tot allatis, vltra authoritatem ſanctorum Tho. & Bonauenturæ, & innumerorum doctorum ſequacium: oportet.n. virum doctum in morali tam theologia, quàm philoſophia non quærere certitudinem mathematicam: ſed rationi conſentaneæ ſimulque a communi doctorum ſententia probata in moralibus, vt certa habeamus, confundere neceſſe eſt omnia.

Iſan-
mo.

Ad probationes Deinde ex authoritatibus ſanctorum reſpondendo dicitur, ꝙ cum hoc, ꝙ omnes ſancti aliquod peccati debitum habuerunt pro quo quàdiu viuunt orare poſſunt. non quòd oporteat eos ſemper peccatum habuiſſe cotidianum, quandoque enim ſine omni peccato fuerunt, ſed quia quandoque peccauerunt, ſtat ꝙ multa ſupererogationis & meritoria, & ſatisfactoria fuerint: qui.n. dimitti orat ſibi peccata, fatetur ſe debitorem. Et hoc in tota vita verificatur, quantum eſt ex parte noſtra; quamuis ſecus ſit ſi ſecundum adiunctam Dei gratiam ſancti iudicentur. Et ne ſæpius idem repetatur, diſtinguitio, quòd ſancti, & ſua opera dupliciter iudicari poſſunt. Primò ſecundum ſe, & ſecundum proprias vires: & ſic ſunt ſemper debitores, & damnabiles, non implẽtes mandata Dei: iuxta illud Iſaiæ. Vniuerſæ iuſtitiæ noſtræ quaſi pannus menſtruatæ. Alio modo ſecundum gratiam Spiritusſancti in ipſis & operibus ſuis, tam informãtem, quàm aſſiſtentem: & ſic implent mandata, & non ſunt debitores, ſed creditores, digni vita æterna ex ipſis ſanctis operibus ſuis, nihil damnationis habentes, &c. iuxta illud, 1. Ioan. 3. Omnis qui natus eſt ex Deo, non facit peccatum, quoniam ſemen ipſius in eo manet: & non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus eſt. Et illud Apoſtoli ad Ro. 8. Nihil damnationis eſt his, qui ſunt in Chriſto Ieſu. Et illud eiuſdem ad Tim, Bonum certamen certaui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui, in reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus iudex. Vnde prudentis lectoris erit diſcernere, quando ſcriptura, vel ſanctorum doctrina loquitur de nobis, aut operibus noſtris, ſecundum ꝙ ſunt noſtra, & ſecundum ꝙ ſunt diuinæ gratiæ: omnia.n. mala verificantur de nobis, & noſtris ſecundum ꝙ ſumus noſtri, vel ſunt noſtra: & rurſus ſimul infinita bona verificantur de eiſdem, vt ſunt diuinæ miſericordię, ac gratię: vt patet ex his ſcripturæ locis, & multis alijs, quę afferri poſſunt. Et hinc habes ſolutionem huius, & ſequentium & ſimilium obiectionum nam cũ hoc, ꝙ omnes ſancti ſunt ex ſe debitores, ſtat ꝙ ex diuina gratia operando, ſuper erogant. Et ſimiliter, quòd ſunt impij ex ſe: & orando ex diuina gratia merentur non imputari ſibi impietatem. Et ſimiliter Deo ignoſcente, hoc eſt gratiam dante implent mandata: non homine ex ſeipſo implente. Et ſimiliter omnia mandata tunc implentur, quando quicquid non ex nobis impletur, per gratiam impletur. Et ſimiliter væ vitæ hominum laudabili, ſi ſine gratia (diuinæ miſericordiæ effectu) iudicetur. Et ſimiliter ſi quid iuſti habuero ſecundum humanam iuſtitiam iudicem meum deprecabor. Et ſimiliter omne opus bonum optimè factum, inquantum eſt ex nobis factum peccatum eſt, ſicut pannus menſtruatæ: ſed quatenus ex Dei gratia eſt, nullum peccatum, ſed meritorium & ſupererogatiuum bonum eſt. Vnde ſi in quinta probatione intenditur, quòd ſimpliciter & abſolutè & non ſolũ ꝙ ex nobis eſt, omne opus bonum optimè ex charitate factum eſt peccatum veniale, non reſponſione, ſed ſenſu aut igne opus eſt: nam ſecundum hoc beata virgo in omni opere ſuo peccauit venialiter, cui tamen Aug. dicit gratiam collatã eſſe ad peccatum ex omni parte vincendum. Ex hoc ſequitur contra Apoſtolum, indignitas operum ſuorum ad coronam ſecundum iuſtitiam diuinam. Et ex hoc ſequitur contra Ioannem Euangeliſtam, ꝙ etiam natus ex Deo facit peccatum. Et ex his patet ſolutio, omnium obiectorum ex authoritate Sanctorum.

Ad obiecta autem contra naturalem vtilitatem ex ſuperfluis Sanctorum meritis, reſpondetur. Et ad primum, Vnuſquiſque propriam mercedem, & ſecundum proprium laborem, dicitur. ꝙ ut patet, de mercede loquitur: mercedi autem meritum reſpondet: & nos idem dicimus ꝙ quilibet ſibi ſoli meretur. Nos autem de pœnarum remiſſione loquimur, dicentes quòd vnus poteſt ſatisfacere per alium.

Ad ſecundum (ꝙ non digne expenderet illa eccleſia) dicitur. ꝙ digniſſime expendit: dum ſatisfactoria pro ſatisfactore expẽdit. neque enim poſſunt dignius expendi. Et licet remiſſio tẽpalis pœnæ in cõparatione ad dona ſpiritualia gratiæ ſit vile donum: eſt tñ proportionatũ & commenſuratum

donum

donum meritis Sanctorum, inquantum ſunt ſatiſfactoria: quoniam vt ſic non ſunt exolutiua temporalium pœnarum ſunt.

Ad Tertium (ꝙ non piè ageret Eccleſia) dicitur, ꝙ piiſſimè mater Eccleſia filius ſuis remittit, quos Deus ex rationabili cauſa in adoptionis filios cõputauit: non enim omni actu debet mater caſtigare filium, ſed omnia tempus habent.

Ad eos, qui obijciunt contra merita Christi. Ad obiecta denique contra theſaurum indulgẽtiarum ex meritis Chriſti, reſpondetur. Et ad primum ampliùs ex dictis ꝙ cum ea non ſolùm ſit Ro. Eccleſiæ, ſed Sacræ Scripturæ, ſanctorum, & Doctorum hoc dicitur. Et ſi ſolius Ro. Eccleſiæ authoritate diffinita diceretur, tenetur ad ea tenenda ac credenda, ſicut ea quæ in Concilijs ſit, ſiue non minùs, quàm ſi authoritate generalis Concilij diffinitum eſſet. Hæretici autem ſicut refutare poſſunt Rom. Eccleſiam, ita & Concilium. Nec hoc ego ſomnio: ſed Hier. ad Damaſum Papam dicit, Si Apoſtolatus tui iudicio fuerit approbatum, hæreticum ſe expertetur qui contradixerit. Et in Concilio Flor. ſub Eugenio IIII. acceptatur profeſſio Armenorum dicentium, Approbamus quod approbat Ro. Eccleſia, & reprobamus quicquid reprobat Rom. Eccleſia.

Ad Secundum iam dictum eſt, niſi ad ſubiunctã ex Canone authoritatem malè allatam: quia textus ſi de indulgentijs, ſed de indulgentijs indiſcretis dicit, ꝙ ſunt eneruationes ſatiſfactionis.

Ad Tertium ſimiliter dictum eſt & probatum, quòd nulla ſit irreuerentia.

Ad Quartum dicitur, ꝙ opera bona dicuntur eſſe meliora indulgentijs, hoc eſt, effectibus indulgẽtiarum: & non meritis Chriſti & Sanctorum quę non ſunt indulgentiæ ſed ex eorum ſatiſfactoria ſupererogatione eſt efficacia indulgentiæ. Vnde proceſſus illius argumenti aſſumit to[illegible] falſas propoſitiones, vel veras cauſaliter, & non formaliter, vt non ſit mirum ſi ſeq. ſum intermiſ.

Ad Quintum dicitur, ꝙ Concilium illud primum eſt, ꝙ claues Eccleſiæ, ſicut & alia Sacramenta, facere aliquid certi vel nihil certi, poteſt intelligi dupl. Primò, quantum ex ſeipſis: & ſic di. ꝙ faciunt certum quid, & oppoſitum eſt impium. Alio modo per accidens, puta propter indiſpoſitionẽ materiæ, vel ſubiecti, & ſic contingit nõ ſolum claues Eccleſiæ, ſed & baptiſmum non habere certum effectum: puta, ſi adultus ſuſcipiat ablutionem occulto animo non ſuſcipiendi Baptiſmum: tunc. n. nec characterem recipit. Et ſi cũ animo ſolùm peccandi mortaliter accedat, licèt characterem ſuſcipiat, gratiam tñ non ſuſcipit. Et ſic eſt in propoſito. quia propter ambiguitatem de diſpoſitione ſubiecti dubitamus de effectu clauiũ in illo: & cũ hoc ſumus certi, ꝙ claues habent certiſſimum effectum in ſubiecto diſpoſito ad earum effectũ: & ſic. indulgentia eſt certa donatio diſpoſitis ad illã. Vñ nulla eſt illuſio, ſi applicatur verè pœnitentibus, nec inſufficientia meritorũ Chri, & Sctorũ: ſed ex dubio de diſpoſitione ſubiecti, quæ conſiſtit in facto nõ hois ſolius, ſed Dei miſerentis, donãdo verã cõtritione[illegible] ꝙ non quieſcimus a noſtris pœnitẽtijs poſt indulgentias. Et cũ ſcdò adiungitur, Aut credo mihi merita Chriſti applicata per indulgentiã eſſe ſufficientia, aut dubito. ſi ſ[illegible] ꝙ plus oportet addere .ſ. Suſcepta in me, ſeu participata a me. Credo. n. indubiè merita Chriſti applicata per indulgentiã mihi, & participata a me ſeu ſuſcepta in me, eſſe ſufficienter exoluentia debitas a me pœnas, quales pro meis peccatis: ſed dubito an ſint a me participata, quia dubito an ego fuerim di[illegible] ꝓ participatione illorum: hoc aũt dubiũ eſt ſancti. Et ratius ſi credo me participaſſe, volo etiam addere meas ſatiſfactiones nõ tanq̃ meliores ſatiſfactione Chriſti: ſed quia melius eſt duplici via ſatiſfacere, q̃ vna tñ: & plura bona ſunt ſatiſfactio Chriſti, & mea, q̃ ſatiſfactio Chriſti ſol. Ad cõfirmatio

nem dr, ꝙ merita Chriſti nõ ſunt indulgentiæ, ſed cauſæ indulgentiarũ efficaciæ: indulgentię. n. quas conſequuntur Chriſti fideles, nihil aliud ſunt q̃ remiſſiones ſuarũ pœnarũ per merita Chriſti. Vñ ſicut remiſſiones pœnarũ non ſunt præferendæ meritis Chriſti, nec præceptis Chriſti. aut Eccl. ita nec indulgentiæ: & tamen cum hoc ſtare liquet, quòd remiſſiones fiunt per merita Chriſti.

Ad ſextum dr ꝙ appoſitio meritorũ Sanctorũ conſonat diuinæ diſpoſitioni, non ꝙ inſufficiens ſit Chriſti ſatiſfactio, ſed vt plura ſint in Chriſti corpore myſtico ſatiſfactoria. Sic. n. docuit Apoſtolus: Adimpleo, inquit, ea q̃ deſunt paſſioni Chriſti: in carne mea pro corpore eius, qđ eſt Eccleſia.

Ad Septimum di, ꝙ non eſt hæc Eccleſiæ Doctrina, vt theſaurus meritorum Chriſti, & Sanctorum ita commiſſus ſit Eccl. diſpenſationi per indulgentias, ꝙ ſine ipſis non diſpenſetur a Chro Summo Sacerdote. Sed iſta cõſequentia nõ valet: Theſaurus ille põt haberi ſine indulgentijs, ergo non hr per indulgentias. Iſta. n. quod multis modis participari poſſit a Chriſti membris.

Ad Octauum d. negando ſequela, non ex inſufficientia meritorũ Chriſti: ſed propter diuinæ ſapiẽtiæ diſpoſitionem ex parte Dei, ꝙ non ordinauit theſauru Eccleſiæ ad remittendum pœna mortis: & propter diſparitatẽ pœnarũ ex parte noſtra. Pœnarũ ſiquidẽ noſtrarũ quædam ſunt pœnæ naturales, & quędam perſonales: hoc eſt, quia conſequuntur nos propter peccatum naturę, qđ eſt peccatũ originale, & quę dantur nobis exigẽtibus propter actualia peccata noſtra. Illæ pœnæ quas meruimus propter infectã naturam reſeruantur vſq; ad renouationem naturæ, quę in reſurrectione fiet ex merito et Paſsionis Chriſti qui ipſe mortem noſtram etiam q. ſ. animæ, & corporis, moriendo deſtruxit, & ideo non remittuntur per indulgentias: quæ ſpectant ad tẽps naturæ integræ. Illæ verò, ad quas tenemur ex propriis peccatis actualibus, in hac vita remittuntur per indulgentias: præſens. n. vita tps eſt purgandi non naturalia, ſed perſonalia: vnde et in Baptiſmo perſona, non natura lauatur. Et quia mors cum ſuis pœnalitatibus eſt pœna naturæ, ideo merita Chriſti per indulgentias applicata, ad pœnam mortis non ſe extendunt. Vñ patet, ꝙ non ex infirmitate meritorum Chriſti, ſed ex natura pœnæ, & ſtatus præſentis prouenit, ꝙ pœna mortis non remittitur per illam in hac vita. Nec ex hoc ꝙ remittunt pęnam ęternæ mortis, ſequitur, Ergo & temporalis mortis pœnam: tum quia æterna ſenſus pœna eſt de numero perſonalium pœnarum; mors autẽ de numero naturalium. Tum, quia aliud eſt loquã de meritis Chriſti ſatiſfactorijs abſolutè, & aliud de eiſdem, vt ſuperfluunt ſacramentis, vt per indulgentias diſpenſanda relinquuntur: iſta. n. abſolutè in ſacramentis tollunt pęnam damni, & ſenſus æternam, potiùs per viam concomitantiæ, q̃ per ſatiſfactionis. Reconciliando quippe hoſtem in Dei filium adoptiuum, ſequitur ꝙ non hoſtilis pęna puniendus eſt, qđ eſt tollere pęnam æternam. Soli. n. hoſtes exterminatrice pœna digni ſunt. Filij enim caſtigandi, purgandi ſuapte natura relinquuntur. Theſaurus autem indulgentiarum, Chriſti merita, vt ſatiſfactoria exhibet.

Ad demum obiecta contra hoc ꝙ abſolutioni, quæ fit per indulgentias, annectitur diſpenſatio theſauri meritorum Chriſti, & Sanctorum, reſpondetur: Et ad primum dicitur, ꝙ non eſt par ratio de actu abſolutionis in indulgentijs, & de alijs abſolutionibus, ſiue centuris, ſiue alijs, ſiue ſacramentis exhibitione. Tum, quia abſolutio iſta reſpicit tertiam ſacramenti pœnitentię partem, ſcilicet Pœnitẽtialium ſatiſfactionem (ſupplet enim) Chriſti autem merita directè ad ſacramenta reſpiciſſe reliquę autem abſolutiones non reſpiciunt partẽ aliquam ſacramenti alicuius. Tum, quia abſolutio iſta eſt a pęna debita apud diuinum iuſtitiam

in hac vita uel alia: aliæ verò abſolutiones ſunt à pœnis in hac tantum vita debitis, Hinc.n.fit, quòd ad illas remittendas ſola poteſtas Papæ ſufficiat & efficiat; ad illas verò vltra poteſtatem in Papa exigatur & diſpoſitio ſubiecti per veram pœnitentiam, & meritorum Chriſti diſpenſatio, nõ ad libitum applicatio: quia miniſtri non eſt remittere pœnas principali debitas, niſi diſpenſando. Sic enim nos exiſtimet homo (inquit Apoſtolus) vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores miniſteriorum Dei.

Ad Secundum dicitur, quòd ſicut in ſacramẽto pœnitentiæ claues reſpectu peccatorũ actum quidem ſoluendi exercent poſitiuè, ligãdi aũt negatiuè, quò ad clauem potentiæ, quãuis poſitiuè ad vtrunque ſe habeat clauis ſciẽtiæ, ita in indulgentijs inuenitur, ꝙ clauis ſcientiæ poſitiuè decernit ſolutionẽ & ligationem: clauis uerò poteſtatis poſitiuè quidem abſoluit, negatiuè aũt ligat: quia ligare hic ſicut & in peccatis, non eſt aliud, q̄ non abſoluere ex iudicio & authoritate clauis ſcientiæ. Vnde non ſoluere abſolutè non eſt actus clauis, qui eſt ligare: ſed ex iudicio clauis non ſoluere eſt ligare, qui actus eſt clauium. Et per hoc patet, ꝙ licèt effectus ſolutionis & ligationis ſit ſine clauibus: ipſum tamen ſoluere, vel ligare non eſt in militanti Eccleſia ſine clauium exercitio, Auguſtæ die 7. Octob. 1518.

QVAESTIO II.

Num dare operam ad conſequendas indulgentias ſit imperfectionis.

QVæritur, Vtrũ dare operam ad acquirẽdas indulgẽtias ſit imperfectionis. Et vr, ꝙ ſic. Primò, quia actus non meritorius eſt imperfectionis: ſed acquirere indulgentiam, nõ eſt meritorium: ergo, &c.

Secundò, quia indulgentiæ ſunt relaxationes pœnarum debitarum: perfectorum aũt eſt pœnas amplecti, nõ fugere: quia ſitiunt crucem Chriſti: vt de Sanctis Andrea, Laurẽtio, & Vincentio legitur.

Tertiò, quia ſecundum doctores ſacros habens indulgentias melius facit ſi per ſeipſum adimplet iniunctam pœnitentiam, quàm ſi propter indulgentias omittat illam: perfecti autem æmulantur chariſmata meliora: imperfectorum igitur eſt indulgentijs incumbere.

Quartò, quia indulgentiæ nõ proſunt, niſi ad relaxationem pœnarũ canonicarũ; ſed non niſi criminoſis publicè imponuntur canonũ pœnæ, quia ſunt publicæ pœnitentiæ partes: ergo non eſt, niſi imperfectorum indulgentijs egere, ac per hoc dare operam ad eas acquirendas.

Ad huius euidentiam ſciendum, ꝙ indulgẽtiarũ fructus proprius eſt ſatiſfacere diuinæ iuſtitiæ, quò ad pœnam tẽporalem proprijs peccatis debitam ex pœnis Chriſti & ſanctorum, ſecundũ traditionẽ Eccleſiæ Rom. ut patet in extrauaganti Clem 6. & multorum Ro. Pon. apoſtolicis literis. Hac autem ſuppoſitione facta (in alia quæſtione adhuc magis probanda, q̄ in tractatu de indulgẽtijs firmauerimus) conſequenter dicendũ eſt, ꝙ cũ actus iſte, qui eſt ſatiſfacere per alium, non ſit ex ſuo genere malus: nullam enim deordinationem importat, nec habet imperfectionem mortalem annexam, quoniam cum feruenti charitate, & promptiſſima voluntate per ſeipſum ſatiſfaciendi, ſtat, quòd tali modo, ſcilicet per ſanctorũ pœnas velit ſatiſfacere, & nihilominus operibus ſanctiſſimis tantò magis intendere, quãtò liberior à debita pœna, & gratior eſſe debet propter hoc cumulatum beneficij. Sed eſt actus de genere bonorum moralium: eſt enim appetitu recto appetibilis, vtpote ablatiuus impedimentorum ad cœleſtem patriam. Pœnæ enim peccatis debitæ impediunt ingreſſum ad æternam beatitudinem: vnde tantum oportet animas in purgatorio morari, donec exolutis pœnis omnibus debitis pro ſuis peccatis, liberæ ab omni malo pœnæ, omnium bonorũ aggregatione perfectum ſtatum aſſequantur. Nec ſolum eſt moraliter bonus, ſed ẽt meritorius, ſi fructuoſus eſt: quia non niſi exiſtentibus in charitate indulgentiæ proſunt, vt ipſa conceſſionis forma monſtrat (dicendo Verè pœnitentibus) oẽs aũt actus humanos ex charitate procedentes meritorios eſſe conſtat. Nec ſolum eſt meritorius æternæ vitæ, ſed conſonus ẽt perfectis viris: quia continuè ſuſpirantibus ad cœleſtem patriam, & cupientib. diſſolui, & eſſe cum Chriſto, conſonant omnia, recta acceleratiua cœleſtis ingreſſus: conſtat autem exolutionem pœnarum debitarum pro peccatis accelerãtiuam eſſe cœleſtis itineris: quia impedimẽta ingreſſus ad felicitatem tollit. Omni igitur ex parte apparet, ꝙ dare operam indulgentijs, eſt actus cõis perfectis, & imperfectis in charitate conſtitutis; ſi pœnis adhuc pro peccatis ſuis obnoxij ſunt. Et confirmatur, quia oĩbus quantumcunque perfectis conuenit dicere quotidie, Dimitte nobis debita noſtra: in quorum numero conſtet eſſe debitum pœnæ pro peccatis: quod autem conſonat petere, conſonat & quærere. Conſonat igitur etiã perfectis quærere debitum pœnæ pro peccatis ſuis debitæ exolui per ſatiſfactoria opera Chriſti & Sanctorum.

Ad Primam aũt obiectionem dr̃, ꝙ ſermo Doctorum dicentium indulgentias non eſſe meritorias, eſt formalis, & verus formaliter intellectus: hoc eſt, ꝙ indulgentia, vt ſatiſfactoria, non eſt meritoria. Cõe eſt.n. ſatiſfactorijs omnibus, ſiue per ſeipſum homo ſatiſfaciat, ſiue per aliũ viatorem, vel Sanctum, ꝙ meritoria nõ ſunt formaliter ſumpta, hoc eſt vt ſatiſfactoria. Et ratio eſt in promptu, quia ſatiſfacere, non eſt aliud, q̄ liberari à debito: ex hoc aũt, quòd aliquis à debito liberatur non meretur: vnde & in purgatorio quilibet ſatiſfacit, & nemo meretur. Cum hoc aũt, ꝙ indulgentia, quò ad fructum, ſatiſfactionem per alium, hoc eſt, Chriſtum, & Sanctos ſonat, non eſt meritoria, ſtat ꝙ aliquid facere pro indulgentia ſatiſfactoria, ſit meritorium, non ſolum ex gñe operis, puta ſubuenire Eccleſiæ, aut orare, ſed ex intentione facientis, qui mouetur ex charitate, ad hoc, vt impedimenta ſui ingreſſus ad æternam vitam tollãtur. Et hoc conſonare perfectis manifeſtum eſt.

Ad Secundum dr̃, ꝙ perfectorum eſt pœnas promotiuas ſui vel aliorum ad æternam vitam amplecti. Pœnas autem ex propria culpa impeditiuas æternæ vitæ, non eſt perfectorum iterare, ſed q̄ citius fieri poteſt, liberare ſe ab illis: vt expeditius ſemper inueniatur pro cœleſtis patriæ ingreſſu. Conſtat autem pœnas pro peccatis debitas eſſe ex propria culpa impeditiuas ingreſſus cœleſtis: & ideo a perfectis per ſe, vel per alium citius ſunt exoluendæ.

Ad Tertiam dicitur, quòd nihil obſtat dictis cõſilium de meliori bono: quòd ſcilicet melius facit conſequutus indulgentiam, ſi per ſeipſum ſatiſfacit. Nam proculdubio melius eſt duobus modis ſatiſfacere, quàm vno, ſcilicet per alium, & per ſe, quàm per alium tantum. Et rurſus, per alium ſatiſfit ſolum, ſed per ſeipſum, & ſatiſfit & medela adhibetur: pœnitentia enim per ſeipſum impleta eſt non ſolum ſatiſfactio, ſed medicina. Cum his enim ſtat, quòd perfecti æmulando chariſmata meliora ſectentur etiam indulgentias, vt expediti ſint ad vitam æternam.

Ad Quartam dicitur, quòd multa falſa continet. Primum eſt, quòd indulgentiæ non proſint niſi ad relaxationem pœnarum, quæ per Canones pœnitentiales impoſitæ ſunt: patet enim hoc eſſe falſum ex ipſa forma conceptionis, ſonantis remiſſionem pœnarum iniunctarum: iniunctæ autem ſunt ſiue ſecundum Canones, ſiue ſecundum arbi-

trium confeſſoris. Aliud falſum eſt quòd pœnæ canonum pro ſolis criminibus publicis imponi poſſunt: cum conſtet in foro pœnitentiali poſſe imponi, vt pro ſecretis ſecretè pęnitentiam agãt. Aliud falſum ſubintelligitur, reprobatum in alia quæſtione, ſcilicet quòd ſub pœna canonica non includatur etiam pœna ſimpliciter debita peccato. Quod ex eo patet etiam eſſe falſum: quòd non iudicat Deus bis in idipſum: iudicaret autem bis, ſi ſemel per ſeipſum, & ſemel per ſuum vicarium temporalem pœnam ſatisfactoriam pro peccato exigeret: quod contingeret, ſi pœnitentia à ſacerdote ſecundum canones impoſita, non euacuaret pro ſua portione pœnam ſatisfactoriam apud Deum. Et hinc eſt quartum falſum, ſcilicet, quòd remiſſio pęnitentiæ iniunctæ adepta per indulgentias, non ſit remiſſio pœnę debitæ pro ſatisfactione peccati apud Deum: vt in alia quæſtione manifeſtauimus. Quocirca cuicunque obnoxio pœnæ temporali pro ſatisfactione cuiuſque actualis peccati proſunt indulgentiæ, ſiue ſint iniunctæ ſecundum canones, ſiue confeſſoris arbitrio. Et etiam ſi non ſunt actu iniunctę, dummodo Eccleſia ſeruatis ſeruandis in forma indulgentiæ etiam ad non iniunctas pœnitentias extendat illam: vt aliàs hoc ſcilicet de non iniunctis, manifeſtabitur. Et quia tam perfecti quàm imperfecti, tam ſani, quàm infirmi, tam morituri, quàm diu victuri, tam impediti, quàm non impediti in charitate conſtituti, rei poſſunt eſſe alicuius pęnæ temporalis pro ſatisfactione ſuorum actualium peccatorum, ideo nullus excipitur à fructu indulgentiarum qui voluerit earum particeps fieri: rari quo videntur eſſe adeo ſatisfacientes per ſeipſos, qui non egeant indulgentijs: qui tamen tutius agunt, ſi per indulgentias etiam à debitis ſic abſolui curent. Auguſtę die 2. Octobris, 1518.

QVAESTIO III.

Num occurrenti pauperi negans eleemoſynam, quam tamen dat pro indulgentia conſequenda, peccet.

QVæritur, Vtrum occurrenti pauperi negans eleemoſynam, quam tamen dat pro indulgentia conſequenda, peccet. Et videtur quòd ſic.

Primò, quia agit contra ordinem diuini præcepti: quo quis primò ſeruare tenetur præcepta, ſeu mandata Chriſti, quàm acquirendis vacare indulgentijs: vtpote quia hoc non eſt mandatum, ſed voluntarium.

Secundò, quia talis agit contra illud Ioan. Si quis viderit fratrem ſuum neceſſe habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo? primę Ioa. 3. Et ſi dicatur, quòd ſola extrema neceſſitas obligat ad mortale: contra; tum quia ſecundum hoc charitas nunquam vel rariſſimè locum haberet operandi ſtatum, quia quilibet in neceſſitate conſtitutus, vellet non ſibi expectari neceſſitatem extremam, ſed prius ſubueniri: ergo hoc idem ſeruandum eſt in alijs.

Ad euidentiam huius conſiderandum eſt, quòd ad hoc, quòd aliquis actus humanus ſit peccatum, non ſufficit negatio bonitatis maioris, alioquin non daretur gradus in actibus bonis, ſed ſoli ſummè boni actus effugerent rationem peccati: ſed exigitur, quòd ſit inordinatus: niſi enim à diuino ordine declinaret, peccatum non eſſet. Deordinatio autem actus effuſiuæ pecuniæ, ſicut & cæterarum moralium actionum, tunc tantum eſt, cum vel non ſua, vel ad id quod non debet, vel cum nõ debet, &c. impenditur pecunia: niſi enim aliquid quod debuerat adeſſe deſit, aut quod debuerat abeſſe, adſit, peccati ratio non ſoluatur: quocirca ad debitam rationem oportet ſpectare peccati iudicium. Et hinc fit, vt licèt melius faceret qui pecunias ſuas in eleemoſynas daret, quàm ſi expenderet eas in humanis officijs defunctorum, quæ ſunt conſolationes viuorum: non tamen peccaret expendens has pro honorabilibus ſuis exequijs, quia non tenetur illas pecunias dare pauperibus. & alias exequiarum humanus iuxta ſtatum perſonæ, & patriæ morem non eſt deordinatus. Vnde in propoſito, cum dare eleemoſynam ſit præceptum affirmatiuum, obligans tantum pro loco, & tempore: ſi in caſu loquimur, quo præceptum de eleemoſyna obligat, non eſt dubium, quòd negans illam, vt det pro indulgentia peccet: non enim ſunt facienda mala, vt veniant bona. Si autem ſumus extra caſum in quo præceptum de eleemoſyna obligat: quamuis pauper occurrat petens eleemoſynam, licitè poteſt quis omittere eleemoſynam, & dare pro indulgentia non minus, quàm poſſet illã ſimpliciter omittere, & quàm poſſet pecuniam illam in vſus ſuos conuertere. Vnde Dominus Mariam à diſcipulis defendit, obijcientibus quòd pretioſum vnguentum quo multis potuiſſet ſubueniri pauperibus, in vnum humanum opus perderet: affirmans, quòd bonum opus operata eſt. Vbi ex ſubiuncta ratione, Pauperes enim ſemper habebitis, &c. docuit, quòd concurrentibus duobus bonis, altero continuo, altero pro inſtante commoditate, licitum eſt, omiſſo pro tunc maiori ex ſuo genere bono, dare operam minori illo tempore occurrenti: ad hoc enim ſpectat, quod pauperes ſemper adſunt, ipſe autem non ſemper.

Ad Primam autem obiectionem dicitur, quòd ordo præceptorum ad conſimilia eſt in præcepto tunc tantum, pro quanto præceptum affirmatiuum obligat: extra tempus: ſiquidem pro quo obligat, liberum eſt cuiq; conſilia ſequi. Sic autem eſſe in propoſito ſupponitur.

Ad Secundam negatur, quòd talis agat contra Doctrinam Ioa. Euang. quia Ioannes loquitur pro quanto pręceptum affirmatiuum ſe obligat: ex certo autem certius conſtat, quòd non quælibet neceſſitas fratris viſa conſtituit tempus, pro quo præceptum eleemoſynæ obligat. Vnde gloſſa ibidem dicit in verbo Neceſſitatem victus vel veſtitus. Nulli autem ſunt pauperes habentes victum, & veſtitum: vt patet de Gabelo apud Thobiam. Et rurſus gloſſa ibidem de ſubſtantia ſuperflua exponit dicens: Si ſuperflua non potes dare fratri, animam tuam non potes ponere pro fratre. Non loquitur ergo Ioãnes de qualibet neceſſitate fratris, nec de quolibet habente ſubſtantiam huius mundi: ſed de ſuperfluam ſubſtantiam habente iuxta verbum Domini: Quod ſupereſt, eleemoſynam date Luc. 11. Nec propterea ego abundans teneor huic pauperi dare, quàmuis tenear dare eleemoſynam: nã recta ratio moralium actuum regula eſt. Vtrum autem ſola extrema neceſſitas, tempus, pro quo præceptum obligat determinet, alia quæſtio eſt: & alibi memini me ſcripſiſſe poſt S. Tho. quòd quantum ex parte neceſſitatis pauperis, ſola extrema neceſſitas determinat tempus, pro quo præceptũ de eleemoſyna obligat ad peccatum mortale. Sed extrema neceſſitas non intelligitur, quando propè mortem homo eſt: tunc.n. poteſt ſibi ſubueniri: ſed quando eſt adhuc tempus vtiliter ſubueniendi, nec apparet alia via, qua illi ſubueniatur, ſi à me nõ ſibi ſubueniretur: tunc enim neceſſitas eſt extrema, licèt longè ſit à morte. Rurſus licèt neceſſitas non extrema non obliget ad peccatum mortale omittentẽ eleemoſynam, magna tamen neceſſitas viſa à potenti ſine ſuo incommodo ſubuenire, rationabiliter tenetur, vt obliget etiam ad peccatum, quàmuis nõ mortale. Sicut.n. ſecundum Philoſophos in actibus bonis, quod eſt propè medium, ad virtutis actum ſpectat: ita in oppoſitia non ſolum qui totaliter declinat peccat, ſed etiam qui propè ad vitium appropinquat: & ſecundum Theologos non ſolum qui contra præceptum, ſed qui præter præceptum facit, peccat. Et propter iſtam latitudinem, qua neceſſi-

Neceſſitas proximi viſa quandoque ad mortale, quã doque ad veniale, quandoq; ad nullum obligat peccatum: Io Euang. dixit, Quomodo charitas Dei manet in illo? & non manifeſtè aſſerit charitatem Dei non manere in illo. Quamuis aſſertiuè intellecta verba illa, ſecluſa ſuperfluitate bonorum, de extrema neceſſitate accipienda ſint, quoniam tũc tantum debita negatur ſubuentio in notabile dãnum proximi vergens: & propterea fit contra charitatem proximo debitam. Extra hanc autem neceſſitatem, aut ſubuentio non eſt ad hoc debita, aut non eſt illatiua damni notabilis proximo: & ſic non fit contra charitatem debitam; ſed aut prę ter eam, aut nec præter, nec contra illam. Et cum contra hoc arguitur, primò, quia ſecundũ hoc charitas nunquàm, aut rarò haberet locum operãdi, negatur ſequela: quoniam charitas etiam ſine præcepto operari poteſt, & frequentiſsimè, eleemoſynæ opus operatur. Et cum dicitur ſecundò, quia quilibet vellet ſibi extra neceſsitatem extremã ſubueniri: conceditur, ſed negatur ſequela, Ergo ſubuentio eſt in præcepto. Non enim omne qđ volumus nobis fieri, cadit ſub præcepto, vt alij nobis faciant: quilibet. n. vellet nunq̃ ſibi mendacium dici, non tamen propterea ſequitur, Ergo quilibet mentiens facit contra præceptum: & ſic de alijs. Auguſt. die 7. Octobris. 1518.

QVAESTIO IIII.

Num Indulgentia abſoluendo ab iniunctis pœnitentijs abſoluat à pœna debita peccato apud diuinam Iuſtitiam.

QVæritur, Vtrum indulgentia abſoluendo ab iniunctis pœnitentijs abſoluat à pęna debita peccato apud diuinã iuſtitiam. Et videtur quòd non.

Primò, quia iniunctæ pęnitentiæ ab homine, ſicut non obligant niſi in foro eccleſiaſtico, ita earum abſolutio non eſt niſi in foro eccleſiaſtico.

Secundò, quia pœnitentia voluntaria, de qua Chriſtus dicit, Pęnitentiam agite, eſt de præcepto Chriſti, & de eſſentia pœnitentiæ ſpiritualis, ac omnino de neceſsitate ſalutis: & conſequenter eſt in poteſtate ſacerdotis cuiuſque dimittere illam. Eſt enim mortificatiu paſsionum, & Crux portanda poſt Chriſtum.

Tertiò, quia poteſtas ligandi atque ſoluendi par eſt: ſed Papa non poteſt ligare niſi ad pœnam canonicam: ergo non poteſt abſoluere niſi a pœna canonica.

Quartò, Satisfactio ſacramentalis non dicitur ſatisfactio, quia ſatisfaciat pro culpa ſimpliciter, ſed quia ſatisfaciat ſecundum ſtatuta eccleſiæ: ergo abſolutio ab illa non eſt abſolutio a ſatisfactione ſimpliciter. Antecedens probatur: quia dicendo pro culpa, ſatisfit per pœnam non mortificationis propriè, & huiuſmodi.

In oppoſitum autem eſt cõis Eccleſiæ ſenſus.

Ad euidentiam huius ſciendum eſt, quòd pęna canonica (hoc eſt iniuncta à ſacerdote in confeſsione ſacramentali) & pœna ſatisfactoria pro culpa ſecundum diuinam iuſtitiam, non ſe habent ſicut duæ pœnæ, ſed ſe habent ſicut pęna indeterminata, & pęna determinata. Sicut etiam præceptum de confeſsione facienda editum a Deo & ab Eccleſia, non pręcipit duplicem confeſsionem, ſed ſe habet: Eccleſiæ præceptum ad diuinum vt determinatum ad indeterminatum. Illud. n. idem quod præcipit Deus, præcipit Eccleſia: ſed Deus præcipit quòd confiteamur non determinando tempus: Eccleſia idem pręcipiendo determinat tempus, ſ. in ſingulis annis: vnde vna, & eadem eſt confeſsio præcepta a Deo, & Eccleſia. Et procul dubio vnica confeſsione implet quilibet præceptum Dei, & Eccleſię: ridiculum quippe eſſet ſemel confiteri, vt obediatur Deo, & iterum vt obediatur Eccleſiæ. Simile quid eſt videre in propoſito: nam pro peccato commiſſo, puta periurio, tenetur ex diuino præcepto homo ſatisfacere, ſed non determinatè per iſtam vel illam pęnam: nam poteſt ſatisfacere per eleemoſynam, vel per ieiunium, vel oratione. Et pro eodem peccato tenetur ex iniunctione ſacerdotis imponentis ſatisfacere per determinatã pœnam, puta ieiunium ſeptem annorum. Nec tenetur pęnitens ad duas pęnas: alteram ſatisfactoriam apud Deum, & alteram ſatisfactoriam Eccleſiæ: ſed implendo iniunctam ab Eccleſia, ſatiſfacit Deo & Eccleſiæ: vel pro tota pęna debita illi peccato, ſi impoſita à ſacerdote adæquat debitã ſecundum diuinam iuſtitiam; vel pro parte illa quę correſpondet impoſitę, ſi pęna impoſita minor eſt illa quæ ſecundum diuinam iuſtitiam determinanda erat. Nec hæc voluntariè dicimus: ſed euidenter monſtramus diſcurrẽdo per omnes actus præceptos ab vtriſque, ſcilicet Deo & Eccleſia: vt patet in præcepto de obſeruatione feſtorum, & præcepto de obſeruatione ieiuniorum. Vnum enim atque idem eſt quod à Deo Eccleſiaque pręcipitur, ab illo indeterminatè, & ab iſta determinatè: & dum Eccleſię obeditur, non remanet homo obligatus ad Dei præceptum iterum implendum circa illud. Et ſimile eſt in alijs. Quocirca Deo Eccleſiaq; idem præcipiẽte, vnus atque idem actus fit debitus duplici vinculo, ſcilicet Dei & Eccleſiæ. Et propterea putari poteſt, quòd ſi iniuncta pœnitentia relaxatur per indulgentiam, non remittitur pęna ſatisfactoria ſimpliciter, & abſolutè, ſed ſolum vt eſt debita ex vinculo Eccleſię, & propterea remanet, vt eſt debita ex vinculo diuinæ iuſtitiæ. Sicut cum Papa relaxat ieiunium alicui perſonę, non concedit illi, quòd non impleat Dei, ſeu naturę pręceptum de ieiunio, ſed quòd non arctetur ex vinculo eccleſiaſtici præcepti ad ieiunium. Et ſecundum hanc viam ſicut ligat ſacerdos ad pęnam, nouum adijciendo vinculum determinandoque per qualem quantamque pęnam ſatiſfacere debet pęnitens: ita abſoluere per indulgentiam tollendo vinculum Eccleſiæ, & determinationem ad talem pœnam. Fallitur autem opinio hæc in hoc, quòd non diſcernit inter abſolutionem per viam indulgentiæ, & abſolutionem per viam licentiæ. Abſolutio enim per viam licentiæ, communis eſt omnibus principibus eccleſiaſticis, & ſecularibus: dum quilibet poteſt ſoluere, quæ ligauit, licentiã præbendo, vt non teneatur iuſſa a ſe implere: & de huiuſmodi abſolutione verificatur licentia ieiuniorũ, & ſimiliũ. Sed quòd nõ ſit talis abſolutio per indulgentias, patet ex eo, quòd innititur illi priuilegio Chriſti, Quodcunq; ſolueris ſuper terram: certum eſt. n. abſolutionem conceſſam per hoc priuilegium, non eſſe illam, quę cõis omnibus principibus eſt: ad quam non eſt opus priuilegio, ſed ſtatim vt quis eſt princeps, habet illã. Amplius. Abſolutio per modum licentię, extendit ſe indifferenter ad ſingula poſitiui iuris: poteſt. n. ita relaxare obſeruationẽ vniꝰ præcepti iuris ſicut alterius: vt patet. Abſolutio autẽ Petro cõceſſa ex priuilegio Chriſti habet pro materia ea, quæ regni cęlorum ſunt, dicente Chriſto, Tibi dabo claues regni cęlorum: & ſpecialiter culpæ, vt patet ex verbo Chriſti, Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis: & pęnas pro culpa, vt patet ex verbo Chriſti Matth. 18. vbi cũ dixiſſet, Si Eccl'am nõ audiuerit, ſit tibi velut ethnicus, ſubdit, Amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis ſuper terrã, &c. Amplius, Si indulgentiæ non eſſent niſi relaxationes vinculi à ſacerdote vel canone impoſiti, decepta eſſet vniuerſitas fideliũ, credentiũ nõ ſolũ vinculũ, ſed ipſas pęnas remiſſas eſſe. Alio ergo modo abſolutionẽ per indulgentiã fieri, ex eo euincitur, quòd indulgentia verè acquiſita, tenet cõis Eccl'æ, & doctorũ ſenſus ſatisfeciſſe hoiem illũ, ac ſi pęnitentiam correſpondentem illi indulgentiæ perfeciſſet. Ex hoc enim manifeſtè ſequitur, quòd indul-

gentiæ abſoluendo ab iniunctis pœnitentijs abſoluunt non ſolum à vinculo per ſacerdotem, aut canonem appoſito: ſed etiam a pœna temporali debita ſecundum diuinam iuſtitiam peccato, quãta correſpondet illi acquiſitæ indulgentiæ. Nec eſt parui momenti ratio ſumpta à communi ſenſu Eccleſiæ, & Doctorum ſacrorum: ſed eſt tantæ authoritatis, vt non niſi temerè liceat ſentire oppoſitum. Et confirmatur ſententia hæc: quoniam ſic verè relucet operatio priuilegij Petro conceſſi, Quodcunque ſolueris ſuper terram: abſoluere enim a pęnis peccato debitis in foro diuinæ iuſtitiæ, non principis, non iuris humani, ſed diuinæ eſt poteſtatis, Petro communicatæ a Chriſto. Amplius, Clemens 6. tradidit expreſsè, quòd indulgentia remittit pœnam temporalem pro peccato debitam: vt patet in extrauagante ab orbe acceptata de Iubilæo quinquageſimo quoquo anno, & habetur in extrauagantium communium titulo, de pęni. & re. cap. vnigenitus. Non licet autem contra apoſtolicæ ſedis doctrinam ſentire.

Ad Primam ergo obiectionem dicitur, ꝙ pęna iniuncta ab homine, ſeu Canone, eſt duplex: quædam ſimpliciter appoſita ab homine, vel Canone vt excommunicatio, carcer, & huiuſmodi: & hę non ligant niſi in foro Eccleſiaſtico. Quædam verò ſunt appoſitæ ab homine ſeu Canone, & appoſitæ ſolùm quò ad quantitatem, & qualitatem, vt ſuppoſitas pęnas euacuent. Et iſtæ obligant partim in ſolo foro Eccleſiæ, pro quanto non tenentur niſi in hac vita implere illas qualitates: & partim ſimpliciter apud Deum, pro quanto ſi non ſecundum iniunctas qualitates ſatisfecit, tenetur ſatisfacere apud diuinam iuſtitiam in alia vita de tota illa pœna, quæ euacuata fuiſſet, ſi ſecundum iniunctas ſatisfeciſſet. Vnde ſicut pęnitentia ſacramentalis obligat in foro Dei; ita abſoluit in foro Dei.

Ad Secundam dicitur, quòd Eccleſia poteſt abſoluere per indulgentias a pœnis debitis ex præcepto, & vinculo diuino. Nec hoc facit Eccleſia, humana, ſed diuina authoritate ſibi conceſſa ex priuilegio, Quodcunque ſolueris. Petrus enim vt vicarius, & miniſter Chriſti agit authoritate Chriſti. Nec mirum, ſi poteſt abſoluere a pęna debita ex præcepto Chriſti, & ad quam obligat interior pęnitentia, & quæ eſt de neceſſitate ſalutis, quia poteſt abſoluere à culpa: quæ tantum excedit pœnam, vt Iudæi dixerint, Quis poteſt peccata dimittere, niſi ſolus Deus? Sacerdos enim miniſterialiter abſoluit a culpa, & remittit peccata confitentium ſibi dicente Chriſto: Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. Et multò magis poteſt Chriſti miniſter abſoluere a pœnis: cum enim culpa, & pœna impedimenta ſint regni cęlorum (quia & nihil coinquinatum intrabit illud, & abſterget Deus omnẽ lachrymam nec dolor erit vltra, &c.) Ad claues regni cęlorum ſpectare neceſſe eſt vtrũque impedimentum tollere: alioquin aperire regnum cęlorum fidelibus non ſufficerent. Conſtat autem ſufficere in patiente diſpoſito, & reliquis concurrentibus requiſitis. Quocirca pœna ad quã peccator ex Dei præcepto tenetur, & quam pœnitẽtia interior operatura erat pro peccato, & quæ de neceſſitate ſalutis æternę habendæ implenda erat per indulgentię abſolutionem verè acquiſitã ſublata, & deſinit talis homo ad illam obligari, & ex diuino præcepto, & ex pęnitentia interiori, & ex fine ſalutis ęternæ, quia iam ſatisfecit per aliã viam. ſ. per abſolutionem indulgentię, & hoc Chriſti authoritate per ſuum miniſtrum ritè exequuta. Quod autem dicitur, ꝙ pęnitentia, ad quam tenetur peccator, eſt Crux Chriſti, & mortificatio paſſionum, iam à priſcis ſolutũ doctoribus dicentibus, ꝙ pœnæ inquantum ſunt medicinæ paſſionũ, non ſupplentur per indulgentias: & propterea debemus etiam indulgentijs acquiſitis pęnitentiam agere, vt medicinam paſſionum noſtrarum: Inquãtum verò ſunt ſatisfactiuæ pro peccatis commiſſis, ſic ſupplentur per indulgentias. Et ſimiliter eſt diſtinguendum de cruce poſt Chriſtum portanda, & ſimilibus.

Ad Tertiam dicitur, ꝙ propoſitio aſſumpta (ſ. Poteſtas ligandi atque ſoluendi par eſt) eſt cũ grano ſalis intelligenda: quia etſi eſt par quantum ad materiam, quia vtrobiq; Dominus dixit, Quodcũque: ſicut. n. dixit, Quodcunque ſolueris, ita dixit, Quodcunque ligaueris: non tamen eſt par quò ad modum. Nam & peccata ſacerdos miniſterio authoritatiuo tollit, ita ꝙ abſoluendo facit de peccatore iuſtum: non poteſt tamen miniſterialiter ligando facere de iuſto peccatorem. Ex hoc. n. patet, ꝙ alio modo ſoluit quàm liget Petrus, quantũ ad culpas: & ſimiliter fas eſt, vt alio modo Pontifex liget, quàm ſoluat pęnas. Abſoluit. n. miniſterialiter, & per ſacramẽtalem abſolutionem, & per indulgentias a pęnis ſecundum diuinam iuſtitiã debitis: ligat autem ad pęnam, ſicut ad culpam. Nã ſicut ad culpam ligat, vel non remittendo, vel pręcipiendo aliquid, cuius tranſgreſſio conſtituit peccatorem: ita ligat ad pęnam, vel non remittendo, vel agendo, vnde per ſeipſum quis incurrat debitum pęnę apud diuinam iuſtitiam. Sub hac autem diſtinctione dicitur ad minorem, ꝙ ſi ſermo ſit de poſſe quibuſuis modis, Papa poteſt ligare ad pœnam canonicam, & non canonicam, hoc eſt abſolutè apud Deum, vt patet ex dictis, & ſimiliter abſoluere. Si verò ſermo ſit de poſſe tali modo. ſ. directè imponendo, vel tollendo, ſic minor eſt falſa: quia non ęqualiter ſe habent quò ad modum claues in ligando, & ſoluendo. Poteſt. n. directè abſoluere, quod non pōt directè imponere: vt in culpa.

Poteſt, & nihilominus ad minorem aliter reſponderi, dicendo, ꝙ in canonica pęna quæ in foro pęnitentię iniungitur in ſatisfactionem, clauditur pęna debita peccato coram diuina iuſtitia, quũ eadẽ eſt pęna ſuppoſita, & qualificata ab homine vel canone: vt patet ex dictis. Et propterea ſicut ſacerdos ligando ad pœnam canonicam, ligat ad pœnã ſimpliciter veſtitam qualitatibus appoſitis ab homine vel canone: ita abſoluendo ab huiuſmodi pęna canonica; abſoluit & à pœna ſimpliciter. Nam abſoluendo a pęna qualificata per hominem vel canonem, abſoluit, & a pœna, & a qualitate: qui. n. abſoluit a toto, abſoluit a qualibet illius parte, quia toto includitur pars. Et ſic dato, ꝙ non liget niſi ad canonicam, nec abſoluat niſi a canonica, adhuc habetur intentum, ꝙ ligat & abſoluit in pœnam ſimpliciter debitam in ſatisfactione pro peccato. Poteſt & tertiò dici ad eandem ꝙ quia actus, & potentia diuidunt ens, & quodlibet genus entis, & ad idem propterea genus ſpectat homo in potentia, & homo in actu, & album in potentia, & albũ in actu: & ſic de alijs: ideo etiam pœna canonica diuiditur in canonicam in actu, vel in potentia: & vtraque infra genus canonicæ pœnę clauditur. Et ꝙ Eccleſia non ſolum poteſt ſuper pœnas canonicas in actu, ſed etiam ſuper pęnas canonicas in potentia. Imò de facto Eccleſia per canones pœnitẽtiales, & per arbitrium confeſſorum, nihil aliud facit; quàm ꝙ pœnas debitas ſimpliciter pro peccatis, quę ſunt canonicę in potentia, facit canonicas in actu, adhibendo illis formam canonicam, puta tot dies ieiunij, &c. Ac per hoc Eccleſia ex hoc ipſo, ꝙ poteſt ſuper pœnas canonicas tam actu quàm potentia, poteſt ſuper omnem temporalem debitam pro ſatisfactione peccatorum: quoniam omnes tales pœnę ſunt canonicæ aut in actu aut in potentia: hoc eſt ſunt aut determinatę per canones, aut determinabiles, ſunt aut iniunctæ per ſacerdotem, aut poſſunt iniungi. Et propterea licèt Eccleſia in indulgentijs non conſueuerit, niſi iniunctas pœnas remittere, quia ita ſonant, poſſet tamẽ etiam non iniunctas remittere: ſequitur enim hoc

ex

ea hîc probatis, & fulcitur authoritate diui Tho. aliorumque Doctorum.

Ad Quartam dicitur, ꝙ ly Simpliciter, in duobus ſenſibus ſumi conſueuit. Primò, vt æquiualeat ad ly Totaliter: ſecundò, vt excludat additionem, vt Aethiops non dicitur albus ſimpliciter, ſed cum additione dicitur albus dentes: non autem quia dicimur albi ſine additione aliqua, dicimur albi ſimpliciter. In propoſito ergo ſi ſimpliciter ſumitur, pro Totaliter, ſic ſatisfactio ſacramentalis quandoque ſatisfacit ſimpliciter, & quandoq; non ſimpliciter, ſed partialiter: quia quandoque adæquat pœnam debitam peccatis, & quandoque non. & hoc eſt manifeſtum. Si autem ſumitur pro ſine additione, ſic ſatisfactio ſacramentalis ſemper ſatisfacit ſimpliciter, dummodo pœnitens agat illam rectè diſpoſitus: quia non ſolum ſatisfacit Eccleſiæ, ſed Deo pro tanta pœna debita peccatis, quanta correſpondet illi ſatisfactioni ſacramentali. Nec hæc voluntariè dicimus, ſed probata efficaciter ſunt ex ſupradictis. Auguſtæ die 29. Septembris 1558.

QVAESTIO V.

Num indulgentijs liberentur defuncti a pœnis purgatorij.

QVæritur, Vtrû ob plenariam indulgentiam conceſſam pro defunctis, & acceptatam a viuis pro certis defunctis, animæ illorum defunctorum in purgatorio exiſtentes liberentur totaliter a pœnis purgatorij. Videtur enim ꝙ ſic: quia indulgentiæ tantum donant quantum ſonât: ſed plenaria indulgentia ſonat remiſſionem omnium pœnarum: ergo &c.

Præterea, Indulgentia valet (vt dicût Doctores) per modum ſolutionis: ac per hoc indulgentia plenaria valet per modum ſolutionis plenariæ: ſed facta ſolutione integra alicuius debiti liber eſt debitor ab vniuerſo quod debebat: igitur habita indulgentia plenaria liberarêt aîa a pœnis purgatorij.

Præterea, Doctorum ſententia eſt, ꝙ concurrentibus tribus ſcilicet authoritate in dante, pietate in cauſa, & gratia in recipientê, indulgêtia valet: ſed hic concurrunt omnia: ergo. Et confirmatur ex authoritate prædicationis Eccleſiaſticæ: multi enim prædicando hoc dicunt.

In oppoſitum autê eſt, quia ex hoc ſequeretur, quòd per indulgentias poſſet Pontifex expoliare Purgatorium.

Ad euidentiam huius difficultatis ſuppoſito (prout fidei veritas eſt) indulgentias nô niſi per modum ſuffragij prodeſſe defunctis, tria ſunt præmittenda: & poſtmodum reſpondendum quæſtio. Primum præmittendum eſt de iſta indulgentia in ſe, quid ſit plenaria indulgêtia per modum ſuffragij. Secundum eſt de modo ſeu via, quo. ſ. modo perducatur indulgentia ad animas in Purgatorio. Tertium eſt de ipſarum animarum in Purgatorio diſpoſitione ad percipiendum indulgentiæ fructum.

Quò ad primum, a quid nominis inchoando, quia ſuffragiû auxilium ſignificat, & in propoſito de eccleſiaſtico ſuffragio eſt ſermo, modus ſuffragij modû eccleſiaſtici auxilij denotat: ita ꝙ indulgentia per modum ſuffragij ſignificat indulgentiam per modu eccleſiaſtici auxilij: hoc eſt per modum, quo nos per pia opera noſtra ſuffragamur, ſeu auxiliamur defunctis. Nequit aût intelligi modus iſte ſuffragij niſi Eccleſiæ ſuffragia perſpecta fuerint: quoniam ad horum ſimilitudinem indulgentia ſuffragij modum induit. Et cum trifariam noſtris operibus ſuffragemur defunctis: vel merêdo bonis operibus (de congruo tñ) eorum alicuius liberationem à Purgatorio, vel impetrando noſtris orationibus illam, vel ſatisfaciendo noſtris paſſionibus, ſeu pœnalibus operibus pro illis: & indulgentiam ſupponamus fieri ex theſauro ſuperabundantium in Eccleſia paſſionum, ſeu pœnalium operû, conſequêa eſt, ſi ſingula ſingulis reddenda ſunt, vt indulgentia quę pœnarû ſolutionê eccl'aſtica authoritate collatã ſonat, cum ad modû eccl'iaſtici ſuffragij determinaſ, non cuiuſcunq; eccl'aſtici ſuffragij, ſed ſatisfactorij ſuffragij modû induat. Na cû indulgentia, inquantu indulgentia, nô ſit niſi meritoria, neq; impetratoria, ſed ſatisfactoria: côſentaneum rõni eſt, vt non induat modum ſuffragij meritorij, neq; modum ſuffragij impetratorij, ſed modû ſuffragij ſatisfactorij: ita ꝙ indulgentia ꝑ modum ſuffragij, eſt conceſſa ex theſauro Eccleſiæ ꝫ opus ſatisfactorium per modum eccleſiaſtici ſuffragij ſatisfactorij: hoc eſt per modum quo noſtra ſatisfactoria ſuffragia operantur. Hæc de primo.

Indulgentia per modû ſuffragij prodeſt defunctis ex diuina miſericordia, & gratia.

Quò ad ſecundum, quaſ. via indulgentia ꝑ modû ſuffragij perueniat ad animas in Purgatorio, in promptu eſt, vt manifeſtû fiat. Ex hoc. n. ipſo, ꝙ indulgentia modû Eccl'aſtici ſuffragij ſatisfactorij induit, vna eadê eſt via, ꝑ q̃ Eccl'æ ſuffragia ſatisfactoria pro defunctis facta (vt ieiunia, peregrinationes, & alia huiuſmodi) ad defunctorû aîas ꝑducûtur, & per quã indulgentia per modû ſuffragij ad illas ꝑuenit. Et via hæc non eſt via iuſtitiæ, ſed via gratiæ ſeu miſericordiæ; quû vniuerſa Eccl'ę ſuffragia diuinã efflagitant gratiam: quia hæc accepta ſint pro animabus illis purgandis, quibus ſuffragari intendimus. Quod ex duobus ad propoſitum ſpectantibus declaratur. Primò ex hoc, ꝙ pœnæ noſtræ (vt Diuus Tho. docuit) ſunt alterius, & deficientis rõnis à pœnis animarum ſeparatarum: ſicut pœna pecuniaria eſt alterius ac deficientis rõnis a pœna ſeruitutis. Hinc. n. fit, vt ſicut ſeruitus pecunia nõ redimitur ſm̃ iuſtitiæ rigorem, ſed ſm̃ Dñi acceptationem: ita pœnæ animę ſeparatæ pœnis noſtris non redimuntur ſm̃ iuſtitię rationem, ſed ſm̃ diuinę miſericordię diſpenſationem. Secundò ex hoc, ꝙ alter eſt forus noſter, in quo nos patimur, & alter ac altior, in quo animę ſeparatę puniuntur: noſter eſt forus mitis, quaſi canonicus vel ciuilis; ille, rigoroſus, quaſi ſanguinis, & criminalis. Et ꝑpterea ſi quis hic ob debitam pecuniam in ſeruitutê redactus eſſet, vt olim fiebat, aut clericus in forû ſanguinis decidiſſet: ſicut non ſufficeret amplius pecunia ad redimendû illû, nec pœnæ canonicæ ſufficerent ad redimendã clerici vitã: ita nõ ſufficiût paſſiones noſtrę ad ſatisfaciendû pro pœnis animarum in Purgatorio: quæ tñ noſtræ paſſiones ſuffeciſſent ad ſatisfaciendum pro eorundem delictorum pœnis in hac vita ſoluendis, antea. ſ. quàm in pœnas alterius rationis eſſent tranſlatæ in foro iræ ac rigoris diuinę iuſtitię: qualis eſt forus, ĩ quo puniuntur animę ſeparatę. ſpectant. n. illarû pœnę ad ſtatum pœnarum inferni. Nec putes ꝓpterea Eccleſiæ ſuffragia ſatisfactoria pro defunctis eſſe vana, aut incerta, ſed ſcito eſſe vtilia, & certa: ſicut & vtilia ſunt, & certa ſuffragia orationum pro illis: quę conſtat Diuinę Miſericordiæ inniti. Bene ſiquidê nobiſcû, & cû illis agit, ſi diuina pia acceptatę Eccl'æ ſuffragia ſatisfactoria ad releuamê aîarû, q̃ ĩ alia vita puniunt, deſeruiunt. Non eſt nobis via iuris aliqua adeundi forû illû ad aîarum redêptionê, ſed gratia opus eſt. Manifeſtû quoq; fit qđ dicimus, locum habere in indulgentijs pro defunctis, ex differentia inter modû, quo conceditur defunctis, & quo conceditur viuis: nã defunctis conceditû per modum ſuffragij: viuis aût, per modu abſolutionis vt patet extra de pœ. & re. cap. quod autem.

Vbi videre potes, ꝙ eccleſiaſticus princeps vtrobique authoritatiuè hêt actû diſpenſandi theſaurum Eccl'ę, ſed reſpû viuorû ſuperaddit actu abſolutionis; reſpû verò defunctorum nullû addit propriè loquendo, actû: latius tñ loquendo, addit actû modificatiuû ad ſuffragia eccleſiaſtica. Et meritò id fit: quû nos qui viuimus, ſumus ſubditi Pontifici, & pœnæ noſtræ ad forum præſentis vitę ſpectant: & propterea ſeruatis ſeruandis, indulgêtia ad viuos defert viã iuſtitię ꝑ iudicis actû, ſ. abſolutionê. Exi-

ſtentes aūt in Purgatorio (et potiùs extra Eccleſiæ præſentis forū) à Papa abſolui nō pñt, ſicut nec ligari: & ideò indulgētia, quā authoritatiuè ex theſauro Eccleſiæ cōfert illis ꝑ modū auxilij, ad eorum ſubleuationem mittit confidens in diuina miſericordia, ꝙ acceptabitur ad ſubleuamen eorū, quæ in foro iræ & furoris Dīi puniuntur purgādi. Et eſt ſimile, ac ſi ſit princeps ciuitatis alicuius, ex ærario publico liberaturus oēs ciues ære alieno grauatos, quorum aliquis ſub ſuo dñio, alij in aliena iā ꝓpea ſeruituti addicti eſſent. In hoc.n. caſu princeps ex publico ærario authoritatiuè nūmos diſpenſaret pro iſtis & illis: ſed degētes ſub ſua iuriſdictione et iudicialiter abſolueret à debito: ad degētes aūt alibi ſeruos nō poſſet, niſi per modū auxilij ſubuenire cū pecunia illa, & alterius gratiā, ac abſolutionē expectare. Simili modo eccleſiaſticus princeps ex theſauro eccleſię uiuurū, ac defunctorū pœnas ꝓ peccatis debitas ſoluturus vtriſq; theſauri opes diſpenſat: ſed viuis applicat abſoluendo illos; defunctis aūt applicat auxiliando, hoc eſt, vt Eccleſiæ ſatiſfactiua ſuffragia ad defunctorum liberationē dirigēdo. Notanter aūt dico, Eccleſiæ: quā ſatiſfactiones ex theſauro Eccleſiæ diſpenſari intelligutur, ſi propriè loquendum eſt: nō ita ut ſint illorū, quibus conceduntur tanꝗ ipſimet opera illa feciſſent, aut illi, qui fecerūt feciſſent ſpecialiter pro iſtis: ſed tanꝗ Eccleſiæ cōia ſuffragia appropriant ſingularibus perſonis. Eſt ſiquidē inter ſacramentorū & indulgentiarū efficaciā differentia ad propoſitū, in hoc, ꝙ remiſſio pœnę per ſacramentū fit ex intētione ipſius Chriſti, cuius eſt facti operatio, ita ꝙ iſte ſuſcipiens ſacramētum releuatur à tanta pœna, ac ſi ipſe paſſus fuerit patiēte Chriſto: vt ſacramentum Baptiſmi teſtatur: docēte hoc Apoſt. ad Ro. 6. & D. Tho. in 3. par. q. 69. Per indulgentiā aūt, remiſſionē pœnæ conſequimur, tanꝗ Eccleſia ꝓ nobis illa paſſa fuerit, quā abundantia paſſionū Chriſti & Sanctorum Eccleſiæ diſpenſationi credita, intelligit dona Eccleſiæ, ut cōe ipſius Eccleſiæ bonū: ac ꝓ hoc per Eccleſię rectores, ut ipſius Eccleſiæ ſunt, ex intentione Eccleſiæ applicanda his uel illis. Deuenerunt ſiquidem paſſiones iſtę ad theſaurum Eccleſię ex intentione Chriſti & Sanctorum ad cōe Eccleſię bonum in generali, & cōm iſta ſunt, vt ex intentione Eccleſiæ ad hos vel illos. Et hoc explicatur in forma indulgentiarū pro defunctis, cum ꝓ modū ſuffragij proculdubio Eccleſiæ concedit. Deducitur igitur indulgentia ad defunctos non iuſtitia, ſed gratię diuinę acceptatione duce. Hęc de ſecundo.

Quò ad tertium prima fronte apparet, ꝙ indulgentiæ, ſicut & alia cōia Eccleſiæ ſuffragia, oībus in Purgatorio exiſtētibus pro ꝗbus fiūt, proſūt, quā oēs tales inter valde malos, & valde bonos medij ſunt: quibus ſecundùm Aug. doctrinam Eccleſię proſunt ſuffragia. Si tñ diligentiùs perſpexerimus, oppoſitum apparebit, ſeruando Auguſtini doctrinam in Enchiridio [& in libr. de Cura ꝓ mor. agen. recitatā à Gratiano 13. q. 2. Vſ. n. ꝙ Eccleſię ſuffragia ſaltem ſpecialia, & ſimiliter indulgētiæ, quæ vt ſpecialia ſuffragia ſubrogantur, illis ſolis defunctis proſint qui in hac vita meruerunt, vt in Purgatorio hęc illis ꝓdeſſent.] Et quā fructus, quē ex ſuffragijs aīæ quæ purgātur ꝑcipiunt, ad ꝓmiu accidētale ſpectat, cū ſit pœnę tēporalis remiſſio: cōſequens eſt, ꝙ non ad eſſentiale, ſed accidētale meritū pertineat mereri in hac vita, ut ſuffragia proſint in alia vita. Et ſi his adiunxeris, ꝙ huiōi accidentalia merita nō ſunt oībus in gratia decedentibus ad Purgatoriū ducēdis: perſpicuū erit, ꝙ nō oīb. in Purgatorio indulgētię & alia ſpecialia ſuffragia proſunt: quia nō oēs hic meruerunt, ut hęc illis poſſint ꝓdeſſe: quis oēs hic meruerint, ut hęc illis poſſint ꝓdeſſe: quia hoc ſpectat ad meritum eſſentiale. Eodem. n. merito, quo meruerunt uitā æternam tandem eis exhibendam, meruerunt, vt Sanctorum cōione iuuari interim, & tandem frui poſſint. Videntur autem ad accidentalia hęc merita ſpectare, deuotio magna ad claues Eccleſiæ indulgētię donatiuas, miſericordia, ſolicitudo ad ſatiſfaciēdū pro ſ. peccatis, ſtudiū ad ſuffragādum defunctis, & ſimilia. Et cōfirmatur quod dicimus authoritate Diui Tho. dicētis in 3 par. q. 52. art. 8. ad primū, ꝙ in deſcēſu Chriſti ad inferos nō ſolū liberati ſunt illi, quorum tpūs purgationis aduenerat, ſed illi qui ob ſpeciale in hac vita deuotionē ad Chriſti Aduentū, meruerunt, vt Chriſto viſitante liberarent. Vbi videre potes accidentali merito in hac vita tributum, vt penæ remiſſio in Purgatorio accelerata fuerit. Dicendum ergo vi. ꝙ oēs. qui in purgatorio ſunt, poſſunt Eccleſię ſuffragiis & indulgentijs iuuari: ſed de facto ſpecialib⁹ ſuffragijs & indulgentijs nō oēs iuuantur, ſed illi ſoli, qui hic meruerunt, vt illi iuuarent. Cōib⁹ aūt ſuffragijs piè puto oēs iuuari: plus tñ & minus ſecundum diuinæ diſpoſitionis gratiā. Nam qui in hac uita defunctos obliuioni dant, ſatiſfacereque proprijs peccatis negligunt, & ſui ita ſunt, vt vix cum gratia diſcedant, alienos à fructu diuoi ſuffragiorum ibi crediderim: ꝗuis multa ꝓ eis hic fiant; diuina ulciſcente iuſtitia huiōi duritiā cordis atque incuriam. Hæc de tertio.

Ex oībus autem pmiſſis facilè patet rñſio ad ꝗſitum. Liquet namq; nō oēs animas in Purgatorio oportere liberari ꝓꝑ plenariam indulgentiā illis conceſſam tum quia multæ earū ſunt fortè de illarum numero, ꝗ hic non meruerunt, vt huiuſmodi indulgētiæ illis ꝓdeſſent: tum quia nō conſtat, ſi huiuſmodi indulgentia ꝑ modum ſuffragij corā diuina accepata ſit gratia pro illa anima.

Ad primum ergo argumentum dī, ꝙ indulgētię tantum donant ꝗtum ſonant: apud aures doctas, apud quas indulgentia plenaria ſonat remiſſionem ois pœnę pro peccato actuali iniunctę. Et ſi extenderetur ad non iniunctam, ſemper ſubintelligeretur modus ſuffragij: qui non minuit rationem plenariæ, ſed apponit modum, quo indulgentia plenaria ſit auxiliaris tantum.

Ad Scdm dī, ꝙ indulgētia plenaria in pſenti foro eſt abſolutè indulgentia: & ideo valet ꝑ modū ſolutionis plenariæ. Sed indulgentia plenaria relata ad forū alterius vitæ, quia vt ſic induit modum ſuffragij, valet per modum ſolutionis plenarię ſuffragando tantùm: ac ꝓ hoc expectādo diuinæ gratiæ acceptationē. Et proptereà licèt indulgentia plenaria ſolueret, nihil tamen fieret, niſi abſolutio acceptetur à principe, cuius intereſt.

Quamuis poſſit etiam dici vltra plenariam abſolutionem requiri ꝙ ad debitorem ꝑueniat fructus ſolutionis, qui poteſt impediri ex hoc, quòd debitor non meruit in iſta vita, ꝙ hęc plenaria ſolutio ei proſit, vt declaratum eſt.

Ad Tertium dī, ꝙ cōcurſus illorum trium ꝓpoſito nihil officit: quā nō eſt hic ſermo de indulgentia ſimpliciter, ſed de ipſa ꝑ modū ſuffragij. ꝗ modus licet nō mutet indulgentiā, nec ipſius plenitudinem tollat, mutat tñ modū perueniendi ad eos, quibus prodeſt: quia ponit modum perueniēdi per uiam gratiæ. Hoc enim, ut declaratum eſt, importat modus ſuffragij.

Ad cōfirmationē aūt de pdicatorib⁹ dī, ꝙ pdicatores, Eccleſiæ pſonā agūt dū prædicant Chri, & Eccleſię doctrinā. Dum aūt ex proprio ſenſu, aut cupiditate dicunt ea, quæ neſciunt, non agunt Eccleſiæ perſonā: & ideo nō eſt mirum ſi in iſtiuſmodi verbis errant. Romæ 20. Nouembris 1519.

QVAESTIO VI.

Num Papa authoritate clauium det indulgentiam animabus in Purgatorio.

Vtrum Papa authoritate clauium det indulgentiam aiabus in Purgatorio: & vſ. ꝙ non. Primò, quia poteſtas Petro data non niſi ſuꝑ terram

ſtam eſt: Dicente Domino, Quodcunque ſolueris, vel ligaueris ſuper terram.

Secundo, quia ipſe ſtylus literarum indulgētiæ pro defunctis expreſſè habet, ꝙ per modū ſuffragij indulgentia animabus datur: conſtat autem ſuffragium non ſpectare ad poteſtatem clauium, ſed ad ſuffragantium auxilium.

Tertiò, quia hec poteſtas non habetur ex ſacra Scriptura, nec ex ſacris canonibus: ergo, &c.

In oppoſitum videtur authoritas literarum apoſtolicarum.

Ad euidentiam huius ſciendum eſt, ꝙ cū actus clauium ſit aperire, cōſequens eſt, ut actus clauiū regni cœlorum Petro cōceſſarū ſit aperire regnū cœlorum, proculdubio ingreſſuris in illud, quos cōſtat oportere eſſe mēbra Chri. Aperiri ſiquidē regnum, cum nihil aliud ſit, quàm tolli impedimēta ingreſſus ad illud, ſicut duplicia ſunt impedimēta, ita dupliciter aperiri inuenitur regnū cœlorum: ſunt.n. quędam impedimēta naturæ, hoc eſt ex peccato originali: & quędā impedimenta ꝑſonæ, ex peccato actuali. Et quò ad impedimenta peccati originalis, aperuit Chriſtus per ſeipſum regnum cęlorū per paſſionem mortemq; ſuam (in qua etiā portas abſtulit, vt prīte nunquam claudendas) & ꝑ Baptiſmum, in quo cœli aperti ſunt. Quò ad impedimenta verò perſonalia (quæ, ſcilicet ex peccatis noſtris actualibus ſunt: vt culpa & pœna ꝓ actualibus debita) ꝑ Petrum aperire regnū cęlorū ſtatuit. Et ꝓpterea ſicut ad poteſtatem clauium Petri ſpectat tollere personalē culpam ꝑ ſacramentum pœnitentiæ: dicente Dño, Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis: ita ad clauium Petri poteſtatē ſpectat tollere perſonalem pœnam, quę ſcilicet, pro actuali culpa eſt debita. Vtraq; n. impedit ingreſſum hominis ad regnum cœlorū: alioquin claues non ſufficienter aperirent: dū nō ſufficerent ad tollendum vtrunq; genus ꝑſonalis impedimenti ad regni cœlorum ingreſſum. Et periclitaretur illa vniuerſalis à Dño data authoritas, Quodcunque ſolueris ſuper terram: nam ſi pœna exciperetur actuali peccato debita, iā non ad quodcunque ſoluendū extenderet clauium ſubiunctus actus per dicta verba. Clauium igr Petri actus, cū ſit aperire regnum cœlorum Chriſti mēbris, tollēdo ꝑſonalia culpæ & pœnę impedimenta, conſequens eſt, ut quia indulgentię authoritate Eccleſiaſtica datæ ſeruatis ſeruandis tollunt pœnam pro actualibus peccatis debitam, ad poteſtatē clauiū pertineant. Et ſi his iunctum fuerit, ꝙ indulgētiæ oēs eiuſdem rōnis ſunt, quò ad cauſam & effectū (quia oēs ſunt ab Eccleſiaſtica poteſtate diſpenſante theſaurum meritorum Chriſti, & Sanctorū, quatenus ſatisfactoria ſunt: & oēs tollunt pœnam aliquam temporalē pro actualibus peccatis ſecūdum diuinam iuſtitiam debitam) conſequens erit, ꝙ indulgentia, quæ pro defunctis conceditur, ad poteſtatem clauium ſpectet: ad quam ſpectat cōcedere indulgentiā pro viuis. Et cōfirmat hoc ex ipſo Ro. Eccleſię ſtylo in literis indulgentiarum ꝓ defunctis: duo n. ibi dōr, ꝙ apoſtolica authoritate indulgentia pro aiabus in purgatoriu cōceditur, & ꝙ indulgentia ipſa per modum ſuffragii opituletur aiabus in remiſſionem ſuarum pœnarū. Docet.n. per hoc Ro. Eccleſia, ꝙ apoſtolica ſedes theſaurum meritorum Chri, & Sanctorum ꝓ animabus in purgatorio diſpenſat authoritate clauium: ſola.n. clauium poteſtas eſt apoſtolica authoritate ſuꝑ aperiendo cęlorū regno ex meritis Chriſti & Sanctorum aiabus Purgatorii, tollendo earū pœnas impedientes illas ab ingreſſu regni cœlorū, vt patet. Et ꝙ ad aiarum in purgatorio pœnas relaxādas indulgentiā conceſſam traſfert ꝑ modum ſuffragij, & non per modum abſolutionis: quo ſcilicet abſolutionis modo indulgētiā impedit viuis: ut patet extra de pę. & re. c. qd autem. Vnde patet quòd indulgentia cōceſſa viuis & defunctis, hoc habet cōe, ꝙ vtraq; ex poteſtate clauium diſpenſante theſaurum meritorum pęnalium Chriſti, & Sanctorum in remiſſionem pœnæ temporalis pro actualibus peccatis debitæ cōceditur. Sed modus, quo peruenit indulgētia ad vtroſq; diuerſus eſt: quia ad viuos, qui illam conſequuntur veraciter, per modum abſolutionis peruenit; defunctos autem, qui etiam illam veraciter conſequuntur, per modum ſuffragij liberat.

Ad primam ergo obiectionem cōceditur, ꝙ Papa non pōt authoritatiuè abſoluere animas exiſtētes in purgatorio: ſed aliud eſt abſoluere authoritatiuè illas, & aliud eſt diſpenſare authoritatiuè theſaurum Chriſti & Sanctorum pro illis, vt per modū ſuffragij abſoluātur illę. hoc. n. Papa faciēs, non excedit fines iuriſdictionis ſuę: quia non ſoluit authoritatiuè per hoc ſub terra.

Ad Secūdam dr, ꝙ ſtylus literarum apoſtolicarum continet quidem modū ſuffragij, ſed non tātum: quū continet cum hoc authoritatiuam cōceſſionem indulgentiæ. Et per ambo monſtrat & authoritatem diſpenſandi, & modum ſuffragij in perueniendo ad animas in purgatorio.

Ad tertiam dicitur, ꝙ hæc poteſtas ſatis habetur ex Sacra Scriptura, dum ex ea habētur claues Petri: & ex cōditrice canonum Rom Eccleſia explicatum eſt, ꝙ modis diuerſis claues aperiunt regnum cœlorum Chriſti mēbris uiuis, & defunctis: vt patet ex dictis. Auguſtæ die 15. Octob. 1518.

TRACTATVS DECIMVSſeptimus, de Contritione, vnica quęſtione contentus.

QVAESTIO I.

Num quando quis ſui peccati mortalis recordatur, teneatur habere de eo contritionem.

QVæritur, Vtrum quoties recordatur quis ſui peccati mortalis, teneatur habere contritionem. Et eſt ratio dubij: tū quia partem affirmatiuam multi tenere videntur ex verbis S. Tho. in 4. Sen. d. 17. q. 13. ar. 1. q. 4. dicentis: Ad contritionem tenetur homo, quū peccata memoriæ occurrūt, cū ꝓpinquè in periculo mortis exiſtit, aut in aliquo artic. 4. c.

Tū, quia ſicut quoties occurrit pctm mortale, vt à ſe cōmittēdū, tenetꝛ hō refutare cōmiſſionē, ita quoties, vt à ſe cōmiſſum tenetur illud deteſtari.

Tum, quia nec per momentum licitum eſt ſtare in peccato mortali: ac ꝓ hac ſtatim, vt occurrit tenetur illud fugere: iuxta illud Eccleſiaſtici 12. Quaſi à facie colubri fuge peccata.

In oppoſitū āt eſt. Tū, quia ſequeretꝛ, ꝙ quotieſcūque aliqs de cōmiſſo peccato occurrēte ſibi attereret, peccaret mortaliter: quia nō haberet cōtritionē. Tū, quia efficax id nō apparet ꝓcepti ad cōtritionem pro tali tempore, ſ. memoriæ peccati.

Ad euidentiā huius dubitationis ꝓmittēdū eſt, ꝙ nō eſt hic qō de peccato mortali ſemel contrito: quū hoc iā deletū prima cōtritione eſt: & ſicut peccatum ſemel ritè cōfeſſum nō tenetur hō iterū cōfiteri, eadē rōne de pctō ſemel cōtrito nō tenetꝛ hō iterū conteri. Non n. iudicat Deus bis in idipſū (vt dr Naum primo) tā, quò ad vindictā exteriorē, quā per cōfeſſionem exercet, quā quò ad vindictam interiorē, quam per actum ipſius pœnitētis conterendo peccatū exercet: ſufficit.n. ſemel cōtritū ꝙ nō placeāt ſibi cōmiſſa à ſe peccata. Et hoc ſiue cōtritio fuerit de aliquo mortali, ſiue in generali. dūmodo fuerit cōtritio illa ſufficiēs ad ſalutem vſq; ad ipſs cōfeſſiones, quū ſingula deteſtādo in cōfeſſione cōtereꝛ in ſpeciali. Eſt aūt cōtritio gñalis ſufficiēs ad ſalutē ad cōfeſſionē illā, qua hō dolēs de oīb. offēſis Dei mutat liberatē cor ad præponendū Deum oībus, ēt propriæ vitæ intendens

deus congruo tēpore cōfiteri. Et eſt ſermo de cōtritione ipſius peccati ſecundum ſe, non ſecūdū ſuum effectum, qui eſt retardatio a fœlicitate, ratione cuius totū tp̄s præſentis vitæ eſt tēpus cōtritionis: quia tēpus peccato occupatū irreparabile effectum eſt pro fœlicitate. Nec eſt hic qō de contritione in veritate, hoc eſt dolore charitate informato: qm̄, cū nemo ſciat vtrū amore, vel odio dignus ſit, ſi exigeretur certitudo veræ cōtritionis, ſemper eſſet homo perplexus, aut nunquam ceſſaret obligatio contritionis: qđ eſt falſum. Sed eſt qō de contritione q̄tum eſt ex parte pœnitētis, hoc eſt, ꝙ q̄tum eſt ex parte conditionum requiſitarum ad contritionem ex parte pœnitentis eſt vera cōtritio, q̄uis neſciat, an ſit charitate informata: quia neſcitur ꝓſentia charitatis. Et ſimiliter eſt qō de pc̄ō mortali à ſe cōmiſſo nunq̄ cōtrito, ſiue ſcđm veritatē, ſiue ſcđm æſtimationē.

Quibus præmiſſis ſciendū eſt, præceptum habēdæ contritionis, & eſſe ꝑ ſe primò affirmatiuu, & claudere in ſe præceptū negatiuum. Nam p̄cipit actum contritionis habendum, & per hoc eſt affirmatiuum: & præcipit non eſſe retinendum odium Dei, in quod ex peccato mortali incurritur: & per hoc eſt præceptum negatiuum. Et propterea primò tractandum eſt de vinculo eius, quatenus eſt affirmatiuum, & deinde quatenus eſt negatiuum, & demum quatenus eſt ex vtroque mixtum. Præceptorum igitur affirmatiuorū natura cū ſit obligare quidem ſp, ſed non ad ſemper, ſed ad determinatū tēpus, hoc eſt tēpus neceſſitatis (vt Diuus Tho. in 4. ſen. d. 17. q. 3. ar. 1. q. 4. dicit) conſequens eſt, vt præceptum de contritione habenda nun obliget, niſi ad tp̄s vrgens ad cōtritionem, qđ conſtat eſſe tp̄s tā in mortis (quia ſumma eſt tunc neceſſitas contritionis: qm̄ non remanet amplius tēpus pœnitendi) q̄ tempus ante ſacramēti cuiuſq; ſuſceptionem, aut adminiſtrationem: qm̄ niſi tunc eſſet contritus, mortaliter peccaret ſuſcipiens ſacramentum, aut exercens actum, quem ſine peccato mortali oportet exercere. Tp̄s autem occurſus, quia ſcilicet memoriæ occurrit cōmiſſum peccatum etiam practicè (puta, vt deteſtandum, ſeu conterendum) nulla appatet ratione eſſe tempus neceſſitatis: qm̄ cum tali occurſu ſtat hominem ſe habere circa cōmiſſum peccatum neutraliter, ac ſi non meminiſſet, ac ſi dormiret: Nā occurrēte peccato cōmiſſo, vt materia deteſtationis habēdæ à me, poſſum tripliciter me habere, vel conſentiēdo in deteſtationē, vel aſpernando deteſtationē, vel nec amplectēdo, nec contemnendo: ſed vel nullū actū voluntatis circa illā exercendo: & tūc eſſem neuter: uel habēdo actū velleitatis circa illā, puta, quia vellem habere cōtritionem, q̄uis in veritate non velim: q̄a non intēdo abſtinere, &c. Si occurrens ergo memoria non neceſſitat hoīem ad articulum aliquem quo oporteat ipſum actū aliquem exercere (quo pacto tēpus neceſſitatis conſtituit) & ſi rationem p̄ceptorum affirmatiuorum ꝓſpeximus, apparebit occurſum nō cōſtituere tp̄s neceſſitatis: nā in p̄cepto baptiſmi q̄tūcunq; memoriæ occurrat baptiſmus, vt ſuſcipiendus cū cōmoditate oblata, non propterea obligatio fit pro tūc ad baptiſmū. Et ſimiliter in p̄cepto cōfeſſionis, & in p̄cepto eleemoſynę de ſuperfluo, nō tenet quis tunc confiteri, aut eleemoſynā dare, qn̄ memorię occurrit cū commoditate parata: vt patet ibidem ex Diuo Th. Si ergo ī aliis affirmatiuis præceptis occurſus exercēdi actus cōmodè, nō cōſtituit neceſſitatis tp̄s, cōſequens eſt, vt nec in præcepto cōtritionis habēdæ occurſus peccati, vt conterendi cōſtituat tēpus neceſſitatis. Oportet n. oppoſitum dicentem rationē reddere, quare à cōi regula occurrentis actus & materiæ cū reliquis paratis in p̄ceptis affirmatiuis excipiat occurrens cōtritionis cū ſua materia actus: vt, ſ. & ipſe ſolus habeat vim cōſtitutiuā tp̄is vrgētis ad ſeipsū exercendu reliquis hāc vim nō habētib⁹. Et quia nulla apparet exceptionis rō, ſequamur generalē regulam, tanq̄ cōem huic & aliis p̄ceptis affirmatiuis. Negatiua verò p̄cepta obligant ſp & ad ſp. prohibēt .n. mala, q̄ nullatenus cōmittenda, aut incurrenda ſūt. Et licèt oīa negatiua p̄cepta cōueniāt in obligatione ad ſp, quò ad eſſe illicitū: diſtātia tñ quędam inter ipſa p̄cepta ex tāto p̄cepti noīe eſt in obligatione ad ſemper, quò ad actū peccati. Nā negatiua p̄cepti de actibus peccatorū obligāt ad ſemp̄ nō ſolū quò ad eſſe illicitū, ſed ēt, quò ad actū peccati: q̄a prohibēt actū peccati: puta mēdaciū, adulteriū, blaſphemiā, & ſimilia: q̄ non ſolū ſunt illicita, ſed qn̄ adſunt, peccati actus cōmittitur. Nullus .n. tranſgreditr̄ præcepta hæc, Nō mentieris, Non adulterabis, Non blaſphemabis, niſi qui mentit, adulteratur, aut blaſphemat actu exteriori, vel ſaltē interiori. Negatiua autem p̄cepta de habituali ſtatu peccati obligāt ſecūdū ſe ad ſemper ſolum quò ad eſſe illicitu, & non quò ad actū peccati q̄a non ꝓhibent actū peccati, ſed ꝑſeuerantia in ſtatu peccati talis, uel ſimpliciter. Præceptū autem, v.g. de non retinendo alienū inuito dño, dupliciter intelligi pōt: primò, de detētione habituali: q̄ non eſt actus, ſed effectus peccati: & ſic, nō eſt p̄ceptū prohibēs actū aliquem. Qđ patet ex eo, ꝙ q̄ abſtulit ēt ſi dormiat, retinet alienū inuito dño: ſed ꝓhibet ꝑſeuerantiā in ſtatu peccati talis. Similiter & p̄ceptū de nō retinēdo habitualiter odium erga Deu, nō ꝓhibet aliquē actu, puta actū odij diuini, ſed ſuppoſito, ꝙ homo peccādo mortaliter odio habuerit Deū, ac ꝑ hoc ꝑſeueret vſq; ad cōtritionē in ſtatu diuini odij, nō ſolū paſſiuè, q̄a Altiſſim⁹ odio hēt peccatores, ſed qđ peius eſt actiuè, q̄a ꝑſeuerat in ſtatu peccati mortalis includētis in ſe diuinū odiū ꝓꝑ cōtrarietatē ad dilectionē charitatis, ꝓhibet ꝑſeuerātiā in ſtatu peccati mortalis ſimpliciter: quò fit ut, quia ſtatibus, ſicut habitibus, nō meremur, nec demeremur: ſed actibus: nullu nouum peccatū cōtra hoc negatiuū pręceptū incurrat, niſi ſtatus talis de nouo acceptetur: puta ſi de nouo conſentiat in perſeuerantiā talis ſtatus. Scđò, de detētione actuali, q̄ nihil aliud eſt, quā conſenſus efficax in detētione habituale, ſeu q̄ eſt effectus peccati, & ſic p̄ceptum eſt ꝓhibēs actū peccati: & conſtat, ꝙ obligat ſemper, & ad ſp, ſicut reliqua negatiua. & ſic ꝓpriè habet vim & nomē p̄cepti: qm̄ præcepta ꝓpriè de actibus ſunt. Diſcutiēdo verò p̄ceptū contritionis, vt mixtū ex affirmatiuo & negatiuo, ſicut p̄ceptū de reſtitutione, inuenim⁹, ꝙ obligat ad ſtatim habēdā cōtritionē, ſicut p̄ceptū de reſtitutione obligat ad ſtatim reſtituendū. Et rō eſt: quia tp̄t huiuſmodi actuū dilatio annexā habet cōtrarietatē ad virtutē. Reſtitutio .n. dilata annexā habet retētionē alieni inuito dño, q̄ cōtrariatr̄ iuſtitiæ: & ſimiliter cōtritio dilata annexā hēt retētionē diuini odij, q̄ cōtrariatr̄ charitati: Nec ꝓpterea hmōi mixta p̄cepta exorbitāt à cōmuni regula p̄ceptorū affirmatiuorū, ſed ſequūtur eā obligādo tm̄ ad tēpus neceſſitatis: nā implicatio inhibitæ cōtrarietatis ad uirtutem determinat tempus neceſſitatis ad ſtatim: tempus quippè neceſſitatis exercendæ affirmationis eſt tempus ad actionem illā urgēs ſic, ꝙ niſi fiat, incurritur pc̄tm̄. Sicut igr̄ p̄ceptū de reſtitutione ꝓꝑ implicitā detentionē alieni obligat ad ſtatim reſtituēdū: ita p̄ceptū de cōtritione ꝓꝑ implicitā detentionē odij contra Deū obligat ad ſtatim cōterendum. Et hęc procul dubio eſt veritas.

Sed exurgit difficultas, Qn̄ peccat cōtra hoc p̄ceptū? Dicere .n. ut prima facie apparet, ꝙ contra p̄cepta affirmatiua obligātia ad ſtatim, peccetur ſtatim (puta cōſummato furto, ſi nō ſtatim fiat reſtitutio, peccat cōtra p̄ceptū reſtitutionis, omittēdo ſtatim reſtituere: & ſimr̄ cōſummato peccato mortali, agitur cōtra p̄ceptū cōtritionis, ſi nō ſtatim contritio hi) irrationabile uī: quia hmōi p̄cepta

cepta oblīgāt ad ſingula ſtatim, & non ad primū Statim tñ. vt patet ex eo, ꝙ tráſacto primo Statim, nō abſoluit à vinculo pcepti, ſed remanet ſẏ obligatus ad ſtatim, donec adimpleat pceptum. Si aut obligant ad ſingula, ſtatim, ſequitur, ꝙ infinities peccat mortaliter, non reſtituendo, qui furatꝰ eſt, & nō reſtituit ſtatim, iuxta infinitas moras tēporis intermedij inter furtum & reſtitutionē, ſi tādem ſit. Magis autem rationi conſentaneū eſt, vt cōtra huiuſmodi pcepta tunc ſolùm precet ex prætermiſſione tēporis, qñ non ſolum omittitur, ſed committitur actus peccati determinantis præceptum affirmatiuum ad ſtatim.

Pro eiuus clariori notitia aduertendum eſt, ꝙ tripliciter inuenitur concurrere tēpus vrgens ad exercitium pcepti affirmatiui. Primò, vt actus illius menſura ſimpliciter & abſoluté, ſicut tempus diei feſti determinat pceptum de audiendo Miſſam, & Quadrageſima ieiunij pceptum. Secūdò, ut actus illius menſura ex præparatione ad alium: ſicut tēpus præcedēs ſuſceptionē, vel adminiſtrationē ſacramenti determinat pceptum contritionis: nō. n. tempus illud urget abſoluté ad conterendum, ſed ſi ſuſcipiēdum, aut adminiſtrādum eſt ſacramentum: Tertiò, ut actus illius menſura ex cōnexione alterius actus: ſicut tēpus ſignificatum ꝑ ly Statim, determinat præceptū reſtitutionis, quia actus differendi reſtitutionem habet annexum actum voluntariæ detentionis alieni interim. Inter hæc autem tempora differentia vna ad propoſitum inuenitur: ꝙ ſi tempus urget ad actum, vt illius menſura abſoluté, adueniente illo tempore, ſi omittitur actus, ita ꝙ omiſſio, ut uoluntaria priuat (quia ſcilicet potuit, & ſciuit exercere actum illum. putat audire Miſſam, & non audiuit) incurritur peccatum omiſſionis contra præceptum illud. Si verò tempus urget ad actum, vt menſura illius ex ordine ad alterum actum, adueniente quocunque tempore, niſi ille alter actus, ꝓ ꝙ quē tempus urget exerceatur, non fit contra pceptum: quantum. nq;. n. aliquis ſit adminiſtraturus ſacramentum, niſi adminiſtret illud, aut proponat adminiſtrare illud in contritione, nunꝗ agit ꝓpea contra præceptum contritionis: vt patet. Et ſimili modo eadem ratione quantumcunque aliqs nō conteratur ſtatim, niſi ad hoc deueniat, ꝙ cōmiſſionis peccato incurrat detētionem diuini odij, non peccat mortaliter ꝗuis ꝑſeueret in ſtatu peccati mortalis: ſicut qui non ſtatim reſtituit, niſi ad hoc deueniat, ꝙ cōmiſſionis peccato incurrat detentionē alieni, non peccat de nouo mortaliter. Contra præcepta nanque hæc de non detinendo odium Dei, vel alienum, cum ſint negatiua, cōmiſſionis peccato oportet, ꝙ agatur, ac per hoc ſi ꝓpterea peccatur contra præcepta affirmatiua de reſtituendo, vel conterendo, quia contra hæc negatiua agitur, non eſt omiſſio affirmatiui, niſi adſit commiſſio contra negatiuum. Et hæc abſq; omni ſcrupulo veritas amplectenda eſt.

Ex his autem patet, quid dicendum ſit ad motam quæſtionē principalē: patet nāque ꝙ præceptū contritionis non determinatur ſecūdum ſe ad tempus memoriæ, ſed ad ſtatim. Et propterea niſi memoria afferat vrgentem cauſam ad actū actualis detētionis odij Dei, nō occurrit noua omiſſio cōtritionis, ſed actiua perſeuerātia. Nulla aūt apparet rō, quare in memoria, aut occurſus cōmiſſi peccati, vt detēſtetur, cōſt. tua: tunc tps neceſſariæ cōmiſſionis ad detinendum odium Dei magis, ꝗ ſi nō occurreret, niſi forté, aut ad diuinæ inſpirationis ſequelam dicatur occurſum obligare (ſed aliud eſt præceptum de ſequela inſpirationis diuinæ, aliud de reſtitutionis aut contritionis ꝑ ſe) aut occurſū ſeu memoriā tanꝗ appropriā & materiā conſtituere dicatur tempus agendi: quia tempus ſecūdū eſt, qñ materia eſt præſens: ſed aliud eſt loqui de neceſſitate agendi, aliud de cōmoditate, ſeu cōgruitate agendi. Approximatio. n. ad agens liberum, non conſtituit tempus neceſſitatis, ſed cōmoditatis ad agēdum, nūs aūt, vt patet ex dictis, tempus neceſſitatis agendi, ita ꝙ niſi agatur, nouum peccatū incurritur, q quærimus. Vnde reſtat, vt recordatio peccati cōmiſſi ꝗtumcunque practica non obliget ad contritionem, ſicut nec in pceptis alijs concurſus materiæ obligat ad actum. Et hoc loquendo de memoria ſecundum ſe: nam ſi ſit ſermo de memoria ſecundū ſuum effectum, quem vt in pluribus habet (quia ſcilicet parit, aut deteſtationē: aut approbationem peccati cōmiſſi occurrētis) ſic obligat ad deteſtationē: q tñ pōt eſſe attritio, vel cōtritio, ne in approbationē lapſus fiat.

Ad primam autem obiectionem in oppoſitum dr, ꝙ vox dicentium, ꝙ homo tenetur conteri. qñ recordatur, verificatur ſecundū id, qđ vt in pluribus ſolet accidere: quia. ſ. cōiter practica memoria in nō dolente parere approbationem ſolet. Diui aūt Tho. verba ſi exacté librentur, non dicunt hoīem teneri ad contritionē, qñ recordatur: ſed vnū qñ determinant per alterum qñ. Nam dicunt, qñ peccata memoriæ occurrunt cum in periculo mortis exiſtit, aut aliquo articulo, vbi apparet, ꝙ tempus memoriæ determinatur per tempus periculi mortis, vel per tēpus alicuius articuli, &c. Nec obſtat, qđ apponitur, ly Præcipué, principalitatē denotat periculi mortis reſpectu alterius partis disiūctiuæ, ſ. aut alicuius articuli, & periculoſius. n. omittitur contritio in periculo mortis: quia nō reſtat locus pœnitentiæ. Vel ly Præcipué denotat principalitatem rationis obligatiuæ ad contritionē, ita ꝙ tempus memoriæ eſt quędam ratio conterendi: ſed quia nō eſt ſufficiens rō obligādi ad conterendum: ideo additur principalis rō obligādi, dicendo cum præcipué, periculum, aut articulus, &c. & redit eadem concluſio. Approbat autē hāc doctrinā cōis peccatorum attritio, qui fatentur ſibi diſplicere cōmiſſa peccata, & dicunt ſe ſuā culpam & confitentur quūq; circa abſolutionē, & vellent aſtrum habēs ſtatus ſine peccato. Hi. n. actus ſunt boni & diſpoſitiui ad pœnitētiā, adeò ut Eccleſia tales confeſſiones ſuſcipiendas dicit, extra de pœn. & re. quod quidem. & tñ ſemper peccarent mortaliter, omittēdo contritionem, ſi tēpus memoriæ eſſet tēpus cōtritionis, cum illi actus nō ſint ſine memoria peccatorū. Nec obſtat, ꝙ illi contriti nolunt ſuſcipere abſolutionē, dicentes ſe eſſe impœnitentes: quia narrare ſe habituali uoluntate eſſe perſeuerantem in ſtatu peccati, non eſt peccatū: qm non approbatur: ſed narratur impœnitentia, nec ꝓponit tunc meretrix peccare, ſed narrat tūc miſeriam ſtatus ſui cum voluntate illius. Nolle autem abſolui, actus bonus eſt in diſpoſito tūc ad abſolutionem.

Ad ſecundam obiectionem dicitur. ꝙ ēt qñ peccatum occurrit vt committendum, ſufficit nō conſentire: nec tenetur homo diſſentire.

Ad tertiam dicitur, ꝙ licèt nunquam ſit licitum ſtare in ſtatu peccati: non tamen de nouo ſemꝑ peccat perſeuerans in ſtatu peccati: ut patet ex dictis. Romæ, 4. Martij. 1518.

TRACTATVS DECIMVS- octauus de Confeſſione, in quinque quæſtiones diuiſus.

1 *Num confeſſurus peccata ſua. Id potiſſimum debeat cogitare quid faceret, ſi non eſſet præceptum confitendi an etiam vellet confiteri, & exinde iudicare ceu ſunum*

2 *Num præſumptioſe ſit confiteri omnia venialia, & mortalia*

3 *Num circunſtātia diei feſti ſit neceſſariò confitenda.*

4 *Num ſides ad ſtrictuoſam abſolutionem neceſſaria ſit*

5 *Num*

5 *Num ſacramentalis abſolutionis effectus ſit remiſſio culpæ.*

QVAESTIO I.

Num confeſſurus peccata ſua, id potiſſimum debeat cogitare, quid faceret, ſi non eſſet præceptum confitendi an etiam vellet confiteri, & exinde iudicare cor ſuum.

VTrum confeſſurus peccata ſua, id potiſſimum debeat cogitare, quid faceret ſi non eſſet præceptum confitendi: an etiam vellet confiteri, & exinde iudicare cor ſuum. Et videtur, ꝙ ſic: quia niſi paratus ſit confiteri ſecluſo præcepto, iam non ex amore nouæ vitæ, ſed ex timore præcepti confiteretur.

Ad euidentiam huius conſiderandum eſt, quòd actuum humanorum eligibilium duplex eſt differentia. Quidam .n. ſecũ ſe boni ſunt: & ideo eligibiles, vt diligere Deũ, benefacere proximo, & alia hmõi. Quidam verò ſunt propter aliud boni, & ſimiliter ꝑꝑ aliud eligibiles: vt ieiunare, peregrinari, & huiuſmodi: hæc .n. nullus ſanæ mentis eligeret, niſi ꝑꝑ aliud, puta mentis eleuationem, carnis damnationem, diuinum cultum, & hmõi. Actus autem iſte de quo eſt quæſtio (ſcilicet proponere ſibiipſi quid faceret ſi non eſſet præceptum de confeſſione) conſtat, ꝙ nõ eſt ſub primo genere bonorum. Tum, quia actus iſte ad malum & bonum eſt ſecũ ſe: eſt .n. via ad bonum, ſi ad voluntatem bonã terminatur: & eſt via ad malum, ſi ad voluntatem malã terminatur. Tum, quia actus iſte non ꝑꝑ ſe, ſed ꝑꝑ diſcuſſionem præparationis perſonæ exercetur ad inueniẽdum, an ſit impræparatus homo ad confitendum etiam ſecluſo præcepto. Reſtat ergo, vt ſi eſt eligibilis, ſit ꝑꝑ aliud eligibilis. In his autem, quæ ꝑꝑ aliud eligenda rectè ſunt, oportet duo conſiderare: alterum eſt, vt conſona ſint fini bono: alterum eſt, vt conſonent eligenti. Videmus enim medicinas, vel quia non conſonant morbo pellendo, vel quia proportionatæ non ſunt complexionibus infirmorum, ſecũ rectam rõnem repelli, &c. Et quidem ꝙ actus iſte, ſ. proponere ſibiipſi quid faceret ſi, &c. diſſonet à diſpoſitione infirmorum (quales credimus cõiter eſſe confeſſuros peccata ſua) ex eo patere poteſt, ꝙ actus iſte nihil aliud eſt q̃ tentatio periculoſa. Multi .n. ſunt caſti, qui ſi tentarentur, virginitatem perderent: & multi abſtinent, qui ſi tentarentur, non abſtinerent. & ſic de aliis. Non conuenit autem infirmis periculum: ergo actus iſte non conſonat diſpoſitioni confitentium. Quòd diſſonet et à fine, ſ. bono conſciẽtiæ, ex eo patet: ꝙ licèt tentari vtile ſit ad bonum virtutis, tñ tentari à ſeipſo diſſonantiam importat ſecũ rectam rationem: quia eſt ſeipſum exponere abſq; neceſſitate periculo peccandi. Et confirmatur hoc: tum, quia imitari debemus in actibus noſtris Deum: Deus aũt neminem tentat, vt Iacobus dixit: non ergo debeo meipſum tentare. Tu, quia in cęteris vitioſum eſſe conſtat tentare ſeipſum: ergo & in hoc. Antecedens patet: quia malè faceret quis ſi proponeret ſibi quid faceret, ſi mulierem in lecto, &c. haberet, & ſimiliter ſi regnum mundi vno mendacio poſſet comparare, & aliis ſimilibus conditionalibus ſeipſum tentaret. Tum, quia officium Diaboli eſt tentare, & hmõi conditionalibus deiicere mentem humanam. Amplius Tentare ſe hmõi conditionalibus eſt ſuperfluum: ergo peccatum. Antecedens probatur: quia perfecti non egent hac ſe tentatione diſcutere: quoniam ipſorum charitas eſt adeò radicata, vt dicere cum Paulo poſſint, Quis nos ſeparabit à charitate Xpi? Certus ſum .n. ꝙ neque mors neque vita, &c. Infirmis aũt ſufficit, ſi teſtimonium habẽt conſcientiæ ſuæ ꝙ Deum ſuper omnia amant opere & veritate: hæc .n. notitia humano more ſufficit hominib. ad accedendum ad ſacramenta Eccleſiæ, quamuis non in hoc iuſtificentur. Et hæc in communi dicta ſint de huiuſmodi tentationibus conditionalibus: quas opera Diaboli eſſe teſtatur infinita multitudo peccatorum, quæ fierent, ſi huiuſmodi conditionales ſibi homines proponerent in variis & diuerſis materiis: inciderent .n. in velleitates innumeras, quæ proculdubio eſſent peccata mortalia, vt de ſe patet. Vnde laudabiliter retulit prudens cuiuſdam reſponſum ad conditionales hmõi propoſitas: Scio, quid facere deberẽ, ſed neſcio quid facerẽ. Optimè dixit, quia neſcimus, ſi diuina nobis tũc manus adeſſet ſuper caput noſtrum.

Ad propoſitã aũt conditionalẽ ſpecialiter deſcendendo, apparet, ꝙ multo vanior eſt. Tum quia præceptum de confeſſione facienda, eſt de ſecundo ordine diuinorum præceptorum, ſ. de bono, quia præceptum: ac per hoc ſublato præcepto, non teneretur quis confiteri. Sunt .n. diuina præcepta duplicis ordinis. Quædam de prohibitis, quia mala, & præceptis, quia bona: vt ſunt præcepta de dilectione Dei & dilectione proximi: hæc .n. ſunt præcepta, quia bona ſunt. Et ſimiliter de furto & falſo teſtimonio. ſunt .n. hæc de prohibitis, quia mala ſunt. Alia verò ſunt de bonis, quia præcepta: vt præceptum de Baptiſmo. Baptiſmus .n. niſi inſtitutus eſſet, non eſſet de genere bonorum: & potuit inſtitui à Deo, ita quodcunque aliud ſicut Baptiſmus: ſed ex quo inſtitutus eſt, bonum eſt. Et ſimiliter ſunt pręcepta de malis, quia prohibita: vt ſunt contraria ſacramentis. non baptizari enim, & nõ cõmunicare. & hmõi, non ſunt mala, niſi quia prohibita ſunt à Deo poſt tot temporum curricula, ſ. adueniente Chriſto: vt de ſe patet. Vnde ſi præcepta hęc ſecũdi ordinis non eſſent, ſicut ſtultè, inaniterq; & ſuperſtitioſè ageret, ſi quis ad baptiſmũ ꝑꝑ æternam ſalutem iret: ita ſi quis confiteretur, & alia quæ nunc ſunt ſacramenta ageret. Et ſi cõditionalem reſtringat, ꝙ ſacramento confeſſionis præſuppoſito nullus eſſet obligatus ſub præcepto ad illud, tunc dicitur, ꝙ inanis quoque eſt iſta tentatio, quid tunc faceret: nam conſentiens in hoc, ꝙ non confiteretur, in nullo peccaret: quia non confiteri non eſt prohibitum, quia malum, ſed malum, quia prohibitum: & ideo ſublata prohibitione non remaneret mali ratio in nolle confiteri. Non ſolum ergo confeſſurus peccata ſua non tenetur ad tentandum ſe tali propoſitione, quid faceret, ſi non eſſet præceptum confeſſionis: ſed debet alienus eſſe ab hac tentatione, & ſi fuerit ſibi ab alio illata, prudenter ſperare illã: vt prædictũ eſt.

Ad obiectionem aũt in oppoſitum negatur ſequela: cum hoc .n. ꝙ ſecluſo pręcepto, non confiteretur, ſtat, ꝙ ex quo video Deum hoc pcipere, amo & præcipientem, & pręceptum, & finem pręcepti, & amore moueor ad implendum illud. Nec hoc eget probatione: quia ex ſe clarè patet, & experientia teſtatur multa nos patęrno præcepto impoſita ex amore implere, quæ niſi pręcepta eẽnt, non faceremus, vtpotè vel neſcientes Patris voluntatem, quæ per præceptum innotuit, vel ſcientes paternam amicitiam non offendi ſi illud omitteremus: vt eſſet in propoſito, ſi confeſſio eſſet non ſub præcepto, ſed ſub conſilio. Falſum ergo ſignũ ad diſcuſſionem amoris aſſumeret, ex hoc in ſimilibus non operaret quis ſine pręcepto: ſed & in his quæ ſunt ſecũ ſe bona vel mala, & ideo præcepta vel prohibita nõ eſt tali diſcuſſione ideo examinãdum: quoniam ſufficit hoĩ habere cor paratum ad implendum diuina præcepta ex amore Dei: nõ curãdo ſi Deus non præcepiſſet, & alia hmõi incitamenta ad malum. plena eſt .n. Sacra Scriptura, ꝙ eſt amandus, ꝙ præcepta ſunt ſeruanda: & nunq; in ea legi præceptum mandatum, aut conſultum, ſeruare præcepta Dei, ſi Deus nõ pręcepiſſet. Auguſtæ die 8. Octobris, Anno Domini, 1530.

QVAESTIO II.

Num præſumptionis ſit cõfiteri venialia & oĩa mortalia.

QVæritur, Vtrum ſit præſumptionis confiteri venialia, & oĩa mortalia. Et uĩ, ꝙ ſic: [illegible]

quia

quia impoſſibile eſt, vt quis omnia mortalia cognoſcat: ad impoſſibile autem nemo obligatur.

Secundò: quia in primitiua Eccleſia ſolùm manifeſta mortalia confitebantur, vt patet primæ ad Cor. 2. Si quis inter vos eſt fornicator, aut auarus, aut idololatra, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cum hmôi nec cibum ſumere. Et illud ad Galat. 5. Manifeſta ſunt opera carnis, &c.

Tertiò, quia nulla ſunt opera nſa ẽt bona, quin ſint peccata dãnabilia, ſi Deus in iudicium intret nobiſcũ: iuxta illud, Non intres in iudicium cum ſeruo tuo Dñe: quia non iuſtificabit in conſpectu tuo oĩs viuens. Item Omnis hõ mendax: ergo, &c.

Quartò, quia dum volumus omnia peccata cõfiteri, nihil miſericordiæ Dei relinquere uolumus ignoſcendum: quia non confidere in eo, ſed in cõfeſſione noſtra cupimus, & ſecuri eſſe uolumus, nec eius timere iudicium.

Ad euidentiam horum, ſcito duo hic uerti in dubium: & an oĩa mortalia, & an oĩa uenialia confiteri, ſit præſumptionis. Et de primo quidem clarè patere põt, ꝙ non præſumptionis, ſed neceſſitatis ac uirtutis eſt confiteri omnia ſua peccata mortalia. Nam ex ſexdecim conditionibus ad confeſſionem requiſitis ſm̃ cõem Doctorum ſniam, una cõditio neceſſaria eſt, ꝙ ſit integra quò ad peccata mortalia: non eſſet aũt integra, ſi quædã mortalia eſſent confeſſa, & quædam non: eſt aũt huius cõ: quia peccata mortalia quęcunq; ſimul in uno homine ſunt, ſic ſe habent, ꝙ ſunt connexa ex parte auerſionis à Deo, ita ꝙ unum nõ põt remitti ſine reliquis omnibus: iuxta illud Auguſ. Impium eſt à Deo dimidiam ſperare ueniam. Et ꝓpea ſicut in prima pñiæ parte, quæ eſt contritio, neceſſarium eſt, ut oĩa mortalia concludant (oportet.n. hoĩem cõteri de oĩbus mortalibus, & non de aliquo tm̃) Ita in ſcda, quæ eſt confeſſio, oportet oĩa contineri mortalia: ſic.n. integrè homo ſubmittit ſe miniſtro Chriſti in cõfeſſione, ſicut ſubmiſit ſe integrè Deo per contritionem. Et ne alicui liceat ſentire contrariũ, affero textũ rotundũ de pœ. & re. oĩs utriuſq; ſexus. Vbi expreſsè ꝓcipit, ꝙ quilibet oĩa ſua peccata ſolus confiteatur proprio ſacerdoti. Et cum ly Oĩa, non diſtribuat pro uenialibus (ut tota Eccleſia atteſtat) reſtat ut diſtribuat ꝓ mortalibus, q̃ ſunt materia neceſſaria cõfeſſionis, ut & ibi glo. dicit. Reſtringere aũt ly Oĩa, ad manifeſta tm̃, temeritatis eſt: quia ſine rõne & ſine authoritate, & cõtra cõem ſententiam Doctorum, rationiq; conſentanea fit reſtrictio iſta. Imò in Concilio Floren. ſub Eugenio IIII. declarata eſt iſta particula, Omnia quorum memoriam habet.

De ſecundo aũt, ſ. confeſſione uenialium, cogitari uix põt, ꝙ ſit actus pręſumptionis: cum clarè liqueat, ꝙ accuſare ſe in confeſſione de uenialib*, eſt actus & humilitatis, & iuſtitiæ uindicatiuæ in ſeipſum, ſeu pęnitentiæ. Et licèt non ſit actus pręceptus, eſt tñ conſultus: conſilium aũt non datur de actibus præſumptuoſis, ſed de actibus uirtutũ, .ſ. de bonis ſupererogationis. Teſtatur autem ſic eſſe communis bonorum religioſorum conſuetudo, uia cõiter de uenialibus confitentur, & crebrò. magnæ aũt præſumptionis eſt arguere approbatos mores tot religioſorum ac religioſarum. Laudabilis ſiquidem mos hic ultra uim ſatisfactiuam, acquiſitiuam gratiæ ex uirtute ſacramenti, habet uim conſeruatiuam hominis in gratia Dei: nam qui minima negligunt, paulatim defluunt.

Ad primam aũt obiectionẽ dr̃ primò, ꝙ Eccleſia non pręcipit, ꝙ quilibet cognoſcat, ſed ꝙ confiteatur oĩa ſua peccata mortalia, quorũ memoriã habet: hoc.n. conſtat non eſſe impoſſibile. Dr̃ ſecũdò negando, ꝙ ſit impoſſibile hominem oĩa mortalia cognoſcere: peccatum quippe mortale, cum ſit uoluntarium, non ſm̃ primos motus, ſed ſecũdum rationem deliberatam, nullã habet in ſe cãm quare ſit impoſſibile, ut cognoſcatur ab eo, qui cõmiſit illud. Si.n. impoſſibile eſt, ut oĩa cognoſcant, aut hoc eſt, quia ſunt cognoſcibilia ſupernaturalis ordinis (ut de gratia & diuinis di) & hoc non: aut quia ſunt adeò minimæ entitatis, ut cognoſci nõ poſſint, & hoc non: tũ quia aliqua nos cognoſcere concedimur: tum quia non eſt qõ de cognitione, Quid eſt, ſed de cognitione, An eſt: nam ſufficit pęnitentem cognoſcere, ꝙ ipſe commiſit talẽ actũ, puta rapinam, licèt neſciat diffinitiuè quid ſit rapina: tum, quia actus humani deliberati cõtra Dei legem non ſunt tam minimæ entitatis. Aut eſt, qa ſunt in quolibet infinita peccata mortalia. & hoc eſſe falſum patet ex eo, ꝙ à primo die, quo quis habuit uſum liberi arbitrij, uſq; ad quemcunque diẽ ſuæ confeſſionis, non fuerunt exercitati à quocũque infiniti actus deliberati: ut patet. Aut hoc eſt, quia ſunt infinita nõ ſim̃r, ſed illi qui commiſit: & hoc ẽt non eſſe neceſſarium ex eo patet, ꝙ multi ſunt, qui diarium operum ſuorum ſcribunt: & ac per hoc finita ſunt eis oĩa deliberata opera ſua contra legem Dei. Nõ eſt ergo impoſſibile hoĩem cognoſcere oĩa ſua peccata mortalia: uel ſic quòd ſciat hæc eſſe mortalia, uel in ambiguis, ꝙ ſciat ſe commiſiſſe tale, de quo dubiũ eſt, an ſit mortale. Et ſcientia hæc ſufficit, & requiritur ad confitendum omnia mortalia, quorum memoriam habet: & communis eſt omnibus pœnitentialibus bene inſtructis. Obligat enim Eccleſia ad confitendum omnia peccata mortalia, quorum memoriam quis habet, facta ſecũdum humanas vires collectione omnium ſuorum mortalium, ſiue ſint manifeſtè mortalia, ſiue ſint ambiguè mortalia: tenetur eñ omnia confiteri certa pro certis, & ambigua pro ambiguis. Sic.n. abſque noſtra voluntaria gloſſa, ſanè patet planus ſenſus canonis, Omnis vtriuſq; ſexus. ſic teſtatur communis mos pęnitentiũ atq; confeſſiones audientium: omnes.n. ambigua pro ambiguis confitentur. Nec ſatisfacere credimus confeſſioni eum, qui opinatur ſe conſenſiſſe in ſacrilegium, licèt non ſit certus, ſi non confitetur de illo conſenſu vt opinato.

Ad ſecundam autem obiectionem dicitur, ꝙ ex neutro illorum textuum habetur, ꝙ in primitiua Eccleſia, ſola manifeſtè mortalia confiterentur homines: nam textus illi non loquuntur de confeſſione: vt clarè patet.

Ad tertiã dicitur, ꝙ opera noſtra bona poſſunt dupliciter conſiderari. Primò, vt ex nobis ſunt: & ſic licèt dicantur damnabilia, pro quanto indigna ſunt Deo & felicitate æterna: non tñ ſunt damnabilia, vt peccata mortalia: qm̃ in veritate ẽt, ut ex nobis ſunt, non ſunt peccata mortalia: ſed indigna diuina retributione. Et ꝓpea dicitur, Nõ intres in iudicium cum ſeruo tuo Dñe: quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens; quantum eſt ex ſe. Et ad hunc ſenſum multa ſimilia inuenies ſcripta. Alio modo cõſiderantur opera noſtra vt ſunt ex Deo in nobis operante per ſuã gratiam, & deſtinante in vitam æternam: & ſic ſunt merita ex condigno æternæ felicitatis. Nec ſunt damnabilia, ſed ſunt remunerabilia ẽt ſm̃ diuinã iuſtitiam, vt patet ex verbis Apoſtoli, Repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus iudex: non ſolum aũt mihi, ſed & his, qui diligunt aduentum eius: vbi vides ſecũdũ iuſtitiam à Deo iuſto iudice reddẽdam coronam diligentibus ipſum Deum. Non ſunt igitur ignota nobis oĩa noſtra mortalia: quia opera noſtra ſunt damnabilia quantũm eſt ex nobis. Oportet .n. inſpicere ad opera noſtra bona ſimpliciter, vt ſunt i veritate qualificata: puta à charitate & grã informata, &c. nõ ſm̃ quid (puta vt ſunt ex nobis) qñ iudicari debent, ſi ſunt peccata, vel non: quamuis ad beneficia diuinæ gratiæ, reuerentiam diuinam, gratiarum actiones, laudesq; diuinas exercẽdas conſiderata, oĩa noſtra, vt ſunt ex nobis multũ proſint: & non ſolum in nobis ſed etiam in bea-

tis

tis conſideratio hæc creaturæ vtilitatem, ſeu nullitatem efficiat. Proptereà enim de ſpiritibus beatis canit Eccleſia, Tremunt poteſtates. In Auguſta Vindelicorum, die 29. Septembris. 1518.

QVAESTIO III.

Num circumſtantia diei feſti ſit neceſſariò confitenda.

QVæritur, Vtrum circunſtantia diei feſti ſit neceſſariò confitenda. Et videtur quòd ſic. Quia circunſtantia repugnans ſpeciali præcepto, eſt ſpecialiter explicanda ſecundum omnes: ſed tempus feſtiuum repugnat præcepto de obſeruatione feſti: ergo. Minor probatur, tum authoritate Ambr. ſuper illud Lucæ. 13. Archiſynagogus indignans, quia ſabbato curaſſet, Lex enim, inquit, in ſabbato non homines curare, ſed ſeruilia opera facere, id eſt peccatis grauari, prohibet. Tum authoritate. S. Tho. in ſecunda ſecundæ. q. 122. art. 4. ad tertium. Magis, inquit, facit contra hoc præceptum qui peccat in die feſto, quàm qui aliquod corporale opus licitum facit: affertque ad hoc authoritatem Auguſtini in lib. de Decem Chordis.

In oppoſitum eſt multorum modernorum opinio, tenens circunſtantiam temporis feſtiui non eſſe neceſſariò confitendam, niſi in contemptum feſti peccatum fuerit.

Reſpondeo. In hac quæſtione duæ ſunt opiniones. Vna eſt tenentium partem affirmatiuam, & hi mouentur ex ratione, quam tangit. S. Tho. ſ. quia quum in feſto prohibeatur omne opus ſeruile, & peccatũ mortale ſit magis opus ſeruile, quã opus corporale (puta errare) magiſque contrarietur peccatum mortale ſanctificationi ad quam ordinatur feſtum, quam opus corporale, vt pote per ſe & directè excludens illam: conſequens eſt, ꝙ vtriuſq; prohibitio ſub præcepto comprehendatur. Aliorum verò opinio oppoſitum ſentit: & hi mouentur ex eo, ꝙ ex ſolo ſenſu literali ſecũdum Dionyſ. & Aug. poteſt trahi efficax argumentum. Opera autem ſeruilia prohibita in feſto ad literam ſunt opera corporalia, quib. ſerui diſtinguũtur à liberis: & nõ peccata niſi myſticè: vt S. Tho. expreſsè dicit in 3. ſenten. diſt. 37. art. 5. q. 2. ad 2.

Et quoniam hæc opinio rationabilior eſt, ideo ad eius euidentiam ſciendum eſt, quòd quum obſeruatio feſti ad literam partim ſit moralis, & partim ceremonialis, oportet aut ex morali, aut eccleſiaſtico præcepto innaſci quicquid obligationis in ea eſt. Ex morali quidem præcepto ꝙ obligatio talis non proueniat, patet propterea, quia nulla certa temporis pars eſt, quam cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cenſeat: quamuis enim morale ſit in hoc præcepto, ꝙ aliquod tempus Dei cultui exteriori deputetur, non tamen ꝙ hoc vel illud tempus. Vnde quum ſingulæ partes tẽporis poſſint ab hac dedicatione abſolui, quandocunque peccatum committatur, nunquam tempus aliquod diuino dicatum cultui polluitur, aut impeditur à diuino cultu: poteſt ſiquidem alio tempore debitus cultus exolui. Et eadẽ ratio eſt de opere corporali: ſolum enim peccatum omiſſionis debiti cultus, ex præcepto morali accideret. Ex eccleſiaſtico autem mandato non prohiberi ſpecialiter peccata in die feſto, ex eo habetur, quòd eccleſia non plus prohibet, quam id quod ex literali ceremonia antiquæ legis in Sabbato prohibebatur: imò minus, vt S. Tho. placet. Ex præcepto autem hoc ad literam ceremoniale triplex erat, ſcilicet certum tempus, puta dies ſeptem, & certus cultus, ſcilicet memoria creationis mundi in ipſa quiete (quaſi quies ipſa eſſet profeſſio quædam diuinæ quietis à creando) & determinatio operum, à quibus ceſſandum eſſet, ſcilicet ab operibus ſeruilibus. Ex nullo autem horum peccatum ſpecialiter prohiberi conuincitur: ſed oppoſitum potius ratione ſuaderi poteſt. Tum quia, vt allegatum fuit, ad literam opera ſeruilia tantum ſunt opera, ad quæ ſeruos deputatos habemus. Tum, quia ex hoc, ꝙ aliquod certum tempus dedicatũ cultui Dei exteriori, nihil aliud ſequitur prohiberi niſi id, quod repugnat tali cultui illo tempore exhibendo: & hoc aut ratione cultus, aut ratione temporis. Sed nec macula, nec actus peccati mortalis repugnat aliquo modo cultui exteriori exhibendo in die feſto: non ergo cadit ſub hoc ſpeciali pcepto. Quòd enim macula, ei non contrarietur, patet: alioquin quilibet in peccato mortali exiſtens, tranſgrederetur præceptũ hoc ſingulis diebus feſtiuis: quod ſuperſtitioſa adinuentione non eſt inducendum, cum his, qui credunt contritionem eſſe in præcepto in die feſto. Tum, quia finis præcepti non cadit ſub præcepto. Tum quia præceptum de interiori cultu Dei (quo fide, ſpe, & charitate colitur) ſub hoc præcepto non cadit, ſub quo cultus exterior includitur & determinatur: ſed Eccleſia videtur interioris cultus tempus determinaſſe, quando tempus ſacramenti pœnitentiæ & Euchariſtiæ decreuit. Tum quia nec Doctorum ſanctorũ nec Eccleſiaſtica doctrina aut conſuetudo hoc habet: quod tamen ſi eſſet præceptum, de iure eſſet poſitiuo: vt ex dictis patet.

Quòd verò actus moralis etiam non repugnet tali cultui, probatur ex eo, quod ſi cultui Dei exteriori certo tempore ſtatuto repugnaret peccatum mortale illo tempore commiſſum, hoc non eſſet quandoq; ſic, & quandoque non, ſed vniuerſaliter: ſed aperte videmus, quòd ſub præcepto, quo Deus quotidie colendus à clericis horis canonicis ſtatuitur, non comprehenditur prohibitio ab actu peccati mortalis quocunque tempore: ergo nec in propoſito. Vterque ſiquidem cultus exterior eſt, & eundem habet finem. Et habẽs aliquid morale & aliquid ceremoniale, ſcilicet certum tempus & certum cultus modum: nec minus ſacer eſt ſecundus primo, aut minus ſub præcepto cadens. Nec obſtat, ſi dicatur non eſſe aliqua certam horam dici ſub præcepto: taxatã ad horas canonicas, ſicut totus dies feſtus deputatus eſt cultui diuino. Hoc enim nihil adimit efficaciæ proceſſui facto: cuius vis non conſiſtit in determinatione temporis actu iam præcepta, ſed poſſibili, vel ſuppoſita, ac ſi eſſet. Si enim eccleſia certas horas ſub præcepto deputaret horis canonicis exoluendis, non propterea abſtinere ab actu peccati mortalis, ſub tali præcepto comprehenderetur, ſed ſatisfieret temporibus debitis horas exoluendo: ſicut modò ſatisfit intra diem deputatum dicendo, quantumcunq; aliàs peccetur. Vnde quũ eccleſia ceremoniale legis præceptum mutando impleuerit, pro die ſeptimo Dominicum diem, & pro cultu Miſſam, & quietem in memoria reſurrectionis Dominicæ determinando, & ab operibus ſeruilibus non ſic arctè conſueuerit abſtinere: cõſequens eſt, quòd non indicat ſpeciali præcepto quietẽ à peccato in die feſto, ſed ab opere corporaliter ſeruili. Et confirmatur, quia quum eccleſia non iudicet de actibus interioribus (in quibus ſolis plerunq; committitur peccatum mortale) iam eſt ſub eius prohibitione comprehendi illorum impedimentorum amotionem, quæ Eccleſiaſtici fori ſunt: quia vniuerſaliter non ſunt niſi opera ſeruilia corporaliter. Et quamuis magis repugnet ſatisfactioni, quæ eſt finis huius præcepti, peccatum mortale, quam opus corporale licitum ſecundum ſe: quia tamen ſanctitas ipſa interior, quæ finis eſt, ſub præcepto hoc non cadit: conſequens eſt, ꝙ nec excluſio ipſius, quæ per peccatũ mortale fit, ſub hoc præcepto comprehendatur. Si enim affirmatio non præcipitur, ea ipſa non conuincitur, ꝙ eius oppoſita negatio prohibeatur, quamuis prohiberi poſſit.

Ad

Ad ea verò quæ in oppoſitum obijciuntur, reſpondetur. Et ad authoritatem Amb. dicitur cum S. Thoma, quòd ſenſum myſticum, & non literalem tangit.

Ad authoritatem ipſius S. Tho. dicitur dupliciter. Primò, ꝙ loquitur de præcepto quo ad ſuum finem, qui ſub præcepto non cadit, & non de ipſo præcepto abſolutè: in tantum enim dicit repugnare huic præcepto peccatum mortale, inquantum excludit ſanctitatem & applicationem ad diuina, quæ eſt finis præcepti. Secundò ꝙ loquitur de præcepto hoc indiſtinctè, ſ. & literaliter, & ſpiritualiter intellecto: vnde eodem contextu de operibus ſeruilibus corporaliter & ſpiritualiter, doctrina tradit. Et tamen conſtat ibidem in reſponſione ad primum, ceſſationem à peccato ſub ſenſu ſpirituali huius præcepti claudi: & ſic non numerari inter præcepta decalogi, ſed tantum ſecundum ſenſum literalem, quantum ad id quod continet de iure naturæ. Ex hoc autem, ꝙ aliquid repugnat præcepto huic myſticè, non poteſt trahi efficax argumentum, ſed rationabilis exhortatio, vt & à peccando in feſtis abſtineatur (ne de nobis dicatur, Populus hic labijs me honorat, cor autẽ eorum longè eſt à me) & commiſſa confiteátur in fine confeſſionis perpetrata pro magna vel tanta parte in diebus feſtis, quatenus reprehenſi tempora ſacra reuereantur. Mediolani, die vigeſima quarta Aprilis. M. D.

QVAESTIO IIII.

Num fides ad fructuoſam abſolutionem ſacramentalem neceſſaria ſit.

QVæritur, Vtrum ad fructuoſam abſolutionem in ſacramento pœnitentię exigatur fides, qua pœnitens credat certiſſimè ſe eſſe abſolutum à Deo. Vr aũt ꝙ ſic. Primò, quia oportet fidem habere in verbum Chriſti, Quodcunque ſolueris ſuper terram.

Secundò, quia ſi per impoſſibile confeſſus non ſit cõtritus, aut ſacerdos non ſeriò, ſed ioco abſoluat, ſi tamen credat ſe eſſe abſolutum, veriſſimè eſt abſolutus: tanta res eſt fides in verbum Chriſti. Probatur, aſſumptum ex eccleſiaſtica hiſtoria, quia beatus Athanaſius ludens cum pueris, baptizauit eos, ſicut viderat fieri à ſacerdotibus: & baptizatos eos iudicauit beatus Alexander epiſcopus. Item quidam mimus, vt placeret Imperatori, ludicro Baptiſmo eſt baptizatus.

Tertiò, quia non ſacramentum, ſed fides ſacramenti iuſtificat: ſecundum illud Aug. Sacramentũ abluit, non quia fit, ſed quia creditur.

Quartò, quia plus eſt à confitente requirendum an credat ſeſe abſolui, quàm an ſit verè contritus: quia contritio nunquam eſt vera ſatis: quòd ſi eſſet vera, non tamen certa: & ſi certa, non tamen ſatis: fides autem & verbum Chriſti ſunt certiſſima veriſſima, & ſufficientiſſima.

Quintò, quia non ſolùm attritus abſq; obice actualis peccati vel propoſiti, ſed etiam contritus accedens ad ſacramentum à gratia conſequenda eſt alienus, niſi crediderit in abſolutionem: quia ſacramenta eſſent in mortem, & damnationem etiam contrito.

Sextò, quia ad ſacramentum pœnitentiæ accedit homo petens à Deo remiſſionem peccatorum: ſcriptum eſt autem, Quicquid orantes petitis, credite quia accipietis: & fiet vobis. Et Iacobus dicit: Poſtulet autem in fide, nihil hæſitans: ergo.

In oppoſitum eſt communis Eccleſiæ ſenſus.

Ad euidentiam horum ſciendum eſt, nouitatem ſuperexortam eſſe, ꝙ huiuſmodi fides adeò exigatur, vt plus quàm contritio requirenda ſit, & damnandi ſint omnes, qui nolunt confitere ſe eſſe abſolutos, donec certi ſunt ſe ſatis contritos. Fundatur autem phantaſia iſta, primò ſuper communiſſimis Scripturæ authoritatibus de fide ac ſic verbo Dei puta, Memor eſto verbi tui, in quo ſpem dediſti; & ſimilia infinita. Secundò ſuper communibus de efficacia ſacramẽtorum, ſcilicet ꝙ fides eſt, quæ in ſacris operatur. Tertiò ſuper ſpecialia Chriſti verbi ad propoſitum pertinentis efficacia certiſſima, Quodcunq; ſolueris ſuper terram, &c. Ex huiuſmodi ſiquidem efficaciæ certificatione deducitur, oportere confitentem credere ſe abſolutum, ſi ſacerdos abſoluat, ſiue erret, ſiue non erret: ſicut etiam certus eſt ſe eſſe baptizatum, etiã ſi ſacerdos erraret, ipſum baptizãdo. Adiungunt, ꝙ dicendo, Quodcunque ſolueris, dedit poteſtatẽ: dicendo, Erit ſolutum, excitauit fidem de effectu.

Nouam autem hanc inuentionem alienam eſſe ab eccleſiaſtica doctrina, facilè patet diſtinguendo de duplici fide, quam habere poſſumus: ſcilicet vel acquiſitam, vel infuſam. Nam ſi ſermo eſt de fide infuſa (quæ eſt vna de theologalibus virtutibus) cuius plena eſt ſacra Scriptura, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, & per quam Sancti vicerunt regna, operati ſunt iuſtitiam: conſtat, ꝙ illa eſt neceſſaria ad ſacramentum pœnitentiæ: quoniam ipſius non niſi Chriſti fideles baptizati capaces ſunt. Sed huiuſmodi fides, licèt ad ſacramenta ſe extendat, vt patet in Symbolo: non tamen extendit ſe ad hæc ſingularia: puta quòd hoc ſit ſacramentum, & ꝙ in hoc ſit effectus ſacramenti. verbi gratia, Tenemur credere vnum baptiſma in remiſſionem peccatorum: ſed non tenemur credere, ꝙ dum iſte ſacerdos abluit Ioſeph adultum Iudæũ, dicens, Ego te baptizo in nomine Patris & filij & Spiritus ſancti, ſit Ioſeph verè conſecutus gratiam Dei & characterem: quia ex intentione baptizantis vel baptizati poteſt occultè feciſſe ſimulatio talis, ꝙ non intenderit ille facere, quod facit Eccleſia, aut Ioſeph non intenderit ſuſcipere Baptiſma: vt temporibus noſtris de facto contigiſſe ſibi quidam Iudæus coram me confeſſus eſt. & hæc quò ad characterẽ. Quò ad gratiam verò, quia poteſt eſſe, quòd Ioſeph cum propoſito deliberato fornicationem committẽdi, Baptiſma ſuſceperit, ac per hoc gratiæ Dei obicem poſuerit. Similiter poſſet dari exemplum de Euchariſtia: quamuis enim teneamur ex fide credere, in hoſtia ritè conſecrata, eſſe verum corpus Chriſti, non tamen ad fidem infuſam ſpectat credere, an iſta Hoſtia ſit ritè conſecrata: tum propter intentionem miniſtri, tum etiam propter incertitudinem materiæ, & ſimiles particulares defectus humanos. Ratio autem vniuerſalis, quare ſub fide infuſa non cadunt huiuſmodi particularia, eſt quia fidei infuſa (vtpote diuinæ veritati innixę) nõ poteſt ſubeſſe falſum: eſt enim non minus circa verum, quàm quæcunq; ſcientia acquiſita, quæ non niſi verorum eſt. Eſſet autem quoq; circa falſum, ſi extenderet ſe ad hæc particularia, vt patet ex infinitis ſimilibus, quæ poſſunt afferri in medium. Non ſpectat igitur ad fidem infuſam credere abſolutionis effectũ in hoc particulari, puta in meipſo, ſed ad fidem ipſam infuſam pertinet credere abſolutionem ab eccleſiaſtico miniſtro ritè factam efficacem eſſe, & in ſuſcipiente dignè gratiam operari. Hac ſiquidem fide nullus poteſt errare: ſed in credendo effectum in me, vel in illo determinatè, poſſum errare: quia põt adeſſe impedimentum aliquod ex parte mei ſeu illius. Sicut in alijs ſacramentis credimus & verbo Dei & ſacramentis: & ſpecialiter efficaciam certiſſimam illius verbi, Quodcunque ſolueris ſuper terram, in ſubiecto diſpoſito: ſed non habemus infuſam fidem, quòd in me effectum ſortiatur, ꝙ ego ſim ſubiectum diſpoſitum: quia põt in me inueniri impedimentum ignotum. Ex quo aũt non debet ſubeſſe falſum fidei (quæ non niſi verorum certiſſimorũ eſt) exenatur, imò certificatur fides infuſa per illud verbum,

verbum, Erit ſolutū & in cęlis, de effectu abſolutionis in ſubiecto diſpoſito, & non in me, qui fortè non ſum diſpoſitus: & ſic fides eſſet falſi. Erronea igitur inuenitur opinio dicta de fide infuſa intellecta: quia ſequitur, quòd infuſæ fidei poſſet ſubeſſe falſum.

Si autem dicta opinio intelligatur de fide acquiſita, erronea quoque inuenitur: nam licèt acquiſita fides circa huiuſmodi particularia verſetur (tali namq; fide credimus hanc Hoſtiam ritè conſecratam eſſe, & hunc ritè baptizatum, & ſimilia) ſed hæc fides non eſt illa, qua in verbo Chriſti cōfidimus, quæ in ſacramentis operatur, qua credimus efficax eſſe Chriſti verbum, Quodcunq; ſolueris ſuper terram: & reliqua, quæ fidei ſunt Chriſtianæ. Et propterea ex illis authoritatibus, quæ de fide infuſa loquuntur, non poteſt acquiſita fides concludi: nec poteſt fides illa de obiecto (ſcilicet me eſſe abſolutum etiam per abſolutionem in effectu coram Deo) eſſe certa infallibiliter: quia quilibet eſt dubius in hac vita: & ſecundū communē legē neſcit, an ſit in gratia Dei. Nec aliqs eſt ꝙ certus ſit ſe eſſe ſufficiēter diſpoſitū per grām Dei, ꝙ per abſolutionem conceditur: iuxta illud Iob. 10. Et ſi ſimplex fuero, hoc ipſum ignorabit anima mea. Amplius, Fides iſta poteſt eſſe in ſchiſmatico vel hæretico aliàs bene contrito: eſſet igitur iſte verè abſolutus, ſi errans ſacerdos ipſum abſolueret: & conſequenter ille ſimul eſſet in gratia Dei, quia verè abſolutus coram Deo: & in peccato mortali, quia hæreticus, vel ſchiſmaticus: quod eſt impoſſibile. Amplius, Fides iſta eſt, qua quantum credis, tantum habes, cum fides iſta ſit opus humanum (quia iſta eſt acquiſita) conſequens eſt, vt in opere ſuæ fidei confidentia ſuæ pęnitentiæ conſiſtat: quod eſt alienum à Chriſtiana veritate. Amplius, Quum nec ex ſacra Scriptura, ſacris canonibus, eccleſiæ traditione, ſacriſq; doctoribus, diſpoſitionis iſtius neceſſitas in ſacramento pęnitentiæ habeatur, & rationi aduerſetur, non videtur præſumptione, aut ignorātia iſta excuſari.

Ad obiectiones infinitas de fide vt reſpondeas, habeto præ oculis hanc diſtinctionem, ſcilicet vel ex parte ſacramentorum, vel ex parte ſuſcipientis. Et dicito, ꝙ fides certiſſima eſt, & eſſe debet etiam de effectu ſacramenti particulari in me, quantum eſt ex parte ſacramenti: ſed ex parte mei ſuſcipientis, licitum eſt dubitare de illius effectu in me. Et hoc eſt quod Eccleſia docet, dum in orationibus poſt communionem petit ſacerdos, ꝙ ſuſceptum ſacramentum non ſit ad reatus pœnam, non ad iudicium, &c. Conſequenter etiam docet omnem quantumcunque credentem poſt confeſſionem & abſolutionem dicere, Domine nō ſum dignus, &c. & non aduertere ad diſtinctionē hanc, quæ eſt, vt puto, cauſa dictæ nouitatis.

Ad primam ergo obiectionem dicitur, quòd in verbo Dei & Chriſti ſufficiens fides habetur, quia quis credit omnes articulos fidei: nec fides infuſa, qua credimus in Deum, &c. eſt de effectu horū verborum in me: vt dictum eſt.

Ad ſecundam dicitur, ꝙ peccat argumentum ſecundum non cauſam, vt cauſam, quò ad ſacramētum Baptiſmi. Nam non iō illi fuerunt verè baptizati, quia credebant ſe baptizatos, imò credebant fortè nihil recipere de gratia: ſed ideo Baptiſmus iocosè factus eſt verè Baptiſmus, quia intentio iocoſa non ad Baptiſmum, ſed ad exercitium Baptiſmi refertur. Simile eſt in delectandi cauſa Baptizare & Baptizari, ſicut ſi auaritiæ cā quis baptizaret, aut baptizaretur: vtroq; n. mō eſt verum Baptiſma: quia delectatio & auaritia, non Baptiſmi, ſed ꝙ iſte exerceat, vel ſuſcipiat Baptiſmum, cā eſt. Secus aūt eſſet, ſi intentio iocandi ad Baptiſmū referretur, hc ꝙ non Baptizare, ſed ſimilitudinem Baptiſmi exercere, aut ſuſcipere, intenderet, ioci, aut auaritię gratia: tunc. n. nullum eſſet Baptiſma. Quod aūt aſſumitur, ꝙ non contritus, ſi abſoluitur credens ſe abſolui, eſt verè abſolutus, niſi ſic ita attritus, ꝙ ſaltem virtute clauium de attrito ſecundum quoſdam fiat contritus: impoſſibile eſt. Nam ex eo ꝙ ponitur incontritus, & virtute clauium non factus de attrito contritus, oportet ꝙ aut ſua fide acquiſita ſit iuſtificatus, quod eſt erroneum: aut ꝙ ſimul ſit incontritus & abſolutus apud Deum; quod eſt impoſſibile.

Ad tertiam dr̄, ꝙ ſacramentum abluit, non quia fit, hoc eſt non ſecundum ſubſtantiam facti, ſed quia creditur, hoc eſt ſecundum virtutem creditā in eo: & non quia creditur à ſuſcipiente, effectum ſuum in eo certiſſimè ab hoc. Et nota ꝙ non dixit, Quia credit miniſter aut ſuſcipiens: ſed impersonaliter Quia creditur, hoc eſt ꝓpriè creditur: nā niſi intendat quis facere quod facit eccleſia, non baptizaret. In hoc aūt quod eſt intendere illud facere, quod ecclesiam, includit res credita. quæ nec à ſuſcipiente, nec à Baptizante: vt patet, ſi infidelis baptizaret infantem aut adultum, dicentem, Valeat quantum valere poteſt.

Ad quartam dr̄, ꝙ aſſumptum nō ſolùm falſum, ſed ēt ꝓſumptuoſum eſt valde, contra vniuerſalis eccleſiæ ritum: contritio. n. eſt ſummè neceſſaria. Iſta aūt fides acquiſita de effectu ſacramenti in ſeipſa eſt impoſſibilis: quia ſemper eſt & debet eſſe ambigua, nec eſt requirenda à confitente: q niſi crederet ſe abſolutū, abſolutioni ſe non ſubmitteret. Nec obſtat, ꝙ contritio ſit incerta: ſufficit. n. Deus ipſe, vt cum ipſa hac incertitudine accedamus ad ſacra. Quod aūt dicit, ꝙ nunquā eſt vera, ſatis falſum eſt: vt patet in multis cum vera & ſufficiēti contritione confitentib. quis incerta eis. Et quū ſubdit, ꝙ fides Chri eſt veriſſima & certiſſima & ſufficientiſſima, videtur ꝙ talis eſt de reb. ſubiectis fidei infuſæ, ſed nō de impertinentib. ad ipſam, vt ſunt ex parte nrī ſingulares ſingulorum effectus ſacrorum. De his. n. nec certa, nec incerta eſt fides infuſa; quia non eſt eorum. eſt. n. fides infuſa de gratia per ſacra certiſſimè conferenda ſuſcipientibus digne illa: vt in Concilio Florent. ſub Eugenio IIII. determinatum eſt. Et ex Apoſtolo aſſumptum eſt, dicente, Qui manducat, & bibit indignè, iudiciū ſibi manducat, & bibit. Vbi ēt Apoſtolus, ſiū quid reputare ſe homo debeat dignum vel indignum, ꝓmittit dicēs, Probet autē ſeipſum homo; & ſic de pane illo edat. Vbi ex ſubiunctis, ꝙ ſi noſmetipſos iudicaremus, non vtiq; à Dno iudicaremur, patet quòd probare ſeipſum, eſt ſeipſum iudicare contra ſe vindictam exercere: quod vocatur contritio communi vſu Eccleſiæ & doctorum: & ꝓpterea falſum ac temerarium eſſe conſtat, ꝙ plus eſt à pęnitente requirendum ſi habeat credulitatem de effectu in ſe futuro ſacramenti, q̄ de illius contritione: ꝓbare enim ſeipſum (quod eſt conteri) iuſſit Apoſtolus, iubet eccleſia, exigunt omnes communiter confeſſores. Credere autem ſe pęnitentem omnino effectum habiturum, Nouatorum exigit dogma.

Ad quintam dr̄, ꝙ duorum, quæ ibi tanguntur primū, ꝙ attritus non ponens obicem, non cōſequitur gratiam abſolutionis, niſi credat (vt iam patet ex dictis) ſolummodò eſt dictū, apponendo nouellum, & impertinens accidens pro diſpoſitione neceſſaria ad gratiam Dei per abſolutionem ſacramentalem. Secundum aūt, ꝙ contrito in damnationem ſunt ſacramenta, niſi credat ſe abſolui, non eſt reſponſione, ſed correctione dignum: quia ſacrum pęnitentiæ ab Eccleſia ſufficienter traditum ꝑ confeſſionem, contritionē & ſatisfactionē, damnabile conſtituit ſine quarto, ſc. certa fide effectus in ſuſcipiēte: Hoc enim eſt nouam Eccleſiam conſtruere.

Ad sextā de oratione dr̄ primò, ꝙ nō digredit ad accidentia, q̄ ſunt extra effectum ſacri: oratio enim conſtat ꝙ à ſacramentis diſtinguitur, imò ponitur ſub ſatisfactione, quæ eſt tertia pars ſacramen-

cramenti pœnitentiæ. Veruntamē de oratione ipſa ēt dicendum eſt, ꝙ fides de effectu orationis dupliciter haberi pōt primò ex parte ipſius diuinæ miſericordiæ gratiæ, & potentiæ, prouidentiæ, promiſſionis, &c. & ſic fides debet eſſe in oratione abſque hæſitatione aliqua. Alio modo ex parte eius, qui orat, vel pro quo orat. & ſic niſi piè quoq; dubitaret de effectu petito, plerunq; fides inueniretur falſa, vt patet in Paulo orante, qui abſq; hæſitatione credendo, ꝙ acciperet id quod peteret, iuxta Domini doctrinā, Rogauit ter, vt ſtimulus carnis à ſe diſcederet, & non eſt conſecutus effectum petitum, vt patet 2. ad Cor. 12. Hic n. patet ꝙ fides, ꝙ accipiamus quicquid petimus, non refertur ad rem petitam accipiendam ſimpliciter & abſolutè, ſed quantum eſt ex parte diuinæ miſericordiæ, &c. alioquin eſſet quandoque falſa, & Pauli fides ſuiſſet falſa: poteſt.n. aliunde aliqua ex parte noſtri ratione fieri, vt illud non accipiamus. Vnde Saluator de hac fide docens præmittit, habere fidē Dei, & ſubdit, Amē dico vobis, &c. oſtendens per hoc, ꝙ firmitas noſtræ fidei de effectibus particularibus debet eſſe de illis, quantum eſt ex parte Dei, & non ex parte noſtri. In Auguſta Vindelicorum 26. Septembris. 1518.

QVAESTIO V.

Num ſacramentalis abſolutionis effectus ſit remiſsio peccatorum.

QVæritur, Vtrum ſacramentalis abſolutionis effectus ſit remiſſio culpæ. Et videt, ꝙ nō. Primò, quia ſolius Dei eſt remittere culpam: vt omnis Scriptura & Eccleſia fatetur.

Secundò, quia culpa eſt remiſſa à Deo proponēti confiteri, antequam pœnitens à ſacerdote abſoluatur: iuxta illud, Dixi, Cōfitebor aduerſum me iniuſtitiā meam, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.

In oppoſitum eſt, ꝙ ſacramenta nouæ legis conferunt gratiā, ſecundū cōem Eccleſiæ doctrinam.

Ad euidentiam huius quæſtionis, ſcito antiquā eſſe hanc quæſtionē: & in 18. d. 4. Senten. tractari. Vbi quia obſcuræ ſatis ſūt authoritates antiquorum doctorū applicatæ ad hoc, Magiſter Sent. cōcludit ſacerdotē Euangelicum abſoluere, hoc eſt declarare abſolutum à Deo, & ad Eccleſiæ cōionē admittere. Nouitia aūt quædam opinio addit ſuper hoc effectum, pacem animi: quoniam ante abſolutionē inquieta eſt anima de remiſſione ſuorum peccatorum: accepta autem abſolutione cū fide, ꝙ verè abſoluatur, fit ſecura anima de remiſſione peccatorum percepta, & in pace quieſcit: tantique fit fides de gratia præſenti miniſterio ſacerdotis, quòd peccatum maneret, niſi remiſſum crederet: non enim ſufficit remiſſio peccati, & gratiæ donatio, ſed oportet etiam credere eſſe remiſſum.

Verùm ſi Domini verba diligentiùs perſpecta fuerint cum poteſtatem ſacramentalem dedit: aliter ſentiendum eſt: non enim dixit, Quorum declaraueritis remiſſa peccata, ſed dixit, Quorum remiſeritis peccata: & ſimiliter dixit, Quodcunque ſolueris. neque dixit, Remittuntur eis, aut Solutum erit, quò ad Eccleſiam: ſed Solutum erit in cœlis, & Remittuntur eis, ſimpliciter & abſolutè. Ideo ſi verba Domini ſunt vera in ſenſu proprio, conuincunt Eccleſiæ miniſtros habere poteſtatem remittendi peccata authoritate Chriſti: par enim ratio eſt, quòd verba hæc Domini ad ſacramentum pœnitentiæ ſpectantia in proprio ſenſu verificentur, & ꝙ verba eiuſdem ad ſacramētum Euchariſtiæ pertinētia (ſcilicet Hoc eſt corpus meū) in proprio ſenſu verificētur. Nulla.n. eſt ratio quare iſta in proprio ſenſu vera eſſe fateamur; & illa à proprio ſenſu aliena faciamus: præſertim cum maius miraculū ſit, ꝙ de pane fiat corpus Chriſti miniſterio ſacerdotis. Vnde ſi verba Euchariſtiæ à Sacerdote prolata, vt vera ſint compulerunt: vt fateamur, Hoc, id eſt, contentum ſub hac ſpecie, eſt corpus meum, ſcilicet Chriſti: non minus compellitur ad uerificandum hæc Domini verba (Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & Quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis) in ſenſu proprio, credere, quòd ſacerdotis miniſterio remittuntur peccata, abſoluuntur peccatores à culpis ſuis. Nec enim minus operatorius eſſe debet ſermo Chriſti per os ſacerdotis, dicentis, Abſoluo te à peccatis, quàm eiuſdem Chriſti ſermo per os ſacerdotis dicentis, Hoc eſt corpus meum. Vterque igitur operatorius eſt eius, quod ſignificat ſeruatis ſeruandis, ſcilicet concurrente ex parte miniſtri authoritate: non n. quiſlibet homo, ſed ſacerdos ordinariam vel delegatā authoritatem habens, eſt miniſter ſacramentalis abſolutionis & ex parte pœnitentis debita diſpoſitione, vt. ſ. ſit abſolutione dignus. Alioquin extremus rediret error à Hiero. damnatus: vt pro noſtro arbitrio damnare innoxios, & abſoluere noxios poſſemus: ſicut etiam in Sacramento altaris non quamcunque materiam, ſed panis tritici tantum, conſecrari per illa verba, non diaconi, ſed ſacerdotis miniſterio prolata, conceſſum credimus. In cuius ſignum Dominus cum daret poteſtatem remittendi, retinendique peccata, præmiſit, Accipite Spiritum Sanctum, ſubiungendo, Quorum remiſeritis peccata, &c. tanquàm diceret, Spiritu Sācto dirigente, Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & non ſpiritu veſtro inſtigante. Mouet, & dirigit proculdubio Spiritus Sanctus ad abſoluendum vel ligandum, cum ſeruatis vndiq; ſeruandis miniſter Chriſti abſoluit, vel ligat. Credendum eſt igitur, & confitendum, ꝙ effectus Sacramentalis abſolutionis ritè factæ, ſcilicet à debito miniſtro, debita forma, ſupra diſpoſitam materiam, ſcilicet peccatorem confitentem dignum abſolutione, eſt peccatorum remiſſio, quam authoritatiuè quidem ſolus Deus facit: miniſterialiter autem miniſter ipſe Chriſti Sacramēto mediante efficit. Sic.n. ad literam impletur illud, Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: non ꝙ prius Eccleſia remittat, quàm Deus, tanquàm Deus Eccleſiæ iudicium ſequatur. Non.n. dicit, Quorum remiſeritis peccata, remittentur eis, in futuro: ſed remittuntur in præſenti: ad denotandum, quòd ipſa per miniſtrum remiſſio eſt vna atque eadem cum remiſſione, quam facit Deus. Illam quippe vnam, & eandem remiſſionem peccati, quam ſacerdos miniſterialiter facit, & efficit Deus authoritatiuè: ſicut eandem conuerſionem panis in Corpus Chriſti, quam ſermo Chriſti per os ſacerdotis operatur, efficit Deus authoritatiuè. Et hinc: olim dubia fuerit hæc quæſtio, hodie tamen determinata eſt in Concilio Florent. ſub Eugenio I I I I. Vbi dicitur, Effectus huius Sacramenti eſt abſolutio à peccatis. Abſolutio, inquit, non declaratio, ñ pax. Et rurſus, Effectus Sacramenti huius, dixit, ñ effectus ſolius Dei. Et hinc patet, ꝙ ſacerdos abſoluēdo ſeruatis ſeruandis, & in veritate abſoluit à peccatis, & per viam ſequelæ declarat pœnitentem abſolutum, & certificat, humana tn̄ coniectura, peccatorem de peccatorum remiſſione. Remanet.n. ſemper ſecūdum communem legem peccator ambiguus de conſecuta ad Deum remiſſione: quia ſemper reſtat ambiguum nobis, an ex vel cum infuſa charitate Sacramentum ſuſceperit, pœnitentiæ. Quocirca nouitia opinio relata, non opinio, ſed error eſt: pro quanto efficaciam adimit ſacramento pœnitentiæ ſine circumſtante effectus in ſeipſo, & nulli conferri veniam remittente ſacerdote dicit, niſi credat ſibi remitti: & quod intolerabile ē, nec intelligibile, manere, ſ. pctm̄ & remiſſione facta, & grā donata, niſi credat pœnitens peccatum

catum

catum remiſſum. Indigna nempe ſunt hęc non ſolum eruditorum, ſed quorumlibet Chriſtianorum auribus. Et quò ad illorum impugnationem ſeruandum eſt illud Philoſophi, Quolibet proferente contraria, ſoluere tum eſſe, ſtultum eſt. Conſtat.n. Baptiſmum remittere peccata abſq; tali ſuſcipientis certitudine: vt patet in infantibus. Conſtat omnes ferè tremore Domini refertos ſemper dubios de diuina in ſe gratia, & pęnitentię, & Eucharistię ſacramenta ſuſcipere, & ſic ambiguos perſeuerare. Imò & hoc Sacri Doctores laudant: & eius oppoſitum pręſumptioni communiter adſcribitur, aut ignorantiæ.

Ad Primam ergo obiectionem dicitur, q diuerſus remittendi modus omnes huiuſmodi authoritates manifeſtat. Solus enim Deus peccata remittit authoritatiuè cum quo ſtat. q miniſter euangelicus authoritate à Deo conceſſa, peccata remittat miniſterialiter, mediante Chriſti Sacramento ad hoc ab ipſo Chriſto inſtituto.

Ad Secundam dicitur, q Sacramentalis abſolutio dicitur operari remiſſionem peccatorum dupliciter, vel in voto, vel in executione. Nam qui ante confeſſionem remiſſionem conſequitur, ex ſacramentali abſolutione in voto conſequitur (iuxta illud, Dixi, confitebor, & tu remiſiſti) proculdubio mediante confeſſione, ad quam tendens, Dixi, Confitebor. alioquin non oportuiſſet dicere, Dixi, confitebor: ſed ſat fuiſſet dicere, Dixi aduerſum me iniuſtitiam meam Domino. Et ſi quidem ante abſolutionem conſequitur pęnitens remiſſionem peccatorum, per ſequentem abſolutionem augetur gratia remiſſiua peccatorum: ſi verò non prius conſequutus eſt veniam, conſequitur per abſolutionem, ſi tamen, vt dictum eſt, dignus abſolutione tunc eſt. Nec hęc ex proprio arbitrio dicimus, ſed ab vniuerſa Eccleſia accipimus, confitente vnum Baptiſma in remiſſionem peccatorum: per omnia ſimiliter intelligendo, vt diximus, ſ. q Baptiſma in executione remittit peccata in illo, in quo inuenit peccata non remiſſa ex Baptiſmo in voto, & d[illegible] [illegible] ad Baptiſmum accedit: in quo autem remiſſa [illegible] ſo in voto inuenit, gratiam auget. Hęc.n. va[illegible] on ex defectu ſacramentorum, ſed ex [illegible] [illegible] oſitione participantium ſacramenta pro[illegible] [illegible]uguſtæ, die primo Octobris. 1518.

[illegible]CTATVS DECIMO[illegible]nus, de excommunicatione, cuius eſt vnica

QVAESTIO I.

[illegible]um excommunicatio priuet à participatione interiori fidelium.

Vtrum excommunicatio priuet à participatione interiori fidelium. Et videtur, q non. Primò: quia excommunicatio non tollit plus quàm Eccleſiaſtica authoritas iuriſdictionis poteſt conferre. [illegible] nim excommunicatio a[illegible] tus poteſtatis, non [illegible] ſed iuriſdictionis: quam non dedit Chri[illegible] iore[illegible] in a[illegible]ferendo, q[illegible]m in concedēdo, [illegible] e ſit magis pronus ad inferendum bona q̄ [illegible] d Eccleſiaſtica huiuſmodi poteſtas non po[illegible] e fidem, ſpem, & charitatem, per quas quili[illegible] [illegible]is part[illegible]pat interius aliorum fidelium [illegible] rgo non poteſt tollere huiuſmodi partica[illegible] m interiorem.

[illegible]dò quia excommunicatio communiter ſe[illegible] [illegible]d iuſtam, & iniuſtam: eſt.n. vtraque efficax [illegible]dum: quia, vt Grego. dic[illegible] & habetur 11.q. [illegible]ia Paſ[illegible]ris ſiue iuſta, ſiue iniuſta, eſt ti[illegible] [illegible]ed excommunicatio iniuſta nō priuat ex[illegible] [illegible]nicatum communicatione interiori, ſed io [illegible] ex[illegible] : ergo excommunicatio ſimpliciter non priuat niſi externa communione fidelium. Et confirmatur: quia in Sacra Scriptura nunquàm inuenitur excommunicatio, niſi pro priuatione ab externis actibus, ſeu cum ſola extrinſeca pœna. vt patet diſcurrenti per Epiſtolas Ioannis, & Pauli, in quibus nihil aliud inuenitur prohibitum niſi extrinſeca communio: etiam cum tradebantur Satanæ, ſolum extrinſecè vexabantur, vt patet ex eo, quod ibi dicitur, Vt ſpiritus ſaluus fiat, primæ ad Corinth. 5. Non niſi voluntariè ergo dicitur, quòd excommunicatio priuet ſpiritualibus ſuffragiis Eccleſiæ.

In oppoſitum eſt Magiſter ſen. in 4. diſt. 4. quem communiter Doctores in hoc ſequi videntur.

Ad euidentiam queſt. huius ſciendum eſt, quòd oportet extremum vtrunque vitare, ne in errorē incidamus. Tria ſiquidem inueniuntur in communione fidelium, quatenus fideles ſunt. Vnum eſt cōmunio extrinſeca in ſimul orando, vt fit conueniēdo in Eccleſia ad Miſſarum, aliorumque diuinorū officiorum ſolennia: & hoc eſt vnum extremum. Aliud eſt Sanctorum communio, quę fit per charitatem viuentem Chriſti membra ſecundum fidē formatam capiti Chriſto, & reliquis Chriſti membris ſimilibus: & hoc eſt alterum extremum. Tertium eſt communio fidelium ſecundum communia ſuffragia, quæ in Eccleſia ex inſtitutione Eccleſiæ fiūt, vt patet in orationibus & Miſſis: & hoc eſt medium. Dupliciter ergo contingit in propoſito errare, vel dicendo, q excommunicatio aufert ſolam intrinſecam communionem: vel dicendo, q excommunicatio tollit directè omnem communionem: vtrunque enim eſt falſum: vt patet. Veritas autem eſt, q excommunicatio tollit extrinſecam, & intrinſecam quò ad communia ſuffragia, communionem fidelium, & ſupponit ablatam cōmunionem Sanctorum per charitatem. Pro quorum intellectu (quia de extrema communione nō eſt dubium) videnda eſt primò differentia inter dictas duas communiones internas: & monſtrandū eſt deinde, q altera earum per excommunicationem aufertur. Communio fidelium cum conſiſtat in conferendo, & recipiendo, oportet, q interna etiam communio cōſiſtat in collationibus, & receptionibus. Et collatio quidem fit meritis, orationibus, atque ſuffragiis apud Deum adiuuantibus & intercedentibus pro aliis. Receptio autem fit, ſuſcipiendo ex aliorum ope, vel gratiā, vel gratiæ augmentum, vel protectionem diuinæ aſſiſtentiæ à malis præſeruantis, vel ad bonum promouētis, & huiuſmodi. Verùm collationes horum ſpiritualium auxiliorum ex duplici oriuntur causa: nam quandoque oriuntur ex charitate immediatè, vt cum in charitate conſtitutus ex priuata intentione orat, operatur, affligitq; ſe pro alio, & impetrat illi vel gratiam, vel gratiæ augmentum, vel adiutorium contra tentationes, & huiuſmodi. Vel ex charitate mediante inſtitutione, vel actione Eccleſiæ, vt cum ex Miſſis diuiniſq; officiis aliquis adiuuatur ad bonum operandum, vel ad malum vitandum: hæc enim ex charitate, Sancta Matre Eccleſia inſtituente ſunt, & pro communi Eccleſiæ bono ordinata: & pro ſingulis eius membris agit ea, iuxta ſingulorum fidem deuotionemq; offerentium. Et ad hoc collationum genus, ſpectat ſacramentorum collatio, quæ Chriſti fidelibus diſpenſantur: quoniam actione eccleſiaſtica conferuntur. Quocirca inter communionem internam ſecundum charitatem immediatè, & communionē internā mediante Eccleſiæ inſtitutione, ſeu actione, ex parte receptorum non eſt differentia ſecūdum ſubſtantiam, ſed ſecundum magis & minus, niſi quò ad gratias ſacramentales: quoniam omnia illa ſpiritualia dona, quæ ego poſſum recipere ex vna communione, poſſum recipere ex alia, & econtra: excepta (vt dictum eſt) ſacramentali gratia, vt puta charactere in ſacramento confirmationis, &

ſimi-

ſimiliter in ſacramento ordinis: hæc enim non poteſt quis accipere ex cõione ſolius charitatis: ſed oportet interuenire cõinem ſecundum Eccleſiaſticam ſacramenti actualem ſuſceptionem. Cõio ſiquidem in ſacramentis in voto tñ, ſtat infra limites cõionis charitatis: ſed communio in ſacramentis ſecundum rem, ad cõionem actionis eccleſiaſticæ ſpectat. Et hinc patet, ꝙ recepta differũt ſecundum magis & minus: quia conſtat, ꝙ maior gratia habetur, quum ſacramenta actualiter ſumũtur, quàm cum in voto tñ. Ex parte autem collationis inuenitur magna differentia ſecundum ſubſtantiam, quoniam interna communio charitatis immediate, in meritis, orationibus, ſuffragijſque priuatis conſiſtit. Communio autem charitatis ad intima penetrans mediante eccleſiæ actione, ſeu Inſtitutione in meritis, orationibus, ſuffragijſque communibus (hoc eſt in ipſius Eccleſiæ & ſacramentis & ſacramentalibus) vt in actionibus conſiſtit. Orat n. eccleſia, ſuffragatur, meretur, ſacramenta dat & ſacramẽtalia, ex charitate proculdubio: & bis efficit apud Deum, vt non ſolùm eccleſia, ſed ſinguli fideles bonum gratiæ, aut augmentum, protectionem & reliqua bona habeamus, niſi obicem ponamus. Ad primam communionem ſpectat illud, Particeps ego ſum omnium timentium te: ad vtranq; ſimul ſpectat articulus fidei, ſcilicet Sanctorum communionem, quoniam ad illum ſpectat communio in ſacramentis. Prima communio non eſt propriè oĩũ exiſtentis in charitate. ſecunda autem ad Chriſtianos etiam in peccato mortali exiſtentes ſe extendit: nam & pro peccatoribus eccleſia orat (& frequenter exauditur) etiam proteruis, ex hoc ꝙ miſſas celebramus pro conuerſione peccatorum. Hæc autem dicta, ſunt adeò nota, vt nulla egeant probatione: quoniam ex ritu Eccleſiæ apparet eorum veritas.

His autem præmiſſis manifeſtum eſt, ꝙ excommunicatio, quia extra eccleſiæ communionem ponit, ab actionibus, in quibus eccleſiaſticæ charitatis communio conſiſtit vt actionibus, ſeparat: & conſequenter à receptionibus, quæ ex illis actionibus prouenitunt, ſegregat. Et quia inter hæc multa ſunt interiora bona aĩæ: conſequens eſt, vt excommunicatio à cõione multorum interiorum bonorum ſeparet excommunicatum. Quod autẽ excommunicatio extra Eccleſiæ cõionem ponat, quò ad actiones eccleſiæ (ex qua cætera pendent) manifeſtatur ex eo, ꝙ Eccleſia non orat pro excõicatis. Conſtat. n. ꝙ non licèt celebrare pro excommunicatis: imò, vt Bernardus dicit, vide quã mala ſit excommunicatio, ꝙ in Paraſceue Eccleſia pro Iudæis & paganis orat; ſed non pro excõicatis. Probaturq; hoc radicaliter ex euangelica doctrina: conſtat. n. ꝙ eccleſia non orat ſecundum cõem legem niſi pro fratribus noſtris: ſed excõicati non ſunt noſtri fratres: ergo, &c. Minor patet ex eo, ꝙ Saluator noſter Mat. 18. (vbi excommunicandi authoritatem eccleſiæ dedit) dixit de excommunicato, Sit tibi ſicut ethnicus .i. Gentilis. Vbi manifeſtè apparet, ꝙ excõicatio ex fratre facit nobis ſicut Gentilem: vnde Aug. dicit: Noli illum iam reputare in numero fratrum tuorum: ergo. Amplius, Si excommunicatus extra eccleſiam ponitur quò ad externa tñ, ſequitur, ꝙ excõmunicatio non egeret authoritate Chriſti: quia quilibet princeps, quælibet ciuitas, quælibet communitas poteſt extra ſuam communionem ponere. Conſtat autem Chriſti authoritate excommunicationem fieri, Mat. 18. vbi ſubiungit, Amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis ſuper terram (gloſ. uinculo anathematis) vbi Chryſo. dicit, Vide qualiter duplicibus colligauit neceſſitatibus: & pœna, quæ hic eſt, ſcilicet eiectione ab eccleſia, ſit tibi ſicut ethnicus: ſupplicio futuro, quod eſt eſſe ligatũ in cælo. Amplius, Eccleſia extra ſeipſam excommunicatum eijciendo, ab omnibus his ſeparat, quæ ſuis membris confert: ſed ipſa eccleſia ſua inſtitutione & actione confert membris ſuis communes orationes, ſuffragia, & huiuſmodi: ergo hæc tollit excommunicando, & ad hæc admittit reconciliãdo. Maior patet ex eo, ꝙ excommunicatio eſt ſuprema pœna Eccleſiæ: quia non eſſet autẽ ſuprema, ſi non tolleret totum quod eccleſia dedit: quia adhuc maior ſupereſſet pena, ſi adhuc reſtaret ſeparandus excõicatus ab his, quæ dedit & dat cõtinuè ipſa, ſuis membris. Minor probatur, quia Eccleſia inſtituit Miſſas nõ ſolum pro eccleſia in cõi, ſed pro ſingulis vt patet in canone Miſſæ, vbi dr, pro eccleſia tua ſancta catholica, quò ad primum: & omnibus orthodoxis, atq; catholicæ & Apoſtolicæ fidei cultoribus, quò ad ſecundum. Inſtituit etiam in Memento, pro aliquibus ſingularibus orari, inſtituit horas canonicas & orationes pro fidelibus: vt patet. Hæc oĩa eſſe ſuffragia & ab eccleſia & in perſona eccleſiæ qui dubitat, non eget ratione, ſed ſenſu. Et ſic patet excommunicatum eſſe alienum ab actionibus cõibus, quibus eccleſia cõmunicat ſuis fidelibus. Et patet conſequenter alienum quoq; eſſe à fructu illarum actionum: hoc. n. manifeſtè ſequitur. Et quia fructus actionum illarum ſunt adiuuari ad gratiam, vel gratiæ augmentum, ad benè operandum, ad declinandum à malo, ad reſiſtendum diabolo, &c. ideo patet ꝙ à multis internis bonis excõicatio ſeparet. Et confirmatur authoritate Aug. de verbis Apoſtoli, ſermo. 68 Omnis Chriſtianus qui à ſacerdotibus excõicatur, Satanæ traditur. Quomodo? quia ſcilicet extra eccleſiam diabolus eſt, ſicut in eccleſia Chriſtus: ac per hoc quaſi diabolo traditur, qui ab eccleſiaſtica communione remouetur. Vbi habes, quomodo extra Eccleſiam intelligit Aug. non Eccleſiam materialem, non extrinſecam communionem, ſed extra Chriſtum. Replicando autem dicit, Quaſi Diabolo traditur: quia non traditur Diabolo poſſidẽdus, ſed corripiẽdus. Ad idẽ eſt authoritas Hiero. Quorum dimiſeritis peccata, &c. id eſt, quibus Eccleſiam interdixeritis, niſi reconciliati per ſatisfactionem fuerint, ipſius ianua regni cæleſtis clauſa erit. Et habentur 11. q. 3. ambæ authoritates. Ex quibus patet quòd excommunicatio ab internis bonis excludit (quæ regni cæleſtis ianuam aperiunt) pro quanto priuat excommunicatum à cõmunibus Eccleſiæ ſuffragijs: per quæ interna bona à diuina miſericordia ſuauiter omnia diſponente ad nos deſcendunt.

Ad obiectionem ergo primam in oppoſitum dicitur, ꝙ licet oĩa ſuffragia ex charitate prodeant, non tamen omnia eodem modo à charitate ordinata procedunt. Sed quædam procedunt immediatè per ſolas priuatas intentiones ſeu actiones fidelium: & horum communio ſpectat ad charitatem: & iſta non tolluntur directè per excommunicationem, ſed præſuppoſitiuè tolluntur per eã, quia excommunicatio non incurritur abſq; mortali peccato tollente charitatem & conſequenter communionem iſtam. Quædam autem ſuffragia procedunt ex charitate per Eccleſiæ actionem, vt ſunt communia ſuffragia, quæ in perſona Eccleſiæ fiunt: & horum cõmunio ſpectat ad fideles omnes ab Eccleſia non præciſos: ſunt enim hæc communia fidelibus omnibus etiam exiſtentibus in peccato mortali, vt probatum eſt. Et hæc eſt differentia inter hominem fidelem exiſtentem in mortali peccato abſq; excommunicatione, vel cum excommunicatione, ꝙ non excommunicatus adiuuatur à pia matre communibus Eccleſiæ ſuffragijs: excommunicatus autem non adiuuatur per illa, ſed ſibijpſi relinquitur vt gentilis iuxta Domini præceptum: non tamen omnino deſerit illos mater Eccleſia: quia requirit illos, vt reſipiſcant... nec ſalutem eorum ſicut nec Paganorum negligit, vt Aug. vbi ſup. à ſubiungit. Et ad hanc ſolicitudinem vltra perſonale onus ſpectat, ꝙ Eccleſia obli-

gat clericum excommunicatum ad horas canonicas. ſicut & omnes excommunicatos ad ieiunium ab Eccleſia inſtitutum. conceditur igitur, quòd excommunicatio non niſi præſumptiuè tollit communionem charitatis: ſed cum hoc ſtat, quòd directè tollit communion in ſuffragiorum communium Eccleſiæ: ac per hoc internorum bonorum, quæ ſunt illorum ſuffragiorum fructus: quia iſta non ſpectant ad communionem charitatis immediatè: de qua ſola dictum eſt, Particeps ego ſum omnium timentium te: quam uis hæc verba veriùs intelligenda ſint in perſona veri membri Eccleſiæ, non præciſi ab ea: hic enim verè dicit, Particeps ego ſum, &c. quia omnium ſimpliciter eſt particeps. Ad ſecundam dicitur, quòd propriè loquendo, excommunicatio iniuſta quò ad ipſam (puta pro nõ crimine) non eſt excõmunicatio ſimpliciter & abſolutè, ſed ſecundum quid tantum, hoc eſt in foro iudiciali. Et quòd non ſit ſimpliciter excommunicatio, patet ex illa iniuriali, iniuſtum iudicium non eſt iudicium: excommunicatio enim quoddam iudicium eſt. Et manifeſtatur facilè: quia excommunicatio actus iudicis eſt: actus autem iudicis eſt ius dicere: conſtat autem, quòd dicere iniuſtum non eſt dicere ius. Et ſimiliter excommunicare eſt ius tale dicere: iniuſta autem excommunicatio eſt iniuſtum tale dicere: non igitur eſt excommunicatio, ſi iniuſta eſt ſecundum ſubſtantiam excommunicatio. Secus autem eſt de iniuſta ex parte motiui, puta, quia ille meretur excommunicari ex ſuo crimine: ſed tamen ego non moueor niſi ex odio ad excommunicandum. Hæc enim excommunicatio eſt iuſta ſecundum ſe, quamuis ſit iniuſta ex parte motiui: & ideo eſt verè excommunicatio, & omnes excommunicationis effectus ſecum fert. Sed excommunicatio ſecundum ſe iniuſta, non fert ſecum excommunicationis effectus, niſi in foro exteriori: non eſt enim ſic excommunicatus priuatus ſuffragiis Eccleſiæ ſecundum veritatem: quia non eſt verè excommunicatus in cœlo: quia non eſt Eccleſiæ non auditor, ac per hoc non fit ethnicus. Vnde Aug. de verbis Domini Matth. 18. Cœpiſti habere fratrem tuum tanquam publicanum, ligas illum in terra, ſed vt iuſtè alliges, vide: nam iniuſta vincula diſrumpit iuſtitia. Parere tamen excommunicationi debet, ab extrinſeca communione ſe abſtinendo, quia in foro extrinſeco ligat. Et hoc eſt quod Gregorius docet, dicens quòd ſententia paſtoris ſiue iuſta, ſiue iniuſta, eſt timenda. Secus autem (vt communiter dicitur, & bene,) eſſet, ſi ſententia eſſet nulla, hoc eſt inualida etiam in foro exteriori: ita quòd inter excommunicationem iniuſtam, & nullam non eſt differentia, quia illa excommunicatio ſit, & illa non, (neutra enim eſt excommunicatio abſolutè) ſed quia illa eſt excommunicatio in foro exteriori, hæc autem in nullo foro: & ideo nulla dicitur. Et eſt quando continet errorem intolerabilem vel in facto: puta ſi excommunicatur quis quia non tenet concubinam; vel in iure, vt ſi excommunicetur poſt legitimam appellationem ab eodem, & huiuſmodi: vt habes in gloſſa dicto. Non ergo communiter ſe habet excommunicatio ad excommunicationem iuſtam & iniuſtam: ſed ly iniuſta eſt conditio diminuẽs rationem excommunicationis: ſicut homo non ſe habet communiter ad hominem verum & pictum. Et propterea non eſt de natura excommunicationis iudicandum, ſecundum quòd ſaluatur iniuſta: ſed ſimpliciter & abſolutè, prout eſt in ſua integra ratione & efficacia, quam ſolum ſignificat excommunicatio, propriè & formaliter loquendo, quoniam actus eſt iudicis dicentis eius. Ad confirmationem dicitur, quòd ex ſacra Scriptura habetur excommunicatum priuatum eſſe ſpiritualibus bonis & regno cœlorum, Matth. 18. Ex eo enim, quòd Eccleſiæ fit vt Gentilis, priuatur Eccleſiæ ſuffragiis, ſicut Gentilis expers eorum eſt. ex eo autem quòd ligatus eſt in cœlo, priuatur bonis ſoluentibus vincula cœleſtia. Habetur quoque idem ex ipſa forma excommunicationis: nam ea, quæ extra ſunt ab Eccleſia, ſunt ſigna eorum quę ſunt intus, ſi error non interuenit. Et propterea ex hoc ipſo, quòd Eccleſia ab eccleſiaſtica communione exterius ſeparat hominem excommunicando, ſignificat illum ab interna communione Eccleſiæ ſeparari. In cuius ſignum in primitiua Eccleſia etiam ſenſibiliter poteſtati dæmonum excommunicati tradebantur, quaſi à Chriſto exciſi. Nec eſt verum, quòd in primitiua Eccleſia ſola externa pœna excommunicati mulctabantur: ſed vltra internas addebantur externæ pœnæ à Diabolo: ſicut vltra interna bona in primitiua Eccleſia boni viſibiliter viſitabant à Spiritu ſancto, Loquentes linguis. &c. Nec obſtat quod dicitur, Vt ſpiritus ſaluus fiat: quoniam hoc ſpectat ad finem: conſtat autem, quòd excommunicatio priuat etiam ſuffragiis Eccleſiæ, & relinquit hominem ſibi ipſi, vt reſipiſcat, vt ſpiritus ſaluus fiat: eſt enim velut medicina quædam in cap. quum medicinalis. de excom. lib. 6. Auguſtæ, die 29. Octubris 1518.

TRAC. VIGESIMVS De iniunctis penitentijs, vnica quæſtione contentus.

QVAESTIO I.

Num pœnitentia iniuncta à confeſſore ſi non impleatur in hac vita, exoluenda ſit in alia.

QVæritur, Vtrum pœnitentia ſecundum canones impoſita à confeſſore, ſi non impleatur in hac vita, exoluenda ſit in alia vita. Et videtur, quòd non: quia nec canones pœnitentiales, nec ſententiæ hominis intelliguntur imponi, niſi in hac vita, ut patet diſcurrendo. Et confirmatur, quia mortui ſunt extra territorium humani iuris: conſtat autem impunè poſſe non parere extra territorium ius dicenti.

In oppoſitum enim eſt communis Eccleſiæ ſenſus.

Ad euidentiam huius ſciendum eſt, quòd pœna ritè impoſita, quæ in hac quæſtione nuncupatur pœna canonica, duo in ſe continet. Alterum eſt id quod pro culpę ſatisfactione debetur: quoniam niſi pœniteos remaneret debitor ad ſatisfaciendum diuinæ iuſtitiæ, nulla deberet ei pœna imponi. Claues enim Eccleſiæ ſicut non ſoluunt in veritate niſi dignos abſolutione, ita non ligant ſecundum rei veritatem niſi alligatione dignos: ſic enim & non aliter confeſſor exhibet ſe Chriſti miniſtrum, utendo claue poteſtatis. Vnde ad diſcernendum dignos ab indignis, data eſt ei altera clauis, ſcilicet authoritas diſcretiuæ. Alterum eſt id quod confeſſor apponit, quod ſe habet ad primum ſicut determinatum ad indeterminatum, & ſicut qualitas ad ſubſtantiam, ſeu accidentale ad ſubſtantiale. Nam ad ſatisfactionem pro peccato, ſubſtantialiter exigitur, quòd pœna ſufficienter exoluatur: an autem tali, uel tali pœna ſatisfactio fieri debeat, pro indeterminato habetur, donec à Deo uel homine determinetur: puta quòd ieiunet, peregrinetur, & huiuſmodi. Et quoniam poſſunt etiam hæ determinationes mutari (ut patet quum impoſita pœnitentia commuta-

mutatur, & ſubſtantiale debitum ſatisfactionis, quod erat quaſi ueſtitum priori qualitate pœnitentiæ, induit ex commutatione nouam qualitatem: puta, ſi prius erat ſub forma orationis, & poſtea mutatur in formamq; eleemoſynæ) ideo vt accidentale ad ſubſtantiale, & vt determinatio ad determinabile ſe habet; quod apponitur à confeſſore ad id, quod pro peccati ſatiſfactione exoluendum reſtat. Importat ergo canonica pœna, non ſolas qualitates appoſitas ab homine ſecundum canones, nec ſolam ſuppoſitam pœnam peccato debitam: ſed vtrunque. Ita q; utrce pœnam debitam pro ſatiſfactione peccati ſimpliciter & abſolutè, & pœnam canonicam, hæc eſt differentia q; illa primo modo ſignificatur nuda ſecundo autem, hoc eſt per pœnam canonicam, ſignificatur veſtita, per determinationes à confeſſore canonicè appoſitas.

Pœna ex uenica pœniten tibus in fligenda

Quocirca ad propoſitam quæſtionem reſpondendum cum diſtinctione eſt, vt vterque extremus error vitetur. Nam ſi dicatur, quòd pœnitens non remanet poſt hanc vitam obligatus, errabunt multi inferentes ex hoc quòd mors abſoluit omnes à pœnis debitis pro peccatis, dummodo hic fuerint impoſitæ à confeſſoribus & acceptatæ, quamuis non exoluerint omnes: hoc enim clarè conſtat eſſe erroneum. Et rurſus ſi dicatur, quòd pœnitens remanet obligatus poſt hanc vitam errabunt fortè aliqui, ſumentes ex hoc alterum extremum, ſcilicet, quòd mortui tenentur ad ieiunia, peregrinationes, &c. quod eſt ridiculum.

Dicatur ergo ſecundum diſtinctionem iam dictam & probatam, quòd pœna canonica non remanet exoluenda quantum ad qualitatem ab homine appoſitam, & ex hoc ſequitur, quòd non teneantur ad ieiunia, & alia huius vitæ opera mortui. Remanet autem quò ad ſubſtantialem pœnam: & ideo ſequitur, quòd poſt mortem tenentur exoluere quod hic non ſoluerunt. Ratio autem, quare remanet quò ad ſubſtantiale eſt; quia ſatiſfactio ſubſtantialis erat debita ex ipſo peccato, ſecluſa impoſitione canonis & ſacerdotis: & nunquam eſt ſoluta in hac vita. Ex hoc enim conuincitur primò, quòd aut nunquam exoluetur: & ſic peccatum remanebit abſque ſatiſfactione (quod eſt impoſſibile in his qui ſaluantur) aut quòd exoluetur poſt hanc vitam: quod eſt verißimum, & à catholica Eccleſia confeſſum. Conuincitur ſecundò, quòd non eſt eadem ratio de remanſione poſt hanc vitam pœnitentiæ ſacramentalis quò ad ſubſtantiale, & de alijs pœnis, vel operationibus impoſitis à iure humano, vel ab homine, puta quòd dicamus horas canonicas, quòd ieiunemus in Quadrageſima, & huiuſmodi. Manifeſta ſi quidem eſt diuerſitatis ratio, ex hoc quòd pœnitentia ſacramentalis clauditur in ſe pœnam debitam ſimpliciter pro ſatiſfactione peccati, ratione cuius remanet: quia pœna ſimpliciter debita peccato, non hic tantum, ſed aut hic, aut in futuro exoluenda eſt, ſi in patriam cœleſtium ingreſſus patebit: pœnæ autem & opera alia ſolummodo præſentis vitæ exercitationes debitas continent: & ideo cum vita præſenti expirant.

Et per hoc patet reſponſio tam ad primam obiectionem, quàm ad ſecundam: vtraque enim loquitur de vinculo canonum, quò ad id, quod ex ſolo humano vinculo pendet. Pœnitentiam autem ſacramentalem remanere conſtat non ex canonis vinculo, ſed ex eo, q; ipſa clauditur pœnam ſimpliciter peccato debitam hic, aut in futuro, tam hominis, quàm canonis a uitio ſecluſo. Auguſtæ, die 30. Septembris. 1518.

TRAC. VIGESIMVSPRIMVS de Sigillo Confeſſionis, vnica quæſtione contentus.

QVAESTIO I.

Num confeſſor teneatur occultam ſeruare deliberationem confitentis ſe omnino occiſurum regem, aut Pontificem ſummum.

Quæritur, Vtrum confeſſor teneatur occultam ſeruare deliberationem confitentis ſe omnino occiſurum Regem, aut Pontificem ſummum.

Videtur enim q; non. Tum, quia confitens non habet contritionem, aut attritionem de tali deliberatione, & conſequenter non eſt occultanda à ſacerdote, ſicut nec à Deo occultatur. Tum, quia peccatum cadens ſub ſigillo confeſſionis eſt commiſſum, non committendum: cum confeſſio non ſit de futuris. Sed homicidium eſt futurum: igitur licitum eſt reuelare, vt caueat.

In oppoſitum autem eſt authoritas Theologorum in 4. dist. 21. ibi enim communiter tenent, q; in nullo caſu etiam infectionis hæreſis licet reuelare peccatum in confeſſione detectum: vt patet in S. Tho. Sco. & Petro de Palude.

Hæc Quæſtio mota eſt occaſionaliter quidem propter quendam Reuerendiſſimũ dominum Cardinalem, qui hoc percontatus iuſſit, vt ſcriberemus: complectitur autem propter opinionem Panormi. in c. omnis vtriuſq; ſexus. de pœn & remiſ. Vnde duo facienda ſunt. Primò fundabitur illius opinio. Secundò confutabitur, oſtendendo quid ſentiendum: & ſic ſatisfiet obiectis.

Quò ad Primum, Panormi. ex quibuſdam Innocentij verbis in eodem c. motus, dixit, quòd confeſſor poteſt reuelare ne eueniat tantum malum: dixitq; hoc ſentire Innocentium: fundatq; ſe ſuper rationibus in principio adductis. Sed vt melius veritas eluceſcat, fundatur opinio iſta ſic iux ea verba Innocentij, Illa tantum cadunt ſub ſigillo confeſſionis, quæ à pœnitente, in quantum pœnitens eſt, dicuntur. Sed obſtinatio ſua ad occidendum, non dicitur ab eo inquantum eſt pœnitens quis implicat eſſe obſtinatum & pœnitentem reſpectu eiuſdem: ergo. Præterea, ex parte peccati; & idem redit, Illa tantum cadunt ſub ſigillo confeſſionis, quæ reuelantur, vt occultabilia ſacramẽto confeſſionis. Sed obſtinatio ad futurum homicidium non reuelatur, vt occultabilia per ſacramentum: quia implicat proponere, vt abſolubile, & vt prinas: ergo. Et ſimiliter poteſt fundari ex parte confeſſionis. Quia ſe ad illa tantum ſe extendit ſigillum, ad quæ ſe extendit miniſterium confeſſionis actu vel potentia: ſed ad obſtinationem nullo modo ſe extendit: ergo. Hæc de primo.

Quò ad Secundum Iſta opinio tripliciter errat, primò à veritate: ex triplici enim capite oſtenditur, talem obſtinationem ſub ſigillo cadere confeſſionis. Primò, quia eiuſdem rationis eſt confiteri peccatum vt abſoluendum, & confiteri impedimentum prohibens abſolutionem, vt patet ex eo, q; ad eũdem iudicem & in eodem foro ſpectat noſſe vtrunq; quid abſoluendum ſit, & an adſit impedimentum aliquod: alioquin non poſſet niſi caſualiter rectè abſoluere. Sed obſtinatio in peccato, reuelatur & cognoſcitur vt impedimentum prohibens abſolutionem: ergo eiuſdem rationis fori & iudicis ſunt: ſed conſtat peccatum reuelati à pœnitente miniſtro Dei: ergo & obſtinationem. Et per hoc patet defectus fundamenti opinionis aduerſæ: quoniam pœnitens inquantum pœnitens non ſolùm dicit ea, quorum pœnitet, ſed impedimenta veræ pœnitentiæ; &

ſic dicit ſe obſtinatum. Et ſimiliter non ſolum quod proponitur vt occultabile per abſolutionem, ſed quod apponit vt impedimentum abſolutionis, infra ordinem occultabilium clauditur. Et ſimiliter ad miniſterium confeſſoris pertinet non ſolū abſoluere, ſed impedimenta abſolutionis cognoſcere. Secundò, quia ſermones, circunſtantia, & vniuerſaliter quicquid dictum pandit hoc peccatum commiſſum & cōfeſſum huius perſonæ, cadit ſub ſigillo confeſſionis. Sed manifeſtare homicidium ab hoc committendum, pandit peccatum iam cōmiſſum, ſ. voluntatē, qua deliberauit ſe homicidiū cōmiſſurum: ergo cadit ſub ſigillo confeſſionis. Et ex hoc ruit ſecunda rō in principio adducta ex Panor. Non. n. vidit, quod in confeſſione illius obſtinationis reuelantur duo connexa, ſ. commiſſum, propoſitum, & committendum factum: & quod ſimiliter i reuelatione qua faceret confeſſor, nō ſolum reuelaret committendum factum, ſed cōmiſſum propoſitum. Tertiò, quia ſi obſtinatio huiuſmodi poſſet reuelari, ergo quantum eſt ex natura facti, nulla obſtinatio de mortali caderet ſub ſigillo cōfeſſionis: & tunc, ergo non eſſet reus violati ſigilli confeſſionis, quicunq; reuelaret aliquem obſtinatum in odio, in luxuria, in ſuperbia, &c. quæ ſunt manifeſtè contra communem Eccleſiæ doctrinam: ergo. Et propterea S. Tho. vbi ſupra hanc opinionē erroneam reputauit in reſponſione ad primum.

Errat ſecundò à cōi Theologorum doctrina in quarto vbi ſupra: vbi ēt ſi aliquis obſtinatus in hæreſi cum periculo infectionis aliorum confiteret, occultandus de neceſſitate ſacti dr. Et ratio eſt: quia confeſſio immunda nihilominus confeſſio eſt ſacramentalis, ſicut & Baptiſmus immundus verum ſacrm eſt. Et tantò deteſtabilior eſt error iſte, quātò materia hæc theologalis, non canonica eſt, niſi per accidens quia canoni inſerta, ſicut etiam materia de Trinitate. Errat tertiò ab ipſo Innocentio, cui hanc imponit opinionem: vt. n. ea plana verborum Innocentij ſerie apparet, duæ ibi diſtinctiones ponuntur: altera de confeſſione, altera de fine confitentis. De confeſſione quidē, quia primò ponitur confeſſio ſacralis: ſecundò confeſſio per modum ſecreti, ſ. Dico tibi hoc in pœnitentia ſeu in confeſſione. De fine autem, quia aut propter partē pœnitentiæ ſuſcipiendam, & orationum ſuffragia & conſilium animæ ſuæ: aut propter auxilium, vel conſilium, non aīæ, ſed ad alia. Et dicit ibidem Innocentius de confeſſione primo modo propter finem ſpiritualem, quod confeſſor tenetur occultare, & quod non placet ſibi reſponſio dicentium, quòd non reuelantur vt miniſtro. Deinde addit de confeſſione ſecundo modo propter finem ſecularem: & dicit quod tenetur manifeſtare non obſtante confeſſione. Ex quibus apparet, quod oppoſitum concludit eius, quod Panormitanus ſomniauit. Nec prima ratio in principio adducta de incontritione aliqd valet. Quia (vt patet ex dictis) & ſufficit quod manifeſtetur vt impedimentum contritionis, & confeſſio immūda verè ſacramētalis confeſſio eſt, &c. Vnde tu ſimplex confeſſor caue à ſumma Angelica in hoc paſſu: quia neſciens quid diceret, ſcripſit ſibi placere opinionem Panormitani. Romæ die 23. Septembris 1504.

TRAC. VIGESIMVS SECVNDVS de Pollutione ex auditione Confeſsionis proueniente, vnica Quæſtione contentus.

QVAESTIO I.

Num confeſſor cognoſcens ex his, quæ audit in confeſsione, ſequi in ſeipſo emiſsionem ſeminis ſibi diſplicentem, peccet mortaliter audiendo, vel proſequendo tales confeſsiones.

QVæritur, Vtrum confeſſor cognoſcens ex his quæ audit in confeſſione, ſequi in ſeipſo emiſſionem ſeminis ſibi diſplicentem, peccet mortaliter audiendo, vel proſequendo tales confeſſiones. Et videtur quod ſic.

Primò, quia omnis voluntaria ſeminatio extra matrimonium eſt peccatum mortale: ſed hæc eſt huiuſmodi: ergo. Probatur minor, quia in poteſtate iſtius ſtat auſerre cauſam pollutionis talis: voluntaria enim eſt auditio talium, vt patet.

Secundò, Quia ſicut tentatio carnis ex his proueniens, non excuſatur à peccato veniali (dicente Aug. quod nonnullum peccatum eſt cum caro concupiſcit, aduerſus ſpiritum) ita ſeminatio ex eiſdem proueniens non excuſatur à mortali: eſt enim huiuſmodi ſeminatio ſecundum ſe mortalis, ſicut tentatio venialis.

Prӕtereà, Si excuſaretur à peccato mortali, hoc eſſet, quia ſic eſſet uolūtaria cauſa, quod non eſſet voluntarius effectus. Sed hoc eſt impoſſibile in cauſis, ad quas naturaliter ſequitur effectus, & ſequela eſt cognita: quicunq; enim vult antecedens, vult conſequens neceſſarium naturali neceſſitate & cognitum: quamuis diuerſimode, quia antecedens directè; conſequens verò indirectè.

In oppoſitum videtur, & eſt multorum opinio, quia ex retractione confeſſoris ab huiuſmodi, ſequeretur ſcandalum cum pluribus inconuenientibus: puta quòd bonus confeſſor non poſſet vacare ſaluti animarum: imò quòd curatus, qui tenetur ad audiendas confeſſiones, teneretur omittere curam ouium: & quandoque (puta in Paſcha) eſſet perplexus audiendo, vel omittendo, propter præceptum, quo alligatur pœnitens.

Ad euidentiam huius dubitationis, primò manu ducendus eſt intellectus ad concluſionem. Deinde intenta reſponſio ratione firmanda eſt. Et ſic demum ſatisfiet obiectis.

Quo ad Primum ſcito, quòd aliquid eſt dupliciter voluntarium. Primò in ſeipſo: cum ſcilicet aliquis vult illud facere, puta dormire. Alio modo in ſua cauſa, puta cum aliquis vult benè comedere & bibere, quæ ſunt cauſa ſomni: quamuis non hoc velit vt dormiat. Voluntarium autem tantum in cauſa, non refert quò ad bonitatem vel malitiam moralem, an in ſomno, an in vigilia fiat: ex quo enim ſecundum cauſam tantum habet rationem voluntarij, in ea quoque tantum oportet habere rationem boni, vel mali moralis: & ſi in cauſa tantum conſiſtit moralitas, cætera erunt per accidens; & conſequenter per accidens erit vtrum in ſomno, vel in vigilia effectus expleatur. Ex hoc autem ſequitur, quòd quando pollutio eſt uoluntaria in ſua cauſa tantum, non refert utrum pollutio ſequatur in uigilia, uel ſomno: ac per hoc, ſi talis pollutio in ſomno non eſſet peccatum mortale, nec auferret uirginitatem: ſi etiam eueniat in uigilia non auferret uirginitatem, nec erit mortale peccatum. Cum autem in quӕſtione propoſita ſeminatio non ſit uoluntaria ſecundum ſe ipſam, ſed in ſua tantum cauſa, idem eſt iudicium de tali pollutione, ſi cognoſcitur quòd ſequitur ſtatim & uigilando, ac ſi cognoſcatur, quòd ſequeretur nocte ſequenti dormiendo. Ad hoc ergo quæſtio omnis uenit, quòd ſi talis pollutio in ſomno non eſſet peccatum mortale, nec in uigilia; & ſi in uigilia, quòd & in ſomno. Nec obſtat hic ſi dicatur quòd hoc non ſequitur, quia in ſomno homo non poteſt peccare, quia hoc non eſt uerum, niſi de peccato uoluntario ſecundum ſeipſum, & quò ad actum electionis ſeu imperij: quia ſcilicet non poteſt tunc illud imperare, uel eligere. Peccatum autem uoluntarium in cauſa & in ſeipſo, poteſt homo committere in ſomnu, ut exequens. Mulier enim quæ ideo obdormit, ut à conſanguineo quaſi neſcia opprimatur,

matue, inceſtus rea eſt, & virginitatem vtranque perdit, ſi ab eo dormiens cognoſcit: ꝑ electus eſt enim tunc ſomnus, ut medium conueniens ad ꝑpetrandum peccatum. Nec minus reus eſt vtens ſeipſo dormiente ad peccandum, quàm vtens miniſtri alicuius opera ad explendum homicidium, quod contingit compleri dormiente eo qui præcepit. Pari igitur, imò eadem exiſtente rõne boni, vel mali in ſomno vel vigilia in propoſito cùm cõſtet ex S. Thom. in 4. ſent. diſt. 9. ꝙ pollutio in ſomnis accidens, cum ſecundum ſe non eſt uoluntaria ſecundum cauſam conſideranda iudicandaq; eſt: & quòd pollutio proueniens in ſomno ex cogitatione diſputatoris, vel prædicatoris de materia venerea; non eſt peccatum, proueniens uerò ex cogitatione tali, & delectatione abſq. conſenſu eſt peccatum ueniale: ſequitur quòd ſi pollutio ſecundũ ſe non uoluntaria, in uigilia ex eiſdem contingat cauſis, eodem quoq. modo, aut non ſit peccatum, aut ſit veniale. Nec obſtat, ſi dicatur, ꝙ ſequela futura in ſomno, aut neſcitur, aut non conſideratur: ſequela autem, quæ tunc eſt, in vigilia, & ſcitur, & conſideratur. Quoniam ſequela in ſomnis ſciri poteſt: tum, quia naturalis cauſa eſt, vt in plurib. multiplicata.n. imaginatio venereorum, naturalis eſt cauſa ſeminationis, ut experientia teſtatur: tum propriæ naturæ cognitione, tum quia ſi ſciret aliquis ſequelam futuram in ſomnis, non propterea peccaret. Et idem eſt iudicium de conſideratione: poteſt enim quis conſiderare hoc actualiter: & ſi conſideraret, non propterea peccaret. Non.n. cauſa quare talis prædicator, aut diſputator non peccat, aut non n. ſi venialiter peccat, aſſignatur: quia neſcit talem ſequelam, aut quia non aduertit; ſed quia cogitatio talis nullum peccatum eſt; delectatio uerò ſine conſenſu, veniale. Et confirmat hoc: quia aliter nõ redderetur ratio de diſputatore, & prędicatore abſolutè. ſed tali.ſ. ignorante, aut inaduertente: cùm tamen de eis abſolutè ſit ſermo. Ex his igitur patet iam hoc demonſtratum eſſe, ꝙ huiuſmodi pollutiones, quæ ſecundum ſe non ſunt volitæ, ſed diſplicent, ſiue in ſomno, ſiue in vigilia, tantum habent boni uel mali, quantum in ſua cauſa ſortiuntur. Si ergo auditio talium in cõfeſſione, uel extrà ſine peccato eſt, ipſa quoq. ſequens pollutio ſine peccato eſt, & ſimiliter ſi cum peccato veniali, ipſa quoq. venialis eſt: & ſi cũ merito, ipſa quoq; cum merito eſt. Cum igitur confeſſor non ſolum, qui tenetur, (vt curatus,) ſed quilibet vacans animarum ſaluti, ſine peccato quandoque, & quandoque cum ueniali tantum, & quandoque cum merito audiat talia, interroget, reſpondeatq.: conſequens eſt, ut patiendo talem pollutionem, quandoque non ſolum non peccet, ſed mereatur: at per hoc non uirginitatem perdit, ſi virgo eſt, nec Eccleſiam polluit, ſi in Eccleſia hoc accidit, quemadmodum nec perſonam ſuã ſacram polluit: ſicut nec ſi in ſomnis hoc pateretur. Hæc de primo.

Quò ad Secundum: iam habetur ex dictis una ex communibus ratio, ſ. ꝙ voluntarium in cauſa tantum, menſuratur in bonitate, & malitia morali ſecundum bonitatem, uel malitiam cauſæ tantum: ſed hæc pollutio, (de qua eſt quæſtio) eſt uoluntaria in cauſa tantum. ergo, &c. Cum igitur cauſa quandoque non mala, quandoq. bona ſit moraliter, reſtat, ut pollutio ipſa mala moraliter non ſit: ex ea proprijs autem probatur dicta cõcluſio, &c. voluntarium indirectè, i. quia eſt in poteſtate voluntatis, non imputatur voluntati ex eo, quia poteſt facere, & non facit, ſed ex eo, ꝙ poteſt, & debet facere, & nõ facit, ut patet in Prima ſecundæ S. Thomæ q. 6. art. 3. in cor. art. ubi ſic dicit in forma Voluntarium dr. quod eſt à voluntate. Ab aliquo autem dicitur eſſe aliquid dupliciter. vno modo directè, quod. ſ. procedit ab aliquo inquãtum eſt agẽs, ſicut calefactio à calore. alio modo indirectè, ex hoc ipſo, quòd non agit, ſicut ſubmerſio nauis dicit eſſe à gubernatore, inquantum deſiſtit à gubernando. Sed ſciendum, ꝙ non ſemper, id quod ſequitur ad defectũ actionis, reducitur ſic in cauſam in agens ex eo, ꝙ non agit, ſed ſolum tunc cũ poteſt, & debet agere, & non agit. Si enim gubernator non poſſet nauem dirigere, vel non eſſet ei commiſſa gubernatio nauis, nõ imputaretur ei nauis ſubmerſio, quæ per abſentiã gubernatoris contingeret, &c. Hæc ille in forma. Voluntarium igitur indirectè. i quia eſt ei poteſtate uoluntatis, nõ imputatur uoluntati ex eo, quia poteſt facere, & nõ facit, ſed ex eo, ꝙ poteſt, & debet facere, & nõ facit. Sed in propoſito pollutio hęc non cadit ſub uoluntario niſi indirectè (quia. ſ. voluntas non diuertit ab auditione, quæ eſt eius cauſa) & uoluntas quamuis poſſit, non tñ debet diuertere à tali actu auditionis, cogitationis, & ſimilium: ergo hoc non imputatur uoluntati. Declaratur minor, quia nullus artifex debet omittere inchoationem, aut proſecutionem operis ꝓpter defectus conſequẽtes ex neceſſitate materiæ: ſtultè enim aliquis omitteret conſtructionem ſerræ aut gladij ex eo, ꝙ rubiginem contrahent: propterea quia ex ferro fiunt, & ſic de alijs. Pollutiones autem, & ſtimuli carnis in propoſito cõtingunt ex neceſſitate materiæ: ex eo.n. ꝙ res venerea eſt materia purganda, lauanda, diſputanda, prædicanda, cogitãda, exinde naturali ſequela, ſeqtur cõmotio carnis, &c. Teſtatur autem hoc non ſolùm experientia, ſed doctrina tertij de anima: vbi in c. de motiuo principio vult Ariſt. ꝙ quandoq; intellectu non præcipiente, ex imaginatione moueatur pars aliqua corporis, &c. Non igitur debet bõ propter defectus contingentes ex neceſſitate materię venereæ, omittere non ſolùm neceſſaria, ſed utiles cogitationes, locutiones, auditiones, &c. nam alioquin oporteret aut Angelos, aut uiros ualde priuilegiatos tñ, de huiuſmodi diſputare, audire, &c. cuius oppoſitũ eccleſiaſtica hẽt cõſuetudo, & rõ docet.

Aduerte tñ in re hac quatuor: primum in mente, ſcdm in imaginatione, tertium in ore, & quartũ in corpore. In mẽte quidem, ne ex auditione huiuſmodi multiplicetur tẽtatio in mente: aliud eſt .n. tẽtare in mẽte, & aliud in carne tantum, hęc.n. (vt dictum eſt) ex neceſſitate prouenit materię, & contra uoluntatẽ ſuſtineri pręſupponitur: illa aũt ad uoluntatem currit, & ad cõſenſum trahit. Si.n. aliquis ex his periculo cõſenſus ꝓximus ſit omittere debet tam inchoationem, quàm perſecutionem: quoniam ad mortale peccatum nulla rõne ꝓperandum eſt. In imaginatione uerò, ne timeat cõmotiones carnis, quoniam ſicut imaginatio lapſus pedum, facit labi (quia excitat motum circa partes imaginatas) ita imaginatio huiuſmodi commotionum, quæ magna eſt in timentibus, cauſat illas, euenitq. actualiter timentibus, ue unde credunt obuiare commotionibus, inde excitent. Et hoc dico de timore habente pro obiecto huiuſmodi commotiones: timor aũt habens pro obiecto Dei offenſam cum eleuatione ab imaginatione talium, vel iuuat cõtra huiuſmodi cõmotiones. Vnde huiuſmodi confeſſores ſaluti animarũ uacare ſic debent, ut de huiuſmodi commotionibus quas patiũtur, quantum poſſunt non cogitent, quamuis ſentiant; ipſa.n. cogitatio eſt in cã. In ore aũt, ne ſuperfluas faciãt interrogationes in hac materia, & quantum poſſunt celeriter hęc pertranſeant: agẽtia namq; naturalia magis uidentur agere ex mora, quàm ex magnitudine virtutis. In corpore demum ne putẽt omnem effluxum humoris eſſe ſeminationem: eſt enim præter vrinam & ſemen tertius quidam humor, qui ex calefactione ſeu ex inflammatione carnis fluit, de quo niſi cum rebellione carnis veniret, non magis curandum eſt quàm de ſudore videtur. Nunc autem non ratione ſui ſed tentationis cauenda eſt: non tamen

tanquam pollutio: vnde non excedit limites peccati venialis. Hęc de ſecundo.

Quò ad Tertium. Pro ſolutione obiectorũ memor eſto duarũ diſtinctionum iam poſitarũ: altera eſt de volũtario in ſe ipſo, & voluntario in ſua cauſa tantum. Altera eſt de voluntario in ſua cã tñ, aut quò ad conditionem electam in cauſa, aut ex neceſſitate materiæ eiuſdem. Seminatio.n. voluntaria in ſeipſa extra matrimonium, eſt peccatum mortale: voluntaria autem ſecundum cauſam, & non quatenus eſt electa, ſed ex neceſſitate materiæ, non eſt peccatum, imò meritoria quandoq;.

Et per hoc patet reſpõſio ad primum & tertium. Idem.n. eſt iudicium de cauſa, & effectu, & antecedente, & conſequente. Quamuis etiam poſſit ad vtrunq; argumentum aliter diſtingui de voluntario in cauſa, ſeu indirectè: quia quoddã eſt, qđ voluntas põt, & debet in ſua cã vitare: quoddam eſt quod põt quidem, ſed non debet: & ꝙ primum eſt peccatum; ſecundum, non. Et quia pollutio in caſu propoſito eſt voluntaria in cauſa tantum ſecundo modo, ideo quamuis ſit quodammodo voluntaria, non tamen eſt voluntaria imputabilis.

Ad ſcđm verò dr̃ ꝙ licèt oĩs cõcupiſcẽtia carnis aduerſus ſpiritum ſit cum peccato: non tñ habet rõnem peccati ex hac parte, qua procedit ex cogitatione vtili, & quandoq; meritoria: cũ hæc cã excuſat quantum eſt ex parte ſui, & à mortali pollutione, & veniali tentatione. Sed quia pollutio aliunde non habet rationem mortalis, ideo ſimpliciter reſtat ſine mortali: concupiſcentia autem carnis aliunde poteſt habere rationem venialis: & ideo non concluditur, ꝙ concupiſcentia carnis interueniens ſimpliciter non ſit veniale peccatum. Et hæc de quæſtione hac dicta ſufficiant. Florentiæ in S. Marco, die 13. Octob. 1519.

TRAC. VIGESIMVSTERTIVS de Purgatorio, in duas quæſtiones diuiſus.

1 *Num in purgatorio poſſit eſſe meritum.*
2 *Num omnes animæ in purgatorio exiſtentes ſint certæ de ſua ſalute.*

QVAESTIO I.

An in purgatorio poſſit eſſe meritum, &c.

VTrum in purgatorio poſſit eſſe meritũ, aut charitatis augmentum. Et videtur ꝙ ſic. Primò, quia vna ex pęnis Purgatorij eſt timor ex imperfecta charitate procedẽs, qui deſinere non poteſt niſi charitate perfecta, quæ foras mittit timorem, 1. Io. 4. Probatur aſſumptũ: quia horror mortis, ꝗ implicitè annexus eſt charitati, peccatum eſt. qa qui voluntariè non morit, non obedit Deo vocãti, niſi inuitus: huiuſmõi aũt horror aiam ſeqtur in Purgatorio proportionaliter.

Secundò, quia animę in Purgatorio ſunt in via: impoſſibile autem eſt eſſe ſtatum in via, in qua nõ progredi reuerti eſt: vt Hier. dicit.

Tertiò, quia virtus in infirmitate perficitur, primæ ad Cor. 12. in Purgatorio autem eſt maxima infirmitas.

Quartò, quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, ad Rom. 8. igitur & his, qui ſunt in Purgatorio.

Quintò, quia impoſſibilis eſt vlla viatoris perſeuerantia, niſi accipiat magis atque magis: igitur non perſeuerarent in charitate, qui ſunt in Purgatorio, niſi magis, ac magis acciperent.

Ad euidentiam huius ſciendum eſt, ꝙ quia ſtatus Purgatorij eſt à nobis remotus, & parum de eo in ſcriptura ſacra habetur, oportet non ex opinatis, ſed ex certis inueſtigare quod quærimus. Certum aũt eſt in primis, ꝙ ſtatus iſte medius eſt inter nr̃m & beatorum ſtatum, dum nos oĩno in via; beati oĩno in termino fœlici; illi verò, ꝗ in Purgatorio ſunt, non totaliter in via aut extra viam, & ſic non totaliter in termino, aut extra terminum ſunt. Et ꝗdem, ꝙ non totaliter in via ſint, ex eo patet, ꝙ extra viam cõem ad inferos, & ſuperos nõ põt incurrere amplius ſupplicium æternum. Et ſimiliter ꝙ non totaliter ſint extra viam, ex eo patet, ꝙ adhuc non peruenerunt ad patriam cœleſtem, pro qua aſſequenda purgantur. Et hinc patet quoq;, ꝙ non ſunt totaliter in termino ad quẽ continua purgatione appropinquant: nec ſunt totaliter extra terminũ, in quo ſunt ſic diuina confirmatione fixi, vt ab illo diuertere nequeãt. Hęc de Purgatorij ſtatu, vt certa cõ, que Eccleſiæ ſenſu confeſſa habemus: ex qb clarè patet, an Purgatorium ſit vt via, vel vt terminus quò ad meritũ. Sed qm̃ ſtatus Purgatorij non eſt ꝑ ſe, ſed ꝑ accidẽs medius inter nr̃m & patriæ ſtatũ vt patet ex hoc ꝙ medium ꝑ ſe eſt in quod oportet ex altero ꝓcedentẽ extremo, primò ꝑuenire quàm in extremũ: vt patet. 5. Phy. & 10. Meta. conſtat aũt, ꝙ ex hac peregrinatione multi in cęleſtem patriam ꝑuenerunt abſq; tranſitu ꝑ Purgatorium (non igitur eſt purgatorij ſtatus ꝑ ſe medius inter nr̃m & beatorum) & ꝓpterea ex rõne medij ſi ꝓcederimus, facilè fallemur: cõtingit.n. in his, q̃ ſunt ꝑ accidẽs & ſapientes falli. Quocirca oportet videre, penes qd eſt medium Purgatoriũ, vt ſic veritatem q̃ſitã ſciamus: inuenimus aũt ab Eccleſia diffinitum Purgatorium eſſe medium quò ad ſatiſfactionem ꝓ actualib. peccatis tunc tñ qñ homo in charitate decedens nõ plenè ſatiſfecit ꝓ illis in hac vita, ita ꝙ ſi homo in charitate decedens ſatiſfecit hic, nõ tranſit ꝑ Purgatoriũ: & ſi non ſatiſfecit hic, trãſit ꝑ Purgatorium. Ex qua determinatione iuxta regulam non Topicorum, ſed Poſteriorũ Analyticorum: ſi affirmatio eſt cã affirmationis, negatio negationis, & contra in cauſis proprijs habemus ꝙ Purgatoriũ ꝑ ſe & ꝓpriè nõ eſt niſi ad ſatiſfactionẽ debitam ꝓ actualib. peccatis exoluendam. Nã affirmatio ſatiſfactionis adhuc debitæ in decedẽte in charitate, eſt cã affirmatiua trãſitus ꝑ Purgatoriũ. & negatio debitæ ſatiſfactionis in decedente in charitate, eſt cã negatiui tranſitus in purgatorium. Hr̃ aũt hæc determinatio in Concilio Flo. ſub Eugen. 4 inter definita ꝓ concordia Grecæ & Latinæ Eccleſiæ, vbi ſic legit. Si vero pęnitentes I Dei charitate deceſſerint, anteꝗ̃ dignis pęnitẽtiæ fructib. de cõmiſſis ſatiſfecerint & omiſſis: eorum aias pęnis purgatorijs poſt mortẽ purgari. Vbi apparet affirmationẽ debitæ ꝓ actualib. peccatis ſatiſfactionis eſſe cãm purgatoriæ pęnæ: & ſubdit, Illorumq; aias, qui poſt Baptiſmum ſuſceptũ nullam oĩno peccati maculam incurrerunt, illas ẽt q̃ poſt contractã peccati maculam, vel in ſuis corporib. vel eiuſdem exutæ corporibus, prout ſuperius dictum eſt, ſunt purgatæ, in cœlum mox recipi & intueri clarè ipſum Deum trinũ & vnũ ſicuti eſt. Vbi patet negationẽ debitæ ſatiſfactionis poni cãm negationis purgatoriæ pęnæ: dũ & baptizatos ſine aliqua decedentes culpa, & eos, ꝗ in ſuis corpib. ſatiſfecerunt, mox in cęlu recipi & intueri clarè Deum ſicuti eſt, diffinit. Ex his ſiquidem patet, ꝙ nec ꝓ fomite purgando: (ꝗ ẽt in baptizatis remanet) nec pro reliquis ꝗbuſcunq;, niſi ſatiſfactione debita pro cõmiſſis vel omiſſis: pęnæ ſunt purgatoriæ. Et ſimiliter nec pro merito augendo: qm̃ ſatiſfacere pro peccatis, nec meritum, nec cũ nouo merito oportet eſſe, ꝗ nihil aliud eſt q̃ exoluere pęnas debitas. Credendum eſt igitur & pro determinato habendum, ꝙ aiæ in Purgatorio non ſunt in via quò ad meritum. Et cõfirmatur authoritate Aug. in Enchi. c. 110. de purgatorio loquendo, dicentis, ꝙ illis proſunt Eccleſiæ ſuffragia, quã hic meruerunt, ut eis ꝓdeſſent. Et ruſſus. Hic omne me-

ne meritũ comparat. Et rurſus, nemo ſperet quod hic neglexerit, cũ obierit à Dño ſe ꝓmereri, quò poſſit poſt hanc uitam releuari quiſpia. Ex quus abſq; alia probatione patet: ꝙ ponere meritum poſt hanc vitã, contradicit ſniæ beati Aug. apertiſſimè. Et in literis apoſtolicis: vbi datur indulgẽtia ꝓ defunctis, dicit de illis, Quò magis aliorum egent ſuffragijs, & quò minus ſibijpſis proficere valent. Conſonat autem hoc etiam rationi rectæ: quia ex eo, quòd conſtat illos, qui in Purgatorio ſunt, non poſſe demereri (alioquin poſſent damnari) conſequens eſt, ut non poſſint mereri.

Quocirca conſequenter ad determinationẽ Eccleſiæ loquendo, dicẽdum eſt ex ſimilitudine in nãlib. ꝙ quemadmodũ nalia corpora extra ꝓpria loca genita (puta ſi lapis genitus ſit in loco ſuperiori) habent determinationem ſui ad ꝓprium locum, a quo impediunt ꝑ aliquod ꝓhibens motum: ita decedentes in charitate ſint determinationẽ ſui ad cæleſtem patriã, ad quam ſtatim irent, niſi ꝓhibens pena debita tꝑalis pro peccatis adeſſet. Et ꝓpterea ſublata pena, uel ꝑ propriã exolutionẽ, uel ꝑ aliorum ſuffragia, ſtatim cęlum adit: ſicut graue remoto prohibenti, tendit deorſum. Et ſicut nihil acquirit graue ex remotione ꝓhibentis (ſed iuxta priſtinã grauitatẽ tendit ad ꝓprium locũ) ita aĩa ex remotione ꝓhibentis, iuxta ſortitã prius charitatẽ, in cęleſtis patriæ manſionẽ ſibi paratã intrat. Et hæc exemplariter ſunt expoſita, ut Nouitij intelligere poſſint, qualiter aĩa in morte ſortitur diffinitionẽ ſui ſtatus quò ad meritum & demeritum: & cũ hoc ſtat ꝙ impeditã cõſequutione regni cęleſtis ꝑ debitam penam: q̃ abſq; merito exoluit, & aufert à ſuffragantib. velut à remouente ꝓhibens. Cõſonare ſiquidem diſcurſum hunc determinationi Eccleſiæ de purgatorio ꝓ ſola ſatiſfactione neceſſariò, cuilibet exercitato facilè patere põt. Quod tantò magis approbandũ eſt, quãtò illi oĩa conſonare vident, q̃ de purgatorio habent: legit. n. 2. Mach. 12. Sãcta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluant. Solui. n. vinculi abſolutionem importat: detinent. n. pęnalibus vinculis ſuorum peccatorum. Nec obſtat, ſi in textu hoc non inuenitur: q̃a maior eſt Eccleſiæ authoritas, ex Hiero. hoc docentis. Purgatorij quoq; nomen iõ accidit, ꝙ à peccatorum pęnalib. immunditijs aĩam purgeat: vt idonea ſit ciuis cęleſtis patriæ. Et quia ſtatus augmẽti charitatis ad ſtatum meriti eiuſdem ſpectat (quã augmẽtum charitatis terminat illius meritũ) eadẽ rõne, qua charitas in Purgatorio extra ſtatum eſt meriti, à ſtatu quoque augmenti excluditur.

Ad Primum in oppoſitum dr, ꝙ conceſſo in purgatorio timore non damnationis, ſed durationis magnæ futuræ pęnæ (vtpote, q̃a incerti ſunt de aſſuturis ſuffragijs diminutiuis pęnarum) non ꝓpterea ſequitur ꝙ oporteat charitatẽ augeri ad excludendum timorẽ: quĩa põt aliunde timor auferri, ſ. ex certificatione tꝑis & quãtitatis pęnæ. Sed argumentum falſum aſſumit, ſ. ꝙ timor oĩs aut ille ex imperfecta procedat charitate: põt. n. cum perfectiſſima charitate ſtare timor: vt patet de timore Chriſti. Nec obſtat, ꝙ perfecta charitas foras mittit timorem: quĩa non vniuerſaliter, ſed particulariter intelligitur ſcd̃m gloſ. de timore, ſ. ſeruili, vel initiali inquantum initiali. Falſum quoq; eſt, ꝙ horror mortis ſit peccatum: quĩa naturalis eſt: & ſi cum imperfecta charitate ſit, non tñ ex illa, ſed ex naturali fuga mortis. Et licitum eſt inuoluntarie voluntate nali mori. Et ſimiliter voluntariè voluntate rõnali mori dicendo cum Chriſto: Non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis. Vbi monſtrat ſe nolle mortem, & ſubmittere tñ ſe voluntati Dei: talis aũt eſt diſpoſitionis quicunq; in charitate decedit. Huiuſmodi aut voluntas naturalis fugiens naliter pœnas, comitatur aĩam, ſi ad Purgatorium accedit & facit animam contriſtari de pęnis: q̃a triſtitia eſt de his, q̃ nobis nolentibus accidunt: ſcd̃m Aug. Nec vnquam ſeparatur ab aĩa, niſi ipſa poſſet ſeparari à ſeipſa: ſed actus eius (puta triſtari, timere) ceſſat, ceſſantib. eorum materijs ſeu cauſis, ſ. malis pęnæ. Et ideo non oportet creſcere ꝓpterea charitatem: ſed deſinere obiecta triſtitiæ & timoris, quæ ſtante æquali charitate, tolli poſſe conſtat. Quamuis ẽt ſi aĩa ſecũ aliquod timoris, vel alterius paſſionis peccatum deferret, non ꝓpterea oporteret nouum in illa meritũ ponere ad delendum illud peccatum, vt patet Matth. 12. in gloſſa ſuper illo verbo, Neque in futuro, dicente, Quędam culpę paruæ, ſ. in futuro laxantur, quæ quidem poſt mortẽ grauant, ſed & diminuuntur, ſi homo bonis actib. in vita, vt ſibi dimittantur promeruit. Hæc ille.

Ad ſecundum dicitur, ꝙ animæ in Purgatorio eo modo quo ſunt in via, progrediuntur: ſunt. n. in via quo ad ſatisfaciendum, & continuè progrediuntur exoluendo per ſe vel per alium.

Ad tertium dicitur, ꝙ ad literam Apoſtolus loquitur in hac peregrinatione, in qua virtus in infirmitate perficitur, non directè (infirmitas enim non eſt virtus perfectiua) ſed occaſionaliter. Non eſt autem in purgatorio huiuſmodi occaſione opus, vbi non eſt ſtatus perficiendi.

Ad quartum dicitur, ꝙ diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum cęleſtis beatitudinis: & ſic omnia in Purgatorio cooperantur animab' in bonum cęleſtis patrię, quia in maiorem appropinquationem in illud.

Ad quintum dr, ꝙ ly Magis ac magis põt referri, vel ad rem acceptã, vt ſit ſenſus, Niſi maiorem rẽ accipiat, & ſic falſum aſſumit: conſeruat. n. res ſine augmento ſui. Vel ad acceptionem, vt ſit ſenſus, Niſi maior extenſiuè ſit acceptio: & ſic eſt verũ: nam niſi conſeruatio continuè extendat, deſineret res eſſe, oĩa. n. in nihilum redigerentur, niſi ea manus omnipotentis conſeruaret, inquit Gregorius. Vnde ex hoc non habetur augmentum charitatis, ſed conſeruatio eius. Auguſtæ die 17. Octob. 1518.

QVAESTIO II.

Num omnes animæ in Purgatorio ſint certę de ſua ſalute.

QVæritur, Vtrum aĩę omnes in Purgatorio ſint certæ de ſua ſalute æterna. Et videtur quòd non. Primò, quia pęnæ inferni, & Purgatorij ſunt eædem, ac per hoc tantus eſt pauor, & horror aliquarum animarum, vt impediat eas, vt neſciant in quo ſtatu ſint.

Præterea, Quia multæ defunctorum animæ apparuerũt neſcientes ſtatum ſuum, tanquam Deus ſic eas iudicauerit, ſuſpenderit tamen promulgationem ſententiæ reſpectu illarum.

Tertiò, Quia nulla ratione, aut authoritate Scripturæ, aut Eccleſiæ inuenitur, ꝙ omnes animæ in Purgatorio ſint certæ de ſua æterna ſalute. &c.

In oppoſitum eſt communis Eccleſię doctrina.

Ad euidentiam huius quæſtionis ſciendum eſt, ꝙ quum quęlibet anima à corpore ſeparata uideat ſeipſam, & omnes ſpecies ſeu habitus in ſeipſa exiſtentes (quoniã directè intuitus eius fertur in ſeipſam non impeditam à corpore, vt in hac vita cõtingit) conſequens eſt, vt aĩa exiſtens in Purgatorio uideat charitatem, ſeu gratię habitum in ſeipſa exiſtentem, ac ꝑ hoc ſciat, ꝙ eſt in ſtatu gratię, & cõſequenter eſt certa de ſua ſalute ęterna. Et confirmatur, q̃a in omni anima ſeparata, quæ purgatur, remanet fides & certa cognitio, quam hic habuit, quòd omnes in Purgatorio ſunt de numero electorum: & ſcit ſe eſſe in Purgatorio: ergo eſt certa de ſua ſalute: Probatur ꝙ ſciat ſe eſſe in Pur-

gatorio: quia retinet certam fidem, quam hic habuit, ſecundum quod non datur quartus gradus animarum ſeparatarum baptizatarum, ſed aut beatæ, aut damnatæ, aut purgandæ ſunt ſtatim poſt mortem: & ſcit ſe eſſe baptizatam, & extra hanc vitam corpoream, & nõ beatam nec damnatam: ergo purgari ad æternam ſalutem. Et confirmari idem poteſt ex parte ſpei: quia manet ſiquidem in omnibus animabus Purgatorij virtus non ſolum charitatis, & fidei, ſed etiam ſpei, non otioſæ, ſed tunc maximè accenſæ ad ſuum obiectum, quod eſt beatitudo æterna. Et quum ſpes ſit certa expectatio futuræ beatitudinis, quam in damnatis impoſſibile eſt eſſe, ſequitur idem quod prius.

Ad Primam ergo obiectionem dicitur primò, quòd licèt aliquæ pœnæ ſint communes inferno, & Purgatorio, non tamen eodem modo ex parte patientium: quia patientes in inferno, diuerſiſſimo modo ſunt diſpoſiti à patientibus purgatoriè, vt patet. Quia qui purgantur habent voluntatẽ rectam, & conformem Dei voluntati, amantes iuſtitiam Dei, & ſperantes in Deo ac Ieſu Chriſti ſalute: damnati verò oppoſito modo ſe habent. Et propterea ignis communis inferis, & purgandis non eodem modo ſuſcipitur à damnandis, & purgandis. & ad modorum diuerſitatem ſpectat horror: in inferno n. horror eſt, & diuinæ iuſtitiæ, & pœnarum propter peruerſam voluntatem eorum: in Purgatorio verò dolor quidem pœnarum, ſed non horror eſt quia amant diuinam iuſtitiam, & libenter ſuſtinent pœnas propter diuinam iuſtitiã. Dicitur ſecundò, ꝙ ſicut horror maximè in damnatis non impedit eos à perceptione ſui ſtatus, multò minus impediret purgandos à perceptione ſui ſtatus: non enim horror maior in Purgatorio, quàm in inferno eſt.

Ad Secundum dicendum, ꝙ doctrina Eccleſiæ non inhæret in, certis viſionibus, quales ſunt iſtæ, quas Eccleſia non approbauit, & fortè fuerunt ſomnia, aut extaſes, aut ſyncopæ, aut illuſiones dæmonum ad noua dogmata inducenda.

Ad Tertium patet ex dictis, ꝙ certa ratione habetur omnes animas in Purgatorio certas eſſe de ſua æterna ſalute. Auguſtæ, 25. Septembris, 1518.

TRACTATVS VIGESIMVSmuſquartus, De pœnarum timore, in duas quæſtio. diuiſus.

1 *Num imperfecta charitas, neceſſariò deferat ſecum poſt mortem timorem pœnalem.*

2 *Num iuſtus timendo pœnam peccet.*

QVAESTIO I.

An imperfecta charitas, neceſſariò deferat ſecum poſt mortem, timorem pœnalem.

Verum imperfecta charitas neceſſariò deferat ſecum poſt mortem, timorem pœnalem. Et videtur ꝙ ſic: quia imperfecta charitas, quam homo eſt in hac vita, habet ſecum timorem, quoniam de ſola perfecta charitate ſcriptum eſt primæ Io. 4. Perfecta charitas foras mittit timorem: ſed ex ſola morte non perficitur: ergo neceſſariò fert ſecum timorem: ſed timor pœnam habet, vt ibidem dicitur: ergo.

In oppoſitũ eſt: quia ſi ſic eſſet, oporteret vt quilibet imperfectę charitatis tranſiret per Purgatorium: quoniam nullus ingreditur cœlum cum timore pœnali, ſicut nec cum quacunque alia pœna.

Ad euidentiam huius ſciendum eſt, ꝙ quia de ſtatibus vitę futuræ id tenere debemus, quod Scripturæ ſacrę, aut Eccleſiæ authoritate didicimus, idcirco oportet hic ſupponere. Eccleſiæ diffinitionem, ſcilicet ꝙ ſi aliquis baptizatus moriatur, antequam culpam aliquam committat, ipſum in cœlum mox recipi, & intueri clarè ipſum Deum trinum, & vnum, ſicuti eſt: vt ſub Eugenio 4. in Concilio Flor. patet. Ex qua diffinitione ſequitur, ꝙ charitas imperfecta non neceſſariò fert ſecum poſt mortem, timorem pœnalem: quoniam conſtat baptizatum hodie Ioannem adultum, & ſtatim abſque commiſſo peccato aliquo defunctum, nõ oportere habuiſſe charitatem perfectam. Imò communiter baptizati ſortiuntur charitatem imperfectam, quia incipiunt, & deinde proficiunt, & demum ſunt perfecti. charitas enim meretur augeri, & aucta meretur perfici ſecundum Aug. Non conſonat igitur eccleſiaſticæ doctrinæ charitatem imperfectam ferre ſecum neceſſariò poſt mortem timorem pęnalem: à ratione quoque diſſonat huiuſmodi neceſſaria connectio. Habes quoque ex dicta diffinitione Floren. Concilij, animas non retardari à viſione Dei, & beatitudine, ex hoc ꝙ quandiu vixerunt in corpore fomitem cum imperfecta charitate habuerunt: nam ſi retardarentur, non ſtatim baptizati, qui poſt non peccauerunt, beati migrantes eſſent. Nam quum timor ſeruilis, à quacunque minima charitate excludatur (quoniam per charitatem Filij ſumus Dei, & non per Spiritum ſeruitutis in timore: ſed Spiritum adoptionis Filiorum Dei accepimus, in quo clamamus, Abba pater, ſecundum Apoſtolum) timor quicunque alius compoſſibilis charitati non neceſſariò ponitur in actu ex ſola imperfecta charitate: ſed oportet aliam poſitiuam cauſam apponere: puta aliquod malum imminens. Sed ſtat, ꝙ homini imperfectæ charitatis nihil imminentis mali occurrat poſt mortem: puta quia eſt in ſtatu, in quo ſatisfecit plenè pro omnibus peccatis ſuis: ergo charitas illius nullum pœnalem ſecum ducit timorem: ſed ſtatim perficitur perfectione patriæ cęleſtis. Et ſic licèt in toto tempore præcedente charitas compaſſa fuerit aliquem timorem ratione tamen illius hominis (quia ſcilicet nulli culpæ nulliuſque pęnę malo pro peccato ſubiacere tunc inuenitur) in primo inſtanti quo non viuit hic, ſed ibi charitas illa perficitur perfectione patriæ, vt dictum eſt, & non niſi timorem illum ſecum retinet, qui permanet in ſeculum ſeculi.

Ad Obiectionem dicitur, ꝙ glo. ibidem exponit de timore ſeruili, qui nec cum perfecta, nec cũ imperfecta charitate manet. In cuius ſignum textus dicit vtrunque, & ꝙ timor non eſt in charitate, & quòd perfecta charitas foras mittit timorẽ. Aliter exponitur primum de timore ſeruili, & ſecundum de timore filiali. Aliter & altius poſſet exponi de timore ſimpliciter, & charitate ſimpliciter: vt ſit ſenſus, Timor non eſt in charitate, quia. ſ. non neceſſariò comitatur charitatem. Et ratio redditur, quia perfecta charitas (quæ ſcilicet eſt perfectio & perfecta ſimpliciter) foras mittit timorem: quia timor pœnam habet. Charitas autem ſimpliciter ſine omni etiam paſſibili malo, & pœnę, & culpę eſt: charitas enim quum ſit vna ex perfectionibus ſimpliciter, communis eſt Deo, & creaturis: & in ſolo Deo inuenitur perfecta, ſicut & ſapientia & bonitas: in quo nullum compati timorem ſiue naturalem, ſiue reuerentialem, manifeſtum eſt. Et hæc expoſitio licèt ſit quò ad textum illum noua; eſt tamen in ſe vera, & non aliena à textu illo incipiente ibi, Deus charitas eſt, &c. & ex charitate Dei perfectionem charitatis in nobis inuitandam proponente, & docente. Sed ad propoſitum ſufficit expoſitio duplex inducta ex glo.

Ad id verò, quod dicitur, ꝙ per ſolam mortem charitas non perficitur, reſpondetur ꝙ ſola mors non perficit charitatem: ſed ſolus Deus glorioſus inueniens hominem in morte liberum à culpa, & pœna peccatis commiſſis debita, perficit charitatẽ lumen glorię illi infundendo, & ad viſionem fruitionemque ſuæ maieſtatis illum admittendo. Auguſtæ die 14. Octobris, 1518.

QVAE-

QVAESTIO II.

An Iuſtus timendo pœnam, peccet.

VTrum Iuſtus timendo pœnam, peccet. Et videtur ꝙ ſic. Primò, quia iuſtus, nihil timere debet, niſi ſolum Deum. Tum ſecundò, quia timor pęnę eſt ex amore ſui, qui eſt peccatum: charitas enim non quærit quæ ſua ſunt, primæ ad Corint. 13. & ab Apoſtolo vituperantur 2. ad Timor. 3. Homines ſeipſos amantes: & infinitæ ad hoc ſunt authoritates. Tum tertiò quia ratio ſuffragatur: quia odio habens pœnam, plus amat ſuam quietẽ, quàm Dei iuſtitiam, & voluntatem: hoc autem conſtat eſſe iniquum. Quartò, quia timor omnis ex diffidẽtia eſt iuxta illud, Confidite: nolite timere, & ſimilia: diffidentia autem peccatum eſt: ergo, &c.

Ad euidentiam huius quæſtionis ſciendum eſt, ꝙ timor, & dolor conueniunt in materia hac, ſcilicet malo pœnę, vt patet: & vtrunque eſt de his, q̃ nobis nolentibus accidunt (vt Aug. dicit) quamuis differunt: quia dolor de pręſenti, timor de futuro eſt malo. Vnde ſicut contingit rectè, & non rectè dolere de præſenti malo pœnę, ita contingit rectè, et non rectè timere futurum malum pœnę: nam ſi dolor, quantumcunq; magnus ſit, voluntatẽ hois à diuinis pręceptis non auertit, rectè triſtamur, & dolemus de malo, quod patimur. Et vtrunque clarè uidemus in Dno Ieſu. qui ait, Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem. Et rurſus. O uos omnes qui tranſitis ꝑ uiã, uidete ſi eſt dolor ſimilis ſicut meus. Et ſic timor futuri mali pęnę quãtuſcunq; ſit, ſi nõ auertit hoĩem à diuinis ꝑceptis, rectus eſt, & hoc etiam eſt uidere in Dño Ieſu: qui cępit pauere, & tædere, Mar. 14. Tunc autem tñ tam dolor, q̃ timor malus eſt, quando hoĩem abducit à Dei mandatis, ut patet in his, qui dolore, & timore fidem negant, uel quicquam aliud mandatorum omittunt. Ex quibus clarè patet, ꝙ nec dolor de præſenti malo pęnę, nec timor de futuro, eſt ſecundum ſe malus. alioquin nunquam eſſet rectus. Nec diſſoluat ab homine mortali quantumcunque perfectiſſimo: alioquin non inuentus fuiſſet in Chriſto omnium perfectionum fonte. Et hinc prouenit ꝙ timor pęnę quandoque uituperatur, & quandoque non: ſed naturæ teſtis eſt bonæ. Et propterea iuſtus timendo pęnam infrà limites naturæ ac rectę rationis, nullo modo peccat, niſi Chriſtus peccauerit: quod eſt blaſphemia.

Ad obiectionem primam in oppoſitum dicitur, quòd naturalis timor mali pœnæ infra limites rationis rectę conſiſtens, non eſt timor, alterius quàm Dei, ut infligentis pœnam: quoniam non eſt malum pœnæ in ciuitate, quod non fecerit Dominus. Timor enim ſolius Dei, ut punitoris, non excludit timorem rectum pœnarum, vt patet.

Amor ſui duplex: peccato nõ nunquã eſt. Ad Secundam dicitur, quòd amor ſui duobus modis in ſacris literis ſumitur. Primò pro amore ſui ſecundum id quod eſt ex naturalibus, ſiue gratuitis Dei donis: & ſic amor ſui eſt de pręcepto naturę. Et ad huius ſui amoris imitationem pręcepit Deus, Diliges proximum tuum ſicutte ipſum: & ſecundum hoc Apoſtolus dicit, Nemo unquam carnem ſuam odio habuit: & Dominus, Dedi dilectam animã meam in manus, &c. Alio modo ſumitur pro amore ſui ſecundum id quod ex peccato habet; puta pronitatem ad malum, auerſionem à Deo, & huiuſmodi: & ſic amor ſui non eſt rectus: debet enim homo odiſſe in ſe quicquid mali habet, inquantum eſt malum: amor enim non niſi boni eſt.

Quocirca ſi timor ex amore ſui ſecundum Dei in ſe dona naturalia, uel gratuita procedit, & infra rationis rectę limites ſiſtit, nullum peccatũ eſt: ſed teſtis eſt bonæ naturę, bonitatiſq; diuinorum effectuum amabilium. Si autem prouenit ex amore ſui ſecũdo modo, ſic eſt peccatũ: ſicut & ipſe ſui amor, qui eſt fundamentum ciuitatis diabolicę. Vnde prudentis lectoris erit diſcernere quã Scriptura Catholica uel doctorum loquitur de amore, uel odio ſui primo mõ, & quã ſecũdo modo, & ſic non falletur. Quod.n. dr, Erunt hoĩes ſeipſos amantes, de amore ſui, q̃tum ad id quod peccati eſt, refertur, & ſic de alus vituperatis amoribus ſui. Quod aũt dicitur, Charitas non quęrit quæ ſua ſunt, multipliciter à gloſ. exponitur. Primò referendo cõiter ad ea, q̃ ipſius charitatis eſſe pñt materia: & exponit apponendo ly Tñ: hoc eſt, charitas non tantũ quærit quę pro ipſa in habẽte ipſam ſunt: ſed etiam, quę ꝓ aliis ſunt: ſecundò exponendo de temporalibus bonis: & ſic vel non repetit ablata, vel non eſt amatrix pecuniarum. Aug. autem in regula exponit de eiuſdem temporalibus: quia cõia proprijs, non propria communibus anteponit. Ex quibus omnibus patet, quòd in nullo obſtat hęc authoritas dictis.

Ad Tertiam dr, ꝙ maior eſt uniuerſaliter falſa: Chriſtus.n. teſtatur & ſe nolle mortis pœnã, & tñ plus uelle Dei uoluntatem, q̃ ſuam, cum dixit, Veruntamen non ſicut ego uolo (quò ad primum) ſed ſicut tu uis (quò ad ſecundum) Et ſimiliter accidit in omnibus rectè triſtibus & timentibus: habent.n. ſimul nolle ſeu odium reſpectu malorum ex amore naturali quietis, à malis (& quò ad hoc Aug. dixit, ꝙ ſunt de his, quæ nobis nolentib⁹ accidunt) & velle reſpectu diuinę volũtatis, iuſtitiæ & ꝑcepti: alioquin non ſiſteret triſtitia aut timor infra limites rectæ rationis. Et propterea falſum eſſe liquet, ꝙ odio habens pœnam & appetens nõ pati, plus amat ſe & ſuam quietem, quàm Dei iuſtitiam, pręceptum aut uoluntatem.

Ad Quartam dicitur, falſum eſſe, ꝙ omnis timor ſit ex diffidentia: quãuis.n. timor, quia ſpei opponitur, minuatur ex confidentia, & ex diffidentia augeatur: non ſemper tamen ex diffidẽtia oritur: vt patet de timore Chriſti, in quo nulla fuit diffidentia. Et de timore Hiero. ad Euſtochium dicentis, Ego ille qui timore gehennæ tali me carceri damnaueram: & tñ tunc maximè confidebat de diuina gratia. Vnde autem oriatur uniuerſaliter timor, alterius eſt negotij: ſat eſt ꝙ non eſt opus culpabilem ſemper eſſe. Auguſtę die 12. Oct. 1518.

TRACTATVS VIGESIMVS-quintus de Obligatione, & obſeruatione præceptorum tàm in Religione, quàm extra, in duas quæſtiones diuiſus.

1 *Num quodlibet præceptum obliget ad mortale.*
2 *Num religioſus factus epiſcopus ad obſeruantias regulares ex debito legali teneatur.*

QVAESTIO I.

Num quodlibet præceptum obliget ad mortale.

QVæritur, Vtrum omne pręceptum obliget ad peccatum mortale. Et videtur, ꝙ ſic: quia cõis animi conceptio eſt, quicquid ſub ꝑcepto poſitum eſt, ad mortale peccatum obligare, inſtãtum, ꝙ percũctãtibus de aliquo actu an cadat ſub ꝑcepto, vbi rñſum eſt affirmatiuè, ſtatim intelligitur obligatio ad mortale pctm.

In oppoſitum autem eſt: quia ſequeretur omnẽ actum cuiuſcunque uitij eſſe peccatum mortale: quod conſtat eſſe falſum. Et patet ſequela: quia cuitatio cuiuſcunque vitij cadit ſub pręcepto.

Ad euidentiam huius dubij ſciendũ eſt, ꝙ præceptum

ceptú contra conſilium diſtinctū in hoc à conſilio differt, ꝙ conſilium eſt de bonis, quorú oppoſita non ſunt mala: datur enim conſilium de Virginitate, quam ſi quis noluerit ſeruare, nec peccat, vt patet primæ ad Corint. 7. & ſimile eſt de alijs. Præceptū autē de his bonis, quorú omiſſio mala eſt mortaliter: ſoli .n. illi uirtutū actus ſub præcepto cadunt, quorū omiſſio peccatū eſt: vt patet diſcurrendo. Et propterea Apoſtolus ibidem dicit, De Virginibus præceptū Dni non habeo, conſiliū autem do: & ſubdit, Quòd ſi nupſerit virgo, non peccat. Habet ergo præceptum ꝓ materia actum bonū, cuius oppoſitum eſt peccatum: & econtrario omne peccatum opponitur alicui cōmiſſioni vel omiſſioni præcepti. Quod ex eo patet, ꝙ trifariā diuiſis actibus (quia aut præcepti, aut cōſilij, aut differentes ſunt) neque contra indifferentia, neq; contra conſulta agendo vel omittēdo peccata incurrimus: reſtat igitur, vt quòd peccatum ſit, opponatur cōmiſſioni vel præcepto. Quo ſit, vt euidenter hinc ſequatur, nō quicquid clauditur ſub præcepto, vinculum hēre mortale: niſi quis putet omne peccatum eſſe mortale. Si .n. omne peccatum opponatur alicui præcepto, & non oē peccatū eſt mortale, clare ſequitur, ꝙ aliquod peccatū eſt contra præceptum, quod nō eſt mortale. Sed quo hoc ſit, declarandum reſtat. Scito ergo ꝙ præceptorum moralium (de quibus ſolis eſt ſermo) quædā hñt pro materia bonos actus, quorum cōtrarij contrariantur charitati: vt patet de præceptis fidei & iuſtitię. Sunt .n. de credēdo articulos fidei & de tribuendo vnicuiq; quod ſuū eſt, quorum cōtraria (vt infidelitas & iniuſtitia) contra charitatē ſunt: illa contra dilectionē Dei: iſta contra dilectionē proximi. Quędam vero hñt pro materia actus bonos quorum contraria non contrariātur charitati: vt patet de præceptis abſtinētię, affabilitatis, vrbanitatis, & ſimiliū. Sūt .n. de obſeruandis modis debitis in ſumendo cibum aut conuerſando, aut iocando: quorum contraria (vt ſpecies gulę & ruſticitatis) non ſunt cōtra charitatē Dei & proximi, quātūis mala & peccata in genere moris ſint. Spectandum eſt ergo ad charitatē, quū diſcernendum eſt præcepti vinculum ad mortale peccatum: quia ſolum per mortale pctm̄ charitas tollitur, ꝙ omne pctm̄ mortale charitatē tollit. Si .n. præcepti violatio charitatē tollit, ad mortale pctm̄ obligat: ſi aūt nō tollit charitatē quia tollat quācunq; aliā virtutem, ad mortale peccatum non obligat. Charitas .n. eſt animæ vita: quæ quia per pctm̄ mortale tantum tollitur, ideo peccatum tollens ipſam mortale appellatur: tolli aūt charitatē ſolummodo conſtat per id quod contrariatur dilectioni Dei, aut ꝓximi. Et propterea duo ſunt genera moralium præceptorum: quædā habentiū vinculū peccati mortalis: & ſunt illa ſola, quę præcipiunt aliquā cōmiſſionē: vel omiſſionē neceſſariā ad dilectionē Dei vel proximi. Neceſſariā aūt dico vel ſimpliciter: vt in quibuſdā pręceptis naturalis iuris: vt Deū eſſe colendum, non eſſe adulterandum & huiuſmodi. Vel ex ſuppoſitione: vt in quibuſdam pręceptis diuini, vel humani iuris: vt, ſuſcipiendū eē Baptiſmū, celebrandos eſſe tales dies feſtiuos, & hmōi: ſunt .n. hæc neceſſaria ad ſalutem, quia ſic inſtituit Deus vel Eccleſia. Quædam habentium vinculum peccati venialis tantum: & hęc ſunt, quorum violatio ſtat cum charitate Dei & proximi. Siue ſint de iure naturæ: vt, non eſſe mentiendū, eſſe affabilem & hmōi. Siue ſint de iure poſitiuo: vt benedicenda eſſe menſam à clericis, & huiuſmodi. Peccant .n. violantes hæc præcepta, ſed non mortaliter. Vnde patet, ꝙ non omne præceptum hēt vinculum peccati mortalis. Et ſi ad hanc diſtinctionem aduertiſſent priores, non concluſiſſent aliquid eſſe de conſilio, ex eo ꝙ non eſt in præcepto habente vinculum peccati mortalis. Crediderim quoq; ego multa nos habere hodie ſecūdum animi cōmunem cōceptionem pro præceptis habentibus vinculum peccati mortalis, quę ſi à patribus cum hac diſtinctione fuiſſent interpretata, nō habuiſſemus hodie ſub præcepto vinculi mortalis, vt eſt præceptum de ieiunio, &c. multa enim ſunt opinione mea, & infinita poſitiui iuris præcepta moralia abſq; vinculo peccati mortalis. Sub huiuſmodi ſiquidem morali, nō mortali præcepto cadit tota regula beati Auguſt. ex eo ꝙ in principio dicitur: Hæc ſunt quæ vt obſeruetis præcipimus in monaſterio conſtituti: & quòd monachi carnes non comedant. de conſe. diſt. 5. carnē &c.

Ad obiectionem ergo in oppoſitum dicitur, ꝙ quia nominibus vtendum eſt, vt plures vtuntur: Præcepti nomen dupliciter inuenitur. Primò ſecundum proprietatē ſignificationis ſuæ: & ſic præceptum in Politicis ſeu moralibus diſtinctum contra conſilium in duo ſecatur genera: vt declaratum eſt. Alio modo per antonomaſiā & ſic præceptum antonomaſticè dicitur ſolum illud quod habet vinculum peccati mortalis. Et hinc orta videtē iſta cōis vox. Romæ, die 14. Februarij, 1518.

QVAESTIO II.

Num religioſus factus Epiſcopus ad obſeruandas regulas ex debito legali teneatur.

QVæritur, An religioſus factus Epiſcopus teneatur ex debito legali ad obſeruantias regulares. Et vr quòd non: quia in Decretis, 18. q. 1. c. vnicu, dicitur, quòd monachus factus epiſcopus electione canonica, eſt abſolutus à iugo regulæ profeſſionis monaſticæ: conſtat enim abſolutum à iugo legis, non teneri debito legali ad legis obſeruationem. Et confirmatur ex glo. ibidem dicente, ꝙ non tenetur ad ieiunia: ſimilis enim ratio eſt de alijs.

In oppoſitum autem eſt authoritas & ratio S. Th. in ſecunda ſecundę. q. 185. art. 8. dicentis, quòd tenetur ad omnia non repugnantia epiſcopo: quia diſpoſitio non tollitur adueniente perfectione, ſed magis perficitur. Et confirmatur hoc, quia aliter ſequeretur, ꝙ monachus Epiſcopus gauderet beneficio capituli explicati, extra de obſer. ieiu. vbi conceditur in die natalis Domini eius carnium, etiam feria 6. eis qui nec voto nec regulari obſeruantia ſunt aſtricti ad abſtinentiam à carnibus. Conſequens autem videtur falſum: quia conſtat exceptionem illam comprehendere monachos; quibus regularis inſtitutio carnes inhibet, abſque tn̄ peccati mortalis nota.

Ad euidentiam huius dubitationis ſciendum eſt, ꝙ dupliciter aliquis tenetur ad aliquid obſeruandum: uel ex debito legali, uel ex debito morali tantum. Dico aūt Tantum: quia debitum legale claudit in ſe morale debitum, & addit ſupra illud legalitatē. Appellatur aūt, & eſt debitum morale vinculum ex recta ratione; debitum uerò legale eſt uinculum ex lege. Ita ꝙ uis obligatiua in debito morali, ex ſola recta ratione, ut à coactiua uirtute ꝓficiſcitur, ſiue habeat aliunde occaſionē, ſiue non. Tenetur enim quilibet ex debito morali ad non mentiendū. quia naturalis ratio ſic dictat ueritatē ſectandā, ut contrarium ſecundū ſe prauum diffiniat: & ſimile eſt de vinculo ad uitanda quælibet uitia. Tenetur quoq; princeps ad obſeruationem legis communis ex debito morali (iuxta illud, Patere legem quam ipſe tuleris: extra de conſti. c. quū oēs: & Dominicā reprehenſionem, Matth. 23. Dicunt & non faciunt) quamuis non teneatur ad legis obſeruationem ex debito legali: quia lex non habet uim coactiuā ſupra principē. Verum huiuſmodi debitum morale ex naturali ratione ſola, ut à uirtute coactiua uim habēs, occaſionaliter ortum hēt à lege extāte: nam niſi lex maneret in ſuo robore, ſū naturalis nō obligaret

principem

principē ad illius obſeruationē, ſicut nec ſubditos quos lex primò, & recta ratio ſecūdò obligat, vt vis coactiua ad legis eiuſdē obſeruationē. Debitū à legis ſit ergo, quod à lege vt à coactiua virtute eſt: lex enim vniuſcuiuſque habeat coactiuam virtutem, lex nō eſt a per hoc reſpectu illius ſupra quem non habet virtutem coactiuam, lex non eſt ſimpliciter & abſolutè, ſed ſecundū quid, ſcilicet vt directiua. Et propterea dicitur, & benè, q̄ princeps ſolutus eſt legibus: quia ſcilicet lex ſimpliciter & abſolutè nō eſt ſupra eum: quia nō ligatur coactiua virtute legis, & quia vis coactiua legū p̄ legis actu punitiuo exercetur, vt proprium actū: quia pœna eſt proprium legis medium, per quod ad ſui obedientiā inducit, ut San. Thom. docuit in Prima ſecundæ. quæſt. 95. art. 3. ideo illi ſoli ſubſunt virtuti coactiuæ legū, qui legū pœnas incurrunt cōtrafaciendo. Qui aūt ſuapte natura non ex priuilegio legū pœnā non incurrunt, quantumcunque contra præcepta legū agat, virtuti coactiuæ legis nō ſubiiciuntur. Quocirca quia religioſus factus epiſcopus nō ſubiacet pœnis regulæ aut ſtatutorum regularium (quod ex eo patet, q̄ ſi puniendus eſt non punitur ſecūdum regularia inſtituta, ſed ſecūdū ſacros canones, ſicut reliqui epiſcopi) cōſequens eſt, ut religioſus factus epiſcopus nō teneatur ex debito legali ad obſeruantias regulares. Et quia cenſurarū & peccati mortalis pœna ad vim coactiuā legis ſpectāt, ideo non incurrit cēſuras, aut mortale pctm̄, ſi huiuſmodi ex regula, aut conſtitutionibus tantùm prohibeātur, oppoſitum faciendo, quamuis peccet mortaliter aliquod trium eſſentialium votorū tranſgrediendo: quia ad illorum obſeruationē ex voti vinculo, ceſſante lege tenet. Tenetur tn̄ ex debito morali religioſus factus eps̄ ad ſuę religionis regulares obſeruantias nō contrarias, aut diſſonas epiſcopo: quia ex aſcenſu ad perfectionis ſtatū nō dēt deficere à fructu prioris vitę: ut ratio ſancti Tho. monſtrat. Perderet aūt, ſi ea, quę ēt nō conferunt ad p̄fectionē epiſcopalem, per quę ad illā peruenit, deiiceret: ſimile ſiquidē accidit iſtis regularib⁹ bonis in eps̄o qđ accidit in naturalibus & diſciplinabilibus diſpoſitionibus. Videmus enī ad generatione ignis perueniri per calorē diſponentē ad ignem, & propterea igne genito calor nō minor manet, aliter tñ: quia prius ſocrat per virtutem quaſi coactiuam agentis: poſtea, inſtitut conſequens natura geniti. Et ſimiliter frequens meditationis ſtudium ad doctoratū ducit: & propterea doctor niſi cancri more retrocedat amplius meditatur licèt aliter: quia prius quaſi pœdagogo cogente, poſtmodū tanquā actu cōnaturalē exercens. Ita & religioſus profitendo per regulares obſeruantias, ad epiſcopalem perfectionē deducitur qua adueniente, regulares obſeruantię epiſcopū decentes magis adiuuāt: aliter tō quia prius tenebatur ad illas ex virtute coactiua legis: modò verò ex recta ratione dictante laborem viæ nō debere perire in termino, & quòd p̄ eadē bona perfectio conſeruari det, per quæ acquiſita eſt.

Pōt monachus factus epiſcopus carnibus veſci feria ſexta Natiuitate Domini in ea aduenient.

Ex quibus patet, vtranque opinionē vetū dluce ſimodè dicere, & quòd tenetur ad regulares obſeruantias, & q̄ nō tenet: nā tenet ex debito morali, & nō tenetur ex debito legali. Et hinc patere poteſt, quòd monachus factus epiſcopus, licitè pōt carnibus veſci in ſexta feria, quando natiuitas Domini in illa euenit; qm̄ à debito legali, quo ſub iugo prohibentis regulæ aſtringebatur, abſolutus eſt, & debitum morale tunc non hēt locum. Quia conueniētiſſimum eſt, inquit diuus Tho. in 3. parte q. 40. art. 3. ut qui cum aliquibus conuerſatur, ſe eis in conuerſatione conformet: ita q̄ in cibo & potu conformiter ſe ſicut alij habeat: conſtat .n. monachum epiſcopum ad conuerſandum cum eccleſia ſua, & ſpecialiter clericis tranſlatum. Et hoc præcipue locum hēt in tāta ſolennitate, in qua & ſancti viri abſtinentiæ detrahunt: decet enim tantam internæ lętitiæ cauſam foris erumpere ad lætas menſas.

Ad primam ergo obiectionē pro parte negatiua ex decretis, dicit, q̄ monachus factus eps̄ abſoluitur a regulari iugo, quod coactionē importat; ſed nō ab ſoluit à morali debito operis regularis. Et ſimiliter glo. verificāta eſt, q̄ abſoluitur à iugo ieiunij, & non à ieiunij debito morali. Ad obiectionē primā pro parte affirmatiua ex autoritate S. Tho. dicitur, q̄ intelligendus eſt de debito morali, & non de legali. Quod patet: tū ex rōne ibi reddita, quæ non niſi debitū morale cōcludit, tū ex eo q̄ iuxta illā doctrinā religioſus factus eps̄ ēt Romanus, fructu ac regulares obſeruantias nō dedecētes ipſū: & tn̄ cōſtat ipſum nō teneri debito legali, ſed morali: tantū ad huiuſmodi Rō. n. ſuri e ſilius non magis militat pro alijs epis, q̄ pro Romano: quū iſte teneat eē pfectior cęteris.

Ad ſecunda obiectionē dicitur q̄ canon ille Honorij III. explicādo reſtringens eum carnis in die natalis Dñi, ad eos qui nec voto nec regulari obſeruātia ſunt aſtricti, intelligēdus eſt de aſtrictis ex debito legali ad regularē ob ſeruantiā: & nō de his qui ex debito morali ſub ſūt regulari obſeruātie. Et rō eſt, q̄a in qualibet ſcientia noia ſunt interpretāda ſecundū vſum illius ſcientię: conſtat aūt ſolos aſtrictos debito legali appellari in iure aſtrictos lege, & non aſtrictos legali debito appellari ſolutos à lege: princeps .n. ſolutus dicitur legibus, qui tñ ſecundū morale debitu ſubeſt legibus. Et q̄ magis viget ad propoſitu .n. monachus eps̄ à iugo regulę monaſticę p̄feſsionis abſolutus dicit, ca. ſtatutum 18. q. 1. nō cōprehēdit̄ igit monachus eps̄ in iuris diſpoſitione iter aſtrictos regulari obſeruātię, ſed inter abſolutos à iugo regularis obſeruatię, ſi iuris textū unum ſecundum eiuſdem iuris textu alium intelligere debemus: Et tu Lector memēto ſcripta noſtra de huius quæſtionis materia in cōmentarijs, ſuper Secunda ſecundę, ad hæc referre ſubtilius diſcuſſa. Romę 13. Februarii 1518.

TRACT. VIGESIMVSSEXTVS, de Sacri ordinis collatione, vnica quæſt. contentus.

QVÆSTIO

Vtrum in collatione ſacri ordinis ſufficiat tactus corporalis poſt completam prolationem verborum, in quibus conſiſtit forma.

Quæritur, An in collatione ordinis ſufficiat tactus corporalis poſt cōpletā prolationem verborum, in quibus conſiſtit forma. Et uidetur q̄ ſic. Primò, quia de facto ritus hic ſeruatur alicubi abſque reprehenſione, vt à fide dignis dicitur. Porrigitur ſiquidē ab epiſcopo dicente ſemel tm̄ forma verba in numero plurali, Accipite poteſtatē, &c. calix pręparatus: & quot quot ſunt ordinandi in ſacerdotes, ſigillatim accedunt ad contactū calicis epiſcopo non repetente, neque continuante verba, ſed deinceps ſilente: abſurdū eſt aūt damnare tātā multitudinē: ergo &c.

Secundò, q̄a vbi eſt diuerſitas opinionū, non eſt diffinitiuè aſſerendum, niſi liquidè manifeſtata ſit veritas: ergo multò magis, vbi nihil inuenitur ēt opinatum non eſt dānanda altera pars, ſed quilibet ſenſui ſuo relinquendus. De ſimultate contactus corporalis in ſacrorum ordinū ſuſceptione, nihil apparet etiam opinatum, quū potius de contactu ipſo corporali diuerſę ſunt opiniones: vt S. Tho. in 4. ſent. di. 24 dicit: Non ſunt igitur damnandi, q̄ tetigerunt quidem calicem pręparatum &c. quamuis non ſimul cum prolatione verborum.

Tertiò, quia ſi contactus & verborū prolatio deberent eſſe ſimul tēpore, hoc eſſet q̄a verba formæ aliter non verificarētur. Sed hoc nō accidit in propoſito: nam in verbis imperatiui modi ſatisfit, ſi incon-

ſi incontinenti obeditur ſecundum intentionem imperantis. Epiſcopo aũt porrigenti, & dicẽti, cot ordinandis, Accipite, obeditur incontinenti ſecũdum eius intentionem: quoniam Epiſcopus etiam explicitè dicit, Ego intendo omnibus conferre ordinem, ſic ſucceſſiuè venientibus: ergo, &c.

Reſpon. in hac difficultate: primò declarabitur veritas de neceſſitate cõtactus: ſecundò, de ſimultate cõtactus, verborum, tertio ſatisfiet oppoſitis.

Quò ad Primum ſcito, ꝙ nõ opinatiuè, ſed aſſertiuè dictũ eſt, ꝙ contactus corporalis neceſſarius eſt in Sacramento ordinis, non ſolum quia ſimile in cæteris Sacramentis, in quibus adhibetur extranea materia (Baptiſmus. n. ſine contactu aquæ, cõfirmatio ſine contactu manuum, vel chriſmatis, & extrema vnctio ſine contactu olei non fit, &c.) ſed quia propria ratio formæ Sacramenti ordinis hoc exigit, vt Diuus Tho. in præallegato loco docuit. Oportet ſiquidem verba, in quibus conſiſtit forma ordinis, verificari ſic, ꝙ actus ſignificati impleantur: alioquin inefficacia vanaque ſunt: ſed in verbis formę percipitur actus ſuſceptionis corporalis: ergo oportet impleri tale imperium ꝑ corporalẽ acceptionem. Probatur minor: quia cũ dr̃, Accipe, aut imperatur ſolus actus interior, aut cũ exteriori acceptione. Non interior ſolus, quia de interioribus ſolis Eccleſia nõ ſe impedit: ergo iunctus exteriori acceptioni. Et confirmatur: quia cũ ſacramenta conſiſtãt in rebus, & verbis ſenſibilibus (vt patet in princip. 4 Sent.) demonſtrationes iuſſioneſq; ſacramentales ad ſenſum impleri oportet. Propter quod ſicut cum in forma Euchariſtiæ dr̃, Hoc eſt corpus meum, oportet fieri demonſtrationem non ad intellectũ tñ, ſed ad ſenſum: ita cum in forma ordinis dr̃, Accipe, oportet fieri iuſſionẽ ad ſenſum. Et ſicut ibi oportet monſtrare contentum ſub his ſenſibilibus ſpeciebus panis, &c. ita hic imperari acceptionem ſenſibilem, quæ contactu corporali perficitur, &c. Et hæc cõ non ſolum infert, ꝙ oportet corporalem ſuſceptionẽ interuenire in illis traditionibus, quibus imperatur explicitè exceptio alicuius rei corporalis (puta cum dr̃, Accipe librum vel claues, &c.) ſed ẽt cũ dr̃, Accipe poteſtatẽ, vel accipe Spiritum ſanctũ: idem. n. eſt vtrobiq; iudicium, quia idem eſt in vtriſque imperatum. Meminiſſe. n. oportet, ꝙ ſicut in conſecratione ſanguinis Ieſu Chriſti, non demonſtratur ex vi verborum id quod continetur ſub ſpecie vini: quod tñ deberet demonſtrari, ſicut in cõſecratione corporis, ſed demonſtratur calix continens illas ſpẽs dic[illegible]do. Hic eſt calix, &c. & iuxta tropum metonymiæ ponitur continens pro contento, ad inſinuandum, ꝙ conuerſio fit in ſanguinem, vt potabilem: ita in Sacramento ordinis iubetur ex vi verborum quãque acceptio ſpiritualis rei (quia ptãtis ſeu Spiritus Sancti) & iuxta eundẽ tropum ponitur quod dr̃ pro eo qđ fit, i. acceptio poteſtatis pro qua acceptio corporalis fit, loco ipſius acceptionis incorporalis, quæ in rei veritate imperatur. Oportet. n (vt dictum eſt) iuſſionem, ſicut & demonſtrationem Sacramentorum, ad ſenſum impleri, &c.

Amplius nõ minus oportet impleri, qđ fit in Sacramento, quàm quod dr̃. Sed in Sacramento ordinis ſi fit traditio calicis actiuè, & non accipitur, conſtat ꝙ non impletur quod fit: nulla. n. actio impletur ſine paſſione, vnde Eps̃, & verbo (vt dictum eſt) iuxta tropum prædictum, & facto, ipſa. ſ. porrectione calicis, vel actiua manuũ impoſitione, imperat corporalẽ ſuſceptionẽ. Propter qđ ſicut nõ ſufficit Epm manus imponere actiuè tñ: ſed oportet corporaliter tangi ordinandũ, & obedire, cõtactũ corporalẽ ſuſtinendo: q̃uis ex vi verborũ, Spiritus Sanctus accipiendus iubeatur in illa impoſitione: ita ñ ſufficit calicẽ cũ verbis porrigere: ſed oportet ordinandũ obedire ad corporalẽ tactũ accedẽdo, q̃uis ex vi verborũ ptãs accipienda dicat imperatiuè, &c. confirmatur quoq; hoc authoritate decretalis de ſac. non ite. cap. presbyter. Vbi expreſsè apoſtolica traditione tactũ corporalẽ debere interuenire Greg. IX. dixit, &c. Non deeſt quoq; authoritas S. Thomæ, & Petri de Pa. & rubricarũ librorum pontificaliũ, &c. Hæc de primo.

Quò ad ſecundum ſcito, ꝙ oportet corporalem contactum fieri cum prolatione verborum, in quibus conſiſtit forma ſimul tp̃e in toto, vel in parte, &c. qm̃ nulla oratio verificatur, aut adimpletur, niſi ſignificatum ponatur in tp̃e conſignificato. Tp̃a aũt conſignificatum per orationem, quæ eſt forma Sacramenti, non ſe extendit extra totũ tp̃s ꝓlationis eius: ergo intra tp̃s prolationis verborum oportet acceptionem ſignificatam impleri, &c. Maior eſt per ſe euidẽs: minor aũt continet duo: vnum eſt, ꝙ tp̃s conſignificatum ſit præſens: alterum verò ꝙ tale tp̃s præſens non extendatur extra tp̃s prolationis uerborum: his. n. duobus euidenter habitis, tota rõ clara erit, ac efficaciter inferens intentum. Primum aũt horum euidens fit ex conditionibus verbi imperatiui: nã inter præſens indicatiui, & præſens imperatiui, & futurum eiuſdem (verbi gratia, accipis, accipe, & accipito) conuenientia eſt in ſignificatione: ſingula n. acceptationem ſignificãt. In modo aũt ſignificãdi dr̃ia eſt, qm̃ ly, Accipis, ſignificat acceptionem indicatiuè, ly verò, Accipe, & accipite, ſignificant acceptionem imperatiuè. In tp̃e verò differentia eſt, ſed aliter, qm̃ tã ly Accipis, q̃ ly Accipe, ſignificãt acceptionem in præſenti, ly verò accipito, ſignificat acceptionem in futuro. Vnde inter ly accipis, & ly accipe, neque in ſignificato, neque in tp̃e eſt differentia aliqua, ſed in modo tñ: qm̃ dicendo, Accipis, acceptionẽ præſentem in te indico: dicendo uerò, Accipe, acceptionem præſentem tibi impero, &c. Et ex hoc ſequitur, quòd ſicut verũ nõ eſt dicere, accipis, te in pſenti nõ accipiẽte (indicat ſiquidẽ eſſe in pſenti qđ nõ eſt) ita efficax nõ eſt dicere accipe, te nõ in pſenti accipiẽte (imperat ſiqdẽ eſſe in præſenti qđ nõ eſt) Ex ꝓprietate igitur cõſignificati tp̃is in forma Sacri ordinis cõſiſtente in verbo imperatiuo pſentis tp̃is, apparet, ꝙ oportet ĩpleri qđ iubetur in præſenti tp̃e. Quòd autem tale præſens non extendatur vltra tempus prolationis verborum, probatur. Primò ex ipſa ratione temporis conſignificati.

Ad cuius euidentiam aduerte tria. Primũ eſt, ꝙ dr̃ia tp̃is verborum non tenet ſe ex parte prolationis, neq; ex parte proferentis, ſed ex parte ſignificati: nã ſi ad tp̃s prolationis inſpicias. ita mẽſuratur tp̃e pſenti Accipiam, & accepi, ſicut accipio, &c. ſimr̃ ſi ad intentionẽ huius, vel illius proferentis aduerteris, ita poteſt intendere præſens tp̃s vnius anni, mẽſis, uel diei, &c ſicut huius, nũc, &c. ſed ſi ſignificationẽ uerbi ꝓſpexeris, & menſurã durationis eius conſignificatam conſideraueris, inuenies, ꝙ tempus conſignificatum vt menſura ipſius actus ſignificati ex vi talis uerbi intelligitur. Scđm eſt, ꝙ conſignificatum tp̃s eſt, & dr̃ pſens præteritum, uel futurum in reſpectu ad tempus, quo uerbum ipſum ſignificans profertur: quilibet. n. fatetur ſe falſum dicere, ſi dicẽdo, Credo, non habeat in ſe credulitatem qñ hoc dicit. Et ſimiliter ſi dicendo Credidi, ſcit ſe nunq̃ niſi tũc, qñ dicit habuiſſe credulitatẽ, falſum dicit, &c. Et uerba igitur præſentis temporis ſignificant actũ coexiſtentem ipſis uerbis quando dicuntur, & præterita præteritum, & futura futurum. Tertiũ eſt, quòd licẽt ſecundum ueritatem nihil de tempore ſit unq̃ præſens niſi inſtans, apud Grammaticos tamen tp̃s pręſens dicitur, & conſignificatur, qđ cuicunque parti orationis coexiſtit, propter qđ in ſacrorum actionibus apud Theologos effectus quidem, quia in inſtanti fit, in fine prolationis uerborum fit. Actus autem ſacramentalis tam actiuè, q̃ paſſiuè in quacunq; parte menſurarẽ prolatio.

latione verborum coexiſtat, ſufficit. Ex ꝓprietate igitur conſignificati temporis euidenter patet, ꝙ tempus præſens cõſignificatum in formam ſacramentorum non extẽditur vltra menſurã ꝓlationis eorũ. Et cõfirmatur, quia ſicut in Euchariſtię cõſecratione cum dr̃, Hoc eſt corpus meũ, ly Eſt, non conſignificat tp̃s extra prolationem verborum, ita in ſacro ordinis, cum dr̃, Accipe, nõ cõſignificatur tempus extra menſuram prolationis verborum: vtrobiq;.n. eſt verbum præſentis temporis, & non differunt, niſi in modo indicatiuo, ſ. & imperatiuo. Menſura autẽ non ex parte modi, ſed temporis ſe tenet, & propterea eadẽ eſt vtrobique rõ. Et ex hoc habes non ſolũ, ꝙ ex ꝓprietate verbi ſe tenet, ſed ꝙ talis, rigoroſa proprietas in ſacramentis Eccleſiaſticis ſeruatur, intenditur & exigitur: idem.n. eſſe de oĩbus iudicium debet. Et confirmatur, quia niſi tp̃s præſens conſignificatum intelligatur preciſè terminari cum prolatione verborum, nulla eſſet certitudo ꝗtum hoc pręſens duraret, & ſic poſſet aliquis ſemel dicẽdo decẽ millibus hominum, Ego vos baptizo, &c. & per totum diem effundere aquam ſuper ſingulos, & eſſent baptizati: qḋ cõſtat eſſe falsũ. Hęc de ſc̃do.

Quò ad Tertium, ad primum in oppoſitũ dicẽdum eſt, ꝙ non eſt mirũ, ſi Spiritusſanctus permittit aliquos Epiſcopos errare in iſtis, q̃m manifeſta apparet in eis demeritoria cauſa, q̃a.ſ. nõ ſubmittunt actus ſuos rubricis pontificalibus, ſed ſensũ proprium ſectantes, euaneſcunt in cogitationib⁹ ſuis: & dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. Epiſcopi tamẽ mutantes numerum ſingularem in pluralem, & dicentes, pluribus ſimul tangentibus, Accipite, in nullo errant: ſicut nec baptizans plures ſicut aſpergendo, & dicendo, Ego vos baptizo, &c. illi quoque qui inter dicendum ſemel verba formę pluribus ſucceſſiuè, tangentibus porriguut, dicendo, Accipite, ſatisfaciunt ſacramento: quia etiam ſi vni tantum tradant dicẽdo Accipe: non exigitur, ꝙ à principio formæ vſque ad finẽ ſemper adſit contactus: ſicut etiam in Baptiſmo, non oportet ablutionem vnius durare, quadiu durant verba formę: ſed ſat eſt ſi in aliqua parte verborum durante fiat hic ablutio, fiat ibi contactus, &c. Illi autem qui ante vel poſt prolationem verborum tangunt, nihil ſuſcipiunt: ſicut nec eſſent baptizati, qui ante vel poſt prolationem verborum ablucrentur.

Ad Secundum verò dicitur, quòd authoritas rubricarum pontificalium, expreſsè ſtatuentium cõtactum & eius ſimul atem cum prolatione, & rationes authoritateſque ſupradictæ, excludunt huiuſmodi opiniones, & determinant.

Ad Tertium autem iam patet, ꝙ non ſaluatur Veritas ſeu efficacia orationis imperatiui pręſentis temporis, niſi illo tempore pręſenti fiat quod imperatur: & ꝙ ſacramẽtorum efficacia certa exigit tempus pręſens, non ad libitum miniſtri, ſed ſecundum naturam ipſius ſacramẽti intelligi. Vnde intẽtio Epiſcopi etſi in his, quæ iuriſdictionis ſunt, poſſit præſens ampliare: in his tamen, quę ordinis ſunt non põt, ſed oportet ipſum in captiuitatem reducere intentionem ſuam in obſequium Chriſti, & Eccleſiæ, &c. Nec obſtant his dicta doctorum ſentientium, quòd ſacerdotes noui in ſua ordinatione formam conſecrationis Euchariſtiæ proferunt, & omnes referunt intentionem ſuam ad inſtans quo terminatur prolatio formæ conſecrationis Euchariſtiæ ab Epiſcopo. Hoc.n.nõ eſt intelligendũ, ꝙ fiat ex vi intentionis nouorum ſacerdotum, quaſi ipſi poſſint ſuſpendere effectum verborum in aliud tempus. hoc.n non minus poſſent perfecti ſacerdotes. Sed quia ſic fit in Eccleſia à Spiritu ſancto gubernata, vt eorum cõſecratio efficax inueniri poſſit, humana rõ tentauit ſuadere, adhuc tñ nõ ꝑſuaſit, ſed i captiuitatẽ ducto itellectu ac̃t⁹ fit. Et hęc ſufficiãt. Pariſis, die 20. No. 1519.

TRACTATVS VIGESIMVS-ſeptimus, de diſpenſatione matrimonij in Occidentali eccleſia, Quæſtione unica contentus.

QVAESTIO.

Vtrum ſummus Pontifex poſſit diſpenſare cum ſacerdote Occidentalis Eccleſia, vt accipiat vxorem.

QVæritur, Vtrum ſummus Põt. poſſit diſpenſare cum ſacerdote Occidentalis Eccleſiæ, vt accipiat vxorem.

Videtur.n. ꝙ nõ. Primò, q̃a traditum alteri nõ põt abſque iniuria ab eo tolli: ſed corpus ſacerdotis occidentalis traditũ eſt diuinis obſequijs in caſtitate: ergo, &c.

Præterea, Secundũ S. Th. in 2.2.q.83.art.2.dr̃, ꝙ ſummus Pont. nõ põt diſpẽſare religioſum ad cõtractum matrimonii: ergo nec ſacerdotem.

In oppoſitũ eſt, q̃a caſtitas annexa eſt ordini ſacerdotali ex ſtatuto Eccleſiæ: ergo ꝑ eã põt tolli.

In hac quæſtione iuxta tria, q̃ apparẽt in ſacerdote Occidentali, diſcutienda ſunt tria, vt plenius ſatisfiat, & cuiuſdã Reuer. Dñi Cardinalis uotis, & Pariſiis nuper exorta quæſtio clarius appareat.

Videndum eſt igitur primò de ſacerdotio abſolutè, quomodo ſe habeat ad matrimonium: ſecũdò de annexo uoto continentiæ: tertiò de ſtatuto eccleſiæ. Ex his enim, & non aliunde impediri cõtingit ſacerdotem à matrimonio.

Quò ad primum ergo duo dũr. Alterũ affirmatiuum, ſ. ꝙ ſacerdotium impedit matrimoniũ contrahendum: alterũ negatiuũ, ſ. ꝙ nõ dirimit contractũ. Et primũ quidẽ intelligẽdũ eſt de cõgruo: q̃m nec rõne, nec authoritate ꝓbat, ꝙ abſolutè loquendo, ſacerdos peccet cõtrahẽdo mr̃imoniũ, q̃n potius & rõ ad oppoſitũ ducit: q̃m, vt patet in 37. diſt. 4. Sen. nec ordo inq̃tum ordo, nec ordo ſacer inq̃tum ſacer, eſt impeditiuus mr̃imonij: & in eccleſia occidẽtali olim diaconi poterãt cõtrahere mr̃imonia, vt dr̃ cap. diaconi. d. 28. Manifeſtè quoque in 31. di. in canone, alter. dr̃, ꝙ Oriẽtales in ſacramẽtis cõſtituti copulant mr̃imonijs. Nec admittẽda eſt gloſſa exponẽs, Copulant, i. copulato vtuntur. q̃m manifeſtè ſeries textus de cõtractu mr̃imonij loquit, ut confirmet ẽt aduerſatiua ſubiũiuncta, ſ. ꝙ Occidentales nõ ſortiunt coniugia. &c. Scd̃m verò dictũ intelligẽdũ eſt, ꝙ nõ dirimit matrimoniũ cõtractũ ſiue ante, ſiue poſt. Et hoc (vt dixit) ſecluſis oĩbus legib⁹ Eccleſiaſticis, ſtãdo tñ in his, q̃ à Chr̃o & Apoſtolis habemus. Et cõfirmatur vltimò vtrũq; horũ rõne. Si ordo ſacerdotalis ex natura ſua impediret mr̃imoniũ contrahendũ (ita ꝙ cõtrahere eſſet pctm̃) aut dirimeret cõtractũ, ſequeretur ꝙ in nullo caſu q̃tæcunq; neceſſitatis, aut utilitatis ꝓ Eccleſiã militantẽ poſſet diſpenſari cum aliquo ſacerdote, ꝙ contraheret matrimonium. Hoc conſequens eſt & contra Theologos, & contra Canoniſtas & cõtra authoritatem: qua de facto vtitur Ro. Eccleſia. Conſequentia autem manifeſtè patet ex exercitatis in Philoſophia ſaltem rationali: q̃m qḋ eſt ſcd̃m ſe prauum, nulla ratione poteſt fieri licitum. Hæc de primo.

Quò ad ſecundum, duo diſcutienda occurrunt: Alterum eſt, an ſecundũ veritatem ſacerdos vouat caſtitatem: alterũ eſt de efficacia illius voti. Quidã putant ſacerdotes Occidẽtales in hoc differre à religioſis, quò ad debitũ ſeruãdi cõtinẽtiã: ꝙ religioſi aſtringũtur uoto ſolẽni: ſacerdotes autem nõ uoto, ſed ſtatuto Eccleſiæ. Verũ hi manifeſtè errãt, q̃m expreſsè mandat epũs, ꝙ nemiñẽ ordinẽt, niſi uoueat caſtitatẽ, ut patet di. 28. in c. nullu ex quo formatur talis rõ, Aut omnes epiſcopi occi-

occidentales ſunt tranſgreſſores pręcepti Apoſtoli, an non. Non eſt dicendu promiſcue conſtet multos eſſe uiros timoratos & doctos, nec reprehēdi ſe à conſcientiis propriis, quod in actu ordinandi ſint tranſgreſſores huius pręcepti: ergo obſeruant hoc pręceptum: ergo ſuſcipientes ordines ſacros intelligunt uouere caſtitatem ipſo facto, non uerbo, ſed ſacro ſuſcipientes ordinē ſacrum Occidētali ritu. Nec putes Scotum, Durandum, & Petrum de Pal. his aduerſari, eo quòd dicunt, quod non pōt quęcunque eccleſiaſtica authoritas annectere uotu ex facto extrinſeco, quia uotū eſt actus uoluntatis intrinſecus & liber. Stant.n. hęc ſimul cu prędictis, quia ex ante [illegible] quòd ſuſcipientes ordines ſacros abſq; peccato fictionis uouent caſtitatem. Ex hoc aut hęc quod abſolutè loquendu poſſunt ſuſcipere ordinē ſacru abſq; uoto caſtitatis, quia voluntas nō cōpellitur, licet tn (ut dictum eſt) cum peccato fictionis: mentiuntur.n. facto profitentes ſe uouere, & interiori actu oppoſitu intendentes.

De efficacia aut ſolemnis uoti diuerſa eſt Theologorum opinio. Scot nanq; & Pet. de Pal in 4. diſt. q. 38. putant eandē uim habere ſimplex & ſolenne uotum quò ad Deu, ac per hoc nullum, ex natura ſua dirimit matrimonium contractu. Potiſſ eorum poſitio fundatur ſuper hoc, quod ſi ſolenne uotu ex natura ſua dirimeret matrimoniu poſt contractum, nullo caſu poſſet diſpēſari. S. Tho. autē & Ricar. vbi ſupra tenent uotu ſolene dirimere ex propria natura matrimoniu ea rōne, quia ponit ipſum Deū ſeu Eccleſiam in poſſeſſionē proprii corporis. Addit tn in Secunda ſecundæ S. Tho. 88 aliā rōnem ex parte conſecrationis, qa. ſ. quod ſemel ſanctificatū eſt Deo, non pōt in alios vſus conuerti. Nec ualet reſponſio Scoti ad primā rōnem, ſoluētis eā per interēptionē, dicēdo quod non plus ponit in poſſeſſionē uotū ſolemne, quam ſimplex vt patet in actu interiori voluntatis, cuius eſt uouere. Hæc inquā deriſio deriſibilis eſt, quia manifeſtè patet, quod uouens uotū ſolenne non ſolū promittit, ſed mutat de facto ſtatū ac per hoc uouens ſolemniter vt ſic acceptat interiori actu mutationē ſtatus, promittēs uiuere de cætero in illo, &c.

Videtur aūt mihi rōnabilior uia S. Th. ſi ſanè recte intelligatur. Puto.n. quod ad mentē eius, & ſecundū ueritatē diſtinguendum ſit cū ipſo in Secunda ſecundę ubi ſupra quod ſolēne votū eſt duplex. Quoddā per ſe ſolēne, ut pfeſſio religioſorum: & quoddā per accidens ſolēne, ut uotū caſtitatis annexū ordini ſacro. Eſt aūt ratio huius diffię, qa ſolemnitas ſiue cōſiſtat in exhibitione: ſiue in conſecratione, per accidens contingitur uoto ſuſcipientis ordinem ſacrum. Quoniam talis exhibet ſeipſum, & cōſecratur nō ad caſtitatem: ſed ad actus ordinis, Religioſus vero benedicitur, & exhibet ſe ad religionis ſtatū, q importat p ſe negationē propriæ voluntatis, corporis, & bonorum. Hac uero diſtinctione ſtante duas dico propoſitiones Altera eſt quòd uotū annexum ordini ſacro, per ſe non dirimit matrimonium contractum: & rō eſt quia eſt ſolenne per accidens. Nec etiam per accidens fit ibi exhibitio corporis propter aliquid repugnans matrimonio, ſed promiſſio tantum, vt patet in c. nullum, diſt. 28. Altera eſt, quod uotum religionis per ſe dirimit matrimonium contractum quia in eo fit exhibitio corporis ad ſtatum repugnantem matrimonio: tum, quia tantæ uis eſt, vt ſoluat matrimonium prius legitimè contractum & non conſummatum, non ex ſtatuto Eccleſiæ, ſed ex propria natura. Et hanc rationem bene notabis contra Doctores ſeparantes à S. Tho. ipſi me[illegible].n. vtuntur [illegible] proteruitatis, ut more ciuili, cum ad matrimonium prius contractum diſputatio trahitur, cum, ut verò ad ſequens matrimonium dirimendū ſe mo conuertit, dicunt profeſſione nō plus efficaciæ habere quā votū ſimplex, manifeſtè inſinuantes viam doctrinæ ſuæ ruinoſam ſemdm. Eadē ſiquidē ratione, & efficacia, qua profeſſionis votum dirimit prius contractum, eade dirimit poſt contractū: imò minor vis requiritur ad dirimendū cōſequens matrimonium, quā antecedens, vt patet in ordine ſacro dirimente cōſequens matrimoniū, & nō antecedens. Non.n. poſt contractū mrimoniū per verba de præſenti, ſi quis inuita vel conſentiente ſponſa ſacerdos fiat, propterea ſolutum eſt matrimoniū, ſed illa non pōt alteri nubere: eū tn cōſtet, quod ſi religioſus fuiſſet factus, ſoluta eſſet à vinculo coniugali Nec obſtat, quod in li. 6. de voto, & voti redempt. dr, quod ſolemnitas voti per ſolam Eccleſiæ conſtitutionem eſt adinuenta. Hoc.n. verum eſt, quemadmodum & conſecratio calicis per ſolam Eccleſiæ conſtitutionem adinuenta eſt. Cum hoc nanque ſtat, quod quemadmodum nec conſecratio calicis in ſolo Eccleſiæ ſtatuto cōſiſtit, ſed in diuina benedictione, ita ſolennitas quoq; voti in diuina benedictione conſiſtit, vt in ſecunda ſecundæ. q. 88. dicitur iuxta illud Nume 6. Inuocabit nomen meum ſuper filios Iſrael. & ego benedicam eis. Et rurſus, ſicut calix iam cōſecratus ex ꝓpria natura repugnat profanis vſibus, ſic profeſſus ſolenniter ex ꝓpria natura repugnat ꝓprietati rerū, & actib. venereis, & cæteris. Cū his tñ teneo, quod apud S. Tho pōt Eccl. diſpēſare in vtroq; voto. ſ. religionis, & ordinis pro aliqua maxima neceſſitate. Et quod Eccleſia quidē potuit, nolo aliter pbare, quam ex facto, qa ſ. ſummus Pont. Regē Aragonū (vt Pet. de Pal. refert) diſpenſauit, imò cōpulit, vt religione dimiſſa vxorē duceret, &c. ꝓ regni illius diſpōnē. Quòd aūt hoc ſit de mente S. Th. manifeſtè cōcipi pōt ex initio, & fundamento poſitionis ſuæ in contrarium in ſecunda Secundæ, loco allegato. Ibi ſiquidē volens concludere, quod Papa non poſſit diſpenſare cu religioſo, pro radice poſitionis aſſumit authoritatē Decretalis, dicēs, Sed qa Decretalis, cū ad monaſteriu manifeſtè dicit, &c. & deinde vt ſe cōformaret ſe Decretali admuenit illā adaptationem de conſecratione, vt ibi patet. Ex qb. oī paſſione ſemota, quiliber pſpicacis ingenij elicere pōt, quod ſi tpe ſuo ſummus Pont. dixiſſet oppoſitum verbo vel facto (vt poſtmodum fecit) quod ipſe quoq; accōmodaſſet rōnē inobedientiæ ſedis apoſtolicæ. Et ꝓpterea illa opinio non eſt ſua, niſi pro quanto ſuſtentabitur ab illa Decretali.

Poteſt igitur ad rōnes ſuprà tactas, quæ vñr cōcludere indiſpenſabilitatē voti ſolenis religionis, cñderi. Et ad illam quidē de conſecratione, pōt cum alijs dici, quod ſemel ſanctificatum Deo, nō poteſt in alios vſus paſſim conuerti; ſed bene in magnæ neceſſitatis articulo. Liceret ſiquidem bibere in calice cōſecrato, vbi aliqs nō poſſet aliter bibere, &c.

Ad aliā verò de exhibitione, eodemq; modo dici pōt, quod quãuis res alteri tradita dono, non poſſit regulariter ab eo auferri, pōt in caſu neceſſitatis, quo ablatio eſſet magis vtilis, quàm poſſeſſio propter cōe bonū, quod pręeminet bono particulari.

Ad aliam verò, quæ adducta eſt pro fundamento poſitionis aliorum doctorum, dici poteſt quod magna differentia eſt inter aliquid eſſe per ſe tale, & poſſe per ſe tale quid. Quod.n eſt per ſe tale nullo caſu, nullaque diſpenſatione poteſt non eſſe tale; ſed quod poteſt per ſe in aliquid, contingit impediri, vt effectum intentum non producat, vt patet in agentibus naturalibus. Dicn ergo in propoſito, quod uotum religionis eſt potens per ſe in hunc effectum, i. dirimere matrimonium ſequens. Contingit tamen (& hoc rariſsimè) intentum effectum non habeat propter concurſum alterius cauſæ, ſ. Eccleſiæ authoritatis, & publicæ vtilitatis nō parua. Hęc de ſecundo.

Quò ad Tertiū (ſ. de Eccl. ſtatuto) cōſtat [illegible], quod hodie ex Eccl'aſtico ſtatuto tā ordo Sacer, quā votum profeſsionis in aliqua approbata religione, īpedit mrimonium contrahendū, atq; dirimit cōtractū.

Et

Et quoniam ordo Sacer non dirimit poſt contractum ex natura ſua, nec ex natura voti impliciti (quia non eſt ſolenne, niſi per accidẽs, vt patet ex dictis) ſed ex ſtatuto eccleſiaſtico: ideirco cũ ſummus Pont. ex poſſit ad libitũ relaxare ſtatuti vinculum, ſequitur neceſſariò, ꝙ ſi Sacerdos Occidentalis contrahat matrimonium de licentia ſummi Pont. abſq; vlla rationabili cauſa, ꝙ matrimonium ipſum eſt verè matrimonium, & contrahentes ſũt verè coniuges, & proles eſt verè legitima. Quãuis cõtrahendo tale matrimonium, ſic peccet mortaliter vterq; contrahens, contra votum caſtitatis agens abſq; rõnabili, aut dubia ſaltem cauſa liceotiatus: & conſequenter nec ipſe Pont. à mortali excuſaretur. ſed ſi cauſa rationabilis diſpenſandi in voto caſtitatis abſit, cõtrahens diſpenſatus tutè contrahit, ac contracto vtitur. Et hinc patet, ꝙ cum rationabilis cauſa diſpenſandi in uoto caſtitatis poſſit eſſe nõ ſola vtilitas publica ciuilis, aut eccleſiaſtica, ſed aliquod aliud maius bonum nũc & hic, & ab hoc, & cætera, quàm ſeruata caſtitas, conſequens eſt ꝙ ſummus Pont. non ſolũ põt, ſed etiam ſalua conſcientia põt diſpẽſare cum Sacerdote Occidentali ꝙ cõtrahat ẽt ceſſante cauſa publicæ vtilitatis. Et ꝓpterea præſumptuoſa fuit quorundã determinatio dicens abſolutè, ꝙ abſq; tali cauſa Papa non põt. Cum tñ, vt oſtendimus, Papa abſq; cã ulla poſſit peccando tñ, & cũ cauſa rõnabili quacunq; abſq; peccato: & vtrobique matrimonium eſt validum. Romæ die 12. April. 1505.

TRAC. VIGESIMVSOCTAVVS De Matrimonio, vnica quæſtione contentus.

QVAESTIO VNICA.

Nam matrimonium legitimè contractum inter Chriſtianos per verba de præſenti, poßit ante carnalem copulam dirimi authoritate Papæ abſque religionis ingreſſu.

Quæritur, Vtrum matrimonium legitimè cõtractum inter Chriſtianos per verba de pſenti, poſſit ante carnalem copulam dirimi authoritate Papæ abſq; religionis ingreſſu. Et arguitur ꝙ non. Primò, ex ipſius natura, quandocunque eſt aliqua res tranſiens, ad cuius poſitionẽ pro ſe ponitur aliquid concomitans, impoſſibile eſt poni rem illam tranſeuntem, & non poni illud concomitans, quia quod conuenit alicui ꝑ ſe, conuenit neceſſariò & inſeparabiliter. Sed facto matrimonij coniungitur indiuiſibilitas & inſeparabilitas perſonarum, quæ fiunt coniuges: quod probatur, quia hoc ponitur in diffinitione matrimonij. Ergo ſi matrimonium poſitum eſt actu, & trãſit, impoſſibile eſt quin reſtet inſeparabilitas: ſed nulla diſpenſatio põt ſuper impoſſibile: ergo.

Secundò ex parte inſtitutionis, Matrimonium eſt de iure diuino, utpote inſtitutum à Deo in paradiſo (dicente, Creſcite, & multiplicamini) ſecundum ꝙ eſt officium naturæ, & à Chriſto, ſecundũ ꝙ eſt ſacramentũ Eccleſiæ ſicut cætera ſacramenta: vñ Matth. 20. dr: Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet, & ad Ephe. 5. Sacramentum magnum in Chriſto, & Eccleſia. Papa autem non poteſt ſupra ius diuinum: ergo.

Tertiò ex parte ipſius ſacramenti, Non minoris efficaciæ eſt ſanctificatio ueri ſacri, ſanctificatione cõſecrationis eccleſiaſticæ. Sed res cõſecrata, puta calix, non põt diſpenſatione Papæ deſinere eſſe conſecratus, q̃diu eſt calix: ergo uir & mulier sãctificati coniuges ipſo ſacramento mrimonij, non poſſunt q̃diu viuunt, deſinere eſſe coniuges. Et confirmatur, quia ſicut Papa non poteſt facere, ꝙ hoſtia ſemel conſecrata deſinat eſſe cõſecrata, ita non poteſt facere, ꝙ vinculum matrimonij ſemel contractum deſinat eſſe inter perſonas, inter quas eſt contractum.

Quartò ex parte talis ſacramenti, Matrimoniũ inquantum ſacramentum ſignificat coniunctionem ſpiritualem Chriſti, & Eccleſię, vt patet per Magiſtrũ in 4. Sen. diſ. 26. Sed cõiunctio ſpiritualis inter Chriſtum & Eccleſiam eſt inſeparabilis, quoniam ſcriptum eſt Mat. vlt. Ecce ego vobiſcũ ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſæculi. Ergo matrimonium inquantum ſacramẽtum, eſt inſeparabile. Et confirmatur hęc ratio authoritate San. Thom. in 4. diſt. 33. q. 2. ar. 1. ad tertium, dicentis, ꝙ matrimonium ex quo inſtitutũ eſt ut ſit ſacramentum, eſt indiſpenſabile, niſi fortè à Deo. Et cõfirmatur, quia tria ſunt bona matrimonij fides, proles, & ſacramentum, ideſt indiuiſibilitas.

Quintò ex authoritate. Quia iſta videtur communis ſententia Theologorum.

In oppoſitum eſt authoritas canoniſtarum, vt patet in c. ex publico. de cõuerſione cõiugatorũ.

In hac dubitatione intendo Theologaliter veritatem inquirere & concludere pręcipuè ſecundum doctrinam San. Tho. vnde tria agenda ſunt. Primò oſtendetur in quo ſtat ratio ambiguitatis. Secundò ipſa ratio tractabitur. Tertiò ſatisfiet oppoſitis.

Quò ad primum, ſciendum eſt, ꝙ cum matrimonium dupliciter conſideretur, (.ſ. ut eſt officiũ naturæ, & vt eſt ſacramentum Eccleſiæ) ſi attendamus in omnibus & ſingulis cõditionibus, quas habet, ſecũdum ꝙ eſt naturæ officium, quæſtio hęc clara eſt, quia conſtat matrimonium eſſe diſſolubile etiam poſt conſummationẽ, vt patet de coniugio infidelium. Vnde à præſenti diſputatione reſecãda ſunt quæcunque ſpectant ad matrimonium, inquantum eſt naturæ officium. Et ꝓpterea rationes omnes ex inſtitutione in Paradiso, & ex traditione mutuę poteſtatis in corpus proprium, & ex commixtione carnali, & ex inſeparabilitate his annexa, non conuincunt intellectum ad conſitendum indiſpenſabilitatem. hęc. n. oĩa ad matrimonium, ſecundum ꝙ eſt naturæ officium, ſpectant, & de naturæ iure ſunt, recipere tñ diſpenſationem in aliquo caſu patet, & 1. ad Cor. 7. & à S. Tho. in 3. d. 33. q. 2. ar. 1. & 2. Si verò conſideremus matrimonium, ſecundum ꝙ eſt Eccleſiæ ſacramentũ, tunc diſtinguere oportet ſingulas eius conditiones. Sunt aũt hæ quatuor. ſ. ſacramentũ tñ, res & ſacramentum, res tñ ſignificata & contenta, & res ſignificata & non contenta: vt patet ex 4. Sent. Sacramentum tñ, vocantur actus ſenſibiles quibus contrahitur matrimonium, non abſolutè (ſic. n. ſpectant ad naturę officium) ſed vt ex diuina inſtitutione ſignum & cauſa ſunt inuiſibilis gratiæ. Res & ſacramẽtum vocatur ipſum uinculum coniugij nõ abſolutè, (qm̃ ſic ſpectat ad naturę officium) ſed vt ex inſtitutione ſignificat aliquid ſanctum (puta coniunctionem ſpiritualẽ inter Deum & animam) & diſponit ad gratiam. Res tñ ſignificata, & contenta, eſt gratia gratum faciens, quę in hoc ſacramento confertur ad sãctè poſſe vti coniugio. Res aũt ſignificata & non contenta, triplex aſſignatur. ſ. coniunctio ſpiritualis per charitatem inter Deum & animam, & cõiunctio etiã per charitatem inter Chriſtum & Eccleſiã, & cõiũctio per vnionẽ perſonalem inter Verbũ & humanã naturã, quæ uocat conformitas in natura Chriſti ad Eccleſiã. Si igitur ex nullo horum hẽ indiſpenſabilitas, diſſolubile erit: ſi autem ex his hẽ inſeparabilitas, diſpenſari non poteſt. Si diligenter aũt inſpiciamus, nihil inuenit in omnibus his ſupra ea, q̃ ad naturæ officium ſpectãt, niſi ſignum & ſignatũ, & cauſa & cauſatũ: hæc. n. tñ addit ſacrm̃ ſupra naturę officium. Et ex par

te quidem cauſæ & cauſati, manifeſtè patet non haberi omnimodam inſeparabilitatem matrimonij: quoniam nihil in hoc ſacramento cauſatur indelebile, cum non imprimat characterem, ſed ſit iterabile ēt viuentibus coniugibus: vt patet ſi alter religionem profiteatur: gratia quoque hic cauſata amitti pōt, imò quandoque fit ſacramentū hoc ſine gratia cum ſ. celebratur in peccato mortali incontritū. Ex rōne igitur ſigni, & ſignati oportet inſeparabilitatē hanc eſſe, ſi ex ſacramenti, vi ſit. Et ſiquidem ſacramentum hoc, primò ſignificatum habet inſeparabile, oportet inſeparabilitatem ſequi: ſi autem primarium eius ſignificatum non eſt inſeparabile, ipſum quoque ſeparari pōt. Notāter aūt dixi Primò ſeu Primarium eius ſignificatum: quoniam didici a S. Tho. vbi ſupra, ꝙ contra prima præcepta ſacramenti, non admittitur diſpenſatio, niſi fortè a Deo. Prima aūt præcepta ſigni circa primarium ſignificatum conſtat attendi: ſicut vniuerſaliter prima præcepta cuiuſcunque gradus, vel officij circa principalem illius finem. Ad hoc igitur tota quæſtio hæc reducitur, an ſacramentum matrimonij ſignificet primò aliquid indiſſolubile. Et hæc de primo.

Quā ad ſecundum. Duos ergo in hanc rem inuenio dicendi modos. Magiſter ſiquidem ſenten. in 4. diſtin. 30. expreſsè tenet: ꝙ matrimonium contractum, eſt ſignum coniunctionis ſpiritualis inter Chriſtum & eccleſiam. Et quoniam coniunctionem hanc conſtat eſſe inſeparabilem, oportet ſecundum ipſum, & eius ſequaces, ꝙ matrimonium ratum, ēt non cōſummatum, ſit omnino indiſpenſabile. Hanc opinionem videntur ſequi omnes Theologi, qui partem negatiuam quæſtionis tenent, ponentes tertium bonum matrimonij (quod ſacramentum dicitur) indiſſolubilitatem coniugij, non abſolutè, ſed inquantum ſignū indiſſolubilitatis inter Chriſtum & eccleſiam ponit.

Sed hæc opinio ſalua tantorum virorum reuerentia, falſa vr: qđ dupliciter oſtenditur. Primò, Si matrimonium contractū ac ratum, ſacramentum eſſet coniunctionis inter Chriſtum & eccleſiam, ſequeretur ꝙ maritus relictæ ante conſummationem matrimonij eſſet vere bigamus: hoc eſt falſum: ergo. Probatur ſequela, quia iō bigamiæ eſt defectus ſacramenti: quia ſ. non eſt vnicus vnius: ſicut Chriſtus vnus vni tantum vnitus eſt eccleſiæ. Hic aūt defectus manifeſtè adeſt ſecundo coniugio, ſi mrimonium ex ſolo contractu, ſacramentū eſt coniunctionis Chri, & eccleſiæ. Falſitas conſequētis patet ex determinatione eccleſiæ, extra de bigamis, capitulo, Debitum. Et ſcito, quòd ſumpta eſt hæc rō ex illa decretali, & conuincit me, quoniam à deſtructione conſequentis ad deſtructionem antecedentis eſt optimus & neceſſarius proceſſus. Et atteſtatur eidem ipſe Magiſter ſent. quoniam ſicut tenet antecedens, ita ēt affirmauit conſequens in 27. di. 4. Vnde a nobis ſicut non ſuſtinetur in conſequēte, ita nec in antecedente tenendus eſt: quin potius eccleſia determinando oppoſitum conſequentis, determinauit oppoſitū antecedentis: connexa quippe ſunt hæc: Vnde inaduertenter loqui videntur, qui in materia bigamiæ dicunt bigamiā non fieri ante conſummationem ſecundi coniugiorum, & in materia matrimonij dicunt, matrimonium non conſummatum ſacramentum eſſe cōiunctionis Chriſti & eccleſiæ hæc.n. (vt ſupra oſtenſum eſt) habent contradictionem implicitam. Secundò, ſi matrimonium ſolo contractu ſignificat coniunctionem inſeparabilem inter Chriſtum & eccleſiam, ſequeretur quòd nec etiā p ingreſſum religionis vnquam ſolueret. hoc eſt falſum. ergo. Conſequētia pbatur, quia non ſunt facienda mala, vt ueniat bona. Violatio aūt ſacræ cōiunctionis inter Chriſtū & eccleſiam, malum non eſt paruum, cū ſacrilegium ſit. Et fieret per huiuſmodi ingreſſum, quoniam ſolueretur matrimonium, & conſequenter ſacrum ſignum, & conſequenter daretur intelligi, ꝙ ſignificatum eſſet ſolubile. Falſitas autem conſequentis ex eo patet, quod non diſpenſatiuè, ſed regulariter licèt cuilibet ante conſummatum matrimonium ire ad religionem: vnde ſecundum S. Thom. dantur coniugibus duos menſes ante conſummationem ad hoc, & (vt in ca. ex publico, de conuer. coniug. patet) Papa non diſpenſando, ſed ſequendo eccleſiæ morem determinat matrimonium ſolui per religionis ingreſſum. Sunt ēt contra hoc authoritates, quæ infra aſſerentur.

Alij igitur ſequentes determinationem in præallegato c. de bigamis factam, dicunt, ꝙ matrimonij ſacramentum, quò ad ſignificationem, non eſt completum vſq; ad carnalem copulā incluſiuè: ita ꝙ matrimonium contractum ſignificet cōiunctionem Dei ad animam per charitatem; conſummatum verò coniunctionem Chriſti ad eccleſiam. Et inquantum prima coniunctio eſt ſolubilis, ſecunda nō: ideo matrimonium contractum tantum ſolui poteſt; conſummatum autem minimè: vnde Dñs Matth. 19. non dixit, Quos Deus coniunxit homo non ſeparet, niſi poſt illa verba, Et erunt duo in carne vna. Et Apoſtolus ad Eph. 5. non dixit, Hoc ſacramentum magnum in Chriſto, & eccleſia, niſi poſt illa verba, Et erunt duo in carne vna. Et ideo Leo Papa (vt referunt Magiſter. in 4 diſt. 1. & Gratianus 27. q. 2.) ait, Societas nuptialis ita eſt a principio inſtituta, vt præter cōmixtionē ſexuū, nō habeat Chriſti, & eccleſiæ ſacramentum. Hæc ille. Vbi clarè videas aſſertum a tanto doctore, quod probare laboramus nos. S. Thom. quoque in 4. diſt. 27. q. 1. ar. 3. q. 2. expreſsè dicit duo notanda ad propoſitum. Primum eſt in reſponſione ad primum, ꝙ quia matrimonium contractum ſignificat coniunctionem ſpiritualem inter Chriſtum, & animā, & hæc eſt ſolubilis, ideo religionis ingreſſus auferr ſacramentum. Secundum eſt in reſponſione ad tertium, quòd quia matrimonium contractum tantum non eſt perfectum, ideo non habet omnimodam indiuiſibilitatem. Ex his enim confirmātur omnia dicta. Et colligere potes hanc rationē ſic: Si matrimonij ſacramentum non conſummatum eſſet indiſſolubile authoritate Papæ, hoc eſſet, quia omnimoda indiſſolubilitas eſſet de ratione eius: ſed hoc eſt falſum: ergo. Probatur falſitas conſequentis, quia aut eſt de ratione eius, inquantum eſt officium naturæ; aut inquantum eſt ſacramentum: ſed neutrum eſt, ut probauimus: ergo. Pōt quoq; idem probari, ſic: De ſacramentis eccleſiæ illud tenendum, eſt, qđ Rom. eccleſia tenet. ſed Rom. eccleſia diſpenſat de facto Apoſtolicis literis ſuper huiuſmodi matrimonia contracta. ergo. Minor patet in Martino V. & Eugenio IIII. quorum bullas ſuper hoc refert Archiepiſcopus Florentinus ſe vidiſſe, & noſtris temporib. pluries hoc factum uidetur. Non deeſt etiam naturalis ratio, ꝙ ſit diſpenſabile. Videmus.n. in vniuerſo tria genera rerum: quædam.n. ſunt neceſſariæ ſimpliciter, quas. ſ. impoſſibile eſt aliter ſe habere, ut ſunt motus cœleſtes: & quædam ſunt contingentes ſimpliciter, ut res voluntariæ: & quædam neceſſariæ non ſimpliciter, ſed ut in pluribus, ut naturalia iſtorum inferiorum. Et inter hæc manifeſta eſt hæc differentia: ꝙ neceſſaria nō poſſunt impediri; contingentia pōt fieri, ut libet; neceſſaria uerò ut in pluribus poſſunt quidem impediri, ſed rarò. Cum aūt indiſſolubilitas ſacramēti matrimonij non ſit de genere cōtingentium (vt patet, quia non pōt ad libitum diſſolui) nec ſit de genere neceſſariorum ſimpliciter (quia poteſt quandoque impediri, vt patet ſi alter coniugū ingrediatur religionem) reſtat vt ſit de genere neceſſariorum ut in pluribus. Et verè ſic eſt, eſſentia namq; matrimonij annexam habet indiuiſibilitatem poſſibilem impediri ex concurſu alterius cauſæ. Et hoc dupliciter: vel cauſæ quaſi

eiuſdem

eiuſdem ordinis, & hec eſt profeſſio regularis; vel ſuperioris ordinis, & hec eſt authoritas Apoſtolica cum cauſa aliqua rationabili. Verum autem diſcordia orta inter coniuges huiuſmodi ſine ſpe remedij, ſit rationabilis cauſa diſpenſandi, crediderim ꝙ ſic, conſenſu coniugum accedente. Tum in ſalutem animarum, ne ſ. in adulterio adoleſcentes ruant, aut permanere quaſi cogantur, dum ſeparati perpetuò manerent. Tum ad euitanda homicidia, quæ à deſperatis coniugibus facile procurari poſſunt, præſertim, cum ſimili cauſa Moyſes libellum repudij permiſerit. Tum ad bonum pacis reſtituendum inter eos, ſublato hoc vinculo, quod cauſa diſcordiæ eſt, præſertim quia cõiugij unis unitas eſt. Et hęc de ſecundo.

Quò ad tertium reſpondetur ad primam obiectionem, & dicitur, quod in diffinitione matrimonij non ponitur indiuiduitas ſimpliciter, id eſt omnino, ſed quantum eſt ex ſe, id eſt niſi impediatur. Et propterea poſito matrimonio, ponitur indiuiduitas perſonarum ſic non omnino; indiuiſibilitati autem ſic non repugnat impediri.

Ad Secundum verò iam patet ex dictis, ꝙ inſtitutio refert ad ſacramentum perfectum in ſignificando, & non inchoatum tantum. Quamuis poſſet etiam dici & bene; ꝙ Deus non inſtituit matrimonium indiſſolubile omnino, ſed quãtum eſt ex ſe, vt dictum eſt. Et ideo Papa non diſpenſat contra inſtitutionem diuinam: ſed vtitur poteſtate ſua, qua poteſt impedire aliam cauſam impedibilem inſtitutam etiam à Deo.

Ad tertium di. ꝙ coniuges non aliter ſanctificãtur hoc ſacramento, ꝙ per gratiam gratum facientem, & repræſentatiuum Chriſti & animæ per charitatem vnitorum. Vnde cum vtrunque ſit ſeparabile, nulla eſt hic ſanctificatio habens effectũ perpetuum. Vnde quamuis non poſſit fieri ꝙ coniuges non fuerint ſanctificati, poteſt tamen auferri vtraque ſanctitas ab eis. Et propterea non eſt ſimile de eis & de calice conſecrato, à quo nõ poteſt conſecratio auferri. Nec eſt propterea minoris efficaciæ ſacramentum, ꝙ ſacramentale, quũ longè maius eſt facere ſanctum formaliter, etſi amitti poſſit illa ſanctitas, ꝙ facere ſanctum miniſterialiter, & ſecundum quaſcunque alias huiuſmodi denominationes. Vnde ſacramenta oĩa, quæ gratiam conferunt, magis ſanctificant cæteris cõſecrationibus, licèt non ita diuturnos habeant effectus ꝓꝑ variam diſpoſitionem ſubiecti: effectus enim conſecrationum & benedictionum nõ exigunt, niſi cunitantiam ſubiecti: gratia autem & ſignificatio vltra ſubſtantiam in conſtantiam ſubiecti, exigunt immutationẽ voluntatis & ſtatus, & propterea mutatis his deſinunt. Ad confirmationem autem dicitur, quòd peccat ſupponẽdo id qđ probare debet, & quod in dubium vertitur: hic. n. nihil aliud dubitatur, niſi an vinculum ex ſacramento matrimonij contractum ſemel ſit inſeparabile à perſonis, quę contraxerunt, & argumentum hoc ſupponit, quia ſupponit, ꝙ ſe habeat ad perſonas, ſicut corpus Chriſti ad ſpecies panis ſemel conſecrati: quod conſtat ſe habere inſeparabiliter. Vnde neganda eſt ſimilitudo, quia vinculum matrimonij non habet neceſſariam connexionem cum perſonis, ſicut corpus Chriſti ad hoſtiam: neceſſaria namque connexio eſt, quæ impedit diſpenſationem.

Ad Quartu patet reſponſio ex dictis: negamus, ſ. ſignificari coniunctionem Chriſti ad Eccleſiam per contractum matrimonij. Poſſet quoque dici, ꝙ coniunctio ſpiritualis Chriſti ad Eccleſiam poteſt conſiderari dupliciter. Primò ſecundum ſuã rationem, & ſic eſt ſolubilis: quia eſt coniunctio ꝑ charitatem mũ. Secundò, ſecundum extrema, inter quę eſt, ſ. Chriſtum & Eccleſiam; & ſic eſt inſolubilis. Et quia primo modo vnio ſpiritualis conſideratur per ſe, ſecundo, per accidens, ideò põt dici, ꝙ vnio illa eſt ſolubilis; vnio aũt in cõformitate naturæ eſt oĩno inſolubilis, quã eſt ſecundum eſſe diuinum hypoſtaticum. Hæc infio licèt quò ad ſolubilitatem ſuſtineri poſſit, non tñ euadit incõuenientiã de vnitate, & propterea non eſt totaliter ei innitendum. Ad confirmationem verò ex authoritate S. Tho. dr, ꝙ loquitur de matrimonio conſummato vt manifeſtè patet, & ex articulo ꝑcedente in reſponſione ad ſecundum conuincit. Ad alteram autem confirmationem de bono ſacramenti dr, ꝙ propriè & formaliter loquendo, ſacramẽtum quod eſt tertium bonum matrimonij, inuenitur quidem in matrimonio contracto, ſed imperfectè, quia non niſi cauſaliter, inchoatiuè & impedibiliter, vt patet ex ſupradictis. In conſummato autẽ inter fideles inuenitur formaliter, cõpletè, & vt neceſſarium ſimpliciter, & propterea cõſummato repugnat diſpenſatio, vt S. Th. docuit.

Ad authoritates tenentium oppoſitum neſcio quid dicam, niſi quòd ſi diligentius hæc animaduertiſſent, fortè ſententiam mutaſſent. Romæ, die 24. Ianuarij 1507.

TRACT. VIGESIMVSNONVS de reddendo debito inter coniuges, altero eorum exiſtente adultero, vnica quæſtione contentus.

QVAESTIO.

Num vxor teneatur ſub peccato mortali abſtinere à carnali commercio viri publici concubinarij.

QVæritur, An vxor teneat ſub peccato mortali abſtinere à carnali commercio viri publici concubinarij. Et vr, ꝙ ſic. Vir tenetur ad abſtinẽdum ſe ab vxore publicè adultera, ergo econtrario. Antecedens patet in Scripturis: quia patronus eſt turpitudinis, qui crimen celat vxoris, vt in c. quemadmodum. de iureiurãdo, dicitur, & in ſacris canonibus, extra de adulte. ca. ſi vir. & 32. q. 1. c. 1. & c. ſi quis vxorem, & ſacris doctoribus in 15. di. 4. Sent. Conſequentia aũt probatur, quia vir & vxor ad paria iudicantur circa fidem, libertatem, & debitum matrimonij.

In oppoſitum autem eſt, quia vxor nõ tenetur ad correctionem viri, ſicut econtrario, quia vir eſt caput mulieris, vt dicitur 1. ad Cor. 1.

Ad euidentiam huius ſciendum eſt, ꝙ actus coniugij, cum ſecundum ſe licitus ſit, ad hoc, ꝙ reddatur illicitus ex alterius crimine, oportet vinculũ aliquod nouum in innocentem deriuari ad hoc, vt teneatur abſtinere. Crimen autem mariti publici adulteri, quadrupliciter põt conſiderari. Primò inquantum offenſiuum vxoris: ſecundò inꝗtum emẽdabile pro bono ipſius mariti: tertiò inquantum punibile pro bono cõi: quartò inꝗtum ꝗdam mali ſpeciem in coniugem ducit. Si primo modo ſumatur crimen propoſitum, ipſum quidẽ virum in lege cõiugij certè fidem violando priuat iure exigendi, non petendi actũ coniugij. Iuſtum quippe eſt, vt iniuriam faciens matrimonio, & à fide recedens, ius cogendi alterũ ad ſeruandum ſibi promiſſum perdat: ſimpliciter tñ petitione actũ coniugij poſtulare non ꝓhibetur à volẽte ſibi cõſentire, ſicut in aliis debitis, ꝗbus extinctis iure põt creditor petere à voluntario debitore, ꝙ non vult iuris rigore vti. Sꝫ ex hac rõne vxor cõſenſũ in nullo ligat: non eſt n. addenda afflicto afflictio, ſat eſt ꝙ quatenus offenſiuũ eſt, ipſam affligat. Si ſecundo modo, vxor innocens non tenetur ad abſtinentiam actus coniugij, niſi vt habet rõnem remedij curatiui criminis viri; & hoc quia non tene-

tur ad hoc niſi rõne præcepti de correctione fr-na, ac iuxta man datum Dni Mat. 18. Si peccauerit in te frater tuus, &c. ſi monitio ve ibi facta per ſe, vel alios non ſufficit, (cũ ipſa non poſſit verbere virum adducere ad pœnitentiam, ſicut econtrario) tenetur adhibere pœnam, ſeu medicinã, abſtinẽdo ab eo, & denunciare Eccleſiæ, ſi hoc non ſufficit. Sed, quia præceptum de correctione fraterna non habet locum, vbi non eſt ſpes pœnitentiæ, (quia finis eius eſt bonũ ipſius peccatoris.) ideo ſi vxor nõ ſperat pœnitentiam per hoc remedium, non tenetur ad illud faciendum, & tanto minus ſi credit, quod peior fiet. Si tertio modo, ſic cum procurare bonum cõe in huiuſmodi fiat per viam accuſationis non tenetur vxor ex ſolo crimine adulterii viri, cum hoc non ſit in corruptionem ſpiritualem vel corporalem boni cõis, niſi annexam haberet corruptelam fidei Chriſtianæ, vel proditionẽ patriæ, & huiuſmodi. Si quarto modo, tunc pro tanto habet ſpeciem mali, (vt communiter affirmatur,) quod innocens miſceatur adultero publico, pro quanto videtur illius peccato conſentire, correctionem debitam non apponendo. Conſtat autem, quod ſi non eſt ſpes pœnitentiæ per huiuſmodi abſtinentiã, correctio hæc non eſt debita ſecundum veritatem; & quod ſi notum eſt, quod vxori hoc valde diſplicet, & propterea ducit in amaritudine animam ſuam, (vt communiter accidere videtur) ceſſat ratio apparentis mali, & ſcandali actiui in vxore. Ex omnibus igitur conſiderationibus opportunis concluditur, quòd vxor innocens, & in amaritudine animæ poſita de viri adulterio publico, non ſperans per abſtinentiam actus coniugii emendationem viri, non tenetur ad abſtinendum ab eo: ſed licitè poteſt matrimonio vti tam petendo, quam reddendo.

Et ad obiectiones in oppoſitum dicitur, quod nec vir tenetur ad abſtinendum, niſi ſubſit ſpes correctionis futuræ, & ratione ſcandali. Sed quia ad virum ſpectat corrigere vxorem etiam facto, ideo tenetur ad vtendum omnibus remediis vtilibus, ſibi tamen conuenientibus, puta ad verberandum eam, ſegregandumque a practica, & huiuſmodi, inter quę remedia computatur abſtinentia a thoro illius, quando creditur expediens. Tenetur quoque magis ad euacuandum a ſe ſcandalum actiuũ, quia non facilè creditur vxorem publicè adulterari ſine tacito conſenſu viri. Propter hæc namque duo omnes authoritates allatæ damnant virum non ſeparantem ſe ab adultera, vt patronum turpitudinis. Nec ſacri Canones intelligendi ſunt cõdidiſſe nouum ius, ſed applicaſſe doctrinam diuini iuris ad materiam matrimonii, vnde & patrocinium peccati, & patrocinatus turpitudinis, & huiuſmodi quæ diuini iuris ſunt, aſſerunt. Et hæc de quęſtione hac ſufficiãt. Romę die 14. Mart. 1513.

TRACTATVS TRIGESIMVS De vſu Sacrarum Scripturarum ab Eccleſia, vnica quęſtione contentus.

QVAESTIO VNICA.

An apoſtol ſedes in Sacris Canonibus abutatur verbis Sacræ ſcripturæ.

CHaritate Ieſu Chriſti cogente, quęritur An Apoſtolica ſedes in Sacris Canonibus abutatur verbis Sacræ Scripturę. Et vſ quod ſic. Primò, quia Clemens VI. in extrauagãti, Vnigenitus, de pęn. & re. abutitur authoritate. Prouer. c. 7. dũ ad theſaurum, ex quo fiunt indulgentiæ, applicat eã dicẽs, quod eſt theſaurus, quo qui vſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ Dei. Conſtat. n. quod per indulgentiarũ gratiam non fit homo particeps amicitiæ Dei; ſed ſolummodo ſatisfacit pro pœna debita.

Secundò, quia Pelagius Papa in Decre. di. 21. ca. quis, probat Sedem Apoſtolicam eſſe prælatã cunctis Eccleſiis Euangelica voce, Mat. 16. Tu es Petrus, & Quodcunq; ſolueris, &c. Et tñ cõſtat per illã Domini ſniam nõ eſſe Petrum prælatum ceteris.

Tum, quia verba illa dicta ſunt Petro in perſona oium, ſicut ipſe Petrus rñdit pro oĩb. Vñ & Sacri Doctores intelligunt ibi non vnũ, ſed vnitati æqualitatis omniũ dictum, Quodcunq; ligaueris, &c. Tum, quia ipſe Dñs replicauit in plurali candem ſniam, Quęcunq; alligaueritis Matth. 18 Tũ quia Dñs dicit, Quod vni dico, oĩbus dico, Mar. 13.

Tertiò, quia extra de conſti. c. trãſlato. affertur authoritas Apoſtoli, Trãſlato ſacerdotio, neceſſe eſt vt translatio legis fiat. Et decretalis ſnia eſt, ſacerdotium eſt translatum a Moyſe in Chriſtum, & a Chriſto in Petrũ: ſic interpretantur iuriſtę, & Pont. permittit ſeu approbat. Conſtat aũt impiũ eſſe dicere ſacerdotium translatũ a Chriſto in Petrũ: abuſiuè ergo Apoſtolica ſedes in ſuis decretalib Sacram Scripturam affert, vim que illi infert.

In oppoſitum eſt ipſius Apoſtolicę authoritatis dignitas.

Quęſtio hæc mota eſt charitate vrgẽte, ne hi, qui minus eruditi ſunt legentes vulgatas has iniurias Apoſtolicæ ſedi illatas, putẽt veras eſſe. Et ſic fortè hi, qui nouitatibus iſtis ſtudent, diſcant ſapere ad ſobrietatẽ, aut ſaltẽ cohibeant linguas ſuas. Dedecet ſiquidem Paſtori, & Doctori oium Chriſtianorum Ro. Pontifici iam ſi quãq; tranſumptiuè vteretur aliqua authoritate Scripturæ, vt cerebro Doctores Sacri faciunt, detrahere, non modo cõtumeliã irrogare, publicè ſcribendo, quod abutitur Sacra Scriptura, quod vim infert Sacro eloquio. Nunquam hoc ab Aug. Hier. Ambr. aliiſq; Sanctiſſimis Doctorib. didicimus. Si quis, inquit Iacobus Apoſtolus, putat ſe religioſum eſſe nõ refrænans linguã ſua, &c. huius vana eſt religio. Reducẽdus quippe eſt potius aut intellus, aut ſermo in captiuitatẽ in obſequium Chri in ſuo vicario, quã vñr nobis minus cõſona eius verba, modò fides ſalua ſit: nec ponamus os in cęlũ, præſertim, quod humanũ ſępe ſallatur iudiciũ, & quod vnus putat abuſiuè dictũ, alter intelligit propriè dictũ. Et quia ſic accidit in propoſito nulla ſiquidẽ inductarum authoritatũ abutuntur Sacri Canones, ſed in proprio ſenſu illarũ quaslibet vtuntur, vt ſigillatim manifeſtabitur, vt parualis hũc labris nõ ſubterfugi. Clemens in primis. VI. nõ abuſiuè, ſed propriè vtitur authoritate Scripturæ: quia theſaurus, de quo loqtur Scriptura, eſt theſaurus diuinę ſapientiæ: eſt. n. theſaurus meritorũ Chriſti, qui eſt ipſa diuina ſapientia, & fons ſapientiæ. Et quicunq; theſauro hoc vero vſi ſunt, efficaciter cõſequendo indulgentias, cu perſeuerãtia finꝫ qua quocũq; theſauro vanè vtimur, verè participes ſiunt amicitię Dei cõſummatæ. Cuius nullus põt eſſe particeps, quandiu obnoxius eſt pœnæ alicui pro quocunq; peccato: quia Dei amicitia cõſummata nũ niſi in cęleſti patria hr, in quam nihil pęnę ſubiectũ ingredi põt. Quia igitur indulgẽtiæ tollunt ab hoĩe impedimenta diuinæ amicitię cõſummatę, verè, & propriè dr theſaurus indulgentiarũ eſſe, quo qui vtuntur participes ſiunt amicitię Dei. Nec valeat argm, Theſaurus diuinæ ſapiẽtiæ fuit ante indulgentias, & illo qs põt vti ſine indulgentiis: ſ ergo indulgentiæ non ſpectant ad illũ: quia theſaurus diuinæ ſapientiæ cõtinet multa in ſe diuinæ ſapientiæ opa: vt ſunt actus ſapiẽdi ſcdm Deum, & merita Chriſti vt meritoria, & eadẽ vt ſatisfactoria, & multa alia Et vt theſaurus ipſe prior indulgẽtiis, nõ dependet ab indulgentiis: ſed econt. a indulgẽtię dependent ab illo. Et põt a [illegible] theſauro illo diuerſimode: [illegible] ſine indulgentiis, & per indulgentias. Et [illegible] põt aliqs [illegible] particeps diuinæ amicitiæ conſummatę & ſine indul-

indulgentijs, & ꝑ indulgentias. Non docet ſiquidē Romana Eccleſia indulgentias eſſe medium, ſine quo non poſſit diuina amicitia conſummata haberi: ſeu eſſe medium, per quod poteſt haberi tanquàm remouens prohibens: vt declaratum eſt.

Quod autem ſecundo obijcitur de authoritate Euangelica, per ſpicaciter intentū Pelagio Pōtifici abſq; abuſu ſuffragat: nā ꝙ illa Dñi verba ad ſolū Petrū dirigant, ex multis hr̄. Primò ex hoc, ꝙ ei dē facta eſt promiſſio, cui exhibita eſt ꝓmiſſa res: ſed ſolū Petrū cōſtat a Dño cōſtitutū caput Eccl̄ię, patet Io. ulti. ubi Dñs poſt reſurrectionē Petro, ut diſtincto ab alijs Apoſtolis, dixit, Paſce oues meas: fecit. n. comparationem Petri ad alios, dicens, Diligis me plus his? & ſtatim ipſius, non ipſius, & aliorum martyrium, paſto- alis officij fructū ſubdidit, Cum eſſes iunior, & cætera. Et hoc ibidem confirmat Chryſoſto. Prętereuns, inquit, Dñs alios Apoſtolos, ad Petrū dixit, Si amas me, &c. Sec̄dò ex eo, qđ Dñs dixit, Beatus es Simō Bariona, quia caro, & ſanguis, &c. certum eſt. n. ꝙ ex hoc Dñs nō beatos dixit oēs Apoſtolos, nec ꝙ ſingulis Pater reuelauerit quod Petro reuelatum eſt. Et confirmatur, qꝛ inter diſcipulos erat tunc Iudas, qui non erat beatus nec in re, nec in ſpe, cum eſſet fur: ut Ioan. Euangeliſta teſtatur. Tertiò patet ex hoc, ꝙ Dñs inchoauit ſolam à Petro: ut ab alijs diſtincto dicendo, Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc, &c. conſtat aūt quod nec de Andræa, nec de Ioanne, nec de Iacobo, &c. uerificatur Tu es Petrus. Verba igitur textus Euangelij manifeſtāt, ꝙ Petro ſingl'r dictum eſt, Tibi dabo claues Regni Cœlorum: ac per hoc Pelagius Papa non abuſiuè ſed proprie uſus eſt authoritate illa ad probādū Petri ſedē a Dño uoce & ſenſu cæteris eſſe pręlatā. Nec fuit Pelagius primus, q hac eadem authoritate uſus eſt ad idē probandū, qm̄ Anacletus martyr ſub Traiano hoc idē dixerat, ut hēs in decreta. diſt. cap. Sacroſanct. Ad primā obiectionē r̄ndetur, ꝙ Petrus dr̄ r̄ndiſſe pro oibus, quia Dñs cōiter interrogauit, Vos aūt quē me eſſe dicitis? ſed ſicut reuelatio, teſte Dño, ſoli Petro dr̄ facta: ita r̄ſio non ex conſilio aliorū, ſed ex diuina reuelatione a ſolo Petro facta eſt. Sed quia oibus placuit r̄ſio, pro oibus r̄ndiſſe dr̄: frequentiſſimè ſiquidē accidit, ꝙ multis collegis præſentibus qđ unus optime dixit, tanq̄ ſi ab oib. fuerit dictū, hr̄: laus tn̄ ſolius eſt illius qui ſapienter r̄ndit. Sacri aut doctores accipientes hæc uerba non pro uno, ſed pro unitate, nō obſtant, qꝛ uera ſunt. Nec aduerſantur dictis, qꝛ de unitate eccleſiaſtica loquūtur, quę eſt unitas ordinis, caput vnum hñs. Imò interpretatio hæc, Pelagij ſenſum confirmat: qm̄ uerba illa du unitatem Eccleſiæ reſpiciunt, caput unum deſignant: per qđ unitas Eccleſiæ claues habeat regni Cœlorum, & ordine quodam à Petro ad alios in partē ſolicitudinis aſſumendos ptās abſoluendi atq; ligandi deriuetur. Et ꝓpterea nō unus Petrus in perſona, ſed in oib. ſucceſſorib. ſuis, nec unus Petrus cū ſucceſſorib. ſolus ſuſcepit claues, ut ſolus retineat, ſed unitas Eccleſiæ per unū ſuſcepit, dū Petrus ſuſcepit, cōmendanda in unitate Eccleſiæ. Quod aūt aſſertur in argumento d. unitate ęqualitatis, falſum eſt: nec eſt doctorū ſniā de unitate ęqualitatis, ſed Eccl̄ię, quā conſtat eſſe unitatē ordinis. Et aduerte, ꝙ non ſolū gloſſa ordinaria, ſed Cyrillus inter priſcos Patres Orientales nulli ſcđs in libro Theſau. de Petro, & ſucceſſoribus in Ro. Eccl. hoc intelligit, ut in cath. au. Mat. 16. hēs. Ad ſecundam uero obiectionē dr̄, ꝙ Dñs non replicauit de clauibus regni cœlorum, cu oibus cōiter dixit, Quæcunque alligaueritis, in hoc diſcernendam relinquens excellentiam Petri ſuper alios. Et rurſus ordo ipſe, dum primò ſoli Petro, & deinde cōiter alijs loquitur, inſinuat quòd prius Petro, deinde alijs Epiſcopis authoritas cōuenire debebat abſoluendi atque ligandi. Ad tertiam autem, Quod uni dico, omnibus dico, reſpondetur, ꝙ Dominus non dixit, Quod uni do, oib. do. (non. n. omnibus diſcipulis dedit apoſtolatus dignitatem, nec etiam omnibus dedit dignitatem Septoaginta duorum) in propoſito autem non eſt quæſtio de Dicere, ſed de Dare. Tibi, inquit Dominus, dabo claues, &c. Vnde patet extra propoſitū eſſe, quod uni dico, omnibus dico: qđ de doctrinali dicere ad literam uoluit cœleſtis Magiſter intelligi, ut inſtructio quam uni impendebat, omnibus impenſa nuncupetur.

Ad Tertium argumentum principale de authoritate Pauli Apoſtoli dicit, ꝙ Decretalis illa nec ſomniauit unquàm, quòd ſacerdotium ſit translatum a Chriſto in Petrum, cum Petrus nō niſi Chriſti ſacerdotij miniſter ſit, & Chriſti uicarium eſſe Decretales clament. Vnde nulla culpa eſt Pontificis ſi iuriſtæ malè eam intellexerunt, niſi quis adeo deſipiat, ut Pontifici imputet omnes errores doctorum, quia non reprobat eos. Admiratione profectò dignum eſſet, ꝙ in Papam, in decretalem ſenſum alienum retorquent, arguentes iſti, niſi manifeſtior lapſus, teſtimonium eorum ſtudio ꝓhiberet: ſubdunt. n. pluſquàm octingentorum annorum, Chriſtianos totius Orientis, & Africæ nūquam ſub Romano Pont. fuiſſe. Nam ſi Chalcedonenſem ſynodum (unam ex quatuor quas ſicut Sāctum Euangelium Greg. excipit) perlegiſſent, Patrumq; decreta ac geſta libraſſent. uidiſſent contiguoa omnium gęſtum teſtimonia, primatū Ro. Eccleſię præferentia, falſiſſimumq; eſſe Africę Orientiſq; Chriſtianos Ro. eccl ſubditos non fuiſſe. Ad quod pro nunc ſufficiant duo teſtes ante annos mille ferè. Alter eſt ex Grecis Cyrillus. ſ. in libro Theſau. ut habes in cathena au. Mat. 16 dicens, Secundum hanc Domini promiſſionē Eccl'a Apoſtolica Petri, ab omni ſeductione hæreticaq; circumuentione manet immaculata, ſup propoſitos Epiſcopos, & ſuper oēs primates Eccleſiarum, & populorum in ſuis pontificib in fide pleniſſima, & authoritate Petri. Alter ex Latinis, Gregorius. ſ. ad Ioannem Epiſcopum Syracuſanum ſcribens, Conſtantinopolitanam Eccleſiam, quis eam dubitet ſedi apoſtolicæ eſſe ſubiectam? ut habes in Decr. diſtin. 22. ca. de Conſtantinopolitana. Maguntiæ die 22. Martij. 1519.

TRACTATVS TRIGESIMVS-Primus, ad Leonem decimum Pontificem Maximum, de ſeptemdecim Reſponſionibus ad diuerſa precipua obiecta, quæ pro Martini Lutheri aſſertionibus facere videbantur.

IN XVII. RESPONSIONES TRActatus trigeſimiprimi, Summaria.

De expoſitione quinq; articulorū Lutheri reprobatorū Primus articulus eſt, Verū eſt prouerbiū & omniū hominū doctrinis de contritione adhuc tradiſtis praſtantius. ꝙ ſumma pœnitentia eſt non amplius peccare. & ꝙ optima pœnitentia eſt noua vita. Secundus. Nemini remittuntur peccata, niſi credat ſibi remiſſa eſſe qū presbyter remittit, &c. Tertius Error illorū magnus eſt qui vadūt ad recipiēdū Sacramentum ſub hac confidentia quòd ſint confeſſi, & quòd cognoſcunt eſſe ſe ſine peccato mortali propter preces & præparatoria præmiſſa, &c. Quartus Theſaurus Eccleſię vnde Papa dat indulgentias, non ſunt merita Chriſti, & Sanctorum. Quintus, Si Papa cum magna parte Eccleſię haberet hanc vel illam opinionem, & non erraret, tamen nec peccatum eſt, nec hæreſis contra ſentire (præſertim in re nihil pertinente ad animæ ſalutem) donec alterum per generale Concilium reprobetur vel approbetur.

2 Quid ſentiendum de ſex propoſitionibus in laudem Beati Ioſeph à quodam Theologo prædicatis. Prima quòd Ioſeph fuit magni meriti, & pater putatiuus Chriſti, qui Chriſtum ipſum palpauit, & eo familiariter vſus eſt. Secũda, quòd Ioſeph ſanctus fuit verus vir virginis Mariæ, iuxta illud, Iacob autem genuit Ioſeph virum Mariæ. Tertia, quòd fuit verum matrimonium inter Virginem glorioſam, & Sanctum Ioſeph, quod nõ potuit eſſe, niſi per mutuam corporis donationem, quæ fuit inter Ioſeph, & Virginem. Quarta, quòd iſtud matrimonium fuit priuilegiatum quoniã in iſto matrimonio Virgo nõ dedit vſum corporis, licet per matrimonium dederit corpus, edocta à Spiritu ſancto. vbi regulariter per contractum matrimonij datur corpus, & vſus copulæ carnalis. Quinta, quòd Virgo Maria dando corpus ſuum Ioſeph, dedit & ſanguinem totius corporis, ex quo ſanguine fuit completum corpus Chriſti. Sexta, quòd hæc propoſitio eſt vera: Ex ſanguinibus Ioſeph fuit formatum corpus Chriſti, id eſt ex ſanguinibus proprijs Virginis Mariæ à Ioſeph ſancto datis per contractum matrimonij fuit formatum corpus Chriſti.

3 An matrimonium contractum à iuuene, poſtquam religionem poſt diſcretionis annos ingreſſus eſt animo mutandi omnino vitam, & intra nouitiatus tamen annum egreſſus eſt ad ſecularem vitam, & habitum, ſit validum.

4 An adulter ipſo facto ſit priuatus iure exigendi debitum à coniuge innocente.

5 Ad quatuor dubia. Primum. An iuridice inquiſitus de aliquo crimine teneatur, & debeat nominare complices, ſi non ſunt infamati, & ante correptionem fraternam. Secundum, An ſi ipſe tales nominauerit, poſſit iudex contra tales procedere ad inquiſitionem. Tertium, An iudex ſciens defectum alicuius à tribus, vel quatuor non per modum iudicij, poſſit ipſum cogere ad dicendum veritatem. Quartum, An infamatus de aliquo, poſſit de omnibus inquiri.

6 An ijs, qui ex Iudaica originem ducunt, ſi in nullo culpabiles inuenti, nec aliter ſuſpecti, niſi ratione originis ſunt, poſſit negari ingreſſus religionis, & ſi fuerint nouitij, negari poſſit profeſſio abſque peccato mortali: an ſit hoc contra præceptum charitatis.

7 An. N. ingreſſus religionem quandam mendicantium, in quodam illius conuentu regularis vitæ, cum animo deliberato perſeuerandi vſque ad mortem in illa particulari religione, & in illo particulari conuentu, in ſeruitium Beatæ Virginis, cui Eccleſia illa dicata eſt, poſtquam multos menſes ibidem degit, poſſit ob ſcelera ibidem impunita ad ſeculum intra probationis annum redire.

8 An is, qui in choro ſic diuinum officium perſoluit, quòd ſui chori verſus ſubmiſſe ſibiipſi ſoli dicit: alterius verò chori verſus audit tantummodo, ſatisfaciat præcepto Eccleſiæ de perſoluendis canonicis choris.

9 Ad tres quæſtiunculas. Primum. An vſura ſoluta ab accipiente pro neceſſitate pecuniam mutuò, ſit reddenda illi, qui ſoluit. Secundum. An pertinaci etiam vſque ad mortem in aliquo veniali, non ex contemptu ſed quia eſt veniale, ſit deneganda abſolutio de cæteris peccatis. Tertium, Quomodo intelligatur delictum publicum, vt ſine peccato poſſit reuelari, an quia poteſt probari, an quia fuit de eo conuictus coram iudice, aut quouis alio modo.

10 An poſſit annua penſio ex beneficio Eccleſiaſtico debita pro certa ſumma pecuniæ ſemel perſoluenda, vidè

11 An Petrus conſignans centum florenos apud Paulum mercatorem, vt el pro parte lucri capitali ſaluo, aſſignet v. ſibi reſiduo lucro ſibi reſeruato, licitè contrahat, & ad reſtitutionem illorum in foro animæ non teneatur.

12 Ad v. dubia. Primum. An ſit ſimpliciter de neceſſitate ſalutis pœnitentem confiteri de ſingulis peccatis numeraliter in eadem ſpecie, quando poteſt ea ſigillatim ad memoriam reducere. Secundum, Quando circumſtantia loci ſacri ſit neceſſariò confitenda. Tertium, An ſi ſtam venditor, quam emptor ſciat naturam rei, & valorem, nullum ſubſit peccatum ſi res vendatur pro maiori, vel minori pretio. Quartum, An principes ferarum per conſuetudinem poſſint ſibi licitè appropriare feras. Quintum, An dicti Principes poſſint ita districtè prohibere dictarum ferarum captionem, vt nullus ſubditus poſſit eas capere, quin grauiſſimè puniatur, etiam ſi capiat eas, vt ſe à damno præſeruet, quod inferunt in bladis, vel huiuſmodi.

13 Ad ſextum dubia. Primum. Quomodo ſtent hæc ſimul, Licet vendere Iudæis res quibus ipſi vtuntur in ſuis ſacrificijs; & non licet cooperari ad reædificationem ſynagogæ Iudæorum. Secundum, Quomodo ſtent hæc ſimul. Occultiſſima per accidens ſubiacent Eccleſiæ cenſuris; & author homi idij occultus non eſt ſub iudicio humano, quia perſona eſt occultiſſima. Tertium, An hæc ſibi inuicem repugnent: Nullo modo licet inducere ad minus malum etiam paratos; & licet inducere, vt peccent minus. Quartum, Quomodo hæc ſe compatiantur, Excuſantur qui omnino cenaturis tempore ieiunij exhibent cœnam; & non licet exhibere vinum volenti omnino ſe inebriare. Quintum, Quomodo hæc, Sicut in alijs iniurijs ſufficit reſtituere, & non oportet petere veniam, ita nec in contumelia; & quando tranſlatio non eſt omnino voluntaria, oportet, non ſolum reddere pretium agri, ſed aliquid correſpondens illi conditioni inuoluntariæ, ſicut ſemper in reſtitutionibus faciendum eſt. Sextum, Cur neque in textu, neque in commento totius Secunda ſecundæ, tractatur de famoſæ murmurationis vitio. Septimum, Quid importet ſcrupulus conſcientiæ, quo ſtante licitè operamur oppoſitum.

14 Ad quinque dubia. Primum. Cur permittitur ſimul ſtare bonitatem ſubſtantialem, & veniale peccatum. Secundum, Quo verificetur, quòd non oportet reſtituere cum damno in re ſuperioris ordinis, cum ex hoc videatur ſequi mulierem quæ ex adulterio ſuſcepit prolem, non teneri ad ſe prodendum, quantumcunque veri hæredes inde damnificentur. Tertium, An hoc ſit ſolidum fundamentum, vitantem malitia alterius ſemper petere debere aliquid abſque peccato præſtabile. Quartum, An ſicut votum abſtinentiæ vxoris, ſic & votum continentiæ viri irritari poſſit, ſic vt vxor ſecura ſit atque tuta. Quintum, An ſit mens Diui Tho. in 4 Sen. diſtin. 18. quæſt. 2. art. 1 q. 3. Quòd excommunicatio iniuſta priuet ſuffragijs Eccleſiæ.

15 Ad duo dubia. Primum, Quomodo ſuſtinetur, quòd votum eſt de meliori bono, id eſt bono ſupererogationis, & quòd religioſa perſona venerea, vacantes agens contra votum. Secundum, An is qui ad occidendum hominem pergit, quoties interrupta cogitatione iterum eundem renouat voluntatem peccandi, toties nouum peccatum committat, an totum ſit vnum numero peccatum, &c.

16 Ad duo. Primum, Quomodo ſit vnus conceptus mentalis entis. Secundum, Quomodo hæc ſtent ſimul, Analogum non abſoluitur ab his, quibus analogum dicitur; & eos habet conceptum vnum ſimplicem, ad quem omnia prædicamenta & tranſcendentia addunt in quem reſoluuntur, qui eſt primo notus.

17 Ad quinque articulos circa emptionem rerum raptarum in bello iniuſto. Primus eſt, An huiuſmodi rapta etiam difficillimè reparabilia, ſint iudicanda tanquam habita pro derelicta.

Secundus eſt, An capta à priuatis, poſſint licitè emi poſt decem ſeu certum tempus, vt nonnulla leges admittunt.

Tertius eſt, An in huiuſmodi caſibus, in ementibus ſcienter tota reſolutio ſumenda ſit ex intentione vtilitatis propria vel domini. &c.

Quartus eſt. An dictum cuiuſdam doctoris dicentis, Sic probabiliter credo, quòd totaliter emens paratus reddere vero domino ſi comparuerit, credens tamen quòd non comparebit, & conſequenter ſperans pro ſe habiturum, non peccat, quia veriſimiliter poteſt de veri domini voluntate præſumere, ſit in conſcientia tutum & alijs diuulgandum. Quintus eſt. An emat rectè quis ex pictate calices, & huiuſmodi ſacra, dedignatus quòd maneant apud Infideles, daturus propria authoritate ea occurrenti Eccleſiæ habito pretio, & an dominus talium ſit cenſendus omninò ignotus ſtante notitia regionis, puta Hungaria.

Petra

PEtri Apoſtoli veſtigijs inhęrentes, parati ſumus rationem reddere omni poſcenti nos de ea, quæ in nobis eſt fide. Quibuſdam proinde Chriſti fidelibus viris probis, piè trepidantibus circa quinque articulos in Apoſtolicis literis cõtra Martinum Lutherum inter reprobatos contentos, opem luminis ferre volentes, aperire intendimus, quare reprobati meritò fuerint, ſubnectendo ſigillatim dictos articulos, cum dubitãtium obiectionibus, prout ad nos delati ſunt, & cuiuſque rationem reddendo.

RESPONSIO I.

Super quinque Martini Lutheri articulos. Primus Lutheri articulus, Vera pœnitentia eſt non amplius peccare, & nouam prorſus ducere vitam.

PRimus igitur articulus eſt. Verum eſt prouerbium, & omnium hominum doctrinis de contritione adhuc traditis præſtantius, quod ſumma pœnitentia eſt, non amplius peccare, & quod optima pœnitentia eſt noua uita.

Obijcitur, in hoc articulo, omnes Sancti Patres videntur conſentire cũ Luthero: & ideo nec error poteſt eſſe hic, nec hęreſis.

Reſpondemus hunc articulum meritò reprobatum, tam ſecundum illius articuli ſenſum, quàm ſecundum quòd à Luthero prolatus eſt. Et quidẽ ſi ad proprium ſenſum verborum ſpectetur, falſus comprobatur: nam nec ſumma, nec optima pęnitentia eſt, qua non fit remiſſio peccatorum: promulgauit.n. Saluator pęnitẽtiam Chriſtianã eſſe remiſſionem peccatorũ, Luc. vlt. Oportet, inquit, prędicari pœnitentiam in remiſſionem peccatorum. Hæc autem duo in articulo poſita (videlicet, Non amplius peccare, & Noua vita) conſtat non ſufficere ad pœnitentiam in remiſſionem peccatorum, quandoquidem exigitur præter hęc & dolor de pręterito peccato (Petrus enim poſt peccatum commiſſum fleuit amarè) & recurſus ad diuinam miſericordiam cum Publicano, Deus propitius eſto mihi peccatori. Vnde Ecc. 21. dicitur, Fili peccaſti, ne adijcias iterum, ſed pro priſtiuis deprecare, vt dimittantur tibi. Vbi etiam Aug. notauit, Non ſufficit dicere, Ne adijcias iterum, ſed adiuncta eſt deprecatio pro priſtinis remittẽdis. Non eſt igitur ſumma pœnitentia, nõ amplius peccare; nec eſt optima pœnitẽtia, noua vita, quæ dolorem pro peccatis & deprecationem pro priſtinis in ſe non claudit. Et videtur, quod præcipitem daret pęnitentem hic articulus: nam ſecundũ eundem ſummè & optimè pœniteret auarus, ſi ab auaritiæ actibus ceſſaret, & liberalem deinceps vitã ageret. Et ſimiliter accideret intẽperato, ſi à paſſionibus intemperatis reſtaret, & deinceps continenter viueret, & ſic de alijs: hoc n. ſignificat Nõ amplius peccare, & Noua vita. Et ſi hęc ſummam, optimamque pœnitentiam conſtituunt, inanis fides noſtra tam de neceſſario fletu peccatorum, quàm de recurſu ad Deum pro remiſſione eorundem inuenit. Meritò igitur ſecundum ipſius ſenſum articulus reprobatus eſt.

Si autem idem ſpectetur articulus, vt à Luthero manauit, reprobatus quoque rationabiliter inuenitur: nam huiuſmodi prouerbium allatum cõprobatur à viro negante duas partes pœnitentiæ, ſcilicet contritionem & ſatisfactionem: & ad hoc per huiuſmodi prouerbium tendit, vt tam neceſſitatem contritionis, quę precipuè conſiſtit in dolore pro peccatis, quàm ſatisfactionis tollat, vt patet in libris ſuis, & alijs eius articulis damnatis. Non conſonat ergo dictus articulus Sanctis Patribus, tam ſecundum ſeipſum, quàm vt à Martino manauit: quamuis ſi in Sanctis Patribus huiuſmodi ſententia inueniretur, piè eſſet interpretanda, & ad bonum ſenſum reducenda.

ARTICVLVS II.

Nis proculdubio remitti peccata certum eſt, qui ſibi remiſſa eſſe credunt presbytero illis remittente.

SEcundus Articulus eſt, Nemini remittuntur peccata, niſi credat ſibi remiſſa ẽſſe, quando presbyter remittit.

Obijcitur, Hic articulus ſynceram videtur continere veritatem, vtpotè quæ ſtabilimento fidei innitatur.

Reſpondemus, Credere ſibi eſſe remiſſa peccata abſoluente Sacerdote, contingit dupliciter, vel quantum eſt ex parte ſacramenti, vel quantum eſt ex parte ipſius, qui abſoluitur. Credere primo modo neceſſarium eſt ad remiſſionem peccatorum: nam hoc credere eſt actus fidei infuſæ, ſine qua impoſſibile eſt placere DEO. Credere autem ſecundo modo, non eſt neceſſarium ad remiſſionem peccatorum: quoniam poteſt pœnitens, qui abſoluitur, piè dubitare de propria diſpoſitione: an ſcilicet digne ſuſcipiat illud ſacramentum. Verebar, inquit Iob, omnia opera mea. & Iſaiæ decimoquarto, dicitur, Vniuerſæ iuſtitiæ noſtræ, quaſi pannus menſtruatæ. Et cum hac pia dubitatione ſtat, quòd dignè ſuſcipiat ſacramentum abſolutionis, & conſequatur remiſſionem peccatorum: quoniam huiuſmodi pia dubitatio non contrariatur ſtabilimento fidei infuſæ, ſed firmitati fidei acquiſitæ, ad quam conſtat, quòd ſpectat credere de ſeipſo, an ſit, vel nõ ſit ſufficienter diſpoſitus. Sequitur igitur articulum comprobari falſum ex hoc, quòd alicui remittuntur peccata, qui non credit, ſed piè dubitat ex parte propriæ diſpoſitionis remiſſa ſibi eſſe peccata abſque præiudicio ſtabilimenti fidei Chriſtianæ, quæ non eſt de hoc obiecto, ſcilicet Mihi eſſe remiſſa peccata, ſed de hoc, quod eſt, Remiſſa eſſe peccata mihi dignè ſuſcipienti ſacramentum pœnitentiæ. Sicut non eſt fides Chriſtiana, quòd ſub hac Hoſtia eſt corpus Chriſti, ſed quòd ſub hac Hoſtia concurrentibus undique omnibus requiſitis neceſſariò ad ſacramentum Euchariſtiæ, eſt corpus Chriſti. Non continet igitur hic articulus ſynceram veritatem, ſed meritò reprobandus fuit, vtpote falſus.

ARTICVLVS III.

Vana eſt illorum fiducia. qui ad communionis ſacramentum accedunt, putantes ſe ſine peccato mortali accedere cum ſint confeſſi, & ceteris exterioris actibus diſpoſiti.

TErtius eſt, Error illorum magnus eſt, qui vadunt ad communionis ſacramenta ſub hac confidentia, quòd ſunt confeſſi, & quòd agnoſcunt eſſe ſe ſine peccato mortali propter preces & præparatoria præmiſſa, &c. Obijcitur, Et hic articulus nititur firma fide: & ob id non videtur erroneus, nedum hæreticus.

Reſpondemus, Et ſi ad ſacramentum communionis accedere cum dicta fiducia tanquam iuſtificatrice magnus error eſt, contra apoſtolicã doctrinam dicentem, Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum: accedere tamen cum eadem confidentia tanquam pręſeruatrice à peccato indigni acceſſus ad ſacramentum Euchariſtię nullus eſt error, ſed conſilium apoſtolicum. Docens ſiquidem idem Apoſtolus, quo pacto quis ad dictum ſacramentum non indignè accedat, ne iudicium ſibi manducet & bibat, inquit, Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat

& de calice bibat. Vbi manifeſtat eum, qui probauit ſeipſum, ſecurè ad ſacramentum accedere, ita quòd non eſt reus & corporis & ſanguinis Domini, nec iudicium ſibi manducat & bibit. Et quoniam populus Chriſtianus frequenter vtranque Apoſtoli doctrinam audit, & vt vnuſquiſque poteſt de ſeipſo teſtari, quilibet ante communionis ſacramentum probans ſeipſum contritione, confeſſione, oratione, &c. vtitur hac fiducia tanquam præſeruatrice à peccato indigni acceſſus, & non tanquam iuſtificatrice: ideo articulus iſte Lutheranus tanquam pernicioſus ſanctę fiduciæ Chriſtianæ plebis, & ſcandaloſus, & inimicus Apoſtolicæ doctrinæ reprobatus eſt.

ARTICVLVS IIII.

Indulgentiarum Theſaurus, non ſunt merita Chriſti.

QVartus Articulus eſt, Theſaurus Eccleſiæ, vnde Papa dat indulgentias, non ſunt merita Chriſti, &c.

Obiicitur, In hoc articulo nulla authoritate Lutherus poteſt conuinci: hoc tamen facere decretum eſt, & bullam confirmare.

Reſpondemus, Prænotando non vno atque eodem modo, nec æqualiter conuinci authoritate poſſe Chriſtianum hominem de Eccleſiaſticis myſteriis: ſed licèt quædam plus, quędam minus explicata inueniantur in Sacra Scriptura, conuinci tamen omnia authoritate affirmamus. Exempli gratia. Sacramentum Baptiſmi authoritate conuincitur, quia tam materia, quàm forma eius in Sacra explicatur Scriptura; ſacramentum verò confirmationis, quamuis nec materia, nec forma, nec inſtitutio illius in Sacra explicetur Scriptura, conuincitur tamen ex authoritate, qua Apoſtoli imponebant manus, & Eccleſia vtitur; & ſimile eſt in multis aliis. Proinde ſi in articulo de Theſauro indulgentiarum, Lutherum non poſſe conuinci authoritate dicitur, quia non ita explicitè ſicut Baptiſmus in ſacra habetur Scriptura, verum dicitur, ſed deliratur, quærendo æqualem certitudinem in omnibus Eccleſiæ myſteriis. Si autem piè quęritur authoritas, qua Lutherus poteſt de theſauro indulgentiarum conuinci, non eſt difficile reſpondere, dicendo conuinci poſſe Lutherum authoritate Sacrę quidem Scripturæ radicaliter; vniuerſalis verò Eccleſię implicitè; Romanę autem Eccleſiæ, & multorum Sanctorum Doctorum explicitè. Ex Sacra quidem Scriptura habetur theſaurus ſuper effluentium paſſionum Chriſti & Sanctorum, quatenus ſatisfactoriæ ſint. Et quod Chriſtus quidè plus patiendo ſatisfecerit, quàm exigat ſatisfactio omnium illorum, quibus quæque applicatur paſſio Chriſti, & reſiduum ſe liquidum eſt, & ex ſententia Ioannis Euangeliſtę habetur, Ipſe eſt, inquit, propitiatio pro peccatis noſtris, & non pro noſtris tantum, ſed pro peccatis totius mundi. Cõſtat enim ex eo, quòd paſſio Chriſti, quò ad effectum non ſatisfacit pro peccatis totius mundi, quòd tota illa ſatisfactionum multitudo, quę poſſet ſatisfacere pro his, qui peccant, ſuperabũdat. De paſſionibus verò Sãctorum quòd ſ. plus paſſi ſint multi eorum, quàm ſatisfacere pro proprijs debuerint peccatis, teſtatur Beatus Iob dicens, Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas, quam patior in ſtatera, quaſi arena maris hęc grauior appareret. Simile eſt autem iudicium de Iob & multis aliis Sanctis, præcipuè martyribus, qui tot ſuperauerunt tormenta, & Beatiſſima Virgine, quæ cum pro nullo proprio ſatisfactura eſſet peccato, ſuſtinuit tñ, iuxta Simeonis verbum, vt ſuã Chriſti gladius pertranſiret animam; vnde pluſquam martyr iure dicitur. Nec inueniri tñ theſaurum iſtum ex ſacra habemus Scriptura, ſed ex eadem quoq; habemus theſaurum iſtum ea intentione à Chriſto, & Sanctis conditum, vt Eccleſiæ vtilitati prodeſſet, teſtãte hoc Apoſt. ad Coloſſ. Cum ait, Adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea pro corpore eius, quod eſt Eccleſia. Simile eſt autem iudiciũ de Paulo & aliis Sanctis plus patientibus, quàm ſatisfacere debeant pro propriis peccatis. Nec huic tam ſanctæ ſententiæ obuiat alia eiuſdẽ Apoſtoli ſententia, qua ait, Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad ſuperuenturam gloriã. Nam paſſiones Sanctorum, quatenus meritoriæ ſunt, & ad premium reſpiciunt, ſunt proculdubio non condignæ, & remunerantur à Deo ſupra cõdignum. & hoc explicatur cum dr, quòd non ſunt cõdignę ad gloriã ſuperuenturã. Eędem tñ paſſiones Sanctorum, quatenus ſatisfactorię ſunt, ſępe ſuperabundant, quotieſcunque ſ. plus patiuntur pro Chriſto Sancti, quàm ſit pœna debita pro proprijs peccatis actualibus. Ex hoc.n. ipſo, quòd ipſimet incapaces ſũt huiuſmodi ſuperabundantium ſatisfactionum, vt ſatisfactorię ſunt (quia carent peccato, pro quo ſatisfaciant) relinquuntur ſuperabundantes; ac per hoc, vt Apoſtolus promulgauit pro corpore Chriſto, quod eſt Eccleſia, relinquuntur.

Conuinci igitur poteſt Lutherus ex authoritate Sacrę Scripturę, & quòd in Eccleſia Dei eſt theſaurus meritorum Chriſti & Sanctorum, quatenus ſuperabundanter ſatisfactoria fuerunt, & quod hic theſaurus eſt pro corpore Chriſti, quod eſt Eccleſia. Etſi his adiunxeris, quòd nunc alis Eccleſia probat indulgentias, vt pia matris Eccleſię dona ſuccedentia loco ſatisfactionis pęnitẽtialis, quę eſt tertia pars ſacramenti pœnitentiæ, perſpicuum fiet, quòd indulgentiæ inueniuntur apud diuinam iuſtitiam ſatisfactrices pro pœna actualibus peccatis debita, quam exoluiſſet apud eandem diuinam iuſtitiam pœnitentialis ſatisfactio. Ex hac autem vniuerſalis Eccleſiæ approbatione oportet alterum horum fateri: aut quòd indulgentiæ ex ſola authoritate huiuſmodi vim ſatisfactiuam habent; aut quòd ex dicto theſauro fiant. Et primum quidem horũ, qđ tanquam abſurdum non admittit, reſtat vt ex dicto theſauro, indulgentię vim ſatisfactiuã habeãt: qđ authoritate S. R. E. omnium Eccleſiarũ magiſtrę, expreſſum eſt pluries. Nec deſunt authoritates Sanctorum, Thomę, Bonauenturę, &c. Intelligat ergo eruditus quiſque, falſum eſſe, quòd nulla poteſt Lutherus authoritate conuinci de theſauro indulgentiarum.

ARTICVLVS V.

Papam poſſe errare, hanc vel illam opinionem habendo, vel ipſum vel cum maiori parte Eccleſię, non eſt hæreſis.

QVintus Articulus eſt, Si Papa cũ magna parte Eccleſiæ haberet hanc, vel illam opinionem, & erraret, tamen nec peccatum eſt, nec hęreſis contra ſentire (præſertim in re nihil pertinente ad aiæ ſalutem) donec alterum per generale Concilium reprobetur vel approbetur.

Obiicitur, Qui hunc damnarunt articulum, ſentiũt Papam eſſe ſuper cõcilium generale. qđ nũquam vlla bona authoritate Scripturę probari pñt, vt aperte declarat Patriarcha Antiochenus in libello de comparatione Pontif. maximi ad ſacroſanctum Concilium.

Rñdemus, Falsò creditum ab obiicientibus eſt dãnationẽ huius articuli procedere ex opinione ſuperioritatis Papæ ad Concilium; nulla ſiquidẽ cura huius qõnis habita, dãnatio huius articuli procedit aliunde ex hoc. ſ. quòd ſummus Pontifex habet authoritatem determinãdi qõnes fidei. Quam authoritatẽ in ſummo reſidere Põtifice ſacri canones clamãt. Hiero. ad Damaſum teſtatur, dicẽs, Quòd ſi hæc noſtra confeſſio Apoſtolatus tui iudicio cõ

pro-

probatur, quicunque me culpare voluerit, ſe imperitum vel maleuolum, vel etiã non catholicum, non me hereticum comprobabit. Et Dñs aperuit dicens Petro: Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliqñ cõuerſus confirma fratres tuos. Articulus ſiquidem iſte propter latens venenũ in ly, Donec alterum per generale Concilium, &c. reprobatus fuit, vtpotè dogmatizans, ſummi Põtificis diffinitionem in qõnibus fidei ſuiam nõ ligare, ſed cõtra ſentire nec peccatum, nec hereſim eſſe: hoc.n. ecteri ij, donec approbetur, vel reprobetur per Concilium generale. Et qñ magiſtra rerum experientia teſtatur, multas hæreſes damnatas à ſede eſſe Apoſtolica ſine generali Concilio: iccirco articulus iſte meritò reprobatus eſt.

Hæc ſunt, Pater beatiſſime, quæ inter tot aduerſas corporis valetudines obedientiæ tuæ gratia ex prompto animo ſub Apoſtolatus tui ꝓnſura protuli. Tacitis obſtrientibus, vt nemine accuſato, cuiuſque in pectus liberum habeat veritas aditum. Romæ die 6. Iunii, 1521.

RESPONSIO II.

SVPER QVAEDAM DICTA IN LAVDEM S. Ioſeph, ad Reuerendiſſimum Dominum Nicolaum ac Fliſcu S. Ro. Eccleſiæ Cardinalem.

Quidam Magiſter in Theologia in commendationem ſanctiſsimi Ioſeph & in laudẽ eius, dixit dum ſermonem haberet ad populum Latino ſermone, quæ ſequuntur.

Primò, Quòd Ioſeph fuit magni meriti, & pater putatiuus Chriſti, qui Chriſtum ipſum palpauit, & eo familiariter uſus eſt.

Secundò, Quòd Ioſeph Sanctus fuit verus vir Virg. Mariæ, iuxta illud. Iacob autẽ genuit Ioſeph virum Mariæ.

Tertiò, Quòd fuit verũ matrimonium inter Virg. glorioſam & Sanctum Ioſeph: quod non potuit eſſe, niſi per mutuam corporis donationem, quæ donatio fuit inter Ioſeph & Virginem.

Quartò. Quòd iſtud matrimonium fuit priuilegiatum: quoniam in iſto matrimonio Virgo non dedit [vſum] corporis, licet per contractum matrimonii dederit corpus, edocta à Spiritu ſancto, ubi regulariter per contractum matrimonii datur corpus & vſus copulæ carnalis.

Quintò Quòd Virgo Maria dando corpus ſuum Ioſeph, dedit & ſanguinem totius corporis, ex quo ſanguine fuit completum corpus Chriſti.

Sextò dixit, Quòd hæc propoſitio eſt vera. Ex ſanguinibus Ioſeph fuit formatum corpus Chriſti: quam propoſitionem ita expoſuit. Ex ſanguinibus propriis Virginis Mariæ, Ioſeph ſancto datis per contractum matrimonii, fuit formatum corpus Chriſti.

REuerendiſſime Dñe protector, vidi ſchedulã à dominatione veſtra Reuerendiſſima mihi tranſmiſſam, ſex dictorum à quodam magiſtro in Theologia in commendationem ſancti Ioſeph. Et rñdeo, quòd in tertio, quarto, quinto, & ſexto, vnũ eſt nõ perſpicaciſſimè dictum, quia non plenè diſcuſſa eſt differentia inter copulam coniugalẽ, & copulam carnalem. Si.n. hæc nota fuiſſet, nõ dictum eſſet hic, quòd verũ matrimonium eſſe nõ potuit ſine mutua donatione corporis: nã per copulam cõiugalẽ non donatur corpus coniugi, ſed poteſtas utendi corpore cõiugis: iuxta illud Apoſt. 1. ad Cor. 7. Vir non habet poteſtatẽ ſui corporis, &c. Vbi nota quòd dr̃ corporis ſui, nõ alterius, dr̃ & poteſtas in alio. Nõ datur ergo corpus, quò ad vſum per coniugalẽ copulã, ſed poteſtas vtendi tñ: ſed aũt per copulã carnalẽ datur corpus, quò ad vſum. Et ex hoc fundamento patet, quòd minus perſpicaciter in quarto dr̃, quòd regulariter per contractum matrimonij datur coniugi corpus, & vſus, & cætera. Conſtat.n. falſum eſſe, quia non per cõtractum abſolutẽ, ſed adiuncta conſummatione datur corpus, & vſus: immò ſi puella cõtrahat verẽ matrimonium animo ingrediendi religionẽ, ſi Deus dederit ſibi Spũm bonũ, verũ contrahit mrimoniũ, nec pdit ex hoc virginitatẽ mẽtalẽ: q. conſentire in copulã cõiugalẽ, nõ eſt cõſentire in copulã carnalẽ, niſi in potẽtia, quæ eſt conditio diminuens, vt patet. Et propterea B. Virgo nõ pdidit virginitatẽ mẽtalẽ ex cõſenſu in copulam coniugalem, nec expoſuit ſe periculo perdendi propter priuilegium diuinæ reuelationis: ſicut modò propter ſtatutum eccleſiæ concedentis duos menſes ſponſis ad conſummandum mrimoniũ, vel ingrediendum religionẽ, contrahentes mrimoniũ niſi intendant conſummare, nec ſe exponunt periculo pdendi virginitatem, nec pdunt virginitatẽ mentalẽ. Ex eodẽ fundamẽto patet minus pſpicaciter in quarto dicto dictũ eſſe, quòd ſanguis Beatæ Virginis datus eſt Ioſeph, & abſurdè dictum in ſexto quòd corpus Chri fuit formatum ex ſanguinibus Ioſeph: quũ ſanguis Beatæ Virginis non fuit datus Ioſeph, ac per hoc non fuit Ioſeph etiã vt datus, vt patet ex dictis. Quamuis hẽat & aliam diſſonantiam ex hoc, quòd ſanguis non dicitur alicuius ſimpliciter, niſi ſit ipſius, vt pars, quæ. ſ. eſt, aut fuit pars eius (eo modo, quo ſanguis dicitur pars animalis,) & nõ ex eo quòd eſt alicuius poſſeſſiuè, vt ager, aut ſeruus, aut quia poteſt vti eo, ſicut equus conductus. Videtur ergo mihi, quòd vltimum dictum ſit ſimpliciter falſum: reliqua verò quò ad ſupra dicta minus perſpicacia, & breuiter quòd ſententiam teneat, linguam cohibeat, qui hæc dixit. Nihil tamen contra, aut præter fidem hic apparet.

RESPONSIO III.

Quantum valeat matrimonium contractum a iuuene poſt religionis ingreſſum & egreſſum.

MAgnifice Domine, ſalutem, & commendationem. Ad caſum mihi propoſitum, An. ſ. matrimonium contractum à iuuene, poſtquàm religionem poſt diſcretionis annos ingreſſus eſt animo mutandi omnino vitam, & intra nouitiatus tamen annum egreſſus eſt ad ſecularem vitam & habitum, ſit validum: Breuiter rñdeo, quòd abſq; dubio matrimonium illud eſt validum, quia vt expreſsè dicitur in 6. de voto, cap. 1. ſolum votum, vel ſacri ordinis, vel profeſſionis tacitæ vel expreſſæ, dirimit poſt contractum matrimonium. Conſtat autem ex capitulo Non ſolum. de regularibus, libro ſexto, quòd iſte caſus diſtinguitur contra caſum profeſſionis tacitæ, vel expreſſæ per notam diſiunctionis. Vel, Ergo iſte caſus non habet vim profeſſionis tacitæ uel expreſſæ, quò ad matrimoniũ dirimendum. Textus autem in oppoſitum ſoluunt facilè ad literam, quia capitulum Non ſolum, & in fauorem animæ nouitij, & propter ius religionis noluit prohibere fratres ab impeditione illius, ne redeat ad ſeculum: cum etiam ſi uotum ſimplex in ſeculo de ingreſſu religionis feciſſet, religio contra ipſum agere poſſet. Capitulum verò Beneficiũ, ibidem (quod tñ ponderat s) non obſtat: quia renunciatio beneficij, quam iſte nouitius ex facto ſuo præſumitur facere dum manifeſtat omnino vitam uelle mutare, tunc ſufficit ad hoc ut beneficiũ poſſit alteri conferri: quæ tamen non ſufficit ad profeſſionem tacitam, uel expreſſam. iſta ergo duo nõ parificantur, nec æquparantur in textu: ſed nec quò ad uacationem beneficij hi caſus æquiparantur: quia in profeſſione tacita, uel expreſſa, eſt uera renunciatio, hic autem eſt præſumpta, quare, &c. Bene uale Caietanæ, die 22. Octob. 1505.

RESPONSIO IIII.

De iure petendi debitum matrimonii ab adultero. Ad R. Patrem Fratrem Cherubinum de Florentia diuini verbi concionatorem.

QVæſtio propoſita eſt, an adulter ipſo facto ſit priuatus iure exigendi debitum a coniuge innocente.

Et eſt ratio dubij diuerſa, ut uidetur, ſententia doctorum.

In hac dubitatione præaduertenda ſunt tria. Primum eſt, quòd non eſt ambiguitas aliqua niſi in foro conſcientiæ: nam in foro iudiciali conſtat

non ſtatim eſſe priuatum adulterantem coniugẽ. Secundum eſt, ꝙ etiam in foro conſcientiæ tam quando adulterium unius publicum eſt, quàm quando occultum eſt, notum tamen eſt certitudinaliter innocenti abſolutus eſt, ſi uult innocens, à uinculo reddendi debitum: ac per hoc adulter non poteſt exigere actum matrimonii, quamuis poſſit petere illum. Exigere ſiquidem importat coactionem, & eſt in propoſito petere actum matrimonij ut debitum, petere autem nudam petitionem actus ſignificat: petimus enim etiam quæ gratioſè concedenda putamus. Tertium eſt, quòd tota hæc difficultas conſiſtit, quando adulterium commiſſum latet innocentem coniugem. Et eſt ratio pro parte affirmatiua: quia ſtatim quòd alter coniugum in adulterium declinat, reliquus innocens ſecundum rem eſt abſolutus a debito reddendo & ſolum deficit ſibi notitia facti perpetrati, ſcilicet adulterij. Si namque ſciret factum, conſtat quòd eſſet abſolutus: notitia enim non abſoluit, ſed factum ipſum ex notitia ſua, diſponente ſic iure naturali & diuino. Naturali quidẽ propter uiolatam fidem: diuino autem propter authoritatem Domini, Matth. 5. ubi excipitur fornicationis cauſa in præcepto de non dimittendo uxorem. Pro parte uerò negatiua eſt communis (ut uidetur) animi conceptio ſcilicet, quòd adulter occultus poſt pœnitentiam poteſt exigere debitum ab innocente: ex hoc namque arguitur, quòd non ſtatim innocens coniux fuerat abſolutus a debito, ac per hoc nec adulter priuatus iure exigendi. Manifeſtatur autem hoc ſic. Poſt pœnitentiam occulti adulterij, innocens in eodem ſtatu eſt, in quo erat ante pœnitentiam adulterij: quoniam pœnitentia alterius non fecit ipſum de abſoluto ligatum. Si ergo poſt pœnitentiam alterius tenetur ſecundum rem reddere debitum, etiã ante tenebatur ſecundum rem: & ſic ante pœnitentiam non tenebatur ſecundum rem: ſequitur ꝙ etiam poſt pœnitentiam illius, non tenetur ſecundum rem.

His præmiſſis narrandum eſt primò. quid appareat ueritatis pro altera parte, deinde inueſtiganda eſt cauſa. Quum coniugium ergo ſocietas quædam ſit, ex alijs natura uel uoluntate contractis fœderibus, ſumere poſſumus negatiuam partem eſſe. ſ. ꝙ non ſit ſtatim priuatus, ſed priuandus iure exigendi. Inter patrem ſiquidem, & filium naturale ius eſt ſic, ut ſi filius patrem etiam occultè offendat, non teneatur pater hæredem illum habere: ſimiliter inter patrem & filium adoptiuum ſimile ius eſt: inter ſocios quoque negotiatores uiolata ab altero fide reliquus non tenetur. In his tamen omnibus, & ſimilibus apparet, ꝙ licet cuilibet, qui fidem uiolauit, uti iuribus ſocietatis illius: filius ſiquidem tam naturali, quàm adoptiuo iure poſt crimẽ in patrem grauiſſimum latens, patris poteſt etiã in foro conſcientiæ hæreditatem adire, & ſimiliter connegotiator, modò damnum non intulerit: quia obligaretur ad reſtitutionem. Quo fit ut adulter occultus, quamuis uiolati fœderis reus ſit, non prohibeatur a matrimonij iure: ſed prohibẽdus ſit: ſicut in ſupradictis ſimilibus priuandus eſt violator fidei iure illo.

Et quoniam hęc ita eſſe mihi uidẽtur, ratio reddenda eſt. Occurrit autem mihi una communis horum ratio: & eſt quòd penæ illæ, quæ in poteſtate patris, uel iudicis ſunt ita conſtitutæ. ꝙ iudice uel parte ſciente & eodem modo ſe habente, ut prius aliquis non punitur, non incurruntur ipſo facto: conſtat autem tales eſſe pœnas priuationum iurium, de quibus eſt ſermo: ergo. Maiorem propoſitionem differentię pœnarum clarificant: pœnæ nanq; eccleſiaſticarum cenſurarum non ſunt ita i poteſtate iudicis, aut partis, vt iudicis, vel partis, ut prior perſeuerantia excuſet contrafacientem ab incurſu cenſuræ: pęnæ autem aliæ, ſiue conuentionales, ſiue à iure, niſi pars, aut iudex ſciens nolit, non ligant. Minor aũt clara eſt, q̃a ſi innocens coniux ſciat adulteriũ alterius, & pater offenſam filij, &c. eodem modo ſe habeat cum eis, vt prius, non ſunt priuati. Conſonat aũt hęc rõ ſpecialitati pęnæ conſequentis inceſtum cum cõſanguineis coniugis: ad huiuſmodi. n. inceſtum comitatur ipſo facto priuatio iuris exigendi: nec eſt in ptãte partis non imputare crimen hoc ad hanc pęnam, nec ẽt in ptãte iudicis, q̃uis poſſit diſpenſare. Ad adulterium aũt ſimplex priuatio conſequens eſt in poteſtate partis. ſ. offenſi coniugis, vt patet. Dña igitur inter vtrunq; adulterum eſt: quòd ille ſic inceſtuoſus eſt priuatus ipſo facto; iſte autem adulter eſt non priuatus, ſed priuandus: alioquin nihil ſpeciale de adulterio ſic inceſtuoſo diceretur. Et hæc poſitio non diſſonat fortè ab aliquo doctorum: nam illi qui vidẽtur pro parte affirmatiua, ad hoc tendunt, vt. ſ. adulter priuandus ſit ab altero innocente in foro conſcientiæ, quum dicunt Dignus eſt vt non ſeruetur fides ei, vel aliquid huiuſmodi: alij autem pro parte negatiua volunt, ꝙ non ipſo facto ſit priuatus. & vtrunq; eſt verum.

Ad rationem autem pro parte affirmatiua, negatur ꝙ ſecundum rem innocens ipſo facto ſit abſolutus: eſt. n. ipſo facto habens ius, quo ſeipſum poſſet abſoluere in foro conſcientiæ, ſi ſibi conſtaret de facto. Romæ, die 20. Decembris. 1513.

RESPONSIO V.

Ad eundem.

De Nominandis Complicibus a Reo in aliquo iudicio & de eorum ſententia.

Literis tuis, frater chariſſime, perlectis, in quibus quædam dubia ſoluenda mihi propoſuiſti, reſpondere diſtuli aliquot diebus, occupatus in alijs: verùm ne omnino charitati tuæ deeſſem, in hodiernum diem cenſui eximendum ab alijs.

Ad Primum itaq; dubium, An iuridicè inquiſitus de aliquo crimine, teneatur & debeat nominare complices, ſi non ſunt infamati, & ante correctionem fraternam: & ſimiliter ad ſecundum, An ſi ipſe tales nominauerit, poſſit iudex contra tales procedere ad inquiſitionem: & eorum rõnem (q̃a conſuetudo ſecularium iudicum habet, quòd tormentis complices requirunt. & quòd contra nominatos procedunt: in oppoſitum tamen eſt ordo fraternæ correctionis) & occultum complicis peccatum: Reſponderi unico verbo poteſt, ꝙ hæ quæſtiones deciſæ videntur extra, de confeſſis. ca. Cũ monaſterium. Vbi dicitur, ꝙ ſecundum vtriuſque iuris ſtatuta de ſe confeſſis, ſuper aliorum conſciẽtijs interrogari non debent, crimine læſæ maieſtatis excepto: & ꝙ ſi cõtingat aliquos nominari, tales nominati nulli ſunt pęnę ſubdendi: ſi tamen infamia huiuſmodi nominati laborant, inducenda eſt purgatio tribus ſui ordinis adiunctis ſocijs. Quia tamen multæ fiunt exceptiones ab iſta regula, & multi multa dicunt: vt diffusè habes à Panor. ſuper dicto capitulo, vt mihi in primo dubio, ꝙ triplici diſtinctione vtendum ſit in propoſito. Prima eſt, ſi nomen complicis eſt, vel non eſt circunſtantia actus proprij illius, qui inquiritur. Secunda, ſi crimen de quo inquiritur, pendet in perniciem publici boni, ſeu aliorum. Tertia eſt, ſi iudex ex ſolius illius cauſæ ritu, & meritis procedit, aut ex zelo proprij officij. Nam ſi nomen complicis eſſet circunſtantia proprij actus, quam quilibet iudex cognoſcens de aliquo actu habeat ex meritis illius cauſæ etiam iudicare de illius circunſtantijs, tunc iudex poteſt inquirere, & tenetur inquiſitus confiteri complicem: ſicut quando in foro pęnitentiali pęnitens non poteſt aliter exprimere peccatum ſuum niſi nominando complicem, de

bet reuelare complicem, puta cum quis cognouit propriam matrem. Conſtat autem inter circunſtantias annumerari, quibus auxilijs aliquis fecit. Difficile tamen apparet accidere caſum, in quo nomen complicis ſit circunſtantia proprij actus in foro iudiciali, niſi per accidens: puta quia probabiliter aliunde iudex dubitet, quòd reus fateatur id quod non commiſit, vt euadat forte tormenta quorum tunc ex nominatis complicibus cognoſcere poteſt, an verum dicat ſicut ex alijs circunſtantijs, puta loci, vel temporis. Sed hoc ex parte iudicis licitum videtur: ſed ex parte rei qui ſcit ſe verum dicere, non debet infamia alterius occulti teſtari culpam ſuam, ex quo complicis nomen non eſt actus ſui circunſtantia, quantum eſt ex parte ipſius actus perpetrati. Similiter ſi crimē pendet adhuc in perniciem Reipub. Eccleſiæ, aut aliorum priuatorum, puta, quia ſunt multi corruptores fidei, aut conſpiratores, aut latrones, aut ſubuerſores aliorum, debet iudex ex officio inquirere, & reos huiuſmodi perſeuerantes in malo pernitioſo, nominatim occultos (de his ſermo eſt) debet reuelare, niſi forte probabiliter crederet correctione fraterna eos amplius non peccaturos: quod non facile credendum eſt de religioſis, præſertim huiuſmodi ſceleribus irretitis. ſed dubitandum potius videtur, quod fingant ſe emendare. Et propterea tutius eſt in huiuſmodi caſibus prælato potenti per ſe vel alium, & volenti ſaluare, non perdere oues ſuas, & curam famæ proximorum ſubito habere, vt paſtorem decet, complices ſiue, non complices tales reos notos reuelare. Si autem crimen in detrimentum aliorum non pendet, non tenetur reus occultos alios reuelare, ſed ordinem fraternæ correctionis præponere. Illud præ oculis eſt ſemper habendum, quod quemadmodum in communi præcepto inquiſitionis, Si quis ſcit, &c. ſubintelligitur ſeruato iuris ordine: ita cum quis inquiritur in genere de complicibus, ſubintelligitur ſecundum iura reuelandis, quia non poteſt plus prælatus, ſeu iudex præcipere. Et propterea non peccant prælati, ſeu iudices de complicibus inquirendo, ſi intentio infra iuris limites conſiſtit. Et ſimiliter non peccant inquiſiti ſi omnino occultos tacent, aut dicunt ſe non habere complices aliquos, habendo occultos tantum: quia reſponſionum verba intelligenda iuxta ſenſum interrogationum ſunt: & intentio tamen oportet, quod ſit intra iuris limites.

In Secundo autem dubio, ſi aliunde omnino occulti ſunt, quod nominati ſunt, non eſt procedendum contra eos. quoniam ſolis reuelatio non ſufficit ad accuſandum, nec ad denunciandum, nec ad infamandum, ſeu clamoroſe inſinuandum: propterea omnis via procedendi, quæ in tribus dictis inchoat, auferetur.

Ad id verò, quod de conſuetudine opponis ſeruari. quia conſuetudines patriarum conſiſtunt in facto, ipſi uiderint ſi ita eſt. Non tamen credo ita eſſe, niſi in quibuſdam criminibus exceptis: & hoc propter ſequaces hæreſ. & quòd nihilominus aliqua interuenirent iudicia contra ſic nominatos.

Ad Tertium autem dubium, Vtrum iudex ſciēs defectum alicuius à tribus uel quatuor non per modum iudicij, poſſit ipſum cogere ad dicendum veritatem: reſpondeo quòd quæſtio hæc deciſa eſt extra, de accuſ. cap. Inquiſitionis. Vbi expreſſè dicitur, quòd ſi non extat infamia, vel clamoroſa inſinuatio, non debet fieri inquiſitio, etiam ſi uel duo uel tres iurati dicant ſe uidiſſe delinquēſem, aut alicui libellum ſecretò tradant. Vnde patet quòd non poteſt prælatus cogere talem ad dicendum ueritatem.

Ad Quartum dubium, Vtrum Infamatus de aliquo poſſit de omnibus inquiri: ut tenet Petrus de Palud. in quarto ſentent. reſpondeo quod non poteſt inquiri de illis de quibus non laborat, aliqua infamia: iuxta dictam decretalem dicentem, Super illis ſolummodo fieri inquiſitio debet, de quibus clamores aliqui præceſſerunt. Dictum autem Petri de Palud. (cum bona reuerentia dictum ſit) tantum valet, quantum ſua ratio, ſcilicet quia iudicare de occultis non propter peccatum, ſed propter peccatorem prohibetur. Hæc enim ratio falſum aſſumit, quia occulta ex ipſa ratione, qua occulta ſunt, ab humano iudicio exempta ſūt & proportionaliter, occulta in tali iudicio, ſeu proceſſu ab illo exempta ſunt ſuapte natura.

Hæc ſunt pater venerande, quæ mihi occurrerunt ſcribenda ad tua dubia non plus authoritatis habitura, ſicut nec cetera mea, quàm ratio eorum mereatur. Bene uale, & Deum pro me ora. Romæ. die 5. Nouembris. 1518.

RESPONSIO VI.

De Negando religionis ingreſſu, et profeſſione iudæis aliàs idoneis ad hæc. Ad R. Patrem F. Matthiam de pace, ſacræ Theologiæ ſalmati. conſem regentem.

REuerende Pater ſalue: Humillimis paternitatis veſtræ literis perlectis, quibus petit An illis, qui ex Iudæis originem ducunt, ſi in nullo culpabiles inuenti, nec aliter ſuſpecti niſi ratione originis ſint, poſſit negari ingreſſus religionis: & ſi fuerint nouitij, negari poſſit profeſſio abſque peccato mortali, an in hoc contra præceptum charitatis. Reſpondere, ut par eſt, volens paucis me abſoluam: eò quod cum ſapiente ſit ſermo. Actus recipiendi ad religionis ſtatum, vt à prælatis ipſarum religionum egreditur, & terminatur ad aliquem indeterminatè, licèt habeat rationē debiti (quoniam religiones inſtitutæ ſunt non ſolum propter præſentes, ſed etiam futuros) ut tamen terminatur ad hanc vel illam conditionem perſonarum, vel hanc aut illam perſonam: caret debiti ratione, niſi neceſſitas aliqua debiti rationem indicat. Et de perſona quidem determinata, patet ex hoc, quòd charitas non arctat ad diligendum ſeu benefaciendum alicui particulari non aliàs coniuncto, niſi in articulo neceſſitatis, vt teſtantur præcepta charitatis tam in corporalibus de eleemoſyna, quàm in ſpiritualibus de correctione fraterna. Vnde & diuus Thom. in Quolibetis, dicit, quòd habens de ſuperfluo non tenetur obuianti pauperi ac petenti eleemoſinā dare: & quòd licèt tenetur ſuperfluū elargiri, non tn̄ dare huic. Et in Secunda ſecundæ de correctione fraterna dicit quòd cadit ſub præcepto, ſi ſit quòd eſt neceſſaria ad fratris emendationē. Conſtat autem quemlibet idoneum ad religionis ſtatum cōmuniter inuenire alibi gratiam, ſi ab vna religione refutatur. De cōditione uerò perſonarum patet ex hoc, quòd religionis prælati ita uto pñt cauere, ne genus aliquod hominu ſine corum culpa ad religionem non admittantur vt teſtatur ſtatutum de nō recipiendis illegitimè natis. Nec multum refert inter recipere huiuſmodi ad habitum, & receptus ignoranter reijcere ante profeſſionem. cum non minus libera ſit religio intra annum probationis, quàm nouitius: quum annus probationis in fauorē vtriuſque datus ſit, nec ulla pollicitatio implicitè fiat magis tunc, quam inde. Conſtat autem ex ſacris canonibus, vt patet extra, de regul. cap. ſtatuimus, nouitium poſſe liberè intra annum probationis redire ad priorē ſtatum: ergo religio poteſt nouitium liberè à ſe excludere. Et cōfirmatur, quia quemadmodum nouitius ſi perfectis nouiter cenſuris in mente laris contra religioſos, & inhabilitatibus mendicantium, quas tn̄ in ſæculo præſcire potuiſſet, relicta religione poſſet ad priorem ſtatum redire. ita religio cognita origine nouitij prius indiſcuſſa poteſt illum reiicere. Quum igitur

natio

natorum eorũ, qui ex Iudæorum gñe ſunt, eruditionem habeat: quibuſdam minus gratiam pp tot einſmodi publicam apoſtaſiam, in Hiſpania, ſi religionis aliquos prelati ſtatuto, vel opere eos recuſent recipere ad habitum, vel ignorantes receptos nolint ad profeſſionem admittere, nullum ex hoc mortale peccatum ex ſuo genere incurrunt.

Et quamuis ita eſſe mihi videatur: irrationabile tñ mihi vi, perpetuum ſtatutum aut opus huiuſmodi refutationis reſpectu illorum, qui nulla alia ſuſpicionis nota ſunt affecti, niſi quod originẽ ex Iudæis traxerunt. Tum quia ſalus noſtra ex Iudæis eſt, ex quibus natus eſt Chrs ſm carnem, & Apoſtoli, & plurimi patres fidei: & ingrati inuenimur, ſui gñis filios repellendo. Tum, quia occaſio daretur Iudæis, vt ad fidem non conuertantur, dum intelligunt conuerſos eorum filios in generatione & gñatione num repulſos à religione. Tum, quia religionis ſtatus eſt talis, vbi ipſi potius ſi in aliquo dubitant, ſolidari in fide, quàm alios inficere poſſunt. Hæc ſunt, Pater reuerende, quæ mihi occurrunt reſpondenda, in die ſancti Matthęi Apoſtoli, Senis. 1514.

RESPONSIO VII.

De Vinculo perſeuerandi in religione, cum quis hoc propoſuerit.

CHariſſime Fili, quæſtioni tuæ ob occurrentis de facto caſus neceſſitatem interpoſitis alijs reſpondendum duxi. In caſu ergo propoſito, cum ſcilicet N. ingreſſus eſt religionem quandam mendicantium, in quodam illius conuentu regularis vitæ, cum aĩo deliberato perſeuerandi vſque ad mortẽ ĩ illa particulari religione, & ĩ illo particulari conuentu in ſeruitium beatæ Virginis, cui Eccleſia illa dicata eſt: & poſtq̃ multos menſes ibidẽ egit, ob quorundam ſcelera ibidem impunita, ad ſeculum intra annum probationis rediit. Scito ex duobus capitibus procedi poſſe: primò, ex aſſumpto habitu cum deliberatione perſeuerandi vſq; ad mortem: ſecundo, ex intentione particulari ad hunc cõuentum, fruſtrata ob inopinatum ſucceſſum malæ vitę inuentę in conuentu illo. Et vt a primo incipiamus, quęſtio iſta petita fuit ab Innocentio III. vt patet extra de reg. & tranſ. ad religion. c. conſul. & ab ipſo diſtincta, & poſtmodũ a Greg. 9. in c. ſtatuimus, magis explicata.

Eſt autem eorum ſententia, quòd ſuſcipiens religionis habitum volens abſolutè vitam mutare, ad religionem tenetur. Quod poteſt benè & malè intelligi. Si enim per voluntatem abſolutè mutandi vitam intelligatur deliberatum propoſitum perſeuerandi vſque ad mortem, & nihil aliud, malè intelligitur: ſi autem per voluntatem abſolutè mutandi vitam, intelligatur deliberatum propoſitum perſeuerandi vſque ad mortem cum promiſſione implicita huiuſmodi perſeuerantię, benè intelligitur. Quod patet dupliciter. Primò ex eo, quòd votum requirit tria: propoſitum, deliberationem, & ſubmiſſionem: ita quòd abſq; promiſſione nullum eſt votum. Secũdò ex eo, q ratio quare talis volens abſolutè mutare vitam, tenetur etiam ad religionem expreſsè aſſignatur in dicto capitulo: quia ipſe renunciat annum probationis in fauorem ſuum, ſic ſuſcipiendo habitum. Ex hoc enim habetur, quòd voluntas illa eſt voluntas renunciantis probationi, & facientis hodie quod poſt probationem erat acturus. quod nihil aliud eſt quàm promittere perſeuerantiam vſque ad mortem, quod eſt uouere religionem. Et ſi hanc diſtinctionem vis plenius intelligere, finge in religione duos modos diſtinctos ſimul: & notoriè omnibus eſſe regulariter inſtitutos ad ingreſſum religionis: alterum cum anno probationis: & alterum ſine vlla probatione: & finge rurſus duos iuuenes ambos cum propoſito deliberato perſeuerandi vſque ad mortem, ingredi religionem illam; ſed alterum per illum modum, cui adiungitur annus probationis, & alterum per reliquum modum, cui nulla adiungitur probatio. Et diſcernes voluntatem unius à uolũtate alterius in hoc, quòd iſte ſecundus cum deliberatione promiſſionem imò exhibitionem ſui habuit; ille non: & videbis, quòd de primo non verificatur, quod vult abſolutè mutare uitam; ſed de ſecundo tantum. Suſcipere igitur habitum nouitiorum (ſiue ſola benedictione diſtinguatur ab habitu profeſſorum, ſiue aliter) cũ deliberato propoſito perſeuerandi vſque ad mortem, ita etiam quòd uellet hoc tempore eſſe finem anni, ut poſſet tunc profiteri, non obligat hominem ad religionem in particulari, ſaut in communi: ſed liberum relinquit, ut redeat ad ſeculum. Dixi autem, Nouitiorum, propter ſuſcipientem uoluntarie habitum profeſſorum, ſciendo quia hoc importat. talis enim facto exhibet ſeipſum religioſum profeſſum: & quia uoluntas conformis eſt facto ſuo uoluntario, in uoluntate non ſolum eſt delibe ratio, ſed promiſſio ac exhibitio cum renunciatione probationis. Nihil tamen ſcrupuli in re hac accidit, ſi nouitius continuè geſſet hab tum ueterem benedictum pro altero, etiam ſi libentius deuotionis cauſa, quia benedictus creditur, geſtetur: quoniam habitus profeſſorum ubi ſola benedictione diſtinguitur, penes benedictionem ſuę ſit propriè profeſſionis tempore, attendi iuxta ex dicto ca. ſtatuimus, ſi mitur.

Et licèt hęc ad propoſiti caſus claritatem, ſufficiant: ut tamen deſiderio tuo, An, etiam ſi intercesſiſſet promiſſio, teneretur? reſpondebo iuxta ſecundum caput. Scito quòd ſi ſimplicis uoti promiſſio cum eo fuiſſet, duo conſideranda eſſent. Primò ex parte intentionis, diſtinguendo inter intentum, & attractiuum: quia ſtat quòd attractiuum alicuius ad particularem religionem & eccleſiam, ſit deuotio ad aliquam figuram beatæ Virginis cõuerſatio cum quibuſdam religioſis, grata amœnitas loci & huiuſmodi; intentum autem non ſit ad hoc limitatum: quum ſcilicet intendit eſſe ſicut ſunt illi religioſi, qui poſſunt ad arbitrium pręlati ſecundum regularia ſtatuta inde mitti ad alios conuentus: hoc enim teſtatur intentionem non eſſe limitatam ad hunc conuentum ſolum. Et ſi intentio alicuius fuiſſet limitata ad unum ſolum conuentum, euentus ille inuentorum ſcelerum conſiderandus eſt, an ſint crimina communia, an paucorum, an cum ſpe prouiſionis, an ſine ſpe prouiſionis. Si enim impunè ſcelera communiter licet committere, nec ſpes humano more ſit ſuccuentur ę prouiſionis, non obligatur iſte ad obſeruandam uoti ſui legem, quam conſtat in tali euentu non eſſe inuentam. Votum enim religionis quaſi ad tutum portum tendens non debet eſſe uinculum detentiuum hominis in tali perenni periculo: ſcriptum eſt enim, Cum ſancto ſanctus eris, & cum peruerſo peruerteris, &c.

Hęc ſunt, fili chariſſime, quę mihi uidentur ad quęſtiones tuę ſolutionem dicenda: tuum erit applicare ad particulare factum, & meliori, ubi opus eſt, iudicio utendo, de N. caſu iudicare. Bene uale, & Deum pro me ora, Romę die 11. Nouembris, 1512.

RESPONSIO VIII.

De modo exoluendi & dicendi horas Canonicas in choro.

Ad eundem.

QVęſtioni Tuę, frater chariſſime, An is, qui in choro ſic diuinum officium perſoluit, q ſui chori verſus ſubmiſſe ſibi ipſi ſoli dicit; alterius uerò

chori verſus audit tantummodo, ſatisfaciat præcepto Eccleſiæ de perſoluendis canonicis horis, reſpondere eo pacto propoſui, vt quia diuerſi diuerſa dicere videntur, vtriuſque partis rationes penſentur, & ſic veritas eluceſcat.

Opinio igitur dicentium, quod in caſu propoſito ſatisfit Eccleſiæ, fundatur ſuper hoc, quod nullus in choro, vel comitatus ſoluens diuinum officium tenetur dicere totum: ſed ſufficit medietatem dicere, & medietatem audire, ſecundum alternationem verſuum hinc, & inde: vt conſuetudo Eccleſiæ teſtatur: ſic autem fit in propoſito, quia iſte vnius partis verſus dicit, & alterius audit: ergo ſatisfacit. Sed contra iſtam rationem militat: quia venitur ro, quod eſt per accidens loco eius, quod eſt per ſe.

Ad huius euidentiam clarã ſciendum, quod præceptum Eccleſiæ eſt, vt quilibet dicat totum officium, vt patet, extra de cel. Miſſ. ca. Presbyter. Sed quod aliquem dicere totum officium contingit dupliciter. ſ. cõicando cũ alio in officio, & ſine cõicatione cũ altero: ideo duobus modis ſatisfit diuino officio. ſ. perſoluendo ſine alterius cõione, & tunc, quia cum alio non cõicat, totum ſolus dicit, & cõicando cũ altero: & tunc alternando, totum quilibet cõicans dicere cenſetur, dum quilibet cõicans in perſona cõmunicantis ſecum dicit, id quod dicit. Vnde in hoc modo dicendi officium, ſ. alternatim, aliquid concurrit per ſe, ſ. cõio dicentium, quo fit, vt quodlibet ab altero dictum ſit cõe alteri: & aliquid per accidens, ſ. quod iſte partem dicat, & partem audiat. Conſtat aũt quod cum aliquis ſic partem ſuã dicit, non vt cõem, ſed vt propriam, non cõicat in eo cũ altero: talis aũt eſt dicens partem ſui chori ſic ſubmiſſe quod ſibi ſoli dicit. Non cõicat igitur iſte in propoſito caſu cum altera parte chori: ac per hoc nõ ſatisfacit. Et confirmatur, quia & in choro dicere partem ſuam non qualitercunque, ſed vt cõem, eſt pars chori. Dato ergo, quod Eccleſia nõ præcepiſſet dicentibus officium cũ aliquo, niſi dicere partem ſuam, adhuc ſequitur quod iſte nõ ſatisfacit in propoſito: quia non dicit id officii, quod dicit, vt partẽ ex quo, id quod dicit vt partẽ cõis officij ſibi & alijs, ſed vt propriam ſibi: quia non cõicatur alij per audibilitatem. Et cõfirmatur: quia ſi ſufficit mediũ dicere, & mediũ audire, poſſem medium matutinale officium ſolus in camera dicere, & deinde audire alium legentem reliquum: quod eſt ridiculũ. Concludendum ergo mihi vt abſque ambiguitate, quod in caſu propoſito ille non ſatisfacit officio. Et hæc intelligenda ſunt de toto officio: nam in aliquo particulari verſu deficere, non eſt cõtra præceptum, Romæ die 3. Nouembris, 1514.

RESPONSIO IX.

De vſura, & pertinacia in veniali, & publico delicto.

Receptis Literis veſtris, Reuerẽde Pater, inueni tria in illis dubia à me requiſita. Primum eſt, An vſura ſoluta ab accipiẽte ſine neceſſitate pecuniis mutuò, ſit reſtituenda illi, qui ſoluit. Et eſt ratio dubij, quia videtur iniuſtitia eſſe &c ex parte dantis. Secundum eſt, An pertinaci &c vſque ad mortem in aliquo veniali, non ex contemptu, ſed quia eſt veniale, ſit deneganda abſolutio de cæteris peccatis. Tertium eſt, Quomodo intelligatur debẽtum publicum, ut ſine peccato poſſit reuelari, an quia poteſt probari, an quia fuit de eo cõuictus coram iudice, an quouis alio modo.

Ad quæ prout Paternitas veſt. expoſcit, breuiter reſpondendo, dicitur, quòd vſura ſit ſoluta procul dubio reſtituenda eſt ei, qui ſoluit: quia ex parte dantis non eſt iniuſtitia ſecundum ipſam dationem ſed ſecundum cauſam tm̃, puta ſi propter pompas faciendas accepit mutuum ſub vſuris: datio. n. ipſa ſecundum ſe nõ habet vnde ſit illicita. Liquidum quoque eſt, quod pertinaci in propoſito, cum venialium ordinẽ non tranſcendat, nec venialia remiſſionem mortalium impediant, nec unum veniale connexionem cum alijs venialibus habeat, impendenda eſt abſolutio cæterorum peccatorum.

Ad id verò quod tertiò quæritur, dico quod per ſe publicum (quod per accidens verò infinitis modis inueniri põt) eſt, quod ex ſe hẽt, vnde in communem notitiam perueniat. Vnde non cenſendum eſt publicum aliquid ex hoc, quod probari poteſt, cum hoc non ad hue habeat, vnde ex ſe in commune notitiam veniat, quamuis hoc habere poſſit: ſed bene conſtituitur in eſſe publico ex hoc quod confeſſus eſt iudicialiter, vel per accidẽs iudice inhibeat executio publicationis. Contingit enim nõ ſolum prædicto, ſed omnibus modis humana delicta deuenire ad prædictam publicationẽ: ut puta ſi delinquatur in cõi hominum præſentia, loco, ſcriptura, & alijs huiuſmodi: quibus contingẽ ibus, ſine detractionis vicio poſſunt delicta hæc tanquam publica dici.

Hæc ſunt, doctiſſime Pater, quæ pro reſponſione occurrunt quæ tu ipſe optimè inuenire potuiſſes, ſi voluiſſes. Bene vale, & ora Deum pro me. Florentiæ in S. Marco, 16. Octobris. 1509.

RESPONSIO X.

De annuæ penſionis venditione ex beneficio eccleſiaſtico debito.

Amantiſſime Frater, quæſtioni tuæ, An poſſis annuam penſionem tibi ex quodam beneficio eccleſiaſtico debitam abſque Simoniæ vitio pro certa ſumma pecuniæ ſemel perſoluẽda uendere, reſpondendo dico nullam interuenire in hoc contractu Symoniæ labem: quia annuæ penſionis ius purè temporale eſt, nihil ſpiritualitatis habens. Quod ex duobus patet, eo quod ſolos fructus beneficij eccleſiaſtici reſpicit: nam annua penſio non eſt beneficium eccleſiaſticum, propriè loquendo: ſed beneficium ex quo tibi annua debet penſio, illius eſt qui tibi dẽt annuam pẽſionem de fructibus: & pro quod ſolus ipſe beneficium hoc habens, tenetur ad diuinum officium horarum canonicarum. tu .n. ex pẽſione hac nõ teneris ad diuinum officiũ, ut pote non propterea hẽns aliquod eccleſiaſticũ beneficium, ex eo quod põt & laicis concedi: ſicut & conceduntur eis decimæ eccleſiis debitæ. Vt enim D. Tho. in Secunda ſecundæ. q. 100. art. 4. ad tertiũ dicit, cum concedit Papa decimas eccleſiarũ laicis: non intelligitur concedere ius ſpũale decimarũ, ſed temporalem actionem circa fructus decimarum. Et ſimiliter eſt dicendum in propoſito quod conceſſio annuæ penſionis non eſt niſi purè tẽporalis rei donatio, ac per hoc poteſt licitè pro certa ſumma pecuniæ beneficium ab onere pẽſionis liberari. Nec obſtat, quod in Bullis penſionis appoſitum eſt, quod ſi non annuã ſoluerit penſionem, beneficium ſit ipſo facto &c. hæc & ſimilia nõ ad ipſius pẽſionis naturã ſed ad pœnam non ſoluentis ſpectant. iudiciũ aũt de contractib. non ſm adiunctas accidentes pœnas, ſed ſecundum eorũ naturas attẽditur. Et hæc accipe ceſſante fraude, quæ ſi eſſet in te non haberet locum. Nam ſi quis in fraudẽ Symoniæ, vnico contextu renunciat beneficio, reſeruat ſibi penſionẽ & extinguit penſionem pro tanta ſumma, non ſolùm apud Deum (qui venditionẽ beneficii palliatam inſpicit in corde, ſed & in foro humano iuris ab æquo iudice damnaretur, ſicut in ſimilibus damnantur contractus in fraudem uſurarum. Bn vale, Romæ die 26. Februarij. 1518.

RESPONSIO XI.

De recipiẽtib. reſolutionẽ pro locatis pecuniis quinque pro cento ſaluo capitali ad magiſtrũ Cõradũ Koelim.

Solicitudini tuæ, Pater reuerẽde deeſſe nequaquam poſſum, cum ex fonte pietatis illam procedere uideo. Quæſtio igitur, in qua mentem po-

poſcis iudicium, propterea quod nuper in partibus Germaniæ eſt exorta cauſa, de verbo ad verbũ eſt illa; Vtrum Petrus conſignans centũ florenos apud Paulũ mercatorem, ut ei pro parte lucri capitali ſaluo aſſignet per annum quinque florenos, reſiduo lucri ſibi reſeruato, licitè contrahat, & ad reſtitutionẽ illorũ in foro animæ non teneatur.

Et eſt rõ dubij: quia iſte contractus, vt proponitur, eſt manifeſte illicitus: ſed ut exponitur, dicitur licitus. Exponitur autem, quod contractus iſte includit virtualiter tres cõtractus: primò contractum ſocietatis negociatiuæ inter Petrum ponentem centum florenos, & Paulum ponentem induſtriam: ſecundò, contractum aſſecurationis capitalis inter eoſdẽ Paulo aſſecurante Petrum de ſuo capitali: nõ enim licet minus Paulo, quàm cuicunque alteri aſſecurare Petrum: & propterea ponitur hic capitale ſaluum: tertiò, contractum venditionis & emptionis lucri ſperati inter eoſdem, Petro vendente lucrũ ſperatum Paulo pro certo pretio, ſ. quinque pro centum. Et iſte ſimiliter contractus non eſt minus licitus Petro cum Paulo quàm inter Petrum, & quemcunque tertium: & propterea determinatur hic certum lucrum, ſcilicet quinque pro centum.

Hic eſt caſus vt proponitur & exponitur. In quo tria dicenda occurrunt: primò quod contractus iſte falſò exponitur: ita quod non eſt capax iſtius expoſitionis: ſecundò, qualiter debeant adiungi alij duo contractus primo: tertiò quid abſolutè reſpondendum eſt quæſtioni.

Quò ad primũ declaratur, quod contractus iſte falſò exponitur, quia iſte contractus ſecundum ſuã formam manifeſte eſt contractus ſocietatis: & ſi includit alios duos, aut includit eos ex natura ſua, aut ex conditionibus appoſitis. Non ex natura ſua: quia contractus ſocietatis eſt contractus diſparatus ab illis alijs; ſunt namque omnes iſti contractus uelut ſingulares quędam ſpecies non ordinatæ ſicut numeri aut figuræ, nec ſicut cauſa & effectus virtualiter incluſi in cauſa, vt patet ex hoc quòd ſinguli ſeorſum ſine alio inueniri poſſunt: non includit ergo iſte ſocietatis contractus alios duos ex natura ſua. Nec ex conditionibus appoſitis, quia iſta conditio, Saluo capitali, non infert contractum aſſecurationis. Probatur, quia contractus aſſecurationis capitalis eſt contractus commutatiuus: ac per hoc debet fieri dato aliquo honeſto pretio pro aſſecuratione: alioquin commutatio non eſt: in propoſito autem caſu nihil omnino datur, aut promittitur a Petro pro aſſecuratione: non igitur ex illa conditione appoſita, ſcilicet Saluo capitali, habetur cõtractus aſſecurationis capitalis, vt expoſitor fingit. Similiter altera conditio, ſ. aſſignet quinque florenos pro parte lucri reſiduo lucri ſibi reſeruato, non infert contractum venditionis & emptionis lucri ſperati incerti, quoniam contractus uenditionis & emptionis lucri ſperati incerti eſt et contractus commutationis, & debet ita fieri cũ Paulo ſicut fieret cum tertia perſona. Cõſtat autem, quod tertia perſona non emeret a Petro lucrum ſperatum ex centum hoc modo, ſ. ut ipſa tertia perſona nihil in pręſenti acciperet: ſed ſolam ſpem habendi lucrum ultra quinque pro centum: & ex iſta ſola ſpe obligaret ſe ad dandum Petro ſingulis annis quinque pro centum ex lucro illorum centum. Et circa hoc non oportet aliam probationem afferre: quoniã mercatores ipſi locupletiſſimi teſtes ſunt, quòd quilibet initurus hunc contractum, pretium aliquod vltra illam ſpem exigit pro ſua obligatione & periculo. Et quia in caſu propoſito ita certificatio ſperati lucri abſq; pretio aliquo imponitur Paulo, manifeſte patet, quòd non interuenit hic contractus emptionis & venditionis ſperati lucri, ſed ſolus contractus ſocietatis cum illis conditionibus, falſo ergo exponitur contractus iſte. hæc de primo.

Quò ad ſcd̃m, licèt dicti tres cõtractus in veritate in caſu poſito nec formaliter, nec virtualiter ſint: quia tñ fieri poſſent diſtinctè & ſeorſum dicti contractus cum appoſitis pretijs, dicendum occurrit quomodo licitè, uel illicitè fieri poſſunt.

Dupliciter autem contractui ſocietatis pñt dicti duo contractus coniungi, ſ. ex pacto, & ſine pacto. Et ſiquidem contractus ſocietatis habeat hæc pacta annexa, ſ. ut Paulus teneatur aſſecurare capitale, & certificare lucrum ſine aliquo pretio, manifeſta eſt iniquitas, nec eget declaratione aliqua: quia ex dictis ſatis patet, quod eſſet ſocietas hæc leonina. Si uerò cõtractus ſocietatis hẽat ex pacto annexa. ſ. ut Paulus teneatur aſſecurare capitale, & certificare lucrum pro eodẽ pretio, quo tertia perſona aſſecuraret, & certificaret, adhuc Paulus iniuſtè aliquantulum grauaretur, quantũ eſt ex rõne iuſtitiæ: quia contractu ſocietatis habente ſuam æqualitatem nõ dẽt ſcd̃m iuſtitiæ rõnem ſuperadiungi Paulo hoc grauamen. ſ. quod teneatur aſſecurare capitale & certificare lucrũ illo pretio, quo alius faceret: quia conſtat, quod ex æqualitate ſocietatis ad hoc non tenetur, licèt gratioſè poſſet hoc facere, ſicut non eſt licitũ ex pacto obligare accipientẽ mutuo, ut teneatur remutuare: quãuis hoc gratioſè poſſit & debeat facere. Dixi autem ſcd̃m iuſtitiæ rõnem: quia ſi ex quaſi conducto cõi pacto hęc in conſuetudinem deducta, ut licita eſſent (ſicut pactum de retrouendendo introductum cõiter eſt in deteſtationem fraudis uſurarum) tolerari poſſent iſta pacta rõne hmõdi conſuetudinis: q tñ non eſſet introducenda: quia in fauorẽ eſt fraudis uſurariũ. Aperitur. n. per hęc pacta uia palliandi uſuras cum damno uirorum induſtriorum, quia hæc pacta ſubeunt, quia egent pecunijs, vt poſſint de ſuis induſtrijs uiuere: & minus malum eſt eis hęc pacta ſubire, quàm cum manifeſto intereſſe inuenire pecuniam eis opportunam.

Sine pacto aũt ſi dicti cõtractus ſuperueniant cõtractui ſocietatis, ita ut contractus ſocietatis fiat liberè ex oi parte cum debitis conditionib. ſocietatis & ſociorũ: ſed ſeorſum ac diſparate ſuperaddãtur iſti cõtractus, ut Petrus à cura, ſolicitudineq; ſe exoneret, & à timore fraudis ſe liberet, dicendum occurrit, quod contractus aſſecurationis capitalis & cõtractus certificationis lucri, ita pñt licite fieri inter Petrũ & Paulũ ſocios, ſicut inter Petrũ & tertiam perſonam poſſent licite fieri: adhibitis. ſ. honeſtis pretijs ſcd̃m iudicium ſapientum in illa arte, illo tpe, in illo loco, cum tali perſona, & breuiter conſideratis indiuidualib. conditionib. q ſcientificę determinationi non ſubſunt. Conſtat nanq; quod tali tpe, uel propter talem perſonam, uel propter talem arte in tali loco uix inueniretur aſſecurator, aut certificator lucri, non ſolũ quinq; per centum, ſed nec in minimo. Et propterea non vr abſq; uſurarũ fraude fieri, ſi promiſcue pſupponatur cum qualibet perſona, aut in quolibet artificio lucrum certificandũ quinq; pro centum, aut capitale ſaluum. Experientia ſiquidem teſtis eſt multos ex uitio perſonæ, multos ex temporis euentu, &c. deficere. Hæc de ſecundo.

Quò ad tertium, ſatis patet ex dictis, quod abſolutè loquendo in quæſtione caſus propoſiti, tam vt proponitur quàm ut exponitur, iniuſtum eſt ſocietatem hanc inire, & Petrum teneri in foro animæ, ad reſtitutionem, ſi huiuſmodi ſocietatem cũ Paulo de facto contraxit: quoniam eum iniquè grauauit, de facto conditiones vſurarias, apponendo capitalis ſalui, & lucri certi: ut manifeſtum eſſe puto ex dictis.

Hæc ſunt, Pater amantiſſime, quæ mihi occurrunt pro ſolutione quæſtionis propoſitæ. Rogo ut oretis Deum pro me. Romę, die 1. Aprilis. 1515.

RESPONSIO XII.

In quibus dubiorum ſolutiones diſtribuit, ad eundem.

ACcepi, reuerende Pater, ſchedulam quinque dubiorum: neſcio cuius uiri notabilis ſcrupu

loſę

loſæ conſcientiæ petentis à me ſatisfieri: quum tamen P. V. doctiſſima apprimè illi ſatisfacere potuiſſet, ſi mihi hanc ſarcinam imponere noluiſſet. Vt ergo charitati veſtræ & illius conſcientiæ non deſim, quamuis conualeſcens, reſpondere curabo repetentur reuerſuro latore, reſponſionem breuem.

Eſt igitur primum dubium, An ſit ſimpliciter de neceſſitate ſalutis pœnitentem conteri de ſingulis peccatis numeraliter in eadem ſpecie, quando pôt ea ſigillatim ad memoriam reducere. Et eſt ratio dubij: quia hoc videntur communiter doctores in 4. ſentent. ſentire. Ad hoc dubium breuiter dicitur, quòd licèt quidam videantur hoc ſentire quantum ad integritatem ſatisfactionis (ita quòd ſicut ſigillatim in ſingulis peccatis mortalib. adimpleuit voluntatem ſuam contra Deum, ita ſi integrè ſatisfacere debet, oportet, quòd ſigillatim toties deteſtetur crimina ſua) ſi quis tamen diligenter rei conſideret, nec ad contritionem, nec ad confeſſionem, nec ad ſatisfactionem exigitur huiuſmodi numeralis dearticulatio peccatorum. Et de contritione quidem patet ex veteri teſtamento (quia in quacunque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor) & ex nouo: quia dimiſſa ſunt mulieri peccatrici peccata multa, quoniam dilexit multum. Impoſſibile ſiquidem eſt, in quacunque hora ingemiſcimus, relinquendo peccatorum multitudinem copioſam, omnia dinumerare: & ratio dimiſſionis peccatorum non deteſtatio multiplex, ſed multa dilectio redditur. Et vtriuſq; ratio eſt: quia momentanea contritio virtualiter extendens ſe ad omnia crimina commiſſa, ſufficit ad ſalutem, & tanta poſſet eſſe quòd ſufficeret ad omnimodam ſatisfactionem: vt de Latrone creditur. Non minus quidem ſatisfacit debitor centum quadrantum, ſi dat vnum aureum valentem centum quadrâtes, quàm ſi daret centum quadrâtes numeraliter. De confeſſione verò clarum eſt, quòd vnico uerbo poteſt confiteri centum millia peccatorum: nec oportet ſigillatim ſingula numeraliter dicere. De ſatisfactione autem eadem eſt ratio, quæ de contritione dicta eſt: vnum ſiquidem opus pœnale magnum multis paruis æquiualet, & tantò melius eſt, quantò maioris eſt virtutis vnum magnum opus quàm multa parua facere: vt patet in Ethicis. Sententia igitur doctorum in quarto uerificatur in hoc, quòd oportet de ſingulis, aut formaliter, aut virtualiter conteri.

Secundum dubium, Quando circunſtantia loci ſacri eſt neceſſario confitenda ſecundum doctrinam S. Tho. & ſecundum ueritatem. Ad hoc breuiter dicitur, quòd tunc tantum quâdo actus peccati commiſſus directè contrariatur ſanctitati loci, id eſt, ei ad quod ſanctificatus eſt locus, uerbi gratia: Locus conſecratus eſt ad ſepulturam, vel ad cultum diuinum & ex conſequenti ad libertatem confugientium, & depoſitarum rerum, & huiuſmodi: quando fit ergo contra iſta, tunc & non aliter venit confitenda circunſtantia loci ſacri neceſſariò.

Tertium dubium eſt, Si tam venditor, quàm emptor ſciat naturam rei & valorem, an nullum ſubſit peccatum, ſi res vendatur pro maiori vel minori pretio. Et eſt ratio dubij, quia ſcienti & volenti non fit iniuria: & ſi in caſu ſubſit peccatum, declaretur vnde oriatur peccatum illud. Ad hoc breuiter dicitur, quòd ſi res venditur pretio, quod eſt extra totam latitudinem iuſti pretij, nec aliqua ibi interuenit donatio (vt præſupponendum eſt) ſine dubio peccatum eſt. Nec oportet quærere aliam originem huius peccati, quàm inæqualitatem rei ad rem; ſcilicet pretij ad rem emptam: in hoc enim conſiſtit ipſa iniuſtitia oppoſita commutatiuæ iuſtitiæ. Occaſiones autem peccandi, cum poſſint eſſe diuerſæ & ſint per accidens, extra artem relinquantur. Communiter tamen neceſſitate compellente id fieri videtur, quę cauſat inuoluntarium mixtum. Nec eſt ſimile, quòd pro ſimili adducitur de puella pauperrima, quæ nubit viro ſeni diuiti, non niſi neceſſitate paupertatis cogente ducta: matrimonium enim non eſt contractus in æqualitate rei ad rem conſiſtens, ſed ſocialis coniunctio: ad quam per accidens ſe habent diuitiæ, & paupertas, & conſequenter metus, ſeu fuga paupertatis, & cætera ſpectantia ad id. Fit ergo ſatis iniuria caſu poſitiuo ſcienti, & volenti voluntario mixto.

Quartum dubium eſt, An principes terrarum per conſuetudinem poſſint ſibi licitè appropriare feras. Et eſt ratio dubij: quia authoritate legis naturæ, feræ durante earum naturali libertate appropriantur cuilibet occupanti: vt patet Inſtitu. de re. diui. Parag. feræ. Et conſuetudo contra naturæ ius videtur irrationabilis: & ſimiliter præſcriptio ab huiuſmodi introducta, non videtur iuuare principes.

Ad hoc dicitur, quòd cum proprietas rerum ex iure ſit poſitiuo, & conſuetudo ad ea ſe extendat, quæ iuri ſubſunt poſitiuo, conſequens eſt, quòd ſicut lege poſitiua appropriari poſſunt alicui feræ, & ita conſuetudine poteſt huiuſmodi appropriatio fieri. Et hoc manifeſtum eſt in piſcibus, dum vendunt iura piſcandi. Et conſtat, quòd populus habens dominium alicuius ſyluæ, poſſet legem ferre, quòd ſolus rector poſſit ibidem venari. Nec in hoc præiudicium fit iuri naturæ: quoniam de iure naturæ non ſunt feræ communes, niſi negatiuè: hoc eſt, quia nullus eas appropriauit. Cum quo clarè ſtat, quòd à ſuperueniente iure legis, vel conſuetudinis poteſt appropriatio fieri, ſicut de reliquis. Nec eſt contra allatam legem, quæ loquitur de feris, quæ in nullius bonis aliquo iure ſunt: dictas enim feras conſuetudo in bonis principis poſuit.

Quintum dubium, An dicti principes poſſint, ita diſtrictè prohibere dictarum ferarum captionē, vt nullus ſubditus poſſit eas capere, quin grauiſſimè puniatur. etiam ſi capiat eas, vt ſe à damno præſeruet, quòd inferunt in bladis vel huiuſmodi. Et huic annectitur aliud, An confeſſores principum poſſint eos abſoluere, ſi nolunt huiuſmodi ſtatuta reuocare.

Ad hoc dicitur, quòd licèt principes poſſint huiuſmodi venationes prohibere, non tamē poſſunt prohibere in damnum aliorum: imò tenentur ad reſtitutionem principes de damnis illatis à ſuis feris ex hoc, quòd non permittunt alios venari: ſicut habens bouem cornupetam ſibi notum, & non prouidens, tenetur de damnis ſubſequutis. Et ex hoc patet quid debeant facere confeſſores talium principum: cum enim iniuſtitia ſit peccatum mortale de genere ſuo, & ſtatutum hoc ſit iniquum, non debent ipſos abſoluere, niſi deſiſtant à peccato. Bene valete, & pro me orate. Romæ, die 2. Maij, 1514.

RESPONSIO XIII.

In quorundam locorum cōtradictoriorum ſuper commentarium Secunda Secundæ explanationes diſtributa. Ad eundem.

Literis tuis, Pater venerande, petiſtibus quędam in commentarijs noſtris ſuper Secunda Secundæ tanquam dubia, ſeu obſcura declarari diſtuli hucuſque reſponſionem ob impedimenta imbecillitatis, & occupationum aliarum. Nactus verò nunc aliquid otij ſatisfaciendum charitati tuæ duxi, vt Nouit is quibus hęc obſcura videntur, magis eluceſcant: Breuiter tamen, quia tres clau ſuor.

Primum igitur dubium propoſitum eſt: quia in quęſtione decima, articulo quarto, dictum eſt, q

licet

licet vendere Iudæis res, quibus ipſi vtuntur in ſuis ſacrificiis: in quæſtione autem 169 arti.2. ad quartum dictum eſt non licere cooperari ad reædificationem ſynagogæ Iudæorum.

Facilè reſpondetur, in primo loco ſermonẽ fuiſſe de his rebus, quæ non per ſe ordinantur ad ſuperſtitionem Iudaicam: ſed de rebus indifferentibus, quibus tamen ipſi Iudæi abutuntur ad ſuperſtitionem ſuam. In ſecundo autem loco ſermo eſt de ſynagoga, quæ præſupponitur per ſe ordinata ad ſuperſtitionem Iudaicã. Et propterea eadẽ vtrobiq; ſeruata eſt ſententia, vt patet legenti vtrunq;.

Secundum eſt, In quæſtione vndecima, articulo quarto, dicitur quòd occultiſſima per accidens ſubiacent Eccleſiæ cenſuris: in quæſtione verò ſexageſimanona, articulo primo, dicitur, quòd Author homicidij occultus, non eſt ſub iudicio humano: quia perſona eſt occultiſſima.

Soluitur & hoc faciliimè, remittendo ad locum ſecundò allegatum, vbi expreſsè dicitur, quòd occultiſſimus author notorij incendij non ſubeſt humano iudicio, quò ad hoc, vt teneatur ſe prodere: ſubeſt tamen humano iudicio, quia poteſt excommunicari humano iudicio.

Tertium eſt: In quæſtione ſeptuageſimanctaua artic 4. dicitur, Nullo modo licet inducere ad minus malum etiam paratos: in quæſtione autem 85. artic. 8. in 5. cauſa [illegible], videtur dici, quòd licet inducere, vt peccent minus.

Soluitur hoc dubium declarando differentiam, quam non penetrarunt mouentes hoc dubium. Aliud eſt. n. inducere ad totum hoc. ſ. minus peccandum: & aliud eſt inducere ſolummodo ad ly, Minus. Primum nunquam eſt licitum, & hoc in primo loco dicitur. Secundum eſt non ſolum licitum, ſed ſanctum, imò Angelorum officium: & hoc in ſecundo loco dictum eſt. Et hinc fit vt adulterium cum aliter non valemus retrahere, ad ſimplicem fornicationem licitè prouocemus, non hortando, vt fornicetur, ſed ſi hic vult ſatisfacere voluptati, alieno non iniurietur toro. Nec tamen oportet huiuſmodi conditionales ſemper exprimere, ſed ſufficit quandoque eas mente retinere, pro loco & tempore vt ſapiens iudicabit: hoc enim non eſt inducere ad malum maius, vel minus, ſed eſt ſecũdum rem retrahere a malo maiori. Fitq; frequẽtiſſima exercitatione hoc a cedimentibus vexationem ſuam: vt fecerunt illi decem viri apud Hieremiam.

Quartum eſt: In q. 147. dicitur, Excuſatur qui omnino cœnaturis tempore ieiunij exhibet cœnam: & doctor ſanctus dicit non licere exhibere vinum volenti omnino ſe inebriare.

Soluitur hoc, dicendo, quòd exhibens cęnam, miniſtrat homini, non vitio. exhibens autem vinum, manifeſtè miniſtrat vitio. Quod patet ex differentia inter vacantem cœnæ, & vacantem ebrietati: nam vacans cœnę, vacat actui humano: & deformitas vitij, ſolummodo ſe tenet ex parte circunſtantiæ cœnantis: puta quia quando non debet, cęnat: Vacans autem ebrietati, vacat actui per ſe deformi: ebrietas enim præſupponitur per ſe praua.

Quintum eſt: In q. 72. artic. 3. dicitur, Sicut in aliis iniuriis ſufficit reſtituere, & non oportet petere ueniam, ita nec in contumelia. in Quolib. autem. q. illa, An in vſura transferatur dominium, contrarium videtur dici. Vbi habetur, quando translatio non eſt omnino voluntaria, oportet nõ ſolum reddere pretium agri, ſed aliquid correſpondens illi conditioni inuoluntarij: ſicut ſemper in reſtitutionibus faciendum eſt.

Soluitur hoc, dicendo, quòd petere veniam dupliciter concurrere poteſt. vno modo, vt pars reſtitutionis. Et ſic ſi contingat ad reſtitutionem honoris oportere ueniam petere, ita neceſſaria eſt ueniæ petitio, ſicut neceſſarium eſt quodlibet aliquid requiſitum ad integritatem ſatisfactionis. Et hoc nunquam negatum eſt: quoniam ſemper affirmata eſt integra ſatisfactio, quæ procul dubio intelligenda eſt cum omnibus requiſitis ad eius integritatem: ac per hoc cum petitione veniæ ſi ex parte reſtitutionis honoris exigitur. Alio modo petitio veniæ concurrit, vt res contra reſtitutionem diſtincta. Et ſic dictum eſt, quod nõ eſt neceſſaria: quoniam ſicut in cæteris iniuriis ſufficit integram exhibere ſatisfactionem, & non oportet petere veniam, ita & in contumelia: quia enim petitio veniæ vltra reſtitutionem honoris annexam habet ſubmiſſionem petentis veniam, ad quam ſubmiſſionem non facilè quilibet flecti poteſt, ideo prudentis viri conſilio relinquitur ſi caſus accidat, in quo integritas reſtitutionis honoris debiti contumeliam paſſo exigat petitionem veniæ.

Sextum dubium eſt: Cur neque in textu, neque in commento totius Secundæ Secundæ tractatur de famoſo murmurationis vitio.

Ad quod dicitur, quòd murmuratio non eſt generis aut ſpecies alicuius vitij, ſed circuit multa vitia, vt imperfectum quid in multis ſpeciebus vitiorum: & propterea non debuit ſpecialis de murmuratione fieri tractatus, cũ de generibus & ſpecieb. vitiorum tractatum eſt. Neque tamen ſilentio inuoluta eſt, quoniam murmuratio vt imperfectum quid ſonat in vitiis verborum (puta contumelia, detractione, & ſuſurratione) tractata intelligitur inter imperfectas contumelias, ſuſurrationes & detractiones. & ſimiliter quatenus ſonat imperfectum quid in vitiis actionum vel paſſionum, intus vel extra (vt inobedientiæ, impatientiæ, vel præſumptionis) tractata quoque intelligitur cum imperfecta inobedientia, impatiẽtia, &c.

Septimum dubium eſt, quid importat ſcrupulus conſcientiæ, quo ſtante licitè operamur oppoſitũ.

Ad hoc quæſitum dupliciter videtur ab aliis reſponderi. Quidam enim diſtinguendam putant quantitatem ambiguitatis: ita quòd quum quis ſcrupulum habet de aliquo actu exercendo (puta an liceat pulſare in die feſto, ſi ſic fluctuat, quòd plus aut æquè credit eſſe illicitum) ſcrupulus eſt, quo ſtante non licet ſibi pulſare in die feſto: ſi verò plus credit licitum eſſe, cum hæſitatione tamẽ licita, ſcrupulus (inquiunt) eſt quo ſtante licitum eſt illi pulſare in die feſto. Quibuſdam autem videtur ad rationem licitæ operationis exigi fidem certam excludentem omnem hæſitationem: alioquin periculo peccandi contra conſcientiam exponeret ſe operans cum formidine alterius partis. Et apud iſtos ſcrupulus, contra quem licet agere, non eſt hæſitatio aliqua de oppoſito: ſed cõſiſtit potius in quadam apparentia.

Mihi autem occurrit dicendum, quòd ſiue ſcrupulus occurrat ex parte appetitus (vt contingit timentibus peccare in aliquo actu, & neſciunt quare) ſiue ex parte rationis, vt contingit iis, qui ex aliqua ratione magna, mediocri, vel leui fluctuant, diſtinguere oportet de modo, an huiuſmodi hęſitatio ſeu vacillatio ſit modo ſpeculatiuo, vel modo practico: hoc eſt, an dubitet de licito, vel illicito, ſecundum ſe, vel vt eſt rõ operis ſui hic & nũc. Nam ſi quis dubitaret, an pulſare in die feſto ſit licitum vel illicitum, & tamen non dubitaret ſibi tunc eſſe licitum pulſare, iſte non peccaret pulſando, quãtumcunque magna eſſet dubitatio apud eundem de actu pulſandi ſecundum ſe, an ſit licitus vel illicitus, & ſimiliter quantumcunque eſſet maximus timor de eodem. Et per oppoſitum ſi quis eſſet certiſſimus de actu pulſandi ſecundum ſe, quòd eſt licitus in die feſto, & tamen fluctuaret de exercẽda nunc à ſe pulſatione, ita quòd rõ applicandi ſe ad pulſandum cum ambiguitate applicat, illicitè quis pulſaret: intellectus ſiquidem ſpeculatiuus nihil dicit de operando. Etſi certitudo

ſpecu-

ſpeculatiua exigeretur, non ſolùm rudes, qui ſola certitudine adhæsionis alienæ doctrinæ ſunt contenti, ſed doctores aliorum paſſim periculo ſe exponerent: eo quòd innumera ſunt dubia, quorum alteram partem ſic amplectuntur, vt abſque ſcrupulo operentur, & tamen veritatem ſpeculatiuè euidentem habeant, non pertinaciter aſſerunt. Difficile.n. inquit Ariſtoteles, eſt noſſe ſe ſcire, quia difficile eſt diſcernere ac ſcire an ex proprijs &c. ſciat. Et diuerſitas ipſa opinionum circa aliquod vnū nata eſt reddere intellectū ſpeculatiuū putantē. Nō eſt ergo in hoc quæſito ſpectandum ad hæſitationē magnam vel paruam, ad fidem certi vel incertā, de licito vel illicito abſolutè, ſed ad rōnē operādi in ſingulari. Si.n. applicatio ad operandum certa eſt, quęquid iam in rōne, quàm in appetitu fluctuet, ſcrupulus eſt, quo ſtante licitè oppoſitum operamur: ſi aūt applicatio ipſa ad opus fluctuat circa rectum vel obliquum moris, ſcrupulus eſt conſciētiæ, contra quem illicitè agitur, & obliquitas moralis incurritur. Rō autem horum eſt, quia in propoſito conſcientia non ſignificat ſcientiam, ſed applicationem cognitionis ad opus exercendum: & propterea ſcrupulus conſcientiæ, qui per ſe opponitur conſcientiæ, in ipſa applicatione conſiſtit, & eadē rōne ſcrupulus omnis ad ipſam applicationē non ſe extendens, conſcientiæ non opponitur. Hinc.n. fit, vt vacillatio conſcientiæ in applicatione conſiſtens deformem reddat actionem, quā fit applicatio modo, quo non det: debet.n. potentia rōnalis determinari ad vnum, ſi rectè exire debet in actū, alioquin diſcrimini exponitur vtriuſq; oppoſiti, ſi fluctuāte illa quis vtitur. Fluctuans.n. quantum ſapit fluctuationis, tātum ſapit indeterminationis, ac per hoc indebiti modi operandi. Et hoc ambæ ſupradictæ opiniones forte intendebant. Prima enim ad hæſitationem intellectus in ſe videtur reſpexiſſe: ſecunda autem de fidei certitudine, vt eſt ratio operis, intelligenda eſt. Bene vale, & ora pro me. Romæ. die 9. Februarij, anno ſalutis. 1551.

RESPONSIO XIIII.

In quorundam dictorum in Commento, Secundæ Secundæ, ſibi inuicem oppugnantium conciliationes diſtributa ad eundem.

PVlſas, venerāde Pater, frequenter me piis dubitationib. nō ut diſcas qui alios glorioſè doces & verbo & ſcripto, ſed ut explicē potius ſenſum meum. Vnde charitati tuę ſatisfacere cupiēs, propoſitis quæſtionibus breuiter reſpondere curaui.

Quæris ergo primò, Cur in commētarijs noſtris ſuper Secunda Secundæ, quæſtione trigeſimatertia, articulo ſecundo, reſponſione ad tertium, & q. 83. artic. 5 in finem, permittitur ſimul ſtare bonitatem ſubſtantialem; & veniale peccatum. Inde nanque conſurgere videtur, ut iuſtus in bono quolibet opere ob aliquam accidentem imperfectionem ſimul mereatur, & peccet venialiter, ut Luterani nouiter dogmatizant.

Huic quæſito reſpōdetur primum, non eſſe in commētarijs nr̄is ſcriptum, vnum atq; eundem actum numero eſſe ſimul bonum bonitate eſſentiali, & malum venialiter, ut patet intuenti. Nam in primo loco allegato pctm̄ veniale dr̄ omiſſio: bonitas aūt eſſentialis ſaluatur in aīo ſeu in virtutis habitu. in ſcđo quoq; loco bonitas ponit in actu orationis; peccatum aūt veniale in omiſſione. Deinde dr̄, ad rem potius ſpectando quā ad verba, q̄ magna eſt dñia inter has duas combinationes, ſ. bonitatem ſubſtantialem cum peccato veniali, & meritum cū peccato veniali. Nam prima cōbinatio frequenter ſimul concurrit in eodē numero actu, dū ſępe facimus actus moraliter bonos ex ſuo genere, cum aliqua circunſtantia moraliter mala: vt cum quis reddit mutuum, non tamen ea hilaritate qua debet, & ſic de alijs. Secunda autem combinatio nunquàm ſimul inuenitur in eodem actu: quia nullus peccando meretur vitam ęternam. Eſt .n. tantæ vis peccatum veniale, vt tollat ab actu quem afficit, meritum ęternę vitæ: q̄uis non tollat æternæ vitę meritum a perſona: multi n. tamen viri alij: hoc q̄ perdunt ęternę vitæ meritum, peccant venialiter: verum per illos actus qui peccata ſunt venialia, non merentur vitam æternā. Hinc clarè patet, ex hac, & ſana doctrina non ſequi, q̄ iuſtus in quolibet ſuo bono opere peccet. Nā etſi poſſet in opere aliquo bono ex genere peccare, in nullo tamen opere meritorio poteſt peccare.

Secundò Quæris ex eiſdem commentarijs quæſtione 62. articulo ſexto, circa reſpōſionem ad tertium, vbi dicitur, Non oportet reſtituere cu damno in re ſuperioris ordinis, &c. quòd vincetur ex hoc ſequi mulierem, quę ex adulterio ſuſcepit prolem, non teneri ad ſe prodendum, quantumcunq; veri hęredes inde damnificentur: quod tamen ſententiæ notabilium virorum refragatur.

Huic obiectioni reſpondetur, mulierem quæ ex adulterio genuit, & propterea veri hæredes damnificantur, non teneri ad damnificandam ſeipſam in fama, vt quantum in ſe eſt, veros hęredes a damno hæreditatis præſeruet. Quoniam quemadmodum ceſſante iudiciaria coactione non tenetur homo perdere vitam aut libertatem, vt ſatisfaciat debito pecuniario, ita nec tenetur mulier huiuſmodi perdere famam, aut vitam pro euitando damno alieno in re pecuniaria. Et ſi hoc aliquibus (ut dicis) viris notabilibus graue videtur, mirandum potius mihi videtur de ipſis: cum Decretalis de pœniten. & remiſ. cap. officii expreſsè dicat, mulieri, quæ timet viro ſuo hoc indicare, non eſſe denegandam pœnitentiam. Conſtat.n. q̄ certitudo de perdenda fama pēſanda eſt, ſicut timor, &c. cum non ſolum melius ſit nomen bonum, quam diuitiæ multæ: ſed tolerabilior ſit mulieris ſeruitus, aut mors, quā eius infamia, ſi communi conſanguineorum voto creditur.

Tertiò quæris ex eiſdem comm. q. 78. cir. arti. 4. & neſcio quo opuſculo noſtro: vbi dicitur, vtentē malitia alterius ſemper petere dare aliquid abſque peccato pręſtabile, ſi ſolidum eſt hoc fundamentum. Nam videtur quibuſdam hoc non oportere, ob id q̄ apud Aug. licitè petitur iuramentum ab eo, qui per falſos Deos iurat: ita q̄, ſi per verum Deum iurare vellet, non admitteretur iuramentum: vt proinde petitur in quantum per falſos Deos iurat: ergo petitur, q̄ ſine peccato fieri nequit: ergo poteſt etiam peccatum licitè peti, dummodo nullum agatur præiudicium ſalutis.

Ad huiuſmodi obiecta reſpondetur, ſolidiſſimū eſſe iactum fundamentum. ſ. nunq̄ licitum eſſe petere peccatum: & implicare contradictoria, petere peccatum, & non agere in pręiudicium ſalutis: quoniam ipſum petere peccatum, eſt peccatum. Quod ex eo patet, q̄ quicquid licet petere, licèt ēt appetere: cū petere actus human⁹ ſit ab appetitu rationali, qui voluntas eſt, procedens. Sed conſtat q̄ non licèt appetere peccatum alterius quantumcunque parati: ſcriptum eſt.n. de charitate, q̄ non gaudet ſuper iniquitate: ergo nō licet petere peccatum alterius quantumcunque parati. Aug. aūt, vt patet in Epiſt. ad Publicolam, non dicit Barbari iuramentum ſi vellet iurare per vnum Deum, non eſſe admittendum: ſed vtentem fide Barbari firmata iuramento per falſos Deos non communicare peccato illius, quo per falſos Deos iurat, ſed fidei, i. fidelitati, qua dicta ſunt. Vnde petens iuramentum ab idolatra, petit opus ſanctum, q̄ ille poteſt ſi vult, abſque peccato præſtare: quia nihil aliud petit niſi fidem iuramento firmata: quod ille præſtare, poteſt, ſi vult credendo in vnum ſolum verum Deu, & iurando per illum, ſeu ex ſua infidelitate apponit ipſe iniquitatem iurādo per

tali-

ſalſos Deos. Falſum ergo opponitur, dicendo, quod ſi vellet iurare per verum Deum, iuramentum non admitteretur, niſi fortè obiicientes referrant hoc ad irriſoriam iurationē. quaſi idololatria, non vt iuramento, ſed vt vana, & ſuperſtitioſa iurandi adinuentione, illo vteretur iuramento per Ieſum Chriſtum. Iuxta hunc.n. ſenſum, fateor quod non admitteretur, non ex defectu Chriſtianorum, ſed ex defectu idololatrarum exhibentium, hoc non vt iuramentum. Sed ex illa refutatione ſi accideret, non ſequitur Ergo petendum eſſet, vt iurarent, per falſos Deos, ſed Ergo petendum eſſet, ut iurarent, & non irriderent verā fidem. Et tunc, vt prius dicebatur, non petitur niſi iuramentum: quamuis ſciatur, quod iurans, iniquitatem apponet iurando per ſalſos Deos.

Quartò quæris ex eiſdem commen. q. 88. circa arti. 8. An ſicut votum abſtinentię vxoris, ſic & votum continentiæ viri irritare poſſit, ſi. vt uxor ſit ſecura atque tuta,

Huic quæſtioni reſpondetur, non eſſe eandem rationem de uxoris uoto circa abſtinentiam, & circa continentiam quò ad irritationem a uiro: quoniam poteſtas irritandi uota uxoris, ſpectat ad virum, quatenus gubernator eſt, & uxor eſt illi ſubdita. Circa actus aūt continentiæ, uir & uxor ad paria cenſentur: & præterea non ſpectat ad poteſtatem viri irritare uotum continentiæ uxoris, quod non potuit facere, niſi quantum ad petitionem debiti, ſecundum quam libera eſt, nec uiro ſubditur.

Quinto quæris, an ſit mens S Tho. in 4. ſen. diſt. 18. q. 2. artic. 1. q. 4. prout quidam ſibi imponunt, quod excommunicatio iniuſta priuet ſuffragiis Eccleſiæ, cuius contrarium in quadam q. ſpeciali noſtra legiſſe dicis.

Ad hanc ambiguitatem reſpondetur, duos eſſe modos, quibus communia Eccleſiæ ſuffragia participantur a Chriſti fidelib. Primus eſt per cōem Eccleſiæ intentionem, qua cōia ſuffragia pro Eccleſiæ membris communiter fiunt. Secundus eſt per ſpecialem alicuius fidelis, & pręcipuè miniſtri eccleſiaſtici intentionem, qua cōia ſuffragia diriguntur pro iſto particulari, ut cum aliquis dicit, uel facit dici Miſſam pro iſta ſingulari perſona. Excōmunicatio autem iniuſta habet ſuum effectum in priuando ſuffragiis Eccleſię, hoc ſecundo modo: quia timenda eſt, non ſolum ab excommunicato, ſed ab aliis. ac per hoc alij prohibentur celebrare ſpeciali intentione pro illo, & pari ratione alia communia ſuffragia pro illo ſpecialiter agere. Et iuxta hunc ſenſum intellige diuum Thomam dicētem excommunicationem iniuſtam habere effectum. Primo autem modo excommunicatio iniuſta non priuat excommunicatum ſuffragiis Eccleſiæ, quia rationabiliter interpretamur communē Eccleſiæ intentionem in ſuffragiis communibus eſſe conformem diuinæ diſpenſationi ſecundum ueritatem, & non ſecundum apparentiam, aut errorem humanum (deſcendit.n. imitatiuè militans Eccleſia a cęlo) conſtat autem, quod excommunicatio iniuſta ex errore humano procedit, ac per hoc in communi intentione Eccleſiæ, qua excommunicati priuantur cōmunibus ſuffragiis apud Deu, non comprehenditur priuatio excommunicatorum iniuſtè. non enim intendit addere afflictionē afflicto: & quos cogitur ex humano iudicio, excōmunicando priuare uno modo, non propterea intendit priuare utroque modo. Et ſic intelligenda ſunt quæ alibi ſcripſimus, quod excommunicatio iniuſta non priuat communibus Eccleſiæ ſuffragiis.

Hæc mihi occurrerunt, amantiſſime Pater, ad quæſtiones tua ſcribenda: quæ ſi ſatisfecerint, gratias referemus Deo: finaliter, ſupplicat perſpicacia tua. Bene uale. & ora pro me. Romæ die 2. Iunij. 1552

RESPONSIO. XV.

De natura voti, & unitate numerali peccati, actu interioris. Ad priorem Sancti Minlatio.

CHariſſime Frater, acceptis literis tuis conſulentibus me de duobus, conſiderans ſolutionem huiuſmodi dubiorum multis profuturam, ſtatim reſpondere inter tot occupationes curaui.

Primum igitur dubium natum ex ratione voti eſt, Quomodo ſuſtinetur, quod votum eſt de meliori bono, i. bono ſupererogationis, & quod religioſæ perſonæ venereis vacantes agunt contra votum: quandoquidem cognoſcere non ſuam, ſeu alienam ſecundum te malum eſt: & abſtinere ab huiuſmodi, bonum eſt non ſupererogationis, ſed neceſſitatis.

Alterum dubium eſt: An is qui ad occidendum hominem pergit, quoties interrupta cogitatione interdum renouat voluntatem affectumque occidendi, toties nouum peccatum committat, an totum ſit vnum numero peccatum, & aliquam amoria, & quanta diſtinguat hæc peccata? Per quid enim, inquis, indiuiduantur voluntatis actus.

Ad primam dubitationem facilè dici poſſet, quod propria quidem voti materia eſt bonū ſupererogationis: communis tamen voti materia eſt etiam bonum neceſſitatis, non quatenus neceſſarium, ſed quatenus voluntarium eſt: vnde & Iacob Gene. 28. legitur voviſſe habiturum ſe Dñm in Deu Et multi vouerūt ſe ſuſcepturos Baptiſma, ſeu Chriſti fidem: vt Gallicanus, & Clodoueus. Et ſi quis voueret ſe non commiſſurum adulterium, ſi contrafaceret, non ſolum adulterij, ſed fracti voti reus eſſet. Vnde religioſæ perſonæ non ſolum abſtinētiam a coniugio ſed ab actu venereo uouiſſe dici poſſunt: teſtante hoc animi firmouſque conceptu ac uſu: credimus namque, & fatemur omnes caſtitatis uotum in omni eſſe religione. Conſtat autem quod caſtitas continentiam non ſolum a coniugio, ſed a cæteris venereis ſignificat. & ſic uotum caſtitatis non ſolum caſtitatem ſupererogationis, ſed omnem reſpicere poteſt & reſpicit.

Perſpicaciùs autem dici poteſt, quod quia per uotum religionis perſona diuino cultui dicatur, ac per hoc fit alterius, Dei. ſ. ſpecialiter quò ad abdicationem etiam licitorum venereorum a ſe, ut cogitet quæ domini ſunt. ideo non ſolum ſi coniugem de facto accipiat, ſed ēt ſi ad alterius uxorem accedat, uel quomodolibet aliter venereis operam det, ſacrilegium committitur: dum perſona diuina uiolatur. Et hoc in ſuo ſimili patet. Mulier cum nubit, nihil aliud ſibi illicitum coniugali fide reddit, niſi libertatem alterius coniugij. Cognoſci.n a quocunque non ſuo, omnino ei illicitum erat: nupta tamen non ſolum alterum de facto coniugium contrahit, ſed ſi cuicunque alteri conſenſerit, adulterij rea eſt, propter dictam rationem, quia. ſ. perſona ſua iam eſt alterius. Sicut igitur ſtat, quod fides coniugij non reſpiciat ad propriam materiam niſi debitum coniugale huic, & non alteri coniugi (alteri.n. perſonæ coniungi omnino illicitum ex ſe eſt) & tamen cum quacunque perſona alter coniux coeat, adulterium committit: ita ſtat, quod uotum religionis, ut propriam materiam reſpiciat, abſtinentiam a coniugio, & tamen quomodolibet religioſus coeat, ſacrilegium committit. Et utrobique (ut dictum eſt) eadem eſt ratio: quia utrobique perſona ſit alterius quo ad partem generatiuā, ac iniuria ſemper ſit illi alteri. ſ. Deo, vel coniugi, & ſic quemadmodum fides coniugalis extendit ſe in omnes actus venereos extra coniugium: ſic uotum religionis in omnes actus venereos ſimpliciter.

Ad Secundam uerò dubitationem dicitur, quod ibi eſt unum tantum numero peccatum, tantò grauius, quantò pluries firmatum.

Ad cuius euidentiam non oportet inſpicere per quid voluntatis actus indiuiduetur, ſed per quid peccatum ſit unum uel plura. Multi.n. actus volun

tatas

tatis ſunt vnum numero peccatum: vt pater, cum quis actum intentionis, fruitionis, electionis, &c. & ad delectabile vnum habet. Peccatum aũt formaliter, cum deordinationem actus voluntarij importet, ubi eſt una numero deordinatio, ibi eſt vnum numero peccatum. Cum aũt aliquis actualiter pergit ad occidendũ, cõſtat ꝙ in eo eſt actualiter voluntarium deordinatum in ſpẽ homicidij, itaꝙ & verum eſt, quòd hic actualiter peccat in ſpecie homicidij, & ꝙ voluntas eius eſt actualiter peccans tali peccato: alioquin non voluntarie iret ad occidendum. Interrumpẽdo autem interiores actus circa idem non fit noua deformitas: ſed multiplicantur act⁹ voluntarij: itaꝙ qđ prius erat volũtarium imperatum, modò eſt imperatum & elicitum: ſed quotquot multiplicantur, in eandem incidunt deordinationem voluntarij, quam inueniunt augendo illam. Ita quòd quemadmodum lumẽ adueniens diaphano iam illuminato, non conſtituit aliud lumen, ſed cedit in identitatem cum eo, qđ inuenit, quamuis ſecundum ſe conſtitueret lumẽ nouũ: ita quilibet actus elicitus circa homicidiũ in pergente ad illud, cedit in identitatem actualitatis inuenti voluntarij homicidij, quamuis ſecundum ſe conſtitueret nouum peccatum homicidij: regulare quippe eſt, quòd accidens eiuſdem ſpeciei in eodem identificatur inuento.

Hæc ſunt, amantiſſime Frater, quæ mihi circa veſtra dubia occurrunt. Supereſt, ut una cum fratribus tibi creditis ores pro me, & bene valeas. Florentiæ, die 27. Auguſti, 1508.

RESPONSIO. XVI.

De conceptu entis ad M. Franciſcum Ferrarienſem.

AMantiſſime Pater, ex acceptis veſtræ ſolicitudinis literis percepi libellum noſtrum de Analogia nominum vos perlegiſſe, duoque dubia de conceptu entis mẽtem ueſtram tenere, ſoluiꝗ à me familiariter flagitatis. Ego autem cũ primũ compleui expoſitionem librorum de Aia (cuius fini incumbebam, cum veſtras recepi) reſpondere curaui: ne præclaro ingenio tuo deeſſem. Primũ igitur dubium fuit ad hominem, meipſum. ſ. quia in commentarijs de ente, & eſſentia, inſtitno vnũ conceptum mentalem repræſentatiuum mẽtis: & in trac. de Analogia nominũ videor hoc negare. Secundum autem eſt ad D. Tho. quoniam ego in præfato libello ſuſtineo Analogum nõ abſolui ab his, de quibus Analogum dicitur, & D. Th. in q. de veri. q. 1. ar. 1. docet ens habere conceptum vnum ſimpliciſsimum, ad quem uia prædicamenta & tranſcendentia addunt, in quem reſoluũtur, qui eſt primò notus. Hæc cum inuicem ſibi aduerſari videant: quandoquidem ſi ens abſolui nõ poteſt à naturis rerum, non erit ſimpliciſsimus, nec primò notus, nec in quem vltimò reſolutio fiat, & ad quem omnes addunt.

Ad euidentiam horum, & ſpecialiter primi, recolito, ꝙ quicquid eſt imago alicuius ſimilis alteri, eſt etiam imago illius alterius, quatenus primo aſſimilatur: ac per hoc omnis conceptus creaturæ eſt conceptus Dei, ſicut omnis creatura aliqua eſt ſimilitudo Dei. Hinc ergo fit, quòd cum unũ proportionabilitate, vt ſic, habeat ſingula membra ſimilia proportionabiliter, oportet, ꝙ habeat etiã vnum conceptum mẽtalem repræſentatiuum illius vnius proportionabiliter. Nec huius oppoſitũ teneo in trac. de Analogia nominum: ſed conceptus iſte vnus numero in mente ſecundum eſſe ſubiectiuum, eſt vnus Analogia ſecundum eſſe repræſentatiuum: nec repræſentat vnam ſolam naturã, ſed vltra vnam, quam determinatè repræſentat (à qua eſt impreſſus) repræſentat implicitè cæteras ſimiles illi primo repræſentatæ ſecundum id, in quo proportionabiliter eſt ſimilis eiſdẽ: eſt enim eſt iudicium de ſimilitudine rerum inter ſe & cõceptos mentalis, & rerum. Quemadmodũ. n. oſſia natura ſimilis eſt naturæ ſpinæ in ſuſtinendũ carnes animalium (in quo Analogãtur) ita conceptus mentalis oſſis, vt ſuſtinens carnes, eſt ſimilis oſſi & ſpinæ: ſed oſſi determinatè; ſpinæ autem implicitè: ſicut etiam ipſum os non eſt ſimile ſpinæ determinatè, ſed quatenus ſpina ſuſtinet carnes, ſicut ipſum os. Hic eſt primus modus quo Analogũ habet unum cõceptum mentalem: ac per hoc ens, cum Analogum ſit, vnum hoc pacto habet conceptum in mente à rebus impreſſum. Alter aũt modus ſuper ipſius intellectus opere, quo natus eſt adunata diuidere, fundatur: & eſt tunc conceptus ſimilis vnus numero in mente repræſentans Analogum quidem determinatè, nullum aũt eorum, ꝗ fundant Analogiam, explicitè. Contingit autem hoc, cum intelligens mentalem conceptum quem paulò ante diximus, expoliat ab illa determinata natura, quã repræſẽtabat, & loco illius naturæ concipit pronomen aliquod referẽs naturas fundantes Analogiã indeterminatè, v. g. Si conceptus oſſis, eſt os ſuſtinens carnes: intelligens loco oſſis ponat quid, & dicat ꝙ ſuſtinet carnes: tunc. n. manifeſtè repræſentatur Analogum explicitè, implicitè autem tantum natura fundantes Analogiã. Eſt aũt inter hos duos cõceptus, non ſolum dicta ex radicibus differẽtia: ſed ẽt quia primus ad qđ rei ſpectat Analogi: ſecundus autem ad id nominis; neuter tamẽ perfectè repræſentat Analogum. De quo ſcilicet perfecto, ſeu adæquato explicitè conceptu Analogi interpretandum eſt, cum à me uel ab alio ſcriptum inuenitur, ꝙ non põt Analogum, vnum numero mentalem conceptum habere, ſed vnum Analogia tantum. Et quoniam conceptus mentales ſunt imagines rerum repræſentatarum (niſi ſint fictitij,) quemadmodum in mẽte conceptus adæquatus Analogi non eſt vnus, ſed exigit repræſentationem omnium fundantium Analogiam: ita ſignificatum Analogi adæquatum & perfectum nõ poteſt ſic abſtrahi, vt obijciatur, repræſentetur, aut concipiatur abſq; fundantibus rebus. Et ſicut in mente duplex conceptus imperfectus reperitur, ita res ſignificata, extra põt obijci dupliciter, imperfectè. ſ. uel in uno explicitè, in quo cætera obijciuntur indeterminatè: uel in nullo explicitè, ſed omnia implicitè, in ſolo formaliſſimo ſignificato explicitè. Nec prædicta cõtrariantur doctrinæ San. Tho. ens enim primò notum ordine generationis eſt ſecundum conceptũ imperfectum: ordine autem diſtinctæ cognitionis eſt ſecundum conceptum perfectum. Ens quoque habere conceptum ſimpliciſſimum, conſonat dictis: quoniam cum ſimplicitas compoſitioni opponatur, & vnum Analogia non ſit vnum compoſitione aliqua, non habet ens ex hoc, quòd Analogum, compoſitionem admixtam. Et vt exercitatione reſolutio manifeſtetur, ſi ſubſtantiam in entia vis reſoluere, ſi in conceptum diſtinctum entis reſolutio quæritur, reſolueris in ipſam natura ſubſtantiæ, quatenus eſſe fundat: quod eſt ſimpliciſſimum, cui & addit ipſa ſubſtantia, & addunt tranſcendentia. Et ſi in conceptum confuſum, quod eſt, reſolues: quod etiam eſt ſimpliciſſimum, cui & cæ prædicta addunt. Sed occaſio errandi multis eſt, quia in reſolutione diſtincta quærunt reſoluere in vnum Analogia, ſicut conſueuit reſolui in unum uniuocatione. Itaꝙ ò l quærũ in Analogia, quaſi unum numero terminum, ſicut in uniuocis: cum tamen terminus in Analogia ſit unus proportionabiliter tantum. Ita ꝙ & ſingula reſolubilia reſoluuntur in conceptus ſimplices obiectiuos & mẽtales, & omnia in conceptum obiectiuum & mẽtalem ſimplicem, & unum proportionabiliter. Ita ꝙ (ut unico uerbo rem abſoluã) in eſſe primò notum, in quod fit omnis reſolutio, in quo omnia addunt, per modum Analogi interpretandũ eſt a

cum quo ſtare poteſt, quòd ens ſecundum perfectum adęquatumque conceptum non abſtrahit à naturis prædicamentalibus ſicut nec aliquod Analogum à fundantibus Analogiam. In hoc pendet tota nis claritatis rei huius, vt ſemper animaduertatur ſecundum Analogorum morem hæc dici.

Plura nunc non mihi occurrunt ad propoſitũ dicenda: ſed prolixior fui acutiſſimo ingenio tuo: quo ex vnico verbo concepiſſes cuncta. Bene vale, & pro me orare digneris. Romæ, die 27. Februarii, 1509.

RESPONSIO XVII.

De rebus in bello iniuſte raptis, ad Fratrem Thomam Ragnſnum, Ordinis Prędicatorum.

Dilecte Fili, pii precibus tuis ſatisfacere volens, conſideraui in literis tuis q̃one diſtinctam in quinque articulos circa emptionem raptarum rerum in bello iniuſto. Primus eſt, An huiuſmodi rapta etiam difficillimè reparabilia, ſint iudicanda tanquam habita pro derelicto. Ad quẽ reſpondetur negatiuè: quia nec veri domini (quàuis non poſſint recuperare res ſuas) abdicauerũt à ſe dominium illarum: nec ex conditione rei, loci aut temporis derelictio huiuſmodi cõtingit, vt in theſauris, & ſimilibus. Diſtinguendum tamen eſſe inter rem & rem, videmus Romæ: quoniam ſeræ, vectes, & id genus reliqua publicè expoſita, Romæ nullum inuenientia dominum, quia nullus ſcit diſcernere ſeras ſuas ab alienis (cum etiam vendentes lateat cuius fuerint) pro derelictis habentur per accidens, & licitè emuntur publicè. Dixi Per accidens: quia diſcernere nemo poteſt cuius fuerint: & publicè, ac promiſcuè quilibet emit, quamuis nõ dubitetur, quòd fuis direptionis Romanæ fuerint: hæc enim ſigna derelictionis ſunt.

Secundus eſt, An rapta à prelatis, poſſint licitè emi poſt diem ſeu certum tempus, vt nonnullæ leges admittunt. Ad quem reſpondetur negatiuè in foro conſcientiæ, quamuis ciuiles leges impunitatem concedant ad euitandas lites. Et ratio illicitæ emptionis in vtroq; articulo eſt, quia emuntur res alienæ ſine conſenſu veri domini.

Tertius eſt, An in huiuſmodi caſibus in emẽtib⁹ ſcienter tota reſolutio ſumenda ſit ex intentione vtilitatis propriæ, vel domini: ita q; ementes pro ſua totaliter, vel principaliter vtilitate, ſint malæ fidei poſſeſſores: ementes autem pro domini principaliter emolumento rectè faciant pretiumque repetere poſſint. Ad quem reſpondetur, quòd per ſe loquẽdo nulli licet emere rem alienam ſine cõſenſu veri domini: & ſi quis emit, etiam bona fide, tenetur ad reſtituendum rem emptã, quam habet, verò domino: nec poteſt pretium ſolutum petere à vero domino: quia tenetur ad reſtitutionem non ratione iniuſtæ adeptionis, ſed ratione rei alienæ, quæ apud ipſum eſt. Nec hoc eſt vertẽdum in dubium loquendo per ſe, & propriè. Dico autem Propriè: quia magni refert emere, vel redimere: nam emere huiuſmodi aliena non licet: redimere autem licet: ſed redimit is ſolus, qui vice veri domini redimit occupatam ab alijs rem illius: vnde non redimit, niſi qui perſonam veri domini induens, ſignificatus eſt vero domino, vt rem ſuam recuperet: redemptionis pretio ſoluto. Nec ſolum licet, ſed pium eſt redimere, vbi ſoli pretio huiuſmodi res. Emere autem propriè & per ſe non licet. Dico autem Per ſe, quia per accidens poteſt eſſe licitum: vt ſi cognoſcam res raptas fuiſſe conſanguinei mei, impotentis redimere & deſtituti omni ſpe recuperãdi res ſuas, & præſumens gratum eſſe conſanguineo meo, quod ego fruar rebus ſic irreparabilibus, emam illas. Sed eorum, quæ contingunt per accidens, non eſt certa regula.

Quartus eſt, An dictum cuiuſdam doctoris dicentis: Sic probabiliter credo, quòd totaliter emens paratus reddere vero domino, ſi comparuerit, credens tamen, quòd non comparebit, & conſequenter ſperans pro ſe rem habiturum, nõ peccat: quia veriſimiliter poteſt de veri domini voluntate præſumere: ſit in conſcientia tutum, & alijs diuulgandum. Ad quem patet ex dictis reſponſio, ſcilicet quòd nec per ſe explicitum (quoniam ratione rei alienę tenetur ad reſtituendum vero domino ſine pretio quamdiu res eſt apud eum: nec ipſa adeptio caret iniuria, ex eo quòd notum ementi eſt, quòd res eſt aliena) nec per accidens apparet aliquid ſpeciale excuſans a deceptionem: quoniam communia tantum proponuntur in articulo.

Quintus eſt, An emat rectè quis ex pietate calices & huiuſmodi ſacra q̃ dedignatus, quæ manent apud infideles, daturus propria authoritate a occurrenti Eccleſiæ, habito pretio. Et hinc adiungitur, An dominus talium ſit contendus omnino ignotus, ſtante memoria regionis puta Vngariæ. Ad quam reſpondetur, quòd hoc eſt vnum per accidens reddens licitam emptionem ... Dei honoribus omnibus præferendus ſit, vt licitè quis hæc redimat de manibus infidelium reddituris, etſi non illi Eccleſiæ calicis dominæ, quæ neſcitur, attamen Eccleſiæ Chriſti ſignificando Eccleſiæ cui datur, vt quantum in ſe eſt, & publicet & teneat pro Eccleſia cuius erat, & cui reſtituto pretio redemptionis. Et quamuis non tantum ſit Eccleſia omnino ignota, cuius regio ſcitur: eſt tamen maior præſumptionis locus ex hac religioſa cauſa vni Eccleſię de alia, quàm mihi de conſanguineo meo: quoniam vnica domus eſt vniuerſa per orbem ſparſa Chriſti Eccleſia. Hęc ſunt fili Chariſſime, quæ mihi occurrerunt reſpondenda. Bene vale, & ora pro me. Romæ, die 27 Nouembris, 1529.

Primi Tomi Opuſculorum Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S.Xyſti finis.

TOMVS SECVNDVS OPVSCVLORVM THOMAE DE VIO CAIET. CARD. S. SYXTI, cuius ſunt tredecim vtiliſsimi Tractatus.

1 *De conceptione Beatæ Virginis.*
2 *De Euchariſtiæ ſacramento.*
3 *De celebratione Miſſæ.*
4 *De valore Orationum dictarum ab audientibus Miſſam in die feſto.*
5 *De præcepto Eleemoſynæ.*
6 *De Monte pietatis.*
7 *De cambiis.*
8 *De vſura*
9 *De Symonia.*
10 *De vſu ſpiritualium rerum in peccato mortali.*
11 *De voto.*
12 *De ſolutione maleficii opera malefici ad hoc parati.*
13 *De ſpaſmo B. Virginis.*

TRACTATVS PRIMVS, De Conceptione B. Mariæ Virg. ad Leonem decimum Pontif. Max. in quinque capita diuiſus.

1 *De duplici via diſcernendi ea, quæ fidei ſunt, vel ei aduerſantur.*
2 *Quæſtio de conceptione, quomodo non ſit de neceſſario credendis.*
3 *Quæ de conceptione ſententia fidei aduerſetur.*
4 *Sententia tenens B. Virg. fuiſſe in originali peccato conceptam quantum probabilis exiſtat.*
5 *Quantum valeant argumenta, quæ tenent oppoſitum.*

CAPVT I.

De duplici via diſcernendi ea, quæ fidei ſunt, vel ei aduerſantur.

FAVSTVM felixq; ſit, Leo. X. Pontif. Maxime, ꝙ de ſupremo poteſtatis tuæ opere primo oſtendæ tuæ beatitudini lucubratiunculæ cauſa ſeſe obtulit. Definitio ſecretorũ Chriſtianę fidei, quæ noſſe ſoli Deo natura conuenit, in medium venit. Propoſitum eſt, vt decernas in Lateranenſi Synodo, Vtrum Deus Beatiſſimam Virginem Mariam à peccato originali præſeruauerit, an mundauerit. Quocirca duo occurrunt ſcribenda. Primò, viæ decernendi ea quę ſunt fidei, modiq; quibus aliquid huiuſmodi credẽdum decernitur, explicabuntur: deinde iuxta ſingulos modos ꝑ vias ipſas ſermonis egreſſus dirigentur.

Duæ ſunt viæ, quibus decerni poteſt religioni Chriſtianæ quid credendum ſit: altera ordinaria, altera extraordinaria. Ordinaria eſt diuina reuelatio facta in primis authoribus Sacrę Scripturæ contẽta in canonicis libris Biblię, traditionibuſque Apoſtolorum, in Symbolo & alijs, quę cunctam Eccleſiam per Apoſtolos ſuſcepiſſe, vt ſacramẽta: Reuelatio deinde facta Apoſtolicę ſedi, ſiue cum ſynodo, ſiue ſine ſynodo. Hęc.n. differentia ad ſolẽnitatem, & congruitatem ſpectat iudicij Apoſtolici de his, quæ ſunt fidei, & non ad neceſſitatẽ; vt vniuerſa teſtatur Eccleſia, Hæreticos in dubiè tenens, qui ab Apoſtolica ſede damnatam hæreſim ſectantur. Reuelatio demum facta ſacris doctoribus, his præcipuè, quorum, & vita & doctrina approbata eſt ab Eccleſia. Sed eſt inter hæc diſtantia multa: quoniam reuelationi contentę in Sacra Scriptura, & decretalibus fidei inhæremus tanquam neceſſarijs, ita quòd ſe hæreticum comprobat quicunque pertinaciter alicui horum aduerſatur: Reuelationi autem factæ ſanctis, quorum doctrinam Eccleſia ſuſcipit, tanquã probabilibus inhęremus; vt Diuus Augu. Thomaſque ſcripſerunt, & magiſtra rerum experientia continua teſtatur. Nec refert in Sacra Scriptura & alijs, an aliquid ſit reuelatum explicitè (vt creatio mundi, incarnatio Verbi Dei, & alia eiuſmodi) an implicitè, vt ſunt omnia illa quorum oppoſita non poſſunt ſuſtineri cum veritate Sacræ Scripturæ, & aliorum, quæ certa fide ſcimus: niſi quòd ingenio, labore, ratione, & intellectu opus eſt, vt manifeſtentur hęc, quę implicite dicuntur contineri eſſe neceſſariò connexa illis, in quibus contineri dicuntur. Quò fit, vt in iſtiuſmodi rebus antequam conſtet quid neceſſariò connexum ſit certis & indubitatis fidei traditionibus, vnicuique liceat, quod rationabilius ſibi videtur amplecti ſine pertinacia tamẽ. Et hinc rationibus locus datur ad ea, quæ ſunt fidei: vt ſcilicet afferantur rationes oſtendentes conſona, aut diſſona eſſe fidei, quæ in dubium vertuntur. Propter quòd oportet omnes rationes ad ea, quę ſunt fidei non ex ſolo naturali lumine, ſed ex lumine diuinæ reuelationis in prędictis contentæ procedere, & in diuinã reuelationem in prędictis contentam reſoluere. Et ideo non ratio, ſed diuina reuelatio, non cuicunque, ſed ꝑdictis facta eſt, cui fides noſtra innititur: & ſecundũ eam oportet decernere quicquid in fide decernendum eſt. Extraordinaria verò via, qua poteſt aliquid decerni in fide, eſſet, ſi miraculo, quod verè miraculum eſſet, Deus atteſtaretur aliquid ad fidem ſpectans. Sed hic eſſet opus cautela magna, cum ex parte operũ mirorum: quoniam Angelus Satanæ transfert ſe in Angelum lucis: & ſigna & prodigia facere multa poteſt, quæ nos verè miracula à ſolo Deo tãtũ facta putaremus: vt opera ſanitatis, & elementorum, & ſimilium. Vnde & Antichriſtus facturus dicitur tot miracula in oculis hominum, ut ſi fieri poſſet, etiam electi fallerentur. Tum, ex parte illuſionum, ut contingit in præſtigijs: tum, quia ſigna teſte Apoſt. 1. ad Cor. 14. & B. Gregorio in homilia 10. data ſunt infidelibus, nõ fidelibus. Eccleſiæ verũ tanquam fideli, non infideli data eſt reuelatio prophetica & Apoſtolica: Vnde via ſignorũ etſi eſt à Domino data, Marci vlt. propter infideles & ab Eccleſia approbata, quò ad fidem perſonalẽ, ſcilicet dicentis ſe miſſum à Deo: vt in ca. ex iniuncto. extra de here. tamen niſi curſum Ro. Eccleſia euidentiſſimè haret, verum & indubitatum non mirum, ſed miraculum, expreſſè ad teſtificãdum hoc eſſe verum, non deberet Rom. Pontifex determinare aliquam fidei ambiguitatem ex hac via. Et ratio eſt, quia habemus à Deo ordinariam viam decretorũ fidei ſufficientem, vt ſi Angelus de cœlo oppoſitum huius ordinarię viæ diceret, non eſſet ei credendum: vt Apoſtolus dicit ad Gal. 1. Accedit ad hæc, ꝙ miracula quę ab Eccleſia ſuſcipiunt in canonizationibus Sanctorũ: quę tamẽ maximè

authentica ſunt, cum humano teſtimonio innitātur (eorum. ſ. qui teſtantur) non omnino certa ſint: quoniam ſcriptum eſt: Omnis homo mendax: licèt ſint certa more humano: fidei autem Chriſtianæ certitudo non humano more certa eſſe debet, ſed infallibile omnino debet habere teſtimonium, quale nullus homo, ſed ſolus Deus præſtare pōt. Vnde & Petrus Apoſtol⁹ cœleſtis vocis in transfiguratione Dñi à ſe auditæ proprio teſtimonio tanquam humano vtens, ſubiungit: Et habemus firmiorem propheticum ſermonem, ſubiungendo, quòd non voluntate humana prophetia allata eſt. diuino ergo teſtimonio, non humano certitudo haberi debet in decernendo iudicialiter res fidei.

Ex dictis autem patet, non ſolum decernendi via duplex: ſed & modus duplex, quo credendum eſſe decerni pōt. Nam quædam decernuntur credenda tanquam neceſſariò credenda, ita q̃ contrarium ſentiens eſt hæreticus: quædam verò tanquā probabiliter & piè credenda, ita q̃ contrarium ſentiens non eſt hæreticus: vt de aſſumptione B. Virginis cum corpore, & ſanctificatione eius in vtero matris, & alijs huiuſmodi cōis Eccleſiæ pietas probabiliter credit. Ratio autem, quare omnis via tam ordinaria, q̃ extraordinaria decernendi ea, quæ ſunt fidei, ſola reuelatio diuina eſt, in promptu eſt: quia. ſ. ea, quæ ſunt fidei, lumen humanæ mentis excedunt, & ex ſolo diuinæ voluntatis beneplacito dependent illiuſmodi ſingularia. ſcriptum eſt autem, quòd quæ ſunt hominis nemo nouit, niſi ſpiritus hominis, & quæ ſunt Dei, nemo nouit niſi ſpiritus Dei, & cui voluerit Spiritus reuelare. Hæc de primo.

CAPVT II.

Quæſtio de conceptione quomodo non ſit de neceſſario credendis.

B. Virg. à pctõ originali fuiſſe mũdatã, vel ab eo præſeruatã opinari non eſt de neceſſario credēdis.

DIctis autem viis incedēdo, vt propoſitū deinde fuit manifeſtat. Primò, q̃ neutra pars quæſiti, vt in dubium vertitur, eſt neceſſariò credendis. Et ratio eſt, quia neutra in Sacra ſcriptura certiſque fidei dogmatibus neceſſarijs explicitè hr̃, & vtraq; pars ſubſtineri poteſt cum veritate Sacræ Scripturæ reliquiſque neceſſariò credendis à Chriſti fidelibus. Et de parte quidem illa, quæ tenet B. Virginem à peccato originali mundatā, certum eſt q̃ fidei conſonat: tum quoniam vniuerſales propoſitiones de peccato originali in omnibus purè hominibus, in Sacra Scriptura habetur: vt patet ad Ro. 3 & 5. & 2. ad Cor. 5 Tum, quoniā vniuerſali redemptioni Chriſti in Sacra ſcriptura traditæ conſonat, tum quoniam innumera ſacrorum doctorum & ſanctorum multitudo hanc partem explicitè tenuit, vt infrà patebit De parte autem altera credente, ſ. B. Virginem præſeruatam à peccato originali, licèt quidam ſcripſerint, quod contrariatur Sacræ Scripturæ & determinationi Eccleſiæ, quidam autem quòd non: mihi tamen Theologorum ſummo diſtinguendum videtur circa ſenſum huius opinionis. Nam poteſt dupliciter intelligi. Primò, vt Beata Virgo ſit præſeruata totaliter à peccato originali, ita q̃ ſuit exēpta ab omnibus ad dictum peccatum ſpectātib⁹. Secundò, vt Beata virgo ſit præſeruata à ſola macula peccati originalis per infuſionē gratiæ perſonalis. Eſt autem inter iſtos duos ſenſus maior diſtantia, quàm inter cœlum & terram. Nā cum aīa alicuius hominis, qui generatur, incurrit originale peccatum, non ſolū maculā originalis peccati contrahit, ſed in primo inſtanti, in quo anima rationalis creando infunditur, & infundēdo creatur, prius ſecundum naturæ ordinem caro ſeu materia, cui anima infunditur, eſt infecta, vtpote genita ex commixtione vtriuſq; parentis, & propterea anima, quæ infunditur illi carni, contrahit maculam in ſeipſo originalis peccati: quia infunditur carni infectæ: neque ſolam maculā ex carnis infectione contrahit perſona in vtero genita, ſed multa alia, ſcilicet, reatum clauſæ cœli ianuæ, fomitem peccati, & pœnam mortis tēporalis: ita q̃ infecta caro cui infundit anima eſt: in qua fundatur ratio non potentiæ contrahendi originale peccatum, ſed ratio contracti in propria perſona debiti, q̃ contrahatur in anima rationali ſua peccatum originale, & ſecundum maculam, & ſecundum reatum pœnarum ſpiritualis & temporalis: immò eſt talis carnis infectio peccati originalis initium inexiſtens in perſona, quæ tunc ſimul concipitur, & concepta eſt. Quocirca poſitio dicens B. Virginem præſeruatam totaliter à peccato originali dicit ipſam non contraxiſſe carnem ſuam infectam; ac per hoc, non ſolum ſine macula peccati conceptam & reatibus & fomite: ſed etiam ſine debito in propria perſona habēdi hæc. Poſitio verò dicens Beatam Virginem præſeruatam ſolum à macula peccati originalis, & iis quæ à macula ſunt inſeparabilia (vt eſt reatus æternæ pœnæ damni) non negat Beatam Virginem carnem habuiſſe infectam: ac per hoc in propria perſona debitum contrahendi maculam originalis peccati, & quò ad maculam, & quò ad reatus omnes, & fomitem: ſed præſeruante Dei gratia, non redundauit in animam illius macula peccati originalis, licèt redundauerit & fomes, ligatus tamen per gratiā, & reatus clauſæ ianuæ vitæ æternæ & mortis temporalis: quia hæc pœna. ſ. mortis, erat naturæ ex parte carnis: illa. ſ. clauſæ ianuæ erat natura ex parte temporis: quia ſcilicet Chriſtus adhuc non aperuerat per ſuam mortē ianuas paradiſi clauſas per originale peccatum: & ſimiliter fomes ex parte carnis ſe tenet.

CAPVT III.

Quænam de conceptione ſententia fidei aduerſetur.

Opinio aſſerens B. Virg. ab originali pctõ ipſe præſeruatam, ne nihil illi⁹ ieno veris hæreſica eſt ab Eccleſia dānata, fuiſſe eā tamen à peccato ſe liberatā, ne maculam in carne, & pœna reatus inuenerit non aduerſatur fidei Catholicæ.

INter has igitur opiniones hæc mihi videtur, quò ad fidem differentia, quòd poſitio dicens Beatam Virginem eſſe præſeruatam à peccato originali & reatibus &c. eſt contraria fidei Catholicæ quoniam repugnat his, quæ in Sacra Scriptura & alijs diuinæ fidei certis & neceſſarijs cōtinentur. Oportet namque de Beata Virgine firmiter credere, q̃ Chriſtus eſt mortuus pro ipſa, & q̃ ipſa eſt mortua morte peccati: quoniā in Sacra Scriptura habetur illa conditionalis, Si Chriſtus eſt mortuus pro omnibus, omnes mortui ſunt, vt patet 2. ad Cor. 5. ca Conſtat enim, q̃ omnis cōditionalis vera eſt neceſſaria: & q̃ à deſtructione cōſequentis ad deſtructionem antecedētis valet argumentum. Formata ergo ratione clarè apparebit, Scripturam eſſe falſam, & fidem noſtrā procedendo ſic: Si Chriſtus mortuus eſt pro omnibus, omnes mortui ſunt: ſed per iſtam poſitionem, nō omnes mortui ſunt, quia Beata Virgo nō eſt mortua morte peccati. ergo Chriſtus non eſt mortuus pro omnibus: quod eſt manifeſta hæreſis. Non poteſt hic locus gloſſari, quòd Omnes, diſtribuat generaliter, & q̃ patitur exceptionem, & ſimilia: quia conſtat, quòd in hanc propoſitionem illud ſignū, Omnes, diſtribuit pro omnibus ſine vlla exceptione: quoniam hæreticum conſtat eſſe, dicentem Chriſtum non eſſe mortuū pro omnibus ſine vlla exceptione. Nec etiam poteſt negari, quin de morte peccati ſit ſermo in conſequenti: vnde Auguſt. in 6. contra Iulianum, tractans hæc verba Apoſtoli, concludendo dicit hæc verba. Conſequens ergo eſſe voluit, vt omnes intelligentur mortui, ſi pro omnibus mortuus eſt. Quia ergo nō in corpore, reſtat ut in peccato mortuos eſſe omnes, pro quibus mortuus eſt Chriſtus, nemo neget, nemo dubitet, niſi qui ſe negat, aut dubitat eſſe Chriſtianū. Hæc ille. Vnde cum opinio illa neget Beatam Virginē mortuam morte peccati, ac per hoc Chriſtum nō

mor-

mortuum eſſe pro ipſa ſuſtineri iudicio meo non poteſt. Et ne longius protrahatur hoc, oportet ſummariè ante oculos habere, quòd iſtæ quinque propoſitiones ſunt omnino confitendæ, ſcilicet, Chriſtus mortuus eſt pro B. Virgine: Beata Virgo eſt aliquo modo mortua morte peccati: Beata Virgo eſt reconciliata Deo per Chriſtũ: Beata Virgo eſt redempta per mortem Chriſti: Beata Virgo etiam poſt ſanctificationẽ ſui, non niſi per Chriſti mortem aditum habuit paradiſi apertum. Quibus adduntur aliæ, aut per ſe notæ (ſcilicet ꝙ omnis recõciliatus fuit inimicus, & ꝙ B. Virgo mortua eſt morte temporali) aut determinatè per Eccleſiam, ſ. omnis homo redemptus à Chriſto fuit verè captiuus, & mors eſt pœna peccati originalis. Primã enim harum refert Auguſt. adoptatam de origine animæ à Papa Zozimo decretam, dicens, In epiſtola Zozimi ſic legitur: Nullus, niſi qui peccati ſeruus eſt, liber efficitur: nec redemptus dici poteſt, niſi qui verè per peccatũ fuit ante captiuus, ſicut ſcriptum eſt, Si vos Filius liberauerit, verè liberi eritis. Et ſubdit, In his verbis Apoſtolicæ ſedis, tam antiqua atq; fundata certa & clara eſt fides Catholica, vt nefas ſit de illa dubitare Chriſtiano. hæc ille. Secundam verò, ſ. ꝙ mors eſt pœna peccati originalis, conſtat decretam eſſe à Concilio Mileuitano: vt patet de conſ. d. 4. ca placuit. Vnde patet, ꝙ diſtinctio illa de redemptione præſeruatiua, vel liberatiua, quò ad homines reprobata eſt, per Ro. Eccleſiæ determinationem: quamuis Sanctus Bern. ſuper Canticis Sermone 22. illã vſurpauerit, quò ad Angelos. Sunt & aliæ vniuerſales propoſitiones certę & indubitatæ, ſ. Per vnũ hominem peccatum tranſijt in omnes, & per peccatum mors, ad Ro. 5. & Omnes in Adã peccauerunt, ad Ro. 3. Et Quiſquis hominem aliquem eſſe putat cui neceſſaria non fuerit remiſſio peccatorum, excepto vno Mediatore, cõtrarius eſt Sacræ Scripturæ, inquit Aug. in lib. de perfectione iuſtitię. Et Solus Chriſtus habuit ſimilitudinem carnis peccati. Et aliæ huiuſmodi, quæ aut nullo modo, aut vix poſſunt ſaluari ab huiuſmodi opinione, ſi tamen opinio nominanda eſt, cum videatur manifeſtus error in fide. Vnde Sixtus IIII. in extrauaganti, Graue nimis. de hac poſitione non ſe impediuit, ſed ſolũ de præſeruatione B. Virginis à macula peccati originalis: vt expreſsè patet legenti illam. Damnãda ergo videtur ſpecialiter poſitio, quæ aſſereret Beatam Virginẽ totaliter præſeruatã à peccato originali, vt. ſ. nihil eius incurrerit: quamuis neminem adhuc ſciam hoc tenuiſſe.

In ſecundo autem ſenſu intellecta opinio de pſeruatione Beatæ Virginis, ſ. ꝙ pręſeruata eſt à macula peccati originalis, & nõ ab infectione carnis, ac per hoc, nec à debito in propria perſona illius maculę, nec à fomite & pœnis, non eſt cõtraria Sacræ Scripturę, nec determinationi Eccleſię, nec aliquibus neceſſariò credendis: quoniam Beata Virgo præſeruata ex ſpeciali pręuentione gratię à macula originalis peccati, & habens cętera quę diximus, non eſt extra latitudinem mortuorum inimicorum, indigentium remiſſione peccatorũ, captiuorum, habẽtium carnem peccati, obnoxiorum morti & clauſuræ cœli. Et conſequenter non eſt extra latitudinem eorum pro quibus Chriſtus mortuus eſt, reconciliatorum, liberatorum, redẽptorum, mundatorum, introductorum deniq; per Chriſti mortem, in vitam æternã animę & corporis. Et in promptu ratio eſt: quia ex eo ꝙ habuit carnem infectam cum fomite ligato & reatibus, egebat futuro remedio per incarnationẽ & mortem Ieſu Chriſti exhibendo. Et ex eo, ꝙ in ꝓpria perſona habuit debitum contrahendi maculam originalis peccati, imò initium: vnde redundare in aĩam ſuam debebat originalis peccati macula, gratia illa quæ pręueniendo ſanctificauit eam, ligando & fomitem habuit rationẽ gratiæ mundatiuę, reconciliatiuæ, redemptiuę, &c. Liberans namque animã à macula nõ actualiter habita, ſed ex propria carne tunc debita, & in eadem carne tũc initiata, non extra latitudinem liberãtium à peccato, mundantium à ſorde, redimentium à captiuitate. Neque enim uno modo tm̃ quodlibet horum dicitur: ſed latitudinem habet. Dicitur nanque captiuus, non ſolum qui totaliter in captiuitatem eſt redactus, ſed qui cœpit in ſui aliqua parte duci in captiuitatem, & obnoxius eſt captiuitati. Et ſimiliter dicitur mors peccati, non ſolùm ipſa actualis mors, ſed debitum & initium in propria perſona habendi illam. Et ſimiliter dicitur à peccato originali mundatus non ſolùm qui à contracta actuali macula mundatus eſt: ſed qui à macula quidem in debito, & initio in propria ꝑſona fundato, & reliquis tot, quaſi partibus peccati originalis actualiter contractis mũdatus eſt: & ſic de alijs. Nec putet quiſquam de mea hanc phantaſiam me proferre: ſed videat D. Thom. in 1. 2. q. 81. ar. 3. (vbi inter alia tractat etiam illud ad Roma. 5. Per vnum hominem peccatum tranſijt in omnes, & ꝑ peccatum mors) ſuſtinentẽ, ꝙ per mortem ſufficit intelligere debitum, ſeu reatum in propria ꝑſona mortis, quamuis nunquam actualiter aliquis moreretur. Ex quo habetur, ꝙ cùm Apoſtolus duo ſimul dicat, ſ. ꝙ in oẽs peruenit peccatum & mors, ſicut ſecundum. ſ. mors ſufficienter ſaluatur, exponendo mortem vel in actu uel in debito in ꝓpria perſona, ita & primum ſcilicet peccatum, ſaluatur exponendo peccatum in actu, vel in debito in ꝓpria perſona. Dixit autem toties In propria perſona: quoniam ſi debitum aut initium peccati originalis non ponitur proprium illius, qui concipit, ſed commune, iam non ſaluaretur, ꝙ illa perſona eſſet mortua, redempta, recõciliata, &c. Nec eſſet formalis differentia inter errorem Iuliani cõtra quem ſcribit Augu. ponentis per gratiam redemptionis Chriſti filios Chriſtianorum pręſeruatos à peccato originali, quod habeant in debito communi: ſed eſſet materialis differentia, quia ille gratiam præſeruationis communem Chriſtianorum filijs poſuiſſet: hic autem poneretur propria vni. Saluatur quoque manifeſtè in hac poſitione ſingularis prærogatiua Ieſu Chriſti, ꝙ ſolus conceptus eſt ſanctus, & non in carne peccati, ſed in ſimilitudine carnis peccati: non ſolum ea ratione, quia ipſe ex vt, ſeu natura ſuæ conceptionis, quę natiuitas in vtero vocatur, ſanctus naſcebatur (iuxta verbum Gabrielis ad Beatam Virginem, Quod ex te naſcetur, ſanctum) ſed etiã quia B. Virgo concepta eſt cum carne infecta, ſed cum anima ſancta ex gratia impediente redundantiam infectæ carnis in maculam animæ. Saluãtur & omnes vniuerſales propoſitiones in Scriptura, & Eccleſiæ determinationibus, vt facilè puto apparere exercitatis ingenijs ex dictis. Nec obſtat dictis, ſi obijciatur, ꝙ reatus & fomes dicti conſequuntur infectam carnem mediante macula in anima: ac ꝑ hoc ſi macula non eſt ſubſecuta, nec iſta ſunt ſecuta: imò videtur, ꝙ ſine maculæ incurſu, iniuſtè anima rea remaneat, cum pœnæ iuſtę propriæ culpæ, originalis tamen ſint pœnę. Hoc inquam non obſtat: quia mediatio maculę, licèt ſit ordinaria, non tamen eſt ſic neceſſaria, vt impedita macula oporteat impeditam eſſe conſecutionem aliorum: ſufficit. n. ꝙ omnium horum communis radix, ſ. infecta caro ſit in inſtanti illo, quo anima infunditur infectæ carni. Nec eſt iniuſtum ꝙ habenti culpam in ꝓprio debito & initio, actualis culpæ incurſus impediatur & reatus pœnarũ naturæ remaneãt: quoniam extra propriam culpam originalem omnino non eſt, qui in proprio debito & initio illam habet.

Et quoniam in hoc ſenſu prædicatur hodie B. Virgo præſeruata à peccato originali ab his, qui dñt ipſam ſine originali peccato conceptam (ita ꝙ per peccatum originale intelligunt maculam peccati ori-

ginalis: vt patet ex prędicta Bulla, ſeu extrauagā ti Xyſti IIII. edita in fauorē huius opinionis de præſeruatione à macula originalis peccati: & ex ſtudio Scoti in 3. ſen. di. 3. q. 1. ad hoc tēdentis, vt a culpa, offenſa inimicitiaq; aīam Beatę Virginis in conceptione pſeruaret: a qua pueri nunc per Baptiſmū, & olim per circumciſionē liberi ſunt effecti. Et ex defenſionib. Franciſci de Maironis in 3. ſen. diſt. 3. q. 2. in quibus conatur ſaluare ſanctitatē formaliter, cuius ſola eſt aīa ſuſceptiua in Beatę Virginis cōceptione præoccupantē peccatū originale) idcirco, cū de duabus opinionib. de cōceptione B. Virginis erit reliquus ſermo, an mundata, an pſeruata fuerit ab originali peccato, de ipſa macula originalis peccati intelligēdus eſt. Quocirca coercendæ ſunt prædicatorū linguæ, ſcriptorūq; man⁹ in hac q̄ſtione: & neutrā dēnt dānare partē vt erroneā, vt fidei, vt Sacræ Scripturæ, aut Eccleſiæ determinationi contrariā: ſed ſobriè ſcribere, & loq. debent, & nō plus ſapere, q̄ oportet, iuxta apoſtolicę ſedis pceptū a Xyſto IIII. editum.

CAPVT IIII.

Sententia tenens B. Virginem fuiſſe in originali peccato conceptam, quàm probabilis exiſtat.

CVm igitur neutra pars ſit neceſſariò cōcedenda, oportet videre, an altera, an vtraq; ſit probabilis. Quòd.n. pars illa, quę tenet B. Virg. eſſe a peccato originali emundatam, pbabilis ſit, ex eo patet, q tot Sancti Doctores, & tot illuſtres doctores in Theologia, & in iure canonico, q ſcripſerunt, hanc partem non in cōi, ſed in ſingulari nominatim de B. Virgine Maria loquentes docuerunt. Et ne fingere videar, nominatim ſanctos in ſuis locis afferre cenſui, ita vt eorū non ſolum nomina, & loca, in quibus hæc ſcripſerunt, ſed verba afferantur. Occurrunt ergo quindecim Sancti.

Sanctus Auguſt. ſuper Pſal. 34. dicit, Adam eſt mortuus pp peccatum, Maria ex Adam mortua eſt pp peccatum; caro aūt Dni ex Maria mortua eſt pp delenda peccata. Et in libro 2. de Baptiſmo paruulorum dicit, Solus ille homo factus manens Deus peccatū nullum vnq̄ habuit, nec ſumpſit carnē peccati, q̄uis de materna carne peccati. Et in lib. 10. ſuper Geneſim ad literā dicit, Corpus Chriſti q̄uis ex carne fœminæ aſſumptum ſit, quæ de illa carnis peccati propagatione concepta fuerat: tamen quia non ſic in ea conceptum fuit, quomodo fuerat illa concepta, ideo ipſum non fuit caro peccati, ſed ſimilitudo carnis peccati. Sanctus Ambroſius ſuper, Beati immaculati, dicit, Venit Dominus Ieſus, & in carne, quę peccato in matre fuerat obnoxia, militiam virtutis exercuit.

Sanctus Ioannes Gryſoſ. ſuper Matt. dicit, Quāuis Chriſtus non eſſet peccator, naturam tamen humanam de peccatrice ſuſcepit.

Sanctus Euſebius Emiſſenus Epiſcopus in ſecūdo ſermone Natiuitatis Domini, qui incipit, Noſtis chariſſimi, ait: A peccati originalis nexu nullus immunis extitit, nec etiam ipſa genitrix Red. Sanctus Remigius ſuper Pſal. Deus Deus meus reſpice, dicit, B. Virgo Maria fuit ab omni macula peccati mundata, ita vt ex ea conciperetur ſine peccato homo Chriſtus Ieſus.

Sanctus Maximus in ſermone de Aſſumptione B. Virginis dicit, B. Virgo Glorioſa fuit in vtero matris ſanctificata ab omni contagione originalis culpæ, antequàm naſceretur, & per Spiritum Sanctum mundata.

Sanctus Beda in homilia (Sup. eſt, & hī in gloſſa ordinaria) dicit: Spiritus Sanctus ſuperueniens in Virginem mentē eius ab omni vitio. ſorde caſtificauit, & ab oī æſtu concupiſcentiæ carnalis cor eius temperauit atque mundauit.

Sanctus Anſelmus in lib. Cur Deus homo, c. 16. dicit, Licèt ipſa Chriſti cōceptio munda ſit, Virgo tn̄ ipſa vn̄ aſſumptus eſt, in iniquitatib. concepta eſt, & in peccatis concepit eam mater eius.

Sanctus Bernar. in Epiſtola ad Lugd. dicit, B. Virgo poſt conceptum in vtero iam exiſtens ſanctificationem accepiſſe creditur, quæ excluſo peccato ſanctam fecerit natiuitatem, non conceptionē.

Sanctus Erardus Epiſcopus, & Martyr in ſermone natiuitatis B. Virgi. dicit, O fęlix puella, quę cōcepta in peccatis purificatur ab omni peccato, & filium concipit ſine peccato.

Sanctus Antonius de Padua ordinis Minorū in ſermone de natiuitate B. Virginis dicit, B. Virgo fuit in vtero matris a peccato per gratiam ſanctificata, & ſine peccato nata.

San Tho. de Aquinno in 3. parte. q. 27. art. 2. dicit, B. Virgo Maria, quia fuit concepta ex cōmixtione parentum, originale peccatum contraxit.

Sanctus Bonauentura ordinis Minorū in 3. ſen. diſt. 3. q. 1. arg. 2. dicit, Dīm eſt q B. Virgo fuit cōcepta in peccato originali, & q eius ſanctificatio ſubſecuta eſt peccati originalis cōtractionē. Hic mod⁹ dīcī ē cōior, & rōnabilior & ſecurior. Cōior, qa fere oēs id tenēt. Rōnabilior, qa eſſe naturæ pcedit eſſe gratiæ. &c. Securior, quia magis conſonat fidei pietati, & ſanctorum authoritati, &c.

Sanctus Benardin⁹ ordinis Minorū in ſermonū ſuorū ope tertio incipiēte, Ignis a facie ei⁹ exarſit, in tractatu de B. Virgi. ſermone 4. incipiēte, Sicut Sol oriēs mūdo, dicit, Tertia fuit ſanctificatio maternalis, & iſta remouet culpā originalē, cōfert grām, & remouet pronitatē ad peccandū tā mortaliter q̄ venialiter: & hæc fuit in Virgi. Matre.

Sanctus Vincentius confeſſor in ſermone de cōceptione Virginis dicit, B. Virgo Maria fuit in originali peccato concepta: ſed, eadem die & hora ſtatim poſt animationem fuit per ſanctificationem a peccato contracto mundata.

Præter dictos aūt Sanctos multitudo magna antiquorū doctorum cōuenit dicens in indiuiduo B. Virgi. conceptā in peccato originali, quorū dicta aut in fonte, aut in libris dn̄i Ioann. de Turre Cremata, & magiſtri Vincentii de Caſtro nouo, de conceptione B. Virginis compilatis, vnde ſumpta ſunt, inuenire quilibet poteſt.

Hi Sancti atque doctores probabilem valde reddunt fidem credentium, B. Virgi. in originali peccato conceptam.

Et quia authoritates iſtæ, nō de humano gn̄e, aut Chriſtianis in cōi, ſed de B. Virgi. in indiuiduo expſsè loquunt, nō gloſſa illa, qua Sanctorū authoritates intelligendæ, dicūt de lege cōi, & nō de priuilegio ſingulari, locū hic nullū hēre, tū qa gloſſa huiuſmodi de lege cōi, aut priuilegio locū hēre pōt qn̄ eſt ſermo in cōi, ſeu vlr (pp q̄ nō attulit vſis propoſitiones Sanctorū, ſolum Chriſtū a peccato originali excipientiū,) ſed qn̄ eſt ſermo de aliquo ſingulari indiuiduo nūato, locū nō hēt gloſſa, q intelligat de lege cōmuni hoc (.ſ. ſermonē eſſe, quantū eſt ex lege cōi) ſpecificet, uel ex ignorātia, aut maleuolentia, aut diſſimulatione hoc procedat, q̄ oīa longe a Sanctis, & eorū authoritatib. allatis eſſe conſtat. Tū, qa ex eo q Sancti Doctores B. Virgi. in particulari explicāt, ſubiacere legi cōi in cōceptione, cū peccato originali, & excipiūt ipſam B. Virgi. a cōi lege aliorū in duratione peccati originalis (qa dn̄t ipſam ex priuilegio ſanctificatā in vtero) cōſtat q Sancti & doctores antiq. B. Virgi. priuilegia ſcrutati nullum de preſeruatione eius a macula originalis peccati priuilegium admiſerūt.

Excludunt quoq; dictæ authoritates gloſſam aliā, ſ. de facto, vel ex debitis, vel (& in idē redit) quantū eſt ex ſe, vel ex cā extrinſeca. Quaſi Sācti intenderint, q B. Virgo incurrerit peccatū originale nō de facto, ſed de debito: hoc eſt, qa debuit cōtrahere originalē maculā, ſed nō cōtraxit de facto: ſimilr, q quantū eſt ex ſe, B. Virgo cōtraxiſſet peccatū originale: ſed de facto non cōtraxit, ex cā extrinſeca, Deo, ſ. pſeruāte p ſuā grām. Hāc, inq̄, gloſſam excludūt: tū qa ly De debito, & ly Quantū

eſt

eſt ex ſe, eſt cõditio ſiñ, q̃d aut diminuẽs. quia hñs aliquid quantum eſt ex ſe, vel de debito non habet illud ſimpliciter & abſolutè: ſed ſi ſolum ex debito habet, ſecundum quid habet, & ſi ſolum quantum eſt ex ſe habet, non habet illud, ſed oppoſitum illius. Sãcti aũt & doctores dñt, q̃ B. Virgo habuit peccatũ originale ſine vlla conditione ſiñ q̃d, aut diminutione, ac ꝑ hoc ſimplr, & abſolutè. Tũ, q̃a nõ deerãt vocabula ſanctis & doctorib. q̃bus debitũ originalis peccati in B. Virgi. & non peccatũ ipſum expl carent. Tũ, q̃a petendum eſt ab iis, ſi verba iſta, B. Virgo fuit cõcepta in peccato originali, & ſiña, non explicant: q̃ ipſa de facto cõtraxit originale peccatũ, q̃bus verbis vti debeãt ſancti, & doctores ad hoc explicandũ. In his namque explicatur ꝑſona B. Virginis nominatim, ut ſubiectũ originalis peccati: explicat tꝑs cõceptionis, explicat originale peccatũ, explicatur factũ ꝑ ſy Cõcepta e, Cõtraxit, & ſiña quid vltra debuit apponi? Et ſi iſta aũt nõ ſignificant, conſequẽs eſt, vt dicentes oppoſitũ, B. Virginẽ non eſſe conceptã in peccato originali, non ſignificant hoc quod dicunt. Fatuæ ergo atque temerariæ ſunt huiuſmodi non extorſiones, ſed corruptiones authoritatum, locutionumque Latinarum.

Repellim⁹ ẽt dictę authoritates gloſſam de conceptione ante infuſionem aïæ, vel in ipſo inſtanti infuſionis aïę, quaſi Sancti, & doctores intendãt, q̃ B. Virgo fuit cõcepta in peccato originali, quò ad conceptionẽ añ infuſionẽ aïę, & non quò ad cõceptionẽ in infuſione aïæ. Tũ, q̃a ſancti, & doctores ita loquuntur de cõceptione B. Virginis in peccato originali, ſicut de cõceptione aliorũ hominum ꝑ cõmixtionẽ ſeminũ genitorũ: cõſtat aũt, q̃ ſermo ſemper eſt de conceptu in infuſione animæ: ergo. Tũ q̃a ante infuſionẽ aïæ non hẽt locũ peccati originale. q̃a ſine aïa rõnali non inuenitur copula originalis. Tũ, q̃a loquuntur de B. Virgi. conſtat aũt q̃ ante infuſione aïę non erat B. Virgo. Reſtat ergo, vt ſola illa ſtultitia pro gloſſa Sanctorum & antiquorum doctorum admiſſione digna ſit, ſ. ſi Sancti, & priſci doctores nunc eſſent, dicerent oppoſitũ. Hanc ergo gloſſam ita veram putauerim, quemadmodum verum puto, q̃ ſi Chriſtus nunc in terris conuerſaretur, mutaret doctrinam fidei ſuę vt cõformaret ſe populis, &c. Stãt igitur ſolitę allatę ſanctorum & doctorum authoritates ad ſuſtinendum Bea. Virginem conceptam eſſe in peccato originali: & propterea rationabilem probabilemque eſſe partem illam conſtat.

CAPVT V.

Quantum valeant argumenta tenentium B. Virg. ab originali peccato fuiſſe præſeruatam.

ALterius aũt partis (ſ. q̃ B. Virgo pręſeruata eſt de ſpecialiſſima gratia a macula peccati originalis) probabilitas aſſeritur ex nouẽ, ex authoritate doctorum multorum, ex determinatione ſynodi, ex cultu eccleſiaſtico, ex indulgentia conceſſa, ex communitate ſequacium, ex ſcandalo piarum aurium, ex pietate opinionis, ex reuelationibus nouis, ex miraculis. Quę ſigillatim examinanda ſunt pro veritatis honore.

Doctores tenentes B. Virginem eſſe præſeruatam ſunt numero infiniti, ſi ad modernos ſpectemus Paulò ante tamen aliqui, licẽt pauci fuerunt: vt Scotus, Franciſcus de Maironis. Et Beatę Brigidæ reuelatum dicitur B. Virginem pręſeruatam eſſe ab originali peccato.

[illegible] v. à Sa[illegible] [illegible]rũ, & [illegible]ctorum [illegible]libis.

Sed hæc probabilitas valde exigua eſt: tum quia eſt contra tot Sanctos, & nullus eſt inter iſtos Sãctus. Sanctę aũt Brigidæ è regione ponitur Sancta Catherina Senis, quæ dixit ſibi reuelatum eſſe oppoſitum: vt refert Archiepiſcopus Florentinus in prima parte Summę ſuæ titulo 7. cap. 8. circa finem.

Et maioris fidei digna videtur S. Catherina: quia canonizata eſt, ſicut cęteri ſancti: ſancta verò Brigida canonizata eſt tꝑe ſchiſmatis, quo nullus habebat certus & indubitatus Papa à Bonifacio in ſua obedientia nono. Tum, quia in iis, quæ ſunt fidei, magis ſentiendum eſt cum antiquis, q̃ cũ modernis. Tum, quia ipſe Scotus, qui primus doctor, aut inter primos introducit hanc opinionẽ, timet hanc opinionẽ ſequi. Nã in 3. Sẽt. d. 3. q. 1. poſt tractatas de conceptione Virginis cũ peccato, aut ſine peccato originali opiniones dicit, Q̃ aũt horũ factum ſit, Deus nouit: ſi authoritati Eccleſiæ, vel authoritati Scripturæ non repugnet, videtur probabile quod excellẽtius eſt attribuere Marię.

Q̃ aũt non ſint oẽs doctores, hanc opinionem tenẽtes, patet ex eo q̃ Magiſt. Sentẽ. de Sanctorũ teſtimonio in re hac dicit in 3. d. 3. Sanè dici põt, & credi oportet, iuxta Sanctorũ authoritationis cõuenientiã, ipſam (ſ. carnem Chriſti) prius peccato fuiſſe obnoxiam, ſicut & reliqua virginis caro: ſed S. Spiritus operatione ita mũdatã, vt ab oĩ peccati cõtagione immunis vniretur Verbo. Hæc ille. Et S. Bonauentura in 3. Sent. d. 3. q. 1. loquẽs de authoritate sãctorum dicit, Nullus aũt inuenitur dixiſſe de iis, quos vidimus & audiuimus auribus noſtris B. Virginẽ fuiſſe ab originali peccato immunẽ in ſua conceptione. Et Adã Angelicus in 3. Sent. d. 3. dicit, Si credendũ eſt dictis Sanctorum, tenendum eſt B. Virg. fuiſſe conceptam in peccato originali: & nullus Sanctorum inuenitur dixiſſe contrarium. Hæc ille. Et ipſe Franc. de Mair in 3. d. 3. q. 2. ar. 4. dicit, q̃ non obſtãte q̃ B. Virgo fuerit ꝑſeruata à peccato originali, ꝑ dicta tñ Sanctorum poſſumus dicere, q̃ aliquo mõ pctm̃ originale contraxit. In quibus verbis ipſe met oſtẽdit, q̃ dicta Sanctorum cogũt ad confitendum peccatum originale in B. Virg. Ipſe. n. labor iſtorum ad gloſſandum dicta Sanctorum teſtat̃, q̃ ſancti contraria ſuæ opinionis ſonant. Quãuis vanus ſit eorũ labor, niſi ad authoritates Sãctorũ, q̃ in cõi de humani generis originali peccato loquunt̃, referatur. Illæ nãq; quæ de originali peccato in B. Virg. indiuiduo contracto loquunt̃, gloſſari nequeũt: ut patet ex dictis. Propterea nõ eſt mirũ, ſi nullus Sãctus, nullus illuſtris doctor antiquus ꝑ hac parte afferat̃, niſi forte à falſariis. Vñ authoritates quorundam Sanctorũ (ſ. Aug. cum de peccatis agitur De Maria propter honorem Domini, nolo habere quęſtionem. Et Anſelmi, Decuit, vt mater Domini ea puritate niteret: &c. Et Sanct. Thom. in primo Sent. Immunis fuit ab omni peccato, &c. & ſi quę ſunt ſimiles, quæ pro hac opinione afferunt̃) licẽt ſcholaſtica diſputatione non ſint indignæ: à iudicio tamen veritatis procul eſſe debent: quoniam non dictis facilè veras gloſſas & expoſitiones rationabiles habẽt. [illegible]bus extorqueri debet hęc ſingularis veritas: ſed debent afferri authoritates Sanctorum & antiquorum non in genere, ſed in ſpecie peccati originalis maculam negantes à Beata Virgine, non tempore conceptionis Ieſu Chriſti, ſed tempore cõceptionis propriæ: vt nos fecimus pro oppoſita opinione: prætermittendo communia. Conſtat nihilominus allatos tres Sanctos expreſſè docuiſſe Beatam Virginẽ cum peccato originali conceptam: vt patet ex allegatis.

Determinaſſe quoque dicitur Baſyleen. ſynodũ in ſeſſione trigeſimaſexta ꝑ hac opinione in hac verba, Nos diligenter inſpectis authoritatibus, & rationibus, &cæt. doctrinam illa aſſerentem glorioſam Virginem pręueniente & operante diuini numinis gratia, ſingulari nũquam actualiter ſubiacuiſſe originali peccato tanquam piam & cõſonam cultui eccleſiaſtico, fidei Catholicę, rectę rationi, & Sacrę Scripturę, ab oĩbus Catholicis approbandam fore, tenendam & amplexandam diffinimus & declaramus, nulliqụe de cętero licitum eſſe in cõtrarium prædicare, ſeu docere. Hęc ibi, Anno Domini, 1439. 15. Kal. Octobris,

Sed iſthæc determinatio multò minus prodeſt quàm prima: tum quoniam congregatio illa Baſil. tunc temporis non erat ſynodus, nec Concilium, ſed erat ſchiſmatica, vtpote ſciſſa à capite Eccleſiæ Eugenio IIII. vt patet ex ordine ſeſſionum: nam in 34 ſeſſione, 7 Cal. Iulij depoſuerunt ac lacto Eugenium: Et poſt in ſeſſione 36 15. Cal Octobris ſequentis determinarūt de conceptione. Vnde hinc non niſi ſynagogæ Satanæ authoritas aſſerri poteſt: quæ licèt etiam ipſa verba allata contraria dictis Sanctorum, vt in ſuprà allegatis patet manifeſtent, vniuerſalis tamen Eccleſia adorans tunc & poſt continuè vſque hodie, dictum Eugenium, & Nicolaum quintum eligens ac ſuſcipiens ſuperſtite antipapa Baſilien. conciliabuli Amadeo locupletior teſtis eſt. Quocirca allegare Baſilienſem ſynodum pro tempore illo, quo fuit ſchiſmatica, perinde eſt ac ſi allegaretur Piſanum nuperrimè contra Iulium ſecundum celebratum conciliabulum: quod vidimus omnes, & manibus tetigimus fuiſſe ſchiſmaticum. Tum, quoniam dicto conciliabulo è regione opponitur verum ac venerandum Concilium ex Ferraria in Florētiam trāſlatum Græcorum, & Latinorum ſub prædicto Eugenio IIII. vbi inter dogmata fidei traduntur hæc verba: Firmiter credit, profitetur, & docet Sacroſancta Romana Eccleſia, neminem vnquàm ex viro fœminaq; conceptum à Diaboli dominatu fuiſſe liberatum, niſi per fidem Mediatoris Dei & hominum Ieſu Chriſti domini noſtri: qui ſine peccato conceptus, natus, & mortuus humani generis peccata delendo, ſolus, ſua morte proſtrauit, & regni Cœleſtis introitum, quod primus homo peccato proprio cum omni ſua ſucceſſione perdiderat, reſerauit. Hæc ibi. Quæ pro tanto inducta ſunt, vt appareat, quòd illo tēpore, quo res in quæſt. erat, vniuerſalis Eccleſia ſolum Chriſtum excepit ab originali peccato: quod non erat dicendum, ſi beata quoque Virgo excipienda eſſet.

Argu. ab eccleſiaſtico cultu. Eccleſiaſticus Deinde cultus affertur, quòd iam per omnes ferè Eccleſias Latinas feſtum conceptionis, nō ſanctificationis celebratur: inſinuando per hoc, quòd non ſanctificata eſt a peccato originali. ſed concepta eſt ſine illo beatiſſima Virgo.

Sed hæc probabilitas dupliciter deficit. Primò quia multæ Eccleſiæ ſunt per orbem diffuſæ celebrantes in illo die ſanctificationem, nō conceptionem. Et in hoc Eccleſia vnumquemque in ſuo ſenſu abundare permittit. Secundò, quia cōſtat quòd a quibuſcunque catholicis celebratur hoc feſtum, celebratur ratione ſanctificationis beatæ Virginis in vtero matris, ſiue illa ſanctificatio fuerit præueniens, & quaſi præoccupans peccati originalis actualē incurſum, vt opinio iſta dicit: ſiue fuerit mūdans ab originali peccato iam contracto, vt altera dicit opinio. Quocirca oēs conueniunt in ſanctificatione beatæ Virginis & quòd fuit in vtero, & quòd eſt tō celebritatis iuxta illud, Tu ſolus Sanctus, Mariam ſanctificans. Licèt diſſerat in effectu ſanctificationis, an ſcilicet præſeruauerit, an mundauerit a macula. Et propterea rationabiliter ab omnibus deberet celebrari dies conceptionis ſub nomine ſanctificationis, vt nomen conſonaret rei.

arg. ab indulgētiis. Indulgentia verò conceſſa nihil confert huic opinioni, ſicut nec feſti celebritas: quia ad honorē beatæ Virginis ob gratiam propriæ ſanctificationis in vtero ſcitur, relinquēdo ambiguū an præſeruans a macula, an mundās fuerit gratia illa, vt dictum eſt.

arg. à ſequentib. Quòd autē iam cōis facta ſit hodie iſta opinio (ita vt oēs ferè catholici Latinæ Eccl'æ arbitrent obſequiū ſe præſtare Deo in huiuſmodi ſequela opinionis) ex eo reddit opinionē probabilē; quia probabile eſt quod multis videtur. Sed probabilitas hæc vulgatem authoritatem non excedit: & eadē contra ponitur. quòd probabile in veritate eſt, quod videtur ſapientibus. qui vt patet ex ſupradictis, contrariam ſecuti ſunt opinionem. Vulgus autē probabile in apparentia, non in veritate conſtituit.

arg. à ſcandalo. Quia ſi autem ſcandalizati deinde de oppoſita opinio, & piarum aurium offenſiua, à multis ē. vniuerſitatib. Theologorū probabilis redditur iſta opinio. Sed quòd vniuerſitates contra tot Sanctorū, & cōem priſcorū doctrina in his, quæ ſunt fidei, præſumptuoſæ ſunt, & ſcandalu huc nō actiuū, ſed paſſiuū inſipientium eſt potius quam piarum aurium, imò Phariſæorum connumeretur eſſe, declarata cū veritate, ideo nihil ex hac probabilitatis ſortitur opinio hæc, niſi apud ignorantes.

arg. ab exemplo. Pietas denique huius opinionis magna eſſe dēt: quia pium valde eſt credere, quòd beatæ Virgini quæquæ gratiæ cōferri potuit, ſub Chriſto tñ, totū collatū eſt: quia illi dixit Angelus, quòd erat plena gratia, &c. Sed hæc ratio zelo quidē innititur ſed non ſecūdm ſcientiā, propterea quia hæc ad multa abduceret: iuxta hanc nāquidē vocata pietatis regulam liceret etiam credere, quòd beata Virgo fuit concepta de Spiritu Sācto, & tñ ſub Chriſto: quia propterea nō eſſet Deus, & homo. Poſſemus quoque dicere, quòd beata Virgo erat in hac vita ſimul viatrix & cōprehendens: & tñ ſub Chriſto, quia nō in tā alto beatitudinis gradu. Poſſemus & adhuc dicere, quòd ipſa fuit Deus, & homo & tñ ſub Chriſto, quia Chriſtus maſculus. & ipſa mulier Chriſtus vniuerſalis redēptor per ſuā mortē; ipſa non. Et multa fortè alia erronea aliqs ex tali pietate deduceret. De ſolo namque vnigenito Dei credimus, quòd non ad menſurā datus eſt Spiritus: beatæ aut Virgini, & reliquis ſanctis ſecūdo menſurā donationis Chriſti plus & minus, prout voluit, datū credimus Si tn reſtringatur ad actualē mundit:ā à peccati macula dicta propoſitio, & dicatur, quòd piū eſt credere, quòd beatæ Virgini quicquid gratiæ, ſub Chriſto tñ, conferri potuit, ad actualē munditiā a peccati macula collatū eſſe, fatereor, quòd pia eſſet credulitas illa, niſi Sanctorū authoritates obſtarent. Quod Scotus timuit: ſed minus docti non timentes propterea fortaſſis, quia ad pauca reſpicientes, de facili enunciant.

Nouæ aut reuelationes contra tot ſanctos, & antiquos doctores, Angelum ſatanæ in Angelū lucis transformatum, aut phantaſias, vel ēt figmēta ſapientibus ingerere uidentur. Hæ ſiquidem cū uocatis miraculis, quæ in hac cauſa afferuntur, pro mulierculis, non pro ſacra ſunt ſynodo: vnde hęc cenſeo digna de quibus verba fiant.

Ex omnib. aut dictis facilè eſt colligere, quòd neutra pars propoſitæ quæſtionis in ſenſu quo uertitur in dubium, eſt neceſſariò credenda: & quòd altera (.ſ. dicens, beatam Virginem eſſe mundatam ab originali peccato) eſt probabilis: altera uerò (.ſ. dicens, beatam Virginem eſſe pręſeruatam a macula originalis peccati) eſt tolerabilis: & apud hic affectus vel aſſueros, aut uerę Theologiæ ſanctorū Patrum, aut nihil habentes probabilis.

Hæc ſunt, beatiſſime Pater, quæ ſanctitati tuæ, cuius correctioni atq; iudicio hæc, & reliqua a me tam ſcripta, quàm ſcribenda ſubmitto, offerenda occurrunt. Vñ euidenter cernitur pars credens, beatiſſimam Virginem ab originali peccato mundatā in ſinu Sanctorū, & Sacrorū Doctorū priſcorū quieſcens, nihilq; ſibi timens a ſacroſancta ſynodo (quæq; quidem a Spirituſancto, quo inſpirati locuti ſunt ſancti Dei hoīes, contraria in fide inīæ prodire nequeunt) quin potius ſperat, ſi decernendum aliquid eſſet, ſeipſam tanquā probabiliorem, & ſanctorum ac doctorum dictis conſonam approbandam: exemplo Viennen. ſynodi ſub Clemente V. quę de Baptiſmi effectu decreuit partem probabiliorem, dictis ſanctorum, & doctorum conſonam. Pars verò reliqua credens, beatam Virginē a macula originalis peccati præſeruatā, multitudine ſequacium, & fauoris amplitudine conſpicua apparet. Supereſt igitur. P. S. vt inter quindecim Sanctos (Auguſtinum, Ambroſium, alioſque, quorum expreſſa ſunt nomina) nec non innumeros Doctores

tes antiquos ex vno, & pauidum in cauſa hac Scotum, Franciſcum ex Minoritis, Petrum Aureoli (ſolo titulo in partes ſui ordinis) modernos, & promiſcui vulgi clamores ex aliis, medius tu arbiter a Chriſto datus, in hac ſancta Late, ſynodo religionis Chriſtianæ vel veritatem firmiter amplectandã tradere, vel a publicis locutionibus, & ſcandalis cõſulere digneris, memor illius oraculi, Non in multitudine, nec in commotione Dominus. Vale fælix ſemper Auguſte, Romæ anno ſalutis. 1515.

Tractatus de cõceptione Bea. Mar. Vir. editi per Thomam de Vio Caietanum Cardin. S. Xiſti finis.

TRACTATVS SECVNDVS Thomæ de Vio Caietani Cardi. S. Xyſti De Erroribus contingentibus in Euchariſt. Sacramento, in duodecim capita diuiſus.

1 *Quomodo Ioannis 6. Dominus non modò de fide formata in ſe ipſum habenda ſed de ipſius ſpirituali mãducatione in Euchariſtiæ Sacramento locutus fuerit.*

2 *Quòd Dominus Ioann. 6. Vt dicens Caro non prodeſt quicquam non excluſit ab Euchariſtiæ Sacramẽto carnem ſuam, nec veram corporis ſui ſpiritualem manducationem.*

3 *Quòd falſum ſit Theologos opinari in Euchariſtiæ Sacro corporaliter & ſenſibiliter ſumi corpus Chriſti.*

4 *Quomodo non falsò, ſed verè exiſtimant Theologi fidem venire hominis iudicio, & electione, & extendi vſque ad inſenſibilia.*

5 *Quòd ſibi inuicem minime aduerſantur hæc, in Euchariſtiæ ſacramento verum Chriſti corpus eſſe, & ſpiritualiter tantum manducari.*

6 *Quomodo non dicatur Theologi non eſſe cogitandũ de myſterio Euchariſtiæ.*

7 *Quomodo catholici ſint exponenda verba ipſa formæ Euchariſtiæ.*

8 *Quomodo non falſum ſed verum ſit deleri peccata per hoc Sacramentum Euchariſtiæ.*

9 *Quomodo Euchariſtiæ Sacramentum ſit ſacrificiũ & in miſſa offerri ſit inſtitutum a Chriſto vel Apoſtolis.*

10 *Quomodo non ſit idolatria adorare Sanctum Euchariſtiæ Sacramentum.*

11 *Quod nullus unquam ſanctorum doctorũ verbis ſuis ſenſerit Chriſti corpus eſſe in Euchariſtiæ Sacramento vt in ſigno.*

12 *Quod non duæ ſed vna tantum ſit ſalutis via his, qui fidem habent de Euchariſtiæ Sacramento.*

PRimum caput eſt, quod Dñs Io. 6. non loquitur de Euchariſtia, Tum quia loquitur de fide & fiducia hominũ in Chriſto, Tum, quia ibi. dĩ, Qui manducat carnẽ meã, & bibit meũ ſanguinẽ, in me manet, & ego in illo. Conſtat aũt multos ſumere Euchariſtiæ Sacramentum, & nõ manere in Chriſto per fidem charitate formatam.

Circa hoc aduerte, erudite Lector, aliquid dici verum, & aliquid falſum. Verum quidẽ eſt, qđ in c. 6. Io. Dñs loqtur de fide formata charitate ſ ipam habenda: vñ & prius loquitur de credenda diuinitate ſua, & deinde de credenda morte ſua pro uita mundi. Falſum autem dĩ: pro quanto excluditur a ſermone illo fides Sacramenti Euchariſtiæ.

Ad cuius euidentiã memento, quod tria inueniunt in Euchariſtia. ſ. ipſum Sacrũ, quod adoramus, & manducatio ſacramentalis, quæ eſt cõis bonis, & malis, dicente Apoſtolo. 1. ad Corin. 11. Qui manducat, & bibit indignè, Vbi clare patet indignos manducare, & bibere ſacramentali manducatione, & potu: hoc eſt, ſumunt hoſtia ſacra, vt Sacrũ, non ut panẽ: ſumunt. n. credendo illud eſſe Sacrũ corporis Chriſti. Tertiò interuenit manducatio ſpũalis, quæ eſt ppria bonis, quæ fit p fidẽ formatã charitate: quæ eſt refectio aiæ ſiu vita ſpũalẽ: ſiu uitã, de qua dĩ, Viuo ego, iã nõ ego, viuit verò in me Chriſtus. ad Gal. 2. His aũt trib. inuentis circa Sacrũ Euchariſtiæ, ex eo quod in hoc capite Dñs nõ loqtur de vno corũ (.ſ. de ſacrãli manducatione) non verè infertur, quod excludantur reliqua duo: ſtat. n. quod de reliqs duob loquatur, de Sacro ipſo, & de manducatione ſpũali ſacri. Et qdẽ quod loquatur de manducatione ſpũali, uerba ipſa ſonant dicendo, Qui manducat meã carnẽ, & bibit meũ ſanguinẽ, in me manet, & ego in illo. Manducare. n. ſpũaliter Euchariſtiæ Sacrũ, eſt p fidẽ formatã charitate in Chriſti manere, & ecõuerſo Chriſtum in ipſo manere. Quòd de Sacro quoq; ipſo loquatur, apparet, tum quia in futuro loqtur, dicens, Panis, quẽ ego dabo: nondũ ſiquidẽ inſtituerat Sacrũ Euchariſtiæ, cũ hæc diceret in ſynagoga Capernaum: cõſtat. n. quod Sacrũ Euchariſtiæ inſtitutũ eſt Hieroſolymis in nocte, qua tradebatur. Tũ quia diſtinguit mãducare, & bibere, dicens, Niſi manducaueritis carnẽ filij hoïs, & biberitis eius ſanguinẽ, non habebitis uitã in uobis. Si nãq; de fide ſolius mortis ſuæ pro uita mũdi loqueretur, ſat fuiſſet explicare mortẽ ſuã pro uita mundi per ſeparationẽ carnis a ſanguine, quæ in Cruce facta eſt: ſed vbi non ſolũ carnis & ſanguinis ſeparationẽ p uita mundi, ſed carnẽ pcepit manducandã, & ſanguinẽ bibendum, ſi uitã uelemus hẽre in nobis ipſis, inſinuauit quod Sacramentum erat inſtituturus corporis, & ſanguinis ſui per modũ cibi, & potus: ita quod niſi ſpiritualiter manducauerimus, & biberimus carnẽ, & ſanguinẽ in Cruce immolandã, & in Sacro continendã, non haberemus uitã in nobis. Significatur ſiquidẽ per hoc, quod de neceſſitate ſalutis tenemur credere & Euchariſtiæ ſacramentum.

Accedit ad hæc, quod Io. Euangeliſta (cuius ſtudiũ fuit ſcribere altiſſima Chriſti myſteria, minus ab aliis Euangeliſtis explicata) tractãs cœnã Dñi, nihil de ſacro Euchariſtiæ ſcripſit: quia ſacrãlem uſũ alij Euangeliſtæ expreſſerant: ſpũalẽ aũt cũ illius effectu, ipſe hic deſcripſerat, dicens, Qui mãducat meã carnẽ, & bibit meũ ſanguinẽ, habet vitã æternã, &c. Niſi. n. tanti ſacramenti rõnẽ Ioannes habuiſſet, nõ tanta fuiſſet uſus diligentia ad diſtinguendũ actus manducandi, & bibẽdi, ad declarandũ utrũq; coire in unũ in præſenti (.ſ. manere in Chriſto, & ecõuerſo) ad declarãdũ effectũ ppetuũ utriuſq;, Vitã æternã; ad declarãdã vtriuſq; neceſſitatẽ, Niſi manducaueritis, &c. Hæc. n. oĩa collecta pſeferunt, quod de mãducatione, & potatione ſpũali non ſolũ mortis Chriſti, ſed ſacri mortis Chriſti ſub ſpecie cibi, & potus, Euangeliſta ſcribebat.

Ex his omnib. collatis cũ textu Euangelico, videre facilè potes, erudite Lector, quod licèt uerũ ſit, & quod de fide formata Chriſti filij Dei ac mortis eius p uita mundi, & quòd non de manducatione ſacrãli eſt ſermo in c. 6. Io. non tñ verum eſt excludi a capite illo fidem formatam ſeu manducationẽ ſpiritualem ſacramenti Euchariſtiæ. hæc de primo.

CAPVT II.

Quòd Dominus Ioannis 6. dicens, Caro non prodeſt quicquam, nullo modo excluſit aũ Euchariſtiæ ſacramento corporis ſui veram ac ſpiritualem manducationem.

SEcundum caput eſt, quod Dñs Ioan. quoq; 6. Dicens, Caro non prodeſt quicquã, excluſit a ſacramento Euchariſtiæ uerã ſuã carnẽ: quia ſenſus proprius eſt, Caro comeſta nõ prodeſt quicq̃. Et hũc eſſe naturalẽ ſenſum, patet ex eo, quod Iudæis quærẽtibus, quõ põt hic nobis dare carnẽ ſuã ad mãducandum? Dñs dixit, Caro non prodeſt quicq̃. Ex hoc. n. quod quæſtio, & ſermo de manducatione erat, cõſequens eſt, ut de carne relata ad manducationẽ dictũ ſit, Caro non prodeſt quicq̃: qđ eſt dicere, Caro comeſta non prodeſt quicq̃. Hinc. n. ſeqtur, quod cum in hoc ſacro caro nõ comedatur, quòd nulla ſit in hoc ſacramẽto caro (utpote quæ nihil prodeſt) nulla debet in hoc ſacramento de carne quæſtio eſſe, quia caro non prodeſt quicquam.

Circa hoc caput, quia pro fundamento firmiſſi-

me

mo totius erroris aſſumitur, & milles repetitur, Aduerte primò nõ eſſe naturalẽ ſenſum li æ, Caro non prodeſt quicq̃. gloſſare, Caro comeſta nõ prodeſt quicq̃: quia expreſsè contradicit euangelico contextui. Nã ibidẽ, eodemq; contextu Dñs dicit, ſe carnẽ ſuã comeſtã dare vitã æternã: ait n. Qui manducat meã carnẽ, & bibit meũ ſanguinẽ, hẽt vitã æternã. Nõ ſolũ ergo contra ſenſum, ſed contra verba Dñi eſt gloſſa iſta, Caro comeſta nõ prodeſt quicq̃. At ſi quiſpiam excuſet gloſſam dicendo, q mens gloſſatoris eſt de non comeſtione ſpũali, ſed de comeſtione carnali gloſſare hãs tunc intentũ: quia verba Dñi ſic gloſſata non excludunt carnẽ Chriſti ab hoc Sacr̃o, quia Eccl̃a non docet carnem Chriſti carnaliter manducari in hoc Sacr̃o. Si n. caro carnaliter comeſta excluditur à Sacr̃o, optimè excluditur: ſed nõ põt propterea inferri, Ergo vera Chriſti caro excluditur a Sacr̃o: quia caro Chriſti vera ſpũaliter concludenda eſt in hoc Sacramẽto: & comeſta ſpũal. in hoc Sacr̃o, dat vitã æternam. Et vſq; adeo ſpũali comeſtioni hoc tribuimus, vt fateamur, q quantumcunq; caro Chriſti ſumatur in Sacramento, niſi ſpiritualiter manducetur, non prodeſt quicquam.

Aduerte ſecundò q germanus ſenſus dupl'r põt explicari: & vtroq; modo in vnã, & eandẽ veritatis ſniam redit. Vbi nota. quòd Chriſtus non loquitur in iſtis verbis plus de carne ſua, q̃ de aliena, ſed ſimpl'r abſolutè de carne: nõ.n. dicit, Caro mea nõ prodeſt quicq̃. ſed, Caro nõ prodeſt quicq̃. Rurſu, Chriſtus loquitur de carne, è regione diſtinguendo carnẽ à ſpiritu. vt contextus teſtatur Euangelicus, dicens, Spiritus eſt qui viuificat, Caro nõ prodeſt quicquàm, procuLdubio ad viuificandum.

Alter itaq; modus intelligendi eſt, Caro ſola nõ prodeſt qcq̃: ita q ly Sola excludat ſpiritũ. Ac ſi dictũ ſit, Caro ſine ſpiritu nõ prodeſt qcq̃ ad vitam æternã, qa ſpiritus eſt q viuificat. Et hæc gl fundatur, tũ ſup verbũ, Caro, abſolutè platũ; conſtat .n. carnẽ ſimpl'r. & abſolutè ſine ſpũ, nihil conferre ad vitã æternã, Tũ ſuper diſtinctionẽ carnis contra ſpiritũ à Dño inductã. Firmatur quoq; hæc gloſſa quia applicata ad propoſitũ inuenitur quadrare. Tũ, quia de carne Chriſti, quæ deſcripta eſt dans vitã æternã manducata, modò aperitur, q ſine ſpiritu nihil prodeſt ad vitã æternã. Et verè ſic eſt, qa caro Chriſti quantũcunq; crucifixa pro nobis, nihil prodeſt ſine ſpiritu adoptionis filiorum Dei. Tũ, quia Iudæis quærentib. Quõ põt hic nobis dare carnẽ ſuã ad manducandũ, directè rñdetur, q nõ de ſola carne fuit ſermo, cũ dictũ eſt, Caro mea verè eſt cibus: & Niſi manducaueritis carnẽ filij hõis, &c. qa caro ſola nõ prodeſt quicq̃ ad vitã æternã; ſed de carne comitata ſpiritu: qa Spiritus eſt qui viuificat, vt ſic intelligere poſſent, q eius caro quidẽ eſſet manducanda, ſed ſpiritu interueniente, ſed Spiritu faciente manducationẽ: nam efficiente Spiritu manducationem carnis meæ erit quod dixi, Qui manducat meam carnẽ, habet vitam æternam.

Alter modus eſt, q caro non eſt nomen ſubſtantiale, ſed carnalis officij hoc in loco, & ſignificat cibũ carnalẽ. Ita q ſenſus eſt, Cibus carnalis non prodeſt qcq̃. Et ſic ſenſus ex eodẽ procedit fonte: q.i.ſ. de carne abſolutè, nõ de carne ſua ſpecial. dicit, Caro nõ prodeſt qcq̃: & caro diſtinguitur contra ſpiritũ: & vbi de manducatione ẽ ſermo, & dr, Spiritus eſt q viuificat, caro ñ prodeſt qcq̃: ſenſus eſt, qd carnalis cibus nõ prodeſt qcq̃: ſpũalis aũt cibus eſt q viuificat. Et hoc directè ſoluit qſtionẽ Iudæorũ, q ñ de ſubſtantia, ſed de mõ quærebant, Quõ põt hic nobis dare carnẽ ſuã ad manducandũ? Præſupponebat carnẽ. & quærebant modũ. ſoluit Dñs, q modus nõ eſt carnalis, ſed ſpũalis: qa carnalis cibus carnalis, nõ prodeſt quicq̃ ad vitam æternam; ſpiritualis autem cibus eſt, qui viuificat animam.

Quòd nam ſcriptura ſacra caro ſumatur aliquo non pro ſubſtantia carnis, ſed pro officijs carnalibus, patet in Apoſtolo primæ ad Cor. 15. dicente, Caro & ſanguis regnũ Dei poſſidere nõ põt. Conſtat .n. q nõ excluditur à regno Dei ſubſtãtia carnis & ſanguinis (quia reſurgemus, ſicut Chriſtus, carnẽ & oſſa habentes) ſed carnalia officia. Quòd autem in hoc loco caro non ſumatur pro ſubſtantia carnis, ex ipſomet Euangelico contextu patet. Nã ibidem, Dñs dixit de ſubſtantia carnis ſuæ, Qui manducat meã carnẽ, & bibit meũ ſanguinẽ, hẽt vitã æternã. Hinc .n. clarè patet, q ſubſtantia carnis eius ſpiritualiter manducata prodeſt multũ, & viuificat: vtpote dans vitã æternã. Nõ ergo de ipſa ſubſtantia carnis dictum eſt, Caro non prodeſt quicq̃. Quod aũt de carnali officio ad ſiam ſit intelligendum, patet tum ex eo, q Iudæis carnaliter quærentib. Quõ põt hic nobis dare carnẽ ſuã ad manducandũ, directè rñdetur, q caro, i. carnalis cibus non prodeſt quicq̃, ſed ſpũalis cibus facit vitam æternã. vt per hoc intelligere poſſent, q cũ dictũ eſt, Niſi manducaueritis carnẽ filij hõis, & Caro mea verè eſt cibus, &c non de carnali cibo, ſed de ſpũali fuit ſermo. Tũ quia ſicut Nicodemũ alloquens Dñs de gñatione ſpũali, poſtq̃ dixerat, Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu non põt introire in regnũ Dei, ſtatim ſubiunxit ad excludendam gñationem carnalem. Quod natum eſt ex carne, caro eſt; & qd natũ ẽ ex ſpiritu, ſpiritus eſt: ita Iudæis quærentibus, Quõ põt hic nobis dare carnẽ ſuã ad manducandũ: dixit, Spiritus eſt q viuificat, Caro non prodeſt quicq̃: ſignificans q cibus carnalis non prodeſt niſi carni, cibus autem ſpiritualis eſt qui viuificat. Et ſi vnico verbo verũq; modum exponendi placet comprehẽdere, Caro carnaliter non prodeſt quicquam ad vitam animæ; Spiritus autem præcipua viuificat.

Ex his oib habes, errorẽ Lectoris: licèt verum ſit, q de carne relata ad manducationem Dñs loquatur, dicens, Caro non prodeſt quicq̃: falſum tñ eſt, q loquatur de carne comeſta: ſed loquitur de carne vt cibo carnali. Falſum quoq; eſt, q p hæc verba excludatur ab Euchariſtia vera Chriſti caro. Et ſi proteruos ex Euangelicis verbis vis conuincere, peto, An caro Chriſti manducata ſpiritualiter, proſit ad vitam æternam. ſi prodeſt, ergo vera Chriſti caro comeſta prodeſt. ergo ex hoc, qd Dñs dicit, Caro non prodeſt quicq̃, non excluditur quin caro Chriſti ſpiritualiter manducata proſit. ſi non prodeſt, quia caro non prodeſt quicquam: ergo falſum eſt quod Dominus ibidem dicit, Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam. Hęc de ſecundo.

CAPVT III.

Quod falſum ſit Theologos opinari in Euchariſtiæ Sacramento corporaliter, & perceptibiliter ſumi corpus Chriſti.

TErtium caput eſt, q Theologi prætendũt corporaliter, & perceptibiliter in Euchariſtia ſumi corpus Chriſti: iuxta coactam confeſſionem Berengarij, de conſecratione, diſtinct. 2. capi. Ego Berengarius.

Circa hoc caput conſtat falſiſſimum eſſe, quòd Theologi dicunt corpus Chriſti corporaliter, & perceptibiliter ſumi: quoniam, & ſpiritualiter, & non percipiendo (ſiue ſenſu, ſiue intellectu) ſed credendo dicunt corpus Chriſti ſumi in Euchariſtia: ſacramentales autem ſpecies corporaliter, & & perceptibiliter ſumuntur.

Verba autem confeſſionis Berengarii, ex ratione dicendi interpretanda ſunt. Quia enim Berengarius errorem, quem iſte ſuſcitare conatur, ſecutus eſt: ſ. q in ſacramento caro Chriſti eſſet ſicut in ſigno tantum, & Eccleſia catholica fatetur carnem Chriſti non ſolũ ſignificari, ſed contineri in hoc ſacr̃o: ideo Patres in Concilio decreuerunt in deteſtationẽ ſuus erroris, q cõtereretur Berengarius.

garius, corpus Chriſti ſenſibiliter ſumi manibus ſacerdotum, tractari, & dentibus conteri: vt intelligerent Chriſtiani per hæc verba, ꝙ fideles ſumendo Euchariſtiam, ſumunt non ſolum ſacramentum (hoc eſt ſacrum ſignum carnis Chriſti) ſed ſumunt etiam ſpeciem cõtinentem carnem Chriſti: quod heretici iſti negant, & impugnant. Et non intelligebant Patres, nec volebant intelligi, ꝙ caro Chriſti in ſeipſa ſentitur, tangitur, conteritur dentib. hoc enim nec ſomniant Chriſti fideles. Tota itaq; differentia in hoc conſiſtit, ꝙ qui prius confitebatur Chriſtum manducari in ſigno tantum coactus eſt à fide catholica confiteri carnem Chriſti manducari non ſolum in ſigno, ſed in continente ſacramento Euchariſtiæ. Hæc de tertio.

CAPVT IIII.

Quomodo non falſum, ſed verè exiſtimant Theologi fidem venire ex hominis iuditio & electione, & vſq; ad ſenſibilia extendi.

QVartum caput eſt, quaſi Theologi errent in duobus. Primò ꝙ putant fidem ex hominis venire iuditio atque electione. Secundò, quòd fidem ad res ſenſibiles extendunt: quum nullus credat quod ſentit, aut videt.

Circa hoc caput ſcis, erudite Lector, falſum eſſe, ꝙ Theologi dicant primum: quoniam cum Paulo Apoſtolo ad Ephe. 2. fatentur fidem donum Dei eſſe, qd quia non confertur inuito, ſed volenti, ſed diſpoſito ad illud voluntaria electione Chriſtianitatis, ideo diſpoſitiuè verificatur fidem pendere ex hominis electione.

Secundum autem dictum noſti poſſe benè & malè intelligi. Nam ſi intelligeretur fidem extendi ad res ſenſatas tanquam ad res creditas, falſum eſſe conſtat: cum ea quæ creduntur, non ſentiuntur. Sed in hoc ſenſu non dicunt Theologi fidem extendi ad ſenſibilia: nam fatentur cum Paulo ad Heb. c. 11. ꝙ fides eſt eorum quæ non apparent. Si autem intelligitur, ꝙ fides extenditur ad res ſenſibiles tanquam ad extrema rerum creditarum, optime dicitur, & peſſimè reprehenditur: nã multæ res creditæ conſiſtunt in coniunctione rerum ſenſibilium cum reb. inſenſibilib. nã ſi hoc quõ oportet credere coniunctione rei ſenſibilis cũ re inſenſibili, neceſſe eſt hic fidem extendi ad rẽ ſenſibilẽ tanquam ad alterum extremum coniunctionis creditæ. Et patet quod dicimus in myſterio incarnationis: *Fide* credimus, ꝙ Verbum caro factum eſt, & conſiſtit myſterium hoc in coniunctione Verbi ad carnem ſenſibilem: nec poteſt credi illa coniunctio, niſi credulitas extẽdatur ad carnem. Ita ꝙ ſi videremus Chriſtum hic præſentem, non crederemus carnem, quam videremus; ſed crederemus coniunctionem diuinitatis cum carne: ac per hoc extenderetur fides noſtra ad carnem viſam: non quatenus videtur, ſed quatenus eſt extremum ineffabilis coniunctionis cum Deitate. Vnde habes clarè, ꝙ qui negat fidem ſic extendi ad ſenſibilia, negat fidem Chriſtianam eſſe de myſterio Verbi incarnati. Sic autem eſt in propoſito: quoniam non credimus, ſed videmus ſpecies ſacramenti Euchariſtiæ: credimus autem præſentiam corporis Chriſti ſub illis ſpeciebus, ita quòd coniunctio ineffabilis illarum ſpecierum ad corpus Chriſti, ſub fide cadit: & non ſpecies ipſa, quæ palpatur, & videtur. Hæc de quarto.

CAPVT V.

Quòd ſibi inuicem minime aduerſantur hæc, in Euchariſtia ſacramento verum Chriſti corpus eſſe, & ſpiritualiter tantum manducari.

QVintum Caput eſt, ꝙ ſimul ſtare non poſſunt hæc duo, in ſacramento Euchariſtiæ eſſe verum Chriſti corpus; & ſpiritualiter manducari: quia ſpiritus & corpus adeò à ſe diſtant; vt neutrum poſſit alterum eſſe: & dicere corporalem carnem ſpiritualiter manducari, nihil aliud eſt quàm dicere ſpiritum eſſe corpus, & econuerſo.

Circa hoc caput, quia ridiculum eſt argumentum, manifeſtè videre potes, prudens Lector, ꝙ digreditur à re ad modum rei. Nullus ita inſanit, vt dicat ſpiritum eſſe corpus: ſed dicimus corpus Chriſti habere modum eſſendi ſpiritualem in hoc ſacramento: quia eſt quidem in ſacramento verum corpus, ſed non per modum corporis in ſacramento exiſtit. per modum quidem corporis exiſtit in cœlo; in ſacramento autem non exiſtit per modum corporis: non enim exiſtit occupando locum, ſpirituali modo incomprehenſo ab intellectu humano: ſicut etiam incomprehenſus eſt modus vnius verbi Dei ad humanitatem aſſumptã: ſicut etiam incomprehenſus eſt modus, quo vnus Deus eſt trinus in perſonis. Credimus enim hæc omnia, quamuis non cognoſcamus iſta. Et ſimiliter manducatur verum Chriſti corpus in ſacramento: ſed non corporaliter, ſed ſpiritualiter. Et hoc eſt dictum, ꝙ manducatio corporalis non maſticat Chriſti corpus, quamuis conterat ſacramentales ſpecies corporis Chriſti, ſub quibus continetur vera caro Chriſti: ſed ſpiritualis manducatio, quæ per animam fit, ad Chriſti carnem, in ſacramento exiſtentem pertingit. Hæc de quinto.

CAPVT VI.

Quomodo non docuerunt Theologi non eſſe cogitandum de myſterio Euchariſtiæ.

SExtum caput eſt, ꝙ Theologi docuerunt, ut nõ cogitent Chriſtiani in myſteriis Euchariſtiæ, vt eo pacto veritas non prodiret in lucem.

Circa hoc caput, ridiculum ferè eſt reſpondere. Quia conſtat Theologos iuxta qualitatem perſonarum conſilia dare, & idiotas ac ſimplices hortari, vt ſufficiat eis credere tam ea quæ ſunt Trinitatis, quàm ea quæ ſunt huius ſacramenti & prædeſtinationis & ſimilia iuxta illud, Altiora te ne quæſieris: viros autem idoneos ad capiendum myſteria fidei hortari ad meditandum & ſciendum ex ſacris literis myſteria fidei & ſacramenti Euchariſtiæ. Hæc de ſexto.

CAPVT VII.

Quomodo Catholicè ſint exponenda verba in ipſa forma Euchariſtiæ.

SEptimum caput eſt, ꝙ in uerbis cõſecrationis, Hoc eſt corpus meũ: uerbũ, Eſt, nõ eſt intelligẽdum ſcdm ꝓpriam ſignificationem: ſed vſurpatur extra ꝓpriam ſignificationem, ita vt ſumat Eſt, ꝓ, Significat: & eſt ſenſus Hoc ſignificat corpus meũ. Vñ corpus Chſi non eſt in hoc ſacramento niſi ſicut in ſigno. Vbi quatuor dicunt. Primum ꝙ in ſacra Scriptura pluries vſurpat Eſt, pro, ſignificat: vt patet Gen. 41. & Matth. 13. & Luc. 8. Scdò redditur rõ, quare cogimur intelligere in verbis conſecrationis Eſt, pro, Significat, quia oportet alterũ duorum dicere: aut ꝙ Chſs falſum dixit, dicendo, Caro nõ ꝓdeſt quicquam, qđ eſt impium: aut ꝙ Eſt, ſumitur ꝓ Significat. Et patet ſequela: quia ſi Eſt ſumitur ꝓpriè, eſſet in hoc ſacro vera Chriſti caro vtilis ad vitam æternam, & ſic falſum dixiſſet Chriſtus, Caro non prodeſt quicquam. Tertiò aſſignatur alia rõ ad idem ex fide. quia quicquid corpus eſt, vel ꝙ percipi aut tangi poteſt, nullo pacto ad fidem pertinet. Quartò aſſignatur ratio ad idem, quia omnia quadrant, intelligendo Eſt, pro, Significat: quadrat enim qđ Dominus dixit Hoc facite in mei commemorationem. Quadrat quod Paulus dixit, Quotieſcunq; manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis. Quadrat & ꝙ in primitiua Eccleſia deſcribitur fieri, primæ ad Corinth. 11. de conuentu Chriſtianorum in Eccleſia ad cœnam Domini, &c.

Circa

Circa hoc caput, ſingula ſigillatim notāda ſunt. Quod igitur in primis dicitur, in Scriptura ſacra viuſpari quandoq; Eſt, pro, Significat, verum dici tur: ſed in hoc erratur, ꝙ non diſcernitur diuerſus loquēdi modus. Scriptura ſiquidem quandoq; loquitur metaphoricè, & quandoque propriè. Et quum ſermones ſunt metaphorici, tunc Eſt æquiualet ad Significat: puta Petra autem erat Chriſtus, Ego ſum vitis vera, Ego ſum oſtium, & ſimilia. In his enim ius ſermonis ſimilitudinarij cogit ad intelligendum eſſe, Eſt, erat, ſum, fuit, non ſecundum proprietatem, ſed ſecundum ſimilitudinem. Et in hoc genere conſtat contineri omnes textus Scripturæ, quos iſte allegat: vt patet intuenti. Quum autem non ſecundum ſimilitudinem, ſed ſecundū proprietatem Scriptura loquitur, nunquam Eſt, eſſe, erat, fuit, trahitur extra propriam ſignificationem; ſed ſecundum proprietatem ſuæ ſignificationis intelligitur. In propoſito autem conſtat, Chriſtum non loqui de corpore ſuo ſimilitudinariè, ſed de vero & proprio corpore ſuo, dicendo, Hoc eſt corpus meum: vt etiam ipſi aduerſarij cōfitentur. Erratur ergo vſurpando hic Eſt, pro Significat, ex eo quòd in loquutionibus metaphoricis & parabolicis Eſt vſurpatur, pro Significat.

Quum autem ſecundò aſſertur ratio, Quia caro non prodeſt quicquam, ampliore inſtructione non eget. Monſtratum ſiquidem eſt in ſecundo cap. ꝙ per illa uerba, Caro non prodeſt quicquam, Dominus nihil aliud ſignificat, niſi ꝙ caro ſola, ſeu carnalis cibus, non prodeſt quicquam ad vitam æternam. Cum qua ueritate optimè quadrat hæc etiam ueritas, quòd hoc, id eſt ſubſtantia ſub his accidentibus eſt corpus meum: quoniam corpus Chriſti in hoc ſacramento contentum, nec eſt cibus carnalis, nec prodeſt ſine ſpiritu.

Quum uerò tertio loco aſſertur ratio ex parte fidei, dicendo, ꝙ quicquid eſt corporis, nullo pacto ſpectat ad fidem: mirum eſt tam manifeſtam falſitatem ingeri. Plenum eſt ſymbolum fidei ꝙ credimus Chriſtum crucifixum, mortuum & ſepultū, quod aſcendit in cœlum, credimus carnis reſurrectionem: hæc omnia corporea ſunt. Quomodo ergo dicitur, ꝙ ad fidem nullo pacto ſpectat quicquid corpus eſt?

Quum demum quarta aſſertur, ꝙ omnia quadrant ſcripta de hoc ſacramento, &c aduerte uenenum. Verum ſiquidem eſt, ꝙ ſacramētum hoc eſt memoria recordatioque mortis Chriſti: imò quod plus eſt, ꝙ eſt ſignum corporis Chriſti. Scis enim plenos libros Theologos in quarto ſent. ſonare, ꝙ ſpecies ſacramentalis eſt ſignum geminæ rei. ſ. corporis Chriſti naturalis, ut rei contentæ & ſignificatæ; & corporis Chriſti myſtici, ut rei non contentæ, ſed ſignificatæ. Hæc enim omnia uera eſſe affirmamus. ſed iſte homo ab affirmatione ſigni, memoriæ & huiuſmodi, infert negationem carnis Chriſti contentæ. Quaſi non ſtent ſimul, quòd in ſacramento hoc ſint ambo, ſignum. ſ. & ſignatum: quę tamen conſtat ueriſſimè ſtare ſimul: ſed iſte homo ex ueritate non integra excludit aliam ueritatem. Et per hoc patet ꝙ conuentus Corinthiorum ad cœnam Domini, & annunciatio mortis Chriſti, & id genus reliqua, uera ſūt, affirmant ꝙ uerum eſt. ſed non negant alteram ueritatem de exiſtentia corporis Chriſti in eodem ſacramento.

Vbi etiam liber intueri, ꝙ conuentus Corinthiorum ad cœnam Domini, ab Apoſtolo Paulo monſtratur, ꝙ non erat conuentus ad gratiarum actionem tantum, ad panem ſignificatiuum tantum, ſed ad uerum corpus Chriſti ſacramentaliter ſumendum: alioquin non dixiſſet, Qui manducat, & bibit indignè, iudicium ſibi manducat, & bibit. Et quare ſubdit, Non dijudicās corpus Domini? ſi ad ſignum tantum corporis Domini conueniret ſumendum, non eſſet reus corporis & ſanguinis Domini indignè ſumens: quia cōſtat nō eſſe reum corporis & ſanguinis Domini qui indignè panem in Eccleſia ſumit, qui panem benedictum (vt in multis Eccleſijs fit) comedit, qui diuinis intereſt officijs, vt Chriſtianus. Et tamen ad hęc omnia cōuenientes in Eccleſia, profitemur nos eſſe Chriſtianos, nos pertinere ad corpus Chriſti myſticum, vt pute Chriſtianos: ſicut apud illos hæreticos conuenientes ad cœnam Domini, profitentur ſe eſſe de corpore Chriſti myſtico. Vnde ex ipſa Apoſtoli doctrina circa illum conuentum, docemur conuentum ad cœnam Domini plus importare, quàm ad panem ſignificatiuum: dum inſtruimur, ꝙ reus erit corporis & ſanguinis Domini, qui indignè ſumit. Quæratur ab iſtis, quibus verbis debuiſſet vti Apoſtolus ad ſignificādum verum Chriſti corpus, ſi hæc non ſufficiunt: quibus verbis Chriſtus vti debuit, ſi illa nō ſufficiunt, Hoc eſt corpus meum? Confunde demum iſtos quærendo ab eis, Si hæc Chriſti & Pauli verba non ſat ſunt ad docendum verum Chriſti corpus eſſe in ſacramento Euchariſtiæ, dicite, quæſo vos, quibus verbis vtendum erat, vt exprimeretur verum Chriſti corpus eſſe in hoc ſacramento? Si hæc Chriſti verba (Hoc eſt corpus meum) propriè, imò propriſſimè ſignificantia ſubſtantiā demonſtratā ſub accidentibus panis eſſe corpus Chriſti, non ſufficiunt, ſi locutio ſecundum proprietatem ſermonis nō ſufficit, nullus ſermo ſufficiet. Si metaphoricus fuiſſet ſermo, varius eſſet ſenſus: ſi circumlocutione vſus fuiſſet, minor inueniretur certitudo, minor inueniretur veritatis explicatio: omnis enim ſermo alius a proprio, minor eſt proprio. Dicite, quæſo, quibus verbis Paulus manducationem ſacramentalem veri Chriſti corporis debebat explicare ſic dicendo, Qui manducat, & bibit indignè, iudicium ſibi manducat, & bibit, non dijudicans corpus Domini, explicando, Reus erit corporis & ſanguinis Domini, non explicant? Hæc enim tam clarè ſignificāt, vt clarius explicari nequeat. Reus, inquit, erit corporis & ſanguinis: non ſigni corporis, aut ſanguinis. Erubeſcant ergo. Apoſt… ſola ho… exempl…

Circa claram intelligentiam verborum conſecrationis, Hoc eſt corpus meum, recolito primò, ꝙ verba hęc ſortiuntur veritatem ſuam in fine prolationis, & nō ante. Et hoc nō eſt proprium huic locutioni, ſed eſt commune ei & omnibus locutionibus enunciatiuis. Et ratio eſt, quia ueritas locutionis enunciatiuæ comitatur ſignificationē eius: conſtat enim ꝙ non prius locutio enunciatiua eſt vera, quàm ſignificet: ac per hoc antequam habeat completam ſignificationem, nec eſt uera, nec falſa. Conſtat quoq;, ꝙ uſque ad finem prolationis non completur ſignificatio orationis: & conſequēter non eſt uera nec falſa ante finem prolationis. Et hinc eſt, ꝙ ſi ſacerdos non finiret verba hæc, nō conficeretur ſacramentum. Recolito ſecundò, ꝙ verba hæc non ſolum ſignificant uerum, ſed etiam efficiunt veritatem, quam ſignificant. Significant enim hoc eſſe corpus Chriſti (quod eſt veriſſimū prolatis his verbis in perſona Chriſti: in cuius perſona cōſtat ſacerdotem affirmare, Hoc eſt corpus meum) efficiuntq; hoc eſſe corpus Chriſti. Et ſignificationem quidem uerba ipſa ſonant (efficientiā autem exercere fides Chriſtiana confitetur: credimus. n. verba hęc eſſe cōuerſiua panis in corpus Chriſti. Et ad hoc ſola fides ſufficit.) Collige conſequenter uerificari in fine prolationis horum uerborum duo ſimul. ſ. eſſe & fieri, id eſt hoc fieri, & eſſe corpus Chriſti: Nam ſignificationi uerè reſpondet eſſe, id eſt hoc fieri corpus Chriſti, ita ꝙ ſimul & ſemel in eodem inſtanti verificatur hoc fieri, & eſſe corpus Chriſti. Quòd ſi quis philoſophiæ naturalis expers mirabile reputet aliquid ſimul in eodem inſtanti fieri, & eſſe, habes in promptu canonem philoſophicum de efficientijs inſtantaneis: quibus idem ſimul in eodem inſtanti

fit

fit & eſt talem: ut patet de aere, qui inſtantanea illuminatione ſimul in uno inſtanti & fit, & eſt diaphanus actu.

His præmiſſis, patet primò ꝙ in iſtis uerbis, Hoc eſt corpus meum, pronomen Hoc neq; demõſtrat panem, neq; demonſtrat corpus Chriſti: quia demonſtrationi panis repugnat ueritas eſſendi: nam ſenſus eſſet, Hoc, id eſt, iſte panis, eſt corp⁹ meum: qđ conſtat eſſe falſiſſimum: nam nec in fine ſermonis, nec poſtea, nec antea iſte panis eſt corp⁹ Chriſti: quĩ nunquam panis eſt corpus Chriſti. Quamuis enim ſacramento confecto, & ipſo durante, uerum ſit ꝙ id qđ fuit panis, eſt corpus Chriſti, nunq̃ tamen uerum eſt ꝙ panis eſt corpus Chriſti. Demonſtrationi autem corporis Chriſti repugnat uerum fieri, ſeu ueritas efficientiæ: quĩ corpus Chri non fit corpus Chriſti. Si enim pronomen, Hoc, demõſtraret corpus Chři, eſſet ſenſus, Hoc, id eſt corpus meũ, eſt corpus meũ: quod conſtat non fieri ꝑ hæc uerba, ſed eſſe ueriſſimè ante iſta uerba prolata. Verè ergo ſignificationi uerborũ repugnat, ꝙ pronomen, Hoc, demonſtret panem: quia panis nunquam eſt corpus Chriſti. Et ueré efficientiæ conſiderati uerborum repugnat, ꝙ pronomen, Hoc, demonſtret corpus Chriſti: quia corpus Chriſti non fit corpus Chriſti, non cõuertitur in corpus Chriſti. Oportet igitur per pronomen, Hoc, demõſtrari id quod congruit utriq;, ſ. & eſſe & fieri: ut illud demonſtratu ſimul & ſemel fiat & fit corpus Chriſti. Quod (ut priſci Patres docuerunt) eſt indiuiduũ ſubſtantiæ abſq; determinatione naturæ tam panis quàm corporis Chři. Nec hoc uoluntariè aſſerunt: ſed quia pronomen, Hoc, eſt demonſtratiuum ſubſtantiæ, proculdubio ſingularis, idõ affirmãt demonſtrari ſubſtantiam indiuiduam. Et quia non plus exigit uis pronominis (quum ẽt apud grammaticos ſignificet ſubſtantiam ſine qualitate, id eſt, ſine determinatione naturæ) & huiuſmodi demõſtratio quadrat tam reſpectu fieri, quàm reſpectu eſſe: ideo concluſunt ꝙ pronomen, Hoc, in his uerbis demonſtrat ſubam, quæ ſub illis eſt accidẽtibus, non explicando naturam panis aut corpus Chriſti. Quadrare aũt hanc demonſtrationem tã ad fieri quam ad eſſe, clariſſimè patet. nam ꝑ hæc uerba in fine prolationis ſubſtantia contenta ſub his accidentibus fit corpus Chriſti: & rurſus ueriſſimum eſt in fine prolationis, ꝙ ſubſtantia contenta ſub his accidentibus eſt corpus Chriſti. Vbi manifeſtè uidere potes iuxta hunc ſenſum uerificari & ueram ſignificationẽ uerborum, & eorundem ueram efficientiam: quia per hæc uerba in ꝑſona Chriſti prolata (ſcilicet Hoc, id eſt hæc ſubſtantia, eſt corpus meum) hæc ſubſtantia fit, & eſt corpus Chriſti.

Ampliatio & magnificatio hæc, eo ꝙ nulla ĩ hoc ſermone interuenit extorſio, nulla improprietas, nulla mendicitas, ſed ſiſtitur infra proprietatem uerborum & fidei Chriſtianæ confeſſionem. Hęc de ſeptimo.

CAPVT VIII.

Quomodo falſum non ſit ſed uerum, deleri & remitti peccata per hoc ſacramentum Euchariſtiæ.

OCtauum caput eſt, quòd falſa eſt fides, ſacramentom hoc delere peccata: quia ſola mors Chriſti noſtra delet peccata.

Circa hoc caput errorem facilè deprehendes, ſi uim rationis inſpicias. Ex hoc enim ꝙ ſola mors Chriſti noſtra delet peccata, non ſequitur, Ergo applicatio mortis Chriſti ad nos, non delet peccata. Sicut namq; ex hoc, ꝙ ſolus artifex facit ſphæram, non excluduntur inſtrumenta artificis, quib. ſphæram operatur: ita ex hoc ꝙ ſola mors Chriſti delet noſtra peccata, non excluduntur ſacramenta Eccleſiæ, quę ſunt inſtrumenta, quibus mors Chriſti applicatur ad nos: alioquin delere oporteret ex ſymbolo, Confiteor unum baptiſma in remiſſionem peccatorũ. Si enim ex hoc, ꝙ ſola mors Chriſti delet noſtra peccata, excluderentur ſacramenta, Baptiſmus quoque excluditur à deletione peccatorum. Et ſicut ſecundum ueritatem non excluditur Baptiſmus, ita nec alia ſacramenta excluduntur à deletione peccatorum. Nihil ergo ualet inducta ratio. Hæc de octauo.

CAPVT IX.

Quomodo Euchariſtia ſacramentum ſit ſacrificium, & in miſſa offerri ſit inſtitutum a Chriſto, uel ab Apoſtolis.

NOnum caput eſt, Falſa eſt fides tenens, ꝙ Euchariſtia ſit ſacrificium. Tum, quia ſacrificiũ Chriſti ſemel in cruce oblatum ſufficit in æternũ: ut patet ex doctrina Pauli Apoſtoli ad Hebr. 10. Vna enim ſanctificatione cõſumauit in æternum ſanctificatos. Et c. 9 Per proprium ſanguinem introiuit ſemel in Sancta æterna redemptione inuenta. Tum, quia falſum eſt Chriſtum offerri in Euchariſtia: nam Chriſtus non offertur in ſacrificium niſi moriatur, niſi ſanguine intercedente: ut patet ex doctrina Pauli Apoſtoli etiam ad Heb 9. dicẽtis, Neq; ut ſępè offerat ſemetipſum: alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi, &c. Conſtat autem Chriſtum in hoc ſacramento non mori, nec poſſe mori. Tum, quia nec à Chriſto, nec ab Apoſtolis inſtituta eſt miſſa.

Circa hoc caput, aduerte errari in hoc, ꝙ exiſtimant ſacrificium altaris eſſe diuerſum ſacrificiũ à ſacrificio qđ obtulit Chriſtus in cruce: quum tamen in ueritate ſit illudmet: ſicut eſt illudmet corpus Chriſti, & illemet ſanguis Chriſti, in altari, & in cruce, & in cęlo modò. Differentia autem eſt in modo offerendi: quia tunc oblatum eſt corporaliter; modò offertur ſpiritualiter: tunc eſt oblatum in re mortis; nunc offertur in myſterio mortis. Et hoc intellige referendo oblationem tam ad rem contentam quàm ſignificatam in ſacrificio hoc. Quod dico: quia ſi ad ſpecies ſacramẽtales refertur, oblatio corporalis & ſenſibilis manifeſtè eſt. Nec propterea ſpiritualis hæc oblatio fit, ꝙ inſufficiens fuerit ſacrificium Chriſti: ſed ut in ſacris myſteriis Chriſtus eiuſq; ſacrificium iugiter recolatur, iuxta Chriſti mandatum. Hoc facite in mei commemorationem. Vnde patet rationes allatas ex doctrina Pauli ad Hebr. ad æquiuocum afferri: quoniam Paulus Apoſtolus loquitur de corporali oblatione Chriſti, quam fatemur eſſe unam & ſufficientiſſimam in æternum: quum autem de Euchariſtię ſacrificio eſt ſermo, ad ſpiritualem oblationem Chriſti tranſitur. Et bene nota, ꝙ non dicimus ſpirituale corpus Chriſti offerri in ſacrificio altaris: ſed dicimus ſpirituali oblatione offerri naturale Chriſti corpus in ſacrificio altaris.

Et hæc, erudite Lector, intellige ſpectando ad rẽ contentam in hoc ſacrificio, corpus, ſ. & ſanguinẽ Chriſti: nam ſi ad mortem Chriſti ſacrificium altaris referatur, ſignum tantum, & nõ res inuenitur: nam neque mors Chriſti, neq; ſtatus mortis Chriſti eſt ſecundum ſe: ſed Chriſtus uiuit, & regnat in cœlo, & conſequenter in ſacrificio hoc non continetur, ſed ſignificatur mors Chriſti. Intellige ſanè iterum duo: Chriſtus in hoc ſacrificio ſignificatur, & continetur: mors verò eius ſignificatur quidem, ſed non continetur. Vnde non oportet, & quoties hoc ſacrificium offertur, verificare, ꝙ Chriſtus moritur, ſicut oportet verificare, ꝙ Chriſtus in eo continetur, in eo offertur, in eo tanquam res exiſtens contenta, & oblata. Significatur autem Chriſti mors hoc ſacrificio non ſolum quia uerba conſecrationis illam explicant, (dicendo, Qui pro uobis, & pro multis effundetur,) ſed etiam quia ſanguis ſeorſum à corpore conſecratur: ipſa enim ſeparatio ſacramentalis ſignificat ſeparationẽ realem ſanguinis à corpore Chriſti in morte ipſius.

Quum

Quum autem obijcitur, ſacrificium altaris nõ eſſe inſtitutum à Chriſto neq; ab Apoſtolis, aduerte, ꝙ ex verbis Pauli Apoſtoli in epiſt. ad Corinth. 1. colligitur, Chriſtum inſtituiſſe hoc ſacrificium, & tempore Apoſtolorum fuiſſe in vſu non ſolum, vt ſacramentum, ſed vt ſacrificium. Inquit ſiquidem Apoſtolus: Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis, quoniã dominus Ieſus in qua nocte tradebatur, &c. Ex hoc.n.qđ Paulus dicit ſe tradidiſſe Corinthijs, antequam ſcriberet eis primã Epiſtolam, quod accepit à Domino de Euchariſtia, duo dicimus. Alterum eſt, ꝙ multa Apoſtoli tradiderunt Eccleſijs ſeruanda, quæ tradita fuiſſe ab Apoſtolis non eſt ſcriptum in ſacræ Scripturæ libris. Ecce vides hic ꝙ niſi ſubſecuta fuiſſet hæc epiſtola, neſciremus Paulum tradidiſſe Corinthijs id, quod accepit à Domino de Euchariſtia: & tamen in rei veritate ipſe tradiderat Corinthijs ante Epiſtolam doctrinam Euchariſtiæ, quam acceperat à Domino: vt ipſe teſtatur. Alterum eſt, ꝙ id quod acceperat à Domino, & tradiderat Corinthijs, de Euchariſtia, eſt illud cuius in præcedenti capitulo meminerat, tanquam ritus iam in Eccleſia Corinthiorum vſitati dicẽdo, Fugite ab idolorum cultura: calix benedictionis cui benedicimus: nonne communicatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini eſt? quoniam vnus panis & vnum corpus multi ſumus: omnes qui de vno pane & vno calice participamus. videte Iſrael ſecundum carnem, nonne qui edunt hoſtias participes ſunt altaris? Quid ergo, dico quòd idolis immolatum ſit aliquid, aut ꝙ idolum ſit aliquid: ſed ꝙ quæ immolant Gentes, demonijs immolant, & non Deo: nolo autem uos ſocios fieri demoniorum, non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem demoniorum, non poteſtis mẽſę Domini participes eſſe, & menſę demoniorum. In quibus uerbis, in quo textu & contextu clariſſime patet, quòd Apoſtolus ſupponit ritum Eccleſiæ, qui tunc & non ſeruatur: ſcilicet ꝙ ſumentes Euchariſtiam, ſumunt de ſacrificio altaris, & ex hoc ipſo quòd ſumunt de ſacrificio, de immolatis Deo, monet Corinthios vt fugiant culturam idolorum, afferens ex veteris ritu legis, quòd edentes hoſtias, erant altaris participes, & ſimiliter Gentiles demonijs immolantes, menſæ demoniorum ſunt participes, &c. habes ergo ex hoc ſingulari textu, ꝙ calix, & panis Domini tempore Apoſtolorum in ſacrificij vſu erant: niſi quis adeò deſipiat, vt impertinẽter hęc omnia ab Apoſtolo tam accuratè allata putet. Et hic textus iunctus ei, quod dixit Apoſtolus, Ego enim accepi a Domino, quod & tradidi vobis, ſufficit ad teſtimonium perhibendum, quòd Chriſtus inſtituit non ſolùm hoc ſacramentum, ſed & hoc ſacrificium, & ꝙ Apoſtoli docti à Chriſto tradiderunt Eccleſiæ hoc ſacrificium.

Si extra ſacram ſcripturam alijs ſcriptoribus credendum eſt, inuenimus Iac. fratrem Domini Miſſæ celebrationem addidiſſe, vt ſexta ſynodus refert de conſec. d. 1. c. Iacobus. Inuenitur tẽpore Teleſphori Papæ (qui VIII. computatur Papa à B. Petro) Miſſas celebrandas eſſe nocte natiuitatis Domini: vt patet de conſec. d. 1. c. nocte. Nota hic non inſtitutionem, ſed teſtimonium ſextæ ſynodi de additione facta à Iacobo fratre Domini circa Miſſam: quia non Romanus Pontif. non Latina Eccleſia, ſeu Græca, ſed Orientalis tempore Agathonis Papæ, & Conſtantini Iunioris Imp. Conſtantinopoli congregata centum quinquaginta Patrum, teſtatur Miſſam à Iacobo Apoſt. ordinatam: ſi vnius hiſtorici ſcriptoris teſtimonio creditur, certè indubia debetur fides centum quinquaginta Patrum teſtimonio. Taceo, ꝙ etiam vt dictum eſt tempore Teleſphori Papæ qui octauus à B. Petro Papa cẽſetur (quando Eccleſia Romana nullo temporali gloriabatur imperio, ſed triumpho martyrum) inuenitur ſacrificium miſſæ in nocte natalis Domini offerendum: vt patet de conſec. d. 1. c. nocte. Et ſi geſtis martyrum authenticis apud Eccleſiam fides ab iſtis datur, habes ante Conſtantini tempora (quum Eccleſia Romana non gloria temporali, ſed martyrio floreret) ſacrificium Euchariſtię uiguiſſe: vt patet ex verbis Laurentij ad Xyſtum. Quo ſacerdos ſancte ſine diacono properas? tu nunquam ſine miniſtro ſacrificium offerre cõſueueras. Ecce quòd Xyſtus ſacrificium offerre conſueuerat, procuĺdubio Euchariſtiæ, Vnde de ſe diacono ſubdit: Experire utrum idoneum miniſtrum elegeris: cui commiſiſti Dominici ſanguinis diſpenſationem.

Aduerte hic demũ, quòd etiam ſi nihil eſſet ſcriptum, ipſa ſucceſſiua traditio non unius partis mũdi, ſed uniuerſalis Eccleſiæ toto orbe diffuſæ ſufficiens teſtimonium præberet, ſacrificium hoc inſtitutum eſſe à Chriſto, & traditum ab Apoſtolis, vt patet ex eo, quòd authoritas Eccleſię ſufficit ad maiora. Ex authoritate ſiquidem Eccleſię habemus omnes libros ſacrę Scripturę: nam Euangelium Ioannis neſcirem magis, quàm Bartholomei niſi me authoritas Eccleſię admoneret: & ſic de alijs. Si ſacrificium hoc Latina tantum Eccleſia haberet, aut de nouo in Eccleſia Dei eſſet introductum, eſſet fortè locus ſuſpitioni, quòd adinuentio fuit Romana: ſed vbi Gręci, Latini, Barbari, &c. hoc ſemper habuerunt ſine initio alicuius medij temporis: etiam ſi Scripturę teſtimonium deeſſet, ſufficere deberet: quantò ergo magis, cum tot ſcripturis teſtimonijs? Hæc de nono.

C A P V T X.

Quomodo non ſit idolatria, adorare ſanctum Euchariſtiæ ſacramentum.

DEcimum caput eſt, ꝙ idolatria eſt adorare Euchariſtię ſacramentum. Tum, quia pura Chriſti humanitas non eſt adoranda. Tum, quia ſolus Deus, quem nemo vidit vnquam, adorandus eſt. adorantes autem Euchariſtiam, adorant quod vident. Tum, quia non legitur Apoſtolos adoraſſe Euchariſtiam in cœna.

Circa Hoc caput, facilè patet error primę rationis: quia in ſacramento hoc non adoratur humanitas Chriſti pura; ſed adoratur Chriſtus uerus Deus, & veram habens carnem aſſumptam. Et per hoc idem patet error ſecundę rationis, quia non adoramus accidentia illa panis & vini, quę uidemus, ſed Chriſtum contentum ſub accidentib. illis.

Circa id verò quod tertiò affertur: quia non legitur, Apoſtolos adoraſſe Euchariſtiam in cœna, duo dicito. Primum ꝙ non legitur eos adoraſſe Chriſtum prę ſentem in cęna; quid mirum ſi non legitur, adoraſſe ſacramentum ipſius Chriſti? Si propterea ꝙ non legitur, Apoſtolos Chriſtum adoraſſe in cęna, argumentum ualet, ergo nec à nobis Chriſtus eſt adorandus. Deinde dicito, non ualere argumentum vniuerſaliter: Non legitur hoc factũ ab Apoſtolis: ergo non eſt faciendum. Nuſquam enim in ſacra Scriptura legimus, eos condidiſſe ſymbolum fidei, & tamen fecerunt illud: nuſquam enim legitur in ſacra ſcriptura approbaſſe eos Euangelium Lucę & Marci, & tamen ab illis credimus approbatum. Hęc de decimo.

C A P V T XI.

Quòd nullus vnquam Doctorum ac ſanctorum verbis ſuis ſonet Chriſti corpus eſſe in Euchariſtia ſacramento vt in ſigno

VNdecimum caput eſt, ꝙ Tertullianus, Auguſtinus, Origenes, Hilariuſq; ſonent, quòd in Euchariſtia corpus Chriſti eſt, vt in ſigno. &c.

Circa hoc caput (in quo iſte homo multa affert, q facilè ab erudito quoque ex ſupradictis comprobantur inutilia ad errorem iſtius) aduerte, quòd

autores

autores iſti vbi q̃q; affirmant ſacramentum eſſe figuram, aut ſignum corporis Chri, aut aliquid huiuſmodi, vera dicunt: non tñ propterea negant cũ hoc ſigno inueniri etiam rem ſignatam figuratã, & contentam Chriſti carnem. Ratione ſiquidẽ ſpecierum ſacramen: alium appellauerunt, & appellant doctores ſacramentum hoc ſignum, figuram, & id genus reliqua: non tamen propterea negant rem contentam ſub tali ſigno.

Vbi etiam aduerte, quòd ſapienter ſacri doctores frequentiam ſacramentorum poſtponunt virtutibus: quia virtutes ſunt bona propria bonis hominibus; ſacramenta verò communia ſunt bonis, & malis. Hæc de vndecimo.

CAPVT XII.

Quòd non duæ, ſed vna tantum ſit ſalutis via his, qui fidem habent de Euchariſtiæ ſacramento.

DVodecimum caput eſt ꝙ ſi fides eſſet de Euchariſtia, eſſent duæ viæ ſalutis: vna fidei in Chriſtum: altera fidei in ſacramentum.

Circa hoc caput leuis, iudice Lectore ridiculum eſſe. Non .n. duæ ſunt artes in aurifice: altera operandi aurea; altera vtendi inſtrumentis ad faciendum aurea opera. Non ſunt duæ fides: altera ad Chri, altera ad inſtrumenta Chri, quibus mediantib. nobis ſuam virtutem ſalutiferam applicat. Sacramenta ſiquidem Eccleſiæ inſtrumẽta ſunt Chri ad noſtram ſalutem ab ipſo inſtituta. Et qui fidem ſacramentorum negat, deleat ex Euangelio, Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu, non põt introire in regnum Dei. Hęc de XII., anno. 1575.

TRACTATVS TERTIVS De miſſę celebratione, in duas quæſtiones diuiſus.

QVÆSTIO I.

Vtrum ſacerdos ſumpta ablutione, licitè poſſit ſumere reliquias Euchariſtiæ in Calice vel extra remanentes.

QVæritur, Vtrum ſacerdos ſumpta ablutione licitè poſſit ſumere reliquias Euchariſtiæ, in calice, vel extra remanentes. Et videtur quòd non. Primò, quia verè non eſt ieiunus ieiunio naturæ; qũ ſumpta ablutio vinũ vel aqua eſt, quorum vtrumq; ſoluit ieiunium naturæ.

Secundò, quia ſi hoc liceret, cum ita ſit perfictè corpus Chriſti in qualibet particula reliEta, ſicut in tota hoſtia, pari ratione poſſet vnam aliam hoſtiam conſecratam ſumere: quod conſtat eſſe illicitum. Et ruſſus pari ratione poſſet aliam miſſam celebrare: q̃d non eſſe licitum, patet ex ritu Eccleſiæ in nocte natalis Domini, &c.

Tertiò. Si liceret ſacerdoti poſt ablutionem ſumere reliquias Euchariſtiæ, liceret quoq; communicare ſed hoc non licet, vt patet: ergo &c.

In hac dubitatione ſcito primò diuerſas eſſe opiniones. Quidam enim (de quorum numero eſt Scotus, in 4 ſent. d. 8.) putant non licere poſt ſumptam ablutionẽ reliquias Euchariſtiæ ſumere ꝑ primam rationem: quidam aũt ſentiunt oppoſitũ.

Et qm̃ hæc opinio rationabilior atq; Eccleſiæ ritui conformior eſt, ideo declarãda firmandaq; eſt. Scito ergo, ꝙ vnum (vt patet 5 Met.) cum multipliciter dicatur, quantum ad propoſitum ſpectat, dr̃ dupliciter ſ. ſimplicitate & perfectione. Quod non ſolum eſt verum in rebus, ſed in actibus: nam non ſolum aliqua res eſt vna ſimplicitate (vt albedo) & aliqua perfectione (vt calceus conſtans ex omnibus ad ipſum requiſitis) ſed aliqua operatio eſt vna ſimplicitate, vt viſio: & aliqua, perfectione, vt prandere conſtans ex multis operationibus requiſitis ad prandium: vt ſumere panem, carnem, vinũ, &c. Qui igit examinant actus ſacerdotis ſacrificium offerentis & ſumentis, ſecundum naturam actuum ſimplicium, coguntur conſequenter dicere, ꝙ ſumpta ablutione non põt ſacerdotes ſumere reliquias. Qui aũt actus ſacerdotis ſecundum naturam actuum ꝑfectorum conſtantium ex pluribus ad ſui ꝑfectionem diſcutiunt, dicunt ꝙ ſicut oblatio corporis & ſanguinis eſt vnum ꝑfectum ſacrificium, & ſumptio eorundẽ ſub ſpeciebus panis & vini eſt vna ꝑfecta refectio, conſtans ex cibo & potu: ita tota ſumptio Euchariſtię, reliquiarum, & ablutionis eſt vnus conſummatus actus: ac ꝑ hoc reliquiæ tunc ſumptæ ad eundem numero actum ꝑfectum ſpectant, non vt neceſſariò requiſitæ ad integritatem illius, ſed ut partes materiæ.

Quòd aũt actus ſumptionis Euchariſtiæ, & actus ablutionis, cõputari debeant, nõ tanq̃ diuerſi ſimplices actus, ſed ꝑ vnico actu ritus Eccleſię cogit oẽs confiteri, ex hoc, ꝙ niſi ſaluari rectè aliter põt difficultates accidentes in huiuſmodi ſumptionib. & ſic optimè ſaluantur. In primis non põt aliter ſaluari, quo modo reliquiæ Euchariſtię adhærentes palato, vel dentib. poſſint licitè poſt ablutionẽ deglutiri. Et patet rõ, quia ſumptio cibi vel potus, quò ad ieiunium nãæ, & quò ad veram comeſtionẽ & potationẽ, non eſt abſq; deglutione. Cum igit in caſu hoc non ſit ieiunus, quo hoc ſaluabis, niſi dicendo ꝙ totum ꝑ vnico actu computari? Nec officit intentio, ſi qs dicat, ꝙ non eſt ſimile de reliquiis in calice, patena, & in ore. quia iſtæ ſunt ſemel ſumptæ; illæ non. Nam ſatis eſt in ꝑpoſito, ꝙ oportet acceptari ab oib. hoc, ꝙ actus iſti non iudicant vt diuerſi ſim ſe, ſed cõputant pro vnico: adhuc .n. Euchariſtia ẽt tota remanente in ore, etiam ablutione ſumpta, licitè ſumitur abſq; diſpenſatione ieiunij, non alia rõne, niſi quia totum ꝑ vnico actu cõputatur. Nam ſi ſinguli actus ſeorſum acciperent nõ poſſet ille ieiunus Euchariſtiam verè ſumere, id eſt deglutire: ſumptio .n. in ore ſolum, non eſt ſumptio, ſed inchoatio eius: quia nõ eſt cõmeſtio, neq; potatio. Non põt quoq; deinde aliter ſaluari quò in paraſceue, qñ hoſtiæ pars in vino poſita remaneret in calice ſumpto vino, ſitam à ieiuno rectè põt, niſi totum pro vnico actu computaretur; ſi .n. ſimplices actus iam nõ ieiunus ſumeret. Nõ poteſt quoq; ſaluari, quomodo diſtinctis hauſtibus ſumpta etiã prima ablutione, licitè ſumitur à non ieiuno (quod tamen oportet) niſi totum pro vnico actu computando. Quòd autem oporteat primam ablutionem, ſi ſtatim ſumitur, ſumi à non ieiuno, ex eo patet, quòd ſtatim adhuc eſt ibi verus ſanguis Chriſti. Cum .n. ſemper in calice maneat aliquid humiditatis poſt ſumptum ſanguinẽ: & illud non ſit ſine ſubiecto, ſi vinum fuiſſet, procul dubio retinet adhuc vini ſpeciem: & cum non tam cito corrumpatur, reſtat vt in ſecundo hauſtu ſanguis Chriſti adhuc ſumatur mixtus vino: qui non niſi à ieiuno ſumendus eſt, ſic vt nec pars hoſtiæ mixta vino, &c. Nõ põt quoque aliter reddi ratio, quare liceat ablutionem ſanguini mixtam ſtatim duobus hauſtibus ſumere, & particulam hoſtiæ poſt primum hauſtum in calice remanẽtem oporteat relinquere; quare enim magis liceat ſanguinis reliquias vino mixtas, quàm hoſtiæ poſt primum ablutionis hauſtum ſumere? Non poteſt aliter ſaluari differentia in præfatis caſibus inter hominẽ ſumpta ablutione, & hominem, qui prius tantundem bibiſſet. Et tamen qui bibiſſet, ab omnibus iudicatur inhabilis ad ſumendas etiam reliquias: hic autem, qui ablutionem ſumpſit, in omnibus prædictis caſibus abſque diſpenſatione excuſatur. Nec hoc eſt aliunde, quàm ex hoc, ꝙ abſolutio nõ computatur contra reliquias.

Quòd verò reliquię Euchariſtię vt partes materię ſe habeant, ex ritu Eccleſiæ, & rõne apparet. Ex ritu qdem: quia non dr̃ bis cõicare, q poſt ſumptã hoſtiã ſacrã particulas reliquas ſumit, ẽt ſi credens ſe nihil amplius accepturum, adoratum iuit

aute

antè ablutionem: vt in religione fit. Et tñ ſi aliam hoſtiam ſumeret, quantùmcunq; ieiunus, iterum cõmunicaret, niſi fortè vt reliquias communionis ſuſciperet: quod confirmaret intentum: quia. ſ. ratio reliquiarum haberetur. Ex ratione autem: quia ſicut in alijs rebus duplices aſſignantur partes, ſ. ſpeciei, & materiæ: ita in Eucharistia, vt partes ſpeciei ſunt ſpecies ſacramentales panis, & vini: hæc .n. in diffinitione cadunt: vt partes verò materiæ ſunt particulæ ſpecierum panis, & vini: quæ etſi in diffinitione non ponerentur, ſicut nec ſemicirculus in diffinitione circuli, ad integritatem tamen materiæ ſpectant. Vnde quamuis Eucharistia ſacrificium ſumpta hoſtia, & ſanguine, perfectum ſit eſſentialiter, adhuc tamen perficiendũ reſtat quò ad partes materiæ: quę reliquæ ſunt. Et quoniam ablutio neceſſariò immiſcetur his partibus, ideo ſumptio ablutionis, & partium huiuſmodi pro vno actu rõnabiliter computantur.

Ex prædictis igitur, ſtudioſe collige quid eſt in hac difficultate, ſuper quod rationes fundari, & difficultates ſolui poſſint: & eſt ꝙ ſumptio reliquiarum Eucharistiæ, & ablutionis earum pro vno eodẽ actu computatur. Oportet .n. hæc duo ſimul cõcurrere. ſ. rationem reliquiarum, & rationẽ ablutionis earum, ad hoc vt ad vnum ſpectent actum: propter quod non eſt idem iudicium de alia hoſtia, & de reliquijs, nec de potatione præcedente, & de ablutione. nec de ablutione quam pro reuerentia ſumunt communicantes ſub ſpecie panis, & ablutione ſacerdotali: quoniam iſta eſt ablutio reliquiarum extra manentium, illa nõ, ſed aut pro intus tantum manentibus aut pro reuerẽtia. Et quoniam ablutio ſacerdotalis non eſt ablutio ſpecierum ſanguinis tantum, ſed corporis: ideo reliquiæ corporis, & ſanguinis poſt ſumi poſſunt. Et quoniam particulę hoſtiæ remanentes in patena vel corporali de numero reliquiarum ſunt, q̃uis non ablutæ, ſumi tñ ut ablutæ poſſunt: aliàs ſi particula hoſtiæ ex rigore frigoris fortè partibus interioribus calicis inhærens non abluta ſumi non poſſet cum ablutis: quod eſt ridiculum. Ex quo enim ſaluatur ratio tam reliquiarum quàm ablutionis reliquiarum, quàmuis non omnes ſint actu ablutæ, omnium ſumptio pro eodem actu computatur, &c.

Ex his patet reſponſio ad obiecta. Nam ad primum dicitur, ꝙ ieiunium naturæ debet præcedere totum actum ſumptionis ſacramenti, & nõ ſingulas eius partes, & reputatur .n. ieiunus totum ſumere, qui ieiunus cœpit: vt dictum eſt.

Ad ſcdm patet reſpõſio: quia licèt quò ad rem ſacramenti, ſ. corpus & ſanguinem Chriſti, idem ſit de toto, & partibus iudicium non tamen quò ad ſpecies ipſas: quæ ſunt ſacramentum tantum, vt ritus Eccleſiæ conuincit.

Ad tertium autem dicitur, ꝙ communicans ſtatim vt ablutionem reuerentialem acceperit, refectionem ſuam compleuit: Nec eſt amplius de numero diſcumbentium: vnde eſt meritum, ſi non poteſt ſumere reliquias. Sacerdos autem qui ablutionib. reliquiarum ſumendis vacat adhuc eſt in actu refectionis: propter quod non eſt mirum ſi liceat ſibi reliquias ſumere. Et ſimile eſt iudicium de ſumentibus particulas hoſtiarum ſacrarum in vino calicis poſitas, poſt primum hauſtum remanentes reliquias ſecundo, & tertio hauſtu aſſumere, & hærentem ſacerdotis digitis particulam ſugere: quandiu ſumendis vacat reliquijs, & ablutioni earum. Et hæc dicta ſufficiant. Pitis, die 20. Nouembris. 1509.

CAPVT. II.

Vtrum ſacerdos celebrans pro pluribus ſatisfaciat pro ſingulis.

QVæritur, Vtrum ſacerdos obligatus ad celebrandum pro aliquo, & accipiens eleemoſynam ab altero, ſi celebret pro eo, ſatiſfaciat dicendo vnam tantùm Miſſam pro vtroq;

Et videtur, ꝙ nõ: Primò quia effectus Miſſæ, pro quo habendo Miſſa petitur, & promittitur, eſt finis. Finitum autem diuiſum, minus habetur à ſingulis, quàm ſi totum haberetur ab vno. Quicquid igitur datur ſecundo, adimitur à primo, & ſic neutri ſatisfit. Aſſumptum, ſcilicet, ꝙ effectus Miſſę ſit finitus probatur ex eo, quòd pro eodem dicuntur plures Miſſæ.

Prętereà, cum idem ſit iudicium de duobus, & de valde multis, imò de omnibus, ſi poteſt Miſſa promiſſa vni ſatisfacere pro altero: ſatisfaciet ergo eſt pro omnibus. & ſic Eccleſia non bene inſtitui ſſet Miſſas pro aliquibus determinatè, ſed debuit omnes pro omnibus offerre: vt bonum commune ſine detrimento particularium procuraret, communis mater omnium.

Prætereà, Si ſatisfacit hic ſacerdos vnica Miſſa pro pluribus, pari ratione ſatisfacit etiam vnica miſſa pro quatuor miſſis promiſſis eidem, accepta ab illo eleemoſyna pro quatuor miſſis. Hęc autem conſtat eſſe falſa: damnaretur .n. ab Eccleſia. qui vnica miſſa diceret ſe ſatisfeciſſe pro miſſis Beati Gregorij, quæ ſunt triginta. ergo &c.

In oppoſitum eſt: quia uirtus miſſæ eſt infinita: quia eſt virtus Ieſu Chriſti in ſeipſo. Infinitum autem poteſt quibuſcunq; applicari, & ab eis participari abſq; ullo ſingulorum damno. ergo, &c.

In hac quæſtione, quia miſſa cõtinet duo. ſ. orationem & ſacrificium Euchariſtiæ. primò de ſacrificio (quod eſt præcipuum in miſſa) deinde de oratione dicendum eſt. Rurſus, quia effectus utriuſque eſt multiplex. ſ. meritum, impetratio, & ſatiſfactio, ſigillatim definiendum eſt. Rurſus, quia effectus dupliciter oritur. ſ. ex opere operato, & ex opere operante: vt perfecta habeatur de quæſito notitia, ſingulis examinatis decernetur quid ſimpliciter reſpondendum ſit quęſito.

Sacrificium igitur miſſę dicit duo. Eſt nanq; ſacramentum & ſacrificium: & inquantum ſacramẽtum, non eſt ad propoſitum, quia effectus eius eſt reſpectu ſumentis tantum. inquantum verò ſacrificium eſt ad propoſitum, & diſtinguitur ex parte operis operantis, & ex parte operis operati. Et ſumptum hoc ſacrificium ſecundum opus operatum conſideratur dupliciter, ſ. ſecundum ſeipſum abſolutè & ſecundum ſeipſum applicatum huic, ſi enim conſideratur hoc ſacrificium ſecundũ opus operatum abſolutè, ſic eſt immolatio Ieſu Chriſti, ita ꝙ res oblata eſt Ieſus Chriſtus. Et quantitas huius ſacrificij eſt infinita, ita ꝙ eſt impetratiuũ, meritorium, & ſatisfactiuũ infinitè: vnde effectus eius infinitus eſt, ſicut & paſsionis Chriſti: eſt .n. Deo acceptius, quàm ſint ipſi omnes peccatores, &c. Veruntamen ſicut infinitas effectus Chriſti crucifixi eſt ſecundum ſufficientiam, & non ſecundum efficientiam & ſecundum naturam cauſæ uniuerſalis, indeterminata, ſ. & non determinatæ ad hunc aut illum: ita hoc ſacrificium eſt ex ſuapte ſua natura infinitę ſufficientiæ, & indeterminatę efficaciæ. Et ſicut efficacia paſsionis Chriſti determinatur ad hunc per hoc vel illud ſacramentũ: ita efficacia huius ſacrificij per hanc uel illam deuotionem. Et quoniam deuotio pertinet ad applicationem ſacrificij, ideo loquendo de effectu huius ſacrificij ex ſolo opere operato ſecundum ſe patet nullum habere particularem effectum in quocunque homine, ſed tantum in ordine ad Deũ habet acceptabilitatem, gratiarum actiones, commemorationem, & ſi quid eſt huiuſmodi. Vnde in hoc uidetur communis multorum error, ꝙ putant hoc ſacrificium ex ſolo opere operato habere certum meritum, uel certam ſatiſfactionem, quę applicatur huic uel illi: hoc enim non eſſe uerum, iam patet. Et confirmatur: quia cum ex opere operato ſit infinitæ uirtutis, etiam in ſatiſfaciendo non eſſet maior ratio ex ſe, quare magis tantum

& non maiorem ſatisfactionem daret.

Si autem ſumatur hoc ſacrificium, vt applicatũ iſti vel illi, ſic effectus eius eſt finitus, iuxta quantitatem deuotionis offerentium, vel eorum, pro quibus offertur: ita ꝙ quia in applicatione huius ſacrificij duo ſunt. ſ. applicatio ipſa ad hunc vel illum, & effectus particularis in hoc vel in illo, duo quoq; actus concurrunt ad hanc determinationẽ: intentio. ſ. & deuotio: intentio n. applicat hoc ſacrificium huic vel illi: deuotioni autem effectus reſpondet. vnde intentio propria eſt ſacerdotis; deuotio autem cõmunis eſt ei & alijs. Vnde & in canone Miſſę ſacerdos actum intentionis applicatiuę huius ſacrificij exercẽs, dicit, Tibi offerimus ꝓ Eccleſia tua ſancta, Papa noſtro, &c. & Memẽto Dñe famulorum famularumq; &c. & omnium circumſtantium. Deinde actum deuotionis ſubiungit, quorum tibi fides cognita eſt, & nota deuotio. [illegible] non ſolum ad circunſtantes, ſed alios refertur: ex his [illegible] applicationem huius ſacrificij non ſolum in intentione, ſed deuotione adiuncta perfici: ita ꝙ quanta eſt horum deuotio, tanta applicatur eis ex illa infinitate ſatisfactio.

[illegible] ratio eſt: quia in ſacrificijs & oblationibus quantitas deuotionis magis ꝑ[illegible]ſatur, quàm quãtitas [illegible] oblatę. Vt patet de vidue oblatione Luc. 21. & ex authoritate Gre[illegible] in hom. Ambulans Ieſus iuxta mare Galileę: [illegible], Non perpẽdit Deus quantum in eius ſacrificio, ſed ex quanto proferatur. Et quia ex parte rei oblatę, eſt infinitas in hoc ſacrificio, & per vnius deuotionem non exhauritur [illegible] minuitur, conſequens eſt, ut non ſolum [illegible] infinitis [illegible]ctionibus vnicũ ſacrificium ſufficienter reſpondeat, cuilibet etiam [illegible] ſatisfactionem. Nihil igitur adimitur alicui facienti ꝓ ſe offerri hoc ſacrificium, ex quantitate effectus huius ſacrificij ſecundum ſe applicari ad ipſum, ex hoc, ꝙ alter procurat tandem pro ſe [illegible], nec econuerſo [illegible] vnicuiq; reſpondet tantum, quantum ſi pro ſe ſolo diceretur quia vnicuique [illegible] & efficienter, iuxta quantitatem deuotionis ſuę.

Et confirmatur hoc ex ipſo canone Miſſę, in quo non ſolum generaliter pro Eccleſia, pro principibus & omnibus Chriſtianis: ſed ſpecialiter ꝓ his quę in Memento cogitantur, & omnibus circunſtantibus offerri dicitur hoc ſacrificiũ. Conſtat nanq; ꝙ non eſt determinatus numerus cogitãdorum in Memento: & multò minus determinatus eſt numerus circumſtantium: & ꝙ nullus ex alterius cõfuſione minus habet de effectu Miſſę: & quòd hęc non referuntur ad orationem, ſed ad ſacrificium: quoniam ibi expreſſè dicitur, Pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc ſacrificium laudis. Et quod non ſolum pro impetratione, ſed pro ſatisfactione offertur: quoniam expreſſè dicitur, Pro redemptione animarum ſuarum: redẽptio enim à malis eſt, & vt ipſum nomen teſtat, ſatiſfactio per modum ſolutionis eſt: ſicut Chriſtus redemit nos ſoluendo pretium Deo patri. Poteſt igitur ſine cuiuſquam detrimento pro infinitis ſacrificium hoc offerri, & ſatisfacere iuxta ſingulorum deuotiones.

Caue tamen hic ne fallaris, putans ex hoc ſeq. ꝙ vna Miſſa tm̃ ſatisfacit, ſi dicatur pro vno quãtum pro pluribus. Hoc. n. non ſequitur ex dictis: quoniam non diximus, ꝙ effectus huius ſacramẽti reſpondet intentioni ſed deuotioni. Non n. quantũ intendo ex hoc ſacrificio ſatisfacere, tantum ſatiſfacio, ſed quanta deuotione habeo, tm̃ ex illo habeo. Vnde ſi ego offerẽs hoc ſacrificium, habeo deuotionem tantam, ꝙ ei rñdet in hoc ſacrificio ſatiſfactio vnius anni & intendo celebrare pro ſatiſfactione vnius, ille releuabitur ſatiſfactione vnius anni. Si aũt intẽdo ſatisfacere pro duobus ęqualiter, quilibet releuabitur pro medio anno tm̃; ſi pro tribus, pro tertia parte anni: & ſic de ſingulis.

Et ſimiliter & dico de ſatisfactione rñdente deuotioni Martini, qui facit celebrari eandẽ Miſſã, ꝙ ſi pro vno ſit, totã ſortitur ille: ſi ꝓ pluribus, diuiditur inter eos. Et ſimiliter dico de quotcunq; alijs facientibus eandem Miſſam celebrari. Sp. n. ſatiſfactio cuilibet deuotioni rñdens eſt finita. & ſi ad plures ꝑ intentionem applicetur, diuiditur, & minus à ſingulis participatur. Et ſic verificatur Theologorum ſententia, dicentiũ effectum huius ſacrificij finitũ & diuiſum minorari in eis quibus applicatur. intelligitur. n (vt patet ex dictis) non in ordine ad plurium deuotiones: ſed vt participatum ab hac vel illa deuotione

Ex his ergo patet, ꝙ Miſſa rogata à pluribꝰ, plus ſatisfacit, cęteris paribꝰ, quàm rogata à paucioribus: quia ex pluribus deuotionibus offertur: & ſimiliter Miſſa rogata, pro aliquibus, plus valet illis, quã ſi ex ſola deuotione ſacerdotis ꝓ illis diceretur: quia ibi effectus eſt, iuxta deuotionem & rogantiũ; hic nõ. Et ex hac doctrina (quã accepi ex tertia parte D. Th. q 79. ar. 5) ſoluuntur oẽs difficultates accidentes in hac materia, quò ad valorem ſacrificij. Hinc ſaluatur infinitas ſacrificij ſecũdũ ſe, & finitas effectus in vnoquoque, & authoritas doctorum, & ritus Eccleſię in celebrando pro particulari, & maior fructus in vno, quã in pluribus, & conſuetudo, tam offerẽtiũ pro vna Miſſa (vt in parochijs accidit) quã celebrantiũ pro pluribus petẽtibus eandem ſine fraude, vt in ſolẽnitatibus accidit. Si aũt cõſideretur hoc ſacrificiũ ex parte operis operantis, ſic etiam quantitas effectus eius attenditur ſecundum quantitatem deuotionis offerentium. Sed quia ex hac parte nũ eſt quęſtio, nec ex iſta parte petita, aut promiſſa intelligitur. Miſſa (ſola enim intentio ſacerdotis applicatiua ſacrificij ad hunc petitur & promittitur communiter) ideò pertranſeo.

Et ad ſecundam partem Miſſę, quę eſt oratio, deſcendendo, dicendum occurrit, ꝙ oratio cũ ſit actus religionis, cuius eſt cultũ Deo exhibere (vt ex 2.2. q. 83 patet per orationem. n. mẽs ipſa Deo offertur: vt Dionyſ. Greg. & S. Th. dicunt) ex ꝓprio genere infrà latitudinem ſacrificij cõtinetur: iuxta illud Oſeę vlt. Reddemꝰ vitulos labiorum noſtrorũ. & ad Hebr. ult. Per ipſum ergo offeramus Hoſtiã laudis ſp Deo, i. fructum labiorum confitentium nomini eius. Addit tñ aliquid ſpeciale ex ꝓpria rõne, inquãtum eſt petitio: ꝑ quod diſtinguitur de oratione, inquãtum eſt meritoria, vel ſatiſfactoria, vel impetratoria, vel conſolatoria. Et quia nullus meretur de cõdigno, niſi ſibi, & ſimiliter, quia conſolatio ſpiritualis eſt effectus in ipſo orante, ex attentione & meditatione propria procedẽs, nulla eſt hic difficultas de oratione, inquãtum meritoria & conſolatoria, vbi de oratione ſecundũ eius cõmunicabilem effectum eſt quęſtio. Impetratoria aut vis, fidei principaliter innititur ex parte noſtra: iuxta illud Marc. 11. Quicquid orãtes petitis, credite, quia accipietis, & fiet vobis: ex parte verò Dei innititur ſuę miſericordię. Et quia nec fides de vno petito minuit fidem de alio obtinẽdo, nec liberalitas diuina circa vnum minuitur ex alterius largitione: ideo oratio, inquãtum impetratoria, non minus, ſi pro pluribus, quã ꝓ vno fiat, valet: ſed magis pro quãto ex maiori fiducia diuinę largitatis: & ampliori charitate procedit. Inquãtum autẽ ſatiſfactoria, vim habet ex duobus, ſ. ex deuotione (ſicut & alia ſacrificia) & ex pœnalitate orãtis, ſicut cętera opera pœnalia. Et quia de oi ſacrificio verum eſt, ꝙ ſatiſfacit, iuxta quantitatem deuotionis offerentium (vt patet ex authoritatibꝰ adductis) vel eorũ, pro quibꝰ offertur (vt patet ex reſpõſione ad ſecundũ, in q. ſupradicta tertię par.) ideo idẽ eſt proportionabiliter iudiciũ de ſatiſfactione orationis & ſacrificij Euchariſtię, nõ quò ad quãtitatem oblati, ſed quò ad quantitatem deuotionis, & ſatiſfactionis alij ſeruant. i. & 4 ſeq. ſicut

dictum eſt, iſtud poſſe pro pluribus offerri, ita & orationem. Quò ad pœnalitatem autem reſultantem in orante, cùm ſit perſonalis, & oratio de genere ſuo non ſit opus pœnale: nulla ét apparet difficultas in propoſito: quia nõ petit ꝓprié à ſacerdote afflictio (vt in ieiunio) ſed in ꝗtum applicandi orationes ad impetrandum pro ſe primò & ad ſatisfaciendum: qm̃ dū ponitur oratio, tale ſacrificium, ſ. perſonam poſtulatur. Ex his aūt patet qđ dicendum ſit ét de iis in ſacrificio Miſſę, ingtũ impetratorium, vel meritorium. Nec aliter dubius ꝗ ꝑ meritum congrui: qm̃ cùm conſiſtat in quadã condecẽtia (vt ſ. nobis facientibus, qđ in nobis eſt, Deus faciat qđ ipſum decet) ius meritoria de cõgruo in ſacrificiis & poſtulationibus attẽditur ſecũdum deuotionem & fidem offerentium, vel eorum, pro quibus offertur. Et ideo multitudo nihil nocet ſingulis ex hac parte: ſicut de aliis dictum eſt. Et per hęc patet quòd affirmatiuè reſpondendum eſt quæſito.

Vnum .n. dubium reſtat in prædictis, An appellatione deuotionis eorum, ꝓ quibus offertur, veniat defuncti & remoti, nihil ſciẽtes de hac Miſſa, quæ offertur ꝓ omnibus ſecundum eorũ deuotionem. qm̃ ſi oẽs intelligunt, par erit cõditio ꝓcurantia, & non ꝓcurantis Miſſam: nino .n. ſecũdum ſuam deuotionem erit eius particeps. Si verò nõ omnes intelliguntur, non erit vniuerſaliter verum, ꝙ hoc ſacrificium valeat ſecundum deuotionẽ eorum pro quibus off. tur: pro omnibus .n. offertur. Sed hęc ambiguitas ex ipſo concurſu deuotionis ad ſacrificia, ſoluitur. Concurrit nanque deuotio, vt cauſa quædã determinatiua ſacrificii ad hunc effectum: vnde Greg. in authoritate allegata, affectus deuotionem ponit vt cauſam, dicens, ꝙ ꝓpẽdit Deus ex q̃to offertur. Vnde deuotio q̃tificãs effectum ſacrificii nõ ſe tenet ex parte accipiẽtium effectum, quamuis indiſpoſitio talium ad impediẽdam receptionem talis effectus ſufficiat: ſacrificiũ enim non operatur per modũ agentis, vt ſacramenta: ſed per modum oblationis. ſed tenet ſe ex parte concurrentium ad tale ſacrificium cauſaliter, quomodolibet ſit cauſalitas iſta puta petendo, miniſtrando, conſulendo, adiuuando, fauendo, &c. Quo fit vt defunctis ſecundũ præcedentem eorum deuotionem in cõibus, vel in ſpecialibus, & ſecundum deuotionem viuentium pro eis offerentiũ: viuentibus verò circumſtantibus tanquam ſeruitoribus ad minus: vniuerſis aūt tanquam cõicantib⁹ in tali oblatione, iuxta eorum deuotionem ꝓſit. Cum .n. ſacerdos oret, & offerat in perſona Eccleſiæ, & quilibet fidelis ſit membrũ Eccleſiæ, conſequens eſt, vt quilibet per ſacerdotis actus oret, & offerat: & ſic cauſaliter concurrat ad ſacrificium, ac per hoc quælibet Miſſa ſingulis fidelibus prodeſt ét ſatisfactoriè, iuxta eorũ deuotionẽ, quam habent in cõibus Eccleſię orationibus & ſacrificiis: ſicut habentes deuotionem in orationibus & Miſſis alicuius perſonæ participes ſunt illarũ, iuxta ſuam deuotionẽ ex generali .... Sãctorũ. Nec ꝓpterea æqua eſt rogantis, & non rogantis cõditio: ſicut nõ eſt magis & minus deuoti æqua cõditio: ſicut nõ eſt ęqua vno tũ & vno & altero, mundo facientis ſibi aliquid debitum conditio Rogare .n. & eleemoſynam pro hoc retribuere, eorum oraliter venerari, & huiuſmodi, &c. maioris ſunt deuotionis, & faciunt vt non ex cõmuni ſanctorũ tantũm, ſed ex ſpeciali etiam hoc aſſequatur.

Ad Primum argumentum oppoſitum, iã patet reſponſio ex dictis: ꝙ eff. ctus ſ. Miſſæ eſt finitus cuilibet ſecũdum ſuam fidem, quò ad impetrationem, & ſecundum ſuam deuotionẽ quò ad ſatisfactionẽ: ꝓpterea vtrumq; dicitur in canone, Quorum tibi fides cognita eſt, & nota deuotio. Eſt tamen infinitus in multitudine: quia infinitis poteſt reſpondere, ſingulis ſuas ſatisfactiones finitas, & impetrationes pariendo.

Ad Secundum dicitur, ꝙ canon Miſſæ teſtatur Miſſas ita ab Eccleſia ordinatas pro particularibus, vt tamen ſemper pro omnibus viuis & defunctis explicitè celebrentur, vt patet intuenti. Vnde prouida ſimul & pia Mater voluit, ut ex deuotione ſua omnibus ſacrificiũ pro deſſet, & ſpecialiter capitibus: & ex deuotionib⁹ priuatis his vel illis prodeſſet, & ſic ſine fraude, & ſine cuiuſcunque damno excitat priuatas deuotiones pro ſe vel aliis vt iuxta eorum deuotiones fructus reportent ſpeciales. Eſt ét alius fructus ex ſpecialib. Miſſis, quoniam enim naturaliter vnicuique amabile eſt proprium bonum, & qđ commune eſt negligitur, excitamur magis. Adiungitur quoque non parui pendendus effectus in Sacerdote: qui & de propria deuotione offert pro particularibus à quib⁹ ſuſcepit eleemoſynas, vel quibus afficitur.

Ad Tertium dicitur, quòd ſi offerentes & pro quibus offertur, haberent tantam deuotionem in vna Miſſa, quantam habent in triginta, vna Miſſa ſatisfaceret pro triginta. Sed quia non eſt ſic (manifeſtè .n. patet petentem habere maiorem deuotionem in triginta; & merito, quia maior honor exhibetur Deo in pluribus, quàm in vna cęteris paribus) ideò qui promittit dicere triginta, tenetur dicere triginta. Et hæc, de hac quæſtione dicta ſufficiant. Romæ, 1510. die 1. Decembris.

TRACTATVS QVARTVS,

De valore orationum dictarum ab audientibus Miſſam in die feſto, vnica quæſtione contentus.

Num ad Canonicas horas obligatus, aliquam earum, infra Miſſam exoluens ad quam ex die feſto obligatur, ſatisfaciat vtrique.

QVæritur, An obligatus ad Cannnicas horas exoluens earum aliquam infrà Miſſam ad quã in die feſto obligatur, ſatiſfaciat vtrique. Videtur nanque quòd non. Primò ex numero cultus: quia cultus Miſſæ diſtinguitur contra cultum horarum canonicarum. Nam ſicut tenetur, quis ad Primam, & Tertiam, vt duos cultus, ita tenetur ad Miſſam & horas, vt diuerſos cultus, ac per hoc, ſicut non poteſt ſimul duas horas exoluere, ita nec Miſſam, & horam. Et confirmatur, quia homo tenetur intereſſe Miſſę attentè, ſicut tenetur exoluere horas attentè. Cuius ſignum eſt, ꝙ ſi quis ex propoſito per notabilẽ partem Miſſæ non curaret attendere ſecundum ſuum modũ, ſed mentem ad alia diuerteret, non ſatisfaceret præcepto de Miſſa: quia non diceretur intereſſe Miſſæ pluſquàm dormiens.

Secundò ex tempore, Quia ſicut Eccleſia totum diem feſtum determinauit ad cultum Dei per ceſſationem à ſeruilib⁹, ita partem temporis, ſcilicet qua Miſſa celebratur, determinaſſe videt ad cultum Dei poſitiuum, ac per hoc non licet occupare hoc Miſſæ tempus ad quemcunque alium cultum proprium exigentem tempus, vt eſt quælibet canonica hora.

In oppoſitum autem eſt, quia obligationes iſtæ ſunt de cõpoſſibilibus ſimul, quia Miſſa exigit ſolam præſentiam, & hora exigit, ꝙ attentè dicatur. conſtat autem, quòd vtrunque poteſt ſimul fieri. Quòd autem ad Miſſam ſufficiat pręſentia, patet ex eo, ꝙ aliter, tam ſurdus & cęcus, quàm multitudo maxima vni præſens Miſſæ, & vbi Sacerdos ſubmiſſè dicit (vt in Germania) non ſatisfaceret præſens Miſſę: quod falſum reputatur.

Prætereà in huiuſmodi Miſſa, pręſentibus licitum eſt orationes vocales priuatas dicere, ſaltem cum ſacerdos non auditur iniuncta pœnitentia eſt, quam quis non poſſit dicere, vt priuatam orationem: ergo pari ratione vtrunque licet. Et con-

firma-

firmatur, quia duobus dicentibus in Miſſa Tertiam, aut Pſalmos pœnitentiales, altero pro debito horæ, ſeu pœnitentiæ, altero ex ſua deuotione, & vtraq; pari attentione, dicente, aut neuter minuit debitum Miſſæ, & habetur intentum: aut vterque violauit debitum Miſſæ, quod omnes negant: aut alter tantum, qui debitor erat horæ, aut pœnitentiæ: & tunc niſi voluntariè hoc dicatur, oportet reddere rationem differentiæ, cum conueniat ambo in oratione dicta, & illius quantitate, & in attentione. Si dicatur, ꝙ quia differūt in ratione debiti, quia alter debet, alter nō, ideo ille non ſatisfacit, & iſte ſic: hæc differentia nihil facit ad propoſitum, quia ratio debiti per accidens ſe habet ad impediendum, vel non impediendum cultum Miſſæ. Si enim huiuſmodi oratio impedit cultum Miſſæ, ita impedit, ſi ſpōte, quàm ſi ex debito dicatur: & ſi non impedit ita, poteſt ſolui ex debito, ſicut ſponte: tota enim ratio illiciti ſi eſt, pēdet ex hoc, quòd vnum impedit ſeu tollit aliud tanquam ſibi incompoſſibile.

Præterea, Cum de hoc ſint contrariæ opiniones, & contingit aliquem de facto exoluiſſe infra Miſſam in feſto horam, aut pœnitentiam, ſi non licet, erit iſte reus omiſſionis, aut Miſſæ (& ſic errauit irreparabiliter) aut tot horarum: & ſic commiſit tot peccata mortalia omiſſionis: qđ eſt durum. Et propterea quæ eſt maior ratio, ꝙ ſit reus omiſſionis horarum, quàm Miſſarum, aut econuerſo, cum alterum impedierit.

Ad euidētiam huius quæſtionis. Primò præmittendum eſt, Quid ſub præcepto cultus Miſſæ comprehenditur quantum ad populum. Secundò declarandum eſt, in quo ſtat difficultas. Tertiò reſpondendum quæſito.

Quò ad Primum, Quia Miſſa principaliter importat ſacrificium, & ſecundariò doctrinam: (vnde pars doctrinalis uocatur Miſſa catechumenorum, puta ad eruditionem ordinatur: ſacrificium verò vocatur Miſſa ſine additione aliqua) ideo ſicut miniſtris præcipitur, vt ſacrificium offerant: ita populo præcipitur, vt interſit corpore & mente. Si enim ſola corporalis pſentia ſufficeret, poſſet quis ſe præſentem ſacrificio facere, & voluntariè dormire: & rurſus poſſet mentem ad quæcunque voluntariè diuertere: quorum vtrunque eſt abſurdum. Præceptum enim Eccleſiæ hominibus factum de intereſſendo ſacrificio, intelligēdū eſt more humano, vt ſcilicet interſint, vt rationales. Ita, ꝙ ſicut clericos præceptum de horis canonicis dicendis obligat, vt dicant ore, & mente, hoc eſt propoſito, ſeu animo vacandi Deo, quia præcipitur cultus diuinus homini, vt humano, hoc eſt, vt rationali: non colit autem ratione vtens: qui animum ad alia ſponte diuertit, quia ratio ipſa dictat oppoſitum: ita populus ex hoc, ꝙ obligatur ad Miſſę cultui intereſſendum tenetur corpore & mente intereſſe: hoc eſt cum animo vacandi Deo: quantum Deus dederit.

Eſt aūt in Miſſæ cultu inter Sacerdotē & populum conuenientia & differētia. Conueniunt ſiquidē in duobus, ſcilicet in attentione & materia, ſ. Miſſa: nam vterque tenetur attendere Miſſæ. & de Sacerdote, quidem clarum eſt. De populo autem vltra dicta, declaratur ex quatuor. Primò ex eo, quod ipſi dicitur, Orate fratres, &c. vbi mandatur petitio: vt pateat, ſcilicet ſacrificij acceptatio. Secundò ex eo, quod eidem dicitur. Surſum corda: vbi iniungitur oratio: hoc eſt mentis eleuatio ad inſtans ſacrificium. Tertiò ex eo, quod idem dicatur, Gratias agamus, &c. vbi inuitatur ad gratiarum actionem. Quartò, ex eo ꝙ inſtitutio Miſſa habet, vt populus & audiat, quæ doctrinæ ſunt, & dicat quæ laudis ſunt: ad populum. n. (iuxta Patrum inſtituta) ſpectat hymnum cantare, Sanctus, Sanctus. &c. dum ſacerdos agit ſacra myſteria, Communis eſt igitur vtrique attentio ad Miſſam. Sed differunt in exteriori occupatione: quia ſacerdos eſt exteriori operatione occupatus circa Miſſam, tam dicendo, quàm faciendo: populus autem ſecluſo auditu eorum, quæ altè dicuntur, cum intelliguntur, ab exteriori occupatione vacat, & in ſola attentione ad Miſſam relinquitur. Et quoniam imperfectorum, (qui ſola mente circa Miſſam occupari non ſufficiunt,) magna eſt multitudo, inde fit vt licitè populus aliquam vocalem orationem, dum ſacerdos diuina facit, aut ſecretò dicit, & pari ratione, dum altè dicit, ſi non intelliguntur, quæ dicuntur, aſſumat ad excitandam, aut conſeruandam mentem attētam, ſeu vacantem Deo durante ſacrificij tempore. Hæc enim in adminiculum humanæ imperfectionis ad vacandum mente tanto ſacrificio, fieri pie intelliguntur: melius enim, imo recta via eſſet vt ſola mente, aut quaſi ſola mente circa tantum ſacrificium occuparentur præſentes, petendo, vt ſacrificium gratum ſit pro Eccleſia, pro ſe, pro defunctis, &c. gratias agendo Deo de tāto beneficio paſſionis Chriſti & præſentiæ ibi, &c. Nec ꝓpterea laqueum inijcimus animabus: quoniam ſicut clericus obligatus ad horas & ſacerdos celebrans, ſi præter intentionem euagatur, excuſatur ab intētione: ita & populus: ſatisfit enim huic præcepto ex propoſito, quo quilibet vadit ad Miſſam, vt faciat, quod Eccleſia ordinauit: dummodo voluntariè poſtea non ponat obicem, diuertendo aduertenter mentem ad alia notabiliter: quia modicum pro nihilo reputatur. Hęc de primo.

Quò ad Secūdum difficultas conſurgit ex eo, ꝙ hinc licitum eſt populo aſſumere quancunq; orationem ad habendā mentem Deo vacantē ꝑ tempore ſacrificij: ac ꝑ hoc non prohibetur ad hoc aſſumere orationem votiuam, aut pœnitentialem, aut etiā horam canonicam: cum nihil horum habeat aliqd in ſe repugnans ad finem, ad quem aſſumitur: imò quodlibet horum ad ſacrificium Miſſæ optimè ordinatur. Inde autem obſtat: quoniam ſi ſic fieret, ex duobus cultibus debitis non ſolueretur, niſi vnus, tam quò ad attentionem, quàm quò ad tempus: nam, cum in Miſſa dicuntur Pſalmi pœnitentiales, licèt dicatur Miſſa, & dicantur Pſalmi: vnica tamen attentio eſt, qua quis attendit Miſſę, & Pſalmis: & ſimiliter vnicum tempus eſt, quo perſoluitur vtrunque: cū tñ duo diſparati cultus (quales ſunt propoſiti) expoſcant ſuas duas attētiones (ſicut quælibet duæ diſparatę materiæ exigunt ſuas duas diſparatas formas) & ſimiliter exigant duo ſua tempora. Vnde fraus committi videtur, quò ad iniunctum cultus, ſecundum attentionem & tempus, ex duabus debitis attentionibus perſoluendo vnam, & ex duobus temporibus ſoluendo vnum. Hęc de ſecundo.

Quò ad Tertium duo occurrunt pro reſponſione ad quęſitum dicenda. Primum eſt, Non licet in Miſſa præcepta dicere orationes alias præceptas. Probatur, tum, quia diſparati cultus debiti ſunt in ſua diſparatione exoluendi; alioquin nō ſuauiter exoluuntur. Tum, quia oppoſitum faciendo interuenit confuſio attentionum & temporum, dū duæ attentiones confunduntur in vnam, & duo tempora in vnum. Tum, quia minus ſoluitur, quoniā pro duabus attentionibus ſoluit vnā, & pro duabus temporibus dicat Deo vnum. Tum, quò ad horas, quia priuata authoritate, nō licèt vnum publicum cultū ſubordinare alteri publico cultui diſparato, quod tñ fieret, ſi vna hora canonica diceretur infra Miſſam: quia aſſumeretur ad habendā mentem uacantem Deo tempore ſacrificij. Et ſic verificatur opinio tenens, ꝙ non pñt hæc infra Miſſam ꝓceptam dici. Non tñ per hæc intelligas, quin dū cantatur Kyrie, poſſit licitè ſacerdos lectis legendis dicere horas canonicas: quoniam tunc non tam Miſſa, quàm Miſſę ſolennitas agitur: & ipſe nihil omittit Miſſæ, ſed eſt tempus, & ꝑ accidēs va-

eans, & idem eſt iudicium de miniſtris, & alijs in choro, qui graduali lecto, dum cantatur, horam perſoluunt reſiduam.

Secundum eſt. Si infra præceptam Miſſam aliqua oratio aliàs præcepta dicitur, vtriq; ſatisfit: q̃uis minus bene, vt dictũ eſt. Et loquor, qñ ſecreta dñr, vel qñ ſacerdos non auditur, aut non intelligitur. Et ſimiliter loquor de ſatisfacere, q̃uũ ad vitandum peccatum mortale omiſſionis vtriuſq; non autem q̃tum ad meritum: quia nullus peccando venialiter, mereretur vitã æternam. Et ppea ſi peccatũ eſt dicere hæc infra præceptam Miſſam, tollitur meritum, quod haberetur per talem actu, ſi rectè fieret. Hanc itaq; cõcluſionẽ non pono, eo q̃ illius rõnem affirmatiuam videã, ſed q̃a nõ video vnde ſit falſa: vt patet diſcurrendo per ſingula. Rões.n. quæ inferunt præcedentem concluſionẽ, q̃uis ſufficere videãtur ad concludendum eſſe illicitum exoluere vtrũq; debitu ſimul, non tñ ſufficiũt ad cõcludendũ, nõ valere ſolutionẽ vtriuſq; ſi de facto fiat. Quidã.n. multa debita ex diuerſis præceptis poſſint ſimul & vnico actu Deo exolui, nõ eſt dubiũ. nã ſi quis voluiſſet exponere ſe martyrio, & antequã impleret votũ tempus tranſeat, occurrit caſus, in quo quis ex præcepto cõfitẽdæ fidei tenetur exponere ſe martyrio, nõ eſt dubiũ, q̃ exponẽs ſe ſatisfacit & præcepto voti reddendi, & præcepto Chriſti de martyrio, & pcepto de ſatisfactione pro peccatis cõmiſſis. Potiſſima igr ratio in oppoſitum eſt, quia diſparati debiti cultus non exoluuntur, vt ſunt (ut ſcilicet diuerſi, & diſparati ſunt) ſimul exoluuntur. Sed hæc recipit diſtinctionem: qñ diſparati cultus ſunt duplices. Quidã, quorũ materiæ ſunt ſimul incompoſſibiles, vt duæ horæ canonicæ, & ſimiles, quorum.ſ. vterq; exigit occupationẽ exteriorẽ, & hos oportet diſparatos ſolui vt ſunt. Quidam verò, quorũ materiæ ſunt ſimul cõpoſſibiles: quia alter nõ req̃rit occupationẽ exteriorem: & poſſunt vtroq; modo exolui: & diſparatè, & ſimul ſubordinãdo vnũ alteri. Et tunc licèt nõ exoluantur, vt ſunt totaliter diſparati, exoluitur tñ diſparata materia: quia vtraq; materia, Miſſa.ſ. & pœnitentialis orõ, exoluitur. Et hoc ſufficit: quia nuſibi hoc præceptum inuenitur, vt non valeat, niſi exoluantur, vt totaliter diſparati. Et ſic qñ populus nõ occupat exterius circa Miſſam, poteſt orationem pœnitentialem vel uotiuam aſſumere ad mentẽ Deo vacantẽ habẽdã tempore ſacrificij: ſicut põt q̃cũque aliã aſſumere: & ſic cultui vtriq; faciet ſatis. Quòd verò de duabus attentionibus & temporibus obiiciatur apparet, euaditur ex eo, q̃ licèt pceptum ſit, q̃ quilibet cultus exoluatur attentè: non tñ inuenitur præceptũ, q̃ oẽs duo cultus duabus attentionibus exoluatur. Et ppea ſi duo cultus poſſunt ſub vnica attentione exolui, nulla conuincitur præcepti tranſgreſſio: ſat.n. eſt, q̃ quilibet exoluitur attẽtè. Et idem dr de duobus temporibus: nullum.n. inuenitur præceptũ de duobus temporibus: ppea ſi multi poſſunt ſub eodem exolui tẽpore, nullum pceptũ uiolatur. Et ſimiliter dr, q̃ licèt minus q̃tũ ad numerum attentionum & temporum exoluat, nõ tñ hmõi minoratio deſtruit valorem cultuum debitorum. Et ſimiliter licèt malè faciat aliquis ſubordinando priuata authoritate horam canonicam Miſſæ, non tamen propterea enacuat alterum cultum. Et ſic verificatur altera opinio.

Vnde patet reſponſio ad primum argumentũ. Conceditur enim, quòd peccatum eſt ſimul hæc exoluere: ſi tamen fiat, valet.

Et idem dicitur ad ſecundum, addendo, q̃ non eſt ſimile præceptum de feſto præcepto de Miſſa; quia illud datur directè de tẽpore: & ideo tẽpus oportet in illo præcipuè conſiderare: in quo tñ licet dicere votiuas & pœnitentiales orationes: q̃a tempus feſtiuum habet indeterminatã materiam potiuam, in qua homo occupari debet: & libertati Chriſtianæ relinquitur, in quo ſancto opere, ſiue aliàs debito, ſiue nõ, quis ſe in feſto occupet. Iſtud verò datur directè de cultu Miſſæ, & tẽpus Miſſam menſurans per accidens reſpicitur: Si.n. tempus Miſſæ per ſe præciperetur, cum habeat materiam determinatam, ſcilicet Miſſam, non ſatisfieret vtrique cultui: quia non ſatisfieret vtrique tempori, vt patet.

Rationes autem ad alteram partem allatæ non concludunt, q̃ liceat vtrunque ſimul exoluere. Prima.n. ſoluitur, quia ſuauis exolutio exigit duas diſparatas attentiones in duobus diſparatis cultibus. Miſſa.n. exigit ſolam præſentiam, ſed nõ ſolius corporis, ſed ẽt mentis: vt declaratum eſt.

Ad Secundam dicitur, q̃ non eſt par rõ: quia hic ſunt duo cultus diſparati debiti, vt ſunt: nõ ſic autem eſt in ſpontaneis orationibus. Et per hoc reſpondetur ad confirmationem. Et cum inſtatur, quia ratio debiti eſt per accidens ad impediẽdũ, reſpondetur, q̃ non ideo illicitum interuenit in hoc caſu, quia vnus impedit alium, ſed quia vnus occupat attentionem & tempus & ſuauitatem alterius: quod per ſe oritur ex hoc, quòd vterque eſt debitus ſeorſum ſuauiter.

Ad vltimam dicitur, q̃ non interuenit mortale peccatum. & ſi reatus omiſſionis eſſet, omiſſa eſſet oratio aſſumpta: quia principale quod eſt Miſſa, intelligeretur non violari per adiunctam orationem aliàs debitam: quia ad vacandum Deo ſacrificij tempore aſſumpta intelligitur.

TRACTATVS QVINTVS, De præcepto eleemoſynæ ad mentẽ S. Th. in ſex capita diuiſus.

1 *Operis ratio ac intentio atque falſa quorundam opinionis ſuper mentem D. Tho. circa neceſſitatẽ largitionis eleemoſynarum relatio, & poſſibilis origo.*

2 *Quam falſa fuerit æſtimatio eorum, qui imponunt D. Tho. quòd ex genere neceſſitatem eleemoſyna.*

3 *Verborum D. Tho. ex quibus reprobata opinio pullulauit explanatio.*

4 *Quarundam obiectionum ſolutio ponitur, quæ falſam ſententiam D. Thomæ impoſitam confirmare videbantur.*

5 *Solutio obiectionum in primo capite poſitarum pro fundamento illius falſæ opinionis.*

6 *Expoſitio opinionis S. Thomæ ex ſanctorum, & illuſtrium virorum authoritate confirmatio.*

CAPVT I.

Operis ratio, ac intentio atque falſa quarundam opinionis ſuper mentem D. Th. circa eleemoſynarum largitionis neceſſitatem relatio, & poſſibilis origo.

CHaritas Chriſti urget me, vt ppter fratres meus & proximos meos loquar pacẽ: hoc eſt ordinis tranquillitatem in eleemoſynarum largitione neceſſariò ſeruandam. inſtigatus ſiquidem ſum ob quorundã ſcripta minus bene doctrinam Sã. Tho. intelligentium, multos faciliè periclitari. Et quãuis omnis quæſtio de peccato mortali, periculoſã habeat à vero determinationem, & ea maximè timenda, ac cauenda ſit à veritate declinatio, qua latior is q̃s ſe credit uiæ: tum quia proni ſunt ſenſus hominis ad aſſenſum præbendum his, quæ libenter ſequuntur: tum q̃a facile eſt viam latam ingredi cum multorum ſit, & peccati expers vix eſſe põt: in hac ſpeciali erc quæſtione tantò maius imminet periculum, q̃tò vltra prædictas cauſas, viri celebres, quorum conſilio confeſſores reguntur, S. Tho. docuiſſe id qđ in re hac falſum eſſe oſtẽdetur, aſſerunt. Sane Abbas Siculus in iure Canonico doctor famoſus ſuper ſecundo Decretalium de iureiurando c. ſi verò. & frater Antonius Archiepiſcopus Florentinus vt-

veteribus Chriſtiani gregis paſtoribus nõ minor, in ſecunda parte ſuę Summæ, titulo primo, ca. 14. de inhumanitate, ſcilicet: & quidã frater ordinis Minorum, qui ſummulã fecit Roſellam nomine, in de eleemoſyna & mutuo: non malitia, ſed minus pſpicaci intellectu in hac re ducti imponunt ſancto Doctori ea 2.2. qõ. 32. erroneam, & procul ab humanis finibus opinionem circa eleemoſynarum largitionis neceſſitatem. Aiunt, quòd ſecundum San. Tho. ibidem homo non tenetur de neceſſitate ſalutis facere eleemoſynam, niſi concurrentibus his duabus conditionibus ſimul, ſcilicet, ꝙ dans habeat aliquid ſuperfluum, nedum naturę. i. vitæ, ſed perſonæ, i. decentiæ ſtatus, tam ſibi, quàm ſuis (quorum ſcilicet ei cura incumbit). & ꝙ appareat pauper patiens extremam neceſſitatẽ: alias licèt bene faciat quis eleemoſynam faciendo, non tamen tenetur.

Concipere autem poterũt hunc ſenſum ex ſancto Doctore propter duo. Primò ex eo, ꝙ artic. 5. 32. q. vbi diſputat, An dare eleemoſynam ſit ſub præcepto, in corpore articuli determinans hanc quæſtionem, dicit hęc uerba: Quia pręcepta dantur de actibus uirtutum, neceſſe eſt, ꝙ hoc modo donum eleemoſynæ cadat ſub præcepto, ſecundũ ꝙ actus eſt de neceſſitate uirtutis. ſ. ſecundum ꝙ recta ratio requirit: ſecũdum quam eſt aliquid cõſiderãdũ ex parte dantis, & aliquid ex parte eius, cui eſt eleemoſyna danda. Deinde ſubdit, q̃ ſunt iſta conſideranda: & dicit, ꝙ ſunt ſuperfluitas, nõ ſolum naturæ, ſed perſonæ ex parte dantis; & extrema neceſſitas ex parte pauperis: & ſubdit deinde. Alias autẽ eleemoſynas dare eſt in conſilio. Ex his enim uidetur haberi, quod ad hoc, ꝙ eleemoſyna cadat ſub præcepto, oportet ſimul cõcurrere aliquid ex parte dantis, ſcilicet ſuperfluitatem, & aliquid ex parte recipientis, ſcilicet extremam neceſſitatem.

Secundò, ex eo, ꝙ in ſequenti articulo determinando dicit, ꝙ qñ occurrit extrema neceſſitas alicuius priuatæ perſonæ, uel etiã aliqua magna neceſſitas reipublicę, laudabiliter aliquis prætermitteret id, quod ad decentiã ſui ſtatus pertinere uidetur, ut maiori neceſſitati ſubueniret. In his. n. uerbis expreſsè dicit, ꝙ concurrente altero pdictorum tantum, ſ. extrema neceſſitate alicuius, nõ habens de ſuperfluo perſonæ, id eſt decentię ſtatus ſui laudabiliter eleemoſynã facit. Quòd ſi laudabiliter, igitur non de præcepto, ſed de conſilio eſt eleemoſynam dare: niſi utraque ſupradicta cõditio concurrat. Confirmatur hoc: quia ante hæc uerba loquens de neceſſario perſonæ præmittit hæc uerba: De huiuſmodi ergo dare eleemoſynam eſt bonum, & non cadit ſub præcepto, ſed ſub conſilio. Hęc illę.

CAPVT II.

Quam falſa fuerit eorum æſtimatio, qui imponunt D. Tho. quòd negauerit largitionem eleemoſ. narum neceſſitatem.

QVòd autem prædicta expoſitio non ſit ſecundum mentem & doctrinam S. Tho. n. hinc liquet: primò ex eo, ꝙ S. Tho. in 4. Sen. d. 15. q. 2. ar. 1. quęſ. 4. expreſsè determinat oppoſitum. Tenet enim has duas concluſiones. Prima eſt, Habens ſuperfluum naturæ, & perſonæ tenetur de pręcepto erogare pauperibus illud ſuperfluum, et ſi non patiatur extremam neceſſitatem. Secunda eſt, Patienti extremam neceſſitatẽ tenetur de pręcepto habens ſuperfluum naturæ, licèt non perſonæ, ſubuenire. Superfluum naturę & perſonę dicitur, qđ ſecũdum ſtatum præſentem nõ eſt neceſſarium ſibi, uel his quorum ſibi cura incumbit eſtiſſa penſatione: attentis tamen futuris caſibus, qui probabiliter futuri æſtimabuntur, & non omnibus, qui poſſunt contingere: hoc enim ad cõſilium non ptinet, vt dr 3. Ethic. Extrema autem neceſſitas vocatur, non quando aliquis iam ſpiritum efflare cernitur, & ſubſidium recipere nõ poteſt: ſed cum apparent ſigna probabilia futurę neceſſitatis extremæ, niſi ſubueniatur, nec apparet, nec in promptu eſt, qui ei ſubueniat. Determinat aũt has cõcluſiones adeò clarè, ut inficiari impoſſibile ſit. Sunt ſiquidem uerba eius ibidem iſta, Quum eleemoſyna ſit actus uirtutis, oportet, quòd aliquo modo cadat ſub pręcepto: quia pręcepta legislatoris ad uirtutem inducere intendunt vt dr 2 Ethi. reducitur autem ad hoc præceptum, Honora parentes. Honor autem ille ſecundum Aug. ad reuerentiam, & ſubuentionem in neceſſariis pertinet: & nomine parentum omnis proximus intelligitur: ſed pręcepta affirmatiua non obligant ad ſp, q̃uis ſp obligent: ſed obligent pro loco, & tpe, & ſecundũ alias determinatas conditiones. Quum autem uſus diuitiarum ſit ordinatus ad ſubueniẽdum neceſſitatibus pręſentis uitę, quę quidẽ ſubuẽtio debet eſſe ordinata, patet ꝙ qui diuitiis nõ utitur ad ſubueniendum neceſſitatibus pręſentis uitę, uel ĩordinatè utitur, à uirtute recedit. Ordo autem ſubuentionis talis debet attendi, quantum ad duo. Primò ex parte eorum, qb. ſubuenitur, ut primò ſibi, poſtea ſibi coniunctis ſubueniat, deinde extraneis. Secundò, ex parte neceſſitatis talis dẽt eſſe ordo: ut prius abſolutis neceſſitatib. ſubueniat, q̃ alicui neceſſitati conditionatę, q̃ eſt quã quis indiget aliquo ad ſui ſtatus decentem cõſeruationem. Et ideo pceptum legis ad hoc obligat, ut illud quod ſupereſt alicui poſt ſubuentionem pfectã ſibi & ſibi coniunctis, puta familię, quam gubernare debet, reſpectu utriuſq; neceſſitatis in eleemoſynas expendat ad ſubueniendum aliis reſpectu utriuſq; iſtarum neceſſitatum: ſicut etiam natura id quod ſibi de alimento ſuperfluit ab actu nutritiuæ, in quo attenditur neceſſitas abſoluta, & actu augmentatiuæ in quo attenditur quaſi neceſſitas conditionata, parat ad conſeruationẽ ſpeciei, generatiuę uirtuti ſubminiſtrans. Et ſimiliter pceptum legis obligat, ꝙ et neceſſitati extraneorũ abſolutę, primò ſubueniat, quàm proprię uel propinquorum conditionatę: & ideo dicitur cõiter, ꝙ dare eleemoſynam de ſuperfluo cadit in pcepto, & ſimiliter dare eleemoſynam ei, qui eſt in extrema neceſſitate. Dare aũt eſt de eo ꝙ eſt neceſſariũ neceſſitate ſecunda, nõ autem de eo, qđ eſt neceſſarium neceſſitate prima: quia hoc eſſet contra ordinem charitatis. Hęc ille. Vbi apparet, q̃ apertè ſupradictas concluſiones aſſerat atque confirmet: & conſequenter manifeſtè cuique liquere poteſt, ꝙ doctrinę ſuę conſona non eſt opinio illa ſibi impoſita ex Secunda Secundę. Quòd ſi aliquis dixerit hoc, qđ dixi in 4. ſen. retractatũ ab ipſo S. Tho. in Secunda Secundę, aduertat ſe in errorẽ lapſum pp ſeptem. Primò, quia non eſt conſuetudinis ſuę, ut opinionem quam alibi non ſolum ſequutus eſt, ſed pbauit, retractet abſq; memoria, uel ſuæ olim opinionis, uel illorum, qui ſequuntur eam, uel ipſius opinionis. Scdò, ex eo, ꝙ iſta ſententia non ſolũ ſua, ſed cõis antiquorũ fuit: ut ipſe refert in ſupradictis uerbis. Quis aũt unq̃ inuenit S. doc. reprobate ſuã olim & cõem aliorum opiniuñẽ, ſi nõ illius opinionis meminerit, ac aliqua ea rõne refellerit. In hac ſiqdem Scda Scdę, q. 88 ar. 2. opinionem, quam in 4. ſen. d. 38. q. 1. ar. 4 ſecutus fuerat, circa diſpenſationẽ uoti per pfeſſionẽ ſolennizati rephendens, expreſsè eius meminit. In tertia quoq; parte, q. 9. ar 4. opinionem, quam tenuit in 4. ſen. di. 14. ar. 3. circa ſcientiam aię Chri retractans explicitè ſeipſum rephendit. In tertia ſimiliter parte, q. 70. ar. 4. opinionem, quã in 4. ſen. d. 1. q. 2. ar. 4. circa gratiam circuncitionis ſecutus eſt, rephendens, expſsè et ſeipſum mutaſſe opinionẽ aſſerit. Alibi quoq; ſimiliter facit: ſed ſufficiat hæc

ria adduxiſſe, vt oſtendatur mos eius. Si ergo hec eſt eius conſuetudo, quo hoc in loco ſuā, & cōtra ipſo teſte ſuā iam reuocat, nullam penitus innuena illius memoriam? Tertiò, patet hoc idem ex eo, ꝙ non ſine ſuæ gloriæ macula potuit intendere retractationem ſuæ olim, & cōis opinionis verbis adeò obſcuris & extorte exponendis, abſq; vt dictu eſt, ſuæ intentionis propalatione. Hoc ſiquidē & eſt contra promiſſionē à ſe factam in premio totius Sūmæ, vbi dilucide ſm ꝙ materia patietur, ſe proſequi cuncta velle ſpondet. Et eſt cōtra tanti doctoris prouidentiam: quis n. (niſi deſiperet) in re tam ardua verbis oppoſitum præſeferentibus vteretur, potens claris vti? Nunquid timebat hic ſeipſum ac alios reprehēdere, & ſibi equanimior factꝰ eſt? An fortè diuites odio hēbat, vt veritatē eos celare vellet? Quartò: oſtenditur hoc idē ex verbis S. Tho. in Secunda Secundæ, ibidē cōcludēdo. n. ait, Si ergo dare eleemoſynam de ſuperfluo eſt in præcepto, & dare eleemoſynā ei q eſt in extrema neceſſitate, alias aūt eleemoſynas dare eſt in conſilio: cum n. S. Th. Latina ſcripſerit lingua, & dilucidè, is ſenſus ex iſtis eſt ſumendus verbis, quē verba ipſa ſignificant. Accerſito aūt quē vis optimū grāmaticu, & proponas ſibi quid intelligēdum ſit ex iſtis verbis, Præceptū eſt vt fiat hoc, & fiat illud; videbis certè, ꝙ duo præcipiuntur, & ꝙ ſ. hoc fiat, & ꝙ illud fiat. Cum aūt verba S. Tho. talia ſint, quare non talis ſumendus eſt ſenſus. Dixit n. In præcepto eſt dare eleemoſynā de ſuperfluo, & dare eleemoſinam ei qui eſt in extrema neceſſitate. Duo ergo grammaticaliter intelligendo, præcipit, cū dicit, & ꝙ detur eleemoſyna de ſuperfluo, & ꝙ detur eleemoſyna patienti extremā neceſſitatē. Quintò, confirmatur hoc idē ex verbis S. Tho. in eadē Secunda Secundæ, q. 66. art. 7. in cor. vbi ait, Res, quas aliqui ſuperabundanter habent, ex naturali iure debentur pauperum ſuſtentationi: vnde dicit Ambr. & hr in Decretis d. 47. Eſurientiū panis eſt, quē tu detines: nudorum indumētum eſt, ꝙ tu recludis: miſerorum redemptio, & abſolutio eſt, pecunia quam tu in terra eſfodis. Sed quia multi ſunt neceſſitatē patientes, & non pōt ex eadē re oīb. ſubueniri, cōmittitur arbitrio vniuſcuiuſq; diſpenſatio propriarum rerū, vt ex eis ſubueniat neceſſitatē patientib. Hęc ille. Vbi cernere potes primā concluſionē. Secūa aūt ex his quæ addit ibi in corpore, & in ſolutione argumentorū, elici pōt. Sextò cōfirmat hoc idē ex verbis S. Th. in eadē Secunda Secundæ, q. 87. art. 1. ad quartū. vbi ait, Tertiæ verò decimę, quas cū pauperibus cōmedere debebant, ſ. in veteri teſtamento, in noua lege augentur, per hoc, ꝙ Dñs non ſolū decimā partem, ſed oīa ſuperflua pauperibus iubet exhiberi, ſm illud Luc. 11. Quod ſupereſt date eleemoſyna. Hęc ille. Vbi apertè cernis iuſſiſſe, nō conſuluiſſe Dñm Ieſum ſuperflua erogari pauperibus ſm doctrinā S. Tho. Septimò confirmatur hoc idem ex verbis S. Tho in eade Secunda Secundæ, q. 118. art. 4. ad ſecundum, inquirens n. ibi, an auaritia ſit peccatum mortale, arguit ſecundo loco ad partem affirmatiuam ſic, Minimum in auaritia eſt, ꝙ aliqs retineat ſua inordinatè ſed hoc vr eſſe peccatum mortale: dicit. n. Baſilius, Eſt panis famelici, quem tu tenes, nudi tunica, quam tu conſeruas, indigentis argentū, quod tu poſſides: quo circa tot iniuriaris, quot exhibere valeres: ſed iniuriari alteri eſt peccatum mortale, quia contrariatur dilectioni proximi: ergo multò magis oīs alia auaritia eſt peccatū mortale. Deinde ridendo huic argumento ait. Ad ſcdm dicēdm, ꝙ Baſilius loquitur in illo caſu, in quo aliquis tenetur ex debito legali bona ſua pauperibus erogare, vel propter periculū neceſſitatis, vel propter ſuperfluitatem habitorum. Hæc ille. In quibus verbis clariſſimè vtramque concluſionem poſuit. quomodo ergo in Secūda Secundæ retractauit quod dixit, in 4. ſent. ſi in tot locis in Secunda Secundæ expreſſè confirmat quod determinauit in 4. Caue ergo ne de cætero talia S. Doctori imponas.

CAPVT III.

Verborum D. Thomæ ex quibus reprobata opinio palleolanis, explanatio.

VErùm quia non ſat eſt, falſam expoſitionem deſtruere, niſi vera apponatur, ideo declarāda ſunt verba eius, quæ illi minus bene intellexerunt. Verba eius in loco allegato (ſ. in Secunda Secundæ, q. 32. ar. 5. vbi inquirit, an dare eleemoſynam ſit in præcepto) ſunt iſta: Cum dilectio proximi ſit in præcepto, neceſſe eſt omnia cadere ſub præcepto, ſine quibus dilectio proximi non conſeruatur. Ad dilectionē autem proximi pertinet, vt proximo non ſolum velimus bonum, ſed etiam operemur: ſecundum illud, 1. Ioann. 3. non diligamus verbo neque lingua, ſed opere, & veritate. Ad hoc autem vt velimus, & operemur bonum alicuius, requiritur, ꝙ eius neceſſitati ſubueniamus: qđ fit per largitionē eleemoſynarum. & ideo eleemoſynarum largitio eſt in pręcepto. Sed quia præcepta dantur de actibus virtutum: neceſſe eſt, ꝙ modò donum eleemoſynæ cadat ſub pręcepto, ſecundum ꝙ actus eſt de neceſſitate virtutis, ſ. ꝙ recta ratio requirit, ſecundum quam eſt aliquid conſiderandum ex parte dantis, & aliquid ex parte eius, cui eſt eleemoſyna danda. Ex parte quidem dantis conſiderandum eſt, vt id quod in eleemoſynas eſt erogandum, ſit ſuperfluum: ſecundum illud Luc. 11. Quod ſupereſt, eleemoſynam date. Et dico ſuperfluum non ſolum reſpectu ſuiipſius (ſ. qđ eſt ſupra id, quod eſt neceſſarium indiuiduo) ſed etiam reſpectu aliorum, quorum cura ſibi incumbit: quia prius oportet, ꝙ vnuſquiſque ſibi prouideat, & his quorum cura ſibi incumbit, & poſtea de reſiduo aliorum neceſſitatibus ſubueniatur: reſpectu quorum dicitur neceſſarium perſonę, ſecūdum ꝙ perſona dignitatem importat: ſicut, & natura primo accipit ſibi, qđ eſt neceſſarium miniſterio nutritiuæ: ſuperfluum autem erogat ad generationem alterius per virtutem generatiuam. Ex parte autem recipientis requiritur, ꝙ neceſſitatē habeat: alioquin non eſſet ratio, quare ei eleemoſyna daretur. Sed cum non poſſit ab aliquo vno omnibus neceſſitatem habentibus ſubueniri, nō omnis neceſſitas obligat ad præceptum; ſed illa ſola, ſine qua is, qui neceſſitatem patitur ſuſtentari non poteſt: in illo. n. caſu locū habet qđ Amb. dicit: Paſce fame morientem; ſi non paueris, occidiſti. Sic ergo dare eleemoſynam de ſuperfluo eſt in præcepto, & dare eleemoſynam ei, qui eſt in extrema neceſſitate: alias autem eleemoſynas dare in cōſilio eſt, ſicut & de quolibet meliori bono dantur conſilia. Hæc ille. Ex quibus talis eſt accipienda ſententia. Eleemoſynarum largitio eſt in præcepto: quia dilectio proximi non ſolum ſecundum affectum, ſed effectum, eſt in præcepto.

Tunc autem eſt in præcepto, quando eſt neceſſaria virtute charitatis, ita ꝙ ſine tali eleemoſynæ donatione charitas manere non poteſt: quia eſt actus eius. Tunc autem de neceſſitate charitatis, quando recta ratio ad hoc neceſſitat. Neceſſitantia autem ſecundum rectam rationem ad eleemoſynæ actum ſunt duo: aliquid, ſ. ex parte dantis, & aliquid ex parte eius cui eleemoſyna eſt danda. Ex parte quidem dantis neceſſitans ad eleemoſynæ actum eſt ſuperfluitas bonorum non ſolū naturæ, ſed perſonæ, iuxta Chriſti præceptum, & naturæ proceſſum. Ex parte aūt eius cui eleemoſyna eſt danda, neceſſitans ad eleemoſynæ actū eſt neceſſitas, ſeu indigentia, nō quæcunq; (q a ab uno ēt habēte ſuperflua nō pōt oīb. neceſſitatib. appatētibus ſubueniri) ſed extrema, iuxta verba Ambroſij. Vñ & dare eleemoſyna de ſuperfluo eſt in præcepto rōne ſuperfluitatis: & dare eleemoſyna ei, q eſt in extrema neceſſitate, eſt in præcepto rōne

neceſſi-

neceſſitatis extremæ: aliàs aũt eſt in conſilio. Quòd aut iſte ſit verus ſenſus, patet ex eo, q̃ ſcd̃m iſtũ ſenſum nulla extorſio eſt textus, nullũ ſequitur inconueniens, nulla diſcordia inter principia & concluſiones, nulla cõtradictio inter dicta eius hic, & in alijs locis ſuprà allegatis: ſed oĩa inueniuntur cõſona, nõ ſolũ ſupradictis, ſed ẽt alijs dictis S. Th. In quęſtionib. ſiquidẽ de malo, q. 13. ar. 2. ad quartũ exponẽs ſupradictã authoritatẽ Baſilij ait, Baſilius loquitur in caſu illo, quñ aliquis tenetur bona ſua pauperib. erogare: putà ſi ſint ei ſuperflua ſcd̃m illud Luc. 11. Quod ſupereſt, date eleemoſynam. In Quolibetis quoq; quolibeto 7. vel 8. apud aliquos Coſters, q. 6. ar. 2. ubi quærit, Vtrum ille, qui nõ dat pauperi potenti, ſi habebat de ſuperfluo, peccet, ponit eandẽ primam concluſionẽ in hęc verba. Circa hoc diſtinguendũ eſt: ſuppoſito. n. q̃ aliquis hẽat de ſuperfluo, & recipiat indutus, & ipſũ perſonę, quòd tenetur pauperibus erogare, aut videt in paupere petẽte euidẽtia ſigna extremę neceſſitatis, aut nõ: ſi videt, certũ eſt, q̃ tenetur dare, & peccat non dando: in hoc .n. caſu loquitur Amb. Paſce fame morientem: ſi nõ paueris, occidiſti. Si verò nõ apparẽt, tũc nõ tenetur dare pauperi petẽti: ergo q̃uis teneatur dare ſuperfluũ pauperibus, nõ tñ tenetur oĩb. dare, nec huic dare, ſed tenetur diſtribuere, ſecundum q̃ ſibi viſum fuerit opportunum. Hæc ille. Ex quibus prima concluſio euidenter apparet.

Fundantur aũt hæ concluſiones ſup rõnes multas. Cũ .n. bonũ cõſurgat ex cã integra, malũ autẽ ex particularibus defectibus (vt Dio. dicit 4. ca. de Diui. nomi.) charitas ipſa erga proximũ indigẽtẽ conſeruari nõ põt, niſi ex parte vtriuſq; oẽ corruptiuũ tollatur: contrariatur aũt dilectioni proximi (vt ex dictis, & dicendis patet) ex parte dantis ſuperfluũ perſonę indigentibus negare: ex parte verò pauperis extrema neceſſitas non adiuta. & idò quandocunq; illorũ inueniatur, charitas nõ ſaluatur, & conſequẽter malũ culpæ mortalis cõſurgit: & hęc eſt rõ quã tetigit S. Th. in q. 32. loco pallegato: cum dixit, q̃ actus eleemoſynę eſt de neceſſitate virtutis, ſcd̃m q̃ recta rõ requirit, ſcd̃m q̃ aliquid eſt cõſiderandum ex parte dãtis, & aliqd ex parte eius, cui dãda eſt eleemoſyna. Amplius; Cũ ordo charitatis ſit in pcepto (ut teſtatur S. Th. in Secunda Secundæ, q. 44. art. vlt.) & ex charitate diligenda ſit vita corporalis proximi: Scd̃m oẽs plus tenemur diligere vitã proximi, q̃ bona noſtra exteriora, ſicut plus aĩam proximi, quàm corpus noſtrũ: Sed decentia ſtatus eſt, quoddã bonũ exterius: igitur tenemur de neceſſarijs ad decentiã ſtatus noſtri ſubuenire vitæ corporali illius, q̃ eſt in extrema neceſſitate. Et ſimil. cũ charitatis ordo exigat, vt decentiã ſtatus proximi ſuperfluitatibus noſtris pponamus (quia tale bonũ charitas proximo vult) hoc aut malũ abijcit, tenemur ex ſuperfluo naturæ & pſonæ aliorũ neceſſitatib. ſubuenire. Et hęc eſt rõ, quam adduxit. S. Th. in 4. ſen. vbi ſuprà. Amplius: Cũ virtuti duo ſint extrema cõtraria, ſ. ſuperabundantia, & defectus, (vt dr̃ 2. Ethic.) charitas aut licet ſcd̃m ſe extremo ſuperabundantię careat (quia, vt inquit Bern. Charitatis modus eſt abſq; modo eſſe: ex eo, q̃ obiectũ non põt tãtũ amari, quãtũ eſt amabile) vtrumq; tñ, extremũ hẽt ſcd̃m exteriores operationes: vt ex Secunda Secundę, q. 26. art. 7. hr̃. vñ ex ſuperabundantia, & defectu exteriorũ operũ corrumpitur. Ad exceſſum aũt in pposito pertinet plus de corporalibus bonis, quàm oporteat attribuere, tã ſibi, quàm alijs: quia amicabilia quæ ſunt ad alios, ſunt ex amicabilibus, quę ſunt ad ſe, vt dr̃ 8. Ethic. Defectus verò eſt minus corporalib. bonis vti, q̃ oporteat, & ad ſui, & aliorum ſuſtentationem. Cum autem ſuperflua naturæ, & perſonæ habens, nec indigentibus diſpenſans, plus ſibi, q̃ oporteat huiuſmodi bonorũ applicet (aliter ſuperflua non ſunt) manifeſtum eſt, q̃ in charitatis extremum contrarium ſecundum ſuperabundantiam incidit: ſicut & ille, qui in ſuperfluis, & voluptuoſis conuiuijs plus alijs, q̃ deceat, tribuit, & conſequenter vterque peccat mortaliter. Similiter cum negans neceſſarium perſonę patienti extremam neceſſitatem, minus alijs, quàm oporteat, cõicet hmõi bona (quia debentur exteriora bona ordine naturali ſuſtentationi vitę humanę primò, deinde cęteris cõmoditatibus) patet q̃ in extremum ſecundum defectum declinat, ſicut & ille, qui ſui ipſius ob ſuam miſeriam corporali ſaluti ſubuenire negligit: vnde & uterq; à charitate recedit: & conſequenter mortaliter peccat. Et hæc eſt rõ, quã tetigit S. Th. in quolibeto 6. q. 7. Amplius: Cum de iure naturali oĩa ſint cõia, & ius gentium res appropriauerit quò ad uſum, procurationem, & diſpenſationem, vt dicit S. Tho. in Secunda Secundæ q. 66. ar. 2. conſtet quoq; q̃ a iure gentium ubi inordinatum in ſuum, quoniam a natura vt rationalis eſt, oritur, impoſſibile eſt ea, quæ huic ſuperfluunt, quò ad naturã, & perſonã, eius eſſe quò ad viũ: uſus .n. ſuperfluorum inordinatus eſt aliter ſuperflua nõ ſunt. licèt ſuis ſint quò ad procurationẽ, & diſpoſitionẽ. Si aũt ex iure gentium eius non ſunt, quò ad viũ, indigentibus ea iure naturali debentur: diſpenſanda in ſua arbitrium poſſidentis, cuiſic dictum eſt, diſpenſationem ius gentium appropriat. Contra ius ergo naturale eſt ſuperflua naturæ, & perſonæ indigentibus non largiri. Similiter licèt neceſſarium perſonæ ſit habentis, ẽt quò ad uſum, ſimpliciter loquendo: in caſu tñ, quo extrema neceſſitas alterius appropriat, ut ſuperfluum cenſetur eius uſus reſpectu illius patientis extremã neceſſitatem, & iuris naturalis ius exigitur, vt tanq̃ ſuperfluum patienti debeat. Non. n. ratio ſicut qua indigentium deriuat, ita neceſſarium perſonæ appropriat huic quò ad uſum, quin iudicet in caſu neceſſitatis alteri deberi ob iuris naturalis uim. cuius ſignũ eſt: quia ſi ab iſto poſſidente neceſſarium perſonæ in tali caſu non diſpenſetur patienti extremam neceſſitatem laudabiliter ab eo auferri poteſt, ut extremis neceſſitatibus ſubueniatur. Eſt igitur & contra ius naturale, nõ ſubuenire extremæ neceſſitati de neceſſario perſonæ. Et hæc eſt ratio, quam tetigit S. Th. in Secunda Secundæ, q. 32. in hoc art. in reſpõſione ad ſecundum: & eſt ſumpta ex uerbis Baſilij, & Ambr. Ille. n. exponens verba Diuitis, Luc. 12. dicentis, Congregabo oĩa, quæ nata ſunt mihi, & bona mea: ait, Dic mihi quæ tua, unde ea ſumens in uitam tuliſt. Sicut qui præueniens ſpectacula, prohiberet aduenientes, ſibi appropriando, quæ ad cõem uſum ordinantur: ſimiles ſunt diuites, q̃ cõia, quæ præoccupauerunt, æſtimant ſua eſſe. Si .n. quilibet ſuę neceſſitatis ſufficientiam recipiens, relinqueret ſuperfluum indigenti, non eſſet diues, nec pauper. Cęterum ſi fateris ea tibi diuinitus prouenire, an iniuſtus eſt Deus inęqualiter res nobis diſtribuens? cur tu abundas, ille verò mendicat, niſi ut tu bonę diſpenſationis merita cõſequaris, ille verò patiẽtię brauijs decoretur? Nõne ſpoliator es, q̃ diſpenſanda ſuſcepiſti, propria reputaſti? hſt panis famelici, quẽ tu tenes, nudi tunica, quã in cõclaui cõſeruas, diſcalceati calceus, q̃ penes te marceſcit: indigentis argentũ, quòd tu poſſides humatũ: quocirca tot iniuria facis, quot dare valeres. Amb. autẽ eandẽ parabolã tractans: ut in Decretis hr̃ d. 47. ſicut Hiero. Proprium nemo dicat, quòd ẽ cõe: q̃ plus, q̃ ſufficeret ſumptum, ẽt uiolenter obtentũ eſt, & ſubdit, Quis. n. tã iniuſtus, q̃ qui tam multorum alimenta non ſuum uſum, ſed abundantiam, & delitias facit? nec q̃. n. minus eſt criminis habenti tollere, q̃ cum poſſis, & abundas indigentib. denegare. Concludendum igitur ſcd̃m veritatem & S. Tho. doctrinam, duas diſtinctas radices neceſſitatis ad eleemoſynę opus producẽdum dicimus, ſuperfluitatem ſcilicet naturæ & perſonę ex parte dantis, & extremam neceſſitatem ex parte indigentis.

CAPVT IIII.

Quarundam obiectionum ſolutio ponitur, quæ falſam D. Tho. impoſitam ſententiam confirmare videbantur.

AN equàm ante ſat abat motiuis vnde orta creditur illa falſa expoſitio, aliaſ quaſdam obiectiones contra determinatam veritatē ad illius falſę expoſitionis robur adferenda cenſui.

Quadrupliciter igitur inſtatur. Primò ſic. Cum eleemoſyna ſit ad alterū, oportet coniunctim vtraſq; conditiones cōſiderare, & non diuiſim: ſicut & de iuſtitia dicitur 5. Ethi. vnde & S. Tho. in hoc arti. ait, ꝙ nulla eſt rō, quare eleemoſyna alicui detur, quantúcunq; a iās habeat ſuꝑflua, niſi ille egeat: ergo copulatim oportet intelligere ꝙ duo ſunt cōſideranda ad ꝓceptū eleemoſynæ. ſ. ſuꝑfluitas, & extrema neceſſitas. Scdo, quia ſ. non coniunctim intelligatur, ſequitur deficiens doctrina, & quodammodo impoſſibilis adimpleri. Deficiēs quidē; quia dicit, ꝙ hns ſuperflua, tenetur largiri eleemoſynaliter; & non dicit cui: & ſimiliter, ꝙ patienti extremā neceſſitatē ſub ꝓcepto ſubueniendū eſt; & nō dicit a quo. impoſſibilia verò qñq; , quia in aliqua patria nullus eſt pauper, & tñ aliquis habebit de ſuperfluo. Tertiò, quia poſt art. iſtū quęrit S. Tho. vtrum corporalis eleemoſyna ſit danda de neceſſario: ex hoc. n. arguitur ſic: Si præcedenti art. iam determinatum eſt, ꝙ patienti extremā neceſſitatē tenemur dare de neceſſario perſonæ, qd opus erat dubitare vtrū ſit danda eleemoſyna de neceſſario? Quarto, quia S. Th. in Quolib. 6. q. 7. ſeu art. 12. in reſponſione ad primum, dicit hęc verba, Nō ſemper peccat mortaliter quotieſcūq; nō dat pauperi, qui ſuꝑfluū habet; ſed qñ neceſſitas imminet. Qñ autē ſit talis neceſſitas, ꝙ obliget ad mortale, non pōt ratione determinari: ſed cōmittitur prudentię. Et i rñſione ad ſcd̃m dicit, Dare oia ſua pauperibus, cadit ſub præcepto ſcd̃m animi præparationem: vt ſ. homo ſit paratus hoc facere, ſi neceſſitas immineat. Minor tñ neceſſitas requiritur ad ſuperflua eroganda, q̄ ad omnia exhibēda: tñ hoc totū rōne vniuerſali determinari non pōt, ſed cōmittitur prudentiæ, vt dictum eſt. Ex his. n. verbis videtur ꝙ ſuperflua erogare ſecundum S. Thom. non ſit in præcepto niſi tempore neceſſitatis.

Ad hęc reſpondetur. Et ad primum dicitur, ꝙ aliud eſt loqui de exequutione præcepti eleemoſynæ, & aliud de obligatione eius. Licèt. n. ad exequendum eleemoſynæ præceptum exigātur duo, ſ. ſuperfluitas naturæ, & perſonæ ex parte dātis, & indigentia naturæ vel perſonæ ex parte eius, cui eſt eleemoſyna danda: ſed ſuperfluitas naturę ex parte dantis, & indigentia naturæ. i. extrema neceſſitas, ex parte patientis (quia aliter non eſt rō, quare danda ſit eleemoſyna) obligatur tñ quis per ſe loquendo, ex hoc ſolo, ꝙ ſuperfluum naturæ, & perſonæ habet, illud diſtribuere. Solo aut dico, excludendo non omnem ſed extremam alterius neceſſitatem, quam hic S. Tho. ſuperfluitati cōbinat: oportet. n. ꝙ ſi vni ſupereſt, alteri deficiat: vt Baſilius dixit. Et tñ & ipſa extrema neceſſitas alicuius quantum eſt ex ſe, obligatiua eſt ad hoc vt ſibi ſubueniatur. Per accidens aut eſt. ꝙ hic, vel nunc quis non teneatur, puta quia latent eū indigētes. Vñ quia S. T. radices ꝓcepti incepti inueſtigabat, & non exequutionē, nō diſiunctim intelligēdus eſt (vt probatum fuit) aliter in maximos incideur errores. Et ſi ſubtiliter aſpiciat quis, videbit quòd & ad ipſam obligationem præcepto duo concurrūt. ſ. ſuperfluitas naturæ, vel perſonæ ex parte dātis, & neceſſitas naturę vel perſonæ ex parte patientis: quoniam præcepta moralia dantur de his. quæ vt plurimum eueniunt: vt pluries Ariſt. in Eth. dicit. Communiter autem, immo potius ſemper, ſuperfluitas vnius, eſt indigentia alterius: ſed quia non ex parte indigentiæ eſt obligatio ad mortale, niſi ſit extrema, neque ex parte ſuperfluitatis eſt præceptum, niſi ſit vltra perſonæ dignitatem ideo ſummariè loquens San. Thom. ea quę complent rationes præceptorum aſſumens, ad aliaq; loca tanquàm ad commentaria, quæ ſe ſcripſiſſe nouerat, remittendo, aſſumpſit, & concluſit dicens duo pręcepi, & dare de ſuperfluo, & dare extremam neceſſitatem patienti.

Ad ſecundum dicitur ꝙ doctrina ſufficiens eſt, & quia ſumma antè tradita, & quia alibi explicata eſt, & quia facilè ſubintelligi poteſt, cui danda ſunt ſuperflua, indigenti. ſ. & patienti extremā neceſſitatem; & a quo ſubueniendum eſt, ab eo. ſ. qui nouit & poteſt. Poſſe autem quemlibet ſuperfluum naturę habentem, clarum eſt. Nec eſt verum, ꝙ quandoque impoſſibile ſit hoc obſeruare, quoniam ſecundum Euangelicam doctrinam pauperes ſemper habebimus nobiſcum: & dato ꝙ nō appareret aliquis indigens obſeruaretur præceptum, futuris pauperibus theſaurizando. Dicitur ſecundò, ꝙ quia (vt dictum eſt) ſermones morales ſunt ſecundum ſubiectam materiam, quæ vt in pluribus hoc habet, ideo ſi in aliquo particulari caſu aliquid occurrat quod impedire videtur obſeruationē præcepti, nihil vigoris ipſi ꝓcepto adimit.

Ad tertium ſufficienter reſpondetur quantū ad propoſitum ſpectat, quærendo ab obijcientibus ad quid Sanctus Doctor in 4 ſent. diſt. 15 poſt articulum adductum, in quo expreſsè has concluſiones determinauit, mouit illammet dubitationem (An ſ. eleemoſyna danda ſit de neceſſario) in eadē q. art. 4 Cauſa. n. quam reddituri ſunt, quare hoc fecit in 4. eſt illa quare hoc fecit in Secunda ſecūdæ, & cum in 4. videant, ꝙ talis articuli quæſitio nō repugnet veritati huius prioris determinationis, nec ſuperfluè addita ſit, fateantur fallax aſſumpſiſſe ſignum in Secunda ſecundæ. ad ſuam expoſitionem probandam. Eſt autem in promptu cauſa, quare vtrobique talem articulum adiecerit, quia ſpecialem, ſ. pręſefert difficultatem neceſſariorū diſtributio: quam. n. aliàs neceſſarium diſtribuendum non videtur. Vnde licèt ex pręcedenti articulo facilè deduci potuiſſet concluſio iſta, ꝙ neceſſarium perſonæ erogandum eſt patienti extremā neceſsitatem, tamē tota quęſtio, An ſ. liceat neceſſarium erogare, nota non erat, quare, &c.

Ad quartum dicitur, ꝙ oportet intelligere reſponſionum terminos, ſecundum ꝙ in argumentis oppoſitis aſſumpti ſunt. In illis autē argumentis non eſt ſermo niſi de neceſſario naturæ, & ſuperfluo naturæ, vt patet in primo ex præcepto Ioannis Baptiſtæ Luc. 3. quod inducitur. ſ. Qui habet duas tunicas, det vnam non habenti. duæ. n. tunicæ ſunt ſuperfluum naturæ, non perſonæ: vt gloſſa ibid. dicit, & Petrus de Palude in 4. diſt. 15. & ratio conuincit, tum propter temporum variationem naturalem ſecundum calidum, & frigidum. ſerenitatem, & intemperiem; tum propter communem humani generis morem. Vnde verba illa, quæ in ſolutione primi dicit, confirmant ſecundam cōcluſionem ſupra determinatam, quia neceſſarium perſonæ quod eſt naturę ſuperfluum, in articulo neceſsitatis extremæ erogandum dicit ſub peccato mortali.

Secundum autem argumentum replica eſt contra hanc reſponſionem hoc modo: Dare omnia etiā neceſſaria naturæ, eſt in præcepto in articulo neceſsitatis: quod tamen ſimpliciter eſt in conſilio. ergo dare ſuperflua naturæ quod eſt in præcepto, obligat extra articulum neceſsitatis. Tenet conſequentia, quia preceptum obligat plus quàm concilium: ergo male reſponſum eſt, ꝙ præceptiſ illud de duabus tunicis & ſimilia intelligunt in articulo neceſsitatis. Et ad hoc reſpōdet, quòd verſa quę eſt in pręcepto ſecūdum pręparationem animi pro articulo neceſsitatis: ſed articulus neceſsitatis habet latitudinem. Neceſsitas enim obligās ad neceſſaria naturæ communicanda, eſt non quæcunque extrema neceſſitas pauperis, ſed illa,

qua

quia quis etiam vitam propriã tenetur diſcrimini exponere propter illum. ſi. n. pro fratribus mori aliquando eſt in præcepto, conſequens eſt, ꝙ priuare ſe neceſſarijs vitæ adminiculis, committendo ſe diuinæ prouidentiæ in aliquo caſu præceptum ſit. Neceſsitas autem ad ſuperflua obligans naturæ communicanda, eſt minor: ſufficit n. ad hoc, ꝙ pauper non habeat vnde ſuſtentari queat. Vnde ex hac reſponſione ſecunda concluſio iterum confirmatur, ſicut & per corpus illius articuli.

CAPVT V.

Solutio obiectionum pro fundamento illius opinionis in primo cap. adductarum.

AD ea verò, quæ in principio pro fundamẽto illius expoſitionis adducta ſunt, ridetur. Et ad primũ quidẽ ſolutio ex dictis aperta eſt. Iam n. declarauimus & probauimus, quomodo duo conſideranda ſunt ſecundum rectã rationẽ ad neceſsitatem virtutis eleemoſynariæ.

Ad Secundum verò di. ꝙ ly Laudabiliter, põt dupliciter ſumi. Vno modo vt diſtinguitur cõtra Neceſſariò: & ſic idẽ ſonat laudabiliter quod Bene, ſed non de præcepto, ſed de conſilio. Alio modo vt diſtinguitur contra vituperabiliter: & ſic idem ſonat quod Virtuosè. in propoſito. S. Tho. accepit laudabiliter ſecundo modo, & non primo. Et nihil aliud voluit dicere, niſi ꝙ in illis caſibus tribus quos enumerat non inordinatè, ſed virtuosè quis neceſſaria perſonæ largiretur. Ex hoc aũt ꝙ virtuosè hoc fieri dr̃, non ſequitur, ergo, nõ de præcepto: qm̃ actus virtutis cõis eſt præceptis, & conſilijs. Et quia hoc verbũ arbitror fuiſſe occaſionẽ errandi alijs & falſam ſoniſſe expoſitionẽ, propterea ꝙ creditum eſt ꝙ S. Tho. vteretur ly Laudabiliter, primo modo, modico oſtendo, ꝙ ſcdõ mõ accepit Laudabiliter ex quatuor. Primò ex artic. ac S. Tho more. Cũ n. cõſueuerit diuini eius ingeniũ q̃ſtionib. rñdere ſermone formali: pp̃ qđ vniuerſaliter pleruq; ſunt eius ſñiæ, & occultæ minus perſpicacibus: & tñ art. nõ ſit, An de neceſſario fieri eleemoſyna dẽat ſub pcepto vel cõſilio: ſed An de neceſſario dare liceat eleemoſynã, ſua nõ intererat rñdendo differere, ꝙ hoc ſit in cõſilio vel pcepto; ſed ꝙ hoc ſit cõtra virtutẽ vel ſcd̃m virtutẽ, licet ad pfectiorẽ doctrinã potuiſſet poſt ſubiungere: & hoc nõ ſolo eſt ſcd̃m virtutẽ, ſed & in pcepto. Quod dicit, Ergo laudabiliter, virtuosè exponẽdũ eſt. ſi difficultati motæ formaliter rñſum eſſe fateri volumus. Scd̃ò, ex prima parte corporis illius articuli: ait. n. ibi, ꝙ nõ liceat dare de neceſſario naturæ, niſi ad ſuſtẽtationẽ reipublicæ, vel Eccl'æ in aliquo caſu neceſsitatis. Tunc. n. laudabiliter, inq̃t, ſeipſum, & ſuos mortis exponeret periculo: q̃a bonũ cõe pponendũ eſt proprio. Ex hoc argui. ſic: Certũ eſt, ꝙ in aliquo caſu tenetur q̃s de pcepto, non ſolũ mortis periculo ſe exponere, ſed & mori pro fratrib. ergo cũ S. Tho dixit laudabiliter hoc fieri in aliquo caſu, nõ accepit Laudabiliter, vt diſtinguitur cõtra Neceſſario, ſeu de pcepto, q̃a falſum dixiſſet, cũ in pcepto hoc eſſe, non ſit dubiũ in aliquo caſu: accepit igitur, Laudabiliter. i. Virtuosè. Quòd ſi hic hanc acceptas gloſſam quare nõ infra in propoſito noſtro? nulla ſiquidẽ ẽ queſtionis aut ſtyli diſparitas. Tertiò, ex reg. gñali, ex qua excipiens profert hæc verba: cũ n. diſtinxiſſet neceſſariũ in neceſſariũ naturæ & perſonæ, & de neceſſario naturæ rñſum tradidiſſet, ꝙ nõ licet dare ex eo eleemoſynã, & exceptionẽ feciſſet ad neceſſariũ pſonæ tranſiens, ipſum abſolutè cõſiderans (vt q. exigebat) duas regulas tradidit. Prima eſt. ꝙ dare de neceſſario pſonæ ſimplr. ſ. & abſolutè cõſiderãdo ipſum, eſt bonũ ſub cõſilio tñ, nõ pcepto. Scd̃a aũt quaſi aduerſatiuè addita eſt, ꝙ inordinatũ ẽ dare tñ de neceſſario pſonæ, ꝙ de reſiduo nõ poſsit cõuenienter vita peragi. Et ab hac ſcd̃a regula excipit tres caſus, ingreſſum religionis, facilem reparationem, & extremam neceſsitatem priuatæ perſonæ, vel magnam reipu. quia in his laudabiliter neceſſaria perſonæ erogantur. Ex his verbis videre quiſpiã põt clara luce, ꝙ Laudabiliter poſuit contra Inordinatum. Regula. n. erat, ꝙ neceſſarium perſonæ nimis a ſeipſo ſubtrahere, eſt inordinatum. Exceptio autem eſt, ꝙ in trib. caſibus hoc fit laudabiliter: id autem eſt dictum Laudabiliter, vt diſtinguitur contra inordinatè, & contra vituperabiliter. Quartò patet hoc idem ex 4. ſen. diſt. 15. q. 2. art 4. q. 1. ibi. n. tractans hunc articulum, eandem regulã tradit, & eoſdem tres caſus excipit ab illicitis. Cõſtat aũt, ꝙ ibi iam determinauerat, quod non ſolũ licitum, ſed præceptum erat dare de neceſſario perſonæ vltimã neceſsitatem patienti: nihil ergo obſtat prædeterminatæ ſententiæ, ꝙ id quod præceptum dixerat, poſt laudabile aut licitum dicat, exigente hoc noua difficultate, quia formaliter ſibi uult reſpondere. Laudabiliter igitur idest virtuosè dixit dari eleemoſynam de neceſſario in articulo neceſsitatis.

Et per hæc patet, qualiter intelligenda ſint uerba illa, quæ ad cõfirmationem deducebantur. ſ. Dare eleemoſynam de neceſſario perſonæ, eſt bonum, & non cadit ſub præcepto, ſed conſilio. Cum n. hæc uerba in eodem ſint articulo accipienda ſunt ut quæſitum formaliter determinat. Quæritur autem ibi, An nõ liceat de neceſſario dare eleemoſynam in tali uel tali caſu: ſed ut dictum eſt, quia ipſum Neceſſarij nomen excogitationem excludere uidet, quæritur, An conſiderando id quod neceſſarium eſt alicui abſolutè, & ſimpliciter, liceat eleemoſynam de eo dare. Ad hoc autem quæſitum facta diſtinctione de neceſſario naturæ, & perſonæ, ſubtiliter & optimè quò ad neceſſarium perſonæ, dictum eſt ꝙ licet ſeu bonum eſt de conſilio: tamen non de præcepto. Ex hac tamen reſponſione nõ ſequitur, ergo in nullo caſu ut in caſu extremæ neceſsitatis hoc non cadit ſub præcepto: quæſita n. aliter a ſapientibus determinantur ſolitarie ſumpta & aliter coniuncta alicui caſui ſiue fini. Si n quæras, an occidere hominem ſit bonum, optimè reſpondebitur, ꝙ non: ſi addas in caſu, quo iuſtitia exigit, reſpondebitur quod hoc eſt in præcepto. Similiter ſi quæras an exponere ſe mortis periculo, ſit bonum, optimè reſpondebitur ꝙ non. ꝙ ſi addas propter actum uirtutis, dicetur ꝙ hoc quandoq; cadit ſub præcepto. & ſimiliter de alijs euidenter apparet, ꝙ aliam reſponſionem ſibi uendicare ſolitariè quæſita, & aliã coniuncta cum aliquo alio. Vnde ad inſinuandum S. Th. ꝙ dare de neceſſario perſonæ ſolitariè ſumptum bonæ affectionis eſt, dixit, ꝙ ſub conſilio, non præcepto cadit. Ad inſinuandum autem quòd hoc in aliquo caſu ſub præcepto cadit, ſupra dixerat, & infra dicit, & alibi, ut eſt allegatum, ꝙ de neceſſario perſonæ extremæ neceſsitatis ſub præcepto tenetur quis ſubuenire. Patet igitur ex dictis, ꝙ S. Tho. ſententia eſt, ꝙ duo ſunt præcepta circa eleemoſynam faciendam. ſ. dare de ſuperfluo naturæ, & perſonæ indigentibus quibuſuis, & dare de neceſſario perſonæ patienti extremam neceſsitatem.

CAPVT VI.

Expoſita opinionis S. Tho ex multis illuſtribus doctorib. antiquis, & modernis, confirmatio.

ET Quia hoc uidetur multis forſitè nimis graue, & S. Tho. quem prius imitabantur, ſequẽdum non putabunt, & coaceruabunt ſibi magiſtros prurientes aurib. ut omnino inexcuſabiles reddãtur, apponendus cenſui multos illuſtres Doctores eandem tenentes ſententiam: licèt non parum pendendum ſit uerbum illud San. Thom. in 4. quando ait eſſe hanc communem ſententiam.

Primã ergo concluſionẽ. ſ. ꝙ quiſq; ſuperfluũ naturæ & pſonæ, tenetur alijs ſubuenire ratiõne ſuperfluitatis, licèt pauper non appareat in extrema neceſſitate, tenent in primis Baſ. & Ambr. in uerbis ſupra adductis. Augu. quoq; ad Macedonium ut habetur

betur 14. q. 4. c. quid dicam, idem ſentit in his verbis. Nonne oēs, qui ſibi videntur gaudere conquiſitis, et qui vti neſciunt, alienum poſſidere conuincimus: hoc. n. certe alienum nō eſt, qd iure poſſidetur: hoc autem iure quod iuſtè, & hoc iuſtè, qd benè. Omne igitur quod malè poſſidetur, alienum eſt: malè aūt poſſidet, q malè vtitur. Hec ille. Vbi apparet ſuperfluum naturæ & perſonę alienū eſſe, quod ad vſum, & conſequenter diſpenſandum: aliter iniuſtè poſſidet, quia habens non rectè vtitur illo. Eandem cōfirmat ſententiam Hier. di. 42. c. hoſpitalitatem: dicens, Aliena rapere conuincitur, qui ſibi vltra neceſſaria retinere probat. Hęc ille. Theophilus quoq; ſuper illa verba Luc. 18. Facilius eſt camelum, &c. tractans an hæc Dñi ſnia impoſſibilitatem oſtendat circa diuitum ſalutē: affirmanſq; impoſſibilitatem, ait, Reuera ita eſt: aliud n. eſt diues, & aliud œconomus: na diues eſt, qui ſibi reſeruat diuitias: œconomus verò, ſiue diſpenſator, qui ad opus aliorum has tenet. Porrò attentatur, q diuitem quidē impoſſibile dici ſaluari, poſſidentē verò diuitias difficile. q. d. Diues, qui captus eſt à diuitijs, & famulatur eis, non ſaluabitur: habens verò illas, qui ſ. eis dominat, uix ſaluabit cauſa humanæ fragilitatis. Hæc ille. Vbi manifeſtè dānantur oēs reſeruantes ſibi diuitias, i. ſuperflua, & q eis famulantur. Quòd aūt talis famulatus excludēs vita æterna, ſit ipſa cuſtodia ſuperfluorū, apparet ex verbis Chry. ibidem dicentis: Non prohibet ditari, ſed opibus famulari, vult vt in neceſſarijs, vtamur eis, non vt cuſtodiamus: nā famuli eſt cuſtodire, ſed dñi diſpenſare. Si conſeruari eas vellet non tradidiſſet eas hominibus, ſed fineret eas in terra iacere. Apparet ēt ex verbis Dñi Matt. 6. Non poteſtis Deo ſeruire & Mammonæ. vbi Hiero. exponens quid ſit ſeruitus diuitiarum, ait, Audiat hic auarus, audiat hoc q cēſetur uocabulo Chriſtianus, non poſſe ſimul diuitijs, Chriſtoq; ſeruiri. & tñ non dicit, Qui habet diuitias, ſed qui ſeruit diuitijs: qui. n. diuitiarū ſeruus eſt, diuitias cuſtodit, vt ſeruus: q aūt ſeruitutis excuſſit iugu, diſtribuit eas, vt dñs. Hæc ille. Vbi expreſsè apparet, q eſt impoſſibile ſuperflua cuſtodire, non diſpenſando, & Chriſtum amare: diuitijs enim amatis, ſe odio haberi neceſſarium eſſe ibidem dicit Dñs. Beda quoq; ſup illud Luc. 11. Qđ ſupereſt, date eleemoſynam, ait. Neque n. ita facienda iubetur eleemoſyna, vt teipſum continuis inopia, ſed vt tui cura corporis expleta, inopem quantum vales, ſuſtentes. Hęc ille. Vbi iuberi expo- ſuit ſuſtentationē inopum poſt neceſſaria nobis.

Inter poſteriores verò doctores Pet. de Pal. in 4. di. 15. q. 3. expreſsè ponit hoc cadere ſub præcepto. Richardus quoque in 4. diſt. 15 q. 2. hoc idem confirmat. Durandus autem & Romanus ibidem, quaſi mortale pauidi timent.

Secundam autem concluſionem (q. ſ. dare eleemoſynam exiſtenti in extrema neceſſitate de neceſſarijs perſonæ ſit in præcepto) Amb. 4. 86. c. paſce. confirmat dicens, Paſce fame morientem, ſi non paviſti occidiſti. Greg. quoq; in homilijs ſuis, ait: Quia. n. in lege ſcriptum eſt, Diliges proximū tuū, ſicut teipſum, minus proximum amare conuincit, qui nō cum eo in neceſſitate illius ēt ea, q ſunt ſibi neceſſaria, partitur, idcirco de diuidendis cum proximo duabus tunicis datur preceptum. Hæc ille. Vbi euidenter apparet, q neceſſaria, non cōtra neceſſitatibus alijs; dubio extremis minorem debito dilectionē Chriſti conuincit, & conſequēter charitatis extinctionem, quę diminutione nō patitur. Baſilius etiā ſuper illud Luc. 3. Qui habet duas tunicas, ait, Hic aūt docemur, q ex omni eo, quod affluit ſupra proprij victus neceſſitatem, tenemur erogare illi, qui non habet, p̃ Deum, qui quęcunq. poſſidemus, largitus eſt. Hæc ille. Vbi clare loquitur eandem ſententiam iuniores quoq; ſ. Petr. de Pal. Rica. dus, Duran. & Roman. in 4. Sen. d. 15. intrepidè aſſerunt teneri quilibet de neceſſarijs perſonę ſubuenire extremæ neceſſitati pauperis. Nō abſq; temeritate ergo à tot doctoribus ac rationibus ſubtrahet ſe quiſpiam, volens magis hominibus placere, q veritatem ſequi. Quòd ſi mihi illud Roſellæ obijceris, q ſi diuitum confeſſiones audiri non poſſent & confeſſores damnationē incurrerent audi Dominum Ieſum Chriſtū in Euangelio diuitibus dicentem. Facilius eſt camelu traſire per foramen acus, q à diuitē intrare in Regnum cœlorum Cōfeſſoribus autem, Si cæcus cæco ducatum prębeat, ambo in foueam cadunt.

Et ſic patet regula generalis, circa eleemoſynarum neceſſitatem largiendam: applicatio aūt eius ad particularia ſcientificæ determinationi non ſubeſt, prudenti ę committitur, q circa particularia verſatur. Et eſt magna opus circumſpectione, vt cōcludat hunc habere ſuperflua: oportet ſiquidē conſiderare ſtatum, filios, filias, ſeruos, alūnus, hoſpites, conuiuas, ſuſtionem, munificentiam magnificentiam, & ſi qua ſunt huiuſmodi; & habere tem per p̄ oculis, q neceſſarium perſonæ non conſiſtit in indiuiſibili: multis. n. adiunctis, non apparebit ſuperfluum, & multis ſubtractis, non cenſebitur quis indigens. Et hęc de eleemoſynę præcepto dicta ſufficiant. Anno Domini, 1496. Finis.

TRACTATVS SEXTVS,

De monte pietatis, in quindecim capita diuiſus.

1 *Quid ſit Mons pietatis, quæ eius capitula, & quid diſcutiendum.*
2 *Ex quibus & quomodo procedendum eſt ad huius veritatis inueſtigationem.*
3 *In quo genere, & in qua ſpecie virtutis, vel vitij operationes iſtę locentur.*
4 *Conditiones iuſtitiæ commutatiuæ & diſtributiuæ.*
5 *Prima opinio dicentium nihil vſuræ aut iniuſtitiæ inueniri in contractibus Montis pietatis ſtando infra limites iuſtitiæ cōmutatiuæ.*
6 *Examinatio prędictæ opinionis cū determinatione q ibi in contractibus committatur multiplex iniuſtitia.*
7 *Secunda opinio examinatur, ſoluendo duo dubia contra ea dicta in prędecenti capitulo.*
8 *Solutio rationum argumentium quòd contractus prędicti ſecundum commutatiuam iuſtitiam ſint iuſti.*
9 *Determinatio, quòd in prædictis contractibus committitur vſura.*
10 *Opinio dicentium iuſta eſſe capitula Montis pietatis ſecundum formam iuſtitiæ diſtributiuæ.*
11 *Examen prędictę opinionis determinans, quomodo hic ſit diſtributio.*
12 *Determinatio quòd ſecūdum iuſtitię diſtributiuæ formam multiplex in hoc Mōte iniuſtitia cōmittatur.*
13 *Opinio dicens in Monte hoc nullum eſſe proprię mutuum ſed ſocietatem potius quandam perſonis capitulis ac commune bonum vnitam.*
14 *Examen prędictę opinionis determinans iniuſtitiam nihil minus inueniri in capitulis Montis ſecundū hanc viam quam ſecundum alias ſupradictas.*
15 *Excluſio quorundam extraneorum dictorum concludens vltimo intentam ſententiam.*

CAPVT I.

Quid ſit mons pietatis, q eius Capitula, & qd diſcutiēdū.

Mons pietatis in multis iā Italiæ populis erectus, & nūc diſcutiēdus, vocat ſumma q̄dā pecuniæ ad ꝑpetuū uſum pauperū deputata hoc mō. Cōpatiētes debitores pauperes alię inopiæ multorū pauperum, quorū facultates (q a nō ſp in pròptu hīe cōtingit vñ ſuis prouidcāt neceſſitatib.) ab Hebręorū uſuris vorant, induxerunt populū, ut pietatis intuitu oblatione uoluntaria quiſquis qđ ſibi placeret, offerret quatenus ex multis ob atis una q̄ta fieret numerū ſumā, cōſeruāda itegrè ad hoc, vt paupe-

ri

ri cuiq; mutuari poſſit, vñ ſibi ꝓuideat. Et qm̃ charitate plena res eſt hęc, fructuoſa fuit prædicatio, adunataq; eſt pecunia multa ſub communibus cuſtodibus repoſita, q̃ Mons pietatis dr̃. Quumq; modum conuenientem & perpetuum humano more rectores ciuitatis ſtatuere vellent, quo pauperib. prędicta pecunia diſtributione perpetua & ęqua ſubueniri poſſit, ſtatuerunt bonos ciues ſad hoc exequendum cum his capitulis.

Primo, q̃ cuſtodiant dictam pecuniam, & ſtent parati ad mutuandum egentibus tot aureos (puta tres ad ſummum) & intra tantum non plus temporis (puta annum) reſtituendos: & hoc vt bonum poſſit eſſe communius.

Secundò, q̃ pignora ab accipientibus mutuum ſumant, & ſuo periculo cuſtodiant in domo ad hoc conducta, & reſtituentibus intra annum reddant: non reſtituentium verò publicè vendant, & ex venditione pecuniam exigant reddendam dño venditi pignoris, deducto prius eo, quod Monti debet, & horum omnium & totalis ſuæ adminiſtrationis rationes ſcribant, & reddant. Et hoc totum fit, vt perpetuari poſſit Mons, & futuris pauperibus prodeſſe.

Tertiò, q̃ vltra pecuniam mutuatam exigant ſecundum numerum librarum ſingulis menſib. tot denarios a prædictis debitorib. ita quotquot libras aliquis mutuo ſuſceperit a Mõte, tot denarios ſingulis mẽſib. quib. illas retinet, dare teneatur. Et hoc non vt aliquid vltra ſortem Monti accedat, ſed ꝓ recompẽſatione operarum cuſtodum & miniſtrorum, q̃ publico pauperum bono in ſupradictis cũ ſuo periculo & labore deſeruiunt, & expenſarum quæ pro penſione domus, & emptione librorum, & cæteris ab eiſdem fiunt. Hac ſunt capitula Mõtis pietatis. Quorum duo prima, qm̃ per ſe notum eſt eſſe ſancta, tertium examinandum reſtat, an ſit licitum aut illicitũ: & ſic illicitum, an vſurã ſapiat.

CAPVT II.

Ex quibus & quomodo procedendum eſt ad huius veritatis inueſtigationem.

Nō ex ſacris literis vel aliqua Pontificis authoritate materia hęc eſt vel ſoluenda, ſed ex principiis moralis philoſophię, naturali lumine notę.

OPortet aũt huius dubitationis, ſicut & cuiuſq; alterius veram ſolutionem ex eius propriis principiis indagare. Quum aũt qõ hęc moralis ſit, & ab hoīe naturaliter ſcibilis, non eſt ex authoritate diuina aut humana, ſed moralis philoſophię principiis tñ procedendum. Ex authoritate ſiquidem diuina in canonicis ſacrę Scripturæ libris contenta q̃dam per ſe ponuntur credenda: & hæc ſunt q̃ humani excedũt vires ingenij (qm̃ fides eſt argũ rerum non apparentium) vt puta q̃ Deus ſit trinus, & alia hmõi. Quędam quaſi ꝑ accidens: & hęc ſunt multa tunc naturali cognoſcibilia tam credenda, quàm operanda, vt citius, certius, & tuti' veritas humano generi innoteſcat, vt puta quòd Deus ſit & q̃ ſit vnus, q̃ adulterium eſt malũ, &c. In neutro aũt horum gñe pñs continetur qõ ſcibilis ſiquidem naturaliter eſt, & nullibi in ſacra Scriptura deciſa inuenitur. Ex traditis aũt in ea ſi ſolui debet, oportet ad morales venire propoſitiones: nõ inquantum creditas, ſed lumine naturali notas. Hoc aũt eſt ex principiis moralibus non ex diuina procedere authoritate. Authoritas verò humana tam canonica, quã ciuilis duo ſimiliter tradit operum gña. Quędam ideo bona, quia mandata: vel mala, q̃ prohibita, & q̃dam iõ pcepta, q̃ bona, vel ꝓhibita, q̃ mala. In horum primo ordine conſtat nos, de q̃bus agimus, actus non contineri: in ſcdo aũt claudi, nullibi explicitè hĩt: ampliùs aũt probari non poteſt ex iuris principiis, inquantum humana ſunt authoritate firmata: ſed oportet recurrere ad philoſophiam moralem, vt ex eius rõnib. naturali lumine lucidis oſtendatur, an hoc ſit ſecundum ſe malum, aut bonum.

Ex hoc aũt, q̃ nulla authoritas qõnem hanc ꝓpriam ſibi vẽdicat, euidenter quatuor patere pñt. Primò, q̃ pñtis qõnis deciſio, nec canonici, nec ciuilis iuris doctores, nec purum Theologum ſecundum q̃ Theologia vltra philoſophicas diſciplinas eſt ſimpliciter neceſſaria, expoſcit, ſed moralem philoſophũ. Scdo, q̃ ſapientes in hac parte nec habendi nec vocandi ſunt doctores ꝓ̃dicti, ſed deponentes potius falcẽ in meſſem alienã. Gl’æ tñ ſunt eis habendæ, q̃ ſecundum iura, quantum licuit, qõnem hanc ventilarunt. Tertio, q̃ non eſt mirum, ſi tales hmõi hoĩes in re hac minus bene dixerunt: quia tractant fabrilia fabri. Quartò, q̃ ex eo, q̃ tot & tales dixerint vel dicturi ſint in re hac ſuas opiniones, aut deciſiones, nemo hæc intelligens negat, aut poteſt conſcientiam ſuam eis credere. ſicut nec corporeæ infirmitatis periculum aromatarijs, niſi ſtultè committere.

Nec obſtat q̃ agere de contractibus & vſura, ad iura ſpectet, & ad Papam & principem decernere: hoc. n. verum eſt quoad contentioſam fori exterioris & humana iudicia. Inter haec ſiquidem ſummi Pontificis eſt vſurarum ambiguitates determinare, & non ſimpliciter. Dupliciter n. aliquid ad eccleſiaſticum iudicium ſpectat: per ſe & ſimpliciter. Et ſic ſummi pontificis iudicio ſubſunt ea tñ, quę ſunt fidei: eo q̃ ipſe eſt conſtitutus a Chriſto doctor & rector fidelium, in quantum fideles ſunt, & non hominum, inquantum hoīes ſunt, & ſibi ꝓmiſſa eſt oīs veritas de neceſſarijs ad ſalutem fidelium: & non oīs veritas naturaliter ſcibilis aut moralis. Aliqd verò ſubditur eccleſiæ iudicio per accidens, & ſecundum quid: ſi illud neceſſarium certa rõne neſcit, aut ſi iõ verè ſcita ab aliquibus, non capitur ab alijs, &c. & de horum numero conſtat ex dictis qõnem hanc eſſe. Et propterea ſicut in his, quæ ſunt fidei ſummi Pontificis authoritas oib. præeſt rõnibus: ita in his ſcibilibus ſupra tam ipſum, quàm quemcunq; alium iudicem, iõ naturali lumine roborata locum obtinet. contra quam ſola authoris naturæ authoritas ſtatuere, aut decidere aliquid poteſt. Et qm̃ ſolius veritatis amore opus hoc agitur, & materia moralis eſt vt oib. amabilis veritas reddatur, nemo opinans nominabitur, aut mordebitur quouis modo: ſed opiniones diſcutiemus, bene dicta ſuſcipientes, minus autem bene, ordinantes, & ſecundum vires fraternitate & charitate emendantes.

CAPVT III.

In quo genere, & in qua ſpecie virtutis, aut vitij operationes iſtæ locentur.

HVmana opera virtutis, aut vitij ſuſceptiua, in duo ſecantur genera. Quædam. n. ſunt, quorum bonitas vel malitia in ordine ad operantem conſiſtit, vt concupiſcere, iraſci, timere, audere & vniuerſaliter humanę paſſiones. Talium ſiquidem rectitudo ſufficienter habetur, ſi ipſe operans in ſe ipſo aliqualiter ſe habet, puta ſi paſſio ſecundũ rationem refrenetur, &c. Alia aũt ſunt, quorum ꝓpria & per ſe primò bonitas aut malitia conſiſtit in ordine ad alterum, licèt ad complementum virtutis bonitatem etiam in ordine ad operantem bona eſſe oporteat: vt reddere depoſitum, reſtituere ac commodatum, & vniuerſaliter operationes, quę iuſtitiæ ſubiacent. Ad horum ſiquidem rectitudinẽ propriam. i. ad hoc vt iuſta opera ſint, ſufficit, q̃ alteri ęqualiter commenſurata ſint: puta q̃ reſtitutio acceptioni ęquetur. Non. n. refert q̃ quis intentione depoſitum reddat, aut debitum perſoluat, ſi operis iuſtitiam inſpicimus. licèt plurimum interſit, ſi iuſtitiæ virtutem operanti attribuere volumus. Propter quod hoc eſt ſingulare in iuſtitiæ operib. q̃ iuſta operari pñt carentes iuſtitiæ virtute: cęterarum aũt virtutũ opera nemo abſq; virtute illa explere ſufficit. Quod ideo (vt ex dictis patet) accidit, quia cęteræ virtutes perficiunt hominem in his, quæ ſunt ad ſe: iuſtitia vero in his, quæ ſunt ad alterum, vt in quinto dicitur Ethic.

Quum

Quum autem clara luce liqueat opera hæc, de quibus præſens agitur quæſtio, in numero eorũ, quæ ad alterum ſunt cum æqualitatis ciuili debito continere, eorum bonitatem, vel malitiam ex ipſa ratione iuſti, quod ad alterum eſt, ſecundum æqualitatem ciuiliter debitam, cõſiderare oportet. Et ob hoc omnes rationeſq; in hac adducuntur, ex rectitudine voluntatis & pietate intentionis communitatis & miniſtrorum defectiuæ ſunt: nõ enim attingunt ad opus ſecundum ſe, an iuſtum vel iniuſtum ſit. Et quoniam iuſtum non humana lege poſitum (quoniam illud non eſt ad propoſitũ, eo q non habet locum niſi in differentibus) ſed naturale.i.ex ipſa rei natura æqualitate aliqua alteri commenſuratum, in duas ſecatur ſpecies i.ſecundum iuſtitiam commutatiuam, & ſecundum iuſtitiam diſtributiuam, oportet non latere, ſecundum quam iuſti ſpeciem opera hæc examinare oportet. non.n.eodem mõ iuſti rõ in vtraq; inuenitur. Quamuis aũt primo aſpectu ad commutatiuam iuſtitiam ois hmõi opera ſpectare videatur (q vel ceſſionis, vel recompenſationis, vel locationis actus ſunt) quia tñ ſecundum aliqd diſtributiua admiſcetur iuſtitia, idcirco primò ſecundum formam iuſtitiæ commutatiuæ. deinde ſecũdum admixtam diſtributiuam, & denum quandam ſingularem opinionem examinando procedemus.

CAPVT IIII.

Conditiones iuſti commutatiui & diſtributiui.

QVia verò ignoratis conditionib. terminorum ſimpoſſibile eſt intelligere cætera, prælibandũ eſt quid rõ iuſti in commutationib. exigat, & ſimiliter quid rõ iuſti in diſtributionibus requirat: ad hæc.n aſpicientes, oportet reliqua examinare. In ciuitate, quum totum quoddam ſit triplex debiti rõ, ſine qua iuſtum non inuenitur, conſiderari poteſt.ſ. partis ad partem, totius ad partes, & partiũ ad totum. Primus ordo dirigitur a iuſtitia cõmutatiua, ſecundus a diſtributiua, tertius a gñali, quę Legalis alio nomine dr de qua in quinto Ethicorũ dr, q neque Heſperus neque Lucifer eſt ita fulgẽs, aut admirabilis. Partes quidem ciuitatis ſunt ſingulares perſonę, quarum & res & opera & perſonas cõmutare adinuicem oportet, vt quod vni deeſt, abſq; dantis damno ab altera habeatur. Bonum ſiue vel malum cõe neceſſe eſt ſingulis proportionaliter diſtribuere, ſingulorumque bona ad commune bonum ordinanda eſſe nemo dubitat.

Commutatiua iuſtitia exigit vt aliquid detur, & accipiatur inter ſingulares perſonas ſecũdũ æqualitatem arithmeticam: diſtributiua verò exigit diſtributionem a principibus vel ciuitate factam ſingulis perſonis ſecũdũ æqualitatem geometricã.

Sed omiſſa pro nunc tertia hac iuſtitia (qm vt poſt patebit, non eſt ad ppoſitum) ſciendum eſt, q iuſtum ſecundum iuſtitiam commutatiuam requirit tres condõnes. Prima eſt, q ibi ſit datio & acceptio ex parte vtriuſq; extremi: aliter commutatio non eſſet. & commutatiuæ iuſtitiæ (qui directiua commutationum eſt) propria deeſſet materia. Secunda eſt, q ſit inter partem.i.ſingulares pſonas: aliter a diſtributiua, aut gñali iuſtitia non diſtinguerentur: vn ſeruitium cõiati exhibitum, recompenſat ab ea, vt ſingularem pſonam induerit, ſicut & vendit & emit, vt perſona ſingularis. Tertia eſt, q ſeruetur æqualitas arithmetica.i.quantitatiua, vt ſ.quantum ſiut ſeruitium, tanta ſit merces, & quanta læſio, tanta vindicta, &c. alter commutationes iuſtæ non eſſent. Mutuanti.n.quatuor niſi quatuor reſtitueret, iniuſtitia eſſet, & iſte eſt iall s.

Iuſtum aut ſm iuſtitiam diſtributiuam, tria ſimiliter exigit. Primò, q ibi ſit diſtributio, quæ ppria eſt iuſtitiæ diſtributiuæ materia, vt ex ei⁹ nomine patet. Secundò, q ſit inter totum & partes, ita q a toto ad partes terminetur: aliter debiti rõ & diſtributio in vnum non coirent. Diſtributio nanque petitionem ſumat alicuius, qd niſi totius eſſet, partib. debitum, vt diſtribueretur, non eſſet. Vocamus aũt totum, cõitatem vel principem vel ſic; partes aũt, ipſos ciues. Tertiò, q ſeruetur æqualitas geometrica.i.proportionalis, vt ſ.talis ſit pportio eius quod datur de cõibus bonis uni perſonę ad id quod datur alteri, qualis eſt inter perſonas ipſas.i.ut quantum una perſona præcedit alteram in illa repub. tantum quod vni datur excedat id, quod datur alteri. Aliter æqua non eſſet diſtributio: quia boni totius partibus debiti, tantò plus alicui parti debetur, quantò pars illa principalior eſt in illo toto, quæ principalitas in diuerſis politijs ſm diuerſa attenditur, ſ.ſecundum uirtutem aut diuitias, aut aliquid huiuſmodi.

CAPVT V.

Prima opinio dicentium nihil vſuræ aut iniuſtitiæ inueniri in contractibus Montis pietatis, ſtando infra limites iuſtitiæ commutatiuæ.

Mutuantes in Mõte pietatis nullã uſurã, uel iniuſtitiæ maculam contrahunt.

HIs igitur præmiſſis, illorum occurrit opinio, qui terminos cõmutatiuæ iuſtitiæ non egrediendo, contractus omnes huius Montis, nec vſuræ nec iniuſtitiæ aliquid ſapere credunt. Et quoniam hi duabus incedunt uijs, illa primò adducenda eſt, quæ hos contractus adeo non ſecundum ſe iuſtos dicit, vt ſi de cuiuſq; priuatæ perſonæ intẽtione recta conſtaret, ſicut de pia communitatis & Montis intentione modò conſtat, cuilibet liceret pecunias ſuas cum ſupradictis contractibus pauperibus mutuare.

Vt autem huius ambiguitatis ueritas clarius eluceſcat, ex quo non refert ſecundum hanc uiã, quis mutuet, publica ſcilicet an priuata perſona, nec refert cuius ſit quod mutuo datur, an.ſ.mutuantis ſit an alterius, ponamus in terminis caſum diſcutiendum, præſuppoſita recta intentione mutuantis: quam tamen præſupponere non eſt opus, quia contractus ſecundum ſe iuſtitiam quærimus, quæ in æqualitate commutationis conſiſtit, quacunque id intentione hat. Sit ergo Petrus mutui indigentium ſ a ponẽs 10000 ducatos, conducatq; miniſtros ſcriptores, & cuſtodes pignorum, ſine quibus mutuum nolli dare vult, exigatq; vnũ denarium pro qualibet libra ſingulis menſibus, à ſingulis accipientibus, & retinentibus mutuum, ſuppoſito q tanta quantitas pecuniæ requiratur ad mercedem reddendam debitam miniſtris, & cuſtodibus, &c. Dicit itaque his ſtantibus hæc prima opinio tria. Primò, quòd hic ſunt tres contractus; ſecundò quòd in his nulla interuenit vſura; tertiò quòd in his nulla inuenitur iniuſtitia.

Primum horum declaratur diſtinguendo contractus. Eſt ſiquidem hic primò contractus mutui inter Petrum mutuantem & Ioannem pauperem. Eſt deinde contractus pignoris inter Ioannem pauperem & ipſum Petrum, ſeu miniſtros eius quod idem eſt, quia in mutuantis perſona pignus ſuſcipiunt. Eſt & tertiò contractus locationis, quo miniſtri operas ſuas locant ad ſcribendum, cuſtodiendum & executiendum pignora, &c. & pauperes mercedem eis debitam retribuunt, unum denarium pro libra ſoluendo.

Secundum uerò.ſ.q hic nulla ſit uſura, probant ex ipſius uſuræ ratione dupliciter. Primo qa uſura eſt quando aliquid ultra ſortem ex mutuo quæritur, ita quòd mutuum ſit non occaſio aut cauſa ſine qua non, ſed ratio & cã propter quam aliquid pecunia æſtimabile ultra ſortem percipitur. Conſtat autem ex diſtinctione contractuum, quòd hic nihil propter mutuum ultra ſortem quæritur, ſed tantum propter locatas operas miniſtrorum: cuius euidens ſignum eſt, quòd ſi miniſtri gratia hæc facere uolunt donãtes ſingulis illos denarios, nemo turbabitur. Secundò, Quia ſi iſta miniſtrorum merces eſſet uſuraria, a quocunq; redderetur, eſſet uſuraria: non enim refert, an fœneratori uſurę dentur ab accipiente mutuum uel a principe uel a quocunq; alio. Sed conſtat quòd prędictis miniſtris abſque ullo ſcrupulo poteſt tanta merces pro ijs laboribus a communitate uel prin

cipe

cipe reddi, vt Mediolani, & Brixiæ, & Veronæ fit, ergo non eſt vſura.

Tertium autem, ſ. quòd hic nulla ſit iniuſtitia, declaratur ſic: Si hic eſſet iniuſtitia, aut eſſet iniuſtitia iſta ex parte miniſtrorum, vt ideo iniuſta ſit exactio iſta, quia ipſius gratis tenẽtur operas ſuas impendere. & hoc non, quia non ſumus in caſu extremæ neceſſitatis, aut ſuperfluitatis tantæ ꝙ teneantur ad hoc. Aut ex parte modi accipiendi, vt ideo iniuſta ſit acceptio, quia taxatur vnus denarius pro libra ſingulo mẽſe. & hic non, tum quia multorum ſapientum & bonorum virorum ſententia conſideratis particularibus circunſtantijs via hęc æquiſſima iudicata eſt: particularium autem iudicium prudentibus viris committendum eſt ſecundum moralem philoſophiam. Tum, quia hinc modo ratio ſuffragatur: compẽſatur enim hoc modo ſoluto periculo & labori miniſtrorum. Quantò maioris pretij pignus aut maiore tempore retinetur, tantò plus periculi cuſtodes ſubeunt & curæ & laboris, ſi excutienda (vt ſæpe accidit) pignora ſunt. Aut ex parte pauperum, vt iniuſta ſit hæc exactio quia a non debente ſoluere exigitur. & hoc non, propter duo. Primò, quia ſi pauper non tenetur ad hoc, cum aliquis ad hoc teneatur, debet aſſignari quis eſt, qui ad hoc obligetur. Ipſe Petrus mutuans non tenetur, quoniam damnum incurrere non tenetur ex hoc, ꝙ beneficium mutui impendat: quinimmo ſi aliquod damnum ex hoc incurreret, poſſet a paupere accipiente mutuum illius recompenſationem exigere, vt ab omnibus doctorib. concorditer dic. Princeps quoque; aut communitas ad hoc non tenetur: tum quia ſumus extra caſus extremæ neceſſitatis & ſuperfluitatis, extra quos eleemoſyna non eſt in præceptum: tum quia principes, etſi teneantur pauperum curam habere, & eis ſubuenire, non tamen tenentur hoc modo ſubuenire, vt de ſe patet. Si ergo nullus inuenitur, qui ad hoc teneatur, reſtat ꝙ pauper ipſe teneatur. Secundò quia morale principium eſt ꝙ ille debet onera rei ſuſtinere, in cuius fauorem res agitur: cum autem conſtet quòd miniſtrorum operæ propter pauperes fiant, vt habeant vnde ſuis ꝓuideant neceſſitatib. conſequens eſt, ꝙ ipſi pauperes debeant miniſtrorum operas recompenſare.

CAPVT VI.

Examinatio propoſitæ opinionis cum determinatione, quod in his contractibus committatur multiplex iniuſtitia.

Non niſi iuſte exigitur à pauperib. ꝙ ſibi mutuata pecunia aliquid pro mercede illorũ qui in monte pietatis ſeruent. & reſpiqua ad ſoluẽdam continuò, & obligatũ miniſtrorum preparationem. [marginal note, partly illegible]

QVòd autem prædicta opinio in multis à veritate deficiat, non ex opinabilibus, ſed ex per ſe notis principijs moralibus deducendũ eſt. Aſſumamus itaq; duo principia in commutationibus contractib. per ſe euidentia. Alterũ affirmatiuum, ſ. Ille tenetur mercedem reddere, in cuius fauorem opus agitur. Alterum negatiuum, ſ. Nullus tenetur mercedem reddere pro opere facto in alterius fauorem. Hæc principia ſtando intra limites iuſtitiæ commutatiuæ per ſe nota ſunt, quoniam in ſeipſis æqualitatem iuſtitiæ clarè continet, & adeo indiſciplinati eſſet quærere eorum probationem. Sub his autem principijs oportet ſubſumere propoſitiones minores, quas difficile eſſet intellectu penetrare, niſi prius operationes miniſtrorum interuenientes in contractibus iſtis diſtinguerẽtur, & ſigillatim diſcuteretur quæ in cuius fauorem fiat: hac.n. deciſione habita, ſtatim tota ratio integrè patebit. Sed hanc deciſionem abſq; errore habendam, oportet ex his, quæ per ſe inueniuntur in operatione qualibet, & non ex his, quæ per accidens inſunt, & ex proprijs & immediatis cuiuſque conditionibus, & non ex communibus & remotis ſententiam proferre. Propter quod non eſt in hac conſideratione immiſcendũ, ꝙ hoc, vel illud opus in fauorem boni cõis aut aliud huiuſmodi, finis ſiquidem cõis & remotus eſt vniuerſitatis bonum in particularibus commutationibus. Iam.n. ſtabilitum ſuperius eſt, ꝙ iuſtum ſecundum iuſtitiæ commutatiuæ formam attenditur ſecundum æqualitatem commutationis huius perſonæ ad illam perſonam; & non ſecundum ordinem ad communitatem.

Ex per ſe ergo & proximis conſideraturi, diſtinguſimus in primis operas has miniſtrorum, dicentes ꝙ harum operarum quędam ſunt quaſi per ſe communiter inſunt. & hę ſunt illę, quæ vſque ad venditionem pignorum interueniunt. Quædam verò ſunt ſpecialiter, & per accidens inſunt: & hæ ſunt ſubhaſtatio & venditio pignorum, & his annexa, quę ex mora quorundam debitorum accidunt. Diſtinguendo autem ſigillatim prima opera, dicimus ea eſſe hęc. ſ. cuſtodiam pecunię, pręparationem ad mutuandum, actum mutuãdi, ſumere pignus, ſcribere hęc, cui annectuntur expenſę pro libris, &c. cuſtodiam pignorum, cui coniungitur conductio domus pro eorũ conſeruatione, & tandem reſtituere pignora. Horum autem pars maior & periculoſior in fauorem fit Petri mutuantis, aut vniuerſitatis pauperum: cuſtodia.n. pecunię, acceptio pignorum, eorum cuſtodia, ſcribere hæc, expenſa pro libris conductioque domus (in quibus totum periculũ eſt) ad alterius vel vtriuſq; ordinantur ſecuritatem. Reliqua autem paucula, ſcilicet pręparatio ad mutuandum, & ipſe actus mutuandi & reſtitutio pignoris, ad huius pauperis ordinantur vtilitatem.

Et vt clarius eluceſcant hęc; videamus ſingula. Cuſtodia in primis pecunię, in illius fauorem proximè fit, cui cuſtodienda imponitur: pecunia autẽ hęc cuſtod. ſ duobus ſ. Petro mutuanti, cuius eſt directum dominium huius pecunię: & vniuerſitati pauperum, cuius eſt quaſi dominium vtile eiuſdem. Nulla.n. alia ratione hanc pecuniam oportet conſeruari, niſi vt Petrus ſit ſecurus, ſi quando velet rehabere pecuniam ſuam: & vniuerſitas pauperum ſit certa, ꝙ communis ſit etiam futuris pauperibus vtilitas iſta. Acceptio ſimiliter pignorum, quum ad conſeruationem & ſecuritatem capitalis proximè ordinetur, conſtat ꝙ in fauorem ipſius Petri & vniuerſitatis pauperum fit. Et ſimile omnino eſt de ipſo actu ſcribendi, & expenſis pro libris. Hæc enim omnia nulla alia ratio fieri cogit, niſi ob integritatem & ſecuritatem pecunię. Ioannes enim pauper mutuum accipiens, non curat quòd hęc reſcribantur aut quòd pignus ab eo exigatur: ſed hęc omnia pecunię dominus ſecuritati ſuę conſulens fieri vult.

In cuſtodia aut pignorum cõſiderandũ eſt ꝙ ſicut pignus hẽt in ſe duo, ſ. ꝙ ſit pignus, ꝙ ſit talis res (puta veſtis) ita in ipſa pignorum cuſtodia diſtinguendum eſt, ꝙ ipſa eſt cuſtodia pignoris, & ꝙ eſt cura talis rei. Si conſideretur formaliter pignorum cuſtodia, manifeſtè patet, ꝙ in fauorem Petri mutuantis. & vniuerſitatis pauperum fit, quia proximè ordinat in ſecuritatem pecunię rehabendę. Vñ quia contractus pignoris ſui veritatem eſt in fauorem accipientis, ideo accipiens ipſum tenet ad reſtitutionem eius, ſi ẽt perdit illud, ut conuincit ex illo morali principio reſtitutionũ poſito à S. Tho. in Secunda Secundæ q.62. ꝙ aliquis tenetur ad reſtitutionem nõ ſolum rõne rei acceptę, ſed ẽt rõne acceptionis tenet. reſtituere, ẽt perdita re. Et in hoc differt accipiens depoſitum ab accipiente pignus, ꝙ ille depoſito perdito, non tenet ad reſtitutionem. quia obligatur ad reddendum depoſitum rõne rei acceptę, & non rõne acceptionis, quia depoſitum dat in fauorem deponẽtis: iſte aũt. ſ. accipiens pignus, quia tenet & rõne pignoris accepti, & rõne acceptionis (quia pignus dat in ſecuritatẽ petentis ipſum) obligat ad reſtitutionem non ſolũ quãdiu pignus hẽt, ſed ẽt [illegible] non hẽt: [illegible] periculo

lo tenetur naturali iure illud cuſtodire, ſicut qui accomino datum accipit eadem, &c. Si autem conſideretur cura talis rei quæ eſt pignus (puta excuſſio veſtium & huiuſmodi ſolicitudo) ſic quia hoc accidit pignori, de ſui rõne non exigit, quod ſit in tali materia, ſed ſufficit quod ſit tanti precij, vt ſecura ſit pecunia recuperanda: quo non eſt eadē rõ de ſolicitudine exercenda, & de ipſa cuſtodia. Hæc namq; cura ſiquis in fauorem vtriuſq; dantis. ſ. & accipientis cedat (dum pignoris dno res ſua incorrupta ſeruat & huic creditori ſecuritas ſ pecuniæ ſeruatur, vt poſſit mutuatã recipere pecuniam) ſimpliciter tñ & per ſe fit in fauorem dñi pignoris, quia natura licet exigat pignus, non tñ exigit qualitatem pignoris, nec hãc corruptibilem conditionem nec exigit naturaliter. Vnde paciſci poſſit cum dno pignoris talis, quod ipſe non vult ſolicitudini in hãc, ſed quod Dñs ipſe mittat tpe curæ adhibendæ ad excutiendas veſtes ſuas, & alias huiõi. Nec obſtant, quod ſi nullo interueniẽte pacto veſtes in pignus acceptas contingit lędi, retinens ipſas tenetur ad ſatiſfaciendum dno pignoris. Hoc.n. non prouenit ex eo, quod retinens tale pignus teneatur per ſe ad curã eius, ſed ex eo quod per accidens ille tenebatur ad hoc, quia. ſ. non fuit proteſtatus, manifeſtando dno pignoris, quod talis pignoris curã ſeruaret. Implicite.n. obligatur quilibet ſumens pignus qualecunq; ad eius curam, (expenſis tamẽ dni) niſi aliud proteſtetur. Domus aũt conductio inquantum deſeruit cuſtodiæ pecuniæ & pignorum, in fauorem eſt Petri mutuantis, & vniuerſitatis pauperum. Inquantum aũt pignorum expẽſioni & curæ vtilis eſt, in horum pauperum fauorem fit. Reliqua aũt tria opera, ſ. actus mutuandi, & pignora reſtituendi, & paratum eſſe ad mutuandum; in fauorem manifeſtè ſunt Ioannis pauperis. Sed prima horum ſ. actus mutuandi, & reſtituendi pignus, ſub mercede non cadunt, quia actui mutuandi inſeret actus recipiendi acceptum mutuum, & actus reſtituendi pignus reſpondet actui dãdi ipſum pignus, ſicque par pari refertur. Tertium aũt ſub mercede eſſe per ſe patet: pecunia ſiquidem æſtimabilis eſt obligatio ad paratum eſſe mutuãdum. Opera verò in altero diuiſionis membro poſita ſ. quæ ſpecialiter reſpectu quorundam accidunt; (vt venditio pignoris, & cætera annexa,) nõ opus eſt diſcutere, in cuius fiant fauorem, quoniã propter moram debitoris ab ipſo ſoluenda ſicut & expenſæ, quæ poſt eius moram fierent in citatione coram iudice, & litibus, &c.

Ex omnibus igitur his colligendo, cum pateat vnum tm̃ actum mercenarium propriè, & per ſe ordinari vniuerſaliter in fauorem cuiuſq; ſingularis pauperis. ſ. obligatam præparationem ad mutuandum, ex ſupradictis principijs facilè veritas intenta deduci poteſt conſiſtens in quinq; concluſionibus. Prima eſt negatiua, ſcilicet, Nullus pauper tenetur ad reddendam mercedem debitam miniſtris huiuſmodi pro cuſtodia pecuniæ vel pignoris, pro opere ſcribendi libros rõcium, aut pro domo ad hæc cõducta. Patet iſta ex illo principio negatiuo, quo dr̃, quod nullus tenetur mercedem ſed dare pro opere facto in alterius fauorem. Ex dictis.n. iam conſtat iſta opera non eſſe facta in fauorem Ioannis pauperis, ſed alterius, puta Petri mutuatis vel vniuerſitatis pauperum, vel vtriuſq;. Secunda eſt etiam negatiua. ſ. Non omnis pauper accipiens mutuum, tenetur ad reddendam mercedem miniſtris pro cura pignoris, aut domo ad hæc ſtili. Patet iſta ex eodem principio: quia non omnis pauper offert pignus tale ideſt oneroſum, & conſequenter nõ omni pauperi exhibetur hoc ſeruitium, ac per hoc nec à quolibet reddendam eſſe mercedem iuſtitia exigit commutatiua. Nec obſtat, ſi quis fingat omnes teneri ad hoc: quia licet hic non det mihi pignus excutiendum: ego tamen qui ignorabam quale pignus eſſet allaturus, iam conduxi excuſſorem in ſeruitium eius & aliorum paratum. Ignorantia ſiquidem hęc non ſuffragatur, quoniam probabilem cognitionem (quę in huiuſmodi, certitudini par eſt) Mons habet, quod pauperum indigentium mutuo alij afferent pignora excutienda, & alij non: vt quotidiana experientia teſtatur. Et conſequenter conducendus eſt ſibi excuſſor pro quibuſdam, ab illis mercedem recepturus, ſi iuſtitiæ commutatiuæ æqualitas ſeruari debet. Tertia eſt affirmatiua, ſ. Petrus mutuans, ſiue vniuerſitas pauperum tenetur ad ſatiſfaciendum miniſtris pro operibus in prima concluſione poſitis. ſ. cuſtodia pecuniæ, & pignoris &c. Patet iſta ex affirmatiuo principio, quo dicitur, quòd ille tenetur mercedem reddere, in cuius fauorem opus agitur. Patet equidem ex dictis, quod opera illa in vtriuſq; vel alterius horũ fauorem per ſe fiunt, non Ioannis pauperis. Quarta etiam eſt affirmatiua, ſ. Quilibet pauper mutuum ſumens tenetur ſatiſfacere pro obligata pręparatione miniſtri ad mutuandum, & illi pauperes tenentur ad ſatiſfaciendum pro cura pignorum oneroſorum & particula penſionis domus inquantum deſeruit ad hoc qui pignora talia afferunt. Patet iſta ex eodẽ principio: patet enim ex dictis obligatam præparationem ad mutuandum in fauorem ſingulorum pauperum eſſe, & excuſſionem pignorum in fauorem eorumdem. Quinta concluſio principaliter intenta, (quæ ex prædictis apertè ſequitur) eſt iſta: Iniuſtè exigitur à quolibet paupere vnus denarius pro libra ſingulis menſibus, pro mercede reddenda ſupradictis miniſtris, &c. Clariſſima eſt iſta: quia cum iniuſte exigatur ab aliquo id, ad quod non tenetur, & ex dictis conſtet, quòd pauper quilibet nõ tenetur ad omnia ſoluenda (ſed ad vnu, ſ. obligatam pręparationem ad mutuandum) conſequẽs eſt, quod iniuſte exigatur à quolibet merces pro omnibus miniſtrorum operibus reddenda.

CAPVT VII.

Secunda opinio examinatur ſoluendo duo dubia controuerſa dicta in præcedenti capite.

ANtequam Soluantur obiectiones ad oppoſitũ factę & examinetur, An vſura hic inueniatur, duo circa ſupra dicta relicta ſoluenda ſunt: conferendaq; horum ſolutioni eſt ſecunda opinio, quia eius deciſio ſimul apparet: Reſtat igitur dubium primò, an Petrus mutuãs, an vniuerſitas pauperũ, an vterq; ſimul teneatur ad ſatiſfaciendum miniſtris pro illis operibus pro quibus Ioãnes pauper non obligatur. Sed ſi prædicta diligenter inſpiciant, patere, puto quod non Petrus mutuans, ſed vniuerſitas pauperum tenet ad hoc. Adductum.n. iam eſt principium dicens quod ille, in cuius fauorẽ res agit tenet ad mercedem reddendã: conſtat aũt, quod cuſtodia ſeu conſeruatio pecunię integra (ad quam cętera hęc opera ordinant) non in Petri fauorẽ, ſed pauperum vniuerſitatis fit, quia Petrus non propter ſe cuſtodiendam pecuniam deponit: ipſe.n. per ſeipſum cuſtodiret pecuniam propriam niſi pauperũ vtilitas exponendam pecuniam ſuam cuſtodibus expoſceret. Patet etiam hoc idem ex eo, quod pecunia hęc non cuſtoditur periculo Petri offerentis, quoniam reſtituenda eſt ſibi non ſolum ratione rei acceptę, ſed ratione acceptionis: & iam dictũ eſt, quod quando aliquis tenetur ad reſtituendum ratione acceptionis, etiam re perdita tenetur. Petrus igitur gratis offerens pecuniam mutuo, licet non doneet, non tenetur, ſed pauperum vniuerſitas. *Pauperũ vniuerſitas ad opera ſoluenda tenetur, quod pauper iniuſte ſoluerit.*

Et tunc ſurgit ſcdm dubium, Cur iniuſtè dicat exigi à Ioanne paupere particula quædam eius, ad quod vniuerſitas pauperum tenetur, cum Ioannes ſit pars totius pauperum vniuerſitatis: ſicut autem vniuerſitas tenetur ad integram ſatiſfactionem, ſic pars eius ad partem. Quinimo impoſſibile

ſibile eſt, quòd aliter vniuerſitas pauperum ſatiſfaciat, quoniam præter pauperum res nihil habet.

Sed an hæc quoque dubium ea dictis vtiſſim facilè haberi poteſt. In vtilitatem ſiquidem eſſe huiuſmodi exactionem ratio indicat commutatiuæ iuſtitiæ, in ſtatu eius latitudinem ſtando à parte exigi non poteſt id, ad quod totum tenetur, eo quod intentum vt extremum eſt nimium ſtatim iuſti, partis rationem habet, & neque eſt à parte exigere ſecundum iuſtitiam commutatiuam id ad quod totum ſecundum eam tenetur, ac ſi ex gereret ab vna parte id, ad quod pars alia tenetur: quod iniuſtiſſimum eſſe conſtat. Ex prędictis autem ſufficienter habitum, quòd omnes huiuſmodi operationes ſecundum iuſtitiæ commutatiuæ formam modò examinantur. Quid autem dicendum ſi ſecundum iuſtitiam diſtributiuam, quomodo in hac re habet, proprio loco dicetur. Sat ſit tunc ſcire, quòd iniuſtè exiguntur hæc à Ioanne paupere, ſi contra iuſtitiæ cõmutatiuæ limites res agatur vt opinio prima dixit.

Ex præmiſſis autem patere põt defectus alterius opinionis defendentis contractus, ſecundum iuſtitiam cõmutatiuam, licèt nõ ita amplè ſicut prior. Propius ſiquidem accedens ſecunda hæc opinio ad caſum Montis pietatis, & non curans an ſingularis perſonæ liceret pecuniam propriam tali mutuo exponere, caſum in terminis ponens, licèt in cęteris concordet cum præcedenti, in hoc tamen differt, quòd Petrum ponit abdicantem à ſe proprietatem & dominium pecuniæ mutuandæ, ſicut & illi, qui Monti pietatis pecunias offerunt, donant. Et hic caſus omnino idem cum Monte pietatis eſt, vt ſi Petrus vocato populo cum eius rectoribus offert donatione libera & irreuocabili 10000 ducatos, ad hoc vt inde perpetuò pauperib. mutuentur: hac donatione facta ſtatuuntur poſtmodum à populo & rectoribus miniſtri, &c. vt ſupra in iſto dicit caſu, cum iniuum pecunia nec Petri, nec alicuius alterius ſit (minus ſignum eſt, quòd abſolutè loquendo, quicunque eam diſtraheret, iniuſtè hoc faceret, vtpote contra expreſſam intentionem piam donantis, qui non niſi ad hoc donauit) conſequens eſt, quòd obligatum an mercedem reddendam miniſtris ad finem, cuius deriuetur pauperes. Communitas enim ad hoc non tenetur, cum extra caſum neceſſitatis extremæ & ſuperfluitatis res hęc agatur, & vt dictũ eſt, non tenetur ad habendum determinatum modum ſubueniendi. Patet ſiquidem huius opinionis defectus ex conſideratione principiorum ſupradictorum: nihil enim minus iuſtitiæ in hoc accidit caſu, quàm in pręcedenti. Tum, quia Ioannes pauper etiam hic non tenetur ad mercedem reddendam, quia non fit opus in ſuum fauorem, & nihil refert, an hoc opus fiat in fauorem Petri mutuantis, an communitatis, an vniuerſitatis pauperum, an etiam ipſius Dei. Sufficit namque Ioanni pauperi ad hoc, quòd ipſe non teneatur, ista negatio, ſcilicet quòd opus hoc non fiat in ſuum fauorem, quia in hoc caſu inuenit probatũ fuit. Principiũ enim negatiuum adductum eſt, quòd nullius ſecundum iuſtitiam commutatiuam tenetur ad mercedem reddendam pro ſeruitio alteri impenſo. Alterum autem eſſe etiam ipſum pauperum collegiũ à ſingulis pauperum, in primo Politicorum patet, & intra iuſtitiam commutatiuam ſtando, probatum eſt prius.

Tum, quoniam vniuerſitas, ſiue collegium pauperum ad hoc tenetur etiam in iſto caſu, & conſequenter iniuſtè à ſingulis pauperibus mutuum accipientibus hoc exigitur. Eadem ſiquidem ratio, qua vniuerſitatem pauperum ad hoc teneri prius dicebatur, hic locum habet, quoniam non ratione dominij ipſius pecunię ad hoc tenebatur, ſed ratione quaſi vtilis dominij, id eſt quia pecunię ſecuritas, & integritas in ſuum per ſe & proximè fiebat fauorem: quod in hoc caſu manifeſtius fieri apparet. Et ideo vniuerſitas ipſa pauperum ad ſatiſfaciendum miniſtris pro operibus illis, quæ non ſunt in fauorem Ioannis pauperis, tenetur. Eſt igitur multiplex ſecundum iſtam viam in contractibus his iuſtitia.

CAPVT VIII.

Solutio rationum argumentum quòd contractus prædicti ſecundum commutatiuam iuſtitiam ſint iuſti.

OBiectionum autem in oppoſitum adductarũ prius enumeratas illas videre, quæ iniuſtitiam ab his contractibus auferre conabantur, & poſtmodum illas examinare, quæ de vſura eorum agebant. Duppliciter igitur hic inuenitur iniuſtitiam ea dictis patere poteſt, ſcilicet ex parte modi exigendi & ex parte pauperum à quibus exiguntur. Ex parte ſiquidem pauperum, quia ipſi non tenentur ad ſatiſfaciendum miniſtris, niſi quòad aliquid tantùm. Nec eſt inter modica deputandum id, in quo agitur, quoniam vt ex dictis liquet, non tenetur fortè quilibet pauper ad tertiam partem ſoluendam eorum, quæ ab ipſo inde exiguntur: vniuerſalitas enim non tenetur niſi ad ſatiſfaciendum pro obligata præparatione ad mutuandum, quod cum omnibus ſuis appendicijs ſi neceſſitas nunc exactæ tertiam partem ſibi vendicat, ſufficientem recompenſationem habet: vnde cum grauetur Ioannes pauper in duabus partibus nõ in modico grauatur. Immo ſi immediatè, vel tertia, vel quarta, vel decima parte grauari eum neceſſe eſſet, iniuſtitia eſſet non inter modica reputanda: tum quia decima pars aliquid notabile eſſe poteſt, incerta ſiquidem eſt eius quantitas, quoniam ſecundum Montis diuitias plus & minus poterit mutuari, &c. tum quia iniuſtitia modica non reputatur, niſi quando per accidens incurritur: in propoſito autem ex intentione committitur, vnde iniuſtitiæ mortale peccatum non euitatur.

Ad id autẽ quod obijciendo quæritur, quis teneatur ad hoc, ſi Ioannes pauper non tenetur, dico duo. Primò quòd de iuris rigore tenetur vniuerſitas pauperum, cui pecunia conſeruatur & pignora, &c. Et teneretur ipſe Petrus mutuans ſi non in fauorẽ vniuerſitatis pauperum pecuniam cuſtodiendam exponeret, aut donaret. Et ad id, quod in contrarium adducitur, ſcilicet quòd nullus mutuans tenetur aliquod damnum incurrere ex hoc, quòd beneficium mutui impẽdit, quinimmò põt ſi quod damnum ex hoc incurrit, ſecundum oẽs doctores exigere, dico quòd hoc cõe dictum eſt ſummè verum, ſed male applicatur ad propoſitum, quia expenſę iſtæ non cauſantur ex beneficio mutui, licèt occaſionanè & remotè ex mutuo proueniant; ſed cauſantur ex contractu pignorum. quod formaliter eſt in fauorem mutuantis. Dixi notabiliter, quòd occaſionantur & remotè proueniunt expenſæ iſtæ ex contractu mutui, & non dixi, ex beneficio mutui cauſantur, quia mutuum non eſt cã, ſed occaſio harum expenſarum, nõ proximè, ſed remotè, nec habet rõnem occaſionis huiuſ, inquantum eſt in fauorẽ accipientis mutuum. Propter quod ſi iſta concludit oppoſitum ſui intenti, eo quòd ſicut iniquum eſt mutuantem ex hoc, quòd mutuat damnificari, ita iniquum eſt dantem pignus ex hoc lædi, æqua enim eſt vtriuſque conditio per ſe loquendo. Vnde exemplum quod adducunt, quod opinionem hanc plurimum fouiſſe vſ, ad propoſitum non eſt. Dicunt enim, Si Petrus Mediolani exiſtens Ioanni petenti ibidem pecuniam mutuo, frater dicat, Pecuniã quam petis Genuę haben, mittamus ſuis expenſis pro illa, & ſic mutuum gratis accipito: conſtat quòd Petrus nõ exigit iniuſtè à petente mutuum expenſas illas, quia non tenetur incurrere damnum hoc ex hoc quòd mutuat: ergo à ſimili, neque in his cõtractibus iniuſtum eſt, expenſas exigere.

Ad

Ad propoſitum, inquam, non eſt exemplum hoc, quia clarè patet, ꝙ expenſæ iſtæ fiunt ad hoc vt pecunia ad mutuum petentem perueniat, & conſequenter in eius fauorem per ſe, & proximè ordinantur. In propoſito autem noſtro expēſas iſtas non ordinari per ſe in fauorem Ioannis pauperis mutuum accipientis, ex dictis clariſſimè conſtat.

Propter quod aduertant cuiuſque ordinis viri, vt exemplis non fallantur: quoniam multa in eis diſſonātia inueniuntur, quorum quodlibet quia nō facile eſt vnicuique diſcernere, duo ſubiungenda duximus, ex quib. cætera faciliùs diiudicari poſſint. Creditur. n. primò, ꝙ ſicut Martinus qui mutuat Bernardo indigenti, accepit pecunias a fœneratore, & expenſas fecit, vt pignora per famulos tutè deferantur: licitè poteſt a Bernardo paupere exigere nomine intereſſe huiuſmodi expenſas, & vſuras, quas ſoluit: ſic in propoſito fieri poſſit a Petro, ſeu communitate qui a has expenſas cogitur ex aliorum re facto in fauorem Ioannis pauperis. ſ. mutuo. Creditur quoque ſecundò, ꝙ ſicut a petente mutuum licitè poteſt mutuans exigere ſecuritatem, & ſi accipiens mutuum, chirographo eam facere tutam eligat, notarioq; mercedem reddat, non iniuſtè grauatur, & tamen chirographum fit in fauorem mutuantis: ita in propoſito petens pignus non iniuſtè grauat Ioannem pauperem circa expenſas, ex quibus nihil ſibi vtilitatis accreſcit, ſed ſola indemnitas Montis ſeruatur.

Sed in his & huiuſmodi plurima eſt diſſimilitudo. Et primum quidem exemplum a Montis natura differt, ꝙ expenſas illas Martinus facit, & Bernardi perſona indiget huius ſubſidio tali, quaſi ſibi pignora accommodas, vt mutuum inueniat, & ideo non eſt mirum, ſi expenſas tales Bernardus tenetur ſubire: nihil. n. minus tenetur quàm ſi ipſe per ſe ipſum a fœneratore mutuum ſumens, expenſas illas feciſſet propter hæc accidentia. In caſu verò Montis, nec Petrus, nec communitas in perſona Ioan. pauperis expenſas has fecit, ſed collegii pauperum, vt ex dictis patet, & ideo Io. pauper iniuſtè grauatur in huiuſmodi expenſis. Circa ſecundum verò exemplum ſciendum eſt, ꝙ vt dicitur, in 4. Met. niſi cuiq; quæſito rñdeatur formaliter, oīs certitudo deſtructiu eo, ꝙ extra rōne formalē vagātib. infinita occurrūt circa quodlibet. Vñ in ꝑpoſito ſolicitè ſp attendendū eſt ꝙ formalr q̄rat, aut rōcinādo adducat̃. Aliud. n. eſt petere ſecuritatē rehabendæ pecuniæ, & aliud eſt petere talem ſecuritatem, ſ. habētem expenſas annexas, puta Chirographum: quemadmodum ēt ſuperius diſtinctū eſt, ꝙ aliud eſt loqui de pignore, & aliud de tali pignore. Petēs autem ſecuritatem nihil petit in ſui fauorem habens annexum damnum eius, à quo petit illam: ſicut nec petens pignus. Vnde ſi accidat, ꝙ petitā ſecuritatem aut pignus ego dare non poſſim, niſi cum aliqua expenſa, quam qualitas ſecuritatis, aut pignoris à me electa parit: ergo ipſe damnum mihi hoc infero: ſicut in exemplo adducto contingit. Non. n. ex ſecuritate petita, ſed ex qualitate ſecuritatis à me oblata expenſa illa per ſe prouenit. Et ideo teneor ego notario mercedem reddere, ſicut & expenſas illas ſubire, quæ ex pignoris emanant accidentibus. Petens verò ſecuritatem talem (puta chirographum) cum in fauorē ſui petat rem habentem expenſas annexas, & iniquum ſit ex eo, ꝙ in fauorem ſui agitur, alterum damnificari, iniuſtè grauat eum à quo illam petit, ad reddendam mercedem notario debitam. Vnde euidenter patet, ꝙ Montis natura ab hoc exēplo diſtat in hoc, ꝙ hic petēs ſecuritatem nihil petit, ex quo per ſe oriatur expenſa aliqua: in Monte autem volens pignus vult ſibi à Ioan. paupere ſolui pro cuſtodia aliis, ad quæ ipſe tenetur naturali iure, aut quæ ipſe fieri vult non in Ioannis pauperis fauore, vt ex dictis patet. Oēs ergo iterū atq; iterum monitos eſſe rogo, quatenus caueant ne exemplis inhæreant: quoniam multa latent in eis accidentia, ex quibus et ſapientes contingit falli.

Secundò dico, ꝙ non ſufficienter arguendo probatur, communitatem aut principem non teneri ad ſoluendam miniſtris mercedem. Licet. n. rectè concludatur ꝙ non teneantur ſimpliciter: non tamen ex hoc concluditur, quin teneantur ex ſuppoſitione. i. ſuppoſito, ꝙ hunc modum mutuandi ſtatuant. Et licet, vt dictum eſt, vniuerſitas pauperum de iuris rigore, non communitas aut princeps ad hoc teneatur, quia hæc omnia ad commutatiuam iuſtitiam ſpectant, & abſque publica authoritate facta iniuſta non eſſent: æquitas tamen à iuſtitia non multum remota exigit, quòd princeps aut communitas ex publico ærario pauperibus etiam hoc modo ſubueniat.

Modus autem recipiendi ꝙ etiam iniuſtitiam contineat, manifeſtatur: cum duo genera operū ſint, pro quibus hæc a paupere exiguntur (. ſ. illa, pro quibus non tenetur, vel quia nullus pauper ad hoc tenetur (puta pro cuſtodia pignorum) vel quia hic non tenetur (puta pro excuſſione pignorum (quia ferreas virgas in pignus dedit.) de modo exigendi mercedem, pro illis non oportet probare, ꝙ ſit iniuſtus: quia ſi exactio eſt iniuſta, modus eius iuſtus eſſe non poteſt. Sed & modus exigendi pro his, ad quæ Ioan. pauper tenetur. ſ. pro obligata præparatione ad mutuandum, iniuſtus oſtenditur ex eo ꝙ obligatæ præparationi miniſtri ad mutuandum, nec ratione periculi, nec ratione laboris, aut cuiuſuis occupationis aut damni commenſuratur diuturnitas temporis, quo mutuum acceptum tenetur, aut quantitas acceptæ mutuo ipſius pecuniæ. Niſi quis diceret damnum incurri ex eo, ꝙ non poteſt tam frequenter mutuum iterare: ac pro hoc ceſſat lucrum mercedes a pluribus ſuſcipienda. Sed ſubtiliter conſideranti apparebit, ꝙ ex hoc non habetur, ꝙ oportet mercedem illā quantitati mutui, & tempori quo retinetur commenſurare: ſed quod oportet conſideratis omnib. certum ſtipendium ſibi ſtatuere, & illud ſummariè ac veriſimiliter, calculatis prudentium arbitrio pauperibus venturis ad ſuſcipiendum mutuum, ſoluendum æqualiter taxare, eo ꝙ æqualiter ad omnes huiuſmodi ſe obligat. Nā. n. merces miniſtris debita redderē abſq; iniquitate, & iniuſtitia ad qua Mōs in-conuenit cōtingere pauperem plures ſumentem plus ſoluere minus paupere, quoniam merces hæc redditur non mutuo, aut quātitati pecuniæ mutuatæ, ſed obligatæ præparationi ad mutuandum, quæ æqualiter omnes reſpicit, & pauper plures ſumens, duorum rationem habet. Nec eſt opus prudentium virorū iudicio iſta tantum ſubmittere, quia ſcientiæ ſubiacent: ſed eorum arbitrio, vt dictum eſt, relinquitur quantitas ſtipendiorum miniſtris debiti, & taxatio quantitatis pecuniæ a ſingulis ſoluendæ æqualitate ſuppoſita, & alia huiuſmodi ſingularia.

CAPVT. IX.

Determinatio, quod in prædictis contractibus committitur vſura.

RElíquum quod ad hanc partem eſt, vt videatur, an iniuſtitia, quæ in his inuenitur contractibus, vſuræ rationem habeat: quod ex duobus concludendum eſt.

Primò ex eo, ꝙ vſura duobus modis committitur, ſ. augendo ex mutuo capitale, & exigendo recompenſationem damni, quod non propter mutui beneficium incurritur. Neq; . n. minus vſurarium ſapit velle ab accipiente mutuum recompenſationem damni, quod ab hoſtibus vel latronibus paſſus eſt, quàm velle ad augendas opes aliquid vltra ſortem. In propoſito autem, cum iam pateat, Montem pietatis, ſiue vniuerſitatis pauperum, & breuiter volentem ſibi pecuniam Montis integrè, & ſecurè ſaluari quicunque ſit ille, exigere à Ioanne paupere mutuum petente expenſas, quæ non in

alius

illius fauorem fiunt, conſequens eſt, ꝙ exigi re-compenſationem damni, quod non ex mutui be-neficio in... ſed propter ſecuritatem habendæ ſecuritatem. Nec obſtat aliqualiter, quod damnū ex hoc mutuo emergat taliter occaſionaliter: ni-hil ſiquidem refert, vnde damnum hoc proueniat, aut à quo inferat, modo ex eo ꝙ fit in fauorem Ioann. pauperis, vt hic, non cauſetur: iſta namque ega-tio ſufficit ad quod iuſtè exigitur ab eo, & conſe-quenter ꝙ vitatur è, ex quo, vt dictum eſt, non re-fert ad vſuram, damnum indebitum à quo pendē-te mutuum exigere aut lucrum quærere.

Secundo ex eo, ꝙ non minus ... eſt, mer cedem alteri debitam nō ex ſ... impenſo ad mutui beneficium, ... a accipiente mutuum exigere, ꝙ quo ... lucrum vltra ſortē pe terent ... ab vſura remotius eſt grauare iniuſtè accipientem mutuum ad ſoluendum aliquid vltra ſortem ..., quacunque ex cauſa qua ſibi ipſi mu tuant. Conſtat aut. ꝙ hic grauari iniuſtè Ioannes pauperem, qui accipit mutuum ad ſoluendum mini ſtris pro operibus, pro quibus non tenetur quan quam nihil ad Montis mutuantis ſupplementum exi gatur. Non igitur ſubterfugi poteſt, quin vſu-raria ſit exactio iſta, ſecundum iuſtitię commu-tatiuę formam loquendo.

Ad euidētiam verò ſolutionis obiectionum in oppoſitum diligenter attendendum eſt, ꝙ hic ſūt duo, ſ. reddere mercedem miniſtris, ſeu (quod idē eſt) ipſos miniſtros accipere mercedem pro loca-tis operibus, & hoc eſt iuſtiſſimum, & omni æqui-tate plenum: quia eius eſt cauſa locatio operum ſuorum. Alterū eſt exigere huiuſmodi mercedem à Ioanne paupere, & hoc iniuſtum & vſurariū eſt, quia eius nulla cauſa alia eſt, niſi mutuum: quoniā operæ illæ collatæ non ſunt Ioāni pauperi, ut ꝓpter illas ab eo exigi merces poſſit.

Vnde prima ratio peccat aſſumendo, ꝙ hic ni-hil vltra ſortem quæritur ꝓp mutuum, ſed tantū propter locatas operas: quoniam ſecundum veri-tate ex mutuo, exactio iſta cauſatur, vt ex dictis patet. Vel (& in idem redit) verbaliter reſponden dum eſt, quòd exigere propter locatas operas poteſt contingere dupliciter. Vno modo propter locatas operas in fauorem accipientis mutuum: & tunc bñ ſequitur: ergo nō ꝓp mutuum: quia loca-tio operarum in huius accipientis mutuum fauo-rem facta, cauſa ꝓxima eſt, ꝙ ab eo iuſtè merces hæc exigatur. Alio modo propter locatas operas non in fauorē huius accipiendis mutuum, ſed al-terius quicunque ſit ille, & tunc malè infertur: er go non propter mutuum: quia cauſa proxima huius exactionis eſt, vel mutuum, vel locatio operarum. Et locatio operarum cauſa ſecundum iuſtitiam eſſe non poteſt, eo ꝙ operæ non ſint in fauorem huius accipientis mutuum locatę. igitur mutuum huius exactionis cauſa ꝓxima eſt, ac per hoc vſu ra committitur. Nec obſtat id quod confirmando ſubdebatur, ſ. ꝙ ſi miniſtri donare hoc voluīt, Mōs non turbabitur. Ex hoc.n. nihil aliud haberi pōt, niſi ꝙ Mons lucrum ex hoc non quærit, ſed non habetur, quin Ioannes pauper grauetur ex acce-pto mutuo ad mercedem reddēdam miniſtris, ad quam non tenetur, ſicut ſi pauper ab aliquo mu-tuum ſumat, cū onere, ꝙ ruſtico cultori vineæ mu tuantis mercedem reddat, vſura non deficit ex eo quod ruſticus poteſt illi pauperi abſq; mutuantis turbatione donare mercedem propriam.

Secunda autem ratio concludit, mercedē mi-niſtrorum nō eſſe vſurariam, & hoc proculdubio verum eſt, qm̄ iuſta & ſancta eſt: ſed non probat quin mercedis exactio à Ioan. paupere, qui non tenetur, ſit vſura: debet.n. merces illa exigi ab eo, qui tenetur dare illam, & non ab hoc paupere. Et ideo ſi reddat merces talis ab eo, ꝙ tenet, iuſtitia eſt, vel charitas ſi pietatis intuitu ab aliquo, ꝙ nō tenetur. Si autem exigatur ab eo, qui non tenet clare cōſtat, ꝙ quamuis merces ſibi debeatur, iniu ſta tñ exactio eſt, quia hic tenetur. Et ſi adiunxe-ris, quòd exactio, non niſi ꝓp mutuum mandat, vſuraria manifeſtè apparebit: quod in caſu illo cō tigere iam patet. Eſt igitur infra iuſtitię commu-tatiuę terminos loquendo, multiplex iniuſtitia & vſura in capitulis Mons pietatis.

CAPVT X.

Opinio dicentium, iuſta eſſe capitula Montis pietatis ſe-cundum formam iuſtitiæ diſtributiuæ.

SVnt igitur alij ſubtilius naturam Mōtis huius ſpeculantes, qui infra iuſtitię cōmutatiuę limi tes ſtandum non credunt, ſed iuſtitiam diſtributi-uam inſertam dicentes ſecundum eius formam iu-ſtitiam in his capitulis ſaluari defendunt. Hi ca-ſum Montis pietatis illum eſſe approbantes, ꝙ in c. 7 poſitus eſt: in quo. ſ. Petrus uocato populo do nat 1000. ducatos non conſumendos, ſed mutuan dos perpetuo tempore pauperibus, &c. vt ſupra, non inferunt iuſtitiam diſtributiuam ipſis cōtra-hentibus mutui, vel pignoris, vel locationis operarū, ſed inuentioni mercedis reddēdę operarijs. Si nā-que ſuperius dicta aduenient, ad hoc deuentū eſt ꝙ pauperū vniuerſitas tenetur reddere mercedem miniſtris Mōtis: & ideo ipſa vniuerſitas pauperū ex quo in cōi nihil poſſidet, inuenire volens, vnde ſoluere poſſit mercedē hāc miniſtris ſibi deſeruiē tibus, onus hoc diſtribuendum eſſe in ſuas partes pauperes. ſ. ſtatuit. Vnde ipſa mercedis redditio in iuſtitię commutatiuæ terminis relinquitur: ſed inuentio mercedis reddendę ſecūdum iuſtitiæ di-ſtributiuę formam fieri ſecundum hanc opinionē poteſt, & de facto in Monte hoc fit.

Dicit igitur duo hæc opinio. Primò, quòd ſecun dum diſtributiuam iuſtitię formā in vniuerſitate pauperum inuenienda eſt merces reddenda mi-niſtris. Secundò, quòd inuentio iſta iuſtè ſecundū iuſtitiæ diſtributiuæ æqualitatem in capitulis hu ius Montis ordinatur, ita quòd nullus pauper in-iuſtè grauetur.

Primum probatur dupliciter. Primò, quia cum vniuerſitas pauperum teneatur de ſuo ſatisface-re his miniſtris; ſuum autem nō ſit, niſi aliquo mo do, vel quia in cōi aliquid hŧ, vel quia ſuarum eſt partium, & in propoſito vniuerſitas non poſſideat aliquid in cōi, reſtat, vt de his, quæ partium ſunt, ſatisfacere debeat: partes aūt pauperū eſſe patet intra eos igitur oportet pecunia hac inueniri. Et cum conſtet, ꝙ cōia onera iuſtè diſtribuēda ſunt, conſequens eſt, ꝙ ſecundū iuſtitiā diſtributiuam inuentio hæc fieri debet. Secūdò, quia ſicut bonū totius, partib. eſt debitū, & ideo ꝓportionaliter eis diſtribuendū, ita & malū totius, partes quoq; proportionaliter ſuſtinere tenētur: onera autem omnia inter mala cōputantur: onus igitur huius mercedis ſoluendę partes vniuerſitatis pauperū proportionaliter inferre tenentur. Hoc aut eſt inueniri pecuniā iſtam in vniuerſitate pauperum ſecūdum iuſtitię diſtributiuæ formam: quod erat probandum. Secundum aut. ſ. ꝙ de facto nulla iu-ſtitia in modo diſtribuendi hæc onera inueniaŧ, probatur & dupliciter. Primò, quia in hac vniuer-ſitate bonum eſt ipſa ſubuentio & releuatio pau perum: malum verò eſt onus ſoluendi mercedem: æquum autē eſt, vt qui plus boni percipit, plus & mali ſentiat: cui igiŧ maior fit ſubuentio, is magis onus ſolutionis ſubire debet. Et ſic ſtatutum eſt in hoc Monte, vt ſ. cui plus & maiori tp̄e mutuaŧ, plus onus ſoluendi miniſtris ſentiat. Secundò, q̄a æquum eſt, vt cōium onerum illis plus imponat, qui maiorem occaſionē ſubeundi talia onera vni-uerſitati præbeat. Illi autem quorū pignora maio-ri tp̄e & periculo cuſtodiuntur, ſunt hmōi: quoniā maiorem mercedem tenetur reddere vniuerſitas miniſtris ꝓ cuſtodia illorū, ꝙ aliorū; ergo illi, qui

diutiùs pignora ibi tenent, & ſimiliter illi, qui pretioſiora offerunt pignora, ex hoc quòd maius mutuum ſumunt, debent amplius grauari: ꝙ in capitulis Montis pietatis continetur. Non eſt ergo iuſtitię diſtributiuæ uiolatio in capitulis iſtis.

C A P. X I.

Examen prædictæ opinionis determinans quomodo hic ſit diſtributio.

Conſtitit hæc diſtributio in ſtatutione mercedis reddẽda a parvis a quocũ que hic diſtributio detur.

VT eodem autem ordine oſtendatur opinionem hanc deficere: Primum dictum examinando oportet ex cõibus animi cõceptionib. incipere, & oſtẽdere quomodo ratio diſtributionis hic ſaluatur. Quia ergo vt dr̃ in 5. Ethic. iuſtum in diſtributionibus conſiſtentur omnes ſecundum dignitatem quandam oportere eſſe, ita ꝙ ſicut iuſtitia cõmutatiua dignitatem perſonæ non conſiderat, niſi inquantum in quantitatem rei redundat, ut puta cum conſiderat dignitatem principis percuſſi, quia percuſſio ex hoc crimínoſior eſt, ita iuſtitia diſtributiua quantitatem rei non ponderat, niſi inquantum redundat in dignitatem perſonæ: ut puta cum magnifacit uirtutis egregium actũ, ex hoc ꝙ dignior perſona illa ex tali opere redditur: ex hoc inquam conſequens eſt, ꝙ diſtributionis ratio abſq; dignitate non inuenitur. Dignitatem autem dicimus non quodcunque bonum hominis, ſed illud, ex quo homines ſortiuntur, ꝙ partes ſint totius vniuerſitatis, ſiue illud ſit virtus, vt politia, ariſtocratia, ſiue rerum abundãtia, aut nobilitas, ut in olicratia, ſiue libertas, ut in democratia, ſiue quodcunque aliud. Et cum talis partiũ dignitas ad cõe aliquod opus, quod totius propriũ eſt, ordinetur, oportet ſi hanc pauperum vniuerſitatem in cõitatem quãdam erigere velimus, inuenire & quid ſit totius opus, & ſecundum quid partium dignitas attendatur: eſt aũt hic opus totius perpetua cõmoditas mutui inueniendi: ꝓꝑ hoc.n. omnia fiunt: & hoc ſequit̃ mediatè pecuniæ mutuandę (quę Mons dicitur) integra cõſeruatio. Dignitas verò indigentia eſt: id enim in qualibet cõicatione dignitas dr̃ ꝓꝑ quod aliquis debet admitti, & iniuſtè repelli putatur, vt diſcurrendo ꝑ omnes ſupradictas politias apparet. Sola aũt indigentia exiſtente, meret̃ quis de hoc eſſe collegio, & iniuſtè expelleretur, ſuppoſitis ſemper his, quę ſecundum legem ordinata eſſent, puta ꝙ tm̃ pauperes ciuitatis admittantur: igitur indigentia pro dignitate in hac vniuerſitate hr̃. Indigentiam aũt dicimus non quancunq;, ſed talẽ quę.ſ. de pignorib. poſſit ſecurum facere Mõtem Hic eſt modus, quo vniuerſitas pauperum velut cõitas quædã diſtributionis eſt auctrix & capax. Qui licèt ſit ſuſtentabilis, clarius tñ & verius diſtributionis forma in ea ſaluatur, dicendo, ꝙ ſicut ſi militib. vltra debita ſtipendia ꝓꝑ res bene geſtas pro republica diſtribuenda ſtatuatur quædam pecunię ſumma, diſtributionis iuſtua modus erit, ut q̃tò melius hic illo egit, tantò maius ſit quod huic, eo qđ illi datur: & ſic modus & forma diſtributiuæ iuſtitiæ ſeruatur abſq; tot difficultatibus. Ita ſi pauperibus multis onera diſtribuenda ſunt, vt hic accidit, ſufficit ꝙ diſtributionis iuſtæ forma ſeruet̃, quæ exigit ęqualitatẽ proportionis, vt dictũ eſt, quę tunc tantum ſeruatur cum æqualibus æqualia, & inæqualibus inæqualia imponuntur.

Alias, olicratia, ſeu obliges.

Et quoniam ſiue hoc, ſiue primo modo ponatur diſtributio in pauperum vniuerſitate, non refert, quò ad præſentem quęſt. id ergo concedatur diſtributionẽ inueniri in inuentione mercedis reddendę operarijs Montis, à quocunque diſtributio iſta mandetur, ſiue a principe, ſiue à communitate, ſiue ab ipſis pauperum vniuerſitate.

C A P. X I I.

Determinatio, quòd ſecundũ iuſtitię diſtributiuę formam multiplex in hoc Monte iniuſtitia cõmittatur.

REſtat ergo conſiderandũ ſecundum.ſ. An diſtributio iſto modo facta iuſta ſit. Vbi ꝑmittendũ eſt, ꝙ licèt in diſtributionibus cõiter minus ſeruetur iuſtum etiam abſque conſcientiæ periculo, quã in cõmutationibus eo quòd cõparationes perſonarum ſunt odioſæ, & pacis bonum tollunt quod cæteris bonis communibus pręſtat, ſtatuta tamen diſtributionum diſpoſitiua tantò iuſtiora eſſe oportet, quantò facilius ab eis declinare quodãmodo cogimur. Si.n. ipſa ſtatuta à iuſto declinare inciperent, nimia poſt modum in diſtribuendo elongatio à medio fieret, ſicq; iuſtitia corrumperetur. Et ideo diligenter oportet diſtributionis huius ſtatuta examinare, ne lex iniuſta ſui obſeruatores ad iniuſtitiam deducat.

Secũdũ diſtributionẽ iuſtitiæ ſic, vt parti maiori bonum maius detur, et digniori minus malũ diſtribuendum eſt, ita eiſdẽ minus malũ inferendũ eſt.

Sciendum eſt igitur, ꝙ aliter bonum, aliter malum diſtribuendum eſt inæqualibus partibus alicuius totius. Bonum ſiquidem diſtribuendum eſt ſic, vt digniori maius bonum detur. Et ratio eſt, quia bonum totius quod eſt debitum alicui parti, tantò maius eſt, quantò pars illa maiorem principalitatem habet in toto, & tantò minus, quãto pars minorem habet dignitatem in toto. Malum aut econuerſo diſtribuẽdum eſt, vt.ſ. digniori parti minus malum, & minus dignę maius malum imponatur. Et huius ratio eſt, quia ex quo minus malum habet rationem boni, ut dicitur in 5. Ethico. quia eligibilius eſt, q̃ maius malum, eiuſdẽ rõ eſt, ꝙ alicui debeatur plus boni, & minus mali, & conſequenter parti principaliori, cui debetur maius bonum, debetur etiam minus malũ, & proportionaliter parti viliori, cui minus bonum debet̃, plus malorum imponendum eſt. Et loquimur ſp de bono & malo totius, quod partib⁹ diſtribuendũ eſt.

Suadet quoque hanc diſtributionis eſſe æqualitatem naturæ operatio, quę alimentum diſtribuens membris, ad principalia membra digniores partes, & ad viliora viliores tranſmittit: infirmitatẽ autem ſi põt, à principalib. membris ad viliora propellit, experientia continuè docet. Vnde ſi in pauperũ vniuerſitate, quæ ſuper indigẽtia fundatur, bona diſtribuenda eſſent, quantò aliquis eſſet magis indigens, tantò maius bonum ſibi deberet̃, eo ꝙ maiorem principalitatem habet ĩ tali toto, ſicut magis diues maiorem principalitatẽ habet in politia, quæ fundatur ſupra diuitias, quæ olicratia vocatur. Et conſequenter quantò aliquis eſt magis indigens, tantò minus mali cõis ſuſtinere debet. Et quia onus hoc mercedis ſoluendæ inter mala connumeratur, oportet, ꝙ ſecundum iuſtitię diſtributiuæ formam, magis indigens minus ſoluat. Magis autem indigentem inter pauperes eſſe conſtat, qui maiori eget mutuo, & minus citò põt ſoluere. Non ergo iuſtè ſtatutum eſt, ꝙ plus mutui ſumentes, & maiori tẽpore retinentes, plus teneãtur ſoluere. Nec impeditur concluſio huius proceſſus, ſi quis cauillationib. fortè adinuentis non ſuſcipiat, id quod tñ probatum eſt.ſ. vniuerſitatem hanc ſuper indigentia fundari, aut ꝙ iſta non ſit verè cõitas quædam. Sat.n. eſt rationis in hoc ꝙ diſtributio onerosa non debet cõmenſurari indigentiæ, ita ꝙ q̃tò quis plus eget, tantò plus cõia oneris ſuſtineat: hoc.n. probatione non eget. Sub hoc aũt principio, ſiue vera diſtributio, ſiue modus diſtributionis hic ſaluetur, ſubſumitur ꝙ iſta diſtributio eſt oneroſa, qđ manifeſtè patet: ergo ñ debet quãtò quis magis eget, tantò plus grauari. Sed ſecundum capitula huius Montis quantò pauper magis eget magis grauatur; qđ manifeſtè patet, quia magis grauatur diutiùs plus mutui retinens: hic autem eſt magis egens: ergo. Committit̃ ẽt vltra hæc iniuſtitia hic dupliciter: & ea.ſ. ad q̃ aliqui tantum ſecundum iuſtitiam commutatiuã tenentur, omnibus imponendo, ſ. mercedẽ pro excuſſione pignorum: & ea, ad quæ omnes æqualiter tenentur, ſcilicet mercedẽ pro obligata pręparatione ad mutuandum, imponendo inæqualiter; quoniam omnia in vnum adunando, ꝗd formã ſeu modum diſtributionis, & quæ commutatiuæ iu-

iuſtitiæ ſunt confunduntur, & quę diſtributiuæ ſunt violantur.

Ex his autem facilè eſt ſoluere rationes in oppoſitum. Prima ſiquidem peccat, primo in medio termino, in quo tota vis rationis cōſiſtit. Aſſumit enim æquum eſſe, vt qui plus boni totius percipit plus ēt eius mali ſentiat: hoc aūt falſum eſſe monſtratum eſt. Iniquum quippe ſecundum iuſtitię diſtributiuæ formam eſt, vt is plus communis mali ſuſtineat, qui plus boni ſuſcipere debet, quia vt diximo eſt, minus malum quoddam bonum eſt. Sed aduerte diligenter, quòd dicentes plus, aut minus boni, vel mali, de quantitate abſoluta ipſius boni, vel mali loquuntur, & non de quantitate proportionali. De hac.n. loquendo æquale malū, & æquale bunum omnibus partibus de cōibus dandū eſt: quia iuſtum in diſtributionibus in ęqualitate ꝓportionali cōſiſtit: vt ſuperius ex 5. Ethi. diximus. Et quia paruum malum magis lædit nobilem partem, quàm magnu vilem: vt patet in membris corporis: & in propoſito plus pauperculus lęditur ex ſolutione duorum ſolidorum, quàm artifex minus egens ex ſolutione quatuor: ideo nun vſquequaq; falſum eſt illud aſſumptum, ſcilicet æquum eſt, vt qui plus percipit boni, plus ſentiat mali: ſed vt iā patet, etiam ſic non eſt pro opinione illa. Secundo peccat in eo quod ſubſumit, ſcilicet Subuentio mutui eſt bonum cōmune huius vniuerſitatis pauperum. Reuelatio nanque pauperis ex accepto mutuo ex ipſo mutui beneficio cauſatur. Mutuū autem ad iuſtitiam commutatiuam adeo ſpectat, vt id iuſtitiæ diſtributiuæ attribuere ridiculū ſit, niſi fortè diſtributio mutui ſtatueretur: quod hic non fit. Iniuſta deinde lex eſſet, ſi qua ſtatueret, quòd ex ſubuentione, quam ex mutui beneficio quis percipit, aliquid pecunia æſtimabile mutuāti daret, & ſimiliter cuicunque alteri, cui ex vlla cauſa non tenetur. Ex hac ſiquidem cauſa nulli ciuiliter obligatur, quamuis amicabiliter debeat. Si mutaretur quoque argumentum, & eſſet ſermo non de ſubuentione per mutuum, ſed de commoditate perpetua mutui inueniendi, quam totius commune bonum eſſe dictum eſt, non poteſt adhuc concludi iuſtitiam ſeruari: quoniam ſi penes commoditatem illam, diſtributio oneris agenda eſt, cum commoditas illa omnibus mutuum ſumentibus æqualiter reſpondeat, inæqualiter diſtribui ſolutionis onus nequaquam deberet: licèt, vt ex dictis patet, iniquum ſit, malum diſtribui, ſicut & bonum.

Secunda verò ratio, quę metitur onus ſoluendi iuxta datam ſolutodi occaſionem, facilè ſoluitur, dicendo, ꝙ aut occaſionis vocabulu propriè vtif, aut cōiter, vt ēt cauſam occaſionem vulgariter dicimus. Si propriè loquāt falſum eſt, ꝙ huiuſmodi occaſionibus commenſurandę ſint diſtributiones boni aut mali cōis, quod debetur partibus, vt patet in omni politia: ſecus autem de gratuitis dicēdum eſſet remunerat omib Si aūt occaſionem pro cauſa ponit, tunc falſum ſubſumitur: cauſa.n. hm̄ expēſarū eſt vniuerſitas ipſa, quæ pignorib. tutè vult pecuniæ Montē ſaluari. Et ex hoc clarius patet veritas primi mēbri: quia pauper ipſe occaſio valde remota eſt, & non niſi ipſa mediante, & cauſante vniuerſitate quæ ſoluere tenetur, vtpotè nō cōcurrens ad hoc niſi ꝑ ꝑ mutui petitionē, ex qua occaſionē ſumit mutuās ꝙ pign⁹ vult, ex quo deinde prouenit, ꝙ vniuerſitas teneaƭ ſoluere. Patet igī, ꝙ occaſionib hmōi nulla iuſtitia diſtributiones æquari debent. Ex his aūt formari alia pōt rō ad principale intentum talis. In hac pauperū vniuerſitate quatuor ſunt, commoditas perpetui mutui habendi, releuatio ex mutuo ſuſcepto, remota occaſio nō data, ſed ſumpta, alicuius expēſæ & indigentia: nulli horū diſtributio oneris huius iuſtè cōmenſuraƭ in hoc Monte: vt patet ex dictis: ergo in capitulis Mōtis iuſtitia diſtributiua nō ſaluat.

C A P V T XIII.

Opinio dicens, in Mōte hoc nullum eſſe propriè mutuum, ſed ſocietatem potius quandam, ꝑ ſimilis capitulis ad commune bonum vnitam.

SVrrexit ꝑ ꝑ has fortè rationum anguſtias opinio alia, nedum hæc capitula, ſed alia quæ ab omnibus repulſa vſit cōitatibus pietate plena defendere volēs. Hęc q̄tum ad propoſitum ſpectat, tria dicit. Primò ꝙ hic eſt cōtractus ſocietatis poſitiuę & perpetuò conſeruatiuæ. Secundò ꝙ non eſt hic contractus mutui propriè; ſed temporalis vſus communis depoſiti. Tertiò ꝙ hic eſt contractus locationis operarū ad cuſtodiā pignorū, &c. cui à pauperibus merces reddēda iuſtè exigiƭ, &c. Primū declaratur explanando naturā huius Montis ſic: Pauperes ciues conuenientes media interceſſione prædicatorum, &c. à diuitibus & à ſeipſis quandam pecunię ſummam dono obtinēt, non diſtribuendam, ſed perpetuo vſui eorum per modū mutui conſeruandam, eiuſque cuſtodiæ, ac prædicti vſus diſpenſationi, & pignorum cuſtodiæ curę &c. cęteris, vt ſuprà, pro ſecuritate cōis pecuniæ miniſtris quidā à pauperum partibus ꝑponitur, reddendaq; ſtatuitur corū operibus merces à ſingulis pauperibus, vt ſuprà. ſ. duos denarios ꝑ libra ſingulis mēſibus, &c. Hæc eſt pauperū ciuium ſocietas, deponens ſummam illam ſub cōibus cuſtodibus, ꝑ modum mutui eius pauperibus diſpēſandā, & reddens mercedē cuſtodibus debitā, &c. Et quia in ſocietate iſta nunquā intenditur diuiſio capitalis cōis. ſ. depoſiti, nec ſecundum totum, nec ſecundum partē, ſed potius procurare augmētum, & pro cōſeruatione illius tuta quilibet aliqd ſoluit puta duos denarios ꝑ libra, &c. ideo hic eſt contractus ſocietatis non diuiſiuè, ſed poſitiuè, ꝑpetuò conſeruatiuę. Secundū verò. ſ. ꝙ non ſit hic contractus mutui, ꝓbatur ex parte rei: q̄ mutuari dr̄: & ex parte extremorū, inter quæ mutuū dr̄. Vbicunq; nāq; eſt propriè mutuum, ibi & res mutuata aliena eſt à iure petētis mutuum: & mutuās omnino à petente mutuū diſtinguiƭ. Sed hic neutrum iſtorum inuenitur: qa pecunia quę mutuaƭ cōis eſt eis quibus mutuatur, & mutuans eſt ipſū cōe depoſitum, ſeu ipſa ſocietas, quæ à pauperib⁹ ſocietatis membris non omnino diſtinguitur: ergo non eſt hic ꝓpriè mutuū. Maior propoſitio aſſūpta, quò ad vtrāq; ſuā partē ex ratione iuſtitiæ cōmutatiuę in mutuis patet: quia iuſtitia cōmutatiua nō eſt inter totum, & partes: & mutuum non eſt, niſi de eo, qđ alterius partis. i. ſingularis perſonę eſt, & cōſequenter omnino alieni ab hoc petēte mutuū: vnde qñ pauper à Mōte mutuum ꝑ ꝑ penuriā vocabulorum petit, temporalem vſum cōis depoſiti ſecūdum veritatem petit, non mutuū. Et ex hoc vlterius manifeſtè ſequitur, vſura hic nō eſt, q̄ mutuum explicitè, vel implicitè cōmiratur. Tertium autem, ꝙ, ſcilicet hic ſit, contractus mercenarius inter miniſtros, & pauperes, & conſequenter, ꝙ pauperes iuſtè teneantur reddere eis mercedem, &c. vt per ſe notum relinquitur.

C A P. XIIII.

Examen prædictæ opinionis determinans iniuſtitiam nihil minus inueniri in capitulis Montis ſecundum hanc viam, quàm ſecundum alias ſupradictas.

QVoniam autē opinio hęc tanquā ſingularis cōiter derelicta vƭ, duo in eius examine facienda occurrunt, vt. ſ. primo oſtdamus male formatum eſſe ab ea caſum Montis pietatis: & propterea cōiter minus eius dicta recipi. Deinde admiſſo caſu, ꝙ iniuſtitiā non euitet, manifeſtādū eſt, quòd contractus iſte non ſit ſocialis: vt ex Pauli ſecundi Pontificis Maximi literis ad Peruſinum legatum habeƭ: vbi monet ne vltra ſtipendia miniſtris debita aliqd accreſcēs habeat, ne forte vſurę

labes aliqua incurratur. In contractu .n. ſocialiter hoc, quod ſunt ad cõis boni augmentum tendunt, ridiculũ eſt, in dubium apud ſedẽ maximè Apoſtolicam verti, an ſit vſura. Quòd ẽt ſit cõtractus mutui, ex literis pluribus plurimorum Roman. Põtificum patet. Semper .n. mutuari dicunt pecuniã pauperibus à miniſtris Montis: & diſtributionem mutuo ſic annectunt, vt verè mutuum teſtet: quũ mutuari ſecundum quandam diſtributionem dñt, vt .ſ. plus egentibus, ſi cõſtat, plus mutuet, infra tñ ſtatuti latitudinẽ. Nec ſufficit fugiendo dicere, quod penuria vocabulorum huius cauſa eſt Tũ, quia in promptu vocabulorum tẽporalis vſus, cõis depoſiti, vel boni erat. Tum, q̃ expreſſẽ in literis hmõi pecuniam collectam, Montem pietatis vocari dr: & depoſita pecunia apud eos, qui mutuaturi pauperibus ſunt appellatur. Si .n. mutuum verè nõ interueniret, mutui nomen quandoq; mutatũ quoq; eſſet, & ſaltem circũlocutione aliqua non eſſe mutuum innuatum eſſet: præſertim quia oẽs fortè huiuſmodi literæ emanauerunt ad inſtantiam eorum, qui vſuram in hoc Monte non eſſe contendunt. Qua .n. faciliore & magis apparente via excludi vſura potuiſſet, quàm mutuum non interuenire declarando? Sed quid in probabilibus moror? probatur ratione, non eſſe huiuſmodi contractũ facilem abſq; mutuo, vt dr: Vbicunq; iuſtum eſt ſecundum æqualitatem ſimpliciter rei acceptæ ad datam, ibi vere eſt iuſtitia cõmutatiua: ſed cõtractus ille, qui mutui vocatur, inter Montem & Ioannem pauperẽ eſt iuſtus ſecundum æqualitatem ſimpliciter pecuniæ redditæ ad acceptam: ergo eſt contractus iuſtitiæ commutatiuæ. Sed iuſtitia cõmutatiua non vertitur inter totum, ſeu totius bonum vt ſic, & partẽ, ſed inter partẽ & partem: ita, quod ẽt totum, vt extremum commutatiuæ iuſtitiæ partis rõnem habet: vt ex dictis patet, quæ ex Sã. Tho. expreſſẽ hñr: ergo contractus iſte nõ eſt inter Montem inq̃tum eſt totum, ſiue cõe bonum, & Ioannem pauperem inquãtum totius partem: ſed eſt inter totum inquantum partis rõnem habet, & Ioannem pauperem vnum de populo, &c. & conſequẽter eſt verè contractus mutui. Admiſſo aũt talis ſocietatis cõtractu, quæ ſi non eſt, poſſet tñ fieri: iniuſtitiam omnino ibi cõmitti ſic declaratur. In cõtractibus iſtis, de quibus eſt ſermo, aut ſtãdum eſt infra limites cõmutatiuæ iuſtitiæ, aut infra limites iuſtitiæ diſtributiuæ, aut vtriuſq; aut neutrius. Si ſecundum iuſtitiæ commutatiuæ puræ formam agimus, cum conſtet, quod totum apud eam, vt pars reputatur, id ad quod totum tenetur, à parte exigi non poteſt: & cõſequẽter quãuis ſocietas pauperum teneatur ſoluere mercedem miniſtris, iniuſtẽ tñ ab hoc paupere exigitur: qa non in eius fauorem fit. Et hr eodem modo hic cõmittitur iniuſtitia vſuræ, & quo ſupius infra iuſtitiæ commutatiuæ terminos probauimus inueniri. Si ſecundum iuſtitiam diſtributiuam putã procedendũ eſſe creditur: qm̃ contractus locationis operarum non eſt inter miniſtros & ſingulos pauperes, ſed inter miniſtros & ſocietatem pauperum, vt ſuperius dicebat: manifeſtus error ſtatim patet: qm̃ locatio operarum & eius merces, & ſimiliter acceptio pecuniæ, q̃ mutuata dr, & eius reſtitutio, negari non poteſt, quin æqualitatem commutatiuæ iuſtitiæ requirant. Si aũt vtriuſq; iuſtitiæ forma miſcetur, ſecundum veritatem idem eſt caſus iſte cũ eo, quem ſuperius ſecundum diſtributiuæ iuſtitiæ modum diſputauimus & concluſimus iniuſtũ eſſe. In hac ſiquidẽ ſocietate diſtributio non aliter, q̃ ibi miſcet: niſi quod iſta opinio ponit ipſam pecuniam per modũ mutui ẽt diſtribui in vſum, &c. Sed hoc nihil penitus variat caſum, quò ad rationem iuſti, vel iniuſti: quia in ſocietate iſta aut oẽs habentur æquales: aut non: ſi oẽs æquales: ergo iniuſtẽ vnus plus alio grauatur onere ſolutionis, ad quã ſocietas tenetur: qm̃ ſecundum dignitatẽ iuſtum in diſtributionibus attẽditur. Si inæqualitas inter eos ponitur: non niſi ratione indigentiæ ponitur, quia plus egenti plus mutuandum ſtatuitur, infra latitudinem tñ aliquam, putã 10. ducatorũ: tunc manifeſtè redit iniquitas illa in diſtributionib⁹, qua plus accipiens cõis boni, plus cogitur ſentire cõis mali: & diſtributio cõis oneris cõmenſuratur ſingulorum indigẽtiæ. Et manifeſtiùs accidit hic iniuſtitia, quæ in gabellis pro rebus, quæ referũtur ad vſum, inuenitur. Vtrobiq; .n. iniuſtum ex natura rei inuenitur ex eadem cauſa: quia .ſ. ſupportatio cõis oneris commenſuratur neceſſario vſui: vſus aũt neceſſariis commenſurat indigentiæ: & ſic de primo ad vltimum æqualitate ſeruata oneris cõis diſtributio indigentiæ ciuium, & pauperũ commenſuratur: quod eſt iniquũ. Reſurgit .n. omnis autis, quod tanto quiſq; oĩbus grauetur, q̃tũ magis proprijs indiget. In hac .n. ſocietate q̃to quis magis eget, vt proprijs poſſit prouidere neceſſitatibus, tantò maius mutuum ſumit, & diutiùs retinere cogitur, & tãtò plus exigitur ab eo pecuniæ debitæ à ſocietate pro ſe miniſtris ſibi impẽſis: vt patet. Et ne iterum dicta repetamus, eadem eſt modò hic iniuſtitia diſtributiua, ſicut ſuperius eiſdẽ rationibus. Si aũt neutrius iuſtitiæ formam introduci oportere quis putet, ſed iuſtitiam legalẽ tñ, quæ cõe bonũ per ſe reſpicit, & ad illud omnia dirigit cum fraterna quadã ſocietate, erat in primis ad fraternã ſocietatẽ cõfugiens: qm̃ operationes hic interuenientes ſecundum genus ſuum ad iuſtitiam, non ad amicitiam, ſpectant: qm̃ ſunt operationes ad alterum cum ciuili debito æqualitatis in quibus ratio iuſti conſiſtit. Nec fraterna voluntas omnia communia volẽs, hic apparet, niſi apud mentis propriæ parum compotes: qui omne volũtarium iudicant ſimpliciter voluntarium. Errat deinde, quia ſub iuſtitia legali, ſeu generali nõ cadunt, niſi indifferentia, & quæ aliarum ſunt virtutum & vitiorũ. Expreſſẽ nanq; in 5. Eth. hr, quod omnis particularis bonitas, aut malitia ſub iuſtitia legali cadens, ſub aliqua alia virtute, aut vitio neceſſe eſt contineatur. cũ ergo cõſtet, quod actus hi indifferentes non ſint, & non ſint oẽ bonum, aut omne malũ, oportet, quod ſub alia virtute, aut vitio comprehendantur. Et ſi huic iunxerimus ſupradicta, quod ſ ſpectant ad iuſtitiam, oportet ad commutatiuam vel diſtributiuam deſcendere, vt fecimus: ſecundum quas iam patet, iniuſtitiam euitari in capitulis huius Montis non poſſe.

Ad rationes ergo, quibus probatur, quod hic nõ interueniat mutuum, dicendum eſt, quod inter aſſumpta & caſum eſt implicatio cõtradictionis: repugnat .n. quod ſit contractus rei inter totũ, vt ſic & eius partem: & quod ſit ſecundum æqualitatem rei ad rem. Si namque eſt ſecundum æqualitatem rei ad rẽ, ergo eſt iuſtitia cõmutatiua: ergo inter partem & partem: ergo non inter totum vt ſic, & partem. Et ſimiliter ſi eſt inter totũ vt ſic, & partem: ergo eſt ſecundum dignitatẽ partium in toto: ergo non ſecundum æqualitatem rei acceptæ, aut datæ, cõſtat aũt, quod hic ſeruatur æqualitas rei ad rẽ, dum à paupere mutuũ reſtituitur, & tamen ſecundum iſtam opinionem inter totũ vt ſic. & partem cõtractus eſt implicatio igĩ accidit. Eſt aũt cauſa defectus in huiuſmodi ratione, quia non diſcernitur inter per ſe & per accidens. Accidit .n. Monti, inquantum pecuniam redditam tribuit pauperi, vt ſuis prouideat neceſſitatibus, qđ totum ſit: hoc .n. ſub partis ratione facit. Ideo mutuans hic eſt omnino alius à mutuum ſumente, ſi formaliter conſideretur: qm̃ ſingularium perſonarum, qui ad hoc locũ tenent. Et ſimiliter accidit pecuniæ, inquantum ſic Ioanni pauperi mutuatur, quod cõis ciuitatis, aut cõis ſocietatis, aut cuiuſque alterius, aut nullius ſit: ſufficit .n. quod Ioannis pauperis ſic non ſit, quod ad eius reſtitutionem integrè teneatur. Accidit quoque defectus: qa in totũ, & partes neceſſaria diſcre-

ſcretio omittitur:hmői.n.totũ ſpecie à parte diſfert:& qđ toti debetur,parti nõ debetur. Et ſimilr ad quod totum tenetur pars non tenetur, loquendo ſemper ſecundum æqualitatem rei ad rẽ, quę hic eſt:quoniam pro ſeruitijs ſocietati impenſis, non in fauorem huius,qui accipit mutuum ut ſic: ſed, totius perpetuę ſocietatis tenetur ipſa ad mercedem reddendam miniſtris(ut ſupra patuit) & reſtitui ſic ac conſeruari pecuniam uult.

Accidit & tertiò defectus in hac uia,: quia non diſtinguit inter aliquid fieri in fauorem pauperis mutuum ſumentis proximè & remotè. Quod.n.in fauorem cõis perpetuęq; ſocietatis fit,non niſi remotè fit in huius pauperis fauorem: ut ex dictis patet. Nullo igitur mõ capitula huius Montis pietatis iniuſtitiam ſubterfugere poſſunt.

CAPVT XV.

Excluſis quorundam extraneorum dictorum concludens ultimò intentam ſententiam.

PEragratis oĩbus his opinionibus, quę aliquid ad propoſitum ex moralibus adduxerunt, reſtat primò nominanda tñ opinio dicens: Montẽ hunc pietatis cum ſuis capitolis non mutuum facere,ſed rem quandam diuinam eſſe,& hoĩb.ineffabilem. & propterea rationibus humã,quæ humanos ſcrutantur actus,non omnino committendum eſſe iudicium huius Montis,&c. Nos.n.cum ſua diuinitate ueluti loquentes,in aere relinquere oportet. Remanet deinde eis ſatisfaciendum, qui contractus huius Montis ab Apoſtolica ſede approbatos dicunt,aut audiunt:ac per hoc rationes ſophiſticas putant,et ſi ſoluere neſciant. Sciant igitur hi Montẽ quidẽ pietatis ab apoſtolica ſede approbatum,ſed nõ illius capitula:ut ab exẽplo literarum approbationis conijcere potui. Appellatur autem Mons pietatis,ut in eiſdem dr ſumma illa pecuniæ piè collecta,& ſub cuſtodibus depoſita, ad perpetuam releuationem pauperũ mutuo mediante. Vbi nota q Mons ipſe eſt ſimplr approbatus,& erectus ab ipſo ſummo Pontifice. Eius autẽ capitula ſupradicta ſunt approbata cum hoc adiũcto,ſ.ſacris Canonibus non contraria:unde ſi qua capitula ſunt Sacris Canonibus contraria,approbata non ſunt. Hęc autem eſſe ea,quæ iniuſtitiam continent,nullus dubitat. Non ſunt igitur approbata capitula illa,quæ iniuſta eſſe ſuperius oſtenſa [illegible] propter quod ſi ita eſt,non paruum peccatum [illegible] ſummi Pōtificis bullas truncatas abſque illa particula. ſ. Sacris Canonibus non contraria. Laqueus ſiquidem eſt animarum [illegible] uel falſum abſque ſuſpeſione non [illegible] niſi uiua uoce audiuiſſem ſic haberi in originalibus,& calamo ſcriptam [illegible] bullæ Mantoanæ copia uidiſſem. Ex hac quoque eadem radice ſatisfit illis, qui ex priuilegijs,& indulgentijs conceſſis a Rom. Pontifice [illegible] qui ad Montis conſeruationem aut augmentum manus porrigunt adiutrices,arguunt. Iã.n.patet q Mõs ipſe ſanctus eſt,& in ordine ad illum hæc omnia conceduntur. Annexa tamen mala ex hoc non approbantur: ſed potius tolerantur ad euitationem maioris mali, quo per publicos uſurarios res pauperum vorantur.

Mons ipſe tam quãtũ nomine & ſpecie appellatur.

Ex [illegible] iuſtitię commutatiuæ,& iuſtitię diſtributiuæ,clarum iam eſſe cuilibet patet,non ſolum,q nullo prædictorum modorum iniuſtitiæ macula abeſt a capitulis Mõtis huius,ſed etiam quòd quocunque alio modo caſus formetur,iuſtitię æqualitas non ſeruatur. Nec oportet omnem ſcyllarum obiectionem excludere:quoniam ex ſupradictis,quę ex Ethicis Ariſtotelis,& doctrina S. Thom.adeò ſumpta ſunt, ut ſi ſingula in allegatio fieret,omnia plena allegationibus eſſent,cuilibet in moralibus exercitato facilè eſt omnibus ſatisfacere, ut omnes ueritatem agnoſcant,quæ a prima eſt ueritate. Cui honor & gloria ſit ex hoc opuſculo. Papiæ in Sancto Apolinare completo hodie,i.die 13. Iunij 1498. per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Tractatus Thomę de Vio Caietani Sancti Xyſti de Monte Pietatis finis.

TRACTATVS SEPTIMVS De cambijs in octo capita diuiſus: ad Dominum Andream Brixienſem Brixię priorem.

1 *De tribus generibus cambiorum.*
2 *De opinionibus dicentium in cambijs realibus eſſe mutuum.*
3 *De opinionibus dicentium in cambijs realibus eſſe contractum permutationis.*
4 *De opinione ſingulari circa cambia.*
5 *De natura artis campſoria.*
6 *Quomodo oporteat numiſmatum commutationes fieri ad hoc ut rectitudo ſeruetur.*
7 *An talia cambia propoſita ſint verè cambia, & iuſtificata.*
8 *De alijs cambijs propoſitis ex parte accipientium cambia.*

COnceſſum Mihi his diebus otium,venerande amantiſſimeq; Pater,ad edendũ promiſſum Paternitati tuæ tractatum de cambijs,inuitans poſt auditos campſores,pleraſq; diuerſorũ de his opiniones,ac diutinam meditationem, ad ſcribendũ tandem impulit. Tanta ſiquidem eſt rei huius obſcuritas,& inuolutio,ut hunc cõſuetudine nõ abſque fautoribus,& inde doctoribus plurimis,modernis tñ ſiſtentibus,antiquis ſiquidem propoſita difficultas hęc ñ fuit,tacendũ putaſſ uideret. Verũ ubi plures dies lectioni meditationique iam dediſſem,& infidelis promiſſionis reatus occurreret diuina fretus ope,tria de cambijs tractanda cenſui. Diſcernenda ſunt primò dubia a certis. Adducendæ ſunt deinde opiniones aliorum de dubijs. Firmandum eſt demum quid mihi uidetur de his ſentiendum.

alias protectas quę

CAPVT I.

De tribus generibus Cambiorum.

CAmbiorum modi quamuis multi ſint, quò ad differentiam tamen certi uel dubij,tritariam ea diuidere ſufficit. Quædam ſiquidem ſunt quorum iuſtitia clara eſt. Quędam uerò, quorum iniuſtitia ſimiliter aperta eſt. Et quędam, quę an ſint iuſta, uel iniuſta, in dubium inter doctores uertitur.

Iuſtificata ſiquidem ſunt,quę fiunt his trib. modis. Primò, cum in cambio minuto campſor moderatè lucratur ſecundum patriæ conſuetudinem. Vocatur autem cambium minutum,cum campſor pro aureo ducato monetam dat currentem in patria illa expenſam,uel econuerſo,aliquid minus dãdo,quàm recipiat. Hoc.n. continet naturalem æqualitatem,ex eo, q induſtriæ, & operę campſoris rõ habenda eſt. Cum n.cæterarum artium miniſtros liceat in cõmutationib. proprij laboris induſtriæque mercedem componere,campſoribus qui commutationib. numiſmatum deſeruiunt, id quoque licere non eſt dubium. Propter quod non irrationabiliter id dicunt opinantes,tale lucrum cãpſoribus tñ licitum: ita q priuatus homo ſi cambire debet ducatum aureum,nihil debet lucrari. Commutatio namque numiſmatum patriæ non uagatur quò ad ualorem,quemadmodum cætera commutationes,ſed determinata eſt: puta q ducatus aureus ualet duodecim marcellos. Et ſicut in cęteris commutationibus æqualitatem uiolare iniuſtum eſt,ita in commutatione numiſmatum. Vnde niſi uel propter mercedem ſeruitij, non in numerando pecuniam, ut quidam putant, quoniam

contingit ſępe minus numerare campſorem, quàm accipientem: & actus numerãdi nõ eſt propriè mercenarius, ſed ſolitus gratis concedi, vt vſus libri. & numerationi campſoris reſpondet numeratio dãtis aliã monetã, ſed in arte campſoria Reipublicę miniſtrando, vel propter incommodũ, qđ quis incurreret ex ablatione talis gñis pecunię a ſe, vel qualitatẽ numiſmatum (vt infra declarabitur) non licet plus in cãbio minuto accipere, quàm detur. Quorũ nullũ, locũ hẽt vniuerſaliter in ſingularib. hominib. non campſoribus. Secundò cũ campſor moderatè lucratur, ex eo q̃ Petrus hñs certã ſummã pecuniæ Mediolani, dat eam campſori, qui faciat æqualem ſummam Romæ dari ſibi vel alteri. Si.n. ex hoc campſor mercedem exigit, iuſta eſt exactio: campſor.n. translatoris in hac parte locũ tenet, nec eſt ęquum, vt merces ſuo ſeruitio ſubtrahatur. Tertiò, quando campſor lucratur, ex eo, q̃ monetam alicubi minus valentem congregatam transfert in locum, vbi plus valet. Hæc.n. eſt negatio numiſmatum: ex qua primo ortũ habuiſſe vĩ ars campſoria, vt videtur in primo Politicorum. Et eſt licita, ſicut cæteræ negotiationes ad augendas opes licent.

Iniuſta verò abſque dubio cambia illa ſunt, quę his duob. modis fiunt. Primò, cum campſor lucratur, aut lucrari intendit, ex eo q̃ Petro egenti Mediolani dat certam ſummã pecunię ſub noĩe cãbii de Lugduno vel Londri: & tñ ſcđm veritatẽ ibidem reſtitutio facienda vtrioq; ſcitur, ſiue fiant literæ cãbii, & non præſentẽtur, ſiue non fiant lrę. Interuenit ſiquidem hic manifeſtè ſolo nomine cambium, & ſecundum rem mutuum cum lucro, aut ſpe lucri, ſecundum quòd diuerſimodè fit.

Secundò (& in idẽ redit) cum cãpſor, vt lucref, dat Mediolani Petro egenti centũ ducatos, recepturus ab ipſo Petro ibidẽ hinc ad menſem tñ, quantũ valebunt, tunc Venetijs: ſcđm curſum cãbiorũ decẽ librę groſſorũ, quæ æquiualent centũ ducatis Pariter, ſed i curſu cãbiorũ Venetijs quãque excedunt, & qñq; exceduntur. Hic.n. ſcđm veritatẽ eſt contractus mutui, Cambij noĩe palliat⁹ & fit cũ ſpe lucri contra illud Luc. 6. Mutuum date nihil inde ſperantes. Et celebrantur cõiter cũ probabili coniectura, q̃ erit ibi lucrũ: qui cõiter ſolent tunc valere plus decem libræ groſſorum, quàmuis quandoq;, ſed rarò minus valeant: & propterea eſt hic vſura Nec poteſt excuſari, niſi in caſu in quo Petrus egeret illis centũ ducatis, & campſor haberet in promptu verum cambium agendum cum illis centum pro Venetijs illo modo, & ad inſtantiam Petri illos, ſibi eo pacto daret. Et hoc ſi contractus talis veri cambij eſt licitus, de quo infra erit ſermo.

Dubia aũt cãbia, quædã ſunt ex parte cãpſorũ, quædã ex parte accipientiũ cãbia. Ex parte qdẽ cãpſorum ſunt, quæ dupl. fiunt, aut appretiãdo numiſma extraneũ, de quo reſtitutio fienda eſt, minus q̃ valeat cõiter in loco vbi dẽt fieri reſtitutio: aut appretiando numiſma proprium quod datur magis, q̃ valeat cõiter in loco, vbi reſtitutio dẽt fieri: ad hos.n. duos modos, qui valde propinqui ſunt, & in idẽ redeunt: oĩa cambia ſicca reducuntur pro quibuſcunq; locis fiãt. Ad primũ.n. modum ſpectat cambium Lugduni, in quo Petro indigenti marca auri, quę cõiter valet ibi 60. ſcutos, campſor Mediolani dat 60. ſcutos, non ſecundum valorem ſcuti Lugduni: ſed ibi cõiter valeat ſcutus 30. groſſos, appretiatur hic 28. & ſic dat ſibi tantam ſummam pecuniæ, quæ aſcendat ad 60. ſcutos ad rationem 28. groſſorum pro ſcuto.

Ad Scđm verò modũ ſpectat cãbiũ tã Londrẽſe, q̃ Brugenſe, in quo Petro egenti Ianuæ dat cãpſor Ianuæ 1900. ducatos, non ſcđm valorem ducati currentem Brugis aut Londres, ſed cũ ibi valeat ducatus 50. groſſos, appretiatur Ianuæ 52. ita q̃ pro quolibet ducato tenetur accipiens cambium reſtituere Brugis, vel Londres 52. groſſos. Cætera aũt cambia ex parte cãpſorũ ſicca ſunt. Nec fiat vis ſi in iſtis exemplis vera quantitas monetarũ non recitatur: quoniam exempla ponimus, vt addiſcentes intelligant. Auget autem cambiorũ prędictorum ambiguitatem incerta temporis ratio: fatentur.n. campſores, q̃ quantò tps reſtõnis eſt diſtantius, tantò minus appretiatur moneta in primo modo, & tanto magis in ſecundo modo.

Ex parte aũt accipientium cambia, ſex modis variantur cãbia ſcđm dñiam eiuſdẽ, vel diuerſæ monetę, & dñiam certi vel dubij, aut accidentis lucri: hæc.n. vñr aliq̃ per ſe dñiam in cãbijs facere. Cõtingit primo mõ, q̃ Petrus dat Mediolani cãpſori centũ ducatos Florentinos aureos, & vult totidẽ Florentinos Florentiæ. Contingit ſcđò, q̃ Petrus pro dictis ducatis vult Florentiæ moneta argenteã: puta groſſos Florẽtinos, ſed tot q̃ æqualeat Florentiæ ducatis 100 florentinis aureis. Cõtingit tertiò, q̃ Petrus pro dictis ducatis vult bonã monetã aureã, vel argenteã Florentię. ſcđum, q̃ tpe ſolutionis (puta in nundinis) cambia valebunt Florẽtiæ Et quodlibet horum cõtingit dupliciter fieri. ſ. ſimpliciter, ut propoſitum eſt: & cum adiuncto aliquo certo lucro, ita, ſ. q̃ Petrus vult non ſolum prædictos 100. ducatos Florentiæ modo dicto: ſed vltra hoc vult ſibi dari quatuor alios ducatos. Et quoniam de his non principalis eſt qõ ſed de illis quæ ſe tenent ex parte campſoris cõiter: iõ de illis erit ſermo diffuſus; de iſtis autem in fine tract. dicetur. Et ne obligatio, aut æquiuocatio accidat legentibus, vocentur in ſequentibus cambia nunc diſcutienda, cambia realia: quamuis a multis cambia ſicca, aut per literas nuncupentur.

CAPVT II.

De opinionibus dicentium in cambiis realibus eſſe mutuum.

QVoniam autem ſecundum diuerſa præſuppoſita diuerſimodè inueniuntur doctores locuti de hmõi cambijs, & ex alijs principijs procedunt ſupponentes huiuſmodi cambia mutui cõtractum ſapere, & ex alijs procedunt negantes hic mutuum interuenire: ideo ſigillatim diſcutiendæ ſunt ſingulorum rationes.

Vnde corũ occurrunt primò opiniones q̃ aſſerunt aut ſuſcipiunt contractus cambiorũ realium ſecundum veritatẽ eſſe contractus mutui, licèt cãbia vocentur. Sunt aũt cõtrariæ horũ opiniones: dũ quidã dñt talia cãbia eſſe iniuſta, & vſuraria; quidã verò q̃ ſunt licita Et illi quidẽ, q̃ aſſerũt eẽ vſuraria, licèt multis rõnib. moueantur, hoc tñ hñt pro fundamento: quia vſurariũ eſt mutuare ſub ſpe, & pacto veriſimilis lucri, vt patet: conſtat autẽ oẽs campſores ſpe lucrandi hæc cãbia exercere: & ſub pacta ſupradicta adiicere, vt veriſimile lucrũ conſequi poſſit, quàmuis non ſp euenniat, vt ipſimet fatẽtur. Vſurariũ eſt igitur hæc cãbia facere. Quòd aũt verè ſupponatur hic eſſe mutuũ, probant ex eo q̃ contractus iſte dat pecuniã, quę eſt inuendibilis cum tranſlatione dominij, & recipit pecuniam has autem eſſe conſtat cõditiones ad mutui contractum ſufficientes: muniturque opinio hæc authoritate Gofr. & Hoſt. in Summa de uſuris: & Archiepiſcopi Floren. in 2. & 3. parte Summę, ubi etiam dicit multos uiros doctos, & timoratos fuiſſe huius opinionis.

Acceptantes autem mutuum hic eſſe, & tamen abſque vſura cambia fieri, fundantur ſuper ratione intereſſe, & operarum locatarum. Et quò ad intereſſe quidem: quia etiam in contractu mutui licet ſeruare ſe indemnem: conſtat autem, quòd mutuans Ianuæ 100. ducatos aureos, damnum incurreret, ſi Brugis reſtituuntur ſibi totidem aurei, uel eis æquiualens ibi præciſè. Tum quia plus daret, quam reciperet: ex eo q̃ ducatus aureus plus ualet Ianuæ, quàm Brugis. Tum quia oportet ipſum ſubire expenſas delatorum pecuniæ, ut

Ianuę

Iamq; rehabeat, ubi contractus mutui celebratus eſt: ergo licitu eſt æſtimare ducatum aliquid plus, ut mutuans nullum damnum incurrat: & hoc. in iſtis cambijs accidit. Quò ad locatas uerò operas, quia cum nullus debeat proprijs ſtipendijs milita re, & campſor, & miniſtri publicæ utilitati deſeruiant iu opere licito in mutuis faciendis: prædictis, conſequens eſt, q̀ propriam mercedem reportare debrit: quemadmodum miniſtri Montis pietatis. Et quia induſtriæ accedentis operi licito, ratio eſt habenda, aliquid ēt mercedis ei dari debet: quo fit, ut oib⁹ pēdētis talis excreſcētia ſit licita.

Sed reuera neutra harum opinionum ueritatē aſſequitur. Prima n. fundamentum ruit: quoniam (ut infra patebit) hic non eſt contractus mutui. Secunda autem, & falſum aſſumit, & conſequenter non loquitur. Falſum quidem aſſumit, dum dicit in his cambijs illud plus ſumi, ut uitetur intereſſe: hoc.n. campſores teſtantur eſſe falſum, & dicunt, q̀ non ut damnum euitent, ſed vt lucrentur, huiuſmodi cambijs inſiſtunt: & q̀ ſi accipientes cambia obligarent ſe ad reſtituendum præcisè quantum accipiunt in loco ubi accipiunt, ipſi non mutuarent, quia lucri cauſa artem hanc exercent. Et ex hoc patet, q̀ nec pro intereſſe ſtipendij miniſtrorum plus ſumitur. Si.n. campſores ex cambijs nihil aliud quærerent, q̄ ſe ſeruare indemnes, cambia non aggrederentur, ſed pecunias ſuas ſecum tenerent, aut aliter exponerent, ut ipſimet teſtantur. Conſequenter autem non loquitur: qm̄ non eſt licitum artem mutuatiuam in ciuitatibus exigere, & miniſtros ſtatuere, & laborum induſtriæq; ratione habita, inde etiam ſuſtentatorium lucrum quærere: qm̄ hoc eſſet uſurariam artē facere moderatam, ut patet. Miniſtris aūt Montis pietatis quomodo & qualiter liceat mercedem reddi, & a quibus oporter reddi, in tractatu ſpeciali de hoc diffusè diximus. Hic autem ſatis ſit noſſe, q̀ nō eſt ſimile: quia in cambijs intenditur lucrum, & q̀ experientia teſte non licet artem facere mutuatiuam, ut operarum periculorum, & induſtriæ rōnē habendo, plus forte recipiatur, unde ipſe cum familia ſuſtentetur: ſicut in artibus, & negotiationibus licet. Eſt igitur uſura in his cambijs, ſi contractum mutui implicant. Propter qđ Gofr. & Hoſtien. ſub mutui nomine caſum tractantes (cum.ſ. mutuatur, ut reſtituatur alterius generis moneta cum ſpe lucri) uſuram eſſe dixerunt.

C A P. III.

De opinionibus dicentium in cambijs realibus eſſe contractum permutationis.

EMerſit ergo p̄p̄ prædicta fortè aliorum opinio, dicentium in his cābijs non eſſe contractum mutui, ſed innominatum, ſ. do ut des: uel ſi nominari debet, eſſe contractum permutationis. Et horum contrariæ quoq; ſunt opiniones, alijs aſſerentibus hæc cambia licita, & alijs illicita. Et illi quidem, qui dicūt eſſe licita, ſtudium ſuum adhibent, non tam ad probandam eorum iuſtificationem, quàm totum naturam extra mutui rōnē eſſe. Et quàmuis multiplicent rōnes, ex trib. tñ cōditionibus ſeparant cambia hæc a mutuis. Primò ex periculo. Mutui.n. natura periculum mutuatæ ſortis in accipientē mutuū transfert: cambiū uerò reale, damni periculum campſori relinquit, ſi minus fortè cōtingat accipere: ut qñq; (licèt rarò) contingit. Secundò, ex diuerſitate rei reſtituendæ & loci: nā mutui rō exigit, ut eiuſdem gn̄is, & bonitatis res reſtituatur, & ibidem. Nec ſufficit reddere æquiualēs: aurū.n. pro auro, & triticum pro tritico reſtituendū eſt & adducit ad hoc textus iuris ciuilis, ff. de ſol. l. Paulus. In cābijs aūt realib. fit p̄mutatio monetarū diuerſorū generū, & in diuerſis locis. Tertiò, ex nā contractus: qa in cābijs realibus eſt uenditio uel contractus ſimilis uenditioni, dū ducatus uenditur 52. groſſis Flandrenſib. & permutatur una moneta cū alia: qđ lucrū patet ex tra de cenſi. ca. olim cām, & c. cū Canonicis. in mutuo aūt nihil horū fit. Cū igitur contractus mutui non ſit, ſed permutationis & negotiatiuus, pro licito relinquitur: ſpes.n. lucri in hia nō damnatur, & induſtriæ laborum, & periculorum, expēſarumque ratio habenda eſt.

Dicentes verò cambia hæc nullo modo licere, & tñ mutuū nō implicare, q̄uis nō inuenerim: ex dictis tñ ab his, q̀ abſolutè cābia hæc damnāt: aut dubitant, illicita eſſe, triplex rō colligit. Prima ex eo, q̀ cābia hęc in fraudem vſurarū introducta videntur, cū permutationē monetarum cāpſor non intendat, ſed neceſſitatib. indigētis nolens gratis mutuare, nomine p̄mutationis monetæ mutuum palliat, vt lucretur: præſertim cum plerunq; cōtingat in eadem fieri moneta reſtitutiones, & hoc in cambijs infra Italiam: & periculum, qđ rarò accidit, ponderandū non ſit in commutationib⁹, quæ regulandæ ſunt ſm̄ cōiter euenientia. Scđò, ex eo, q̀ ratio t̄pis in cōtractu emptionis & venditionis haberi non pōt: in hm̄i autē cambijs, vt patet in caſu poſito, q̄tò diſtantius eſt ſolutionis t̄ps, tātò plus ſibi ſolui paciſcitur campſor. Tertiò, quia ēe in contractu vēditionis, vendere plus q̄ nunc aut hic valet, non eſt licitum, niſi vendens intēdebat vſq; ad t̄ps illud ſeruare, vt in c. nauigāti. extra, de vſuris. aut intendebat ad illum locū deferre: vt dicit Ray. Inno. & Ioan. And. & Ioan. Cald. campſores autem non intendunt ſeruare, aut transferre pecuniam: ſed paratam ad huiuſmodi cambia tenent. Quid autem de his ſentiendum ſit, in deciſione manifeſtum erit. Nunc autem ad aliam properandum eſt opinionem.

C A P V T IIII.

De opinione ſingulari circa cambia.

POſt prædictas opiniones egregij cuiuſdā doctoris in Theologia opinio ſingularis occurrit: tenens huiuſmodi cambia eſſe licita, & tria ſingulariter dicens.

Primum eſt, q̀ contractus iſte, quē innominatū uocant, nomē habet: qm̄ vt S. Th. dicit in 2.2. q. 77. negotiatio tripliciter fit, aut cōmutando res pro reb. vt vinum pro tritico, aut res pro pecunia, aut pecuniā p̄ pecunia. Et cū primus cōtractus vocetur vulgo baratto, ſecūdus vocetur vēdō, &c. & tertius cābiū, ita q̀ cābiū ē p̄mutatio pecuniæ p̄ pecunia.

Scđm ē, q̀ in cābijs nō conſideratur pecunia, vt pecunia, ſeu vt mēſura eſt, ſed vt res q̄dā eſt. Cōſtat. n. ſcđm oēs vtroq; mō poſſe accipi pecuniā, vt patet de locātib. pecuniā ad oſtentationē. Et q̀ cāpſores pecuniā, vt rē cōſiderēt, ex S. Th. authoritate p̄bat in ſcđo de regi. prin. dicentis, q̀ numiſma pōt accipi, & vt mēſura, & vt q̄dam res eſt: & hoc mō vtunt eo cāpſores. Fabricatq; ſup̄ hoc fundamēto doctor ille vēdibilē eſſe pecuniam à cāpſoribus, vt pote rem quādā, & eius p̄tia variari, ſicut aliarū rerū, iuxta t̄porū locorūq; diuerſitates. &c.

Tertiū eſt ſingulariſſimū, q̀ licitū eſt cāpſoribus plus accipere, qñ t̄ps ſolutionis diſtātius eſt. Diſtinguit ſiquidē accipere plus rōne t̄pis dilati dupliciter vno mō q̀ ſola t̄pis dilatio exceſſu p̄tij operet, & hoc dicit eſſe vſurarium. Alio mō, q̀ res in dilato t̄pe cōſiderata p̄tiū augeat in cōmutationibus: & hoc dicit eſſe licitū. Et dat exēplu in emptionibus rerū i futuro aſſignādarū. Si qs. n. in hyeme emit lanas aſſignādas ſibi in uere, minus quam valeant in hyeme, eo q̀ lanæ t̄pe veris creduntur minus valituræ, iuſte emit, eo q̀ res in t̄pe illo ſumpta p̄tiū minuit. Si aūt minus emeret, qa nūc anticipat ſolutionē, vſuram committeret: quia p̄p̄ ſolam t̄pis moram pretium variatur. Subditque, cāpſores nō plus accipere rōne dilati t̄pis, ſed rōne rei in dilato t̄pe cōſideratæ. Qm̄ v.g. marcha auri ſoluenda in nundinis Ianuarij: non ideo minus emitur à cāpſoribus Mediolani menſe Octobri, quàm Nouēbri, quia longius diſtat ſecundum tempus: ſed quia marcha illa conſiderata in tali t̄pe, minus æſtimat

cõmuniter a negotiatoribus,& magis in tpe proximiori. Et meritò,vt dicit:quia cum negotiatoris finis ſit commutãdo lucrari,nec ideo emat,vt empta habeat,ſed vt iterum commutet cum lucro:licitum eſt ſibi conſiderare quanto tempore pecuniam occupatam in re empta tenere oporteat:carius.n.emitur quod cito diſtrahitur, quàm quod longo oportet tempore retinere,ne pecuniæ mortuæ teneantur:ſignum autem,ꝙ campſores non rationem tẽporis dilati,ſed rei in tempore habeãt, eſt ꝙ non ſemper ſecundum temporis approximationem pretium creſcit:ſed quandoque inſtantibus nundinis contingit pretium minui, adeo vt minus vendatur tunc marcha auri in proximo aſſignanda q̃ fuerit vendita tribus menſibus ante.

Sed hæc opinio (cum bona venia) multipliciter a veritate deficit, quàmuis bono zelo ad veritatẽ accedere conetur. Primum in primis dictum ſecũdo non cõſonat:quoniam nomina formaliter ſumpta intelligi oportet, vt 4. Met. tradit Ariſt. alioquin periret certitudo a locutione: quoniam extra formale ſignificatum infinita ſunt, vt ibidem dicitur. Vnde ſi in cambijs pecunia conſideratur vt res,non vt pecunia,vt dicit contractus iſte, nõ debet permutatiuus pecuniarum vocari: nec debet in tertio loco contractuum a San. Tho. dictorum reponi,ſed primo.

Secundum deinde dictum verum non ſonat, & S.Tho. verba malè interpretari videtur. Verba ſiquidem eius in ſecundo de Reg. prin. cap. 14. ſunt iſta: Numiſma quàmuis ſit menſura, & inſtrumentum in permutationibus,tamen per ſe aliquid eſſe poteſt:puta ſi conflétur, erit aliquid, videlicet aurum vel argentum:ergo ſemper non ordinatur ad permutationes. Et hoc etiam habet veritatem in alijs ſpeciebus pecuniarum:imò amplius, vt in campſoria,quæ non propriè ordinatur,vt ſit menſura rerum venalium:ſed magis ad permutationẽ numiſmatis. Ex quib. verbis non habetur, quòd pecunia conſideretur a campſoribus, non ut menſura,ſed vt res:ſed habetur,ꝙ pecunia non vtuntur campſores uſu primario propter quem eſt inuenta.ſ.ut menſura ſeu pretium ſit rerum uenalium;ſed uſu ſecundario,ad quem eſt translata:inquantum tamen pecunia.ſ.ut permutetur cum alia pecunia:vterque ſiquidem uſus conuenit pecuniæ per ſe:& ſecundus campſoribus conuenit: ut infra patebit ex primo Politicorum.

Quid autem de tertio dicto ſentiendum ſit, in deciſione dicetur. Hæc igitur ſunt quæ hactenus de cambijs dicta ſunt.

C A P V T. V.

De natura artis campſoriæ.

VT aũt natura cambiorum uniuerſaliter & faciliter percipi poſſit,tali ordine procedendum credimus,vt ſ. primò de ipſa arte campſoria dicatur,& quid ſit,& q̃ licita ſit:deinde de conditionibus requiſitis ad eius actus rectitudinem tractetur:& demum ad cambia prædicta deſcendendo videatur,an artis ſint campſoriæ,& quid in eis licitum eſt,obiectiones factas ſoluendo. Sic. n. de huiuſmodi cambijs ſermone completo,ad alia propoſita procedi liberè poterit. Principium autem ad declarandam campſoriam, oportet ſumere ex primo Politicorum,eius veſtigia ſequendo.

Sciẽdum igitur inde eſt.ꝙ rei vſus per ſe eſt duplex.ſ.proprius & communis:ſeu primarius & ſecundarius. Eſt autem proprius cuiuſque, ſiue naturalis ſiue artificialis rei vſus ille,ad quem ex ipſa rei natura primò ordinatur,vt veſtis ad veſtitũ, panis ad eſum,vinum ad potum,&c. Cõis aũt ſiue ſecundarius eſt,quo res inquantum talis alteri, tñ a primo fine applicatur,vt commutatio reſpũ calcei aut tritici,& aliorum huiuſmodi Calceus.n.cũ venditur inquantum calceus conſideratur:non.n. pro ſimplici pelle venditur:non tamen propter vẽditionem eſt calceus,ſed propter calceationem:& ſic de aliis. Quemadmodum ergo cæterorum, ſic & numiſmatis duplex ẽ vſus:vt ibidẽ dicit. Primus eſt commutatio pro rebus venalibus neceſſariis ad vitam humanam.ſ.tritico,panno,aromatibus: &c. ꝓꝓ hmõi.n. commutationes numiſma inuentum eſſe conſtat,dum ea quæ vni patriæ deſunt,aliunde haberi non poſſent,niſi dat[illegible] eis æquiualẽtibus:& multum incommodi [illegible] æquales:ob hoc.n.aurum,argentum,æs, & quicquid hmõi eſt facilè portatile. & vile ſtatut tunc commutandis rebus adequatum [illegible]: & propterea numiſma dr menſura rerum venalium [illegible] .n.ad naturalia,ad vſum neceſſaria,vt [illegible] ad menſurata: propter quod charactere [illegible] eſt,in teſtimonium qualitat[illegible] & [illegible] ut & ceteris menſuris publi[illegible] conſueu[illegible] ſignum imprimi,teſtans earum [illegible]ificationẽm. Secundus autem numiſmatis vſus eſt commutatio pro alio numiſmate,vt ducati aurei pro carlinis. Non [illegible] ꝓꝓ hoc factum eſt:& tñ hanc commutatio[illegible] non inquantũ aurũ aut æs al[illegible], ſed [illegible] numiſma,vt continua experientia docet. O[illegible] autẽ ut hæc cõmutatio ex inæqualitate numi[illegible] atũ, dũ uel ad ſupplendã rei naturalis æqua[illegible], ad numiſma maius paruula numiſmata addebantur, uel debenti maius minora [illegible] commodio[illegible] aut econuerſo. Lucrum aũt ex numiſmatu commutatione primo quidẽ,ut Philoſophu[s] quidã [illegible] caſu eueniſſe vi,dum accidit aliquid,puta aureum numiſma,plus alicubi æſtimari, ſicq; pro i[illegible] a ærea dari ibi,q̃ dentur ibi,vñ ductu fuit. Humana deinde induſtria artificioſa circa hmõi numiſmatũ cõmutationes lucri vias cõpoluit: ſicq; ars campſoria contexta eſt. Vnde nihil cãpſoria eſt, [illegible] negotiatio in commutatione numi[ſ]matum: [illegible] ſiquidem,& actus & finis eius ſufficienter in hoc explicantur,vt patet.

Quàmuis aut a Philoſopho cãpſoria uituperetur, & rõne materiæ:quia uſũ numiſmatis [illegible] a proprio numiſmatis vſu diuertens,& [illegible]ne finis. quia lucri gratia,quod fine caret,& vt [illegible] quia pecuniæ,ut inſtrumenta œconomicę, & politicæ, habendæ quærendæq; ſunt non ꝓꝓ ſe, ſicut nec quodcunq; aliud organu per ſe appetitur. Si tñ ex hois campſoris fine honeſtetur(vt ꝓre ad ſ[u]a [illegible], & ſtatus ſui decentẽ ſuſtentationẽ ordinata) licita eſt,quemadmodũ,& aliæ negotiationes. Põt.n. id quod ſolitariè conſideratũ,communem non vſ, ex adiuncto fine honeſtum redditur patet de hois occiſione,quæ abſolute repellenda eſt: ſi tñ addat ꝓꝓ iuſtitiã,&c præcipienda eſt: ſicut econuerſo ars ex ſe honeſtiſſimũ finem habens, ut medicina ſanitatem,vituperabilis ex fine medicantiũ reddi põt,dũ lucri cã medentur.cũ ergo experientia teſte pateat,ꝙ multa neceſſaria ciuitatib⁹ plurimis deeſſent,niſi mercatores eſſent: & ipſi non commodè poſſint abſque cambijs negotia ſua exercere,neceſſariũ,& honeſtum eſt campſoriam in ciuitatibus eſſe:non quatenus purè campſoria eſt, ſed quatenus œconomicæ politiceæq; miniſtra eſt, vt ex dictis patet. Et ſic campſores nedum poſſunt ſeruare ſe indemnes,ſed etiã lucrari, & induſtrię rationem habere,cum negotiationi licitę, & vtili Reipublicæ illam apponant.

C A P V T VI.

Quomodo oporteat numiſmatum commutationes fieri, vt rectitudo ſeruetur.

NOn ſolum autem oportet declarare quid rectitudo cambiorũ in cõi exigit;ſed in ſpãli quõ in hoc,vel illo modo rectitudo ſeruanda ſit, dato eſt:omiſſis nõ ſingularib. quæ ſcientificatæ determinationi nõ ſubiunt. Cum ergo campſoria circa commutationem numiſmatum verſetur, neceſſe eſt iuſtitiæ commutatiuę canones in ea ſeruari,ſicut,& in cæteris commutationibus.

Ex Quinto vero Ethi patet,ꝙ vniuerſalis rõ cõmutationũ eſt,vt ſeruetur ęqualitas rei ad rem vt ſi

æquale

æquale ſit datũ accepto,& econuerſo: vñ ſi cõmutatio numiſmatũ iuſta eſſe debet, ęqualis ualoris oportet eſſe cõmutãda numiſmata. Et qm̃ hoc plurib. modis cõtingit ſeruari,ſecũm dñiam numiſmatũ,& locorũ,& tẽporũ , iõ põt ęqualitate ſalua lucrũ prouenire cãpſoribus. Qd̃ quo contingat , uidere põt ſi pdictas drias ſcrutati fuerimus. Numiſma igit cũ ubiq; duplex eſſe cõſueuerit. ſ.inexpẽdibile ibidẽ,& non expendibile ibidẽ,cõtingit dupliciter cãbiũ fieri Aut dãdo numiſma expẽdibile,ꝓ non expendibili,aut pro expẽdibili. Et vtrũque horum cõtinet dupliciter, aut dando numiſma melius,cõmodius,& magis amatũ cõiter , pro minus bono,cõmodo,& amato.ut aureũ pro argẽteo uili,uel æreo,&c aut econuerſo. Et quodlibet rurſus horũ põt fieri pro eodẽ uel alio loco, & ſimiliter pro eodem uel alio tempore.

Et quia ſimplicia priora , & certiora cõpoſitis ſunt, a primis inchoandũ eſt,nulla locorũ aut temporũ diuerſitate admixta:ſed in ſola taliũ numiſmatũ cõmutatione ſiſtendo. Si igitur cõmutandũ eſt vnum numiſma expẽdibile cũ alio expẽdibili, quantũ eſt ex parte cõmutationis oportet numiſmata cõmutanda æqualis ualoris eſſe:qm̃ utrumq; lege aut cõſuetudine certũ hẽt ptium. Nec ſaluaretur in cõmutatione æqualitas,ſi ex aliqua parte exceſſus eſſet. Contingit tñ ex parte æqualitatis numiſmatis in ſe vel in ordine ad cãpſorẽ,ꝙ ſit hęc cõmutatio iuſta,numiſma minoris pretij abſolutè dando. Et hoc eſt qñ cãpſor dat bonã monetã ꝓ mala nõ falſa,aut detectiua:vt ducatos aureos pro argenteis,q̃ vix argenti nomẽ merentur. Tunc.n. licet cãpſor det minus in aurea pecunia q̃ accipiens det in illa moneta:æqualitas tñ ſeruatur ex eo,ꝙ centũ ducati in moneta ſic bona,& portatili æquiualent centum,& duob. Verbi grã, in moneta [illegible] patet,ſi conſtanda eſſent numiſmata,& ex vtilitate , quæ põt ex illis ꝑcipi in faciendo ex eis vaſe, & ex vtilitate expenſionis ſecundũ locũ, & tẽpus:bona.n. numiſmata q̃uis antiqua aut extranea,l[illegible]r accipiuntur:& ex periculo,qm̃ malę monetę, vtpote exoſæ facile põt a principib. inexpendibiles reddi,& de facto in prouincijs bñ ordinatis,& nõ orbatis cedduntur. Nec obſtat determinatio valoris monetarũ per legem: qm̃ illa reſpicit numiſma,quoad ꝑ ſe primũ vſum eius,qui eſt cõmutatio pro venalibus. lege ſiquidẽ vel conſuetudine ſtatuitur , ꝙ aureus ducatus, & nonaginta ſolidi in cõmutationib. æconomicis,& politicis ęquiualeant:in quibus pecuniæ ꝓ rebus cõmutantur. Cõmutatio aũt numiſmatũ, arbitrio ſapientum iuxta eorum qualitatẽ,aut abũdantiã, &c.diminuitur:vt experientia teſtatur. Simil̃r quoque ſeruat ęqualitas,ſi quis cõmutans numiſmata minus dat pro eo ꝙ [illegible] numiſmata cõmodiora ſibi erant: [illegible] ẽt licet vendere [illegible] carius,q̃ abſolutè valeat,ex eo ꝙ vendenti commodior eſt. Vn[illegible] ducatũ aureũ , ſi a volente cõmutare paruã monetã pro illo,ſolidũ vnũ exigat,ꝙ ille ſibi cõmodior,nõ peccat. Qui tñ non vult abſque lucro cõmutare ducatos Ianuenſes pro alijs ducatis æquè pretioſis,& ſibi cõmodis,quia petẽti cõmutationẽ cõmodiores ſunt Ianuẽſes ad deauranda ſua vaſa peccare ui, eo ꝙ uendit alterius commodum. Et quia in iſtis non ex campſorũ expenſis aliquid plus accipiunt,ſed aliunde(vt patet) ideo cuilibet ex iſtis cauſis licet in huiuſmodi cãbijs,minus pecuniæ dare,quàm accipere. Campſori autem vltra hæc , licitum eſt in cambio minuto (etiam ſi meliorem , & commodiorem , quàm det accipiat)aliquid plus accipere propter expenſas , &c. vt ſuperius dictum eſt.

Si autem fiat commutatio numiſmatis expendibilis pro non expendibili,notabile poteſt inde lucrum prouenire:ex eo quod non ſolum haberi poteſt ratio materiæ, & commodi,ſed & extraneitatis qua ſit, vt tales pecuniæ in tali cõmutatione multum a numiſmatis rõne declinantes quaſi vt res q̃dã cõmutentur. Duplici.n. exiſtente pretio numiſmatis (.ſ. in quantũ eſt talis res,puta aurũ, & inquãtũ numiſma) & ſecundo excedente primũ, ex hoc,ꝙ aliqua pecunia alicubi inexpẽdibilis eſt, numiſmatis ptiũ ibi perdit,& mag[illegible]q; vt res quædã cõmutaoda venit:quam tñ campſor in locis , vbi numiſmatis pretium obtinet ,procurans habere ipſam commutando ,multũ lucrari poteſt . Et qm̃ pretia rerum prudẽtis arbitrio relinquuntur, erit in hac commutatione æqualitas ſeruanda , penſata quantitate extraneitatis,& alijs conditionib. ut ſapiens determinabit.

Loci aũt differentia tripliciter põt oib. prædictis commutationibus admiſceri. Capſore n. exiſtente & dante ſuas pecunias Mediolani , & recipiente alias alibi, aut contractus cõmutationis fit ꝓ Mediolano aut ꝓ alio loco , vbi accipiẽs cãbiũ hẽt pecunias (puta Lugduno) aut ꝓ vtrunq; ſimul.

Si cõtractus fit primo modo.ſ. Mediolani ,& ꝓ Mediolano,tunc cũ accipiens cãbiũ ex vi talis cõtractus teneatur Mediolani dare pecunias , quas cõmutat,nulla diuerſitas locorũ rõ hũda eſt,ſed tanq̃ cambium manuale agendũ eſt,eorũ,quę ſuprà dicta ſunt,rationem habendo Ex eo tñ ꝙ accipiẽs cambium uult ſe liberare ab obl[illegible]one, & onere, & periculo deuehendæ pecuniæ ex loco vbi habet , Mediolanũ,& cãpſor uult hęc ſubire, licitum eſt mercedẽ exigere. Sed hoc potius ad contractus locationis,& conductionis ſpectat , q̃ cãbij, & ideo iuxta eorum Canones iſtetur,ſi accidat. Qd̃ [illegible] rarò credo euenire . Si uerò contractus fit ſecundo modo,ſ. Mediolani quidem,ſed pro Lugduno, tunc nulla Mediolani rõ habenda eſt.ſicut nec in cõtractu emptionis,quo abſentes merces ꝓ loco, i quo ſunt emuntur. Oportet.n. [illegible], ſicut [illegible] ꝓ quo contractus fit,rõnẽ habere,non in quo [illegible], ſi pro alio loco aut tẽpe tñ contractus ſit,ut [illegible] proponitur. Et hoc ſine certi[illegible] Mediolani cõmutatio coniectando veriſimile [illegible] pro quo ſit. Et q̃uis talis modus cambij [illegible] fieri tñ poſſet hoc modo , ꝙ Petro [illegible] Venetã monetã, & egens Mediolani centum ducatis,campſor Mediol. det 100. ducatos aureos [illegible] ptutus de illa moneta Venetijs [illegible] tijs pro illis commutatur in cambio manuali, & non in curſu cãbiorum quæ fiunt pro locis diſtantibus :Sicut etiam triticum exiſtens in uilla emitur ab his qui ſunt in ciuitate tanti quanti uenditur in uilla.ubi aſſignatur,& non quanti uenditur aſſignandum Mediolani.

Si aũt contractus fiat tertio mõ(ut cõiter accidit,ſ. Mediolani ꝓ Mediolano,& Lugduno ſimul) tunc ut [illegible] loci ſimul . ac per hoc diſtantiæ eorũ,periculorum expenſarumq; intercedentiũ adhibenda eſt rõ:ſicut.& in cõtractu emptionis. Cõſtat.n. aromata Alexandrię , aſſignanda Ianuæ empta atq; ſoluta ut Ianuã deuehatur,lõgẽ minus ualent,quaſi manualiter Ianuæ aſſignarent,ꝙ a res conducenda a tãta diſtãtia,cũ tot periculis,& expenſis,&c. lõge minor eſt Ianuenſib. ſtip[illegible]a cõdicta,& tot periculis expenſisq; libera . Et hoc mõ in contractu cõmutationis numiſmatũ pro locis diuerſis celebrato,numiſmata ipſa ſic expendit,& oportet adequare.ut loci cõdones in ordine ad alium locũ ex una parte cõputentur. Sicq; fit,ut ſi centũ ducatis aureis Mediolani,trecenti argentei Lugdunenſes adæquarẽtur, Lugduni aſſignari ducenti & nonaginta fortè adęquari, cõmun[illegible]b. & alijs ſupradictis rõnib.& fortè pauciores. Vltra ſiquidẽ ſunt, conducenda cũ periculis, & expenſis,q̃ manualiter habita. Nec obſtat ꝙ campſor Mediolanenſis habet fratrem, aut factorem Lugduni aut oino erat Lugduni tãtã ſummã pecuniæ expẽſurus pro alijs ſuis negotijs:hæc.n. omnia per accidẽs ſe hñt ad cõtractus naturã, in cuius æqualitate iuſtitia cõſiſtit. Quid.n. ad contractus cõmutatiuos

tatimos in q̃b. ęqualitatē rei ad rē fieri oportet, ſi ex induſtria mea, aut caſu ego affines habeo ī diuerſis locis, aut miniſtros ferè gratis inuenio, & exinde viarū miniſtrorūq; expēſas lucrās diues fio, dummodo rei ſũ cōdōib. pēſatis æqua fiat cōmutatioſ.

De tp̃is aūt dſia, bimembris tñ diſtinctio conſiderāda eſt, ſ. pñtis tñ, aut futuri tñ. vtriuſq;.n. ſimul rō habita nullam iuſtam diuerſitatem pretij in commutationibus facit, vt infra patebit. Pōt ergo in commutatione numiſmatum iuxta tēpus contractus æqualitas ſumi. Et hoc, ſiue fiat manuale cambium, ſiue non, & ſiue in eodem loco ſit ęquiualens reddendum, ſiue alibi, locorum tñ rōne habita. Vñ pōt campſor dans aureos & recepturus aliā monetā vel econuerſo, certificare quantitatē reddendæ pecuniæ, ac ſi tunc manualis cōmutatio fieret. Pōt & futuri tp̃is, quo ſ. aſſignatio reddendæ pecuniç erit, rōnem habere Et hoc dupliciter: aut incertè commutationem relinquendo. vt. ſ. ꝑ centū aureis nunc datis teneaẽ accipiēs poſt duos menſes dare tot argēteos, quot poſt illos duos mēſes ęqualebunt centum aureis, aut certificando cōmutationem, vt ſ. habito reſpū ad futuras cōmutationes poſt duos mēſes ſtabiliatur nūc cōmutatio cōmenſurata illis, ita ꝙ parum plus aut parū minꝰ verisſi credanẽ cōmutanda eſſe talia numiſmata. Vt ſi credit ꝙ hinc ad duos menſes. cū aſſignanda erit pecunia ab accipiente cambium 100. aureis æquiualebunt 100. argentei vel 100. & 20. pōt ex nunc certificari cōmutatio, ꝙ ꝑ centū aureis datis teneaẽ accipiens aſſignare tunc 100. & 10. argenteos, ſiue plus ſiue minus, tunc contingat cōiter aſſignari. Patēt aūt hęc ex alijs cōmutationib. vt in contractu emptionis rei aſſignandæ futuro tp̃e manifeſtū eſt: & hī exꝑſsè extra, de vſuris. ca. nauigāti. in ſcđo caſu: in iſta n. cōmutatione numiſmatum tp̃s aſſignandi numiſmatis attenditẽ. Nec aliquid plus aut minus ſumi diximus, ex eo quòd prius campſor ſua numiſmata dat.

Vtriuſq; aūt tp̃is ſimul dſia nullam diuerſitatē vĩ in quibuſcunq; commutationibus facere, ſicut vtriuſq; loci, qm̃ res in tp̃e futuro danda non eſt deterioris conditionis ex hoc, ꝙ abſens à pñti, & reducēda ad ꝑſens, ſicut res in loco diſtanti ex hoc ꝙ reducenda ad locū ꝑſentem. Nec ſubiacet periculis, ꝙ expenſis, induſtriæ aut miniſtris, vt ad pñs ſiñ tp̃s fiat, ſicut ſecundum locum. Niſi quis dicat, ꝙ ſubiacet periculo perditionis, qa pōt mori debitor, aut interim pauper effici, &c. Sed hæc pericula ꝓ nihilo in commutabilib. reputari patet tū ex eo, ꝙ aut tam rara ſunt, ꝙ conſilio non ſubſunt (vt de ſtatus deiectione dẽ intra tā breue tp̃s) aut talia ſunt ꝙ ēt ſi accideteut adhuc tuti eſſent creditores: vt de morte, & hmōi patet. Tum, qa ex mutuis & alijs cōmutationib. experiētia teſte patet, hmōi pericula nō conſideranda eſſe: non. n. q mutuat, aut vendit licitè aliqd, plus exigit ꝑ ꝓ hmōdi pericula q̃ in tp̃is dilatione pōt accidere vendēdo ad tp̃s, aut mutuando. Et qa breuitas & ꝓlixitas tp̃is diſtæ ſunt tp̃alis diſtantiæ, conſequens eſt, ꝙ nec in cambijs nec in alijs cōmutationib. ex quantitate tp̃is aliqua condō rei commutandæ accedat ꝑ ſe ex qua poſſit vilior aut ꝑtioſior iuſtè æſtimari. Notanter aūt dico, ꝑ ſe, qm̃ ꝑ accidens contingit res æqualis bonitatis eodem tp̃e aſſignanda diuerſis notabiliter habere ꝑtia & iuſtè, vt ſi triticū aſſignandum forte menſe Iulio, Ianuario ꝑcedente emaẽ iuxta ęſtimationem cōem ꝑtij aſſignationis tp̃is futuri, & deinde mēſe Maij ſubitis exortis bellis credaẽ multò plus vendendum, fiet aliud ꝑtiū ꝓ eodē tp̃e ab alijs ementib. & ſi in mēſe Maij cōtingat bella augeri, aut ſpicas grandinibus percuti &c. augebitur pretium pro illomet tp̃e. Sed hoc non operatur tp̃is prolixitas, aut breuitas: ſed euentus incidentes, ex quibus res ęſtimatur vilior aut ꝑtioſior, vt de ſe patet. Vnde ſingularis illa opinio, dicens in commutationibus prolixitatis tp̃is rationem haberi poſſe non rōne tp̃is, ſed quia res in tp̃e prolixiore conſiderata minus valet, &c. a ueritate deuiat in hoc qm̃ res nec ex eo, ꝙ in tp̃e nec ex eo, ꝙ in tanto tp̃e ſumpta commutatur, ęſtimatur vilior aut ꝑtioſior, ſed ex tali euētu in tp̃e, puta bello, penuria aut abundantia, &c. Ex hoc verò ꝙ pecuniæ diutius occupatæ ſunt tenendæ in hac cōmutatione, res commutanda nec ꝑtioſior, nec vilior cōi ꝑtio redditur: vt S. Tho. expreſsè dicit in Secunda ſecundæ. q. 78. ar. 2 ad primum, aſſerens, ꝙ mercator vendens rem aliquam ad tp̃s, non pōt vendere plus cōi pretio ex hoc, ꝙ pecunias ſuas mortuas tāto tp̃e tenebit. Et ſi hoc licitum diceretur: iam vſura non eſſet damnata in venditione ad tēpus, &c. Quòd aūt merces carius emantur quàm citius commutandæ ſunt, propoſito non obſtat: qm̃ celerior venalitas ęſtimata, à maiori vſu aut neceſſitate rei procedit. Res autē quantò magis neceſſaria aut vſitata alicubi, tantò ibi eſt ꝑtioſior, & ideo merito ibi carius à primo uenditure, & a mercatore emitur reuendenda in rem igitur commutanda redundantem conditionem aliquam ſub tp̃e, ex qua res cōiter ꝑtioſior aut uilior æſtimetur, & non quanto tp̃e pecunia occupetur, cōmutationum natura penſatāq; ęqualitatem rei ad rem exigit, ſic longiſſimo adiuncto tp̃e, ac ſi manualiter cōmutatio perficeretur. Propter ꝙ campſorib. non licet menſurare tp̃s mediū inter dationem & acceptionem, aut rem ſeu pecuniam prolixiori tp̃e dandam uilius ęſtimare, quāuis liceat in dando æqualitatē cōmutationi ſtatuere, iuxta pñtem ęſtimationem de futuri tp̃is cōmutationib. q̃ ſm̃ diuerſos euentus tp̃ib. diuerſis uaria eſt, ſicut & in cæteris commutationibus.

CAPVT VII.

An cambia propoſita ſint verè cambia & iuſtificata.

Facile aūt eſt ex ꝑdictis uidere, an ꝑdicti contractus à campſorib. nuꝑ inuenti, de quibus qō pñs eſt, ſint verè cambia, & iuſtè fiant. Quum enim cambij contractus cōſiſtat in cōmmutatione numiſmatū, & in ꝓpoſitis caſibus nulla alia cōmutatio, niſi numiſmatum fiat, conſequens eſt ꝙ ꝑdicti contractus ex ſua forma uerè cābia ſint, diuerſorum tñ graduum. Quadrifariā namq; numiſmatū commutatio in hmōi cābijs fit. Aut totaliter, vt ſic in cābio Brugenſi, & Londrenſi, ut quo totaliter alia eſt moneta data ab accipiēda. Aut partialiter, ut fieri contingit ꝙ̃uis non ſp, in cambio Lugdunenſi, in quo marcha auri accipiẽ in tribus monetis. ſ. ſcutis, aureis & argenteis, &c. & contingit ꝙ dans dat ēt ſcuta. Aut quaſi nihil: ut fieri cōtingit in cambijs intra Italiam, in q̃b. numiſma datum, ab accipiendo parum, aut nihil qn̄ differt ꝑꝑ proximitatem locorum & communicationem in nummis. Aut oīno nihil: vt fieri contingit & in Italia, & forte extra, qñ nulla ratione habita qualitatis numiſmatum, ſed ſola quantitate datæ & accipiendæ pecuniæ in alio loco penſata cambium dẽ fieri, ut cum Petru habētī Romę pecunias ſuas, & egenti Mediolani 1000. ducatis, campſor dat Mediolani mille ducat. pro 1000. & 10. uerbi gratia, aſſignandis ſibi Romæ.

Et in primis quidem trib. modis, cum commutatio numiſmatum ſꝑ interueniat, licēt plus & minus, contractus cambij ſaluatur. In quarto aūt mō cambij nomen non niſi ęquiuocè ſaluari vĩ: nulla ſiquidem ibi numiſmatum commutatio in pactum ducitur: & manifeſtè patet, ꝙ contractus cōmutationis numiſmatum non eſt, qui ſi manualiter fieret, nullā numiſmatum commutationem requireret, ſicut nec contractus uenditionis eſt rerū diſtantiū, ille qui ſi manualis cōmutatio fieret, uenditio nō eſſet: ut patet. Cōſtat aūt ꝙ ſi cāpſori Mediol. ꝓ datis 1000 ducatis darētur 1000. & 10. ducati, nulla eſſet cōmutatio numiſmatū, niſi qa alij numero

mero

mero eſſent dati ab acceptis: q̃d eſt extra ꝓpoſitũ: ꝓpter quod vr q̃ cõtractus iſte mutui ſit, ſed cambij nomine palliatus, ac per hoc non licet lucrari campſori ex eo: ſed ſe tantum ſeruare indemnem, vt ſuperius de mutuantibus pro locis remotis declaratum eſt.

Si quis tñ diligenter contractum conſideret, uidebit nec mutui, nec cambij propriè contractum eſſe: ſed contractum quaſi emptionis & venditionis ꝑ quandam analogiam ad cambia ꝑtinentem. Quamuis.n. in contractu hoc numiſma pro numiſmate non commutetur: commutatur tñ numiſma præſens cum numiſmate diſtante localiter. Et numiſma in hac commutatione materialiter, & veres quædam accipitur: commutatur.n. vt res tanti pretij pns cum re æquali diſtante, habita vtriuſq; rõne loci. Conſtat aũt quòd res diſtans a Mediolano vilior eſt Mediolanenſibus, ſeipſa Mediolani ſita, ꝓpter expenſas & pericula, & cętera ad uendendum ipſam requiſita. Vñ quemadmodum emitur pecunia in naui fluctuante cõſtituta minus, quàm abſolutè valeat, q̃a non emitur inquantum pecunia, ſed inquantum res tanti pretij ſub tali periculo conſtituta: & ſicut pecunia debita Ioanni a malo debitore, emitur a Petro minus quàm valeat, quia eſt res ſub tali labore poſſidendi conſtituta: ſic pecunia abſens inquantum res ſub. acens periculo, & expenſis declarationis emitur minus, q̃ abſolutè in ſe valet. Et propterea nec mutui, nec cambij contractus iſte eſt proprie: ſed ad cambium quodammodo reducitur pro quanto res præſens, & res abſens quæ commutantur, numiſmata ſunt. Et quia contractus per modum conditionis omnibus ſupradictis adeſt, ideo penſandus eſt in cęteris.

Iuſtitia verò in his cambijs tunc erit, qñ nec exceſſus ſiet in æſtimando, ſed penſatis conditionibus numiſmatum ex qualitate & diſtantia & alijs ad rem facientibus & induſtriæ rõne habita, æqua fiet commutatio. Seruabitur aũt hoc, qñ ſecundũ cõem æſtimationem commutatio regulabitur, aut ſapientium in hoc arbitrium imitatum fuerit: nec temporis prolixitas aut breuitas penſabitur, ſed ſemper in veri æſtimatione pretij ſtabitur, ſiue citò ſiue tardè pecunia aſſignanda ſit. Si.n. hoc defuerit, vſura eſt ratione impliciti mutui: ſicut in venditione plus iuſto pretio ad tempus. Si autem primum deeſſe contigerit, uſura quidem non eſt, ſed iniuſtum lucrum, & reſtitutioni obnoxium: ſicut qñ res plus iuſto pretio uenditur. Vnde propoſita cambia ſi ſeruatis his duabus cõditionibus neceſſarijs ad iuſtificationem etiam cæterarum commutationum celebrantur, iuſtè fieri poſſunt.

Ex his autem patet non licere campſoribus, adueniẽtib. nundinis Brugenſibus, uel Londrenſib. debitori tunc ex accepto prius cambio dilationẽ ſolutionis cõcedere uſq; ad ſequentes nundinas, & ex hoc plus recipere, q̃ prius deberet, aut paciſci ſibi deberi ſicut in ſequentibus nundinis cambia current: hic.n. eſt contractus mutui cum ſpe lucri ſub cambij nomine tectus: & prolixitatis temporis ratio manifeſtè habetur. Campſoribus quoque pro Lugduno, uel alio loco iuxta prolixitatem, aut breuitatem temporis medij inter dationem & acceptionem marcham auri, ad reddendam quamcunq; monetam plus & minus æſtimantibus, ęterna ex hoc paratur damnatio: utpote uſurarijs.

Nota tamen diligenter hoc in loco, q̃ ſufficiens ſignum iniuſti contractus, non eſt minus dare pro cãbio multo interiacente t̃pe uſq; ad nundinas, & plus dare quando proximæ ſunt nundinæ: qñ conſuetudo hęc quamuis prima facie introducta uideatur pro habenda ratione temporis medij, quia accipiens pecunias Mediolani reddituri us in nundinis Lugduni utitur illis pecunijs acceptis: perſpicacius tamen ſcrutantibus occurrit, q̃ conſuetudo hæc introduci potuit propter inuentionem, aut non inuentionem campſorum tenentium loca quaſi venditorum: uel propter multitudinem, aut paucitatem eorum. Propter quod ſciendum eſt, q̃ in huiuſmodi cambiis accipientes Mediolani pecunias pro aſſignanda marcha auri Lugduni in nũdinis, quia ſunt quaſi uenditores marchæ auri abſentis, loco & tempore communiter cum ſuo damno, cambiũ hoc faciunt: ſcientes ſemper quantum damni ex tali uenditione incurrent. Ex hoc autem prouenit conſequenter, q̃ nullus, ſimpliciter loquẽdo, inuenitur quaſi uenditor in huiuſmodi cambijs: ſicut nec in quacunq; alia commutatione, in qua certum eſt & uenditorem damnificari. Nec propterea cenſenda eſt illicita commutatio: quia, ſ. uenditor nocumentum incurrit: quia dummodo res abſens, uel præſens uendatur iuſto pretio, contractus eſt licitus, q̃cunq; pars inde nocumentum incurrat. Ex hac quoq; eadem radice prouenit, q̃ tunc tñ inueniuntur quaſi uẽditores in iſtis cambijs, qñ mercatores egent pecunijs, & uolunt potius tales iure uenditionis contractus cum aliquali damno, quàm à maiori lucro uel cõmodo abſtinere, q̃d ex accepta pecunia paratum, uel acquirendum ſperant. Vñ niſi eſſet hmõi indigentia pecuniarum cum intermedio t̃pe, quo negationibus ſuis prouidere ex acceptis pecunijs poſſent illi qui ſunt quaſi uẽditores, nullus unquã inueniretur quaſi uẽditor in iſtis cambijs. Quemadmodum ergo t̃ps intermedium eſt occaſio, q̃ inueniantur quaſi uenditores, ita multum t̃ps intermedium eſt occaſio multorum uenditorum cõiter, & paucum t̃ps multorum emptorum. Ac ꝑ ꝑ hoc multo interiacente tempore propter abundantiam uenditorum rationabiliter minus datur à ſoluentibus, qui ſunt quaſi ementes marchas abſentes: & modico interiacente tẽpore, ꝓpter abundantiam emptorum plus ab eiſdem quaſi ementibus ſoluitur. Adeoq; dicuntur abũdare quandoq; emptores propter nundinas, ut nihil lucrentur, imò cum damno ſuo cambium faciant, quia non inueniuntur uenditores: & hoc contingit quando friget negotiatoria ars. Vnde cum contractus cambiorum huiuſmodi abſtracta ipſa temporum dfia liciti ſint (ut ex dictis & dicendis patere poteſt) & hæc temporis dfia damnari non poſſit: quia prædicto modo ſaluari poteſt, teſtat q̃ ſi penſata loci abſentia, &c. aliàs iuſtè fiat talis numiſmatum cõmutatio: iniuſti iudicari non debent contractus tales. Quòd ſi plenius vis conſpicere, finge lanam uel quamlibet aliam rem abſentem loco uendi, & emi in huiuſmodi contractibus. uidebis.n. clarius ueritatem: quoniam cum numiſmatum commutatio tractatur, inter nummus hinc & inde mens poſita, ſemper ad mutui contractus declinare conſueuit. Vtrum autem de facto moderatum ſit lucrum, q̃d ex huiuſmodi cambijs reportatur, ſcientificę non ſubeſt deciſioni, quæ ad ſingularia non deſcendit. Illud tamen rationi conſentaneum uidetur, q̃ moderatum cenſendum ſit lucrum, q̃d cõmunis conſuetudo approbat: ut ſ. cambia fiant, ſecundum quòd tunc currunt pro locis illis communiter. Penſanda autem diligenter & applicanda ſubtiliter hæc ſunt pro cambijs Bruges, & Londres, &c.

Nec obſtant prędictis rationes ad propoſitum in tertio cap. adductæ. Falſum ſiquidem ſupponit prima, quòd cambia hæc fiant in fraudem uſurarum: imò pro communi bono mercatorum ſunt introducta. Nec ex eo quòd Petrus non mutuaret pecuniam qui commutare propter ſpem lucri eſt paratus, peccat: quoniam nec opus, nec intentio deformitatem continet: quia non tenetur ad mutuum, & iuſtis commutabilibus uacat.

Secunda verò rõ concludit non illicitos contractus, ſed illam t̃pis conditionem nõ poſſe apponi ſine uſurę uitio, ſicut ẽt in uenditione ad tempus.

Tertia

Tertia autem cambia hæc non ſubtiliter ſcrutãtium: quia campſoris emẽtis rem in futuro aſſignandam magis, quàm vendentis rem conſeruandam, aut transferendam locum tenet in vtroque modo cambij: quoniam etſi in ſecundo modo videatur vendere ducatum ex hoc, quòd æſtimat ipſum 52 groſſis, ſecundum tamen veritatem emit 102 groſſos Flandrenſes Brugis aſſignandos vno ducato. Illa ſiquidem æſtimatio ducati concurrit ibi, vt modus computandi facilius quantitatem ducatorum, & groſſorum commutando, & non vt ducati venalis pretium. Eſt autem interpretatio hęc merito admittenda, ex eo, quòd ipſi contractum realis, ſeu veri cambij dicunt ſe facere, qui tali modo interpretãdus eſt, vt iuſtitiam contineat: cambij ſiquidem nomen ſenſum hunc admittit. Quid ergo de cambijs his & de recitatis opinionibus ſentiendum ſit ex dictis manifeſtũ eſt. Nũc ad reliqua cãbia ex parte accipientium propoſita transeamus.

CAPVT VIII.

De alijs cambijs propoſitis ex parte accipientium cambia.

Reliqua igitur in fine primi capituli propoſita cambia examinanda, diſtinguendum videtur & dicendum quid de facto ſit, & quid poſſit fieri. Aliter ſiquidem hæc cambia fieri ex eorum verbis percipitur; aliter fieri poſſe.

Conſiderando ergo quòd ſit, omnia illa cambia ex parte non campſorum, ſed Petri dantis pecuniam campſori alibi ſibi aſſignandam, iniuſta eſſe videntur, per ſe loquendo: cum enim campſor non accipiat pecuniam à Petro in fauorem ſui, ſed Petri cui aſſignanda eſt alibi, nulla æquitas cenſet campſorem ex hoc damnum aliquod pati. Patereretur autem in his cambijs damnum ad minus duplex. Primum eſt, quòd ſeruitium ſuum, quo pecunias Mediolani acceptas, Florentiæ, perinde ac tuto delatas aſſignat, irremuneratum remanet, & tamen ſeruitium mercenarium. Secundum eſt, quòd plus dat aut dabit campſor, vt ſperat Petrus, quàm acceperit: quoniam ducati Florentini minus valent Mediolani, vbi dantur campſori, quam Florentiæ, vbi aſſignãtur. Vnde campſor, ſi ſe indemnem quò ad hoc ſeruare debet, deberet mittere eos Florentiã, & ſic expenſarum damnum maius incurreret alioquin expendendo eos extra Florentiam, conſtat quòd plus dat quàm acceperit. hæc duo in tribus primis modis locum habent: in alijs autem tribus, in quibus vltra prędicta Petrus vult quatuor ducatos vltra illos centum, Tertium damnum campſori adiungitur. Dixi autem hæc eſſe illicita ſecundum quòd fiunt: quia huiuſmodi homines exigunt hæc à campſoribus, vt dicitur propter vſum pecuniæ, cum dant, in tempore medio à datione vſq; ad aſſignationem. Dicunt enim campſori, Tu lucraberis cum his pecunijs interim, & negotijs tuis eas accommodabis, & propterea volo, & ego aliquid commodi. Sicq; lucrum ex induſtria campſoris, nõ ex pecunijs prouenien iniuſtè penſando lucrari volunt, non abſq; vſura. Dixi autem, Per ſe loquendo: quoniam per accidens contingit, abſque culpa hæc fieri vt in tertio caſu quibuſdam videtur, ſi Petrus ex abuſione mercatorum & campſorum neſcire poteſt quantum ducati ſui Florentiæ valent, & ſic egens pecunijs ſuis ibi, coniectat vltũ prout cambia valebunt tunc nõ ex ſpe lucri: & hæc conſueuerint ad primam petentium vocem campſores ſeruitium ſuum gratis impendere, ne fortè volentes eas transferre pecunias, cambij contractum ſecum uelle inire depoſcant, & ſic ęqualem promittunt Florentiæ ſummam pecuniæ videtur poſſe tranſire. Quamuis enim hoc faciant campſores propter vſum pecuniæ: quia tamen eorum ſeruitium in his onerosum non eſt, quia omnino mittunt pro alijs negotijs, & cambijs, & miniſtris ſoluunt, paruum & conſuetum pro nihil haberi videtur, ſicut de vſu libri in pignus dati, ſanctus Thomas dicit.

Si autem de cambijs his loquamur, vt fieri poſſunt, quia. ſ. Petrus poſſet emere Mediolani à campſore 100. ducatos Florentinos aſſignandos Florentiæ, uel commutare numiſmata. attenta qualitate numiſmatum, & diſtantia locorum (vt de contractibus campſorum dicimus) tunc omnino cambia prædicta iuſtificari poſſent: quoniam contingit interdum 100. & duos emi alibi 100. vt ex dictis patet. Nec obſtat, quòd Petrus non intendat pecuniam abſentem pręſentem facere: ſed potius præſentem abſentare, quoniam ex induſtria Petri hoc prouenit, quòd abſentaturus pecuniam ſuam, exponit eam tali commutationi numiſmatum, aut contractus emptionis rei aſſignandæ in illo loco, vt ſic vbi cum damno ſuo tranſtuliſſet eam ſimpliciter, per talem negotiationem transferendum lucro. Nec eſt hæc induſtria damnabilis tanquam in fraudem inuenta, ſed laudabilis, tanquam adinuentiua viarum iuſtarum & vtilium ſimul: vnde Prouer. c. 11. dicitur. Simulator decipit amicum ſuum, iuſti autem liberabuntur ſcientia. Et quoniam multos contingit eſſe volentes transferre pecunias ſuas de loco ad locum, & audientes alios ex huiuſmodi translatione lucrari ſaltem propter uarietatem monetarum, & neſcientes diſtinguere contractum ſimplicis translationis ab huiuſmodi contractibus commutationum: & confusè intendentes licitè lucrari non ex uſu pecuniæ quam dant campſori, ſed ex cambio, ex quo credunt alios lucrari, non videtur, quòd iſti ſint damnandi, ſed in meliorem partem eorum potius contractus ſint interpretandi. Ex hoc enim quòd ex cambio dicunt uelle lucrum, in contractum, quem neſciunt ſe uelle inire, inſinuare videntur: præſertim ſi arguantur. ideo ſe hoc lucrum velle: quia ſi ipſi campſores econuerſo contractum talem cum eis facerent, maius lucrum exigerent. Ex hoc enim iam manifeſtè patet, quòd contractus campſorios ſuperadictos inire intendunt: & tantò iuſtius, quanto mitius quàm campſores. Accidit ad hæc, quòd non videtur verum, quòd de facto communiter uolẽtes ſuas pecunias transferre cum lucro, dicant ſe hoc pro uſu pecuniæ uelle: ſed fortè aliqui mali ſunt hoc dicentes uel (quod uerius puto) uerba illa ignoranter à quibuſdam dicuntur, credentibus ſe rationabilem cauſam aſſignare. Et ſiquidem ignoranter aſſignantes huiuſmodi rationem, intendant contractum cambij inire & propter hoc lucrum recipere, quamuis in ratione aſſignanda errent. iniuſtum tamen non faciunt. Sicut ſi quis credat ſe in uenditionis & emptionis licite lucrari propter tempus, quo pecunias ſuas occupatas tenet: & tamen non uendit, aut emit, niſi iuſto pretio. Signum autem ad cognoſcendum, qui ſunt qui hoc intendant, poteſt accipi duplex. Primum eſt, ſi in animo habent, nullo pacto uſurarijs contractibus ſe immiſcere: ſecundum uerò eſt ſi aſſignaut aliam rationem tangentem contractum licitum, puta quòd ita eis licere credunt ſicut campſoribus. Et hæc de cambijs dicta ſunt. Mediolani in conuentu ſanctæ Mariæ Gratiarum, Anno Salutis 1459. die 9. Decembris.

Hæc ſunt, Pater uenerande, quæ mihi de cambijs ſentienda uidentur, ſaluo ſemper omnium melius ſentientium iudicio. Tu ergo perſpicaci ingenio, quo polles, dicta ſcrutando perlege, & ſi uotis rem parem feci, omnipotenti Deo, diuoque Thomæ gratiæ referantur. Sin autem, da ueniam: ego enim ſecundum ingenioli mihi præſtiti uires, quod potui, feci, Bene uale. Finis.

TRAC.

TRACTATVS OCTAVVS De vſura, in ſex quæſtiones diuiſus.

1 *Num in vſura transferatur dominium.*
2 *Num mutuans ſub ſpe aliquid vltra ſortem habendi, non aliter mutuaturus, abſque omni tamen conuentione, ſit vſurarius mentalis.*
3 *Num vſurarius mentalis teneatur ad reſtitutionem.*
4 *Num omnia bona vſurarii ſint obligata eis a quibus vſura extorta ſunt.*
5 *Num altero hærede vſurarii non potente reſtituere, alter teneatur inſolidum.*
6 *Num quando licet petere damnum lucri ceſſantis poſſit peti totum lucrum ceſſans.*

QVÆSTIO I.

Vtrum in vſura transferatur dominium.

QVæritur, Vtrum in vſura transferatur dominium. Et videtur ꝙ ſic. Primò, quia cum homo ſit dominus rerum exteriorum per volũtatem ex uoluntaria trãſlatione rei ſuæ in alterum transfertur dominium: ſed accipiens mutuum ſub uſuris, uoluntariè transfert plus ſorte in alterum: ergo. Si dicatur ꝙ uſuræ ſolutio non eſt ſimpliciter uoluntaria, & ideo nõ transfert dominium. Contra: Voluntarium mixtum, quale eſt in uſura, eſt uoluntarium ſimpliciter, quamuis non ſit omnino uoluntarium: quia habet aliquid inuolũtarii admixtum; ut patet ex tertio Ethi. & ex eo, ꝙ ſi quis totaliter uoluntariè conſentiret peccato (puta ſtupro) non excuſaretur à peccato mortali quod non poteſt niſi uoluntariè committi: quamuis enim male libenter, omnibus tamen conſideratis uoluntariè hoc elegit.

Præterea, In his quæ traduntur metu mortis, transfertur dominium. ergo & in uſura. Conſequentia probatur: quia ibi tantò minus eſt de uoluntaria, quanto metus mortis maior omiſſione, uel defectu rerum exteriorum inducente, ad accipiendum mutuum ſub uſuris. Titulus quoq; habendi & poſſidendi iniuſtior eſt in extorquente aliquid metu mortis, quam in extorquente per uſurarium mutuum. Si ergo ibi transfertur dominium, neceſſe eſt hic quoq; transferri.

In oppoſitum eſt S. Tho. in Secunda ſecũdæ q. 77.

Reſpondeo. In hac dubitatione ſunt tres opiniones. Prima eſt tenentium in uſura transferri dominium: & hi mouentur rationibus adductis. Habetq; opinio hæc antiquos ſectatores: ut S. Tho. in 4. diſt. 15. dicit. Sequiq; eam uidentur, Sco. in 4. diſt. 15. q. 2 art. 3. & Pet. de Palu. ibidem & glo. 14. q. 4. ſi quis uſura. Secunda eſt tenentium in uſura transferri dnium aliquorũ. ſ. eorũ, quorũ uſus non eſt eorum conſumptio. Sed quia hæc diſtin. nulla ratione fulcitur, ideo dimittenda eſt nouitas hæc. Non enim ex qualitate rei per uſuram extortæ, oriri poteſt ratio transferendi uel non transferẽdi dominium, cum res data, materialiter concurrat in huiuſmodi contractibus, & translatio dominij ex uoluntate & iuſtitia dependeat. Tertia autem opinio eſt dicentium in uſura non transferri dominium: & hæc habet omnis generis ſectatores. Tenent autem eam S. Tho. & Bonauentura, hic quidem in 4. diſt. 15. ille uerò in Secunda ſecundæ, q. 77. art 3. ubi in calce corporis articuli dicit hæc uerba. S[illegible] quis domum uel agrum alterius per uſuram ex[illegible], non ſolum tenetur reſtituere domum [illegible] ſed etiam fructus inde perceptos: quia [illegible] fructus rerum, quarum alius eſt dominus [illegible] debentur.

Et quia hæc opinio iudicio meo rationabilior eſt, ideo intendo probare eius ueritatem tripliciter. Prænotando. Primò ꝙ traditio rei & translatio dominij illius rei non ſunt inſeparabiliter cõnexæ: Contingit enim rem, puta ueſtem, alteri tradere abſq; trãſlatione dominij: quia poteſt multis rõnibus tradi, in depoſitum. ſ. uel in pignus, &c. Contingit & dominium rei, puta ueſtis, alteri tradere abſq; ipſius ueſtis traditione: ut patet cum donatur alteri res à tertio occupata. Ex hac autẽ ſeparabilitate manifeſtè habetur, ꝙ ad uoluntariam traditionem rei non ſequitur neceſſariò uoluntaria translatio dominij illius rei. Ad quod enim non ſequitur translatio dominij, fieri non poteſt, ut ſequatur translatio dominij uoluntaria. Conſtat autem, ꝙ uoluntariam traditionem rei dominij translatio non ſequitur: ut patet cum traditur in depoſitum. Non comitatur igitur neceſſariò uoluntaria translatio dominij, uoluntariam traditionem rei. Hoc ergo ſtante arguitur ſic: In uſura aut transfertur dominium ex ipſa uoluntaria uſuræ exhibitione, aut ex adiuncta uoluntaria translatione dominij, aut ex utroq; ſimul: ſed nihil horũ hoc efficit: ergo. Diuiſio eſt ſufficiens, quoniam homo eſt dominus rerum exteriorum per uoluntatem: & in propoſito neceſſe eſt ſi dominium trãſfertur, uoluntate ſoluentis uſuras hoc fieri: quoniam conſtat legem, aut quacunq; aliena uoluntate hoc non cauſari. Voluntate autem ſoluentis hoc fieri, duplici tantum uia poteſt: aut per exhibitionem rei, aut per ipſam traslationem dominij. Aut enim transfertur dominium eo, ꝙ ſoluens uſuras uoluntariè dat uſurario plus ſorte, aut quia intendit transferre dominium illius exceſcentiæ à ſe in uſurarium, uel propter utrunque. Sed ꝙ dominium non transferatur ex ui uoluntariæ traditionis illius exceſcentiæ, ex dictis patere poteſt: iã enim patet, ꝙ ad hoc nõ ſequitur neceſſario traſlatio dominij. Ex hoc enim ꝙ uſurario do unum ducatum pro uſura, nihil aliud neceſſariò conuinci poteſt, niſi ꝙ uoluntariè illum ei aſſigno: nec poteſt ex hoc conuinci, ꝙ trado illum ad hoc, ut ſit ſuus. Et ſi quæratur. Ad quid ergo das ducatum illi? in promptu reſponſio eſt; ego quidem do, quia mutuare aliter non uult. Et confirmatur: quia ſicut ſoluens uſuras, conſentit in ſolutionem ducati: & tamen non conſentit in eandem, inquantum iniuſta eſt, quia nullus patitur iniuſtum uolens. (ut dicitur in 5. Ethi.) ita conſentit in nudam traditionem ducati abſq; hoc ꝙ conſentiat in translationem dominij illius. Quòd uerò in ſoluente uſuras non ſit intentio transferendi dominium, patet ex eo, ꝙ in huiuſmodi partim inuoluntarijs traditionibus quantò minor abdicatio iuris proprii ſaluari poteſt, tanta cenſenda eſt & non maior. ut patet de proijciente merces proprias in mare, orta tempeſtate. Quamuis enim proiectio talis ſit uoluntaria, non tamẽ habentur res proiectæ pro derelictis: ſed intendit proijciens ſi res caſu ſaluantur, ut ſuas habere. Vnde & delatas a maris impetu in terram ſi quis acciperet, teneretur domino petenti & oſtendenti ſuas eſſe, liberè tradere. Cõſtat autem ꝙ minus abdicat à ſe ius quod habet in re: dans eam retinendo ſibi dominium, quàm transferendo dominium, & reſeruando ſibi tantũm ius repetendi: quoniam primum claudit ſecũdum, & non econuerſo. Conſtat quoq; ex dictis, ꝙ uſuræ ſolutio uoluntaria ſaluari poteſt abſq; intenta abdicatione dominij: quia aliud eſt uoluntariè dare, & aliud eſt uoluntariè dare ad hoc, ut ſit ſuum. Non igitur eſt intentio, aut uoluntas transferendi dominium in ſoluente uſuram. Et confirmatur: quia cum contra uſurarios omnia iura clament, interpretanda ſunt omnia, quantum ueritas permittit in odium eorum: & ſi res hęc penderet ſub dubio, contra uſurarios declinandum eſſet. Liquet autem, ꝙ translatio dominij multum fauet uſurarijs: ergo non eſt concedenda, niſi ratio

ad hoc cogat: ex ſupradictis autem patet rationē ad oppoſitum eſſe.ergo. Et per hęc ſufficiētet patet tertium membrum, ꝙ.ſ.in vſura non transfertur dominium propter vtrunque ſimul, ſcilicet voluntariam aſſignationem rei, & intentionem trāſferendi dominium.

Secundò principaliter probat idē ſic: Si in vſura trāſferret dominium, extorquens agrum vſurariè non teneretur ad reſtitutionem omniū fructuum: ſed ſatisfaceret reſtituēdo agrum, vel eius pretium. ſed hoc eſt falſum, & contra omnes: ergo in vſura non transfertur dominium. Conſequentia (in qua ſola conſiſtit tota difficultas) declarat ex differētia, quæ eſt inter æqualitatem ſeruādā in recōpenſatione rei fructificantis, quando trāſlatum eſt dominium, & æqualitatem ſeruandā in recompenſatione eiuſdem, quando non eſt tranſlatum dominium. Cum.n. ager tranſit de domino in dominum, quocunq; titulo fiat, ſufficienter ſatisfit primo domino, ſi datur ſibi tantum, quatum valet ſubſtantia agri: penſata virtute fructificatiua, & alijs conditionibus quę in contractu venditionis eius pēſandæ fuiſſent: nec plus exigit iuſtitia cōmutatiua, qm̄ ſeruata æqualitate rei ad rem completa eſt ratio iuſtitiæ. Qn̄ verò ager mutat quidem poſſeſſorem, ſed non dominum ſecūdum veritatem, non ſufficiēter ſatisfit domino eius, dādo preciū agri: ſed oportet oēs fructus ꝑceptos, & qui potuiſſent à diligenti cultore percipi, reſtituere, quia ſunt fructus agri cuius alter eſt dn̄s. Si ergo in vſura tranſlatum eſt dn̄ium agri per vſurā extorti, ſufficiēter fieret reſtitutio dando agrū tm̄, vel pretium æquale, penſata ſubſtātia agri & eius virtute fructificatiua, non aūt fructibus ꝑceptis, qm̄ vſurarius ꝑcepit fructus de re ſua. Et cōfirmatur hoc ex ratione, qua cōſtat, quòd fructus perceptos ex agro empto ex pecunia vſuraria nō tenetur quis reſtituere, quia ſunt fructus agri ſui. Hæc.n. eadem ratio cū efficax ſit, in vi iſtius vniuerſalis tenet, Nullus tenet reſtituere alteri fructus agri ſui proprij: niſi.n. vl̄is hæc verificaret, nō ex particularibus cōficeretur, & conſequenter rueret. Si ergo agri per vſuram extorti transfertur dominium in vſurarium, ſequitur ꝙ non tenebitur ad reſtitutionem fructuum, quos ꝑ viginti fortè annos percepit, qđ erat deducēdum. Si dicatur ꝙ in trāſlatione dominij oīno voluntaria (qualis eſt venditio, &c.) verum eſt, quòd ſufficit reddere æquiualens agro: ſed in trāſlatione inuoluntaria aliqualiter (qualis eſt vſuræ ſolutio) nō ſufficit reddere pretium agri, ſed oportet fructus quoq; perceptos reſtituere. Hoc nō euadit: qm̄ tota differentia ex hac rōne aſſignatur ꝑ ꝑ oīno voluntarium, & uoluntarium mixtum. Ex hac aūt differentia nihil aliud oritur, niſi ꝙ ubi trāſlatio nō fuit oīno uoluntaria, oportet nō ſolum reddere ꝓtiū agri, ſed aliquid correſpondens illi conditioni inuoluntarii: ſicut ſemper in reſtitutionibus faciendum eſt. Nec hr̄ ex ea, ꝙ teneatur reſtituere fructus: qua.n. ratione pōt vnquam conuinci, ꝙ teneatur aliquis reſtituere alteri fructus agri proprij? Si dicatur, ꝙ reſtitutio fructuum facienda eſt nō ratione dominij, ſed ratione damni, quod patitur ille, à quo ager extortus eſt per uſurā: damnificatus ſiquidem eſt, non ſolum in agro, ſed in fructibus percipiēdis: & ideò quamuis vtrorumq; trāſlatum ſit dominium à ſe, competit tamen repetitio. Hęc reſponſio falſo innititur fundamento. ſ. ꝙ dānificatus in agro ſit damnificatus in oībus fructibus percipiēdis: ſic ꝙ reſtitutio debet adęquare, & agrum, & fructus. Tum, quia hoc non habet locum, quando transfertur rei fructificantis dominium: quia ſtatim trāſlato dominio rei, omne dānum, aut emolumentum futurum domino rei cedit. Tum, quia etiam quando non transfertur dominium vniuerſaliter verum non eſt.

Ad cuius euidentiam, ſubtiliter & breuiter, tangendum eſt, quare, & qn̄ aliquis teneatur ad reſtitutionem fructuum, & quādo & quare non. Hoc autem ex duobus principijs regulantibus reſtitutiones haberi poteſt. Primum eſt, ꝙ ſufficit reſtituere ſimpliciter: ſecundum eſt, ꝙ aliter reſtituendum eſt damnificato in his, quæ erāt eius in actu, & aliter in his, quæ erant eius in potentia. Ex his enim habetur, ꝙ ſi ponatur ꝙ Petrus rapuerit agrum Martini, quem ſubitò combuſſerit ac inutilem totaliter reddiderit, & idem Petrus rapuerit ſimilem, & æqualem agrum Ioannis, quem conſeruauerit fertilem: & elapſis 10. annis Petrus vtriq; ſatisfacere velit, non tenetur tantum dare Martino, quantum Ioanni: ſed Martino ſufficit reddere tantum quantum valebat ager tempore rapinæ, & combuſtionis (ſubintellecta ſemper ſatisfactione iniuriæ, & intereſſe) Ioanni verò oportet reddere, & agrum, & fructus per decennium perceptos. Quia quum ſufficiat reddere ſimplum, ꝙ ſimplum ablatum eſt, & à Martino ſit ablatus tantū ager cum fructibus in potētia, qui in potentia fructificatiua agri penſaretur, quando venderetur ager, ſat eſt reddere quātum valebat ager fructificatiuus. Quia verò à Ioanne non tantum ablatus eſt ager, ſed fructus actu producti per decennium occupati ſunt, quoniam fructus agri naſcuntur domino agri, non ſatisfieret Ioanni, ſi æquale agro & potentiæ fructificatiuæ reſtitueretur: ſed oportet æquale fructibus actu perceptis reddere. Statim enim, vt producuntur fructus, ſunt actualiter ſub dominio eius, qui eſt agri dominus, quamuis non poſſideat. & ideo oportet tanquam res, quæ fuerunt actu alterius reſtituendo recompenſare.

Ex his autem omnibus id quod intendimus, euidenter habetur, ꝙ ſ. fructus reſtitutioni obnoxij non ſunt, niſi quia ſunt fructus rerum quarum alius eſt dominus: ita quòd dominium fructuū non quodcunq;, ſed actuale exigitur ad hoc, ꝙ fructus agri ſint ſibi reſtituendi. Sed ſi in vſura transfertur dominium, nec actuale nec potentiale proximè dominium fructuū remanet apud eum, à quo extortus eſt ager: quia non remanet actu dominus agri, qui eſt dominus in potentia proxima fructuum producendorum. Nulla igitur ratione vſurarius tenebitur ei de omnibus fructibus perceptis: ſed ſat erit, ſi vel pretium agri tantum reddet, vel ſecundum hæc vltimò tractata ſic ſatisfaciet quò ad fructus perceptos ad arbitrium boni viri: ſicut damnificans aliquem in his, quæ habet in potentia. Vtrumque autem horum eſt contra omnes doctores & ueritatem. Fatendum eſt ergo abſolutè, quòd in vſura non transfertur dominium.

Et per hęc patet reſponſio ad obiecta. Ex dictis ſiquidem in prima ratione patet ſolutio vtriuſq; primi quidem, quia plus requiritur ad translationem dominij, quàm uoluntaria traditio illius rei: exigitur enim, quòd voluntariè tradat eam alteri ad hoc vt ſit ſua: quod ſoluens uſuras non facit. Et per hoc idem negatur aſſumptum ſecundi: nam ſicut luſus enim quamuis voluntariè det pecuniam ꝓpriam inuaſori: non tamen ad hoc, vt ſit ſua; ed ipſe viderit. Et ideo non transfert dominium illius a ſe. Mediolani, die 2. Aprilis. 1500.

QVAESTIO II.

Vtrum mutuans ſub ſpe aliquid vltra ſortem habendi, non aliter mutuaturus abſque omni tamen conuentione, ſit vſurarius mentalis.

QVęritur, Vtrum mutuans, ſub ſpe aliquid vltra ſortem habendi nō mutuaturus abſq; omni tamen conuentione, ſit uſurarius mentalis.

Et uidetur ꝙ ſic. Primò, quia ſpes principalis alicuius muneris habendi, ex mutuo uſuram parit iuxta

iuxta illud Luc.6 Mutuum date, nihil inde ſperantes: & communem ſententiam doctorum: ſed in caſu propoſito inuenitur talis ſpes. ergo.

Præterea, Taliter mutuans, malè agit: vt patet extra de vſuris, c. conſuluit: vt ibi dicitur, tenetur ad reſtitutionem. Conſtat autem quod nulla alia prauitas hic interuenit niſi propter aliquid vltra ſortem ſperatum ex mutuo, quod pertinet ad vſurariam prauitatem: ergo talis mutuans eſt vſurarius mentalis.

In oppoſitum eſt commune hominum iudiciū, cauſans eum, qui non vult amplius mutuare amico, qui noluit ſibi remutuare, ſed vult mutuare alteri amico, a quo ſperat, ꝙ accidente caſu remutuandi. nam niſi crederet illud futurum non mutuaret, vt patet ex eo, ꝙ non vult priori amico amplius mutuare, quia noluit ſibi remutuare, & tamē ſecundum communem ſententiam non peccat. Non eſt ergo vſurarium mutuare ſub ſpe aliquid vltra ſortem conſequendi.

Reſpondeo, Iſta quæſtio mota fuit coram Vrbano 3. (vt in decretali allegata patet) nec fuit aperte decisa: ſed gl. ibidem diſtinguit de duplici ſpe (principali ſcilicet, & ſecūdaria) & dicit, quod ſpes principalis conſtituit vſuram, nō aūt ſecundaria.

Subtilius aūt dicendo, occurrit ex dictis S. Tho. in q. de malo, q. 13. ar. vl. ad decimumtertium, notandum ꝙ dupliciter aliquid pōt à mutuante ſperari. Vno mō quaſi debitum ex aliqua obligatione tacita vel expreſſa. & ſic quodcunq; munus ſperetur illicitè ſperatur. Alio modo, vt gratuitum & abſq; aliqua obligatione præſtandum: & ſic quodcunq; munus ſperetur, licitè ſperat. Licitè ſperari à mutuante dico, quodlibet munus gratuitè & amicabiliter retribuendum ſibi ab eo, cui mutuat, etiam ſi alias nollet mutuare. Et hoc probatur dupliciter: ratione, ſ. & authoritate. Rō ſiquidem huius eſt: quia licitum eſt ex mutuo affectu beneuolentiæ ſpe et principali intendere. Ex vero autem amore, & ſolo ipſo ſufficienter emanat gratuita, & amicabilis recompenſatio: & propterea eiuſdem rationis eſt ſperare amicitiam, & ſperare gratuitam remunerationem. Vnde ſi mutuans ſpe principali affectus beneuolentiæ, nihil illicitè ſperat, conſequens eſt, quòd mutuans ſpe gratuitæ remunerationis nihil illicitè ſperet. Et confirmatur: quia quum gratuita remuneratio ſit mutuanti debita ſecundum naturale ius, & ipſa ſola ſperetur in propoſito, nec in ciuile deducatur, conſequens eſt, quòd nihil vltra ſortem, & debitum ſperetur: & quòd ſicut rationabiliter à mutuando deſiſtit deſperans de reſtitutione mutuandæ ſortis, ita rationabiliter quoque deſiſtit deſperans de amicabili affectu. Vtrunque horum mutuanti naturali iure debetur, quamuis difformiter: quia primum ciuili etiam obligatione reddendum eſt: ſecundum naturali gratitudine tantum.

Authoritas autem ad hoc habetur, dr̄ia aſſignata ibidem à S. Th. inter ſpē in vſura & ſymonia, ſ. ꝙ quia in ſymonia id quod datur, eſt Chriſti nō dantis: ideo nullum munus debet ſperari. In vſura verò mutuans dat id quod ſuum eſt, ideo pōt ſperare aliquam amicabilem recompenſationem. Ex hac ſiquidem differentia patet, quòd de ſe principali loquitur, ſine qua, ſcilicet res non fieret, aliter differentia nulla eſſet: nam conſtat quod etiam in traditione ſpiritualium, oculus ſiniſter ſeu ſpes ſecundaria poteſt dirigi circa aliquam remunerationem temporalem.

Quum ergo quæritur, An mutuans ſub ſpe aliqd vltra ſortem habendi aliter non mutuaturus, omni tñ conuentione & petitione ceſſante ſit coram Deo vſurarius: Abſolutè quidem reſponderi poteſt ꝙ vſurarius eſt: quia q. talis ſic præſuppoſita, ſonat ſpē mutuanti ineſſe, vt ex mutuo aliquid habeat vltra ſortē qđ eſt illicitum. Sed ſi addatur titulo quæſtionis ly Amicabiliter, aut gratuitè (vt ſi quæratur, an mutuans ſub ſpe alicuius muneris amicabiliter conſequendi, alias non mutuaturus, &c. ſit vſurarius) dicendum eſt ꝙ non, quia nihil ſperat ex mutuo vltra ſortem: ſed ex affectu amicabili. Vñ breuiter poſſet cum diſtinctione ad q̄ſtionem motam dici, quòd, aut talis mutuans ſperat aliquid vltra ſortem ex mutuo: & ſic vſuram committit. aut ex affectu amicabili eius cui mutuat: & ſic non peccat.

Et per hæc patet reſponſio ad obiecta: quoniā mutuum dantes iubent nihil inde, id eſt ex mutuo ſperare. Et in Decretali illa dicuntur malè agere, quia niſi ex mutuo aliquid ſperarent emolumenti, non mutuarent. Ex dictis autem patet hoc eſſe verum, nec obſtare determinationi qua dictum eſt licitum eſſe ſperare aliquid gratuitè conſequendum. Mediolani, die 6. Aprilis. 1500.

CAPVT III.

Vtrum vſurarius mentalis teneatur ad reſtitutionem.

QVæritur, Vtrum vſurarius mentalis teneatur ad reſtitutionem.

Et videtur quòd ſic. Omne alienum reſtitutioni eſt obnoxium: ſed omne lucrum vſurarium eſt alienum, vel quia non eſt tranſlatum dominium, vel ſaltem quia competit repetitio: ergo.

Præterea, Extra, de vſuris cap. conſuluit dicitur ꝙ uſurarij mentales ad ea, quæ taliter ſunt accepta, reſtituendum in animarum iudicio efficaciter ſunt inducendi: ergo ad reſtitutionem tenentur.

In oppoſitum autem eſt, quia nullus tenetur ad reſtitutionem eius, quod nullo modo occultè aut manifeſtè extorſit per ſe uel alium, quamuis intendat extorquere: ſed uſurarius purè mentalis nihil directè, uel indirectè extorquet, quamuis hoc intendat: ergo nō tenetur ad reſtitutionem eius, qđ ſibi ultra ſortem datum eſt ſcđm ſpem ſuam.

Reſpondeo, In hac dubitatione præmittendum eſt, quis & quotuplex ſit uſurarius mentalis: deinde reſpondendum eſt quæſito. Ad uſurarium mentalem tria requiruntur. primò ꝙ intendat præter mutuatam ſortem aliquid lucri: aliter vſuræ ratio non ſaluaretur. Secundò, ꝙ talis intentio ſit talis quòd ſine ipſa non mutuaret: ſpes enim ſecundaria uſurarium non facit.

Tertiò, ꝙ illud lucrum non intendatur quaſi gratuitè & amicabiliter habendum, ſed ut ex obligatione propter mutuo præſtitum dandum: ut enim in alia q̄ſt. ex doctrina S. Tho. diffinitum eſt, ſpes habendi aliquid vltra ſortem gratuitè & amicabiliter vſuram non facit, ſed licita eſt. Et ſic vſurarius mentalis eſt qui intendit ex mutuo aliquid vltra ſortem non gratuitè dandum, aliter non mutuaturus.

Quamuis autem propriè loquendo duplex tantum ſit vſurarius mentalis (de quo eſt quæſtio) extenſo tñ vocabulo triplex inuenitur. Primus eſt, cui lucrum ſperatū ſuccedit modo ſperato: id eſt non gratuitè, ſicut & ipſe ſperabat non gratuitè ſibi dandum. Secundus eſt cui lucrum ſperatū ſuccedit non modo ſperato, ſed meliori: quia. ſ. lucrū quod ſperabat ex obligatione dandum, gratuitè ſibi datum eſt. Tertius eſt cui lucrum ſperatum datur ꝑꝑ aliquam tacitam eius petitionem. Et quia vſurarius tertio modo, eſt non purè mentalis propter exteriora ſigna, quibus tacitè petit aliquid vltra ſortem ex mutuo, & hoc parum differt à perfecta vſuræ ratione quo pacto aliquid plus exigitur: & ideo de hoc non eſt præſens quæſtio, conſtat enim talem teneri ad reſtitutionem. Quia etiā vſurario mentali primo modo lucrum, qđ datur, non datur omnino voluntariè, & praua intentione ab eo ſperatur, communiter & bene dicitur etiam talem teneri ad reſtitutionem. Sed de vſurario ſecundo modo (cui. ſ. gratuitè donatur qđ praua intentione ſperatur) diuerſa doctorum videtur eſſe opinio. Ioan. And. in Mercurialibus,

regula.

regula, pactum, Inn. Hoſt. & Panor. in c. conſuluit de vſuris. & gl. in c. mandato. de ſymonia. dicentibus talem obnoxium reſtitutioni. Richardo verò & Scoto in 4. diſtin. 15. cum ſequacibus hoc negantibus. Et illorum quidem ratio duplex eſt. Prima, quia omne lucrum vſurarium eſt lege vtriuſque teſtamenti prohibitum, & reſtituẽdum indiſtinctè à Theologis dicitur. Conſtat autem tale lucrum, quamuis dono datum, eſſe vſurarium ex eo, quod mutuum fuit vſurarium ex prauitate intentionis. Secunda: quia contractus à principio vitioſus effectum ſortitur vitioſum: contractus aũt talis mutui eſt vitio vſuræ deprauatus, ex intentione lucri conſequendi: ergo effectum inde ſecutum, ſ. lucrũ dono datum, vitioſum neceſſe eſt eſſe, & conſequẽter reſtitutioni obnoxium. Iſtorum autem ratio ſuper donatione libera illius lucri fundatur, adſtruuntque hoc, exemplo furti oſcitantis, dicentes, Si alicui intendenti furari aliquid, illud à domino donetur, licitè accipitur abſque obligatione ad reſtituendum; Simile enim quid patet accidere in vſurario [illegible]: intendit nanque iniuſtè habere lucrum [illegible] tn ſibi ſuccedit, quia donat. Dicentium quoque vſurarium mentalem teneri ad reſtitutionem, alij aſſerunt reſtituẽdum eſſe ei, qui donauit: quia regulare eſt, quod lucrum vſurarium reddendum eſt ei à quo habitum eſt. Alij aũt aſſirmãt dandum eſſe tale lucrum pauperibus, non illi qui dedit: quoniam ex quo ſponte dedit, repetitionis jus à ſe abdicauit: ex quo verò vſurarius iniuſtè accepit, retinere illud non poteſt, ac per hoc pauperes Chriſti ſuccedunt.

Et quia (vt ex inferius dicendis patet) opinio dicens talem vſurarium non teneri ad reſtitutionem, veritatẽ aſſequitur: iõ declaranda ſunt tria. Primò, quòd non tenetur reſtituere illi, qui dedit: ſecundò, quòd tenetur reſtituere pauperibus: tertiò quod abſolutè non tenetur reſtituere. Primum declaratur ſic: Reſtitutio ſecundum cõem Theologorum doctrinam, non ideo eſt neceſſaria: vt ab illo qui lucratus eſt, lucrum auferatur: ſed in commutationibus inuoluntarijs, vt damnum paſſo ſatiſfiat, & in commutationibus voluntarijs, vt illi qui minus habet, quàm debet habere, reddatur quod eſt ſibi debitum. Sed in caſu propoſito ille qui dedit nec eſt damnum paſſus, quia nullus patitur iniuſtum volens; nec minus habet quàm ſibi debeatur, quia liberè donauit; donum autem, eſt datio irreddibilis: ergo ſibi nõ eſt reſtitutio facienda. Secundum declaratur dupliciter. Primo, quia (vt patet ex Theologis in 4. ſen. di. 15.) duo ſunt genera lucri illiciti, pauperibus eroganda. Alterum prohibitum ſui ſe vt ſymoniacum, &c. Alterum prohibitũ ſecũdum ſuam cauſam tm, vt meretricium. Cõſtat aũt lucrum propoſitum nec eſſe prohibitum ſecundum ſe quia datio non eſt iniuſta quum ſit libera donatio) [illegible] ſecundum ſuam cauſam: quia ſupponitur lib[illegible] & ſponte hoc donari, & non ex obligatione m[illegible] [illegible] pauperibus eſt eroganda[illegible] erogandum eſt, hoc n[illegible] ob ali[illegible] propter [illegible] ex hoc non ſequitur [illegible] declaratur [illegible] recipiendo illud lucrum ſecundum ve[illegible] datum, aut credit [illegible] dona[illegible] & tunc [illegible] receptionem eſſe iuſtam, quamuis [illegible] antis intentio lucri praua, & adhuc [illegible] etiam [illegible] donarent [illegible] & [illegible] & donum [illegible] illud [illegible] [illegible]

Lucrũ meretriciũ, ac ſymoniacũ pauperibus diſtribuẽda ſunt.

nec indirectè ipſe aliquid petijt, & ille ſponte offert, conijcere poterat, quòd libera donatio erat; Ex hoc autem ſolo, quòd acceptio eſt contra conſcientiam, nulla ratio ſuadet naſci obligationem ad non retinendum illud acceptum, niſi durante tali conſcientia: poteſt namque poſtmodum conſcientia erronea deponi, & incipere iuſtè poſſideri, quod cum peccato retinebatur. Si autem talis conſcientia deponi non poſſet ab aliquo, reddendum eſſet non pauperibus, ſed illi qui dedit. quia non eſt acceptata donatio, quam non credit eſſe. Aut neutrum credit vel quia non cogitat, vel dubius eſt: & tunc quicquid ſit de peccato, ex dẽ[illegible]ationibus habetur, quòd ad reſtitutionem non tenetur cũ non ſit deterioris conditionis in hoc tertio caſu, quam in ſecundo. Tertiò autem declaratur ſoluendo ſimul rationes alterius opinionis. Vbi [illegible], quòd aliquod eſſe lucrũ vſurariũ dupliciter contingit, ſ. per ſe, & per accidens. Vſurarium per ſe integratur ex duobus, quorum ſecundum ſequitur ex primo, ſ. ex eo quod eſt pretium rei iam ſolutæ, vel non extantis; & quod eſt aliquo modo inuoluntarium: hæc. n. eſt natura vſuræ, vt patet exercitatis. Vſurarium autem per accidens eſt, quod ſecundum ſe has non habet conditiones, ſed ſecundum quòd ſtat ſub intentione, vel opinione alicuius, & propterea contingit eſſe voluntarium, ac per hoc nõ eſſet vſurarium, ſecundum quòd vſurarium lucrum ſpecies eſt lucri inuoluntarij. Cum autem reſtitutio ex natura lucri naſcatur, quod ſecundum ſe alteri debitum eſt, [illegible] reddatur (quia eſt actus iuſtitiæ commutatiuæ, cuius terminus & obiectum eſt id quod ſecundum ſe eſt iuſtum, quod opponitur iniuſto ſecundum ſe, non ſecundum accid[illegible] conſequens eſt, quod lucrum vſurarium p[illegible] accidens non eſt reſtitutioni obnoxium, ſed [illegible] lucrum ſecundum ſe vſurarium. Et quia in caſu propoſito lucrum perceptum non eſt vſurarium per ſe [illegible] nec datur pro mutuo nec inuoluntari[illegible] ex affectu gratuito ſponte donatur) ſed eſt vſurarium per accidens propter intentionem. ſ. corruptam ſuſcipientis: conſequens eſt quòd tale lucrum non ſit reſtitutioni obnoxium. Et quoniam [illegible] eſt de his, quæ ſunt per ſe, idem ſermo Theologorum dicens indiſtinctè vſuram eſſe [illegible] intelligitur de vſura per ſe, non per accidens, qualis eſt in propoſito. [illegible] lucrum ſiquidem vſurarium per ſe eſt effectus ipſius prauæ intentionis admixtæ mutuo, & datur non omnino voluntariè. Quod autẽ ſponte dono datur, quamuis ex praua intentione ſuſcipientis vſurarium per accidens ſit, non illius prauæ intẽtionis effectus eſt, ſed ex gratuito affectu donantis procedit, & ſic reſtitui non oportet.

Et per hoc idem fundamentum patet reſponſio ad obiecta in principio, quia licèt vſurarium per ſe ſit alienum, non tamen vſurarium per accidens, quale eſt illud. Decretalis quoque illa de lucro vſurario per ſe intelligenda eſt, nõ de eo quod eſt per accidens. Mediolani, die 8. Aprilis, 1500.

QVAESTIO IIII.

Vtrum omnia bona vſurarij ſint obligata eis a quibus vſuræ extortæ ſunt.

QVæritur, Vtrum omnia bona vſurarij ſint obligata eis à quibus vſuræ extortæ ſunt. Et videtur quòd non. Quia obligatio realis tranſit cum re: ſed multæ res vſurariorum poſſunt alienari abſque aliqua obligatione eas concomitante, vt patet de bonis patrimonialibus; non ergo omnia bona vſurarij ſunt obnoxia vſuris reddendis.

Præterea, Si omnia vſurarij bona eſſent obligata, nec gener vſurarij poſſet accipere dotem, ab eo qui habet alias, vnde poſſet reſtituere, nec aliquis poſſet aliquid ab eo emere ſimpliciter: & [illegible] [illegible] per [illegible] rebus. & ſic [illegible] carentur etiam bona ſine indigentes. [illegible]

In oppoſitum eſt gloſſa, extra de vſuris in c. tua nos. & in 6. in c. quanquam.

Reſpondeo, in hac quæſtione ſunt duæ opiniones: vt refert Panor. extra, de vſuris in c. quum tu. & in c. tua nos. Cōis ſiquidem antiquorum canoniſtarum opinio ſuit, quòd omnia bona vſurarij ſunt tacitè obligata eis, à quibus vſuræ extortæ ſunt. Ioannes autem And. & Hoſt. & ipſe Panor. & Moderni tenent oppoſitū: quia nullo iure ꝓbatur talis obligatio, & quia aliter multi illaqueãretur.

Sed ſi diligenter cōſideraverimus, inueniemus vtranque opinionem aliquo modo verum dicere. Sciendū eſt ergo, triplicia bona poſſe habere vſurarium, ſ. extorta per vſuram, & empta ex pecunia vſuraria, & alia quæ oīa munda ſunt ab vſuris, puta patrimonalia. Obligatio quoq; alicuius rei eſt duplex; realis, & ꝑſonalis. obligatio realis eſt, quæ conuenit rei ex iure, quod habet ſuper illa particulari. Obligatio verò perſonalis in propoſito eſt quæ conuenit rei, non ratione ſui, ſed ratione perſonæ cuius eſt. Differunt aūt hæ obligationes tripliciter. Primò in radice iam tacta: quia, ſ. realis oritur ex ipſa re, quæ alteri obnuxia eſt, vt patet de re furto ablata. Perſonalis verò redūdat in rem ex perſona domini obligati ad ſatisfaciendum, puta ad reddendum creditoribus 1000. ducatos, quos accepit. Secundò, quia realis ſemper comitatur rem ad quemcunque & quodcunq; res tranſeat: vt patet de re rapta: perſonalis verò nō ſemper comes eſt rei, ſed quādoq; res liberatur ab illa obligatione, perſeuerante tamē obligatione in domino eius. Quum. n. domus, v. g. nō eſt obligata creditori, inquantum hæc res, ſed inquantum eſt debitoris, ſtatim vt deſinit eſſe debitoris, deſinit eſſe obligata: ceſſat. n. obligationis ratio. Ex hoc autē differunt tertiò, quia res obligationem realem habens annexam, nec vēdi, nec emi, aut quocunque alio modo alienari liberè poteſt: obligata autem ratione perſonę, alienari liberè poteſt, quandiu apud perſonam illam remanet, vnde creditori ſatiſfacere poſſit. Patet hæc in bonis ſuris, non tamen furto ablatis, & in cęteris debitis.

His igitur ſtantibus, deduco duo. Primò, quòd bona per vſurā extorta ſunt obligata eis, à quib⁹ extorta ſunt obligatione reali. Secundò, quòd bona cætera ſiue empta ex pecunia vſuraria, ſiue nō, ſunt obligata vſurario obligatione perſonali, nō reali. Primum patet ex eo, quòd vnaquæq; res occupata ab altero habet realem obligationem ad dñm ſuum: ſed res per vſuram extortę occupantur ab vſurario abſque tranſlatione dominij: vt alias diffinitū eſt: ergo ſunt reali obligatione obnoxię eis, à quibus extortæ ſunt. Confirmatur quoq; hoc ex iure fructuu. Res. n. ex ſui natura non fructificans poſſeſſori, ſed alteri, illius alterius actioni reali ſubiecta eſt: alioquin enim ex ſui natura fructificaret illi: ſed res per vſuram extortæ ſi fructificant non vſurarijs, ſed illis, à quibus extortæ ſunt, fructificant, non ex aliquo pacto aut contractu ſuperaddito, ſed ex natura rerum: vt patet: ergo. Secūdum verò, quòd ad omnes partes à S. Tho. quoq; in 2. 2. q. 97. art. 3. ad ſecundum, habetur, & ratio probat. Quòd enim nō ſit in eis obligatio realis patet ex eiſdem medijs negatiuè ſumptis: quia. ſ. talium bonorum vſurarij ſunt verè domini, & eis fructificant. Quòd verò perſonalem habeant obligationem annexā, patet & ex eo, quòd paſſi vſuram habēt actionē ſuper omnibus bonis vſurarij, ſi vſurarius ſoluere renuit, ſicut quilibet alius creditor: non enim deterioris eſt conditionis, cui vſura reſtituenda eſt, alijs creditoribus. Et ex eo, quòd ſecundum Theologorum ſententiam, filius illius, cuius bona non excedunt vſuras reddendas, nullus poteſt tuta conſcientia vxorem accipere cum dote: hoc autem nulla alia ratione dicitur, niſi quia ſupponitur omnia bona illius obligata eſſe eis à quibus vſuræ extortæ ſunt. Et ſic tam antiquorum, quàm modernorum opinio ſaluari poteſt: vt illorum ſermo, de perſonali; horum verò de reali obligatione accipiatur.

Ad obiecta verò, quamuis ex dictis poſſit patere reſponſio: quidam tamen vnicam diſtinctionem addendam cenſent, ſcilicet de titulo lucratiuo & oneroſo: dicentes quòd ſi bona vſurarij tranſeunt ad alterum titulo oneroſo (puta emptione vel dote, &c.) quòd tranſeunt abſque obligatione aliqua: ſi verò tranſeunt titulo lucratiuo quòd remanent obligata. Alij verò huic diſtinctioni aliam ſuperaddunt de bonis emptis ex pecunia uſuraria, & bonis aliter habitis: & credunt diſtinctionem illam de duplici titulo locum habere in bonis emptis ex pecunia uſuraria: & hoc ex officio iudicis, & non in alijs bonis.

Et quoniam nulla neceſſaria ratione hæc firmare videntur, dicendum eſt ſequendo Theologos (quorum eſt de uſura determinare) quod loquendo de bonis non per uſuram extortis, ſola temporis diſtinctio conſideranda eſt, ſcilicet quòd aut tempore, quo res uſurarij ad me deuenit, quocunque titulo, vſurarius remanebat potens ad reſtituendum, aut non. Si remanebat potens, res tranſit abſque aliqua obligatione: ſi remanebat impotens, tranſit cum obligatione. Et ſic ego teneor ad ſatisfactionem pro illa parte, quocunque titulo ad me res deuenerit: & mihi imputandum eſt, ſi ab illo emi, uel dotem accepi, cuius erant tot debita, quod æquabant uel excedebant bona propria. Nec diſtinguo inter empta ex pecunia uſuraria & alia bona: quoniam idem eſſe iudiciu de eis & de alijs, ratio ſuadet, ex quo uerè habet eorum dominium & fructus: & San. Tho. ubi ſupra dicit nęc ſicut alia bona obligata eſſe. Et ideo in decret. cum tu, extra, de uſuris. Alexan. III. nō mandat ipſa reſtitui, ſed uendi ut pretium habeatur, ex quo poſſint uſuræ reddi. Mediolani die 14. Aprilis, 1500.

QVÆSTIO V.

Vtrum altero hęrede vſurarij non potente reſtituere, alter teneatur inſolidum.

QVæritur, Vtrum altero hærede vſurarij nō potente reſtituere, alter teneatur inſolidum.

Et videtur quòd ſic. Primò, quia hoc ſentit glo. in cap. tua nos. de vſu. & eam communiter ſequitur doct. ut Panor. ibidem dicit.

Secundò, quia filij tenētur ad reſtitutionem ſicut parentes ſui ſi viuerent: vt in prædicta decre. dicitur: ſed parentes tenentur ſecundum totam facultatem ſuam: ergo filij tenentur ſecundum totam hæreditatem: ſed abſque conſumptione mediæ hæreditatis quandoque reſtitutio integra fieri poteſt: ut patet in magna hęreditate, & paucis paruiſque uſuris: ergo altero hærede non ſoluendo, alter tenetur inſolidum.

In oppoſitum eſt generalis regula ſoluēdorum debitorum, ſcilicet quòd hęredes tenentur ſecundum hæreditarias portiones tantum.

Reſpōdeo, quòd Canoniſta (ut allegatum eſt) tenent partem affirmatiuam: aut quia credunt omnia bona vſurarij eſſe tacitè obligata eis, à quib⁹ vſuræ extortę ſunt, ac per hoc quilibet hæres tenetur ratione hæreditatis obligatæ: aut quia putant hoc eſſe practicandum in fauorem defuncti, vt eius anima citius liberetur, quamuis non credant de iuris rigore eſſe neceſſarium. Mihi autem ſecundum Theologalia principia videtur oppoſitum: & ratio eſt, quia ſufficit reſtituere ſimplum, quod ſimplum ablatum eſt. Conſtat autem, quòd in diuiſione hęreditatis admixtæ uſuris diuiditur ſimul & æs alienum: ac per hoc ſecundum portiones hæreditarias ſiunt, & vſurarum, vt. ſ. ſuccedēs in duabus partib⁹ hæreditatis, ſuſcipiat etiā duas partes lucri vſurarij, &c. Si igitur unus reſtituere

duo vniuerſa quęſtio ducit:an.ſ.emptio taliũ ſuffragiorum aliquo caſu ſit licita, vel an hic habeat locum redemptio vexationum: altero. n. horum modorum oportet ſaluare actum iſtum, ſi licitus eſt. Vnde ſi emptio eſt illicita, redemptio non haberet locum: non.n. video tertium modũ quo quis fingeret actũ iſtũ bonificari poſſe. Hæc de primo.

Quò ad ſecundũ dico, ꝙ actus iſte eſt ſymoniacus. Quod probo ſic: In epiſcopatu ſunt multa appetibilia: vt habes a S. Tho. in Secunda Secundæ. q 185 puta cura animarum, excellentia gradus, ſufficientia temporalium, &c. quę quantum ad propoſitum ſpectat, ad duo reducuntur, ſ. ad titulum paſtoralem, & titulum præbendæ, computando cum præbenda omnia temporalia, honorem, gloriam, &c. Aut iſte vir probus, & dignus pontificatu, intendit directè ad acquiſitionem authoritatis paſtoralis, aut ad titulum præbendę. Si intendit directè emere ſuffragia pro titulo præbendę, tunc inſurgunt diuerſæ Canoniſtarum opiniones, credentibus quibuſdã hoc eſſe ſymoniacum, quia prohibitum; alijs verò prohibitum, quia ſymoniacũ. De qua difficultate erit quæſtio ſpecialis poſt: qa in propoſito conſtat, quòd non refert, quę harum opinionum ſit vera. Ex caſu nanque propoſito patet, ꝙ iſte non directè intendit ad acquiſitionem temporalium: ſed directa, & principalis intentio eius eſt acquirere epiſcopalem poteſtatem, quæ poſſit reformare Eccleſiam. Si ergo intendit directè ad paſtoralem authoritatem, manifeſtè, & ſtatim liquet, ꝙ intendit directè emere ſuffragia pro ſpirituali authoritate habenda: & cõſequenter ſecundum omnes committit ſymoniam, nõ iuris poſitiui, ſed diuini. Authoritas nãq; qua cura hſ animarum, qua præſul populo prodeſt, qua ve conſeruari, ac reformari eccleſiaſticum corpus poteſt, eſt ſpiritualis, & a Chriſto data Petro: cum dixit, Paſce oues meas. Et confirmatur, quia iſta duo obiecta, ſ. paſtorale officium, & titulus præbendæ oppoſito modo ſe habet reſpectu intentionis, & reſpectu emptionis. Reſpectu nanq; intentionis vituperatur titulus præbẽdæ, quia auaritiæ, aut ambitionis eſſe videtur affectus epiſcopatus ꝑꝑ annexa tpalia. Commeodatur aũt paſtoral. offm: quia charitatis eſt velle aliorum incumbere ſaluti. Sed reſpectu emptionis magis vituperatur Paſtorale officium, quàm præbenda: quoniã illud eſt materia nullo modo vendibilis; hęc autem aut eſt aliquo modo vendibilis, aut magis appropinquat ad naturam rerum venalium. Vnde emptio in caſu propoſito, ꝗuis videatur habere in ſe quandam pietatis ſpeciem ex intentione bene vtendi paſtorali authoritate. eſt tñ ſm genus ſuum grauius ſymonię peccatum, quàm intendentis emere ſuffragia ꝑꝑ annexa temporalia: quia actus emptionis cadit ſuper materia magis repugnante. Et quia omnis actus moralis tranſiens ſuper materia ſibi repugnante, eſt ſm ſe prauus, conſequẽs eſt, vt act⁹ iſte ut ſecundum ſe prauus: ac per hoc nulla poſſit rectitudine intentionis bene fieri. Hæc de ſecũdo.

Quò ad tertiũ, An. ſ. redemptio vexationis hic habeat locum diſtinguo: quia aut eſt ſermo de redemptione vexationis propriè: Et de hac dico, ꝙ non habet locum. qm ſcḋm S. Tho. & cõiter doctores, in conſequutione beneficiorum redemptio vexationis propriè non habet locum, ante ius acquiſitum: conſtat autem ꝙ hic non eſt acquiſitum põtificatus ius. Aut eſt ſermo de redemptione vexationis Eccleſiæ. Et de hac dico, ꝙ poſſet habere locum in propoſito, ſi vna circumſtantia annueretur: quia Eccleſię debetur bonus, & dignus paſtor. nec eſt dubium. ꝙ ſit illi ius quæſitum de hoc, & ꝙ electores tenentur ſibi prouidere de tali capite, & excellẽtis eſſet charitatis: ſi volentibus electorib caput pernicioſum eligere, pecuniam quis eis daret, ne tam immane ſacrilegium committerent: ſicut volentibus materiale templum ſpoliare, pecunia laudabiliter datur, ne hoc faciant, & incidẽtes in latrones licitè offerunt pro vita aut libertate redimenda pecunias: & ſi iuramento ſe obligẽt ad aliquid eis dandum, tenentur ſeruare promiſſum. Tantò aũt magis in caſu noſtro licitũ, & laudabile eſt pecuniam dare, & promittere, quantò vita ouium Chriſti oĩbus rebus temporalib. præponenda eſt: cum pro his Dñs animã poſuerit, cęteriſq; ponendã mandauerit non ſolum exteriorem ſubſtantiã, ſed vitã cum oportuerit. Circunſtantia aũt auferenda eſt, velle redemere epalem pro ſeipſo, ſiue pro quocunq; alio in particulari, cui ius quæſitum non eſt. Hæc nanque circunſtantia, reliqua polluit. Et ratio eſt, quia redemptio vexationis (ut eius nomen ſonat) non importat acquiſitionẽ boni, niſi iure debiti, & excluſionem mali iniuſtè illati, aut inferendi. Eccleſiæ autem vexatio ſatis redimitur, ſi malũ non eligunt, ſi bonus, & dignus, nõ aũt hic, uel ille, vt eligct. Quocirca ꝗuis liceat, & ſanctum ſit, auaris electoribus aliquid dare, ut bonum, & dignum in cõi eligant (quia eiuſdem rationis eſt dare, ne malus eligatur, & vt bonus eligatur, propterea, ꝙ minus bonũ quã opus ſit, mali rationẽ hẽt) non tñ dare licet, ut iſte uel ille bonus, & dignus eligatur. Et propterea cum in caſu propoſito quæratur pontificatus à uiro digno pro ſeipſo, conſequens eſt ꝙ hic non quęrit redimere uexationem Eccleſię, ſed ſuam: & quia hoc non licet, igitur caſus iſte nunquàm eſt licitus.

Sed inſurgit tunc dubium: quia dicere quiſpiã poteſt, ꝙ in tali caſu ſunt duo actus diſparati: ſ. datio pecuniæ, & petitio pontificatus pro ſe: & ꝙ pecunia datur pro redimenda uexatione Eccleſię non propria, & ſeorſum petitur pontificatus pro ſe digno propter utilitatem Eccleſiæ, & paſtum ouium Chriſti. Fateor ingenuè, ꝙ ſi ſic fieret, ꝙ liceret, & ab excellẽtiſſima hoc charitate procederet.

Aduertẽda tñ ſunt hic tria. Primò ꝙ in caſu propoſito non eſt ſic: quia acquiſitio pontificatus pro ſe proponitur cadere ſub conuentione pecuniæ datæ aut dandæ: qñ autẽ actus iſti ſunt diuiſi, oportet ꝙ ſeorſum fiat redemptio uexationis Eccleſię, & ſeorſum petitio pontificatus fiat rogando abſq; omni conuentione. Vinculum tñ iuramenti addere liceret, ſi tñ in æquè bonum & dignum, aut meliorem non mutaretur ſententia: non. n. licet ponere obicem Spiritui Sancto & Eccleſiæ libertati ad ęque bonum, aut ſaltem ad meliorem. Secundò, ꝙ quia ſępe mens ſibijpſi mentitur (ut Greg. dicit in paſtorali) & fingit ſibijpſi de bono ope amare, qḋ nũ amat ſolicitiſſimè, ſolicitiſſimè, & cautiſſimè ſcrutandum eſt, quo quis animo moueatur: & ut idem Greg. (in hom. Pentecoſtes dicit) de dilectione Conditoris & proximorum probetur; cum non mens tñ, ſed manus requiritur. Si. n. quis in minoribus conſtitutus coacernauit diuitias, nec proximis egentibus diſtribuit, quomodo nunc tã repente tanta afluit charitate, ut pro ſola Eccleſię uexatione redimenda omnia dare uelit? Signũ autem infallibile ad ſciẽdum quid ipſum moueat, eſt, ſi in ueritate daret omnia illa quæ dat pro redimenda Eccleſiæ uexatione, etiam ſi alius fieret Pontifex ęquè bonus aut melior. Nam ſi non daret, conuincitur ꝙ pro ſeipſo aut alio ſublimando ſoluit, & non tantum pro Eccleſię redemptione. Tertiò quòd in caſu propoſito ſit ſermo non ſolum de pecunia, ſed de beneficijs eccleſiaſticis. Non enim etiam pro ſola redemptione uexationis Eccleſię licet dare beneficia eccleſiaſtica indignis: quales ſupponuntur eſſe auari electores. Dare enim eccleſiaſticum beneficiũ indigno, eſt act⁹ ſecundum ſe prauus: et nulla poteſt excuſatione, aut intentione rectè fieri. Vnde ſicut non licet dicere mendacium pro ſaluanda Eccleſia, ita non licet dare Eccleſiaſticum beneficium indigno. Quare concludendo caſus iſte, ut proponitur, omnino eſt illicitus: poteſt tamen, diuidendo

uiuot de altari participant: & rurſus, Quis militat ſuis ſtipendijs vnquam? Stipendium verò ipſum temporalis res eſt, ſed diuino iure debitum, ut probatum eſt: iniquum quippe eſſet, ut aſſiſtentibus Deo pro nobis, ea opportuna nō daremus. Ius aut talis, aut tanti ſtipēdij, ex iure prouenit poſitiuo, ſi tale ius à priori iure aliud eſt: ſi.n. idem eſt cū primo, cum primum ſit ex diuino iure, & ſpiritua le, hoc quoque erit ex diuino iure, & ſpirituale. quod autem non ſint duo iura (unū ſcilicet reſpectu ſtipendij, & alterum reſpectu quātitatis, & qualitatis ſtipendij) ſed vnum tantum, probatur dupliciter: ratione ſcilicet, & authoritate. Ratio eſt: quia ita ſe habet ius clericale ad beneficiū Eccleſiaſticum, quemadmodum ius ſacerdotis ad curā habendam animarum: imò magis & arctiùs coniungitur ius clericale cum prębenda, quàm ius ſacerdotis, cum animarum cura: quia ibi eſt ratio debiti: hic non. clerico enim debetur ſtipendium; ſacerdoti autem non debetur cura animaru. Sed ſic eſt, quòd per hoc quòd ſacerdoti ex iure poſitiuo datur cura talis Eccleſiæ, aut authoritas audiendi confeſſiones, non confertur ei nouum ius, ſed iuri, qđ habet à Deo, determinat ab Eccleſia materia, circa quam operatur. Nō enim ſacerdos parochialis hēt duas authoritates (altera à Chriſto, & altera ab Eccleſia) ſed vnam tantum à Chriſto, qua ſacerdus pōt abſoluere, & ligare indeterminatè. Et cum ab Eccleſia determinatur, q̄ perſonæ talis loci aut voluntariè ſubijciatur ei, poteſtas illa determinata iam babēs materiam potest exerceri, quæ prius ex defectu propriæ materiæ exerceri non poterat: ergo a ſimili per hoc, q̄ clerico confertur certa præbenda, non confertur ei nouum ius, ſed determinatur iuri, q̄ à Deo habet certa poſſeſſio. Ita ꝑ ius clerici à Deo eſt indeterminatum, nec magis exigit hoc quàm illud ſtipendium: ſed Eccleſia dando certos reditus, determinat illud aſſignando illi propriam materiā. Vnde nō ſunt duo iura in clerico reſpectu beneficij: ſed vnum tantum, & à Deo indeterminatè datum, quò ad materiam, & ab Eccleſia poſtmodum determinatum. Et confirmatur hęc ratio ex multis ſimilibus: ſcilicèt præcepto de ſanctificatione feſtorum & de cōfeſſione facienda, & decimis ſoluendis, &c. Hæc enim omnia ex iure diuino ſunt indeterminatè, & ab Eccleſia ſunt, quò ad determinationem temporis, quātitatis, modi, &c. Et tamē non ſunt duo præcepta de cuſtodiendis feſtis (vnum ex iure diuino, & alterum ex iure poſitiuo) ſed vnum tantum de iure diuino indeterminatè, & ab Eccleſia determinatū, & ſimiliter eſt de alijs. Quemadmodum ergo in præceptis indeterminatè datis à Deo & determinatis ab Eccleſia, non multiplicamus pręcepta: ita in iure indeterminatè à Deo, & determinato ab Eccleſia, non multiplicatur ius, ſed vnum reſtat in ſeipſo. Authoritas eſt S. Thom. 10 q. præfata ad tertium: vbi dicit, quòd ius accipiendi decimas eſt ſpirituale. Conſtat enim idem eſſe iudicium, quò ad propoſitum de iure decimarum & prębendarum: quia vtrobique eſt aliquid ex iure diuino, ſcilicet quòd aliquid indeterminatè detur, & aliquid ex iure poſitiuo: ſcilicet quòd illud aliquid ſit decima pars aut quòd ſit tale vel tantum, hic vel ibi, &c. Si ergo ius decimarum eſt ſpirituale, & tamen decima eſt de iure poſitiuo, quò ad determinationem (vt patet, & San. Thom. expreſsè dicit in Secunda ſecundæ, quęſtiu. 87 articul. 1.) conſequens eſt, quòd ius prębendæ eſt ſpirituale, & de iure poſitiuo nō ſit, niſi quò ad determinationem temporis, quantitatis, &c. Eorum igitur, quę in clerico beneficiato ſunt, omnia de iure diuino ſunt, niſi quartuor, ſcilicet determinatio ſtipendij. Ex iure ſiquidem poſitiuo à prælatis Eccleſiæ actum eſt, vt annua ſtipendia, & tantæ quantitatis, &c. in illa aut ſint Eccleſia, & tali miniſtro applicata ſint, &c. Et ſic patet primum quod diſcutiendum erat.

Secundum autem (quid, ſ. ſit hic venale, & quid non) ex his facilè baberi poteſt. Cum enim ſpirituale venditionis materia eſſe non poſſit, & ius omne clericale, tam reſpectu ſtipendij indeterminatè, quàm reſpectu talis & tanti ſtipendij ſpirituale ſit, ſequitur neceſſariò quòd ius præbendę venale non ſit. & ſi venditur, ſymoniacum eſt, non quia prohibitum, ſed quia in ſe eſt ſymoniacum: Ipſum autem ſtipendium, ſeu ipſa præbenda, cum ſit purè temporalis res, vendi poteſt. Vnde Sanct. Thomas in præfata quæſt. 100. dicit, q̄ cum Papa concedit decimas militibus, non concedit eis ius ſpirituale accipiendi decimas: ſed tantummodo res temporales, quæ decimæ appellantur.

Ex his autem patet tertium propoſitorum, An, ſcilicet, connexio iſta excludat venalitatē. Eſt.n. hic duplex connexio, ſ. iuris prębendæ ad clericatum: & ipſius pręebendæ ad hunc clericum. Et prima quidem connexio venalitatem omnino excludit: tum ex natura connexorum, quia vtrumq; eſt ſpirituale, vt patet ex dictis: tum ex natura connexionis: iam enim patet, q̄ ius præbendæ nō eſt connexum, quaſi aliena res coniuncta, ſed eſt cōnexum per identitatem, aut quaſi identitatem cū ipſo clericali officio. Notanter autem dixi, Aut quaſi identitatem: quoniam forte ius præbendæ ſe habet ad clericatū, vt paſſio ad ſubiectum & nō vt omnino idem. Vnde S. Tho. in q. præfata beneficium eccleſiaſticum annexū clericatui, & pendere ab eo dixit. Sed in propoſito nihil refert: eiuſdem enim rationis eſt obiectum & paſſionem vendere, vt laſpidem & proprietatem eius. Secunda autem connexio venalitatem & compatitur, & excludit diuerſimodè. Cōpatitur quidē reſpectu ipſius clerici actiuè, quia pōt ipſe vendere, & locare fructus beneficij ſui. Excludit autem reſpectu eiuſdem paſſiuè. q. a. ſ. non pōt ſibi vendi, ꝓp duo. Primò, q. a vendi non pōt res à nō domino. nullus autem prælatus, nec ſummus Pōtifex eſt Dñs fructuum percipiendorum: reditus n. omnium Eccleſiarum quamuis ſint Papæ, vt principalis diſpenſatoris; non tamen ſunt eius, ut domini & poſſeſſoris: inquit S. Tho. vbi ſup. art. 1 ad 9m. Secundò, quia conferendo alicui clerico beneficium, & vendendo ſibi fructus percipiendos, nihil aliud eſt q̄ vendere illi executionem proprij, & ſpiritualis iuris: paria autem ſunt vendere ius, & illius executionem. Vnde & duo peccata hic concurrunt: iniuſtitiæ, quia vēditur alter eo quod eſt ſuum: prius enim intelligitur habere titulum, qui dicitur gratis dari; & deinde executionem, quæ habentis iam titulum ipſo iure eſt. Et ſymoniæ, quia vendi committitur executio temporalis iuris.

Ex prædictis autem patet ſolutio quæſtionis. Liquet ſiquidem ex rationibus adductis, quòd emptio eccleſiaſticorum beneficiorum quæ clericatui ſunt annexa, & non ſolum illorum, quæ habēt adminiſtrationem clauium, aut executionem ordinis, eſt prohibita, quia ſymoniaca, & non ſymoniaca: q. a prohibita: q. a emptionis materia eſt res ſpiritualis, quę venalitati omnino repugnat: qđ quia non aduertetur alij domini Canoniſtę, errauerūt.

Et confirmatur hęc cōcluſio, quia emēs beneficium proculdubio intendit emere ius talis prębēdę. Vn ſi Papa vellet ſibi uendere fructus abſq; iure præbēdę, aut nō emeret, aut multò minus ſolueret. Sed ius talis præbendæ eſt ſpirituale, ſicut & ius decimarum: ergo velint nolint res ſpiritualis eſt, quæ venditur & emitur. Et conſequenter ſymonia, non quia prohibita, ſed in ſe committitur. Hæc de ſecundo.

Quò ad tertium ſatisfaciendum eſt obiectis. Et ad primum (quod eſt fundamentum totius erroris) dicitur primò, quòd peccat ſecundum nō cauſam, ut cauſam. Depēdentia nāq; ex iure poſitiuo nō eſt cauſa uenalitatis, ſed negatio ſpūalitatis: vñ

ſpiritualia, quę ex iure poſitiuo pendent, uenalia non ſunt, ut patet de conſecratione ſacrorum uaſorum, & ueſtium, & de benedictione nuptiarum, &c. oportet ergo pro fundamento aſſumere, ꝙ titulus præbendę eſt res temporalis, & non quia eſt de iure poſitiuo ut poſſit ſecundum ſe materia uēditionis eſſe. Secundò dr̄, quòd aliquid eſſe de iure poſitiuo contingit dupliciter. Vno modo, quò ad ſubſtantiam rei: ut ſunt officia temporalia, & alia huiuſmodi. Alio modo, quò ad determinationem tantùm. Prima, quia ſunt totaliter ab homine, uenalia ſunt: alia uerò, quia ſecundum ſpiritualē eorum ſubſtantiam ſunt, & ab Eccleſia tātum modificationē, & determinationem recipiunt, uenalitati repugnant. Rurſus, Prima Eccleſia poteſt annullare, utpote totaliter ſua opera: ſecunda uerò poteſt mutare, & aliter determinare. Vnde quàmuis in poteſtate Eccleſiæ ſit ſeparare à iure clericali determinationem prębendę, quam acceptauit, & ſtatuit: ſi tamen ſuſtinet, ex quo ſpiritualis iuris determinatio eſt, uendi non poteſt. Quemadmodū in poteſtate Eccleſiæ eſt, ſubtrahere conſecrationem uirginum quam determinauit: ſi tamen ſuſtinet, uendi non poteſt niſi ſymoniacè.

Ad ſecundum ēt dico duo. Primò, ꝙ loquendo de iure prębendæ, falſum ſupponitur, quòd ſit res temporalis. Secundò, quòd loquendo de ipſa præbenda temporali, diſtinguendum de connexione, quia connexio rei tēporalis cū ſpūali, (ut San. Th. ibidem dicit) contingit dupliciter. Vno modo, ꝙ temporale ſe hēat ad ſpirituale ut ad conſequēs, ita quòd temporale ordinatur ad ſpirituale aliquod exercitium, & in his connexum poteſt uendi ratione temporalis: ut patet de calice. Alio modo ut temporale ſe habeat ad ſpirituale ut ad præcedens, ita quòd temporale oritur & conſeruatur ex ſpirituali, & in his connexum non poteſt uendi ratione temporalis. Tale autem eſt beneficium eccleſiaſticū: qm̄ ex clericatus gradu, quo addict⁹ qs eſt miniſterijs diuinis, ius innaſcitur prębendæ: & ſtante illo, prębendæ ſtipendium debetur diuino naturalique iure. Ratio aūt diuerſitatis huius inter hæc duo connexorum genera aſſignatur ibidem: quia in iſtis in quibus temporale dependet ex ſpirituali, intelligitur uendi ſpirituale; in illis non. Et ratio eſt: quia paria ſunt uendere effectum, & uendere cauſam eius in fieri, & conſeruari, cum ex tali cauſa omnino pendeat effectus: ſed non eſt par uendere rem & ordinem ad uſum illius: modò prębenda, ut dictum eſt, pendet ex ſpirituali in fieri, & eſſe: calix autem & ſimilia non pēdent ex ſpirituali uſu ad quem ſunt ſacrata. Romæ die 28. Decembris. 1504. inchoante.

QVAESTIO II.

Vtrum emens & acquirens epiſcopatum non intendendo ſoluere promiſſam pecuniam ſit Symoniacus.

QVæritur, Vtrum emēs & acquirens epiſcopatum, non intendendo ſoluere promiſſam pecuniam, ſit Symoniacus.

Et uidetur ꝙ non: Tum, quia peccatum principaliter conſiſtit in uoluntate: uoluntas autem iſtius non fertur ad Symoniam. Tum, quia non ſequitur actus completus, traditio ſcilicet temporalis pro ſpirituali.

In oppoſitum autem eſt: quia hic interuenit acceptio ſpiritualis, ſcilicet epiſcopatus ex pactione procedens, & conſequenter Symonia: ut patet ex diffinitione Symoniæ aſſignata per Hoſt. in Titulo de Symonia.

Ad euidentiam huius dubitationis duo ſunt uidenda. Primò, an ſecundum rem ſit hic ſymonia. Secundò, an ſecundum Eccleſiæ iudicium ſit hic Symonia, Sacris Canonibus punita, & excommunicata.

Quò ad Primum, cum actus exterior ad genus moris non niſi ꝓꝓ actum interiorem ſpectet, cū Symonia vicium morale ſit, oportet primò ipſam intus inuenire. Et cū nō circa paſſiones, ſed actiones liberas verſetur, in voluntate oportet eā primò inquirere. Vnde & in eius diffinitione dr̄, ꝙ eſt emptoſa voluntas, &c. vbi igitur deeſt oīno emēdi voluntas, ibi emptio ſecundum veritatem non eſt. Sed in propoſito caſu, hic non intendit emere: nulla ergo eſt ſecundum rem emptio, ſed emptionis tantummodo ſimulatio. Et quia emptio, & uenditio correlatiua ſunt nec claudicare poſſunt, conſequens eſt, quòd nulla ſit hic venditio ſecundum rei veritatem, quàmuis ſit venditionis affectus, cū opere ſubſequuto, īſ quantum eſt ex parte vendētis. Neq; n. intelligi pōt, vt vendat quia nulli emēti: q̃uis fieri poſſit, vt velit, & credat quis ſe vendere emere ſimulanti. Vbi aūt nec emptio nec venditio ſecundum veritatem eſt & ſm̄ apparentiā, ibi nec Symonia ſcđm veritatē eſt, ſed ſcđm apparentiam tm̄, ſi de ſpiritualibus agitur, vt in propoſito. Et qm̄ pœnæ iuris inſtitutæ ſunt contra ipſa vitia ſecundum veritatem, non ſecundum apparentiam tantum (non. n. apparentes Symoniaci, ſed Symoniaci ſuſpenduntur, & excōicantur: apparentia n. eſt conditio diminuens, ſicut pictura: nō aūt homo pictus eſt homo: & ita nec apparens eſt Symoniacus) idcirco in hoc caſu nulla incurritur cenſura. Niſi quis dicat ꝓꝓ affectum intentionis cum opere ſubſequuto, venditorem tanq̄ Simoniacū puniri cenſuris iuris: iuxta dicta, extra, de biga. nuper, &c. à nobis. Sed illud videtur ſingulare ius: non. n. qui facit alicui quod credit prohibitum cenſuris excommunicationis, & irregularitatis, &c. contemnens illas, incurrit eaſdem: & tamē in eo eſt affectus intētionis cum opere ſubſequuto. Quàmuis āt ſimulator hic à propria ſymonia, & pœnis illius excuſetur: non excuſatur tñ a peccato mortali multiplici. Primò participationis cū Symonia mentali vendentis, dando ad hoc operā efficacem. Secundò infamiæ propriè: ſufficienter ſiquidem mentitur ſe Symoniacū: ꝙ ſi contra proximum ageret, detractionis vitio non careret: quāto magis contra ſe ipſum, quem plus proximo diligere tenetur. Tertiò ſcandali manifeſtè: ſiquidē dat occaſionem ſcandali alijs: ut patet. Quartò mēdacij, dum fingit, quod non habet in corde: quod ſecundum ſe prauum (vt dicitur Ethi.) nec vlla poteſt intentione rectè fieri. Quod quamuis veritati perniciosè opponatur, ac per hoc officioſum videatur: ſecundum tamen veritatem propter prædicta pernicioſum eſt. Hæc de primo.

Quò ad Secundum, ſciendum eſt, quòd non vertitur hic in dubium, an in iudicio Eccleſiæ ſtaretur teſtibus, & non excuſationi iſtius ſimulatoris, qua diceret ſe finxiſſe: quoniam liquidum eſt, quòd ſecundum ea quæ exterius acta ſunt, Eccleſia iudicaret. Sed quod multis ingerit dubitationem, eſt quia non eſt conſummatè perfectus actus exterior. Interuenit ſiquidem hic vltra pactionem datio, & acceptio ſpiritualis: ſed deficit datio, & acceptio temporalis. ſ. pecuniæ promiſſæ pro ſpirituali. Videntur. n. Canoniſtæ omnes dicere ꝙ ad hoc vt incurratur Symonia punita ab Eccleſia, requiritur actus exterior, non tantum interior, aut pactio, ſed cum intentione, & pactione executio: an autem completa vel incōpleta, non dicunt, quātum vidiſſe me memini. Sciendum eſt igitur, quòd tria numerata (. ſ. intentio, pactio, & executio) ita ſe habent ad ſymoniam punitā ab Eccleſia, ꝙ quodcunque horum defecerit, non incurritur vere Symonia punita. Si. n intentio deficit, vera Symonia non eſt. Et ſi intentio eſt abſque alijs, mentalis tantum eſt. Et ſi intentio cum pactione abſq; executione eſt ſm̄ Tancre. (vt refert gl. in c. tua nos. de ſymonia) videtur iſta ſymonia punita: quia ſola pactio apud ipſum facit ſymoniam. Et ſatis rationa-

ſat eſt quòd tātum reddat quantum hæreditauit: vel ut melius loquar quantum hæreditaſſet ſecūdum propriam portionem hæreditatis. Dico autē hoc: quia etiam ſi nihil vſurarum ad hæredem peruenit, nihilominus tenetur ſecundum portionem hæreditariam, quia perſonam patris induit ſecundum ſuam portionem, & conſequenter eius obligationem participat. Et confirmatur, quia nullus tenetur ad reſtituendum pluſquam obligetur: ſed obligatio paterna diuiditur in hæredibus proportionaliter, ſicut hæreditas: quemadmodum & ius exigendorum: non ergo tota obligatio ad alterum tranſit hæredem, & conſequenter non tenetur inſolidum.

Nec obſtat ſi dicat ꝙ regulariter hæredes vſurarij tenentur ſecundum hæreditarias portiones: ſed in caſu, quòd alter efficitur impotēs ad ſoluendum, & vires hæreditariæ in altero ſufficiūt, alter tenetur inſolidum. Hoc.n. eſſe voluntarium ex eo patet, quòd cū ex iure ſucceſſionis, & hæreditatis perceptæ manifeſtum ſit, non teneri, niſi ſecundū portionē hæreditariam ex hoc quod alter in mora reſtituendi fuit, non debet alter grauari: alioquin ſequeretur, ꝙ ſi alter hæres in principio ſucceſſionis, ſecundum portionem ſuam reſtituiſſet, altero nolente ſatisfacere, & poſtmodum impotente reddito, ꝙ ille innocens tunc teneretur ſatisfacere etiam pro portione cohæredis: quod eſt manifeſtè abſurdum & contra rationem: quia cum hæreditas ſecundum iuſtitiam adeunda ſit, deducto ære alieno, conſequens eſt ꝙ ille, qui portionem hæreditatis ſibi debitę percipit, proportionaliter ſatisfacturus, quò ad æs alienum, etiā ſecundum iuris rigorem nullo reatu aſtrictus remanear. Nō ergo tenetur alter inſolidum cohærede impotente effecto & hoc per ſe loquendo: poſſet enim per accidens contingere, quòd teneret inſolidum, ſi in diuiſione, aut ſucceſſione hæreditatis induxiſſet cohæredem ad retentionem vſurarum.

Rationes autem alterius opinionis facilè ſoluūtur: cum enim obligatio omnium bonorum vſurarij, ad vſuras reſtituendas non ſit realis, ſed rōne perſonæ (vt ſuperius dictum eſt) cōſequens eſt, ꝙ diuiſa perſona vſurarij in hęredes, diuiſa quoque proportionaliter tranſeat ad hæredes obligatio illa: ac ꝑ hoc nullus hęres tenetur ex hoc, niſi ſecundum ſuam portionem. Et nota, ꝙ obligatio illa bonorum quodammodo augetur, & quodammodo minuitur in diuiſione hæreditatis. Minuitur quidem pro quanto diuiditur, ſicut hæreditas. Augetur verò pro quanto ſingulæ partes illius obligationis ſingulos hæredes ſic afficiunt, vt trahant in omnia eorū bona etiam aliunde habita: ita ꝙ omnia bona cuiuſque hæredis vndecūque illa aduenerint, ſunt obligata ratione perſonæ ad ſatiſfaciendum pro illa parte obligationis, ex quo illā obligationem in ſe ſemel hic hæres ſuſcepit, hæreditatem adeundo. Hæc.n. eſt natura tacitæ obligationis bonorum ratione perſonæ, vt omnia bona illius inquantum illius ſunt, non abſolutè afficiat. Practica autem quæ in fauorem animæ creditur exercenda, nullum fundamentū iuſtitiæ habet: ſed elemoſynariæ largitatis tantùm: non.n. debet cogi aliquis ad id, ad quod non tenetur.

Ad Primum ergo bonorum, quæ in principio obiecta ſunt, dr̃ quòd cum glo. ſundet ſuper obligatione totius hæreditatis ad reſtitutionem vſurarū, & ex hoc non ſequatur concluſio ſua, ſ. quòd alter teneatur inſolidum, admittenda non eſt gloſſæ authoritas, nulla ſufficiēti ratione fulta, ſed ſola turba ſequacium. De qua non eſt curandū: qa voluntariè ſequuntur gloſſam, negando eius fundamentum (vt Moderni) vel errant in fundamento, vt antiquiores quemadmodum in præcedenti quæſtione dictum eſt.

Ad Secundum verò dr̃, ꝙ filij tenentur, ſicut & pater, obligatione. ſ. perſonali omnium bonorum ſuorum. Sed in hoc eſt differentia, ꝙ pater eſt tota illa perſona, ac per hoc habet totam obligationem: quilibet autem hæres eſt pars illius perſonæ & conſequenter partem tantum obligationis ſubit: & ideo quemadmodum viuente patre oīa ſua bona erant tacitè obnoxia ratione perſonæ eis à quibus extortæ ſunt vſuræ, quò ad oēs vſuras extortas: ſic diuiſa hæreditate cuiuſque hæredis bona oīa ſunt tacitè obligata ratione perſonæ eiſdē quò ad partem vſurarum iuxta portionem hæreditariam. Nec aliud poteſt concludi ex Decretali illa. Mediolani die 18. Aprilis. 1500

DE PETITIONE LVCRI ceſſantis.

QVÆSTIO VI.

Vtrum quando licet petere damnum lucri ceſſantis, poſſit peti totum lucrum ceſſans.

QVæritur, Vtrum quando licet petere damnum lucri ceſſantis, poſſit peti totum lucrum ceſſans.

Et videtur, quòd ſic. Primò, quia hoc videtur deciſum in c. Nauiganti, de vſuris, in fine, vbi excuſatur vendens rem ſeruandam tanti, quanti vēdenda creditur tempore ſtatuto: hoc.n nihil aliud eſt, ꝗ totū lucrū ſperatū ī futuro ex nūc percipere.

Præterea, Secundū doct. creditor ꝑ moram debitoris poteſt petere intereſſe lucri ceſſantis: ſic quod poteſt petere tōt ꝗtum veriſimiliter ille lucratus fuiſſet cū illa pecunia, ſi eſt mercator induſtrius. Hoc aūt eſt totū lucrū ceſſans petere: ergo.

In oppoſitum eſt differentia inter intereſſe dā ni emergentis, & lucri ceſſantis: qa illud eſt æqualiter compenſandum; hoc autem non.

Reſpondeo, Quod quia cōtingit ſcire in vniuerſali, & ignorare in particulari poſſe: ideò cū communis omni cōceptio & Theologorū & Canoniſtarū ſit, ꝙ inter habere aliquid in actu, & habere illud in potētia multū refert, ſic magna debet eſſe differentia inter recompenſationem eius, qđ hr̃ in actu, & illius quod poſſidetur in potentia. Cōtingit tn̄, quoſdam nō aduertentes, quòd lucrū ceſſans ſit de numero eorum, quæ habentur in potētia, & veritati, & ſibiipſis contradicere, dū aſſerūt poſſe peti totum lucrū ceſſans, qn̄ damnū lucri ceſſantis recompenſandum venit. Manifeſtè ſiquidē patet lucrum ceſſans nondum actu haberi, ſed in potentia tm̄ eſſe, vel fuiſſe, ac per hoc multipliciter poſſibile impediri: vnde abſq; dubio quamuis licitum ſit quandoque petere damnum lucri ceſſantis, non tamen eſt licitum petere totum lucrū ceſſans: ſed ſecundum propinquitatem & elongationē potētię ab actu, & alias particulares circūſtātias ad arbitriū boni viri recōpēſatio faciēda eſt.

Ad Primum ergo in oppoſitū dr̃m, ꝙ Decretalis illa nō habet rōnem lucri ceſſantis, ſed tēporis, pro quo res vendit. Cum.n. regulare ſit, quòd pretium rei venalis ſtatuit ſecundum tēpus, pro quo ſit venditio, non in quo ille, qui erat ſeruaturus ſuas merces: & tn̄ nunc vendit, ſupponitur ꝙ vendat pro tempore, pro quo intendebat vendere tunc: nunc verò contractum celebrare cum rei exhibitione: & ideo poteſt vendere quanti creditur tunc vendenda. Quamuis autem etiam Decretalis hoc non dicat: ſed ſolum quòd poteſt vendere amplius, quàm tempore contractus valeat.

Ad 2[m] dr̃, ꝙ doctores illi imitādi in hoc n̄ ſunt, qa ſibiipſis ēt contradicunt. Vn̄ in multis particularib⁹ caſibus (quos hic nō oportet enumerari) qn̄ doctores dicunt, ꝙ licèt plus ſorte accipere ratione intereſſe, quia negotiationibus licitis aut agris emēdis pecunia expoſita eſſet, non intelligas, ꝙ liceat petere tantùm, ſed aliquid ad arbitrium ſapientum. Mediolani die 24. Aprilis. 1500.

TRA-

TRACTATVS NONVS, De Simonia, in tres quæſt. diuiſus.

1 *Num emptio Eccleſiaſticorum beneficiorum ſit ſimoniaca, quia prohibita vel prohibita quia ſimoniaca: hoc eſt, Vtrum ſit in eorum emptione ſimonia de iure diuino aut poſitiuo.*

2 *Num emens & acquirens Epiſcopatum, non intendendo ſoluere promiſſam pecuniam ſit ſimoniacus.*

3 *Num vacante ſede, & quærentibus omnibus Pontificatũ per fas & nefas propter ambitionem & auaritiã, & Eccleſia ruinam, liceat viro probo & digno quærere pontificatum, adhibendo promiſſiones, & exhibendo temporalia beneficia &c. pro ſuffragiis propter hunc finem vt in ſede poſitus Eccleſiæ prosit, & illam reformet.*

QVÆSTIO I.

Vtrum emptio beneficiorũ eccleſiaſticorum ſit ſimoniaca, quia prohibita: vel prohibita quia ſimoniaca, hoc eſt, vtrum ſit in eorum emptione ſimonia de iure diuino, aut poſitiuo.

QVæritur, Vtrum emptio beneficiorũ eccleſiaſticorum ſit ſimoniaca, quia prohibita: vel prohibita, quia ſimoniaca. hoc eſt, Vtrum ſit in eorũ emptione ſimonia de iure diuino, aut poſitiuo.

Videtur enim ꝙ ſit iuris poſitiui. Primò: quia titulus præbendæ annexus eſt eccleſiaſticis ordinibus à iure poſitiuo, vt patet ex eo quòd in primitiua eccleſia erãt paſtores & ordines abſque præbendis: imò vſque ad Vrbanum primum Eccleſia Romana nititur abſque redditibus vixiſſe.

Secundò: quia quẽcunque ſunt duo coniuncta, alterum ſpirituale & alterum temporale: emere illud totum ratione temporalis non eſt illicitũ ſecundum ſe, vt patet de vaſis ſacris, & decimis, &c. ſed in beneficiis eſt vnũ ſpirituale (puta ordo, aut cura animarum) & alterum temporale, ſ. præbenda: ergo licet hæc emere ratione præbendæ: ſed omnes, qui emunt, non niſi ratione præbendæ emunt: ergo nullus committit ſimoniam, niſi forte agat contra ius poſitiuum.

In oppoſitum eſt cõmunis Theologorum ſnĩa.

In hac quæſtione tria agenda ſunt. Primò ponentur opiniones. Secundò, examinabuntur. Tertiò, reſpondebitur obiectis.

Quò ad Primum tres ſunt hic opiniones, duæ extremę, & vna media. Prima extrema eſt, quòd ſimonia in beneficiis vniuerſis eſt tantum prohibita iure poſitiuo. Et conſequenter cum Papa ſit ſupra ius poſitiuum, ipſe non ſolum cenſuras, ſed peccatum euadit ſimoniæ, vendendo eccleſiaſtica beneficia: quamuis non euitet peccatum ſcandali & acceptionis perſonarum in huiuſmodi. Et hanc opinionem ſequuntur gloſſ. in c. ex parte, de offic. deleg. & ibidem Anto. de But. Imo. & Cardinalis, in c. 1. de ſimonia. Secunda opinio extrema eſt, ꝙ ſimonia in oĩbus beneficiis eccleſiaſticis eſt prohibita iure diuino, ac per hoc cum Papa diuino ſubdatur iuri, peccatum ſimoniæ incurrit hęc vẽdendo, quamuis iuris poſitiui pœnas euadat. Et hanc videntur cõiter Theol. ſequi. Ratio huius opinionis ponitur à S. Tho. in 2. 2. q. 100. art. 4. quia ſcilicet beneficia eccleſiaſtica nõ poſſunt eſſe ſine ſpiritualibus antecedentibus & cauſantibus ipſa. Ex hoc. n. ſequitur ꝙ venditis præbendis & ſpiritualia venditioni ſubiiciantur. Tertia autem opinio media eſt, quòd ſimonia in beneficiis quibuſdam eſt prohibita iure diuino, & in quibuſdã iure humano in habentibus ſiquidem adminiſtrationem ordinis, vel executionem clauium, ſimonia ꝓhibetur diuino iure: in non habentibus autẽ horum (vt ſunt adminiſtrationes hoſpitalium, &c.) ſimonia iure tm̃ humano committitur. Et conſequenter in illis Papa inuoluitur vitio ſimoniæ, ſi vendit; & in iſtis non. Et hęc eſt opinio Panor. in c. 1. de ſimonia, & in repetitio; quia verò in c. extirpandæ, de præben. Et fundat hæc opinio ſuper duobus. Vnum eſt, quòd ordo eſt de iure diuino: quod probat, q̃ erat in veteri teſtamento. Alterũ eſt, quòd in connexis vendito vno, vẽditur reliquum, quum probat inf. 1. q. 3. ſi quis obiecerit. Ex his. n. arguit, quòd in horũ venditione vendit executio ordinis: ac per hoc quodammodo ordo ipſe, qđ eſt in ſe ſymoniacum. Nec poteſt dici, quòd annexis temporale tantùm vendatur: quia neutrum inuenditum relinquitur. Hæc de primo.

Quò ad Secundum, Quia omnium opinionũ rationes ex duobus pendent, ſcilicet diſtinctione eius, quod eſt ex iure poſitiuo ab eo, quod eſt ex iure diuino, & ex cõnexione eorũ: ideo tria ſunt perſcrutanda. Primò, quid in his eccleſiaſticis beneficiis ſit ex iure diuino, & quid ex iure poſitiuo. Secundò, an id, quod eſt in eis ex iure poſitiuo, ſit venale. Tertiò, An connexio talis efficiat, vt vno vendito, vtrunque neceſſariò vendatur. his. n. elucidatis, opiniones omnes radicitus examinatę erũt, & veritas ſimul totius quæſitionis apparebit.

In eccleſiaſtico beneficio duo ſunt: clericatus adminus & præbendę titulus. Clericatum eſſe ex iure diuino cõſtat, tũ ex eo, ꝙ clericatus nihil aliud eſt, quàm addictio ad miniſtrandũ ſacrificiis diuinis. vnde & à ſacerdote nomẽ accepit, quia in ſortem Dñi, q̃ clerici ſunt, electi ſunt. Fuerunt. n. oĩ tpe clerici. Ante legem quidem primogeniti clerici erãt: vnde & primogenituræ ius ſacrum erat. Sub lege autẽ tota tribus Leui ſanctificata eſt ad diuina officia. Tum ex eo, ꝙ ſpirituale quoddam eſt: omnis. n. clerici officium in ſpiritualibus actibus conſiſtit, ut patet diſcurrenti. Vnde in prima tonſura ex vtraq; parte præciſio corporalis in capite fit, ſ. ſecundum partem ſuperiorem, in qua fit tonſura: & ſecundum partẽ inferiorẽ, per quatuor angulos, in qua inciduntur capilli, ad ſignificadũ, quòd à temporalibus vndiq; præciſi ad ſuperna, quæ ſpiritualia ſunt, miniſtri deputãtur. Tum authoritate S. Th. 1. 2æ. q. 100. ar. 4. q̃ officiũ clericale non ſpirituali annexũ, ſed ſpirituale eſſe à Deo dicit: vt ideo beneficium eccleſiaſticum ſpirituali annexum, cenſeatur, quia clericali officio cõiunctum eſt. Spiritualium aũt author Deus eſt quãuis ex inſtitutione Eccleſiæ ſit modo ius faciẽdi clericos. Et ex hoc patet, ꝙ opinio Panormitani diminuta eſt, enumerãdo executionẽ ordinis clauiũ & prætermittẽdo officiũ clericale. Quãuis. n. in ſpiritualib. ſint gradus, & ordo ſit ſpiritualior clericatu: & claues ſint magis ſpirituales multis ordinibus, oĩa tñ in ſpiritualium genere ſunt, & omnia inuendibilia ſunt: quia totum genus ſpiritualium eſt materia repugnãs venalitati: vt pulchrè in eadem quæſt. ar. 4. oſtendit S. Tho. Eſt ergo in omnibus eccleſiaſticis beneficiis vnum ſpirituale & omnino inuendibile, ſcilicet officium clericale.

Alterũ verò, ſcilicet præbendæ titulus multa in ſe continet. Præbenda enim duo dicit. ſ. ſtipendiũ clericale, & certam determinationem talis ſtipendii ſecundum quantitatem (puta 1000. ducatorũ) ſecundum tempus (puta annuum). ſecundum locum: (puta ex fructibus talis territorii,) &c. Et cõſequẽter in præbendæ titulo poſſunt conſiderari quatuor: Primò ius ſtipendii: Secũdò ſtipendium: Tertiò ius talis, & tanti ſtipendii in tali loco, &c. Et Quartò ipſum tale & tm̃ ſtipẽdium ſibi, &c. De quibus ſigillatim eſt dicẽdum. Ius ſtipẽdii proculdubio ex diuino eſt iure, & ſpirituale quia coniunctum eſt, quo officiũ clericale. Ex hoc. n. ꝙ aliquis miniſtris eſt addictus miniſteriis, ius ſibi ẽt, ut nutriatur à populo, pro quo Deo miniſtrat. Vnde ſi ſacerdotibus Aegypti ex publico prouidebatur, ut dicitur Gñ. 47. & tribus Leui, quia ius hoc habebat, partẽ inter fratres ſuos nõ accepit, & vt dr̃ 1. Cor. 9. Qui altari deſeruiunt

Et quia ſuper hoc tota hęc deciſio fundatur, opti ma cenſenda eſt: procedit.n.ex per ſe cauſa.

Ex quibus credo ego, q dicta in ſententijs ad doctrinã in ſumma traditã tanq̃; reſolutionẽ ſint reducenda, & nõ econuerſo. Vñ cũ oẽs actus in arguendo allati ſint ſancti: quia ſunt actus uirtutũ, & non conſecrati (vt patet diſcurrendo in ſingulis) eos in peccato mortali exercẽs, p ſe loquẽdo, nõ mortaliter peccat, niſi prædicatio excipiatur: q͞a eſt actus Sacerdotis, aut Diaconi q̃uis hæc exceptio non neceſſaria videatur: quia prædicatio nõ eſt actus ordinis, p ſe loquendo: & conſequenter cũ non ſit niſi ſcdo modo actus ſanctus: idẽ vř de ipſo & alijs iudiciũ, non tñ ex æquo: q͞a pcipue eſt paſtoris actus: dicente Chriſto in inſtitutione pontificatus Petro: Paſce oues meas. Et cõfirmat hoc de prędicationis miniſtro, quia in ſynagogis Iudæorũ & tẽplo ẽt non Sacerdotes, aut Leuitæ prædicabant: alioquin nõ fuiſſet Chriſto permiſſum pdirare: & Act. 13. nõ fuiſſet a principib. Synagogę requiſitũ, & cõceſſũ, q Paulus pdicaſſet in ſynagoga. Cũ hoc tñ ſtat q fortè pdicare ex officio (ſicut epiſcopus prædicat) cum ſolennitate, ſit mortale: ſicut baptizare ex officio, vt San. Thom. dixit.

Ad rõnem ergo primã (quæ in 4. ſen. mouit Authorẽ) dř q lo indignè pro nunc ſumit dupř, ſ. priuatiuè, et contrariè: et q indignè priuatiuè exequẽs nõ ſp peccat: ſed nõ meretur id qđ priuata dignitas adimit. Indignè aũt contrariè, faciens aliquid peccat: ſed tunc hoc reſtat probandũ, q prælatus exequens offm̃ ſuum quò ad actus charitatis, et iuſtitia, ſ. corrigere, docere, &c. indignè agat contrariè. Quid.n. contra ſanctitatẽ horũ actuũ facit pſonę macula non dico manifeſta aut ſcandaloſa, ſed abſolutè ipſa macula peccati? Certè nihil video, niſi q priuat illos actus bonitate meritoria: quod nõ eſt de nouo peccare mortaliter. Nec Author ibidẽ ex hac rõne concludit peccatũ mortale, ſed peccatũ tñ, vt patet intuenti. Hanc aũt tamen ipſe modificauit, in tertia parte quaſi addẽs, q tunc eſt indignus contrariè, qñ eſt reſpũ actus ſancti.i. conſecratione myſtica ſanctificari. Et in Secunda Secundæ ad propoſitum idẽ, ſ. de correctione fraterna, explanauit q reddit ipſum correctore indignum, ſic q quodda impedimentum correctioni proximi confert, non tñ tale, q per humilitatẽ peccatoris non poſſit ſuppleri ſeu honeſtari. Vñ actus iuriſdictionis quorumcunq; prælatorum, et ſuperiorum, et actus per accidẽs miniſtrorum ordinis, et vniuerſaliter nõ cõſiſtentes in cõſecratione aliqua a peccatoribus exercitati nõ pariunt per ſe nouũ pctm̃ mortale. Miniſtratio aũt ſacroũ, et eorũ ſuſceptio puritatẽ a mortali crimine exigit. Veruntamen ſcito, q nec verè contritus nec credens ſe contritum, quia diligenter, et ſi nõ ſufficienter diſcuſſit ſeipſum, enicitur in peccato mortali quò ad hæc exercere: alioquin quilibet q peccauit mortaliter, exponere ſe periculo peccandi mortaliter, eũ ad miniſtrandum, aut ad ſuſcipiendum ſacramenta accedit: cum nemo ſciat, vtrum odio vel amore dignus ſit: et hoc expreſsè ſentit S. Th. in 4. diſtinctione 9. etc. & per hæc patet reſponſio ad obiecta.

TRACTATVS VNDECIMVS
De voto non nubendi, & de nouitijs, in tres quæſtio. diuiſus.

1 *Num votum non nubendi æquiualeat voto caſtitatis.*

2 *Num emiſſurus profeſsionis votum poſsit abſolute renunciare propinquis hæreditatem, quam probabiliter dubitat malè adeptam fore infectam.*

3 *Num per votum, quo quis promittit offerre aliquid alicui particulari imagini B. Virginis ſit acquiſitum ius illi Eccleſiæ.*

QVAESTIO I.

Num votum non nubendi æquiualeat voto caſtitatis.

Quæritur, Vtrum votum nõ nubendi æquiualeat voto caſtitatis?

Et videtur, q non. Primò, quia minus nõ æquiualet maiori. Sed votum caſtitatis maius eſt, quàm non nubendi: ſicut ſeruare caſtitatem plus eſt quàm non nubere: ergo.

Præterea, Duorum cõuertibilium quicunq; deſtruit vnum, deſtruit et reliquum: ſed committens fornicationem, agit contra votum caſtitatis, et non contra uotum nubendi: ergo hęc duo non conuertuntur.

Reſpondeo, quòd hęc quæſtio duplicem ſenſum habere poteſt. Primò, vtrum hæc duo vota ſimpliciter æquiualeant. Secundò, vtrum ęquiualeant quòad diſpenſabilitatem, aut incommutabilitatem: ita q nulla authoritas poſſit in alterum, quę non poteſt in reliquum.

Et in primo quidem ſenſu licèt prima fronte propter argumenta adducta videatur, q non æquiualeant: attentius tamen conſideratibus apparet, q diſtinguendum eſt de voto. Poteſt.n. dupliciter ſumi: vt placet Theologis, in 38. diſt. 1. Vno modo propriè: alio modo cõiter. Voti ſiquidem propriè ſumpti materia tantum modo eſt bonum ſupererogationis, eo q de ratione voti eſt, q ſit de meliori bono. Voti verò communiter materia, eſt etiã bonum, ad quod quis alias tenetur. non inquantum huiuſmodi, ſed inquantum voluntarium vt patet de voto in Baptiſmo emiſſo. Si ergo loquamur de uoto caſtitatis propriè, cum ſub tali uoto non cadat niſi caſtitas ſupererogationis, q nihil aliud excludit niſi coitum matrimonialem (quia ad ſeruandam extra matrimonium caſtitatem quilibet ex præcepto tenetur) conſequens eſt q tale votũ, et uotum non nubendi æquiualent. Si verò loquamur de uoto caſtitatis communiter, cum ſub tali voto claudatur omnis caſtitas, conſequens eſt q tale votum, et uotum non nubendi non æquiualent: ſed longè maius eſt uotum caſtitatis.

In Secũdo verò ſenſu quid tenendum ſit, ex modò dictis concludendum eſt. Quidam.n. quia ſedi apoſtolicę vltra illa tria vota peregrinationis, duo tñ inueniuntur reſeruata, ſ. religionis et caſtitatis, et reſeruationes non ſunt ampliandæ, ſed potius reſtringendæ (quaſi odioſa prælatis, quorum authoritas reſtringitur) et uotum caſtitatis omnem coitum ſecundum communem loquentium vſum excludere intelligitur, credunt hæc vota nõ eſſe ęquè incommutabilia: ſed in uoto non nubendi Epiſcopum; in uoto verò caſtitatis, ſolum Papam diſpenſare poſſe.

Sed opinio hæc a ueritate longè eſt: qđ tripliciter probatur. Primò: quia hæc duo vota ęquiualẽt quò ad idqđ per ſe et ſimpliciter in uoto caſtitatis, abſolutè loquendo, inuenitur. ſub uoto. n. caſtitatis, abſolutè loquendo, cadit caſtitas ſupererogationis per ſe et ſimpliciter: vtpote tanq̃ ad qđ inſtitutum eſt: caſtitas autẽ ad quã oẽs neceſſariò tenẽtur, non cadit, niſi fortè ſecundum quid: conſtat autem q in voto non nubendi clauditur tota caſtitas ſupererogationis. Relinquitur igitur, q eiuſdem rationis eſt diſpenſare vtrunq;. Secundò: quia votum caſtitatis inquantum eſt reſeruatũ Papæ, inquantum eſt ab eo diſpenſabile. Non eſt autem diſpenſabile, niſi quò ad caſtitatem ſupererogationis: in qua eiuſdem rationis eſt cum voto nõ nubendi. Ergo hęc duo uota inquantum diſpenſabilia non ſolum æquiualent, ſed ſunt idem: nihil .n. aliud diſpenſando in voto caſtitatis concedit Papa, niſi nubere, et pro nullo alio obtinendo vult ſe adiri Sedes Apoſtolica ab habentibus uotum caſtitatis niſi pro coniugio. Vnde dicere, uotum nõ nubendi non eſſe reſeruatum, vt uotum caſtitatis,

eſt

TOMVS TERTIVS OPVSCVLORVM D. THOMÆ DE VIO CAIETANI,

S. R. E. Cardinalis Digniſſ. Tituli Sancti Xiſti, cuius ſunt quindecim vtiliſſimi Tractatus.

TRACTATVS PRIMVS, in ſex orationes diuiſus.

ORATIO PRIMA.

De vi cultus diuini, & orationis efficacia, coram Alexandro ſexto Pont. Max. Dominica prima Aduentus, Anno ſalutis, 1501. habita.

RESpicite & leuate capita veſtra. Luc. 21. cap. Ingenij mei vires menſus. S. ac B. Pater mihi ipſi ſatis eſſe ad dicendum coram maieſtate tua, pollicitus non ſum Noui ſiquidem quâta mentis arte, quanta orandi arte & conſuetudine, quanta diſciplinarum omnium vbertate opus ſit, vt in hoc celeberrimo orbis Senatu dignus quis ad orandum habeatur. Nec adduci potui, vt mea huc ſponte cõſcenderem: ſed malo parendo tanto me diſcrimini credere, quàm minus auſcultando in tuto ſilentij portu me commorari: præſertim quòd non aduentitium, ſed proprio annexum officio munus explendum eſt. Verùm quia etiam ignorantibus qd agere debeamus, hoc ſuper eſt refugij, vt oculos noſtros ad patrem luminum dirigamus, eius opem quo vberius impetremus, reginam cęli vna precor adeamus. Aue Maria, &c.

EXcitaturus torpentium corda fidelium Dominus ac Redemptor noſter; prodigia illa tremenda commemorauit, quibus vniuerſus conquatietur orbis: & vbi cunctorum animos ingenti pauore ſubuendos reſpexit, tremefactis diſcipulis, orationis protinus patefecit auxilium. Reſpicite, inquit, mentis proculdubio lumine, ad quam maximè ſpectat oratio, & leuare capita veſtra, intellectum & affectum ad ſuperiora erigite: his nanque partibus ſuis, duabus veluti librata alis, tribunal Altiſſimi mẽs petit humana: cuius numerum aſcenſum propriè orationem appellamus. Ea de re à Dominicæ exhortationis inſtituto nequaquam diuertens, de vi orationis aliquid in mediũ afferendum cenſui: quod & tanto conſenſu indignum non ſit, & mentis vtranque partem vel mediocriter oblectet.

Apud maiores noſtros, eoſdem ſtudioſiſſimos viros, nõ negligẽda illa ambiguitas excitata iampridem fuit: Quis votorum mortalium precumque ad Deum proprius fructus ſit, quorſum orationes, obſecrationes, ceremoniæ, ſacrificia, omniſque Dei optimi maximi cultus: Epicurei ſi quidem, Stoici, Peripateticorumque nonnulli (diuerſo quamuis calle) contra Deum hominumque commercia progreſſi ſunt: in eam tamen ſententiam conuenere, vt eorum, qui diuinis rebus operam dant, ſpem omnem deludant. fruſtrari nanque expectationem lacrymarum, oblationum, venerationum, & id genus humanorum officiorum omnium aſſeuerant. Aegyptij verò, ſupplicationibus, proceſſionibus, reliquoque diuinarum rerum cultui eam tribuere poteſtatem, quo ipſum mundi rectorem mouere, atque in alterutram partem flectere poſſe crediderint. Chriſtiana autem religio Spiritusſancti virtute fundata, & ſplendore pariter illuſtrata, orationum effectus iam pulchrè moderata eſt, vt neque diuinæ prouidentiæ quippiam ademptum autumet, neque mobilem eam quouis pacto fateatur. Quocirca pro huius tantę difficultatis veritate diſputanda, prouinciam ſuſcipiens: primum, quòd oratio in numero cauſarum; deinde quòd in effectiuarum ordine; demum quòd in ſuprema earum ſede locanda ſit, diſſerere conſtitui.

Omnipotens Deus etſi ſolus quæcunque facta infectave ſimul non implicent, efficere põt: quemadmodum tamen diffundendæ bonitatis ſuæ, gratiæ, res omnes, quæcunq; ſunt, exiſtentia donauit: ita res ferè cunctas omni relegata inuidia ad ſupremam deitatis participationem aſciuit, dum agendi eis virtutes liberali largitione conceſſit: & tanto fœdere ſecundas ſibi cauſas deuinxit, vt nec illius immenſitas quantulamcunq; efficaciam abſorbendo conſumeret, aut præueniendo impediret, nec harum interuentus, illius ad vltima quæque aditum obſtrueret. Illapſus enim quidã diuini numinis adeò intimè fit, vt cęlum ac terras campoſque liquentes, Lucentemq; globum Lunæ, Titaniaq; aſtra, Spiritus intus alat: totamq; infuſa per artus, Mens agitet molem, & magno ſe corpore fundat. Diſtribuit quoque ea lege totam agentium ſeriem in tres ordines (corruptibilium, cęleſtium, & immaterialium,) vt & inferior ſuperiori obtemperet, atque extra, quin potius ſupra omnes, ipſe totius orbis princeps moderator præſideat: neq; enim fas eſt alijs primam connumerare cauſam, quaſi partis cuiuſdam natura locum teneat: quando totius bonitatis fons, origo cuſtodia, conſummatioq; ſola ipſa exiſtit. Quamobrẽ præclarè Ariſtoteles glorioſum Deum, ſummum bonum vniuerſi, non in ipſo clauſum, ſed extra ipſum tradidit. Nec ipſius ſola natura, cuiuſcunque naturalis ordinis legibus eſt abſoluta: verùm diuinas etiam quaſdam participationes fatemur exẽptas. Credimus modum quendam rerum eſſe, quas etſi impartiri pleriſq; intellectu præditis non ambigimus, connaturales tamen alicui nulla authoritate fieri poſſe prædicamus, docemus, demonſtramus: ſunt aũt gratia, charitas, lumen gloriæ, & id genus multa. Quæ idcirco ſuper omnem eleuãtur naturam & creaturam, quæ creari poſſet, quia diuinum aſſequuntur ordinem, veluti deitatis (ſi fas eſt dicere) proprietates. Eodem quippe naturę vinculo, quo vltimę preparationes conſequentesq; vis res proprijs connexæ ſunt formis, & parem eſſe oportet naturæ cuiuſq; & comitum communicationem: eodem nunquam vinculo, quæ memorauimus, excellentiſſimę illi naturę coniunguntur diuinę: nec nimus vis omnis ſeipſam excedens illius fieri conſors põt eſſentię, quã rerũ harũ fiat participatio inſignis: nec deitatis capax eſſe quiſquã magis põt q̃ earundem perfuſione reddat. His itaq; creaturarum eminentiſſimas qualitates naturaliũ cauſarum ordines trãſcendere ea fatẽdum eſt rõne,

lia vota eſſe incommutabilia, ac per hoc mortaliter peccare commutantes huiuſmodi vota. Alij verò oppoſitum ſentiunt, dicentes hęc vota eſſe cõmutabilia, ſicut cętera: quando ſcilicet neceſſitas vel vtilitas id expoſcit.

Et horum, iudicio meo, opinio vera eſt, & conformis Theologorũ antiquorum ſnię. Vera qdem: qa cum ex voto nulli ius aliquod acqratur, niſi ex obligatione vouẽtis: obligatio aũt vouentis ex ſola eius ꝓmiſſione oriatur, tñ q in voto inuenitur promiſſio, iudicãda eſt obligatio & iuris acqſitio. Cum aũt in voto ſint duo, ſ. promiſſio, & res ꝓmiſſa, & contingat qſiq; rem promiſſam vnam, aliã ꝓmiſſionem eſſe (vt patet in voto profeſſionis) neceſſe eſt duo eſſe gña votorum: qdam vna promiſſione contenta: qdam duplici ꝓmiſſione munita. Et vota qdem illa q vnicam tñ continent ꝓmiſſionem, ſoli Deo, cui ꝓmiſſio illa neceſſariò fit, ius acquirunt: talia aũt ſunt oĩa vota, q b. Deo tñ aliquid promittimus. Vota aũt q duplicem implicant ꝓmiſſionem (altera vt mãm voti, altera vt eſſentiam voti) duob. ius acquitunt, & creaturis illis, q b. aliqua boni promiſſio fit, & creatori cui vouetur implẽda promiſſio, creaturis illis facta. Talia aũt ſunt vota, q b. Sanctis aut p̃latis aliquid pollicemur, vt S. Tho in Scđa Scđæ, q 78. ar. 5. docuit. In eiuſmodi ſiquidem votis, ꝓmiſſio obedientiæ p̃lato tanq̃ quoddam ſupererogationis bonum eſt res ꝓmiſſa Deo, & materia voti: promiſſio aũt, qua Deo, ad id nos ſeruandum obligamur, eſſentia voti eſt, & act⁹ latriæ: & qm̃ promiſſio rõnis actus eſt, expectationem patiens in eo, cui fit promiſſio, non põt fieri niſi rõnem habentibus: & conſequenter nulla promiſſio ſub voto cadere poteſt, niſi quæ Creatori aut rationali creaturæ fiat. Ac ꝑ hoc ex voto nulli poteſt ius acquiri, niſi Creatori aut creaturę rõnali: ſola. n. promiſſio in voto ius parit. Cum ergo in hmõi votis q fiunt alicui imagini Crucifixi aut B. Virginis, &c. nulli fiat promiſſio niſi Deo, & Sancto alicui, nulli cõſequenter acquiritur ius niſi Deo & Sanctis. Eiuſdem aũt authoritatis eſt diſpenſare, vel commutare promiſſiones factas Deo & ſuæ curiæ cæleſti: cum non ſit minor authoritas Eccleſiæ in concernentib. cęleſtem curiam, quã in ſpectantib. ad eius principem: nec aliquod damnũ ciuibus cęleſtib. prouenire poſſit, q b. Deus ipſe eſt oĩa: vnde oĩa hmõi vota commutabilia ſunt habita rõne gloriæ illorum Sanctorum, q b. promiſſum aliquid erat. Nec contendat aliquis implicari in his votis promiſſionem p̃latis illis Eccleſiæ, ex eo, q ees, quã vouens promittit offerre illi Eccleſiæ, intelligitur p̃latis Eccleſiæ promiſſa. Hoc n. falſum eſſe ex eo cõſtat, quòd in hmõi votis locus in quo implendum eſt votum, non cadit ſub voto, vt ꝑſona, cui fit promiſſio, ſed vt circumſtantia rei promiſſæ, ſicut tp̃s & quantitas & alia hmõdi. Nihil. n. aliud hmõdi votis agitur: niſi q promittit Deo talis res tali tꝑe, & in tali loco offerenda. vbi patet nullam promiſſionem prælatis Eccleſiæ eſſe mãm voti, ſed tantummodo eam talib. circunſtantijs veſtitam. Nec refert, an tales circunſtantiæ ſint locus, tp̃s, quantitas, &c. an ſint ꝑſonæ humanæ. Si quis. n. vouerit nutriturũ ſe tales pauperes Chriſti vno die, q̃uis teneatur hoc facere, põt tñ eius commutationem procurare & obtinere, ſicut & aliorũ ſupradictorum: qa perſonæ illæ non cõcurrunt in illo voto, vt quibus ſit promiſſio aliqua, ſed vt circunſtantia eleemoſynæ offerendæ Deo, vt dicit S. Th. in 4. d. 38 q. 1. art. 1. q. 1. ad quintum.

Nec oportet in hmõi votis obliquos nominum caſus ponderare: an. ſ. uouens dixerit ſecum, Promitto Deo & B. Mariæ offerre cereum in tali Eccleſia; an dixerit, Promitto Deo & tibi B. Mariæ talis Eccleſiæ offerre cereum: vt credatur ꝑ hanc diuerſitatem in ſcđo caſu acqri ius illi Eccleſiæ, qa imago illius Eccleſiæ ſignificat ibi concurrere, vt ꝑſona, cui fit ꝓmiſſio. Hoc. n. friuolum eſſe ex duob. patet. Primò, quia imaginem vouens non alloqtur, niſi ſibi id qđ repręſentat. ſ. B. Virg. in cęlo regnãtem: & cum non ꝓmittat, niſi ei, cui loquit, ipſi ſoli ꝓmittitur: & ſic cętera concurrunt, vt circunſtantiæ rei promiſſæ. Scđò, quia oĩa, q implicitè in voto inueniunt infrà voti limites, ſm̃ voti rõnem interpretanda ſunt, niſi ex intentione vouẽtium aliud habeatur: voti aũt rõ Deo promiſſionẽ fieri exigit. Aliam aũt promiſſionem vt mãm habere tunc tñ promittit, qñ alicui creaturæ rõnali promiſſio ſeruanda, voto vel promiſſioni adiungitur, vt ex dictis patet. Conſtat aũt ex intentione vouentium, qui non niſi uouere intendunt (qđ promiſſionẽ ſupernæ curiæ credit importare) q talis ꝓmiſſio non adiungitur voto. Relinqtur igit. q oĩa vt circunſtãtiæ rei promiſſæ, intelligant, & ſola ſuperna curia concurrit, vt perſona cui fit ꝓmiſſio.

Conformis aũt Theologis opinio iſta eſt: qa indiſtinctè cõiter Theologi ſcripſerunt. oẽ votũ eſſe commutabile in votum religionis. Conſtat aũt id de quo eſt ius acqſitum alicui Eccleſiæ, non poſſe commutari in votum religionis. Non. n. ſatiſfit pẽſioni debitæ Eccleſiæ cathedrali, ſi debitor ingredit religionem, nec ab obligatione ſoluendi legati, aut cõtractus, ingreſſus religionis abſoluit. Nec acceptanda eſt cuiuſdam gloſſa, dicentis hoc intelligi de uotis ꝑſonalib. non aũt de votis realibus: uoluntaria. n. eſt. Admirandum quippe eſt ualde, ſi reſtringendũ dictum cõmune foret, cur eorum aliquis explicitè uel implicitè reſtrinxerit. Imò Richardus oĩa ad realia uota extendi uult: unum tñ excipiens: ſ. de notabili ſubſidio Terræ ſanctæ: in quo Papam conſulendum dicit. S. Tho. quoq; in Scđa Scđæ, qſt. ult. expreſsè ſentit, ꝙ obligatus uoto ſimplici religioni imperfectiori, reus tracti uoti non eſt, ſi ꝑfectiorem religionem ingredit: qa in maiori claudit minus. Ex hoc apertè inſinuans, ꝑ uotum non eſſe acqſitum ius religioni illi imperfectiori. ſi. n. acqſitum ius alteri religioni eſſet, nõ poſſet abſq; uiolatione uoti ꝓprio motu aliam religionem ꝑfectiorem ingredi: qm̃ in his, q alterius ius concernunt, locum non hẽt ꝓpoſitio dicens: ꝙ in maiori clauditur minus. Non. n. qui dẽt centum alicui Eccleſiæ, ſi [illegible]nat centum quinquaginta alteri Eccleſiæ, ubi ſanctius uiuitur, &c. abſolutus eſt à debito. Si igitur ex uoto ſimplici non acquiritur religioni ius ꝑſonæ uoto promiſſæ, cõſequens eſt, ꝙ nec aliarũ rerum. Non acqrit igitur ius aliquod Eccleſiæ ex eo, ꝙ aliqd ibi ad offerendũ uouetur (ſiue ad ornatũ, ſiue ad ſubſidiũ, ſiue ad quodcunq; aliud cõmodũ Eccl'æ ſpectet): tenet tñ uouens implere qđ uouit, & ibi offerre, ubi ſe oblaturũ uouit: alioqn ſi abſq; diſpẽſatione uel cõmutatione uotum integrè non ſeruaret, mortaliter peccaret.

Et per hæc patet rñſio ad primum. Falſum eſt enim, ꝙ in his uotis fiat aliqua ꝓmiſſio p̃latis Eccleſiæ: iam. n. patet, ꝙ cum dupliciter ꝓmiſſio poſſit in uoto inueniri, ſ. formaliter & mãliter, de illa, q eſt eſſentia uoti, conſtat ꝙ creatori tñ fit: materia aũt uoti, ſi promiſſio eſſe debet, oportet quòd creaturæ rõnali fiat. Et ſi indiſpenſabilis aut incõmutabilis, oportet ꝙ fiat creaturæ rõnali militãtis Eccleſiæ; cui ex commutatione damnum & ꝑiudicium fieret: quod hic nõ accidere ex dictis liquet.

Ad ſcđm dr̃ ſm̃ Theologiã loquendo (ad quã ſpectat de uotis tractare) ꝙ Eccl'iam poſſe agere contra uota hmõdi non ſeruantes, põt dupliciter intelligi. Vno mõ, ut Eccleſia agat pro iure ſuo contra eum q uouit: & ſic nec iure ꝓbatur, nec rõni conſonat ꝙ agere poſſit: qa nulla ſibi pollicitationem factã nullũ ſibi exigendi ius congruit. Et De cretali ſiqdem illa hoc non hẽ: qm̃ ibi agitur contra eos qui iam antiqua obſeruatione ſe debitores Eccleſiæ conſtituerunt ex uotis emiſſis, cõcurritq; ibi obligatio uotiua quaſi ꝑ accidens: ex qua cunq; ſiqdem cã longis tꝑib. continuè perſoluiſſent certam frumenti menſuram, eadem quæſtio

emerg

emerſiſſet. Authoritas aũt Innocẽtij, Abbatis, Archidiaconi & gl. non eſt maior rõnib ſup q̃b. fundant quas cõſtat nõ concludere acquiſitũ eſſe ius eccl'iæ alicui. Innocentius n. opinans monaſteriũ poſſe agere cõtra eũ, q̃ vouit ingredi illud, fundat ſe ſup hoc, q̃ votũ eſt obligatoriũ. Ex hoc aũt non ſeqtur, q̃ illud poſſit agere: ſed ille cui ꝓmiſſio facta eſt, Deus. ſ. Abbas verò ſup verbis illius Decretalis: Cogendi, Exigenda. Sed ex his nihil hr̃ ad ꝓpoſitum: quia, vt patet, textus loqtur qñ Eccleſię erat ius acq̃ſitum ex ipſa vouentium antiqua obſeruatione. Gloſſa verò illa, quia vl̃. abſolutè & imperialiter loquit, dicens, q̃ ex nulla pollicitatione ptqs conueniri, nihil obſtat. Quãuis ſup nulla rõne fundet, ſi ad hoc adducat ꝓpoſitũ. Archidiaconus verò pdicta ſequitur. Poſſet quoq; & fortè melius dici, q̃ doctores iſti, licèt dicant, q̃ Eccl'ia poſſit agere: nõ tñ iõ, q̃a hẽat ius acq̃ſitum, ſed potius ꝓpter obligationẽ vouentium: vt patet ex rõnib. ſuis. Alio n. õ cõtingit eccl'iam agere, vt vices Dei gerit, cui eſt facta ꝓmiſſio. Et hoc mõ Eps qdem ex officio agere pt contra nõ ſeruantes talia vota: aliæ verò eccleſiaſticę pſonæ pñt indirectè agere, ſuggerẽdo in fauore diuini cultus. Et q̃a hoc medium eſt inter poſſe cõueniri ab eccleſia, vt illi dicebant, & non poſſe conueniri, vt alij ſentiebant: iõ non eſt mirum, ſi diuerſa ſententia ſuntad medium. n. ex extremis venitur. Mantuæ, die 13. Martij, 1500

TRAC. DVODECIMVS de Maleficijs, cuius eſt vnica

QVAESTIO.

Num liceat maleficium ſoluere, opera malefici adhoc parati vtendo.

QVæritur, Vtrum liceat maleficium ſoluere opera malefici ad hoc parati vtendo.

Et vĩ q̃ ſic. Quia neceſſitate exigente, licet vti iniqtate alterius ad cõmodum ꝓprium: vt patet in petente mutuũ ab vſurario. Sed hic nihil aliud interuenit, niſi vti iniquitate alterius parati, &c. ergo eſt licitum. Et confirmat: q̃a nõ minus malum eſt iurare ꝑ idola, quàm ſimplex maleficium: ſed ſecundum Aug. ad Publicolam, licitum eſt vti iuramẽto alterius per idola in pacis fœdere componendo: ergo licitum quoque erit neceſſitate vrgente vti maleficio alterius.

In oppoſitum eſt communis ſnĩa Theologorũ.

Reſp. Quamuis pſumptuoſa q̃dam ac temeraria opinio ſenſerit licitum eſſe non inducere ad maleficium faciendũ; ſed neceſſitate ex. ante vti iniquitate parati ad maleficiũ faciendũ, ꝓpter rõnem ſupradictam: indubiè tñ ab oĩb. fidelib oppoſitum tenendum eſt. Tum ꝓpter diuinum pceptum promulgatum, Leu. 19. & 20. & Deut. 18. Prohibet ſiquidẽ ĩ his locis recurſus ad magos, ariolos, diuinos, &c. Cõſtat aũt q̃ tales ſunt parati ad hmõi ſacrilegia, & hoĩes, ut plurimum neceſſitate aliqua conſueue ſũt declinare ad eos. Authoritate ergo diuina damnantur recurrentes ad eos, qui parati ſunt maleficia agere: & mortis pœna puniendi dicuntur & abominabiles Dño. Illicitum eſt igitur vti iniquitate ſortilegorũ, maleficorum, & aliorum hmõi ad ſuum commodum, quacunque id neceſſitate, volũtariè tamen fiat. Tum, propter rationem.

Ad cuius euidentiam ſciendum eſt, non ſp̃ licere vti iniquitate alterius parati ad peccandũ, ſed tunc ſolum qñ põt hoc fieri abſq; participatione ĩ crimine: qñ aũt hoc contingat, hic ſumendum eſt. Duo ſunt genera operũ, q̃ malè exerceri pñt a paratis ad peccandum. Quædam ſunt q̃ deformitatẽ peccati hñt neceſſariò annexam; ſic q̃ ab his non pñt, ẽt ſi vellẽt, abſq; peccato fieri: vt patet de meretricio actu. Quædam verò ſunt, q̃ ſm ſe bona vel non mala ſunt, q̃ tñ ex voluntate operantium habent annexum pctũ: vt patet de mutuo uſurarij: mutuare n. nõ exigit pctm: ſed vſurarius paratus eſt annectere ſp̃ mutuo uſuræ vitium. Ex hoc aũt ſeqtur alia dĩa, q̃ primos actus nullus põt petere aut conſentire, ut ab alio fiant, q̃a ſunt ſm ſe mali: & Rom. 1. dr̃: Digni ſunt morte non ſolum q̃ talia agunt, ſed ẽt qui cõſentiunt facientib. Secundi verò generis actus licitè pñt quis petere, & eis conſentire: qñ deformitatem peccati non ex ſe trahunt: ſed uoluntatem alterius adiunctam ſuſtinẽt. Ex hoc aũt ſeqtur tertia dĩa, q̃. ſ. in primis actib. non licet uti iniqtate alterius, quia hoc fieri non põt abſq; propria. In ſecundis uerò licitè põt q̃s uti iniquitate parati ad hoc: q̃a ipſe petit actũ bonum, puta mutuũ, ſed ille adiũgit iniqtatẽ ſibi ipſi.

Duobus quoq; modis contingit maleficiũ à maleficis ſolui. Primò. ꝑ ſimplicem diſſolutionem ſeu deſtructionem maleficij prius facti: puta diſſoluẽdo ligaturã capillorum cum annulo ligneo, &c. Et hoc abſq; dubio licitum eſt, nec eſt opus malefici, ut maleficus eſt, ſed hominis ſcientis impedimentum boni ꝓximi ſui. Qm̃ hic nulla euenit dęmonũ inuocatio, ſed ſola diſſolutio ſigni, quo durante, diabolus ſtatuerat malũ cõſeruare alterius. Sc̃dõ, ꝑ inuocationem dęmonũ, ſeu aliud maleficiũ. Et hoc eſt abſq; dubio pctũ mortale & eſt opus malefici, inquantũ maleficus. Et q̃a tale opus non ex uoluntate malefici, ſed ex neceſſitate deformitatẽ peccati ſibi coniungit, ideo non ſolũ agentes, ſed petentes & cõſentientes, pctõ ſe ſubijciunt. Et iõ q̃uis liceat debita prudentia adhibita, ire ad maleficum, & rogare ut factũ maleficiũ deſtruat ſimplici diſſolutione: non tñ licet ire ad eum petendo ut alio maleficio aut inuocatione dęmonum primum deſtruat. Nec ẽt licet abſolutè ire ad maleficũ, & abſolutè petere, ut ſuccurrat maleficiato. Tum q̃a malefici opus, ut ſic petit, qñ abſolutè petit, ſicut cum qlibet alius artifex expoſcit. Tum, quia particulare opus neceſſe eſt petere, & non uagè relinquere arbitrio uiri Diabolici petitionem ꝓpriã.

Et per hęc patere põt rñſio ad obiecta. Tunc. n. eñ licet uti iniquitate alterius ad ꝓprium cõmodum, &c. qñ petens petit actum bonũ, uel non malum, ſic q̃ põt à rogato fieri abſq; pctõ: quemadmodum contingit & in acceptione mutui ſub uſuris, & in poſtulatione pacti pacis cũ infidelibus. Ille. n. petit mutuũ, quod põt gratis cõcedi: & hic petit fœdus pacis, quod põt ab illis principibus fieri, & ſtabiliri abſq; peccato, ueniendo ad fidẽ, & iurando ꝑ uerum Deum: q̃uis ſciatur neutrum id uelle facere abſq; peccato quia parati ſunt ex bonis petitis ſumere occaſionem peccandi. Sed à maleficis id quod petitur, fieri non põt abſq; peccato: qm̃ ſubuentio dęmoniaca petitur neceſſariò ab his, qui non pñt aliter ſubuenire, quàm per dęmonum inuocationem. Mediolani die 16. Martij, 1500.

TRAC. DECIMVSTERTIVS de Spaſmo beatę Virginis Mariæ, cuius eſt vnica

QVAESTIO.

Num quod de ſpaſmo glorioſiſſimæ virginis Mariæ matris Dei dicitur, ſit canonicum.

SVpplicantibus quibuſdã, indulgentiãq; petentib. in feſto ſpaſmi B. Mariæ, & eius octauis (quod celebratur à dominica in paſſione uſq; ad dominicam palmarum incluſiuè) iuſſum eſt, ut ego conſulerem, ſi id, quod dr̃ de ſpaſmo, ſit canonicũ: cui præcepto pro eo ac debui confeſtim obtemperãs, qd mihi uĩ, & qua rõne, ſcribere curaui, quatuor dicturus. Primò, Quid intelligat ratione ſpaſmi B. Mariæ. Secundò, ſi illud fuit ſpaſmus propriè dictus. Tertiò, ſi fuit ſpaſmus uulgariter. Quartò, reſpondebitur directè quæſito.

Quò

eſt propriam ignorare vocẽ. Tertiò, quia niſi aliũde ad oppoſitum qñq; cogamur, verba iuris propriè interpretanda ſunt. Alioquin nulla poſſet ex poſitio certa haberi, ſed oĩa ambigua eſſent, dum propriè vel impropriè intelligi dubitaretur. Voti aũt nomen (ut ex dictis, & ex ſuo proprio fine, ad quem inuentũ eſt, patet) obligationem ad ea, quæ ſupererogationis ſunt, propriè importat: nulla.n. eſt neceſſitas votiuę obligationis ad ea, ad quæ ex præcepto tenemur. Vnde applicatum ad materiã veneream, dicendo votum caſtitatis, obligationẽ ad abſtinẽdum à venereis, quæ licita eſſent, propria ſignificatione inſinuat. Cum ergo reſeruatum apoſtolicæ ſedi dicitur, propriè ſumitur. Sic aũt æquiualere, imò idem eſſe, ꝙ votum non nubendi, oſtẽſum eſt. Relinquitur ergo quòd vtrumq; apoſtolicæ Sedi eadẽ rõne, & reſeruatione reſeruatũ eſt. Nec fit hic aliqua reſeruationis ampliatio: nec vocabula extra communem vſum doctorum trahuntur, quamuis vulgares largius loquantur.

Ad Vtramq; autem rationem in oppoſitum ſimul dicitur, ꝙ nihil aliud concludunt, niſi quòd votum caſtitatis largè ſumptum, & votum non nubẽdi, non æquiualẽt ſimpliciter. quod (vt ex dictis patet) non contrariatur determinationi noſtræ: quia diximus, ꝙ votum caſtitatis propriæ, & votu non nubendi, ſimpliciter æquiualent: & quòd votum caſtitatis, abſolute loquendo, & votum non nubendi, quò ad diſpenſabilitatem uel indiſpenſabilitatem æquiualent. Mediolani, die 18. Decemb. 1500. In Sancta Maria Gratiarum.

DE NOVITIIS.

QVAESTIO II.

Num emiſſurus profeſſionis votum poſſit abſolutè renunciare propinquis hæreditatem. quam probabiliter dubitas male adepto ære infectam.

QVæritur, Vtrum emiſſurus profeſſionis votum, poſſit abſolutè renunciare propinquis hæreditatẽ, quam probabiliter dubitat male adepto ære infectam.

Et videtur ꝙ ſic. Primò, quia vnuſquiſque põt liberè vti iure ſuo, etiam ſi inde alterius damnum ſequatur. Ius autem renuntiandi competere conſtat tali nouitio, qui nondum adijt hæreditatem: poteſt igitur iure huiuſmodi vti.

Pręterea, Nullus tenetur conſtituere ſe debitorẽ alterĩ, niſi propter aliquam acceptionẽ, aut rẽ acceptam. Conſtat aũt quòd in hoc caſu nouitius adhuc nullo modo concurrit ad aliquem acceptionis modum, nec res peruenit ad eum, quàmuis ſit in potentia proxima ad perueniendum ad ipſum. Et adeundo hæreditatem infectam, conſtitueret ſe debitorem his, à quibus res iniuſtæ extortæ ſunt: ergo non tenetur ipſam acceptare.

Et confirmatur, quia hæreditati grauatę debitis nouitius indubiè poſſet renuntiare, & non ſe conſtituere debitorem: ergo hęreditate noxia multis reſtitutionibus idem poterit: neque. n. magis ad hæc, quàm ad illa tenetur: imò ſecundum quoſdã ſolutio debitorũ ex mutuo vel emptione, &c. pręcedit reſtitutionem malè ablatorum.

Prętereà in profeſſione religionis homo moritur mundo, ac per hoc debet abdicatis omnibus ſolicitudinibus ſeculi huius in nouitatem ſe vitæ trãſferre. Cõſtat autem ꝙ ſi reſtituendi in ſe onus ſuſcipit, continget multa opus eſſe ſolicitudine, reb. præſertim dubiis extantibus: tum videndo, & examinando ratiocinia multa antiqua, & difformia: tum in rerum venditione, vt poſſit ex pretio ſingulis ſatisfieri: tum in creditorum infinitorum inueſtigatione, & aliis quamplurimis, quæ cum religioſi animi quiete non ſtant.

Oportet ergo, ſi renuntiare non poteſt aut profeſſum ſolicitari circa ea, quæ mundi huius ſunt, multo tempore, aut paternam obligationem obiecerit ſibi eſſe ad profeſſionis holocauſtum offerendũ. Quorũ vtrunq; vr̃ inconueniẽs: cũ beatus Matthęus ꝙ rapere ſolebat aliena, teſte Beda, relictis oĩb. ſecutus legatur Dñm, Luc. 5. ſic ꝙ vt gl. dicit, etiam rationes incompoſitas dereliquit: ergo.

In oppoſitum eſt, ꝙ ius naturę expreſſum à Domino, Matt 7. Quæcunque vultis vt faciant vobis homines, hæc eadem illis faciatis, inuiolabiliter ſeruandum eſt. Conſtat autem, ꝙ ipſe nouitius ſi eſſet in ſtatu creditorum, à quibus res iniuſtè extortæ ſunt, vellet regulata voluntate ſibi ſatisfieri à bene diſpoſitis ad reſtituendum, & non remitti ad mundanos, qui naturaliter abhorrent reſtituere: ergo, & ipſe debet hoc facere aliis.

Reſpondeo cum diſtinctione: & dico quatuor. Primò, ꝙ ſi propinqui, ad quos poſt renuntiationem perueniret hęreditas, ſunt tales, ꝙ indubiè credãtur reſtituturi, quando, quantum, quibus, &c. debetur, poteſt nouitius abſolutè renuntiare, inſinuando illis propinquis dubitationem, quam habet, & vnde eam concepit, &c. Secundò, quòd ſi propinqui prędicti ſunt tales, quòd indubiè credantur, nunquàm, aut quaſi nunquàm reſtituturi non põt nouitius abſolutè renunciare. Tertiò quòd ſi propinqui medio modo ſe habent, ſcilicet quòd dubitetur, an reſtituent, vel ne non poteſt nouitius abſolutè renunciare: Quartò, quòd in his duobus vltimis caſibus, & vniuerſaliter in omnibus caſibus extra primum, tenetur nouitius ſic prouidere, ut abſque dubio credatur reſtitutio ſutura tempore debito, &c.

Ad quorũ euidentiã aduertendum eſt, ꝙ renuntiare hęreditati duo importat: vnũ explicitè, ſ. nolitionem hæreditatis: & alterum implicitè, ſ. diuerſionem hęreditatis ad alium, uel alios. Renuntiãte. n. aliquo, hęc duo ſemper ſe inſeparabiliter comitantur: ſic ꝙ renuntians, directè hæreditatem nolle ſe fatetur: & ex hoc naturali neceſſitate ſequitur, ꝙ ad alterũ hæreditas declinet. Et ſi in renuntiationis quidem actu ſola nolitio conſideretũ hæreditatis, difficile & fortè impoſſibile eſt, impedimentum aliquod afferre, vetãs talem nouitium à libera & abſoluta renuntiatione: qm̃ nec pręcepta reſtitutionis ad hoc ipſum cogunt, cum ad ipſum adhuc ſe non extendant: quia non comprehenditur ſub aliquo nouem generum perſonarũ ad reſtitutionem obligatarum ſecundum doctores in illis verſibus, Iuſſio, conſiliũ, &c. vt patet diſcurrenti per ſingula. Niſi qs crederet, ꝙ nolendo hęreditatẽ, fieret non obſtans detentioni rei alienæ, cum poſſit non renuntiando obſtare: ac ꝑ hoc obnoxius fieret reſtitutioni. Sed hoc non vĩ neceſſarium: quia vt S. Tho. in 2a 2æ. q. 61. art. 7. ad 3m dicit, tunc ſolum non obſtare obligat aliquem ad reſtitutionem, quando prẽſupponit obligationem ad obſtandum in eo, qui non obſtat: in hoc autem nouitio nulla præſupponitur obligatio, ſed quæritur an in eo ſit. Nec apparet aliquod præceptũ charitatis ad hoc obligans: ſed (vt obiiciendo tactum eſt) apparet oppoſitum ex eo, ꝙ cuilibet licitum eſt vti iure ſuo: & nullus omnino expers, tam facti, quàm rei tenetur ſe inuoluere nouis quęſtionibus & obligationibus, ut alteri ſatisfiat. Si uerò in renuntiationis actu conſideretur declinatio hæreditatis ad alium uel alios, quamuis prima facie videatur, ꝙ quicquid hinc ſequatur, ponderandum non ſit: eo ꝙ renuntiãs non eſt autor talis diuerſionis, nec intendit eam, ſed ordinariò concomitatur intentum à renuntiante, ſ. nolitionem hęreditatis: diligenter tamẽ conſideranti videri facilè poteſt, declinationẽ iſtam eſſe, etſi non principaliter, ſecundariò tñ intentam à renunciãte: qm̃ ſcit principali ſuo intento annecti declinationem hæreditatis ad tales, & põt impedire cõnexionem talis declinationis, renuntiando aliis, vel modificãdo, &c. Attenta ergo in renuntiationis

actu diuerſimode hæreditate ad tales ꝓpinquos, verificandi habetur uia per quatuor ſupradictas concluſiones. Quum enim hmōdi hæreditatis declinatio ex uoluntate libera renuntiantis procedat, non ut caſualis, ſed ut per ſe ſecundò intētus effectus (ut patet ex ſe & ex dictis) & ex hac depēdeat detentio aut reſtitutio alieni æris hæreditati immixti (qm̄ ex iſta declinatione ius hæreditatis acquirit, & dominium facti reſpectu æris alieni: etſi ad auaros diuerſio fit, perſeuerabit detentio alieni: ſi uerò ad bonos uiros, fiet reſtitutio) cōſequens eſt, ꝙ talis diuerſio debeat ſic à renuntiāte eius authore modificari, quaten⁹ nullius ius ex illa uioletur: alioquin ipſe reatū iniuſtitiæ euadere non pōt. Et confirmatur: quia renuntians, inquantum eſt author talis deuolutionis, quāuis implicitè, poſitiue tamē diſpouit de hæreditate infecta. Conſtat aūt, ꝙ ordinans & diſponens de hǣditate infecta, immunem ab iniuſtitia non ſe ſeruat, niſi prudenter & fideliter diſponat de ære alieno reſtituendo: nec proteſtatione aut renuntiatione aliqua excuſari pōt. Tenet̄ igitur hmōi nouitius ad ſic prouidendum, ut reſtitutio fiat: alioquin ut mutus ſubtractione ꝓcepti, ad qđ tenetur in diſpoſitione hǣditatis infectæ, ad reſtituendū ipſe tenebitur. Nec refert in propoſito, an certum aut dubium uerìſimile ſit de infectione hǣditatis: quoniā quemadmodum diſponens de hǣditate tenetur, ꝙ conſtat aliena eſſe ordinare, ut omnino reſtituantur: ſic tenetur de dubiis bonis ordinare, ut certitudo habeatur: etſi aliena comperiantur, reddant: quia ad hoc teneretur ipſe ſi hæreditatem in ſe ſuſciperet. Quia igitur hmōdi liberæ renuntiationi nihil obſtat, niſi reſtitutio alieni quam ante ꝓfeſſionem fieri non poſſe ſupponitur ob ſui intricationem: conſequens eſt ꝙ renuntiatio licita ſit, ſi annexam hēt debitam ꝓuiſionē reſtitutionis agendæ: ſiue hoc ſit ꝓꝑ cognitam fidelitatem bonorum propinquorum ſuccedentium poſt liberam renūtiationem, ut prima concluſio dixit: ſiue hoc ſit ꝓꝑ multas cautelas & fideles executores electos, & alias huiuſmodi circunſtantias in modificata renuntiatione, ut quarta cōcluſio propoſuit. Et quia oppoſitorum eadem eſt diſciplina, ex eiſdem principijs patet illicitum eſſe abſolutè renūtiare, qñ ex hoc ſcitur, aut dubitatur ad tales reſtitutio æris alieni deuoluenda, quibus exoſa eſt reſtitutio; ut ſecunda & tertia concluſione dictum eſt. Nec eſt in dubium uertendum, an fideliter reſtituent cohæredes, qui proportione ſua infecta non curant ſatisfacere: uoce etenim Domini dicitur Matth. 7. A fructibus eorum cognoſcetis eos.

Ad argumenta ergo in oppoſitum pro quanto inferre intendunt licitum eſſe abſq; diſtinctione aliqua abſolutè renuntiare, reſpondendum eſt.

Ad Primum ergo dicitur, ꝙ nouitio non competit ius abſolutè & liberè renuntiandi hæreditati infectæ in omni caſu: ſed tunc tantum quando ex tali renunciatione hæreditas deuoluitur ad non detentores alieni: ut ex dictis patet.

Ad Secundum dicitur, ꝙ quum in renuntiatione interueniat diſpoſitio quædam rei alienæ hæreditati immixtæ, niſi talis diſpoſitio debitis circunſtantijs fulta ſit, damnificarentur ex hoc illi, quibus res debet reſtitui: ac per hoc acceptio ſeu iam alienæ rei ſuboriretur in ipſo renunciante, obligans ipſum ad reſtitutionem acceptionis: ſiquidē nomine omnis damnificatio intelligitur in hac materia. Vnde tenetur nouitius non debitorem ſe conſtituere, ſed ſic ordinare ut ſatisfiat, non ꝓpter aliquam præcedentem acceptionem, ſed ne ſui ipſa diſpoſitione alienæ rei acceptio interueniat. Ad confirmationem uerò dicitur ꝙ iden etiamen debitorum paruipenditur, quia creditoribus conſueuit etiam à detentoribus alieni ſatiſfieri, & propter cōtractuum cautiones & ꝓpter ſuorum quinternorum fidem ſeruandam, & alia huiuſmodi. Vnde ſi contingeret ex renuntiatione ad tales hæredes deuoluendam eſſe hæreditatem grauatam debitis, quos crederetur non ſoluturos, & propter potentiam, uel aliquid aliud non poſſe cogi (ut plures contingit circa grauamen legatorum ad pias cauſas) eadem eſſet regula ſeruāda, q̄ circa reſtitutionem male ablatorum dicta eſt.

Ad Tertium dicendum, ꝙ nouitius perplexus non remanet in hoc caſu: ſed abſoluere ſe abſq; multa difficultate poteſt ab huiuſmodi ſolicitudinibus, etiam quādo habet propinquos auaros adhibendo neceſſarias cautelas in renunciatione, quod poteſt multipliciter fieri uel renunciando a iis quos nouit non detenturos alienum, uel renuntiando quidem auaris propinquis, ſed ſubſtituendo alios hæredes, niſi intra certum terminū ſub certis iudicibus diſcuſſio ſit, quid reſtituendum ſit, & reſtitutum: uel renunciando quidem auaris propinquis, ſed ordinando, quòd hæreditas ad eorū manus peruenire nullatenus poſſit, quouſq; tales electi ab ipſo renuntiente, non inquiſierint, examinauerint, iudicauerint & reſtituerint quicquid reſtituendum eſt. Et quoniam nemo militat proprijs ſtipendijs, legare debet huiuſmodi iudicibus & executoribus condignam & honorabilem mercedem, ut accendantur ad fideliter cuncta peragenda. Sic ſic horum aliquo, uel quouis alio modo rectè diſpoſita renuntiatione, Chriſtum nudum nudus ſequi, ꝓmittendo poterit. Matthæus enim non ante reſtitutionem pauperem Chriſtū pauper ſequutus eſt, quum Zacheus Luc. 19 legatur reſtitutionem pollicitus. Nec Euangeliſta de uſu rerum ſimpliciter, ſed de affectu quidem ſimpliciter: de uſu uerò pro tunc dixit, Relictis oībus ſequutus eſt eum: nam poſtmodum conuiuium magnum fecit in domo ſua ſumptibus proprijs: gloſſa quoque illa eodem eſt intelligenda modo. Medinlani, die 29. Septemb. 1500.

QVAESTIO III.

Vtrum per uotum quo quis promittit offerre aliquid alicui particulari imagini B. Virginis, ſit acquiſitum ius illi Eccleſiæ.

QVæritū, Vtrū per uotum, quo qs promittit offerre aliqd alicui particulari imagini B. Virginis, ſit acquiſitum ius illi Eccleſiæ. Et uidetur quòd ſic. Primò, quia per ꝓmiſſionem acquiritur ius illi, cui fit promiſſio, unde poteſt agere contra eum, qui promiſit, ſi non ſeruauit promiſſum: ſed in talibus uotis fit ꝓmiſſio non ſoli Deo, ſed ēt tali Eccleſiæ implicitè, uel explicitè: ergo per tale uotum acquiritur ius illi Eccleſiæ. Minor patet ex eo, quòd ſic uouens intendit ſe obligare non ſolum ad offerendum Deo tale quid, ſed ad offerendum tali Eccleſiæ uel imagini. Si dicatur, quòd illa promiſſio non eſt acceptata à prælatis illius Eccleſiæ, & ideo non acquiritur illis ius: Contra hoc eſt: Tum, quia eſt acceptata implicitè: quoniam quemadmodum conſtat Deum acceptare promiſſionem ſibi factam, ita Eccleſiam. Tum, quia acceptatio non exigitur ad hoc quòd acquiratur ius in huiuſmodi: ut patet in legatis factis Eccleſiis. Præterea, Si per tale uotum non eſſet acquiſitum ius Eccleſiæ, non poſſet Eccleſia ipſa agere contra uouentem: ſed Eccleſia agit contra non ſeruantes talia uota: ut patet extra, de cenſibus, cap. ex parte & ab Inno. & ab Abba ibi, & ex gloſ. 22. q. 5. cap. ſcimus & Archiep. ibi. Ergo.

In oppoſitum eſt Guliel., & Summæ Piſanæ ſequacium que opinio.

Reſpondeo, Quidam tenent uel abſque ratione aliqua uel propter rationes adductas, quòd tali uoto acquiritur ius illi Eccleſiæ, cui res offerenda uouendo decreta eſt: & ꝓpterea ta

lia

cendis adhibeantur rebus. Secundarum quippe cauſarum leges non [illegible]unt: non [illegible] negant vanas eſſe, q[illegible] [illegible] potentia [illegible], aut [illegible] mutent [illegible] ordo ſeruat, quia eſt[illegible] [illegible] etiam habent cauſas, qui à ſummo bono deſcendunt [illegible] gradu, rerum perfectiones. [illegible] nanque ſapientia attingit à fine vſq; ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter. Proinde qui [illegible] Dei pau[illegible] [illegible] tum ſerm[illegible], ieiunia, vigilia[illegible], orationes, [illegible] labores [illegible] & cauſ[illegible] contendunt, defendit vana eſſe [illegible] homi[illegible], accuſent an[illegible] agricolas, [illegible] nos neg[illegible] res, m[illegible] res omni[illegible] [illegible], & va[illegible] [illegible] ſam de [illegible] ſtatus [illegible] [illegible] prouidentia, [illegible] ad fœlicitatem habe[illegible] [illegible]dum eſt [illegible] fideliſſimo [illegible] omnium natio[illegible] [illegible] ritu [illegible] enim vel [illegible] obie[illegible] eſt religio [illegible] ra, ximate [illegible] receſſeas, veru [illegible] tionem [illegible] orbe terrarum [illegible], [illegible] inuenies. Q[illegible] apud omnes perſeuerat à natura [illegible] nobi[illegible] qua cauſa [illegible] utum [illegible] nium philoſophantium ſcholas [illegible] poteſtate do [illegible] nobi[illegible] diuinæ maieſtatis facultas conceſſa eſt, qn̄ noſtræ orationes, non [illegible] cauſæ deſiderij. Hoc de primo quid [illegible] diuiſionis membro diximus.

Deinceps [illegible] erat propoſitu, Ad quod genus cauſarū referenda ſit oratio, paucis [illegible] abſoluam⁹. Quamuis P B. arguta dicta, quæ diſſeruimus, ſcioli plerique putent: effundere tñ q̃ aſſentire malut. Cauſarum, in[illegible]iunt, genus quadritariam diuiſum cum ſit, veſtra [illegible] religio, ſi earum continetur ambi[illegible], quam den que [illegible] cauſandi rationem, finis, forma & materia eorū quæ in ſacrificijs obtecta [illegible], ab humana log[illegible] ſunt oper[illegible] efficiēs vero [illegible] oporteat rem aliqua dare factis, & hominis [illegible] oratione tribuāt impetratis, ꝓcul eſſe ab agētium hoībus iatendum eſt. Deficiunt [illegible] nunquam aut certè rarò, rerū per ſe actiua; orat aut pleruq; expect[illegible]tione vana: ſortuita [illegible] nulla hmōi cultus vis eſt. Animaduertiſſēt [illegible] argumentationum ſuarum, q̃ friuola [illegible], ſi metis oculos ad geminam coniecifſent [illegible] Alteram agētis in diſpoſitiōēs adiuuans, cōſulen[illegible], & perficiens: alteram modi agendi in imperium, [illegible] ag[illegible], atq; mi[illegible] Relucet in his [illegible] non [illegible] nec etiam [illegible] agentem admitti: nec [illegible] dare q[illegible] [illegible] qui [illegible] detu[illegible] ab [illegible] enim recipiēs effect[illegible] eſſe [illegible] ob[illegible] excitorem ad agere[illegible] (promoue[illegible]) [illegible] & petens qui [illegible] ad fac[illegible] flecti [illegible] & apud grammaticos id[illegible] imperatiuus, & deprecatiuus eſt modus. Nec [illegible] rationali cenſeas creatura, q̄ [illegible] quietum eſſe ex proprijs viribus [illegible] [illegible] autem iam humili actione aliena ope [illegible] neceſſe ſit. Meminiſſe enim [illegible] in ar[illegible] difficultate de cœleſtib⁹ [illegible] Peripateticorum [illegible] ſententiam: Meliorem, inquit, ore ęgrotatis fortunam cū [illegible] auxilijs perfecta aſſequi ſperantis valetudinem, q̃ p[illegible]ucioribus exiguam. Li[illegible] cum [illegible] ex hoc vult [illegible] cura po[illegible] potentia eſt maio[illegible]: ſed quia, bo[illegible] po[illegible] [illegible] eſt. Non minor itaq; rationalis eſt creatura, q̄ ex[illegible] deſtituta auxilio optimi[illegible] tota [illegible] non va[illegible] ſed co al[illegible] cō[illegible] [illegible], quo excellentior & omni cogita[illegible] felicitas ꝓpoſita atq; pat[illegible] eſt. [illegible] efficit ēt q̄ noſt[illegible] pleruq; oratio nō

reſpondet: cauſarū.n. nō quouis modo, ſed ritè diſpoſitarum lex eſt, nunq̃, aut rarò deficere. Vegetabilium quippe ſemina nō aliter, quàm udis madata [illegible] ſuo tēpore opportunaq; diligentia exculta obtinent: vt ſępe fructus afferat. Sol cū boūe hominem, cum Leone Leonē, cum ſingulis animātib⁹ ſingulorum genera ſemper ferè generat, modò q̄uam non deſint præpa[illegible]ationes. Quocirca ſi Dūm prec[illegible]res, nulla affectio cauſarū mo[illegible]e, efficaces ſaltem frequētia redder, nici [illegible] cauſaiis eos ordo à ſe abdicaret: ſed cum [illegible] tantus ſit vigor, vt totus ad [illegible] orationis effectus, nō ſine quo incaſſum ligat, ſed cum quo fructū reſe[illegible] expectatur: iure inter affectiuas cauſas locum ſibi vendicant. Accepimus verò petentes piè perſeueranter, pro ſe neceſſaria ad ſalute obtinere nō ſæpe, ſed ſemper efficere, quod cupiunt. Piè quidē petendu eſt; alioquin licet multiplicauerimus orationes, petimus, & non accipimus, eo q̄ malè petamus: qui.n. declinat aurē ſuā, ne audiat lege, oratio eius erit execrabilis: & cum is qui diſplicet ad impetrandū mittitur, irati animus ad deteriora ꝓuocat. Dedit equidē poſtulantibus regē in furore ſuo: & reſpexit in orationem humiliū, qui uoluntatem timentium ſe facit, & deprecationē eorū exaudi[illegible]. Perſeueranter àt: qm̄ pater miſericordiarum & Deus totius conſolationis rogari inſtantiſſimè vult, ne oblata aut illico impetrata vileſcant: & noſipſos ad percipienda promiſſa deuotionis igne accenſos præparemus. Clauſis oſtijs intēpeſta nocte ſe pueriſq; ſuis ſomnum capientibus euāgelicus amicus poſt negatū mutuum, poſt increpatā moleſtiā, improbitate pulſantis victus quotquot opportuni fuerāt panes elargitus eſt. Pro ſe verò qnquidem obſtare eius, cui petimus aut oramus ſcelera, ne ēt Sanctorum preces adiuuantur, Hieremiæ conteſtatus eſt Dns: Tu, inquit, noli orare pro populo hoc, nec aſſumas pro eis laudem, & orationem, & non obſiſtas mihi, q̄a non exaudiam te. Et rurſus: Si ſteterint Moyſes, Iob & Samuel coram me, nō eſt aīa mea ad populum iſtum. Neceſſaria demum ad ſalutem æternam petenda ſunt: quid enim reliquorum oremus, ſicut oportet neſcimus: nouit autē cęleſtis Medicus, quid ægris ſalubre ſit: & idcirco ſępe nō tribuit qđ uolumus, ut tribuat, qđ mallemus. Si enim nos cū ſimus mali, nouimus bona data dare filijs noſtris, nec credentibus ſe petere panem, ouum, aut piſcem, lapidem, ſcorpionē, aut ſerpentem porrigimus, quātò magis Pater noſter cæleſtis, quæ obfutura videt, clementius negat, q̄ indulgeat: Iacobus et Ioānes indiuiduī Chriſti comites, dextra læuamq; regni ſedem petiturū matrē mittunt, et audiut, Neſcitis quid petatis. Paulus vas electionis ſtimulu carnis ſuæ Angelum Sathanę ęgrè ferēs, ter Dño rogato, q̄ illius ablatione exauditus non eſt: quia ſi illo caruiſſet, ſaluus eſſe nō potuiſſet. Efficit ergo ſemper optatu, modo ſuis partibus conſtet oratio: reliquum eſt, vt in ſuprema ſicut præmiſimus, reponatur. Tanti nos fecit munificentiſſimus Deus, vt ex infimo genere nota hmōi in al[illegible] poſt ſe cauſas [illegible], omni ei creatura ſubiecta maneret, declararet, lætiſq; cōprobar[illegible]. Oratione naq; terra aperta eſt & deglutiuit Dathan, & operta cōgregatione Abiron rurſus cl[illegible] eāde Iordanis vnda perpetē ſuū meatu retorſit. aer menſibus ſex & annis tribus ſerenitatem ſeruauit: ignis à caſtrorum cōbuſtione ceſſauit. Oratione grando, tonitrua, pluuia, muſcę, ranæ, locuſtę fugatæ ſunt. Rebecca à ſterilitate ſoluta, Maria à lepra mundata, excæcati & rurſus illuminati Syri. Ezechiæ ter quini adiuncti ſunt anni. v[illegible] tres pueri reuixerunt, oratione Moyſes Amalecitarum profligationem, Sanſon extremū robur, Salomon ſapientiam, Daniel ſomnij reuelationem, Heſter Aſſueri gratiā, Mardochæus populi liberationem, Suſanna intentatæ mortis vi[illegible]orem obtinuit. Oratione Sol cōmoratus in cœlo lō-

ſenſoriæ quæque partes non eo q[illegible] partes com-
p[illegible] organa [illegible] al[illegible]as ap
tæ [illegible] ex [illegible]
[illegible] iuuenis:
& [illegible] a co[illegible] animæ [illegible] anum
d[illegible] amo[illegible] q[illegible]dem
[illegible] in de-
[illegible]
[illegible] implici-
t[illegible] eſſe per o-
[illegible] am naturam
D[illegible]
[illegible] aud
[illegible] S r-
uo D[illegible] ab ip
ſa [illegible] p[illegible]o, ea q[illegible] mus
[illegible] libet no-
ſt[illegible]
[illegible] & ſ[illegible] corpo-
r[illegible] ac[illegible] mor
g[illegible]
[illegible] hom[illegible]
[illegible] uix orga[illegible]
p[illegible] aliud inſo.
n[illegible] quod
id [illegible]
ſ[illegible]
ſi m, [illegible]
[illegible] nus in[illegible]
tum [illegible] Pat[illegible]s, Prece[illegible]
[illegible] dedere in-
tellectum, aſſ[illegible] ambi
guum adhuc [illegible] ut ſ[illegible] al-
q[illegible] habea[illegible]
d[illegible] eiam pa[illegible] abſol
[illegible]tiones, & [illegible] ſeip-
ſum red[illegible] de ſ[illegible]
Nõne interue[illegible] ad ex[illegible] q[illegible]
g[illegible], cõcep[illegible] corporalis eſt, & eadẽ
o[illegible] cõſtant, & cũ intellectus nullius
c[illegible] eſt a[illegible] Quemadmodum [illegible] intellectus a
ai[illegible] modis gen[illegible] ha
bet [illegible] & ab unctum: non ſe-
cus [illegible] Deus [illegible]
gen[illegible] organo utitur ſeparato, dum per ſe
[illegible] ſe rebus imm[illegible]
au[illegible] ſuæ uoluntatis arbitrium d[illegible]ducit omnia, & cũ-
cta in ſingulis, & ſing[illegible]is in cunctis operatur. Illam
autem hu[illegible]itatem, quæ in Chriſto permanet tan-
quam organum con[illegible]ctum aſſumpſit, atque ad
illa magn[illegible] & ex[illegible] Dei opera,
redemp[illegible] an[illegible]
pec[illegible]
ac[illegible] è Atha-
n[illegible]
ſ[illegible]
c[illegible] & [illegible], ita
D[illegible] homo [illegible]
o[illegible]
pe[illegible]onam [illegible]
lem p[illegible]
perſonalem [illegible] Reſ[illegible]
perſona[illegible] ſubſtan[illegible]
ſtat [illegible]
q[illegible] pr[illegible]
qu[illegible] quia & h[illegible]c
in ca[illegible] quæ [illegible]
co[illegible]
ri[illegible] naturæ [illegible]
[illegible]
[illegible]
a[illegible]
[illegible] par[illegible]
ſt[illegible] un-
ctum [illegible]
ut corpus [illegible]
ea uerè atq; conſtanter potuit appellari. Nec uſi

eſt quicquam nobis, ꝑ coniuncta organa ad inte-
gritatem naturæ eius, cuius ſunt, ſpectare uideantur: non n. oportet id continuè uerum eſſe, ut ſex ti digiti quæcunq; ex cauſa congeniti exemplo ꝓbant [illegible]tis. n. de ſpeciei humanæ integritate non eſt & in organum connexu eſt hoīs habentis illū. Cæterū quo nulli is hæſitandi locus excellenti cuiquam i[illegible]genio relinqu[illegible]tur, nihil obeſſe ſcito, q ip ſum Dei uerbū ſo[illegible] ut intelligentiæ ad aſſumptam naturam re[illegible]rtur: hoc. n. minoris refert quàm curandum ſi[illegible]. Relatio nanque ſola non tm̃ habet mo [illegible], ut hominẽ D[illegible] faciat, [illegible] ſuū inſpiciendum eſt, ex quo or[illegible]r, ſan[illegible]uentū. Quod hoc in locu[illegible] tendentis, in eo conſiſtit q filius Dei ad idem [illegible] eſſe perſonæ ſubſtraque ſuæ naturam h[illegible] complex[illegible] eſt. hæc. n. eiuſde indiuiſio eſt, qua Deus homo eſt. Quæ & tata tamque ſingularis habetur, ut in tā numeroſa rerum conditarū multitu[illegible] nullā diuus Bernardus reperit, quam non [illegible] ab ea excedi: cum docēte Aug. didicerimus [illegible] unionē obtinuiſſe hominē in filio [illegible] (mirabile dictu) ipſemet filius in Patre, cu[illegible] ſingulariter eſt vnus Deus. Hæc eſt quæ [illegible] adeo ꝓſtat, ut ne dicā cætera mirabilia [illegible] operæ (quæ uel tenuiter inſpecta laudamus, mirau[illegible], & obſtupeſcimus) ſed miracula uniuerſa quæ fieri poſſe credimus, longo ſupereminet interuallo. [illegible]nquidē humo, qui natus eſt in ciuitate carnis noſtræ, idem ipſe eſt Altiſſimus, qui fundauit eam. Hoc eſt magnum illud, atque apoſtolicum ſacramentum: quo ſecundus Adam tanquam ſponſus procedens patrem reliquit & matrem, qui formā [illegible] ſplendorem maieſtatis obtexit, & ſynagoga dimiſſa nouæ ſponſæ inhæſit, factū que ſunt du[illegible], Deus inquam & homo, in carne vna. Hæc eſt ardentis ſimulq; incombuſti rubi flagrantia: [illegible] Deus noſter, qui ignis conſumens appellari uoluit) [illegible]uam aſciuit [illegible], abſq; conſumptione continet atq; illuſtrat. Nec ſecus quàm ros in uellere abditur, & tanquam lapis ſine manibus humanis operis de monte uirgineę altitudinis abſciſſus creuit in montem maximū, oīa implentem q[illegible] uniuer[illegible] & quę in terris, & qu[illegible] in cœlis sūt, in[illegible]urat, magnificat, beat. Hæc demum eſt quæ mortalitatem noſtram abiectam atque proſtratam ſupra ne dicam ſydera, ſed Angelorum quoque altitudinem efficiens, diuinitatis conſortium adeo nobis impartiuit, ut nunc quidē eſſemus & appellaremur genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis eius qui de tenebris nos in admirabile lumen ſuū vocauit: & deinū qu[illegible] apparuerit, ſimiles ei ſimus immortales, impaſſibiles, [illegible]us ce[illegible], ſancti, gl[illegible]rioſi, beati. Agnoſce ergo q[illegible] profeſſionis cenſeris, dignita[illegible] & diuinæ [illegible] conſors factus naturæ noli in ue[illegible] degeneri conſectuarione redire. M[illegible] cuius capitis, corporiſq; mēbrū ſis. Etenim ſi [illegible] oculis noſtris bāc tm̃ præſtantia in promptu [illegible] haberemus, & a[illegible] à mores noſtros metire[illegible] & c[illegible]ctat⁹, quàm parata & expedita eſſet nobis [illegible] ad bene beateq; uiuendū. Quicunq; nēpe [illegible] uæ cura nō negligit, in vnionis gratia, qua Chriſt[illegible] eſt, ſtatu, aut ad eā redeundū ſibi te re[illegible] Ni quia nos inſani ꝑ impietatu noſtra[illegible] iniquitates ab vno vero ſummoq; bono [illegible] euanueram⁹, in multa diuiſi, ꝑ multa inhæreres multis, nutu demū; Dei mę [illegible] venit Emanuel vn⁹, & ſe nobiſcū effecit vn[illegible] à multis exonerati, applicaremur, ad vnū, amare[illegible], [illegible]eremur vno, perſiſteremus in vno. q cu Patre & ſācto ſpiritu uiuit & regnat De⁹. Amē.

ORATIO III.

De cauſa & origine Mali, & cur homines plura & maiora mala imaſſiue magis quā cætera aealta. cora Alex. 6. Dominica I xl anno ſalutis 150[illegible] habita.

DIuus e[illegible]ſus in deſert[illegible] a ſpiritu vt tētaretur à Diabolo. Propoſitū hodie ſingulare duellū,

S. ac B. P. admirandum vniuerſæ creaturæ ſpectaculum exhibet. Vnigenitus nanq; omnipotentis Dei, idemq; Deus omnipotẽs, trabea noſtræ mortalitatis indutus, non in carne peccati, ſed in ſimilitudine carnis peccati progrediens, alter pugil in mediam veluti in arenam & totius orbis theatrũ proſilit, contra principem tenebrarum pugnaturus. Quis non miretur, quis non [illegible] quis non omnibus propè ſenſibus deficiat? Magnitudo rei & [illegible] mulititudo myſteriorum omnis [illegible] omnem [illegible] confundet. Cum aut cuncta mẽs non valeat humana cõprehendere, & [illegible] ꝑ pere datuor eſt enumerare ſingula [illegible] modus non libenter [illegible] ad vnum illud oculos [illegible] meus non aliorum potiſſimum, ſed ꝙ exilibus ingenijs (quale meu fateo.) & tractatu [illegible], ad noſtram maximè [illegible] natura [illegible] Saluatori noſtro, eidemq; Deo optimo, creatam [illegible], quam bonam [illegible] condiderit, obuiam fieri, culpã ſuadere, & nequitiæ ſuæ venenum ad fontem vſq; bonitatis extendere, tentare id modo [illegible] tur in animo Deus omnipotens maximus author omnium eorundẽq; & ſingula bona, & cuncta valde ſunt bona: vnde igr̃ malum [illegible] bus adiunctum eſt. quis malum mundo [illegible]? Operæ pretium [illegible] que eſſe arbitror, quàm breuiſſimè [illegible] vnde malum in vniuerſo [illegible] deinde ꝙ ob [illegible] hominum genus præ ceteris plus mali occupauit. Veruntamen noſtri, vt [illegible] inſtitutum, Mariam [illegible] boni parentem adeamus. Aue Maria.

MAli originem inueſtigare tentantibus ille, ꝙ primum occurrit [illegible] nodus. Malũ ab alio [illegible] tum, An verò ex ſeipſo ſubortum ſit. Si ab alio, à bono igitur: aliud nempe à malo, non niſi bonum eſt. Quo aut pacto à bono malum manare pốt, cũ pugnent inter ſe; nec ſolu con[illegible], e contrario quoq; cauſæ ſint? Si ex ſemetipſo malum eſt, Manichæi redit error, nec vnus vniuerſi eſt princeps (vt Stoici & Peripatetici [illegible] aſſirmarũt) ſed duo reru prima principia, alterũ quidẽ bonorum, alterum verò malorum (ut Pythagorici finxiſſe, uiſi ſunt) confiteri neceſſarium eſſet. Implicitè aũt huius difficultatis nexum, q̃ ſibi abſolui ap[illegible] plicariq; deſiderat, eorum q̃ ſunt geminã adı certat eſſe naturã. Altera quidẽ ad propriũ bonum [illegible] diſponit, ut tñ ab eius cõſecutione deficere poſſit: qualia ſunt ea [illegible], quæ in hoc vltimo orbe frequenti & alterna generatione atq; corruptione [illegible] tur. Altera verò (à [illegible] numerum cœleſtia [illegible] nent corpora) infallibili ratione propriũ bonũ cõſequũt. Naſcitur aut hæc rerum diſparitas ex ea, quæ præcedit diuerſitate mutabilitatis atque conſtantiæ Illud quippe rerum genus, cui [illegible] tuna queq; principia ad vltimũ ſuæ naturæ adipiſcendum mutabilia ſunt, fraudari [illegible] no pốt. Cui aut vel obtenti uel obtinendi neceſſaria omnia [illegible] adſunt, hoc à [illegible] deſide[illegible] rio decidere (et ſi fingere liceat) impoſſibile eſſe vr. Plantę etenim & ſemina ideo [illegible] ab intẽt[illegible] ger[illegible] mine inueniunt quidem defeciſſe ꝙ ꝑ im[illegible] cdimẽta obuiãtia natur[illegible] eorum profectus intercepti eſt: Sol verò à ſuo inſtituto nunquam diuerti ob [illegible] cauſam, ꝙ inuariabili ordine [illegible] mo[illegible] tus & hæc diu[illegible] ex priori[illegible] dicta, [illegible] tentiam, & eam quã [illegible] actu atq; perfectionem [illegible] quippe connexionis [illegible] ex parte [illegible] flexibil[illegible] quæ potentiam [illegible] abegit. Namquam [illegible] perfectiu [illegible], quę [illegible] deret. Sunt [illegible] ratione [illegible] prima prin[illegible] actu & potentia [illegible] ſedem [illegible] dens [illegible] genus ab [illegible] hæc [illegible] on equi [illegible] impoſſibilitas. [illegible] cuiuſq; radix cenſet ex nihilo eſſe (vt noſtri) vel nõ ex ſe eſſe (vt Philoſophi tradunt) cum potentia mater eſt defectus. Quem nõ ex ſe eſſe pullulare ab aere, proferamus exemplum: quemadmodum enim aer [illegible] quia non ex ſe lucet, quidquid luminis habet, alio [illegible] illuſtrante hẽt: quotuſquiſq; verò fulgoris gradus ſibi defuerit, ex hoc [illegible] prouenit, ꝙ [illegible] ex ſeipſo aſpirat lumen. Haud aliter creatura quælibet: quia nõ ex ſe [illegible] quidquid perfectionis poſſidet, alio largiente quocunq; [illegible] defectus [illegible], qui affuerit, ꝑpea [illegible] ꝙ nihil ex ſe eſt. Quamuis aũt cuiuslibet poſſibilitatis [illegible] nihilum radix ſit, non oia tñ, quæ in nihilum [illegible], niſi illi manus omnipotentis [illegible], hmõi habent potẽtias: ſed ſua cuiq; pro naturæ atq; proprij finis ratione accõmodata eſt. Quo[illegible] licẽt ea, q̃ [illegible] natura ad ſingulare aliquod bonu [illegible] uerſo [illegible] ex nihilo prodierint (dum alia [illegible] tanto ſibi ſuæ [illegible] vt nullus [illegible] relictus [illegible] aditus) alia verò ab [illegible] nihil [illegible] niunt [illegible] neceſſitatem [illegible] deſtinatum finem tendere, [illegible] inter ea reincat [illegible] quæ [illegible] ad vniuerſale [illegible] ca[illegible] eſſendum facta ſunt (qu[illegible] ſunt [illegible] ctu pd[illegible]) uno eodemq; [illegible] ex nihilo [illegible] ſunt, [illegible] quidem [illegible] ac fin[illegible] neceſſario pertingi[illegible] & ad proprium [illegible] agere bon[illegible] in aduer[illegible] tẽ [illegible] Voluntatis [illegible] proprium [illegible] bonum eſſe, ipſamque [illegible] exiſtere, & hab[illegible] rationẽ eandem, quam & uoluntatem, reliqua natura qu[illegible] intellectus [illegible] particeps [illegible] libertate donatã haud [illegible], ꝙ q̃ ex nihilo [illegible]: hæc aũ [illegible] quoddam bonum aſſequit, & [illegible] legi, cui vniuerſum bonum eſt naturale, [illegible] & uoluntatẽ ex ſe [illegible] alſicit. Eiuſdem [illegible] eſt eſſe creaturam liberã ab[illegible] potẽtia [illegible] ab eo, ad q̃ deſtinata eſt [illegible] bono, & creatura vniuerſum bonum eſſe: quod profecto [illegible] non fieri, ſed ne cogitari pốt. Qui [illegible] viget libertate, [illegible] à bono diſ[illegible] cum bonus [illegible] poſſit [illegible] bonitatis naturam, ea[illegible] habeat neceſſe eſt nam [illegible] habet aut mutabilis eſt, poſſe [illegible] Quamobrem Areopagita Dionyſius, [illegible] bono [illegible] indiuiduum [illegible] igitur malu ex naturali boni defectu, ex mutabilitate, mutabilitas, ex poſſibilitate, poſſibili[illegible] ex nihilo [illegible] mala ſunt, [illegible] ex nihilo ver[illegible] Et cum poteſtati non ſubiaceat diuinæ, ut creaturæ ſint & nõ ex nihilo ineuitabile eſt quin [illegible] ſit: ſi tamen ſubſiſtere [illegible] debet. Verum inter malu [illegible] [illegible] eſt, vt illud quidẽ & [illegible] ſe [illegible] bo[illegible] ſſe ſimu[illegible] ne[illegible] [illegible] libertatis [illegible] tam [illegible] iam li[illegible] [illegible] ex [illegible] ab ag[illegible] [illegible] Quia [illegible] principa abil[illegible] [illegible] quæ igitur [illegible] Mani[illegible] bon[illegible] [illegible] ſidum quæ à bo[illegible] [illegible] Nulli [illegible] malum [illegible] ad [illegible] [illegible] appa[illegible] [illegible] unquã [illegible] expeti [illegible] us ma[illegible] pr mai[illegible] [illegible] bonis [illegible] [illegible] bon[illegible] [illegible] ique operam [illegible], aducrſa quęque dec[illegible] da,

da, refellenda, deſtruendaque occurrunt. Hæc eſt origo [illegible], qua [illegible] in mundo obrepere cœpit, [illegible] extremasque eius partes ambas iam peoetrat, [illegible], occupat. Sed de mali origine hactenus.

D[illegible]ps, ut promiſimus, Quare [illegible] mali uiuü [illegible] huius [illegible] ex terris inuaſerit, paucioribus abſoluamus. Singularis humanæ naturæ miſeria atque calamitas S. P. [illegible] q̃ diſputanda eſſet. [illegible] n. & [illegible] & mixta quæque reſpiciës in [illegible] ſpecies ad propria [illegible] ſiue [illegible] contendere, [illegible] bonis [illegible], uel [illegible] lis, aut certè in [illegible] ſingularib. deſiderium ſatiæ, & impedi[illegible] perpe[illegible]. Huma[illegible] genus oë, [illegible] a vorag[illegible] ui[illegible]orum [illegible] ſun[illegible] ple[illegible] & [illegible] Rara auis in terris, & [illegible] ima cygno, Vir bonus & [illegible]ns, qualë vix reperit [illegible] cunctis hominum con ſultus Apollo. Cur ſolum humanum genus Deus optime [illegible] malis reſpexiſſet, aut certè in[illegible] paſſus [illegible]? Nunquid oia certo fine gubernas hominumq; ſolos deſpicis actus, [illegible] operis a[illegible] pars hominis ſumus? Hęc [illegible] eſt imago tu[illegible] Dne? [illegible] illud [illegible] de tua erga nos miſericordia admirantur. Et tanti homines [illegible] q̃ eorum pedib⁹ cuncta ſubi[illegible], oues & [illegible] ſas, quin & pecora campi [illegible] animant [illegible] amus, quauiaobiectio. & qualis ex[illegible] hæc, [illegible] nobis & illis optimi [illegible] congru[illegible] & illa ferè omnia finem aſſequuntur [illegible] ſuccis[illegible], uuti com[illegible] [illegible] dunt.

[illegible] aliquid accidere rebus factis, ex Philoſophis [illegible]: ex [illegible] ipſius [illegible], vt accommodum quippiam [illegible] ad boni aliquid: [illegible] ex materiæ neceſſitate, q̃ conſtat veluti ex purpura, tinea & ex ferramentis quibuſq; corrodës emergit rubigo. Quapp[illegible] faber ferrū factur[illegible] duram ferri exigit [illegible], & ad ſecandum idonea, q[illegible] rubigine cōtrahat, [illegible] abeſt, ut optet, ut quō ad poſſit, [illegible] propulſare, haud aliter plaſmaturus Deus hoiem: qm [illegible] actiones initio indigebant [illegible] tangendi ſenſu nobiliſſimo (ob idq; in [illegible] carnes [illegible] aptos mente dociléſque videmus) op[illegible] fuit tale [illegible] fingere corpus quod earū qualitatū, quæ tactu percip[illegible]untur, mediū temperamëtū haberet. Cōpoſitum proinde oportuit fieri hoiem ex intellectuali & ſenſitiua natura, & ſpiritu & carne, ex rōnali appetitu atq; ſenſibili. Electa [illegible]rum [illegible] ambo, vt ſenſibilibus bonis pariter & intelligibilib⁹ certa quadam ratione frueremur. Nunc aut [illegible] editi in lucë & ſuſcepti ſumus, ſ[illegible] bonis, [illegible] vtilibus, tum de[illegible] libus, atq; ita hæc ſenſuum blandimenta [illegible] neceſſi[illegible] iuncta frequenti viu [illegible] familiaria fiūt & tam [illegible] nos impelluni, vt & [illegible] mentis nobilitate [illegible] obnubilet, & p[illegible] nos [illegible] natura primò conſtare, conſectantium [illegible] blan[illegible] nulli habentë modum [illegible] finë, & toto impetu paulatim ferimur [illegible] in iſtas ſenſuum oblectationes [illegible] hæc nū ſunt, [illegible] in hoie eſſent, ſed ex connexion[illegible] pullulaũt: hinc ſiquidem caro concupiſ[illegible] a[illegible]erſus ſpiritum, & ſpiritus a[illegible]erſus carne[illegible] Apoſtolu[illegible] Video [illegible] in membris meis [illegible] legi mentis meæ, & ca[illegible] në me in lege peccati: & rurſus, No[illegible] quod volo bonum, ſed quod nolo malū, hoc [illegible] go. Hinc man[illegible] fornicatio. immūditia, [illegible], luxuria, auaritia. venefi[illegible], inim[illegible], [illegible] [illegible] iones, iræ, rixæ, diſſ[illegible] ſiones, [illegible] [illegible] homicidia, ebrietates, comeſſationes, & id genus multa: q[illegible]bus nō [illegible] eſt animū inficere, niſi et corporis mala tot tan[illegible] aq; ferū [illegible], vt in nobiſipſis experiamur nullis ferè [illegible] ægritudinem accidere, quæ animi [illegible] perturbatio[illegible] originë nō traxerit, ob eaq; [illegible] cæteris a[illegible]al[illegible]b⁹, crebrioribꝰ, & grauiorib. moleſtiis, infirmitatib⁹, morbis, & ærumnis infeſtatur, & quatitur genus hominum. In ſola igitur noſtra natura, miru non eſt, ſi tanta vtriuſq; mali rubigo reſidet, q̃n ſola ex ſenſu & intellectu conſtat, & eo vinculo, vt ſenſus, & quæ illius ſunt manifeſta, facilia domeſtica que nobi[illegible] cualeſcant; intellectus autem & eius bona ob[illegible] ardua, alienaq; a[illegible]areant. Accedit ad [illegible] q̃ [illegible] ſanctis Patribus accepimus, aduerſarius [illegible] tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret, & [illegible] ſuggerere, & [illegible] delicias ſenſibus ſuadere, & ſi qua ſunt ſpiritualium bonorū [illegible] fide [illegible] vel extinguere, vel inficere non deſiſtit. An [illegible] ignota exempla pe[illegible] ten[illegible] beſtiam, & [illegible] infenſam, Dnm Ieſum paul[illegible] ante au[illegible] mus quam [illegible] por[illegible] aggreſſam. Et primò quidem eſu[illegible] ad ea quæ carnis [illegible] ſola, in ex[illegible] ſuaſione [illegible] nun n. decebat immaculatum agnum, qui veniebat tollere peccata mūdi, interna carnis pugna tentari, cum ([illegible] Aug) nōnullum peccatu, [illegible] caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. Deinde [illegible] ſ[illegible] ad egregiam popularis famæ extenſionem [illegible], ſi [illegible] ſpectacula [illegible] quæ mundi ſunt ſub miniſtrauit. Demu[illegible], q̃ ſi peccare licet, repugnandi gr̃a maxime [illegible] regna terrarū poll[illegible] eſt. Et [illegible] gem[illegible] hoſtes (intimos [illegible] & externos) [illegible] admonet, cām ſimul affert, quare rēpublicam humanam malis crebreſcen[illegible] labefactam ſingulariter videmus.

Nec propterea V[illegible] tam impoſſibile patiendum nobis eſt, & uia deſperanda ſalutis: bonorum. n. officiorum oium ſemina a natura nobis indita ſunt, & aduerſantia quęq; valemus pro noſtro in[illegible] ſuperare. A[illegible] intus & extra ad utriuſq; gñis inimicos ſupplantados, magna, & [illegible] ſima præſidia poſuit Conditor omnipotens, & glo[illegible]ioſus uictor noſter. Exteriora quidem arma illamet, quibus ipſe uſus eſt, ad utendum contulit, ſacrorum nempe librorum doctrinam nulla ſiquidem ratione alia quàm ſola Scripturæ authoritate certamen totum ad uictoriam uſq; perduxit, cōpertum ſuo experimento id eſſe monens, ut quicquid credendū, agendū, omittendumq; occurrit, hoc [illegible] eloquij lance librandū eſſe cenſeamus. Interius verò auxiliū tribuit, q̃n q[illegible] dem anteq̃ duceretur a Spiritu Sancto, ut tentaretur a Diabolo, aquarum fluenta benedictione proprij Baptiſmatus conſecrauit: & deinceps cū primum in nouam creaturā Sacro Fonte regeneramur, ſua gratiæ & charitatis aliarumq; oium virtutum muneribus ſic protegit, ut oia nequiſſimi tela ignea ueneno armata, facilè poſſimus abrumpere, retorquere, & extinguere. [illegible] nanq; charitatem Diuus Tho[illegible] ad omnium generum [illegible] tentamëta ſuſt[illegible]. Quis nos, inquit Apoſtolus, ſeparabit a charitate Chriſti? tribulatio, an anguſtia, an gladius, an fames? Certus ſum, q̃ neque mors, neq; uita, neq; angeli, neq; principatus, neque creatura alia poterit nos ſeparare a charitate, quæ eſt in Chriſto Ieſu, qui cum Patre, & Spiritu ſancto uiuit, & regnat in ſæcula. Amen.

ORATIO IIII.

De immortalitate animarum coram Iulio II Pontifice Maximo Dominica prima Aduentus anno Salut. 1503 habita.

PRope eſt Regnum Dei, Lucæ 21. Poſtq̃ tu[illegible] humanarum atq; earum, quæ infra nos ſunt, diuinarum, culmine, potita eſt beatitudo tua Sanctiſſime Pater, agnoſco hoc orandi munus eadem ſpectante felicitate mihi ſorte obtigiſſe. Ea[illegible] omnes aut expectare catalogum quendam laudum tuarum a me recenſitum iri, aut inuidere arbitror mihi fortunam meam. Magnorum enim oratorum animi excelſa virtutum tuarum faſtigia commendare geſtientes optaſſent vehementius hunc ſibi locum dari, quo tam in latum

nibus commune quo vnum [illegible] ad [illegible] dum tueans prohibet [illegible] . A [illegible] rum quæ [illegible] poſcit [illegible] cuiuſque, [illegible] prudentiaq; [illegible] & [illegible] [illegible] quod [illegible] eſſe [illegible] animi [illegible]

[illegible] modum autem [illegible] appetitus [illegible] vno [illegible] modo in [illegible] [illegible] [illegible] quo [illegible] au [illegible] [illegible] ſemper [illegible] magnopere [illegible] appeti- [illegible] quem [illegible] [illegible] quæ [illegible] atque [illegible], quæ intellectu præſtant. [illegible] [illegible] gnum [illegible] pendet. [illegible] [illegible] pariter & prouidentia [illegible] quam [illegible] appetendi forte non hoc tātū [illegible], ſed in eum deducere vitam conantur. At ſi [illegible], ſi obſcurum, aut leue teſtimonium hoc [illegible] & [illegible] ipſos intellectu [illegible] dubitamus, ſemper tñ viuere, [illegible] mus minimè aut morientes fal- [illegible] obſecro paulisper mentis oculos, conſtantiſſimas in [illegible] naturæ leges in condi- te, ſanctiones ſpectate duas. Alterā qua æqualia pariter congeneratur oībus, dimandi deſiderium & permanendi robur, ita quandiu quoq; duraturum eſt tandiu eſſe deſideret, & quanto tpe expetit exiſtere, tantiſper pmanſuru ſit. Altera qua appetitus oī quo vnūquodq; eſſe perſeuerareq; ſubinde concupiſcit, aut ad quanda tpis menſuram clauditur, aut vltra quācunq; tpis lōgitudinem ſe extendit, comparata ſunt hæc in his, quæ de cœlo naturæ ſcripſit interpres. His aūt iunctum fuerit, intellectualis ſpus deſiderium tendat ad eſſe nō hac aut illa ætate concluſum, ſed ab oī tpe eluacuum (qm intellectu apprehenſum ſolummodo cupit bonū, qđ ab omnium temporum differentiis quia vniuerſale eſt, conſtat eſſe abſolutum) conſequens eſt, vt is, quo intelligimus & ſapimus, animus in vniuerſum tempus ſtudium habeat viuendi deſiderium cum pari robore, euadere, quippe quia non poteſt quin aut certo tempore, aut ſemper eſſe deſideret, cum definito non ſubſit tempori, eſt dignum eſt, vt ad ſempiternū ſe extendat. Immortalem perinde eſſe non hominem, ſed ſeipſum noſter animus propria appetitione (quæ praua falſaq; eſſe nequit) teſtatur, clamat, demonſtrat, ipſius quippe animi propria eſt cupido hæc, veluti ipſi cupiditatis parēs intellectiua cognitio: nos autem ſemper viuere nequaquā optamus, niſi queadmodum volare interdū cupimus. Sed quid diutius ꝙ domi [illegible] verſamus. nonne, & quæ extra nubis ſunt, [illegible] hunc timorem, & diuinum noſtrum [illegible] animum? Ex illo quippe naturæ vultu, quem dixere chaos rude, indigeſtamq. molem, res oēs ſuo ordine propagatas eo fœdere diſpoſitas atque connexas eſſe perſpicimus, vt ab imis ad ſuperiora [illegible] tendentibus, perfectionum incrementa ſenſim appareant ſuccreſcere, & quæ coniuncta ſunt alterum alteri, paulum admodum præſtare. Cōſurgunt ſiquidem veluti depecti quidā gradus aut numeri rerū ſpecies, & ab his, quæ ſingulis proximè [illegible] nullo diſtant interuallo: atq; idcirco adeo ſimiles cognataſque habent habitudines, [illegible] actiones atque figuras, quæ ſibi mutuo [illegible] vt non facilè plerunq. ſit illas diſtinguere. Peragrate autem vniuerſis corporū, plantarum, animantium que naturis, ad hominem cu [illegible] [illegible] ſenſim [illegible] [illegible]

camque ſummo [illegible] conſignationem clauditur: M[illegible] [illegible] in ſummo [illegible] animal ab infimo [illegible] ſimorū quo- [illegible] gradu diſtat. Ne [illegible] hoc abſque tō- [illegible] fateatur noſtra, alienaq; genera, [illegible] [illegible] a'i omniſque. Genera in [illegible] quæ [illegible] cætera omnia ex matre [illegible] [illegible] [illegible] noſtra autem [illegible] de- [illegible] Conditione [illegible] illa autem [illegible] [illegible] indigent ab [illegible] [illegible] [illegible] lucem, accipiunt. Indu[illegible] [illegible] corias, ſpinas, villos, ſetas [illegible] pennas, ſquamas, velera: pro armis [illegible] cornua, vngues, dentes, [illegible] aculeos, morſus, calces, venena. Homo aūt pro vni- [illegible] his & aliis [illegible] & magn[illegible] [illegible] ſolam manus accepit. Actiones demum, quia ſingulis ſpeciebus [illegible] definitus eſt agendi modus: homo aūt [illegible] tamq. diſſimilibus [illegible] vt hic [illegible] ſit hominib' operandi modus, hic [illegible] certo agere mō. Alia ſola iis iuuat: hoīem verò tam ſenſu quam rōne apprehenſa, etiam ſi nil aliud vtilitatis accerſitū ſit delectār. Alia de prole cibo q; ſubita pugnant: hō aūt famam extendere factis auidus, nomen & gloriam ſoboli, ſaluti, vitæq; anteponit. Alia poſtremò a conſueto illis bono rarò deficiunt. homo aūt (proh dolor) ſuum verè bonum ſæpiſſimè amittit. Vnde igitur tāta diſtantia inter hoīem cæteraſq. naturas? Vnde ſolitæ pedetentim ſcandere, tantus repentè naturæ ſaltus? vnde quæ conſueuerat per ſimiliora in ſimilia vadere, in tā diſparia ſtatim eleuata conſpicitur? Nullam profectò cām alia reddidiſſe ſat erit, niſi animum è ſummo rerum faſtigio veniſſe dixerimus: qui in alteru rerum ordinem naturam transfert, ſupremis infima iungit, caduca immortalibus inſerit, orizonta æternitatis & temporis conſtituit: ſic nempe omnis admiratio diſparitatis cedit, ſi ex duabus naturis ſpiritu & corpore, intellectu & ſenſu, immortali & corruptibili hominem conſtare non dubitamus. Quas ob res ſi animi noſtri (de quo agimus,) facultas certi aliquid comperire pōt, & veritatis quippiā de ſeipſo perſpicere, ſi fortiſſimis argumentis fides vlla adhibenda eſt, ſi rōne inueſtigata & ad ſenſuū vſque explorationē deducta humanæ ſententiæ quietem tribuunt, inerudit', indocilis, tardi, hebetis, ſtupidiq; eſt immortalitatem animorum in problema reuocare neutrum. O quā ſibi melius conſulerent iſti, qui ſe rerum occultarum ſcrutatores profitentes, quę natura in Sole expoſuit, offendūt atque obtegunt: ſi ſuam cęcitatem ſilentio opprimerēt: meliores namq. haberentur Philoſophi, dū tacerent: quàm imperitiores, dum tam inepta garriunt.

Sed quid nobis cum re temeraria, animum P. B. ſortiti ſumus mundum, puruum, ſplendidum, diuinū theſaurum profectò pretioſiſſimū in vaſis iſtis fictibilibus reconditum? Mundum inquam, accepimus, quandoquidem non ob merita (vt Origenes fabulatur) corporis vinculis eſt adſtrictus, neque vt luteum viuificando corpus eiuſdem ſordes contrahat, ſed vt naturæ fœdere vitam infundat, cupiditates, libidines, reliquoſque aut tollat, aut moderetur affectus, humana quantum par eſt, dīſponat, æterna intendat, ad ea cuncta dirigat, & ſe totum dedat. Accepimus prætereā purum pariter & ſplendidum, vt quia illuſtrium ſpirituum vltimus [illegible] micantiſſimæ lucis cum aliis non ſufficeret, obumbratum materiæ [illegible] [illegible] vel oculo [illegible] ſimul [illegible] intelligibilia colligere, atque vniuerſa natura [illegible] omnia faceret. Accepimus denique diuinum, vt ſummum bonū intel[illegible] amādo [illegible] [illegible] qualē accepimus [illegible]

eni præcipuè inuidet diuinam cel[illegible]tudinem magnificari in propria, & ea abiectiſſima pœna, dolet, gemit, erroditur. Affliɛtantur denique actiuæ potentiæ: ſiquidem dire igni addictæ nulla aut certe modica poſſunt exercitatione ſeſe ſubiectis admouere rebus. Quòd eo moleſtius eſt, quo tanta eis vis ineſt, vt commouere nutu ſingula poſſent. Accidit ad hæc, quòd iugis perennisq; eſt eis vehiculus carcer, & dolor, ita vt nulla valeat minuere aut mulis [illegible] conditio, ſed ſemper vti ab initio acerbiſſimè mœrere opus eſt: neque enim detruſi ſpiritus obliuione niedeti, meditatione vacare, affectum deponere, ſeſe adhortari, facere (vt aiunt) de neceſſitate virtutem vſquequa que valent. Nulla eis clementiæ, aut varietatis ſpes, nulla in præterceuntis temporis euentus expectatio: ſed quas luunt pœnas, nunquam terminandas aut minuendas certiſſimè ſciunt, imò inuitis ad maximam culmen clara luce vident. Hæc pauca [illegible] de ſpirituum pœnis attigerimus.

Deinceps de corporum cruciatu aliquid afferamus. Corporeũ ignem eſſe, P. S apud inferos corporibus infeſtum, ex noſtris quidam imprudenter negarunt: ſcripturas autem ſacras, quæ [illegible]us meminerunt, metaphoricè aſſerunt interpretandas: non minus quàm cum tineam, vermem, fletũque ad terrendos flagitioſos minantur: quemadmodum econtra cibum, potumque, & humanas mille delitias iuſtis, & ſanctis in beatitudine pollicentur.

Quidam verò opinionem hanc tanquàm abſonam reſpuentes, in aliam vulgarem magis quàm ſapientum inciderunt. Verum enim affirmantes ibi ignem fore, falſo tamen æſtimauerunt eius incendio corpora ipſa affici, calore æſtuare, citra cunſum priorem ardere, & nihil tandem a noſtro, quo vtimur, igne, in actione differre.

At hi, qui & vi rationis, & lumine cœleſti perfuſi, ſecreta rerum diu naque myſteria indagarunt, mediam viam ſectati ſunt. Aiunt nanque corporeum verum [illegible] ignem flagrare, citra corporis tamen calefactionem eius vim atque incendiũ arrepturum in neruos, in medullaſq; ſæuire, fibraſq; illas arripere ac torquere, è quib. dolor naſcitur. Corporeum quippe ignem credimus: tum quia corporalis pœna nullo aptius modo, quàm per corpus infligitur. Tum, quia in exponendis ſacris eloquijs ea eſt lex, vt quod propriè intelligi poteſt, ad metaphoricum ſenſum a literali expoſitione minimè transferatur: nam ſecus nulla definita poſſet Scripturæ certa interpretatio. Cum autem in pœnam reproborum paratum ignem Saluator noſter fuerit comminatus, poſſimusque eum aptiſſimè fic accipere, tanquàm perſpicuè locutum, vt quid parabolicè dictum putamus, & modum in ſe [illegible] po quæ[illegible]rimus? Ignem Saluator noſter comminatus eſt: verum ignem intelligere prohibet nihil: corporeum ergo ignem fateri oportet. Non calefactum autem [illegible] corpora, ſed ignem [illegible] ſpiritualiter, & ſenſibili afflictione corpora vexaturum ratione dicimus. Primi orbis motu iuxta Euangelicam lectionem tranſeunte, reliqua omnis corporalis affectio atque alteratio ab illo vtique dependens deſinet: & quemadmodum cœleſtis corporis, cui primus ille ſuccat motus ſenſibilis, quædam ſupererit actio qua lucet, illuminat, atque videtur [illegible] quàm noſtro uocabulo intentionalẽ appellamus) haud ſecus in cæteris quoque corporibus eas aptitudines atque affectiones æſtimandum eſt remanſuras, quibus videri, tangi audiriq; poſſint. Duo enim hæc genera actionum corporibus ineſſe, neutrumque ab altero pendere, in his quæ de anima præclarè ſcripſit Ariſt. didicimus. Quocirca ignis omnis geminam in corpora nunc exercet actionem. Alteram, qua calefaciendo urit, & id a cœli motu pendet. Alteram, qua ſpeciem non calidam tactui imprimendo ſentitur: quemadmodum annulus aureus figuram nõ auream ceræ imprimit: & hæc ab altero actionis genere, quod paulo ante cœlo ineſſe dicebamus, pendet. Proinde nunc utraque actione, & agit, & officium, quieſcente autem cœlo illa duntaxat uacatio, quæ a motu proficiſcitur. Reliqua uerò perpetua remanebit. hæc nimirum poſterior in reproborum corpora exercebitur, ſæuiet, affliget.

Nec eſt doloris huiuſmodi ratio quærenda alia, quàm excellentia ſenſibilis ſenſus organo admoti: habet enim quilibet ſenſus ex his, quę in rerũ natura ſenſibilia cõſiſtunt, unum aliquod ſibi proprium ac peculiare, quod Philoſophi obiectum appellant, ut uiſus colorem, auditus ſonum, olfactus odorem: quo cum tanta conciliatione atque neceſſariæ coniunctionis uinculo deuincitur, ut ſine eo agere poſſit nihil, ut quandiu ſuæ facultati, & potentia aptè congruit, eiſque maximè accommodatum iucundiſſimos fructus carpat naturalis amicitiæ. Vbi uerò ſenſibile in immenſum excedit, qua ſi diſſoluta amicitia, quæ mutua quadam proportione [illegible]que rationis temperamentu poſita erat, [illegible] ipſum protinus irritat, laceſſit, uexat, torquet. Strepitus enim ſonus turbat auditum, uiſus aciem, lux immenſa retundit ac diſſipat: & ſi rigentem manum præ algoris magnitudine, ad ignem uehementem propius admoueris, protinus intimum irrepit atque cruciat incendium, ut hominem prope conficere uideatur. Vnde quæſo tunc ille dolor, num ex calore? nequaquam: tam enim nihil aut parum admodum caloris inhæret, ut ſi altera manu attentes, plus frigere ſentias, quàm calefacere: immoderata itaque nis ſenſibilis, huiuſce doloris relinquitur cauſa. Patimur igitur, atque ſummo dolore ſenſibili cruciamur, cum uehementer calida abſque eo, quod calcamus, tangendo ſentimus, cum ſenſus ſuſcipit excellentiæ ſenſibilis ſpeciem ſine materia. Talem fatemur eſſe apud inferos corporum cruciatum. Hoc tantum pacto credimus reproborum corpora ab igne pati, & tamen nõ calefieri, nec conſumi. Nec quicquàm obeſt id quod rectè dici ſolet, ſenſuum paſſiones eos perficere, non offendere, ſed eo educere, quo maximè euadere poſtremò ualeant. Volebat ſanè authoritas illa oſtendere quantum hę ſpirituales ſenſuum paſſiones ab his, quę circa corpus fiunt, alterationibus differant. Tanta ſiquidem eſt inter eas diſtantia: quòd hę ſemper imperfectionis aliquid ſecum uehunt; illas autem puras atque [illegible]ceras contingit aduenire, quamuis non ſemper ab omni ſeſe eximant admixtione mali. Obiecto uero enim incompactiones ac incongruæ diſparitate, ſenſibus ipſis (ut dicebamus) max[illegible] aduerſantur atque officiunt. Quocirca in promptu cauſa eſt, cur glorificato corpori dolorem excellens ſenſibile nunquam inferet. Dote namque impaſſibilitatis protectũ uehementiam obiecti nequaquam admittet. Corporalis itaque cruciatus nulla deeſt cauſa apud inferos, ſubtracta uulgari hac uſtione, quam calentes experimur. Et ut ſummam rei uno uerbo complectar, corporeum ſupplicium in hoc completur, quòd malum, & id corpori admotum paſſibili ſenſu percipitur. hæc ubi ſunt, dolere opus eſt ſecũdum ſenſitiuæ animę partem, quam affectiuam dicimus. Eapropter tam ingens intangibilis exceſſus, quantus in igne eſt, malus cũ ſit corporei organi tẽperamento, dum paſſibilem reproborum ſenſum inuadit, acerbiſſimo dolore afficit, uexat, cruciat. Neq; audiendi ſunt, qui neſcio quam turbationem ſenſoriæ harmonię addere, atque interponere uoluerunt. Temporalis enim eſt commotio omnis: ſentire autem omne ſiue accommodatum, ſiue excedens, abſque mora contingit. Quare intemperatum immenſumque ſenſibile ſuapte natura ſenſui non aduerſaretur, niſi ſimul atque coniunctis alterum alteri officeret; neque ulla ingenita contrarietas foret, ſi in momento non conſummaretur.

Attolla-

Atteſtatur planè his, quæ diximus diſſim[illegible] rum pœnarum alterarum: etenim quoniam [illegible] à frigore ab aquis nimium ad calorem nimium, tranſſilient, ex hoc in illas ſine dolore, intereſt [illegible] aut mitigatione trāſibunt. Si n. æſtum atque algorē corporaliter ſentirent, non ſolas ſpiritualis [illegible] [illegible]atione, excipientes, ſæpiſſimè dolore vacarent. Perennis aut atque continuus erit dolor: quia iuges ac viuaces aderunt cauſæ, & homo ipſe ſine morte paſſibilis erit, altera ſeparata natura, alterum culpa exigente. Si igitur ignem illum tartareum verè corporeum eſſe non ambigimus, ſi unum atque eundem Dæmonibus hominibuſque reprobis paratum credimus, conſequens eſt, vt utriq; corporeo addicti ſint igni. Sed tamen rel[illegible] t quòd ſpiritus [illegible]is aff[illegible]one; corpora aut ſenſibus quoq; intentionis effuſione con[illegible] acerbiſſimèq; torquebuntur. At ſ. cum [illegible] hominib. pi[illegible] timore [illegible] gehennæ manife[illegible] vniuerſo orbi [illegible] cum bene actum erit [illegible] timor Dni initium fuerit ſapientiæ [illegible] ſeta [illegible] omnem honeſti, bonarum artium optimorumq; officiorum introduxerit. Non. n. accepimus ſpiritum timoris in ſeruitute, ſed Spiritum filiorum, in quo clamamus, Abba pater. Sit Redemptoris noſtri laus ſub capite noſtri [illegible] actionum, vt demum dextera [illegible] amplexetur [illegible] cum tradiderit regnum Deo Patri, qui viuit & regnat glorioſus in ſecula. Amen. Dixi.

ORATIO VI.

De Eccleſia & Synodorum differentia coram Iulio ſecundo, in ſecunda ſeſſione Concilii Lateranen. 17. Kalen. Iunij. 1512.

CVM animaduerterem, Iuli ſecunde Pontifex maxime, reliquas oẽs eccleſiaſticæ reipublicæ conſuetudine actionesq; ſingulas eſſe ſingulis eccleſiaſticæ partibus accõmodatas, generales verò ſynodos uniuerſalem eccleſiam penitus reſpicere, eamque tanquam finem ſibi propoſitum attendere: exiſtimaui me facturum [illegible] & [illegible] omnibus gratum, ſi hodierno die primũ de Eccleſia ipſa, deinde de ſynodis huius [illegible] illarumq; dignitate dicerē. Sed cum his dieb. ex ho[illegible] o viri doctiſſimi (qui hoc oratorio munere magna cũ laude perfuncti [illegible]) de his te[illegible] rebus ve[illegible] uite ſapienterq; [illegible] qui [illegible] doct[illegible] ſunt, quo [illegible] minus [illegible] Pater [illegible] eo humil[illegible] atque propenſius tuam humanitatem & clementiam mihi propitiam eſſe & ſubm[illegible], & ſuppliciter peto. Sed quoniam nihil eſt, quod homo de ſemetipſo ſine auxilio opeque diuina poſſit pollicer, ad gloriosiam ipſam Virginem Dei matrem primum cõuertam orationem meam. Aue Maria, &c.

CVm dilectus Chriſti diſcipulus [illegible] Euangeliſta, multa no[illegible] ex prophetia illa myſticaq; viſion[illegible] nuntia[illegible] inſtituiſſet, de Deo, de Regno, de Dei agni que gloria deq; uenturis præteritis [illegible] temporibus, [illegible] rebus [illegible] [illegible] Chriſtianam rempublicam & Eccleſiam contēplatus [illegible] modum ipſe [illegible] ipſum [illegible] ſacer [illegible] locutus eſt. Vidi Ciuitatem Sanctam Hieruſalem noua deſcendentem de cœlo. Magna [illegible] maxima que inſuper atq; oẽm humanæ rationis terminum ex[illegible] Ioãnes vidit. Vidi inquit, ciuitatem, vidi Sanctam, vidi Hieruſalem, vidi illam nouam a [illegible] de cœlo deſcendentē. Quæ eſt iſta ciuitas, quam Io. [illegible], quam magiſter diſcipulo [illegible] Apoſtolo, [illegible] Euangeliſtæ, [illegible] figuris & allegoriis [illegible] Certè ciuitas hæc Chriſtianæ reipub. [illegible] cæteris ciuitatibus [illegible] ambi[illegible] cuncta [illegible] ſed multitu[illegible] atque innumerabili [illegible] eſt ac permiſta [illegible] eius enim huius mu[illegible] ſapientiæ [illegible] certo quodam & præſcripto cum numero ciuitates conſtitui [illegible] neſtrati ſint, nimirum & [illegible] ſummouerint, neq; [illegible] centies [illegible] ipſi [illegible] cõmercium fieri poſſe vitam [illegible] ſolum Chriſtianum genus tãta, [illegible] abſq; à Deo Opt. Max. [illegible] ſocietatis copula deuinctum aut coniunctum eſt, [illegible] in vnitate maximam multitudinem vnius urbis ambitu ſpatii ampliſſimi, in vna denique ciuitate totum orbem complectatur. Nam cum in [illegible] & cõſtituenda quolibet ciuitate duo in primis requirantur (primum ut partib. ſuis omnibus [illegible] conſtituat reipub. deinde vt hę partes [illegible] amicitia quadã & cõſenſione cõſpirent [illegible] cognoſcere, quo privatis pub. [illegible] in reb. ambabus his partibus noſtra hec Chriſtiana ciuitas excellat. Quod. n. ea partes omnes perfectiſſimæ [illegible] beat [illegible] cõtinens, ea in primis ſacra [illegible] appellantur, oſtēdunt: quæ tantæ ſunt efficaciæ & virtutis, partim ut hominum generationes [illegible] propagēt, partim ut Deo filios Baptiſmate gignãt, tum genitos communicatione corporis Chriſti alant & [illegible] diuina Chriſmate [illegible] corroborent: vbi corroborati [illegible] præſtare atq; authoritate eccleſiaſticis ordinibus augeant, mox aliquo errore lapſos confeſſione [illegible] & poſtremò humanis [illegible] ſancti olei [illegible] ctione perungat. Præter hęc aut[illegible] & præclara munera multa habet alia [illegible] ciuitas [illegible]tiſſimè: habet namq; Apoſtolos, habet Euangeliſtas, habet Prophetas, habet Paſtores, Doctores, Martyres. habet ſermones ſcientię, ſermones ſapientiæ, genera linguarum, interpretationes ſermonum, diſcretione ſpirituum, gratias [illegible], fidem, vaticinia, miracula, & [illegible] cœli [illegible] rurſum aperiendi poteſtatem vt quidquid in terris ligaret, quidquid ſolueret, deniq; [illegible] in cœlo diſſolutũ vel ligatũ ſit. Et quãquam hæc magna [illegible] ſint tantis tñ non fuit [illegible] taq; Eccleſiam habuiſſe, niſi & Angelorum reuelationes, illuminationes, dilectionesq; habuiſſet. Quibus oibus actionis noſtræ contemplationiſq; ſtudia non [illegible] ac defendere, ſed propenſius & & augere, & ornare, & [illegible]. Ciuitas [illegible] hęc diuina [illegible] reip. partibus [illegible] at, [illegible] nulla vnquam alia vel melioribus vel ornatioribus [illegible] eſt. Quòd aut ciues ipſi arctius in hac copula [illegible] in vlla alia ciuitate deuinciantur, vel hi [illegible] plurimè, quia hi iã non ciues ſunt [illegible] cives [illegible] ſed domeſtici Dei, ſed membra Chriſti, & ita vnius eiuſdemq; [illegible] corporis membra, vt alij alijs & omnibus ſint, & quemadmodum ſunt, mutua ſeſe cõmuniatione, ac ſocietate confoueant. Cum igitur hęc ciuitas [illegible] perfectiſſimæ reip. partibus perfectiſſimis cõſtituatur, ipſi [illegible] que ciues inferiore & cognatione, quàm omnes aliæ ſocietates, genere colligentur, patet certè hanc vrbem aliis eſſe digniorem, perfectiorem, excellentiorem, ipſamque pręſtare omnibus [illegible], decore, & (quod maximũ eſt) humana beatitudine ac felicitate. Quanquam enim cuiuſuis ciuitatis proprium eſſe vt, ſufficienter ea ſe beneque ac beatè viuere, nulla tamen alia, niſi hęc noſtra hoc [illegible] ſum habere cumulatè ac largiter poteſt, ſed ne imitari quidem. In aliis namque [illegible] ciuilis amicitię, & ſocietatis eſt optima [illegible] homini cõmuni[illegible], in hac verò noſtra in qua hæredes Dei omnes, cohæredes autem Chriſti ſunt, [illegible] ipſum, et proprium Chriſtiani generis finem cuncta referuntur. Hæc cum ita ſint, rectè Chriſti Eccleſia, non tam ciuitas ab Apoſt. Chriſti, quam ciuitas Sancta à viro ſanctiſſimo commemoratur.

Id autem, Patres (vt nũc vos alloquar), mox externa [illegible] ratione ad hunc ſummum Pontificem caput omnium re[illegible] id inquam, Patres, quia & ego quoq; rõne demonſtrauero, [illegible] intelligite.

Sanctitas ipſa(vt à diffinitione [illegible] mus, uſque Dionyſio Areopagitæ placet) immaculata, libera, perfecta, [illegible] mundicia eſt. [illegible] hoc [illegible] nis [illegible] noſtrorumq; [illegible] finis [illegible] [illegible] authore & gubernatore, omnium rerum [illegible] & excellentias, dignitatem [illegible] Deus tamen ipſe [illegible] omnibus [illegible] vendicat ſanctitatem, vt eſt ſum [illegible] ſtantia [illegible] & ſancti- tate [illegible]. Nam cum [illegible] Deo per ea, q [illegible] quo [illegible] na- [illegible] & voluntate, ac quid [illegible], vnica [illegible] expri [illegible], non [illegible] nominibus [illegible] ſolum [illegible] potes [illegible] ma [illegible] remotamq; eſſe [illegible] dicentes [illegible] eſſe [illegible] [illegible] Nec mirú, [illegible] [illegible] Angelos dicimus) [illegible] carmenque [illegible] Angelorum namq; atq; Archangelorum, Cherubim quoque & Seraphim [illegible] [illegible] ſanctitate, [illegible] Dei quoque ciuitatē, [illegible] agnus [illegible] Atq; hanc [illegible] [illegible] natura, [illegible] hoc [illegible] [illegible] cum aliæ [illegible] [illegible] poſitione ac ſimilitu- dine [illegible] ipſæ formæ ſecundum mate- riæ recipientis merita diſtributæ teſtantur, hoc ad propria [illegible] muuera obeunda apte appo [illegible] habitudines mani- feſtant, [illegible] innatæ [illegible] ſis (vt [illegible] ipſę res homini [illegible] obtemperant. Hęc nāque oia & reliqua id genus, ſine natura, ſine arte coponenda ſint, [illegible] inter ſe conſenſione conue- niant, [illegible] non pōt. Cum igitur ſan- ctitas & mundicia propria Deo ſit, [illegible] que conue- niat maximè, cumque coniungendas res ipſas habi- les inter ſe [illegible] eſſe oporteat: ne [illegible] eccleſiaſtica ciuitatē, q Deo [illegible], puram, mundam, ſanctam [illegible] [illegible]. Veritate etenim prima, [illegible] fundata, & [illegible] [illegible] mente [illegible] [illegible] Chriſto & [illegible] [illegible] & con [illegible] bonitateque [illegible] neque [illegible] [illegible] neque [illegible] a Chriſto [illegible] [illegible] ciuitas hæc nobis [illegible] præcipua adeo pollet ſancti- tate omnibus, [illegible] mundi dignitatib. potesta- tibus, imperiis antecellit, ſatis eſſe arbitror ciui- [illegible] ſanctitatem. [illegible] ciuitas, [illegible] [illegible] impoſſi [illegible] ſanctam [illegible] Hieruſalem appellant. [illegible] profecto [illegible] adepta eſt [illegible] ea ēt quę [illegible] Tria igi- tur in hoc [illegible] & hoc Hieruſalē atque pacis [illegible] & id uerū huius ciui [illegible] nomen, & [illegible] huic ciuitati ita propria [illegible] [illegible] poſſit. Op [illegible] [illegible] pax eſt, ad [illegible] & diui- na [illegible] hanc [illegible] & pe[illegible] [illegible]. Cum pax ipſa (Aug. [illegible]) tran

quillitas ordinis ſit, & trāquillitas ordinis [illegible] ſit, [illegible] quibuſq; ordo conq [illegible] ſtat res [illegible] natur [illegible] fines ſuo [illegible] & impe [illegible] contentio [illegible] pacē appetere, [illegible] & qu[illegible] ſumma ope laborat [illegible] pa- [illegible] noſtræ ciuitatis nomen ſit, [illegible] quid [illegible], [illegible] factus eſt in pace loc[illegible], qui & [illegible] pacē po[illegible], & tantam in ea [illegible] Deo pacis [illegible] non modo [illegible] pacē haberent, ſed [illegible] dant [illegible] & [illegible] [illegible] bonitate [illegible] hæc vbi [illegible] [illegible] [illegible] Pacem [illegible] ſunt, q[illegible] pacem [illegible] pacem his qui [illegible] longè ſunt [illegible] [illegible] pacē deſeu[illegible] tio recepti [illegible], redeunt [illegible] pacem [illegible] [illegible] eſt hęc ſancta [illegible] quę ex [illegible] conſtituitur, [illegible] loquitur [illegible] à Do- mino conſ[illegible]. Hęc eſt illa Hieruſalē [illegible], in qua ſicut pax [illegible] perfecta eſt, [illegible] nobis, pacē ſuā dat nobis. Sed non ſicut huius mundi hoīes dant, ipſe dat nobis [illegible] dant, [illegible] moleſtia careat: ſed pax ibi vera non eſt, vbi nec vera concordia eſt, nec corda hominum coniuncta, ſed diſiun- cta ſunt. Ea autem pax, quam Chriſtus dat, & quę in teſtamento pacis & in Hieruſalem inue- nitur, ea eſt, Patres, amoris vinculum, tranquilli- tas animi, ſimplicitas cordis, conſortium diui- nitatis. Quis vnquam vidit vel audiuit tale aliquid fuit tam ſingulare, tam [illegible], tam [illegible] Pax Chriſti non modo noſtra corda & [illegible] in- telligentias cuſtodit, ſed omnem etiam & huma- num & angelorum ſenſum exuperat, omniſque homo ſanctus vocatur, qui ſcriptus, & qui relic- ctus, & qui reſiduus fuerit in Hieruſalem. Hanc itaque pacem [illegible] in mutatione mundi rerum no uitatem videns Ioannes ciuitatem hanc non ſo- lum Sanctam, non ſolum Hieruſalem, ſed nouam etiam Hieruſalem Spiritu ſancto dictante appel- lauit. Noua eſt enim: nam qui in throno ſedebat, & qui de theſauro ſuo noua & vetera profert, no- ua in ea fecit omnia. Fecit nanque, ut [illegible] [illegible] nunquam, [illegible] ſe- [illegible] conſ[illegible]. Ex [illegible] [illegible] dignitate [illegible] H[illegible] per antiqu[illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] atque [illegible] [illegible] hæc [illegible] [illegible] [illegible] lex, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & fœ[illegible] perpetua affec[illegible] [illegible] queſ omnes, cum [illegible] [illegible] atq; [illegible] omnium [illegible] tem.

rentur, ac ſummopere ab hominibus colerentur) hunc tamen ipſum mundum immundum, Chriſti diſcipuli, hi ex infima plebe viri contra ſynagogæ Pontifices, contra mundi Imperatores, contra humani generis hoſtes contra leges, conſuetudines, opiniones, non armis, non opibus, non vi aut ferro vicerunt, ſed fide tantum, ſpe, & charitate ſuperarunt, purgauerunt, illuminauerunt. Tam autem propria eſt noſtræ eccleſiæ diuina atque ſempiterna nouitas hæc, vt nulla hominum ætas fuerit, nulla vnquam ciuitas aut reſpublica quæ non ab hac Chriſtiana eccleſia cuncta acceperit, qua liberum Dei adoptionis perpetuæ exiſtunt. Nam (vt a diuo Thoma [illegible] ſcribitur) ſummum illud Dei beneficium, quod noſtri Gratiam appellant & quo Dei filij efficimur, id à Deo noui teſtamenti eſt [illegible] à mundi creatione ſancti ſanctæque omnes quatenus naturæ diuinæ participes fuerunt, eatenus ſub nouo teſtamento comprehendantur, ad quod veteris omnia ſunt referenda. Verum cum hoc fieri nequiuerit, vt excellens hæc diuini humanique cõſortij nouitas ex terra terrenisque rebus oriretur (quod [illegible] eſt ex carne, caro eſt, & quod natum eſt ex [illegible], ſpiritus eſt) par certe & conſentaneum rationi fuit, vt de cœlo ciuitas hæc ſancta & noua Hieruſalem deſcenderet. Deſcendit nanque de cœlo vrbs hæc noua [illegible] fundamenta ne in [illegible] figmentis, neque in humana ſapientia perſuaſibilibus verbis, neque in conſiliis mortalis aut [illegible] appetitu ſeu opinione facta ſunt: ſed quæ in montibus ſanctis, hoc eſt in patriarcharum figuris [illegible] prophetarum teſtimonijs, in præconijs Apoſtolorum, in ſuppliciis martyrum, in admirandis Chriſti operibus, in [illegible] [illegible] hominum [illegible] ſanctiſſimis [illegible] bus, in virtutis denique & Spiritus oſtenſione in [illegible] firma perſeuerant. Deſcendit autem de cęlo non greſſibus corporis, ſed imitatione ac ſimilitudine. Illius nanque exemplo, quæ in cœlis eſt reip. beatiſſimæ, huius, quæ in terris eſt, regimen conſtituit Deus [illegible] vt illud non penes omnes aut multos, ſed penes vnum Chriſti vicarium & Dominici gregis paſtorem conſiſtat. Nam ſicut in Hieruſalem illa quæ in cęlis eſt mater noſtra vnus tantum Dominus eſt Ieſus Chriſtus, ita in hac Hieruſalem [illegible] filia, quæ Chriſti ſanguine irrigata & martyris eſt illuſtrata ſplendoribus. vnus tantum princeps eſt vicarius Chriſti, & Pontifex maximus, cui omnes deſcendentis Hieruſalem ciues & incolæ non ſolum vt ſeparatim ſinguli, ſed etiam vt ſimul vniuerſi obedire debeant: quemadmodum qui in ſuperna ſunt Hieruſalem ſancti, cum ſingulatim, tum vniuersè diuiſimque ac ſimul omnes vni omnium creatori ſubſiſtunt, parent & obtemperant. Vt verò præclariſſima hæc ſunt? At dicet fortè quis. Cum his temporibus duæ nobis Eccleſiæ & duę ſynodi proponantur (vna Romana, Piſana altera) vtrum ambæ de cęlo deſcenderunt? Altera enim earum tantummodo deſcendiſſe neceſſe eſt: ſiquidem Chriſti ſponſa vna eſt. Sinite me hoc in loco Patres, reſpirare pauliſper, vt nam quid a vobis in hac re conſtituendum ſit, paucis dicam.

Quinque Chriſti eccleſiæ conditiones, nobis (vt audiſtis) ſanctus Euangeliſta propoſuit: illam [illegible] in primis eſſe ciuitatem; deinde ſanctam Hieruſalem; poſt, [illegible] nouã eſſe, & de cœlo poſtremò deſcendiſſe affirmauit. Illam igitur ſynodum & in terris Eccleſiam nullam eam quam de cęlo credimus deſcendiſſe conuenientem eſſe his [illegible] conditionibus. Si in cœlo triumphantis eccleſiæ formali, proculdubio reperimus [illegible] verò quæ à ſupernorum imitatione prolapſa in præceps, ab illis defice[illegible] viam, non vtique de calore deſcendiſſe. quin [illegible] inferis aſcendiſſe iudicabimus. Hoc quando [illegible] ſe habet, non [illegible] ſit de cœlo, Patres, Piſana nuper Patrum illorum Eccleſia, nõ deſcendit de cęlo infauſtus vbique & inuiſus cætus non tantum è cœlo facinus. Non deſcendit inquam, ſed ruit. Quamobrem, quia non obſeruat ea, quæ cœleſtium ſunt, nõ imitatur quæ cęleſtium regni eſſe traduntur. At quare hoc rurſus? quia prorſus aliena eſt a tenellitia Apoſtolicis conditionibus. Vt autem eas congruo ordine percurramus, quis veſtrum putabit, Patres, illum conuentum, qui vnius tantummodo nationis eſt (ſi tamen vnius eſt, & non dimidiatæ, vel nullius potius generis legitima coitio) quis putabit illum [illegible] ciuitatem exiſſe ſynodum eius ciuitatis, ad quam fortitudo gentium venit ad quam multitudo maris conuertitur, ad quam omnes per circuitum orbis terrarum congregantur, [illegible] minimus in mille eſt, & paruulus in gentem fortiſſimam? Tantum enim abeſt, vt Eccleſia in illa Piſana vera Dei ciuitas ſit, quantum abeſt vt ſancta & legitima ſit; tantumque; recedit à candore charitatis, quantum ad errorum ſordes accedit: accedit autem plus tantò, quantò magis & Petrum eccleſiæ, & Papam Concilio, & ſuo conciliabulo ſummum, verum certumque Chriſtum ſubijcere conatur. Quod tamen nil aliud eſt, mea ſententia, quàm naturæ ipſius rationiſque ordinem peruertere, & filios patri, & membra capiti, paſtoriq; ipſi ſuarum greges ouium perficere. Sed & [illegible] perſpicuum eſt, Hieruſalem nomen illi eccleſiæ nequaquam conuenire: propterea quod nec pacem habet, nec ordinis tranquillitatem, quodque; tam excellentem Eccleſiæ ordinem ſubuertere connititur, vtpote quæ contra Romanam Eccleſiam togata armataque bella commouerit: quæque; ad quęcunque; diuerterit, nõ modo pacem illis non attulerit, ſed ſpem omnem pacis funditus euerterit [illegible] ſingulatim omnia commemorarem niſi intelligerem nimium etiam plus quàm vellem eſſe manifeſta. Non igitur Piſanum ſynodus, ſynodus Hieruſalem eſt, ſed [illegible] turris Babel potius quæ in terra Sennaar confuſionem [illegible] & concordiam ædificantium diſiecit. At dicent nonnulli. Saltem vna ex multis & quarta ex quinque præſcriptis conditionibus Piſano cętui conuenit: nouitas ſcilicet. Quid enim tam nouum & inuſitatum ac mirabile eſt, quàm eſſe qui conentur efficere, vt miles duci, & filius patri, domino ſeruus imperet, oues paſtori, denique; pedes & cętera membra capiti? Fateor equidem & ego quoque; noua hæc eſſe. ſed tamen aliena prorſus ab illa ſempiternæ ſanctiſſimæque ciuitatis nouitate. Multum enim inter hanc illamque; intereſt nouitatem: nomen vtriuſque commune eſt, ſed res & ſignificatio diuerſa. Hæc enim Hieruſalem nouitas à Spiritu Sacto & æterna eſt: at illam Piſanam vnica tantum obedientia & Eccleſiæ pars tũc effecit, cum ſchiſmaticis illius tempore, tres [illegible] maximi Pontifices habebant vt nullus eorum a [illegible] certus quidem, aut abſque ambiguitate verus Petri ſucceſſor exiſtimaretur. Hęc itaque nunc Piſana nouitas Cõſtantiæ tunc ortum habuit, & [illegible] Baſileæ repullulauit & exploſa eſt: atque [illegible] etiam temporibus (vt vos viri eruditi) interibit, quemadmodum ſub Eugenio quarto, ſummo maximoque; huiuſce ſedis Pontifice repreſſa eſt. Non enim de cęlo deſcendit, atque ob id diuturna non eſt. neque vitius principatum [illegible], qui & in illa triumphante eccleſia eſt, & hanc militantem contineat quę [illegible] ſynodus Piſana [illegible] debere, ſi è cęlo deſce[illegible], & nunquam [illegible] regimini [illegible]. Longe igitur ab hac Chriſti, Piſana Eccleſia diſcrepat: hæc enim [illegible] ca[illegible]: hæc domeſtico[illegible] Dei, illa [illegible] tium: hæc Chriſtiano[illegible] hominum, illa verò eorum qui Chriſti veſtem conſcindere & à [illegible] Chriſti [illegible] myſtica Chriſti membra ſeiungere non verentur. Habetis Patres, quid de Piſana ſynodo communiter conſtituendum ſit: nunc de noſtra Lateranà, & de ſententia animi mei pauca dicã.

Cum Eccleſia Piſana de cęlo non deſcenderit (vt iam vidimus) & alteram ex propoſitis deſcẽ-

diſſe

diſſe neceſſarium ſit (hoc enim po[illegible] ſumus paulo an te) ate[illegible] eccleſiam noſtram, quam Late[illegible] ſy no [illegible] tecta refert, dominam [illegible] eſſe ciuitatem. [illegible] habet ſanctitatem propriam, [illegible] dantia [illegible] & æternę nominatis azymos & ſynceritatis panes, quæq; cum vno ſummo vino Chriſti [illegible] ca[illegible] patu, de cęlo deſcendi[illegible] Hec tametſi magno nobis eſſe debeant argumento Concilium noſtrum ſanctum, ſanctum atque legitimum eſſe: hoc accedit tamen primum, quod [illegible] hoc à Rom. Pontifice indictum, inchoatum[illegible]; eſt deinde quod [illegible] no[illegible] maiorum Concilia nō imitatur modo, ſed eorum etiam mi[illegible] Apoſtolici ſplendoris præſentia exu[illegible]: quodq; e[illegible] po[illegible], propterea quia præſentia hac illuſtratur, Dominus promittit ſpi[illegible] ſuum veritatis, omnem il[illegible] [illegible]. Quæ cum ita ſint, [illegible] aſſentiri, Patres, [illegible] ſolo Concilij nomine aud[illegible] [illegible] & velem continuum a[illegible]bantur [illegible] propterea quod quæ [illegible] & c[illegible] ſtere conſ[illegible], [illegible] uis rebus honeſti [illegible]ocabula [illegible] ſunt ſoli[illegible] tamen Con[illegible] probo, quod [illegible] partibus omnibus ab[illegible] perfectumq; eſt, quod [illegible] illa hab[illegible] quę [illegible] conſil[illegible] ſunt, & [illegible] [illegible] angeis [illegible] expectant. Expectā tu autem [illegible] tempore, & [illegible] atque hęc potiſſimum Eccleſię videlicet [illegible]ormatio, morum prolabentium reſtitutio, exortum iam ſchiſmatis oppreſſio, [illegible] hęrelium, reuocatio hereticorum, roboratio optimarum legum atque ſanctionum, quæ ad ſalutem vniuerſæ fidei Chriſtianæ pertineant. Atq; [illegible] etiam eæ paſſim depranata & deforme [illegible], vt eccleſiaſticæ dignitates bene meritis tribuantur, virtutes præmijs honorentur, vitia [illegible] puniantur[illegible] ſaltem ab honoribus, & præmijs arceantur. Hoc enim noſtrum Lateranenſe Concilium, quod [illegible] gine & ab authore ſuo ſanctè & legitimè inchoatum eſt, ſi ad proprium quoq; & cognatum finem corrigendi atq; emen[illegible] quę detorta ſunt prętendet, nulla [illegible], quare qui contra facere, aut vllo pacto opponere ſe voluerit temeratij, amentes, ſcelerati inſuper & nefarij hominis non [illegible] exiſtiment. Quare ſi Concilium hoc no ſtrum ad finem exitumq; habere deſideratis, quem ſanctiſſima ſemper florentiſſimaq; Concilia habuerunt, de his, Patres (quę [illegible]) [illegible] diligenter, atq; de hoc celeriter omni [illegible] diligentiaq; conſtituendum, quod neq; [illegible] diſſimulare poſſumus, neq; [illegible] ſilo pa[illegible] prætere[illegible]. Iactamur enim [illegible], quæ etiam [illegible] [illegible] peruenit[illegible],) pe[illegible] pa[illegible] di ſpe[illegible] [illegible] ſynodum [illegible] Pontifice & in [illegible] maxime [illegible] Patres, & [illegible] [illegible] & [illegible] quibuſdam [illegible] [illegible] vidimus. Sed hęc tan[illegible] ex[illegible] [illegible] habe[illegible] Com[illegible] [illegible] vn[illegible] putauiſſe. Nunc quid eſt, [illegible] dedecus, & [illegible] [illegible] Patres, legi ſtis cum [illegible] Quid aliud [illegible] ſapi[illegible] Calcedoneſ[illegible] tra [illegible] ſenſum: quid in Conſtantinopo[illegible] octaua fuiſſe dicitur) contra Fot[illegible] rum ſatorum decreuerunt [illegible] Epheſinus cœtus [illegible] erraueri[illegible] [illegible] Leonem [illegible] Fotius autem non [illegible] Pon[illegible] [illegible] Con[illegible] [illegible] num [illegible] in Niceno [illegible] Quemadmodum [illegible] conuener[illegible] & [illegible] ſecurius delinqu[illegible] [illegible] ſolendo atq; animaduertendo, celeriter ſynodum

Calcedonenſem illamque Conſtantinopolitanam imitemini: incumbite, Patres, ad nominis [illegible] ad paſtoris authoritatem, ſalutemque [illegible] omnium [illegible], prouidete (quod ipſum & facile factu eſt, & fieri debet) peruidete, Patres, nequis talia poſthac vnquam non modo perpetrare, ſed nec cogitare quidem, aut deſiderare poſſit.

Verum ne ſanctiſſimo Concilio noſtro in tot aduerſis rebus ad communem ſalutem & conſeruatione[illegible] & amp[illegible] legitima [illegible] deſit, q[illegible] (quod omnium votis expetitur) [illegible] [illegible] poſtulatis) ad debitum finem perueniat: ad te conuertor, [illegible] Pontifex maxime, quod ea ab te pe[illegible], quę tuę [illegible], tuæ dignitatis, [illegible] propria ſunt. Antea enim cum in ſingulis rebus inſiſtebamus, alios ordines Eccleſiæ [illegible] ſumus allocuti: nunc de ſumma rerum dicturi breuiter, omnium principem, & caput omnium appellamus. Te itaq; [illegible] beatiſſime, obſecro atq; obteſtor (tua enim [illegible] [illegible] gubernatio, Chriſtianę fidei defenſio) obſecro inquam & obteſtor, hoc omni ſtudio [illegible] eſſe [illegible] Lateranenſis per te cong[illegible], quemadmodum Eccleſia quam ipſe [illegible] cęlo deſcendi[illegible] [illegible] nes vidit) [illegible] aſcendat [illegible] [illegible] hoc enim vniuerſi [illegible] de [illegible] ante [illegible] depre camur. Aſſequemini autem hoc, te volēte, te q; imperante, [illegible] Pater ſancte, omni potentis Dei (cuius vices [illegible] non ſolum hono[illegible] [illegible] tis, [illegible] etiam ſtu[illegible] [illegible] geres debe[illegible]) potentiam, per [illegible] ſapientiamq; imitabilis. Atqui vt in primis potentiam imiteris, accingeris, Pater ſancte, gla[illegible], inquam accinge te, binos enim habes, alterum [illegible] hu ius mund[illegible] principibus comm[illegible] alterum [illegible] proprium atq; ita vt [illegible] vt illum alius nemo [illegible] a te habere poſſe. Hoc itaq; gladio tuo (q[illegible] nae ſtæ potestate [illegible] eſt) accingere potentiſſime, & accingere ſuper femor[illegible], idelt ſuper vniuerſas humani generis poteſtates. Cum q; accinctus fueris, tum [illegible] contra errores, cōtra hęreſes, contra diſſentiones denique, contra [illegible], crimina, hęreſum, & diſſentionum authores: nec intende ſolum, ſed etiam procede & regna. Procede in primis, & proſperè procede, gentes quę bellare volunt, diſſipando, tum regna ſacerdos & rex, quę pacis ſunt, cogitando, inquirendo, proſequendo: nanq; id eſt quem imitari debes, & rex regū eſt pacificus princeps, & Dominus dominantium, rexq; pacificus. Hanc autem ſummam potentiam [illegible], diuina perfectio comitetur: perfectio hęc miſericordia eſt, qua Pater ille cęleſtis & perfectus, ſolem ſuum [illegible] facit ſuper bonos & malos, pluitq; ſuper iuſtos & peccatores. Nam ſi tanta [illegible] [illegible] præſtabis vt non modò amicos, ſe[illegible] [illegible] hoſtes ad [illegible] [illegible] cultum, ad Chri[illegible] [illegible] veritatem, ad [illegible] Con[illegible] antiſtitam [illegible] [illegible] ſancte, Nulla [illegible] [illegible] nulla magis princ[illegible] cogna[illegible] [illegible] [illegible] Dominum [illegible] & gratum & amicum & ſimilem [illegible]. Verum cum multos multarum [illegible] viros [illegible] ſanctiſſimos [illegible] miſe[illegible] ad hanc ſynodum ven[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] citatis. Diſponere [illegible]

Impoſſibile ens habens virtutem infinitam: quia infiniti proprium eſt occupare [illegible] eadem fi da etiur infinitum ſecundum [illegible], occuparet omnem virtutem: nec compateretur ſecum [illegible] quamcumque virtutem, et ſic periret omnino vniuerſum. Et quia infinita natura contineret, et occuparet omnes naturas: natura autem eſt primum principium motus: ideo dixit, q intelligere [illegible] ex ſua natura infinita [illegible] Porte [illegible], et a [illegible] mentem Auerrois ibidem arguentis. Caeterum infinitatis intentio eſt diſtinctio formarum: et hæc eſt cōis formis materialibus, et immaterialibus, ergo infinitas [illegible] eſt cōis omnibus formis. Antecedens probatur [illegible], quia diſtinctio formarum mouentium eſt cauſa [illegible] earum proportionum ad mobilia: nisi enim [illegible] natura [illegible], à natura [illegible] poſſet [illegible] habere [illegible] ad mobilia proportionem. Tum, quia [illegible] ex quibus [illegible] ca- [illegible] habere neceſſe eſt, quod [illegible] eſt [illegible] nō clau ditur [illegible]. Ab infinito autem multitudo [illegible] per hoc periret multitudo, ex diſtinctione [illegible].

4. arg. Quinto [illegible] Deus eſſet infinitæ eſſentiæ, [illegible] eſſet perfectiſſimo: [illegible] Conſequens [illegible] probatur [illegible] ponendo, quod [illegible] aſcendatur [illegible] acceſſum ad [illegible] quod etiam habetur [illegible] propoſito 10. Meta. com. 7. vbi ait, [illegible] menſura omnium [illegible]. Hoc [illegible] antecedentur [illegible] Locum [illegible] nullum [illegible] perfectum [illegible] Deus eſt infinitus, nullus alterum [illegible] eſt ſibi propinquius aliaqua à quolibet [illegible] in infinitum: ergo inter [illegible] à Deo non datur perfectius, et [illegible] perfectum.

5. arg. Quinto arguit authoritatibus. Et primo Auer. 8 Phy. com. 79 vbi nega. primum motorem eſſe infinitum. Secundo, in ſecundo cœli, commento allegato 38. et 39 vbi ſubdit quod infinitas intenſionis [illegible] eſt quod [illegible] in formis, [illegible]. [illegible] confirmat hoc idem in commento [illegible] De ſubſtantia orbis, ca. 3 etc.

Ariſtoteles quoque in ſecundo cœli, tex. 71. teſtimonium [illegible] perhibet, dum dicit, q ſi adderetur ſtella [illegible] vltimus orbis eſſet in labore. Conſtat enim ut ibidem, et in commen. 58. declarat Auer. q vltimum orbem [illegible] alios, eſt motorem [illegible] quem conſtat eſſe Deum: & conſequenter [illegible] dicere, vltimus orbis eſt in labore, quam [illegible] eſt [illegible]. [illegible] tem [illegible] Deus [illegible].

In [illegible] Phyſic. [illegible] ad [illegible] Deum [illegible] incorporeum.

In hac quæſtione tria ſunt agenda. Primò [illegible] Secundò probabitur [illegible] affirmatiua. Tertiò reſpondebitur rationibus in oppoſitum.

[illegible] de [illegible] per [illegible]. Quo ad primum, Cum finis et infiniti ratio quantitati congruat, et dicatur 1. P[illegible] et quantitas diuiditur in [illegible] et permanentem, et hæc in quantitatem molis et [illegible]. [illegible] ponamuſque Deum eſſe incorporeum, [illegible] conſequenter eſt, q nec de quantitate [illegible] rationis, nec [illegible] præſenti [illegible] de quantitate perfectionis, [illegible]. Quia uero infinitum negationem claudit, non eſt putandum in præſenti [illegible], ſed, [illegible], et uere dicitur, negatiue. quoniam non quæritur utrum Deus non habeat perfectionis terminum, quos ſua vel alicuius alterius natura nata eſt habere, ſed ſimpliciter quæritur, utrum nullos habeat perfectionis terminos. Et licet mutuò ſe conſequantur infinitas uirtutis, et infinitas eſſentiæ: diuerſa tamen quæ ita formaliter ſunt, & diuerſa habent [illegible] media. Propter quod Diuus Thomas [illegible] ſeptima quæſtione primæ partis, tractat [illegible] Dei & in quæſtione [illegible] de infinitate ſi potentiæ: [illegible] de quæſtione no [illegible] infinitate [illegible] inquirens, ſi infinitatem eſſ[illegible] quam [illegible] ſibi, arguendo inſufficienter [illegible]. Vertitur ergo hic in loco in dubium [illegible] ſi potentia Dei [illegible] tamq perfectio [illegible], q [illegible] perfectionis limitibus anguſtetur [illegible]. V[illegible] ad [illegible] ueritas [illegible] D[illegible], quòd quantum [illegible] ludatur [illegible] quatuor [illegible] non poſſit facere [illegible]. Et [illegible].

Quo ad [illegible] dum quia non eſt intentionis [illegible] ſenſus [illegible] patres [illegible] & [illegible] Auer. à quibus M[illegible] dia propria ad infinitatem ſubitam [illegible] non [illegible], aut [illegible], vt [illegible] multorum imperitiæ [illegible] tantum [illegible] propoſitum [illegible]. Vnum [illegible] de ipſa diuina eſſentia [illegible] quod eſt ipſum eſſe per eſſentiam, & [illegible] virtutem [illegible] omnium [illegible] fuerunt, & [illegible], & quæ poſſunt eſſe, et [illegible] Ariſtot. ſecundo Meta. text. quartus & Auer. duodecimo Meta. [illegible] 51. [illegible] teſtantur. Quòd vero ipſum [illegible] per eſſentiam, totam eſſendi virtutem [illegible] habeat, apud ſapientes [illegible] termi[illegible] in dubium verti non poteſt: ſed communis animi conceptio eſt, quemadmodum incorporalia non eſſe in loco [illegible] exprimitur quoque ab Auerr. in commento vigeſimoquinto, quinto Meta. ubi dicitur [illegible] in Deo contineri nobilitates omnium generum: cuiuſque ſiquidem rei nobilitas, ſecundum aliquam eſſendi rationem eſt.

Confirmaturq; ab eodem in 12. Met. com. 18. & 36. vbi dicit, in primo motore omnia contineri [illegible], & in com. 5 [illegible]. Quòd autem omnes nobilitates ſimul ſumptæ deficiant à nobilitate prima ex eo patet, [illegible] ipſa [illegible] ſummum ens, q ceterorum nobilitates claudat in ſe nobiliſſimo modo, tanto omnibus [illegible], quantò eorum in ſe natura nobiliori habet modo. Habet enim omnia in ſe [illegible] omnino [illegible] culum eſt, q [illegible] habere in ſe [illegible] ut habeat in ſe [illegible], vt habeat in [illegible] ſingulis [illegible] modo verificatur [illegible] Dei [illegible] ſimul ſumptis [illegible] modo, [illegible] Deū [illegible] ſingulis. Et quia primo [illegible] verificatur, ideo ex [illegible] non habetur [illegible] perfectiorem omnibus [illegible] ſumptis. R[illegible] inquam [illegible] quia puerile eſt in philoſophia, [illegible] perfectiones [illegible] perfectionibus vniuerſi[illegible]. Nec enim eſt [illegible] poſſibile ſecundum [illegible] neque ſecundum intellectum [illegible] etiam data hac ſingulari [illegible] in[illegible], vt aliquid ſit [illegible] infinitatem per eſſentiam, aut magis [illegible] eſſe per eſſentiam, aut magis viuens, aut [illegible], quàm ipſa vita, & ipſe intellectus per eſſentiam. ergo Deus ſecundum veritatem eſt [illegible] modo poteſt aliquid eo perfectius [illegible]. Vnde A[illegible] ſtot. 12. Meta. text. 39. notantis [illegible] De [illegible] eſſe viuum, & ſapientem, &c. vt Platoni attribu- tum

Prim[illegible] ſupple[illegible] [illegible] Deus [illegible] Ipſum eſſe per eſſentiam & [illegible] eam per perfectio[illegible] eminen[illegible] [illegible] ſtatim & [illegible] gratiam.

tum dogma confutaret, quòd nobilitates entium diuiſit, ponens, aliud eſſe per ſe vnum, & aliud per ſe ens, & aliud per ſe vitam, &c. Vnde ſicut Leo Platonicus eſſet perfectior non ſolum ſingulis, ſed omnibus leonibus ſimul, quatenus leones ſunt, etſi infinities infiniti leones particulares eſſent, omnes per ſe à leonis nobilitate deficerent: ſic omnia entia per participationem, à primo per eſſentiam ente neceſſe eſt deficere. Quod etiam ex cauſalitate æquiuoca primi ſuper omnia manifeſtè patet.

Hac igitur primi entis nobilitate præhabita, oſtendendum eſt, An virtus eius ſit infinita intenſiuè.

Prima ergo via ex fine 8. Phyſ. ſumit ſic: Ariſt. et Auer. com. vlt. inquit, concludit in ſecunda figura, [illegible] primum non eſſe [illegible] virtutem in corpore ſic. Nullū corpus aut virtus in corpore eſt infinitum: primus motor eſt infinitus: ergo primus motor nō eſt corpus, nec virtus in corpore. Probatur maior quia virtus infinita aut eſſet in corpore infinito, & hoc non datur: aut in corpore finito. & hoc oſtenſum eſt eſſe impoſſibile. Minor verò: quia mouens tempore infinito eſt virtutis infinitæ: primus motor eſt huiuſmodi: ergo. Iſte eſt proceſſus Ariſt. in quo manifeſtè vtitur infinitate virtutis pro medio termino. Nec refert ſiue ſic, ſiue aliter formetur proceſſus Ariſt. quoniam quocunque modo formetur in idem redit, vt patet in textu.

Quidam autem pertendentes textum, dicunt, quòd Ariſto. ſumit quidem pro medio infinitam virtutē, ſed virtus infinita poteſt eſſe dupliciter. Vno modo intenſiuè: & ſic non accepit Ariſto. Alio modo ſecundum durationem, & ſic intellexit. Itaq; quòd maior eſt. Nulla virtus in corpore eſt infinita [illegible] num tem[illegible], &c. [illegible] hic proceſſu arguitur ſic: Proximè alicuius ſyllogiſmi probatæ antecedentib. ſyllogiſmis. in eo ſenſu ſunt [illegible] ſumendæ, in quo fuerunt concluſæ in præcedentibus rationibus: iſta patet de ſe. Sed præmiſſæ ſyllogiſmi facti in tex. vlt. fuerunt probatæ per [illegible] rationes factas: vt ibidem fatetur etiam Ariſtoteles: ergo accipiendæ ſunt in [illegible] ſenſu, in quo [illegible] ſunt [illegible] at autem quòd [illegible] probatæ [illegible] quādo de infinita [illegible] ergo accip[illegible] ſumi [illegible] vt loquuntur de in[illegible] bonus & [illegible] de [illegible] da. [illegible] in tex. [illegible] eſſe in magnitud[illegible] & conc[illegible] probatur in 3 [illegible] quòd ad [illegible] in tex. 79. [illegible] quod loquatur de virtute [illegible] ergo [illegible] loqui [illegible] de [illegible] enſiuè. Minor [illegible] ab Ariſto. in hoc textu ex [illegible] ne [illegible] 78. [illegible] tempore infini[illegible] infinitæ: [illegible] probatum fuit. Ad illum enim [illegible] in hoc loco [illegible] Ari[illegible] poteſt [illegible] ali[illegible] tempus [illegible] eſt [illegible] probatum eſt [illegible] tex 79 [illegible] etiam [illegible] in tex. 78 [illegible] & infinita virtu[illegible] ergo altera etiam præmiſſa [illegible] infinitate intenſiua. [illegible] ad [illegible] demonſtration[illegible] Ari[illegible] 78 & 79. [illegible] tate & [illegible] nitate ſua. [illegible] vt oſten[illegible] ad hoc vt [illegible] donec [illegible] iderit, [illegible] ergo habita tex. 78 [illegible] quod motus in tempore infinito non poteſt fieri

à virtute finita, eſt deducens ad impoſſibile. Et accepit primò ab aduerſario eius poſitionem, ſcilicet quòd ſit ita quòd A virtute ut centum moueat B mobile centum cubitorum in C, tempore infinito. Deinde adiungit huic propoſitionem poſſibilem. ſ. quòd D virtus ut decem, quæ eſt decima pars virtutis, ut centum moueat E mobile decem cubitorum, quod eſt etiam decima pars primi mobilis in tempore Z. Et tunc arguitur ſic. Hoc tempus in quo mobile decem cubitorum mouetur à virtute ut decem, non eſt æquale tempori in quo mobile centum cubitorum mouetur à virtute ut centum, ſed minus eo. Quia demonſtratum eſt in 6 quòd ceteris partibus totum mobile, ſeu mobile maius, maiori tempore eget ad pertranſeundum aliquod certum ſignum quàm pars eius [illegible] ad ſenſum patet. Vel ſecundum Auc. [illegible] redit) quia maior potentia mouet maius tempore [illegible] mobile reſpectu alicuius ſigni [illegible] ſcundi, ſeu quod idem eſt, conuidendo tempus mobili. aliter non eſſet uerum: quia ut dicitur in 7. Phy. tex 38 media potentia mouet medium mobile inæquali tempore per æquale ſpatium. Cum ergo illud tempus ſit infinitum, reſtat quòd hoc ſit finitum. Sit ergo tempus Z decem horarum. Et tunc arguitur ſic, Si augeatur virtus ut decem donec conſumat, aut adæquet uirtutem ut centum, & ſimiliter augeatur mobile [illegible] cubitorum donec conſumat uel [illegible] mobile centum cubitorum neceſſe eſt proportionaliter augeri tempus Z decē horarum, donec conſumat aut adæquet tempus in quo uirtus ut centum mouet mobile centum cubitorum, quia neceſſe eſt æquales [illegible] mouere æqualia mo[illegible] tempore [illegible]. Sed [illegible] non poteſt [illegible] nec aliquid [illegible] eſt [illegible] æquari ergo tempus, quo uirtus ut centum mouet, [illegible] eſt eſſe infinitum: quod erat probandum [illegible] demonſtratio autem poſita in tex. 79 pro[illegible] in magnitudine finita non po[illegible] tus [illegible] etiam ad impoſſibile. Et primo [illegible] pon[illegible]. Primum eſt quo[illegible] facit æqualem [illegible] tempore. Secundum [illegible] tempore, [illegible] finita. Tertium [illegible] eſt [illegible] tempore. [illegible] bus [illegible] Si [illegible] magnitudin[illegible] finita [illegible] finita [illegible] eſt [illegible]. Conſequenter ad [illegible] Sit A tempus unius horæ [illegible] infinita mouet [illegible] & ſit B tempus [illegible] horarum in quo uirtus infinita, puta ut centum, mouet. Tunc cum quantò uirtus motiua ſit maior [illegible] tempus in quo mouet, ſit minus per ſuppoſitiones: augeatur uirtus motiua, ut centum, in tanta proportione, quanta tempus unius horæ [illegible] à tempore mille horarum, & tunc manifeſtè patet, quòd in æquali tempore æqualiter mouebit uirtus illa finita in mobile dupla proportione ad uirtutem ut centum, & uirtus infinita: quod erat in[illegible] deducendum. Ex his iam manifeſtè patet, quòd nunquam ſit ſermo de infinitate durationis, ſed ſemper de infinitate & finitate inte[illegible] ua: ut q[illegible] his oblatis hoc non uidet, non egeat me[illegible] dio, ſed [illegible]. Et confirmatur, Præmiſſæ [illegible] intellectæ, ut dicunt, [illegible] aut aſſumuntur ab Ariſt. [illegible] notæ, a[illegible] probatæ. Non [illegible] notæ, [illegible] aut maximè dubitabiles: tum quia Sol habet uirtutem motiuam [illegible] tum quia totum [illegible] pus [illegible] mouet aſſiduè motu locali [illegible] tempore [illegible] men enim [illegible] ſunt corpora [illegible] ec ſecundum [illegible] quid cogens, niſi [illegible] ad dicendum, quòd [illegible] corporea [illegible] ciò finita ſecundum durationem. Vnde Ariſt. aſſumens

mens ut per ſe nota ea, quæ ſenſus perhibent eē falſa, plurimum peccaſſet. Nec vt probatæ, quia nullibi inueniuntur in hoc ſenſu probatæ. ergo

Et quoniam quęſtionem hanc non aggredimur ea ratione, ut ſciamus quid ſenſerit Ariſt. quia hoc à philoſophia extraneum eſt: ſed vt ſciamꝰ, qua ratione hoc concluſum ſit, & in proceſſu ꝑdicto ambiguitas magna eſt circa probationem minoris (quæ eſt quæſtionis huius in obiectum) idō videndum hic eſt q̄ efficaciter minor illa probetur. Eſt autem rō dubitandi: quia cō. tex. 78. ſ. Mouens tpe infinito eſt infinitum, ex qua probatur minor tex. vlt. ſ. Primus motor eſt infinitꝰ: loquitur de mouente tpe infinito ex parte mobilis ut patet ex rōne ꝓbante ipſam: condiuidit.n. tempus mobili. Minor aūt iſta loquitur de mouente tpe infinito ex parte magnitudinis, ſeu ſpatij ſuper quod fit motus: ut patet in motu cęli. Primus.n. motor non aliter mouet tempore infinito, niſi quia mouet cęlum tempore infinito. Conſtat autem quod nec tempus, nec motus cęli habet infinitatem ex parte mobilis: ſed ex parte ſpatij infiniti pertranſeundi. Conſtat autem, quòd ad mouendum tempore infinito primo modo, requiritur virtus infinita: vt patet ex demonſtratione Ariſt. tex. 78. & hoc ſiue uirtꝰ illa ſit corporea ſiue incorporea, permanet verū, & ꝙ ad mouendum tpe infinito ſecundo mō, non requiritur uirtus infinita: ut patet de motore orbis Lunæ, qui eſt uirtutis finitæ, & ſufficiens eſt mouere motu æterno. Eodem ſiquidem vigore, quo ſemel pōt mouere ſuum orbem, pōt infinities iterare motum illum: quia eſt inalterabilis & immutabilis uirtutis: ut dr in 8. Phyſ. text 85. ſemper ſimiliter ſe habens in ſe & ad mobile, ſemper idem faciet.

Et vt clarius percipiatur modus quæſtionis, ſciendum eſt ex 6. Phyſ. longo proceſſu, ꝙ tps moꝰ conducitur mobili, & condiuiditur magnitudini, ſuper quam eſt motus. Et ſimiliter dupliciter infinitum eſſe contingit, vno mō ex parte quantitatis mobilis, alio mō ex ꝑte q̄titatis ſpatij. Mobili quidem condiuiditur tps, & ex eo infinitatur: quia ſi aliquod certum ſigno in aliquo ſpatio deſignatum ſit pertranſeundum prius ꝑtranſitur ab vna parte mobilis, quàm ab alia: & ſi pertranſeundum eſt à pluribus mobilibus inæqualibus vno decem cubitorum, & altero viginti. &c. & cæteris partibus quęratur quantum erit tempus menſurans tranſitus iſtos: manifeſtè patet ꝙ ſi mobile decem cubitorum tranſit illud ſignum in vna hora, ꝙ mobile viginti cubitorum pertranſibit illud in duabus: ſicut ēt illudmet ſignum prius trāſit medietas mobilis, quàm totum. Oportet.n. ſeruata æqualitate motus, quantò mobile ē maius, tanto pertranſire ſignum illud. Verbi gratia: Si primus orbis & orbis Lunæ æqualiter mouerentur, ſignatum pūctum Orientis orbis Lunæ tantò citius pertranſiret, quantò minor eſt primo orbe. Ita ꝙ quando orbis Lunæ peregiſſet ſuum tranſitum, fortè adhuc nec milleſima pars primi orbis puncti illius orientis tranſiſſet: & idē eſt in motu recto. Vn ſi infinitū eē mobile, infinitū neceſſe eſt eſſe tps, in quo datum ſignum ꝑtranſeundum eſt. Magnitudini verò condiuidit tps, & ex ea ſimiliter infinitatur: quia finitū mobile prius tranſit vnam partem magnitudinis, q̄ aliam. & ſic cæteris paribus quantò maior fuerit magnitudo ꝑtranſeunda, tantò maius erit tempꝰ menſurans motū: & ſi infinita infinitum, ut in motibus ꝓceſſiuis manifeſtum eſt. Nec refert in ꝓpoſitu, an magnitudo ſeu ſpatium coincidat ratione materiæ in idem realiter cum quantitate mobilis: ut in motu cœli contingit. Non.n eſt aliud ſpatium pertranſeundum à primo corpore, quàm quantitas ipſius, ut Auer. dicit in 2 cęli. cō. 40. Patet.n. ꝙ cęlum prius pertranſiret partem ſpatij quæ eſt ab Oriente ad Meridiem, quā illam, quæ eſt à Meridie ad Occidens: nihilominus q̄ ſi ibi eſſet realis diſtinctio quantitatis ſpacij, & quantitatis mobilis. Similiter non refert in propoſito, an quantitas ſpacii quantitatē temporis augeat, ex quantitate ſuarum partium nunquam ab illo mobili pertranſitarum: vt contingit in motu recto & prima reuolutione circulari: an ex quantitate earundem partium, quæ pluries pertranſeundæ ſunt: vt contingit in reflexione motus recti, & in ſecunda reuolutione circulari; & de nceps. Spatium n. idem ſecundo pertranſeundum, alterius ſpatij æqualis primo rōnem babet: & perinde quantificat & extendit tps, ac ſi alterum æquale primo eſſet, ſeu (vt meliꝰ loquamur) ac ſi eſſet altera pars totalis ſpatij æqualis primæ parti: & ſimiliter eſt de omnibus reuolutionibus circularibus.

Ex his igitur patere poſſunt tria. Primum, ꝙ tps, quo mouetur cęlum perpetuò, eſt infinitum non ex parte mobilis, ſed magnitudinis ſeu ſpatij: quia cęlum corpus finitum eſt: & idō tpe infinito mouetur, quia ſpatium ab Oriente in Occidens infinities peragit.

Secundum, quòd tps, quo probauit Ariſt. in tex. 78. non poſſe fieri motum à uirtute finita, ē infinitum ex parte mobilis: quoniam manifeſtè ibi fit diuiſio temporis ſecundum diuiſionem mobilis: dum augendum proportionaliter dicitur ſecundum augmentationem mobilis & motoris: vt contra proteruos ſyllogizetur ſic: Quantitas temporis aucta & diminuta proportionaliter ſecundum augmentationem & diminutionem potentiæ motoris & quantitatem ipſius mobilis, eſt quantitas ſe tenens ex parte mobilis. patet iſta ex terminis, & ex 7. Phyſ. tex. 36. ſed quantitas hęc tpis, de qua loquitur Ariſt. eſt huiuſmodi, vt patet de ſe: & Auerrois, in com. expreſsè aſſerit cum cæteris expoſitoribus: ergo.

Ex his autem liquet tertium principaliter intentum, ꝙ ſ. proceſſus Ariſt. non ſufficienter vē probaſſe minorem. ſ. Primus motor eſt virtutis infinitæ: ſed æquiuocationem videtur commiſiſſe in medio termino, qui eſt mouens, tempure infinito: dum in maiore ꝑ ſyllogiſmi, quæ fuit concluſio tex 78. ſumitur pro tempore infinito infinitate ſe tenente ex parte mobilis: cum dr̄, Omne mouens tempore infinito eſt uirtutis infinitæ: & in minore ſumitur pro tempore infinito infinitate ſe tenente ex parte ſpatij, cùm dicit, Sed primus motor mouet tempore infinito. Reſtat igitur ambiguitas non parua in hoc ꝓceſſu.

Omiſſis autem opinionibus pluribus, quæ à diuerſis de vi. huius demonſtrationis dictæ ſunt. Sco. n. in quolibet. q. 7. ad primum tenens ſecūdum Ari. primum motorem infiniti uigoris intenſiuè, dixit hoc concludi ex eo, ꝙ mouet à ſe, quia quod mouet à ſe, eſt à ſe: & conſequenter bēt plenitudinem actiuitatis, & entitatis, quæ abſque infinitate intenſiua non eſt. Aegidius uerò in 8. Phyſ. credens idem, dixit hoc concludi ex eo quòd totus motus infinitus eſt proprius effectus Dei: quia quod poteſt in infinitum motū, quò ad ſuam totalitatem, pōt nihil minus in ipſum, tam ſi ſit vnius mobilis abſolutè, quàm ſi ſit vnius mobilis infinities iterati: & conſequenter eſt virtutis infinitæ; quia à propria cā effectus recipit menſuram, ſpeciem. His inquam omiſſis, quia abſq; ꝓbatione dicta ſunt, quod mihi videtur, ſcribendum eſt. Mirum enim & (ut melius dicamus) extraneum ualde eſt, ꝙ Ariſt. medium terminum tacuerit, & tantum ſtudium appoſuerit circa id, ſine quo ſua rō ex tacito medio teneret ut Sco. dixit. Nun.n. in 8. Phyſ. aliud medium aſſumitur niſi mouere tempore infinito: & de hoc magna ſolicitudo fuit, quòd exigat virtutem infinitam. Conſtat autem ꝙ hoc ab-

ſtrahit à mouere à ſe, vel non à ſe; & quòd motioni à ſe accidit, quòd ſit in infinito tempore: nihil enim minus concluderetur, ſi eſſet in tempore finito, vt ipſemet fatetur.

Nec valet ratio dicens, quòd infinitas non dependens, ſed prima, eſt proprium medium ad virtutē infinitam, quia ſecundum hoc primitas motus eſſet proprium medium, ſiue ille motus ſit finitus, ſiue infinitus; & ſic idem quod prius. Vnde finitas, & infinitas motus vndique per accidens concurrunt, & ſic Ariſtot. ſ. ſcientiarum artifex, iacuiſſet ea, quæ ſunt per ſe in medio termino, ſ. primitatē motus, & ſolicitus fuiſſet circa ea, quæ ſunt in eo per accidens, ſ. infinitatem temporis, cuius oppoſitum vbique docuit faciendum. Aegidij verò deductio quamuis veritatem à longè tangere videat, (ut in ſequentibus patebit) veritatem tamen aſſecuta non eſt, quia ex eo, quòd totus motus Cœli ponitur effectus alicuius cauſæ per ſe, nō eſt ab eo, niſi ſequax deducta infinitas intēſiua illius cauſæ, ſed aſſumptæ ſunt proportiones voluntariæ vel remotæ, vtpotè, quòd proprius effectus à per ſe cauſa recipit ſpeciem, & menſuram. Ex hac enim nō habetur quòd totalitas infinitatis extenſiuę neceſſariò fiat per ſe ab infinitate intenſiua. ſicut nec ex hac effectus infinitus fit à cauſa infinita, cum non appareat, quare ipſa totalitas, quòd vnitas infiniti motus non poſſit per ſe intendi, & fieri à virtute finita immobili ad continuandam & conſeruandam perpetuò inferiorum ſucceſſionum &c. vt dicitur in 2. de Generatione, Tex. 57. & 12. Met. comm. 30. Latius igitur quòd mihi in re hac apparet, proſequendum eſt: eo quòd difficultatem motam directè diſcutit, & ad principale propoſitum propriam viam docet, & Ariſto. tam menti, quàm verbis conſona videtur. Præmittendum eſt ergo primò quòd perpetuitas motus, ſicut & alia quantitas, dupliciter imaginari pōt, quòd fiat ab aliqua virtute. Vno modo, per ſe primò: ſecundo modo, non per ſe primò. Et ne in æquiuoco laboremus, illud dicitur fieri per ſe primò ab aliqua virtute, in quod pōt virtus illa ex propria ratione: in illud autem dicitur poſſe aliqua virtus ex propria ratione, in quod poteſt ex perfectione clauſa infra latitudinem propriam illius virtutis. Et per oppoſitū illud debet fieri non per ſe primò ab aliqua virtute, quod quidē fit ab illa virtute ex aliqua conditione annexa illi virtuti, quæ eſt extra latitudinē illius virtutis formaliter ſumptę, V. g. (& eſt exemplum deſeruiens propoſito) Virtus calefactiua vt octo B ignis durantis centum annis, poteſt in duos effectus, ſ. & calefacere, vt octo, & centum annis continuare hunc calefactionis motum: ſed primū pōt ex ratione propria, inquantum eſt virtus calefactiua tantæ perfectionis, i. vt octo: hęc. n. perfectio intra latitudinē virtutis calefactiuæ clauditur. Secundum verò nō poteſt ex propria ratione: alioquin omnis virtus calefactiua, vt hoc octo poſſet, quod patet eſſe falſum in D igne durante per diem tantum, ſed pōt ex annexa ſibi duratione cētum annorum, quam patet eſſe extra rationem virtutis calefactiuæ, & cuiuſcunque alterius virtutis motiuæ formaliter ſumptæ. Ideo. n. B. ignis poteſt continuare calefactionem per centum annos, quia virtus eius durat centum annis, vt de ſe patet. Tunc ergo perpetuitas motus dicitur fieri per ſe primò ab aliquo, quando ex perfectione intra latitudinem potentiæ agentis clauſa cauſatur: tunc autem non per ſe primò, quando non ex ratione propriç potentiæ agentis, ſed ex conditione illius fit. Ex hac autem diſtinctione ex parte effectus manifeſtè patere poteſt alia diſtinctio ex parte cauſę. Poteſt ſiquidem dupliciter imaginari aliquam virtutem eſſe continuatiuam motus tempore infinito. Vno modo, per ſe primò, i. ex ratione propria, vt expoſuimus: & alio modo, non per ſe primò, ſed ex annexa eius conditione, vt etiam expoſuimus. Differunt autem vis perpetuatiua motus per ſe primò, & vis perpetuatiua non per ſe primò, ex aſſignatis rationibus adhuc dupliciter. Primò in hoc, quòd vis perpetuatiua per ſe primò reſpicit infinitatem durationis, vt per ſe primò effectum, & per ſe primò terminum, quia ex propria latitudine in illam poteſt, ſicut vis calefactiua reſpicit calefactionem, ſeu calorem, vt per ſe primo effectum & terminum. Vis autem perpetuatiua non per ſe primò reſpicit infinitatem durationis, non vt per ſe primo effectum, ſed vt conditionem proprij effectus.

Secundò in hoc, quòd illa reſpicit quantitatem durationis, vt per ſe proprium effectum, quia infinitas durationis, quædam quantitas durationis eſſentialiter eſt, oēm quantitatis durationem in ſe claudens. Iſta autem non niſi per accidens quantitatē durationis reſpicit. ſ. vt conditionem neceſſariò comitem ſui proprij effectus, quia non ex propria ratione, ſed ex annexa conditione hoc facere ſupponitur. His verò prælibatis, oportet ſecūdò tres conditionales ſtabilire, ex quarum veritate propoſiti ratio habebitur.

Prima conditionalis eſt, Si A per ſe primò mouet tempore infinito: A eſt virtutis infinitę intēſiuè. declaratur iſta, quia ſtando infra latitudinem virtutis per ſe reſpicientis quantitatem durationis, vt proprium effectum, quę pōt uocari virtus quantificatiua motus, intelligendo de quantitate durationis, valet argumentum. Ad continuandum aliquo tempore requiritur aliqua virtus: ergo ad maius tempus, maior virtus: ergo ad infinitum infinita. Et fundatur hæc conſequentia ſuper illam regulam, Sicut ſimpliciter ad ſimpliciter: ita magis ad magis, & maximum ad maximum. Quare abſque dubio vniuerſaliter, & neceſſariò tenet in his, quæ ſe reſpiciunt per ſe primò, vt S. Tho. in 3. contra Gent. cap. 59. dicit. Fundatur etiam ſuper illud principium Metaphyſicum. Cuiuſq; potētia propria latitudo proportionabiliter rńdet propriæ latitudini ſui per ſe primò effectus: Quod patet inductiuè in oib. ergo uirtutis quantificatiuæ motus, ſi eſſet propria latitudo, rńderet proprię latitudini quantitatis durationis, ſed propria latitudo quantitatis durationis attenditur penes extenſionē durationis, quia duratio nō augetur per intenſionē, vt qualitas, ſed extenſionē, vt quantitas: ergo virtus quantificatiua, quātò maiorē poſſet quantitatē durationis producere, tatò maior eſſet: ergo ſi infinitā infinita. Vnde proportio virtutis quantificatiuę, ſeu continuatiuæ motus, ad quantitatē per ſe durationis eſt, ſicut proportio virtutis calefactiuæ ad quantitatē per ſe caloris. Et nulla eſt differentia proportionum, quamuis ſit dr̄ia rerum ſubtractarū proportionib. quia quantitas per ſe caloris eſt quantitas intenſiua; quantitas verò durationis eſt extenſiua. Quod tn̄, vt ex dictis patet, proportionē non variat: eo quòd hoc eſt materiale, & per accidens. Formale. n. eſt, vt̄ loquendo, quòd latitudo cuiuſq; potentiæ actiuæ rńdeat latitudini propriè ſui per ſe primò effectui. An verò latitudo propriæ effectus attendatur, ſecundum extenſionem, vel intenſionem, accidens eſſe cognoſcitur ab exercitatis in Metaphyſica: & ideo eadem ratione proportionis tenet conſequentia ſupradicta, quia tenet iſta. Ad producendum aliquantulum calorē requiritur aliqua virtus calefactiua: ergo ad maiorē maior: ergo ad infinitam infinita. Si quis autem dixerit, ſupradicta principia non habere locū, niſi quando quantitas per ſe effectus eſt quantitas intenſiua, cum Philoſophia abhorreat voluntarium, oportet huius reſtrictionis rationem reddere. Nulla autem ratione fulta apparet hęc reſponſio, niſi fortè dicatur, quòd quia magnitudo virtutis non eſt, niſi ſecundum quantitatem perfectionalem: ideo non reſpondet, niſi quantitati perfectionali effectus. quantitas autem perfectionalis non eſt quantitas durationis. Non enim quantò maior duratio, tantò perfectior effectus

ſit

ſit: ſed æqualis perfectionis eſt ignis durans per horam, & per duas horas, & per tempus infinitum, vt dicitur 1. Ethic. ca. 7. Sed hæc ratio in hoc deficit, & quaſi æquiuocat: quoniam dupliciter contingit loqui de quantitate durationis: vno modo, ſecundum ſe: alio modo vt eſt conditio aliarum rerum. Si conſideretur, vt eſt conditio rerum, puta hominis, aut albedinis, ſic cum ſit extra rationes formales rerum, non auget propriam perfectionẽ alicuius rei; non enim eſt perfectior calor durans centum annis, q̃ durans vno die. Et hoc modo eſt ſermo de quantitate durationis, in 1. Ethic. vt patet ibi ex commen. Auerr. & S. Tho. & conſequenter hoc modo verificatur, ꝙ quantitas durationis non eſt quantitas perfectionalis, nec ſibi proportionatur virtus actiua alterius effectus.

Si verò conſideretur primo modo. ſ. ſecundum ſe: ſic cum bonum diuidatur in decem prædicamenta, ſicut ens, vt in 1. Ethico. ibidem dicitur, & quantitas durationis ſit quędam entis ſpecies, q̃dam etiam bonitatem, ſecundum ſe, neceſſe eſt ponat. Ac per hoc manifeſtè patet, quòd ſi duratio aliquam perfectionem, ſecundum ſe ponat, maior maiorem ponet, & infinita infinitam, ſicut etiam quantitas molis aliquam perfectionem dicit; alioquin inter entis ſpecies non eſſet, & maior maiorem, & infinita infinitam; non minus in ſuo ordine, quàm calor infinitus: & tamen quantitas molis maior, & infinita dicitur, ſecũdum extenſionẽ. Quòd ergo quantitas durationis ſit quantitas ꝑfectionalis, poteſt dupliciter intelligi, ſ. vt conditio aliorum: & ſic eſt falſum, quia eſt extra latitudinẽ rationis formalis cuiuſque alterius rei. Alio modo ſecundũ ſe, & ſic ipſa quantitas durationis eſt quædam perfectio vendicans ſibi quantitatem ꝑfectionalem, ſecundum ſuam extenſionem: quemadmodum calor vendicat ſibi eam, ſecundum ſuã intenſionem. Vnde ad rationẽ in oppoſitum dicẽda ſunt duo. Primò, ꝙ non oportet quantitatẽ durationis eſſe quantitatem perfectionis, ſed habere illam infra ſuam latitudinem, ſicut nec calor eſt q̃titas perfectionis, ſed habet illam. Secũdò ꝙ falſum eſt, ꝙ quantitas durationis, ſecũdum ſe nõ ponat quantò maior maiorem perfectionem, quãuis non ponat maiorem perfectionem huius, puta caloris vel hominis. Et quia ſermo in prædicta conditionali habitus, non eſt, niſi quantitate durationis, ſecundum ſe: Conſequens eſt, ꝙ firma ſtet veritas illorum principiorum ẽt in his effectibus, quorum propria q̃titas eſt q̃titas extenſiua. Talia.n. maiorem ſemper ponunt ex augmentata extenſione perfectionem ſuę ſpeciei. Manifeſtè autẽ paſcere poſſunt oĩa quæ de perfectione quantitatis durationis diximus in hac ſolutione ex quantitate molis. applicando diſtinctiones factas & cętera dicta ad ipſam, vt facile eſt cuique exercitato deducere. Vnde põt formari ad principale propoſitum ratio talis: Magnitudo virtutis reſpondet ꝓportionaliter magnitudini ꝑ ſe effectus, ſic ꝙ aliquanta virtus, ad effectum aliquantæ perfectionis requiritur, & maior ad effectum aliquantæ perfectionis, & infinita ad infinitę ꝑfectionis effectũ: ſed duratio eſt effectus aliquantæ perfectionis: ergo ad faciendum per ſe primo aliquantam durationem requiritur aliquanta virtus, & ad maiorẽ maior, & ad infinitam infinita: cum maior duratio maiorem dicat perfectionem, & infinita infinitã.

Rogoque omnes iterum atque iterum, ne auertendo mentis intuitum ab eo, quod eſt per ſe, ad id, quod eſt accidens, fallantur, innitentes ſupra adductæ gloſſæ, abſque ratione dicendo, quòd ſi ad effectũ aliquantæ perfectionis requiratur aliquanta virtus; ad effectum maioris perfectionis intenſiuæ requiritur maior virtus: non autem ad effectum maioris perfectionis extenſiuæ, qualis eſt maior & minor duratio. Hęc enim gloſſa, vt ex dictis patet, optima eſt, loquendo de cauſa per ſe primò illius effectus, cui vtraque quantitas conuenit, intenſiua intra propriam latitudinem, & extenſiua extra, ſicut eſt calor, &c. Vniuerſaliter autem loquendo de quãtitate cauſæ in ordine ad proprium effectum, & eius quantitate infra latitudinis ſuæ limites clauſa, nulla opus eſt diſtinctione: eo quòd, eadem ratio ſaluatur in proportione cauſæ & effectus, ſiue ſecundum propriam rationem augeatur intenſiuè, ſiue extenſiuè: ratio ſcilicet maioris perfectionis, ſecundum propriam rationem ſuę ſpeciei. Non enim tenet illa regula in effectibus quantitatis intẽſiuę alia ratione, niſi quia quantò effectus per ſe primò alicuius eſt ꝑfectior intra latitudinem propriam, tantò perfectiorem cauſam exigit. Propter hoc enim ex maiore q̃titate extenſiua caloris producti non concluditur maior virtus calefactiua, ſed intẽſiua tãtum. Illa enim auget perfectionem caloris extra propriam latitudinem caloris: iſta autem intra. Hæc autem met ratio ſaluatur in effectibus quantitatis præciſè quantitate extenſiua: quoniam eorum propria perfectio augetur infra propriam latitudinem, ſecundum extenſiuam augmentationem: vnde vniuerſaliter loquendo, effectum eſſe perfectiorem intenſiuè, vel extenſiuè, accidit effectui perfectiori, ſecundum propriam latitudinem ſuæ rationis formalis: qđ per ſe cõſideratur in hac ratione, & eſt ratio vtriuſque eorum, quòd perfectiorem cauſam exigat & concludat, ſicut eſſe album vel nigrum accidit colorato, & eſt ratio eorum, quòd ſint viſibilia. Falli autem multos cõtingit in re hac ex eo, quòd in cæteris entibus à quãtitate manifeſtè videmus, ꝙ ſola augmentatio intenſiua effectus per ſe concludit maioritatem virtutis per ſe primò actiua illius, & nulla perhibẽt ſenſus virtutem actiuam per ſe primò quãtitatis, ꝓpter quod nunquã intellectus oblata apparet augmentatio virtutis ex intenſiuo cremẽto effectus. Quidquid enim ſit de virtute actiua per ſe primò quantitatis, ſiue permanentis, ſiue ſucceſſiuæ, diſcernendum eſt intellectus acumine, vt dictũ eſt inter entia, quorum propria perfectio conſiſtit in intenſione, & quorum propria perfectio conſiſtit in extenſione: quia in illis extendi eſt extra limites rõnum formalium ſuarum, & ꝓpterea non concludit maiorem perfectionem virtutum actiuarum illorum entium. In iſtis autẽ extẽdi eſt infra rationes formales eorum, & eſt ipſum eorũ intendi: & ideo idem exigit & concludit in virtute eorum actiua ꝑ ſe primò quod in illis infert intendi, ſi inuenitur virtus per ſe primo actiua quantitatis. Vnde non obſtat ꝓpoſito ſi quis dicat non dari in rerũ natura hoĩ virtutem q̃tificatiuam motus: nobis enĩ ſat eſt veritas conditionalis quæ permanet ẽt antecedente & cõſequente impoſſibili. Similiter puerile eſt, ſi qs putet dictum proceſſum ideo nõ tenere in effectibus q̃titatis extenſiuæ, ſed intenſiuę, quia in extenſo, id quod addit, licèt perfectio quædã ſit, nõ includit in ſe minus extẽſum, & aliqd vltra: intẽſiuũ autẽ includit in ſe remiſſum, & aliqd vltra ꝑfectionis addit: & ideo hoc requirit maiorem virtutem: illud verò æqualem. Puerile inquã dixi, quia ſic habet maius, ſecundum extẽſionẽ ad minus, puta ſpatium duarum horarum, ad ſpacium vnius, aut bicubitum ad cubitum: ſic maius intenſiuè ad minus: puta calor vt quatuor ad calorem, vt duo: vtrobique ſiquidem maius claudit minus, & aliquid perfectionis propriæ rationis formalis addit. Conſtat autem ex dictis, quòd in prædicto proceſſu nulla eſt ratio exigens, aut ſupponens aliam ſimilitudinem proportionũ inter intenſum & extenſum, niſi maioris ad minus. Argumentum enim ſemper eſt hoc modo: Poteſt ꝑ ſe primò in aliquantum, eſt aliq̃tò virtutis: ergo qui poteſt in maius, eſt maioris: ergo in infinitum eſt infinitè. Nihilominus diligenter aduertẽti apparebit, ꝙ quẽadmodũ in extẽſo pars addita perfe-

el non includit priorem,& ideo ſeorſum non infert maiorem uirtutem: ita in extenſo gradus, verbi gratia, additus non includit priores, nec eſt maioris perfectionis gradus quartus albedinis, quàm ſi ſit primus: nec ex perfectione maiori ce quartus gradus ſeorſum infertur maior uis calefactiua: ſed ex eo ꝙ totum calidum puta hñs quatuor gradus caloris, eſt perfectius, quàm calidum vt duo, quemadmodum etiam arguitur ex eo, ꝙ totum extenſum eſt perfectius.

Friuolum quoque omnino eſt, ſi quis admittat prædictum ꝓceſſum tenere quò ad affectus quantos, quantitate permanente, non autem ſucceſſiua. Oportere.n. abradere principia tradita in ſexto & ſeptimo & octauo Phyſ. de virtutibus motiuis & earum proportione: cum motus & tẽpus, & de quibus eſt ibi ſermo, ſucceſſiua entia ſint. Stat ergo veritas primæ conditionalis.

Secunda autem conditionalis eſt iſta, Si A mouet tempore infinito vnum motum continuũ,&c. A eſt mouens immobile. & accipimus, mouere propriè, ut diſtinguitur contra mutare. Et rurſus accipimus, mouet, vt motor, non vt inſtrumentum motoris. primum pp illuminationem; ſecundum pp corpus cæleſte trahẽs ſecum ignẽ: quem nihil minus traheret, ſi idem ignis numero perpetuò conſeruaretur, ſecundum totum; & partes: & etiam pp primum orbem trahentẽ ſecum alios: ut multis placuit, quamuis nõ ſufficienter. Probatur iſta conſequentia 8. Phyſi. tex. 85. ex propoſito: & 12. Metaphy. tex. 43. ex hoc ꝙ motor motus non ſemper eodem modo ſe habet aut in ſe, aut in ordine ad mobile: id aũt, à quo ſemper ꝓuenit idem, eodem modo ſe habere neceſſe eſt utroque modo: vt patet, ergo.

Ex his autem duabus conditionalibus verificatis antequam veniamus ad tertiam, iam patere põt diſtinctio ſuperius præmiſſa cum ſuis membris in ſpeciali. Liquet.n. iam ꝙ perpetuitas motus duabus atteſtatur cauſis, ſ. infinitate virtutis per ſe primò cauſantis ipſam, aut immobilitate motoris: & conſequenter ꝙ diuerſimodè ab illis depender, & illas infert: quoniam infinitatẽ non infert niſi virtute per ſe primò ſeu ex ꝓprię latitudinis perfectione illam cauſante. Immobilitatem verò virtutis infert in omni uirtute cauſante ipſam. Et meritò: quia immobilitas eſt extra latitudinem perfectionis virtutis iam motiuæ ꝙ quantificatiuæ motus. Infinitas autem rationis formalis cuiuſque infra ipſius latitudinem clauditur. Gradualitas.n. alicuius ſpeciei (puta caloris) etiam ſi in infinitum creſcat, caloris naturam non exit. Immobilitas verò conditio ẽ extra totam latitudinem caloris. Siue enim intelligatur calor vt quatuor, ſiue vt mille, ſiue vt infinitus: nunquam peruenietur ad hoc, ꝙ ſit immobilis infra limites caloris ſtando. Et qđ de calore, exemplificamus de cæteris virtutibus actiuis, formaliter ſumptis ſiue ſecundum rem ſint in materia, ſiue non, intelligi volumus: oportet enim Philoſophum formaliter loqui. Vnde diſtin. iam ꝓbata in terminis ſpecialibus repeti põt ſic: Perpetuitas motus dupliciter põt imaginari. Vno modo à virtute per ſe primò ipſam cauſante: & ſic oportet, ꝙ fiat à virtute infinita intenſiuè: ut patet ex prima conditionali. Alio modo virtute non per ſe primò ipſam cauſante, ſed per ſe primò cauſante talem motum, & ſecundariò cauſante eius perpetuitatem, vel illius conditionem: & ſic oportet quòd fiat à virtute motiua immobili, quæ ex perfectione ſuę virtutis cauſat talem motum, puta Saturni: & ea immobilitate eiuſdem ſemper perſeuerat idẽ faciens. Vt ſic conditio virtutis ſit cã, conditionis effectus, ſicut in primo modo propria perfectio ipſius virtutis eſt propriæ perfectionis effectus, & propter hoc Ariſ. 8. Phyſ. in tex. 78. infinitatẽ temporis (motus adſcripſit infinitati uirtutis, & in tex. 85. adſcripſit immobilitati motoris), ut iaceret fundamenta & ad primum motorem, & ad alias intelligentias inueſtigandum: vt ibidem D. T. notauit. Ex primo enim primũ motorem 8. Phyſ. text. ult. & 12. Metaph. text. 41. concluſit. Ex ſecundo verò numerum intelligẽtiarũ text. 43. & 44. Non enim ibi inueſtigatur numerus infiniti motoris (vt quidam rudes & cęci dicunt) ſed numerus motoris inalterabilis & immobilis: vt patet ex fine tex. 41. & ex ipſo text. 43. ubi ſemper eſt ſermo de immobilitate motoris tempore æterno, &c.

Tertia igitur conditionalis, cuius antecedens ſupponit Ariſ. cum ſuis ſequacibus, eſt iſta, Si cęlum mouetur tempore infinito, primum mouens ipſum eſt infinitę uirtutis intenſiuè. Et aduerte difformitatem inter hanc conſequentiam & priores. In prioribus enim inferebatur, A mouet, &c. ergo, A eſt infinitæ uirtutis: ut in prima: uel, ergo A eſt uirtutis immobilis: ut in ſecunda. In hac uerò non inferimus, Ergo mouens cęlum: nec, Ergo quilibet motor cęleſtis: ſed, Ergo primũ mouens eſt uirtutis infinitæ intenſiuè. Probatũ iſta ſic: Cælum mouetur tempore perpetuo: ergo ab aliqua uirtute per ſe primò & directè potente in ſempiternitatem motus, talis eſt infinita intenſiuè: ut patet ex ueritate priorę conditionalis probatæ: ergo inuenitur aliqua virtus infinita intenſiuè. Aut igitur iſta uirtus eſt in quolibet motore cæleſti, aut in primo tantum. Non in quolibet: tum quia neuter ab altero dependeret in ſempiternè mouere: fatuum enim eſt ponere infinitum ut ſic dependere: tum quia aliquid cõueniret pluribus primò, ſ. mouere ſempiternè: quod eſt impoſſibile, ut monſtratur primo Poſter. ergo in primò motore tantum. Totus proceſſus clarus eſt firmus, ſi prima conſequentia probabitũ. Cuius uis conſiſtit in iſta categorica, Sempiternitas motus cauſatur ab aliqua uirtute, per ſe primò intendente & potente in ipſam. Hac igitũ ꝓpoſitionę ꝓbata, nihil remanebit huius rõnis probandum. Probatur ergo primò, quòd hoc ſit poſſibile: deinde ꝙ ſit de facto. Primum ꝓbatũ: quia ſi eſſet inconueniens aut impoſſibile, ſempiternitatem motus cauſari ab aliqua virtute actiua per ſe primò, hoc non eſſet, niſi uel quia duratio motus, cuius ſpecies eſt ſempiternitas, nõ eſt res ſeparabilis à motu, ſed ſimul eſt & nõ eſt, & fit & non fit cum motu: ac per hoc ſufficienter fit à quolibet mouente, ſicut & motus: uel quia duratio motus paſſio motus eſt: eo ꝙ tempus, ut dr̃ in 4 Phyſ. tex. 130 & 12. Metaph. tex. 29. aut eſt idem motus, aut eius paſſio. Paſſioni aũt non debetur aliud agens quàm productiuum ſubiecti: ut patet inductiuè. Vel quia, ut ſuperius tactum eſt, duratio motus non eſt niſi conditio eius: conditionibus autem rerum non debetur propria virtus actiua: ſed ſat eſt conditiones actiuas ſequi. Præter enim hæc tria non apparet ratio, quare impoſſibile, aut inconueniens, ſit ſempiternitatẽ uendicare ſibi uirtutem ꝑ ſe primò eius actiuã: ſed nihil horum impedit. Inſeparabilitas ſiquidẽ duarum rationum formalium, etſi concludat, ꝙ producens unam in rerum natura producat alteram: non tamen concludit, ꝙ à quocunque ꝓducatur per ſe primò vna, ab eodem producatur per ſe primò & altera. Quamuis enim eſſe ens ſit inſeparabile ab eſſe tale uel tale ens: & per hoc habeatur, quòd cauſans tale ens cauſet etiam ens: non tamen ſequitur, Ergo ſi eſt cauſa per ſe talis entis, inquantum tale, ergo & inquantum ens: vnde Ariſ. in 6. Metaphy. in principio uenatur principia, & cauſas entium, inquantum entia.

Durationem autem paſſionem eſſe motus etſi verum ſit quò ad aliquid: puta quia ſub ratione tẽporis diffinitur per motum, & inſeparabiliter cõ-

co-

comitatur ipſum tanquam poſterius ſuum prius: non tamen eſt uerum ſimpliciter: quia conſtat quòd uerè, & ſimpliciter paſſio alicuius ſic producitur conſecutiuè ad productionem ſubiecti, vt à uirtute per ſe primò productiua ſubiecti, ſecluſo quocunque extrinſeco, ſufficienter emanet. Duratio autem ſiue ſempiternitas motus non emanat à uirtute motiua, ut ſit ratione ipſius uirtutis, ſed conſequitur conditionem extrinſecam ipſius uirtutis, ſilicet durationem eius, ut patet inductiuè. Non eſt igitur paſſio propriè loquendo, ſed potius conditio inſeparabilis. Nec ex hoc quòd talis conditio pōt poni in eſſe ex conditione uirtutis motiuæ, concludi pōt, Ergo ſuperfluè quæritur alia cauſa: quoniam non quæritur cauſa ad hoc, ut ſiat abſolutè. ſed ad hoc ut per ſe primò ſiat.

Non.n. ſuperfluè quæritur à quo ſe primò ſiat animal, quamuis ſciamus ipſum ſieri à generante hominem & bouem. Nec inconueniens aliquod ſequitur, ſi tam nobilis conditionis motus, qualis eſt ſempiternitas, ſpecialis cā quæratur, & nō ſat ſit credere, ꝙ ſiat ut conditio præcisè: nihil.n. contra principia naturalia, aut metaphyſica, aut quæcunque alia apparet ſequi: imò inueſtigatio hæc conſequens eſt proceſſibus Ariſt. in 6. & 7 & 8 Phyſi. vbi cauſas motus aptauit ſecundum diuerſas ꝓportiones ad eius durationem. Non eſt igitur impoſſibile aut inconueniens, ſempiternitatem motus talem eſſe effectum: ꝙ poſſit ꝓduci ab aliqua uirtute ꝑ ſe primò. Quòd aūt hoc ſit de facto ꝓbatur primò: qa ut dr̄ 2 Phy. tex. 26 & 8. text. 30. ſꝑ ponendum eſt id quod eſt aut cauſat ꝑ ſe ante id q̄d eſt aut cauſat ꝑ aliud. Conſtat aūt ꝙ cauſans ſempiternitatem motus, qa immobile cauſat eam ꝑ accidens, ſeu ꝑ aliud à uirtute ſua actiua, ergo debet præcedi ab eo quod ex ꝓpria ꝑfectione ſuæ virtutis actiuæ ſempiternitatē facit: hoc.n. tm̄ eſt quòd ꝑ ſe primò illam cauſare poteſt.

Secundò, quòd ſempiternitas motus cęleſtis eſt effectus digniſſimus: ut eius effectus oñdit, ſ. ꝑpetuitas omnium generabilium & corruptibiliū, ad quam tota ſphęra actiuorum & paſſiuorum & ſingula in ea contenta ſcd̄m uires conantur, & ꝑ ea agunt, qcquid agunt: ut Auer. dicit 2 Cęli, cō. 17. & Alber. Mag. ibid. confirmat. Irrationabile eſt aūt effectum adeo nobilem in rerum natura abſq; ꝑ ſe primò cā actiua fateri. Et confirmat. Quia cum in motu cęleſti ſint conditiones, ſ. ſempiternitas, & determinata uelocitas, q̄ in ſui ratione claudit tp̄s: ut patet in 4. Phyſi. text. 95. & ſempiternitas eius ſit nobilior determinata uelocitate, ut ex effectibus de ſe patet, & 12. Methap. com. 41. habetur: vbi certa uelocitas finitati virtutis; ſempiternitas uerò Infinitati attribuitur motoris abſq; potentia omnino. ſecundo quoq; cęli tex. 17. dr̄ ꝙ ſempiternitas eſt proprium diuinitatis opus, & Platonicis confirmantibus, ibidem à S. Tho. cognominus entia tm̄ ſempiternitatis, quaſi tum diuinitatis ſapere: & determinata uelocitas abſque dubio habet cauſam ꝑ ſe primò ipſam cauſantem apud omnes Philoſophos: quæ dementia eſſet ſempiternitatem cœleſtis motus cā per ſe primò priuare? Relinquitur igitur rō tota, & ſtabilis & efficax: cum etiam fugiendi uia conceſſa non ſit. Duobus.n. modis poterat qs tm̄ laborem ſine priuare. Vel dicendo ꝙ ſempiternitas motus non hēt cām ꝑ ſe primò actiuā: qđ eſſe neſas oſtenſum eſt: uel dicendo, ꝙ hēt qdem ſed illa eſt uirtus infinita, immobilis. Et hoc oſtenſum eſt eſſe ignorantiam propriæ vocis: quia nulla uirtus ꝑ ſe primò actiua alicuius, eſt actiua illius ex aliquo extra eius ꝓpriam rationem formalem; alioquin eſſet actiua illius, circunſcripto omni alio, & non circunſcripto omni alio qđ implicat. Impaſſibilitas aūt & uniuerſaliter immobilitas, vt de ſe patet, & ſuperius declaratum eſt: extra latitudinem eſt cuiuſque rōnis formalis uirtutis actiuæ formaliter ſumptæ: vnde dicere ꝙ virtus A ſit per ſe primò actiua ſempiternitatis, & dicere ꝙ ideo eſt actiua ſempiternitatis, qa eſt immobilis: & ſemper manet eodem modo, eſt ignorare propriam vocem.

His ergo præmiſſis, ad motum dubium contra ꝓceſſum Ariſt. redeundo, dicimus ꝙ quia ſempiternitas motus exigit per ſe in primo motore ſeu in eius ꝓpria potentia actiua infinitatem intenſiuam: & hoc non hēt ex eo, ꝙ ponitur in motu infinito ex ꝑte mobilis, nec ex eo ꝙ ponitur in motu infinito ex parte ſpatij infinities iterati, ſed inquantum eſt ſcd̄m ſe effectus qdem, cui accidit ꝙ hoc uel illo mō ſoluetur: ideò ex ꝓpria rōne ſempiternitatis motus ſiue ſaluetur in motu infinito ꝑ ſe, ſiue infinito per accidens, concludi optimè poteſt abſq; æquiuocatione infinitas intenſiua primi motoris potentiæ ꝑ ſe primò in ſempiternitatem. Vnde attenta ſempiternitate motus formaliter, & relata ad uirtutem actiuam per ſe primò illam reſpicientem, quamuis æquè bene concludatur Infinitas intenſiua illius virtutis, ſiue hoc ſiue illo modo ponatur: Ariſt. tamē à notiorib. doctrinam ſubtiliſſimam tradens deduxit in text. 78. ex ſempiternitate motus poſita in motu infinito ex parte mobilis, infinitatem intenſiuam potentiæ: & in tex. vlt. ex eadem ſempiternitate motus poſita in motu infinito ex ꝑte ſpatij concluſit infinitatem primi motoris. Inſinuans nihil obſtare rōni ſumptæ ex ſempiternitate formaliter accepta in quouis motu ſaluari ponat. Propter quod in tex. 78. non poſuit mobile infinitum, ſed tp̄s tm̄: vt doceret, ꝙ non concludebat ſibi infinitatem potentiæ ex infinitate mobilis, ſed ex propria rōne infinitatis temporis, & in tex. vlt. ſcd̄m utranq; tranſlationem nō ſat fuit Ariſt. abſumere, quòd primum mouens mouet motu perpetuo, aut tꝑe infinito, ſed ſubſumpſit vtrunque ſimul: vt oſtenderet, ꝙ non arguit abſolutè ex hoc ꝙ mouet ꝑpetuò (cum hoc ſit cōe omnib. motoribus cęli) ſed ex eo, quod ſic mouet tempore perpetuo, ut ipſam infinitatem temporis per ſe primò cauſet: alioquin nugatio commiſſa eſſet in illa minore: quam neſas eſt Ariſt. imponere.

Formaliter ergo dubium ſoluendo dicimus, ꝙ medium ad ꝓbandam illam minorem, ſ. Primus motor eſt uirtutis infinitæ, & hoc, Mouens per ſe primò tꝑe infinito ita ꝙ maior ſyllogiſmi ſumpta ex tex. 78. eſt iſta, Mouens per ſe primò tēpore infinito, eſt uirtutis infinitæ. Minor verò ſumpta in tex. vlt. eſt iſta, Primus motor mouet ꝑ ſe primò tꝑe infinito: ergo primus motor virtutis infinitæ, ubi nulla æquocatio interuenit. Et Maioris ꝓbatio ex infinitate tꝑis ſaluati in motu infinito ex parte mobilis, non obſtat, ſed magis atteſtatur ꝓceſſui: qa ꝓportio uirtutis ꝑ ſe primò reſpicientis durationem motus, ad finitatem, & infinitatem tꝑis, abſolutè declarata, & concluſa eſt ibi in materia clarius eam repræſentante, ſ. in motu infinito per ſe: ut ex notioribus fieret doctrina. Differt aūt deductio hæc à ſubtiliſſima deductione, quam D. Thom. 8. Phyſi. docuit in duobus. Primò in medio termino. Cùm enim medium Ariſto. ſit mouens tꝑe infinito, ille appoſuit ly Per ſe, ſupra ly Infinito; nos verò ſupra ly Mouens. Secundò in Minore: quia apud nos, minor eſt vera de facto quò ad operationem primi motoris: apud illum verò minor eſt vera quò ad uirtutem primi motoris. Non.n. de facto primus motor mouet tꝑe infinito per ſe: ſed oportet eum eſſe tantæ uirtutis, ꝙ quantum parte virtutis ſuæ poſſet mouere tꝑe infinito ſe: quia cauſæ ꝑ ſe oportet rñdere effectū ꝑ Primus autem motor eſt cauſa per ſe infinita:

motus: ergo ſiue ſit poſſibile tēps infinitum per ſe inueniri, ſiue nō, oportet primum motorem tantę uirtutis eſſe, ꝗ eſt per ſe cauſa infinitatis motus. Conueniunt tñ hæc deductiones in concluſione (quia utrobiq; cōcluditur infinitas intenſiua primi motoris) & in radice: quia vterq; proceſſus ponit primū motorē eſſe per ſe cām durationis infinitę ipſius motus. Sed ille proceſſit ex eo ꝙ cāę ꝑ ſe oportet eſſe tantā uirtutē, ut poſſit in effectū per ſe: quod fundatur ſuper ſecdo Phyſ. tex. 36. Iſte verò, ꝙ cām per ſe primò alicuius, oportet proportionaliter augeri ſm augmētu proprium effectus ſui, cuius fundamenta ſuperius dicta ſunt.

Et ut multis phyloſophantib. cōplaceamus, qui uolunt potius cū Auer. ꝗ cū alijs uerū ſequi: oſtēdendum ſupereſt hoc idē Auer. docuiſſe. In 12 ſiquidem Metaph. com. 41. poſtquam concluſit iuxta demonſtrationē 8. Phyſ. ꝙ uirtus infinita requiſita ad mouendum tpe infinito corpus cœleſte, nō eſt in magnitudine, quia moueret in non tpe: mouet ſtatim dubium cōiter tactum à doctorib 8. Phyſic. ſ. Cur ſi ponitur uirtus infinita in magnitudine, ſequitur motus in nō tpe: & ſi ponat extra magnitudinem, non ſequitur motus in non tpe: quæ eſt rō difformitatis? Et ſtatim rñdet, ꝙ hoc ideo eſt, quia motus cęli fit à duobus motoribus: quorum alter eſt finitæ motionis, & eſt anima cęli: & alter infinitę, & eſt potentia oīno ſine materia: & ꝙ motus cœli à motore finito hēt, ꝙ fit in non tpe, & à motore infinito, ꝙ ſit tpe perpetuo. Vbi à plano ſenſu literę non diuertendo, manifeſtè patet, ꝙ ipſe eſt opinatus primum motorem eſſe infinitæ uirtutis intenſiuæ, & ꝑꝑ iſta infinitatem cāre per ſe primò ſempiternitatem motus cęli, & in hoc differre à cæteris intelligentiis: quę cum ſint immobiles, poſſunt uirtute propria cāre perpetuitatem motus: per accidēs tñ, ut ex dictis patet. Et quia ꝑdicta uerba Auer. alijs locis eiuſdem contradicere uidentur (ut adduximus arguēdo ad oppoſitum) iō à diuerſis diuerſimode expoſita, uel potius extorta ſunt: prout quilibet uoluit non ſe Auerroiſtam, ſed Auerroim ſuum facere; vñ oportet expoſitiones eorum afferre, ut firmetur ueritas. Quidā igitur dixerūt, ꝙ Auerrois intēdit ꝙ ſit finitus intenſiuè primus motor: infinitus āt in duratione: non tñ formaliter, ſicut alij motores: ſed ēt cāliter: quia ſempiternitas motus aſcribitur fini ipſius motus, qui eſt purus actus oīno, & per hoc differt à cæteris motorib. Et hi diuiſi ſunt in duas uias. Nā qdā eorū dicūt ꝙ illa diſtinctio motoris in finitū & in infinitū, eſt diſtinctio realis: quidā uerò quòd eſt diſtinctio rōnis tñ primum motorē ſm ꝙ eſt finis & ipſummet ſm ꝙ eſt agens, & ſm quod agens mouet in tpe, qa eſt uigoris finiti intenſiuè: ſm uerò ꝙ finis ꝑpetuat motū: & iō dr infinitus in duratione cāliter. Alij verò dixerunt, ꝙ primus motor non eſt uirtutis finitæ nec infinitæ intenſiuè: qa non eſt uirtutis actiuæ, ſed dr infinitæ cāliter, cāliſtate finali: ut dictū eſt. Alij aūt dixerunt, ꝙ illa uerba Auerrois examinanda & gloſſanda ſunt ſm determinationes factas in de ſubſtantia orbis, &c. ubi magis ex propoſito tractauit rē hanc, ubi manifeſtè negauit infinitatē intenſiuā. Sed ꝙ oēs hmōi rñſiones errant, manifeſtatur. Et primò ꝙ loquatur de infinitate intenſiua, ꝓbatur primò ſic. Quandocunque fit aliqua diſtinctio ꝑpoſita habens plures ſignificationes, & alterū oppoſitorū declaratur ab ipſo diſtinguente quò ad quid nominis, ſm quā intenſionē ſumitur, reliquū dēt ſumi ſm oppoſitā intētionē. Patet iſta: alioqui periret oēs certitudo diuiſionū & ſyllogiſmi diuiſiui, &c. ſed Auer. diuiſit motorē cęli in motorē finitæ motionis, & infinitę motionis: & deſcripſit alterū mēbrū, ſ. motorē finitæ motionis ꝑ finitatē intēſiuē, ut patet: quia ibi expreſsè ſubdit, Dicere finitatē eſt dicere proportionem motoris ad motam rem: ergo reliquū membrum, ſ. Motor infinitæ motionis, eſt deſcribendum ſm intenſionem oppoſitam, ſc. ꝙ dicere infinitatem eſt dicere improportionem: & ſic erit motor infinitus intenſiuè. Secundò ſic: Termini qōnis & rñſionis ſm artem demonſtratiuam non differunt, ſicut nec quæſtio differt à concluſione in terminis, ſed in modo. Conſtat autem ꝙ motor infinitus de quo eſt ſermo in queſtione, eſt infinitus intenſiuè: qm̄ eſt ille, de quo dr in 8. Phyſ. tex. 79. ꝙ mouet in non tempore: ergo finitas & infinitas de qua eſt ſermo in reſponſione, eſt ēt intenſiua. Tertiò ſic, Quælibet reſponſio à ſapiente data debet ſumi in ſenſu in quo quæſt. motæ reſpondet: ſed iſta non reſpondet quæſt. motę, niſi intelligatur de infinitate intenſiua: ergo, &c. Declarat minor. Quæſt. eſt uirtus infinita requiſita ad mouendum tempore infinito, poſita in magnitudinē infert motum in non tpe, & poſita extra magnitudinem, non: Huic autem queſito non ſatiſfit dīcēdo, ꝙ hoc ideo eſt, quia ibi ſunt duo motores ſeparati & ambo finiti, ſed alter actiuè, & alter ut finis: & ex motore ut finis eſt ſempiternitas; ex motore verò ut agens eſt ꝙ motus ſit in tempore. Hoc. n. ſiue uerum, ſiue falſum ſit, eſt impertinens quæſito: & ſolicitudo ſuperflua. Tota enim queſtio eſt quare à uirtute ſeparata non ſequitur motus in non tempore, ſicut à uirtute poſita, in magnitudine. Et conſtat ꝙ eſt ſermo de uirtute actiua. Hæc aūt queſtio ut nouitij poſſint ꝑcipere (ſicut & quælibet alia) aliquid certum ſupponit, ſ. infinitatem uirtutis ſiue in magnitudine, ſiue extra. Et quęrit dubium, Quare ſi illa ſit infinita uirtus ponitur in magnitudine, mouet in nō tpe & extra non? Quæratur ergo ab iſtis primò: Qualis eſt illa infinitas uirtutis, quæ ſupponitur, intenſiua, an durationis? ſi intenſiua, hr̄ intentum: ſi durationis, queſt. & nulla & ridiculoſa eſt. Nulla quidem, quia à uirtute actiua infinita in duratiōe poſita in magnitudine, non ſequitur motus in non tpe, ut patet, de uirtute alteratiua, Solis a qua res aliqua alteratur, & tñ in tempore. Nec poteſt dici ꝙ illud eſt uerum tm̄ de uirtute motiua unico motu locali: ſm. n. expreſſe Ariſ. in 8. Phy. tex 69. vñ hoc ſumptu eſt, dicit hoc uerificari in omnib. uirtutibus motiuis quocunq; motu. Ridiculoſa aūt; quia puerile eſt quærere, quare à uirtute finita in vigore, infinita aut duratione ſeparata materia prouenit motus in tpe & nō in toto tpe. Quis. n. eſt adeo rudis, ut ignoret finitatē & infinitatem intenſiuā uirtutis, ſequi uelocitatē certā vel incertā motus, & non finitatē & infinitatē durationis? Vltimū igitur refugiū horū eſt, ꝙ qō illa neutrā infinitatē determinatē ſupponit, ſed infinitatē in cōi: qm̄ ex motu ꝑpetuo neutra infinita determinatè concludit; ſed in cōi concludit, ꝙ oportet uirtutē motiuā tpe ꝑpetuo eſſe infinitā. Vñ dicūt ꝙ qō Auerrois eſt, cū ſit ꝙ uirtus motiua tpe infinito ſit infinita, abſtrahendo ab hac & illa infinitate, quare poſita in magnitudine infert motū in nō tpe, & extra magnitudinē, nō. Et rñſio eſt ſupponendo ꝙ ſi aliqua uirtus poſita in magnitudine, dēt mouere tpe perpetuo, oportet ꝙ ſit infinita intenſiue, ex 8. Phyſic. textu. 78. & conſequenter moueret in nō tpe, ex textu 79. & addēdo ꝙ ſi aliqua uirtus motiua tpe perpetuo ponatur extra magnitudinem. & illa eſt neceſſariò infinita ſm duratione, & diſtinguitur in motorē & agens: & ſic eſt finitæ motionis, i. mouet in tempore, & motorem ut finis, & ſic eſt infinitæ motionis. i. mouet infinito tempore: quod uirtuti poſitæ in magnitudine conuenire non poteſt. Non enim poteſt diſtingui in motorem ut agens & ut finis: & ideo oportet, ꝙ uirtus motiua tempore infinito ſi eſt in magnitudine, moueat in non tempore, extra magnitudinem, non. Sed uerè iſti innituntur telis aranearum. Deficiunt enim dupliciter, ſcilicet in re ipſa, & in expoſitione Auer. In re ip-

ſa qui-

ſa quidē, quia falſum eſt, ꝙ uirtus motiua tp̄e infinito, ſi ponit in magnitudine, eſt infinita intēſiuè, ſi extra magnitudinē, nō. Quærat.n. ab ipſis (ne in æquuoco laboremus) de quali infinitate tp̄is eſt ſermo. Diſtincta eſt.n. ſuperius ex 6. Phy. quia eſt duplex: ex parte mobilis, & ex parte ſpatij: ſuper ſe & per accidens. Si eſt ſermo de uirtute motiua tēpore infinito ex parte mobilis, nulli dubium eſt, ꝙ illam oportet eſſe infinitam intenſiuè: in textu 78. non eſt ſermo de tali uirtute, ſed de prima, ut ex dictis patet. Amplius: Cum Philoſ. obedire debeat rōni. oportet reddere cam, quare cū a a mouēdū B. mobile certa uelocitate, puta motu unius horæ: requiratur tota uirtus intenſiuè, puta ut centū: et ad continuandum illum motum tempore perpetuo ſufficiat ex parte uirtutis motiuæ, ꝙ ſemper perſeueret in eodem uigore: quare, inquā eſt ꝙ uirtus talis ſi ponatur ex magnitudine, ſequitur ꝙ ſit infinita intenſiuè? Hoc.n. neque ex parte perfectionis virtutis, nec ex natura magnitudinis oritur: & tñ hoc eſt ſup qd̄ iſti fundātur. Quòd ſi dicatur ꝙ hoc oritur ex ho., ꝙ illa uirtus actiua ſemper remanere dēt in eodē uigore, hoc puerile eſt: quia ex hoc nihil aliud ſequitur, niſi ꝙ illa uirtus oporteꝙ ponatur in magnitudine inalterabili & incorruptibili. Ex hoc āt. ꝙ uirtus actiua ponitur inalterabilis & incorruptibilis, infiniteque durationis ſiue in quanto, ſiue extra, non hꝫ maior perfectio intenſiua: ut de ſe patet in primo Eth c 7 ab Ariſt. & Auer. dr̄: Et datur exemplum de albo: ꝙ ex hoc, ꝙ ponitur perpetuū, non ſequitur, ergo eſt albius. quia drīam maioris & minoris rōnis non infert driam ſm magis & minus. Vñ ridiculū eſt, ꝙ quidā inter Philoſophos ſe locatus dicant, ꝙ iō nō pōt eſſe uirtus motiua actiuè tp̄e perpetuo in magnitudine, quia oportet ipſam eſſe durationis infinitæ, & per hoc infinitatē intenſiuè Deberēt,n. infrre, ac ꝑ ho inalterabilē, & incorruptibilē ad qd̄ ſequit infinitas intēſiua.

Pudet aut adducere quorundam ſatuitatem dicentium, ꝙ proceſſus non ſit ab Auer. & Ariſt. ad concludendum, primum motorē eſſe incorporeū abſolutè, ſed ad concludendum, ipſum eſſe incorporeum.i. non immerſum materiæ, ad eſſeque eſt tm̄ apud eos ingenerabilib. & corruptibilibus. Rōnis ſiquidem Ariſt à tex 72. ubi inchoat, teſte ipſo Ariſt. ibi cum Auer. tractatus intendentis oſtendere impartibilitatem primi motoris: uis eſt ex natura quanti & extenſi ſiue corruptibilis, ſiue non: ut patet. & in tex. vlt. rationem formans ex efficacia probatorum, & non aliter, concludit primum motorē impartibilem: vnde hoc eſt ſimpliciter error nimis fatuus. Amplius, Hoc dictum, ſ. ꝙ uirtus motiua actiuè tempore perpetuo ſi eſt in magnitudine, eſt infinita intenſiuè; ſi extra, nō oportet uel ex rationibus formalib. terminorum intelligibiliter deducere, uel ſenſibilibus aſſumere. Sed iam oſtenſum eſt ex rationibus terminorum hoc non deduci: ſed oppoſitum quò ad primam partem, & ſenſibilia idē teſtantur. ergo hoc eſt uoluntariè dictum. Ex ſenſibilibus enim habemus. ꝙ uirtus alteratiua Solis eſt motiua actiuè, & eſt in magnitudine: & tñ non eſt infinita intenſiuè, nec alterat in non tempore. Nec pōt dici, ꝙ quia ſermo eſt de uirtute actiua motus localis, iō inſtantia non militat. Tum, quia eadem eſt ratio quò ad mouere in non tempore, & infinitatē intenſiuam de uirtute alteratiua & motiua ſecundum locum, & uniuerſaliter motiua ſi ponantur in magnitudine, ut dicitur. 8. Phyſ. text. 79 ut iam adductum iterum eſt. Tum quia ſi idem alterabile ſemper ſupponeretur alterationi Solis, tūc Sol unum numero motum perpetuum poſſet continuare, nulla facta augmentatione ſuæ uirtutis quidquid ſit de antecedente huius conditionalis: & ſic uirtus finita intenſiuè, infinita duratione, moueret in tempore infinito unum motum continuum, & non in non tempore. unde ꝙ de facto non ſit hoc, eſt per accidens, quantum eſt efficacia uirtutis. Accidit enim tantæ uirtuti, ꝙ unū ad plura ſubijciuntur, &c. & nihilminus poſſet in unum ſemper, quàm plura. In expoſitione autem uerborū Auerrois errant; quia ex huiuſmodi ſenſu non habetur reſponſio ad quæſitum: eſſet enim reſponſio, ꝙ ideo uirtus motiua tempore infinito poſita in magnitudine moueret in non tempore, & poſita extra magnitudinem, non: quia uirtus extra magnitudinem diſtinguitur in motorem ut agens, & motorem ut finis: in magnitudine autē, non. Ex hoc autem quomodo haberi poſſit quæſita differentia, centum iuga bouū non deducerēt.

Quartò principaliter probatur, quòd de infinitate intenſiua ſit ſermo Auer. ibidem. ex eo, ꝙ ibi dicit, quòd motus cœli inquantum eſt ab anima cœli ſortitur determinatam uelocitatem; inquantum uerò eſt à primò motore, ſortitur ſempiternitatem. Ex hoc enim arguitur ſic: Aut intendit, ꝙ motus cœli habeat ſempiternitatem à primo motore effectiuè, aut finaliter. Si effectiuè, cū in hoc ponat differentiam inter primum motorem, & animam cœli, tripliciter poteſt hoc imaginari.

Primò, ꝙ anima cœli, aut non efficiat, aut non ſufficienter poſſit efficere ſempiternitatem motus: & ideo attribuatur primo motori tanquam cauſæ ſufficienti: & hoc conuincitur demonſtratiuè eſſe falſum ſupponēdo animam cœli eſſe virtutem motiuam immobilem: ut patet ex 8. Phyſ. tex. 85 & ex ſupradictis. Secundò ꝙ anima cœli dependenter illam faciat; primus autem motor independenter: & ideo attribuitur primo motori, ut eius cauſæ actiuæ independenter. Et hoc conuincitur eſſe contra Auerroim ibi: aut loquimur de communi dependentia, qua omnia entia alia à primo, & actiones eorum dependent à primo: & ſic non ſaluatur commentum. ponens differentiā inter ſempiternitatem & determinatam uelocitatem motus cœli in hoc, ꝙ illa eſt à primo motore; hæc ab anima cœli. tali.n. dependentia communi tam ſempiternitas, quàm determinata uelocitas eſt à primo motore mediāte anima cœli. Aut loquimur de ſingulari dependentia: quia in faciēdo talem effectum, ſ. ſempiternitatem motus, anima cœli dependet à primo motore. Et hoc conuincitur eſſe impoſſibile, tenendo primum motorem finitum intenſiuè; & deducitur ſic. Motore ſufficiente ex his quæ in ſe intrinſecè ſunt applicato mobili diſpoſito, circumſcripto quocunque alio, excepta communi dependentia ad primum, neceſſariò prouenit effectus proprius illius motoris. Patet iſta ex terminis: alioquin nulla eſſet via ad probandā cōſecutionē cauſæ ad effectū, & econuerſo. Sed aīa cœli eſt actiuū ſufficiens ex ſuis intrinſecis reſpectu motus æterni: ergo circūſcripto quocunque alio excepto cōi influxu primi, poteſt in motū æternū: ergo nulla eſt opus ſpeciali dependentia. Probatur minor ex eo, ꝙ aīa cœli habet ex ſuis intrinſecis duo requiſita ad faciēdum ſempiternitatem motus. ſ. tantā uirtutem intenſiuè (puta ut mille) & immobilitatem: quilibet.n. motor habens hęc duo, poteſt ſempiternū facere motū; quāuis nō ꝑ ſe, ut dictu pluries eſt: Tertiò, ꝙ aīa cœli licèt ſufficienter. tn̄ ꝑ accidēs facit ſempiternitatē motus; primus aūt motor facit eā ꝑ ſe: & iō attribuit primo motori: ut eius cāæ actiuæ ꝑ ſe primò intendenti illā. Et ſic hꝫ intentum: quia, ut ex prima conditionali probata patet, ex hoc ſequit, Ergo primus motor eſt uirtutis infinitæ intenſiuæ. Et in rei ueritate iſta vēmens Auer. in illu locu. Loquitur enim de actiua cauſalitate, ut quæſtio nota oſtendit, & non intendit ſubtrahere ab anima cœli cauſalitatem actiuam ſempiternitatis, ſed perſeitatem cauſalitatis: cuius nulla virtus finita eſt capax, ut patet ex dictis. Vnde cauſam actiuam per ſe determi-

natæ velocitatis poſuit animam, ſempiternitatis verò primum motorem. Si finaliter, hoc poteſt dupliciter imaginari. Primò, vt ſit ſermo de dependentia communi: quia oĩa cauſantur in genere cauſæ finalis à primo. Et hoc eſt contra Auer. ibidem: qm̃ hoc modo non ſaluatur ſua differẽtia inter terminatam velocitatem motus, & eius ſempiternitatem: hoc etenim modo vterque effectus dependet finaliter à primo motore. Secundò, vt ſit ſermo de aliquo ſpeciali modo dependendi, in genere tñ cauſæ finalis. Et quãtum verba eorum ſonant, videntur dicere, ꝙ quodam ſingulari modo ſempiternitas eſt à primo fine quo nõ eſt determinata velocitas: ſic ꝙ ſempiternitas motus in hoc differt ab eius velocitate: ꝙ iſta ſufficienter fiat ab agente; illa aũt non niſi adiuncta cauſalitate finali primi motoris. Sed quia facile eſt dicere diſtinctionem in qualibet re quãmuis ardua, & inexercitati eſt admittere illam in aere: ideo quæramus ab iſtis, quomodo ſit iſta dĩa. Hoc n. non poteſt niſi tripliciter imaginari. ſ. aut ſic, ꝙ ſempiternitas careat cauſa actiua, & finali tantũ attribuatur. Et hoc eſt ridiculum. qm̃ non eſt intelligibile, ꝙ aliquid effectiuè producat motum, & non producat eius durationem, maximè cum tempus, quod eſt duratio illa (vt 12. Meta. tex. 29. dr̃) aut eſt ipſe motus, aut eius paſſio. Conſtat aũt, ꝙ hæc ab eodem fiunt actiuè ſcd̃m rem, quãmuis non eodem modo: põt. n. eorum, quæ ſunt, idem realiter vnum per accidẽs, produci ab agente inferi, & alterum per ſe: vt patet cum Socrates generat Platonem: tunc. n. licèt fiat Plato per ſe: fit tñ corpus vel miſtum per accidens, vt dr̃ in 1. Phyſ. tex. 76. aut ſic ꝙ ad determinatam velocitatem cauſa actiua ſufficit abſq; finali, ad ſempiternitatem autem, non. Et hoc etiam eſt ridiculum: quia finis eſt cauſa cæterarum cauſarum: nulluſq; eſt effectus naturæ: aut artis abſq. fine. Aut ſic, ꝙ ad determinatam velocitatem cauſa actiua cũ fine cõi ſufficit; ad ſempiternitatem autem non: ſed requiritur ſpecialis ratio depẽdentiæ ad primum motorem, vt finem. Et hoc eſt iterum loqui in aere: niſi huiuſmodi ratio aſſignetur. Nec apparet alia ratio, quàm illa, quæ in eodem com. 41. ex intentione Themiſtij ſubditur. ſ. ꝙ motor, qui mouet ad conſequendum aliquid, vel conſeruandũ aliquid trãſmutabile neceſſe eſt, ꝙ qñq. ceſſet. Motor aũt, qui mouet propter aliquid ſemper in actu immutabile, qua ratione mouet vno tempore, mouet ſemper. Et ſic habetur ſpecialis rõ dependentiæ ſempiternitatis ex fine, quæ non hr̃ in velocitate motus. Sed adducere hoc ad propoſitũ nouitiorum eſt. Cum. n. omnes animæ cęleſtes prima intentione operentur propter ſe (vt dr̃ 12. Metaph. comm. 36. & ſecundo Cœli, com. 17. & 21) & ipſarum natura ſit immutabilis in actu: & earum opera ſint ſicut opera artium: (vt dr̃ 12. Metap. com. 44.) & finis ſit principiũ in operabilibus: vt dr̃ in 2. Phyſ. tex. 58. Quemadmodum ex actualitate immutabilis finis ſumunt animę illę rõnem ſempiternitatis in ſuis operibus, ita ex alijs conditionibus nobis ignotis ſumunt rõnem tantę uelocitatis, & quare magis ab Oriente moueant uerſus hemiſphærium ſuperius, & alia huiõi. n. omnia fiunt ꝑꝑ melius: ut ex ſecundo Cœli, tex. & cõ. 34 hr̃. Et ex fine neceſſe eſt bonitatem earum fieri, cum naturalia agantur ꝑꝑ finẽ, ut dr̃. 2. Phy. tex. Vnde ex hoc non magis habet, ꝙ ſempiternitas ſpecialiter dependeat à primo, quam certa uelocitas: vtrumque. n. eorum habet hoc modo ſpecialem rationem dependentiæ ex fine. Amplius. Cũ ratio ſempiternitatis motus ſufficienter ſumatur ex his finis conditionibus. ſ. ꝙ ſit in ſe actu, & habitu & mouente immutabilis: & hæc ſint cõia omnibus motoribus cęlorum reſpectu propriarum eſſentiarum: nihil proprium primo motori dixiſſet Auer. ſed totum qđ dixit conuenit oĩbus animabus cœlorum in rõne finis. nec poteſt dici, ꝙ dictum Auer. cõe quidem eſt omni motori ſeparato in rõne finis. ſed appropriatur primo ꝑꝑ dependentiam aliorum à primo & in rõne finis quia ſic non ſaluatur dĩa inter ſempiternitatem & uelocitatem: vtraque. n. ꝑꝑ independentiã primo eſt attribuenda fini. Quod ſi tanquam ad ultimum refugiũ recurrendo dicat, ꝙ ſempiternitas motus dependet à primo fine quodam ſingulari modo ignoto nobis: & hoc cognoſcit ex hoc qđ omnes motores cęleſtes conueniunt in ſempiternè mouere; non aũt in uelocitate motus (hoc enĩ ideo eſſe credendum eſt, quia rõnem ſempiternitatis habent reſpiciendo primum: uelocitatẽ uerò reſpiciendo propria.) Hoc eſt contra Auer. qui expreſsè dixit in ſecundo Cęli com. 38. ꝙ motores Inferiores ſumunt rões ſuarum uelocitatum ſecundum ꝙ magis deſiderant aſſimilari primo. Et loquitur non ſolum de motu diurno, ſed ẽt in circulo obliquo. Deinde hoc non eſt ſufficienti ratione firmatum: ꝙ n. conueniant omnes ſempiternitate motus, vt dicit Auer. in ſecundo Cœli, com. 38. & 71. & alibi, eſt quia conueniunt oẽs in hoc, ꝙ ſunt motores immateriales. Et ideo hoc non oportet conijcere ꝙ ſit ex ſingulari modo dependendi à fine: cum clarè pateat, ꝙ finis cõis cum immaterialitate numeris ſufficiat, nec locus eſt coniecturis in manifeſtis. Amplius. Velocitas de qua ibi loquitur Auer. vt patet in commẽ. nihil aliud eſt quàm temporalitas. in qua omnes motores cęli conueniunt, ſicut, & in ſempiternitate: nullus n. mouet in non tempore. Reſtat ergo, ꝙ de infinitate intenſiua ſermo Auer. ibidem ſit. Et licèt euidentiores ſint prædictæ rationes, ſi duo motores ſcd̃m rem in primo orbe ponuntur, efficaces tñ ſunt ẽt ſi duo ſcd̃m rationem, vnus autem ſcd̃m rem ponitur, vt patere põt cuilibet eas explicare ſcienti. Vnde omnes expoſitiones commẽti prædicti falſæ apparent. Vltra aũt ordinem librorũ Auer. non penſant. Cum. n. conſtet ex ſecundo cœli c. 3. ꝙ tunc iam fecerat libellum de ſubſtantia orbis: & ex pluribus commentis, quæ tunc etiam fecerat ſuper libros Phy. & ex 12 Met. com. 65. ꝙ iuuenis erat quando fecit ſuper lib. de Cœlo, & ſperabat in com. 351. ſe perfecturum Aſtrologiam, & ꝙ ſenex ſcripſit ſuper Metaphy. manifeſtè liquet, quòd omnia dicta Auer. ſunt examinanda ad 12. Metaphy. eius, & non econuerſo: quoniam opus illud teſtamentum eius eſt.

Secundus modus oſtendẽdi infinitatẽ intẽſiuam primi motoris.

Secunda autem via ad oſtendendam infinitatẽ virtutis Dei glorioſi ſumpta ex S. Thom breuior eſt. Et ſuppono Deum eſſe cauſam actiuam alicuius ſubſtantiæ, ſiue mundi, ſiue primæ intelligẽtiæ, ſiue omnium incorruptibilium, ſiue ab æterno, ſiue in tempore: nihil. n. horum refert, dummodo concedatur per ſimplicem emanationem (quã nos creationem dicimus) Deum aliquid produxiſſe. Hoc autem nunc ſupponatur. Tum, quia cũ tot excellentes viri hoc concedunt etiam de mente Ariſt. & Auer. Tum, quia expreſsè contra Argazelem pluries Auer. hoc dicit. Tum quia hoc exigeret ſpecialem quæſtionem, quam alibi tetigimus. Acquieſcentibus ergo huic ſuppoſito hæc via paratur: iuxta quam arguitur prælibando rões terminorum. ſ. ꝙ virtus creatiua eſt virtus actiua effectus ex nulla potentia paſſiua: ſiue ſit creatiua ab æterno, vt Plato, & Ariſt. cum ſequacibus poſuerunt, ſiue in tempore, vt fides Chriſtiana determinat. Cęteræ autem virtutes actiuæ ſunt effectuum ex aliqua potentia paſſiua prę ſuppoſita, vt patet in naturalibus, & artificialibus. Arguitur ergo ſic, loquendo ſemper de quantitate virtutis ſeu perfectionis: Omne Quantum excedens aliud Quantum, ſic ꝙ quãtumcunq. exceſſum creſcat, nunquam inter ipſa eſt aliqua proportio, eſt neceſſario infinitum intẽſiuè. Iſta patet ex terminis, qm̃, vt dr̃ in 8. Phyſic. t. 79. ſi excedens eſt finitum

tum addendo ſemper quantum ad exceſſum, qſq. æquabitur & excedetur. Sed virtus creatiua eſt aliquantæ perfectionis, & ſic excedit virtutem factiuam rerum ex potentia ſubiecti, q quantumcunque augeatur nõ eſt inter eas proportio: ergo virtus creatiua eſt infinita intẽſiuè. Probatur minor quò ad vltimam partem (quæ ſola eget probatione) ducendo ad impoſſibile: quia ſequeretur q virtus tñ actiua ex aliqua potentia, & virtus actiua ex nulla potentia poſſent eſſe æquales: qđ eſt manifeſtè impoſſibile. Tenet cõſequentia ſupponendo vnum, quod probatione non eget. ſ. q quantò aliquod actiuum poteſt educere rem de remotiori potẽtia ad actum, tantò eſt virtuoſius. Ad ſenſum.n. patet, q ad educendum calorem de potẽtia aquæ, maior virtus requiritur, quã ad educendum ipſum de potentia aeris: hoc igitur ſuppoſito arguit more Ariſtotelico ſic. Sumatur virtus productiua alicuius (puta Bonis) ex nulla potentia, & ſit A. Sumatur quoq. virtus productiua Bonis ex aliqua potentia, puta C. & ſit virtus illa B. Tunc ſic: iſtæ duæ virtutes. ſ. A, & B, per te habent aliquam proportionem: ſit ergo proportio centupla: ita q A excedat C, non plus, quàm in cẽtuplo. Et tunc ſumatur potentia paſſiua in centuplo magis elongata ab actu: quam ſit C, & ſit illa D. Cum ergo oporteat tantò virtuoſius eſſe agẽs quantò elongatior eſt potentia ab actu, neceſſe erit virtutem actiuam Bonis de potentia D, eſſe in proportione centupla ad B, ac per hoc eſſe æqualem ipſi A. Et ſic virtus productiua ex aliqua potentia, & virtus productiua ex nulla erunt æquales, quod eſt impoſſibile. Imò etiam eodem proceſſu põt deduci, q illa ſit etiam maior: quod eſt impoſſibilius. Nec poteſt inficiari quiſpiam hunc proceſſum ex eo, q non poteſt ſumi in rerum natura potentia remotior ab actu quocunq; in potentia data: oporteret.n. ſic dicentes negare proceſſum Ariſt. 4. Phy. tex. 72 vbi aſſumit plenũ ſubtilius quocunque pleno. & 6. Phy. tex. 25 vbi aſſumit motum velociorem quocunq; motu: & breuiter deſtruere doctrinam traditam in libro Phyſi. Saluatur.n. efficacia horum, & ſimiliũ proceſſuum ex rationibus formalibus terminorum, & ex veritate conditionalium: quicquid.n. repugnat veritati conditionalis, eſt falſum, & impoſſibile: vt Auer. dicit in 8. Phy. tex. 78. Vnde propoſito ſufficit veritas conditionalium: puta ſi virtus aliqua produceret ex potẽtia in centuplo remotiori, eſſet in centupla proportione &c. Stat ergo ratio firma, quamuis quidam neſcientes, aut non volentes eam formare, ſoluiſſe ſe arbitrati ſunt, vt de Scoto patet prima diſtinct. quarti. q. ſ ideo credidit ſe ſoluiſſe, quia S. Thom. non ſolicitus circa terminos, qui in authenticis rationibus ſolent ſubintelligi fecerat Maiorem huiuſmodi; horum, inter quæ nulla eſt proportio, alterũ eſt infinitum: ſoluit Scotus, q hæc non eſt vera, vt patet de puncto & linea, & tñ punctum non eſt infinitum. Propter quod notanter nos poſuimus in maiore vtrunq; eſſe quantum, vt has pueriles cauillationes effugeremus. Et hæc de ſecundo.

QVÆSTIO

Num Deus moueat vt finis, vel vt agens.

RESTAT igitur argumentis in oppoſitum reſpondere.

Ad primum ergo (quod tres difficultates tangit, vnam principaliter, & duas ex conſequenti) tali eſt ordine dicendum, q duas annexas difficultates, ſ. an Deus mouet vt finis tantum, vel vt finis, & agens, & ſi vt agens, an mediatè vel immediatè: pertranſiuimus dicendo, quia eſt.

Tertiam vero principalẽ, ſ. an ex poſitione virtutis infinitę intenſiuè in rerum natura neceſſariò ſequatur motus in non tempore, pertractabimus dupliciter, ſ. ſecundum Auer. & ſimpliciter.

Quamuis igitur multi ex ſecũdo Cęli. tex. 64. Vbi in ſummo gradu perfectionis vniuerſi locatur id, quod ſine actione optimum poſſidet: & ex 12. Metaph. tex. 30. vbi dř q Deus mouet ſicut amatum, & deſideratum: cedant Deum non eſſe cauſam agẽtẽ, ſed finalẽ: & verius tñ dicunt ſentientes vtroq; modo Deum cãm: vt Simplicius arguit ex primo Cęli tex. 30. vbi Ariſt. dicit, Deum nihil agere fruſtra. Si.n. ad hoc incõueniens ſolicitus fuit Ariſt. deducere, q Deus nihil agit fruſtra. ergo ſupponebat Deum agere ꝓp finem: ridiculũ.n. eſſet deducere ad hoc incõueniens de cauſa actiua. Auerrois quoq; in de ſubſtantia orbis, manifeſtè reprehendit dicentes oppoſitũ eſſe de intentione Ariſt. & in 12. Metaph. cõme. 7. expreſsè dicit, q Deus mouet non tm̃ vt finis: ſed vt motor. Quod ẽt firmat in 12 com. 7. & in cõ. 44. vbi ẽt poſtmodum Auicennam ponentem Deum eſſe tm̃ finem, arguit, q oportet, primi principis eſſe actionem, quę cũ hoc ſit ſibi ꝓpria, ſit cõis cęteris, qualis eſt motus diurnus. Et in 2. Cęli, com. 17. dicit q omne habẽs actionem in ſe, habet actionem in alio: & comm. 31. dicit, quod oẽ quod inuenitur ꝓp ſe prima intẽtione, inuenitur ꝓp aliud ſecunda intẽtione: niſi illic eſſet natura nõ innata adlargiẽdũ. Et breuiter totus Auerrois plenus eſt hac ſentẽtia, vel formaliter, vel radicaliter, vt puta q in ſeparatis à materia cauſalitas finalis, & ſufficiens eidẽ conueniunt: vt dř 11. cõm. & 35 & 38 & 55.

Nec obſtat, q Ariſt. dicit, Deum mouere vt amatum: non.n. dicit hoc cum dictione excluſiua: imò ex hoc magis hř propoſitum, ſuppoſita illa vniuerſali Auer. quam modo diximus. Id verò quod ex ſecundo Cœli adducitur admiratione dignum eſt, qua fronte ab Auerroiſtis adducatur, cũ Auerrois ipſe ibidẽ in conſilio 45. expreſsè dicat, q in illo ſummo gradu habente optimũ ſine actione, datur latitudo includens oẽs intelligentias: ita q apud ipſum, oẽs intelligentiæ ſunt in illo primo gradu, & non tm̃ Deus, & tñ conſtat apud eos ẽt q cæteræ intelligentiæ agunt ad extra. intẽdit .n. ibi Ariſtoteles apud Auerroim intelligentias quatenus intelligentiæ ſunt hře optimum (qđ eſt fęlicitas ſpeculatiua) ſine oĩ dependentia ab exteriori actione, non ſicut in nobis iuxta illud 12. Met. tex 39. deductio aũt qualis optima, &c. & eſſe in primo gradu. Quatenus verò aiæ ſunt, optimum aſſequi per motũ, & in ſecundo locari ordine ſimul cũ corporibus, quarum ſunt aiæ. Vnde Deum mouere non ſolũ finaliter, ſed actiuè dicimus. Et quamuis ex multis cõmentis videatur haberi, q Deus mouet immediatẽ, quia in commẽ. 44. & 12. Met. reprehenduntur ponentes Deũ eſſe priorẽ motore primi orbis, & in comm 38. expreſsè dř, q primus motor mouet ſine medio, & in com. 48. numerantur ſubſtantiæ immateriales ſm̃ numerum motuum cęleſtium expreſsè, ſupponendo nullã eſſe, quæ non mouet, vt ſñ ex dictis ſuperius patere põt in com. 41. & 12. expreſsè dicit motum Cęli componi ex duobus motoribus. Et ideo ſciendum eſt q iſta ſibi inuicẽ non contradicunt, qm̃ cum ſint in hac re opiniones extremæ, vna Auicennæ, dicentis Deum nihil agere ad motum Cœli, niſi ſecundum. q prima cauſa operatur per ſecundas primum motorem eſſe primam Intelligẽtiam productã à Deo, quæ cum aĩa Cœli mouet. Alia eorũ, qui dicunt Deum ſolum mouere primum Cœlum, Auerrois via inceſſit media, vtrunque declinans extremum: & ideo nunc hoc nunc illud excludit extremum, quamuis pluries Auicennã impugnauerit. Eſt igitur apud eum primus moto Deus glorioſus, non tñ mouet ſolus.

Sed quia in motu primi Cęli ſunt duo (ſempiternitas motus, & certa uelocitas, puta 24 horarum) poſſunt vtrunq. horum habere per ſe primã cauſam actiuam & propriam: ſempiternitatis quidem, Deum; certæ verò uelocitatis, animam Cęl

Et

Et hic ſenſus rñdet planè expoſitioni illius contenti abſq; extorſione. Et ſic Deus non eſt prior motore totius: imò facit per ſe motũ totius, quò ad nobiliſſimã eius rõnem, quę eſt ſempiternitas: & hoc modo Deus non eſt aĩa alicuius orbis. Et ideo dixit ibi Auer. ꝙ eſt potentia nõ in materia & per hoc volebat, ꝙ differret ab aĩa cęli. Et hoc modo ſaluatur quod cõ. 44 dr̃, ꝙ illud, quod intelligit motor corporis Cęli de primo motore, ẽ aliud ab eo quod intelligit motor orbis Saturni. Et ſic numerus immaterialiũ ſubſtantiarum ſm̃ numerum motuũ ſaluat̃, quia ex motuũ numero inuentus eſt numerus motorũ aliorũ à primo: quia iã ex infinitate motus ſtabilitus erat. Nullam.n. ſubſtã tiã immaterialẽ ponimus niſi ex motu cõcluſam: ſed prima ex infinitate motus, cæteras ex numero motuũ, & regulariũ, & perpetuorum exigẽtiũ motores immobiles. Et hoc cõſonat textui Ariſt. expreſsè quęrenti numerũ motorum immobiliũ, nõ numerum motorum infinitorum: vt ꝑ hoc inſinuaret, ꝙ de aliis primò loquebat̃, quãuis primus quoq; ſit immobilis. Eſt ſiquidẽ ſermo Ari. & Auer. & ibidem contra ponentes ſubſtantias immateriales abſq; aliqua ꝓpria motione alicuius corporis, vt patet ibidẽ: quod nos nõ diximus. Et breuiter hoc modo uia dicta Auer. inueniunt̃ conſona: & meritò quia vero oĩa conſonant. Vnde Heliæ Hebræi labor, quòd vanus fuerit, patet. Putauit.n. ꝙ ex hoc ꝙ Deus dr̃ motor effectiuè primi Cęli, ſequeretur, Ergo mouet ſolus primum cęlũ. Iam.n. liquet, Deum proprium & motorem primi orbis, quò ad ſempiternitatem ſui motus actiuè cauſandam. Mouet ergo Deus cęlum effectiuè vt motor proprius, & mediante anima Cęli: ſic vt vtriuſque proprius effectus motus cęli ſit diuerſimode: & ſic quò ad duo prima patet q̃d tenẽdũ ſit.

Nõ data virtute infinita intenſiuè, ſequatur, motus ĩ non tẽpore.

De Tertio autem (in quo tota ſtat difficultas p̃ſens) ambiguitas magna vr̃: diuerſi ſiquidem ſunt Peripatetici circa id quibuſdam n. apparet, ꝙ ex hoc antecedente, Datur virtus infinita in natura, ſequitur neceſſariò, Ergo motus in non tempore. Quibuſdam verò vr̃, ꝙ diſtinctione opus ſit in re hac: & hi in tres diſtincti ſunt vias. Alij putant, ꝙ diſtinctio modi agendi. ſ. liberè vel neceſſariò opus ſit. Alij verò, ꝙ diſtinctio modi eſſendi illius virtutis infinitæ. ſ. an habeat eſſe materiale, an immateriale, ad hoc ſufficiat. Alij autem duas diſtinctiones neceſſarias credunt ad ſaluandam infinitam virtutem in rerũ natura, ſ. modi eſſendi (quæ modò dicta ſunt) & modi agendi, ſ. meditationem vel immeditationem, ita ꝙ ões huiuſmodi opiniones ſunt quatuor. Et primam quidem poſtponentes (quia ex diſcuſſione aliarum quid veritatis habeat patebit: & eius fundamenta ſunt quæ arguendo adduximus) ad ſecundam nos transferamus, opinionẽ, quia tria dicit. Primò, ꝙ ex hoc antecedente, Virtus infinita eſt in magnitudine: neceſſariò ſequitur: ergo mouet in non tempore, quod implicat contradictionem. Et in hoc conueniunt cum Ariſt. 8. Phy. tex. 79. omnes Peripatetici, licèt differant in modo deducendi conſequentiam. Scot.n. in 2. ſent. diſt. 2. q. ad vlti. dicit, quòd ex eo, quòd in antecedente aſſumitur virtus infinita ſubintelligendo agat, neceſſariò ſequitur, Ergo actio ſua eſt in non tẽpore: alioquin in æquali tẽpore agere contingeret virtutẽ infinitã, & finitam, iuxta deductionem Ariſt. ibi. Ex eo verò, quòd in antecedente additur ly In magnitudine (.i. extenſa) ſequitur ꝙ ſi agit, agat circa corpus: & conſequenter ꝙ ſit ibi aliqua reſiſtentia, & ſit ẽt diuerſa approximatio partium paſſi ad agens: ac per hoc ſequitur: Ergo actio illius virtutis eſt motus: quoniam hæ duæ cauſæ. ſ. diuerſa approximatio partium, & reſiſtentia, faciunt ſucceſſiuẽ eſſe in motu, & ſic ex toto antecedente ſimul, ſ. Virtus infinita in magnitudine ſequitur motus in non tempore. Sed hæc deductio manifeſtè peccat: quia ex hoc ꝙ aliqua virtus eſt extenſa, & agit in corpus, non ſequuntur illæ duæ cauſæ ſucceſſionis: ſed vna tñ, ſ. diuerſa approximatio partium paſſi ad agens: ſed ex oĩbus his abſq; reſiſtẽtia non ſequitur, Ergo illa actio eſt motus. Et hæc omnia non egent probatione: quia manifeſtè patent de virtute illuminatiua. Hæc.n. eſt extenſa, & agit in corpus, &c. & tamen non eſt motus ꝓpriè (de quo loquimur) vt diſtinguitur contra mutationem. S. Thom. autem, quia Ariſt. non fuit ſolicitus ibi de vtraq; parte conſequentis deducenda, ſupponit cum Auerroe, & cæteris expoſitoribus (quantum vidiſſe me recolo) ꝙ ſubiectum illius antecedentis, ſ. ly Virtus ſeu potentia ſupponit pro virtute motiua, propriè ſumendo motũ, ita ꝙ antecedens illius conſequentiæ ſm̃ veritatem eſt hoc, Virtus motiua infinita eſt in magnitudine. ergo. Et ꝙ hæc ſit mens Ariſto. patet ibi, ex eo, ꝙ probando ſuppoſitionem vnam. ſ. ꝙ maior virtus facit æquale in minori tempore, dicit vt calefaciens: aut dulce faciens: aut proijciens, & omnino mouens. Vbi manifeſtè patet, ꝙ de virtute motiua loquimur. Patet ẽt ex fine intento: ad nihil.n. aliud inducebat demonſtrationẽ illã, niſi ad inueſtigandam impartibilitatem primi motoris: quem conſtat mouere propriè. Vnde impertinens erat propoſito tractare de oĩ virtute extenſa: quamuis ex iſta negatiua, non poteſt dari virtus motiua infinita in magnitudine, habeatur ex conſequenti, ꝙ nulla virtus in magnitudine eſt infinita: quia cum ſit virtus: aut ſubſtantialis, aut accidentalis, & accidentalis infinitas inferat infinitatẽ ſubſtantialem, & oĩs virtus ſubſtantialis in magnitudine, ſi eſt ſimplex, ſit principium alicuius motus naturalis (vt patet in primo cœli textu ſeptimo) & ſimplicibus exiſtentibus finitis, impoſſibile ſit mixtum fieri infinitum, manifeſtè deduci poteſt ex negatione infinitatis virtutis motiuæ in magnitudine, negatio infinitatis omnis virtutis extenſę.

Facit tñ vim S. Tho. in ly Magnitudine: ex hoc ꝙ virtus extenſa non eſt intelligens; virtus autẽ extra magnitudinem eſt intelligens: vt patet 3. de Anima, com. 5. virtus autem motiua non intelligens mouet tantum quantum poteſt. Ac per hoc tenet conſequentia Ariſt. Quia ſi eſt virtus motiua infinita, & cum hoc mouet tantum quantum poteſt, ſequitur, Ergo mouet in non tempore: vt patet ex deductione Ariſt. ibidem. Secudò dicit, ꝙ ex hoc antecedẽte, Virtus infinita eſt (etiam loquendo de motiua) non ſequitur neceſſariò, Ergo mouet in non tempore: quia poteſt illa virtus eſſe agẽtis liberi: in cuius poteſtate eſt actio, & modus agendi. Et cum hoc arguitur eſſe contra Ariſtot. & Auer. & omnes Philoſophos. Scot. cum ſequacibus non reputat hoc inconueniens: imò dicit in 2. ſenten. diſt. 1. q. 3. eos ſibiipſis contradicere, ponendo Deum agere neceſſariò.

Mihi autem videtur hoc non eſſe contra Ariſt. eo ꝙ nulli imponendum eſt, ꝙ nec dixit, nec neceſſariò ſequitur ex dictis eius. Deum autem non eſſe agens liberum, nullibi dixit Ariſt. nec ex dictis eius ſequit̃ neceſſariò. Demonſtratio ſiquidẽ poſita in 1. cęli, tex. 90. ſufficienter ſaluat̃ ſupponendo omnes intelligentias differre ſpecie, quod mouere quantum poſſunt, vt aſſimilentur Deo glorioſo: cuius proprius effectus eſt ſempiternitas, ſiue liberè, ſiue neceſſariò illam cauſet. Numerus quoq; intelligentiarum eiſdem ſuppoſitionibus ſtantibus optimè inueſtigatur ex numero motuũ: ſunt .n. omnes motores adæquati. Inconueniens etiã eſt quod dicitur in textu 79. ſ. virtutem finitam, & infinitam mouere æqualiter manifeſtè ibidem adſcribitur virtutibus mouẽtibus naturaliter: & breuiter quæcunque alia ad hoc adduci poſſunt, facilè ſaluari videntur abſque hoc. Nolo tamen propterea Ariſt. attribuere, ꝙ poſuerit Deum a-

gere

gere liberè : ſed opinionem ſuam ad nos perueniſſe tantum:contra Auer. tñ illam reſponſionem eſſe non dubito : vt ex commento 4. duodecimi Metaph. deducere facile eſſet : & commento 15. ſecundo de cęlo manifeſtè habetur.

Sed qm̃ ex principijs Philoſophiæ non neceſſariò ſequitur, Deum agere neceſſariò idcirco eñ ſoli rõni obediendum ſit, quod ſecundo loco cõtra hoc obijcitur, ſoluendum eſt Cum ergo dr̃, Id ad quod ſequitur falſum , impoſſibile eſt ſimpliciter impoſſibile: &c. negatur minor. Et ad primã probationem dr̃, ꝙ quamuis non ſit impoſſibile , Deũ velle vti tota virtute ſua: eſt tñ impoſſibile, Deũ velle vti tota virtute ſua, in hoc effectu, qui eſt velocitas motus. Nec hoc eſt ex defectu virtutis, aut voluntatis: ſed quia hoc non eſt factibile: vnde Deus vtitur tota virtute ſua per ſe cauſando ſempiternitatem motus, & creando, &c.

Ad Secundam verò dr̃ pręmittendo , quatuor. Notandum eſt. n. primò , ꝙ aliud eſt arguere ex potentia motiua infinita , & aliud eſt arguere ex potentia motiua infinita habente talem modũ eſſendi, ſ. in magnitudine, vel extra, vel modum operandi, ſ. neceſſariò, vel liberè. Primũ ſiquidẽ antecedens abſtrahit ab oĩ modo eſſendi & operãdi: ſm̃ verò modum eſſendi, vel operãdi coaſſumit. Cõſtat aũt, ꝙ multa poſſunt deduci ex aliqua rõne formali & modo eſſendi vel operandi ſimul : quæ non poſſent deduci ex illa ratione formali abſolutè. Notandum eſt ſecundò , ꝙ ex aliqua ratione abſtractè ſeu abſolutè ſumpta, dupliciter aliquid deducere conſueuerunt Philoſophi. Vno modo neceſſariò, ſicut ex rõne motus deducitur, ꝙ oportet eſſe in tempore . alio modo non repugnanter, ſicut ex rõne motus deducitur, ꝙ quocunq; motu dato, poteſt dari velocior, &c. Et inter hæc tantũ refert, quòd conſequens aliquid neceſſariò comitatur ipſum, in quocunq; ponatur ſm̃ omnẽ modum eſſendi illius ; conſequens verò aliquid non repugnanter, nõ oportet comitari illud in aliquo: imò ſtat quod repugnet ei in quocunq; modo eſſendi: vt patet in exemplis adductis .

Alias abſtractè

Notandum eſt tertiò, ꝙ triplicitet poteſt imaginari , ꝙ potentia motiua infinita exeat in actũ ſecundum, vel quid motiua: A mobile certa velocitate, ita quòd non poſſit velocius illud mouere: ſed illud mouere ſibi adæquatum.

Vel ꝙ moueat infinita velocitate. i. in non tempore: non eſt. n. intelligibile , ꝙ aliquid actualiter moueat infinitè velociter, & tñ in tempore : quia ex quo actualiter mouet tempus illius motus certum eſt ſm̃ ſe. ſignetur ergo, & tunc procedat iuxta tex. 79. octaui Phyſic. & veniretur ad hoc, quòd motus infinitæ velocitatis erit in æquali tẽpore cum motu finitæ velocitatis (vtpote à virtute finita facto) quod eſt impoſſibile. Idem eſt ergo mouere actu infinitè velociter, & mouere in non tẽpore. Vel in medio modo, ſ. ꝙ nunquam moueat tanta velocitate A mobile, quin poſſit illud velocius mouere: hæc aũt tria aliter ſe habent ad potẽtiam motiuã infinitam abſolutè, & aliter ad eã in magnitudine . Ad potentiam ſiquidem motiuã infinitam in magnitudine , duo extrema comparantur immediatè, ita ꝙ reſpectu talis virtutis nõ datur medium inter mouere in non tempore , & mouere certa velocitate .

Ad potentiã verò motiuã infinitam abſolutè , extrema hęc ſunt mediata, ita ꝙ ſtat ꝙ moueat ſic velociter, ꝙ tñ ſemper velocius mouere poſſit. Et ratio differentię ſtatis eſt, quia virtutis extenſæ quãtum eſt poſſe, tm̃ neceſſariò eſt facere: vt patet inductiuè, & conſequenter ſi eſt infiniti poſſe: ergo habet adæquatum facere : aut ergo hoc eſt certa velocitate mouere: aut in nõ tempore: mouere. n. ſic ꝙ velocius poſſit, non eſſe adæquatum virtuti patet. Virtutis verò motiuæ infinitæ abſolutè nõ oportet, quãtum eſt poſſe, tm̃ eſſe facere. quia abſtrahit ab omni modo operandi, & eſſendi, & conſequenter abſtrahit ab hoc, ꝙ faciat ſecundum totum poſſe, aut partem, & tantũ vel tãtum: & ideò non neceſſariò ſequitur, quòd ſi exeat in actũ , ꝙ exeat in opus adæquatũ Notandum eſt quartò ꝙ aliter agendum eſt ex infinita velocitate ad infinitã potentiæ motiuæ abſolutè, & aliter ecõuerſo . Ex infinita ſiquidem velocitate determinatè, infertur . Ergo potentia motiua eſt actu infinita: quia impoſſibile eſt aliter talẽ effectũ ſaluare. Ex infinita verò potẽtia motiua nihil aliud põt inferri, niſi, Ergo põt infinita velocitate mouere, quia ſi aliquãta virtus motiua põt mouere aliquãta velocitate, maior põt maiore, & infinita, infinita . Sed quia poſſe mouere infinita velocitate contingit dupliciter: vno mõ ſic, ꝙ poſſit facere motũ infinitæ velocitatis in actu: alio modo ſic, ꝙ poſſit ſemper facere maiorẽ velocitatẽ quacunq; facta velocitate: ideo nõ põt ex infinitate potentię motiuæ abſolutẽ inferri determinatẽ: ergo eſt actu infinita velocitas, ſicut econuerſo.

His aũt præmiſſis, dico quatuor. Primò, ꝙ ex hoc añtecedente, A eſt virtus motiua infinita in magnitudine, optimè ſequitur : Ergo mouet in non tp̃e: quia ſi nõ. ergo mouet, adæquatè certo tp̃e ex tertio notãdo: & tunc ſequitᷣ iuxta deductionẽ Ariſ. Ergo virtus finita, & infinita ſm̃ totum poſſe mouent æqualiter . Scdõ dico, ꝙ ex hoc antecedẽte, A eſt virtus motiua infinita non ſequitur neceſſariò, ergo, A mouet in nõ tp̃e. dicentibus n ꝙ nõ ſubinferri nõ põt, ergo mouet adæquatè in certo tp̃e: datur ſiquidẽ mediũ, ſ. ꝙ permittitur mouere, A mobile tãta velocitate (puta decẽ horarũ) nõ tã adæquatè : ſed põt ſemper velocius : vt patet ex tertio notando. Quod nõ põt dici. ſi virtus illa eſt in magnitudine; & ideo Ariſ. fundãs demõſtrationem ſuã ſuper illa diſtinctione; Aut mouet in non tp̃e, aut certo tẽpore: loquendo de adæquata operatione aſſumit ab aduerſario virtutem motiuam eſſe in magnitudine: quia de tali conſtat , ꝙ oportet ſupponere aliquam velocitatẽ eſſe illi adæquatã, quia non oportet verificari de virtute motiua abſolutè, quia abſtrahit ab his . Tertiò dico, ꝙ ex hoc antecedente , A eſt potentia motiua infinita, nõ ſequitur nõ repugnanter: Ergo motus in non tp̃e. Probatur hoc ex illo principio, Impoſſibile in ſe ex rõnibus terminorum , ex nullo deducitur poſſibiliter , ex quo nõ ſequatur neceſſariò. Hæc. n. eſt differentia inter conſequens poſſibile, & impoſſibile ex terminis : ꝙ poſſibile ex aliquo antecedente oritur poſſibiliter , ex quo non oritur neceſſariò: vt patet de velocitate motus reſpectu motus & mobilis . Impoſſibile verò niſi habeat connexionẽ neceſſaria cum antecedente ex illo oriri non poteſt: & hoc ideo eſt, quia impoſſibile ex terminis, eſt impoſſibile ſimpliciter & omnino . Tale aũt ex nullo oriri poteſt . niſi ex alio impoſſibili, ad quod conditionaliter ſequatur, qđ ſine neceſſaria connexione fieri nequit . Conſtat aũt , ꝙ motus in non tp̃e claudit contradictionẽ ex terminis. ſi eſt. n. motus, ergo in tempore : & ſi in non tempore: ergo non eſt motus. Et ex antedictis patet , quòd hoc impoſſibile non ſequitur neceſſariò ex infinita potentia motiua : ergo nec ſequitur impoſſibiliter .

Sed accidit hic dubiũ ex triplici capite. Primò, quia id qđ ſequitᷣ neceſſariò ad aliqđ cũ aliquo ſpeciali mõ eſſendi, ſequitᷣ permiſſiuè, & poſſibiliter ad illud abſolutè, v. g. qđ ſequitᷣ neceſſariò ad aial, rõne ſequitᷣ poſſibiliter ad aial: ſed motus in non tp̃e ſequitᷣ neceſſariò ad virtutẽ motiuã infinitã habẽtẽ eſſe in magnitudine: vt patet: ergo ſequitᷣ impoſſibiliter ad virtutem motiuã abſolutè. Scdõ, quia cum hoc argumentũ valeat, Si aliquanta virtus motiua põt mouere aliquanta velocitate : ergo maior poteſt maiore, & infinita infinita; & vlterius valeat, Aliquãta virtus motiua poteſt mouere

vere tanta velocitate, ergo pōt facere tantā velocitatem actualiter, & maior ſimiliter maiorem: quare non valet, ergo ſi eſt infinita, pōt infinitā facere actualiter. Nulla.n. rō apparet diſſormitatis: & tn oportet, ſi tenenda ſunt prædicta, negare illam vltimam conſequentiam: q̄a ut patet ex dictis, poſſe facere uelocitatem infinitam actualiter eſt idem ꝙ poſſe mouere in non tp̄e. Tertiò q̄a etſi aſſignata ſit rō quare infinitæ potentiæ abſolutè non oporter aſſignare adæquatū facere, q̄a, ſ. abſtrahit à modis operandi, non tñ habetur, quare infinitæ potentiæ motiuæ abſolutè repugnet mouere ſcd̄m totum poſſe. Si .n. nō repugnat, dato ꝙ ex ea non ſequatur neceſſariò nec poſſibiliter, habetur intentum, quia ſi hoc ſibi non repugnāt ergo ē ſibi poſſibile: poſſibili aūt poſito, nullum ſequitur impoſſibile. Ex hoc aūt ſequeret, ꝙ moueret in nō tp̄e, ut patet: ergo.

Ad primum horum dr̄ ꝙ maior eſt ſic modificā da: illud qđ ſequitur neceſſariò ad aliquid cum aliquo ſpeciali nō eſſe.n. cū poſſibili illi primo, ſequitur permiſſiuè ad illud abſolutè: ſic.n. eſt uera, & non aliter. Si.n. aliqđ iungatur cum aliquo ſibi impoſſibili ex terminis, id quod ſeq. r ad coniunctum, vtrique partium repugnat: uerbi gratia. Ad hominem aetcum ſeq. habere perfectiſſimum ſenſum tactus, non medium inter contraria: quod ut patet, non ſeq. ex rōne hominis abſolutè, nec actus ... eſt in ꝓpoſito: q̄a uirtutem motiua infinitam eſſe in magnitudine, implicat contradictionem partesque coniuncti non ſunt compoſſibiles: vt ex iam dictis patet, & effectus neceſſariò ſequens monſtrat: ſ. motus in non tempore.

Ad ſcd̄m dr̄, ꝙ rō diſſormitatis inter ultimam conſequentiā & priores eſt: q̄a in omnibus prioribus proportionaliter adaptatur propria cauſa ꝓprio effectui. In ultima autem non ſecundum veritatem, ſed ſolam apparentiam: nō.n. proprius effectus virtutis potentis infinita velocitate mouere, eſt actualiter mouere infinita velocitate: ſed nulli certæ velocitati obligatum eſſe ſuum mouere quantum eſt ex parte motiuæ potentię. Hoc autem ſaluatur, ſi ſic poſſit in mouere actualiter, ut ſemper poſſit velocius mouere, ut patet. Et ſi quæratur quū uirtuti potenti mouere uelocitate vnius horæ ꝓprio effectu aſſignet mouere actualr̄ in vna hora & duplæ potentię potenti mouere in medietate horæ, proprius effectus dicatur mouere actualiter in medietate horæ: quare: Virtuti potenti mouere infinita uelocitate proprius effectus non aſſignetur mouere actualiter infinita velocitate. Reſpondetur, quòd hoc ideo eſt, quia quandocunque quantitati uirtutis pōt dupliciter attribui quantitas operis. & altero modo eſt impoſſibile propter implicationem contradictionis in ipſo opere, altero verò eſt poſſibile, dicendum eſt, ꝙ effectus proprius illius eſt ille, in quo ſaluatur modus poſſibilis. Verbi gratia, & eſt exemplum theologicum: dicimus, quod uirtus creatiua Dei eſt infinita, non ſolum ex parte modi agendi, ſed ex parte creabilium, non tamen ſaluatur infinitas in creabilibus, ſic ꝙ Deus poſſit creare aliqđ infinitum ens, ſed ſic, quia quæcunque creatura facta poteſt facere perfectiorem: Quum ergo in propoſito inter uirtutem motiuam quamcuq; finitam & infinitam reſpectu uelocitatis motus hæc ſit differentia, quòd finitę uirtutis quantitati vno modo & illo poſſibili, reſpondet quantitas velocitatis in effectu, ſ. faciendo illam actu: infinitæ verò virtutis quantitati duobus modis quantitas uelocitatis reſpondere vr̄: ſ. faciendo infinitam in actu, uel mouendo abſque obligatione ad certam uelocitatem: & primo modo infinita uelocitas effectus rōneo habere non pōt, quum ſit de genere impoſſibilium ex terminis: ſecundo mō infinitæ potentiæ proprius effectus eſt.

Ad tertium dicitur, ꝙ infinitæ pōæ motiuę abſolutè repugnat mouere actualiter ſcd̄m totū ſuum poſſe quò ad uelocitatem motus, non aūt quò ad durationem eius: q̄a operatio talis eſt de genere operationum impoſſibilium ex terminis. Et id, qđ multos in materia iſta decipit, eſt, q̄a aſſumitur talis motio ut operatio quædam, & quare infinitæ potentiæ motiuæ repugnet, quærunt: quum tñ, ut ex dictis patet, non ſit de genere operationū. ſicut nec alterare cęlū. Nec ex his imponas mihi, ꝙ dicam infinito poſſe non poſſe attribui adæquatū operari actualiter. Hoc.n. ex dictis niſi diligenter inſpectis non habetur: ſed tm̄ ꝙ infinito poſſe motiuo, non pōt rñdere adequatum operari actualiter, quò ad velocitatem motus. Ex hoc em̄ non ſeqtur vniuerſalis negatiua, ergo non poteſt rñdere adæquatum operari: ſtat nanque ꝙ reſpōdeat infinitum operari quō ad duratione motus, & quò ad operationes immanentes. ſ. intelligere & amare. Vnde ad quæſitum cum diſtinctione dicendum eſt, ꝙ infinita potentia motiua pōt referri ad motus velocitatem, & ad eius durationem. Et primo mō repugnat ſibi mouere ſcd̄m totum ſuum poſſe, q̄a iſta non eſt operatio, ſed quiddam plus quàm chimæricum. Scd̄o mō non repugnat, imò de facto conuenit, ut ex dictis patet.

Quartò dico, ꝙ ex hoc antecedente, A, ē uirt motiua infinita agentis liberi, nō poteſt inferri, ergo mouet, aut pōt mouere in non tp̄e: dicam.n. in illo tp̄e mouere pōt tanq̄ adæquato effectu, ſā mouet ſemꝑ certo tp̄e ſicut eligit: non tñ ſit, quin q̄ſi eſt ex rōne uirtutis, poſſit uelocius mouere. Quum.n. ex rōne pōæ motiuæ infinitæ abſolutè, nihil aliud ſequat, niſi ꝙ q̄a tanta pōa pōt mouere tanta uelocitate, & maior maiore, infinita pōt infinita uelocitate mouere: & hoc cōtingat duplr̄, ſ. aut ꝙ poſſit exire in actum ſcd̄m, faciendo infinitam velocitatē, aut ꝙ ſic ſemꝑ poſſit, ut nunq̄ exeat in actum ſcd̄m, faciendo aliq̄ velocitatem, q̄n poſſit adhuc facere maiorem: & ex rōne pōæ motiuæ infinitæ abſolutè non neceſſariò ſequaē ꝙ poſſit exire in actū primo mō; & ex hoc ꝙ eſt agentis liberi, neceſſariò ſequat ꝙ exeat in actum ſcd̄o mō, ſi debet exire in actum, cōſequens eſt ꝙ non ex infinita pōa motiua agentis liberi abſolutè conſiderata, nec ex ipſa ſumpta cum tali modo agendi deducatur neceſſariò, ergo motus in non tp̄e. Et conſequenter quum oīs conditionalis uō uera ſit neceſſaria, illa conditionalis eſt uera: ſi datur uirtus motiua infinita agentis liberi, poſſet dari motus in nō tp̄e. Et ſic patet ad ſcd̄am ꝓbationē illius minoris, qđ dc̄m ſit, ſ. ꝙ falsū eſt, ꝙ ex rōne infinitæ pōę motiuæ, abſolutè ſequat, ergo motus in nō tp̄e. Tertium, ꝙ hēt hęc ſcd̄a opinio eſt, ꝙ non pōt aliter ſaluari infinita pōa in rerū natura, niſi ponendo, ipſam agere liberè, eo ꝙ alr̄ ſequeret motus in non tp̄e. Sed hoc non eſt dictū eē, vñ non vr̄ tutum ſeq illud: præſertim, quia (ut ex dictis & dicendis appaet) à multis illuſtribus uiris ſaluatur, etiam ſi Deus non ageret liberè.

Tertia verò opinio quā S. Th. 8. Phy. protulit in lucem: dicit, ꝙ ſola diſtinctio modi eſſendi, ſ. in magnitudine, uel extra, ſufficit ad ſaluandam uirtutē motiuam infinitam abſque motu in non tempore, quicquid ſit de modo operandi. Ita quòd ſecundum eam quamuis iſta conditionalis ſit vera, ſi virtus motiua infinita eſt in magnitudine, daretur motus in non tempore: iſta tñ eſt uera, ſi motiua uirtus infinita eſt extra magnitudinem, daretur motus in non tempore. Et fundamentum huius eſt: quia ueritas primæ conditionalis fundatur ſuper tribus. Primò, ſuper infinitate motiuæ potentiæ, ex qua habetur quod poſſit mouere infinita velocitate. Secundò, ſuper modo eſſendi eius in magnitudine, ex eo ꝙ habetur, quod quantum eſt poſſe, tm̄ eſt operari.

Tertiò

Tertiò, ſuper hoc quòd effectus non eſt dignior ſua cauſa: ex quo hſ, ſi aliqua virtus eſt in magnitudine, eius adæquatum opus poteſt recipi in magnitudine. Ex his. n. tribus conſurgere veritatem illius conditionalis patet ex eo, ꝙ ſi quodcunque horum trium deſit, conditionalis non eſt vera. Si enim deeſt infinitas potentiæ motiuæ, nunquam deducetur motus in non tpe. ſimiliter ſi non ponitur in magnitudine, ſeu operari tñ quantum poteſt, nunquam deducetur motus in non tpe, & nihil minus, ſi non ponitur ꝙ operetur in paſſo capaci adæquatæ operationis illius potentiæ, nunquam ſequeretur motus in non tempore; quem cõſtat non ſequi; niſi ex motione adæquata potẽtiæ motiuæ infinitæ. In operationibus ſiquidem tranſeuntibus non ſolum impeditur operatio, & eius quantitas ex parte potentiæ actiuæ, ſed ex parte paſſi. Conſtat autem, ꝙ proprium paſſiuum motiuæ uirtutis, eſt mobile in actu ꝙ oportet eſſe actu quantum & corpus. &c. vt patet 6 Phyſ. tex. 32. & ideo niſi ponatur, ꝙ adæquata motio uirtutis motiuæ infinitæ aſſumptæ in antecedente poſſit recipi in corpore in actu, ſeu in magnitudine (idem. n. ſunt in propoſito) non poteſt deduci; ergo mouet in non tpe. & quia hoc non poni poteſt abſolutè, quia eſt impoſſibile: ideo oportet poni ut ſequens ex antecedente aduci ſatis. hſ autem, ut iam diximus ex illo, quia cauſa non eſt indignior effectu. Ex his autem patet, quare ſecũda conditionalis. ſ. ſi virtus motiua infinita eſſet extra magnitudinem, daretur motus in non tempore, non eſt vera: qm̃ deficit ſibi tertia conditione. non. n. oportet virtutis exiſtentis extra magnitudinem dari adæquatum opus in magnitudine. & ratio eſt: quia virtus immaterialis comparatur ad omnia quanta, ut uniuerſale ad particulare, non in prædicando, ſed potius in eſſendo & cauſando: nec eſt rationabile vt materiale poſſit totam immaterialium uirtutem adæquare. Vnde ad maiorem horum euidentiam conſiderandum eſt, ꝙ motus relatus ad infinitam potentiam motiuam in magnitudine & extra, diuerſimodè comparetur. Illi quidem vt effectus proprius cauſæ particulari & propriæ; huic verò vt effectus particularis cauſæ vniuerſali (quemadmodum liqueſactio ceræ uirtuti Solari) quia motus eſt effectus in corpore, & cõſequenter fit à uirtute corporea, ſicut ab vniuoco; à virtute verò immateriali, ſicut ab æquiuoco & uniuerſali: & ideo ſicut ridiculum eſſet ex quantitate uirtutis Solaris inferre quantitatem huius particularis effectus, vt adæquantem virtutem Solis, ita rationabile eſt ex quantitate virtutis immaterialis inferre quantitatẽ huius effectus particularis, qui eſt velocitas motus tanquam effectum adæquatum. Conſiderandum rurſus eſt, ꝙ inter potentiam motiuam infinitam in magnitudine ſeu abſolutè, & potentiam motiuam infinitam incorpoream hoc intereſt, ꝙ illa aut nihil aliud per ſe dicit niſi principium motus, vt patet ſi ſumatur abſolutè: aut ſi aliquid aliud addit, nihil addit eleuans ipſam ſupra rationem ꝓprij principij motus, vt patet ſi ſumatur in magnitudine. Iſta autem eſt hoc ꝙ immaterialis ordinis ponitur, ſupra rationem proprij principij motus eleuatur, ſicut & ſupra corporalia. Propterea ꝙ ex hoc ipſo, ꝙ ponitur extra magnitudinem, ſequitur ꝙ non per ſe primò reſpiciat motus velocitatem, qui eſt corporeus effectus quemadmodum faciunt virtutes corporales, ſed altius qd per ſe primò aſpiciat, & ſecundariò, & quaſi per accidens motum. Vnde fit, vt infinitas virtutis motiuæ ſi eſſet in magnitudine motus, velocitate neceſſariò manifeſtaretur. Infinitas autem virtutis motiuæ exiſtentis extra magnitudinem, non, quia. ſ. infinitas potentiæ in magnitudine eſt per ſe primò particularis principij motum: infinitas verò potentiæ extra, eſt per ſe primò rei eleuatæ ſupra ordinem principiorum motiuorum particularium. ac per hoc latius, quid reſpicit vt adæquatum motum quam velocitatem motua. Imaginandum eſt. n. ꝙ res illa infinita extra magnitudinem, quamuis habeat in ſe, vnde poſſit mouere: hoc tñ opus non per ſe primò reſpicit ad illa: ſed aliquid altius, quia vt pluries dictum eſt, motus per ſe primò eſt actus corporis; virtus autem illa eleuata eſt ſicut ſupra corpora, ita ſuper oĩa corporalia per ſe primò: quod dico ꝓ ꝑ ens, & bonũ, & alia huiuſmodi, quæ etſi ſint corporalia, non tñ per ſe primò: & ideo non oportet ſi virtus illa eſt infinita, velocitatem infinitam poſſe ab ea prouenire. Ex duobus ergo falſificatur ſm̃ S. Tho. conditionalis iſta. Primò ex eo, ꝙ virtutẽ extra magnitudinem non oportet habere adæquatum facere ſuæ virtuti, cum agat per intellectum, vt dictum eſt in ſecunda opinione. Scd̃ò ex eo ꝙ conſiderata virtute infinita extra magnitudinem nõ conſiderato modo operandi, ſequeretur: ergo daretur motus in non tempore, quia nõ poſſet fieri motio, quò ad velocitatem adæquatã virtuti motiuæ, quia moueret corpus in actu; puta Cęlũ, qđ non eſſet capax motionis adæquatæ illi virtuti, nec abſolutè. quia hoc implicat: nec ex hypotheſi datæ, quia infinita potentia non eſt conceſſa in magnitudine, ſed extra.

Contra hanc autem opinionem dupliciter obijcitur Primò, quia ſi ex ſola incorporeitate virtutis motiuæ infinitæ hſ ſufficiens ratio falſitatis ſecundæ conditionalis, manifeſtè ſequitur ꝙ non refert, ſi ponatur, uirtutem illam eſſe motiuam neceſſariò, dummodo ponatur incorporea: ſtant. n. iſta duo ſimul: nõ enim eſt impoſſibile uirtutem immaterialem eſſe neceſſariò motiuam, ut Auſ. & Philoſophi tenent de animabus orbium. Ex hoc autem quæratur in quanto tempore moueret uirtus infinita extra magnitudinem mouẽs ſecundum totum poſſe, & ſignetur illud tempus, & tunc procedatur, iuxta tex. 79 octaui Phyſi. deducendo ad impoſſibile, ꝙ æqualiter moueant uirtus finita & infinita. Secundò, quia hoc eſt expreſſè contra Auer. in ſecundo Cęli, com. 18. & 71.

Ad Primum horum dſ, ꝙ iſtæ duæ conditionales diſtant ſicut Cœlum & terra. Si infinita potẽtia motiua eẽt extra magnitudinẽ, moueret in nõ tpe, & ſi infinita potẽtia motiua exiſtẽt extra magnitudinẽ, moueret ſm̃ totũ ſuũ poſſe, moueret in nõ tpe. Secũda. n. eſt uera: quia in antecedẽte eius iam ponitur ipſam ſm̃ totum poſſe actualiter mouere, & conſequenter habere mobile talis motionis ſubiectum. cũ motus ſit actus mobilis, ac per hoc in hac conditionali ſaluantur tres antedictæ conditiones. In alia verò non habetur ex hypotheſi antecedentis, mobile capax totius poſſe, & ideo eſt falſa ex defectu tertiæ conditionis. De illa autem conditionali ſuper quam firmatur argumentum, ſ. ſi eſſet extra magnitudinem infinita uirtus motiua, neceſſariò daretur motus in nõ tempore: dicenda ſunt duo. Primò, ꝙ eſt impertinens propoſito: quia, non habetur ex dictis S. Th. Multum. n. refert, poſita uirtute infinita incorporea, loqui de ipſa, & conſequentibus ad ipſam uel ſic, abſtrahendo à quibuſcunque alijs, quæ non neceſſariò ipſam infinitam & incorpoream comitantur: & loqui de ipſa, addendo ſibi ſpecialem modum agendi ſ. neceſſariò. Primo. n. modo eſt ſermo S Th. & non ſecundo, & primus nihilominus modus nihil ponit incompoſſibile; ſecundus uerò fortè adunat incompoſſibilia; quia quamuis uirtuti incorporeæ nõ repugnat eſſe neceſſariò motiuã, & velocitatiuã motus, repugnat tñ fortè virtuti incorporeæ, infinitę: vñ nõ oportet de illa conditionali ſolicitu hic eſſe. Si tñ de veritate eius quæratur dđm ſcd̃ò uſ, ꝙ eſt falſa eadem rõne, quia, ſ. ex hypotheſi antecedentis hſ, ꝙ in mobili poſſet recipi adæquatus effectus illi uirtuti. Vt. n. iã

infinities

infinit[ies] tactū eſt, motus in nō tpe eſt, quoddā impoſſibile ex terminis, & nō ſequitur niſi ex aliqua hypotheſi impoſſibili: quā requirere illa tria monſtratū eſt. Et cum cōtra arguebatur: ergo moueret in aliquo certo tempore, ſignetur illud, &c. & reſpōdetur, ꝙ quia ex parte motoris nulla poſſet certitudo velocitatis determinar: quia nec ex libertate, nec ex finitate potentiæ, & in non tpe moueri e non ſequitur ex hypotheſi: oportet dicere ꝙ ſi moueret, moueret ea velocitate, cuius mobile eſſet capax: puta ſi eſſet mobile non violentabile & capax motus 24. horarū, tanto tpe moueret illud, & non minore. Et ſi contra hoc dicatur, ſignetur tempus illud intrepide aſſignetur; puta vna hora vel decem: hoc enim non refert. Et ſi procedatur deinde ad hoc, ꝙ eodem tpe mouebit idem mobile virtus finita, & infinita, dicetur hoc nō eſſe incōueniens, qn̄ aliunde prouenit, quā ex virtute motiua. Incōueniens ſiquidē eſt, ꝙ virtus finita & infinita ex proprijs meritis conſideratæ moueantur æqualiter: ſed qn̄ aliundè hoc prouenit, puta ex libertate agentis (vt ſecunda opinio dicit) vel ex parte mobilis: vt modò dicitur, vel ex mediatione alterius motoris, vt vltima opinio Auer. dicet, nullum inconueniens eſt.

Sed ſunt in hac reſponſione adhuc duo dubia. Primum eſt, quia ex eo ꝙ in antecedēte ponitur virtus infinita motiua, ponitur cōſequenter mobile adæquatum. Motiuum n. ad mobile refertur: vt dr̄ 5. Meta. cap. de ad aliquid, & ſic tertia cōditionalis eſt vera. Secundum eſt, quia licet tale vel tale mobile certam velocitatem ſibi determinet: non tamen mobile in communi, & ideo comparando illam virtutem infinitam ſeparatam neceſſariò agente ad mobile in communi, reſtat dubium, an moueret in non tempore, an certo tempore.

Ad Primum horū dr̄, ꝙ ratio illa tenet, qn̄ uis motiua eſt eiuſdem ordinis cum mobili, tunc. n. ex ſuppoſitione tanti actiui, neceſſariò ſupponit̄ adæquatum proportionaliter paſſiuum. Qn̄ autē ſupponitur tm̄ actiuum altioris ordinis, nō oportet tm̄ paſſiuū ſupponere, quia cum paſſiuum non reſpiciat niſi mediāte actione tranſeunte (quā facit, vel facere poteſt in eo) & virtus altioris ordinis, ſ. uniuerſalis immaterialis, non oportet, ꝙ habeat, aut habere poſſit aliquam actionē in paſſo corporeo ſibi adæquatam, conſequens eſt, ꝙ non neceſſariò ſuppoſita tāta virtute motiua immateriali ſupponatur mobile adęquatum proportionaliter. Vnde licet motiuum dicatur ad mobile vniuerſaliter, tantum tamen non dicitur ad tantum mobile uniuerſaliter; ſed quando motiuum eſt eiuſdem ordinis cum mobili.

Ad Secundum dr̄, ꝙ quamuis docuerit Ariſt. in Phyſicis motorem in cōi mobili in cōi cōparare, & quicquid cōtradicit talibus in proportionibus eſſe impoſſibile, nō tm̄ didicimus comparare mobili in cōi motorem cōtractū, qualis eſt ille, de quo loquimur, motor. n. eſt ſeparatus à materia Vnde tali motori attribuēdum eſt tale mobile, puta cęlum, & nō mobile in cōmuni. Cōſtat autem, ꝙ tale mobile aliquam ſibi certam velocitatem determinat, ut dr̄ ſecundo cęli, tex. 39 Et ſi curioſè q̄ratur quid dicendum ſit ad aliud quæſitum, dicendum eſt, quòd ſi ille motor applicaretur corpori mobili abſolutè, quòd moueret nulla certa uelocitate. Et ſi dicatur, hoc eſt impoſſibile, concedatur quia etiam antecedens eſt impoſſibile, nec eſt à nobis vnquam conceſſum.

Ad alteram obiectionem qua dicebatur hanc tertiam opinionem eſſe cōtra Auer. dr̄ dupliciter Primò, ꝙ non eſt verum niſi per accidens. Auerrois. n. ideò dicit, quòd ſi anima cęli eſſet infinitæ uirtutis, moueret in non tempore, quia ſupponebat ipſam neceſſariò mouere, unde ex modo agendi ſuppoſito tenet apud ipſum conſequētia S. Th. aūt loquitur de virtute infinita incorporeà abſtrahendo à modo operandi: ideo in hac opinione non ſunt contrarij per ſe. Et ſi dicatur, ſaltem hr̄, ꝙ ſecundum Auerroim illa tertia conditionalis eſt vera. Dicitur ſecundò, ꝙ hoc eſt verū: non tū propterea eſt relinquenda: qm̄ maior eſt authoritas rationis, quàm ſit Auerrois, & oīum philoſophorum ſimul. Et puerorum non philoſophorum eſt ſequi dicta alicuius, credendo ꝙ non dixit hoc abſque magna, & ſufficienti ratione: & relinquere argumenta ad oppoſitum neceſſaria aut prope.

Quarta opinio ab Auerroe duodecimo Metaphyſicorum, com. 41. explanata: duabus diſtinctionibus cenſet agere poſitionem, dicentem virtutē motiuam infinitam abſque motu in nō tempore. Prima eſt modi eſſendi: vt, ſ. ponatur immaterialis, & non in magnitudine. Secunda eſt modi operandi: ut, ſ. moueat mediate, & immediatè. Supponit. n. omnia immaterialia agere naturali neceſſitate: & ſic dicit, ꝙ ideo non ſequitur motus in tēpore, ſi ponatur primus motor virtutis infinitæ: quia ille mouet mediantè anima cœli, modificante in effectu volocitate: ſcilicet motus, infinitatem primi.

Sed hec opinio à ſanctus Thom. & Aegidio octauo Phyſicorum arguitur inſufficientię. à Scoto autem in primo ſententiarum diſtinctio. octaua, quæſtio vltim. ratione vlt. arguitur falſitatis. Inſufficiens quidem dicitur à ſanctus Tho. quia cum Ariſt. sexto Phyſic. duos effectus attribuerit infinitati virtutis. ſ. mouere tempore infinito, in tex 78. & mouere in non tempore. in textu ſeptuageſimonono. & Auer. ponendo infinitā uirtutem, ex mediatione motoris finiti, dicat impediri motum in non tempore, & non impediri motum in infinito tempore: imò dicit, ꝙ quia ille primus motor eſt infinitæ motionis, ideo mouet tempore infinito, & quia ibi eſt alius motor finitus, ideo mouet in certa velocitate. Reſtat aſſignāda rō quare mediat mouere non impedit infinitatem temporis, ſicut impedit infinitatem uelocitatis: quod Auerr. non fecit Ab Aegydio verò, quia ſi Deus moueret immediatè, non propterea moueret in non tempore: quia motus in non tempore eſt de genere impoſſibilium. Falſa autem dicitur, quia virtus infinita habet omnem perfectionem cauſæ efficientis, quam habet ipſa cum cauſa ſecunda proxima: & ideo ſequitur ꝙ immediatè poteſt cauſare omnem illum effectum in cœlo per ſe, quem poteſt cum anima, ergo & cauſat, ſi neceſſariò agit quicquid poteſt: ut ſupponitur, & ultra, ſi cauſat illud immediatè: ergo in non tempore: quia uirtus infinita agens ſecundum vltimum uirtutis ſuæ, & immediatè non poteſt agere in tempore.

Ad horum autem primum dici poteſt ꝙ quamuis difficile ſit reddere illius quæſiti rationem: nō tamen eſt impoſſibile. Difficile quidem, quia ratio eius non poteſt ſumi ex eo, quòd infinitas tēporis ſit effectus poſſibilis, infinitas uerò uelocitatis impoſſibilis. Ex hoc enim non habetur quare mediatio impediat ſequelam huius, & non illius, licet habeatur quare illud poſſit fieri, & non hoc. Nec poteſt ſumi ex eo, quòd aliter attribuitur infinitæ potentiæ infinitas temporis, & aliter infinitas uelocitatis, ſcilicet quòd illa attribuitur infinitæ potentiæ, ſiue in magnitudine, ſiue extra: hæc autem in magnitudine tantum, quoniam dato, quòd hoc ſit uerum, apud Auerroim reputatur falſum, ut patet ex dictis: & ideo ſolicitus ſuit de virtute immateriali infinita, quare non mouet in non tempore, & poſuit mediationem motoris. Nec poteſt ſumi ex eo, quòd uirtus velocitatiua, in infinitum non eſt cōmunicabilis: uirtus autem continuatiua in infinitum eſt communicabilis; quoniā hoc eſt falſum loquendo

do de virtute per ſe continuatiua in infinitum, qualis eſt virtus primi motoris.

Impoſſibilis autem non eſt, quia poteſt ſumi ratio ex eo, q ad hoc ut infinitas tẽporis perueniat ab infinita virtute, ſufficit per ſe primo reſpici ab illa, quod mediatio motoris nõ aufert: mediatio.n. cauſatum non aufert perſeitatem cauſalitatis.

Non.n. ex hoc, q Sol & homo generant hominẽ tollitur perſeitas cauſalitatis Solis, reſpectu proprii effectus, quem habet in homine, ad hoc autẽ q infinitas velocitatis proueniat à virtute infinita, exigitur q virtus illa abſque vlla modificatione attingat motum. Hanc aut motoris mediatio tollit, quia virtus primi motoris modificata in ſecundo, & non in ſua illuminatione attingit motum. Et ſic ex ui mediationis ſatiſfieri vr̃ quæſito, & ſufficiens reddi reſpõſio data. Ad Aegidium verò dr̃, q illa ratio non excludit, quin illa cõditionalis ſit uera, Si Deus virtutis infinitæ moueret immediatè, moueret in non tempore, ſuppoſito eo qđ ſupponit Auerrois, ſ. agat, ſecundum totum ſuum poſſe: vnde impoſſibilitas conſequẽtis nihil aliud cõcludit, niſi q antecedens eſt impoſſibile, cuius oppoſitum probandum erat ab Aegidio, ſ. ex impoſſibilitate conſequentis reprehenſione dignus cenſebatur Auerrois.

Ad Secundum autem dr̃, q aliud eſt loqui de ꝑfectione cauſæ, aliud de modo cauſandi, nec licet ex perfectione cauſæ ad modum cauſandi inferendo digredi. ſed cõmittitur ſophiſma figuræ dictionis. Vnde ex hoc q primus motor eſt non minus perfectè virtutis, quàm ipſe cum anima cœli ſimul, non licet inferre: ergo eodẽ modo poteſt ſolus facere, q facit cum anima cœli, quia aliud eſt poſſe, aliud poſſe tali modo. Et ſimiliter non licet inferre: ergo poteſt immediatè facere quicquid põt facere cum medio, quia immediatè agere ad modum agendi pertinet. Et ſi quæratur, ut arguendo dicebatur: vnde põt reddi ratio, q virtus infinita ſit alligata tali modo mouendi. ſ. immediatè: diceret Auerr. q hoc non eſt ex defectu potentiæ, ſed ex eſſentiali ordine conexioneque cauſarum & effectuum vniuerſi, ut in eo ſaluetur vtrunque. ſ. & ꝑſeitas cauſalitatis primi, dependentiaque aliorum ab eo, & diſtinctio cauſarũ effectuumq; cum illarum efficacia & iſtorum dependẽtia ab illis. Nihil enim horum neceſſariò ſaluaretur in vniuerſo, ordoq; vniuerſi neceſſitate careret, ſi primus motor infinitæ uirtutis non eſſet neceſſaria connexione coniunctus medijs cauſis in cauſando. Et ſi cõtra hoc inſtetur, quia, vt dicitur in prima propoſitione libri de cauſis, cauſa prima plus influit & prius in effectum quàm ſecunda: ergo ſi eſt infinita & agitur naturaliter: in primo ſigno totum effectum totaliter cauſat, q ſic non remanet ad quid actio cauſæ ſecundæ terminetur. Rñderi põt, q ex hoc q cauſa prima plus & prius natura influit, quàm ſecunda, non habetur: ergo totaliter cauſat ipſum q̃tumcunque ponatur infinita & naturaliter agens, accipiendo ly Totaliter, ex parte cauſalitatis. Tũ, quia non cauſat ipſum omni modo, quem effectus exigit ad ſui factionem naturalẽ, nec ex eo q totus effectus cauſatur ab vna cauſa, habetur, aliæ cauſæ nihil faciunt, quia faciunt idẽ realiter alio modo. Non enim ideo dantur plures cauſæ eſſentialiter ordinatæ eidem quia aliquid eius fiat ab vna, & aliquid ab alia, ſed vt totus effectus, ſecundum quamlibet ſui rationem habeat propriam, & per ſe primò cauſam, quamuis totus à qualibet fiat, ſecundum rem, vt ſuperius dictum eſt. Tum, quia infinitas cauſæ primæ non largitur neceſſariò, niſi efficaciam cauſalitatis eius in ſuo ordine: Verbi gratia. Quantumcunque ponatur Solis uirtus infinita, ex hoc non habetur, q ipſe abſque homine poſſet producere hominẽ, ſed q effectum proprium in homine efficaciſſimè ſortiretur: ita quantumcuque ponatur diuina virtus infinita & neceſſariò agens, ex hoc non ſubtrahuntur actiones ſecũdorum agentium, ſed ponitur ipſam omnibus coagere ad oïa, quæ illa agũt alio modo, & ſaluatur aliquẽ effectuũ (puta ſempiternitatẽ) habere per ſe cauſam, & proprij effectum primi eſſe intimum & primum in quolibet effectu. Illud autẽ q ibi dr̃, q in primo ſigno effectus totaliter eſt à prima cauſa, &c. imaginariũ magis, quàm philoſophicum qui ſonat: non enim alia ratione philoſophi (ſecundum quorum intentionem loquimur) dicunt primam cauſam plus & prius influere in effectum cauſæ ſecũdæ, quàm ſecundã, niſi quia per ſe primò effectus primæ cauſæ cõioris & intimioris, ac prioris rationem habet in effectu, vt patet in ꝓpoſitione adducta & eius commento: ſicut v. g. cauſans per ſe vitam in homine, magis & prius dicitur influere in hominem quàm cauſans per ſe animalitatem in eodẽ, quia illud eſt intimius prius & cõis. Ex hoc autem nõ habetur, quia in illo priori totus effectus, ſecundum omnem rationem habet ſufficientem cauſam per ſe & q aliæ ſuperfluant, etiam ſi dans vitam, eſſet virtutis infinitæ: dato etiam q ſpeciali cauſalitate attingeret hominem: q tamen eſt erroneum in Philoſophia, quia cauſa prima non attingit effectum cauſæ ſecundæ, niſi media actione cauſæ ſecundæ, quamuis magis & prius propter rationem dictam. Colligẽdo ergo reſponſionem ad primum argumentum principale, dicimus tripliciter reſpõderi poſſe, vel tenendo, primum motorem mouere liberè, vel non conſiderando, hoc tenendo, ipſum eſſe immaterialem, vel tenendo ipſum mouere mediatè. Et quòd nulla harum Ariſto. repugnat. Auerr. autem ſola prima, quamuis tertia ab ipſo habeatur.

Ad 2m principale.

Ad ſecundum argumentum principale dr̃, q tenendo viam Auerr. de neceſſaria connexione virtutum agentium, &c. manifeſtè patet, q non ponitur in rerum natura aliquid poſſibile, ſecundũ potentiam actiuam, quin ponatur ſibi potentiam paſſiuam, & q infinitati potentiæ diuinæ reſpondet potentia paſſiua cœli ad ſempiternitatem motus: nec eſt alius effectus in motu poſſibilis ex illa virtute accepta, ſecundum omnes conditiones neceſſariò ipſam comitantes in rerum naturã. Tenẽdo autem alias reſponſiones iam patet reſponſio dupliciter. Primò admittendo, q oĩ potentiæ actiuæ reſpondet paſſiua, ſed non quò ad omne q. eſſet abſolutè poſſibile ex illa virtute fieri & ſic potentiæ infinitæ motiuæ reſpondet potentia cœli, quò ad ſempiternitatem motus: non autẽ quò ad oẽm gradum velocitatis, qui poſſet fieri ex illa virtute abſolutè. Et huius ratio ex dictis haberi põt, quia potẽtiæ actiuæ vniuerſali altioris ordinis, nõ oportet reſpondere paſſum corporeum capax totius eius virtutis, quò ad oïa, quia nõ per ſe primò reſpicit effectum particularem, vt dictũ eſt, & eſt Philoſophiæ principijs ſatis conſonum. Secundò põt dici, q licet oĩ potentiæ actiuæ reſpõdeat poſſibile: non tñ potentia paſſiua, vt patet de productione intelligẽtiarum à Deo, ſiue ab æterno, ſiue in tempore. Et hoc propter rationem dictã. Nec tamen oportet reſpondere aliquod vnum poſſibile adæquatum: ſed, vt ex dictis patet, virtuti infinitæ reſpondet infinitum poſſibile, non ſic q. poſſit produci aliquod infinitũ, niſi duratione: ſed ſic, q nullis finibus poſſibiliũ producibile ab ipſa arctatur: ſed quocũque producto poteſt perfectius producere, quantum eſt ex ratione virtutis actiuæ. Et hoc modo quantitas virtutis in effectu manifeſtatur: & non primo modo tantum. Quod verò in vltima confirmatione dicitur, proportionaliter intellectum propoſitum magis confirmat, q̃ impugnat: quia quemadmodum mobile infinita velocitate poteſt dupliciter intelligi (vno modo q poſſit actualiter infinita velocitate moueri: alio modo ſic, q quacũq; velocitate motũ ſit velocius

mo-

moueri) & primo modo impoſſibile eſt ponere mobile: ſecundo verò eſt poſſibile, ita eſt de motiuo: q. ſ. impoſſibile eſt dare motiuum infinita velocitate primo modo, ſed ſecundo tantum: quod etiã oportet eſſe infinitæ uirtutis. Et aduerte, q de facto ſecundum Philoſophos huic argumento dicendum eſt, q potentiæ infinitæ reſpondet in rerum natura effectus infinitus. ſ. tempus infinitum motus cœli per ſe productum: & potentia paſſiua cœli ad hoc. Et quòd hoc eſt ſufficiens manifeſtatiuũ infinitatis, vt patet ex dictis. Cætera autem pro verè philoſophantium quiete dicta ſint.

Ad tertiũ principale.

Ad Tertium principale dicitur, q licèt ſolo tertio modo arguatur ibi ſecundum mentem Auer. & nec etiam in illo modo habeatur intentum: attamen ſingulis ordinatè reſpondendum eſt, præmiſſa prius intellectione illorum verborum ſecundũ veritatem. Intendit igitur ibi Auerr. loquens de proximis motoribus orbium, non excludere infinitatem vigoris à Deo, q nullius orbis eſt anima: ſed concludere infinitatem vigoris non ſequi ad motorem tempore infinito: ex hoc q motor infiniti vigoris habet neceſſariò infinitam potentiam, et conſequenter infinitam naturam. Ex hoc. n. ſequitur, q ſi motor tpe infinito neceſſariò eſſet infiniti vigoris, & haberet & potentiam & naturam infinitam. Et cum plures ſint motores tpe infinito, ſequeretur vlterius, q ex poſitione plurium motorum cęleſtium tpe infinito, nõ haberentur propria naturis motorum: ſed hoc tantum, q ſunt motores infiniti. Et ſic vlterius ſequeretur, q nõ eſſet ibi multitudo motorum, nec diuerſitas proportionum motorũ ad mobilia, ſed motus in nõ tpe &c. Et tenent conſequentiæ, vt ibi: quia tunc illi motores conuenirent in natura et potentia infinita intenſiuè, quẽadmodum modo de facto conueniunt in immobilitate: ex qua hñt, q poſſint continuare motum tpe infinito. Et ſic nõ eſſet, vnde differrẽt adinuicem. Hæc eſt ſnia Auerr. ibidem, vt patere põt cuilibet exercitato, ex qua nõ habetur primum motorem eſſe vigoris finiti. Ad primum ergo modum arguendi ibi tactum, dr̃ q non ſunt in eo tot verba, quot errores. Conſequentia primò nihil valet. Propoſitio deinde dicens q quælibet pars infiniti eſt infinita, licèt ſit vera de parte aliquota, non tñ iuuat tum alia coaſſumpta, ſ. infinitum non eſt maius alio infinito. Patet. n. in quantitate permanente, q ſi ponatur linea infinita vtrinq; verſus oriens, & occidens, & ſecetur in directo puncti meridiei, q vtraq; pars eſt infinita, & tota eſt maior vtraq. parte. Et ſimr̃ in quãtitate ſucceſſiua, ſi ſecet in termino decimę horę huius diei, totũ tẽpus æternũ, vtraq. pars eſt infinita, & tñ totum tempus eſt maius qualibet earum. Falſum eſt ergo comparando infinitum ſimpliciter infinito in quid, quale eſt pars aliquota infiniti, q vnum non ſit maius alio: & quia talis eſt cõparatio in propoſito noſtro, patet nihil concludi. Et vt oſtendatur quantus error in hoc ſophiſmate lateat, adhuc declaratur, q etiam comparando infinitum ſimpliciter ſtat vnum eſſe maius alio. Numerus. n. reuolutionum Lunæ eſt maior numero reuolutionum Saturni (& loquimur de motu proprio, & tñ vterque eſt infinitus ſecundum ponentes motum æternum. Antecedens patet, quia ſingulis reuolutionibus Saturni reſpondent amplius trecentæ ſexaginta reuolutiones lunares: quoniam ille ſingulis triginta annis vnã complet: iſta verò uigeſimo octauo quoque die uel circa ſuam peragit Vnde diuus Tho. præclarè docet in tertia parte, q. 10. ar. 3. ad tertium, q non eſt proprietas infiniti non excedi ſimpliciter, ſed non excedi in illo ordine, in quo ponitur. Et fundat hoc ſuper tex. 37 & 38. tertij Phyſi. ubi dr̃, & infinitum non eſt ut ſubſtantia, ſed ut accidens quærendum: accidentis autem proprium eſt qualificare id, cuius eſt accidens. Et propterea quemadmodum infinitas adueniens alicui, puta diebus, non infinitat niſi numerum dierum: ita impoſſibilitas infinitatem conſequens non ponitur niſi ordine dierum. Et propterea infinitis diebus ſimpliciter non poſſunt dari plures dies, ſunt tamen multò plures horæ illorum dierum, quàm ipſi dies. Et ſimiliter infinitis horis non dantur plures horæ: ſunt tñ multò plura minuta illarum horarum, quã horæ ipſæ. Notat quoq. eſſe vẽ, conditiones totius & partis in partiabili, & ſummè pfecto, ac p hoc vocato quantò virtualiter, requirere, cum uõ maius quid ſit totum hoc, Deus bonus, ſapiens, vin̄, quã hoc ſolum, ſ. Deus, aut econuerſo: ſiue ponatur finitæ virtutis ſiue infinitæ, quia non eſt ęqualis. ſed eadem eſt perfectio rei illius, & omnium quæ eius ſunt. Ad ſecundum verò modum arguẽdi dr̃, q ſicut tactus quantitatiuus, quia ſui extremi eſt expellitiuũ, in quod fertur: tactus autẽ virtualis, quia interiora penetrat, magis conſeruat, & firmat ſi contrarius non eſt tacto: ita infiniti corporei proprium eſt ſic omnia occupare, vt omnia excludat, nihil ſecum compatiens: infiniti verò virtualiter, & proprium eſt ſic omnia implere, vt ea faciat virtuoſa, & cooperantia, & modificãtia illuminationem ſuã in effectibus. Vnde ex infinitate virtutis non excluduntur alia actiua, ſed magis ponuntur, vt ſuperius quoq dictum fuit. Ad vltimum aõr dr̃. q dupliciter poteſt poni diſtinctio formalis. Vno modo ſicut aliqua participantia aliquid, proprijs conſtitutiuis diuerſificantur, ſicut homo differt ab æquo, & albedo à nigredine. Alio modo ſicut aliquid per eſſentiã diſtinguitur ab alijs, quę ſunt talia per participationẽ, ſicut homo ſeparatus diſtingueretur à ſingulis hominibus. Diſtinctio primo modo eſt cauſa finitatis vtriuſq. extremi, & de hac eſt ſermo Auer. ibidem. Secundo modo non infert finitatem niſi vnius extremi, ſ. participantis tñ. Illud autẽ quod eſt per eſſentiam, ex hoc ipſo, q pura eſt ab alijs diſtinguitur abſq. aliquo finitante, & contrahente. Et licet ab infinito nullum propoſitum excludatur virtualiter, multa tamen excluduntur formaliter, quibus participantia ipſum ab ipſo diſtinguuntur, excellentiori modo oia præhabẽte.

Ad quartum principale dr̃, q conſequentia nihil ualet. Et ad probationem, conceſſa ſuppoſitione, negatur minor: ſ. quod diſtantium ab aliquo in infinitum, alterum nõ ſit altero propinquius illi, ut patet manifeſtè, & in quantitate permanente, & ſucceſſiua. In permanente quidem, ſi ponatur linea infinita ex parte Septentrionis, conſtat q tã pars intercepta ſub Tropico Cancri, & circulo Aequinoctiali, quàm pars intercepta inter circulum Aequinoctialem & Tropicum Capricorni, in infinitum diſta: à quantitate lineę infinitę uerſus Septentrionem: & tñ dubium non eſt quin pars ſub Tropico Cancri ſit propinquior: quia minorem uiam actura eſſet, ſi ad infinitam attingendam moueretur. In ſucceſſiua uerò, cum tam dies heſternus, quàm hodiernus in infinitum diſtet ab æterno tempore præterito: conſtat tñ q propinquior heſternus fuit, quàm hodiernus, & hodiernus, quàm craſtinus. Alioquin mundus quotidie non eſſet maioris durationis, nec aliquid antiquius altero ſimpliciter, quę ſunt cõtra ſenſum, Eſt autem ratio quare ſtat inter aliqua eſſe diſtãtiam infinitam: & tamen unum alteri magis diſtare, quia diſtantia illa nõ eſt infinita utrinque: ſed ex una parte tantum, ſicut contingit in propoſito, & in diſtantijs adductis. Tunc enim & ex parte infiniti habetur ratio infinitæ diſtantiæ cæterorum ab illo, & ex parte finitorum habetur rõ maioris appropinquationis ad primum, ut patet in exemplis adductis: quia enim tempus præteritum eſt infinitum, ideo infinita diſtantia eſt à parte ante inter ſingulos dies & ipſum: quia verò hodiernus dies finit hunc tempus elapſum, ideo eſt

finita

finita diſtantia à parte poſt. Et cõſequẽter ex iſta parte põt accipi rõ, quare eſt propinquior æterno elapſo, quàm dies craſtinus. Et ſimiliter eſt de diſtantia inter Deum & creaturas. Ex parte ſiquidem Dei infinitæ diſtantiæ ratio habetur; ex parte uerò creaturæ diſtãtia finitur. Et ideò hinc ſumitur, quòd una eſt propinquior altera primo enti infinito. Vnde poſſet cum diſtinctione dici ad minorem, quòd diſtãtia infinita eſt duplex ſ. infinita utrinq; ſeu ſimpliciter, & infinita ſecundum quid, ſeu ex altera parte tantum: & quòd quamuis primo modo ſit uera, & ſecundo, tamen eſt falſa: & ſic eſt ad propoſitum.

Ad quin tu principale. Ad quintum principale dr̃ breuiter, quòd omnes authoritates Auer. ĩ hac re, excepta illa octaui Phyſ. quia dicitur non eſſe uirtutis finitę nec infinitæ: loquũtur de motoribus proximis, id eſt animabus cęlorum, ut ipſemet Auer. in cõment. 41. duodecimi dicit: quũ poſt diſtinctionem infiniti a finito ſubdit, quòd proportio inter motorem, & mobilẽ in cœleſtibus, eſt propter motorem finitum: & quòd propter ipſum dixit Ariſtoteles in ſecũdo Cœli, quòd primus orbis eſſet in labore, &c. Vel & clarius (licèt in idem redeat) dicendum, quòd ideo ſępe Auer. negat dari motorem infiniti uigoris, ſic quòd poſſit ſemper uelocius mouere: non ex defectu potentiæ primi motoris, ſed ex ordine eſſentiali cauſarum & effectuum, & finitate motorum proximorum. Ex his enim fit ut quemadmodum negatur nono Metaphyſ. com. 7. Deum poſſe producere muſcam, non ex defectu potentiæ, ſed ex ordine eſſentiali cauſarum effectuũ exigente talem effectum fieri mediante corpore cœleſti mobili, ita nihil minus negari ſimpliciter ab ipſo poteſt, quòd motor aliquis poſſit ſemper uelocius mouere. Nõ ex defectu potentiæ primi motoris, ſed quia non poteſt mouere niſi mediante anima cœli, in qua modificatur uirtus eius. Et ſic nullus motor reſtat potens maiorem uelocitatem facere: quamuis primus ſit uigoris infiniti. Illud uerò quod in commen. 69. octaui Phyſicorum dicitur, ſcilicet quòd motor immaterialis, nec infinitus dici poteſt: quamuis ſonet quid falſum & ridiculoſum, & propterea reprehenſum ſit à multis; quidam extorquentes intelligunt, ea ratione dictum de ſolo Deo, quia non eſt uirtutis actiuę, ſed tantum mouet ut finis; Quidam uerò, quia non eſt uirtutis actiuæ reſpectu uelocitatis motus, de qua ibi eſt quæſtio: ſed tantum ſempiternitatis motus.

Ego aũt nolens Auerroim Thomiſtã facere, neq; me Auerroiſtã, ſed ueritatẽ ſolã, eã (q̃tum cognoſcere potero Deo cõcedente) puto id tunc noluiſſe Auer. quòd ſæpe mentem meam pulſauit, tanquam de Ariſt. officina uenientem, ſcilicet quòd uirtutes immateriales non ſunt quantæ uirtualiter; & conſequenter, nec finitæ nec infinitæ. Non ſimpliciter, ſed eo modo, quo ſunt quantæ uirtutes corporales, ſcilicet quòd nõ ſunt proportionales motibus, ut ſ. quantò maior motus, tantò uirtus immaterialis maior: quẽadmodũ eſt in corporalibus; ſed ſunt alterius ordinis uirtutes. Et hoc modo ſaluari uĩ proceſſus Ariſt. 8. Phyſic. quia quum ſufficiẽter excludatur ex tex. 78 & 79. quòd nulla uirtus corporea poteſt mouere tẽpore infinito ex eo quòd talem uirtutem oportet eſſe infinitam, & ad hoc ſequeretur motus in non tempore, & de facto ſupponatur uirtutem motiuam cœli mouere tempore infinito: reſtat quòd uirtus illa ſit extra ordinẽ uirtutum corporearum, quarum nulla poteſt hoc facere: quia nec finita, nec infinita. Et conſequenter habetur quòd ſit impoſſibilis, & nec finita, nec infinita, etiam de uirtuali quantitate loquendo, eo modo quo uirtutes corporeæ: alioquin eo modo poſſet argui de uirtute corporea, ſicut de incorporea. Et ſecundum hoc quũ in textu ultimo octaui Phyſicorum dicitur motorem cęli eſſe potentiæ infinitæ, ly Infinitæ, purè negatiuè teneri dẽt id eſt, non finitè. Hanc credo fuiſſe tunc mentem Auer quam tamen quia uidit poſtmodũ non eſſe ueram (ut ex ſupradictis examinando rationem Ariſt. & commentum 41. deduci ab exercitatis poteſt ex medio termino Ariſt.) ideo in 12 Metaph. commutauit in melius, admittendo ibi finitatem & infinitatem uirtutis & proportionis.

Et ſic ſit finis præſentis quæſtionis, anno Salutis, 1499. die 10. Septembris, Papiæ in conuentu ſancti Appollinaris: ad Dei glorioſi laudem & honorem, & eorum temeritatem retundendam, qui philoſophiam ſuo ingenio metiri præſumentes, nõ uerentur dicere uirtutem infinitam non eſſe in rerum natura, quia eſt ens impoſſibile ſecundũ principia philoſophiæ. Iam enim patet, quòd nullo philoſophiæ principio negato, non ſolum ſuſtentatur ſed etiam ex ſenſibilibus probatur. Erubeſcant ergo.

TRACTATVS TERTIVS, DE potentia neutra & de natura potẽtiæ receptiuæ, in duas quæſtiones diuiſus.

1 *Num in rebus naturalibus detur potentia neutra*
2 *Num potentia receptiua actuum ſupernaturalium ſit naturalis.*

QVAESTIO I.

Vtrum in rebus naturalibus detur potentia neutra.

IVxta Primum articulum primæ quæſtionis remanſit tractanda quæſtio de potentia neutra. Vnde quæritur Vtrum in rebus naturalibus detur potentia neutra.

Circa quam difficultatem quatuor agenda ſunt. Primò declarabitur titulus quæſtionis. Secundò ponetur opinio Scoti. Tertiò probabitur oppoſita opinio. Quartò reſpondebitur obiectis.

Quò ad primum, res naturalis ſumitur hic ut diſtinguitur contra artificiales. Inueniri uerò in rebus naturalibus, ſumitur pro inuentione reali in ſingularibus naturalibus ſimpliciter: Et hoc ad differentiam eorũ quę dicũtur in abſtractione: ſicut contingit de proprietatibus quantitatis ut ſic, & aliis ſimilibus: quæ tamen in rerum natura actualiter non inueniuntur. Potentia in propoſito ſumitur pro potentia receptiua. Neutralitas inclinationem naturalẽ reſpectu utriuſque actus, ſ. huius & oppoſiti negat, nõ ſimpliciter, ſed in potẽtia receptiua utriuſq;. Dico aũt hoc, quia dupliciter cõtingit imaginari potẽtiã aliqua neutrã. Primò, per negationem potentialitatis ad utranque. quemadmodum colorabile, nec ad grauem, nec ad acutum ſonũ eſt in potentia Et ſic nõ uocatur potentia neutra, ſed potẽtia nulla: colorabile .n. nõ eſt receptiuũ ſonorum: Alio modo per negationem inclinationis in potentia receptiua utriuſque, ſicut ſi poneremus aliquam ſuperficiem receptiuam albi & nigri, & tñ ad neutrum inclinatam: & hæc propriè uocatur potentia neutra. eſt ergo ſenſus quæſtionis, an inueniatur aliqua ſingularis potentia in rebus naturalibus, receptiua alicuius actus: & tamen nec ad illum nec ad oppoſitum inclinetur. Hæc de primo.

Quò ad ſecundum, Scotus in prologo pri. ſent. q. 1. & in 2. diſt. 2. q. 6. tenet dari potentiam neutram, ponens quòd potentia receptiua relata ad actum, aut eſt naturalis, aut uiolẽta, aut neutra. Naturalis quidem, ſi naturaliter inclinetur in illum: uiolẽta uerò ſi ille ſit contra eius inclinationem naturalem: neutra uerò, ſi neq; inclinetur ad iſtã formã, quã recipit, neq; ad oppoſitã. Exemplũ primi: ut motus deorſum lapidis. Exemplum ſecũdi, motus ſurſum eiuſdem. Exẽplũ tertij, ſuperficies reſpectu albedinis & nigredinis Etenim manifeſtè patet inueniri in Angelis talẽ potẽtiã, eo quòd potẽtia paſſiua quæ eſt ĩ Angelo ad eſſe ubi ĩ loco, neutra eſt. Quod probatur

tur dupliciter: tū quia tale paſſū nō inclinatur naturaliter ad iſtā formam uel oppoſitam: tū quia ſi eſſet in aliquo loco naturaliter, eſſet in alio loco uiolenter. Et probatur ſequela per Auicennam, 9. Meta. uolentem ꝙ ſi motus cęli eſſet naturalis, terminaretur ad quietē naturalem, & motus ab illa eſſet uiolētus. Poſſet quoq; multipliciter argui ꝓ hac opinione: ſed quoniam ſtabiliendo oppoſitam habetur ſolutio omnium, ideo hæc ſufficiant de ſecundo.

Quò ad tertium, propono unam propoſitionem & unam diſtinctionem: ex quibus probabitur intentum. Propoſitio igitur eſt hæc: Omnis potentia rei naturalis reſpicit per ſe primò & naturaliter aliquē actū. Probat. quò ad primā partē: quia ut dr̄ 9. Metaph. tex. 13. potentia diffinitur per actum. Actus nanq; diffiniens potentiam, procul dubio eſt per ſe primò reſpectu ab illa: qm̄ neq; actus ꝑ accidens, neq; actus ꝑ ſe ſecundo, illi æquiualet. Quò ad ſecūdam uerò partem. ſ. Naturaliter, probatur: quia ex ſecūdo Phyſi. tex. 78. unūquodq; ſicut agit, ita aptum & natū eſt agi, & econtra: ſed potētia fit à natura, & eſt ꝓꝓ actū: ut patet 9. Metaph. tex. 55. & 16. ergo potētia naturaliter fit, & eſt ꝓꝓ actū. ergo ꝓꝓ actū. quē per ſe primò reſpicit: & ſic omnis potentia naturaliter reſpicit ſuū per ſe primo actum. Totus proceſſus clarus eſt ex allegatis & traditis in 2 Phyſi. quō natura agit ꝓꝓ finem: & quo pacto ea quæ à natura aguntur ꝓꝓ finem, naturaliter inclinantur in finem &c. Diſtinctio uerò eſt ꝙ potētia receptiua poteſt comparari quatuor modis ad actus. Poteſt. n. colorabile, v. g. comparari ad colorem, ad ſpecies coloris, ad contrarium coloris & ad diſparata, ſ. ſonos. Si cōparet ad colorē, ſic cōparatur naturaliter & per ſe primò: ſi ad ſpeciem eius, naturaliter quidem, ſed non per ſe primò: ſi ad contrarium uiolenter: ſi ad diſperata nulliter, niſi fortè per accidens. Nec hæc egent ꝓbatione: qm̄ per ſe ſunt nota ex terminis, niſi quis obijciat actus, ad quos potentia ſe habet obediētialiter. Sed qm̄ de hoc erit ſequens quæſtio nec hi locantur à Scoto ſub potentia neutra, ideo nihil propoſito obſtāt. Ex his aūt deducitur oppoſita opinio. ſ. ꝙ omnis potentia in rerum natura relata ad actum receptibilem in ea, aut eſt naturalis, aut uiolenta: ꝙ nulla eſt neutra. Omiſſa pro nūc potentia obedientiali: ut potē non ſpectante ad præſens propoſitum. Probatur autē hęc concluſio ſic: Omnis potentia receptiua alicuius actus, aut reſpicit illum per ſe primò, aut per ſe ſecundò, aut contrarium his: ſed tam actum per ſe primò reſpectum, quàm per ſe ſecūdò, reſpicit naturaliter; & contrarium eis reſpicit uiolenter: ergo omnia potētia receptiua alicuius actus aut eſt naturalis, aut uiolenta. Minor eſt per ſe nota. Et maior probatur ſic: Si daretur quartum genus actuū receptibilium in aliqua potētia, illud eſſet actus diſparatus ab eo quē per ſe primò reſpicit illa potentia: ſed hoc eſſe non poteſt: ergo potentia non poteſt recipere niſi illa tria numerata. Quòd aūt hoc ſit impoſſibile, patet inductiuè. Colorabile. n. nullā hēt potētiam ad ſonos, neque calefactibile ad colores: & ſic de alijs. Et probatur ratione: quia potentia unius generis nō eſt ad actus alterius: ut patet 12. Metaphy. in tractatu de principijs prędicamentorum. Et quoniam rationi hæc conſonant, ideo hanc ſequamur uiam. Et hæc de tertio.

Quò ad quartū reſpondetur, ꝙ diſtinctio illa trimēbris eſt uoluntaria quò ad tertiū membrū. Nec id qđ adducit de ſuperficie, iuuat: qm̄ aliud ē loq; de ſuꝑficie abſolutè, & aliud de ſuperficie Phyſica talis in rerum natura inuenta. Superficies n. abſoluta non ſolum abſtrahit ab albo & nigro, ſed etiam ab omni ſenſibili: & rurſus aliqua ſuperficies eſt quæ repugnat colori omni ut patet de ſuperficie cęli. Itaq; loquēdo de ſuperficie tali, id eſt colorabili, dr̄ ꝙ ut ſic nō eſt indifferēs ad albū & nigrū ꝑ excluſionē inclinationis naturalis, ſed ꝑ excluſionē maioris ad unum q̄ ad alium: quoniam huiuſmodi ſuperficies reſpicit naturaliter colorē, & omnes ſpecies eius: ſed colorem per ſe primò; ſpeciem uerò per ſe ſecūdò. Et ſimile eſt de materia prima reſpectu diuerſarum formarum ſubſtantialiū, ipſa quidē per ſe primò reſpicit formam per motū, aut mutationem acquiſibilem quouis mō; per ſe aūt ſecundo reſpicit hāc & illam formam. Et ſic naturaliter inclinatur in oēs: & indifferēs eſt ad oēs aut multas, nō per excluſionem inclinationis naturalis ad eas, ſed ꝑ excluſionē maioris inclinationis ad unā, q̄ ad aliam. Ad id uerò quod adducitur de potentia locabili in Angelo, dr̄, ꝙ falſu ſupponit, ſ. in Angelo eſſe potentiam paſſiuam, reſpectu ipſius ubi: Vt enim in tractatu de Angelis dictum eſt, Angelum eſſe in loco, non eſt ipſum recipere aut pati, ſed uirtualiter tangere locum. Vnde non oportęt ſolicitari niſi de actiua potentia Angeli: quam conſtat eſſe naturalem, liberè tamen exercitā. Quāuis ea quę adducuntur à Scoto ad probandum ſuū intentum de Angelo, non cogant: qm̄ hæc conſequentia formaliter non ualet. A eſt naturaliter in uno loco, ergo eſt uiolenter in aliquo alio: ut patet de ſingulis partibus orbis Lunæ. Quęlibet enim eſt naturaliter in Occidente, & ſimiliter in Oriēte, & tamē nullibi uiolenter: & mutat locum ſubiecto & ratione. Nec confirmatio ex Auic. conuincit: qm̄ nō niſi de motu uerè naturali uerificatur dictū eius. Motus enim cęli naturaliſſimus eſt ex parte principij paſſiui: ita ꝙ ex hac naturalitate reducitur ratio, quare in eo nullus eſt labor mouentis ut patet ſecundo cęli: text. 5. quamuis ex parte principij actiui ſit aialis. Vnde hoc magis ad oppoſitū intenti Scoti uidetur: quoniam ſic motus Angeli eſſet naturalis ex parte principij paſſiui abſque ſequela inconuenientiū, ſicut de motu cęli dicimus. Hæc de quarto, & de tota quæſtione.

QVAESTIO II.

Vtrum potentia receptiua actuum ſupernaturalium ſit potentia naturalis.

DVxit eundem articulum quæſitū erat, Vtrum potentia receptiua actuum ſupernaturalium, ſit potentia naturalis.

In qua quæſtione quatuor agēda ſunt. Primò declarabitur titulus. Secundò recitabitur opinio Scoti. Tertiò examinabitur. Quartò reſpondebitur quæſito.

Quò ad primum, potentia receptiua hic ſumitur formaliter ut receptiua eſt, quicquid ſit de ipſa, ut elicitiua actus. Actus ſupernaturalis dicitur, quem non poteſt ſecundū naturę curſum adipiſci: ut gratia, charitas, uiſio Dei, & reliqua huiuſmodi. Potentia naturalis uocatur non ſubiectiuè, id eſt potentia naturæ, ſed formaliter, id eſt potentia naturaliter inclinata. Ita quòd ſenſus quæſtionis eſt. Vtrū potentiæ in rebus naturalibus inuentæ, in quibus recipiuntur actus ſupernaturales, naturaliter inclinentur ad illos. Hæc de primo.

Quò ad ſecundum, Scotus in primo, q. 2 prolog. & in q. 4. diſt. 49. in pluribus locis tenet affirmatiuā partem quæſtionis: putat nanque, ꝙ potentia comparari poteſt ad actum recipiendum, & agens impreſſiuum actus. Et quòd in prima comparatione nulla eſt ſupernaturalitas, ſed potentia eſt uel naturalis uel uiolenta, uel neutra. In ſecunda autem comparatione eſt differētia naturalitatis à ſupernaturalitate: quoniam ſi comparatur ad agens naturaliter impreſſiuum, eſt naturalitas: ſi non naturaliter impreſſiuum, eſt ſupernaturalitas. Confirmatque poſitionem ſuam ex hoc, ꝙ potentia receptiua actus ſupernaturalis, ſeipſa eſt receptiuè capax illius. & naturaliter perficitur per illū, cū hēt, & naturaliter appetit illū. Ex his manifeſtè ſequitur, Ergo naturaliter īclinat in illū: ergo eſt potētia naturalis reſpectu illius. Singula āt aſſumpta probantur

probantur. Primum quidem, quia nullo eget potẽtia animæ medio ad recipiendum charitatem, & ſimiliter intellectus reſpectu luminis gloriæ &c. Secundũ verò, quia potentia nãliter perficitur per actũ, qui eſt eius perfectio. Tertium autem: quia unumquodq; appetit naturaliter ſuam perfectionẽ, ſed maximè nãliter appetit maximam perfectionem, ex principio Metaphyſicæ. ſed actus ſupernaturalis, ut uiſio Dei, &c. maxima eſt pfectio. ergo, &c. Sumus igitur ſecũdũ hæc in nãli potẽtia ad ſupernaturales perfectiones: non poſſumus tñ acquirere eas niſi ſupernaturaliter: quia oportet acquiſitionem hanc ab agente ſupernaturali, ſ. Deo glorioſo cauſari. Hęc de ſecundo.

Quò ad Tertium, tria minus bene dicta in præfata opinione uidẽtur. ſ. principalis concluſio, & eius probatio, & uſus uocabulorũ. Malè in primis utitur ly Supernaturale, dum omnẽ actionẽ Dei ad extra ſupernaturalẽ nocat, quia Deus eſt agẽs nõ naturale, ſed liberũ. Cõſtat nãq; ꝙ alia eſt diſtinctio naturalis contra ſupernaturale, & alia naturalis cõtra liberũ. Primo namq; modo anima Scoti producitur naturaliter à ſecundo aũt, nõ. Vnde niſi uocabulis abuti uelimus ad placitũ cuiuſq; ſupernaturale eſt quod ſupra facultatẽ ordinis creaturis debiti in eis eſt Omnes .n. naturalia à ſupernaturalibus diſtinguimus frequẽti vſu per hæc ꝙ aliquid ſit ſecũdũ debitũ naturæ ordinẽ, & aliquid ſit ſupra illũ. Rõ deinde aſſumpta manifeſtè, aut falſa eſt, aut petit principiũ. Quũ .n. dicit, ꝙ potentia naturaliter perficitur per ſuum actũ, & ſimiliter appetit ſuam perfectionem: aut ly Suũ, ſignificat ſuũ per informationem actu uel potentia, aut ſuum ꝑ naturalẽ proportionẽ ſeu inclinationem. Si primo modo, falſa eſt maior: graue .n. eſt exiſtens ſurſum, non naturaliter, ſed violenter perficitur per eſſe ſurſum, & tamen eſſe ſurſum eſt actus & pfectio eius per informationem. Si verò ſecundò modo, petitio eſt principij in minore. hoc em̃ eſt probandũ, ſ. ꝙ potentia naturalis habeat actũ ſupernaturalem, ut ſuum hoc modo. Quod quoque dicitur de immediata receptione ad ppoſitũ nihil infert: ęs .n. imediatè eſt receptiuũ figuræ Mercurij, & tamen non naturaliter Concluſio demum principalis voluntaria relinquitur: & Irrationabilis oſtendetur probando oppoſitum. Hæc de tertio.

Quò ad quartum, concluſio reſponſiua quæſito eſt, ꝙ potentia ad actus ſupernaturales, non eſt naturalis, ſed obedientialis. Et probatur tripliciter. Primò ex parte actus, ſic: Actus ſupernaturalis dupliciter inuenitur. ſ. ſecundum ſe, ut gratia: & ſecũdum talem modum ſciendi, ut uiſus cęco datus. Viſus enim ſecundum ſe eſt naturalis actus hominis ſed ꝙ cæco in inſtanti detur, ſupernaturale eſt. Charitas uerò, & talia, ſunt ſecundum ſe actus ſupernaturales: adeo vt implicet contradictionẽ connaturales eſſe, aut fieri alicui creaturæ factæ vel factibilĩ, ut etiam ipſe Scotus in ſecundo d. 23 fatetur. Si ergo in natura nulla eſt naturalis potentia ad actum ſupernaturalẽ ratione modi ut ſic, à fortiori nulla eſt naturalis potentia ad actus ſupernaturales ſimpliciter. Sed in natura nullam eſſe naturalem potẽtiam ad illos actus, patet ex frequenti uſu quo naturalem potentiam ad miracula negamus. Et ex hoc ſequitur, ꝙ ſupernaturalitas inuenitur, non ſolum comparando potentiam ad agens, propter ſupernaturalem acquiſitionem actus, ſed etiam comparando potentiam ad actum propter ſupernaturalitatem actus in ſe.

Secundò, ex parte potentiæ ſic: Omni potentię paſſiuę naturali reſpondet aliqua potentia actiua proxima. ergo reſpõdet potentia actiua naturali. Antecedens eſt maxima aſſumpta ab Ariſt. 3. de anima tex. 17. ad probandum dari intellectum agẽtem. Fũdatur .n. ſuper hoc, ꝙ In omni natura, ubi eſt patiens, oportet ponere agens. Et certũ eſt ꝙ de proximo, non de primo agente loquitur: alioquin diſtributiuã nõ feciſſet, dicẽs In omni natura, &c. Et per hoc excluditur reſponſio Scoti, dicẽtis, ꝙ ſufficit ꝙ detur primum agens. Conſequẽtia aũt probaẽ: quia potẽtia ſupernaturalis non eſt proximũ actiuũ naturalis potẽtiæ, ut ex terminis patet: naturale .n. ſoli naturali cognatum eſt.

Tertiò ex parte ſubiecti. Quum enim quidditatiua cognitio alicuius ſit ſufficiens ratio omnium proprietatum eius, & ex ea ſoluãtur omnes difficultates cõtingẽtes rei, ut in quarto Phyſ. dicitur: cõſequens eſt, ꝙ cognita quidditatiuẽ re aliqua, cognoſci ex ea poſſint omnes naturales potentiæ; & quum potentiæ cognitio ex actu pendeat, ut df. 9. Met. conſequens eſt, ꝙ actus ad quos ſunt naturales potẽtię, cognoſcatur, & cum hmõi actus ſint ſupernaturales apud Scotũ, ſequitur de primo ad vltimum, ꝙ ex cognitione quidditatiua alicuius naturalis cognoſcitur ſupernaturalia: qđ eſt manifeſtè falſum. Et confirmatur: quia certò ſcimus hanc maiorem, ꝙ naturalis potentia eſt fruſtra: ergo ſcimus hãc minorẽ, ꝙ in materia uel anima, uel quacunque alia re eſt naturalis potentia ad actum ſupernaturalẽ: ergo oportet cõcedere ꝙ ſcimus ſupernaturalia illa debere eſſe: & ſic ſcimus reſurrectionem mortuorũ futurã, & gratiam iuſtificantẽ impium, &c. quod eſt ridiculum. Nec euacuat hanc rationẽ reſponſio Scotica, dicens, ꝙ anima ſecũdum illã rõnem eſt ignota. Cognitio namq; quidditatiua alicuius, nihil naturale illius incognitum relinquit: quoniam continet formaliter, vel virtualiter omnem illius notitiam. Nec euaditur dicendo ꝙ ſubſtantia non põt à nobis pro ſtatu iſto quidditatiuè & propriè cognoſci: quoniam quicquid ſit de hoc, hř intentum, ſ. ꝙ ex quidditatiua rerum naturalium cognitione, ſiue habeatur pro ſtatu iſto, ſiue non, poſſit ſcientia haberi de ſupernaturalibus: & ſic reuelatio de gratia, beatitudine pollicita reſurrectione, & alijs huiuſmodi, ad quæ naturalis poniẽtur potentia receptiua non fruſtra, erit neceſſaria ſecundum quid, ſcilicet pro ſtatu iſto, & non ſimpliciter: quod eſt manifeſtè falſum Hæc de quarto. Finis.

TRACTATVS QVARTVS, de Subiecto naturali Philoſophię, vnica queſtione contentus.

QVAESTIO.

An ens mobile ſit ſubiectum in Philoſophia naturali.

Quæritur, An ens mobile ſit ſubiectũ in Philoſophia naturali.

Et videtur, ꝙ non. Primò, quia aut ens mobile, ſignificat ſubſtantiã mobilem, aut accidens mobile, aut tertium cõe vtrique. Si primum, cum ſubſtantia mobilis, & corpus mobile ſint idem cõuertibiliter, ſequitur ꝙ poneretur ſcđm rem corpus mobile ſubiectum philoſophiæ, quod eſt contra tenentes ens mobile. Si ſecundum, hoc eſt manifeſtè contra omnes, & ueritatem. Si tertium, tunc ſequeretur, quòd ens diceret tertium conceptum abſtrahibilem a ſubſtantia & accidente: quod eſt contra Thomiſtas.

Secundò ſic: Subiectum ſciẽtiæ debet eſſe unius rationis formalis; alioquin nõ haberet qđ quid ẽ, & conſequenter nec eſſet principium ſcientiæ, quia, vt dicitur in 1. de anima in textu 11. principium oĩs demõſtrationis eſt quod quid eſt. Nec haberet aliquam per ſe primò paſſionẽ: quia ei, quod nõ eſt in ſe natura una, quicquid per ſe unum conuenit, conuenit ratione partium, & conſequenter nulla paſſio conuenit ei primò: ens autem mobile dicit aggregatum ex duabus rationibus formalibus: ergo nõ eſt ſubiectũ. Si dicatur, ꝙ illa duo ponuntur ad circumloquendum unam rationem formalem,

lem, quemadmodũ moris eſt ponere paſſiones loco differentiarũ: cõtra, Ratio ſubiecti in ſcientia debet eſſe primò, & maximè nota in ſcientia: eo ꝙ tota ſcientifica cognitio ex illa dependet: ſed ſi circumlocutione eget, non eſſet hmõi: implicatio ſiquidē eſt in adiecto, dicere ꝙ eſt rõ formalis in ſcientia, & ꝙ circumloquitur illam paſſionis nomine utpote occultam. ergo, &c.

Tertiò: Si ens mobile eſſet ſubiectum philoſophiç naturalis, aut philoſophia naturalis eſſet pars Metaphyſicæ, aut eſſet ſubalternata illi. vtrunque eſt falſum: ergo Tenet conſequentia: quia aut ens mobile addit ſupra ens conditionem per ſe diuidētem ens, aut accidentalē enti. Si primo modo, ſequitur ꝙ ens mobile à Metaphyſico cõſiderandũ eſt: quia in primo Poſteriorũ, c. 22. dicitur, quòd eiuſdem ſcientiæ eſt conſiderare ſubiectũ aliquod & partes ſubiectiuas per ſe: & cõſequēter eſſet philoſophia naturalis, cui aſcribitur ens mobile, pars metaphyſicæ. Si ſecundo modo, ſequitur quòd Philoſophia naturalis Metaphyſicæ ſubalternaretur: eo quod dicitur in primo poſteriorum, cap 8. deſcendere de genere in genus ſecundum quid, id eſt, ſecundum conditionem accidentalem (vt communiter exponitur) eſt ſolius ſcientiæ ſubalternatæ cõditio ab Ariſtotele tradita.

Quartò: ſic Subiectum in ſcientia debet eſſe illud, id cuius ratione formalem omnes reſoluuntur paſſiones, & concluſiones illius ſcientiæ, vt de ſe patet: ſed paſſiones & conſequenter concluſiones Phyſicæ reſoluuntur vltimò in Phyloſophia naturali ad quod quid eſt ſubſtantię, ſeu corporis naturalis, eo quòd omnia accidētia Phyſica cauſantur ex ſubſtantia naturali: ergo ſubſtantia naturalis, ſeu corpus naturale ponendum eſt ſubiectum.

In hac dubitatione primò diſtinguam opiniones. Secundò declarabitur opinio ſancti Thomæ. Tertiò ſimul ipſa confirmabitur. & cõtra alias opponetur. Quartò reſpondebitur argumētis in oppoſitũ.

Quo ad primum, ſciendũ eſt de ſubiecto adæquato Phyloſophię naturalis (de quo hic eſt ſermo) quoſdam loqui in re hac naturaliter; quoſdam verò innaturaliter: ꝓꝑ quod hi à noſtra releuandi ſunt diſputatione, quã inter Philoſophos agimus. Supponunt. n. intelligentias mobiles eſſe; & Philoſophiam naturalē intra ſenſibilia non arctantes, cõmune aliquid ſenſibilibus & ſeparatis à materia, quatenus mobilia ſunt, ſubiectum Philoſophiæ dicunt: operiuntq; errorem ſuum Theologicæ pietatis nomine.

Contra hos. n. non oportet naturalem diſputare: apud quē indubitatum principium eſt, ſubſtantias abſtractas immobiles eſſe & terminum conſiderationis philoſophicę eſſe animam humanam, partim abſtractam, partim nõ: vt dicitur ſecundo phyſicorum, textu vigeſimoſexto & vltimò ꝙ poteſt naturalis, de intelligentiis attingere, & declarare quia ſunt: vt Auer. dicit 8. Phyſicorũ, cõmento vltimo. Quanta tamen ſit quorundam horum temeritas, ſilentio inuoluendũ non eſt, cũ prçſumant propriã opinionem Theologiæ ſententiam aſſerere, licq; theologicę facultatis expertibus, in philoſophia tamen nutritis, deridendã Theologiam occaſionē prçbeant. Non eſt enim ex ſacra Scriptura, nec ex Theologis ſanctis ab Eccleſia approbatis traditu, ꝙ Angeli ſic mouerentur, ut motus continui ſubiectum ſint: ſed potius oppoſitum, vt in Theologia

Auerroiſtæ aliq
Alberti,
& Aegidij ſequaces

diſcuſſum à ſanctis eſt. Vnde ſi Peripateticos arguendos cenſeut, glorientur ex Scotica officina hos ſe errores deprehendere, non ex Theologia

His ergo omiſſis, ad naturales traſeamus. Quorũ opinio nõ eſt vna, dũ alij mobile, alij ens, alij utrũq; ea ſubiecto phyſicæ reſecãdũ putãt. Et illi quidē ꝙ neutrius nomē recipiunt, ſecunda & quarta tũnc ad oppoſitũ facta mouētur: & ſenſibilē ſeu nãlem ſubſtantiam ſubiectum fore cenſent. Qui verò ens tm̃

Quinq; opiniones naturales de ſu[biecto]

abijciunt, corpus mobile ſubiectum philoſophiæ ponunt. Et hi adhuc diuiſi ſunt, dum quidam mobile, paſſionem ſignificare concedunt: quidã aut dationē formalē corporis phyſici ſuppoſ[it]ū eē contendunt. Mobile aũt tantum abijcientes, ſunt qui ens naturale ſubiectum dicunt. Sunt ergo quinque opiniones naturaliter loquentium, ſ. Thomiſtarum tenentium ens mobile: & Albertiſtarum dicentiũ corpus mobile: & modernorum multorum, dicentium ſubſtantiam naturalem ſeu ſenſibilē: & quorundam etiam modernorum aſſerentium corpus phyſicum ſeu naturale; & eorum qui ens naturale ſubiectum credunt.

biecto philoſophiæ naturalis adæquato.

Quò ad ſecundum: Cum ens mobile complexionem quandam nominum contineat, ſingula diſtinguenda ſunt. Et primò quidem circa mobile tripli ci opus eſt diſtinctione.

Prima eſt, ꝙ cum mobile motum reſpiciat, ſicut motus ſumitur dupliciter, ſcilicet propriè, vt diſtinguitur cõtra mutationem in 5. Phyſi. & ad tria tantum genera eſſe dicitur & communiter, ut continet in ſe & motum propriè dictum, & mutationem, ſ. generationem & corruptionem, mobile dupliciter ſumi poteſt. In quæſtione tamen iſta ſumitur communiter pro ut idem eſt quod mutabile phyſica mutatione.

Secunda eſt, ꝙ aliquid poteſt dici mobile, dupliciter, ſ. ſubiectiuè, ꝙ. ſ. eſt ſubiectum motus: & terminatiuè, ꝙ. ſ. eſt terminus alicuius mutationis. Et quamuis prima facie mobile ſonet ſubiectum motus, ſi tamen reſtringendum eſt in propoſito, magis tenēdum eſt terminatiuè quàm ſubiectiuè, vt ex dicendis apparet: iudicio tamē meo indiſtinctè tenendum eſt non ea ratione, vt eõe ad omnia quòcunque mobilia: contineatque vt partes ſubiectiuas materiam, & formã &c. quia hoc eſt contra S. Tho in primo Phyſi. ſuper tex. com. 4 vbi in diuiſione literæ expreſsè dicit, ꝙ in primo libro Phyſic. arguitur de principiis intrinſecis entis mobilis. ſ. de materia & forma: ex hoc aperte inſinuãs ens mobile, quod eſt ſubiectum philoſophiæ, non eſſet totũ uniuerſale reſpectu materiæ & formę, ſed totum integrale ſeu eſſentiale; ſed ea potius ratione ut. ſ. illa notiſſima ſui acceptio ſupponatur quam ex ſenſu ſupponere oportet: perhibent. n. nobis ſenſus mobilia eſſe: an autem ſubiectiuè an terminatiuè mutentur ea quæ moueri uidemus, ratione magis diſcernitur, quàm ex ſenſu habetur.

Tertia eſt, ꝙ mobile æquiuocum eſt nomen ad aptitudinem, ad motum & ad fundamentum illius aptitudinis; ſicut ſi riſibile ſignificaret aptitudinem ad ridendum, & rationalitatem, quæ eſt eius fundamentum. Quid autem mobile in propoſito ſignificet, difficile eſt hac ſola quæſtione elucidare. Quamuis. n. impoſſibile ſit ſubiectum, & paſſionē ſimul accipi pro ſubiecto in aliqua ſcientia, ſic ꝙ totum aggregatum ſubiectũ ſit (quia oportet ſubiectã unã eſſe rationem formalem, & ex quod quid eſt ſubiecti, & quid eſt paſſionis, vna ratio formalis conſtitui nequit) nihil tamen prohibet aggregatum ex ſubiecto & paſſione, ſubiectum ſic conſtitui, ut paſſionis quod quid eſt, ſit rõ formalis ſubiecti in illa ſciētia. Et hoc modo intelligi poteſt mobile paſſionem ſignificare in propoſito: ita ꝙ mobilitas quæ eſt paſſio, ſit ratio formalis enti uel corpori, quod ſit ſubiectũ philoſophiæ nãlis: vñ ſolet fieri reduplicatio ſupra mobile, dicēdo ens aut corpus mobile inquantũ mobile eſt ſubiectũ Phyſicæ. Suadetur aũt in ꝓpoſito ſic ſumi mobile ex ſubiecto Mathematicæ: ſicut. n. Phyſica eſt de entibus in eo ꝙ mobilia, ita Mathematica eſt de entibus in eo ꝙ quanta. Conſtat aũt Mathematicę ſic eſſe ſubiectũ ens q̃tũ, vt q̃titas ipſa quę ſubſtantiæ materialis paſſio ſeu ꝓpriũ accidēs eſt, rõ formalis ſubiecti Mathematicæ ſit. Erit ergo Phyſicę ſubiectũ ens aptũ moueri, ſic ꝙ aptitudo ad motũ, rõ formalis ſubiecti ſit. Et confirmatur hoc magni Alberti authoritate: qui in 1. Phyſ. ſic diſtinguens

corpus in Metaphyſicũ, Mathematicũ, & Phyſicũ mobilitatẽ quã rõnem formalẽ ſubiecti dicit poſteriorẽ corpore quanto, naturaliter dicit. Nec obſtat q eiuſdem ſcientiæ eſt cõſiderare de paſſione & ſubiecto eius, qm̃ hoc intelligitur quando tractatur de paſſione ut paſſio eſt; non aũt qñ paſſio primũ ſubiecti locũ tenet: ut patet de quantitate in Mathematica, quę de ſubſtantialibus principiis ſubiecti à quo fluit, non ſe impedit. Similiter non obſtat q pfecta cognitio de re nõ hr̃ abſq; qd̃ qd ẽ ſubiecti. hoc.n. non eſt ſic accipiendũ, ut omnis cognitio citra illam ſit imperfecta, ita q non ſit euidens & ſcientifica: ſed ut abſque qd̃ quid eſt ſubiecti conſumata omnimodaq; notitia de re haberi nõ poſſit. Qd̃ Phyſicæ accidere non inconuenit: qm̃ Mathematicæ hoc conuenire certum eſt: Mathematicus.n. ignorat, an quãtum ſit ſubſtantia uel accidens, & quantitas ſubiectum, &c. & tamen certiſſimum eſt omnium: vt dicitur in ſecundo Metaphyſic. textu & commento vltimo.

Sed contra hanc viam eſt, q ſecd̃m eam ad Philoſophũ naturalẽ non pertineret conſiderare aliquod prædicatũ quidditatiuũ cuiuſcũq; ſubſtãtię, niſi fortè aliqua ſubſtantia ſit, de qua quidditatiuẽ prædicaretur aptitudo ad motum: & cõſequenter philoſophia naturalis non eſſet de ſubſtantia, ſed eſſet de accidente, quemadmodu Mathematica. Si.n. mobilitas, (id eſt aptitudo ad motum) quæ paſſio ponitur entium naturaliũ, rõ formalis ſubiecti Phyſicæ acceptatur, non licebit Phyſico de rõne adæquati ſubiecti eius differere: quia illa prior eſt, ac per hoc deſcendendo à mobilitate in cõmuni ad talem uel talem mobilitatem in ſpecialibus partibus philoſophiæ naturalis, non licebit ad qd̃ quid eſt talis uel talis ſubiecti deſcẽdere, ſed quẽadmodum adæquati ſubiecti mobilitatis qd̃ quid eſt, omiſſum fuerat, pari rõne ſpãlia qd̃ quid erat eſſe ſubiectũ taliũ mobilitatũ omittenda ſunt: qm̃ nulla pars alicuius ſciẽtiæ tractat de aliquo priori pprio rõe formali. Nec uideo quõ poſſit huic rõni ſatisfieri, niſi tenendo q Metaphy. eſt conſiderare quod quid eſt in particulari. Quod quia non credo verũ, idcirco puto melius tenere, q mobile in propoſito non ſignificat ipſam aptitudinem ad motũ ſi eſt paſſio, ſed eius fundamẽtum. Cum enim iſta aptitudo, quam mobilitatis nomẽ ſonat, quibuſdã entibus repugnet. ſ. ſeparatis a materia: & quibuſdam nõ. ſ. materialibus; & de entibus materialibus (puta homine & boue) nõ reputetur prędicari ſubſtantialiter: conſequens eſt, q aliquid præcedat in eis, ex quo ipſa aptitudinẽ hanc ſortiãtur: & hoc fundamentum mobilitatis eſt. Nutanter autem dixi Non reputetur: quia communi voci ſatisfacere volens diſtinctionem hanc mobilitatis pertractaui: io. ſiquidem Metaphyſicorũ textu vltimo ſub dubio relinquitur, an corruptibile ſit ſubſtãtia, an in ſubſtantia, id eſt an ſit de ſubſtentia rei, aut eam ſequatur: vt exponit Auerrois. Corruptibilitas aũt quædã mobilitatis ſpecies eſt, uel mobilitas ipſa ſecundũ illud octaui Phy. tex com. 25. In omni motu corruptio eſt. S. Thomas etiam ibidẽ inter ſubſtantialia prędicata corruptibile ponere videtur. Ariſt. quoq; in primo Phy. tex 8. idem ſentire videtur: dum dicit q ad naturalem non ſpectat probarę mobilitatẽ: hoc.n. non eſſet verum, ſi mobilitas eſſet paſſio præuenta à formali ratione ſubiecti philoſophiæ naturalis: poſſet enim per illam rationem à naturali Philoſopho probari. Niſi fortè quis dicat dictum Ariſt. non eſſe verum per ſe, ſed per accidens, quia. ſ. eſt paſſio notiſſima. Sed hoc non eſt tutum: tum quia non eſt ſermo per accidẽs conſuetus Ariſt. tum quia ſaltem defendere mobilitatem pertinet ad Philoſophum naturalem, & non ad Metaphyſicũ ſicut & q̃libet paſſionẽ ſubiecti pprij q̃libet artifex defendere dẽt. Nec obſt. q ſit paſſio per ſe nota de adæquato ſubiecto: qm̃ per ſe notum, & non per ſe notum, faciunt quidẽ differentiam quò ad probari uel non probari poſſe aliquid, vt patet in ſecundo Phy. tex. com 6. non tñ faciũt dr̃iã quò ad defendere, uel nõ defendere: qm̃ ſi occulta tuenda ſunt, manifeſta magis ſunt tuenda, modò non ſint principia, ſed ex principiis: qualis eſt mobilitas ſi paſſio ponitur. Quicquid autem de hoc ſit mobilitas, quæ eſt ratio formalis ſubiecti phyſicæ, non paſſio, ſed quod quid erat eſſe eſt entium naturalium: & præuenit naturalitatẽ & mobilitatem paſſionum eorum ſi concedatur & illam quidem, quia relatiua proprietas eſt: iſtam verò, quia paſſio dicitur.

Circa verò ly Ens, hoc tñ diſtinguere oportet. q dupliciter entis nomine vti conſueuimus. Primò, pro omni eo quod habet eſſe quocũq; modo: & ſic hic non capitur. Secundò pro eo quod propriè eſſe dicitur: hoc autẽ in his, quę fiunt, eſt id quod propriè fit: eius ſiquidem eſt eſſe propriè, cuius eſt fieri. Id aũt qd̃ propriè fit vt 7. Metaph. tex. com. 28. patet, eſt cõpoſitũ: ſiue ſubſtantiale, vt homo: ſiue accidentale, vt homo muſicus. Et ſic ſumitur in ppoſito. Vnde colligendo dicta ad hoc q aliquid ſit pars ſubiectiua entis mobilis, quod ſubiectum Phyſicæ dicimus, exigitur & q ſit propriè ens, & q ſit mutabile phyſica mutatione. Et ppterea nec materia prima, nec forma ſubſtantialis aut accidẽtalis ens mobile eſt: ſed entis mobilis prĩcipia hęc omnia ſunt. Eſt ergo ens mobile cõmunius quàm ſit corpus mobile, & quàm ſubſtantia naturalis ſiue ſenſibilis: quia continet ſub ſe omnia materialia cõpoſita, quę ſolũ mutabilia ſunt ſiue ſint ſubſtantialia, ſiue accidẽtalia, ſiue ſecundũ formã abſoluta, ſiue ſecundũ ubi. Et eſt ens mobile abſtractius quid quocũq; p̃dictorũ. quãto ens aliquẽ gradũ concomitans, prius eſt illo: dato ẽt q ad cõpoſita accidentalia ſe nõ extenderet. Nec obſtat cõtradictio per ly Mobile: qm̃ ſicut ſubſtantia rationalis abſtractiua quid eſt, quã animal rationale: ſic ens mobile abſtractius & prius quid eſt, q̃ ſubſtantia mobilis: quãuis.n. ex parte ly Mobile ęqua ſit abſtractio: ex parte tñ ly Ens, & ly Subſtãtia, abſtractius eſt ens mobile. Vnde quẽadmodũ cõcedens ſubſtantiam rationalẽ, adhuc diſputandi locũ haberet, an illa rõnalis ſubſtantia eſſet corpus, an animal, & cætera, & continuè ab abſtractiori ad minus abſtractum qñ deſcenderet, dum à ſubſtãtia rõnali ad corpus rõnale, & à corpore ad corpus animatũ, & cętera ueniretur: ſic ſub ente mobili quæſtio remanet, an illud ſit ſubſtantia, an corpus, & cætera. Cum igitur in re mutabili conſiderari poſſit, & q ſit corpus mutabile, & q ſit ſubſtantia mutabilis, & q ſit ens mutabile, diui Thomæ ſententia eſt naturalia rationem ſubiecti Philoſophiæ naturalis induere primò, non quatenus ſunt corpora mutabilia, aut ſubſtantiæ mutabiles, ſed quatenus ſunt entia mutabilia: ita q ens mobile licẽt complexionem nominũ contineat, incomplexum tñ & per ſe unum quod quid eſt ſignificat, ſicut ens per ſe. Quemadmodum enim diuiſo ente in per ſe & in alio, ſi ſimplicibus uocabulis careremus, ſubſtantiã ens per ſe nominaremus, & accidens ens in alio; & tñ unam formalem rationem ſignificaremus, non aggregatam ex pluribus: ita diuiſo ente in tranſmutabile & intranſmutabile, carentes ſimplici uocabulo, ens tranſmutabile ſeu mobile uocamus alterum membrum quod vnius eſt quidditatis, & illud philoſophiæ naturalis ſubiectum eſſe adæquatum dicimus. Hæc de ſecundo.

Quò ad tertium, cum ens mobile duo nomina complectatur, & unum ſignificet, primò oſtendendum eſt, q eius ſignificatum eſt adæquatum Philoſophię ſubiectum; deinde, q his nominibus conuenientiſſimè ſignificatur.

Primò Probatur tripliciter. Primò ſic: Adæquatũ ſubiectũ primarũ paſſionũ naturaliũ eſt adęquatũ ſubiectũ Philoſophiæ naturalis; ſed ens mobile & non ſubſtantia aut corpus naturale ſeu mobile,

& non ſubſtantia aut corpus naturale ſeu mobile, eſt adæquatum ſubiectum primarum paſſionũ naturalium. ergo, &c. maior eſt per ſe nota. Minor verò probatur accipiendo trãſmutabilitatem, ſeu quod idem eſt, mutabilitatem pro prima paſſione Phyſica, vel ſaltē vna de primis, aut eis æquiualētet vt ab oībus ſupponitur. Tunc ſic: Adæquatũ ſubiectum tranſmutabilitatis nēt materiam, formam, & priuationem pro adæquatis principijs: ſed tñ ens mobile habet hæc pro adæquatis principijs: ergo nihil aliud ab ente mobili eſt ſubiectũ adæquatum tranſmutabilitatis, & conſequēter primarum paſſionum naturalium: qđ erat probandum. Maior huius proſyllogiſmi eſt ex eo euidēs, ꝙ oportet iſta tria in oī materia eſſe adæquata ſibi inuicē, ſ. paſſionem, & ſubiectũ, & propria paſſionis principia vt patet de riſibilitate, & homine, & animali rõnali. conſtat aũt ex 1. Phyſi. per longũ proceſſum, trãſmutabilitatis principia prima eſſe materiam, formam, & priuationem: oportet igitur eius, ad qđ tanq̃ ad adæquatũ ſubiectũ primò ſeq̃tur tranſmutabilitas, eſſe adæquata principia, materiam, formam, & priuationem. Minor patet ex his quæ in 12. Meta. à tex. 19. vſq; ad tex. 29. dicuntur, ſ. ꝙ materia, forma, & priuatio ad genus ſubſtantiæ non arctantur: ſed materia, forma, & priuatio in generis ſubſtantiæ ſunt principia propria ſubſtantiæ mutabilis: & materia, forma, & priuatio, in genere quantitatis ſunt propria principia quanti mutabilis; & materia, forma, & priuatio in genere qualitatis ſunt principia propria qualis mutabilis.

Si dicatur, ꝙ quemadmodum principia ꝓpria ſubſtantiæ continent propria principia cęterorũ generum, quia ſunt cauſę eorum (vt ibidem docet Ariſt.) ſic ſubſtantia mutabilis continet oē quantum, & quale mobile, & tranſmutabilitas ſubſtantię omnem aliam. Et ꝓpterea licèt materia, forma, & priuatio excedant ſubſtantiã mobilem formaliter, non tñ uirtualiter. Hoc licèt ſit ſubtiliter dictum, vim tñ rationis non excludit ꝓpter duo. Primò quia falſum eſt, ꝙ principia propria ſubſtantiæ mutabilis ſint principia principiorum cęterorum generum mutabilium. Quamuis. n. ſit uerum, & expreſſum in 12. Meta. c. ſupra dicto, ꝙ per ſe principia eſſendi in genere ſubſtantię ſunt principia principiorum eſſendi in cęteris generibus, i. ꝙ materia, & forma ſubſtantię ſunt cauſę materię, & formę in quantitate, & qualitate, et cętera: Veritati tñ aduerſatur, ꝙ per ſe principia tranſmutabilitatis ſubſtantialis ſint principia principiorũ tranſmutabilitatis aliorum generum. Priuatio. n. in genere ſubſtantię, q̃ eſt per ſe principium non ſubſtantię, ſed transmutationis ſubſtantialis, non eſt uniuerſaliter, et conſequenter nec per ſe principium priuationis, q̃ eſt principium tranſmutationis accidentalis, ut in corpore cęleſti patet: ubi ens mobile ſecundum locum hēt oīa propria principia. ſ. materiam, formam, & priuationē: cęlum autem ſubſtantialiter non hēt niſi duo principia, q̃ ſunt eſſendi per ſe principia, ſiue ibi ſit materia, q̃ eſt pura potentia: ſiue ſimplex corporeitas pro materia, & intelligentia, & forma: nullo. n. mõ eſt ens mobile ſubſtantialiter. Secundò quia dato, ꝙ eſſet talis incluſio uirtualis, adæquatum tñ ſubiectum tranſmutabilitatis, & ſimiliter adæquatum principiatũ ex materia, forma et priuatione non ſubſtantia mobilis, ſed ens mobile: quoniam quãdo aliqua proprietas vniuerſalis ſm̃ prędicationem hēt ſubiectum adæquatum ſm̃ prędicationem, in quo reperitur eã ſecundum quam ineſt quibuſcunq; ꝓprietas illa, illud tale eſt eius ſubiectum ſm̃ quod ipſum. Nec eſt requirendũ pro primo ſubiecto illius illud ad qđ ꝑ viam reſolutionis ꝓprietas illa & eius principia reducuntur: alioquin periret doctrina tradita in 1. lib. Poſte. cap. de vniuerſali. Docemur. n. ibi ſiſtere, qñ adæquatũ ſubiectum ſecundũ prędicationem inuenimus, & eãm in eo, ꝓpter quam ſibi cæteriſq; illa paſſio ineſt. Nulla ēt poſſet poni proprietas cōis alicui analogo ad ſubſtantias, & accidentia: cum accidentia, & eorum proprietates, & principia in ſubſtantijs virtualiter includantur. Niſi ergo velimus abuti vocabulis, & rationibus eorum, qđ in ſe eſt ſubiectum adæquatum tranſmutabilitatis in ſeipſo adæquatè, claudit propria principia tranſmutabilitatis. Sed nec ſubſtantia mobilis, nec corpus mobile claudit in ſe illa: quoniam propria principia tranſmutabilitatis vniuerſalis ſeu in cōi, ſunt materia, forma, & priuatio in cōi, q̃ genus ſubſtantię tranſcendunt. Enti aũt mobili adæquantur: quãdo. n. ex materia, forma, & priuatiõe cōſtat, ens mutabile eſt, & econuerſo, co. ꝙ priuatio machinat ad malum. Ens igitur mobile eſt ꝓprium, & primum mobilitatis ſubiectum.

Secundò probatur propoſitũ, & directè arguit contra ponentes corpus mobile eſſe Coniunctio oīs mobilis cũ rõne corporeitatis, non ſupponit I naturali Philoſophia, ſed in 2. Phy. probatur. ergo non corpus mobile, ſed ens mobile eſt ſubiectum Philoſophię nãlis. Antecedens patet in tex. 32. 6. Phy. vbi ꝓbatur, ꝙ omne mobile eſt corpus. Conſequentia verò patet: tum ex eo ꝙ ſi corpus mobile ponitur adæquatum ſubiectũ, oportet ſupponi mobilitatem coniunctam eſſe corpori, aut vt rõnē mobilem, aut vt paſſionē: tũ ex eo ꝙ oportet ſupponi corpus coextendi ipſi mobili: alioqn nõ ſupponeret ſubiectũ adæquatũ ſcientiæ. Vtrunq; aũt horum impoſſibile eſt ſupponi, ignorata vniuerſali coniunctione ipſius mobilis cũ corpore: vt de ſe patet. ergo. Et hæc eſt rõ S. Tho. in 1 Phy. nunq̃ eñ dixit ipſe, quod Philoſ. naturalis probet corpus mobile eſſe: vt cõiter ſibi imponitur, quia non intelligitur (corpus. n. mobile eſſe qui dubitant, non egent medio, ſed ſenſu, quo vel ſeipſos moueri percipiunt) ſed dixit, ꝙ probat omne mobile eſſe corpus. Et vt plenius huius rõnis vis percipiatur, aduertendum eſt primò, ꝙ ſubiectum adæquatũ ſciētiæ reſoluentis ſuas concluſiones in principia per ſe nota (qualis eſt Philoſophia naturalis) oportet & ꝙ ſit ſubiectum primarũ paſſionum, ac ꝑ hoc ꝙ ſit principium eſſendi, & conſequenter cognoſcendi ſm̃ naturam cęterorum, & ꝙ ſit principium cognitionis in nobis, ſiue ad latentes proprietates, & occulta principia à poſteriori, ſiue à priori procedatur: quoniam ſubiecti cognitio oībus ꝓſupponitur. &, vt dicit Auer. in 1. Phy. com. 2. nec à priori, nec à poſteriori probari põt in ſciẽtia: & innatum eſt nobis, ꝙ oportet ſemper à notioribus nobis procedere, vt in 1. Phy. co. 4. dicitur. Sicut ergo prima rõ ſuperius facta ꝓcedit ex ordine naturæ ſic iſta procedit ex noſtro ordine cognoſcendi. Et propterea S. Tho. dixit, quod ad audientes probatur, oē mobile eſſe corpus, inſinuans per hoc, cognitionis magis q̃ rei ordinem. Aduertēdum eſt ſecũdò, ꝙ aliquis aliud ſit omnē mobilitatem eſſe cõiunctã corpori & aliud cognoſci oēm mobilitatē eſſe cõiunctã corpori: ad hoc tñ ꝙ corpus mobile ponatur ſubiectum adæquatum, nihil refert qđ horum deficiat: quoniã ſicut deficiente coniunctione illa ſecundũ rem, corpus mobile prohiberetur ex parte rei eſſe ſubiectum: ita deficiente coniunctione illa in eſſe cognito, ex parte cognitionis, q̃ præhaberi oēt, impeditur. Non ſufficit aũt ꝓſupponi aliquod mobile eſſe corpus, quod ad ſenſum patet, ſed oportet ſupponere omne mobile eſſe corpus: tum quia ad hoc, ꝙ complexum aliqđ, vel cõplexũ ſignificatum induat rõnem ſubiecti adæquati in ſcia, oportet id qđ eſt, ut formale, ſit & ſupponatur per ſe coniunctum alteri, vt paſſio, vel ratio formalis; alioqn fruſtra de materiali parte complexi illius qõ hæ ret: tum ratiõ q̃ ſunt per accidens variabilia, & extra qõnes ſcibiles ſunt. Hoc aũt ſicut impoſſibile eſt eſſe, niſi oē tale illi inſint; ita eſt impoſſibile ſupponi niſi oē tale in eſſe illi ſupponatur:

tur: quã oĩa hæc, ſicut in naturæ ordine præexigũt de omni, ita & in cognitionis ordine. Vñ ſi naturalis ſcientiæ ſubiectum eſt corpus mobile, oportet in hac ſciẽtia quæ de mobili in eo qđ mobile tractat, ſupponere mobile, qđ vt formale ſe hẽt, coniunctum eſſe corpori per ſe, vel vt paſſionẽ, uel vt rõnem formalem. Neutrũ aũt horum fieri poteſt, niſi ſupponatur oẽ mobile corpori connexũ eſſe: imaginari.n. non põt, vt propria paſſio aut rõ formalis credatur eſſe alicuius, id qđ communius illo dubitatur. Tum q̃a ad hoc, vt aliqđ complexũ, vel complexè ſignificatum hẽat rõnem adęquati ſubiecti alicuius ſcientiæ. nõ minus oportet id qđ vt formale ponitur adæquati ſcientię, quã id qđ vt materiale ſumitur coextendi illi formali: alioquin ſi materiale rõnẽ formalis contraheret, ſciẽtia, quæ adęquatè rationem formalẽ reſpicit, ſubiectum ſuum excederet: nihil ãt refert, vt dictũ eſt, coextenſionem talem non eſſe, aut non ſupponi. Si igit corpus mobile in eo, q̃ mobile, adęquatũ ſubiectũ ponatur Philoſophiæ naturalis, oportet Philoſophiam, q̃ de mobili, in eo qđ mobile ẽ, ſupponere, corpus euacuare mobile: alioquin adæquatum ſibi ſubiectum, q̃uis haberet, non tñ ſupponeret: & conſequenter ſubiecti rõnem nõ haberet. Hoc aũt impoſſibile eſt ſupponi, q̃diu neſcit, an omne mobile ſit corpus, ut de ſe patet. Potes ãt rationem hanc iuxta S. Tho. ſic colligendo formare. Nulla ſcientia habens ſubiectum cõplexũ, aut complexè ſignificatum, probat eam coniũctionem partium ſubiecti, ſine qua complexum illud ſubiecti rõnem induere non poteſt: alioquin ſciẽtia conſtrueret ſibiipſi ſubiectum, quod de nulla ſcientia ſpeciali dicere licet. Hæc.n. maior æquiualet maiori S. Th. breuius aſſumentis, Nulla ſciẽtia probat, i. conſtruit, vel componit ſibiipſi ſubiectum: loquendo.n. de ſubiecto cõplexo, æquiualet dicere, Nulla ſcia cõponit aliq̃d, vt ſit ſuum ſubiectum: & dicere, Nulla ſcientia probat ſuum ſubiectum, apud formaliter terminos ſpeculantes. Sed Philoſophia naturalis, ſi corpus mobile ponitur ſubiectum, conſtrueret ſubiectum ſuum. ergo, &c. Patet minor ex dictis, quia probat uniuerſalẽ coniunctionem mobilitatis cum corpore, ſine qua corpus mobile ſubiecti rõnem habere non poteſt. Omiſſa aũt uerborum ſolicitudine, directè ſyllogizandum eſt ſic: Nullum coniunctum, cuius de omni coniunctio probatur in aliqua ſcia, eſt ſubiectum adæquatũ illius: corpus mobile eſt coniũctũ, cuius de omni cõiunctio probatur in Philoſophia naturali. ergo corpus mobile non eſt ſubiectum ĩ Philoſophia naturali. Maior iã patet ex eo q̃ omne coniunctum, qđ ponitur adęquatũ ſubiectum, ſupponitur & ꝑ ſe coniunctum ſaltẽ ex parte formalis, & coextenſum rõni formali adęquanti ſciẽtiam: ſed cuius coniunctio dubitatur de oĩ, nõ ſupponitur coniunctum per ſe, nec coextenſum rõni formali: ergo. Minor ex 6. Phy. patet tex. com. 32. vbi probatur uniuerſalis coniunctio mobilis cum corpore, & proceſſu Philoſophię naturalis, maximè in 2. Phyſic. & ſecundo tractatu primi de cœlo: unde habetur uniuerſalis coniunctio corporis cum mobili.

Sed remanẽt duę contra rõnem hanc obiectiones excludendę. Prima eſt, q̃a non uĩ uerũ, q̃ in 6. Phy. probetur, oẽ mobile eſſe corpus: eo q̃ in tex. 32. ꝓbatur tñ oẽ mobile eſſe diuiſibile. Conſtat ãt, q̃ ſi probat paſſio alicuiꝰ de mobili: non ꝓpterea ꝓbatur rõ formalis ſubiecti illius paſſionis: ſic ãt ſe hñt diuiſibilitas, & corporeitas, ut patet. Scđa eſt: q̃a uẽ hęc ſcđa rõ aduerſari primę: in hac ſiquidẽ dr oẽ mobile eſſe corpꝰ, ĩ illa uerò dr ens mobile cõius eſſe, & corpore & ſubã mobili. Ad primũ horũ dr, q̃ q̃a nõ cadit in intellꝰu humano, q̃ aliq̃d ſupponatur eſſe corpus de quo dubitetur eſſe diuiſibile, niſi apud antiquos attributos errores, ponẽtes corpora indiuiſibilia, q̃a diuiſibilitas ipſa ſic comes ẽ corporeitatis, & in eſſe, & in cognoſci, ut priꝰ abſq; poſteriori nũq̃ cognoſcatur: experimur.n. nõ aliter nos cognoſcere aut ſupponere corpꝰ, niſi vt q̃tũ quoddã q̃titate molis: idẽ ſi in Philoſophia nõ ſupponatur oẽ mobile eſſe diuiſibile, à fortiori ſupponi nõ põt eſſe corpus: q̃a cõiunctio mobilis cũ corporeitate, dũ dubitatur, cũ diuiſibilitate nõ pt cognoſci niſi rõe aut ſenſu. Ex ſenſu ãt cõſtat, q̃ nõ hr: rõ aũt ad illã nulla inuenitur. Et ſi ex demõſtratione illa 6. Phyſ. nõ acceptetur ꝓbatũ, ſaltẽ tanq̃ neceſſariò cõſequẽs concluſionẽ formaliter cõcluſã, relinquitur maiꝰ incõueniens, q̃. ſ. oẽ mobile eſſe corpus, lõgè remotius eſt à Philoſophiæ principio, vtpotè 3. cœli, & 1. de gener. Peripatetici tñ ibidẽ vtranq; cõcludi ꝓpoſitionẽ indirectè itelligunt. vñ Auer. in ſ. cœli, cõ. 4. dicit. Probatũ eſt in 6. Phy. q̃ oẽ mobile eſt corpus, &c. Ad ſcđm verò dr, q̃ licèt ens ſit cõius corpore, quia de multis ꝓdicatur q̃dditatiuè, de quibus corpus nõ ꝓdicatur q̃dditatiuè: non tñ eſt ſic communius, q̃ alicui inſit, cui corporeitas coniuncta non ſit: oe.n. eius mobile eſt corpus, vel claudit ĩ ſe corpus. Põt & ſecũ idẽ dici, licèt in idem redeat, q̃ ſi 6. Phy. probatur oẽ mobile eſſe corpus. i. corporeum aliq̃d. Probando.n. mobile eſſe diuiſibile, nihil aliud ꝓbatur, quàm mobile eſſe ens corporeũ, ſiue illud ſit corpus, ſiue corporeũ aliq̃d. Corporeũ ãt cõuertitur cũ ente mobili, dato q̃ corpus cum eo nõ conuertatur. Et eodẽ mõ põt argui cõtra ponentes ſubãm naturalem aut mobilẽ. Omne.n. naturale aut mobile eẽ ſubãm, cũ oporteat ſupponi, aut haberetur ex ſenſibus, aut ex naturali Philoſophia, aut ex Metap. Ex ſenſu quidem non hr. Ex naturali aũt Philoſophia ſi haberetur, concluderet hoc nõ poſſe ſupponi in ipſa: ſi aũt à Metap. tractatur, ut Auer. dicit 2 Phy. cõ. 4 hoc ẽt cõcludit illud nõ poſſe eſſe ſubiectũ in Philoſophia nãli: q̃ ſcia ex ſe eſt euidẽs abſq; Metaph. Habet enim ſubiectum, & principia propria ex ſenſibus per ſe nota, & non accipit ea poſitione: quàmuis à Metaphy. defendi habeant ſi impugnentur, ut in primo Phy. tex. com. 12. dicitur.

Tertiò probatur idẽ authoritate: & primò Ariſto. in 3. Phyſ. ubi in diffinitione motus non poſuit corpus aut ſubſtantiã, ſed ens in potentia, &c. Ex quo arguitur ſic: Id eſt ſubiectum Philoſophiæ, qđ ponitur in diffinitione primorum accidentiũ naturalium, q̃a tale eſt ꝓprium ſubiectũ eorũ, ut patet in 7. Metaph. tex. 15. ſed non corpus nec ſubſtãcia, ſed ens in potentia ſm quod in potentia (quod idẽ eſt qđ ens mobile, ut patet in 3. Phy. tex 6. & 9) ponitur in diffinitione primorũ accidentium naturalium, ſ. motus &c. ergo ens mobile eſt ſubiectum Philoſophiæ naturalis. Et confirmatur hoc idẽ ex 1. Phy. text. 12 ubi ſupponẽdum dr in Philoſophia omnia aut q̃dã moueri, & non oĩa aut quædam corpora, &c. Scđò, authoritate Auer. q̃ licèt nõ ſolicitus de vocabulis in 3. Metap. com. 1. ens mobile, & in 12. eiuſd. cõ. 5. corpus mobile, & in proœmio Phyſ. res ſenſibiles ſubiectum Phyloſophię nominauerit, & propterea non verba ſua in hac re, ſed ſenſum põderari voluerit: in ſecundo tamen Phyſ. expreſsè docet, aliquid prius corpore, ſubiectum eſſe Philoſophię naturalis dũ dicit com. 3. Et ſciẽdum eſt, q̃ ſubiectum iſtius libri eſt natura & principia naturalia, cum ſint communia omnibus rebus naturalibus: & ideo in hoc libro nõ diffiniuit corpus neq; alia de quibus cõſiderat naturalis, ſicut fecit in 1. cęli, & mundi. Ex quo habetur, q̃ apud ipſum conſideratio de corpore mobili differtur uſque ad librum de cęlo, & mundo, ubi ab eius diffinitione inchoatur, ut patet in textu commẽ. 2. Et rurſus habetur ſubiectum Phyſicæ eſſe commune corpori, & aliis, de quibus cõſiderat naturalis, ut prima ratione aſſumpſimus. Non ergo corpus mobile, ſed aliquid prius eo cõe naturalibꝰ omnibus eſt ſubiectum Philoſophiæ; quod ens

mobile eſſe ex prima ratione liquet. Eſt ergo ſignificata ratio per ens mobile ſubiectum philoſophiæ naturalis: non aũt ſignificata per ſubſtãtiá, aut corp⁹ naturale, uel mobile, vel ſenſibile. Quòd aũt illis uocabulis conuenientiſſimè ſignificetur, ſic patet. Mobilis uocabulũ in primis conuenientius ſumitur, q̄ ſenſibilis: quia admiſſo ente ſenſibili, adhuc non eſt naturalis philoſophus liber a Parmenidis & Meliſſi inuectione: concedentes. n. ens ſenſibile negabant mobile; ſuppoſito aũt ente mobili, Philoſophiæ principia inconcuſſa manent. Sic conuenientius eſt, q̄ naturalis nomen: tum quia redit idẽ inconueniens. Nam ſuppoſito ente naturali, adhuc philoſophus naturalis liber non incedit, niſi mobile addatur: ut ipſe Ariſt. teſtatur in primo Phyſi. tex. 11. contra Parmen. & Meliſſ. concedentes ens naturale, ſubdens, Nobis autem ſubijciat oĩa aut q̃dã naturalia moueri: tum qa ſubiectum notiſſimè dẽt ſupponi: & conſtat diffinientia notiora eſſe diffinito: vnde cum motus naturã diffiniat, qđ clarè ſignificatur per ens mobile, obſcurè importatur ꝑ ens naturale: hoc. n. ſi declarandum eſt, ad motum oportet uenire. Tum quia noĩbus vtẽdũ eſt, vt plures, 2. Topic. vſitatiſſimum aũt eſt naturę nomen ad cuiuſcunq; rei quod quid eſt, & naturale ad ſinm ne nun artificiale, ſiue de genere mobilium ſint, ſiue non. Et ꝑpter ea ſi ens naturale ſupponeretur, ens non artificiale intelligeretur ſubiectum in Philoſophia naturali, quod eſt falſum. Et ſic inficiatinni locum daret uocabuli æquiuocatio: quod ſi diſtinguendum eſſet, & ens naturale, id eſt, habens in ſe principium motus ſupponendum, cur non potius abſq; gloſſa, & diſtinctione ens mobile a principio dictis clarius exprimendo? præſertim, ꝙ ſecundi Phyſic. principium anticipandum eſſet, vt gloſſa illa intelligeretur. Entis autem nomen clarius propoſitis, ex dictis patet. Hæc de tertio.

Nunc, Quartò ſupereſt argumentis in oppoſitũ ſatisfacere. Et ad primum quidem dr̃, ꝙ ens ſignificare tertium quid commune ſcđm analogiam ſubſtãtiæ, & accidentis, non eſt contra S. Thomam, niſi ſcđm analogiæ naturam ignorantes. Vnde nullum inconueniens eſt, ens mobile cõe eſſe ſcđm rationem formalem, non unam ſimpliciter, ſed vnam analogicè entibus mobilibus omnibus, ſ. ſubſtantiis, quantis, & qualibus, & cæteris. Quamuis etiam ratio ad oppoſitum non concludat contra tenentes, ens mobile extra ſubſtantiam nõ inueniri: quia homo ipſe inquantum eſt ens mobile, aliud eſt à ſeipſo, inquantum eſt ſubſtãtia mobilis. Et propterea nõ ſequeretur, ergo ponendo ens mobile ſubiectum, ponitur ſubſtantia, aut corpus mobile: quoniã differunt formali ratione.

Ad ſecundum dr̃ dupliciter. Primò, ꝙ mobilitas cõiter ſumpta, (ut de ea in hac loquimur qõne) nõ eſt paſſio, ſed ſubſtantiale prædicatum: ſicut & materiale, & poſſibile, iuxta ea q̃ ſupra adducta ſunt. Quæ põt ẽt ratione confirmari, ex eo, ꝙ poſſibile ſubſtantiale prædicatum eſt entiũ, a materia ſumptum. non enim homo eſt ens poſſibile per aliquã proprietatem ipſum conſequentẽ, ſed per intrinſeca ſua. Mobilitas autem apud naturalẽ idẽ ſonat quod poſſibilitas, apud Phyſic. vt exercitatis i iſtis ſcientiis, non authoritatibus notum eſt. Sed quia hoc non eſt a prædeceſſoribus diſcuſſum, & ut nouum non facilè acceptabitur, ſic debiliter firmatum: ideo ſecundò dr̃, ꝙ ſi mobilitas ſit paſſio, adhuc ſubiectum Philoſophię conceditur eſſe vnius rationis formalis circumlocutæ per ly Ens mobile. Et ad inſtantiam contra hanc reſponſionem rñ detur tripliciter. Primò, ꝙ quamuis in ſcientijs à priori procedentibus ſubiectũ debeat eſſe primò, & maximè notum, quò ad quid rei, non tñ hoc oportet in ſcientiis à poſteriori doctrinam facientibus, qualis eſt naturalis Philoſophia: ut commentator dicit in proœmio, & in commentariis primi Phyſicorum comm. 2. Sufficit enim, ꝙ ſit primò, & maximè notum, quò ad an eſt, & quid nominis: ut ex primo Poſter. patet. Huic autem nihil obſtat talis circumlocutio. Secundò dr̃, ꝙ notitiam ſubiecti debere eſſe maximam, poteſt dupliciter intelligi. Vno modo reſpectu cognitionum poſſibiliũ haberi de illo. poteſt. n. idem cognoſci probabiliter, & demonſtratiuè, per cõia & propria, & cętera. Et hoc modo de ſubiecto non oportet ſupponi à nobis maximam cognitionem, ut patet inductiuè ẽt in Mathematicis. Alio modo reſpectu aliarum cognitionum, quæ in illa ſciẽtia acquiruntur. Et hoc modo eſt uerum: & cõceditur, ꝙ cognitio illa, quã habemus de illa ratione formali in illo circumlocuto, eſt maior oi cognitione, quam acquirimus in Philoſophia naturali. Et ſi contra hoc inſtetur: (qa multorum notitiã acquirimus in Philoſophia naturali, quæ per intima eorum cognoſcimus & nominamus; perfectior aũt eſt cognitio per intima, q̄ per paſſionem, ſicut ratio illa cognoſcitur) rñdetur, ꝙ perfectio cognitionis, de qua eſt ſermo in primo Poſterio. vnde ſumitur, ꝙ ſubiecti cognitio debet eſſe maxima, non attenditur penes aliud, q̄ euidentiam. Vnde maius, & minus in cognitione in propoſito, penes euidentiæ latitudinem attendere oportet. & propterea aliud eſt cognoſci intimius, & aliud euidentius. Cum. n. omnis cognitio acquiſita in ſcientia, ſiue pertingat ad intima alicuius quæſiti, ſiue non, habet euidentiam ex cognitione ſubiecti, ſicut ex principio neceſſe eſt cognitionem ſubiecti eſſe euidentiorem, & conſequẽter maiorem cæteris. Et uerè ſic eſt in propoſito: quia cognitio entis mobilis, quam circumloquẽdo ſupponimus, eſt ex ſenſibus euidens: quæcunq; autẽ alia acquiſita eſt diſcurſu ſyllogiſtico, eſt ex iſtius euidentia certa: propter quod autem vnumquodq; & illud magis eſt: ut dr̃ in primo Poſterior. Tertiò dr̃, ꝙ ſi Philoſophia haberetur à nobis ſub perfecta ratione ſcientiæ, qua eſt in ſe, proculdubio ſubiectum oporteret omnino eſſe primò, & maximè notum, ut arguendo dr̃: Quia autem non ſic eſt, tãtum imperfectionis ſcientiæ noſtræ admiſcetur, quantum ſubiecti cognitio compatitur: ex hac. n. incompleta cognitione ſubiecti, minus plena eſt cognitio ſubſequentium, difficultaſque in ſoluendis quęſtionibus non parua.

Ad tertium dicitur negando conſequentiam, q̃cunque uia teneatur. Non enim eiuſdem ſcientię eſt conſiderare aliquod ſubiectum, & per ſe partes eius ſubiectiuas, aut per ſe modos quoſcunq; ſed eos tantum, qui genus, ſ. illius ſubiecti, nõ egrediuntur. Mobile autem extra genus ſcibile Metaphyſicæ eſt: quia a materia ſenſibili non abſtrahit: accidentalem autem conditionem entis mobilitatem eſſe, ut ſubalternatio requirit, nullo modo eſt poſſibile: ut ex his, quæ ſcripſimus ſuper cap. 25. primi Poſter. patet: quia accidentalitas illa perſeitatem, & extraneitatem, ſimul reſpectu illius ſubiecti exigit, quod reſpectu entis non eſt poſſibile: cum nihil extraneum ſit ab ente: ut dr̃ tertio Metaphyſicorum, textu undecimo. Nec mihi obijciatur, ꝙ S. Thomas in tractatu de natura generis dicit, Philoſophiam naturalem propter accidentalitatem huiuſmodi ſubalternari Metaphyſicæ: qa tractatum illum fortè nunquam vidit S. Thomas. Stylus enim eius non eſt: & multa ibi ſunt, quę doctrinæ eius non conſonant.

Ad quartum dr̃, ꝙ plus requiritur ad hoc, ꝙ aliquid ſit ſubiectum, quàm ꝙ ad ipſum fiat reſolutio: alioquin principia ſubiecti, ad quę ultimò fit reſolutio, eſſet ſubiectum. Oportet ergo ꝙ ad eius rationem formalem fiat reſolutio, tanquam adæquatum primarum paſſionum ſubiectum: ad ſubſtantiam autem mobilem non fit mobilium reſolutio, ſicut ad adæquatum mobilitatis ſubiectum; ſed ſicut ad primum clauſum in adæquato mobilitatis ſubiecto, quod eſt ens mobile. Poſt reſolutionem ſiquidem paſſionum communium in ana-

logum

logum ſubiectum, poteſt analogum ipſum in ſe reſolui, poſterius in prius reducendo, ut in tractatu de nominum analogia diffusè diximus.

Et hic ſit finis huius q̃onis in conuentu ſanctæ Mariæ gratiarum in Mediolani ſuburbio, anno Salutis 1497 die 2. Nouemb. Sume igitur amantiſſime mi frater Vincenti, ſolicitudinis hoſpitalitatiſq; tuę fructum: & quo præſtas ingenij acumine, diſcute, dans ueniam minus conſentaneis, memor quòd nihil in vllo, vnquam genere cultum repentinumque ſit. Vale.

TRACTATVS QVINTVS,
De nominum analogia, in vndecim capita diuiſus.

1 *Quotuplex ſit analogia; & quis ſit eius primus modus.*
2 *Analogia attributionis quid ſit; & quibus modis fiat, & quæ eius conditiones.*
3 *Analogia proportionalitatis quid, & quotuplex ſit: & quomodo propriè analogia dicatur.*
4 *Quomodo analogum nomen ab analogatis diſtinguatur.*
5 *Qualis ſit abſtractio analogi ab analogatis.*
6 *Qualis ſit prædicatio analogi de ſuis analogatis.*
7 *Qualis ſit analogatorum ſecundum analogi nomen departitio.*
8 *Qualis ſit in analogo comparatio.*
9 *Qualis ſit analogi diuiſio, & reſolutio.*
10 *Qualiter de analogo ſit ſcientia*
11 *De cautelis neceſſarijs, circa analogorum nominum intellectum, & uſum.*

CAPVT PRIMVM.
Quotuplex ſit analogia, & quis ſit eius primus modus.

INuitatus & ab ipſius rei obſcuritate & à noſtri ęui flebili profundarũ literarũ penuria, de nominum analogia in his vacationibus tractatum edere intẽdo. Eſt ſiquidem eius notitia neceſſaria adeò, vt ſine illa non poſſit Metaphyſicam quiſpiã diſcere, & multi in alijs ſcientijs ex eius ignorantia errores procedant. Quòd ſi nullo vſquam tẽpe accidit, hac ætate id euenire clara luce videmꝰ: dũ analogiam, vel indiſtinctionis, vel ordinis, vel conceptus præciſi vnitate, cum inæquali participatione conſtituunt. Ex dicendis namque patebit opiniones huiuſmodi a ueritate (quæ ultrò ſe offerebat) per abrupta deuiaſſe.

Analogiæ igitur uocabulum ꝓportionem, ſeu ꝓportionalitatem (vt à Græcis accepimus) in ꝓpoſito ſonat. adeò tñ extenſum diſtinctumq; eſt, vt multa noĩa analoga abuſiuè dicamus: & multarũ diſtinctionum adunatio ſi fieret, confuſionẽ pareret. Ne tñ rectum obliqui iudicio priuetur, & ſingularitas in loquendo accuſetur; unica diuiſione trimembri oĩa comprehendemus, & a minus propriè analogis ad uerè analoga procedemus.

Ad tres ergo modos analogię, analoga oĩa reducuntur. ſ. ad analogiam inæqualitatis, & analogiam attributionis, & analogiam proportionalitatis. Quamuis ſm̃ ueram vocabuli proprietatem, & vſum Ariſt. vltimus modus tantum analogiam cõſtituat: primus aũt alienus ab analogia oĩno ſit.

Analoga ſm̃ inæqualitatem uocantur, quorũ nomen eſt cõe, & rõ ſm̃ illud nomen eſt oĩno eadem inæqualiter tñ participata. Et loquimur de inęqualitate perfectionis: vt corpus nomen cõe eſt corporibus inferiorib. & ſuperioribus: huiuſmodi autem analoga logicus vniuoca appellat, Philoſophus æquiuoca: eo ꝙ ille intentiones cõſiderat nominum; iſte autem naturas. vnde, & in 10. Metaphyſic. tex. comm. vlt. Ariſt dicit, quòd corruptibili, & incorruptibili nihil eſt cõe uniuocum deſpiciens vnitatem rationis, ſeu conceptus tñ. Et in 7. Phyſic. tex. com 13. dr, iuxta genus latere æquiuocationes: quia huiuſmodi analogia cum unitate conceptus non dicit unam naturam ſimpliciter, ſed multas complectitur ſub ſe naturas ordinem inter ſe habentes. vt patet inter ſpecies cuiuſcunq; generis ſpecialiſſimas, & ſubalternas magis. Oẽ. n. genus analogum hoc modo appellari põt: licèt non multum conſueuerint, niſi generaliſſima, & his propinqua, ſic vocari: vt patet de quantitate, & qualitate in prædicamentis, & compute, &c. Hanc analogiam S Tho. in j. Sent. di 19. uocat analogiam ſm̃ eſſe tantum, eo ꝙ analogata pariſicantur in oratione ſignificata per illud nomẽ cõe, ſed non pariſicantur in eſſe illius rõnis. Perfectiꝰ ſiquidem eſſe hẽt in uno, quam in alio cuiuſcunq; generis ratio, vt in Metaphyſica pluries patet. Nõ ſolum. n. planta eſt nobilior minera, ſed corporeitas in planta eſt nobilior corporeitate in minera; & ſic de alijs. Perhibet quoq; huic analogiæ teſtimonium Auer. in com. 2. 12. Metaph. dicens, cũ vnitate generis ſtare prioritatẽ, & poſterioritatẽ eorum, quæ ſub genere ſunt. Hæc pro tanto analoga vocantur; quia conſiderata inæquali perfectione inferiorum per prius, & poſterius ordine ꝑfectionis, de illis dr nomen illud cõe. Et iam in vſum venit, ut quaſi ſynonymè dicamus aliquid dici analogicè, & dici per prius, & poſterius. Abuſio tñ uocabulorum hęc eſt. qm̃ [illegible] prius, & poſterius, ſuperius eſt addici analogię. In huiuſmodi autem analogis. quomodo inueniatur unitas, abſtractio, prædicatio, compãtio, demonſtratio, & alia huiuſmodi, non oportet determinare: quoniam uniuoca ſunt ſecundum ueritatem, & vniuocorum canones in eis ſeruandi ſunt.

CAPVT II.
Analogia attributionis quid ſit, & quibus modis fiat & quę eius conditiones

ANaloga autem ſm̃ attributionem ſunt quorum nomen eſt commune, ratio autem ſm̃ illud nomen eſt eadem ſm̃ terminum, & diuerſa ſm̃ habitudines ad illud Vt Sanum, cõe nomen eſt medicinæ, & vrinæ, & animali, & ratio omnium inquantum ſana ſunt, ad vnum terminum, ſanitatem. ſ. diuerſas dicit habitudines. Si quis. n. aſſignet qđ eſt animal, inquantum ſanum, ſubiectum dicet ſanitatis: vrinam uerò inquantum ſanam, ſignum ſanitatis: medicinam autem, inquantum ſanam, cauſam ſanitatis proferet. Vbi clarè patet, rationem ſani eſſe, nec omnino eandem, nec omnino diuerſam: ſed eãdem ſecundum quid, & diuerſam ſecũdum quid: eſt enim diuerſitas habitudinum, & idẽtitas termini illarum habitudinum. [Analog attributiõis q fit.]

Quadrupliciter autem fieri poteſt huiuſmodi analogia ſm̃ quatuor genera cauſarum: nocando ꝓ nunc cauſam exemplarem, cauſam formalem. Contingit ſiquidem multa ad vnum finem, & ad unum efficiens, & ad unum exemplar, & ad unum ſubiectum ſecundum aliquam vnam denominationem, attributionem, diuerſimodè habere: vt patet ex exemplis ipſius Ariſto. Ad cauſam enim finalem ꝑtinet exemplum de ſano in 3 Metaph. tex. com. 2. ad efficientem uerò exemplum de medicinali ibidem poſitum: ad materialem autem analogia entis ibidem ſubiuncta: ad exemplarem demum analogia boni poſita in primo Ethic ca. 7. Attribuuntur autem analogiæ huic multæ conditiones, ordinatè ſe conſequentes: ſ. quòd analogia iſta ſit ſecundum denominationem extrinſecam tantum; ita quòd primum analogatorum tantum eſt tale formaliter; cætera autem tal a denominantur extrinſecè. Sanum enim ipſum animal formaliter eſt; vrina uerò, & medicina, & alia huiuſmodi ſana denominantur non a ſanitate eis inhærente, ſed extrinſecè ab illa animalis ſanitate ſignificatiuè, vel cauſaliter, &c. medicatiuum quoque, à medicinali arte deriuatum, medicum formaliter denominat Inſtrumenta verò, & quæcunque alia medicatiua dicuntur, extrinſeca denominatione ab illa arte dicuntur. Sola etiam ſubſtãtia formaliter eſt ens, oportet [Primũ analogatorũ hac analogia]

quali

[illegible] ſecundum ſolam extrinſecam denominationem. Secunda conditio analogiæ extrinſeca.

qualis eſſet ſubiectum, & habens eſſe: cętera autē entia, ideo dicuntur, quia illius entis menſuræ, diſpoſitiones, actiua, &c. ſunt. Boni quoq; ratio in bono per eſſentiam ſaluata quo exemplariter cętera denominantur bona, in ſolo primo bono formaliter inuenitur: reliqua autem extrinſeca denominatione ſm illud bonum bona dſr. Sed diligenter aduertendum eſt, ꝙ huiuſmodi analogię conditio, ſ. ꝙ non ſit ſm genus cauſæ formalis inhęrentis, ſeu ſemper ſm aliquid extrinſecum, eſt formaliter intelligenda, & non materialiter: id eſt, non eſt intelligendum per hoc, quòd omne nomen, quod eſt analogum per attributionem, eſt cōe analogatis, ſic ꝙ primo tantum conueniat formaliter; cęteris autem extrinſeca denominatione, (ut de ſano, & medicabili accidit) iſta enim uniuerſalis eſt falſa: ut patet de ente, & bono: nec haberi poteſt ex dictis, niſi materialiter intellectis. Sed eſt ex hoc intelligendum, ꝙ omne nomen analogum per attributionem, vt ſic, vel inquantum ſic analogum cōe eſt analogatis ſic, ꝙ primo conuenit formaliter; reliquis autem extrinſeca denominatione. Hoc ſiquidem uerum eſt, & ex formali intellectu præcedentium manifeſtè ſequitur. Ens.n. quamuis formaliter conueniat oib. ſubſtantijs & accidentib. &c. inquantum tñ entia oia dnr ab ente ſubiectiuè, ut ſic, ſola ſubſtantia eſt ens formaliter: cætera autem entia dnr, quia entis paſſiones, uel generationes, &c. ſunt, licèt entia formaliter alia ratione dici poſſint. Et ſimile eſt de bono. Licet enim oia entia bona ſint bonitatibus ſibi formaliter inhærentibus: inquantum tñ bona dicuntur bonitate prima effectiuè, aut finaliter, aut exemplariter omnia alia non, niſi extrinſeca denominatione bona dicũtur illa met bonitate, qua Deus ipſe bonus formaliter in ſe eſt.

Analogū unū numero ſolū. analogatis poſitiuè ſi ſumat particulariter negatiuè, nō ſi ſumat vlr.

Et ex hac conditione ſtatim infertur alia. ſ. ꝙ illud vnum ad quod diuerſæ habitudines terminantur in huiuſmodi analogis, eſt vnum non ſolum ratione, ſed numero. Quod dupliciter intelligi poteſt, ſecundum ꝙ analogata dupliciter ſumi pñt, ſ. vniuerſaliter, & particulariter. Si enim ſumũtur analogata particulariter, illud unum neceſſariò eſt unũ numero verè, & poſitiuè. Si autem ſumãtur vniuerſaliter illud unum neceſſariò eſt unum numero negatiuè, ideſt non numeratur in illis analogatis, ut ſic, quamuis in ſe ſit vniuerſale quoddã, & non vnum numero. Verbi gratia: ſi ſumantur hęc vrina ſana, hęc medicina ſana, & hoc animal ſanum, hęc omnia dicuntur ſana ſanitate exiſtente in hoc animali, quam conſtat una numero uerè eſſe. Socrates enim dr ſanus, quia hanc habet ſanitatem: medicina, quia illam facit: urina, quia eandem ſignificat, &c. Si verò ſumantur animal ſanũ in communi, & vrina ſana in communi, & medicina ſana in communi: ſic formaliter loquendo, ſanitas à qua huiuſmodi ſana dicuntur, non eſt vna numero in ſe: eo ꝙ cauſæ uniuerſales effectibus vniuerſalibus comparandæ ſunt. Et ſimile eſt de ſignis, & inſtrumentis conſeruatiuis, & alijs huiuſmodi ſed eſt una numero in iſtis analogatis. Non enim numeratur ſanitas in animali, vrina & diçta: quoniam non eſt alia ſanitas in urina, & alia in diæta, & alia in animali. Et ſequitur conditio iſta ex præcedenti: quoniam commune ſm denominationem extrinſecam non numerat, id à quo denominatio ſumitur in denominatis, ſicut uniuocum multiplicatur in ſuis vniuocatis: & propter hoc, dicitur unum ratione tantum, & non numero, in ſuis vniuocatis. Alia enim eſt animalitas hominis, & alia equi, & alia boni animalis nomine adiuuante in una ratione.

[illegible] primū analoga[illegible] ponit[illegible] [illegible] ratio[illegible]

Ex hac autem conditione infertur alia: ſ. ꝙ primum analogatum, ponitur in ratione cæterorum ſm illud nomen analogum: quoniam cætera non ſuſcipiunt illud nomen, niſi per attributionem ad primum, in quo formaliter ſaluatur eius ratio. Cadit ſiquidem in ratione medicinæ, & diætæ, & vrinæ, &c. inquantum ſana ſunt animalis ſanitas: ſine qua intelligi cætera ſana non poſſunt, & ſimile eſt de alijs iudicium. Ex hoc autem ſequitur vlteriꝰ, ꝙ nomen ſic analogum unum certum ſignificatum cōe omnibus partialibus eius modis, ſeu omnibus analogatis non habet. Et conſequenter, ꝙ nec conceptum obiectiuum, nec conceptum formalē abſtrahentem a conceptibus analogatorum habet: ſed ſola uox cum identitate termini diuerſimodè reſpecti communis eſt. Ita ꝙ cum in hac analogia ſint tria: uox. ſ. terminus, reſpectus diuerſi ad illum, nomen analogum terminum quidem diſtinctè ſignificat (ut ſanum ſanitatem) reſpectus autem diuerſos, ita indeterminatè, & confuſè importat, ut primum diſtinctè, uel quaſi diſtinctè oſtendat: cæteros autem confuſè, & per reductionē ad primum. Sanum enim reſpectus multos ad ſanitatem, pṫs habentis, ſignificantis, cauſantis, &c. ſic in una uoce ſanitatem diſtinctè importante confundit: ut reſpectum primum, ſ. habentis, ſeu ſubiecti diſtinctè ſignificet. Sanum.n. abſolutè dicimus ſanitatem habentem, ut ſubiectum: cæteros autem reſpectus indeterminatè importat, & per attributionem ad primum: ut patet ex dictis. Et propter hoc tria de huiuſmodi analogo dſr, ſ. ꝙ cōmune eſt omnibus analogatis, non ſm uocem tantum: & ꝙ ſimpliciter prolatum ſtat pro primo: ꝙ non eſt prius primo analogato, in quo tota ratio formaliter ſaluatur. Primum quidem peculiarius ſignificat, & ſupra omnia analogata ſuperius ſignificatum non habet.

Diuiditur autem à S Tho. analogia hec in analogiam duorum ad tertium: ut vrinæ & medicinæ ad animal ſanum: & in analogiam unius ad alterũ ut urinę uel medicinæ ad animal ſanum. Nec habet diuiſio iſta alia membra à ſupra dictis: quoniã hoc circuit analogiam, ſecundum omnia genera cauſarum: ſed ad hoc facta eſt, ut oſtendatur differenter ſuſcipi nomen analogum, qñ ponitur primum analogatum ex una parte, & cætera ex alia parte: & qñ ſecundorum analogatorum unũ hinc, & alterum inde ponitur, ſm quodcunque genus cauſæ analogię ſit. Primo enim, & cęteris ſic cõmune eſt analogum, ut nihil eis prius ponat, aut ſignificet: & propterea uocatur analogia unius ad alterum, ponendo omnia alia a primo loco unius. Secundis autem analogatis ſic commune eſt nomen analogum, ut aliquid eis prius ponat: primũ, ſ. ad quod omnia ſecunda attribuuntur. Et uocatur analogia duorum ad tertium, uel multorum ad unum, quia non inter ſe eſt attributio, ſed ad primum. Appellantur autem analoga ſm attributionem a Logico ęquiuoca: ut in principio Prędicamentorum, patet: ubi animal æquiuocum dicitur ad animal uerum, & pictum. Animal enim pictum non purè æquiuocè, ſed per attributionē ad animal uerum animal dicitur: & in ratione eiꝰ inquantum animal manifeſtè patet uerum animal accipi. Quęrenti enim, quid animal pictum in eo, quòd animal ſit reſpondebitur, imago animalis ueri. A Philoſophis uerò Græcis, nomina ex uno, uel ad unum, aut in uno, & media inter ęquiuoca, & uniuoca dicuntur: ut pluries in Metaphyſic. patet, & exprelsè in primo Ethicor. huiuſmodi nomina contra analoga diſtinguuntur, ut infra amplius dicetur. A Latinis autem uocãtur analoga, uel ęquiuoca à conſilio. Hanc analogiam ſanctus Thomas, in primo ſentent. diſtinct. 19 uocat analogiam ſecundum intentionem, & non ſecundum eſſe eo quòd nomen analogum non ſit commune ſecundum eſſe: id eſt formaliter: ſed ſm intẽtionem, id eſt, ſecundum denominationem: ut.n. ex dictis patet in hac analogia nomen cōe nō ſaluatur formaliter, niſi in primo; de cęteris aũt extriſeca denominatione dr. Hęc ideo analoga apud Latinos dicuntur, quia proportiones diuerſas,

ad

ad vnum dicunt extenſo proportionis nomine ad omnem habitudinem: abuſiua tamē loquutio hæc eſt, quamuis longè minor, quàm prima. Quomodo aūt de huiuſmodi analogis ſit ſcientia, & contradictiones, & demonſtrationes, & cōſequentiæ, & alia huiuſmodi de eis fiant, ex dictis & Ariſtotelis cōſuetudine patet. Oportet enim ſignificationes diuerſas prius diſtinguere (propter quod ambigua apud Arabes hæc dicuntur) & deinde à primo ad alia procedere: ſicut à centro ad circumferentiam diuerſis proceditur vijs.

C A P V T III.

Analogia proportionalitatis quid et quotuplex ſit, & quomodo propriè analogia dicatur.

EX abuſiue igitur analogis ad propriè analoga aſcendendo, dicimus analoga ſm proportionalitatem dici, quorum nomen eſt cōe, & rō ſm illud nomen eſt proportionaliter eadē. Vel ſic, Analoga ſm proportionalitatē dñr, quorum nomē cōe eſt, & rō ſm illud nomen eſt ſimilis ſm proportionem: vt videre corporali viſione, & videre intellectualiter, cōi noie vocantur videre: quia ſic intelligere rem aiæ offert, vt videre corpori animato. Quàmuis aūt proportio vocetur certa habitudo vnius quantitatis ad aliam (ſm quod dicimus quatuor duplam proportionem habere ad duo) & proportionalitas dicatur ſimilitudo duarum proportionū: ſm quod dicimus ita ſe habere octo ad quatuor, quemadmodum ſex ad tria: vtrobiq; n. dupla proportio eſt, &c. Tranſtulerunt tñ Philoſophi proportionis nomen ad oēm habitudinem conformitatis, commenſurationis, capacitatis, &c. Et conſequenter proportionalitatem extenderunt ad omnem ſimilitudinem habitudinum. Et ſic in propoſito vocabulis iſtis vtimur.

Fit aūt duobus modis analogia hæc. ſ. Metaphoricè & propriè. Metaphoricè quidem, qñ nomen illud commune abſolutè vnam habet rationem formalem, quæ in uno analogatorum ſaluatur, & per Metaphoram de alio dr: vt ridere vnam ſm ſe rationem habet: analogum tñ Metaphoricè eſt vero riſui, & prato florenti, aut fortunæ ſucceſſui: ſic n. ſignificamus hæc ſe habere, quemadmodum homo ridens. Et huiuſmodi analogia ſacra Scriptura plena eſt, de Deo Metaphoricè notitia tradens. Propriè verò fit qñ nomen illud cōe in vtroq; analogatorum abſq; Metaphoris dr: vt principiū in corde reſpectu animalis, & in fundamento reſpectu domus ſaluatur. Quod vt Auerrois in commen. 7. primi Ethic. ait, proportionaliter de eis dicitur.

Analogia hęc cęteris omnibus antedictis. Proponitur aūt analogia hęc cęteris antedictis dignitate, & noie. Dignitate quidem: quia hęc fit ſm genus cauſę formalis inhęrentis: qm pręficat ea, quæ ſingulis inhærent. Altera verò ſm extrinſecam denominationem fit. Nomine aūt: qm analoga nomina apud Gręcos (à quibus analogię vocabulum habemus) hęc ſm dicuntur. ut ex Ariſt. etiā colligitur, qui in Metaphyſica, nomina quę dicūtur analoga per attributionem ex vno, vel ad vnū, uel in uno uocari: ut patet in principio 4. & in 7. text. commen. 15. In quinto autem Metaph. c. de uno, in tex. 12. diffiniens vnum ſecundum analogiam, ut ſynonymis vtitur unum analogia, & unum proportione: & diffinit eſſe ea, quęcunque ſe habent ut aliud ad aliud, aperte inſinuans illam eſſe propriè analogorum diffinitionem, quam diximus. Quod tamē clarius in Arabica habetur in tranſlatione, dicente, illa quę ſunt unum ſecundum æqualitatem, ſcilicet proportionalem, ſunt quorum proportio eſt una ſicut proportio alicuius rei ad aliā rem. Vbi Auer. exponens ait, Et illa dicuntur vnum, quę ſunt vnum ſecundum proportionalitatē: ſicut dicitur, quòd proportio rectoris ad ciuitatem, & gubernatoris ad nauem, eſt una. In ſecundo quoque Poſte. cap. 12 huiuſmodi nomina proportionalia analoga vocat. Et quod plus eſt, in primo Ethicor. 7. diſtinguit ſupra dicta nomina ad unum, aut ex uno, contra analoga, dum loquens de communitate boni ad ea quę bona dicuntur, ait, Non aſſimilantur à caſu æquiuocis: ſed certè ei, quod eſt ab uno eſſe, uel ad unum nomina contendere, vel magis ſecundum analogiam. Et ſubdens exemplum analogię dicit: Sicut enim in corpore uiſus, in anima intellectus. In quibus uerbis lectori non ſolum nomen analogię hoc, quod diximus, ſonare docuit: ſed pręferenda eſſe in prędicationibus Metaphyſicis hanc inſinuauit analogiam in ly Magis: ut S. Thom. ibidem propter ſupradictam rationem optimè exponit. Scimus ſiquidem ſecundum hanc analogiam, rerum intrinſecas entitates, bonitates, veritates, &c. quod ex priori analogia non ſcitur. Vnde ſine huiuſmodi analogiæ notitia Metaphyſicales proceſſus abſque arte diſcuntur. Acciditque huiuſmodi ignorantibus, quod antiquis neſcientibus logicam, vt in 2. Elenchorum dicitur. Nec fuit fortè ab Ariſtotel. tempore tam periculoſus caſus iſte, ſicut modò apud nos eſt: quoniam blaſphemare ferè uidetur, qui Metaphyſicales terminos analogos dicens ſecundum proportionalitatem communes exponit. Cum tamen Auer. dicat ſuper prædicto textu, Et dignius his tribus modis eſt, vt ſit tamen boni dictum de eis ſecundum viam, quæ dicitur de proportionalibus. Vocatur quoque à ſancto Thoma in primo Sentent. diſtinctione 19. Analogia hæc analogia ſecundum eſſe, & ſecundum intentionem: eo quòd analogata iſta nec in ratione communis nominis, nec in eſſe illius rationis pariſicantur: & tamen tam in ratione illius nominis, quàm in eſſe eiuſdem proportionaliter conueniunt. Sed quoniam, vt dictum eſt, obſcura & neceſſaria valde res hæc eſt, accuratè diſtinctè que dilucidanda eſt per plura capitula.

Alias proportionalitas, &c.

C A P V T IIII.

Quomodo analogum nomen ab analogatis diſtinguatur.

QVoniam autem analogia media eſt inter æquiuocationem puram, & vniuocationem, ex extremis medij natura declaranda eſt. Et quia in nominibus tria inueniuntur, ſcilicet vox, conceptus in anima, & res extra, ſeu conceptus obiectiuus, ideo ſingula perluſtrando, dicendum eſt, quomodo analogum ab analogatis diſtinguitur. Et à rebus incipiendo (quia priores conceptibus, & nominibus ſunt) dicimus, quòd nomine æquiuoco diuerſæ res ſignificantur, quòd vt ſic non niſi voce adunantur. Vniuoco verò diuerſæ res ita ſignificantur, quòd vt ſic ad rem in ſe ſimpliciter, vnam, abſtractam, & præciſam in eſſe cognitio ab eis adunatur. Analogo autem nomine res diuerſæ ita ſignificantur, quòd vt ſic ad res diuerſas ſecundum proportionem vnam uniuntur. Vocatur autem in propoſito res non ſolùm natura aliqua, ſed quicunque gradus, quæcunque realitas, & quodcunque reale in rebus inuentum. Vnde inter vniuocationem, & analogiam hæc eſt differentia, quòd res fundantes vniuocationem ſunt ſic adinuicem ſimiles, quòd fundamentum ſimilitudinis in vna eſt eiuſdem rationis omnino cum fundamento ſimilitudinis in alia: ita quòd nihil claudit in ſe vnius ratio quod non claudat alterius ratio. Ac per hoc fundamentum vniuocæ ſimilitudinis, in vtroque extremorum æquè abſtrahit ab ipſis extremis. Res autem fundantes analogiam, ſic ſunt ſimiles, quòd fundamentum ſimilitudinis in vna diuerſæ eſt rationis ſimpliciter à fundamento illius in alia: ita quòd vnius ratio non claudit id quod claudit ratio alterius.

terius. Ac per hoc fundamentum analogę ſimilitudinis in neutrum extremorum oportet eſſe abſtractum ab ipſis extremis, ſed remanent fundamenta diſtincta: ſimilia tñ ſm̃ proportionem, ꝑ q̃d eadem proportionaliter vel analogicè dñr. Et ut oĩbus poſſint prædicta patere, declarantur exẽplariter in vniuocatione huius nõis Animal & analogia huius nõis, ens, homo, bos, leo & cætera animalia: quia habẽt in ſe ſingulas naturas ſenſitiuas ſeu proprias animalitates: quas cõſtat diuerſas, ſm̃ rem eſſe, & mutuò ſimiles: ſic ꝙ in quocũq; extremo (puta boue, aut leone) conſiderat̃, ſm̃ ſe animaliter, q̃ eſt ſimilitudinis fundamentum, inuenit̃ ęqualiter abſtrahens ab eo, in quo eſt, & nihil includens in uno quod non in alio. & ideo & in rerum natura fundant, ſm̃ ſuas animalitates ſimilitudinẽ vniuocam, q̃ identitas generica vocat̃: & in eſſe cognito adunant̃ non ad duas vel tres animalitates, ſed vnam tm̃, q̃ animalis nõie in concreto per ſe primò ſignificatur, & vniuocè vocatur cõi nõie animal.

Oſum ſiquidem eorum, ſm̃ ꝙ naturas ſenſitiuas habent, indiſtincta oĩno eſt ratio, q̃ illius rei quã animalitatẽ vocamus, adęquata eſt diffinitio. Subſtã tia añt, qualitas, q̃titas, &c. q̃a non habent in ſuis quidditatibus aliquid prædicto modo abſtrahibile (puta entitatem) qm̃ ſupra ſubſtantialitatem nihil amplius reſtat; ideo nulla ſubſtantialitatem vniuocãtem inter ſe cõpatiuntur. Et quia cum hoc, ꝙ nõ ſolũ eorum quidditates ſunt diuerſæ, ſed ẽt primò diuerſę retinẽt ſimilitudinẽ, in hoc, ꝙ vnumquodq; eorum, ſm̃ ſuam proportionẽ habet eſſe: ideo & in rerum natura, nõ ſm̃ aliquam eiuſdem rationis in extremis, ſed ſm̃ proprias quidditates, vt cõmenſuratas hic proprijs eſſe fundant analogiam, i. ꝓportionalẽ ſimilitudinem. Et in intellectu adunantur ad tot res quot ſunt fundamẽta, proportionis ſimilitudine vnitas, ſignificatas propter illam ſimilitudinem entis nomine, & analogicè communi nomine vocantur ens. Differenter ergo res adunatur ſub nomine Analogo & Vniuoco.

Conceptus quoq; mentalis non eodẽ modo inuenitur in vniuocis & analogis: qm̃ nomẽ vniuocum & oĩa vniuocata vt ſic, vnum tm̃ conceptum in mẽte habent perfectè & adequatè eis correſpondentem: quia fundamentum vniuocæ ſimilitudinis (q̃d ſignificatũ formale eſt nominis vniuoci) unius omnino rationis eſt in oĩbus uniuocatis, ac per hoc in vno repræſentato, oĩa repræſentari neceſſe eſt. In analogis verò, qm̃ fundamenta analogæ ſimilitudinis diuerſarum ſunt rationum ſimpl̃r, & eiuſdem ſecundum quid (.i. ſm̃ proportionẽ) oportet duplicem analogi mentalem cõceptum diſtinguere, ꝑfectum, & imperfectum: & dicere ꝙ analogo & ſuis analogatis reſpondet vnus conceptus mentalis imperfectus, & tot perfecti, quot ſũt analogata. Quia .n. vnum analogatorum, vt ſic, ſimile eſt alteri, conſequens eſt, ꝙ conceptus reprę ſentans unum, repræſentet alterum, iuxta illam maximam, Quicq̃d aſſimilatur ſimili, vt ſic, aſſimilatur etiam illi, cui illud tale eſt ſimile.

Quia uerò talis ſimilitudo, ſm̃ proportionem tm̃ eſt, quæ diuerſam rationem in altero fundamento habet: conceptus perfectè repræſentans vnũ analogatorũ à perfecta reprę ſentatione alterius deficit: & conſequenter oportet alterius analogati alterum adæquatum conceptum eſſe. Vnde & analogum vnum habere mentalẽ cõceptum & plures habere conceptus mentales, verum eſt diuerſimodè, quamuis, ſimpliciter loquendo, magis debeat dici, analogi eſſe plures conceptus, niſi loquendo occaſio aliud exigat. Dico autem hoc: quoniam cum cõtradicendus analoga oĩno carere uno cõceptu mẽtali ſermo eſt, vnum eorum cõceptum abſolutè dicere non eſt reprehendẽdum. Propter quod oportet ſolerti diſcretione lectorem uti: qñ inuenitur ſcriptum, ꝙ analogata conueniunt in una ratione; & qñ inuenitur alibi, ꝙ analoga non cõueniunt in vna ratione. Eſt ergo differentia inter analogiã & vniuocationem quò ad conceptum mentalem, ita ꝙ vniuoci & uniuocatorum, vt ſic vnus eſt conceptus perfectè & adęquatè eis reſpondens: vt de cõceptu animalis patet. Analogi uerò & analogatorum vt ſic, ut plures neceſſariò ſunt conceptus ꝑfectè ea repræſentantes, & unus eſt conceptus imꝑfectè repræſentans. Non ita ꝙ ſit unus cõceptus adæquatè reſpondẽs nomini analogo, & inadęquatè analogatis: qm̃ ſm̃ veritatem nomen illud vniuocum eſſet: ſed ita ꝙ conceptus unius repræſentans perfectè alterum analogatum vt ſic, imperfectè repræſentat reliquum. Quò ad uocem autem, non eſt inter analoga & uniuoca differentia. Nota diſtinctionẽ Analogi ab analogatis.

His aũt prælibatis, intentum facilè patere põt, quò .ſ. diſtinguitur analogum, puta, ens, ab analogatis: puta, ſubſtantia q̃titate & qualitate. Vniuocũ enim, puta animal, diſtinguitur ab uniuocatis (puta homine & leone) quò ad rem ſignificatam, ſeu conceptum obiectiuum, & quò ad conceptum mentalem, ſicut unum ſimpliciter abſtractum, &c. à multis ſimpliciter, &c. Analogum uerò quò ad rẽ ſeu obiectiuum conceptũ diſtinguitur, ſicut unum ꝓportione a multis ſimpliciter, vel (& idem eſt) ſicut multa & ſimilia, ſm̃ proportiones à multis abſolutè: v.g. Ens diſtinguitur à ſubſtantia & q̃titate; nõ quia ſignificat rem quandam eis cõem, ſed q̃a ſubſtantia quidditatẽ tm̃ ſubſtantiæ importat, & ſimiliter quantitas quidditatem quantitatis abſolutè ſignificat: ens autem ſignificat ambas quidditates, ut ſimiles ſecundũ proportiones ad ſua eſſe: & hoc eſt dicere ut eaſdem proportionabiliter. Quò ad conceptum autem mentalem adæquatum hoc quoque eodem omnino modo diſtinguitur. Secundum cõceptum verò mentalem imperfectum, quamuis diſtinguatur ſicut unũ ſimpliciter à multis ſimpliciter: non tñ ſicut unũ abſtrahens in repræſentado ab illis multis, quẽadmodũ in vniuocis contingat. Qm̃, ut ex dictis patet, cõceptus ille, puta, qualitatis, inq̃tum ens, alterius analogati, i. ipſius qualitatis, ſecundum ꝙ ſe habet ad ſuum eſſe, eſt adęquatè repręſentatiuus, & à qualitatis quidditate non abſtrahens: cęterorum verò (puta quantitatis & ſubſtantiæ) imperfectè tantum eſt repræſentatiuus, inquantum eis ſimilis proportionabiliter eſt.

CAPVT V.

Qualis ſit abſtractio analogi ab analogatis.

Oportet autem ex præmiſſis oſtẽdere, qualiter analogum abſtrahat ab his, quibus commune ſecũdum analogiam dicitur: puta, qualiter ens abſtrahit à ſubſtantia & quantitate. Inſurgit ſiquidem difficultas quædam in re hac, & ex parte rerum, & ex parte conceptus. Ex parte ſiquidem rerum, quia uidetur analogi nominis res ſignificata eodem, abſtrahibilis & abſtracta modo quo res vniuoco nomine ſignificatur. Quoniã cũ (ut in 5. Metaph. dicitur) vnum in qualitate faciat ſimile, nulla apparet ratio, cur à quibuſdam ſimilibus ſit vna res abſtrahibilis, & à quibuſdam non; licẽt; eadẽ ratio ſit, cur ab his ſimilibus, puta Socrate & Platone, abſtrahibilis ſit res magis vna, & ab illis, puta, homine & lapide, minus vna. Vnde ſi ſubſtantia & quantitas aſſimilantur in hoc quòd utraque eſt ens, & conſequenter in eis eſt aliquid vnum, quod eſt fundamentum illius ſimilitudinis, quod uetat ab eis abſtrahi rem vnam utrique communem?

Ex parte uerò conceptus, quia videtur eodem modo conceptus analogi abſtrahere ab analogatis, ſicut uniuocum ab uniuocatis, eo quòd analogum nomẽ importat in confuſo ſingulas proportiones analogatorum, & diſtinctè non ſignificat, niſi proportionem in communi: v.g. ens non ſignificat hñs ſe ad eſſe ſic, vel ſic, puta, vt ſubſtantia, aut ut quantitas; ſed ſi proportionale nomen eſt, ſignificare videtur habens ſe ad eſſe ſecundum aliquam proportionem, quæcunque ſit illa. Hac autem conſtat

eſſe

eſſe æquè abſtractum à ſubſtantia, & à quantitate: & conſequenter per modum vniuoci in analogis abſtractio conceptus apparet.

Vt autem euidens fiat huius ambiguitatis determinatio, ſciendum eſt, quòd licèt abſtrahere diuerſa ſignificet, cum dicimus intellectum abſtrahere animal ab homine & equo: & cum dicimus animal abſtrahere ab hoĩe & equo: eo ꝙ tunc ſignificat ipſam intellectus operationem attingentem in eis vnum & non alia: nunc verò ſignificat extrinſecã denominationem ab illa intellectus operatione, qua res cognita abſtracta denominatur. In vnum tamen & idem ſemper tendit: quoniam ſemper ſonat: intelligi vnum, non intellecto altero. Ideoque nihil aliud eſt agere de abſtractione analogi ab analogatis, quàm inquirere & determinare, quomodo res ſignificata analogo nomine intelligi poſſit, non cointellectis analogatis: & quomodo conceptus illius habeatur abſque conceptibus iſtorum. Cùm igitur ex ſupradictis, & ex ipſo analogiæ uocabulo pateat, ꝙ analogo nomine non ſimpliciter vna res, ſed res proportione una ſignificatur: talis autem idem eſt quod res diuerſæ, vt ſimiles ꝓportionaliter, facilè deduci poteſt, quòd res analoga poteſt quidem intelligi non cointellectis analogatis, & conſequenter abſtrahere ab eis. Sed nõ ſicut in uniuocis res una (puta natura ſenſitiua, ſeu animal intelligitur non cointellectis omni natura humana & equina, vt ſic) ſed ſicut duę res ut proportionaliter ſimiles intelliguntur, non cointellectis ipſiſmet duabus rebus ſecundum ſuas proprias naturas abſolutè. Ita quòd analogi abſtractio non cõſiſtit in cognitione unius, & non in cognitione alterius: ſed in vnius & eiuſdem intellectionem ut ſic, & non in intellectione abſolutè: v. g. entis abſtractio non conſiſtit in hoc, ꝙ entitas apprehenditur, & ſubſtantia aut quantitas non: ſed in hoc ꝙ ſubſtantia, aut quantitas apprehenditur, ut ſic ſe habet ad proprium eſſe: ſecundum hoc.n. ſimilitudo proportionaliter attenditur: & non apprehenditur ſubſtantia, aut quantitas abſolutè. Et ſimile eſt de aliis rebus analogis, quales ſunt ferè omnes Metaphyſicales. Vnde concedi poteſt, rem analogam abſtrahere, & non abſtrahere ab analogatis diuerſimodè. Abſtrahere quidem, pro quanto abſtrahit ab eis, quemadmodũ res vt ſic, id eſt res ſimilis alteri proportionaliter abſtrahit à ſe abſolutè ſumpta. Non abſtrahere verò pro quanto res vt ſic accepta ſeipſam neceſſariò includit, & abſq; ſeipſa intelligi non poteſt. Quod de vniuocis dici non poteſt: quia res uniuoca, abſque aliis, quibus eſt uniuocè communis, intelligitur, ſic ꝙ eas in ſuo intellectu nullo modo actualiter includit, vt patet.

Vnũ ꝓportione, non vnũ ſimpliciter oportet eſſe ſimilis.

Obiectioni aũt ad propoſitum adductæ ex analogæ ſimilitudinis natura, facilè ſatisfit, dicendo, quod cum vnum multipliciter dicatur, non oportet omnem ſimilitudinem attẽdi ſecundum vnum ſimpliciter, ſed quandoque ſufficit, quòd vnum ſecundum proportionem faciat ſimile. Vnum autem proportionaliter nõ eſt ſimpliciter vnum, ſed multa ſimilia ſecundum proportiones, à quibus ideo non poteſt abſtrahi res vna ſimpliciter: quia ſimilitudo ipſa proportionalis tantũ eſt, & fundamẽtũ non eſt unum niſi proportionaliter. De ratione ſiquidẽ vnius proportionaliter, eſt habere quatuor terminos, ut in quinto Ethico. dicitur. Quoniam proportionalitas, qua ſimilitudo proportionum ſit inter quatuor ad minus (quæ duarum proportionum extrema ſunt) neceſſariò eſt, & conſequẽter vnum proportione non vnificatur ſimpliciter, ſed diſtinctionem retinens, vnum pro tantò eſt, & dicitur, pro quantò proportionibus diſſimilibus diuiſum non eſt. Vnde ſicut nõ eſt alia ratio quare vnum proportionaliter non eſt vnum abſolutè, niſi quia iſta eſt eius ratio formaliſsima non eſt quærenda alia ratio, cur à ſimilibus proportionaliter non poteſt abſtrahi res vna: hoc.n. ideo eſt, ꝗa ſimilitudo ꝓportionalis talem in ſua ratione diuerſitatem claudit. Et accidit ulterius procedentibus, vt quęrant id, quod ſub quæſtione non cadit, ut quare homo eſt animal rationale, &c.

Conceptus non ꝓ analogi ab his, non ſicut vnũ ſimpliciter, ſed ſicut unũ proportione.

De abſtractione quoque conceptus eodem dicendũ eſt modo: abſtrahit.n. conceptus analogi nominis non ſicut unum ſimpliciter, ſed ſicut unum proportione, ſeu ſimile ſuis proportiones à multis abſolutè. Sed quia obiiciendo tangitur de abſtractione conceptus analogi à ſpecialibus conceptibus illius analogiæ, & abuſiuè analogata ibidẽ vocantur partiales analogi rationes: ideo diligenter cauendum eſt, ne apparentia in obiectione tacta in illum errorem ducat, qui ibi tangitur. Sciendũ ſiquidem eſt, ꝙ licèt in analogis ſecundum attributionem in hoc oĩa analogata conueniant, ꝙ eandẽ formam oĩno reſpiciunt, ita ꝙ non ſolum conueniunt in vno termino ſed in hoc quod eſt reſpicere illum. Erroneum tñ eſt, analogo per attributionẽ conceptum unum reſpectus in cõi ad illum terminum per abſtractionẽ à tali & tali reſpectu attribuere: v. g. Animal inquantum ſanum, vrina inq̃tũ ſana, & medicina inquantum ſana, licèt conueniãt & in ſanitate tanquam termino, cuius animal eſt ſubiectum, vrina ſignum, & medicina cauſa, & conueniunt in hoc, ꝙ reſpiciunt ſanitatẽ quodlibet.n. eorum ſanitatẽ reſpicit, licèt diuerſimodè: ab his tñ ſpecialibus reſpectibus nõ abſtrahit reſpectus in cõi ad ſanitatẽ importatus ſani nomine, in cuius reſpectu oẽs ſpeciales reſpectus ad ſanitatẽ, cõfuſè & in potentia claudantur. Falſum enim eſt, ꝙ ſanũ ſignificet hoc, quod dico, reſpiciẽs, vel aliqualiter ſe habens ad ſanitatem. Tum, quia ſic Sani nomen uniuocum uerè eſſet ad urinã & animal, &c. vt patet ex vniuocorum diffinitione. Tum, quia hoc eſt contra intentionem dicentium, vrinam aut diætã ſanam. Percunctantibus ſiquidem, quid eſt urina inquantum ſana, non reſpondetur, reſpiciens ſanitatem: ſed oẽs reſpectum illum ſpecificant, reſpondentes ſignum ſanitatis: & ſimiliter de diæta reſpõdetur, ꝙ eſt conſeruatiua ſanitatis, &c. Tum, quia contra omnes & Philoſophos & Logicos huc uſq; à me viſos hoc eſt. Sicut autem in prędictis analogis prædictus cauẽdus eſt error: ita in analogis ſm proportionem (quæ ſola ſimpliciter analoga ſũt) ſimilis cauendus eſt error, ex ſimili cauſa apparentię firmitatem trahens. Quia.n. analogata conueniunt in hoc, ꝙ vnumquodque eorum commenſuratum ſeu proportionatum eſt, licèt diuerſimodè, credi põt ꝙ ab his ſpecialibus proportionib abſtrahatur proportionatum in cõi, & nomine analogo ſignificetur. An per hoc analogum habeat cõceptum vnum, in quo confuſe & in potentia claudantur omnes ſpeciales propoſitiones analogatorum: v. g. vt quia ſubſtantia proportionata eſt ſuo eſſe: & ſimiliter quantitas & qualitas, licèt diuerſimodè: ideo à ſubſtantia, q̃titate & qualitate, diuerſimodè proportionalitatib⁹ ſuis eſſe, abſtrahat res, ſiue quidditas proportionem habens ad eſſe: qualiſcũq; ſit illa proportio, & hoc ſit entis primarium ſignificatum, in quo omnes ſpeciales proportiones ſubſtantiæ, quantitatis & qualitatis, &c. ad ſua eſſe confuſè claudantur & in potentia.

Sed hoc falſiſſimum eſt. Tum, quia hoc qđ dr, ſ. res proportionata ad hoc ꝙ ſit, non eſt res una ſimpliciter etiam in eſſe obiectiuo, niſi chimaricè. Tum, quia proportionalia nomina vniuoca eſſent (vt ex uniuocorum diffinitione patet) & conſequẽter periret proportionalitatis ratio, quæ extrema vnum ſimpliciter eſſe non compatitur, & ſic eſſent proportionalia & non proportionalia: quod intellectus capere non poteſt. Tum, quia contra Ariſt. authoritatem in ſecundo poſt inferius adducendã, & adductam, ex primo Ethico. & Sanct. Thom. & Auer. & Alberti expreſsè eſt. Vnde confuſio, qua analogum, tam ſecundum attributionem, quam ſecundum proportionem importat ſpeciales ha-

buen-

bitudines aut proportionis, non eſt confoſio pluriũ conceptuum in uno communi conceptu: ſed eſt confuſio ſignificationum in una uoce; licèt difformiter. Quoniam in analogia attributionis uox analogi primum diſtinctè ſignificat: cætera autem confusè. In analogia uerò proportionis, nomen analogum ad omnes ſuas ſignificationes indiſtinctè ſe habere permittitur.

Cautum tamen & attentum oportet hic eſſe: quia cum analogi rationes duplicìter ſumi poſſint, ſcilicet ſecundum ſe, & ut eadẽ, & ipſę ut eadem per identitatis proportionalis natura non abſtrahant à ſeipſis: & tamen aliquid conuenit eis rõne identitatis, ſeu inquantum eadem ſunt, quod non conuenit eis ratione diuerſitatis (ut patet de communibus eis) uidetur quòd duo incompoſſibilia ſecundum apparentiam, analogi rationibus conueniãt, ſcilicet quòd ipſæ ut eadem non abſtrahant à ſeipſis, & quod ipſæ, ut eadem aliquid capiant, & habeãt, & quòd non ut diuerſę, reduplicarique poſſint ut eadem, non reduplicatis, ut diuerſæ ſunt. Hęc cũ non ſolum compoſſibiliter, ſed neceſſariò ſimul ſibi uendicat identitas proportionalis: quoniam & extrema vniri omnino nõ patiens, ab eis omnino abſtrahi non permittit: & extrema aliqualiter indiuiſa & eadem ponens, ut eadem ea conſiderabilia & reduplicabilia exigit. Sicque fit, ut analogo, ſecundum identitatem in ſe clauſam, ad diuerſitatem rationum in ſe quoq; clauſam comparato, abſtractio quædam (quę non tam abſtractio, quàm quidã abſtractionis modus eſt) inueniatur: propter quam non ſolum ab analogatis (puta ſubſtantia & quantitate) analogum, puta ens, abſtrahere dicitur, ut ſupra diximus: Sed ab ipſis eius rationis, bene, ſeu à diuerſitate ipſarũ rationum eius, puta, rationis entis in ſubſtantia, & rationis entis in quantitate. Non quia quandam rationem eis communem dicat, quia hoc eſt fatuum, nec quia illæ rationes omnino ſint eædem, aut eas omnino uniat, quia ſic nõ eſſet analogum, ſed uniuocum: ſed quia eas proportionaliter adunans, & ut eaſdem proportionaliter ſignificans, ut eaſdem conſiderandas offert, annexa inſeparabiliter diuerſitate, quaſi ſecluſa, & identitate proportionali unit, & confundit quodammodo diuerſitatem rationum. Sicque non ſola ſignificationum in voce confuſio, analogo conuenit, ſed confuſio quædam conceptuum, ſeu rationum fit in identitate eorum proportionali: ſic tamen ut non, tam conceptus, quàm eorum diuerſitas cõfundatur. Et quoniam analogum talẽ identitatem præcipuè importat, & tali confuſione frequenter utimur, analoga nomina ab omni rationũ eius diuerſitate abſtrahere dicentes (dum confusè pro omnibus ſupponere ipſum pluries exponimus) ideo non mediocris opus eſt vigilantia, ne in vniuocationem labi contingat. Abſtrahit igitur analogum à ſuis analogatis (puta ens à ſubſtantia & quãtitate) ſicut vnum proportionis à multis, ſeu ſicut ſimilia proportionaliter à ſe ipſis abſolutè, tã quò ad conceptum obiectiuum, quàm mentalem, ſiue ſit ſermo de abſtractione totali, ſiue de formali. Hæ.n. abſtractiones non differunt in eodem, niſi ſecundum præciſionem, & nõ præciſionem, ut alibi declarauimus. Vnde nihil aliud eſt dicere ens abſtractum à naturis prędicamentorum abſtractione formali, quàm dicere naturas prędicamentales proportionales ad ſua eſſe, ut præciſè à ſpecialibus autem ſeu ſingulis analogię rationalibus extremis, nõ tertio conceptu ſimplici, ſed uoce communi & identitate proportionali eaſ undem, quodammodo abſtrahit.

CAP. VI.

Qualis ſit prædicatio analogi de ſuis analogatis.

Videbitur autem fortè alicui ex his quòd prædicatio analogi de ſuis analogatis (puta entis de ſubſtantia, & quantitate, aut formæ de anima & albedine, &c.) ut ſicut prædicatio æquiuoci de ſuis æquiuocatis, ita quòd non ſit prædicatio ſuperioris de inferioribus, nec communioris de minus communi, niſi ſola uoce; ſed eiuſdẽ de ſeipſo. Non eſt enim analogo res una ſignificata, quæ in vtroque analogatorum ſaluetur. abſq; hoc autem prędicatio communioris, aut ſuperioris non inuenitur ſecundum intrinſecam denominationẽ, ſeu exiſtentiam. Sic enim analogum ſecundum proportionalitatem commune eſſe dictum eſt. Fouere quoque poteſt non parum opinionem hanc proceſſus, iuxta primum Topico. Aut ſcilicet analogum eſt prędicatum conuertibile, aut inconuertibile. ſecluſa uocis communitate. Et cum conſtet non eſſe conuertibile (quoniam ſubſtantia, ut ſic ſe habens ad ſuum eſſe, quod ens de ſubſtantia dictum prædicat, conuertitur cum ſubſtantia, & ſimiliter quantitas ſic commenſurata ſuo eſſe, cum quãtitate conuertitur, & ſic de alijs) conſequens eſt, quod analogum tanquã ſuperius de analogatis prædicari non poſſit. Superioris enim intentionem ſuſcipere non poteſt: quod conuertibile eſſe comprobatur. Et quoniam ſecundum ueritatem analogum, ut ſuperius prædicatur de analogatis, & nõ ſola uoce commune eſt eis, ſed conceptu unico proportionaliter: cuius vnitas ad hoc, quòd prædicatum aliquod ſuperioribus rationẽ habeat, ſufficit quia ſuperius nihil aliud ſonat, quàm vnũ prædicatum ad plura ſe extendens: vnum autem non per accidens, aut congregatione (ſicut aceruus lapidum) ſed per ſe, conſtat eſſe etiam unum proportione: ideo ad huius ueritatis claritatẽ ex extremis procedendo, ſciendum eſt, quod quia analogum medium eſt inter uniuocum & purè æquiuocum, conſequens eſt, quod analogum idem aliquo modo, & nõ idem aliquo modo de ſuis prędicet analogatis. Et quia prædicat aliquod abſtrahens aliquo modo à ſuis analogatis (ut ex pręmiſſo patet cap.) conſequens eſt, quod comparetur ad ſua analogata ut maius ad minora, ſeu ſuperius ad inferiora: licèt non omnino unum, ſecundum rationem ſit, quod eis imponit. Quod ut clarius pateat, ſigulariter declaratur ſic. Tã in æquiuocis, quàm uniuocis & analogatis, quatuor inueniuntur, ſ. duæ res, ad minus æquiuocatæ, vniuocatę, aut analogatę, & duę res ſeu rerum rationes æquiuocationem, uniuocationem, aut analogiam fundantes, v. g. In æquiuocatione canis inueniuntur hæc quatuor, canis marinus, & canis terreſtris, & ratio illius, & ratio iſtius ſecũdum nomen canis. In uniuocatione quoq; animalis inueniuntur quatuor, ſ. homo & bos, & natura ſenſitiua hominis, & natura ſenſitiua bouis: quæ animalis uniuocationem fundant. In analogia ſimiliter entis quatuor ſunt, ſ. ſubſtantia & quantitas, & ſubſtantia inquantum commenſurata ſuo eſſe, & quantitas ſecũdum quòd ſuo eſſe proportionatur. Et licèt prima duo. ſ. ęquiuocata, & uniuocata, & analogata eodem modo quantum ad propoſitum ſpectat, in omnibus his diſtinguantur, quia ubilibet ex oppoſito condiſtincta ſunt: altera tamen duo uniuocationem, æquiuocationem & analogiã fundantia, diuerſimodè vnita, aut diſtincta ſunt. In ęquiuocis nanque rationes illæ, puta canis marini & terreſtris, ſunt omnino diuerſæ, ſecundum rationem: & propter hoc id quod prædicat canis de marino cane, nullo modo prædicat de terreſtri, & econuerſo: & ideo ſola uoce communius aut maius æquiuocatis dicitur, & eſt. In uniuocis uerò res illę (puta animalitas in boue, & animalitas in leone) licèt numero & ſpecie diuerſæ ſint: ratione tamen omnino eædem ſunt: ratio enim unius eſt omnino eadem quòd ratio alterius, & econuerſo: & propter hoc id quòd prædicat animal de homine, idem omnino prędicat de boue, & uniuocum dicitur & ſuperius homine & boue.

In analogis autem res analogiam fundantes (puta quantitas ut ſic ſe habens ad eſſe: & ſubſtantia ut ſic ſe habens ad eſſe) licèt diuerſæ ſint & nume-

ro,

ro,& ſpecie,& genere: ratione tamen eædem ſunt non omnino, ſed proportionaliter: quia unius ratio proportionaliter eadem eſt alteri. Et propter hoc id quod prædicat analogum, puta ens de quantitate, illudmet proportionaliter prædicat de ſubſtantia,& econuerſo. Eſt enim illudmet proportionaliter id, quod in ſubſtantia ponit, & econuerſo: & propter hoc analogum (puta ens) non ſola uoce cõmunia, maius aut ſuperius analogatis eſt: ſed cõceptu (ut dictum eſt) proportionaliter uno. Ita quòd analogũ & uniuocũ conueniunt in hoc: quòd utrunq; cõionis & ſuperioris rõnem hẽt. Differunt aũt in hoc quòd illud eſt ſuperius analogicè ſeu proportionaliter; hoc uerò uniuocè. Et merito: quia fundamẽtũ ſuperioritatis utrobique ſaluatur; uniuocationis aũt nõ: fundat.n. ſuperioritas ſuper idẽtitate rõnis rei ſignificatæ, id eſt ſup hoc, quòd ratio ſignificata inuenit nõ in hoc tñ, ſed illamet nõ numero, ſed rõne inuenitur in alio. Vniuocatio aũt ſuper mõ identitatis omnimodè, ſ. identitate rõnis rei ſignificatæ, id eſt ſuper hoc quòd rõ rei ſignificatæ in illo, & in iſto eſt eadẽ omnino. Quãuis enim in analogis hic identitatis modus non inueniatur, quem in uniuocis inueniri pluries dictum eſt: identitas tamen ipſa rationis inuenitur, eſt nanque identitas proportionalis, identitas quædam. Et ideo non minus analogum (puta ens) eſt prædicatum ſuperius, quàm uniuocum, puta animal, ſed alio modo: analogum enim eſt ſuperius, proportionaliter: quia fundatur ſupra identitatem proportionalis rationis rei ſignificatę, uniuocum autem præciſè, & ſimpliciter: quia ſuper omnimoda identitate rationis rei ſignificatę eius ſuperioritas fundatur. Propter quod S. Tho. ſuperioritatis fundamẽtũ aſpiciens in quinto Metaph. dixit, quòd ens eſt ſuperius ad omnia, ſicut animal, ad hominem, & bouem.

Vnde obiectiones ad oppoſitũ adductæ, in hoc peccant, quòd inter identitatẽ & modũ identitatis non diſtinguunt. Fatendũ eſt.n. quòd ad hoc, quòd aliquis terminus denominetur ſuperior, aut cõmunior, oportet ut rem unam & eandem in utroque ponat: ſed ſophiſma cõſequentis committitur inferẽdo ex hoc, Ergo oportet quòd dicat rem unã & eandem omnino. Et eſt ſemper ſermo de identitate ſecundũ rõnem, ſeu diffinitionẽ. Identitas.n.& unitas continent ſub ſe non ſolum unitatẽ & idẽtitatẽ omnimodã, ſed proportionalem, quæ in analogi nominis rõne ſaluantur. Negandum eſt igitur quòd in analogis non prædicatur idẽ de uno & alio analogato: quia unũ & idẽ proportionaliter de oĩbus analogatis dr: & propterea inter prædicata non conuertibilia numerandũ eſt. Quantitas .n. licèt adæquet ens de quantitate uerificatũ ſm rõnem omnino eandem, non tñ ſecundum rationem illam proportionaliter: quoniam entis ratio non alia proportionaliter ad ſubſtantiam & qualitatem ſe extendit. Verùm quia analogum ſonat identitatem proportionalem, ideo huiuſmodi rationibus formaliter reſpondendo, nullo pacto cõcedendum eſt analogum conuerti cum aliquo analogato. Ad materiam tamen deſcendendo, põt intrepidè dici, quòd quia analogum rõnem unam proportionaliter tñ prædicat, & unum proportionaliter plura eſſe, proportionibus ſimilia manifeſtũ eſt, dupliciter poteſt ſecundum ſingulas rationes ad analoga comparari. Vno modo abſolutè: & ſic ſecundum ſingulas rationes cum ſingulis analogatis conuertitur: quia nulla omnino analogi rõ in duobus analogatis inuenitur. Alio modo ſecundum identitatem proportionalẽ, quam habet una cum altera, & ſic cum nullo analogato conuertitur: quoniã omnes analogi rationes indiuiſæ ſunt proportionaliter, & una eſt altera proportionaliter. Et quia, ut dictum eſt, analogum hanc ſonat identitatem, ideo formaliter & ſimpliciter loquẽdo, analogum non conuertibile, & communius prædicatum concedendum eſt eſſe. Non tamen genus, aut ſpecies, aut propriũ, aut diffinitio, aut differentia, aut accidens uniuerſaliter eſt. Nec propterea diminutus Ariſt. aut Porphy. fuit, qui prædicabile, quod ſimpliciter unum eſt, docebant, ac per hoc inter æquiuoca analoga numerauerunt.

Ex prædictis autem manifeſtè patet, quòd analogum non conceptum diſiunctum, nec unum præciſum inæqualiter participatum, nec unum ordine, ſed conceptum unũ proportione dicit, & prædicat. De ordine tñ in analogis incluſo infrà tractabitur. Vnde cum dicitur de homine, aut albedine, aut quocunque alio quòd eſt ens, non eſt ſenſus, quòd ſit ſubſtantia uel accidens: ſed ſic ſe habens ad eſſe. Vtor autem ly, Sic, quoniam de propriis nominibus propoſitionum ad eſſe in actu exercito ens importantibus, diſputare nolo ad præſens: quoniam Metaphyſici negotij opus hoc eſt, & exemplariter hic de ente loquimur. Simile ſiquidem eſt de actu, potentia, forma, materia, principio, cauſa, & alijs huiuſmodi iudicium.

CAPVT. VII.

Qualis analogatorum ſecundum analogi nomen diffinitio.

APparere quoque poteſt alicui, quòd in ratione unius analogati (puta quantitas) ſecundum analogi, puta entis, nomen, ſecundus analogati, puta ſubſtantiæ, uel quantitatis ratio ſecundum idem analogi nomen cadere debeat: ſicut in analogia attributionis contingere dictum eſt. Fundamentum autem huius apparentiæ hæc ſumit: quia ratio vnius analogati ut eadem proportionaliter eſt alteri, abſque illa altera exprimi completè nequit. Dictum eſt autẽ, quòd analogo nomine rationes hę importantur, ut eadem proportionaliter ſunt. Et confirmat hoc expoſitio ipſa analogiæ ab Ariſtotele, Auerroe & S. Thoma in primo Ethicorũ poſita. Exponunt.n. quòd bonum ſeu perfectio analogicè dr̃ de uſu & intellectu: quia ſicut uiſus in corpore, ita intellectus in anima perfectio eſt. Conſtat autem, quòd non eſt intelligibile hoc ſe habere ſicut illud, niſi utrunq; extremorũ percipiat. Neceſſariò igĩ uidetur, unũ analogatorum ſm analogi nomen per aliud diffiniendum eſſe.

Vt autem liqueat huius ambiguitatis ſolutio, recolendum eſt, analoga hęc dupliciter inueniri, ſcilicet propriè & metaphoricè. Diuerſimodè.n. hæc ſe habent ad propoſitam quæſtionem. In analogia ſiquidem ſecundum metaphoram, oportet unum in alterius ratione poni: non indifferente, ſed propriè ſumptum, in ratione ſui metaphoricè ſumpti claudi neceſſe eſt: quoniam impoſſibile eſt intelligere quid ſit aliquid ſecũdum metaphoricum nomen, non cognito illo, ad cuius metaphoricam dicitur. Neque enim fieri poteſt, ut intelligam quid ſit pratum in eo, quòd ridens, niſi ſciam quid ſignificet riſus nomen, propriè ſumptum: ad cuius ſimilitudinem dicitur pratum ridere. Eſt autem huius ratio radicalis, quia analogum metaphoricè ſumptum, nihil aliud prædicat, quàm hoc ſe habere ad ſimilitudinem illius, quod abſque altero extremo intelligi nequit. Et propter hoc huiuſmodi analoga prius dicuntur de his, in quibus propriè ſaluantur, & poſterius de his, in quibus metaphoricè inueniuntur, & habent in hoc affinitatem cum analogis ſecundum attributionem, ut patet. In analogia uerò in qua nominis ſaluatur proprietas, nullum analogi membrum per alterum diffiniri oportet niſi fortè gratia materiæ, ut S Tho. in ſecunda quæſt. de Verit. articulo vndecimo docuit. Sunt enim analogatorum rationes ſecundum analogi nomen quodammodo mediæ inter analoga ſecundum attributionem, & uniuocata. In analogis enim ſecundum attributionẽ primũ diffinit reliqua. In uniuocis uerò neutrũ alterũ diffinit. ſed vnius diffinitio eſt completa alterius diffinitio: & econ-

uerſo

verſo. In analogis autem neutrum alterum diffinit, ſed vnius diffinitio eſt proportionaliter alterius diffinitio. Et loquimur ſemper de rōne ſecundum nomē commune, V.g. in diffinitione cordis, ſeruientium quòd principium animalis, non ponit fundamentum, ſecundum quòd prin. ipſius domus, nec econuerſo: ſed eadē proportionaliter eſt principij ratio vtrobiq;, vt commen. vbi ſupra dicit.

Duabus aūt opus eſt diſtinctionibus vti in re hac: et ſ. q̄ i Logica tradit de actu ſignato, & exercito, & ea q̄ à Metaphyſico, vt plurimū tractat, de ordine rerum ex nomine, ex parte rei, & parte impoſitionis nominis. Ex prima ſiquidem diſtinctione ſcimus duo. Primò, q̄ ſicut animal dictū de homine, & equo importans vniuocationem in actu exercito, non prædicat de homine totum hoc, ſ. naturam ſenſitiuam eandem ſecundum rōnem naturæ ſenſitiuæ equi, & bouis, ſed naturam ſenſitiuam ſimpliciter, quam tñ ad hoc, q̄ vniuoca ſit ꝓ dicatio, oportet eſſe oino eandem ſecundum rōnē naturę ſenſitiuę equi, & bouis, ita ens importat ꝓportionalitatem in actu exercito, non prædicat de quantitate totum hoc. ſ. habens ſe ad eſſe ſic ꝓportionaliter, vt ſubſtantia, aut qualitas ad ſuum eſſe, ſed habens ſe ad eſſe ſic abſq; alia additione: quod tñ oportet ad hoc, q̄ analoga ſit prædicatio, ibidē proportionaliter eſſe cum altero, ſic ſe habere ad eſſe, q̄d de ſubſtantia aut qualitate ens prædicat. Secundum, q̄ ſicut ex declaratione, qua manifeſtatur animal eſſe vniuocum, quia dicit vnam, & eandem omnino rōnem in omnibus, nō fallimur, nec confundimur, nec vagamur circa hōis, & bouis ſecundum animalis nomen rōnem, ſed quieſcimus, intuentes, ꝑ animal exercet, q̄d vniuocorum diffinitio, & expoſitio ſignificat. Ita ex hoc, q̄ declarat ens, aut bonum, aut quodcunq; aliud eſſe analogū: quia dicit rōnes plures eaſdem proportionaliter, & importat hoc ſe habere quēadmodum proportionaliter ſe habet illud ad eſſe, vel appetitū, &c. non debemus turbari, & inquirere in analogi nominis (puta boni) ratione ſignificationem iſta: ſed ſat ſit diſtinguendo inter actum ſignatum, & exercitum inſpicere, q̄ analogi nominis rō id exercet, q̄d analogi ratio, & declaratio ſignificat. Ex his āt dubus patere iam pōt intentum, q̄. ſ. nō oportet vnū analogiæ membrum per alterum diffiniri, ex eo q̄ analogum ſignificat ea eſſe eadem proportionaliter: q̄n hoc in actu exercito ſignificat.

Ex ſecunda verò diſtinctione ſcimus, non ſolū q̄ præpoſterus eſt ordo rerum, & ſignificationum, in q̄q; ſuo nomine analogo, ita q̄ prior ſecundū rē rō poſterior interdum ſignificatione eſt, (ut de ente, & bono, & alijs hmōi communibus Deo, & creaturis accidit: rō n. quam in Deo quodlibet horum ponit, ſignificatione quidem poſterior, re autem prior eſt) & ꝑ ꝓ alterum horum dr̄ analogum prædicare de ſuis analogatis ſecundum prius, & poſterius ipſam analogi rōnem. Sed et ſcimus, q̄ quando rō, quam ponit analogum in vno, ex rōne, quā in altero ponit, exponitur, non ideo fit, quia vnum in alterius rōne cadat: ſed quia vnius ratio poſterior altera eſt ſignificatione, & per priorem, vſpotè notiorem declaratur, vt S. Tho. in 2. artic. q. 13. primæ partis fecit, declarans, q̄ dicēdo, Deus eſt bonus, ſenſus eſt, id q̄d bonitatē in creaturis dicimus, præexiſtit in Deo proportionaliter, &c. Et eadem intelligendum eſt rōne fieri, ſi poſterior ſecundum rem ꝑ priorem declaret. Nō diffinit ergo analogum ſm̄ vnam rationem; ſeipſū ſecundum alteram, licēt exponat, & declaret.

Alias ꝓ dicari & ſ. ſana logi ꝑ aſt ſecundū prius et ſieri ſecundū ſani a logi ratione.

Obiicientibus autem propoſitum, q̄uis ex dictis ſatisfactum ſit, formaliter rñderi poteſt, q̄ cognoſci aliquis, vt eadem proportionaliter, ſeu hoc ſe habere ſicut illud, dupliciter contingit. Vno modo formaliter. i. quòd ad relationem idētitatis, & ſimilitudinis: & ſic abſq; extremis cognitio hæc haberi non poteſt. Alio mō fundamentaliter: & ſic in rōne vnius non cadit reliquum: ſed rō vnius eſt alterius rō, omnino, vel proportionaliter. Conſtat autem q̄ analogum nomen (puta ens, aut bonum) non relationem identitatis aut ſimilitudinis ſignificat, ſed fundamentum: & ideo obiectiones, quæ iuxta primum ſenſum procedunt, nihil concludunt contra intentum. patet autem facillimè hæc eſſe vera exempla de vniuocis, ponendo, & applicando ad identitatem vniuocationis. Significat namque nomen vniuocum plura, inq̄tum eadem ſunt vniuocè, ſeu ſecundum rationem omnino. Et identitatis relatio in nullo extremorum abſque altero intelligibilis eſt, &c.

CAPVT VIII.

Qualis ſit in analogo comparatio.

Difficultas etiam non parua, quæ multos inuaſit ac ſuperauit, de comparatione in analogo dilucidanda eſt. Creditum n. à quibuſdam eſt quòd non poſſet analogia poſita, ſermo ille niſi extortè exponi, quo vnum analogatum magis aut perfectius tale ſecundum analogi nomen diceret. V.g. Subſtantia eſt magis, aut ꝑfectius ens quàm quantitas. Moti ſunt autem ex eo, q̄ comparatio ī vno cōi, vtrinq; facienda eſt ē: ſecundum grammaticos: quod in analogo non inueniri vr̄. Et pōt formari rō pro eis talis: Aut comparantur analogata in vna cōi eis rōne, aut in ſuis rōnibus: non in ratione cōi, quia illa analogum caret: nec in rōnibus proprijs: quia tunc falſum eſt ſubſtantiam eſſe magis ens, q̄ quantitatem. Non. n. minus aut imperfectius q̄titas eſt ſua rō, quam ens ſ ea ponit, q̄ ſubſtantia ſua & cætera. Nullo igitur mō videtur cōparationem cum analogia ſaluari poſſe.

Succumbitur aūt difficultati huic, q̄a proprium comparationis fundamentum non conſideratur. Fundatur. n. ſup identitate ſeu vnitate rei, in qua fit comparatio, & non ſuper mō identitatis aut unitatis; ſicut de intentione ſuperioritatis prædictum eſt. Vñ cum analogum ex dictis conſtet, rem vnam licēt proportionaliter, dicere: nihil ꝓhibet, in ipſo comparari analogata, licēt non eo mō, quo vniuoca ſit comparatio. Ad comparationem ſiquidem enim requiratur, & ſufficiant hæc tria, ſ. diſtinctio extremorum, & identitas eius, in quo fit comparatio, & modus eſſendi illius in extremis, ſ. ęq; uel magis, aut minus perfectè: ſub identitate autē ſeu vnitate proportionalis vnitas ſeu identitas cōtineatur, conſequens eſt, q̄ ſi in diuerſis idem proportionaliter æquè, uel magis, aut minus perfectè eſſe habet, comparatio ſecundum illud proportionale fieri poſſit, comparatione non vniuoca, ſed analoga. Sicut enim quia natura ſenſitiua eſt in boue, & illamet omnino ſecundum rōnem eſt in homine, & perfectius eſſe habet in homine, quàm in boue, homo perfectius animal boue dicitur vniuoca comparatione, ſic quia ſic ſe habere ad eſſe eſt in ſubſtantia: & hoc idem proportionaliter eſt in quantitate, & imperfectius eſſe habet ī q̄titate q̄ in ſubſtantia, dr̄ ſubſtantia magis ſeu perfectius ens, quàm quantitas analoga comparatione. Vnde S. Tho. in 7. ar. q. 7. de potentia Dei, tripliciter comparationem fieri docens, duos modos analogicę comparationis ponit, apertè ex hoc iſinuans comparationem non ſolum ſup identitate numerali ſpecifica, aut generica fundari, ſed etiā proportionali. Modi aūt comparationis ibidem traditi ſunt hi, ſ. ſecundum ſolam quantitatem rei participatæ, et ſic vnum album dicitur altero albius. Vel extendendo propter præſens ꝓpoſitū, hunc modum ad omnem comparationem vniuocam, dicatur quòd primus attenditur ſecundum quantitatem rei participatę eiuſdem omnino ſecundum rationem, ſiue illa ratio ſit ſpecifica ſiue generica, vt candum magis calidum altero dicitur et homo perfectius animal Leone eſt. Secundus verò modus attenditur ſecundum q̄ res aliqua in

uno inuenitur participatiuè, alterum uerò eſt per eſſentiam, quemadmodum homo Platonicus longè perfectior homo eſſet nobis. Et abſtractione intellectus utendo quemadmodum bonitas longè melior eſt quocunque bono, quod participatiuè bonū dicitur. Tertius autem modus attenditur, ſecundū ꝙ res aliqua in uno inuenitur formaliter, & ſecundum ſe; in altero autem uirtualiter & eleuatum ad rem ſuperioris ordinis. Quēadmodum dicimus, ꝙ Sol eſt magis calidus quam ignis, uel quòd calor perfectius eſſe habet in ſole, quàm in igne. Nec eſt dubium hos duos modos uniuocam comparationem impedire: ut S. Th. ibidem dicit, & Ariſtoteles in primo Ethicorum, de primo modo teſtatur, ubi bonum cōmune non uniuocè, ſecundum proportionalitatem dicendum docet, bonitati ſeparatæ & bonis cæteris per participatione. Patet igitur ex his, eadem proportionaliter ut ſic eſſe comparabilia quamuis Phyſicè loquendo in ſola ſpecie, aut genere comparatio fiat.

Ad obiectionem autem in oppoſitum, dicitur quòd utroque modo in analogis cōparatio fit. Comparantur ſiquidem analogata (puta ſubſtantia & quantitas) in ratione una & communi proportionaliter, quam analogi nomen (puta ens) dicit & addit ſupra analogata, ut ex dictis patet. Et comparatur ſecundum ſuas rationes, ſecundum tamen analogi nomen, quæ earum ſit perfectior, ſecundū quod dicimus, Subſtantia eſt perfectius ens quantitate, quia ratio entis in ſubſtantia perfectior eſt ratione entis in quantitate. Ita quòd iuxta iſta comparationem eſt ſenſus, Subſtantia habet perfectiorem ſecundum entis nomen rationem, ꝗ̄ quantitas, & non quòd ſubſtantia eſt magis aut perfectius ſubſtantia, quam quantitas ſit quantitas, ut quidam ſomniare uidentur. Vnde cōparatio iſta extenditur uſque ad analoga ſecundum attributionem, licèt in tali analogia non niſi abuſiuè comparatio fieri poſſit. Dicimus enim ꝙ ens reale eſt magis & perfectius ens ente rationis, quod per attributionem ad illud, ens dicitur in quarto Metaphyſicorum, textu ſecundo, quia ens reale habet perfectiorē ſecundum entis nomen rationem. Iuxta quem modum ſi uſus admitteret, diceremus, animal eſt magis ſanum urina, quia perfectiorem ſecundum ſani nomen rationem habet.

C A P. IX.

Qualis ſit analogi diuiſio & reſolutio.

Qualiter autem analogum diuidendum ſit, ex dicendis manifeſtum eſt. Poteſt ſiquidem trifariam analogi diuiſio intelligi. Primò, ut diuidatur uox in ſuas ſignificationes. Dictū eſt .n. ꝙ analogum plures rationes ſignificat immediatè, & hæc diuiſio conuenit ſibi, inquantum æquiuocū quoddam eſt. Secundò, ut diuidatur ſignificatum eius in quaſi mēbra eius, eo modo quo eius, quod proportionaliter unum eſt, ſic: & ſic proportionatum membra dici poſſunt. Dictum eſt enim ꝙ analogum non ita diuerſas rationes ſignificat, quin ſignificet unam rationem proportionaliter. Omnes namque rationes analogo nomine immediatè ſignificatæ, eadem proportionaliter ſunt. Ratio aūt una proportionaliter, cum conſtituatur ex pluribus rationibus proportionalibus, in eas ſecari pōt. Hæc autem non eſt diuiſio analogi in ſua analogata, quoniam rationes hæ in ipſius analogi ratione intrinſecè clauduntur, & analogata ea ſunt, in quibus rationes illæ ſaluantur, & non ipſæ rationes. Entis enim analogata ſunt ſubſtātia & quantitas, & non rationes entis in ſubſtantia & quantitate. Rationes enim (ut dictum eſt) analogæ ſunt. Vnde tertio modo poteſt diuidi analogum diuidendo ſignificatum eius in ſua analogata per diuerſos modos, quibus analogi rationem proportionalē analogata ipſa diuerſimodè ſuſcipiunt. Ita quòd diuiſum eſt ſignificatū unum proportionaliter, diuidentia ſunt modi fundantes, & facientes in analogatis propria proportione, ſecūdū quas fit analogia: cōſtituta aūt per diuiſionem, ut partes ſubiectiuæ, ſunt analogata ipſa. v. g. Quando ens diuiditur in ſubſtātia & quantitatē, diuiſum eſt ratio entis nomine ſignificata, q̄ oēs in ſe entis nomine ſignificatas rationes claudit, ut potè una proportionaliter diuidētia ſunt ſubſiſtentiuū & inexiſtentiuū ſeu per ſe & in alio, ſicut ex quibus ſubſtantia & quantitas hēt ꝙ diuerſas entis rōnes ſubintrent: partes autē ſubiectiuæ ſunt ſubſtantia & quantitas quæ entis ratione analogantur.

Et quia hæc eſt propria analogi diuiſio, idcirco diſtinctè explicandum eſt, quomodo differat diuiſio hæc ab uniuoca. Tripliciter ſiquidem differunt. Primo ex parte diuiſi, quia diuiſione uniuoca unum omnino ſecundum rationem ſecatur; hic autem unum proportionaliter.

Secundò ex parte diuidentium quia differentiæ ſecantes genus ſunt extra genus; modi autē ſecantes analogum, in ipſius analogi ratione clauduntur quemadmodum ipſa analogata (ut in capitulo de abſtractione declaratum eſt) propter quod in tertio Metaph. tex. 10. ens genus eſſe negatur.

Tertio ex parte ipſarum partium ſubiectiuarū, in quæ per diuiſionem fiunt, quia partes diuiſionis uniuocæ licet ordinem hēant ſecundū ſe (ut originis ut dualitas eſt prior Trinitate, & perfectionis, ut albedo eſt perfectior nigredine) tū ſecundū diuiſi rōnem, puta numeri aut coloris, neutra altera prior aut poſterior eſt, ſed oēs æqualiter in diuiſi rōne communicant. Analogata uerò, quæ analogata diuiſione conſtituuntur, non ſolū ſecundum ſe, ſed etiam in ipſius analogi, qđ diuiditur rōne, ordinem hent & aliud pri⁹, aliud poſterius eſt adeo ut in uno eorū tota rō diuiſi ſaluari dicatur; alio aūt imperfectè & ſecundum qđ. Quod nō eſt ſic intelligendū, quaſi analogū habeat unā rōnem quæ tota ſaluetur in uno, & pars eius ſaluetur in alio, qđ̄ peruerſe eſt hoc. Sed cum totū idem ſit quod perfectum, & analogo nomine multæ importentur rationes, quarum una ſimpliciter & perfectè conſtituit tale ſecundum illud nomen, & aliæ imperfectè & ſecundum quid: ideo dicitur, quòd analogum ſic diuiditur, quòd non tota ratio eius in omnibus analogatis ſaluatur, nec æqualiter participant analogi rōnem, ſed ſecundum prius & poſterius. Cum graue tamen ſalis accipiendum eſt analogum ſimpliciter ſaluari in uno; ſecundū quid, in alio. Sufficit. n. hoc uerificari, uel abſolutè (ut patet in diuiſione entis in ſubſtantiam & accidens: illa enim abſolutè loquendo dicitur ens ſimpliciter; hoc autē, ſecundū quid) uel in reſpectu, ut patet in diuiſione entis in Deū, & creaturam. Vtrunque enim, licèt ens ſimpliciter ſit, & dicatur abſolutè loquendo de creatura, tamen in reſpectu ad Deum, ens ſecundum quid & quaſi non ens eſt & dicitur.

Circa reſolutionem autem analogatorum ſciēdum eſt, quod cum uniuerſaliter primum in compoſitione ſit ultimum in reſolutione, & per diuiſionem in ea, q̄ actu in aliquo ſunt reſolutio fiat, eodē mō reſoluenda ſunt analogata in analogū, quo cætera reſoluuntur, ſ. utendo diuiſione prædicta (q̄ uocatur diuiſio in partes eſſentiæ uel rōnis) & à poſterioribus ſecundum conſequentia ad priora procedēdo, ſi lōga eſſet reſolutio facienda. Ad rōnem aūt analogi, cū deuentū fuerit, ſingulis analogatis in ſua rōne ſecūdū analogi nomē reſolutionis, cū illa analogi rō ex multis cōſtituatur rōnib. ordinē inter ſe & proportionalē ſimilitudinē hētibus, uel, ordinate ad prima reſolutio fiet, uniēdo ſemp̄ ad ſimilius & propinquius primæ, & id, in quo diſſimilitudo eſt relinquēdo. Vel ſi nō ſic ordinatis inter ſe cōtingit eſſe rōnes illas, ad primā oēs modo prædicto deducendæ ſunt. Ordinem. n. ad primā nulla ſubterfugere poteſt. Nec refert in propoſito, an fiat reſolutio

ad rationem primam ſignificatione, uel ſecundum rem. Intelligẽda enim ſunt hæc in ſuo ordine, ſ. ſignificationum aut rerum.

C A P V T X.

Qualiter de analogo ſit ſcientia.

VIſum eſt autem quibuſdam de analogo ſciẽtiã eſſe nõ poſſe, niſi quẽadmodũ de æquocis ſcientia hr̃, eo ꝙ plures rões dicit, licet ſimiles. Immo fallaciam æquiuocationis cõmitti in ſyllogiſmis in quibus analogũ pro medio ſumpto, certũ analogatum ſubſũmitur, niſi fortè gratia materiæ bonus eſſet proceſſus. ſic erunt eadẽ rõne. Nec poſſe ex unius analogati rõne ſecundũ analogi nomẽ concludi alterum analogatum tale formaliter eſſe; ſed ſemper prædictum incidere uitium rõne prædicta confirmatum. v. g. Si ponamus ſapientiã eſſe analogicè communẽ Deo & homini, ex hoc ꝙ ſapiẽtia in hoie inuenta ſecundu formalem rõnem præcisè ſumpta, dicit perfectionẽ ſimpliciter, nõ concludere poſſum, ergo Deus eſt formaliter ſapiens. ſic arguendo, Ois perfectio ſimpliciter eſt in Deo. ſapientia eſt perfectio ſimpliciter. ergo. Minor. n. diſtinguenda eſt, & ſi ly Sapientia pro rõne ſapientiæ, quæ eſt in hoie ſtat, argumentum erit ex quatuor terminis, quia in concluſione ſapientiæ ſtat pro rõne ſapientiæ, quam ponit in Deo, eu cõcluditur, Ergo ſapientia eſt in Deo. Si autẽ pro rõne ſapientiæ in Deo ſtat in minore, non concluditur ex perfectione ſapientiæ creaturę Deũ eſſe ſapientẽ, cuius oppoſitũ, & Philoſ. & Theologi oẽs clamant.

Decipiuntur autẽ iſti, Scotũ (cuius eſt rõ hæc in quæſtione prima diſtinctione. 3. primi libri) ſequẽtes, q̃a in analogo diuerſitatẽ rõnum ſuſcipientes, id qd̃ in eo unitatis & identitatis patet, non cõſiderãt rões entis, analogi ut ſuperius et diximus, pñt dupliciter accipi. Vno mõ ſcd̃m ſe, inquantum abinuicem diſtinguũtur, & ea q̃ conueniunt eis ut ſic, ſeu ex hoc. Alio modo, inquantum eadẽ ſunt ꝓportionaliter. Primo modo acceptæ uitiũ ęquiuocationis inducerent, ſi q̃s eis ueretur, ut patet. Secundo aũt mõ eis utendo, peccatum nullũ incurrit eo ꝙ quicqd̃ cõuenit uni, conuenit et alteri proportionaliter, quicqd̃ negatur de una, negatur ꝓportionaliter de alia, quia quicqd̃ cõuenit ſimili in eo, qd̃ ſimile cõuenit et illi, cuius eſt ſimile, proportionalitate ſemper ſeruata. Vñ ſi ex immateria litate aiæ cõcluditur eã eſſe intellectualẽ, ex immaterialitate proportionaliter, poſita in Deo optimè concluderetur Deũ eſſe intellectualẽ proportionaliter, ut quãtum immaterialitas illa excedit iſtam, tm̃ intellectualitas excedat illa iſtã, &c. Propter qd̃ S. Tho. in q̃ne ſcd̃a de potẽtia Dei articulo quinto, analogata oĩa ſub una analogi diſtributione cadere dixit. Et meritò, q̃a unitas analogi nõ eſſet in coordinatione unitatũ numerãda, niſi unit proportionaliter, unum eſſet affirmabile, & negabile, & conſequenter diſtribuibile & ſcibile, ut ſubiectum & medium & paſſio.

Vnde ad obiecta in oppoſitũ dr̃, ꝙ q̃a ut in ſcd̃o Elenchorũ, capitulo decimo dr̃, æquiuocatio latẽs in hmõi ꝓportionalibus periti ſſimos etiam latet, ideo oportet hmõi analogis nominibus utendo ex parte unitatis, ſemꝑ modũ ꝓportionalitatis. ſ. ſubintelligi; aliter ī uniuocationẽ lapſus fieret. Niſi. n. ꝓ oculis haberet ꝓportionalitas, cũ dr̃ immateriale eẽ eſſe intellectuale, tanquam uniuocè dictum acciperet, & latens equocatio nõ uiſa obreperet.

Proportionalitate aut ſeruata ī analogis ſciẽtiã eſſe, & diuũ Tho. proceſſus de bono & uero & alijs huiuſmodi, & quotidianũ cõuincit exercitiũ. Teſtatur quoq; demõſtratiuæ artis pater Ariſt. in ſcd̃o Poſterio. capitulo undecimo incipiente; Vt habeamus aũt propoſita, uel problemata analogũ cauſã adæquatã eſſe alicuius paſſionis, & in mediũ oportere qñq; à demonſtratnre aſſumi, dum uenationẽ ꝑ quid docens, inquit, Amplius, alius modus eſt ſecundũ analogiã eligere unũ. idẽ. n. nõ eſt accipere, quod oportet uocare Sepiõ, & us & ſpinã, Sunt aut quæ ſequuntur, & hoc tanquã natura una huiuſmodi exiſtente. Et in ſequenti cap. ait, Scd̃m aũt analogiã eiuſdẽ & mediũ ſe hẽt ſecundũ analogiã. In quibus verbis non ſolum docuit analogũ ut medium aſſumi qñq; in demonſtrabilibus, ſed & ipſum nnn eſſe unũ in ſe expreſſe, & cũ hoc habere paſſionem adæquatam, ac ſi unius eſſet naturę.

Nec impedit analogia hæc proceſſũ formalẽ ad concludendũ de Deo & creaturis prædicatũ aliqđ eis cõc̃ ſqm acceptã ſapientiæ rõne, & ſegregatis ab ea per intellectũ eis, quæ ſunt imperfectionis ex hoc qđ, qđ eſt ſibi proprium formaliter ſumptũ, perfectionẽ abſq; imperfectione claudit: concluditur ergo ſapientiæ rõ nõ omnino alia nec omnino hęc: ſed hæc proportionaliter eſt in Deo. quia ſimilitudo inter Deũ & creaturam nõ eſt uniuoca ſed analoga. Nec pari rõne põt concludi, Deũ eſſe lapidem proportionaliter: quia rõ lapidis formaliter ſũpta quantũcunq; expoliata, imperfectionem aliquã claudit, quæ prohibet tamen ipſam ſecundũ ſe, quam ipſã proportionaliter in Deo reperiri, niſi metaphoricè, quẽadmodum dictũ eſt, Petra autem erat Chriſtus. Vñ nũ ſit hmõi proceſſus, Ois perfectio ſimpliciter eſt in Deo. ſapientia eſt perfectio ſimpliciter. ergo &c. in minore ly Sapientia nõ eſt pro hac uel illa rõne ſapiẽtiæ, ſed pro ſapiẽtia una proportionaliter. i. pro utraq; ſapiẽtia non coniunctim uel diſiunctim: ſed inquãtũ ſunt indiuiſe proportionaliter, & una eſt altera ꝓportionaliter & ambæ unã proportionaliter cõſtituunt rõnem. Significatur. n. analogo nomine, inquantũ eadẽ ſunt: vñ non oportet analogũ diſtinguere, ad hoc ꝙ contradictionem fundet, & enũciationis ſubiectũ, aut p̃dicatum fiat: ſed rõne identitatis ꝓportioualis in ſe clauſæ, & quã principaliter dicit ex ſe ad hoc ſufficit. Contradictio. n. dr̃ conſiſtere in affirmatione, & negatione eiuſdẽ de eodẽ. &c. & nõ in affirmatione & negatione uniuoci de eodem uniuoco: identitas ſiquidẽ tã rerũ quã rõnum (ut plures replicatũ eſt) ad identitatẽ proportionalẽ ſe extendit. Ex hoc aũt apparet, Sco. in primo ſen. diſt. 3. q. 2. uel male expoſuiſſe conceptũ uniuocũ, uel ſibi contradicere, dũ uolens uniuocationẽ entis fingere ait, Conceptum uniuocum uoco, quia ita eſt unus, ꝙ eius unitas ſufficit ad contradictionem affirmãdo & negando ipſum de eodẽ: & ſic uniuocũ uult eſſe eus. Si. n. identitas ſufficiens ad contradictionem uniuocatio dr̃, conſtat ꝙ ponendo ens eſſe analogum, & ſecundum proportionalitatem tantum tinum ſatiſfiet uniuocationi, quod Scoticæ doctrinæ aduerſatur, tenenti ens habere conceptum unum ſimpliciter, & one indiuiſum ut de uniuocis diximus: Si autẽ non eis talis identitas ſufficit ad uniuocationem, non rectè igitur uniuocatio conceptus declarata eſt eſſe ea quæ ad contradictionem ſufficit, quaſi proportionalis identitas ad hoc non ſufficiat.

C A P V T XI.

De cautelis neceſſarijs circa analogorum nominum intellectum & uſum.

QVia uero Ariſtotel in p̃dicta ex Elẽchis authoritate, docti ſſimos uiros circa horũ nominum cõceptus errare dicit ob latentem eorum unitatis modũ: idcirco neceſſarium fore diximus in fine huius tractatus cautelas quaſdam tradere, quibus poſſit ſe quis ab errore multiplici in re hac præſeruare.

Cauendum eſt igitur in primis, ne ex vniuocatione ipſius nominis analogi reſpu quorũdã, credamus Primus error

nius ſimpliciter ipſum eſſe vniuocũ: oĩa.n. fere analoga propriè fuerunt prius uniuoca, & deinde extenſione, analoga cõia proportionaliter illis, quibus ſunt vniuoca & aliis uel alij facta ſunt. Sapiẽtiæ n. nomen primò impoſitũ eſt humanę ſapientiæ, & uniuocũ, ſolum hominũ ſapientiis erat. Deinde ad diuinæ naturæ cognitionẽ aſcendẽtes, proportionalẽq; ſimilitudinẽ inter nos, vt ſapientes & Deũ cõtemplãtes Sapientiæ nomẽ extenderũt ad id in Deo ſignificãdum, cui noſtra ſapientia proportionalis eſt: ſicq; vniuocũ nobis analogũ factũ eſt nobis & Deo. & ſimiliter de aliis accidit. Falli aũt cõtingit faciliter ex hoc, quia illa rõ prior, vt potẽ notior, & familiarior, & prior quò ad nos, ſemper profertur ab illuſtrib. uiris & eorum ſequacib. qñ analogi ſignificatio quæritur, & dicitur eſſe tota analogi ratio pro qua ſimpliciter prolatũ ſtat, & oĩa analogata illam participare: ut patet cũm ſapientiæ rõ redditur. Aſſignatur .n. differentialis eius conceptus pro rõne, ſcd̃m quam cõis ponitur Deo & creaturę, & ſimile eſt in aliis. Creditur.n. ex hoc q̃ ſit ipſa analogi rõ, & ſcauté uniuocatio accepatur: non.n. illa ratio eſt ratio analogi: ſed eius origo quò ad nos, quoniã non illa, ſed proportionaliter in altero analogato inuenit, ut ex dictis patet.

Secũdus error. Cauendum Secundò eſt, ne nobis unitas aut diuerſitas rõnũ, analogã vnitatẽ obnubilet. hoc.n. tã quã quoddã accidẽs, in re hac ſuſcipiẽdũ eſt. Nihil .n. minus analogicè idẽ ſunt Sepiæ, os, & ſpina vnũ non habentia nomẽ, q̃ ſi unũ nomen haberẽt, nec magis idẽ eſſent, ſi unũ nomẽ haberẽt & tñ, ſi cõi nomine oſſa vocarentur. ita q̃ defectu vocabulorum, uel rerũ, proportionali ſimilitudine oſſis nomẽ ad cętera extenſũ eſſet, crederemus eiuſdẽ eſſe naturæ, & rationis oſſa, & ſpina &c. Præſertim q̃a (vt dictum fuit) ad ea quæ ſunt proportionaliter eadem, conſequuntur paſſiones, tanquam ſi eorum eſſet natura una

Tertius error. Cauendum Tertiò eſt, ne uocalis unitas rõnis analogi nois, mentẽ reuoluat. Ex eo namq; (v.g.) q̃ principiũ, dr̃ eſſe id ex quo res ſit aut eſt, aut cognoſcitur, & hæc rõ in oĩbus, quę principia dñr, ſaluatur, Principij nomẽ vniuocum creditur. Erratur aũt, q̃a rõ ipſa nõ eſt una ſimpliciter, ſed proportione & uoce: uocabula .n. ex quibus integratur, analoga ſunt, ut patet: neq; .n. fieri, neq; eſſe, neq; cognoſci, neq; ly Ex unius oĩno eſt rõnis, ſed proportionalis. Et propterea rõ illa in omnibus, utpotẽ proportionalis ſaluatur, ſicut & principij nomen proportionaliter commune dicitur.

Quartus error. Cauendum demũ eſt ne diuerſa doctorum dicta de analogis, nos perturbẽt. Conſiderandũ quippe eſt, quòd quia analogũ mediũ inter ęquiuocũ & uniuocũ eſt, & mediũ extremorum naturã ſapiẽs, ad alterũ cõparatũ, alterũ induit, adeo ut qñ medio ſecundũ id quod de uno extremo hẽr, utimur, illius extremi conditiones ei attribuamus (ut in 5. Phy. tex. cõ. 6. & 55. patet) ideo plerũq; doctores utentes analogo ex parte unitatis, quam ex uniuocis participat, vniuocorum non ſolum cõditiones (puta abſtractionem &c.) ſed etiam nomen ei attribuunt utentes uero analogo ex parte diuerſitatis, q̃ ex ęquiuocis trahit, conditiones quoq; ſupradictis oppoſitas, & nomẽ illi imponunt equiuoci. Et ut de multis pauca dicam, Ari. in 2. Met. tex. 4. ens, & uerũ uniuoca uocat, q̃a ex parte idẽtitatis illis vtitur, ut proceſſus ſuus apertè oſtendit. S. Tho. quoq; pluries dicit in ratione alicuius analogi (puta paternitatis, communis diuinæ & humanę paternitati) omnia contenta eſſe indiuiſa & indiſtincta, & q̃ paternitas (v. g.) abſtrahit à paternitate humana & diuina, quia utitur analogo ex parte identitatis. Nec tamen falſæ ſunt abuſiuæ prędictæ locutiones & ſimiles, ſed amplæ potius & largę, quemadmodum pallidũ nigro contrarium eſt & dicitur. Saluatur ſiquidẽ in analogis idẽtitas nominis & rõnis, in qua (ut ex dictis patet) non ſolũ analogica, ſed & ſingulæ analogi rõnes uniuntur, & quodãmodo cõfunduntur, ut potẽ abſtrahentes aliqualiter ab earũ diuerſitate. Ari rurſus i 1. Phy. ex parte diuerſitatis, ente utẽs cõtra Parmenidẽ, multiplex ſeu ęquiuocũ (ut ipſemet illũ tex. ſic exponendum ſpecialiter in ſecundo Elenchorũ tradit) uocauit, unde & Porphyrius Ariſt. dicere ens eſſe æquiuocũ accepiſſe uĩ, utens ente ex parte diuerſitatis. Quod tñ Scot. in primo di. 3 q. 3. in Logica Ari non inueniri rõ dixit, q̃a prędictos tex. nõ cõiugauit. Propter qđ ibidẽ quoq; cõtra textũ, gloſſauit principiũ Ariſt. contra Parmenidẽ in 1. Phy. tex. 13. ut in Elenchis (ut dictũ eſt) clarè patet. S. Tho. & ens prius non eſſe primo analogato, nihilq; Deo prius ſecundũ intellectũ eſſe dicit plurics utens analogo ex parte diuerſitatis rõnum. Quęlibet ſiquidẽ eius rõ ſecundũ ſe, quia propriũ analogatũ in ſe claudit, & in ſui abſtractione illud ſecum trahens cũ illo conuertitur (ut ſupra diximus) nõ prior ſecundũ cõſequentiã, aut abſtractior ſuo analogato negatur: ac per hoc primo analogato & Deo nihil eſt prius: quia eius rõ ſecundũ analogi nomen, quæ ipſo prior ſecundũ ſe non eſt, ſed conuertitur cæteris prior rõnibus, Cum his tñ ſtat q̃ rõ illa in Deo ut eadẽ eſt proportionaliter alteri rõni: ſecundũ idẽ nomen ſuperior, ſecundũ conſequentiam prior Logicè loquendo, ſit, ut ex dictis patet. Dico autem Logicè: quia phyſicè loquendo analogum nec eſt prius ſecundum conſequentiam omnibus analogatis (quia ab eorum propriis abſtrahere non poteſt: quamuis ut ſaluatur in uno ſit prius altero) nec poteſt eſſe ſine primo analogato, ubi analogata conſequenter ſe habent. Vnde ſi quis falli non uult, ſolertẽ ſermonis cauſam conſectet, & extremorum conditiones medio applicaturum ſe recolat: ſic enim facile erit omnia ſana exponere, & ueritatem aſſequi quæ a prima eſt ueritate: Cuius cognitio ex hoc exaltetur & firmetur opuſculo, completo in cõuentu ſancti Apollinaris, Papię ſuburbio die primo Septembris. 1498.

Pręclariſſimus reuerendiſſimi Domini, Domini Thomæ de Vio Caietani, Cardinalis ſancti Xiſti, de nominum analogia tractatus explicit.

TRACTATVS SEXTVS DE Conceptu entis, in duo diuiſus quęſita, ad Fratrem Franciſcum de Ferraria.

1 Num ſit unus conceptus mentalis entis repręſentatiuus
2 Num analogum a rerum naturis, de quibus dicitur, abſolui poſſit.

AMantiſſime Frater, ex acceptis ueſtrę ſolicitudinis literis percipi libellum noſtrum de analogia nominũ uos perlegiſſe, duoq; dubia de conceptu entis mẽtẽ ueſtram tenere, ſolutiq; à me familiariter flagitaſtis. Ego autem quam primum compleui expoſitionem librorum de anima (cuius fini incumbebam, cum ueſtras recepi) reſpondere curaui, ne præclaro ingenio tuo deeſſem. Primum igitur dubium fuit ad hominem, me ipſum. ſ. quia in commentariis de ente & eſſentia, ſuſtineo unũ conceptum mentalem repræſentatiuũ entis, & in tractatu de analogia nominum uideor hoc negare. Secũdum autem eſt ad diuum Thomam: quoniam ego in præfato libello ſuſtineo analogum non abſolui ab his, quibus analogũ dr̃, & diuus Thom. in q. de Veri. q. 1. ar. 1 ait ens habere cõceptũ unũ ſimplicẽ, ad quem oĩa prędicamenta, & tranſcendentia addunt, in quem reſoluuntur: qui eſt, primò notus. Hęc enim inuicem ſibi aduerſari uidentur: quã ſoquidem ſi ens abſolui non poteſt a naturis rerum, nõ erit ſimpliciſſimus, nec primo notus, nec in quẽ ultimò reſolutio fiat, & ad quem omnes addunt.

Ad euidentiam horũ, & ſpecialiter primi recolito, quòd quicquid eſt imago alicuius ſimilis alteri, ẽt imago illius alterius, quatenus primò aſſimilatur: ac per hoc omnis conceptus creaturæ eſt conceptus Dei, ſicut omnis creatura aliqua eſt ſimilitudo Dei. Hinc ergo fit, ꝙ cũ vnu proportionalitate vt ſic, habeat ſingula mẽbra ſimilia proportionabiliter, oportet ꝙ habeat ẽt vnu conceptũ mentalẽ repſẽtatiuum illius vnius proportionabiliter. Nec huius oppoſitũ teneo in tractatu de analogia nominum, ſed conceptus iſte vnus numero in mẽte ſecundũ eſſe repræſentatiuũ, nec repræſentat vnã ſolũ naturã, ſed vltra vnã quam determinatẽ repñtat (à qua eſt impreſſus) repræſentat implicitẽ cæteras ſimiles illi primò repſentatæ ſcd̃m id, in quo ꝓportionabiliter eis ſimilis eſt: idẽ.n. eſt iudiciũ de ſimilitudine rerũ inter ſe & cõceptus mẽtalis & rerũ. Quẽadmodũ.n. oſſis natura ſimilis eſt naæ ſpinę in ſuſtinẽdo carnes aialiũ (in quo analogantur) ita cõceptus mẽtalis oſſis, ut ſuſtinens carnis, eſt ſimilis oſſis & ſpinę, ſed oſſi determinatẽ; ſpinæ aut ĩplicitẽ; ſicut ẽt ipsũ os nõ eſt ſimile ſpinæ determinatẽ, ſed quatenus ſpina ſuſtinet carnes, ſicut ipsũ os. Hic eſt prim⁹ modus, quo analogũ hẽt unũ cõceptũ mẽtalẽ, ac per hoc cuius ũ analogũ ſit, unũ hoc pacto hẽt cõceptũ à mẽte in rebus ĩpreſſum. Aliter aũt modus ſup ipſius itellectus opere, quo natus adunata diuidere fundat, & eſt tũc cõceptus ſimilis vnius numero in mẽte, repñtans analogũ quidẽ determinatẽ; nullũ aũt eorũ quæ fundat analogiã explicitẽ. Cõtingit aũt hoc, cũ intelligens mẽtalẽ cõceptũ quẽ paulò ante diximus, expoliat ab illa determinata natura, quã repñtabat, & loco illius naæ cõcipit pronomẽ aliqđ referẽs naturas fundantes analogiã indeterminatẽ, v.g. ſi cõceptus oſſis eſt os ſuſtinẽs carnes, intelligẽs loco oſſis ponat, ꝙ & dicatur ꝙ ſuſtinet carnes: tunc.n. manifeſtẽ repñtatur analogũ explicitẽ; implicitẽ aũt tũ naæ fundãtes analogiã. Eſt aũt inter hos duos cõceptus nõ ſolũ dicta ex radicibus diuerſitas, ſed ẽt quia primus ad quid rei ſpectat analogi; ſecundus aũt ad qđ nominis: neuter tñ ꝑfectẽ repñtat analogũ. De quo.ſ. ꝑfecto, ſeu adæquato explicitẽ cõceptu analogi interpretandũ eſt, cũ à me uel ab alio ſcriptum inuenit, ꝙ nõ põt analogũ, vnũ numero mentalẽ cõceptũ habere, ſed unũ analogia tñ. Et qm̃ cõcept⁹ mẽtales ſũt imagines rerũ repñtatarũ (niſi ſint fictitij) quẽadmodũ in mẽte cõceptus adæquatus analogi non eſt unus, ſed exigit repñtationem oium fundantiũ analogiã, ita ſignificatũ analogi adæquatũ & ꝑfectũ nõ põt ſic abſtrahi, ut obijciatur, repñtetur, aut cõcipiatur abſq; fundãtibus rebus. Et ſicut in mẽte duplex cõceptus imꝑfectus reperit, ita res ſignificata, extra põt obijci dupliciter imꝑfectẽ. ſ. vel in vno explicitẽ, in quo cætera obijciuntur in determinatẽ: uel nullo explicitẽ, ſed oia ĩplicitẽ, in ſolo formaliſſimo ſignificato explicitẽ.

Nec ꝓdicta cõtrariãtur doctrinę S. Tho. ens.n. primo notũ ordine gñationis eſt ſcd̃m cõceptũ imperfectũ; ordine aũt diſtinctẽ cognitionis eſt ſcd̃m cõceptũ ꝑfectum. Ens quoq; habere cõceptũ ſimpliciſſimũ, cõſonat dictis, qm̃ cum ſimplicitas cõpoſitioni opponat, & unũ analogia nõ ſit unũ cõpoſitione aliqua, non hẽt ens ex hoc, ꝙ analogũ, cõpoſitionẽ admixta. Et ut exercitatione reſolutio monſtretur, ſi ſubſtantiã in ens vis reſoluere, ſi in cõceptũ diſtinctũ entis reſolutio quæritur, reſoluetur in ipſã, naturã ſubſtãtię quatenus eſſe fundat, ꝙ eſt ſimpliciſſimũ cui, & addit ipſa ſubſtantia & addit tranſcendẽtia. Et ſi in cõceptũ confuſum, quod eſt reſoluẽs, qđ ẽt eſt ſimpliciſſimũ, cui ẽt pauca addũt. Sed occaſio errandi multis eſt: quia in reſolutione diſtincta quęrunt reſoluere in unũ analogia, ſicut cõſueuit reſolui in vnũ vniuocatione. Ita ꝙ quærunt in analogia quaſi unũ numero terminũ, ſicut in vniuocis, cũ tñ terminus in analogia ſit unũ proportionabiliter tñ. Ita ꝙ & ſingula reſolubilia reſoluuntur in conceptus ſimplices, obiectiuos & mentales, & oia in cõceptũ obiectiuũ, & mentalẽ ſimplicẽ, & vnũ proportionabiliter: ita ꝙ (vt unico uerbo rẽ abſoluã) ens eſt primò notũ in qđ ſit ois reſolutio, in quod oia addunt per modũ analogi interpretandũ eſt, cũ quo ſtare põt, ꝙ ens ſcd̃m perfectũ adæquatũq; conceptũ non abſtrahit à naturis prædicamẽtalibus, ſicut nec aliquod analogũ à fundãtibus analogia. In hoc pendet tota uis claritatis rei huius, ut ſemper animaduertas ſcd̃m analogorũ morẽ hęc dici. Plura nunc non mihi occurrunt ad propoſitum dicenda: immo prolixior fui acutiſſimo ingenio tuo, quo ex vnico uerbo cõcepiſſes omnia. Bene uale, & pro me orare digneris. Romę die 27. Februarij. 1509.

TRACTATVS SEPTIMVS

Super librũ de Ente & Eſſentia Sancti Tho. Aquinatis in ſeptem capita diuiſus.

1 *Entis & eſſentiæ nomine quidnam ſignificatur oſtendit; nomina item uaria ponit quę eſſentiã ſignificãt.*

2 *Subſtantiarũ eſſentiã proprie dici; accidentiũ aũt, non niſi ſecundum quid oſtendit. Nobiliores item ſimpliciũ eſſentias quã cõpoſitarũ ſubſtantiarũ probat. Quod demum eſſentia ſubſtantiæ cõpoſitæ nõ materia, non forma, nel inter eo aliqua excogitata relatio, uel quippiam ipſi compoſito ſuperadditum: ſed ipſum ſit compoſitum uarijs rationibus demonſtrat.*

3 *Eſſentię, generis ſpeciei indiuiduorũ quomodo tam abſolute, quam primæ impoſitionis nominib, ut concepta diſtinguantur; quomodo item genus, ſpecies differentia, diffinitio differunt, exponit. Deinde quomodo eſſentia ſpeciei ipſi indiuiduis comparentur declarat.*

4 *Quanam ratione compoſitorum eſſentię conueniat eſſe genus, ſpeciem & differentiam oſtendit.*

5 *Quod ſimpliciũ ſubſtantiarum eſſentia minimè ſit ex materia & forma, quid compoſitum, ſed tantum forma; quomodo item ſuponatur compoſitorum eſſentia, & quod eſt eſſe & eſſentia ſit compoſita: quòd denique Intelligentię eſſe ſuũ ſint à Deo, ex actu & potentia compoſita multiplicitaſq; oſtendit.*

6 *Qualiſnam ſit eſſentia Dei, quanam item ratione in ſimplicibus ſubſtantijs ſeparatis, & à quo genus & differentia ſumendum ſit, & quomodo multiplicari eas contingit, exponit.*

7 *Quòd accidentia habeant eſſentiam incompletam, oſtendit: varia item accidentia diſtinguit, & quomodo in ipſis ſumatur genus & differentia, exponit.*

PROOEMIVM.

Eorum, quæ dicenda ſunt, utilitatem ac neceſſitatem ponit, difficultatem item illorum, & ordinem in exponendo, edocet.

QVia Paruus error in principio magnus eſt in fine, ſecundum Philoſophum primo Cœli & Mundi: Ens autem & eſſentia ſunt, quę primò in intellectu concipiuntur, vt dicit Auicenna in Metaphyſica: ideo primò, ne ex eorum ignorantia errare cõtingat, ad horum difficultatem aperiendam, dicendum eſt quid nomine Eſſentię & Entis ſignificetur; & quomodo in diuerſis inueniantur; & quomodo ſe habeant ad intẽtiones logicas, ſcilicet genera, ſpecies, & differentias.

OPus iſtud inſigne in duas partes diuiditur principales, in prooemiũ, ſ. & tractatum, incipiẽtem ibi, Sciendũ eſt, &c. in prooemio autem Rhetoricæ ſeruans documenta agit. Primo reddit auditores beneuolos, vtilitatem

vtilitatem & neceſſitatem dicendorum oſtendens tali rõne. Ois errans circa principia oium intelligibilium magis errabit circa alia: oïs errans circa eſſentiam, & ens, errat circa principia oium intelligibilium: ergo ois errãs circa eſſentiam, & ens, magis errabit circa alia. Vtile igitur, & neceſſarium eſt tradere notitiam de eſſentia, & ente ad vitandos multiplices errores, qui ex eorum ignorantia accidũt. huius rõnis, Maioris ſubintellectæ probatio ponitur in litera ſumpta ex primo cęli tex. Cõmẽto 33. Minor aũt probatur authoritate Auicẽ. 5. ſuæ Metaph. c. 7. Ad euidentiam Maioris, & ſuę probationis ſcito, quòd quia principium eſt paruũ in quãtitate, ideo error in principio paruus appellatur, & quia principium eſt magnum in virtute (vtpote uirtualiter cõtinens oïa principiata) ideo error in principio paruus, in fine efficitur magnꝰ. Creſcit. n. error, ſicut & dilatatur principium in ſuis principiatis, ut manifeſtè patet in principio biuij, in quo modica deuiatio ad magnam diſtantiam deducit in proceſſu.

QVAESTIO.

Num ens ſit primum cognitum ordine, & via originis.

AD Euidentiam minoris occurrit dubitatio in hoc ſtudio trita, An ſcilicet ens ſit primò cognitum ordine originis ab intellectu noſtro.

In hac quęſtione quinq; agam. Primò declarabitur in quo ſtat difficultas quæſtionis. Secundò ponetur opinio Scoti cum fundamentis ſuis. Tertiò ponetur opinio S. Thomę & impugnabit ſimul opinio Scoti. Quartò argueturcõtra dicta S. Thomę & rñdebit. Quintò ſatisfiet argumẽtis principalib.

Quò ad primum notandum eſt quòd uniuerſale (quod tñ ab intellectu directè cognoſci ſupponimus) duplicem habet totalitatem: eſt. n. totum diffinibile, & eſt totum uniuerſale: differunt aũt hę totalitates tripliciter. Primò, quia totalitas diffiniſiua fundatur ſupra actualitatem rei; totalitas aũt uniuerſalis ſupra uirtutem ſeu poteſtatem. Secundò, quia illa eſt in ordine ad ſuperiora, ſi habet ea; iſta uero eſt in ordine ad inferiora. Tertiò, quia illa naturaliter eſt iſta prior. Et ſicut habet duplicẽ totalitatem ipſum uniuerſale, ita habet duplicem cognitionem confuſam, & duplicem diſtinctã. Prima cognitio confuſa eſt, qua cognoſcitur ut totũ diffinibile, non reſoluendo in partes diffinitiuas. Secunda cognitio confuſa eſt, qua cognoſcitur, ut totum uniuerſale non cõponendo ipſum cum partibus ſubiectiuis. Prima diſtincta eſt, qua cognoſcitur totum diffinitum, reſoluẽdo ipſum in ſingulas partes diffinitionis: & hęc rñdet primę confuſę. Secunda diſtincta eſt, qua cognoſcitur totũ uniuerſale, cõponendo ipſum cum ſuis partibus ſubiectiuis: & hæc rñdet ſecundæ confuſè: differunt aũt illæ duæ cognitiones confuſè inter ſe, tripliciter. Primò, quia prima cognitio reſpicit obiectũ, ut totum diffinibile; ſecunda uerò ut totum uniuerſale. Tertiò, quia prima nullam notitiã eiuſdem obiecti ſecum compatitur. Secunda uerò compatitur ſecum notitiam diſtinctã eiuſdẽ obiecti, in eo ꝙ totum diffinibile, utpote non ſibi oppoſitam. Similiter. n. ignoro aïal in ſuis ſpeciebus, & noui quid ſit aïal. Tertiò, quia prima naturaliter eſt prior ſecũda: ex quibus pono uerbalẽ dñiam. Et prima uocetur cognitio confuſa actualis: ſecunda uerò notitia uirtualis confuſa. Et meritò: eo ꝙ prima cognitione cognoſcitur confuſè, id quod actualiter in obiecto reperitur; ſecunda uerò cognoſcit confuſè, id quod virtualiter in obiecto includitur.

Illæ verò duæ diſtinctę cognitiones differunt & tripliciter. Primò quia prima cognitione penetratur res, ut totum diffinibile: ſecunda verò vt totũ vniuerſale. Secundò, quia prima compatitur ſecũ eiuſdem obiecti aliquam cognitionem confuſam vniuerſalem, ſ. vtpotè ſibi non oppoſitam; ſecunda verò nullam confuſam ſecum compatitur: cũ notitia n. aïalis cum ſuis ſpeciebus non ſtat ignorantia aïalis in ſe: & ex hac ſequitur tertia differentia, ꝙ ſecunda diſtincta infert primam, & non ecõuerſo. Ex quibus pono etiam hic verbalem differentiã: & prima quidem vocetur notitia diſtincta actualis; ſecunda verò notitia diſtincta virtualis, & meritò: quia prima penetratur res, ſecundum id, quod actualiter in ea inuenitur; ſecunda aũt cognoſcitur res ſecundum id quod virtualiter in ea includitur.

Ex his elicio primò diffinitiones iſtarum quatuor cognitionũ: deinde coordinationes quatuor earundem. Et quia priuatio cognoſcitur & diffinitur per ſuum habitum: ideo a diſtinctis incipiendo dicitur, ꝙ cognitio diſtincta actualis eſt, qua penetratur id, quod actualiter in obiecto inuenitur. Cognitio confuſa actualis eſt qua circa penetrationem cognoſcitur id, quod actualiter in obiecto inuenitur. Cognitio diſtincta virtualis eſt, qua obiectum penetratur ſecundum id quod uirtualiter in ipſo includitur. Cognitio confuſa uirtualis eſt, qua obiectum ſecundum id quod virtualiter in ipſo includitur, non perfectè cognoſcitur.

Coordinationes harum cognitionum ſunt iſtæ. prima eſt cognitionum confuſarum actualium: ſecunda confuſarum uirtualium: tertia diſtinctarum actualium; quarta diſtinctarum uirtualium. In prima eſt cognitio, qua cognoſcitur ſubſtantia in ſeipſa, non penetrando tñ; & cognitio, qua cognoſcitur corpus: & qua corpus aïatum ut ſic, & qua aïal ut ſic. & qua homo ut ſic: ſemper abſq; penetratione, i. abſq; hoc ꝙ habeatur ratio formalis clara, & reſoluta. In ſecunda ſunt cognitiones oppoſitæ ſupradictis. ſ. qua ſubſtantia, & qua corpus, & qua animal, & qua homo quidditatiuè cognoſcuntur. In tertia ſunt cognitiones, quibus ſubſtantia corpus, corpus animatum. & aïal cognoſcuntur, non cõponendo cum inferioribus ſuis. In quarta ſunt cognitiones bis oppoſitæ, ſ. qua ſubſtantia iam cum ſuis inferioribus perfecta cognitione componitur totum uniuerſale, ſ. cum ſuis partibus, & qua corpus ſimiliter cum ſuis partibus ſubiectiuis penetrať, & ſic de alijs. Cum aũt, ut ex dictis patet, ordo cognitionũ confuſarũ actualium ſit uia originis prior cæteris primum cognitũ ſimpliciter: & ſic cũ hic quæramus, quid ſit primum cognitum in ordine cognitionis confuſæ actualis, erit primum cognitum ſimpliciter ab intellectu noſtro uia originis nihil aliud dubitamus niſi quid ſit primum cognitum in ordine cognitionis confuſæ actualis. Stat ergo inter nos, & Scotum difficultas in hoc: an in ordine cognitionis confuſæ actualis uia originis primum cognitũ ſit ens, an ſpẽs ſpecialiſſima. Ex quo patet defectus Antonii Trombetę, qui hanc quæſtionẽ mouendo adducit opinionem S. Tho. ex 1. par. q. 85. ar. 3. etenim à S. Tho. nulla ibi facta eſt comparatio inter cognitiones confuſas actuales, de quibus eſt hic tota qõ; ſed cõparauit ibi cognitiones diſtinctas actuales inter ſe: comparauit quoq; diſtinctam actualem ſuperioris diſtinctæ uirtuali eiuſdem: comparauit & confuſam uirtualem ſuperioris diſtinctæ uirtuali eiuſdem comparauit & cõfuſam actualẽ diſtinctè actualis eiuſdem obiecti, ut patet intuenti. Et hæc de primo.

Infra q. 85. ar. 3 ſubtiliſſimè indagauit mete dator. ſ. expoſitor.

Quò ad ſecundum Scotus 1. ſent. diſt. 3. q. 2. ponit hanc concluſionem. Primum cognitum cognitione confuſa actuali eſt ſpecies ſpecialiſſima, cuius ſingulare efficacius primò mouet ſenſum. Et probat tribus rationibus.

Sco 1. d. 3. q. 2.

Prima eſt, Cauſæ naturales nõ impeditę producũt primò perfectiſſimum effectum, quem poſſunt primò producere. patet iſta, quia agunt ſecundũ ultimum potentiæ ſuæ: ſed agentia ad primum actum intellectus ſunt cauſæ naturales non impeditæ: ergo producunt primò perfectiſſimum effectum, quẽ poſſunt primò producere: talis effectus

non eſt, niſi conceptus actualis confuſus ſpeciei ſpecialiſſimæ. ergo & cætera. Probatur hoc vltimo aſſumptum, quia ſi talis conceptus, ſ. perfectiſſimus ſit conceptus communioris, ſequitur ꝙ nunquam iſta agentia poterunt producere conceptũ ſpeciei ſpecialiſſimæ. Tenet conſequentia, qa nũquam aliqua potentia poteſt in effectũ perfectiorem ſuo perfectiſſimo effectu: conceptus autẽ ſpeciei ſpecialiſſimę eſt perfectior conceptu communiori, ſicut totum ſua parte. Et confirmatur, inqt Anto. Trombeta, quandocunq; ſunt aliqua duo naturalia agentia æquè approximata paſſo debitè diſpoſito, id quod eſt actualius, præuenit id quod eſt minus actuale in agendo erga paſſum. ſed rationes obiectiuæ ſpeciei ſpecialiſſimæ, & cuiuſcũque ſuperioris ſunt huiuſmodi, ſ. quòd ſpecies ſpecialiſſima eſt actualior. ergo ſpecies ſpecialiſſima prius producit effectum ſuum quàm genus.

Secunda ratio eſt iſta. Termini metaphyſicales, uel uniuerſaliſſimi, ſunt ultimo actualiter noti

M. 3. via doctrinæ. Patet iſta ex Auicen. 1. Metaph. ca. tertio dicente, ꝙ Metaphyſica eſt ultima ordine doctrinę. ſed termini illi ſunt uniuerſaliſſimi. ergo vniuerſaliora non ſunt prius nota actualiter. Et confirmatur, ait Anto. Trombeta, quia ordo ſcientiarum, quo ad nos attenditur penes ordinem cognoſcibilium quo ad nos. ſic ergo Metaphyſica eſt vltima quo ad nos. ergo termini ſui erunt etiam vltimo noti quo ad nos.

Tertia ratio eſt iſta, Si oporteret ante ſpeciei conceptum concipere vniuerſaliora, tunc ſuppoſito ſenſu in actu, & intellectu ſoluto magnum temporis interuallum accideret, antequam intellectus cognoſceret ſpẽm. Tenet conſequentia, qa multa ſunt prædicata media inter ſupremum, & infimu.

Quartò ad idem arguit Antonius Trombeta ſic, Id prius cognoſcitur quod eſt facilioris abſtractionis. ſed ſpecies ſpecialiſſima eſt facillimæ abſtractionis. ergo ſpecies ſpecialiſſima prius cognoſcitur. Probatur Maior: quia enim intellectus non intelligat, niſi abſtrahendo: ſicut ſe habet ad abſtrahendum, ita ſe habet ad intelligendum. Minor patet: quia a ſimilioribus facilior eſt abſtractio, ꝗ a diſſimilioribus: indiuidua aũt unius ſpeciei, à quibus abſtrahitur genus, ſeu quoduis ſuperius:

Quinto, Id vniuerſale prius cognoſcitur ab intellectu, cuius ſingulare fortius mouet ſenſum. ſed ſingulare ſpeciei ſpecialiſſimæ fortius mouet ſenſum, ꝗ cuiuſcunq; ſuperioris ſingulare: ergo ſpecies ſpecialiſſima primo cognoſcitur ab intellectu. Maior patet: quia noſtra cognitio intellectiua naſcitur ex ſenſitiua. Minor probatur dupliciter. Primò, Senſus mouetur à ſingulari, ergo maximè mouetur à maximè ſingulari (per regulam To

2. Top. picam, ſicut ſimpliciter ad ſimpliciter) ſed maximè ſingulare eſt ſingulare ſpeciei ſpecialiſſimæ: quia eſt determinatum non ſolum determinatione ſingularitatis, ſed etiam naturæ determinatæ, non amplius determinabilis per aliam naturam, quod indiuiduis ſuperiorum non conuenit: ergo, & cætera. Secundò probatur eadem minor ſic, Singulare actualius fortius mouet ſenſum. ſed ſingulare ſpeciei ſpecialiſſimæ eſt actualius, cum ſit perfectius, cum ad alia ſingularia addat. ergo ſingulare ſpeciei ſpecialiſſimæ fortius mouet.

Sexto ſic, Compoſitius eſt prius notum: ſpecies ſpecialiſſima eſt compoſitior omnib. ſuperiorib. ergo ſpẽs ſpecialiſſima eſt prius nota oīb. ſuperioribus. Maior habetur a Commentatore 1. Phyſic. commento 3. Minor a Porphyrio dicente, quòd ſpecies abundat à genere. Et hoc de ſecundo.

Quò ad tertium ponuntur duæ concluſiones. Prima eſt, Ens concretum quidditati ſenſibili eſt primum cognitum cognitione confuſa actuali.

Antequam hæc concluſio probetur, duo præmittam. Primò declarabo quid nominis ſubiecti concluſionis, ſ. quid ſit dicere ens concretum quidditati ſenſibili. Secundo declarabitur quoddam, qđ præſupponit ipſa concluſio.

Circa primum ſcito ꝙ ens ſub triplici cõditione poteſt terminare actum intellectus. Primò, ut habet conditionem iſtam, quæ eſt abſtractio tota- Abſtractio formalis, & totalis qd ſint lis, non dico a ſingularibus, ſed à ſpeciebus, & generibus. Secundò modo, vt habet conditionẽ iſtã quæ eſt abſtractiu form alis ſ. à ſpeciebus & generibus. Tertio modo, vt neutram iſtarum conditionum habens: abſtractum tñ à ſingularibus primo modo ens non eſt pertinens ad hanc qõnem: quia ipſum, ut ſic eſt totum vniuerſale: nos autem loquimur de cognitione confuſa actuali non uirtuali. Secundo modo ens eſt terminus metaphyſicalis: & fortè adhuc uiris doctiſſimis nõ innotuit. Tertio modo, ens eſt primum cognitum, & nuncupatum eſt ens concretum quidditati ſenſibili: qa non eſt ſeparatum aliqua dictarum abſtractionũ a quidditate ſpecifica, uel generica.

Ad horum pleniorem intelligentiam nota, ꝙ ſicut eſt duplex compoſitio, ſ. formæ cũ materia, & totius cum partibus: ita duplex eſt abſtractio per intellm, ſ. qua formale abſtrahiť a materiali, & qua totum vſe abſtrahitur a partib. ſubiectiuis. ſecundũ primam quãtitas abſtrahitur à materia ſenſibili, iuxta ſecundam animal abſtrahitur a boue & leone. primam uoco abſtractionem formalem; ſecundam verò uoco abſtractionem totalem, eo quod, quia abſtrahitur prima abſtractione, eſt ut forma eius, a quo abſtrahitur. Quod uero abſtrahitur ſecunda abſtractione, eſt ut totum vniuerſale reſpectu eius, a quo abſtrahitur.

Differunt aũt hę duæ abſtractiones quadrupliciter. Primò, quia in abſtractione formali ſeorſũ vterq; conceptus completus habetur, eius, ſ. qđ abſtrahitur, & eius a quo abſtrahitur. i. formalis, & materialis, ita ꝙ conceptus alter alterum non includit. Linea enim in eo, ꝙ linea, habet completè ſuam diffinitionem non includentẽ materiam ſenſibilem: & econuerſo, materia ſenſibilis lineæ hẽt completè ſuam diffinitionẽ non includentem aliquid lineæ, in eo ꝙ linea: aliter diffinitiones naturales abſtraherentur a materia ſenſibili. In abſtractione uero totali non remanet ſeorſum vterque conceptus completus, ita ꝙ alter alterum non includit, ſed unus tantum, eius. ſ. qđ abſtrahitur. Qñ enim abſtraho animal ab homine, non præcidunt ſe inuicem conceptus hominis & animalis: ſed tãtum conceptus aĩalis non includit conceptum hominis, homo. n. non eſt intelligibilis ſine aĩali. Fundamentum huius dfię eſt, ꝙ illa abſtractio ſit per conſiderationem alicuius, quod eſt de rõne illius materiæ, & per conſiderationẽ alicuius, quod eſt de rõne inferioris, & per remotionem i. non cõſiderationem alicuius, qđ eſt de ratione illiuſmet inferioris: abſtrahitur. n. animal ab homine ꝓ hoc, ꝙ intellectus conſiderat in hoĩe aĩal, & non rõnale, quorum vtrũq; eſt de rõne hominis. Illa aũt abſtractio non ſit ꝑ conſiderationem alicuius, quod ſit de ratione illius materię, & per non conſiderationem alicuius, quod ſit de illius rõne, ſed potius ſit per ſeparationem eorum, quæ ſunt de ratione formalis, ab his quæ ſunt de ratione materialis. & econuerſo, ut exemplum datum oſtendit.

Secundò, differunt, qa ꝑ abſtractionem formalẽ oriť in eo, qđ abſtrahiť actualitas, diſtinctio, & intelligibilitas. In abſtractione uerò totali oritur in eo, qđ abſtrahiť potentialitatis confuſio, & minor intelligibilitas. Tertiò differunt, quia in abſtractione formali quanto aliquid eſt abſtractius, tãto eſt notius naturę. In abſtractione uerò totali quãto eſt abſtractius, tanto eſt notius nobis. Fundũ harum dfiarum eſt, qa abſtractio formalis ſit per ſeparationem a materialib. potentialib. & huiuſmodi. Abſtractio aũt totalis ſit per ſeparationem a ſpecificis actualitatibus, a quibus quanto aliqđ eſt abſtractius, tanto eſt potentialius, cum genus

pote-

poteſtate contineat infrriora, & tauto eſt minus
intelligibile,cum actum ſiñ ſe ſit notior potentia,
6 Metaph.tex.Comme.a.2.Quartò, differunt, quia
penes diuerſos modos abſtractionis formalis ſciẽ
tiæ ſpeculatiuæ diuerſificantur,ut patet 6. Meta-
phyſ.in princip.Abſtractio autem totalis cõis eſt
oi ſcientiæ. Propter quod metaphyſicalia, vt ſic
non comparantur ad naturalia per modum totius
vſis ad partes ſubiectiuas,ſed ut formalia ad ma-
terialia,ſicut & mathematicalia:licèt enim gradus
metaphyſicales ſint uniuerſaliores alijs,& compa-
rari poſſint ad alia,ut ad partes ſubiectiuas, eo ꝙ
eidem poteſt utraq; abſtractio conuenire, inquan
tum ſtant ſub conſideratione metaphyſicali, non
ſunt uniuerſalia reſpectu naturalium, ſed formæ,
& naturalia ſunt earum materia: hoc eſt ualde no
tandum. Patet ergo, q̃ño ens qñque habet abſtra-
ctionem formalem,qn.ſ.cum præciſione ceterarũ
rationum genericarum, & ſpecificarum accipitur,
& q̃ño quandoque habet abſtractionem totalem,
qñ.ſ.vt totum vſe poteſtate includens cętera gene
ra,& ſpecies,conſideratur. Patere etiam poteſt,qđ
nunc intendimus,q̃ño ens ſit concretum quiddita
ti ſenſibili, cum ſ.neutra illarum abſtractionum
fulcitur,ſed in quidditate ſenſibili abſtracta a ſin-
gularibus abſque aliqua ſeparatione inſpicitur. &
ſic eſt manifeſtum quid ſignificetur nomine entis
concreti quidditati ſenſibili.

Supplementũ i cõcſone.

Id vero quod præſupponit concluſio eſt,ens poſ
ſe cognoſci cognitione actuali confuſa,quod Sco-
tiſtæ negant tenentes ens non poſſe cognoſci co-
gnitione actuali confuſa,ſed diſtincta tantum. Et
probant ſic,Id quod habet conceptum ſimpliciter
ſimplicem,non poteſt cognoſci cognitione cõfuſa
actuali:ens habet conceptum ſimplicem.ergo. Ma
ior patet ex eo,ꝙ cognitio confuſa actualis, ſit cũ
intellectus fertur in obiectum ſecundum id quod
actualiter in eo includitur,neſciendo reſoluere in
partes rationis illius obiecti. In id autem, qđ hẽt
conceptum ſimpliciter ſimplicem, non contingit
intellm ferri ſecundũ aliquid, & ſcđm aliquid nõ;
aliter conceptus eius eſſet compoſitus. Minor pa-
tet,quia conceptus entis eſt irreſolubilis. Vt aũt
videatur,ꝙ concluſio non præſupponit aliquid fal
ſum,ut patet in ſufficientia huius rõnis,aduertas,
ꝙ ſicut de ratione cognitionis diſtinctè actualis
non eſt,ꝙ obiectum cognoſcatur per reſolutionẽ
in partes rationis,ut patet,cum diſtinctè cogno-
ſcitur ens;ſed eius ratio ſtat in hoc ꝙ obiectũ pe
netretur ab intellectu ſiñ oẽ,qđ actualiter in illo
inuenitur,ſiue hoc fiat ꝑ reſolutionem obiecti in
partes rõnis,ſiue fiat ex claro intuitu obiecti ſim
plicis:ita non eſt de rõne cognitionis confuſæ a-
ctualis,ꝙ intellectus intelligat obiectũ ſiñ aliqđ,
& ſcđm aliquid ignoret:ſed ſufficit, ꝙ intellectus
ferat in obiectum ipſum actualiter, & non pene-
tret eius actualitatẽ:ita ꝙ in hoc ſtat rõ cognitio-
nis confuſæ actualis, ꝙ intellectus feratur in obie
ctum ſcđm id,qđ actualiter in eo eſt,nõ penetrã-
do ipſum. Siue aũt id contingat ex eo,ꝙ obiectum
eſt reſolubile in plures conceptus, ſiue ex alio ꝑ
accidens, hoc ſe habet ad cognitionem confuſam
actualẽ. & ſic rõ Scoti aſſumit maiorem falſam, &
probationẽ peccantẽ fallaciam conſequentis, ab in-
feriori ad ſuũ ſuperius negatiuè, a negatiua vnius
modi cognitionis confuſæ ad negatiua vni⁹ modi.

Et ꝙ ita ſit, & ꝙ ens, & quodlibet ſimpliciter
ſimplex poſſit cognoſci cognitione confuſa actua
li,probo ſic. Qñcunq; intellectus fertur in ens, a-
ctualiter ipſum concipiendo,& neſciendo ſepara-
re ens a ſubſtantia,& accidente, habet de ente co
gnitionem confuſam actualem. ſed multorum ho-
minum intellectus eſt hmõi. ergo, &c. Maior ſic
manifeſtatur, quia cum intellectus actualiter ferẽ
in ens, & tñ neſcit ſeparare propriam eius ratio-
nem a rationibus proprijs ſubſtantiæ, & acciden-
tis, aut habet cognitionem confuſam, aut diſtin-
ctam. Non diſtinctam, quia effectus inſeparabilis
cognitionis diſtinctæ, eſt ſcire illius obiecti diffe-
rentiam ab alijs.ergo confuſam. & cum poſitũ ſit,
ꝙ ſit cognitio actualis,ſequitur,ꝙ ſit cognitio con
fuſa actualis. Minorem experientia docet:vide-
mus.n.multos per plures annos exercitatos in ſtu
dijs, adhuc neſcire diſtinguere rationem propriã
entis a ſubſtantia,& accidente, quos neſcire habe
re conceptum actualem entis fatuum eſt dicere,
& contra ſenſum.conſiderant.n. ens ſiñ id quod a-
ctualiter in ſe habet,& totum attingunt: ſed quia
non totaliter comprehendunt, ideo neſciunt ip-
ſum ab alijs ſeparare. reſtat igitur præſuppoſitũ
in noſtra concluſione ſolidum,& falſum eſſe, quòd
ens ſola cognitione actuali diſtincta cognoſcatur.
Nunc ſupereſt probare concluſionem, quam ha-
bea quò ad primam partem à S.Thom. & Auicen.
dicẽtibus,ꝙ ens eſt id,qđ itellectui noſtro primò
imprimitur. probatur ergo ſic concluſio, Cõcept⁹
imperfectiſſimus omniũ eſt primus uia originis.
ſed conceptus actualis confuſus entis eſt conce-
ptus imperfectiſſimus oium. ergo eſt primus, uia
originis. Maior patet,qa imperfectiora ſunt prio-
ra via generationis,9. Metaphy.tex.comm.15. Mi-
nor etiam eſt de ſe euidens,quia omnis alius con-
ceptus cum addat ad entis conceptum, eſt perfe-
ctior illo,ſicut totum ſua parte.

Rñdet Anton. Trombeta, ꝙ perfectio cõceptus
eſt duplex,perfectior obiectalis,& perfectior eui-
dentiæ, ille conceptus eſt perfectior obiectalis, q
habet obiectum perfectius poſitiuè: ille autẽ eſt
perfectior euidenter,qui habet obiectum paucio
ra includens ex Ariſt. in proœ. Metaph. Vnde ſi
in argumento ſit ſermo de perfectione obiectali,
maior eſt falſa; & minor uera: ſi de perfectione
euidentiæ,maior eſt uera;& minor falſa.

Contra, & probo ꝙ minor ſit uera de perfectio
ne euidentiæ loquendo, ita ꝙ conceptus actualis
confuſus entis ſit imperfectiſſimus, quò ad euidẽ
tiam. Ille conceptus eſt oium ineuidẽtiſſimus ſub
quo intellectus poſitus magis remotus eſt a cogni
tione aliorum oium,q̃ ſub quocunq; alio cõceptu.
conceptus actualis confuſus entis eſt hmõi.ſ.ꝙ in-
tellectus hñs ipſum,magis diſtat ab aliorum cogni
tione,q̃ hñs quemcunque alium conceptum. ergo
conceptus actualis confuſus entis eſt euidẽtiſſim⁹
oium. Maior patet ex eo, ꝙ euidentia conceptus,
cum ſit propria perfectio intellectus,quanto ma-
ior eſt,tantò intellectum magis propinquũ reddit
ad aliorum cognitionẽ, pręſertim cum intellect⁹
ex euidentibus ad ineuidẽtia naturaliter ꝓcedat.
Minor uerò probat,ſic Qñcunq; ſint aliq duo cõ-
ceptus,quarũ unus actualiter alterum includit, &
non econuerſo,intell. hñs illum,q actualiter iclu-
dit alterum,eſt in proximiori diſpoſitione ad co-
gnoſcendũ reliquũ,q̃ econuerſo. modò conceptus
entis,ita ſe hẽt ad alios, ꝙ ipſe alios non includit,
alij uerò actualiter ipſum includunt. ergo intells
hñs conceptum entis magis diſtat ab aliorum co-
gnitione,q̃ hñs quemcunq; alium conceptum. Et
confirmatur per Sco.dicentem,ꝙ pars rõnis actua
liter intellectæ eſt ſatis proxima itellectui, adeò
vt proximius eſſe nõ poſſit. Illud autẽ qđ adducit
ex proœ Metaph. ꝙ euidentia attendit penes obie
ctum,pauciora actu includens, ad propoſitum nõ
eſt,qm certitudo illa eſt certitudo obiectalis; ſer-
mo aũt noſter eſt de euidentia ſe tenente ex par-
te intellectus. ex talibus enim euidentib. & certis
procedit intellectus ad ſibi ineuidẽtia, & incerta.

Scđò probatur eadem cõcluſio ſic,Cognitio pri
morum principiorũ eſt prima cognitio cõplexa,
ergo cognitio entis eſt prima cognitio incõplexa,
Antecedens patet ex eo,ꝙ cognitio q̃ eſt a natura
debet præcedere eam,q̃ eſt ex induſtria, & ex eo,
ꝙ in nium ſunt notitia ẽt in pueritia, & ex eo ꝙ ꝓ
ſupponũtur ad quodlibet diſcere,vt hr primo Po-
ſter. Conſequentia uero probatur, qa cum ens ſit

terminus ille ex quo cõſicitur principium primũ ſi ens non eſſet primum cognitum, ſed aliquid aliud, poſſet tunc fieri alia complexio ab intellectu adhuc non habita notitia principij, &c.

contra Scoti poſitioné.

Contra ipſam poſitionẽ Scoti arguit. Spẽs ſpecialiſſima non eſt obiectum confuſiſſimum ſimpliciter: ergo cognitio eius actualis confuſa non eſt prima ſimpliciter, & conſequenter ipſa non eſt primum cognitum. Conſequentia tenet ex poſitione aduerſa dicente, ꝙ ideo ſpecies ſpecialiſſima eſt primum cognitum: quia eſt cõfuſiſſima. Antecedẽs probatur ſic: Genus eſt confuſius ſpecie: ergo ipſa non eſt confuſiſſima. Conſequentia iterum eſt nota: Antecedens probatur: Quod plura continet eſt confuſius: genus plura continet q̃ ſpecies: animal enim continet plura, quàm homo. ergo &c.

R̃ndent, ꝙ continentia eſt duplex, quædã actualis, quædam potentialis: & ꝙ id eſt confuſius, quod plura continet actualiter, non potentialiter. modò genus cõtinet plura in potentia: ſpecies autem in actu, & ideo ſpecies eſt confuſior.

Contra, Cõfuſius eſt, quod continet plura ſine ordine, quam quod continet plura cum ordine: ſed continens actualiter continet plura ordinatè. ſpecies. n. ordinatè continet partes diffinitiuas. continens autem in potentia continet plura ſine ordine. ergo continens plura potentialiter eſt cõfuſi⁹.

R̃ndet Anto. Trombeta, quòd genus continet ſpecies ordinate, & non ſine ordine, eo quòd non reſpicit eas, niſi mediis differentijs, quæ ſunt valde ordinatæ.

c. de differẽtia.

Contra, Genus continet ſpecies, & differentias nõ i actu: ſed in potentia (ut dicit Porphyrius) ergo continet eas indiſtinctè. Tenet conſequentia: quia actus eſt qui diſtinguit ſeptimo Metaphyſic. tex. com. 49. tunc ultima continet indiſtinctè: ergo non ordinatè. Tenet conſequentia: quia ordo abſq; diſtinctione non eſt imaginabilis (etiam ſi fingendi detur licentia.) Quòd autem dixit, genus, ſ. non reſpicere ſpecies, niſi medijs differentijs ordinatis, non iuuat: eo quòd non ſolum ſpecies, ſed etiam differentias inter ſe ordinatas, genus abſq; ordine continet: ut probatum eſt.

Aduertas hic, quòd confuſio non ſequitur continentiam plurium, (vt Scotiſtæ fingunt) ſic enim vniuerſum eſſet maximè confuſum: ſed continentiã plurium ſine ordine. Vnde prouerbium eſt, Vbi pluralitas ſine ordine, ibi confuſio, &c.

Secunda cõcluſio eſt iſta. Inter conceptus actuales confuſos prædicatorum quidditatiuorum non eſt eſſentialis ordo originis: probatur ſic. Qñcunq; ſunt aliqui conceptus eſſentialiter ordinati ordine originis, impoſſibile eſt extremos generari nõ genitis intermedijs. Iſta patet de ſe: alioquin non eſſet ordo eſſentialis originis inter illos: ſed de facto habemus conceptus confuſos actuales extremorum abſque intermediorum conceptibus: ergo non eſt inter eos eſſentialis ordo originis. Minorem experientia declarat: experimur namque nos concipere hominem, & ſubſtantiam, & tñ intermedia ignoramus non ſolum diſtinctè, ſed confuſè: caremus enim conceptibus proprijs eorum, quib. actualiter in ipſa dirigat intellectus acies. & non ſolum ignoramus reſoluere ipſa in partes diffinitiuas. Et quia hæc ratio conuincit me, Ideo ſolam adduco. Ex hoc patet defectus Scotiſtarum dicentium, ꝙ eſt ordo eſſentialis inter conceptus confuſos: non enim poſſunt ſoluere hanc rationem.

Sed immediatè contra hęc obijcitur ſic, Inter conceptus confuſos actuales ſuperioris & inferioris non eſt ordo eſſentialis originis. ergo ita poteſt primò generari conceptus ſpeciei ſpecialiſſimæ, ſicut entis: quod eſt contra primam concluſionem. Tenet conſequentia: quia ordo non eſſentialis non eſt neceſſarius, & variari poteſt.

Ad hoc dico negando conſequẽtiam: licèt. n. ſit ordo eſſentialis inter omnes conceptus confuſos eſt tñ talis ordo inter conceptus entis, & quemcunque alium. Nec hoc eſt uoluntarium, eo ꝙ conceptus entis eſt quædam forma generaliſſima ipſius intellectus, ſicut forma corporeitatis eſt forma generaliſſima ipſius materiæ: vnde ſicut inter formam corporeitatis & alias eſt ordo eſſentialis non autem inter alias formas inter ſe, ita inter cõceptum entis, & alios, non autem inter alios ſe: poteſt enim poſt conceptum entis quodcunq; aliud concipi, ſiue ſubſtantia, ſiue accidens, ſiue ſpecies, ſiue genus. Eſt etiam conceptus entis, quaſi naturalis ipſi intellectui, ſicut & cognitio primi pricipij: ſtatim enim præſentatum ens ab omnibus cognoſcitur, & ideo ipſum oportet eſſe prius alijs eſſentialiter: ſicut vniuerſaliter actus naturalis præcedit ceteros qui penitus ab extra ſunt, non eſt autem ſimilis ratio de alijs conceptibus inter ſe. Et hęc de tertio.

Quinq; dictorũ S. Tho. defenſio.

Quò ad quartum, quia Anton. Trombeta impugnat quædam dicta S. Doc. in j. parte, qõ 85. art. 4. vbi tradit ordinem intellectualis cognitionis ſm viam Peripateticam, Ideo adduco eius Impugnationes, & ſoluo. Quinque autem ſunt dicta, contra quę arguit. Primum eſt, Intellectus eſt vniuerſaliũ & prius magis vniuerſalium. Secundum, Intellectus noſter procedit de potentia ad actum. Tertium, Notitia rerum in uniuerſali eſt notitia Incompleta. Quartum, Notitia in uniuerſali eſt notitia ſecundum quid, & in potentia. Quintum, Senſus exiens de potentia ad actum prius communius, quàm minus commune cognoſcit.

Primo itellẽs eſt vl̃iũ, & pri⁹ magis vl̃iũ.

Contra primum arguit ſic, S Thom tenet, quòd quicquid eſt in re, & ex natura rei ſit ſingulare. addo huic aliam propoſitionem, ſ. Illud quod p̃cedit actum intelligendi, eſt reale. tunc ſic, Quicquid eſt in re eſt ſingulare, quicquid prima intellectione intelligitur, eſt in re. ergo quicquid prima intellectione intelligitur, eſt ſingulare. ergo non poteſt intelligi magis uniuerſaliter. Maior ex S. Thom. Minor ex ſecundo ſuppoſito patet, quod quadrupliciter probatur. Tum, quia ens r̃onis, eſt poſterius actu collationis intellectus. Tum, q̃a tale obiectum eſt cauſa entis realis, ſ. primi actus intelligendi Tum, q̃a talis primus actus refertur ad obiectum relatione reali, quæ non eſt, niſi ad terminum realẽ. Tum, q̃a talis primus actus depẽdet ab obiecto, ut a menſura: ens autem reale non dependet ab ente rationis.

Ad hęc patet r̃ſio, ꝙ maior põt habere duplicem ſenſum. Primus eſt, ꝙ q̃cq̃d eſt in re, eſt ſingulare. i. q̃cquid eſt in re eſt ſingularitas: & ſic eſt falſa. eſt. n. in Sorte, non ſolum ſingularitas, ſed humanitas, & animalitas. Secundus ſenſus eſt, Quicquid eſt in re, eſt ſingulare. i. q̃cquid eſt in re, habet eſſe ſingulariatum. & hoc modo eſt apud Peripateticos ueriſſima, vnde argumentum ſic debet eſſe tribus terminis. Maior eſt falſa in primo ſenſu. in ſecundo autem conceditur totum argumentũ: ens ſiquidem primo cognitum non habet eſſe reale, niſi in ſingularibus. Quæ autem addit, quantum veritatem habeant, infra patebit.

Scd̃s itellẽs humanꝰ p̃cedit ex potẽtia ad actũ.

Contra ſcd̃m dictum, ſ. intellectus nr̃ p̃cedit de potentia ad actum, arguit ſic. Iſta p̃poſitio aſſumitur a S. Th. ad p̃bandum illam concl̃onem, ſ. Magis vl̃e prius intelligit, aut iſta p̃poſitio concludit nihil ad p̃poſitũ, aut ipſa eſt ſimpliciter falſa. Quia ſi intelligit. ꝙ intellẽs prius intelligat aliq̃d in potẽtia q̃ in actu, ipſa eſt uera, ſed non ad p̃poſitũ: cõcedo n. ꝙ intellẽs prius intelligit ſpeciem ſp̃aliſſimam in potentia, q̃ in actu: ſed hoc non h̃r, ꝙ pri⁹ genus, q̃ ſpẽm Intelligat. Si aũt intelligat, ꝙ intellectus procedit de potentia ad actum. i. de notitia imperfecta ad p̃fectam, ipſa non eſt vl̃r vera, vt patet cum proceditur a notitia præmiſſarum ad cõcluſiones, & a notitia cauſæ ad effectus notitiam: & per hoc patet etiam illud eſſe falſum, ſcilicet. ꝙ intellectus proprius peruenit ad actum imperfe-

ctum

ctum quam perfectum. nam aer illuminatus non prius impſectè, deinde perfectè illuminatur à Sole: ſimiliter intellectus prius recipit actum quã habitum: & tamen actus eſt perfectior habitu, unde ad hoc quòd propoſitio ſit uera, oportet probare ordinem eſſentialem actus incompleti ad actum completum.

Ad hoc rñdeo ꝙ S. Tho. intelligit illam propoſitionem neutro illorum modorũ præcisè; ſed hoc modo, Intellectus exiens de potentia ad actũ ultimate perfectum trãſiturus per multos actus medios, prius peruenit ad actum imperfectum, quã perfectum: & habetur iſta propoſitio ex 8. Phyſic. text. com. 58 & 9. Meta. tex. cõmento. 14. & in lib. 2. de Partibus aialium. ꝙ priora uia generationis ſunt imperfectiora. Sub illa ergò Maiore ſubſumatur Minor, ſ. Intellectus noſter eſt exiens de potẽtia ad actũ ultimate perfectum: puta cognitionem diſtinctam ſpeciei ſpecialiſſimæ tranſiturus ꝑ multos actus intermedios: ergo prius peruenit ad actum imperfectũ, q̃ perfectũ. minor eſt euidẽs: eo ꝙ cognitiones generum ab oĩbus conceduntur actus intermedii; & ſic rõ concludit ꝙ prius magis uniuerſale, q̃ minus uniuerſale diſtinctè cognoſcamus: quod intendebat beatus Thomas: ſed ille deceptus eſt, quia credidit S. Tho. loqui de cognitionibus cõfuſis actualibus, cũ, ſicut ſupra dictum eſt, loquatur de cognitione confuſa uirtuali ipſius ſpeciei, & diſtincta eiuſdẽ & generis: cognitio.n. diſtincta actualis generis appellatur ibi confuſa ipſius generis, & ſpecierum eo. ꝙ confuſè in illa ſpẽs & generis poteſtas cognoſcantur. Ad id quod addit contra hanc propoſitionẽ, Intellectus procedit de notitia imperfecta ad perfectam, dicit quòd hæc propoſitio eſt uera uniuerſaliſſime, ſi intelligatur.

Pro cuius intellectu, & omnium inſtantiarũ ſolutione aduerte primò ꝙ proceſſus naturæ, & intellectus eſt duplex: alter ſm ordinem generationis tm: alter ſm ordinem generationis, & cauſalitatis effectiuæ. uel finalis. Primus proceſſus eſt qũ inter terminos, & media non cadit niſi prioritas, & poſterioritas ſm generationem. Secundus eſt, qñ ultra illam prioritatem inuenitur in illo quod eſt prius, etiam prioritas cauſæ effectiuæ, uel finalis.

Secundò aduerte, ꝙ aliud eſt perfectius altero dupliciter, ſ. ſimpliciter, uel ſm quid. iſta.n. quòd aliquid ſit ſimpliciter, i. ſecundum ſuam naturã altero perfectius: quod tamen ſm aliquam conditionem eſt imperfectius illo, ſicut ſubſtantia materialis eſt ſimpliciter perfectior accidente, quo tñ eſt imperfectior ſecundum quid inquantum actuatur per illud. Dicit ergo ꝙ tam natura, quàm intellectus in proceſſu generationis tantũ ſemper procedit de imperfecto ſimpliciter ad perfectum ſimpliciter: eo quòd ordo generationis attenditur penes genus cauſę materialis: ſicut animal prius generatur, quàm homo ut dicitur in libro de aialib. In proceſſu autem ſecundo proceditur de imperfecto non ſimpliciter, ſed ſecundum quid, ad perfectius ſm quid: ſicut ſubſtantia eſt prior generatione accidente, & ultra hoc eſt prior cauſalitate finali, eo quod eſt finis eius, & quandoque agens: cõſtat autem ipſam eſſe ſecũdum quid imperfectiorem accidente, inquantum eſt in potentia reſpectu eius, & cauſalitatem materialem participat.

Ad primam igitur inſtantiarum dr, ꝙ præmiſſæ non ſunt priores concluſione via generationis tm: ſed etiam ordine cauſalitatis effectiuæ (vt dr 2. Phyſi. tex. com. 35.) In alia litera vt teſtatur ibi S. Tho. & colligi poteſt ex primo Poſteriorũ, & ideo ſufficit, ꝙ notitia earum ſit imperfectior ſecundũ quid: vnde etiam in genere cauſæ materialis collocantur, ſecundo Phyſ. ibidem, & quinto Metaph. tex. com. 34. Idem dico ad ſecundam de proceſſu notitiæ cauſæ ad effectum. De aere illuminato nõ eſt ad propoſitum: quia illuminatio non eſt ſucceſſiua, conceptus verò generis, & ſpeciei ſibi ſuccedunt. Falſum quoq; eſt ꝙ actus præcedens habitum, ſit ſimpliciter habitu perfectior, licèt hoc ſit verum de actu elicito ab ipſo habitu, vt habes 2. Eth. talis autem eſt poſterior habitu. Ordo quoq; eſſentialis conceptus generici ad ſpecificum ſatis ſufficiẽter notus in notitia diſtincta eſt ex dictis ibidem: vnde non oportebit aliter laborare.

Tertiũ, notitia in uniuerſali eſt notitia incõpleta.

Contra tertium, ſ. quòd notitia in vniuerſali eſt notitia incompletã arguit ſic, Demonſtratio vniuerſalis eſt potior demonſtratione particulari: ergo notitia in vniuerſali, quæ acquiritur per demõſtrationẽ vniuerſalẽ, eſt potior notitia particulari.

Ad hæc dico, ꝙ argumentum peccat per fallaciam ęquiuocationis illius termini vniuerſale. Ariſt.n. vocat demonſtrationem vniuerſalẽ illã, qua paſſio de ſuo proprio ſubiecto ſcitur: & hoc tã in paſſionibus genericis, q̃ ſpecificis: & vult dicere, ꝙ potior eſt notitia illa, quam acquiſimus per demõſtrationem demonſtrantẽ paſſionem de ſuo ſubiecto primo: quam illa quæ fit per demonſtrationẽ, quia illa paſſio demonſtratur de parte ſubiecta primi ſubiecti. Nos autem dicimus quòd cognoſcere hominem in aiali, eſt cognoſcere hoĩem imperfectius, quàm cognoſcere hominem in ſeipſo, & hãc vocamus cognitionem in vniuerſali. Manifeſtum igitur eſt omni habenti ingenium, ꝙ noſtra dicta Ariſt. non repugnant. Aliud eſt.n. dicere, A cognoſcit in vniuerſali, &, A demonſtratur demonſtratione vniuerſali. primo modo, A non cognoſcitur in ſemetipſo, ſed in ſuo ſuperiori: ſecundo modo A in ſeipſo cognoſcitur ineſſe ſuo primo ſubiecto.

Quartũ, notitia in vniuerſali, eſt notitia ſm quid & in potẽtia, ac cõfuſa.

Contra quartum. ſ. Notitia in vniuerſali eſt notitia ſecundum quid & in potentia, propterea ꝙ in ipſo vniuerſali intelliguntur particularia ſub quadam confuſione, ex quo infertur, Ergo notitia in vniuerſali eſt notitia confuſa.

Contra, Illa probatio nulla eſt quæ procedit ſm fallaciam æquiuocationis. iſta eſt huiuſmodi: ergo, &c. Declaratur Minor, quia aliud eſt loqui de notitia actuali obiecti, & aliud de notitia uirtuali eorum, quæ in ipſo includuntur. Licèt.n. notitia virtualis particularium in vniuerſali ſit confuſa, tñ notitia actualis ipſius vniuerſalis eſt diſtincta: & quia ab his, quæ actualiter confundunt in obiecto, attenditur confuſio notitiæ cum notitia ſpecificetur ab obiecto, & his, quæ ſunt intrinſeca, non debet dici notitia confuſa: ſed diſtincta.

Quintũ, ſenſus exiens de potẽtia ad actũ magis cõmune p[illegible] q̃ mi[illegible] cõmune.

Ad hęc dico, ꝙ iſte non intelligit S. Th. qui vult, ꝙ notitia diſtincta aialis, ut eſt totum diffinib[illegible], ſit notitia confuſa animalis, ut eſt totum vniuerſale, & conſequenter notitia confuſa ſpecierum, & ideo non accidit æquiuocatio. Fatemur.n. ꝙ notitia qua actualiter fertur intellectus in ipſum animal, vt vniuerſale, & non in ſuas ſpecies eſt notitia confuſa aialis, vt totum vniuerſale eſt, & non ſolum ſpecierum eius, vt expreſſè dicit ibi S. Tho. vnde contingit animal ſimul eſſe notum diſtinctè, & confuſè diuerſimodè, vt ſupra dictum eſt. Nec oportet, ꝙ ſi iſtę duę notitiæ ſimul inueniantur, ſint eędem, cum & ſeparentur. puta cum & actualiter & virtualiter aial diſtinctè cognoſcitur. Qđ autem addit, ꝙ talis notitia non debet dici confuſa, falſum eſſe oſtenditur, ex eo ꝙ minor eſt confuſio actualis q̃ potentialis. Quod vltimò additur, ꝙ notitia ſpecificat ab obiecto & eius intrinſecis, ad propoſitum non eſt: confuſio.n. & diſtinctio non ſunt ſpecies cognitionum; alioquin cognitio confuſa & diſtincta eiuſdem obiecti non eſſent eiuſdem ſpeciei: & ſic notitia non ſpecificaretur ab obiecto, unde aſſumptum eius implicat contradictionem in propoſito:

Contra quintum. ſ. ꝙ ſenſus exiens de potentia ad actum prius communius, quàm minus cõe cognoſcit, arguitur ſic, Senſus non cognoſcit niſi ſingulare: ergo non prius cognoſcit magis commune. Quòd ſi dicas ſenſum non cognoſcere magis commune

mone in ſe, ſed pro cognoſcere ſingulare magis cõiu: cõtra, Aut cognoſcit ſingulare magis cõius, ita ꝙ ſingularitas eſt ratio cognoſcendi, aut ita ꝙ natura cõis ſit ratio cognoſcendi. primum non eſt dicendum, ut de ſe patet. nec ſecundum poteſt dici a Thomiſtis, quia hoc ideo eſſet, quia natura illa eſſet ratio mouendi ſenſum.

Contra qđ arguitur ſic, Illud non eſt rõ mouẽdi, quod eſt idem re, & rõne ei, cui repugnat rõ mouendi. ſed natura cõis eſt eadem re, & ratione ſingularitati, cui repugnat ratio mouendi. ergo, &c. probatur minor, quia natura & ſingulare non diſtinguuntur realiter, non ea natura rei apud rẽ: nec rõne: qđ probo, quia diſtinctio rationis ſequit̃ actum intellectus: in illo aũt priori nullus actus eſt intellectus. Et confirmatur, quia actus realis non dependet ab ente rõnis: ſed ſenſatio eſt actus realis. ergo non dependet ab ente rõnis: ſed obiectum ſenſibile habẽs in ſe diſtinctionem rõnis eſt ens rõnis, vel aggregatum ex ente reali, & rõnis: ergo, &c. & confirmatur rõ principalis ſic, Quęcũque ſunt indiſtincta omnino in re, ſi unum terminat aliquam actionẽ realẽ, & reliquũ terminabit eãdẽ: ſed natura magis cõis & minus cõis ſunt huiuſmodi. ergo &c & hoc ſuppoſita debita approximatione ad ſenſum. Confirmatur ſecundò, ſẽ ſenſus primò cognoſcit, qđ ſpẽs ſenſibilis primò repręſentat: ſed ſpẽs ſenſibilis primò repręſentat ſingulare ſpeciei ſpecialiſſimę, poſita debita diſtãtia. ergo, &c Minor probatur, Spẽs ſenſibilis primò repręſentat obiectũ ſub ea rõne. qua imprimit̃ ſenſui. Sed imprimit̃ ab obiecto ſub rõne naturę ſpecificę: tum quia eſt actualior & perfectior: tum quia ſpẽs ſenſibilis eſt naturalis ſimilitudo cauſata ab obiecto repręſentans ipſam adæquatè ſub rationem ſibi eſſentialius competentem. ergo magis repræſentat ipſum ratione, quæ ſibi eſſentialius, & perfectius competit, quàm ſub ea ratione, quę ſibi remotè & minus principaliter competit.

Ad hęc rñdetur, ꝙ rñſio ibi tradita eſt bona, & recta. Ad impugnationẽ dico, ꝙ natura talis, puta color & non natura cõis. i. color cõis eſt rõ mouẽdi. Ad improbationem negatur Minor pro utraq; ſui parte. nam apud S. Tho. in 1. parte q. 3. ar. 3. in rebus materialibus natura, & ſingularitas diſtinguuntur realiter, & diſtinctio rõnis, licèt actualiter ſit poſt ſenſationẽ, fundamentaliter tñ pręuenit ipſam. & hoc ſufficit. Ad confirmationẽ dr̃ primò, ꝙ obiectum ſenſibile habens diſtinctionẽ rõnis fundamentaliter, non eſt ens rõnis, nec aggregatum ex ente reali & ente rõnis. Diſtinctio. n. rationis fundamentaliter nihil addit ſupra rem. Dr̃ ſecundò, ꝙ ſenſatio non cauſatur a diſtinctione naturę, ſed a natura ipſa habente talẽ conditionem, & ideo dato, ꝙ diſtinctio illa eſſet ens rõnis, adhuc nihil concludit: non. n. color inquantum diſtinctus a ſua ſingularitate mouet: ſed hic color inquãtum color, de cuius rõne nec diſtinctio nec adunatio eſt.

Ad aliam confirmationem dr̃, ꝙ maior eſt falſa, quò ad actiones nihil reale ponentes in ſuis terminis, quales ſunt actiones immanentes: poſſunt. n. intelligere Dei ſapientiã nõ intelligendo eius bonitatem. Ad alias confirmationes præmitto, ꝙ non dicit S. Tho. ꝙ ſemper ſenſus prius cognoſcat magis cõe, quàm minus cõe: verba. n. ſua ſunt iſta. Et quia ſenſus exit de potentia ad actum, ſicut & intellectus, idem etiam ordo cognitionis apparet in ſenſu. nam primò ſecundum ſenſum diiudicamus magis cõe, quàm minus cõe; & ſecundum locum, & ſecundum tempus. Ex quibus verbis nõ habetur niſi ꝙ ſenſus primò ſm̃ locum & tempus cognoſcit ſingulare magis cõis, & nõ habetur, ꝙ ſemper ita ſit: vnde argumenta illa non ſunt contra S. Tho. licèt non concludant: falſum. n. eſt, ꝙ ſpecies ſenſibilis primò repræſentet ſingulare ſpeciei ſpecialiſſimę. & eius probatio falſa eſt, ſ. ꝙ ſpecies ſenſibilis ſit primò impreſſa natura ſpecifica: nã ſpecies ſenſibilis primò imprimitur a per ſe primo obiecto ſenſus: nullius aũt ſenſus obiectum primũ eſt ſpecies ſpecialiſſima, vt patet diſcurrendo: propterea ſpecies viſibilis imprimitur primò à viſibili in eo, ꝙ coloratum, & non ab ipſo, in eo, quòd eſt album vel nigrum. Nec obſtat, quòd albedo ſit actualior colore, quia hoc non ſufficit; ſed requiritur quòd ſit primum obiectum potentiæ. Nec eſt verum quod aſſumit. ſ. ꝙ eſſentialius inſit ſenſibili natura ſpecialiſſima, quàm natura generis, imò huic viſibili, vt ſic eſſentialior eſt color, ꝙ albedo ſiue nigredo. quod patet ex hoc, quòd ſublata albedine ſiue nigredine viſibile remanet: non autem econuersò. Et hæc de quarto.

Quò ad quintum reſpondetur ordinatè argumẽtis factis, & ad primũ negatur illud vltimò aſſumptum, ſ. quòd perfectiſſimus effectus, quẽ poſſunt primò producere agentia ad intellectionem, ſit cõceptus ſpecificus. Dico. n. ꝙ perfectiſſimus, quẽ pro tunc poſſunt: eſt conceptus entis, imò nullum aliũ poſſunt pro tunc. Et cum contra hoc arguitur, quia ſic nunquam produceretur conceptus ſpecificus, non valet conſequentia. Ad cuius probationẽ dr̃, ꝙ nulla virtus põt in pfectiorẽ effectũ ſuo effectu ſuo effectu pfectiſſimo ſimpliciter: qlibet tñ vir potest in effectum perfectiorem ſuo perfectiſſimo, in quem poteſt pro aliquo priori, quia ille nõ eſt perfectiſſimus, niſi ſecundum quid: Exemplum. Virtus generatiua leonis nõ poteſt in perfectiorem effectum, quàm ſit leo, quia huiuſmodi eſt eius effectus perfectiſſimus ſimpliciter: poteſt tamen in effectum perfectiorem illo, quem producit in principio actionis; quia tamen effectus fuit perfectiſſimus, quem pro tunc poſſet producere. Ad confirmationem dicitur, quòd minor eſt falſa: nam intellectus exiſtens in pura potentia non eſt æquè diſpoſitus ad conceptum ſpecificum, ſicut entis, non per poſitionem alicuius contrariæ diſpoſitionis, ſed propter ordinem conceptus generaliſſimi ad ſpeciales: ſicut materia prima omni contraria diſpoſitione inconſiderata, non eſt æquè diſpoſita ad formas ſpecificas, & ad formam corporeitatis: ſed oportet primò recipi formam corporeitatis propter ordinem formæ generalis ad ſpeciales: propter quod conſueuit dici, quòd eſt indiſpoſitus priuatiuè, & non contrariè.

Ad ſecundum patet reſponſio ex dictis: nam termini Metaphyſicales vt ſic, non ponuntur à nobis primò cognoſci: ſunt enim termini Metaphyſicales abſtracti abſtractione formali: ſed dicimus, quòd ſignificatum huius termini ens concretum quidditatis ſenſibilis eſt primo cognitum.

Ad tertium dico, quòd non oportet in quacunque formatione conceptus ſpecifici ſemper ſigillatim præformare conceptum confuſum entis: ſed ſufficit ens primò omnium fuiſſe cognitum: in illo enim omnia virtualiter cõcipiuntur. Vlterius dicitur, quòd cum apud nos non ponatur ordo eſſentialis inter iſtos conceptus confuſos, non oportet tantum temporis intereſſe.

Ad quartum dñ, quòd ſpecies ſpecialiſſima non eſt facilioris abſtractionis, quàm ens, loquendo de abſtractione ad propoſitum requiſita: ſicut enim ad conceptum confuſum ſpeciei ſpecialiſſimæ requiritur, & ſufficit duplex abſtractio: altera per actum intellectus agentis, ſcilicet ſeparatio à ſingularibus: altera per actum intellectus poſſibilis, ſcilicet actualiter intueri ſpeciem, & non actualiter intueri genus: ita ad conceptum confuſum actualem entis duplex eſt abſtractio neceſſaria: prima eſt à particularibus, quæ quidem fit, cum ſpecies quæcunque abſtrahitur ab intellectu agente: altera fit ab intellectu poſſibili per hoc, quòd in quidditate quacunque ſibi primò pręſentata actualiter, primò concipit ens non concipiendo actualiter cætera, quæ in illo ſunt: vnde

vnde tanta & tam facilis eſt abſtractio illa entis, quàm facilis eſt abſtractio ſpẽi ſpecialiſſimęimo abſtractio iſta entis eſt facilior: quia facilius eſt actualiter concipere prius ſine poſteriori, quàm e conuerſo: ex quo patet, ꝙ abſtractio illa de qua loquitur argumentum, non eſt neceſſaria ad cognitionem confuſam.

Ad quintum dico, ꝙ Minor eſt falſa: & ad eius probationem negatur conſequentia, eo ꝙ ſenſus non mouetur à ſingulari, in eo ꝙ ſingulare. ille.n. modus arguendi ſecundum regulam Topicam nõ tenet, niſi cũ ꝓdicatũ conuenit ſubiecto, ſm ꝙ ipſum, ut habes à S. Tho. in tertio contra Gentiles, ca 139 qḋ, in ꝓpoſito non reperit hic nõ.n. color, inquantum hic mouet uiſum: ſed inquantum color. Ad aliam probationem dr̃, ꝙ Minor aſſumpta non eſt uera uniuerſaliter: eo ꝙ coloratum, magis mouet uiſum, quàm hoc nigrum: quia à remotioribus mouet. Agens namque corporale quantò in remotius agit, tantò fortius vr̃. Secundò dr̃, ꝙ fortius mouent ſenſum multa ſingularia imperfecta, quàm vnum actualius & perfectius: & quia oia ſingularia ſunt ſingularia entis, ideo cogitatiua pueri, in quo noua cognitio oriri debet, magis mouetur à ſingularibus entis, quàm à ſingularib. huius ſpeciei: & cũ intellectus accipiat uniuerſale ex multis ſingularibus, ut dicitur 2. Poſter, (& in procemio Meta,) ideo prius cognoſcit ens, quã ſpecies: & ſm hoc dicitur ad argumentum, ꝙ maior eſt uera cæteris partibus: non aũt ubi aliqua imparitas, ſicut in propoſito accidit, præponderãs inuenitur: multò.n. plura ſingularia entis præpon derãt paucioribus ſingularibus ſpeciei: ſicut plus trahunt mille homines non nimis fortes, quàm decem fortes.

Ad ſextum dr̃, ꝙ Maior ſimpliciter eſt falſa. Ad authoritatẽ Philoſophi dr̃ primò, ꝙ textus Commẽtatoris eſt Corruptus: dẽt.n. legi cõfuſa, & non Compoſita. Dr̃ ſecundò, ut ſaluemus Commentatorẽ, quòd compoſitum eſt notius ſuis componentibus, ut ſic, non autem abſolutè: unde prius confuſe cognoſco hominem, quàm partes eius diffinitiuas, ut ſic: abſolutè tamen prius cognoſco magis vniuerſale. Ex his apparet veritas Minoris authoritate Auicennę approbatæ.

Deinde reddit auditores attentos dicendorum difficultatem aperiens, tria proponendo: quid nomine Eſſentiæ & Entis ſignificet; & quomodo in diuerſis diuerſimodè inueniatur; & quomodo ſe habeant ad intentiones Logicas. Horum enim difficultas non modica eſt, ut diuerſitas opinionum circa ipſa teſtatur. ſunt enim maximè uniuerſalia, quæ ſunt difficillima ad cognoſcendum: ut dicitur primo Metaphyſicorum.

Quid rei & qd nominis intellectus.

Circa hanc particulam nota, ꝙ ſicut quid rei eſt quidditas rei, ita quid nominis eſt quidditas nominis: nomen autem cum eſſentialiter ſit nota earum, quæ ſunt obiectiue in anima paſſionũ (ex primo Perihermenias) non habet aliam quidditatem niſi hanc, quòd eſt ſignum alicuius rei intellectæ ſeu cogitatæ: ſignum autem ut ſic, relatiuum eſt ad ſignatũ: vnde cognoſcere quid nominis nihil eſt aliud, quàm cognoſcere ad quid tale nomen habet relationem, ut ſignum ad ſignatum. Talis autem cognitio poteſt acquiri per accidentalia illius ſignati, per communia, per eſſentialia, per nutus, & quibuſuis alijs modis, ſicut à Græco quærentibus nobis quid nominis anthropos, ſi digito oſtendatur homo, iam percipimus quid nominis: & ſimiliter de alijs. Interrogantibus verò quid rei, oportet aſſignare id quod conuenit rei ſignificatæ in primo modo perſeitatis adæquatæ. Et hæc eſt eſſentialis dr̃ia inter quid nois, & quid rei, ſ. ꝙ qd nois eſt relatio nois ad ſignatũ: qd rei verò ẽ rei relatę ſeu ſignificatæ eſſẽtia: & ex hac dr̃ia ſequuntur oẽs aliæ q̃ dici ſolẽt, puta quòd quid nominis ſit non tantũ complexorum ꝑ accidentalia, per cõia, per extranea: quid rei uerò eſt entium incomplexorum per propria & eſſentialia: relatio enim uocis poteſt terminari ad non entia in rerum natura, & complexa: & declarari per accidentalia, & huiuſmodi: eſſentia autem rei non niſi per propria eſſentialia habetur de entibus incomplexis. Quia uerò ex compoſitis cognitionem ſimplicium accipere debemus, & ex poſterioribus deuenire in priora, ut à facilioribus incipientibus conuenientior fiat diſciplina: ideo ex ſignificatione entis ad ſignificationẽ eſſentiæ procedendum eſt.

In hac tertia parte procemij reddit auditores dociles ordine dicendorum proponens tali concluſione, Ab ente ad eſſentiam procedendum eſt: qḋ probat duplici medio. Primo ſic, Ex compoſitis ad ſimplicia procedendum eſt: ſed ens eſt uelut compoſitum, & eſſentia uelut ſimplex: ergo ab ente ad eſſentiam procedẽdũ eſt. Secundò ſic, Ex poſterioribus in priora procedẽdu eſt: ſed ens eſt poſterius eſſentia: ergo ab ente ad eſſentiam procedendum eſt. Maior vtriuſq; rõnis ꝓbatur: quia ex facilioribus eſt inchoandum: compoſita autem & poſteriora ſunt faciliora nobis ſimplicibus.

Circa minorem primæ rõnis nota, ꝙ ens, ut infra dicetur, ſignificat id quod habet eſſe: id autem qḋ hẽt eſſe cõprehendit in ſe eſſentiã: eſſẽtia uerò ſignificat id quod importat diffinitio, ut dicetur: quæ non dicit eſſe uel non eſſe, ex primo poſteriorum: ens ergo ita ſe habet ad eſſentiam, ꝙ complectitur in ſe vtrumque, eſſentiam, ſ. & eſſe: eſſentiam uerò alterum tantum; & ideo ens appellatur compoſitum reſpectu eſſentiæ. Ca. 1. in princ. c. 3. q. 1. in fine.

Circa maiorem ſecundę rationis ſcito, ꝙ quando dicimus, Ex poſterioribus procedendum eſt, intelligitur ex poſterioribus ſecundum naturam prioribus quò ad nos: innata enim eſt nobis via ex notioribus nobis in ignotiora naturæ, ut dicitur primo Phyſic. tex. com. 2. Minor ſecundę rationis probatur ex eo, quòd compoſitum eſt poſterius componentibus: & ens (ut dictum eſt) compoſitum eſt reſpectu eſſentiæ.

CAPVT I.

Entis & eſſentia nomine quidnam ſignificetur, oſtendit. Nomina item varia ponit, quę eſſentiam ſignificant.

SCiendum eſt quòd ſicut in quinto Metaphyſicę philoſophus dicit Ens per ſe dicitur dupliciter Uno modo quod diuiditur per decem genera. Alio modo quod ſignificat propoſitionum veritatem. Horum autem differentia eſt, quia ſecundo modo poteſt dici ens omne illud, de quo affirmatiua propoſitio formari poteſt, etiam ſi illud in re nihil ponat per quem modum priuationes & negationes entia dicuntur dicimus enim ꝙ affirmatio eſt oppoſita negationi, & quòd cæcitas eſt in oculo. Sed primo modo non poteſt dici aliquid quòd ſit ens, niſi quod in re aliquid ponat Unde primo modo cæcitas & huiuſmodi nõ ſunt entia. Nomen igitur Eſſentia non ſumitur ab ente ſecundo mõ dicto: aliqua.n. dicuntur hoc modo entia quæ eſſentiam non habent, ut patet in priuationibus: ſed ſumitur eſſentia ab ente primo mõ dicto. Vnde. Cõ. in eodem loco dicit, Ens primo modo dictum eſt, quod ſignificat ſubſtantiam rei.

Hic incipit tractatus diuiſus in duas partes. In quarum prima declaratur, quid nomine Entis & eſſentiæ ſignificetur. In ſecunda uerò, quomodo eſſentia in diuerſis diuerſimodè inueniatur: pars prima unico abſoluitur cap. pars ſecunda ſex, & ſic totum integrant tractatum capitula ſeptem. Quorum primum, quod præ manibus habemus, tres partes continet: in prima declaratur quid nomine entis ſignificetur, in ſecunda quid nomine eſſentię; in tertia dr̃ia nominum ipſius eſſentiæ deſignatur. Primum tali diuiſione declaratur, Ens per ſe, dupliciter dicitur: uno modo, ut diuiditur per decem genera: alio modo ut ſignificat ueritatem propoſitionum: quemadmodum dicit Ariſtoteles in quinto. Met. com. 14. Dixit ens ꝑ ſe ad

dif-

differentiam entis per accidens aggregati ex reb. diuerſorum generum, ut homo albus: de quo habes 5. Met. tex. com. 13. Et innuit, ꝙ tripliciter differũt ens primo modo, & ens ſecundo modo. Primò, q̃a ens primo modo ꝓdicatur, non niſi de rebus exiñtibus in decem generibus: ens aũt ſcd'o modo ꝓdicatur de omni eo, q̃d põt eſſe ſubiectum propoſitionis affirmatiuẽ. Secundò differunt, quia ens primo modo eſt illud compoſitum, de quo ſupra diximus, ꝙ aliqualiter cõplectitur in ſe eſſentiam & eſſe: ens aũt ſecundo modo non eſt huiõi: q̃m aliquid eſt hoc modo ens (puta negatio, aut chimęra) quod non habet eſſentiam aliquam. Et ex hoc ſequitur tertia differentia, ꝙ ab ente primo modo tãquam à compoſito notiori eſſentię, nomen ſumitur, non autem ſecundo modo.

Ens ſignificare veritatẽ propoſitionis gẽnam.

Circa primam differentiam aduerte primò ꝙ veritas propoſitionis, quę eſt entis, ſecundo modo ſignificati, nihil aliud eſt q̃ compoſitio facta in ſcd'a operatione intellectus obiecto cõformis: v. g. Socrates eſt cęcus, ly Eſt, non ſignificat inhærentiam cæcitatis in Sorte, eo ꝙ cęcitas omni inhęrẽtia caret cum inhærere realium accidentium ſit: ſed ſignificat cõpoſitionem factam ab intellectu adæquante ſeipſum per illam obiecto Sorti. ſ. carente virtute viſiua. unde 5. Met. in alia litera dicitur, quòd ens ſignificans veritatem propoſitionis ſignificat: q̃m propoſitio eſt uera. Prima autem ſignificatio entis quid ſit, infra videbitur.

T. com. 14. c. 1. q. 2. c. 4.

Aduerte ſecundò, ꝙ licèt nullo intellectu conſiderante Sortes ſit cęcus, & per conſiderationẽ intellectus nõ fiat magis uel minus cæcus: tñ cęcitas nullo intellectu conſiderante nullum habet eſſe in Sorte: ſtãt n. iſta duo ſimul. Quod ſic declarat, Sortem eſſe cęcum, hęc ſic, non eſt Sortẽ habere aliq̃d eſſe ſubſtantiale, ut patet, nec accidẽtale, quia Sortes ſit cęcus ſola abſentia viſiuę uirtutis, q̃ nihil ſupra Sortem addit: unde cæcitas nullum eſſe omnino ponit in Sorte, ac per hoc ꝙ abſq; omni conſideratione intellectus uirtus uiſiua Sorti non ineſt, oportet Sortem nullo intellectu conſiderante eſſe cæcum. Dubitatio aũt in hac re accidit, q̃a non recté inſpicitur ꝙ eſſe cæcum nõ eſt eſſe aliquid: ſed carere uirtute uiſiua. Exemplum, Nauis caret gubernatore nullo intellectu conſiderante: abſentia tamen gubernantis nullum eſſe ſubſtantiale, aut accidentale ponit in naue: unde nauẽ eſſe ſine gubernatore extra animam non eſt eſſe aliquod, ſed non eſſe gubernatam. Acquirunt autem eſſe & ſiũt entia priuationes & negationes, ex hoc ꝙ intellectus intelligens priuationes per habitus, & negationes per affirmationes format in ſeipſo rei carentia aliquo modo idolum quoddam. V. g. cum intellectus format in ſe idolũ quoddam nauis gubernatore carentis: quod eſt iſta propoſitio mẽtalis. Nauis eſt ſine gubernatore nõ præſentia gubernatoris, quę extra animam nihil ponit in anima fit ens, per hoc ꝙ intellectus fecit ipſam ꝓpoſitionis terminum aliquem, & cum hoc eſſe ſit in anima, & nullum aliud eſſe habeat: conſequẽs eſt, ꝙ negationes huiuſmodi & priuationes nõ ſint entia, niſi in aïa obiectiuẽ: & ſic earum eſſe nihil aliud eſt, q̃ intelligi: quo tantũ omnia entia rationis habẽt eſſe.

Circa tertiam differentiam aduertendum eſt, ꝙ cum nomina ſint ſigna conceptuum, ſecundum ordinem concipiendi eſt ordo nominandi, propterea ſicut ab ente primo modo, tanquam à compoſito nobis notiori eſſentiæ notitiam ſumpſimus: ſic eſſentia ab ente originem habet.

Et quia, ut dictum eſt ens hoc modo dictum diuiditur per decem genera, oportet quòd eſſentia ſignificet aliquod commune omnibus naturis per quas diuerſa entia in diuerſis generibus et ſpeciebus collocantur, ſicut humanitas eſt eſſentia hominis: et ſic de alijs.

In hac ſecunda particula declaratur quid nomines Eſſentia importetur tali concluſione, Eſſentia ſignificat quoddam cõmune omnibus naturis omnium entium. Cuius talem declarationẽ inſinuat, ſicut ens ſignificat aliquod commune omnibus exiſtentibus, ita eſſentia, cum ab illo ſumatur, ſignificat aliquod cõmune omnibus generibus & ſpeciebus, & ſicut ens ſignificat id q̃d eſt in quolibet genere & qualibet ſpecie, ita eſſentia oportet, ꝙ ſignificet id quo aliquid eſt in quocunque genere, & quauis ſpecie: habent n. ſe ens & eſſentia ut quod & quo. cum autem naturæ rerum ſint illæ, quibus res reponuntur in generibus & ſpeciebus, ſequiẽ ꝙ eſſentia ſignificet aliquod cõe oĩbus naturis rerum: unde quemadmodũ ens prædicatur de homine, boue, & ſimilibus, quę ſunt in generibus, ita eſſentia prædicatur de humanitate & bonitate, quæ in generibus reponuntur. per nomen ergo Eſſentiæ Intelligitur natura rei, ſicut per nomen Entis, id quod habet naturam illam.

QVAESTIO II.

Num Ens et Eſſentia ſignificent immediatè ipſa prędicamenta vel aliorum naturas, an immediatè.

Circa hanc particulam inſurgit dubitatio ualde difficilis, An ens & eſſentia ſignificẽt immediatè ipſa prædicamenta, ſeu naturas eorum, an mediatè. in hac dubitatione tria agam. Primò, declarabitur titulus quæſtionis: ſecundò adducetur opinio Scoti, & impugnabitur: tertiò ponetur opinio S. Tho.

Pro primo ſcito. ꝙ ſignificare mediatè in propoſito eſt ſignificare aliquid mediante aliquo ſuperiori, ſicut animal ſignificat ſpecies ſuas mediatè (mediante, ſcilicet natura ſenſibili) non enim animal ſignificat hominem, niſi quia homo eſt ſubſtantia animata ſenſibilis. Significare immediatè eſt ſignificare aliquid non per aliquam naturam, ſeu realitatem ſuperiorem, ſed per ipſam primò, ſicut animal ſignificat gradum ſenſitiuum immediatè, ut patet. Vertitur ergo in dubiũ hoc, an ens ſignificet aliquem gradum, ſeu aliquam realitatem abſtrahibilẽ à naturis ꝓdicamentalibus cõem eis, ſicut ſuperius eſſentiale ſuis inferioribus: & ſic immediatè ſignificet prædicamenta, an immediatè ſignificet ipſas naturas prædicamentales. Hæc de primo.

Quò ad ſecũdum, Sco. ut colligitur ex 1. ſen di. 3. q. 1 & 3 & d. 8. q. 2. opinatur ꝙ ens ſignificet decẽ ꝓdicamenta mediatè: imaginatur. n. ꝙ à quibuſcunq; ſimilibus ſit abſtrahibilis una realitas obiectiua vtriuſq; cõis & prior utroq;: & ſic cum ſubſtantia & accidẽs habeant ſimilitudinem in ente, & ab eis eſt abſtrahibilis vna ratio obiectalis utriuſq; cõis & prior. tã ſubſtantia, q̃ accidente, quę nomine entis ſignificatur. Quod ut melius intelligatur, pono proceſſum iſtarum abſtractionum diffusẽ. Cum. n. Socrates cõueniat cum Platone in humanitate & nõ cum Brunello, ab eis poteſt abſtrahi humanitas cõis & prior eis, & inde cum homo conueniat cum Brunello in ſenſibilitate & nõ cũ planta, ab eis põt abſtrahi animalitas cõis & prior eis: & inde cũ animal cõueniat cũ planta in uegetabilitate, & non cũ lapide, ab eis poteſt abſtrahi uita cõis & prior eis: inde cum viuũ conueniat cũ lapide in corporeitate & non cum intelligẽtijs, ab eis põt abſtrahi corporeitas cõis, & prior eis: inde cũ corpus cõueniat intelligẽtijs in ſubſtãtialitate, & nõ cũ accidentib' ab eis põt abſtrahi ſubſtãtialitas cõis & prior eis: inde cũ ſubſtantia conueniat cũ accidente in entitate reali, & nõ cũ entib', rõnalib. ab eis eſt abſtrahibilis entitas cõis & prior eis: & cũ hic realitas vltimo abſtrahibilis ſit illa, quam ſignificat ens immediatè, oportet ꝙ prædicamẽtales realitates, ſeu naturæ mediatè ſub entis ſignificatione claudant.

Ad hanc poſitionem cõfirmandã multa poſſent adduci media, q̃ ne digrediamur ad analogiã entis & cõparatione tranſcẽdentiũ ad ꝓdicamẽta, an. ſ. ſint eorũ ꝓdicata quidditatiua vel non, omittem' pro nunc: quia infra ſpeciales erunt de his q̃ones.

Contra hãc opinionem arguo, dupliciter. Primò c. 9. q. [illegible]
auctoritate Ariſt. 8. Met. tex. cõ. 16. ſoluens q̃onẽ. T. c. 16.

Quare

Quare quidditas ſit una, dicit ꝙ in ſubſtantijs ſeparatis nõ eſt q̃renda alia cauſa: quia in eis non eſt niſi forma quæ ſtatim ſeipſa eſt eos & unuſquẽadmodũ ens ſtatim ſeipſo eſt ſubſtantia & quātitas, & cętera pdicamenta, non expectans aliud faciẽs ipſum naturas pdicamentales. ex qua authoritate arguitur ſic, Ens ſignificat quandam realitatẽ priorem prędicamentis: ergo expectat aliquid cõtrahentes ipſum ad prędicamenta conſequentia nota: conſequens aũt eſt contra Ariſ. ergo à deſtructione conſequentis ad deſtructionẽ antis ens nõ ſignificat realitatem priorem prędicamentis.

(ta 5. q. 1. cit. m. in quo dã dub. T. co. 16.)

Secũdò arguit authoritate Com 20 Met. com. 18 dicẽtis, ꝙ hoc nomẽ Ens, unũ, ſignificat id qđ ſignificat in prędicamento ſubſtantiæ, & quantitatis & qualitatis prima ſignificatione ſine medio & non mediante aliqua cõi. quid clarius? Ratione nõ arguo: q2 oportet egredi limites. Hęc de ſecundo.

Concl. 2 Quò ad Tertium. pono opinionem S. Thomę ex duabus concluſionibus eliciẽdam. Quarum prima eſt iſta, Ens ſignificat unum conceptum formalem communem in repręſentando ſubſtantię & accidenti Deo & creaturę.

Secunda eſt iſta, Ens ſignificat ut conceptum obiectalem aliquod reale inuẽtum in oibus diſtinctum ſecundũ rõnẽ à proprijs conceptionib. obiectalibus oium generũ nullũ gradũ ſupra naturas genericas ſpecificas & indiuiduales exprimens.

Pro intelligentia terminorum nota, ꝙ cõceptus eſt duplex, formalis & obiectalis. Conceptus formalis eſt idolum quoddam, quod intellectus poſſibilis format in ſeipſo repręſentatiuũ obiectaliter rei intellectæ: quod à Philoſophis uocatur intẽtio ſeu cõceptus: à Theologis uerò uerbum. Cõceptus aũt obiectalis eſt res p conceptũ formalẽ repñtata in illo terminans actum intelligendi. Verbi g. conceptus formalis leonis, eſt imago illa, quam intellectus poſſibilis format de quidditate leonina, cum vult ipſam intelligere: cõceptus uerò obiectalis eiuſdẽ, eſt natura ipſa leonina repñtata & intellecta. Nec putandum eſt cum dicitur nomen ſignificare conceptũ ꝙ ſignificet alte. ũ tñ, ſignificat. n. leonis nomen conceptum utrumq;, licẽt diuerſimodẽ. eſt nãq; ſignum cõceptus formalis, ut medij, ſeu quo, & eſt ſignum conceptus obiectalis, ut ultimi, ſeu quod. Vnde idem eſt loqui de conceptu entis & de ſignificatione eius.

Probo ergo cõcluſionẽ primã tali medio, Oia ſimilia quacunq; ſimilitudine et analoga ſeu imitatiua ſcđm id in quo aſſimilantur, pñt per eandem imaginem repñtari: ſed Deus & creatura ſubſtantia & accidens hñt ſimilitudinẽ inter ſe, ſaltẽ analogam: ergo ſecundum id in quo aſſimilantur, poſſunt per eandem ſimilitudinẽ repręſentari. Sed aſſimilantur in eſſe: ergo eadẽ ſimilitudine poterunt repræſentari, inquantũ hñt eſſe; ſimilitudo illa eſt conceptus formalis entis: ergo, &c. Proceſſus clarus eſt, & propoſitiones ab oibus ſunt conceſſæ: cũ Maior fuerit dilucidata, quã ſic ex notioribus ſuademus. Vbicũq; inuenitur agẽs pducẽs ſui ſimilitudinem in alio, ſi id aliud producat aliud ſimile ſibi ſcđm id, quo ipſum aſſimilatur primo: oportet tertium aſſimilari utriq; ea ratione: quia quicquid eſt ſimile alicui in eo, ꝙ illud eſt alteri ſimile, eſt ſimile utriq; ſicut ſpecies Socratis in oculo meo producta ab imagine Socratis in Speculo eſt ſimilitudo repñtatiua utriuſq; & figuræ Solis in ſpeculo à qua immediatẽ eſt cauſata: & figurę Socratis in ſeipſo a qua eſt mediatẽ cauſata. Sed ita eſt modò, ꝙ inter hñtia analogã ſimilitudinẽ Deũ & creaturã, ſubſtãtiã & accidẽs, reperitur hmõi ſimilitudo ĩ ordine ad cõceptũ formalẽ: igitur, &c. Fit aũt hoc ſic manifeſtum exemplariter, Sapientia diuina pducit ſapientiã humanã, quæ eſt quædam ſui ſimilitudo (imperfecta tñ) ſapientia aũt humana producit ſimilitudinẽ ſui in intellectu nřo, q̃ nil aliud ẽ, q̃ ſapiẽtia in eſſe intentionali, ſicut ſapientia extra eſt ſapiẽtia in eſſe naturali. Cũ aũt ſimilitudo iſta ſapiẽtiæ in intellectu repñter ſapientia humanam ſecundũ id quo illa aſſimilat ſapientiæ diuinæ: q2 repñtat eã ſcđm propriã rõne formalẽ, ſeq;tur de neceſſitate, ꝙ hic vnica ſimilitudo repõtat vtranq;, humanã. ſ. & diuinã: vt potẽ quę ſimilis eſt vtriq;: licẽt ab humana ſit immediatẽ exemplata: a diuina mediatẽ. Ex hoc exemplo in terminis ſpecialibus intuere ppoſitũ noſtrũ in terminis tranſcẽdẽtib. qualis ẽ ens. Cũ. n. eſſe creaturæ aſſimilet ẽe diuino à quo exẽplatũ eſt, & eſſe accidẽtale aſſimilet eſſe ſubſtãtiali a quo emanat: ſimilitudo pducta in intellectu ab eſſe ſubſtãriali ſiue accidentali inquantum aſſimilãt, erit omnium repreſentatiua Imago, & cũ cõceptus ñ requirat ad intellectionẽ, niſi ut obiectaliter repñtet, ẽ unico cõceptu itellectus in Deũ & Creatura in quo ens feret: & ſimiliter in ſubſtã, & accidens. Nec oportet ponere plures cõceptus, & multiplicare entia ſine neceſſitate. Quòd autẽ hic ſint nõ ſolũ ſcđm mẽtes. S. Tho. dicta, ſed & ſecundũ expreſſam ſniam, patet in q. de diu. potentia Dei. q 7 ar. 5. ĩ corpore vñ hãc rõnẽ accipit & in eadẽ q. ar. 6. ubi circa finẽ corporis q. adducit exẽplũ de ſpeculo: & dicit expreſsẽ ꝙ ſic ſe hẽt cõceptus nř ad Deũ & creaturas ſicut ſpecies rei uiſę in ſpeculo, ita ꝙ Deus ſe hẽt ut res producens ſimilitudinem, ſuam in ſpeculo: creatura ut ſpecies in ſpeculo conceptus noſter ut ſimilitudo extracta a ſpecie in ſpeculo utriuſque repræſentatiua. Vnde nullus mentis compos poteſt hoc negare in eius uia.

Concluſio ſecunda habet tres partes. Quò ad primam declaratur, ſic. Conceptus obiectalis entis eſt id qđ repñtatur per eius conceptum formalẽ: ſed eius conceptus formalis repræſentat id, in quo aſſimilãt oia entia realia, qđ oportet in eis eſſe: ergo cõceptus obiectalis entis eſt aliquid reale inuentũ in omnibus Secũda propoſitio aſſumpta licẽt patere poſſit, ex dictis tñ declaratur, adhuc ſicut cõceptus formalis animalis repñtat fundamẽtũ ſimilitudinis genericæ: & conceptus formalis hominis repñtat fundamentum ſimilitudinis ſpecificæ: & uniuerſaliter q̃libet imago cõis pluribus in repræſentãdo repñtat fundamentum ſimilitudinis inter illa plura: ut patet in exẽplo ſupra poſito de ſpẽ in oculo cauſata a ſpecie Socratis in ſpeculo: qm illa repñtat nõ ſimilitudinẽ inter ſpeciẽ in ſpeculo, & Socratis, cu ſit relatio; ſed fundamentũ illius ſimilitudinis puta qualitates & lineamẽta q̃ ſunt in utroque: ſic cõceptus entis formalis repñtat fundamẽtum analogicæ ſimilitudinis in eſſe inter oia entia realia exiſtentia: quòd in omnibus eſſe abſque opere intellectus rx en patet, unde ꝙ ſimilia ſunt extra animam cum hoc fundamentum repræſentatũ ſit conceptus obiectalis entis, ut dictum eſt, patet conceptum obiectalem entis eſſe aliquid reale inuentum in omnibus: quod erat in prima parte cõcluſionis poſitum. Secunda pars concluſionis ſequitur ex iſta: ſi enim conceptus obiectalis entis inuenitur in omnibus, & nullus conceptus obiectalis proprius ſubſtantiæ, aut accidentis inuenitur in omnibus: cõſequens eſt quòd non omnino ſunt idem & quòd ſaltem rõne diſtinguatur conceptus entis a proprijs omnium conceptibus obiectalibus: quod erat ſecunda pars concluſionis.

Tertia pars eiuſdem ſic declaratur, Si cõceptus obiectalis entis eſſet aliquis gradus ſupra gradus ſpecificos & genericos: tunc cõſiderans pciſẽ gradibus ſpecificis & genericis, cũ eorũ pciſẽ paſſionibus, nõ eſſet in eis ut ſic, inuenire paſſiones entis: hoc eſt falſum: ergo a deſtructione cõſequẽtis, &c. cõſequẽtia declaratur: q2. n. animal dicit aliũ gradu ab hoïe, iõ homini ſecundum differentialem conceptum pręciſẽ nõ inſunt paſſiones animalis, ut oſtendit falſitas iſtius reduplicatiuæ, Homo inquantum rationalis, eſt bipes, circumloquendo per ly, bipes, paſſionem animali propriam & ſimiliter ſi ens, dicit alium gradũ à ſubſtantia ſequitur ꝙ ſic

adęquata

ſiderata præciſè rõne conſtitutiuis ſubſtãtiæ ſubſtantia non eſt una, nec uera, nec bona, &c. quæ no ponant paſſiones entis, &c. Falſitas conſequentis probatur ſic, Homo inquantum rationalis præciſè eſt unum quid unitate, quæ eſt paſſio entis: homo inquãtum rationalis dicit alium gradum ab ente, ſecundum te, contra quem arguo: ergo paſſio entis conuenit alijs gradibus ab ente præciſè. ut ſic acceptis, quod eſt oppoſitum conſequentis. Prima propoſitio aſſumpta hſ ex Scot. in 2 Sen. d. 3 q. 1. tenente vnitatem mediam minorẽ unitate numerali, & maiorem generica eſſe paſſionem entis, & ſequi naturam ſpecificam ratione vltimæ differentiæ. Manifeſta quoque ſit ſic pro nunc eadem propoſitio. Homo inquantum rationalis eſt indiuiſibilis formaliter ſuppoſito, ꝙ rationale ſit vltima differentia ergo homo inquantum rationalis eſt vnus formaliter: vnitas. n. nihil aliud eſt quàm indiuiſio. Sed de hoc, cum de unitate naturæ agetur, amplior erit ſermo. Nunc autẽ ſufficiat, ꝙ in gradibus ſpecificis præciſè acceptis, & ſimiliter genericis eſt inuenire paſſiones entis: quod erat probandum & conſequenter, quòd ens non ſignifica: diſtinctum gradum à naturis ſpecificis & genericis. quod erat tertia pars conclusionis.

Sed ouc ex quo res ſignificata ꝑ hoc nomen Ens eſt aliquid inuentum in omnibus & non eſt gradus diſtinctus contra ſpecificos & genericos, declarandum ſupereſt quid ſit. Quod ſic declaratur. Gradus quicuoque genericus uel ſpecificus, vel differẽtialis, vel indiuidualis, habet in ſe vnum quòd multis modis concipi poſſit, & ſecundum quòd quilibet gradus eſt habens eſſe, nomine Entis importatur, & ad conceptum obiectalem entis pertinet: ſecundum verò quòd abſolutè talis gradus cõſideratur, nomine proprio ſignificatur, & cõceptus obiectalis illius eſt. v. g. humanitas ex ſua propria perfectione formali, qua diſtinguitur contra reliquas vniuerſi perfectiones, habet ꝙ per conceptũ formalem humanitatis repræſentetur & cognoſcatur & ſignificetur humanitatis nomine humanitas, ut ſic & habet qđ ſibi debeatur, ſeu conueniat eſſe quiddi tatiuum, & actualis exiſtentiæ: & ſic repræſentat conceptu formali entis tanquam pars ſui obiectalis. Conceptus, & Entis nomine ſignificatur. Similiter animal hæc duo in ſe habet: & ſic de alijs. Vnde cõceptus obiectalis entis ſunt naturæ genericæ & ſpecificæ, vt habentes eſſe: ſic enim fundãt analogam ſimilitudinem, de qua loquimur, & propterea ens & paſſiones eius in quolibet gradu præciſè accepto ſaluantur, quilibet enim gradus vt ſic habet in ſe unde ſit, & indiuiſus ſit & conformabilis intellectui & appetitui, &c. quod à ponentibus ens abſtrahibile à gradibus ſpecificis, & genericis ſaluari non poteſt. Quòd aũt hæc ſint ſecundũ doctrinam S. Tho diligenter intuentem eius doctrinam cenſorem cõſtituo. Infra tamen, cum de analogia entis agetur, hoc oſtendemus. pro nunc ſatiſfaciant hæc dicta, præſertim, ꝙ tam prima, q̃ ſecunda pars concluſionis ex præcedente concluſione ſequitur, quam conſtat eſſe S. Tho.

Tertia autem pars ab oĩbus Thomiſtis aſſeritur unanimiter. Sic ergo patet qualiter ab oĩbus entibus, vt poſitè ſimilibus abſtrahibilis eſt cõceptus entis, non modo Scotiſtico: & patet, qualiter ſit uerũ, quod hic S. Th. dicit, ſcilicet Eſſentia ſignificat aliquid cõe omnibus naturis omniũ generum, & ſpecierum: non enim intendit quòd eſſentia ſignificet aliquam naturam cõmunem omnibus naturis, ſed quòd ſignificet omnes naturas, ut aſſimilantur in hoc, quòd entia ſunt: quælibet enim naturæ vt ſunt (quibus res ſunt) eſſentiæ rationem habent, ſicut quælibet res habent rationem entis, ut ſunt habentes eſſe, ſeu quæ ſunt.

Et quia illud, per quod res conſtituitur in proprio genere, vel ſpecie eſt quod ſignificamus per diffinitionem indicantem quid eſt res: inde eſt ꝙ nomen Eſſentia à Philoſophis in nomen quidditatis mutatur. Et hoc eſt quod Philoſophus in 7. Metaphyſica frequenter nominat quod quid erat eſſe, id eſt hoc per quod aliquid habet eſſe quid. Dicitur & forma ſecundum quòd per formam ſignificatur perfectio, vel certitudo uniuſcuiuſque rei ſicut dicit Auic in 2. Metaphyſica ſuę. Hoc etiã alio nomine naturę dicitur, accipiendo naturam ſecundum primum modum illorum quatuor modorũ quos Boet. de duabus naturis aſſignat, ſecundum ſ. quòd natura dicitur eſſe illud quod quocunque modo intellectu capi poteſt. non enim res intelligibilis eſt, niſi per ſuam diffinitionem & eſſentiam. Et ſic & dicit Philoſ. in 5. Metaphyſicę. quòd omnis ſubſtantia eſt natura. Nomen autẽ Naturæ hoc modo ſumpta videtur ſignificare eſſentiam rei ſecundum quòd habet ordinem vel ordinationem ad propriam operationem rei, cum nulla res propria deſtituatur operatione. Quidditatis verò nomen ſumitur ex hoc quod per diffinitionem ſignificatur. ſed eſſentia dicitur ſecundum quòd per eam, & in ea res habet eſſe.

In hac tertia parte huius capituli declaraturus, quo differant nomina Eſſentię inter ſe, enumerat quinque eius nomina: primò, ſ. eſſentia, quidditas, quod quid erat eſſe, forma, & natura, quorũ ratio & differentia ſatis claré, ac manifeſto ſermone in litera traditur, adeo ut addere non ſit opus.

Nota tamen circa id quod de Boetio aſſertur, ꝙ Boetius in libro de duabus naturis, & vna perſona Christi, naturam quadrupliciter accipi dicit. Primò omne intelligibile: ſecundò omnis ſubſtantias tertiò principium intrinſecum motus: quartò ſpecifica eſſentia, ſeu differentia. quos modos (ſi Boetium non habes) vide ſi placet in 2. ſen. S. Tho d. 37. q. 1. artic. 1. primo modo accipit hic naturã S. Tho. quia ſic communis eſt eſſentijs ſubſtãtialibus & accidentalibus genericis & ſpecificis, &c.

C A P V T II.

Subſtantiarum eſſentiam proprie dici, accidentium autem non niſi ſecundum quid oſtendit: nobiliores item eſſe ſimpliciũ eſſentias, quàm compoſitarum ſubſtantiarum probat: quòd demum eſſentia ſubſtantię compoſitę non materia, non forma vel inter ea aliqua excogitata relatio ſeu quippiam ipſi compoſito ſuperaddictum ſed ipſum ſit compoſitum, varijs rationibus demonſtrat.

SEd quia ens abſolutè & primò dicitur de ſubſtantijs, & poſterius, ſecundum quid de accidentibus: indè eſt quòd eſſentia propriè & verè eſt in ſubſtantijs; ſed in accidentibus eſt quodammodo & ſecũdum quid &c.

Expedito primo propoſitorum exequens in hac ſecunda parte tractatus, quomodo eſſentia in diuerſis diuerſimodè inueniatur, quod ſecũdo loco propoſitum erat; Primò declarat, quo eſſentia inueniatur in ſubſtãtijs compoſitis in tribus capitulis: ſecundò in ſubſtantijs ſeparatis duobus capitulis: tertiò in accidẽtibus unico capitulo. Circa ſubſtantias compoſitas tria declarantur in illis tribus capitulis. In primò, qđ ſint entia ſubſtãtiarũ cõpoſitarũ. In ſecũdò, quo differãt inter ſe eſſentię ſubſtantiarũ cõpoſitarũ. In tertiò quo ſe habeant ad intentiones Logicas. Incipiens aũt exequi in hoc cap. quo eſſentia in diuerſis diuerſimodè inueniatur Primò hoc declarat in cõi, omnes eſſentias uniuerſi adinuicem cõparando in duabus cõparationibus. Secundò, qđ ſit eſſentia ſubſtantiarum compoſitarum tribus concluſionibus negatiuis, & quarta affirmatiua. Tertiò mouet dubitationem quandã circa cõcluſionẽ affirmatiuã, & ſoluit eam. Facit primo cõparationẽ primã inter eſſentias ſubſtãtiarũ & accidentiũ tali cõcluſione. Subſtãtia uerè & propriè habet eſſentiam; accidẽs aũt ſm quid, quã ſic probat. Vnũquodque ſicut eſt ens, ita hẽt eſſentiã: ſed ſubſtãtia eſt ens ſimpl'r; accidẽs uerò ẽ ens ſecundum

cundum quid. ergo ſubſtãtia habet eſſentiam ſimpliciter, accidens autem ſecundum quid. Maior ex dictis in præcedenti cap. patet. Minor licèt habeatur ſeptimo Meta in principio, tñ ſic probatur in litera: illud eſt ens ſimpliciter de quo ens abſolutè, & primò prędicatur; & illud eſt ens ſecundum q̃d, de quo ens poſterius, & ſecundum quid dicit̃. ſed de ſubſtantia ens dr̃ abſolutè, & primè, de accidente autem poſterius, & ſecundum quid: ergo ſubſtantia eſt ens ſimpliciter; accidens verò ſecũdum quid.

QVAESTIO III.

Num ens per prius de ſubſtantia, poſterius de accidente dicatur, an de vtroque vniuocè.

CIrca hanc particulam dubitatur, An ens per prius dicatur de ſubſtantia, & poſterius de accidente, an vniuocè de vtroque. In hac q̃ōne, quinq; agenda ſunt. Primò declarabitur titulus. Secundò ponetur opinio Sco. Tertiò arguet contra illam. Quartò ponetur opinio S. Tho. Quintò reſpondebitur argumentis in oppoſitum.

Quò ad primum ſciendum eſt, ꝙ aliquid dupliciter contingit de aliquibus prędicari per prius, & poſterius. Vno modo ſecundum eſſe illius prædicati. Alio mõ ſecundum propriam rõnem eiuſdem. Illud dr̃ prædicari analogicè (ſm̃ eſſe) qđ perfectius habet eſſe in vno, & ſic oẽ genus prædicat̃ per prius, & poſterius de ſuis ſpeciebus, eo ꝙ perfectius eſſe neceſſariò habet in vna ſpecie, quàm ĩ alia. unde com. 12 Met. com. 2. dicit ꝙ prioritas, & poſterioritas ſpecierum non impedit vnitatẽ generis. & hoc modo non quęrimus hic: per ſe.n. notum eſt omnibus, ꝙ ens perfectiori modo eſt ĩ ſubſtantia, quàm in accidentibus, & ꝙ hoc modo prædicatur per prius, & poſterius.

Illud verò dr̃ prædicari analogicè, ſeu per prius & poſterius ſecundum rõnem ꝓpriã, quod de vno prædicatur ſine reſpectu ad aliud; de altero verò non niſi in reſpectu ad aliud. Verbi gratia, Sanum prædicatur de aĩali ſine reſpectu ad diętã, medicinam, & vrinam; de iſtiſ uerò prędicat̃ nõ niſi in reſpectu ad aĩal: dr̃.n. animal ſanum abſq; additione aliqua: urina verò non dr̃ ſana, niſi q̃a eſt ſignũ ſanitatis exiſtentis ĩ animali; & diæta ſĩr non eſt ſana, niſi q̃a eſt conſeruatiua ſanitatis, & ſic de alijs. Cum enim diffinies ſanum ꝓdicatum de aĩali, non pones ĩ eius diffinitione reſpectum ad aliq̃d horum. Cum aũt diffinies ſanum ꝓdicatũ de vrina, in diffinitione eius ponetur reſpectus ad ſanitatem animalis cũ ipſa animalis ſanitate: & ſimiliter in diffinitione diætę, & medicinę in eo ꝙ ſanę ſunt: dices.n. (vt iam dictum) ꝙ vrina eſt ſana, ĩ eo ꝙ ſignum eſt ſanitatis; diæta in eo ꝙ conſeruatiua; & medicina in eo quòd cã eſt illius. & hoc modo uertitur hic in dubium an ens prędicetur analogicè: ita ꝙ abſolutè prædicetur de ſubſtantia, de accidentibus verò non niſi relatiuè ad ſubſtãtiã. quod idem eſt ꝙ quęrere, vtrum ſubſtantia ĩ eo, ꝙ ens, non includat accidens; accidens verò in eo, ꝙ ens includat ſubſtantiam & in hoc pendet tota quęſt. inter nos, & Scotum, q̃n accidens in eo, ꝙ accidens includere ſubſtantiam ab oĩbus concedit̃, ſed nõ accidens in eo, ꝙ ens. Hæc de primo.

Quò ad 2m Scotus 1. ſen. d. 3. q. 1. & 3. d. 8. q. 2. ponit hanc concluſionem, Ens eſt uniuocum ſubſtantię, & accidenti, Deo & creaturę. & probat eã ſic. Ois intellectus certus de vno conceptu, & dubius de diuerſis, habet conceptum, de quo eſt certus, aliũ à conceptu de quo dubius. intell's quiſq; põt eſſe certus de Deo, ſeu de ꝓpria paſſione, ꝙ ſit ens, dubitando an ſit ens finitũ, uel ĩfinitũ, ſiue an ſit ſubſtantia, uel accidens. ergo conceptus entis eſt alius à conceptibus iſtis: et ita neutrum eſt ex ſe, ſed in vtroq; illorum includitur: igitur vniuocus. prima propoſitio patet ex terminis. Minorem uerò experientia docet.

Secundò ſic, Ens non eſt vniuocũ. ergo Deus nõ eſt à nobis naturaliter cognoſcibilis aliquo cõceptu ſimplici. hoc eſt falſum. ergo à deſtructione cõſequentis, &c. Conſequentia probatur, Nullus cõceptus eſt producibilis in itellectu noſtro, q̃ non contineat̃ eſſentialiter, vel vniuerſaliter ĩ obiecto relucente in phantaſmate. ſed conceptus nõ uniuocus Deo, et obiecto relucente in phantaſmate eſt non cõtentus tam eſſentialiter, q̃ virtualiter ĩ obiecto relucente ĩ phantaſmate ergo nullus cõceptus eſt producibilis ĩ intellectu noſtro, niſi ſit vniuocus obiecto relucente in phantaſmate. hoc aũt eſt creatura. ergo ois conceptus ſimplex, quẽ habemus de Deo, eſt vniuocus creaturæ, et conſequenter conceptus entis. Maior patet. Minor declaratur, quia obiectum creatum continet eſſentialiter conceptum increatum, ut de ſe notũ eſt, nec uirtualiter: quia prius non includitur virtualiter in poſteriori, ſed econuerſo.

Tertiò ſic, Ois inquiſitio Metaphyſicalis de Deo procedit, conſiderando rationẽ formalẽ alicui9, et auferendo ab ea imperfectionem quã habet in creaturis, et reſeruando illam rõnem formalẽ, et attribuendo ſibi omnino ſummam ꝑfectionem, et ſic ponendo illam in Deo. ergo omnis inq̃ſitio de Deo ſupponit intellectum habere conceptum eũdem uniuocum, quem accipit ex creaturis.

Quartò ſic, Ens non eſt vniuocum ſubſtantię, et accidenti. ergo ſubſtantia non eſt à nobis naturaliter cognoſcibilis. hoc eſt falſum. ergo, &c. Tenet conſequentia, eo ꝙ cum ſubſtantia non immutet immediatè intellectum noſtrum ad aliquã intellectionẽ ſui, ſed tñ accidens ſenſibile: ſequitur, ꝙ nullum conceptum quidditatiuum habere poterimus de ea, niſi aliquis talis poſſit abſtrahi à conceptu accidentis; ſed nullus talis quidditatiuus abſtrahibilis eſt à conceptu accidentis, niſi ens uniuocum accidenti, & ſubſtantiæ. Hoc aũt quod in iſta rõne aſſumit. ſ. ꝙ ſubſtantia non immutet intellectum noſtrum ad aliquam ſui intellectionem, probatur ſic. Quicquid ſua præſentia immutat intellectum, abſentia illius põt naturaliter cognoſci ab intellectu q̃n immutatur (ſicut apparet ex ſecundo de Anima) quòd viſus eſt tenebræ cognoſcitiuus, q̃n lux non eſt præſens, eo ꝙ tunc viſus non immutatur. igitur, ſi intellectus naturaliter immutatur à ſubſtantia immediatè ad actum circa ipſam, ſequeretur quòd quando ſubſtantia non eſſet præſens, poſſet naturaliter cognoſci non eſſe præſens: & ita naturaliter cognoſci poſſet in hoſtia cõſecrata non eſſe ſubſtantiam panis: quod eſt manifeſtè falſum.

Quintò arguit authoritatibus 2. Meta. tex. cõ. 4. Probãs Ariſt. cãm entitatis, & veritatis, maximè entia, & vera, aſſumit hanc propoſitionẽ; Vnũquodq; maximè ipſum aliorum dr̃, ſecundum qđ alijs ineſt uniuocatio ens ergo vniuocũ, dr̃ apud Ariſ. de cã entitatis. ſ. Deo, & alijs: aliter ꝓceſs9 Ariſt. nullus eſſet. arguit. n. ſic, Cã vniuoca entitatis, & veritatis eſt maximè ens: & verè Deus ẽ huiuſmodi. ergo. Auic. quoq; 1. Metap c. 2. dicit, Subſtãtia, & q̃titas non hẽt intentionẽ cõem niſi entis, cuius q̃dam ſunt quaſi ſpẽs: & q̃dam quaſi accidentia propria. Et cap. 5. facit argm̃, quod adductũ eſt de cõceptu certo, & dubio. Oẽs, inq̃t, imaginantur incertitudinẽ entis; dubitant aũt vtrũ ſit agẽs, vel patiens. Algazel in Metap. ſua tract. 1. habet, ꝙ quidã hoĩes putauerunt, ꝙ ens non ꝓdicat alium cõceptũ à ſuis inferioribus, dicentes ꝙ eſſe accidentis nihil aliud ſit, q̃ eſſe ſubſtantię. Multa alia argumenta adducuntur ad hoc: ſed quia (vt patebit) non probant vniuocationem, ſed alietatem cõceptus entis, omitto: & etiam quia ex dicendis cuilibet ingenioſo patebit reſponſio ad omnia. Hæc de ſecundo.

Quò

Quò ad tertium arguo primo ſic. Nullum vniuocatum in ratione ſui vniuoci habet aliquid plus q̃ reliquum vniuocatum: ſubſtantia, & accidens ſunt vniuocata per ſe in ente: ergo accidens non habet aliquid plus in ratione ſui vniuoci, i. entis, quàm ſubſtantia: diſcurſus bonus: concluſio verò eſt falſa. ergo altera præmiſſarum, non Maior, quia illa habetur ex antepræedicamentis: ergo Minor, quæ eſt concluſio aduerſæ partis. Falſitas concluſionis habetur 7 Meta. textibus, & com. 2. & 3. ubi dicit, quòd in rõne accidentis inq̃tum ens ponitur ſubſtantia, vnde Com. dicit in com. 3. quòd ſedens, & ſtans non dicuntur eſſe entia ſine ſubſtantia. patet autem quòd in diffinitione ſubſtantiæ, inq̃tũ ens non ponitur accidens, nec ſubſtantia, eo q̃ abſtrahit apud eos ab illis. Patet ſecundò falſitas illius concluſionis ex dictis Antonij Trombetæ, qui in hac qõne fatetur in diffinitione accidentis, inquantum ens, cadere ſubſtantiam. Vnde etſi rõ poſſit à Scoto ſecundum apparentiam ſolui gloſſando Ariſtotelem (gloſſa deſtruente tex.) nullo tamẽ pacto poteſt ab Antonio Trombeta ſolui: eo q̃ ab ipſa veritate coactus conceſſit in Quolibeto ſuo falſitatem concluſionis, quam Scotus negaret.

Secundò arguitur ſic, Ens eſt vniuocum prædicatum in quid de pluribus differentibus ſpecie, in nulla differentia quiddita tiuè incluſum. ergo eſt genus, Tenet conſequentia ex diffinitione gn̄is, & conditione appoſita à Scoto in 1. ſen. di. 3. q. 3. vltimam enim particulam aſſumptam exigi dicit ad genus, & bñ ſecundum Ariſt. 4 Topi. Antecedens quò ad primam partem, & ſecundam Scoti ibidem eſt. Quò ad tertiam aũt probatur ſic. Si ens eſſet incluſum in aliqua differentia non vltima, ſequeretur q̃ addendo differentiam non vltimam generi, eſſet nugatio: hoc eſt falſum: ergo &c. Tenet cõſequentia: quia bis ens poneretur eodem modo, ſemel rõne gn̄is, & ſemel ratione differentiæ. Verbi gratia, Si ens includitur quidditatiuè in rõne animalis, & rõnalis, dicendo animal rationale, erit nugatio: cum.n. prima pars rõnis animalis ſit ens,
1.d.3.q. erit rõ propria animalis ens, A, B, C. Similiter cũ
3. prima pars rõnis ſit ens, erit rõ rationalis ens, D, E, F. & ſic dicendo animal rõnale, dicens ens, A, B, C, ens, D, E, F, & conſequenter pones ens bis: & expreſsè nugationem committes. Nec eſt opus impugnare reſponſionẽ Scoti, vbi ſupra ad hoc argumentum, quia non eſt ad propoſitum: ait enim q̃ ſicut dicimus, aĩal album abſq; nugatione, eo q̃ ens clauſum in rõne albedinis denominat accidentaliter ens clauſum in rõne animalis: ita in propoſito dicimus animal rationale, eo q̃ ens clauſum in rationali denominat eſſentialiter ens clauſum in animali abſque nugatione.

Hoc enim non eſt ad propoſitum: aliud.n. eſt loqui de ente in ſua ratione cõi, in qua indiſtinctè vniuocantur ſupradicta, & aliud eſt loqui de ente particulariter accepto. Licèt. n. palliari poſſit, q̃ ens particulatum ad album, & rõnale denominet ens particulatum ad animal: non tñ poteſt intelligi, q̃ prima pars cõnis albi formaliter ſumpti, denominet primam partem cõnis animalis. Ea.n. eſt ens eodem mõ ſumptum, cum vniuocum ſit. remanet ergo, quòd nugatio eſt dicere apud Scot. aĩal rationale: imnio animal album eodẽ modo arguẽdo, vt prius vtendo loco nominum eorum rationibus quidditatiuis.

Quòd ſi aliquis vim faciendo in verbis Scoti, forte dixerit, ens non claudi in rõnali quidditatiuè, & albo, ſed in rõnalitate, & albedine. tunc interim ſequitur principale intentum noſtrum, q̃ ſcilicet ens in nulla differentia includatur quidditatiuè, q̃ rationalitas non eſt differentia, ſed differentiæ principium, ſecundum veram Auicennæ doctrinam: differentia enim prædicatur de ſpecie; rationalitas autem non: quare &c.

Met. Tertiò arguitur ſic, Ens eſt vniuocum ſubſtantiæ, & accidentis: ergo in rõne ſubſtantiæ expreſsè cadit ens. ergo in diffinitione hominis explicitè cadit ens. hoc eſt inconueniens, & contra Ariſtotelem, & viam communem. ergo &c. Prima cõſequentia probatur ex eo, q̃ omne ſuperius vniuocum explicitè cadit in ratione ſui eſſentialis inferioris, ſicut animal cadit explicitè in rõne hominis. Secunda conſequentia probatur ex authoritate Ariſtotelis poſita in 2. lib. Topic. ubi dicit, q̃ quando aliquid ponitur in diffinitione alicuius loco illius, ſi ponatur eius rõ, clarior erit intellectus. Cum ergo ſubſtantia ponatur ĩ diffinitione hoĩs, & loco ſubſtantiæ liceat ponere eius rõnem, in qua explicitè cadit ens, vt clarior ſit diffinitio, ſequitur q̃ ens debeat poni in diffinitione hoĩs explicitè, vt clarior reddatur. Nec prohibet hoc communiſſimus ambitus ipſius entis, aut ratio entia differentiarum. Sicut nec ex his prohibetur ens tanquam prædicatum vniuocum, & quidditatiuum cadere in ratione ſubſtantiæ. Et confirmatur hoc per Scotum. qui in 1. ſent. di. 3 ponit ens eſſe primum cognitũ cognitione diſtincta, eo q̃ ens cadat in conceptu quidditatiuo omnium tanquam primum prædicatum quidditatiuum. Hæc de tertio. to.14 Cap.9

Quò ad quartum principale prænoto differentiam inter vniuocum, & æquiuocum, purum & analogum. Vniuocata ſunt, quorum nomen eſt cõmune: & rõ ſecundum illud nomen eſt eadem ſimpliciter. Pura æquiuocata ſunt, quorum nomẽ eſt commune, & rõ ſecundum illud nomen eſt diuerſa ſimpliciter. Analogata ſunt quorum nomen eſt commune, & rõ ſecundum illud nomen eſt aliquo mõ eadem: & aliquo modo diuerſa, ſeu ſecundum quid eadem, & ſecundum quid diuerſa. V.g. Aĩal, & medicina ſunt analogata ſub ſano: vnde habẽt illud nomen cõe: vtrunq; n. illorum dicimus ſanũ: diffinitio autem eorum inquantum ſana ſunt, eſt aliquo mõ eadem, & aliquo modo diuerſa: animal enim inquantum ſanum, eſt habens ſanitatem: medicina, inquantum ſana, eſt cauſa ſanitatis: ſunt. n. eædem aliquo modo iſtæ diffinitiones: quia in omnibus includitur ſanitas: & ſunt diuerſæ aliquo modo, quia diuerſis modis ſanitatem reſpiciunt: vnde analogum eſt medium inter purum æquiuocum, & vniuocum: ſicut inter idem ſimpliciter, & diuerſum ſimpliciter cadit medium idem ſecundũ quid, & diuerſum ſecundum quid, & ſicut mediũ ſapit naturam vtriuſq; extremi: dicit. n. quodammodo plures rationes, & quodammodo vnam: propter quod inuenitur quãque apud illuſtres Philoſophos, q̃ analogum dicit plures rationes, & quandoque quòd dicit vnam rationem.

Nota ſecundò, q̃ duplicia ſunt analogata. Quædam ſecundum determinatam habitudinem vnius ad alterum. Quædam ſecundum proportionalitatem. Exemplum. Subſtantia & accidens ſunt analogata primo modo ſub ente; Deus autem, & creatura ſecundo modo: infinita. n. eſt diſtantia inter Deum, & creaturam. Differunt aũt hæc plurimum, quia analogata primo modo ita ſe habent, q̃ poſterius ſecundum nomen analogum diffinitur p̃ ſuũ prius, puta accidens inquantum ens per ſubſtantiam. Analogata verò ſecundo modo, non: creatura. n. inquantum ens non diffinitur per Deum: vñ analogata primo modo habent nomen cõe, & rationem ſecundum illud nomen ſecundum q̃d eandem, & ſecundum quid diuerſam; per hoc q̃ analogum illud ſimpliciter. i. ſine additione aliqua, ſ de primo dr̃, de alijs verò non niſi diuerſimodè reſpiciendo primum, q̃ quod cadit in eorum rationibus: ſicut in exemplo de ſano manifeſtum eſt. Analogata verò ſecundo modo habent nomen cõe, & rõnem ſecundum illud nomen aliquo mõ eandem, & aliquo mõ diuerſam, non propter hoc, q̃ illud ſimpliciter dicatur de primo, & de alijs relatiuè ad primum, ſed habent rõnem eandem ſecundum q̃d propter identitatem proportionis, quæ i eis inuenitur,

nitur, & ſecundum quid diuerſam ꝓꝑ diuerſitatẽ naturarum ſuppoſitarũ illis proportionibus. Exẽplum, Forma & materia ſubſtancialis, & forma, & materia accidentium ſunt analogata q̃dam ſub nominibus formæ, & materiæ: habent. n. nomen cõmune, puta formam, & materiam, & rationem ſecũdum nomen formæ ſiue materiæ eandem, & diuerſam hoc modo: quia forma ſubſtantialis ita ſe habet ad ſubſtantiam, ſicut forma accidentalis ad accidens: ſimiliter materia ſubſtantiæ ita ſe habet ad ſubſtantiam, ſicut materia accidentis ad accidens. vtrobiq; n. ſaluatur identitas proportionum cum diuerſitate naturarum, & vnitate nominis: & hunc modum analogiæ exprimit Com. 12. Metap. com. 28. & clarius cum Ariſt. 5. Eth. c. 7.

Cõ. 8. & 5. Meta. cõ. ta. c. 7.

Quibus ſic prælibatis, pono duas concluſiones. Prima eſt, Ens analogicè vtroq; mõ analogiæ dr̃ de ſubſtantia, & accidente. Secunda concluſio, Ens dr̃ de Deo, & creatura ſecundo modo tantum. Prima concluſio probari poteſt rationibus factis cõtra Scotum, & maximè prima. Authoritatibus autem Ariſt. 4 Metap. tex. com. 3. & Commentatoris ibidem: expreſsè. n. ibi dicitur, ꝙ ens non eſt vnũ, ſed ad vnum. Duodecimo quoque Meta. tex. com. 28. expreſsè dr̃, ꝙ principia prædicamentorum nõ ſunt aliquo modo eadem niſi ſecundum proportionem. Ex qua authoritate põt argui ſic, Illa nõ ſunt vniuoca, quæ nullam identitatem habent niſi proportionis: ſed principia propria ſubſtantiæ, & accidentium ſunt hmõi: ergo &c. Minor expreſſè eſt in litera Ariſt. Maior eſt nota ex terminis: ſi enim nullam aliam identitatem habent niſi ꝓportionis: oportet ꝙ careant vnitate vniuoca. Et hæc authoritas eſt notanda contra Scotiſtas, quia ſi cõcedant ens habere entitatem analogam, dicunt cũ hoc, ꝙ haberent identitatem vniuocam: cuius oppoſitum Ariſt. dicit ſolam identitatem proportionis inter principia prædicamentorum ponens.

Secunda concluſio non aliter pro nunc probet, q̃ authoritate S. Tho. in quæſt. de veritate, q. 2. arti. 2. ubi examinans quomodo ſcientia ſit analoga ſcientiæ diuinæ, & ſcientiæ creatę, expreſsè fatetur, ꝙ ſecundo modo ſit analoga, & non primo modo. Vnde cum ens dr̃ de Deo, & creatura, hoc mõ dicitur proportionabiliter, qui exprimitur, ꝙ ſicut Deus ſe habet ad ſuum eſſe, ita creatura ad ſuũ: ſed de his aliàs, cum ex propoſito tractabitur, diffuſius loquemur: modò ſufficiant hæc pauca dixiſſe, ex quibus innoteſcere poteſt, ꝙ conceptus entis formalis eſt vnus inæqualiter repræſentans eſſe ſubſtantiæ, & accidentis Dei, & creaturę: & ꝙ cõceptus obiectalis non habet niſi vnitatem proportionis determinatę ex identitate termini, uel vnitate proportionabilitatis, & identitate ꝓportionum. Ex quibus elici poteſt, quòd cum talis vnitas apud Ariſt. 4. Meta. tex. com. 2. ſufficiant ad obiectum ſcientiæ, ens non oportet poni vniuocũ ad hoc, quòd paſſiones habeat, & contradictionẽ fundet, & reliqua huiuſmodi habeant ſibi conuenientia. Hęc de quarto.

Quò ad quintum reſpondetur ordinatè ad argumenta.

Et ad primum dr̃, ꝙ argumentum illud ſi aliqd probat alietatem conceptus, non vniuocationẽ ꝓbat, ſicut ipſemet Scot. dicit, & ideo gratis concedimus illud, ſicut & Auic. q̃ tenet ens nõ eſſe ꝑdicatũ q̃dditatiuũ, concedit ens dicere aliũ conceptũ, non tamen vniuocum, & quidditatiuum. ...3. q. 8

Ad ſecundum negatur conſequentia. Ad cuius probationem dico, ꝙ aliquid continere virtualiter aliud, poteſt intelligi dupliciter. Vno mõ, ſicut cã uirtute ſua continet effectum. Alio mõ, ſicut effectus continet virtutem cãæ, participando illã ſic: hoc ſtante Minor eſt falſa, etenim effectus q̃libet virtualiter continet ſecundo modo Deum. Nec oportet, quòd continens iſto modo ſit prius: imò neceſſariò eſt poſterius. Quòd ſi mihi dixeris, ꝙ hoc eſt abuti vocabulis, quia apud omnes continere virtualiter non attribuitur niſi cauſæ, dico ꝙ ſi fiat vis in uerbo, falſa eſt Maior, eo quòd datur triplex modus continendi, ſcilicet eſſentialiter, virtualiter, et participatiuè, ſicut effectus cõtinet in ſe cauſam.

Ad tertium, conceſſo toto antecedenti, negatur conſequentia: ſufficit enim analogia illius rationis formalis.

Ad quartum negatur conſequentia. Ad probationem dr̃, ꝙ falſum ſupponit. ſ. ꝙ ſubſtantia non immutet intellectum per propriam ſpẽm. Vnde ad eius probationem dico, ꝙ quantitas & accidentia in Eucharistia agunt, & patiuntur totum, quod ageret, & pateretur ſubſtantia, ſi eſſet: ſicut. n. acceperunt modum eſſendi ſubſtantię. ſ. abſq; ſubiectorita ẽt agere, & pati eius, & ideo ex multis hoſtijs ſenſatis gñatur in itellectu ſpecies intelligibilis ſubſtantię panis, & eius q̃dditatiua cognitio, ſicut ad nutritionem agunt, ac ſi eſſet ibi panis: nõ enim minus ex illis accidentibus nutrimur, q̃ ex alijs hoſtijs nõ conſecratis: ſicut non minus ex cõſecratis generãtur vermes, & cineres, quàm ex nõ cõſecratis. Vñ ad argũ dico, ꝙ panis abſens immutat, q̃m non eſt omnino abſens: remanſit. n. ibi accidens ſuum, qđ eſt vice panis, quare non eſt ſimile de viſu reſpectu tenebrę. Nec eſt contra nos authoritas Ariſt. quoniam hęc omnia habent locũ, vbi eſt ſimpliciter abſentia obiecti: quam hic non concedimus quò ad operationes.

Ad quintum dico, quòd q̃a medium comparatũ vni extremorum, vt oppoſitum induit alterũ extremũ, ut dr̃ 5. Phy. tex. cõ. 6. ideo analogum comparatum ęquiuoco, qđ diuerſas rõnes ſimpliciter ſonat, vniuocum appellatum eſt ab Ariſt. ibi, & meritò, eo quòd vtebatur analogo ſecundum id, qđ hẽt de vnitate: oportet. n. ad uerificandam illam maximam, quòd cã & effectus non in ſola voce cõueniant, ſed in rõne aliqua formali eadem aliquo modo in illis: vnde textus ille non eſt contra nos.

Ad Auic. & Algazelem dico, quòd nihil contra dicunt, quia alietatem, non uniuocationem conceptus entis inſinuant. Ad vltimum.

Subſtantiarum verò quædam ſunt ſimplices, & quædam compoſitæ, & in vtriſque eſt eſſentia, ſed in ſimplicibus veriori & nobiliori modo: ſecundum etiam quod habent eſſe nobilius ſunt etiam cauſę eorum, quæ compoſita ſunt: ad minus ſubſtantia prima, & ſimplex, quæ Deus eſt.

Hic ponitur ſecunda comparatio, qua ſubſtantias inter ſe comparat tali concluſione. Subſtãtię ſimplices nobiliori, & veriori mõ habent eſſentiã q̃ compoſitę. quam probat dupliciter. primò ſic. Quorum eſſe eſt nobilius, eorum eſſentia eſt nobilior. ſubſtantiarũ ſimpliciũ eſſe eſt nobilius, quàm compoſitarum. ergo eſſentia ſubſtantiarum ſimplicium eſt nobilior. Secundò ſic, Cauſa, ſupple effectiua, non vniuoca, hẽt nobiliorem eſſentiã ſuo effectu. ſubſtantia ſimplex ſaltem prima eſt huiuſmodi cauſa compoſitarũ ergo ſubſtantia ſimplex eſt perfectioris eſſentię quàm compoſita.

Ad euidentiam huius partis nota, quòd ut habes à S. Th. quarto ſen. di. 2. q. 2. ar. 1. ad 1m, ſimplicitas nec perfectionẽ ſimpliciter nec imperfectionem ſonat. res. n. ex eo quòd ſimplex, non habet perfectionem maiorem. ſed ex eo quòd taliter ſimplex idest ſimplicitatem ſubſiſtentem habet. Vñ materia prima eſt ſimpliciſſima, & formę accidentales ſunt ſimplices, & tñ non ſunt perfectiores ſubſtãtijs compoſitis. Et iõ cum dicimus ſubſtantias ſimplices eſſe perfectiores compoſitis, intelligas non de quibuſcunque ſimplicibus ſubſtantijs, ſed de ſimplicibus ſubſiſtentibus in ſua ſimplicitate, quales ſunt ſubſtantię ſeparatę omnes. Subſtãtię, Simplices ſubſiſtentes ꝑfectiores ſunt ſubſtãtiis cõpoſitis.

Propterea caueto hic opinionem Scoti in 1. ſenten. diſ. 8. q. 1. dicentis ſimplicitatem eſſe per-

Sco.l'di. a.q.1.ad primum quol.q.1

Diffinitio pfe. ctionis ſimpliciter.

fectionem ſimpliciter. Vt autem ueritatem tutari ac falſum impugnare ſcias, notato quid ſic perfectio ſimpliciter.

Perfectio ſimpliciter, apud Anſelmum Monologiō. 15. eſt ꝙ in unoquoque melior eſt ipſa, quàm nō ipſa. Gloſa ſic, In unoquoque inquantum eſt indiuiduum entis, i. hoc ens, nō inquantum eſt indiuiduū huius uel illius naturæ, puta, hic Hō, aut hic Angelus, melior eſt, &c. quia comparatiuum includit ſuū poſitiuum: ideo melior eſt, ideſt bunitatem ſeu perfectionem meliorem ponit, quā non ipſa, ideſt quàm quolibet ſibi incōpoſſibile: ita ꝙ ly Non ipſa, non teneatur contradictoriè, ſed incōpoſſibiliter. Vnde perfectio ſimpliciter exigit duas cōditiones: primò quòd dicat perfectionem: ſecundò quòd illa perfectio in īdiuiduo entis ſit melior, quàm quodlibet ſibi In eo incōpoſſibile. Propter defectum. n. primæ cōditionis tā relatio, quàm negatio à perfectionibus ſimpliciter excluditur. Propter verò defectum ſecūdæ, rōcinari, ridere, latrare, & hmōi perfectiones ſimpliciter non ſunt; quia iſta etſi ſint meliora in indiuiduo huius uel illius naturæ, non tamen entis. Diximus quòd ly Non ipſa, tenetur incompoſſibiliter & non contradictoriè, quia aliter oē poſitiuum eſſet pfectio ſimpliciter, quia in indiuido entis melius eſt poſitiuū quodlibet quolibet contradictorio formaliter ſumpto. Nec ſuperficie tenus cōſideres primam conditionem: qm̄ pp defectū eius ſimplicitas non dicit pfectionē ſimpliciter. Simplicitas. n. nihil aliud eſt quā negatio compoſitionis: unde non eſt perfectio, ſed negatio imperfectionis. Propterea deficit talis modus arguēdi, In indiuiduo entis quodlibet incompoſſibile ſimplicitati dicit imperfectionem: ergo ipſa ſimplicitas eſt melior in unoquoq; quā nō ipſa; & cōſequenter perfectio ſimpliciter. Oportet. n. addere in antecedente, Et ipſa dicit perfectionē, qđ falſum eſt: quia negatiuum prædicatiuum eſt.

Potes autem contra Scoti poſitionem arguere ſic. Nulla perfectio ſimpliciter ſaluatur in relatione, ut relatio eſt: ſimplicitas aūt ſaluatur in relatione, ut relatio eſt: Ad, ſiquidem eſt ſimpliciſſimū, nullam n. compoſitionē includit, & vniuerſaliter ſecundū Scotum omnis differentia vltima relationis, ergo &c. maior patet, ex eo ꝙ relatio ut relatio nec perfectionem nec imperfectionem ſonat apud nos & Scotum.

Preterea, Quod diuiditur per quantū, & nō quantū, non eſt perfectio ſimpliciter. Patet iſta qa implicat ꝙ aliquid ſit nō quātū & pfectio ſimpliciter. Sed ſimplicitas diuiditur p quantū & non quantū. ergo, &c. Patet minor, quia diuiditur in ſimplicitatem relatiuam & abſolutam: ſimplicitas autem relatiua eſt non quanta.

Si dicatur ad iſta, ꝙ relatio formaliter ſumpta non eſt ſimplex, ſed ſimpliciter prædicatur de ea denominatiuè: hoc nō euadit argumenta: quia ſimplicitas relatiua eſt paſſio relationis ſcđm hoc, aut modus intrinſecus. Impoſſibile eſt aūt ꝙ alterum horum ſit pfectius eo, cuius eſt ut arguatur ſic: Nulla paſſio eſt maioris entitatis ſubiecto ſuo: ſimplicitas denominans relationem eſt eius paſſio, ſicut uniuerſaliter paſſio ſuperioris eſt paſſio inferioris licèt nō primò: ergo ſimplicitas relationē denominans nō eſt maioris entitatis relatione. ſed relatio nō eſt quāta. ergo ſimplicitas relatiua nō eſt quāta: ergo nec perfectio ſimpliciter. Stat ergo aſſūptum uerum, ſcilicet quòd ſimplicitas diuidit per quantum & non quantum.

Similiter arguere potes, ſi dicāt ꝙ ſimplicitas ſit modus: qđ tn̄ minus cōſonum ueritati vř. Subſtantiæ ergo immateriales, nō rōne ſimplicitatis ſunt perfectiores eſſentiis ſubſtātiarū cōpoſitarū; ſed rōne ſimplicitatis ſubſiſtētis, & adunātis in ſe tantā perfectionem, ita indiuiſè, qua gaudent.

Materia non eſt eſſētia compoſita.

Sed quia illarum ſubſtantiarum eſſentia ſunt nobis magis occultæ, ideo ab eſſentijs compoſitarum incipiendum eſt ac à facilioribus conuenientior fiat diſciplina. In ſubſtantijs igitur cōpoſitis forma & materia nota ſunt ut in homine anima & corpus. Non autem poteſt dici, ꝙ alterum eorum tantum eſſentia dicatur eſſentia. Quod enim materia ſola non ſit eſſentia planum eſt quia rei per ſuam eſſentiā cognoſcibilis eſt, & in ſpecie ordinatur uel in genere: materia autem non eſt cognitionis principium: nec ſecundum eam aliquid ſpeciem uel ad genus determinatur: ſed ſecundum id ſolum, quo in actu aliquid eſt.

In hac ſecunda parte capituli quid ſit eſſentia in ſubſtātiis cōpoſitis, declaraturus (qa à notioribus inchoandū eſt) cōcluſionē hāc negatiuā ponit, Materia ſola nō eſt eſſentia ſubſtantiæ compoſitę, quā duplici rōne pbat: Prima eſt talis, Illud qđ eſt eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ eſt principiū cognoſcēdi illam: ſed materia ſola non eſt principiū cognoſcendi illā: ergo materia ſola non eſt eſſentiā ſubſtantiæ cōpoſitæ. Maior patet ex eo, ꝙ vnaquæque per ſuā eſſentiā cognoſcitur quidditatiuè: vñ oēs aliæ cognitiones oriūtur. Minor habetur ex 9. Meta. text. com. 20. ubi dicitur, quòd principium cognoſcendi eſt actus & non potentia.

Scđa rō eſt. Eſſentia ſubſtantiæ cōpoſitæ eſt id, quo res ponitur in gñe & ſpecie: ſed materia ſola non eſt id quo res ponit in gñe & ſpecie: ergo materia ſola nō ē eſſentia ſubſtātię cōpoſitæ. Maior ē euidens inducēdo in ſingulis: Socrates. n. per ſuam naturā in ſpecie humana collocat: ſimiliter in gñe animalis: & ſic de alijs. Minor probatur: qa id, quo aliqd in ſpecie reponitur, oportet ꝙ actuale ſit, eo ꝙ eſt principium, diſtinguendi ipſū ab alijs ſpeciebus & collocādi ipſum in tali gradu vniuerſi: materia autem ſola actualitatem non includit. Com 9. Met. 1. 21. & com.

Eſſētia ſubſtantiæ compoſitæ non ſola forma.

Neque etiam forma tantum ſubſtantia compoſitæ eſſentia dici poteſt quamuis quidam hoc aſſerere conentur. Ex his enim quæ dicta ſunt patet quòd eſſentia eſt id quod per diffinitionem rei ſignificatur: diffinitio autem ſubſtantiarum naturalium non tantum formam, ſed & materiam continet aliter enim diffinitiones naturales & Mathematicæ non differrent. Nec etiam poteſt dici quòd materia in diffinitione ſubſtantiæ naturalis ponatur ſicut additum eſſentiæ eius uel ens extra illam naturam uel eſſentiam eius quia hic modus proprius eſt accidentibus, quæ eſſentiam perfectè non habent: unde oportet quòd in diffinitione ſua ſubſtantiam, uel ſubiectum recipiant, quod eſt extra genus eorum patet ergo quòd eſſentia comprehendit materiam, & formam

Hic ponitur ſcđa concluſio negatiua talis. Eſſentia ſubſtātię cōpoſitę non eſt ſola forma. quā unica rōne probat ſic, Illud eſt eſſentia ſubſtātię cōpoſitæ, quod p eius diffinitionē ſignificat, ſed ſola forma per eius diffinitionem non ſignificatur: ergo ſola forma nō eſt eſſentia ſubſtantiæ cōpoſitæ. Maior eſt de ſe nota: minor probatur: quia diffinitiones naturales p hoc differūt a Mathematicis: qā iſtæ ſignificāt ſolā formā i. formā abſq; materia ſēſibili: nāles uerò ſignificāt formā, & mām ſēſibilē.

Sed ad hanc rōnē pōt dici ꝙ cū ſignificari p diffinitionē cōtingat dupliciter; uno mō, ut pars rei diffinitę; alio mō, ut ſubiectū rei diffinitæ, ſeu uelet eē ſſe diffinitā: p diffinitionē naturalē ſignificat: ſola forma ut res diffinita: & ideo qdditas eſt ſola forma: mā aūt ſignificat, ut qdditatē deferens.

Contra hāc rñſionē ſubiūgitur in litera talis rō, Illud qđ eſt pprium accidētibus ex īperfectione ſuæ eſſētię, nō cōuenit ſpecificis ſubſtātijs: ſed recipere in diffinitione aliqđ extra eſſētiā ſuā eſt pprium accidētibus ex īperfectione ſuæ eſſentię: ergo hoc nō cōuenit ſubſtātiis ſpecificis. Maior patet ex terminis: qđ n. eſt propriū alicui ex ſua imperfectione, nō cōuenit alteri habēti perfectionē oppoſitam illi imperfectioni. Minor habetur ex ſeptimo Met. tex. com. 13. 15. & 16.

Circa Maiorem nota, ꝙ licèt formæ partis, puta animæ, cōueniat & diffiniri per aliquid extra eſſentiam

ſentiã eius:ac per hoc iſtud uideatur eſſe nõ proprium accidentibus, ſed cõe eis,& formis partiũ: in rei tñ veritate propriũ eſt accidentiũ,en ꝙ diffinitio non eſt niſi rerum exiſtentiũ recta linea prædicamentali habentiũ ſpeciem completam,cũ diffinitio componatur ex genere, & differentia: ſola aut accidẽtia inter entia, & ſpecie completa ſunt per additamentũ diffinibilia:& ideo proprium accidentibus dixit eſſe tali modo diffiniri: vnde & anima diffinitur per aliud extra eſſentiam ſuam, ꝑ quãto participat de accidẽtis natura eſſe ī alio.

Eſſentia ſubſtantię cõpoſitę nõ eſt relatio inter materiã & formã, aut aliquid ſuperadditum cõpoſito.

Non etiam poteſt dici, quòd eſſentia ſignificet relationem quæ eſt inter materiam & formam uel aliquid ſuperadditum illis, quia hoc de neceſſitate eſſet accidens extraneum a re, nec per ea res cognoſceretur: quæ omnia eſſentiæ conueniunt, p formã.n. quæ eſt actus materiæ, materia efficitur ens actu & hoc aliquid; unde illud, quod ſuperaduenit non dat eſſe actu ſimpliciter materiæ, ſed eſſe actu talis, ſicut accidentia faciunt: ut albedo facit actu album unde quando talis forma acquiritur, non dicitur generari ſimpliciter, ſed ſecundum quid.

Hic ponitur tertia concluſio negatiua, Eſſentia ſubſtantiæ cõpoſitæ, non eſt aliqua relatio inter materiam, & formam, aut aliquid add.tũ cõpoſito ex materia,& forma: quam probat ex duabus rõnibus. Primò ſic, Omnis relatio media inter materiam,& formã & formã ſimiliter omne additũ cõpoſito ex materia & forma eſt accidens extraneũ ſubſtantiæ:nulla eſſentia ſubſtantię compoſitæ eſt accidens extraneũ:ergo. Minor eſt de ſe nota. Maior verò ꝓbatur, Omne adueniẽs enti ſimpliciter faciẽs formaliter ens tale eſt accidẽs extraneæ naturæ a ſubſtantia: oĩs relatio media inter materiã & formã, & oẽm additũ cõpoſito aduenient enti ſimpliciter, & faciunt ens tale: ergo omnia hmõi ſunt accidentia extraneæ naturæ à ſubſtantia cõpoſita. Huius proſyllogiſmi Minor declaratur: primò ex eo, ꝙ forma ſubſtantiali aduenient materiæ facit eſſe ſimpliciter, & hoc aliquid, vt dr̃ ſcd̃o de Anima, tex.com 2. declarabitur ſcd̃o ex eo, ꝙ generatio terminata ad formã ſubſtãlem eſt gñatio ſimpliciter. terminata uerò ad formã accidentalẽ, eſt gñatio ſcd̃m quid ut dr̃ 5. Phy. tex cõ. 7. cum.n. materia Socratis acquirit formã ſubſtãlẽ, tunc ſine additione dicitur Socrates fieri: acquiſita autẽ forma ſubſtantiali, cum magnitudinẽ acquirit, nõ dicitur Socrates fieri ſimpliciter, & ſine additione, ſed fieri magnus.

Secũda ratio eſt iſta, Nullũ additũ ut relatio illa media aut ut quomodolibet ſequens compoſitum ex materia & forma eſt propriũ principiũ à priori perfectæ notitiæ ſubſtantiæ compoſitæ: eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ eſt propriũ principiũ a priori completæ notitiæ eius:ergo. &c.

Boetius in lib. de duabus naturis, & una perſona Chriſti.

7. Met. com. 7.

Relinquitur ergo quòd nomen Eſſentiæ in ſubſtãtijs compoſitis ſignificat illud quod eſt ex materia & forma cõpoſitum & huic poſitioni ſonat verbum Boetij in commento Prædicamentorum. ubi dicit quòd Ouſia ſignificat compoſitum Ouſia enim apud Græcos idem eſt, quod eſſentia apud nos ut ipſemet in lib. de Duabus naturis fatetur. Auicenna autem dicit quod quidditas ſubſtantiarum cõpoſitarum eſt ipſa compoſitio formæ, & materiæ Commentator autem dicit ſuper ſeptimo Metaphyſicæ Natura quã habent ſpecies in rebus generalibus eſt aliquod medium, id eſt compoſitum ex materia, & forma. Huic etiam ratio concordat quia eſſe ſubſtantiæ compoſitæ non eſt tantum formæ nec tantum materiæ, ſed ipſius compoſiti: eſſentia autem eſt ſecundum quam res dicitur eſſe Vnde oportet ut eſſentia qua res denominatur ens. non tantum ſit forma, nec tantum materia ſed utrumque: quamuis huiuſmodi eſſe, ſuo eſſentia ſola forma ſuo modo ſit cauſa Sicut enim in alijs uidemus. quæ ex pluribus principijs conſtituuntur, quòd res denominatur ex altero illorũ principiorũ tantũ, ſed ab eo quod utrũq; cõplectitur, ut patet in ſaporibus, quia ex actione calidi digerẽtis humidũ cãtur dulcedo: & quia hoc mõ calor ſit cã dulcedinis, nõ tñ denominatur corpus dulce à calore. ſed à ſapore, q calidum & humidum cõplectitur.

Hic ponitur quarta concluſio affirmatiua: Eſſentia in ſubſtantiis compoſitis ſignificat cõpoſitum ex materia & forma, quam per locum a diuiſione concludit ex authoritate Boetii, Auic. & Commentatoris, ſeptimo Met. com. 27. & rõne tali probat. Id quo tanquam principio cõpleto denominante, ſubſtantia compoſita eſt ens, eſt compoſitum: ſed eſſentia ipſius ſubſtantiæ compoſitæ eſt id, quo tãquam principio completo denominãte ſubſtantiæ compoſitæ eſt ens: ergo eſſentia ipſius ſubſtantię compoſitæ eſt compoſita. Minor de ſe eſt clara. dicitur.n. & eſt Socrates ens ꝑ ſuam eſſentiã, quã habet. Maior uerò declaratur ſic: Qñcunq; aliqua res ex plurib. principiis cõſtituitur, nõ eſt talis ex altero eorũ, ut cõpleto principio, ſed ex cõplectente utrũq;: ſed ſubſtã cõpoſita eſt ens ex plurib. principijs cõſtitutũ .ſ. materia & forma: ergo non ex altero tanq̃ cõpleto principio, ſed cõplectente utrunq; eſt, & dr̃ ens. ſed id qđ cõplectitr̃ utrunq; eſt cõpoſitũ: ergo id, qđ ſubſtã cõpoſita tãquã cõpleto principio, denominãte eſſe, oportet eſſe cõpoſitũ. quod erat probandũ. Maior huius ꝓſyllogiſmi exẽplariter in ſaporibus declaratur in litera tanquam ex notioribus. & declaratio eſt manifeſta per ſe: qđ aũt dr̃, ꝙ ſola forma eſt cauſa eſſendi, itra patebit.

QVAESTIO IIII.

Num materia ſit pars quidditatis naturalis.

CIRCA prædicta dubitatur, an materia ſit pars quidditatis naturalis. In hac dubitatione tria faciam: primò ponam opinionẽ Com. 2. opin. S. Tho. tertiò reſpondebitur argumentis oppoſitis. Com. & opin.

Quò ad primũ Com. 6. Met. 28. 34. opinatur, materiam nõ eſſe partẽ quidditatis nãlis, ſed cadere in diffinitione rei nãlis, vt deferens illã quidditatem: adducit aũt in 34. cõ. ad hæc rõnem talem: Eſſentia rei eſt ſubſtã declarans rẽ quidditatiuè. materia nõ pertinet ad eſſentiã rei: minor colligitur ex primo Phy. tex. cõ. 69. ubi dr̃, ꝙ materia ſcd̃m ſe eſt ignota & per conſequens alicuius declaratiua non eſt. Ex com. uerò 21 põt elici talis rõ ad hoc: ſi quidditas hoĩs eſſet hõ cõpoſitus, ex materia & forma, tũc quidditas hoĩs haberet quidditatẽ: & ſic quidditatis eſſet quidditas: qđ eſt falſum. Tenet cõſequẽtia, quia quæcunq; ſunt idẽ, quicquid habet unum, habet reliquũ: ſi ergo quidditas hominis & homo cõpoſitus ſunt idẽ, cũ hõ cõpoſitus habeat quidditatem, ſequitur ꝙ quidditas hominis habeat quidditatẽ. Hanc eandẽ poſitionem vr̃ docere Ariſt. 7. Met. tex. cõ. 34. expreſſè dicens materiam non eſſe partem quidditatis: & ſecundo Phy tex. com. 28. partes diffinitionis in genere cauſæ formalis collocans. Vnde & 10 Met. tex. comm. 25. dicit quòd mas & fœmina non uariant ſpeciem, quia ſunt differentiæ materiales.

Idem etiam perſuaderi poteſt ex conſequentibus materiam: materia enim eſt cauſa corruptionis, diſtinctionis, ſuppoſiti à natura, ſenſibilitatis & ſimilium, quorum oppoſita conueniunt quidditatibus: ſunt enim eſſentiæ rerum ingenerabiles, incorruptibiles, inſenſibiles, & huiuſmodi. Hæc de primo.

Quò ad ſecundum S. Tho. 6 Met. ſupra tex. com. 33. & prima parte qõ. 75. art. 4. & hic tenet materiam eſſe partem quidditatis ſubſtantiæ naturalis: Lect. 9 probat hanc concluſionem tribus rationibus quarum duæ in litera poſitæ ſunt. Tertia uerò eſt iſta. Quicquid de eſſentia omnium indiuiduorum contentorum ſub ſpecie, uniuerſaliter conceptum eſt de eſſentia ſpeciei: iſta eſt uera pro tanto, quia aliter eſſentia ſpecifica non prędicaret eſſentialiter totam eſſentiam indiuidui: ſed materia eſt de eſſentia omnium indiuiduorum naturalium:

ergo materia uniuerſaliter accepta eſt de eſſentia ſpeciei, & ſic non cadit in ſpeciem, ut deferēs ipſam, ſed ut pars eſſentialis.

Ad primam rōnem in litera factam dicunt aduerſarij, ꝙ ꝓpriū eſt accidētibus diffiniri per additamentum alterius generis: & hoc nō conuenit ſubſtantijs: ſed diffiniuntur ſubſtantiæ per additum ſui generis: materia.n.eſt in eo genere, in quo eſt quidditas delata.

Contra, ergo nulla eſt dſia inter diffinitionem formę partis, & diffinitionem formæ totius, niſi fortè ſecundum modum ſignificandi, cum vtraqꝫ per additum ſui gn̄is diffiniatur: & ſic eadem erit diffinitio animæ & uiui: & tunc ſicut nullum genus prædicamenti ſubſtantiæ ponitur in diffinitione animæ: ita nullum ponetur in diffinitione viui, & ſic de alijs: quod eſt manifeſte falſum.

Confirmatur S. Tho. poſitio adhuc tripliciter. Primò ſic, In omni obiecto quidditatiuè ſumpto, cui conuenit aliqua paſſio adæquata, oportet inueniri intriſecè cauſam illius paſſionis: ſed corpꝰ contrarietati ſubiectum quidditatiuè ſumptū eſt ſubiectum, cui conuenit corruptibilitas per modū paſſionis adęquatæ: ergo in corpore contrarietati ſubiecto quidditatiuè ſumpto oportet intrinſecè inuenire cām corruptibilitatis: & talis cā non eſt niſi materia: ergo, &c. Maior eſt de ſe nota: ꝗa paſſio fluit ab intrinſecis principijs quidditatis: aliter non conueniret ei ſecundum quòd ipſa. Minor ex eo manifeſtat, ꝙ corruptibilitas primo cōcluditur de corpore contrarietati ſubiecto. Quod autem cauſa corruptibilitatis ſit materia, clarum eſt, apud Commentatorem maximè.

Secundò ſic, Id quod eſt pars humanæ naturæ eſt pars quidditatis humanæ: quia natura & quidditas ſunt idem: ſed materia eſt pars naturę humanæ: ergo, &c. probatur Minor, ex eo ꝙ materia eſt nā ſcdo Phy. tex. com. 1. Et ſi nō eſt pars, opoꝛtet ꝙ in Socrate ſint duæ naturæ nō partiales: ꝗa non ſunt partes alicuius naturæ: qđ eſt impoſſibile. Tertiò declaratur hanc fuiſſe mentē Ariſt. 1. ex octauo Met. tex. cō. 15. & 16 ubi aſſignat cām, quare diffinitio compoſitorum eſt una: quia exactu & potentia natū eſt fieri vnum. quidditates āt ſimplices ſeipſis, inquit, hn̄t vnitatem ſtatim, eo ꝙ formæ tm̄ ſint ex quibus hr̄, ꝙ ſi eſſentia ſubſtantiæ compoſitę eſſet ſola forma, non oportet Ariſ. aſſignare cauſam ꝑꝑ quid ſit una: forma.n. ſeipſa eſt una: ſed quia eſt compoſita, ideo dixit ꝙ unitatem habet, ex eo ꝙ altera pars eſt actus, altera potentia. Similiter 9. Met. tex. vltimorum commentorum dicit, ꝙ in quidditatibus compoſitorum accidit error, non autem in quidditatibus ſimpliciū propter multitudinem partium: ex quibus ſunt compoſitę illæ quidditates, vnde ex earum compoſitiōe error accidere poteſt: qui in ſimplicibus, cum careant partibus, locum non habet: ex quibus apparet ipſum opinari eſſentiam compoſiti eſſe compoſitam, & non ſimplicem: & quòd quidditas ſubſtantiæ materialis differt à quidditate ſeparata, ex eo ꝙ iſta eſt eſſentialiter ſimplex: illa verò eſt eſſentialiter compoſita. Hæc de Secundo.

Quò ad tertium dicendum eſt ad rōnes in oppoſitum: ad quarum primam negatur Minor: licèt enim materia ſecundum ſe, ideſt, ſolitariè ſumpta ſit ignota: adiuncta tamen & ſubtracta tali formę ſpecificæ, ſiue genericæ, declaratiua eſt alterius.

Ad ſecundam negatur conſequentiā: ad cuius probationē dr̄, ꝙ Maior illa pōt intelligi dupliciter. Vno modo ſic. Quæcunque ſunt idem realiter, quicquid realiter coniunctum eſt uni, eſt & realiter coniunctum alteri: & ſic conceditur: ſed non eſt contra nos. Alio mō ſic, Quæcunque ſunt idē realiter, quicquid prædicat de uno, prædicat de altero: & hoc modo, eſt falſa. Aliquid.n. conuenit vni ut diſtincto ſcd̄m rōnem ab altero, qđ nō conueniat alteri: ſicut in propoſito habere quidditatem conuenit homini, ut diſtincto à ſua quidditate ſecundum rationem: diſtinguitur enim ab illa, ut habens ab habito: & quia ſic oportet diſtinguere illam Maiorem in propoſito, ideo argumentum non procedit.

Ad id quòd additur ex Ariſt. dr̄, ꝙ ſeptimo Metaph. non remouet materiā à quidditate: ſed materiam particularem & eas partes, quę per accidens ſe habent ad ſpēi intellectū, ut manus & pedes: uerbi gratia ab hominis rōne, & has carnes & hæc oſſa. Quòd autem partes diffinitionis in gn̄e cauſæ formalis collocentur, non eſt contra id qđ dicimus. Meminiſſe.n. oportet, quòd omne ſuperius ſe habet, ut formale reſpectu inferioris: ut ibidē ab Ariſt. hr̄. Maſculus quoque & fęmina etſi non differant ſpecie in gn̄e animalis, ſicut album & nigrum, differunt tn̄ ſpecie in genere ſexus, cuius dſia ad genus animalis per accidens ſe hn̄t, & ex parte materię. & propterea in illo genere nō cauſant diuerſitatem ſpecificam.

T.c.34.& 37.

Secundo phy.T.c. 28.

Ad vlt. confirmationem de paſſionibus materiæ dr̄, ꝙ illa ſequuntur materiam particulariter exiſtentē: & non ſequuntur materiam abſtractā à ſingularib. quæ eſt pars quidditatis ſpecificæ: & ideo non oportet illa in eſſe quidditati, nec oportet materiam remoueri à quidditate propter hoc quòd illorum oppoſita quidditati inſunt.

Sed quia indiuiduationis principium eſt materia, ex hoc fortè videtur ſequi, quòd eſſentia, quæ complectitur in ſe ſimul & formam, ſit tantum particularis & non uniuerſalis: ex quo ſequeretur uniuerſalia diffinitionē non habere, ſi eſſentia eſt id, quod per diffinitionē ſignificatur.

In hac tertia parte huius capituli obijcit contra quæſitā cōcluſionē ſic, Id qđ cōprehendit in ſe mām intrinſecè eſt particulare: eſſentia ſubſtantiæ cōpoſitæ cōprehendit in ſe mām intrinſecè: ergo eſſentia ſubſtantiæ eſt particularis: ergo nō datur eſſentia ſubſtantię cōpoſitæ uniuerſalis: qđ eſt falſum. Et vlterius ſequit, ꝙ uniuerſalia nālia nō ſunt diffinibilia: ꝗa rerū nāliū non niſi eſſentię ſunt diffinibiles: eo ꝙ diffinitio ſignificat eſſentiā rei: eſſentię aūt nāliū, vt deductum eſt, particulares ſunt. Maior probatur ſic, Quod hēt in ſe actu intrinſecè principiū indiuiduationis, eſt particulare: habens intrinſecè materiam habet in ſe principiū indiuiduationis, quia materia eſt principium indiuiduationis: ergo, &c.

Et ideo ſciendum eſt ꝙ materia non quomodolibet accepta eſt principiū indiuiduationis ſed ſolū materia ſignata. Et dico materiā ſignatā quæ ſub certis dimenſionibus conſideratur. hæc autē materia in diffinitione hoīs inquantum homo non ponitur ſed poneretur in diffinitione Socratis ſi Socrates diffinitionē haberet: in diffinitione autē hominis ponitur materia non ſignata: non n. in diffinitione hominis ponitur hoc os, & hæc caro, ſed os & caro abſolute, quæ ſunt materia hominis non ſignata.

Hic reſpondet obiectioni, deſtruendo Maiorem cum ſua probatione, dicens, ꝙ materia dupliciter accipitur: ſignata ſcilicet & non ſignata: ſignata eſt Principium indiuiduationis, non ſignata ponitur pars eſſentiæ ſpecificæ: ſignata poneretur in diffinitione Socratis ſi diffiniretur; nō ſignata ponit in diffinitione uniuerſaliū.unā & patet uniuerſalia diffiniri, & tamen materiam includere, ſed nō ſignatam, quæ particularitatis eſt principium.

QVAESTIO. V.

Num materia ſit principium indiuiduationis.

Circa hanc partem dubitatur An materia ſit principium indiuiduationis. In hac quæſtione ſunt ſex agenda. Primò declarabitur titulus: ſecundò ponetur opinio Scoti: tertiò impugnabitur: quartò ponetur opinio S.Tho. quintò arguet cōtra illā: ſextò rn̄debitur argumētis in oppoſitū.

Quò ad primum notā, ꝙ cum de principio indiuiduationis agitur, cum indiuiduum duo dicat, ſcil eēt indiſtinctum à ſe & diſtinctum ab alijs, nihil aliud quæritur niſi per quid primò naturæ ſpeci-

ſpecifica reddatur incommutabilis:ita ꝙ repugnet ſibi cōicari pluribus:vt ſuperius inferiorib. cōicatur, atq; per quid hoc indiuiduum primò diſtinguitur realiter ab aliis eiuſdem ſpeciei. Duo ergo q̃runtur concurrentia ad indiuiduationem, ſ. quo (primo) natura ſpecifica reddatur incommucabilis, & quo (primo) realiter diſtinguat ab aliis eiuſdem ſpeciei. Et aduertas bene ſingulas partes tituli, quas declarauimus, quia aliquos in hac parte errare inuenio. Agitur.n. hic de incommunicabilitate, quę opponitur cōicationi reali, & non de incōicabilitate, quæ opponitur cōicationi formæ: hanc enim nullus dubitat primò conuenire materię. Et ſimiliter agitur hic de diſtinctione reali indiuiduorum ſub eadem ſpecie, quæ non eſt, niſi inter entia realia, & non de diſtinctione qua Socrates viuus, & Plato mortuus diſtinguuntur. Aduertendo ſemper, ꝙ non loquimur, nunc niſi de indiuiduatione ſubſtantiarum materialium. Hęc de primo.

Quò ad ſecundum, Scotus ſecundo ſen. diſt. 3. q. 6. opinatur, ꝙ natura ſpecifica indiuiduatur per quoddam poſitiuum per ſe contrahens illam, & faciens unum cum illa:ita ꝙ illud poſitiuum, nec eſt materia, nec forma, nec compoſitum:ſed eſt modꝰ omnium, ſeu ultima realitas materiæ, formæ & cōpoſiti, eadem illis realiter:& ſic apud eum de principio indiuiduationis ponitur talis concluſio. Principium indiuiduationis non eſt materia, nec forma, nec quantitas:ſed proprietas indiuidualis, ſcilicet hęccheitas.

Huius concluſionis probationes, quò ad tres primas partes, nunc omitto, poſtmodū quātum ad ꝓpoſitum ſpectat adducendas. Pro quarta arguitur ſic, Vnitas ſequit̃ entitatem, & proportionaliter loquendo, eodem.n.modo res eſt ens & una. igit̃ vnitas ſimpliciter vltima, ſ. numeralis, ſeu indiuidualis, ſequitur entitatem indiuidualem. ſed clarū eſt, ꝙ entitas illa indiuidualis non eſt aliquod eorū, q̃ ſunt actu in ſpecie, nec aliquod accidens: cum oīa accidentia ſint poſt. ergo eſt proprietas indiuidualis, indiuiduorum. ſ. conſtitutiua:& arguatur ſic. Illud ad quod primò ſequitur vnitas numeralis, eſt principium indiuiduationis: proprietas illa ſeu hęccheitas eſt id, ad quod primò ſequitur unitas numeralis. ergo hęccheitas eſt principium indiuiduationis. Maior patet:quia vnitas proportionaliter ſequitur ens. Minor probatur:quia unitas numeralis non ſequitur quidditatem, ut patet: nec ad aliquod accidens, cum præcedat totum genus accidentium.

Secundò ſic, Oīs dr̃ia differentium reducitur ad aliqua primò diuerſa: alioquin non eſſet ſtatus in differentib. ſed indiuidua ꝓpriè differūt. ergo eorum dr̃ia reducitur ad aliqua primò diuerſa. hæc non ſunt naturæ ipſorum, nec priuationes, nec accidentia aliqua. ergo ſunt hęccheitates. probatio huius ultimi aſſumpti, quò ad tertiam partem, quia ſi dr̃ia indiuiduorū reducitur ad aliquod accidēs, maximè reducit̃ ad quantitatem:ſed hoc non. Qđ ſic patet:quærat̃.n. per quid hęc quantitas, & illa quantitas differant, non ſeipſis:ſic.n. ſpecificè diſtinguerentur aliquo alio, puta ſitibus. Sed hoc nō poteſt eſſe:quia aut diſtinguuntur ſitu, qui eſt ſpāle prędicamentum:& hoc non, quia ille eſt poſterior, quantitate aut ſitibus, quia eſt dr̃a quantitatis, & hoc nō:quia quæritur per quid illi ſitus diſtinguūtur, aut ſeipſis: & hoc non poteſt dici: quia ſeipſis non ſunt hi, aut aliquo alio, & ſic in infinitū. Et ꝓpterea cum ſitus, qui eſt dr̃ia quantitatis integretur ex cōtinuatione, & permanentia partiū, idē eſt dicere, hæc quantitas differt ab illa ꝑ ꝑ aliū ſitū, & ꝙ hęc quātitas differt ab illa q̃titate ſeipſa.

Tertiò ſic, Id quod ſe toto primo conſtituit aliquod ſingulare in ſua entitate ſingulari, & unitate conſequente talem entitatem, ei ſe toto primo repugnat diuidi diuiſione oppoſita illi unitati: & conſequenter eſt principium indiuiduationis. ſed ſola proprietas indiuidualis, ſeu hęccheitas eſt huiuſmodi. ergo, &c. Maior patet ex terminis: Minor eodem modo probatur, ut ſupra. Hęc de ſecundo.

Quò ad tertium arguitur contra opinionē Sco. dupliciter. Primò ſic: Oīs actus ſingularis præexigit potentiam ſingularem, quam actuat: ſed hęccheitas eſt actus ſingularis: ergo pręexigit potentiam ſingularem, quam actuat: ſed illa potentia eſt natura, ſeu natura ipſius indiuidui: ergo natura indiuidui eſt ſingularis ante aduētum hęccheitatis: & ſic hęccheitas non eſt principium indiuiduationis. propoſitiones aſſumptæ oēs ſunt Sco. in hac materia & maior, quæ tñ probatur ex doctrina Ariſt. 2. Phyſ. tex. comm. 38. ubi docet comparationes cauſarum, vnde ſicut forma particularis pręexigit materiam particularem: & ſic actus potentiam: Si dicatur, ꝙ hoc eſt uerum, ubi actus potentia diſtinguuntur realiter, eo ꝙ tunc potētia realiter recipit actum: hoc non obſtat: eo ꝙ ſecundum Sco. qñ aliqua duo adunantur realiter, eundē ordinem ex natura rei retinent, quem haberent ſi eſſent diſtincta realiter. cum ergo actus ſingularis ſi diſtinctus eſſet realiter, ex natura ſua præexigeret potentiam ſingularem: oportet, ꝙ & nunc hoc idem exigat, cum ordo idem ſeruetur.

Contra Sco. exiſtimatio nem.

Secundò ſic, Illa quæ ſunt principia indiuiduationis, ſunt ſeipſis primò diuerſa: hęccheitas Socratis & Platonis non ſunt hmōi: ergo. Maior eſt Scoti, minor probat̃, Id qđ cōuenit magis cū vno, quàm cum alio, non eſt primo diuerſum ab eo, cū quo magis conuenit: ſed hęccheitas Platonis magis conuenit cum hęccheitate Socratis, quā cum hęccheitate Albedinis: ergo hęccheitates Platonis, & Socratis non ſunt primò diuerſæ. Maior ꝓ ſyllogiſmi, patet ex terminis. primò.n. diuerſum ab alio non conuenit cum illo. Minor probatur dupliciter: primò, quia hęccheitas Socratis & Platonis conuenit in ſpecie: hęccheitates Socratis, & albedinis differunt genere. Secundò, quia illa magis conueniunt quæ magis aſſimilantur: magis autem aſſimilātur quæ ſunt magis comparabilia: hęccheitates aūt Socratis, & Platonis ſunt comparabiles magis quam hęccheitates Socratis & albedinis: ſicut vł res eiuſdem prædicamenti ſunt magis cōparabiles, quàm res diuerſorum ꝑdicamentorum.

Tertiò ſic, Quod conuenit, & repugnat alteri indiuiduo eiuſdem ſpeciei præexigit neceſſariò ipſorum diſtinctionē: proprietas indiuidualis, puta Sorteitas, conuenit Socrati, & repugnat Platoni eiuſdem ſpeciei indiuiduo: ergo proprietas indiuidualis præexigit diſtinctionem Socratis à Plat. & ſic ꝓprietas indiuidualis non eſt id, quo primo Socrates diſtinguit̃ a Plat. Concluſio eſt falſa ſcđm Sco. ꝓceſſus eſt bonus. ergo altera præmiſſarū eſt falſa: utraq; aūt eſt ſua. ergo uino falſus conuincit̃: & Maior quidē hr̃ a Scoto in quolibet. q. 2. Minor aūt eſt ſua concluſio, quam nunc impugnamus.

Quartò oſtendo hanc poſitionem contradicere Peripateticis. Ab Ariſt. & Com. 12. enim Metaph. tex. com. 42. fit hęc conſequentis, Primum cęlū, id eſt primum principiū eſt unum ſpecie, & plura numero: ergo habet materiam. quæ cōſequentia nulla eſſet, ſi proprietas indiuidualis poſſet diſtinguere indiuidua eiuſdem ſpeciei.

Gloſſam autem Scot. intelligentis per materiā indiuidualem proprietatē, deſtructiuā eſſe textus, apparet ex Commentatore ibi dicente, Oē quod eſt vnum in ſpecie, & plura in numero, habet materiam: ſed iam declaratum eſt, ꝙ principiū cœli non habet materiam. ex quibus verbis apparet, ꝙ de illa materia loquitur, quam declarauit non eſſe in primo principio. Apparet aūt in text. Com. 30. expreſſè declaraſſe motorem cęli non habere materiam ad ubi, & ad eſſe, & nullam feciſſe mentionem de proprietate indiuiduali. Apparet quoque fictio illius gloſſæ ex 3 Metaph. tex. com. 11. ubi dicitur, ꝙ omnis multitudo, aut eſt rerum differentium

tium ſecundum formam, aut ſcđm quantitatem, quod idem habes in commentatore in primo Phyſicor. comm. 6.

Nec admittenda eſt gloſſa Antonij Trombettę, ꝙ intelligitur concommitanter. Eodem. n. modo, & vniformiter debet teneri ly Secundum in primo membro, & in ſecundo: in primo aũt notat cauſalitatem. ergo & in reliquo. Deprehendi quoq; poteſt eſſe puram fictionẽ nouam hanc de hęccheitatibus inuentionem, ex primo cęli textu com. 92. & 93. vbi unitatem, & pluralitatem indiuiduorum in eadem ſpecie, in rebus materialibus non, niſi ex materia, aſſignant Ariſt. & Com. Hęc de tertio.

Quò ad quartum opinio S. Th. poſita ab eo hic, & in multis alijs locis eſt, ꝙ materia ſignata eſt principium indiuiduationis.

Circa hanc concluſionem aduertendum eſt, ꝙ Thomiſtæ inter ſe differunt, & conueniunt. Cõueniunt in hoc omnes, ꝙ ad indiuiduationẽ duo concurrere debent, materia & quantitas. Differunt autem, quia aliqui tenent, ꝙ aggregatum ex materia, & quantitate ſit intrinſecum indiuiduationis principium materia dante incommunicabilitatem, ſiue in diſtinctione in ſe, quantitate dante diſtinctionem ab alijs: & tale aggregatum dñt eſſe materiam ſignatam. Alij verò longe melius ſentiunt dicentes, ꝙ principium intrinſecum indiuiduationis & quò ad incõicabilitatem, & quò ad diſtinctionẽ ab alijs eſt materia ſignata, non materia quanta; ſeu aggregatum ex materia, & quantitate. Et cum hoc iudicio meo ſit doctrina S. Th. vera, vt oſtẽdatur, ideo hanc declarare uolumus, & tueri: declarãdo primò quid importet materia ſignata; ſecũdò excludendo primam expoſitionem Thomiſtarum: tertiò probando concluſionem intentam.

Materia ſignata nihil aliud eſt quàm materia capax huius quantitatis, ita ꝙ non illius: hæc namq; materia eſt pars intrinſeca Socratis de diffinitione eius ſi diffiniretur. Imaginandum eſt. n. ꝙ agẽs particulare, puta hoc ſemen continuè appropriat materiam ad formam inducendam hoc modo, ꝙ ſicut ſemen humanum appropriat materiam ad animam, ita hoc ſemen ad hãc aiam: vnde cum in primo inſtanti generationis Socratis, quod eſt primũ eſſe Socratis, & primũ non eſſe formæ præcedentis, & accidentium primo ordine naturæ fiat particulare compoſitum: deinde naturali ordine ſequuntur oĩa accidentia (in via noſtra) in illo priori ſm naturam: quo compoſitum particulare terminat per ſe primò generationem: materia quæ eſt pars intrinſeca eius, ſ. Socratis, ita eſt appropriata ipſi Socrati ab agente particulari, ꝙ non eſt capax alterius quantitatis, quàm eius, quam Socrates ſibi determinat; oĩum enim natura conſtantiũ determinata eſt ratio magnitudinis, & augmenti, vt dr̃ 2. de Anima ex comm. 4. & talis materia vocatur materia ſignata. Nihil ergo addit materia ſignata ſupra materiam, niſi capacitatem huius quãtitatis, ita ꝙ non illius. Capacitas aũt materiæ reſpectu huius quantitatis, nihil aliud eſt quàm potentia receptiua huius quantitatis, ita quod non illius: potentia autem receptiua, nihil realiter diſtinctum in recto dicit: ſed addit aliquid reale diſtinctum ſm rationem tñ a materia. Sicut materia propria, nihil addit ſupra materiam realiter diſtinctum ab ipſa: dicit tñ aliquid reale in materia. quod non explicat materia ſm ſe: materia enim ſignata non eſt diffinibilis, niſi per hanc quantitatẽ ſi diffiniretur: ſicut propria potentia non, niſi per proprium actum diffinitur, ut dr̃ 3. Phyſicor. textu comm. 10. Materia autem ſecundum ſe hanc quantitatem in ſua diffinitione non exigit; vnde materia propria indiuidui, & materia ſignata, & materia ſub certis dimenſionibus, idem important: & propterea S. Tho. non dixit materiam ſignatã materiã cum certis dimenſionib. ſ. ſub certis dimẽſionibus: & alibi dicit, ꝙ ſicut materia in ordine ad formas generales, puta formam totalem, & partialem diſtinguit genericè corpora cęleſtia ab inferioribus: ita materia in ordine ad hanc, vel illam quantitatẽ diſtinguit numeraliter in reb. materialibus. Materia igit ſignata non dicit aggregatũ ex materia, & quãtitate, ſed materiã in recto ſignificat; quantitatem vero in obliquo: ſicut potẽtia materiæ ſignificat mãm in recto; in obliquo uerò actũ, quẽ reſpicit, eo ꝙ non, niſi ꝑ actũ eſt diffinibilis. Et ſic manifeſtũ ẽ qd̃ importet materia ſignata.

Quòd aut Thomiſtæ alij non conuenienter exponant, ſic declaratur, Idem eſt principium diſtinctiuum indiuidui à ſpecie, & ab altero indiuiduo eiuſdẽ ſpeciei: ſed materia non quanta, ſed ſic ſignata modo præexpoſito eſt principiũ intrinſecè diſtinctiuũ indiuidui a ſpecie: ergo non materia quanta, ſed materia ſignata eſt principiũ intrinſecè diſtinctiuum indiuidui ab altero eiuſdẽ ſpeciei indiuiduo. Minor ab eis conceditur: & eſt S. Tho. Trac. de pricipio idiuiduationis. expreſſè in tractatu ꝙ de principio indiuiduationis uocatur, ꝙ ſcđm ueritatem, & antiquũ titulũ vocatur de Potentijs cognoſcitiuis: ut habet in Bibliotheca ſummi Pontificis, in qua ſola tractatum illum completũ vidi: eſt. n. trũcatus ille, qui cõiter hr̃. Maior vero non, niſi voce a proteruis negari poſſe vr̃: vr̃ nanque uerum videmus, ꝙ qñcunque aliquid cõe diuiditur in plures partes ſubiectiuas, per idem differunt inferiora inter ſe, & a ſuperiori: ſicut per idem homo differt ab animali, & a Leone, ſ. differentia propria: vnde & Porphyrius c. de differẽtia. tres actus differentiæ dat, diuidere ſuperius, cõſtituere inferius, & diſtinguere conſtitutum a ſuperiori, & alijs comparibus. Probatur ergo hæc concluſio modo præexpoſito, ſ. Materia ſignata eſt intrĩſecum indiuiduationis principium: illud eſt intrinſecum principium indiuiduationis, cui primò repugnat cõicari pluribus per modum, quo uniuerſale cõicatur particulari: ſed materia ſignata eſt id, cui primò repugnat cõicari, ut uniuerſale particulari. ergo &c. Maior ab oib. conceditur. Minor uero probatur: ſed nota ꝙ minor duo includit in ſe; ꝙ materiæ ſignatæ repugnat cõicari pluribus: & quòd primò ei repugnat: primum horum ex ſe patet: materiam. n. capacem huius quantitatis tm̃, impoſſibile eſt plurificari. Scd̃m aut probatr̃, illud competit primò materiæ ſignatę, qd̃ circumſcripto quocunq; alio ſibi conuenit: & ipſa circumſcripta Te. co. 14 nulla alteri conuenit (ex primo Poſteriorum) ſed non cõicari pluribus, vt vl̃e particulari circumſcripto quocunq; alio exiſtente in ſubſtantia ſenſibili conuenit materiæ ſignatæ, & ipſa circumſcripta nulla alteri conuenit: ergo non cõicari pluribus primò conuenit materiæ ſignatæ inter oĩa, quę in ſubſtantia ſenſibili inueniuntur. Probatur minor, quò ad vtramq; ſui partem. quo ad primam ſic, Id quod materia ſignata præciſè ſumpta ſibi uendicat, ita quòd ſub eius oppoſito non eſt intelligibilis, conuenit ſibi circumſcripto quocunq; alio: patet iſta ex terminis. ſed incõicabilitas cõuenit materiæ ſignatæ præciſè, ut ſic accepta: ita ꝙ ſub eius oppoſito materia ſignata non eſt intelligibilis: nõ enim poteſt intelligi materia propria indiuidui cõicabilis. ergo incommunicabilitas conuenit materiæ ſignatę circumſcripto quocunque alio. Secũda pars minoris patet exemplariter: quia circumſcripta Socratis materia ſignata, ſeu materia propria, qd̃ idem eſt, certum eſt, ꝙ nõ remanet hic, neque forma eius remanebit hic, neque ipſa materia; ſi enim materiam propriam non habet per quid, erit per ordinem communium. Secundò probatur eadem concluſio ſic: Fruſtra fit per plura, Scd̃a r quod poteſt fieri per pauciora, & æquè bene, ſed abſque quibuſque alijs ex materia ſignata ſufficienter ſaluatur indiuiduatio ſubſtantiæ compoſitæ. ergo fruſtra adduntur quæcunque. minor ex dicendis apparebit: vbi ſolutis aduerſariorum rationibus, ſtabilis ac firma remanebit poſitio noſtra.

noſtra Et confirmatur, quia cum in ſubſtantia cõpoſita non ſint niſi materia & forma & compoſitũ ex his, & accidentia quęcunq; indiuiduo accidũt, nullam aliã intrinſecam cauſam habent, niſi aliqd horũ: & ſic ad inueſtigandã indiuiduationis cãm non oportet extra hoc vagari. Probat tertiò eadem concluſio authoritatibus Ariſt. & Com. ſupra inductis, quas non opus eſt repetere. Apparet q̃dẽ apud eos euidenter vẽm diſtinctionem aut ex formis, aut à quãtitate oriri. Eſt igitur materia ſignata intrinſecum indiuiduationis principium: quo intrinſecè (licèt particulariter) Socrates eſt hic. Dico at Particulariter: quia non arbitror materiã ſignatam eſſe ipſam indiuidualẽ proprietatẽ ſeu dfiam: ſed potius dfiæ indiuidualis eſſentiale principiũ. Opinor.n. ꝙ proportio materiæ ſignatæ ad proprietatẽ, ſeu dñam indiuidualem ſit, ſicut proportio aĩę humanę ad dñam hoĩs cõſtitutiuã: ſicut .n. aĩa intellectiua nõ eſt ipſa dña, pura rõnale, ſed id vnde ſumitur: ita materia ſignata non eſt ipſa dña indiuidualis: ſed id vnde ſumitur, & quod cauſat ipſam intrinſecè. Et ſicut homo eſt homo, & per rõnale tanquã per principiũ formale totale, & ꝑ aĩam intellectiuã tanquã per principiũ partiale intrinſecũ formale, à quo rõnale mendicat, & cauſatur, ita Socrates eſt hic per dñam indiuidualẽ, tanquã per totale quoddã denominans, qđ nihil aliud eſt, quàm gradus indiuidualis, ſicut dña ſpecifica eſt gradus ſpecificus, & per materiam ſignificatam per priorem cãm intrinſecam à qua ipſa indiuidualis dña mendicat. Vt ſic inter nos, & Sco. in hoc ſtet diuerſitas, ꝙ ipſi dñas indiuiduales abſq. eſſentiali dependentia à materia ſignata multiplicãt; nos aũt ſicut aĩal contrahere neſciremus ad hoĩem & bouem ſine formis partiũ, à quibus dñę contrahentes aĩal cauſant, ſic ſpeciẽ, puta hoĩem contrahere ad indiuiduũ non nouimus ſine materia ſignata quę eſt cauſa indiuidualium dñarum, & conſequenter primò principiũ indiuiduationis intrinſecũ. Moueor ad hoc dicendũ, quia teneo Socratẽ ſubſtantialiter ſumptũ in recta, ſ. linea prędicamentali ſub ſpecie eſſe vnum numero, non vnitate de prędicamento quãtitatis, ſed ſubſtantiali, quã neceſſe eſt antecedenti, cũ ſit entis paſſio ab indiuiduali gradu, quẽ ipſa indiuidualis dña importat. Et hoc an ſit de mente S. Doct. non cenſeat quiſquam, priuſquam legerit ipſum, & in compendio Theologię, c. 157. vbi vult Socratẽm eodem numero eſſe poſt reſurrectionẽ eius quantitate innouata, & in tractatu ſupradicto.

Ca. 157. de principio indiuiduationis, & 1.3.q.7 Quò ad quintũ arguitur cõtra concluſionẽ & dicta in ea à Sco. vbi ſupra. Primò ſic, Impoſſibile eſt aliquid dependens à poſteriori naturaliter, eſſe idem priori naturaliter, quia tunc eſſet prius, & non prius: ſed ſubſtãtia eſt prior naturaliter quantitate: igiẽ nihil cauſatũ à quãtitate ſiue qualitercunq. præexigens naturã quantitatis põt eſſe idẽ ſubſtantiæ: non igitur ſignatio iſta à quãtitate cauſata eſt eadẽ ſubſtãtiæ: ꝓbatio Maioris, Vbi eſt vera & realis identitas, licèt non ſit formalis, ibi impoſſibile eſt hoc eſſe, & illud non eſſe: quia tunc idẽ realiter eẽt, & nõ eẽt: ſed poſſibile eſt priꝰ naliter eſſe ſine poſteriori naliter: ergo multò magis abſq. eo qđ derelictũ eſt, vel cãtũ à poſteriori naliter.

Præterea, Id quod eſt neceſſaria conditio cauſæ in cauſando, non põt habere eſſe à cauſato: quia tunc cauſa, inquantũ ſufficiens ad cauſandum, eſſet cauſata a cauſato, & illud cauſatum eſſet cauſa ſui ipſius: ſed ſingularitas ſiue ſignatio ſubſtantiæ eſt neceſſaria conditio in ſubſtantia ad cauſandã quantitatem, quia cauſatum ſingulare requirit cauſam ſingularẽ. ergo impoſſibile eſt iſtã ſignationem ſeu ſingularitatem eſſe à quantitate.

Præterea, Quæro quid eſt quantitatẽ cauſare vel derelinquere talem modum ſeu ſignationem in ſubſtantia, ſi nihil ex hoc eſt, niſi quod præfuit quantitati, tunc non modo ſignatio eſt per quantitatem: quia tunc ſignatio ſubſtantiæ naturaliter præcedit ipſam quantitatem. Si autem aliquid aliud, quæro quomodo cauſetur à quantitate, & in quo genere cauſæ.

Præterea, Quare quantitas potius relinquat talem modum in ſubſtantia, quàm qualitas, non videtur ratio: quia ſicut qualitas in ſeipſa informat ſuperficiem, nihil relinquendo in ea: ita quantitas informat ſubſtantiam in ſeipſa, & non per aliam formam derelictam.

Pręterea, Quantitas iſta, quæ ad indiuiduationẽ concurrit, aut eſt quantitas terminata, aut interminata: nõ terminata, quia illa ſequitur formã in materia, & per conſequens ſingularitatem ſubſtãtiæ: quia ſicut ſubſtantia eſt cauſa eius, ut eſt terminata, ita hęc ſubſtãtia eſt cauſa eius, vt eſt hic terminata. Et confirmatur hoc, quia cum quantitas terminata varietur ſola rarefactione, idem indiuiduũ erit multis ſingularitatibus idem: quod eſt impoſſibile. Si autem interminata, contra: illa manet eadem ingenito & corrupto.

Pręterea, Si quantitas cõcurrit ad indiuiduationẽ, vt primò diſtinguẽs, oportet ꝙ in ſeipſa ſit primò diſtincta numeraliter ab alia: ſed iuxta tua ꝓpoſitio nõ eſt vera: illa ſ. Oĩs dña formalis eſt ſpecifica: quantitas.n. hęc & illa cũ ſint formę, differrẽt ſpecificè. Quòd ſi quantitatẽ excipias ab illa portione fundamentali ędificij ruinoſi, vnde probabitur, ꝙ differentia formalis ſit ſpecificã quæcunq; enim ratio fuerit adducta de forma, habebit locũ in quantitate, cum quantitas forma ſit.

Præterea, Tota latitudo prędicamenti ſubſtantiæ eſt prior cæteris prędicamentis. ergo cũ indiuiduum ſubſtantiæ claudatur in iſta latitudine, oportet ꝙ ſit intrinſecè cõpletũ abſq; dependentia à quantitate, q̃ eſt poſterior. Et confirmaẽ quia nihil reponitur in aliquo genere per aliqd, qđ ſit extra illud genus. Multa alia argumenta ſũt à Sco. & alijs: ſed quia cõcludit materiã ſolã vel quantitatẽ ſolam, vel aggregatum ex materia & quantitate nõ eſſe principium indiuiduationis, omiſi: nihil.n. contra nos. Omiſi prẹterea quæ indirectè cõtra poſitionẽ nſam eſſent, breuitati ſtudẽs. Hæc de quito.

Quò ad ſextum reſpondendũ eſt argumentis factis nũc, deinde alijs pro opinione cõtra inductis.

Ad primũ igitur iſtorũ dẽ, ꝙ falſa eſt Maior. Ad cuius euidentiã eſt notandum, ꝙ proportio materiæ ſignificatæ ad hanc quantitatẽ eſt proportio ad proprium actũ: vnde ſicut potẽtia materiæ eſt eadẽ realiter ipſi materiæ, & tñ dependet à forma, ita potẽtia ſeu capacitas materię reſpectu huius quantitatis, quę uocatur eius ſignatio, dependet à quantitate, & tñ eſt eadem materia. Et quia potẽtia eſt prior & poſterior, & naturaliter actu, prior eſt in genere cauſæ materialis, poſterior in ordine cauſę formalis: ideo ſignatio materiæ eſt prior quãtitate ordine cauſę materialis, poſterior aũt in ordine cauſę formalis. vnde vtroq; modo Maior eſt falſa, tam ſi intelligatur de priori & poſteriori ſ͠m genus cauſę materialis, q̃ ſi intelligaẽ de priori & poſteriori in ordine cauſę formalis. Aliquid.n. depẽdens à forma eſt idẽ realiter materię, & aliquid dependens à materia eſt idẽ realiter formæ, vt patet. Ad ꝓbationẽ primã qua dẽ, quia tunc eſſet prius, & non prius, dico quòd non eſt inconueniens in conuerſis generibus cauſarũ. Ad aliam probationem, qua dicitur, Vbi eſt vera & realis identitas, &c. negatur ſecunda propoſitio aſſumpta: non enim omne prius poteſt eſſe ſine poſteriori, vt aliàs oſtendetur.

Ad ſecundũ negatur Maior, cũ cauſatũ eſt cauſa ſuę cauſę in alio genere cauſę, ſicut in propoſito accidit: materia.n. ſignata eſt cauſa quantitatis in genere cauſę materialis; quãtitas eſt cauſa materię ſignatę in genere cauſę formalis, ut actus potentię. Et patet falſitas Maioris in exẽplo ſupra poſito. potẽtia.n. materiæ eſt neceſſaria cõdõ mãę

ad cauſandam formam:& tñ dependet à forma in genere cauſæ formalis. Ad probationem dr, ꝙ cauſa materialis ſm cauſalitatem ſuā dependet à ſuo effectu, ſ. forma: ſed nō inquantum eſt effectus ei', ſed in eo qđ eſt cã materiæ: cauſæ. n. ſunt ſibi inuicem cauſæ, vt dr 2. Phyſic. tex. com. 16 non ergo inconuenit cauſam in cauſando dependere à cauſato: nō vt cauſato, ſed vt cauſa eſt ſm aliud genus.

Ad tertium dr, ꝙ quantitatem cauſare talem ſignationem in materia nihil aliud eſt, quàm materiam eſſe ſub hoc agente factam capacem adeo huius quantitatis, quòd non illius, & ſic quantitas cõcurrit ad ſignationem materiæ vt actus: propter quem talis capacitas ſit. Agens verò vt efficiens illã: & talis ſignatio ſeu capacitas præeſt ipſi quantitati in genere cauſæ materialis, & non poteſt ex hoc inferri, Ergo non ſit per quantitatem: eo ꝙ ſit quantitate in genere cauſæ formalis, quæ ſicut & finis inter cauſas poſteriores ineſſe numeratur.

Ad quartum dr, quòd non ſolum quantitas tali modo ſignat materiam, ſed etiam qualitates propriè. Materia n. Socratis ita eſt capax harũ qualitatum, ꝙ non aliarum: ſed quia ſola quantitas immediatè recipitur in ſubſtantia, & ex ſola quantitate oritur radicaliter diſtinctio materialis, ideo ad propoſitum, materiam ſignatam, materiam ſub certis dimenſionibus, & non ſub certis qualitatibus dicimus.

Ad quintum dr, ꝙ quantitas illa quę ad indiuiduationem ut originalem non intrinſecum indiuiduationis principium concurrit, eſt quantitas terminata. Nec obſtat, ꝙ ſequatur formam: quia etiã forma ſequitur potentiam materiæ, à qua tñ cauſatur, & concedimus hanc ſubam eſſe cauſam materialem huius quantitatis: ſed econuerſo in genere cauſæ formalis hanc quantitatẽ eſſe cauſam huius ſignationis materiæ modo præexpoſito. Ad cõfirmationem Antonij Trombetæ dr, ꝙ quantitas terminata ad indiuiduationem cõcurrens nõ ſtat in indiuiſibili: ſed latitudinem habet: ſicut. n. quęlibet ſpecies naturalis determinat ſibi quantitatẽ maximam & minima infra quandam latitudinem: ita & quodlibet indiuiduum determinat ſibi hanc quantitatem infra tales limites, & non indiuiſibili vnde poteſt fieri rarefactio ſine eius (vt indiuiduatiua eſt) variatione: non. n. hic accipitur quantitas terminata punctualiter, ſed cũ certa latitudine.

Ad ſextum dr cõcedendo conſequentiã primã: ſed negando, ꝙ ex hoc ſequatur falſitas illius propoſitionis fundamentalis firmiſſimi ędificii. Peccauit n. arguens peccato maximo non diſtinguẽs inter drãm formalem, & formarum: oïs. n. drã formalis eſt ſpecifica; non aũt oïs drã formarum, ut dicit S. Tho. ſecundo contra Gentiles c. 81. aliogn forma huius ignis & forma illius ignis diſtinguerentur ſpecificè cum ſint formę, & differant, vnde linea mathematica diuiſa in partes, habet duo indiuidua. quælibet. n. pars lineæ eſt linea, & illa indiuidua ſunt formæ, & differunt: ſed non drã formali. Appellat aũt drã formalis, quæ eſt per principia quidditatiua. hęc. n. ſemper oritur à forma in eo ꝙ forma, qualis non eſt inter hanc lineã, & illam, cum ſit eadem utriuſq; quidditas. verùm arguentis error eſt valde puerilis, formæ, & differunt: ergo differunt formaliter: eſt monachus, & albus, ergo eſt monachus albus.

Ad vltimum negatur conſequentia: licèt. n. id qđ eſt in prędicamento ſubſtantiæ ſit prius ſimpliciter quodlibet alio prędicamento, tñ aliqua conditio (ſine qua indiuiduum, vt ſic, non eſt in prædicamento) poteſt eſſe poſterior in genere cauſę formalis, & alterius prædicamenti eo quòd cauſa formalis eſt poſterior in eſſe.

Ad confirmationem dr, quòd quodlibet prædicamẽtum complectitur per res ſui generis, ſi loquamur de his quæ ponuntur in prędicamentis, & de ratione reponendi ea in illis: non autem ſi loquamur de conditione rei repoſitæ in prędicamento. Socrates. n. non eſt niſi ſubſtantia, & ratio ponens ipſum in prædicamento eſt ſubſtantia: conditio autem indiuiduationis, ſine qua non eſt ratio reponendi ipſum in prædicamento, non inconuenit quod coexigat aliquod accidens, puta quantitatẽ.

Ad primum verò eorum, quæ pro oppoſita concluſione adducta ſunt, dicitur quod Minor eſt falſa: ad materiam namque ſignatam primò ſequitur vnitas numeralis.

Ad ſecundum dr, ꝙ drã indiuiduorum reducitur ad quantitates: quantitates autem differunt ſitibus proprijs qui ſunt dræ quantitatis. ſitus autẽ non ſolum integratur ex iſtis duobus. ſ. permanentia & continuatione partium: ſed ex his duobus cũ tertio ordine, ſ. partium in toto: vt docet Albertus in prædicamentis, c. de quantitate: per hoc. n. differt à ſitu ſpeciali prędicamento, qui dicit ordinem partium in loco: vnde ſitus in propoſito diſtinguuntur ſuis ordinibus partium in toto, qui ſunt de eorum ratione: ordines autem ſeipſis: in diffinitione. n. ordinis cadit diſtinctio: & ſic patet, ꝙ non eſt æquè dubium de his, ad quæ facimus reductionem, & de quantitatibus, & quòd non oportet quantitates propter hoc diſtingui formaliter: talis. n. ordo partium in toto vt materiale quid, eſt in ipſa quantitate, qđ in nulla alia forma inuenit.

Ad tertium Antonij Trombetæ dicitur, ꝙ minor eſt falſa: materia. n. ſignata, vt probatum eſt, eſt id, cui primò repugnat diuidi, vt vniuerſale in particularia: ratione enim repugnat eſſeitati.

CAPVT III.

Eſſentia generis, ſpeciei, & indiuiduorum quomodo tam abſolute quam primæ impoſitionis nominibus concepta diſtinguantur: quomodo item Genus, Species, Differentia, Diffinitio differant exponit: deinde quomodo Eſſentia ipſis indiuiduis comparetur declarat.

Patet ergo, quòd eſſentia hominis & Socr. non differunt, niſi ſecundum ſignatum & non ſignatum: vnde Commentator dicit ſuper 8. Met quòd Socrates non aliud eſt, quàm animalitas & rationalitas, quæ ſunt quidditas eius Sicut etiam eſſentia generis & eſſentia ſpeciei ſecundum ſignatum & non ſignatum differunt. quamuis alius modus deſignationis ſit vtrobique, quia deſignatio indiuidui reſpectu ſpeciei eſt per materiam determinatam dimenſionibus: deſignatio autem ſpeciei reſpectu generis eſt per differentiam conſtitutiuam, quæ ex forma rei ſequitur.

Com. [...] Eſſenti[...] gñris ſ[...] ciei, & [...] diuidu[...] diſtigu[...] tur ab[...] lutè cõ[...] derata[...] penes [...] gnatũ, [...] nõ ſig[...] tum.

Poſtquam determinatũ eſt quid ſit eſſentia ſubſtantiarum compoſitarum in communi, in hoc tertio capite intendens agere de drã eſſentiarũ cõpoſitarum inter ſe: cum eſſentiæ compoſitæ ſint tres, ſ. generica, ſpecifica, & indiuidualis, quinq; facit. Primò loquitur de drã earum abſolutè. Secũdò determinaturus de drã earum, vt ſubſunt primis intentionibus, & illarum nominibus, oſtendit quõ eſſentia generica differat à ſpecifica. Tertiò genus, ſpecies, differentia, diffinitio qualiter inter ſe differant declarat. Quartò excindit quandam dubitationem. Quintò aſſignat differentiam inter eſſentiam ſpecificam & indiuidualem.

Ad euidentiam dicendorum prænotandum eſt, quòd de eſſentijs poſſumus tripliciter loqui: primò de eis abſolutè abſque habitudine ad primas, vel ſecundas intentiones. Secundò de eis, vt ſubſunt nominibus primæ intentionis. Tertiò, vt ſubſunt nominibus ſecundæ intentionis: V. g. De natura humana contingit loqui ſm ſe, i. ſm ea quæ cõueniunt ſibi ratione ſui: contingit loqui de ipſa, vt ſtat ſub hoc nomine, Humanitas, & hoc nomine, Homo & ſimilibus: contingit & tertiò loqui de ipſa, vt ſtat ſub hoc nomine Species. S. Tho. ergo in prima huius c. parte loquitur de eſſentijs rerum primo modo; in toto verò reſiduo loquitur de eis

ſecundo

ſecundo modo ſumptis: in ſequenti autem c. de eis, tertio, modo acceptis ſermonem faciet: & hinc, ſi non vis decipi in hoc c. diligentiſſime notato. ponit igitur aſſignando differentiam inter eſſentiam genericam, ſpecificam, & indiuidualem ſecundum ſe ſumptas hanc concluſionem: Eſſentiæ, prædictæ non differunt, niſi ſecundum ſignatum, & non ſignatū: hoc ſic declaratur: Animalis hominis, & Socratis eſſentiæ propriè non differunt, niſi per hoc quia in rōne aialis cadit ſubſtantia aīata ſenſibilis abſq; determinatione eius ꝑ rōnale: in ratione autem hominis ponit̃ ſubſtantia animata ſenſibilis rōnalis: & ſic addit̃ ea deſignatio ꝑ dr̃iā: rō uerò Socratis ponit ſubſtāi: ſ animata, ſenſibilē: rōnalē in iſtis carn.b', & iſtis oſſibus: & ſic in ea additur deſignatio materiæ ꝙ non ponebat̃ in rōne hoīs: uñ abſolutē loquēdo, & ſm̃ ſuas rōnes ꝓprias apparet, has eſſentias, nō niſi ſm̃ ſignatū, & non ſignatum differre .i. ſm̃ explicitam incluſionē alicuius deſignationis, ſiue determinationis: & nō explicitā incluſionem illius, licet talis deſignatio nō uniformiter ſit in natura ſpecifica, & in natura indiuidui. determinatio.n. quā addit natura ſpecifica ſupra gñricā, eſt formalis eſſentialiter ſpecificans genus: utpotē à forma in eo, ꝙ forma ſumpta: determinatio aūt, quā natura indiuidualis ſupra ſpecificā addit, ē materialis, nō formaliter, ſed materialiter tm̃ diuerſitatem in ſpecie faciens, utpote ſumpta à materialis cōditionibus rei. Ex his habes ꝙ homo & humanitas, aīa & animalitas ſm̃ ſe, .i. naturas ſignificatas, nullo modo differunt, eadē oīno eſt rō naturæ ſignificatæ per hoīem, & humanitatem, ita ꝙ nulla deſignatione differunt, ſed ut poſt dicetur, differunt ut ſubſunt nominibus primæ intētionis. Quia uerò diſtinctio ꝑ ſignatū, & non ſignatū, non eſt diſtinctio realis: id dicit cō. 7. Met. cō. 10. ꝙ Socrates ſubſtantialiter ſumptus, nil aliud eſt quā animalitas, & rōnalitas, ꝙ ſunt ꝗdditas eius, Sorreitas enim quæ naturam Socratis nominat, eadē realiter eſt animalitati, & rōnalitati.

Hac autem determinatio uel deſignatio, qua eſt in ſpecie reſpectu generis, non eſt per aliquid in eſſentia ſpeciei exiſtens quod nullo modo in eſſentia generis ſit imo quicquid eſt in ſpecie, eſt etiam in genere, ut non determinatū. ſi enim animal non eſſet totum, quod eſt homo, ſed pars eius, non prædicaretur de eo: cum nulla pars integralis prædicetur de ſuo toto.

In hac ſecunda parte capituli determinat quomodo eſſentia generica differt à ſpecifica, ſecundum quòd ambæ ſtant ſub nominibus primæ intentionis, puta quomodo differant eſſentia hoīs, & eſſentia animalis ſub his nominibus, Hō & Animal, & intendit, quòd eſſentia ſignificata per nomen genericum, puta animal & eſſentia ſignificata per nomē ſpecificum, puta homo, nō differūt ꝑ hoc quòd eſſentia ſignificata per nomen ſpecificu includat aliquam determinationem, quæ oīno ſit extra rem ſignificatam ꝑ nomen genericum, ſed per hoc, quòd eſſentia per ſpeciei nomen importata includit actu deſignationem ſpecificam, ꝙ fit per differentiam eius conſtitutiuam, ſicut hō actu includit rationale: ponitur namque in eius diffinitione. Eſſentia uerò nomine generico ſignata cōfuſè, & indeterminatē importat deſignationē illā, ſicut aīal in potētia includit rōnale, ut dicit Porphyrius: unde aīal & uniuerſaliter oīs eſſentia generico noīe importata ut ſic, totum includit quod includit ſpecies: licèt non eodē modo. Et propterea ad poſitæ differentiæ declarationē ponit talem cōcluſionē; Genus dicit totū eſſe ſpeciei; quam ſic probat: Omne prædicatum dicit totum eſſe eius, de quo prædicatur: genus ꝑdicatur de ipſa ſpecie. ergo natura generica, puta aīal, dicit totū eſſe ſpeciei. Maiorem probat per hoc: quia nulla pars ꝑdicatur de ſuo toto. Vbi aduertendum eſt ꝙ hic ſermo uerus eſt de prędicatione in recto & directo, ſiue eſſentiali, ſiue denominatiua, & de parte,

In ca. de dfia.

in eo ꝙ pars, & nō de parte ut ſignificatur ꝑ modum totius: pōt.n. pars utroq; modo ſignificari ſicut materia ſignificatur ut pars rei (per ly Materia) ſignificat̃ aūt ut totū (per ly Materiale) his .n. modificata cōditionibus ꝓpoſitio illa .ſ. Nulla pars prędicat̃ de ſuo toto, nullā patit̃ inſtantiā: cū.n. dico, Homo eſt albus, ly Albus, cōfundit in ſe totū qđ eſt in hoīe: & ſimiliter cū dico. Hō eſt materialis, ly materialis, cōprehendit in ſe implicitē totū qđ eſt homo: & ſic cū dicit̃: Homo eſt animal, ly Aīal cōtinet implicitè totū qđ eſt homo, modo qui infra declarabitur: & ſic probandum eſt, ꝙ eſſentia generico nomine importata includit deſignationem ſpecificam: extra totum enim nihil eſt.

Hoc autem quomodo contingat, uideri poteſt, ſi inſpiciatur corpus ſecundum quòd ponitur pars animalis, & ſecundum quòd ponitur genus: non enim poteſt dici eo modo eſſe genus, quo eſt pars integralis: hoc igitur nomen, quod eſt corpus, multipliciter accipi poteſt: corpus enim ſecundum quòd eſt in prædicamento ſubſtantia, dicitur ex eo quod habet talem naturam, ut in ea deſignari poſſint tres dimenſiones: ipſæ autem tres dimenſiones deſignata ſunt corpus, quod eſt in genere quantitatis. Contingit autem in rebus ut quod habet unam perfectionem ad ulteriorem perfectionem pertingat: ſicut patet in homine, qui naturam ſenſitiuam habet, & ulterius intellectiuam. ſimiliter etiam & ſuper hanc perfectionem, quæ eſt habere talem formam: & ut in ea poſſint tres dimenſiones deſignari, poteſt alia perfectio adiungi. ut uita uel aliquid huiuſmodi. poteſt ergo hoc nomen Corpus rem quandam deſignare: quæ habet talem formam, ex qua ſequitur in ipſa deſignabilitas trium dimenſionum cum præciſione, ut ſcilicet ex illa forma nulla ulterius perfectio ſequatur: ſed ſi aliquid aliud ſuperadditur, ſit præter ſignificationem corporis ſic dicti: & hoc modo corpus erit materialis & integralis pars animalis. quia ſic anima erit præter id quod ſignificatum eſt nomine Corporis, & ſuperueniens ipſi corpori, ita quòd ex ipſis duobus. ſcilicet ex anima & corpore ſicut ex partibus conſtituitur animal. Poteſt etiam hoc nomen Corpus hoc modo accipi: ut ſignificet rem quandā, quæ habet talem formam ex qua poſſint in ea tres dimenſiones deſignari quæcunq; forma ſit illa, ſiue ex ea poſſit prouenire alia ulterior perfectio ſiue non: & hoc modo corpus erit genus animalis: quia in animali nihil eſt accipere quod in corpore implicitè non contineatur; non enim anima eſt alia ab illa forma per quam in re illa poterant deſignari tres dimenſiones: ideo quando dicebam quod corpus eſt quod habet talem formam, ex qua poſſunt deſignari tres dimenſiones in eo intelligebam quæcunque forma eſſet ille ſiue animo eſſet, ſiue lapideitas ſiue quæcunq; alia forma. & ſic forma animalis implicitè in corpore, ſiue in corporis forma continetur, prout corpus eſt genus eius.

Genus cōparatum ad ſpeciem concipit ut pars.

Quoniā declaratū eſt, genus cōparari ad ſpeciē, non ut eius partē, ſed ut totū: apetire intendit hoc quomodo res per genericū nomē ſignificata poſſit utroq; modo accipi, ut pars .ſ & totum: & primo in corpore tanq̃ notiori. deinde in animali, dicens quòd ex quo non poteſt eodē modo ſumpta res eſſe pars rei & genus eiuſdē (ut oſtenſū eſt) ſcire debes, ꝙ hoc nomen Corpus accipitur dupliciter: eſt enim æquiuocū ad corpus quod eſt res prædicamenti Subſtantiæ, & ad corpus quod eſt res prędicamenti Quantitatis. Corpus ut ſignificat rē prędicamenti Subſtantię importat naturā, ex qua nata eſt fluere trina dimenſio. Corpus uerò ut ſignificat rem prędicamenti quantitatis, importat ipſam trinam dimenſionem.

Immediate ſupra.

Iterum corpus qđ ſignificat rē ꝑdicamenti Subſtantiæ, de quo nūc eſt ſermo, accipitur dupliciter. Vno mō, ut ſignificat naturā illam ex qua nata eſt fluere trina dimenſio, cum præciſione oīs ſubſtālis ꝑfectionis ulterioris. Alio mō, ut ſignificat illāmet naturā abſq; ꝑciſione ulterioris ꝑfectionis ſubſtālis. Cauſam huius & ſimilium diſtinctionum aſſignat in littera, ex eo ꝙ res habēs aliquā ꝑfectionē ſubſtantialē, nō excludit à ſe aliquā aliā ulteriorē ſubſtantialem

ſtantialem pfectionem, ſicut homo ex eo, ꝙ hēt pfectionem ſenſitiuam, non excludit a ſe perfectionem intellectiuam: & ſimiliter corpus ex eo, ꝙ habet pfectionem corporeā, non excludit à ſe perfectionem uitalem: & ſic de alijs: cum.n. prior pfectio ſubſtantialis non excludat ſecundam & tertiā & manifeſtum ſit ēt. ꝙ non includit eas in actu: pt prior perfectio concipi, & ſignificari, & cum præciſione ſeu excluſione aliarum, & cum incluſione confuſa earū. Ex eo nanq;, ꝙ formaliter, nō includit alias, pōt præciſè concipi, & ſignificari. Ex eo verò, ꝙ coniunctionem cū alijs non excludit, pōt cū aliarū confuſa, & potentiali incluſione cōcipi, & ſignificari: vnde natura ſignificata p hoc nomē Corpus, qa non formaliter includit perfectionem vitalē, nec ſenſitiuā, nec intellectiuā, pōt cum pciſione harum horū concipi, & ſignificari: & qa non excludit adunationē eſſentialem ſui cū illis: iō pōt abſq; eorum præciſione concipi, & ſignificari, ut confusè, & determinatè includens oīa illa: colligit aūt ex textu triplex dfia inter hæc: differunt. n. primò in hoc, quia corpus primo modo dicit corporeitatem ſolam; ex qua nata eſt fluere trina dimenſio, & nulla ulterior perfectio: corpus verò ſecundo modo dicit formam quācunq;, à qua ſit corporeitas: ex qua nata eſt fluere trina dimenſio cū quacunq; alia perfectione. Secundò differunt, qa corpus primo mō eſt pars ſpeciei, eo ꝙ ſignificatum formale eſt præter, & extra ſignificatum eius: ſicut dfia rationalis eſt extra corporeitatem: ſunt enim in homine duo, perfectio, ſ. corporalis, quam præciſè acceptam patet non includere aliquo modo intellectualitatem; & perfectio intellectualis, quæ eſt altera pars: corpus verò ſecundo modo eſt totum reſpectu ſpeciei, eo quòd perfectio, ſeu forma formaliter importata per ſpeciem includitur in ſignificato corporis ſic accepti: ſignificat. n. quamcunque formam, à qua ſit perfectio corporea, & ſic anima intellectiua includitur in ly Quacunque. Tertio differunt, quia corpus primo modo non eſt in recta linea prædicamētali, ſicut nec quæcunque pars: corpus vero ſecundo modo eſt directè in prædicamento ſubſtātiæ, ſicut & quodlibet aliud genus.

Et etiam talis eſt animalis habitudo ad hominem. Si
Ad idē. *enim animal nominaret tantum rem realem, quæ habet quandam perfectionē ut poſſit ſentire, & moueri per principium in ipſa exiſtens, cum præciſione alterius perfectionis. tunc quæcunq; alia perfectio ulterius ſuperueniret, haberet ſe ad animal per modum partis, & nō ſicut implicitè contenta in ratione animalis, & animal non eſſet genus: ſed eſt genus ſecundum ꝙ ſignificat rem quandam: ex cuius forma poteſt prouenire ſenſus & motus, quæcunque ſit illa forma ſiue ſit anima ſenſibilis tantum, ſiue ſit anima ſenſibilis, & rationalis ſimul.*

Declarat hoc quoq; in hoc genere, ꝙ eſt animal pōt enim animal accipi, vt ſignificat formam, ex qua præciſè oriantur ſenſus, & motus, quibus animal à nō animali diſcernitur, ut dr primo de Anima, text. cōm. 19. poteſt ēt accipi animal, ut dicit formam quamcunq;, ex qua oriantur ſenſus, & motus non præciſè. & hic eſt genus: primo aūt modo eſt pars ſpeciei: unde homo eſt compoſitus ex aiali, & intellectiuo principio, tanquam ex ſuis partibus eſſentialibus, accipiendo animal primo modo, ſic enim extra ſignificatum eius eſt intellectiua natura: animal uero ſecundo modo eſt totū reſpectu hominis implicitè includens ſpecificas perfectiones: cum enim ſic dico, animal dico, habens naturam ſenſitiuam indeterminatè, relinquendo p quā formā habeat ſenſitiuam naturam: & ſic implicitè includuntur oēs formæ ſpecificæ: hī enim natura ſenſitiua non, niſi per formam hoīs, leonis uel bouis, &c. Ex his patet differentia inter eſſentiam genericam, & ſpecificam, ut ſubſunt noībus generico & ſpecifico primæ intentionis, quia ſcilicet differunt ſicut includens implicitè & includens explicitè illam et.

Si igitur genus ſignificat indeterminatè id totum quod eſt in ſpecie (non.n ſignificat tantum materiam) ſimiliter etiam differentia ſignificat id totum quod eſt in ſpecie, & non tantum formam, & etiam diffinitio ſignificat totū, & etiam ſpecies ſed diuerſimodè. Quia genus ſignificat totum, vt quædam denominatio determinans id quod eſt materiale in re ſine determinatione propriæ formæ vnde genus ſumitur à materia. Vnde patet ex hoc ꝙ corpus dr ex hoc, ꝙ habet talem perfectionem vt poſſint in eo deſignari tres dimenſiones. quæ quidem perfectio eſt, vt materialis ſe habeat ad ulteriorem perfectionem. Differentia verò econuerſo eſt ſicut quædam denominatio à forma determinata ſumpta præter hoc, ꝙ de intellectu primò ſit materia determinata: vt patet cum dicitur animatum ſ. illud quod habet aīam: non determinatur quid ſit vtrum corpus, vel aliquid aliud. vnde dicit Auic. ꝙ genus non eſt in differentia. ſicut pars eſſentiæ eius. ſed ſolum ſicut ens extra quidditatem ſiue eſſentiam ſicut etiam ſubiectum eſt de intellectu paſſionum, & ideo genus non prædicatur de differentia per ſe loquendo vt dicit Ariſt. in tertio de anima & quarto Topicor nisi fortè ſicut ſubiectum prædicatur de paſſione. Sed diffinitio ſiue ſpecies cōprehendit vtrunq ſ. determinatam formam quam deſignat nomen Generis. & determinatam formam, quam deſignat nomen Differentiæ.

Vide Auic. 5. metaph. c. 5 totum Genus ſpecies, differentia ac diffinitio idē realiter ſunt, diſtinguuntur autē formaliter. eorū ſignificata 5. Met. 6. c. circa med.

In hac tertia parte capituli cōparat genus, ſpēm, dfiam, & diffinitionē inter ſe, quò ad conuenientiam & dfiam. Conuenire ait hęc oīa in hoc, quòd quodlibet eorū ſignificat totū, qđ eſt in ſpecie. Qđ ex prædictis immediate ſequitur: ſi.n. genus ſignificat totum, quia verè & propriè prędicatur de ſpecie, & confundit in ſe oīa, ad quæ ſe extendit, pari ratione dfia cum verè, & propriè prædicetur de ſpecie, & cōfundat in ſe oīs, ad quę ſe extendit vt prędicabile, totū ſignificabit. Dfiam aūt duplicē ponit inter ea. Differunt primò quò ad formalia ſignificata eorum: quia formale ſignificatum generis eſt perfectio materialis: formale aūt ſignificatum dfiæ eſt perfectio formalis: formale verò ſignificatum ſpeciei eſt aggregatum ex vtraq; pfectione nō diſtinguendo eas: formale aūt ſignificatū diffinitionis eſt ſimiliter aggregatū ex vtraque perfectione: ſed diuidendo in ſingulas. V. g. formale ſignificatum aialis eſt natura ſenſitiua quę ſe habet vt materialis ad perfectionē intellectualem, quę formaliter importatur per rōnale, & conſequenter perfectio intellectualis ſe habet vt formalis, ſimiliter formale ſignificatum hominis, & animalis rationale eſt aggregatum ex natura ſenſitiua & intellectiua: ſed animal rationale ſeparatim explicat vtrunque; homo vero non.

Pro intellectu horū nota, ꝙ ſignificatū formale nominis ad pręſens eſt perfectio ſeu forma determinatè, & primò explicata per illud nomen. Materiale verò eſt illud quod ſub noīs ſignificationé cadit non primò: vnde conſiderato oī eo qđ tam formaliter ꝗ materialiter importatur per genus, ſpeciem, dfiam & diffinitionem, dicit, ꝙ idē ſignificat, & ꝙ conueniunt; conſideratis aūt formalibus eorū ſignificatis, dicimus, quòd differunt & quòd nō ſignificant idē. Sed ne vageris, quęrendo dfiam inter ſignificatū formale ſpeciei & diffinitionis, quæ nulla eſt, ſed in modo tm̄ exprimendi idē formale ſignificatum differunt: ſpecies.ſn. indiſtinctè actu tñ explicat totū: diffinitio verò diuiſiue in ſingula, vt dr. 1. Phy. tex. com. 5. Genericum ergo nomen, puta animal, formaliter & determinatè explicat materialem hominis perfectionem, ſcilicet ſenſitiuam, & ideo genus ſumitur à materia, 8. Meta. tex. comm. 5. Differentię verò nomen, puta rationale, formaliter & determinatè explicat formalem rei perfectionem; ideo dicitur ibidem ſumi à for-

à forma. Et ſicut in formali ſignificato generis nõ perfectio per differẽtiam importata, quia indeterminatè in illo includitur: ita in formali conceptu differentiæ non cadit genus eadem rõne, q.a. l. perfectio generica indeterminatè cadit in noĩe Differentiæ. Sicut.n. ex eo, q aĩal ſignificat habens naturam ſenſitiuã, duo ſignificat, naturam ſenſitiuã formaliter, & primò, & q habet illam indeterminatè: non.n. explicat an id ſit homo uel bos: ſic rationale, ex eo q ſignificat habens rationalitatem, duo ſignificat, ſ. rationalitatem formaliter, & primò, & habens illam ſecundariò & indeterminatè. non.n. determinat quid ſit habens, an homo, vel aĩal. & iũ dicit Auic. q genus nõ eſt in differentia, ſicut pars eſſẽtiæ eius. ſ. ſicut pars ſui formalis ſignificati; ſed eſt extra formale ſignificatũ eius, ſicut ſubiectum eſt extra formale ſignificatum ſuæ paſſionis. Albũ enim puram qualitatem ſignificat, ut dr in prædicamentis. Et licẽt genus non ſit de intellectu differentiæ tali modo, ſ. vt formaliter ſignificatum ꝑ illam: eſt tñ de intellectu eius alio modo, vt ſubiectũ. ſ. de intellectu paſſionis. Dupliciter enĩ, ut ſupra dictũ eſt, aliquid cadit in ratione alicuius. Vno modo, ut pars quidditatis. Alio modo vt ſubiectũ eius, quo ſubiectum intrat diffinitionẽ paſſionis. vt habes 7. Meta. tex. cõm. 19. & idem dicit Auic 3 Met. tex. cõ. 10. & 4. Top. c. 3. q genus per ſe non pręedicatur de differentia, niſi fortè ſubiectum prædicat de paſſione. Ratio primi dicti eſt, quia genus in nullo modo dicẽdi ꝑ ſe prædicatur de differentia: nõ quidẽ in quarto, quia differentia non explicat cauſam generis, nec in ſecundo, quia differentia nõ ponitur in generis diffinitione, nec ẽt in primo propriè. q a prædicata primi modi in recto, quę ꝓpriè prędicantur, ſunt ea quæ intrinſecè in ratione cadunt, & non ea quæ per additamentum in ea ſunt. homo.n. non prædicatur propriè de riſibili in primo modo. qđ patet ex eo q iſta, Riſibile eſt homo, eſt per accidens, vt dr 1. Poſte c 18. Ratio ſecundi eſt, quia ſi genus eſt de intellectu differentiæ, ſicut ſubiectum eſt de intellectu paſſionis: conſequens eſt, q genus prędicetur de differentia, ſicut ſubiectum de paſſione: qđ dicit Fortè non dubitãtis eſt, ſed non determinantis: conſueuit enĩ apud ipſum res non deciſa ſub dubia uerborum forma poni.

Aduerte, q licẽt in intellectu differentiæ cadat genus determinatè: nomen tñ differentiæ genus illud non explicat determinatè: rationale enim non explicat animal cum rationalitate, ſed habens rationalitatem, ſicut & in diffinitione riſibilis cadit homo: & tamen hoc nomen riſibile non explicat hominem determinatè: ſignificat enim habens riſibilitatem.

Ex hoc patet ratio, quare genus & ſpecies & differentia ſe habeant proportionaliter ad materiam formam & compoſitum in natura, quamuis non ſint idem cum illis quia neque genus eſt materia, ſed ſumitur à materia vt ſignificans totum nec differentia eſt forma ſed ſumitur à forma, vt ſignificans totum. vnde dicimus hominem eſſe animal rationale, & non ex animali & rationali ſicut dicimus eũ eſſe ex corpore & anima. Ex corpore enim & anima dicitur eſſe homo, ſicut ex duabus rebus quædam tertia res conſtituta quæ neutra illarum eſt: homo enim nec eſt anima, neque corpus, ſed ſi homo aliquo modo ex animali & rationali dicatur eſſe. non erit ſicut res tertia ex duabus rebus, ſed ſicut intellectus tertius ex duobus intellectibus. Intellectus enim animalis eſt ſine determinatione formę ſpecialis naturam exprimens rei ex eo quod eſt materiale reſpectu vltimæ perfectionis intellectus autem huius differentiæ rationalis conſiſtit in determinatione formę ſpecialis, ex quibus duobus intellectibus conſtituitur intellectus ſpeciei, vel diffinitionis; & ideo ſicut res conſtituta ex aliquibus, non recipit prædicationem earum rerum, ex quibus conſtituitur, ita nec intellectus recipit prędicationem eorum intellectuum, ex quibus conſtituitur: non enim dicimus, quòd diffinitio ſit genus, vel differentia.

Corrolarie concludit ſecundã differentiam inter genus & ſpeciem & differentiã, quia ſ. genus proportionaliter ſe hẽt ad materiã, q̃ eſt pars compoſiti, & nõ ſignificat ipſam: differentia proportionaliter ſe hẽt ad formã, & nõ ſignificat ipſam: ſpecies ꝓportionaliter ſe hẽt ad cõpoſitum ex materia & forma: & ut ſic nõ ſignãt compoſitũ ex materia & forma. ſed aliqd complectens genus & differẽtiã. In aſſignatione huius differẽtiæ ſm quodlibet mẽbrum ponuntur duæ particulæ: puta in primo mẽbro, prima particula eſt, q genus proportionaliter ſe habet ad materiam: ſecunda verò, q genus non ſignificat materiam: ſimiliter in ſecundo & tertio membris, prima particula omnium ſequitur ex ſupradictis. Si enim perfectio generica quæ formaliter importatur per genus, eſt materialis reſpectu perfectionis differentialis, quæ formaliter importatur per differentiã, oportet q ſicut ſe hẽt materia reſpectu formæ in cõpoſito naturali. puta Socrate: ita genus reſpectu differentiæ in compoſito rationali, ſ. ſpecie, ut ſicut materia eſt potentialis, & perficitur, ac ſpecificatur ꝑ formam, ſic generica ꝑfectio eſt potentialis ꝑfectibilis & ſpecificabilis ꝑ differentiam. Secũda uerò particula, licẽt ſequatur ex ſupradictis, q a ex eo q genus, differentia & ſpecies ſignificat totũ, ſequit immediatè q genus nõ ſignificet materiã, q a materia nõ eſt totum & q differentiã non ſignificet formã, quia forma nõ eſt totum, & q ſpecies, vt ſic nõ dicat cõpoſitũ ex materia & forma, eo q partes eius ut ſic non ſunt materia & forma, ſed genus & differentia. Attamen S. Th. probat eã tali ratione. Materia & forma ſũt partes ſui totius, ſicut duæ res tertiæ rei: genus & differentia non ſunt partes ſui totius, ſ. ſpeciei, ut duæ res tertiæ rei: ergo genus & differentia non ſunt materia & forma ſpeciei. Maior patet ex ſe: homo.n. eſt alia res à materia ſua, & alia à ſua forma. Nec eſt curæ modò verũ ſit res diſtincta realiter, vel ſm rationem ab illis duabus cõiunctis: ſuffi cit.n. nobis q ſit tertia res realiter diſtincta à qualibet parte. Minor verò declarat hoc modo: Si genus & differentia cõponerent ſpeciem, ue duæ res tertiam, tue homo eſſet cõpoſitus ex animali & rationali. hoc eſt falſum: ergo à deſtructione conſequentis genus & differẽtia non cõponunt ſpeciẽ, vt duæ res tertiã: qđ erat probãdũ. Cõſequẽtia patet ex ſe: falſitas uerò cõſequẽtis ꝓbatur, ex eo q nulla pars ꝓdicat de ſuo toto, vt ſupra dictũ eſt, & hẽ 4. Topi. c. 11. Animal aut prædicatur de homine, ſimiliter rationale: dicimus enim, quòd homo eſt animal, & quòd eſt rationalis.

Aduertendum eſt quòd S. Tho. in tex. explicãdo Maiorẽ exemplariter dicit, q homo dr eſſe ex aĩa & corpore, ſicut ex duabus rebus tertia res. Circa q̃ uerba dubitat, quo hoc ſit verũ, eius doctrinã ſuſtinendo ponentis vnica formam ſubſtãtialẽ. In cõpoſito q̃cunq;.n. ſunt idẽ realiter, nõ conſtituunt aliquod, ut duæ res tertiã: perfectio aut corporea, & aĩa ſunt idẽ realiter, ſi vnica forma ponitur: quo ergo conſtituent hominem, ut duę res tertiam?

Hanc dubitationem ꝑꝑ eius magnam difficultatẽ diuerſimodè ſoluunt. Quidã dñt, Corpus & anima non ſunt ſecũdum rem partes hominis, ſed ſm rationem tantum: licẽt.n anima ſit verè pars: corpus autem ſecundum rem eſt totum. dicit.n. compoſitum ex materia & forma, quę eſt anima: ideo non eſt compoſitus ex anima & corpore tanquam ex duabus partibus ſecundum rem, ſed ſecundum rationalem; ſed bene eſt compoſitus ex eis tanquã ex duabus rebus, eo modo, quo totum & pars ſunt duę res, ut tertia res ſecundum rationem diſtinctam ab altera, ſcilicet corpore, & ſecundum rem ab altera, ſcilicet anima.

Alij dicunt, & in idem redit, quòd homo eſt compoſitus ex anima & corpore, ſicut ex cauſa formali, & eo cuius eſt cauſa formalis. Diuerſæ.n. res ſũt ſecundum Auicen. cauſa formalis, & id cuius eſt

ctalis ſpeciei formaliter ſumptus, cum nihil aliud ſit, quã ſignificatũ formale, conceptus mẽtalis eiuſdẽ eſt cõpoſitus, ſm rõnem ex conceptib. obiectalibus generis & differẽtiæ formaliter acceptis: ſicut ſignificatũ formale ſpeciei eſt cõpoſitum ſecũdum rationem ex ſignificatis formalibus generis & differẽtiæ, vt ſupra oſtenſũ eſt: vnde homo acceptus, vt eſt obiectus conceptui mẽtali ſuo, ſ. ſpecifico, non eſt animal, neq; rõnale: ſed ex animali & rationali, accipiendo ẽt animal & rõnale, ſm q obiecta ſunt ſuis mentalibus conceptibus, ut oſtendit falſitas hõius propoſitionis, Obiectũ formale ſpecificum eſt obiectum formale genericum, ſiue differentiale: dicit.n. hõ vt ſic aggregatum ex perfectione ſenſitiua & intellectiua: animal verò, vt ſic non niſi vnam partem aggregati, ſ. ſenſitiuam naturam, & rationalem, ut ſic non niſi alterã partẽ, ſ. intellectiuã perfectionem. Manifeſtum eſt autem q aggregatum nõ eſt aliquod aggregatorum: vnde & hoc modo dictum noſtrum veritatem cõtinet: & eſt maximè ad propoſitum. Et ſic animal quò ad rẽ importatam, nec eſt pars, nec totũ reſpectu hoĩs & animalis rationalis: quò ad ſignificatũ verò materiale & formale ſimul eſt totum, quò ad ſignificatum: formale aũt eſt pars, tam obiectaliter, q̃ repræſentatiuè ſumptu. Vnde cũ dico, Homo eſt animal rõnale, ſi res ipſa ſolum attẽdatur, nec partis, nec totius ratio ſaluabitur: ſi verò res ipſa ac ſignificata, ſ. implicitè includẽs inferiora inſpiciatur, totius rationem habet: ſi autem res ipſa ſic ſignificata attendatur, ſecundum id, quod explicitè includit, vt ſic, partem rationis ſortitur, propter quod animal ponitur in diffinitione hominis, vt res: res enim de re prædicatur, ut totum, quia prædicatur in recto; & ut pars, quia additur differentia, quæ aliud explicat, &c.

Quod ſupra diximus de ſpecie, dicito de diffinitione, ſeruato ſemper eo qđ dr̃ 1. Phyſ. tex. com. 5. ſcilicet, q diffinitio diuidit in ſingula: non autem ſpecies. Nec fallaris, noſtra dicta in hac materia legens, & ſupra (quoniam ſupra) nec conceptum formalẽ conceptum mentalem diſtinctũ contra obiectalem accepimus: in hac materia uerò per intellectum, ſeu conceptum formalem, tam mentalem conceptum, quàm obiectalem formaliter ſumptũ intelligi volumus.

Quamuis autem genus ſignificet totam eſſentiam ſpeciei, non tamen oportet ut diuerſarum ſpecierum quarũ eſt idem genus, ſit una eſſentia: quia unitas generis ex ipſa indeterminatione uel indifferentia procedit: non autem ita quòd id quod ſignificatur per genus ſit una natura numero in diuerſis ſpeciebus cui ſuperueniat res alia, quæ ſit differentia determinans ipſum: ſicut forma determinat materiã quæ eſt una numero: ſed quia genus ſignificat quãdam formam, tamen non determinate hanc uel illã, quam determinate differentia exprimit, quæ non eſt alia quàm illa, quæ indeterminate ſignificabatur per genus & ideo dicit Commentator in 12. Metaphyſico. quod materia prima dicitur una per remotionem omnium formarum ſed genus dicitur unum per communitatem formæ ſignatæ: unde patet quòd per additionem differentiæ remota illa indeterminatione quæ erat cauſa unitatis generis, remanent ſpecies diuerſæ per eſſentiam.

In quarta parte capituli huius intendit excludere talem obiectionem, Quæcunq; habent vnum genus, habent vnam eſſentiam: diuerſæ ſpecies habent vnũ genus: ergo diuerſæ ſpecies hñt vnã eſſentiã: qđ eſt falſum, qa ſpẽs differunt eſſentialiter. Maior ꝓbat ex eo, q genus ſm ꝓdicta dicit totam eſſentiã ſpecierũ. Et licèt iſta obiectio faciliter ſolui poſſet, dicendo q ſpẽs hñt eandem eſſentiam genericè, non tñ ſpecificè: qa tñ argumentum altiorẽ difficultatẽ petit, ex altiori principio ſoluere oportuit. Inducta eſt. n. hæc obiectio ad cõcludendum diuerſas ſpecies habere eandẽ eſſentiam ſimpliciter, & non genericè, vt patet ex medio aſſumpto ſic arguendo, Ea quorũ tota eſſentia eſt vna, habent eandẽ eſſentiam ſimpliciter: diuerſarũ ſpecierũ eiuſdẽ generis, tota eſſentia eſt vna: ergo diuerſæ ſpecies eiuſdẽ generis habent eandẽ eſſentiã ſimpliciter. Minor patet ex eo, q genus dicit totã eſſentiã ſpecierũ, & eſt vnũ in eis.

Ad huius obiectionis excluſionẽ declarat quo genus eſt vnũ, & innuit talẽ diſtinctionẽ. Aliquid ſignificat vnũ dupliciter: vno mõ ꝑ poſitionẽ vnius determinatæ rei ſignificatæ: alio mõ per indifferẽtiã ſeu indeterminationem pluriũ rerũ importatarũ. Primo modo genus nõ ſignificat vnũ, ſed ſecundo mõ. Illud.n. primo mõ ſignificat vnũ, cuius ſignificatum ſm ſe acceptum eſt vna aliqua natura & determinata: ſicut hõ ſignificat humanitatẽ, q̃ eſt certa, & determinata natura. ſ. humana. Illud ãt, qđ ſignificat vnũ ſecundo mõ, hẽt ſignatum, nõ aliq̃ determinatã naturam, ſed plures naturas indeterminate: ſicut aĩal ſignãs ꝑfectionẽ ſeu naturam ſenſitiuam nõ ſignificat aliquã certam, & determinatã naturam ſiue formam: nulla.n. eſt ĩ vniuerſo forma, q̃ ſit anima ſenſitiua, ſed q̃libet ẽ, uel bouina, vel leonina, uel humana, &c. vñ dicitur 7. Phy. tex. com. 31. q iuxta genus latent multa. & 10. Meta. tex. cõ. 34 q natura generis diuerſa eſt ĩ ſpeciebus. & 1. de Ani. tex. cõ. q rõ aĩalis ſecundum vnumquodq; aĩal eſt altera: cũ igĩt genus vnũ ſecundo mõ, vñ ad formam rõnis dr̃, ſecundum ꝑmiſſam diſtinctionẽ, q quorũ eſt tota eſſentia vna primo mõ, eorũ eſt eſſentia eadem ſimpliciter; nõ autẽ quorum tota eſſentia eſt una ſecũdo modo, ſicut eſt in propoſito: ſpecierum. n. totam eſſentiam non adunat genus niſi vnitate indeterminationis.

Aduertendum aũt eſt in litera appoſitam fuiſſe dñiam ĩter vnitatẽ generis, & vnitatẽ materiæ primæ ad maiorẽ ꝓdictorũ euidentiam, quam etiã differentiã ponit Com. 12. Meta. Com. 14. vbi nota, q de materia contingit loq̃ dupliciter. Vno mõ, ut eſt quoddã totũ vniuerſale reſpiciens hanc materiã, uel illã, ut partes ſubiectiuas, & ſic de ipſa mõ non eſt ſermo: idem.n. eſt judicium de eius vnitate, & de vnitate cuiuſq; vniuerſalis. Alio mõ contingit loq̃ de ea ſolitariè ſumpta ſm ſe: nõ ꝗ ut eſt vniuerſalis, aut particularis, neq; prout eſt in hac ſpecie, uel illa: & ſic de ea loq̃tur Commen. ibi, & S. Th. hic. differunt ergo vnitas materiæ ſic accepta, & vnitas generis in hoc, q vnitas materiæ eſt vnitas numeralis fundata ſupra determinatã rẽ: vnitas uerò generica eſt unitas nõ numeralis, ſed Indeterminationis fundata ſupra diuerſas naturas Indeterminatè. Cũ ãt audis unitatẽ materiæ primæ eſſe unitatem numeralẽ intellige, negatiuè, non poſitiuè. Dr̃ n. aliquod vnum numero dupliciter: poſitiuè. ſ. & negatiuè. Illud eſt vnũ numero poſitiuè, qđ eſt vnum per poſitionẽ proprietatis ſeu differentiæ numeralis: ſicut Sor. & hoc modo materia prima ſecundum ſe non eſt vna numero: qa nullam proprietatem indiuidualẽ includit. Illud eſt vnum numero negatiuè, quod uniuerſale cum non ſit, eſt non plura numero. hoc ãt eſt illud quod nullum diſtinctiuum includit in ſe, unde pluralitatem, & numerum habere queat: & hoc modo materia prima ſecundum ſe eſt vna numero: & talis vnitas numeralis fundatur ſupra determinatã entitatem illã. ſ. q̃ eſt materia, q̃ nullũ diſtinctiuum includit, cũ ab oĩ denudata ſit actu, cuius eſt diſtinguere. ideo dicit Com. q materia eſt vna ꝑ remotionem oium formarũ: qa unitatẽ ſuã negatiuè hẽt, ex hoc q nõ hẽt diſtinctiuas formas. Genus ãt nõ eſſe vnũ numero neq; poſitiuè, neq; negatiuè fundãt ſupra certã, & determinatã rẽ: qđ in genere nõ inuenit: dicit.n. genus plures naturas, & res, ex quibus numerari põt. Sed & qđ genus ſit vnum vnitate indeterminationis, ex eo patet q naturæ plures per genus importatæ non adunantur in eius ſignatione, niſi ꝓp hoc, qđ indeterminate ſignificat eas: animal enim ideo adunat

In ſe equum, bouem, leonem, &c. quia non determinate explicat quis eorum ſit habens perſectionem ſenſitiuam, & ideò dicit Cō. ibi, ꝙ genus eſt vnum per communitatem formæ ſignificatæ, id eſt ex eo ꝙ cōiter, & non determinatè formas ſignificat. Vñ. & patet quomodo propoſito S. Tho. deſeruit inducta authoritas. Si n. materia & genus in hoc differunt quòd materiæ unitas eſt per negationem formarum ſupra entitate determinata fundata, & genus nō eſt vnū, niſi ꝑ ꝑ hoc ꝙ ſignãt cōitet ꝑlura, conſequēs eſt ꝙ genus nō ſit unū niſi ex indeterminatione: qđ erat ꝓpoſitum.

Eſſentia ſpeciei ... iuiduis c ꝑpara- ... cū ... ingit ē ... & ꝑtē, ut autē ... ars eſt ... de illis ... r inime ... ædica- tur, ut ... ū ē ro- ... m eſt, & ... n eō- ... ctono ... ine ſi- ... rata & ... lis pre- ... c.catur.

Et quia, ut dictum eſt, natura ſpeciei eſt indeterminata reſpectu indiuidui, ſicut natura generis reſpectu ſpeciei, inde eſt quòd ſicut id, quod eſt genus, prout prædicatur de ſpecie implicabat in ſua ſignificatione quamuis indiſtinctè: totum id quod determinatè eſt in ſpecie, ita id quod eſt ſpecies ſecundum quod prædicatur de indiuiduo: oportet quòd ſignificet totum, quod eſſentialiter eſt in indiuiduo, licèt indiſtinctè, & hoc modo eſſentia ſpeciei ſignificatur nomine Hominis: unde homo de Socrate prædicatur. Si autem ſignificatur natura ſpeciei cum præciſione materiæ ſignatæ quæ eſt principium indiuiduationis, ſic ſe habebit per modum partis: & hoc modo ſignificatur nomine humanitatis. humanitas enim ſignificat id unde homo eſt homo. Materia autem ſignata non eſt illud, unde hō eſt homo: & ita nullo modo continetur inter illa ex quibus homo habet quòd ſit homo: cum igitur humanitas in ſuo intellectu includat tantum ea, ex quibus homo habet quòd ſit homo, patet quòd a ſignificatione eius excluditur vel præſcinditur materia determinata vel ſignata. Et quia pars non prædicatur de toto, inde eſt quòd humanitas nec de homine, nec de Socrate prædicatur. unde dicit Auicenna, quòd quidditas cōpoſiti non eſt ipſum compoſitū cuius eſt quidditas, quamuis etiam ipſa quidditas ſit compoſita ſicut humanitas licèt ſit compoſita non tamen eſt homo, imò oportet quòd ſit recepta in aliquo, quod eſt materia ſignata. Sed quia, ut dictum eſt, deſignatio ſpeciei reſpectu generis eſt per formas: deſignatio autem indiuidui reſpectu ſpeciei eſt per materiam: ideo oportet ut nomen ſignificans id, unde natura generis ſumitur, cum præciſione formæ determinatæ perficientis ſignificet partē materialē totius: ſicut corpus eſt pars materialis hoīs. nomen autem ſignificans id unde ſumitur natura ſpeciei cum præciſione materiæ deſignatæ, ſignificat partem formalem: & ideo humanitas ſignificatur ut forma quædam. Et dicitur quòd eſt forma totius, non quidem quaſi ſuperaddita partibus eſſentialibus materiæ & formæ, ſicut forma domus ſuperadditur partibus integralibus eius, ſed magis eſt forma, quæ eſt totum, ſcilicet forma complectens & materiam. cum præciſione tamen eorum, per quæ materia eſt nata deſignari. Si ergo patet, quòd eſſentia hominis ſignificatur hoc nomine, Homo, & hoc nomine, humanitas. ſed diuerſimodè, ut dictum eſt: quia nomen Homo ſignificat eam ut totum: inquantum ſcilicet non præcidit deſignationem materiæ ſed implicitè continet eam, & indiſtinctè, ſicut dictum eſt, quòd genus continet differentiam: & ideò prædicatur hoc nomen Homo de indiuiduis; ſed hoc nomen humanitas ſignificat eam ut partem: nec continet ſua ſignificatione niſi id quod eſt hominis inquantum homo: & præſcindit omnem deſignationem materiæ unde de indiuiduis hominis non prædicatur: & propter hoc quandoque hoc nomen Eſſentia inuenitur prædicatum de re: dicitur enim Socratis eſſentia quædam: quandoque negatur, ſicut dicitur, quòd eſſentia Socratis non eſt Socrates.

In hac quinta & ultima parte hui⁹ capituli cōparat eſſentiam ſpecificam ad indiuiduum ſecundum totalitatem, partialitatem, prædicabilitatem & formalitatem.

Ad quorum euidentiam aduertendū eſt, ꝙ ſicut ſupra de eſſentia generica dictum eſt, ꝙ poteſt ſignificari per modum totius & per modum partis, ita nunc dē, ꝙ eſſentia ſpecifica pōt accipi ut ſignificata nomine primæ intentionis per modum totius, & per modum partis. Per modum quidē totius ſicut eſsētia humana ſignificat per ly Hō: per modū uerò partis, ſicut illamet ſignificatur, ꝑ ly Humanitas. Differt autem ipſa à ſe altero mō ſignificata in hoc ꝙ ſignificata per modū totius implicitè includit indiuiduū: ſignificata uerò ꝑ modum partis excludit illa à ſui ſignificatione. Quod ſic declaratur exemplariter, Homo eū ſignificet habens naturam humanam, implicitè includit ſub ly Habens, omnia indiuidua humana: habens. n. naturā humanā eſt quodcunque indiuiduū humanū: humanitas aūt cum ſignificet quo hō eſt hō, omne aliud ab humanitate excludit a ly, Quo: nullum. n. aliud ab humanitate eſt, quo hō eſt hō: & ideò cum principia indiuiduantia ſint aliud ab humanitate, ut ſupra dictum eſt, ſequitur ꝙ humanitas excludit principia indiuiduantia a ſui ſignificatione: & conſequenter indiuidua, quę ſine indiuiduatione intelligibilia non ſunt: ſicut nec ſpecies abſque dfia intelligi pōt. & cum pars ut pars non prædicetur de ſuo toto: nunc autem prædicatum in recto habet rationem totius, iō eſſentia primò mō, i. per modum totius ſignificata de indiuiduis in recto prædicatur: ſignificata uerò per modum partis nequaquā, & ꝑ ꝑ hoc illa eſt uera, Socrates eſt homo: illa aūt falſa, propriè loquēdo, Socrates eſt humanitas (ut Auic. teſtatur) & ſic iam patet ꝓportio eſſentiæ ſpecificatæ ad indiuiduū ſm tria, ſ. totalitatem, & partialitatē & prædicabilitatē.

Quò ad formalitatem uerò declaratur appoſita differentia inter eſſentiā genericam per modum partis ſignificatā reſpectu ſpeciei, & eſſentiā ſpecificam per modū partis ſignificatā reſpectu indiuidui. Differunt. n. in hoc, ꝙ illa eſt pars materialis ſpēi: iſta uerò eſt pars formalis indiuidui. Et rō eſt, qa illa, ſ. eſſentia generica cōparatur ad alterā partē ſpēi, ut materia ad formā & perfectibile ad ſuam perfectionē, cū deſignatio, ſeu determinatio gñis ad ſpeciē fiat ꝑ differētiā, quæ ſumitur a ſpecifica forma, quæ perficit & cōplet perfectionem genericā: iſta uerò, ſ. ſpecifica eſſentia comparatur ad alteram partem indiuidui, ut forma ad materiā, & perfectio ad perfectibile, cum deſignatio, ſeu determinatio ſpeciei ad indiuidua fiat ꝑ materiam ſignatam, quam in perfectiorē eſſe ſpecifica forma. qua eſſentia ſpecifica ſumitur, conſtat: ideo animalitas eſt pars materialis hominis; humanitas uerò eſt pars formalis Socratis, & dicitur quòd eſt forma totius non quaſi ſuperaddita, &c.

Ad euidentiam horum uerborum eſt notandū ꝙ forma totius & forma partis, ut in 2. c. uiſum fuit, differunt realiter: non ſicut una forma differt ab alia forma, puta albedo à dulcedine, ſed ſicut totum & pars: & iō dicitur hic ꝙ forma totius non eſt quaſi ſuperaddita partibus. i. non eſt forma addita materiæ & formæ, ſicut forma domus eſt forma addita lignis, lapidibus, cęmēto, & cæteris partibus ſed magis eſt forma, q̄ eſt totū, ideſt ipſum compoſitum reſultās ex partibus. Quæ cum per modum partis formalis ſignificatur, forma totius appellatur, eo quòd totius eſt completè certificatiuum & diſtinctiuum & determinatiuum: hæ enim ſunt conditiones formæ. Et reſiduum ſermonis epilogus per ſe patens eſt.

CAPVT IIII.

Quonam ratione eſſentię conueniat eſſe genus: ſpeciem, vel differentiam oſtendit.

Viſo quid ſignificetur nomine Eſſentię in ſubſtantijs compoſitis, videndum eſt quomodo ſe habeat ad rationem generis, ſpeciei, & differentię quia autem cui conuenit ratio generis, ſpeciei vel differentię, prędicatur de hoc ſingulari ſignato, impoſsibile eſt ꝙ rō generis uel ſpēi, vel differentię conueniat eſſentię ſecūdū quòd per modum partis ſignificatur, ut noīe humanitatis

ui uel animalitatis; & ideo dicit Auic. quòd rônalitas non eſt differentia ſed differentiæ principium. & eadem ratione humanitas non eſt ſpecies, nec animalitas genus.

In hoc quartũ c. intendens determinare quomodo eſſentia ſubſtantiarum compoſitarũ ſe habeat ad intentiones logicas, ſcilicet genus, ſpeciem, differentiã, quatuor facit. primò ſex concluſionib. determinat intentũ: ſecundò ex concludit quendam Auer. errorem: tertiò excludit quandam aliã obiectionẽ: quartò reſpõdet cuidam tacitę obiectioni.

Pro intellectu primæ partis notandæ ſunt duæ diſtinctiones. Prima eſt iſta. Natura ſeu eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ poteſt tripliciter accipi: primò, ut ſignificata per modum partis: ſecundò, ut per ſe exiſtens ſeparata à ſingularibus: tertiò, ut ſignificata per modũ totius. Secunda diſtinctio, quæ eſt ſubdiuiſio tertij mẽbri, eſt iſta. Natura ſubſtã compoſitæ ſignata per modum totius põt accipi tripliciter: primò, ſecundum ſe: ſecundò, ſecundum eſſe quod habet in ſingularibus: tertiò, ſecundum eſſe quod habet in intellectu.

His prælibatis, ſcias ꝙ ſecundum ſingula membra harũ diuiſionũ ponit ſingulas cõcluſiones; ſm prima duo mẽbra utriuſque diuiſionis ponit quatuor negatiuas: ſcd'm uero ultima utriuſque ponit duas affirmatiuas, ita ꝙ ſcd'm quamlibet diuiſionem primò ponit duas negatiuas, deinde terciã affirmatiuam: & ſic ſunt ſex concluſiones.

Prima ergo concluſio negatiua eſt, Eſſentia ſubę cõpoſitę ſignata ꝑ modũ partis, ſicut aĩalitas, humanitas, rõnalitas, non eſt genus, neq; ſpẽs, neque dña. Quã probat ſic, Tã genus, quã ſpẽs, quã dña prędicatur in recto de hoc particulari ſuppoſito, puta Socrate: eſſentia ſubæ compoſitę ſigñta per modũ partis non prædicatur in recto, de hoc particulari ſuppoſito: ergo eſſentia taliter ſigñta non eſt genus, nec ſpecies, nec dña. Oẽs propoſitiones patent ex pręcedenti c. & ideo dicit Auic. ꝙ rõnalitas, quæ ſignificat per modum partis, non eſt differentia, ſed principium differentiæ: & ſimiliter animalitas non eſt genus, ſed generis principium: & humanitas nõ eſt ſpecies, ſed ſpeciei principiũ. ſicut albedo eſt principium albi, & pars eſt principium eius, cuius eſt pars.

Similiter etiam non poteſt dici, quòd ratio generis, ſpeciei, differentia conueniat eſſentiæ, ſecundum quòd eſt quædam res exiſtens extra ſingularia ut platonici ponebant: quia ſic genus & ſpecies nõ prædicarentur de hoc indiuiduo. non enim poteſt dici quòd Socrates ſit hoc, quod ab eo ſeparatum eſt. Nec ſeparatum illud proficit in cognitione huius ſingularis ſignati.

Hic ponitur ſcd'a concluſio negatiua. Eſſentia ſubę compoſitæ ꝑ ſe non in ſingularibus exiſtens non eſt ſpẽs ſiue genus. Et ꝓbat eã duplici rõne. Primò ſic, Genus ſeu ſpẽs prædicatur de hoc particulari; eſſentia ꝑ ſe ſubſiſtẽs nõ in ſingularibus, non prædicat de hoc particulari: ergo eſſentia ꝑ ſe ſubſiſtens nõ in ſingularibus non eſt genus ſeu ſpẽs. Maior patet. Minor ꝓbat ſic, Subiectũ. i. qd' in recto de eo prædicat, Sortes, non eſt hõ ſeparatus, ergo Sortes non eſt ſubiectũ reſpectu hoĩs ſeparati: ergo hõ ſeparatus non prædicatur de Sorte: quod erat aſſumptũ in Minore. Secundò ſic, Genus ſeu ſpẽs eſt id, quo indiuidua cognoſcuntur: eſſentia ꝑ ſe ſubſiſtens non in ſingularib. non eſt id quo indiuidua cognoſcunt: ergo eſſentia ꝑ ſe ſubſiſtens nõ eſt genus neq; ſpẽs. Maior patet ex eo ꝙ unumquodque per ſuum genus, ſpeciem, differentiam cognoſcitur. Minor uerò ex eo, ꝙ unumquodque cognoſcitur quidditatiuè per id quod eſt in eo: & non per id quod non eſt in eo.

Et ideo relinquitur ꝙ ratio generis, uel ſpeciei, uel differentia conueniat eſſentiæ ſecundum quod ſignificat per modũ totius ut nomine hominis uel aĩalis prout implicite & indiſtinctè continet totũ hoc quod in indiuiduo eſt.

Hic ponitur 3. concluſio affirmatiua: Eſſentia ſubſtantiæ compoſitę ſignificata per modum totius eſt ſpẽs, genus uel dña, &c. probat ſic, Genus ſpecies ſeu dña ſubaliter cõtinet & implicitè totum, qd' eſt in indiuiduis: eſſentia ſubę compoſitæ non niſi ſignata per modum totius continet implicitè totum eſſe indiuiduorũ: ergo eſſentia ſubę compoſitę ſignificata per modũ totius, eſt genus uel ſpecies uel differentia. Propoſitiones omnes ex præcedenti c. ꝑ ſtent: ubi diximus genus, ſpeciẽ differentiam, conuenire in hoc ꝙ ſignificãt totum quod eſt in inferioribus, & ſua abſtracta excludere ea quæ ſunt in inferioribus: eſt igitur animal genus, homo ſpecies, rationale differentia.

Natura autem uel eſſentia ſic accepta poteſt dupliciter conſiderari. uno modo ſecundum naturam rationem & propriam: & hæc eſt abſoluta conſideratio ipſius. & hoc modo nihil eſt uerum de ea dicere, niſi quod conueniat ſibi ſecundum quòd huiuſmodi. Vnde quicquid aliorum ſibi attribuitur falſa eſt attributio, verbi gratia Homini in eo, quòd eſt homo, conuenit rationale & animal, & alia quæ in eius definitione cadunt: album uerò uel nigrum uel quodcunque huiuſmodi, quod non eſt de ratione humanitatis, non conuenit homini in eo, quòd eſt homo. Ideo ſi quæratur utrum iſta natura poſſit dici una uel plures neutrum concedendum eſt quia utrumque eſt extra intellectũ humanitatis & utrumque poteſt ſibi accidere. Si enim pluralitas eſſet de ratione eius, numquam poſſet eſſe una: cũ tamen una ſit ſecundum ꝙ eſt in Socrate: Similiter ſi unitas eſſet de intellectu & ratione eius tunc eſſet una & eadem natura Socratis & Platonis, nec poſſet in pluribus plurificari. Alio modo conſideratur ſecundum ꝙ habet in ſe in hoc uel in illo: & ſic de ipſa prædicatur aliquid per accidens ratione eius in quo eſt: ſicut dicitur quòd homo eſt albus quia Socrates eſt albus, quamuis homini albedo differat ab eo, ꝙ eſt homo. Hęc autem natura habet duplex eſſe, unum in ſingularibus, aliud in anima: & ſecundum utrumque conſequuntur accidentia dictam naturam: & ſic in ſingularibus habet multiplex eſſe ſecundum diuerſitatem ſingularium: & tamen ipſi naturę ſecundum propriam conſiderationem ſcilicet abſolutam, nullum iſtorũ eſſe debet. falſum n. eſt dicere, ꝙ natura hominis inquantum huiuſmodi habeat eſſe in hoc ſingulari ſi n. eſſe in hoc ſingulari conueniret hoĩ inquantũ eſt hõ non eſſe unquã extra hoc ſingulare, ſimiliter ſi conueniret hoĩ inquantũ eſt homo non eſſe in ſingulari nunquam eſſet in eo. Sed uerum eſt dicere ꝙ homo, inquantum eſt homo non habet ꝙ ſit in hoc ſingulari uel in illo. patet ergo ꝙ natura hominis abſolutè conſiderata abſtrahit à quolibet eſſe, ita quòd non fiat præciſio alicuius eorum; & hęc natura ſic conſiderata eſt quę prędicatur de omnibus indiuiduis.

Hic antequam ponatur quarta cõcluſio, inchoatur ſecunda diuiſio ſupra poſita. cuius terminos oportet prædeclarari intellectum concluſionum natura per modum totius ſignificata, ſecundum naturam ſeu rationem propriam, uel ſecundum ſe, idem ſunt ꝙ natura conſiderata ſecundum eas conditiones, ſiue ea prędicata, quæ conueniunt ſibi ex ſua diffinitione, ſeu in primo modo dicendi per ſe. Natura uerò ſecundum eſſe in ſingularibus idem ſonat quod natura conſiderata ſecundũ eas conditiones ſiue ſecundum ea prędicata, quę conueniunt ſibi ex hoc, ꝙ in ſingulari uel in ſingularibus eſſe habet. Natura autem ſecundum eſſe in intellectu idem ſonat quod natura conſiderata ſecundum eas conditiones ſiue illa prędicata quæ conueniunt ſibi, ex hoc, quòd habet eſſe in intellectu. Differunt autem quadrupliciter, ut ex textu colligitur conditiones conuenientes naturæ ſecundum has diuerſas acceptiones, eo ꝙ cõditiones debitæ naturæ ſm ſe ſumptæ ſunt prędicata eſſentialia homo enim ſecundum ſe non eſt niſi animal rationale: conditiones uerò debitę natu ę reliquis duobus modis ſunt prædicata denominatiua: homo enim non eſt res illa, quę conuenit ei ex eſſe ſingularibus ſed ab ea denominatur: nõ n. hõ eſt albedo q̃ cõuenit ei ex

hoc

hoc qđ eſt in Socrate, ſed ab ea denominat albus. Similiter homo, non eſt res illa quæ cõuenit ei eſſe in intellectu, puta relatio uniuerſalitatis, aut ſpeciei, ſed noiatur ab ea uniuerſalis, & ſpecies. Et licèt hæc duo vl. membra in hoc cõueniant, q attendantur penes prædicata denoiatiua: differũt tñ, q ꝑdicata denoiatiua, quę conueniunt naturæ ſcđm eſſe in ſingularib. aliquid ponunt reale ſupra ipſam ſicut album addit ſupra hoiem, naturam albedinis quæ eſt ens reale: prędicata uerò denoiatiua, quæ conueniunt rei ſcđm eſſe in intellectu nihil ponut reale ſupra naturã ipſam: ſed denoiationẽ negatiuam, aut relatiuã ſcđm aliquã relationẽ rõnis. Cũ enim dico, Homo eſt ſpecies, ly Species, nihil reale addit ſupra hoiem, ſed ſolã relationem rõnis quã reſpicit ſuum genus: ſpecies enim generis eſt ſpes.

Secundò differunt iſtius diuiſionis poſitę membra in hoc q natura abſolutè ſumpta, nec eſt vna numero, nec plures numero. ſi. n. eſſet vna numero, nõ poſſet reperiri in plurib. numero: qđ patet eſſe falſum, eo q natura humana eſt in Socrate & Platone. Conſequẽtia probatur ſic: Natura ſcđm ſe eſt una numero: ergo nõ põt eſſe diſtincta numero: ergo nõ põt reperiri in plurib. numero: qđ erat intẽtum. Prima conſequẽtia harũ ex eo eſt clara, quia impoſſibile eſt alicui conuenire oppoſitũ eius qđ conuenit ei ſecundum ſe: ſicut impoſſibile eſt hõi conuenire irrationale: diſtinctio aũt numeralis eſt oppoſita unitati numerali: & ideo ſi natura ſcđm ſe hẽt unitatẽ numeralẽ, nunquã habere põt diſtinctionem numeralem. Similiter ꝓbatur, q natura ſcđm ſe nõ ſit plures numero: ſequeretur. n. naturã humanã nõ eſſe in Socrate, quia non poſſet habere unitatem numeralẽ, ex quo uẽdicat ſibi ſecũdum ſe diſtinctionem numeralẽ. Natura aũt ſcđm eſſe in ſingularib. unitatẽ & diſtinctionẽ numeralem ſortitur: propterea namq; homo eſt unus numero: quia Socrates eſt unus numero. & propterea hõ eſt diſtinctus numero in pluribus, quia Socrates & Plato ſunt diſtincti numero.

Tertiò differũt in hoc: quia natura ſcđm ſe ſumpta nullũ eſſe ſibi uẽdicat. ſ. nec eſſe i ſingulari aut ſingularibus, nec eſſe in intellectu: nec ẽt uendicat ſibi non eſſe in ſingulari, & ſingularibus, aut non eſſe in intellectu: quod patet ex eiſdem fundamẽtis. ſi enim eſſe in ſingulari eſſet de ratione ſua, nunquam extra illud inueniretur: cum nihil inueniatur extra id quod eſt de eius rõne. ſimiliter ſi eſſe in ſingularibus eſſet de eius rõne, nõ poſſet in uno inueniri: quia in uno natura ea ſtrus non eſt in pluribus: ſimiliter ſi eſſe in intellectu eſſet de rõne eius, nunquã poſſet extra intellectũ reperiri: eodẽ mõ ſi non eſſe in ſingularibus, aut ſingulari eſſet de eius rõne, nũquam poſſet ꝓſe eſſe in aliquo ſingulari: & ſi non eſſe in intellectu eſſet de eius rõne, nunquã poſſet habere eſſe in intellectu ex illo fundamento. Nulli põt cõuenire oppoſitũ, qđ eſt de rõne ſui: unum natura abſolutè ſumpta ab omni eſſe, & non eſſe abſtrahit ſine præciſione id eſt nec includit nec excludit aliquod hmõi eſſe uel non eſſe: natura aũt tã ſecũdo quã tertio mõ accepta alterũ illoru eſſe includit, & alterum excludit, ut de ſe patet: hõ eñ ſecundũ q eſt in ſingularibus, non eſt in intellectu: & econtra, ſecundũ q eſt in intellectu, non eſt in ſingularibus.

Quartò differunt: quia natura per modum totius ſignificata, ſecundũ ſe ſumpta eſt ea quæ prædicatur de indiuiduis, cũ dr. Socrates eſt hõ. Natura autẽ ſumpta tã prout eſt in ſingularibus, quàm prout in intellectu, non prædicatur de indiuiduis. quod declaratur ſic, id prędicatur de indiuiduis, qđ attribuitur illis in propoſitione: ſed natura abſolutè accepta & non ſecundũ eſſe in ſingularibus neq; ſecundũ eſſe in intellectu attribuitur indiuiduis in propoſitione: ergo natura abſolutè ſumpta & non ſecundũ eſſe in ſingulari, uel intellectu, ꝓdicatur de indiuiduis. Maior eſt nota ex terminis. Minor declarat exẽplariter, cum dico, Socrates eſt homo, ſenſus propoſitionis eſt. Socrates eſt animal rõnale: ita q in iſta propoſitione nihil attribuitur Socrati niſi eſſe aial rõnale: quę ſunt cõdõnes nãæ humanæ abſolute acceptę: ut patet. non enim cum dico, Socrates eſt homo, attribuo Socrati aliquid debitum naturæ humanæ ex eſſe in ſingularibus, aut ex eſſe in intellectu. neque attribuo Socrati habere naturã humanã cũ aliquo addito: ſed tantũ atributo Socrati habere naturã humanã ſeu eſſe animal rationale: quæ ſunt, ut dictũ eſt, cõditiones naturæ humanæ ſecundũ ſe acceptę. Natura igitur primo modo ſumpta eſt, quæ prędicatur de indiuiduis, & non natura ſecundo & tertio modo.

In hoc loco antequã ulterius procedatur, dubia quædam examinanda ſunt. Circa prædicta dubiũ eſt. Primò circa primã differentiã aſſignatã in eo, qđ dictũ eſt q naturæ ſecundũ ſe ſumptæ non inſunt niſi prędicata quidditatiua: hoc. n. patitur difficultatẽ tũ ꝓꝑ tranſcendentia, tũ ꝓꝑ quædam ꝑdicata negatiua. ſi. n. tranſcendentia, quæ ſunt, ens res, unũ, aliquid, uerũ, & bonũ, conuenire aſſerãtur naturæ abſolutè ſũptæ, erunt prędicata quidditatiua, & ſi ſic ponatur in diffinitione: nulla. n. diffinitio eſt completa, niſi oia prędicata quidditatiua includat: tranſcendentia autem in diffinitione poni omnes negant. Dubitatio.

Confirmatur conſequẽtia ex dictis S. Th. in litera, ubi habetur q quæ inſunt naturæ abſolutè ſunt de diffinitione illius. ſi aũt tranſcendentia dicantur nõ conuenire naturæ abſolutè, tũc hõ ſñ ſe ſũptus nõ eſt aliquid, nec res, nec unu qd: qđ oino negatur.

De prædicatis uerò negatiuis occurrit difficultas talis: qa negationes naturarũ diſparatarum ſi conueniunt naturæ abſolutæ, erunt prędicata qddi tatiua: & ſic negatio erit de diffinitione ſubſtantiæ. Si autem conueniunt naturę ſecundum eſſe in ſingularibus uel in intellectu, tunc accipiendo hominem abſolutè, iſta erit falſa, Homo non eſt Leo: quod uidetur irrationabile.

Ad horum diſſolutionem conſiderandum eſt primo, quomõ tranſcendentia ſe habeãt ad naturas rerũ, ſupra quas cadũt. ut autem ſuprà in quęſtione de ſignificatione entis tactum fuit, nullum trãſcendentiũ importat aliũ gradũ, ſeu aliã naturam à gradibus ſeu naturis eorum quibus apponuntur. cum. n. dico, ens Hõ, unus Hõ, res Hõ, uerus Hõ, bonus Hõ, aliquid Hõ, nullum alium gradum ad humanitatem ſignifico, ſed ipſam humanitatẽ diuerſis modis, ly. n. Ens ſignificat humanitatem, prout habet eſſe; ly Vnus, illã prout non eſt diuiſa formaliter; ly Res, illam prout latitudinẽ hẽt, utpote non ex intellectu fabricata: ly Bonũ, ipſam, prout perfectiua eſt appetitus: ly Verum, ipſam ut ꝑfectiua eſt intellectus: ly Aliquid, ipſam, ut aliud quid eſt ab alijs. Simili mõ eſt dicendum accepto quocunque gradu generico: ut facilliter exemplo manifeſtari poteſt.

Conſiderandũ eſt ſecundò quòd cũ primũ inter traſcendentia ſit ens, (eo q eius rõ cæterorũ rõnes prę uenit) & oia cõuertantur cũ ente, tanquã eius paſſiones, cum declaratum fuerit, quomõ ens conueniat naturis rerum, planũ erit de cæteris. Scotus ergo primo ſen. d. 3. q 3. opinatur ens eſſe uniuocũ & prędicari inquit de omnibus inferioribus, exceptis ultimis differentijs Et primũ qdẽ horũ, tãquã ꝑ ſe notũ ſupponẽs, ſecũdi duplicem rõnẽ reddit. Sco. 1. d. 3. q. 3. in ſup. q. 3. ut ſup. dictum eſt c. 2. q. 1. prima ratio.

Primò, quia ſi differentię includãt ens uniuocè dictũ de eis, & non ſunt omnino idem, oportet q ſint diuerſa aliquid idẽ entia, & conſequenter ſeqtur, q dfiæ ultimæ ſint propriè differentes, & ſic habent alias differentias, & non ſunt ultimæ.

Secundò, quia ſicut ens cõpoſitũ in re eſt compoſitũ ex actu & potentia: ita cõceptus cõpoſitus per ſe unus eſt cõpoſitus ex conceptu actuali & potentiali determinabili & determinante. Sicut ergo reſolutio compoſiti in re ſtat ad ſimpliciter ſimplicia, ſ. actum ultimũ & potentiam ultimã: ita q actus

nihil

nihil potentiæ, & potentia nihil actus includat: ita reſolutio conceptus debet ſtare ad conceptus ſimpliciter ſimplices actualē, & potētiam determinabilē tm̄, ita q̄ nihil determinantis includat, & determinantē tm̄, q̄ nihil determinabilis includat. talia ſunt conceptus entis & vlt. differentiæ: ergo vlt. differentia nō includit formaliter ens.

T.c.16.

Cōtra primum arguitur, quia ſequeretur, q̄ ens poneret i diffinitione, cōtra Ariſ. 8 Met. tex. cō 16.

Præterea ſequitur, q̄ eſſet negatio in diffinitione, vt ſup in q. de vniuocatione entis deduximus.

Co. 5. q. 3. ſóc 2.

Contra ſm̄ dictum arguo ſic. Oē id de quo formaliter ſumpto prædicantur in ſecūdo modo paſſiones entis includit in ſe formaliter ens: ſed de vltima dfia formaliter ſumpta pdicantur in ſecundo modo paſſiones entis: ergo vlt. dfia includit in ſe formaliter ens. Minor patet, quia vlt. dfia eſt per ſe vna & intelligibilis: Maior probatur ſic, Oē formaliter includens medium proprium à priori, per quod demonſtrant paſſiones entis, includit in ſe formaliter ens. patet iſta: quia entis conceptus eſt illud medium. Sed oē id, de quo formaliter ſumpto prędicantur in ſecundū modo paſſiones entis, includit in ſe formaliter mediū per quod tales paſſiones de eo ſunt demonſtrabiles: ergo oē tale includit formaliter ens Patet iſta Minor, quia implicat oppoſitum. Si n. formaliter A non includit proprium medium concludendi B, quomodo de A formaliter ſumpto erit à priori demonſtrabile B? Secundo arguo, & in idem redit: Omnis paſſio conueniens pluribus formaliter ſumptis, conuenit eis rōne alicuius cōis in eis formaliter incluſi, cui illa paſſio primò conuenit: ſed vnitas vel intelligibilitas eſt paſſio conueniens oībus vltimis dfiis formaliter ſumptis, ergo cōuenit eis rōne alicuius cōis formaliter incluſi in eis cui primò conuenit: tale aūt eſt ens: ergo oēs differentiæ vltimæ includūt ens Minor eſt per ſe nota. Maior eſt Ariſt. primo Poſteriorum Nec pōt dici ad Maiorem, q̄ ſufficit ſubiectum denominatiuē includi in eis, quibus formaliter ſumptis conuenit paſſio illius ſubiectū Quia cum tota rō quare paſſio alicuius inſit alteri ſit participatio illius ſubiecti primi, ſi alicui formaliter ſumpto inſit paſſio, eidem formaliter ſumpto ineſt & ſubiectum, & ſi formaliter ſumptū ſubiecti expers eſt, quō formaliter ſumptum illius paſſionē habere pōt? Vt arguatur ſic, Id quod formaliter ſumptū à ſe ſubiectū excludit, ēt à ſe paſſionem excludit: ſed vltimæ dfiæ formaliter ſumptæ non excludunt à ſe paſſiones entis in ſecūdo modo: ergo nec excludūt ens in primo modo Nec paſſantur aures tuæ audire rōnem Franciſci de Mayronis dicentis regulā adductam Poſterioriſticā Ariſ. non tenere in tranſcendētibus. Volūtaria .n. & deſtructiua totius Metaphyſicę gloſſa eſt.

Primo ſen. q 6. quia q̄rit verum a ſimplici ter ſimplicibus poſſit ab ſtrahi aliq̄s con cept⁹ cō munis I ſine.

Ad rōnes aūt Scoti dr̄, q̄ cum tam prima, quàm ſecunda ſupponant ens habere conceptum obiectum unū ſimpliciter, nihil concludit. Dr̄ ſecundò ad ſecundam q̄ argumentum à ſimili claudicat: licēt n. ſit ſimilitudo, quò ad aliquid inter cōpoſitū naturale & intellectuale: diſſimilitudo tn̄ eſt magis in propoſito, quia partes compoſiti naturalis mutuò ſe excludūt, q̄a quędam res ſpeciales ſunt, partes autē compoſiti intellectualis non poſſunt mutuò ſe excludere, quia altera (puta ens) eſt adeò vniuerſalis vt nihil poſſit eam ſubterfugere.

Auicenna autem, Alpharabius & Algazel, vt teſtatur Albertus in Poſtprædicamentis e 9 opinantur, q̄ ens non cōueniat naturæ abſolutè ſumptæ. Vnde dicunt hanc conſequentiam non valere, Homo eſt ſubſtantia: ergo homo eſt ens eo quòd ens ſignificat aliquid additum eſſentiæ rei, quod non eſt de eius ratione. quod expreſſè etiam de Auicenna refert Commentator 4. Meta. commen. 3. & 10. Meta. com. 8.

Quol. 2. q. 2. a. 1. cōt. gen. c. 26

S Tho. autem cuius eſt opus, quod exponendum ſuſcipimus ſuper 4. Meta. lectu. 2. ſuper tex. cō. 3. & ſuper lectura. ſupra tex. comm. 8. expreſsè in hoc reprehendit Auic. vnde ſententia eius non eſt cēſenda eadem opinioni Auicen. licēt difficile ſit videre in quo differebat ab ea, cùm ipſe teneat nullū aliud à Deo eſſe ens per ſuam eſſentiam: ſed per aliquid additum ſuę eſſentię, & expreſsè dicat in quolibeto ſecundo, q. 2. art. 1. ens non eſt prædicatum eſſentiale, & in primo contra Gen. c. 39 dicat ens non cadere in conceptu ſubſtantiæ, quod eſt genus generaliſſimum.

Propter quòd à quibuſdam dr̄, quòd ens dupliciter ſumitur, ſ. nominaliter & participaliter. Et q̄ ens nominaliter quidditatiuē & intrinſecē de omnibus prędicatur: ſic. n vnumquodq; eſt ens per eſſentiam ſuam. Ens verò participaliter, cùm idē ſonet quod exiſtens, non eſt prędicatum quidditatiuum: ſic. n. nihil aliud à Deo eſt ens per eſſentiā ſuam: vnde ſecundum iſtos ens nominaliter conuenit naturę abſolutè, non autem ens participaliter. Addunt quoq;, quòd ens nominaliter eſt diuiſum in decem prędicamenta, & eſt tranſcendens conuerſum cum alijs propriè loquendo, non ens ſecūdo modo: & ideo reprehenſibilis eſt Auicen. qui hanc diſtinctionem prętermiſit. 1 p. q. 5. ar. 1. ad 1m & veri. q. 21. c. 7. vide cōi hui⁹ doct. 2. poſt c. 6 in prin. & circa mediū.

Mihi autem aliter dicendum occurrit: dico. n. q̄ ens participaliter eſt id quod eſt tranſcendens, diuiſum in decem prædicamenta. Quod ex eo patere poteſt, q̄ S. Thom. prima parte, qō 5. & 6. & in quęſtione de veritate, q. 21 oſtendit bonum, quod etiam diuiditur in decem prædicamenta (vt dr̄ primo Ethicorum) conuerti cum ente participaliter, non nominaliter, vt clarè patet ex duobus.

Primò ex eo qđ dicit, q̄ cum bonum & ens conuertantur, ſicut res eſt ens, ita bona: ſed nō eſt ens per eſſentiam ſuam; ergo nec bona: in quo proceſſu, vt fallacia ęquiuocationis vitetur, non niſi de ente participaliter eſt ſermo. ſecundò, ex eo qđ dicit, id, quo res formaliter eſt bona, non eſſe ens, qđ dictum de ente nominaliter falſum eſt, quia eſſe actualis exiſtentię, quo res eſt ens & bona, eſt ens nominaliter. Ens igitur quod conuertitur cum bono, quod eſt tranſcendens, diuiſum in decem prędicamenta, eſt ens participaliter.

Sed in Entis nomine duo aſpici poſſunt, ſ. id à quo nomē Entis ſumitur, ſ. ipſum eſſe, quo res eſt; Et id ad quod nomen Entis impoſitum eſt, ſ. id qđ eſt. Suprà n. in principio operis dictum eſt, ens ſignificare id quod eſt in quolibet prędicamento, & in hoc differre ab eſſentia, quæ ſignificat id quo res in prędicamento reponitur. Vide primo Phyſic. tex comment. 13. Atiſto loco ly Ens. ponit ly Quo eſt. Auicen. ergo attendens ad id, quo res eſt, vnde nomen entis ſumptum eſt, dixit ſimpliciter ens eſſe prędicatum extra eſſentiam rei: S. Tho. verò intuens id quod eſt, id quod nomen Entis impoſitum eſt, Auicennæ non adhęſit. Namq; ipſum quod eſt non prędicat aliquid extra eſſentiam rei. Inſuper aduertens, quòd ipſum, quo res eſt, actualis eſſentia, non eſt extraneę naturę ab ipſo, quod eſt, ſed per principia propria ipſius, quod eſt, conſtruitur inter prędicata accidentalia, ens annumerare voluit: hoc enim non poteſt aſſeri de quocunque alio extra eſſentiam rei. Nihil enim extra eſſentiam rei per propria principia ipſius rei conſtituitur, niſi rei exiſtentia. Quodcunque enim aliud per principia propria alterius generis conſtituitur, ſ. genus proprium, & differentiam propriā, & vniuerſaliter propria illius prędicamenti principia. Ipſum autem exiſtere, non niſi per genus, & differentiam, & principia ipſius, quod eſt, conſtituitur. Et hęc eſt ratio, qua ſanctus Thom. arguit Auicen. quarto Metaph. vbi ſuprà. vnde ens prędicatum de aliquo, puta homine, cum non trahat hominem extra proprium genus, & propriam differentiam: nec ratione ipſius quod eſt ſubſtantiale, prædicatum eſſe relinquitur cum Ariſtotele, & Commentatore, vbi ſuprà, licèt non ſit omnino

Hoc includunt in prin. te Entis ca. 1. in prin. D. c. 13

Circa T. c. 3 T. &c.

eodem modo ſubſtantiale, quo prædicata illa, quę in diffinitione cadunt. His prælibatis, ad dubium dico ꝙ tranſcendentia nõ ſunt prædicata propria naturæ ſm̃ ſuam abſolutam conſiderationem, neq; ſecundum eſſe in ſingularibus, neq; ſm̃ eſſe in intellectu: ſed ſunt p̃dicata communia naturæ quomodolibet acceptæ, conuenientia non ſolum concomitatiuè, ſed & cauſaliter. Et de natura quidem tam ſecundo quàm tertio modo accepta, patet: ex hoc.n. quòd homo in ſingularibus inuenitur, entis vnius rei, & reliquorum rationem habet. Similiter ex hoc quòd habet eſſe in intellectu, ens eſt aliquo modo indiuiſum, &c. debent.n. ſic ſibi aliquod eſſe, licèt rationis. De natura autem primo modo ſumpta, ex dictis patere poteſt, & ex eo ꝙ in quocunque inuenitur poſterius tranſcendens, inuenitur & prius. Manifeſtum eſt autem de poſterioribus tranſcendentibus, quę ſunt unum, res, aliqd, &c. quòd conueniunt naturæ abſolutè. Vnde de homine, abſolutè loquendo, iſta eſt vera, Homo eſt ens. Vnde & S. Tho dicit ſuper 10. Meta. vbi ſuprà, ꝙ ens prędicat naturas decem generum, ſecundũ quòd ſunt actu, vel potentia, & non tantum ſecundum ꝙ ſunt actu.

Immediatè ſupra. Ad rationem in dubio tactam, qua dicebatur, Si ſic, ergo tranſcendentia eſſent ponenda in diffinitione, dicitur primò, ꝙ non oportet omnia prædicata eſſentialia poni in diffinitione, ſed ea tantum quę explicant alium gradum eſſentialem diffinitu qualia non ſunt tranſcendentia, de quibus dictum eſt, quòd eundem gradum prędicant, quem genus vel differentia important. Vnde 8. Meta. tex com. 39. dicit Ariſt. quòd ideo nec ens ponitur in diffinitionibus, nec vnũ: quia ens ſtatim eſt vnumqđque: diffinitio enim completa tunc eſt, cum omnes rei gradus explicantur à prima potentia vſque ad vltimum actum intrinſecum: qđ ſine tranſcendẽtibus, quę nullum gradum addunt, fit. Dicitur ſecũdò de ente, quòd quia ens importat aliquo modo ipſum eſſe: quod pertinet ad quęſtionem, An eſt: & non ad quæſtionem, Quid eſt: ideo à prædicatis quidditatiuis aliqualiter declinat.

Ad dictum S Tho. dicitur, quòd tranſcendentia duo habent, & ꝙ in nulla diffinitione ponatur ratio dicta, & quòd in quolibet conceptu includantur, ut dicitur de ente, 3. Metaph. text. comment. 10. quod ſecũdum ideo dictum arbitror, quia trãſcendentia quemlibet gradum comitantur, & ideo conceptui nulli deſunt: Et ſic dico, quòd ea quę naturæ abſolutè conueniunt, in cuius rõne cadunt, conueniunt rei in eo, ꝙ talis: homo enim in eo, ꝙ homo, eſt ens, res, aliquid, &c. Ex his diligens lector, habes vnde diuerſa dicta S. Thomæ ſane intelligere debeas.

Quò ad prędicata negatiua uerò dicitur breuiter, ꝙ negationes illę poſſunt dupliciter accipi, formaliter. s. & fundamẽtaliter. Si formaliter, falſum eſt, ꝙ conueniant naturę abſolutè: per opus enim intellectus attribuuntur ei, cum negationes entia rationis ſint. Si fundamẽtaliter, cum negatio ſuper affirmatione fundetur, conceditur eſſe prædicata quidditatiua: ſed ſic ſumptæ nihil aliud ſunt, quàm genus & differentia propria. fundamentũ enim negationem naturarum diſparatarum de homine nihil aliud eſt quàm natura hominis: ex hoc namque quòd homo eſt animal rationale, non eſt Leo, neque Bos, &c.

QVAESTIO VI.

Num natura abſolutè ſumpta vnitatem, vel pluralitatem habeat.

DVbium ſecundò eſt circa dictum S. Tho. in litera in aſſignatione ſecundę differẽtię, quo dicitur, quòd natura abſolutè ſumpta nec vnitatem, nec pluralitatem habet.

Videtur.n. hoc eſſe impoſſibile, cum id, ꝙ vnum non eſt, diffinibile non ſit: vt dicitur 7. Metap. tex. com. 13. imò nec intelligibile vt habetur 4. Meta. cõ. 10 Et ſi vnitatem naturæ abſolutè habere concedatur: qualis ſit illa vnitas non eſt facile aſſignare: cum non numeralis ſit, vt declaratum eſt; nec ſpecifica, nec generica, cum hæ ex intellectu fiant; nec Analogica, vt de ſe patet, homo.n. non eſt vnum analogicè. Nec etiam facilè quiſquam dicet, an vnitas illa ſit realis, an non. — In expoſitione literæ.

Ad euidentiam huius dubitationis quinq. faciẽda ſunt. Primò videndum eſt, quid ſit vnitas quęlibet. Secundò, vnde habeat vnitas realitatem. Tertiò, quomodo vnitas quælibet ſit extra animam. Quartò reſpõdendum eſt dubitationi motæ. Quintò, quædam obiectiones excludendæ ſunt.

Quòad primum ſciendum eſt, ꝙ cum vnum nihil addat ſuprà ens, niſi priuationem diuiſionis: ita ꝙ vnum nihil aliud eſt quàm ens indiuiſum: vt dr 4. Metaph. tex. com. 3. Vnitas quælibet nihil aliud eſt, quàm rei indiuiſio. Et quia quælibet priuatio per ſuum habitum cognoſcitur: ideo vnitas quæ indiuiſionem ſonat, ex natura diuiſionis, quã priuat, cognoſci debet, & ſecundum diuiſionis multiplicitatẽ, multiplicitatẽ unitatis accipere oportet. — Vnitas qlibet rei eſt indiuiſio.

Conſiderandum eſt igitur, ꝙ diuiſio eſt duplex, quędã eſt materialis per principia indiuiduationis cauſata: quędam eſt formalis, quæ per eſſentialia fit. Et hęc habet latitudinem, quia quædam eſt per eſſentialia principia propria. Quædã verò per principia eſſentialia cõia, & hæc iterum habet latitudinem, ſecũdum ꝙ principia eſſentialia communia ſunt magis & minus communia, V. g inter Socratem & Platonem eſt diuiſio numeralis, & non formalis: quia non cauſatur diſtinctio eorum ex eſſentialibus, ſed indiuidualibus principiis. Inter Socratem verò & hunc Leonem, dato ꝙ Leo & homo eſſent ſub eodem genere proximo, eſt diuiſio formalis per eſſentialia principia propria, vltima .ſ. differentias tantum. Inter Socratẽ verò & hãc plantam eſt maior diuiſio formalis per principia .ſ. eſſentialia, communia Socrati, & multis alijs ſpeciebus. ſ. ſenſibile & inſenſibile. Inter Socratem verò & hunc lapidem eſt diuiſio formalis adhuc maior per communiora principia. ſ. per animatũ & inanimatum. Et ſic ſemper aſcendendo intẽditur diuiſio formalis, adeò quòd inter Socratem & hãc albedinem eſt maxima diuiſio formalis: vtpotẽ per propria & communiſſima principia eſſentialia, ſcilicet ſubſtantiuum & diſpoſitiuum, modos entis prędicamentorum conſtitutiuos.

Similiter per oĩa de vnitate dicendum eſt. Vnitas.n. eſt duplex. Quędam numeralis, & quædam formalis. Vnitas numeralis attenditur penes priuationem diuiſionis numeralis. Vnitas aũt formalis attenditur penes priuationẽ diuiſionis formalis, & hęc habet latitudinẽ. Quædã.n. priuat diuiſionẽ formali oĩno cauſabili per principia, ꝓpria cõia, & hęc eſt vnitas formalis ſimpliciter. Quædã verò priuat diuiſionẽ formali nõ ſimpliciter; ſed taliter cãbili. ſ. per principia cõia: & hęc eſt vnitas formalis ſm̃ quid, & habet latitudinẽ ſm̃ ꝙ diuiſio priuata cãbilis eſt à magis & minus cõibus principijs eſſentialib. V. g. Socrates eſt vnus numero, qa nõ eſt per materiales dr̃ias in ſe diſtinctus. Hõ eſt ſimpli vnus formaliter, quia nõ cõpatitur ſecũ diuiſionẽ formalẽ quãcunq;. Aĩal verò eſt vnũ formaliter, inquantũ nõ cõpatitur ſecũ diuiſionẽ per ſenſibile & inſenſibile, nõ tñ hẽt vnitatẽ ſimpliciter, qa cõpatitur ſecũ diuiſionẽ per rõnale & irrationale. Corpus verò eſt minus unũ formaliter: eſt .n. unum, qa non eſt in ſe diuiſum per corporeũ & incorporeũ. Eſt ãt minus unũ, quia cõpatitur ſecũ diuiſionẽ formalẽ maiorem. ſ. per animatum & inaĩatũ. Ens aũt minimè eſt unum, unum quidẽ eſt pro quãto nõ eſt in ſe diuiſum proportionaliter: minimè uerò pro quantò tantam diuerſitatem

forma

formalem cum ſua vnitate compatitur. Ex his patet primum quid. ſ. ſit vnitas quælibet: quia. ſ. vnitas eſt indiuiſio, & talis vnitas eſt talis indiuiſio. i. diuiſionis priuatio: ita q nihil aliud eſt dicere, Socrates eſt unus numero. i. Socrates eſt ens carens diuiſione numerali, Homo eſt unus formaliter, id eſt homo eſt ens carens diuiſione formali. Hęc de primo.

Vnitas eſt ens reale, p ut exiſtit extra ſuas cauſas. Pot. q. 3 art. 5. a. 1 prædicamento ſubæ.

Quò ad ſecundum eſt ſciendum, q ens reale dupliciter accipitur. Vno modo, ut diſtinguitur contra ens ab intellectu fabricatum. Alio modo, vt diſtinguitur contra non exiſtens actu. Primo modo oīs res prædicamentalis eſt ens reale, ſiue ſit, ſiue non. Secundo modo id tm̄, quod realiter exiſtit extra cauſas ſuas, eſt ens reale. Et quia hoc propriè eſt ens reale, apud S. Thomam dicentem in qōnibus de potentia Dei, q. 3. art. 5. ad ſecundum, quòd res antequam exiſtat, eſt nihil: & eſt ſentētia hęc conformis Ariſtoteli in prædicamentis dicenti, q deſtructis primis ſubſtantijs, impoſſibile eſt aliqd remanere: ideo unitas, ſicut & cætera realitatem habet propriè loquendo: pro quanto ipſa exiſtit actu extra animam, & cauſas ſuas.

Quò ad tertium propono tres propoſitiones. Prima eſt, Quælibet unitas ſupradicta, tam. ſ. numeralis, q̃ formalis, exiſtit extra animam. Secūda eſt, Nulla vnitas cōis extra animam pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis exiſtit in rerum natura. Tertia eſt, Oīs unitas formalis exiſtens extra animā multiplicatur realiter ad multiplicationem ipſarum rerum. Prima propoſitio eſt adeò manifeſta, q nullus ſanæ mentis poteſt eam negare. In Socrate enim præter oēm intellectus operationem apparet vtraq; vnitas. Caret. n. in ſeipſo diuiſione numerali, & formali cauſabili per principia ꝓpria & cōia: & ſic indiuiſionem numeralem, & formalem habet. Vnde in Socrate nō eſt ſola unitas numeralis, ſed formalis multiplex ſecundum multitudinem ꝓdicatorum quidditatiuorum: & ſicut nō ſola indiuidualitas Socrates eſt extra animā, ſed quodlibet eius prædicatum quidditatiuum: ita nō ſola unitas numeralis, ſed quęlibet eius unitas formalis extra animam dicenda eſt eſſe.

Probat prima ꝓpoſitio.

Ad intelligentiam uerò ſecundę eſt notandum, quòd res poteſt intelligi cōis extra animam, dupliciter. Vno modo poſitiuè, alio modo negatiuè. Illa res eſt cōis poſitiuè, quæ indiuiſa manēs in pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis inuenitur. Illa verò eſt cōis negatiuè, quæ nulli ſuppoſito eſt propria. Primo modo rem communem nullam recolo aſſerentē dari extra animam, niſi eſſentiam diuinam ſecundum fidem Chriſtianam. Secundo modo vr̄ a quibuſdam poni res extra animam cōis, de quibus ſermo erit infra: & quia hoc alienum a ueritate mihi uidetur: ideo de tali communitate intelligendo ſecundam propoſitionem, ꝓbo dupliciter.

Probat ſcd̃a ꝓpoſitio.

Primo ſic, Nulla res exigens quidditatem ſolitariè inueniri extra animam exiſtit in rerum natura: ſed unitas cōis extra animam, negatiuè pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis eſt res exigens quidditatem ſolitariè inueniri extra animam. ergo nulla vnitas cōis extra animam pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis exiſtit in rerum natura. Minor ſic ꝓbatur: Nullum exigens ad ſuum exiſtere aliquod impoſſibile inuenitur: ſed quidditatem extra animam ſolitariè inueniri eſt impoſſibile: oportet. n. ipſam eſſe in aliquo ſuppoſito. ergo id quod exigit ipſam ſolitariè inueniri, nunquam exiſtit in rerum natura. Minor autem probatur ſic: Id, quod exigit quidditatem non propriam alicui ſuppoſito extra animam, exigit ipſam ſolitariè exiſtere. Sed unitas hominis extra animam pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis exigit quidditatem non propriam alicui ſuppoſito. ergo unitas communis extra animam pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis exigit quidditatem ſolitariè inueniri in rerum natura. Huius prætallegati premiſſę notæ ſunt ex terminis. Maior quidem, quia quidditas non propriè alicui ſuppoſito neceſſariò eſt ſolitariè: ſi enim non eſt ſolitariè, eſt in aliquo ſuppoſito: & ſi eſt in aliquo ſuppoſito, eſt propria illi. Minor verò patet: quia commune, & proprium ſunt oppoſita: commune enim includit negationem proprij, & econuerſo. Statim enim, vt res appropriata eſt alicui communis negatiuè, eſſe deſinit, eo quòd negatione appropriationis caret: & ſtatim, vt communis negatiua eſt appropriata alicui, non eſt, eo quòd negationem appropriationis habet. Oppoſitum ergo prædicati infert oppoſitum ſubiecti in vtraque præmiſſa.

In hac q.

Pręterea ſecundò probo ſic: Omnis res exiſtēs in rerum natura eſt res particularis. Nulla vnitas communis extra animam pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis eſt res particularis. ergo nulla talis vnitas eſt in rerum natura. Maior eſt nota ex communi Peripateticorum ſententia. Minor probatur ſic: Omnis res particularis eſt alicui uni ſuppoſito propria: aliter non eſſet particularis. Nulla vnitas communis extra animam pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis eſt alicui uni ſuppoſito propria. Hoc patet ex terminis. ergo nulla talis vnitas eſt particularis.

Probat tertia ꝓpoſitio.

Tertia propoſitio probatur ſic: Quotieſcunque aliqua duo ſunt conuertibiliter idem realiter, multiplicato realiter uno, multiplicatur, & reliquum: ſed res vna, & vnum ſunt conuertibiliter idem realiter: ergo multiplicata re realiter multiplicabit realiter & eius unitas. Sed pluralitas numeralis eſt realis. ergo plurificata re numeraliter plurificabitur, & eius vnitas. vnde in Socrate, & Platone, ſicut ſunt duæ corporeitates, animalitates, & humanitates: ita ſunt duæ vnitates, formales, ſequentes corporeitates, & duæ ſequentes animalitates, & duæ ſequentes humanitates. Oportet. n. ſm̄ numerum prædicatorum eſſentialium eſſe numerum unitatum formaliu in quolibet indiuiduo. Sicut enim quodlibet prædicatum q̄dditatiuū dat aliquid eſſe: ita dare oportet aliquam unitatē: vnū enim, & ens idem ſunt, vt dicitur 4. Met. tex. cō. 3.

Natura abſolutè ſumpta hēt vnitatē formalē, ēt & gnicā, vel ſpecificam hēt nō q̄dem formaliter.

Ex his patet tertium, quo. ſ. vnitates habeant eſſe extra animam: quia ſunt non cōes, ſed particulares, & multiplicatæ numeraliter, iuxta numerum indiuiduorum quorum ſunt. Hęc de tertio.

Quò ad quartum dico, q natura abſolutè ſumpta habet vnitatem quandam: vt efficaciter concludit ratio adducta, quę eſt ſancti Thomæ, in tracta de Natura generis.

Sed q̄ talis vnitatis fundm̄ eſt, nullo āt mō vnitatē, vel pluralitatē numeralē hēre dr̄.

Et quando quæritur, aut illa vnitas eſt numeralis, aut ſpecifica, dico, quòd eſt vnitas formalis, quę alia eſt à numerali, ſicut diuiſio formalis alia eſt à materiali. Nec illa vnitas formalis eſt ſpecifica, aut generica formaliter: ſed eſt fundamentum vnitatis ſpecificę, & unitatis genericæ. Hę enim vnitates formaliter ab intellectu fiunt: illa verò omnem actum intellectus præuenit. Quod autem in litera dicitur, quod natura abſolute ſumpta, nec eſt una, nec eſt plures, intelligendum eſt de unitate, & pluralitate numerali.

Ad id verò, qd̄ dubitationi additur, an iſta vnitas ſit realis, aut non, dico quòd ſecundum ſe eſt realis primò illorum modorum, quos ſupra poſuimus, accipiendo ens reale, ſicut, & natura ipſa abſolutè ſumpta: & ſicut natura ſecundum eſſe in ſingularibus eſt ens reale ſecundo modo, ita vnitas illa, quæ ſemper naturam comitatur, in particularibus poſita, eſt realis uerè, & propriè. Idem enim eſt iudicium de natura, & eius unitate. Hęc de quarto.

In hac q.

Quò ad quintum duo dubia propria occurrunt. Primum eſt, circa ſecundam propoſitionem, in qua dictum eſt, quod nulla eſt unitas communis extra animam. Secundum eſt, circa id quod nunc dictum eſt, quia ſcilicet alietate ſit alia vnitas formalis a numerali in Socrate.

Contra primum enim inſtatur ſic. Quæcunque ſuppoſitaliter diſtincta ſunt vnum formaliter extra animam: hñt aliquam vnitatem cõem eis extra animam: Socrates & Plato ſunt vnum formaliter extra animam: ergo Socrates, & Plato habent aliquam vnitatem ſibi cõem extra animam. Maior ex eo videtur manifeſta, ꝙ ſi aliqua ſuppoſitaliter diſtincta ſunt unum in eo, quo ſunt vnum in eo, quo ſunt vnum, non diſtinguuntur: & ſic illud vnum eſt commune vtriq; extra animam, ex quo ſic ſunt vnum.

Præterea, Humanitas quæ eſt in Socrate, quantum eſt ex ſe, non eſt determinata ad Socratem, vel Platonem: ergo vnitas formalis humanitatis, quæ eſt in Socrate quantum eſt ex ſe, eſt cõis negatiuè Socrati, & Platoni. Conſequentia eſt nota: quia etiam vnitas formalis non eſt determinata quantum eſt ex ſe ad Socratem, & Platonem. Antecedens autem de ſe eſt manifeſtum: datur ergo extra animam aliqua vnitas communis negatiuè pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis.

Circa ſecundum dubium vr, ꝙ inter vnitatem formalem, & vnitatem numeralem in Socrate exiſtentem ſit alietas realis: quia quantumcunq; priuationum habitus diſtinguũtur realiter, ipſæ quoque diſtinguuntur: ſicut quia viſus, & auditus diſtinguuntur realiter, cecitas ẽt & ſurditas realiter differunt: ſed vnitatis formalis numeralis habitus diſtinguuntur realiter, ergo &c. Patet iſta: quia diuiſio formalis, & diuiſio numeralis, adeò diſtinguũtur, quòd in rebus ſeparatis materia formalis ſine numerali inueniatur: & in iſtis inferioribus indiuidua eiuſdem ſpeciei numeralem diuiſionem abſque formali habeant.

Ad oppoſita verò reſpicienti apparebit, ꝙ ſit alietas rationis tantum: quia ſicut ſe habet natura formalis ad naturam indiuidualem, ita vnitas formalis ad vnitatem numeralem: ſed natura formaliter ſumpta eſt eadem naturæ numeraliter ſumptæ, & non, niſi ratione ab ea diſtinguitur. ergo vnitas formalis eſt eadem realiter vnitati numerali, & non niſi ratione ab illa eſt alia.

Pro diſſolutione primi dubij nota, ꝙ aliqua duo ſuppoſitaliter diſtincta eſſe unum formaliter contingit dupliciter. Vno modo per hoc, ꝙ illa duo adunentur in aliquo extra animam cõi utriq; indiuiſo in utroq; illorum. Alio mõ per hoc, ꝙ illa duo habent mutuam negationem inter ſe diuiſionis formalis. Exemplũ primi non inuenio in rerũ natura, niſi (ut dictum eſt) ſm fidem Chriſtianam in Trinitate. Exemplum ſecundi inuenitur in oĩbus indiuiduis eiuſdem ſpeciei, Socrates enim nullo intellectu conſiderante, habet hanc negationem, ſ. ꝙ non eſt diuiſus a Platone formaliter, & Plato ſimiliter non eſt diuiſus a Socrate formaliter. Et quia ad os eſſe vnum formaliter, nihil aliud requiritur, quam eſſe indiſtinctos formaliter: ideo ſimpliciter verum eſt Socratem, & Platonem eſſe vnũ formaliter extra aĩam. Committitur ergo fallacia Conſequentis in argumento a ſuperiori ad ſuum inferius affirmatiue: eſſe. n. vnum formaliter eſt ſuperius ad habentia aliquod cõe indiuiſum in eis extra animam, & ad habentia duas naturas cũ mutua negatione diuiſionis formalis. Non. n. eſt imaginandum Socratem, & Platonem eſſe vnũ formaliter, quia conueniunt in aliquo, in quo diſtinguũtur extra aĩam: ſed ideo, quia vterq; negatione diuiſionis formalis ab altero gaudet. Vnum. n. formaliter nihil aliud eſt, quàm non diuiſum formaliter. Et quod dicimus de unitate formali ſimpliciter inter Socratem, & Platonem, intellige de unitate formali ſm quid inter Socratem, & hunc Leonẽ, & hunc lapidem, & hanc intelligentiam, &c. Sicut enim, quia Socrates, & Plato hñt duas naturas, inter quas nõ cadit diuiſio formalis: ideo ſunt indiſtincti formaliter ſimpliciter extra animam: ita quia inter Socratis, & huius Leonis naturas nõ cadit diuiſio formalis talis qualis nata eſt cauſari p ſenſibile, & inſenſibile. ideo Socrates, & Hic Leo ſunt indiſtincti formaliter ſm quid. Ita etiam quia inter Socratem, & hunc lapidẽ non eſt diuiſio formalis per corporeum, & incorporeum, ideo Socrates, & hic lapis ſunt indiſtincti formaliter ſm quid: ita quoq; quia inter Socratem, & Gabrielem non eſt diuiſio formalis, quia nata eſt cauſari per modos entis. ſ. per ſe, & in alio: ideo Socrates, & Gabriel ſunt indiſtincti formaliter ſm quid: & conſequenter ſunt vnum formaliter abſq; omni opere intellectus: iam. n. pluries dictum eſt, unum idem ſonare, quod ens indiuiſum.

Ad ſecundum dico, ꝙ aliud eſt dicere, Natura humana exſiſtens extra animam ſm ſe eſt cõis pluribus negatiuè, ſeu indifferens negatiuè. Et aliud eſt dicere, Natura humana exiſtens extra animam eſt cõis pluribus, ſeu indifferẽs negatiuè: prima. n. eſt vera; ſecunda uerò eſt falſa. Et ueritas primę patet ex ſupradictis, ubi diximus ꝙ natura, quæ eſt extra animam, puta natura Socratis, ſm ſe. i. ſolitariè ſumpta, non eſt determinata, neque appropriata alicui, & conſequenter eſt indifferens, ſeu cõis negatiuè. Falſitas autem ſecundæ, patet ex eo, ꝙ omnis propoſitio eſt ſimpliciter falſa, in qua prædicatum repugnet ſubiecto ratione conditionis explicitè importatæ in illo: ſicut iſta eſt ſimpliciter falſa; Ignis non approximatus combuſtibili cõburit: quia comburere repugnat igni non approximato paſſo. Sed illa propoſitio ſecunda ſ. Natura exiſtens extra animam eſt communis pluribus negatiuè, eſt huiuſmodi: ergo iſta eſt falſa.

Ad euidentiam Minoris ſcito, ꝙ cum dico Natura ſm ſe, ſeu natura abſolutè, dico duo. ſ. naturam & ſolitudinem, & eius conditionem. Similiter cũ dico Natura exiſtens extra animam, dico duo. ſ. naturam, & particularem exiſtentiam ſibi coniũctã, & eius conditionem. Vnde aliquid conuenit, ſiue repugnat naturę abſolutè ratione naturæ, & aliqd ratione ſolitudinis. Similiter aliquid conuenit, ſiue repugnat naturæ exiſtenti extra, ratione naturæ, & aliquid ratione aſſociationis eius ad particulare. Cum igitur cõitas negatiuæ, quæ eſt prædicatum in ꝓpoſitione noſtra, non cõueniat naturæ abſolutè ratione ſui. ſ. naturæ, quia non eſt eius ꝓdicatum quidditatiuum, ſed conueniat ratiõne explicitè conditionis per ly Secundum ſe, ſeu ly Abſolutè, quæ eſt ſolitudo (ex hoc. n. natura eſt cõis negatiuè, quia ſolitariè accipitur abſq; determinatione ad hoc, vel illud) oportet, ꝙ repugnet naturæ ſub oppoſita conditione ſumpta ratione illius oppoſitæ conditionis. Explicat aũt condõnem oppoſitam ſolitudini natura exiſtens extra eo, ꝙ explicat coniunctionem eius ad particularẽ exiſtentiam q ſolitudinem illius tollit. Et ideo cõitas negatiuè repugnat naturæ exiſtenti extra: non ratione naturæ, ſed ratione conditionis explicitæ per ly Exiſtenti extra animam: & conſequenter propoſitio illa, in qua ſubiectum erat natura exiſtens extra, & prædicatum erat cõitas negatiuè, eſt ſimpliciter falſa. Statim enim, ut natura perdit ſolitudinem, communitatem quoque perdere cogitur. Amittit autem ſolitudinem, quàm primum in alio eſt.

Vnde apparet rñſio ad argm, ꝙ licèt tam natura quàm unitas formalis, quantum eſt ex ſe. i. ſolitariè, ſit cõis negatiuè: ipſa tñ exiſtens extra, non eſt communis: ſicut ipſa, quantum eſt ex ſe, non eſt cum alio, ipſa tñ exiſtens extra, neceſſariò eſt cum alio. & ſic non licet inferre, Ipſa quantum eſt ex ſe non eſt cum alio, ergo Ipſa exiſtens extra nõ eſt cum alio: ita non licet inferre, Ipſa quãtum eſt ex ſe, eſt cõis negatiuè, ergo ipſa exiſtens extra, eſt communis negatiuè. Vtrobiq; n. idem peccatum accidit, & eſt ſm fallaciam accidentis. Et ſi hoc intutem fueris, videbis in quo differt poſitio Scoti in 2 ſent. diſt. 3. q. 1. à poſitione noſtra: & vnde Sco. 2. ſen. d. 3. in q. 1.

tadem

talem opiniomem incidit. Dicit.n. ipſe naturã ſpecificam, puta humanitatem ratione ſui ſequi hæc duo. ſ. vnitatem formalem, & cõitatem negatinã, ſeu indifferentiam ad plura numero. Dicit namq; in fine illius qõnis, ꝙ non oportet q̃rere cauſam, quare natura ſit cõis: quia natura ipſa eſt cauſa ſufficiens ſuæ cõitatis: ſed bene oportet quærere cauſam, quare ſit ſingularis: quia non ex ſe eſt ſingularis: & ideo ſicut extra animam inuenitur natura una formaliter, ita inuenitur natura cõia pluribus. Nos autem in primo non diſſentimus; ſed in ſecundo. Dicimus. n. naturam ratione ſui ſequi vnitatem formalem: ſed cõitatem negatiuam fatemur non ſequi eam ratione ſui, ſed ratione ſolitudinis ſuæ: ſicut ſingularitatem ſequi eam diximus ratione aſſociationis eius ad exiſtentiam. Et quia conditio ſolitudinis non conuenit naturę ratione ſui, nec ratione ipſiꝰ eſſe, qđ habet extra animam, ſed ratione intellectus, q̃a natura eſt adunata diuidere: ideo ante omnem actum intellectus nulla cõitas naturæ inuenitur. Et ſicut quærenda eſt cauſa, vnde habeat natura eſſe ſolitarium, & eſſe extra, quia de ſe neutrum habet: ita quærenda eſt cauſa, vnde habeat natura communitatem, & ſingularitatem: de ſe enim neutrum habet.

Cã duplex erroris peſſimi Scotiſtarũ.

Cauſa autem unde falſitas in hoc Scotica proceſſit opinione, eſt duplex. Prima eſt æquiuocatio illius termini, Ex ſe, ſeu. De ſe. Poteſt.n. utrunque eorum accipi dupliciter. Vno modo poſitiuè, & ſic non dicit aliquam habitudinem cauſę. Alio modo negatiuè, & ſic dicit ſolitudinem. i. non cum alio, & primo modo intellexit naturam eſſe cõem ex ſe, ita ꝙ ipſa eſt ſibi ſufficiens cauſa ſuæ cõitatis, vt ex uerbis eius ibi, patet: cum tñ debuiſſet intelligere ſecundo modo: natura n. ex ſe, ideſt non cũ alio, eſt indifferens, & cõis: ſicut quando dicitur natura ex ſe eſt ſola ly Ex ſe, non dicit aliquam cauſalitatem, ſed tantum negationem coniunctionis cum alio.

Secunda cauſa eſt diſtantia inter propoſitionẽ negatiuam, & affirmatiuam de prædicato infinito reduplicatione audita. Licèt enim ex affirmatiua de prædicato infinito ſequatur negatiua, & econuerſo, vt dr in ſecundo Perihermenias, quando nõ ſunt replicatiuæ, cum reduplicatione tamen licet ex affirmatiua de prædicato infinito, ſequatur negatiua de prædicato finito: non tñ econtra. Hanc enim, Homo in eo, ꝙ homo non eſt albus, non ſequitur iſta, Homo in eo, ꝙ homo, eſt non albus. Si.n. homo in eo, ꝙ homo eſſet non albus, nunquam homini coniungi poſſet albedo; quia quod conuenit alicui ſm̃ ꝙ ipſum, conuenit ei ſemper neceſſariò, & per ſe. Apparet autem in hoc deſeciſſe manifeſtè proceſſum Scoticum: cum enim cõe negatiuè, idem ſonet, qđ non proprium, argumẽtatus eſt ſic, Natura puta humanitas, inquantum talis, non eſt propria alicui. ergo humanitas, inquantum humanitas eſt non propria: vbi expreſsè patet defectus prædictus. Et ꝙ ſic proceſſerit, patet ex ſuo proceſſu. Concluſio enim ſua eſt affirmatiua de prędicato infinito, cum cõcludat, Ergo natura ex ſe eſt cõis, id eſt non propria antecedens vero eſt negatiuum, ſ. Natura non eſt de ſe hic, id eſt propria alicui. Similiter patet ex alio proceſſu, quem ibi inducit, ſ. Humanitati Socratis ratione ſui non repugnat eſſe in alio. ergo humanitas Socratis ex ſe eſt communis. ubi aperte, patet prædictus defectus: reduplicationem enim in primo proceſſu ſonat ly Ex ſe, ſeu De ſe; in ſecũdo ly Ratione ſui, &c. Et hoc eſt ualde notandum in hac materia, & in materia de uniuerſalibus: eo quòd hinc omnia pẽdent. Attentum ergo oportet eſſe, quòd hæc propoſitio, Natura ex ſe eſt communis, ſi debet eſſe vera, oportet ꝙ tam ly Ex ſe, quàm ly Communis teneatur negatiuè ſecundum uiam noſtram, & ueritatem: & tunc idem eſt, ac ſi dicatur, Natura non cum alio ſumpta, eſt non propria alicui: quod patet eſſe verum. Secundum verò Scotum, ly Ex ſe tenetur poſitiuè & malè: & ſenſus eſt, Natura ratione ſui, ſiue inquantum talis, eſt non propria alicui: quod eſt manifeſtè falſum.

Attentior adhuc ſis, ꝙ aliud eſt dicere, Natura, puta humanitas inquantu huiuſmodi, non eſt propria alicui. Et aliud eſt dicere, Humanitas, inquantum huiuſmodi, eſt non propria ſeu communis: qđ idem ſonat in propoſito. Prima enim eſt vera: q̃a humanitati in eo, ꝙ humanitas non conuenit ꝙ ſit appropriata alicui. Secundum verò patet eſſe falſum ex eadem radice: quia humanitati in eo quòd humanitas non conuenit, quòd ſit non appropriata alicui. Abſtrahit enim ab vtroq; ſcilicet ab eſſe proprio & ab eſſe non proprio. Si enim humanitas in eo quòd humanitas, eſſet non appropriata nunquam humanitas eſſet appropriata alicui, quia vt dictum eſt ex primo Poſteriorum, quod conuenit alicui ſecundum quod ipſum præſupponit de omni, neceſſarium & per ſe. Quod autem naturæ rõne ſui non conueniat illa communitas. ſ. ſupra indirectè probatum fuerit, vbi duabus rationibus deducta eſt falſitas iſtius propoſitionis. Vnitas exiſtens extra animam eſt communis pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis: ad falſitatem enim huius ſequitur falſitas illius: quia quod non conuenit rei extra animam non conuenit ei ratione ſui. Directè tamen nunc probo ſic, Omne quod ſequitur aliquã naturam ratione ſui prædicatur ſimpliciter, id eſt ſine aliqua additione de ſuppoſito illius naturæ: ſed communitas ſe nitur naturam humanam per ſe ratione ſui: ergo communitas prædicatur ſimpliciter, id eſt ſine aliqua additione de ſuppoſito naturæ humanæ. Proceſſus bonus in tertio primæ: concluſio aũt eſt falſa. ergo altera præmiſſarum: non Maior, vt declarabitur: ergo Minor quæ eſt poſitio tua. Falſitas concluſionis patet: quia iſta eſt ſimpliciter falſa, Socrates eſt communis pluribus, & ſi addatur ly Ex ſe, adhuc eſt falſum dicere, Socrates ex ſe eſt cõis pluribus. Veritas maioris declaratur ſic. Quod ſequitur naturã ratione ſui, aut eſt paſſio, aut modus, aut prædicabile per ſe, aut per accidens, aut ſeparabile, aut inſeparabile. Modò omnia iſta, ſi comitantur naturam ratione ſui, ita ſe habent ꝙ ſicut natura prædicatur eſſentialiter de indiuiduo, puta homo de Socrate, ita iſta prædicãtur denominatiuè in ſuo ordine de ipſomet indiuiduo: vt patet diſcurrendo.

Et confirmatur hoc, quia in propoſito noſtro naturam humanam ſequuntur unitas formalis & cõmunitas rõne ſui ſm̃ te. Vnde neutrius eſt alia cauſa quærenda niſi natura ipſa. ergo ſicut vnitas formalis prædicatur ſimpliciter de Socrate: iſta.n. ſimpliciter vera, Socrates eſt vnus formaliter: ita cõmunitas prædicatur de Socrate ſimpliciter dicendo, Socrates eſt cõis. Hoc eſt falſum. ergo, &c. Quæ nam eſt maior ratio de vnitate q̃ de cõitate, & quare eorum, quæ ſequuntur naturã rõne ſui, alia prædicentur de indiuiduis, alia non. Non.n. erit facilè fingere rationes Scoti, quas ibi facit: q̃a nõ concludunt cõitatẽ dari extra aiam, ſed unitatem: ideo ſuperfluum iudicaui adducere. Si quæ aũt ex eis aut expoſitoris ab eodem in ſeptimo Meta. ad cõmunitatẽ probandã adducerent, nõ erit difficile ſumere ſolutionẽ ex dictis ad duas illarũ hic inductas.

Ad ſecundi dubij euidentiam ſciendum, ꝙ vnum cum dicat ens indiuiſum importat aliquid poſitiuum, & aliquid priuatiuum. Si loquamur de vnitate formali & vnitate numerali ſubſtantiali, quoad propoſitum quod important, ſic ſunt idem realiter, & diſtinguuntur ſola ratione. Sic idem realiter ſunt Socrates & homo ratione diſtinguuntur eo ꝙ eadem res eſt quæ eſt vna formaliter, & numeraliter. Si autem loquamur de his vnitatibus, quò ad priuationes diuiſionum importatas, ſic dico ꝙ diſtinguuntur realiter, dummodo non fiat vis in hoc, ꝙ diſtinctio realis ſit paſſio entis realis,

eo ꝙ alia priuatio eſt priuatio diuiſionis formalis, & alia eſt priuatio diuiſionis numeralis. Sicut alia eſt diuiſio formalis, & alia eſt diuiſio numeralis. Nec inconuenit in vno eſſe plures vnitates ſubſtã tiales realiter diſtinctas, quò ad priuationes importatas: eſſet autem impoſſibile in vno eſſe plures vnitates ſubſtãtiales realiter diſtinctas, quò ad res poſitiuas, quas important. Vnde vtriuſque rationis adductę concluſio concedenda eſt diuerſimodè loquendo: nec aliter reſpondere eſt opus.

QVÆSTIO.

Num Natura abſolutè ſumpta ſit illa, quæ prædicetur de indiuiduis.

Dubium eſt tertiò circa aſſignationem quartæ differentiæ: non enim videtur uerum, ꝙ natura abſolutè ſit illa quæ prędicatur de indiuiduis, q2 natura abſolutè ſumpta nõ eſt vniuerſalis, neq; cõis. In hmõi autẽ propoſitionibus, Socrates eſt homo, & Socrates eſt animal. & ſimilibus pręedicat vniuerſale, & ſuperius de particulari & inferiori. Similiter ẽt cum queritur, an iſta prædicatio, Socrates eſt hõ, ſit æqualis de æquali, vel inferioris de inferiori, nõ vr̃ poſſe rñderi, tenendo ꝙ natura abſolutè prędicatur, cũ illa, nec ęqualis, nec ſuperior ſit.

Ad hoc dicendum eſt ꝙ ſicut in natura extra eſt cõſiderare ipſam rõnem agendi, & eſt conſiderare cõditionem eius ſine qua non operatur. V.g. in colore conſideratur natura eius, ea qua eſt viſibilis, & conſideratur particularitas, q̃ eſt conditio, ſine qua non eſt uiſibilis. Ita in natura prędicabili eſt conſiderare duo. ſ. id qđ prędicatur & attribuitur ſubiecto, & conditionẽ ſine qua non attribuit illi. Sicut in hac propoſitione, Socrates eſt hõ, id quod attribuitur ſubiecto, eſt ipſa natura humana, & nihil aliud. Cõditio uerò ſine qua ly Homo, nõ pdicatur de Socrate, eſt eſſe uniuerſale ſuperius eõe, vel aliud hmõi: vt.n. infra patebit, & hr̃ ab Ari. 7. Met. tex.cõ. 16. Nulla res pdicatur, niſi ut hẽt eſſe in intellectu, eo ꝙ pdicatio ab intellectu dependet. Vnde ad dubiũ dico, ꝙ natura ſm̃ ſuam rationem eſt id quod prædicatur de ipſo indiuiduo. Eſt.n. prædicatio rei de re ſuperioritas tñ & uniuerſalitas &c. hmõi ſunt conditiones eius. Et ideo ad interrogationem, an in illis pdicationibꝰ ſit pdicatio ęqualis vel ſuperioris, dico quòd eſt prędicatio ſuperioris.

Nec obſtat ꝙ ſuperioritas non inſit naturæ abſolutè quę prædicatur: qm̃ non dicit S. Tho. ꝙ naturę abſolutè, prout abſtrahit ab omni eſſe, conueniat hæc cõditio, ſcilicet pdicatio de indiuiduis: ſed dicit, ꝙ res cui conuenit illa conditio, eſt natura abſolutè, & non aggregatũ ex natura & eſſe in intellectu, ſeu in ſingulari. Nõ.n. cum dico, Socrates eſt homo, eſt ſenſus, Socrates eſt homo ſecundum eſſe in intellectu, aut in ſingulari, aut ſuperiori, aut æquali, Socrates eſt habens humanitatem.

Vnde ualde attẽdenda eſt diſtinctio inter id qđ prædicatur & conditionem prędicati, qua non attenta fortè decepti ſunt dicentes abſolutè ex hoc textu haberi, ꝙ iſta, Homo eſt animal nec eſt prædicatio ſuperioris, nec inferioris, nec ęqualis. Senſus ergo literę eſt, Natura abſolutè q̃ eſt prędicat, id eſt natura, ſm̃ conditiones ſibi debitas ea eſſe in intellectu, vel ſingulari, cũ quo ſtat, ꝙ eſſe in intellectu uniuerſalitas & ſuperioritas ſint cõditiones, ſine quib. natura ipſa nõ pdicat de ſingularib.

Non tamen poteſt dici quòd ratio vniuerſalis conueniat naturę ſic acceptę, quia de ratione vniuerſalis eſt vnitas & communitas. Natura autem humana neutrum eorum conuenit ſecundum ſuam abſolutam conſiderationem. Si enim communitas eſſet de intellectu hominis, tunc in quocunque inueniretur humanitas, inueniretur communitas & hoc falſum eſt, quia in Socrate non inuenitur communitas aliqua, ſed quicquid eſt in eo indiuiduatum eſt.

Hic iam ponitur quarta cõcluſio negatiua, Eſſentia ſubſtantię compoſitę abſolutè ſumpta non eſt vniuerſalis, ut ſpecies, &c. Probatur ſic. Vniuerſale eſt vnum cõe multis eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ, ſecũdum ſe non eſt una cõis multis: ergo eſſentia ſubſtantiæ compoſitę ſecũdum ſe non eſt vniuerſalis, &c. Maior eſt Ariſto. ſecundo poſterior. Minor uerò probatur ex eo ꝙ ſi ſecũdum ſe eſſentia ſubſtantiæ cõpoſitæ eſſet una & cõis, in quocũque inueniretur illa eſſentia, eſſet vna & cõis multis: quod eſt impoſſibile. Cõſequentia patet ex eo, ꝙ omne quod conuenit alicui ſecundum ſe, conuenit ei in quocunq; ponatur, ut ex primo Poſteriorum apparet. Impoſſibilitas autẽ cõſequentis adeo eſt manifeſta, vt Auic. dicat ſecundo ſuę Metaphyſicæ, quòd nullus ſanæ mentis põt oppoſitum illius opinari. Quis enim eſt adeo fatuus, qui dicat eſſentiam Socratis ſibi communem eſſe & Platoni?

Sed hic occurrit dubium circa propoſitionem illam, ſupra quam fundat totus proceſſus, ſ. Oẽ quod conuenit alicui ſecundum ſe conuenit ei, in quocũque ponatur: videt enim multas habere inſtãtias. Motus enim ſecundum ſe eſt uelocitabilis in infinitum. ex 6. Phyſ. tex. com. 15 Motus autem in cęlo poſitus, nequaquam; ſed eſt velocitas ut dr̃ in ſecundo Cæli, tex. Com 18. Similiter continuum ſecũdum ſe eſt diuiſibile in infinitum, ex 6 Phy. tex. Com. 5. Continuum autem in re naturali poſitum, non cum omnium natura conſtantium determinata ſit ratio magnitudinis, vt dr̃ 2. de anima, text. Com. 41 Similiter motus ſecundum ſe habet contrarium, ex 5. Phy. tex. cõ. 8. & 14 motus aũt in cœlo poſitus caret contrario, 1. Cęli, tex. com. 10.

Ad hæc & ſimilia dr̃ prænotando, ꝙ aliud eſt dicere, Cõuenit aliqd ſm̃ ſe, & aliud eſt dicere, A nõ repugnat aliquid ſm̃ ſe. Ad veritatem n. primi exigitur, ꝙ A vendicet ſibi illud in primo, vel ſecũdo, vel quarto modo perſeitatis. Ad ueritatem ſecundi ſufficit, ꝙ ipſi A ut ſic, non repugnat illud. Ad veritatem quoq; primi ſequitur illud conuenire ſibi in quocunq; ponatur: ad ueritatem ſecundi. non. Multa em̃ ſunt quæ non repugnant animali in eo ꝙ animal: quæ tamen nõ inueniunt in quolibet animali. Quicquid aũt cõuenit animali in primo, uel ſecundo, vel quarto modo dicendi per ſe, inuenitur in omni animali. Vnde in propoſito dico, ꝙ nulla inſtantiarũ adductarum eſt contra propoſitionem aſſumptam, eo ꝙ omnia, quæ in illis dicuntur, intelligenda ſunt per non repugnãtiã & conuenientiã. Cum.n. dr̃ motum eſſe uelocitabilem in infinitum, intelligimus motui vt ſic, non repugnare velocitatem in infinitum. Similiter cum dr̃, continuum eſſe diuiſibile in infinitum, intelligitur continuo ut ſic, nõ repugnare diuiſibilitatem in infinitum. Similiter cum dr̃, motũ hr̃e contrarium, intelligimus motui, vt ſic, non repugnat habere contrarium.

Quòd ſi hoc nõ placet, dicito, ꝙ aliud eſt dicere, A in eo ꝙ, A conuenit aliquid: & aliud eſt dicere, A in eo quod, A non conuenit aliquid: vt patet. Et ꝙ quicquid cõuenit A, in eo, qđ A, cõuenit omni A: quicquid autẽ non conuenit A, in eo quòd A, non non oportet negari ab omni A. Riſibile enim non conuenit animali in eo, qđ animal: & tñ non negat ab omni animali. Conuenit enim animali in homine. Et ſubiũgito, quòd omnes propoſitiones in inſtantijs adductæ ſunt intelligendæ negatiuè, ut ſit ſenſus: Motus eſt uelocitabilis in infinitum, i. motus ut ſic eſt determinatæ velocitatis. Similiter cõtinuum eſt diuiſibile in infinitum i. continuum ut ſic, nõ eſt determinatæ diuiſionis. Similiter motus habet contrarium, i. motus vt ſic, non determinat ſibi eſſe abſq; contrario: & ſic ſecundum vtrunque modum reſpondendi, remanet propoſitio aſſumpta vniuerſaliter vera.

Poſſet tamen & aliter dici ad has inſtantias: ſed quia magis ad formam propoſitionis attendo, quã ad materiam ideo in præſentiarum pertranſeo.

Similiter etiam non poteſt dici, quòd ratio generis accidat naturæ, ſecundum illud eſſe, quod habet in indiuiduis, quia non inuenitur in indiuiduo natura humana ſecundum

tem unitatem, ut ſit unum quid conueniens cuilibet. quod ratio uniuerſalis exigit.

Hic ponitur quinta cõcluſio negatiua, ſ. Eſſentia ſubſtantiæ cõpoſitæ, ſecundum eſſe quod habet in ſingularibus, non eſt uniuerſalis. probatur ſic, Vniuerſale eſt in multis eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ ſecundum eſſe quod habet in indiuiduis, non eſt vna in multis, ſed diuerſa in multis: ergo eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ ſecundum eſſe, quod habet in indiuiduis, non eſt vniuerſalis: & conſequẽter, nec ſpecies, nec genus, nec differentia quæ vniuerſalitatem ſupponunt.

Relinquitur ergo quòd ratio ſpeciei accidat naturæ humanæ, ſecundum illud eſſe quod habet in intellectu. Ipſa enim natura habet eſſe in intellectu abſtractũ ab omnibus indiuidualibus & habet rationem uniformem ad omnia indiuidua quæ ſunt extra animam prout eſſentialiter eſt imago omnium & inducẽs in cognitionem omnium in quantum ſunt homines, & ex hoc quòd talem relationem habet ad omnia indiuidua intellectus adinuenit rationem ſpeciei, & attribuit ſibi, unde dicit Commẽt. 1 de Anima, quòd intellectus eſt qui facit uniuerſalitatem in rebus. hoc
Com 8 *etiam Auicen. in ſua Metaphyſica octauo dicit.*

Hic per locum à diuiſione concluditur ſexta cõcluſio affirmatiua determinatiua quæſitæ difficultatis, ſcilicet Eſſentia ſecundũ eſſe in intellectu eſt vniuerſalis, genus, ſpecies, differentia, &c. probatur ſic. Vnum in multis & de multis eſt uniuerſale: natura ſecundum eſſe in intellectu eſt una in multis & de multis: ergo eſt vniuerſale. Probatur Minoris, Vniformiter ſe habens ad multa, ut eſſentialis eorum imago, eſt unum in multis & de multis; natura ſecundum eſſe in intellectu eſt huiuſmodi, quia habet eſſe abſtractum ab omni difformitate indiuiduorum eſſentialiter eorũ cognitionem gignẽs: ergo, &cæt.

Ad euidentiam huius concluſionis & rationis, quia termini multipliciter dicti ſecundum Ariſto. doctrinam diſtinguendi ſunt; Nota primò diſtinctiones terminorum in cõcluſione poſitorum. Eſſe in Intellectu contingit dupliciter, ſubiectiuè, & obiectiuè. Eſſe in intellectu ſubiectiuè eſt inhærere ipſi, ſicut accidens, ſuo ſubiecto, ut albedo ſuperficiei. Eſſe in intellectu obiectiuè, eſt terminare actum intellectus. Intellectus eſt duplex in nobis, agens & poſſibilis, ut dicitur 3. de Anima. tex. cõmen 17. Intellectus agens eſt ille, qui abſtrahit ſpeciem intelligibilem à phantaſmatibus. Intellectus poſſibilis eſt ille, qui intellectionem recipit in ſe. Vniuerſale duplex, in repræſentando & in ꝑdicando. Vniuerſale in repræſentando in propoſito eſt, quod repræſentat rem, non repræſentando conditiones eius indiuiduales. Vniuerſale in prędicando eſt illud quòd prædicatur de multis differentibus ſecundum eſſe.

His uiſis, ſcito cõcluſionem illam, ſ. Natura ſecũdum eſſe in intellectu eſt uniuerſalis, trifariam verificari. Primò ſic, Natura ſecũdum eſſe obiectiuũ in intellectu agente eſt uniuerſalis in prædicãdo. Secundò ſic, Natura ſecundum eſſe ſubiectiuum in Intellectu poſſibili eſt uniuerſalis in repræſentando. Tertiò ſic, Natura ſecũdum eſſe obiectiuum in intellectu poſſibili, eſt uniuerſalis in prædicando.

Sciendum eſt ſecundò ꝙ res extra, ſecundum ꝙ eſt actu intelligibilis eſt obiectiuè in intellectu agẽte: ſic enim terminat eius actionem, quia ad hoc poſitus ab Ariſ. intellectus agens. Vt faciat rẽ intelligibilem in potentia, intelligibilem in actu, ut Commẽ. dicit tertio de Anima. com. 18. Fit autem actu intelligibilis res extra ab intellectu agente, non per hoc ꝙ recipiat, aut perdat aliquid ſecundum eſſe per illius actionem, ſed ex hoc ꝙ eius ſpecies intelligibilis producitur ab intellectu agente. Per hoc enim res extra repræſentatur non repręſentatis cõditionibus indiuidualibus, cum quibus in potentia intelligibilis erat non in actu. Vnde ipſa ꝑductio ſpeciei intelligibilis eſt factio rei extra intelligibilis in actu. Habet.n. rõ illa duos terminos. Vnũ intra animã, ſ. ſpeciẽ intelligibilẽ, quæ realiter producit de nouo in intellectu poſſibili. Et aliũ extra, ſ. rẽ cuius eſt illa ſpecies, q́ nihil reale ex hoc acq̃rit, ſed tm̃ denoĩatione extrinſeca, ſ. ꝙ eſt abſtracta ab hoc, & nũc, qđ ẽ actu itelligibilis, &c.

Natura autẽ extra, ſm̃, ꝙ eſt actu intellecta, eſt obiectiuè in intellectu poſſibili: ſic.n. terminat eius actionẽ q́ eſt intelligere. Fit aũt & eſt actu intellecta res extra, non ꝑ hoc ꝙ aliqd accipiat aut amittat ꝑ actionem intellectus poſſibilis, ſed ex hoc ꝙ cõceptus eius formatur ab intellectu poſſibili: tũc.n. res intelligitur, qñ eius conceptum formamus. Vñ ipſa conceptus formatio eſt factio rei extra actu intellectæ: hẽt.n. & hæc actio duos terminos. Vnũ intra animam, ſ. conceptũ, q realiter fit, qui nihil aliud eſt, quàm expreſſa ſimilitudo rei, rem pręſentem obiectaliter faciens intellectui poſſibili. Et alterum extra, ſcilicet rem quæ ex producto conceptu extrinſecè denominatur actu intellecta.

Ex his patet, q́ ſit dr̃ia, & quæ ſit conuenientia inter rem obiectiuè in intellectu agente & intellectu poſſibili. Differentia ſiquidem eſt, quia ex hoc ꝙ obiectiuè in intellectu agẽte ſit & eſt actu intelligibilis: non autem actu intellecta. Ex hoc verò ꝙ eſt obiectiuè in intellectu poſſibili, quæ iam erat actu intelligibilis, ſit actu intellecta. Conuenientia aũt eſt, quia tã ex hoc ꝙ eſt obiectiuè in intellectu agente, quàm ex hoc ꝙ hoc eſt obiectiuè in intellectu poſſibili, habet quòd ſit repręſentata abſque indiuidualibus conditionibus: & conſequenter ꝙ ſit abſtracta ab hoc & nunc, &c.

Sciendũ eſt 3. ex Auic. 5 Meta. c. 1. ꝙ vle in prædicãdo, eſt id qđ in intellectu nõ eſt impoſſibile ꝑdicari de multis. Et hoc tripliciter põt ſe habere.

Primò, ꝙ illa multa ſint actu in rerum natura, ſicut homo obiectus intellectui eſt uniuerſale reſpectu Socratis & Platonis.

Secundò, quòd illa multa non ſunt: poſſit tamen eſſe, ſicut domus heptãgula obiecta intellectui, eſt uniuerſale reſpectu plurium heptangularum, quæ non ſunt, poſſunt tamen eſſe.

Tertio, ꝙ illa multa nec ſint, nec poſſint eſſe: ſicut Luna obiecta intellectui eſt vle reſpectu pluriũ Lunarũ, quas impoſſibile eſt eſſe. Et Gabriel obiectus intellectui eſt uniuerſale reſpectu pluriũ Gabrieliũ, quos implicat cõtradictionem, eſſe. Vniuerſale primo modo vocat à S. Th. 1a par. q. 13. vniuerſale ſecundum rem & ſecundum rõnem, q a res illa realiter eſt in pluribus, & non ſolũ ut obiecta intellectui. Vniuerſale tertio modo vocat ibidẽ uniuerſale, ſeu cõe ſm̃ rõnẽ tm̃, quia res illa non inuenitur realiter in pluribus, ſed vt obiecta intellectui tm̃. Vniuerſale ſecundo modo ibi diſtinguit contra vniuerſale primo modo. Poſſet tñ noĩe proprio dici uniuerſale ſm̃ rõnẽ, & ſm̃ rem in potentia tamen. Nec ſolum nomina ibi imponuntur à S. Tho. ſed & dictorum ratio aſſignatur valde ſubtilis, quæ ſuꝑ quatuor propoſitiones fundatur.

Prima eſt, Vniuerſalitas & prædicabilitas nõ cõueniunt rei ſecundum ſe, nec ſecundum eſſe, quod habent extra animam: patet illa ex dictis.

Secũda eſt, Res materialis, q́ ſola ꝑ propriã ſpeciem cognoſcitur à nobis, ſecundum ꝙ eſt in intellectu noſtro, obiectiuè repræſentatur abſq; cõditionibus indiuidualibus: patet illa etiam ex dictis.

Tertia eſt, Res immaterialis etiam Deus ipſe ſecũdum quòd eſt in intellectu noſtro, obiectiuè repræſentatur per modum rerum materialium, ſ. nõ repræſentatis proprietatibus indiuidualibus. Patet illa, quia res illæ non cognoſcuntur à nobis, ſecundum ꝙ in ſeipſis ſunt, ſed per modum rerũ materialium, nec per proprias ſpecies, ſed per ſpecies rerum materialium.

Quarta eſt, Res oĩs vt repręſentata abſque conditionibus indiuidualibus, non magis reſpicit vnũ

æqualiter ad vnum & multa ſe habet. Nihil.n.ſingi ſpē, vnde abſtractum vt abſtractum vnum magis reſpiciat, q̃ plura, uel econtra. Vñ & notanter Auic. appoſuit in diffinitione uniuerſalis illam particulā, ſcḋm quod eſt in intellectu. Multa.n. ſunt vniuerſalia, quibus tam ſecundum eſſe extrà, q̃ ſecundū propriam rationem repugnat prædicari de pluribus, ut de intelligentijs dicitur. Nulli autē vniuerſali, ſecundum quòd eſt in intellectu repræſentatū, abſq; propria & particulari exiſtentia proprietate & hypoſtatica repugnat prędicari de plurib⁹. Ex quibus formatur talis ratio. Res quælibet & ſola æqualiter ſe habēs ad vnum & plura indiuidua eſt uniuerſalis in actu p̄dicando res q̄libet ſola vt repſentata intellectui noſtro, eſt æqualiter ſe habens ad unum & plura inferiora: ergo res q̄libet & ſola ut repręſentata intellectui noſtro, eſt vniuerſalis in actu in prædicando. Maior patet ex diffinitione vniuerſalis aſſignata ab Ariſt. 1. Perihermenias. Minor uerò quò ad ſecundam partem patet ex prima propoſitione; quò ad primam autem partem, ex reliquis tribus.

Ex his corrolariè elicio, ꝙ ad hoc ꝙ aliquid ſit vniuerſale in actu in p̄dicando, nō exigit actualis relatio naturæ obiectæ ad particularia, ſed ſufficit ꝙ res ipſa ſit in ea diſpoſitione, ſcḋm quam intellectus ad libitū poſſit illā relationem ubi uerè attribuere, nihil addēdo p̄ter ipſam actualē relationē.

Iſtis prælibatis, iam patere poteſt concluſio intenta, ſecundum omnes tres ſenſus aſſignatos.

Et pro primo quidem ſenſu argui pt ſic. Id quod in intellectu non eſt impoſſibile pręaicari de multis, ſeu (vt Ariſt. verbis vtar) aptum natum eſt prædicari de multis, eſt uniuerſale in prædicando. ſed res ſecundum eſſe obiectiuum in intellectu agente eſt huiuſmodi. ergo res ſecūdum eſſe obiectiuū in intellectu agēte eſt uniuerſalis in prędicando. Maior patet ex Auic. & Ariſt. Minor uerò probat ſic, Res abſtracta à cōditionibus indiuidualibus ut ſic, eſt apta nata prædicari de pluribus: res ſcḋm eſſe obiectiuum in intellectu agente, eſt abſtracta à cōditionibus indiuidualibus. ergo &c. Præmiſſæ omnes ex dictis ſunt manifeſtæ.

Ex his habes q̃ malè dixerit Sco 1. Sen.d.3 q.5, in ſol. ad 1m, dicendo, ꝙ natura ante actum intellectus poſſibilis nihil habet, niſi quòd conuenit ſibi extra animam. patet.n. iam, ꝙ ſecundum ſententiā Ariſtot. eſt actu intelligibilis abſtracta ab hoc & nunc: & conſequenter vniuerſalis in actu ante actum intellectus poſſibilis.

Pro tertio actu arguere aliter non eſt opus, eo ꝙ eodem modo procedendum eſſet.

Secundus autē ſenſus intelligentibus terminos ex rationibus terminorum clarus eſt. Natura nāq; ſecundum eſſe ſubiectiuum in intellectu poſſibili, nihil aliud eſt, q̃ ſimilitudo immaterialis ſui repręſentatiua in illo exiſtēs. Similitudo aūt immaterialis à ſingularib⁹ abſtracta, rē uniuerſaliter neceſſe eſt repſentet, eo ipſo ꝙ abſtracta eſt. Si.n. rē vīr nō repræſentet, ſed particularib. conditionibus immixtam, & non à materialibus conditionib. abſtractā, nō eſſet uniuerſalis. ergo in repræſentando ipſam eſt uniuerſalis res, ſcḋm ꝙ eſt ſubiectiua in intellectu poſſibili, ſ. ſpecies, ſeu ſimilitudo ipſi naturę pro quanto repræſentat naturā ipſam non cōpræſentatis conditionibus indiuidualibus.

Et nota, ꝙ quia natura ipſa hēt duas ſimilitudines in anima. ſ. ſpeciē intelligibilem & conceptus, ſiue ſpeciem impreſſam & ſpeciē expreſſam: ideo ſcḋm utranque ſpeciē eſt vniuerſalis in repſentādo. Quare aūt oporteat duas ſpecies ponere, & quō, ſi Deus cōcedere nobis una, alibi dicet. Quauis autem concluſio ſecūda poſſit oībus modis dictis verificari: attamen primus & tertius ſunt ad propoſitum literæ. Intendimus.n. hic de uniuerſali in prædicando ꝙ intentionem logicam ſonat, & non de vniuerſali in repræſentando quod nulla intentione ſecunda logica dicitur vniuerſale; ſed ex eſſe proprio quod ſecundum rem ſortitur.

Literam ſic gloſſare potes. Ipſa.n. natura habet eſſe in intellectu agente, vel poſſibili, tam obiectiuè, quàm ſubiectiuè abſtractū ab omnibus indiuidualibus conditionibus. Et habet rationem vniformem obiectiuè in prędicādo, ſubiectiuè in repſentando, ad oia indiuidua quæ ſunt extra, prout eſſentialiter eſt ſimilitudo omnium obiectiuè in eſſendo, ſubiectiuè in repręſentādo, inducens cognitionem omnium inquātum ſunt homines, quia vt ſic aſſimilantur. Et ex hoc, ꝙ talem relationem, ſcilicet uniformitatis & ſimilitudinis eſſentialis, vel repręſentatiuę habet natura ad omnia indiuidua intellectus, adinuenit rationem ſpeciei, id eſt ſecundam intentionem, quæ eſt ſpecies, & attribuit ipſi naturæ uniformiter ſe habenti ad indiuidua ex hoc, quòd repræſentatur abſque omni indiuiduantium difformitate.

CAPVT VII.

Nam vniuerſalia in actu ſint extra animam.

Circa dicta eſt quęſtio non modica, An vniuerſalia in actu ſint extra animam, an fiant per opus intellectus, quēadmodum dictum eſt. In hac quęſtione primò declarabitur titulus. Secundò ponetur opinio Scoti. Tertiò ponetur opinio S. Thom. Quartò reſpondebitur ad argumenta in oppoſitū.

Quò ad primum, quia hæc quæſtio diuerſimodè intellecta, diuerſis modis à Philoſophis determinata eſt, in præſentiarum Peripateticam ſententiam ſupponendo, ſ. ꝙ uniuerſalia non ſubſiſtant extra ſingularia, declaranda eſt quomodo intelligatur.

In nomine Vniuerſalis tria intelligimus. Primò uniuerſalitatem, quæ eſt relatio rationis. Secundò rem, quæ denominatur uniuerſalis ab illa vniuerſalitate. Tertiò, aptitudinem ad eſſendum in multis, quę eſt quid medium inter illa duo, & eſt fundamentum proximum quare res ſuſcipiat illam relatiuam denominationem: ideo enim rei intellectus attribuit relationem uniuerſalitatis, quia res illa apta nata eſt eſſe in pluribus: non vertitur in dubium, an illa relatio, quæ uocatur uniuerſale formaliter ſit extra animam: eam.n. oēs ab intellectu fieri dīt. Nec quæritur, an illa res, quę denominat vniuerſalis, quæ vocatur uniuerſale obiectiuè in potētia, ſit extra aiam. Cōis.n. ſnia eſt ꝙ qñq; res illa eſt extra animam, qñq; nō. Si.n. res illa eſt res realis, puta, homo, bos, & huiuſmodi, ponitur extra animam. Si autem res illa ſit ens rationis, non ponitur extrà, ut ſubiectum, prędicatum. propoſitio, ſyllogiſmus, & ſimilia. Sed dubitatio eſt, an aptitudo ad eſſendum in multis ſit extra animam, ita ꝙ abſque omni tempore intellectus inueniatur res apta nata eſſe in multis, quæ vocatur vniuerſale in actu obiectiuè, an ſolum extra animam ſit res. Aptitudo autem ad eſſendum in multis ineſt rei ꝑ opus intellectus. Et quia aptitudo illam complet rationem uniuerſalis in actu obiectiuè ſumendo uniuerſale, licèt non formaliter: ideo quærere an extra animam inueniatur totum hoc, ſcilicet res apta nata eſſe in pluribus, eſt quærere, an ſit extra animam vniuerſale in actu obiectiuè.

Et debes ſcire ad euidentiam terminorum. ꝙ ſicut album accipitur dupliciter. ſ. formaliter & ſubiectiuè, ita uniuerſale accipitur dupliciter, ſ. formaliter & ſubiectiuè. Subiectiuè.n. accipi nō pōt, eo ꝙ vniuerſalitas in nullo eſt ſubiectiuè cū ſit ens rōnis. Vniuerſale formaliter eſt ipſa uniuerſalitas quæ relationis eſt. Vniuerſale obiectiuè ſubdiuiditur in vniuerſale obiectiuè in actu, & uniuerſale obiectiuè in potentia. Vniuerſale obiectiuè in actu eſt totū hoc, ſ. res vna apta nata eſſe ī plurib⁹. Vniuerſale obiectiuè in potentia eſt res ipſa vna formaliter, non adiungendo ſibi aptitudinē ad eſſendū in plurib⁹. Ex his patet, in quo ſtat difficultas, & patet in quo gd nois terminorum in titulo quæſtionis poſitorum. Intendimus.n. non de vniuerſali

nec-

uerſali formaliter, nec de uniuerſali obiectiuè in potentia, quia in his conuenimus; ſed de uniuerſali obiectiuè in actu. Propterea cum loquimur de uniuerſali in actu abſq; additione obiectiuè intelligi uolumus, ne ſine quo laboremus. Hæc de primo.

Sco. 7. Metaph. q. 16 & a. q. 3. d. 3. Quòd ad ſecundum Sco. ſupra 7. Me. q. 16. ſequendo fundamenta ſua, quòd ſ. naturā extra aīam ſequatur unitas formalis & cōitas, opinat rē unā aptā natā eſſe in pluribus dari extra aīam: ac hoc dicit uniuerſale in actu eſſe in rerum natura abſq; omni ope intellectus. Adducit quoque ad hoc multas rationes, quas in mediū afferre, eſſet limites intētionis noſtræ excedere: propterea afferā eas, ex quarum ſolutione reliquarū debilitas innoteſcit.

Arguit primò per locū à diffinitione ad diffinitū ſic: Circūſcripto quocunque actu intellectus res eſt apta nata eſſe in pluribus: ergo datur uniuerſale in actu extra animā. Tenet conſequentia, quia uniuerſale obiectiuè in actu, ut diſtinguitur contra ſingulare & prædicabile diffinitur, primo Perihermenias: Vniuerſale eſt quod aptum natū eſt

e. 15. lec. 10. eſſe in pluribus. Antecedens probat: quia ſi nō: ergo aptitudo ad eſſendum in pluribus repugnat ſibi, nec conferri ſibi poſſet ſaltē ab intellectu: quia tūc pari rōne poſſet dare Socrati talē aptitudinē.

T. c. 33 Præterea, Vniuerſale in actu eſt proprium obiectum intellectus: igitur præcedit actum intellectus. Tenet conſequentia ex ſecūdo de anima, ubi dicitur quòd obiectum eſt prius actu.

Præterea, Obiectū ſcientiæ realis eſt ens extra animā: uniuerſale in actu eſt obiectū ſciētiæ realis: igitur uniuerſale in actu eſt ens extra animā.

T. c. 20. Præterea, Relatio menſuræ eſt realis, quinto Meta. ſed illa fundatur in aliquo uniuerſali. Probatur: quia oportet eſſe aliquod unum menſuram aliarum ſpecierum: ſed non unum numero ſecundum Ariſt. ergo uniuerſale.

Præterea, Operatio ſeu paſſio realis primo & adæquatè ineſt uniuerſali: ut intelligere homini ex primo Poſteriorum. igitur datur uniuerſale extra animam.

T. c. 39. Præterea, Contrarietas eſt oppoſitio realis: & eius extrema ſunt uniuerſalia non ſingularia: ergo dantur uniuerſalia extra animam.

Præterea, Si uniuerſale ſit ab intellectu, quomodo res prædicatur de re? & quō uniuerſale eſt ubique & ſemper incorruptibile & æternum? & quo materia & forma pertinent ad quidditatem uniuerſalis Phyſici? & quō uniuerſalium tm̄ eſt diffinitio? & quumodo genera & ſpecies, uniuerſaliter prædicamenta ſunt entia extra animam?

Præterea, ſi nihil eſſet in re niſi ſingulari, nulla eſſet unitas realis, niſi numeralis, quæ eſt propria ſingularis: conſequens eſt falſum: ergo, &c. Hæc de ſecundo.

epiſt. S. Thom. Quò ad Tertium ſermo non ſequentes S. Th. ac per conſequens communē Peripateticorum doctrinā oppoſitā in hac re proteſtantes ſententiā. Dicimus nanque, quòd illorum trium, quæ in Vniuerſalis noīe intelliguntur, unum tm̄ quandoque eſt extra animam, ſ. res ipſa una formaliter reliquis duobus ope intellectus conſequentibus: quod & probat ſimiliter modo arguendo, quo ſupra argutum eſt. Quicquid ſequitur naturā rōne ſui ſimpliciter, prædicatur de indiuiduo illius naturæ. ſed aptitudo ad eſſendum in pluribus apertè ſequitur naturam; puta humanitatem ratione ſui. ergo aptitudo ad eſſendum in pluribus prædicatur ſimpliciter de indiuiduo humanæ naturæ: igitur iſta erit uera, Socrates eſt aptus natus eſſe in pluribus; quod eſt impoſſibile. Maior manifeſta fuit ſupra, ex eo quòd omnia, quæ comitantur naturam ratione ſui, non ſeparantur ab ea poſita in indiuiduo: & conſequenter prædicatur de eo: quia (eſſe in) fundat dici de.

Præterea, Omnis aptitudo fluens ab aliqua natura, inuenitur in qualibet ſingulari natura inferiori ad illam: ſed aptitudo iſta, ſcilicet ad eſſendū in pluribus fluit ab aliqua natura: puta ab humanitate, ergo aptitudo ad eſſendum in pluribus inuenitur in qualibet natura humana. proceſſus bonus, & concluſio falſa: ergo altera præmiſſarum, non Maior, quæ ex terminis patet: ergo Minor, quæ eſt concluſio aduerſariorum. Falſitas concluſionis probatur ſic, Illa aptitudo attribuenda nō eſt cuilibet humanitati, quæ in qualibet humanitate impoſſibilis eſt reduci ad actum. Patet iſta: quia aliter ocioſè data eſſet talis aptitudo. Aptitudo. n. ē propter actū, ſed aptitudo ad eſſendū in pluribus eſt huiuſmodi. ſ. quòd in qualibet humanitate poſita impoſſibilis eſt reduci ad actū: quia impoſſibilis eſt, ut humanitas Socratis actu ſit in Socrate & Platone, aut migret de Socrate in Platonē: ergo aptitudo ad eſſendū in pluribus nō eſt attribuēda cuilibet ſingulariter humanitati. Dicamus igitur rē unam eſſe extra animam. Aptitudinem aūt ad eſſendū in pluribus cōuenire rei ſcdm̄ eſſe, quod habet in intellectu: quia cōuenit ei ſub ſolitudinis cōditione poſitæ. Solitariè n. accepta natura apta eſt ī multis, ſaltem ſecundum rationem eſſe. Solitudo autem cum importet ſeparationem naturæ à proprietatibus indiuidualibus, non conuenit rei niſi in intellectu agenti, uel poſſibili obiectè.

Et aduertas ad maiorem noſtræ poſitionis euidentiam quòd hic accidit ſimilis defectus coto illi, qui poſitus eſt ſupra. Cum n. aptitudo ad eſſendū in pluribus ſit idem, quod non repugnantia ad eſſendum in pluribus, arguit ſic, Naturæ, puta humanitati inquantum humanitas, non repugnat eſſe in pluribus: ergo humanitati, inquantum humanitas, conuenit aptitudo, ſeu nō repugnantia ad eſſendū in pluribus: & conſequenter humanitas eſt uniuerſalis abſque opere intellectus. Apparet aūt manifeſtè peccatum in hoc proceſſu, cū ex negatiua inferat affirmatiua de prædicato infinito reduplicatione addita. Prima n. propoſitio, quæ eſt negatiua ueritatem hēt. Secūda uerò quę affirmatiua ē, eſt impoſſibilis: quod patet ex eo, quòd humanitas inquantū humanitas abſtrahit à repugnātia ad eſſendū in pluribus, & non à repugnātia ad eſſendū in pluribus ſicut abſtrahit ab albo & nō albo. Si .n. humanitas uēdicaret ſibi inquantū humanitas, nō repugnantiā ad eſſendū in pluribus, nullo pacto humanitati poſſet conuenire repugnantia ad eſſendum in pluribus: & ſic nec per ſe, nec per accidēs poſſet repugnare humanitati eſſe in pluſib⁹: quod eſt manifeſtè falſum. Humanitati. n. Socratis ratione adiunctæ hæccheitatis repugnat eſſe in pluribus. Conſequētia tenet: quia oppoſitū eius quod cōuenit alicui, ſcdm̄ quòd ipſum nullo mō poteſt inueniri in illo: ut habes ex primo Poſteriorū. Quàuis igitur naturæ rōne ſui nō repugnet eſſe in pluribus, T. c. 11. non tm̄ uendicat ſibi rōne ſui non repugnātiam ad eſſendum in pluribus: & cum eā non vendicet ſibi ſecundum eſſe, quod habet in ſingularibus, relinquitur quòd uēdicabit eam ſibi ſecundum eſſe quod in intellectu ſortit. Et quia ad hoc quòd aliquid ſit uniuerſale in actu, exigitur quòd vendicet ſibi non repugnantiam ad eſſendum in pluribus, cū in diffinitione eius ponatur: quod. n. ponitur in diffinitione per ſe competit diffinito: idō res rōne ſui non poteſt eſſe uniuerſalis in actu, ſed quāprimū eſt obiecta intellectui agenti uel poſſibili, ſit uniuerſalis in actu, quæ uniuerſalis erat in potentia. Quomodo aūt fiat huiuſmodi reductio potētię ad actum. iam dictum eſt. ſ. quòd ab intellectu agente ſit In hoc e. cap. per productionem ſpeciei intelligibilis; ab intellectu uero poſſibili, per formationem conceptus.

Quòd ſi aliquis dixerit, uniuerſale in actu cōſtitui per negationem repugnantiæ ad eſſendum in pluribus: & non exigere affirmationem non repugnantiæ aduertat ſe errare propter tria.

Primo, propter hoc, quòd in diffinitione uniuerſalis affirmatur cadit ipſa aptitudo, ſeu non repugnantia ad eſſendum in pluribus.

Secun-

Secundò, quia ſi ad vniuerſale ſufficit negatio repugnantiæ ad eſſendum in pluribus, ad ſingulare quoque ſufficiet negatio repugnantiæ ad eſſendũ in vno ſolo. Sicut enim uniuerſale ſe hẽt ad multa: ita ſingulare ad unum tantum: & ſi ſic eſt, tunc humanitas, inquantum humanitas, erit uniuerſalis, & ſingularis: de ea enim ut ſic negatur utraque repugnantia.

Tertiò, quia cum uniuerſale in actu diſtinguatur contra ſingulare: ſicut ſingulari repugnat eſſe in pluribus, ita uniuerſali in uno tantum: humanitati autem, de qua negatur repugnantia ad eſſendum in pluribus, non repugnat eſſe in uno tantum. ergo negatio talis repugnantiæ non ſufficit ad conſtituendum uniuerſale in actu. Et põt hæc ratio formari cõtra principale ſic. Vniuerſale in actu repugnat eſſe in uno tñ; humanitati inquantum humanitas nõ repugnat eſſe in uno tñ; aliter nõ poſſet ſaluari in uniuoco tñ indiuiduo; ergo humanitas vt ſic, nõ eſt uniuerſalis in actu. Similiter dicas de quacũq; alia na. Hęc de tertio.

a. diſ. ar. texi. ... 35.

Quò ad quartum reſpõdendum eſt argumẽtis in oppoſitum. Et primi quidem negat antecedẽs, ad cuius probationem dicitur negando conſequẽtiam. Non.n.ualet, Res circumſcripto actu intellectus, nõ eſt genus. ergo ſibi repugnat eſſe genus. Stat.n. quòd abſtrahat ab utroque: ſic aũt eſt in propoſito. Natura.n. ipſa circũſcripto actu intellect⁹ abſtrahit ab aptitudine ad eſſẽdũ in plurib⁹, & a repugnãtia ad eſſẽdũ i plurib⁹: ut ex dictis patet.

Ad ſecundum dupliciter rñdetur, & utroq; mõ bene. Primò negatur cõſequentia, ſi ſermo ſit de intellectu agente, quia potẽtia actiua nõ præſupponit obiectũ ſuũ, ſed facit illud. Si aũt ſermo ſit de intellectu poſſibili, cõceſſa cõſequẽtia prima, nõ ſequitur, Ergo uniuerſale in actu eſt extra animã: quia fit per actũ intellectus agentis. Secundò dr. quòd cum uniuerſale in actu nominet duo, ſ. rem & aptitudinem, &c. res ipſa eſt obiectũ, aptitudo aũt eſt modus obiecti ſeu cõditio, ſine qua res nõ

a. diſ. ar. 2. texi. 33. eſt obiecta. Sufficit autem, quòd res ipſa, quæ eſt obiectum præcedat actum intellectus: & non oportet quòd modus eius præcedat. Obiectum.n. ait Ariſtot. eſt prius actu, non modus obiecti. Vnde ad formam argumenti negetur conſequentia, quia etſi poſterioritati antecedentis non obſtet aptitudinem eſſe modum obiecti, obſtat tamen illationi conſequentis ex eo: prioritas enim modi nõ poteſt inferri ex poſterioritate obiecti.

Per hoc idem reſpondetur ad tertium, quòd ſ. res obiecta ſciẽtiæ realis eſt extra animam, nõ mod⁹ rei obiectæ: uniuerſale autem in actu nominat vtrunque, ſ. rem & modum: & ideò uniuerſale in actu non ſequitur eſſe extra animam, ex eo quòd res, de qua eſt ſcientia, eſt extra.

Ad formam argumenti dicitur, quòd uera exiſtente maiore committitur fallacia figuræ dictionis: mutatur enim res obiecta in modum rei, ſeu in rem cum modo.

Sed contra iſtas reſponſiones inſtat Sco. ibi: & primo contra primam ſic, Quicquid eſt per intellectum agẽtẽ eſt prima intẽtio: ergo nullũ uniuerſale eſt in genere ſubſtãtiæ: cõſequenter nulla ẽ prædicatio in quid ſuperiorum de inferioribus.

Præterea, Vniuerſale præcedit ſenſum, ut aliàs probatum eſt. ergo præcedit intellectum agentẽ.

Præterea, Intellectus agens & poſſibilis ſunt vna potẽtia: aliàs quilibet homo haberet duos intellectus: ſed vnius potẽtiæ eſt unũ obiectũ. quare ſi præcedit actum unius, præcedit actũ alteri⁹.

Præterea, Secundum hoc non eſſet generatio uniuoca ſine actione intellectus agentis. Dicetur fortè quòd non hẽat aliquã unitatem realem generans & genitum, ſed ſimilitudinem. Contra, quia proximum, fundamentum ſimilitudinis eſt unum quinto Metaphyſicæ: ſed non generans neque genitum. ergo aliquid commune utrique.

Contra ſecundam uerò reſponſionem arguit quia nullo intellectu conſiderante non erit uniuerſale in actu: & ita ſcientia habitualis non eſſet obiecti uniuerſalis in actu.

Præterea, Obiectum, inquantum eſt prius actu, nõ intelligitur ſub hoc modo: ergo uel ſub nullo, uel ſub oppoſito mõ: ſed nõ ſub nullo, ergo, &c.

Præterea, Aut ille modus eſt factus ab intellectu, aut nõ. ſi nõ habetur intentũ: ſi ſic, ergo nõ eſt neceſſari⁹ in obiecto: quia prius obiectũ eſt intellectũ ſine illo mõ cauſato per intellectionẽ obiecti.

Ad has inſtantias reſpondetur, præſupponẽdo ſæpe iam dictum, quòd uniuerſale duo dicit, rem & aptitudinem, ſeu uniuerſalitatem. Vniuerſale pro re poſita in prædicamento eſt prędicabile, ſcibile eſt obiectum intellectus, diffinibile, & hmõi. Vniuerſale autem pro aptitudine eſt modus: ſeu conditio rei prædicamentalis prædicabilis, ſcibilis, diffinibilis, &c. neque intellectus agẽs, aut poſſibilis facit rem, ſed modum tantum.

Ad primam ergo conceditur, quòd uniuerſale pro eo quod fit ab intellectu agente, non eſt in prædicamento ſubſtantię. ulterior autem conſequentia nullam habet apparentiam.

Ad ſecundam negatur antecedens. uiſus.n. etſi ſit coloris uniuerſaliter, ut habes a S. Tho. Prima ſecundæ, q. 26. ar. 6. nõ tñ eſt coloris uniuerſalis.

Ad tertiam ſimiliter negatur antecedẽs: Neceſſariũ eſt ut dr 3. de Anima, tex. Com. 19. in anima noſtra eſſe duos intellectus, ſ. agentẽ & poſſibilẽ, quæ non poſſunt eſſe eadem potẽtia cum potentia actiua & potẽtia paſſiua nõ ſint eædẽ apud Ariſt.

Ad quartam negatur cõſequẽtia, & dicitur quòd rñſio illa ibi data eſt optima ſanè intellecta. Ad improbationem eius dr, quòd ſimilitudo fundatur ſupra res ipſas, puta duas albedines, uel humanitates, tanquã fundamẽtum, & quòd unitas nõ eſt fundamentum ſimilitudinis, ſed cõditio fundamẽti. fundatur.n. ſimilitudo propriè dicta ſupra duas res habentes illam cõditionẽ. ſ. mutuatã negationem diſtinctionis formalis, puta duas albedines: & hoc modo intelligendus eſt Ariſto. 5. Meta. Et dato quòd unitas eſſet fundamentum, adhuc nõ ſequeretur, dari aliquid commune unum utrique: dicam enim quòd ſimilitudo non fundatur ſupra unum, quod eſt generans, neque ſupra unum quod eſt genitũ ſed ſupra unum, quod ſunt generans & genitum. Iam autem declaratum eſt ſupra quòd committit fallaciam conſequentis, ſi ſic procedatur, Generans, & genitum ſunt unum formaliter: ergo habent aliquid unum commune utrique. T.c. 20. In hoc q. 5.

Ad primum eorum, quæ contra ſecundam rñſionem adducunt, dr quòd præcisè loquendo, de intellectu poſſibili, ſecatur uniuerſale, quemadmodum ſcientia: ita quòd ſcientia in actu eſt uniuerſalis in actu: ſcientia in potentia eſt uniuerſalis in potentia. & ſcientia in habitu eſt uniuerſalis in habitu: quod tunc accidit, quãdo cum uolumus ipſum, in actu facimus. Egrediendo autem ad intellectum agentem, dr quòd nullo intellectu conſiderante, dummodo producta ſit ſpecies intelligibilis, dat uniuerſale in actu: eo quòd Philoſopho dormiente, roſa, cuius ſpecies intelligibilis in illius intellectu cõſeruatur, denominatur repręſentata abſque hoc, & nunc actu intelligibilis. &c.

Ad ſecũdum dicitur, quòd obiectum ut prius actu nullum ſibi uendicat modum. abſtrahit enim ab omni eſſe & modo quidditas.

Ad tertium dicitur, quòd modus ille fit ab intellectu agente: & cum infertur, ergo non eſt neceſſariũ, negatur conſequentia: quia potentia actiua nõ præſupponit cõditionem ſui obiecti, ſed facit. Dr ſecundò, quòd dato quòd nõ fieret ab intellectu agente, fit ab intellectu poſſibili: & ſimpliciter negatur illa conſequentia. Ad probationem dicitur, quòd ẽ falſum, ſcilicet quòd prius intellectus intelligit rem, deinde facit eius modum. ſimul.n. utrunque fit.

ſit: intellectus enim formando conceptum rem abſque hoc & nunc apud ſe facit, neque poteſt imaginari, quòd prius faciat rem, deinde abſque hoc, & nunc. ſicut Socrates ſimul generat hominem nunc, & non prius hominem, deinde hunc.

Ad quartum negatur, ꝙ relatio menſuræ fundetur in aliquo uniuerſali: fundatur enim neque in uniuerſali, neque in ſingulari, ut ſic, ſed in natura una formaliter quæ in ſingulari reperitur, & ſic non eſt unum numero, ut ſit menſura aliorum ſed unum formaliter.

Ad quintum dicitur, quòd nihil aliud concludit, niſi quòd uniuerſale pro re eſt extra animã: ſic enim accepto uniuerſali ineſt primò paſſio ſeu realis operatio. homo enim eſt cui primò conuenit ridere, non homo uniuerſalis: alioquin riſibile non inueniretur in homine non uniuerſali, puta Socrate.

Ad ſextum dicitur ſimiliter, quòd extrema cõtrarietatis ſunt res ipſæ, non res particulares ut ſic, neque uniuerſales: aliter res non uniuerſales, ſcilicet hæc albedo & hæc nigredo, non eſſent contrariæ.

Ad ſeptimum dicitur, quòd ſtãt iſta duo ſimul. Vniuerſale prędicatur de rebus, &, Vniuerſale fit ab intellectu, eo quod uniuerſale pro re eſt id quod prædicatur, & quò ad hoc non fit ab intellectu. Vniuerſale autem pro aptitudine eſt conditio rei, quæ prædicatur, & talis fit ab intellectu.: prædicatio enim non debetur rebus niſi habentibus conditionem aliquam intentionalem. Vnde & Ariſt. 7. Met. tex. Commen. 46. ait, quòd ſubſtãtia non dicitur de ſubiecto, quia loquebatur de ea ſecundũ ſuã naturam. In prędicamentis uerò ubi de ſubſtantia induta accidentia intentionalia loquebatur, dixit ſubſtantiam dici de ſubiecto.

Ad id uerò, qđ ibi additur, dicitur ꝙ omnia illa uerificantur de uniuerſali pro re, ſed exponenda eſt affirmatiua propoſita negatiuè, ut ſit ſenſus, Vniuerſalia ſunt ubique. &c. id eſt naturę ipſę denominatæ uniuerſales non terminant ſibi locum neque tempus. Similiter dicitur, ad quod ſubiungitur, ꝙ forma & materia pertinent ad quantitatem uniuerſalis. i. rei phyſicæ, quæ denominatur uniuerſalis. Similiter uniuerſalium tantum eſt diffinitio. i. rerum quę denominatę ſunt uniuerſales. Similiter res denominatæ genera, ſpecies & differentię ſunt extra animam: conditiones autem earum ſunt per opus intellectus.

Ad octauum dr. ꝙ per ly Singulare, duo intelligere poſſumus, quandoque intelligitur ipſa ſingularitas, quandoque totum. ſ. res ſingularis. Primò modo accipiendo ſingulare conceditur conſequentia. ſed antecedens nõ eſt uerum. Secundo modo antecedens Peripateticum eſt. ſed conſequentia nihil ualet. ſupra. n. iam diximus, in ſingulari multas unitates exiſtere, & non tantum numeralem.

Et quamuis hęc natura intellecta habeat rationem uniuerſalis ſecundum ꝙ comparatur ad res, quæ ſunt extra animam quia eſt una ſimilitudo omnium, tamen ſecundũ quòd habet eſſe in hoc intellectu uel in illo, eſt ſpecies quędam intellecta particularis: & ideo patet defectus Commentatoris in tertio de anima qui uoluit ex uniuerſalitate formę intellectę unitatem intellectus concludere quia non eſt uniuerſalitas illius formę ſecundum hoc eſſe quod habet in intellectu, ſed ſecundum quòd ad res refertur, ut ſimilitudo rerum. Sicut etiam ſi eſſet una ſtatua corporea repręſentans multos homines, conſtat quòd illa imago, uel ſpecies ſtatuæ haberet eſſe ſingulare & proprium. ſecundũ quòd eſſet in hac materia: ſed haberet rõnem cõitatis. ſecũdum quòd eſſet commune repręſentatiuum plurium.

Ex hac ſecunda parte cap. huius Auer. errorem remouere intendit, qui in tertio de anima cõ. 5. c. uniuerſalitate formæ intellectæ uoluit declarare unitatem intellectus hoc mõ. Quod eſt uniuerſale, ſuã uniuerſalitatẽ retinens eſt indiſtinctũ numero: forma intellecta. i. natura ſm̃ eſſe in intellectu ſubiectiuè eſt uniuerſalis ſuã uniuerſalitatẽ retinens: ergo eſt indiſtincta numero: igit ſubiectũ eius, qđ eſt intellectus poſſibilis, non eſt diſtinctũ numero. & ſic unus intellectus in oĩbus hoĩb. concluditur. Maior uĩ ex ſe nota, quia uniuerſalitati opponitur diſtinctio numeralis. Minor uerò ex eo patet, ꝙ ſpecies intelligibilis repręſentat uniuerſale. Hæc rõ etſi alterius principiũ exigat pro ſui diſſolutione, & pro ſui probatione: attamẽ quantum pręſentis intentionis eſt ex dictis ſic deſtruitur, Vniuerſale eſt aliquod duplex. ſ. in eſſendo & in repręſentando. Vniuerſale in eſſendo eſſet, ſi daret natura hominis ſeparata, ut idea Platonis. & de tali uniuerſali uera eſt maior: ſed falſa minor. Vera quidẽ maior, quia tali uniuerſali cũ ſecundum eſſe uniuerſalitatem ſortiatur, ſecundũ eſſe quoque repugnabit diſtinctio numeralis: unde impoſſibile eſt imaginari plures homines uniuerſales. Falſa aũt eſt minor: quia ſpẽs intelligibilis non eſt uniuerſalis in eſſendo, cũ ſit in ſingulari ſubiecto, ſ. intellectu poſſibili, qui indiuiduũ quoddam eſt, licèt immateriale. Vniuerſale uerò in repręſentando (ut dictũ fuit) eſt qđ rem uniuerſalẽ repręſentat: & de tali uniuerſali falſa ẽ maior: licèt minor ſit uera. & maior ſiquidẽ falſitas ex eo cognoſci põt, ꝙ tale uniuerſale uniuerſalitatem non habet ſecundum ſuum eſſe, quo reſpicit ſubiectũ, unde unitas uel pluralitas numeralis in accidentibus oritur: ſed habet uniuerſalitatem ſecũdũ repræſentationem, quę reſpicit obiectũ: unde non repręſentat obiecta diſtincta numero: ſed unum & idem obiectũ omniũ repræſentat obiecta diſtincta numero: ſed unum & idẽ obiectũ oĩum repręſentat omnes ſpecies cuiuſdã rei puta ſpecies humanitatis in te & in me. ſicut eadẽ Socratis facies a pluribus per plures ſpecies idem omnino repræſentantes uĩ. Minoris autem ſic intellectæ ueritas ex ſupradictis liquet: ſpecies enim intelligibilis repræſentat naturam, non repręſentando conditiones particulares eius, ut dictum eſt: hęc eſt ſententia literæ in hac parte.

Et quia natura humana ſecundum ſuam abſolutam conſiderationem conuenit ꝙ prędicatur de Socrate: & rõ ſpeciei non conuenit ſibi ſecundum ſuã abſolutã. ſ. humanę naturę conſiderationem, ſed eſt de accidentibus quę conſequuntur eam ſecundum quod eſſe, quod habet in intellectu: ideo nomen Speciei non prędicatur de Socrate, ut dicatur Socrates eſt ſpecies quod de neceſſitate accideret ſi rõ ſpẽi conueniret homini ſecundũ eſſe, quod hẽt in Socrate. uel ſecundũ ſuam abſolutam conſiderationem ſ. inquantum eſt homo: quicquid enim conuenit homini, inquantum eſt homo, prędicatur de Socrate.

In hac parte tertia capituli huius talẽ obiectionem ex ſupradictis excludere intẽdit, quia qđ prędicatur de prædicato, prędicatur & de ſubiecto: ſed ſpẽs prędicatur de hoĩe, qđ eſt prædicatũ eſſentiale Socratis: ergo ſpẽs prędicatur de Socrate; & ſic Socrates erit ſpẽs. Cõcluſio eſt falſa: maior uera ex ante prædicamẽtis hr̃. Huius obiectionis pctm̃ unde oriatur ea ſupra poſita diſtinctione eorũ q̃ cõueniunt naturę, manifeſtat ſimul ex hoc inſinuãs q̃ cõueniẽs tradita fuerit doctrina, cũ ex ea difficultates accidentales diſſoluunt. Cũ. n. dctm̃ ſit, ꝙ triplicia ſunt quę de nã prędicantur, quędã, ſ. abſolutè, & quædã ſm̃ eſſe in intellectu, & q̃dã ſm̃ eſſe in ſingulari, ea quæ conueniunt naturę ſm̃ eſſe in intellectu, nõ cõuenit ei abſolutè, neq; ſm̃ eẽ in ſingulari, cũ oppoſita ſint; & iõ prædicatu pceſſu error accidit, qa denominatio ſpecifica homini ſm̃ eſſe in intellectu cõuenit, & concludit de hoĩe ſm̃ eſſe in ſingulari, dũ infert, Ergo Socrates ẽ ſpẽs. Vt aũt ad formã argumẽti dici poſſit, innuit talẽ diſtinctionẽ Prędicari de prædicato contingit dupliciter. Vno mõ ut prædicato. i. ſm̃ ꝙ illud prędicatur de altero, ſicut animal prędicatur de prædicato Socratis. ſ. hoĩe, ſm̃ id ſecundum ꝙ homo prędicatur de Socrate: ſecundum idem enim homo recipit prędicationem

ani.

animalis & prædicatur de Socrate, ſecundum ſuam naturam: & hoc modo maior eſt uera. minor autem falſa. Alio modo contingit prædicari de prædicato, non ut prędicato, idest non ſecundum illam rationem, quia illud prædicatum de ſuo ſubiecto prædicatur, ſicut in propoſito ſpēs non pręsaid de hoīe inquantū hō eſt Prædicatum Socratis. i. non prædicatur de homine ſecundum illud eſſe, quo homo prædicatur de Socrate, eo ꝙ homo prædicatur de Socrate ſecundum ſuum eſſe quidditatiuum abſolutè: ſpecies aūt prædicatur de hoīe non ſm eius eſſe quidditatiuū, ſed ſecūdū eſſe qđ in intellectu habet: & hoc mō maior eſt falſa, minor aūt uera ſemper: ergo altera præmiſſarum eſt falſa. Et hoc eſt qđ in ał'e ra dr̄. ꝙ rō ſpeciei non conuenit homini ſecundū ſuam abſolutam conſiderationem, ſecundum quā conuenit ſibi prędicari de Socrate, quia ſic oporteret etiam conuenire Socrati (ut ſupra dictum fuit) ſed conuenit ei ſecundum eſſe in intellectu ſecundum quòd eſſe prædicatur de Socrate.

In hoc. c q 5. 6

Et tamen prędicari conuenit generi per ſe cum in eius diffinitione ponatur Prædicatio a eſt quoddam quod cõpletur per actionem intellectus componentis & diuidentis, habens tamen fundamentum ex re ipſam unitatem eorum quorum unum de altero dicitur. Vnde ratio prædicabilitatis poteſt claudi in ratione huius intentionis quæ eſt genus quæ ſimili er per actionem intellectus completur: nihilominus id cui intellectus intentionem prædicabilitatis attribuit componens id cum altero non eſt ipſa intentio generis ſed potius id, cui intellectus intentionem generis attribuit ſicut quòd ſignificatur hoc nomine Animal. Sic ergo patet qualiter eſſentia uel natura ſe habet ratione ſpeciei quia ratio ſpeciei non eſt de illis quæ conueniūt ei ſecundum ſuam abſolutam conſiderationem neque de accidentibus quæ conſequuntur ipſam ſecundum eſſe qđ habet extra animam, ut albedo uel nigredo. ſed eſt de accidentibus. quæ conſequuntur eam ſecundum eſſe quod habet in intellectu, & per hunc modum conuenit ſibi ratio generis, uel differentia.

In hac quarta parte capituli huius reſpondere intēdit cuidam tacitę obiectioni, q̄ talis eſt. Quod per ſe prædicatur de ſpeciebus conuenit ipſis ſpeciebus: ſed ly Genus, per ſe prædicatur de ſpeciebus, puta hoīe & boue. ergo ly Genus, conuenit ipſis ſpeciebus: & ſic hō erit genus & ſimiliter bos. Maior eſt ex terminis nota, implicat. n. ꝙ aliquid per ſe prædicatur de aliquo in quocunque modo perſeitatis & non conueniat illi. Minor probatur ſic, Illud in cuius diffinitione ponitur prædicari de ſpeciebus: per ſe prædicatur de illis: ſed ly Genus eſt, in cuius diffinitione ponitur prędicari de ſpeciebus: ergo genus per ſe prædicatur de ſpeciebus Maior ſyllogiſmi huius patet ex eo. ꝙ quęlibet pars diffinitionis in recto primò modo perſeitatis conuenit diffinito. Minor autem in Porphyrio patet ſic dicente, Genus eſt prædicabile de pluribus ſpecie differentibus.

c. d gñe Similiter omnino poteſt argui de ſpecie reſpectu indiuiduorū, cū etiam in diffinitione ſpeciei ponatur prædicari de indiuiduis. & ſic uſ ꝙ male dictum ſit, Socratem non eſſe ſpeciem. Huius obiectionis in litera motiuum tantum tangitur, cum dicitur. Et tamen prædicari per ſe conuenit generi cum in eius diffinitione ponatur.

Reſpōſio aūt in eiſdem ponitur. in quò ad plenam materiæ huius diſcuſſionem duas diſtinctiones inſinuat. Prima eſt, prędicari dupliciter capitur, ſ. formaliter, & fundamentaliter, ſeu materialiter. ſcda eſt, genus dupliciter accipit, ſ. formaliter, & fundamentaliter, ſeu materialiter Et debes ſcire, ut terminos intelligas, ꝙ in hac propoſitione, Homo eſt animal, ſunt tria. ſ. ly Homo, ly Eſt, & ly Animal, quę extra animam nihil aliud ſunt, quàm natura humana importata per ly Homo, & natura ſenſitiua importata per ly Anima, & unitas ſeu coniunctio earum inter ſe importata per ly Eſt: hæc enim tria intellectus apprehendens in ſecunda ſua operatione format hanc propoſitionem. Hō eſt animal, qua formata reflectendo ſe ſuper illa tria, ut terminant actum ſui componentis adinuenit & attribuit eis quaſdam relationes, & ly Homo attribuit relationē ſubiecti, & ly Animal, relationem prædicati, & ly Eſt, relationē prædicationis. Vn̄ prædicatio formaliter eſt illa relatio adinuenta ab intellectu: fundamentaliter uerò ſeu materialiter eſt coniunctio rei prædicatę cum re ſubiecta. Similiter cum intellectus apprehendit naturam ſenſitiuam & reflexerit ſe ſuper illam, ut ſtat ſub actu eius, uideritque eam ut ſic indifferenter ſe habere ad ſpecies in quib. primò inſpexerat naturam illam ſaluari, attribuit naturæ ſenſitiuæ, ſeu animali obiecto relationem gñis & ſic genus formaliter eſt iſta relatio: genus autē fundamentaliter, ſeu materialiter eſt natura ipſa, puta ſenſitiua. & ſic patent termini diſtinctionū.

Ex his tria deducūtur. Primum eſt. ꝙ cū genus fundamentaliter, puta aīal, non includat in diffinitione ſua prędicationem fundamentalē, quia in diffinitione animalis non ponitur coniunctio eius cum homine, uel boue, neque prędicationem formalem, quia in diffinitione rei non ponitur res ſecundæ intentionis, conſequens eſt ꝙ genus formaliter ſumatur, quando diffinitur à Porphyrio. c. d gñe

Secundum eſt ꝙ in diffinitione gñis formaliter nō cadat prędicatio fundamētalis de ſpecie, puta homine, quia relatio generica non eſt coniuncta realiter rei, quæ denominatur ſpecies, conſequēs eſt, ꝙ prædicari de pluribus poſitum in diffinitione generis, ſit accipiendum formaliter, ſ. pro relatione prędicationis: una enim relatio poteſt cadere in diffinitione alterius, ita ut conceptus relationis quę eſt de prędicatio de plurib. &c. cadat in in conceptu relationis, quæ eſt genus. Et hinc habes: quàm conformiter S. Thom. dicant aſſerentes genus & ſpeciem diffiniri pro ſecundis intentionibus in concreto.

Tertium deducendum eſt, ꝙ aliquid dr̄ prędicari de ſpecie dupliciter. Vno modo, ut res denominata prędicabilis de ſpecieb. & ſic animal prędicatur de hoīe & boue. Alio modo, ut id, quo res denominatur prædicabilis de ſpeciebus, & ſic genus, in cuius diffinitione ponitur prędicari de ſpeciebus, prædicatur de ipſis ſpecieb. Sicut aliquid dr̄ diſgregatiuum uiſus dupliciter. Vno modo ut res denominata diſgregatiua uiſus hoc enim mō nix dr̄ diſgregatiua uiſus. Alio modo, ut id, quo res denominatur diſgregatiua uiſus, quemadmodum albedo dr̄ diſgregatiua uiſus cum in diffinitione eius ponatur, diſgregare uiſum. Et ſicut ſtāt iſta duo ſimul. ſ. ꝙ res diffinita per diſgregare uiſum eſt albedo, & non nix: res autem denominata diſgregatiua uiſus eſt nix & non albedo, ita pcisè in propoſito ſtant iſta duo ſimul. ſ. ꝙ res diffinita per prædicari de ſpeciebus eſt relatio generica, res aūt denominata prædicabilis de ſpeciebus eſt natura, q̄ ſubeſt illi relationi, puta aīal: ita ꝙ res diffinita per prędicari, &c. eſt genus formaliter nō materialiter: res aūt denominata pdicabilis ē genus materialiter, non formaliter. Vn̄ in lr̄a dr̄, ꝙ rō prędicabilitatis clauditur in hac intentione. quæ eſt genus: id tñ cui intellectus intentionē prędicabilitatis attribuit, non eſt ipſa intentio generis, ſed res, cui ēt ipſa intentio generis attribuit.

De hoc vide cō. hui⁹ doc ſup Porph. ſin c. d genere ſpriu.

Ex quib patet reſponſio ad obiectionē, quia loquēdo de eo, qđ per ſe prędicatur de ſpeciebus, ut res denominata prędicari: uera eſt Maior, ſed falſa Minor: loquēdo aūt de eo qđ per ſe prędicatur ut ratio denominandi falſa eſt Maior, licèt Minor ſit uera. Vn̄ cum ſp altera pręmiſſarum ſit falſa, nihil concludit. Hac diſtōe nūc aſſignata in terminis ſimplicibus ſic uti poteritis, Prædicabile

de

de ſpeciebus dupliciter, formaliter & denominatiuè, quod prędicatur de hoie & boue denominatiuè eſt animal: quod autem prædicatur formaliter de homine & boue, eſt genus: ſi de prædicabili denominatiuè falſa eſt Minor; de prædicabili formaliter falſa eſt Maior. Hæc dicta cum applicaueris ad ſpeciem reſpectu indiuiduorum ad differentiam, proprium, & accidēs, & reliqua huiuſmodi, ſolues multas obiectiones, & illuceſcet tibi ueritas multarum propoſitionum, quæ obſcurę apparent. Reſiduum capituli eſt Epilogus, per ſe patet, & cætera.

C A P V T V.

Quòd ſimplicium ſubſtantiarum eſſentia minime ſit ex materia & forma quid compoſitum ſed tantum forma, non item comparatur compoſitorum eſſentia, & quòd ex eſſe & eſſentia ſit cōpoſita. Quod denique intelligentia effectiue ſint a Deo ex actu et potētia cōpoſitę multipliciter oſtēdit.

Subſtantiæ ſimplicium neque eſſe materia ſunt. *NVNC reſtat uidere ſecundum eum, quemadmodū eſſentia ſit in ſubſtantiis ſeparatis ſ. in anima, intelligentiis & cauſa prima. Quamuis autem cauſę primam ſimplicitatem omnes Philoſophi concedant, tamen compoſitionem materia & forma in intelligētiis & animabus quidam uiuuntur ponere. cuius poſitionis fuiſſe dicitur Auicebron Author libri Fontis uitæ. Hoc autem dictis philoſophorum reperitur eſſe contrarium quia eas ſubſtantias à materia ſeparatas nominant, & abſque omni materia eſſe probant: cuius demonſtratio potiſſima eſt ex uirtute intelligendi, quę in eis eſt. Videmus enim formas non eſſe intelligibiles in actu, niſi ſecundum quòd ſeparantur à materia, & à conditionibus eius. nec efficiuntur intelligibiles in actu, niſi per uirtutem ſubſtantia intelligentia. ſecundum quòd recipiuntur in ea & ſecundum quòd aguntur per eam. unde oportet, quòd in qualibet ſubſtantia intelligente ſit omnimoda immunitas a materia. Ita quòd nec habeat materiam partem ſui neque etiam ſit ſicut forma impreſſa materia ut eſt de formis materialibus.*

Hic incipit tractatus ſecundus huius operis, Intendens in duobus capitulis tradere notitiam de eſſentiis ſubārū ſimpliciū, quēadmodū tradita eſt de eſſentiis ſubſtantiarū compoſitarū. Facit autem ſex in præſenti capitulo. Primò declarat, quod eſſentia in ſimplicibus nō ſignificat cōpoſitum quid ex materia, ſed formā tantū. Secundò comparat illas eſſentias eſſentiis ſubſtantiarum compoſitarū. Tertiò oſtendit tales ſubſtantias eſſe cōpoſitas ex eſſe & eſſentia. Quartò declarat intelligentias habere eſſe effectiuè a Deo. Quintò oſtendit eas eſſe compoſitas ex actu & potentia. Sextò de multitudine eorū agit. Præmiſſa igitur primò concordi ſententia Philoſophorum de ſimplicitate omnimoda primæ cauſæ, & quibuſdā diſſentientibus circa immaterialitatem intelligentiarū adductis. Contra hos talem concluſionē ponit, Omnis ſubſtantia intellectualis eſt immaterialis. i. compoſita ex materia & forma, & independens à materia: quam ſic probat. Omne patiens, uel agens, uel recipiens, uel habens in ſe intelligibile in actu eſt immateriale: omnis ſubſtantia intellectualis eſt patiens, vel agens, uel recipiēs, uel hñs in ſe intelligibile in actu: ergo omnis ſubſtantia intellectualis eſt immaterialis. Maior quò ad tres ſui partes ex eodem medio probatur. ſ. ex hoc quod intelligibile in actu oportet eſſe immateriale, tertiò de Anima, tex. Com. 11. & 15. agens autem rem immaterialem oportet eſſe immateriale, eo quòd agens non pōt eſſe ignobilius ſuo effectu, ut dr 3. de Anima tex. Com. 18. & tex. Com 40. recipere quoque immateriale non pōt res immaterialis, ut patet 3. de Anima. Comm. unumquodque recipitur per modum recipientis: & per id innoteſcit, quòd habere non poteſt res immaterialis immateriale cognoſcibile in ſeipſa. Minor autem ab omnibus conceditur. Fruſtra enim eſſet ſubſtantia intellectualis niſi aliquid intelligeret, cū vnumquodque ſit propter ſuam operationem, vt dicitur 2. Cœli tex. Commento. 17.

Nec poteſt dicere aliquis quod intelligibilitatem impediat materia qualibet, ſed materia corporalis tantū. Si. n. hoc eſſet rōne materia corporalis tantum cum materia non dicatur corporalis, niſi ſecundum quod ſtat ſub forma corporea tunc oportet quòd hoc haberet materia à forma corporali ſcilicet impedire intelligibilitatem. Et hoc non poteſt eſſe; quia & ipſa forma corporalis actu intelligibilis eſt ſicut & alia forma, ſed quod a materia abſtrahuntur. Vnde in anima intelligentia nullo modo eſt compoſitio ex materia & forma, ut hoc modo accipiatur materia in eis ſicut in ſubſtantiis corporalibus ſed eſt ibi compoſitio formę & eſſe. Vnde in commento nona propoſitionis libri de cauſis dicitur quòd intelligentia eſt habens formam & eſſe. & accipitur ibi forma pro ipſa quidditate, uel eſſentia ſimplici.

Quia poſſet aliquis credere rationem factā recipere reſponſionem, ideo intendit hic excludere reſponſionem, quę poſſet immaginari ſufficiēs. Ad hoc poſſet aliquis diſtinguere de materia corporali & materia ſimpliciter, & dicere quod maior eſt uera de materia corporali, non aūt de materia ſimpliciter, & cōſequenter concedere, quod omnis ſubā intellectualis eſt immunis à materia corporali: nō autem à materia, quia non materia, ſed materia corporalis impedit intelligibilitatem in actu.

Contra hanc fugā inſtatur. rōne ducente ad impoſſibile ſic. Materia corporalis īpedit intelligibilitatē per te: ergo forma corporalis eſt id unde materia hēt, quod impediat intelligibilitatē, hoc eſt impoſſibile: ergo à deſtructione conſequentis, &c. cōſequētia eſt nota ex terminis. Cum. n. materia corporalis duo dicat. ſ. ly Materia, & corporalis, & ex ly Materia ſecundum aduerſarium non impeditur intelligibilitas in actu, reſtat quod hoc impedimentū ſit ex ly Corporali, ſed ly Corporalis nihil addit ſupra materiā, niſi formā corpoream: ergo ex forma corporali. ſeu corporea oritur, quod materia impediat intelligibilitatē in actu. Falſitas aūt cōſequentis probatur ſic. Ois forma nō cōcepta cū materia eſt actu intelligibilis. patet iſta ex 3 de anima. tex. com. 11. Forma corporea eſt forma ſcđm ſe non cōcepta cū materia, accipit enim diſtincta contra materiam: ergo forma corporea ſcđm ſe eſt actu intelligibilis. Tunc ultra, Nihil ſcđm ſe actu intelligibile ex ſe impedimentū præſtat intelligibilitatis: forma corporea eſt hmōi: ergo forma corporalis nō eſt id vñ materia impedimentū intelligibilitatis ſumat. qđ erat pbādū. Eſt igitur tā anima intellectiua quā intelligentia quælibet nō cōpoſita ex materia & forma. Si accipiamus cōpoſitionē ex materia & forma vniuocè prout, ſ. materia & forma nominant partes eſſentiales rei, quemadmodū dictū eſt, ſubās aliquas eſſe cōpoſitas, in præcedentibus, ſed eſt in eis aliud genus cōpoſitionis. ſ. ex forma eſſe de quo infra erit ſermo, & ſic hʒ prima pars intenti, ſ. quod eſſentia in ſubſtantiis intellectualibus non ſignificat compoſitum quid ex materia & forma. Remanet ergo modo declarandum, quomodo ſignificet formam tantum, propterea ſubiungit.

In ca. 5. hic eo c. oub. c. 1. poſt. qū. 10.

Et quomodo hoc ſit, planum eſt uidere. Quęcunque; n. ita ſe habent ad inuicem quod unum eſt cauſa eſſe alterius, illud quod habet rōnem cauſę, poteſt habere eſſe ſine altero, ſed non conuertitur. Talis autem inuenitur habitudo materię & formę, quòd forma dat eſſe materię & ideo impoſſibile eſt eſſe aliquā materiā ſine forma. tamen non eſt impoſſibile eſſe aliquam formam ſine materia forma. n. non habet in ee quòd forma dependentiam ad materiam ſed ſi inueniantur aliquę formę, quę non poſſunt eſſe niſi in materia hoc accidit eis ſecundum quòd ſunt diſtantes à primo principio, quod eſt actus primus et purus. Vnde illę formę, quę ſunt propinquiſſimę primo principio. ſunt formę per ſe ſine materia ſubſiſtentes. non. n. forma ſecundum totum genus ſuū materia indiget ut dictū eſt & huiꝰ formę ſunt intelligentię & ideo non oportet ut eſſentię uel quidditates harum ſubſtantiarum ſint aliud, quàm ipſa forma.

Eſſentia ſimpliciū tantū formā eſt.

p̄ nre ... e ra ... plex ... miſtis ... non ... a corp... ralis, ſed ab omni materia & forma tantū ...

In. en-

Intendens in his uerbis dec larare, quomodo e ſentia in ſubſtantiis ſimplicit. eſt ſignificet formam tantum, tali ratione hoc probat: Quæcunq; ita ſe hñt, q unum eſt cauſa eſſe alterius, & non econuerſo, illud quod habet rationem cauſæ, poteſt eſſe ſine altero: ſed forma & materia ita ſe habent, quod for ma cauſat eſſe materiæ, & non econuerſo, ergo forma põt eſſe ſine materia, & materia non ſine forma. Tunc ultra, Eſſentia intelligẽtiarũ non eſt compoſita ex materia & forma, & non poteſt eſſe materia tantum: ergo eſt forma tantum.

Et nota quòd maior propoſitio poteſt dupliciter intelligi. Vno modo ſic q id quod eſt cauſa alterius, & idẽ numero poſſit eſſe ſine altero. & ſic nõ aſſumitur à nobis q eſt falſa & extra propoſitum. Falſa quidẽ, quia ſubiectũ cauſat eſſe propriæ paſſionis, & non econtra: & tamen ſubiectum non põt eſſe ſine propria paſſione. Extra propoſitũ uero; quia uolumus concludere, q forma, q eſt in materia, ſit ſine materia: ſed q aliqua forma non exigit materiam. Alio modo intelligitur maior, q id quod hẽt rõnẽ cauſæ ſecundum ſuum ordinem, põt eſſe ſine altero ſ. ſecundum aliquod ſui ordinis poteſt reperiri ſine altero. & ſic eſt uera, & ad propoſitum. Vera quidem, quia cauſa cũ independens ſit à cauſato, conſequens eſt ut aliquod pertinens ad ſuũ ordinem poſſit habere eſſe extra cauſatum. Ad propoſitũ uerò, quia intendimus concludere, q forma ſcđm ſuũ genus non dependet à materia, ita q aliqua forma põt inueniri ſeparata. Vñ & in minori notanter non aſſumitur forma materialis, ſeu hñs eſſe in materia: ſed forma ſine additione aliqua, ad inſinuandum q loquimur de forma, ut forma eſt, non ut talis uel talis. Patet autem minor illa ex nono Metaphy. tex. com. 13. & 15 ubi hr quòd actus eſt prior potentia ſimpliciter, & independens ab ea. Ex eo. n. q forma eſſentialiter eſt actus, materia aũt eſſentialiter potentia, ſi actus ſcđm totã ſuã latitudinẽ non dependet à potẽtia, conſequẽs eſt q forma ſcđm totũ ſuũ ordinẽ non depẽdet à materia. Materiã aũt cum eſſentialiter ſit potentia neceſſe ẽ depẽdere à forma ſine qua actualitas nõ inuenit: & ſic patet minor, qa forma abſolute in eo q forma, depẽdet à materia in ſuo eſſe, ſicut potentia ab actu, & ſi econuerſo. Qđ uerò alicui actui eueniat q nõ inueniat niſi receptus in aliqua potentia, hoc eſt ex eius imperfectione, & non habet hoc in eo, q actus: & ſimiliter q aliquæ non ſint niſi in materia, hoc hñt ex ſua imperfectione formæ, quæ attenditur penes diſtantiã à primo principio Deo glorioſo, & propinquitatẽ ad primã materiã. vñ tales formæ non ſolũ cauſant eſſe materiæ, ſed & ipſæ cauſatæ ſunt quodãmõ à materia. cauſæ. n. ſunt ſibi inuicem cauſæ, ut hr ſecũdo Phy. tex. com. 30. Eſſentia igitur ſubſtantiarum intellectualium eſt immaterialis & forma tantum.

QVAESTIO VIII.

Num materia poſſit eſſe ſine forma.

Circa hanc partẽ occurrit quæſtio, & hæc eſt octaua, An materia poſſit eſſe ſine forma. In hac quæſtione tria facienda ſunt. primò ponetur Scoti opinio. ſecundò ponetur opinio S. Th. tertiò reſpondebitur rationibus in oppoſitum.

Quò ad primũ Scotus in 2. ſent. diſt. 2 opinatur poſſe materiam eſſe ſine forma, arguitque ad hoc probandum multipliciter.

Primò ſic, Non minus dependet accidens à ſubſtantia quàm materia à forma: ſed accidẽs põt eſſe ſine ſubſtantia, ut patet in Sacramento altaris. Ergo materia poteſt eſſe ſine forma.

Præterea, Abſolutũ diſtinctum & prius alio abſoluto põt eſſe ſine illo abſque contradictione: materia reſpectu formæ eſt huiõi: ergo põt eſſe ſine forma. minor eſt euidẽs, maior probatur, qa prius in eo quod prius, non dependet à poſteriori, & accipitur hoc ex 5. Meta. tex. com. 30. priora ſunt, quę poſſunt eſſe ſine aliis, alia non ſine ipſis.

Præterea. Quicquid abſolutũ facit Deus in creaturis mediatè cũ ſecunda, quæ non eſt de eſſentia cauſati, poteſt facere ſine illa. ſed materiã Deus facit mediante forma, quæ non eſt de eſſentia eius. ergo poteſt facere ſine illa.

Præterea, Quicquid Deus immediatè creat, immediatè conſeruat uel conſeruare poteſt. ſed materiam Deus immediatè creat. ergo immediatè conſeruare poteſt, ergo ſine omni forma.

Præterea. Cũ nihil Deus extra ſe neceſſariò uelit ex hoc q uult materiã eſſe, non eſt neceſſe q uelit materiam eſſe, niſi ꝑ neceſſariã connexionem utriuſque. ſed inter materiam & formam non eſt talis neceſſaria connexio. ergo &c. Quòd autem non ſit talis neceſſaria connexio inter materiã & formã, probatur, quia tunc ſequeretur, q materia determinaret ſibi neceſſariò aliquã determinatam formã. Probatio cõſequẽtię, Quod determinat ſibi genus formæ, determinat ſibi aliquam ſpeciem in gne illo, & qđ determinat ſibi ſpeciem, determinat ſibi eſſe in aliquo indiuiduo illius ſpeciei: omne. n. qđ de neceſſitate eſt homo, neceſſariò eſt hic uel ille homo: conſequens aũt eſt falſum: materia. n. nullam ſibi determinat formã: ergo reliquũ. q materia non determinat ſibi genus formæ ad hoc q ſit. Confirmatur, Quidqd cõtingenter ſe hẽt ad qđlibet generis abſolute, contingenter ſe hẽt ad id genus abſolutẽ. ſed materia cõtingenter ſe hẽt ad qlibet formã: ergo materia contingenter ſe habet ad genus formæ. Probatur adhuc, q ſi materia ſibi determinat de neceſſitate genus formæ, q etiã de neceſſitate determinat ſibi unum indiuiduum ſolũ illius generis, quia unu eſſentiale, & unũ ſingulare eſt impoſſibile depẽdere à pluribus eſſentialiter eiuſdem gñis: materia aũt eſt una eſſentialis & ſingularis: ergo impoſſibile eſt, q dependeat à pluribus formis eiuſdem gñis: & ſic ſi neceſſariò determinat ſibi genus formę, neceſſariò quoq; determinabit ſibi aliquam unam formam: quod falſum eſt. Hęc de primo.

Quò ad ſecundum S. Th. in prima parte q. 66. ar. 1. & in q̃nibus de potentia Dei, q. 4. ar. 1. & in quolib. q. 3. ar. 1. cõfirmat hoc q hic dicit, ſ. materiã nõ poſſe eſſe ſine forma, duabus rõnibus. Prima eſt ducens ad impoſſibile ſic, Si materia exiſteret abſque omni forma, materia ſimul eſſet, & non eſſet: hoc implicat contradictionem: ergo. probatur conſequẽtia quò ad ſecundã partẽ, quia quò ad primã ab aduerſariis cõceditur. Impoſſibile eſt effectum formalẽ ſeparari à forma: ſed exiſtere eſt effectus formalis formæ, ſic. n. diffinitur: Forma eſt quæ dat eſſe rei: ergo impoſſibile eſt ponere exiſtentiã ſine forma. Sicut. n. impoſſibile eſt eſſe album ſine albedine, ita eſſe in actu ſine actu: actus aũt primus, cuius eſt dare eſſe, idẽ eſt qđ forma. Ex illa ergo ꝑpoſitione, Materia exiſtit abſq; omni forma, ſequuntur duo cõtradictoria ſimul uera: ex eo. n. q materia exiſtit, ſequit q ſit in actu: ex eo aũt q ẽt abſq; omni forma, ſequitur q non ſit in actu. Huic rõni dat Sco. quandam rñſionem, quæ quia non niſi chimerica, & tanquã indigna, de qua uerba fiant, omittatur: quoli bet. n. proferente contraria ſolicitũ eſſe ſtultũ eſt, ait Ariſt. à quo didicimus in libro nono Metaph. quid ſit actus & quotuplex.

Secunda rõ S. Th. ad hoc idem eſt iſta, Oẽ indiuiduũ determinatũ ad genus completum, uel incõpletum in rerũ natura ꝑ ſe exiſtens eſt in aliqua certa ſpecie per ſe uel reductiuè, materia ſola neque per ſe neq; reductiuè eſt in aliqua certa ſpecie, ergo materia ſola nõ põt eſſe indiuiduum quodcũq; in rerum natura. Minor eſt ex ſe clara, non. n. facile eſſet fingere, in qua determinata ſpecie eſſet materia ſola. Maior probatur ex eo q indiuiduũ oẽ tã completum, quàm incompletum, ſi per ſe exiſtit in

rerum

rerum natura ſeparatum (quod dico propter indiuiduum generis, vt hæc ſubſtãtia, hæc anima, &c.) nõ continetur ſub genere per ſe, vel reductiuè immediatè: ſed mediante ſpecie: inter genera .n. & indiuidua mediat ſpecies, & inter principia generis & principia indiuidui mediãt principia ſpeciei pariformiter. Inſuper hæc Maior poteſt probari ad hoiem aſſumendo dicta Sco. 6 arg. ibi n. ipſe expreſſe aſſumit, ꝙ qui determinat ſibi genus aliqđ, determinat ſibi aliquam certam ſpeciem illius generis. Et potes ẽt ex dictis Sco. ibi arguere ad hominẽ, & ꝓbare oppoſitũ intẽti ſui ſic. Quicquid determinat aliquod genus, determinat ſibi aliquam certã ſpeciem illius generis: materia ſola determinat ſibi genus ſubſtantiæ: ergo determinat ſibi aliquam certã ſpeciẽ ſubſtãtiæ ſaltẽ reductiuè: ergo materia ſola eſſet in aliqua certa ſpẽ. hoc eſt falſũ, Minor eſt omnium, & proceſſus bonus. ergo, &c.

1.d.3.q. Hanc veritatẽ approbat Ariſt. (ut ipſe Sco. confitetur) loco allegato. Sed quia dicit ex falſo fundamẽto Ariſt. hãc concluſionẽ tenuiſſe. ſ. ex hoc, quòd Deus non põt agere ſine cauſis ſecundis, oſtẽdo in hoc, Scotũ errare ex dictis Commen. ſecũdo. n. Phyſico. Commen. 12. Auer. ex eodem præciſè fundamento, ꝙ S. Tho. adduxit in prima rõne, tenet iſtã concluſionẽ. Vbi nullam fieri mentionem de connexione cauſalitatis primę cauſæ apparet, ſed tantum de actu & potentia, ita ꝙ ex natura actus & natura primæ materiæ, quæ eſt pura potentia, concludit Auer. ꝙ duo cõtradictoria eſſent ſimul uera, ut deductũ eſt &c. Auicenna quoq; in ſecũdo Metaphyſicę ſuę, capitulo tertio, tenet concluſio-

Com. 12 nẽ Scoti eſſe impoſſibilẽ, & tñ poſuit expreſſè ma-
2. Phyſi. teriam eſſe creatam. Vnde hæc tanquam deſtru-
c. 56. & ctiua Metaphyſicalium principiorum vitandã eſt.
90. Hæc de ſecundo.

Quò ad tertium reſpondeo. Ad primum negatur
Ad 1. antecedens: plus enim dependet potentia pura ab actu, quàm actus imperfectus ab actu perfecto.

Sed contra hoc inſtat Antonius Trombeta ſic, Magis depẽdet poſterius à priori, quàm prius à poſteriori. ſed accidẽs eſt poſterius ſubſtãtia: materia aũt eſt prior forma: ergo magis dependet accidẽs à ſubiecto, q̃ materia à forma. Forte diceretur (ait) ꝙ materia nõ eſt prior, ſed poſterior forma. Cõtra: nam licẽt materia ſit poſterior forma ordine perfectionis, eſt tñ prior ordine generationis, & conſequenter prior ſimpliciter, ut arguatur ſic. Quandocunq; ſunt aliqui duo ordines, quorum vnus ſimpliciter eſt prior altero, quicqđ eſt in ordine priori eſt ſimpliciter prius quocunq; exiſtẽte in ordine poſteriore. ſed ordo originis & ordo perfectionis ita ſe hñt, ꝙ ordo originis eſt ſimpliciter prior ordine perfectionis (& hoc in natura limitata) ergo quicquid eſt prius origine, eſt prius ſimpliciter quocunq; priore ordine perfectioni. ſed ita eſt, ꝙ materia eſt prior origine forma, licẽt forma ſit prior ꝑfectione, ergo materia ẽ ſimpliciter prior forma. Proceſſus bonus, & Maior probatur, ꝙ . ſ. ordo originis eſt ſimpliciter prior ordine perfectionis: nam priora generatione ſunt poſteriora perfectione: natura. n. ſemper procedit de imperfecto ad ꝑfectum: ergo quicquid eſt imperfectius, eſt ſimpliciter prius quocunq; perfectiori, ſed materia prima eſt imperfectior forma: ergo materia prima eſt ſimpliciter prior forma. Tunc ultra, Eſt ſimpliciter prior forma, & omne prius in ſuo priori poteſt eſſe ſine poſteriori: ergo &c.

Ad hoc reſpondetur triplici reſponſione, ad inſinuandum argumenti multiplicem defectum.

Primò dicitur, ꝙ forma, licẽt ſit poſterior materia ordine gñationis, eſt tñ prior etiã ordine generationis materia exiſtente. Magni. n. refert dicere materiam, & materiam exiſtentem, ſicut ſuperficies eſt prior albedine: albedo tñ eſt prior ſuperficie habente eſſe album: vnde in propoſito cum ſermo ſit de materia exiſtente (ſi enim poneretur materia ſola in rerum natura, oporteret ipſam exiſtere) patet falſum aſſumi.

Secũdò dr̃, ꝙ aliud falſum ibi aſſumitur, ſ. ꝙ ordo gñationis ſit ſimpliciter prior ordine ꝑfectionis, ſtãdo infra limites naturæ finitæ. cum. n. actus ſit prior potẽtia ſimpliciter, tam ſi ponatur Deus finitus, q̃ infinitus, vt patet ex nono Metaphyſi. tex. Com 13 & 11. & tex Com 30. & prioritas actus ſit prioritas perfectionis conſequens eſt ꝙ ſecundum Ariſt. & veritatẽ ordo perfectionis, ſit ſimpliciter prior ordine gñationis. Amplius. Id qđ eſt prius natura rõne & tp̃e, eſt ſimpliciter prius. ordo perfectionis eſt prior natura rõne & tempore ordine imperfectionis, qualis eſt ordo gñationis, qui ſe tenet ex parte cauſæ materialis. ordo igitur perfectionis eſt prior ſimpliciter. media quoq; propoſitio eſt Ariſt. octauo Phyſi. tex Com. 75. vbi expreſsè loquitur in natura finita ad probandum ſ. motũ circularẽ eſſe primũ. Vnde ad probationem. conceſſo, quòd priora generatione ſũt imperfectiora, & quòd natura procedit de imperfecto ad perfectũ, negatur conſequentia, Ergo ordo generationis ẽ ſimpliciter prior: licẽt enim agẽs naturale prius attingat imperfectum: oportet tñ prius agens in ſe perfectum eſſe: ut dicitur in 12. Metaph. tex. Com 40. Hic aduerte tu, ꝙ oportet mendacem eſſe memorẽ: in quæſtione de primo cognito. Ant. Trõbeta, quas impugnat propoſitiones, has aſſumit. &c.

Tertiò dr̃, ꝙ dato toto proceſſu, ultima conſequẽtia nihil ualet: falſum eſt enim quòd omne prius poſſit ſecundum rem abſolui à poſteriori quolibet (ut ad ſecundum dicetur)

Sed contra primã reſponſionem, quæ ponit materiam non habere propriã exiſtentiã, ſed eã mendicare à forma, inſtatur ſic. Cuicunq; cõuenit actu cauſare pro aliquo ſigno, conuenit & exiſtere pro eodem ſigno: ſed materia primæ in primo ſigno, quo recipit formã, conuenit cauſare: ergo pro tũc ſibi cõuenit exiſtere: ſed pro illo ſigno non hẽt exiſtentiam formę, ergo propriã. Et confirmatur, quia materia aut cauſat compoſitũ, & recipit formã, qñ exiſtit, aut quando non exiſtit: non quando non exiſtit, ergo quando exiſtit: ergo pro tunc conuenit ſibi propria exiſtentia, quia exiſtentia formæ ſequitur totum compoſitum. Et confirmatur ſecundò, quia cauſa non mendicat à ſuo effectu: materia autem cauſat exiſtentiam cõpoſiti & formę: ergo non mendicat exiſtentiam ab eis, &c.

Ad hęc dr̃, ꝙ ſufficit cauſæ pro quolibet inſtanti temporis quo actu cauſat habere exiſtentiam: nec apparet neceſſarium quòd pro quolibet ſigno naturę inſit exiſtentia ſibi quo inest cauſalitas: ordo .n. naturæ talis eſt in eodem inſtanti temporis, ꝙ ſcilicet materia recipit formã: ex quibus reſultat compoſitũ, cui iã eſſe actualis exiſtentiæ aduenit: quo ipſum compoſitum primò, forma ſecundò, & materia tertiò exiſtunt. Ad formam autem primę inſtantię negatur Maior. Ad primam confirmationem dicitur, quòd materia cauſat, quando exiſtit: quia pro omni inſtanti quo cauſat, exiſtit: quando, enim eſt terminus temporalis. Ad ſecundam confirmationem dicitur, quòd licẽt cauſa, ut cauſa nõ mẽdicet à ſuo effectu: tñ cauſa materialis mendicat à ſuo effectu, quę eſt eius cauſa in altero genere cauſę: eo quòd cauſæ ſunt ſibi inuicem cauſæ, quinto Metap. tex. com. 6. Oportet aũt has reſponſiones à Scotiſtis admitti: quia cũ Scot. ponat ſecundo ſent. diſt. 3. q. 3. exiſtentiam eſſe ultimũ actũ poſteriorem tota coordinatione prędicamentali, licẽt nõ diſtinctum realiter à re cuius eſt, oportet eſſentiã materię ex natura rei habere habitudinẽ ad ſuam exiſtentiam, ut potentiã ad actũ. Et tunc põt argui ſic, Eſſentia materię, ut diſtincta contra ſuã exiſtentiã, cauſat ex natura rei in genere cauſę materialis ſuam exiſtentiam, recipiendo eam: ergo ſibi pro illo ſigno conuenit exiſtentia, & ſic habet exiſtentiam antequam recipiat eam.

Similiter.

ſimiliter ſtando in illo ſigno: aut eſſentia materiæ recipit ex natura rei ſuam exiſtentiam, quãdo eſt, aut quando non eſt, &c.

Ad ſecundũ principale negatur Maior. Ad eius probationẽ dr, q̃ nõ ſola dependentia, ſed neceſſaria connexio aliquorũ põt eſſe cauſa inſeparabilitatis eorũ. Ad id qđ adducitur ex quinto Metaphy dr q̃ uniuerſalis affirmatiua non conuertitur ſimpliciter: iſta. n. eſt uera, Quæcũq; poſſunt eſſe ſine alijs, & alia non ſine ipſis, ſunt propria; ſed nõ conuertitur. Quæcunque ſunt propria, poſſunt eſſe ſine alijs & alia ſine ipſis.

Et nota q̃ maxima illa Scotica, Omne prius abſolutũ, &c. non põt ſaluari, etiam ſequẽdo uiam Sco. qđ pro nunc ex duobus manifeſtatur. Primo ex eo, q̃ partes eſſentiales ſimul ſumptæ ſunt priores toto: & tamen apud Sco. non poſſunt eſſe ſine toto.

Secundo ex eo, quod prædicamentum quãtitatis eſt abſolutè prius prædicamento qualitatis, præſertim quo ad quartam ſpeciẽ eius: & tñ non poteſt fieri quantitas continua ſine figura. Si enim quantitas ſine figura fieri dicatur, aut finita aut infinita: non infinita, quia illa nõ dabilis: & ſi fortè imaginetur dari adhuc cũ oporteat eſſe lineatam, aut ergo linea recta aut curua. & ſic eſſet figura. ſi finita, ergo figurata. figura, n. eſt quæ termino, uel terminis clauditur. & ſimiliter aut habet lineas rectas, aut curuas, aut circulares.

Ad 3. Ad tertiũ quicquid ſit de Maiori, negatur Minor, forma. n. etſi non ſit de eſſentia materiæ, eſt tamen de eſſentia materiæ exiſtentis.

Ad 4. Ad quartum dr, q̃ cum medium ſit duplex effectiuum & formale, quicquid immediatè Deus cauſat effectiuè, põt abſque media cauſa effectiua cõſeruare, nõ autem abſque media cauſa formali, quale medium eſt forma reſpectu materiæ.

Ad 5. Ad quintum negatur quòd inter materiã & formã nõ ſit neceſſaria connexio Ad cuius probationem negatur conſequẽtia. cuius probationis falſa eſt Maior: p id aũt qđ additur. ſ. ſcđm q̃ neceſſariò ẽ hõ, neceſſariò eſt hic, uel ille hõ, nil aliud hr, niſi q̃ quia materia neceſſariò determinat ſibi genus formæ, ideo materia non põt eſſe ſine hac, uel illa forma: qđ eſt intentum noſtrum. Non. n. ualet cõſequẽtia, A neceſſariò eſt hõ, ergo A neceſſariò eſt hic uel ille determinatè, ſed uagè: & ſic conceditur, materia neceſſariò determinat ſibi formam, ergo neceſſariò determinat ſibi hanc uel illam formam, non determinatè, ſed uagè.

Ad confirmationem, cum dr, Quicquid contingẽter ſe hẽt ad quodlibet generis abſoluti, cõtingenter ſe hẽt ad genus ipſum, eodem modo rñdetur, diſtinguendo cõtingenter ſe habere ad qđlibet determinatè, uel uagè. Primo. n. modo falſa ẽ Maior. Secundo uero falſa eſt Minor: materia. n. non contingenter, ſed neceſſariò ſe hẽt ad quamlibet formã indeterminatè, & uagè.

Ad aliam probationẽ dr, q̃ unũ eſſentialiter unũ & ſingulare negatiuè, ſicut eſt materia prima, põt eſſentialiter dependere in eſſe à pluribus eiuſdem gñis indeterminatè & uage, ſecundum q̃ illa plura hñt unam rõnẽ cõmunẽ, ſicut in propoſito uẽs formæ conueniunt in hoc, q̃ dãt eſſe actuale. Reflecte hoc argumentum contra Sco. de quantitate & figura, & fortè perſuadebis infirmitatem eius: quantitas. n. continua determinat ſibi genus figuræ: nullam tñ ſibi figuram uendicat. Hæc de quarto.

In hoc ergo differt eſſentia ſubſtantię compoſitæ & ſubſtantię ſimplicis. q̃ eſſentia ſubſtantię cõpoſitę non tantum formam nec tantum materiã ſed complectitur formam & materiã: eſſentia uerò ſubſtantiæ ſimplicis eſt forma tantũ. Et ex hoc cauſantur duæ aliæ differentiæ & una eſt q̃ eſſentia ſubſtãtię compoſitę põt ſignificari ut totum. uel ut pars, q̃ accidit propter materię deſignationẽ ut dictũ eſt & ideo non quocunque modo hoc prædicatur eſſentia rei compoſitæ de ipſa re compoſita Non. n. põt dici, q̃ Hõ ſit quidditas ſua. Sed eſſentia rei ſimplicis, qua eſt ſua forma, nõ põt ſignificari niſi ut totũ, cũ nihil ſit ibi præter formam, quaſi formam recipiens Et ideo quocunque modo ſumatur eſſẽtia ſubſtantia ſimplicis de ea prædicatur Vnde Auicenna dicit q̃ quidditas ſubſtantię ſimplicis eſt ipſummet ſimplex, quia non eſt aliquod recipiens ipſam. 5. Met. c. 5 poſt medium.

In hac ſecunda parte capituli cõparat eſſentias ſubſtantiarum ſimpliciũ eſſentijs ſubſtantiarũ cõpoſitarũ, triplicẽ drĩam inter eas aſſignãdo. Prima differentia eſt, q̃ eſſentia ſubſtantię ſimplicis ſignificat formã tñ: eſſentia aũt ſubſtantię compoſitæ ſignat cõpoſitũ quid ex materia & forma. utraque pars differentiæ patet ex ſupradictis. Secunda differentia eſt, q̃ eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ põt ſignificari ut totum & pars, non autẽ eſſentia ſubſtantiæ ſimplicis. Vnde uerum q̃ quia prædicatum nõ debet habere rõnem partis, q̃ eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ quãdoq; prædicatur de ea: & quandoq; non, cũ ſignificatur ut pars. Eſſentia autem ſubſtantiæ ſimplicis, quia ut pars denotabilis non eſt, ſemper prędicatur de eo, cuius eſt

Ad euidentiam huius drĩæ, notandum, quia primo aſpectu apparet falſa ex eo q̃ patet, q̃ impoſitis nominibus ſubſtantijs ſeparatis poſſunt ſignificari earũ eſſentiæ in abſtracto & in concreto, & conſequenter ut totũ & pars. poſſum. n. dicere Gabriel & Gabrielitas, Deus & Deitas, &c. Sed licèt ita appareat, diligenter tñ inſpice ẽ in oppoſitũ illuceſcit. Cõſiderandũ. n. q̃ loquimur de eſſentijs & rerũ cõditionibus earũ quæ eas ſequuntur & nõ de illis q̃ ex ſolo opere intellectus fiunt: eſſentiæ. n. ſubſtantiarum cõpoſitarum ex eo, q̃ duas partes realiter hñt, ſeu ex eo q̃ ſunt formæ in materia, ex ſe hñt, ut intellectus inueniat in eis ſignificationẽ per modum partis & per modũ totius. Cũ. n. ſignificat formã illã in habente ſeu deferente, ſignificatur ut totũ & cõcretũ, ut Hõ: cũ aũt ſignificat illam, nõ ut in habente, ſeu deferente, ſed per ſe, ſignificat in abſtracto & per modũ partis, ut humanitas. Eſſentiæ aũt ſubſtantiarũ immaterialiũ, quia dicunt formas nõ receptas in materia: ideo ex ſe nõ hñt, q̃ ſignificentur in cõcreto & in abſtracto, ut totum & pars & cætera. uõ n eſt ibi deferens nec delatum. Sed quia intellectus noſter intelligit res ſimplices & altiſſimas p modũ rerũ compoſitarũ: ut dicunt Com. 12. Metap. com. 39 S. Th. prima parte. qõ. 13. fuit neceſſe q̃ in illis formaret abſtractũ & concretũ, & intelligeret eas per modum totius & partis. Differentia ergo poſita hic eſt cũ additione intelligenda: ſic q̃ eſſentia ſubſtantiarũ compoſitarũ ex ſe habet, q̃ ſignificabilis ſit per modũ totius, & partis; eſſentia autem ſimpliciũ ex ſe nõ habet, q̃ ſignificetur per modũ totius & partis, ſed ab intellectu tñ: & iõ diuerſitas, quæ inter abſtractũ & concretũ in ſubſtãtijs cõpoſitis eſt, ex parte rei ẽ, & reducit ad diſtinctionẽ, que eſt inter ſubiectũ deferens & formã delatã. Diuerſitas autẽ, quæ eſt inter abſtractũ & concretũ in ſubſtãtijs ſeparatis, non eſt id ex parte intellectus: ut Com. ibi dicit. Et propter hoc dicit Auicen. q̃ quidditas ſimplicis & ipſum ſimplex, & q̃dditas cõpoſiti nõ eſt ipſũ compoſitũ.

Circa hanc particulam eſt unum dubiũ, An uerũ eſt q̃ in ſubſtantijs ſeparatis idẽ ſit quidditas, & id cuius eſt, id eſt natura & ſuppoſitum. Eſt aũt rõ dubitandi, quia S. Th. in quolib. 2 q. 2. dicit, q̃ cũ apud Ariſt 7 Met. tex com. 20. & 21. in his quibus admiſcetur aliquod accidens, natura & ſuppoſitũ diſtinguũtur, & intelligentijs alijs à prima aliquod accidens ſit id oĩbus excepta prima, natura ſuppoſitũ diſtinguuntur ſiue quidditas & id cuius eſt. Ex alia parte. 3 de ani. cõ. 9 dicit in ſeparatis à materia idẽ eſt, q̃ q̃d eſt & id, cuius eſt. Et in prima parte S. Th. q. 3. ar. 3 expreſsè dicit, q̃ & apparet hic authoritate Auicennæ. c. 2. q. 5. Met. 5.

Ad intellectũ huius difficultatis eſt notandum, q̃ cũ noĩe Naturę intelligatur id qđ p diffinitionem ſignificatur; noĩe autẽ Suppoſiti indiuiduũ habens illam quidditatẽ ſecundũ triplicẽ gradũ ſubſtantiarum.

rum, in vniuerſo tripliciter inuenitur differentia ſuppoſiti à natura.

In ſubſtantiis ſiquidem materialibus ſuppoſitū differt à natura dupliciter ſecundum rem, & vltra hoc ſecundū rōnem. Differt primo modo intrinſecè: quia aliquod reale ſuppoſitū ſibi intrinſecum includit quod nō includit natura, ſ. principia indiuiduationis. Si. n. Socrates diffiniretur, in eius diffinitione poneretur hæc materia, quę nō ponitur in diffinitione naturę humanę. Differt ſcd'ò extrinſecè, &, quia aliquid reale extrinſecū ſibi includit ſuppoſitū. ſ. eſſe actuale exiſtentiæ, qđ nō includit natura: exiſtentia enim primò eſt actus ſuppoſiti, cuius eſt fieri, quæ tamen caderet in diffinitione Socratis, ſi diffiniretur. Differt tertiò ſecundum rationem, vt patet.

In ſubſtantiis aūt ſeparatis alijs à prima, ſuppoſitum differt à natura duobus modis tantum, ſcilicet extrinſecè ſecundum rem & ſcd'm rōnem: nihil enim reale intrinſecum ſibi includit ſuppoſitū in eis, qđ nō includat natura: quia nō indiuiduatur per aliquod poſitiuū contrahens naturam ſpecificam, ꝙ ſit velut differentia indiuidualis ſuppoſito intrinſeca ſicut ē in ſubſtantiis materialib. Sed q̄a in eis, ut patebit, exiſtētia differt realiter à natura, quæ primò, ut dictū eſt, eſt actus ſuppoſiti: ideo ſuppoſitū in eis differt extrinſecè à natura: addit enim extrinſecè realitatem exiſtentiæ. Differt ſecundò ſecundum rōnem, ut patet. In Deo uerò glorioſo ſuppoſitum vno modo tantum differt, ſcilicet ſecundum rōnem: quia nec natura diuina indiuiduatur per additum, nec exiſtentia ſua diſtincta eſt realiter ab eius eſſentia. vnde patet, ꝙ utraque pars dubij eſt uera aliquo modo, & ꝙ in ſubſtantiis ſeparatis differunt. ſecūdum rē ꝙ quid eſt, & id cuius eſt, quia extrinſeca differentia differūt ſecundum rem, & quòd ſint idem, quia non differunt per aliquam intrinſecā differentiam realem: hanc aūt eſſe mentem S. Tho. diligēter inuenti dicta eius locis allegatis facilè innoteſcere poteſt.

Eſſentię ſimplicium non plurificatur ī eadem ſpecie, ſicut cōpoſitorum.

Secunda differentia eſt quia eſſentia rerum compoſitarum ex eo quòd recipiuntur in materia ſignata, vel multiplicantur ſecundum diuiſionem eius, contingit quòd aliqua ſint idem ſpecie, & diuerſa numero. Sed cum eſſentia ſimplicium non ſit recepta in materia, non poteſt ibi eſſe talis multiplicatio Et ideo non oportet, quòd inueniātur plura indiuidua vnius ſpeciei in illis ſubſtātiis Sed quotquot ſunt indiuidua, tot ſunt ſpecies, vt Auicenna dicit expreſsè.

Hic ponit tertia differētia in ordine uocata ſecunda inter eas quæ oriuntur ex prima, & dicitur ꝙ differunt ēt in hoc eſſentia ſubſtantiæ cōpoſitæ, & eſſentia ſubſtantiæ ſimplicis, ꝙ eſſentia ſubſtantiæ cōpoſitæ eſt plurificabilis numero in eadē ſpecie, ſicut eſſentia humana diſtinguitur numero in Socrate & Platone. Eſſentia aūt ſubſtantiæ ſimplicis, ideſt ſeparatæ à materia non eſt plurificabilis in plura indiuidua eiuſdē ſpeciei: ſed quodlibet indiuiduum conſtituit vnam ſpeciem & diſtinguitur ſpecificè ab alio. Et fundamentū eius eſt in duabus propoſitionibus: quarum prima eſt, Cum actus ſit, quod diuidit & ſeparat 7. Met. tex. com. 49. omnis diuiſio aut eſt formalis, aut quantitatiua, ut Ariſt. inquit, 3. Met. tex. com. 11. Commentator primo Phyſic. cō 6. Secunda eſt, Formæ ſpecificę ſūt indiuiſibiles formaliter. Ex his. n. deducitur ꝙ formæ ſpecificę quæ recipiuntur in materia diuiduntur ad diuiſionem materiæ per quantitatem, & ſic fiunt multa indiuidua eiuſdem ſpeciei, & formali quidem. Forma aūt ſpecifica non recepta in materia omni diuiſione caret, & formali quidem ex eo, quòd ſpecies ſpecialiſſima eſt; quantitatiua autem ex eo, quòd non eſt recepta in materia, quam ſequitur quantitas: & ideo non poſſunt eſſe multa indiuidua in eadem ſpecie; multitudo enim diuiſionem ſequitur.

QVAESTIO. IX.

Num quælibet ſpecies ſubſtantiarum ſeparatarum, vnum tantum habeat indiuiduum.

Circa hanc partem occurrit quæſtio, An quælibet ſpecies ſubſtantiarum ſeparatarū vnū tantum habeat indiuiduum. In hac quæſtione tria ſunt facienda. Primò ponitur opinio Scoti cum fundamentis. Secundò ponetur ueritas Peripatetica. Tertiò reſpondebitur argumētis in oppoſitum.

Quò ad primum Scotus ſecundo ſententiarum, diſt. 3. q. 7. opinatur plures eſſe intelligentias eiuſdem ſpeciei, talibus mediis.

Primò ſic, Omnis quidditas quantū eſt de ſe eſt cōmunicabilis, intelligentia eſt aliqua quidditas: ergo quidditas intelligentiæ eſt de ſe communicabilis: ergo poteſt inueniri in pluribus. Maior probatur: quia ſi quidditas omnis non eſſet cōicabilis, uel cōmunicabilitas repugnaret ei rōne perfectionis quidditatiuæ aut imperfectionis, nō rōne perfectionis, quia cōicabilitas ſecundum fidē catholicam, conuenit quidditati diuinæ quæ ſummè perfecta eſt. Nec rōne imperfectionis, quia cōicabilitas conuenit quidditatibus ſubſtantiarū cōpoſitarum, quę ſunt imperfectæ. Cum ergo rōne neutrius repugnet ſibi, reſtat Maior uera. Primus

2 Præterea, Omnis quidditas intelligibilis ſub ratione uniuerſalis, abſq; cōtradictione eſt plurificabilis numero: quidditas ſeparata eſt intelligibilis ſub rōne uniuerſalis abſq; contradictione: ergo eſt plurificabilis numero. Maior probatur ex eo, ꝙ implicat intelligi ſub rōne uniuerſalis, & eſſe de ſe. hoc eſt enim uniuerſalitas oppoſita hæccheitati. ſicut implicat intelligere eſſentiam diuinam ſub ratione uniuerſalis: quia eſt de ſe hoc. Secūdus

3 Pręterea, Deus poteſt hūc Angelū in hac ſpecie annihilare iſto annihilato, Deus poteſt ſpeciē hanc reparare in aliquo alio indiuiduo, non in eodem, ſecundum iſtam opinionem: quia ſecundum iſtos homo nō poſſet reſurgere idem numero, niſi anima intellectiua remanēre eadem numero: ergo in eadē ſpē erunt plura indiuidua ſaltē, ſucceſſiuè. Tertius

4 Pręterea, Animæ intellectiuæ diſtinguuntur numero in eadem ſpecie, & tamen ſunt immateriales: ergo &c. Quartus

5 Pręterea, Aug. in Enchiridio, cap. 29. dicit, ꝙ q̄a tota natura ſeu ſpecies humana ruerat in miſeri', Deus ad eā ſaluandam uenit: non uenit ad ſaluandam naturam angelicam, quia tota non fuit. Ecce ꝙ Aug. dicit totam naturam angelicam non lapsā eſſe per peccatum. qđ nō pōt eſſe uerum, ſi tot aūt ſpecies, quot ſunt indiuidua: ſic. n. multæ naturæ angelicæ lapſæ totaliter eſſent: humana autem tantum una, cum humana non ſit niſi vna. Quintus

6 Pręterea, Damaſcenus in Elementario. cap. 12. dicit, quòd ſecundum unamquanque ſpeciem fecit Deus Angelos. Sexta.

7 Prętereca, Arguit ad idem in quolibet. q. 2. ꝙ prædicta opinio eſt damnata Pariſijs in pluribus articulis. Primus eſt, Si quis dixerit Deum non poſſe multiplicare formas ſine materia, error. Secundus, Si quis dixerit formam non recipere diuiſionem ſine materia, error. Tertius, Quòd quia intelligentiæ non habent materiam, Deus non poſſit eiuſdem ſpeciei facere plures, error. Septimus. quol. q. 2. ar. Pariſienſ.

Quòd ſi dicatur, inquit, Antonius Trombeta, ꝙ iſta ſententia non eſt damnata ubiq;, dato ꝙ Pariſijs ſic ſit, Cōtra: nam ſententia damnata in aliqua Vniuerſitate famoſa ubiq; eſt dānata, aut ſuſpecta de hæreſi, nō ſolum authoritate diœceſani, ſed etiā authoritate domini Papæ, ut patet extra de hereticis, capitulo ad abolendam. Hęc de primo.

CONCLVSIO.

Quęuis intelligentia conſtituit unam ſpeciem.

Quò ad ſecundū, ueritas peripatetica ab Ariſt. Commentatore & S. Tho. accepta eſt, ꝙ quælibet

ſintelligentia conſtituat unam ſpeciem: ita quòd nō poſſint ibi inueniri plura indiuidua eiuſdem ſpeciei. Et S. Th. quidem in quæſtionibus diſputatis de ſpiritualibus creaturis, articu. 8 & in ſecūdo cō tra Genti. cap. 93. & in prima parte, q. 50. artic. 4. & alibi probat hoc multis rationibus: quatuor, duabus nunc utendum eſt.

Prima ex earum immaterialitate ſumitur, unde omni principio diſtinctiuo numeraliter carent, & formatur ratio ſic. Omnis ſpecies habens plura indiuidua, habet in ſe diſtinctiuū numerale: intelligentia nō hēt tale principium diſtinctiuum: ergo. Minoris probationem hēs ſupra immediatè ante quæſtionem. Et nota, q̄ hæc ratio eſt ſumpta ex 12. Meta. tex. Comm. 49 vbi fit hæc conſequentia, Cœlum, ideſt primum principium eſt unum ſpecie & plura numero: ergo eſt materiale. unde expreſſè datur intelligi, q̄ immaterialitas eſt ſufficiens cauſa non pluriſicationis numeralis. Sed quia Sco. expreſſè dicit loco prçallegato, q̄ opinio ſua eſt contra Ariſt. ideo omittam authoritates.

Secunda ratio S. Tho. eſt ſumpta ex ordine uniuerſi fundata ſuper tres propoſitiones: quarū prima eſt, Vniuerſum hēs tres partes, ſ. ſphæram generabilium & corruptibilium, corpora cœleſtia, & ſubſtantias immateriales, habet pro bono intrinſeco ordinem: hæc habetur 12. Metaph tex. Com. 2.

Secunda propoſitio eſt, q̄ ordo eſt duplex. ſ. per ſe & per accidens. Ordo per ſe ē inter eſſentialiter ordinata, ut ſpecies q̄ ſūt ſicut numeri. 8. Met. tex. Com. 10. Ordo per accidēs eſt inter indiuidua eiuſdem ſpeciei, ut dicitur tertio Meta. tex. Com. 11.

Tertia propoſitio eſt, q̄ ea pars uniuerſi, in qua eſt ordo per ſe purus, eſt potior ea, in qua eſt ordo per ſe admixtus ordini per accidēs ex 12 Met. tex. com. 5. ubi comparatur prima pars uniuerſi filijs familias, quibus nihil ordinatum per accidens ineſt. Super his propoſitionibus fundatur talis ratio. Id quod caret ordine accidens nō habet plura indiuidua eiuſdem ſpeciei: ſuprema pars uniuerſi caret ordine per accidens: ergo nō hēt plura indiuidua eiuſdē ſpeciei. Maior ex terminis patet: Minor licet ex Ariſt. habeatur loco allegato: quia iſti tñ negant Ariſt. in hac parte ſicut & alibi, ratione probatur ſic. Nō minus excludit ordinem per accidēs ſuprema pars uniuerſi, quā media pars: cū ſuprema ſit perfectior, & bonitas uniuerſi in ordine conſiſtat, & ordo per accidens ſit imperfectum, quod & deficiens ab ordine p̄ ſe, imò ordinatū per accidēs eſt inordinatum, eo quòd per accidens eſt conditio diminuēs ratione ordinis: ſed media pars excludit ordinem per accidens, ut patet: corpora. n. cçleſtia nō habent plura indiuidua eiuſdē ſpeciei: non. n. eſt niſi unus Sol, una Luna, &c. ergo ſuprema pars uniuerſi a fortiori excludit ordinem per accidens. Hæc de ſecundo.

Reſpō. ad argu. ad 1m.

Quò ad tertium rñdetur argumentis Sco. Et ad primū quidē, ut terminos Theologicos admiſceamus: quia argumentum theologicum eſt, dr̄ q̄ communicabilitas eſt triplex. Quædam cū diuiſione eſſentiæ, ſicut uniuerſale communicabile eſt particularibus. Quædā uerò abſque diuiſione aliqua eſſētiæ & eſſe p̄ identitatem, ſicut eſſentia diuina communis eſt tribus ſuppoſitis. Quædam per aſſumptibilitatē ad hipoſtaticā unionē, ſicut natura humana cōmunicabilis eſt omnibus ſuppoſitis diuinis. Si in præmiſſis Sco. aſſumit cōmunicabile primo mō, falſa eſt Maior, patet i eſſentia diuina. Si ſcd̄o mō, falſa etiam eſt Maior: nulla. n. eſſentia creata eſt illo mō communicabilis. Si tertio modo, falſa quoque eſt Maior, ut patet de eſſentia diuina. Si autem accipiatur cōicabile neutro illorum modorū: ſed pro communicabili in communi non deſcendendo determinatè ad hoc, uel illud communicabile concesſo toto argumento, nō cōcluditur q̄ quidditas angelica ſit communicabilis, ſicut uniuerſale particularibus. Committitur enim fallacia conſequentis à ſuperiori ad inferius affirmatiuè. Vnde probatio adducta nihil contra nos facit. Communicabilitas primo modo repugnat intelligentijs p̄p̄ earū perfectionē. Cōmunicabilitas ſecūdo mō repugnat intelligentijs p̄p̄ earū imperfectionem. Communicabilitas tertio modo conuenit eis ex earum imperfectione: quia eſſe, diſtinguitur realiter ab earum eſſentia.

Ad 2m.

Ad ſecundum dr̄ diſtinguendo Maiorē: Aliquid . n. eſſe intelligibile ſub ratione uniuerſalis conuenit dupliciter. Vno mō ex parte rei & intellectus, ut uerbis S. Th. utar. Alio mō ex parte intellectus tantum. Primo modo Maior eſt uera, & Minor falſa. Secūdo mō Maior eſt falſa, licèt Minor ſit uera: cū. n. uniuerſalitatis fundamentum ex parte rei ſit inuentio illius quidditatis in pluribus indiuiduis ſimul uel ſucceſſiue. Fundamentū uerò ex parte intellectus ſit p̄ſentatio illius q̄dditatis nō rep̄ſētatæ cis cōditionibus indiuiduationis, ut ſic, illud eſt uniuerſale utroque mō, ſ. ex parte rei & intellectus: q̄ utroque fulcitur fundamento: ſicut humana eſſentia eſt intelligibilis ſub rōne uniuerſalis ex parte rei: quia ipſa eſt realiter diuiſa & inuēta in multis & ex parte intellectus: quia repræſentatur abſque hic & nūc. Illud aūt eſt uniuerſale ex parte intellectus tñ. q̄ altero tñ fulcitur fundamento, ſ. repræſentatione, &c. ita q̄ eius uniuerſalitas ex hoc ſolo hr̄, q̄ obiectiuè in intellectu ponitur: cui obijcitur res ſecundū conditiones quidditatiuas non indiuiduales ut ſic. & hoc modo quidditas intelligentiæ ē uniuerſalis: Licèt. n. indiuiduale & ſpecificū eſſe ibi idem habeat principium, quia tamen repræſentatur ut talis res non ut hoc, q̄a non repræſentatē ſecundū q̄ in ſe eſt, ſed ſecundum modum rerū cōpoſitarum, in quibus aliud eſt natura, & aliud eſt indiuiduū illius naturæ, iō eſt uniuerſalis, ut obiecta eſt tñ. Ex hoc eodem modo eſt prçdicabilis quidditas intelligentiæ de pluribus, ſ. nec aptitudine, ſed ut obiecta eſt intellectui, ut ab Auicen. habes 5. Metaphy. quinimmò ipſa quidditas diuina hoc mō cōmunis & uniuerſalis ſecundū rōnem eſt: unde & numerū pluralē apud grammaticos habet. Ad probationem autem Maioris ſic negatæ patet reſponſio: cum enim dicitur quòd implicat quidditatem eſſe de ſe hanc & uniuerſalem & prædicabilem de pluribus hoc, eſt uerum, accipiendo uniuerſale ex parte rei: & ſimpliciter prçdicabile: Vniuerſale enim ſecundum rationem tantum eſt unum in multis & de multis, ut obiectum eſt tantū. Vniuerſale tñ ex parte rei eſt in multis ſecūdū rem, licèt unitatem habeat, ut obiectum eſt. Hæc ſi uis plenè intelligere, memento eorum quæ dicta ſunt in qō. de Vniuerſalibus.

capl. 2.

1. q. 13. ſup. 9. c

ſup. c. q. 7.

Ad 3m uiſ S. T quo. 5 qō. 5

Ad tertiū dicitur, quòd in caſu illo repararet neceſſariò idē numero Angelus: ex eodem enim Gabriel eſt hic & Gabriel. Nec eſt uerum q̄ apud nos Deus non poſſit idem numero reparare, licèt dicamus quòd ſi in reſurrectione non reſumeretur eadē anima numero, quæ non annihilata eſſe debet ſi reſurrectionis ratio ſaluanda eſt, non eſſet idem homo numero, cum quo ſtat idem numero poſſe reparari a Deo.

Ad 4m

Ad quartum dicitur, quòd non eſt ſimile de intelligentijs & animabus intellectiuis quò ad hoc, q̄a animæ ſunt partes ſpeciei corporibus unibiles: nō aūt intelligētia: ſed de his infra erit amplior ſermo.

Ad 5m

Ad quintum reſpondet S. Tho. q̄ natura humana & angelica poſsūt dupliciter accipi. Vno mō ſm̄ eſſe naturæ: & ſic natura humana eſt una: angelica uerò plures. Alio mō accipiūtur ſm̄ eſſe in uia. ſunt uiatrices ad beatitudinē ſemp̄ naturalem: & ſic ſicut natura humana eſt una, ita tota latitudo angelicarum ſpecierum eſt una natura, eo q̄ ſicut omnes homines uno modo tendūt ad patriam, ſcilicet per liberum arbitrium flexibile remediabiliter: ſic omnes Angeli uno modo tendunt ad beatitudinem, ſcilicet per liberum arbitrium flexibile

c. 4. q. 5 de ſpir. creaturis. q. uni. ſu. ad 1.

irreme-

irremediabiliter: ſemel enim flexum reuerti amplius non poteſt: apprehendunt enim immobiliter. Et propterea Auguſt. ut Theologus loquens ad quem pertinet conſideratio de Homine & Angelis in eſſe viæ & patriæ, vocauit omnes Angelos vnius naturæ.

Ad 6m

Ad ſextum dr̄, ꝙ Damaſ. forte opinionem illorū quos in hoc ſequitur imitans dixit illa uerba: uel ꝑ ſpeciem intellexit ſpeciem ſubalternā nō ſpecialiſſimam: & hoc mihi placet magis, cū nō cōſtet ipſum cōtrariæ opiniunis eſſe: & nunc largè ſpeciei numen accipiendum eſt, ſi veritatē habere debet.

Ad 7m

Ad ſeptimū dicitur primò, ꝙ argumentum procedit ex malo intellectu articulorum Pariſienſiū: illi enim ſunt contra Aueroiſtas, qui animam intellectiuam, non multiplicabilē numero dicunt: q̄a eſt forma immaterialis: unde ſenſus primi articuli eſt,

De arti. Pariſiē.

Si quis dixerit Deū nō poſſe multiplicare formas ſine materia, id eſt ſine dependentia à materia, error. Similiter ſecundi, Si quis dixerit formas non recipere diuiſionem ſine materia, id eſt ſine dependentia à materia, error. Similiter tertii, ꝙ quia intelligētiæ nō hñt materiā, Deus nō poſſet eiuſdē ſpeciei facere plures, error. non habent materiam, id eſt dependentiā à materia, uel non poſſet, id eſt ex impotentia Dei procedere.

Reuoca- ſūt ar ticuli; Pa riſien. ur tanguūt Doct. S. Tho. ui- de & iſto art. c. 2. 2. q. 2. ad 8. cō- tra pri- mā con- luſionē.

Vel dicatur ſecūdò, ꝙ articuli Pariſienſes, inquātum tangunt, uel tangere videntur doctrinam S. Tho. reuocati ſunt per dñm Stephanū Epm Pariſienſem apud Aertellacum anno Dñi 1325. Die Iouis ante ſacras Cineres, ut patet in literis, quæ incipiunt, Magiſtra rerū experientia certis indiciis euidenter demonſtrat.

Dicitur tertiò, ꝙ cum ſanctiſſimus Vrbanus Papa doctrinā S. Tho. approbauerit in extrauagānti quę incipit, Laudabilis Deus in Sanctis ſuis & in ſui maieſtate mirabilis: mirum eſt quomodo iſti audeant contra Romanæ eccleſiæ approbationem reducere articulos Pariſienſes. Sunt autem uerba domini Papæ in calce Extrauagantis, ad uniuerſitatem Tholoſanam, illa, Volumus inſuper, & tenore prçſentium uobis iniungimus, uti dicti Beati Tho. doctrinam tanquam ueridicam & catholicam ſectemini eamq; ſtudeatis totis uiribus ampliare. Datum apud montem Flaſconem, &c. Hæc uerba attendant aduerſarii, & uideāt quanta temeritate cōtra mādatū ſummi Pontificis catholicam S. Th. doctrinam impugnare nituntur.

Eſſentię ſimplici u compoſi tę ſunt ex eſſe, & eſſen- tia.

Huiuſmodi ergo ſubſtantia quamuis ſint forma ſine materia, nō tamen in eis ē omnimoda ſimplicitas, nec ſunt actus puri: ſed habent permixtionē potētia. & hoc ſic patet. Quicquid. n. non eſt de intellectu eſſentiæ, uel quidditatis, hoc eſt adueniens extra & faciens compoſitionem cū eſſentia: quia nulla eſſentia ſine his quę ſunt partes eſſentia intelligi poteſt. Omnis aūt eſſentia uel quidditas intelligi poteſt ſine hoc quod aliquid intelligatur de ſuo ſacto. Poſſum enim intelligere quid eſt homo uel phœnix, & tamen ignorare an eſſe habeant in rerum natura: ergo patet quòd eſſe eſt aliud ab eſſentia, uel quidditate.

In hac tertia parte capituli huius probatur ſubſtantias ſeparatas eſſe cōpoſitas ex eſſe, & eſſentia. Sed antequā ad probationē accedatur, prænotandū eſt in ſubſtātiis materialibus inueniri quatuor realiter diſtincta. ſ. materiam, formam, eſſentiam compoſitam ex eis, & eſſentiam. In homine enim eſt conſiderare materiam, in qua recipitur eius forma; & formam ipſam, quæ eſt illius materiæ, actus; & Eſſentiam humanā; quæ nec eſt materia nec forma: & eſſe actualiter exiſtentiæ, quo homo formaliter exiſtit in rerum natura. unde fit, ut in iſtis ſubſtantiis duę compoſitiones pertinentes ad genus ſubſtantiæ reperiantur. Quarum prima eſt ex materia & forma: ſecunda eſt ex Eſſentia, & exiſtētia: quæ uocatur compoſitio ex eſſe & Eſſentia.

Conue- nientia,

Conueniunt aūt inter ſe, & differunt hæ cōpoſitiones. Conueniunt quidē in duobus. Primò in hoc ꝙ utraq; conſtat ex actu & potentia: materiam. n. & formam clarū eſt ſe habere, ut potentiā & actū. Eſſentia aūt, & eſſe ex eo liquet, ꝙ ſe habent, ut potentia & actus: quia quidditas quęlibet ex hoc ponitur in rerum natura, quòd exiſtentiam acquirit.

& differentia inter compoſitionē ex materia, & forma & cōpoſitionē ex eſſe, & eſſentia.

Secundò conueniunt in hoc, ꝙ utriuſq; extrema ſunt in eodē genere: tam enim materia & forma hominis, quàm eſſentia, & eſſe eius in genere ſubſtantiæ, & ſpecie humana reponuntur.

Differūt primò.

Differunt aūt quò ad decem. Primò, quia extrema primę cōpoſitionis ſunt partes ſubſtantiæ, & non ſunt ſubſtantia: propriè loquendo, vt patet. Materia. n. & forma non ſunt in genere ſubſtātiæ, niſi reductiuè. vnde prędicationem ſubſtantiæ, q̄ eſt genus generaliſſimum non niſi in obliquo ſuſcipiunt. Extremorū uerò ſecundę cōpoſitionis neutrum eſt pars ſubſtantiæ. ſed alterum eſt ſubſtantia, eſſentia. ſ. quę eſt in recta linea prędicamentali: alterum uerò extra ſubſtantiam, ſcilicet exiſtētia.

Secūdò

Secundò differunt: quia extremum illud quod ſe habet vt potentia in prima cōpoſitione, eſt Ens purè potentiale, materia, ſ. extremum uerò illud quod ſe habet in potentia, in ſecunda compoſitione non eſt pura potentia, ſed ens in aliqua ſpecie quidditatiuè completum, eſſentia ſcilicet.

Tertiò

Tertiò differunt: quia extremū illud, quod ſe habet ut potentia in prima compoſitione, non eſt id quod eſt: nec quod fit, propriè loquēdo. Materia. n. non fit, ut dicitur 7. Met. tex. com. 27 eiuſdē aūt eſt eſſe cuius eſt fieri: cū fieri ad eſſe terminetur. Extremum uerò id qđ in ſecunda cōpoſitione ſe hēt ut potētia eſt id qđ eſt & fit, cum omnis factio ad compoſitum terminetur, ſicut ibidem dicitur.

T. c. 28 & 32. Me. T. c. 32.

Quartò. 7. Met. t. c. 27.

Quartò differunt: quia extremū illud quod in prima cōpoſitione ſe habet ut actus, non eſt ultima actualitas rei, ſed cauſat alium ulteriorē actum: forma. n. hominis, quæ eius materiam informat, cauſando totum compoſitum, complet proprium receptiuum ipſius exiſtentię, & ſic eam cauſat, quę eſt ulterior actus. Extremum uerò illud quod in ſecūda cōpoſitione ſe habet, ut actus, eſt ultima actualitas illius generis: poſt exiſtentiam enim Socratis nihil ſibi ſubſtantiale amplius aduenit.

Quintò differunt: quia extremū illud, qđ in prima cōpoſitione ſe habet, ut actus, eſt ita actus, ꝙ tamen comparatur ad aliud, ut potentia. Extremū uerò illud quod in ſecunda cōpoſitione ſe habet ut actus, eſt ita actus ꝙ ad nihil ipſius rei comparatur ut potentia. Quod patere poteſt aduertendo proportionem, quę eſt inter formam & exiſtentiam.

No. opē hanc mēdo vtiliſ.

Eſt. n. proportio formæ ad eſſe actuale, ſicut proportio diaphaneitatis ad lumē: forma ſiquidem recipit exiſtentiam & cauſat eam, ſicut diaphaneitas lumen. Sicut namq; aer in eo ꝙ aer, non eſt capax luminis. ſed oportet ipſum diaphaneitate informari, ut propriū ſuſceptiuum luminis fiat: ideoq; neq; aer nec diaphaneitas, ſed aer diaphanus eſt qui primò luminoſus eſt, licēt ſecundariò, tam aer quàm diaphaneitas lumine careat: ita in propoſito materia ſola non eſt capax exiſtentiæ: quia actus in ꝓpria ſuſcipi debet potētia: ſed oportet in ipſa formam recipi, ut propriū receptiuum exiſtētia fiat, non materia nec forma, ſed compoſitum ex eis. Id enim qđ primò exiſtit, eſt cōpoſitū cuius primò ēe eſt fieri: tñ tam materia, quàm forma ſecundariò actuatur illamet exiſtentia. Vnde ſicut diaphaneitas eſt cauſa formalis aeri diaphano, & eius complementum formale ad hoc ut propriū ſuſceptiuū luminis ſit, & cum hoc comparatur ad lumen aduenicas, ut potentia recipiens, licēt ſecundariò ad actum: ita forma eſt cauſa formalis compoſito, & cōplementū eius formale ad hoc: ut proprium receptiuū exiſtentię ſit, ac per hoc cōparatur ad ipſam exiſtētiā ſubſequentē: ut potētia recipiēs; ſecūdariò tñ ad actū receptū. vñ ſit ut ipſū eē actualis exiſtētię ad nihil aliud cōparetur, ut potētia ad actū, ſed ſit ultima actualitas omnis rei & ipſius formę.

Sextò. Sextò differunt, quia extremū illud, quod in prima compoſitione ſe hēt, ut actus eſt de intellectu, ſeu diffinitione rei extrinſecè: forma .n. ſecundum omnes extrinſecè, in diffinitione cōcipitur. Extremum uerò illud, quod in ſecunda cōpoſitione ſe hēt ut actus, eſt extra quidditatem rei: diffinitio n. non ſignificat eſſe, uel non eſſe, ut dicitur 1. Poſter.

T.c. 25. Septimò. Septimò differūt, q̃a ex extremis primę cōpoſitionis fit unū tertium p ſe unū. Ex extremis uerò ſecundæ cōpoſitionis nō fit unū tertiū p ſe unum neque per accidens, propriè loquendo. Et colligitur ratio huius differentiæ ex ſupradictis: unum. n per ſe non fit niſi ex duobus, quorum utrunque eſt pars ſubſtantiæ: nulla enim ſubſtātia completa facit unum per ſe cum quocunque alio. A quorum alterum eſt pura potentia: ex duobus enim actibus non fit tertium per ſe unum: Et quorū alterum eſt ita actus, ut poſſit cōparari ad aliquid aliud, ut potentia: partes enim ſunt materia totius, quinto Met. tex. cō. 3. Cum autem in prima compoſitione oēs iſtæ compoſitiones ſaluentur, in ſecunda uerò nulla, ſequitur q in ſecunda compoſitione nō fiat unum tertium per ſe, neque etiam unum per accidens fit quia unū per accidens aggregat res diuerſorum generum: cum his cō ſtat, quòd eſſentia per ſe adunetur cum eſſe.

Octauò. Octauò differunt, quia prima compoſitio eſt cōpoſitio ex his: & ideo fit ibi unum tertium. Secūda uerò eſt compoſitio cum his. Nulla enim res datur quæ conſtet ex eſſentia, & exiſtentia, propriè loquendo, ſicut datur res conſtans ex materia, & forma: ſed eſſentia componit cum exiſtentia & econuerſo. & ideo dictū eſt quòd adunantur per ſe, non tamen componendo tertium.

Nonò. Nonò differunt, q̃a prima cōpoſitio ad pauciora ſe extendit, quā ſecunda. Extrema enim primæ cōpoſitionis non inueniuntur niſi in rebus ſenſibilibus. eā nanque ſolā ex materia & forma conſtare

a.2. c.5. in prin. ſupra cōcluſum eſt. Extrema uerò ſecūdæ compoſitionis reperiuntur & in rebus ſenſibilibus, & in rebus immaterialibus: hūt enim intelligentiæ quidditatem & exiſtentiam. Vnde prima cōpoſitio infert ſecundam, & nō ecōuerſo: oē. n. cōpoſitū ex materia, & forma eſt compoſitum ex eſſentia & eſſe; ſed non conuertitor.

Decimò. Decimò differunt quò ad paſſiones ſuas: cōpoſitionem .n. primā quantitas, accidentia ſenſibilia & tráſmutatio ſaltē localis ſequūtur. Compoſitionem autē ſecundam neque generatio, neq; corruptio, neque traſmutatio aliqua phyſica ſequitur; ſed tantū recipere, & recipi, perficere & perfici: quia hæc ſequuntur actū & potentiam; illa uerò materiam & formam. In litera igitur hāc ſecundam cōpoſitionem in omni ente circa primum inueniri probat

Forma rationē literæ i textu poſitam. tali cōcluſione propoſita, Omne ens aliud à primo eſt compoſitum ex eſſe & eſſentia. Ratio talis eſt: Omne habens aliquid realiter ſuæ quidditati coniunctum, quod eſt extra eſſentiam eius, eſt cōpoſitum ex quidditate & illo additamento, ideſt eſſentia & eſſe: omne ens aliud à Deo hēt aliquid reale ſuæ quidditati realiter coniunctum extra eſſentiā eius. ſ. eſſe: ergo oē ens aliud à Deo eſt cōpoſitū ex eſſe & eſſentia. Maior relinquitur à S. Th. pro manifeſta. Et eſt modificanda ita, q illud additū ſit extra eſſentiā rei particulariter ſumptā (quod dico pp inferius: cùm ſit extra eſſentiā ſuperioris, non tamen componit cum illo) & ēt deſeruit ſic modificata propoſitio, quia eſſe eſt extra eſſentiā Socratis: non. enim poneretur in eius diffinitione ſi diffiniretur. Relinquitur igitur manifeſta Maior, q̃a duo adunata, quorū neutrū eſt contrahens alterū,

T.c. 25. & alterum ſe hēt ut actus, & alterum ut potentia, nō niſi per compoſitionē realiter ſunt coniuncta. Minor aūt patet ex ſexta differentia, & Ariſtotele 2. Poſterior. dicēte, q nulla diffinitio ſignificat eē.

Niſi fortè ſit aliqua res, cuius quidditas ſit ſuum eſſe, & hæc res non poteſt eſſe niſi una & prima, quia impoſſibile eſt ut fiat plurificatio alicuius, niſi per additionē alicuius differentiæ ſicut multiplicatur natura generis in ſpeciebus. Vel per hoc, quòd forma recipitur in diuerſis materijs, ſicut multiplicatur natura ſpeciei ī diuerſis indiuiduis. Vel per hoc q̃ unum eſt abſtractum, & aliud in aliquo receptū, ſicut ſi eſſet quidā color ſeparatus eſſet alius a colore non ſeparato, ex ipſa ſua ſeparatione. Si autē ponatur aliqua res, quæ ſit eſſe tantum, ita ipſum eſſe ſit ſubſiſtens, hoc eſſe non recipiet additionem differentiæ, quia iam non eſſet tantum, ſed eſſe. & præter hoc forma aliqua. Et multò minus recipiet additionem materiæ. quia iam eſſet eſſe non ſubſiſtens, ſed materiale: unde relinquitur quòd talis res quę ſit ſuū eſſe non poteſt eſſe niſi una unde oportet, quòd in qualibet alia re præter eam ſit aliud eſſe ſuum, & aliud quidditas uel natura ſeu forma ſua. Vnde in intelligentijs oportet q ſit eſſe præter formam: & ideo dictum eſt: quòd intelligentia eſt forma & eſſe.

Hic ponitur ſecunda ratio ad idē quæ inducitur per modum excluſionis tacitæ reſponſionis, q̃a aliquis poſſet dicere ad rationem factam, q aliqua res eſt cuius quidditas eſt ſuū eſſe, & illius diffinitio non abſtrahit ab ea iſtere. Contra hoc (inquā) inducitur ſecunda ratio probās, q in uno ſolo ente .ſ. primo, eſſētia eſt idē, qd̄ exiſtentia, & conſequēter in quolibet alio, eſſe & eſſentia diſtinguuntur realiter. Ratiocinatur ergo ſic, Omne plurificabile ſeu plurificatū altero trium modorum multiplicatur, uel per additionē differentiæ formalis, uel per receptionē utriuſque in materia, uel per receptionē unius in materia & alterius ſeparationē: ſed quidditas quæ eſt ſuū exiſtere, nullo iſtorū modorū eſt multiplicabilis: ergo quidditas, quę eſt ſuum eſſe, nec plurificabilis, nec plurificata eſt: ergo eſt una tm̄, & ſic omne aliud ab ea non eſt ſua exiſtentia. Proceſſus clarus. Maior uerò declaratur, quoniam cū Pluralitas ſequatur diuiſionem, diuiſio alicuius fit p differentias formales, ſicut natura generica animalis multiplicatur in hoīe & Leone. Vel per differētias indiuiduales, ſicut natura ſpecifica multiplicatur in Socrate & Platone pp hoc q humanitas Socratis eſt in alia materia ſignata ab illa, in qua eſt humanitas Platonis. Vel tertio mō pōt imaginari diuiſio inter aliqua duo eiuſdē naturæ: pp hoc, q alterum eſt oīno ſeparatum, à materialibus cōditionibus; alterū uerò cōcretū eſt illis, ſicut hō ſeparatus apud Platonē, diſtinguitur ab hoīe particulariter propter hoc, q nō ſeparatus eſt immaterialis; natura uerò Socratis eſt recepta in hac materia. Nec apparebit diſcurrēti per oīa Prædicamenta aliquis alius modus realis multiplicationis in uniuerſo. Nec aliquis mihi obiiciat, q quantitas & ſubſtantia diſtinguuntur realiter, & tñ non per differentiis formales, nec, &c. Quoniam ſiue modis ſiue differētijs fiat diuiſio, nō refert, dūmodo contrahēs ad aliq̃ limitatam naturā trahat contractū, Minor aūt declaratur quò ad oēs eius particulas. Primò, q non ſit multiplicabilis p modū gñis, patet ex eo, q genus recipit additionem dfiæ. per quam trahitur natura gñis ad determinatam naturā ſpecificans & ſic: pdit genus puritatē propriam: animal .n. contractum ad humanam ſpeciē, nō eſt purum animal, ſed animal humanū: q̃dditas uerò, q̄ eſt ſua exiſtentia, eſt ipſum eſſe purū & nō coarctatū: ſtatim. n quod contraheretur, perderet puritatē, & eſſent ibi duo: eſſe, ſ. & quidditas, ad quā contractū eſſet. Secūda pars Minoris clarius patet: quod. n. recipitur in alio non eſt eſſe purū & p ſe ſubſiſtēs: ſed ſuſtētatur in alio: q̃dditas aūt, q̄ eſt ſuū eſſe, eſt pura: & cōſequēter p ſe ſubſiſtens, & nō alteri admixta, in quo ſuſtētet. Per idē quoq; patet tertia pars Minoris: ſi n. una quidditas, q̄ eſt ſuū eſſe, eſt ſeparata, altera quę eſt recepta ex hoc, q eſt recepta, non poterit eſſe eadem ſuæ exiſtentiæ: ut. n. dictum eſt, eſſe receptum non pōt eſſe idem quidditati: & ſic cōcluditur, q q̃dditas, q̄ eſt ſuum eſſe, eſt ūna tantum, quæ eſt prima cauſa oīum, ac per hoc cætera habent diſtinctum eſſe a ſuis eſſentijs.

Omne

Intelligentiæ ſunt eſſe ſtiuè producta a Deo.

Omne autem quod conuenit alicui uel eſt cauſatum ex principijs naturæ ſuæ, ſicut viſibile in homine, vel aduenit ab aliquo principio extrinſeco, ſicut lumen in aere ex influentia Solis. Non autem poteſt eſſe, ꝙ ipſum eſſe ſit cauſatum ab ipſa forma vel quidditate rei: dico ſicut a cauſa efficiente: quia ſic aliqua res eſſet cauſa ſuiipſius & aliqua res ſeipſam in eſſe produceret: quod eſt impoſſibile: ergo oportet, ꝙ omnis talis res, cuius eſſe eſt aliud a natura ſua, habeat eſſe ab alio.

In hac parte quarta huius capituli declarat intelligẽtias hēre eſſe a Deo effectiuè, in quo oīno idē eſt eſſe cum eſſentia: primum horum in ſua vſi concluſione, hoc, ſ. oē aliud a prima cauſa, eſt productum ab ipſa, probatur ſic, Oē hñs eſſe diſtinctū a ſua qdditate, eſt productū effectiuè a prima cā: ſed oē ens aliud a cā prima habet eſſe diſtinctum a ſua quidditate. ergo oē ens aliud a prima eſt effectiuè productum a prima cā. Minor ſuppoīt ex dictis, & dicendis. Maior probatur ſic, Oē aliud, cui cōuenit aliquod diſtinctū a ſua quidditate, ita ſe hēt, ꝙ vel ipſum eſt cā effectiua illius, aut hēt illud ab alio effectiuè, non n. poteſt imaginari tertiū: riſibilitas ſiquidem, & albedo, & quicquid aliud cōuenit homini, aut cauſatur ab ipſo hoīe effectiuè, aut ab aliquo alio, quod nō eſt hominis quidditas: ſed impoſſibile eſt, ut aliquod ens efficiat ſuam ppriam exiſtentiam, ut dr̄ 2. de Anima, tex. com. 47. ergo oportet, ꝙ illam habeat ab alio effectiuè. Quod autem ſit impoſſibile, ut aliquid ens efficiat ſuam ppriam exiſtentiam, patet ex eo, ꝙ ſequeretur, ꝙ illud eſſet antequam eſſet: ex eo. n. ꝙ efficeret, eſſet: oē. n. efficiens exiſtit. 3. Phy. text. com. 17 ex eo verò, ꝙ ſuum proprium eſſe cauſaret ſuum exiſtere, eius cauſalitatem ſequeret: & ſic eſſet, anteq̄ eſſet.

Eſſentia primæ cāæ eſt ſuū exiſtere. immediatè ſupra.

Et quia omne, quod eſt per aliud reducitur ad id, quod eſt per ſe ſicut ad cauſam primam Ideo oportet, quòd ſit aliqua res quæ ſit cauſa eſſendi omnibus rebus, eo ꝙ ipſa eſt eſſe tantum: aliàs iretur ad infinitum in cauſis, cum omnis res, quæ non eſt eſſe tantum habeat cauſam ſui eſſe, ut dictum eſt. Patet ergo ꝙ intelligentia eſt forma, & eſſe, & quòd eſſe habeat a primo eſſe, quod eſt eſſe tantum: & hoc eſt prima cauſa, quæ Deus eſt.

Hic declaratur ſm̄ propoſitorum, hæc cōcluſio. ſ. Eſſentia primæ cauſæ eſt ſuum exiſtere, tali rōne, Oē quod eſt per aliud tale, præceditur ab eo, quod eſt p ſe tale: oē ens aliud a prima cā eſt per aliud tale, ideſt ens: ergo præcedit ab eo, qđ eſt p ſe. ens, cā eſt oībus, ut entia ſint: vt dr̄ 2. Met. tex. com. 4. prima ergo cauſa eſt ex ſe ens, ſeu per ſe ens, & conſequenter ſua quidditas eſt ipſum eſſe; aliter non eſſet per ſe, ſed per aliud a ſua qdditate ens: & conſequenter dependeret ab alio, ut ante poſita rōne deductum eſt. Maior propoſitio cenſi habeatur 2. Phy. tex. com. 66. & 8. tex. comm. 39. tñ in litera probatur ex eo, ꝙ aliter ſequeretur proceſſus in infinitum in cauſis: ſi. n. non eſſet deuenire ad unum per ſe tale, ſed omnia eſſent per aliud talia: qua ratione aut unum eſt aliud, eadem ratione ante illud erit aliud & ſic in infinitum. Minor uerò eſt concluſio pręcedentis rationis.

QVAESTIO X.

Num intelligentię ſint a Deo effectiuè productę.

Circa hanc partem dubitatur, An intelligentiæ effectiuè ſint productæ a Deo.

Et pro parte quidem negatiua arguitur ſic, Oē agens aliquid, agit illud per motum: nulla cā ſubſtantiarum immaterialium agit eas p motū: ergo nulla cā earum eſt agens eas. Maior eſt Ariſt. 2 de Generatione. tex. com. 45. Et cōfirmatur: quia apud Ariſt. 12. Metaph. tex. cōm. 12. oīs productio exigit tria, A quo, Ex quo, & Ad quod: quæ in ſubſtantiis immaterialibus ſaluari non poſſunt.

Prętetea, In 1. Phyſ. tex. com. 33. cōis cōceptio Philoſophorum eſt, ꝙ ex nihilo nihil fit: ſed ſi intelligētię ſunt effectiuæ a Deo, ſunt ex nihilo, &c.

Præterea, Quarto Cęli, com. 1. Nullum ęternum, inquit Auer. habet efficiens uti ē, niſi per modum formæ & finis. Similiter 12 Metap. com. 44. reprehendit modernorum morem, dicens, ꝙ in ſeparatis a materia non eſt uerè agere.

Præterea, Nullum poſſibile ex ſe eſt neceſſariū ex alio, apud Cōmentatorem 12. Meta. com. 41. niſi motus: ſed intelligentiæ, ſi ſunt effectiuè a Deo, ſunt poſſibiles ex ſe: ergo non ſunt neceſſarię ex alio: ergo corruptibiles. Poſtmo ſcđa t. com. 42.

In hac dubitatione, qm̄ noſtra ętate in hoc Pa-rauino ſtudio non uertitur in dubium, an ita ſit, ꝙ Deus creauerit intelligentias; ſed an hoc ſit ſcđm mentem Ariſ. & Commentatoris: ideo hī, & incidēter perſuadere volumus, ꝙ oēs intelligentiæ ſunt a Deo effectiuè, ſm̄ Commentatorem: & conſequēter Ariſt. oēs. n. admittunt in hac re conſequentiam iſtam. Deinde quoniam multi in hac re quærunt modum, quo apud Commētatorem pductio iſta ſit, declarabitur, & modus productionis.

Primum declarabitur ſic, Id quod eſt maximè ens, & verum, eſt cā entitatis, & ueritatis in cęteris, 2. Metap. tex. comm. 4. Deus eſt maximè ens, & uerum: ergo Deus eſt cā entitatis in cęteris. Si dicatur, ꝙ eſt cauſa finalis, & non effectiua, contra 12. Metap. comm. 36. & 44. Quęlibet res ſeparata a materia, cuiuſcunq; eſt principium finale, eſt principium efficiens: ergo ſi Deus eſt principium finale intelligentiarum, erit & principium efficiens earum. Dr̄ fortè, ꝙ Commētator non ponit illam propoſitionem ulr, ſicut aſſumpta eſt, ſed indefinitam: contra, Commentator ex ſeparatione a materia, ſeu immaterialitate rei ponit cauſalitatem effectiuam cōcomitari cauſalitatē finalem reſpectu eiuſdem effectus: ut patet ibi: ergo vbicunq; reperitur immaterialitas cum cauſalitate finali reſpū alicuius, oportet ēt reperiri cauſalitatem effectiuam reſpū eiuſdē. Confirmatur ex uerbis Cōmentatoris in de ſubſtantia orbis, capitulo ſecundo: ubi expreſsè dicit cęlum egere intelligentia non ſolum mouente, ſed largiente in ſua ſubſtantia pmanentiam ęternam: par aūt eſt ratio de intelligētijs. Quòd ſi dicatur, ꝙ loquitur de cauſa finali, & formali exemplari, replica facta eſt: & adde ꝙ ibi dicit Commentator, ꝙ ſitus ſignificat agens ſignificatione neceſſaria: & ſunt uerba ualde notanda. Ibidem de forma balnei &c. Confirmatur, adhuc, quia Auer. in 12. Metaph. & nunc declarabitur, non ſolum ponit ipſas produci, ſed ēt modum quo a prima cā oēs producunt, aſſignat. Modus aūt productionis ab ipſomet ponitur 44. comm. 12. Metaph. reprehendit Auic. non quia ponebat intelligentias produci a Deo; ſed quia ponebat, ꝙ Deus cauſaret eas per modum naturæ, & ꝙ ab uno unum tantum procedat, Poſuit. n. Auicenna Deum glorioſum, qui pura actualitas eſt, intelligendo ſe, producere primam intelligentiam, quæ producta intelligendo Deum, producebat ſecundam intelligentiam, intelligendo aūt ſe ſecundum id, quod habet de actualitate, producebat animam primi orbis: intelligendo autem ſe ſm̄ id, qđ habet de potentialitate, producebat orbē primū: & ſimiliter ſecunda intelligentia faciebat vſq; ad ultimam, quæ præſidet ſphęræ actiuorum, & paſſiuorum. Reprehenditur ergo Auic. de hoc, ꝙ unū tantum procedere a Deo immediatè dicebat. Vnde dicit, Non enim eſt illic prouentus, neq; conſecutio, neq; actiones ꝙ dicamus, ꝙ una actio ſequitur unum agentem. Vbi apparet, ꝙ propterea appoſuit ly Ita quòd una actio, ut declararet modū productionis ſe impugnare. Vnde, & ueræ productionis modum ſubiungit in uerbis ſequentib. dicens, Tantum enim eſt illic cauſa, & cauſatum, ſm̄ quod dicimus, Intellectum eſt cauſa intelligentis. Vbi ſcito ex Alberto 12. Metaph. ꝙ contemplatio Vbi ſupra c. 44 parum poſt principum.

intelligentiarum, ſi ueritatem inuenire quærit, in eas, vt operatiuas, non ſpeculatiuas tẽdat; ſunt. n. eſſentialiter opifices, ut earum inſtſa corpora, ſ. & cœleſtia præ ſe ferunt. Inter artes. n. talis inuenit proceſſus, q ars cõis, & principalis ſpeciales artes ſubſeruientes cauſat exẽplariter, & effectiuè (partialiter ſaltem) prout diuerſis modis eſt imitabilis. Verbi gratia, ars militaris cauſat equeſtrẽ, & frænefactiuam, & alias huiuſmodi, ut ſic, & ſic, & aliter imitabilis: omnes enim inferiores artifices intuendo artem principalem, & cõem, ad eius imitationem formant operationes ſuas proportionatas illi: Deus autem glorioſus eſt ars prima, & cõmuniſſima imitabilis ab omnibus artificibus ſpecialibus, quales ſunt omnes intelligentiæ. Vnde ipſa ars diuina, ut ſic imitabilis, puta per modum talem, qualis eſt motus Saturni, cauſat artem intelligentiæ Saturni, & vt alio modo imitabilis, puta per operationes tales, quales ſunt Iouis, cauſat artem intelligentiæ Iouis, & ſic de alijs: cauſat dico, non ſolum exemplariter, ſed effectiuè, & totaliter. Ars. n. uniuerſalis in humanis ideo non cauſat, niſi partialiter, & exemplariter artes ſpeciales: quia non poteſt, niſi concurrente lumine intellectus agentis in alterius intellectu fieri. Si namque ars vñis eſſet ſeparata a materia per ſe ſubſiſtens ex ſe, nõ prohiberetur, quin poſſet artes ſpeciales ſui imitatiuas effectiuè producere. Vnde, cũ ars diuina ſit per ſe ſubſiſtens, & ſummè efficax, nõ requirit coagens: ſed ſola intelligẽdo ſe, vt pluribus nobis imitabilem, artes ſpãles orbium motiuas, tanq̃ propriorum inſtſorum produxit: & q̃a artes illæ non ſunt receptæ in aliquo, oportet, q ſint ſubſiſtentes, & q ſint non ſolum formæ intelligibiles, ſed intelligentes. Oĩs. n. res immaterialis, ſi eſt ſubſiſtens, eſt intelligens, ſm doctrinam Ariſt. 3. de Aĩa, tex. com. 16. Vnde cum Deus immediatè producat plures artes ſpeciales ſubſiſtentes, ſeq̃t q immediatè producat plures intelligentias. ipſæ enim ſunt eſſentialiter artes: & ſic ibi eſt tantum cã, & cãtum: ſicut intelſm, ideſt ars cõis intellecta, eſt cauſa intelligentis artificis ſubſeruientis.

Not. hic diuinã declarationem.

In eodẽ com. Confirmant hunc ſenſum uerba ſequentia, q̃b. ait, Nõ eſt impoſſibile, ut id quod eſt per ſe intelligentia, & intellectum, ſit cauſa plurium entiũ, ſm q ex eo intelliguntur multi modi. Ars enim diuina, quę eſt pura intelligentia, & purum intellectũ, ſm quòd intelligitur a ſe practicè pluribus modis imitabilis, plures artes producit. Quarũ cuilibet, quia quod concipit de arte communi, eſt id operandi, cum ſumat principia ſua ab illa: ideo ſubdit, q aliud eſt quod concipit de primo motore, motor orbis Iouis: & aliud quod concipit motor orbis Saturni: & eſt cauſa in anima, eius ſcilicet, quòd operetur,

Confirmat quoq; hoc idem proportio inter intelligentias aſſignata ab ipſo Commentatore. ait enim in comm. 44. q habitudo intelligentiarum aliarum ad primam, eſt habitudo artium ſpecialiũ ad communem: ita quòd ſicut artes ſpeciales perficiuntur, & cauſantur a communi in humanis: ita proportionabiliter intelligentiæ aliæ perficiũtur, & cauſantur à prima.

Ad. 1. Ad primum in oppoſitum dicitur, quòd agens dupliciter ſumitur. Quandoque propriè pro illo, quod ex ſua actione infert paſſionem, quæ magis facta abijcit a ſubſtantia: & ſic ſumitur ibi ab Ariſtote. agens. ſic enim opponuntur agens, & patiens. Alio modo pro omni eo, quod in genere cauſæ efficientis cauſat: & ſic agens communius eſt mouente, ut patet ex ſeptimo Metaphy. com. 31.

ad cõfirmationem. Ad confirmationem primam dicitur, quòd & illud, & ſimilia intelligenda ſunt de productione Phy. ſcilicet per motũ, & mutationem. Similiter dicitur ad ſecundum.

Com. 31 Ad pri Ad authoritates Commentatoris adductas, & ſimiles ſibi dicitur, q loquuntur de agẽte proprio dicto, & productione Phyſica: uel contra poſitionem Auic. quod unum ab uno emanat. *mã cõnẽ, ad ſcdam rõnẽ.*

Ad rationem ſecundam, conceſſa Maiore, negatur Minor: ſtat enim apud Ariſtot. Commentatorem, & S. Tho. & ueritatem aliquid eſſe ab alio effectiuè, & tamen eſſe neceſſarium ex ſe.

Ad cuius euidentiam notandæ ſunt quatuor ꝓpoſitiones. Prima eſt, Poſſibile ex ſe eſt id, quod habet in ſeipſo potentiam ad non eſſe. Patet iſta ex extremis. ideo enim aliquid eſt in ordine poſſibilium, & non in ordine neceſſariorum: quia habet in ſeipſo potentiam ad non eſſe. Si enim careret potentia ad non eſſe, impoſſibile eſt ipſum nõ eſſe: & ſic neceſſarium eſſet illud eſſe.

Secunda propoſitio eſt, Id ſolum habet in ſeipſo potentiam ad non eſſe, cuius aliquid habet potentiam ad aliud eſſe. Patet iſta ex eo, quòd nulla potentia per ſe primò appetit non eſſe: omnis enim appetitus per ſe tendit ad aliquod eſſe, ſed quia cum illo ad quod tendit non poteſt ſtare eſſe quod habet: ideo ex conſequenti appetit non eſſe, quod eſt priuatio formæ, quam habet. Sicut materia aquæ per ſe primo appetit formã ignis: ſed quia cum forma ignis non poteſt ſimul ſtare aquæ forma, ideo ex conſequenti appetit priuationem formæ aquæ, quam habet. Potentia ergo omnis appetens non eſſe prius natura appetit aliquod aliud eſſe. Notanter autem dixit in hac propoſitione, Cuius aliquid habet potentiam: quoniam non totum appetit aliud eſſe, ſed pars potentialis. nõ enim tota aqua appetit eſſe ignis, ſed eius materia.

Tertia propoſitio eſt, Neceſſarium ex ſe eſt illud, quod caret potentia ad eſſe, & non eſſe. Patet iſta ex terminis quinto Metaphyſicæ, textu commenti ſexti. Neceſſarium enim eſt, quod impoſſibile eſt aliter ſe habere. quod autem caret potentia ad eſſe, & non eſſe, impoſſibile eſt aliter ſe habere. omnis enim ſucceſſio, quæ dicitur ſic ad aliter ſe habere, ſit per poſſe hoc eſſe perdere, & aliud acquirere.

Quarta propoſitio eſt, quòd nec Intelligentiæ, nec corpora cœleſtia habent aliquid ſui, quod ſit in potentia ad aliud eſſe. Iſta quò ad intelligentias eſt per ſe nota, quia ſunt ſimplices formæ: quò ad corpora cœleſtia uerò, ſecundum Auerroim ſimiliter dicendum eſt, quia ſunt ſubſtantiæ ſimplices apud ipſum: ſecundum autem ſanctum Thomam ex eo eſt uera, quòd materia cuiuſque eorum non eſt capax, niſi formæ quam habet.

Ex quibus quatuor propoſitionibus ſuccinctè declaratis, patere poteſt, quòd ſecundum ueritatem intelligentiæ, & corpora cœleſtia ſunt neceſſaria ex ſe, arguendo ſic, Omne carens potentia ad eſſe, & non eſſe eſt neceſſarium ex ſe: intelligentiæ & corpora cœleſtia carent potentia ad eſſe & non eſſe: ergo &c. Cum hoc tamen ſtat, quòd ſint effectiuè ab alio: poteſt enim vnum neceſſarium eſſe effectiuè ab alio neceſſario, ut dicitur octauo Phyſicorum textu, commen. decimoquinto, & quinto Metaphyſicorum textu, comment. 9. Vnde intelligentiæ, & corpora cœleſtia dupliciter ſunt neceſſaria, & ex ſe & ab alio. ex ſe quidem formaliter, & extrinſecè: ab alio uerò effectiuè, & extrinſecè. Vnde Commentator 12. Metaphyſ. Commen. 41. dicit, quòd non poteſt eſſe aliquid poſſibile ex ſe: neceſſarium uerò ex alio, niſi motus: & non dixit, impoſſibile eſt aliquid neceſſarium eſſe ex ſe, & ex alio. Et cum hoc inſpexeris, fugabuntur omnes dubitationes inter dicta eius inde ſubſtantia orbis, & hic. reputauit enim impoſſibile, niſi in motu aliquid eſſe neceſſarium ex alio præciſè. pro nunc ſufficiant hæc. *Nota vera hęc, & optima.*

Omne autem quod recipit aliquid ab alio, eſt in potentia reſpectu illius, & hoc quod receptum eſt in eo, eſt actus eius, *Intelligentiæ*

ſunt. ergo oportet, quòd ipſa forma vel quidditas, quę eſt intelligentia ſit in potentia reſpectu eſſe, quod à Deo recipit, & illud eſſe receptum eſt per modum actus: & ſic inuenitur actus & potentia in intelligentijs, non tamen forma & materia niſi æquiuocè. vnde etiam pati, recipere, ſubiectum eſſe, & omnia huiuſmodi, quę videntur rebus ratione materia conuenire, æquiuocè conueniunt ſubſtantijs intellectualibus, & corporalibus, vt in 3. de Anima Commentator dicit.

ſunt cō- poſitę ex actu, et potētia quo eſt, et quod eſt. Cap. 54. circa pr inc. cap. magno circa prin.

In hac quinta particula declaratur talis concluſio, Intelligentię ſunt cōpoſitę ex actu, & potētia, quo eſt & quod eſt: ſic omne quod recipit aliquid ab alio effectiuè, eſt cōpoſitum ex recipiente potētia & actu recepto: intelligētię recipiunt aliqd ab alio, ſ. eſſe à Deo: ergo intelligentię ſunt cōpoſitę ex potentia, & actu. Maior ex eo patet, quòd nihil eſt in ſeipſo. Minor aūt ex pręcedentibus nota eſt. Et quamuis ſic ſit, quòd in intelligentijs inueniatur act⁹, & potentia: non tñ habent formam & materiam. In plus. n. ſe habent actus & potentia, quàm forma & materia. Vnde pati, recipere, & ſubijci, & ſimilia, quę ſunt paſſiones materię ęquiuocè in inferioribus, & ſuperioribus repeniuntur. Alia. n. eſt ratio recipiendi, ibi & hic; ibi abſq; omni motu & materiali conditione; in illis verò non niſi cum motu, & indiuidualibus conditionibus, vt & Commentator teſtatur 3. de Anima, commen 54.

Et quia, vt dictum eſt intelligentia quidditas eſt ipſamet intelligētia ideo quidditas, vel eſſentia eius eſt ipſum quod eſt ipſa & eſſe ſuum receptū à Deo eſt id, quo ſubſiſtit in rerum natura. & propter hoc à quibuſdam huiuſmodi ſubſtantię dicuntur componi ex quo eſt, & quod eſt, vel ex quo eſt, & eſſentia, vt Boetius dicit.

In lib. de Heb. c. 1.

Aſſignat rōnem quare intelligentię dicuntur cōpoſitę ex quo eſt & quod eſt: Oē cōpoſitum ex qdditate, quę eſt ipſum ſuppoſitū & eſſe eſt compoſitum ex quo eſt, & quod eſt intelligentię ſunt cōpoſitę ex quidditate, quæ eſt ipſa intelligentia, & eſſe quo ſubſiſtunt: ergo ſunt cōpoſitæ ex quo eſt & quod eſt. Oīa aſſumpta ex pdictis ſunt manifeſta.

QVAESTIO XI.

Num eſſe actualis exiſtentia, & eſſentia diſtinguantur realiter.

Circa ſupradicta duæ dubitationes ſunt. Prima eſt, An eſſe actualis exiſtentię & eſſentia diſtinguantur realiter. Secunda eſt, An intelligentiæ ſint compoſitę ex actu & potentia.

Circa primam tria agenda ſunt: Primò ponet opinio Scoti. Secundò ponetur opinio S. Thomę. Tertiò reſpondebitur argumentis in oppoſitum.

Quò ad primum, Scotus in 3. ſenten. diſt. 6. q. 1. opinatur eſſe actualis exiſtentię, & eſſentiam rei eſſe idē realiter: licèt diſtinguantur ex natura rei, ſicut modus intrinſecus & quidditas cuius eſt: ſicut nec albedo diſtinguitur a ſuò modo, intrinſeco gradu, ſ. vt tria vel quatuor. Ad probandū aūt hoc, licèt adduci poſsent rōnes Scoti: qa tñ vnionē naturę humanæ cū ſuppoſito diuino cōcernūt, decem rationes inductas ab Antonio Trombeta in Quolibeto ſuo nunc recitandas primò cenſui.

Primò arguit, ut ipſe dicit, contra fundamentū Thomę ſic, Manēte eadē rōne, manet idem effect⁹: ſed tota rō quare ponitur ab iſtis eſſentiā differre ab eſſe eſt propter indifferentiam eſſentię ad eſſe & non eſſe: nā ut dicunt, lapis eſt in potentia, ut ſit, & non ſit. ergo ubi talis indfia inuenitur, ibi ponenda eſt talis diſtinctio: ſed ita eſt, quòd eſt cōſimilis indifferētia eſse ad eſſe, & non eſſe (eſſe. n. roſę in hyeme non eſt; in verè autem eſt) conſimilis ēt indifferentia eſt eſſentię ad eſſentiā, & non eſſentiam. eſſentia namq; creaturę ab æterno non eſt: ergo eſſe differt realiter ab eſſe, & eſſentia differt ab eſſentia: quod eſt ridiculum.

2 Præt. Qñcūq; ſunt aliqua duo eſſentialiter ordinata, & realiter diſtincta, prius pōt ſine cōtradictione fieri abſq. poſteriori: ſed eſſentia non pōt fieri ſine exiſtentia. ergo. Minor patet: quia eſſentia particularis, quę ſola ſit, neceſſariò eſt exiſtēs.

3 Pręt. Quęcunq; diſtinguunt, realiter ſe habēt ſicut res, & res: ſed eſſēna & exiſtētia nō ſe habēt ſicut res, & res: ergo, &c. Patet iſta: qa res, ꝓpriè loqndo, cōuertit cū ente ī actu actualitate exiſtētię.

4 Pręt. Nulla res cōponit cū ſua realitate: ergo nulla qdditas differt realiter à ſua exiſtētia. Tenet cōſequētia, qa exiſtentia eſt ipſa realitas rei: nihil. n. aliud eſt dicere rem eſſe realiter, quā exiſtere, & ecōuerſo. Antecedens eſt de ſe notum: ridiculū eſt. n. dicere, quòd aliquid cōponat cum ſua realitate.

5 Pręt Hō uerus nō cōponit cū ſua ueritate: nec homo affirmans cum ſua affirmatione: ergo quidditas non componit cum ſua exiſtentia. Cōſequētia patet ex eo, quòd rei exiſtentia nihil aliud eſt, quàm poſitio ueritatis & affirmatio huius. Antecedens autem oppoſitum non uidetur bene intelligibile.

6 Pręt. Exiſtentia & eſſentia habent idē cōtradictorium. ergo non diſtinguuntur realiter. Conſequentia eſt nota; añcedens verò manifeſtat ex eo, quòd nihil eſt qđ priuet eſſe, quin priuet eſſentia. nec ē aliud nihil priuās eē, & aliud nihil priuās eētia.

7 Præt. Hō in potentia non cōponit cū hoie in actu. ergo eſſentia & exiſtentia non cōponunt, & conſequenter non realiter diſtinguuntur. Conſequētia relinquitur per ſe nota, quia eſſentia eſt in potentia; exiſtentia uerò eſt actualitas eius. Antecedens uerò patet ex eo, quòd actus, & potentia diuidunt ens, ut conditio diminuens, & perficiens, ſicut uerū & pictum diuidunt aīal, ut Commentator dicit 9. Meta. com. 7 homo ergo in potentia cum non ſit hō ſimpliciter, cum ſit homo in actu, ſolam conditionem diſtrahentem perdit poſitam ſub cōditione perficiente: & ſic nullam compoſitionem habet cum homine in actu.

8 Pręt. Eſſe exiſtentiæ ſi eſt diſtinctum realiter à quidditate, non eſt ſubſtantia, nec accidens: ergo probatur antecedens: quòd. n. non ſit accidens ue conceſſum ponatur. Quod aūt nō ſit ſubſtantia, probatur: quia aut eſt materia, aut forma, aut compoſitum. nullum illorū eſt apud Thomā. ergo, &c.

9 Pręt. Exiſtentia & eſſentia diſtinguuntur realiter. ergo in qualibet generatione ſubſtātiali ſunt duo termini totales, & duo termini formales. Conſequens eſt impoſſibile. ergo, &c. Cōſequentia probatur, quò ad utranq; partem, ſupponendo duo. Primum eſt, quòd compoſitum per ſe vnum ſit ex per ſe actu, & per ſe potentia, ex 8. Metaphyſicę, ubi nullam cauſam nouit Ariſt. quare cōpoſitum ſubſtantiale eſt per ſe unum, niſi quia materia eſt per ſe potentia, forma uerò per ſe actus. Secundò ſupponitur, quòd eſſentia eſt per ſe potentia; exiſtentia uerò per ſe actus. Ex quibus concluditur, quòd id qđ reſultat ex eſſe & eſſētia, eſt per ſe unum: quo dato, ſequitur quòd erunt duo compoſita per ſe unitatē habentia, quorum alterum erit compoſitū ex materia, et forma, alterum ex eſſe et eſſentia, et cum unumquodq. per ſe unum natum ſit terminare generationē. ergo in generatione erunt duo termini totales. et ſic patet prima pars. Erunt ēt duo termini formales, ſ. exiſtentia, et forma ſubſtātialis. quod ēt probatur ſic. Terminus formalis generationis eſt id, quo aliqd generatur. ſed tam exiſtentia, quā forma eſt id, quo aliqd generat. ergo, etc. probatur Minor ſic, Eo modo, quo aliqd eſt rō eſſendi, eſt rō generandi. ſed exiſtentia eſt rō eſſendi. ergo eſt rō generandi. Vel formetur ſic rō, Eo modo quo aliquid generatur, eo modo eſt. ſed per teipſum compoſitum non generatur per eſſe ſic, quòd eſſe ſit terminus generationis. ergo non habet eſſe per ipſum eſſe. Conſequens eſt falſum: ergo altera pręmiſſarum; non maior: ergo minor.

T. c. 15

10 Pręterea, Ex exiſtētia et eſſentia ſit ꝑ ſe unū.

ergo datur proceſſus in infinitum in eſſentijs. Conſequens eſt impoſſibile: ergo, &c. Antecedens patet ex præcedenti rōne, & probatur ſic, Nam ſicut ex materia, & forma reſultat tertium per ſe vnū, quia illa eſt per ſe potentia, hęc per ſe actus: ita ex exiſtētia & eſſentia, cum etiam exiſtentia ſit per ſe actus, & eſſentia, per ſe potētia: eadem. n. rō eſt. Conſequentia aūt probatur: quia ſi ex eſſe & eſſentia ſit tertium per ſe vnum, cum illud iterū diſtinguatur a ſua exiſtētia, componet cum ea, & ex eis ſiet aliquod per ſe vnum, & iterum arguitur eodē modo de illo, & ſic in infinitum. Hæc de primo.

Quò ad ſcd̄m opinio S. Tho. ab eo poſita in ſecundo contra Gentiles, c. 52. eſt ꝙ in oī creatura quidditas, & eius eſſe actualis exiſtentiæ diſtinguitur realiter. & licèt hæc concluſio nunc in textu probata ſit, attamen ad pleniorem declarationē deducam tres probationes ex S. Thom. ibi.

Prima eſt, Omnis eſſentia creata habet aliquid ſibi realiter coniunctū, præter ſuū eſſe: nullū eſſe receptū habet aliquid ſibi annexū pręter ſe: ergo nullū eſſe irreceptum eſt eſſentia creaturæ, & conſequenter eſſe, & eſſentia nō ſunt idē: eſſet. n. ipſum eſſe irreceptum, ſi eſſet idem eſſentiæ ſicut, & ipſa eſſentia irrecepta eſt, de ſubſtantijs loquēdo. Maior eſt nota per ſe: Socrates. n. pręter ſuum eſſe habet quantitatem, albedinē, & ſimilia: ſimiliter ſubſtantiæ ſeparatæ, ut nunc ſupponimus, habent aliquod accidens, puta actū intelligendi ſaltē. Minor verò declaratur ex eo ꝙ ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis, negatio erit cauſa negationis: ſed ꝓciſa cauſa, quare eſſe habeat aliqd pręter ſe annexum, eſt, qa eſſe eſt receptum in alio, in quo poteſt recipi aliud. qđ patet ex hoc, ꝙ eſſe ſubſtātiale Socratis & eſſe albū eiuſdē nulla alia rōne adunatur; niſi quia vtrumq; recipitur in Socrate: ſunt . n. tantum vnum ſubiecto. Cum ergo eſſe nō erit receptum, non remanebit aliquis modus, quo poteſt habere aliquid ſibi annexum.

Confirmatur hoc, quia eſſe ſubſtātiale Socratis, aut adunatur eū alijs præter ſe identicè, & hoc eſt manifeſtè falſum: eſſe enim ſubſtātiale Socratis, nō eſt eſſe albū. Aut ſicut potētia & actus: ita ꝙ eſſe ſubſtantiale ſit potentia, & accidētale actus ei⁹, & hoc non. quia nullum eſſe actualis exiſtētiæ pōt poni ſubiectum alterius, cum ſit vltima actualitas. Remanet igitur, ꝙ ea rōne adunentur, quia ambo recipiuntur in tertio. & ideo ſublato hoc ab ipſo eſſe actualis exiſtentiæ, ꝙ ſit. ſ. receptum aufertur etiam, quòd poſſit habere aliquid ſibi annexū, &

Cap. 2. ꝓpoſitiōe 4. hoc eſt quod Boetius dicit in Hebdomadibus. qđ ipſum quod eſt aliquid, habet ſibi præter ſe coniunctum: ipſum verò eſſe, nihil.

Secūda ratio. Secunda ratio ad idem eſt, Oē eſſe irreceptū eſt infinitum ſimpliciter: nullum eſſe creaturæ eſt infinitum ſimpliciter. ergo nullū eſſe creaturæ eſt eſſe irreceptum: ergo diſtinguitur ab eſſentia, &c. Minor eſt per ſe nota. Maior probatur ſic, Oē purum eſſe eſt infinitum ſimpliciter: oē eſſe irreceptū eſt purum eſſe: ergo oē eſſe irreceptum eſt infinitum ſimpliciter. Maior eſt nota ex terminis (eſſe. n. ideo eſt limitatum, quia non eſt purum: ſed prędicamētis mixtum) eſſe. n. limitatur per naturas prædicamentales: a quibus ſi deputetur, oē finitate carēs, infinitum omnino reſtabit. Minor verò ēt patet ex præcedenti rōne, & ex rōne facta ſupra in textu. Et adhuc exemplariter declaratur. Albedo ſi ponatur non recepta in aliquo, eſt pura albedo, & nihil haberet niſi ſe tantum, & eſſe infinita in ſpecie albedinis, vt de ſe clarum eſt: non. n. poteſt a ſano intellectu imaginari albedo ſeparata definita ad aliquem modū albedinis: omne. n. quod eſt per ſe tale, habet omnem perfectionem poſſibilē illi naturæ: ſicut hō ſeparatus apud Platonem, habet omnem perfectionem poſſibilē naturę humanę.

Nec ualet id qđ Antonius Trōbeta contra hoc dicit ſumptū ex Scoto, ſcđo ſententiarū, diſt. 3. q. ult. ꝙ ſi albedo eſſet ſeparata, & haberet oēm perfectionem poſſibilē tali ſpecie, ſequeretur ꝙ albedo eſſet infinita ſimpliciter: qa haberet perfectionem infinitorum indiuiduorum poſſibiliū eſſe ſub ſpecie albedinis. Hoc (inquam) nihil ualet: qm̄ ſicut infinita indiuidua albedinis, etiam ſimul poſita nō ſunt perfectionis infinitæ ſimpliciter, cum ſint limitata ad ſpeciem albedinis, ita nec albedo ſeparata eorum perfectiones habens, erit infinita ſimpliciter: ſed in tali ſpecie.

Tertia rō eſt iſta, Id quod conuenit naturæ ſpecificę abſq; oī cauſa effectiua, diſtinguitur realiter ab eo, qđ conuenit illi, nō niſi per aliquā cām effectiuam: ſed prędicata quidditatiua conueniunt rei abſq; oī cauſa effectiua: exiſtentia aūt non conuenit rei, niſi per aliquod efficiens: ergo prędicata quidditatiua, & exiſtentia rei diſtinguunt realiter. Tertia ratio. Maior eſt per ſe nota: Minor ēt quò ad ſecundam partē eſt clariſſima: quò ad primā uerò declaratur ſic, Secluſa oī cauſalitate effectiua reſpectu roſæ, quęro an iſta ſit uera, Roſa eſt ſubſtātia corporea: ſi ſic, habeo intentū: ſi non, ergo roſa abſolutè ſumpta non eſt in prato: & prędicata primi modi poſ ſunt intelligi non ad eſſe rei, & diffinitio ſeparatur a diffinito, quæ oīa non ſunt imaginabilia, &c. Videtur ēt hæc opinio ab antiquis deriuata, Platone. ſ. Alpharabio, Auicenna, Algazele, Boetio, Hilario, Alberto, & eorū ſequacib. licèt ab Ariſt. nihil manifeſti in hac re habeamus. Hæc de ſecundo.

Quò ad tertium, rn̄detur argumētis in oppoſitū. Et ad primum dr̄ præmittendo, ꝙ arguens nō vidit S. Thom. in fonte: vt. n. apparet ex ſecundo contra Gentiles, vbi ex intentione ſeptem rōnibus fundat ſuam opinionē, ſeu poſitionem: rō aſſumpta ab arguente non noīatur inter illas. vnde peccauit imponendo nobis hoc eſſe totum fundamentū poſitionis noſtræ, licèt illa ratio ex dictis S. Tho. 1. ſententiar. diſt. 8. q. 4. ar. 2. elici poſſit (vbi tn̄ de hac re non tractat) & eſt formanda ſic rō illa. Eſſentia particulariter ſumpta eſt indifferens ad eſſe & non eſſe: ergo diſtinguitur realiter a ſuo eſſe. Nec valet rn̄ſio ſua dicens, ꝙ in antecedente oportet addere, quòd eſſentia habeat propriam realitatem aliam a realitate exiſtentiæ, quia hoc eſt voluntarium. Diſtinctio. n. realis eſt inter materiam, & formam: quas Philoſophi non dubitant habere eandem realitatem exiſtentiæ, cum ex eis ponant vnum per ſe fieri.

Ad argumentū ergo contra hac rōnem factum dr̄, ꝙ falſum eſt, ꝙ eſſe ſit indifferens ad eſſe, & nō eſſe, & eſſentia ad eſſentiam, & non eſſentiam: nihil. n. eſt indifferens ad aliqua duo quorū alterum ſibi determinat in ſua diffinitione: conſtat aūt, ꝙ eſſe eſt de intellectu eſſe, & eſſentia de intellectu eſſentiæ. Quod aūt eſſe roſæ in hyeme nō ſit, ſed in vere: hoc ideo eſt, quia eſſentia roſæ cui ſemper ſua prędicata quidditatiua adſunt, ad actū eſſendi non peruenit; & non ideo, quia ipſum eſſe ſit indifferens. Cum aūt addit, ꝙ eſſentia eſt indifferens ad eſſentiam, & non eſſentiā, quia non eſt ab æterno, non vr̄ intelligere vocem propriam: ex negatione . n. actus eſſendi ab æterno, bene ſequitur, ꝙ roſa ſit indifferens ad eſſe, & non eſſe: ſed non ꝙ ſit indifferens ad roſam & non roſam. vt. n. dicunt Alpharabius Auicēna, Algazel, & Albertus, ſiue roſa ſit, ſiue non ſit, ſp̄ eſt roſa, & ſp̄ eſt ſubſtātia corporea, &c. ſi aliquo termino mēturæ i his vti licet.

Ad ſecundum negatur vtraq; præmiſſa, & Maior quidem ſuppoſita oſtenſa eſt eſſe falſa. Minor verò oſtenditur in Chriſto in quo humanitas abſque creata exiſtentia actuali eſt.

Ad tertium negatur, Maior ad intellectum arguentis: non. n. requiritur ad diſtinctionem realē, ꝙ vtrunq; eorum habeat propriam exiſtentiam.

Ad quartum dr̄, ꝙ ſicut eſſe eſt duplex. ſ. exiſtētiæ & eſſentiæ, ita duplex eſt realitas eſſentiæ, & exiſtentiæ, & licèt nulla res cōponat cum ſua rea-

litate,

litate, tñ cum hoc ſtat, ꝙ componat cum realitate exiſtentiæ: vnde eſſentia hominis abſoluté in reali prædicamento, ſubſtantiæ. ſ. reponitur: poſita autẽ in rerum natura ſit realis realitate exiſtentiæ.

Ad quintum dr̃ eodem modo: quia ẽt verum cõuertitur cum ente & re: vnde ſimpliciter homo dupliciter eſt verus. ſ. veritate eſſentiæ, & exiſtentiæ. homo verus veritate eſſentiæ non componit cũ tali veritate, quæ nihil aliud eſt, ꝗ̃ fundamentalis conformitas ad ſua prædicata quidditatiuẽ: componit autem cum ſua ueritate exiſtentiæ, ideſt cũ eſſe, quod fundat hanc veritatem, Homo eſt, ſimiliter dicitur de affirmatione.

Ad ſextum negatur añs: cuius probationis vtrũque aſſumptum eſt falſum. Cum. n. quot modis vnũ oppoſitorũ dr̃, tot dicatur & reliquum (in primo Topicorum) ſicut ens dupliciter dr̃. ſ. ens quidditatiuũ & exiſtentiæ: ita non ens, ſeu nihil dr̃ dupliciter. ſ. nihil quidditatiuẽ, & nihil exiſtenter: hõ. n. abſoluté ſumptus cum ſit in prædicamento ſubſtãtiæ, eſt ens quidditatiuũ, non tñ extra nihil oppoſitum actuali exiſtentiæ, & ideo aliud eſt nihil oppoſitũ enti prædicamentali ſeu eſſentiæ, & aliud, quod opponitur exiſtentiæ actuali, &c. & ſimiliter alia ẽ negatio eẽntiæ, & alia eſt negatio exiſtẽtię.

Ad ſeptimum negatur conſequentia: non. n. idẽ eſt dicere. Homo in potentia componit cũ hoĩe in actu & eſſentia componit, cum exiſtentia: prima. n. eſt falſa: quia idem non componit cum ſeipſo: ſecunda aũt eſt vera, quia extrema realiter diſtinguuntur: vnde non eſt eadẽ proportio exiſtentiæ ad eſſentiam, & hoĩs in actu ad hoĩem in potẽtia. Inter prima. n. eſt proportio potentiæ receptiuẽ ad actum, & diſtinctio realis vtroq; extremo poſito extra cauſas ſuas: inter ſecunda verò nõ: ſed eſt proportio eiuſdem ad ſeipſum ſecundum diuerſas ſui diſpoſitiones ſimul incompoſſibiles, ſcilicet eſ-

In hoc cod. c. ſe in potentia & eſſe in actu.

Ad octauum negatur antecedens: exiſtentia. n. ſubſtantiæ eſt ſubſtantia, & exiſtentia accidentis eſt accidens, & (vt ſupra patet) exiſtentia ſubſtantiæ non eſt materia, nec forma, nec compoſitum. ſed actualitas oĩum eorũ, & ſic eſt reductiuẽ in genere ſubſtantię. Sed contra hoc inſtat arguẽs ſic. Oẽ qđ eſt reductiuẽ in genere, reponitur vt principium ipſius: ſed eſſe non eſt principium ſubſtantię: ergo non eſt in genere ſubſtantiæ reductiuẽ.

Ad hoc dicitur, ꝙ cum eſſe ſit vltima actualitas rei, & vltimum in generatione ſit primum in intẽtione, eſſe in genere ſubſtantiæ eſt principium formale vltimatum ipſius ſubſtantię: per hoc enim res reponitur in genere ſubſtantię, quia eſt capax eſſe ſubſtantialis, etenim differentię in omnibus generibus (vt infra declarabitur) ſumuntur ab ordine ad ipſum eſſe.

Ad nonum negatur conſequentia. Ad cuius probationem dr̃, ꝙ primum ſuppoſitum male intellectum adducitur, eo ꝙ Ariſto. 5 l. Met. tex. com. 15. quem arguens adducit, non dicit ꝙ ex per ſe potentia & per ſe actu reſultet vnum tertium: ſed ꝙ ideo res habens partes eſt vna: quia altera eſt actus, altera verò potentia, & intelligendum eſt (ſicut ſupra declaratum fuit) ſi ad compoſitionem realem referatur. ſ. quòd altera pars eſt pura potentia, eo quòd ex duobus actibus non fit tertium per ſe vnum: modò quidditas rei, & exiſtentia ei⁹ non ſe habent ſicut pura potẽtia, & actus: nec ſunt partes, vt patet: vnde authoritas illa non eſt ad propoſitum. Relinquitur ergo falſum eſſe, quòd eſſentia fiat tertium per ſe vnum. & conſequenter probatio conſequentię, quò ad primam partem nihil valet, quia non ſunt ibi duo compoſita.

Ad probationem verò conſequentię, quò ad ſecundam partem dicitur, quòd non inconuenit generationem habere duos terminos formales difformiter: vnum primò, alterum ſecundariò: terminus formalis generationis primus eſt forma: ſecundarius autem eſſe, ſicut per oppoſitum creationis terminus formalis primo eſt eſſe: ſecundarius vero forma; & hoc modo conceduntur argumenta.

Quòd ſi intendat probare, ꝙ eſſe ſit terminus generationis, primò rñdetur, & dr̃, ꝙ id quod aſſumit, ſ. eo modo, quo aliquid eſt ratio eſſendi, eſt rõ generandi, falſum eſt: licẽt enim ſit uerum, ꝙ id qđ eſt ratio eſſendi, ſit ratio rei, ꝙ generetur: non tñ eſt uerum, ꝙ eo modo quo eſt ratio eſſendi, ſit ratio generandi. & ratio eſt: quia res per generationem non exit de non eſſe oĩno ad eſſe, ſed de priuatione ad formam, vt dr̃ 1. Phy. creationis enim t. c. 75. eſt proprium, vt res transferat de non eſſe omnino ad eſſe, quo fit ut eſſe, quod eſt primo rõ eſſendi, merito ſit, & primo rõ primæ productionis quę eſt creatio: & forma, quæ eſt ſecũdariò rõ eſſendi, ſit prima rõ ſecundæ productionis, generationis ſ. vnde, & 1. Phy. principia generationis ponũtur t. c. 66. & 67. forma, & priuatio. Per idem patet ad aliam formã eiuſdem rationis: falſa. n. eſt maior. alius namque eſt modus quo res generatur: & alius quo eſt. eſt enim per formam ſecũdariò; per ſe autem primo: generatur vero econuerſo.

Ad decimum patet reſponſio ex dictis: falſum enim eſt antecedens.

Circa ſcđm dubium ſciendum eſt, cõem Philoſophorum ſñiam eſſe, intelligẽtias, alias à prima, nõ eſſe actus omnino puros, ſed admixtionem in ſe potentiæ habẽtes: verum diuerſitas inter eos magna eſt de modo, quo hęc duo, actus, ſcilicet, & potentia, eis inſunt.

Et vt reliquos omittamus, ne limites intentionis noſtræ egrediamur: Sco. in 2. ſent. diſtin. 8. q. 2. Opin. Sco. 2. di. 8. q. 2. opinatur oẽm creaturam eſſe compoſitã ex actu, & potentia, hoc modo, quia quælibet creatura cũ non ſit nihil, oportet, quòd habeat aliquam actualitatem: & cum ſit definita ad tale genus, uel ſpẽm, ſeu gradum perfectionis, oportet, ꝙ habeat in ſe negationem alterius perfectionis poſſibilis reperiri in latitudine entis: & ſic ſit poſſibilis: quicqđ enim eſt ens, & caret aliqua perfectione in ente poſſibili, eſt ſimpliciter poſſibile: & ſic quælibet res eſt compoſita ex actu, & potentia obiectiua: ex eo enim, ꝙ eſt, hẽt in ſe actum: ex eo uerò, ꝙ eſt ens poſſibile, hẽt in ſe potentiam, poſſibile namq; à potentia dr̃. Cum autem ſolus Deus ſit actus nõ poſſibilis, ideſt non potens terminare actionẽ alicuius agentis ſui factiui, intelligẽtiæ apud ipſum erunt compoſitæ ex actu, & potentia obiectiua tantum: quia nullam in earum ſubſtantia receptiuam formam ponit.

Sanctus Thomas autem ex fundamentis in dubitatione pcedenti poſitis opinatur intelligẽtias, & quamlibet creaturam eſſe compoſitas ex actu, & potentia, ſicut ex duab. rebus diſtinctis realiter, eſſe. ſ. & eſſentia: nec oportet repetere probationes, ſed ſoluere rõnem. Sco. quam ibidẽ facit cõ Rõ Sco. vbi ſup. tra hoc. Arguit. n. ſic, Si in qualibet creatura eſt cõpoſitio ex duabus rebus, accipio alteram illarum rerum componentiũ, & q̃ro, an ſit ſimplex, an compoſita. Si ſimplex. ergo non quęlibet res creata cõpoſita. Si compoſita, iterum quæretur de partib. eius: & ſic in infinitum.

Ad hoc facillimẽ rñdetur: procedit enim argũ ex malo intellectu poſitionis noſtrę. cum namque dr̃, ꝙ quodlibet aliud a Deo eſt cõpoſitum, ly Quod Rñdet. libet, diſtribuit non, niſi pro his, q̃ verẽ ſunt, & ꝓpriẽ eſſe hñt: q̃ apud Ariſt. & veritatem ſunt ſola ſubſtantia: oẽ ergo ſuppoſitum tã ſubſtantiale, q̃ accidentale (ſi ſic loqui licet) eſt compoſitum ex Septimo actu, & potẽtia, & realiter diſtinctis, quidditate. ſ. Meta. t. & eſſe: Socrates. n. quidditas, vt declarauimus, diſti c. 27. 2. gultur realiter a ſuo eſſe: ex huius albi albedo di q. pced. ſtinguiẽ realiter a ſua ꝓpria exiſtentia, vt ex dictis patere põt. Non. n. ſumus adeo inſenſati, vt dicamus oẽm entitatẽ qualitercunq; eſſe cõpoſitã.

Compo-

Componentia.n. ultima in reſolutione quis dubitat oportere eſſe ſimplicia? Dicimus igitur in ꝓpoſitn intelligentias cũ ſubſiſtant hẽre in ſe qdditatem, et exiſtentiam adunatas, ut potentiam et actum: et ſic compoſitas eſſe ex duabus rebus realiter diſtinctis. Scot. aũt ſniam tenere poteſt ſuam abſq; alterius lęſione: ſed linguam coercere dẽt.

Facile ē numerũ intelligẽtiaſũ inuenire cũ ſint compoſitę ex actu, & potẽtia.

Et quia in intelligentijs ponitur potentia & actus non erit difficile inuenire multitudinem intelligentiarum qđ eſſet impoſſibile ſi nulla potentia in eis eſſet. Vnde dicit com in 3 de Anima. q ſi natura intellectus poſsibilis eſſet ignorata nõ poſſemus inuenire multitudinem in ſubſtantijs ſeparatis. Eſt ergo diſtinctio earum adinuicem ſecundum gradum potentię & actus, ita q intelligentia ſuperior quæ plus propinqua eſt primo, habet plus de actu, & minus de potentia & ſic de alijs: & hoc completur in anima humana quæ tenet vltimum gradum in intellectualibus ſubſtantijs vnde intellectus potentialis eius ſe habet ad formas intelligibiles, ſicut materia prima quæ tenet vltimum gradum in eſſe ſenſibili ad formas ſenſibiles vt comm 3 de Anima dicit: & ideo Philoſophus comparat eum tabulæ raſæ in qua nihil eſt depictum. Et propter hoc, quia inter alias ſubſtantias intelligibiles plus habet de potentia: ideo efficitur intantum propinqua rebus materialibus, vt res materialis trahatur ad participandum eſſe ſuum: ita q ex anima & corpore reſultat vnum eſſe in vno compoſito, quamuis illud eſſe. prout eſt animæ, nõ ſit dependens a corpore, & ideo poſt iſtam formam, quæ eſt anima, inueniuntur aliæ formæ plus de potentia habentes. & magis propinquæ materiæ, intantum q eſſe earum ſine materia non eſt in quibus etiam inuenitur ordo, & gradus vſque ad primas formas elementorum: quæ ſunt propinquiſſimæ materiæ, vnde nec aliquam operationem habent. niſi ſecundum exigentiam qualitatum actiuarum & paſſiuarum, & aliorum, quibus materia ad formam diſponitur.

3.de aĩa. T.c.14.

In hac ſexta & ult. parte huius cap. de multitudine intelligentiarum agens primò proponit duas concluſiones: quarum prima eſt, q ſm fundamẽta prædicta non eſt difficile inuenire pluralitatẽ intelligentiarum. Sc̃da eſt, q abſq; talibus fundamẽtis impoſſibile eſt inuenire in eis pluralitatem: & hoc qdẽ non, niſi authoritate Com. 3. de Aĩa. com. 14. Probatio uero primæ concluſionis eſt, q a qñcunq; eſt aliquod medium ꝑ participationem vtriuſq; extremi plurificatur penes maiorem participationẽ vnius, & minorem alterius: v.g. Imponatur nomen colorib. medijs, & uocentur A: tunc A, q a eſt inter albedinem, & nigredinem mediũ, ꝑ participationem multiplicat in plures ſpecies: puta pallidum, croceũ, citrinũ, ꝑ ꝑ maiorem appropinquationem ad albedinem, & receſſum a nigredine & econuerſo: ſed intelligentia eſt qd medium ſm prahabita inter duo extrema. ſ. actum purum, & purã potentiam, participans naturã utriuſq;: quia hẽt actum coniunctum potẽtię: ergo intelligẽtias plures eſſe, ex hoc fundamento facilè ꝓpẽdi põt, ſ. ex eo, q ſunt compoſitæ ex actu & potentia.

Ad horũ euidentiã eſt ſciendum, q in latitudine entis ſunt duo extrema. ſ. Deus glorioſus actu purus oĩno, & materia prima pura potentia oĩno, reliqua oĩa ſunt intermedia, utpotè habẽtia actũ, & potentiam. & attenditur eorum eſſentialis, ſeu ſpecifica multitudo penes appropinquationem, & elongationẽ ab extremis: q a enim aliquid magis ſapit naturam actus q̃ aliud, et illud, q̃ aliud, ideo plura ſunt, et dignitas in eis eſt penes maiorẽ appropinquationẽ ad extremum nobile, ſ. actum purum: quanto n. res eſt actualior, et minus potẽtialis, tantò nobilior: oẽs igitur formæ intermediæ participant actum et potentiam. Sed inter eas qdam tantum actualitatis ſortitæ ſunt, ut adeò ꝓpinquæ ſint actui puro, q per ſe abſq; materia ſubſiſtant, vtpotè ab ea ualde elongatæ: nõ tñ ſine admixtione potentiæ, cuius puritas eſt rõ materiæ, q ſit extremum: et inter has tanta latitudo eſt ſm maiorem, & minorem participationẽ actus, & potentiæ, vt vltima earum tantum potẽtialitatis habeat, quod materiam informet (anima ſ. intellectiua.) Hæc enim inter oẽs formas ſubſiſtentes elongata eſt maximè ab actu puro: propter quod contingit, q adeo appropinquat alteri extremo, ut materiam ipſam recipiat, & ad eius eſſe trahatur. Aliæ autem formæ tantum potentialitatis habent, q a materia dependent in eſſe, & fieri: inter quas et magna latitudo inuenitur, dum quædam quibuſdam actualiores ſunt. Quod ex operib. cognoſcere potes. (operatio enim facit cognoſcere formam) vnde formę elementorum, quæ ſunt maximè potentiam habentes, vtpotè materiæ ꝓpinquiſſimæ, nullius ſunt principia operationis, niſi per materiales qualitates, ſ. caliditatem, frigiditatem, Formæ uero mixtorum, vtpotè eleuatiores a materia altiori modo operantur: ſicut adamas trahit ferrum non ratione caliditatis, aut frigiditatis, ſed ex naturę proprietate. Formæ autem animalium longè actualiores dignoſcuntur, cum ſeipſa mouere, & alia diſcernere intuemur.

Ex his non ſolum percipitur, q̃ facilis ſit aditus ad pluralitatem intelligentiarum cognoſcendam, ſed ẽt q impoſſibile eſt fingere illã abſq; hoc fundamento. Quomodo. n. latitudo poteſt inueniri in eo quod actu, & potentia caret? Commune eſt nãque omnibus extremis, ſi extra ſunt, latitudinẽ in ſeipſis non compati: eſſent enim vlt. & non vltima, vt de ſe patet: & ideo oportet media eſſe illa, in quibus latitudo quæritur, quæ utriuſq; extremi naturam ſapiant Et quia intellectualem naturã, quam ex hoc, q intellectualis eſt, ſcimus actualitatem habere, non cognoſceremus hẽre potẽtiã admixtam, niſi uideremus animam noſtram illam hẽre, cum potentia æquiuocè dicatur de potentia rerum intellectualium, & de potentia rerum ſenſibilium: & ſine potentia non poteſt intelligi multitudo ſubſtantiarum intellectualiũ: iõ Commentator ait, q ſi non eſſet nota natura intellectus poſſibilis, non poſſemus intelligere pluralitatẽ in ſubſtantijs abſtractis. 3.de aĩa c.5..

Notanda ſunt in hac litera tria Primũ eſt, Hoc ex dictis Commentatoris adducitur, q ſi nõ eſſet nota natura intellectus poſſibilis, nõ poſſemus ſcire pluralitatem in ſubſtantijs immaterialibus.

Secũdum eſt, q S. Th. nõ dicit, aiam intellectiuã eſſe adeo potẽtię participẽ, vt forma mãlis ſit: ſed vt mã trahat ad participandũ eſſe ipſius animæ.

Tertium eſt; quia dicit animæ & corporis eſſe vnum, & idem eſſe: qđ eſt independens à corpore.

Primo dicto vr obuiare proceſſus Ariſt. 12. Metaph. tex. com. 43. vbi ex pluralitate motuũ pluralitatem intelligentiarũ concludit, & nullo mõ meminit actus, & potentiæ. Sed hoc rectè intelligentibus non obſtat. Aliud eſt. n. concludere numerũ motorum, & aliud eſt concludere pluralitatẽ ſubſtantiarum intellectualium. licèt. n. idem ſubiecto ſint motores orbium, & ſubæ immateriales, differunt tñ rõne, adeo ut ad diuerſas ſcientias pertineat, ſm Commentatorem. 2. Metaph. com. 6. & iõ ex pluralitate motuum q̃uis pluralitas motorũ, vt ſic concludi poſſit: non tñ pluralitas ſubſtãtiarum intellectualium ut ſic. Intendunt igitur Auerrois, & S. Tho. q intelligentiarum, inquantũ intelligentię ſunt, multitudo non, niſi ꝑ notam naturã intellectus poſſibilis diſcernitur à nobis: licèt earum, inquantum motrices ſunt orbiũ, ex ſuorum effectuũ numero pluralitas inferatur. Vel dicito, q venatio illa ſuppoſita notitia habita in libro de Aĩa: vbi radicaliter innotuit pluralitas ſubſtãtiarũ intellectualiũ poſſibilis, quærit ex numero motuũ quot ſunt. Quòd aũt ibi ſupponatur, motores proprios orbiũ habere potentiã admixtam, põt perſuaderi ex eo, q ſupponitur ibi, ſ. motores proprios orbium eſſe proportionatos ſuis orbibus: ita ut vnus vnum tantum moueat orbẽ. Et ſi ſtella

adderetur, uel non moueret, uel tardius (ut dr̃ ſecundo Cœli textu com. 17.) Talis.n. proportionis, ſeu commenſurationis, cum alterũ extremum ſit res materiales, ſcilicet orbis, reliquum extremum à potentia omnino denudarum putandum nõ eſt, imo à ſuo intellectu non eſt intelligibile.

Propter ſecundum intelligendum eſt inueniri duplicem rerũ ordinem in uniuerſo, intelligibiliũ ſcilicet & ſenſibilium. Ordo ſenſibilium materialis eſt materiam ſibi neceſſariò vendicans: oẽs.n. ſubſtantiæ ſenſibiles materiã habent, licèt diuerſi modè, ut dr̃ octauo Met. tex. cõ. 3 & 12 Ordo intelligibiliũ immaterialis eſt, & à materia non dependẽs. Intelligibile.n. eſt unumquodq; per ſeparationem à materia: ut dr̃. 3. de Aĩa tex. cũ. 11. Cũ ergo materia ſit ſub aliqua forma ſenſibilis ordinis, cuiuſmodi eſt omnis forma habens omnes uires ſuas ſenſibilibus organis affixas, non egreditur limites proprios; ipſa enim ad illud genus ꝑtinet. Cũ verò ſit ſub forma intelligibilis ordinis, extra limites ſuos aſcẽdi & trahi dicitur ad id qđ capacitatem eius tranſcendit, ſcilicet eſſe rei à ſe non dependentis: & quia ſupremum infimi attingit infimum ſupremi, ſecundum doctrinam Dionyſii in libro de Cœleſti hiera. ca. ideo ſupremum inter ſenſibilia, homo, ſ. ſeu materia eius coniungitur infimæ formæ intelligibilis ordinis, ſcilicet animæ intellectiuæ, & eius eſſe participat: & propter hoc dicitur, quòd materia trahitur ad eſſe eius: eleuatur enim materia ad ſuperius.

Num eẽ aię ſit ẽt ipſi⁹ corporis. Ad euidentiam tertij adducendę ſunt rationes Scoti contra hoc dictum S. Tho. ut magis ueritas eluceſcat. Scot. in quolibet. q. 9. & 4. ſen. diſt 43. q. 1 ſex motiua contra hoc facit. quorum aliqua recitantur ad Antonio Trumbeta, in quæſtione Vtrũ corruptum ꝑ potentiã diuinam poſſit idem numero redire. In qua tam ipſe, quàm Scotus ubi ſupra S. Thomæ opinionem non ſuam attribuunt de eo quod ibi quærit. & hoc quia locuti ſunt non tenaa lege perfecta, & iuxta Ariſt. ad pauca reſpiciẽtes, de facili enunciant.

Arguit ergo primò in propoſito ſic. Eſſe aĩæ & hominis eſt idem; ergo aĩa coniuncta corpori nõ eſt perfectior ſeipſa extra corpus. Cõſequens eſt contra S. Thomã. prima parte, q. 89. ubi dicit animam habere perfectiorem ſtatum in corpore, q̃ extrà. Conſequentia autem probatur: quia nihil hñs idẽ eſſe, ex hoc ſolo eſt perfectius, ꝙ aliquid communicat alteri, licèt alterum perficiatur ex hoc: communicare enim licèt ſupponat perfectionem in communicante, non tñ dat illam ei: modo anima in corpore ſit ſemper, retinet idem eſſe: nihil in corpore plus habet, niſi quod communicat eſſe ſuum corpori: ergo ex hoc non eſt perfectior ſeipſa ſeparata. Et confirmatur, quia ex hoc ſolo quod cauſa non communicat aliquid, nullam imperfectionem acquirit: ergo anima non eſt imperfectior ſeparata ſi idẽ eſſe retinet: nihil enim amiſit niſi ſui communicationem corpori.

2 Præterea, Anima habet idem eſſe cum hoĩe: ergo homo non eſt perfectior in eſſendo ipſa anima in eſſendo. Antecedens eſt falſum: conſequentia uerò probatur, quia quęcunq; habent oĩno idẽ eſſe, ſunt ęque perfecta in eſſendo, uel ſaltem id, cui cõicatur illud eſſe non eſt perfectius in eſſendo communicante.

3 Præterea, Homo, ut homo, eſt tertium ens realiter diſtinctum ab utraque ſui parte: ergo habet proprium eſſe aliquid ab eſſe partium: & conſequenter non eſt idem eſſe animæ & hominis. Tenet conſequentia, quia diſtinctum ens debet habere diſtinctum eſſe.

4 Præterea, Eſſe hominis in morte corrumpitur; eſſe autem animæ non corrumpitur: ergo eſſe animæ & hominis non ſunt idem. Conſequentia plana eſt, & antecedens probatur: quia ſicut generatio terminatur ad eſſe compoſiti, ſcilicet hominis: ita corruptio ad eſſe ipſius.

5 Prętérea, Homo poſt mortem non manet: ergo nec eſſe eius. Tunc ultra, Eſſe hominis non manet poſt mortem: ergo eſſe animæ & hominis non eſt idem, cum eſſe animę remaneat. Proceſſus totus clarus eſt excepta prima conſequentia, quę probatur ex eo quòd nullius actuale eſſe inuenitur, cum illud cuius eſt non inuenitur.

6 Præterea, In homine eſt alia forma præter animam: ergo in ea eſt aliud eſſe prętet eſſe animæ. Conſequentia eſt nota: quia quælibet forma habet proprium eſſe. antecedens uerò aliàs probatum eſt.

Antequam ad argumenta hæc reſpondeatur, aduertas primò, fundamentum S. Tho. uniuerſaliter eſſe, in omni cõpoſito non inueniri niſi unũ eſſe ſubſtantiale actualis exiſtentię, de quo nunc ſermo eſt, eo ꝙ unam tantum formam ſubſtantialem in compoſito tenet: ab una enim forma non eſt niſi unum eſſe ſubſtantiale. Sed inter eſſe hominis & eſſe aliorum diuerſitas eſt, quòd licèt tã eſſe hominis, quàm aliorum, primò ſit actus ſuppoſiti, ut quod in ho [illegible] rorum compoſitum mendicat illud eſſe à forma: cuius eſt primò Dña inter hoīē actus, ut proprij & completi principij: in alijs uerò compoſitis forma mendicat illud à compoſito. & alia Et eſt ratio diſparitatis: quia in ſolo homine qui compoſita mate ſupremum tenet locum inter ſenſibilia, ordo inferialia. rior, ſenſibilis ſcilicet, trahitur ad ordinem ſuperiorem intelligibilem & immaterialem. Vnde eſſe hominis, cum ab anima intellectiua fluat, immateriale & altioris ordinis quàm homo, ſicut & ipſa anima: & ideo homo mendicat illud ab anima, cui eſt proprium: ut pote ad ſuum pertinens genus: & inde eſt quòd poſt mortem hominis anima remanet: eſt etenim proprium independens errat à compoſito corrupto: & ſic illud retrahendo ad ſe ſubſiſtit. Cæterorum uerò eſſe, cum ſint eiuſdem ordinis cum compoſitis, quibus attribuuntur, ſicut & formæ à quibus fluunt, formæ ipſæ mendicant à compoſitis, ſicut & fieri: ita quòd tantum illo gaudent, quandiu in compoſitis ſunt: unde corruptis compoſitis, ipſæ (cum ſine exiſtentia remanere non poſſint) deſinunt ſtatim.

Aduerte ſecundò pro reſolutione argumentorum tres propoſitiones. Prima eſt, ꝙ cũ duplex ſit perfectio rei, prima, ſ. & ſcđa, res creata potẽs cauſare, etſi non efficiat perfectior ſm̃ ꝑfectionẽ primã, ex hoc ꝙ actu cauſat, efficit tñ perfectior ſecundũ perfectionẽ ſecundã. Patet hoc ex tribus. Primò ex eo, ꝙ eſt magis in actu res actu cauſans re in potentia cauſante. operatio.n. eſt actus ſecundus cauſę: perfectio aũt actualitatẽ ſequitur ſicut imperfectio potẽtialitatẽ. Secundò patet ex eo ꝙ unumquodque eſt perfectius coniunctũ ſuo fini, q̃ ſeparatum ab illo: res aũt actu operans coniuncta eſt ſuo fini intraneo, qui eſt operatio. iuxta illud ſecundi de Cælo & mundo tex. com. 17 Vnu[illegible] quodque eſt ꝑꝑ ſuam operationem. Tertiò patet idem, ꝙ unumquodque quantò eſt ſimilius Deo, tantò perfectius eſt: res autem actu cauſans eſt ſimilior Deo quàm non actu cauſans: quia non ſolum aſſimilatur Deo ſecundum hoc, quòd eſt, ſed etiã ſecundum hoc, quòd eſt communicare ſe alijs.

Secunda propoſitio eſt, Res eſt perfecta ſimpliciter non ꝑꝑ perfectionem primã, ſed ꝑ ultimã. Hoc traditur à Boetio in libro de Hebdomadibus, dicente, Intueor in rebus aliud eſſe, ꝙ [illegible], & aliud eſſe, quòd bona ſunt: & declar[illegible] Th. prima par. q. 5. art. primo ad primum.

Ad cuius intellectũ nota, ꝙ ut idẽ [illegible] 1. par. q. 6. ar. 3. triplex eſt perfectio rei, ſ. prima, [illegible] ſm̃ quã res conſtituitur in ſuo eſſe, ſicut prima perfectio hominis eſt eſſe ſuum ſubſtantiale. Secunda uerò eſt, ſm̃ quã eſt potens proximè ad ſuas perfectas operationes: ſicut uires aĩæ & Habitus eas [illegible] Triplex perfectio [illegible]

res

Compoſito ſmõ eicit. or do entis ſimpliciter & ordo perfectionis ſimpſr.

tes, quib. homo in perfectam operationem põt exire Tertia aũt perfectio eſt, ſecundum quã coniungitur ſuo fini. ſicut ſpeculatio, quę holem ſubſtantijs ſeparatis unit. Manifeſtũ eſt aũt, nõ eſſe hominẽ ſimpliciter perfectũ. qui ſola oĩę honirate gaudet; aũt quia à proprio fine procul eſt: vñ ordo entis ſimpliciter ad ens, ſm quid oppoſitus eſt ordini perfecti ſimpliciter ad pfectũ ſm quid: ſecundum omnque eſſe ſubſtantiale hõ ens ſimpliciter dr; perfectus aũt ſm quid: ideo. n. qui nullam aliã perfectionẽ hẽt, niſi quia eſt homo perfectus, non aſſeritur ſimpliciter, ſed cum additione dicimus, q̃ eſt perfectus ſecundum eſſe ſubſtantiale. Scd'm verò eſſe accidentale, quale eſt habituum & operationũ, ens ſecundum quid homo dr; perfectus aũt ſimpliciter: nihil enim tunc ſibi deficit eorum, quę ad perficiendum hominem exiguntur. Patet ergo intenta propoſitio, quòd ſcilicet res eſt perfecta ſimpliciter ex ultima perfectione.

Tertia propoſitio eſt iſta, Realis pars eſſentię perfectior eſt in toto exiſtens, q̃ ſeparata: & declaratur ſic, Vnũquodque eſt perfectius, cũ eſt in cõplemento ſui eſſe ſpecifici, q̃ cũ deficit ab illo. pars aũt eſſentialis qñ eſt in toto, eſt in complemento ſuę ſpeciei, ad cuius integritatẽ eſſentialiter ordinatur: cũ autem eſt ſeparata ab eo, iam cum eſſe completo ſpeciei non eſt natura ſpecifica materiam & formam aggregante: perfectior igitur eſt in toto pars eſſentialis, quàm ſeparata.

Ex quibus ad propoſitũ deſcendendo, dicimus perfectiorẽ ſtatũ habere animã intellectiuã in cõpoſito, q̃ extra eo q̃ qñ eſt coniuncta corpori, habet non ſolum perfectionem primã, quę eſt eſſe, ſed ẽt perfectionem ſecundam, influendo uires ſuas corpori, & cõicando ſe: & ſic ſimilior eſt Deo, quàm ſeparata: licèt Deus omnino immaterialis & incomponibilis ſit: ſicut cor motum ſimilius eſt Deo, q̃ non motum, licet Deus ſit omnino immobilis, perfectio enim eorum conſiſtit in hoc.

Eſt prȩterea perfectior in corpore: quia in eo hẽt completũ eſſe ſpecificũ, quod non niſi particulariter obtinet ſeparata. quàuis. n. integrũ eſſe exiſtentię retinear ſeparata, quod in cõpoſito habebat: non tñ habet tunc integrũ eſſe eſſentię cõpletum in ſpecie eo modo, quo nata eſt habere, ſ. ut pars in toto: ad quod tamen habendum non accidentaliter, ſed eſſentialiter ordinatur: vnde falſum eſt, animam ſeparatam retinentem idem eſſe actualis exiſtentiæ, & nihil ſui communicationẽ ex ſeparatione perdidiſſe: amiſit enim eſſe quidditatiui ſpecifici integritatem, quandoquidem in ſua ſpecie integra non manet: unde & beatus Th. in q̃nibus de anima, q. 5. ad 16. ait principia eſſentialia alicuius ſpeciei ordinari, non ad eſſe tantũ, ſed ad eſſe huius ſpeciei. Licèt igitur animal poſſit per ſe eſſe, non tamen in complemento ſuæ ſpeciei eſſe ſine corpore.

Ad primum ergo argumentorum negatur conſequentia. Cuius probationem patet ex prima propoſitione aſſumere falſum: licèt enim communicare ſupponat primam perfectionem in cõmunicante; tamen perficit ipſam perfectionem ſecundam, qua res perfectior ſimpliciter dicitur: immo apud Dionyſium, ſupremum, quod participant creaturæ, de Deo eſt, quòd communicatiuę ſunt.

Dicitur ſecundò, quòd etiam minor probationis eſt falſa, ſcilicet quòd anima ſeparata hoc ſolo careat, ſcilicet communicatione ſui, ut patet ex tertia propoſitione: caret enim integritate ſpecifici ſui eſſe: & hoc eſt primum & principale qđ reddit imperfectionem animam ſeparatam: ideo namque caret perfectionibus ſecundis, quia caret integritate ſpecifica, & non econuerſo. Ad confirmationem patet ex prima propoſitione: quia cauſa creata ex hoc, quòd cauſat, habet perfectionem ſecundam, cuius priuatio imperfectio magna eſt: & in propoſito aliquid plus eſt: quia anima ſeparata non ſolum deſinit communicare ſe, & uires ſuas: ſed eſt in ſtatu tali, in quo impeditur a ſui & uirium ſuarum communicatione, & hoc eſt ſignum imperfectionis non modicæ: & eſt ea, quam diximus, ſcilicet ſeparatio à completo eſſe quidditatiuę ſuæ ſpeciei: ut expreſſe habetur à Sancto Thoma, in quæſtione de ſpiritualibus creaturis, quæſtione ſecunda ad quintum.

Ad ſecundum negatur conſequentia. Ad probationem dicitur, quòd cum eſſe ſit duplex quidditatiuum & exiſtentiæ actualis: primum non remanet in anima niſi partialiter: homo uerò habet illud integraliter: & ſecundum tale eſſe homo eſt perfectior in eſſendo. Quò ad eſſe autem exiſtentię poteſt dici homo perfectior, quò ad modum habendi hunc, ſcilicet quia habet illud, ut ſuppoſitum. anima autem ſecundum alium modum perfectior dici poteſt: inquantum ſcilicet tale eſſe eſt ſibi, & non hominis proprium, modo ſupra declarato: vnde ſe habent in hoc homo & anima, ſicut excedens & exceſſum.

Ad tertium negatur conſequentia, de eſſe actualis exiſtentiæ loquendo: non enim res diſtincta realiter ab alia habet aliam exiſtentiam ab illa, iam enim dictum eſt, partes & totum habere idem eſſe. Conceditur autem conſequentia de eſſe eſſentiæ: ſed hoc noſtro fauet propoſito.

Ad quartum dicitur ſicut antè, quòd ſi in antecedente ſit ſermo de eſſe eſſentiæ, uerum aſſumitur in prima eius parte, ſed non in ſecunda: liquet enim ex ſupradictis, quòd eſſe ſpecificum completum animę corrumpitur.

Si autem ſit ſermo de eſſe exiſtentiæ, poteſt dupliciter intelligi. Primò, quòd eſſe actualis exiſtentiæ hominis deſinat ſimpliciter, & ſic eſt falſum: retrahit enim anima illud ad ſe. Alio modo poteſt intelligi, quòd eſſe hominis in morte deſinat eſſe hominis, ideſt deſinat informare hominem. & hoc modo concluditur: ſicut enim de generatione hominis ſpecialem ſermonem facimus, & non ſic de cæterorum propagatione animalium, dicente Ariſt. in ſecundo de generatione animalium, capit. tertio quòd intellectus tantum uenit ex intrinſeco, & ipſe ſolus eſt diuinus, eo quòd operatio ſua non habet communicationem cum operatione corporali omnino: ita de corruptione eiuſdem ſpecialis ſermo eſſe debet, dicente eodem duodecimo Met. tex. commen. 17. quòd in quibuſdam nihil prohibet formam remanere poſt, ut ſi eſt anima talis: non omnis forſan, ſed intellectus.

Ad quintum negatur prima conſequentia. Et ad probationem utendo diſtinctione facta dicitur, quòd cum eſſe actuale hominis dupliciter ſumatur, ſcilicet ſecundum ſe, ſeu ſimpliciter. Alio modo prout eſt huius: primo modo remanere non eſt impoſſibile corrupto homine; ſecundo modo non eſt intelligibile. quod remaneat: nullius ergo rei eſſe actuale manet, ut eius eſt, quando id cuius eſt, non inuenitur: poteſt tamen ſimpliciter inueniri: & ratio eſt in propoſito ſæpe iam dicta: quia id eſſe non eſt proprium hominis ſed animæ: ideo oportet quòd inueniatur ſemper quando eſt id cuius eſt proprium. etſi deſignat id, cuius erat ut communicatum.

Ad ſextum negatur antecedens. Ad probationes uerò alias factas ſunt reſponſiones aliàs datę. relinquitur igitur uerum eſſe de eſſe actualis exiſtentiæ. q̃ unum omnino eſt eſſe aiæ intellectiuę, & hominis, quod ſecundum ſe independens eſt à corpore, utpotè non cauſatum ab illo, quia non eſt eductum de potentia materiæ, licet prout eſt huius, ſ. hois, non niſi in corpore inueniri poſſit.

CAPVT VI.

Qualiſnam ſit eſſentia Dei:quanā item ratione in ſimplicibus ſubſtantijs ſeparatis,& à quo genus & differentia ſumēda ſit & quomodo multiplicari eas cōtingat,expone.

HIs viſis, patet quomodo eſſentia inuenitur in diuerſis. Inueniunt autem triplex modus habendi eſſentiam in ſubſtantijs:aliquid enim eſt ſicut Deus cuius eſſentia eſt ipſum ſuum eſſe. & ideo inueniuntur aliqui Philoſophi dicentes, quòd Deus habet eſſentiam, quia eſſentia eius non eſt aliud, quàm eſſe eius.

Hoc eſt principium capituli ſexti, quod diuidit in quatuor partes. In prima agit de eſſentia Dei. In ſecunda de eſſentia intelligentiarum & animę. In tertia oſtenditur, quō iſta ſe habeant ad intentiones logicas. In quarta replicatur de eſſentijs cōpoſitis. De eſſentia ergo Dei poſiturus duas cōcluſiones, & excluſurus duos errores, ponit primā cōcluſionem affirmatiuam talem, Eſſentia in Deo ſignificat ipſum eſſe eius. Hanc concluſionem non aliter, ꝗ ex ſupradictis deducendo ponit: fuit nanque ſupra probata. & ab oībus eſt conceſſa. Eſt aūt intellectus cōcluſionis, ꝙ eſſe actualis exiſtētiæ diuinū eſt ipſa quidditas eius, ita ꝙ ꝑdicatur de Deo ſicut prędicatum primi modi dicendi per ſe, ita ꝙ iſta, Deus eſt, eſt in primo modo perſeitatis: qđ de nullo alio à Deo cōis uia fatetur: dato ēt, ꝙ eſſe & eſſentia in creaturis teneatur eſſe idem realiter. & quia ipſum exiſtere eſt eſſentia Dei: ideo à quibuſdam, Platonicis, ſcilicet, dicitur quòd Deus non habet eſſentiam, quaſi pura exiſtentia ſit.

Ex hoc ſequitur, quòd ipſe non ſit in genere. quia omne quod eſt in genere, oportet quòd habeat quidditatem præter eſſe ſuum, cum quidditas aut natura generis, aut ſpeciei non diſtinguatur ſecundū rationē naturæ in illis quorū eſt genus, vel ſpecies ſed eſſe eſt in diuerſis diuerſimodè.

Hic ponitur ſecunda concluſio & negatiua. Deus nō eſt in genere. Probatur in litera ex antecedētis ſic, Omne quod eſt in genere, habet quidditatem præter ſuum eſſe: Deus non habet quidditatem præter ſuū eſſe: ergo Deus non eſt in gńe. Minor eſt concluſio præcedens. Maior probatur ſic, Oia quæ ſunt in genere, indiſtincta ſunt in eſſentia generis, vel ſpeciei: diſtincta aūt per diuerſimodè habere eſſe illius naturę genericæ, vel ſpecificæ; ergo eſſe naturæ genericæ, vel ſpecificæ eſt pręter naturam ipſam genericam, vel ſpecificam: & ſic omne quod eſt in genere, habet naturā pręter ſuum eſſe. Antecedens huius conſequentiæ eſt de ſe notum: homo enim & leo, ſunt indiſtincti in natura animalis: diſtinguuntur autem inter ſe per hoc, quòd diuerſimodè habēt eſſe animatum: genus enim diuerſū habet eſſe in ſpeciebus. Similiter Socrates, & Plato indiſtincti ſunt in natura humana: diſtinguuntur autem inter ſe, quia habent diuerſum eſſe humanum: nō. n. eſt intelligibile, quòd homo habeat idem eſſe in Socrate & Platone. Conſequentia verò patet ex eo, quod videt imaginabile, quod id, quo aliqua diſtinguuntur, non ſit præter id, quo aliqua conueniunt.

Et nota, ꝙ ad intentum huius rationis ſufficit, ꝙ eſſe ſit præter eſſentiam, id eſt præter conceptum quidditatiuum: ſic enim ſufficit differre principiū conuenientiæ à principio differentię, vt patet de genere & differentijs, quorum altero conueniunt, alteris differūt ſpecies, & quia in ſolo Deo eſſe eſt de conceptu quidditatiuo: ideo ſolus Deus extra genus ponitur. Sed quoniam eſſe ideo eſt præter conceptum quidditatiuum, quia eſt diſtinctū realiter ab eſſentia, & ideo eſt de conceptu quidditatiuo, quia eſt idem realiter eſſentię: ideo ex hac radice, ſ. ꝙ eſſe & eſſentia ſunt idem realiter, in Deo procedere dicitur, quòd Deus non ſit in genere. Nec remoueat, quòd ratio iſta digredi videtur ab eſſe actualis exiſtentiæ ad eſſe quidditatiuum: qñquidem in Minore eſt ſermo, de eſſe actualis exiſtentię, & poſtmodum in probatione Maioris, quā oportet de eodem eſſe loqui, tranſitur ad eſſe qdditatiuum, cum dicitur, Species conueniunt in genere, & differunt in eſſe diuerſo: hoc. n. verificatur de eſſe quidditatiuo ſpecificè accepto: homo naq; & bos conueniunt in animali, & diſtinguūtur differentijs ſpecificis, quibus animal in eis diuerſum eſſe ſpecificum acquirit. Propter hoc, inquam, nō oportet turbari: quoniam (vt in hoc patebit capite) differentiæ naturam genericam non diuerſificant, niſi in ordine ad diuerſum eſſe actualis exiſtentiæ: & ideo mira ſubtilitate S. Thom. digreſſus non eſt primam rationem diſtinctionis naturæ genericæ in inferioribus attendens: hoc autem infra melius intelligetur cum communiſſima regula aſſignabitur, vnde ſumatur genus & differentia.

Quō verū ſit ꝙ in Deo eſſe ſit de cōceptu qdditatiuo.

Ad euidentiam eius, quod hic ſupponitur, ſcilicet quòd in Deo eſſe eſt de cōceptu quidditatiuo, quia eſt idem eſſentiæ, nota tres propoſitiones. Prima eſt, Quidditas quæ in ſua exiſtentia actuali, non eſt ad aliquod genus determinata. Hoc declaratur breuiter unico medio ſumpto ex ſecūdo contra Gentiles, cap. 25. ſic, Omnis quidditas in genere limitata eſt eſſentialiter deſignabilis per differentiam, à qua mendicat eſſe in actu: nulla quidditas eadem ſuæ actuali exiſtentiæ eſt eſſentialiter deſignabiliter per differentiam, à qua mendicat eſſe in actu: ergo nulla quidditas eadem ſuæ actuali exiſtentiæ eſt ad aliquod genus determinata. Maior notificatur inducendo: animal enim eſt eſſentialiter determinabile per differentias, rationale, ſcilicet & irrationale, & ab eis mendicat eſſe in actu, cū impoſſibile ſit eſſe animal in actuali exiſtentia, niſi ſit rationale, uel irrationale: ſimiliter color eſſentialiter eſt determinabilis ꝑ ſuas differentias, per quas exiſtentiam actualem ſortitur: non enim poteſt inueniri color, niſi albus, vel niger, &c. Minor autem intelligentibus terminos patet ex ſe: quomodo nanque exiſtentia actualis mēdicabit eſſe in actu ab aliquo alio formaliter? Si enim mendicat eſſe in actu ab aliqua differentia formaliter, cū eſſe in actu nihil aliud ſit, quàm habere exiſtentiam actualem, ſequetur quòd exiſtentia actualis habebit exiſtentiam actualem formaliter, per aliquid aliud à ſe, ſicut animal per rationale formaliter acquirit exiſtentiam actualē: hoc autem non videtur intelligibile: ergo &c.

Secunda propoſitio eſt iſta, Exiſtentia actualis ad nullum genus determinata eſt purum eſſe: iſta patet ex ſimilibus: ſi nanque animal non ſit determinatum ad aliquam ſpeciem, purum animal erit: & albedo ſi nō ſit coarctata in aliquo ſubiecto, pura albedo erit: ita & eſſe ad nullius naturæ prædicamentalis capacitatem determinatum, purum eſſe neceſſe eſt: & ſi abſtractio huiuſmodi eſt ꝑ opus intellectus, & puritas ipſa eſt ſm rōnē. Si autē fuerit ſm rem, & puritas ipſa eſt ſecūdum rē, ut de ſe patet. Tertia propoſitio eſt iſta, Eſſe eſt de conceptu qdditatiuo puri eſſe tantum. Patet iſta quò ad utranque expoſitionem. & quò ad primam quidem, quia non eſt intelligibile, quod de puro eſſe non prædicetur quidditatiuè, illud oportet eſſe, ipſum eſſe, cum purum eſſe ponatur. Quòd autem cætera non recipiant eſſe in ſuis quidditatiuis conceptibus, ex eo patet, quòd cum eſſe nō habeant in ſua puritate, ſed ſuis quidditatibus coaptatum, poſſunt ſecundum ſuas quidditates abſque eſſe, & non eſſe diffiniri. Ex his deducitur intētum ſic: ideo exiſtentia eſt de conceptu quidditatis rei, quia res illa eſt purum eſſe: ideo autem res illa eſt purū eſſe, quia nō eſt ad genus aliquod limitata: ideo autem res illa non eſt ad genus limitata: quia eſt idem cū ſua exiſtentia: igitur de primo ad vltimum: ideo exiſtentia eſt de conceptu quidditatiuo rei, quia res illa eſt eadem ſuæ exiſtentię.

Et quoniam ſi affirmatio eſt præciſè cauſa affirmationis, negatio eſt cauſa negationis ex hoc, ꝙ res creata non eſt eadem ſuæ exiſtentiæ, eſſe non eſt de eius cōceptu quidditatiuo. Vnde cum Deus

glu-

glorioſus ſit ſuum eſſe, ipſe nihil eſt aliud, quàm ipſum eſſe ſecundum rem ſeparatum à naturis prædicamentalibus, à ſua puritate ſubſiſtens.

Nec oportet si dicimus quòd Deus eſt eſſe tantum, ut in errorem eorum incidamus qui Deum dixerunt eſſe illud eſſe uniuerſale, quo quælibet res formaliter eſt. Hoc enim eſſe, quòd Deus eſt, huius conditionis eſt, ut nulla ſibi additio fieri poſſit. Vnde per ipſam ſuam puritatem eſt eſſe diſtinctum ab omni eſſe, propter quòd in commento nonæ propoſitionis libri de cauſis dicitur, quòd indiuiduatio primæ cauſæ, quæ eſt eſſe tantum, eſt per puram bonitatem eius. Eſſe autem commune ſicut in intellectu ſuo, non includit aliquam additionem, ita nec includit in intellectu ſuo aliquam præciſionem additionis quia ſi hoc eſſet, nihil poſſet intelligi eſſe in quo ſuper eſſe aliquid adderetur.

Hic excluditur. Primus quorundam error talis. ſ. Deus eſt cõmune eſſe omnium: imaginati ſunt iſti, quòd cum oĩa cõueniant in hoc, quòd habent eſſe ipſum eſſe omnium, quo res formaliter ſunt in cõi, ſeu vniuerſali, ſit ipſe Deus glorioſus. Moti ſunt autẽ tali ratione, Eſſe nulla additione ſpecificatum eſt eſſe cõe: Deus eſt eſſe nulla additione ſpecificatũ: ergo Deus eſt eſſe cõe. Sed peccat ratio illa propter multiplicem Maioris intellectum: dupliciter. n. intelligi poteſt eſſe à nulla additione ſpecificari. Vno modo ſecundum rem extra animam ſubſiſtẽ. alio modo ſecundum intellectus cogitationem tantum: primo modo Maior eſt falſa: Minor autem uera. Secundo modo Maior eſt uera: Minor aũt falſa. Eſſe nanque cõe per intellectum à ſua abſtractione acceptum, nullã contradictionem includit: ſecundũ verò quòd eſt extra intellectum, ſine contradictione nõ inuenitur: oẽ nanque eſſe eſt contractum ad ſubſtantiam, vel accidens: eſſe aũt, quod eſt quidditas diuina, eſt purum abſque omni additione ſecundum rem, & ex ipſa ſua puritate ſecundum rẽ eſt diſtinctũ ab aliorum eſſe & hoc: & nullo modo cõe, ſicut albedo ſeparata ex hoc ipſo, quòd eſſet pura albedo, eſſet diſtincta albedo ab alijs albedinibus cum ſubſtãtijs mixtis, & non eſſet albedo in cõi. Peccat ſecundò Maior illa, quia cõtingit adhuc dupliciter eſſe nulla additione ſpecificari, ſeu contrahi. Vno modo actu tantum: alio modo actu & potẽtia. primo modo Maior eſt uera: Minor uerò falſa. Secundo modo Maior eſt falſa, Minor autem uera. Eſſe namque in cõmuni, licèt nulla ſit additione cõtractum, eſt tamẽ contrahibile, aliter nulla res haberet eſſe, quæ aliquid addit ſupra ipſum eſſe. & ſic homo non haberet eſſe, cum vltra eſſe habeat humanitatem, quantitatem, &c. Vnde eſſe cõe actu tantum, ſpecificatione caret: eſſe verò diuinum nullam ſpecificationem habet actu, nec aliquam habere poteſt: & ideo actu & potentia additione caret Et hęc eſt ſolutio, quã in litera S. Tho. ponit ſub alijs uerbis, dicens, quòd oẽ eſſe nec includit, nec excludit additionem. i. nõ includit actu: poteſt tamen habere illam. Eſſe verò diuinum, non ſolum non includit illam: imò excludit, id eſt non ſolum non includit actu, imò nec potentia: & ſic excludit illam: quod enim impoſſibile eſt conuenire alicui, excluditur omnino ab illa. De his diffuſè habes in primo contra Gent. c. 27.

Similiter etiam quamuis ſit eſſe tantum non oportet quòd deficiant ei reliquæ perfectiones, vel nobilitates: imo habet omnes perfectiones, quæ ſunt in omnibus generibus propter quod perfectum ſimpliciter dicitur ut Philoſophus & Commentator in quinto Metaphyſicæ dicũt. Sed habet eas modo excellentiori omnibus rebus, quia in eo omnes unum ſunt ſed in alijs diuerſitatem habent: & hoc eſt quia omnes illæ perfectiones conueniunt ſibi ſecundum ſuum eſſe ſimplex. Sicut ſi aliquis per unam qualitatem poſſet efficere operationes omnium qualitatum, in illa una qualitate omnes qualitates haberet, ita Deus in ipſo eſſe ſuo omnes perfectiones habet.

Hic excluditur ſecundus error talis. ſ. Deus non eſt ſimpliciter perfectus. Ratio autẽ huius erroris in propoſito eſt iſta, Id quod habet eſſe tantum, eſt imperfectum reſpectu eius quod habet eſſe uiuere, & intelligere: ſed Deus habet eſſe tantum: ergo Deus eſt imperfectior alijs. Maior eſt ex ſe nota. Minor verò ex dictis deducitur ſic, Quod eſt purum eſſe non eſt admixtum alijs, puta uiuere & intelligere: aliter eſſet purum & non purum. Deus eſt purũ eſſe: ergo non eſt admixtus alijs. ſ. viuere & intelligere, & conſequenter Deus nõ habet niſi eſſe: quod erat probandũ. Defectus huius rõnis in litera non explicatur: ſed in primo cõtra Gentiles ca. 29. vbi declaratur quòd ex hac propoſitione, Deus eſt purũ eſſe ſubſiſtens, ſequitur, Deum eſſe vniuerſaliter perfectiſſimum. Et propterea notanter in textu dr, Imò habet oẽs perfectiones, &c. ac ſi dicat quòd ex hoc nõ ſequitur, Deũ aliqua perfectione carere: ſed oppoſitum potius ex hoc concluditur. Eſt aũt modus ex illo fundamento intẽtum deducendi talis. Id cui conuenit eſſe ſecundum totã virtutem, ſeu poteſtatem ipſius eſſe, nulla perfectione, ſeu nobilitate eſſendi caret: ſed eſſe purum ſubſiſtẽs eſt id, cui cõuenit eſſe ſecundum totam virtutẽ, ſeu poteſtatẽ ipſius eſſe. ergo eſſe purum ſubſiſtẽs nulla perfectione, ſeu nobilitate eſſendi caret. Maior declaratur ex eo, quòd oĩs perfectio cuiuſcunque generis non niſi ſecundum aliquod eſſe eſt. Non. n. ſapientia perficit hoĩem, niſi ea hõ ſapiens ſit: nec iuſtitia perfectio hoĩs dici põt, niſi homo ea iuſtus ſit. Si igitur oĩs perfectio attenditur ſecundum aliquod eſſe: id in quo tota plenitudo eſſendi reperitur, oẽm perfectionem patet habere. & ſic repugnat, quòd id habeat eſſe ſecundum totam amplitudinẽ ſuam, & aliqua perfectione eſſendi careat. Minor verò exemplariter notificatur: ſicut. n. ſi albedo ſeparata inueniretur, nihil ei de virtute albedinis deeſſe poſſet. Vt. n. ſupra dictum eſt, rõ quare albedini huic non ineſt tota perfectio poſſibilis reperiri in ſpecie albedinis, eſt, quia coaptata eſt receptiuo, quod ſecundum totum poſſe eius non recipit eam: ita eſſe ipſum ſi receptum eſt in alio coaptatum eſt ad naturæ illius recipientis limites, ſubſtantiam, ſ. vel accidens, & conſequenter limitatum ad illius generis nobilitatem. Si verò purum, & non receptũ in aliqua ſit natura, illimitatum & infinitũ ſimpliciter eſt, & oẽs perfectiones poſſibiles in ente reperiri ſimpliciter pręhabet. Cum autem audis, quòd albedo ſi ſeparata ſit, oẽm perfectionem poſſibilẽ ſpeciei habet, nõ intelligas, vt veritatis æmuli obijciunt, quòd negatio. ſ. receptionis eius in alio daret ſibi illã perfectionẽ: ſed ſicut receptio albedinis eſt conditio ad ſui requiſitã imperfectionem, ita negatio receptionis eſt conditio ſuæ illimitatæ perfectionis comes. Vnde efficax argumentũ, ex receptione & ſeparatione eius ſumitur tanquam à conditionibus neceſſarijs, & inſeparabilibus. Nota optimè.

Et quòd hę perfectiones oĩum generũ põt intelligi dupliciter. Vno mõ in ſeipſis: alio mõ in aliquo ſuperioris ordinis: iõ ad declarandũ quo mõ ipſe Deus, qui eſt ipſum eẽ eſſentialiter, habeat oẽs perfectiones, dicit quòd Deus nõ habet oẽs perfectiones in ſeipſis. i. diſtinctas abinuicẽ in proprijs naturis: ſicut hõ habet ſapientiã, iuſtitiam, prudentiã, &c. Sic. n. in Deo oporteret eſſe maximam cõpoſitionẽ: ſed habet eas indiſtinctè vnitas in ſuo eẽ ſimpliciſſimo. Illud quippe eſſe diuinum æquiualet oĩbus perfectionibus oĩum generum, & excedit ſingulas, & oẽs ſimul, vtpote res ſuperioris, & inacceſſibilis ordinis. Cuius exemplũ in luce Solis habes, qua ſola Sol põt quicquid poſſunt omnia inferiora per tot varias qualitates: propterea a philoſopho & Commenta. 5. Met. c. de perfecto, dicitur quòd Deus ſolus eſt ens ſimpliciter perfectũ, uniuerſitatem perfectionem in ſe habens.

QVAESTIO XII.

Num perfectiones exiſtentes in Deo, ſint aliquo modo diſtinctæ præter omne opus intellectus.

Hic quæritur, An perfectiones exiſtentes in ipſo Deo ſint aliquo modo diſtinctæ abſque omni opere intellectus.

In

In hac quæſt. quinque agenda ſunt, primò declarabitur titulus quæſtionis. Secūdò recitabitur opinio Sco. cum fundamētis. Tertiò declarabitur opinio S. Th. Quartò impugnabitur opinio Sco. Quintò reſpondebitur argumentis in oppoſitum.

Perfectio ſimpliciter quid ſit.

Quò ad primū, ſcito primò perfectionem eſſe duplicem: quædā eſt perfectio ſimpliciter: & quædā eſt ꝑfectio in hoc uel illo. Perfectio ſimpliciter eſt illa, q̄ in ſuo ꝓprio, ac formali conceptu dicit ꝑfectionē cū nulla imperfectione, ut ſapiētia, bonitas, & ſimilia. Perfectio uerò in hoc uel illo eſt quæ in ſuo proprio ac formali conceptu dicit ꝑfectionē imperfectioni mixtā, ut humanitas, æquitas & his ſimilia. Dixi (in ꝓprio ac formali cōceptu) qa includere aliquā imperfectionē in cōceptu cōi ſibi & alijs, aut materiali, nō derogat ſuæ ꝑfectioni ſimpliciter. Sapiētia.n. licèt in gñis cōceptu. puta habitu, ſeu qualitate imꝑfectionē dicat, potētialitatē, aut depēdētiā &c. qa tñ in ſuo differētiali conceptu hoc formaliter nō includit, non prohibetur quin perfectio ſimpliciter ſit. Dixi, Dicit perfectionē, propter relationem, quæ in ſuo proprio ac formali conceptu, cum nulla imperfectione nullam perfectionem ſonat.

Scito ſecūdò, ꝙ ꝑfectiones eſſe in aliquo cōtingit dupliciter. Vno mō formaliter: alio mō uirtualiter. Eſſe formaliter in aliquo ē eſſe in eo, ut forma ē in hñte ipſam: ſicut humanitas, albedo, quantitas, & alia hmōi in hoīe ſunt. Eſſe aūt in aliquo uirtualiter eſt eſſe in eo, ut effectus eſt in ſua cā effectiua, quēadmodum calor eſt in Sole. Poteris aūt comprehendere multū diſtare inter hos modos eſſendi in aliquo ex hoc (uno eorum effectu pro nunc,) ꝙ ea quæ primo mō inſunt, intrinſecè denominant ſuppoſitū tale. Ea aūt q̄ ſecūdo mō inſunt, nō determināt ſuppoſitū tale, ut patet in Sole, qui luce dr̄ lucidus: calore aūt non dr̄ calidus.

In quo hac diſſicultas.

Amplius, Perfectiones eē in aliquo formaliter contingit dupliciter. Vno mō in ſuis ꝓprijs naturis diſtinctas & limitatas: ſicut in hoīe eſt eſſe, intelligere & uelle, &c. Alio mō cōtigit eas eſſe formaliter i aliquo ſuꝑioris ordinis unitas & illuminatas: ſicut in Solis luce ſunt uirt⁹ calefactiua, & deſiccatiua, & alia hmōi. Nec parū diſtāt iſti duo modi inter ſe. Lōge nāq; excellētius ē eſſe in aliquo ſecūdo mō, ut i exēplo dato apparet. Quāuis igit ꝑfectiones oīum generū excellētiori mō ſint in Deo, q̄ in creaturis: q: tñ ꝑfectiones nō ſimpliciter ſunt in eo uirtualiter tm̄ (eis.n. non denomī natur talis) perfectiones autē ſimpliciter ſunt in eo formaliter, & non in proprijs naturis limitatæ, ſed ut in re ſuperioris ordinis realiter īdiſtinctę & illimitatę: ideò uertitur in dubium an perfectiones ſimpliciter exiſtentes formaliter i Deo cum reali identitate ſint aliquo modo abſq; omni opere intellectus diſtinctæ. Hæc de primo.

Quò ad sm̄, Scot. in primo ſen. di. 8. q. 3. opinatur perfectiones has eſſe diſtinctas ꝑ ſolo omni opere intellectus diſtinctione ex natura rei formaliter. Appellat aūt diſtinctionē ex natura rei, q̄ innaſcitur ex ipſarum rerū natura: ita ꝙ abſq; omni intellectus operatione eſt. Formalem uerò addit, quia nō oīs diſtinctio ex natura rei eſt formalis; ſed ea tm̄, quæ ex quidditatibus ſeu rōnibus formalibus ſit. Probat aūt intentum ſuū multis rōnibus, quarum eas adducendas cenſui, quæ ex puris naturalibus procedunt: quoniam Theologiam nunc tradere non intendimus, &c.

1. Ratio — Arguit ergo primò ſic, Sapiētia & bonitas abſolutè diſtinguūtur formaliter ex natura rei: ergo ſapiētia infinita & bonitas infinita diſtinguūtur formaliter ex natura rei. Antecedens eſt euidens: Conſequētia aūt probat. quia Infinitas non uariat rationē formalē eius, cui additur. In quocunque.n. gradu ꝑfectionis ſuæ latitudinis intelligat, perfectio aliqua ſemper retinet eandem rōnem formalem, ut patet in omnibus. Si igitur ſapientiæ & ſapientia infinitæ eſt eadē rō formalis, & rō formalis ſapientiæ diſtinguit ex natura rei à ratione formalis bonitatis: neceſſariò ſequitur ꝙ ratio formalis ſapientiæ infinitæ non includat ex natura rei rationem formalem bonitatis.

2 Præterea, Diſtinctio præcedens rōnem ꝑ intui diſtinctiui nō eſt ꝑ tale diſtinctiuum: ſed diſtinctio naturæ & intellectus præcedit intellectionē, quæ eſt primum diſtinctiuum sm̄ rationem. ergo, &c. Probatur Minor: quia ſi nulla diſtinctio eam præcederet, non magis diſtingueretur in intellectione, ut intellectio eſt, q̄ ea, ut natura eſt. Quicquid.n. diſtinguitur intellectione, ut eſt omnino indiſtincta à natura, diſtinguitur etiam natura. — 2. Ratio

3 Præterea, Illa q̄ formaliter diſtincta intelligūtur intellectu intuitiuo, habent diſtinctionem, ut exiſtentem: ſed ꝑfectiones diuinæ intelliguntur formaliter diſtinctæ ab ipſo Deo intellectu intuitiuo: ergo habent diſtinctionem ut exiſtentem in eis. Talis non poteſt eſſe diſtinctio rōnis: oportet enim intellectum diuinum ſua intuitione cauſare aliquam relationem rationis in ſua eſſentia, ut exiſtentem: quod eſt abſurdum. igitur talis diſtinctio eſt natura rei. Maior patet ex differentia inter intellectum intuitiuum & abſtractiuum. Minor uerò eſt clara de ſe. — 3. Ratio

4 Præterea, Deus intelligit eſſentiā ſuam ut ueram: uult autē ut bonā: ergo ueritas & bonitas diſtinguuntur ante omnē actum intellectus. Tenet conſequentia: quia diſtinctio obiectorū præuenit diſtinctionem actuum, ſicut cauſa effectum. — 4. Ratio

5 Præterea, Bonitas & ueritas in Deo nō diſtinguuntur ex natura rei: ergo ſunt formaliter ſynonyma. Cōſequēs eſt cōtra te: cōſequētia aūt ꝓbat, qa bonitas & ueritas nō ſignāt niſi ipſas puras perfectiones in re nullo modo diſtinctas in ea. — 5. Ratio

6 Præterea, Inter perfectiones diuinas eſt ordo demōſtratiuus quo doctores unam ex alia demonſtrant: eſt etiam diſtinctio inter prædicationes formales, & non formales. Dicitur enim ꝙ ſapientia non prædicatur formaliter de bonitate: & æqualitas: sm̄ Aug. 15. de Triu. igitur diſtinguūtur ex natura rei. Vtquid.n. doctores implent tot quinternos, ſi omnia ſunt idem formaliter? — 6. Ratio

7 Præterea, inter perfectiones diuinas ante omnē actum intellectus inuenitur contradictio: ita ꝙ Deus intellectu intelligit & non uult: uoluntatem autem uult & non intelligit: ergo inter perfectiones diuinas eſt diſtinctio ex natura rei. — 7. Ratio

8 Præterea, Ad cōplementū doctrinę, diſtinctio fundās diſtinctionē realē, nō depēdet ab ope intellectus: ſed diſtinctio ꝑfectionū diuinarū fūdat diſtinctionē realē emanationū diuinarū: igit ē ex nā rei: & nō ex īntellect⁹ opatiōe, &c. Hęc d̄ ſcdo. — 8. Ratio

Quò ad tertium, præmiſſa Trinitate perſonarū declarandæ ſunt tres propoſitiones. In quibus cōſiſtit ſentētia S. Tho. & ueritas. Prima eſt, In Deo ſecundum ſe nulla eſt diſtinctio actualiter. Secunda eſt, In Deo ſecundum ſe eſt diſtinctio rationis uirtualiter, ſeu fundamentaliter. Tertia eſt, In Deo, ut terminat actum intellectus noſtri, eſt diſtinctio rationis actualiter.

Ad euidentiā primæ propoſitionis ſciendū eſt, ꝙ aliud eſt iudiciū de rōnibus formalib. earū in proprijs naturis, & aliud eſt iudiciū de rōnib formalib. earundem in re aliqua ſuperioris ordinis formaliter exiſtentib. Res.n. in proprijs naturis iō ſecluſo oī ope intellectus diſtinguunt formaliter: qa ſe mutuò nō includunt in ſuis formalib. Ideò autem formalis unius non eſt alterius: quia quælibet earum ita eſt ipſa, ꝙ non altera. V. g. iō uirtus calefactiua & uirtus deſiccatiua in proprijs naturis diſtinguuntur formaliter ex natura rei: qa uirtus calefactiua ita eſt calefaciendi principiū, ꝙ non deſiccādi, & econuerſo. Res aūt adunatę in aliquo ſuꝑioris ordinis, ſicut in una ſimplici re altiori inueniunt, ita in illius unica rōne for-

malı-

maliter adunantur: ſicque diſtinctione formali ex natura rei neceſſe eſt careant, cum deſit ibi talis diſtinctionis radix iam dicta, limitatio. ſ. illa, quælibet earum ita eſt ipſa, ꝙ non altera: neutra quoque earum, cum ſunt taliter unitæ, eſt magis ipſa quàm alia. V. g. proſequendo exemplum datum, Virtus calefactiua & deſiccatiua in luce Solis formaliter inuentæ ſicut in vna lucis natura adunãtur: ita in lucis rõne formali indiſtinctæ formaliter ſunt: ita ꝙ aſſignata completa Solaris lucis diffinitione, non ſit opus ultra earũ quærere diffinitiones. Completa. n. diffinitione Solaris lucis, eã in ſua celſitudine, qua interiora indiſtinctè in ſeipſa accipit, cum declaret ꝑ adæquationem, quæ debet eſſe inter diffinitionem & rẽ diffinitã, uirtutem eius calefactiuam & deſiccatiuam manifeſtat. quãquidem virtus eius calefactiua nõ magis eſt ipſamet, ꝙ̃ ſit lux & virtus deſiccatiua, & econuerſo. Cum autẽ ſecũdum Dionyſium 5 c. de Diuinis nominibus, perfectiones ſimpliciter ſint in Deo non ad proprias naturas definitæ, ſed ad ipſius eſſe illuminationem eleuatæ: cõſequens eſt, vt ſicut oẽs in una ſimpliciſſima re formaliter adunãtur, ita in illis ſimpliciſſima rõne formali indiſtinctæ formaliter ſint. Et ſicut ſapientia diuina nõ magis eſt ſapientia, ꝙ̃ bonitas & ueritas, & ipſum eſſe diuinum, & econtra: ita ratio formalis ipſius eſſe diuini nõ magis includit ipſum eſſe quàm ſapientiam & bonitatẽ. Si. n. adæquata diffinitio illius rei ſimpliciſſimæ, quæ Deus eſt, daretur, in illa unica rõne formali quicquid eſt Deus, includeretur formaliter: aliter diffinitio celſitudinem diffiniti non adæquaret. vñ & ipſe Deus glorioſus, qui ſeipſum per modum ſui intelligitur, unicam tantum rationem formalem format, Verbum ſcilicet.

Potes ergo ſuper hæc arguere ſic, Quæcunque formaliter adunãtur in unica, & adæquata rõne formali ipſius Dei, nõ diſtinguuntur formaliter ex natura rei: ſed perfectiones diuinæ ſecluſo omni opere intellectus, adunãtur in unica & adæquata rõne formali ipſius: ergo, &c. Probatur minor, quia non magis adunantur uirtutes qualitatum inferiorum in luce Solari, quàm perfectiones ſimpliciter in Deo: ſed illæ adunãtur formaliter, ut ex ſe patet, & ab aduerſarijs conceditur: ergo, &c. Probatur maior: quia aliter diffinitio non adæquaretur diffinito.

Secundò principaliter pro prima propoſitione arguitur ſic, Oĩs actualis diſtinctio ex natura rei fundatur ſuper actuali oppoſitione ex natura rei. ſed inter perfectiones nulla eſt actualis oppoſitio ex natura rei, ergo. Maior hr̃ ex 10. Met. text. cõ. 24. Minor probatur inductione. ꝙ. n. ibi nõ ſit oppoſitio contradictoria, neque priuatiua formaliter, ex eo patet, ꝙ utriuſque oppoſitionis alterum membrum eſt formaliter negatio, quã ponere in Deo formaliter nefas eſt. Nec ſufficit, ꝙ ſit ibi negatio fundamentaliter: quĩ diſtinctio actualiter exigit actualiter oppoſitionem: oppoſitio autem actualiter exigit extrema actualiter, ut patet regulariter de omni oppoſitione. Quòd autem nõ ſit oppoſitio inter eas contrariè, patet ex eo, ꝙ alterum contrariorum ſemper eſt defectiuũ 10. Metaphyſi. tex. com. 16. Quòd uerò non ſit oppoſitio relatiua inter illas, ex ſe manifeſtum eſt. Nec obſtat, quòd ex hoc ſequi videtur, ꝙ in Deo non ſint multæ perfectiones, ſed una tantum, puta deitas: ueriſſimum. n. eſt, ꝙ Deus ipſe non eſt, niſi una perfectio illimitata, omnino præhabens in ſe multiplicatas & multiplicabiles in alijs perfectiones omnes.

Ad euidentiam tam ſecundæ, quàm tertiæ propoſitionis, nota ꝙ (vt in quadam qõne ſupra diximus) ſicut res illa ſimpliciſſima, quam Deum dici-
C. 1. q. 1. mus, eſt id, cui aſſimilantur omnes perfectiones
concl. 1. ſimpliciter in proprijs naturis exiſtentes, ita eſt id, cui aſſimilantur oẽs conceptus formales earũ, cum nihil aliud ſint, quã ipſæ perfectiones in eſſe intentionali. Ex hoc autem, ꝙ Deus terminat conceptiones has ut obiectum in eis intellectum neceſſe eſt Deum ipſum omnium earum correlatiuum intelligi pluribus relationibus rationis ſecundum earum numerum, ſicque diſtinctionem in ſe rationis actualiter habere: ita ut Deus obiectus pluribus conceptionibus, ſeu rationibus formalibus dicatur habere in ſe diſtinctionem rõnis formalem actualiter, obiectiuè tamen, & propter pluralitatem conceptuum formalium, quibus obijcitur, & propter pluralitatem relationum rationis, quibus refertur, ſeu referri intelligitur ad ꝑfectiones prædictas, tam in eſſe naturali quàm in eſſe intentionali. Ex eo aũt ꝙ in Deo, ſecluſo omni opere intellectus eſt, unde cauſare & terminare poſſit conceptus prædictos, dicitur habere in ſe diſtinctionem rationis uirtualiter, ſeu fundamentaliter. Habet autem hæc Deus ipſe ex ſumma illimitata ſui ꝑfectione, cuius, ſicut nulla creatura eſt capax in eſſe naturali, ita nullus intellectus creatus in eſſe intentionali: quicunque. n. intellectus creatus (etiam videns Deum per eſſentiam) impotens eſt ad formandum conceptum unum diuinæ adæquatum perfectioni. Vnde pro ſecunda propoſitione argue ſic, Omne habens in ſe, unde cauſare & terminare, ac uerificare obiectaliter poſſit diſtinctas rationes, ſeu conceptiones formales, habet in ſe diſtinctionem rationis uirtualiter, ſecluſo omni opere intellectus: Deus glorioſus eſt huiuſmõi: ergo. Pro tertia uerò propoſitione argue ſic, Omne terminans plures conceptus formales, habet in ſe actualiter diſtinctionẽ rationis: Deus eſt huiuſmodi: ergo. Hæc de tertio.

Quò ad quartum arguitur contra Scotum tripliciter. Et primò ſic, Diſtinctio formalis ex natura rei eſt maior diſtinctio diſtinctione reali: ergo perfectiones diuinæ nõ diſtinguũtur formaliter ex natura rei. Conſequentia tenet: & antecedens probatur ſic, Diſtinctio per intimiora eſt maior illa, quæ ſit per ea, quæ ſunt extra intima rei: diſtinctio formalis ex natura rei eſt per maximè intima rei: ergo, &c. Minor patet ex Sco. in 1. ſen. di. 2. dicente ꝙ diſtinctio formalis ex natura rei ſit per prædicata primi modi, quæ inſunt rei in primo ſigno: diſtinctio autem realis ſit per ea quæ inſunt poſt. Maior probatur, Diſtinctio per aliqualiter intima eſt aliqualiter diſtinctio: diſtinctio per magis intima eſt maior diſtinctio: ergo diſtinctio per maximè intima eſt maxima diſtinctio. Si. n. ſimpliciter ſequitur ad ſimpliciter, & magis ad magis, maximũ neceſſariò ſequit̃ ad maximũ.

Secundò arguitur ſic, Perfectiones diuinæ abſtractæ abſtractione preciſiſſima, ſunt formaliter infinitæ. Ergo ſunt idẽ formaliter ex natura rei. Antecedens eſt Scot. in 1 ſen. diſ. 8. q. 3. in reſponſione ad argumentum principale. Conſequentia probatur, ſupponẽdo ſecundum duplicem infinitatem (in rñſione ad primum declaranda) dupliciter poſſe intelligi illud antecedens. ſ. de infinitate infra propriã rationem, & de infinitate infra entis latitudinem: tunc ſic, Aut intelligis illud antecedens uerificari de infinitate prima. & hoc non quia nullum prius includit formaliter ſuum poſterius: perfectio autem diuina puta ſapientia, eſt prior infinitate illa, quia modus eius intrinſecus eſt, &c. Aut intelligitur de ſecunda infinitate. & tunc ſequitur intentum: quia ſi ſapientia diuina præciſè & formaliter ſumpta eſt ita infinita, ꝙ ad nullã entis perfectionem ſimpliciter & formaliter terminata, oportet ꝙ infra ſuæ rationis formalis ambitum omnem perfectionem ſimpliciter contineat, & ꝙ nullam à ratione ſua perfectionẽ formaliter excludat: & cõſequenter, ꝙ à nulla formaliter diſtinguatur ex natura ſua: ſtatim. n. ꝙ ab alijs perfectionibus diſtingui ponitur coarctata

for-

formaliter infra entis ponitur latitudinem: quò ad oppoſitū antecedētis ſic intellecti: ponitur .n. talem & tātam entis perfectionem formaliter importare ita quòd non omnem. V.g. ponitur quòd ſapientia formaliter ex natura ſua eam perfectionem ponit, quam enti ſapientia addit, ita quòd nō eam, quam iuſtitia ſua bonitas enti addit, &c.

Tertiò ſic, Perfectiones diuinę diſtinguuntur formaliter ex natura rei: ergo inter eas eſt relatio realis. Tenet conſequentia: quia diſtinctio illa cum ſit relatio exiſtens in rerum natura neceſſe eſt, quòd ſit realis, ſicut & quodlibet aliud exiſtens in rerum natura reale eſt: conſequens autem eſt contra Auicennam dicentem quòd eiuſdem ad ſe ipſum non eſt relatio realis.

5. Meta. t. 10. Optimè infinitas.

Quò ad quintum pro rēſione ad primum, & deſtructionem Scotici fundamenti, nota, ꝙ aliquid eſſe infinitum contingit dupliciter. Vno modo ſecundū propriā rōnem: alio modo ſecundum quod ens ſeu ſimpliciter. Illud eſt infinitum ſcđm propriā rōnem, qđ nullis ſuę propriæ latitudinis claudit terminis, licèt ſit ad rōnem entis ſtadit definitu, quòd nō oēm eſſendi perfectionē habeat. Illud verò eſt infinitum ſcđm ꝙ ens ſeu ſimpliciter, qđ nullis infra totius entis latitudinem terminis limitatur: ſed omnē hēt perfectionē eſſendi. Exemplū in quantitate molis. Quantitas ſi daretur infinita, eſſet ſecundum quantitatis rōnem infinita: eſſet .n. infinita quantitas, non tn̄ eſſet ſecundū eſſe infinita: eſſet namq; ens finitum & limitatum ad quantitatis genus. Similiter in quantitate virtutis: Albedo ſi eſſet infinita intenſiuè eſſet infinita ſecundum propriam rationem: eſſet .n. infinita albedo, cū non eſſet infinitum ens: quia ad ſpeciem eſſet definita. Non parum autem refert quia quis infinitatē dicat eſſe aliquid infinitum. Prima .n. infinitas, cum attendatur penès ea, quæ infra rei latitudinē ſunt, rōnem rei formale in ea, quā inuenit formali limitatione relinquit: vt patet in exemplis datis. Secūda aūt infinitas attenditur penès ea, ad quæ totius entis latitudo ſe extendit: rem & eius rōnē formalē illimitat, & eleuat ad hoc ut ipſa omnis ſit perfectio in ente poſsibilis: & nō magis ſit ipſa quām quæcunq; alia perfectio ſimpliciter, ac per hoc diſtinctionem & formalem limitationem, qua ab aliis formaliter ex natura rei abſolutè ſumpta diſtinguebatur, eam comitari non ſinit.

Optimè ſoluitur Achilles Scoti.

Ad propoſitū ergo deſcendendo dico, ꝙ licèt ſapientiæ, & ſapientiæ infinitæ prima infinitate ſit eadem omnino rō formalis, tn̄ ſapientiæ infinitæ ſecunda infinitate eſt longè altior rō formalis. Cōcludit .n. in ſua ratione formali omnem perfectionem ſimpliciter: & ſic cum in Deo ſint perfectiones oēs infinitate, oportet omnium unam eſſe ſimplicem rationem formalem.

Ad argū, ſub quacunq; forma fiat, reſpōdeatur, attendendo æquiuocationem infinitatis: quia vt dictum eſt, infinitas prima ē illa, quæ non variat rationem formalem, & quæ attenditur penès gradus perfectionales propriæ latitudinis rei: non aūt ſecunda. Vn̄ ſi perfectiones diuinæ nō eſſent infinitę niſi prima infinitate: argū concluderet: quia habent ſecundam ante omnē actum intellectus: ideo nihil concludit. Nec obſtat, ꝙ forte infinitas prima cuiuſcunq; perfectionis ſimpliciter inferat ſecundam. Sufficit .n. ꝙ ratione diſtinguantur, vt aliquid ſcđa ſiat, qđ nō prima. Similiter nō obſtat ſi quis perfectiones cōſimas, puta bonitatem, & ſimiles, & vtranq; infinitatem habere negaret: neſciens in eis imaginari primā, ꝓpterea qđ ꝓpria latitudine careant. Hoc enim magis noſtro fauet ꝓpoſito: quoniam ſi utranque infinitatem habent, quòd alibi diſcutiendum eſt, diſtinctione ſupradicta opus eſt. Si autem ſecundam tm̄, abſque diſtinctione aliqua negandum eſt eſſe, & eſſe infinitum habere omnino eandem rationem formalem: & ſic fuit totum Scoticum ædificium.

Ad 2m.

Ad ſecundum loquendo de diſtinctione actuali quacunq; negatur Minor. Et ad eius probationem dicitur negando oia aſſumpta. Sufficit .n. ad hoc, ꝙ aliqua diſtinguantur intellectione, vt intellectio eſt, & non natura, diſtinctio rōnis fundamentaliter inter naturam & intellectionem. Vnde quando dicitur, Quicquid diſtinguitur intellectione, ut omnino indiſtincta eſt à natura, diſtinguitur etiā natura, diſtinguo ly Indiſtincta actualiter vel fundamentaliter. Et primo modo aīs eſſe falſum; ſecundo modo verum: ſed tunc negato Minorem ſubſumēdam, ſ. Sed intellectio & natura ſunt indiſtinctè fundamentaliter ante omnem actum intellectus: habent enim diſtinctionem rationis fundamentaliter, ut declarauimus.

Ad 3m.

Ad tertiū negatur Minor: licèt .n. Deus intueatur perfectiones ſuas ab æterno diſtinctas, non tn̄ ab æterno diſtinctas actualiter: licèt ponere diſtinctionem rōnis actualiter cauſati per actum intellectus diuini, non ſit à Philoſophia alienum.

Ad 4m.

Ad quartū negat cōſequentia. Sufficit .n. ꝙ obiecta intellectus & voluntatis prędiſtinguantur fundamentaliter: nec eſt opus diſtinctione actuali ꝓ tunc: ſicut nec intellectus, & voluntas Dei ꝓ tunc diſtinguūtur, niſi fundamētali diſtinctione rōnis.

Ad 5m.

Ad quintū negatur cōſequentia. Synonymitas .n. cū ſit paſſio noīum, non attēditur penès identitatē rōnis formalis rei ſecundū ſe: ſed penès identitatē cōceptus formalis, ſeu mentalis, voces .n. ſunt notę earū quæ ſunt in aīa paſſionū: vn̄ cum ueritas & bonitas Dei habeāt diuerſos cōceptus, in nobis non ſunt ſynonyma. Ad probationem ergo dr̄, ꝙ licèt ſignificent eandē rem formaliter ſecundū ſe, & ſolum illa vt rem ſignificatam: tn̄ ſignificat etiā diſtinctè cōceptus mentales, vt rōnes ſignificandi, & hoc deſtruit ſynonymeitatem, ut dictum eſt.

Ad 6m.

Ad ſextum dr̄, ꝙ ex parte rei ſufficit ad omnia iſta diſtinctio rationis uirtualiter, ſeu fundamentaliter cū diſtinctione rationis actuali ex parte noſtri. Loquimur .n. ut cōcedimus, Formamus autem diſtinctos conceptus, quorum unus ex alio oritur, & de alio non prædicatur, & habet aliquam habitudinem, quam alius non habet. Et ideo demonſtrationes prædicationeſq; formales & identitates facimus: negamuſq; de Deo ſub uno conceptu qđ affirmamus de ipſo ſub alio. Implent ergo libros doctores balbutiendo, ut pſr, excelſa Dei humano more reſonantes ſimpliciſſimam illam rōnem formalem omne quod in Deo eſt formaliter complectentem, non niſi particularibus cōceptibus inſpicere tradereq. potentes, & non ꝓꝑ diſtinctionem, quę ibi ſit ex natura rei. Aequalitas aūt inter perfectiones diuinas ante omnem actum intellectus non eſt niſi fundamentalis non exceſſus inter ſe, qui inter eas uirtualiter tantum diſtinctas ſaluat.

Ad 7m.

Ad ſeptimum dr̄. ꝙ quia ante omnē actū intellectus nō inuenitur cōtradictio formaliter, ſed fundamentaliter tm̄: quia alterū cōtradictoriū eſt formaliter negatio, q̄ nū eſt niſi per opus intellectus: iō ſufficit ꝓ tūc inueniri diſtōnē rōnis fundamētaliter, qđ cōcedim⁹: nec aliud exigit, ut patet per ſe.

Ad 8m.

Ad vltimū dr̄. ꝙ emanationes diſtinguuntur, & realiter & formaliter: & licèt diſtinctionis formalis earū fundamentum ſit diſtinctio intellectus & uolūtatis, non tn̄ diſtinctionis realis earum: nō .n. ideo proceſſiones diuinæ diſtinguūtur realiter; quia altera eſt ab intellectu, altera à uoluntate; ſed quia hn̄t realē oppoſitionē relatiuam (ut Boetius De Trin. c. 12. tradit.) Falſum ergo aſſumitur, ſ. diſtinctio perfectionum diuinarū fundet diſtinctionem realē emanationem diuinarum. Ad fundandā aūt diſtinctionem formalem inter eas ſufficit diſtinctio formalis fundamentalis inter intellectum & uoluntatē, ſicut etiam ipſæ proceſſiones diuinæ non diſtinguuntur formaliter ex natura rei, ſecluſa diſtinctione reali; ſed diſtinctione rōnis uirtualiter tantum ante omne opus intellectus. ita ꝙ abſque reali

Alia ſolutio breuis & optima.

oppoſitione relatiua non magis diſtinguūtur ex natura rei, quàm intellectus & uoluntas.

Poteſt autem breuius ad hoc & ſimilia argumenta dici, ꝙ in diuinis eſt ante omnē actū intellectus diſtinctio formalis nō formaliter, ſed uirtualiter, ſ. eminenter contenta hoc modo: quia quodlibet diuinū ꝓpria exequitur, ac ſi eſſet diſtinctū formaliter ab alio. Intellectus .n. ita intelligit & nō uult; & uoluntas ita uult, & nō intelligit, ac ſi eſſet diſtinctio formalis formaliter īter itellectū, & uolūtatē. & ſic de alijs. Fūdatur aūt talis modus hndi diſtinctionē formalē ſupra deitatis eminētem unitatem formalē formaliter: & ſufficit ad oia ſaluāda quę per diſtinctionem formaliter ſaluanda inducuntur, quia illi eminenter æquiualet.

Subſtantiarū intellectualiū eſſe, diuerſū eſt ab eſſentia, & nulla eis eſt materia, & earū eſſe finitū eſt, eſſentia āt infinita & quo ordine tñ ultima. tñ numerum multiplicabilem.

Secundo modo inuenitur eſſentia in ſubſtantijs creatis intellectualibus, in quibus eſt aliud eſſe, quàm eſſentia ipſorum quamuis eſſentia ſit ſine materia unde eſſe earum non eſt abſolutum ſed receptū, & ideo limitatū & finitū ad capacitatē naturę recipientis. Sed natura uel qdditas earum eſt abſoluta nō recepta in aliqua materia & ideo dicitur in libro de cauſis, ꝙ intelligentię ſunt finitę ſuperius, & infinitæ inferius. Sunt n. finita quantum ad eſſe ſuum quod à ſuperiori recipiunt non tamen finiuntur inferius: quia earum formę nō limitantur ad capacitatem alicuius materię recipiens eas. & in talibus ſubſtantijs nō inuenitur multitudo indiuiduorum in una ſpecie, ut dictum eſt, niſi anima humana propter corpus, cui unitur.

In hac ſecunda parte capituli huius de eſſentiis ſubſtantiarum intellectualium creatarum, quæ in ſecundo ordine collocātur quatuor propoſitiones colligit. Prima eſt, In ſubſtantiis intellectualibus creatis eſſe eſt aliud ab eſſentia. Secunda, In eis nō inuenitur materia. Tertia, Eſſe earum eſt finitum. eſſentia autē infinita. Quarta, Nulla earum multiplicabilis eſt numeraliter niſi ultima, anima .ſ. humana. Prima & ſecunda (tanquā declaratis omiſſis, tertiam explanat ratione & authoritate.

Actus finitur per potentiā, potentia finitur actū.

Ad rationis autem euidentiā eſt notandum, ꝙ actus finitur per potentiam in qua recipitur, & potentia finitur ꝑ actum quem recipit, diuerſimodè tamen. quod enim eſt in potentia, nō eſt determinatum, ſed determinabile per actum ad quē eſt in potentia: cūm autem ipſum receperit, ab eo formaliter finitur. Similiter actus ſecundum eſſentiā ſuam receptibilis eſt in hoc uel illo: & conſequenter determinabilis ad hoc uel illud ſubiectum. Cū uerò receptus eſt in hoc, iam nō remanet in eo amplitudo & indefinitio ad hoc uel illud. eſt enim ad hoc determinatus. Eſt ergo duplex finitas & duplex infinitas. altera ſcilicet ex parte actus: altera ex parte potentię. Sed infinitas ex parte potentiæ imperfectionē ſonat, cū ſit ꝑ carētia actus potentiā finiētis. Infinitas aūt actus perfectionē maximā, dicit cū ſit per carentiam potentiæ actum finientis In cuius ſignum formæ ſecundum rem nō receptę in aliquo longe perfectiores ſunt formis receptis, ut patet. Cum ergo eſſe ſubſtātiarū intellectualium ſit receptum in earum eſſentia, conſequens eſt ꝙ ſit finitum eo modo, quo actus finitur per potentiam. Vnde & contractū & limitatum eſt ad genus ſui receptiui, naturæ ſcilicet cuius eſt. Quia uerò eſſentia earum nō eſt recepta in aliquo cum ſit forma non recepta in materia: conſequēs quoq; eſt, ꝙ ſit infinita infinitate ſe tenente ex parte actus: nō eſt enim determinata ad capacitatem alicuius materiæ ipſam recipientis, ſicut ſunt formæ rerum materialium.

His prælibatis, formetur ratio ſic, Id cuius eſſe eſt receptū, forma aūt irrecepta, habet eſſe finitū, eſſentiam aūt infinitam: intelligentiæ ſunt huiuſmodi ergo. Et nota ꝙ in ratione hac ſermo eſt ſēper tam de finitate, quā de infinitate ſe tenente ex parte actus. Tali .n. finitate eſſe intelligētiarū finitū eſt: & tali infinitate earum eſſentia eſt infinita. Si enim loqui uolumus de finitate ſe tenente ex parte potentiæ, earū eſſentia finita inuenitur, eo quòd potentia in eis eſt terminata per actum eſſendi.

Confirmatur autē hoc authoritate libri de Cauſis, ubi dicitur, ꝙ intelligentiæ ſunt finitæ ſuperius & infinitæ inferius, quia eſſe earū, quod ē ſupremū in eis eſt receptū: eſſentia uerò, quod infimum eſt, non eſt recepta: & quia eſſentia earum ut reſpicit id quod eſt ſupra ſe formaliter ipſum, ſcilicet actū eſſendi, eſt finita, recipiendo ipſum: ut autem reſpicit id quod eſt infra ſe, materiam ſcilicet, eſt infinita, utpotè non recepta in ipſa, &c.

Aduerte hoc ad multorum ſupradictorum intelligētiā, & ut euites errorē eorum qui horū fundamētum non intelligentes, dicunt, ꝙ ſi eſſe ideo eſt infinitum ſimpliciter, ut ſupra diximus, quia in nullo receptum eſt, cum eſſentia tam ſubſtantiarum immaterialium, quàm compoſitarū in nullo penitus recepta ſit, erit infinita ſimpliciter: quod eſt ridiculum. unde ex irreceptione infinitatem arguere, ualdè leue uidetur.

Scito igitur poſitionē hāc fundari ſuper hac ꝓpoſitione, Omnis res ſcd̄m ſuū ordinē receptibilis in alio realiter irrecepta eſt infinita infinitate oppoſita finitati: quā res ſui ordinis recepta cōtrahit. Dixi Secūdū ſuū ordinē receptibilis in alio, ꝑ ꝓ cōpoſita & materiā, quæ in tota ſua latitudine irreceptibilia ſunt. Dixi, Eſt infinita infinitate oppoſita, &c. quia ſicut nō qdlibet receptibile eſt in quolibet, ſed quilibet actus hēt propriū receptiuū (ut hr in ſcd̄o de Aīa tex. Com. 24. & 26.) ita nō ex quālibet receptione ſeqtur qlibet finita, ſed determinata ex determinata, & ꝑ oppoſitū ex tali irreceptione talis infinitas oppoſita. ſ. finitati: quā (ſi recepta eſſet) res illa cōtraheret. V. g. Albedo, cum ſit receptibilis in ſubiecto ſi ꝑponatur irrecepta, erit infinita, nō quacūq; infinitate, ſed ea, q̄ opponit finitati, quā in ſubiecto hēt in ꝓpoſito: ergo tā eſſe ꝗ forma ſcd̄m ſuum ordinem receptibilis rationem habet (neutri enim recipi repugnat): ſed in alio & alio receptiuo: receptiuū enim ꝓpriū ipſius eſſe, eſt qdditas ſeu ſuppoſitū; formę uerò, eſt materia. Et iō ſicut alterius rōnis eſt receptio formę in materia à receptione eſſe in eſsētia, ut ſupra oſtendimus: ita alterius rōnis eſt finitas formæ ꝑ materiā à finitate eſſe ꝑ eſſentiā: licèt cōueniāt in hoc, ꝙ utraq; eſt ꝑ modū, quo actus finitur ꝑ potentiam: & ſimiliter diuerſarum rationū oportet eſſe infinitatē, quā forma ſortit ex hoc ꝙ eſt irrecepta in materia: & infinitatē, quā eſſe ſortitur ex hoc, ꝙ in qdditate nulla eſt receptū. Forma náq; ex hoc ꝙ recepta in materia infra ipſā clauditur, amplitudinem ſuam, qua ad hoc uel illud particulare eſt indefinita, amittit. & ideo ex hoc, ꝙ ſeparata à materia eſt, non aliter eſt infinita, niſi quia ad nullius materiæ capacitatē coarctata, eius terminis caret. Eſſe aūt, quia ex hoc, qd̄ recipitur in aliqua quidditate, ad illius genus & ſpeciē coarctatur; ſi irreceptum ponat, ad nullū gen⁹ diffinitū erit: & cōſequēter cuiuſlibet generis terminis carens ſimpliciter infinitū.

Habes ergo dubij ſolutionē ex hoc, ꝙ non dicimus, omne ſi receptū infinitū: ſed rem ſecundū ordine receptibilem irreceptam: & ex hoc quòd non dicimus, omnem rem ſecundum ſuum ordinem receptibilem irreceptam eſſe eodem modo infinitū; ſed diuerſimodè. Ex primo enim patet, quòd ſubſtantia compoſita nullam infinitatem ex ſua irreceptione habet. Ex ſecundo uerò, quòd eſſentia intelligentiæ quæ clauditur in ordine formæ, cum ſit pura forma ſeparata à materia, & non ſit ipſum eſſe ex ſua irreceptione in materia eſt infinita, ſed non ſimpliciter &c. & ꝙ eſſe diuinum quod ſibi ipſius eſſe ordine concluditur ex ſua irreceptione in qdditate ſeu eſsētia ē īfinitū ſimpliciter.

Habes & hinc, unde Scotiſtarum & Scoti eorum iudicio, peccatum deprehendas in primo Sententiarum diſt. 2. q. 2. ubi ab eis imponitur S. Tho. ra-

tio

tio vltimò ibi inducta ad concludendam Dei infinitatem, quæ eſt talis, Forma finitur per materiã: ergo forma, quæ non eſt nata eſſe in materia, eſt infinita. Iam enim noſti qualem infinitatem ratio hic concludat, & quòd infinitas Dei altiores negat terminos, ſecundum S. Thomam.

Vnde aduertas triplex ibi peccatum. Primũ eſt, q ratio prędicta ad cõcludendam infinitatem ſimpliciter aſſumpta à nobis dicitur: cũ apud nos non concludat niſi infinitatẽ ſecundum quid. Secundũ eſt, q ratio prædicta ſecundum fallaciã cõſequẽtis ſophiſma aſſeritur: quia forma prius natura eſt finita in ſe, quàm finiatur per materiã: ſicuti illud tertij Phyſ. corpus finitur ad aliud corpus: ergo ſi nõ eſt finitum ad aliud corpus, eſt infinitum. Manifeſtè enim patet error: quia cum dicitur, Forma finitur per materia, ly Per, denotat cauſam pręciſam finitatis ſecundum quid ſupeadictæ: non enim forma ſecundum ſe eſt tali modo finita: cum ſecundũ ſe ſit indeterminata ad hanc uel illam materiam: & ideo bene ſequitur: ergo forma quæ non eſt nata recipi in materia, eſt infinita ſecũdum quid. Si.n. affirmatio eſt cauſa præciſa affirmationis, negatio erit cã negationis, nõ eſt aut talis proceſſus tertij Phyſ. quia corpus non finitur per aliud corpus cauſaliter & pręciſè. Tertium eſt, quòd inficiari conatur aliud ſupradictum. ſ. q eſſentia intelligentię eſt finita ſuperius per ſuum eſſe. Cõtra, inquit, Eſſe eſt poſterius eſſentia, & accidens eius apud nos: ergo eſſentia intelligentiæ in primo ſigno naturæ videtur infinita intenſiuè: & conſequenter non finibilis per eſſe in ſecundo ſigno.

Ad hoc quidem dicitur, q licèt eſſe ſit poſterius eſſentia ordine generationis & accidens eius, ideſt extra conceptum formalẽ: tamen eſſentia in illo priori eſt finita ſimpliciter, & per hoc q eſt receptiua ipſius eſſe, & non eſt ipſum ſuum eſſe, &c: ſicut enim per hoc q eſſentia eſt ipſum eſſe, eſt infinita ſimpliciter, (ut patet in Deo ex dictis) ita per hoc, q eſſentia non eſt ſuũ eſſe, nõ eſt infinita ſimpliciter, iuxta maximã illam, Si affirmatio eſt cauſa affirmationis, &c. Quia ergo in omni priori eſſentia intelligentiæ eſt fundamentaliter receptibilis ipſius eſſe, & ab hoc abſtrahi non poteſt, licèt non in oĩ priori habeat illud: ſequitur, q ſit ſimpliciter finita per ſuum eſſe. i. per hoc non eſt ſuũ eſſe: ſed illa actuabilis, uel actuata eſt, &c. Sic.n. itelligitur, cum dicitur, q eſſentia intelligentiæ finitur per ſuum eſſe. Quarta propoſitio quò ad primam partem ſuperius diſcuſſa relinquatur. Quò ad ſecundã verò q. ſ. aĩa intellectiua, quæ eſt vltima inter ſubſtantias intellectuales, ſit multiplicata numeraliter, eget magna conſideratione. In textu autẽ aſſignatur pro cauſa huius unio ad corpus: oĩs enim forma ſic unita corpori, q dat ei eſſe formaliter, neceſſariò multiplicatur ſcdm multiplicationem illius: alioquin plura corpora haberẽt idẽ eſſe in numero: ab uno.n. forma nõ prouenit niſi unum numero eſſe ſubſtantiale. & meritò ex unione ad corpus anima multiplicari numeraliter dicitur: quia diſtinctio numeraliter, cum non ſit formalis, oportet q ſit ſecundum quantitatem) vt ſupra declaratum ſuit: ſcdm quantitatẽ autem eſſe non poſſet talis diſtinctio in anima, ſi forma non eſſet rei quantæ (ut intelligentiæ oſtendunt.) Efficax ergo ratio ad concludendam pluralitatem numeralem animarum eſt coniunctio ipſius animæ ad corpus numeraliter multiplicatum.

Et licèt indiuiduatio eius ex corpore occaſionaliter dependeat quãtũ ad ſui inchoationem: quia non acquiritur ſibi eſſe indiuiduatum, niſi in corpore cuius eſt actus, nõ tamẽ oportet ut deſtructo corpore indiuiduatio pereat: quia cum habeat eſſe abſolutum ex quo acquiſitũ eſt ſibi eſſe indiuiduatũ ex hoc quòd facta eſt forma huius corporis illud eſſe ſemp remanet indiuiduatũ. Et ideo dicit Auicenna, q indiuiduatio animarum & multiplicatio depẽdet ex corpore quantum ad ſui principium, ſed non quantũ ad ſui finẽ.

c.31. Post. c.31. ...q.5. ...q.9.

Hic obiectio quædam contra quartã propoſitionem excluditur, quæ talis eſt, Forma multiplicata ad multiplicationem corporis deſtructis corporibus non remanet in ſua multitudine: anima humana eſt multiplicata ad multiplicationem corporis: ergo nõ põt remanere multæ aĩæ humanæ deſtructis corporibus &c. Proceſſus bonus; concluſio autem falſa eſt: ergo altera pmiſſarum. nõ Maior, ut probatur: ergo minor, quæ fuit quarta propoſitio. Maior pbat ex eo, q remota cauſa remouet effectus. Si ergo cã multitudinis aĩarum eſt ipſa multitudo corporũ, remota multitudine corporũ remouebit et multitudo aĩarũ. Excluditur aut hic obiectio in litera, declarando, formas dupliciter plurificari ad plurificationem corporũ. ſ. cum dependentia à materia, & ſine dependẽtia ab illa: & primæ quidem deſtruuntur, deſtructis corporibus; ſecundæ uerò remanent, eo quòd non niſi occaſionaliter earum indiuiduatio à corporibus eſt: de harum autem numero eſt anima intellectiua.

Ad horum euidentiam nota primò, q idem eſt iudicium de eſſe & unitate & multitudine rei, quò ad dependentiam & independentiam: ita ſcilicet q cuius eſſe à materia non dependet, nec eius vnitas nec multitudo à materia dependet. Cuius aũt eſſe à materia dependet, tam vnitas, quàm pluralitas eius etiam ab illa dependens eſt: unum enim & multæ entis paſſiones ſunt.

Nota ſecundò, quòd formæ ſunt in triplici differentia. Quædam fiunt in materia & educuntur de potentia materiæ, ut formæ materiales. Quædam fiunt in materia, ſed non educuntur de potentia materiæ: ut anima intellectiua, quę uenit de foris. Quędam nec fiunt à materia, nec educuntur de potentia materiæ ut formæ ſeparatæ à materia, intelligentiæ. ſ. Non poteſt autem dari quartũ genus earum quæ educantur de potentia materiæ, & nõ fiant in materia: quia implicat, ut de ſe patet. 2. de generatione animalium. c.5.

Et illę quidem, quæ nec educuntur de potentia materiæ, nec fiũt in ea, omnino independentes & ſeparatæ ſunt à materia, & immultiplicabiles numeraliter, ut ſup. pbatũ fuit. Primæ uerò & ſecundæ, quia conueniunt in hoc q fiunt in materia, hñt & hoc cõe, q oportet utraſq; eſſe coaptatas & proportionatas ſuis receptiuis materiis, in quibus fiũt: proprios enim actus oportet in proprijs fieri materiis, ut dicitur 2 de Anima, tex. com. 24. & 26. Forma namq; leonis debet eſſe cõmenſurata corpori leonino, ita q non equino: & huius leonis forma oportet, q ſit cõmenſurata huic corpori leonino, ita quòd non illi, &c. Et ex hoc cõſequenter conueniunt ita in hoc, q utraſque oportet ſimul multiplicari in proprijs corporibus. Quæcunque enim oportet eſſe inuicẽ coaptata & pportionata ſimul recipiũt multitudinẽ & unitatẽ, ut patet in diſcurrendo in ſingulis: ſemper.n. multiplicationem formarũ in una ſpecie comitat multiplicatio corporũ in illamet ſpẽ, & ecõuerſo: aliter uel una forma eẽt in diuerſis materiis, uel diuerſę materię ſub una forma: quorũ vtrunq; eſt impoſſibile. Ex eo verò q primæ formæ educũtur de potẽtia materię, & nõ ſcdę, differunt inter ſe in hoc, q primæ hñt eſſe dependens à materia, ſicut à cã materiali earũ eſſe cauſante & ſuſtentante. Secundæ autem hñt eſſe excedens totam materiæ capacitatem & independens ab ea, utpotè non cauſare ex illa. Et ex hoc conſequenter differunt ſecundò, q primarum tã unitas, q multitudo à materia dependens eſt ſicut & eſſe: & ideo ſicut deſtructis corporibus ipſę deſtruuntur: ita unitas & pluralitas earum. Secundarũ uerò tam unitas, quàm multitudo independens eſt à materia, ſicut, & eſſe. & iõ ſicut deſtructis corporibus earum eſſe remanet, ita unitas & pluralitas. Et hoc eſt quod hic intendit S. Th. dicens diuiduationem animæ, ideſt unitatem eius. Et ſimiliter intelligendum eſt de pluralitate occaſionaliter ex corpore depẽdere. Dependet.n.

C.9.q.2. cõueniunt ſiter ſe.

Differunt inter ſe.

hoc modo, quia fit in corpore: nō autem ita, ꝙ educatur de potentia corporalis materiæ: & hoc eſt quod ſubdit: Quia non acquirit illud in corpore, & rōnē addit, Quia cum habeat eſſe abſolutū, idest independēs à corpore, corrupto corpore, abſq; illo remanere pōt. & ideo Auic. dicit indiuiduationē aīæ ex corpore in ſui initio dependere, nō autē in fine, quia ſcilicet nō fit niſi in corpore. Poteſt autem eſſe de facto & poſt mortem ſine corpore, & ſic ſoluta eſt obiectio facta, quia maior eſt falſa de ſecundo ordine formarum, qualis eſt anima humana.

Ad probationem eius iam patet quid dicendū, quia corporum multiplicatio non eſt propriè cauſa, ſed occaſio & non niſi in fieri multitudinis animarum: ceſſante autem cauſa in fieri, non ceſſat effectus quò ad eſſe.

QVAESTIO XIII.

De īdiuiduatione aīæ īntellectiuæ.

HIc circa indiuiduationem animæ intellectiuę, per quod ſ. indiuiduetur, dubitatur. In hac quæſtione facienda ſunt tria. Primò recitabitur opinio Scoti. Secundò declarabitur opinio S. Th. Tertiò reſpondebitur argumētis in oppoſitū.

Quò ad primum, Sco. in ſecundo ſen. di. 4. quæſt. ulti. & in quolib. q. 2. ſequēs poſitionem ſuā de hæcceitatibus, tenet animam ſuam propria hęcceitate indiuiduari: arguitq; ſic cōtra S. Th. Id primo, quo aliquid eſt in actu extra cauſam & intellectū eo primo eſt hoc: ſed anima ſicut & q̄libet entitas præcipuè abſoluta ſeipſā primò eſt in actu extra cauſam & intellectum. ergo anima ſeipſa primò eſt hæc. Maior probatur: quia uniuerſalitas ſiue eſſe non hoc non conuenit rei niſi in intellectu. Minor patet ex eo ꝙ res ſeipſa primò recedit à nihil eē.

Præterea, Omnis diſtinctio formalis ſeu nō per materiā, eſt ſpecificata per te: animæ Intellectiuæ diſtinguuntur formaliter, ſeu non per materiam. ergo diſtinguuntur ſpecificè. concluſio eſt falſa: ergo altera premiſſa: nō Minor, quia animæ intellectiuę ſeparatæ carent materia: ergo Maior: quæ eſt fundamentum poſitionis tuæ. Quòd ſi dicas, ꝙ aīæ habent inclinationem ad diuerſa corpora, & ꝑ has diſtinguuntur: cōtra, Anima prius natura eſt terminus creationis, qui ut talis formaliter eſt hoc, quā uniatur materię: ergo prius natura anima eſt hæc, quàm uniatur materiæ. ergo anima Indiuiduatur & non per unionem ad corpus. Antecedens probatur ſic, prius eſt quod poteſt eſſe ſine alio, & aliud non ſine illo ex 5. Meta. tex. com. 16. de aīa non ſolum ſecundum eſſentiā, ſed etiam ſecundum exiſtētiam poteſt eſſe ſine unione ad materiam; non aūt abſq; hoc ēt terminus creationis & hæc ergo anima eſt prius natura terminus creationis & hæc, q̄ ſit in materia.

Si dicatur ꝙ anima non eſt hæc per actualē unionē ſeu exiſtētiā in materia: ſed per aptitudinem eſſendi in illa: cōtra, Hoc non euadit difficultatem, quia natura abſoluta eſt prius natura ipſa ſua aptitudine: quia enim anima eſt hæc: ideo habet hanc aptitudinem ad hoc, & illi repugnat. &c. ut arguatur ſic, Quod cōuenit uni, & repugnat alteri eiuſdē ſpeciei, nō cōuenit ꝑ ſe huic, ſm id qđ cōmune eſt iſtis: uel ſaltē ꝑexigit eoru neceſſariò diſtinctionem. ſ. huius ab illo: ſed hæc aptitudo cōuenit huic animæ, & repugnat illi: ergo neceſſariò præexigit diſtinctionem huius ab illa: igitur nō indiuiduantur aptitudinibus.

Confirmatur, Rō aptitudinis formaliter loquendo, nō eſt ad ſe: hæc eſt ratio entis in actu: ergo nō poteſt eſſe indiuiduatiuū principiū aīæ. antecedēs probatur ꝑ prima parte: quia ſi eēt ad ſe poſſet intelligi nō ad aliud, ut ad terminū. qđ ē falſū. Pro ſecūda quoque parte ꝓbat. quia qđ neceſſariò exigit aliquid nō exiſtēs, ipſū eſt nō exiſtēs in actu: aptitudo autē eſt ad terminū non exiſtentē: ergo eius ratio non eſt ratio entis in actu. Conſequentia patet, quia diſtinctio relatiua præſupponit diſtinctionem abſolutam: quia enim anima eſt hæc, ideo habet hanc aptitudinem, & non econtra. & quia hæc anima eſt ſingularis ſingularitate actuali ſiue in actu, non eſt hæc aptitudine ad hoc corpus. Hæc ſunt quæ iſti in hac re ſentiunt.

Nos aūt peripatetica fundamenta ſequētes animas indiuiduari cōmenſuratione ſubſtantiali ad hoc corpus dicimus, & hāc animā, & illā diſtinguī cōmenſurationibus ſuis ad hoc & illud corpus: ꝓbationes āt huius ſupra adductę fuerunt, cum deductum ſit diſtinctionē numeralē non niſi à quātitate originari poſſe. Vn̄ nunc ſufficit declarare quō ſit hoc qđ dicimus, Commēſuratio dupliciter ſumitur. Vno mō ꝓ relatione cōmenſurationis: alio mō pro ipſa ſubſtātiali coaptatione rei. primo mō cōmenſuratio eſt res reſpectiua eſſentialiter, & in genere relationis: ſecūdo mō eſt res abſoluta, & de prædicamento rei cōmenſuratæ eſt. n. idē eſſentialiter quod ipſa; ſed differens ab ipſa ſola rōne. & ſimiliter dico de inclinatione, aptitudine, coaptatione, ſigillatione, & ſimilibus, quæ ad exprimendum propoſitum aſſumuntur.

Abſolutū quoq; pro nūc ſumitur dupliciter. Vno mō à termino: & ſic dicimus ſubſtantiā, quantitatē & qualitatē eſſe entis abſoluta. Alio mō à receptiuo ſeu ſubiecto: & ſic nullum prædicamentorum accidentium eſt abſolutū: ſunt enim eſſentialiter receptibilia in ſubſtantia. Cum ergo dicitur ꝙ animæ ſuis cōmenſurationibus indiuiduantur, intelligendum eſt commenſurationibus ſubſtantialibus quæ ſunt res abſolutæ a terminis, & ſi non receptiuis, & non commenſurationibus, quæ ſunt relationes, &c. Sicut namq; de eſſentia animæ in communi eſt, ꝙ eſſentialiter ſit proportionata corpori phyſico organico, quod in eius diffinitione ponitur; ita de eſſentia aīæ humanæ eſt, cōmenſurari corpori humano: eſt nāque ita perfectiua corporis humani, ꝙ nō bouini: ſic quoq; de eſſentia huius animæ eſt cōmenſuratio ad hoc corpus: & ſic commenſuratio ad corpus humanū nō ſequitur animam iam humanā: ſed cōſtituit ipſam humanā. Per hoc. n. primò differt anima hois ab anima bouia: quia illa eſt ꝓprius actus corporis humani; iſta uerò bouini. Cōſtat aūt, ꝙ idē eſt eſſe actū ꝓpriū corporis humani & eſſe ſubſtātialē ſubſtantialiter cōmēſuratā perfectionem eius. Ita ſubſtātialis cōmēſuratio huius aīæ ad hoc corpus nō ſequitur animā hanc, ſed cōſtituit ipſā hanc: eſt. n. hæc aīa ſubſtātialiter proprius actus huius corporis: vn̄ hæc aīa ab illa primò differt: quia illa eſt ꝓprius actus huius corporis, illa uerò ꝓprius actus alterius. & hoc eſt qđ S. Th. in 2. contra Gen. c. 81. tradit, & in qō. de anima & ubicūq; de hac re loquitur. eſt aūt cōueniēs ꝓpoſitio iſta principijs Ari. docet enim in primo li. de partibus animaliū, ꝙ propriæ differentiæ alicuius diuiſi debēt eſſe ꝑ ſe diſtinguentes illud in eo ꝙ tale, v. g. propriæ dr̄iæ animalis non debent eſſe album & nigrum, quæ non diuidunt animal in eo, ꝙ animal. Stat enim idētitas animalis cū illarū diuerſitate, nec debet eſſe nauigatiuū & uolatiuū, quia non diuerſificant hęc ꝑ ſe naturā ſenſitiuā, ſed debent eſſe tale ſenſitiuū, uel tale: animal enim in eo, ꝙ animal, cū ſenſitiuo cōſtet, non diuerſificatur ꝑ ſe niſi per dr̄ias ſentiendi. Vnde cū anima in eo ꝙ talis eſſentialiter ſit actus corporis phyſici; aliàs philoſophia proprijs differentijs diuiditur per hoc, ꝙ actus talis corporis uel talis. & iterum actus talis corporis, puta humani ꝓprijs dr̄ijs diuiditur (materialibus tn̄) per hoc qđ eſt huius corporis uel illius. Indiuiduantur ergo ipſę animæ cōmēſurationibus ſubſtantialibus nō abſolutis receptiuis, ſicut & ipſæ animę eſſentialiter ſunt non abſolutè a perfectibilib. corporib. earū receptiuis. Et nō cōſiderare hoc eſt, cā erroris eorū, q de omnib⁹ uoūs codē mō indicāt (ut ſunt Scotiſtæ) quibus dū nō cōſiderāt proprias rerum naturas, & res ſuis conceptibus

adæquare

adęquare uolunt, accidit ut de oium indiuiduatione candem proferát ſententiá, & in eorũ numero ſunt, de quibus dſ 2. Cęli tex. com. 80. Quod quęrunt uſq; quo non habeant contradicere ſibi ipſis.

His viſis, ad ſolutionem argumentorum procedendum eſt.

Ad primum dſ, ꝙ falſa eſt Maior: licèt.n. quælibet res poſita extra intellectum, & cauſam ſit hęc: non tñ eodem primò eſt, & hæc. Eſt.n. ipſo eſſe primò. Hæc aũt hæccheitate primò: multa.n inſeparabiliter ſeſe conſitantur; quæ nõ eodẽ principio habentur primò: ſicut quodlibet ens aliud à Deo extra intellectum & cauſam eſt, & eſt dependens, nõ tñ eodem primo eſt & dependet. Minor quoq; eſt falſa: res enim non ſeipſa primò: ſed per exiſtentiam actualem diſtinctam realiter à ſe extra nihil ponitur, vt ſupra declaratum fuit, &c.

Cç.d.3 Ad ſſi negatur Minor. Duæ.n. aiæ humanæ ſeparatæ non diſtinguuntur formaliter, ſeu per materia: licet ſint puræ formæ à materia abſtractæ. Aliud n. eſt dicere, ois diſtinctio formalis eſt ſpecifica: aliud ois diſtinctio formarum. diſtinctio.n. formalis, cũ ſit illa, quæ ex principijs diffinitiuis conſtat, ſpecifica eſt. Quæcunq;.n. habent diuerſas diffinitiones ſpecie differũt, cũ ſaltẽ dſias vltimas habeát nõ eaſdẽ, quarũ diuerſitas ſufficit ad diuerſitatẽ ſpecificá: ſed talis non eſt inter aiam Socratis & Platonis: hñt ſiquidẽ eandẽ diffinitionẽ. Diſtinctio aũt formarũ eſt ſit, vndecunq; inter formas diuiſio accidat in duabus aiabus ſeparat, i. inuenitur ex hoc, ꝙ diuerſis corporibus coaptatæ ſunt. Vnde non eſt ſimilis eõ de eis, & de alijs ſubſtantijs ſeparatis, quæ corporibus vnibiles non ſunt. Et ſic reſponſio ibi data eſt bona, ſi ſanè intelligatur modo.ſ. expoſito, ꝙ animæ inclinationibus ſubſtantialibus ad diuerſa diſtinguuntur.

Diſtinctio formalis quid ſit.

Diſtinctio formarum quæ ſit.

Ad id quod primò obijcitur, contra dſ ꝙ nõ cõcludit intentũ. Cõcludit.n. Ergo aia prius natura eſt hæc quàm habeat actualẽ vnionẽ ad corpus; cũ debeat concludere, Ergo aia prius natura eſt hæc qua ſit coaptata, ſeu inclinata ad hoc corpus. Non .n. dicimus aiam indiuiduari formaliter per actualem unionẽ ad corpus, ſed per coaptationẽ ſubſtãtialem ad hoc corpꝰ, quã prius natura debere ſiæ quàm ipſam actualẽ unionem, patet ex eo, ꝙ oia hic per ſe terminant creationẽ, & non aia hoc exiſtens, & ex eo ꝙ ineſſe præſupponit eſſe: eſſe aũt particulari tam immediatior eſt, quàm ineſſe. Vñ rñſio ibi recitata eſt bona, cum grano tñ ſalis. Dicimus.n aias indiuiduari per aptitudinem ſubſtantialem, ſeu commenſurationẽ formaliter: per vnionem verò actualem ad corpus conditionaliter, i. tanquam per conditionem ſine qua non, & quia prius natura meſt rei ratio formalis quàm conditio, ſine qua non, ideo, &c.

Ad argumentũ cõtra hoc patet rñſio ex dictis: aſſumit .ſ. hoc falſum.ſ. ꝙ natura huiꝰ aiæ ſit prior aptitudine ſua ſubſtantiali. Vnde maior argumẽti ibi formati pro ſecunda parte diſiunctiuæ eſt falſa. i. ꝙ quodlibet conueniens vni, & repugnans alteri eiuſdem ſpeciei præexigat diſtinctionem ipſorum. Stat.n. ꝙ non prçexigat, ſed faciat diſtinctionem ipſorum: ſicut quod conuenit vni ſpeciei, & repugnat alteri eiuſdem generis, non opus eſt, ꝙ prçexigat illarũ ſpẽrum diſtinctionem: ſed ſtat quod faciat earum diſtinctionẽ. V.g. rõnale cõuenit homini, & repugnat Leoni, & irrõnale conuenit Leoni, & repugnat homini: & tñ rõnale & irrationale nõ prçexigunt diſtinctionem hoīs & Leonis, ſed faciunt. Vnde ſubſumas ſub illa Maiore, Sed hęccheitas aiæ Socratis conuenit ſibi, & repugnat aiæ Plat. ergo hæccheitates ſupponunt ipſas diſtinctas. & ſic ſuadebis Sco. vim argumenti ſui.

Ad confirmationẽ, cum dſ, Rõ aptitudinis non eſt ad ſe, dico, ꝙ rõ aptitudinis ſubſtantialis, de qua loquimur, eſt ad illud: ſed nõ vt ad terminum, ſed vt receptiuum. Probatio autem contra hoc nihil facit: concedendo.n. ꝙ põt intelligi non ad aliud, vt ad terminum: non aũt ad aliud vt receptiuum, ſicut quãtitas & qualitas abſolutè ſunt à termino, & non à ſubiecto.

Ad id quod ſecundo loco in antecedente ponitur .ſ. ꝙ ratio aptitudinis non eſt ratio entis in actu, dico primò, quod falſum eſt. Aptitudo.n. ad ridendum.ſ. riſibilitas, habet rõnẽ entis in actu primo, licèt potentiam ad actum ſecundum. Probationis verò utraq; propoſitio eſt falſa, & Maior quidem .ſ. ꝙ neceſſariò exigit aliquid non exiſtens ipſum eſt non exiſtens in actu: quælibet.n. potentia actiua in actu primo tantùm exigit operationem ſuã non exiſtere, & tamen ipſa exiſtens in actu. Minor verò, quia aptitudo ſubſtantialis animæ ad corpus non excludit corpus: ſed compoſitio ex contrarijs eſt, quę facit aptitudinem animę eſſe abſque actuali vnione.

Dico ſecũdò, ꝙ æquiuocamus de aptitudine. Aptitudo.n. iſta quam in aia intelligimus, non eſt niſi commenſuratio, ſeu ſubſtantialis ſigillatio ipſius animę ad hoc corpus: quam conſtat eſſe in actu, & dum eſt corpori unita, & dum eſt ſeparata ab eo, ſicut in exemplo ſupra poſito de cera liquet. Argumentum autem procedit, ac ſi aptitudo iſta eſſet quid potentiale expectans aliquid quod reducat ipſam in actu, &c. Ad conſequentiam patet quid dicendum ſit, quia non eſt talis diſtinctio relatiua, ſed abſoluta relatiuè ad receptum, &c.

Et quia in iſtis ſubſtantiis quidditas non eſt idẽ quod eſſe. ideo ſunt ordinabiles in prædicamento: & propter hoc inueniuntur in eis genus ſpẽs, & differentia, quãuis earũ differentia propria nobis occulta ſint. In rebus.n. ſenſibilibus etiam ipſæ differentię eſſentiales nobis ignotæ ſunt: unde ſignificantur per differentias accidentales quę ex eſſentialibus oriuntur: ſicut cauſa ſignificatur per ſuum effectum ſicut bipes ponitur differentia hominis. Accidentia autem propria ſubſtantiarum immaterialium nobis ignota ſunt. unde differentia earum nec per ſe, nec per accidentales differentias nobis ſignificari poſſunt. Intelligentiæ ſunt in pdicamento, ꝗꝗ illarum dſię lateãt.

In hac tertia parte capituli huius declaraturus S. Tho. quomodo quidditates ſubſtantiarũ ſeparatarum ſe habeant ad intentiones logicas. ſ. genus, ſpeciem, & dſiam, &c. quatuor notatis ſe abſoluit excludendo poſt duas obiectiones. Proponit ergo primò concluſionem talẽ, Intelligentiæ ſunt in pdicamento. probatq; eam ſic. Oẽ id, in quo differt ab eſſentia, eſt in prędicamẽto: intelligentiæ ſunt hmōi: ergo, &c. Minor ſupra probata eſt: Maior vero probari põt ſic, Omne habens eſſe limitatum, eſt in genere: ſi.n. limitatum eſſe habet, ad aliquod genus definitum eſt. Quod.n ad nullum genus definitum eſt ac per ſe ſubſiſtit, vnde, aut quomodo eſſe limitatum haberẽ omne autem ens, in quo eſſe diſtinguitur à ſua eſſentia, habet eſſe limitatum, ut ſupra declaratum fuit: ergo omne tale eſt in prædicamento. Ex quo corrolariè cõcluditur, ꝙ habent genus, ſpeciem, & dſiam. Addit aũt quamuis occultę ſint nobis earum dſię, & ut rñderet dubitationi, qua quis dicere poſſet, Quomodo ſcis in eis eſſe dſias, ſi illas ignoramus? ſtat n. ſcire de eis quęſtionẽ An eſt, & ignorare quæſtionẽ Quid eſt: nouimus, inquam, dſias eſſe in illis: ſed quæ ſint illæ. latet, latent aũt intelligentiarum dſię ſm ſe: qꝫ cõe eſt oibus ſubſtantijs habere occultas dſias proprias ſm ſe, & in hoc cõueniũt cũ ſubſtãtijs inferioribus: latent ſm accidẽtales proprietates, quę ſunt earum paſſiones, quia excedũt facultatẽ naturalẽ intellectus humani qui ſe habet ad manifeſtiſſima in natura, ſicut oculos noctuę ad lumen Solis & in hoc differunt à ſenſibilibus ſubſtãtijs, quarum propriæ dſiæ noībus ſuarum proprietatũ ſignificantur: ſicut cauſę nominibus ſuorum effectuum: vnde oino immanifeſtę ſunt nobis intelligentiarum dſiæ, quò ad quid ſunt, &c.

QVAESTIO XIIII.

Nunquid intelligentiæ ſint a nobis quidditatiuè cognoſcibiles in hac vita.

CIrca hanc particulam dubitatur, An intelligẽtiæ ſint à nobis quidditatiuè cognoſcibiles in hac vita, &c.

In hac q. ſeptem agenda ſunt. primò declarabo titulum & intentionẽ quæſtionis. Secundò adducetur opinio Auer. Tertiò impugnabitur. Quartò rñdebitur ſuis rõnibus. Quintò declarabitur opinio S. Tho. Sextò adducentur rationes Ioannis de Gandauo contra S. Th. Septimò eis ſatisfiet, &c.

Differt cognitio qdditatiua a cognitiõe qdditatiuè.

Quò ad primum nota, ꝙ aliud eſt cognoſcere qdditatem, ſeu cognitio quidditatis, & aliud eſt cognitio quidditatiua, ſeu cognoſcere quidditatiuè. Cognoſcit.n. leonis quidditatẽ quicunq; nouit aliquid eius ꝑdicatum eſſentiale. Cognoſcit aũt qddi tatiuè non niſi ille, qui oĩa prædicata qdditatiua vſq; ad vltimã drãm nouit, &c. Cum át cognoſcamus intelligentias eſſe ſubſtantias, & eſſe intellectuales, &c. licèt ꝙ earũ quidditates cognoſcimus: unde hoc in dubiũ nõ uertitur: ſed quæſtio. eſt an qdditatiuè cognoſcere eas poſſimus, vt penetremus, ſ. vſq; ad vltimas earum drãs. & licèt hęc q̃ſt. habeat opiniones plurimas, vt patet 3. de Aĩa, cõ. 3a. quia tñ nõ niſi cum Scotiſtis & Auerroiſtis hic agitur, & Scot. opinio in concluſione non diſcrepat vt patet in 3. ſent. diſt. 3. cum ſolo nobis diſceptandum eſt Auer. Hæc de primo.

Quò ad ſcm, Auer. in 3 de Anima, com. 36. ſuppoſita fictione ſua in cõ. 5. opinatur, ꝙ intellectus poſſibilis, vt appropriatus nobis adeptis oĩbus intellectis ſpeculatiuis: ac per hoc cõtinuatus intellectui agenti, vt formæ per illũ intelliget ſubſtantias ſeparatas, & conſequenter nos, qbus per hoc fiet intellectus agens forma: ſicut mõ eſt intellectus poſſibilis: ita ꝙ ſicut modò per intellectum poſſibilem intelligimus materialia: ita tunc per intellectum agentem intelligimus ſubſtantias ſeparatas.

Probat át rõnem ſuã duabus rõnibus. Prima rõ fundatur ſupra duas propoſitiones. Quarũ prima eſt intellectus, & prima intellecta ſpeculatiua ſe habent ſicut forma & materia. Probatur illa ſic, Illa quorum eſt vnamet operatio, ita ꝙ operatio vnius cõicetur alteri, ſe hñt, ſicut agens & inſtrumẽtum, vel ſicut forma & materia: ſed intellectus agentis & primorum intellectorũ ſpeculatiuorũ eſt vnamet operatio: ita ꝙ operatio intellectus agẽtis .ſ. facere intellecta in actu, cõicatur primis intellectis ſpeculatiuis: ergo intellectus agens, & prima intellecta ſpeculatiua ſe habẽt ſicut agẽs & inſtrumentũ, vel ſicut forma, & materia. Patet minor, qa intellectus in habitu põt non ſolũ intelligere: ſed facere concluſiones intellectiuas in potentia intellectas in actu: vtrunq;.n. experimur in noſtra eſſe poteſtate. ſ. intelligere & facere concluſiones actu intellectas, mediantibus primis intellectis: quæ ſolo lumine intellectus agentis fiunt intellecta in actu. In maiore verò notanter dr, Ita ꝙ propria operatio unius cõicetur alteri) qa plures trahẽtes nauem, ad eandẽ operationẽ concurrunt; nõ tñ ſicut materia, & forma nec ſicut agens, & inſtrumentũ: propterea quia alter alterius propriã operationẽ non ſortitur. Clarũ eſt aũt, ꝙ cõicans operationẽ ſuã alteri concurrendo ad idẽ ſe habet ad illud: ſicut agens principale ad inſtrumentũ, quẽadmodũ carpentarius ſedis ſactionẽ ſerrę cõicat: vel ſicut forma ad materiã, ſicut calor calefactionẽ aquę calidæ cõicat. Et licèt vtraq; pars diſiuncti concluſi ſit vera: quia tñ prima pars manifeſtior eſt, & minus ad propoſitũ: ideo Cõmentator ſecundã partẽ declarat, ſ. ꝙ prima intellecta ſpeculatiua, & intellectus agens ſe habeãt ut materia & forma. & hoc facit declarando, ꝙ intellectus agens, & non ſolũ prima, ſed alia intellecta ſpeculatiua ſe habet ſicut forma & materia. manifeſtat aũt hoc ſic: Qñcunq; eſt aliquid receptiuum aliquorũ duorum ordinum inter ſe habentium id quod eſt perfectius, & formalius, eſt ſicut forma: id verò quod eſt imperfectius, & minus formale, habet rõnẽ materiæ: ſed intellectus poſſibilis eſt receptiuus intellectorum ſpeculatiuorum, & intellectus agẽtis ordinẽ inter ſe habentium: ita ꝙ intellectus agẽs eſt perfectior & formalior intellectis ſpeculatiuis: ergo intellectus agens, & intellecta ſpeculatiua ſe habet ſicut forma & materia. Dĩ aũt in maiori, Ordinẽ inter ſe habentiũ: quia aliter propoſitio non eſſet vera, ſicut patet de albedine, & dulcedine lactis, quarũ neutra eſt alterius forma: cum.n. ordinata, ſunt neceſſariò uerificat propoſitio, vt patet, cum aer recipit calorem & lumen. Minor patet ex eo, quòd intellectum recipitur in intelligente. Intellectus autem poſſibilis intelligit, & intellectum agentem, & intellecta ſpeculatiua, &c. & ſic patet prima propoſitio.

Secunda propoſitio eſt, Intellectus poſſibilis, & appropriatus nobis, qñq; recipit intellecta ſpeculatiua, & intellectum agentẽ in potentia tñ; qñque partim in actu, & partim in potentia; qñq; totaliter in actu. Iſta propoſitio quò ad intellecta ſpeculatiua eſt clariſſima: intellectus nãq; infantis eſt in pura potẽtia, ſicut tabula raſa, in qua nihil eſt depictũ: poſtmodũ verò recipit primorũ principiorũ notitiã, deinde multarũ concluſionũ ſucceſſiuè acquirit notitiã; & ſic ſm̃ aliquid eſt in actu puta ſm̃ principia, & ſm̃ aliquid in potentia: puta ſm̃ cõcluſiones; & poſtremo acquiſitis oĩbus cõcluſionibus & totaliter, & ſm̃ oĩa in actu tam principia, quàm concluſiones. His ſi coniunxeris primã propoſitionem, illuceſcet tibi hæc ſecũda propoſitio, quò ad ſecundã partem. Si.n. intellectus agens eſt forma intellectorum ſpeculatiuorũ, eadẽ erit proportio coniunctionis ad intellectum agentem, quæ eſt inter intellectũ poſſibilem, & intellecta ſpeculatiua quò ad hoc, quòd ſit totaliter vni, totaliter & reliquo coniunctus erit, & ſi partialiter vni, partialiter & reliquo coniunctus erit.

His præmiſſis, formatur prima Auer. rõ ſic, Oẽ quod mouetur ad acquiſitionẽ alicuius vt formæ: illa perfectẽ acqſita, põt opari operatione ꝓpria illius formæ: ſed intellectus poſſibilis vt appropriatus nobis mouetur ad acquiſitionẽ intellectus agentis, vt formæ: ergo illo acquiſito, põt operari operatione propria illius. Sed operatio propria intellectus agentis eſt intelligere ſubſtantias ſeparatas quidditatiuè: ergo intellectus poſſibilis poterit per illum intelligere ſubſtantias ſeparatas: & cum intellectus poſſibilis operatio nuua nos denominet, conſequenter nos per intellectũ agentẽ intelligimus ſubſtantias ſeparatas, &c. Maior patet exẽplariter cum aqua mouetur à forma caloris, acquiſito illo, põt calefacere, & ſimiliter apparet in oĩbus. Minor verò probatur dupliciter. Primò ex duabus ꝓpoſitionibus p̃miſſis ſic, Qñq. aliqd mouẽ ad aliqua duo recipiẽda ordinata inter ſe, ad id qđ eſt formalius, & perfectius mouetur, vt ad formã ex prima ꝓpoſitione: ſed intellectus poſſibilis mouetur ad intellecta ſpeculatiua, & intellectũ agentẽ: qa qñq; eſt in pura potentia, qñq; partim in actu, & partim in potẽtia, ex ſcđa ꝓpoſitione ordinẽ inter ſe habentia: qa mediãtibus intellectis ſpeculatiuis recipitur intellectus agẽs, & intellectus agẽs eſt formalior & perfectior. ergo intellectus poſſibilis mouẽ ad acquirẽdũ intellectũ agentẽ vt formã. Scđò ꝓbaẽ illa Minor ſic, Intellectus poſſibilis mouẽ ad acquiſitionẽ intellectus agẽtis, vt finis: ergo ut formę. Añs patet ex eo ꝙ ipſe intellect⁹ agẽs eſt efficiẽs illius motus, quo mouẽ intellectus poſſibilis ad ipſum: in ſeparatis .n. à materia idẽ eſt efficiẽs, & finis mot⁹: ut Cõ. 36 ss. Meta. habeẽ. conſequẽtia verò patet ex 2. Phy. tex. cõmen. 70. vbi dicitur, ꝙ finis, motus & forma

idem

idem ſunt, & hanc probationem tangit Auer. 12. Metap. in fi. cmmen 35.

Secunda ratio Auerr. ponitur 2. Meta. comm. 1. Si intelligentię non eſſent à nobis cognoſcibiles, natura otioſè egiſſet. conſequens eſt falſum. Conſequentia probatur, quia feciſſet id quod eſt in ſe naturaliter intellectum, nõ intellectum ab alio: ſicut ſi feciſſet Solẽ non comprehenſum ab aliquo viſu. Et quia hęc conſequentia cum ſua probatione deriſibilis à S. Tho. iudicat. ꝓpterea ꝙ fruſtra eſt quod non pt conſequi finẽ ſuum: & intelligentiarum finis nõ eſt intelligi à nobis: dato enim ꝙ intelligi eſſet finis earũ, ſufficit earũ intelligibilitati, vt à ſeipſis intelligant: non. n. ſequitur, Ab intellectu humano non intelliguntur: ergo à nullo: ſicut non valet. Sol nõ vr à noctua: ergo à nullo viſu. Idcirco Io. de Cã. in 3. de Aĩa, dupliciter probat illam conſequentiam. Primò dicens, ꝙ Commentator non ſupponit ꝙ finis ſubſtantiarum ſeparatarum, ſit intellig: à nobis, ſed ſupponitur ꝙ intelligentiæ ex ſe ſint intelligibiles ab intellectu noſtro, cũ contineãtur ſub eius obiecto primo, ſ. ente: & tunc bene ſequitur, Intelligẽtiæ ſunt ex ſe naturaliter nobis cognoſcibiles: intellectus noſter naturaliter natus eſt eas intelligere; naturaliter. n. actiuo, quale eſt intelligentia, debet correſpondere naturale paſſiuum, quale eſt intellectus: aliter potẽtia actiua eſſet fruſtra in natura. Secũdò deducitur ab eodẽ illa cõſequentia, quia etſi intelligentiarũ finis primarius nõ ſit intelligi ab itellectu nro: eſt tñ earũ finis ſecũdarius. Agut. n. prima intentione ꝑ ſe: ſecũdariò aũt ꝑ alia, vt dr ſecundo cęli, Cõ. 22. & ideo ſequit ꝙ intelligentiæ ſaltem quò ad finem ſecundarium eſſent fruſtra, & ſic natura feciſſet aliqd otioſè. Propterea, inquit, cõſequentia Cõmentatoris eſt una ex propoſitionibus ꝑ ſe notis, & nõ eſt deriſibilis. Põt adhuc tertiò deduci illa cõſequentia ex dictis Com. 3. de Aĩa Com. 36. ubi examinans rõnẽ Themiſtij, dicit ꝙ ſi intellectus noſter eſt immaterialis, cõſequentia iſta tenet, Intellectus noſter intelligit res ſenſibiles factas immateriales: ergo intelligit res ſecundum ſe immateriales. Et fundat hoc dictum ſuper uerbum Ariſt. 3 de Aĩa text. Com. 7. dicentis ꝙ intellectus excellẽti intelligibili apprehenſo uigoratur ad altius intelligendum. Ex quibus hr in propoſito, ꝙ immaterialitas eſt ſufficiens cauſa virtuti cognoſcitiuæ, quo intelligere poſſit ſubſtantias ſeparatas. vnde ſic probatur conſequẽtia, Intelligentiæ non ſunt ab intellectu noſtro cognoſcibiles: ergo à nullo alio ſunt cognoſcibiles. ergo fruſtra ſunt cognoſcibiles: ſicut Sol fruſtra eſſet viſibilis, ſi à nullo poſſet videri. Prima conſequentia tenet ex eo ꝙ ſi immaterialitas nõ dat intellectui noſtro illas intelligere, nulli hoc dabit, quia iam declaratum eſt immaterialitatẽ eſſe ſufficientem cauſam huius, ſicut quia ſenſitiuũ eſt ſufficiens cauſa ſenſus tactus ſi poſitum in una ſpecie animali, non daret tactum, nulli alij hoc daret. Secunda conſequentia clara eſt exemplo. Quilibet ergo intellectus poteſt ſubſtantias ſeparatas cognoſcere ex ſua immaterialitate: plus tamen & minus ſecundum quòd plus & minus perfectionis habẽt. Hęc de ſecundo.

Quò ad tertiũ arguitur cõtra hanc opinionem dupliciter. Et primò ꝓbatur, ꝙ talis continuatio poſita non producat intellectũ poſſibilẽ, vt nobis appropriatũ ad intelligẽdas ſubſtãtias ſeparatas: Id quod cõtinuatur intellectui agẽti nõ niſi ut formę intellectorũ ſpeculatiuorũ, nõ poteſt per illum intelligere ſubſtantias ſeparatas quidditatiuè: ſed intellectus poſſibilis, vt appropriatus nobis per talem continuationem non poteſt intelligere ſubſtantias ſeparatas quidditatiuè. Maior probatur, ſupponendo quòd intellectus agens habet proportiones diuerſorum ordinum ad ſuperiora & inferiora, ſubſtantias immateriales ſcilicet, & intellecta ſpeculatiua. Ad ſuperiora enim comparatur ut contẽplatiuus, & nõ ut eorũ forma: ad inferiora uero, ut factiuus & forma. Hoc ſtante, patet vis maioris. Quandocunque. n. aliquod unum habet diuerſi ordinis ꝓportionẽ ad diuerſa, id quod continuatur ei, ſm ꝙ habet proportionẽ ad inferiora, ex hoc non cõtinuatur ſm quòd habet proportionẽ ad ſuperiora. Cõmittitur. n. manifeſtè fallacia accidentis, ex vno aliud cõcludendo. Id ergo quod continuatur intellectui agenti vt formę intellectorum ſpeculatiuorũ, non ex hoc continuat ei, vt contẽplatiuo ſubſtantiarũ immaterialiũ. Minor verò ex Cõmentatoris dictis hr, nullũ alium modũ ponentis in ꝓpoſito, quo continuet poſſibilis cum agente, niſi per intellecta ſpeculatiua. vñ dicit ꝙ cũ eſt in pura potentia ad intellecta ſpeculatiua, eſt & in pura potentia ad intellectũ agẽtem: cum verò partim eſt in actu, & partim in potentia reſpectu illorũ, eſt ẽt ſicut reſpectu iſtius: & cum fuerit totaliter in actu ſecundũ intellecta ſpeculatiua: erit totaliter copulat⁹ itellectui agẽti.

Scdò probatur, ꝙ poſitio, ꝙ talis cõtinuatio ad hoc perduceret intellectũ poſſibilẽ, nonquam tñ nos ad hoc perducere põt, & arguo ſic, Id qđ cõtinuatur intellectui agenti, non niſi vt coloratũ lumini, & intellectui poſſibili non niſi ſicut coloratũ viſui: non põt denominari operans propria operatione luminis, vt viſus ſeu intellectus agentis, aut poſſibilis: ſed hõ phantaſiãs habet hmõi cõtinuationẽ cum his intellectibus: ergo non põt denominari faciens intellecta, & intelligẽs ſubſtantias immateriales, quæ ſunt operationes intellectus agẽtis: nec intelligens res ſenſibiles, quę eſt operatio intellectus poſſibilis. Minor eſt nota ex terminis: non. n. põt verè dici, ꝙ coloratum illuminet, aut videat. Minor aũt patet ex 3. de Anima, tex. cõ. 18. & 30. Nec obſtat aliquo modo ſimilitudini datæ, ꝙ hõ proprio actu cogitatiuæ ſpiritualizat phantaſmata. Coloratum verò non ſpiritualizat colores. Quod ſi fingamus coloratũ in ſeipſo non poſſe obiici oculo, neqȝ lumini: ſed ſpiritualizatum tñ in ſpeculo, ꝙ propria operatio ſpeciem in ſe colorati ſpiritualizaret, ſimilitudo curreret quatuor pedibus: & tñ tale ſpeculum obiectum lumini & viſui non uere poſſet denominari illuminans, neqȝ videns. & hæc rõ apparet mihi demonſtratiua: & aliàs, ſi Deus conceſſerit nobis uitam, eius efficaciam plenius oſtendemus. Hęc de tertio.

Poſito, ꝙ intellectus poſſibilis intelligeret quidditatiuè ſubſtantias ſeparatas per intellectum agentem copulatum, adhuc non intelligeremus ipſas. vide 18. circa med. & 3. de pot. & circa med.

Cõſidera virtutem huius rõnis, & videbis quõ ſit val. & contra rõnem Auer.

Quò ad quartum, Ad primã rõnem Auer. dr, ꝙ Maior eſt vniuerſaliter falſa, ſi teneatur, ut teneri debet ad hoc, ꝙ intentum concludat. Debet. n. uniuerſaliter teneri, nedum ſubiectum: ſed etiam prędicatũ hoc modo. Oẽ quod mouetur ad acquirendam aliquam formam, illa perfectè acquiſita põt operari omni operatione propria illius formæ; aliter non concluderet. patet autem hanc eſſe falſam ex eo, ꝙ ſufficit, ꝙ id quod acquirit aliquam formam, participet aliquam operationẽ illius formæ, illam. ſ. quæ conuenit formæ ſecundum id quo recipit receptiuum. & rõ huius eſt aſſignata in prima ratione cõtra Auer. facta, quia. ſ. non oportet rem continuatam formæ habenti diuerſas proportiones ad inferiora, & ſuperiora ex hoc ꝙ perfectè continuatur ei ſecundum inferius, quòd continuetur ei ſecundum ſuperius. unde ex hoc, ꝙ intellectus poſſibilis acquirit intellectũ agentem, ut formam, licèt ſequatur, ꝙ poſſit operari operatione intellectus agentis, vt eſt forma intellectorum ſpeculatiuorum, quia et ſic acquiritur, ſcilicet formare intellecta in actu, & extẽdere ſe ad omnia intelligendo, ad quæ ſe extendit intellectus agens ut factiuus: non tamen ſequitur, quòd poſſit omnia intelligere quę reſpicit intellectus agens, vt contemplatiuus.

Solutio rationum Auer.

Ad ſecundam rationem rñdetur, negata conſequentia: & ad primam probationem dr, ꝙ committitur fallacia conſequentis à ſuperiori ad ſuũ inferius affirmatiuè: conceſſo. n. quòd intelligentiæ

ſunt cognoſcibiles ab intellectu nſo: quia contingit ſub eius primo obiecto, non ſequit, Ergo ſunt à nobis intelligibiles quidditatiuè. Non n. oē contentum ſub ente eſt quidditatiuè a nobis intelligibile, eo ꝙ ens, licèt ſit obiectum adęquatum intellectui noſtro extenſiuè, non tñ eſt adęquatum adęquatione mutua intenſiuè: & eſt dicere, ꝙ licèt oē ens poſſit a nobis intelligi: non tñ oē ens pōt à noſtro intellectu penetrari uſq; ad ultimas dñas: hoc enim modo quidditas rei materialis eſt obiectum adęquatum intellectus noſtri: ſ. adęquatione intenſiua. ſolam nanq; eam, & omnem intellectiua noſter natus eſt intelligere quidditatiuè.

Ad ſecundum modum deducendi conſequentiā ſimiliter rñdetur. licèt enim detur, ꝙ itelligi à nobis ſit ſinis ſecundarius intelligentiarum: non tamen ualet, Ergo intelligi quidditatiuè a nobis eſt ſinis ſecundarius: immo hoc eſt impoſſibile.

Similiter ad tertium modum dī, ꝙ licèt immaterialitas ſit ſufficiens cauſa uirtuti cognoſcitiuę, quòd poſſit intelligere ſubſtantias ſeparatas: non tamē ualet, Ergo ea immaterialitate habet, quòd
3. de aia T. c. 7. poſſit cognoſcere eas quidditatiuè.

Authoritas aūt Ariſt. adducta, cum rectè intelligitur, non obſtat. Aduertendum eſt. n. ſenſum reſpectu excellentis ſenſibilis, duo ſortiri, ſ. ꝙ. ſ. nō perfectè cognoſcit illud, & ꝙ patitur paſſione corruptiua ab illo: intellectus aūt reſpectu excellētis intelligibilis primum tm̄ habet. ſ. ꝙ perfectè non intelligit illud: paſſionis. n. expers eſt: & ratio eſt, quia ſcdm ſequitur materiā, cuius actus eſt uirtus ſenſitiua, non autem intellectiua: primum verò ſequitur improportionem potentię ad obiectum, ꝙ ſaluatur, ita in uirtute immateriali, ſicut materiali. Sicut. n. noctua ex ſua ſpecie viſum improportionatum claro lumini hēt, ita hō ex ſua natura intellectum improportionatum claro intelligibili ſeparato, ſ. ſm̄ rem a materia. Conueniunt ergo intellectus, & ſenſus in primo, ſed diſſcrunt in ſecundo. Et quia dīa Ariſt. ibi dicit oriri. ꝙ ſenſus poſt excellens ſenſibile ſeqſatum debilitat: intellectus autem poſt excellens intelligibile intellctū non alterat, magis poteſt intelligere alia: q̄t intelligendum eſt ſm̄ modum ſibi poſſibilem: Ex hoc aūt nō licet inferre, Ergo poteſt quidditatiuè cognoſcere ſubſtantias immateriales: ſed, Ergo non ꝓcedit ex eius alteratione, ꝙ illas non poſſit compręhendere. Quod gratis concedimus: habet enim homo intellectum ratiocinatiuum, qui oritur in umbra intelligentię apud Iſaac: & ideo proportionatus naturaliter ad intuendum intelligibile non purū & clarū, ſed obumbratum materię: quale eſt quidditas a ſenſibilibus abſtrahibilis. Hęc de quarto.

1 opin. S. Th. 1. p. q. 88. & 3. cōt. Gē. ca. 45. & 2. Meta. cir. T. c. 5. Quò ad quintum ponenda eſt opi. S Tho. quam ex prima parte, q. 88. & tertio contra Gent. ca. 45. & 2. Meta. aſſumo. Tenet ipſe hanc concluſionem. Aīa humana corpori coniuncta non poteſt q̄dditatiuè cognoſcere ſubſtantias immateriales: ꝙ ad præſens dupliciter probatur. Primò ſic, Intellect⁹ exiſtens in potentia non, niſi ad recipienda intellecta, abſtracta ab intellectu agente, non pōt intelligere quidditatiuè ſubſtantias immateriales: intellectus humanus eſt huiuſmodi: ergo. Maior ex terminis patet: oppoſitum. n. prędicati infert oppoſitum ſubiecti: quod n poteſt intelligere ſubſtātias ſeparatas quidditatiuè, non eſt tantum in potentia ad recipienda abſtracta ab intellectu agente, qm̄ ſubſtantię ſeparatę non ſunt abſtractę a materia per operationem intellectus agentis. Minor ex Ariſt. colligitur 3. de Anima, tex. com 17. vbi dicitur. ꝙ intellectus agens poteſt omnia facere, quę intellectus poſſibilis poteſt facere.

Secundò probatur ſic, Nullus effectus ſenſibilis pōt ducere quidditatiuā cognitionem ſubſtantiarum ſeparatarum: ergo intellectus humanus coniunctus corpori non pōt quidditatiuè illas cognoſcere. conſequentia tenet: quia nihil eſt in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu. Antecedens verò ꝓbatur ex eo, ꝙ effectus dupliciter pōt in cognitionē quidditatiuam ſuę cauſę ducere. Vel ꝑ modum ſimilitudinis: ſicut i effectu uniuoco cognito, eius cauſam quidditatiuè cognoſcimus, ꝓpterea, ꝙ ſunt eiuſdem naturę: & hoc modo clarum eſt nullum ſenſibile poſſe perducere ad ſubſtantiarū immaterialium naturas, eo ꝙ differunt non ſolū ſpecie, ſed gñe. Alio mō effectus ducit in quidditatiuam cognitionē ſuę cāę non per modum ſimilitudinis, ſed ꝓ hoc, ꝙ demonſtrat totam uirtutem ſuę cauſę. Sicut intelligere oſtendit totam uirtutem aīę intellectiuę: & iō ex tali operatione in eius q̄dditatiuam cognitionē ꝓcedimus. Nec hoc mō ſenſibilia ualent ad cognitionē quidditatiuā intelligentiarum nos ꝑducere. Nullus n. effectus particularis adęquat totam uirtutē cāę uirtualis, q̄libet aūt ſenſibile eſt effectus particularis, vt materiales conditiones earum cuiuſq; oſtendunt: igit per nullum ſenſibile in q̄dditatiuam cognitionē ſubſtantiarum immaterialium, quę cauſę uł ſimæ ſunt, peruenire poſſumus, &c. Hęc de quinto.

Quò ad ſextum, contra hanc determinationem arguit ſupradictus Ioan. de Gan in tertio de Anima, multipliciter. Io. de Gan. q. 37.

Et primò contra illam particulā in concluſione poſitam coniuncta corpori. Nulla forma impedit ſua nobiliſſima operatione ꝑ unionem eius ad propriam materiam: ſed intelligere ſubſtantiarū ſeparatarum quidditates eſt nobiliſſima operatio aīę humanę, vt patet primo, & decimo Ethic. Corpus aūt humanum eſt eius propria materia. ergo aīa humana ꝑ unionem ad corpus non impedit à ſpeculatione ſubſtantiarum immaterialium.

Prętereà ad idē, Aīa humana, aut nata eſt intelligere ſubſtantias ſeparatas per ſuam ſubſtantiā, aut ꝑ ſpēm influxā, aut ꝑ ſpēm cauſatā ex phātaſmate. Si per ſuam ſubām, cum ſubſtantia eius per vnionē ad corpus non impediatur, poterit eas intelligere: ſi ꝑ ſpēm à phantaſmate ſumptam, vnio ad corpus iuuabit. ſi per ſpēm influxam, q̄rit quo vnio ad corpus impedit, aut non ꝑmittit, talē influxum fieri. hoc. n. non vł rationabile aliquo mō eſſe, quia generatio vnius ſpeciei non impeditur à corpore, niſi corpus hēat contrariam diſpoſitionē diſpoſitioni, requiſitę ad eius generationem. V. g. ꝗa color exigit diaphaneitatem in aere, ad hoc ut recipiatur in eo, nullum corpus impediet generationem ſpēi coloris, niſi hēat opacitatem ꝗ contraria eſt diaphaneitati, modò corpus humanū nullā hēat diſpoſitionem contrariā diſpoſitioni, quam exigit receptio ſpeciei intelligibilis influendę, ut patet ergo. Et cōfirmatur ratio ſic, Bonum ſimpliciter alicuius naturę non impeditur ꝑ bonū ſimpliciter eiuſdem naturę. Quod n. impedit bonum ſimpliciter alicuius naturę, eſt illi malum ſimpliciter: ſed intelligere ſubārum immaterialium q̄dditates eſt bonum ſimpliciter aīę humanę. ergo nō impeditur per unionem ad corpus, cum hoc ſit ei ēt bonum ſimpliciter. Tertiò arguit contra cōcluſionem ipſam ex dictis S. Th. ſic, Iſti dñt, ꝙ cognoſcimus eſſe intelligentiarum non quidditates, aut eſſe eſt idem quod quidditas, aut diuerſum. Si diuerſum, ergo utrunq; ſub noſtra cadit cognitione. quicunque. n. cognoſcit diuerſitatem aliquorum, cognoſcit extrema illius diuerſitatis, ut dicitur 2. de Anima, tex. com. 146. Si idem, ergo cognito uno, cognoſcitur & reliquum.

Si dicatur, ꝙ cognoſcimus illas q̄dditates, ſed nō perfectè, contra. Primò quia hoc repugnat duobus dictis Thomiſtarum quorū primū eſt ꝙ nos nō intelligimus quidditates ſubſtantiarum ſeparatarū. Scdm eſt, ꝙ cognoſcimus eſſe illarum, non q̄dditates. Ex primo arguit ſic, Hō non intelligit quidditates ſeparatas. ergo nullo modo intelligit eas. Tenet conſequentia ꝑ locū a toto in mō ad ſuā partē negatiuè. Ex ſcdo dicto arguit ſic, Ea cognitio

negatur

negatur de quidditate, quę affirmatur de eſſe: ſed eſſe non cognoſcitur a nobis, niſi imperfectè: ergo cognitionem ẽt imperfectam negare intendũt de quidditatibus. Si n utrumque imperfectè cognoſcimus, quare magis alterum negatur cognoſci, aut alterum affirmatur? Secũdò probatur, ꝙ reſponſio in ſe ſit falſa ſic, Si imperfectè cognoſcimus quidditates illas, aut hoc eſt, quia neſcimus eas ita perfectè ſicut à ſeipſis cognoſcuntur. & hoc non: quia hoc eſt ridiculum uertere in dubiũ. aut quia neſcimus eas perfectione debita nobis ſecundum noſtram naturam. & hoc eſt uoluntarium: nulla enim ratione hoc conuinci poteſt: unio namque ad corpus hoc impedire non poteſt ut probatum eſt. Hęc de ſexto.

Quò ad ſeptimum pro reſponſione ad hæc argumenta prænotandum eſt, ꝙ ſecundum doctr. S. Tho prima par. q 88. & 89 inter cognitionem aię coniunctę, & ſeparatæ hoc intereſt, ꝙ coniuncta ſicut habet modum eſſendi, concernendo corpus, ita habet modum intelligendi conuertendo ſe ad phantaſmata: ita ꝙ ex conformitate modi operãdi ad modum eſſendi, fit ut aĩa coniuncta ſit conuerſa ad phantaſmata ſecundum intellectum poſſibilem. ut paſſiuum ad actiuum adeo ut non niſi ab illis cum intellectu agente recipere poſſit ſpẽs.

Differũt aĩa ſeparata, & coniũcta. 5. Separata aũt à corpore, ſicut habet alium modũ eſſendi abſque corporis informatione, ita habet & alium modum intelligendi, ut ẽt ex conformitate modi operandi ad modũ eſſendi fiat, ut aĩa ſeparata conuertatur ſecundũ intellectum ad ſuperiora ut actiua, ut ab eis influxum ſpecierum recipiat, utpote in modo eſſendi ſimilis illis reddita, & corpore relicto liberior quodammodo facta, amplius phantaſmatibus non alligata.

Secũdò. Ex hoc autem oritur alia dfia, ꝙ, ſ. anima coniũcta non pôt ſubſtantias immateriales cognoſcere niſi per ſpẽs à ſenſibilibus acceptas. Alligatus eſt enim eius intellectus phantaſmatibus. Separata uerò poteſt illas per ſpecies proprias cognoſcere, cum conuerſa iam ſit ad ſuperiora.

Tertiò. Naſcitur quoque ex his tertia dfia apud ſubtiliter ſpeculantes, animã eſſe partem ſpeciei & uniri corpori ꝑꝑ melius, quia, ſ. cognitio, quàm habet aĩa per ſpecies acquiſitas, eſt cognitio diſtincta, & quidditatiua pertingens uſque ad ultimas rerum differentias. Cognitio aũt, quam ſeparata ex ſpẽbus influxis ſortitur, confuſa eſt, & in cõmuni res notificat. Cum. n. aĩa naturaliter ſit pars hominis naturalem modum intelligẽdi ex propria natura ſibi vendicat per ſpecies acceptas à phantaſmatibus intelligere, & non per ſe ſpecies influxas: hic enim modus intelligendi naturalis eſt intelligentijs ex ſua natura; & ideo ſicut intelligentiæ perfectam rerum notitiam per ſpecies influxas habent: ſic aĩa per ſpecies acquiſitas de ſenſibilibus notitiam habere poteſt perfectam: ſpecies enim influxę facultatem naturalem intellectus eius excedunt. Eſt hic modus ſuperiori ordini connaturalis, & proprius, & animę non conuenit niſi per quandam defectiuam participationem. Cum ſit præterea talis inter ſubſtantias intellectuales ordo, ꝙ quo proximiores ſunt primæ omnia per ſolam ſuam ſubam intelligendo, praeterea eo per vniuerſaliores ſpecies, rerum notitiam perfectã naturaliter capiunt: ultima inter eas anima, ſ. intellectiua ex natura ſua, adeo dearticulatas exigit ſpecies, ut ſingularũ quidditatũ ſingulas oporteat hẽre ſimilitudines, ꝑꝑ quod corpori unitur, ut eas inde accipiat: & ideo uias eius intellectiua, cum per ſpecies ſuperiores quales ſunt influxæ intelligere tentat, opprimitur quodammodo, & cõfuſam tm̃ notitiã hẽt: ſicut diſcipulus uniuerſales conceptus præceptoris apprehendere non ualẽs, abſq; diſtincta cognitiõe remanet. Huiꝰ aũt ſignũ eſt, ꝙ inter hoĩes, q̃ ſunt ꝑſpicacis ingenij, ſtatim ꝑpoſitis principijs ad cõcluſiones ſtatim cõleciũt, & ex eiuſdem principijs multas concluſiones ſpeciales deducunt. Hebetis autem ingenij non niſi principiis applicatis à præceptore ad ſingulas cõcluſiones & in forma ſyllogiſtica, & cum exemplis materialibus diſtinctam percipiunt ueritatẽ.

Ex his iam potes intelligere, ꝙ anima nec coniuncta, nec ſeparata quidditatiuam cognitionem ſubſtãtiarum immaterialium hẽre naturaliter pôt & quòd plus eſt, habes ex his, ꝙ aĩa ſeparata per ſpecies influxas, nec bouem, nec leonem quidditatiuè cognoſcit, ſed omnia præter ſui ipſius naturam in communi nouit. Vbicunque autem alibi inuenies à S. Th. dici, ꝙ anima ſeparata quidditates ſubſtantiarum immaterialium nouit, &c. reconlito ab ipſo vocari cognitionem quidditatiuã cognitionẽ eã, quã hẽt de illis aĩa ſeparata ꝑ proprias ſpecis, quam habere non poteſt.

Ad rationem igitur primã dicendũ eſt quòd licèt intelligere ſubſtantias immateriales ſit nobiliſſima operatio aĩæ intellectiuę, intelligere tñ eas quidditatiuè eſt operatio ſibi impoſſibilis: nec Ari. in 1. aut 10. Ethi. dicit oppoſitũ. imò qđ. mota ab ipſo in 3. de Aĩa tex cõ. 36. nuſquã ſoluta reperit. Poſuit. n fœlicitatẽ humanã in contẽplatione ſubſtantiarũ ſeparatarũ nobis poſſibili, quæcunque ſit illa. Similiter dr̃ ad ſecundã, ꝙ unio aię ad corpus non impedit cognitionẽ quidditatiua ſubſtantiarum immaterialium: quandoquidem illa animę ſecundum omnem naturæ ſtatum eſt impoſſibilis. Quòd ſi hę duę rationes formentur ad concludẽdum animam poſſe hẽre talem notitiam ſubſtantiarum immaterialium qualem per earum ſpẽs ſeparata hẽt: Reſpondeatur ad primum negando, ꝙ intelligere ſubſtantias immateriales tali mõ ſit nobiliſſima ſimpliciter operatio aię: licèt ſit nobiliſſima ſecundũ quid: maiorẽ n. perfectionẽ ſimpliciter ponit in aĩa intelligere ſubſtãtias ſenſibiles diſtinctè, & quidditatiuè. & ſubſtantias immateriales per effectus ſenſibiles & communia, quàm intelligere eas in confuſo, licèt ſit ſecundũ quid nobilior illa confuſa intellectio ex hoc ꝙ eſt per earum ſpẽs & immaterialiori mõ. Vñ dico. ꝙ nõ inconuenit aĩam noſtrã impediri ab operatione nobiliſſima ſm̃ quid ꝑꝑ perfectionẽ ſibi nobiliſſimam ſimpliciter acquirendam ex unione ad propriam materiam: vñ non ſequitur vnionem eſſe præternaturalem, ſed naturaliſſimam, utpote propter ꝑfectionem ſuam ſimpliciter: & præſertim quia cognitio illa, quam hẽt, ſeparata eſt ſibi quaſi præter naturalis, ſicut & modus eſſendi, quem habet, &c.

Ad ſecundam dicatur, ꝙ impeditur aĩa ex unione ad corpus, ad receptionẽ talis influxus ex hoc ꝙ modum eſſendi in corpore ſequitur modus operandi non niſi per conuerſionẽ ad phantaſmata: naturalis. n. conuerſio animæ ad phantaſmata eſt impeditiua conuerſionis ad ſuperiora. probatio autem contra hoc nihil facit: contingit enim alio modo impedimentum dari. ut iam patet. Ad confirmationem dicitur, quòd minor eſt falſa. Intelligere enim ſubſtantias immateriales tali modo eſt bonum animę ſecundum quid, & non ſimpliciter: vnio verò ad corpus cum ſequentibus ipſam, eſt bonum eius ſimpliciter.

Ad tertium dr̃, ꝙ ſiue eſſe & eſſentia diſtinguatur, ſiue ſint idẽ, non uariatur propoſitũ: in Deo. n. ſunt idẽ, & in alijs intelligentijs diſtinguuntur, & tñ eandem de utriſque proferimus ſententiam dicentes ꝙ cognoſcimus eſſe, nõ quidditatem. Reſponſio ergo ibi data uera eſt: quia dr̃, ꝙ cognoſcimus quid uitatem imperfectè. Nec hoc repugnat dictis Thomiſtarum. Non quidem primo, quia illud debet intelligi de cognitione quidditatiua, & non de quacunque cognitione: vnde non ualet, Ergo nullo modo cognoſcimus: ſed, Ergo nullo modo cognoſcimus quidditatiuè.

Secundo aũt dicto nullatenus aduerſat. Cum n. dicimus, ꝙ cognoſcimus eſſe & non quidditatem,

aſſue-

aſſueti Peripateticis ſermonibus. intendimus, ſci mus de illis terminare, eſt qõnẽ An eſt, q́ de eſſe q́ ſit: & ꝙ neſcimus de eis terminare qõnẽ Quid eſt, quæ quidditatem ſcrutatur: & ſic ſecundum aliqđ prædicatũ quidditatiuũ terminare illã noueriṁ notitiam illam (quia non quidditatiuã uocamus) ſe quentes Ariſ. ueſtigia, qui notitiã rei per cõia, no titiã quia, in poſterioribus Analyticis appellat. Et ꝓp hoc ea notitia proportionaliter negatur de quidditate à Thomiſtis in propoſito, quæ affirma tur de eſſe: quia notitia de propria quæſtiõe quid ditatis non haberi dicitur; notitia uerò de propria quęſtione ipſius eſſe non caremus.

Ad ultimũ, quo probatur, ꝙ ratio ſit falſa in ſe, dico ꝙ ideo dr̃ intellectus noſter imperfectè ſub ſtantias immateriales cognoſcere: quia non quid ditatiuè põt eas apprehendere, & magis imperfe ctè in hac uita: quia per ſpẽs aliorũ. Et licèt primo mõ eas cognoſcere ſibiipſi tñ cõueniat, & ridicu lũ eſſet dubitare an id, qđ cõuenit ſolis intelligẽ tijs, conueniat alijs: nece ſſariũ tñ eſt dubitare, an cognoſcere eas quidditatiuè ſibi ſolis, an & alię no ſtræ conueniat. ꝙ ſecundo mõ eas cognoſcere ſit nobis in hac vita impoſſibile, non uoluntariè, ſed ratione cogente dr̃. Corpus enim unitum animę animã ad ſenſibilia conuertit: vt declaratũ eſt &c.

Hoc tamen ſciendũ, ꝙ non eodẽ modo ſumitur genus & differẽtia in illis ſubſtantijs & in ſubſtãtijs ſenſibilib. Quia in ſenſibilib. genus ſumitur ab eo, quod eſt materiale in eis; differentia uerò ab eo quod eſt formale in ipſa. Unde di cit Auic. in princ. li. ſui de Aĩa, ꝙ forma in rebus compo ſitis ex materia & forma eſt differentia ſimplex eius quod conſtituitur ex illa, non aũt ita, ꝙ ipſa forma ſit differen tia. ſed quia eſt principium differentię. & idẽ dicit in ſua Metaphyſ. & dicitur talis differentia simplex, quia ſumi tur ab eo, quod eſt pars quidditatis rei, ſ. à forma. cum aũt ſubſtantię ſpirituales ſint ſimplices quidditates: non põt in eis differentia ſumi ab eo quod eſt pars quidditatis, ſed à tota quidditate. & ideo in principio de aĩa dicit Auic. quòd differentiam ſimplicem non habent niſi ſpecies; qua rum eſſentia ſunt compoſitę ex materia & forma. Simili ter etiam in eis ex tota eſſentia ſumitur genus modo ta men differenti: una enim ſubſtantia ſeparata conuenit cũ alia in immaterialitate. Differunt autem ab inuicem in gradu perfectionis ſecundum receſſum à potentialitate & acceſſum ad actum purum. Et ideo ab eo, quod ſequitur il las, inquantum ſunt immateriales, ſumitur in eis genus ſicut intellectualitas, uel aliquid huiuſmodi: ab eo autem quod ſequitur in eis gradum perfectionis, ſumitur in eis differentia nobis tamen ignota.

Nota ꝙ in ſubſtantia cõi quatuor reperiunt

Ponitur hic ſecundum notatum, quo, unde ſu matur differentia, & unde genus in ſubſtantijs im materialibus, declarat oppoſita comparatione ad ſubſtantias ſenſibiles.

Ad cuius euidentiam ſcito, ꝙ in rebus compoſi tis ex materia & forma quatuor intelliguntur, ſ. materia, quæ eſt altera pars cõpoſiti ſpecifici, for ma reliqua pars, tota quidditas ut hẽt rõnem per fectibilis ulteriori perfectiõe formali, & ipſamet tota quidditas, ut hẽt ultimã perfectionẽ forma lem uerbi gratia, in hoĩe potes conſiderare mate riam in qua ſua forma recipitur, & formam in illã receptam. Aduertis etiam ipſum hominẽ, inquan tum eſt ſubſtantia. eſt.n. homo ſubſtantia, & ut ſubſtan tia habet rõnem perfectibilis, per corporeũ per rationale, &c. Aduertes & hominẽ, inquantum eſt rationalis naturæ; quæ eſt ultima eius perfectio formalis. Hęc aũt quatuor ita ſe habent ad genus & dfiam, ꝙ & materia, quę eſt pars, & ipſum totũ, & perfectibile fundant genus, diuerſimodè tñ. For ma uerò, quæ eſt pars & ipſum totum, ut poſterio ri perfectione formali perfectum fundant dfiam

Genꝰ ſumitur à toto cõpoſito

diuerſimodè etiam. Cum enim genus poteſtate contineat differentias, incompletèque ac in potẽ tia rei naturam explicet, totumque id quo adhuc perfici põt importet, radix aũt potentialitatis in rebus ſenſibilibus ſit materia merito à toto ſecũ dum ꝙ poſſibile eſt formaliter perfici, & à mate ria ipſa ſumi dicitur. Similiter cum dicere ſit diui dere, terminare, & actuare genus, totumque ſecũ dum poſteriorem perfectionem & actualitatem explicare, radix autẽ actualitatis & perfectionis ſit formæ, meritò à toto ſecundũ ꝙ perfectum eſt, & à forma differentia ſumitur: diuerſimodè uerò fundant genus & differentiã partes ipſæ rei, ma teria. ſ. & forma, & quidditas tota ut perfectibilia & perfecta. Sumitur.n genus à tota eſſentia, ut ha bet rõnem perfectibilis, tanquã à re formaliter ſignificata, ſeu denominata ab ipſo; à materia ue rò tãquã radice ſui formalis ſignati. Similiter dfia ſumitur à tota eſſentia ſecundum ulteriorem per fectionẽ tanquã à re formaliter ſignata, ſeu deno minata ab ipſa: a forma aũt, ut à radice ſui forma lis ſignificati. non.n. materia, quæ eſt pars hoĩs de nominatur eius genus, neque forma dfia, ſed ipſe homo ut ſubſtantia, ut aĩal generis denominationẽ ſor titur, ut corporeus, ut rõnalis differentiæ deomi nationem habet. Et ꝓpterea quia genus & differen tiam radicaliter fundat materia & forma. ideo ab Ariſ. 7 Met. t. com 35 dicitur, quòd ſicut ſe habet tota rõ ad tota rẽ: ſic pars rõnis ad partẽ rei. & 8. Met. tex. cõ. 9 inuenies genus ſumi à mã, & dfia à forma. Præterea & Com. ſcđo cæli cõ. 49. ait, ꝙ ſi corpora cæleſtia conueniunt in gñe, & differunt in ſpecie, ſunt compoſita ex materia & forma. In uenies quoq; ꝙ quia genus & dfia à tota eſſẽtia ſu muntur, ut à re ſignificata nomine primæ intẽtio nis, & denominata noĩe ſcđæ intentionis, & non à parte, illuſtres uiros dicere qñque ꝙ genus non ſumitur à materia, & dfia non ſumitur à forma: quorum cũ intuitus fueris rõnes, ſupradictis non aduerſari uidebis. Quæ cũ ita ſint, in ſubſtantijs materialibus ad ſubſtantias immateriales, aſcen dendo, genus ſumi non dicimus a mã, nec dfiam à forma, quia carent his partibus. vñ reſtat, ut à to ta eſſentia tã genus, quã dfia non ſolũ formaliter ſed & radicaliter in eis ſumatur. ꝓpterea & Auic. ut in litera dicitur, aſſignat diuerſitatem inter dfiã ſubſtãtiarum compoſitarum & ſimplicium, dicens ꝙ differentia in ſpeciebus cõpoſitis ex materia & forma eſt ſimplex. Differentia uerò rerũ nõ cõ poſitarum, non: & uocat dfiam ſimplicem eã, quæ non à toto radicaliter, ſed à parte eius exit, quæ ſimplex eſt. Sumitur ergo ex tota eſſentia in ſub ſtantijs immaterialibus genus & dfia, ſed differẽ ter: quia genus ſumitur ex tota eſſentia ſm id quo eſſentialiter una alteri aſſimilatur. conueniunt.n. intelligentiæ in aliquo prædicato quidditatiuo. Dfia uerò ſumitur à tota eſſẽtia ſecđm id, quo vna differt ſubſtantialiter ab alijs: & hic eſt certus for malis perfectionis gradus indiuiſibilis formaliter quãtò aliqua itelligẽtia ꝓximiori puriſſimo actui Deo glorioſo ſortita fuerit, tãtò ꝑfectior erit: per hoc.n. differũt inter ſe, ꝙ una altera ꝓpinquior ẽ actui puro, & plus à potentialitatis natura recedit.

expers materiã diferẽt: ſumit à toto cõpoſito, ex parte formali.

Genꝰ & dfia in ſimplicibus ſumuntur à tota quidditate.

Ad maiorem horum intelligentiã altius exor diendum eſt. Sciendum eſt namque, ꝙ alius eſt lo qui de genere & differentia ſimpliciter, & ſecun dum ea quę ſibi accidunt, & per ſe conueniunt: & aliud eſt loqui de eis, ſecundum quòd ad tales na turas applicantur. Si.n. loquimur de eis ſecundum ſe, ſic ad utriuſque, generis ſcilicet & dfię rationẽ exigitur, & ſufficit ꝙ differentia quidem explicet certum & limitatum gradum entis non extraneæ naturæ à natura generis, cuius eſt diuiſiua forma liter; genus uerò explicet certam naturam deter minabilem formaliter. Et primum quidem horũ quæ de differentia dicimus, ſequitur ex eo ꝙ dfia adueniẽs generi conſtituit ſpeciẽ, & ponit ipſam in determinato gradu entis, illo, ſ. quem explicat: vnde 8. Met. com. 10. ſpẽs numeri aſſimilantur: eo ꝙ ſicut numeros ſubtracta aut addita unitas ua riat, ſic dfia addita uel ſubtracta entibus ipſa di

uer-

ſerſificat. Secundum aūt ſequitur ex eo ꝙ differētia diuerſificare genus debet; ita ut non ſolū ipſa ſpecies ſit altera ab altera ſpecie, ſed natura generis in hac ſpecie ſit diuerſa à natura generis in alia ſpē: ut 10. Met. tex. com. 24, habetur. Vñ in 1. de aīalibus ait Ariſt. ꝙ ſi debeat diuidi figura, dr̄ię eius non erũt habere angulos ęquales duobus rectis, & habere angulos æquales multis rectis: quia hęc accidentis ſunt figuræ. Genus autem certam naturam ſignificare oportet, ut tranſcendentia excludantur. Determinabilem uerò formaliter ut ſpecialiſſima ſegregentur.

Nota hic ꝓfundiſſima dicta & pulcherrima.

Si aūt loquamur de genere, & differentia, ut applicatur ad ſubſtantias materiales: ſic genus non ſolū explicat rē, & determinabilē formaliter, ſed etiā radicabiliter ſumitur à materia: & differentia ſimiliter non ſolū ſignificat determinationem & actuationem generis, ſed ſumitur radicaliter à forma: ſed hęc accidunt generi & differentię ex eo ꝙ eſſentia, cuius ſunt, eſt compoſita & realiter integra ex duobus principijs, mā, ſ. determinabili & forma determinante. Per ſe n. conuenit aīali, ꝙ ſignificet naturā ſenſitiuā determinabilē formaliter per rōnale. Sed quia natura ſenſitiua hēt, ꝙ ſit determinabilis per rationale ex hoc, ꝙ hēt materiā, ideō accidit huic generi, q̄ eſt aīal, inquātū eſt genus ꝙ ſumatur à materiā: vñ ſi natura ſenſitiua eſſet determinabilis per rōnale, & non rōne materiæ, non minus animal eſſet genus. Similiter rōnale per ſe hēt ꝙ ſignificet rōcinatiuam perfectionem eſſentialiter determinatiuam naę ſenſitiuę. Sed quia gradus intellectiuus hēt ꝙ determinet ſenſitiuā, ex eo ꝙ aīa intellectiua eſt forma corporis: ideō accidit huic differentię, ſ. rōnali, inquantū eſt differentia, ꝙ ſumatur à forma. Non minus. n. rōnale eſſet differētia ſi perfectior rōcinatiua determinaret ſenſitiua abſque eo ꝙ informaret aīa corpus. Propter hoc cōiter ꝙ dicitur ſumitur genus ab eo, quod eſt materiale potius q̄ a materia; & dr̄ia ſumitur ab eo q̄d eſt formale, potius quàm à forma. Illud conuenit eis per ſe; hoc aūt ꝑ accidens. Cū aūt ſubarum immaterialium ſimplex eſſentia ſit determinata, & diffinita ad certum perfectionis gradum cum infinitę entitatis non ſit: conſequens eſt ut in ea ſit unde genus & dr̄ia ſumi queant: ex hoc enim, quòd nā limitata eſt, ex ipſa determinatione ſumitur dr̄ia. Ex natura aūt cōi, quę determinati intelligitur, ſumetur genus. Ex eo uerò ꝙ ſimplex, ex ſeipſa terminatur, ita ꝙ non habet duas partes reales, quarum altera terminetur, & altera terminet: ſicut ſubſtantiæ ſenſibiles habent materiam & formam.

Et ſic in acceptione generis & differentiæ in ſubſtantijs materialibus, ſaluatur id quod eſt per ſe. ſ. quòd genus ſignificet certā naturam formaliter determinabilem. Et differentia explicat determinatam perfectionem ſubſtantialem formaliter cōſtitutiuam illius in certo gradu entis, licèt non ſaluetur id quod eſt per accidens, ſcilicet quòd genus ſumatur à materia, differentia uerò à forma.

Ad profundiorem huius rei perſcrutationē notandæ ſunt tres propoſitiones. Prima eſt ꝙ omne indiuiduum diſtinctum realiter à ſuo eſſe, habet plura prædicata quidditatiua, quorū ſucceſſu magis ac magis appropinquat ad ſuum eſſe. Secunda propoſitio eſt iſta, inter prædicata quidditatiua ſupradicta talis eſt ordo, ꝙ tantò unūquodq; eſt actualius quātò appropinquat ad eſſe: & tātò eſt potentialius, quātò remotius eſt ab eſſe. Declarantur primò exēplariter, deinde rōe, propoſitiones iſtę. Socrates diſtinctus realiter à ſuo eſſe eſſentię hēt plura predicata quidditatiua, ſ. ſubſtantiā, corpus uiuū, aīal hō. & certū eſt, quod Socrates inquātum ſubſtantia, ualde elongatur à ſua exiſtentia: exigitur enim ad hoc, quòd Socrates ſit, non ſolum quòd ſit ſubſtantia, ſed etiam quòd ſit corpus. Cum autem acceperis Socratem inquantum corpus, uicinior apparebit ad exiſtentiam habendam, licèt adhuc ſatis elōgetur ab illa: exigitur. n. ad hoc, ꝙ Socrates ſit, non ſolum ꝙ ſit ſubſtantia corporea, ſed etiam ꝙ ſit uiuens. Et cum conſideraueris Socratem ut uiuum, uidebis magis appropinquare ad eſſe, tñ adhuc remotum: exigitur. n. ad hoc, ꝙ Socrates ſit, non ſolum ꝙ ſit ſubſtantia animata, ſed etiam quòd ſit animal. Et cum inſpexeris ipſum inquantum animal, proximiorem ad eſſendum inuenies, adhuc tamen remotum ex eo, ꝙ exigitur ad Socrates ſit non ſolum ꝙ ſit ſubſtātia animata ſenſibilis, ſed etiam rationalis (nihil enim poteſt in rerum natura ſub aliquo genere contineri, quod non ſub aliqua ſpecie contineatur,) cum autem conſideratus fuerit ut ſubſtantia animata ſenſibilis rationalis, tunc iam eſſe actualis exiſtentiæ ſuſcipere poteſt: nihil enim aliud formale intrinſecum exigitur ad hoc ꝙ ſit, licèt requirantur cauſæ extrinſecæ & proprietas indiuidualis: ut conditio exiſtentis. Patent autem adducta prędicata ita ſe habere, quod ſemper id quod propinquius ſe hēt ad exiſtentiam, comparātum ad remotius, ſe habet, ut actuale ad potentiale: ſicut homo ad animal, aīal ad uiuū, uiuū ad corpus, corpus ad ſubſtantiam. Et ex conſequentī id, quod proximius eſt ipſi eſſe, eſt actualius: illud uerò quod remotius eſt ab eſſe, eſt potentialius. & ſic patet utraque propoſitio exemplariter.

Probāt rōe iſtę ſcdę ꝓpoſitiones.

Ratione autem probo: cum enim eſſe ſit actualiſſimū oīum, quæ ſunt in re tantæ actualitatis ut non niſi completæ eſſentiæ actus proprius ſit ad hoc ꝙ eſſentiæ eius receptiuū fiat: oportet intrinſecē completam & determinatā eſſe: ſicut ad hoc ꝙ aer recipiat lumen oportet prius, ꝙ perficiatur à diaphaneitate: terminatur autē, perficitur, & cōpletur ſubſtantia his prædicatis quidditatiuis: & ideò quantò prædicatum quidditatiuū erit magis eſſentiæ determinatiuū, magis appropriabit ipſā ad hoc, ꝙ ſit receptiuū propriū ipſius eſſe. Et per oppoſitū quantò prædicatū quidditatiuū eſt minus determinatiuū eſſentiæ, tantò minus eam appropriat ad hoc, ꝙ capax ſit ipſius exiſtentiæ: & quia unumquodque quātò eſt propinquius actualiſſimo, tantò eſt actualius, & quanto remotius ab illo, tantò eſt potentialius. Idcirco inter prędicata quidditatiua talis eſt ordo, quòd propinquius ipſi eſſe eſt actualius: remotius uerò, potentialius.

Regula gnālis à quo ſumit genus & dr̄ia.

His duabus propoſitionibus poſtquàm tertiam addideris, ſ. ꝙ genus ſumitur ab eo, quod eſt ut potentiale differentia uerò ab eo, q̄d eſt ut actuale: conficietur regula generaliſſimā, ꝙ genus & differentia in omnibus ſumuntur à tota eſſentia rei ſecundum elongationem & propinquitatem ad ipſum eſſe exiſtentiæ. Dr̄ia. n. ultima cum ſit conſtitutiua ſpeciei, & proprium illi inter entia gradum donet, ultimum complementum ipſius eſſentię eſt ad hoc quòd ſit. Vltra eam enim (ut iam dictu eſt) indiuiduum nullum aliud complementum intrinſecum expectat, ut ſic. Genus quoq; generaliſſimū cum eſſentiam maximè determinabiliter explicet, ab eo ſumitur, quo eſſentia ipſa ab exiſtentia magis eſt elongata: utpote determinabilis & ꝑfectibilis omnib. differentiis ad hoc ut eſſe ſuſcipere poſſit. Genera uerò & differentiæ intermediæ ab intermedijs ſumuntur, (& ꝓp hoc dicitur ꝙ diffinitio explicat diffinitum à prima potentia uſq; ad ultimū actū) includit ſiquidē primū genus, q̄d ſumit ab eo quo primo eſſentia ipſa ꝑt hēre eſſe: & oēs dr̄ias, qb. paulatim eſſentia determinat & actuat uſq; ad ultimā dr̄iam, q̄ eſt actus ultimò determinans & ꝑficiens ipſam, ut eſſe hēat: ꝓpterea & Porphyrius ait, ꝙ ſi ſm interius ꝑſcrutātes dr̄ia eſt, quæ cōcludit ad eſſe.

Cap. de dr̄ia.

Nec propter hoc q̄d diximꝰ intendimus, ꝙ genus & dr̄ia ſumatur ab eſſe actualis exiſtētiæ: ſcimus. n. diffinitiones abſtrahere ab eſſe: ſed intendimus, ꝙ genus & differentia ſumūtur (ut uerbis. S. Thomę utamur) ab ordine ab eſſe

actua-

actualis exiſtentiæ. Ab ordine aũt dicimus nõ relatione ordinis, ſed fundamento eius ab eo. ſ. quo eſſentia appropinquat ut receptiuũ ad ipſum eſſe, & ab eo quo eſſentia elongatur ab ipſo. Et ſiũ hæc habea unde in intelligentijs, ſubſtantijs materialibus, & accidentalibus ſumãtur genus & differẽtia, ut facile eſt cuilibet exercitato deducere in ſingulis. Et ꝓpter hoc ſolus Deus caret genere & differentia: quidditas. n. ſua cum ſit ſua exiſtentia actualis, nõ põt concipi ut elongata ab exiſtẽcia, uel propinqua illi. Vnde ſufficientiſſimã cãm S. Th. in principio huius capituli aſsignauit, quare Deus non ſit in genere, & intelligentiæ ſint in prædicamento: quia ille eſt ſuum eſſe, iſtarum autem eſſentia diſtinguitur ab eſſe proprio.

Nec oportet has differentias eſſe accidẽtales; quia ſunt ſecundum maiorem & minorem perfectionem quæ nõ diuerſificat ſpeciem. Gradus enim perfectionis in recipiendo eandem formam non diuerſificat ſpeciem, ſicut albius, & minus album in participando eiuſdem ſpeciei albedinem: ſed diuerſi gradibus perfectionis, in ipſis formis uel naturis participatis, diuerſificat ſpeciẽ, ſicut natura procedit per gradus de plantis ad animalia per quædam, quæ ſunt media inter animalia & plantas ſecundum Philoſophum in lib. de Animalibus.

Hic excluditur prima obiectio: dictũ eſt. n. ꝙ differentiæ in intelligentijs ſumuntur à diuerſis ꝑfectionis gradibus, in quib. una altera propinquior eſt actui primo. Cõtra hoc inſtatur ſic. Quæcunq; differunt ſm̃ actu ꝑfectum, & minus ꝑfectũ, differunt ſolũ accidentalib. differentijs; intelligentiæ differũt oẽs ſm̃ magis & minus ꝑfectũ. ergo differũt ſolũ accidẽtalib. differẽtijs. Proceſſus bonus: cõcluſio uerò eſt falſa: ergo altera ꝑmiſſarũ. nõ maior, ut probabitur: ergo minor, quæ eſt poſitio ſupradicta. Probatio Maioris ẽ: quia magis & minus nõ uariat ſpeciẽ: albedo eñ ꝑfecta & minus perfecta unius ſpeciei ſunt: quæcunq; autem ſunt eiuſdem ſpeciei, accidẽtalib. ſolum dñijs diſtinguũtur, cum in omnibus eſſentialib. cõueniant. Hanc obiectionem excludit hac pulchra diſtinctione. Perfectius & minus ꝑfectum poſſunt attendi uel penes modũ habendi aliquã formã unã ſimpliciter, uel penes ipſas formas habitas magis & minus: primo mõ nõ uariant ſpeciem, ſed ſcd̃o mõ: quæcunque. n. ita ſe habent, ꝙ ſm̃ diuerſos gradus perfectionis atomã ſuſcipiunt formã, ſolo numero ut ſic diſtinguuntur, ut patet de albo. ut 4. de albo. ut 6. Ea uerò quæ diuerſos gradus ꝑfectionis non eiuſdẽ formæ, ſed plurium formarũ ſuſcipiunt, eſſentialiter ſeu ſpecificè diſtingui neceſſe eſt, ut patet de hoie & boue. Vñ patet reſponſio ad obiectiones ꝙ primo mõ Minor eſt falſa; ſecũdo modo Maior. Cuius probatio ideò uidetur ſine additione uulgata, quia comparatio denotata per ly Magis & minus, non fit propriè, niſi in atoma ſpecie. ut dicitur ſeptimo Phy. in com. 27.

Nec iterum eſt neceſſarium, ut diuiſio intellectualium ſubſtantiarum ſit ſemper per differentias ueras, quia hoc eſt impoſſibile in omnibus rebus accidere, ut Philoſophus dicit in ſecundo de Animalibus

Hic excluditur ſecunda obiectio. Obijcitur. n. contra idem dictum ſic, Vbicunque ſunt uerũ genus & ueræ ſpecies, ibi debet eſſe artificialis diuiſio illius generis per duas ueras differẽtias: ſed in intelligẽtijs inuenitur verũ genus & ueræ ſpẽs: ergo ibi debet eſſe diuiſio ꝑ duas differentias ueras. Concluſio eſt contra diuiſionẽ ſupra aſſignatã, qua dictum eſt, Genus intelligẽtiarũ deſcendit ad ſuas ſpecies per magis perfectum & minus ꝑfectum, quæ non ſunt ueræ dñiæ. Maior uerò probatur ex eo, ꝙ ubi uerum genus cum ueris ſpeciebus inuenitur, oportet eſſe diuiſiuas ipſius generis & ſpecierum cõſtitutiuas differentias: ex eo autem ꝙ diuiſio eſt ſm̃ artẽ dẽt eſſe bimembris, ut Boetius teſtatur. hanc obiectionem excludit S. Thomas dicens, Maiore eſſe uniuerſaliter impoſſibilẽ ſm̃ Ariſt. ſententiam in 2. lib. de Animalibus.

Ad cuius euidentiam notandum, ꝙ cum ueræ differentiæ appellentur differentiæ poſitiuæ nõ cathegoricæ contrariæ inter ſe conuertibiles cũ his quorũ ſunt differentiæ: ut ibi dicit Ariſt. c. 3. Genus illud, qđ plures duabus ſpeciebus cõtinet: immediatè nõ põt diuidi duabus ueris differentijs, ſed ſi ueris dñijs diuidendũ erit: potestatem eius euacuãtibus, oportet ꝙ diuidatur pluribus duab. & ſic diuiſio nõ erit bimẽbris. ſi. n. diuiſione bimẽbri partiendum erit, oportet alteram differentiã eſſe unã ueram: erit. n. cum priuatione accepta alterius. Sicut ſi aĩal immediatè contineat hoiem, Bouẽ & Leonem, oportet tribus ueris differẽtijs diuidi, uel altera uera, puta rõnali: altera nõ uera ſed priuatiua cõi reliquis duabus, puta irrationali. Quia igitur inueniuntur aliquæ res in mundo plures duab. cõtẽtæ immediatè ſub aliquo cõi formaliter diuiſibili: ideo dr̃, ꝙ impoſſibile eſt uniuerſaliter: ꝙ omnis diuiſio fiat per duas differẽtias ueras: & hoc in propoſito noſtro accidit. Cum. n. intelligentiæ careant genere ſubalterno, ut S. Th. in tractatu de natura generis ca. 5. teſtatur, eo ꝙ perfectio earũ ex plurib. coniunctionibus differẽtiarũ non conſurgit, ſicut ꝑfectio ſpecierum in iſtis inferioribus, quibus non ſufficit genus cõe & differentia, oẽs immediatè ſub uno genere continebuntur: & ſic genus earum, ſi ueris differentijs ad illas deſcendere debet, oportet multimembrem fieri diuiſionem nobis ignotam; qđ ſi bipartita diuiſione contrahendum erit, alteram ſimpliciter neceſſe eſt eſſe nõ uerã, quia priuatiuam: alteram propter debilitatem intellectus noſtri ad nullã propriam earum differentiam deſcendere potentis, neceſſe quoque eſt eſſe non uerã. Tales aũt fuerunt differentiæ in litera aſſignatæ: ſcilicet, magis perfectum & minus perfectum.

Ex his iam patet reſpõſio ad obiectionem, declarata ĩpoſſibilitate Maioris uniuerſaliter. Boetij uerò dictum non obſtat: quamuis enim dicat diuiſionem omnem ad bimembrem reduci, non tamen dicit, quòd omnis bimembris fiat per differentias ueras inferiorum per illam diuiſionem accipiendorum.

Tertio modo inuenitur in ſubſtantijs compoſitis ex materia & forma in quibus & eſſe eſt receptum & finitum, propter quod & ab alio eſſe habent. & iterum natura uel quidditas earum recepta eſt in materia ſignata. & ideo ſunt finitæ & ſuperius & inferius: & in eis iam propter diuiſionem materiæ ſignatæ poſſibilis eſt multiplicatio indiuiduorum in una ſpecie: & in his ſubſtantijs, qualiter ſe habeat eſſentia ad intentiones logicas ſupra dictum eſt.

In hac quarta & ultima parte huius capituli quatuor colligit de eſſentijs ſubſtantiarũ compoſitarum. Primum eſt, ꝙ eſſe earũ eſt limitatum: quia habet illud ab alio, utpotè diſtinctũ realiter à ſe: & per hoc primò diſtinguitur a primo ente, cuius eſſe eſt infinitum, & idem realiter ſuę quidditati.

Secundum eſt ꝙ eſſentia earum eſt recepta in materia ſignata: ſunt enim in hoc uel in illo, ad hic & nunc determinatæ: ſicut formale ſuum materiale.

Tertium, qđ ex iſtis duobus corollariè ſequitur, eſt ꝙ ſunt finitæ ſuperius & inferius. Superius quidẽ, quia hñt eſſe limitatũ & eſſentia earũ ꝑ ipſũ eſſe, qđ ut ſuperius reſpicit, terminat. Inferius uerò, quia recipiuntur earum formæ in materia, & ipſæ ad hoc & illud terminantur, quæ reſpiciunt ut inferius: per hoc ꝙ in his & illis conditionib. materialibus recipiuntur tanq̃ in parte materiali.

Quartum eſt, ꝙ eſſentia earum eſt multiplicabilis numerabiliter in eadem ſpecie propter materiæ ſignatæ diuiſionem. Et per hæc tria differunt ab intelligentijs in ſecundo ordine poſitis, quę immunes à materia infinitæq́. inferius parẽ ſibi non compatiuntur. Et ſic terminatur tractatus ſecundus huius libri.

CAPVT VII.

Quod accidentia habeant eſſentiam incompletam eſſentialiter. Varia item accidentium diſtinguit, & quomodo in ipſis ſumatur genus, & differentia exponit.

1. s.in Acci ntia it eſſe cõple m.

NVnc autem reſtat videre, qualiter eſſentia ſit in accidentibus: quomodo autem ſit in omnibus ſubſtantiis dictum eſt. Et quia, vt dictum eſt eſſentia per diffinitionem ſignificatur, oportet, quod eo modo habeant eſſentiam, quo habẽt diffinitionem. Diffinitionem autem habent incompletam, quia non poſſunt diffiniri, niſi ponatur ſubiectum in eorum diffinitione: & hoc ideo eſt quia non habent in ſe eſſe abſolutum per ſe a ſubiecto ſed ſicut ex forma & materia relinquitur eſſe ſubſtantiale quando componuntur: ita ex accidente & ſubiecto relinquitur eſſe accidentale, quãdo accidens ſubiecto aduenit. Et ideo etiam nec forma ſubſtantialis completam eſſentiam habet, nec materia: quia in diffinitione formæ ſubſtantialis oportet, quod ponatur illud cuius eſt forma. & ita diffinitio eius eſt per additionem alicuius quod extra eius genus eſt ſicut & diffinitio formæ accidentalis vt etiam in diffinitione animæ ponitur corpus a naturali qui conſiderat animam ſolum inquantum eſt forma Phyſici corporis. Sed tamen inter formas ſubſtantiales, & accidentales tantum intereſt quia ſicut forma ſubſtantialis non habet per ſe eſſe abſolutum ſine eo cui aduenit ita nec illud, cui aduenit ſ. materia & ideo ex earum coniunctione vtriuſque relinquitur illud eſſe in quo res per ſe ſubſiſtit & ex eis efficitur vnum per ſe propter quod ex coniunctione eorum relinquitur eſſentia quędam. Vnde forma quamuis in ſe conſiderata non habeat rationem completam eſſentiæ tamen eſt pars eſſentiæ completæ. Sed illud cui aduenit accidens eſt ens in ſe completum conſiſtens in ſuo eſſe. quod quidem eſſe naturaliter præcedit accidens quod ſuperuenit. & ideo accidens ſuperueniens ex coniunctione ſui cum eo, cui ſuperuenit, non cauſat illud eſſe in quo res ſubſiſtit per quod res ſubſiſtens intelligi poteſt eſſe ſicut primum poteſt intelligi ſine ſecundo vel prædicatum ſine ſubiecto. Vnde ex accidente, & ſubiecto non fit vnum per ſe. ſed vnum per accidens. & ideo ex eorum coniunctione non reſultat eſſentia quædam ſicut ex coniunctione formæ cum materia propter quod accidens neque rationem completæ eſſentiæ habet, neque pars completæ eſſentiæ eſt ſed ſicut eſt ens ſecundum quid, ita & eſſentiam ſecundum quid habet.

ſia in r for- ſubſta , & ac- dentalẽ

In hoc tractatu tertio unico capitulo contexto, determinatur de accidentibus, ut nihil ſub latitudine entis intactum remaneat. diuiditur autem in tres partes, in quarum prima q̃d ſignificet eſſentia in accidentibus declarat'. in ſecunda uerò diuerſitas accidentiũ a ſubſtantia, & inter ſe: in tertia autem, quõ ſe habeant ad intentiones logicas. Declarat ergo primũ tali concluſione, Accidentia hñt eſſentiã incompletã. Probat ſic, Quęcunq; hñt diffinitionem incompletam, hñt eſſentiam incompletam: accidentia hñt diffinitionem incompletã. ergo. Maior patet ex eo, ꝙ eſſentia eſt, id quod ꝑ diffinitionem ſignificatur, ut dictum fuit in principio libri. Minoris probatio eſt, quia quæcunq; diffiniuntur neceſſariò per aliquod, quod eſt extra eorum eſſentiam, habent diffinitionem incõpletam. diffinitio.n. talium non completur per intrinſeca, ſed eget intrinſeco additamento: ſed accidentia diffiniuntur neceſſariò ꝑ aliqđ, q̃ eſt extra eorũ eſſentiam: oportet ſiquidẽ in eorum diffinitione poni ſubiectũ, vt dr̃ 7. Meta. text. com. 15. ergo accidentia hñt diffinitionem incompletam.

onue- entia rmæ tialis, acci- talis.

Ad euidenter manifeſtandam Minorẽ S. Th. in litera comparat accidentia formis ſubalibus penes conuenientiam, & dr̃iam. inde enim clarè patebit, quõ accidentia hñt eſſentiam incompletam.

Conuenire ait accidentia cũ formis ſubalib. in trib. Primò in hoc, ꝙ neutrũ eorum hẽt eſſe abſolutum a ſubiecto independens a receptiuo: ſed ſicut ex forma ſubali coniuncta materiæ fluit eſſe cõe vtriq;: ita ex coniunctione accidentis, cũ ſubiecto relinquitur eſſe commune utriq;: ex coniunctione enim albedinis cum niue fit eſſe, quo & albedo eſt, & nix eſt alba.

Secundò conueniunt in hoc, ꝙ neutrum eorum habet eſſentiam completam, quia eſſentia vtriuſque eſſentialiter ad aliud refertur, vt receptiuũ: forma ſiquidem ſubſtantialis eſſentialiter eſt entitas perfectiua materiæ: & accidens eſſentialiter eſt entitas ſubiecti qualificatiua.

Tertiũ autem, in quo conueniunt eſt, ꝙ neutrũ eorũ hẽt diffinitionem completam proprijs terminis, ſed per additamẽtũ. ſicut.n. in diffinitione accidentis oportet poni ſuum ſubiectum, quod eſt extra eius genus: ita in diffinitione formę ſubſtãtialis oportet poni ſuum receptiuum, materia. ſ. q̃ eſt extra eius genus proprium. nam genus formæ eſt actus, (vt patet 2. de Anima) materiam autẽ cũ ens diuidatur in actum & potentiã, ſub potentia contineri clarum eſt: & conſequenter eſſe extra actũ, quod eſt genus formæ, huius ſignum eſt, ꝙ fecit Ariſt. diffiniendo animam, cũ poſuit in eius diffinitione, corpus phyſicum organicũ, quod propria materia eſt aiæ in eo, ꝙ eſt corpus phyſicũ perfectũ. Addidit autẽ hoc, ne mireris, quare in diffinitione aiæ non ponitur materia, cum ſit forma ſubſtantialis, ſed corpus phyſicum. non.n. ideo eſt, q̃a phyſicus non conſiderat animam, vt formam ſubſtãtialem, ſed ut aiam, quæ ut ſic, corpus phyſicũ pexigit tanquã propriam materiam. Hinc fit, ꝙ conſiderare aiam intellectiuam, ut ſic, ſcđm ſuam cõpletam quidditatem non eſt opus phyſici: ut ẽ tradit Ariſt. in lib. 1. de partibus animalium, c. 1.

T.c.6.

Differunt aũt in quinq; Primò, quia receptiuũ formæ ſubſtantialis non hẽt eſſe per ſe ſine eſſe formæ. eſt.n. in hoc conforme ſuæ formæ: ſicut.n. forma ſubſtantialis non habet eſſe præter ſuũ receptiuum: ita nec ſuum receptiuum hẽt eſſe præter ſuã formam: receptiuum verò accidentis hẽt eſſe per ſe præter eſſe ſui accidentis. Huius dr̃iæ ratio eſt quia receptiuum formæ ſubſtãtialis eſt ens in pura potentia; receptiuum uerò formæ accidentalis habet eſſe in actum.

Secundò verò differunt, q̃a ex cõiunctione formæ ſubſtantialis ad ſuũ receptiuum emanat eſſe illud, quod res ipſa ſubſiſtit, ſeu ſimpliciter eſt. Ex coniunctione uerò formæ accidentalis ad ſubiectũ fluit eſſe: quo res ſcđm quid eſt. Et hęc dr̃ia oritur ex prima ex quo.n. receptiuum formæ ſubſtantialis caret eſſe per ſe, illud eſſe, quod ex forma fluit, primo eſt, & per oppoſitum, ex quo ſubiectum accidentis proprio eſſe gaudet, per adoptionem accidentis tale eſſe acquirit, & non eſſe ſimpliciter. hoc.n. præhabet: & ſic ſcđm hoc primum eſſe põt intelligi eſſe ſine ſecundo poteſt enim ſubſtantia ab accidente ſeparari, vt dr̃ 7. Metaph. tex. comm. 4.

Tertiò differunt; quia ex compoſitione formæ ſubalis cum ſuo ſubiecto fit unum per ſe: ex cõpoſitione aũt accidentis cũ ſubiecto non fit unũ, niſi per accidens. Oritur aũt hæc dr̃ia ex ſecũda: ex quo enim ex forma ſubſtantiali eſſe ſimpliciter fit quo res per ſe eſt, oportet, ꝙ unum ſimpliciter fiat quo res ſit per ſe una. ens.n. ſequitur unum. Ex eo uerò, ꝙ ſubiectum, & accidens duo eſſe habet, unum per ſe facere non poſſunt eadem ratione, quia. ſ. vnum ſequitur ens. non enim poteſt eſſe, quòd vnum per ſe ſequatur ens per accidens.

Quartò differunt: quia ex coniunctione formæ ſubſtantialis cum materia reſultat eſſentia q̃dam tertia, ſ. entitas. Ex coniunctione uerò accidentis cũ ſubiecto non fit aliqua eſſentia tertia. Oritur aũt hęc dr̃ia ex tertia: cum.n. eſſentia ſit id q̃ ꝑ diffinitionẽ ſignificat, ut res diffinita. diffinitũ autem oportet eſſe vnũ per ſe, ſcđm Ariſt. 7. Met. tex. com. 16. ex eo, ꝙ ex accidente, & ſubiecto non fit unũ per ſe, habetur, ꝙ nec eſſentia aliqua reſultat: & ꝑ oppoſitum ex eo ꝙ ex forma ſubſtantiali, & materia unum per ſe fit, eſſentia tertia reſultat.

Quinto

Quintò differunt: quia forma ſubſtantialis, etſi non ſit eſſentia completa, eſt tñ pars completæ eſſentiæ. Accidens verò non eſt eſſentia completa, nec pars eſſentiæ completæ. Sequit aut hæc dfia quinta ex quarta. ſi.n ex forma & materia ſit eſſẽtia quã, tertia forma ſubſtantialis illius pars erit. Si aũt ex accidente, & ſubiecto eſſentia nulla reſultat, accidẽs nullius completæ eſſentiæ pars poni poteſt. & ſic accidens incompletum, & ſm quod eſt ens, ac conſequenter incompletã eſſentiam, & diffinitionẽ hẽt. Nec te moueat, ꝙ formã ſubſtãlem non abſolutam a receptiuo, & eſſe non hẽre ſine materia modò dicatur, & ſuperius dictum ſit animã intellectiuam independentẽ a materia, & ſeparatam ab illa ſm rem remanere: hoc.n. eſt ſimpliciter verum: ad uerificationẽ autem eius, qđ modò diximus, ſuffici: aiam intellectiuam eſſe eſſentialiter mãx informatiuã, & tali mõ ab illa inſolubilẽ ſm eſſe quidditatiuũ, ut eius diffinitio oſtẽdit, & ꝙ forma ſubſtãlis, ut ſic, nõ hẽat, unde ſm eſſe actualis exiſtentiæ a materia abſoluatur, & indepẽdens ſcilicet aliunde alicui formæ ſubſtantiali hoc inſit, puta ex hoc quòd eſt intellectiua: loqtur enim de forma partis ſubſtantiali, ut ſic.

1.Dubiũ Circa hæc ſupradicta multa ſunt dubia. Circa ſecundam n. cõuenientiam dubitatur, An ſit verũ quod ibi dr. ſ. ꝙ eſſentiæ accidentales eſſentialiter non ſunt abſolutè a receptiuo.

Scdm. Et hanc dubitationem comitatur alia, circa tertiam conuenientiam. An ſcilicet accidentia neceſſariò per ſubiectum diffiniantur.

Tertiũ. Occurrunt quoq; qõnes, circa dſias aſſignatas: & prima quidem habet dubitationem de vtroque membro cum ſua radice, An ſcilicet forma ſubſtantialis puræ potentiæ tantum actus ſit.

Quartũ. Et, An forma accidentalis in ente, in actu tantum recipiatur.

Quintũ. Circa ſecundam differentiam eſt dubium, An accidentis habeant propriam exiſtentiam diſtinctã realiter ab exiſtentia ſubſtantiali.

Sextũ. Et iterum eſt ibi dubium, An ſubſtãtia ſubiecta accidenti poſſit intelligi eſſe abſq; oĩ accidente.

Iſtas ſex dubitationes ſi diffusè tractare vellemus, propoſiti limites exiremus. alterius. n. negocij eſt: ſed ne omnino ieiuni tranſeamus, de pluribus earum dicetur ordine ſupradicto, fundamẽta, & noſtra, & aduerſariorum adducendo.

QVAESTIO XV.

Nam inhærentia aptitudinalis ſit de inhærentia accidentis.

Op.Sco. Circa primum dubium, declarato titulo, primò adducetur opi. Scoti, ſecundò S. Tho tertiò rñdebitur argumentis in oppoſitum. Eſt igitur ſenſus primi dubij, an de eſſentia accidentis ſit depẽdentia ad ſubiectum: quod ſub ſpecialibus vocabulis dubitatur ab alijs. cum q̃ritur, an inhærentia aptitudinalis ſit de eſſentia accidentis. Scotus in 4 ſenten. diſ. 12. q. 1. decidit hanc qõnem, quò ad accidẽtia abſoluta, ſ quantitatem, & qualitatem, atq; tales qui hoc vertũt in dubium, quid nis ipſius inhærentiæ ignorare dicit, contendiq; eſt unica rõne ad probandum, ꝙ impoſſibile ſit inhærentiam q̃cunque eſſe de eſſentia accidẽtis abſoluti, ſic, Nulla relatio eſt de cõceptu formali rei abſolutæ: omnis inhærentia eſt relatio; ergo nulla inhærentia eſt de conceptu formali rei abſolutè.

Cõfirmatio Auguſtinum. Aliter hæc ratio formatur ab eodem, ſic, Id qđ eſſentialiter eſt ad ſe: non includit in ſe eſſentialiter reſpectum, ſm Auguſtinum 7. de Trinitate, capitu. 2. ſed accidens abſolutum eſt ad ſe: ergo accidens abſolutum non includit eſſentialiter reſpectum; inhærentia autem reſpectus eſt: ergo.

Ab alijs autem confirmatur eadem ratio ſic, Oẽ quod relatiuè, dr eſt aliquid præter relationẽ; fundamentum enim relationis eſt aliud formaliter à relatione: ſed accidens abſolutum, puta qualitas relatiuè dicitur inhærens: ergo eſt aliquid abſolutum præter inhærentiam.

Tertia cõfirm. Præterea, Inhærentia aptitudinalis eſt de eſſentia accidentis: ergo quantitas, & qualitas nõ ſunt genera generaliſſima. Tenet conſequentia ex eo, quòd tunc a quantitate, & qualitate cæteris accidentibus poſſet abſtrahi conceptus cõis quidditatiuus eiuſdem rationis in omnibus illis inferior conceptu entis, & ſuperior illis nouem generib. ſ. eſſe in: & ſic cum oĩs talis conceptus ſit genus, nouem genera accidentium generaliſſima non erũt: haberent enim ſuperueniens genus.

Op.Thomiſtarũ Thomiſtarum autem ſententia eſt inhærentiam aptitudinalem eſſe de eſſentia accidentis, & eam non eſſe relationem.

Sciendum eſt enim aliquid eſſe abſolutum, vel reſpectiuum dupliciter, ſ. a ſubiecto, & a termino. Abſolutum. n. à ſubiecto ens eſt id quod non eſt natum recipi in alio, vt ſubſtantia. Reſpectiuum ad aliud, vt ſubiectum eſt id, qđ eſſentialiter natum eſt recipi in alio, vt oẽ accidens. Abſolutum à termino eſt id, quod formaliter non reſpicit aliud præcisè, ut terminum Ad quem, ut ſubſtãtia, quantitas, & qualitas. Reſpectiuum ad aliud, vt terminũ eſt id, quod formaliter reſpicit aliud præcisè, ut terminum ad quem, ſicut prædicamentum relationis. In hoc enim differt relatio pertinens ad prædicamentum relationis ab alijs reſpectibus cæterorum generum, qui à quibuſdam tranſcendentes vocantur, quod reſpectus pertinens ad genus ad aliquid, eſſentialiter eſt ad aliud, nõ ut receptiuũ, vel cauſam efficientem, aut finalem, aut formalẽ: ſed præcisè eſt ad aliud tanquam terminum. vnũ enim relatiuorum, nec eſt forma, nec finis, nec efficiens alterius, ſed terminus. Propter quod dicit Magnus Albertus, quod vnum relatiuorum nõ eſt diffiniendum per reliquum; eo ꝙ ly Per, denotat cauſalitatem. Reſpectus aũt aliorum generum, q̃ ꝑ uocabulorum penuriam reſpectus dr, reſpicit eſſentialiter aliud, ſed vt ſubiectum, uel materiã, vel formam, & econtrà: vt de commenſuratione animæ intellectiuæ ſupra dictum eſt. cum ergo inhærentia aptitudinis importet reſpectũ ad aliud vt receptiuum, ipſam nõ de genere relationis, ſed identificatam cuilibet generi, modò abſolutũ ens modò relatiuum ſignificare dicimus. Vnde non ꝓhibetur inhærentia aptitudinalis eſſe de eſſentia abſoluti accidentis ex eo, quòd eſt reſpectus: imò ex hoc, quòd accidens abſolutum non à ſubiecto eſt, licèt à termino, ſequitur ꝙ de eſſentia eius ſit eſſentialis dependentia ad ſubiectum, quam inhærentia aptitudinalis explicat. C. 6. 13.

Conſona autem noſtra poſitio rationi oſtendit, ex eo ꝙ ſicut eſſe Ad cõſtituit accidentis relationem: ita eſſe In, conſtituit accidens vniuerſale. Cõtrahitur enim ens per ſe in, ad nouem genera accidẽtium: & ideo ſicut Ad, eſt de eſſentia relationis: ita In, eſt de eſſentia accidentis. Vnde Simplicius in Commento prædicamentorum dicit eſſe In, nullum conſtituit genus, ſed omne accidens circuit.

Et confirmatur ex eo, ꝙ niſi aptitudinalis inhærentia eſſet de eſſentia accidentis, poſſet completa diffinitione ipſum accidens concipi abſq; aptitudinali inhærentia in eius diffinitione poſita: quod eſt impoſſibile. oportet enim ipſum in ſua diffinitione habere eſſentialem dependentiam ad ſubiectum, quam inhærentia aptitudinalis explicat; aliter ſubiecto non eſſet opus ad diffiniendum. Propterea in pluribus locis ait S. Tho. quòd diffinitio accidentis eſt hoc, ſeu aliud huiuſmodi, res, cui debetur eſſe in alio. Hęc de ſecundo.

Ad [1] Ad primum autem in oppoſitum dicitur, ꝙ Minor prima eſt falſa, & deceptus videtur Scotus: q̃a non uidit differentiam inter reſpectum In, & Ad. reſpectus enim In, ꝙ non eſt relatio, nam licèt talis reſpectus terminetur ad ſubiectum, & conſe-

quentes

quenter ſubiectum ſit terminus: tñ non terminat, vt terminus, ſed vt receptiuum illius: & hoc oportet hic valde attendere. aliud eſt.n. dicere A, eſt terminus talis reſpectus: & A terminat talem reſpectum, ut terminus. vt ex dictis patet.

Ad ſecūdā rationem. Et per hoc patet reſponſio, tam ad ſecundam, quàm ad tertiam formam eiuſdem rationis: ſemper enim ſupponit aptitudinalem inhærentiam eſſe relationem.

Ad vltimum negatur conſequentia: dicitur nanque, q̃ eſſe In, eſt diuerſarũ rationum in pdicamẽtis, ſicut & ens: eſt ſiquidem In, analogum ad nouẽ genera accidentium, ſicut & ens ad oia genera.

Ex his patet ſolutio ſecundi dubij, in quo Scotus nobiſcum concordat in 4. diſt. 12. ita q̃ unanimiter fatemur accidens non poſſe completè diffiniri abſque additione ſubiecti, vt nunc nunc eſt probatum: quod plenius inferius patebit, cum declaratum fuerit, unde ſumantur genus, & differentia in eis. Teſtatur, & hoc Ariſt. in 7. Metaph. tex. Commen. 5. & 7.

Tertia dubitatio, quæ nimis eſt ampla, alibi diſcutienda relinquatur. oportet ſiquidem ad plenã illius reſolutionem multos quinternos implere.

QVAESTIO XVI.

Num dimenſiones interminatæ præcedant formam ſubſtantialem in materia opinio Auer. de ſubſtantia orbis, c. 1. col. 2. Phyſ. c. 63. & 4. Phyſ. c. 55. prima ratio.

Quartam verò, quia de accidentis natura eſt, cuius tractatum agimus, non omnino prætermittendam duco. In qua tria agenda ſunt. primò, recitabitur opinio Auer. ſecundò ponitur opinio S. Th. tertiò reſpondebitur argumentis in oppoſitum.

Sciendum eſt quòd ad primum, Auerrois in lib. de Subſtantia orbis fundaſſe opinionem nobis cõtrariam, ponendo in materia prima, q̃ pura eſt potentia, accipi dimẽſiones interminatas. Ex hoc n. ſeqt, non oẽ accidens eſſe ſubiectiuè i ente i actu.

Mouetur autem ad hoc opinandũ rõnib. pluriſque ducentibus ad impoſſibile. Prima eſt, Dimẽſio interminata nõ eſt in materia coæterna ſibi. ergo corpus fit ex non corpore, & dimenſio ex non dimenſione. & tunc ultimo loqtur, Ergo formæ corporales, i. dimenſiones ſunt ſibi inuicem cõtrariæ, & ſuccedentes ſibi inuicem in ſubiecto, ſicut ſibi inuicem ſuccedunt formæ ſubſtantiales in eadem materia. conſequens eſt impoſſibile: ergo à deſtructione conſequentis, &c. impoſſibilitas conſequẽtis, patet ex eo, q̃ neq; motus, neq; mutatio aliqua eſt ad quantitatem interminatam. Augmentatio. n. eſt ad quantitatem terminatam. Patet quoque ex eo, q̃ quantitati nihil eſt contrarium, ut dr̃ in pdicamentis. Conſequentia aũt probatur ex eo, q̃ oẽ quod fit ex ſuo contrario, ſeu priuatiuè, ut dr̃ 1. Phyſ. tex. Com. 64. & 5. eiuſdem tex. Comm. 7.

Secunda ratio eſt iſta, Quantitas interminata non eſt in materia: ergo materia non poteſt ſimul formas diſtinctas ſpecie, aut numero recipere. cõſequens eſt falſum ad ſenſum. ergo. Conſequentia probatur ex eo, q̃ diuerſæ formæ non pñt ſimul recipi, niſi in diuerſis partib. materiæ: materia uerò diuerſis partib. caret, ante quãtitatis receptionem: ſubſtantia ſiquidem excluſa quantitate indiuiſibilis eſt, ut dicitur 1. Phyſ. tex. Comm. 15.

Tertia ratio eſt iſta, Quantitas non eſt in materia ſubiectiuè: ergo forma non diuidit per diuiſionem materiæ. Tenet conſequentia: quia forma recipitur in materia indiuiſibili, cum quantitate ponatur carere. Tunc vltra, Ergo forma recepta in materia nullam diuiſionem hẽt. Tenet conſequentia: quia oĩs diuiſio formæ materialis præexigit diuerſitatem partium materiæ. Tunc vltra, Ergo forma recepta in materia eſt æterna, & carens cõtrario. Tenet conſequẽtia: quia temporalitas formæ corruptibilitatem eius ſequitur: corruptibilis aũt non eſt forma aliqua, niſi receptiuum eius habeat diuerſas partes, quarum alteram ipſa, alteram forma alia informet: cum oporteat collocari in materia ea, q̃ inuicem corrumpunt: ut primo de generatione tex. Comm. 53. dr̃. & tunc ultimũ ſequitur, q̃ nullam, niſi primã formam materia recipiat: oportet. n. corruptionem unius eſſe generationem alterius, ut dr̃ in 1. de Generatione. tex. Comm. 7. & conſequenter caret contrario. Hæc de primo.

Hanc opinionem, etſi in quibuſdam ſuis libri. ſequatur S. Th. propria tñ ſnia oppoſitum vltimò determinauit in prima parte, q. 76 artic. 6 ubi tali ratione utitur contra Auer. poſitionem. Quęcunq; aliquid eſt in potentia ad actum oẽm ordine quodã, prius recipit actum primum ſimpliciter, & demum ſequẽtes: ſed materia prima, ſm ſe eſt in potentia ad oẽs actus ſubſtantiales, & accidentales ordine quodam: ergo prius recipit actum priorẽ ſimpliciter, deinde poſteriorẽ: ſed primus act⁹ ſimpliciter & ordine generationis eſt eſſe. ergo primum, quod intelligitur recipi in materia, eſt eſſe ſubſtantiale, & non, niſi a forma ſubſtantiali: ergo prius recipitur in materia forma ſubſtantialis, q̃ quodcunq; accidens, & ſic oẽ accidens ſequens aduenict enti in actu. Quòd primus, actus ſimpliciter ſit eſſe, patet tum authoritate libri de cauſis in princ. Tum quia eſſe quantum, præſupponit eſſe: ſimiliter eſſe quale, præſupponit eſſe; & ſic de alijs. Sequuntur preterea ad hanc poſitionem multa inconuenientia: q̃ ſ. ens ſm quid præcedat eſſe ſimpliciter, & q̃ ens per accidens ſit prius ente p ſe: & q̃ materia maiorem connexionem habeat cum forma alterius generis, q̃ cum forma proprij generis, ex quo à qualibet forma ſubſtantiali eſt denudabilis, & non a qualibet forma accidentali: & q̃ ſubſtantiæ generabilis ſint non ſolum tria, ſed quatuor principia. ſ. materia, forma, priuatio, & quantitas terminata: non. n. poteſt fingi quin ſit principium ſaltem, per accidens, cum ſit coniũcta principio per ſe, ſicut de priuatione dr̃: & ſic debuit connumerari ab Ariſt. Tenẽda eſt igitur opi. S. Tho q̃ omne accidens eſt ſubiectiuè in ente, & actu, & per hoc differt a forma ſubſtantiali q̃ eſt ſubiectiuè in ente i pura potẽtia. Et hæc de ſcdo.

Opi. S. Tho. d. 4. 13. q. 1. ar. 2. q. 4 ſnẽ 4. di. 44 q. 2. a. 1. q̃ſtiuncula ter. q̃r. cõt. Gẽ. c. 8. ſm i trac. de natura mãæ: ratio Cõtra Auer.

Ad Primam rationem Auerr. dr̃, q̃ conſequens primum illarum habet multiplicem ſenſum, & quãque uerum, & quandoq; falſum: & ideo diſtinguendum eſt ſi uanq; ly Ex, dicat habitudinem cauſæ materialis, verum eſt: corpus enim fit ex materia quæ nõ eſt corpus, & indiuiſibilis in actu, licèt ſit corpus, & diuiſibilis in potentia: ſi autem ly Ex, dicat habitudinẽ termini A quo, falſum eſt: neceſſe eſt enim materiam, ex qua ſit corpus immediatè, ante illud inſtans habuiſſe corporeitatem: & uniuerſaliter in omni inſtanti temporis neceſſe eſt ipſam eſſe ſub dimenſionibus: & hoc modo intelligendum eſt quod Ariſt. tertio Cęli, tex. com. 29. & 64. dicit, q̃ impoſſibile eſt corpus fieri ex non corpore, id eſt poſt non corpus. Amplius eſt diſtinguẽdum ly Fit: corpus. n. ſeu dimenſionem fieri intelligi poteſt dupliciter. Vno modo terminatiuè, id eſt, ut fiat tanquam terminus alicuius motus, uel mutationis: & hoc modo eſt impoſſibile fieri dimẽſionem. Alio modo concomitatiuè, id eſt, ut ſic tanquam aliquod conſequens ipſum terminũ motus, ſeu mutationis: & hoc modo uerum eſt, corpus fieri: neque enim generatio, neque alteratio, neque motus localis ad quantitatem terminatur, ut quantitas eſt, licèt argumentatio terminetur ad quantitatem perfectam: ſed quando generatio terminatur per ſe primò ad compoſitum ſubſtantiale, generantur conſecutiuè eius accidentia inſeparabilia: de quorum numero eſt quantitas, quæ ſubſtantialem corporeitatem ſequitur peccatum. ergo accidit in prima ratione Auerrois: quia conceſſa prima conſequentia, pro

1. Phyſ. 65. & 66.

Ad 1.

Secũda ſolutio.

quanto

quanto infert conſequens in ſenſu vero, non tenet ſecunda conſequentia, quæ ſupponit dimenſiones fieri non concomitatiuè & per accidens; ſed determinatiuè. de illis .n. quæ fiunt vt termini mutationum, verificatur, ꝙ corrumpuntur à contrario, & ꝙ ſuccedunt ſibi inuicem ſe mutuò expellentia; & non de illis quæ fiunt conſecutiuè, de quorum numero eſt quantitas interminata.

Ad 2m Ad ſecundam rõnem negatur conſequentia. Et ad probationem dr̃, ꝙ diuerſas formas præexigere diuerſas partes i materia, põt intelligi dupl'r. Vno modo vt ly Præ, dicat ordinẽ temporis: & ſic verũ eſt quaſcumque duas formas ſimul recipiendas in materia præexigere eam eſſe diſtinctam in plures partes immediatè ante illud inſtãs, in quo illæ formæ inducuntur: eadem .n. pars materiæ non põt ſimul ad duas formas alteratione ſufficiente diſponi: ſed talis diſtinctio partium materiæ præexacta non oportet, ꝙ fiat per interminatas dimenſiones ipſi materiæ inhærentes: ſed ſi per dimẽſiones præcedentium compoſitorum. Alio modo põt intelligi vt ly Præ, dicat ordinẽ neceſſarium; ita ꝙ in inſtanti introductionis formarum neceſſe ſit materiã habere prius natura diuerſitatẽ partiũ, & poſt formas diſtinctas. & hoc eſt falſum: oportet .n. prius natura materiã eſſe, quàm diſtinctam eſſe: in illo ergo, & pro illo inſtanti exigunt duæ formæ diſtinctas partes materiæ ſed non præexigunt.

Ad 3m Ad tertium dr̃, ꝙ forma diuidi per diuiſionẽ ſubiecti põt intelligi dupl'r. Vno modo, vt ideo forma diuiſionẽ habeat ex ſubiecto, quia in materia præ diuiſa recipitur. & hoc modo quo ſit certum, & quo ſit falſum, nunc nũc declaratũ eſt. Alio mõ, vt ideo forma diuidatur ad diuiſionem ſubiecti, quia forma habet talem diuiſionẽ rõne ſubiecti. & hoc modo verum eſt, eo ꝙ diuiſio quantitatiua conuenit formæ ſubſtãtiali ex hoc, ꝙ eſt in materia, rõne cuius compoſitũ eſt quantum: ſicut .n. qualitas ſequit cõpoſitum rõne formæ: nõ ita tñ ꝙ ipſa qualitas ſit in ipſa forma ſubiectiuè: ita quãtitas ineſt compoſito rõne materiæ, non ita ꝙ præſit in materia: quia ergo diuiſio quãtitatiua formæ non conuenit niſi rõne materiæ, in qua recipitur, vt formæ à materia ſeparatæ oſtendunt: ideo formas diuidi ad diuiſionem ſubiecti concedimus, non tñ diuiſionem iſtam præcedere formã, ſed comitari. Vnde patet rñſio ad totum proceſſum rõnis: quia ruit fundamẽto falſo innitens: fundatur .n. ſuper hoc ꝙ in expoſitione noſtra ſequitur, formas nõ diuidi ad diuiſionem ſubiecti: quod patet non ſequi.

Quinti dubij ſolutio. Quinta dubitatio prætermiſſis argumentis ſm̃ S. Tho. doctrinam habet partem affirmatiuã veram. Cum .n. ab omni forma fluat aliquod eſſe, quia forma eſt quæ dat eſſe rei, neceſſe eſt à forma accidentali fluere accidentale eſſe: ſicut ab albedine eſſe album, & a dulcedine eſſe dulce.

Accidẽs hẽt ꝓpriũ eſſe a ſubſtãtiali diſtinctũ, ab exiſtẽtia ſubiecti. c. 5. q. 3. Quod autem eſſe, qđ fluit à forma accidentali, nõ eſt idem qđ eſſe ſubſtantiale, ex ꝓprijs rõnibus ſubſtantiæ, & accidentis notiſſimum eſt: eſſe nãq; ſubſtantiale eſt eſſe ſimpliciter ſm̃ ſe indepẽdẽs, & primum: eſſe aũt accidentale eſt eſſe ſm̃ quid in alio dependens à ſubiecto & poſterius. Nec eſſe ſolum actualis exiſtentiæ accidentis diſtinguitur realiter ab eſſe ſubiecti actualis: ſed etiam ab ipſa eſſentia formæ accidentalis à qua eſt. Iam .n. ſuprà probatum eſt, ꝙ nulla quidditas creata eſt ſuũ eſſe exiſtentia. Vnde exiſtentia albedinis nec eſt ipſa albedo nec exiſtentia ſubiecti, nec receptio albedinis in ſubiecto: ſicut nec exiſtentia formæ ſubſtantialis eſt ipſa forma, aut materia, aut receptio formæ in materia: ſed quemadmodum forma ſubſtantialis recepta in materia perficit ipſam, vt vtraq. exiſtentiã recipiat: ita albedo recepta, in ſubiecto perficit ipſam, ut eſſe album recipiat. ita ꝙ ſicut forma eſt rõ materiæ, & compoſito ſubſtantiali, ꝙ eſſe habeat: ita albedo eſt rõ ſubiecto cõpoſito ex albedine ſubiecto, ꝙ habeat tale eſſe, albũ .ſ. & ſicut tot eſſe ſubſtantialia in aliquo oportet eſſe quot ſunt formæ ſubſtantiales: ita ſm̃ numerũ formarũ accidentium multiplicatur eſſe accidẽtale. Aliud eſt ſiquidẽ eſſe albũ & aliud eſt eẽ dulce.

Errant propterea qui S. Tho. impoſuerunt opinionem recitatam à Scoto, in 4 ſenten. diſt. 12.

Circa ſextam dubitationem, An .ſ. ſubſtantia accidentis ſubiecta poſſit intelligi eſſe ſine omni accidente, declaranda eſt primò ſententia ſancti Doctoris: error deinde quidam elidendus. Solu. 6. dubij.

Ad percipiendum primum diſtinguendum eſt, ꝙ de ſubſtantia, & accidente dupliciter loqui poſſumus. Primo modo ut ſic, id eſt de ſubſtãtia ſub rõne ſubſtantiæ, & de accidente in eo quod accidẽs. Alio modo contingit loqui de ſubſtantia, & accidente ſub rõne talis ſubſtantiæ, & talis accidẽtis. primo modo ſubſtantia eſt ſeparabilis ab oĩ accidente, eo ꝙ eſſe ſubſtantiale, ut ſic, nullam connexionem neceſſariam habet cum eſſe accidẽtali; alioquin oĩs ſubſtantia eſſet accidenti ſubiecta. Secundo modo ſubſtantia non põt ſeparari ab oĩ accidente: quia non à propria paſſione propter connexionem neceſſariam, quæ eſt inter ſubiectum & propriã paſſionem. non ꝓpter hoc. ꝙ ſubiectum dependet à paſſione. Propterea S. Th. in queſtionib. diſputatis de ſpiritualibus creaturis, queſt. vltima ad ſeptimũ, & in queſtionibus de Aĩa, q. 12. ad ſeptimum ait, quòd ſubiectum eſſe ſine propria paſſione non eſt poſſibile nec intelligibile. In litera aũt loquens de eſſe ſubſtantiali & accidentali, vt ſic, ait ſubiectũ poſſe eſſe ſine accidẽtali forma ſibi aduẽiente. Oſtendit autem natura demonſtrationis ſubiectum eſſe non poſſe ſine paſſione: oportet nanque concluſionem, quæ inhærentiam paſſionis in ſubiecto concludit, neceſſariam eſſe, & impoſſibile aliter ſe habere.

Ant. trõbeta in quol. Error aũt intolerabilis hic cauendus eſt poſitus ab Antonio Trombeta in Quolibeto ſuo, dicente, ꝙ quia ſm̃ S. Th. & eius ſequaces ſubiectũ non eſt niſi cauſa materialis reſpectu paſſionis, & paſſio eſt accidens ex quo neceſſariò ſequitur ſubiectum poſſe eſſe ſine propria paſſione. Fundamentũ autẽ huius conſequentiæ eſt, quia oĩs potentia paſſiua eſt potentia cõtradictionis: ſed ſubiectum eſt ſolum in paſſiua potẽtia reſpectu paſſionis: ergo eſt in potentia cõtradictionis: ergo põt habere ipſam & non ipſam. Maior habetur ex 9. Met. tex. cõ. 17. & probatur ẽt rõne ſic: Paſſiones enim diſtinctæ ſunt tales, ꝙ vna includit negationem alterius: ergo potentia includit negationem actus, & per cõſequens potẽtia vt potentia eſt, nõ repugnat eẽ ſine actu: ergo oĩs potentia eſt potẽtia cõtradictionis.

Præterea ad idẽ, Poſſibile eſt medium inter neceſſarium, & impoſſibile, ergo cum neceſſarium reſpiciat eſſe ſolum, & impoſſibile, nõ eſſe ſolũ poſſibile reſpicit eſſe, & non eſſe: & ſic oĩs potentia cũ ab ea dicatur, poſſibile eſt potẽtia cõtradictionis.

Prẽterea ad idem, ideo potẽtia paſſiua eſt ad eſſe: quia põt ab alio recipere eẽ, ſ. ab agente. ſi aũt ab alio recipit eſſe, illo circunſcripto quantum eſt in ſe eſt ſub non eſſe. Si ergo potentia paſſiua ex ſe eſt ſub non eſſe, & ab agente poteſt habere eſſe, neceſſariò ſequitur, ꝙ eſt potentia contradictionis, ſcilicet ab eſſe & non eſſe.

Accidit aũt error hic, & in principijs, & in cõcluſione. In principijs, quia S. Tho. in Prima parte q. 77. ar. 7 tenet ex intẽtione, & ꝓbat ſubiectũ eſſe cam ſuæ propriæ paſſionis in triplici genere cauſæ, ſ. materialis, effectiuæ, & finalis: vñ patet error minoris. Maior aũt licẽt ſit Ariſt. eſt tñ malè intellecta & probata: potẽtia .n. materialis eſt duplex: quædam eſt receptiua tñ: quædam verò non ſolũ receptiua, ſed ẽt paſſiua extenſo nõie paſſionis ad oẽ genus tranſmutationis. Potentia receptiua tñ eſt neceſſariò coæua ſuo actui, eo ꝙ ſi eſſet ante ſuum actum, oporteret, ꝙ per aliquam tranſmutationẽ illum reciperet: & ſic non eſſet receptiua tantum vbi ſup.

reſpectu

reſpectu illius. Potentia aũt paſſiua neceſſariò nulli actui contraria eſt, reſpectu cuius eſt paſſiua: eo q; omnem actum per tranſmutationem acquirit, & conſequenter per tranſmutationem perdit: omne enim generabile eſt corruptibile, ut dicitur primo Cœli. Propoſitio ergo illa, Omnis potentia eſt potentia contradictionis, eſt intelligẽda de potentia paſſiua, & non receptiua tñ. Hanc gloſſam & ſenſus ipſe & tex. Ariſt. conuincunt. Ad ſenſum enim patet, in cœlo eſſe potentiam receptiuam ſuæ figuræ: & tamen in eo talis potentia non eſt potentia contradictionis: cœlum enim non eſt in potentia

T. c. 17. ad aliam figurã. Ariſt. verò tex. allegato nono Met. ait cœlum non eſſe in potentia ad motum: ſed ad terminos eius tñ. & tamen conſtat cœlum habere potentiam receptiuam ſui motus. unde ex hoc inſinuauit, q; de potẽtia paſſiua loquebatur: ea enim cœlum eſt in potentia ad terminos motus. Unde cum ſubiectum non habeat potentiam paſſiuam, ſed receptiuam tñ reſpectu propriæ paſſionis: nulla enim mutatio mediat inter ſubiectum & paſſionẽ: oportet ſubiectũ nõ eſſe in potẽtia contradictõnis reſpũ paſſionis: & ſic cõcluſio deducta fuit falſa.

Ad rõnes Th. ad primam. Ad rationes autem, quibus arguens nititur illã propoſitionem de omni potẽtia receptiua probare, reſpondetur. Et ad primam dicitur, quod paſſiones entis diſtinctas eſſe tales, q; una includit negationem alterius, uerum eſt; quia una non eſt alia formaliter, potentia enim nõ eſt actus formaliter, ſed ex hoc non ſequitur: ergo quælibet poteſt eſſe ſine alia. Nam non ualet, Hoc non eſt illud: ergo hoc poteſt eſſe ſine illo.

Ad ſecundam. Ad ſecundam dicitur, q; poſſibile ut diſtinguitur contra neceſſariũ & impoſſibile, ſumitur à potentia paſſiua, & non à potentia receptiua tantum: & ideo ex hoc non ſequitur, niſi potentiam paſſiuã eſſe potentiam contradictionis: cùm tamen arguẽs debeat probare, q; omnis potentia receptiua ſit potentia contradictionis.

Ad tertiam. Ad tertiã dicitur, q; propoſitio prima ibi adducta, ſ. q; ideo potentia eſt ad eſſe, quia poteſt recipere eſſe ab alio, ſ. ab agente: in uno ſenſu eſt uera, & in altero falſa: ſi enim ly Poteſt dicat poſſe diſtinctum contra impoſſibile, Ariſt. dicit eam eſſe falſam: eſt enim ſenſus. q; ideo potentia eſt ad eſſe: quia non eſt impoſſibile ipſam recipere eſſe ab agente: & ſic cœlum eſſet in potẽtia ad motum cum recipiat ipſum ab alio. Si autem ly Poteſt, dicat potentiam, ut diſtinguitur contra eſſe in actu, tunc propoſitio eſt uera: ideò enim aliquid eſt in potentia ad eſſe, quia poteſt recipere eſſe quod adhuc non habet: ſicut ideo aliquid eſt in potentia ad nõ eſſe, quia poteſt habere non eſſe quo caret, ſed cũ oĩs act⁹ poſſibilis haberi ab aliqua potẽtia nõ niſi per trãſmutationẽ acquiratur, ad noſtrã poſitionẽ redditur, q; ſ. potentia paſſiua ſola ſit ad eſſe.

Sub̃a eſt cã accidẽtium. Alias rationes, quibus ſeparabilitas ſubſtantiæ, ab omni accidente à Scotiſtis probatur, ex ſupradictis facile eſt ſoluere. Aſſumunt ſiquidem propoſitiones, quarum falſitas eſt ſuperius declarata.

Sed quia illud, quod dicitur maximè & ueriſſimè in quolibet genere eſt cauſa eorum quæ ſunt poſt in illo genere ſicut ignis, qui in fine caliditatis eſt cauſa caloris in rebus calidis: ut in ſecundo Metaph dicitur, ideo ſubſtantia, quæ eſt principium in genere entis maximè & ueriſſime eſſentiam habens, oportet quòd ſit cauſa accidentium, quæ ſecundariò & quaſi ſecundum quid rationem entis participant.

In hac ſecunda parte capituli diuerſitatem accidentium inter ſe declaraturus, præmittit cauſam accidentium, quæ ſit, ut cauſas diuerſitatis eorũ inſinuet tali cõcluſione, Subſtantia eſt cauſa accidentium, quam probat ſic, Maximè & ueriſſimè ens eſt cauſa reliquorũ entium: ſubſtantia eſt maximè & ueriſſimè ens: ergo ſubſtantia eſt cauſa aliorum entium: ſed talia ſunt accidentia. Minor uera ex ſeptimo Metaph. in principio patet. Maior verò ex ſecũdo Met. tex com. 4 hẽ: ubi dẽ, q; uniuerſaliter id quod eſt maximè tale in aliquo ordine, eſt cauſa omnium aliorum in illo ordine; ut ſic: ſicut ignis qui in ordine calidorũ eſt maximè calidus, omniũ calidorũ eſt cauſa ut ſint calida. Utitur aũt noĩe generis in litera, ſicut Ari. utitur ubi uniuocatione tñ q; ad ueritatẽ huius propoſitionis exigitur, q; cã cõueniet cum eſſe in noĩe & rõne. licẽt analogicè eadem: non. n. ſequitur, Cœlũ eſt cauſa oĩum calidorũ: ergo cœlum eſt maximè calidũ. quod tamen ſequeretur, ſi cœlo calidi nomen non æquiuocè conueniret. Quia igitur ſubſtantia & accidens in nomine & ratione entis, analoga tamen, conueniunt, & ſubſtantia maximè eſt ens, ideo cauſa eſt omniũ aliorum ut entia ſint.

Quod tamẽ diuerſimodè contingit: quia enim partes ſubſtantiæ ſunt materia & forma & ideo quædã accidentia principaliter conſequuntur formam, & quædam materiam. Accidentiũ alia ſunt ſequentia ſubſtantialẽ formã, alia uerò materiam.

Quia accidentia cauſantur à ſubſtantia in qua ſunt. & effectuum diuerſitas ex cauſis prouenit, aſſignat diuerſitatem inter accidentia à priori ex diuerſitate partium ſubſtantiæ à quibus fluũt accidentia: & ponit tres diſtinctiones.

Quarum prima cum ſuis diuiſionibus talis eſt, Accidentiũ alia ſequũtur principaliter formã: alia ſequuntur principaliter materiam. Accidentium ſequẽtium formã quædã cõicãt materiæ, quædã uerò ſunt ſeparata à materia. Accidentiũ aũt ſequẽtiũ materiam, quædam ſequuntur eã in ordine ad formam generalem, & quædam in ordine ad formam ſpecialem.

Eſt aũt rõ primæ diuiſionis: quia cum unumquodq; operetur per q; eſt actu, & ſemper ſpecies aliqua mouere & agere exiſtimetur, ut dẽ tertio Phy. tex. cõm. 17. oportet formã ſequi operationes & operatiuas uirtutes: ſimiliter cum patiatur & tranſmutetur unumquodq; rõne materiæ, oportet plura accidentia eam ſequi, ut ea quæ propter materiæ diuerſam complexionem inſunt & ipſam motui ſubiiciunt, &c. Appoſui aũt in prima diuiſione ly Principaliter, ut diſtinguit cõtra Totaliter: nullum. n. accidens eſt ſolius formæ aut ſolius materiæ: ſed omnia ſunt cõpoſiti (etenim ad ipſam quoque intellectionẽ non ſolũ aĩa concurrit, ſed totũ cõpoſitum ex materia & forma. Socrates enim eſt qui primò intelligit) eſt: ergo ſenſus diuiſionis q; accidẽtium quædã ſequunt formã, nõ ut cauſam totalem, ſed principalẽ: quædã ſimiliter ſequuntur materiã, ut cauſam principalẽ nõ totalẽ. Cũ cõm omnium accidentiũ cã ſit id quod uerè eſt, id eſt ſubſtãtia cõpoſita, omniũ cauſa eſt compoſitum ex materia & forma: ſed aliquorum principalis radix forma, aliquorũ uerò principalis radix ẽ materia. Sicut enim in artificialibus aliquid conuenit compoſito rõne formæ, & aliquid rõne materiæ, quemadmodum ſcindere cõuenit ſerræ rõne formæ, duritiẽs aũtẽ rõne materiæ: ita & in naturalibus aliquid oritur in compoſito ratione formæ & aliquid rõne materiæ: quemadmodũ in Socrate ſentire & intelligere eſt ratione formæ: maſculinum uerò ratione materiæ. Quæ autem ſit regula ad diſcernendum accidentia ſequentia formam ab accidẽtibus ſequentibus materiam, infra aſſignabitur.

In hoc c. Accidentium quę formam ſequuntur alia ſequuntur formã a materia ſ̃prehẽdentem, alia uerò formã a materia ſeparatã.

Formæ aũt inueniuntur aliquæ, quarum eſſe non dependet à materia, ut anima intellectualis. Materia verò non habet eſſe niſi per formam. unde in accidentibus, quæ ſequuntur formam, eſt aliquid quod non habet communicationem cum materia, ut intelligere quod non eſt per organum corporale: ſicut probat Philoſophus in tertio de Anima. Aliqua verò ex cõſequentibus formam ſunt quæ habent communicationem cum materia, ut ſentire, ſed nullum accidens ſequitur materiam ſine communicatione formæ.

Hic ponitur prima ſubdiuiſio cũ eius cauſa. Cũ enim propriè uirtutes & proprietates & operationes formarũ ipſis formis proportionari debeant, ita ſi eſſentia ipſius formę ſit depẽdens à materia:

uirtus & operatio eius, cum non ſint ipſa forma à qua fluunt perfectiones, dependere oportet è materia. Et ſi eſſentia formæ eſt independens à materia, uirtutem aliquā oportet habere à materia independentē; alioquin crioſè feciſſet natura formā independentem: feciſſet ſiquidem naturam eleuatā ſupra materiam, ut ſic nō poſſet operari, & cōſequētet nec finem propriū cōſequi. unumquodq; n. eſt ꝓpter ſuā operationē, ut dicitur ſecūdo cęli, tex. com. 17. Quia ergo inuenitur duplex genus formarum ſubſtantialium dependentium ſcilicet à materia, ut ſunt oēs formæ materiales, & independentium ab ea, ut eſt aīa humana: ideo inuenitur duplex genus accidentium ſequentium formam.

Accidētia quędā ſequūtur formā depēdētem, quędam formā independentem.

Quædam enim fluunt à forma dependente à materia; & hæc ita fluunt ab ea, ꝙ tamen recipiuntur ſubiectiuè in compoſito: propterea dicitur quòd habent communicationem cum materia: ut ſentire, uegetare, & huiuſmodi.

Quædā uerò fluunt à forma independente à materia ut ſic: & hæc ita fluunt ab ipſa forma, ꝙ recipiuntur in ſola forma ſubiectiuè: & propterea dicuntur nō habere cōmunicationē cū materia, ut intellectus & uoluntas, intelligere, uelle, & hmōi.

Nec arbitreris nos immemores, contradicere ſuperius nunc dictis: utrunque enim eſt uerum, ꝙ ſcilicet omne accidēs eſt compoſiti, ut ſupra diximus; & quòd aliquod accidens eſt ſolius formæ, ut modò dicimus. Accidens enim eſſe alicuius poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ut completi principij elicitiui & receptiui. Alio mō ut ſuppoſiti; hoc ſecundo modo omne accidens eſt compoſiti cuius eſt eſſe & fieri. vnde aīa non intelligit ſuppoſitum quod operat, Sed Socrates per animam. Primo uerò mō aliquod accidens eſt ipſius aīæ & aliquod eſt cōpoſiti; uirtus. n. intellectiua nō ē ſubiectiuè in aliqua parte corporis, cōpoſita ex materia & forma: ſed eſt ſubiectiuè in ſola eſſentia aīę vnde in tertio de Anima, tex. com. 4. dicit, ꝙ intellectus nullus corporis eſt actus. Virtutes autem ſenſitiuæ non ſunt ſubiectiuæ in ſola anima: ſed in determinatis corporis partibus compoſitis ex materia & forma ſubſtantiali. Similiter completū elicitiuū principiu ſēſationis non eſt ſola potentia animæ, ſed compoſitum ex organo corporali & uirtute animæ. Intellectionis autē principium elicitiuum completum eſt ipſa ſola uirtus intellectiua: & cùm operatio immanens ſit ſubiectiuè in ſuo elicitiuo principio, intelligere erit in ſolo intellectu ſicut in ſubiecto.

Propterea S. Tho. alibi dicit, ꝙ anima intelligit ſicut oculus videt: uidet ut completum principium elicitiuū: oculus enim nominat compoſitū ex organo corporeo & uirtute animæ: non ergo contradicunt iſta, Omne accidens eſt cōpoſiti, ut ſuppoſiti, & Aliquod accidens eſt ſolius formæ, ut completi principij elicitiui & receptiui. Et licèt totus ſermo ſit de accidētibus ſubſtantiarum materialium, ex his tamen innuitur natura accidentium, quæ ſequuntur formam independentem à materia.

Et nota ꝙ antequā ponat alterius membri ſubdiuiſio, aſſignatur ei in litera, quare non ut talis ſubdiuiſio de accidētibus ſequētibus materia, qualis facta eſt de his quæ ſequunt forma ſpecial, accidentiū ſequentiū materia, quædā cōſtant formę, & quædam non: & cā eſt iſta: quia non inuenitur duplex materia, altera dependens à forma, & altera non, ſicut inuenitur duplex forma: nulla. n. materia poteſt eſſe ſine forma, ut probatum fuit.

Accidentiū q ſequuntur materiā duplex

In his tamen accidentibus quę materiam conſequuntur, inuenitur quędā diuerſitas. Quędam n accidētia cōſequuntur materiā ſecundum ordinem, quē habet ad formam ſpecialem ut maſculinum & fœmininū in animalibus quorū diuerſitas ad materiam reducitur, ut dicitur in 10 Meta. unde remota forma animalis dicta accidentia nō remanēt, niſi ęquiuocè. Quędam verò conſequuntur materiā ſecundum ordinem, quem habet ad formā generalem; & ideo remota forma ſpeciali adhuc in ea remanent. ſicut nigredo cutis eſt in Aethiope ex mixtione elementorum, & non ex ratione animę: & ideo poſt mortem in eo remanet.

Signum differentiæ aſſignatæ.

Hic ponitur alterius membri diuiſio talis, Accidētiū ſequentiū materiam quædam ſequuntur eam in ordine ad formam generalē: quædā in ordine ad formam ſpecialem. Illa accidentia dñr ſequi materiam in ordine ad formam generalem, quæ indiuiduo generis altioris conueniūt ratione magis ſuæ materiæ, quàm formæ: ſicut hoc mixtum habet cutis nigredinem non ex ratione formæ mixti, ſed quia materia ſua talis paſſa eſt, puta in tali climate, ubi calor Solis abundat. Illa uerò dicunt conſequi materiam in ordine ad formam ſpecialem, quæ indiuiduo inferioris generis, uel ſpeciei conueniunt magis ratione materię, quàm formæ: ſicut hoc animal eſt maſculinum non ratione aīæ principaliter: ſed quia materiam ad animam diſpoſitā talis paſſio comitata eſt: puta quia materia pleno dominio actui uigoroſi ſeminis ſubiecta nō fuit. Signum autem ꝙ taliter accidentia ſe hñt, ſcꝫ ſequuntur materiam, ſecundum quòd reſpicit formam altioris uel inferioris generis, eſt quòd aliqua eorū eiuſdem rōnis remanent cōpoſito corrupto: & quædam nō remanent niſi æquiuocè: nigredo ſiquidem hominis uiui & mortui eiuſdem rationis eſt: maſculineitas autem non. cauſa autē huius nulla eſt alia, niſi quia maſculineitas ſequitur animal ratione ſuæ propriæ materiæ: & propterea corrupto animali & nō remanente niſi æquiuocè, oportet maſculineitatem, in cuius rōe ponitur animal, æquiuocè remanere. Albedo autem quia mixti materiam ſequitur in cadauere remanentis, ſecundum eandem diffinitionē non æquiuocè remanet.

QVAESTIO XVII.

Num eadem accidentia numero ſint in genito et corrupto. Auerroiſtarum quorundam opinio. In de ſubſtantia orbis c. 1. & 1. Phyſi. 63.

Circa ea quæ hic dicuntur accidit dubium, Vtrum nigredo cutis in Aethiope uiuo & mortuo ſit una & eadem numero: & uniuerſaliter utrū ſit idē numero accidēs in genito & corrupto. In hac dubitatione tria agenda ſunt: primò recitabitur opinio quorundam: ſecundò ponetur opinio S. Tho: tertiò reſpondebitur ad obiecta.

Quò ad primum, quidā opinātur accidentia cōia genito & corrupto eſſe eadem numero in utroq; inter quos aliqui quibuſdam uerbis Auerrois innixi tali diſtinctione ſuā promunt imaginationem, Accidētia communia genito & corrupto hēnt duplicem modum eſſendi, terminatum ſcilicet & interminatum. Accidentia interminata uocant eſſentias accidentiū abſq; limitatione ad talē vel talē gradū. Accidentia uerò terminata dicunt eſſentias accidentium limitatas ad hunc uel illum gradum. Accidentia interminata ponunt eadem numero eſſe in genito & corrupto: non autem terminata, unde ſicut quātitas interminata cōis expreſsè à Com. & eadem in omnibus ponitur: ita color interminatus communis, & idē eſt in aere & igne.

Confirmatur aūt opinio iſta authoritatibus & rationibus. Ariſtoteles. n. primo de Generatione, tex. com. 23. dicens, In his aūt ſi aliqua manent in genito & corrupto, puta in aere & aqua, ſi ambo diaphana, aut humida &c. oſtēdit nō eſſe inconueniēs quòd aliquod idem accidens ſit in genito & corrupto. Et in ſecundo de Generatione, tex. com. 25. ualde expreſsè, quòd in habentibus ſymbolum eſt facilior tranſitus: quia eſt facilius corrumpere unum quàm duo. Auerrois quoque in libro de Subſtantia orbis, non longè à principio dicit non ſolùm dimēſiones interminatas (quas ſimplices uocat) remanere eadem in genito ſed uniuerſaliter qualitates omnes communes genito & corrupto. Cap. 1.

Ratio

Ratio autem prima ad hoc eſt: quia ſi qualitates diſponentes materiam rei corrumpendæ ad nouam formam corrumpuntur, quæritur, Quid educit formam generandam? nō pōt dici ꝙ illud ſit agens extra: quia hoc non pōt facere, niſi per qualitates medias introductas in materia: qualitates autem iſtæ corrumpi dicuntur ab aduerſario ante introductionem formæ: ergo remanet, ꝙ nihil ſit quod educat formam: quod eſt impoſſibile.

Prætere, Qualitates ſymbolę, quæritur à quo corrumpantur, cum nullum contrarium appareat: & fruſtra corrumpi rea cēſetur in aliquo inſtanti, in quo eadem oportet generari.

Præterea figura cadaueris, organi ratio, & cicatrix, & ſi qua ſunt huiuſmodi, ſi non remanent eadem, quæritur à quo generantur, & cū non poſſit dici à quo generantur per modum ſequelę: oportet ꝙ nullum ſit generans. Quod autem non generentur per modum ſequelę, probatur. Accidentia.n. aliqua ideo cōſequutiuè generātur, quia dans formam, dat conſequentia ad formam: modò, iſta accidentia repugnant formæ magis quàm ſequantur eam: cuius ſignū eſt, quia ſub forma cadaueris ad corruptionem tendunt. Et hęc de primo.

Quò ad ſecundum ſciendum eſt Thomiſtarum eſſe opinionem: nullum accidens eſſe idem numero in genito & corrupto. Sequitur.n. hoc neceſſariò ex noſtris principijs. Nam ſi nullum accidens eſt ſubiectiuè in materia, & non datur niſi una forma ſubſtantialis in compoſito, impoſſibile eſt idem accidēs remanere idē numero: migraret ſiquidem accidens de ſubiecto in ſubiectum, & eſſet idem & non idem. Nec rationes pro nūc ad hanc concluſionē afferā: quia oportet ad hoc efficaciter probandum probare illud principium, ſ. quòd in compoſito eſt tantum vna forma ſubſtantialis. Sed declarabo, quomodo hoc ſit poſſibile, & quomodo defendenda eſt ab aduerſarijs poſitio noſtra.

Accidēs quatuor modis corrumpitur. Quatuor modis generatur accidēs.

Sciendum eſt igitur accidēs quadrupliciter corrumpi. Primò per alterationem oppoſitā ſuo contrario: vt frigus à calido. Secundò ad abſentiā conſeruantis agentis, vt lumen in aere deſinit Sole recedente. Tertiò ad corruptionē ſubiecti, ut riſibilitas corrūpitur hoīe mortuo. Quartò ad corruptionem termini, ut ſimilitudo deſinit conſimili pereūpto. Et quia quot modis dr̄ vnū oppoſitorū, tot modis dr̄ & reliquū, accidens generatur quadrupliciter. Primò ab agente ſibi ſimili per tranſmutationē: ſicut aqua caleſit ab igne calido. Secundò ad præſentiam agentis fieri & eſſe, vt lumen in aere fit à Sole pręſente. Tertiò ad generationem ſubiecti, vt riſibile generatur hoīe genito. Quartò ad generationē termini, vt Socrate ſolo albo exiſtente, ſtatim ad alterius albi generationem conſurgit in Socrate ſimilitudo. Et licèt omnibus iſtis modis cōtingat accidens ſecundum totam latitudinē corrūpi, nullus tñ illorū modorum conuenit accidentibus oībus niſi tertius. Commune nanq; eſt omnib. accidentibus corrumpi eorum ſubiecto corrupto, cūm accidentis eſſe ſit in eſſe: & ideo ſufficiens cauſa corruptionis accidentium redditur, qñ ſubiecto corruptiò aſſignatur. Vñ cūm ex aere ſit ignis, licèt nō oporteat corrūpi calorē aeris, ſed potius intendi: quia tñ aer qui ſubiectum illius eſt, corrūpitur, neceſſe eſt ipſum quoq; calorem corrumpi abſque contrario ad ſolum ſubiecti defectum. Propterea apparet qualiter peccent peccato fallaciæ conſequentis argumenta ea, quæ qualitates ſymbolas & diſpōnes pro forma introducenda faciētes, q̃a carēt cōtrario corrūpēte, remanere inferunt.

Et notandū, ꝙ qñ accidens generatur ad generationē ſubiecti, uel corrumpitur ad corruptionē ſubiecti: tunc cū eadē actio terminetur ad utrunq;, ad ſubiectum per ſe, & accidens conſequutiuè, nō oportet quærere aliud generans, uel corrumpens niſi generatiuum uel corruptiuum ſubiecti. Idem enim eſt agens, qđ vtrunque ſimul, & eadē operatione facit: ſicut cum ignis ex aere ignē generat, alterando aerem, in fine alterationis aerem corrūpit per ſe, & cōſequutiuè calorem introductum: & vniuerſaliter omnia accidentia, quæ in aere ſubiectiuè erant, conſequutionis neceſſitate: quia accidens ſine ſubiecto proprio remanere non pōt, & in eodem inſtanti generat ignē per ſe, & calorem conſequutiuè abſque alia media alteratione ſimilē calori ante illud inſtans ex inſtanti. Simile autē eſt iudicium de quantitate & figura & alijs diſpoſitionibus accidentibus ſimilibus in genito & corrupto: omnia enim iſta concomitatiuè producuntur. & ideo non oportet quærere generans niſi qđ ſubiectum generat. Et cum ſupradicta inſpexeris, videbis, quòd ſimile à ſuo ſimili concomitatiuè & per accidens quandoq; corrumpitur: & per oppoſitum à non ſimili concomitatiuè, per accidens generari contingit ipſum accidens. Ariſt. ergo quoties dicit eadem remanere in genito & corrupto eadem ſpecie, non numero, ait: & hoc per accidens. Variatur.n. vnitas numeralis, non ꝑ generationis vim, ſed ſubiecti corruptionem. Facilior quoq; tranſitus in habentibus ſymbolum, non ex identitate numerali ſymboli accidentis, ſed ex nō repugnantia illius in agendo, vel patiendo prouenit. Et ex hoc & formæ ſubſtantiales à quib. ꝯfluūt ſimiles qualitates ſunt ſimiliores: ex effectibus enim natura cauſæ innoteſcit. A tertois autem (ſi ſaluari debet) eodem modo gloſſetur.

Ad rationem autem oppoſitę opinionis dr̄. Et ad primum quidē, ꝙ educens formam in ultimo inſtanti, eſt generans extra, non per aliquam actionem, quam in illo inſtanti eliciat, ſed in termino actionis, nudam materię eſſentiam attingens. Vnde, cum dicitur, Agens extra non poteſt educere formam, niſi per qualitates medias introductas, verum eſt, dum agit: non autem, cum eſt in termino actionis. Sufficit enim & exigitur alteraſſe ad materiæ expoliationem & diſpoſitionem. Ad 1.

Ad ſecundum dr̄, ꝙ qualitates ſymbolæ, & ſimilia, corrūpuntur per accidens ad corruptionē ſubiecti à corrumpente per ſe ſubiectū: nec fruſtra in eodem inſtanti eſt primū nō eſſe earum, & primum eſſe ſimilium: ſed neceſſariò neceſſitate materię, ut dictum eſt. Ad 2.

Ad tertium dr̄, ꝙ figura, cicatrix & huiuſmodi producuntur cōſequutiuè, & per accidens, à generante eorum ſubiectum, ſ. cadauer: nec eſt verum, ꝙ ſola illa accidentia generentur conſequutiuè, quæ ſequuntur formā: ſed multa accidentia ſequūtur cōpoſitum ex neceſſitate materiæ, quę ſunt, licèt non incompoſſibilia; aliqualiter tamen oppoſita ipſi formæ, ut patet de ſe. Et ideo dico, ꝙ figura, & ſimilia ſequuntur cadauer ex neceſſitate materiæ: quia ſ. agens naturale non poteſt tam citò diſpoſitiones per tot tranſmutationes radicatas corrumpere totaliter: & ideo ſimiles diſpoſitiones ſequuntur: & quia non ſunt facientes pro forma geniti, ideo ad corruptionem properatur. Ad 3.

Et quia vnaquaeque res indiuiduatur ex materia, & collocatur in genere vel specie per suam formam, ideo accidentia, quae consequuntur materiam, sunt accidentia indiuidui secundum quae etiam indiuidua eiusdem speciei differunt adinuicem. Accidentia verò, quae consequuntur formā, sunt propriae passiones vel generis vel speciei: vnde inueniuntur in omnibus participantib. naturā generis vel speciei: sicut risibile cōsequitur in hoīe formā, quia risus cōtingit ex aliqua apprehensione aīæ hominis.

Accidentia inſequentia materiā aūt accidētia, Indiuidui, inſequētia formā ſunt propriæ paſſiones.

Hic ponitur ſecunda diuiſio accidentium, quæ talis eſt, Accidentium alia ſunt accidentia indiuidui, alia ſunt accidentia generis, uel ſpeciei.

Duplex aūt inter iſta dr̄ia ponitur. Prima eſt, ꝙ accidentia indiuidui conſequuntur compoſitū ratione materiæ principaliter, accidentia verò ſpeciei, uel generis ſequuntur cōpoſitum rōne formę. Secunda eſt, ꝙ accidentia indiuidui ſunt ea, penes quæ attenditur dr̄ia inter particularia eiuſdē ſpēi.

Accidentia uerò ſpẽi, ſiue generis ſunt communia neceſſariò oĩbus indiuiduis illius ſpeciei uel generis. Exemplu maſculinũ, & fœmininũ ſũt accidẽtia indiuidualia: ſequuntur.n. materiã, & penes ipſa differunt Socrates & Berta. Riſibile autem eſt accidens ſpecificum: ſequitur n. intellectiuam apprehẽſionem, & oĩbus hominibus neceſſariò conuenit. Aſſignatur quoq; radix proximæ differentiæ, cum dr̃, ꝙ materia eſt principium indiuiduationis. forma autem eſt, per quã res in genere, uel ſpecie collocatur. Ex hoc.n. ꝙ materia eſt cauſa eſſe indiuidualis ut ſic, ſequitur ꝙ ſit etiam radix accidentium conſequentium ipſum eſſe indiuiduale: ac per hoc accidentia indiuidui ſunt quæ conſequuntur materiam: ita eo.n. ꝙ forma eſt principiũ eſſe generici & ſpecifici, oportet ꝙ ẽt ſit eã ꝓprietatũ & accidẽtiũ conſequentiũ ſpeciẽ, uel genus: & ſic accidentia ſpeciei ſiue gñis ſequuntur formã. Secundæ uerò differentiæ ratio eſt, quia cum iã in forma ſpecifica ꝗ̃ generica conueniat oĩa cõtenta ſub eis, oportet etiã proprietates earum omnibus eſſe cõis. Cũ autẽ penes materiam differant indiuidua, accidentia quoque materialia oportet eſſe ea, ſecundum quæ ipſa particularia inter ſe differunt. ut effectus proportionabiliter proprijs reſpondeant cauſis.

Accidunt hic duo dubia circa literam. Primum eſt qualiter ſit uerum, ꝙ accidentia ſequentia materiam ſint ea penes quæ differũt indiuidua in eadem ſpecie: quandoquidem quantitas ſequitur materiam: & tamen eſt communis omnibus indiuiduis corporis & inferiorum.

Secundum dubiũ eſt, Qualiter uerificetur ꝙ accidentia ſequentia materiam non ſint paſſiones generis, uel ſpeciei, cum maſculinum & fœmininum ſequatur materiam: & tamẽ paſſiones ſũt animalis. unde & animal in eorum diffinitione ponitur, ſicut ſubiectum in diffinitione paſſionis, ut 10. Met. tex. com. 25. habetur. Similiter quantitas uidetur eſſe paſſio corporis de prędicamento ſubſtantiæ: & tamen ſequitur materiam.

Ad euidentiam primi ſcito, uerba illa, ſ. Accidentia ſequentia materiam ſunt ea ſecundum quæ indiuidua differunt, non eſſe intelligendã uniformiter, ſed difformiter. Indiuidua.n. differunt penes accidentia materialia dupliciter: uel quia unũ eorũ habet unum, & reliquum aliud: uel quia utrunque hẽt idẽ; ſed alio & alio modo. V.g. Socrates & Berta differunt penes maſculinum & fœmininum, ex eo ꝙ ille habet maſculineitatẽ, illa fęmineitatem. Differunt quoque penes ſuas quantitates: non ex eo ꝙ ille ſit quantus & illa non, ſed ex eo ꝙ nõ eodem modo ſunt quanti: nunquã.n. inueniuntur duo quanta omnino ſimilia: ſitibus ſiquidem proprijs differre neceſſe eſt. Quantitas ergo licẽt ſit communis omnibus indiuiduis, quia tamen non uniformiter eis conuenit, eſt ſecundum quam indiuidua inter ſe differunt ſecundo modo: & hoc ſufficit.

Paſſiones generũ duplices.

Ad intelligentiam ſecundi notandum ꝙ paſſiones generum ſunt duplices. Quædam conuenientes eis ratione formæ genericæ; & quædam ratione materiæ. Illæ quæ ſequuntur formam, uocatæ ſunt hic paſſiones generum: & non illæ, quæ ſequuntur eorum materiam: propterea quia natura genericã ex ſua forma eſt talis, & non ex materia: animal.n, eſt animal ex ſua forma, & non ex ſua materia. Vñ cũ in propoſito animalis paſſio ratione formę ſit ſenſibilitas, & ratione materię maſculineitas, uel fęmineitas: diuerſis rationibus moti Ariſt. in Met. & S. Tho. hic, diuerſimodè locuti ſunt. Quia.n. eſt paſſio animalis ratione materiæ, ideo uocata eſt ibi paſſio: quia autem non ratione formæ, ideo hic non eſt dicta paſſio.

Similiter dicendum eſt de quantitate, quia ſequitur corpus ratione materiæ, ſequitur. n. ipſum ſecundum id, quod eſt in propria diuiſibile: quod non eſt niſi materia, ut indiuiſibilitas rerum immaterialium oſtendit. Et nota ꝙ hæc ſecunda diuiſio accidentiũ nõ differt à prima per membra diuidentia: eadem enim ſunt huius & illius membra, ſed ſecundum rationem, quia illa diuiſio accepta eſt penes primas earum radices, materiã, ſcilicet & formam: iſta autem penes ſubiecta, quibus appropriãtur, ſcilicet, genus, ſpeciem & indiuiduum.

Sciendum etiam eſt, quòd aliquando accidentia ex principijs eſſentialibus cauſantur ſecundum actum perfectum, ſicut calor in igne qui ſemper actu eſt calidus. Aliquando uerò ſecundum aptitudinem tantum, ſed complementum accipiunt accidẽtia ex agente exteriori: ſicut diaphaneitas in aere quæ cõpletur per corpus lucidum externum. & in talibus aptitudo eſt accidens inſeparabile: ſed complementum quod aduenit ex aliquo principio, quod eſt extra eſſentiam rei, uel quod non intrat conſtitutionem rei, eſt ſeparabile, ſicut moueri, & huiuſmodi.

Hic ponitur tertia diuiſio accidentium, Quædam cauſantur ex principijs eſſentialibus ſubiecti ſecũdum actum perfectum, quædam ſecundum aptitudinẽ tantum. Illa accidẽtia uocat cauſari ſecundum actu perfectu ex eſſentialibus principijs, quæ ſecũdũ ſuas actualitates ex extrinſecis principijs ſubiecti in ipſo fluũt: ut calor in igne. Illa uero dicit cauſari ſecundu actũ imperfectu, ſeu aptitudinem tñ, quæ non ſecundũ ſuas actualitates, ſed ſecundum quaſdam inchoationes ex principijs eſſentialibus ſubiecti in ipſo fluunt, ut moueri ſurſum in igne ex principijs eius cauſatur ſecũdum ſui inchoationẽ, puta leuitatem. Differunt autem quia prima & ſecundum ſuas aptitudines, & ſecundum ſe inſeparabilia ſunt à ſubiectis: ſecunda uerò ſecũdum ſe quidem ſunt ſeparabilia; ſecundũ aũt ſuas aptitudines non poſſunt ſeparari. Ab igne.n. neq; aptitudo ad calorẽ, neq; calor ipſe ſeparari põt, ipſo remanẽte: motus aũt ſurſum non ſemper ineſt igni: ſed aptitudo ad motũ, ſurſum, puta leuitas, eſt inſeparabilis ab ipſo: & cauſa horum eſt, quia in illis ipſa actualitas accidentis ex ſolis principijs eſſentialibus fluit: in iſtis uerò aptitudo tantùm ex ſolis principijs eſſentialibus fluit: ipſa autem actualitas aliunde expectatur ex aliquo, ſcilicet extrinſecè cõcurrente, uel agendo, uel non prohibendo. ut patet in exemplo dato de motu ſurſum, qui non ineſt igni, niſi in aliquo concurrente extrinſeco, remouente ſcilicet prohibens, & diaphaneitas non eſt actu in aere, niſi concurrente extrinſeco illuminante: lumen.n. eſt actus diaphani ſecundum actum, ut dicitur ſecundo de Anima, tex. commen. 69.

Profundiorem autẽ huius diuiſionis cauſam elicio ex Prima ſecundæ. 50. art. 1 ad ſecundum, q. ſ. ideo aliqua accidentia oriuntur ex principijs eſſẽtialibus inſeparabiliter ſecundũ actũ cõpletũ; aliqua autẽ ſeparabiliter ſecundũ actũ completu, & inſeparabiliter ſecundũ aptitudinem: quia illa ſequũtur rei actualitatem; iſta uerò potẽtialitatem. Quod ſic intelligo, quia unum quodque agit ſecundũ ꝙ eſt actu: patitur autem ſecundũ qđ eſt in potentia: ex ſufficiente.n. rei actualitate procedit, ꝙ accidens in ſe complete producat; & per oppoſitũ ex ſufficiente actualitate & conſequenter potentialitate ex qua omnis ſufficientia eſt, prouenit ꝙ res habet accidens in ſe ſecũdum aptitudinem tantum: & ꝙ ab illo expectet actualitatem, ſeu quòd accidens ſeparabile ſit ſecundum actualitatem, quod idem eſt.

Amplius cum eſſe & bonum actualitatem ſequitur, & nõ eſſe & malum, potentiam: ex actualitate rei prouenire neceſſe eſt eſſe accidens perfectum & inſeparabile ſecũdum actũ & aptitudinẽ; & per oppoſitum ex rei potentialitate procedere oportet incompletionem accidentis, ſeparabilitatẽ eius ſecundum actum: eſt n. ſeparabilitas ipſa quoddã non eſſe, cùm nihil aliud ſit, quàm negatio neceſſariæ ſequelæ ſui eſſe completi ad eſſe ſubiecti. Intellige autem hic, ut ſuprà, ſcilicet ꝙ ex actualitate

ſubiecti

ſubiecti aptitudo eſt: ex potentialitate autem ſeparabilitas accidentis ſecundū ſuam actualitatē.

Aduertendum uerò eſt, ꝙ S. Tho. paſſiones, quæ dicunt aptitudinem, non collocauit ſimpliciter inter accidentia ex eſſentialibus principiis fluentia, ſed potiꝰ ipſarū paſſionū & aptitudinū actus, quos ſecundum incompletum eſſe aptitudines uocauit. Fecit aūt hoc: quia aptitudo de ſe nō habet rōnem alicuius per ſe producti ſeu ꝓducibilis: nullum.n. naturale producens intendit aptitudinem, ſed actū illius: non eſt nāque opus riſibilitate, niſi ut rideatur. unde & riſibilitas inchoatio quædam riſus eſt: propterea igitur inter effectus eſſentialium principiorū aptitudo nō ē ſimpliciter poſita, ſed actus: quia non ipſa, ſed eius actus eſt qui a principiis ꝓductiuis intenditur: & quia aptitudo nihil aliud eſt ꝙ inchoatio ꝗdā; inchoatio aūt eſt actus imperfectus: ideo accidentia ſecundum actum incompletum aptitudines uocantur.

Num ꝙuis accidens habeat aliꝗ̄ ſubiectū proprium. Antequam terminemus tractatū de diuerſitate accidentiū, quæritur an omne accidens habeat aliquod ſubiectum proprium, aut aliqua accidentia ſint ita communia, quod nulli propria.

Eſt autem ratio dubitandi quia ſi omne accidens eſt proprium alicui, cum proprium conueniat omni, ſoli, & ſemper: nullum accidens erit ſeparabile ab eo in quo eſt. Ineſſet enim Soli & Semper proprio ſubiecto.

Amplius ſequeretur, ſemper corruptionē cuiuſcunque accidentis comitem fieri corruptioni ſubſtantiæ, ſicut, corrupto riſibili corrumpitur homo. Patet cōſequētia, quia corrupto ꝓprio neceſſe eſt corrumpi illud cuius eſt proprium; aliter non conueniret ei ſemper: hæc autem experimur eſſe falſa, ut patet in accidentibus communibus & actibus ſecundis.

Ex oppoſito aūt, cum omne accidens ſit diffinibile, & in diffinitione cadat ſubiectum, de quo accidens per ſe prædicatur, ut patet Primo poſteriorum, & ſecundo Metaphyſicæ, oportet ꝙ omne accidens habeat proprium & per ſe ſubiectum: Per ſe nāque ſupponit de omni, ſemper, & neceſſariò.

Ad huius dubitationis euidentiam ſciēdum eſt, ꝙ cum apud S. Th. in quęſtione de uirtu. quæſt. 1. articu. 3. ſubiectū habeat triplicē habitudinē ad ꝓprium accidens, ſ. ſuſtētantis ad ſuſtētatum, potentiæ ad actum, & principij ad principiatum, ſicut calor ignis nō habet eſſe, niſi ſuſtentetur in igne, & eſt forma accidentalis eius, & oritur ex ipſo, ſecundū quòd participat iſtas conditiones, pōt dici accidentis ſubiectum, & ſm ꝙ ab illis habitudinibus recedit, pōt negari accidentis ſubiectū. Vñ ꝑ ꝑ defectum primæ, quæ principalior eſt, dicitur in

1. cõ. 35. primo Poſteriorum, ꝙ nullum accidens eſt ſubiectiuè in alio accidente, quia uidelicet nullum accidēs poteſt ſuſtentare aliud: ſed ſola ſubſtantia, quæ eſt ens per ſe, aliis fulcimentum præbet eſſendi. Quia autem aliquod unum accidēs poteſt comparari ad aliud, ut potentia ad actum, & quandoque ut proximum principium ad principiatum: ideo conceditur etiam unum accidens eſſe ſubiectum alterius, quemadmodum ſuperficies dicitur ſubiectum coloris, quia eſt in potentia reſpectu coloris, & dulcedo eſſe in calido & humido, quia cauſatur ex calido & humido.

Poteſt ergo quadruplicem intellectum habere dubitatio mota. Primò, poteſt ĩtelligi, ut ꝗratur, an oē accidens hēat proprium ſubiectū ut ſuſtentatiuum: ſecundò, an habeat proprium ſubiectum ut potentiam. tertiò, an habeat proprium ſubiectum ut principium: quartò, an habeat proprium ſubiectum, ut ſuſtentatiuū potentiæ, & principiū ſimul.

Si quęſtio ſit ſecundum primum ſenſum, reſpondetur negatiuè, ꝙ. ſ. omne accidens habet propriū ſubiectum in ratione ſuſtentantis, ut probant rationes primò inductæ: multa enim ſunt accidētia, quæ nullum propriū ſubſtentans ſibi uēdicant; ſed communiter multis inſunt, ut eorum ſeparatio oſtē dit: ſeparantur namque a ſubſtantia ſuſtentāte. ea naturaliter remanente: quod de propriis accidentibus dici non poteſt. Eadē quippe ſubſtantia abſque ſui mutatione contraria ſuſtentat, ut dicitur in Prædicamentis.

Si aūt iuxta ſecundum ſenſum dubitetur, reſpōdetur affirmatiuè, ꝙ. ſ. oē accidens habet propriū ſubiectum in rōne propriæ potentiæ, eo ꝙ quilibet actus reſpicit propriā potentiam; ſicut.n. actus reſpicit potentiam, ſic talis actus talem potentiam, & actus ſpecificus potentiam ſpecificam: accidens autem omne actus quidem eſt. igitur omne accidēs habet propriam potentiam, cuius eſt actus: propter quod tertio Phyſi. tex. com. 10. dicitur, Potentia ad infirmitatem eſt alia a potentia ad ſanitatē, eo ꝙ ſanitas eſt aliud ab infirmitate, & 12. Meta. lōgo proceſſu probatur, principia Prædicamentorū eſſe eadem proportionaliter, quia cuiuslibet actui propria reſpondet potentia.

Si autem tertio ſenſu inquiratur, rūdetur negatiuè, ꝙ ſ. non omne accidens habet aliquod ſubiectum proprium in ratione principij proprii, eo ꝙ habere ſubiectum proprium in ratione principij includit fluxum illius accidentis à tali ſubiecto in genere cauſæ efficientis, eo modo, quo duorum effectuum ordinem inter ſeſe habentium prius eſt cauſa effectiua eius, quod neceſſariò primi productionem ſequitur, ſiue illud ſubiectum ſit receptiuum accidentis, ut quo, ſiue ut quod: patet quòd non omne accidens fluit à ſuo receptiuo effectiuè: ſed multa ſunt, reſpectu quorum receptiuum purè paſſiuè ſe habet: ut patet cum ſpecies rei ſenſibilis recipitur in medio, ſiue in ſenſu.

Si autē quarto modo intelligatur quęſtio, patet quid dicendum ſit: negatiuè.n. reſpōdere oportet.

Sed aduertendum eſt ꝙ hæc q̄ diximus, intelligi debent de accidētibus. ſ. ſeorſum acceptis actibus, & ſeorſum aptitudinib. loquēdo nāq; de accidētib. ut S. Th. in litera Loquitur, ſ. nō iudicando actualitates accidentium ſeorſum ab aptitudinibus, diceremus ꝙ omne accidens ſecundum ſuam radicalē aptitudinē hēt aliquod ſubiectū propriū in rōne ſuſtentantis potentiæ & principij, licèt non ſecundū ſuam actualitatem, eo ꝙ aptitudo ad tale accidens non eſt niſi a tali gradu ſubſtantiali fluat mediatè, uel immediatè, & conſequenter niſi in tali gradu ſubiectiuè ſuſtentetur imediatè, uel immediatè. Verbigratia, Lumen ſcd'm ſuam actualitatem & ſubſtantiā, licèt ſit ab extrinſeco. & ſit accidens ſeparabile: tñ ſecundum ſuam inchoationem, ſeu radicalem aptitudinem, puta diaphaneitatē, eſt inſeparabile, & fluit a certo gradu ſubſtantiali cōi ſuperiorib. & iferioribus: Et ſimiliter ſedere licèt ſit accidēs, per accidēs tñ ſcd'm ſuam aptitudinem eſt propriū, & nō natū conuenire niſi certo enti, puta animali tali, &c. fluit.n. aptitudo ad ſedendum ex ſuis principiis. Similiter & uidere, licèt ſit accidens ſeparabile, radicalis tamē aptitudo ad uidendum, ſeparari a tali animali non poteſt.

Ex his patet q̃uo ad utranq; partē rōnes adductæ uerè concludunt, diuerſimodè. Nam loquēdo de accidentibus ſecundum ſuas eſſentias & actualitates, concluſio rationum primò adductarum conceditur, accipiendo ſubiectum in ratione ſuſtentantis & principij. In ratione autē potentiæ falſa eſt concluſio, ut dictum eſt. Nec probatio contra hunc applicata ſenſum ualet: eo ꝙ cum dr̃, ꝙ propriū conuenit ſoli. omni, & ſp̃, intelligitur de ipſo proprio non ſecundum ſuam actualitatem: ſed ſecundum aptitudinē. Et ſimiliter cū dr̃ ꝙ ad corruptionē proprij deſinit ſubiectum, intelligitur, ſi corrumpitur ſecundum aptitudinem: non autem ſecundum actum, uniuerſaliter loquendo. Vel dicatur ꝙ inſeparabilitas, & huiuſmodi non conuenit accidenti, ut reſpicit ſubiectū iu rōne proprię potentię, ſed ut ſuſtentatiuum, & principium. Lo-

quendo aũt de accidentib. ſm̃ ſuas aptitudines, patet quo rõnes peccant, Dico.n. ꝙ nullum accidens eſt ſeparabile ſecundum aptitudinem radicalẽ ſaltem, ſed coœuum ſubiecto neceſſario, & ꝙ corrupto accidente, ſecũdum talem aptitudinem poteſt ſubiectum corrumpi. Rõ autem in oppoſitu adducta concludit, ꝙ omne accidens habet ſubiectum, de quo per ſe prędicatur, ſecundum ſe, vel ſecundũ ſuam aptitudinem. Cum.n. eius ſit actus, cuius eſt potentia (vt dr̃ in de Somno & uigilia) idem ſubiectum erit qđ cadit in diffinitionẽ accidẽtis ſecundum aptitudinem & ſecundum actum: ſicut homo debet poni, non ſolum in diffinitione riſibilis, ſed riſus. Stant ergo iſti duo ſimul, ꝙ accidens ſecundũ ſuam actualitatem non habeat proprium ſubiectum, cui vniuerſaliter ſoli & ſp̃ inſit: & tñ habeat proprium ſubiectum per quod diffiniri debeat: ꝙ ad hoc ſecundum ſufficit, ꝙ ſecundum ſe, vel ſecundum ſuam aptitudinem per ſe de illo ſubiecto prędicetur. Ad primum verò ſufficit accidens ſecundum ſe tantum non prædicari per ſe de ſubiecto.

Sciendum eſt autem, quod in accidentibus, alio modo ſumuntur genus & differentia, & ſpecies quàm in ſubſtãtijs. quia enim in ſubſtantijs ex materia & forma ſubſtantiali, fit per ſe vnum, vna quadam natura ex eorum coniũctione reſultante quæ propriè in prædicamento ſubſtantiæ collocatur: idcirco ſubſtantiæ nomina concreta quæ compoſitum ſignificant, propriè in genere eſſe dicuntur, ſicut genera vel ſpecies vt homo vel animal: non autem forma vel materia eſt in Prædicamento hoc modo niſi per reductionem ſicut principia in genere principiatorum eſſe dicuntur. Sed ex accidente & ſubiecto non fit vnum per ſe, unde non reſultat ex eorum coniunctione aliqua natura, cui intentio generis, vel ſpeciei poſſit attribui, unde nomina accidentium concretiuè dicta non ponuntur in Prædicamento ſicut ſpecies vel genera, vt album vel muſicum, niſi per reductionem, ſed ſolum ſecundum quòd abſtractè ſignificantur vt albedo & muſica.

In hac tertia parte capituli huius determinatur, quomodo accidentia ſe habeant ad intentiones logicas: vt primò, quomodo ſe habent ad eſſe in prędicamento, deinde ſumantur in eis genus & differentia. Quò ad primum, ponit duas concluſiones, ſcilicet Accidentia in concreto non ſunt propriè in prædicamento; et Accidentia in abſtracto propriè ſunt in prędicamento.

Ad quarum euidentiam ſciendum eſt, ꝙ accidentia habent vnum modum eſſendi, ſ. eſſe in alio: non enim ſunt, niſi inſint alicui. Habent autẽ duos modos intelligendi, eo ꝙ intellectus eſt natus ea, quæ ſunt adunata in re, diuidere. Intelliguntur.n. quandoque cointelligendo ſibi ſubiectum, cui inſunt, & intelliguntur per modum accidentis, eo ꝙ accidẽtis eſſe eſt in alio eſſe. Quandoque verò intelliguntur ſolitariè, non cointelligendo. ſ. eis ſubiectũ, cui ſecundum rem inſunt, & tunc intelliguntur ꝑ modum ſubſtantię, eo ꝙ eſſe per ſe. i. ſolitariè ſoli ſubſtantię cõuenit: accidentia.n. ſemper comite egẽt. Cum autem modus ſignificandi non fundetur ſuꝑ modo eſſendi, ſed intelligendi, ſicut habent duos modos intelligendi, ſic habent duos modos ſignificandi. Vnde ſignificantur qñq; conſignificando ſubiectum, & tunc ſignificantur per modum accidentis, & vocantur ſignificata in concreto, vt album, nigrum, &c. Quandoque verò ſignificantur ipſa ſola, abſque. ſ. ſubiecti cõſignificatione, & tunc ſignificantur per modum ſubſtantię, & vocantur ſignificata in abſtracto, vt albedo, & nigredo. Abſtractũ enim & concretum in accidentibus, licèt differant in modo ſignificandi. i. penes conſignificare ſubiectum, & non conſignificare illud: conueniunt tñ in ſignificatione ipſius formæ accidentalis. Album.n. puram qualitatem ſignificat (ſicut In Prędicamentis dicitur) ſicut & albedo: album ſignificat albedinem in ſubiecto: albedo autem ſignificat albedinẽ abſque illo. Quia igitur accidentia in concreto totum coniunctum important, puta, ſicut album al-

In ꝑdicaměto ſubſtātiæ.

bedinem in ſubiecto: coniunctum autem hoc non eſt vnum per ſe, ſed vnum & ens per accidẽs: id autem quod in prædicamento reponitur, debet importare vnum & ens per ſe cum prędicamenta diuidant ens per ſe, quinto Met. tex. comm. 14. Ideo accidentia in cõcreto non propriè reponuntur in prædicamẽto. Et hęc eſt ratio, quia in litera prima concluſio probatur, quæ ſic formari poteſt, Nullũ nomen importat ens & vnũ per accidens vt, eſt ꝓpriè in prædicamento: concretum accidentale importat unum & ens per accidens: ergo nomen concretum accidentale non ponitur in prædicamento propriè & per ſe. Ad declarationem minoris ponitur differentia inter concretum accidentale & ſubſtantiale in hoc, ꝙ concretum ſubſtantiale importat compoſitũ ex materia & forma, & tale eſt vnum per ſe: & ideo reponitur in prędicamento, vt genus, vel ſpecies: accidẽtale uerò importat ex ſubiecto compoſitum & accidente, quod eſt vnum ꝑ accidens: ex accidente.n. & ſubiecto non fit, niſi vnum per accidens, vt dr̃ 7. Meta. & ideo non debet poni in prędicamento, niſi reductiuè, eo modo quo res impura ad ſuę puritatem naturæ reducit.

Et ſic remanet ſecunda concluſio uera, ꝙ accidentia. ſ. in abſtracto, in prædicamento ſpeciei & generis prædicationem ſuſcipiunt: talia omnino a prędicamentis accidentia ſunt excludenda.

Cum autem audis abſtractum ſolam formã importare: non ideo hoc dictum putes, ꝙ abſtractum ſubiectum formæ à ſe omnino excludat. hoc.n falſum eſt: ſed ideo quia abſtractum ex modo ſuo ſignificandi, quo ſolo differt à cõcreto, non includit ſubiectũ principaliter, ſed ſecundariò, & ex conſequentia. Quod ex conuenientia & dr̃ia inter ea ex modo ſignificandi perſuaderi põt. Cõueniunt.n. in hoc, ꝙ tam abſtractum, quàm concretum ex modo ſignificãdi importat duo, ſ. quod & quo, ſeu ſubiectum & forma. Idem.n. importat definitio & definitum; licet alio modo. Definitio aũt vtriuſque importat vtrunq; dictorũ, ut exẽplariter patet: ſimitatem.n. dicimus curuitatem naſi, & ſimum naſum, curuum. Quòd autem hoc ſit ex modo ſignificãdi, ex eo clarum eſt ꝙ tam abſtractum, q̃ concretũ puram formam ſignificat, ut in prædicamentis teſtat Ariſt. Differunt aũt abſtractum & cõcretum ex varietate modi ſignificandi in hoc, ꝙ concretum importat ex modo ſignificãdi principaliter ſubiectũ, & ſecundariò forma. Abſtractum uerò principaliter importat formam & ex conſequenti ſubiectũ.

Aduertendũ nãq; eſt, ꝙ contrario ordine ſe habent ſubiectum & forma, ad ſignificationẽ nõis cõcreti, & eius modũ ſignificandi. Importat.n. concretum rõne ſignificationis primò formam & ſubiectum nonniſi ex conſequenti copula. Quò ad modum verò ſignificandi, primò ſubiectũ & ex cõſequenti formam importat. Cuius ſignum eſt, ꝙ in diffinitione cõcreti exprimitur primò ſubiectum tãquã genus, qđ prima pars eſt diffiniti, & forma ſecundo loco ponitur quaſi dr̃ia. Dicimus nãque ꝙ ſimum eſt naſus curuus. Abſtractum verò & ex ſignificatione & ex modo ſignificandi primò formã importat: ſecundariò aũt ex eo conſequenti ſubiectum. In cuius ſignũ in eius diffinitione forma ipſa, primò exprimit ut genus: ſubiectum aũt ſecundario loco differẽtię, vt patet, cũ dr̃ ſimitas eſt curuitas naſi. Oritur aũt hæc differentia ex eo, ꝙ concretum importat habitudinem inter ſubiectum & formã, prout incipit à ſubiecto & terminat ad formam. Abſtractum uerò importat habitudinẽ inter formam, & ſubiectum prout incipit à forma, & terminatur ad ſubiectũ, vt ex ẽplis datis apparet. Ex hoc.n. ꝙ habitudo importata ꝑ cõcretum, importatur ex modo ſignificandi, ut incipiens à ſubiecto, ſequitur ꝙ primò importet ſubiectum, à quo incipit: & ſimiliter ex hoc ꝙ habitudo importata per abſtractum importatur ex modo ſignificandi, ut incipiens a forma: conſequens eſt ut primò impor

tet formã à qua incipit. Cauſa enim huius diuerſitatis eſt, quia concreta ad compoſita ſignificanda ſunt inuenta. Compoſitio aut à ſubiecto oritur. Abſtracta verò inuenta ſunt ad ſignificandas formas apud nos inuẽtas ſimplices quidem, ſed à quibus denominatio a ſubiecta deriuat. unde & concreta compoſitum quid ſonant: abſtracta uerò formas ſiue cadentes tamen ad ſubiecta: nõ igitur propterea dictum eſt ꝙ abſtractum ſolam formam importet, quia nullo modo copulat ſubiectum, ſed quia ex modo ſignificandi compoſitum non ſonat, nec principaliter importat ipſum ſubiectum, quemadmodum concretum, ſed extrinſecè tantum terminum habitudinis formæ ſignificatæ.

Apud Meta. q̃ ſit I gñe. Aduerte hic ꝙ de abſtracto & concreto quomodo ſint in prædicamento, aliter Metaphyſicus, & aliter Logicus iudicabit. Cum.n. apud Metaphyſicum, qui res ſecundum ſuas eſſentias conſiderat, & non ſecundum modos intelligendi, vel ſignificandi abſtractum & concretum non differant, eo ꝙ eadẽ res abſtractè & concretè ſit ſignificata, id eſt ipſe ſicut abſtractum, ita & concretum in genere eſſet: res .n. per ſuam eſſentiam ingreditur, vel egreditur genus Metaphyſicè aliter ſumptu. i. per rem generis, & non per modum ſignificandi: vnde nõ dicet Metaphyſicus album ens per accidens, ſed hoc album, vt patet 5. Met. tex. com. 13. & 14. & 7 eiuſdem tex. com. 16. Logicus autem, qui nõ res ſecundum ſuas naturas, ſed ſecundum intentiones adiunctas primis intellectis ac ſignificatis, conſiderat, dicet abſtractum eſſe in genere; concretum verò non: quia res nomine abſtracto ſignificata poteſt denominari ſpecies, vt albedo: & genus, vt color; concretum verò non, propter alietatem modi ſignificandi, vt dictum eſt.

Cauſa autem quare alietas modi ſignificãdi hãc veritatem Logico præbeat, eſt, quia modus ſignificandi prætendit ſecundas intentiones, & fundat

Apud log. q d in gñe ponat. quodammodo ipſas: licèt.n. tàm modus ſignificandi, q̃ ſecunda intentio conueniat in hoc ꝙ ſequantur rem, non ſecundum ſe, ſed ut intellectam: prius tamen rem vt intellectam ſequit̃ modus ſignificandi, q̃ ſecunda intentio, eo ꝙ modus ſignificandi nihil aliud eſt, q̃ ſignũ modi intelligendi, ſicut vox ſignificas eſt ſignum rei intellectæ: vnde ſicut vox ſignificatiua prius ſequitur rem intellectam, quàm ſecũda intentio, ita eius modus ſignificandi modũ intelligendi, ut totus ordo pertinentium ad nomina primæ intentionis præcedat ordinem pertinentium ad nomina ſecundæ intentionis. Quia igitur ſecundæ intentiones, res ut intellectas & ſignificatas denominant, & non abſolutè: ideo ſtat eandem rem diuerſimodè intellectã & ſignificatã denominari ſpeciem, & conſequenter eſſe directè in prædicamento & non eſſe directè in eo, ſicut eadem natura humana ſignificata nomine Hominis, ſpecies eſt: ſignificata verò nomine Humanitatis, ſpecies non eſt, ſed ſpeciei principium. Vnde in propoſito apud Logicum res illa, quę Albedinis nomine intelligitur, diuerſimodè ſignificata, in prædicamẽto eſſe affirmatur, & negatur. Si.n. in abſtracto ſignificetur, cũ ſic ſpeciei denominationẽ habeat, in ꝓdicamento reponitur. ſi aũt in concreto ſignificetur, cũ ſic ſpeciei uel generis denominationem nõ habeat, quia rem extraneam ex modo ſignificãdi includit, in prędicamẽto directè eſſe negatur. Et quia intentio S. Thomæ eſt declarare quõ accidentia ſe habeant ad intentiones logicas, & non ad cuius generis rem pertineant: ideo concretum accidentale à Prædicamentis ſeparauit.

Cum his omnibus aduertas, ꝙ aliquid facit rem repont in prædicamento, dupliciter. Vno modo vt ratio reponendi ipſum in prædicamento: alio modo ut conditio ſine qua non. Ratio reponendi rem in gñe ſiue ſpecie, tam apud Logicum, q̃ apud Metaphyſ. eſt eſſentia illius rei: res.n. ꝑ ſuam eſſentiã ad genus & ſpeciẽ, definitur: cõditio aũt, ſine qua non eſt modus ipſe ſignificandi. Et in ꝓdicamento quidẽ ſubſtãtiæ cõditio, ſine qua res nõ ſuſcipit gñis uel ſpeciei, &c. denominationẽ, eſt modus ſignãdi in concreto. In prædicamentis aũt accidentiũ conditio, ſine qua ñ eſt modus ſignificãdi in abſtracto: ꝓpterea cũ dictũ eſt cõcretum accidẽtale nõ directè reponi in ꝓdicamẽto apud Logicum, intellige hoc propter defectum cõditionis, ſine qua non, & non propter defectum rationis reponendi. Et ſimiliter cum dicitur, quòd humanitas, & vniuerſaliter abſtractum ſubſtantiale non eſt in genere ſubſtantiæ, intellige propter defectum conditionis, ſine qua non, & non rationis reponendi.

Et quia accidentia non componuntur ex materia & forma: ideo non poteſt in eis ſumi genus à materia & differentia à forma, ſicut in ſubſtantijs compoſitis: ſed oportet ut primum genus ſumatur ex ipſo modo eſſendi. ſecundum quod ens diuerſimode ſecundum prius & poſterius de decem generibus prædicatur: ſicut dicitur quantitas ex eo quod eſt menſura ſubſtantiæ, & qualitas ſecundum quòd eſt diſpoſitio ſubſtantiæ, & ſic de alijs ſecundum Philoſophum in 11. Metaph.

Hic declaratur, vnde in accidentibus ſumantur genus & differentia, propoſitionibus tribus. Prima eſt, Genus & differentia non ſumũtur in eis ex materia & forma. Secũda eſt, Primum genus ſumitur ex proprio modo eſſendi, quo prædicamentum ipſum pars entis conſtituitur. Tertia eſt, Differentiæ ſumuntur in accidentibus ex diuerſitate propriorum principiorum. Prima patet ſic, Incompoſitum ex materia, & forma non poteſt habere genus ſumptum à materia, & differentiam à forma: ſed accidentia ſunt incompoſita ex materia & forma: igitur non poteſt in eis ſumi genus à materia, & differentia à forma, ſicut ſit in ſubſtantijs compoſitis. quod qualiter intelligendum ſit, ſupra dictum eſt. Secũda patet ſic, Primum genus oportet explicare eſſentiam ſecundum propriam potentiã, quæ eſt in ea, ſicut vltima differẽtia debet explicare eſſentiam, ſecundum vltimũ actum. ſed eſſentia accidentis, ſecũdum modum illum quo pars entis conſtituitur, habet propriam potẽtiam: ergo ex illo modo ſumendum eſt genus primum.

Intelligẽdum eſt hic primò ens diuidi per quoſdam modos in prædicamenta, ſicut quodammodo genus in ſpecies per differẽtias: ita ꝙ ſicut ſpecies per id, quo generis partes efficiuntur, in eſſe ſpecifico conſtituuntur, ita prædicamenta per id, quo partes entis ſiunt, in eſſe generaliſſimo conſtituuntur: & ideo modi proprij, quibus ens ad quodlibet prædicamentũ deſcendit, ſunt illi, penes quos prima genera cõſtituta ſunt. Sunt autem illi modi ꝑ ſubſtantiuum, menſuratiuũ, diſpoſitiuum, relatiuũ, actiuum, &c. ut dicitur quinto Meta. tex. com. 14.

Notandum eſt ſecundò, ꝙ cum genus ſumatur à re ſecundum id quo habet rõnem determinabilis, primum genus ſumẽdum eſt à re ſecundum id, quo primò habet rationem determinabilis: primò autem habet rationem determinabilis res, ſecundum primum ſui gradum concepta. Primus autem gradus rei is eſt, quem res ex modo illo ſortitur, quo proprium ſibi locum inter partes entis vendicat: & ideo primum genus ſumptum ab illo modo entia importat rem, ut primò determinabilẽ: & propterea iſta ſe conſequuntur, ſumi à re ſecundum propriam potentiam eius, id eſt ſecundum id, quo primò habet rationem determinabilis, & ſumi à re ſecundum modum illum, quo entis pars ſit. Et ſic patet aſſumpta ratio.

Differentiæ verò in eis ſumuntur ex diuerſitate principiorum, ex quibus cauſantur. & quia propriæ paſſiones ex proprijs principijs ſubiecti cauſantur: ideo ſubiectum ponitur in diffinitione earum loco differentiæ, ſi in abſtracto diffiniantur, ſecundum quòd

ſunt propria in genere, ſicut dicitur, quòd ſimitas eſt naſi curuitas: ſed econuerſo eſſet ſi eorum diffinitio ſumeretur ſecundum q. ꝺd concretiue dicuntur: ſi enim ſubiectum in eorum diffinitione poneretur ſicut genus quia tunc, diffinirentur per modum ſubſtantiarū compoſitarum, in quibus ratio generis ſumitur à materia: ſicut dicimus quòd ſimum eſt naſus curuus, ſimiliter etiam eſt ſi vnum accidens alterius accidentis principium ſit, ſicut principium relationis eſt actio, & paſſio & quantitas, & ideo ſecundū hoc diuidit Philoſophus relationem in quinto Metaphyſ.

Hinc ponitur tertia propoſitio. ſ. ꝙ dñę ſumuntur in accidētibus ex diuerſitate propriorū principiorum, & declaratur à poſteriori. Signum. n. ꝙ differentiæ ſumantur ex diuerſitate propriorum principiorum eſt, ꝙ in diffinitione accidētium in abſtracto, quæ propriè habent genus & differentias, ſubiectum ponitur loco differentię: hoc enim non eſſet, niſi accidentia differrent penes ſua ꝓpria principia: propterea enim propriæ paſſiones differunt inter ſe, quia principia ſubiecti, ex quibus cauſantur, inter ſe differunt.

Et quia poſſet aliquis ſignū hoc inficiari, dicens ꝙ ſubiectum proprium quandoq; ponitur in diffinitione proprij accidentis loco generis & non differentię, ideo ad hanc obiectionem excludendam ſubditur, Licèt econuerſo eſſet, &c. & vult dicere ꝙ licèt ita ſit, ꝙ quandoq; ponatur ſubiectum in diffinitione proprij accidentis loco generis & nō dñæ, quia tamen hoc non fit, niſi cum accidens in concreto diffinitur, quod ut ſic non eſt in genere: ideo hoc non obſtat noſtrę ſententiæ, quia accidentis differentiam, ſecundum quòd in prædicamento eſt, unde ſumienda ſit, declarauimus. Cauſa enim, quare in diffinitione accidentis in concreto ſubiectum ponitur loco generis, non eſt ipſa natura accidentis, ita ꝙ ſubiectum eius eſſentia pro genere ſibi vendicet, ſed eſt modus eius ſignificandi: quia enim concretum ex modo ſignificandi importat totum coniunctum. ſ. accidens & ſubiectum, ideo per modum rerum diffinitur compoſitarum in quibus genus ſumitur à materia & dñia, à formas & propterea ſubiectum cū ſe hēat ut materia, loco generis ponitur, & natura accidētis cum ſe hēat ut forma, loco differētię ponitur, & dicitur ſimum eſt naſus curuus. non ſic autē eſt cum diffinitur accidens in abſtracto: tunc. n. ponitur ut genus in quod eſſentia ipſius accidentis determinat ſibi ut genus, & ponitur loco dñę id à quo accidens ſecundū naturam ſuam ſpecificā differentiam trahit, ſcilicet ſubiectum proprium, & dicitur, Simitas eſt curuitas naſi. Manifeſtū quoque ſit hoc, ſcilicet ꝙ dñæ accidentium ſumuntur ex diuerſitate principiorum propriorum, non ſolum qn̄ accidens immediatè cauſatur à ſubſtantia, ſed etiam quando unū accidens eſt alterius principium proprium: tunc. n. dñas ſortiuntur accidētia cauſata penes diuerſitatē accidentium cauſantium, ut patet de relationibus, quarū dñia attēditur penes ſua fundamēta ſeu cauſas, puta actionem, paſſionē, & quantitatē, ut patet ex diuiſione relatiuorum facta ab Ariſt. 5. Met. tex. com. 20. Et per hoc excluditur obiectio alia, quæ poſſet fieri de ſecunda & tertia paſſione eiuſdem ſubiecti. Poſſet enim aliquis obijcere, quomodo alia eſt differentia ſecundæ paſſionis à differentia primę, ſi ex principijs ex quibus fluit paſſio, differentia ſumitur: quandoquidem eadem ſunt principia, à quibus fluunt prima & ſecunda. Excluſa enim eſt obiectio per hoc quod dictum eſt, ꝙ quando vnum accidens eſt principium alterius, differentia poſterioris accidentis non ex diuerſitate remotorum principiorum, ſed propriorum attenditur: & ideo, cum prima paſſio ſit principium ſecundæ, nō ſunt eadem propria & immediata principia primę & ſecundæ.

Sed quia propria principia accidentium non ſemper ſunt manifeſta, ideo quandoque ſumimus differentias accidentium ex eorū effectibus ſicut congregatiuū & diſgregatiuū viſus dicitur differentię coloris quę cauſantur ex abūdātia & paucitate lucis ex qua diuerſa ſpecies coloris cauſātur. Sic ergo patet, quomodo eſſentia eſt in ſubſtantijs & accidentibus, & quomodo in ſubſtantijs compoſitis & ſimplicibus, & quomodo intentiones logicæ vniuerſales in eis inueniuntur, excepto primo principio quod eſt infinitę ſimplicitatis cui non conuenit ratio generis vel ſpeciei & per conſequens nec diffinitio propter ſuam ſimplicitatem in quo ſit finis & conſumatio huius ſermonis.

Quia poſſet tertiò aliquis dubitare de hoc qđ dictum eſt, ſ. ꝙ differentię accidentium ſumuntur ex eorum proprijs principijs, ex hoc ꝙ quandoq; ſumimus eorum differentias ab effectibus: ſicut albedinis & nigredinis differentias dicimus congregare & diſgregare uiſum: ideo ad hanc dubitationem tollendam dicit, ꝙ hoc contingit non ex natura ipſorum accidentium, ſed ex nobis, quibus propria principia accidentium occulta cum ſint, opus eſt ex effectibus differētias ſumere, quæ differentias ueras quodammodo nobis inſinuant: ſicut in exemplo propoſito liquet: albedo enim & nigredo differunt à priori ex abundantia & paucitate lucis. lux. n. in opaco corpore exiſtens aliqualiter obumbrata albedinem conſtituit; ualde aūt offuſcata nigredinē: a poſteriori aūt differunt cōgregatione & diſgregatione uiſus: ex hoc. n. contingit diſgregare, quia ibi eſt ſatis de luce, & non econuerſo. Et quia abundantia & paucitas lucis non ita nobis manifeſtæ ſunt, ſicut congregare & diſgregare, iō loco propriarū dñiarū, cōgregatiuū & diſgregatiuū ponimus, dicētes, Albedo eſt color diſgregatiuus uiſus; nigredo uerò congregatiuus.

Hic aduertas, quod non dixit ſubiectū eſſe differentiā accidentis, ſed poni loco differentię: habent. n. proprium genus, & propriā differentiam ſui generis, quæ tñ abſque obiecto non poſſunt explicari cōpletè: & ideo omnino oportet ſubiectū in diffinitione accidentis cadere, ut dictū eſt. Vltimò epilogus ſit eorum, quæ dicta ſunt, in quorū explicatione meam opinionem ita prolatam eſſe volo, ut ſi ueritati conſentanea inuenta nō fuerit, & ingenio & ætati venia detur: adoleſcētiā. n. adhuc ago. Vbi autem ueritatis tramitem ſecutā uidebitur, gratiarū debitæ actiones diuo Thomæ habeantur, à quo quicquid veri eſt, didici.

Commentariorum Thomæ de Via Caietani Cardinalis Sancti Xyſti in librum diui Thomæ Aquinatis de Ente & eſſentia, finis.

TRACTATVS OCTAVVS SOLVtionum quorundam locorum ſibi inuicem aduerſantium, in commentarijs Sancti Thomæ contentorum.

AD FRATREM IACOBVM CreCton Scotum, lectorem Theologiæ.

PEtionibus tuis, Fili chariſſime, deeſſe nolens, ad propoſita duo dubia reſpondere curaui. Propoſuiſti primò diſſonantiā dictorū noſtrorū inter ſe, dū in Cōmētarijs primæ partis, articulo primo, qō ne duodecima, diximus creaturā rōnalē vt ordinatam ad fœlicitatem, & non abſolutè, naturaliter appetere viſionem Dei in ſe: in art. autem 8. q. 82. reſpondendo quarto argumento Scoti diximus, quòd ad naturaliter uolendum finem ultimū in particulari, non ſufficit indubietas, quoniam hæc eſt in quolibet fideli, ſed exigitur euidentia, quæ ſolum conuenit Beatis.

Proponis ſecundò ambiguitatem circa quandā gloſſam noſtram in eiſdem Commentarijs, qō. 47. articulo. 3. ad tertium, ubi dicente textu, Non eſt

poſſibile eſſe aliam terram, q̃ iſtam, gloſſauimus, ly Poſſibile, ſumi pro poſſibili ſumpto ex potentia indita rebus creatis. ſic quam diximus impoſſibile eſt mortuum reſurgere; & non pro poſſibili ſm potentiam actiuam Dei, neq; pro poſſib. li logico. videtur. n. tibi, ꝙ de poſſibili logico ſit ſermo, per materiam ſubiectam, de qua ibi diſputatur. & hoc per tria. Primò, quia propoſitio illa præcedẽs, Mũdus conſtat ex tota ſua materia, ſumpta ex Philoſopho, aut intelligitur de totalitate indiuiduali: & hoc non, quia quodlibet Indiuiduum perfectum iſto modo conſtat ex ſua materia. Aut de totalitate ſpecifica, & ſic oportet intelligi de impoſſibili abſolutè, quum implicet contradictionem habere totã materiã ſpeciei, & nõ habere aliquam partem, quę eſſet extra illud. Secũdò, quia idem eſt iudicium de terra & de aliis partibus mũdi: ſed eſſe duos Soles, implicat contradictionem: ergo ſermo eſt de impoſſibili abſolutè. Manifeſtatur aũt implicatio cõtradictionis, quia poſitis duobus Solibus, ſi materia vnius appeteret formã alterius, neuter haberet ſuam materiã, quia Sol cõſtat ex materia ſatiata ſua forma: ſi autem materia vnius non appeteret formã alterius, ſic differrent non ſolum ſpecie, ſed genere. Tertiò, quia ſecundum iſtam gloſſam, quum dr, Non eſt poſſibile eſſe aliam terram, ſenſus eſſet, Non eſt potentia actiua in rebus creatis, quę poſſit producere aliã terrã. hic aũt ſenſus lõgè eſt à propoſito. & hæc vnũ de hoc dubitam: ſ

Ad primum dubiũ reſpondemus, ꝙ ly Naturaliter, non ſecundũ eandem ſignificationem in vtroq; loco ſumitur. Nam in quæſtione 12. naturale attẽditur penes naturam tanquam principium, ita ꝙ naturalis appetitus appellatur, qui prouenit à principio indito ſecundum ſuperadiectum diuinę gratię ordinem: ut enim locutio naturalis eſt homini à principiis naturalibus, ita appetere cœleſtis patrię fęlicitatem, naturale eſt homini ex principiis gratię, quia ex illis natũ eſt prouenire. In quęſtione autem 82. naturale attenditur penes modum, vt diſtinguitur contra liberalem, ideoq; ibi dr, ꝙ naturaliter, id eſt non liberè, uelle Deum in particulari, &c. ſolis Beatis conuenit. undeq; nulla relinquitur inter dicta diſſonantia.

Ad ſecundam autem dubitationem reſpõdetur, clarè conſtare ex textu, ꝙ poſſibile ſumitur ſecundum potentiã in rebus exiſtentem, dum probatur in textu, ex naturali motu terrę ad centrum hoc: hæc. n. probatio manifeſtat, de Phyſica potentia ſermonem eſſe. Nam certum eſt apud Theologos omnes, poſſe à Deo creari aliam terram extra iſtũ mundum, & conſeruari ibi in æternum.

Ad primam igitur obiectionem dicitur, propoſitionẽ illam: Mundus cõſtat ex tota ſua materia, intelligi de omni totalitate materiæ, poſſibili ſm potentia Phyſica, qm̃ hoc ſufficit ad probandum in philoſophia naturali, quod conſtat ex tota ſua materia ſimpliciter, hoc eſt ſine additione aliqua: Et ſic ſtant iſta duo ſimul, ꝙ mundus conſtat ex tota ſua materia, & ꝙ Deus poteſt per omnipotentiam ſuam ſimilem materiã extra mundum creare, quoniam primum intelligitur de tota ſua materia poſſibili phyſicè. Nec implicat contradictionem habere totam poſſibilem phyſicè, & non habere aliquam partem, quę per omnipotentiam diuinam fieret extra.

Ad ſecundam aũt dicitur, ꝙ nulla apparet contradictio, ponendo plures Soles eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ ex diuina omnipotentia, & ꝙ exiſtẽtibus pluribus Solibus, nullius materia appeteret alterius formã, quia vniuſq; materia cõtenta eſſet ſua forma: ſicut modò materia exiſtens in una parte cœleſtis corporis homogenei non appetit eſſe in alia parte, & ſimiliter in motibus pars ſphæræ igneæ contigua accidentali parti orbis Lunę non appetit eſſe in Orientali parte eiuſdem orbis. Et quippe una cõmunis eſt ratio, ꝙ in his, quæ ſunt eiuſdem rationis, vna eſt & ratio appetitiuę quietis. ac per hoc quodlibet contentum eſt illa portione, quam habet, & meritò, quia priuatio, quæ machinatur ad malũ, nõ eſt in certa materia, propter formam eiuſdem ſpeciei. Nũquam enim Socrates corrumperetur, ſi materia eius non appeteret niſi formam humanam, quoniam illam iam habet. & ſic de aliis.

Ad tertiam dicitur, ꝙ aliud eſt aliqua eſſe idem, aliud eſt aliqua conſequenter ſe habere. Vnde licet ad ſenſum expoſitum cõſequatur illa alia propoſitio: Nulla eſt potentia actiua in rebus creatis, quæ poſſit facere aliam terram, nõ tñ eſt idem qđ ſenſus expoſitus: quoniam iuxta ſenſum expoſitũ ſermo eſt de potentia naturali, non deſcendendo ad actiuam aut paſſiuam. & ſecundum huiuſmodi potentiam affertur ratio de motu naturali, & nõ de potentia uel impotentia generatiua terrę.

Hæc ſunt quę velut à ſomno ſcientiarum ſpeculatiuarum excitato occurrerunt reſpondenda. Reliquum eſt, ut attendas tibi, & lectioni, & ores pro me, & bene vale. Romæ 23 Nouembris, 1522.

TRACTATVS NONVS, de vinculo obedientię, cuius eſt vnica quæſtio.

QVAESTIO.

Num Homo teneatur ſuperiori obedire in his in quibus parendo oportet periculo mortis ſe exponere.

VTRVM Homo homini ſuperiori teneatur obedire in his, in quibus oportet ſe exponere periculo mortis. Et videtur quod non. Primò ratione: quia homo homini non eſt ſubditus, quo ad naturam, ac per hoc non tenetur uitam perdere ad mãdatum alterius. Et confirmatur authoritate: quia S. Tho. in Secunda Secundę, quęſt. 105. art. 5. in corpore dicit, Tenetur homo homini obedire in his, quæ exterius per corpus ſunt agenda. In quibus tamen ſecundum ea, quę ad naturam corporis pertinent, homo homini obedire non tenetur: ſed ſolum Deo, quia omnes homines natura ſũt pares, puta in his, quæ pertinent ad corporis ſuſtẽtationem & prolis generationem. Hæc ille.

Secundò, quia non tenetur homo ſecundum charitatis ordinem ponere vitam corporalẽ pro quocunq; exteriori bono, aut pro uita corporali alterius, quum plus teneatur diligere corporalem vitã ſuam, quàm proximi: & contra aut ſupra charitatis ordinem non tenetur homo homini obedire.

Tertiò, quia humana iura de actionib. humanis intelliguntur ſalua conſiſtentia, imò incolumitate ſubiecti, ut patet, de præcepto ieiuniorum, de diuinis officiis perſoluẽdis, de obſeruatione feſtorũ: non enim tenetur homo ad diuinum officium aut ad obſeruationem feſtorum, ſi non poteſt hæc ſine non ſolum vitæ, ſed ſanitatis periculo ſeruare. Eximit ergo periculum vitæ ab obedientia humana.

Quartò, quia timor cadẽs in conſtantẽ virũ, qualis eſt timor mortis, excuſat ab unius iuris ac iudicii humani executione: ergo idem quod prius.

Ad euidentiam huius quęſtionis ſciendum eſt, ꝙ non diſtinguere inter per ſe, & per accidens occaſio eſt minus bene ſentiendi: cõtingit. n. etiã ſapiẽtes, inquit Ariſt. falli in iis quæ ſunt per accidens. Aliud eſt igitur ſubdi hominem homini in his, quæ ſunt naturę, per ſe loquendo, & aliud per accidens. Subiici nãq; per ſe, eſt directè & formaliter ſubiici, ita ꝙ poſſunt illa directè & formaliter præcipi. Subdi uerò per accidens eſt per concomitantiam, aut ſequelã ad illud in quo per ſe ſubdit, ſubiici. Exẽplum, Homo homini non ſubditur per ſe ſecundum interiores motus animi: & ideo non

poteſt ſuperior præcipere directè, & formaliter interiores actus animi: ſoli enim Deo hoc eſt proprium. Subditur tamen per accidens, inquantum interiores animi motus ſunt exteriorum actionũ rationes; ſic.n. cõcomitantur exteriores actiones in quibus homini homo ꝑ ſe ſubijcitur. Et ideo ſuperiores aliter iudicant hominem ex malitia, aliter ex paſſione, aliter ex ignorantia operantem. In propoſito autem uerißimum eſt hominem non ſubdi homini in his, quæ ad naturam ſpectant, ſed hoc intelligitur per ſe & formaliter. & adeò nullus poteſt alteri præcipere ut ſe occidat, ut non comedat, ut non generet. Sed per accidens in his etiam homo homini ſubditur pro quanto hæc concomitanter ſe habent ad actiones, inquantum homo homini per ſe ſubditur, ut patet in laicis ſubditis qui tenentur mandante principe, præliari, & exponere ſe mortis periculo, ut experientia teſtatur: quia poteſt princeps præcipere, ut tueantur armis rempublicã, ut ulciſcantur armis eandem: & huic annexum eſt periculum mortis: ideò ex tali annexione ſubdũtur etiã, quò ad uitam. Ratio autem debitæ obedientiæ eſt: quia de huiuſmodi actuum ſubiectione iudicandum eſt ſecundum ea quæ inſunt per ſe, & non ſecundum ea quæ ſunt per accidens: ſicut uniuerſaliter de cæteris conditionibus humanarum actionum conſideratio & iudicium ſi non fiat per ſe, non rectè iudicantur niſi diuinando. oportet ergo inſpicere ad naturam operis humani, an ſit per ſe de genere ſubditorũ ſuperiori homini, an ſit de genere exemptorũ a ſubiectione humana, ut fecit Diuus Thom. in loco allegato dum operum genera per ſe eximens à ſubiectione humana, opera. ſ. interiora animi, & opera naturæ ſuſtentandæ, & propagandæ. Et aduerte ꝙ etiam non per ſe ſubiectæ operationes alteri homini, poſſunt per accidens fieri ſubiectæ alteri homini, ut declarauimus. Quum igitur conſtet, exteriores actus uirtutum neceſſarios ad cõe bonum politicum, uel domeſticũ ſubiectos eſſe homini ſuperiori, quoniã & leges humanæ huiuſmodi actus principum, & ſuperiores ad hos cogant ſubditos, non ſunt a ſuo ſubiectionis ordine eximendi, propter accidentia annexa, ut teſtantur præcepta de actibus fortitudinis. Si enim leges & præcepta principum de actibus fortitudinis exceptionem admittunt, quũ eſt fortitudinis actibus annexum uitæ periculum, uanus eſt omnis principatus ad præcipiendum quæ ſunt fortis: nõ n. aliud eſt dicere, ꝙ lex, aut princeps, aut ſuperior non poteſt præcipere actus quibus annexum eſt uitę periculum, quàm exterminare præcepta fortitudinis à poteſtate humana, quum fortitudo circa mortis pericula ſit: quod quia abſurdum imò ridiculum eſt, ſtet iudiciũ in his, quę ſunt per ſe. Simile quoq; faciè apparet in actibus religionis: ꝓcipit eccleſiaſtica lex Miſſam celebrare nonniſi cum ſacris ueſtibus, cũ altari, cum calice: ſi fiat exceptio de mortis periculo, ſacerdos comminata ſibi morte celebrabit ſi cũ ē in diploide, habens tantummodo panẽ & uinum: quis fatuus diceret hæc? Similiter Eps conferret ordines ſacros in diploide ſine ullis cæremonijs, forma ſubſtantiali ſeruata ob comminatam ſibi mortem: quod eſt ſacrilegium. Ex quibus quilibet ſapiens põt percipere falſum eſſe fundamentum, ꝙ humana lex & ſuperior homo non põt ꝓcipere actus uirtutum uſque ad mortis periculu incluſiuè, & ꝙ ſubditi nõ teneant obedire. Stetur ergo, ut dictum eſt, in his quæ ſunt per ſe, cenſendo ꝙ tam lex, quàm ſuperior hõ, põt præcipere oĩa exteriores uirtutum actus neceſſarios ad cõe bonum illud cuius curã habet, ad quod ſubditos habet: & ſubditi tenentur obedire, non obſtãte quocũque uitæ periculo annexo. Vnde quia prælatus poteſt præcipere ſubditis religioſis ea, quæ ſunt ad mutua obſequia, inter quæ non infimum tenet locum cura infirmorum: iõ tenetur ſubditus obedire ad ſeruiendum ægris etiam infectis epidimię morbo: quũ hoc periculum uitæ concomitanter ſe habet ad opus, quod per ſe præcipitur. ſ. ſeruitiũ infirmorum. Nec minus tenetur religioſus in his & ſimilibus obedire, quã ſecularis ſuo principi ad præliandum, ubi eſt maximum mortis periculum concomitans. Et quũ hoc clarum eſt, non me extẽdo amplius. ſed ex his conſtat ſatisfactum eſſe primæ rõni in oppoſitum allatæ, & authoritati S. Th. uerificãtur ſiquidem formaliter & ꝑ ſe: ſecus aũt eſt quũ concomitanter concurrit ad qđ eſt naturæ, ſeu uitę ad illud qđ per ſe pręcipi poteſt.

Ad ſecundam uerò rõnem de charitatis ordine, reſpondetur ꝙ charitatis ordo habet, ut pro actu uirtutis quilibet exponat uitam ſuam corporalem & miles pro actu uirtutis ſ. iuſtę defenſionis, aut iuſtę ultionis, exponit uitam ſuam periculo, & ſeruiens infectis pro actu uirtutis. ſ. religioſi obſequij, exponit ſe periculo mortis, & non pro bonis externis, aut corporali ſalute alterius. Conſtat autem hos, & ſimiles uirtutum actus debitos poſſe pręcipi, nec contra nec ſupra charitatis ordinem, ſed ſecundum charitatis ordinem quantum bonũ animę pręſtat corporalis uita.

Ad tertiam dicitur, ꝙ actus uirtuoſi pręcepti à iure poſitiuo relati ad uitę periculum, non ſunt uniformes. Quidam n. ſunt quorum rectitudo deſtruitur ex uitę periculo annexo, ut ſunt actus abſtinentię qui ſi cũ crimine uitę fiant, non ſunt uirtuoſi, quia recta abſtinentię rõ mediũ ſic exigit, ut non ſubtrahatur neceſſarium ad uitam: & de his uerificatur, ꝙ leges humanę intelliguntur ſalua cõſiſtentia ſubiecti. Quidam uerò ſunt quorum rectitudo conſtituitur ex periculo uitę, ut actus fortitudinis, qui ſi diſcrimen uitę effugerent, in uitiũ inciderent. Et ſimile eſt de reliquis actibus uirtutum neceſſarijs ad cõe bonum, ut ſunt obſequia, officia, miniſteria neceſſaria ad cõe bonum, in quibus eſt nonnulla fortitudo in ſuſtinendo pericula uitę ſuperuenientia: ſuſtinetur enim in tantũ eorũ rectitudo ex periculo uitę, ut ſi huiuſmodi periculum effugerent, in uitium inciderent timiditatis, & in huiuſmodi non ſubintelligitur ſalua cõſiſtentia ſubiecti. Quidã uerò ſunt medij reſpicientes periculũ uitæ omnino accidentaliter, ut ſunt multi religionis actus, puta audire Miſſam, ſeruare feſta, & ſimilia. Et horum duplex eſt differentia. Nã quidam ſunt, qui ex ſupradicto uitę periculo & licitè omittuntur, & ſupererogatoriè fiũt, ut ſunt actus prędicandi & corrigendi, qui quãq; (puta nõ cogẽte diuini iuris neceſſitate) poſſunt ꝓꝑ uitę periculũ omitti licitè, quia eſt licitum quãq; fugere: poſſunt & tunc nihilominus ſupererogare, uolente ſe prędicare & reprehendere, ut Io. Baptiſta arguit Herodem: ſciebat.n. Herodes crimen ſuum, ita ꝙ non neceſſitatis, ſed ſupererogationis erat Io. reprehenſio. Quędam uero ſunt, quæ ſi fiãt ꝓꝑ timorẽ mortis, illicitè omnino fiunt, ut celebrare Miſſam abſque ſacris ueſtibus, calice, & altari, celebrare ſcienter coram excommunicatis nominatim, & reliqua ſimilia: quę ſi fiãt propter timorem mortis, ſunt illicita, quia non excuſantur à toto, ſed à tanto. Et horum omnium una communis eſt ratio, quia legis & principis eſt pręcipere actus uirtutum neceſſarios ad commune bonum; ut autem declaratum eſt, à uirtute recederetur, ſi mortis periculum in prędictis exciperetur.

Ad quartam dr̃, ꝙ timor cadens in conſtantem uirum excuſat iuxta prędictã diſtinctionẽ, quãque à toto, ut in his, in quibus omiſſio, uel cõmiſſio ob mortis periculum à rectitudine nõ recedit. Et hoc gratia materię humanitatis pietate ſuffultæ plerunq; fortè à iuriſtis extenditur. Quãq; aũt excuſat, ſed à tanto, corã Deo; quamuis corã humano iudice excuſet à toto, ut in ꝑdictis patet: & tunc moriendũ eſt potius viro forti, quã incurrere obliquitatẽ & uenialem, Romę die 27. Decemb. 152

TRACTATVS DECIMVS, de Miſſæ Sacrificio & Ritu, aduerſus Lutheranos, ad Clementem VII. Pōt. Max. in ſex capita diuiſus.

1 *Quę nam ſit operis intentio.*
2 *Conuenientia & differentia Lutheranorum cum Catholicis circa ſacrificium Miſſę.*
3 *Ex inſtitutione Chriſti Euchariſtiam immolari.*
4 *Ex inſtitutione Chriſti immolari Euchariſtiam in remiſſionem peccatorum.*
5 *Obiectiones ex Epiſtola ad Hebręos contra ſacrificium Miſſę.*
6 *Reſponſio ad obiecta.*

CLEMENTI VII. PONT. Max. Thomas de Vio Caietanus Cardin. S. Xyſti, felicitatem.

Mandaſti olim P. beatiſſime, vt tanquam inſtructor nuncij ſcriberem reſpondenda obiectis in libello de Cœna Domini, aſſerente corpus & ſanguinem Chriſti in Euchariſtia eſſe duntaxat, ſicut in ſigno: oblato autem nuperrimè mihi libello Lutherano etiam de Cœna Domini aſſerente, in Euchariſtia verum Chriſti corpus & ſanguinem: ſed negante ſacrificium Miſſę contra vniuerſas etiā ſchiſmaticorum Eccleſias, exiſtimaui non eſſe expectandum mandatum, ſed officij mei partes exequi, manifeſtando rationes errandi in hac noua hęreſi. Suſcipias itaq; decernendam Apoſtolatus tui cenſura lucubratiunculam hanc, & felix Vale.

CAPVT I.

Quæ ſit intentio operis.

VNicus Magiſter olim Dñs Ieſus Sadducęos (qui ex ſacris libris ſolos libros Moyſi recipiebant) confutando ex libris Moyſi, docuit nos, vt aduerſus hęreticos abſtineamus à teſtimonijs, quę non recipiunt: ſed illis vtamur ſacris teſtibus, quos nō refutant. Quocirca aduerſus hęreticos qui Lutherani vocantur, innitentes ſolis teſtimonijs ſacrarum Scripturarum, ſcripturus de ſacrificio Miſſę, ex ſolis ſacris Scripturis diſputationem diſtribui: namq. oēm perficere intendo: tum ne glorientur in ſolido fundari ſacrarum Scripturarū fundamēto, negationē ſacrificij Miſſę: tū ne minus docti putēt ex Eccleſiæ inſtitutione, non Scripturæ authoritate, fulciri ſacrificium Miſſæ: tū ut habeant Lutherani illi, qui ignoranter errant, vnde reſipiſcant.

Vt aūt clara fiat apud omnes veritas, primū in quo cōueniunt, & in quo differunt Lutherani à Catholicis; deinde quid ex ſacris Scripturis de ſacrificio Miſſę habetur; & demum Lutheranæ obiectiones diluentur.

CAPVT II.

Conuenientia & differentia Lutheranorum cum Catholicis circa ſacrificium Miſſę.

COnſentiūt Lutherani Miſſam poſſe ſacrificiū memoriale appellari ea rōne, quia in memoriam ſacrificij oblati in cruce, verum corpus Chri cum vero ſanguine Chriſti conſecratur, veneratur & ſumitur, dicente Dño, Hoc facite in mei commemorationem. Negant aūt duo. Alterum eſt, offerri corpus, vel ſanguinē Chriſto Deo: quamuis.n. aſſirment in altari eſſe veru Chriſti corpus, negant tñ illud verū Chri corp⁹ offerri Deo. Alterū ē, eſſe in altari hoſtiam, ſeu ſacrificium pro expiatione peccatorū, ſiue pro viuis ſiue pro defunctis. Et fundant vtrunq; ſuper doctrinam Epiſtolę ad Hebręos vbi clarè vnica oblatio corporis Chriſti in cruce ſemel facta, ſufficiens manifeſtatur pro peccatis totius mundi. Et propterea inferunt, ꝙ quamuis cultus corporis Chriſti in memoriam paſſionis, & mortis Chriſti fuit inſtitutus à Chriſto: oblatio tamen corporis Chriſti tanquam hoſtiæ pro peccato, eſt adinuentio humana contraria documentis ſacræ Scripturæ.

CAPVT III.

Ex inſtitutione Chriſti Euchariſtiam immolari.

CAtholici autem agnoſcimus in ſacris literis ſcripturā eſſe inſtitutionē immolationis Euchariſtiæ, Euāgeliſtæ.n. (ſpecialiter Lucas cap. 22. ſpecialiusq; Paulus ad Corinth. 11.) tradūt poſt multas actiones Dñi Ieſu in cœna, eum mandaſſe, Hoc facite in mei commemorationem. Quæ quia verba ſunt Ieſu Chriſti, libranda valde ſunt, tum pronomen, Hoc, tum uerbum, Facite, tum, In mei commemorationem.

Ad intelligendū itaq. demonſtratum per pronomen, Hoc, inſpicienda ſunt quæ præmittuntur. Præmittitur aūt, quòd Ieſus, accepit panem, gratias egit, fregit, deditq; dixit, Accipite, comedite, hoc eſt corpus meum quod pro uobis frangitur, uel ſm̄ Lucam, datur. Statimq. ſubiunxit, Hoc facite in mei commemorationem. Pronomen itaque, Hoc, cum non arctetur ad demonſtrandum aliquod pręmiſſorum, & ad aliquod præmiſſorum non demonſtrandum, conſequens eſt ut demonſtret uniuerſitatem præmiſſorum.

Verbum, Facite, magna fert myſteria. Nam non dicit, Hoc dicite, ſed, Hoc facite, ut ſignificaret ꝙ id, quod mandat, non cōſiſtit in dicere, ſed in facere; quodq; dicere hic interueniens, non ꝓpter dicere, ſed propter facere eſt, ut intelligeremus, ꝙ uerba conſecrationis ſunt uerba efficientia illud, qđ ſignificant. Et adiungendo, In mei commemorationē, diſtinguit facere à commemorare, vt ſignificantius non dixerit Hoc cōmemorate: ſed Hoc facite in commemorationē mei. Mandat itaq. Dñs Ieſus hoc, ideſt uniuerſa pręmiſſa, facere in memoriam ſui. Actus ergo faciendi hoc mandatus relatus ad recordationem Domini Ieſu.

Ex eo aūt, ꝙ ſub facere hoc, cōprehenditur non ſolum facere corpus Chriſti: ſed & facere corpus Chri quod frangitur ſeu datur pro nobis, manifeſtum eſt Dñm Ieſum mandaſſe facere corpus meū, quod pro uobis frangitur & datur. Perinde autem eſt, Quod pro nobis frangitur & datur, ac ſi diceretur, Quod ꝓ uobis immolatur: neq;.n. aliter frāgitur aut datur niſi pro quanto in cruce frangitur, & datur (hoc eſt immolatur) pro uobis: facere autem corpus meum, quod pro uobis immolatur ut ſic, perinde eſt ac facere corpus meum, quatenus pro uobis immolatur.

Vt aūt hæc, quę dicimus penetres, aduerte ꝙ ſi Dñs Ieſus ob ueritatē duntaxat corporis ſui ſignificandam adiunxiſſet, Qđ pro nobis frāgitur, ſeu datur, ſat fuiſſe dicere, Quod in perſona mea uidetis, ſeu quodcunq. aliud eiuſmodi. Sed abſit à Dñi Ieſu Chriſti noīe, ſermo non formalis, quo adēpto, oīs tollitur certitudo ſermonis: uagaremur.n. per infinita accidentia. Dicendo itaq;, Quod pro uobis frangitur, ſeu datur, formali ſermone ſignificat. Facite corpus meum, quatenus pro uobis offertur; & hoc ipſum facite in mei commemorationem.

Porrò ex eo ꝙ facere hoc in Chriſti memoriā, plus eſt quā cōſecrando facere corpus Chriſti (qa eſt & facere corpus Chriſti, quod datur, & frangitur pro nobis) & plus eſt, quàm recordari Chriſti (quia eſt facere Chriſti corpus quod datur ac frāgitur pro nobis in Chriſti recordationem) & dari ac frangi pro nobis eſt immolari pro nobis (nam dari ſignificat in genere offerri; frangi uerò ſignificat in ſpecie modum offerendi, per fractionem.) dedit enim ſemetipſum Deo in cruce fractione manuum, pedum, ac lateris pro nobis: conſequens eſt quòd mandante Domino Ieſu, Hoc

facite

facite in mei cõmemorationẽ mãdatur Hoc facite immolatitio modo in mei cõmemorationem: facere .n. corpus Chriſti quod immolatur, eſt facere illud immolando, ſeu ꝑ modũ immolationis. nam ſic duntaxat fit à nobis corpus Chriſti, quatenus immolatũ: nã facto non fit à nobis corpus Chriſti quatenus immolatur, niſi utrunq; facto impleatur; videlicet, & conſecrando facere corpus Chriſti, & immolando facere quod datur, & frangitũ nobis, ſed iuncto tertio, uidelicet In Ieſu Chriſti memoriam.

Et aduerte prudens lector, facta in cœna Dominica, ut perpendas quã quadret inſtitutio inſtitutioni, & factum facto, & immolatio immolationi. Cœna ſiquidẽ agni Paſchalis, inſtituta in memoriam eductionis de Aegypto, in facto conſiſtebat immolationis, ita ꝙ ipſa cœna erat immolatio Paſchalis agni. Similiter namq; Dñs Ieſus completo ſacrificio Paſchalis agni, inſtituit nouum noſtrum Paſcha ſeipſum, ut immolatur, dicẽdo, Hoc eſt corpus meum quod pro uobis datur ac frangitur, hoc facite in mei memoriã. Ac ſi uerbo dixiſſet, quod ſurrogationis facto dicebat, quemadmodum hactenus in memoriam exitus de Aegypto feciſtis Paſcha, ita deinceps hoc facite in meæ immolationis memoriam. Vt ipſa ſurrogatione noui Paſchatis pro veteri loqueretur: ac diceret, Paſcha illud feciſtis immolando cõi cœna, & hoc facite immolando cõi menſa in mei commemorationẽ. Ita ꝙ ex ipſa ſurrogatione noui Paſchatis veteri, ſignificatur, ꝙ dicendo, Hoc facite in mei memoriã, intelligitur de facere immolatitio modo: nam & immolatitio modo fecerant vetus Paſcha.

Hunc aũt eſſe germanũ ſenſum mandati iſtius, teſtantur & facta recitata à Paulo 1. ad Corin. 10. Connumerat ſiquidem Paulus panem ſanctum, & poculum ſanguinis Chriſti inter immolata, ſupputat menſam noſtram inter altaria, decernit edentes & bibentes de menſa Dñi inter comedentes, & bibentes immolata. ex quibus clarè patet, tum apoſtolos intellexiſſe mãdatum Chriſti, Hoc facite in mei memoriã, de facere immolãdo Euchariſtiam, tum Apoſtolorum tempore Euchariſtiam fuiſſe in Chriſti Eccleſia non ſolum Sacramentum, ſed etiã ſacrificium, tum in Sacra ſcriptura, & non ſolum in vſu Eccleſiæ & libris Doctorũ, haberi immolationem corporis & ſanguinis Domini. verba autem Apoſtoli ſunt hæc: Fugite ab idolorũ cultu, vt prudentibus loquor, iudicate uos quod dico. Poculum benedictionis cui benedicimus, nonne cõicatio ſanguinis Chriſti eſt? panis quem frangimus, nõne cõicatio corporis Chriſti eſt? quõ unus panis, vnũ corpus, multi ſumus: nam oẽs ex eodem pane participamus. Videte Iſraelem ſecundum carnem: nonne qui edunt victimas, participes altaris ſunt? Quid ergo dico, ꝙ ſimulacrum aliquid ſit: aut ꝙ ſimulacris immolatum aliquid ſit? ſed ꝙ quæ immolant gentes, dæmonijs immolant, & non Deo. Nolo aũt vos cõicantes fieri dæmoniorum, non poteſtis poculũ Domini bibere, & poculum dæmoniorum, non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ dæmoniorum. Hæc ille. Ex his enim manifeſtè patet Apoſtolum inter victimas Iſraelis, & immolata dæmonijs recenſere panem, quem frangimus, & poculum benedictionis; & inter altare Iſraelis & menſam dæmoniorum, menſam Domini, & inter edentes victimas altaris Iſrael, & edentes immulata dæmonijs, edentes de menſa Domini, & bibentes de illius poculo, & ex huiuſmodi ratione arguere, ꝙ non poſſunt immolatorum Deo, & dæmonibus participes eſſe. Niſi enim immolata eſſent Deo panis, & calix Chriſti, vniuerſa Pauli fabrica ex immolatis tam Deo vero ab Iſraele, quã immolatis dæmonijs à Gentibus ſurgens rueret. Sed hoc tam clarum eſt teſtimonium, quòd panis & calix Chriſti tempore Pauli immolabantur, vt noſtra clarificatione non indigeat.

CAPVT IIII.

Ex inſtitutione Chriſti immolari Euchariſtiam in remiſſionem peccatorum.

Alterum Lutheranis negatum in Miſſa, videlicet: ꝙ ſit hoſtia pro expiatione peccatorũ, facilè ex eodem Dñi Ieſu mandato, eadem procedendo via monſtratur falsò negari. Nam Matt. 26. Dñs Ieſus accepto Calice non ſolum dixit, Hic eſt ſanguis meus qui pro multis effundetur: ſed adiunxit, In remiſſionẽ peccatorũ, & ſubiunxit, Hoc facite in mei recordatione. Sub mandato itaq; Hoc facite, cõprehendit facere immolando ſanguinem Chriſti in poculo, nõ ſolũ quatenus effunditur, ſed &: quatenus effunditur pro multis in remiſſionem peccatorum. Sermo.n. formalis ſignificat, ꝙ quemadmodum effuſio ſanguinis in remiſſionẽ pctõrũ eſt ipſa cruenta hoſtia pro pctis noſtris: ita facere poculũ ſanguinis, ꝗ effunditur in remiſſionẽ pctõrũ vt ſic, eſt immolare poculũ ſanguinis quatenus effunditur in remiſſionẽ pctõrum, quatenus operatur remiſſionẽ pcõrum: effundi enim in remiſſionem peccatorũ eſt operari remiſſionẽ peccatorũ, quantũ eſt ex parte ſua, quicqd ſit de effectu. Non igitur humana eſt adinuentio: ſed intelligẽtia, & obediẽtia diuini mandati, tum offerre corpus & ſanguinẽ Chriſti ſub ſpecie panis, & vini in memoriam Dñi nři Ieſu Chriſti, tũ hæc ipſa offerre pro expiatione peccatorũ, vt optima legis interpres conſuetudo vniuerſarum Eccleſiarum, uõ ſolũ Latinarũ, & Græcarũ, ſed Armenarum, Perſarũ, & reliquarum per orbẽ diffuſarũ ab antiquo ſemꝑ interpřtata eſt.

CAPVT V.

Obiectiones ex epiſtola ad Hebræos contra ſacrificium Miſſæ.

Aduerſus hæc duo inſtituta inſurgunt Lutherani ex multis dictis in Epiſt. ad Heb. c. 7. vſq; ad decimũ incluſiuè. Et cõtra quotidianã quidem oblationem Euchariſtiæ arguunt tripliciter. Primò, ex multitudine ſacerdotũ. Nã ibidem dſa ponitur inter Chrm ſacerdotem noui Teſtamenti, & ſacerdotẽ veteris Teſtamẽti, ꝙ ille eſt vnicus; iſti autẽ oportet multiplicare: quia ille æternus, iſte tẽporalis: inconueniens ergo eſt in nouo Teſtamẽto affirmare talẽ hoſtiam, cui non ſat eſt vnicus ſacerdos Chriſtus: ſed oportet ſucceſſiuè, ſm temporum ſucceſſus ſacerdotẽ ſacerdoti ſuccedere: vt oportere videmus in Miſſæ ſacrificio. Secundò, ex repetitione oblationis. nam ibidem dſa ſcribitur inter ſacrificium veteris Teſtamẽti, & ſacrificium noui Teſtamenti, quod illud repetebatur tum ſingulis diebus a ſacerdotibus ſimplicibus, tum ſingulis annis a ſummo ſacerdote: hoc autẽ nec quotidie nec quotãnis repetitur: ſed ſemel oblatum eſt: incõueniens eſt ergo, in nouo Teſtamento ſacrificium affirmare, ꝙ oportet ſæpe repetere. Tertiò, ex parte rei oblatæ. Nã ibidem dſa inter ſacrificium veteris & noui Teſtamenti, ponitur, ꝙ tunc ſanguine hircorum, &c. vtebatur ſacerdos: nunc autẽ ꝑ ꝓprium ſanguinem ſemetipſum ſemel obtulit: incõueniens ergo eſt, ꝑ nos offerri ſub ſpecie panis & vini, ꝗ ſemel ſufficiẽtiſſimè oblat⁹ ẽ Chřs à ſeipſo.

Contra hoc verò, videlicet ꝙ Euchariſtia ſit hoſtia pro peccatis, arguunt & tripliciter. Primò ex repetitione: q̃a ibidem hoſtiarũ ueteris Teſtamenti infirmitati ad delenda peccata, ſcribitur repetitio Hoſtiæ. Si.n. peccata purgaſſent, deſiſſent offerri, & ideo noui Teſtamẽti hoſtia tollens peccata, non repetitur: inconueniens ergo eſt, in nouo teſtõ affirmare hoſtiã pro peccatis, quam oportet repetere, qualis eſt Miſſa. Scdò, ex ſufficientia ſacrificij Chriſti: quia Chřs vnica oblatione ſemetipſum offerens in cruce, cõſummauit omnes accedentes

tes

tes ad eſt,&c. iniuria ergo fit ſufficientiſſimæ Chſi hoſtiæ pro peccatis totius mundi, addendo hoſtiã aliam in nouo Teſtõ pro peccatis. Tertiò, ex parte abolitorum peccatorum:q̃a (vt ibi dr̃) vbi nõ reſtãt peccata expianda, nõ eſt opus hoſtia pro peccatis: ſed oĩa peccata ſunt abolita per grãm noui Teſti, quod Chriſti morte firmatum eſt: non eſt ergo locus alteri hoſtiæ ꝓ peccatis in nouo teſtamento.

CAPVT VI.

Reſponſio ad obiecta.

FVndamentũ veritatis, & intelligendi diuerſa ſacræ Scripturæ dicta circa noui teſtamenti ſacrificium ac ſacerdotium eſt unitas hoſtiæ, ſimpliciter & abſolutè immolatæ ſemel in Cruce ab ipſo Chriſto ſcd̃m ſeipſum, & ſcd̃m q̃d immolatę quotidię ab eodem per miniſtros in Eccleſia ſua. Ita ꝙ in nouo teſtamento eſt hoſtia cruenta, eſt & hoſtia incruenta. Hoſtiã ſiquidem cruẽtã agnoſcimus Ieſum Chriſtum in crucis ara oblatum ſemel ꝓ peccatis totius mundi: hoſtiam verò incruentã agnoſcimus inſtitutã à Chſo, corpus & ſanguinem eius ſub ſpecie panis & vini: ut citatæ Scripturæ teſtantur. Verùm hoſtia cruenta & incruenta non ſunt hoſtiæ duæ, ſed hoſtia una: quia res quę eſt hoſtia, eſt una:met res non.n. Chriſti corpus in nſo altari eſt aliud ab illo Chſi corpore, quod oblatum eſt in cruce, nec ſanguis Chriſti in nſo altari alius eſt ab illo Chſi ſanguine, qui fuſus eſt in cruce. Modus verò hanc unã eãdẽq; hoſtiã immolandi, alter eſt: quia ille unicus ſubſtantialis ac primęuus immolandi modus, fuit cruentus, vtpotè in propria ſpẽ corporis fractione in cruce ſanguinẽ fundens: ille verò quotidianus externus acceſſoriuſq; mod⁹, eſt incruentus, utpotè ſub ſpecie panis, & uini oblatũ in cruce Chſm, immolatitio mõ reprę̃ſentãs. Quocirca noui Teſtamenti hoſtia cruenta & incruẽta, unica eſt ex parte rei oblatę, & ex parte modi offerendi, licèt ſit diuerſitas, quia tñ iſte modus. ſ. incruentè immolare, non eſt ſcd̃m ſeipſum tanquam diſparatus modus immolandi inſtitutus, ſed duntaxat ut refertur ad cruentã in Cruce hoſtiã: conſequens eſt apud ſapientes, & penetrãtes, ꝙ ubi unũ non niſi ꝓꝑ alterum, ibi vnum duntaxat eſt: cõſequens, inquã, eſt non poſſe affirmari, propriè loquendo, duo ſacrificia aut duas hoſtias, aut duas oblationes, immolationes, & quouis noĩe appelles, eſſe in nouo Teſtamẽto, ex hoc ꝙ eſt in hoſtia cruẽta Chſs in Cruce, & hoſtia incruenta, Chſs in altari; ſed eſſe unicã hoſtiã ſemel oblatã in cruce, perſeuerãtem mõ immolatitio quotidiana repetitione ex inſtitutiõe Chſi i Euchariſtia. Perſeuerãtiã ãt hoſtiæ in cruce oblatæ fingim⁹ in noſtro altari: ſed ex identitate rei oblatę in cruce, & in altari habemus: ex eo.n. ꝙ vnũ atque idem Chſi corpus eſt, quod oblatum eſt in cruce, & illudmet offertur in altari, clarè patet, nõ eſſe aliam hoſtiam in altari & in cruce: ſed eã, quę in cruce oblata ſemel eſt, perſeuerare, alio tñ mõ in altari, mediante Chſo, Hoc facite in mei cõmemorationẽ. Si nãq; iunxeris hęc duo, videlicet, Hoc facite, & In mei memoriam. perpendes ꝙ vnũ atq; idẽ illud, q̃d tũc fiebat, facimus in Chſi memoriã: quod eſt illud vnũatq; idem quod tunc frangebatur, & effundebatur perſeuerare ſub ſpecie panis & uini ĩ memoriã Chſi.

Ex his igitur ad ſingula obiecta ſigillatim diluẽda deſcendẽdo, dr̃ ad primum de vnitate ſacerdotis, ꝙ In nouo Teſtõ vnicus eſt ſacerdos Chriſtus, & ipſemet eſt ſacerdos in nſo altari: nam miniſtri quiq; non in perſonis ꝓpriis, ſed in perſona Chſi cõſecrant corpus & ſanguinem Chriſti, ut teſtãtur uerba conſecrationis: ac per hoc uices Chſi agentes offerunt: non.n. dicit ſacerdos, Hoc eſt corpus Chriſti, ſed Hoc eſt corpus meum, faciẽdo in Chſi ꝑſona ſub ſpecie panis, corpus Chriſti, iuxta mandatũ Chriſti, Hoc facite. Et cum infertur, inconueniens eſſe affirmare hoſtiã in nouo Teſtamẽto, cui non ſat eſt Chſs, ſed oportet ſuccedere miniſtros, rñdetur ꝙ aliud eſt affirmare diſparatã hoſtiã requirentẽ ſucceſſionem ſacerdotũ, & aliud eſt affirmare perſeuerantiã hoſtię in cruce oblatę requirentẽ ſucceſſionẽ miniſtrorũ. Primũ.n. dedeceret noui Teſti ſtatũ; ſcd̃m aũt cõſentaneum nouo Teſtõ eſt, vt iugis uigeat uictima unica illa ſemel oblata.

Ad ſecundũ ex parte repetitionis, dr̃, ꝙ in nouo Teſtamento nõ repetitur ſacrificium ſeu oblatio: ſed perſeuerat immolatitio mõ unicũ ſacrificium ſemel oblatum, & in modo ꝑſeuerandi interuenit repetitio, non in ipſa re oblata, nec ẽt ipſe, qui repetitur modus, cõcurrit ad ſacrificiũ ꝓꝑ ſe: ſed ꝓpter oblationẽ in cruce cõmemorandam incruentẽ. Huius aũt modi repetitionẽ non eſſe contra doctrinam Epiſtolę ad Hębre. teſtantur uerba illius, inferẽtia, ꝙ ſi reperetet noui teſtamenti ſacrificiũ, oportuiſſet Chſm ſæpe pati. De repetitione igitur ſacrificij manifeſtat ſe loqui, non de repetitione iſtius modi a Domino Ieſu Chriſto inſtituti.

Ad tertiũ ex parte rei oblatæ, dicitur ꝙ cum hoc, ꝙ Chſs ſemel propriũ ſanguinẽ ſufficientiſſimẽ & abondãtiſſimẽ fuderit in cruce, quadrat ut perſeueret immolatitio modo in Euchariſtia illa vnica ac ſufficiẽtiſſima ſanguinis in cruce effuſio.

Ad primum aũt contra Euchareſtiam, quatenus affirmat hoſtia pro peccatis dr̃ concedendo, ꝙ ex hoſtiæ impotẽtia ad delenda peccata decreta eſt in lege ueteri repetitio eiuſdẽ hoſtiæ. Et quũ infertur, inconueniens eſſe, in nouo Teſtamento affirmare hoſtiam pro peccatis, quam oportet repetere: conceditur totum propriè loquendo: quia nõ repetitur in Miſſa hoſtia: ſed illamet hoſtia in cruce oblata perſeuerans immolatitio modo recolitur in qualibet Miſſa.

Ad 2ᵐ aũt dr̃, ꝙ abſit a fidelium mentibus etiã cogitare, ꝙ ad ſupplẽdam efficaciam hoſtiæ in cruce oblatæ celebretur Miſſa: celebratur.n. tanquam vehiculum remiſſionis peccatorum per Chriſtum in cruce factæ: ita ꝙ quemadmodum non eſt alia hoſtia, ita nõ aliam affert remiſſionem peccatorũ. Nam quemadmodum Chriſtus per proprium ſanguinem penetrauit cęlos perſeuerans ſacerdos in æternum ad interpellandum pro nobis (vt in eadẽ Epiſtola ſcribitur:) ita perſeuerat nobiſcũ per Euchariſtiam immolatitio modo, intercedẽdo pro nobis. Sicut.n. ſufficientia, & efficacia ſumma ſacrificij in ara crucis nõ excludit perſeuerantiam Chriſti in cęlis in officio interpellãdi pro nobis: ita nõ excludit perſeuerantiam eiuſdẽ nobiſcum immolatitio modo ad intercedendũ pro nobis. Nã quẽadmodum continua interceſſio Chriſti pro nobis in cęlo, nõ derogat vnicæ ĩterceſſioni mortis Chriſti: ita nõ, imò minus eidem derogat perſeuerantia Chſi immolatitio modo, ad intercedẽdum pro nobis; vt participes ſimus remiſſionis peccatorum in ara crucis factæ: q̃n iſta interceſſio fit per myſterium ſub ſpecie panis & vini; illa autem in cœlo fit per Chriſtum in ꝓpria ſpecie in qua crucifixus eſt. Si.n. derogationi locus eſſet, magis derogaret vnicæ mortis interceſſioni, vt poſt mortis interceſſionem intercedat Chriſtus ſub ſpecie propria, quàm ſub ſpecie aliena: illud namque intercedere pręſe fert quaſi ſupplementum intercedendi: hoc autem præ ſe fert cęremonialem intercedendi modum, nobis valde conſonum.

Ad tertium dr̃, ꝙ cum grano ſalis intelligendum eſt peccata eſſe nobis remiſſa per Chriſti mortem videlicet per Chriſti mortem applicatã nobis per inſtituta a Chriſto ſacramenta: in hoc.n. Chriſtiani oẽs conuenimus. Inter ſacramenta autẽ a Chriſto inſtituta ſupputatur, & eſt ſacramentum Euchariſtiæ inſtitutum ab ipſo Chriſto immolatitio modo, vt declaratum eſt ex verbis Chriſti & Pauli. Et ideo ſi qui inter Chriſtianos ſunt egentes poſt

Baptiſmo

Baptiſma remiſſione peccatorum, Euchariſtiæ hoſtia prodeſſe poteſt illis ad remiſſionem peccatorum applicando efficaciam mortis Chriſti ad illos: non egentibus autem remiſſione peccatorũ, prodeſt ad vegetationem animæ, quemadmodum cib. & potus corporeus vegetat corpus ſacramentũ n. Euchariſtiæ quamuis immolatitio modo inſtitutũ ſit ēt pro expiatione peccatorum facta per crucē Chriſti applicanda colentibus: non tñ eſt inſtitutũ propter hoc duntaxat, ſed pro alijs animæ bonis.

Cũ oĩbus igitur ſcriptis in Epiſtola ad Hebręos, ſtat ſacrificiũ Miſſæ, ꝙ Eccleſia catholica edocta a Chriſto & Apoſtolis celebrat. Et hęc ſunt dicta extenſione ibidē dictorum admiſſa ad Euchariſtiæ hoſtiam: noui. n. ꝙ iuxta genuinum ſenſum, de ſacrificijs cruentis tractat Author illius Epiſtolæ, monſtrans excellentiam cruenti ſacrificij oblati a Chriſto condendo nouum teſtamẽtum relatiuè ad ſacrificia omnia veteris Teſtamenti. Viſum ſiquidem eſt expedire claritati veritatis Catholicæ, admittere huiuſmodi extenſionem, vt nulla ex parte hæſirandi locus relinquatur, ad Dei gloriam. Romæ die tertio Maij, M. D. XXXI.

Tractatus de ſacrificio Miſſa editi per Reuerendiſſimum Dominum Dominum Thomam de Vio Caietanum Cardinalem Sancti Xyſti, finis.

TRACTATVS VNDECIMVS, de Fide, & operibus, aduerſus Lutheranos, ad Clementem VII. Pont. Maxi. in duodecim capita diuiſus.

1 *Poſitio Lutheranorum de fide.*
2 *Primus in peruicacitatis error, quòd incidit æquiuocatio in nomine fidei.*
3 *Secũdus in peruicacitatis error quòd dicta credulitas apprehendit remiſſionem peccatorum.*
4 *Tertius in peruicacitatis error, quòd ante charitatis aduentum remittuntur peccata pœnitentibus.*
5 *Poſitio Lutheranorum de operibus.*
6 *Quid & quomodo intelligatur meritum in propoſito.*
7 *Humana opera eſſe meritoria alicuius à Deo.*
8 *Opera aiuorum Chriſti membrorum eſſe meritoria vitæ æternæ.*
9 *Modus quo opera noſtra meritoria ſunt vitæ æternæ.*
11 *Valor operum exiſtentium in peccato mortali.*
12 *Opera noſtra eſſe ſatisfactoria pro peccatis.*
13 *Reſponſio ad obiectiones in quarto capite ſcriptas.*

Receptis Beatitudinis tuę, Clemens ſeptime Pontifex Maxime, etſi ſemper parere fas eſt, nunc tñ ēt iucundũ mihi eſt: venena ſiquidem Lutherana de fide & operibus diffundi ēt in corde fideliũ timens, cupiebam vt iretur obuiam: & nõ niſi paulò ante Beatitudinis tuę mandatum cogitauer am animum ad ſcribendum tractatum hũc appellare. Suauiſſima itaq; hæc obedientia venit, vtinam & Chriſti fidelibus fructuoſa, & tuæ Beatitudini (cui etiam cenſura libelli huius incumbit) grata.

CAPVT I.

Poſitio Lutheranorum.

MAgnificantes Lutherani Euangelicã doctrinã de æterna ſalute hoĩum per fidẽ Mediatoris Dei & hoĩum hoĩs Chriſti Ieſu, docent hoĩes cõſequi remiſſionẽ peccatorum per fidẽ in Ieſum Chrm, extendendo nomen fidei ad credulitatem, qua peccator accedens ad ſacrũ credit ſe iuſtificari ex diuina miſericordia, intercedẽte Ieſu Chriſto. Et vſq; adeo magni pendunt hanc credulitatẽ, vt dicant eã aſſequi remiſſionẽ peccatorum ex diuina promiſſione. Aiunt n. ꝙ niſi homo habeat huiuſmodi firmã credulitatẽ diuini Verbi, iniuriã facit diuino Verbo, minus credẽdo diuinæ ꝓmiſſioni: ſi autem firmiter credit ſe iuſtificari, ſuſcipiendo ſacramentum, verè iuſtificatur; alioquin non eſſet vera & efficax diuina promiſſio.

Nonnulli quoq. Lutherani vſq; adeo extollunt hmõi fidem, vt eã aſſequi remiſſionem pcõrũ antequam peccator habeat charitatem, doceant ea tõne: quia fides iuſtificans diſtinguitur cõtra legẽ longo ſermone a Paulo Apoſtolo: charitas aũt cõprehenditur ſub lege: qm̃ diligere Deũ ex toto corde, &c. eſt primum & maximũ mandatum in lege, vt Dñs in Euangelio dicit Matth. 22. Hæc ſunt in qbus conſiſtit neru⁹ doctrinæ Lutheranæ de fide.

CAPVT II.

Primus in peruicacitatis error, quòd incidit æquiuocatio in nomine fidei.

FIdei nomen aliud ſignificat cum de illa ſacræ litterę tradunt, ꝙ iuſtificat hoĩes; & aliud ſignificat credulitatem qua hõ credit ſe iuſtificari per Chrm & ſacramẽ. Fides iuſtificans eſt quę ſignificat id quod per ei⁹ diffinitionẽ manifeſtatur ad Heb. 11. dicendo ꝙ fides eſt ſperandarũ ſubſtantia rerũ, argũm non apparentiũ: ſic. n. ſumpta eſt vna trium virtutũ theologaliũ, dicente Paulo, Nunc aũt manent fides, ſpes, & charitas. Et fides in hac ſignificatiõe ſumpta eſt, quę eſt donũ Dei, vt dr̃ ad Eph. 2. ꝑ quam ſaluamur, & ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, & ex qua credimus omnes articulos fidei, & quęcunq; ſunt de neceſſitate ſalutis credenda.

Fides aũt ſignificans credulitatẽ, eſt qua iſte hõ credit ſe iuſtificari hic nunc ſuſcipiẽdo hoc ſacrm ex merito Chri, multum diſtat a fide primo modo ſumpta. Quod declaratur, tũ ex parte rei creditæ, qm̃ fidei non põt ſubeſſe falſum; credulitas aũt iſta põt falli. Et rõ eſt, qa credulitas iſta eſt de ſingulari effectu hic nunc, & in hoc proindẽs partim ex fide neceſſaria ad ſalutem, & partim ex humana cõiectura: pro quanto. n. eſt de merito Chri & ſacris, imperatur a fide; pro quanto aũt eſt de effectu hic nunc in ſeipſo ex humana ꝓuenit coniectura. Nã ſub fide Chriſtiana clauditur, ꝙ quilibet confidens in merito Chri, & ritè intus, & extra ſuſcipiens ſacramentum, iuſtificatur ex diuina grã: ſed nõ extenditur Chriſtiana fides ad credendum, ꝙ ego nunc ſim intus, & extra ſuſcipiens ritè ſacramentum, quẽadmodum ex Chriſtiana fide teneor credere in hoſtia ritè cõſecrata eſſe verũ Chriſti corpus: ſed Chriſtiana fides nõ ſe extendit ad credendũ, ꝙ in hac hoſtia abiſto nunc in hoc altari celebrante eſt corpus Chriſti: qm̃ hoc põt aliunde eſſe falſum. Tum quia fides oĩum Chrianorum eſt vna, iuxta illud ad Eph. 4. Vn⁹ dñs, vna fides: perſpicuũ eſt aũt ꝙ ſub fide quæ eſt in me, non cõtinet credere, ꝙ ille ſuſcipiens ſacramentum nunc hic iuſtificetur: aut ꝙ in illa hoſtia eſt corp⁹ Chri: ergo ſub nullius fide credere hunc ſingularem effectũ huius ſacri in hoc noĩe comprehenditur. Ex vnitate ergo fidei apparet ſecundò diuerſitas dictæ credulitatis a fide. Et propterea primus in hac re Lutheranorum error eſt, ꝙ ea quę attribuuntur in ſacra Scriptura fidei, attribuunt huic credulitati ſemper. n. cum hanc docent credulitatẽ, textus ſacræ Scripturæ citant, tractantes de fide, puta, Iuſtificati ex fide, pacem habemus ad Deum, & Fide purificans corda eorum, & infinitos ſimiles textus.

CAPVT III.

Secundus in peruicacitatis error, quòd dicta credulitas apprehendit remiſſionem peccatorum.

QVod aũt dicunt, ꝙ hmõi credulitas aſſequit remiſſionẽ pcõrum, põt & bene & male dici & in-

& intelligi. Nã ſi dicatur & intelligatur, q̃ hęc credulitas formata fide, & charitate aſſequitur veniã peccatorũ, verũ eſt; ſi aũt ſecluditur charitatis formam, falſum eſt: quia, vt Aug. dicit 15. de Tri. c. 18. nullũ eſt illo Dei dono excellẽtius, ſolũ eſt qđ diuidit inter filios regni ęterni, & filios pditiõis ęternę.

Et ſcito, q̃ hæc credulitas cõis eſt oĩbus deuotè accedentibus ad ſacramenta: nam quilibet deuotè accedens ad quodcunq; ſacramentũ, credit ſuſcipiendo illud ſe iuſtificari ex merito paſſionis, & mortis Chri, alioquin non accederet. Sed non eſt par in oĩbus iſta credulitas: unus.n. magis credit ſe iuſtificari, quàm alter, & regulariter, cum hæſitatione de oppoſito ineſt deuotis mentibus iſta credulitas, q̃a nulla Scripturæ authoritate, nullo Eccleſiæ documẽto docemur, oportere. nos hmõi credulitatẽ habere abſq; hæſitatione aliqua. Rõ aũt hæſitandi eſt, q̃a cõiter nullus ſcit, an ex parte ſui impedimentũ aliquod inueniatur ſuſcipiendi donum remiſſionis peccatorũ, nullus regulariter ſcit an ipſe dẽſit gratiæ Dei: & ppea ſic hęſitans nullã iniuriam infert diuinę promiſſioni, qm̃ non hęſitat ex parte Dei, non hæſitat ex parte meriti Chriſti, non hęſitat ex parte ſacri; ſed hęſitat ex parte ſui: ſcriptum eſt.n. Delicta quis intelligit? Teſtatur quoq; hanc cõem hæſitationẽ de effectu ſingulari diuinæ miæ (hoc eſt remiſſionis peccatorũ illius uiri nunc deuotè conuerſi ad Deũ) Ioel Propheta, c. 2. nam de ijs qui conuertẽdi erãt ad Deũ ex toto corde, in ieiunio, fletu, & planctu, citata diuinæ miſericordię excellentia ſuper peccata, ſubiungit, Quis ſcit ſi conuertatur Deus, & ignoſcat? Neminem ergo eorum, qui conuertebantur, certum eſſe, ſed quemlibet ſub hæſitatione eſſe, an ignoſceret Deus illi, manifeſtat.

Et cõfirmatur, q̃a credulitatis hæſitatio nõ rõnabiliter tollitur niſi ex aliqua triũ cauſarũ, videlicet vel diuina reuelatione, q̃ in propoſito non habet locũ, q̃a quamvis Deus reuelauerit, q̃ oẽs, qui ritè intus, & extra confidunt ſe conſequi remiſſionem pcõrum per meritum Chri conſequuntur illã: non tñ reuelauit, q̃ iſte nunc ritè conuertit intus & extra: hic.n. effectus particularis non cõprehenditur ſub reuelatione cui innititur fides Chriſtiana. Vel ex ſufficientia teſtimoniorum conuincentiũ ad aliquod ſingulare credendum, ſicut ſufficientia teſtimonia conuincunt eum, q̃ nunquã egreſſus eſt è Roma, ad credendũ q̃ inueniatur inſula Calicut, ſeu Taprobane: clarum eſt.n. in credulitate, qua iſte credit ſe iuſtificari non interuenire teſtimonia conuincentia intellectũ ad credendũ hũc effectũ nunc in ſeipſo. Vel ex qualitate teſtiũ, puta quia ſunt oẽ a exceptione maiores: iuxta qđ dixit Apoſtolus ad Romanos octauo, q̃ Spiritus ſanctus cõteſtatur ſpiritui nõ, q̃ ſumus filij Dei. Nã hęc conteſtatio pſupponit remiſſionem pcõrũ factam, quia pręſupponit illũ, de quo teſtantur eſſe filium Dei, vt clarè ipſa litera ſonat: credulitas aũt iſta, quam Lutherani ponunt, non pſupponit remiſſionẽ peccatorũ in illo: ſed apprehendit illã, vt pcedens apprehẽdit qđ ſequit. Voluntariũ igit dogma eſt, dicere q̃ hmõi credulitas in verbo Chri in merito paſſionis ei⁹, &c. infallibiliter dat remiſſionem pcõrũ. Et iõ à Leone x. inter dãnatos Lutheri articulos annumerati ſunt articuli dicentes Peccata nõ ſunt villi remiſſa, niſi remittente ſacerdote, credat ſibi remitti, imò peccatũ maneret, niſi remiſſum crederet: non.n. ſufficit remiſſio peccati, & gratię donatio: ſed oportet ẽt credere eſſe remiſſum. Nullo mõ confidas abſolui pp tuam cõtritionẽ, ſed pp verbum Chri, Quodcunq; ſolueritis, &c. hic inquam confide ſi ſacerdotis obtinueris abſolutionem, & crede fortiter te abſolutũ, & abſolutus verè eris, quicquid ſit de contritione: ſi per impoſſibile confeſſus non eſſet contritus: aut ſacerdos non ſerio, ſed ioco abſolueret: ſi tamen credat ſe abſolutum, veriſſimè eſt abſolutus.

CAPVT IIII.

Tertius in præcedentis error, quòd ante charitatis aduentum remittuntur peccata pœnitentibus.

INtolerabilius aũt eſt dimitti peccata ante charitatem infuſam illi, cui dimittunt peccata: qđ ſic clariſſimè conuincit. Impoſſibile eſt ex inimico reddi amicũ ſine amicitia, cũ amicus ſine amicitia nec intelligibilis ſit, quẽadmodum nec albus ſine albedine intelligibilis eſt. Sed cum hõ ex iniuſto ſit iuſtus per Chriſtum, ſit ex inimico Dei amicus Dei, dicente Apoſtolo ad Ro. 5. Cùm inimici eſſemus, recõciliati ſumus Deo per mortẽ filij eius: reconciliatio.n. amicum reddit reconciliatum. Ergo peccatorẽ iuſtificari ſine amicitia Dei, nec eſt poſſibile nec intelligibile: charitas aũt eſt ipſa amicitia inter hoiem, & Deum: eſt.n. amor amicitiæ hois ad Deum, & econtra, iuxta illud, Deus charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in illo: & ibidem (.ſ. primæ Ioannis quarto.) Diligimus Deũ, quia ipſe prior dilexit nos. In mutuo.n. amore conſiſtit amicitia. ergo per charitatẽ formaliter ſit remiſſio peccatorum. Ita q̃ vna atq; eadem res eſt, quę vocaẽ iuſtitia fidei, & charitas: ſed iuſtitia fidei vocatur, quatenus ea hõ eſt iuſtus apud Deũ, ſm̃ rõnes diuinarũ rerum atq; actionum, quas credimus, appetitu ſenſibili debitè ſubdito voluntati, & voluntate rectæ rõni, & recta rõne Deo ſm̃ rõnes eorum, quæ de eo, ac cęleſti patria fide tenemus. Noĩatur verò charitas, quatenus eſt amor amicitiæ ad Deum cõicantem nobis ciuitatẽ cęleſtis patrię, iuxta illud ad Phil. 3. Noſtra aũt politia in cęlis eſt: & ad Eph. 2. Iam non eſtis hoſpites & aduenæ, ſed eſtis ciues Sanctorum, & domeſtici Dei. & Cant. 2. Dilectus meus mihi, & ego illi.

Et hęc ſola rõ, quia conuincit intellectum, ſufficit, fulta nihilominus authoritate Chri, Petri, Ioannis & Pauli eſt: iſti.n. oẽs attribuunt remiſſionem peccatorũ fidei, & charitati ſimul. Et Chrs quidem Luc. 7. peccatrici dixit, Fides tua te ſaluam fecit; & de eadem dixit, Dimittuntur ei peccata multa, qm̃ dilexit multum. In quibus verbis dilectionem eſſe proximam cãm remiſſionis peccatorũ teſtatur cõiunctio, Qm̃, dũ dẽ, Qm̃ dilexit: fides.n. inchoatiuè, charitas aũt completiuè, eſt cauſa remiſſionis peccatorũ. Petrus Apoſtolus Actuũ decimo ait, Huic oẽs Prophetæ teſtimonium perhibent, remiſſionẽ peccatorum accipere oẽs, qui credunt in noĩe eius: & in primę ſuę Epiſt. ca. 4. ait, Charitas operit multitudinem peccatorũ. Ioannes ſimiliter Apoſtolus in prima ſua Epiſt. ca. 5. ait, Oĩs qui credit q̃ Ieſus eſt Chriſtus, ex Deo natus eſt, & in ca. 3. dicit, Nos ſcimus, q̃ tranſlati ſumus de morte ad vitam, qm̃ diligimus fratres: qui non diligit, manet in morte. Nec obſtat ſi dicatur, quòd ad literã Ioannes loquitur de dilectione proximi, qm̃ perſpicuum eſt vnã atq; eandem eſſe charitatẽ, qua diligimus Deũ pp ſeipſum, & proximũ pp Deum, vt habetur primæ Ioannis 4. & de tali duntaxat fratrum dilectione verificatur tranſlatio de morte ad vitam.

Paulus demũ Apoſt. ad Rom. 5. ait, Iuſtificati ex fide, pacem habemus ad Deum. Et 1. ad Cor. 13. Si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum, in eſſe ſpirituali, quo conſtituimur filij Dei. Et ad Galatas 5. In Chriſto Ieſu neq; circuncisio aliquid valet, neque præputium, ſed fides, quæ per dilectionẽ operatur. Vbi clarè non fidei qualicunq; ſed per dilectionem operanti, attribuit valere in Chriſto. Perſpicuum eſt igitur, veriſſimam eſſe communẽ Eccleſiæ doctrinam, q̃ non per fidem informem, ſed per fidem formatam charitate ſit remiſſio peccatorum, Ita quòd authoritates authenticæ ſonantes, iuſtificati nos per fidem, intelliguntur ad literã de fide formata, amicitia diuina, quam vocamus charitatem.

Ad obiectionem autem in oppoſitum (ex eo, ꝙ fides diſtinguitur contra legem, & dilectio cõprehenditur ſub lege) dicetur, ꝙ Legis nomen aliter ſumitur a Chriſto, cum dicitur, ꝙ hoc eſt primum, & maximum mandatum in lege: & aliter ſumitur, cum fides diſtinguitur ab Apoſtolo contra legem. Nam Chriſtus vtitur Legis nomine, vt comprehẽdit omnia mandata diuina, ſcripta in libris Moyſi: Apoſtolus autem vtitur Legis nomine arctius, vt diſtinguitur in præcepta moralia, cęremonialia, & iudicialia.

Nec ego fingo hanc dilectionem, ſed ex Scriptura ipſa ſacra ſic habeo, vt etiam aduerſarios oporteat ei aſſentire. Quòd enim Chriſtus utatur ſic largè Legis nomine, ex eo conuincitur, ꝙ in eodẽ tex. Deut. 6. vnde citatur præceptum de dilectione Dei, immediatè ante ponitur præceptum fidei, dicẽdo, Audi Iſrael, Iehouah Eloi noſter, Iehouah vnus: ſub eodem ergo contextu legis ponuntur pręceptum fidei, vt credatur Deus vnus dumtaxat, & pręceptum dilectionis eiuſdem Dei, ut intelligamus, ꝙ non magis ſub lege clauditur præceptum charitatis, quàm præceptum fidei, loquendo de lege largo vocabulo: vt hinc etiã clarè pateat, quòd quemadmodum fides diſtinguitur contra legem ab Apoſtolo, charitas quoq; pariter diſtinguitur, & intelligitur contra eandem legem. Loqui autem Apoſtolum de lege, ſecluſis iis quæ ſunt fidei, & charitatis, patet ex eo, ꝙ appellat eam legẽ factorum, & dicit eam ſeruari naturaliter ab Ethnicis: ait enim ad Roma. 2. Gentes, quæ legem non hñt, naturaliter ea quę legis ſunt, faciunt: certum eſt enim, ꝙ non faciunt naturaliter ea quæ charitatis ſunt. Aequiuocè igitur vtitur obiectio hęc Legis nomine, & propterea nihil valet: dilectio. n. Dei clauditur ſub lege factorum, contra quam diſtinguitur fides, ſed ſub eadem lege, ſub qua clauditur fides, vt patet Deut. 6. vbi ſimul dantur præcepta fidei, & dilectionis Dei. Ad alia autem a Lutheranis obiecta, patet ex dictis reſponſio. Et hæc de fide ſufficiant.

CAPVT V.

Poſitio Lutheranorum de operibus.

DOcent Lutherani opera noſtra non eſſe meritoria gratiæ, nec uitæ æternæ, nec eſſe ſatiſfactoria pro peccatis, eo ꝙ ſufficientiſſimè Chriſtus meruit nobis gratiam remiſſionis peccatorũ, & uitam æternam, & ſufficientiſſimè ſatisfecit pro omnibus: & proinde nefas eſſe attribuere operibus noſtris eſſe meritoria gratiæ (ſeu remiſſionis peccatorum) aut uitæ æternæ, & eſſe ſatiſfactoria pro peccatis noſtris. Nam hoc redundat in opprobrium Chriſti, quandoquidem quod eſt propriũ Chriſti attribuere nobis, blaſphemia eſt, & detraheretur merito ac ſatisfactioni Chriſti, vtpotè inſufficientibus, ſi opus eſſet meritis, & ſatisfactionibus noſtris.

Fulciuntur autem hęc multis ſacræ Scripturæ authoritatibus. Et in primis, ꝙ non mereamur per noſtra opera remiſſionem peccatorum, probatur ex eo, ꝙ Paulus ad Rom. & ad Gal. probat nos iuſtificari non ex operibus, ſed ex fide, iuxta illud Abac. 2. Iuſtus ex fide uiuet: & ad Titum ſcribit, Non ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit: & ad Epheſ. 2. Gratia ſaluati eſtis per fidem, idque non ex uobis, Dei donum eſt, non ex operibus, ne quis glorietur.

Quòd uerò per opera non mereamur uitam æternam, ſed per Dei donum, ſcribitur ad Roma. 6. Stipendia peccati mors, donum autem Dei, uita æterna. Ad idem quoq;, & ad probandum ſimul, ꝙ opera noſtra, quantumcunq; iuſti ſimus, non ſiut ſatisfactoria pro peccatis, affertur illud Luc. 17. Cum feceritis omnia quæ pręcepero uobis, dicite, quod debuimus fecimus, ſerui inutiles ſumus. Si enim facientes oĩa præcepta Chriſti, ſunt ſerui inutiles, ergo non merentur mercedem: ergo multò magis qui non ſeruauerunt oĩa præcepta, ſed egent ſatisfactione pro peccatis, ſuut inutiles ad ſatisfaciendum.

Authoritates autem, quibus manifeſtatur ſufficientia meriti, & ſatisfactionis Chriſti pro nobis, omittendas duxi, quia de hoc nulla eſt quęſtio.

Docent igitur Lutherani opera bona eſſe facienda, quia ſunt pręcepta a Deo, quia ſunt fructus fidei iuſtificantis, & non, ut ſint meritoria æternæ uitæ, aut ſatisfactoria pro peccatis.

CAPVT VI.

Quid & quomodo intelligatur meritum in propoſito.

ANtequam declaretur, opera noſtra eſſe, vel non eſſe meritoria, prælibandum eſt ſummarie, quid Meritum ſignificet, & qualiter a Theologis intelligatur in operibus noſtris in propoſito. Meritum appellatur voluntarium opus, ſiue internum, ſiue externum, cui iure debetur merces, ſeu pmium, dicente Apoſtolo Ro. 4. Ei qui operatur, merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum. Et propterea ad meritum concurrunt quatuor, videlicet perſona quæ meretur, & operatio uoluntaria, quæ eſt ipſum meritum, & merces debita merito, & perſona reddens mercedem: fruſtra. n. quis mereretur, niſi mereretur ab aliqua perſona, reddendam ſibi mercedem. Et quoniam de noſtro merito apud Deum eſt qõ, oportet declarare quõ verificatur, hoĩes mereri a Deo mercedem ſui operis: difficile. n. apparet, ꝙ operi noſtro reddatur merces a Deo, quũ inter nos, & Deum non eſt ius ſimpliciter, & abſolutè, iuxta illud, Non intres in iudicium cum ſeruo tuo Dñe: & ſed eſt ius ſm quid, multò minus ꝙ̃ ius filij ad patrem, & ſerui ad dñm, quantò minores ſumus nos relati ad Deum, hoĩe ſeruo relato ad hoĩem dñm eius, & filio relato ad carnalem patrẽ, qui genuit eum. Et propterea ſi pro quia, ut ſcribitur in 5. Ethic. inter ſeruum, & dñm inter patrem, & filiũ non eſt ius ſimpliciter, & abſolutè, ſed ius ſm qd, multò minus eſt ius inter nos, & Deũ. Ex hoc nanque, ꝙ quicquid eſt ſeruus eſt dñi ſui, & filius non poteſt æquiualens reddere patri, negat inter dñm & ſeruum, inter patrẽ, & filium ius ſimpliciter, & abſolutè. Multò autem magis quicqd eſt homo, eſt Dei, & multò minus poteſt hõ Deo reddere ęquiualens. Non poteſt igitur homo mereri aliquid a Deo, ſic, ꝙ iure debeatur homini, niſi iure tam attenuato, ut ſit longè minus ꝙ̃ ius dñi ad ſeruum, & filij ad patrem. Nec hoc tam attenuatum ius inuenitur inter hoĩem, & Deum abſolutè (quĩ abſolutè loquendo, oĩs bona operatio uoluntaria hoĩs debetur Deo, & quantò potioribus, & pluribus bonis operibus internis, uel externis pollet homo, tantò plus Deo debet, quia ipſe Deus operatur in nobis, & uelle, & perficere, & oĩa opera noſtra) ſed hoc attenuatum ius eſt inter hominem, & Deũ ex diuina ordinatione qua Deus ordinauit opera noſtra ad hoc, vt ſint meritoria a Deo. Quod probat ex eo, ꝙ quĩ homo meretur aliquid a Deo, Deus nõ ſit, nec eſt debitor homini, ſed ſibiipſi Deo. Si enim hoc attenuatum ius eſſet inter hoĩem abſolutè, & Deum, Deus deberet hoĩ mercedẽ quam meruit: ſed perſpicuum eſt, Deũ nulli debere, dicente Paulo ad Ro. 11. Quis ante dedit illi, & retribuet ei? Sibi ergo ipſi duntaxat Deus debet, vt adimpleat voluntatem ſuam, qua contulit humano operi eſſe meritorium reddendo hoĩ mercedẽ operis. Et hęc ſunt uera, & indubitata ſimpliciter, & abſolutè loquendo: ſecus autem eſt præſuppoſita cõuentione facta inter Deum, & hoĩem de aliquo: nam

quem-

quēadmodū inter hoīes, ſi dñs pactum aliquod cū ſeruo ſuo facit, naſcitur inde ius inter ſeruum & dñm: ita ſi Deus dignatur pactum facere cū hoīe, naſcitur ius inter hoīem & Deum, quò ad illud, de quo pactum eſt. Sæpe.n. legimus in veteri Teſtā. Deum dignatū eſſe paciſci cū hoīb. Geneſis.n nu.9 ſcribitur pactum Dei de non futuro amplius vniuerſali diluuio. & Geneſis 15. fœdus iniit Deus cū Abraham de terra Chanaan danda ſemini eius. & Gen.17. fœdus circunciſionis ſcribitur, & Exo.24. Moyſes dicit, Hic eſt ſanguis fœderis, &c. Hierem. quoq; 31. de fœdere nouæ legis ac veteris Deus manifeſtè loquitur. In nouo aūt Teſtamēto Saluator nr̄ manifeſtat Deū ſub ſpecie patris familias conducentis operarios ad vineā conueniſſe cū operariis de mercede diurna, vt patet Matth.20. Cōuentione, inqt facta de denario diurno, miſit illos in vineā. & rurſus, Nonne pacto conueniſti mecum? Ex his enim manifeſtum fit, ꝙ ratio meriti etiam iure poteſt inueniri in operibus noſtris relatis ad præmium, de quo conuentio facta eſt cum Deo.

Veruntamen ſcito, ꝙ quantumcunq; interueniat pactū de p̄mio inter Deum & hoīem: nunquam tñ Deus fit aut eſt debitor nobis: ſed fit & eſt debitor ſibiipſi: ita ꝙ præſuppoſita conuentione debetur quidē operibus noſtris præmium de quo conuentio facta eſt: ſed Deus non propterea fit illius præmij debitor nobis, ſed voluntati ſuæ priori, qua dignatus eſt paciſci nobiſcū. & propterea veriſſimè ꝓfitemur, ꝙ Deus nulli debet niſi ſibiipſi. Duplex itaque rō meriti pōt inueniri in operibus noſtris relatiuè ad Deum (ſm̄ ius attenuatum, vel ſecundū fœderis) & nūquam Deus debet nobis. Et hæc ſint prælibata, vt intelligant omnes voces proprias, cū loquuntur de meritis noſtris apud Deum.

C A P V T V I I.

Humana opera eſſe meritoria alicuius à Deo.

Reuelauit nobis Deus in ſacris literis humana opera mereri apud Deū aliquid. Et ne occupemur in exponendis ſingulis ſacræ Scripturæ locis, de hoc ſcito: ꝙ vbicunq; promittit Deus homini mercedē, ibidem cointelligitur meritū: eo quòd merces & meritū, correlatiua ſunt: meritum.n. eſt mercedis meritū, & merces eſt meriti merces: & ꝓpterea abſq; alia declaratione cū leges in ſacra Scriptura Deum promittere mercedē homini, cointellige meritum hoīs reſpectu illius mercedis à Deo reddendæ. Perſpicuum eſt aūt in vtroq; teſtamento promittere Deū mercedem homini. nam Gen.15. dicit Deus ad Abrahā, Ero merces tua multa valde. & Iſa.40. dr̄, Ecce Dñs veniet, ecce merces eius cum eo. & Ezech.29. ſcribit, Fili hoīs, Nabuchodonoſor rex Babylonis ſeruire fecit exercitū ſeruitute magna aduerſus Tyrum: & merces non eſt reddita ei, &c. & ſubiunxit Deus: Et erit merces exercitui eius terra Aegypti. Matth. quoq; 20. dicit Deus, Voca operarios, & redde illis mercedem. Apoc. quoq; 22. dicit Deus, Ecce venio citò, & merces mea mecū eſt, vt reddā vnicuiq; ſm̄ opa illius. Ex his.n. clarè patet non ſolū opera Sanctorū eſſe meritoria alicuius boni à Deo, ſed ēt opera iniquorum, imò & Ethnicorum: rex.n. Babylonis, & exercitus eius Ethnici erāt: nec ex intentione ſeruiendi Deo, obſederāt Tyrū: & tñ teſtat Deus meruiſſe mercedē, & decernere, quòd Aegyptū dabit illis in mercedē, vt intelligamus tam benignā eſſe bonitatē diuinā, vt ēt ordinando humana bella in ſuiipſius Dei ſeruitutem, gaudeat ſe conferre actionibus, quamuis iniquis, ꝙ ſint meritoriæ ab ipſo Deo alicuius boni. Hinc.n. documentum magnū habemus, quòd multò propenſior eſt Deus ad conferendum bonis actionibus hominum, quòd ſint meritoriæ alicuius mercedis à Deo.

C A P V T V I I I.

Opera viuorū Chriſti mēbrorū eſſe meritoria vitę æternę.

COncedunt multi humana opera eſſe meritoria apud Deū aliquorū bonorū: ſed non vitæ æternæ. & propterea monſtrandū ſupereſt in ſpecie, quòd opera viuorum Chriſti membrorum ſunt meritoria æternę vitæ. Saluator noſter Matth.5. Gaudete, inquit, & exultate, qa merces veſtra multa eſt in cęlis: perſpicuum eſt.n. ꝙ in mercede cęleſti eorū qui patiunt̄ ꝑ Chrm̄, primū tenet locum beatitudo, q̄ vocat̄ vita æterna. Matth. quoq; 20. deſcribendo mercedē datā operarijs, dr̄, ꝙ acceperūt denariū: perſpicuū eſt aūt, ꝙ cōis merces oībus operarijs in vinea Dñi, eſt vita ęterna. Paulus quoque 2. Tim.4. ſcribit, Bonū certamen certaui, curſum cōſummaui, fidē ſeruaui: in reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quā reddet mihi Dñs iuſtus iudex: perſpicuū eſt n. ꝙ corona Pauli per ſe primò claudit beatitudinē, & niſi merces eſſet debita ꝓ illis operibus, nequaquā verificaretur, ꝙ quatenus iudex, Dñs reddet illi coronā: manifeſtè n. vitam æternā ſibi iure deberi ꝑ relata opera docet. Idem quoq; manifeſtat Dñs Matth.25. deſcribēdo, ꝙ cum iudicabit mundum, ꝑ opera miſericordiæ dabit vitam eternā. Eſuriui.n. & dediſtis mihi māducare, &c. concludit.n. Et ibunt hi in ſupplicium æternum: iuſti verò in vitam ęternā. Quod.n à iudice datur ex diuerſitate operū, ſm̄ ꝙ opera merentur, datur: alioqn afferret non cām pro cauſa: ex his.n. manifeſtū eſt, nonnullorū bonorum opera meritoria eſſe æternæ vitæ ſm̄ ſacras Scripturas. Et quod plus eſt, ex Matth.20. hr̄, operarios mereri illā ea conuentione. nā Origenes, Hieronymus, Auguſtinus, Gregorius, & Chryſoſtomus denariū oībus datum exponunt beatitudinem cōem Beatis.

C A P V T I X.

Modus quo opera noſtra meritoria ſunt æternæ vitæ.

TRadunt Theologi opera noſtra eſſe meritoria æternæ vitę, eo ꝙ à charitate, à gr̄a gratū facıente, à Spiritu Sancto habitante in nobis ꝓcedunt, & docent: ꝙ quāuis opera humana, quatenus ꝓcedunt ex libero arb. nō ſint meritoria ęternę vitę (niſi ex quadā congruitate, qua cōgruit homini rectè vtenti libero arbitrio in ijs quæ Dei ſunt, Deū largiri ſm̄ affluentiā ſuæ gratię) quatenus tñ ſunt à Spū ſancto habitāte in hoīe per gratiam, & charitatē, ſunt meritoria ęternę vitę. Tum, ꝙ gratia, ſeu charitas eſt tanquā ſemen Dei. 1. Io.3 cuius ſe extendit ad producēdū fructū: ita ꝙ quēadmodū actioni ſeminis debet̄ naturali iure fructus: ita diuinę gr̄ę in aīa actionibus debetur fructus æternę uitæ. Tum, quia diuina gratia, ut Dñs dicit Io.4 fit in hoīe habente illā, fons aquę ſalientis in uitā æternā. ubi clarè patet efficacia gratiæ in nobis ad aſcendendum in uitā æternā. Et dicendo, ꝙ gratia data, fit in hoīe fons aquæ aſcendentis in uitam æternam, docet ꝙ mediante operatione aſcēdit in uitam æternā. nam quod fit in me poſt acceptam gratiā, me cooperante fit. Tum pręcipuè, quia Spiritusſancti habitatoris in hoīe nō eſt inpar ad acquirēdum ęternam uitā, & ad efficiendum ꝙ operibus eius in nobis debeatur æterna uita.

Clarior aūt ac perſuaſibilior modus huiuſmodi meriti eſt aperiendo, ꝙ meritū uitę æternæ nō eſt tam actio noſtra, quā Chr̄i capitis in nobis & per nos: ſupponendū eſt.n. cum Apoſtolo ad Rom.12. ad Eph.4 & ad Col.2. hoīes in gratia conſtitutos, eſſe Chriſti capitis mēbra uiua. Ita ꝙ Chr̄s caput cum hominibus uiuis eius membris non eſt ſicut unum corpus politicum (quale eſt corpus ciuium reip. bene gubernatę) ſed conſtituit unum corpus, quēadmodū eſt unum corpus naturale: quia Chr̄s caput Spiritu ſuo uiuificat mēbra ſua, & per iuncturas, ac nexus ſpirituales unit mēbra corporis, ut clarè patet ex uerbis Pauli. Huic aūt pręſuppoſito adiunge, quòd ēt ſacra Scriptura tradit, uidelicet & paſſiones & actiones uiuorū Chriſti mēbrorū eſſe paſſiones, & actiones Chriſti capitis. Et de paſſionibus quidem teſtatur ipſe Chriſtus Act.9. Saule Saule, quid me perſequeris? cum tñ ille perſequeretur mēbra eius. Et Paulus ad Gal.4. reuocat

ad memoriam Galatarum, quòd Chriſtus crucifixus fuit in eis, procul dubio in cruciatibus eorum pro Chriſto perpeſſis. De actionibus verò teſtatur Paulus, ſcribens Corin. in 13. c. ſecundæ Epiſtolæ. An experimentũ quæritis eius, qui in me loquitur Chriſtus? & univerſaliter dicit ad Gal. 2. Viuo ego, iam non ego, uiuit autem in me Chriſtus. Ex quibus habetur, quòd veriſſime dicere poſſum, Mereor ego, iã non ego, meretur aũt in me Chriſtus: Ieiuno ego, iam non ego, ieiunat autẽ in me Chriſtus, & ſic de aliis operationibus uoluntariis, quas Chriſti membra uera exercent propter Deum. Et iſto modo meritum æternæ uitæ non tam attribuitur operibus noſtris quàm operibus Chriſti capitis in nobis, & per nos. Ita quòd hinc diſcernitur meritum æternæ uitæ in infantibus baptizatis: debet.n. æterna uita merito duntaxat Chriſti, illo, quod meruit Chriſtus in hac uita mortali degens, patiẽs & moriens: adultis autem proficientibus in gratia debetur æterna uita dupliciter: primò ex iure meriti Chriſti, quod in propria perſona meruit: poſtea ex iure meriti Chriſti, quod Chriſtus caput in adulto, & per adultum imperando meretur. Cõuenit autem diuinæ liberalitati, ut utroque modo cõmunicet meritum æternæ uitæ adultis Dei filiis: nam ut dicitur ad Ro. 8. Prædiffiniuit eos conformes imagini filii ſui. Conformiores autẽ ſunt Chriſto habentes meritum uitæ æternæ utroque modo quàm primo tantum: nam iſti Chriſto duplici iure debita fuit ſua gloria. primò, iure gratiæ unionis perſonalis, qua Verbum caro factũ eſt, & hoc ius conuenit Chriſto ſine eius merito. Deinde eadem gloria debita fuit Chriſto per meritum obedientiæ eius uſque ad mortem, dicente Paulo ad Phil. ſecundo, Factus obediens uſq; ad mortem, mortẽ autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illum, &c. Chriſto igitur duplici iure habenti gloriam, conformiores reddimur duplici quoque iure acquirentes uitam æternam, uidelicet & ſine noſtro merito per Chriſti in propria perſona meritum, & cum noſtro merito per Chriſti capitis in nobis, & per nos meritũ. Et quẽadmodum ad Chriſti excellentiam pertinet, quòd etiam proprio merito acquiſierit immortalem corporis vitam, & gloriã ſui nominis, &c. ita ad dignitatem membri Chriſti pertinet vt cooperetur capiti ſuo ad acquirendam æternam vitam. Omnium.n. diuiniſſimũ eſt, inquit Dion. cap. 3. cæl. Hierarch. Dei cooperatorem fieri. Et hinc quoq; habes non eſſe ſuperfluũ noſtrum mereri vitam æternam: quoniam eſt reddere vitam æternam eſſe nobis debitam alio modo, ſeu altero iure; quemadmodum Chriſtus meruit ſuam exaltationem, reddendo ſibi eam altero iure debitam. Ad obiecta autem in oppoſitum poſtea reſpondebitur.

C A P Y T X.

Valor operum exiſtentium in peccato mortali.

QVamuis conueniamus in hoc, quòd opera exiſtentium in peccato mortali non ſunt meritoria æternæ vitæ, nec ſunt meritoria remiſſionis peccatorum, multum tamen eſſe valida homini ſubiecto peccato mortali, bona opera eorum ad remiſſionem peccatorum conſequendam ſacra tradit Scriptura: nam etſi non habeant vim meritoriam remiſſionis peccatorum: habent tamen vim impetrandi remiſſionem peccatorũ: ita quòd per modum ſupplicationis multum valent ad conſequendum remiſſionem peccatorum a diuina largitate. Et quidem, quòd oratio multum vtilis ſit ad remiſſionem peccatorum cõſequendam teſtatur Saluator, Luc. 18. inducens Publicanum orantem, Deus propitius eſto mihi peccatori: ſic.n. conſequutus eſt veniam. De ieiunio verò teſtatur Ioel in perſona Dei, Conuertimini, inquit, ad me in toto corde veſtro, in ieiunio, fletu, & planctu: ibi.n. ſubiungitur, Quis ſcit ſi conuertatur Dñs, & ignoſcat? De eleemoſyna quoq; teſtatur Daniel, cap. 4. conſulens Nabuchodonoſor regi, Peccata tua eleemoſynis redime: & ad Hebræos 13. ſcribitur, Beneficentiæ, & communionis ne obliuiſcamini: talibus enim hoſtiis conciliatur Deus. Et idem eſt iudicium de peregrinationibus, afflictionibus, continentiis, & id genus reliquis.

Suprà hanc aũt vim ſimplicem, tradit ſacra Scriptura maiorem quandam vim impetrandi in obſeruatione vniuerſorum mandatorum Dei. Ezec. enim 18. docemur, quòd conuerſio impii ad facienda mandata Legis terminatur ad remiſſionem peccatorum. dum ãt, Et dixiſtis, non eſt æqua via Domini, audite ergo domus Iſrael, numquid via mea nõ eſt æqua? Nonne viæ veſtræ non ſunt æquæ? cum .n. auerterit ſe iuſtus a iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, morietur in ea iniquitate quam operatus eſt: & cũ auerterit ſe impius ab impietate ſua, quam operatus eſt, & fecerit iudicium & iuſtitiã, ipſe animam ſuam viuificabit: conſiderans.n. & auertẽs ſe ab omnibus iniquitatibus ſuis, quas operatus eſt, vita viuet, & non morietur. Quę verba teſtantur, quòd in hoc conſiſtit viarum Dei æquitas, vt ſicut iuſti auerſio à iuſtitia ad opera iniqua terminatur ad mortem animæ: ita impii conuerſio ad opera bona terminetur ad animæ vitam: reuelatur .n. Prophetæ, quòd tam accepta eſt Deo cõuerſio peccatoris, quæ ad opera (hoc eſt, ab operibus malis ad opera bona per Deum) vt Deus non recordetur omnium iniquitatum præteritarum: quod eſt dare remiſſionem peccatorum, & vitã gratiæ.

Ampliorẽ quoq; impetrandi vim huiuſmodi operibus ſolum ſubiectorum peccatis reuelauit Deus Iſaiæ, c. 1. Lauamini, mundi eſtote, auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis, quieſcite agere peruerſe, diſcite benefacere, quærite iudicium, ſubuenite oppreſſo, iudicate pupillo, defendite viduã, & arguite me, dicit Dominus. Si fuerint peccata veſtra ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint rubra tanquam uermiculus, velut lana alba erunt. Ex quibus diſcimus, tantam eſſe Dei largitatem, vt a ſordibus conuerſis ad iuſtitiæ & miſericordiæ opera ſeipſum obtulerit arguendum Deum, ſi non remittat peccata præterita.

Ex diuinis ergo reuelationibus habemus bona, quòd impiorum opera nõ ſolum ſunt utilia ad remiſſionem peccatorũ: ſed quòd cum ex corde redeunte ad Deum prodeunt, ita comitem habent diuinam benignitatem, ut & terminentur ad remiſſionem peccatorum, & tanquam ex conuentione impetrent illam. Verè benigniſſimus erga nos eſt Deus prouidendo, ut quam in ſtatu peccati mereri non poſſumus remiſſionẽ peccatorum, impetrare oratione, ieiunio, eleemoſynis, aliiſq; bonis operibus valeamus. In hoc.n. immẽſa charitas diuina erga peccatorum ſalutem commendatur, ut etiam noſtris quãuis impiorum bonis operibus nimium peccatorũ remiſſionis peccatorum largiri dignata ſit. Et præter hæc (ut in capite ſeptimo, ex uerbis Ezechielis monſtrandum eſt) ſunt meritoria alicuius temporalis boni a Deo. Ex quibus patet inducendos eſſe peccatores ad bona opera, quia uerè utilia ſunt ad remiſſionem peccatorum impetrandam & aſſequendam, cum deuota mente fiunt.

C A P V T XI.

Opera noſtra eſſe ſatisfactoria pro peccatis.

QVia Lutherani ſatisfactionem auferunt ab operibus noſtris, ſupereſt declarandum quid Eccleſia de hoc ſentiat. Diſtinguendum in primis eſt de ſtatu, in quo fiunt opera, an in ſtatu peccati mortalis, an in ſtatu gratiæ: & rurſus de ſatisfacere pro peccatis, uel

quę

quò ad culpam, vel quò ad pęnam. Dicimus itaque primò, quòd nulla noſtra opera ſunt ſatisfactoria pro peccatis noſtris, quò ad culpam, quia nec facta in ſtatu peccati mortalis faciunt Deo ſatis ꝑ offenſa, ut patet: & facta in ſtatu gratiæ præſupponunt culpã, ſeu offenſam abolitã ex diuina gratia ex ſatiſfactione Chriſti, qui fecit Deo ſatis ꝑ offenſis, quibus offendimus Deum, offerendo vitam propriam in ara crucis.

Dicimus ſecundò, quòd nulla opera noſtra in ſtatu peccati mortalis ſunt ſatisfactoria Deo pro pœna debita peccatis noſtris, quamuis prius abolitis in ſacramento pœnitentiæ. Et ratio in promptu eſt, quia cum remittitur à Deo peccatum, quò ad offenſam, fit peccator de inimico amicus Dei, & conſequenter non remanet puniendus hoſtiliter (quod eſſet puniri pœna inferni) ſed ſi non tã copioſum diuinæ gratiæ donum collatum tũc eſt, vt cum remiſſione culpæ remiſſa ſit tota pęna, remanet obligatus ad amicabiliter ſoluendum reſiduum pęnæ: & propterea ſi in reſiduum lapſus eſt, & iterum factus eſt inimicus Dei, antequam illud reſiduum pœnæ ſolueret, opera eius, quia ſunt opera in ſtatu hoſtili, non poſſunt amicabiliter exoluere: quod eſt non poſſe ſatisfacere pro illa pœna.

Dicimus tertiò, quòd opera perſeuerantis in amicitia Dei nullum habent impedimentum ad hoc quòd ſint ſatisfactoria pro illo reſiduo pęnæ. Et in hoc errant Lutherani, dupliciter: primò dicendo, quòd cum remittitur peccatum, quò ad offenſam, remittitur quoque, quò ad pœnam omnem: ita quòd non remanet obligatus ad pœnam conſecutus peccati veniam à Deo. Hoc enim manifeſtè contrariatur Sacræ Scripturę, docenti ſecundo Regum duodecimo, quòd quamuis Dauid conſecutus fuerit remiſſionem peccatorum, dicendo, Peccaui Domino: non tamen conſecutus eſt remiſſionem totius pœnæ, ſed remanſit obligatus ad pœnas multas, vt Scriptura teſtatur. Deinde errant, quòd tollunt ab operibus viuorum Chriſti membrorum vim ſatisfactoriam pro pœna non remiſſa. Hoc enim contrariatur efficacię Chriſti capitis in nobis: nam Satisfacio ego, iam non ego: ſatisfacit autem in me Chriſtus: contrariatur Eccleſiæ Catholicæ vſui, quo conſueuit ſalutares ſatiſfactiones imponere per miniſterium ſacerdotum verè pœnitentibus & confeſſis.

CAPVT XII.

Reſponſio ad obiectiones, in capitulo quinto ſcriptas.

SVpereſt obiecta diluere. Prima autem obiectio fuit ſumpta ex ſufficientia meriti & ſatiſfactionis Chriſti. Reſpondemus meritum Chriſti fuiſſe ſufficientiſſimum, & ſatisfactionem eius ſufficientiſſimam pro peccatis, non ſolum noſtris, ſed totius mundi, originalibus, mortalibus, & venialibus, iuxta doctrinam 1. Ioan. 2. & propterea non ex inſufficientia meriti, aut ſatisfactionis Chriſti opera viuorum Chriſti membrorum meritoria, ac ſatisfactoria apponuntur, ſed ex affluentia meriti Chriſti communicatur membris eius viuis, vt illorum quoque opera ſint meritoria & ſatisfactoria. maior enim gratia Chriſti nobis confertur communicando nobis, quòd ipſe caput noſtrum in nobis, & per nos tanquam membra ſua mereatur & ſatisfaciat, quàm ſi meritum duntaxat Chriſti in propria perſona participaremus.

Cum autem obijcitur, id quod eſt propriũ Chriſti, non eſſe his attribuendum, reſpondemus quòd non eſt nobis attribuendũ eo modo, quo eſt proprium Chriſto: poteſt tamen nobis alio modo attribui, videlicet per communicationem: ſicut qđ eſt proprium Deo nulli eſt attribuendum eo modo, quo eſt proprium Deo: poteſt tamen per communicationem ab aliis participari. Verbi gratia, videre diuinam eſſentiam, eſt proprium Deo: nulla ſiquidem creatura poteſt videre Deum ſicuti eſt, ſed ſolus ſuaptè natura videt ſeipſum: poteſt tamen ex gratia communicari videre Deum participatiuè: & ſic communicatur beatis omnibus. Sic in propoſito mereri vitam ęternam eſt proprium Chriſto, intelligendo mereri ex propriis uiribus: quod tamen poteſt communicari membris eius uiuis, non vt mereantur ex propriis uiribus, ſed vt mereantur ex virtute capitis Chriſti. & ſimiliter intellige de ſatisfactione.

De merito autem remiſſionis peccatorum, non oportet reſpondere, quia iam diximus hoc non communicari uiuis Chriſti membris, eo ꝙ opera eorum pręſupponunt remiſſa fuiſſe eis peccata: nullus autem meretur id quod præhabet: ſed omne meritum eſt rei non habitæ. Et hęc eſt ratio, quare Chriſtus cõmunicat membris ſuis mereri augmentum gratiæ & cęleſtem beatitudinem, & non communicat eis mereri remiſſionem peccatorum, quia videlicet beatitudine æterna carent membra Chriſti in hac uita: remiſſionem autem peccatorum iam habuerunt in hoc ipſo, ꝙ fuerũt facta membra Chriſti: nullus autem meretur qđ habet, ſed quod ſperat. Ex quibus clarè apparet, quòd nihil detrahitur merito, aut ſatiſfactioni Chriſti per merita & ſatisfactiones noſtras, ſed extenditur gratia meriti & ſatisfactionis Chriſti per ſeipſum met ad ſeipſum met Chriſtum, vt caput operantem in membris ſuis & per membra ſua.

Ad authoritates uniuerſas ſonantes, quòd non meremur per noſtra opera remiſſionem peccatorum, non oportet reſpondere, quia in hac concluſione omnes conuenimus. Ad authoritates verò inductas ad probandum, ꝙ non meremur uitam ęternam per opera noſtra, reſpondendum eſt. Et ad illud quidem quod affertur ex Apoſtolo ad Roma. Donum Dei vita æterna, reſpondetur, quòd utique nos hoc dicimus & docemus: quia donum Dei gratiæ gratum facientis eſt, tum nos eſſe mẽbra Chriſti, tum ex uirtute Chriſti capitis in nobis, mereri uitam ęternam: non enim dicimus, ꝙ ex operibus noſtris, quatenus à nobis ſunt, ſed quatenus à Chriſto in nobis, & per nos ſunt, meremur uitam æternam.

Ad id verò quod obiicitur ex documento Chriſti, Dicite, ſerui inutiles ſumus, cum eadem diſtinctione reſpondetur, quòd nos quantumcunque omnia Chriſti præcepta impleamus, quatenus impleamus ea ex noſtro libero arbitrio, inuenimur ſerui inutiles ad ea, quæ ſunt domus patris cęleſtis, inuenimur inutiles ad ea, quæ ſunt politię noſtrę, quæ in cœlis eſt, qualia ſunt remiſſio peccatorum, gratia Spiritusſancti, charitas, & cætera propria filiis Dei. Et in promptu ratio eſt, quia nos quatenus à nobis operantes, ſumus tam infirmi, ut non poſſimus aſcendere ad conferendum aliquid ſupremo ordini propriorum bonorum filiorum Dei. Cum qua tamen veritate ſtat, quòd nosmet, quatenus ex Chriſto in nobis capite ſumus operantes, ut illius membra viua, multum conferre poſſumus per noſtra opera politię cœleſti & paternæ domui, quia vt ſic ſumus eleuati in ordinem filiorum Dei, nec vt ſic ſumus inutiles: ſed membra utilia paternæ domui & cęleſti politiæ.

Et ſi ex hoc Chriſti documento argumentum fiat contra vtilitatem iuſtorum operum in ſtatu peccati mortalis ad impetrandam remiſſionem peccatorum, iuxta ſcriptura ſuperius in capitulo decimo, ſi, inquam, fiat argumentum ad inferendum, quòd tota opera non ſunt

utilia ad impetrandum remiſſionem peccatorum: reſpondendum eſt, quod orationes, ieiunia, eleemoſynę, & alia iuſta opera impiorum, quatenus ab ipſis procedunt, non ſunt utilia ad remiſſionem peccatorum impetrandam: ſed quatenus afflata diuina benignitate ordinante ad impetrandam remiſſionem peccatorum, ſunt ualde utilia ad impetrandum illam: propter hoc enim apud Ezechielem appellantur uiæ Dei, & non uię noſtræ: prouidit ſiquidem diuina bonitas. (ut Chriſtus, Eſaias, Ezech. & Apoſtulus ad Hebr. teſtantur) bonis operibus redeuntium ad Deum, uim impetratoriam remiſſionibus peccatorum à diuina miſericordia per Chriſti meritum. Ex hac parte ieiunia, orationes, eleemoſynę & reliqua iuſta opera peccatorum utilia ſunt non ad merendum, non ad ſatisfaciendum, ſed ad impetrandum remiſſionem peccatorum. Et hęc puto ſufficere ad intelligendum materiam hanc, quę in queſtionem vertitur de fide & operibus, ad Dei omnipotentis gloriā & piorum conſolationē. Romę, die 13. Maij, 1532.

TRACTATVS DVODECIMVS, De communione ſub utraq; ſpecie, de integritate Confeſſionis, de Inuocatione Sanctorum aduerſus Lutheranos, ad Clementem VII. Ponti. Max. in quatuor capita diuiſus.

1 *Nequaquam illicitum eſſe populo Chriſtiano ſub altera tantum ſpecie communicare.*
2 *De integritate confeſſionis, quò ad omnia peccata.*
3 *Poſt peccati ueniam neceſſariam quoque eſſe ſatisfactionem pro peccatis, & eam fieri poſſe noſtris operibus.*
4 *De inuocatione Sanctorum.*

PROOEMIVM.

PErtinax Lutheranorum animus prætextu cōſcientiæ, Clemens ſeptime Pontifex Maxime, erga communionem populi ſub utraque Euchariſtiæ ſpecie, confeſſionemque nō omnium peccatorum, ac negatam ſatisfactionem, nec non inuocationem Sanctorum, inuitat me ad ſcribendum de his non abſolutè, ſed quatenus pendēt ex ſacra Scriptura: quoniam ipſi ſolius ſacrę Scripturę authoritatem ſuſcipiunt, & profitentur ſe illi inniti. Et quamuis pertinacibus non proderunt noſtra hæc: ſperamus tamen utilia fore tum ad retrahendum alios, ne illos imitentur: tum ad conſolandum fidelium mentes. uidere enim in ſacra Scriptura falſitatem eorum, quæ hæretici iactantes ſe profeſſores ſacri Euangelii docent, non paruum ſolatium fidelibus confert. Et quamuis hæc pro Eccleſia catholica ſcripſerim; ad tribunal tamen Beatitudinis tuæ non minus hęc quàm reliqua mea omnia refero.

CAPVT I.

De communione ſub utraque ſpecie.

LVtheranis nō ſat eſt, ipſos communicare ſub utraque ſpecie; ſed nequeunt flecti ad dicendum, licitam eſſe communionem ſub altera tantum ſpecie: quia tum ex uſu Chriſti, tum ex præcepto eiuſdem communicandum eſt ſub utraque ſpecie. Proinde opus eſt diſcutere ſecundum Scripturas ſacras utrunque, ut uidelicet manifeſtemus nec ex ui uſus Chriſti, nec ex ui pręceptorū eius illicitum eſſe populo communicare ſub altera tantum ſpecie. hoc ſiquidem patefacto, clarum erit non teneri populum ex diuina lege ad communionem ſub utraque ſpecie.

Quia igitur Saluator noſter in ultima Cœna inſtituens ſacramentum Euchariſtię, uſus eſt hoc ſacramento ſub utraque ſpecie, communicādo Apoſtolos (ut Euangeliſtæ teſtantur) hinc infertur, quod ſacerdos non niſi ſub utraque ſpecie dare debet Euchariſtiam; debet enim ſacerdos dare Euchariſtiam, quemadmodum dedit illam Chriſtus. & ſimiliter debemus omnes communicare, quemadmodum communicauerunt Apoſtoli.

Nos autem facilè manifeſtamus uſum Chriſti & Apoſtolorum, non habere uim legis, quod ſimili modo diſtribuatur populo Euchariſtia. nā ſi ille uſus Chriſti uim legis haberet, non obligaremur ad quędam in uſu illius diſtributionis ſeruata, & ad quædā non; ſed ad oīa in illo uſu ſeruata. perſpicuum aūt eſt, nos non obligari ad oīa illa in diſtributione facta à Chriſto: ergo nec tenemur diſtribuendo Euchariſtiā ſeruare hoc unū, uidelicet dare ſub utraq; ſpē. Quòd.n. non teneamur ad ſeruādum oīa, patet: tū quia Chriſtus fregit, fractāq; dedit ſpeciē panis: ridiculū aūt eſt dicere, quod ſacerdos teneatur dare hoſtiā fractā: tū quia Chriſtus diſtribuēdo, nō immiſit in ora Apoſtolorū Euchariſtiā, ſed dixit, Accipite & comedite: ridiculū aūt eſt dicere, quod ſacerdos tenetur non immittere Euchariſtiam in os communicantis, ſed dare in manum illius, ut ipſe ſe communicet: tum quia Chriſtus diſtribuit hoc ſacramētū Apoſtolis poſt Cœnā. plus autem quàm ridiculum eſt dicere, quod teneamur cōmunicare poſt Cœnā, illicitumque ſit dare Euchariſtiam ieiunis: tum quia Chriſtus dedit Euchariſtiā ſub ſpecie panis azymi. & tñ uniuerſalis Eccleſia fatetur non eſſe illicitum Euchariſtia uti ſiue in azymo, ſiue in fermentato. Ex his enim omnibus clare patet, quod diſtributio Euchariſtię, qua uſus eſt Chriſtus, non habet uim legis, ſtatuentis ut ſimiliter fiat diſtributio à nobis.

At ſi quiſpiam contenderit in hoc uno imitandam eſſe Chriſti diſtributionē quod ſub utraque ſpecie dedit Euchariſtiam, animaduertat Chriſtū dediſſe ſub utraque ſpecie Apoſtolis ſolis, & non dediſſe ſeptuaginta Diſcipulis, nec multitudini eorum, qui credebant in illū: ut uel ex hoc liceat inferre ab exēplo Chriſti, Ergo ſucceſſoribus Apoſtolorū dāda eſt Euchariſtia ſub utraq; ſpē. non. n. plus inferri pōt ex Chriſti diſtributione: nō igitur inferri pōt, Ergo uniuerſis Chriſtianis dāda eſt Euchariſtia ſub utraque ſpecie. Patet itaque, quod ex ſenſu Chriſti non pōt inferri illicitam eſſe cōmunionem populi ſub altera tñ ſpecie. Et multò minus inferri hoc pōt ex uſu Eccleſiæ Corinthiorum, cuius meminit Paulus in 1. Epiſtola ad Corinthios: uſus enim vnius particularis Eccleſiæ non ſtatuit legem Eccleſijs alijs. Hæc de uſu.

Diſcutienda ſunt deinceps pręcepta Chriſti tā ante inſtitutionē Euchariſtiæ, quàm in ipſa inſtitutione promulgata. Primum itaque præceptum ex uerbis Domini. Ioan. 6. olim aſſumptum eſt à Bohemis: ait. n. Chriſtus, Niſi manducaueritis carnē filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis uitam in nobis. Quid, inquiunt, clarius? Eodem enim modo neceſſitatem communicandi ſub utraque ſpē promulgat, quo promulgauerat neceſſitatē Baptiſmi: nā quemadmodū de baptiſmo dixerat Io. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, nō pōt introire in regnū Dei: ita de Euchariſtia dicit, Niſi comederitis carnē filij hōis, & biberitis eius ſanguinē, non habebitis uitam in uobis.

Nos autē dicimus hæc Chriſti uerba non eſſe ſecūdum genuinū ſenſum intelligenda de uſu Euchariſtiæ, imo nec poſſe intelligi ſalua Chriſtiana fide de cibo & potu ſacrali. Et hoc facilè manifeſtat, ex eo quod ſi intelligerent de Euchariſtia, tolleret Baptiſmi ſufficientia ad ſalutē: pari ſiquidē mō hæc neceſſitatem ſonant edendi carnē & bibendi ſanguinem filij hōis, quo ſonant illa alia Dñi uerba, neceſſitatē naſcendi ex aqua & Spiritu: & propterea manifeſtē ſequitur, quod ſi in iſtis uerbis inducitur neceſſi-

neceſſitas ſumendi Euchariſtiam, non ſufficit Baptiſmus ad ſalutē; ſed ad hoc ꝙ aliquis habeat uitam, oporteret & baptizari, & ſumere Euchariſtiam. Cuius contrarium non ſolū in Symbolo fatemur, confitentes vnum baptiſma in remiſſionē peccatorum: ſed Dñs in Euangelio dicit, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit: & Paulus Apoſtolus ad Tit. 3. Saluos, inquit, nos fecit per lauacrum regenerationis. Quia igitur idem eſt aſſerere uerba illa Chriſti. Io 6. intelligi de cibo, & potu ſacramenti Euchariſtiæ, & negare baptiſmi ſufficientiam ad ſalutem, clarè patet uerba illa nec intelligi poſſe de cibo, & potu Euchariſtiæ: & propterea inde non hṙ præceptum ad ſumendum Euchariſtiam ſub utraque ſpecie. Diſcutere autē q̄s ſit germanus ſenſus illorum Chriſti verborum, nō eſt præſentis negotij. nam ſat eſt propoſitæ quæſtioni noſſe, ꝙ non loquitur ibi Dominus ad literam de ſacramentali cibo, & potu.

Supereſt demum diſcutere præcepta Chriſti ꝓmulgata, quando inſtituit Euchariſtiæ ſacramentum. Vide Euangelia omnia, nullum inuenies in illis de Euchariſtia præceptum, niſi apud Lucam immediate poſt Euchariſtiam ſub ſpecie panis, Hoc facite in mei commemorationem. Apud tamen Paulum Apoſtolum primæ ad Cor. 11. duo præcepta leguntur data à Chriſto in inſtitutione Euchariſtiæ: alterum immediatè poſt Euchariſtiam ſub ſpecie panis, Hoc facite in mei commemorationem: alterum immediatè poſt Euchariſtiam ſub ſpecie uini, uidelicet, Hoc facite quotieſcunque biberitis, in mei commemorationem.

Quæ præcepta ſi perſpicacius fuerint cōſiderata, nullam ſecum ferunt mandatum de communione ſub utraque ſpecie, ut patet diſcutiendo ſingula. Præceptum. n. immediatè poſt ſpeciem panis tam apud Lucam, q̄ apud Paulum manifeſtè refertur ad Euchariſtiā ſub ſpecie panis, ut ipſe cōtextus teſtatur. Præceptum autem apud ſolū Paulum ſcriptum de imitatione Chriſti in Euchariſtia ſub ſpecie uini, limitatur manifeſtiſſimè ad uices, quibus bibimus in cōmemorationē Chriſti: ita ꝙ non eſt præceptum abſolutè, ſed eſt ꝑceptū ex ſuppoſitione, uidelicet ſi biberimus in Chriſti memoriam, faciamus hoc qđ fecit Chriſtus. Non igiť præcepit, ut bibamus in eius memoriam: ſed præcepit, ut quoties in eius memoriam biberimus, faciamus qđ fecit ipſe, hoc eſt, quoties utemini calice Euchariſtiæ, ſacrificate hoc. Bibite nanque manifeſtè ſignificat uſum calicis, & conſequenter facere diſtinctū contra bibere ſignificat conſecrare: hoc præcipitur. n. ad literam, ut aſſocietur uſus calicis, ſacrificio calicis. Et ex hoc ipſo, ꝙ ſimilem aſſociationem non præcipit circa uſum Euchariſtiæ ſub ſpecie panis, inſinuauit ꝙ uſus quidem calicis illius eſſet ſeorſum à ſacrificio; uſus uerò ſub ſpecie panis licitus, ut ritus Eccleſiæ ſeruat, non reſeruando Euchariſtiā ſub ſpecie potus, ſed dūtaxat ſub ſpecie panis, & pro infirmis, & pro communicantibus extra Miſſarum ſolemnia.

At ſi quiſpiam contenderit, ꝙ hoc præceptum directè obligando ſacerdotes, conſequenter obligat populum. Nam ex eo ꝙ bibentibus in Chriſti memoriam præcipitur, Hoc facite, manifeſtè ſeqť. ꝙ ſacerdotibus celebrantibus Miſſas (quos conſtat bibere in Chriſti commemorationem) præcipitur, Hoc facite. ſed ſub hoc Facite, comprehenditur & dare alijs calicem, quia comprehendit omnia quę Chriſtus fecit circa calicem: ergo ex hoc præcepto ſacerdos tenetur, quoties ipſe bibit, dare alijs calicem, ac per hoc alij tenentur accipere, & bibere. Aduertat hoc argumento utens in primis ad textum literę, quia contextui literę non quadrat hic ſenſus. Nam in litera, Hoc facite, diſtinguitur contra bibere: ac per hoc conficere ſacramentum diſtinguitur contra uſum ſacramenti, ac per hoc non tam amplè in hac litera extenditur, Hoc facite, ſed ex ipſo contextu reſtringitur ad demonſtrandum ipſum ſacrm, ut diſtinguitur contra vſū calicis. Quęcunque igitur ſpectant ad uſum calicis, comprehenduntur hęc ſub bibere; & quę ſpectāt ad ipſum ſacramentum comprehenduntur ſub facere hoc, ſecundum ſuauem contextus ſenſum. ꝑſpicuum autem eſt, ꝙ dare alijs calicem, ſpectat ad uſum ſacramenti, & non ad ſacramentum ipſum. Non igitur comprehenditur in hac litera ſub hoc Facite, dare alijs calicem. Aduertat deinde ꝙ Lutherani non conſtarent ſibiipſis, dicendo ſic, quia ex hoc argumento ſequitur manifeſtè, ꝙ ſacerdos celebrans tenetur dare calicem omnibus pręſentibus, ſi ſub Hoc facite, comprehendiť etiam dare ſacramentum, ut Chriſtus dedit: nam Chriſtus dedit omnibus pręſentibus: conſtat autem Lutheranos hoc non ſeruare: non igitur obligatur Chriſtianus populus ad bibendum ſacramentum Euchariſtię ex hoc Chriſti præcepto, ſecundum planum ſuauiſſimumque literę ſenſum. Et quia nullibi niſi in allatis locis habetur in ſacra ſcriptura mandatum aliquod de communicatione Euchariſtię, manifeſtū eſt quòd non tenetur Chriſtianus populus ex pręcepto in diuino iure ſcripto ad cōmunionem ſub utraque ſpecie. uoluntariè igitur, & non authoritate Scripturę prędicatur illicitam eſſe communionem ſub ſpecie panis tantum. Et hoc ſufficit aduerſus Lutheranos, ſolius ſacrę Scripturę authoritatem ſuſcipientes. Hęc de communione populi ſub altera tantum ſpecie.

CAPVT II.

De integritate confeſſionis quò ad peccata omnia.

CONfiteri peccata mortalia omnia, quę quis admiſit, Lutherani non ſolum negant eſſe neceſſarium, ſed affirmant repugnare ſacrę Scripturę, & eſſe impoſſibile: quia ſcriptum eſt, Delicta quis intelligit?

Nos autem dicimus haberi ex Euangelio confeſſionem peccatorum mortalium omnium, & nō obſtare Prophetę ſententiam allatā. Quòd. n. peccata oīa confitenda ſunt in ſacramentali confeſſione, ex ipſa forma miniſtrandi ſacrm pœnitentię tradita à Chriſto, qui inſtituit hoc ſacrm Ioan. 20. manifeſtatur: ait. n. Chriſtus Apoſtolis, Quorū remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt. In quibus uerbis datur à Chriſto miniſtro ſacramenti facultas duarū actionum, uidelicet remittendi, uel retinendi peccata quotcunq;. & ex hoc ipſo, ꝙ miniſtro cōmittitur facultas diſcernendi an remittenda, an retinenda ſint peccata cuiuſq; pœnitentis: manifeſtè ſequiť, ꝙ oportet miniſtrum (niſi cæcus miniſtrare uelit) noſſe ſi in pęnitente eſt aliquod peccatum retinēdum: quod eſt noſſe, ſi in pœnitente eſt aliquid impediens remiſſionem. nam oē peccatum retinendum impedit remiſſionē cuiuſcunque peccati hominis confitentis, quia nō pōt ſimul unum peccatum remitti, & aliud retineri: nam mortalia peccata quęcunque unius hominis connexa eſſe tā quò ad remiſſionem, q̄ quò ad retentionem, & relatiuè ad Deum, & relatiuè ad Chriſti miniſtrum, perſpicuum eſt. Et relatiuè quidem ad Deū patet ex eo, ꝙ ille cui remittitur à Deo peccatum, amicus Dei conſtituitur, iuxta illud, Beatus uir, cui non imputauit Dñs peccatum: ille autem, cuius retinet peccatum, & manet in peccato uno, inimicus Dei eſt utpote omnium reus, iuxta illud Iac. 2. Qui in uno offendit, reus omnium factus eſt. Ex hoc autem quòd tam remiſſio quàm retentio diuina eſt peccatorum mortalium omnium quę quis habet manifeſtè ſequitur, quòd etiam tam remiſſio quā retentio quę fit à Chriſto miniſtro, debet eſſe nō aliquorum peccatorum mortalium confitentis, ſed omnium: quia tam remiſſio, quàm retentio miniſtri debet eſſe talis, ut remiſſioni aſſiſtat di-

rina remiſſio, & retentioni aſſiſtat diuina retentio; alioquin non uerificarentur Chriſti uerba, Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt. Non uendicaret autem ſibi remiſſio miniſtri, aſſiſtentiam remiſſionis diuinæ, ſi diſcordaret a remiſſione diuina: diſcordaret autem ſi Deo remittēte omnia, uel retinente omnia, miniſter quoque non remitteret omnia, uel non retineret omnia. ad hoc autem ut miniſter uel remittat omnia, uel retineat omnia, oportet miniſtro innoteſcere omnia, niſi cæcus ac temerarius remiſſor, uel retentor ſit: & quoniam miniſtro Chriſti peccata pœnitentis per ipſius confeſſionem propriam innoteſcunt, conſequens eſt, ut oporteat confitentem confiteri omnia ſua mortalia peccata. Vide, examina, & libra prudens lector, quæ diximus, & perpendes ex ipſa inſtitutionis forma in Euangelio ſcripta, haberi confeſſionem omnium peccatorum.

Supereſt diluere obiecta à Lutheranis diſtinguendo de confeſſione uel abſolutè, uel ut eſt actus humanus. Eſt autem cōfiteri omnia abſolutè, nullum peccatum inconfeſſum relinquere. confiteri uerò omnia, ut confeſſio eſt actus humanus, eſt confiteri omnia, quorum confeſſio ſubeſt humanæ facultati. Vnde ex hoc q delicta nullus ad plenum intelligit, eſto q impoſſibile ſit hominem confiteri abſolutè oīa peccata ſua (quin ignota relinquit inconfeſſa) non tamen hinc ſequitur, quin confeſſione humana poſſit quis confiteri oīa peccata ſua, quæ ſub integritate confeſſionis humanæ non cōprehenduntur oīa peccata abſolutè, ſed duntaxat nota, & quorum quis memoriam hēt: nam oblita & incognita confiteri non ſubeſt facultati humanæ. Et quia perſpicuum eſt ſub lege tam diuina, q̄ humana actionē nullā exigi ab hoīe, quę non ſit in hoīs ptāte: ideo cū ex Euangelio habeatur, confeſſionē oīum peccatorū requiri ad ſacramentum pœnitentiæ, non eſt ſermo de confeſſione oīum peccatorum abſolutè, ſed de confeſſione omnium peccatorum, ut ſubeſt facultati humanæ: quod eſt dicere, ut pœnitens confiteatur omnia peccata ſua, non ignota nec oblita. Hæc de confeſſione omnium peccatorum.

C A P V T III.

De ſatisfactione.

SAtisfactionem pro peccatis, quæ tertia pars pœnitentiæ ponitur, Lutherani negant: tum quia non habetur ex ſacra Scriptura: tum, quia opera noſtra nō ſunt meritoria nec ſatisfactoria.

Nos aut dicimus ex ſacra Scriptura haberi neceſſariam quandoque eſſe poſt veniam peccati ſatiſfactionem pro peccatis, eamq; fieri poſſe operibus noſtris. Et quidē poſt conſecutā ueniam peccati, ſatiſfactione qnq; ſupereſſe pœnæ pro peccato, teſtatur duplex modus, quo Deus remittit peccatum. Legimus. n. Deū qnq; remittere peccatum, quò ad culpam, & quò ad pœnam. ut patet tum in latrone, cui dicit, Hodie mecū eris in Paradiſo: tū in remiſſione peccatorum, quę fit Baptiſmo: gratia ſiquidē baptiſmalis ſola ſufficit ad ſalutē ęternam, ſi ante q̄ baptizatus moriatur, omnium peccati obicem non ponat vltimo Baptiſmi effectui, qui eſt uita ęterna. Et in huiuſmōi remiſſionibus pſpicuū eſt, nō eſſe opus ſatiſfactione. Legimus quoq;, Deū quandoque remittere peccatum, & non remittere totam pœnam peccati, ut patet 2. Reg. 12. ubi clare legimus q arguente Natham propheta Dauidem de adulterio ſimul & homicidio: & dicente Dauide, Peccaui Domino, reſpondit Natham, Etiam Dominus tranſire fecit peccatum tuum, & non morieris: veruntamen filius, qui natus eſt tibi, morietur. Ex his enim patet, Deum remiſiſſe peccatum & quò ad culpam, & quò ad aliquam pœnam; non remiſiſſe autem, quò ad punitionem Dauidis in morte filij, nec ut ſubiuncta in cap. 12. teſtantur, quò ad punitionem eiuſdem in publica violatione vxorum à proprio filio, nec quò ad punitionē eiuſdem in perpeſſione mali ex domo propria. nam propter hoc peccatum paſſus eſt ab Abſalon filio ſuo. omnes ſiquidem pœnas has ex parte Dei Natham propheta comminatus eſt propter illud peccatum Dauidis. Ex hoc igitur, q Deus remittit quandoque peccatū, & tamen poſt peccati veniam reſtat, qui peccauit adhuc puniendus, manifeſtè dicimus Deum quandoque remittere peccatum, & non remittere totam pœnam pro peccato debitam. Hinc ergo naſcitur neceſſitas exoluendi illud pœnæ reliquum, quod Deus non remiſit remittendo peccatum.

Quia autem huiuſmodi reliquiæ pœnę exolui poſſunt dupliciter (uel ſatisfaciēdo) & Dauid exoluit ſatiſfaciendo: (nam non ipſe intulit ſibiipſi quas debebat pœnas, ſed Deus intulit eas illi) ſupereſt oſtendere ex Scriptura, q huiuſmodi reliquias pœnæ poſſumus ſatiſfaciendo exoluere. Lege in Euang. Matth. ca. 3. & inuenies Ioannem Baptiſtam prædicantem duo: alterum, Pœnitentiam agite: alterum, Facite fructum dignum pœnitentia. Quorum primum ſpectare ad ipſum peccatum Græca dictio apertius manifeſtat, dum ſimplicē pœnitendi actum ſignificat. Secundum autem verba ipſa teſtantur ad noſtra opera pœnitentiam conſequentia pertinere: fructus enim pœnitentię ſonat opus prouenięns à pœnitentia, vt à radice, ſeu arbore. Et ex eo q non dicit, Facite fructum dignum innocentia, ſeu fructum dignum iuſtitia, ſeu fructum dignum bonitate, ſed fructum dignum pœnitentia: manifeſtum ſit, q de fructu digno pœnitentia formaliter (hoc eſt quatenus pœnitentia) loquitur, ut videlicet faciant fructum dignum radice internæ pœnitentię. Perſpicuum autem eſt ex eo q pœnitentia eſt præteritorum peccatorum, q fructus dignus pœnitentia eſt opus reſtaurans ea, quorum eſt pœnitentia, hoc eſt reparans ea quæ omiſiſſe, vel commiſiſſe nos pœnitet: hoc autem vocamus ſatiſfacere pro peccatis, pro quanto in hoc comprehenditur deletio omnium malorum, quæ in pœnitente remanſerunt ex peccato quorum vnum eſt reatus reliquę pro peccato pœnę. Si enim pœnitentia non fructificat reparationem omnium perditorum per peccatum, nequaquam ad fructus dignos ſeipſa extenderetur. quoniam ſuapte natura exigit, ut ad perfectum ducatur quod ipſa inchoauit, & clarum eſt ad perfectum non duci, donec ſupereſt aliquid ex peccato ſoluendum.

Ex authoritate itaque ſacræ Scripturæ habetur, quòd quandoque poſt ueniam peccati opus eſt ſatiſfactione, quæ fit per opera, quæ ſunt fructus digni pœnitentia.

Quod uerò obijcitur de noſtris operibus, quòd nec meritoria, nec ſatiſfactoria ſunt, indignum cenſeo diſcuſſione noua. Nam ſcriptura plena eſt ſententijs ſonantib. tum q opera noſtra non ſunt meritoria, tum q opera noſtra ſunt meritoria: & perſpicuum eſt has duas ſententias non ſibiinuicē aduerſari, ſed eſſe ſenſum, q opera noſtra quatenus ſunt ex nobis nō ſunt meritoria, & conſequēter nec ſatiſfactoria: quodq; opera noſtra, quatenus ex diuina ſunt gratia & prēueniente, & ſubſequente, & perficiente, ſunt meritoria, & conſequēter ſatiſfactoria. Et ambo tam clarē habentur in innumeris Scripturæ locis, ut apud exercitatos in ſacris literis luce meridiana clariora ſint: & propterea pertranſeo. Hæc de ſatiſfactione.

C A P V T IIII.

De inuocatione Sanctorum.

LVtherani inuocationem Sanctorum aiunt, ex Scriptura non haberi. Et quamuis non puteui eos loqui de inuocatione ſanctorum Angelorum, ſed ſanctorum hominum, tutiorem tamen

men eligendo partem declarabimus ſummariè, primum de ſanctis Angelis, deinde de ſanctis hominibus, quæ habentur in Scriptura de inuocatione eorum.

Et quidem quòd Angeli intercedant pro nobis, clarè patet Zach. 1. Vbi Angelus dicit Deo, Domine exercitium, vſquequo non miſereberis Hieruſalem & urbium Iuda, quibus iratus es iam ſeptuaginta annos? Matth. quoque 18. Dominus dicit Angelos cauſam agere puſillorum, qui contemnuntur: Videte ne contemnatis unum ex puſillis iſtis; dico enim uobis, quòd Angeli eorum in cœlis ſemper uident faciem Patris mei, procul dubio ad patrocinium præſtandum puſillis contemptis.

Quod autem inuocandi à nobis ſint ſancti Angeli, habetur in primis ex Gen. 32. ubi Iacob inuocauit Angelum ad benedicendum ſibi. Non dimittam, inquit, te niſi benedixeris mihi. Deinde ex Dan. 7. ubi Daniel de ſeipſo dicit, Acceſſi ad unũ de aſſiſtentib. & ueritatem quærebam ab eo. Nec eſt dubium, ꝙ de ſanctis Angelis aſſiſtentibus loquitur. Ad Hebræos quoque cap. 1. de ſanctis Angelis dicitur, ꝙ omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, qui in miniſterium mittuntur, propter eos qui hereditatem capient ſalutis. Ex hoc enim ꝙ Deus diſpoſuit gubernare nos per medios Angelos, non propter ſe Deum, ſed propter nos heredes uitæ æternę, ordinaſſe intelligitur, ut nos inuocemus ſanctos Angelos tanquam medios inter nos & Deum, niſi uſque adeo deſipere liceat, ut dato principe, ſeu curię aduocato peregrino, uel pupillo, negetur ſimul diſponi ut peregrinus, aut pupillus inuocare poſſit patrocinium aduocati dati.

Quocirca inuocationem ſanctorum Angelorũ utpote manifeſtam ſecundum ſacras Scripturas relinquendo, ad inuocationem ſanctorum hominum tranſeamus. Duob. modis inuocare conſueuimus ſanctos, uel directè eos rogando, puta, Sancte Petre, ora pro nobis: uel rogando Deum per Sanctorum merita, ut in canone Miſſæ Eccleſia conſueuit rogare, dicendo, Quorum meritis precibuſque concedas, &c. Vtroque autem modo ex ſacra Scriptura haberi inuocationem Sanctorum dicimus. Et quidem ꝙ animæ Sanctorum intercedant pro nobis, habetur ex Apo. capi. 6: Vidi ſub altari animas interfectorum propter verbũ Dei, & clamabant voce magna, dicentes, Vſquequo Domine ſanctus, & uerus non iudicas & uindicas ſanguinem noſtrum de his, qui habitant in terra? Ex hoc enim ꝙ animæ Sanctorum orant Deum contra malos habitantes in terra, manifeſtè dicimus ꝙ multò magis orant pro ſalute electorum, quantò propenſior eſt uoluntas Sanctorum ad bonum noſtrum, quàm ad malum noſtrum. Rurſus Luc. 16. reuelauit nobis Dominus ꝙ diues in inferno intercelſit pro fratrib. ſuis in hac uita manentibus: ex hoc enim reuelatum eſſe inſinuauit, ꝙ multò magis ſanctæ animæ intercedunt pro ſalute ſuorum. Nam ſi diues, cui dum eſſet in hac uita, nulla fuit cura ſalutis fratrum, in tormentis poſitus etiam importunè ſupplicat pro ſalute fratrũ, multò magis ſancti uiri, quorum in hac uita ſtudium fuit circa ſalutem fratrum, exuti carnem, iamque beati continuant charitatis effectum, & intercedunt pro ſalute fratrum.

Quòd aũt à nobis inuocãdi ſint, ex ſcriptis Matth. 27. hſ. Scribitur. n. ibi ꝙ multa corpora Sctõrũ qui dormierant, ſurrexerũt & venerũt in ſanctã ciuitatẽ, & apparuerũt multis. Hinc. n. hſ, ꝙ Deꝰ poſt Chriſti reſurrectionẽ gubernat, inſtituendo nos non ſolũ per ſanctos Angelos, ſed ẽt per ſanctos hoĩes: non. n. vanè apparuerunt multis, ſed ad inſtruendũ eos de vero Meſſia, deq; illius reſurrectiõe. Ex hoc. n. ꝙ vſq; ad tp̃s illud gubernauit nos ꝑ Angelos ſanctos, & nõ ꝑ hoĩes ſanctos, & tũc incœpit gubernare nos ꝑ ſctõs hoĩes, inſinuauit noua ſe habuiſſe media gubernatiõe electorũ. Et niſi ordinis gubernationis diuinæ erga nos, adiũctos ex merito paſſionis & reſurrectionis Chriſti, ſanctos homines manifeſtare voluiſſet Deus, miſiſſet Angelos in Hieruſalem ad apparendum multis & inſtruendos illos: ſed ex eo ꝙ non ſolum per medios Angelos in ſepulchro apparentes mulieribus, ſed etiam per ſanctos homines apparentes multis in Hieruſalem manifeſtauit reſurrectionem Chriſti, inſinuauit ꝙ ad ea quæ ſunt noſtræ æternæ ſalutis miniſterio Angelorũ adiũxit miniſteriũ hominum beatorum. Et hinc ulterius ſequitur, quòd ex ipſo ordine diuinæ gubernationis quo gubernat nos ẽt per ſanctos homines, manifeſtatur recurrendum eſſe nobis ad ſanctos homines; alioquin rediret illud idẽ abſurdum quod deductum eſt, ſi nõ poſſemus inuocare ſanctos Angelos: datos enim eſſe ſanctos homines ad noſtram vtilitatẽ medios inter Deum & nos, teſtatur dicta apparitio: ad datos aũt ad diuinitus medios poſſe nos recurrere, perſpicuum ex dictis eſt. Paulòq. minus abſurdũ ſequitur, ſi Deus diſpoſuit gubernare nos per medias intercesſiones ſanctorum hominum (ut priores Scripturæ teſtantur) & nobis non liceret ad interceſſores noſtros recurrere.

Quòd demum orandus ſit à nobis Deus per merita Sanctorum, habetur ex Exodi 32. cap. dum Moyſes ſupplicãdo Deo inter alia dicit, Recordare Abraham, Iſaac, & Iſrael ſeruorum tuorum. Hoc enim nihil aliud eſt, quã rogare per merita Abrahæ, Iſaac & Iſrael. Et huic ſi adiunxeris prius declarata, uidelicet quòd Sancti intercedunt pro nobis, manifeſtè inferes quòd non ſolum per merita, ſed etiam per preces Sanctorum ſupplicare nos Deo è Scriptura habetur. Et his ſi adiunxeris ꝙ in idem redit orare Deum per merita & preces Sanctorum, & orare Sanctos, ut merita & preces proponant apud Deum (nam res eſt eadem, licèt modus ſit diſpar, & utrobiq; eſt inuocatio Sanctorum, licèt diuerſimodè) facilè perpendes omni ex parte tradi ex ſacra Scriptura inuocationem Sanctorum. Et hæc de propoſitis dicta, qui legerint, meminerint ineruditorum eſſe certitudinem mathematicam quærere in moralibus, & uniuerſaliter in agendis à nobis. Romæ, die 27. Aug. 1531.

TRACTATVS DECIMVS-tertius Thomę de Vio Caietani Cardinalis ſancti Xyſti, ad ſereniſſimum Angliæ regem, fideique defenſorem, Henricum eius nominis octauum: de coniugio cum relicta fratris, ſententia.

LAetatus ſum in iis, quæ dicta ſunt mihi quòd non celſitudinis authoritate, ſed ſacrarum literarũ documẽtis Maieſtas tua ad antiqui coniugij exploſionem nouamq. ducendam uxorem mota eſt: quódq; id licuiſſe, non credendo doctoribus, ſed ꝓprij ingenij acumine propriaq; intelligẽtia ſe ſcire profitetur. Gratias profectò debemus Deo, qui ętatem noſtram Rege Theologo decorauit: quocirca non ab re charitatis Chriſtianæ putaui doctiſſimo regi ſupplicare, ut ſubiũcta legere, librare, atque cum iis, quæ intellectum maieſtatis eius mouent, conferre dignetur: ſi fortè plus uideant oculi, quàm oculus. Et quia regem Theologum alloquor, ueræ Theologiæ fundamenta duntaxat tangam. Optimè autem Celſitudo tua nouit uniuerſam de hac materia quæſtionem pendere ex hoc, an coniugium inter relictam fratris & leuirum ſit prohibitum iure diuino mo-

rali,& partem affirmatiuam fundari ſuper legem Leuiticam ſcriptam capite decimo octauo,& vigeſimo,& ſuper verba Ioan. Baptiſtæ, Matthæi 14.& Marci 6. & propterea, ſi cum peritum fuerit, quòd neuter textus continet huiuſmodi inhibitionem moralem, manifeſtum erit tale coniugium non eſſe aduerſus ius diuinum morale. Et quòd lex quidem Leuitica (uidelicet, Turpitudinem uxoris fratris tui non reuelabis, quia turpitudo fratris tui eſt) non prohibeat inhoneſtatem moralem, ex duobus oſtenditur Capitibus. Alterum eſt in eodém 18 cap. Leuitici. ibidem enim conceditur, ut uic ſororem defunctę uxoris ducere poſſit in coniugem, dicendo, Sororem uxoris tuæ in pellicatum illius non accipies, nec reuelabis turpitudinem eius adhuc illa uiuente: quamuis iuxta Hæbraicam ueritatem dictio interpretata pellicatum ſonet anguſtiam. ex eo enim quòd inhibitio coniugij cum ſorore uxoris reſtringitur ad tempus uitæ uxoris, perſpicuum eſt, ſub hac inhibitione non comprehendi coniugium cum ſorore uxoris mortuæ: ad hoc enim appoſita eſt illa limitatio uiuente illa, liberum eſſe coniugium cum ſorore defunctæ uxoris. nam quemadmodum coniugia in quibuſcunque gradibus tam affinitatis quàm conſanguinitatis non prohibitis in lege Moyſi, inter indulta ſupputabantur, ita coniugium cum ſorore uxoris defunctæ, ex hoc ipſo quòd in lege Moyſi non prohibetur, intra indultorum numerum cumprehendebatur. Conferendo itaque hanc legem priori, formatur ratio hæc, Inter unam mulierem & duos fratres, & inter unum uirum & duas ſorores equale eſt uinculum affinitatis, par eſt ratio turpitudinis, ut per ſe manifeſtum eſt: ac per hoc ſi coniugiũ cũ relicta fratris cõtinet inhoneſtatẽ moralẽ & coniugiũ quoq; cũ relicto ſororis cõtinet inhoneſtatẽ moralẽ: & ſi coniugium cum relicto ſororis nullã continet inhoneſtatem moralem, coniugium quoque cum relicta fratris nullam continet inhoneſtatem moralem. Et quia lex Leuitica monſtrat, coniugium cum relicto ſororis non continere inhoneſtatem moralem, non comprehendendo illud inter prohibita; conſequens eſt ut ex eodem capite Leuitici diſcamus, quòd coniugium cum relicta fratris non continet inhoneſtatem moralem: ac per hoc non eſt prohibitum, quia malum moraliter: ſed ideo malum quia prohibitum. Si enim ex morali inhoneſtate fuiſſet prohibitum, non fuiſſet indultum coniugium cum ſorore uxoris mortuæ: quia parem inhoneſtatem moralem habuiſſet. Quòd uerò æquale ſit uinculum neceſſitudinis utrobique probatione non eget: quòd autem par ſit ratio turpitudinis utrobique, patet ex eo quòd ſicut turpitudo fratrię non detegẽda ſancitur, quia eſt turpitudo fratris defuncti, quoniam effecti fuerant una caro frater, & frater defunctus: ita turpitudo ſororis non detegenda eſt, quia eſt turpitudo ſororis defunctæ: nam ſororius & defuncta ſoror effecti fuerant una caro. Ex hoc igitur quòd lex diuina unum prohibet, & aliud concedit, atteſtatur quòd ratio inhibendi alterum non eſt inhoneſtas moralis, ſed authoritas legislatoris, quia ſic placuit legislatori.

Alterum caput ſurgit ex collatione Leuiticæ legis cum honeſtate coniugij inter leuirum, & relictam fratris in caſu defuncti fratris abſque prole: nam ante legem Moyſi tale coniugium in tali caſu non ſolùm licitum, ſed ſancitum conſuetudine, uel Patrum authoritate, innuit ſcriptura Geneſis trigeſimo octauo, in hiſtoria Thamar: & poſtea ſub lege Moyſi mandatum legitur Deuteronomi 25. Ita quòd coniugium inter leuirum & relictam fratris regulariter erat illicitum: in caſu autem mortui fratris abſque prole, erat licitum. Ex iis autem ſurgit ratio hæc, Si coniugium inter leuirum & relictam fratris eſſet per ſe malum moraliter, in nullo caſu fuiſſet licitum: ſed fuit licitum in caſu mortui fratris abſque prole tam ante legem, quàm ſub lege: ergo non per ſe malum moraliter. Aſſumpta conditionalis manifeſtatur & probatur: manifeſtatur ſiquidem in blaſphemia, periurio mendacio, adulterio, rapina, furto, & id genus reliquis per ſe malis moraliter: quia enim ſunt per ſe praua, in nullo caſu ſunt licita. Probatur autem, quia id quod per ſe conuenit alicui, nunquam ſeparatur ab eo, ſed comitatur illud in quocunque illud inuenitur, quia neceſſariò conuenit illi. ac per hoc impoſſibile eſt ſeparare a re id quod conuenit illi rei per ſe: ac per hoc ſi cõiugium inter leuirum, & relictam fratris eſt per ſe prauum, in omni caſu eſt prauum ſemper, & in omnibus ipſum eius prauitas comitatur. Ex hoc itaque quòd coniugium inter leuirum & relictam fratris inuentum eſt quandoque ſine prauitate, dicimus quòd non eſt per ſe prauum: quod non fuit prohibitum, eo quòd eſſet per ſe prauum: ſed ex authoritate legislatoris effectum eſt prauum, quia prohibitum. Hęc de Leuitica lege.

Verba autem Ioan. Baptiſtæ ad Hærodem Galilęę Tetrarcham, Non licet tibi habere uxorem fratris tui, aliena ſunt a propoſito. Tũ quia de uxore fratris uiuentis loquebatur Ioannes, ut teſtatur Ioſephus Ant q li. decimo octauo, c. 14 clarè enim dicitur, quòd Herodias deſeruit uiuum uirum. Egeſippus quoque de exci. Hieroſ. libro ſecundo, capite quarto, clare dicit de Herode, quòd fratris uxorem uiuentis rapuerat, habentem ſemen de germano ipſius. Tum, quia aliud eſt eſſe illicitum coniugium cum relicta fratris; aliud eſt eſſe illud illicitum ex prauitate morali per ſe conueniente tali coniugio: committitur enim ſophiſma a pluribus cauſis ad unam determinatẽ. Illicitum ſiquidem proficiſci poteſt ex multis cauſis: & quantum ad propoſitum ſpectat, in promptu erat cauſa illiciti coniugij ipſa lex Leuitica. Herodes enim legem profitebatur Iudaicam & ideo eſto quòd Herodias fuerit relicta fratris, uerum dixit Ioannes, Non licet tibi habere uxorem fratris tui: quia prohibitum hoc eſt in lege. Clarum enim erat, quòd non ad ſuſcitandum ſemen fratris duxerat eam. Non poteſt itaque hic inferri moralis prauitas per ſe conueniens tali coniugio: ſed prauitas moralis propter prohibitionem legis: talis enim prauitas certa, & clara omnibus erat.

Hæc, doctiſſime Rex, ſi uera ac ſufficientia eſſe uidebuntur, corrigendum eſt factum: at ſi non ita eſſe iudicabũtur, ſignificetur quæſo quid deeſt: confido enim in diuinæ gratiæ largitate, quòd qui cœpit, perficiat. Si uerò probabilia cenſentur, agat obſecro defenſor fidei hominem inter hinc inde probabilia ambiguum: optimè autem nouit maieſtas tua quid in dubiis agendum ſit, quid diuina lex Deuteronomi, decimo ſeptimo, ſtatuit agendum in occurentibus dubiis. Si demum falſa exiſtimabuntur, confutare dignare Doctiſſime Princeps. paratus enim ſum, & dicere, & mutare ſententiam. Tolle obſecro ſcandalum tantæ multitudinis Chriſtianorum in Europa, non ſolum uulgarium, ſed & religioſorum, & peritorum. Tolle autem, manifeſtando iuſtitiam facti, ut ſcandalum non ſit datum: ſed acceptum: offero enim me præconem iuſtitiæ Celſitudinis tuæ, quæ fęlix ualeat. Romę, uigeſimoſeptimo Ianuarij 1534.

Reſponſionis Thomæ de Vio Caietani Cardinalis ſancti Xyſti ad præmiſſa 16. articulorum cenſuras, eiuſdemque de coniugio cum relicta fratris, ſententiæ (quæ ſimul cum enarratione Iobis, ad ſtudioſorum utilitatem poſt mortem Authoris, per Ioan. Danielis S. C. N. Pœnitentiarium ęditæ ſunt) finis.

TRAC.

TRACTATVS QVARTVSDEcimus, de Coniugio Regis Angliæ cum relicta fratris ſui,

Ad Clementem ſeptimum Pontificem Maximum, in decem capita diuiſus.

1 *Quæ intentio ſit operis.*
2 *Enarratio facti.*
3 *Quid diuino iure ſtatutum eſt de Coniugio inter leuirum & fratriam.*
4 *Quòd non omne coniugium inter leuirum & fratriam eſt diuina lege prohibitum.*
5 *Quòd ſecundum ius naturæ non omne coniugium inter leuirum & fratriam eſt inhoneſtum.*
6 *Quòd ſecundum legem tam diuinam, quàm naturalem patet fieri inter leuirum & fratriam coniugium honeſtum propter aliam cauſam quam propter ſuſcitandum ſemen ac nomen fratris defuncti.*
7 *Quòd ſecundum ius tum diuinum, tum naturæ, honeſtè poteſt eſſe coniugium inter leuirum & fratriã propter commune bonum.*
8 *Quòd coniugium inter ſereniſſimos Angliæ Regem & Reginam, eius fratriam nec iuri diuino, nec iuri naturæ aduerſatur.*
9 *Quòd ſiue ligent, ſiue non, dicta diuina iura, coniugiũ hoc eſt honeſtum.*
10 *Quòd ſacrorum Conciliorum, Pontificum, ac Doctorũ dicta non militant aduerſus hoc coniugium.*

CAPVT. I.

Quæ intentio ſit operis.

BEATISSIME Pater poſt pedum oſcula beatorum perpetuam fœlicitatem, inſtiſti ut libellos de coniugio inter ſereniſſimos Angliæ reges ad me perlatos, cauſamque totam diligenter inſpicerem, quidve iudicij conſiliique mei eſſet accuratiſſimè perſcriberem: quo quantum in me eſſet, quam primum Beatitudinem tuam hac moleſtia liberarem, ſtudui mox (vt par erat) iuſſis parere, prælectiſque libellis pro & cõtra, animaduerti multas communes inſertas quæſtiones, Videlicet de multiplici iure diuino, de illorum duratione, de diuerſis naturę iuribus, de præceptorum iudicialium diffinitione, de multis diſpenſandi modis, de poteſtate Papę circa ea, quę ſunt diuini aut nãæ iuris. Quę ſi tractanda eſſent, & multa conficienda eſſent volumina, & latiſſimus literariis certaminibus campus daretur, ut deſiderandus ſemper finis ſupereſſet. Quocirca contuli ad propria cauſæ de qua agitur, & ad punctum quæſtionis veniendo, ante oculos locandum in primis quod in quæſtionem uertitur, duxi, vt omnes intelligant materiam, de qua loquor. Deinde circa hoc tum in genere, tũ in ſpecie quid diuina ac naturæ iura cẽſeant, ſcrutandũ. His enim notis manifeſta apparebit quaſi ueritas.

CAPVT II.

Enarratio facti.

SErenißimus Angliæ modernus Rex dum eſſet adoleſcens, ſereniſſimo patre eius Angliæ regem agente, contraxit matrimonium cum Sereniſſima moderna regina Angliæ, tunc non regina, ſed relicta fratris eius primogeniti abſque prole defuncti, filia ſereniſſimorum Regum Hiſpaniarum, interueniente authoritate Iulij II. Rom. Pont. ob bonum ſeruandæ pacis ac amicitiæ inter eoſdem Reges, conſummauitq; matrimonium, ac genuit ex ea, multiſq; annis coniugali effectu & affectu cum ea uerſatus eſt: modò petit diuortium, eo quòd cõiugium inualidum fuerit, utpotè contra ius diuinum atq; naturæ, à ſacris Conciliis, Pontificibus ac Doctoribus comprobatum. Hæc eſt cauſa ex propriis diſcutienda, præmiſſo tenore Apoſtolicæ diſpenſationis.

Iulius, &c. Dilecto filio Henrico chariſſimi in Chriſto filij noſtri Henrici Angliæ regis illuſtris nato, & dilectæ in Chriſto filiæ Catherinæ chariſſimi in Chriſto filij noſtri Ferdinandi regis, & chariſſimæ filiæ noſtræ Eliſabeth reginæ Hiſpaniarũ, & Siciliæ Catholicorum natæ, illuſtribus ſalutem.

Romani Pontificis præcellens authoritas conceſſa ſibi deſuper utitur poteſtate, prout perſonarum, negotiorum & temporum qualitate penſata, in Domino conſpicit ſalubriter expedire. Oblatã nobis nuper pro parte ueſtra petitionis ſeries cõtinebat, q cum aliàs tu in Chriſto filia Catherina, & tunc in humanis agens, quondam Arturus chariſſimi in Chriſto filij noſtri Henrici Angliæ regis Illuſtriſſ. primo genitus pro conſeruandis pacis & amicitiæ nexibus, & fœderibus inter chariſſ. in Chriſto filium noſtrum Ferdinandum, & chariſſ. in Chriſto filiam noſtram Eliſabeth Hiſpaniarum & Siciliæ reginam, Catbolicos, ac præfatum Angliæ regem, & reginam, matrimonium legitimè per uerba de pręſenti contraxiſſetis, illudq; carnali copula forſan conſummauiſſetis, dictus Arturus prole ab huiuſmodi matrimonio non ſuſcepta deceſſit. Cũ autem ſicut eadem petitio ſubiungebat ad hoc ut vinculum pacis & amicitiæ inter pręfatos Reges & Reginam huiuſmodi diutius permaneat, cupiatis matrimonium inter uos per verba legitimè de pręſenti contrahere, ſupplicari nobis feciſtis ut nobis in præmiſſis de opportunę diſpẽſationis gratia prouidere de benignitate apoſtolica dignaremur. Nos igitur qui inter ſingulos Chriſti fideles & præſertim Catholicos Reges & principes, pacis & concordię amœnitatem vigere intentis deſideriis affectamus, vos & quemlibet veſtrum à quibuſcunque excõicationibus, &c. Hmõi ſupplicationibus inclinati, vobiſq; vt (impedimento affinitatis hmõi ex præmiſſis proueniente, ac conſtitutionibus, & ordinationibus apoſtolicis cæteriſque contrariis nequaquã obſtantib.) matrimonium per verba legitimè de præſenti inter vos contrahere, & in eo, poſtquam contractum fuerit, & ſi iam forſan actenus de facto publicè uel clandeſtinè contraxeritis, ac illud carnali copula conſumaueritis licitè remanere valeatis, authoritate apoſtolica, tenore præſentium de ſpiritualis dono gratiæ diſpẽſamus: ac vos & quemlibet veſtrum, ſi contra ꝑ eritis, vt præfertur ab exceſſu hmõi ac excõicationis ſentẽtia, quã propterea incurriſtis, eadẽ authoritate abſoluim⁹ prolẽ ex hmõi matrimonio cõtracto ſiue contrahendo, ſuſceptã forſan, uel ſuſcipiendã legitimam decernendo, prouiſo q tu in Chriſto filia Catherina ꝓp hmõi rapta nõ fueris. Volumus aũt q ſi hmõi matrimoniũ de facto contraxeritis, confeſſor per uos quẽlibet veſtrũ eligendus, pænitentiã ſalutarem propterea uobis iniungat, quã adimplere teneamini. Nulli ergo, &c. Si quis, &c. Datum Romæ, &c. 1507. calen. Ian. anno primo.

CAPVT III.

Quid diuino iure ſtatutum eſt de coniugio inter leuirum & fratriam.

CIrca coniugium inter vxorem fratris & leuirum ter Moſaica lex ſtatuit, primò Leui. 18. his uerbis, Turpitudinem uxoris fratris tui non reuelabis: quia turpitudo fratris tui eſt. iterũ c. 20. his uerbis, Qui duxerit vxorem fratris ſui, rẽ facit alienam, ſeu illicitam, turpitudinem fratris ſui reuelauit, abſq; filiis erit. Tertiò Deut. 25. his verbis, Qu habitauerint fratres ſimul, & unus ex eis

abſque

abſque liberis mortuus fuerit, vxor defuncti non nubet alteri: ſed accipiet eam frater eius, & ſuſcitabit ſemen fratris ſui, & progenitum ex ea filium noie illius appellabit, ut non deleatur nomen eius ex Iſrael: ſi aũt noluerit accipere uxorem fratris ſui, quæ ei lege debetur, perget mulier ad portam ciuitatis, & interpellabit maiores natu, dicetque, Non vult frater uiri mei ſuſcitare ſemen fratris ſui in Iſrael, nec me in coniugem ſumere: ſtatimq; accerſiri eum facient, & interrogabunt. ſi reſponderit, Nolo eam uxorem accipere, accedet mulier ad eum coram ſenioribus, & tollet calciamentum de pede eius, ſpuetque in faciem illius, & dicet, Sic fiet homini qui non ædificat domum fratris ſui: & uocabitur nomen eius in Iſrael, Nomẽ diſcalciati.

Hęc iuxta vulgatæ editionis uerba allata, quamuis ſecundum ueritatem ſufficerent, quantum ad præſentẽ ſpectat cauſam, quia tamẽ nonnulli ex eo ꝙ aliter ſonat textus Hebraicus, uerterunt in dubiũ, legem Deuteronomii loqui de fratribus, quos carnales dicimus, obiiciendo, ꝙ non dr̃, Accipiet eam frater uiri eius, ſed cognatus eius: & ſimiliter non uxor fratris, ſed cognata repetitur: conſtat n. Cognati noĩe cõſanguineos intelligi: ideo diligẽtiã adhibui, ut textum hunc de uerbo ad uerbum iuxta Hebręum haberem hic inſerendum: & eſt talis, Quando ſedebunt fratres ſimul, & morietur unus ex eis, & filius non eſt, non erit uxor mortui foris uiro extraneo: leuir eius ueniet ſuper eam & capiet eam ſibi in mulierem, & leuirabit eam, & erit primogenitus, quem pariet, ſurget ſuper nomen fratris eius mortui, & non delebitur nomen eius ex Iſrael: & ſi non uolet uir capere fratriam ſuam, aſcendet fratria eius ad portam ad ſenes, & dicet, Recuſauit leuir meus facere ſurgere fratri ſuo ſemen in Iſrael, non uoluit leuirare me: uocabunt eum ſenes ciuitatis & loquentur ad eum, & ſtabit, & dicet, Nõ uolui capere eam: & appropinquabit fratria ei⁹ ad eũ in oculis ſenũ, & excalceabit calceũ eius, à pede eius, & ſpuet ĩ faciẽ ei⁹, & rũdebit & dicet, Sic fiet uiro q non ędificabit domũ fratris ſui: & uocabitur nomen eius in Iſrael, Domus excalciati calceo. hęc ibi.

Vbi clarè patet, legem hanc loqui de fratribus quos fratres carnales appellamus, & ꝙ interpres nouus, qui cognato & cognata vſus eſt, Latinam linguã iuxta vulgare Italicũ uſurpauit, appellãdo eũ qui Latinè appellat leuir, cognatũ: & eã, ꝗ Latinè fratria uocatur, cognatã: eo aũt uſq; Hebraicus ſermo utitur proprio Leuiri nomine, ut ex illo ſoemet uerbum, quo bis in hac lege utitur: loco cuius oportuit fingere nouum uerbũ Latinũ à leui e deductũ Leuiro, as, ſignificans exequi ius leuiri erga fratriã. Mirũ eſt aũt, in dubiũ uerti legẽ hãc de fratribus carnalibus loqui, cum & Sadducæi in Euangelio proponẽtes Chriſto uxorem ſeptẽ fratrũ ſcd̃m legem Moyſi, id teſtentur, & ẽt apud mulierculas hoc notiſſimũ fuiſſe teſtentur uerba Noemi, Ruth primo, & ex toties repetito fratris noĩe in hac lege clarè habeatur. Nam ubicunq; in iſtis legibus eſt nomẽ Fratris, in Hebræo eadem penitus dictio habetur: ita quòd idem nomen Fratris habetur in legibus Leuitici, & in lege Deu. ut ſi unam æquiuocandi licentiam quis uſurpet, alias quoque æquiuocandi legitimè concedat: ac per hoc ſi quis exponeret pertinaci ſenſu Deuteronomicam legem loqui de fratribus non carnalibus, deſiſtat a cœpto, ex hoc ꝙ eadem licentia leges Leuiticæ exponerentur de fratribus non carnalibus. Quo fieret, ut nullum de coniugio inter leuirum & fratriam iuſtam diuinum, ꝗ̃ naturę ſcriptum haberetur, & conſequenter ceſſaret tota quęſtio hęc, innixa iuri diuino, aut naturę ſcripto, quia ſuper hoc ſolo uniuerſa moles huius controuerſię fundata eſt. Non eſt itaque uertendum in dubium, leges has de fratribus quos carnales appellamus, loqui.

No ꝙ re | pe… no | mẽ fra- | tris ſin | … uo- | … lum | … ꝗ ha | bitabũt | fratres | ſimul … | … qñ | … cogna | … uel le | … &c. | Non eſt | … apud | Rabi- | nos He | …os ẽt | … cõ- | … ha | …tur.

CAPVT IIII.

Quòd non omne coniugium inter leuirum & fratriam eſt diuina lege prohibitum.

Conuenientibus igitur legibus his Leuiticis & Deuteronomicis in hoc quòd de fratribus carnalibus loquuntur, differentia manifeſta inter Leuiticas, & Deuteronomicas eſt penes hoc, ꝙ Leuiticę ſunt leges de genere; Deuteronomica uerò eſt lex de ſpecie. Nam Leuiticę ſtatuunt de uxore fratris non ſpecificando uiui, uel defuncti; Deut. de uxore fratris defuncti: ille de uxore fratris nõ ſpecificando cũ filio uel ſine filio; iſta de uxore fratris defuncti ſine filio. illæ de uxore fratris nõ cognoſcenda, non ſpecificando ad proprium, uel fratris ſemen nomenque ſeruandum; iſta de uxore fratris defuncti abſque filio ad ſuſcitandum ſemẽ nomẽ fratris: quibus adiunge quartam neceſſariò ſubintellectã ſpecificationem, ꝙ illę de uxore fratris ſpecificando, an ſit ætatis qua poſſit generare, an uetula, iſta de fratris uxore in ætate, qua poteſt generare, loquitur, ꝙ ducenda præcipitur ad ſuſcitandum ſemen fratris. Ex hac autem manifeſta differentia inter has duas leges habetur, abſq; omni controuerſia, nõ oẽ coniugiũ inter leuirum & fratriam eſſe diuina lege prohibitum: ſed diſcernendum eſſe inter coniugium leuiri cũ fratria ſine ſpecificatione aliqua, uel tot ſpecificationibus in Deuteronomica lege uallatũ, & fatẽdũ ꝙ in genere ſine ſpecificatione aliqua coniugiũ inter leuirũ & fratriam, eſt diuina lege dãnatũ: coniugiũ uerò inter leuirũ & fratriã tot cõditionibus fultũ non ſolũ licitũ: ſed præceptũ diuina lege eſt. Hæc ſunt, ꝗ circa cõiugiũ inter leuirũ & fratriã manifeſtè ſancita à Deo habemus. An autẽ diuinæ illę leges ueteris Teſtamẽti legẽt noui teſtamẽti preſſores, an expirauerint, parui refert, quò ad eãm ꝓpoſitã. Illud tñ ſilẽtio inuoluendũ nõ eſt, ꝙ cũ illæ leges cõueniant cũ ſentẽtia (uidelicet de cõiugio inter leuirum & fratriã tũ in actu) uidelicet actu pietatis, ꝗ cultũ offitiũq; ſanguine iũctis exhibet, tũ in cõnectis (ꝗa oẽs initimur idẽ moris pietatis naturalis) tũ in genere præceptorũ (quia utraq; ſunt præcepta partim iudicialia, & partim moralia) tũ in authore (ꝗa oĩa diuina authoritate ſunt edita ꝑ Moyſem) quatenus diuina ligat, eadẽ rõne perſeuerat, & Deuteronomicę quatenus diuina lex: & quia rõne Deuteronomica expirauit, eadẽ & Leuitica expirauit, cũ gratia, & ueritas per Ieſum Chriſtũ facta eſt. dixi Quatenus diuinæ, ꝗa nõ eſt nũc ſermo de eiſdẽ legibus quatenus morales ſunt; ſed quatenus diuina ſunt authoritate per Moyſem fultę.

CAPVT V.

Quòd ſecundum ius naturæ non omne coniugium inter leuirum & fratriam eſt inhoneſtum.

Qvid autem naturale ius de coniugio inter leuirũ & fratriã hẽt, non eſt difficile ex dictis haurire. Semoto ſiquidem oĩ ram diuinæ quã humanę legis nõ teſtimonio, ſed uinculo, clarè patet tũ coniugiũ inter leuirum, & fratriã abſolutè eſſe turpe. (Turpitudo. n. moralis oppoſita honeſtati cultus ex naturali pietate debiti fratrię rõne fratris, pro rõne legis redditur in lege Leuitica dicendo, Turpitudinẽ fratris tui non reuelabis, quia turpitudo fratris tui eſt) tũ coniugiũ inter leuirũ & fratriã uallatũ tot antedictis cõditionibus eſſe moraliter bonum. Ex eo .n. ꝙ coniugiũ inter leuirũ abſolutè eſt turpe, infert ꝙ turpitudo illa per cõiugiũ inter eoſdẽ tot conditionibus fultũ, &c. tollitur. Alioquin ẽt tot cõditionibus uallatũ eſſet moraliter turpe, ac per hoc illicitũ. cuius opinionẽ teſtatur lex diuina

& cum

& cũ turpitudo moralis nõ tollat̃ niſi ꝑ bonũ morale, cõſequẽs eſt, ꝙ per morale bonũ cõſurgens ex cõcurſu tot conditionũ in coniugio inter leuirũ, & fratriam, tollatur turpitudo, quæ ineſſet eidẽ cõiugio nudo. patet igitur inter leuirũ & fratriã coniugiũ honeſtatũ tot conditionibus, bonũ moraliter eſſe. Et ſi altius ſcrutatus fueris, inuenies maius bonũ moraliter eſſe in coniugio inter leuirũ & fratriã ſic honeſtato, q̃ ſit turpitudo cõſequens coniugiũ inter eoſdẽ abſolutè. Nã niſi iſtius bonitas uinceret illius turpitudinẽ, præceptũ iſtius in ſpẽ non vinceret prohibitionẽ illius in genere, ita ꝙ diuinũ ius præceptũ ꝓhibitione illius uigẽte, atteſtat̃ maiorem eſſe bonitatẽ in hoc, q̃ turpitudinẽ, q̃ conſequtur coitũ leuiri cũ fratria: & tantũ excellit, ut ẽt tollat rationem turpis ab hmõi coitu, & reddat eundem honeſtum & pium. Quo fit, ut ſi qui quõ ad hoc ſoluti ab hmõi uinculo legis diuinæ & humanæ leuir & fratria contraherẽt matrimoniũ honeſtatum his conditionibus, proculdubio honeſtum ac pium cõnubium ſubirẽt. Quod etiam teſtatur coniugium inter Thamar & filios Iudæ ante legem Moyſi, Gen. 38.

APVT VI.

Quòd ſecundum legem tam diuinam quàm naturalem patet fieri inter leuirum & fratriam coniugium honeſtatum propter aliam cauſam quàm propter ſuſcitandum ſemen ac nomen fratris defuncti.

Ex his autem manifeſtis iuxta diuinum ac naturæ ius rectiſſima infertur ratione, ꝙ ſi longè maius bonum, q̃ bonum ex oĩbus conditionib. in lege Deuteronomica expreſſis conſurgens poſcat iniri coniugium inter leuirum & fratriam, fieret proculdubio in tali accidente coniugium inter leuirum & fratriam honeſtum, quatenus pẽdet ex lege tum naturali, tum diuina: (ſecretis.n. loquor humanis legibus) Et ſcd̃m quidem naturæ iura patet illatio. Rectę rationis dictamen exigit, vt ſi minus bonum ſufficit ad tollendum turpitudinem cõiugij inter leuirum & fratriam, multò magis ad eandem turpitudinẽ tollendam ſufficiat maius bonũ. Secundũ verò diuina iura patet eadem illatio ex eo ꝙ nullæ leges multiplicantur ꝑ ꝑ multitudinem euentuũ, qui contingere poſſunt. Oportet.n. infinitas condere leges, iuxta infinitos euentus cõtingentes: ſed in omni politia leges conditæ intelliguntur ſic, ꝙ ex vno caſu decreto intelliguntur decreti oẽs ſimiles: & ſi minus bonum decretum eſt ſufficere ad tollendã aliquam turpitudinem, intelligitur decretum eſſe, ꝙ multò maius bonum ẽt ſufficit ad tollendam omnem turpitudinem. Hæc ni fallor, tam clara ſunt, ut probatione non egeãt, ſed inſinuatione, ꝙ in propoſita materia (ſi in proprijs nitendum eſt) non eſt digrediendũ ad quodcunque maius bonum, ſed ad maius bonum fratri defuncto, quia turpitudo coniugij inter leuirũ & fratriã conſiſtit in fratris defuncti dehoneſtatione, & in coniugio Deuteronomico tollitur hmõi irreuerentia defuncti fratris per eiuſdem fratris defuncti bonum, videlicet nomen eius ſuſcitandũ & propagandũ in familia progeniti ex fratria, q̃ fuerat vna cũ ipſo ebaro, & ex leuiro coniunctiſſimo ſcd̃m carnem defuncto fratri, tanq̃ ſupplente vices defuncti ad generãdũ ipſi defuncto familiã. Et hæc idõ diſcuſſa ſint, nõ quia ſupponamus cõiugium inter ſereniſſ. Reges Reginamq. Angliæ contractum fuiſſe ad ſuſcitandũ nomẽ fratris defuncti: conſtat.n. hoc eſſe falſum: ſed vt clarè pateat ſcd̃m ius naturæ, diuina etiam authoritate firmatum, nõ vnico tñ euentu honeſtũ eſſe coniugiũ inter leuirũ & fratriã: ſed in omni euentu maioris boni fratris defuncti, quã ſit illud tã exiguũ bonũ, uidelicet nominis per filium fictum, idque incertum. Incertum enim eſt, an proles ſequatur.

CAP. VII.

Quòd ſecundum ius tam diuinum, tam naturę honeſtum poteſt eſſe coniugium inter leuirum & fratriam propter commune bonum.

Si perſpicacius conſideratum, libratumque fuerit, ꝙ id iuris naturæ, qđ in his Leuiticis legib. continetur, videlicet dehoneſtatio fratris defuncti, repẽſatur per tam exiguũ ac incertum bonum defuncti, cui nihil boni aut mali accidere poteſt ex operibus merè humanis, niſi in exiſtimatione hominum: quodq. bonum commune ciuitatis vel patrię non in opinione, ſed in re eſt longè maius, & finis, ſuaptè natura eſt (nam ſingulorũ bona externa ad cõe bonum ordinantur vt finem) manifeſtabitur, ꝙ tam ſcd̃m naturalis quàm diuini iuris rationẽ rectiſſimum coniugiũ inter leuirũ & fratriam honeſtatur, ſi ob cõe patriæ bonum fiat. Validius.n. eſt ad tollendum dehoneſtationẽ defuncti fratris, cõe patriæ bonum quàm tam exiguũ, idq; incertum, bonum defuncti fratris. Nam conſtat hmõi bonũ eſſe bonũ externum utpote in nomine conſiſtens, idq; exiguum, utpote non conſequens præclarum aliquid factum, imò nullũ defuncti factum, ſed naturale opus alterius: ſic enim efficax erit ad generandum. Nec interuenit in hac deductione aliqua digreſſio a proprią materię quę tractatur: quoniam procedere à bono externo unius ob bonum commune, non eſt digredi, ſed progredi a parte ad totum, à bono patriã ad bonũ totius, a re ordinata ad finem ad rem illius finem. & hæc tam manifeſta tamq; conſona ſunt iuribus, ut iniuria illis fiat, ſi diutius diſcutiantur.

CAP. VIII.

Quòd coniugium inter ſereniſſimos Anglię Regem, & Reginam eius fratriam nec iuri diuino, nec iuri naturę aduerſatur.

Ex hoc igitur, ꝙ diuinum ius teſtificatur in minori bono commune patrię bonũ ſufficere ad tollendum turpitudinem coniugij inter leuirũ & fratriam, & naturæ ius in minori, quoq; bono teſtatur idem, manifeſtè infertur, coniugium inter hos ſereniſſimos Regem & Reginam ab bonũ ſeruandæ pacis inter reges Hiſpaniarum Angliæ contractum (vt clarè explicatur in literis apoſtolicis) non contrariari iuri diuino, aut iuri naturę, ſed honeſtum eſſe ac conſonum vtrique iuri; adeò ꝙ ſi ſecernantur humana iura, coniugium hoc nulla indiguiſſet diſpenſatione: quoniam ferendo ſecum commune bonũ pacis inter tã excelſos reges fert ſecum conditionẽ tã diuini, q̃ naturæ iuris teſtimonio ſufficientẽ ad honeſtandũ coniugiũ inter leuirũ & fratriã. Verũ diſpenſatione eccleſiaſtica opus fuit, tum ad tollendã vincula humanorũ iuriũ, tũ ad Authorũ honeſtationem illius ſingularis cõiugij ob cõe bonũ pacis. Honeſtatio.n. illius coniugij ex cõi bono pacis ſuapte natura eſt: ſed à doctoribus diffinitur magiſtraliter; ab apoſtolica aũt diſpẽſatione authoratur Quocirca Iulius Papa diſpẽſando nihil ademit diuino iuri, nihil ademit iuri naturę: ſed abſtulit vincula iuris humani circa hoc ſingulare, ſed definiuit legitimũ, ſed authorauit illud, utpotè ex expreſſa rõnabili cauſa ac more conſonum tã diuino q̃ naturali iuri. Omnia.n. hæc fert ſecum diſpenſatio ob commune bonum pacis. Alienũ ſiquidem à Chriſtiana profeſſione eſt ut Papa, quãtumcunq; minimũ ius diuinũ, aut naturę in toto, uel in parte tollat. Hoc enim authori naturę reſeruatur: illud uerò authori diuinæ legis: ſed nõ alienũ ẽ à Chriſtiana profeſſione, ut Papa in ambiguis interpretetur ac diffiniat, tam ius diuinum, q̃ naturę. Diſpenſatio itaq; illa diuerſos ſimul protulit effectus iuxta diuerſas, quas attigit materias: pro quanto.n. attigit iura humana, efficit licitũ qđ ſecũdũ humãna iura fuiſſet illicitũ

quatenus

quatenus verò attigit iura diuina & naturæ: diffiniuit ac authorauit licitum, quod ſecundum diuina & naturæ iura dubitabatur, vel reputabatur, ſeu dubitari vel reputari potuiſſet illicitum.

Et ad opulentiam honeſtationis cõcurrunt duo bona fratris defuncti. Alterũ, quòd vxor eius quę fuerat vna cum ipſo charo ex hoc coniugio, ſublimata eſt in futurã Reginam Angliæ, vt regno, quo ipſe defunctus non potuit per ſeipſum potiri, ſaltē in carne ſua potiretur. Alterũ, quòd frater eius ex hoc cõiugio redditus eſt ſecurus à tali ac tãta malorum congerie, qualem & quantam bella inter regna afferunt inter ſe. Intereſſe autem mea defuncti mala pœnę futura fratri meo teſtatur euangelicus diues ſepultus in inferno dum rogat Abrahã, ne fratres ſui ueniant in illum locum tormentorum. Honeſtatur itaque hoc coniugium: tum ex bono fratris defuncti non minore, quã ſit illud deſcriptum in Deuteronomio non conſiſtente in nomine, ſed in re non dubia, ſed certa: tum ex maximo communi bono pacis, authoraturque apoſtolica poteſtate.

CAPVT IX.

Quòd ſiue ligent, ſiue non, dicta diuina iura, coniugium hoc eſt honeſtum.

VNiuerſa autem diuina lege perſpecta facilè monſtratur, quòd ſiue diuinæ legis, circa coniugium inter leuirum & fratriam ligent modò, ſiue expirauerint, coniugium hoc inter Sereniſſimos Reges Angliæ licitum, atque honeſtum eſt.

Nam ſi diuina ueteris Scripturæ ſpirarunt, nulla hinc illis infertur iniuria: ſi uerò etiã hodie ligant cum conſtet ex eadem diuina lege Deuter. cap. 17. ad ſummum ſacerdotem ſpectare emergentes cauſas ambiguas, ac difficiles diffinire iuxta legē Domini: conſequens eſt, quòd & ſi omni ex parte non pateret bonum ſufficere ad honeſtandum coniugium inter leuirum & fratriam, ex eo quòd ſummus Sacerdos requiſitus, vt hinc diuina iura naturæque, ac humana, quæ videntur obſtare huic cõiugio, illinc tale bonum pacis ſeruandæ libraret (propter hoc enim conſtat ſupplicatum fuiſſe ſummo Pontifici) & qui tunc erat ſummus Sacerdos Iulius diſpenſando authorauit inter hos Sereniſſimos leuirum & fratriam, coniugium ob tale bonum pacis reddidit illud licitum & honeſtum. Nam per hoc diuina authoritate ſibi in lege diuina conceſſa exemit illud ab iniuria omnium iurium diuinorum, naturalium, ac humanorum: quia etiam fingendi licentia cõceſſa inficiari mente quamuis ore nemo poteſt, ambigua ſaltem fuiſſe iuxta legem diuinam, ac naturæ cauſam, videlicet ſi ob tale bonum pacis honeſtandum erat coniugium inter leuirum & fratriam & diffinitionem talis ambigui ſpectaſſe ad ſummum tunc ſacerdotem, & cauſam boni pacis communis conformem eſſe diuinæ legi, cui inter humana nihil magis quadrat, quã commune pacis bonum. Et hæc dixerim, non quod cauſa ambigua ſit: quoniam deductum iam eſt commune bonum pacis cauſam eſſe ſufficientem ad honeſtandum coniugium, iuxta leges diuinas & naturales: ſed ad demonſtrandum, quòd eſto quòd ambigua ac difficilis fuiſſet cauſa authoritas ſummi Sacerdotis, diffiniendo iuxta rationem valde conſonam diuinis & naturæ legibus coniugium hoc licitum, honeſtum, ac legitimum, ſufficeret ad reddendum coniugium hoc licitum, honeſtum ac legitimum, & ſi leges Leuiticę non ſolum quatenus morales, ſed quatenus diuinæ ligarent Chriſtianos.

CAPVT X.

Quòd ſacrorum Conciliorum, Pontificum ac Doctorum dicta non militant aduerſus hoc coniugium.

ET quoniam ſacra Concilia, ſacri Pontifices, ſacri Doctores, damnando coniugium inter leuirum & fratriam, ius diuinum & naturæ citant, manifeſtum ex auditis ſit quòd non militant eorum dicta aduerſus hoc coniugium, ſecundum ius diuinum & naturæ apoſtolicaque authoritate contractum. Damnant ſiquidem inter leuirum & fratriam, coniugium nudum, non coniugium tot conditionibus conſonis diuino, naturęque iuri fultum, ex hoc ipſo, quòd iuri diuino ac naturæ innituntur. Clara namque luce iam patet, iure diuino ac naturę prohiberi inter leuirum & fratriam coniugium in genere ſeu nudum: conſonum autem fore utrique iuri inter leuirum & fratriam coniugium ueſtitum multis honeſtatis ſpeciebus, ſiue propter bonum fratris defuncti, ſiue propter bonum commune. Quocirca Iulius nihil aduerſus doctrinam ſacrorum Conciliorum, Pontificum, aut Doctorum egit, nec etiam aduerſus illos Doctores qui dicunt, & ueriſſimè Papam nec in iure diuino, nec in iure naturæ poſſe diſpenſare, hoc eſt, facere licitum quod diuino, aut naturę iure conſtat eſſe illicitum. Nam (ut patet ex dictis) coniugium inter leuirum & fratriam ob cõmune bonum pacis, nec diuino nec naturæ iure prohibetur, imò tum diuino, tum naturę iuri conſonat. Sed Papa iure ſuo ordinario, quo de iure ſuper ius poteſt uti, diffiniuit & authorauit coniugium honeſtatum ex cauſa communis boni pacis, ad tollendum omnem ambiguitatem utriuſque iuris. Hoc eſt, Pater ſancte, in cauſa hac iudicium meum: conſilium autem non occurrit mihi melius, quam quod a Spirituſancto proficiſci nõ ambigimus, Diligite iuſtitiam, qui iudicatis terrã. Fœlix in ſæcula ualeat Beatitudo tua, Romæ, die 13. Mar. 1530.

Tractatus Reuerendiſſimi D. Thomæ de Vio Caietani, Cardinalis S. Xyſti ordinis Prędicatorum, De coniugio regis Angliæ, finis.

TRACTATVS QVINTVSdecimus Reſponſionum ad quoſdam articulos nomine Theologorũ Pariſienſium editos, ad magiſtrum Ioannem ſtudij Moguntini Regentem miſſus.

MIſiſti ad me concluſam in tuis literis ſchedulam ſcandaloſam apud Germanos, rogans ut ſcandalo prouidere uelim declarando ueritatem. Precibus itaque tuis ſatisfacere cupiens, reſponſionem mitto ad receptam a te ſchedulam ſexdecim articulorũ, quorum titulus eſt.

Articuli aliquot pro erroneis a Theologis Pariſienſibus ex libris Caietani excepti.

Titulus iſte in primis falſus eſt: quoniam multi ſubſcripti articuli non ſunt in libris meis. Et deinde titulus iſte incertum manifeſtat authorem. Ex eo enim quòd dicitur A Theologis Pariſienſibus, non explicatur qui ſunt iſti Theologi. nam innumerabiles ſunt Theologi Pariſienſes, & ad uerificandum numerum pluralem ſufficiunt duo. Quocirca multi ſuſpicantur animo fallaci ſcriptum nunc titulum: ita quòd ille qui titulum hunc appoſuit, aliud dixerit & aliud intēderit. dixit enim A Theologis Pariſienſibus, intendit autem ut paſſim legētes & audientes fallantur, intelligendo ab uniuerſa Theologorum ſchola Pariſina. Nec temere ſuſpicantur: quoniam quiſquis ille fuerit, imponit mihi multa quæ non ſcripſi: ipſa enim impoſitio ſignum eſt mali animi: propterea uos quidem eſtote cauti, ut non fallamini ex hoc titulo: illius uerò quiſquis fuerit ille, miſereatur omnipotens Deus. Ego autem tanquam ad libellum famoſum reſpondebo.

Articulus itaq; primus eſt, Licitum eſt uiro, uxore ſe

re fornicante, ducere aliam. Secundus eſt, Non eſt eadem libertas uxori, quæ uiro. Articuli iſti non ſunt mei: neuter enim inuenitur aſſertus in libris meis: ut patet in commen. ſuper Math. c.19. ubi duntaxat diſputaui de hac materia, & reliqui diffiniendam ab Eccleſia.

Tertius articulus eſt, Epiſtola Pauli ad Hrb. non eſt authentica. Iſte articulus non eſt meus. in commentariis enim ſuper dictam Epiſtolam non negaui Epiſtolam eſſe authenticam: ſed dixi ꝙ dubio apud Hieronymum authore eius Epiſtolæ exiſtente, dubia quoque redditur Epiſtola, quam, niſi ſit Pauli, non perſpicuum eſt eſſe canonicam, & non nego ipſam authenticam, exiſtente authore Epiſtolæ dubio. Aliud eſt enim epiſtolam eſſe canonicam; aliud eſt eſſe perſpicuum, ꝙ eſt canonica. perſpicuitas enim ſpectat ad notitiam noſtram; eſſe uerò canonicam, ſpectat ad ipſam Epiſtolam ſecundum ſeipſam. ſi namque tolleretur dubium, & fieret perſpicuum, non propterea Epiſtola fieret nouiter canonica: ſed quæ erat ſecundum ſe canonica, manifeſtaretur canonica. certum eſt tamen quòd durante dubio, non eſt tantæ authoritatis apud nos, ut ſola ſufficiat ad ea, quę ſunt fidei. Ego igitur locutus ſum de noſtra notitia, non de ipſa Epiſtola (ut uerba mea clarè ſonant) articulus uerò loquitur de Epiſtola ſecundum ſe.

Quartus articulus eſt, Poſterior pars ultimi capituli Marci, ſcilicet Nouiſſimè autem recumbentibus, nō eſt authentica. Iſte articulus nō eſt meus; ut patet in Commen. ſuper Marcum. Sed ex uerbis Hieronymi, dixi ꝙ illa ſcripta Marci, quę Hieronymus habet pro dubiis, non ſunt ſolidæ authoritatis ad firmandam fidem, ſicut ſunt reliqua Marci indubitata. Certum eſt enim ꝙ ea quę uertuntur in dubium, non ſunt tantæ authoritatis, quantæ ſunt indubitata: dubium enim ad noſtram ſpectat notitiam, & non ad ſcripta ipſa in ſe.

Aduertendum eſt autem circa hunc articulum præcedentem & ſimiles, ꝙ ego nullam Bibliæ partem reieci, niſi quas reiicit beatiſſimus Hieronymus: & nullam partem, aut particulam in dubiū uerti, niſi illas de quib dubitat Hieronymus. Secutus ſum Hieronymum, & ex illis uerbis deduxi cōſeptanea ſermoni eius. Hieronymus enim uniuerſæ Eccleſiæ lumen eſt, ad diſcernendas partes & particulas ſacræ Scripturę ab iis quæ non ſunt partes, nec particulę eius, & ad diſcernendum partes, ſeu particulas certas à dubiis. Cur itaque accuſor ſequens beatiſſimū Hieronymum? accuſando ſiquidem in iſtis me, accuſant Hieronymum, qui eſt principalis author huiuſmodi dubiorum.

Quintus articulus eſt, Confeſsio auricularis non eſt inſtituta à Chriſto, inquantum auricularis & ſecreta. Iſte articulus non eſt meus: ſed Io. 20. ſcripſi ꝙ Chriſtus inſtituit confeſſionem voluntariā peccati: ſed modum confitendi, & ſimiliter abſoluendi, an ad aurem an publicè, Eccleſiæ vſui reliquit, iuxta tamen qualitatem peccati publici uel occulti. Quod non eſt dicere hanc negatiuam, Confeſſio auricularis non eſt inſtituta à Chriſto: ſed eſt dicere, ꝙ confeſſio inſtituta à Chriſto, non reſtringitur ad hunc modum confitendi: quia extenditur etiam ad confeſſionem publicam: ſatisfacit enim præcepto Chriſti, qui poſtquam publicè peccauit, publicè confitetur, publicè abſoluitur, & publicè ſatisfacit.

Sextus articulus eſt, Non habetur verus textus ſacræ Scripturę in lingua Latina, niſi fiat tranſlatio de verbo ad uerbum ex lingua, ex qua ſumitur, & fiat omnino talis qualis in ſua origine eſt. Iſte articulus nunquam fuit à me ſcriptus: vt teſtatur procemium ſuper Pſalterium, in quo ſolo materiam hanc tractaui.

Septimus articulus eſt, Melius eſt, ꝙ orationes dicantur in lingua vulgari in Eccleſia, quàm in lingua Latina. Iſte articulus non integrè recitatur: quoniam non ſcripſi, ꝙ eſt melius; ſed ꝙ eſt melius ad ædificationem Eccleſiæ: neque ſcripſi orationes; ſed orationes publicas, quę audiente populo dicuntur. hoc autem ſuper doctrinam Pauli fundaui, ideſt ad Cor. 14.

Octauus articulus eſt, Penſiones ſuper beneficiis curatis pecunia numerata redimi poſſunt. Iſte articulus recitat plus, quàm ego ſcripſerim: quoniam ego non ſcripſi de beneficiis curatis in ſpecie, ſed de beneficiis eccleſiaſticis in genere: & fundaui dicta mea ſuper doctrinam diui Tho. Et ea vera eſſe, teſtatur mos Eccleſiæ paſſim. nam quotidie fiunt huiuſmodi redemptiones, etiam à viris timoratiuis. Et conſueuit quantitas paſſionis redimi, ſoluēdo pecuniam in proportione quintupla: reputatur enim communiter huiuſmodi pretium iuſtum.

Nonus articulus eſt, Nec ratione nec authoritate probari poteſt, quòd abſolutè loquendo, ſacerdos peccet contrahendo matrimonium; quin potius & ratio ducit ad oppoſitionem. Iſte articulus non eſt meus, quantum ad illam particulam, Probari poteſt: quoniam ut tex quæſtionis manifeſtat, ſcripſi. Nec ratione nec authoritate probatur, ꝙ ſacerdos ſeclusis legibus iuris poſitiui, & vocis, peccet contrahendo matrimonium, &c. & attuli rationem, contra quam oportet, aduerſantes, rationibus procedere, & non libello famoſo.

Decimus articulus eſt, Summus Pontifex ſalua conſcientia poteſt diſpenſare cum ſacerdote Occidentali, quòd contrahat matrimonium, etiam ceſſante cauſa publicæ utilitatis. Iſte articulus eſt meus, & alienus monſtratur ab omni errore in illa quæſtione. nulla enim iura arctant cauſam diſpenſandi ad vtilitatem publicam ſolam: occurrente enim alia cauſa rationabili, Papa vti ſua poteſtate poteſt, ut clarè patet.

Vndecimus articulus eſt, Vtrum diſcordia orta inter coniuges huiuſmodi ſine ſpe remedij, ſit rationabilis cauſa diſpenſandi, ut uterq; cum alio contrahat, crediderim quòd ſic, coniugum conſenſu accedente. Iſte articulus de coniugio non conſummato meus eſt: & tam moderatus, ut irreprehenſibilis omnino ſit: tum quia nihil aſſerui, niſi credulitatem: tum quia innititur authoritati ſedis Apoſtolicæ, quę huiuſmodi cauſam habet pro rationabili: ut Apoſtolica reſcripta teſtantur.

Duodecimus articulus eſt Aſſerit quòd Chriſtus deſcendens ad inferos prędicauerit dæmonibus & damnatis. Iſte articulus non eſt meus: quoniam nunquam hoc aſſerui. Sed in Commentariis ſuper primam epiſtolā Petri c. 3 manifeſtè dixi, Petrus non loquitur de prędicatione qua Chriſtus manifeſtauit apud inferos ſeipſum eſſe Meſſiam, & conuincit, tam dęmones, quàm incredulos omnes huiuſmodi enim prędicatio communis fuit omnibus apud inferos. Vbi clarè patet, quòd non de prędicatione abſoluta, ſed de prædicatione huius (hoc eſt confutante & conuincente dęmones & incredulos omnes) locutus ſum: iſti autem imponunt mihi prędicationem ſine aliqua additione.

Tertiuſdecimus articulus eſt, Epiſtola ſecunda Ioan. non tam eget expoſitione, quàm correctione. Iſte articulus non integrè recitatur: nam in Commentariis ſuper ipſam Epiſtolam ſcripſi, Nec tam eget expoſitione, quàm correctione, quoniam in multis differt a textu Gręco. Vbi clarè patet, quòd de correctione uerborum diſſonantiū à textu Gręco locutus ſum. Et ſi hoc eſt error, quare Hieronymus tanto tempore laborauit ad corrigēdum libros ſacrę Scripturę iuxta Hebraicam ueritatem? quare Augu. pro correctione librorum veteris teſtamenti remittit lectores ad Hebraicum textum, & pro correctione librorum noui Teſtamenti ad textum Gręcum?

Quartuſdecimus articulus eſt, Iacobus Alphęi, frater Domini appellatur, quia filius fuit Ioſeph ex alia vxore. Iſte articulus non eſt meus: nunquā

enim

enim ſcini, nunquam aſſerui quòd Ioſeph habuerit aliam uxorem, quamuis opinio dicentium hoc non mihi diſplicuerit: & propterea ſcripſerim in Commentarijs ſuper Epiſtolam ad Gal. cap. 1. & fortè nulla magis quadrare uidetur ratio, quàm quod fuerit filius Ioſeph ex alia uxore: nihil enim ut certum ſcripſi.

Quintadecimus articulus eſt, An Paulus vxorem habuerit, diſputare ſuperfluum eſt: quoniam ex eius Epiſtolis nihil certi habetur, licèt ex aliquibus ſenſu valde rationabili monſtretur eum habuiſſe uxorem. Iſte articulus non eſt meus. nam in commentarijs ſuper Epiſtolam ad Phili. c. 4 ſcripſi, Diſputare hic, an Paulus habuerit uxorem, ſuperfluum duxi, cum ex alijs locis Epiſtolarum Pauli nihil certi habeam: & hic locus cogere uideatur non ratione demonſtratiua, ſed ſenſu ualde rationabili, quòd Paulus habuerit vxorē. Ex hoc autem articulo & multis alijs prærecitatis, facilè patere poteſt, quòd articuli iſti indigni ſunt Theologis, indigni & reſponſione: vtpotè vel impoſiti, uel alieni à materia erroris: nullus ſiquidem error incurritur, putando Paulum habuiſſe uxorem: nullus error eſt. putare Ioſeph habuiſſe, uel non habuiſſe aliam vxorem, ante beatam Virginem: nullus error eſt Epiſtolam Ioānis eſſe correctā uel nō correctam iuxta textum Græcum: nullus error eſt dubitare de illis, de quib. dubitat beatus Hieronymus: & id genus multa in articulis ſchedulę iſtius contenta. Pro conſolatione itaque tua & Germanorum, honorande Magiſter, hęc ſcripſi, vt perpendas ridiculos fore apud eos, qui libros noſtros legunt & intelligunt libellos hos famoſos: pugnent rationib. & authoritatibus Scripturę, non libellis famoſis, non nominis ſupercilio, qui oppugnare noſtra cupiunt. Bene vale Romæ 30. Decēbris. 1534

FINIS.

